

סימן ב אודות התפילין אשר דרש ושאל הנה לפע"ד יש לפסול הבתים הללו הגם שיש מקום לחפש זכות מחמת הדיבוק ונקרא עור אֶחָד וגם מה שנעשה לחזק לא מבטל את התפילין מלראות אור החיצון כמבואר במרדכי אף באמת כמה מכשולות יבואו מזה והסופרים הקלים בודים מעצמם דברים שלא כדת ולכן בנדאי ראוי לפסול הבתים אשר השיני"ן הנה מדובקים על העור וגם הסופרים העושים פן ראוי להעביר אם עשו שלא מדעת גדול אֶחָד ובזה אצא ואמר שלום: סימן ג שאלה פה קהלתנו רצו לעשות עזרת נשים בתוף הבהמ"ד היינו על העזרה של הבהמ"ד באופן זה לסתור פותל מערבית של הבהמ"ד ולעשות עמודים רחבים בתוף הבהמ"ד ממקום שעומד הכותל מערב הנ"ל שסותרו במשך שני אמות לתוף הביהמ"ד.

והעמודים הללו יבנו עד אור חצי גובה פותל מערב הנ"ל ובין עמוד לעמוד יבנו פיפה של אבנים ועל העמודים והפיפות הללו שיעמדו תוף הבהמ"ד יעשו מקסה של קרשים ואח"כ יעשו מקסה של קרשים באור העזרה שתמשך בשנה עם המקסה של העמודים והפיפות הנ"ל והמקסה הזאת יהי רצפה להבנין הנה היינו שאח"כ יבנו פותל במקום פלות העמודים הנ"ל שהם בתוף הבהמ"ד יבנו שם פותל עד התקרה של הבהמ"ד והפותל הנה יהי פותל מזרח של הבנין הנה וכותל מערב של הבהמ"ד ונמצא יבניסו מקום עובי הפותל שסותרו עד מקום משך העמודים שהוא שני אמות מתוף הבהמ"ד להבנין הנה גם יקטינו את הבהמ"ד בהעמידם בתוכו העמודים הרחבים הללו זה תורף מעשה הבנין הנה: תשובה הנה בנדאי לא יפה עשו הבונים והמחריבים בהמ"ד מקום תורה לעשות עזרת נשים ע"ג מקום נועד תורה"ק ולא השגיחו על מחאת רוב בני עיר ומנהיגי ובפרט שהרב הה"ג מהר"ח התרה בהם שלא לעשות הספילו עשות.

אולם בדיעבד להרוס בנינו נ"ל שאסור ועפ"י מה שנבאר דהנה ידוע דקדושת בהכ"נ ובהמ"ד הוא רק מדרבנן והרמב"ן ז"ל כתב שהוא רק תשמישי מצוה והר"ן ז"ל [בר"פ בני העיר] דפליג עלי' פתב דרבנן נתנו לו דין קדושה וכן מבואר בתשב"ץ דהוא רק קצת קדושה ואינו מקיע מדי שעבוד הגם לסברת האומרים דקונם מקיע מדי שעבוד גם שיש לו פדיון יעו"ש בח"ר ו"ש וכן הרמב"ם ז"ל גופא כתב ז"ל וצריך להכין מקום להתפלל אבל לא הנפיר בשם מצוה פדרפו לומר בכל מקום שיש מצוה ובהל' ביהמ"ק כתב מצוה לבנות בית הבחירה ואפילו למ"ד תפלה דאורייתא מ"מ בעשרה לכ"ע מדרבנן וא"כ באמת ל"ד קדושת בהכ"נ ובהמ"ד למקדש הגם דסמכו בש"ס על פסוק והשמותי את מקדשיכם דאפי' בחורבנה קדושתה עלה מ"מ הוא רק אסמכתא אבל נדאי שאין בה שום גוף קדושה רק מדרבנן פסברת הר"ן ז"ל.

ואני אומר דגם הרמב"ן ז"ל מודה בזה להר"ן דשייכי בי' קדושה מדרבנן דאל"כ ורק דנימא דהוי רק תשמישי מצוה וכפשט דברי הרמב"ן קשה הא בתשמישי מצוה מבואר דאפילו בלא נשתקע שם [בעלים] עליו מותר להוריד מקדושה חמורה לקלה ולמה בבהכ"נ אסור ומג"א ז"ל מתרץ משום דבהכ"נ הוי מקום קדושה שמתפללין בו אבל אם נימא דהוי רק תשמיש מצוה קשה למה יגרע ממנורה שמותר להורידו אפילו בלא דעת הבעלים לקדושה קלה ומהרי"ק ז"ל כתב דכ"ע מודו פן במנורה מחמת שפן מורין פשט דברי הש"ס בערכין יעו"ש א"ו דגם הרמב"ן ז"ל דדין קדושה בו מחמת שמתפללין

בו והן תשמישי מצנה חמור עכ"פ משאר תשמישי מצנה להיות בו דין קדושה להורידה בלא זט"ה אף כ"ז גוף בהמ"ד ובהכ"נ אולם האויר לדעת רוב הפוסקים אינו מקודש דעל גגו מותר להשתמש והרבה האריף מהרי"ט ז"ל בזה.

אולם בחנם הטריחו הגאונים וגם מעכ"ה בפלפול של אויר עזרה ומזבח אשר עי"ז נבוכו במחכ"ת בכמה דברים דאויר מוזבח הוא פמוזבח לאו משום קדושה ורק דיהא פאלו הוא לחמו של מוזבח ולא ירד וזה בעי בגמר' אי הוי פמוזבח [זבחים פ"ז ב'] ויעו"ש בתוס' דאם אדם אוזזו באויר הוי פמוזבח פמוזבח משא"כ באויר עזרה ואויר צפון א"צ להניח והרבה יש להאריף בזה אף אין מקומו פאן פי באמת קדושת בהכנ"ס אינו דומה להיכל ורק באוירו אסור להשתמש בקדושה קלה ומכ"ש בדבר הרשות פמבואר פירוש למי מגלה פ' בני העיר וז"ל אמר ר' חייא בר בא ר' יוחנן מיקל לנשייא דשטחין בגדיהון על אוירא דבי מדרשא עכ"ל וא"כ כמו דאסור לר"י למשטח בגדים והיינו משום ביזוי מצנה כמו כן הורדה לקדושה קלה הוי ביזוי מצנה.

אמנם י"ל דהיינו דוקא דבר ביזוי אבל קדושה קלה מותר דכבר פתבנו מדברי המג"א שהקשה ממנורה דבהכ"נ דמותר לשנותה למצנה קלה ועיקר תירוצו משום דבה"כ מקום קדושה בו ואסור לשנות א"כ אוירה דלא הוי קדושה רק משום ביזוי מצנה מותר לשנות לדבר קדושה כמו במנורה הגם שי"ל דבכה"ג שיהי' הביזוי לדבר שבקדושה כמו בהמ"ד שפגופו יש קדושה דרבנן ובעשות ע"ג קדושה קלה הוי ביזוי לדבר שבקדושה והוי כמו תשמישי קדושה מ"מ נלע"ד דאויר פיון שאין בו קדושה לא נכלל בכלל תשמישי קדושה דהוא דבר שאין בו ממש ואין משתמשים בו בגופו ולא הוי רק כמו תשמישי מצנה דזה החילוק אשר בין תשמישי קדושה דבגופו יש קדושה שמחנכר להשתמש בקדושה משא"כ תשמישי מצנה שרק ע"י נעשה קדושת המצנה אבל אינו מחנכר לדברי קדושה ממש ובאויר אם אין נתפס קדושה על אויר כדברי רוב הפוסקי' מה שאסור להירושלמי להשתמש בו משום ביזוי מצנה לדבר שבקדושה אבל אין בגופו קדושה ולכן מותר לשנותה לקדושה קלה דאין פאן ביזוי והורדה נמי לא הוי מקדושה חמורה דלא הוי מעולם קדוש וזה לפע"ד ברור ובפרט שלדברי הרמב"ן ז"ל כל בהכ"נ נקרא עיקר תשמישי מצנה ובתשב"ץ פתוב דהוי קדוש קצת עכ"פ די בדבר דרבנן להקל להורידה לקדושה קלה כמו במנורה ובפרט אם יספיקו זט"ה הגם שהוא של פרפים הלא מבואר במ"ב ומביאו המג"א ז"ל להלקה דהאינדנא מותר לראשי הקהל ומנהיגי' למפור בה"כ של פרפים יעו"ש וא"ל דבמאי תפקע קדושתו ז"א תדא דבמעו' שנתנו לצורך הוצאות ע"ז יפקע קדושתו וגם בלא"ה הלא במתנה נמי שרי ואם יתנו מקומות למי שיצו פקע קדושתו וכמ"ש הרא"ש ז"ל בתשובה דמותר לשנות לדור במקום בהמ"ד ע"י טובי העיר ומקשה המג"א ז"ל דבמאי תפקע קדושתו ותירוצו של המג"א דחוק מאד דלפי המבואר בתשו' הרא"ש ז"ל נראה דלא פנו כלל בהכ"נ אחרת ע"ש אולם בלא"ה לא קשה קו' מג"א ז"ל לדהא נתנו במתנה לדור בו ומתנה קיי"ל דשרי א"כ ה"נ אם יתנהו במתנה מותר: וגם נתיצת אכן לצורך בגין עז"נ לפמש"כ בשם המ"ב דיכולין לפקוע כל קדושה בנדאי שרשארין לבנות ולעשות ע"ג פפי רצונם ולכן לדעתו ברצון זט"ה אפילו מיעוטים מוחים מותר לבנות עז"נ ע"ג בהמ"ד כמ"ש בהד"ב וכן נוהגין בכמה

מקומות וקהלות גדולות במדינת הגר ופה במדינתנו פאָשר עיני ראו ופה בעירנו עשו
כן הגם שהי' נגד רצוני אף לא הי' בנדי למחות מצד הדין לכן התרשתי.

אף כינן שהי' שלא מדעת זט"ה ושללא מדעת חכם העיר בנדאי עברו על לאו דלא מעשון
כן הגם שפכתבנו דהוא קדושה רק מדרבנן מ"מ הוא בגדר ל"ת לא מעשון פן פמבנאר
כפמ"ג דעכ"פ מה"ת אסור להרוס דבר שנעשה להתפלל בו ולהתנועד לדבר שבקדושה
גם אם תפלה דרבנן מ"מ מן התורה אסור לנתן דבר שנעשה להלל ולשבח ליוצר פל
וכעין שפכתב הרמב"ן (תחלה) בס' המצות אף בדיעבד קלקלתם תקנתם דכינון שפכתבנו
דעכ"פ קדושת ביהמ"ד על האויר כעין תשמשי מצוה בשעת מצותן עדיין שאסור
להשתמש בו וא"כ עדיין בקדושתו קאי לתשמשי מצוה ולהיות ביהמ"ד וכמו שבכמה
קהלות יש עליות על ביהמ"ד להגות שם בתורה לבעלי העיון אשר לא תבלבלו מבני
בהמ"ד לומדים שם גם הבית עלי' זו לזה ישתמש שיהי' לומדים בו ויהי' עליו קדושת
בהכ"נ ומעתה נ"ל פדי לעשות שלום שיוכלו בהסכמת זט"ה לשנותו לעז"נ והמקומות
ימכרו והקדושה יהי' חלה על המעות הגם שהוא של פרקים מ"מ מטעמים שפכתבתי
דאויר הני רק פתשמשי מצוה שיוכלו לשנותו וגם דהאינדנא רשאים זט"ה לשנות
וכדברי המ"ב הג"ל וטוב לעשות פן לתנוף השלום וגם שבינה ינצלו למפרע מאיסור
נתיצת אכן וממילא בזה גם על העמדת העמודים אין איסור אם יקדשוהו לצורך ביהמ"ד
ואז מותר להעמיד לצורך בגן ביהמ"ד השני שיהי' מקום ללמוד ולקרוא בתורה פמנהג
ואח"כ אם יפקיעו קדושתו עפ"י זט"ה שרי למיעבד פן וגם דלפי הנראה מדברי הרא"ש
ז"ל בתשובה נראה דמותר להעמיד מחיצה בבהכ"נ ולחלוק בין מחיצה למחיצה ולומר
דשם מיירי במחיצה קלה משא"כ עמוד עב ורחב אסור לא מחמרי' בכה"ג דכן המנהג
בכמה מקומות שבונים לאיזה צורך מחיצות בתוך ביהמ"ד ואין פוצה פה לאיסור.

הינצא לנו מזה דיהי' נקבע עלי' זו לבהמ"ד ללמוד בו ולקרוא בתורה ואח"כ יספמו פל
בני העיר לעשות מזה עז"נ וימכרו מקומות עפ"י ליציטאציע פמנהג דבנדאי אין לבעלי
מקומות שבבהכ"נ חזקה על מקומות עלי' זו שבנו ורק הוצאותיהם יחזרו להם וזה
פשוט: ואין להקשות עמש"כ דיכולין לבנות ברצון בני העיר באויר מטעם שאינו רק
תשמשי מצוה וקשה ע"ז הא עכ"פ עובר על לאו דנותן אכן די"ל דזה לא נקרא דרף
השחתה וד"ל וגם מותר מטעם דהמ"ב פתב דזט"ה יכולין לשנות ואף דע"ז קשה אם
אין להם בהכ"נ אין רשאים למפור ואולם עכ"פ בדיעבד שפיר יוכלו לעשות לאח"כ
ממנו עז"נ וכנ"ל ע"י זט"ה ואין לומר כינן דלא יוכלו להחליף גוף בהמ"ד דאין להם
אחר גם למעלה אסור להחליף בדרים בחול ע"ג מקום קדוש דזה ליתא דאל"כ האף
נמצא עלי' שיהא חול לאחר שנבנה אשר בזה מחלוקות הראשונים פמבנאר בש"ע וד"ל
ולכן לדעתי בנדאי מותר בזה וכנ"ל: סימן ד שאלה בבית הפנסט שבנוהו עד הכיפה ולא
הי' טוח עדיין בסיד ועמד כף כמה שנים והתפללו שם כמו שהוא ועתה נתנו הקהל על
לכם לעשות כיפה וללבנו פראוי.

והנה יש אופן לעשות הכיפה על העמודים בתוך הביהכנ"ס ויש אופן שני להעבות פותל
הישינה איזה אצבעות לחזק החומה ואז יוכלו לבנות בלא עמודים והאופן השני יהי'
מהודר ומחונק יותר בלא העמודים ומסופקים אם מותר לקצר חלל ביהכנ"ס ע"י עובי

החומה שיכנס לתוך החלל: תשובה הנה בקדושת ביהכנ"ס מצינו פרמב"ן ו"ל הובא
בר"ן מגילה [פ' בני העיר] שכתב שאין שום קדושה בביהכנ"ס רק משום ביזוי מצנה
בשעת מצותם ומש"ה נמכר עפ"י טובי העיר דאז הוי מסתמא שלא לצורך מצנה עוד
דמסתמא יש להם ביהכנ"ס אחר והוי פהפריש ז' אתרוגים לז' ימים יעי"ש בדבריו.

והנה לדבריו ודאי מותר להכניס בתוך חלל ביהכנ"ס לצורך וחיזוק בהכ"נ ולא שיניף
כלל ביזוי מצנה וכמו שרשאי להטות נר חנוכה בשעה שהוא דולק הגם שמבער אז השמן
והפתילה ומכחיש קצת מהשמן שלא לצורך דלא אפשר בעת התיקון שלא יחסר קצת
מהשמן או מפתילה וכן בכל המצות שדורסין על הסופה בשעת מצוה לתקן הנסרים
המכוסים וזה פשוט לכל בר דעת שכל שעושה לצורך המצנה לא בדבר ביזיון כמו פיסוי
ברגל ורק לתקן ולעשותה בהידור וינפי בנדאי לא הוי ביזוי מצנה במה שמקצר קצת
החלל כדי לחזק הבנין ולהדרו.

והנה הר"ן ו"ל חלק אהרמב"ן ו"ל שם ואמר דביהכנ"ס קדושה מדרבנן דהטילו עלי'
קדושה וקדושה לא פקעה בכדי וצריך פדיון והקדושה חל על המעות והמעות איקלש
קדושתו ויוכל להיות נותר ע"י זט"ה במא"ה והנה לדבריו מאחר שהוא רק דרבנן בנדאי
בכה"ג שאינה מבטלה מקדושתה מה שנתבטל מלהיות מקום הזה חלל ביהכנ"ס רק פותל
זה שרי דלא מתחללה מקדושתה בזה ובפרט בזט"ה במא"ה ודאי שרי דהקדושה של
החלל יחול על הפותל וגם זה פשוט לכל מעיין בדעת ואפי' לדעת המבי"ט ו"ל בספרו
קרית ספר שכתב דקדושת ביהכנ"ס הוא מה"ת מהפסוק והשמותי את מקדשיכם שהוא
לרבות ביהכ"נ מ"מ פשוט הדבר שמוותר למעט חללה לצורך תיקון ביהכנ"ס דהא אפילו
בביהמ"ק הי' רשאים לעשות פן לולי הפתוב הפל בכתב מיד ד' עלי השפיל שאין רשאים
להוסיף על בנין שלמה שפנהו ברוה"ק דכן מבואר ברש"י יומא (נא ב) ו"ל אבל
במקדש שני שהי' גבוה מאה אמה לא עשאהו לפי שלא הי' עובד' אלא אמה ואינה יכולה
לעמוד בגובה מאה אמה ולהוסיף על עובד' אי אפשר דכתיב הפל בכתב מיד ד' עלי
השפיל עכ"ל הרי דאפילו בקה"ק מותר להוסיף כ"ש בביהכנ"ס לצורך דמותר וכן נוהגין
בכל בכ"נ בכל תפוצות ישראל שבנין לצורך ביהכנ"ס אפי' בנין קבוע וקובעין ארגזים
ומנורות גדולות הגם שע"ז מתמעט חלל בהכ"נ וכמבואר בתשו' הרא"ש ו"ל והוא
פשוט יותר מביעתא בכותחא: והנה ראיתי בהעתיקה ששלחתי שכתב והא דאין מורידין
הוא משום לא תעשון פן לד' אלמקיים ואשתמיטתי מינ' פמה מקומות שמבואר דמעלין
בקודש ואין מורידין הוא מקראי דויקם משה אה"מ וממתות דעדת קרח פמבואר
ברש"י ר"פ בני העיר ו"ל תוספתא מעלין בקדש דכתיב ויקם משה את המשכן בצלאל
עשה ומשה שהי' גדול ממנו הקימו ולא מורידין דכתיב את מחתות החטאי האלה
בנפשותם ועשו אותם ריגועי פחים ציפוי למזבח פי הקריבום לד' ויקדשו ע"כ עכ"ל
הרי דאין מורידין הוא רק מקרא אחרני ווא"כ לדעת הרמב"ן ודאי לא שיניף זה וגם לר"ן
ו"ל כל אין מורידין דפ' בני העיר הוא מדרבנן בביהכ"נ ואפילו להמבי"ט ו"ל ג"כ אין
זה הורדה מה שעושה לצורך וחיזוק כמו שהיו עושין בבית קה"ק [אי לאו גזה"כ]
דאדרבה פותלי ביהכ"נ בהם קדושה ותינה מחלל שהרי נעשו כגוילי חומשים שהרי
נהגו להשים על הפתלים פיוטים ושמות בר"ת ובנדאי אין זו הורדה כלל ובפרט
שעשאוהו בזט"ה ובמא"ה שיכולים לעשות כרצונם וגם דלפי הנראה מהש"ע והמג"א

והפ"מ דקיי"ל פהר"ן ז"ל דהוי רק מדרבנן ולכן אל תחושו למגיניכם ובנו פרוצונכם ליפות בית אלקינו ולחזקו ואם ימעט החלל אין שום איסור ואדרבה למצוה יחשב להחזיק ולהדר הבגנו הנלע"ד פתבתי: סימן ה' החיים והשלום לכבוד ידידי ש"ב הרב המופלג החרף ובקי הגביר המפורסים שלשלת היוחסין כש"ת מו"ה הירצל בערינשטיין: בהיותי בצל קורתו ובחצרות קדשו סיפר לפני כ"ת את דרך קנינו לעפ"ם בשבת בעסקיו והנה לדעתי שמעכ"ת מקנה לעפ"ם חלק פדי שבדרה זה יהא מותר לנכרי לעסוק בשבת פי אדעת' דנפשי' קעביד ותיכף עלה בלבי לאמור לכ"ת פי דרה זה לא יפון בעיני וכבר הארכתי בזה להשיב על ההיתר שנתנו איזה גאוני ומגינינו עד"ז ולענ"ד דלא זה דרה הנכון וכאשר אבאר דהנה ל"מ לפי אשר ראיתי היתר נכתב שפניח חלק ממאה לשר אשר שחר ממנו הפך דנה ודאי לא מהני כלל דמאי שניף נכרי אדעת' דנפשי' קעביד הא השר אינו יודע מאומה מהעבודה ורק הישראל שזכר עבדים ובהמות ושאר פל הצטרכות והפועלים אינם מפירים להשר כלל וכל המלאכה נעשה רק בשליחות היהודי העוסק בזה ובהמתו עשה מלאכה עפ"י צווי היהודי דנה ודאי אסור דהוי ממש עושה מלאכה עפ"י צויו ובהמותיו דאסור מדאורייתא ורק אפילו למפור להפקיד הממונה על העבודה חלק אחד ג"כ אסור כי הלא באמת אינם מחשבים ונותנים לו חלק כלל ונהי דהערמה מותר אפילו בדבר שהוא מה"ת דלא כהתב"ש ז"ל מ"מ עכ"פ לא שניף אדעתא דנפשי' קעביד כיון שיודע שלא יצמח לו מזה הפעולה בשבת שום ריוח ועושה ע"ד הישראל ממש ואפילו יודע שיתנו לו מזה שחר שעבוד השבח היינו שיתנו לו איזה שחר בעד המלאכת ישראל דנה אסור דהוי כשלוחו ולא שניף בזה אדעתא דנפשי' קעביד בעבודת הקרקע או היורות המבשלות י"ש כיון שיודע באמת שלא יתנו לו מזה כלל רק שחר בעד שעוסק במלאכת הישראל זה ודאי אסור מדינא ואדרבה גרע מקצץ במבואר ספ"ק דשבת וגם קשה למצוא הקנין שיקנה אליבא דכ"ע בכסף ומשיכה את הבהמות פי הוי חצר השותפין וגם כמה קנה הנכרי הבהמות אשר הישראל קונה בכל פעם אחר הקנין הראשון אפי' אם הישראל קונהו בשבילו אין שליחות לעפ"ם ומשיכה אין פאן דהוי חצר השותפין ולכן המוכר שבקנינים כפי מה שבארתי בתשובה לקמן סי' [ז'] וז"ל שם בד"ה והנה תורה השטר מכירה או שכירות יהי בדרה זה אני ח"מ כו' עיין שם כל הנוסח של השטר מכירה דבזה העפ"ם קונה הפל הקרקע בשטר וכסף ובחזקה ברפק פורתא או נעל כו' ואגב קרקע מקנהו המטלטלין וגם במשיכה לתוך חצירו בעת שמכניסם שם ואפילו שלא בכונה להרבה שיטות קונה ובפרט שאמר לו שיקוין לקנותו ע"י פועליו וכיון שהמכירה הוי מכירה או שכירות גמור הוי היתר גמור לכ"ע בלא חולק ונדעתי הי' תיכף במלון הראשון לכתוב זאת לכ"ת.

אף טרדומי וטורח הדרה מנעני עד פי בעז"ה נחתי מעט ראיתי להודיע את הנלע"ד והוא יבחר והי' שלום כנפש ידיו ש"ב דו"ש יום ב' ח' טבת תרט"ז לפ"ק צאנז הק' חיים הלבפשטאם: סימן ו' בגידון אשר פתבת באותם שעושים י"ש בהברייהויז בש"ק ע"י הערמה שלוקחין את הפריץ לשותף על חלק א' ממאה ומתנים עמו שאם לא ירצה לבא לחשבון יתנו לו עשרים ר"כ בעד חלקו וע"ז הסכימו איזה מהגדולים ואתה השגת עליהם דלא מהני שותפות רק בהתנה מתחילה ידידי בני לא הצדקת בהשגתה בזה דהנה מבואר בש"ע סי' רמ"ה דהיכי דאין המלאכה מוטלת על שניהם דמותר וז"ל רמ"א שם סעי' א'

וי"א שכ"ז לא מייירי אלא בשנותפות שכ"א עוסק ביומו אבל פשטיגיהם עוסקים ביחד
כל ימות החול ובשבת עוסק העכו"ם לבדו מותר לחלוק עמו כל השכר דעכו"ם אדעתה
דנפשי קעביד ואין הישראל נהנה במלאכתו בשבת פינו דאין המלאכה מוטלת עליו
לעשות מ"מ לא יטול ש"ש אלא בהבלעה עם שאר הימים ובמג"א ס"ק א' מבואר ונ"ל
וא"כ אם הם אין עושין פלום רק שהעכו"ם מסיק התנור ואופין בו ונותנים שכירות
אע"ג דהישראל אסור לקבל השכירות משום ש"ש מ"מ רשאי לחלוק סתם בהבלעה
וכמ"ש ב"י ס"ז בשם הריב"ש ולא תישינו שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה פינו
שיש לעכו"ם חלק בו דאל"כ אפי' התנו ליתסר וכמ"ש הר"נ וכמ"ש בהג"ה עכ"ל ובס"ק
ו' כ' ונ"ל וכן בהוא מעשה שפתבתי לעיל בשם התו' נמי שרי אם העכו"ם נוטל חצי
הרינוח בכל יום דהא אין הישראל מחויב לעסוק כלל רק האופה וא"כ לא הני האופה
שליחו וא"כ אפי' לא התנו מעיקרא שרי רק שיהי' בהבלעה כו' עכ"ל הרי היכי דאין
השנותפים מחויבים לעבוד בעצמן רק שזכרים פועל מותר פשיש לנכרי שנותפות
דאדעתא דנפשי קעביד וגם אינו כמעמיד פועל בנדים דהא אינו מוטל עליו כלל לעבוד
ולכן הי' לכאורה ההיתר ברור אוילם נ"ל דזה אינו פלום דבשלקמא התם בתנור היכי
שאינו מחויב לעשות בעצמו שמוותר בשנותפות עם נכרי משום שהעכו"ם השותף מעמיד
הפועל והמלאכה נעשית בשביל חלק העכו"ם ומה שחלק הישראל נתרבה לא איכפת לו
פיון דהעכו"ם עביד אדד"נ אבל הכא בהברייהווי שידוע לכל שהישראל שזכר הפועלים
והוא ממנה ושזכר ומשלם הפל מדידי' והפועלים כמעט אין מכירין רק את הישראל
וא"כ עושין המלאכה רק אדעתא דהישראל ואיפכא חלק העכו"ם נעשית ממילא אבל
פועלים העוסקים במלאכה רק אדעתא דהישראל עבדי ובשלקמא אם היה פולו לעכו"ם
בנדאי מותר לישראל לשפוך פועלים שיעשו מלאכת הנכרי בשבת דהוי כאומר לו בשל
לה משלה דבחול ונדאי מותר לומר לו בשל לה בשבת משלה אבל הכא שהמלאכה של
ישראל ועיקר ההיתר מה שהעכו"ם עביד אדדנ"פ בכה"ג ונדאי עושה עיקר ע"ד הישראל
שהוא שזכרו וגם באמת המלאכה הוא שלו ומה נ"מ במה שיש גם לנכרי חלק מ"מ
השכיר עושה אדעת מי ששזכרו ולפי ע"ד דלא מהני בזה אם יאמרו להפועלים תדעו
שיש לנכרי חלק בזה דמ"מ אינהו עבדי אדעתא דהישראל ול"ד למה שמבואר במג"א סי'
שכ"ה ס"ק כ"ט ונ"ל ואע"ג דגר הדלוק אם רוב ישראל אסור אעפ"י שלא אמר שעשה
בשביל ישראל התם שאני לפי שגופו נהנה מן האיסור אבל בהמתו שרי עכ"ל דאלמא
לא אזלינן בתר רוב היכי שאין גופו נהנה מ"מ לפע"ד בכאן מוכח הדבר שעשה ע"ד
הישראל ומערים הוא בחלק העכו"ם ולכן עביד רק אדעתא דהישראל וגם פי לא ימלט
מכמה פועלי שעוסקי לפ"ת ע"ד הישראל לחוד ובהדי' מבואר היכי (דהעכו"ם)
[דהישראל] מערים אסור יעו"ש במג"א ס"ק למ"ד ונ"ל ונ"ל הר"א"ש אבל אם מערים
ישראל בכך ורגיל לעשות דברי' בהערמה ע"י עכו"ם אסור כדאמרי' פ' הפועלי' עכ"ל
משמע אם אין הישראל מערים אעפ"י שהעכו"ם מערים שרי כו' עכ"ל: עוד שנית נ"ל
דלא מהני ה' הערמה בשנותפות דנהי דנימא הערמה בדרבנן מהני ולפ"ד המק"ח בה"פ
מהני בכה"ג גם נגד דאורייתא יעו"ש מ"מ הכא ונדאי לא מהני דהנה לכאורה צריה להבין
החילוק מ"ש דבקבולת מותר דאד"נ עביד ובשכיר יום אסור נימא נמי אדד"נ קעביד
להרויח שכירתו וכן באמת מותר באגרת בשזכרו לימים ואינו מגביל לו זמן דאדעתא

דשָׁכְרוּ קַעְבִּיד וּא"כ לְכַאוֹרָה אֵין חִילוּק בֵּין קַבְּנוּלַת לְשִׁכִּירוּת רַק דְּבִזָּה מִיַּחַד לֹו שְׁבַת וּבִזָּה לֹא מִיַּחַד לֹו שְׁבַת דְּוָקָא וּבִאֲמַת זֶה לִיתָא דְּהָרִי בְּמַכְס דְּמוֹתֵר אַפִּי' בְּמִיַּחַד לֹו שְׁבַת מִשׁוּם פְּסִידָא כְּמַבְנֵאָר בְּמַרְדְּכִי וְאִפ"ה אָסוּר בְּשִׁכִּיר יוֹם רַק בְּקַבְּנוּלַת וְזֶה אֵינוֹ מוּכָן פִּינּוֹן דְּמִשׁוּם פְּסִידָא מוֹתֵר בִּיַּחַד לֹו שְׁבַת בְּקַבְּנוּלַת גַּם בְּשִׁכִּיר יוֹם יְהִי' מוֹתֵר דְּאֲדַעְתָּא דְּנַפְשָׁי' עֵבִיד אַף בְּאֲמַת חִילוּק מְבִנֵּאָר דְּהַגָּה אֲמִירָה לְנִכְרִי אָסוּר גַּם מִטַּעַם שְׁלִיחוּת לְחוּמְרָא כְּאֲשֶׁר הֶאֱרַכְתִּי בַחִי' אוֹ מִשׁוּם דְּמַחְזִי כְּשִׁלּוּחוֹ כְּמַבְנֵאָר בַּת"ש בְּהַפְתִּיחָה אִם כֵּן בְּאִם הָעֶפּוּ"ם עוֹשֶׂה בְּקַבְּנוּלַת אֵינוֹ עוֹשֶׂה מִצַּד שְׁלִיחוּת רַק שֵׁישׁ לֹו חֶלֶק בִּזָּה הָעֶסֶק כְּדִרְוֹ אֲנֹמֵן קוּנָה בְּשִׁבְחַת פְּלִי וְא"כ עוֹשֶׂה רַק מְלַאכְתּוֹ וּמְלַאכְתּוֹ הַיִּשְׂרָאֵל מִמִּילָא נַעֲשֶׂה אָבֵל בְּשִׁכִּיר יוֹם שְׁפִיר הָיִי שְׁלּוּחוֹ לַעֲשׂוֹת הַיּוֹם מְלַאכָה וְכִי מִשׁוּם שְׁיִשְׁלֵם לֹו שְׁכִירוּת מוֹתֵר לְשַׁלַּח בְּשִׁכִּירוּת לַעֲשׂוֹת מְלַאכָה בְּשִׁלְמָא קַבְּלוּנוֹת אֵינוֹ עוֹשֶׂה לְדַעַת הַיִּשְׂרָאֵל כֹּלֵל רַק לְחֶלְקוֹ אָבֵל בְּשִׁכִּיר יוֹם עוֹשֶׂה רַק אֲדַעַת הַיִּשְׂרָאֵל וְרַק הַיִּשְׂרָאֵל יִשְׁלֵם לֹו שְׁכִירוּתוֹ וּמִש"ה אָסוּר בְּשִׁכִּיר יוֹם (וַיֵּמָר שְׁמוֹתֵר בְּשִׁלְיחוּת אֲגָרַת הוּא מִשׁוּם שְׁעוֹשֶׂה רַק עֵבִיר עֲצֻמוֹ הַנִּכְרִי שְׁיִוְכַל לַעֲשׂוֹת בְּחוּל מְלַאכָה אַחֲרַת כְּשִׁיגְמוֹר הַמְּוֹטְלַת עָלָיו וּק"ל) וְא"כ לִפ"ז בְּנֻדָּאֵי לֹא מְהַיֵּי הָעֶרְמָה בְּשׁוֹתְפוֹת הַנִּכְרִי ס"ס הַנִּכְרִי שְׁלּוּחוֹ שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵל דְּבִנְדָּאֵי אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֲדַעְתָּא דִּידָי' כֹּלֵל דְּלֹא עָלְתָה בְּלַבּוֹ לְזוֹ רַק מִשׁוּם הַיִּשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה כֹּל הַמְּלַאכָה וְהַיִּשְׂרָאֵל יִתֵּן לֹו עֵבִיר זֶה חֶלֶק מַה לְהָעֶרְמָה אָבֵל בְּאֲמַת הָעֶפּוּ"ם אֵינוֹ עוֹשֶׂה רַק לְטוֹבַת וּשְׁלִיחוּת הַיִּשְׂרָאֵל וּמִש"ה אָסוּר הָעֶרְמָה כְּזוֹ דְּבִנְדָּאֵי אֵינוֹ עוֹשֶׂה בְּשִׁבִּיל חֶלְקוֹ כִּידוּעַ לִפְלֵי וּמַחְזִי כְּשִׁלּוּחוֹ וּבְפֶרֶט שִׁכ' בְּפִירוּשׁ שְׁהַבְּרִירָה בִּיַד הַנִּכְרִי אִם לֹא יִחְשׁוּב יִתְנוּ לֹו עֲשָׂרִים ר"כ א"כ לֹא אֵינְכֶפֶת לִי' כֹּלֵל בְּמְלַאכְתּוֹ שְׁבַת בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף יִתְנוּ לֹו שְׁכָרוֹ וְאִי שְׁעוֹשֶׂה כְּדִי שְׁיִרוּיִם הַרְבֵּה זֶה הָעֶרְמָה בְּרוּרָה וְדָמִי לְחוּכָא וּבִנְדָּאֵי כַה"ג לֹא אֲמַרִי' אֲדַעְתָּא דִּידָי' קָא עֵבִיד וְהָגַם שֶׁהֵנ"ב ז"ל וּמְבִיאֵו הַשְּׁעָרִי תְּשׁוּבָה הַתִּיר בַּכַּה"ג הַמְעַיִן שֶׁם יִרְאֶה דָּשֵׁם הִי' בְּאֲמַת פּוֹעֵל וְעוֹשֶׂהוּ ע"ד וְגַם בְּאֲמַת פְּמָה כְּרַפּוּרִים כְּרַפְּרָ בִּזָּה וְלֹא הַתִּיר מְלַאכָה דְּאוֹרֵיִתָּא יַעו"ש שְׁהַחְמִיר מְאֹד וְלִכְּן אֵין לְהִתֵּר זֶה מְקוּם אוּלָם נ"ל שְׁיִכּוּל לַעֲשׂוֹת הִתֵּר ע"ד זֶה שְׁיִשְׁכִּירוּ לְאִיזָה פְּרִיץ אֶת הַבְּרִייהוּז וְכֹל הַמְּאַטְרִיִּיאֵהֲלִין יִמְכְּרוּ לֹו בְּעַד סָף מְסוּנִיִּים וְרַק שְׁיִתְנוּ עִם הַשׁוֹכֵר שְׁכָדִי לְהִיוֹתָם בְּטוֹחַ יִשְׁגִּיחוּ הֵמָּה וּבַעֲצָתָם יִתְנַהֵג הַכֹּל וְא"כ בַּכַּה"ג נֻדָּאֵי אֵין שׁוּם חֲשֵׁשׁ כֹּלֵל דְּהָיִי שְׁכִירוּת וּמְמַכְּרָ גְמוֹר וְיִשְׁכִּירוּ בְּאִיזָה סָף שְׁרָאוּי לְהַשְׁכִּיר וְאִז לֹא הָיִי הָעֶרְמָה כֹּלֵל וְלֹא ח"כ לְאַחַר כְּלוֹת זְמַן הַשְׁכִּירוּת יִאֲמָרוּ לְהַשׁוֹכֵר שְׁיִשְׁלֵם לְהֵם מְעוֹתֵיהֶם אוֹ שְׁיִקְחוּ הִי"ש וְהַמְּאַטְרִיִּיאֵלִין הַנִּשְׁאָרִים בְּעַד חוּבָם וְאִם יִתְנוּ לֹו אִז אִיזָה דְּבָר בְּעַד מַה שְׁאֵינוֹ מְחַשֵּׁב עִמָּהֶם וְנוֹתֵן לְהֵם הִי"ש וְהַמְּאַטְרִיִּיאֵהֲלִין הַנִּשְׁאָרִים בְּעַד חוּבָם אֵין חֲשֵׁשׁ כֹּלֵל וְזֶה הִתֵּר בְּרוּר בְּלֹא שׁוּם פְּקַפּוּק וְרַק מְרֵאִית הָעֵין שְׁיִיף כְּמַבְנֵאָר דְּקִי"ל דְּגַם בְּשִׁכִּירוּת אִם נִקְרָא שְׁמוֹ עָלָיו אָסוּר לְהַשְׁכִּיר כְּמַבְנֵאָר בְּאַחְרוּנִים מ"מ בְּמְקוּם פְּסִידָא שְׁרִי וּבְפֶרֶט כַה"ג שְׁכָבֵר נְהִיגִין כֵּן בְּהִתֵּרִים עַפ"י גְּדוּלִים בְּכַמָּה מְקוּמוֹת אֵין שְׁיִיף מ"ע וְלִכְּן בְּמְקוּם הַפְּסִידָא מוֹתֵר בִּזָּה הָאֲנֹפֵן שְׁפַתְבְּתִי לִפְע"ד אוּלָם בְּאֲמַת אֶהוּבִי בְּנִי כְּפִי שְׁשִׁמְעֵתִי מִפִּי נְגִידִים יוֹשְׁבֵי סְבִיבוֹתֵינוּ פֶּה אֲשֶׁר לְהֵם בְּתִי מְלַאכְתּוֹ הִי"ש הַרְבֵּה וְעוֹלָה לְסָף רַב וְאֲמָרוּ בְּפִירוּשׁ שְׁאֵין צְוֹרָף גְּדוּל לְעֶסֶק בְּשִׁבְתּוֹ בְּמְלַאכָה וְאִיזָה מְהֵם שְׁעֲשֶׂה פ"א בְּשִׁבְתּוֹ עַפ"י מֵאֵן דְּהוּ שְׁהַתִּיר לֹו בָּא לְפָנָי בְּחֶרְטָה וּקְנִס א"ע וְאֲמַר בְּפִירוּשׁ שְׁבָא מְזָה ח"ש ח"ו אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעַר לְכֹן אֶהוּבִי בְּנִי רֵאֵה אֲשֶׁר לְפָנָי

וכתורה עשה: סימן ז תשובה אודות מכירת האוראנדעם והגוטער לנכרי בשבת לעשות בהם מלאכה.

דע לה ידידי שמעולם לא עלה על לבי להתיר נגד המפורש בש"ע והש"ס לאיסור מפני מראית עין. ועל ההיתר מפני פדי שלא יבא לידי איסור מתוך שבהול על ממונו פאשר התירו הגאונים ומבואר במרדכי וב"י לא מצאתי א"ע לדמות בדבר זה לגדולי הראשונים שלפנינו שא"כ נמת תורת כ"א בידו והמה רשאים להתיר במקס ומטבע לא אנו הפעוטים ולחלק בין מכר לשכירות בנדאי לא ניתן להאמר פאשר יבואר לפנינו א"ה.

ולכן לא התרתי לשום אדם בהיתר מכירה. אף זה לא פביר פאשרניתן החירות ליהודים לשבת בקל מקומות שירצו ורבו שוכרי הגוטיר והרבה קנו גוטיר והי' גנדל חילול שבת בעוה"ר ואעפ"י כ מנעתי א"ע מהתיר למכור או להשכיר לנכרי.

אף שמעתי שבגליל לבוב הותר הדבר ע"י גדולי הדור ובעיני ראיתי היתר ממפרשי ים הגם שאותו ההיתר הי' בו לפקפק פאשר אתי בכתובים ועכ"פ נתרבו ההיתרים ולא חששו למ"ע פלל ואחרי רואי כי יצא הדבר בהיתר מגדולי הדור ונהגין פן כמעט בכל מדינתנו סמכתי גם אני ע"ז מפני הטעם שכ' המרדכי ומביאו הב"י גבי מקס ולכן פסקתי להתיר ע"י מכירה או שכירות עפ"י שטר פאשר אעתיק לה לויטה פה: והנה עתה נתתי אל לבי לברר הדבר עפ"י הש"ס וראשונים.

והנה לכאורה יש חילוק לאסור מפני מ"ע שכירות או בהבלעה אבל לא במקר כי מה יעשה הישראל שפבר מכר להעכו"ם והנכרי בשלו עוסק והוא מכר בהיתר והיכן מצינו איסור מ"ע במה שאין הישראל עושה פלום בשבת.

אמנם באמת זה ליתא דמבואר בפסחים פ' כ"ש (דף כ"א ע"ב) וז"ל הגמ' ר' יהודא בן בתירה אומר פותח וכל מיני פותח אסור למכור למ"ד יום קודם לפסח עכ"ל"ה וכתבו התוס' שם וז"ל אור"י בשם ר"ת דר"י א"תי כב"ה ואסר בכותח משום דשם בעליו עליו ויודעים שהוא פותח של פלוני ויסברו שמכרו בפסח ע"י נכרי א"נ יסברו שפסח מכרו ישראל לנכרי ולכן אסר ר"י למכור פותח לנכרי וא"ש אף לר"ת דמפרש בריש אלו עוברין דמותר להשהות כותח בפסח עכ"ל.

אלמא דגם במכירה קודם הפסח אסור משום מ"ע שיהא בפסח כמו כן אסור למכור לעכו"ם אינה דבר שיהי' בו מ"ע בשבת הגם שמצינו שם שחכמים פליגי על ריב"ב מ"מ לאו מה"ט ורק שס"ל שלא יהא חשש מ"ע שלא יחשדו הישראל שמכר בפסח אבל במקום ששייך מ"ע גם חכמים מודו לריב"ב דשייך מ"ע אפילו במכירה וכן מבואר בהד"ג בסמ"ג גבי היתר שאמר קני ובב"י בכמה מקומות שגם במכירה שייך מ"ע הן אמת שבאחרונים מצינו מקילים וגם ברדב"ז ז"ל מיקל במכירה אף לא מטעם לחלק בין מכר לשכירות ורק משום פסידא שרי אבל בלא זה מכירה ושכירות ואריסות שנה דאסור מפני מ"ע וא"כ לא נשאר לנו רק ההיתר דבמקום פסידא רבא מותר כמו בקבולת ויענין בנ"ב מ"ת לא התיר רק באיסור דרבנן ובאחרונים מצינו בזה להחמיר ולהקל.

אף נלע"ד היתר גמור מהא דאי בריש שבת (דף ד' ע"א) וז"ל הגמ' בעי רב ביבי בר אביי הקדיק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי חיוב חטאת או לא התירו

א"ל ר"א ב"א ה"ד אילימא בשוגג ולא אידכר לי למאן התירו ואלא לאו דאידיד ואידכר מי מחייב והתנן כל חייבי חטאת אינו חייבין עד שתהא תחלתן שגגה וסופן שגגה אלא במזיד קודם שיבוא לידי איסור סקילה מבעי לי אר"ש לעולם בשוגג ולמאן התירו לאחרים מתקיף לה ר"ש וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חבירו אלא אר"א לעולם במזיד ואימא קודם שיבוא לידי איסור סקילה ר"א ברי דרבא מתני לה בהדיא אר"ב ב"א הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי איסור סקילה עכ"ל וכו' הרשב"א ו"ל ו"ל בד"ה הא דאמרי ק"ל לר"ת ו"ל והא אמרי בפ' בפל מערבין ניקח לי לחבר דליעבד איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבא ופריק שאני התם שעל ידו הוא נעשה שאומר לו מלא לה כלפלה זו תאנים מתאנתי וא"ת תפשוט מהתם הא דר"ב דהתירו לו לחבר פי היכא דלא ליעבד איהו ממש איסורא רבה י"ל דש"ה דלא נעשה האיסור עדיין ויכול הוא לתקן ע"י איסור קל אבל הכא שפכר נעשה האיסור אלא שעתיד ליגמר ממילא דלמא לא התירו עכ"ל וא"כ הרי פדי שלא יתעבד איסור גדול ע"י מותר לו לעשות איסור אחר שפמו שמוותר לחבר לתרום שלא מן המוקף שלא יעבור ע"ה איסור חמור.

והנה שם בחבר וע"ה אינו אלא חשש שיאכל ע"ה בלא מעשר כמבואר שם (עירוובין ל"ב) ברש"י ד"ה רישא ו"ל אבל בחבר שאמר לע"ה לקוט כלפלה זה וחבר אחר שמע ממנו אוכל וא"צ לעשר דמאי דנודאי פינו דנותן חבר ולוקט ע"ה חייש הנותן דלא ליכלינהו בטבלייהו ותורם אף שלא מן המוקף דמוטב יחשדו חברים כו' עכ"ל הרי דמשום חשש שלא לעבור באיסור חמור עושין איסור קל וא"כ בנ"ד נדאי יש לחוש באם שלא ימפור שיבא המחזיק הגוט או משרתיו לידי א"ד ומותר לעבור איסור קל פדי שלא לבא לידי איסור גדול והו אמת שפריטב"א מתרץ באופן אחר והיינו שמוותר לאדם עצמו לעשות איסור קל אבל אין מורין פן אף פריטב"א גופא מביא ג"כ תירוץ הרשב"א וכן נמי גבי שפחה התירו לשחררה שלא יבא ע"י לידי עבירה יעיין בגיטין וכמ"ש התוס' במס' שבת בד"ה וכי אומרים ו"ל וגבי שפחה חצי שפחה וחסץ בת חורין שנהג בה מנהג הפקר וכפו את רבה (השולח ל"ח) משום שהיתה מחזרת וממציאה עצמה לזנות ודמי לאנוסין והוי נמי כמצונה דרבים עכ"ל הרי דבמקום דשכיחי רבים ופרוצים הוי כאונסים ומותר לעשות עבירה קלה שלא לבא לידי חמורה כמ"כ ה"נ בנ"ד שידוע לנו שרבים נכשלים בזה והוי אונסים ממש שצריך להתיר להם איסור קל לפי שעה שנתפרסם ההיתר ולא יהא שום מ"ע והנה זה ההיתר הנוצח לי מההיתר של המרדכי דגבי מקס משום שמשם יש לדחות דרבנן התירו גבי פיסו והוא מהי"ח דבר וכמ"כ הר"מ הי' גדול הדור ויפה פחו להתיר גבי מקס אבל אנו יתמי דיתמי אין בידינו לעשות נגד הדין אף פפי מש"כ מהא דחבר תורם שלא מן המוקף ומהא דכופין לשחרר השפחה משמע בהדי' דכל לינצל מאיסור חמור מותר לעבור על איסור קל וא"צ לזה ב"ד ולכן בנדאי שרי מכירה עפ"י מה שאעתיק לקמן.

והנה ראיתי בב"ז בתשובה פתב דלא קיי"ל פרי דניחא לי לחבר לעשות איסורא זוטא משום דרשב"ג אביו פליג עלי ותמי' לי האיה אשתמיטתי מינ' דמר ו"ל דברי הרמב"ם ו"ל שפסק פנותי דרבי בזה והו אמת שפספר הליכות עולם כ' דהלכה פריטב"ג נגד רבי

כָּבֵר הִפָּה עַל קְדֻקְדוֹ מֵהֵרִי"ק ו"ל מְבִיאוֹ הַשְּׁל"ה הַקְדוּשׁ בְּסִפְרוֹ שְׁל"ה וּא"כ בִּינּוֹן דְּקוּי"ל כְּרַבֵּי נִדְאֵי מְוֹתֵר וְצָרִיף לְעִבּוֹר אִיסוּר קַל כְּדֵי שְׁלֵא יָבֵא לִידֵי א"ח.

וְהִנֵּה לִפְעַ"ד דֵּי בְּזֵה לְהַתִּיר וַיַּעֲזִיב סִי' ש"י בִּמְג"א וּבְאַמַּת בְּמִקּוּם דְּלֵא שְׁיִיף זֶה שְׁיִבֵּא לִידֵי אִיסוּר חֲמוּר אֵין לְהַתִּיר וְכֵן אֲנִי נוֹהֵג בְּמִקּוּמֵינוּ וּבְזֵה תוֹכֵל לְהַתִּיר סְפִיקַתָּה אֲשֶׁר פְּתַבְתָּ וּמֵה שְׁפַתְכָּה נִגְדַתְּ הַת"ש מְבִנְיָאָר פֶּן הַדְּבָרִים בִּמְק"ח ה"פ: וְהִנֵּה תוֹרְף הַשְּׁטֵר מְכִירָה אוֹ שְׁכִירוֹת יְהִי בְּדָרְךָ זֶה: אֲנִי ח"מ מְכַרְתִּי אוֹ הַשְּׁכַרְתִּי הַגּוֹט פ' אוֹ הָאוּרָאָנְדִי פ' בְּעַד כָּף וְכָף לְשִׁנָּה לְהַעֲרֵל פ' עִם כָּל הַזְּכוּיֹת שְׁיִישׁ לִי בְּהַגּוֹט הַרְחִינִים וְכָל זְכוּת שְׁיִישׁ לִי בְּהַגּוֹט הָאִינוּוְעֵטָאר בְּהַמּוֹת מְכַרְתִּי אוֹ הַשְּׁכַרְתִּי לְהַעֲרֵל הַנְּ"ל בְּעַד סָף פ' וְגַם הַבְּהַמּוֹת שְׁלִי כָּף וְכָף מְכַרְתִּי לוֹ בְּעַד כָּף וְכָף וְהַתְּבוּאָה שְׁיִישׁ לִי וּשְׁאָרֵי כְּלִים הַשְּׁיִינִים לְהַגּוֹט אוֹ לְהָאוּרָאָנְדִי שְׁהֵם שְׁלִי מְכַרְתִּי לְהַעֲרֵל הַנְּ"ל בְּעַד סָף פ' וְלִקְחָתִי עַכ"ז דְּרָאֵהֶן סָף פ' וְהַמּוֹתֵר זְקַפְתִּי בְּמִלְנָה וְנִתְחַיֵּיב הָעֲרֵל לִיתֵּן לִי בְּתוֹרַת רַבִּית כָּל צָרְכֵי בֵיתִי וְלִהְנַהֲגָתִי כְּמוֹ עַד עֵתָה וְגַם כְּשֶׁאֲצַטְרֵף לְפַעֲמִים הַסּוֹסִים לְצָרְכֵי מְחֻנְיָב לִיתֵּן לִי בְּלִי עֵינּוֹב בְּעַד שְׁכַר הַמְתַּנַּת הַמְּעוֹת וְהִנֵּה רְשׁוֹת לְהַעֲרֵל הַנְּ"ל לְעֵשׂוֹת עִם הַכָּל כְּאֵדָם הָעוֹשֶׂה בְּשָׁלוֹ (רַק קוֹדֵם שְׁיִישְׁלָם לִי מְעוֹתֵי הַמַּגִּיעַ לִי כַּנְ"ל מְשׁוֹעָבֵד בְּתוֹרַת אַפּוֹתִיקֵי מְפִנְרֵשׁ הַכָּל לִי) וְאֵין הַנְּכָרִי רִשְׁאֵי לִיקַח דְּבָר בְּלִי רְשׁוֹתֵי קוֹדֵם תְּשְׁלוּמֵי הַמְּעוֹת וְגַם מִחֲמַת פְּחַד שְׁלֵא יִפְסִיד וַיִּקְלַקֵּל הָעֲרֵל הַקּוֹנָה אֶת הָעֶסֶק וְלֵא יְהִי לוֹ מִמֶּה לְשָׁלֵם לְזֶה אֵין רִשְׁאֵי לוֹ לְעֵשׂוֹת דְּבָר בְּלִיתִי רְשׁוֹתֵי וְאֲנִי מְחַיֵּיב עֲצָמֵי נִגְדַתְּ הָעֲרֵל לְהִיּוֹת אַפּוֹטְרוֹפֶס עַל כָּל הַנְּ"ל וְלַעֲסוֹק בְּעֶסֶק הַנְּ"ל הַכָּל לְטוֹבָתוֹ עַל צִהִיו"ט וְאֵם יִצְטָרֵף לְהַעֲרֵל הַנְּ"ל עוֹד מְעוֹת לְקִנּוֹת אֵינָה דְּבָר לְצִנּוֹרֵף הַגּוֹט מְחֻנְיָב אֲנִי לְהַלוֹת לוֹ וְלַעֲשׂוֹת שְׁלִיחוֹתוֹ לְקִנּוֹת עִבּוּרוֹ וְלִמְסָרוֹ לוֹ לְרְשׁוֹתוֹ וְהַמְּעוֹת שְׁאֵתָן עַל הַמְּכָר הִנֵּה יֵהֵא הַלְנוּאָה לְנְכָרֵי הַנְּ"ל (וּבִדְעָתוֹ הֵינּוּ שְׁיִוְנָדַע לוֹ) וְסוֹף זְמַן שְׁכִירוֹת הַגּוֹט אוֹ לְזְמַן פְּלוּנֵי אַחְשׁוֹב עִם הָעֲרֵל וְאֵם יְהִי רִינוּחַ הוּא שְׁלוֹ וְאֵם ח"ו הַפְּסֵד יִשְׁלָם מִכִּיסוֹ וְעַל הַחֲשָׁבוֹן נָתַן לִי הָעֲרֵל נְאֻמָּנוֹת שְׁאֵהֵן נְאֻמָּן נִגְדוֹ בְּדִבּוּר הַקָּל וְרַק גַּם אֲנִי אֵהִי בְּאַמְנָה וְאֵם אֶקַּח מְעוֹת שְׁלֵא לְצִנּוֹרֵף פְּרִנְסַת בֵּיתִי כְּפִי הַנְּהוּג עַד עֵתָה וּלְצִנּוֹרֵף מְלַבּוּשֵׁי כְּנֵהוּג אֶת הַמְּוֹתֵר שְׁאֶקַּח מִהָעֶסֶק וְיִכְתַּב בְּחֲשָׁבוֹן צָדֵק וּלְנִכּוֹת לְהַעֲרֵל מִהַחֻב כ"ז נַעֲשֶׂה בְּאֵהִי"מ וּבְהַתְּנָה בְּפִירוּשׁ שְׁגַם בְּכִסְף לְחוּד יִקְנֶה כָּל הַנְּ"ל.

וְגַם בֵּא"ק הַקְּנִייתִי לוֹ כָּל הַנְּ"ל הַמְּטַלְטְלִין וְהַבְּהַמּוֹת וְגַם עֲשֶׂה מְשִׁיכָה כְּדִין לְכָל הַדְּיָעוֹת וְלִרְאֵנִי בְּאֵתִי עַה"ח יוֹם פ' בְּמִקּוּם פ': וְגַם הָעֲרֵל יָבֵא עַה"ח ע"י מְסִירַת קוּלְמוֹס בְּעֵדִים. וְגַם עֵדִים יִחְתְּמוּ.

וְאֵם יִשְׂרָאֵל מְוֹתֵר לְהַשְׁגִּיחַ בְּשַׁבָּת שְׁלֵא יִגְנוֹב מְוֹתֵר אֶף בְּדָרְךָ שְׁלֵא יַעֲשֶׂה ח"ו אֵינָה דְּבָר אוֹ דִּבּוּר אוֹ עֲצָה אֵיף לְעֵשׂוֹת וּבְשִׁדָּה הַכָּל אִסוּר לְהִיּוֹת בְּשַׁעַת עִבּוּדָה: סִימָן ח בְּדִין בְּדִיקַת חֲמֵץ אֵי בְּעֵי מְדָאוּרֵייתָא הֵיכִי דְּלֵא בְּיִטְלוֹ אוֹ לֵא: הִנֵּה כְּבָר הָעִיר בְּזֵה הַפְּר"ח בְּכַפּוּלוֹ וּמְסִיק דְּבַעֵי מְדָאוּרֵייתָא בְּדִיקָה אֵם לֵא בְּיִטְל.

וְאוּלָּם הַפ"י ו"ל כְּתַב לְהַדְּנִי בַר"פ דְּמִשְׁמַעוֹת כָּל הַפּוֹסְקִים דְּלֵא בְּעֵי בְּדִיקָה אֶף אֵם לֵא בְּיִטְל. וּבְאַמַּת לֵא יְדַעְתִּי מֵאֵן נִינְהוּ הֵנִי פּוֹסְקִים הֵלֵא בְּרַמְב"ם ו"ל מְשִׁמַּע לְהַדְּנִי דוֹנוּקָא אֵם בְּיִטְל הוּא דְּבְדִיקַת חֲמֵץ מְדָבְרֵי סוֹפְרִים אֲבָל אֵם לֵא בְּיִטְל הַבְּדִיקָה הוּא מִן הַתּוֹרָה דְּהֵכִי כְּתַב בַּר"ב וּמָה הוּא הַשְּׁבִתָּה הָאֲמוּרָה בְּתוֹרָה שְׁיִבְטְלוּ בְּלָבוּ וַיִּחְשְׁבוּ אוֹתוֹ כְּעַפְר וַיִּשְׂיִם בְּלָבוּ שְׁאֵין בְּרְשׁוֹתוֹ חֲמֵץ כָּלָל וּמְדָבְרֵי סוֹפְרִים לְחַפְּשׁ אֶתֵר חֲמֵץ בְּמַחְבּוּאוֹת וְכו'.

משמע להקדי' דהא דכתוב דהוא מד"ס הוא מחמת שמדאורייתא סגי' לי' בביטול אבל אם לא ביטלו צריף מדאורייתא בדיקה דאי תימא דאף בלי ביטול א"צ בדיקה מה"ת א"כ מאי האי דכתבומד"ס לחפש אחר זה שכתוב דמה"ת סגי' בביטול הא בלא"ה אפי' אם מן התורה לא סגי' בביטול נמי א"צ לחפש רק מד"ס א"ו דאי לאו דמדאורייתא סגי' בביטול הוי צריף מדאורייתא לחפש וכו' נמי כתב הטור ו"ל פדברי הרמב"ם ו"ל ויענין בב"י שכתב בהקד' דדעת הטור פדעת הרמב"ם ו"ל דמדאורייתא אין לביעור מקום כלל היינו משום שצריף דווקא ביטול מה"ת וכיון שביטול שוב א"צ בדיקה מה"ת אבל בלי הביטול נודאי דצריף מדאורייתא בדיקה וגם לא ידעתי היאך יעלה על הדעת דא"צ מה"ת בדיקה הא ספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא לשיטת רוב הפוסקים ואף לדעת הר"מ ו"ל דספיקא מה"ת לקולא מ"מ הא חמץ הוי איתחזק איסורא פמבואר בריב"ש ומביאו המג"א [בסי' תל"ז ס"ק ח'] וגם אפי' נימא דלא הוי איתחזק נמי בכה"ג לכ"ע ספיקא להחמיר דהיא דיכולין לברר נודאי צריכין לברר מה"ת וכמו שהביא זה הפר"ח ו"ל ביו"ד סי' ק"י מהא דפ"א דאף לשיטת הר"מ ו"ל היכי דיכולין לברר צריכין מה"ת לברר ואף דאיפא טרחא פמו לברר הח"י טריפות וא"כ ה"נ אף דאיפא טרחא צריף מה"ת לבדוק ותו"ל לומר דע"כ לא אמרינן ספ"ד לקולא מה"ת היינו דווקא דהדבר היא לפנינו אמרינן שפיר דהתורה לא אסרה הספק וא"כ מותר לאכול את הספק והוא היתר גמיר אבל הקא דהאיסור הוא בשו"ת שלא יראה חמץ ואם יש אצלו חמץ עובר ממילא ואם הוא א"י עובר בשוגג אבל מה שייף לומר פאן ספיקא לקולא הא אם יש בכאן חמץ הוא נודאי ולא שייף פאן לומר ספיקא לקולא רק בנודאי צריף מה"ת [לבדוק] פדי שלא יכשול באיסור ב"י בשוגג ובשלמא בחתיכה ספק חלב פינו דהתורה לא אסרה הספק א"כ אף אם הוא באמת חלב הותרה לו פינו דהתורה לא אסרה אבל הקא מה הותר לו הא החמץ הוא נודאי ורק שהוא א"י אם עושה עבירה בנודאי צריף לעשות כל טעדיקאות שלא יעבור על שום איסור אפי' בשוגג וזה ברור וגם מדברי התוס' בסוג' דאין חוששין פתבו להקדי' דבלי ביטול הבדיקה הוא מה"ת יעו"ש וכן פתב הרא"ש ו"ל בפסחים ברפ"ק גבי המשפיר בית לחבירו בחזקת בדוק דצריף לבטל דאל"ה הוי מה"ת לבדוק וא"כ פינו דהר"ן פתב להקדי' בריש פסחים דהבדיקה הוי מה"ת וגם מדברי הרמב"ם ו"ל הטור ו"ל משמע פן והרא"ש ו"ל פתב להקדי' פן וכן התוס' בנודאי הלכתא פנותי' ולא מצאתי בשום ראשון חולק עליהם והנה הב"ח ו"ל פתב דברי התוס' דריש פ"ק כל שעה שכתבו דאם א"י היכן החמץ אינו עובר ולפעד"נ כ"ז לא יועיל דאפתי אף אי נימא פן מ"מ הבדיקה מה"ת חייבות דדילמא משפח לי' ויעבור עליו וע"כ צ"ל פן פדי שלא יסתרו דבריהם בפסג' דאין חוששין.

והנה ראיתי להב"ח ומביאו הפר"ח ו"ל הקשו על דברי הטור ו"ל שכתב בסי' תמ"ו דאם שכתב חמץ ולא בטלו עובר עליו בשוגג והקשו דא"כ מאי פריף הגמ' וכי משפח לי' ליקטלו הלא עבר עליו ע"ע ומש"ה אמר ר"י הבודק צריף שיבטל פדי שלא יעבור אף בשוגג ולפעד"נ דלק"מ והוא בשום לב לתרץ מאי דקשה לי טובא על דברי הרמב"ם ו"ל שכתב בה' ברכות דמתחילת הבדיקה הוי גמר הביעור והינו דכיון דביטול סגי בלב וא"כ אם בודק פדי להשבית א"כ אינו חפץ בחמץ ומתני' מדין ביטול וא"כ קשה לפי"ז למה לי לר"י כלל לתמן דהבדוק צריף שיבטל הא הבדיקה גופא הוא ביטול ויענין בכ"מ

בפ"ש מחו"מ פתב להקד' פן וא"כ קנשה למה לי פלל הביתול אף די"ל דהביתול הוא מטעם זה דהנה רש"י פתב דמשפח גלוסקא יפה ונדעת' עלי' היינו שחס עלה והקשו בתוס' דא"כ לא יבטלה נמי ותירץ הט"ז דלבטל לא אכפת לי אף שחס עלה פניו דאינו מבערו מן העולם ולכאורה קנשה א"כ הביתול אינו בלב שלם פניו שבאמת חשוב היא אצלו ומאי מהני הביתול הא הביתולא וא שיהי' בעיניו כעפר ובאמת בדעתו חשוב אצלו אף בנ"ב מבואר דדברים שבלב לאו פלוס והואיל דמבטלו בפה סגי וא"כ לפי"ז לא קנשה על הר"מ ז"ל דהביתול דבלב לא יועיל פלל דאתי מחשבה ומוציא מידי מחשבה פניו דניחא לי עתה ומש"ה צריך דווקא ביתול בפה אמנם על למפרע סגי באמת בביתול בלב שהי' בשעת הבדיקה ושפיר פריך וכי משפח לי ליבטלו והטור ז"ל מיירי בלא בדק פלל או די"ל עתה אחר תקנות חז"ל שיבטל אם לא ביטל בפירושו: סימן ט בדין ביתול אי מהני בחמץ ידוע הנה לפי גוסקא ישנה שפרמב"ם ז"ל [פ"ב ה' ד'] משמע דלא מהני ביתול לחמץ ידוע.

וכן פתב בהקד' הפלבו בשם גאון ז"ל. והנה פל האחרונים הקשו על זה חדא מהא [דפסחים דף ו' ע"א] דכי משפח לי לבטלי אלמא מהני ביתול לחמץ ידוע וכן נמי אמרינו בתלמיד היושב לפני רבו דמבטלו בלבו וכן בהולך לשחוט את פסחו אמרינו דמבטלו ותו אמרינו בירושלמי [פ' אלו עוברין הל' ח'] מה בין זה לבשר קודש התם לא מהני ביתול אבל בחמץ מהני ביתול נהרי להקד' דמהני ביתול לחמץ ידוע.

והנה הפ"י פתב לתרץ דמ"מ עשה דתשביתו לא מקיים בביתול מש"ה לא מהני ביתול לענין העשה ובזה עדיין אינו מתורץ הקוש' מהירושלמי דבחמץ מהני ביתול הא מ"מ מה בין זה לבשר קודש דהא בשר קודש נמי ליכא רק עשה ובחמץ נמי אף לאחר הביתול עובר בעשה ותו קנשה הא ילפינו גז"ש (גז"ש) שאור דהשבתה משאור דרא' כמו שהאריך בזה הש"א והג"ב ז"ל גם מה שרצה הפ"י לומר דבהפקיר חמצו עובר אף בב"י והביא פן בשם הת"ח דבר זה לא מסתבר פלל דא"כ אמאי אמרינו שם [פסחים ו' ב'] ב' דברים אינם ברשותו ועשאן הפתוב פאליו הם ברשותו היינו לעבור עליו וא"א דעבר אף בחמץ שא"ש א"כ למאי אוקמי ברשותו הא אפי' אי אינו ברשותו נמי עובר א"ו דבחמץ של הפקר נמי.

אינו עובר בב"י וילפינו נמי גז"ש דאף בעשה דתשביתו אינו מוזהר וא"כ הדרא קוש' לדוקתא אמאי לא מהני ביתול לחמץ ידוע. והנה המק"ח פתב דטעמא היא דמחויב היא שלא להפקירו פדי שיקיים המצוה דתשביתו כמו שמחויב ליקח טלית בת ד' כנפות וקנשה א"כ לפ"ז נימא דאסור למפורר החמץ פדי שיקיים בו מצות השבתה וזה ונדאי ליחא דלא חייבי' התורה להשבית החמץ דווקא רק הוא לנתק הלואו דב"י דמחויב להשבית חמץ שלא ימצא בביתו וכמו בגט דהמצוה היא אם ירצה לגרש אשתו יפטרנה בזה הספר כמו שבמבואר בספר המצות פן נמי הכא המצוה הוא אם יש לו חמץ שישביתנו אבל אם מוכרו או מפקירו דאין לו חמץ לא מוטל עליו פלל שום מצוה א"כ הדרא קוש' לדוקתא אמאי לא ינהי ביתול בחמץ ידוע לכן נראת לומר דלפמ"ש"כ הר"ן ז"ל בר"פ דהא דמהני ביתול מטעם הפקר אף דבהפקר כה"ג לא מהני מ"מ חמץ בלא"ה אינו ברשותו של אדם מהני ביתול בעלמא וא"כ לפי"ז אימת הוי השבתה בביתול זה בבא

זמן איסור אבל קודם שיש לא הוי זה השפּתה פּלל וא"כ א"ש דברי הרמב"ם ו"ל דמחלק בין חמץ גדוע.

דהנה הרמב"ם ו"ל פתב מצות עשה להשפּית קודם זמן איסורו ונהרי קודם זמן איסורו עדיין לא נשפּת בביתול זה וא"כ החיוב עליו לקיים דווקא מצות בייעור ממש דבזה קנים המצנה דאף ביום הראשון תשפּיתו היינו קודם זמן איסורו אבל בביתול נהי דלאחר שיש יהי מושפּת ממילא מ"מ עדיין לא קנים המ"ע שמוטל עליו להשפּיתו עתה ובביתול עדיין הוא שולו ולא קנים המצנה פּלל.

אמנם בחמץ שא"י דאינו מחויב פּלל להשפּיתו מה"ת וכמו שכתב הפ"י ו"ל ר"פ ורק משום ב"י מוטל עליו לבדוק דלא יראה משמע שלא לבא לידי ראי' או נמי צריף בדיקה פּדי שלא יבא לידי ראי' ממש וכמו שכתבתי בסי' הקודם וא"כ פּינן שאין מצוה עתה בתשפּיתו רק בב"י דמתחיל הלאו של ב"י לאחר זמן איסורו מש"ה מהני ביתול דלאח"ז יהי ממילא הפקר (הג"ש) וכמו שכתב הר"ן ו"ל ולפ"ד זה ברור וא"כ לפי"ז לק"מ מתלמיד היושב לפני רבו דהתם איירי בעיסה שירא שלא תחמיץ אבל לעולם איירי בתר זמן איסורו וא"כ שפיר מהני ביתול דקודם שתחמיץ אינו מחויב פּלל להשפּית ולתחמיץ שיתחמיץ מהני הביתול דבלא"ה אינו שולו וכן נמי לא קשה מהא דכי משפּח לי ליבטלי דהתם פּכר בדק ועשה כל מה שמוטל עליו ועיקר חששא דרבנן שמה ימצא גלוסקא יפה ונדעת' עליה ויעבור עב"י היינו לבתר זמן איסורו ואז ממילא אינו שולו (ואין להקשות לפי הס"ד דהקשה וכי משפּח לי ליבטלו היינו קודם זמן איסורו ונהא אז ל"מ ביתול דז"א דהא המקשן עדיין לא ידע מהא דחמץ אינו ברשותו וס"ד דביתול מהני מאיזה טעם אחר ושפיר הקשה ובלא"ה אין להקשות מדברי המקשן דבאמת אף בביתול קודם נמי הוי ביתול בחמץ גדוע והבין).

וכן נמי לא קשה מהולף לשחוט את פסחו דהתם הא קי"ל דעוסק במצוה פטור מן המצוה ואינו מוטל עליו רק הלאו לזה מהני ביתול פנ"ל. וכן נמי דברי הירושלמי א"ש דבאמת עכ"פ בחמץ מהני ביתול דלאחר שיש שאינו ברשותו מהני הביתול נהי דעתה אינו מקיים המצוה דתשפּיתו מ"מ יקיימנה בזה הביתול לאחר שיש אבל בכשר קודם הביתול לאו פלוג ומש"ה שני ושני בשור קודם מחמץ: היוצא לנו מזה דבאמת אם ביתול חמץ גדוע מהני הביתול [על] לאחר שיש דאסור בהנאה ורק קודם שיש אינו יוצא בזה דעדיין הוא שולו ובמה [מקנים] תשפּיתו ודו"ק: סימן י אי מהני ביתול לחמץ של אחרים בקע"א הנה השאגת ארי' ו"ל פתב דלא מהני ביתול דמה מהני ביתול האבלא"ה אינה שולו וכי מהני הפקר לדבר שא"ש אף לדברי רש"י ו"ל והר"מ ו"ל דתשפּיתו היינו ביתול מהני נמי בחמץ של אחרים יעו"ש ובמק"ח השיג עליו והביא ראי' מערכין ד יכול אדם לתרום טובת הנאה אף דאינה ממון לקדש בו את האשה אבל יוכל להפקיר יעו"ש דבריהם באריכו'.

והנה בירושלמי פּרק א"ע [הל' ג'] מבואר בהד"י פּדברי הש"א ו"ל יעו"ש שהקשה ויקדישנה (ויפטרנה) [וישליכנה לאשפה] ומשני וכי אדם מפקיר דשא"ש אלמא דאינו יכול להפקיר פּינן שאין לו בה רק ט"ה ונהא דחל על ט"ה ערה הוא טעם אחר דנהי דאינו שולו מ"מ פּינן שיש לו בה הנאה הקדיש אותו הנאה אבל גוף הדבר נודאי אין יכול

להפקיר דאיה אדם מפקיר דבר שא"ש אף מה שכתב הש"א דלרש"י מ"ה מהני ביטול
דלדידן אין הטעם משום הפקר.

ולפע"ד נראה דזה ליתא דגם טעם רש"י הוא מטעם זה דהיינו מה דהוי השבחה מה"ת
הביטול הוא משום כיון שמפקירו ונהרי הוא פּעַפּר הוי שפיר השבחה וכן משמע בהדין
בהר"ן ז"ל ריש פסחים יעו"ש: שוב נראה לי דאף זה שכתב הש"א ז"ל לומר דלא מהני
ביטול בחמץ שקע"א משום דהאיה מהני הפקר לדבר שא"ש נ"ל דזה ליתא דנהי דבבבחה
לא מהני הפקר מטעם זה כש"כ בירושלמי ה"ל מ"מ גבי פקדון של נכרי דקי"ל גבי
משכון של נכרי דאם קידש בו דלא הוי מקדש בגזל [עיין באהע"ז סי' כ"ח בח"מ ס"ק
כ"א ובב"ש ס"ק ל"א ובסעיף א' בח"מ ס"ק ג' ובט"ז ס"ק כ"ג] משום דבהיתר אתי
לידן לא מיקרי גזל דלא אסור גזל בעכו"ם רק כמו גזל התנית אבל היכי דל"ד לגזל
התנית מותר דנכסי נכרי הם הפקר ורק שאין רשאים לגזלו מחמתו א"כ כיון שמסלק
הישאל פחו שפיר הוי הפקר ממש.

ומה שהביא הש"א ז"ל ראי' דל"מ דא"כ היכי משפחת לה לעבדן על לאו דלא תשחוט
הא הוי התראת ספק זה ליתא דיש לומר כגון שקנה חמץ עתה לפנינו ומחזיקו בו ואומר
שרוצה לזכות בו או (שמוכר) [שמנוח] בתצירו ואומר שרוצה שתצירו יזכה לו וכדומה
ותו לא אוכל להבין דאמאי לא יהני ביטול כיון דעיקר טעם אחריות הוא דהוא מצוי
אצלו וא"כ כיון שמפקירו שוב א"מ אצלו שפיר א"ע.

ומה שכתב שם תקנה שיחד לו בית ואף בתוך פסח מהני זאת התקנה מלעבדן בו עב"י
ויותר מזה כתב דאף בחמץ שלו מהני זה נאני אומר דנודאי לאחר זמן איסורו לא מהני
מה שמוציאו מרשותו ועובר עב"י ממש וכמו שכתב הב"י ז"ל [בסי' תמ"ו] והאחרונים
וכן מבואר בהדין בירושלמי [פ"ב הל' ב'] שלח אי אתה רואה אבל אתה רואה בפלטיא
נחז אומר אין אתה רואה בפלטיא ול"פ מר מיירי לאחר זמן ביעורו ומר איירי שלא בזמן
ביעורו והיינו קודם זמן איסורו מהני מה שמניחו בפלטיא דהוי הפקר ולאחר זמן איסורו
ל"מ מה שמניחו בפלטיא דהרי בלא"ה אינו ברשותו והכתוב עשאו כאלו ברשותו ומה
מהני לזה הפקר.

ומה שכתב הגאון ה"ל לומר דלהמכילתא [המוכא ברא"ש דף ה' ע"ב] אינו עובר אם
חמצו מונח בבית אחר אף בלי שום קבלת אחריות כיון דלא מונח בביתו ומה שכתוב
הרא"ש ז"ל לשהשאל הנפקד ביתו ליתא דשכירות לא קני' עכ"ל וזה תמוה דא"כ לדבריו
אם ישאל דר בבית נכרי אינו חייב לבער מה"ת וזה פלא שלא שמענו מעולם וגם דברי
המכילתא גופא א"א לפרש פלל כדבריו דא"א דעיקר הוא הטעם משום שאינו בביתו
א"כ מה קאמר שם במכילתא וז"ל שם בבתיכם למה נאמר לפי שכתב בכל גבולך שומע
אני כפשוטו ת"ל בבתיכם [מה ביתך ברשותך אף גבולך ברשותך] יצא חמצו של ישראל
בבית הנכרי אעפ"י שהוא שלו אבל אינו ברשותו ויצא חמצו של נכרי בבית ישראל
שהוא ברשותו אבל אינו שלו עכ"ל המכילתא והנה א"א דהפ"י בדברי המכילתא הוא
מחמת שאין החמץ בבית ישראל אינו עובר מאי מוסיף הפסוק דבתיכם יותר מפסוק
דגבולך הא גבולך נמי משמע דוקא גבולך אבל לא גבול אחרים שהוא של אחרים ותו
קשה ל"ל ההיקש [גבולך] דומיא [דביתך] סתמא הוי לי' לומר דוקא בתיכם אבל שלא

בבתיכם מותר ותו דכתב הרמב"ן ז"ל על הכרזתא ז"ל שהי' מפרשים בקל גבולך אפי' בבית עפ"ם לפיכך פתוב בבתיכם להוציא בית נכרי ולמדנו מן הכרזתא זו שלא להזכרנו לקיים החמץ רק ברשותינו אבל אם הפקידו בבית נכרי מותר.

ועוד קשה דלפי דברי הש"א ז"ל מאי מיייתי הר"ן ז"ל ראי' דביחוד בית מהני דהא מהני בחמץ שלו בבית עפ"ם דילמא עיקר תלי' בבית ואי הבית של ישראל עובר ואם הבית של עפ"ם אינו עובר ומה ראי' בית נכרי לבית ישראל שיחד לו להנכרי לכן נראה דכל האחרונים לא ירדו לפע"ד לתוכן דברי הרא"ש ז"ל והמכילתא דלפי דבריהם מלבד מה שהקשיתי קשה גם דברי הרא"ש ז"ל בעצמם דאמאי פתב על הר"י ז"ל ולא הבנתי ראיתו הא שפיר מיייתי הר"י ראי' מוגונוב מבית האיש ולא מבית הקדש אפי' בקדשים שחייב באחריות נמי פטור ש"מ דלא תלי' בבית רק במי שגוף הדבר שלו וכמו שהקשו באמת הגאון אא"ז הח"ץ ז"ל בתשובתו והש"א לכן נראה לי דזה פירושו דהמכילתא דאי הוי פתוב גבולך ה"א דחמץ שלו היכי שמונח אפי' בבית נכרי עובר דגם זה מיקרי גבולך דפקדון כל היכי דאיתא ברשותא דמרא איתא ומקרי גבולו רק מקרא יתירא דבתיכם נלמוד דדוקא אם הוא ברשותו וכמו דדרשינן גבי הקדש ואיש כי יקדיש את ביתו קודש מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו וכו' פן ה"נ דרשינן פן מה ביתו ברשותו לא לענין שהחמץ יהי' מונח ברשותו וכמו שהבנת הפוסקים הי' דא"כ לא הוי צריף כלל להביא דומיא רק לומר דדוקא ביתה וכו' רק עיקר הסברא פינון שהחמץ הנפקד וסתם פקדון הוא באחריות עכ"פ מפשיעה א"כ שוב אינו דומיא דבית דבית הוא באחריותו ואף דבאמת קי"ל גבי הקדש שישכול להקדיש מה שישנו בפקדון אצל אחרים דמקרי ברשותו ולפענ"ד דשאני הכא דהנה מבוחר בקצות החושן סי' שנ"ד דאם הנפקד מעכב מלינתו להמפקיד מחמת איזה טענה אף שמודה שישנו בפקדון מ"מ אם אינו רוצה לתנו הפקדון מיקרי אינו ברשותו רק היכי שהנפקד רוצה לתנו אז מקרי ברשותו פינון שישכול לטלו ממנו כל אימת שירצה יעו"ש ולענ"ד הטעם הוא דלעולם אם הוא באחריות חבירו שוב אינה דומיא דביתו דביתו הוא באחריותו ורק פינון דאם רוצה יטלנה מיד הנפקד א"כ בזה שהקדישו או שמוכרה לאחר הוי פנוטלה הימנה דנודאי אין הנפקד שומר להקדיש או לחבירו וא"כ פינון שהוי כמו שפוטלה ממנו ואין הנפקד חייב באחריותו א"כ שפיר מקרי שלו אבל הכא בחמץ שאינו נוטלו מהנפקד ומניחו ברשותו וחייב הנפקד באחריות שפיר אינו דומיא דביתו ומש"ה דנקה אם קיבל הנפקד באחריות אז מקרי אינו שלו אבל נודאי אם חמצו של ישראל מונח בבית אחר שלא הפקידו רק הניחה סתמא נודאי דמיקרי רשותו וגבולו כל היכא דאיתא (וכן נמי אם קיבל פלוני אחריות על חמצו שבביתו נודאי עובר דכיון דהוא ברשותו ממש נודאי כפול מיקרי ומה איכפת לן במה שחבירו חייב עצמו באיזה דבר לו מ"מ גוף החמץ הוא ברשותו ואינו פטור רק כשהוא בבית חבירו ובאחריותו אז אינו דומיא דביתו) ומש"ה א"ש מה שכתב הרא"ש ז"ל על הר"י ז"ל שלא הבין ראיתו מוגונוב [מבית האיש] דנהי דמהתם מוכח דלא מקרי בית הנפקד פינון דפטור אבל מ"מ לא מוכח דמקרי רשותו של המפקיד דומיא דבית ולזה פתב הרא"ש ז"ל ודייק בלישגני' אעפ"י שקיבל עליו הנפקד אחריות מ"מ עיקר הממון של הבועלים הוא וכיון שהשאל הנפקד ביתו לשמירת ממונו קרינו בי' ביתו משמע דזה פשוט גם להגאונים שהשאל לו ביתו רק הגאונים ז"ל סברו דמ"מ אינו דומיא דביתו

דכינן שְׁהוּא בְּאַחֲרֵיּוֹת נִפְקֵד וּבְבֵיתוֹ לֹא מִיקָרֵי רְשׁוֹתוֹ שֶׁל הַמַּפְקִיד אֲבָל הוּא ו"ל כְּתִב
דְּלֹא כֵן הוּא רַק אַעפ"י שְׁהוּא בְּאַחֲרֵיּוֹת הַנִּפְקֵד מ"מ פִּינֵן שְׁעֵיקֵר הוּא מְמוֹנֵן שֶׁל הַמַּפְקִיד
וְגַם בֵּיתוֹ הַשְּׂאִיל לֹו שְׁפִיר מְקָרֵי רְשׁוֹתוֹ וְזֶה בְּרוּר.

וְהַשְׂתָּא שְׁפִיר מַה שְׁדַּיִיק בְּמַכִּילְתָּא יֵצֵא חֲמָצוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁהַפְקִיד דְּמִשְׁמַע דְּוִנְקָא הַפְקִיד
הַיֵּינוּ בְּאַחֲרֵיּוֹת עכ"פ מְפָשִׁיעָה אֲבָל אִם הַיֵּיחַ בְּבֵית אַחַר חֲמָצוֹ שְׁפִיר עוֹבֵר וּא"ש נְמִי
רְאִיּוֹת הָר"ן ו"ל דְּכִמּוֹ דְּבַחְמֵן שְׁלֹו אִם אֵינוֹ בְּרְשׁוֹתוֹ דְּהַיֵּינוּ שְׁהוּא בְּבֵית הַנִּפְקֵד
וּבְאַחֲרֵיּוֹתוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר כְּמוֹ כֵן נְמִי אֵיפְכָא אִם הַחֲמֵן עֵיקֵר שֶׁל נְכָרֵי וְהוּא רַק בְּאַחֲרֵיּוֹת
הַיִּשְׂרָאֵל אִם יַחַד לֹו בֵּית לְהַנְכָרֵי נְמִי אֵינוֹ עוֹבֵר דְּנְהֵי דְגַלִּי קְרָא דְּבַחְמֵן אִפִּי גוֹרֵם לְמִמּוֹן
כִּמ"ד מ"מ אִם הוּא בְּבֵית הַנְכָרֵי אֵינוֹ עוֹבֵר דְּוִנְדָאֵי ל"ד לְבֵיתוֹ פִּינֵן שְׂאֵינוֹ בְּרְשׁוֹתוֹ וְאֵין
הַגּוֹף הַחֲמֵן שְׁלֹו וְוִנְדָאֵי ל"ד לְבֵיתוֹ וְדו"ק פִּי זֶה בְּרוּר לְפַעַנ"ד וְאוּלַי מְקוֹם הַיֵּיחַו לִי
אַבוּתִי הַקְדוּשִׁים ו"ל פִּי לְפַעַנ"ד פְּוִנְתִּי הַאֲמַת בְּזֶה.

וּבְזֶה יֵשׁ לֹוּמֵר נְמִי דְרַש"י ו"ל לֹא פְּלִיג עַל הַמַּכִּילְתָּא וְהָא דְכָתַב רַש"י ו"ל דְּלֹא מְהַנִּי
יַחַד לֹו בֵּית יֵשׁ לֹוּמֵר דְּלִפִּי מַה דְּמַבְנֵאָר שִׁיטַת רַש"י ו"ל גְּבִי גְזֵל עֲפו"ם דְּמוֹתֵר אֵי לֹאוּ
מְשׁוּם ח"ה וְכֵן כְּתִבּוֹ הַתּוֹס' ו"ל בְּב"ק וּא"כ י"ל דְּמַש"ה לֹא מְהַנִּי יַחַד לֹו בֵּית דְּהָא דְּמְהַנִּי
יַחַד לֹו בֵּית הוּא מְשׁוּם שְׁבִלֵא"ה הַשְּׂאִיל הַנִּפְקֵד בֵּיתוֹ רַק בְּלֹא יַחַד מְצוּי גַם לְהַנִּפְקֵד אֲבָל
בְּיַחַד תּוֹ לֹא מְצוּי מַש"ה מְהַנִּי יַחַד לֹו בֵּית וּל"ק קְוִשְׁנִי הַב"ח ו"ל וְכִי מְהַנִּי בַע"כ שְׁלֹא
בְּפִנְיֵו יַחַד לֹו בֵּית דְּזֶה לִיתָא דְּעֵיקֵר הַטַּעַם הוּא דְּבִלֵא"ה הַשְּׂאִיל בֵּיתוֹ לְשְׁמִירַת מְמוֹנֵו
וּמַש"ה מְהַנִּי הַיַּחַד אַף שְׁלֹא בְּפִנְיֵו וּא"כ לְרַש"י ו"ל דְּלֹא מְקָרֵי מְמוֹנָא כְּלָל לֹא מְהַנִּי
שׁוּם יַחַד לֹו בֵּית וְדו"ק.

אַף בְּאַמַּת מְדַבְרֵי מְהַרְש"ל ו"ל [בִּיש"ש פ"י דִּין כ'] מְבִנְיָר דְּגַם רַש"י ו"ל סְבַר דְּבַכְה"ג
אֲסוּר לְגִזּוּל. וְעַפ"י ז' תְּרַצְנֵו קְוִשְׁנֵי הַתּוֹס' פְּרַק כ"ש [דָּף ל"א ב' ד"ה בְּדַר' יִצְחָק] שְׁהַקְשׁוּ
הָא ר"י לֹא אָמַר רַק בְּשַׁעַת הַלְוִנְאָתוֹ וּלְפַמ"ש א"ש דְּהַנְּהָ הָא בִּלֵא"ה בְּמִשְׁכּוֹן הַנִּי כְּשֶׁלֹו
כְּמוֹ דְקִי"ל בֵּא"ע סִי הַנְּ"ל אִם קִיְדֵשׁ בּוֹ אִשָּׁה מַה"ט דְּבַהֲיִתְרָא אֲתִי לִידּוֹ וְכִמּוֹ שְׁכַתְּבוּ
הַתּוֹס' ו"ל דְּמְשׁוּם זֶה עוֹבֵר עָלָיו מְשׁוּם שְׁיִכּוּל לְקִדְשׁ בּוֹ אִשָּׁה מְקָרֵי מ"ב וְרַק דְּהִכָּא אֵינוֹ
רוֹצֵה לְקַנּוּתוֹ דְּהָא רוֹצֵה רַק לְגִבּוֹת חוּבוֹ אַף עכ"פ לְעַנְיֵן מִשְׁכּוֹן שְׁפִיר קְנָהוּ אַף בְּשַׁעַת
הַלְוִנְאָה וּבְשַׁלְמָא בְּשַׁל יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ קוֹנֵה מִשְׁכּוֹן בְּשַׁעַת הַלְוִנְאָה דְּהָא הוּא שְׁלִיִּשְׂרָאֵל אֲבָל
פִּינֵן דְּהַנִּי כְּמוֹ הַפְקֵר וְאִם רוֹצֵה קְנָהוּ לְגַמְרֵי עכ"פ לְמִשְׁכּוֹן שְׁפִיר קְנָה אֹתוֹ.

וּא"ש לְפ"ז נְמִי מַה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' [בְּד"ה אֶלֵא] עַל אֲבֵיִי דַס"ל לְמַפ"ג אֲמַאי אֵינוֹ עוֹבֵר
בְּיִשְׂרָאֵל שְׁהַלְוָה וְכֵן אֵיפְכָא אֲמַאי עוֹבֵר בְּעַכּו"ם שְׁהַלְוָה לְיִשְׂרָאֵל וּלְפִי הַנְּ"ל א"ש דְּהַנְּהָ
לְכַאוּרָה קִשָּׁה אֵיף שְׁיִיף כְּלָל בְּעַפּו"ם לְמַפ"ג הָא הַפְקַעַת הַלְוִנְאָתוֹ מוֹתֵר וּא"כ אֵינוֹ חֲזִיב
לֹו כְּלָל רַק דְּמְשׁוּם ק"ה אִם אֵיכָא צְרִיף לְהַחְזִיר לֹו אֲבָל לְמַפְרַע לֹא שְׁיִיף כְּלָל הַגְּבִינִי
דְּדִילְמָא יְהִי בְּאוּפֵן שְׁלֹא יִצְטָרף לְהַחְזִיר אַף מְשׁוּם קִיְדוּשׁ הַשֵּׁם אַף דְּלִק"מ דְּהַנְּהָ רַש"י
ו"ל פִּירַשׁ [בְּדָף ל"א ע"א] שְׁהַלְוָה לֹו וְאָמַר בָּא לְבֵיתִי וְגַבְהָ מַחְמֵן זֶה וְהַיֵּינוּ אֲפּוֹתִיקוּ
וּמְבִנְיָר בְּרַש"י ו"ל [הַנְּ"ל] דָּאִם נָתַן לֹו הַמְעוֹת דְּרַף מְקַח אֲסוּר לְעַשׂוֹק הַמְקַח מְמַנּוּ דְּזֶה
הַנִּי גְזֵל מְמַשׁ וּא"כ א"ש פִּינֵן דְּהַלְוָה עַל הַחֲמֵן וְהַנִּי כְּמוֹ שְׁמַכְרוּ לֹו אֶת הַחֲמֵן שְׁפִיר הַנִּי
גְזֵל אִם אֵינוֹ מַחְזִירוֹ וְלִכְּן שְׁפִיר אִם גְּוַבְהֵו לְמַפ"ג.

אולם כ"ז למאי דמוקמינו בלא הרהינו וקשה לישנא דהלונוהו על חמצו וצריף לפרש
שעשאו אפותיקו אבל למאי דמסקינו דהרהינו א"כ אין צריף לומר פלל שעשאו אפותיקו
וא"כ אין שינוי למ"ג דהא הפקעת הלוואה מותר ולק"מ נמי מישאל שהלוה לנכרי
דאמאי אינו עובר דזה ליתא דכבר הקשו המפורשים ו"ל הא מעות אינה קונה בנכרי
ורק דקושיותם לק"מ דהא כתבו התוס' ו"ל [בע"ז דף ע"א ע"א ד"ה פרדשנ'] בדבר
דלית בי' קנין אחר קונה בכל ענין וא"כ לפי הס"ד דאוקמינו בלא הרהינו רק שעשאו
אפותיקו וא"כ מאי קנין שינוי בי' דהא משיכה אינו קונה על משכון כמו שמבאר בר"ן
ו"ל בקידושין ורק במעות קונה אותו וכיון דליכא קנין אחר שפיר קונה במעות אבל לפי
מאי דמסקינו דאיירי בהרהינו וא"כ אם רצה הי' קונהו לגמרי דבהיתרא אמי לידן' רק
דאינו רוצה בשעת הלוואה רק לזכרון דברים א"כ אף למפרע לא קנהו דהא מעות אינן
קונות במקום שיש קנין אחר ודו"ק פי קצתתי מאוד: סימן יא בדין אם חייב הישראל
באחריות מתמת שהנכרי אלם אם חייב לבער: הנה דעת הרמב"ם ו"ל דאחריות אלם
הוי אחריות והראב"ד ו"ל השיג עליו יעו"ש [בפ' ד' מה' חו"מ הל' ד'] והנלענ"ד דדברי
הרמב"ם ו"ל מוכרחים דהנה לכאורה קשה איך משפחת פלל קבלת אחריות בחמץ היינו
שאם יאבד חייב לשלם הא אמרינו בכתובות [ל"ד ע"ב] היתה לו פרה שאולה וטבחה
בשבת פטור משום דהאי שעמא הוא דמחייב וקים לי' בדבריה מנין'.

והנה לפי מאי דקי"ל דחמץ הוי לאו הנחתק לעשה ואימת דיכול לקיים העשה לא מלקינו
לי' ורק אם לא קיים העשה לוקה למ"ד קיימו ולא קיימו דקי"ל כןותי' וא"כ אם יגנב אז
מחויב במלקות דבל יראה מונהר בכל שעה ורק כ"ז שהי' יכול לקיים העשה הי' פטור
ובשעת הגניבה נתחייב במלקות וא"כ קים לי' בדבריה מנין' ופטור מאחריות א"ו ש"מ
דאף דפטור מן הדין מ"מ הנכרי אלם ויכפהו לשלם ומש"ה חייב.

אף לכאורה קשה לאבני [במס' פסחים דף ה' ע"ב] דמתרץ איפוך ואף בנכרי שפיבשותו
איירי הך ברייתא דאסור בקיבל עליו אחריות א"כ קשה מ"ט הא מדין פטור. והנה י"ל
לזה פיון דלצאת י"ש מחויב מיקרי כמו אחריות אלם עליו דונדאי כ"א רוצה לצאת י"ש
אף בלא"ה לק"מ די"ל דאבני ס"ל כמ"ד ביטלו ולא ביטלו וא"כ ליכא פלל בחמץ מלקות
אבל לדין דקי"ל קיימו ולא קיימו לא משפחת קיבל עליו אחריות רק מטעם שהנכרי
יכפהו לשלם אף המעיין ברמב"ם ו"ל יראה דס"ל להדני' דאף בכל עפוי"ם ואינו אלם
נמי חייב לבער אם קיבל עליו אחריות.

אף הרמב"ם ו"ל לשיטתו דס"ל דלא כר"פ דכתובות הנ"ל כמבואר בח"מ שמ"א בש"ף
וא"כ מחייב אקונם פסח. אף דזה קשה לכאורה לר"פ לשיטתו דס"ל דחייב אשעת
אבידה ואפ"ה משמע דחייב בהפקיד אצלו נכרי כמבואר בפסחים [דף ו'] וצ"ל דאיירי
בנכרי אלם דאחריות אלם עליו וש"מ ברמב"ם ו"ל.

ועפי"ז א"ש נמי דברי רש"י ו"ל [דף ו' ע"א] שפירש גבי הפקידו אצלו יחד לו בית
היינו שאמר לו הנה הבית לפניך ולא קיבלו והקשו התוס' ו"ל שם דא"כ מאי פריף
למימרא דשכירות קני' הא בלא"ה לא קיבלו פלל לביתו בחתירותו ולפמ"ש א"ש דהנה
לפי מה שהוכחנו דאיירי באלם א"כ אף לא קבלו עליו אחריות נמי אם הוא אלם חייב
דבאלם אינו תלוי פלל באחריותו אף דזה נראה ברור דבאלם אינו חייב הישראל לבער

רק אם קיבלו אצלו עכ"פ ורק שלא קיבל עליו אחריות אף הנכרי הוא אלם הוי כמו שקיבל עליו אחריות אבל אם אלם זורק חמץ לרשות הישראל בע"כ ויחייבו לשלם בנודאי דלא חייב הישראל לבער פינו דלא קיבלו ולא ניחא לי' פלל בזה וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל שפכתב נכרי אלם שהפקיד משמע אבל אם לא הפקידו ונדאי פטור וא"כ מש"ה א"ש שפירש רש"י ז"ל לא קיבלו אצלו רק אמר לו הנה הבית לפניה וא"כ לא הוי שהפקידו אצלו פלל מש"ה פטור אף אם אחריות אלם עליו ולזה שפיר פריף [הגמ'] פינו דאמר הרי הבית לפניה ושכירות לא קני' א"כ שוב הוי פקיבלו א"ו משמע מדמהני יחד לו בית דשכירות קני' והוי פהשפיר לו ביתו ואמר לו הרי הוא בביתה ולא קיבלו פלל ומתריץ שאני הקא דעכ"פ מצוי הוא אצל הנכרי וזה לא מיקרי קבלה דהוי כמו שעומד בבית הנכרי ולזה פנון רש"י ז"ל שאותו ונוית מסורה לנכרי ודו"ק.

ועפי"ז מיושב נמי קושני' התוס' ז"ל בסוגי' דראב"י שפירש רש"י ז"ל [בדף כ"ט ע"א] אם אכל חמצו של נכרי והקשו התוס' דהא עכ"פ מחויב באחריותו ולכמ"ש [א"ש] דהקא לכ"ע אם גזל חמץ בפסח פינו דעל אחריות עובר בב"י א"כ שוב פטור וכמו דקי"ל פן גבי הבא במחמתך ושיבר את הפלים דפטור ולק"מ נמי קושני' הפ"י ז"ל דעכ"פ יקנהו בלעיסה דזה אינו דכבר מבואר קושני' הגמ' האיד שיוני קונה הא פל מילתא דאמר רחמנא ל"ת אי עבד ל"מ ומשני דכתיב והשיב והוא גזה"כ וא"כ הקא דאיפא איסור אחר בקנינו היינו ב"י שפיר לא מהני ואי דכתב הרמב"ם ז"ל [פ"א מה' חו"מ] דקנה חמץ בפסח לוקה הרי דמהני קנין שאני התם דהא כבר מבואר דהיכי דבלא"ה עביד איסור לא אמרינו ל"מ דמאי הוי הא ס"ס עשה איסור וא"כ אף אי נימא דלא הוי קנין מ"מ עושה איסור מחמת שהוא באחריותו וכמו שמבואר בתשו' הריב"ש ז"ל ומביאו המג"א ז"ל (וה"מ) [והמ"ל] בהלכות חו"מ אבל [גבי גזלן] לפי מה שכתבנו דמחמת אחריות פטור ורק אם הנכרי אלם כו' אבל מדינא פטור מאחריות וא"כ שוב לא קני' ודו"ק דהא גבי גזלן ונדאי דאין אחריות אלם עליו וכן פתב המג"ש [דף כ"ט] (וא"כ) לסברתו שחידש המג"ש ז"ל שם [וא"כ] הואיל וישראל האלם אף שחייב מדינא באחריות פטור דכיון דמדינא פטור מאחריות מחמת קים לי' בדרבה מיני' וא"כ שוב ממילא אין אחריות עליו ובלא"ה א"ש דברי הרמב"ם ז"ל דהא באמת הוי לאו הנפק ליעשה ויענין בח"ץ ז"ל וא"כ לא עשה איסור בלקיחתו כמבואר בתוס' פסחים בסוגי' דאוכל חמץ של הקדש אף הקא דאוכל וקני' באכילתו דלא ניתק לעשה שפיר עושה איסור ודו"ק: סימן יב בדין ס"ס בבדיקה הנה דעת הר"מ ז"ל [בפ"ב מהל' חו"מ] דלא מצרפין הספק דאכלת' וכתב הט"ז ז"ל [בסי' תל"ט ס"ק ב'] דדעתו כמו דלא מהני ספיקא דרבנו לקולא היכא דאתחזק ה"נ לא מהני ס"ס והוכיח זה דאל"כ נימא במתני' דאין חוששין [דף ט' ע"א] הטעם דס"ס ולא משום דאלד"ס ולי נראה דאין זה הוכחה ומלבד שפמה תירוצים נאמרו על קושני' זו גם לי נראה לתרץ באופן אחר לדברי הפ"מ [או"ח] בפתיחה [פוללת חלק ג' דין י"ג] שמחדש סברא דע"כ לא אמרינו לקולא רק היכי דהספק הראשון מתיר הדבר לגמרי כמו גבי חלב דהתורה לא אסרה מספק לשיטת הר"מ ז"ל דספקא מדאו' לקולא ורק דרבנו אסרו הספק והיכי שיש שוב ספק שני הוי היתר גמור וכן בכל איסורין הספק נקרא היתר גמור מן התורה אבל בענין מצוה כמו שיש לו ס"ס אם יוצא י"ח ת"ש אם יש בעיר אחת מתפללין ובעיר אחת ספק תוקעין דמבואר בר"ה דאזלינו לספק תוקעין

וְכַתֵּב הַפ"מ ו"ל דה"ה א"ם י"ש ס"ס א"ם יתקעו שְׁמָה נְמִי הוֹלֵךְ לְמָקוֹם הַס"ס דְּתוֹקְעִין וְטַעֲמָא מְשוּם דַּע"כ לֹא אֲמַרְיִנן ס"ס לְקוֹלָא רַק הֵיכָא שְׁהוֹתֵר הַדְּבָר כּו' אֲבָל בְּמַצְוֵה דְהֵיא וְנֻדְאֵי חֲזִיבֵת רַק הַס"ס א"ם יַעֲשֶׂה הַמַּצְוֵה מְחֻיָּב לַעֲשׂוֹת כָּל הָאֲפָשְׁרֵי לְקַיָּים הַמַּצְוֵה וְא"כ לַפ"ז בַּנ"ד לְפִי מַה דְּמַבְנֵאָר בְּטוֹר סִי' תַּמ"ו דָּאָם יֵשׁ לוֹ חֲמִץ אֲפִי' לֹא יַדַּע מִינַי' נְמִי עוֹבֵר א"כ אֵין לוֹמֵר כָּלֵל ס"ס דְּהֵא אֲנִן לֹא מְסַפְקִין בְּעֵינֵן הַחֲמִץ דְּהֵיכִי דֵאִי' עוֹבֵר עָלָיו וְרַק הַסְּפֵק הוּא א"ם יִשְׁנֹו כָּלֵל לְחֲמִץ ע"ז אֲמַרְיִנן דְּצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּל הָאֲפָשְׁרֵי לְקַיָּים הַלָּאוּ דְלֹא יֵרְאֶה דְּהֵא לֹא שְׁיִיךְ פֶּאן לוֹמֵר כְּמוֹ גְּבִי אִיסוּרִין דְּסַפִּיקָא לֹא אֶסְרֵה הַתּוֹרָה וְאָף א"ם הוּא חֵלֵב נְמִי מְוֹתֵר פִּינוֹ דְּמְסַפְקִין דְּהֵא לִית פֶּאן הַסְּפֵק בְּגוּף הַחֲמִץ כָּלֵל וְא"ם אִי' עוֹבֵר עָלָיו דְּהֵא טַעַם הַבְּדִיקָה הוּא פִּינוֹ דְּכַתִּיב לֹא יֵרְאֶה פְּנוּנַת הַכְּתוּב שְׁלֹא יֵהָא בְּמָקוֹם הַרְאוּי לְרֵאוֹת וְכְמוֹ שְׁפַתְבַּת הָרֵא"ש ו"ל [בְּדָף ו' ע"ב] וּמַש"ה צָרִיךְ בְּדִיקָה דִּילְמָא יֵשׁ בְּמָקוֹם אֶחָד וְעוֹבֵר עָלָיו וּמַש"ה לֹא מְהַיָּי לְזֵה ס"ס דְּהֵא א"ם יִשְׁנֹו לְחֲמִץ עוֹבֵר עָלָיו וְרַק הַסְּפֵק הוּא א"ם יֵשׁ בְּבֵית זֶה חֲמִץ וּמְסַפֵּק צָרִיךְ לְצִאֵת י"ח שְׁלֹא לְבוֹא לְיַדִּי בַּל יֵרְאֶה וּבִשְׁלֵמָא א"ם הִי' סְפֵק א"ם זֶה חֲמִץ שְׁפִיר י"ל פִּינוֹ דְּסַפֵּק א"ם זֶה חֲמִץ הוּא מְוֹתֵר מַה"ת וְרַק מְדַרְבְּנָן אִיסוּר וְא"כ א"ם יֵשׁ עוֹד סְפֵק מְצַרְפִּין לְקוֹלָא אֲבָל בַּנ"ד דָּאָם יִשְׁנֹו לְחֲמִץ עוֹבֵר עָלָיו וְרַק הַסְּפֵק הוּא א"ם יֵשׁ לוֹ חֲמִץ לֹא אֲמַרְיִנן דְּמְסַפֵּק לְקוֹלָא רַק צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּל הָאֲפָשְׁרֵי לְקַיָּים שְׁלֹא לְבוֹא לְיַדִּי בַּל יֵרְאֶה וּלְפַעַנ"ד זֶה בְּרוּר.

וּבְזֵה מִיְנוֹשֵׁב שְׁפִיר קוֹשְׁנֵי' הַפ"י שְׁהַקְשָׁה [בְּדָף ו' ע"ב] דְּלָמָּה לִי לַעֲיֵל לוֹמֵר הַטַּעַם עַל בְּיִטוּל וְלָמָּה לֹא כְּפִשׁוּטוֹ כְּדִי לְצִאֵת אֶף מְסַפֵּק גְּרִירוֹת חֲנוּלָדָה דְּהֵא הַטַּעַם הוּא רַק אֶלֶד"ס וְזֵה שְׁיִיךְ בְּבְדִיקָה אֲבָל בְּבִיטוּל שְׁפִיר יֵשׁ לַד"ס שְׁיִבְטֵל אֶף מַה שְׁיִגְרוֹר הַחֲנוּלָדָה וּלְכַמ"ש א"ש דְּהֵנָּה בְּאַמַּת כְּתַבְתִּי דְּלִיכָא לְמִימֵר פֶּאן ס"ס דְּהֵא לֹא שְׁיִיךְ לוֹמֵר מְסַפֵּק לֹא אֶסְרֵה תּוֹרָה דְּהֵא א"ם יִשְׁנֹו לְחֲמִץ אֶף שְׁסַפֵּק הוּא לְבַעַה"ב עוֹבֵר עָלָיו מַה"ת אֶף בְּאַמַּת כְּנוֹלָם הַקְּשׁוֹ עַל הַטוֹר מַה הָיִי לִי לְמַעַבְד וְלָמָּה יַעֲבֹר הָלֹא בְּדַק וְהוּא אָנוּס גְּמוּר.

אֶף בְּאַמַּת א"ם הָיוּ יְכוּלִין לְצִאֵת יְדֵי סְפֵק בְּבְדִיקָה כָּל חַד בְּזוּיּוֹת שְׁלוֹ כְּמוֹ שְׁעָלָה עַל דַּעַת הַס"ד בְּמַתְנֵי' א"כ שְׁפִיר א"ם לֹא עֲשֶׂה כֵּן עוֹבֵר וְא"כ שׁוּב לִיכָא ס"ס אֲבָל לְאַחַר שְׁאַמֵּר הַטַּעַם דָּאִין לַד"ס וְא"כ אֶף מְצָא חֲמִץ אֵין עוֹבֵר דְּמֵאִי הָיִי לִי לְמַעַבְד יוֹתֵר דְּהֵא מַה"ת סְגִי בְּבִיטוּל אוֹ בְּבְדִיקָה כְּמַבְנֵאָר בַּר"נ ו"ל וְא"כ שׁוּב לֹא שְׁיִיךְ לוֹמֵר דְּרַבְּנָן תַּקְּנוּ הַבְּיִטוּל מְשׁוּם גְּרִירוֹת חֲנוּלָדָה כְּדַבְּרֵי הַפ"י ו"ל דְּלָמָּה לוֹ זֶה הָא שְׁפִיר הָיִי ס"ס וְאָף א"ם יִשְׁנֹו לְחֲמִץ בְּאַמַּת אֵינוֹ עוֹבֵר כָּלֵל וּבִשְׁלֵמָא לַה"ס דְּדָלָא ס"ל הַטַּעַם דֶּאֶלֶד"ס וְא"כ א"ם יֵשׁ לְחֲמִץ אֶף דָּאִין יָדוּעַ לוֹ עוֹבֵר וְלֹא שְׁיִיךְ לוֹמֵר ס"ס דְּצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּל הָאֲפָשְׁרֵי שְׁלֹא לַעֲבֹר עַל אִיסוּר וְא"ם יִשְׁנֹו לְחֲמִץ עוֹשֶׂה אִיסוּר מַשֵּׂא"כ לְבַתֵּר דְּגַלִּי הַמַּתְנֵי' טַעֲמָא דֶּאֶלֶד"ס וְא"כ א"ם יִשְׁנֹו לְחֲמִץ אֵינוֹ עוֹבֵר מַה"ת דְּמֵאִי הָיִי לִי לְמַעַבְד וּמַש"ה שׁוּב אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ כָּלֵל לְחֲמִץ דְּהָיִי ס"ס וְדו"ק.

וְא"כ לְדִידֵן בְּאַמַּת מְהַיָּי ס"ם לְחֲמִץ וְאֵי תַּמָּה מְאוּד עַל הַט"ז הָלֹא מְבֹאָר בְּהַדְּיָא בַּגְּמ' דָּאִין סְפֵק מוֹצִיא מִיְדֵי וְנֻדְאֵי מְשַׁמַּע דָּאָם הָיִי סְפֵק אֶף בְּבְדִיקָה לְקוֹלָא כְּמוֹ הֵתֵם גְּבִי מְדוּרַת הָעֶכּוּ"ם וְא"ל דְּהֵתֵם הוּא רַק מְדַרְבְּנָן דְּבְאַמַּת לְפִי מַה דְּמַבְנֵאָר בְּתוֹסְפָתָא דַּעַת רִיב"י דְּשׁוֹרְפִין עָלָיו אֶת הַתְּרוּמָה הַרִי דְּמִשְׁנֵה לִי לְנוֹדְאֵי וְאֶדְרַבָּה לְכַאוּרָה צ"ע עַל תִּירוּצָא שְׁל רַבָּא דְּהֵא מְבֹאָר בְּאו"ה גְּבִי סְפֵק גְּבִינּוֹת עֶכּוּ"ם דְּלֹא אֲמַרְיִנן ס"ס פִּינוֹ

דְּהַסְפֵּק הָרֵאשׁוֹן עֲשָׂאוֹ חו"ל פְּנוּדָאֵי וּא"כ ה"נ לְדַבְרֵי רִיב"י בְּתוֹסְפֹתָא עֲשָׂאוֹ חו"ל הַסְפֵּק הָרֵאשׁוֹן פְּנוּדָאֵי וּמֵאֵי מְהֵנֵי תוֹס"ס וּא"ל דְּעֵיָקֵר תִּירוּצָא הוּא אֲלִיבָא דַת"ק דְּכַוְנַתְּנִי קו"ל דְּתוּלִין וּא"כ הָרֵי דְלֹא עֲשָׂאוֹ חו"ל פְּנוּדָאֵי דְהָא בְּאַמְתַּת חוּיָנָן דְּהַגְמָרָא רְצָה לֹאמַר דְּלִית מֵאֵן דְּפָלִיג עַל הָאֵי סְבָרָא דַא"ס מוֹצִיא מִיַּדֵּי נּוּדָאֵי דְהָא פְּרִיָה לָהּ מַר"י וַיַּעֲוִין בְּנֻדָּה וּבְכַמָּה מְקוּמוֹת דְּמִשְׁמַע דְּלִיכָא מֵאֵן דְּפָלִיג בְּהָא וְהֵלֵא לְדַבְרֵי רִיב"י הַסְפֵּק הָרֵאשׁוֹן הוּא פְּנוּדָאֵי וּמֵאֵי מְהֵנֵי סְפֵק אֲכַלְתִּי לְרִיב"י וּבְזָה אִפִּי רִיב"י מוֹדָה כְּמִבְנוֹרָא בְּתוֹסְפֹתָא הָא לְדִידֵי שְׁפִיר הָנֵי וּנּוּדָאֵי וּא"ס מוֹצִיא מִיַּדֵּי נּוּדָאֵי אִף דְזָה יֵשׁ לִינִישׁב וְלֹאמַר דְּלִפִּי מַה דְּמִבְנוֹרָא בַתה"ד דְּלִפִּי דְבָרֵי פַר"י ו"ל דְּלֹא מְהֵנֵי ס"ס רַק בְּשִׁנֵּי תַעֲרוּבוֹת (אִפ"ה) מְשׁוּם דְּהַסְפֵּק הָרֵאשׁוֹן נַעֲשֶׂה פְּנוּדָאֵי [אִפ"ה] הֵיכִי דְשִׁנֵּי הַסְפִּיקוֹ בְּאִין פְּאַחַת בְּפַעַם אַחַת וּא"א לְבֹא לְזָה בְּלֹא זָה סְפִיקָא לְקוּלָא יַע"ש וּא"כ ה"נ פִּינּוֹן דַּב' הַסְפִּי בְּאִים פְּאַחַת שׁוּב לֹא נַעֲשֶׂה פְּנוּדָאֵי וְדו"ק.

וּמִש"ה א"ש דְּבָרֵי הַכ"מ ו"ל [בִּפ' י"א מַה' טוּמְאַת מַת הַל' ט'] שְׂכֵי דְמְדוּרַת הָעַפּוּ"ם שְׁחָרַב טְמֵא דְאִין סְפֵק אֲכִילָה מוֹצִיא מִיַּדֵּי נּוּדָאֵי וְהַקְשָׁה הַמ"ל ו"ל בְּצַע"ג דְּהָא מְבֹנָרָא בְּש"ס דְּמְדוּרַת הָעַפּוּ"ם סְפִיקָא. וּלְפַמ"ש א"ש דְּבִשְׁלָמָא בְּגַמְרָא דְבְּאִין שְׁנֵי סְפִיקוֹת פְּאַחַת [בְּמִקוּם שְׁחוּלְדָה וּבְרַדְלָס מְצוּיִן] א"ל דְּסְפֵק רֵאשׁוֹן נַעֲשֶׂה פְּנוּדָאֵי אֲבָל אִם חָרַב הַמְדוּרָה דְּבְמִקוּם שְׁהִי הַמְדוּרָא לֹא הָנֵי חוּלְדָה וּבְרַדְלָס יְכוּל לְהַלְוֹה רַק עַתָּה שְׁחָרַב נוּלֵד הַסְפֵּק עַכ"ה] וּא"כ כְּשֶׁבֶא הַסְפֵּק הָרֵאשׁוֹן נֶאָסֵר פְּנוּדָאֵי שׁוּב שְׁפִיר א"ס מוֹצִיא מִיַּדֵּי נּוּדָאֵי וְאִף דְּלִידִין תּוּלִין מ"מ ס"ל לְהַרְבֵּ כ"מ פִּינּוֹן דְּהַחֲכָמִים חָשׂוּ לְהֵאֵי סְפִיקָא וַיַּעֲוִין בִּפ"מ ס' ק"י שְׂכֵי לֹאמַר דְּאִף דְּלֹא עֲשָׂאוֹ פְּנוּדָאֵי הַסְפֵּק א"ל בְּכַה"ג ס"ס לְקוּלָא שׁוּב לִיכָא לְמַחְשָׁבְנִי לַס"ס דִּי"ל דְּלַעוּלָם חו"ל עֲשָׂאוֹ פְּנוּדָאֵי טוּמְאַתָּה וְהָא דְּתוּלִין הוּא רַק מְשׁוּם חוּמְרָא דְּתַרּוּמָה וְקוּדָשׁ.

אַבְל הָאָדָם טְמֵא וּנּוּדָאֵי וּא"כ שׁוּב א"ס מוֹצִיא מִיַּדֵּי נּוּדָאֵי וְזָה בְּרִירָא וְגַם קוּשְׁנֵי הַשְּׁנֵי שְׁמַקְשָׁה שְׁם הַמ"ל יֵשׁ לִינִישׁב בְּזָה וְדו"ק. הֵינְצָא לְנוּ בְּזָה דְּלַעוּלָם הַס"ס בְּבִדְיָקָה לְקוּלָא: סִימָן יג בְּדִין אִם יֵשׁ סְפֵק אִם הוּא חֲמִץ.

כְּמוֹ גַבֵּי ט' צִיבּוּרִין דְּהַר"מ ו"ל [בִּפ"ב הַל' י'] הַחֲמִיר בְּסְפִיקָא וְהַתּוֹס' ו"ל פְּלִיגוּ דַס' דַּר' לְקוּלָא וּכְנוּתְנִי פְּסַק הַטּוֹר ו"ל בַּסִּי תַל"ט] וְתַמְנִי לִי טוּבָא דְהָא הַתּוֹס' וְהַטּוֹר ו"ל כְּתַבּוּ טַעַם הַבְּדִיקָה דְלֹא לְמִיכַל מִינְיָ' וּא"כ פִּינּוֹן דְּחַתִּיקָה זֹו אֲסוּרָה בְּאַכִּילָה מְשׁוּם קְבוּעַ שׁוּב צָרִיף בְּדִיקָה פְּדֵי דְלֹא לִיתִי לְמִיכַל מִינְיָ' דְהָא אִפִּי בְּדָבָר דְּאִינוּ אֲסוּר רַק מְדַרְבְּנָן צָרִיף בְּדִיקָה מְשׁוּם לֹא פְּלוּג כ"ש בְּזָה פִּינּוֹן דְּהַחֲתִי אֲסוּרָה וּנּוּדָאֵי חָלָה הַגְזִירָה דְּרַבְּנָן עָלֵיו דְּלֹא לְמִיכַל מִינְיָ'.

וְהוּ אַמְתַּ שְׁפִיּוּצָא בְּזָה הַקְשׁוֹ הַמְפּוֹרָשִׁים ו"ל עַל הַתּוֹס' דְּכִינּוֹן דְּנוּלֵד הַסְפֵּק בְּדַאֲרֵיִתָּא צָרִיף בְּדִיקָה וְהַרְבֵּה תִירוּצִים נֶאָמְרוּ ע"ז וַיַּעֲוִין בְּשַׁעַר הַמְּלָךְ הַלְכוֹת מְקוּנְאוֹת מַה שְׁתִּירֵץ מְשׁוּם דְּהָנֵי בְּשִׁנֵּי גּוֹפִים אֲמָרִינוּ ס"ד לְקוּלָא יַע"ש.

וְשׁוּב בְּדַבְרֵי הַר"מ גַבֵּי עֵינָרַב בְּתַרּוּמָה סְפֵק טוּמְאַתָּה. וְהַנְּ"ל דַּלְק"מ מְשִׁם דְּשִׁם הַטַּעַם לֹא מְשׁוּם דְּנוּלֵד הַסְפֵּק בְּדַאֲו' בְּהַתְּרוּמָה כְּמוֹ שְׁדִיקָה הַשַּׁעַר הַמְּלָךְ ו"ל רַק הַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּלִיכָא סְעוּדָה רְאוּיָ' בְּכַעוּד יוֹם פִּינּוֹן דְּהַתְּרוּמָה מְסַפֵּק הוּא טְמֵא וְאֲסוּרָה בְּאַכִּילָה וּא"כ לִיכָא פְּאֵן סְפֵק עֵינָרַב רַק בְּנוּדָאֵי לֹא עֵינָרַב דְּהָא אֵינָה סְעוּדָה רְאוּיָ' וְדָבָר זָה נִכּוֹן מְאֹד

כמ"ש ובאמת גם הגאונים ה"ה הכו"פ והנ"ב גם הם פתבו לפום רהיטא דהטעם כמו שכתב השער המלה ו"ל משום דנולד ספק בדא' וזה ליתא וכן פתב הת"ד בסי' ק"מ כדברי אף נהי דזה לא קשה דנולד ספק בדא' משום דהוי בתרי גופין או דנולדו הספקין באחד או שאר תירווצים.

אף זה קשה מה שהקשיתי דבשלמא היכי דהרבנן לא שינו להדאורייתא שפיר י"ל סד"ר לקולא אף דהוי פ"א ספיקא דאו' דס"ס השתא ליכא רק סד"ר. אף בנ"ד בדרבנן מישהו שינו להדאורייתא דכיון דמדא' ספיקא לחומרא א"כ אסור באכילה ממילא צריך בדיקה כדי שלא למיכל מיני' דהא החמץ גופא אסור באכילה וא"כ דילמא אתי למיכל וצריך בדיקה.

ובזה הדבר גופא תקשה לי דלפי דברי פירוש ר"י ו"ל [דף ט' ע"ב ד"ה היינו] שפירש דהדין הנאמר בגמרא גבי ט' ציבורין קאי לענין הכפר גופא וקשה מ"ש חמץ משאר איסורין בזה ומאי חידוש הש"ס בזה הא דין זה מבואר ממש בברייתא דט' חגיגות דמ"ש חמץ מכל איסורין והנה לכאורה הייתי יכול לתרץ לפי דברי הר"י ו"ל שכתב דלענין בדיקה א"צ אפ"ל לא ביטל דאוקי הבית על חזקתו וא"כ א"ש דהנה מבואר בתשובת גאוני בתראי בשם הח"מ וא"ז מו"ה העשיל ו"ל להתיר היכי שלקח מן החתי' קודם שנודע התערובות ואח"כ שנתנודע התערובות אם ניקרים החתי' מאיזה בהמה הם אותה הבהמה מותר פיון דאותו דפירש מותר וא"כ תלינו שזה מהרוב א"כ גם מה שלא פירש מותר פיון דהחצי פשיטה ש"מ שהיא מהרוב גם החצי שעדיין לא פירש רק שניכר שהוא מאותו ח' דכשר יע"ש וא"כ ה"נ [הו"א] פיון דלענין הבית תלינו לקולא דהוא מהרוב דחזקת הבית מבטל לי' לדין קבוע וא"כ אם טוב נמצא אותו החתי' פיון דכבר תלינו דהוא מהרוב גם לאח"כ מותר [החתי' באכילה] כמו שכתבו הגאונים ו"ל ה"ל דטעמא להתיר משום דכבר אזלי בתר רובא ואמרו שהוא מהרוב לא חזר לאיסורו וא"כ ה"נ.

ולפענ"ד זה מדוקדק בדברי הר"י ו"ל שכתב דאיירי לענין הכפר גופא שנמצא בבית ולכאורה קשה [למה] לי לומר שנמצא בהבית (ואמר) [פיון] דהספק הוא לענין אכילה גופא ול"ל לומר קלל שנכנס לבית.

א"ו משום דהוי קשה לי א"כ מאי רבותא מ"ש חמץ מכל איסורין אבל לפ"מ שפירש שנכנס לבית וא"כ חזקת הבית מבטל הקבוע ואמרינו שהוא מהרוב א"כ טוב החתי' גופא הוי מותר פסקרת הגאונים ו"ל קמ"ל הש"ס דליתא דבאמת כל האחרונים פליגו על הגאונים ה"ל ולפענ"ד ראי' שלא כדברי הגאונים ה"ל מברייתא ה"ל.

דהנה מבואר דעת הרא"ה ו"ל דקבוע אין לה בו אלא חדושו ואם לקח קודם שנוולד הספק אזלינו בתר רובא. והנה לפי דברי הגאונים ה"ל אם הי' ניקר דהחתי' שלקח מקודם הוא אחד עם מה שלקח לאחר מכן אפ"ל לאחר מכן הי' מותר ליקח מהקבוע דכבר נתברר שזה הפשר הוא מהפשרים ובאמת זה אסור וכן משמע פשטא דברייתא לקח וא"י ממה לקח אסור.

ובנמצא הלה אחר הרוב היינו שהי' לקח ונמצא בחד צד היינו כגונוי שפרשתי שמאותו חנות שלקח קודם שנודע הטריפות לקח לאחר מכן והא שלקח מקודם הוי דינו לר"א

ז"ל כמו נמצא והא שלקח לאח"כ מכאן הני לקח ואפ"ה אסרינו זה שלקח ומתירין הנמצא ש"מ דלא פהגאונים ז"ל ומש"ה שפיר מביא ראי' דה"ה בבית שנמצא בו חמץ אף דלענין הבית אזלינן בתי רבא מ"מ לענין החמץ נמי אסור כמו התם ודו"ק פי זה ברור לפענ"ד: סימן יד לידידי הרבני החריף הפושלם מו"ה משה נ"י.

מכתבה הגיעני והנה באמת פי מוטד אני מאד ורק לאהבת התורה באתי להשתעשע באמרתה והנה ראיתי שיסודה לקוח מדברי האחרונים שבמחכ"ת המציאו סברות מלבם ולכן נסתפקת בטעמם אי הוי אפקעתא דמלפא וכו' ובאמת הדברים מבוארים ברשב"א בסופה פ' לולב הגזול ומביאו בקצה"ח [סי' ת"ו] וי"א דאה"נ לא הוי לכם והוא פליג עליהם לומר דכיון דיש לשום אדם זכותבהו הוי לכם ובאמת לכאורה קשה א"כ מאי קאמר ר"א שני דברי' אינם ברשותו ועשאן הפתוב כאלו הם ברשותו דלמה להו לעשאם הפתוב הא גם שאסורים בהנאה מקרי שפיר לכם לעבור בב"י ולפי מ"ש לה בשם מו"ח ז"ל י"ל שפיר כיון דעכ"פ הפל מצוין לבערו א"כ יש זכות לכל אדם בו ליטלו לשורפו ושפיר הוי חמץ אינו ברשותו כיון שלאחרים זכות בו לשורפו אף באמת בלא"ה א"ש דנהי דמקרי לה מ"מ מקרי אינו ברשותו ולא הוי דומיא דבתיכם וכהגאונים ז"ל ואפילו מאן דפליג אהגאונים הוא משום שהשאל לו רשותו ביתו קרינן לי וכמבואר בהרא"ש ז"ל [בריש פסחים] אבל אה"נ שפיר מקרי אינו ברשותו ולנה מדקדק הגמ' אינם ברשותו ועשאן הפתוב כה"ב ולא אמר הגמ' שני דברים אינם שלו ועשאם הכ' [כה"ש] דבאמת אה"נ מקרי לה רק שאינו נקרא ברשותו וז"ש אף בהפקיר החמץ דנדאי הוי כמו של אחרים דלא קיי"ל כר"י דבעי [שיבא] לרשות זוכה או שבחמץ גם ר"י מודה וכדכ' הר"נ ז"ל [בריש פסחים] שפיר כתבו התוס' דביטול מטעם הפקר ולק"מ מה שהקשית מצנועין דנהי דהתורה עשאו לאה"נ כאלו הוא ברשותו מצד גזה"כ אבל זה נדאי שהתורה לא יעשה חמץ של אחרים שיהי' שלו כדי לעבור עליו וכמבואר בנ"ב דהתורה לא עשאו רק שאה"נ יהי' כאלו אינו ואם זולת האיסור של תורה הי' שלו וברשותו גם לאחר איסורו החמיר' עליו התורה לעבור אבל באם אינו שלו בלא"ה זולת האיסור לא החמירה עליו התורה וא"כ אין ראי' פלל מצנועין.

ומה שכתבת על דברי קצה"ח א"מ אצלי פלל דהקצה"ח ז"ל גופא כתב דמטעם יאוש מהני רק דיאוש לא קני עד דאתי לרשות זוכה וגם מה שרצית לתרץ הפרה"מ להר"מ ז"ל לא ידעתי דלדברך ה"ל להרמב"ם רק לומר הטעם משום אה"נ אינה שונה פלום וא"כ אין לו בעלים ואי דהתורה חייבה בתרומה אפילו בלית לי בעלים הוא משום פפרה וכיון שאינו שונה פלום א"צ פפרה כש"כ לדברך כ"ז כתבתי לרוב הטורדא וקצתתי דברי כו': סימן טו פסחים דף כ"ט ע"א בתוס' ד"ה בדין הוא דאפי' תוד' זמנו ז"ל פרש"י מותר באכילה וקשה דאי אפשר אם לא יהי' שלו בשעת אכילה דאם נתן לו הנכרי ה"ה שלו ואם גזל מנכרי הרי חייב באחריותו ולא גרע מחמץ שחייב באחריותו דהוי פשלו עכ"ל יעו"ש כו' ונלע"ד די"ל כף דהנה קשה לכאורה לר"ל דס"ל חייבי מלקות שוגגין פטורין היכי משפחת לי' חייב אחריות בחמץ הא הוי חייב מלקות משום לא יראה וממילא אין לוקה ומשלם ואפילו בשוגג פטור לר"ל וכי פלוג ר"ל אברייתא.

אף י"ל דהברייתא דמתניב באחריות מיירי בקיבל אחריות מקודם הפסח ואז נתחייב משעת משיכה פחד לישנא (דר"פ) [דרבא] בכתובות [דף ל"ד ב'] דמשעת משיכה נתחייב באחריות וגם פי נאבדו בעת החיוב מלקות חייב בממון משעת המשיכה אולם קשה מהך ברייתא [דפ"ק דף ו' ע"א] דנכרי שונכנס ובציקו ביזו א"ח לבער הפקידו אצלו זקוק לבער דבפסח מיירי ואפ"ה חייב לבער דחייב באחריותו ואמאי הא אם מתחייב באחריות יהי ג"כ פטור משום קלב"מ וא"כ אינו חייב כלל באחריות ולמה זקוק לבער הא לא משפחת כלל שמחוייב לשלם זולת אחריות אלם ובזה פמה ראשונים חולקים דס"ל דגם אחריות אלם פטור וגם דפישטא דלישנא דשם משמע דלא איירי מזה.

אף די"ל דהנה ידוע שקיי"ל דלאו שאין בו מעשה פטור ממלקות ולא משפחת בקמץ שיתחייב במלקות רק אם קנה או קיבל באחריות ע"י מעשה וכמבואר בפוסקים דגם בקיבל אחריות צריף קנין ממש ונהה לפי"ז נהי שחייב במלקות מחמת תחלת קבלת האחריות מ"מ לאחר פון שאז פטור ממלקות משום דהוי לאו שאב"מ מ"ה חייב בתשלומין שפשע שונאבד לא הי' חייב מלקות ונדמי להא דאמר בירושלמי [פ' אלו נערוהו הל' א'] גבי שורף את הגדיש בשבת דיהא חייב על מה ששורף לאחר מעשיו דאז אינו חייב במיתה ותיגרץ הירושלמי דחייב באמת מיתה על כל שכולת רק דבתרי מיתות לא קטלינו אבל חיוב מיתה איכא על כל שכולת דאשו הוי כמו חיציו ומקרי מעשיו ממש וא"כ לפ"ז הכא פיון שנתחייב באחריות בשעת משיכה נהי דאז אם הי' נאבד הי' פטור משום קלב"מ דחייבי מלקות שוגגין אבל בנדאי אם נשאר קיים דלא נפקע פח האחריות שקיבל שיתחייב תמיד באחריותו חיוב זה לא נפקע וא"כ אם נאבד לאח"כ ואז אין בו חיוב מלקות שאין בו מעשה ממילא חייב בתשלומין אף כ"ז בשומר אבל בגזל חמץ דקיי"ל הכא במחמת פטור אם נאבד אפי' לאח"כ כמבואר ברז"ה ז"ל [בסנהדרין] ובח"מ דאינו חייב רק על תחלת המעשה ואם בתחלה קונהו בחיוב מיתה או מלקות פטור על אחריות שלאח"כ וא"כ פיון שאין חיוב האחריות רק על תחלת המשיכה ואם אז פטור ממילא שוב פטור גם על לאח"כ דבמלקות קונהו וא"כ לא משפחת בגזלן שיתחייב באחריות דהמלקות פטרוהו.

אף עדיין י"ל דכיון דפטרין לי מחיוב אחריות והוא משום שפכר קנהו בדמים ותינו משום דקיי"ל דבא במחמת פטור מלשלם אם נאבד דמה"ת קנהו בדמים ופטור מאחריות דאפי' אם הוא בעין קנהו ורק מדרבנן צריף להשיב כשהוא בעין אבל בנאבדה אוקמוהו אד"ת ופטור כאשר האריף בזה הרז"ה ז"ל ובמאירת עינים בח"מ [סי' שנ"א] וא"כ לפ"ז מה"ת קונהו וא"כ הוי כאוכל חמץ שלו אף זה אינו די"ל דלא ידע שהוא של אחר ולא נתפנין לגזלו וא"כ מש"ה לא קנהו דכן קיי"ל גבי בעל בנקסי אשתו וגבי מעילה ויענין (בסח"א) [במחא"פ] דהיכי דלא ידע שהוא של אחרים לא קנהו וא"כ י"ל דאיירי דסבור הוא שהוא שלו ואח"כ נתברר שהי' החמץ של העכו"ם דלא קנהו שלא מדעתו ואף באחריות פטור פיון שלא קיבל עליו אחריות ורק מטעם שעכ"פ גזל ונטל דבר של חבירו ומאז חייבין לי וכיון שאז פטור משום קלב"מ שוב נפקע ממנו האחריות פיון שלא קיבל מעולם אחריות עליו רק מה שלקחו ועל זה הי' קלב"מ ודו"ק.

וא"ל הא קי"ל דחצרו קונה שלא מדעתו ולקני לי ידו או פיו מטעם חצר שקונה שלא מדעתו ז"א דכיון דיש איסור אחר בר מגניבה אין קונה שלא מדעתו והכא איכא איסור חמץ ודו"ק.

[א"ה עיין לעיל בסי' י"א מזה]. סימן טז בפסחים [למ"ד ע"ב]: איתמר בעל חוב אבני אמר למפרע הוא גובה ורבא אמר מפאן וילהבא הוא גובה כל היכא דאקדיש לנה וזבין לנה כ"ע ל"פ דאתי מלנה וטרף ואתי מלנה ופריק דתנו מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים האלו כי פליגי דזבין מלנה וקדיש מלנה אבני אמר למפרע ה"ג כיון דמטא זמני' ולא פרעני' איגלאי מלתא למפרע דמעיקרא ברשותי' הוא קאי ונשפיר אקדיש ונשפיר זבין ורבא אמר מפאן וילהבא ה"ג כיון דאלו הוי לי זוזי הוי מסליק לי בזוזי אישתכח דהשתא קא קני עכ"ל"ה ופרש"י שם וז"ל כ"ע ל"פ.

אפי' לרבא דאמר עד עכשיו היו ברשות לנה מודה הוא דאין מכירתו לאחרים מכירה ואין הקדשו הקדש שהרי ממושפניו הן למלנה ואע"ג שהן שלו אינן ברשותו ורחמנא אמר איש פי יקדיש את ביתו קדש מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו עכ"ל [ובד"ה אבני אמר פתב וז"ל איגלאי מילתא דמשעה שהללוהו עמדו נכסי' הללו בחזקתו עכ"ל] עיי"ש הסוגי' באורח וקשה מאי קאמר בחזקתי' הוי קנימי הלא לפי פשוטו קנה למפרע והם שלו לגמרי אף באמת גם בגמ' אמר בזה הלשון איגלאי מילתא דלמפרע ברשותי' קנימי ואמאי באמת לא נקט הגמרא דלמפרע הי' שלו וגם קשה כיון דקי"ל בחליצת מפלת דאיתא ביבמות בפ' החולץ (ל"ה ע"ב) וז"ל"ה איתמר החולץ למענפרת והפילה ר' יוחנן אמר אינה צריכה חליצה מן האחין ור"ל אמר צריכה חליצה מ"ה ר"י אמר א"צ חליצה מ"ה חליצת מענפרת שמי' חליצה וביאת מענפרת שמה ביאה ר"ל אמר צריכה חליצה מן האחין חליצת מענפרת לא שמה חליצה וביאת מענפרת לא שמה ביאה במאי קמפלגי אבע"א קרא ואבע"א סברא אבע"א סברא ר"י סבר אם יבא אלי' ויאמר דהא דאיבערה אפילו מפילה מי לאו בת חליצה ויבום היא השתא נמי איגלי מלתא למפרע ור"ל אמר איגלי מילתא למפרע לא אמרינן אבע"א קרא כו' עכ"ל"ה אלמא דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע והלכת' כר"ל והאיך? פלוג אבני' וגם ארבא קשה שאמר כיון דאלו הוי לי זוזי ופרע לי' איגלי מילתא דהשתא הוא דקננהו ולכאורה כיון דכל סברת אבני' הוא דלמפרע ה"ג משום דכיון דמטי זמני' ולא פרעני' איגלי מילתא למפרע ורבא אמר לא ס"ל הך סברא דאיגלי מילתא למפרע ה"ל לומר ורבא איגלי מילתא למפרע לא ס"ל ומאי הא דקאמר רבא אילו הוי לי' זוזי ופרע לי' הלא ע"ז לא פליג אבני' רק דס"ל לאבני' איגל"מ למפרע כיון דס"ל לא פרע לי' וא"כ לרבא דפליג בזה הכי ה"ל לומר איגל"ל לא אמרינן וגם קשה מאד לומר שלאבני' דס"ל למפ"ג הרי הוא קנוי לי' למפרע א"כ גם הפירות הוא של הב"ח כיון שעל קרקע שלו גדלו ובאמת הגמ' ס"ל לפשיטות דב"ח לא גבי פירי ולית מאן דפליג והאו"ת סי' קט"ו רוצה לומר דלאבני' ב"ח גובה פירי ולפענ"ד מגמ' ב"מ בסוגי' דשבח לא משמע כן ולכן י"ל דס"ל זאת לכ"ע דלא נקנה למפרע להמלנה הנכסים ורק זה הוא הפלוגתא שביניהם דהנה מבואר במ"ל בה"ג [פ"ו] שהמקדש אשה לאחר ל' יום או בתנאי אם בשוא"ת שייכול לגרשה קודם קיום התנאי ולא אמרינן אין אדם מגרש קודם הפניסה משום דזמן ממילא בא והוי כמו שהיתה אשתו והיא ברשותו לגרשה והנהבנדאי הקונה שדה על תנאי בשוא"ת ומקדשה קודם בוא הזמן בנדאי

מקודשת פי האומר לכשאלקחנה אקדשנה שא"ק הוא משום דאין אדם מקדש דבר שאינו בְּרִשׁוֹתוֹ אֲבָל בְּכַהֲ"ג שְׁהַזְמַן מִמִּילָא בְּאֵי יוֹכַל לְקַדְשׁוֹ שְׁיִהְיֶה הַקֹּדֶשׁ מֵעַתָּה בּוֹא הַזְמַן הַקִּנְיָן וְכִמוּ כֵן ס"ל לְאַבְיֵי דְכִינּוֹן דְּשִׁיעָבָד לֹו נְכָסִיו וּבָאֵם לֹא יִפְרָעֵנוּ לְזַמַּן פְּלוּנֵי יֵהִי שְׁלוֹ א"כ בְּבּוֹא הַזְמַן וְלֹא פָּרַע לִי אֲגַמ"ל דְּבְרִשׁוֹתֵי הַיּוֹי קָאֵי הֵינּוּ לֹא שְׁהִי לְמַפְרַע שְׁל הַמְלָנָה דְבַאֲמַת לֹא הִתְנָה רַק בָּאֵם שְׁלֹא יִפְרָעֵנוּ יִגְבֶּה נְכָסִיו אִף לֹא הִתְנָה שְׁיִהְיֶה מֵאֵז שְׁל הַמְלָנָה וְרַק ס"ל לְאַבְיֵי כִינּוֹן שְׁלִבְסוֹף דְּמָטָא זְמַנֵּי וְלֹא פָּרַע אֲגַמ"ל דְּהַיּוֹי בְּרִשׁוֹתֵי לְהַקְדִישׁם בְּעַת בּוֹא הַזְמַן וְכִמוּ שְׁיִכּוֹל לְגַרְשׁ הָאִשָּׁה טָרַם חִלוֹת הַקְדוּשִׁין מִשּׁוּם שְׁהַזְמַן מִמִּילָא יְבּוֹא וְהַיּוֹי כְּמוֹ שְׁהִיָּתָה אֵז בְּרִשׁוֹתוֹ לְגַרְשָׁה כִּמ"כ יוֹכַל לְהַקְדִישׁ כִּינּוֹן שְׁאֲגַמ"ל שְׁהִיָּתָה אֵז בְּרִשׁוֹתוֹ דְּהַזְמַן מִמִּילָא יְבּוֹא וְשִׁפִּיר הַיּוֹי הַקֹּדֶשׁ מֵעַתָּה בּוֹא הַזְמַן וְלֹא פָּרַע כְּמוֹ שְׁהָאִשָּׁה מִתְגַּרְשָׁת מֵעַתָּה בּוֹא זְמַן הַתְּחִלַּת קְדוּשִׁין אִף לִפ"ז לְכַאוּרָה קֶשֶׁה א"כ מֵאֵי קָאֲמַר הַגַּמ' דְּנִכְרֵי שְׁהִלְנָה לְיִשְׂרָאֵל עַל חֲמִצּוֹ אֵינּוּ עוֹבְרֵי עָלָיו מִשּׁוּם דְּלִמְפָה"ג וּלְפַמ"ש אֵינּוּ שְׁלוֹ לְמַפְרַע רַק דְּבְרִשׁוֹתוֹ קָאֵי הֵינּוּ לְהַקְדִישׁ אֲבָל עַכ"פ עַד עֵתָה הִי שְׁל הַיִּשְׂרָאֵל א"כ הַיִּשְׂרָאֵל עֹבֵר עָלָיו בְּפִסְחָא אִף דִּי"ל דְּלִפִּי הַמְבֻנָּאָר בְּרַמְב"ם ז"ל [פ"ט מֵהַל' גִּירוּשִׁין] בְּתַנָּאֵי אִם שְׁגִירֵשׁ אִם תַּעֲשֶׂה דְּבָר פְּלוּנֵי אִם קִיָּמָה בְּסוֹף הַתַּנָּאֵי לֹא תִצָּא מִבְּעֵלָה שְׁנִשְׁאָה קוֹדֶם קִיּוּם הַתַּנָּאֵי וְהַקְשׁוֹ עָלָיו הֲלֹא לְמַפְרַע הִיָּתָה א"א כִּינּוֹן שְׁהִגֵּט הִי ע"ת אִם וְעִדִּין לֹא קִיָּמָה א"כ לֹא הִתְחִיל הַגְּרוּשִׁין רַק מֵעַתָּה שְׁקִיָּמָה הַתַּנָּאֵי וְנִשְׁאֵת בְּאִסּוּר וְהַיּוֹי לְהִיּוֹת תִּצָּא מִזֶּה וּמִזֶּה וְכ' בְּתוֹרַת גִּיטִין דְּהַרְמְב"ם ס"ל דְּתַנָּאֵי בְּגִירוּשִׁין אֲפִילוּ תַנָּאֵי אִם הַיּוֹי עַכ"פ הִתְחִלַּת גִּירוּשִׁין וְאִם נִתְקִיָּמָה לְבְּסוֹף לֹא מְקַרֵי א"א לְמַפְרַע יַעֲי"ש וַא"כ ה"נ דְּלַאבְיֵי דְּהַיּוֹי כְּמוֹכֵר לֹו אִם לֹא יִפְרָעֵנוּ בְּזַמְנֵוּ וְנִהִי דְלֹא הַיּוֹי שְׁלוֹ לְמַפְרַע עַכ"פ לְכַשְׁיִתְקַיֵּים הַתַּנָּאֵי וְלֹא יִפְרַע לֹו הַיּוֹי הִתְחִלַּת מְכִירָה וְלֹא עֹבֵר עָלֵי הַיִּשְׂרָאֵל דְּכָבֵר נִמְכָּר לְעַכּוּ"ם וְהִתְחִיל הַמְכָּר.

וַיֵּשׁ לְהַסְבִּיר יוֹתֵר מִשּׁוּם דְּבַאֲמַת מְשׁוּנְעָבָד לְעַכּוּ"ם לְמַשְׁכּוֹן וְהַיּוֹי אֵין בְּרִשׁוֹת הַיִּשְׂרָאֵל לְבַעֲרוּ וְכִמוּ שְׁאֲמָרוּ בְּמַכִּילְתָּא דְּוַמְל' דְּבִיתָהּ וְלֹא חֲמִצּוֹ שְׁל עַכּוּ"ם בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁאֵינּוּ בְּרִשׁוֹתוֹ לְבַעֲרוּ וְרַק דְּהַקֹּדֶשׁ וְחֲמִצּוֹ מִפְקִיעַ מִיַּדֵּי שְׁעֵבּוּד אִף כ"ז לְרַבָּא דַס"ל דְּלֹא הַיּוֹי רַק שְׁיַעֲבּוּד וְכִמוּ שְׁיָבֵא לְפָנֵינוּ בַעֲזַהִי"ת אֲבָל לְאַבְיֵי דַס"ל דְּהַיּוֹי מֵאֵז מְכָר מִמֶּשׁ וְהַיּוֹי כְּמוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ שְׁל עַכּוּ"ם מֵעַתָּה דְּהַתַּנָּאֵי הוּא בְּשׂוֹא"ת וְהַזְמַן מִמִּילָא קָא אֲתֵי א"כ לֹא יוֹכַל חֲמִצּוֹ לְהַפְקִיעַ מִיַּדֵּי מְכָר שְׁיִהְיֶה אֵז עַכ"פ זֶה בְּרוּר דְּלֹא גָרַע מֵא"א בְּקִיּוּם הַתַּנָּאֵי לֵאח"כ מוֹתֵרַת לְהַשְׁנִי כְּמוֹ כֵן גַּבִּי חֲמִצּוֹ עַכ"פ לְאַחַר הַפִּסְחָא לֹא עֹבֵר וּמוֹתֵר בְּהִנְאָה.

וְהִנֵּה כ"ז הוּא לְסִבְרַת אַבְיֵי אֲבָל רַבָּא ס"ל דְּבַאֲמַת אִם הִי קִנְיָן הַיּוֹי שְׁפִיר סְבִרַת אַבְיֵי דַאֲגַל"מ דְּבְרִשׁוֹתוֹ קָאֵי עַכ"פ לְהַקְדִישׁוֹ וְכַנ"ל וְרַק דְּכָאֵן אֵלוֹ הַיּוֹי זְוִי פָּרַע לִי וְסִילְקֵי לִי וְלֹא הִי מַעוֹלָם רַק שְׁעֵבּוּד שְׁבָאֵם לֹא יִפְרַע לֹו יִגְבֶּה מֵאֵז וְהִלָּאָה וְלֹא שְׁיָיָה פָּאֵן לְוֹמֵר דְּבְרִשׁוֹתוֹ קָאֵי וַיַּעֲזִין בְּרַמְב"ם ז"ל שִׁכ' דְּגַבִּי מְשָׁכּוֹן לֹא מְהַנִּי מַעֲכָשְׁיוֹ רַק בְּמְכָר יַעֲי"ש: הַיּוֹצֵא לְנוּ מִזֶּה דְאַבְיֵי וְרַבָּא מְחַוְלָקִים רַק בְּזֶה דְאַבְיֵי ס"ל דְּהַיּוֹי כְּמוֹכֵר לֹו בְּשַׁעֲת הַלְוֹנָאָה ע"ת אִם לֹא יִפְרָעֵנוּ יֵהִי מֵאֵז מְכּוֹר לֹו וּמַש"ה בְּהַגִּיעַ הַזְמַן וְלֹא פָּרַעוּ אֲגַל"מ דְּבְרִשׁוֹתוֹ הַיּוֹי אֵז דְּהַתַּנָּאֵי הַיּוֹי שְׂוֹא"ת וְזַמַּן מִמִּילָא קָאֲתֵי וְהִי יְכוֹל לְהַקְדִישׁ אֲבָל הַפִּירוֹת מַעוֹלָם שְׁיִכְיָם לְהַלְוָה שְׁאֵינּוּ מְכּוֹר רַק מְשַׁעֲת שְׁלֹא פָּרַע לִי וְרַק דְּאֲנִי אֲמַרִינּוּ דְשִׁפִּיר הַקְדִישָׁה דְּהַיּוֹי בְּרִשׁוֹתוֹ עַכ"פ וְכִמוּ שְׁיִכּוֹל לְגַרְשׁ לְאִשָּׁה בְּתוֹךְ זְמַן כַּה"ג פְּנ"ל בְּשֵׁם הַמַּל"מ ז"ל כֵּן הוּא סְבִרַת אַבְיֵי וְרַבָּא ס"ל דְּלֹא נִמְכָּר מַעוֹלָם רַק לְשַׁעֲבּוּד וְלֹא הַיּוֹי (מַעוֹלָם אֲפִילוּ דְּלֹא הִי) שְׁלוֹ מַעוֹלָם רַק הַשְׁתָּא קִנְיָ לִי אִף לְכַאוּרָה קֶשֶׁה [גַּם לְרַבָּא] דְאַמַּאי לֹא נִימָא גַּם

במשפון פֿינן דעכ"פּ אַם לֹא יִשְׁלַם לוֹ יִגְבֶּה אוֹתוֹ א"כ מִמִּילָא בְּרִשׁוֹתוֹ קָאֵי לְמַפְרַע אָף בְּאַמַּת עֵיקַר הַטַּעַם כַּמֶּש"ל בְּשֵׁם הַת"ג דְּבַתְנָאֵי אַם נְמִי הִתְחִיל מְקוֹדֵם הַגִּירוּשִׁין וְרַק שְׁנַגְמָרָה בְּשַׁעַת קִיּוּם הַתְנָאֵי אָבֵל הִתְחִלָּה הִי מְקוֹדֵם וּמִש"ה ס"ל לְהַרְמַב"ם ו"ל דָּאֵם נִשְׂאָת קוֹדֵם קִיּוּם הַתְנָאֵי ג"כ לֹא תַצָּא אָבֵל לְרַבָּא דַּס"ל דְּלָא הִי רַק שְׁעָבוּד א"כ לֹא הִתְחִיל פְּלֵל הַקְנָנוּ לְמַפְרַע.

וְהִנֵּה בְּאַמַּת יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל טַעַם שְׁל הַת"ג הַנ"ל דַּס"ל דְּבַתְנָאֵי אַם הִתְחִיל עַכ"פּ הַגִּט לְמַפְרַע וְרַק שְׁנַגְמָר בַּעַת קִיּוּם הַתְנָאֵי. וְזֶה לְכַאוּרָה תְּמוּדָה דְּהַרִי קִי"ל בְּאֵם אָמַר מְשׁוּדָה פָּרָה זֹו וְלֹא תִקְנָה רַק לְאַחַר לְמ"ד יוֹם לֹא קָנָה בְּעוֹמְדַת בְּאַגַּם וְאַמַּאי הָא לְסִבְרַת הַת"ג הָוֵי כְּמוֹ מַעֲכָשׁוֹ וְלְאַחַר לְמ"ד לַר"י דַּס"ל דְּשִׁיּוּרָא הָוֵי שְׁפִיר קָנָה אֶפְיֵלוּ עוֹמְדַת בְּאַגַּם מִשׁוּם שְׁהִתְחִיל לְמַפְרַע הַמְכִירָה וְכַמְבּוֹנָר בְּש"ס פְּתוּבוֹת וּבְתוֹס' שֵׁם [דָּף פ"ב ע"א] אָף בְּאַמַּת ל"ד דְּהֵתֵם לֹא נִגְמַר מַעוֹלֵם דְּכִיּוֹן שְׁעוֹמְדַת בְּאַגַּם א"כ מִמִּילָא לֹא הָוֵי הִתְחִלָּה וְסִבְרַת הַת"ג הוּא פָּךְ דָּאֵם בְּאַמַּת הִי לְכַסּוּף גִּט אוֹ קְנָנוּ גְמוּר הָוֵי הִתְחִלָּה לְמַפְרַע אָף אַם אֵין פֶּאן שׁוּם קְנָנוּ כְּגוֹן בְּאוּמַר מְשׁוּדָה וְלֹא תִקְנָה רַק לְאַחַר לְמ"ד וְעוֹמְדַת בְּאַגַּם דְּעַכְשָׁיו לִיפֵא קְנָנוּ מֵהִיכֵן יִתְחִיל לְמַפְרַע אָבֵל אַם נִגְמַר בְּאַמַּת עַכְשָׁיו הַקְנָנוּ מִמִּילָא הָוֵי לְמַפְרַע וְהִנֵּה לַפ"ז י"ל שְׁסִבְרַת רַבָּא דְּכִיּוֹן דְּכָל קְנָנוּ שְׁל נְכָרֵי בְּכַסּוּף וּלְפִי מַה דְּמַבּוֹנָר בְּקַדוּשִׁין גְּבִי הָרִי אֵת מְקוֹדְשַׁת לְאַחַר לְמ"ד יוֹם דְּמְקוֹדְשַׁת דְּהַמְעוֹת לֹא לְמַלְנָה דְּמִי וְלֹא לְפַקְדוֹן וּמְפָרַשׁ שֵׁם הַרִיטְב"א דְּנִיחָנָה רַק לְקַדוּשִׁין שְׁל לְאַחַר לְמ"ד רַק דְּהַקְדִּים הַמְעוֹת מִש"ה ל"ד לְהַלְוָאָה וְא"כ פֶּאן דְּהָוֵי בְּאַמַּת הַלְוָאָה רַק דְּהַתְנָה בְּאֵם לֹא יִפְרַע יֵהִי שְׁלוֹ הָוֵי מְמַשׁ הַלְוָאָה וּבְמַה יִקְנָה וּמִש"ה ס"ל לְרַבָּא דְּלֹא אָמְרִינוּ לְמַפְרַע בְּרִשׁוֹתוֹ קָאֵי דְּלֹא יוּכַל לְהִתְחִיל הַקְנָנוּ רַק מַעֲתָה בַּעַת הַגְּבִי בְּעַד חוּבוֹ וְהָוֵי הִתְחִלַת קְנָנוּ חֲדָשׁ אָף דְּלְכַאוּרָה קָשָׁה לַפ"ז אַמַּאי מְקָשָׁה הַגַּמ' לְרַבָּא מַר"מ דַּס"ל דְּעַבְרָה אַר"מ ס"ל הַמְקַדְשׁ בְּמַלְוָה מְקוֹדְשַׁת וְא"כ קָנָה בְּמַלְוָה נְמִי וּמִש"ה לְדִידָן לְמַפְרַע גּוֹבָה וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּגַם לַר"מ צָרִיף עַכ"פּ לְקַדְשָׁה מְחַדָּשׁ בְּמַלְוָה כְּמַבּוֹנָר גְּבִי וְעַשָׂה לִי שִׁירִיִּים בְּאַה"ע וְא"כ לֹא הָוֵי גְמַר קְנָנוּ וְא"כ לַפ"ז מִיְנוֹשֵׁב קו' הַתוֹס' שְׁהַקְשׁוּ אַבְיֵי הָאֵיף יִתְרַץ הָף דִּי"ל דְּהָא פֶּל עֵיקַר טַעְמָא שְׁל אַבְיֵי דְּהָוֵי כְּמוֹ הִתְחִלַת קְנָנוּ כְּמִי בְּכָל תְּנָאֵי אַם בְּאֵם נִגְמַר הַמְקַח הָוֵי לְמַפְרַע הִתְחִלָּה וְכַנ"ל בְּשֵׁם הַת"ג אָף כ"ז אַם מְעוֹת קוֹנוֹת בְּעַפּו"ם וְהָוֵי לְאַבְיֵי קְנָנוּ אַם לֹא יִשְׁלַם וְנִיחָנוּ הַמְעוֹת בְּתוֹרַת מְקַח וּמִש"ה הָוֵי עַכ"פּ לְמַפְרַע ג"כ קְנָנוּ אָף אַם נִימָא דְּמַשִּׁיכָה קוֹנָה א"כ פְּלַתָּה לָהּ הַמַּשִּׁיכָה דְּהָא לֹא מוּקִי לָהּ בְּהַרְהִינוּ וְרַק יִשְׂרָאֵל שְׁהַלְוָה לְנְכָרֵי וְהַחֲמִץ אֶצֶל הַנְּכָרֵי א"כ בְּמַאי הָוֵי קְנָנוּ לְמַפְרַע וּמִש"ה פְּלִיגִי בְּדַרְנִ' צ וְכֵן נְכָרֵי שְׁהַלְוָה לְיִשְׂרָאֵל וְדו"ק.

וְהִנֵּה בְּמַעֲכָשׁוֹ דְּקָנָה לְמַפְרַע סְגִי בַתְנָאֵי לְחוּד אָף אַם נִימָא לְחוּמְרָא דְּגַם בְּמַעֲכָשׁוֹ וְאַם לֹא אָפְרַע לָף הָוֵי שִׁיּוּרָא וְכְמוֹ שְׁפַסַּק הַרְמַב"ם ו"ל לְחוּמְרָא א"כ לֹא מְהַנִּי גַם בְּמַעֲכָשׁוֹ רַק בְּהַגִּיעַ הַזְּמַן קוֹדֵם הַפְּסַח: סִימָן יז סוּגְנִי דְּהַרְהִינוּ פְּסָחִים דָּף כ"ט ע"ב.

הַרְמַב"ם ו"ל [פ"ד מַה' חו"מ] פְּסַק גְּבִי מַעֲכָשׁוֹ בְּמַשְׁפּוֹן שְׁהַרְהִין אֶצֶל עַפּו"ם דְּבַעֵי שְׁיַגִּיעַ זְמַן קוֹדֵם הַפְּסַח. וְהַקְשׁוּ עָלָיו הָא לְאַבְיֵי דְּפַסַּק לְמַפְרַע הוּא גּוֹבָה מוֹתָר וְלֹא בְּעֵי הַגִּיעַ זְמַן קוֹדֵם הַפְּסַח.

ונ"ל לתרץ בהקדם לתרץ קו' הפוסקים על ה'רדב"ז ו"ל [מובא במ"א סי' תמ"ח ס"ק ה']
שפסק בנותן מתנה ע"מ להחזיר דאסור לאחר הפסח משום שבתוך הפסח הי' עומד
בספק. דלמא לא יחזיר לו ויהי' שלו למפרע.

והקשו עליו דהא לאבני גם בלמפרע הוא גובה עדיין עומד בס' ואפ"ה מותר פדמפרש
בהדי' בש"ס ונ"ל ליישב כ"ז בהקדם דברי רש"י בב"ק ובגיטין וגם בפסחים בריש
הסוגיא [דף ל"ד ע"ב] שמפרש דנכרי שהלנה שמותר מיידי בהרהי' ולא מפרש פלל
שמיידי במעכשיו ואדרבה למענין בדבריו בב"ק יראה שמפרש בהדי' שלא אמר פלל
קני מעכשיו.

ורק הרהינו סתמא ורק מחמת דלא מחוסר גובינא אמרינו דאין חמץ מפקיע מידי
שיעבוד ומותר לאחזה"פ וזה נגד דברי הש"ס דמפרש בהדי' דאמר מעכשיו קני. דאל"כ
סוף סוף מצי לסלוקי בזווי וכמבואר ברמב"ן באריכות במלקמות.

אף מה שנ"ל פי דברי רש"י נכונים ועיקר. דהנה צריך לידע בטעם המחלוקת דאבני
אמר איגלאי מילתא למפרע ורבא אמר פיון דמצי לסלוקי בזווי אשתכח מהשתא קני
הלא מבואר בהדי' ביבמות [דף ל"ה ע"ב] גבי פלוגתא דחליצת מעונבת דפליגי בזה
ר"י ור"ל אי אמרינו איגלאי מילתא למפרע.

וכתבו שם התוס' דבדבר שעתיד להתברר לא אמרינו איגלאי מילתא. וא"כ קשה על
אבני דלמה פסק למפרע הוא גובה הא בהנה תלת הלכתא כר"ל דלא אמרינו איגלאי
מילתא בדבר שעתיד להתברר.

וצריך לדחוק דסברת התוס' דבכאן הוי מכירה גמורה ורק פשפדהו הוי פקונהו ממנו וזה
דחוק למאוד. לכן לפענ"ד מסתבר לומר פסברת הנימוק"י שם דלעולם בכל דוכתי
אמרינו איגלאי למפרע כר"י ורק התם גבי חליצת מעונבת ס"ל לר"ל דלא שייך לומר
איגלאי למפרע דדילמא בשעת חליצה היתה ראוי' להוליד ולא היתה זקוקה לחליצה דבן
אין לו ענין עליו ורק לאח"כ ניגוף ע"י איזה סיבה.

וא"כ לא שייך פאן לומר איגלאי למפרע. דהא באמת לא היתה אז ראוי' לחליצה.

וא"כ א"ש פאן סברת אבני. דבכאן לכ"ע אמרינו למפרע גובה אף רבא ס"ל חילוק אחר
בזה והוא לפ"מ דמבואר בס' [מל"מ] בהל"ג [פ"ו הל' ג'] בשם הרשב"א דהמקדש ע"ת
וקודם קיום התנאי גירשה ואח"כ נתקיים התנאי בקום ועשה אינה מגורשת דלא נקראת
אז אשתו.

והוי כמגרש אשה דעלמא. ולא אמרינו איגלאי מילתא למפרע.

דעדיין מחוסר מעשה. אכל בתנאי דשב ואל תעשה או בתנאי התלוי' בזמן דממילא קא
אתי'.

מגורשת קודם קיום התנאי וביאת הזמן דאיגלאי מילתא למפרע ולפ"ז שפיר אמר רבא
פיון דעדיין מצי לסלק בזווי וצריך גבי' א"כ מחוסר מעשה ממילא לא נגמר הקנין ולא
מקרי ברשותו שלמלנה לענין הקדש כמו דלא נקרא' אשתו לענין גירושין גבי קידושי
תנאי התלוי' במעשה ומדוקדק בלשונו שאמר פיון דאילו הוי ליה זווי מצי לסלוקי וכו'

אֲשֶׁתְּכֶח דְּהַשְׁתָּא קְנִי דְּלְכְאוּרָה בְּקַצְרָה הוּ"ל לומר פִּינּוֹן דְּמַצִּי לְסְלוּקִי לָא אֲמַרִּינּוּ אַמ"ל
א"ו דְּבִאָמַת גַּם רְבָא ס"ל דְּאֲמַרִּינּוּ בְּכָל דְּוֹכְתִי אַמ"ל וְרַק הֵכָא פִּינּוֹן דְּמַחְסָר מַעֲשֵׂה
אֲשֶׁתְּכֶח דְּקִנִּי בְּקִנְיָן גְּמוּר מִהַשְׁתָּא וְעַד עַתָּה לָא הִי בְּרִשּׁוֹתוֹ דְּהִינּוּ דְּבִנּוּדָי הֵכָא מִיָּרִי
שְׁעֵשֶׂה אִיזָה קִנְיָן בְּשַׁעַת הַלְנוּאָה אוֹ נְתִינַת פְּסָף אוֹ מְשִׁיכָה דַּעִ"ז קְנָהוּ לְאַבְיִי פְּמְבֹנָר
בְּבַעַה"מ ע"ז קְאָמַר רְבָא פִּינּוֹן דַּע"פ יוֹכֵל לְסְלִקוּ בְּזוּזִי כָּל פְּמָה דְּלָא גָבַהּ לִי וְא"כ הָוִי
מַחְסָר מַעֲשֵׂה וְשִׁפִּיר מְקַרִּי אִינוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ שֶׁל הַמְלָנָה לְמַפְרַע וְדו"ק.

וּעַפִּי"ז א"ש דְּבָרֵי רַש"י דְּבִאָמַת הֵיכָא דְּהִרְהִינוּ דְּגַבְיָ אִיתָא וְלָא מַחְסָר גְּוֹבְיָנָא לַכ"ע
לְמַפ"ג וְהָא דְּבַעֵי בַּגְמ' מַעֲכָשְׁוֹ א"ש ג"כ דְּהִנֵּה לְכְאוּרָה קְשָׁה לְפ"מ דַּס"ל לְר"י קַה"פ
פְּקִנְיָן הַגּוֹף דְּמִי וּמְכַר הַבֵּן בְּחַיִּי הָאֵב אִינוּ מְכוּר מ"ט ס"ל לְאַבְיִי דָּאִי אַקְדִּישׁ מְלָנָה שִׁפִּיר
דְּמִי הָא אִית לִי לְהַלְנָה קַה"פ וְאִי דַּס"ל לְאַבְיִי כַר"ל [ז"א] דְּהָא חֲזוּינּוּ דְּאֶלְיָבָא דַּכ"ע
רְצוּ לְאוּקְמִי לְמִקְלָתָא וְלָא פְּתַנְאִי פְּמְבֹנָר בְּסוּגְיָ וְתוּס' אַף בְּאָמַת זָה לְק"מ דְּמְבֹנָר
בְּתוּס' בִּיבְמוֹת [דָּף ל"ז ע"ב] דְּדוּקָא הֵיכָא דְּמַת הַבֵּן בְּחַיִּי הָאֵב שְׁיָיָה הַחֲלֻקָּה אִי קַה"פ
כַּקַּה"ג אָבָל אִם מַת הָאֵב קוֹדֵם מְכִירְתוֹ מְכִירָה דְּלָא יָכוֹל לְהַבְטִיל קַה"ג לְגַמְרִי מַחְמַת
קַה"פ וְרַק פְּשֻׁמַת הַבֵּן דְּלָא בָּאָה לִידּוֹ דָּאִז לָא הָוִי קְנִינּוּ אִז קִנְיָן וְא"כ מַש"ה הֵכָא דַּגַּב'
הַמְלָנָה אוֹתוֹ לְבַסּוֹף נְהִי דְּהָוִי לִי לְלָנָה קַה"פ מ"מ פִּינּוֹן דְּלְבַסּוֹף פְּשָׁבָא לִידּוֹ נְגַמַר הַהֲקַדְּשׁ
לְמַפְרַע דְּלָא מְבַטֵּל קַה"ג דִּידְנָי.

אַף דְּזַכִּינוּ עַכ"פ לָנָה דָּאִם הִרְהִין אוֹתוֹ אֶצֶל הַמְלָנָה דְּבִנּוּדָי קַה"פ שֶׁל הַלְנָה לְעַנְיָן
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אִם אִינוּ קוֹנָה אוֹתוֹ הַמְלָנָה מְדַר"י דָּאִז מְקַרִּי וְשָׁכַב בְּשִׁמְלָתוֹ. אָבָל בְּמַקּוֹם
דְּלָא שְׁיָיָה דַּר"י בְּנוּדָי עַנְיָנִי הַשְׁיָמוּשׁ שֶׁל הַלְנָה וְגַם אִם מְתִיקָר בְּרִשּׁוֹתוֹ אֲתִיקָר וְזָה
ג"כ מְקַרִּי לְפִירוֹת וְכִינּוֹן דְּעַדְיָן שֶׁל הַלְנָה הוּא קוֹדֵם שְׁיַחְלֵט בְּחֻבּוֹ גַּם שְׁלֹאֲחַר שְׁנַחְלֵט
אֶצְלוֹ לְגוֹבְיָנָא לָא שְׁיָיָה שׁוּב לומר בְּכַה"ג אַמ"ל לְפ"מ דְּמְבֹנָר בַּמ"ל בַּה"ל גְּדַבְתַּנְאִי
שְׁהוּא מְמִילָא כְּמוֹ זְמַן וְכַה"ג דְּמִיקָרִי מְקוֹדְשֵׁת מַעֲכָשְׁוֹ וְיָכוֹל לְתַת לָהּ גִּט קוֹדֵם בּוֹא הַזְּמַן
מ"מ אִם אֲמַר מַעֲכָשְׁוֹ וְלֹאֲחַר ל' יוֹם לְפִי מֵאִי דְּקִי"ל דְּהָוִי שְׁיֹר א"כ גַּם אִם לָא קַדְשָׁה
אֲחַר דְּנִגְמְרָה קְנִינּוּ בְּסוּף הַל' מ"מ בְּתוּף הַלְמ"ד לָא נְגַמַר הַקְנִינּוּ דְּהָא הָוִי בִּי שְׁיֹר שׁוּב
לָא אֲמַרִּינּוּ אַגְמ"ל וְאִינָה מְגוֹרֶשֶׁת בְּתוּף הַזְּמַן א"כ כֵּן ה"נ הֵכָא נְהִי דְּבָבּוּא הַזְּמַן וְכָא
לִידֵי גַבִּי לָא מְבַטֵּל לְמַפְרַע קַה"ג שֶׁל הַמְלָנָה מַחְמַת קַה"פ [מ"מ הוֹאִיל] וְאִילוּ לָא בָּאָה
לִידֵי גַבִּי לָא הָוִי קְנִינּוּ קִנְיָן הַגּוֹף שׁוּב לָא מְקַרִּי ק"ג לְמַלְנָה וְאֲשֶׁתְּכֶח דְּהַשְׁתָּא קְנִי וּמַש"ה
בְּרִיָּתָא דְּהִיא אֶלְיָבָא דַּר"י דַּס"ל קַה"פ כַּקַּה"ג בְּב"ק שִׁפִּיר לְדִידְנָי לָא מְהַיִּי הִרְהִינוּ
דְּאֶפְתִּי אִית לְלָנָה קַה"פ וְא"כ נְחָסַר פַּח הַקְנִינּוּ עַדְיָן לְהַמְלָנָה וְשׁוּב לָא אֲמַרִּינּוּ בְּכַה"ג
אַמ"ל וְכַדְבְּרֵי תִשׁוּ' רַשְׁבָּ"א בַּמ"ל בַּה"ג הַנְּ"ל וּמַש"ה מְצָרִיף הַש"ס דְּוּוּקָא מַעֲכָשְׁוֹ דָּאִז
גַּם הַפִּירוֹת שְׁיָיָכִים לְמַפְרַע לְהַמְלָנָה אָבָל לְרְבָא דַּס"ל כַּר"ל דְּקַה"פ אִינוּ כַּקַּה"ג בְּהִרְהִינוּ
לְחוּד סְגִי פִּינּוֹן דָּאִינוּ מַחְסָר גְּוֹבְיָנָא וְרַק אִם לָא יִשְׁלַם יַחְלֵט בְּחֻבּוֹ עַפ"י שׁוּמָא בְּכַה"ג
אֲמַרִּינּוּ אַגְמ"ל וְדו"ק.

אַף דְּלַפְמַשׁ כ"כ קְשָׁה מ"ט אֲמַרִּינּוּ בַּגְמ' דְּלְאַבְיִי אֶלְיָבָא דַּר"מ בְּנְכָרִי שְׁהַלְנָה לְיִשְׂרָאֵל אִינוּ
עוֹבְרַר דְּלַמָּה ג"ג וְאַמְאִי הָא לַר"מ קַה"פ כַּקַּה"ג וְא"כ אֶפְתִּי שֶׁל לָנָה הִיא וְשִׁפִּיר מֵאִי דְּעוֹבְרַר
לַכ"ע וּמֵאִי מְקַשָּׁה הַגְמ' אִיפְכָא מְבַע"ל אַף דְּלִפִּי מַה דְּמְבֹנָר בְּתוּס' ב"ק [צ"א] דְּגַם
לַר"מ דַּס"ל קַה"פ כַּקַּה"ג מ"מ ס"ל דַּנ"מ הַעֲבָדִים אִין יוֹצְאִין לָא אִישׁ וְלָא אִשָּׁה בְּשֵׁן

ועינן דלא יוכל קה"פ לבטל קה"ג א"כ מש"ה בחמץ נהי דיש ללנה קה"פ מ"מ פיון דס"ל לאב"י למה"ג לא יוכל קה"פ של הלנה לאסור על המלנה שקנינו קה"ג ונה ברור: ועפי"ז מיושב קו' התוס' שהקשו דאב"י היאך יתירץ הך דלקמה בסיפא לד"ה עובר ורישא לת"ק אמאי אינו עובר.

ולפמ"ש א"ש דהנה לכאורה ק' לפי מה דקי"ל הפקעת הלנואה מותר ואיך שיניף פלל שיעבוד גבי נכרי הא לא משעבד פלל אף באמת הרש"ל ז"ל ביש"ש [בפ' הגזול ומאכיל דין כ'] פתב דכל שנתן לו מעות על החפץ ומעפב מלתתו לא מקרי גזל וא"כ ה"ק לפירש"י דנתן לו מעות על החפץ היינו [שא"ל] בא לביתי וגבה חמץ זה שפיר מקרי גזל אם אינו ישלם לו ומש"ה שפיר שיניף למ"ג אף לפמ"ש דקה"פ כקנה"ג וא"כ גם אם למפ"ג קודם הגב' הוא של הלנה וא"כ שוב הוי רק פהפקעת הלנואה דהוי ממש בהתיירא בא לידו.

וא"כ שוב לא שיניף ממילא למפ"ג. אף דס"ל דבאמת הוי פנתן לו מעות על השעבוד דמה לי אם נתן לו מעות על החפץ דהוי פגזל לרש"ל ז"ל פיון דלא נתן לו רק על החפץ פן ה"נ אם נתן לו על השעבוד דהוי פקנין נמי אם גזל שעבודו ממנו הוי פגזל היינו אם נתן לו על חפץ מבורר לשעבדו דקנה אותו החפץ לשעבודו אף כ"ז לפי הס"ד אבל לפי מה דמסקינן דעפ"ם אינו קונה לשעבוד שוב גם לאב"י לא שיניף למפ"ג וגם לדידנ' צריף לתירץ דוקא בהרהינו ואפשר שזה פנונת המלחמות שכ' דלהמסקנא בנכרי לא אמרינן למפ"ג ודבריו אינם מובנים לכאורה דמאי ראי' ממאי דמסקינן דאינו קונה משפון לשעבוד אבל לענין קנין דיהיה פשלו למפרע למ"ד למפ"ג דילמא גם גבי נכרי אמרינן פו.

אף לפמ"ש כ"א ש דהא קה"פ כקה"ג וא"כ עדיין הוא של הלנה ומקרי הפקעת הלנואה ושוב אינו משועבד ובשלמא לה"ה"א קנהו לשעבודו אבל למסקנא דלא שיניף קנין לשעבוד גבי נכרי שוב הוי הפקעת הלנואה ולא אמרינן בי' למפרע הוא גובה ודו"ק.

אף דעדיין לא נח לפי בזה דהא קי"ל בקיבל עליו אחריות דהחמץ של נכרי מ"מ אסור פיון דהישראל עבר על ב"י פמבואר במג"א מכ"ש בכה"ג דהחמץ הוא לע"ע של הלנה דקה"פ כקה"ג דבונדאי הי' לי לאסור ולכן נ"ל דזה א"ש עפ"י דברי המכילתא.

שהביא הרא"ש ז"ל דבתיכם מה ביהו ברשותי יצא חמץ של עפ"ם ברשות ישראל דאין בידו לבערו ויצא חמצו של ישראל ברשות עפ"ם דאינו ברשותו לבערו ופי' הרא"ש דמייירי בהלנואה וק' דא"כ צ"ל פמעכשיו א"כ ברישא אמאי אינו עובר הישראל וגם למ"ל בתיכם הא ממילא ממנעט מלך ויענין בשא"ר וגם פי פשטות לשון הרא"ש ז"ל משמע דמייירי בלא מעכשיו וא"כ אמאי אינו עובר ישראל הלנה הלא מבואר בהש"ס דנכרי שהלנה לישראל לכ"ע עובר והאחרונים האריכו הרבה ונ"ל לתירץ דהנה הפ"י ז"ל מקשה דלקמה לי לרבא דחמץ מפקיע מידי שעבוד הלא לדידנ' בלא"ה מכאן ולהבא גובה וגם הקשה על תוס' והרשב"א ז"ל שכתבו דאב"י לא ס"ל חמץ מפקיע מידי שעבוד דלמא גם אב"י ס"ל פן לפי המסקנא יע"ש בדבריו.

ונ"ל דהנה באמת לפי דברי הבעה"מ באם שעבד בפי מעכשיו גם רבא ס"ל למפ"ג ורק בסתם שיעבוד פליגי וי"ל דטעם פלוגתא דאב"י ורבא היא כה דאנן חזינן במלנה לחבירו מעות ומשעבד לו דבר שהלנה יוכל למכרו בתוך זמן ורק לאח"כ המלנה טורף מהלקוחות אב"י ס"ל דהמכירה בטילה למפרע דהוי פדילי מעיקרא ולא הוי מכירה רק לפירות ורבא ס"ל דבאמת עד שעת הגבוי הוי של הלנה רק דיוכל המלנה לטורפו ומש"ה טורף בקדושת דמים דשעבודו הוי כנתינת מעות להקדש וכמבואר בתוס' גיטין וראשונים שם אבל בקדושת הגוף דלא מהני נתינת דמים פינו שנעשה הקדש שעה אחת תו לא מפקע קדושתו ונה באמת סברת רבא דחמץ מפקיע מידי שעבוד דז"א גזה"כ רק מקילתא דסברא דה"א פינו דעכ"פ שיעבודו של המלנה ע"ז החפץ לא יוכל זה לאסרו עליו בהקדשו קמ"ל רבא פינו דבעודו בידו של הלנה חל ההקדש שפיר שוב לא נפקע ההקדש והשעבוד ממילא נפקע ונה סברת רבא דס"ל הקדש ממ"ש שני דס"ל לשיטתו מפאן ולהפא גובה אבל לאב"י דס"ל דהוי של המלנה למפרע בנודאי אין יכול גם בקדושת הגוף לאסור פירות חבירו ומש"ה שפיר כתבו התוס' דלאב"י אין החו"ש ממ"ש ולפי"ז בשעבודו בפי למפרע וכו' גם לרבא לא יוכל להקדיש דלמפ"ג אף פתבתי כפר דבמחוסר מעשה לא אמרינן אמ"ל וא"כ לא קנהו למפרע ודלא כבעה"מ אף עכ"פ השיעבוד עליו למפרע וס"ל המכילתא דבכה"ג אינו יכול הלנה להשפיתו [מחמת] שיעבוד חבירו מש"ה אינו עובר אבל בהש"ס איירי בסתם שיעבוד דאינו משועבד לרבא פלל למפרע (ובזמנו שאסר) ושפיר מקרי בידו להשפיתו מש"ה אסור בלא מעכשיו ודו"ק.

פי בזה ינוסרו מהרא"ש ז"ל [קו'] השא"ר ז"ל ונהבין. אף דעדיין ק' על המכילתא דלמפ"ש דדבר שאין ברשותו לבער מותר וא"כ קיבל עליו אחריות אמאי אסור הלא בנודאי לא יוכל הנפקד להשפיתו דנהי דקיבל עליו אחריות אם יאבד אבל נודאי דאסור לאבדו גם שרוצה לשלם ואינו ברשותו מקרי גם פי אינו מחויב פלל לחייב עצמו לפי שיטת המכילתא לדעת הרא"ש ז"ל כמו דאינו מחויב לפדות משכוננו מן העכו"ם פדי לבערו.

אף לאחר העיון לק"מ דהא יוכל ליחד לו בית להציל עצמו מלעבור בב"י אבל גבי הלנואה לא שייך יחד לו בית דאפתי קה"פ הוא של הלנה או איפכא בישראל שהלנה לעכו"ם שעבודו דלמפרע עליו ואינו מוסר אותו הנזירות לנכרי לבדו.

דגם ממונו מונח בי' ומש"ה פטור לגמרי פינו דאינו יכול לעשות השפחה פטור לגמרי ודו"ק פי זה נכון. ועפי"ז א"ש נמי דברי הרדב"ז הנ"ל דהנה לפי דברי המכילתא אמאי עובר בנתינת מתנה ע"מ להחזיר דדילמא לא יחזירו ויהא שלו למפרע הא עכ"פ אינו ברשותו לבערו דלע"ע המתנה חלה אף זה לימא דהא עדיין אית לי' תקנה בכיטול ורק בהמכילתא לא שייך [זה] דהא הוא משועבד למפרע להנכרי ואינו יכול לא למכרו ולא להפקירו אבל במתנה עמ"ל דמביא בח"מ סי' .

ואם יבטלו ממילא לא יהא משפחת כלל בתורה והמתנה למפרע בטל ונשפיר יכול לבטלו מש"ה עובר וא"כ לפי"ז א"ש ולא קשה על הרדב"ז ו"ל מאבני דס"ל למפ"ג דאינו עובר גם אולי לא יבא לידי גבי וכאשר הקשו עליו האחרונים ולפי דברינו לק"מ דהנה התוס' הקשו דהא בלא"ה הוא באחריות הישראל עכ"פ אף לפמ"ש א"ש דגם באחריות באמת לא הי' ראוי לעבור דהא אינו יכול להשביתו פינושהוא של הנכרי ורק פתבנו דיכול לעשות תקנה ע"י יחד לו בית והנה פאן דקה"פ הוא של הלנה לא משפחת כלל יחד לו בית וא"כ מש"ה פטור לגמרי לבער (ותו) [ואי] דדילמא יהא שלו דדילמא לא.

יבא לידי גבי לזה לא איכפת לן דהנה באמת טעם הרדב"ז ו"ל דכיון דגילה התורה דבאחריות עובר מכ"ש בדבר שיוכל להיות שפולו שלו שעובר אף הרי פתבנו בשם המכילתא במקום דלא אפשר לבער פטור ורק באחריות יוכל ליחד בית אבל הכא ביחד לו בית לא יוכל משום דאית בגונה קה"פ ואי דיבטלו מאי יועיל בבטול אפתי נכשל באמת דכיון דגלי התורה דגם חמץ בקבלת אחריות עובר פעל שלו ודילמא יבא לידי גבי והוא באחריותו ובטול לאו פלוס הוא ומאי יועיל בבטולו אפתי בספק חמץ ברשותו הוא וכיון דלא יוכל לתקן ממילא פטור פדרשת המכילתא דמה ביהו ברשותו וא"כ לפ"ז במעקשו ונותן בביתו של עכו"ם שפיר יכול [להיות] דעובר בלא הגיע זמ"פ קה"פ דדילמא ישלם ויהא כשלו ואי דמה לעשות בבטולו (דאז) [דאי] לא יבא לידי פדי ממילא אינו ברשותו כלל ורק דילמא יהא שלו דיפדנו א"כ מהני בטול ולזה בלא בטול אסור בלא הגיע זמן קה"פ ודברי הרמב"ם ו"ל שפיר ודו"ק: סימן יח בדין מכירות הבהמות שמבואר [הת"ש] בבכ"ש ו"ל בפסחים שאסור דהוי הערמה והאחרונים פולם חלקו עליו וכתבו שדבריו צ"ע דמאי הערמה איפא הא צריף המכר להיות בלי הערמה יעו"ש ונ"ל דדבריו נכונים דהנה קי"ל בח"מ דאומדנא דמוכח טובא הוי אומדנא ולא אמרינו בזה דברים שבלב א"ד וא"כ גבי נכרי שהוא עני ולא ניסה מעולם במו"מ ונדאי אומדנא דמוכח שהוא לוקח רק שיחזירנה לישראל והא מבואר בח"מ דמכר כה"ג שחזור להמוכר לא הוי מכר כלל.

אף לכאורה קשה דלפי מה דמבואר שם דאם יקנהו לזמן מהני ומביא המג"א דברי הספר מ"ע ו"ל בסי' תמ"ח שכתב פן גם לענין משכון וא"כ נימא דכוננת העכו"ם שקנהו באמת מישראל כדי שירויח בזה מעט המעות שנותן לו ישראל המוכר בשעה שקנהו ממנו אף י"ל לזה דזה (פטור) [אסור] מדינא דגם במתנה עמ"ל פתב המג"א דלא אמרינו הואיל דלא הוא בידו דהנותן וא"כ פאן אם הישראל ירצה דוקא שהנכרי יקיים המקח בנדאי שהמקח יבטל למפרע מטעם א"ד דאדעתא [דהכי] לא קנהו הנכרי וא"כ כיון שתלוי בדעת הישראל שוב אמרינו הואיל.

אף כ"ז בחמץ אבל בבהמות ונדאי אסור דס"ס נהנה הישראל בין אם יקחנו ממנו לאחז"פ דנהנה שיפתמו באיסור ובין אם לא יחזיר דאז יבטל למפרע המקח והם שלו

למפרע בַּנְדָּאֵי נְהָנָה וּבֵין כֶּה וּבֵין כֶּה אֵית לֵיהּ בְּפִסַּח הַנָּאָה מִחֻמֵּי וְדו"ק: סִימָן יט שְׁאֵלָה אֲחָד לְקַח י"ש מִפְּרִיץ כָּל מַה שְׂעֵשֶׂה בְּהַמְאֲשִׁין וְשִׂיחָה לֹו שְׁלֵשִׁים גְּרָאד וְנִמְן הַכֶּסֶף דְּמֵי הִ"ש כְּפֵי הַפְּסִיקָה לְהַפְּרִיץ.

וּגַם הַקְּנָה לֹו הַפְּרִיץ רְשׁוּת בְּחֻצְרוֹ עַל הִ"ש כְּשִׁירְצָה הַקְּנָה לְהַעֲמִידוֹ בְּהַחֲצָר. וְהֵנָּה לְאַחַר שְׁנַגְמָר הִ"ש שְׁלַח הַקְּנָה שְׁלִיחוֹ לְקַבְּלוֹ וְרָאָה הַשְּׁלִיחַ שְׁנַחְסָר הַרְבֵּה מִהַגְּרָאדִין.

וּגַם רָאָה הַשְּׁלִיחַ שְׁרוּצָה הַקְּוֹמִיאָסָר שֶׁל הַפְּרִיץ לְהַטְעוֹתוֹ בְּמִדָּה. וְלִכֵּן לְאַחַר שְׁנַמְדָּד אָמַר הַשְּׁלִיחַ שְׁלֵא יִקְבְּלוּ וְרַק שְׁהַסּוּחַר עֲצָמוֹ עִם הַפְּרִיץ יִשׁוּ עֲצָמָם וְסִגְרוּ הַשְּׁפָאָכְלִיר בְּשִׁנֵּי מִפְּתַחוֹת הַשְּׁלִיחַ בְּאֲחָד וְהַקְּוִמִיאָסָר בְּמִפְתָּח הַשְּׁנֵי וְנִשְׁתַּהֲא הַדְּבָר עַד שְׁבָא חַה"פ וְלֹא נִמְכַר הַחֻמֵּי הַנִּ"ל ע"י שְׁכָחָה: תְּשׁוּבָה הֵנָּה בְּכָאן לֹא קָנָה הַיִּשְׂרָאֵל הִ"ש מִחֻמַּת שְׁהִי דְבָר שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם אֲדָּה לְפִי מַה דְּמִבְּנֹאָר בְּרַמ"א בַּח"מ ס' ר"ט ס"ד וְנ"ל וְהִ"ה בְּשָׂאָר דְּבָרִים שְׁלֵב"ל וְאִפְּיִלּוֹ לֹא תִפְסֵי אֲלָא כְּתִב לֹו שְׁטָר וּמְסָר לִי הַשְּׁטָר כְּמֵאן דְּתִפְסִי דְּמִיָּא עַכ"ל אֲלָמָּא דְּבִשְׁטָר קָנָה בְּדִשְׁלֵב"ל.

אוּלָּם נ"ל לֹוּמַר דְּבִנְכָרֵי בְּנְדָּאֵי לֹא קָנָה דִּשְׁלֵב"ל אִפְּיָא בְּשְׁטָר דְּהֵנָּה כְּכָר הַקְּשׁוֹ כָּל הָאֲחֻרוּנִים עַל רַמ"א וְנ"ל בְּדִין זֶה שְׁהוּא נֹוּבַע מִת"ה וְת"ה פּוֹסֵק כֵּן מְשׁוּם דְּבָרֵי הַגְּהַת מִיִּימוֹנֵי וְהוּא מִבְּעַל הַעֵיטוֹר שְׁמִפְּרִשׁ כֵּן דְּבָרֵי הַש"ס בְּכַתְּוִבוֹת דְּף צ"א ע"ב וְנ"ל הַש"ס הֵוּא גְּבָרָא דְּזִבְנָה לְכַתְּוִבְתָּהּ דְּאִימָּי בְּטוֹבַת הַנָּאָה וְאָמַר לִי [אִי] אֲתִיָּא אִם וּמְעַרְעֵר' לֹא מְפָצִינָא לָּהּ שְׁכִיבָא אִמִּי וְלֹא אִיעַרְעֵרָא וְאֲתִיָּא אִיהוּ וְקָא מְעַרְעֵר סְבַר רַמִּי ב"ח לְמִימַר אִיהוּ בְּמִקוֹם אִימָּי קָאֵי א"ל רַבָּא נְהִי דְּאֲחֻרִיּוֹת דִּידָּהּ לֹא קִבְּלֵי עַלִּי אֲחֻרִיּוֹת דִּידָּי מִי לֹא קִבְּלֵי עַכ"ל.

וּפְרִישׁ בַּה"ע דְּהֵבֵן מְכַר כְּתוּבַת אִמּוֹ קוֹדֵם שְׁמִתָּהּ וְהִי הַכְּתוּבָה מֵאִישׁ אַחַר שְׁלֵא מֵאֲבִיו וּכְפִי רַש"י וְנ"ל בְּלִישְׁנָא קָמָא וְאִפ"ה פִּסְקָא רַבָּא דְּהַמְכָּר קִיָּים אֲלָמָּא מְשׁוּם דְּתִפְסֵי שְׁטָרָא וְהוּי כְּתִפְסֵי הַפְּרִי לְאַחַר שְׁב"ל דְּקִי"ל דְּמַהֲנֵי וּשְׁטָרָא כְּמֵאן דְּתִפְסֵי דְּמִי זֶה תְּנִירָה דְּבָרֵי בַּה"ע וּמִמְנוֹ גְּלַמְדָּה לְהַת"ה וְרַמ"א וְנ"ל דַּה"ה בְּפִירוֹת דְּקָל גְּמִי מְהֵנִי שְׁטָר וְהַקְּשׁוֹ כָּל הָאֲחֻרוּנִים חֲדָא דְּבַהֲדָי מְבֹוּאָר בְּתוֹס' בִּיבְמוֹת (צ"ג) דְּלֹא מְהֵנִי שְׁטָר בְּדִשְׁלֵב"ל וְכֵן מְשַׁמַּע פְּשָׁטָא דְּסוּגָי בִּיבְמוֹת וְגַם כִּי י"ל דְּהַתָּם בְּכַתְּוִבוֹת דְּהַלּוּקָח תִּפְסֵי גַם הַכְּתוּבָה גּוּפָא וּמַש"ה מְהֵנִי לְבַה"ע שְׂיִחָה הַמְכָּר קִיָּים אֲבָל אִם לֹא תִפְסֵי מִיָּדִי רַק שִׁי"ל שְׁטָר עַל דִּשְׁלֵב"ל לֹא מְהֵנִי מִיָּדִי וְהַנְּלַע"ד דְּדְּבָרֵי הַת"ה וְרַמ"א וְנ"ל שְׁפִיר דְּהֵנָּה מְלַבֵּד כ"ז קִשָּׁה הֵלֵא שְׁטָר זֶה שְׁנַכְתֵּב עַל דִּשְׁלֵב"ל וְאִינוּ בְּרְשׁוֹתוֹ הוּי כְּחֻסָּא בְּעֵלְמָא כְּמִבְּנֹאָר בַּב"מ בְּמֵאִי קִנֵּי בְּשְׁטָרָא הֵאֵי שְׁטָרָא חֻסָּא בְּעֵלְמָא וְא"כ הֵאֵי יַעֲלָה עַל הַדְּעַת לֹוּמַר דְּשְׁטָרָא כְּהֵאֵי הוּי כְּתִפְסֵי הֵאֵי אִינוּ שְׁטָר כְּלָל וּפְסוּלוֹ מוּכַח מִתּוֹכּוֹ שְׁנַכְתֵּב קוֹדֵם שְׁבָא לְרְשׁוֹתוֹ ע"כ צ"ל דְּבַאֲמַת בְּשְׁטָר מְקַנָּה כְּמוֹ בְּשָׂדֵה זֹו לְכַשְׁאֲקַחְנָה תְּהֵא קִנּוּי' לָּהּ דְּהוּי חֻסָּא בְּעֵלְמָא וְלֹא קָנָה בּוֹ דְּהוּי דִּשְׁלֵב"ל וְלֹא הוּי כְּתִפְסֵי דְּכְּמֵאן דְּלִיתְנָהּ דְּמִי וּמַש"ה בִּיבְמוֹת לְדִידָּן לֹא קִנֵּי בְּשְׁטָר כְּשִׂאָמַר לְכַשְׁאֲקַחְנָה תְּהֵא קִנּוּי' לָּהּ אֲבָל בְּשְׁטָר מְכִירָה דְּשְׁטָר כְּתוּבָה דְּאִינוּ שְׁטָר מְקַנָּה הַגַּם שְׁמִבְּנֹאָר בַּח"מ ס"ו דְּגַם שְׁטָר מְכִירָה דְּשְׁטָרוֹת צָרִיף לְהִיּוֹת שְׁטָר מְקַנָּה וְהַש"ף וְנ"ל מְבִיא זֶה בְּכֻמָּה מְקוֹמוֹת שְׁם אוּלָּם בְּאֲמַת אִינוּ כְּשִׂאָר שְׁטָרֵי קִנְיָן דְּהֵא לֹא קִנֵּי כְּהֵאֵי שְׁטָרָא לְחוּד זֹוּלַת מְסִירַת הַש"ח לְלוּקָח וּמְסִירַת הַש"ח הוּי כְּמוֹ מְשִׁיכָה בְּמִטְלָטְלִין וְרַק דְּאִין תִּפְסִיתוֹ מוּכִיחַ עַל שְׁעַבּוּדוֹ וְלֹא שְׁיָיֵף בּוֹ מְשִׁיכָה וּמְסִירָה לְגַבֵּי הַשְּׁעַבּוּד וְכַמ"ש הַרְמְבַּ"ן

ז"ל מש"ה תקנו חז"ל לכתוב שטר ולומר דהקנו לו שעבודו במכירת השט"ח ולזה מסנפק בתשו' מהראב"ח אם סגי בכתוב בו וא"ל קני לך איהו וכל שעבודי' דהוא ראי' על הפתובה וגם מש"ה מהני בקטן מכירה בשט"ח הגם דקטן לאו בר שטר הוא אפי' הגיע לפעוטות וכבר העיר ע"ז בקצות והנ"י פתב דבקטן איירי בכת"י וכו' לא הועיל מידי לתרץ הא קטן לאו בר אקני' בשטר הוא אפי' בכת"י א"ו דהאי שטר מקר דמכירת שטרו' הוא נצרך למסירת השטר ולגלות דהקנה איהו וכל שעבודי' הן אמת דבעי דלמסרינהו לידן' וכדברי הי"א בסי' ס"ו וכעין כל שטרי מקנה אף מ"מ אין קנין בעצמות השטר רק עם המסירה ומש"ה בעינן שימסור קודם השט"ח הנמכר וא"כ ימסור לו שטר מקר דכתיב בי' קני לך איהו וכ"ש היינו לגלות על מסירת השט"ח שהוא נמכר עם השעבוד וא"כ לפ"ז כיון שאינו בעצם שטר מקנה ממש רק חיבור להמסירה אם לאחר שפא לרשות הבן הפתובה בירושה והקונה תופס בה גם השטר שכתוב בו קני לך איהו וכ"ש לא נתבטל ואדרבה נתוסף להתחבר ולהעיד שתפיסת לוקח בהשטר הוא לשעבודו ובשלמא בשטר קנין בעצם אם נתבטל קודם שב"ל הוא פחספא בעלמא אבל שטר מקר על שט"ח דהוא לרא' על המסירה כיון שהמסירה היינו התפיסה מהני בדשלב"ל פן השטר נמי נתחבר עמו ושפיר פתב בה"ע דשטר הוי כתפוס ומזה דן הרמ"א ות"ה לפירות דקל.

דהנה באמת לכאורה קשה על דברי רמ"א ז"ל דכתב דמהני שטר למטלטלין הא מטלטלי לאו בני שטרא נהו וכמ"ש התוס' בכתובות ואם לומר דעכ"פ שטר ראי' הוא דהמטלטלין המה שלו קשה הא ראי' איפכא שהקנהו לו קודם שפא לעולם וא"כ במאי קנהו אף באמת לפי מאי דכתבו התוס' שם (כתובות ק"ב ע"א ד"ה אליבא) וז"ל ואין לתמונה היכי משתעבד בשטר זה הא אין מטלטלין נקנין בשטרי די"ל דהואיל וטרח למכתב שטרא גמר ומשעבד נפשי' שהרי אפילו באמירה בעלמא יש דברים שנקנים כדקאמר בסמוך ועוד דשמעי' לי' לר' יוחנן בהנהב הנותן מתנה מועטת לתבירו קנה אעפ"י שלא הגיע לידו דגמר ומקנה ה"נ מתוך שטרח ליתנה בשטר בכה"ג גמר ומקנה ומסיק כתנאי ערב היוצא אחר חיתום שטרות וחתם עצמו היטב אני פב"פ ערב ומעכשיו הוא משתעבד ועכשיו אתי' שפיר ההוא דגיטין עכ"ל.

ופי' דבריהם הוא כף בשלמא במטלטלי דעלמא דיכול להקנותו במשיכה לא קנה בשטר אבל בדבר שחייב עצמו שאין מה להמשיך לו מקנה לו שעבודו במה שטרח לכתוב שטר אלמא דגמר ומקני לי' וא"כ פן נמי בדשלב"ל דאין במה להקנותו מדטרח וכתב שטר גמר להקנות לו וזה מהני כמו בתפס אבל באמת אין קונה בהשטר פלום דמילתא פסוקה היא הקרקע נקנה בשטר והמטלטלין במשיכה ורק מדטרח למכתב לי' שטרא גמר להקנות לו וא"כ שפיר כתב הרמ"א ז"ל ואם פתב לו שטר דהוי כתפס דהשטר מעיד שגמר להקנותו לו מדטרח למכתב לי' שטרא ונהי דקודם שפא לעולם לא קנה בטרחתו דשום קנין לא יועיל בדבר שלב"ל עכ"פ לאחר שפאו לעולם מחמת השטר ראי' משגמר להקנותו הוי כתפס דכ"ז שלא חזר מהמכר נקנה בהטרחא דכתב לי' השטר וגמר להקנותו לו והשטר לא בטל פלל מרא' דבו ומש"ה מהני שטרא אבל בכתב שטר מקנה על שדה כמו ביבמות בנדאי הוי חספא בעלמא דבטל קנין דבמאי קנה וא"ל מדטרח למכתב שטרא הא על כל קרקע פותבין שטר וכל עצמותו של שטר הוי רק למקני בי'

וכמ"ש התוס' ו"ל שם ומש"ה בטל וכחספא בעלמא ולא שיניף לומר דתפיס שטרך דאדרבה לא תפיס מידי דהשטר הוא חספא וא"כ לפ"ז שפיר י"ל דכ"ז בישראל שיקנה מחבירו אבל בלוקח מעכו"ם דכל קנינו בכסף או במשיכה לרוב הפוסקים אבל קנין אחר לית לי לא שיניף לומר מדטרח למכתב שטרך גמר ומקני א"כ לא קנהו זה הישראל דהא שטר אינו כלל במטלטלין וא"כ לא נשאר רק קנין הכסף ולרוב הפוסקים לא מהני כסף בעכו"ם ואפי' למ"ד דקני בכסף לחוד מ"מ בדשלב"ל בנדאי לא קנה בכסף דהנה בשעת שפא לעולם הכסף אינו בעין ובמה יקנה ול"ד לאומר קני לאחר ל' דקנה כמו בקדושין דאמרי בש"ם קדושין (נ"ט ע"א) וז"ל לא בא אחר וקדשה בתוך שלשים מהו רב ושמואל דאמרי תרנוניהו מקודשת ואעפ"י שנתאפלו המעות מ"ט הני זוי לא למלנה דמו ולא לפקדון דמו.

לפקדון לא דמו פקדון ברשותא דמרא קא מתאפלי והני ברשותא דידיה קא מתאפלי למלנה נמי לא דמי מלנה להוצאה נתינה הני בתורת קדושין נתינהו נתינהו עכ"ל"ה דהנה לא מפע' לפירוש הריטב"א שכ' שם וז"ל מקודשת ואעפ"י שנתאפלו המעות פי' וכיון דברשותא אכלתינהו ויהיב לה רשותא לאפקעינהו לא נעשו מלנה ומתקדשת באותה הנאה ונדקא במקדש בכסף אבל מקדש בשטרך לאחר למ"ד יום אינה מקודשת לאחר למ"ד יום א"כ שטר הקדושין קיים ברשותא לאחר ל' יום וכדאמרי בכתובות האומר לאשה הרי זה גיטך ולא תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום והלכה והנחתו בצדי ר"ה אינה מגורשת וכו' לענין משיכה נחזקה כל שלא קנה לשעתן אינו קונה אח"כ א"כ אמר לו קנה מעכשיו עכ"ל.

אלמא דעיקר הטעם הוא שמקדשה עצמה מעתה בהמעות שנותן לה בעין ורק שהקדושין נתחילו אז אבל היא מקנה עצמה בעד דבר שהוא בעין וא"כ לפ"ז בדשלב"ל שעתה אינו בר קנין (ואפי' לרב בבכורות בפדה קודם למ"ד ונתאפלו המעות דבנו פדוי.

בדשלב"ל שאין מקום לחלות הקנין גם לרב הוי כמלנה) ירק שהקנין מתחיל לאחר שפא לעולם התחיל חלות מקום לקנין בנדאי אז אין המעות בעין ובמה יקנה וז"ב. ולפע"ד זה טעם הש"ע ביו"ד סי' קל"ב ס"ד שכ' שם וז"ל מי ששכר פועלי עכו"ם ופסק להם מזונות אסור להשקותם יין נסו ואם אמר להם צאו ושתו מחנני פ' ואני פורע אם לא הקדים לו דינר מותר אעפ"י שיחזד לו דינר והוא בעין ביד בעל הבית אבל אם הקדים לו דינר אסור ונדקא כשאמר לו זה דינר זה בידך עד שתשקה לפועלים ואני אחשוב עמה באחרונה אבל אם נתנו לו להוציאם עכשיו אם יצטרך לו מותר עכ"ל והוא מהרשב"א] והקשו עליו האחרונים והמתנה אפרים הקשה עליו מהש"ס קדושין הנ"ל דהני זוי לא לפקדון ולא למלנה דמו ולפע"ד דיפה כתב הרשב"א וז"ל דהנה לא יחד לו דבר שיקנה לו רק אמר תן לפועלים והקנין על הדבר שנותן לפועלים חל בשעת נתינתו לפועל ואז אין המעות בעין ול"ד כלל להמקדש לאחר למ"ד דשם בתחילה קדשה עצמה בעד דבר בעין שנותן לה ורק התחלת הקדושין יהי לאחר למ"ד אבל היא מקדשה א"ע אז בעת קבלת הכסף בעד דבר בעינא והקדושין נתחילו לאחר למ"ד ממילא דזמן ממילא הוא וכדברי המל"מ ו"ל בהל' (אישות) [גירושין פ"ו] אבל הכא שבעת נתינת הדינר

לחַנוּנֵי לֹא הִי מְקוּם חֲלוֹת קִנְיָן עַל דְּבַר מַה וְרַק שְׂבַעַת נְתִינָה לְהַפְּוֹעַל חֵל הַמְּכִירָה וְאִזּוֹ אִין הַדִּינָר בְּעֵין וּז"ב.

אוּלַם אַפִּי לְפִי סִבְרַת הַרְשָׁבָ"א וְ"ל בְּהֵף דְּקִינְדֵשׁ לְאַחַר ל' וְ"ל הַרְשָׁבָ"א בְּחִי ר"פ הָאוֹמֵר וְאֵעִפִּי שְׁנַתְּאֶכְלוּ הַמְּעוֹת וְטַעְמָא דְּמִלְתָּא פִּינּוֹן דְּלִשְׁמ קְדוּשִׁין נְתָנוּ בְּתַחֲלָתָן אֵעִפִּי שְׂבַעַת שְׂרָאוֹיִן לְחוּל אִינּוּ בְּעוֹלָם מ"מ פִּינּוֹן שְׂאֵם לֹא נִגְמַר הַקִּנְיָן יֵשׁ עֲלֵי לְהַחְזִירָה רוֹאִין אָנוּ אוֹתָם פְּאֵלוּ הֵם בְּעֵין וּבְאוֹתָהּ הַנְּאָה הִיא מְתַקְדָּשֶׁת וְכַעֲנִין שְׂהִיא מְתַקְדָּשֶׁת בְּהַנְּאָת מְחִילַת מְלוֹה מִשָּׂא"כ בְּמִלְוָה דְּעֵלְמָא הוּאִיל בְּשַׁעַת מַתָּן מְעוֹת לֹא נְתָנוּ לְקְדוּשִׁין אֲלָא לְהַלְוָה עַכ"ל.

וְעֵינּוּ בְּאַבְנֵי מְלוֹאִים. מ"מ נִרְאָה דְּבְדָבָר שֶׁלֹּב"ל לֹא שְׂיֵיף זֶה כָּלֵל דְּהַנָּה צְרִיף לְהַבִּין דְּבַרֵי הַרְשָׁבָ"א וְ"ל מַה שְׂכ' דָּאֵם רְצָתָה לְחַזוֹר מְקְדוּשִׁין הִיָּתָה צְרִיכָה לְהַחְזִיר הַפְּסָף הָוִי כְּפֵאלוּ הוּא בְּעֵין וְלִכְאוּרָה קִשְׁה מְאֹד יֵהִי אִיף שְׂיֵיף לַע"ע הַמְּעוֹת אִינְם בְּעֵין וּבְמָה מְקְדָשָׁה נְפִשָׁה נְהִי דְּהִיָּתָה צְרִיכָה שְׂיֵיף לַע"ע מ"מ אִין הַמְּעוֹת בְּעֵין אִף בְּאַמְתַּת הַפִּי כִּף פִּינּוֹן שְׂהִי צְרִיכָה לְהִיֹּת הַמְּעוֹת בְּעֵין אִם חֲזָרָה וְהִיא הוֹצִיאָה הַמְּעוֹת הִי מְחַמַּת שְׂרָצָתָה בְּהַקְדוּשִׁין וְא"כ קְדָשָׁה נְפִשָׁה בְּעַד הַמְּעוֹת בְּעֵין שְׂהוֹצִיאָה וְזֶה מְדוּקָדָק בְּדַבְרֵי רַש"י וְ"ל בְּקְדוּשִׁין (נ"ט א') וְ"ל בַּד"ה לְהוֹצִיאָה נִתְּנָה מְקַמֵּי דְּנִיתְּחִילֵי קְדוּשִׁין וְכִי אָמַר לָהּ הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּהָ לָאוּ דִּידִי הוּא וְלֹא מִיַּדִּי יִהְיֶב לָהּ אֲבָל אֵלוּ לֹא נִתְּנוּ לָהּ לְהוֹצִיאָן אֲלָא ע"מ שְׂתַתְּקַדְּשׁ בְּהוֹן וּלְהַכִּי כִּי אֲכָלָה דִּידָהּ אֲכָלָה וּלְכִי מְטָא זְמַנָּה מְקַדְּשׁ עַכ"ל.

אֲבָל בַּדְּשֶׁלֹב"ל דָּאִין עַל מַה לְחוּל הַקִּנְיָן רַק בְּשַׁעַת בִּיאָתָן לְעוֹלָם וְאִזּוֹ כְּכַר הַפְּסָף אִינּוּ בְּעֵין וְאִינּוּ קוּנָה וְא"כ פִּינּוֹן דָּאִין כְּפֵאוּ קִנְיָן פְּסָף וְלֹא מְשִׁיכָה וְרַק שְׂטֵר לְחוּד וְשְׂטֵר לְחוּד אִינּוּ קוּנָה בְּמַטְלְטְלֵי דְּלָאוּ בְּנֵי שְׂטֵרֵי גִינְהוּ וְרַק בִּישְׂרָאֵל קוּנָה מְשׁוּם דְּגַמַר וּמְקַנֵּי כְּדַלְעִיל וּבְעַפְו"ם לֹא שְׂיֵיף זֶה וְלֹא מְקַנָּה בְּזָה וְא"כ אִין כְּפֵאוּ קִנְיָן כָּלֵל.

גַּם בִּלְא"ה לֹא שְׂיֵיף לֹא מְשִׁיכָה לֹא מְשִׁיכָה בְּעַפְו"ם דְּקוּנָה בַּדְּשֶׁלֹב"ל בְּשְׂטֵר דְּהָוִי כְּתַפְּס דְּהָא קִי"ל דְּלָא כְּרַש"י דְּמְחִילָה בְּטַעוֹת לֹא הָוִי מְחִילָה. וְטַעַם הַתְּפִיסָה בַּדְּשֶׁלֹב"ל כְּתָבוּ הַתּוֹס' ב"מ (ס"ז ע"א) ד"ה הַתָּם זְבִינֵי וְ"ל אֲבָל הַתָּם גְּבִי פִירוֹת דְּקָל זְבִינֵי וְלֹא מְחִילָה בְּטַעוֹת הִיא דְּנָהִי דְּיָכוֹל לְחַזוֹר מ"מ אִין לוֹ לְחַזוֹר כִּי הִיכִי דְּלוֹקֵי בְּהִימְנוּתֵי וְלִכְפָּ אִית לֹן לְמִימַר דְּאַפִּי הִי יוֹדַע שְׂיָכוֹל לְחַזוֹר לֹא הִי חוֹזֵר עַכ"ל.

וְא"כ י"ל בְּשְׂטֵר נְמִי פִינּוֹן דְּלֹא חֲזוֹר מְסַתְּמָא עֲמַד בְּדַבּוּרוֹ וְרָצָה לְקַיֵּים דַּבּוּרוֹ וְלֹא שְׂטַעָה אֲבָל בְּעַפְו"ם דְּלֹא שְׂיֵיף זֶה שְׂפִיר אֲמַרִּין מַה שְׂלֹא חֲזוֹר מְחַמַּת שְׂלֹא יוֹדַע שְׂיָכוֹל לְחַזוֹר וְא"כ לֹא מְהַנִּי כָּלֵל אַפִּי הַתְּפִיסָה וּמַכ"ש שְׂטֵר.

וְאִין לֹא מְשִׁיכָה מְכַח דִּינָא דְּמַלְכוּתָא חֲזָא דְּכִינּוֹן שְׂלֹא הִי הַגְּרָאדִין כְּפִי הַמְּדוּבָר הָוִי בְּיִטוּל מְקַח וְנָהִי דְּבַדִּינֵי יִשְׂרָאֵל י"ל בְּיָפוֹת וְנִמְצָאוּ רַעוֹת דְּהַמְּקַח עַכ"פ קַיֵּים וְכַמוֹ שְׂטַעָה בְּמַדָּה אֲבָל בַּד"מ בְּנוֹדָאֵי לֹא קִנָּה בַּכָּה"ג.

וְגַם זֹאת יוֹדַע לְכָל יוֹדַע דְּרַכִּי דַּד"מ הָאִינְדָּא שְׂאִין לְהַחְלִיט דְּבַר מְאֹן מְדָנָא רַק עַפִּי עָרְכִי בְּקִי כִּי כְּמָה פְּעַמִּים נְדַחוּ שְׂטֵרֵי כִּי הִיא שְׂלֹא נְכָתָבוּ כְּרָאוֹי וְאִם לְחַקוֹר הַדְּבַר מְבַקִּיאִים הָאִיף דַּד"מ גַּם ע"ז לֹא יָבֵא לְיַדִּי תַּנְכּוֹן הַדְּבַר כְּפִידוּע לְמַבִּינֵי דְּרַכִּי דַּד"מ וְעַכ"פ מִיַּדִּי סְפִיקָא לֹא נְפַקָא וּבִלְא"ה הַחְלִיטוּ רַבֵּי הָאֲחֵרוֹנִים דְּלְהַתְּמִיר לֹא אֲזַלִּין בְּתַר דַּד"מ וְא"כ

אינו קנין כָּלֵל וְגַרְע מְרוּשָׁם שְׁעוֹשִׂים הַתְּגָרִים עַל גּוֹף הַדְּבָר הַנִּקְנָה וְלִכְּוֹן לֹא קִנְיָהוּ הַיִּשְׂרָאֵל כָּלֵל וְגַם עַל אַחֲרֵיכּוֹ לֹא הָיָה כִּינּוֹן שֶׁלֹּא קִיבַל הַמְּשַׁלְּחַת אֶת הַיִּשׁוּשׁ עַל אַחֲרֵיכּוֹ כִּינּוֹן שֶׁלֹּא הִיא כְּפִי הַמְּדוּבָר.

וְאִין לֹא מֵר אַחֲרֵיכּוֹ אֶלֶם עָלָיו שֶׁהַפְּרִיץ לֹא יִשְׁלַם לוֹ הַחֹב אִם יִפְסַד הַיִּשׁוּשׁ זֶה לִיתָא דְגַם אַחֲרֵיכּוֹ אֶלֶם צָרִיךְ עַכ"פּ לְהִיּוֹת ע"י מְשִׁיכָה אוֹ צַד קִנְיָן אֲבָל בְּאַחֲרֵיכּוֹ וּכְפִיִּית אֶלֶם לְחֹד בְּוֹדָאֵי אִינוּ מְחֻנָּב בְּבִיעוֹר וְכַמְבֹּאֵר זֶה גַם בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה לְהַגְאֹן מֵהַר"ז ו"ל וּבְכָאן לֹא הִיא שׁוּם קִנְיָן וְאִם נִימָא אוֹלֵי עֲשֵׂה הַשְּׁלִיחַ אֵיזָה הַגְּבֵהָ מ"מ הִיא לֹא נַעֲשֵׂה שְׁלִיחֹת הַקּוֹנָה דְּהִיא לֹא שְׁלַחוּ שְׁיִקְבַּל אַקוּוִיט פְּחוֹת מֵהַגְרָאָדִין וּבְטָעוֹת בְּמִדָּה וְאִם הַסְּכִים לְמַעֲשֵׂיו [הוּא רַק] בְּמָה שֶׁסָּגְרוּ בְּמַפְתַּח אֲבָל לֹא הַסְּכִים לְזֶה שֶׁעֲשֵׂה אֵיזָה קִנְיָן שֶׁלֹּא הִיא צָרִיךְ וְא"כ לֹא עֲשֵׂה הַקּוֹנָה כָּלֵל שׁוּם קִנְיָן עַל חֵיב הָאַחֲרֵיכּוֹ וּמָה שֶׁמְּנַח בְּהַמְקוֹם שֶׁנִּתְּן הַפְּרִיץ רְשׁוֹת לְהַקּוֹנָה מ"מ לֹא נִבְטַל שֵׁם הַפְּרִיץ מֵהַמְקוֹם דְּהִיא כִּינּוֹן שֶׁלֹּא רָצָה לְקַבַּל הַיִּשׁוּשׁ כִּינּוֹן שֶׁהִיא פְּחוֹת מֵהַגְרָאָדִין וְלִכְּוֹן גַּם הַפְּרִיץ סָגְרוּ בְּמַפְתַּחוֹ א"כ הַיִּשׁוּשׁ בְּרְשׁוֹת הַפְּרִיץ כְּמוֹ בְּרְשׁוֹת הַיִּשְׂרָאֵל וְאַדְרָבָה כִּינּוֹן שֶׁגּוֹף הַתְּצַר הוּא שֶׁל הַפְּרִיץ וְרַק נִתְּן רְשׁוֹת לְהַיִּשְׂרָאֵל בְּאִם יִקְנֶהוּ רְשׁוֹת לְהַנִּיחוֹ שֵׁם אֲבָל [לֹא] טָרַם קִנְיָתוֹ וְרַק לְמַשְׁכּוֹן הוּא בְּתַצְרוֹ שֶׁל הַפְּרִיץ וְגַם כִּי זֶה לֹא בְּרוּר שֶׁאַחֲרֵיכּוֹ שֶׁל הַפְּרִיץ עַל הַיִּשְׂרָאֵל כִּינּוֹן שֶׁאִינוּ כְּפִי הַקּוֹנָה טָרַם וְלִכְּוֹן הַיִּשׁוּשׁ מְוֹתֵר לְגַמְרֵי: סִימָן כ רַב שְׁלוֹם לִידִידֵי הַרַב הַתְּרִיף וּבְקִי הַמְּשַׁלְּחַת הַתְּסִיד וְיִרָא כַּקְשׁוֹת מ' יוֹדְלֵי פ"ץ נ"י מְסִיגוּט הַגִּיעֵנִי מְכַתְּבוֹ אוֹדוֹת הַיִּשׁוּשׁ שֶׁשָּׁכַח לְמִוֹכְרוֹ בַּע"פ וְנִתְּנוֹדַע בַּחוּה"מ וּפְתַח הַפְּתַח וּלְקַחוּ הַנְּכָרִי שֶׁנִּמְכַּר לוֹ הַחֲמִץ בְּתַצְרֵי הַסְּמוּךְ לְזֶה הַתְּצַר שֶׁהִיא בּוֹ הַיִּשׁוּשׁ הַזֶּה וְאַחַר הַפְּסַח הַתְּצַר הַנְּכָרִי לְיִשְׂרָאֵל וּמְכַר לוֹ בְּעַד ג' ר"כ וְדַרְשׁ מַעַכ"ת מְמַנֵּי חוֹת דְּעַתִּי.

הַנָּה לַע"ד אֵין מְקוֹם לְהַקְלֵל כָּאֵן כִּי הִיא מְזִיד גְּמוּר שֶׁהִיא נִתְּנוֹדַע לוֹ בְּפִסַּח וּשְׁאָרֵי הַקּוֹלוֹת כְּבָר נִדְחוּ מִפִּי רַב אַחֲרוֹנִים וְלִכְּוֹן יִשְׁפָּךְ הַפֶּל אֶף יֵשׁ מְקוֹם לְצַדֵּד לְהַקְלֵל לַפ"ד הַרְאָב"ד ו"ל בְּמַעֲשֵׂרוֹת כִּי"א דְּחֻזְקַת נְכָרֵי הַנְּפִקֵד שֶׁמְחַלִּיף וְהוּא וְדָאֵי חֲזִיב בְּמַעֲשֵׂר כְּאֲשֶׁר פְּתַב הַכ"מ ו"ל שֵׁם וְרַק בְּקוֹפָה בֵּין הַקּוֹפּוֹת מְיַרְתַּת קִצָּת לְהַחֲלִיף לַפ"ד י"ל בְּכָאן אֵין הַנְּכָרִי מְיַרְתַּת דִּיּוֹדַע שֶׁיְהוּדֵי לֹא יַעֲשֵׂה לוֹ דְּבָר מְחַמַּת אִיסוּר חֲמִץ לְזֶה וְדָאֵי הַחֲלִיפוֹ בְּאַחַר וְחֻזְקַת הַעַפּוֹ"ם שֶׁמְחַלִּיף וְא"ל הַרִי חֲזִינּוּ שֶׁהַתְּצַר לְיִשְׂרָאֵל הָרִי לֹא רָצָה לְגִזּוֹל ז"א רֵאִי דִּי"ל דְּרָצָה לְמַצָּא חֵן בְּעֵינֵי הַיִּשְׂרָאֵל אֲבָל לְעוֹלָם שֶׁהַחֲלִיפוֹ לַפ"ד הַרְאָב"ד שֶׁסּוֹבֵר שֶׁעַכְשָׁיו"ם חֻזְקַתוֹ שֶׁמְחַלִּיף וּמְחַזֵּב בְּתַרוּמָה וְדָאֵי לְדִידֵי בְּחֲמִץ אַחַה"פ וְדָאֵי מְקִילִין לֹא מֵר שֶׁהַחֲלִיף.

אֶף בְּאֵמַת לְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ו"ל שֵׁם אֵין רֵאִי כ"כ לֹא מֵר שֶׁנִּתְּנוֹדַע הַחֲלִיף וְאֶף עַכ"פ יֵשׁ סִפְק וּמְוֹתֵר לְאַחַה"פ אֶף עַכ"ז אֵינִי סוֹמֵךְ לְהַתִּיר ח"ו וְרַק מְחַמַּת שֶׁאֵינֶנִּי בְּקִי בְּטוֹב עֲשִׂייתִי י"ש מַפְלוּיִמִין בְּגְבוּלְכֶם אִם הוּא גַם מְמַאֲלֵץ שֶׁל תְּבוּאָה וְאִם הַחֲמִץ אִינוּ רַק מְעַמִּיד וְגַם בַּה"ש עֲצָמוֹ מְקוֹמוֹת חֲלוּקִים שֶׁיֵּשׁ עוֹשִׂים מִתְּפוּחֵי אֲדָמָה אוֹ מִינֵי קִטְנִיּוֹת מְעוֹרָב עִם תְּבוּאָה שֶׁבָּזָה יֵשׁ מְקוֹם לְהַקְלֵל מִפְּתַח תְּעַרְוּבוֹת כְּאֲשֶׁר רֵאִיתִי לְמוֹ"ח ו"ל שֶׁהַתְּצַר בְּזֶה בְּתַשׁוּ"א אַחַת וְאִם יוֹדֵיעֵנִי אֵי"ה אוֹדִיעֵנּוּ חוֹת דְּעַתִּי כְּאֲשֶׁר יוֹרוּנוּ מִן הַשְּׂמִים וְהִיא שְׁלוֹם כְּנֶפֶשׁ יְדִידוֹ דַּבְשׁוֹת בְּלוֹנ"ח הַק' חֲיִים הַלְּבָרְשֶׁטָאֵם: סִימָן כֹּא לִידִידֵי ב"ג הַרַב הַמַּאֵה"ג הַתְּרִיף שֶׁלְשַׁלַּת הַיּוֹחֲסִין מו"ה בְּעַרְיֵשׁ פְּרַעֲנָקִיל נ"י אַבְד"ק קַנְעֵנִיטֵשׁ.

שאלה באחד ששכח למכור סובין וחטים שגלתתו היטב ונתפחו ואת"פ בחוה"מ נזפר והיו עומדים ברחיים של נכרי והורה המורה להשליכם לים וכן נעשה ועתה קמו איזה אנשים מערערים על הוראה זו ושאל השואל אם יפה הורה המורה או לא: תשובה ודאי יפה הורה דקיי"ל דחמצו של ישראל ביד עכו"ם מה"ת חייב לבער פקרא"ש ו"ל [ברי"ש פסחים] דכן תפסו הט"ז והמג"א ו"ל [בסי' ת"מ] וגם אפילו לשיטת הגאונים וקרמב"ן ו"ל דס"ל דחמץ של ישראל בבית העכו"ם אינו עבר מה"ת מ"מ מדרבנן צריכים ביזור ואפילו לאחר הפסח במבואר בקר"ן ו"ל מביאו (בט"ז) [במג"א ס"ס תמ"ז] ו"ל ואי משום הביטול הרי נודע דאנו לא סמכינן אהמתיר באונס ע"י ביטול ובפרט הקא (דנשא) [דנזפר] תוך הפסח דלא הי' אונס פלל וכמבואר דבר זה בנ"ב ו"ל וגם מבואר דאפילו מצטרפי כל הדברים ביטול ועומד בבית העכו"ם נמי אסור במבואר בכ"מ פ"א מהל' חמץ ומצה הל' ד' בד"ה חמץ שעבר כו' ונ"ל כ' ה"ה נלמד מדין ישראל שהיה חמצו אצל עכו"ם כו' כלו' דאמרי' בי' שאם לא א"ל קנה מעכשיו אסור אחר הפסח ולא מפלגינן בין אם הי' אנוס ולא יכול לפרוע לעכו"ם להיכא דהי' בידו לפרוע עכ"ל הרי דאסור אפילו בביתל ועומד בבית העכו"ם דא"א דביטול מהני א"כ מאי ראי' משם דאפילו בנאנס ולא ביער דאסור דלמא לעולם היכי דנאנס אפילו לא ביטל מותר לאחה"פ ורק שם בהרהינו לא הי' אנוס על הביטול דנהי שהי' ממנשפן אצל העכו"ם מ"מ הי' ברשותו לבטלה מש"ה אסור לאחה"פ אבל היכי שהי' אנוס גם על הביטול כגון שהי' חולה וכדומה שהי' אנוס גם על הביטול מותר לאחה"פ א"ו ש"מ שאפילו ביטול אסור לאחה"פ וכן הוכיח הנ"ב יעו"ש.

והנה באמת אין זה הוכחה די"ל דלעולם בביתל מותר בשכח ורק דמ"מ הוכיח הרמב"ם ו"ל מהרהינו דבאנוס אסור דשם אנוס גם על הביטול דהביטול שיעשה על החמץ שמנשפן ביד עכו"ם אינו פלום וכי הוי זה הפקר דנהי דעכו"ם אינו קונה משכון מ"מ בודאי דלא יכול (המלנה) [הלנה] להפקיר דהא אפי' למאי דקיי"ל מפאן ולהבא הוא גובה מ"מ אי אקדיש לנה אתי מלנה ופריק וכו"ת דחמץ מפקיע מידי שעבוד הוא מטעם אפקעתא דמלכא אבל בודאי שאין הפקרו של הלנה פלום פיון שיש לנכרי שיעבוד עליו ויענין בפ"י ו"ל וא"כ הוי אנוס על הביטול וכן משמע מהמכילתא גופא דאמר שם יצא חמצו של ישראל ביד עכו"ם דאין בידו לבערו ואמאי הא בידו לבטלו א"ו דביטול פהאי לא מהני מידי והרבה האריכו בזה הפר"ח ושאר האחרונים ונמצא דליכא מפאן ראי' לאסור בביתל ושכח להחמץ באונס אף הקא לא הי' פלל אונס דבחוה"מ הי' יכול לבערו שאינו ממנשפן ביד עכו"ם ונצרו של עכו"ם ודאי לא קונה לו היכי שלא מכנין לקנות דבכה"ג קנין (רק) משום האפקעתא דמלכא דידוע דביטול בעצם אינו הפקר ורק דבלא"ה אסור נעשה הפקר ממילא א"כ בכה"ג אין החצר קונה מטעם שליחות אפי' לישראל במבואר בני"י [בפ"ק דב"מ דף י"א ע"א ד"ה ראה אותם רצין] ורק מטעם ד' וביד בעי פנונה לזכות וכמבואר בצ"ץ ובמחנה אפרים והרבה האריכו בזה בכמה מקומות וא"כ בודאי העכו"ם לא קנהו והוי חמץ של ישראל ממש והדין פשוט מבואר בר"ן ריש פסחים דחמצו של ישראל בבית עכו"ם צריף ביעור ולא ראיתי שום חולק בזה ואם קצת אחרונים לפלפולא העלו דברים נגד זה אבל לא לדינא דהמענין ישר הולך [יראה] דלפשטא דסוגי' ראשונים ואחרונים צריף ביעור וא"כ יפה הורה המורה דצריף לבער.

וא"ל דְהוּי גְנוּקְשָׁה בִּינּוּן דְאִין יוֹצְאִין בּוּ בְּפִסְחָא וְגַם בְּמַס' שְׁבִת (דָּף ע"ו ע"ב) אָמְרִינּוּן שְׁמֵן דְכּוּן עֲנִי אוּכְל עֵיפָה בְּלוּסָה בְּסוּבִין וְכוּ' מִשְׁמַע דְסוּבִין לְחוּד אֵינּוּ מְאָכְל וְעַכ"פ הוּי חֲמִין רַע וְזֵה הוּי גְנוּקְשָׁה בְּמִבְּנָאָר בְּר"ן ז"ל וּמוּבָא בְּמַג"א וְגְנוּקְשָׁה אֵינּוּ חֲזִיב בְּבִיעוּר מַה"ת זֵה לִיתָא מִפְּמָה טְעָמִים חֲדָא דְהָא פְּעַם א' הִינּוּ בְּעוּדוּ בְּחֻטָּה הִי רְאוּי וְהִי חֲמִין גְּמוּר דְלֵא גְרַע מִמְּאֵלֶץ שְׁכ' חַח"צ ז"ל דְהוּי חֲמִין גְּמוּר וּא"כ אֶפְיָלוּ לְאַחַר שְׁנַפְסָד מְאוּכְל אָדָם אָסוּר מַה"ת בְּמִבְּנָאָר בְּכָל הַפּוּס' וְתוּ דְהָא כ' הַמַּג"א ז"ל [בְּסִי תנ"ד ס"ק א'] דְאָפִי קְלִיפָה אִם דְבוּק בּוּ קֶצֶת אוּסָר בְּמִשְׁהוּ וְהֵלֵא בְּגוּקְשָׁה מִתִּיר הַמַּג"א ז"ל בְּמִשְׁהוּ ש"מ דְבְּדְבוּק בּוּ אֵינּוּ מִמִּשּׁוֹת הוּי חֲמִין גְּמוּר וְהָא אֵית בִּינֵיהֶם רֹב קִמַח וּא"כ הוּי חֲמִין גְּמוּר.

וְהִנֵּה לְפַמְש"כ דְהוּכַחַת הַמַּג"א ז"ל מַה דְמְסוּפָק אִם סוּבִין וּמְוֹרְסוּן מִחֲמִצִּין הִינּוּ לְעַנְיָן שְׁיָהָא דִּינּוּ בְּחֲמִין גְּמוּר לְאַסוּר בְּמִשְׁהוּ יוּסָר מְעַלְיו קו' חַח"י וְאַחֲרוּנִים שְׁהַקְשׁוּ הָא מְשֻׁנָּה שְׁלִימָה הִיא וְלֵא תִשׁוּף בְּמְוֹרְסוּן ש"מ שְׁמִינְרָסוּן מִחֲמִין וּלְפַמ"ש י"ל נְהִי דְמִחֲמִין הִינּוּ שְׁהוּא גְנוּקְשָׁה אָבָל חֲמִין גְּמוּר לֵא הוּי וְלִהְכִי רְצָה הַמַּג"א ז"ל לְפִשְׁנוּט מְהָא דְלְדַעַת הֶרִי"ף ז"ל יוֹצְאִין בּוּ בְּפִסְחָא וְהֶרִי"ף ס"ל דְגְנוּקְשָׁה דְרַבְּנָן ש"מ דְסוּבִין הוּי חֲמִין גְּמוּר אָבָל מְהָא דְלֵא תִשׁוּף הָאִשָּׁה עַל בְּשָׂרָה מְוֹרְסוּן לִיפָא רֵא"י פְּלָל דְהֵתָם י"ל דַּעַכ"פ גְנוּקְשָׁה הוּי וְכוּן נִרְאָה רֵא"י מְהָא דְאָמְרִי בְּפִסְחָא בְּפ' א"ע זוּמָן שְׁל צְבָעִים הָא תַּרְגִּימוּ מִי חוּרָא וּפִירִש"י ז"ל מִי סוּבִין וְהִנֵּה יְדוּעַ דְזוּמָן הוּי מַג' מִינֵי אֲנֻמְנוֹת וּג' מִינֵי אֲנֻמְנוֹת קָרִי לִי בְּש"ס וּבְהֶרֶא שׁוּנִים ז"ל גְנוּקְשָׁה בְּעֵינֵי יַעו"ש בְּסוּגְל' הֶרִי דְסוּבִין לֵא הוּי רַק גְנוּקְשָׁה וּא"כ אֲדַרְבֵּה מִשְׁם לְכַאוּרָה רֵא"י לְהִיפּוּף דְלֵא הוּי חֲמִין גְּמוּר אוּלָם י"ל דְהוּי כְּמוֹ קוּלָן שְׁל סוּפְרִים שְׁלֵא נִתְחַמֵּץ לְגַמְרֵי וְהוּי חֲמִין גְנוּקְשָׁה אָבָל עַכ"פ אֵין מִשְׁם רֵא"י דְסוּבִין הוּי חֲמִין גְּמוּר כְּמוֹ שְׁעֵלָה ע"ד הַגְּאוּן בְּנוּב"י ז"ל לְהַבִּיא מִשְׁם רֵא"י לְדַחוּת דְבָרֵי מְהֶר"ל בְּהַגְהָתָה שְׁעַר אֶפְרַיִם ז"ל וְהֶרֶאָה יִרְאָה דְמִשְׁם אֵין רֵא"י רַק דְהוּי גְנוּקְשָׁה אָבָל חֲמִין גְּמוּר לֵא מוּכַח מִשְׁם וְהַמַּג"א ז"ל מְסוּפָק אִם הוּא חֲמִין גְּמוּר לְאַסוּר בְּמִשְׁהוּ וּלְפַע"ד מְקוּם הֶנִּיחוּ לִי לִיִּישֵׁב דַּעַת זְקֻנִים הַמַּג"א וּמְהֶר"ל ז"ל שְׁנַשְׁמַט מְהֶם מְשֻׁנָּה שְׁלִימָה וְש"ס עֲרוּכָה וּלְפַע"ד שְׁיָפָה כְּוֹנֵנוּ הַמַּג"א וּמְהֶר"ל ז"ל: הִינּוּצָא לְנוּ מְזָה שְׁזָה בְּרוּר דַּעַכ"פ גְנוּקְשָׁה הוּי וְגוּקְשָׁה ג"כ חֲזִיב לְבַעַר כְּמוֹ שְׁהַעֲלָה הַמַּג"א ז"ל וּא"ל דְבִבֵּית הַנְּכָרִי לֵא שְׁיָיָה הַטְעַם דְלֵמָא אֲתִי לְמִיכָל דְזֵה לִיתָא דַּא"כ לְמָה שׁוּרְפִין הַגְנוּקְשָׁה דְוָקָא בְּמִבְּנָאָר בְּמַג"א ז"ל יִתְנַהּוּ בְּבֵית הַנְּכָרִי אוּ לְחֻצָר אַחֲרָת א"ו ש"מ דְלֵא מְהֵנִי אִפִּי בְּגוּקְשָׁה רַק שְׁרִיפָה אָבָל בְּאַמְתָּ בְּנ"ד הִי קִמַח תוּף הַסּוּבִים כְּאִשְׁרָה נִרְאָה בְּעֵין וְלִכֵּן אִפִּי אִם הִי שְׁשִׁים כְּנֶגֶד הַקִּמַח אֵינּוּ בְּטֵל כְּמִבְּנָאָר בְּתִשׁוּ הַרְשָׁב"א ז"ל דְבְּדָבָר הַנְּכָרִי אִפִּי אִם אֵין יָכוֹל לְהַסִּירוּ אֵינּוּ בְּטֵל וּא"כ בּוּדָאִי אֵינּוּ בְּטֵל הַקִּמַח שְׁבִתוּף הַסּוּבִין וּבְנוּדָאִי דְהִי עַכ"פ כְּזִית קִמַח בֵּין הַסּוּבִין דְכַא"פ לֵא בְּעֵי לְעַנְיָן ב"י וְלִכֵּן שְׁפִיר הַצָּרִיף הַמְּוֹרָה הַשְּׁלֵכָה לִים וְיִישַׁר כְּחוֹ שְׁיָפָה הוּרָה לְאַסוּר וְלֵא שֵׁת לְבוֹ לְפִלְפוּל הֶבֶל שְׁמִצוּי בַּעוּה"ר עֲתָה בֵּין הַמְּוֹרִים וְלֵא הַכְּשִׁיל יִשְׂרָאֵל בְּלֵאנֵי בַל יִרְאָה וּב"י.

אֵייר תְּרִי"ח לְפ"ק: סִימָן כַּב שׁוּי"ר לְכַבּוּד יְדִידֵי הָרַב הַמַּאֵה"ג כּו' מ' אֶלְעָזָר נ"י אַבְד"ק פְּלֵאצְקָ יַע"א: יְקָרָת מְכַתְּבוֹ הַגִּיעֵנִי וְאִשְׁרָה דְרַשׁ מְמַנֵּי אוּדוּת הִינּוּ מְאִי לְשִׁתּוֹת בְּפִסְחָא מְפִנֵי חֲשֵׁשׁ י"ש הַנְּקָרָא שְׁפִירְטִיס וְכַתְּבָ מַעַכ"ת שְׁהֶרַב הַגְּאוּן דְק' נוֹאֲרָשָׁא אָמַר שְׁאִין חֲשֵׁשׁ פְּלָל מִטְעַם דְהוּי זוּז"ג הִנֵּה בְּאֲתִי לְהוּדִיעַ לְכ"ת שְׁהֶרַב הַגְּאוּן הַנְּ"ל אֵינּוּ בְּקִי בְּדָבָרִים הָאֵלוּ כְּנִרְאָה מִתְּשׁוּבָתוֹ זֵה וּבְקַהֲלָתְנוּ שְׁהִיא מְמַשׁ סְמוּף לְאוּנְגָאֲרִין וְגַם כִּי הִיִּיתִי בְּעַצְמִי

כמה פעמים שם וידעתי היטב הדבר בבירור ממלש ותוכן הדברים כף פי זה לא פביר לערף עשרים שנה אשר המציאו תחבולה לעשות מיין גרוע במאד כמעט שאין ראוי לשותותו עושין מזה יין טוב מאד ע"י שפירטיס מי"ש ואיזה שארי דברים תמוצים וממיני בשמים ומרקחים יוש ע"ז כמה בתים הנקראים פאבריקען והנה זה היין הוא חמץ גמור ואינו מעמיד רק כמעט גוף החמץ יותר משכר המדי פידוע להבקיאים בזה והרוצים לעשות יין בזה על פסח עושים עפ"י הכשר משפירטיס פשרים הנעשים לשם פסח ובשמירה יתירה ונאמן כמו שעושין לכל דברים הנצרכים לפסח ואין כל אדם נאמן ע"ז וצריך הכשר מבד"צ ורב אמיתי ואם לאו הוא חמץ גמור כנ"ל אף ידע מעכ"ת פי זה היין יש מהם שנעשה לשותותו בפ"ע וטעמו טוב מאד וריחו טוב כמו יין הישן אף יש מהם שנעשים בזה להתערב ביינות אחרים להמתיק טעמם ולפעמים נתערב ברובו או כמעט יין והרוב מזה החמץ ואין מבין זה רק סוחר גדול הבקי מאד בזה ולכן גם במדינתנו נהוגין שאין לשותות יין רק מאיש נאמן שאמר שיודע בבירור שאין בו מתערובת הנה ושקנהו באונגארין מאיש מהימן שאמר לו שמונתר לשותותו בפסח ז"ל אין להתיר כלל בין אם היין על שמריו או לא פי מי שאינו בקי בזה בקל יוכל לבא לידי איסור חמץ בפסח פי הרבה פעמים שעפ"י הדין לא נתבטל ובאופן שהודעתיו לעיל את זה ראיתי להודיע וד' הטוב יסיר המכשלה מתוך עמו והנה שלום וברכה כו': סימן כג בדבר השאלה אם מותר לעשות מצות לפסח על המאשינין הנהראיתי חשובות גאוני זמנינו שהסכימו לאסור וצדקו מאד בדבריהם הגם פי על קצת דברים יש להשיב אף די לאסור בזה במ"ש הגאון מהרמ"ז שראה בעיניו פי א"א לגרור היטב הנדבק בו וכמה מכשולים יוכל לבא בזה אולם גם לדעתי הרבה טעמים עפ"י דין לאיסור אף הם כמוסים אתי פאשר כן קבלתי מפי מו"ח ז"ל שבכמות אלה הדברים אין לגלות הטעם רק לפסוק הדין בהחלט והשומע ישמע וגו' ולכן בדרך החלט אומר לכם פי העושה מצות על פלי זה הוא חמץ גמור ועוד זאת אודיע פי העיד לפני אדם חשוב סוחר נכבד מפה שהי' אשתקד באונגארין וראה אצל קלי הדעת עושין מצות על המאשינין והראה להם שהיא חמץ גמור ונתביישו מאד וגם אמרו לו שהרב המתיר להם מתחרט מאד ולכן ידידי לדעתי שאין להתיר זה בשום אופן ואם לא יאבו שמוע מה נעשה להם אם אוכלים חמץ ממש בפסח ועיין בפסקי מהרי"א ז"ל שהביא ראי' שאין להקל מחמת חשש שיצאו חוץ לד"ת ולכן אין להתיר בשום אופן וד' יצילנו משגיאות ומכשולות ח"ו והנה שלום יום ב' ער"ח ניסן תרנ"ח לפ"ק: סימן כד בנידון המאשינין על עשיית המצות לא ידעתי למה אחרתם במכתבכם עד היום חג הקדוש יקר טרם בוא תשובתי אליכם אולם לענין דינא החשש של לעז על ארצות אחרות שנהגו היתר בזה ודאי אין לנו לחוש ומותר להחמיר כמו שמבואר בת"ה ומביאו ג"פ סי' קנ"ה [ס"ק ל"א] דבדבר שאין לעז רק בזה שהמה אין מדקדקין בזה צריך יותר לחוש לדקדק באיסורא שלא נכשל אנחנו ודוקא גבי זיין אותיות בגט וצריך לעמנד על כל הגט דאם נחמיר נוציא לעז דהגיטין הראשונים אינם גט כלל בזה אין לנו להחמיר משום לעז גיטי הראשונים אבל באם לא נהי' רק שהמה אינם מדקדקים כ"כ בודאי מוטב לחוש לתקנתנו יותר מלעז דידהו זה טעם אהד כמבואר שם.

טעם שני בדבר שהוא בשוא"ת לא שייך חשש לעז פאשר מוכיח שם הג"פ מתשו' הרא"ש ז"ל ומתשו' הרדב"ז ז"ל דאין שייך לעז די"ל כמה טעמים שלא רצו לאפות

בְּהִמְאֲשִׁין. טַעַם ג' מְבִנְיָאָר בּג"פ בְּשֵׁם מֵהֶרָאנ"ח ו"ל דְּבִשְׂאָר אִיסוּרִים לֹא שְׁיִיף זֶה דְּהִפְסוּל רַק מְשׁוּם לַעֲזוּ הַבְּנִים אַף לְכֹאזְרָה בְּזֶה יֵשׁ לְפַקְפֵּק דְּכַתְּבַת שֵׁם מֵהֶרָאנ"ח ו"ל דְּבִשְׂאָר אִיסוּרִים לֹא שְׁיִיף לַעֲזוּ מְשׁוּם דְּמֵאֵי דְהוּי הוּי וּא"כ בְּזֶה דְּהִשְׁתָּא ג"כ הֵם נוֹהֲגִים לְהִתִּיר הִמְאֲשִׁין א"כ יֵשׁ חֲשֵׁשׁ לַעֲזוּ אַף בְּאַמְתָּ ז"א דְּמֵאֵי חֲזוּת לִיזֵל בְּתֵר דִּידְהוּ יַעֲשׂוּ הֵמָּה כְּמִנְהַג כָּל יִשְׂרָאֵל לְאַפּוֹת בְּלֹא מְאֲשִׁין וְאִם לֹא יֵאָבּוּ שְׂמוּעָה הֵמָּה גּוֹרְמִים לַעֲצָמָם הַלַּעֲזוּ אַף בְּאַמְתָּ לֹא יִדְעָתִי מֵאֵי חֲשֵׁשׁ לַעֲזוּ בְּזֶה הֲלֹא יָדוּעַ שְׂכַמָּה אֲנָשִׁים מִחֲמִירִים בְּעֵשִׂית הַמְצוֹת לְהִיּוֹת בְּכָל מְצָה מְרֻדָּה חֲדָשָׁה וְכֻלִּים חֲדָשִׁים וּקְצַת נְגִידִים הִירָאִים מְפֻזְרִים מְמוֹן הַרְבֵּה שְׁיַעֲשׂוּ הַמְצוֹת עַל פְּשִׁטָּן אוֹ נִייר חֶלֶק וְלִכְל מְצָה פְּשִׁטָּן חֲדָשׁ וְכַמָּה גּוֹנוּי שְׂרָאִיתִי בְּעֵינֵי מְנַהֲגִים חִלּוּקִים וְיִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים כָּל אֶחָד מִחֲמִיר לְפִי דְעָתוֹ וְלֹא מִכַּת הַמִּתְחַסְּדִים רַק בַּע"ב יִרְאֵי הַשֵּׁם רְאִיתִי חִלּוּקִים הַרְבֵּה בְּחֻמְרוֹת שׁוֹנוֹת וְכִי יַעֲלֶה עַל הַדְּעַת שְׁנֵה נִקְרָא הוֹצָאָת לַעֲזוּ וְלִכּוֹן טַעַם זֶה מְשׁוּם הוֹצָאָת לַעֲזוּ רְאוּי לְגַנְזוֹ וְגַם יוֹתֵר י"ל דְּאִין חֲשֵׁשׁ לַעֲזוּ וְאִדְרָבָה מְצוּהָ לְאוּמְרוֹ כִּי שְׂמַעְתִּי מְנַגִּידִים וְסוֹחְרִים שְׁהִי בְּאַרְצוֹת הַנְּהוּגִים הִתִּיר בְּמְאֲשִׁין וְאִמְרוּ שְׂכָל מִי שְׁיֵשׁ בּוֹ יִרְאֵת ד' גַּם שֵׁם פּוֹרְשִׁים מִמְצוֹת הַנְּעֻשִׁים ע"י הִמְאֲשִׁין וְרַק מִחֲמַת קְלִי הַדְּעַת וְהַמוֹנִים הַנּוֹצְרֵכוֹ לְהִתִּיר לָהֶם אֲבָל אִם בְּמִדִּינַת פּוֹלִין יֵאָסֵר גַּם הֵמָּה יִשְׁבּוּ מִדְּרַכָּם וְיֵאָפּוּ מְצוֹת כְּמוֹ שְׂאָפּוֹ אֲבוֹתֵינוּ וְהַעִיד פֶּה נְגִיד אֵי בְּפִנֵי וּבְפִנֵי עֵדָה קְדוּשָׁה אִיף שְׂאֲשַׁתְּקֵד הִי בְּמִדִּינַת הַגֵּר וְרָאָה שְׂאָפּוֹ מְצוֹת עַל מְאֲשִׁין וְהִרְאָה לָהֶם שְׁהוּא חֲמִין גְּמוּר וְהוֹדוּ לוֹ שְׂיִרְאֵי הַשֵּׁם חֶלְקוֹ ע"ז וְגַם הֵרַב הַמְתִּיר לָהֶם נִתְחַרֵּט עַל מַה שְׁהִתִּיר וְלִכּוֹן אִיף שְׁיִיף חֲשֵׁשׁ לַעֲזוּ.

וּא"כ ח"ו יִלְכוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל פְּרוּעוֹת [רֵאשׁ] כְּאֲשֶׁר בְּמִדִּינוֹתֵיהֶם וְסִמְכוּ עַל אֵיזָה תְּשׁוּ וְנִימָא גַּם בְּזֶה אִם יִמְחוּ בְּמִדִּינָתֵנוּ בְּפְרוּעֵי רֵאשׁ יוֹצִיא לַעֲזוּ עַל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שֵׁם וּבְנוֹדָי מִי שְׁיֵשׁ לוֹ מוֹחַ בְּקִדְקֵדוֹ לֹא יֵאָמֵר זֶה וְתַמְהֵנִי עַל הֵרַב הַגָּאוֹן דְּקִהַלְתְּכֶם מַה לוֹ לְהַרְבּוֹת בְּכִלְפוּל בְּשִׁבִיל דְּבָר מְבֻדָּה כְּזֶה וְהִנֵּה גּוֹף הִמְאֲשִׁין לֹא רְאִיתִי וְאוּלָּם לְפִי מַה שְׂצִיירוֹ לְפִנֵי נ"ל טַעַם גְּמוּר לְאִסּוּר אַף לֹא רְצִיתִי לְגַלּוֹתוֹ כִּי אִין דְּנִין רַק בְּרֵאוֹת עֵינִן.

סוּף דְּבָר נ"ל בְּבִירוֹר שְׂאִסּוּר לְלוּשׁ עַל מְאֲשִׁין כְּזֶה וּמִחֲמַת טְרֻדוֹת הַחַג הַקְּדוּשׁ אֲפֻסְקוּ וְאוּמֵר שְׁלוֹם. גִּיסָן תְּרִי"ח: סִימָן כֹּה לִידִידֵי גִד"ז ה"ה הַרְבֵּנִי הָאֲבָרָה הַמְּוֹשְׁלָם הַחֲרִיף וּבְקִי כַּש"ת מו"ה דוּד ג"י.

יְדִידֵי שְׂמַחְתְּנִי בְּדְבָרֵי כִי רְאִיתִי אֲשֶׁר ת"ל אִתָּה שׁוֹקֵד עַל דְּלִתֵי הַתּוֹרָה וּבְעֶזֶר הַצּוּר תִּתְעַלֶּה מְעַלָּה מְעַלָּה. וְהִנֵּה דְעָתִי הִי לְהַרְחִיב דִּיבּוּרֵי אִתָּה אַף אִין הַזְּמַן מִסְפִּיק כְּעַת לְכוֹן אָבֵא בְּקִצְרָה רֵאשׁוֹנָה מַה שְׁהִבְאֵת דְּבָרֵי הַשְּׁבוּת יַעֲקֹב [בַּח"ב ס' י"ח] דְּאִין חֲזִיב לְאַכּוֹל פְּחוֹת מְפֻזֵּת מְצָה אִם א"א לְאַכּוֹל כְּפִיזֵת וְהַקְּשִׁית דְּסוֹתֵר דְּבָרֵי שְׂבָחָה יַעֲקֹב [ס' תע"ג ס"ק כ"א] לַפְעַנ"ד אִין כְּאִין סְתִירָה דְּבְאַמְתָּ גַּם בְּמְרוֹר אִין מְצָנָה מִן הַתּוֹרָה כָּלֵל בְּפְחוֹת מְפֻזֵּת וְכִמוֹ שְׂיִבְנְיָאָר לְפִנֵינוּ בַּס"ד וְרַק מְשׁוּם זְכָר בְּעֵלְמָא וְכַעֲיִן שְׂאִמְרוּ אֲחֵרוֹנִים גְּבִי לְוִלְב דַּע"כ"פ יִטּוֹל לְוִלְב לְחוּד מְשׁוּם זְכָר וְכִן ה"נ גְּבִי מְצָה יֵשׁ לְאַכּוֹל אַף פְּחוֹת מְפֻזֵּת מְשׁוּם זְכָר בְּעֵלְמָא אֲבָל מְדִינָא אִין חֲזִיב לֹא בְּמְצָה וְלֹא בְּמְרוֹר לֹא מְדִאוּרִיָּתָא וְלֹא מְדִרְבָּנוּ וְלִכּוֹן כְּתִב בְּתְשׁוּבָה דְּאִין חֲזִיב כָּלֵל וְהִינֵנוּ מְדִינָא וְלִכּוֹן דְּבָרֵי א"ש וְלַעֲנִין מַה שְׁהִבִּיא רֵאִי מְהֵא דְּאִיתָא בַּש"ע דְּאִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא לְאַכּוֹל מְצָה אִסּוּר לְאַכּוֹל וְאִמְאֵי לֹא יֵאָכֵל פְּחוֹת מְפֻזֵּת וְאִתָּה הַקְּשִׁית לְשִׂאוֹל דְּהָא גַּם בְּפְחוֹת מְפֻזֵּת יֵשׁ אִיסּוּר הִנֵּה י"ל כְּדָ

לפי מה שהארכתי בתשו' ליישוב קוש' התוס' בשבועות [דף כ"ה ע"א] דמאי חנומר נדרים מבשבועה הלא גם בשבועה אם אמר יאסור סופה עלי בשבועה חל דמתסר חפצא אנפשא ע"כ ואמרתי לתרין דהנה הרשב"א ז"ל [נדרים ט"ז ב'] הקשה דניתי עשה ודחי ל"ת (דשבועה) [דנדר] והנה באמת א"ל קוש' זו דהנה קי"ל כר"ל דכל היכא דאפשר לקיים שתייהן מקיימין ה"נ הא אפשר בשאלה ומש"ה לא דחי פיון דאפשר אם ישאל על נדרו אף זה ליטא לפי מאי דקי"ל דאין מתירין הנדר עד שחל והכא הא לא חל הנדר פיון דהוא (נשבוע) [נדר] על דבר מצוה דדחי העשה אותו וכל עיקר חלות הנדר הוא רק משום שתאמר דיוכל לשאול על נדרו ולא צריף שתבא לידי ל"ת אכל לדחות הל"ת לגמרי לא חל וא"כ שוב ממילא אין היתר לנדר זה דהא לא חל כלל ואין לו מקום לחול וכיון דאין לו היתר שוב ממילא דחי העשה ולא מיקרי יכול לקיים שניהם וא"כ קמה קוש' הרשב"א ז"ל על מקומה גייתי עשה וכו' וצ"ל כמו שפתיב הרב השער המלך ז"ל דשאני גבי נדרים דגלי קרא נדר לד' וא"כ לפ"ז בשבועה דבאמת אשבועה לא קאי כדאימא דסתם שבועה היא דאסר נפש' אחפצא והא דחל באיסור שבועה סופה עליו הוא משום דדנפקא לן מרבויא דקרא אכל לא קאי עליו כלל הרבויא וא"כ שפיר גייתי עשה ונדחי ל"ת ולפיכך לא חלה כלל באוסר שבועה סופה עליו מחמת דאיתי עשה ודחי ל"ת.

אף דא"כ קשה א"כ ע"י כולל (נמי) [למה] אסור ליישב בסופה גייתי עשה. אף זה גיחא דהא קי"ל דהיכי דאפשר לקיים שתייהן מקיימין וה"נ אפשר ע"י שאלה ורק דכתבתי דכאן לא שייף שאלה דלא התחיל הנדר וכו' משא"כ בכולל דשפיר חיילא אדבר הרשות שוב מקרי אפשר ע"י שאלה ולא דחי הל"ת אכל בלא כולל כמו שאירי הברייתא דחנומר נדרים מבשבועה שפיר איתי עשה ודחי הל"ת ומש"ה (לא) תני חנומר בנדרים מבשבועות ולק"מ קוש' התוס' ודו"ק בזה כי קצתתי והדבר עמוק: ועפי"ז יש ליישב גמי קו' על השבות יעקב.

דזה הוכחתו פיון לדברי הנ"ל באמת אף אם יאכל לא יעשה האיסור דעשה דחי ל"ת ורק לכתחילה משום מקום שיכולין לקיים שניהם מקיימין והכא מקרי יכול לקיים שניהם. אף בחצי זית דכל האיסור הוא רק משום דחזי לאצטרופי והכא אפי' אם יצטרף בדעיבד לא יהי' איסור כלל אפי' לכתחילה הוי לן למשרא חצי זית א"א דאיכא מצוה בח"ש א"ו ש"מ דאין מצוה כלל בח"ש.

ואף דמייירי ביושב יחידי כמ"ש הפ"מ ואין מי שיתיר לו נדרו וא"כ אם איתא פדברי אמאי לא דחי העשה ל"ת דהא א"א לו עתה לקיים שניהם. אולם המעיין בש"א בהלכות מצוה יראה דציידד שם לומר דבכה"ג מקרי גמי אפשר לקיים שניהם.

גם מה שהבאת דברי המ"ל אם יוצא במצוה שלא כדה"נ הנה בימי חנומר אמרתי ראי' דיוצא אף שלא כדה"נ מדברי הרי"ף פ"ק ג"ה שהביא פלוגתא דרב ולוי גבי ריחא מילתא ואמר דרב לשיטתו דס"ל מין במינו במשהו והקשו עליו דא"כ מאי קאמר הגמ' ה"נ מסתברא דאמר נאפי' גדי וטלה מ"ש גדי וכו'.

ולדברי הרי"ף ז"ל שפיר הוא רבונתא דהא גדי וטלה הוי א"מ יעו"ש אף אם נאמר כהמ"ל ז"ל א"ש דהנה בלא"ה צריכין לחקור מ"ט קרי הרי"ף ז"ל לריח משהו ויעוין במפורשים

מה שפיתבו. ולפע"ד נראה לפי דברי הש"ע סי' ק"ח גבי בת תיהא דריח הוי שלא פדרף הנאתן וא"כ מש"ה דינו כמשהו וכמו שיודיע זה מדברי התוס' שבועות דשלא כדה"נ הוי עכ"פ כמו משהו.

וא"כ לפ"ז א"ש דברי הגמ' הנ"ל דהנה האיסור לאכול מפסח של חבירו הוא משום שאינו נאכל אלא למנויו וא"כ נראה כמו דיוצא באוכל שלא כדה"נ פן נמי אסור לאכול שלא למנויו כה"ג דהא האיסור שלא לאכול בשר הפסח אלא למנויו והוא לאו הפא מפלל עשה וכיון שיוצא העשה שלא כדה"נ אסור לאכול נמי כה"ג שלא למנויו וא"כ לפ"ז בפסח כה"ג לא משהו הוא דבאמת ריחאמילתא ורק דהוי שלא כדה"נ מש"ה לא הוי רק משהו.

אף כ"ז בשאר אסורין אבל לענין פסח דאסור לאכול שלא למכרו אף שלא כדה"נ לאו משהו הוא רק ממש. ומש"ה שפיר פריף הגמ' מאי אפי' ודו"ק: אף עתה ראיתי שאין זה פלוג וכוונדאי אין יוצא במצה שלא כדה"נ והוא מדאמרין [בפסחים דף ל"ה ע"א] המחזו וגמעו אם מצה הוא אין יוצא ידי חובתו ופירש"י שם דלאו דרף אכילה קא אכיל אלמא דבעינו במצה דרף אכילה.

הן אמת דדברי הר"ש"י הללו תמוהין דהא נודאי המחזו וגמעו דרף אכילה הוא דאל"כ אף בחמץ יפטור דהא הכל מודים וכו' שאין לוקין אלא כדה"נ ותו דהא בהעור והרנטב [דף ק"כ ע"א] מפרש בגמ' בשלמא (חמץ) [מצה] לחם עוני בעינו וליכא ולמה פירש רש"י טעם אחר.

אף אחר העיון נראה דדברי רש"י ז"ל א"ש דהנה באמת כל היכא דכתיב אכילה אם לא אכלו כמו שהוא לאו דרף אכילה הוא וכמו שמבואר בח"ר חולין ורק בשאר איסורין דריבה בהן הכתוב ונפש לרבות השוטה מש"ה חייב בהו אף אם המחזו לאיסור דדרף שתי' הוא בכף אבל אין דרף אכילה בכף.

וא"כ לפי"ז א"ש דברי רש"י ז"ל דהתם שפיר קאמר הגמ' הטעם משום דלחם פתיב דהנה לפי מאי דרצה ר"פ לומר כל תאכל חמץ במה שחייב בחמץ יוצא במצה א"כ הוי לן לומר דגם במצה יוצא בשתי' משום הדיקשא.

ולנה קאמר שם דאל"כ דהא לחם פתיב ועוני ל"ד כמבואר זה בראשונים והיינו דלחם ממש בעינו והאי לאו לחם הוא. וא"כ פיון שפכר ידענו דאינו יוצא בשתי' ממילא הטעם הוא דהוי שלא פדרף אכילה והיינו אף דשתי' הוי בכלל אכילה מ"מ שלא פדרף אכילה קא אכיל.

ורצוני לומר דגם פנונת הגמ' הוא פן פיון דכתיב לחם היינו שיאכל פמות שהוא בעין אבל לא דרף שתי' דהוי שלא פדרף אכילת לחם ובמצה בעינו שיאכל פדרף שאוכלין לחם. או שיש לומר דהתם קאמר אף לר"פ דס"ל הדיקשא הנ"ל מש"ה בעי טעם אחר דלחם עוני אבל לפי מאי דדחי הגמ' הכא לר"פ דלית לן ההוא [הדיקשא] לא צריף לרבוני' מתמת לחם עוני רק משום דאין דרף אכילה בכף.

יהי' איהו שְׁיִהְיֶה מוכח מדברי הגמ' הַנ"ל דאין יוצא שלא כְּדָרְךָ אַכִּילָה דמה בהמחהו וגמ'עו
דבְּכָל הַתּוֹרָה כְּדָרְךָ חֲזִיב אִי"ח מִצָּה מ"ש שְׁלֹא כְּדָה"נ דְּפִטוֹר בְּכָל הַתּוֹרָה מ"ש שְׁלֹא
יֵצֵא י"ח מִצָּה.

ותימה איהו אֲשֶׁתְּמִיט לְהוּ סוּגְיָה זֶה. ועפ"י מ"ש לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַש"י הַנ"ל נִיחָא לְנוּ דְּבָרֵיהֶם
בְּפִסְחִים [כ"ד ע"ב] גְּבִי אֲבִי דְאָמַר הֵכָא זִיעָה בְּעֵלְמָא וּמְקִשׁוּ הַתּוֹס' [בד"ה אֶלְא] הָא
בְּחֻלְיֵי יְלָפִי פִירֵי מְפִירֵי וְכו' וְתוּ הַנִּיחוּ בְּצ"ע דְּהָא טַעַם פְּעִיקָר וִיעֻנִין בְּתִשׁוּ' זְקִנֵי הַח"ץ
ז"ל [סי' כ'] שְׁהֵנִיחַ דְּבָרֵיהֶם בְּצ"ע וּלְפִי מ"ש א"ש דְּעַל ר' זִירָא לֹא קָשָׁה כָּל מַהוּא
סוּגְיָה דְּחֻלְיֵי אִף דְּמַרְבִּינֵי הֵתָם כָּל אִיסוּרִין לְחֲזִיב בְּהַמְחָהוּ מ"מ שְׁפִיר הֵתָם הֵנִי כְּדָרְךָ
אַכִּילְתָּן דְּלַעוֹלָם דְּרָךְ שְׁתִי הִיא בְּכָךְ רַק בְּדָבָר שְׁחֲזִיב הַכְּתוּב עַל אַכִּילָה אִין דְּרָךְ אַכִּילָה
בְּכָךְ וּמִש"ה שְׁפִיר [הביא] ר"ז סִינְעֵתָא מְדַחֲזִינֵי דְּבַעֲרָלָה פְּטוֹר וְאִף דְּלִית לָן רִיבּוּי' עַל
שְׁתִי מ"מ הָא גַם שְׁתִי אַכִּילָה מְקַרֵי ש"מ דְּכִינֵן דְּלָאוּ דְּרָךְ אַכִּילָה הוּא פְּטוֹר.

וְהָא דְּבִשְׁאָר [אי'] מְחֲזִיב מִשׁוּם דְּיֵשׁ לָן רִיבּוּי' בְּפִירוּשׁ עַל שְׁתִי וְהֵנִי דְּרָךְ הַנְּאֻתָּן בְּכָךְ
אַבְל שְׁלֹא כְּדָרְךָ אַכִּילְתָּן וְלֹא דְּרָךְ שְׁתִינְתָּן פְּטוֹר בְּכָל הָאִיסוּרִין אִף לְאֲבִי דְּמַדְחֵי לִי
הֵתָם וְאָמַר זִיעָה בְּעֵלְמָא שְׁפִיר מְקַשֵי הַתּוֹס'.

וְהִנֵּה הַתּוֹס' בְּחֻלְיֵי בְּסוּגְיָה הַנ"ל כְּתָבוּ אִף דְּשְׁתִי בְּכָלְל אַכִּילָה ה"מ בְּמִדְּי דְּשְׁתִי וְכו'
וְכַוּוֹנָתָם כְּמ"ש דְּבְּמִדְּי דְּעוֹמֵד לְאַכִּילָה מִקְרֵי שְׁלֹא כְּדָרְךָ אַכִּילָה וְלָהֶם צְרִיךְ רִיבּוּי'
דְּחֲזִיב אִפִּי בְּשְׁתִי אַבְל לְעוֹלָם בְּעִינֵי שְׁיִשְׁתָּה דְּרָךְ הַנְּאֻתָּה אַבְל שְׁלֹא כְּדָרְךָ הַנְּאֻתָּה כְּגוֹן אִם
עֵינֵי בְּהֵם דְּבָר מִר פְּטוֹר דְּנָהִי דְּחֲזִיבָה הַתּוֹרָה עַל שְׁתִי אַבְל בְּעִינֵי שְׁיִהָא דְּרָךְ הַנְּאֻתָּה
בְּכָךְ וְזֶה בְּרוּר מְאֹד.

וְמָה שְׁהִבְאֵת בְּשֵׁם הַא"ח לְדַחֲוֵת רְאִיוֹת הַמְּשַׁנָּה לְמִלְךָ מִשׁוּם אַחְשָׁבִי הִנֵּה יֵשׁ מְקוּם לֹמַר
דל"ד דְּהֵתָם הַתּוֹרָה אַחְשָׁבִי לְגִיד אַבְל הֵכָא לְעוֹלָם לֹא אַחְשָׁבִי כָּלְל רַק בְּמְקוּם מִצְוָה
הַדִּין כֵּן שְׁסָגִי בְּאַכִּילָה כ"ד אַבְל בְּאִיסוּר בְּעִינֵי אַכִּילָה מְעַלְיָא וְלֹא שְׁיִיךְ הֵכָא אַחְשָׁבִי.

ובלא"ה בְּיִלְדוּתִי אֲמַרְתִּי טַעַם אַחַר עַל אַחְשָׁבִי וְהִינֵנוּ לְפִי דְּבָרֵי הַלַּח"מ גְּבִי שְׁלֹא אוֹכַל
וְאֹכַל עֶפֶר שְׁפִטוֹר דְּלֹא אַחְשָׁבִי בְּאַכִּילְתוֹ מִשׁוּם דְּהוּא אִיסוּר וּמְסַתְּמָא אִינוּ עוֹשֶׂה אִיסוּר
אַבְל בְּלֹא אַכְלָתִי וְאֹכַל עֶפֶר דְּחֲזִיב דְּבִשְׁעַת אַכִּילְתוֹ עֲדִינֵן הִיתָר אַחְשָׁבִי יַעו"ש מִש"ה
כֵּן ה"נ בְּגִיד דְּטַמְאָה דְּאִינוּ חֲזִיב מִשׁוּם גִּיד פְּטוֹר אִף מִשׁוּם טַמְאָה דְּלֹא אַחְשָׁבִי מִשׁוּם
שְׁלֹא יְהִי אִיסוּר אַבְל בְּטַהוֹרָה דס"ס חֲזִיב מִשׁוּם גִּיד דְּהַתּוֹרָה חֲזִיבָה מִשׁוּם גִּיד חֲזִיב ג"כ
מִשׁוּם עוֹלָה דְּאַחְשָׁבִי הוּא בְּאַכִּילְתוֹ וְא"ל דְּכַוּוֹנָתוֹ הִיתָה שְׁלֹא לְחֲשָׁבוּ כְּדִי שְׁלֹא יְחֲזִיב
הָא בְּלֹא"ה חֲזִיב מִשׁוּם גִּיד וְאֵעִפִּי"כ אוֹכְלוּ ש"מ דְּלֹא קָפִיד אֲאִיסוּרִין וּמְמִילָא אַחְשָׁבִי
בְּאַכִּילְתוֹ כְּמוֹ שְׁכַתָּב (הַלַּח"ז) [הַלַּח"מ] ז"ל דְּמָה שְׁאֲדָם אוֹכַל מְסַתְּמָא אַחְשָׁבִי אִם לֹא
אִיפָא אֲנֻמְדָנָא וְכו' [עי' בַּהַג"ה בְּסוּף הַס'] וְכַעֲשֵׂן סְבָרָא זֹו אִיתָא לְעַנְיָן אַא"ד עוֹשֶׂה בְּבו"נ.

וְמָה שְׁהִבְאֵת לְתַרְצֵי קוּשְׁי' הַגָּאוֹן מְהַר"י בְּשֵׁם הַרְב"ז [אָמַר הַמַּגִּיחַ נִלְפַע"ד דְּקוּ' הַגָּאוֹן
הִי לְפִי דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה דָּף י"ג ע"א בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי דְּפִסַּח רֵאשׁוֹן שְׁבָאוּ
יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָא אַכְלוּ מִצָּה מְחַדָּשׁ מִשׁוּם דְּעִשָׂה דוֹחָה לֹא תַעֲשֶׂה עִי"ש א"כ לְפִי דְּבָרֵי
הַגָּמְרָא בְּיוֹמָא דְּשִׁכְחוּ הַשְּׁעוּרִין ב"א שְׁמַרְע"ה א"כ עֲדִינֵן קָשָׁה הָאִיף אַכְלוּ מִצָּה וְדו"ק
וְע"ז סוּבָב הוֹלְךָ הַתִּירוּצִים ע"כ] הִנֵּה לֹא יְדַעְתִּי אִם בָּאֵנוּ לְזָה דְּלֹא מְתוּרְץ כְּפִשׁוּטוֹ

דמצות אין מבטלין זא"ז ואיסורין מבטלין וא"ש כפשוטו וכן שמועתי בשם הגאון מהר"י הורוויץ שתיגרין פן להרב מהר"י ז"ל בעצמו וקלסו.

אף למאן דס"ל מצות מבטלות לא יוכל לתרין פן ומה שגראה בתירוצו הוא פך דהנה לעד"נ דאף שגשפח ממנו השיעורין מ"מ זה ידעו דפחות מפזית לאו פלוס וכן נמי ביותר מפכותבת ליפא לספוקי פמבואר ברש"י ביצה בהכי מיתבא דעת' של אדם נרק שגשפח מהם מה שצינה התורה לאכול או שלא לאכול אי פנונת הכתוב על אכילה סתם שהיא בכזית או על דבר שמייתבא דעת' זאת נשפח מהם וא"כ שפיר יכלו לצאת לפי דברי הר"ח פהן שמביא הרא"ש ז"ל בטעם פעיקר דאם יש פזית נהפך היתר לאיסור ואם לאו לא נהפך כלל וא"כ נתנו פותבות חטיים לתוף שאר מינין וכה"ג וא"כ המצנה יצאו ונהי דהשיעור מצה בכזית וא"כ השאר הוא איסור זה ליתא פיון דכזית היתר שוב לא נשאר כזית איסור וא"כ לא נהפך לאיסור ומותר מן התורה ודו"ק.

אף אם באנו לזה י"ל פשוט דאכלו פותבות ואי דילמא השיעור רק בכזית זה ליתא דס"ס בטל ברוב כדאיתא במנחות הנותר וטמא וכו' ויותר י"ל דלק"מ דהנה הא דגשפח אז שיעור הוא מדברי הגמ' יומא [ד' פ' ע"א] דשיעורין יעביץ וב"ד תקנוהו ומפרש התם דשקחו וחקרו ויסדום והוא עתניאל שהחזירו בפולו ונהגה בגמ' שם נאמר שיעורין של עונשין משמע בהדני' דשיעורין של מצות לא נשפח כלל וא"כ לק"מ ולפ"ד שזה אמת.

והנה לענין הדין אי צריף חצי זית באם א"א להשיג לאכול כזית שלם. הנה אי לאו דגלי קרא באיסורין נמי הוי מותר וגם הכתוב הוי מוקמין אדרשא אחריןא לולי סברת דחזי לאצטרופי פמבואר בתוס' ור"י ז"ל ונהגה באיסור שפיר אסור לאכול ח"ש משום האי טעמא דחזי לאצטרופי והיינו מדחזינן דחייבו התורה אם אוכל שלא בב"א א"כ ש"מ דגם חצי זית הקדום הוי באיסור דאי לא למה מחייב על חצי זית השני הא חצי שיעור היא א"ו דאסר הכתוב לאכול אף חצי שיעור נרק מלקות אינו חייב רק אם אוכל איסור שיעור כזית בב"א וא"כ שפיר לענין איסורין אף חצי שיעור אסור דאם יאכל אח"כ שיעור שלם יהי גם עליו שם איסור משא"כ במצות נהי דמצנה לאכול אף בפחות היינו אם באמת משלימו המצנה אכל אם באמת לא גמר המצנה מאי עשה לאו פלוס הוא ובשלמא באיסור אף אם לא השלים מ"מ עשה איסור דהא אסור דב"ז וכו' אבל במצנה אם עשה ולא גמר לאו פלוס הוא וברור הדבר פן ופשוט הוא וא"צ לרא' וכמ"ש הפ"מ ז"ל סי' תפ"ה ובשאר מפורשים נמי משמע פן.

ומה שכתבת בשם ספר מעשה ניסים לדידי לא חזי לי ספרו וראיותיו אשר הביא קדמו השאר"י ודחה אותו בטוב. וגם בספר שגדפס מחדש בתשו' ג"א מחו לי אמוחא מגמ' ערוכה ולכן הדבר ברור דאין חייב לאכול פחות מפזית הן מצה והן מרור: סימן כו הרמב"ם ז"ל פסק בה' ק"פ פ"ב הל' ד' וז"ל אין עושין חבורה נשים ועבדים או קטנים ועבדים כו' אבל עושין חבורה פולה נשים כו' ושוחטין על הקטנים שיהי' מפלל בני החבורה לא שתהי' חבורה פולה קטנים שאינן בני דעת עכ"ל והקשה הכ"מ ז"ל דמאי הטעם שאין להם דעת דמאי דעת צריכים להקריב עבורם ותו קשה דלפי הגראה שהרמב"ם ז"ל פסק דשה לב"א לאו דאורי' וקשה הא הרמב"ם ז"ל פסק [בפ"ה הל' ח'] דאשה בפסח שני שוחטין עלי' בפ"ע והיא מפסחים (דף צ"א) ושם מבואר הטעם

דר"י דס"ל אשה בשני שוחטין עלי' בפ"ע ס"ל דאיש דכתיב למעוטי קטן מפרת וא"א דשה לבית אבות ל"ד ואין מחויב כלל קטן בפסח מה"ת למעוטי מפרת ותו קשה א"א דס"ל להרמב"ם ז"ל דשה לב"א ל"ד א"כ האיך יכול הקטן להקריב קרבן פסח בפ"ע הלא הוא חולין בעזרה וכמו שמקשה בגמ' בגזיר [דף כ"ט ע"א] וצ"ל דחולין בעזרה ל"ד ומפרשי הרמב"ם ז"ל נושאי פליו מסופקים בדבריו בכמה מקומות אם ס"ל חב"ע דאורייתא אי לא וע"כ מפאן תפשוט דחב"ע ל"ד דאל"כ לימא הטעם שאין עושין חבורה פולה קטנים משום שלא יהא חולין בעזרה ויותר קשה אפילו דס"ל חב"ע ל"ד א"כ הקרבן הוי חולין גמור מה"ת ורק שלצורך חינוף הקטן לא גזרו רבנן על חב"ע פיון שהוא רק מדרבנן ובמקום מצות חינוף לא גזרו וכמבואר במס' גזיר ה"ל א"כ קשה הרבה למה כתב הרמב"ם ז"ל הטעם שאין עושין חבורה פולה קטנים מפני שאין להם דעת וקשה למ"ל דעת פיון שהוא חולין בעזרה.

ונ"ל לתרץ הפל בהקדים דברי הגמ' בגזרים (ל"ו א') ונ"ל גופא אמר ר' יוחנן הפל צריכין דעת חוץ ממחוסר פפירה שהרי אדם מביא קרבן על פניו ובגותיו הקטנים כו' אלא מעתה יביא אדם פסח על חבירו שפן אדם מביא על פניו ובגותיו הקטנים אלמה א"ר אלעזר הפריש פסח על חבירו לא עשה פלום אר"ז שלב"א ל"ד עכ"ל"ה וקשה דלמה לי להקשות לר"י מר"א תלמידו טפי ה"ל להקשות מברייתות מפורשות בפסחים [ע"י דף פ"ח ע"א] דצריף דעת גבי פסח ולמה להקשות מתלמיד על רבו ונ"ל לתרץ דהנה בענין קני' להקטן יש שני דברים שמעפבין קנייתו א' מפני שאין לו דעת והב' שאין לו פח ההקנאה ונ"מ מזה בגדול ע"ג דאי מטעם הדעת מצינו שהגדול יכול למיספר לי וסבר כדאמרי' בגיטין אמר ר"ה בגדול ע"ג אף עדיין לא מהני בקטן פיון שאין לו פח לקנות ולא להקנות וזה פשוט כמבואר בתשו' בית אפרים ונהה מצינו בדבר שיש לקטן בו זכות ויכל להיות אפי' שליח לגדול בדבר זה כמבואר בתוס' גיטין [דף כ"א ע"א ד"ה אטו וע"י בפ"י שם] וכיוצא בו מבואר להרא"ש ז"ל בקדושין כמו שיוכא לפנינו ובהה לא קשה קו' הפ"י ז"ל במה שהקשה בגיטין [דף כ' ע"א] דחש"ו פשרין לכתוב הגט הלא הקטן קנהו דאומן קונה בשבח פלי ובשכירתו יש לו זכי' כמבואר בתוס' סנהדרין [ס"ח ב' ד"ה קטן] וא"כ האיך יוכל לזכהו להמגרש יעו"ש ולפמ"ש א"ש דבאמת קשה לכאורה על דברי הפ"י דמה שבח הוא שיקנה האומן הא אם אינו יכול להקנות הוי אדרבה מקלקל שאינו לכלום וע"כ צ"ל דקו' הפ"י דמ"מ לא ישפכח שיהי' גט פשר דאם יהי' פשר קנהו הקטן ולא יוכל להקנותו להפעל ולכן ע"כ פסול הגט דא"א להיות פשר דא"כ קנהו הקטן ושוב אינו יכול להחזירו ולהקנותו להמגרש וא"כ לפ"ז לפמ"ש א"ש דהנה פיון שהקדמנו בשם התוס' בדבר שיש לו זכות מה"ת יכול להיות שליח ומבואר יותר בהרא"ש ז"ל בקדושין פ"ק [דף ט' ע"א] ונ"ל הלכה נ"ל דהא דאין שליחות לקטן היינו כשעשה שליחו לזכות לאחר דמיעוטא דקטן משליחות היינו משום דאיש פתיב בכל דוכתא דאתרביאי שליח בגט ובתרומה ובפסח והיינו דוקא לזכות לאחר בשליחותו אבל בקדושי קטנה שהיא זוכה לעצמה בשליחות אבי' מהני שליחותה לעצמה כאלו קבל אבי' קדושין בשבילה דקטן אית לי זכי' כשדעת אחרת מקנה לו ובשליחות אבי' היא זוכה לעצמה עכ"ל הרי דכינון דכחול האב להרשות לה שתקדש עצמה תוכל בדבר זה לעשות שליח לאבי' לקבל המעות עבורו וא"כ לפי מה דמבואר בטור בשם הרמ"ה ז"ל בהל'

גיטין סי' ק"כ וז"ל פתב הרמ"ה האומר לעדים פתבו גט ותנו לאשתי אין צריכין לנפות
לו הנזיר קודם פתיבה אלא ע"ג דכתבו מדידהו ויהבו לה פיון דבשליחותו קעבדי מפי
יהיבי לה בשליחותי דבעל פמאן דיהבו לבעל והדר בעל ונהיב לאתתא דמי דכיון דמזפה
לאיתתא בשליחותי אקנויי אקני לבעל לגרושי בי ונמצא זכנית הבעל וגירושי האשה
באין פאחד הרי דבהקנאת לאשה מקנה להבעל ובא הזכי פאחת א"כ ה"נ פיון שיש לו
זכי בשכירות א"כ יוכל להקנות להבעל פדי שיוקשר הגט ויהי לו שבח דאם לא יוכל
לנפות לו אין בו שום שבח ושום זכות וכיון שזה יש לו מה"ת זכי בשכירות רק שבלתי
אפשר להיות זוכה בשכר בלתי שיקננה להמגרש א"כ בפעם אחד בא קנייתו וזכיותו
להבעל ובפרט למאי דמבנאר באחרונים דבשעת פתיבה צריף להיות של הבעל והאמן
מקנהו לו אז להבעל תיקף בעת זכיותו בו וא"כ הקטן נמי יכול להקנות כיון שפא בפ"א
וז"ב ולפ"ז יתרחץ קו' התו' בחולין דף י"ג ע"א בד"ה ותבעי שהקשו שם וז"ל ותימא
לר"י שפא לתרץ מגט אתרומה ומזה לא הקשה אלא הקשה מגט אהוא דקטן דקטן יש
לו מעשה ובלא ירושלמי יש לנו לדקדק בדברים הללו דכיון דקטן יש לו מעשה להוכיח
על מחשבתו לענין גט נמי יועיל בלא גדול ע"ג עכ"ל ולפמ"ש לק"מ דהא צריף פנונה
על הקטן פנ"ל וזה לא מוכח מתוך מעשיו ולזה צריף דוקא גדול ע"ג ויש להעמיס
דברינו בהירושלמי וק"ל ונהנה נראה דזה דמהני בקטן ע"ג היינו באופן שהוא עושה
איזה מעשה וא' מזהירו אזי אמרינו שעושה ע"ד הגדול אבל באם הוא דבר שאין בו
מעשה רק פנונה לחוד לא מהני גדול ע"ג וכן נראה מוכח בהדיא בקדושין (י"ט א')
דאיתא שם וז"ל הגמ' בעי ר"ל מהו שמייעד אדם לבנו קטן בנו אמר רחמנא בנו פל דהו
או דלמא בנו דנמי' דידן' מה הוא גדול אף בנו גדול אר"ז ת"ש איש פרט לקטן אשר
נאף את א"א פרט לאשת קטן וא"א מייעד א"כ מצינו אישות לקטן ואלא מאי אינו
מייעד אמאי קא ממעט לי' קרא תיפשוט מינה דמייעד אר"א הקא ביבם בן ט' שנים ויום
א' הבא על יבמתו עסקינן דמדאורייתא חזי' לי' מ"ד פיון דמדאורייתא חזי' לי' וביאתו
ביאה הבא עלי' מתחייב בא"א קמ"ל מאי הוי עלה ת"ש אר"י אין ייעוד אלא בגדול מ"ט
אין ייעוד אלא בגדול לפי שאין ייעוד אלא מדעת ואבע"א מאי מדעת מדעת דידה כו'
יעו"ש עכ"ל"ה ונהנה מפאן קשה על שיטת (ריב"ב) [ר"י בר ברזילי המובא במהרי"ק
שורש ל' ועיין במשנה לפלך פ"ו מה' גירושין] דס"ל דמהני זכי לקטן לקדש עבורו
אשה וזה בכאן אמרי' בהדי' וכי מצינו אישות לקטן אלמא דאין אישות לקטן ויענין
באחרונים שהאריכו טובא וביותר קשה על הגמ' לפי שיטת רש"י בחומש שפראה
דביעוד יכול לחזור בו לאחר שהגדיל אפי' אם היא אישות בקטן דאפילו גדול יכול למחות
וא"כ קשה הא הוי התראת ספק דלמא לא יתראה הקטן בקדושי ייעוד של אביו וה"ס
ל"ש התראה ויענין בב"א בתשו' להשא"ר שם ודחק ליישב זה ולפעד"נ דלמ"ש התוס'
במכות (ט"ו ע"ב) ד"ה ועבר היום ולא אכלה וז"ל וא"ת למאי דפרישית דאי עומד
לעולם פאשר הוא עושה עכשיו עובר ולא הוי ה"ם א"כ ה"נ לא הוי ה"ס וי"ל מ"מ אינו
מתחיל עדיין סמוך להתראה לעבור דדוקא גבי נזיר ששתה יין מיד ועובר אמרינו דיש
לנו לומר שלא נשאל פאשר אינו נשאל עכשיו עכ"ל.

אלמא דהחילוק הוא בין אם עדיין לא עבר פמו בנותר שפיר הוי ה"ס ולא אמרינו אוקים
אחזקה שלא ישתנה מפמות שהוא ולא יאכל פיון שעדיין לא עבר והעבירה היא בסוף

הלילה כשנתנתר ואז ממילא הוי ה"ס אבל באם עבר בפועל רק שיכול להתיר הדבר כגון ע"י שאלה אז שפיר אמרינו דלא הוי ה"ס דאוקי אחזקה דלא ישאל אנדרו ונמצא עבר בפועל ממש והנה הא נדאי דאם אמרינו דמניעו אשה לבנו קטן מטעם ייעוד נהי דלשיטת רש"י ו"ל יכול הקטן כשהגדיל למחות הטעם הוא דאין ביד אב לכפותו לבנו לקדש אשה אבל אם אינו מוחה הקידושין ממילא ה"מ ע"י היעוד ממה שגילתה התורה אם לבנו ייעדנה אם נימא בנו כ"ד (אם) ממילא היעוד של אב להיות קדושין עבור בנו ורק שיהיו יכול למחו' לשיטת רש"י ו"ל אבל אם אינו מוחה היא מקודשת ולפענ"ד נראה דזה הוי פאומר ע"מ שלא ימחה דהוי שוא"ת ורק אם אינו מוחה קדושין חלין וא"כ לא שייך פאן ה"ס דאדרבה אמרינו אוקי אחזקתו שלא ישמנה ולא ימחה וא"כ ממילא מקודשת למפרע ולא הוי ה"ס פלל אבל לאחר דאמרינו דגלי התורה דאין אישות לקטן דאין יעוד אלא מדעת א"כ לק"מ מה שהקשו דנהי דלא מהני מטעם יעוד תהי' מקודשת מטעם זכי' לדעת ריב"ב [הנ"ל] ז"א דכיון דאם באנו עלה מטעם זכי' צריף לרצות לאחר שהגדיל והוי פאומר ע"מ שירצה דהקדושין הוא רק שזכות הוא לו אם ירצה ואם לא יתרצה לא התחיל פלל שום זכי' וא"כ דמי ממש לנוותר דעדיין לא התחיל שום איסור ורק אם יתרצה אמרינו דניחא לי למפרע וכ"ז שלא נתרצה בפירוש לא התחיל שום ענין אישות וא"כ הוי ה"ס ול"צ קרא למעוטי בכה"ג ממיתה דבלא"ה הוי ה"ס ודו"ק: ועפ"ז מתורץ מה שהקשה בנ"ב בתשו' ס"ד ח"ר ונ"ל ויבנה אפשר לומר פרפרת אחת בדברי הגמ' שם בקדושין די"ט דקאמר ואבע"א מאי מדעת מדעת דידה וכו' והנה יפלא לפ"ז א"כ מאי שייכות לזה למה דאמר אין יעוד אלא בגדול עכ"ל ולפמ"ש א"ש דהנה הרשב"א והתוס' מדייקים מהא דאמרינו [בקדושין י"ט א'] דנשמע מדריב"י דהמקדש במשכון מקודשת דהרשב"א פתב דצריף להחזיר המשכון והקא באמה הוי כמו שהחזיר לה המשכון דשוב אינה צריכה לעבוד ביום היעוד והנה אם נתבטל הקדושין למפרע בנדאי צריף שתשלים כמבואר במקנה אולם נ"ל דאם הית' מקודשת לבנו קטן מטעם ייעוד ואח"כ בנו מיחה שהאשה פטורה מלעבוד שפכר נתייעדה לבנו ובזה פטרה אותה התורה מלעבוד ותצא לחירות ומה לה לזה שפנו מיחה אולם אם הטעם משום שהאב מקדשה לזכות אותה לבנו ואם הבן אינו רוצה בזכי' זו ממילא אין במעשה זו ממש ושפיר שוב צריף לאח"כ להשלים פעולתה לשש שנים כמבואר במקנה.

והנה לפ"ז י"ל דזה שטחיות פונת המאמר בעי ר"ז מהו שמניעו אשה לב"ק וכו' ורצה לפשוט מהו דאין אישות לקטן ודחה לי' כמבואר בש"ס ואח"כ בעי עלה מאי הוי עלה פלומר נהי דמטעם יעוד לא מצינו לומר דא"כ יש אישות לקטן וה"ס לא הוי כנ"ל אפתי תבעי דלמא יועיל מטעם זכי' ועפ"ז שפיר מפשיט לי' מהברייתא דכיון דאין יעוד אלא מדעת נשמע דר"י בר"י דהוי כמקדש במשכון וא"כ ע"כ אם יועיל בקטן הוא מטעם זכי' שניחא לי' אז כשהגדיל ואם לא יהי' ניחא ל אין במעשה היעוד פלום וא"כ צריכה להשלים ול"ד למלנה על המשכון דצריף להחזיר המשכון כדברי הרשב"א ו"ל והקא לא החזיר מידי דאם לא ירצה הבן עדיין ממושפנת לגבה להשלים וא"כ אפילו אם יתרצה ג"כ לא מהני דהוי מקדש במשכון ולא החזיר המשכון דא"מ כדברי הרשב"א ו"ל ומזה מוכח דאינו מניעו לקטן אפי' מטעם זכי' דהוי כמקדש במלנה ודו"ק.

אף דְּזָה קִשְׁיָה לְכַאוּרָה פִּינּוֹן דְּאָב יָכוֹל לְזַפּוֹת לוֹ לְקִטְוֹן וְרַק דְּלֵא יִדְעִינוּ דְּעֵתוֹ נִימָא פִּשְׁגָּדוּל
עֵע"ג וּמְלֻמְדוֹ יוֹעִיל דְּעֵתוֹ בְּצִירּוֹף מַעֲשֵׂה הָאָב א"ו ש"מ דְּלֵא מְהַנְיַבֵּעֵע"ג רַק הֵיכָא שְׁגָם
הוּא עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה וְכַנ"ל וְעַפ"ז א"ש דְּבִרְי הַרְמַב"ם ז"ל בַּהֲק"פ הַנְּ"ל דְּהַנְּה מְצִינוּ בְּעִרְכִּין
דְּרַף כ"א א' וְנ"ל הַגְמ' אָמַר שְׂמוּאֵל עוֹלָה צְרִיכָה דְּעַת שְׁנַאֲמַר לְרַצוֹנוֹ כּו' וּפְלִיגָא דְּעוֹלָא
דְּאָמַר עוֹלָא לֹא חִילְקוּ בֵּין חֲטָאֵת לְעוֹלָה אֲלֵא שְׁחֲטָאֵת צְרִיכָה דְּעַת בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה וְעוֹלָה
אצ"ד בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה אֲבָל בְּשַׁעַת כְּפָרָה אֵינִי וְאֵינִי לְדַעַת יָצָא שְׂלֵא לְדַעַת לֹא יָצָא עַכְל"ה
וּבְתוֹס' שְׁם ד"ה מֵאֵי וְנ"ל וְנִרְאָה לִר"י טַעְמָא דְּשְׂמוּאֵל וְעוֹלָא דְּהָא דְּאָמַר שְׂמוּאֵל עוֹלָה
וּשְׁלָמִים צ"ד בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה מִשּׁוּם דְּלֵא נִיחָא לִי לֵא יִנְשׁ לְהַתְּכַפֵּר בְּמִלְתָּא דְּלֵא דִּידְנִי
אֲבָל בְּשַׁעַת כְּפָרָה א"צ דְּמִשּׁוּם סְמִיכָה א"צ לְדַעַתוֹ פִּינּוֹן דְּאֵין בְּאֵין לְכַפֵּר עַל חֲטָאוֹ אֲבָל
חֲטָאֵת וְאָשָׁם שְׁהֵם בְּאֵים עַל חֲטָאֵת וְצְרִיכִי לְהַתְּנוּדוֹת סְמִיכ' בְּעִינוּ בְּשַׁעַת כְּפָרָה וְעוֹלָא
ס"ל דְּאָפִי בְּעוֹלָה וּשְׁלָמִים רוּצָה לְקַיָּים מְצוֹת סְמִיכָה הִילְכָף בְּעִינוּ דְּעֵתוֹ בְּשַׁעַת כְּפָרָה
אֲבָל בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה ל"ב דְּעַת אֲלֵא בְּחֲטָאֵת מִשּׁוּם דְּלֵא נִיחָא לִי לֵא יִנְשׁ לְכַפֵּרָה בְּמִלְתָּא
דְּלֵאוֹ דִּידְנִי אֲבָל עוֹלָה וּשְׁלָמִים דְּלֵא לְכַפֵּרָה קְאָתִי כְּוֹלִי הֵאֵי א"צ דְּעַת בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה
עַכְל"ל וְהַנְּה כַּמ"כ י"ל דְּלַעֲנִין פְּסַח הַנְּי שְׁנֵי דְּבָרִים אַם (לְפָרֵשׁ) [לְהַפְּרִישׁ] מְדַעַתוֹ שְׁל
הַזּוֹכָה אוֹ לְשַׁחוּט עֲבוּרוֹ הַגָּם שְׁהַתּוֹס' כְּתִבּוּ מִשּׁוּם סְמִיכָה מ"מ בְּפִסַּח גּוֹפָא ג"כ שְׁיִינְד
לוֹמַר שְׂרוּצָה לְהִיּוֹת בְּשַׁעַת שְׁחִיטָתוֹ וְא"כ א"ש וְל"ק מַה שְׁהַקְּשִׁיתִי דְּלָמָּה מְקַשָּׁה בְּנִדְרִים
עַל ר"י דְּאָמַר אָדָם מְבִיא עַל מַח"כ קֶרְבֵּן שֶׁל"מ דְּוָמֵיָא דְּאָדָם מְבִיא עַל ב"ב כְּשֵׁהם קִטְנִים
מַח"כ וּפְרִיף עֲלָה מַר"א (אָמַר ר"א) וְלֹא פְרִיף עֲלָה מְכַמָּה בְּרִייתוֹת דַּצ"ד דְּהַנְּה לְכַאוּרָה
קִשְׁיָה מֵאֵי רֵאִי מְהָא דְּאָדָם מְבִיא עַל ב"ב מַח"כ קֶרְבֵּן שֶׁא"צ מַח"כ דְּעַת דְּלָמָּה לְעוֹלָם
מַח"כ צ"ד וְהָא דְּהַתִּיר' הַתּוֹרָה לְהַבִּיא עַל ב"ב הַקְּטַנִּים הוּא מִשּׁוּם דְּבְּמַעֲשֵׂה גְמוּר כְּמוֹ
שְׁמַבְי' קְדוּשִׁים לְעִנְיָה וְשׁוֹחֲטִים בְּנִדְאֵי יֵשׁ לְהֵם כְּמוֹ שְׁמַבְאוּר בְּחוּלִין פ"ק [דְּרַף י"ב] וּבְכַרְט
הֵיכִי שְׁגָדוּל עֵע"ג וְא"כ פִּינּוֹן דְּשְׁחִיטָה כְּשֶׁר אִפִּי בְּנָשִׁים וּקְטַנִּים מַה"ת וְא"כ יוֹכֵל לְהִיּוֹת
שְׁב"ב הַקְּטַנִּים שׁוֹחֲטִים הַקֶּרְבֵּן וְהַגְּדוּל עֵע"ג וְהַזְרִיקָה שְׁאֲחֲרִי מְמִילָא (יְבָנוּ) [יְבָא]
אֲחֲרֵי מַחְשְׁבָתָם הָרֵאוּשׁוּנָה כְּמוֹ גְבִי הַכְּשֶׁר שְׁהַעֲלוּ לִגַּג וְאַח"כ יִרְדּוּ הַגְּשָׁמִים אַם הִי מַעֲשֵׂה
מְמַשׁ הִי מוֹעִיל' אֲפִילוֹ הַמְּחַשְׁבָּה שֶׁלֹּא ח"כ וְא"כ אֵין מְזָה רֵאִי שְׁמַח"כ א"צ דְּעַת אָף
בְּאֲמַת הָא אָסוּר לְמַח"כ לְבוֹא לְמָקוֹם הַמְּזַבֵּחַ לְשַׁחוּט וְע"י סְפִין אֲרוּפָה א"א בְּחֲטָאֵת
דְּבַעֲי צָפוֹן יְעוּיִן בְּתוֹס' [זְבָחִים ל"א סד"ה וּבְטָמְאִים] וְא"כ ע"כ שְׁמַעֲי' דְּלֵא בְּעֵי דְּעַת
אֲבָל בְּפִסַּח יָכוֹל לְהִיּוֹת דְּהַקְּטָן בְּעַצְמוֹ יִשְׁחוּט וְגָדוּל עֵע"ג וְהַנְּי שְׁפִיר דְּעַת אֲבָל שֶׁל"מ
לְעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַבִּיא פְּסַח וְלִהְיֵי ל"ק מִיַּדִּי מְהַבְּרִייתָא דְּצְרִיף דְּעַת לְשַׁחוּט עֲלֵיו הַפְּסַח
דְּזָה אֵינוֹ מוֹכַח כְּלָל מִקְטָן דִּי"ל דְּגַם גְבִי קְטָן הַנְּי מְדַעַת כְּגוֹן שְׁהִי גָדוּל עֵע"ג כְּנ"ל וְלָזָה
מְקַשָּׁה מְהַפְּרָשָׁה דְּאֵיף יָכוֹל לְהַפְּרִישׁ עֲבוּרוֹ וּמַש"ה הַנְּצָרָף לְהַבִּיא מַר"א (אֲר"א)
דְּמַבְּרִייתָא בְּפִסַּחִים לֹא מוֹכַח רַק דְּהַקְּרָבָה צְרִיף לְהִיּוֹת מְדַעַת אֲבָל הַפְּרָשָׁה י"ל בְּאֲמַת
א"צ דְּעַת לָזָה מְבִיא מַר"א (אֲר"א) דְּגַם הַפְּרָשָׁה צ"ד וְתוֹ י"ל דְּאֵין רֵאִי כָּל מִקְטָן
דְּבִשְׁלָמָא בַּמַּח"כ שְׁפִיר מְבִיא ר' יוֹחֲנָן רֵאִי מְדַחְזִינוּ דְּמְבִיא מַח"כ עַל ב"ב הַקְּטַנִּים ש"מ
דַּא"צ דְּעַת דָּאָם צְרִיף דְּעַת לָמָּה יָבִיא בְּשִׁבִילוֹ הָא אֵין דְּעַת לְקִטְוֹן וְדְלָמָּה לֹא נִיחָא לִי
וְלֹא תִקְשִׁי דְּשִׁאֲנִי גְבִי קְטָן מְטַעַם זְכִי דְּבְדָבָר שְׁלֵ מְצוּה זֹכִינִן לְקִטְוֹן כְּמוֹ בְּכַר קִנִּי אָף זָה
לִיתָא דְּדְלָמָּה נִיחָא לִי לְהַקְּטָן שְׁיַעֲשֵׂה הַמְּצוּה מְמוֹנוֹ וְכַמ"ש הַט"ז [יִו"ד סִי' ש"ה] דְּאֵין
פּוֹדִין וְזֹכִינִן לְבַכּוֹר קְטָן מַה"ט וְא"כ שְׁפִיר מְדַחְזִינוּ שְׁמַבִּיאִין קֶרְבֵּן מַח"כ עַל קְטָן בְּלֵא

טעם זכי דנה אינו זכי גמורה מוכיח מזה ר' יוחנן דמח"כ א"צ דעת אף הכא בפסח דאם לא יקריבו בעדו לא יוכל להתקין להביאו משיגדיל א"כ הוי זכי גמורה וזפין לקטן בכה"ג אבל לגדול דלמא לעולם צ"ד וא"כ אין קושני' על ר' יוחנן מפרייתות דצריף דעת של הגדול ואפני' אי שיה לב"א דאורייתא וקטן חייב בפסח שאני קטן דזכי' גמורה היא אצלו שלא יוכל לתקן עוד אף מהפרישה שפיר מקשה דהא יוכל להיות שיש לקטן מעות פמבואר בתוס' סנהדרין [הנ"ל] וא"כ ניחא לי' לקטן שיעשה המצוה ממעותיו והאף יוכל הגדול לזכות לו הקרבן א"כ שפיר פריף לר"י מר"א (אר"א) דהא חזינן שמביא פסח על ב"ב דשה לב"א דאורייתא ולמה אמר ר"א (אר"א) דאין מפריש פסח שלא מדעת חבירו ומתרץ לי' שיה לבית ל"ד ולזה הרמב"ם ו"ל שפיר פסק שהקטן מחויב בפסח מדחזינן שהתורה ריבתה לפטרו מפרת ש"מ דחיובא איתא עלי' אבל הפרישה הוא מילתא אחריתי ובאמת שיה לבית ל"ד ואין מפרישין בשבילו ורק אוכל מפסח שהקריבו הגדולים ולכן שפיר פתב הרמב"ם ו"ל שאסור להקריב חבורה שפולה קטנים משום דמאן יפריש בשבילם ואם לזפות להם הא אין להם דעת לזפות בדבר ושה לב"א ל"ד ורק שמחויב לאכול מקרבן של הגדול וגם זכי' לא שייף פנ"ל ובלא"ה פינון שאין (מכוננים) [מחויבים] הקטנים להפריש דשה לב"א ל"ד א"כ אין זכי' בהפרישה בשבילם ומש"ה לא זכו אם יפרישו בשבילם ואין שוחטין עבוהם משום שאין להם דעת לזפות וזה ברור: סימן כז הרמב"ם ו"ל פסק דמי שחציו עבד פטור מקרבן פסח וכן מחגיגה והיא נגד הש"ס חגיגה [דף ב' ע"א] דז"ל הש"ס הפל לאתויי מאי לאתויי מי שחציו עבד וסציו פן חורין ולרבינא דאמר מי שח"ע וחב"ח פטור מן הראי' הפל לאתויי מאי כו' ל"ק פאן במשנה ראשונה פאן במשנה אחרונה דתנן מי שח"ע וחב"ח עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום א' דברי ב"ה א"ל ב"ש תקנתם את רבו וא"ע לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול ב"ח אינו יכיל ליבטיל לא תהוה בראה כו' אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו ב"ח וקזרו ב"ה להורות פדברי ב"ש.

ופי' רש"י שם וז"ל אבל לאחר שהודו לב"ש שיש על ב"ד לכוף את אדונו לשחררו ונהנה לי' פאלו משוחרר פבר ותייב ומשנה שנשנית לא זזה ממקומה עכ"ל וא"כ הרי דלמשנה אחרונה חב"ח חייב בראי' ונחגיגה היפוף מפסק הרמב"ם ו"ל ויענין בכ"מ [פ"ב מה' ק"פ הל' ג'] והנלפע"ד ליישב דהנה מבואר בגיטין מ"ב א' בחציו עבד דיום של רבו מלאכתו של רבו ויום של עצמו לעצמו ופריף הגמ' אלא מעתה יום של רבו ישא שפחה כו' איסורא לא קאמרינן דהיינו לענין איסור שם עבד ושם ב"ח עליו פל הימים והנה לפ"ז קשה דלמ"ל קרא לפטור חצי עבד מראי' (או מפסח) הרי קאמרי' דלמ"ד [אנס"ר] דאשה אסורה לעשות מ"ע שהז"ג ולפרש"י [ר"ה ל"ג א' עירובין צ"ו א'] עברה בלאו דלא תוסיף א"כ בלא"ה א"א להקריב דהא עבד פטור מראי' פמו אשה וא"כ ודאי פטור פדי שלא יעבור בידים על ב"ת וצ"ל דהגמ' דהכא דס"ל דנשים סומכות רשות ואינה עובר' על ב"ת וא"כ שפיר בלא הקרא ה"א דחציו ב"ח חייב בראי' ואי דחציו הוא עבד הא אם עבד רוצה ג"כ רשאי להביא א"כ בכה"ג שהוא חציו ב"ח בנדאי חייב ולנה צריף הגמרא הקרא אל פני האדון ד' מי שאין לו אלא אדון אחד לפטור את מי שחציו ב"ח שלא יהא חייב עליו וא"כ י"ל דלפ"ז הגמ' מחלק דלמשנה אחרונה חייב בכה"ג לגמרי דהוי פאלו נשתחרר פינון דאיסורא בלא"ה ליכא א"כ בכה"ג חייב אף לפי מה שפסק

הַרְמַב"ם ו"ל גְּבִי אֵין מְעַפְבִּין הַתִּינוּקוֹת מִלְתַּקְוֶע דס"ל כמ"ד אֵין נָשִׁים סוּמְכוֹת רְשׁוֹת וְכוּ פֶסֶק בְּסִמְיָה לְהִדְיָא שְׂאֵין סוּמְכוֹת וְנִרְאָה בְּבִירוֹר דס"ל אֵין לְנָשִׁים לְעִשׂוֹת מ"ע [שהז"ג] וא"כ כָּל הַשְּׁקָל' וְטַרְג' לִיתָא וּפְטִיר אפ"י לְמִשְׁנֵה אַחְרוּנָה פְּדִי שְׂלָא יַעֲבֹר עַל ב"ת וּל"ל קָרָא כָּלֵל לְזָה: וְעַד"ז יֵשׁ לְתַרְזַן דְּבָרֵי הַר"א בְּנוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם ו"ל שְׂפַתְב דְּהַפִּירוּשׁ בַּגְמ' לְמִשְׁנֵה רֵאשׁוּנָה חֲיִיב מְדַרְבְּנָן וּלְמִשְׁנֵה אַחְרוּנָה פְּטוֹר מְדַרְבְּנָן וְתַמָּהּוּ פְּוֹלָם דְּאִיף אֶפְשָׁר לְחֲיִיב מְדַרְבְּנָן לְהִבְיָא חֻלְיִין לְעִזְרָה יַעֲוִין בַּכ"מ וּלְפַמ"ש א"ש דַּהַר"א י"ל דס"ל פְּדַבְרֵי הַתּוֹס' [עִירוּבִין צ"ו א' ד"ה מִיכָל] דְּאִף לְמ"ד אֵין נָשִׁים סוּמְכִין אֵינוֹ עוֹבֵר בְּבַל תּוֹסִיף וְדִלָּא פְּרַש"י ו"ל וְאִף דְּהַתּוֹס' ו"ל פְּתַבּוּ הַטַּעַם שְׂאֵינוֹ עוֹבֵר עַל ב"ת דב"ת אֵינוֹ עוֹבֵר אֲלָא בְּזַמְנֹו מִשְׂא"כ דְּאֵין בִּי צַד חֲיִיב לֹא שְׂיִיף ב"ת וא"כ י"ל הֵכָא שְׂפִיר דְּרַבְּנָן חֲיִיבוּהוּ וְאֵינוֹ עוֹבֵר בַּב"ת מִשׁוּם דְּצַד עֲבָדוֹת אֵינוֹ בְּזַמְנֹו דְּדַלְמָא לֹא יִשְׁחַרְרוּ כָּלֵל וְיוֹם שְׁלַ עֲצָמוֹ לְעֲצָמוֹ וְיוֹם שְׁלַ רַבּוֹ לְרַבּוֹ אִף לְמִשְׁנֵה אַחְרוּנָה דְּכוּפִין אֵת רַבּוֹ לִשְׁחַרְרוּ וְכָל שְׂעֵתָא זַמְנֹו לִשְׁחַרְרוּ א"כ זַמְנֹו הוּא וְעוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף מִש"ה לֹא חֲיִיבוּהוּ כָּלֵל וְדו"ק: סִימָן כַּח הַרְמַב"ם ז"נ פֶּסֶק בְּהִלְכוֹת ק"פ [פ"ו] שְׂטוּמָאוֹת הַתְּהוּם מְרַצָּה עַל הַזִּיבָה שְׂאֵם נִזְרַק הַדָּם וְאִח"כ סְתָרָה סְפִירְתוֹ פְּטוּרָה מִלְעִשׂוֹת פ"ש וְזָה הוּא נֶגֶד סוּגִית הַש"ס [פְּסָחִים פ' ב'] דְּלֹא הוֹתָרָה אֲלָא לְמַת בַּלְבַּד.

ב' בְּמָה שְׂפֶסֶק דְּגַם לְכַתְחִילָה מוֹתֵר לְזִרוּק עַל טוּמְאָת הַתְּהוּם וְהוּא לל"ב דַּגְמ' פְּסָחִים אִף בְּנִטְמָא וְנִדְאֵי פֶסֶק דֶּרַק בְּאֵם שְׂנִזְרַק בְּחִזְקַת טְהָרָה אִזִּי פְּטוֹר וְלֹא לְכַתְחִילָה וּמִנָּא לִי הָא וּנ"ל לְתַרְזַן דְּהַגְהַת הַתּוֹס' בְּסוּגִי' דְּמַפְקַח הַגֵּל [דַּף צ"א ע"א] הַקְּשׁוֹ דְּאִמְאֵי חֲיִיב בַּפ"ש הָא אֵית לָן לְמִימַר שְׂחֵי הִי וְעַכְשָׁיו מַת וִי"ל דְּכִינּוֹן שְׂעַכְשָׁיו מַת אֶמְרִינּוּ מַת הִי בַּתְחִילָה שְׂכָל הַטוּמְאָוֹת כְּשִׁעַת מְצִיאָתָן וְהַגְהַת בְּאֵמַת זָה תַמִּי דְּהָא כָּל הַטוּמְאָוֹת כְּשִׁמְצ"א אֵינוֹ רַק לְהַחְמִיר לְגַבִּי קוּדְשׁ וְלֹא לְעַנּוֹן לְהִבְיָא חֻלְיִין לְעִזְרָה מְסַפֵּק וְהַרְבֵּה הֶאָרִיכוּ בְּזָה גְדוּלֵי הַאֲחֻרוּנִים הַט"ז וְהַש"ף ו"ל [בַּה"א ס'י שַׁצ"ז] וְהַבָּאִים אַחְרֵיהֶם וְהַגְהַת הַש"ף ו"ל בְּנַה"כ תִּירַץ דְּשִׂאֲנֵי הֵכָא שְׂאִיתְרַע חִזְקָתוֹ מְשַׁעַת נְפִילָה וְכוּ הֶאָרִיף בְּזָה הַנ"ב ו"ל וּבְאֵמַת י"ל דְּאֵין זָה כָּלֵל בְּמִשְׁמַעוֹת פֶּשֶׁט דְּבָרֵי הַתּוֹס' וְגַם כִּי לְפַעַנ"ד לֹא הוֹעִילוּ בְּזָה כְּלוּם לְפִי מַה שְׂאֲבָאֵר.

דְּהַגְהַת בְּעַנְיֵי חִזְקָה קִשָּׁה לִי טוּבָא (נְבוּכוֹ הַרְבֵּה הַמְּפֹרָשִׁים ו"ל) דְּלִפִּי פֶשֶׁט הַסּוּגִיָּא בְּרִישׁ נִדָּה מְבוֹנָאֵר דְּלְחוּלִין אֲזִלִּין בְּתַר חִזְקָה קַמִּיתָא גַם שְׂהַשְׂתַּאֲתִירַע לְפִנֵּינוּ דְּהָא מַעַל"ע שְׂבַנְדָּה טְהוֹר לְחוּלִין גַּם שְׂדָם לְפִנֵּינוּ וְגַם בְּמַקְנָה דוּוּקָא מִשׁוּם דְּתַרְתִּי לְרִיעוּתָא אֲלָמָא מִשׁוּם חִדָּא לְרִיעוּתָא הֵנוּי אֲזִלִּין בְּתַר חִזְקָה קַמִּיתָא וְכוּ גְבִי נֶגַע בֹּא' בַּלִּילָה.

וְגַבִּי מַחַט שְׂבוּרָה שְׂנַמְצָאֵת לֹא אֲזִלִּין בְּתַר חִזְקָה קַמִּיתָא לְזִמְרַע עַכְשָׁיו נִשְׁבְּרָה וּמְטַהְרִין אפ"י לְקַדְשִׁים וְגְדוּלָה מְזוּ הַקִּשָּׁה בְּמַקּוֹר חֲזִים תַמ"ז דְּהָא הַתּוֹס' רִישׁ נִדָּה פְּתַבּוּ לְתַרְזַן דַּמִּש"ה בְּנֶגַע אֲזִלִּין בְּתַר חִזְקָה קַמִּיתָא מִשׁוּם דְּזַרְכּוֹ לְחִסּוֹר בַּב"א וְא"כ קִשָּׁה גְבִי מַחַט לְמָה לֹא אוֹקְמִין אַחְזָקָה קַמִּיתָא דְּוּוּדָאֵי לֹא נִשְׁבֵּר רַק בַּפ"א כְּמוֹ נֶגַע וְגַם דְּבָרֵי הַתּוֹס' שְׂם בְּנִדָּה שְׂמַקְשִׁים הִיאִף מוּכַח מִיִּצְאָה הַכֵּהוּ דְּגַבִּי נֶגַע שְׂאֲזִלִּין בְּתַר חִזְקָה הִיכִי דְּאִיתְרַע וְתִירְצוּ דְּהָכָא גְבִי נֶגַע נְמִי אִיתְרַע שְׂנַמְצָא חִסּוֹר בְּסוּף שְׂבוּעַ וְהַקְּשׁוֹ דַּא"כ נִימָא הָרִי חִסּוֹר לְפִנֵּיף כְּמוֹ גְבִי מַקְנָה וְתִירְצוּ דְּזַרְזַף הַנֶּגַע לְחִסּוֹר בַּב"א וְכוּ' וּכְשִׁיִּצְאָה הַכֵּהוּ מִהַבִּית טָמֵא הַגַּם שְׂנַחְסַר תּוּף יְמֵי הַסְּגִירוֹ אַת"ד.

ונה פולה מוקשה דא"כ אמאי איתרע התזקה והיכי למידין פלום דאזלינו בטר חזקה היכי דאיתרע ותו דהא שפתיבו דאין דרף הנגע לחסר כ"א בב"א משא"כ מקנה הוא פהלקתא בלא טעמא וכדברי נביאות וזקני הגאון ח"צ ז"ל בתשובתו רוצה להעמיס בדבריהם שיש לתלות בזמן קרוב ולפענ"ד זה קצת דוחק וגם סיום דברי התוס' הוא אף למותר כמבואר באחרונים ולכן נלפענ"ד דהנה מצינו חזקה כגון גבי בהמה שאמרנו דא"צ בדיקה בטר ח"י טריפות משום דהעמידה על חזקתה ואמרנו מסתמא לא נשתנה החזקה ושוב מצינו גם אם נשתנה החזקה כגון אם בא זאב ונטל בני מעין והחזירו נקובים דברי נקובים לפנינו ואמרנו אוקמי אחזקה שלא ניקבה מחיים אף בשתי אלו עדיין לא אתרע החזקה גופא דאמרנו מעולם לא יצאה מחזקתה אף באם ונדאי יצאה מחזקתה ורק שלא ידעינו אימת בזה איתרע החזקה דברי לפנינו שבטעות החזקנו הדבר דבנדאי לא הי' פאשר נראה לעינינו דבנדאי יצאתה זה כמה מחזקת' והנה הרשב"א ז"ל כתב באמת דבכה"ג לא אמרנו אוקמי אחזקה והנה לפ"ז דברי התוס' שפיר דמקשים דנהי דמוכח מנגע דאזלינו בטר החזקה היינו כל מה שלא ידעינו אם נשתנה אבל אם איתרע כגון בא זאב וכו' ותרצו דגם בנגע איתרע דברי חסר לפנינו והקשו דלפ"ז הרי לן למימר דיצאתה מחזקתה מכבר וכמש"כ הרשב"א ז"ל פיון דבנדאי יצאתה מחזקתה לא אמרנו אוקמי אחזקה והנה התב"ש ז"ל כתב בכ"ש דהיכי שי"ל בזו הרגע יצאה מחזקתה שפיר אזלינו בטר החזקה גם שאיתרע לפנינו יע"ש ולזה מחלק התוס' שפיר הגם שנסחר הנגע הרבה וקרוב לומר ונדאי שלא בזו הרגע נחסר מ"מ לפי סברת הרשב"א דדווקא היכי שע"כ איתרע החזקה ונדע לנו שבטעות החזקנו לא נוכל ליתן זמן אימת יצאה אבל אם נוכל לומר שעמה יצאה לא נחלש פח החזקה כמ"כ גבי נגע נהי דאי אפשר לומר עתה נחסרה מ"מ הלא לאחר ההסגר אין לנו עסק בהמעט או בהתרבו לענין טומאה ואין לנו לחזק רק מה שהי' בעת הסגור וחזקה זו אז לא נחלש פחה וכי בשביל שנתמעט עתה נימא שגם מקודם נתמעטה ובשלקמא גבי מקנה דאם תרצה לילך בטר חזקה כל הטובלים טהורים וזה א"א דנדאי לא עתה נחסרה א"כ שוב ממילא לא תוכל לתת זמן דאיזה זמן תתן.

אף דעדיין קשה דא"כ לפ"ז גבי מקנה אם הי' הרבה יותר משיעור מקנה ועתה לא נחסר רק מעט דיוכל להיות שעמה נחסרה הוי להיות טהור (ובאמת פן משמע מדברי תשובות זקני הח"צ ז"ל) ופשט הברייתא משמע דבכל גונוי טמא אף באמת יש לומר גבי מקנה פיון דראינו דזרפה להתחסר מעולם לא הנה לה חזקה דסברת חזקה הוא שחזקה היא שלא נשתנה מכמו שהי' נהרי מקנה זו הי' לה פח המחסרה מאז ועד עתה ומעולם לא הי' לה חזקה ולפי דברינו אלה יש להעמיס זה בכוננת התוס' ז"ל שתירצו החילוק בין מקנה ובין נגע גם אם במקנה נוכל לתלות בזו הרגע נתמעטה ממ' סאה מ"מ פיון דזרפה להתחסר אין לה חזקה משא"כ גבי נגע הי' לה חזקה טובה גם שרואין עתה שחסר הרבה מ"מ ונדאי אין זה דבר אשר בטבעה לחסר כמבואר במפרשים ז"ל דעניני הנגע אינם בגדר טבעי וא"כ הפשיון והגרעון אינו טבעי וא"כ שפיר י"ל חזקה כמו שהי' מאז פן הי' בשעת הסגור דלא נשתנה בטבעה ואם כי אנו רואים שנסחר הרבה ונדאי לא בשעה זו נתמעטה מ"מ הלא אין אנו דנים רק על שעת הסגור כמו שסיימו התוס' ואז שפיר הוי

לה חזקה אלימתא ולא נחלש כחה כמה שעתה נגרעה ונתמעטה ודו"ק כי לפי דעתי נכון וברור חילוק זה.

ועפ"י"ז לא קשה קו' מקור חיים דגם במחט נימא פן דו"א דבמחט פיון דינדעינו ונדאי שעתה לא נשפרה וע"כ מקודם נשפרה וגם צריכין אנו לדון עלי' מתי נשפרה ומה זמן תתן לה מש"ה לא אזלינו בתר חזקה דמעיקרא פלל משא"כ גבי נגע דאין לנו לדון רק על שעת הסגירו וא"ש נמי מה שהקשיתי ממקנה אמחט ומנדה דלפמ"ש לא צריכי למקנה לומר טעם תרתי לריעותא וכן גבי נדה רק משום שי"ל שעתה ראתה וכן גבי מקנה בגוונני שי"ל שעתה נתמעטה אבל במחט שע"כ לא עתה נשפרה שפיר אין לילף בתר חזקה קמייטא דע"כ אתרע ומה זמן תתן לה וא"ל דהא אמרינו בנדה חזאי נאמאי ז"א רק לקדשים אבל לחולין אמרינו השתא ממש ראתה ומצאתי להפ"מ סי' ק"ה ביו"ד כתב כעין מה שכתבתי ונהניתי שפנונתי לדעתו הגדולה: עכ"פ יצא לנו מכל מה שכתבנו דגם במקנה שדרפה להתחסר ואיתרע חזקתה [מ"מ בגוונני שי"ל עתה נתמעטה] בעינו תרתי לריעותא ואל"ה הני מוקמין לי' אחזקה דמעיקרא וא"כ גבי גל שפפל נהי שאתרע חזקת חי דדרף למות בגל מ"מ פיון שאין פאן תרתי לריעותא אוקמין לי' אחזקה קמייטא ועכ"פ ספיקא הוי והאיך מייטי חולין לעזרה מספק וא"כ הדרא [הקו'] לזנכת' מאי מתרצים התוס' כל הטומאות כשעת מציאתו ויש לתרץ דהנה בלא"ה קשה לי דהנה זה נודאי קודם שראינו שמת דנוכל לומר כל הטומאות כשעת מציאתו הוי אוקמין לי' אחזקת חי ואם כי שלאח"כ שנתברר שמת וי"ל כל הטומאות כשעת מציאתו מ"מ מקודם דהוי לי' חזקת חי ונהי שעתה נודע לנו שמת מ"מ הוי טומאת התהום דטהור ונדמי ממש לזיבה בימי ספירה שאנו מסופקים דלמא תראה דמש"ה הוי תרבות רעה וכו' מ"מ מקרי זה טומאת התהום דאפתי לא נודע לנו ואוקמי אחזקה כמו כן ה"כא כל כמה דלא חזינו לי' שמת אוקמין אחזקת חי ונהי דלאח"כ יתנודע מ"מ הוי לי' כטומאת התהום דטהור אף גלע"ד לתרץ דהנה המדקדק בדברי התוס' יראה דלא מקשים מכח חזקת חי ורק דנימא שהי' חי והוא משום דמבואר ברמב"ם ז"ל שיוכל להביא פסח שני מספק וא"כ הי' מקום לומר מה שחייב בפ"ש גבי מפקח גל היינו באמת מספק ולזה הקשו התוס' פיון דאית לן למימר שחי בנודאי פטור וליכא ספיקא פלל דהא הוי טומאת התהום וא"כ פיון שפירצה הציץ על טומאת התהום בנודאי פטור מפ"ש ולזה מתרצים דכל הטומאות כשעת מציאתו והיינו דהא קי"ל באם עומד להתברר אינו טומאת התהום ועיין בירושלמי גבי נמצא בתבן דעתיך לפנותו והנה לפ"ז קשה לכאורה מאי טומאת התהום שייך בזיבה הא עומד להתברר אף באמת לפי מאי דמבואר לענין חליצת מעוברת שהפילה [בפ' החולץ ל"ה ב' ובנ"י שם] דלא שייך בכה"ג אגלי מילתא למפרע דדילמא לא הי' למפרע עומד לכך ורק איזה סיבה גרמה שהפילה וכן לפי"ז י"ל ה"כא דדלמא באמת לא הי' ראויה לראות ולסתור ורק שאח"כ ע"י איזה [סיבה] ראתה ועכ"פ לא הי' עוד בברור להתברר וא"כ שפיר הוי טומאת התהום אבל ה"כא אם נמצא אח"כ שמת ואמרינו לחומרא בקדשים כל הטומאות כשעת מציאתו וא"כ הי' מת מאז וראוי הי' להתברר דהרי עומד לפנותו והוי כמו שפפל לעפר ועתיד לפנותו ולא מקרי טומאת התהום פלל ומש"ה חייב בספק בפ"ש ע"י תנאי לחומרא בקדשים ודו"ק: ולפי"ז מתורץ מה שהקשו על הרמב"ם למה פסק בגל ארוף שפטור מפ"ש דשמא לא נגע הא לשיטתו הוי להיות חייב מספק בפ"ש ע"ת

ולפמ"ש א"ש דהא הוי טומאת התהום דאוקמ' לי' אחזקת חי ואי דכל הטומאות פשעת
מציאתן הא עכ"פ קנדם שגמאצא הוי לי' חזקת חי וא"כ הוי כמו טומאת התהום דזיבה
וכנ"ל וכתבנו רק פתירוץ התוס' דלענין קדשים כל הטומאות פשעת מציאתן וא"כ הי'
עתיד להתברר אף הרשב"א ז"ל בריש גדה פתב דלא אמרינו כל הטומאות פשעת
מציאתן היכא דאיכא ספק מגע וספק ביאה יעו"ש וא"כ לפי"ז בגל ארוך לא אמרינו
כלל כל הטומאות פשעת מציאתן וא"כ לא נתברר ולא עמד להתברר וא"כ שפיר הי'
טומאת התהום ומש"ה פטור להביא ואפילו ע"ת פינו דכבר הורצה בצ"ץ ודו"ק: אף
באמת קשה הדבר לומר כן ולכונן בדברי הרמב"ם שפוננתו בגל עגול שחייב בפ"ש
הינו מפני הספק ולכן נ"ל ליישב קו' זאת מטומאת התהום דהנה הרמב"ם ז"ל כתב
דטומאת התהום טהור בגזרק בחזקת טהרה וא"כ פינו דנפל עליו הגל עכ"פ לאו בחזקת
טהרה גזרק עליו מש"ה אינו מכפר אבל בספק אם נגע כגון בגל ארוך דשוב בספק
מרצה אפי' אם לא גזרק עדיין דמרצה לכתחלה מש"ה פטור מפ"ש ומכאן יצא לו
להרמב"ם חילוק זה שפסק דבנדאי נטמא אינו מרצה רק שגזרק בחזקת טהרה אבל
בספק מרצה ודו"ק: והנה לפ"ז י"ל דמאי דקאמר הקא דנפקא לי' מקרא דטומאת התהום
טהור לגבי פסח הוא לענין אם נטמא בנדאי וההלמ"מ הוא לענין ספק או איכא והנה
לפ"ז יש להקשות לכאורה מאי פריה הגמ' בפסחים [הנ"ל] גבי לא הותרה טומאת
התהום אלא למת בלבד למעוטי מאי (ופריה) [וכו'] דלמא מעטין דלא הותרה לכתחלה
לענין ספק רק למת אבל בדיעבד שגזרק הדם מרצה גם בזיבה אף באמת כל זה אינו
מוכח דתרי מיילי ניהו רקמהה מתניתין דמפקח את הגל דקשה להוי טומאת התהום
ותירצו דלא הוי בחזקת טהור וכנ"ל אף כל זה קשה אם נימא דאוקי אחזקתו גם היכי
שאתרע וכמו שאמרינו בריש גדה אבל אם נימא פינו דאתרע לא אמרינו אוקמי אחזקתו
לא הוי טומאת התהום כלל דמעיקרא בספיקא קאי וכל זה לאוקימתא קמיינתא בריש
גדה אבל לאוקימתא אחרי' דאשה מרגשת בעצמה דליכא למרמי חביות אמקנה שוב
בכה"ג לא אוקי אחזקה וא"כ לא הוי הקא טומאת התהום כלל וא"כ לא מוכח ממתניתין
דהמפקח דתרי מיילי ניהו הדרינו לכללא דספק ונדאי דין אחד להם וליכא קרא והלקתא
רק חדא וא"כ פריה שפיר הגמ' למעוטי מאי אבל הרמב"ם דנראה שפסק פאוקימתא
[קמיינתא] בריש גדה שפיר מוכח ממתניתין דהמפקח דתרי מיילי ניהו גבי טומאת התהום
ספק ונדאי פנ"ל ודו"ק: סימן כט הרמב"ם ז"ל בהל' איסורי מזבח פ"ד הל' ט"ו כתב
ונ"ל נתן לה בהמת קדשים באתננה לא נאסרה למזבח ואפילו מנה אותה על פסחו ועל
חגיגתו באתננה לא נפסלו מוקדשין שפבר זכה בהן גבוה משעה שהקדישין עכ"ל והוא
נגד הגמ' פסחים דף צ' ע"א דו"ל הש"ס שם מאי היא דר' אושעיא דתנו נתן לה מוקדשין
באתננה הרי אלו מותרין כו' ת"ל לכל גדר לרבות את העופות כו' ת"ל לכל גדר פרט
לגדור אלא טעמא דכ' רחמנא גדר הא לא"ה ה"א מוקדשין חל איסור אתנו עליהם והא
אא"א דשא"ש אר"א או בממנה זונה על פסחו ור' היא מאי רבי דתניא אם ימעט הבית
מהיות משה החייהו משה מכדי אכילה ולא מכדי מקח רבי אומר אף מכדי מקח שאם
אין לו ממנה אחר עמו על פסחו ועל חגיגתו שע"מ כן הקדישו ישראל פסחיהן רבה ור"ז
ח"א כ"ע ל"פ (וכו') כ"פ במצה ומרור וח"א במצה ומרור נמי כ"ע ל"פ דכפסח דמי כי
פליגי ליקח בו חלוק ליקח בו טלית רבנן סברי מהיות משה א"ר החייהו לשנה ורבי סבר

הח' עֲצָמָה מִשֶּׁה כו' יעו"ש אֶלְמָא דְלִמָּאן דִּס"ל פְּרָבֵי דְאַפִּי חֲלוּק מוֹתֵר לִיקַח בְּדַמֵּי פֶסַח הִי חֵל אִיסוּר אֲתַנּוּ וְלֹא מְקַרֵי זָכָה בּוּ הֶקְדֵּשׁ פִּינּוּן שְׂיֵשׁ לוֹ בּוּ זָכִי לִיקַח כָּל צְרוּכּוֹ וְאַפִּי חֲלוּק וְרַק שְׂאִין חֵל אִיסוּר אֲתַנּוּ מִגּוּזָה"כ דְּכָל (נְדָרִיה) [נְדָר] וְהֶרְמַב"ם שְׁפֶסֶק בִּפ"ק פְּרָבֵי וּא"כ קִשָּׁה הָאִיף פֶּתַב שְׁזָכָה בּוּ הֶקְדֵּשׁ הֵלֵא הוּא מְמוּנָא לִיקַח בּוּ אֶפִּילוּ חֲלוּק וְשִׁפִּיר הִי רְאוּי לְהִיּוֹת נְאַסֵר וְרַק מִטְעַם גּוּזָה"כ דְּכָל (נְדָרִיה) [נְדָר] אִין חֵל עֲלִיו אִיסוּר אֲתַנּוּ אֲבָל לֹא מִטְעַם זֶה שְׁפֶתַב הֶרְמַב"ם ז"ל דְּזָכָה בּוּ הֶקְדֵּשׁ וְכוּנּוּתוֹ מִטְעַם אֵא"א דְשֵׁא"ש וְע"ז קִשָּׁה אֶפְתִּי מְמוּנָא הוּא לִיקַח בּוּ חֲלוּק.

והנלע"ד לתרץ עפ"י מה דמבואר בר"ש הסוגיא שם ובתוס' שם וז"ל בד"ה החייה עצמה משה וז"ל תימ' פינו דמקרא נפיק מה צריף לטעמא שעל מ"כ הקדישו ישראל פסחיהו י"ל דקמ"ל קרא דדעתו לכה עכ"ל ונה דחוק דהתורה גילה שיהא דעת ישראל פו ע"מ פן להקדיש פסחיהו.

אף באמת זה גופא קשה מאי מהני דעתם ששיירו ע"מ ליקח חלוק הלא מבואר בש"ס בחוליו [דף ס"ט ע"ב] וערכיו [דף ה' ע"א] דהאומר רגלה של זו עולה עולה וכו' וכו' וקדשים קלים דפשטה קדושה בכלה ואפי' לר"מ דפליג התם וס"ל דלא פשטה בכלה מודה הוא בדבר שהנשמה תלויה בו שפשטה קדושה בכלה ומבואר בתמורה בש"ס ותוס' ז"ל שם דכשאומר חציו של זו קודש בנדאי לכ"ע תפסה קדושה בכלה וא"כ בהקדיש פסח להקריבו לצורף חיובו שחיבה תורה נהי דדעתו לשייר קצת שיוכל לקנות בו חלוק הלא תיקף פשטה קדושה בכלה לכ"ע [ומה] מהני דעתו בשויר אף י"ל דבאמת פינו דהתורה גילה לנו מגזה"כ דהחי' משה עכ"פ למצה ומרור דמותר ליקח מדמי פסח בלא טעם שויר רק מגזה"כ דגזרה חקמתו ית"ש דזה חוקת הפסח ליקח ממנו מצה ומרור כמו שמבואר בסוגיא דרבנן לית להו פלל טעם דעתו לשייר רק מטעם גזה"כ דמותר ליקח מהפסח שהפריש לצורף מצה ומרור.

עכ"פ פינו שלוקח מצה ומרור לא נקרא קדושת הגוף דידוע דקדושת הגוף לא מקרי רק בהמה או עופות ומנחות שנקרבו ע"ג המזבח אף דבר שלצורף הקרבן בלתי הקרבתו מקרי קדושת דמים וא"כ פינו שהתורה התייר' ליקח מצה ומרור מגזה"כ.

ס"ל לרבי דשוב ממילא מותר ליקח חלוק דכינו דהוי קדושת דמים שפיר מהני שויר פמבואר בערכיו ובתמורה שם דבקדושת דמים אפילו בדבר שהנשמה תלויה נמי מהני שויר ולא פשטה קדושה בכלה וה"פ דרבי אמר לרבנן דס"ל החי' לצורף הששה היינו למצה ומרור והוא אמר להם דכינו דהתייר להם מצה ומרור א"כ הוי רק ק"ד א"כ ממילא פנונת התורה החי' עצמה משה דע"ד פן הקדישו ישראל פסחיהו.

ועפ"ז א"ש מה דמבואר ברמב"ם הק"פ פ"ד הל' י"א וז"ל עצים של צליית הפסח בפסח וכן מצה ומרור הואיל והן מכשיירי הפסח הרי הם פסח ואם לקח ממעות הפסח ממי ששנה אותן עמו כדי למנותן עמו במצה ומרור או להיות לו חלק בעצים שצולה בהן הרי המעות חולין עכ"ל.

ונה קשה ההבנה למאד פמבואר בלח"מ ז"ל שם ולדברינו א"ש דהרמב"ם אתי לאשמעינן דבר חדש לפמ"ש עיקר היתר בשויר הוא משום דבלא"ה לא הוי רק קדושת

דמים שְׁהָרִי יִלְקַח מִמֶּנּוּ לְצִוְרָף מִצָּה וּמְרוּר וּבִק"ד מְהִי תִנְאִי וּא"כ אִם בְּאַמַּת כָּבֵר לְקַח זֶה שְׁהִפְרִישׁ דְּמֵי פִסְחוֹ לְקַח מִמְעוֹת זֶה וְהִמְנָה עִמּוֹ בְּמִצָּה וּמְרוּר וּמִלְבֵּד זֶה הִמְנָה עִמּוֹ בְּפִסְחוֹ וּא"כ לְכַאוֹרָה זֶה הִמְעוֹת הֵנִי לְהִיּוֹת כְּלוּלָה קְדוּשׁ פִּינּוּן דָּאִין בּוֹ שׁוּם שִׁיּוּר דְּכִבְרָ לְקַח לְצִוְרָף מִצָּה וּמְרוּר וּא"כ הַשִּׁיּוּר הוּא גּוּף הַקְּדוּשָׁה לְכֵן הִפְסַח כָּבֵר נִפְשֵׁט הַקְּדוּשָׁה מִשְׁנִיָּהֶם דְּהָא כָּבֵר מִבֵּין הִמְנָה וְהִמְנָה לְקַחוּ מִצָּה וּמְרוּר וְהַמּוֹתֵר בֵּין הַק"פ וּבֵין דְּמֵי הִפְסַח הוּא קְדוּשָׁה מִמֶּשׁ וּבִמָּה יוֹתֵר הִמְעוֹת עוֹד שֶׁל גּוּף הִפְסַח וּלְזֶה אֲשַׁמְעִינּוּ הַרְמַב"ם ז"ל דְּאֵפ"ה מוֹתֵר דְּמִצָּה וּמְרוּר כּו' הַפֶּל בְּגוּף אֶחָד וְלָכֵן עֲדִינּוּ לֹא נִפְקָא מִדִּין ק"ד דְּזֶה הִמְעוֹת שְׁנָתָן עַל מִצָּה וּמְרוּר הֵנִי כְּנָתָן עַל הִפְסַח וְהַשִּׁיּוּר בְּמִקּוּמוֹ עוֹמֵד וְהֵנִי רַק ק"ד וּמְהִי בִּי שִׁיּוּר וּז"ב.

ועפ"י"ז א"ש דְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּאִיסוּרֵי מִזְבַּח הַנֶּזֶל דְּהִנֵּה כָּבֵר הַקְּשׁוֹ עַל הַרְמַב"ם ז"ל דְּפִסְק כְּרִיָּה"ג דְּקַדְשִׁים קָלִים מִמֵּין בְּעֵלִים וְלָמָּה פִּסְק הַמּוֹכֵר עוֹלָתוֹ וְשִׁלְמֵי לֹא עֲשֵׂה וְלֹא כְּלוּם. וּא"ש דְּהִנֵּה קֶשֶׁה לְכַאוֹרָה דְּהָאִיף נוֹכַח כָּלֵל לֹמֵר לְרִיָּה"ג מוֹתֵר לְמַפְנֵי שִׁלְמֵי הֵלֵא עַל הַנּוֹדֵר וְהַנּוֹדֵב לְהַקְרִיבוֹ מִשׁוּם מוֹצֵא שְׁפָתַיָּה תִּשְׁמָר וְחֲטִיב בּב"ת וְהָאִיף יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שְׁמוֹתָר לְמוֹכְרוֹ וְרֵאִיתִי לְהַמְקִיָּה בְּקַדוּשֵׁי פֶתַח לְחֵלֶק דְּבַחֲטִיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ גַּם לְרִיָּה"ג אֵינּוּ מְכוּר וְרַק בְּאֵינּוּ חֲטִיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ דָּאִין מוֹתֵר לְמוֹכְרוֹ וּלְפַע"ד לֹא יַדְעִיתִי לְחֵלֶק דְּנֵהִי דְּאֵינּוּ חֲטִיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ אֲבָל וְדָאִי דְּכוּפִין אוֹתוֹ לְהַבִּיאוֹ לְהַקְרִיב כְּמִבְּאָר בּר"ה בַּתְּחִלָּתוֹ וּא"כ גַּם בְּאֵינּוּ חֲטִיב בְּאַחֲרֵיּוֹת מ"מ אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְמוֹכְרוֹ רַק הַב"ד יִכְרִיחֵנוּ לְהַקְרִיבוֹ וּבְלֹא זֹאת אֶתְפַּלֵּא הָאִיף יוֹכַח לְמוֹכְרוֹ וּמִשְׁמַע דְּמֵי שְׁחֲטִיב שְׁלָמִים אוֹ תוֹדָה אוֹ פִּסְח לְרִיָּה"ג מוֹתֵר לְקַח קֶרְבֵּן שְׁהִפְרִישׁ חֲבִירוֹ וְזֶה דְּבָר שֶׁא"א לֹמֵר הָא דְּבָר שְׁבַחוּבָה אֵינָּה בָּאָה אֲלֵא מִן הַחֻלִּין כְּמִבְּאָר מַגְזֵה"כ וּא"כ הָאִיף יוֹכַח זֶה לְפִטוֹר חוּבָה מְדָבֵר הַקְּדוּשׁ נֵהִי שְׁמַקְרִי מְמוּנָא אֲבָל עכ"פ הוּא דְּבָר קְדוּשׁ וְלֹא חוּלִין וְדְּבָר שְׁבַחוּבָה אֵינּוּ בָּא רַק מִן הַחֻלִּין וְלְזֶה לְפַע"ד לֹא עָלָה מְעוֹלָם עַל הַדַּעַת דְּלְרִיָּה"ג רִשְׁאֵי לְמַפְנֵי ק"ק רַק לְפִי מָה שְׁמִבְּאָר (בְּעֶרְכִּין) [בַּתְּמוּרָה דָּף ל"ב ע"א] גְּבִי מִתְּנִי דְּמַקְדְּשֵׁי אוֹתוֹ הַקְּדֵשׁ עֵילוּי דְּגַם עַל קְדָשִׁים חָל הָעֶרְף וְגַם אִם הַקְּדֵשׁ הָעוֹלָה לְבָה"ב קְדָשׁוֹ קְדוּשַׁת דְּמִים מוֹסִיף עַל קְדוּשַׁת הַגּוּף שְׁבָה וּבס"ד שֶׁם דִּישׁ בָּהּ עַל הַגּוּף עֲנִין קְדוּשָׁה לְדְּמֵי בַה"ב וְרַק הַש"ס מְסִיק שֶׁם ע"ב] דָּאִין לָהּ אֲלֵא עֵיכּוּב גּוֹזְבְּרִין וּלְפָי' הַתּוֹס' ז"ל שֶׁם הֵינּוּ שְׁמַקְרִי חוֹב עַל הַמְעַרְיָה אֲבָל לֹא עַל גּוּף הַבְּהֵמָה פִּינּוּן דְּהוּא קְדוּשׁ בְּקְדוּשַׁת הַגּוּף וְרַק עֵיכּוּב הַגּוֹזְבְּרִין שְׁהַגּוֹזְבְּרִין שֶׁל בַה"ב מְעַכְבִּין עַל הַכְּהֵנִים שֶׁלֹּא יִקְרְבוּ הַקְּרָבָן עַד שִׁישְׁלָם וְאִם אֵינּוּ רוֹצֵה מוֹכְרִין אוֹתוֹ בַּט"ה הֵינּוּ כְּמָה אָדָם רוֹצֵה לְתַת שְׁיַקְרִיבוּ הַקְּרָבָן בְּעִבּוּרוֹ אַעפ"י שְׁאֵינּוּ חֲטִיב בְּקָרְבָן רַק שְׁנִקְרָא שְׁמוֹ בְּלֵבֵד וְזוֹ מְקָרִי ט"ה כְּמִבְּאָר שֶׁם בְּמִשְׁנָה וְש"ס וּא"כ לְפ"ז בְּקַדְשִׁים קָלִים אֲלִיבָא דְרִיָּה"ג יוֹכַח לְמוֹכְרָם הֵינּוּ לֹא לְחִלוּטִין שְׁיַקְרַב עַל שֶׁם אַחֲרִים רַק מְכִירָה בַּט"ה כְּמָה אָדָם רוֹצֵה לִיתֵן אַעפ"י שְׁאֵינּוּ רִשְׁאֵי כְּלוּמֵר שְׁאֵינּוּ חֲטִיב בְּקָרְבָן זֶה וְכְמִבְּאָר גְּבִי קְדָשִׁי קְדָשִׁים וְרַק בַּק"ק וְכֵן לְרַבְּנָן אֲפִי בְּקַדְשִׁים קָלִים אֵין לוֹ בְּמְכִירָה זוֹ רַק ט"ה וְאֵינּוּ רַק עֵיכּוּב לְגוֹזְבְּרִין מְדַרְבְּנָן אִיף לְרִיָּה"ג דַּס"ל קְדָשִׁים קָלִים מְקָרִי מְמוּנָא לְעַנְנֵי מְעִילָה וְכַדוּמָה מְמִילָא ע"י מְכִירַת בַּט"ה זוֹ יֵשׁ לוֹ לְמַפְנֵי בְּגוּף הַקְּרָבָן וְחָל הַמְכִירָה עַל גּוּף הַקְּרָבָן פִּינּוּן שְׁמִמוּנָא הוּא וְנֵהִי שְׁאֵסוּר לְמוֹכְרָה לְאַחֲרִים לְחִלוּטִין מִטַּעַם שְׁכַתְּבָנוּ לְעֵיל מִטַּעַם נָדָר עכ"פ ט"ה זוֹ שְׁפִיר חָל עַל גּוּף הַבְּהֵמָה שְׁמַקְרִיבָה עַל שֶׁם הַמּוֹכֵר לֹא שִׁיָּהִי הַקְּרָבָה לְשִׁמָּה דְּזֶה אִסוּר לְשַׁנּוֹת שֶׁם הַבְּעָלִים רַק לְשֶׁם מִצְוָה וְכְמִבְּאָר גְּבִי עוֹלָה

במשנה הנ"ל ואף לריה"ג הוי זה מכירה גמורה ולרבנן פיון דטה"נ א"מ גם זו לא מהני
פלל ורק בהקדש לבה"ב הב"ד מוכרין בטה"נ אבל המקדיש עצמו אין לו למכור פיון
שאינו שלו ורק בהקדש קרבן לבה"ב או בערכו עליו דחגיל מגזה"כ אבל מכירה לא
שינה בו אפי' לטה"נ שבו פיון שאינו שלו ולריה"ג מהני שפיר מכירה לטה"נ עכ"פ פיון
דממונא הוא וז"ב לפע"ד וא"כ לפ"ז א"ש דברי הרמב"ם הנ"ל דהל' א"מ דהנה קשה
לכאורה דהאף מתרץ ר' אושעז'י הא דממנה זונה על פסחו דאתי פרבי דלוקח לו חלוק
ומ"ה חל עלה איסור אתנן וקשה לכאורה הא מבואר דפסח שנדחה מלהקריבו תורת
שלמים עליו או שירעה ויביא בדמיו שלמים וא"כ פיון שנגאסר משום אתנן שוב אינו
ראוי רק לשלמים ואינו ממונא ואינו ראוי ליקח פלום וא"כ ממילא לא חגיל האתנן דהא
אינו נותן לה פלום דזה האתנן ראוי רק לשלמים ושלמים הוא של גבוה ואינו להבעלים
פלל לרבנן דריה"ג וא"כ על מה יחול האתנן ואמרתי דזה תלי' בזה לפי מה
דמבוארבב"ש הל' גיטין [קמ"ג סקל"א] על הא באם מתנה ע"מ שלא תנשא לאבא
ועברה ונשאה דהגט קיים דלא עברה על התנאי דזה אינו נישואין פלל פיון דלא תפסי
בה קדושין של האב אבל במתנה שלא תנשא לזה ועברה ונשאה הגט בטל ואסורה לכל
אדם והקשה הב"ש ז"ל דס"ס גם בע"מ שלא תנשאי לפלוני אם עברה הגט בטל וא"כ
אין קדושין תופסין בה ולא הוי נישואין א"כ לא עברה על התנאי דזה לא הוי נישואין
כמו בנשאת לאבי' ומתירץ פיון דבאבא בלא"ה בלתי התנאי אינו תופסין הקדושין שפיר
מקרי לא עברה התנאי דזה לא הוי נישואין פלל אבל בע"מ שלא תנשאי לפ' דקדושין
תופסי' בה ורק משום התנאי שעברה עלה הוי א"א למפרע בטל הקדושין וא"כ ע"כ
צריך אמה לומר דהגט בטל כדי שיבטלו הקדושין והנשואין של אותו פ' וא"כ כבר בטלה
והלך הגט את"ד הב"ש ז"ל וא"כ לפ"ז נוכל לומר דהכא גבי אתנן תלי' בזה אם אמרינן
דפסח בשאר ימות השנה א"צ עקירה לפי פי' המפרשים וכ"נ מפשטת הסוגי' דפסח כל
תורת שלמים עליו בסתמא ורק אם ראוי לפסח בזמנו אזי סתמא לשם פסח קאי אבל
אם אינו ראוי אפילו בזמנו לשם שלמים קיימו יעו"ש בצל"ח שכ' פן להדי' ולמ"ד דפסח
בשאר ימות השנה בעי עקירה משום דסתמא קאי לא לשם שלמים עד שיקדשנה
לשלמים א"כ זה הוא הנ"מ דלמ"ד דסתמא קאי לשלמים א"כ ממילא בנתן לאתנן דאז
קאי ממילא לשלמים דאינו ראוי לפסח ונשאר על מה שהי' עד הנה סתמא לשלמים כ"ז
שאינו ראוי לפסח וא"כ ממילא לא יוכל לחול איסור אתנן דהא אינו שלו דהוא שלמים
אבל למ"ד דס"ל דבעי עקירה וכ"ז שלא נעקר שם פסח עלה שפיר חל איסור אתנן דהא
ע"ע שם פסח עליו והוי ממונא דראוי ליקח חלוק ושפיר חל איסור אתנן ואי משום דכיון
דנגאסר וצריך ע"כ לעקור שם פסח ויהיו שלמים ולא יהי' לו (שם) [שוב] חלק זה מ"מ
פיון דמה שצריך לעקור שם פסח הוא משום שנגאסר משום אתנן א"כ כבר נאסר ובמה
יותר וכמו שאמרנו שם בגט וא"כ לפ"ד הרמב"ם ז"ל שפסק דפסח לא צריך עקירה
ומסתמא (לשמו) [לשלמים] עומד כמו שמכריע פן בצל"ח הנ"ל וא"כ שוב ממילא
באוסרו לא חל עליו האתנן דהא על שלמים לא חל האתנן וסתם פסח לשלמים קיימי
אבל ר"א דמוקי להברייתא (דנדרף) [דנדר] היינו למאן דס"ל דבעי עקירה וא"כ שפיר
חל איסור אתנן ולנה צריך קרא (דנדרף) [דנדר] פרט לדבר הנדור ודו"ק: סימן ל הנה
מה שכתב [מו"ח הברוך טעם בדין עדל"ת פ"א] ראיה לדברי פר"ת דא"צ בעידני' ממש

ממס' ביצה [דף ח' ע"ב] דאמרין הא ל"ק בעידנא דכתיש מכסה אעפ"י שנונדאי לא נכסה ממש בשעת הפיתוש עכ"ל.

ולפ"ד ל"ד פלל דהתם במיתת ב"ד דמייירי הרשב"א [ביבמות דף ו'] דהמצנה היא והומת וא"כ שפיר קאמר הרשב"א ו"ל דאילו בשעת ההבערה ובנישול דאז עדיין לא נתקנים והומת שהיא המצנה אבל בכיסוי נדאי המצנה אינו רק שיפזר עפר על הדם וממילא יהי נכסה וא"כ בשעת מעשה הכתישה שכותש ע"ג הדם מקנים המצנה דנכסהו ולפ"ד זה פשוט וגם דברי הגמ' יש ליישב שם בפשיטות דמקשה הא ל"ק דבעידנא דכתיש מכסהו אלא הא קשיא הא יו"ט עשה ול"ת די"ל דזה פוננתו דהנה לכאור' קשה פיון שיש עשה לפנינו בנדאי וכי מספק דלמא יכתוש יבטל המצנה ואי תימא דרבנן גזרו פן כמו בשופר וכיוצא זה נדאי ליתא דהיכן מצינו שגזרו פן גבי פיסוי ויענין בר"ן ר"ה [רפ"ג] שאין שייך לגזור רק בשופר ולולב יעו"ש: אוכלם פשוט הדבר אם הי' פאן בנדאי עשה הי' שייך לומר וכי מספק תבטלנו אבל לפי דעת הרמב"ם ו"ל [ה"ש פי"ג הי"ט] שכ' דעשה ול"ת דוחין העשה וא"כ יש פאן ממילא ספק אם יש פאן עשה דדלמא יכתוש ואז העשה ול"ת דיו"ט דוחין העשה ולא יהי' פאן עשה כלל אמנם זה פשוט דבעינן בעידנא וע"כ לא הי' יכול הגמ' מתחלה להקשות יו"ט הוי לי' עשה ול"ת די"ל פיון דיש פאן עשה ברור לכסות ומספק דלמא [יכתוש] באים לבטלו אל תבטל נדאי מפת ספק ואי דאם יכתוש ליכא עשה כלל ז"א דהא אינו בעידנא והלאו כבר עבר והעשה יקנים אח"כ ולא הוי בעידנא שידחה הל"ת ועשה לעשה דכיסוי ולכן פריה הגמ' מקודם [דלא הוי בעידנא וכיון דמתרץ דהוי בעידנא שפיר פריה א"כ יו"ט עשה ולא תעשה] ולפע"ד נראה ליישב קו' פ"י בביצה [דף ז' ע"ב] שמקשה על רש"י שפירש [בדף ז' ע"ב] מדמצריה ר"י דקר נעוץ ש"מ דטעמא דב"ש לא משום דעשה דחי לל"ת ומקשה הפ"י דלעולם טעמא דמתני' משום דדחי העשה לל"ת ואפ"ה חפירה אסורה דלא הוי בעידנא אבל כתישה שרי דהוי בעידנא יע"ש ולפעד"נ דהנה לכאורה קשה הא גומא הוי מלאכה שא"צ לגופא ולמה אסור לחפור אף י"ל דס"ל כמ"ד בשבת (ק"ז) [ק"ו] דמצנה מחשבו לצריכה לגופא ולפי' אסור וא"כ ל"ק קו' הפ"י ו"ל דכיון דאין האיסור מדאורי' רק משום המצנה א"כ דחי העשה לל"ת דהוי כמו בעידנא דזולת המצנה ליכא ל"ת כלל ומש"ה פירש"י ו"ל שפיר דר"י ע"כ ל"ל משום דחי לפ"ז קשה מאי מתרץ הגמ' כדר"א ופי' התוס' [דף ח' ע"א] משום מלאכה שאצ"ל הא המצנה אחשבי' לצריכה לגופא וי"ל עפ"י מאי דאקדים מה דקשה בהאי סוגי' דאמר ר"י והוא שיש לו דקר נעוץ ופירש"י דהוי חפור ועומד והקשה הגמרא והא בעי כתישה ומתרץ בעפר תחום ומקשה הא עביד גומא ומתרץ כדר"א דאמר החופר גומא וא"צ אלא לעפרה פטור והנה הסוגי' תמוה למאד פיון דלפירש"י ו"ל דקר נעוץ הוא משום חפירה וכיון דלסברת המקושן דגם בדקר נעוץ איכא חפירה תיכף הוי לי' להקשות דקר נעוץ נמי איכא חפירה ואמאי הפסיק בקו' דבעי כתישה וכשמתרץ לו בעפר תחום אז הקשה הא איכא גומא והא ליכא למימר דבעפר תחום יש יותר גומא גם דאיכא דקר נעוץ מבעפר קשה דלפי פי' התוס' לא מייירי בתחום לגמרי כמבואר למענין גם קשה פיון דמותר בדקר נעוץ משום דר"א ה"ל בלא דקר נעוץ יהא מותר מה"ט והנה הרא"ש פי' הטעם משום מוקצה וזה לכאורה אין לו שום קמז בגמ' ובפרט לפי רש"י שפי' בהדיא משום חפירה ולכן נראה לתרץ דהנה באמת

קִשָּׁה לְפִי דְבָרֵי הַמַּגֵּ"א [שִׁ"א וְתַצ"ח] דְּמוֹתָר לְשִׁלּוֹף בְּשִׁבְתָּ דְקָר נְעוּץ בְּמִקּוּם דְּלֹא שִׁינָה אֲשׁוּוּיֵי גְנוּמוֹת וְאָסוּר לְתַחֲנוּב דְּעוֹשֶׂה גְנוּמָא א"כ מֵאֵי פְרִיף הַגְמָ' הָא עֲבִיד גְנוּמָא הָא מוֹתָר לְהוֹצִיא דְבָר הַתְּחוּב גַּם שְׂמִיתְעַבַּד גְנוּמָא וְכוּן מְבוֹנָר בְּהַדְלָ' בְּשִׁבְתָּ [דָּף קי"ג] שְׂמוֹתָר לְהוֹצִיא הַעֲמוּדִים וְלִכְוֹן נ"ל דְּהֵנָּה הַטַּעַם שְׂמוֹתָר לְהוֹצִיא וְאָסוּר לְתַחֲנוּב הוּא כְּפִי דְבִאֲמַת מְלָאכָה שְׂאֲצָ"ל מוֹתָר מֵה"ת וְהִיכָא שְׂיִישׁ עוֹד צַד הִיתָר מוֹתָר לְכַתְחִילָה כְּמִבְּוֹנָר בְּשַׁע"מ הַל' יו"ט וְהֵנָּה בְּהַתְחִיל בְּמְלָאכָה בַּע"ש וְגַמְר בְּשִׁבְתָּ אֵינוֹ רַק מְדַרְבְּנָן וְא"כ מְלָאכָה שְׂאֲצָ"ל ג"כ דְּרַבְּנָן וּבְצִירוֹף תְּרַנְוִיָּהּ מוֹתָר לְגַמְרֵי אִפִּי מְדַרְבְּנָן מִש"ה מוֹתָר לְהוֹצִיא מִשׁוּם שְׂהַמְלָאכָה הַתְּחִיל מַע"ש וּבְצִירוֹף דְּהוּי מְלָאכָה שְׂאֲצָ"ל אָף לְשִׁמוּאֵל דַּס"ל בְּשִׁבְתָּ דְּבַבּוֹנָה חִיִּיב מִשׁוּם מְכָה בְּפִשִּׁיט וְא"כ בְּגוּמָא דְּהוּא (בְּשִׁבְתָּ) [בְּבִית] מִשׁוּם בּוֹנָה יֶאֱסוֹר מִשִּׁים מְכָה בְּפִשִּׁיט דְּזֵה נְגַמְר בְּשִׁבְתָּ וְלֹא הוּי רַק מְלָאכָה שְׂאֲצָ"ל וְלָמָּה יְהֵא מוֹתָר לְהוֹצִיא הַעֲמוּדִים לְוִלָּא הַטַּעַם דְּאֲשׁוּוּיֵי גְנוּמוֹת אָף דַּז"א דְּהַדְבָר פְּשׁוּט כִּינוֹן דְּהוּי מְלָאכָה שְׂאֲצָ"ל לֹא שְׂיִינָה כְּלָל לְקָרוֹן בְּשִׁם מְכָה בְּפִשִּׁיט דְּזֵה נְקָרָא רַק עַל גְמַר מְלָאכָה אֲבָל זֵה דְּאֵינוֹ מְלָאכָה כְּלָל לֹא שְׂיִינָה שֵׁם מְכָה בְּפִשִּׁיט וְל"ד לְמְלָאכָה שְׂאֲצָ"ל גַּם דְּמוֹתָר מֵה"ת אָסוּר מְדַרְבְּנָן דְּהוּי עֲלָה שֵׁם מְלָאכָה רַק דְּהוּא א"צ לִי מִש"ה אָסוּר עַכ"פ מְדַרְבְּנָן אֲבָל מְכָה בְּפִשִּׁיט וְדָאֵי לֹא שְׂיִינָה כִּינוֹן דְּאֵין מְלָאכָה כְּלָל וְזֵה בְּרוּר לְמַבִּין וּמִש"ה מוֹתָר לְהוֹצִיא דְּלִיכָא רַק הַבְּנִין מִהַגְנוּמָא דְּהוּי בְּבִית מִשׁוּם בּוֹנָה וְזֵה הַתְּחִיל מְבַעֲרָב וּמִש"ה בְּצִירוֹף מְלָאכָה שְׂאֲצָ"ל מוֹתָר וְהֵנָּה לַפ"ז א"ש הֵכָא דְּהוּי מְצוּנָה וְאַחֲשָׁבָה רַחֲמָנָא לְמְלָאכָה הַצְּרִיכָה לְגוּפָא שְׂיִינָה עַלִּי מְכָה בְּפִשִּׁיט וְא"כ גַּם לְהוֹצִיא אָסוּר וַעֲפ"ז א"ש מֵהַמְקַשָּׁה מְקוּדָם הָא בְּעֵי כְּתִישָׁה דִּי"ל דְּגַם הַמְקַשָּׁן יַעַד דְּהוּי מְלָאכָה שְׂאֲצָ"ל וְרַק דְּאֵעֲפִי"כ לַר"י אָסוּרָה מְלִשְׁחוּט לְכַתְחִילָה כִּינוֹן דְּאֵיכָא אִיסוּרָא מְדַרְבְּנָן וּמִש"ה לֹא מְצִי לְהַקְשׁוֹת תִּיכְרָף הָא גַּם אִם אֵיכָא דְקָר נְעוּץ אֵיכָא גְנוּמָא הָא לִיתָא דָּאֵם נְעוּץ מַעִיו"ט מוֹתָר לְהוֹצִיא כְּמוֹ בְּעֲמוּדִים שְׂמוֹתָר לְהוֹצִיא וְאֵי דְּהֵכָא הוּי מִשׁוּם מְכָה בְּפִשִּׁיט מִשׁוּם דְּהֵיא מְלָאכָה הַצְּרִיכָה לְגוּפָא דְּהַמְצוּנָה אַחֲשָׁבִי זֵה לִיתָא דְּאֵפְתִי לֹא רָאוּי' כְּלָל לְמַצּוֹנָה עַד שְׂיִכְתוּשׁ וְלִכְרָף מְקַשָּׁה מְקוּדָם הָא בְּעֵי כְּתִישָׁה וְכִינוֹן דְּמַתְרַץ לִי בְּעַפְרָ תְּחוּז דְּרָאוּי' תִּיכְרָף לְכִיסוּי א"כ הַמְצוּנָה אַחֲשָׁבִי לְצְרִיכָה לְגוּפָא שׁוּב הוּי מִשׁוּם מְכָה בְּפִשִּׁיט גַּם בְּדְקָר נְעוּץ חִיִּיב מִשׁוּם גְנוּמָא וְלָזֵה מְתַרְץ לִי כַּדְרָא וְכַפְלִי רַש"י מִשׁוּם מְקַלְקַל וְלָזֵה לֹא אַחֲשָׁבִי הַמְצוּנָה כְּמִבְּוֹנָר בְּשִׁבְתָּ [דָּף הַנ"ל] וּמִש"ה מוֹתָר דְּהוּי תְּרַתִּי מְלָאכָה שְׂאֲצָ"ל לְגוּפָא וּמְקַלְקַל וְאֵי תִימָא הַמְצוּנָה אַחֲשָׁבִי כְּצְרִיכָה לְגוּפָא זֵה לִיתָא כִּינוֹן דְּמִשׁוּם מְקַלְקַל פְּטוּר וְלִיכָא שֵׁם גְמַר מְלָאכָה מֵאֵי מְכָה בְּפִשִּׁיט שְׂיִינָה וּמִש"ה לֹא [הוּי] עֲלָה שֵׁם מְלָאכָה כְּלָל וּמוֹתָר אֲבָל לְתַפּוֹר לְכַתְחִילָה נְהִי דְּהוּי מְקַלְקַל מ"מ לִיכָא רַק מְקַלְקַל לְחוּד דְּאָסוּר עַכ"פ מְדַרְבְּנָן דְּמִשׁוּם מְלָאכָה הַצ"ל הַמְצוּנָה אַחֲשָׁבִי וּמִש"ה אָסוּר לְכַתְחִיל לְחַפּוֹר רַק כִּי אֵיכָא דְקָר נְעוּץ וְדו"ק.

וּי"ל לָזֵה כִּינוֹן רַש"י מִשׁוּם בּוֹנָה וְלֹא כִּי גַם בְּשַׁע"ה מִשׁוּם חוֹרֵשׁ דְּבַחְרִישָׁה לֹא שְׂיִינָה מְכָה בְּפִשִּׁיט וְהִי מוֹתָר בְּדְקָר נְעוּץ וְדו"ק וַעֲפ"ז מְתוּרְץ דְּבָרֵי הַרְשָׁבִי"א ו"ל שְׂפִסְק דָּאֵם אֵין לֹא רַק דְקָר נְעוּץ וּמוֹקְצָה שְׂיִוְתָר טוֹב לְכַסּוֹת בְּמוֹקְצָה מְבַדְקָר נְעוּץ דְּאֵיכָא עֲלָה שֵׁם חַפְרִיהָ וְהָא עֲלִיו דְּבַגְמ' אֲמַרִּינוּ אֵיכָא דְּפְרִיף אֵי מִשׁוּם גְנוּמָא וְדָאֵי נְמִי אֵלָא כַּדְרָא סָפַק נְמִי אֵלָמָא דְּמוֹתָר לְחַפּוֹר מִשׁוּם סָפַק כִּיסוּי וְאֵלוּ מוֹקְצָה מְבוֹנָר לְהַדְיָא שְׂאָסוּר וּלְכַמ"ש א"ש דְּבִאֲמַת בְּגוּמָא הוּי מְלָאכָה שְׂאֲצָ"ל וּמְקַלְקַל שְׂמוֹתָר לְכַתְחִילָה לַפ"ד שַׁע"ה מ

שְׁהִבְאֵתִי וְרַק לְמִצְוֵה אָסוּר מִשׁוּם דְּהִמְצָנָה אַחֲשָׁבִי לְצָרִיכָה לְגוּפָא וּמִשׁ"ה אָסוּר מְדַרְבְּנָן עַכ"פ לר"י וְכַנ"ל וְא"כ בְּדָקָר נְעוּזִין מְוֹתֵר פִּנ"ל אִף עַכ"פ אֵיפָא עֲלֵה שְׁם חֲפִירָה וּבְמִקְצָה לֵיכָא שׁוּם רְמִז לְדְאוּרֵיִתָא ס"ל לְהִרְשָׁבִי אִדְעָדִיף לְכִסּוֹת בְּמִקְצָה דְלֵיכָא בִי רְמִז מְלֵאכָה לְדְאוּרֵיִתָא אֲבָל בְּחִפְרָה נְהִי דְהוּא מְקַלְקֵל וּמְלֵאכָה שְׂאֲצָ"ל מ"מ [הַגוֹי] עֲלֵה שׁוּב רְמִז מְלֵאכָה דְאוּרֵיִתָא פְּמִבּוֹאֵר בְּדַבְרֵי הַרְשָׁבִי אֲמַנְם כ"ז בְּנוּדָאֵי אֲבָל בְּסַפֵּק יוֹתֵר טוֹב לְכִסּוֹת בְּדָקָר נְעוּזִין מְבִמְוֹקְצָה דְבְדָקָר נְעוּזִין מִמ"נ אִם חֵיִיב לְכִסּוֹת הַתִּירוּ בְּדִיעְבַד כַּדֵּר"א גַּם דְאֵיכָא רְמִז חֲפִירָה וְאִם הַפּוֹי פְּטוּר מִכִּיּוֹסֵי א"כ לֵיכָא אַחֲשָׁבִי דְהִמְצָנָה וּמִמִּילָא מְוֹתֵר בְּדַבְרֵי שְׁעָה"מ אֲבָל בְּמִקְצָה אָסוּר דְדִילְמָא הוּא פְּטוּר מִכִּיּוֹסֵי וּמִטְלֵל מְוֹקְצָה שְׁלֵא לְצוֹרֵף וְדו"ק: סִימָן לֹא מַה שֶׁהַק"ל עַל הַרְשָׁבִי אִדְכ' בַּח' יְבָמוֹת [דָּף ו'] דְמִיתַת ב"ד לֹא הָיָה בְּעֵידָנָא מַה שְׁנוֹתָן הַפְתִּילָה לְתוֹף פִּיּו דְהִבְעֵרָה וְהִבְיָשׁוּל בָּא מְקוֹדֵם וְהַשִּׁיג עֲלֵי [מו"ח ז"ל] בַּעַה"מ [ס' בְּרוּךְ טַעַם] מִבִּיצָה דְאֲמַרִּינוּ בְּעֵידָנָא דְכַתִּישׁ מְכַסֵּה אֶלְמָא אַע"ג דְלֵיכָא בְּעֵידָנָא מִמֶּשׁ שְׁקוֹדֵם שְׁנִכְסָה הַדָּם לֹא מְקַיֵּים הַמִּצְוָה מ"מ קָרִי לִי הַש"ס בְּעֵידָנָא וְדִלָּא פְּרִשְׁבִי"א ז"ל וּלְפַע"ד ל"ד דְהִתְתֵּם הַמִּצְוָה שְׁיִכְסָה וְתִיכְף בְּשַׁעַת הַפִּיזוּר הָעֶפֶר מְקַיֵּים הַמִּצְוָה דְמַה שְׁנִכְסָה אַח"כ מִמִּילָא נַעֲשֶׂה וְעֵיקָר הַמִּצְוָה מַה שְׁמַפְזֵר הָעֶפֶר אֲבָל בְּמִיתַת ב"ד עֵיקָר הַמִּצְוָה הוּא כִּי יִהְיֶה וְגו' וְהוֹמַת עֵיקָר הַמִּצְוָה הוּא שְׁתַּמּוֹת וּבְזָה שְׁפִיר כ' הַרְשָׁבִי"א ז"ל דְכָל כְּמָה דְלֹא מַתָּה לֹא נִתְקַיֵּים הַמִּצְוָה וְדו"ק בְּזָה וְגַם דְבַרֵי הַגַּמ' שְׁמַקְשָׁה בְּמָה דְקָאֵמֵר שְׁם הָא ל"ק דְבְּעֵידָנָא דְכַתִּישׁ מְכַסֵּה אֶלְא יו"ט הָיָה עֲשֶׂה וּל"ת וְכו' מִשְׁמַע דְלוּלֵי סְבַרְת בְּעֵידָנָא לֹא הָיָה קִשָּׁה יו"ט עֲשֶׂה וּל"ת וּלְפַע"ד הַדְבָר פְּשׁוּט דְהִנְהָה לְכַאוּרָה לְפִי סְבַרְת הַרִיב"א ז"ל [בַּתו' חוֹלִין קַמ"א א'] דְעֲשֶׂה דוֹחָה לְל"ת גַּם דְאֵיכָא עֲשֶׂה אַחֲרֵינָא בְּהַדִּי הַל"ת וְלֹא נִשְׂאֵר רַק הָעֲשֶׂה וְא"כ קִשָּׁה מֵאֵי פְרִיף הַגַּמ' יו"ט עֲשֶׂה וּל"ת הָא לְעַנְיָן נִדָּאֵי כִּיּוֹסֵי כִּיּוֹן שֶׁהַל"ת נִדְחָה עַכ"פ בְּנוּדָאֵי (חֶסֶר) [אִיף יְחֶסֶר] עֲשֶׂה בְּרוּר שְׁיִישׁ לְפָנֵינוּ מִצְוֹת כִּיּוֹסֵי מְסַפֵּק דְלָמָּא יְכַתּוּשׁ וַיַּעֲבֹר עַל (הַמְעֲשָׂה) [הָעֲשֶׂה] דִּיו"ט אִף בְּאַמַּת חִלְקוֹ עַל הַרִיב"א ז"ל וּבְפֶרֶט הַרְמַב"ם ז"ל כ' בְּהַדְרָא דְעֲשֶׂה וּל"ת דוֹחָה הָעֲשֶׂה אֶלְמָא דְלֹא פְרִיב"א דְהָעֲשֶׂה נִדְחָה לְגַמְרֵי מְפָנֵי הַל"ת וְנַעֲשֶׂה וּלְפַע"ד אֲשַׁתְּמִיטְתִּי דְבַרֵי הַר"מ הִלְלוּ מִהַגְאֹון נוֹדַע בִּיהוּדָא בְּסוּפּוֹ אִף בְּאַמַּת דְבַרֵי הַר"מ ז"ל הִלְלוּ קִשִּׁין מְאֹד הַאִיף מְצִינוּ שְׁעֲשֶׂה יְדוּחָה עֲשֶׂה וּבְכָל דְוֹכְתֵי אֲמַרִּינוּ מֵאֵי אֲוִלְמִי דְהָאֵי עֲשֶׂה מֵהָאֵי עֲשֶׂה אֲבָל לֹא לְדַחוּתוֹ וְלֹא תַעֲשֶׂה בְּנוּדָאֵי אֵינוֹ דוֹחָה עֲשֶׂה פְּמִבּוֹאֵר בְּכַמָּה דְוֹכְתֵי אִף בְּאַמַּת נְכוֹנִים דְבַרֵי לְמַאֵד לְפִי מֵאֵי דְקִי"ל דְמִצְוָה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה אֵינָה מִצְוָה וְא"כ כִּיּוֹן דְאֵיכָא עֲשֶׂה וּל"ת דְאֲמַרִּינוּ מֵאֵי אֲוִלְמִי דְהָאֵי עֲשֶׂה מֵהָאֵי עֲשֶׂה וְכִיּוֹן דְאָסוּר לַעֲשׂוֹת (הַמְעֲשָׂה) [הָעֲשֶׂה] לְחוּדָה הָיָה מִצְוָה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה וְשְׁפִיר כ' שְׁהָעֲשֶׂה וּל"ת דוֹחִין הָעֲשֶׂה מִשׁוּם דְעֲשֶׂה לְחוּדָה הָיָה מִצְוָה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה אִף הָא קִי"ל דְמִצְוָה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה לֹא מְקַרֵי רַק שְׁבִשְׁעַת הַמִּצְוָה נַעֲשִׂית עֵבְרָה וְא"כ לֹא הָיָה מְצִי הַגַּמ' לְהַקְשׁוֹ יו"ט עֲשֶׂה וּל"ת דְהָיָה אֲמַרִּינוּ הָעֲשֶׂה דוֹחָה הַל"ת וְהָעֲשֶׂה הַשְּׁנִי הָיָה רַק סַפֵּק וּבְנוּדָאֵי אֵלִים מִצְוֹת כִּיּוֹסֵי דְהָיָה מִצְוָה נַעֲשֶׂה וְנִדָּאֵית וְאֵי דְהָעֲשֶׂה לֹא מְקַרֵי עֲשֶׂה מִשׁוּם מִצְוָה הַב"ע הָא לֹא הָיָה אֲתַעֲבִיד מְקוֹדֵם וְהַמִּצְוֹת כִּיּוֹסֵי לְאַח"כ בְּנוּדָאֵי אֲמַרִּינוּ כִּיּוֹן דְעֲשֶׂה דוֹחָה לְל"ת וְגַם הָעֲשֶׂה דִּיו"ט הוּא רַק מְסַפֵּק בְּנוּדָאֵי הָעֲשֶׂה שְׁלִפְנֵינוּ דְמִצְוֹת כִּיּוֹסֵי [בְּנוּדָאֵי] חֶסֶר וְלֹא נִדְחָה לְזָה פְרִיף הָא עֲשֶׂה אֵינוֹ דוֹחָה לְל"ת רַק שֶׁהוּא בְּעֵידָנָא וּבִלְא"ה חֶסֶר לְל"ת וְשְׁפִיר מְסַפֵּק גְּזָרוּ דְלָמָּא יַעֲבֹר עַל הַל"ת

ולא הוּי בְּעֵידָנָא וּכְעֵין שְׁגָזְרוּ בְּשׁוֹפֵר שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ וּמְתַרְץ דְּהַל"ת נִדְחָה דְּהוּי בְּעֵידָנָא בְּשַׁעַת הַפְּיֹסוּי וְא"כ פְּרִיָהּ הַגַּמ' פִּינּוּן דְּהוּי הַכְּתִישָׁה בְּשַׁעַת הַפְּיֹסוּי א"כ הוּי עֲשֵׂה וּל"ת וּנְדָחָה הַעֲשֵׂה לְגַמְרִי וְלִיפָא עֲשֵׂה כָּלֵל וְלֹא שְׁיִיף לֹאמַר דְּאִין לְדָחוּת עֲשֵׂה וְדָאִית פִּינּוּן דְּבִאָמַת אַם יְכַתְּוּשׁ יְדָחָה הַעֲשֵׂה לְגַמְרִי כַּנ"ל וְלֹא יְהִי כָּלֵל עֲשֵׂה וְדו"ק: סִימָן לַב דַּה"ה הִקְרָר וְנִבּוֹן מְשִׁכִּיל וְחָכָם כַּש"ת מו"ה שְׁלוֹם כַּץ נ"י מְכַתְּבוּ הַגִּיעֵנִי וְהַנְּנִי לְהַשִּׁיבוּ עַל קוֹשְׁיֵיתוֹ שְׁהַקְשָׁה בְּמַס' שַׁבָּת עַל דְּבָרֵי הַש"ס שָׁם דָּף קל"ב ע"ב וְנ"ל ל"א מִיֵּלָה דוֹחָה אֶת הַצָּרַעַת מ"ט דְּאֶתִי עֲשֵׂה וְדָחִי ל"ת וּמֵאִי אוֹ אֵינוֹ דְּקֹאֲמַר הַדָּר קֹאֲמַר אֵימַר דְּאֶמְרִי דְּאֶתִי עֲשֵׂה וְדָחִי ל"ת ל"ת גְּרִיָדָא הָאִי עֲשֵׂה וּל"ת הוּא וְמָה אֲנִי מְקַיְיִם יְמוּל בְּשׁוֹר עָרְלָתוֹ בְּזִמְנָן שְׁאִין בְּהַ בְּהֶרֶת ת"ל בְּשׁוֹר וְאֵעִפ"י שְׁיֵשׁ שָׁם בְּהֶרֶת תִּינַח גְּדוּל דְּכַתִּיב בְּהוּ בְּשׁוֹר קָטָן גְּמִי פְתִיב בְּהוּ בְּשׁוֹר בִּינוּנִי מְנַלְן אֲמַר אַבְיִי אֲתִי מְבִינִי עַכ"ל.

וְהַקְשָׁה מֵעַכ"ת דְּלְדָבְרֵי הַתּוֹס' זְבָחִים [דָּף ל"ג ע"ב] שְׁעֲשֵׂה דְּכָרְת דוֹחָה ל"ת וְעֲשֵׂה א"כ לַמ"ל בְּשׁוֹר בְּגְדוּל הֵלֵא בְּלֹא הַעֲשֵׂה דְּכָרְת דוֹחָה עֲשֵׂה וּל"ת אֶת"ק. וְלַפְעַנ"ד אֵינוֹ מוֹצֵא עֲשֵׂה שֶׁל פֶּרֶת בְּגְדוּל דְּהִנֵּה הַרְמַב"ם בַּה"ל מִיֵּלָה פ"א פְּתַב וְנ"ל וְכָל יוֹם יוֹם שְׁיַעֲבֹר עָלָיו מְשִׁיגְדֵל וְלֹא יְמוּל א"ע הָרִי הוּא מְבַטֵּל מ"ע אָבֵל אֵינוֹ חֲיִיב פֶּרֶת עַד שְׁיָמוּת וְהוּא עָרַל בְּמַזִּיד עַכ"ל.

וְא"כ כ"ז שְׁלֹא מֵת אֵין בּוֹ פֶּרֶת כָּלֵל וְע"כ לֹא אֲמַרוּ בִּיבְמוֹת דְּמִיֵּלָה הוּא עֲשֵׂה שְׁיֵשׁ בּוֹ פֶּרֶת רַק לְעֵנִן דְּהוּי פִּירְכָא דְּלֹא גִילוּף מִיָּנִי לְכָל הַתּוֹרָה כְּוִלָּה דְּעֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת דִּי"ל דְּמִיֵּלָה הוּי עֲשֵׂה שְׁיֵשׁ בּוֹ פֶּרֶת הִיָּנוּ צַד פֶּרֶת כְּמִבְּנֹאֵר שָׁם אָבֵל לְעֵנִן שְׁיִדְחָה עֲשֵׂה וּל"ת אֵינוֹ דוֹחָה עֲשֵׂה כְּזוֹ רַק פֶּסַח מ"מ שְׁהוּא אַם לֹא יִקְרִיב יְתַחֲיִיב פֶּרֶת לְכֹן בָּא הַעֲשֵׂה זֹו נְדוּחָה ל"ת וְעֲשֵׂה מִשְׁא"כ בְּמִיֵּלָה גַם אַם לֹא יְמוּל עֲכָשְׁיוֹ וְרַק לְאַחַר זְמַן שְׁתַּתְּרָפָא הַצָּרַעַת ג"כ לֹא יַעֲבֹר עַל אִיסוּר פֶּרֶת א"כ אֵינוֹ דוֹחָה הַעֲשֵׂה לְעֲשֵׂה וּל"ת וְשִׁפִּיר הַנְּצָרָה הַגַּמ' לֹאמַר גְּדוּל דְּכַתִּיב בִּי בְּשׁוֹר.

וְהִנֵּה הַרְאָב"ד ז"ל מְשִׁיג עַל הַרְמַב"ם הַנ"ל וְנ"ל אֵין בְּזָה תְּבָלִין וְכִי מְשׁוּם הַתְּרָאֵת סָפֵק פּוֹטְרִין אוֹתוֹ מִן הַשְּׁמִים וְכָל יוֹם עוֹמֵד בְּאִיסוּר פֶּרֶת עַכ"ל. וּבִאָמַת נְפִלְאִים מְאֹד דְּבָרֵי שְׁכַתְּבַת דְּהוּי הַתְּרָאֵת סָפֵק וְהַכ"מ ז"ל דָּחַק בְּזָה.

גַּם דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל תְּמוּוֹהִים שְׁכ' דְּאֵינוֹ חֲיִיב פֶּרֶת עַד שְׁיָמוּת וְיַעֲנִין בְּכ"מ שְׁמַדְחִיק עֲצָמוֹ לִיֵּיִשֵׁב זֶה וְגַם בְּמֵאִי נְחָלְקוּ הָא לְדָבְרֵי הַכָּל אַם מֶל עֲצָמוֹ קוֹדֵם מוֹתוֹ פְּטוּר מִפֶּרֶת וְאֵם לֹא מֶל כָּלֵל חֲיִיב לְכ"ע וְעִיקַר הַפְּלוּגָתָא לֹא יַדְעָנָא טוּבָא וְנ"מ לְדִינָא.

וְלָכֵן נ"ל שִׁי"ל הַכָּל בְּזָה כְּוִי וּבְזוֹ הַסְּבָרָא פְּלִיגִי דְּהִנֵּה מְבִנְיָר בְּנ"י ב"ק פ"ב וְנ"ל אֲמַר הַהַחֲבֵר וְלִפְנֵי הַרְמ"ה ז"ל נ"ל בְּרוּר דְּמִי שְׁלֹא הַתְּפִלָּל בְּעוֹד שְׁיֵשׁ לוֹ זְמַן לְהַתְּפִלָּל מְפִנִי שְׁפֹבּוֹר שְׁעֵדִין יִשְׁאָר לוֹ זְמַן אַחַר שְׁיִגְמֹר אוֹתוֹ עֵסֵק שְׁהוּא מִתְּעַסֵק בּוֹ וּבִין כְּוִי וּבִין כְּוִי עֲבָרָה לוֹ הַשְּׁעָה שְׁאֵינוֹ נִקְרָא מַזִּיד וּפּוֹשַׁע אֱלֹא הָרִי הוּא בְּכָלֵל טְעָה וְלֹא הַתְּפִלָּל שְׁמַתְּפִלָּל שְׁתִּים לְתַשְׁלוּמִין וְכֹן מִי שְׁנַתְּחִיב לְחַבְרִי בְּשׁוּבָעָה שְׁיִתֵּן לוֹ מְעוֹת יוֹם פְּלוּנִי וְנִזְכָּר בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוּל וְאֲמַר בְּלָבוֹ עֲדִין יֵשׁ לִי פְּנָאִי וְהוֹלֵף לְעֵסֵקִיו וְשָׁכַח עַד שְׁעֵבֵר הַיּוֹם הָרִי זֶה כְּאֵנוּס וּמִיָּהוּ לְעֵנִן תְּפִלָּה יֵשׁ לְחוּשׁ יוֹתֵר מְפִנִי שְׁאֵחֵז"ל לֹא יַעֲמֹד אָדָם לְפָנֵי הַסְּפָר סְמוּךְ לַמְּנַחֵה וְלֹא לְדִין שְׁמָא יַעֲבֹר וְכִינּוּן שְׁזָה אֵינוֹ רְשָׁאִי לֹאמַר אֲנִי אֲעֲשֵׂה וְלֹא אֲעֲבֹר כְּשַׁעוֹשָׁה ה"ה כְּפּוֹשַׁע כֹּן נ"ל עַכ"ל וּמְבִיאוֹ רַמ"א בִּיּוֹד רל"ב.

אולם בש"ע ברמ"א באו"ח מבואר דלא כנ"י בזה נרק דלרמ"ה ז"ל אפי' בתפלה וכה"ג נמי מקרי אונס יעו"ש בסי' ק"ח. והנה הרמב"ם ז"ל סובר דעיקר האזהרה ערל שלא ימול עצמו היינו שעד יום מותו יהי ערל אז חייב פרת והוי כמצנה שיש לה משך זמן לכן אם בסוף הזמן הוי אונס פטור גם שלא מל עצמו הגם שמתחלה הי' יכול לקיים המצנה מ"מ סמך עצמו אסוף ובסוף הוי אונס וא"כ לפ"ז אם לפני הערל הזה לדחות אינה עשה ול"ת בענין המילה אינו דוחה דהא אין ענין פרת עליו עד לבסוף וגם אם לבסוף יהי אונס פטור ואין לה אונס פנה שהוא אונס עפ"י התורה בעשה ול"ת וכיון שעכשיו אין אחריות המילה עליו באיסור פרת רק בעשה גרידא שעובר בכל יום שלא מל אינו דוחה ל"ת ועשה וצריך דוקא בעידנא והראב"ד ז"ל ס"ל פאגודה שפליג על הנ"י ומביאו רמ"א ז"ל שם [ביו"ד] דס"ל דכל מצנה שבמשך הזמן מחויב לעשותו ואם בסוף נאנס חייב על שנתעצל בתחלתו ולכן לדעת הראב"ד ז"ל כיון שהתורה הזהירה וכל ערל וגו' תיכף איסור פרת עליו ואם אפילו יאנס לבסוף חייב פרת על שנתעצל בתחלה וא"כ לעולם עליו איסור פרת ושפיר דחי עשה פנה אפילו ל"ת ועשה אפי' שלא בעידנא ולזה קשה להראב"ד לראורה דהא עכ"פ לא הוי נדאי עשה דכרת דהא אולי יקיים אח"כ לבסוף יהי פטור לזה פתב וכי משום התראת ספק פוטרין אותו היינו גם שהוא ספק עליו מוטל לתמן דהאזהרה חל עליו ולא הוי פהתראת [ספק] דילמא יקיים לאח"כ דזה שייך כלפי ב"ד של מטה דגם אפי' עובר אח"כ בשעת מעשה ספק הוי לעדים אבל בב"ד של מעלה ליכא ספיקא ואם אינו מקיים לאח"כ הגם שקודם הי' ספק נעשה פנדאי אפי' נאנס אח"כ כיון שמתחלה הי' לו פנאי לקיים וא"כ שפיר מקרי עשה שיש בו פרת כיון שעליו רובץ איסור פרת ודו"ק: והנה לפ"ז לפ"ד הרמב"ם ז"ל נדאי ל"ק קושית מעכ"ת דאינו מקרי עשה דכרת ואפי' להראב"ד ז"ל ל"ק דהנה פתבתי דכ"ז לסברתו שחולק על הנ"י הנ"ל וסברת הנ"י היא מוכרחת לכאורה בש"ס ב"ק ועיין בטו"ז י"ד אף י"ל דהאגודה ז"ל ס"ל דגמ' דגיטין שממנו הוציא דין זה כמבואר בט"ז שם בארובה] פליגא אהך דב"ק וא"כ נהי שהראב"ד פסק פהאגודה וכש"ס דגיטין ולא פסתמא דב"ק לא פשיטא לי' להמקשן להקשות לזה פריה אליבא דכ"ע בשלמא בגדול פתיב בשור וק"ל.

אולם עכ"ז נראה דבגדול ליכא פלל עשה דהנה מבואר ברמב"ם ז"ל בהל"מ ובס' המצות שאינו מונה רק מצנה אחת על האב למול משמע דליכא פלל מצנה בגדול הגם דמבואר בש"ס והרמב"ם ז"ל גופא דבכל יום עובר במ"ע מ"מ נ"ל דזה הוא רק עשה בא מלאו דוכל ערל זכר או ממה דהב"ד יזהירו ממילא הוא מוזהר אבל אינה עשה בפ"ע שידחה ל"ת כמו פסח ודו"ק.

וא"כ שוב ליכא נפקות' שפתבתי לעיל בין פלוגת' הרמב"ם ז"ל והראב"ד ז"ל ונראה לי דנ"מ אם הוא בגדר איסור פרת לענין לקוברו בין רשעים גמורים או שיהא מקרי חשוד לאותו דבר דהיינו אם לבסוף הי' אונס במה שלא מל עצמו דלהרמב"ם אינו באיסור פרת דז"ל הר"מ ז"ל הובא לעיל ולהראב"ד הוי כעבר על איסור פרת והוי חשוד ממש עד שיכשר וד"ל.

ד' תצא תרני"ג: סימן לג הרמב"ם ז"ל בהל' עבודת יוה"כ פ"א הל' ז פתב וז"ל היו משביעין אותו עיו"כ ואומרים לו אישי כ"ג אנו שלוחי ב"ד ואתה שלוחינו ושלוח ב"ד משביעין אנו עליה כו' עכ"ל והנה קשה מדוע שינה ממה דאוקמ' בגמ' דאומרי' לו ע"ד הב"ד אנו משביעין אותה וז"ל הגמ' יומא (י"ט ע"א) לימא תינהי תיובתא דר"ה ברי' דר"י דא"ר הונא ברי' דר' יהושע הני פהני שלוחי דרחמנא נהו דא"א שלוחי דידן נהו מי איפא מידי דאנו לא מצינו למעבד ושלוחי דידן מצו עבדי הכי קאמרי לי' משביעין אנו עליה על דעתינו וע"ד ב"ד עכ"ל וא"כ מדוע לא פתב פן הרמב"ם ז"ל והנ"ל דהנה התוס' ד"ה מי איפא מידי פתבו וז"ל תימא דבפ' אין בין המוֹדָר מִיבְעָל לִן הִנִּי פְהִינִים שְלוּחֵי דְרַחֲמָנָא או שְלוּחֵי דִידָן וְקָאֵמֵר ת"ש טוּבָא הֵתָם וּלְבִסּוּף לָא אִיפְשָׁטָא וְאֵמַאי לָא פְשִׁיט לָהּ מִדְר"ה בְּדִר"י דְהָכָא י"ל דְלָא בְעֵי לְמִיפְשָׁט כו' וְלִי נִרְאָה דְלַעוֹלָם פְּשִׁיטָא לִי מִדְר"ה בְּדִר"י דְשְלוּחֵי דְרַחֲמָנָא נְהוּ דְאִי ס"ד שְלוּחֵי דִידָן וְנִקָּא נְהוּ וְלֹא שְלוּחֵי דְרַחֲמָנָא כָּל מִא"מ כו' וְהֵתָם מִיבְעָל לִי אִי שְלוּחֵי דִידָן קָצַת דְהִנָּה לְהוּ שְלוּחֵי דְרַחֲמָנָא וְשְלוּחֵי דִידָן או שְלוּחֵי דְרַחֲמָנָא וְנָהָא לָא מְצִי לְמִיפְשָׁט מִדְר"ה דְאֵפִי אִי שְלוּחֵי דִידָן נְמִי הוּוּ מְקַרְבֵי אַע"ג דְאֵנוּ לָא מְצִינֵנוּ לְמִיבְעָד כִּינֵן דְאֵר שְלוּחֵי דְרַחֲמָנָא נְהוּ עכ"ל וְנָה מְרַפְסֵי אִיגְרֵי חֲדָא דֵא"כ מֵאִי קָשִׁי לִי לְש"ס עַל ר"ה בְּדִר"י מְהָא דְמִתְנִי' דְאֵמְרֵי לִי אֵתָה שְלוּחֵינוּ הָא בְּאֵמַת הוּא גַם שְלוּחֵינוּ אֵפִי לְר"ה בְּדִר"י וְנִקָּא נְמִי שְלוּחֵי דְרַחֲמָנָא אֲבָל שְפִיר יֵשׁ לְקִרְוָתוֹ שְלוּחֵינוּ וְתוּ קָשָׁה בְּגוּף הַסְּבָרָא שֶׁכ' הַתּוֹסֵ' שְהוּא ג"כ שְלוּחֵינוּ וְקָשָׁה לְמֵאֵד דִּמְמ"נ אִם הַפְּשׁוּט בְּסְבָרָא פְדִבְרֵי ר"ה בְּדִר"י דְמִידי דְאִיהוּ לָא [מְצִי] עֵבִיד אִינוּ יְכוּל לַעֲשׂוֹת שְלִיחַ א"כ לָא מְקַרְבֵי שְלוּחֵינוּ כָּלל וּמֵאֵן מְחַלֵּק הַדְּבָר דְלַחֲצֵאִין יְהִי שְלִיחַ וּמֵהֲאִיָּה שְמַעוּ הַתּוֹ לְסְבָרָא זוּ.

ולכן נ"ל בהקדמ' הסוגיא בגיטין (נ"ו ע"ב) וז"ל אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן מהו שלח להו תצא והדבר צריך תלמוד מאי אילימא משום דהוי להו מילי ומספקא לי' אי מילי מימסרן לשליח אי לא מימסרן לשליח והאמר שמואל א"ר הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח ופ' רש"י שם אי לא מימסרן ופסול דהקא מילי בעלמא מסר להו ואינן חוזרין ונמסרי' לסופר ולא דמי למוסר גט לשלוחו שיכול לחזור ולעשות שליח אחר עכ"ל ושם [בגמ'] ואי ס"ל דהאי כתבו פתב ידן היא הא כתב הגט פשר והא"ש הלכה כר"י דאמר מילי לא מימסרן לשליח אמרי אי ס"ל דכתבו פתב ידן הוא נעשה פאומר אמרו ומודה ר' יוסי פאומר אמרו כו' יעו"ש בגמ' והנה בתחלת העיון בסוגיא זו קשה למאד דהנה לפי מה דמבואר בפירש"י ז"ל דמילי לא ניתנו להמסר לשליח אב"ל השליח הראשון בנדאי יכול להעשות אפילו דברים ומילי ודלא כמהרי"ט ז"ל וכמו שפירושו עליו מאה עוקלי וכולם הספימו דהשליח הראשון נעשה אפילו במילי ורק ששליח אחר לא יכול למנות תחתיו דמילי אין פת בהם להיות נמסרים לשליח וקשה ע"ז לפי דברי הריב"ש ז"ל סי' רכ"ח שכ' שם וז"ל ועוד י"ל בדרה אחרת דכי ילפי' שלוחו של אדם פמותו מדכתיב בפסח ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל פמותו ממש ילפינו שהרי קרא השליח בשם כל הקהל ואם [פן] השליח כבעלים לגמרי ובגרושין דלא קרא השליח בשם הבעל אלא שריפה הפתוב מושלח שהבעל יכול לגרש ע"י שליח אצטריף רבוי אחרת לומר שהשליח עושה שליח והשתא לא אצטריף לרבוני בגרושין שהשליח השני יוכל לעשות שליח שלישי ואעפ"י שהדין פן פדאי' בפ'

כל הגט משום דכינן דששא"כ לגמרי פדנפקא לן מפסח הרי גם השליח הב' יהי כמו השליח הראשון לגמרי ויכול למנות גם שליח שלישי וכן לעולם ומדגלי קרא בגרושין שהשליח עושה שליח גם השליח הב' עושה שליח ג' בגרושין כמו בפסח ולא פרכינו מה לקדשים שכן רוב מעשי' ע"י שליח או שכן ישנה במחשבה דגלוויי מילתא בעלמא היא וכינן דנפקי לון מפסח וגרושין שליחות בכל התורה פולה אית לן שהוא כמותו לגמרי והשליח הראשון עושה שליח שני ושני שלישי וכן לעולם במידי דליפא קפיידא אעפ"י שלא פירשו הבבליים לשליח ראשון שיוכל למנות אחר תחתיו עכ"ל אלמא דאפילו אם נימא שאין פח בשליח לעשות שליח אחר מסברא מ"מ מפח כינן דגלי התורה דששא"כ הרי הוא כמו המשלח גופא ויכול לעשות שליח דשלוחו הוי שליח ראשון דהוא גופו כבבליים וכן שליח הב' להג' כמבואר בדבריו א"כ כינן שהשליח הראשון מהבעל לכתוב הגט נהי שהוא מילי מ"מ כינן שהוא גופא נעשה שליח לכתוב ונהרי כמותו בנדאי יכול למנות אחר דהרי הוא שוב לגוף הבעל ממש ונהי כמותו וכמו שהבעל יכול לעשות שליח לכתובה ה"נ השליח שהוא כמותו יכול לצוות לאחר ואינו בכלל מילי שאינם נמסרין לשליח כי לא נמסר כלל דששא"כ וכי גרע מהא דהריב"ש ז"ל דמסברא אמרינן דאינו יכול לעשות שליח אחר כלל דשליחות בכללו אינו בגדר שימסר לשליח אחר אפ"ה כינן שיידעין ששא"כ יכול לעשות שליח אחר דהוי פגוף הבעלים שעושים שליח ראשון ה"נ נימא במילי כינן שהשליח הוא כבעל יכול לעשות שליח שני וצע"ג והנ"ל לומר דזה פוננת הגמ' מילי לא מיימרו לשליח דהנה הפ"י ז"ל הקשה דלמה לי הטעם משום מילי הלא בלא"ה הא הוי עד מפי עד ותירוץ התוס' שתייצו גבי אומר אמרו שהם נעשו שלוחין מפי הבעלים הראשונים ואינם אומרים כלל מפי השלוחים הללו רק שהמה כמו הבעל גופא שעשאם לשלוחים דתירוץ זה של התוס' לא שייך רק באומר אמרו שנתמנו לשלוחים מפי הבעלים אבל במילי שהמה לא נעשו שלוחים רק מפי השלוחים הראשונים הוי עד מפי עד והניח הפ"י ז"ל קוש' זו בצ"ע יעניין בפ' כל הגט בחי' ובאמת לא ראה דברי הרמב"ן ז"ל שם שכ' דאפילו במילי שייך לומר דכינן דהם שלוחי הבעל מה שאומרים השלוחים הראשונים להשניים הוי כמו שהמה שומעים מפי הבעלים דששא"כ יעו"ש נדמי לשליח שמוסר גט בפני עדי קבלה דלאח"כ שנודע שהוא שליח קבלה הוי כמו שהבעל מסר להסופר הגט הגם שאינם יודעים רק מפי עדים אחרים שנתמנו לשליח ולא הוי עד מפי עד שהרי הם יודעים שזה מסר גט וזה נודע לנו שהוי כבעל מחמת שהוא שלוחו ומהני זה כמבואר בהאומר כמ"כ גבי מילי אם אמרינן דמילי מימסרי לשליח אם הי' אפילו לבתר [פן] עדים שהבעל עשאם לשלוחים ממילא הוה העדים האחרים כמו ששמעו מפי הבעלים כינן דשמעו משליחו שהוא כמותו יענין ברמב"ן ז"ל ששפתיו ברור מללו כמ"ש וא"כ לפ"ז כינן דס"ל דמילי לא מימסרי לשליח ולא הוי דבריו כמו שאומר משלחו דהדברים לא [נמסרו] להתמסר לאחר' בשמו וא"כ שפיר לא קשה על הריב"ש הנ"ל דנהי ששא"כ והוי כמו שהוא ממנה שליח לכתוב הגט מ"מ קשה האיך השליח יכול להעיד שפ' מגרש לאשתו פ' הרי לא שמע מפיו והוי עד מפי עד ואי ששמעו משליח הבעל שהוא כמותו הא לענין דיבורו שיהא נמסר אינו כמותו ונהי שהוא כמותו לכתוב הגט אבל דיבורו אינו כדיבור הבעל וא"כ האיך יכתב שפ' מגרש כינן שלא שמע מפי הבעל ומש"ה שפיר קאמר דמשום דלא נמסר מילי לשליח

והגוי ממילא עד מפי עד ולהכי לא קשה על שליחות קבלה שיוכל למנות לרוב שיטת הפוסקי והפ"י הניח דבריהם בצ"ע ולפמש"כ א"ש דבאמת בגוף הדבר דששא"כ יוכל לעשות שליח אפי' בדברים רק בזה פסול מטעם עד מפ"ע וכו' דהא איירי פל השמעתא שהאחרים לא שמעו מפי הבעל כמבואר בפ"י ז"ל וא"כ מפל הג"ל יצא לנו דאפי' במילי יכול לעשות שליח רק דהוי (בע"ח) עד מפ"ע ועפי"ז יתנישבו דברי המהרש"א ז"ל שכ' בד"ה אמר לשנים ונ"ל שם אבל מאמר לשלשה כתבו ותנו דתני לי נמי במתני' לא קשי' להו דנדאי לא מצי למבעי' בי' לפי מה שפירשו לקמן דלהכי מבעי' לי' לשמואל משום דס"ל חתם סופר ועד פסול וא"כ פשאמר לשנים כתבו ותנו ה"ל פאלו א"ל אמרו לאחר לכתוב או לחתום עמכם אבל באומר לג' כתבו ותנו לא אמרינן פאלו א"ל אמרו לאחר אלא שאחד מהם יכתוב והשנים יחתמו עכ"ל והקשו פולם עליו דא"כ מאי פשיט הגמ' בעי' בי רב ממתניתי' הא בתלתא בנדאי פתבו וחתמו קאמר לדברי המהרש"א ז"ל יענין בדבריהם ולפמ"ש א"ש דהנה בלא"ה צריך להבין בדברי התוס' שכ' שם בד"ה כתב ידו ונ"ל וכשאמר לשנים כתבו ותנו הוי פאלו אמר להם בפירוש שישתתפו א' עמהם לכתוב או לחתום לך ב' עי' מה רוצה הבעל שיעשו הם עכ"ל דלמה נדו מפשט דברי רש"י ז"ל שעל החתימה נדאי פנונתו רק אם פנונתו על הפתיכה ג"כ או לא ואולם לפמש"כ א"ש דהנה קשה דעל הפתיכה למה לא יוכל לעשות שליח פיון שהוא [הספק] ששא"כ נהרי הוא כבעל למה לא יוכל לעשות שליח אחר לכתוב הגט כמו הבעל שעושה שליח והכא לא צריך עדות בכתיבת הגט ולזה כתבו התו' ז"ל דכיון דחתם סופר ועד פסול א"כ הוא בעצמו אינו יכול לכתוב שיהא חתם סופר ועד וכל מאי דאיהו לא מצי למעבד לא מצי משנה שליח וא"כ צריך לבוא רק מפת שבעשה שליח למנות אחר וזה הוי מילי דהוא גופו אינו יכול למעבד פתמי ולא מצי אתי עלה רק שיוכל לעשות שליח מפת בעל גופא וזה הוי שפיר מילי שלא נמסר לשליח ולזה נדו התו' מדברי רש"י ז"ל שפ"י שעל החתימה נדאי הקפיד שהמה יחתמו רק על הפתיכה לחוד מספקי' אם עליהם הקפיד שיקתבו או שיעשו שלוחים זולתם דלדברי רש"י ז"ל פיון שבעשו שלוחים והוי כמו הבעל גופו נדאי יכולים לעשות אחרים לשלוחים ואי שהמה לא יכלו לעשות בעצמם משום שיהי' ח"ס ועד ומידי דאיהו לא מצי למיעבד לא יכול לעשות שליח ז"א דח"ס ועד רק פסול מדרבנן אבל מדאורייתא פשר וא"כ עכ"פ בעשאו לאחרים שלוחים הוי פשר מה"ת והאבעי' אם אינו גט פלל כמבואר בתוס' ומפרשים וא"ל דהטעם הוא פיון שפסול מדרבנן הוי שינוי בשליחות ואם כתב בעצמו הי' פסול מה"ת ולכן אינו בגדר מצי עביד ומש"ה אינו עושה שליח שני זה ליתא דהכא לא שייך זה דהא הבעל עשאוהו לשליח לזה שיקתוב ויחתום וא"כ שפיר מה"ת פשר אם חתם וכתב בעצמו ומש"ה יוכל ג"כ לעשות שליח אפילו במילי משום ששא"כ וכנ"ל בשם הריב"ש ז"ל ולהכי מפרשים התוס' ז"ל דהאבעי' קאי משום שח"ס ועד פסול והספק הכא אם רצון הבעל שא' מהם יכתוב והשלישי זולתם יחתום או שהמה יחתמו זולתם יכתבו כדי שלא יהא ח"ס ועד ובזה לא תקשי שיוכל לעשות שליח משום ששא"כ דליתא דהא בדבר שאינו יכול לעשות לא יכול לעשות [שליח] משום ששא"כ וכנ"ל אף כ"ז הוא בשתיים אבל בשלשה בנדאי יכול לצוות לאחרים אפי' אם הי' פנונת הבעל שהמה בעצמם יכתבו מ"מ יוכלו לעשות שלוחים דששא"כ אפי' במילי וכו' ומש"ה שפיר יוכל להיות גם בשלשה לעשות

שליח אחר ומהרש"א לעיל שכ' דבשלשה ודאי צריכים לכתוב ולחתום הוא לדברי הבי רב דהמה ס"ל דבקפידא תלי מילתא ולא משום מילי שפיר כתב מהרש"א ו"ל לחלק דמסברא י"ל דבשלשה מקפיד על שתיהם אבל לשמואל דס"ל הטעם משום מילי בנדאי בשלשה יכול לעשות שליח וכו' ונשפיר פשיט הגמ' לשמואל ממתני'.

אף לכאורה איפכא קשה דהא בשלשה לפי דבריו לכ"ע יכול לעשות שליח והלא בגמ' משמע דאינו יכול אפי' בשלשה לכ"ע לעשות שליח ועכ"פ באומר פתבו ולדברינו יקשה למה לא יוכל לעשות שליח נהי דהוא מילי הא ששא"כ ולכן נ"ל לומר דע"כ לא אמרינן ששא"כ רק בדבר שצריך מעשיו דוקא כמו בשחיטת קדשים דהמצנה על הבעלים לשחוט וצריך דוקא שחיטה בכוננה והתורה ריביתה ושחטו אותו נגמר ששא"כ אבל בדבר דא"צ עשי' כלל כמו בכתיבת הגט אליבא דר"מ שס"ל אפי' מצאו באשפה פשר א"כ המעשה פאלו אינו ולא צריכה ורק דהתוס' חידשו דהכא שצנה בפירוש גם לר"מ צריך לעשות דוקא פשליחתו עכ"פ לא שייך לומר ששא"כ פיון שאינו שליח לדבר מה כמו קנין וכדומה ולכן שוב שפיר מילי לא מימסרין לשליח אף באמת לר"י אם לא ס"ל כר"מ ורק דבעי מה"ת פתיבה לשמה א"כ צריך דוןקא פתיבת הבעל וא"כ שלוחו פמותו ולמה לא יוכל לעשות שליח וי"ל דבאמת בזה גופא מסופק שמואל באומר אמרו דהנה אם ניא דר"י ס"ל כר"מ א"כ מש"ה שפיר מה שפסול אפי' באומר לב"ד הגדול דהני מילי דלא שייך לומר ששא"כ דהא ס"ל כר"מ דאפי' מצאו באשפה פשר וא"כ לא צריך כלל עשיית הבעל ולא שייך לומר שליחו פמותו וכו' וא"כ י"ל דבאומר אמרו דלא הני מילי פשר אבל אם נאמר דר"י ס"ל כר"מ דבעי פתיבה לשמה א"כ קשה מדוע לא ימסור לשליח הא ששא"כ א"ו דס"ל מטעם אחר לפסול וכמ"ש הר"ן ו"ל וא"כ באומר אמרו נמי פסול ודו"ק: ועפ"ז יש ליישב דברי הרמב"ם ו"ל [בפ"ב מה' גירושין] שלא הביא הך דאמר לב"ד פיון דהלקה כר"י ויעניין בג"פ וביתר מפרשים אף לפי דברינו א"ש דבאמת לדין דקיי"ל דצריך פתיבה לשמה ג"כ גבי שנים שאמר להם פתבו הני להם לעשות שליח ולא שייך מילי לא מימסרין לשליח דשא"כ א"ו דפסול משום איזה טעם דהיינו כמ"ש הר"ן ו"ל דפסול משום כל שאינו שומע מפי הבעל אינו כותב לשמו וא"כ בזה אין שום רבותא בשנים משלשה שהם ב"ד פיון שהסופר לא שמע מפיו אינו כותב לשמו וכל הרבותא לא הני רק אליבא דר"מ דס"ל דאפי' מצאו באשפה פשר וא"כ לא שייך ששא"כ והפסול בשנים משום מילי אבל בשלשה פשר דבב"ד לא שייך מילי פמבואר בפסוג' אבל לדין אין חילוק בין שנים לג' דאי משום מילי גם בשנים הני לן למשרי אלא הטעם משום שאינו כותב לשמו באם לא שמע מפי הבעל ובזה אין שום חילוק בין שלשה לב': היוצא לנו מזה שיש שני [מיני] שליחות דילפינן מגירושין דיוכל לעשות שליח אפי' דלא ליהוי פמותו וגם מצינו בקדשים ששא"כ וכמ"ש הריב"ש ו"ל והנה באמת בנדאי בכל התורה דילפינן מגירושין וקדשים שייכים שני הטעמים והנה הך פלגא דאמר ר"ה מי איפא מידי דאיהו לא מצי למיעבד ויכול לעשות שליח הוא לענין שיהא פמותו ודאי לא יכול לעשות פיון שהוא גופא לא מצי למעבדי האייך שייך לומר שלוחו פמותו הא איהו גופ' לא מצי לעבדו ולהכי פיון דזה גילוי מילתא דבעינן שיהא פמותו בכה"ת ממילא לא מצי למיעבד שליח בדבר שלא יוכל בעצמו לעשותו משום דכל עיקר השליחות מקדשים נמי יליף וצריך שיהא פמותו ולהכי דבר שאין יכול

בַּעֲצָמוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ לָא מְהִינֵי שְׁלִיחַ אִף עַכ"פּ שֵׁם שְׁלִיחַ עָלָיו כְּמוֹ דְּמַצִּינוּ בְּגִירוּשֵׁין שְׁהוּא שְׁלִיחַ אֲפִילוּ אִם אֵינוּ כְּמוֹתוֹ וְקָרִי לִי הַתּוֹרָה שְׁלִיחַ אֶלְמָא עַכ"פּ שֵׁם שְׁלִיחַ עָלָיו וְלָכֵן שְׁפִיר כְּתַבּוּ הַתּוֹס' דְּלַעֲנִין מְנוֹדֵר הַנָּאָה שֵׁם שְׁלִיחַ עָלָיו כְּמוֹ בְּגִירוּשֵׁין אִף כ"ז שְׁפִיר הָתָם בְּמְנוֹדֵר הַנָּאָה אִף הֵכָא דְּאוּמְרִי לֹא אַתָּה שְׁלוּחֵינוּ וְאַנְחֵנוּ שְׁלִיחַ ב"ד א"כ הֵנָּה מִיְלֵי וְלִכְאוּרָה קִשְׁיָה הָא מִיְלֵי לָא נְמַסְרוּ לְשְׁלִיחַ וְהָאִיף מִשְׁבִּיעִים אוֹתוֹ וְרַק הִי' ס"ד לֹאמַר פִּינּוֹן שִׁשָּׁא"כ גַּם בְּמִיְלֵי יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ וְכַנ"ל וְלִזְזָה שְׁפִיר פְּרִיף הַגַּמ' הָאֵמַר ר"ה דְּכָל מִיְדֵי דְּאִיְהוּ לָא מְצִי עֶבֶיד אֵינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ וְלִפִּי דְּבָרֵינוּ הַנ"ל הֵינּוּ מִשּׁוֹם דְּשִׁשָּׁא"כ אֵינוּ שְׁיִיף בְּדָבָר שְׁלֵא יוּכַל בַּעֲצָמוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ וְלָכֵן בְּנֻדְאֵי אֵינוּ שְׁלִיחַ שְׁיִיף שִׁשָּׁא"כ וְאִי דִּיהָא עַכ"פּ שְׁלִיחַ כְּמוֹ בְּגִירוּשֵׁין זֶה ג"כ לִיתָא בְּלֵא"ה דְּהֵינּוּ מִיְלֵי וּמִיְלֵי לָא נְמַסְרוּ לְשְׁלִיחַ אִף לִכְאוּרָה קִשְׁיָה ע"ז הָא הֵינּוּ אוּמְרֵי דְּהַב"ד שְׁלַחוּ לְהַשְׁבִּיעוּ אִף בְּאוּמְרֵי אֶמְרוּ ג"כ פְּלוּגְתָא אִי שְׁיִיף מִיְלֵי וְלִזְזָה מְתַרְץ מִש"ס דְּמִשְׁבִּיעִים אוֹתוֹ ע"ד הַב"ד אִף כ"ז דְּכַוְנַת הַש"ס לִיְיָשֵׁב הַמְשַׁנָּה לְכָל הַמ"ד אֲפִילוּ לְהַנְדֵּס דַּס"ל אוּמְרֵי אֶמְרוּ פְּסוּל אִף הַרְמַב"ם וְלִי דַּס"ל בְּאוּמְרֵי אֶמְרוּ רַק קְרוֹב הַדְּבָר לְהִיּוֹת בְּטַל וְלֹא בְּרִירָא הֵי מִיְלֵתָא כְּמַבְוֹאֵר בְּדְבָרֵי דְּמַתּוּף בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל לֹא נִתְבָּרַר וְהַדְּבָר צְרִיף תְּלַמּוּד מִש"ה הֵינִיחַ הַמְשַׁנָּה כְּלִשׁוֹנָה וְלְכָל חַד כְּפִי מַה דַּס"ל וְדו"ק [א"ה עֵינִין בְּחֻלְקָא ב' בַּח' אַהֲע"ז ס' פ"ו]: סִימָן לַד תְּשׁוּבָה לֵאשִׁי אֲשֶׁר בִּיקָשׁ מִמֶּנִּי לְהוֹדִיעַ לוֹ תְּשׁוּבַת הַמְשַׁקֵּל.

הֵנָּה יָדַע כִּי עֵיקַר הוּא חֲרַטַת הַלֵּב שְׁיִתְחַרַט מְאֹד בְּאַמְתַּת וַיִּשְׁפֹּן וַיִּפְשׁוּ בְּבִכֵי וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי בּוֹרְאוֹ כ"ע אֲשֶׁר חָטָא וּמְרַד נִגְדוּ וַיִּבְכֶּה בְּמִסְתָּרִים נִפְשׁוּ. וַיִּקְבַּל עָלָיו שְׁלֵא יַעֲשֶׂה כְּזֹאת (מַעוֹלָם) [לַעוֹלָם] וַיִּזְהַר מְאֹד מִשְׁחֹק וְקִלּוֹת רֵאשׁ וּבִפְרָט מְאֻכִּילַת בְּשָׂר מִשׁוֹחֲטִים אֲשֶׁר הִמָּה קִלֵי דַעַת וְגַם יִזְהַר מִלְשָׁתוֹת יֵין עַד אֲשֶׁר יָדַע מֵאֵין בָּא וְאִם הוּא פֶּשֶׁר וְלֹא יִשְׁתַּה מִהַחֲשׂוּדִים ע"ז: וְלִמְעַן יִתְכַפֵּר לוֹ יָצוּם לֹא פְּחוֹת מְאַרְבְּעִים יוֹם רְצוּפִים חוּץ ש"ק אוֹ ר"ח וּבְלִיל הַתַּעֲנִית לֹא יֵאָכֵל בְּשָׂר וְלֹא יִשְׁתַּה יֵין וְאִם יוּכַל לְהַתְעַנּוֹת שְׁיַעֲשֶׂה הַפְּסָקוֹת מוּטָב שְׁיִתְעַנֶּה שְׁמוּנָה הַפְּסָקוֹת שְׁלֵשִׁי שְׁנֵי יָמִים וְלִילוֹת בְּכָל שָׁנָה וְכַךְהָ יִתְנַהֵג חֲמִשָּׁה שָׁנִים זַא"ז וְגַם בַּחוּרְף יִתְגַּלְגַּל ט"פ בְּשַׁלְגַּא וְאִז יִרְחַמְהוּ ד' וַיִּקְבְּלוּ בְּתִשְׁבּוּבָה.

אִף אִם כְּבֵד עָלָיו הַתַּעֲנִית יוּכַל לַפְּדוּתוֹ בְּמִזְמוֹן כָּל תַּעֲנִית וְלִיתָן לְצַדִּיקָה בְּעַד כָּל תַּעֲנִית חֲצִי צְוּאָנְצִיגְר וּבְעַד הַפְּסָקָה יִתֵּן לְעַרְףָּה ג' ר"כ וְאִם ח"ו אֵין יָדוּ מִשְׁגָּת יִתֵּן עַכ"פּ צַדִּיקָה כְּפִי יְקָלָתוֹ וַיִּתְעַנֶּה עַכ"פּ תַּעֲנִית שְׁעוֹת וּסְגָף עֲצָמוֹ שְׁלֵא לְאָכּוֹל כְּדִי שְׁבַעוּ וַיִּצְמָצַם בְּמִאֲכָל וּמִשְׁתַּה מַּה דְּאֲפִשֶׁר וְגַם יִהָא צְנוּעַ בְּמַלְבוּשֵׁיו.

וְד' הַטּוֹב יִמְלֵא רַחֲמִים עָלָיו לְקַבְּלוֹ בְּתִשְׁבּוּבָה בְּתוּף כָּל ב"י הַשְּׂבִים בְּאַמְתַּת: סִימָן לַה שְׁאֵלָה בְּאַחַד שְׁהַתְּנַדָּה לִפְנֵי הָרַב שְׁבָא עַל א"א אִם מְחֻיָּב לְהוֹדִיעַ לְהַבְעֵל כְּדִי שְׁיִגְרֶשְׁנָה אוֹ מִחֲמַת שְׁהוּא כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת גְּדוֹל מְאֹד שְׁהִי בְּחֻזְקַת ת"ח מַעוֹלָם וּמִשְׁפָּחָה גְּדוֹלָה אוּלֵי כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת כְּזֶה דּוּחָה שְׁאֵין צְרִיף לְהוֹדִיעַ לְהַבְעֵל: תְּשׁוּבָה דְּבָר זֶה מִתְבָּאָר בַּנ"ב וְל' [ס' ל"ה] וְלֵאשֶׁר שְׁנַלְע"ד אֵיזָה צ"ע בְּדְבָרֵי אֲצִיגָה הַסּוּגָל בְּקִיצוֹר וְל' הַש"ס בְּרִכּוֹת (י"ט ב') א"ר יְהוּדָא אִמ' רַב הַמוּצָא כְּלֵאִים בְּבִגְדוֹ פּוֹשְׁטוּ אֲפִילוּ בְּשׁוּק מ"ט אֵין חֲכָמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֲצָה לְגַגְד ד' כ"מ שְׁיִשׁ חִילוֹל הַשֵּׁם אֵין חוֹלְקִין כְּבוֹד לְרַב ת"ש גְּדוֹל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת שְׁדוּחָה לֹא תַעֲשֶׂה שְׁבַתּוֹרָה וְאִמָּי לִימָא אֵין חֲכָמָה כּו' תְּרַגְמָא רַבָּה בַּר שְׁבָא בְּלָאוּ דְּלֹא תְּסוּר לָאו דְּל"ת דְּאוּרִיזָתָא כָּל מִיְלֵי דְּרַבְּנָן אֲסַמְכִינְהוּ לָאו דְּלֵא תְּסוּר

ומשום כבודו שרו רבנן ת"ש והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כגון זמן ואינו לפי כבודו ואמאי לימא אין חכמה כו' שאני התם דכתיב והתעלמת וליגמר מינה איסורא מממונא לא ילפינן ת"ש ולאחותו מה ת"ל הרי שהי' הולך ל'שחוט את פסחו ולמול את בנו והי' כ"ג ונזיר ושמע שמת לו מת לא יטמא אבל מטמא הוא למת מצנה אמאי לימא א"ח כו' שאני התם דכתיב ולאחותו וליגמר מינה שב ואל תעשה שאני עכל"ה והנה הרא"ש בהל' פלאי [בגדים] פתב וז"ל גרסינן בפרכות אר"י א"ר המוצא פלאים [בבגדו] פושטו אפי' בשוק כו' ונראה דזוקא בכלאים דאורייתא אבל פלאים דרבנן לא מדפריד עליה מקברו את המת ונזרו כו' ומשני תרגמא ר' אבא בבית הפרס דרבנן ותו פריד מגדול כ"ה שדוחה ל"ת שבתורה תרגמא רב"ש בלאו דל"ת כו' א"נ בכלאים דאורייתא ודאי המוצא פלאים בבגדו א"ח וא"ת וצריד לפושטו בשוק אבל אם אדם רואה פלאים בבגדי חבירו והלבוש פלאים אינו יודע אין לומר לו בשוק עד שיגיע לביתו דמשום כ"ה ישתוק ולא יפרישנו משוגג עכ"ל וכן פסק הטור ות"ה ומור"ם ז"ל בש"ע [בסי' ש"ג] דבחבירו עובר בשוגג א"צ להודיעו שהם גורסים המוצא פלאים בבגדו אבל המוצא בבגד חבירו הוי להמוצא ל"ת [בשוא"ת] ואינו צריד לקורעו ממנו ולא להודיעו עד בואו לביתו דגדול כ"ה שדוחה ל"ת בשוא"ת אבל הרמב"ם ז"ל כתב בהל' פלאים בסופו וז"ל הרואה פלאים של תורה על חבירו אפי' הי' מהלך בשוק קופץ לו וקורעו עליו מיד ואפי' הי' רבו שלמדו חכמה שאין כ"ה דוחה איסור ל"ת המפניש בתורה ולמה נדחה בהשב אבידה מפני שהוא לאו של ממון ולמה נדחה בטומאת מת הואיל ופרט הכתוב ולאחותו מפי השמועה למדו לאחותו אינו מטמא אבל מטמא הוא למ"מ אבל דבר שאיסורו מדבריהם הרי הוא נדחה מפני כ"ה בכל מקום ואעפ"י שכ' בתורה לא תסור מן הדבר הרי לאו זה נדחה מפני כ"ה לפיכך אם הי' עליו שעטנז של דבריהם אינו קורעו עליו בשוק ואינו פושטו בשוק עד שמגיע לביתו ואם הי' של תורה פושטו מיד עכ"ל משמע דאפילו ברואה בחבירו שעובר איסור דאורייתא בשוגג מחויב להודיעו וכן פסק הב"י בש"ע אולם משמע מדברי ר"מ הללו דבלאו שאינו שנה בכל כמו פהו ונזיר נדחה מפני כ"ה וכ"כ התנאים בהל' עדות סי' כ"ח וז"ל ולכן היוצא לדינא בבזיון קטן אף בלאו שאינו שנה בכל אסור ואין כבודו נדחה פלל אבל בבזיון גדול יש להחמיר בלאו השנה בכל אפי' בשוא"ת כי לפי הרמב"ם אין הפרש בשוא"ת לקום ועשה ושומעין לו להחמיר בשל תורה אבל בלאו שאש"ב ובבזיון גדול ושב וא"ת א"כ לכ"ע שרי בין לשיטת הרמב"ם ובין לשיטת התוס' עכ"ל וגם הנ"ב כ"כ ורק שהנ"ב ז"ל פתב דאם עובר בתמידות גם להרא"ש ז"ל מחויב להפרישו והנה המעיין בתוס' שבועות (למד א') שכ' בד"ה אבל איסורא כו' וז"ל מיהו תימא דהכא שוא"ת הוא ובפ' מ"ש מוכח דשרי אפי' באיסור כו' וי"ל דהתם גנאי גדול הוא למת מצנה שאין לו קוברים לכך שוא"ת שרי כו' ועוד י"ל דכשעושים איסור על ידו לא מקרי שוא"ת והכא כדפי' בקונן' כגון שבאה אשה לפני חכם להתירה לינשא עכ"ל אלמא דזוקא להך תירוץ שבועי"ל דזה מקרי מעשה וכפי שיטת הרמב"ם ז"ל הוי הך עדות לאפרושי מאיסורא א"א בתמידות קום ועשה אבל לאינך תירוץ' דזה הוי כשוא"ת וכמו שפסק הרא"ש והטור ז"ל בכה"ג אפי' עובר בתמידות א"צ להודיע מפני כ"ה דאם נימא דדבר תמידי אסור בכל ענין א"כ לא הוי להתוס' למימר ולחדש דזה מקרי קום ועשה אפי' דהוי שוא"ת מ"מ לעבור בתמידות מחויב להודיע א"ו ש'לשיטת הרא"ש ז"ל

ולתירוץ א' של התוס' א"צ להפריש אם תבירו שווג אפי' בתמידות וא"כ לפ"ז לשיטת הרא"ש ז"ל ודאי א"צ להודיע ואפילו לשיטת הרמב"ם שפסק אפי' שתבירו שווג מחויב להודיע מ"מ י"ל שהקא אין חייב להודיע דהנה הרמב"ם ז"ל פסק בכהן נזיר דוחה כ"ה ונתנו הנ"ב והתנאים הטעם משום שהוא לאו שאינו שנה בכל והיינו שהוא קיל ומש"ה נדחה מפני כ"ה והנה נחזי אנו בני"ד דהנה זה פשוט שאין על הבעל להאמינו ואדרבה י"א שמנדין לי אם מאמינו שגם לבטל תקנת רגמ"ה ז"ל והנה זה פשוט לכל מבין דכיון דס"ל להרמב"ם ז"ל ספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא בודאי פל דבר שהוא ספק קיל יותר מלאו שאש"ב וכיון דלהר"ם ז"ל בלאו שאש"ב נדחה מפני כ"ה כ"ש דבר ספק אולי לא יועיל דבר כלל בודאי שכ"ה דוחה לספק זה שמא יאמין לו הבעל וזה דבר ברור לכל מבין וא"כ גם לדברי הרמב"ם ז"ל א"צ להודיע ואף עדיין י"ל שצריף להודיע כדי שהאשה לא תעשה איסור והיא עושה איסור במזיד אף בזה י"ל דסברה דמותרת והוי אומר מותר כמ"ש הנ"ב בעצמו אף די"ל דעליו החיוב להודיע לבעלה דאז תנקה מאיסור אם יאמין לה יגרשנה ואם לא יאמינה הוא מחמת הפקעת קדושין שהפקיעו חז"ל וא"כ ממ"נ תנצל מאיסור אף על הבעל המתודה אין חיוב כלל רק להודיע להאשה שהיא אסורה לבעלה ותגיד לבעלה אבל שיאמר המתודה להבעל בודאי א"צ פי אולי לא יאמין לו הבעל ואיך ידחה כ"ה מספיקא ואפי' לפ"ד הרא"ש ז"ל שנתראה שאינו מחלק בין עשה ש"ב מ"מ בכה"ג דהדבר ספק גם הוא לא יפלוג לדחות כ"ה מספיקא ובדבר שא"צ להאמין עפ"י דין.

והנה כ"ז שפתיבתי הוא לפי מה שהעלו הגאונים התנאים ונ"ב לפרש דברי הרמב"ם ז"ל דכלאים שהבאתי לעיל דהם הבינו שפוננת דברי הרמב"ם ז"ל במ"ש וקא דדחי מת מצוה משום דכתיב והתעלמת הוא משום דכהן נזיר קיל לאו ועשה דידהו דהוי שאש"ב ובאמת אין זה פוננתו כלל לפע"ד דהמעין ומדקדק בדבריו דמתחלה כתב וז"ל ולמה נדחה בהשב אבידה מפני שהוא לאו של ממון ולמה נדחה בטומאת מה הואיל ופרט הפתוב ולאחותו כו' עכ"ל ואם כפי הבנת הנ"ב והתנאים ז"ל ברישא גבי ממון תפס לשון התירוץ בגמ' דשאני ממון ולא הביא כלל הקרא וגבי פהו תפס בלישני' דגלי קרא ולא פ"י שום טעם ואי משום דבגמ' גופא אינו מבואר טעם לזה ונהי דהטעם הוא משום שאש"ב הרמב"ם אינו מביא רק מה שמפורש בש"ס עכ"פ גם ברישא הל"ל פלשון הגמ' דכתיב והתעלמת וממון שאני וגם קשה שלא הביא כלל הא דשוא"ת שאני גם קשה מ"ש מפי השמועה למדו לימא דגלי קרא לאחותו והתנאים מתרץ לשיטתו כדרכו בחריפות גדול ולכן נ"ל דנה פוננת הרמב"ם ז"ל דהנה מציינו שאין למדין הלכה מק"ו ומפרש בכללי הש"ס דמשום מדה הנדרשת בי"ג מדות לא ילפינו דנה נקרא תורה שבע"פ ולא ניתנו לדרוש והנה הרמב"ם ז"ל כ"ל לנו כל דבר שאינו מפורש בתורה אפילו אסמינהו אקרא נקרא דברי סופרים והרמב"ם ז"ל בשורש מנין המצות השיג עליו בזה גופא דמ"מ יהי מדרבנן לפ"ד הרמב"ם.

אף באמת אין פאן השגה דמה לנו בזה שנקרא בקריאת השם דרבנן אף מ"מ כתב הרמב"ם ז"ל גופא דדינו לכל דבר כמו תורה שבכתב רק שנקרא תורה שבע"פ עכ"פ כיון שנקרא תושבע"פ (אנו) [אין] למדין ממנו ולזה שפיר כתב דכתיב ולאחותו ומפי השמועה למדו והיינו כיון דאינו רק מפי השמועה הוי דרבנן ושבע"פ ולא ילפי' מינ'.

ואף לכאורה קשה הרי הגמ' פריף דלילף מינ' ש"מ דהוי מהתורה ממש אף זה ל"ק דהרמב"ם גופא פניל פלל דדבר שהוא מהלכה למשה ולא נאמר בפירוש רק באסמכתא זה תלי' בדעת חכמים מפרשי התורה אם המה במשנה ותלמוד אמרו שהוא מדאורייתא הוא דאורייתא ואם אין מבואר בדבריהם שהוא דאורייתא הוי רק דרבנן פלומר שלא נקרא תורה שפכתב אבל דינו פדין תורה ממש וסברתו נכון בזה דכיון שהוא תושבע"פ עלינו לקבל מה שיאמרו מקבלים הראשונים המעתיקים והנה באמת בגמ' ל"א דלילוף רק מפסח וכבר הקשו לרש"י ותוס' ו"ל דלמה לא הקשה הגמ' מכ"ג אף לשיטת הרמב"ם ו"ל ניחא דזה הוא מפי השמועה ואין למדין אף גבי פסח ע"כ הוא מה"ת לזה פריף הגמ' דגיליף מינ' ומתריץ שוא"ת [שאני] ולזה לא הי' צריף הרמב"ם להביא פלל זה דכבר כתב שאין כ"ה דוחה שום ל"ת שמפונרש בתורה משמע בהקדיא שאינו עובר בקום ועשה לבטל פבוד התורה ח"ו מה שגזרה שלא לעשות משום כ"ה אבל שוא"ת בנדאי נדחה ולזה מדוקדקים מאד דברי הרמב"ם ו"ל וא"כ לפענ"ד נראה שגם הרמב"ם ס"ל דאין כ"ה דוחה ל"ת אפילו שיש בו שאלה ובהקדיא כתב דאין כ"ה דוחה שום ל"ת מפונרש בתורה ולא הוציא מהפלל דבר שאש"ב א"ו דס"ל דשום ל"ת אינו נדחה מפני כ"ה וא"כ לפ"ז לפי פסק הרמב"ם שפסק דגבי פלאים אפילו אם המוצא אינו עושה מעשה רק האדם נמי מקרי קום ועשה ואינו נדחה מפני כ"ה וא"כ בנ"ד לדברי הרמב"ם ו"ל נדאי מחויב להודיע פדי שלא יפשוטו בקום ועשה: אולם י"ל נהי דהוכחנו דהרמב"ם ס"ל דאינו נדחה שום ל"ת אפילו אינו שונה בכל מפני כ"ה מ"מ בספק פמו בנ"ד שפסק אם יאמנו דבריו גם הרמב"ם ו"ל מודה מסברא מבחויז דכה"ג א"צ להודיע פן נלע"ד.

ויותר נלע"ד דהכא בנדאי להרמב"ם ו"ל א"צ להודיע דהנה כתב דדוקא ל"ת המפונרש בתורה אינו נדחה משמע הא שאינו מפונרש הגם שהוא מפי השמועה בל"ת מ"מ נדחה פיון שאינו מפונרש בתורה לא שייף בי' אין עצה וחקמה לנגד השם פיון דהמצנה אינו מבואר בפירוש והוציא הרמב"ם ו"ל זה מגמ' ברכות הנה"ל דאיתא שם וז"ל תרגמא בלאו דלא תסור כו' פל מיילי דרבנן אסמכינהו אל"ת והנה לפי שס"ל להרמב"ם ו"ל שמצות דרבנן המה פמו תורה ממש קשה לכאורה למה הותרו מפני כ"ה וכאשר הקשה עליו הרמב"ם ו"ל ותירויז המגלה סתרים דחוק אולם לפענ"ד פשוט הפנונה שפיון שאינו מפונרש בתורה זה הדבר לא מיקרי חילול השם דמה שעושה נגד החכמים חכמים אחרו ומחלו על פבודם ולכן מותר לעשות נגד דברי החכמים הגם שדינם ד"ת פיון שאינו מפונרש בתורה ולא צריף למ"ש מגלת סתרים דהתנו פף ולא גזרו נגד כ"ה ולפ"ד נדחה המצנה פלל והי"ל לפי דבריו אם עבר וקרא המגילה ונדחה מת מצנה לאח"כ לאחר קבורתו מחויב פ"א לקרות פיון שקראה בעת שהי' פטור דהא נגד כ"ה לא תקנו וגם אחר השמעה ממנו לא יצא י"ח וכן נוכל למצוא דוגמא פיוצא בשארי דרבנן ובאמת לפע"ד המצנה או העבירה המה כאשר הי' ורק שכ"ה דוחה את המצנה במקומה עומדת ולא בתורה ואי שעושה נגד רצון החכמים זה אחרו לכבודם אבל המצנה במקומה עומדת ולא נעקר פלל ורק פיון שאינו מפונרש בתורה נדחה מפני כ"ה וזה ברור וא"כ לפ"ז לפי מה שפבואר ברמב"ם ו"ל בה' א"ב דסוטה נדאי שזינתה בעלה לוקה עליו שהוא מפי השמועה וא"כ אינו מפונרש בתורה ומש"ה כ"ה דוחה ל"ת פנה וז"ב לפע"ד ותמה אני על הרמב"ם ו"ל וה"ה שנתקשו דלמה השמיט הרמב"ם ו"ל הלאו דלא תשוב לקחתה

אחרי אשר הנטמאה דמרבא זינתה תחת בעלה ומרצו מחמת שהיא לאו שבכללות דקאי נמי על להחזיר גרושה משנשאת וזה תימה מאד להקרא זה לאו שבכללות וכי גרע הוא מקלי וכרמל דלא הוי לאו שבכללות מטעם שמבי' שם דלמה למיהדר ולמפתבי' כ"ש הקא דהוי לאו אחר פלל שעל גרושה אינו חייב רק על קידוש ובעל ועל זונה חייב על בעילה לחוד ואינם בגדר אחד וסוג אחד פלל הזה יקרא לאו שבכללות אולם היותר נכון דלפיכה לא חשבה הרמב"ם ז"ל למצוה משום דהוי מפי השמועה הגם שלוקין עליו הא מבואר במג"א דאמת שס"ל גם להרמב"ם ז"ל שלוקין על הל"מ מ"מ אינו נחשב במנין המצוות וא"כ שפיר השמיטו הרמב"ם ז"ל ולא מנהו בכלל הל"ת עכ"פ זכינו לדין שאין הלאו מפורש בתורה ומש"ה שפיר נדחה מפני כ"ה אפי' בקום ועשה ולכן לכ"ע א"צ להודיע להאיש רק להאשה יודיע שעלה רמי' איסורא ובאמת יש מקום לומר שגם לאשה א"צ להפריש דמוטב שתהי' שוגג ואי דבדבר המפורש בתורה לא אמרינן מוטב שיהי' שוגגין ז"א דהוכחנו דלשיטת הרמב"ם ז"ל אינו מפורש בתורה והוי רק כמו תוס' יוה"כ אפי' שהוא דאורייתא פיון שאינו [מפורש] ממש רק מריבוניא שפיר הוי אינו מפורש בתורה הן אמת שי"ל נהי דהל"ת היא מפי השמועה מ"מ העשה דנטמאה הוא מפורש ממש וא"כ עכ"פ חייב לדידה להפרישה.

והנה לגבי הבעל י"ל דכ"ה בכה"ג דוחה עשה דהרמב"ם ז"ל פתב דאין כ"ה דוחה ל"ת המפורש בתורה ומדלא פתב דאין כ"ה דוחה דבר המפורש בתורה משמע דוקא ל"ת אינו נדחה מפני כ"ה אבל עשה נדחה גם י"ל דזה גופה דנטמאה שאסורה להבעל אינו מפורש בתורה פן י"ל לכאורה לגבי הבעל אבל לגבי האשה להודיע לה שהיא תאמר להבעל סתמא שזינתה לא עם מי שלא יהי' נגד כ"ה של משפחת הבעל לפי הנראה נדאי שמחויב להודיעה שאסורה להבעל זולת אם תאמר לו ואם לא יאמינה אזי תהי' מותרת לא זולת פן נראה לי: סוף כל דבר והיציא מכ"ז דלפע"ד אין על הבעל חיוב להודיע להבעל מפני כ"ה ואם לומר להאשה שאסורה עדיין אני מסופק פנ"ל ובפרט דלפ"ד י"א שמביא רמ"א סי' קע"ט שמנדין לשגרים לבטל תקנת רגמ"ה וא"כ נכון שלא להודיע דלמא יגרמו לו עבירה פיון שמצוה עליו שלא להאמין לכן לפי ע"ד שא"צ להודיע וכן נהגין כמה גדולי הדור שפאו לפנייהם החוטאים בדברים פאלו.

והנלפע"ד פתבתי: סימן לו בשעה"מ והאחרונים הקשו על הר"ן בפ' לולב וערבה בהא דאמר ר"ז לא ליקני אינש לולבא לינוקא ביומא קמא וכ' הר"ן ז"ל דבהגיע לעונת הפעוטות מותר והקשו דהא פעוטות הוי רק דרבנן והאיך יוכל הגדול לעשות אח"כ המצוה של תורה.

נ"ל דהנה מבואר בקצה"ח דבקטן המקנה קרקע בהגיע לעונת הפעוטות פיון שקונה המעות וניחא לי' בזכיות המעות הוי כמקנה לו ע"י אחר וכמו שזוכין בשביל הקטן והלוקח בעצמו מזפה ע"י לעצמו ומועיל זכותו פיון דלהקטן ניחא לי' שייזפה במעות וזוכה בו מדרבנן הוי זכות הקרקע להלוקח זכות והוי כזכה אדם בשביל הקטן להלוקח יעו"ש.

וא"כ לפי מ"ש בריטב"א דלר"ז אין הקטן זוכה פלום וכיון דאין לו פח להחזיר המתנה בטלה א"כ לכאורה הוי זכות לקטן ויוכל הנותן לזכות בשבילו בהחזרה וכמו שמבואר

שְׁבִדְבָר שֶׁל זָכִי יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת עֲבוּר קִטָּן וַיַּעֲוֶן בְּנִקְהָ"כ (ובט"א) ובט"ז יו"ד סי' ש"ה] וְכִמוֹ שֶׁמַּעֲשָׂרִין עֲבוּרוֹ וּמְבוֹאָר שֶׁשֶׁם הַמַּחְלֻקֶת שֶׁהִט"ז וְהַשֵּׁף מְחֻלְקִים בְּזֶה הַעֲנִין אִף דָּבָר שֶׁמִּקְרֵי זְכוּת בְּוֹדָאֵי יְכוּלִים לַזְפוֹת עֲבוּרוֹ לְאַחַר וְהִנֵּה לְכַאוּרָה בְּכָאן יֵהִי לֹו זְכוּת שְׁיֻכַּל לַזְפוֹת בְּמַצְנָה ע"י הַחֲזָרָה דָּאֵם לֹא יֵהִי הַחֲזָרָה מְהֵנִי בְּטַל הַמַּתְנָה וּכְדָבְרֵי הַרִיטְב"א וְכִינּוּן שֶׁהוּא לֹו לַזְפוֹת לְמָה לֹא יֻכַּל הַנּוֹתֵן לַזְפוֹת לֹו בְּחֲזָרָה זֹו וְע"ד שֶׁכ' הַקְצוֹת ז"ל דְּזֶה מִקְרֵי זִכְוִי ע"י אַחַר אִף בְּאַמַּת שֶׁעַכ"פ הַחֲזָרָה גּוֹפָא חוֹב לֹא יֻכַּל לַעֲשׂוֹת עֲבוּר הַקִּטָּן שֶׁמ"מ מִקְרֵי חוֹב עֲצָמוֹת הַחֲזָרָה אִף בְּאֵם הִגִּיעַ לַעֲוֹנַת הַפְּעוּטוֹת דְּמִדְרַבְּנָן מִקְחוּ מִקְחָ וְעַכ"פ צְרִיף לְהַחֲזִיר בְּלֹא שׁוּם זִכְוִי הַגְּדוֹל הַנּוֹתֵנוּ וְרַק שֶׁמָה"ת לֹא מְהֵנִי וַיְבוֹטַל הַמַּתְנָה לְזֶה שֶׁפִּיר הָוִי זְכוּת גְּמוּר פִּינּוּן שֶׁמ"מ צְרִיף לְהַחֲזִיר טוֹב הוּא לֹו שְׁיֵהֵף הַחֲזָרָה ע"י דַּעַת אַחֲרַת וַיִּהְיֶה מָה"ת פְּדִי שֶׁמִּמִּילָא יִזְכֶּה הוּא עַכ"פ ע"מ לְהַחֲזִיר וַיְכוּל לַעֲשׂוֹת הַמַּצְנָה וְדו"ק: סִימָן לֹו הַרְמַב"ם ז"ל [בפ"ג מֵה' שְׁקָלִים ה'ל' ח'] פֶּסֶק דָּאֵם מְסַר שְׁקָלִיו לַש"ח חֲזִיב לְשָׁקוֹל אַחֲרִים גַּם אִם נִגְנְבוּ לְאַחַר שֶׁנִּתְרַמָּה הַתְּרוּמָה וְהִקְשׁוּ עָלָיו דָּהָא סֵד"א בַּגְמ' דְּאִינְרֵי בַש"ח וְאִפ"ה מְבוֹאָ' בְּבִרְיָת' דְּלֹאֲחַר שֶׁנִּתְרַמָּה הַתְּרוּמָה פְּטוּרִים דְּז"ל הַש"ס ב"מ (דָּף נ"ז ע"ב) שׁוֹמֵר חֲנָם אֵינוֹ נִשְׁבַּע וְרַמִּינְהוּ בְּנִי הָעִיר שֶׁשָּׁלְחוּ אֶת שְׁקָלֵיהֶן וְנִגְנְבוּ אוֹ שֶׁאֲבָדוּ אִם מִשְׁנִתְרַמָּה הַתְּרוּמָה נִשְׁבָּעִים לְגַזְפָּרִים וְאִם לֹא נִשְׁבָּעִים לְבְנֵי הָעִיר וּבְנֵי הָעִיר שׁוֹקְלִים אַחֲרִים תַּחֲתֵיהֶן נִמְצְאוּ אוֹ שֶׁהִחֲזִירוּם הַגְּנָבִים אֵלָיו וְאֵלֹו שְׁקָלִים הֵם וְאִין עוֹלִין לָהֶם לְשָׁנָה הַבָּאָה אָמַר שְׁמוּאֵל הֵכָא בְּנוֹשָׂא שְׁכָר עָסְקִי וְנִשְׁבָּעִין לִיטוֹל שְׁכָרָן כּו' יַעו"ש אֶלְמָא דְאָפִי בַש"ח פְּטוּר מִלְשָׁקוֹל אַחֲרִים בְּנִתְרַמָּה הַתְּרוּמָה וַיֵּשׁ לְתַרְץ בְּהַקְדָּם לְהַבִּין דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל [שָׁם ה'ל' י' וַי"א וַעֲיִין בַּכ"מ] בְּמָה שֶׁפֶסֶק דְּהַגּוֹנֵב שְׁקָל מִבֵּית בְּעָלִים קוֹדֵם שֶׁנִּתְרַמָּה הַתְּרוּמָה מְשַׁלֵּם לְבְּעָלִים כְּפֹל וְלֹאֲחַר שֶׁנִּתְרַמָּה מְשַׁלֵּם קָרוֹ וְחֻמְשׁ דְּהָוִי הַקְדָּשׁ וְגַם פֶּסֶק כַּר"י בִּירוּשְׁלַמִי [בפ"ב ה'ל' א'] דְּמַפְרִישׁ שְׁקָלוֹ חֲזִיב בְּאַחֲרֵיּוֹת בֵּין קוֹדֵם שֶׁנִּתְרַמָּה בֵּין לְאַחַר שֶׁנִּתְרַמָּה [ע"ש בפ' הַנָּזִל ה'ל' ז'] וְכֵן מִשְׁמַע בִּירוּשְׁלַמִי וּבְאַמַּת לְכַאוּרָה קִנְיָה לְהַבִּין מֵאִי תוֹעֵלַת הַתְּרוּמָה בְּעוֹדוֹ בְּיַד בְּעָלִים וְאִם נֶאֱמַר מִשׁוּם דְּתוֹרְמִין עַל הַעֲתִיד לְגָבוֹת כַּמֶּש"כ הַרְמַב"ם ז"ל בְּטַעַם הַדְּבָר וַא"כ הָוִי כְּמוֹ בָּא לִיד הַקְדָּשׁ א"כ יִפְטוּר מֵאַחֲרֵיּוֹת דְּהָרִי ר"ל ס"ל בִּירוּשְׁלַמִי דְּהַמְפָּרִישׁ שְׁקָלוֹ פְּטוּר מֵאַחֲרֵיּוֹת דְּכָל הִיכִי דְאִיתָא בִּי גִזְא דְּרַחֲמָנָא הִיא וְר"י דַּס"ל דְּחֲזִיב בְּאַחֲרֵיּוֹת מִשׁוּם דַּס"ל דְּעַדִּין דִּינּוֹ כְּחֻלִּין גְּמוּרִים בְּעוֹדוֹ בְּיַד הַבְּעָלִים א"כ גַּם בְּנִתְרַמָּה הַתְּרוּמָה אוֹ דְּנִאֲמַר דְּעַדִּין הוּא חֻלִּין וְחֲזִיב בְּאַחֲרֵיּוֹת אוֹ דְּנִעֲשֶׂה הַקְדָּשׁ מִשׁוּם שֶׁתוֹרְמִין עַל הַעֲתִי לְגָבוֹת וַא"כ מִמִּילָא הָוִי תַּחַת בִּי גִזְא דְּרַחֲמָנָא וּמִמִּילָא יִפְטוּר מֵאַחֲרֵיּוֹת וְלָמָּה נִתְפָּנס הַחֶבֶל בְּשָׁנֵי רֵאשִׁין דְּנִימָא שֶׁהוּא הַקְדָּשׁ וְחֲזִיב בְּאַחֲרֵיּוֹת אִף דִּישׁ לְהַסְבִּיר הַדְּבָר כִּף דְּבְאַמַּת סְבֵרַת ר"י צְרִיכָא רְבָא דַּס"ל קוֹדֵם שֶׁנִּתְרַמָּה הָוִי הַשְּׁקָל חֻלִּין אִף שֶׁהַפְּרִישׁוֹ יִקְשֶׁה הֲלֹא בַּכ"מ קִי"ל דְּאִמִּירָה לְהַקְדָּשׁ כְּמִסִּירָה לְגָבוֹה וְלָמָּה בְּכָאן לֹא יִקְדָּשׁ בְּדִיבּוּרָא.

וַי"ל עַפ"י מֵהַ שְׁמִבּוֹאָר בְּקִידוּשִׁין דְּז"ל הָר"ן בְּמַתְנֵי [דָּף כ"ח ע"ב] דְּרִשׁוֹת הַגְּבוּה בְּכֶסֶף וְאִיכָא לְמִידָק עֲלֵה ל"ל דְּקַתְנֵי גִזְבָּר שֶׁנִּתְּנָן מְעוֹת בְּשָׁבִיל בְּהֶמָּה אֶפְּלוּ בְּלֹא דָמִים נְמִי קִנְיָה בְּאַמִּירָה בְּעֵלְמָ' דָּהָא אֲמִירָתוֹ לְגָבוֹה כְּמִסִּירָתוֹ לְהַדְיוֹט וְכ"ת ה"מ בְּמַקְדִּישׁ אָבֵל בְּמוֹכַר לֹא לִיתָא דָּהָא אֲמִירָ' בַּפ' יֵשׁ נוֹחֲלִין גְּבִי בְנוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן יוֹעֶזֶר דְּאֲשַׁכַּח מִרְגְּנִיתָא דַּא"ל אַבּוֹה אֲמִטְיָ' לְגַזְפָּרִים וְלֹא תִשְׁיָמִי אֶתְ אֶלָּא לִישְׁיָמִי אִינְהוּ דְּאִמִּירָתוֹ לְגָבוֹה כְּמִסִּירָתוֹ לְהַדְיוֹט כּו' עַד י"ל הֵתֵם הוּא מִשׁוּם דְּמֵאִי דְאָמַר (תַּמְשִׁים) אִיכָא רוּחָא לְהַקְדָּשׁ וְהָוִי פְּעִין

גָּדַר וְשִׁיבָה בִּי אֲמִירָתוֹ לְגִבּוֹת כְּמִסִּירָתוֹ לְהַדְיוּט אֲבָל פִּי לִיכָּא רִוּחָא לְהַקְדֵּשׁ אִין כָּאן גָּדַר
וּלְפִי הַקְדֵּשׁ אִינוּ קוֹנָה אֲלָא בְּדַמִּים וּמַאי דְאָמַר הֵכִי פְּדָאוּ בְּמֵאֲתִים דְּמִשְׁמַע דְּוָקָא אֲבָל
בְּדִבּוּרָא בְּעֵלְמָא לֹא אַע"ג דְּהֵתָם אִיכָּא רִוּחָא לְהַקְדֵּשׁ הֵתָם נְמִי הִינּוּ טַעְמָא דְּבִשְׁעַת שׁוּמָא
לֹא הָוֵה בִּי רִוּחָא וְאִין כָּאן גָּדַר וּלְפִי דְּוָקָא פְּדָאוּ אֲבָל בְּדִבּוּרָא בְּעֵלְמָא הִי יָכוֹל לְחַזְרָא
בּוּ דַּעֲפִי שְׁנִשְׁתַּנָּה הַשְּׁעַר אַחַר מִכּוּן מַה בְּכַף הָרִי כִּינּוּן שְׁאִין הַדְיָבוּר חָל בְּשַׁעְתּוֹ א"א
לֹו לְחֹוּל לְאַחַר זְמַן עַכ"ל אֲלַמָּא דַּכ"ז שְׁאִין לְהַקְדֵּשׁ תּוֹעֵלַת בְּדִיבּוּרָא אִינוּ נַעֲשֵׂה הַקְדֵּשׁ
רַק בְּכֶסֶף וַא"כ הֵכָּא דְּחִיב הַשְּׁקָל בְּלֹא שׁוּם דְּיָבוּר וְלֹא עוּד שְׁמִמְשַׁכְּנִין עֲלִיו וּמַאי תּוֹעֵלַת
יָבֵא לְהַקְדֵּשׁ שְׁהַסְלַע הִזָּה יְהִי הַקְדֵּשׁ וְיִצָּא מֵאַחֲרֵי תּוֹעֵלַת הַבְּעֵלִים וּבְשַׁלְמָא בְּנִתְחִיב עוֹלָה אוּ
חֲטָאת וְהַפְּרִישׁ אוּ שְׁהַקְדִּישׁ [חָל שְׁפִיר] מִשׁוּם תּוֹעֵלַת שְׁבִין בְּהֵמָה זֹו לְזֹו אֲבָל בְּמַעוֹת
דְּכֹוֹלָם שְׁוִוִים וְרַק הַצּוּרָה מְחַשְׁבִּי לִי א"כ מַאי תּוֹעֵלַת לְהַקְדֵּשׁ בְּהַפְּרִישׁ שְׁקָל זֶה אֲדַרְבֵּה
יִגְרַע פֹּחַ הַהַקְדֵּשׁ בְּזֶה דְּנַפְטָר מֵאַחֲרֵי תּוֹעֵלַת הַבְּעֵלִים מִשְׁוֹעֲבָדִי וּמִמְשַׁכְּנִין עַל
הַשְּׁקָלִים וּמִש"ה ס"ל לר"י דְּהַשְּׁקָל לֹא [הָוִי] הַקְדֵּשׁ בְּדִבּוּר לְחֹוּד וְדִינוּ כְּחֹוֹלִין אֲבָל
בְּנִתְרָמָה כִּינּוּן שְׁתּוֹרְמִין עַל הַעֲתִיד לְגִבּוֹת הִינּוּ שְׁשַׁקְלִי הַקְדֵּשׁ יְהִי מְחֹוֹלָלִים עַל הַעֲתִידִים
לְגִבּוֹת א"כ הָוִי כְּסָף מִמֶּשׁ דְּרִשׁוֹת הַגִּבּוֹת קוֹנָה בְּכֶסֶף וְנִקְנָה הַסְלַע שְׁפִירָשׁ לְשַׁקְלוֹ
לְהַקְדֵּשׁ בְּכֶסֶף שְׁחִילְלוּ עֲלִיו וְתוֹרְמִין עַל הַעֲתִיד לְגִבּוֹת אַף עַכ"פ גַּם אִם יִגְנַב אוּ יֵאבֹד
אִפִּי בְּאִנּוּס חִיב בְּשַׁקָּל אַחַר דָּאָם נֶאֱבֹד א"כ אִין עֲתִיד לְגִבּוֹת וְלֹא נִתְחַלֵּל עֲלִיו הַקְדֵּשׁ
וְנִשְׁאָר חֹוֹלִין (דְּכֹן פִּירֵשׁ"י וְהַתּוֹ דְּוָקָא עַל הַעֲתִיד לְבֹא לִידֵי גִיבּוּי וּבְרִירָה לֹא שְׁיִיבָה כָּאן
כְּמִבּוּרָא בִישׁ"ש ב"ק) וַיַּעֲוִן בְּר"ש דְּמַאי דְּזֶה מְקַרִי חִילוּל.

וַעֲפ"ז נִתְיָשֵׁב לִי מַה שְּׁקִשָּׁה מְאֹד מַאי דְּאָמְרִין נִמְצָאוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ קוּדֵשׁ דְּלָמָּה נִהְלֵא קִי"ל
דְּהַשְׁוֹקֵל שְׁנֵי שְׁקָלִים זַא"ז דְּלֹא קוּדֵשׁ אֲלָא אַחַת וְה"נ מ"מ"נ אִם הָרֵאשׁוֹנִים קְדוּשִׁים אִין
הָאַחֲרוֹנִים קְדוּשִׁים וְכֹן אִיכָּא אַף לְפ"מ"ש א"ש דְּבִאֲמַת מַד"ת אִין בְּרֵאשׁוֹנִים שׁוּם
קְדוּשָׁה עֲדִין דְּרִשׁוֹת גִּבּוֹת בְּכֶסֶף דְּוָקָא וְכו' וּמַה שְּׁמִשְׁפָּה הַשְּׁלִיחַ מְשִׁיכָה אִינוּ קוֹנָה
בְּהַקְדֵּשׁ בְּמִקּוּם שְׁאִין תּוֹעֵלַת לְהַקְדֵּשׁ וּמִש"ה הָאַחֲרוֹנִים שְׁקָלִים בְּאֲמַת מַד"ת אֲבָל עַכ"פ
גַּם הָרֵאשׁוֹנִים מְדַרְבְּנֵן קְדָשִׁי דְּלֹא יְהֵא פֹחַ הַדְיוּט חֲמוּר מְדַהַקְדֵּשׁ וּמִש"ה קְדָשִׁי שְׁנִיָּהֶם
וְדו"ק וַעֲפ"ז יֵשׁ לְתַרְץ דְּבָרֵי רַש"י ז"ל שְׁפִי מִתְחַלְּהָ נִשְׁבָּעִים לְגַזְבְּרִים שְׁלֵא פִּשַׁע וְאַח"כ
בְּתִירוּצָא שְׁנִשְׁבָּעִין לִיטּוֹל שְׁכָרֵן פִּירֵשׁ"י ז"ל שְׁאִינָם בְּרִשׁוֹתוֹ וְלָמָּה לִי לְשִׁנּוֹת כָּאן מִמָּה
שְׁפִי בְּתַחֲלָה שְׁהַשְּׁבֻעָה הִיא פְּשִׁיעָה אַף דְּבִאֲמַת כְּכָר הַקְשׁוּ הַפ"י וְשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים ז"ל
דְּמַאי שְׁיִיטִי דְּשְׁבֻעָה לִיטּוֹל שְׁכָר וְכִי הוּא מִהַנְּשָׁבָעִין וְנוֹטְלִין אֶתְמָהָא וְאוּלָם י"ל כְּדָ
דְּהִנָּה הָרֵאב"ד [ז"ל פ"ה מְטוֹעֵן] כְּתֹב דְּנָהִי דְּהַתּוֹרָה פְּטָרָה הַקְדֵּשׁוֹת וְקַרְקַעוֹת וְעִבְדִּים
מְשֻׁבָּעִים הִינּוּ מְשֻׁלְּחוֹת יָד וּפְשִׁיעָה אֲבָל אִם אִין בְּרִשׁוֹתוֹ צָרִיף לִישְׁבַע וְהַקְשׁוּ עֲלִיו
כְּוֹלָם דַּא"כ מַאי פְּרִיף הַגַּמ' מִנְּשָׁבָעִי לְבָנֵי הָעִיר וְכו' הָא דְּלָמָּא כְּוֹנֵת הַמְשָׁנָה לְשְׁבֻעָה
שְׁאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ וְהַג"ל לִישְׁבַע דְּזֶה לֹא קָשָׁה דְּזֶה מְבֹוּרָא פְּשׁוּט דְּבִדְבָר דָּאָם הוּדָה גַּפְטָר
לֹא שְׁיִיבָה שְׁבֻעָה בְּחִנּוּם וְגַם מְבֹוּרָא בְּהַרְמָב"ם וּבַהֲנוּב"י דְּהַגּוֹזֵל הַקְדֵּשׁ הוּאִיל וְלוֹקָה אִינוּ
מְשַׁלְּמִים זֶה מְבֹוּרָא [ב"ק ק"ה ב'] דְּכֹוֹפֵר בְּפִקְדוֹן הָוִי גְּזֵלָן וּפִירֵשׁ"י [ב"מ ה' ב'] דְּנִדְּאִי
גְּזֵלָה דְּאִין לֹוּמַר דְּנִאֲבָדָה דַּא"כ ה"ל לֹוּמַר דְּהָא פְּטוּר בְּגִיבָה וְאֲבָדָה בְּש"ח א"ו דְּעַתּוֹ
לְגֹוֹזֵלָה וְאָמַר שְׁם הַגַּמ' דַּמ"מ אִינוּ גְּזֵלָן עַד דְּיִדְעִינָן דְּהִי תַחַת יָדוּ בְּשַׁעַת כְּפִירָה דַּא"כ
אִיכָּא לְמִימַר דְּמִשְׁתַּמֵּט עַד דְּבַחֲשָׁנָא לִי דְּלֹא יָדוּעַ הִיכִי מִנְּחָ לְהוּ וְקָשָׁה לְכַאוּרָה ה"ל
לֹוּמַר כֹּן דְּלֹא יָדוּעַ הַאִיף הַנִּיחוּ אַף זֶה לִית' דְּהָא לֹא יָדוּעַתִי הִיכֹן הַנִּחַתִי הָוִי פּוֹשַׁע וְחִיב

כְּדֹאֲמַרִי בְּהַמְּפָקִיד וְהִנֵּה לִפְ"ז הֵכָא בְּהַקְדָּשׁ דְּפָטוּר מִכָּל הַשְּׁבוּעוֹת רַק אִם הוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ תַח"י מִמֶּשׁ וּא"כ לְמָה יִשְׁבַּע ע"ז דְּנֵהִי דְאֵמַת פֶּן אִם יוּדָה הָיִי גִזְלוֹ וְיִלְקָה דְּהוּי מוֹעֵל בְּהַקְדָּשׁ (דְּכִמוֹ דְּבַהֲכַפִּירָה הָיִי גִזְלוֹ לְכַמְּה דְּבָרִים שְׁקִנְיָאָה בְּשִׁינוּי וְכו' כִּמוֹ כֵּן מוֹצִיאָה מִרְשׁוֹת הַקְדָּשׁ לְרִשּׁוֹתוֹ וּמוֹעֵל בְּדַבּוּרוֹ דְּהוּי כִּמוֹ שְׁנִטְלָה לְחֻצְרוֹ וְדו"ק) וְאִינוּ לוֹקָה וּמִשְׁלֵם וּבִפְרָט לְמ"ד דִּס"ל אִפִּי בְּלֹא אֲתָרוּ בִּי פָטוּר מִמָּמוֹן אִף גַּם דְּלִמ"ד חֲיִיבֵי מִיתוֹת שׁוֹגְגִין (פְּטוּרִי) [חֲיִיבִין] אִין לְהַשְׁבִּיעַ דְּהָא נִתְרָה בִּי לְחֲיִיב מִלְּקוֹת וְאִזּוּ מִמִּילָא לֹא שִׁינְיָה בּוֹ שְׁבוּעָה וּמִש"ה א"א לֹא לֹא דְאִינְרִי הַמְּשַׁנֵּה מִשְׁבוּעָה שְׁאִינוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ וּמִש"ה פִּירִש"י ז"ל שְׁבוּעָה שְׁלֹא פְּשַׁעְתִּי אֲבָל לְעִנְיָן לִיטּוֹל שְׁכָרָן שְׁפִיר פִּירִש"י ז"ל שְׁאִינוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ דְּעַל פְּשִׁיעָה פָּטוּר לִישְׁבַּע וְנוֹטֵל בְּלֹא שְׁבוּעָה דְאִין זֶה מִכָּלל נִשְׁבָּעִים וְנוֹטְלִין וּכְקַן' הַפ"י ז"ל וְרַק דְאִינוּ נוֹטֵל שְׁכָרוֹ עַד שִׁישְׁבַּע שְׁבוּעָה הַמְּנוֹטְלָת עָלָיו גַּם גְּבִי קַרְקָעוֹת וְהַקְדָּשׁוֹת הִיכִי דְלֹא שִׁינְיָה מְעִילָה וְאִי דְלָמָּה יִשְׁבַּע הָא אִם יוּדָה יִפְטֹר מִחֻמַּת הַמְּלָקוֹת זֶה אִינוּ דְנֵהִי דְלֹא יִשְׁלֵם מִחֻמַּת הַמְּלָקוֹת אֲבָל מ"מ שְׁכִירוֹת לֹא יִטּוֹל וְדו"ק אִף עֲדִינִן קָשָׁה הָאִיף יוֹכֵל לִישְׁבַּע שֶׁא"ב הָא חֲשׂוֹד אֲשִׁבוּעָתָּ אִפִּי לְמ"ד דִּס"ל דְּחֲשׂוֹד אֲמֻמוֹנָא לֹא חֲשׂוֹד אֲשִׁבוּעָתָּ מ"מ בְּעֵבֶר עֲבִירָה שִׁישׁ בָּהּ מִלְּקוֹת לִכ"ע פָּסוּל לְשְׁבוּעָה וְהֵכָא אִם הוּא תַח"י מְעַל וְהוּי עֲבִירָה שִׁישׁ בָּהּ מִלְּקוֹת וְאִם חֲשׂוֹד אֲמַעֲיִלָה חֲשׂוֹד אֲשִׁבוּעָתָּ אִף דִּי"ל דִּיִּלְמָא מְלָנָה יִשְׁינָה יֵשׁ לוֹ עָלָיו אִף דְּזֶה קָשָׁה מְאִי מְהִי מְלָנָה יִשְׁינָה הָא לִיתָא בְּחֻזְרָה דְאִי דְנִימָא דְלֹאח"כ כְּשִׁינְפֹר יִחְזִיר הָא לְכַשְׁיִמְצָאֵנוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ שְׁקָלִים וּא"כ גּוֹזְלוֹ מִמּוֹן חֲנָם וְלִיתָא בְּחֻזְרָה כְּאֲשֶׁר הִקְשׁוּ פֶן הַמְּפָרְשִׁים אִף לִפְמ"ש לִק"מ דְּהִנֵּה מֶה שְׁהוּי הַשְּׁקָלִים הַנְּמַצָּאִים קִדָּשׁ הוּא רַק מִדְּרַבְּנָן דְמַה"ת לֹא זָכוּ בְּהוּי הַקְדָּשׁ כְּלָל דְאֵמִירָה בְּכַה"ג דְלֹא הָיִי תוֹעֵלָתָּ בְּשַׁעֲתָּ דַבּוּרוֹ לְהַקְדָּשׁ לֹא הָיִי קִנְיָן כְּלָל כְּמַבְאָר בְּהַר"ג ז"ל שְׁהַבְּאֵתִי לְעֵיל וְרַק שְׁאֵמֶרְתִּי דַע"כ פ' מְדַרְבְּנָן קְדוּשׁ מְשׁוּם שְׁלֹא יְהִי כַח הַדְּיוֹט חֲמוּר מִהַקְדָּשׁ וְנִקְנָה בְּדַרְבְּנָן ע"י מְשִׁיכּוֹת וּזְכוּיּוֹת הַשְּׁלוּחִים לְהַקְדָּשׁ מְדַרְבְּנָן וְהִנֵּה בָּאִם יֵשׁ לוֹ סֶפֶק מְלָנָה יִשְׁינָה דְנִטְלָה מִתְּחִלָּתוֹ לְצֹנְרָכוֹ וְלֹא לְצֹנְרָה הַקְדָּשׁ א"כ לֹא זָכוּ בְּהוּי הַקְדָּשׁ אִפִּי מְדַרְבְּנָן וּא"כ אִם יִחְזִירֵם יִשְׁאַרוּ חוֹלִין כִּמוֹ שְׁהִי טָרָם מוֹסְרוֹ לְשְׁלוּחִים וְדו"ק.

אִף לִפְ"ז הַדָּק"ל מְאִי פְּרִיף הַש"ס אֲמַתְנִי דְלָמָּה נִשְׁבָּעִין הֲלֹא יֵשׁ לֹא מִרְשָׁעִי שֶׁא"ב וְאִם דָּאִם יוֹדוּ יִפְטֹרוּ מְשׁוּם מְלָקִי לְקִי הָא חֲיִי שִׁינְיָן מְשׁוּם מְלָנָה יִשְׁינָה וְלֹא זָכִי בְּהוּי הַקְדָּשׁ מְעוֹלָם וְלֹא הוּוּ כְּלָל גְּבוּי וְאִפִּילוּ בְּתַרְמוֹ הַתְּרוּמָה נִשְׁאַרוּ חוֹלִין דְלֹא הָיִי גְבוּי וְלֹא עֲתִיד לְמַגְבִּי דְדִלְמָא לֹא יָבֵא לִידֵי גְבִי כְּלָל.

אִף בְּאֵמַת לְפִי מֶה שְׁכ' הַתּוֹס' (בב"ב) [ב"מ ה' ע"ב] דְּהָא טַעַם דְּמְלָנָה יִשְׁינָה הוּא רַק לְעִנְיָן לְחֲיִיבוֹ שְׁבוּעָה דְלֹא נִימָא חֲשׂוֹד אֲמֻמוֹנָא חֲשׂוֹד אֲשִׁבוּעָתָּ אֲבָל בְּגִזְלוֹ מִמֶּשׁ שְׁרוּאִין תַּחַת יָדוֹ הַגְּזוּלָה אִין לְפָטוּר מִחֲשֵׁשׁ מְלָנָה יִשְׁינָה וּא"כ אִם הָיִי מוֹדִי הָיִי לוֹקִים דְלֹא שְׁמַעוּ לְהֵם בְּמֶה שְׁאֵמְרוּ מְלָנָה יִשְׁינָה וְהִי פָטוּר מִמָּמוֹן מִש"ה א"א לְאוֹקְמִי כְּלָל בְּשְׁבוּעָה שְׁאִינוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ לְהַס"ד רַק לְפִי מֶה שְׁמַתְרִץ הַש"ס כְּדִי לִיטּוֹל שְׁכָרָן דְאִין שִׁינְיָן אִינוּ לוֹקָה וּמִשְׁלֵם וְרַק שְׁרוּצָה לֹא מִרְשָׁעִי חֲשׂוֹד אֲמֻמוֹנָא חֲשׂוֹד אֲשִׁבוּעָתָּ זֶה לֹא אֲמַרִינוּ דְדִלְמָא מְלָנָה יִשְׁנָה יֵשׁ לוֹ עָלָיו וְדו"ק.

וְעַפ"י מֶה שְׁאֵמֶרְתִּי רְבוּנָח לִי מְאִי דְקָשָׁה טוֹבָא אַהֲש"מ שְׁמַתְרִץ קו' הַתּוֹס' עַל רִש"י ז"ל שְׁרִש"י פִּי עַל הַעֲתִיד לְגָבוֹת אִפִּי מֶה שְׁלֹא יָבֵא לִידֵי גְבִי וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' ז"ל דְמַתְנִיתִין

לא משמע פן דאי תימא הכי א"כ למה חוזרין ושוקלין הא בלא"ה פטורין דתורמין על העתיד לגבות אפי' שלא יגבה ותירץ האס"ז ו"ל דבני העיר רוצין לעשות מצנה מן המוכר וקשה למה נשבעין השלוחים נהי שפשוטו כמו שפירש"י הא יכולי' לומר זיל ופטור במה שעתיד לתרם כמ"ש בב"ק [ע"ח ע"ב] דיכול לומר פטור עצמה בשה אף לפי מ"ש א"ש דהא בלא"ה אינו חייב שבועה רק משום מלנה ישנה וא"כ מעולם לא זכה ההקדש בעבורו וחיוב לשקול אחר דהנה בנדאי הא דפירש"י ו"ל דתורמין על העתיד לגבות אף שלא יגבה לבסוף היינו דיש לו חלק בקרבנות הצבור אבל נדאי אינו פטור מהחיוב דמנח אקרקפתא דגברי ליתן כל אחד חצי שקל בכל שנה ממצות התורה וממשכנים ע"ז ולא נפטר מחיוב זה במה שנתרמה התרומה ורק פנונת רש"י הוא היכי שפסר לשלוח דאז באמת עשה מה שביכולתו וכמ"ש הרמב"ם ו"ל ומה הי' לו לעשות ובאמת מטעם זה פטור בנתרמה התרומה ורק בלא נתרמה אין לו חלק בקרבנו' הצבור עכ"פ ולזה פירש"י ו"ל לדעת האס"ז דכיון דתורמין על העתיד לגבות יש לו חלק בקרבנות צבור רק דאינו מצנה מן המוכר אף באם השלוחים נטלוהו מחמת מלנה ישנה דאז נעשה חולין למפרע כנ"ל דלא זכה בהו הקדש מעולם ונדאי חייב ליתן אחר והוי כמו שנגנב ממנו שקלו ומש"ה חייבים השלוחים לישבע ודו"ק: ועפ"ז מיושב קו' הגהת מרדכי ו"ל על המרדכי שכ' בפ' האומנין וז"ל ושלוח שהי' נושא אגרות בשכר ומצא תגר וחזר בו נראה דהוי פסידא דפועל בין הי' לשניהם לידע האונס בין לא הי' לשניהם לידע הפל הוי פסידא דפועלים כו' עכ"ל והשיג הגהת מרדכי וז"ל ולי הדיוט הכותב נראה מהא דאמרי' בפ' הנהב בני העיר ששלחו שקליהו ונגנבו או שאבדו מידי השלוחי' וקאמר דנשבעין השלוחין ליתול שכתבן מבני העיר אלמא אע"ג דאין נהנין בני העיר שהרי צריכי' לשקלי' אחרים כדאמרי' התם אפ"ה נוטלין שכתבן אע"ג דהתם לא קאי הכי ומוקי לה במילי אחרים מ"מ מטעמא אחרינא הוא דאידיחי לי' וצ"ע אם יש לחלק ולומר דשכר מצנה בני העיר הלכך נהנין הם ואוקמי' כו' עכ"ל.

ובאמת הסמ"ע והאו"ת ו"ל הבינו בהמרדכי ו"ל דהפירוש תגר שהי' מלחמה וכה"ג ומש"ה תמהו על רמ"א ו"ל ובאמת לפע"ד דברי הרמ"א ו"ל שפיר דבנדאי זה פשיטא דבשומר שעשה שליחותו אף שלא נהנה בה"ב ממנו חייב לשלם וכמבואר במחבר ו"ל בס"י של"ה ורק בהלך חצי הדרך דלא נגמר השליחות אז חוזרין אם מגיע הנאה לבעה"ב משלם לו חצי הדרך ואם לא נהנה לא יטול כלום משום דלא עשה ליחנותו דהשליחות דוקא על כל הדרך והפירוש במרדכי ו"ל כף שהשליח שלוח עם אגרת לתגר לקנות ממנו ומצאו בחצי הדרך והתגר חזר מהמקח ואם הי' השליח הולך פדרכו למקום שנשפלת הי' בעה"ב צריף לשלם לו גם שלא נהנה משליחותו שחזר התגר בו מהמקח מ"מ השליח עשה שליחותו ואם לא הי' חוזר בו התגר נהנה הבעה"ב והי' משלם בעד חצי הדרך השתא שחזר התגר בחצי הדרך פטור הבה"ב וז"ב בכוננת הרמ"א ומרדכי ו"ל וע"ז הקשה הגהת המרדכי ו"ל דא"כ גם כן למה יטלו שכרם כיון שבה"ב צריף לשקול אחרים ולפמ"ש א"ש דכיון דאם הי' רוצים הי' נפטרים וכסברת רש"י ו"ל א"כ שפיר נהנה ודו"ק: והשתא נחזור לתרץ לדברי הרמב"ם ו"ל דהנה ת"ל עלה בידינו דההקדש לא זכי בדיבור בעלמא ורק אם נתרמה התרומה זכי בהו ההקדש מטעם רשות הגבוה בכסף והוי חילול אשקל דידי' שפירשו למצות שקל אבל אם הי' בידי בעה"ב

חייב באחריות משום דלא נקרא גבוי ואי דתורמין על העתיד לגבות מ"מ לכל הפירושים זולת רש"י ז"ל אם באמת נאבד א"כ אינו עשוי לגבות כלל ומש"ה חייב באחריות הבעלים וכנ"ל ורק פשמוסרו לשליח הוי גבוי דמאי הוי להו לבני העיר לעשות ומש"ה זכו בהו ההקדש שתמנו על הגבוי וכמו דהוא בי גזא דמלכא והבעלים פטורים מאחריות אף פשמוסרו לש"ח דגרעין לשמירתו דלשיטת הרמב"ם ז"ל הוי פמזיק נהי דמזיק בהקדש פטור עכ"פ לא מקרי גבוי וא"כ הוי כמו שנשאר ביד בה"ב דחייב דהקדש לא זכי בהו דרשות הגבוה בכסף ונקא וקאן לא נתחלל כלל אזה מידי דלא הוי גבוי ולא עתיד לגבות משום שנאבד אף כ"ז לפי מה דמסקינן דחייב בשמי' כדי שלא יזלזלו בשמירת הקדש אבל לה"א דכ"ע ס"ל דפטור מגו"א ורק דפשיעה חייב וכמבואר באחרונים א"כ מ"ש שומר חנם משומר שוכר וכיון שתורמין על הגבוי ממילא זכי בהו ההקדש וכל היכי דאיתא בי גזא דמלכא הוא והבעלים פטורים ודו"ק: סליק בעזה"י תלק או"ח סימן א בגידון השאלה אשר כתוב בהכתב שעשו בני עיר תקנה וכתוב אשר כל איש אשר ישחוט בהמה או עוף פה עירנו או בסביבותינו מחויב לשלם ליד הממונה איזה סף קצוב על צרכי הקהלה ועשו כתב ע"ז בח"י המתאספים ובתוה הכתב כתוב וחקילה להשוחטים לשחוט בלא קוויטל מהממונה.

גם נאמר בהכתב כמה שיקחו השו"ב שוכר שחיטה מכל בהמה גשה ודקה. גם מהעורף למינהו ובסוף הכתב נאמר בזה"ל ובפירוש קבלנו עלינו באם יעברו השוחטים ע"ז וישחטו בלא קוויטל אזי שחיטתן אסורה עלינו ועל כל בני קהלתנו.

ואחר ח"י הבע"ב נכתב גם אנחנו הב"ד מסכימים על תקנות הקהל הן בדבר שוכר השחיטה והן שלא ישחטו בלא קוויטל ובאם יעברו השו"ב דונו עפ"י המבואר בש"ע יו"ד כמבואר לעיל וחתמו הב"ד ע"ז.

ואח"כ נכתב גם אנחנו מסכימים על תקנות הקהל כמבואר לעיל וע"ז חתמו השוחטים בח"י ע"כ: הנה באמת אין כאן איסור שבוועה כלל רק תקנות הצבור כיון שלא נזכר כלל חרם או שבוועה ונהגם שאיסור בו שבוועה מ"מ לפי הלשון משמע שלא הי' רק תקנה ובאמת בלא"ה לא ידעתי מה נ"מ בכאן אם הצבור רוצים להתיר מכאן ולהבא יכולין להתיר אפי' אם כתוב בפ"י חרם ושבועה כמבואר בסי' רכ"ח.

והנה לפ"ז אם הצבור רוצים להתיר ואז נתבטלה התקנה ממילא השוחטים בחזקת פשרות כמבואר ביו"ד סי' א' סי"א וז"ל המחבר אם הטילו הקהל חרם שלא ישחוט אלא טבח ידוע ושחט אחר י"א ששחיטתו אסורה וכ' שם הרמ"א ואם נתבטלה התקנה כל השוחטים בחזקת פשרות כמו בראשונה עכ"ל.

אף באמת דברי הרמ"א ז"ל שם לא יכולתי להלום דמשמע דאם נתבטל התקנה השו"ב בחזקת פשרות גם אם עברו ובאמת בת"ה בפסקיו סי' קע"ז כ' וז"ל אשר דרשתני על ענין התקנה אשר תקנת אשתקד בכנופי' ובהסכמת המנהיג ז"ל שישחטו השוחטים השחיטות וגם השוחטים קבלו עליהם ולא נתקיים הדבר הנה דע לה' שא"כ הוא מה מכווער הדבר ויש עונש בדבר כו' עד האמנם נלע"ד דאין לאסור בשביל כף שחיטת אותם הטבחים אפי' לכתחלה כו' ולא דמי לצבור שהטילו חרם שלא לשחוט זולתי הטבח כו' פדאי' בתשו' הרא"ש דהתם מפרש הטעם בהדי' דמשום מגדר מילתא יש פח בידם

לְאֶסְנֵר הַמְנוֹתָר וּבִנְיָן שֶׁלֹּא רָצוּ הַקְהָל לְעַמּוּד בְּתַקְנַתָּם וּמִרְפִּין יְדִיהֶם מִמְּנֶה א"כ לִיפֹא מִשׁוּם מִג"מ דְּמָה לִי בְטֹלוֹהָ בְּסוּף וּמָה לִי לֹא קִבְלוּהָ מֵעֵיקְרָא וְכֹה"ג כְּתֹב רַאבִּי בְתִשׁוּי שְׁבַמְרָדְכִי פ"ק דב"ב ע"ש עכ"ל דְּמִשְׁמַע בְּהֶדְנִי מִשׁוּם שְׁנִתְבַּטְּלָה הַתְקָנָה וּבִיד דְּהַצְבּוֹר לְבַטֵּל מִשׁוּ"ה הַשׁו"ב כְּשָׂרִים דְּכֹן כְּתוּב שְׁנִתְבַּטְּלָה הַתְקָנָה וּמִבִּיא רַאבִּי מִמְרָדְכִי דב"ב אָבֵל הֵיכִי שְׁהַשׁוֹחֲטִים עָבְרוּ קוֹנְדָם בִּיטוּל הַתְקָנָה הַשְּׁחִיטָה אֲסוּרָה דְהַגְוִי חֲשׂוֹד לֹא"ד כְּמִבְּנֹאֵר בְּתִשׁוּי הָרֹא"ש אָמְנָם בְּאַמַּת הַמְעֵינִין בְּתִשׁוּי הָרֹא"ש פֶּלֶל ז שֶׁכ' וְז"ל שְׁשִׂאֵלְתָּ צְבוּר שְׁהַטִּילוּ חֶרֶם שֶׁלֹּא יִשְׁחַט זֹולְתִי הַטְּבַח שֶׁל הַקְהָל וְהִלְךְ אַחַר וְעָבַר עַל הַחֶרֶם וְשִׁחַט יִרְאֶה שְׁאֲסוּר לְאַכּוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ שְׁהָרִי הַקְהָל פֶּסְלוֹ שְׁחִיטָת הַכֹּל חוּץ מִשְׁחִיטָת הַטְּבַח בְּשִׁבִיל שֶׁלֹּא יִקְפֹּץ כ"א וְיִשְׁחַט אֶף שְׂאִינוֹ מִןמִחָה וְרִשְׁאִין הַצְבּוֹר לְהַתְנוּת וּלְהַסִּיעַ קִיצוּמָן לִיתָן לְזֶה מִמּוֹן חֲבִירוֹ עַפ"י קִיצוּמָן וְאִין בּוֹ מִשׁוּם גְּזֵל.

וְכֹן לְאֶסְנֵר הַמְנוֹתָר מִשׁוּם מְגִדָר מִלְתָּא וּמָה שְׂאֲוֹסְרִין אֲסוּר לְכֹל בְּנֵי הָעִיר וְכ"ש זֶה שְׁעָבַר עַל הַחֶרֶם וְשִׁחַט רַאבִּי לְדַמּוּתוֹ לְמוֹמָר לֹא"ד בִּינּוֹן שְׁעָבַר עַל הַחֶרֶם כְּדִי לְשַׁחֲטוֹ. וְאֵעַפ"י שְׂאִינוֹ חֲשׂוֹד לְאַכּוֹל דְּבַר אֲסוּר מ"מ מִכְּנֹעַר הַדְּבָר וְרַאבִּי לְקוֹנְסוֹ שֶׁלֹּא יֵאָכְלוּ מִשְׁחִיטָתוֹ עַכ"ל.

וּבִלְע"ד שְׁמַעֵיקְרָא רָצָה לֹמַר שְׁהָרִי כְּמוֹ שְׁאֲסוּרוֹ הַקְהָל הַבְּשָׂר וּבְאַמַּת יְכוּלִין הַקְהָל לְתַקּוֹן וְא"כ בְּנִדְאֵי הַשְּׁחִיטָה אֲסוּרָה בִּינּוֹן דְּהַגְוִי לְמִיגְדָר מִיִּלְתָּא וְתַקְנַתָּם תְּקָנָה וְרַק עוֹד הוֹסִיף לֹמַר וּמִכ"ש ר"ל דְּאַפְּי' אִם גִּימָא שְׁהַקְהָל לֹא אָסְרוּ הַשְּׁחִיטָה רַק שְׁאֲסוּרוֹ מִלְשַׁחֲטוֹ מ"מ אֲסוּר מָה שְׁשִׁחַטוּ הַשׁוֹחֲטִים מִטַּעַם חֲשׂוֹד לֹא"ד וּמִטַּעַם קִנְס וְא"כ לִפִּי"ז שְׁפִיר יֵשׁ מְקוֹם לֹמַר שְׁאַפְּי' שׁו"ב שְׁעָבַר לְמַפְרַע מ"מ כְּשֶׁר לְאַחַר שְׁבִיטְלוֹ הַתְקָנָה וְלֹא מְקָרִי חֲשׂוֹד רַק מִטַּעַם קִנְס אָבֵל לֹא מִדִּינָא וּבְאַמַּת מְבֹנְאֵר כֹּן בַּח"מ [בַּסַּמ"ע] ס' ל"ד דְּהַעֲנֹבָר עַל (ח) [תְּקָנָת] הַקְהָל אִינוֹ נִפְסָל לְעַדוּת דְּלֹא יִמְצָא רַק א' מְאַלְף וְלֹא מִשְׁמַע לְהוֹ אִיסוּרֵי בְהָא כְּמוֹ כֹן נִמִּי בְשׁו"ב אִם לֹא אָסְרוּ הַבְּשָׂר רַק שְׁהַשׁוֹחֲטִים לֹא יִשְׁחַטוּ מִןמִחָה שְׁחִיטָתוֹ דְּלֹא מְקָרִי חֲשׂוֹד לֹא"ד בְּתַקְנַת הַקְהָל רַק הֵיכִי שְׁהִי' ח' רַאבִּי לְקוֹנְסוֹ כְּדַבְרֵי תְּשׁוּבַת הָרֹא"ש ז"ל וְא"כ יִפְהֵ הַעֲתִיק הָרַמ"א ז"ל דְּאִם גְּתַבְטֵל הַתְקָנָה אִין אֲסוּר עַל הַשׁוֹחֲטִים מִטַּעַם חֲשׂוֹד לֹא"ד וְלֹא נִשְׂאָר רַק מִטַּעַם קִנְס שְׁלִפְעָמִים רַאבִּי לְקוֹנְסוֹ כְּגוֹן שְׁהִי' בְּחֶרֶם וְכֹאשְׁרֵי הִי' הַמְעַשֶּׂה בְּתִשׁוּי הָרֹא"ש וּבְזֶה לֹא הִחְמִיר הָרַמ"א ז"ל וְזֶה תְּלוּי בְּרַאבִּי הַדִּינּוֹן כְּנ"ל וְא"כ בְּנ"ד מְפָאן וְלְהַבָּא וְדִאִי מִןמִחָה שְׁחִיטָתָם אִם יִתְרַצוּ הַקְהָל לְהַתִּיר וּמִמִּילָא חֲזָרוּ הַשׁוֹחֲטִים לְכַשְׁרוּתָן דְּלֹא מְקָרִי חֲשׂוֹד לֹא"ד בְּתַקְנַת הַקְהָל וְכֹן נִרְאֶה מִדְּבַרֵי הַשַּׁמ"ח וְהַת"ש.

וְהִנֵּה בְנ"ד בְּלֹא"ה נ"ל אָמַת אֲשֶׁר כ' מַעַכ"ת שְׂאִין כְּוֹנֵת הַמְתַּקְנִים לְאֶסְנֵר רַק מַעַת שְׁיִתְנוּדַע וְכְמוֹ שְׁמִבְּנֹאֵר דְּבַר זֶה גְּבִי מִי שְׁעָבַר עַל ח' הַקְהָל שְׂאִינוֹ נִאָסֵר קוֹנְדָם הַכְּרִזָּה וַיַּעֲזִין בְּסִי רַנ"ח וְשַׁל"ט דְּכְוֹנֵת הַקְהָל רַק לְאֶסְנֵר מְפָאן וְלְהַבָּא וְכֹן מְבֹנְאֵר בְּתִשׁוּי הָרַשְׁפ"א וְהָרִיב"ש וְשְׂאֵרֵי גְדוּלֵי רַאשׁוֹנִים שְׁלִפִי הַמְנַהֵג גַּם לְהַעֲוֹבֵר יְכוּלִין לְהַתִּיר עַל מָה שְׁעָבַר לְמַפְרַע.

וְהִנֵּה ל"מ שְׁנֵאמָנִים מִתְקַנֵּי הַתְקָנָה לֹמַר שְׁכֹן כְּוֹנֵתָם כְּמִבְּנֹאֵר בְּסִי רַכ"ח דְּנִאָמֵן לְפָרֵשׁ כְּוֹנֵתָם וְרַק נ"ל דְּאַפְּי' בְּסַתְמָא כֹּן הוּא וְכֹן הוּא הַמְנַהֵג לִפְע"ד שְׂאִין אוֹסְרֵי לְמַפְרַע וּבְאֵלוֹ הַדְּבָרֵי עֵיקָר הַמְנַהֵג כְּמִבְּנֹאֵר בְּתִשׁוּי הָרַשְׁפ"א מְבִיאֵו ב"י רַכ"ח וְלְכֹן בִּינּוֹן שְׂאִין הַבְּשָׂר

נָאָסֶר לְמַפְרָע א"כ הוּשׁוּ"ב לֹא הִכְשִׁילוּ לְשׁוּם אָדָם וְאִינִם חֲשׂוּדִים לֹא"ד וְהַגִּם שְׁמִדְבָרֵי הַנֶּבֶל [מִה"ק ח' יו"ד סי' א'] מִשְׁמַע שְׁמִקְרֵי גַם בְּכֹה"ג חֲשׂוּד לֹא"ד בְּאַמַּת הַפֶּר"ח לֹא יַחֲדֵי בְּזָה וְרַק הַת"ש סוֹבֵר בְּזָה פְּנוּתִי דְלֹא מִקְרֵי חֲשׂוּד וְכֵן נִרְאֶה שֶׁהַב"ד פָּתְבוּ שְׂיָהָא דִּין הוּשׁוּ"ב פְּמִבְּנֹאָר בְּיו"ד וְע"כ פְּנוּנְתָם אִסִּי א' דְרַק מִטְעַם (חֲזָקָה) [תְּקֵנָה] וְלֹא שְׂבוּעָה וּמְכַוְּנֵת הַב"ד יְכוּלִין לְדוֹן עַל פְּנוּנַת אֲנָשֵׁי הָעִיר וְהוּשׁוּ"ב פְּמִבְּנֹאָר בְּסִי רַכ"ח בְּב"י וּבְיוֹתֵר הֵיכִי שְׁלֹא הִי רַק תְּקֵנָה וְגַם הוּשׁוּ"ב פָּתְבוּ בְּפִי שְׁמִסְפִּימִים עַל הַתְּקֵנָה אֲבָל לֹא עַל הָאִסּוּר א"כ לֹא עָבְרוּ רַק עַל תְּקֵנָה וְאִין בְּזָה רַק שְׂרָאוֹי לְקוֹנְסָם אֲבָל [לֹא] לְדוֹנָם לְחֲשׂוּדִים וּבִפְרֹט דְּבְאַמַּת אִם נִימָא דְמִקְרֵי כֹה"ג חֲשׂוּד לֹא יִמְצָא שׁו"ב אֶחָד מֵאֲלָף שְׁעֶבֶר עַל תְּקֵנַת הַקְּהָל: הֵינְצָא לָנוּ מְזָה דְנִלְפַע"ד דְּהַבְּשָׁר מַה שְׁשִׁחְטוּ קוֹדֵם שְׁנִתְּנוּדַע בְּנֻדְאֵי מוֹתֵר דְּהַפְּנוּנָה הִי רַק לְאַסּוֹר מֵאֲזוּ וְכ"כ בְּהַתְּקֵנָה וְנ"ל בְּאִם יַעֲבְרוּ הַשְׁחֻחֲטִים ע"ז וַיִּשְׁחֲטוּ בְּלֹא קוּוִיטְל אֲזִי שְׁחִיטְתָן אֲסוּרָה עָלֵינוּ וְעַל כָּל בְּנֵי קְהֵלְתֵּינוּ כְּנ"ל אֲמָנָם פִּינּוּן שְׁפָכְרֵי אִין הַבְּשָׁר לְפָנֵינוּ וְרַק לְעִנְיֵן הַכְּלִים נ"ל דְּבֻדְאֵי מוֹתֵרִים פִּינּוּן שְׁהַבְּשָׁר מוֹתֵר לְפַע"ד וְרַק אִפִּי שְׁנִימָא שְׁהַבְּשָׁר אִם הִי לְפָנֵינוּ הִי אֲסוּר מ"מ עַל פְּלִיטַת כְּלִים לֹא גְזָרוּ מִתְקֵנֵי תְּקֵנָה וְלֹא חִמְרָא תְּקֵנָה דִּידְהוּ מַחְלָב שְׁל בְּנֵי רִיבּוּס וַיַּעֲוִ"ש בְּפוֹסְקִים דְּהַנּוֹהֲגִים אִסּוּר אִין פְּנוּנְתָם עַל הַכְּלִים וַיַּעֲוִ"ן בְּפֶר"ח א"ח ח תצ"ו יִרְאֶה לְהִדְיָא כֵּן וְא"כ הַכְּלִים כְּשֵׁרִים וְשׁו"ב שְׁעֶבְרוּ בְּנֻדְאֵי מוֹתֵרִים אִם נִתְבַּטַּל הַתְּקֵנָה וְלֹא שְׂיָהָא כָּאֵן חֲשׂוּד לֹא"ד פִּינּוּן שְׁלֹא הִכְשִׁילוּ לְשׁוּם אָדָם שְׁהַבְּשָׁר הִי מוֹתֵר לְפַע"ד כְּנ"ל וְגַם אִפִּי אִם נִתְעַקַּשׁ שְׁהַבְּשָׁר הִי אֲסוּר דְּנֻדְאֵי אִינִם חֲשׂוּדֵי עַל הַשְׁחִיטָה מִשׁוּם דְּלֹא מִשְׁמַע לְהוּ אִסּוּרָא בְּזָה וַעֲיִין בְּתִשׁוּ"מ מִהֶר"מ פָּתְבֵי בְּהִדְיָ שְׂאִין לְפִסּוּל אָדָם אִם יֵשׁ צַד בְּעוֹלָם לְתַלּוּת שְׁשִׁגְגָה אוֹ טְעָה וְרַק שְׂרָאוֹי לְקוֹנְסָם לְפִי רְאוּת הַב"ד אֲבָל מוֹתֵרִים הֵמָּה אִם הַקְּהָל יִרְצוּ לְבַטַּל הַתְּקֵנָה מֵעַתָּה וְאִם אוֹלֵי הַקְּהָל אִינִם רוֹצִים לְבַטַּל כְּדֵי שְׁלֹא לְהַפְּסִיד הַחֲכִירָה שְׁעָשׂוּ לְפַע"ד יוֹכְלוּ לְבַטַּל הַתְּקֵנָה רֵאשׁוּנָה וּמֵעַכְשָׁיו יִתְקַנּוּ [מְחַדְשׁ] וְאֵת הוּשׁוּ"ב יִזְהִירוּ בְּאִנְפֵּן שְׁלֹא יִהְיֶה לְהֵם הִיתֵר וּמִי שְׁבָקֵי בְּדִינֵי נְדָרִים יְכוּלֵי לַעֲשׂוֹת תִּיקוּן זֶה ע"צ שְׁלֹא יוֹעִיל שׁוּם הַתְּרָאָה לְהוּשׁוּ"ב אֲבָל עַל מַה שְׁעֶבְרוּ עַד עַתָּה רְאוּי לְמַחֲוֹל לְהֵם אֲתֵרֵי שְׁקִנְסוּ אוֹתָם.

וְהִנֵּה לֹא רְצִיתִי לְפַלְפֵּל מִשׁוּם נְדָר בְּכֹתֵב כִּי לְפַע"ד אִין כָּאֵן רַק תְּקֵנָה וְתִקְנַת הַצְּבּוֹר מְהֵנִי אִפִּי בְּכֹתֵב פְּמִבְּנֹאָר לְכָל מַעֲיִין בְּב"י רַכ"ח וְהַרְבֵּה הָאֲרִיף בְּזָה בְּס' חֲתָם סוֹפֵר וְגַם מַה שְׁכ' כְּבוֹד מַעֲכ"ת בְּשֵׁם הַב"י אִינוּ עִנְיֵן לְנְדָר שְׁהָאִסּוּר מִשׁוּם הַתְּקֵנָה כְּנ"ל אֲבָל שְׂבוּעָה בְּנֻדְאֵי אִין כָּאֵן: אַח"ז עֲיִינְתִי בְּס' חֲתָם סוֹפֵר [יו"ד סי' י"ג] נִרְאֶה מְדַבְּרֵי בְּאִם הוּשׁוּ"ב עָבְרוּ הַתְּקֵנָה לֹא מְהֵנִי מַה שְׁנִתְבַּטַּל הַתְּקֵנָה וְנִשְׁאַרוּ פְּסוּלִים וְלֹא הִחְלִיט הַדְּבָר וּלְפַע"ד נ"מ מ"ש נִכּוֹן כִּי כֵּן יִרְאֶה דַּעַת הַרְמָ"א ז"ל וְהָאֲחֵרוּנִי הַת"ש וְהַפֶּר"ח וְהַנ"ב נְמִי מְסַכִּים לְהִתִּיר בְּאִם לֹא הִי מִמֶּשׁ [שְׂבוּעָה] אוֹ חֶרֶם וְלָכֵן לְדַעַתִּי הוּשׁוּ"ב כְּשֵׁרִים וּבִפְרֹט שְׁשִׁמְעֵתִי שְׁנוֹתְנִין אֲמַתְלָא לְדַבְּרֵיהֶם וְרוֹצִים לְבָרֵר הָאֲמַתְלָא מִפִּי בְּד"צ וְגַם לֹא נִשְׁמַע מֵעוֹלָם עָלֵיהֶם ח"ו [דְּבָר רַע] וְלָכֵן אַחֲרֵי שְׂרָאוֹי לְקִנְסָם עַכ"פ מִפְּנֵי קְלוּתָם וּפְחֻזוֹתָם בְּטָעוֹת וְשׁוֹגְג אֲבָל לֹא לְהַעֲבִירָם ח"ו וְלִהְתִּיר הַנְּדָר לְפַע"ד אִינוּ נִכּוֹן פֶּן יִהְיֶה לְבוֹז בְּעֵינֵי הַקְּהָל הַמְּלַעֲיָגִים עַל דְּבָרֵי חו"ל וְלָכֵן לְפַע"ד טוֹב וְכָשֶׁר הַדְּבָר ע"ד שְׁכִתְבֵתִי אִף עֲצָהוּ"ט יִתְקַבְּצוּ חֲתִימוֹת מְאוּתָם שְׁחֲתָמוּ עַל הַתְּקֵנָה שְׁרָצוּנָם לְהִתִּיר הַנְּדָר ע"י פְּתִיחַ וְחֲרֻטָּה וַיִּשְׁלַחוּ א' מֵהֶם לְעִיר הַסְּמוּכָה וַיִּוֹתֵר לְהֵם כְּאֲשֶׁר כֵּן מִבְּנֹאָר בְּחֲתָם סוֹפֵר בְּעִנְיֵן כְּזָה וְהִי שְׁלוֹם: סִימָן ב בְּנִידוֹן הַשְּׂאֵלָה אוֹדוֹת הוּשׁוּ"ב.

הנה לפי הנראה מהוצעת הענין שהוא אינו ירא ד' מרבים אולם לענין להעבירו עפ"י הדין יש לנו לברר פאשר נלע"ד. א' בענין מה שלוקח מן הפשרות תשלומין הרבה ומן הטריפות נגרע ערף שכירתו הרבה למאה בנדאי הוא מנהג גרוע וראוי לבטלו ויראו הב"ד לבטל המנהגה הוא וזה א"צ לפנים.

ב כמה שלא רצה לבדוק הבהמות ישראל פינן שלא שלמו לו כפי המנהג מאז ולא שמע לקול התראה מב"ד הנה באמת לא יפה עשה שלא שמע לקול מוריו אף אין שום חשש איסור אפי' לכתחלה וכי מי יכול לכופו לבדוק בפקחות ממה שנהוג מקדם ואם פי המנהג הוא שלא פדין מ"מ אין ביד אדם לכופו (שלא) לבדוק כלל ואין לומר שעשה מעשה איסור במה ששחט בהמה שלא יאכלו ממנה זה ליתא חדא דמבואר במג"א גבי ימי מנחם אב דמותר לשחוט בלא בדיקה גם פי הוא לא עשה שום איסור בשחיטתו פי אם יתרוצו לשלם שפרו יבדוק להם ולכן מטעם זה אין לפנסלו כלל רק מה שהמרה נגד הב"ד ראוי לקנסו.

ג' כמה שטרף שלא פדין רק להכעיס את בעל הבהמה בזה לפע"ד עבר על כמה לאוין. א' דידוע דהשו"ב ש'לנו מקרי מורי הוראות שפוסקין הדין ולכן אם שיקר ועינת לומר על דבר שידע שמוותר ואמר אסור בנדאי עבר על לאו דלא תעשו עול במשפט כמבואר במנני המצות להרמב"ם ז"ל סי' רע"ג וגם עבר על לאו דלא תעמוד על דם רעה דז"ל הרמב"ם בס' המצות מל"ת סי' רצ"ג הנהירנו מלהתיר כו' או ההפסד ויהי' לנו יכולת להצילו כמו שהי' טובע בנהר ונאנחנו נדע לשחות ולהצילו כו' וכבר אמרו שמי שיכפוש עדות תכללהו ג"כ זאת האזהרה פי הוא רואה ממון חבירו אבד והוא יכול להחזירו אליו באמרו האמת עכ"ל הרי דאפילו ביכול להציל ממון חבירו ולא הציל עובר על לאו מכ"ש במאבד ממון חבירו בידיים ותו אם קבל שפר על השחיטה א"כ כמה שהטריף שלא פדין גזל מעות השכירות דלא קיים תנאו שע"מ פן נמן לו הבעה"ב שכירות שישחוט ויורה לו פדין נמצא עבר על לאו דלא תגזול והו' באמת שי"ל דלא משמע להו' לאינשי לאוין שכתבנו ולכן מקרי רק חשוד לדבר קל דלא חשוד לדבר חמור אף באמת דבר זה הוא לאיסור כפי כל להטריף שלא פדין ונהי שלא נחשב בעיני העולם לאיסור לאו מ"מ פינן דכמה חומרות שיש לנו בשו"ב אשר במדינות אחרות נהגין היתר ועל כמה דברים שאנו מחמירים שחקו גדולי ספרד ומ"מ עלינו להחזיק במנהגינו פאשר האריף התב"ש ז"ל וא"כ אם שוחט חשוד על איסור שפשוט כפי כל עכ"פ לאיסור להטריף שלא פדין ובאמת פי כמה לאוין [עבר] כנ"ל בנדאי שאותו החשוד חשוד נמי להתיר דבר שאנו מחמירין בו וא"כ בנדאי אין להעמיד איש כזה לשו"ב בפתחלה הגם פי אותם הדברים אינם נמצאים לריב וי"ל בזה אין לחוש למיעוטא מ"מ לכתחילה ודאי אין מוסרין לקל כזה לבדוק.

אף כ"ז אם הי' נתברר הדבר בעדים ראוי להעבירו אמנם צריף להושיב ב"ד ולגבות עדות בפניו אם הי' באפשרי. ד כמה שיצא עליו כמה קולות ששחט בלילה וגם פי נטל מעות להכשיר ויתר דברי קלות רק שאינו עדות המועיל עפ"י דין מ"מ העלתי בתשובה אחת [ע"ל סי' ד'] דראוי ליראי השם לחוש לקול המוןחזק וכמו שמבואר בסוף גיטין ובסוטה והרבה הארכתי בזה וכן ראוי באמת להרחיק משחיטות שו"ב שהפל מרננין אחריו את כ"ז ראיתי להודיע לפע"ד ואתם ידידיי עשו הטוב בעיני ד' ותתאספו פאיש

א' תברים וילהסיר המשטמה מלב ורק לעיני בתוכן הדברים וד' עמכם להוליקכם בדרך הישרה ולעשות עפ"י מה שפתבתי ובטוח אני בתוסד עליון אם תפור המשטמה תבואו על האמת ומתוך דברי הנ"ל יתברר לכם האמת: סימן ג שלום לבני יקירי הרב המאה"ג הקריף ובקי התסיד המפורסם כש"ת מ' יחזקאל נ"י אבד"ק שינאווא אשר שאלת בענין אשר השו"ב והמונה על הפשר פשר אמרו שלא נמצא אז פשר פשר רק לערה עשרים ליטרות והקצב פר פשר פשר הרבה פשוט הדבר פיון שלפי הנראה מהענין הקצב הזה [אינו] עוסק בזה לידע מה פשר ומה טריפה רק מה שאמרו לו הממונה והשו"ב ורק בזה הכחשה ביניהם שהמוכר הפשר הינו הקצב אמר שאמרו לו על יותר מעשרים ליטרות שהוא פשר והם אומרים שלא הגידו לו רק על עשרים ליטרות א"כ פשוט שפיון שהוא אומר רק מפייהם שהראשון נאמן ולפ"ד הט"ז בס"י קכ"ז בסופו מבואר בתמאה להחמיר בכה"ג והש"ף לא חלק עליו רק בתמאה שהוא מדרבנן וגם שהוא בתקנת היתר אבל בכה"ג בפשר במקולין שאינו לא בתקנת היתר ולא בתקנת איסור כמבואר בני"י יבמות ובס' ח"ד מאריף בסברא זו א"כ בכה"ג ודאי הראשון נאמן יענין בט"ז ונקה"כ ותבין וגם אפילו בלא זה פגון אם הי' שנים באי' בב"א לפני הב"ד הוי שפיר עד פנגד עד וסלק עדותן כמאן דליתא ואסור מספק פיון שהחזקה במקולין פשר טריפה נמי ול"ד לריאה דשם נשחטה הותרה משא"כ פאן שהחזקה טריפה במקולין אף ע"ז י"ל דהבעלים נאמנין יותר אף בת"ר מבואר דלא שייך בכאן להאמין הבעלים יותר יעו"ש אף עכ"פ בני"ד שא"י הקצב רק מפייהם כמבואר במכתבך בנדאי הראשון נאמן יותר גם שהקצב הוא הבעלים הגם שבתשו' רמ"א ס"ו מבואר בחז סברא לומר גם בכה"ג הבעלים נאמנים יותר אף בד"מ לא מביא פלל סברא זו ש"מ דלא ס"ל לדינא סברא [זו] רק לרווחא דמילתא כתבו גבי תמאה וכן מבואר בהד"י בד"מ ובט"ז ובנה"כ ז"ל דבא"ד ולא החזקה להיתר לכ"ע אסור ודו"ק.

ג' טבת תרט"ז לפ"ק צאנז: סימן ד בנידון השו"ב אשר הוגבה העדות עליו כפי המבואר בהגב"ע נלע"ד אחרי בינותי בספרים ואשר חנן אותי אלקים אותו אדבר וזה יצא ראשונה נחקרה אם לא יהי' זה השו"ב מושקר לרבים אם מותר לשחוט אצלו ואם אסור: הנה באמת אם הי' פאן עדים ברורים וכשרים בלא פקפוק על המעשה ששחט בספין פגים וגם מה ששחט העגל בלא בדיקת ספין תחלה וסוף ועל העגלה בימות החורף וקור הגדול בנדאי הי' פסול לעולם דמצטרפי שני העדים לפוסלו.

גם עדות מיוחדת פשר לפסול כמבואר בש"ע ח"מ סי' ל"ד אולם לאשר שלפע"ד שצד השני פסלו את העד שאמר ששחט בספין פגים מחשש נגיעה הגם שלדעתי אין פאן נגיעה פלל מ"מ יתעקשו בזה לפוסלו וא"כ לא ישאר רק ע"א וקול פסול וריבון ממעשים מוכזרים ומאשר שאינו שוחט ובזק פדת.

והנה בזה לחוד אין מוציאין גברא מחזקתו ומבואר בכל בו תשו' רשפ"א ומביאו המג"א בקצרה בס"י נ"ג וז"ל שליח צבור שמרננין עליו העם שנתפס עם הנכרית אם נתברר הדבר זה בשני עדים פשרים כו' הרי זה נפסל ע"ז וראוי להעבירו.

אבל ברננה שמרננין אחריו שלא בעדים אינו נפסל עכ"ל הרי דלא פסלינן רק בעדים וכללא הוא דאין מוציאין גברא מחזקת פשרות רק בעדים ולחנם האריף בזה בבית

אָפּרִים אַה"ע פֿי דָּבָר בְּרוּר שְׂאִין מוֹצִיאִין גְּבֵרָא מְחֻזְקָתוֹ בְּלֹא עֵדִים בְּרוּרִים: אָךְ
בְּרִשְׁבֵּ"א מְבִיאֻ ב"י סִי' ל"ד בַּח"מ וְנ"ל וְכ' עוֹד שֶׁם דָּאָם יֵצֵא עָלָיו קְלָא דְלֹא פְסִיק אִין
חוֹשְׁשִׁין לוֹ וְאִין מוֹסְרִין לוֹ שְׁבוּעָה וְאִין מוֹצִיאִין מְמוֹן בְּעֵדוּתוֹ דַּא"מ מְמוֹן אֶלָּא בְּעֵדוּת
בְּרוּרָה וְאֵעִפ"י שְׁבִחְתָּקַת כְּשֶׁר הִי וְאִין פּוֹסְלִין אוֹתוֹ בְּקֵלָא דְעֵלְמָא מ"מ מִיַּחַש חִיּוּשִׁין
לִי וְאֵפִי' אֶתְתָּא מִפְּקִינוּ מְנוֹטְעֵן בְּדָבָר (מְרוֹמָה) [מְכֻוֹעָר] וְקֵלָא דַּל"פ כ"ש זֶה שְׂאִין
מוֹסְרִין לוֹ שְׁבוּעָה וְכ"ש דְלֹא מִפְּקִי' מְמוֹנָא אֶפְנוּמִי' דְהָא תְּנִיָּא שְׁנַיִם שְׁהִיוּ חֲתוּמִים עַל
הַשְּׁטֵר וּמֵתוּ וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ אָנוּסִים הָיוּ כּו' וְאֶקְשִׁי' עֲלֵה וּמַגְבִּינוּ בִי תְרִי וְתְרִי נִיגְהוּ
אֶלְמָא לְאֶפּוֹקִי מְמוֹנָא אֶפְנוּמִיָּהּ לֹא אֶמְרִי' אוּקִי גְבֵרָא אַחְזָקְתִי' וְלֹא אֶמְרִי' קְלָא דַּל"פ כּו'
אֶלָּא בְּדִלְכָּא אוּיָבִים כּו' כְּדֹאִי' בַּפ"ב דִּבְמֹת עַכ"ל וְלִכְאוּרָה מְשַׁמַּע מְזֵה דְלֵהוּצִיא מְמוֹן
אוּ שְׁלֵא לְהַשְׁבִּיעַ סְגִי בְּקֵלָא דַּל"פ לְפִסְלוֹ שְׁלֵא לְהוּצִיא מְמוֹן עַל פִּיו וּכְבָר הָאֶרִיכוּ בְּזֵה
אֵא"ז מֵהֶרֶם"מ בְּתִשׁוּבָתוֹ וְהֵמ"ב ו"ל וְלֹא פְסִיק פְּנוּתִי' וּמֵהֶרֶם"מ ו"ל פִּי' בִי דְתִרְתִּי בְּעִי
יְחוּד וְקֵלָא דַּל"פ וְגַם הַסֵּמ"ע דְּחָהוּ מְהֻלְכָה וְכַמְעַט כָּל הָאֶחְרוּנִי' וַיַּעֲוִיֵן בַּכֵּה"ג ח"מ
וְלֹאֲשֶׁר אֲנִי אַחְזָה לַפַּע"ד דְּגַם הַרְשָׁב"א ו"ל מוֹדָה דְלֹא מִפְּסִלִי' גְּבֵרָא בְּקֵלָא דַּל"פ וְרַק
כְּוֹנְנָתוֹ דַּע"כ"פ הַדְּיָיִנִּים יִסְלְקוּ עֲצָמָן וַיִּמְנְעוּ מִלְּהוּצִיא מְמוֹן ע"פ דְּאֶתְרַע עַכ"פ וּלַפַּע"ד
רֵאִי' בְּרוּרָה לְדַבְרֵי הַרְשָׁב"א ו"ל מְסוּגְלִי' דְּכִתְנוּבוֹת וּכְבָר הַעִירוּתִי זֶה בְּתִשׁוּ' אַחַת
שְׁכַתְבִּתִּי זֶה מֵאֵז וְזֶה לְשׁוּנֵי אוּלָם לַפַּע"ד דְּבָר פְּשוֹט הוּא בְּש"ס וּפּוֹסְקִים דָּאִין אָדָם נִפְסָל
רַק עַפ"י שְׁנַיִם וַיַּעֲוִיֵן בְּקִדּוּשֵׁי פ' הָאוּמֵר וְלֹא מְנִינּוּ מִי שְׂיַחֲוֹשׁ בְּזֵה זוּלַת הַרְשָׁב"א בְּתִשׁוּ'
וּמְבִיאֻ ב"י ח"מ שְׁכ' דְּחָשׁוּד אִין מוֹסְרִין לוֹ שְׁבוּעָה וְאִין מוֹצִיאִין בְּעֵדוּתוֹ מְמוֹן וּבְאַמַּת
כְּבָר תְּמָהוּ עָלָיו כָּל גְּדוּלֵי הָאֶחְרוּנִים וַיַּעֲוִיֵן בְּתִשׁוּ' מֵהֶר"מ וּמ"ב וְאֶחְרֵיהֶם הַרְבֵּה
אֶחְרוּנִים וּלַפַּע"ד אַחְרֵי מַחֲכ"ת יִדְעִתִּי כִי לֹא לְגַדֵּר וּלְפַלְפֵּל בְּדַבְרֵיהֶם בְּאֵתִי אוּלָם לְפִי
קֵט שְׁפִלֵי ו"ל דְּדַבְרֵי הַרְשָׁב"א הוּא ש"ס עֲרוּכָה בְּכִתְנוּבוֹת פ"ה הֵאִי אֶתְתָּא דְּאִיתְּחִיבָּהּ
שְׁבוּעָה וְאֶמְרָה בַּת ר' חֲסֵדָא יִדְעָנָא בְּהַ דְּחָשׁוּדָה אֲשֶׁבוּעַתָּא וְאֵפִי' רְבָא הַשְׁבוּעָה
אֲשֶׁכְּנַגְדָּה וְכֵן נִמְי' לְקַמֵּן אֶמְרִי' מְרַעְנָא לְשִׁטְר אֶפּוֹמָה הָרִי דְלֹא הִי' שׁוּם עֵדִים עֲלֵי' רַק
בַּת ר"ח וְגַם הִיא לֹא אֶמְרָה שְׂיִדְעָה שְׁעֵבְרָה אִיזָה עֵבְרָה רַק שְׁחָשׁוּדָה הִיא וְאֵפ"ה לֹא
מְסֵר לָהּ רְבָא שְׁבוּעָה וּכְדַבְרֵי הַרְשָׁב"א מְמַשׁ אָךְ בְּאַמַּת לֹא מְטַעַם פְּסָלוֹת הוּא וְרַק טַעַם
הַדְּבָר מְבִיאֻ פ"י שֶׁם דְּהָנִי עַכ"פ דִּין מְרוֹמָה וּמְחִיבֵי הַדְּיָיִן לְסַלֵּק עֲצָמוֹ מִן הַדִּין וְאִם
הַנְּתַבַּע רַמָּאִי שְׁפִיר יְכוֹל הַדְּיָיִן לְהַפְנוֹךְ הַשְׁבוּעָה וְלִכֵּן כְּתַב הַרְשָׁב"א דָּאִין מוֹסְרִין לָהּ
שְׁבוּעָה וְגַם אִין מוֹצִיאִין מְמוֹן עַפ"י עֵדוּתוֹ וְהָנִי כְּדִין מְרוֹמָה וְזֶה בְּרוּר לַפַּע"ד ע"כ.

וְלִזְהָ לֹא יִפְלוֹג גַּם הָרֵא"ש ו"ל אֶדְבְּרִיו דְּכוּלָם מוֹדִים דְּכָשֶׁר וְלֹא מִיִּפְסָל גְּבֵרָא בְּקֵלָא
דַּל"פ וְרַק עַכ"פ הַדְּיָיִן יַחֲוֹשׁ מִלְּהוּצִיא מְמוֹן עַל פִּיו כְּמוֹ כְּדִין מְרוֹמָה וַיַּעֲוִיֵן פ"י כְּתוּבוֹת
וְלִזְהָ שְׁפִיר מְבִיא הַרְשָׁב"א ו"ל רֵאִי' לְדַבְרֵי מְאִשָּׁה דְּבַעֲדֵי כְּעוֹר וְקֵלָא דַּל"פ (לֹא) תֵצֵא
הַגַּם דְּלִשְׁיטָתוֹ גּוּפָא בְּחָדָא מוֹצִיאִין מְנוֹטְעֵן אָךְ לֹא נְחִית עֲתָה רַק לְדִיִּיק דְּקֵלָא הוּא דְּבָר
מְמַשׁ אֶלִיבָא דַּכ"ע דְּבַעֲדֵי כְּעוֹר ל"ת וּבְצִירוּף קְלָא דַּל"פ מוֹצִיאִין כְּמִבְנוֹרָא בְּש"ס יְבָמוֹת
וְלִכָּל הַפְּקִירוּשִׁים שְׁבִפְסוּגְלִי' עַכ"פ אָנוּ רוֹאִים דְּקֵלָא דַּל"פ הוּא דְּבָר מְמַשׁ וְלִזְהָ רֵאִי עַכ"פ
לְחוֹשׁ לְהַקְלָא דַּל"פ וְלִמְנוּעַ מִלְּהוּצִיא מְמוֹן בְּעֵדוּת כְּזֵה אוּ לְהַשְׁבִּיעוּ וּלַפַּע"ד זֶה בְּרוּר
בְּרִשְׁבֵּ"א וְאִין חוּלְק בְּזֵה וְאֵפִי' אִם יַעֲקֹשׁ הַמְעַקֵּשׁ לוֹמֵר דְּגַם בְּזֵה חֲלָקוּ עָלָיו וְלוֹמֵר
דְּמוֹצִיאִין מְמוֹן בְּעֵדוּתוֹ עַכ"פ הָא לִית מֵאֵן דְּפִלִּיג דָּאִין מוֹסְרִין לוֹ לְכַתְחֵלָה עֵדוּת כְּמִבְנוֹרָא
בַּש"ע ח"מ צ"ב ס"ה וְנ"ל אֶבֶל הַמוֹדָה מְעַצְמוֹ שְׁהוּא חָשׁוּד וְשְׁעֵבֵר עֵבְרָה שְׁהוּא נִפְסָל

בה אעפ"י שחושדין אותו ואינו ראוי לעשותו עד לכתחלה כו' דמשמע מזה דבכחשוד לחוד אין מוסרים לו עדות דהודאתו לא מעלה ולא מוריד רק שנעשה חשוד וכיון שכן בנדאי אין מוסרין למי שחשוד בספין פגום להוציא בהמה מחזקת אמ"ה דלא גרע חזקת אמ"ה מחזקת ממון לענגן זה ול"מ לדברי הרשב"א דאפי' ביודע עדות אין מוציאין ממון על פיו מכ"ש שאין מוסרין לו לכתחלה להוציא בשחיטתו בהמה מחזקת אמ"ה ולפע"ד פולם מודים בזה להרשב"א ובנדאי עכ"פ לכתחלה אסור למסור לו לשחוט.

וראני ברורה מסוגני ערוכה בסוטה דף כ"ז א"ר שמואל ישא אדם דומה ואל ישא בת דומה שזו באה מטיפה כשירה וזו באה מטיפה פסולה ור' יוחנן אמר ישא אדם בת דומה ואל ישא דומה שזו עומדת בחזקת פשרות וזו אינה עומדת בחזקת פשרות מיתבי נושא אדם דומה אמר רבא ותסברא נושא לכתחלה אלא אם נשא תני נמי בת דומה והלכת' ישא אדם בת דומה ואל ישא דומה דתני ר' תחליפא בר מערבא קמי' דר"א אשה מזנה בני פשרים רוב בעילות אחר הבעל כו' יעו"ש ופסקו הרמב"ם והש"ע באה"ע סי' ד' סעי' ט"ו וז"ל א"א שיצא עלי קול שהיתה מזנה תחת בעלה והפל מרנגים אחר' א"ח לבני שרוב בעילות אחר הבעל אבל היא בעצמה חוששין לה משום זונה וכהן חושש לה מדין תורה ואם בעלה פהו חוששין על בניו וישאל אם רוצה להתרחק מן הפיעור ואם היא פרוצה ביותר חוששין אף לבניו עכ"ל אלמא דברינו אסרי' לישא אשה שהי' ריבון עלה ומשמע מדברי הה"מ שהוא מה"ת ומביאו בש"ע וא"כ בנדאי כמו כן אין מוסרין בהמה לשוחט שיצא עליו קלא דל"פ שהוא מנבל אף עומד לנגד זה מה שמבואר בש"ס גיטין פ"ט ת"ר יצא עלי שם מזנה בעיר אין חוששין לה מ"ט פריצותא בעלמא הוא דחזו לה פתנאי אכלה בשוק רמ"א תצא רע"א משישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה א"ל ריב"נ א"כ לא הנחת בת לא"א שישבת תחת בעלה ופסקו ג"כ הרמב"ם והמחבר באה"ע סי' נא"ו ס' ט"ו וז"ל יצא לה שם מזנה בעיר א"ח לה נאפי' הוציאה בעלה משום שעברה על דת יהודית או בעידי דבר מכווער ומת קודם שנתן לה גט ה"ז מותרת לכהן וכבר תמהו רבים על סתירת הש"ע והרמב"ם את דבריהם והנה הב"ח ז"ל כ' וז"ל בסי' ד' סעיף ז' א"א שיצא עלי קול [כו'] אבל היא בעצמה חוששין לה משום זונה ופ"ה הה"מ וז"ל פהו חושש לה מד"ת וישאל אם רוצה להתרחק מן הפיעור וה"ה אם בעלה פהו חוששין לזרעה משום חללי' כ"כ מהרי"ו סי' ק"ד ואיכא למידק דבסוף גיטין קאמר רבא יצא לה שם מזנה בעיר א"ח לה מ"ט פריצות הוא דחזו לה ופסק כף רבינו בסי' נא"ו וי"ל דבפנוי נדאי א"ח לאנסרה לכהונה דתלינן בפריצותא שישחקה כו' אבל בישבת תחת בעלה אם לא הי' שם אלא פריצות בעלמא לא הי' מרנגין אחר' ולא הי' מוציאין קול מזנה נאלא נדאי דחזו דבר מכווער והלכף חוששין לקול לאנסרה לכהונה עכ"ל והנה הב"ש ז"ל כ' וז"ל בסי' ד' ס"ק כ"א והפל מרנגים זה גרע טפי מיצא שם מזנה בעיר דקיי"ל דא"ח כו' ומ"ש הב"ח דכאן מייירי בא"א וגרע טפי לכן חוששין ולקמן איירי בפנוי' לאו דוקא פי בסוגני' סוף גיטין מ"ש פתנאי וכו' מבואר דאיירי בא"א ומ"מ אין חוששין וא"ל מ"ש שם א"ח היינו לא תצא אבל היא אסורה לכהן דא"כ איהו קאמר פתנאי ורבא ס"ל כריב"נ דהא ר"י לא אמר אלא ל"ת עכ"ל ובאמת דברי הב"ש ז"ל תמוהי' דהא מבואר בתוס' גיטין דאיירי בפנוי' דז"ל התוס' גיטין פ"ט ע"א ד"ה אכלה בשוק אור"י דאיירי שפיר בקלא דקודם נשואין שיצא עלי קול זה ומדברות עלי' לעז

קוּדֵם שְׁנֵשׂאת לְכַהֵן א"ל ריב"נ א"כ לא הִנְחַת בַּת לא"א שְׁהָרִי הוּא א"י בְּמָה שְׁדַבְּרוּ
עֲלֵי מִקְוֵדֵם וּמָה יֵשׁ לוֹ לַעֲשׂוֹת עַכ"ל וּכְבָר הָעִיר בְּזֶה הָעֲצִי אֲרֻזִים אִךְ בְּאַמַּת דְּבָרֵי הַב"ש
נְכוּנֵי בְּזֶה דַע"כ חִילּוּק הַב"ח ו"ל לִיתָא דְאֵם נְאָמַר כַּהֲב"ח ו"ל דְּבַא"א אֲסוּר בְּקִלְא
דַל"פ א"כ אִיךְ אָמַר לֹא הִנְחַת בַּת לא"א שְׁיִוְשְׁבַת תַּחַת בְּעֵלָה הֲלֹא לְדַבְּרֵי הַב"ח בַּא"א
אֲסוּרָה וַא"ל דְּכוֹנְנַת הַגַּמ' דְּבַא"א לֹא שְׁכִיחָא קִלְא בְּזֶה וְכִסְבַּרְת הַב"ח וְרַק שְׁלֹא הִנְחַת
בַּת לא"א בְּקוּל שְׁיִצְא לְפָנֵי הַנְּשׂוּאִין זֶה דִּוְחַק מְאֹד דַע"כ אִיִּירֵי בַא"א דְגַם בַּא"א מוֹתֵר
בְּיִצְאָא שֵׁם מְזוּנָה וְכוֹנְנַת הַתּוֹס' הוּא רַק דְגַם דִּיִצְא הַקוּל קוּדֵם שְׁיִיךְ נְמִי הַסְּבָרָא דְלֹא הִנְחַת
בַּת כּו' אָבֵל עַכ"פ מוֹכַח דְלֹא פְסָבַרְת הַב"ח דְּבַא"א אֲסוּר בְּיִצְאָא קוּל מְזוּנָה.

הִנֵּה רְאִיתִי בְּעֲצֵי אֲרֻזִים סֹתֵר ג"כ דְּבָרֵי הַב"ח בְּמָה שְׁהוֹכִיחַ דְּהַגְמ' בְּסוּטָה לְפִירֵש"י
אִיִּירֵי בְּפָנוּי' מְדַפְּנִי טִיפָה פְסוּלָה כּוּשִׁי אוֹ מְמֹזֵר וַע"כ דְּאִיִּירֵי בְּפָנוּי' דְאִי בַא"א בַּלֵּא"ה
מְמֹזֵר וְגַם יִצְאָא שֵׁם לְחֻלְק דְגַם לְשִׁמוּאֵל דְכוּתִי וְעַבְד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַבַּת כְּשֶׁרָה מ"מ
צָרִיכִים לְהַתְגַּיֵּיר וְאֲנִכִי לֹא יִדְעָתִי מִי הַצָּרִיכִי לַכ"ז דְּהָא ע"כ אִיִּירֵי בְּסוּטָה מְסַפֵּק א"א
דְרַש"י פִּי דְלֹא יִשָּׂא דוּמָה מְשׁוּם שְׁתַּזְנָה תַּחְתּוֹ וַא"א דְאִיִּירֵי שְׁדוּמָה מְמַנָּה כְּשֶׁהִיא פָנוּי'
לְמָה יַחוּשׁ הַבַּעַל שְׁתַּעֲבֹר אִסוּר א"א וּבְהִדְנָי מְבֹנָר בַּש"ע אַה"ע דְכְּשֶׁהִיָּתָה פְרוּצָה
כְּשֶׁהִיא פָנוּי' ל"ח שְׁתַּזְנָה בְּאִסוּר א"א וְתוֹ דַא"כ קִשָּׁה מֵאִי עֲדִיפָא דוּמָה מַב"ד לְסַבְרַת
הָעֲצִי אֲרֻזִים אֲלִיבָא דְרַש"י ו"ל לִיכָא שׁוּם מַעֲלָה בְדוּמָה דְחַשְׁשׁ שְׁתַּזְנָה תַּחְתּוֹ וְיַעֲבֹר
עַל אִסוּר זוּנָה כְּשִׁיבָא עֲלֵי הַבַּעַל לְאַחַר בִּיאַת הַנּוֹאֵף וְכִשְׁיַקַּח ב"ד יַעֲבֹר עַל חַשְׁשׁ
עַבְדוֹת שְׁלֹא אִיִּירֵי עֲדִיין וּמֵאִי עֲדִיפָא הֵאִי אִסוּר מֵאִסוּר זוּנָה וּבְנֹדָאִי חֲמִירָא אִסוּר
זוּנָה בְּהַנְּשֵׂא לְדוּמָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר יַקַּח אֶת ב"ד מְפָנוּי' שְׁאִין עֲלֵי רַק חַשְׁשׁ כּוּשִׁי שְׁבָא
עֲלֵי שְׁהִיא כְּשֶׁרָה גְמוּרָה עַכ"פ כְּשֶׁתְּגַיֵּיר וּבְיָדוֹ לְגִיִּירָה וְזֶה דְחֻק וְרַחוּק לַפַּע"ד
וּלְפַענ"ד פְּשׁוּט דְאִיִּירֵי שֵׁם מְדוּמָה שְׁהִיא א"א וְלִכֵּן הַחַשְׁשׁ לִישָׂא אֶת דוּמָה לְפִירֵש"י ו"ל
מְשׁוּם שְׁתַּזְנָה תַּחְתּוֹ וְאִסוּר בַּת דוּמָה הוּא חַשְׁשׁ מְמֹזֵר מ"מ עֲדִיפָא לִי לְשִׁמוּאֵל דוּמָה
דַעכ"פ יִצִּירְתוּ מְטִיפָה כְּשֶׁרָה וּב"ד יוֹכֵל לְהִיּוֹת שְׁגַם אָבִיהָ הִי' פְּסִיל וּבָא (מְבִיאָה)
[מְטִיפָה] פְּסוּלָה וּז"ב.

אָבֵל הַשְּׂגַת הַב"ש עַל הַב"ח קִיָּים דְּנֹדָאִי בְּגִיטִין מְשַׁמַּע דְגַם בַּא"א ל"ח פְּלֵל לְקוּל דְּכֹן
מְשַׁמַּע הַלְשׁוֹן לֹא הִנְחַת וְכו' וּמַש"ה מוֹתֵרְת גַּם לְאַחַר גְּרוּשְׁתָּה אוֹ מִיתַת הַבַּעַל דַּא"כ
תָּהָא מְאִיס' תַּחַת בְּעֵלָה וְלִכֵּן תִּירוּץ הַב"ח צ"ע וְגַם תִּי' הַב"ש וַח"מ דְּחֻק מְאֹד דְמֵאן
מְפִיס לְחֻלְק בֵּין יִצְאָא שֵׁם מְזוּנָה וּבֵין הָעַם מְרַנְּנִים אַחֲרֵי וּבְכַרְט דְּהַרְמַב"ם ו"ל כְּתַב בְּפִי"ז
מַהֲל' א"ב הַל' כ"א וְז"ל יִצְאָא קוּל עַל הַבְּתוּלָה שְׁהִיא בְּעוּלָה א"ח לָהּ וְתַנְּשָׂא לַכ"ג יִצְאָא
עֲלֵיהָ קוּל שְׁהִיא שְׁפָחָה א"ח לָהּ יִצְאָא עֲלֵי שֵׁם מְזוּנָה בְּעִיר א"ח לָהּ וְאִפְּלִי הוֹצִיאָה בְּעֵלָה
מְשׁוּם שְׁעַבְרָה עַל דַּת יְהוּדִית אוֹ בְּעִיִּדֵי דְבָר מְכֻנְעָר וּמַת קוּדֵם שְׁיַתֵּן לָהּ גִּט ה"ז מוֹתֵרְת
לְכַהֵן שְׁאִין אוֹסְרִין אִשָּׁה מֵאֲלוֹ אֱלָא בְּעַדוֹת בְּרוּרָה אוֹ בְּהוֹדָאת פִּיהָ עַכ"ל אֲלַמָּא דְלֹא
מְפָקִי רַק בְּעַדִּים אִפִּי בַא"א דְעֵלָה קָאִי וְהַנְּלַע"ד דַא"ש מְאֹד וְכַאֲשֶׁר כְּתַבְנוּ דְבְּאַמַּת
בְּקִלְא דַל"פ אִין מוֹצִיאִין גְּבָרָא מְחֻזְקָתוֹ וְלֹא פּוֹסְלִין אוֹתוֹ וְרַק כ"א יַחוּשׁ לְעַצְמוֹ וְכִסְבַּרְת
הַרְשָׁב"א ו"ל דְאִין מוֹצִיאִין מְמוֹן וְלֹא מוֹסְרִין לוֹ שְׁבוּעָה וְכִמוֹ כֵּן אָמַר הַגַּמ' בְּסוּטָה דְלֹא
יִשָּׂא דוּמָה וְאִפְּלִי בְּקִלְא דְפְסִיק בְּעֵלְמָא וְכַאֲשֶׁר כְּתַבוּ הַתּוֹס' שֵׁם וְהִיָּינוּ יַחוּשׁ כָּל א' לְעַצְמוֹ
שְׁלֹא לִישָׂא וּמַש"ה אָמַר הַגַּמ' בְּלִשׁוֹן יִשָּׂא וְלֹא יִשָּׂא הִיָּינוּ מְתוּרַת מוֹסֵר וְהַנְּהַגָה יִשְׂרָה
לְהַתְנַהֵג בְּדַרְךָ טוֹבִים וּלְרַחוּק מִפְּעִיעוֹר וְאִפְּלִי מְצַנָּה דְאוֹרֵיָתָא י"ל דִּישׁ בְּזֶה כַּאֲשֶׁר הִרְחִיב

הדבור בכינצ' בזה בתש"ו לאחי הט"ז ו"ל בתש"ו גאוני בתראי אף אין ע"ז לומר אסור או מותר כי אין כופין ע"ז ואין צד אסור פי אין מוציאין אשה מחזקתה ברינון לבד אבל שם בגיטין דקאי רבא על הא דאי במשנה דנצא קול קדושין וגרושין דתיישינו הנינו לכוף ולהוציא את הנושאה ורבא רבא ואמר דנצא קול מונה א"ח מטעם דאמרי' פריצות בעלמא היא דחזו והנינו דאתא רבא לאשמעי' דלא נימא כמו דקול קדושין תיישי' והנינו משום לעז שיאמרו א"א נשאת לאחר כמבואר שם בסוגי' ואתי רבא לאשמעי' דבשם מונה לא כן הוא דלא יבואו לומר שהתירו זונה להנשא לכהן דיתלו רק בפריצות דחזו בה ומש"ה שפיר מה שמביא ראי' לדבריו ממה שאמר בפרייתא א"כ לא הנחת בת כו' דלכאורה קשה מדוע נתן רבא טעם אחר מתנא דברייתא אולם לדברינו א"ש דבאמת הוא הטעם שיתלו בפריצות משום דקיי"ל דבנשואה ל"ח דא"כ לא הנחת בת כו' ופירשו הראשונים דשכיחי דומי דמתא לדבר מבנות ישראל וא"כ פינו דלאחר נשואין מותר משום דלא הנחת בת כו' גם לפני הנשואין אם יצא קול יתלו בפריצות בעלמא דהרי כן הדבר שפמעט על כל הנשים קול והמה יושבות עם בעליהן ש"מ שקמו רבנו במילתא דהקול בא רק מפריצות שחזו בה וזה נכון וברור לפע"ד: עכ"פ יוצא לנו מזה דקלא דבר ממש הוא לחוש לו לכתחלה כ"א לעצמו וכדברי הש"ס בסוטה נושא דימה כו' אלמא דכ"א מחויב להרחיק עצמו מדבר פיעור ולחוש לקול לדברי התוס' שם אפי' בקלא דפסיק ולשאך הפוסקים עכ"פ בקלא דל"פ מצנה על כ"א מישראל לחוש ולהתרחק מדבר שיצא עליו קול אסור וא"כ בנדאי מוטל לכל בר ישראל שלא לתת לשחוט לשו"ב שיצא עליו קלא דל"פ וזה אשר רצינו לבאר.

אף כ"ז באם לא הי' השו"ב ממנה מרבים אף בהיות כפר ממנה לכאורה א"א להעבירו כמבואר בתש"ו הרשב"א שכלל בו הנ"ל אף תרתי אמינא חדא דשו"ב אינו בכלל הממונין וכי איזה שררה נוטל והוא רק כמו שתלאדמתא דבנדאי יכולין להעבירו בכל עת אם היא באופן שיחיד הי' יכול להעביר משרתו דאין חילוק בזה בין יחיד לרבים וא"כ בנדאי יחיד ששכר משרת לזמן ואח"כ יצא עליו קול שהוא גנב מותר להסירו מעליו תוך הזמן ויכול למעבד לנפשי' דינא אם מסרהב לצאת כמבואר במרדכי מביאו הש"ע בח"מ תכ"א ומה משום ממון הקל יכול להעבירו תוך זמנו מכ"ש מחשש אסור שמכשילו בנדאי שמוותר להסירו תוך זמנו וא"כ כמו כן ברבים שמוותרים להעביר השו"ב וחיוב עליהם המצנה מה"ת להעבירו פנ"ל: שוב שנית י"ל דגם בחזן שהוא דבר שררה וממונה ג"כ בקלא דל"פ יכולי' להעבירו פדי שלא יפשל מואסור ח"ו וכי מאכילין לאדם דבר האסור והרבה האריכו בזה לענין אשה והבעל מאמין להקול והפיעור יענין בתש"ו הגאון מהר"ד שרמזתי לעיל וכן מצאתי להדי' בתש"ו בגדי פהונה שאלה ד' וז"ל ומי יוכל להתרעם על האנשים החוששים לנפשם לאכול מזבחו ואינם מסכימים עליו להיות ש"צ הלא מבואר במג"א סי' נ"ג ס"ק ז' פשינצא עליו שם רע עתה והוא קלא דל"פ אפי' יחיד יכול למחות להעבירו כו' ואפי' לא הי' בדבר אלא רנון בעלמא פשיעור מה שכ' בכל בו ובתש"ו הרשב"א שחזן אין מעבירין אותו אלא בעדות ברורה אבל ברינון בעלמא לא אפשר שלא אמרו כן אלא לענין שאין אסור בהעמדתו ואין חייבין לסלקו ברינה בעלמא אבל אם הם גמיי הדעת ואינם רוצים להשתמש [בו] אינו בדין שיהא שלוחם בע"כ אעפ"י שקבלוהו עליהם מתחלה כו' א"ו איירי אפי' פשע בדבר

שאין מן הדין לפנסולו כגון שהביא א"ע לידי מדה זו שהעם מרנגין אחריו או פשיעה אחרת שאין מן הדין לפנסולו אעפ"כ יחיד יכול למחות להעבירו כו' מ"מ נ"ל דאין אדם מחויב להכניס עצמו בחשש ספק איסור בשביל לחוש לפגמו של אחרים כו' ויותר יש לחוש להם לפגמם ולנפשם ולכבוד עצמם מלחוש לכבוד אחרים ולפגמם עכ"ל יעו"ש ובכיוצא בזה יכולים לכפות להמועט לקבל שו"ב אחר וזה ברור אמנם צריף לדקדק שלא יהי' הקול מחמת איזה שנאה כמבואר בתשובת הרשב"א דאי לא"ה הוי קלא שאין בו ממש ודו"ק: סימן ה שו"ר דידדי הרב המאה"ג כו' מ' יחזקאל נ"י אבד"ק גור מאדא.

הגיעני מכתבו ע"י המוכ"ז ואולם בקצרה מאד ומכתב הראשון שנשלח ע"י הב"ד נעלם ממני ג"כ לא ידעתי הסיבה והנה בקצרה אען ואומר דאין להוציא אדם מחזקת פשרות כ"א בשני עדים הגם דמצינו דמרעי' לשטרי עפ"י חד סהדי וכיוצא או בקול דמרנגים הרבה שקיי"ל באה"ע שחוששין לבני"מ ל"מ לפסול שוחט בעי דוקא ב' עדים דמ"ש מהרי"ק דגם בע"א פוסלין השו"ב היינו בנצטרף עוד ריעותא דקלא מאז אכל נדאי בריונו בעלמא לא מפקינן מחזקת פשרות וכ"כ הח"ס בתשו' סי' י"ד ובתשו' אחת הארכתי בזה החילוק לענין לפסול אין פוסלין אכל ג"כ אינם מחוייבים אנשי העיר לקיים אותו ומי שירצה יוכל להחמיר שלא לאכול משחיטתו וכה"ג כתב ביש"ש חולין אף בנדאי בנ"ד דאין פאן רק הפקעת קול דשונאים שאין בו ממש ואדרבה ראוי לבטל קלא פי האי מאיש שנתחזק כל ימיו ליגרא השם ודברי השונאים הקלים קלי דעת יבטלו ולא ישמע והשו"ב יעמוד על חזקתו וגם יקבל עליו דברי חבירות פראוי: סימן ו שאלה זה לשון הגב"ע הנשלח אלי.

עדות מ' זאב שוחט באליו"ע זה זמן פביר אשר איני זוכר במכון מתי הי' זה המעשה. אף כמה ימים אחר המעשה התחלתי לספר להרב הגאון דפה ומיאן לשמוע באומרו שאני שונאו של ר' אברהם ליב והמעשה כף הי' שר' אברהם ליב בדק בדיקות פנים ואח"כ בדק בדיקות חוץ והייתי גם אני באותו מעמד ואחר שהסרתי הסרכות ע"י דבריו ולא הזכיר לי שום סירקא בצלעות והי' הבהמה אצלנו בחזקת פשרה ורא"ל הלף לו ואח"ז ראיתי סירקא רחבה ונטרפה במיעוה וגם לקצב אחד נודע זה המעשה דהיינו ר' יוסל קצב: תשובת ר' אברהם ליב שוחט אמת הדבר שהי' שגיאה משנינו בבדיקת חוץ אכל בבדיקת פנים א"א להרגיש סירקא כזו משום שלא הי' נסרקה לצלעות רק הי' בשר בלוי ונקלף ובתחלת הבדיקה של חוץ לא הרגשנו שנינו בזה ולזה רצינו שנינו להכשיר רק קודם גמר בדיקת חוץ הרגיש ר' זאב מזה הנגלד והטרפנו שנינו: עוד העיד ר' זאב שוחט הנ"ל אחר מעשה הנ"ל שחט רא"ל הנ"ל בהמה אחת ובדק בדיקת פנים וחוץ והסרתי הסרכות והיתה ג"כ הבהמה בחזקת פשרה וראיתי שיש חסרון באומא בשפולה והבנתי שנסרקה האומא לצלעות והלכתי לשעכעט הויז וחפשיתי בבהמה והי' נסרף חתיכת אומא לצלעות והטרפתי בהמה: ע"ז השיב ר' אברהם ליב כף הי' המעשה שפדקתי בדיקת פנים והרגשתי בסירקא ההוא אף איני זוכר כעת אם אמרתי לר"ז שיש סירקא הנ"ל או ששכחתי אח"כ לומר דבר זה פי הי' בבהמה זולת סירקא הנ"ל הרבה סרכות ובאמת נטרפה הבהמה עוד קודם שהורגש חסרון חתיכה אומא ואיזה תועלת הי' לי שוב לחפש בצלעות הבהמה אחר סירקא שהי' שם.

וגם מה שחִפְּשׁוּ ר"ז הי' ללא צוּרָף פִּינּוֹן שֶׁהִבְהִמָּה נְטֵרְפָה בְּלֹא זֶה: הַשִּׁיב ר"ז עַל תְּשׁוּבַת ר"א לְשִׁשְׁקָר דִּיבְרַר אִף הוּא זֹכֵר כְּדִבְרֵי הַגָּ' לְיֵישׁ עוֹד קִצְבִים שִׁיגִידוּ כִּף הָעֵדוֹת כְּפִי שֶׁהִגִּיד הוּא גַם מַעֲשֵׂה עִם עֶגְל יְבָרַר עַפ"י עֵדִים קִצְבִים.

ר' יוֹסֵל קִצְב לִפְנֵי הַב"ד: אַח"כ הָעִיד ר' אַבְרָהָם לִיב הַגָּ' לְבֹא לִי בְּשִׁלּוּשֵׁה פְּעָמִים אֲנִי זֹכֵר הֵיטֵב שֶׁרָצָה ר"ז לְהַכְשִׁיר בְּהִמָּה אַחַר הַמִּיעוּף מִפֶּחַם בְּדִיקַת רֹקֵן וְזֹאת הִיא מִחֲמַת שֶׁהִבְנִיתִי שֶׁהִקְצַב לֹא הִיא נֹפֶחַ הֵיטֵב כִּי ר"ז אָמַר שְׂדֵי בְּנִפְיָה זֶה אֲבָל אֲנִי הִבְנִיתִי שֶׁלֹּא הִיא הִרְיָאָה נְפוּחָה הֵיטֵב וְצוּיִתִּי לְנִפְוֹת וְנִטְרָפָה הִבְהִמָּה עַפ"י שֶׁהִיא מְבַצֵּב בְּמִקּוֹם הַסִּירְכָא: הַשִּׁיב ר"ז הַגָּ' לְשִׁקָר עָנָה כִּי שֶׁתְּמִיד אֲנִי מְשַׁגֵּיחַ שֶׁתְּהִי הִרְיָאָה נְפוּחָה הֵיטֵב בְּשַׁעַת הַבְּדִיקָתָה רֹקֵן.

אִף מֵה שֶׁצָּנָה ר' א"ל לְנִפְוֹת יוֹתֵר מִדְּאִי בְּאֵמַת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא כְּדִין גַּם מֵה שֶׁהִטְרַפְנִי אַח"כ כְּשֶׁהִיטָה מְבַצֵּבָתָה הִיא שֶׁלֹּא כְּדִין פִּינּוֹן שֶׁהִבְדִּיקָה נַעֲשִׂית כְּדָת וְלֹא הִיא מְבַצֵּבָתָה: זֹאת הָעֵדוֹת גְּבִיתִי בְּפַעַם הָרֵאשׁוֹנָה בְּצִירוֹף הָאֲנָשִׁים הַלּוֹמְדִים וְדַנְתִּי עֲלֵי וְהַכְשִׁירָתִי.

אִף אַח"כ בָּא אֶחָד מִתּוֹשְׁבֵי הָעִיר וְאָמַר שֶׁר' לִיב שׁוֹחֵט סִיפֵר לְפָנָיו אֵיזָה דְּבָר מֵהַשׁוֹחֵטִים שֶׁרָאָה בְּזִמָּן שֶׁהָעֵמִיד לְקַפֵּחַ עֲלֵיהֶם וְלִרְאוֹת עֲנָנָם וְאָמַרְתִּי יָבֵא הוּא בְּעֲצָמוֹ וְיִעִיד לְפָנָי עֲלֵיהֶם וְהַשִּׁיב שֶׁאֵינּוּ רוֹצֵה לְהָעִיד בְּכַנְיָהֶם אִף אַחַר מְשִׁיב ג' חֲדָשִׁים בָּא ר' לִיב הַגָּ' לְפָנָי וְהִגִּיד בְּאֵלֵינוּ ע' וְנ"ל בְּזִמָּן שֶׁנִּתְמַנָּה לְרְאוֹת אֵת הַשׁוֹחֵטִים בְּשַׁעַת הַבְּדִיקָה הִיא פַּעַם אֶחָד סִירְכָא תְּלוּיָהּ עַל הַבּוּעָה וְאָמַר לָהֶם שֶׁהִיא טְרִיפָה וְהֵם לֹא הִשְׁגִּיחוּ עָלָיו וְהַכְשִׁירוּ הִבְהִמָּה.

ב' שֶׁהִיא פ"א קִמַּט עַל הִרְיָאָה וְאָמַרְתִּי לָהֶם עַפ"י הַדִּין שֶׁצָּרִיכָה בְּדִיקָה בְּמִים פּוֹשְׁרִים וְהֵם הַשִּׁיבוּ שֶׁהִקְמַט הֵהוּא צָרִיף לְהִיּוֹת שֵׁם וְלֹא בְּדִקוּהוּ כִּלְל וְהַכְשִׁירוּ הִבְהִמָּה. ג' פ"א הִרְיָאָה ר"א לִיב לֹא הַסְפִּין קוֹדֵם הַשְּׁחִיטָה וּמִצָּאוּ פָּגוּם וְהַצָּרִיף ר' אַבְרָהָם לִיב לְהַשְׁחִיז הַסְפִּין וְלִתְקוֹן הַפְּגִימָה ע"כ: ע"ז הַשִּׁיבוּ הַשׁוֹחֵטִים עַל עֵדוֹת הָא' שֶׁלֹּא הִיא בּוּעָה רַק מְוֹרְסָא וְסִירְכָא לֹא הִיא כִּלְל וְעַל עֵדוֹת הַב' הַשִּׁיבוּ לְהַד"ם וְגַם עֵדוֹת הַג' לְהַד"מ כ"ז נִחְרַת בַּגִּב"ע בְּלִי יִשׁוּנָה.

גם אָמַר ר"ז שֶׁהִיא אֵיזָה מַעֲשֵׂה עִם עֶגְל וְחִקְרָתִי וְלֹא מְצִאתִי מְאוּמָה אִף אַחַר שֶׁלִּשְׂשֵׁה שָׁנִים סִיפֵר הַנְּגִיד ר"א פִּינְחָס שֶׁהִמְעֵשֶׂה כִּף הִיא שֶׁפ"א לְפָנָי כְּפֵה שָׁנִים קָנָה קִצְב יְהוּדִי עֶגְל אֲצֵל נְכָרִי בְּהַשְׁוֹנָאָה וְכָא קִצְב נְכָרִי וְהוֹסִיף עַל הַמִּקְח וְלִקְח הָעֶגְל לְעֲצָמוֹ וְכָא הִיְהוּדִי לְרֵא"ל וְבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּרְאָה בְּתַחבּוּלוֹת שֶׁיָּבֵא הָעֶגְל לִידוֹ וְע"כ אָמַר ר"א לִיב לְהַנְכָרִי בְּבִדִיקָתוֹ שֶׁהָעֶגְל טְרִיפָה וְלִהְיִשְׁרָאֵל הוֹדִיעַ שֶׁהוּא כָּשֵׁר וְלִקְח הַיִּשְׂרָאֵל הָעֶגְל מִהַנְכָרִי כִּי סָבוּר שֶׁהוּא טְרִיפָה וְהַיִּשְׂרָאֵל מְכָרוּ לַיִּשְׂרָאֵלִים ע"כ וְשֶׁאֲלַתִּי אֵת ר"א לִיב וְלֹא זָכַר שׁוּם דְּבָר: עוֹד שֶׁמַּעֲתִי קוֹל רִינוֹן מִהַמְעַרְעָרִים עַל הַשׁוֹחֵטִים שֶׁפַּעַם אֶחָד לְקַחוּ מַעוֹת מִקְצָבֵי הַיְהוּדִים וְהַטְרִיפוּ אֲצֵל הָעַפּוֹ"ם בְּהַמּוֹת בְּבִדִיקוֹתָם שֶׁאֲפָשֶׁר שָׁאֵם בְּדִקוֹ הִיא כְּשִׁרִים וְשֶׁאֲלַתִּי כִּי הַשׁוֹחֵטִים וְהַשִּׁיבוּ שֶׁרִיָּאָה חֲלָקָה בְּלִי סִירְכָא א"א לְהַטְרִיף אִף לְעַפּוֹ"ם כִּי הִקְצַב מִכִּיר וְיִוֹדַע רַק הִיא שֶׁנִּסְרְכָה סִירְכָא הַצָּרִיכָה מִיְעוּף אִז טְרָפוּ עַפ"י הַדִּין הַמּוֹבָא בִּיּוֹ"ד ס' ל"ט שֶׁאֵין לְהַכְשִׁיר רַק בְּבִהֲמַת יִשְׂרָאֵל אִף בְּדִין הַקָּל מִמֶּנּוּ דִּהֵינּוּ שֶׁהַבּוֹדֵק הַכְּנִיס יָדוֹ בְּנַחַת כ"ש שֶׁדִּין הַמִּיעוּף שֶׁאֵין לְהַכְשִׁיר רַק בְּבִהֲמַת יִשְׂרָאֵל וְאִף שֶׁעֲכָשְׁוֹ נִהְיָו אִף בְּבִהֲמַת עַפּוֹ"ם מ"מ הִיא בְּעַת הַהִיא נִצְמַח הַפֶּסֶד גְּדוֹל לְקִצְבֵי הַיְהוּדִים שֶׁהִיא אֲצֵלָם בְּהַמּוֹת כְּשִׁרִים מְרֻבִּים מְאֹד וְסִמְכוּ עַל הַדִּין וְהַשְׁכָּר שֶׁקִּבְּלוּ מִקְצָבֵי הַיִּשְׂרָאֵלִי הִיא מְשׁוּם

שלא רצו להפסיד הטבחי' לכו קבלו מהם מעות שיווי הכרפשת' כ"ז כתבתי נגד אנשים המערערים שעושים מדבר קטן למגדל גבוה אבל אנכי מכיר השוחטים כי המהכשרים ונאמנים וחסידים לפצות פה פנגדם כי המה מוחזקים מאד בחזקת פשרות כ"ד המדבר באמת וחסד לעמוד קרו התורה על תלה נאום אלעזר ניסן טייטלבוים: תשובה הנה זה כלל גדול דדייקינן סהדי דלא לכחשי אהדדי וגם לפסול גברא מדייקינן ומהדרינן שלא לפוסלו כמבואר בח"מ סי' כ"ט לענין עדות וכו' סי' קי"ט אפילו לגבי חשוד לדבר אחד יעו"ש בש"ך לענין חשוד בחמור בעיני הבריות ודבר זה מפני שהם הרבה דמהדרינן שלא לפסול גברי והנה בנדאי בעדות הא' שהעיד ר"ז נראה שטחיות המעשה ששניהם ראו הריאה מבחוץ ולא מצאו דבר ורק שר"ז הרבה לחפש ומצא סירכא אבל ודאי קודם היגיעה גם לו הי' נראה שפשר שפך אמר בעדותו שהי' בחזקת פשר בעיניו ובנדאי היינו לאחר שפדקו כל הריאה ולא מצאו דבר ורק שר"ז טרח עד שמצא סירכא וטרף.

והנה בזה ודאי גם לפ"ד ר"ז לא נפסל ר"א ליב דלפי הנראה אין זה ידיעה ברורה אם הוא מצלעות או בשר בלוי וכ"ז שאינו רואה בצלעות בבירור י"ל שאינו רק בשר בלוי וסירכא תחתית ודבר זה הוא רק תלוי באומנות ובקיאות השו"ב המתהללים לאמור שהמה מבינים אבל באמת הרבה פעמים טועי' בדמיונ' בזה ויוכל להיות שלא הי' סירכא בצלעות וכ"ז שלא נתברר בחוש הראות שהוא מצלעות ודאי בשביל אומדנא דהמנחה השני לא פסלינן לזה דהא כיון שאינו נראה במויץ פשר ואי שהי' לו לטרוח ולחפש הא לפי הנראה מדברי ר"ז גופא שפדקו שניהם פהלכתן עד שהי' בעיניהם לכשירה א"כ מסתמא עשו פדקו הבודקין ורק לאיזה סיבה שנעלמה מהם לפי שעתן ובתוך כך הלך רא"ל שעלה בדעתו שבנדאי לא ימצאנו שוב אף ליתר שאת טרח ר"ז עד שנתגלה לו הטריפות בשביל זאת אין להעביר לרא"ל כי שגגה הי' בידו גם לפני ר"ז גופא וכמעט דמי לאונס ובפרט כי לא הכשירה עדיין רק השאיר השו"ב השני לחפש עוד בנדאי בשביל זה אין מגיע לו שום עונש אפי' לדברי ר"ז כי כן המנהג בכל המקומות ששני השו"ב מחפשים ככל הצורך ולאחר כך שו"ב אחד מחפש עוד דלמא ימצא פנהוג ובנדאי מי שיש לו מוח בקדקדו לא יפסול בשביל זה להשו"ב.

ובעדות הב' שאמר ר"ז שרא"ל תלש חתיכת אומא לפע"ד כ"ז שלא הכשירו בפירוש אין לפסול משום זה לרא"ל דיוכל להיות בהיותו אז מותרד בבדיקה שכח לומר הגם דלא תלינן בשכחה היינו היכא שעשה מעשה והכשיר הטריפה אבל בלא עשה עדיין שום מעשה רק מה שלא אמר קודם הבדיקה הוא משום שעדיין היו טרידי' בבדיקה ואם גימא למה הי' לבדוק כיון שבלא"ה טריפה מחמת סירכא בצלעות זה ג"כ המנהג בין השו"ב לפעמים בודקים הבהמה שיודעים בבירור שהיא טריפה בודקים ריעותא להתלמד ומתוך הטרידה שכח לומר שנתלשה מצלעות אבל אם הי' רוצה להכשירה הי' נזכר עצמו לומר שנתלשה ממקומה וכו' ג"כ מחלק הקצות ו"ל בסי' כ"ח לענין שכחתי בין עבר בפועל בין שבועה שנשבע ע"ד עצמו יעו"ש ובנדאי לפסול גברי מהדרינן אפי' ע"צ הדחק ומכ"ש דליכא דחוק כלל פדכת'בנא אף כ"ז הוא לדברי ר"ז אף רא"ל מכחיש הכל ובנדאי אין ע"א נאמן לפסול וגם יותר מזה אפי' הי' שני עדים בכה"ג אינם נאמנים דהרי מבואר בעדות של ר"ז בעצמו שהמעשה הי' מפמה ימים וא"כ מסתמא בודק בתוך כך רא"ל בפנים והוא בודק מבחוץ אותו והכשירו בהמות והאיה מלאו לבו לדבריו

שרא"ל רשע איך נתן לו לבדוק ונהלא הוא ממנה ע"ז לפקס אחד על חבירו ואם הוא יודע בתבירו שהוא רשע למה שתק ולמה האכיל משחיתותו ובדיקתו לישראל ומשוי נפשין רשע ואאמע"ר ולכן בודאי אפי' שני אנשים שהעידו פן לא הי' נאמנים משום שאאמע"ר ואי שי"ל שסמך על הא דפעם אחד או שני פעמים לא מעבירין מ"מ לא עליו משפט הבחירה בזה ולפ"ד ר"ז אם נאמר שהי' מכשיל בודאי עשה מעשה רשע שלא הודיע להרב והב"ד ואם ינקה עצמו מחמת שסבר בנדעתו שהרב לא יאמין לו מ"מ הוא בעצמו שיודע בתבירו שהוא רשע לא הי' רשאי להכשיר שחיתותו ובדיקתו ובפרט שלפ"ד במזיד עשה זאת והרי משים עצמו רשע ולכן לא מהימן כלל והן אמת שלפי מה שמונאר במס' שבועות (ל"א ע"ב) ונ"ל המשנה השביע עליהם ה' פעמים חוץ לב"ד ובאו לב"ד והודו פטורים פטורין חייבין על כל אחת ואחת עכ"ל.

ונ"ל הרמב"ם הל' שבועות פ"י הל"י התובע את העדים שיעידו לו וכפרו והשביעו וננו אמן והשביעו ד' וה' פעמים והן עונין אחר כל שבועה ושבועה חוץ לב"ד וכשבאו לב"ד הודו והעידו הרי אלו פטורים משבועות העדים כמו שבארנו ואם באו לב"ד ונעמדו בכפירתן חייבים על כל א' וא' מאותן השבועות שחוץ לב"ד עכ"ל א"כ הרי אפילו עדות שנושבעו לשקר ואמרו לא ידענו עדות לא נפסלו בשביל זה דאל"כ למה חייבים בהשבועה חוץ לב"ד חמשה פעמים הא כבר נפסלו לעדות א"ו מה שהעלימו עדותן לא נפסלו ולא אמרי'.

א"א מע"ר וכבר הקשה זה בתשו' עבודת הגרשוני ונ"ל והעלה דחידוש היא שחדשה תורה בעדים וא"כ י"ל ה"נ במה שהעלים גם שמע"ר נאמן שוב להגיד אף באמת לק"מ בלא"ה דלפ"ד רבא וגם לאפ"י למה שחזר אין שום שבועת ביטוי בשבועת העדות כמבואר בש"ס ו"ל א"כ אין פאן שום איסור וכ"כ בהד"י בבעל המאור ונ"ל בפ"ג דשבועות ואנו פה קבלנו פי' מרז"ל לאפ"י דאמר לאחת אחת אמה מחייב ואי אמה מחייב ב' חיובא הוא דליכא דלא מחייב נמי משום שבועת ביטוי הא אסורא מיהא איכא וכיון דאיכא איסורא דשבועת ביטוי אף באינו יודע אלמה אמר אפ"י מודה רב באומר לתבירו כו' עכ"ל יעו"ש ואפ"י לפי מה שהשיג עליהם הוא שם מ"מ גם הוא מודה שאם מודים בב"ד לא מקרי רשעים כלל בכפירתם חוץ לב"ד אפי' בשבועה דבשבועת עיקר תלי' בב"ד וכ"כ הר"נ בפ' שבועת העדות ונ"ל י"ל רבותא קמ"ל דאפ"י מושבעין מפי עצמן באו לב"ד והודו פטורין ואעפ"י שפירו חוץ לב"ד ואפ"י לר"מ דאע"ג דר"מ [מחייב] במושבע מפי עצמו בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד ה"מ כגון שפפר חוץ לב"ד ולא בא בפני ב"ד והודה אבל בא והודה פטור ולא אמרינן בהג"י דון מפקדון משום דבעדות כה"ג כפירת דברים בעלמא הוא שהרי כפר במקום שאין העדות מועיל והודה במקום הצריך משא"כ בפקדון שפפירתו בכל מקום שנה עכ"ל.

הרי דליכא שום גנוד למקרי רשע ע"י ומש"ה יכולין לחזור ולהעיד אבל בנ"ד שעשה מעשה רע בפועל אח"ז להאכיל ע"י לישראל בודאי מקרי רשע ואאמע"ר ולכן לא מהימן גם לפי מה שהעלה שם בקצה"ח ג"כ בנ"ד אפי' שנים לא הי' מהימני משום אאמע"ר ויעו"ש בתומים [פללי מגו סק"ה] דאפ"י בדרבנן אאמע"ר ובפרט בנ"ד שהוא ממנה ע"ז מקהל לפקס א' על חבירו בודאי אם הי' כדבריו אמר בפעם ראשונה א"ו לשקר

דִּבְרֵי וְכַמְב' פְּעִין זֶה בְּהִרְאָב"ד מְבִיאוּ הַרְשָׁפ"א בְּגִיטִין [ג"ד] וּמְרָמוּז הַש"ף בְּסִי קכ"ז [סק"ג] יעו"ש.

לְכֹן בְּנֹדָי לֹא מִיְפָסֵל רֵא"ל ע"י עֲדוּתוֹ שֶׁל ר"ז וְע"י הָעֲדוּת שֶׁל הָעֶגֶל לֹא יִדְעָתִי שׁוּם פִּיֶסוּל לִרֵא"ל ע"ז חֲדָא כִּינֹן שְׁלֵא נִתְבָּרַר בְּבִירוֹר מִפִּי עֲדִים וְגַם לֹא עָשָׂה שׁוּם עֲבִירָה בְּזֶה שֶׁהֲצִיל אֶת יִשְׂרָאֵל מִכַּף אוֹיְבוֹ אֲשֶׁר אָרַב עָלָיו וְאִי מִשׁוּם שֶׁלְקַח מִהַנְּכָרִי שְׂכָר שְׁחִיטָה פְּשִׁיטָא שֶׁבְדָבָר קַל כְּזֶה הִי' לוֹ כַּמָּה הִיתָרִים וּבְשִׁבִיל זֶה לֹא נִחְשַׁד ח"ו לְהַאֲכִיל טְרִיפוֹת וְלֹא יִחְלֹק ע"ז רַק הַחֹלֵק עַל הָאֲמָת: וְמָה שֶׁהֲעִיד עָלָיו הַשׁו"ב ר' לִיב שֶׁרְצָה לְשַׁחֲט בְּסָפִין וְהִרְאָה לוֹ לְפִי שֶׁהוּא מְמַנֶּה לְרוֹאֵה וְהַחֲזִיר לוֹ עַד שֶׁהֲשִׁיחוּ הַסָּפִין וְעִי"ז רוֹצִים לְפָסוּל לִרֵא"ל מִחֲמַת שֶׁרְצָה לְשַׁחֲט בְּסָפִין פְּגוּם לִיכָא רַק ע"א שֶׁבְּנֹדָי אֵינוֹ נֶאֱמָן וְרַק חוּץ לְזֶה אֲנִי תָמָה וְכִי דָבָר חֲדָשׁ הוּא זֶה וְהֵלֵא כַּמָּה פְּעָמִים אֶפְּיֵלוּ בַשׁו"ב אוֹמְרִים שֶׁמֵּרָאִים סָפִינִים שֶׁבְּעֵינֵיהֶם בְּחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת וְאִח"כ הַרְבֵּנִים מִחֲזִירִים לָהֶם עַד שֶׁצָּרִיף הַשְּׁחִיטָה וְאֲנִי מְעוּדֵי יַגְעָתִי הַרְבֵּה בְּזֶה וְהִלְכָתִי לְבֵית הַמִּטְבָּחִין' כַּמָּה וְכַמָּה שָׁנִים וְרֵאִיתִי כָּל מַעֲשֵׂה הַשׁו"ב וְנִסִּיתִים הַרְבֵּה פְּעָמִים וְיִדְעָתִי כִּי לְגִדּוֹל הָאֲנֻמֵּינִין אֲתָרְמִי לְפַעְמִים שִׁיחֻזַּר לוֹ הַסָּפִין עַד שֶׁצָּרִיף לְהַשְׁחִיטָה וּבְאֲמַת תְּמַהֲתִי ע"ז מְעוּדֵי וְדַבְּרָתִי עִם הַרְבֵּה לְוֹמְדִים וְלֹא מְצָאוּ מַעֲנָה רַק שֶׁכֵּן הַמְּנַהֵג עַד שֶׁהֲאִיר ד' עֵינָי זֶה כַּמָּה וּמְצָאֲתִי לְהַרְמַב"ם ז"ל בַּה' יו"ט פ"ד ה' ט' ש"כ' וְז"ל מִפְּנֵי זֶה אָמְרוּ לְהִרְאֹת סָפִין לְחַכֵּם בִּי"ט שְׁמָא תְּהִי פְּגוּמָה וַיֵּאמֶר לוֹ אֲסוּר לְשַׁחֲט בָּהּ מִשׁוּם פְּגִימָתָהּ וַיִּלְךָ וַיִּחַדְדֶּנָּה בְּמִשְׁחָזַת עכ"ל וּמְבִיאוּ הַר"ן וְהַש"ע הֵרִי דָאִם הֶחֱכֵם אוֹמֵר שֶׁצָּרִיף לְהַשְׁחִיטָה יִשְׁחִיזָנָה כְּדִי לְשַׁחֲט בָּהּ וְאִי נִימָא דְפָסוּל כַּה"ג לְשַׁחֲט לָמָּה יִשְׁחִיזָנָה הָא בְּלֵא"ה אֲסוּר הוּא לְשַׁחֲט א"ו דְּבַכָּה"ג אֵין מַעֲבִירִין לְהַשׁו"ב וְדוֹנָקָא בְּגוֹנֵי שְׁמִבְּנָאָר בַּהש"ע שֶׁהַשׁו"ב לֹא חָשַׁשׁ לְבִדּוּק בִּי"ב בְּדִיקוֹת אוֹ שֶׁהִי פְּגָם גָּמוּר וְהִלְךָ לְשַׁחֲט וְא"כ חֲזוּנִין שֶׁהוּא פּוֹשֵׁעַ וְלָכֵן מַעֲבִירִין אוֹתוֹ אֲבָל בְּפִגְמָה דְּקָה שְׁאִינָה מְרַגֵּשׁ לְכָל אָדָם יוֹכֵל לְהִיּוֹת שֶׁהוּא לֹא הִרְגִישׁ בּוֹ עֲתָה מִחֲמַת אִינָה סִיבָה אֲבָל לֹא בְּשִׁבִיל כַּף נִפְסֵל לְעוֹלָם וְזֶה רֵאִי בְּרוּרָה הֵגַם שֶׁמִּתְעַקֵּשׁ יוֹכֵל לְהַפְּוֹד דְּבָרֵי אֲמַת אִף הַמְּעִינִין בְּאֲמַת יִרְאָה שֶׁכֵּן הוּא וְכֵן הַמְּנַהֵג בְּאֲמַת בָּא מַעֲשֵׂה לְפָנָי כַּמָּה פְּעָמִים וְלִפ"ד שֶׁכֵּן שֶׁמְעָתִי וְרֵאִיתִי מִרְבוּתִי גְאוּנִי עוֹלָם זִי"ע וְלָכֵן אֵין בְּזֶה שׁוּם חָשָׁשׁ קָלָל.

וְמָה שֶׁהֲעִיד ר' לִיב שֶׁהַכְּשִׁירוֹ סִירְכָא תְּלוּנִי מְבוּעָה אֵינוֹ נֶאֱמָן נֶגַד שָׁנִים וּבִפְרֵט שֶׁהַב"ד הוֹרוּ לוֹ אֲזַ שֶׁכְּשֶׁר מִחֲמַת שֶׁהִי נִקְרַע כַּאֲשֶׁר כְּתוּב בְּתַשׁוּ' הַמְּעַרְרִין וְא"כ קָם דִּינָא וְא"נ לְפָסוּלָם וְמָה שֶׁבָּאִים בְּגַב"ע שֶׁטְרָפוֹ לְהַעֲרִלִים בְּשִׁבִיל שֶׁקָּבְלוּ מִיִּשְׂרָאֵל בְּאֲמַת לֹא טוֹב עָשׂוּ בְּזֶה אִף אֵין כָּאֵן שׁוּם גָּזֵל כִּי בְּאֲמַת אִם הִי כְּשֶׁר בְּלֵא שְׁאֵלָה הָיוּ מִתִּירִים וּמְכֻשְׁרִים רַק מִיְעוּף הִיא קוֹלָא גְדוּלָה וְלֹא רָצוּ לְהַקֵּל בְּמִקוּם שִׁישׁ הַפָּסֵד לְיִשְׂרָאֵל הֵגַם שִׁי"ל שֶׁהֲעִפּוּ"ם לָאוּ אֲדַעְתִּיָּהוּ דְּהָכִי שֶׁלְמוֹ לָהֶם מ"מ לֹא בְּרוּר זֶה עֲדִינִין לְגָזֵל כִּי בְּתַחֲלַת הַשְּׁחִיטָה שֶׁחֲטוּ ע"מ לְהַכְּשִׁיר אִם יִהִי כְּשֶׁר בְּלֵא מִיְעוּף וְשִׁפִּיר מְגִיעַ לָהֶם שְׂכָר שְׁחִיטָה וְאֵין חָשָׁשׁ רַק מָה שֶׁלֹּא הוֹדִיעוּ זֶה לְהַעֲפּוּ"ם זֶה לֹא מְקַרֵי גָזֵל וּבְנֹדָי אֵין לְהַעֲבִירֵם עִי"ז עֲתָה נְבֵא לְעִנֵּן גַּב"ע עַל ר"ז מָה שֶׁהֲעִידוּ עָלָיו כִּי לֹא דִקְדַק בְּנִפְיָה בְּנֹדָי זֶה דְּבָר תְּלוּי בְּלָב וְאֵין הֶכְרַח בְּדָבָר וְאֵין הוֹכְחָה בְּרוּרָה ע"ז כִּיִּדוּעַ לְכָל הַמְּבִין קֶצֶת בְּבְּדִיקוֹת וְע"ז נֶאֱמַר וְיִרְאֵת מֵאֲלֻקִּיָּהּ אִף לֹא נוֹכַל לְפָסוּל עִי"ז כִּי אוֹמֵר לְדַעְתּוֹ הִי נְפוּחַ כְּרָאוּי וְיִי יוֹדַע סְתָרוֹ וְמָה שֶׁהֲעִיד ש' עַל רֵא"ל מִשׁוּם זֶה אֵינוֹ פָּסוּל שֶׁכְּבָר כְּתַבְנוּ שְׁגַם לִפ"ד אֵין

לפסלו כי יכולים לתרץ דבריו פנ"ל ולכן גם אותו אין לפסלו ובפרט שיש כמה אמתלאות לדבר ולכן לדינא פשרים שני השו"ב: ומה שרצו המערערים לומר שהם מאמינים להשו"ב הפוסל ולהם אסור תמהתי מאד וכי אשתמיט מינייהו דברי הרמ"א באה"ע סי' קט"ו [ס"ז] והוא ממהרי"ק שאין יכול לומר על כל אדם אפי' על נאמן דמהימן לו כ"א באדם דגם בי טובא כמו אשתו ובנו יעו"ש וידוע זאת דלפסול אדם הוא כד"נ כמבואר בתשו' רמ"א ורש"ל סי' ל"ג ולכן בנדאי זה דבר שאין בו ממש ובפרט פי ברתתי שלכל העדים אין ממש להעבירם עפ"י הדין דגם מה שהכשירו סירכא תלוני' פבר נאמנו דבריהם בב"ד והאיה שוב יפסלו עי"ז זה לא ניתן להאמר פלל.

גם קראתי בתשובה סברא אחת דבבדיקה אינו נאמן פסול לעדות וזה נגד הש"ע סי' קי"ט והש"ך בסי' ב' גבי חשוד שנגאמן לומר מכשירה לקחתי אפי' בבשר בהמה ואי כסברא הנ"ל ה' הוא פסול לעדות ודילמא הבהמה הזאת טריפה ואינה בידו א"ו סברא זו ליתא פלל ואדרבה גם השתא רוב בהמות פשרות ומש"ה אוכלים חלבה פידוע ורק לגבי יו"ט אמרינו פן מחמת שאנו מחמירים אבל באמת רוב בהמות גם האידנא [פשרים] ובמקום הפ"מ פשר בנאבדה הריאה וכל עיקר הבדיקה הוא רק מדרבנן כמבואר ברשפ"א באריכות וא"כ נדאי אם אינו חשוד לא"ד נאמן מה"ת ודו"ק: ולכן לדינא פשרים שני השו"ב אף בענינים כאלו העיקר אין לדין אלא מה שענינו רואות ובאמת הרבו לפשוט גם שאין מעבירין אותם עפ"י דין הרבה קלות עשו במה שהטריפו אצל עפ"ם ובמה שהשנאה פבושה בין שניהם פנראה ואין יראת ד' אף כ"ז אם הי' יודעים תועלת בהקים אחרים תחתם אולם בעוה"ר לא אפשר דרי טובה צפונרם של ראשונים מפרסם של אחרונים ועיני ראו כמה יראי השם לומדי תורה שהי' אצל צדיקים ולאחר שנתחנכו באומנות הזו נהפכו לאיש אחר אשר אם לא ראיתי בעיני לא האמנתי.

לכן ידידיי השם עמכם הסירו המשטמה והקהלו ואספו כאחד ותקורו ותדרשו באמת מה לעשות לטוב לפני ד' והוא יהי' בעזריכם לבא על האמת והשלום: סימן ז מכתבם הגיעני והנה לא ידעתי למה דרשתם ממני אחר שפבר נזרק להיתר מפי גדולי דורנו ומה אני להכריע אף לאשר שלא פרושי מאיסורא אין חולקין פבוד לרב אמרתי להודיע לכם אשר לפענ"ד השו"ב אשר נשאלתם עליו הוא אסור לאכול משחיטתו עפ"י דינא דש"ס לפי הגב"ע שנסלח עלי מקהלתכם והעתקה לויטה פה.

ואולי לא סימיהו קמי הגדולי הדור המשיבים להיתר אח זאת פי בנדאי הדין פשוט לאיסור ובחנם פלפלו בדין עדות שנגבה שלא בפני בע"ד פי הלא ידוע שצריף עדות בפניו הוא משום והועד בבועלי והוא מדאורייתא או מדרבנן להב"י ו"ל וקרא אסמכתא אבל בדבר איסור נדאי אפילו שלא בפניו נמי סגי פנין שאינו רק להוכחת הענין לאמיתו דהא א"צ עדות פלל ובנדאי בדבר שע"א נאמן סגי אפי' שלא בפני בע"ד במקום שנגאמן ע"א נאמן אפי' שלא בפני הבע"ד.

והנה מבואר במהרי"ק ובת"ש ו"ל בשו"ב שהוא קל ויצא עליו קול שוב אפי' ע"א נאמן. ונ"ל יש"ש חולין פ"ק סי' ט' גם יפה כתב שיש ליתן לב על השוחט ולבדוק על מעשיו אם פירקו נאה שלא יצא עליו שם רע בפועלו אבל אם יצא עליו פבר שם רע והעד הוא בר סמכא ואיש מהימן ראוי להחמיר ולהרחיק עצמו ממנו עכ"ל ומביאו השמ"ח

סי' ב' סכ"א ונ"ל אם לא העיד עליו כ"א ע"א אינו נאמן עליו אא"כ נראה להמורה שאמת הדבר לפי ענין השוחט כגון שיצא עליו כפר שם רע וקעד הוא בר סמכא ואיש מהימן אז יש להעבירו עכ"ל וא"כ פיון דאפי' ע"א נאמן בנדאי יפה מע"א שני עדים שלא בפני בע"ד אשר לא יכחיש זה מי שיש לו מוח בקדקדו וא"כ בשו"ב הנ"ל שקבר העבירוהו מחמת פשיעתו וקול יצא עליו שהחזיק בב"ד לאיש קל בנדאי שוב נאמנים שני עדים שלא בפניו ולא יכחיש זה רק מי שיכחיש האמת וגם בלא זה דל העדים מכאן הוא עצמי הודה שהוציא טריפה מת"י בהמאטאליצע שמצא נהגם שראיתי שהגאונים הנ"ל מחפשיין בזכותו שטעה בדין הנה זה יוכל לומר חכם וגאון להמציא זכות עפ"י פלפול אולם אנכי איש רש אשר טרחתי הרבה בעסק השו"ב והלכתי לאיטליז כמה שנים ובכמה קהלות קדושות ועם שו"ב שונים כמעט למאות ונדעתי בבירור כי דבר זה ידוע לכל מתחיל באומנות זו שהמאטאליצא היא טריפה וכן נהוגין ברוב ערי ישראל זולת במקומות מועטין שנוהגין להכשיר ואם פי ח"ו להרהר אחר קהלות קדושות הנוהגין פן עפ"י גדולי הדור שמנוחתם כבוד לא פאשר ראיתי ללשון מדברת גדולות שחולק נגד רבותינו גדולי הדור הנ"ל כי אני אומר מסתמא באו על החקירה במקומות הללו שגם מאטעליצע מרחש לאחר שחיטה דוקא ויש מקום לדבריהם כמבואר בש"ס ואולם אם יש עוד איזה ריעותא אין חולק להטריף ודבר זה ידוע לכל המתחיל באומנות שו"ב וא"כ הקל הזה שרצה להכשיר מאטעליצע בנקודות שחורות בלא שום ש"ח הוא עשה להכשיל ח"ו וא"כ בנדאי ראוי להעבירו ואין לו שום אמתלא ע"ז.

וגם על השלישי לו ישיבוני כמה שהכשיר סירכה דבוקה בבית הכסות ובתוכה מסמר ויש שני עדים ע"ז הגם שהעידו שלא בפניו כפר בארתי שעל קל ונתעב כזה נאמנים אפי' שלא בפני בע"ד ועוד בל"ז הלא הרב הגאון האב"ד מכחישו ולפי דבריו הוא רשע א"כ כל אנשי העיר מחוייבים להאמינו כמו שמבואר פן בכתובות גבי בת ר"ח ונ"ל הגמ' פ"ה א' שהוא אתתא דאחיבא שבועה ב"ד דרבא א"ל בת ר"ח ידענא ביה דחשודה אשבועה אפכה רבא לשבועה אשכנגדה כו' א"ל ר"א ב"מ ולא יתא ר"פ כבת ר"ח בת ר"ח קים לי בגונה מר לא קים לי בגונוי' כו' יעו"ש.

הגם דהאינדנא בד"מ מחמצין הדין כמבואר בש"ע ח"מ מ"מ באיסורין ודאי נאמן הרב כפי תרי דכבר הימנוהו בני העיר עליהם וכעין שכ' היש"ש ולכן בנדאי נאמן הרב לומר שהוא רשע ואין לחשוך הרב שמשנאתו עשה זאת פי הלא ידוע עפ"י דינא דש"ס וש"ע אין אדם מישראל נחמד להעיד שקר ומכ"ש גדול הדור הרב בנן של גדולים חם לי לזרעא דאבא לשקר בשביל שנאה ולכן לא יוכל שום אדם לומר שאינו מאמין לו פיון שבאמת הוא נאמן וכמבואר בש"ס קכ"ז שאינו יכול לומר שאינו מאמין אם הוא באמת מאמינו ובפרט שפן מבואר בת"ש ויש"ש הנ"ל שבשו"ב כזה נאמן ע"א וכנ"ל.

והנה פלטה קולמסו של הרב הגאון דקהלתכם לומר דבשביל שאמר משמו הראשון נאמן מהא דפלוני חכם תיקן לי הכרי ובאמת הוא שגגה דאם אמר בפני לא הוי אומר (בפי') [מפיו] וה"נ הוי פאומר ראיתי שתיקן דאין הראשון נאמן אולם בל"ז נאמן הרב נגד השו"ב וכנ"ל ולכן בנדאי הנקלה ונתעב הלז ראוי להעבירו ואם תרצו לחום על נפשו ונפשות ביתו תנו להם איזה הספקה הלא ב"ה הרחיב גבולכם ואתם עשירי ונכבדי ארץ

וְלָמָּה תִּחְפְּאוּ עַל נִקְלָה לְרַחֵם עַל תּוֹעֵב כְּזֶה לְהַנְיָחוֹ לְהַאֲכִיל טְרִיפוֹת וְלָמָּה לֹא תַחֲוֶסוּ עַל נַפְשֵׁיכֶם הַיְקָרָה שְׁלֹא תִתְגַּאֵל בְּמַרְק פִּיגוּלוֹ וְדָבָר זֶה יָדוּעַ שְׂאִין דְּבַר עֲבִירָה כַּמְאֻכְלוֹת אֲסוּרוֹת שְׁמִטְמִטִּים הֶלֶב הַיִּשְׂרָאֵל וּבַעוּה"ר ע"י יצא פְּמַעַט מִן הַדָּת כַּמָּה קִהְלוֹת בְּאַרְצָן לֹוֶעַז ע"י הַשׁו"ב הַקְּלִים וְאָכְלוּ וְנִתְפַּטְמוּ בְּטְרִיפוֹת וְנִגְבְּרוּ עֲלֵיהֶם דְּיַעוֹת זְרוֹת עַד שֶׁשְּׁקִירוּ וְנִגְבְּדוּ מִתּוֹךְ קִהְל הַקְּדוֹשׁ וְלָכֵן יְדִידֵי הַזְּהָרוּ מִלְּחוּס עַל הַתּוֹעֵב הַזֶּה וְאֵל תִּחְמְלוּ עֲלֵיו עַל הַמְאֻכְלֵי טְרִיפוֹת הַזֶּה וְאֵל יִשְׂאוּ לָכֶם הַגְּאוּנִים שֶׁהִתִּירוּ הַדְּבָר כִּי לִפְעַנ"ד לֹא הוֹצִיעוּ לִפְנֵיהֶם כָּל הַעֲנִין פְּאֻשֶׁר הוּא לִפְנֵי וְעַתָּה יְדִידֵי אִם תִּרְצוּ תוּכְלוּ לְשַׁלֵּחַ מִכְתָּבֵי זֶה לְהַגְּאוּנִים הַנִּי"ל וְהִמָּה יוֹדוּ עַל הָאֲמַת אֲךָ בְּטַח אֲנִי אוֹמֵר גַּם אִם ח"ו יְבוֹשׁוּ וְיִפְלְמוּ מִלְּהוֹדוֹת וַיַּעֲקֹשׂוּ עַכ"ז עַל מִשְׁמַרְתִּי אֲעֻמְדָה כִּי הָאֲמַת אֶהוּב מִהַכֵּל וְאִין לְהַשִּׁיב דְּבַר מִכָּל אֲשֶׁר פְּתַבְתִּי וְאִם תִּרְצוּ אַתֶּם יְדִידֵי תִרְאוּ בְּעֵין בְּעֵינֵיכֶם כִּי הָאֲמַת אִתִּי אֲשֶׁר הַשׁו"ב הַזֶּה אֲסוּר עַפ"י הַדִּין דְּש"ס וְאַחֲרוֹנִים רַק הַבֵּיטוּ בְּעֵינֵיכֶם יִשָּׁר וְנָא אַחֲרֵי שִׁמְעוּ לְדַבְּרֵי וַעֲשׂוּ הַטוֹב בְּעֵינֵי ד' לְהַעֲבִיר הַרַע מִתּוֹכְכֶם וְלֹא יְבוֹאוּ לְבֵית הַמְּטַבְּחִים כִּלְל וְאַחַר כָּל הַדְּבָרִים וְאֲמַת עֲשׂוּ הַטוֹב בְּעֵינֵיכֶם וְאֲנִי נִפְשִׁי הַצְּלִתִּי.

אֲחַר כּוֹתְבֵי זֹאת מְסַר לִי בְּנֵי נ"י מִכְתָּב אֲשֶׁר הִשְׁיִגָה יְדוּ מִכֶּם וְהִנֵּה שֵׁם כְּתוּב לְבַטֵּל כָּל גְּבוּיֹת עֲדוּת שֶׁל הָרַב אוֹלָם עַכ"ז לֹא הוֹעִיל לְהַתִּיר הַשׁו"ב מִדִּין דְּש"ס וּפּוֹסְקִים כִּי הִלֵּא אִפְּי לְדַבְּרֵי הַמִּתְנַגְּדִים לְהַרְב כְּנֹלָם יוֹדוּ שֶׁהִי אֵיזָה סִפְק בְּהַרְיָאָה שְׁנִמְצָא בַּהּ הַסִּיְרָכָא שְׁלֹא כְּסוּדָר' דַּע"י כֵּן הַטְּרִיפוּ הַבְּהֵמָה וְרַק שֶׁהִי הַסִּפְק דְּלָמָּה הַשׁו"ב עֲשָׂאוּהוּ בְּמַכְנוֹן לְהַכְעִיס לְהַשׁו"ב ר"ד וְלָכֵן מִסִּפְק הַטְּרִיפוּ הַבְּהֵמָה עַכ"פ בְּנֹדָאֵי אִם שׁוּב בָּא ע"א וְהַעִיד עַל ר"ד שֶׁהוֹצִיא טְרִיפָה מִת"י אִם הוּא אִישׁ מִהֵימֵן צָרִיךְ לְחַוֵּשׁ מִלְּאָכּוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ עַפ"י דִּין דְּמָה בְּיָצָא קוֹל לְחוּד עַל הַשׁו"ב דְּלֹא הִי דְּבַר בְּרוּר לְחַוֵּשׁ כִּלְל וְאִפ"ה שׁוּב יָצָא הַשׁו"ב מִחֻזְקָתוֹ וְנִאָּמַן עֲלָיו ע"א מִכ"ש בַּנ"ד שֶׁסִּפְק טְרִיפָה לִפְנֵינוּ וְרַק אֲנִי מְסוֹפְקִים אִם הִי הַשׁו"ב הַשְּׁנִי רָשַׁע וְעָשָׂה הַסִּיְרָכָא לְהַכְעִיס אוֹ זֶה הַשׁו"ב ר"ד הוּא רָשַׁע וְהַכְּשִׁיל לְרַבִּים בְּנֹדָאֵי אִם בָּא ע"א עַל ר"ד שֶׁהַכְּשִׁיל וְהוֹצִיא טְרִיפָה מִתַּח"י מִמִּילָא תוֹלִין גַּם קִלְקֵלָה הָא' בּוּ וְגַם כְּבָר הוֹדַעְתִּי דַּעְתִּי שְׁפִינוּ שֶׁלְּדַבְּרֵי הָרַב הַאֲכִיל טְרִיפוֹת אֲסוּרִין בְּנֵי הַעִיר לְאָכּוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ הֵינּוּ אוֹתָן שֶׁהָרַב אֲצֻלָּם בְּחֻזְקַת מִהֵימֵן וְאֲסוּר לָהֶם לֹוֹמֵר שְׂאִינוּ נִאָּמַן כִּינוּ שְׁבָאֲמַת נִאָּמַן בְּעֵינֵיהֶם וְכַמְבֹּאֵר בְּש"ף וַא"כ לִפִּי הַנִּרְאָה אֲשֶׁר רַבָּא וְרוֹבָא דְּבַנְיֵהֶעִיר מִאֲמִינִין לְהָרַב אֲסוּר לָהֶם מִד"ת לְאָכּוֹל.

אוֹלָם בְּאֲמַת כְּבָר הוֹכַחְתִּי דְּבִלֵּא"ה נִאָּמְנִים עֲלָיו הַעֲדִים גַּם שְׁלֹא בְּפָנָיו וְכַנ"ל וְגַם בְּעֻצְמוֹן: הוֹדָה בְּהַמְאֻטִּילֵי יָצָא שֶׁהַאֲכִיל טְרִיפוֹת בְּמַזִּיד בְּלֹא ש"ח לָכֵן שְׁחִיטָתוֹ אֲסוּרָה לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל: וְהִנֵּה יְדִידֵי מְאֹד אֲנִי תַמָּה עֲלֵיכֶם לָמָּה לָכֶם לְטָרוֹחַ וּלְהוֹצִיא מִחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת אֵת הָרַב הַגָּדוֹל דְּקִהְלֵתְכֶם אֲשֶׁר הוּא גָּדוֹל בְּתוֹרָה וּבֵן גְּדוּלֵי הַדּוֹר שְׂאִין כְּמוֹהוּ וְגַם לְפָסוֹל בַּד"צ דִּק' דְּאֵלִינָא וְלוֹמֵר שֶׁשְּׁקִירוּ בְּעֻדוֹתָן וְגַם לְשֹׁאֲרֵי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הַעֲדִידוּ עַל רֹנַע מַעֲלָלוֹ שֶׁל הַשׁו"ב הֵינּוּ הַפֶּת הַנִּקְרָאִים חֲסִידִים אֵת הַכָּל הוֹצֵאתָם מִחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת לֹוֹמֵר שֶׁפָּחַשׂוּ וּבִגְדוּ וַעֲשׂוּ שְׁלֹא כְּדַת תוֹה"ק הַכָּל בְּעַבּוּר רָשַׁע עוֹכֵר יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִרְאָה בְּעֵינֵיכֶם לְכַשֵּׁר רַע בְּעֵינֵיכֶם לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת ע"י עֲדוֹת הַמוֹעִיל עַפ"י דִּינָא דְּש"ס וּפּוֹסְקִים וְנִתְעַמְדוּ דְּבַרְיֶיכֶם עַל ד"ת לֹוֹמֵר הַדִּין עִמָּכֶם לֹא כֵן אַחֲרֵי עַפ"י דְּתוֹה"ק לִפִּי ש"ס וְאַחֲרוֹנִים הַתּוֹעֵב הַזֶּה אֲסוּר לְאָכּוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ כָּל מִי שִׁירָאת ה' בְּלָבוֹ וְהָרַב וְהָרַב וְהַדְּיָנִים הִמָּה כְּשָׁרִים וְאוֹקֵי גְבַרֵי אַחֲזַקְתָּ אֲבָהְתִּי.

ואם ידעתי כי לא תשמעו לדברי עשו כאשר תרצו ואני עשיתי יותר מדאי: סימן ח לידידי ש"ב הרב המאה"ג וכו' מ' מרדכי צבי שפירא נ"י האבד"ק באבאָרקא. יקרת מכתבו הגיעני ואם כי אינני נפנה מפל צד עכ"ז לכבודו לקחתי מועד לעיין בדבריו והנה אין הדברים צריכים עיון רב כי הפל מבואר בש"ס ופוסקים דשו"ב שהוציא טריפה מתח"י מעברי' לי' ולא מהני רק התשובה דפ' ז"ב אף כ"ז אם ידענו דהוי במזיד אבל כל היכי דאיפא למתלי באיזה ענין וגם אינו שוחט ומוכר לעצמו מקלינו לומר דלא הוי מזיד פ"א עד שלשה פעמים כ"ז מבואר היטב בפ"ת ובשמ"ח ופר"מ ואם שו"ב זמנינו שייך חימוד ממון מבואר בפוסקי' הג"ל דיש מקום לומר דזה לא מקרי חימוד ממון אף בנ"ד דאיכלע הדבר בהרבה בהמות שלא לקח השורש מהסירכא בנדאי אין משוא פני' בדבר והעדים שניהם כ"א אומרים שהי' זה בכמה בהמות ואינם מכחישו' זא"ז פלל וכאשר עינתי בדבריהם היטב אין שום הכחשה בתמצית דבריהם וכבר אמר מקודם העד הא' שאינו יכול לפרש היטב כי אינו זוכר הפרטים רק התמצית ובתמצית הדבר העידו שניהם מכוננים שלא הסיר השורש מהסירכות מפמה בהמות וא"כ אין מקום לזכותו ואף י"ל פיון דלא אמר פשר א"כ עדיין לא החליט להכשיר הגם דל"ד לתשובת (הראשון) [הרא"ש] ז"ל שמיא מהריב"ל ז"ל דיכול להיות שהי' בודק קודם המכירה התם שאני דאיירי שנתערב הטריפות בשוגג ורק מחמת שלא בדקו ע"ז כתב הרא"ש ז"ל דבשביל זה לא נגרע חזקת פשרותו דעדיין הי' בודק קודם המכירה אבל בנ"ד פיון שבדק ברוק פדוף שעושין לאחר העברת הסירכא לגמרי א"כ נראה שהי' דעתו שלא לבדוק יותר דכן הדף שבדקים ברוק ומסיר ידו מאותה הריאה ודמי ממש להא שפבואר בסי' י"ח בשם הרשב"א ז"ל בנתן לבדוק ולא בדקו רק משני צדדים והשו"ב הלך לשהוט הגם שלא שחט מ"מ נראה שדעתו לסמוך אזה ומש"ה פסק הרשב"א ז"ל דמעבירין אותו וכן קבעו בש"ע להלכה פסוקה וא"כ לכאורה אין צד להיתר זה שעדיין הי' בודק עוד הפעם אף בצירוף מה שאמר שהי' מבולבל ולא ידע מחמת בהילות יש מקום להכשיר בקבלת ד"ח הגם דזה לחוד מה שאמר שהי' מבולבל אינו טענה פלל דא"כ בנקל כ"א יאמר פן ול"ד להא דמהריב"ל ז"ל [מובא בפ"ח יו"ד סי' קי"ט סקכ"ח] שהיושב בתנות מכר ולא ראה הסימן שעשאו שהי' טריפה דהתם המושיט לו מהבית הי' בחזקת פשרות ועליו סמוך מה שמכר בחזקת פשרות ואין מוטל עליו פלל לדקדק ורק דהי' ה"א לקונסו בשביל שהי' ראה הסי' שהיא טריפה ע"ז הצדיקו מהריב"ל ז"ל שמחמת בהילות הרבה קונים פדוף במקולין לא עיין במה שלא מוטל עליו לראות אף בהשו"ב שעליו לבדוק בנדאי אין זה שום אמתלא שהי' נבהל פיון שעליו לברר ההיתר הוי לי' למרמא אנפשי' ומקרי פושע ודבר זה שגור בפי לומר להשו"ב שאין זה אמתלא כי הלא ידוע שבבית המטבחים יש כמה מיני ענינים מצעקת הטבחים ומדברי הבלים ומעשים מכווערים הנעשה שם כאשר ראיתי בבית מטבחים אשר מנעורי הייתי כמה פעמים לבקר מה נעשה בשו"ב וראיתי שם טרדות וצעקות ובהלות שונות וכמה פעמי' ששוחטין בהעלמה פידוע ובפפרים סמוך לבית המזיגה אשר שם אין מרגוע ואעפ"י כ צריף השו"ב ליישב דעתו ואם מחמת נבהל ללא דבר יצא טריפה מתח"י מה יעשה באשר נקרה לו לשחוט במקומות הג"ל ולכן זה לחוד אינו אמתלא פלל ורק שיש לומר מחמת בהלה לא החליט בדעתו להתיר ולא לאיסור ורצונו הי' לראות עוד הפעם ביישוב

הדעת פן יש מקום להכשירו אם הוא באמת ירא השם מרבים: ואודות הנגלד הנה עפ"י הנראה שבאמת פוננתו הי' בתחלה ג"כ להטריף ומה שאמר שאין בו דבר פוננתו בדרך היתול היינו שהוא טריפות גמור לדעתו וכטעמו שאמר שלדעתו יהי נשבר הצלע ואם פי עדיין יקשה עליו הא גם אם לא נשבר הצלע צריך בדיקה עכ"פ מחמת בשר הכלוי אפילו להמקילין בנגלד תחת בשר בלוי בזה י"ל שפוננתו הי' שלפ"ד נשבר הצלע ואם הי' רואה שלא נשבר הי' בודקו ולכן לדעתי יש מקום להכשירו בקבלת דברי חבירות אף כולל גדול בדיני שו"ב שאין בזה לפלפל לפי הדין רק מה שעניי המורה רואין וד' הטוב יסיר מכשול מתוך עמו והי' שלום וברכה כו': סימן ט שו"ר לדידי הרב המאה"ג החסיד בש"ק שלשלת היוחסין חמדת לבבי ושארי מחו' המפורסם מו"ה יחיאל נ"י אבד"ק קאלבסוב יע"א: מכתבו הגיעני לנכון ולא ידעתי למלאות רצונו עפ"י דתה"ק לזה מנעתי מלהשיבו על מכתבו הראשון גם על השני.

אולם אמרתי פן יחשדני השומע פי השלכתי דבריו אחרי גיוני ואנכי לא כן עמדי פי אהבת עולם אהבתיו לא זו מחיבתו ולזה אמרתי להשיבו ואם בעיקר הדין לא העלתי פרוצונו תורה היא וכתוב בה אמת ואת [אשר] הורוני מן השמים אותו אודיע לכ"ת והוא ידע פי לאהבתו פתבתי מכתבי הלוה ולהשתעשע בנעם אמריו קודם ימי הקדושים הבע"ל ויזפור אהבת האייתנים מורי וזכותם יעמוד לנו בימי הדין הבע"ל.

והנה בעיקר הדין שכ' ידידנו הגאון מהרצ"י נ"י שמחויב השו"ב השוחט בישובים הנ"ל ועכ"פ שו"ב השוחט בתחום העיר (מחויב) להראות ספינו לכ"ת פי נגררים המה אחרי בני העיר פאשר הביא ראיות לזה.

והנה באמת הדבר נכון בעצמותו אף עפ"י הדין לא ידעתי זה וכי מחויב השו"ב להראות ספינו לכל חכם שבסביבותיו ואפ"י לא לכל החכמים שבעיר רק לחכם המורה בתוך עירו מוטל על השו"ב להראות לו ספינו וזה הוא כבוד לחכם כמבואר בש"ס [עירובין ס"ג א'] שנמנעו מלראות ספין לפני רבו והנה לפי דברי מעכ"ת בעצמו שפבר הוחזק הרב אבד"ק גלאגוב בכבוד הזה שהשו"ב דישוב הלז מראים לו הספין והוא החזיק בכבוד הלז יהי אף שיהי מבואר בתשו' הריב"ש סי' [רע"א מובא ברמ"א יו"ד סי' רמ"ה] דחכם שהחזיק בדבר כבוד אין להורידו ואין חולק עליו בזה.

שנית לפי מה דמבואר ביו"ד [סי' רמ"ה] שאם בא רב לעיר אין למחות בו בסידורי קדושין וכו' והרבה טעמים נאמרו בזה א"כ אם רב אחד רוצה להחזיק בזה מי ימחה בידו ויענין בתשו' מהרי"א ומקרי"ל וא"כ פנין שהחכם א' מנסה ומשגיח על השו"ב א"צ השו"ב לילך דוקא עוד לחכם האחר וא"ל דזה דומה לחכם הפא באקראי דאין לו רשות לעסוק בעניני סידור קדושין דזה לימא דהרואה יראה דנ"ד דמי לחכם אחד בא לקבוע פאן אף אין להאריך בזה דכבר פתבתי בשם הריב"ש י"ל דאותו הכבוד שייך להרב המוחזק בה מקודם לכן עפ"י דין אין מוטל על השו"ב להראות הספין להרב או להמורה דק' קאלבסוב אף ודאי נכון הוא שיראה ספינו לו בכל עת אף בנידון למחות בידו מלשחוט בנדאי אין ביד שום אדם מלמחות בו דהנה מעולם תמהתי על דבר שמנהג לומר על שו"ב ששוחט בישובים ששייך לחבירו שהוא משיג גבול ולא ידעתי כמה קנהו זה שהחזיק בה שנקרא השגת הגבול וא"ל דהוא מטעם שכתב הגאון מרודניק שהוא

שהשו"ב השני הבא להשיג גבול אינו מראה ספינו לחכם העיר דזה ליתא דהמנהג הוא אפילו בשישני השו"ב תחת חכם אחד פאשר בסביבותינו מצוי הרבה מ"מ דבר פשוט שאסור להשיג גבול בפי כל ולא ידעתי מהו הטעם להשגת גבול הלזו וכי קנוי הוא הישוב להשו"ב שהחזיק בה לשחוט.

ועפ"י דין זה דבר פשוט שאפ"י בעה"ב בעיר יוכל לקבל שו"ב לביתו פרצונו וקרוב אינו יוכל למחות בידו רק שמחוייב להראות ספינו לפני החכם שבעיר הממונה ע"ז אם לא במקום שיש תקנה לזו שלא ישחוט זולת שו"ב מקהל ולכן לא ידעתי מקו' להשגת גבול הזה אף באמת נראה שהוא מטעם שמבואר בש"ע רל"ז דמלמד שהוא מושפר אצל בעה"ב אסור למלמד אחר להשיג גבולו והוא מתוס' קדושין וא"כ פן נמי בשו"ב שמחזיק לשחוט אצל בעה"ב אסור לשו"ב אחר להסירו משם דהוי עני המהפך בתורה דנדאי גם במלמד איירי שאינו מדחהו בתו' זמנו דאל"כ בלא"ה בעה"ב אינו יכול לדחותו ורק איירי בסוף הזמן נמי אסור למלמד אחר לשפוך עצמו אצל אותו בעה"ב משום עני המהפך בתורה הגם שידעתי שישמקום לומר דכה"ג בשו"ב שהוא סמוך לעירו ורחוק מעיר חבירו גם פינו שכל בני העיר שבים עתה ליקח בשר משם יש מקום לומר דל"ד לעני המהפך בתורה אבל האמת יורה דרכו דאם באנו לחלק לפי שכלנו מסברות הבטון ונדמי מילתא למילתא נפל בבירא דין מהפך בתורה ובעוה"ר הרבה נקשלו בזה אבל האמת יורה דרכו שהשו"ב דק' גלאגוב מחזיקי לשחוט שמה ואסור לשום שו"ב להשיג גבולם ועובר המשיג גבול מקרי רשע ואסור ודאי לאכול משחיטתו אף מחמת שיש טענה טובה לשו"ב דק' קאלבסוב שמקפחים פרנסתם מחמת ההתחדשות שקכתב מעכ"ת שכל בני העיר קונים שמה ולכן נראה דטוב לבצע הדבר שהשו"ב דק' גלאגוב יתנו לפי שומת בוררים לשו"ב דק' קאלבסוב.

זה נלע"ד נכון ואמת נצדק ובה אצא ואומר שלום ויכתב ויחתם לחיים טובים בספר כנפש ידידו חפץ בשלומו וטובתו ונהרמת קרן הצלחתו כ"ה הק' חיים הלפרשטאם: סימן י נידון השאלה שנסאלתי מבד"צ דקהלתכם אודות השו"ב החדש שנתקבל וקצבו עמו ליתן לו שני חלקים מה שיעלה שכר השחיטה והשו"ב השני נתרצה ליקח שלישי רק שזה הי' באונס פאשר מסר המודעה שהי' אנוס שרצו להעבירו לגמרי שלא כדיון זה תורף השאלה.

הנה לע"ד אין לגרע להשו"ב שנתקבל מחדש משכרו אשר הבטיחוהו אנשי הקהל כי ע"ז נשפר להם ואין לשו"ב הראשון דו"ד עמו כי הוא אינו בע"ד שלו רק שכיר מכל הקהל ע"י הראשים מנהיגים וצריף ליתן לו שכירותו פאשר הבטיחו לו והשו"ב הראשון יש לו טענה על הקהל מדוע יגרע חלקו כי המחילה שלו שמחל לא הי' כדיון רק באונס ואז יבוצע הדיון ביניהם אם יש ממש במודעה שהי' אנוס שרצו להעבירו לגמרי שלא כדיון זה הוא אנוס נד"ל.

אף עכ"פ טרם יבוא השו"ב השני בדיון עם הקהל אין לו שום דו"ד על השו"ב השני וגם אפילו לאחר שיעמוד בדיון עם ראשי הקהל וינזה בדיון ספק גדול בעיני אם יכול להוציא מהשו"ב השני כי הלא הוא הי' בעת השכירות להשו"ב השני והסכים שיקח שני שלישים ועל תנאי זה בא לקבוע להיות שו"ב בכאן וא"כ אי' איפוא אונסו שאנסו אותו ראשי

הקהל לזה השו"ב השני הלא הוא לא אנסו כלל ולפע"ד קשה הדבר להפסיד להשו"ב השני וכי מה יעשה העני הזה שפא לכאן ומה לו לאונסו של זה וכי יעשה ערמה בדמי חבירו מסתמא אם לא הי' מתרצה לזה לא הי' עוקר ממקומו וכי בשביל טובתו והנאתו מסר מודעה ולהניד איש ממקומו אין רמי' גדולה מזו ואם יזכה בדין הוא נגד אנשי הקהל שהם יתנו לו שכרו מקנפת הצבור אף כ"ז אם יזכה עמהם בדין אף לא נגד שו"ב השני.

אף כ"ז אם קבלו בני העיר את השו"ב השני אף לפי הנראה מהשאלה שלא קבלו אותו בני העיר רק האקציזרס ובזה צריף לעיין ולראות האמת אם מה ששתקו אנשי הקהל ומעכ"ת הי' מחמת שהספימו למעשה הקבלה שקבלוהו אם לא והפל לפי ראות העין באמת וצדק.

ומה שנראה לדעתי עפ"י האמת שחנני השי"ת אותו כתבתי ועמם המשפט ועיקר שינראה כ"ת לאזור חיל נגד השו"ב כי כפי הנראה אין יראת שמים ע"פ וכל מגמתם רק הב ואכול ועיקר בעיניהם פרנסת בניהם ונשיהם ושחיתות ובדיקות אשר הוא יסוד בדת תוה"ק יקל בעיניהם למאד לכן יראה נא מעכ"ת להכות על קדקדם ואם ח"ו יקלו נגדו יודיעני ואי"ה נחלץ חושים לעשות קרב וד' יושיעני ע"ד כבוד קדושת שמו וחג המצות יחוג בחדנה ודיצות כנפש ש"ב מחו' כו': סימן יא מכתבם הגיעני ולא ידעתי למה שלחתם אלי הלא ת"ל לא אלמן ישראל ובגבולכם גדולי הדור אשר קטנם עבה ממתני וצדיקי הדור המה יראו וישפוטו אולם לאשר זה כמה אשר נהגתי להשיב לשואלי מחמת כמה טעמים הפמוסי' לזאת אשיב לכם בקצרה כי מאד אני מוטרד באיזה ענינים הכרחים: והנה אם הי' עדות על הגניב' לדעת הרמב"ם צריף בדיקת ספין והגם שמבואר בש"ע [סי' ב' ס"ו] דזה דוקא במומר לא בחשוד הנה באמת לפע"ד בתרי זימני מקרי מומר ומועד לכף דהנה פתב הנ"י ביבמות [פ' הע"י] הא דקי"ל בנשואין ומלקיות דבתרי זמני הוי חזקה הוא משום דמספקא לן הלכתא ולכן הוי כספיקא דדינא ולכן היכי דהוא מה"ת ראוי להחמיר וא"כ ה"נ פינן דספק הוא אי הוא פשר או פסול אין להוציא בהמה ע"י מחזקת אמ"ה הגם דאית לגברא חזקת פשרות מ"מ חזקת פשרות דידיה איתרע וגם פינן דפלוצתא דרבנותא הוא לא אזלינן בטר חזקה וא"כ הוא פסול מספק ולא יוכל אדם הפסול מספק להוציא מידי חזקה ברורה וזה דלא כהפ"מ ואחרונים שתפסו בריהטת דבריהם ג' פעמים דוקא וק"ל והנה לפ"ז לדעת הרמב"ם ז"ל אשר הפר"ח והפר"מ פסקו פנותי' ודאי צריף בדיקת ספין וזה דבר שאי אפשר לעמוד בו בשו"ב דמתא וגם פינן דידוע לנו שיש לנו חומרות הרבה בעניני בדיקות ושחיתות אשר המה קלים באיסורן ובעיני השו"ב מגניבה וא"כ אם הוא חשוד לגניבה דהוא איסור חמור בפעם אחד שוב אינו נאמן באיסור הקל ולפע"ד באם ידעו בבירור שגנב פסול לכ"ע להיות שו"ב מה"ט דחשוד על דבר חמור כגניבה מכ"ש שחשוד על דבר קל שחמירו חז"ל הגם שלענין דיעבד יש להתיר דמספיקא לא חיישינן שפאו לידו אותן החומרות אף לסמוך לכתחלה על שו"ב פזה להיות שו"ב דמתא אשר שכיחי הרבה ריעותא ודאי אסור אליבא דכ"ע להיות שו"ב אף כ"ז אם הי' עדים על הגניבה אף בחשוד בעלמא אין מוציאין מחזקתו וגם הרשב"א בתשו' אשר הובא בב"י ח"מ סי' ל"ד מודה בזה דדוקא להוציא ממון אין מוציאין אבל לשאר עדות פשר יענין שם במשאת בנימין כ"א ומהרי"ו וא"כ אליבא דדינא שו"ב זה פשר וראיתי כי פשוט בעיניכם שאין להעבירו ורק שנסתפקתם אם

משום לזות שפתיים הנה בנדאי אין להעבירו מטעם זה פמבואר בא"ח לענין ש"ץ ובתשו' ב"א ה' יו"ד סי' א' ובפ"י לחד תי' תוס' פתובות (כ"ב ב' ד"ה א"ה) בנישאת לחוד אין מוציאין משום לזות שפתיים וקרא הוי פנישאת לענין שאין מוציאין אותו מחזקתו ע"י לזות שפתיים וגם לתי' השני שכ' הב"ש סי' י"ז [סקק"י] דבצעי דוקא התירו לינשא אבל אי לא"ה תצא מ"מ התם נישאת בלא היתר ולא אתחזקה עפ"י ב"ד להיתר לכן משום לזות שפתיים מוציאין אבל בנ"ד דהחזוק מעולם בהיתר אין מוציאין לעולם משום לזות שפתיים אף ראוי לחקור היטב פמבואר במ"א סי' ה"ל [סי' נ"ג] לענין ש"צ שמושיבין ב"ד ע"ז ה"נ ידידין עשו זאת וחייו הושיבו ב"ד ותעינינו בדבר היטב וחוסו על נפשו ונפשות ביתו וד' עמכם לבא על האמת והי' שלום: סימן יב מכתבו הגיעני והנה לפי מאי דמבואר בהפתיב שהשו"ב בעצמו קרא את השבועה והחרם ע"פ פ' ופ' בנדאי לכ"ע הוי שבועה ממש דהרי להכי הקראוהו בע"פ כדי שיהא שבועה ממש ולא יהא מתוך הפתיב וכמו כל שבועת ב"ד שמשביעין אותו שהמנהג שהב"ד פותבים השבועה ע"ד הב"ד נשבע א' כף וכף והוי שבועה ממש ולא מהני בזה שום אמתלא בעולם וגם לומר אנוס אני אינו נאמן בנ"ד דמאי אנוס ואטו אנוסוהו בדבר שלא פדת הלא כן המנהג כמעט בכל תפוצות ישראל ששני שוחטים אין שוחט אחד בלתי חבירו שרואה ספינו וכן הבדיקה אינו עושה בלעדי חבירו וכן מנהגינו פה הגם שת"ל השו"ב הגם מן מחים ויראי השם אינם שוחטים רק בצירוף שניהם ויותר החמרנו עליהם שאם א' טרוד באיזה ענין צריך א' מהב"ד לילך עמו לבית השחיטה וא"כ מאי טענת אנוס אית לי למטען.

והנה ראיתי כ"מ מהפ"ה בזכות השו"ב שלא פדת חזא מ"ש שאם חתם עצמו או העדים חתמו על השבועה אינו פלום לכ"ע זה ליתא שבס' חתם סופר מחמיר בזה מאד יענין בתשובותיו [יו"ד סי' רכ"ז] הגם שצ"ע ראיותיו בעיני שמביא ראי' מגט שאינו רק העדים שחתמו שפן אמר הבעל להאשה ואפ"ה מהני בלאו שום דיבור ש"מ שפתיבת העדים הוי פאלו הבעל אומר שיגרשנה וה"נ במצוה לעדים לכתוב (שפינון) שנשבע הוי פאלו נשבע בעצמו את"ד ובאמת מגט אין ראי' דכן גזה"כ דבכתובה מתגרשת ולר"מ ע"ח פ"תי ונה עיקר הגט ומה שנותן הבעל להאשה הגט בספר בזה מתגרשת מגזה"כ בספר מתגרש' ולא בדבר אחר פמבואר בגיטין וקדושין אף לענין שבועה שצריך לבטות בשפתיים מה שהעדים פותבים בצויו אינו כמו שבועה ולכן דברי חתם סופר צ"ע אף עכ"ז איננו פשוט להתיר פדברי מעלתו ואף בנ"ד שקרא בפ"ה בנדאי הוי שבועה ממש ומה שרצה מע"כ להביא ראי' מהט"ז ל"ד פאוקלא לדני דהתם לא הוי רק הודאה שהודה אבל לא שבועה ולכן יוכל לתת אמתלא למה הודה וכיון שבטל ההודאה מחמת האמתלא ממילא ליכא שבועה אבל בנ"ד שהי' שבועה בפועל ממש שאמר הריני נשבע הגם שקרא מתוך הפתיב מאי אמתלא שייך הרי נשבע בפועל ולהכי גזרו עליו הרב והקהל שיקרא כדי שיהא שבועה בפועל ומאי אמתלא שייך בזה ורק טענת אנוס יכול לטעון קודם שעבר אולם באמת אין פאן שום אנוס פי לא חדשו עליו יותר מדאי ולא רצו לאכול משחיטתו רק באופן זה וכי זה מקרי אנוס וכי יקרא אנוס המוכר לחבירו דבר משום שאנוס למעות שנותן לו חבירו ה"נ ממש הקהל לא רצו רק באופן שישחוט בצירוף שו"ב האחר ובאופן אחר לא רצו לאכול משחיטתו וכי מי יוכל לכפותם בזה ולכן אם הוא מחמת זה קיבל גזירתם בשבועה לאהוי שום אנוס פלל ולכן שבועתו שבועה ואסור

להקל בו ומה שרצה מע"כ עי"ז לתרץ דברי הרמב"ם והרא"ש ו"ל [פ"ט דנדריים ס"ב] לדעתי הוא פשוט דברי הרא"ש ו"ל מדבגמרא לא הונזר רק מודר וסתם מודר אינו מחמת הנאה שקיבל אלמא שלא כר"ת רק אפילו בלא קבלת טובה אין מתירין בלא דעת חבירו ולפע"ד זה פוננת קרפן נתנאל ואין להאריך בזה פי אינו נוגע לנ"ד ודו"ק.

גם מה שהקשה כ"ת לר"ת דמאי אמר יוסף לפרעה שיומשל אנדרו הלא קיבל ממנו טובה והי' מסור בידו להרגו כמו צדקני' והניח בצ"ע הנה התוס' בסוטה [ל"ו ב'] פתבו באמת פי יוסף רק לגיזום אמר זה אבל אינו יכול להתיר שלא מרצונו יעו"ש אף באמת לפי הוכחת ר"ת מדהביאו הש"ס ש"מ דהדין פן וא"כ לכאורה נשאר קו' התוס' דהאיד' יכול יוסף להתיר במה שהשביעהו הא קיבל טובה ממנו וכאשר הקשה מע"כ אף באמת בודאי מי שקיבל באיזה פעם טובה מחבירו והשביעהו באיזה ענין אחר שפיר יוכל להתיר לשיטת ר"ת ו"ל דדוקא בשבועה שהי' על דבר הטובה שקיבל כמו יתרו שנתן בתו למשה רבינו ע"ה והשביעהו שנותן לו בתו שלא יצא בלא רשותו או צדקני' שגשבע לנ"נ מחמת טובה שקיבל ממנו שלא הרגו במה שילף בלא רשותו בבית המלך אבל פרעה שעשה כבר טובה ליוסף ועשאהו למלך ואח"כ השביעהו שלא יגלה שאינו מכיר לה"ק דזה אינו בשביל הטובה שעשה עמו מקודם וגם לא הי' מסור בידו להרגו פי אם יגלה ירד פרעה מגדולתו כמבן' בש"ס [סוטה ל"ו ב'] וא"כ לא קיבל טובה כלל מחמת השבועה בודאי לר"ת ו"ל הי' מותר למיתשל אשבועתו וז"ב ס"ד איני רואה מקום להקל להשו"ב על השבועה ורק במה ששחט בעת שלא הי' השו"ב הב' בביתו בזה לפע"ד לא עבר פלוג' ולכן שחיטתו מותרת ובלבד שמעמה יזה נזהר פנ"ל ומ"ש מעלתו שהוא דבר מצוה להתיר אין לבי נוטה לזה ואדרבה ראוי להחמיר על השו"ב פדי שיהיה הפל נכון וישר והיה בזה שלום פדברי ידידו דו"ש הק' חיים הלפרשטאם: סימן יג שאלה בשו"ב אחד שגשבע וז"ל הנוסח שבועה הריני גשבע בשבועה חמורה והגני מקבל עלי בח"ח ע"ד הרב וע"ד העדים הח"מ שבעת שיהי' ר' שמואל בר' דוב שו"ב עמי בצונותא ביאגאלניצא מחויב אני בכל יום קודם שאתחיל לשחוט בהמה או עוף להראות הספין ש"ש לר"ש שאשחוט באותו יום עם הספין הלז וחלילה לי לשחוט שום בהמה מכל מיני בהמות או עוף מכל מיני עופות עד שאראה לר"ש הנ"ל הספין שאשחוט באותו יום ויסכים שפשוט לשחוט בו וגם חלילה לבדוק בדיקת חוץ שום בהמה וכל מיני בהמות גדולה או קטנה עד שיהי' ר"ש הנ"ל אצל הבדיק' מתחלה ועד סוף וחלילה לי לאמור שיהיא כשרה בבדיקה עד שיסכים ר"ש ג"כ שהיא כשרה ואם לא יסכים מחויב אני להביא הריאה לפני הרב דק' וכאשר יורה פן יקום ובאם שאעבור על א' מהאופנים הנ"ל אסור ידי לזביחתי על כל ישראל ע"ע וגם אהי' נזיר שמשון ע"ע ומודה אני הח"מ שבאם ח"ו כו' בא עה"ח נאו' אפרים הלל בפנינו עדים גשבע רא"ה הנ"ל בפועל ממש והוציא בשפתיו וחתם עצמו על הפתב הנ"ל נאו'.

נאו'.

ע"כ והנה באשר שהשו"ב השני לא רצה לראות ספינו הורה לו מ"ד שישלח לשו"ב בקי אחר מעיר הסמוכה וכן עשה ומרגינים אחריו שעבר על השבועה וקונם וגם העידו

עליו שהאכיל נוי"ט ורק שנתקבל העדות שלא בפניו מה דינו של השו"ב הזה: תשובה אם אהד נשבע שיתן דבר לפלוני או שישא פ' אם פנונתו דוקא פשירצה פ' והוי שבועת ביטוי או פנונתו שעכ"פ בשבועה לעשות דבר זה והוי שבועת שוא פי אין בידו להכריח לתבירו.

דבר זה הוא פלוגת' בין הריב"ש והמהרי"ק ו"ל דהריב"ש ו"ל פסק דאם עשה השבועה בשביל שביקשה ממנו שישא פ' והוא נשבע שישאנה בנדאי פנונתו לכוננת המבקש טובת האשה ושהינו אם תרצה להנשא לו אבל אם לא רצתה אין עליו השבועה כלל ומהרי"ק ו"ל פתב בסתם הנשבע לכנס אשה פ' הוי ש"ש משום דדלקמא לא תרצה להנשא לו והוא נשבע שיקניסה וזה אין בידו דדלקמא לא תרצה ומש"ה הוי ש"ש אף דעכ"פ עליו להשתדל לראות שיקנים הדבר להנשא לה כדי שלא יהי ש"ש וכמ"ש הרמב"ם ו"ל גבי ש"ש שנשבע שאחרים יעשו דבר זה הוי ש"ש ורק מצוה על האחרים לקיים דיבור הנשבע שלא יהא ח"ו ש"ש וא"כ מכ"ש על הנשבע מוטל שלא לבא לידי ש"ש ועליו להשתדל לקיים השבועה כ"כ מהרי"ק ו"ל בתשו' ומובא דברייהם ביו"ד סי' רל"ו ס"ב ונ"ל בהג"ה וכ"ש שהנשבע עצמו צריך לקיים שבועתו אם אפשר אעפ"י שבתחלה הי' ש"ש כגון שנשבע לישא אשה פלוגת' ושמא לא תתרצה ואיכא ש"ש מ"מ פשהיא רוצה צריך לקיים שבועתו (מהרי"ק שכ"ב) וי"א דבכה"ג לא מיקרי ש"ש רק שבועת ביטוי דהנשבע ליתן דבר לתבירו והוא אינו רוצה לקבלו פטור משבועתו וה"ה אם אינה רוצה להנשא לו ולכן לא הוי רק שבועת ביטוי (ריב"ש סי' שפ"ז) עכ"ל וא"כ עכ"פ יצא לנו מזה דשני הדיעות מודים דכל הנשבע לעשות דבר לפ' הפנונה הוא אפי' שלא ירצה פ' עליו מוטל השבועה רק דהריב"ש מחלק בין אם הוא נשבע לטובת המבקש דהקא אמרינו דנדאי אין פנונת הנשבע רק למלאות רצון המבקש ואם יהא ברצון האשה שיתנשא לו נשבע שישאנה אבל באם נשבע מעצמו אינה דבר לעשות לפ' פנונתו מסתמא בין שירצה פ' או לא ירצה וכ"כ בהד"י שם הריב"ש בתשו' זו וכ"כ הש"ך ו"ל וא"כ בנ"ד שאנשי העיר השביעו לו שלא לשחוט מבלי להראות ספינו מסתמא דעתו בין אם ירצה השו"ב השני לראותו (הלא) [או לא] ס"ס אסור לו לשחוט מבלי רשות השו"ב השני דקאן לא הי' בשביל טובת השו"ב השני רק בשביל חשש חשד וא"ל שום אומדנא דמוכח דלא נשבע ע"ד שיהא נדחה מלהיות שו"ב פי חוץ ממה דלא אמרי' אומדנא פשהיא היפוך לשונו ונשבע ע"ד רבים שפרט והמה השביעו סתמא פאשר האריכו בזה הראשונים ו"ל וזולת זה אינו אומדנא כלל דדלקמא פנונתו הי' שלא ישחוט הוא בלתי רשות השו"ב הנ"ל ואם לא ירצה לראות ספינו וליתן לו רשות יראו בני העיר שהדין עמו וידחו את השני מהיות עמו או הוי קשה עליו פת המחלוקת וטוב פת חריבה וגו' ולכן קיבל עליו בשבועה שלא לבא למחלוקת ונדאי לא דחינא שבועה חמורה עד"ר בגילא דחיתתא אף באמת נלפע"ד פיון דאמר בשבועתו ו"ל הריני נשבע כו' שפעת שיהי' ר"ש שו"ב עמו בצוותא ביאגאלניצא מחויב אני בכל יום קודם שאתחיל לשחוט להראות הספין ש"ש לר"ש כו' עכ"ל הרי דבירר אם ירצה השו"ב לראותו ולהיות עמו בצוותא דהנה לשון צוותא בלשון התלמוד הוא חיבור ונייחא כמו דאמרינו בלא יחפור להיות צוותא לאימא ויענין בערוף ערוף צבת שכן פירש צוותא היינו חיבור ונייחא וכן בלשון העולם במדינתנו פה פאשר רוצה לומר לתבירו שיהי' טוב שיהי' שלום ביניהם

אומרים אם נהי' בצונותא חדא ולא נשטום איש את אחיו יהי' ישועה לנו ובנדאי ע"כ אם לא ירצה שו"ב השני לראות ספינו וא"כ לא ישחוט הוא רק השו"ב השני וא"כ לא יהי' בצונותא חדא וא"כ לא ע"ז נשבע וגם פי לשון בצונותא חדא הוא יתר פולו הל"ל אם יהי' השו"ב השני שו"ב בקהלתינו פה ולמה לי למימר בצונותא חדא אף דזה הוא כג"ד דאינו נשבע רק באם יהי' שניהם נייחים זה לזה וירצה לראות ספינו איני בשבועה עליו שלא לשחוט מבלתי הראות לו ספינו ולטול רשות ממנו משא"כ בהקניטו ולא ירצה לראות ספינו בנדאי אינו נשבע כלל שלא לשחוט וזה מבואר לכל מעיין בחוש אנושי.

אף לכאורה עדיין צ"ע בזה דנהי דכוננתו הי' בזמן שיהא ביניהם אחדות ושירצה השו"ב השני לראות ספינו וא"כ אם (נתעבב) [נתעבר] אתו ולא רצה לראות הספין פטור מהשבועה באותו פעם אף מ"מ מי נתן רשות להשו"ב הנשבע לשחוט עוד כמה פעמים בכמה ימים בלי שאלת השו"ב השני פאשר נראה מנוסח השאלה ואם פי איזה פעם לא רצה השו"ב לראות הספין דלמא לאחר פן ירצה לראותו וא"כ חל עליו השבועה ובשבועתו עומד וכ"כ הש"ך ז"ל סי' רל"ו אף באמת נראה דבנ"ד לכ"ע נתבטלה השבועה מפל וכל ואציע מקודם דברי הרמ"א הנ"ל התמוהי' מאד שהביא מחלוקת הריב"ש ומהרי"ק ובאמת גם הריב"ש ז"ל ס"ל שצריף לקיים עכ"פ אם ירצה זה טובתו של הנשבע עבורו ואם לא ירצה גם מהרי"ק ז"ל לא חייבו פי ז"ל הריב"ש ז"ל סי' שפ"ז ולא מבעי' בנדון זה שבפירוש התנה אם תרצה היא ותבא שם להנשא לו דהשתא בידו לקיים ולבטל אלא אפי' אמר סתם ונדון לשון שבועתו דלא סגי דלא נסיב אפ"ה שבועת ביטוי היא והנה חייב לתובעה להנשא לו ואם לא רצתה הרי הוא אנוס פדתנן אמן מנה לפ' ושללא אמן וכ"ת מ"ש מיזרוק פ' צרור לים דמפקא משבועת ביטוי משום שאין בידו לקיים ולבטל ל"ד פלל דיזרוק פ' אין בידו כלל לא קיום השבועה ולא ביטולה אבל אמן לפ' וכן בנדון זה אעפ"י שאין בידו לקיים לגמרי בידו לבטל מפני שהוא שותף במעשה חלה עליו ש"ב וחיוב לתת ואם לא רצה חבירו לקבל אנוס הוא וכ"ש שאין במשמע אמן לפ' אלא אם ירצה לקבל שהרי להנאתו נתפונן וסתמו פפירושו נמצא שאם לא רצה לקבל ה"ה פטור גמור לא מדין אנוס אלא שלא נתבטלה כלל שבועתו והא ראי' מדתנן בפ' קונם יין קונם שאני נהנה לה אם אין אתה בא ונוטל לבניך פור א' של חטי' הרי זה יכול להפר את נדרו שלא עפ"י חכם ויאמר לו פלום אמרת אלא מפני כבודי זהו כבודי וע"כ לא בעינן התם דלימא זה כבודי אלא מפני שתלה נדרו בקבלתו ואמר אם אין אתה נוטל הא אמר אם אין אני נותן לא אמר אלא להנאתו של מקבל ואם לא רצה לקבל פטור ומה דאמרי' בגיטין ע"מ שתתני לי מאתים וזונתנה בע"כ אינה מגורשת גיטין שאני שאפ"י אמר מחולין הו' לה אינו גט עד שתתן דלצעורה קא מכונן פדאי' בפ' מי שאחזו משא"כ בשבועות ונדרים שיכול לומר הריני פאלו התקבלתי פדאי' בפ' קונם יין וכן בנדון זה שפינון שלא נשבע זה אלא לבקשת קרובה של האשה לא נתפונן בשבועתו אלא להנאתה שנדון פוננת השבועה פפי דבר' המסרבין פדתנן בפ' הנז' היו מסרבין בו לשאת בת אחותו וכו' דוק ותשפח.

מעשה אם לא רצתה אין פאן שבועה הלכה הו"ל שבועת ביטוי גמורה שבידו לקיים ולבטל עכ"ל הרי דכוננתו רק לפטור אם אינה רוצית להנשא לו אבל אם נתרצה לא נשמע דבר ממנו שפטור זולת מטעם שיכול לומר מחולים לה וכמ"ש הש"ך ז"ל בכוננתו

אף כ"ז לא נתבאר היטב אף באם לא הי' איזה פעם שמיקחה כמעשה דמהרי"ק ז"ל גם הריב"ש מודה דעליו החיוב לקיים וכמ"ש הש"ך ז"ל וז"ל מהרי"ק סי' נ"ב וזה פי הי' נלע"ד דאע"ג דנשבע על דבר שאין בידו לעשות זו היא ש"ש מ"מ אם נזדמן לו אפשרות בעשיית הדבר מחויב הוא לעשותם ולא עוד אלא שלא עבר על שבועתו ואע"ג שמתחלה לא הי' בידו לא נתחייב משום ש"ב וכן יש להוכיח מדברי הרמב"ם שכ' בפ"ה דה"ש וז"ל כל מי שנשבע על אחרים שיעשו כה וכה או שלא יעשו אפי' היו בניו או אשתו אינו חייב משום ש"ב שהרי אין בידו לקיים ולא לבטל ומפני אותו מכות מרדות שהרי אין בידו לקיים שבועה זו ונמצא גורם לש"ש ולמה אין לוקה משום ש"ש שהרי אפשר לאותם אחרים שישמעו ממנו ותהי' קיים שבועתו וכו' עד ואם קיימו דבריו הרי אלו משופחים שהרי לא הרגילו להוציא ש"ש עכ"ל הרי לה בהדיא דאע"ג דבשעת השבועה לא הי' בידו שהרי נשבע על אחרים שיעשו כו' אפ"ה לכשיעשו ותקיים שבועתו ולא עוד אלא שאחרים משופחים בעשות' הדברים ההוא למען הקים את השבועה כ"ש וכ"ש שהוא עצמו מחויב בכח השבועה לקיים את המעשה אם יוכל היכא דא"א גם לאחרים לעשותו מבלעדו פי הקא שנשבע להכניס כו' והרי האשה עומדת וצוחת הא קאימנא עכ"ל מהרי"ק ז"ל והנה מזה נראה דאם רצתה האשה עליו החוב אבל אם פבר לא נתרצתה לא נשמע מידי ממהרי"ק והש"ך ז"ל הניח הדבר בצ"ע ולפ"ד הש"ך ז"ל לכ"ע אם לא שייך הטעם שמחל מחויב הנשבע לקיים השבועה והניח דברי הרמ"א ז"ל בצ"ע ולענ"ד נראה דהרמ"א ז"ל נכון אשר דובר והוא דהנה לפ"ד מהרי"ק ז"ל דהוא הדיעה הראשונה דהנשבע לישא פ' פוננתו שעכ"פ ישא ובאמת הוי ש"ש דהא אין בידו ואולי לא תרצה האשה ואין זו ש"ב כלל ורק המהרי"ק ז"ל הוכיח מדברי הרמב"ם ז"ל דעל הנשבע להשתדל שלא יהא ש"ש ויקנים שבועתו באיזה [אופן] שיהי' החיוב עליו לפטור מעונש ש"ש.

והנה עד"מ באם פעם ראשון שנודע לאשה שפ' נשבע לכנסה מיאנה בדבר עכ"ז עליו להשתדל בריצוי פדי שיקנים שבועתו ולא יהי' ש"ש וגם אסור לילה למרחוק פי אולי אם יהי' בביתו תתראה האשה בתוך כה ויפטור מש"ש ואסור לישא אשה אחרת פי ע"י כה תמאן המושבעת להנשא לו והרי עליו מוטל לפטור מש"ש אולם הריב"ש ז"ל חידש סברא ולומר דכה"ג שגם עליו מוטל הגם שיש בכלל שבועה זו מה שאין בידו פגון לכנס פ' דנהי פוננתו עכ"פ שישאנה וזאת אין בידו מ"מ לא הוי ש"ש פי הוא שבועת בטוי שעכ"פ הוא יעשה מה שעליו ואם לא תרצה היא הרי הוא אנוס בדבר אף אינו בגדר ש"ש דש"ש היא מה שאינו יכול כלל לעשות דבר בשבועה זו פגון שנשבע שפלוני יעשה דבר זה וזאת אין בידו כלל אבל אם גם הוא נצטרף באותו המעשה השבועה חלה עליו לעשות מצדו ואם חבירו או האשה אינם רוצים הוא אנוס אבל אינו ש"ש כלל וא"כ לפ"ז אם האשה אינה מרצה ממילא יוכל ליקח אחרת וגם יכול לילה לזרפו וקפצו דהא השבועה אינו רק שבועת ביטוי וכיון שבאנוס לא נתקיימה אין עליו חיוב כלל בנדאי אם האשה נחרצית לאח"כ מוטל עליו השבועה כיון שעבר האנוס אף אין עליו החיוב למנוע הגם שמוטל עליו לרצותה אף מ"מ אטו תרקבי דדיגרי יתן לה וכה"ג אין עליו שום חיוב כיון שפבר מוכן הוא לקיים ומחמת אנוס אין עליו חיוב כלל לעשות דבר ובנדאי שמוטר לישא אחרת ולילה לזרפו אף למהרי"ק ז"ל שס"ל דבכה"ג אינו שבועת

בִּיטוּי רַק שׁ"ש וּכְבֵר יִצְאָתָהּ מִפִּי לְשִׁקָּר וְרַק יֵשׁ תִּקְנָה וְחַיִּיב עָלָיו שְׁחִבְרֵוּ לְקַיִּים
שְׁבוּעָתוֹ בְּוֹדָאֵי מוּטָל עָלָיו כָּל מָה דְּאֶפְשָׁר לְשִׁפְטֵר מְאִיסוֹר שׁ"ש וּא"כ זֶה פְּנוּנַת הַרְמָ"א
ז"ל מִקְּוֹדֵם הִבִּיא דְּעַת מֵהֶרִי"ק דְּחִיב מְשׁוּם שׁ"ש וּא"כ בְּוֹדָאֵי עָלָיו לְהַשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת
לְשִׁשְׁאָנָה אֶף לְהַרְיב"ש ז"ל לֹא הָיָה רַק שׁ"ב וּבְאֵם שְׁפַעַם אַחַת בְּטֵלָה הַשְׁבוּעָה אוֹ מִטַּעַם
שְׂאִין פְּנוּנָתוֹ רַק פְּשִׁיחָהּ בְּרִצּוֹנוֹ אוֹ מִטַּעַם אֲנָס פְּטוֹר מִכָּל וְכַנ"ל וְאִין עָלָיו לְהַשְׁתַּדֵּל
יֹתֵר בְּזָה וְרַק אִם הוּא אֲנָס פְּטוֹר וְזֶה בְּרוּר.

וְזֶה מְדוּקְדָּק מְאֹד בְּדַבְרֵי הַרְמָ"א ז"ל הַנ"ל שֶׁכָּתַב וְז"ל וִי"א כו' וְסִיּוּם וְלִכְּן לֹא הָיָה [רַק]
שְׁבוּעַת בִּיטוּי דְּזֶה הוּא אֶף לְמוֹתֵר וְגַם מֵה נְתִיבַת טַעַם הוּא לְזֶה דִּיהָ מְיֻחָשׁב שׁ"ב אֶף
דְּכּוֹנּוּנַת הַרְמָ"א ז"ל בְּמִשְׁמַעוֹת דְּבַרֵי הַרְיב"ש ז"ל דְּמַחְמַת דְּפְטוֹר בְּאֵם חִבְרֵוּ אִינוֹ רוּצָה
אֶפְיָלוֹ אִם פְּנוּנָתוֹ בְּשְׁבוּעָה בֵּין אִם יִרְצָה אוֹ לֹא מ"מ אָנוּס הוּא וּבְיָדוֹ עַכ"פ לְקַיִּים אִם
יִרְצָה וּמִשׁ"ה הָיָה שְׁבוּעַת בִּטוּי דְּנָהִי דְּהַקִּיּוּם אִינוֹ בְּיָדוֹ הַבִּיטוּל הוּא בְּיָדוֹ וּכְמ"ש הַרְיב"ש
ז"ל וּמִשׁ"ה פִּינּוֹן דְּפְטוֹר אִם אִין חִבְרֵוּ רוּצָה הָיָה רַק שְׁבוּעַת בִּיטוּי דְּהַבִּיטוּל הוּא בְּיָדוֹ:
הַיּוֹצֵא לְנוּ מְכ"ז דְּפְלֹגְתָת הַשְּׁנִי דְּיַעוֹת בְּהַרְמָ"א ז"ל הוּא אִם הוּא שׁ"ש אוֹ שׁ"ב וְכַנ"ל
וּא"כ בְּנ"ד דְּוֹדָאֵי הָיָה שׁ"ב דְּהַרְיב"ש בְּיָדוֹ שְׁלֵא לְשַׁחֲט לְכ"ע אִם נְתִבְטָל פ"א הַשְׁבוּעָה דְּהַרְי
לֹא הִי' בְּצוּנּוֹתָ אַחַת שׁוּב א"צ הַשׁו"ב הַנְּשַׁבַּע לְהַתְפַּיֵּס עִמּוֹ דְּהַשְׁבוּעָה לֹא הִי' רַק פְּשִׁיחָהּ
בְּצוּנּוֹתָ חֲדָא בְּשִׁלּוּם וְנִיחָא אֶבְל פְּשִׁיחָהּ יִפְרִיד הַצּוּנּוֹתָ הַשְׁבוּעָה בְּטִילָה מִמִּילָא וְאִין
חַיִּיב עַל הַנְּשַׁבַּע לְחַדֵּשׁ הַצּוּנּוֹתָ וּלְקַיִּים הַצּוּנּוֹתָ דִּיּוּכַל לְהִיּוֹת פִּינּוֹן שְׁרוּאָה שְׁהוּא בַּעַל
מַחְלֻקָת וְאוֹרֵב עָלָיו אִינוֹ רוּצָה לְהִיּוֹת עִמּוֹ בְּצוּנּוֹתָ וְהַשְׁבוּעָה הַרְאִשׁוֹנָה בְּטֵלָה מִכָּל וְכַל
וְאִין מִיחּוּשׁ כָּלֵל זֶה נִרְאָה בְּרוּר: וְאוֹדוֹת הַגַּב"ע שְׂפִיחָהּ מִתַּח"י טְרִיפּוֹת וְרִצּוֹ הַמְתִּירִים
לְהַתִּיר מִטַּעַם עֲדוּת שְׁלֵא בְּפִנּוֹ וְאַתְמָה טוֹבָה דְּהַרְי יָדוּעַ כְּמַעַט רֹב שְׁיִטוֹת אַחְרוּנִים
וְהַרְבֵּה מְרִאֲשׁוּנִים דְּכַה"ג עֲדוּת שְׁלֵא בְּפִנּוֹ נְמִי הָיָה עֲדוּת וּבְפִרְט בְּאֵם יֵשׁ רִגְלִים לְדַבֵּר
וְחָשׂוּד בְּלֹא"ה הַשׁו"ב אֶפְיָלוֹ ע"א נְאֻמָּן כְּמִבְּנָאָר בְּשִׁמ"ח בְּשֵׁם מֵהֶרִי"ק [סִי' ב' סִכ"א]
וּא"כ בְּוֹדָאֵי בְּעֲדוּת שְׁלֵא בְּפִנּוֹ יוֹעִיל לְפִסְלוֹ פִּינּוֹן שְׂפִיחָהּ שְׁבֵלֹא"ה הָיָה מְחִזְקִים אוֹתוֹ
לְקַל וְלִכְּן רְמוּ גוֹדָא עָלָיו שְׁלֵא יִשְׁחָט וְיִבְדֹּק זוּלַת הַשׁו"ב הַשְּׁנִי וּא"כ שׁוּב גַּם עֲדוּת
שְׁנִתְקַבַּל שְׁלֵא בְּפִנּוֹ פְּסָלָהוּ וְנָהִי דְּכָתַב מֵהַרְש"ל ז"ל דְּגַם ע"א אִינוֹ נְאֻמָּן לְפָסְלוֹ רַק
שְׁנִכּוֹן לְהַחְמִיר שְׁלֵא לְאַכּוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ מ"מ בְּכַה"ג שְׂפִיחָהּ שְׁיִטוֹת מְרִאֲשׁוּנִים וְאַחְרוּנִי
שְׁהוּא פְּסוּל מִחֲמַת שְׁנִתְקַבַּל הַעֲדוּת אֶפְיָלוֹ שְׁלֵא בְּפִנּוֹ וְגַם פִּינּוֹן שְׁהוּא נִחְשָׁד מִכְּבָר בְּוֹדָאֵי
אִין הַרְבִּים יְכוּלִים לְכַפּוֹת הַמוּעַט לְהַחְזִיק שׁו"ב כְּזֶה וְזֶה בְּרוּר וְלֹא יִחְלֹק ע"ז רַק הַחוֹלֵק
עַל הָאֻמָּת וּמִתְעַקֵּשׁ גַּם כְּתִבוּ עוֹד הַמְתִּירִים לְהַכְשִׁיר מְשׁוּם שְׁהַעֲדִים שׁוֹנְאִים אוֹתוֹ זֶה
רְחוּק מִמֶּנִּי לִידַע כִּי אִינְנִי בְּקִי בְּמַהוּת הָאֲנָשִׁים אֶף לְפִי הַנִּרְאָה שְׁהוּא עֲצִמּוֹ הוֹדָה שְׁלֵא
בְּדַק אַחַר הַשְּׁחִיטָה אִם נִשְׁחַט הָרֹב וְכַמַּעַט שְׁנִאֲכַל אִם לֹא בָּא הַשׁו"ב הַשְּׁנִי וּבְדַקוֹ כִּי
עַל הַשׁו"ב הַשְּׁנִי לֹא הִי' זֶה לְהַעֲלוֹת עַל הַדְּעַת שְׁחִבְרֵוּ לֹא בְּדַק הַסִּימָנִים וּבְוֹדָאֵי אִם הִי'
הוּא בְּדַק מִבְּפִנּוֹ וְהַכְשִׁירוֹ הִי' נְאֻכָּל מִבְּנֵי הַמַּעֲיִים טָרֵם שֶׁהִי' נִתְּוֹדַע לְרֹא"ה וְלִכְּן נִבְלָה
עֲשֵׂה בְּזֶה וְאִם כִּי אִין אָדָם נִפְסָל עַל פִּי אֶף עַכ"פ רִגְלִים לְדַבֵּר וְאִין לְדַיֵּן אֶלָּא מֵה
שְׂעִינְיוֹ רֹאוֹת וּלְפִי הַנִּרְאָה שְׂאִינוֹ מְדוּקְדָּק בְּמַצּוֹת וְלִכְּן בְּוֹדָאֵי שְׁהַעֲדִים שְׁהַעֲדוֹ עָלָיו
אֶפְיָלוֹ שְׁלֵא בְּפִנּוֹ נְאֻמָּנִים לְהַחְמִיר שְׁלֵא לְאַכּוֹל עוֹד מִשְׁחִיטָתוֹ וְכַנ"ל.

וְתַמָּה אֲנִי עַל הַמְתִּירִין כִּי נִרְאָה שְׁחִפְשׁוּ בְּחִיפּוּשׁ יִתְרִיה וּבְדַבְרֵי הַבָּל לְחִזְק הַשׁו"ב. הַגַּם
שְׂאוּלִי פְּנוּנָתָם לְרַחֵם עַל נַפְשׁ יִשְׂרָאֵלִי וְעַל טַפְּיוֹ אוּלָם שְׁכֵן רְאוּי לַעֲשׂוֹת אֶף אֲנִי אוֹמֵר

שע"ז יפרנצו פל השו"ב שבעוה"ר ראינו פרצות הדור ובכל שבוע ושבוע באים מכתבים מגלילותיכם משו"ב שאינם נוהגים פשוטה ולפ"ד שגה בא מחמת שגדולי דורנו הגה מרחמים ביותר ומחזקים בפלפולם את הראוי לרחק ולפ"ד שיותר טוב לדחות שו"ב אהד עם טפיו מלדחות כמה נפשות מישראל.

ולכן הגם שאין ראוי ג"כ להתאכזר עם שו"ב אף לראות להוכיחם במישור ולעמוד על קו הינשר. וסוף כל דבר בשו"ב הגה לפע"ד משפטו פה אם הוא נרא ד' מרבים ועוסק בתורה לעתות הפנאי וטוב עם אנשים בעל ג"ח ואינו בהול ונחפז בדרכיו וגם ידוע שהעדים הם שונאים אותו אזי ראוי להחזירו בקבלת דברי חבירות אף אם הוא קל או שהוא מבנהל פדרה הנחפזים בנדאי ראוי להעבירו מתנככם לעולם והיה שלום.

ה' ז' אלול תרי"ז לפ"ק צאנז הק': סימן יד שלום לידידי הרב התריף וכו' מ' אליעזר ליפא נ"י אבד"ק סקאליט יע"א. הגה זה כביר אשר בא לידי מכתבים שונים מקהלתכם עבור השאלה הלזו בעסק השו"ב ולא השבתי דבר כי מחמת ריחוק המקום ונעלם ממני מהות טבעי הב"ב דשם ובענינים פאלו העיקר מה שעניני הדין רואות תוכן הענין ובפרט שפבר קדמוני גדולי הדור ומה אני ומה חיי לבא בגדולות נגד גדולי הדור ומפיר אני מיעוט ערפי ולכן נסוגותי אחר מלהשיב אף עתה פי הרהיבו עלי ידידי ברוב דברים לחיות דעתי גם לא אוכל השב פניהם ואת אשר כו' פאשר חנני א' אותו אדבר.

הנה בזה לא נסתפק שום א' מהגדולים שכתבו בזה הענין דהשבועה הי' בכו"מ ועד"ר וע"ד בני העיר וע"ד השו"ב מק' הנ"ל והנה לפ"ז לא יוכלו להתיר השבועה הזאת מפמה טעמים א' מפני שהי' לטובת השו"ב הנשבע פ' קיבל ממון מהשו"ב החדשים ומכר להם חזקתו ובנדאי בלא הסכמתם אינם רשאים להתיר ואפילו לדבר מצוה כמו שהסכימו רוב הראשונים ואחרונים פי'דוע: והשנית מחמת שנשבעו ע"ד בני העיר ולפי מה שמבואר ברמ"א סי' רכ"ח דאפילו בהסכמתם של רבים ראוי להחמיר שלא להתיר וא"כ בנדאי לדבר הרשות אין רשאים להתיר ובכאן אין אני רואה שום מצוה בהתרה זו דעי"ז אדרבא יגדל המחלוקת עד למעלה ואם מפני פרנסת השו"ב העובר הא רוצים להוסיף שלישי על שוכר השחיטה א"כ יסכימו בני העיר שיקח השו"ב העבר המעות הגה מבלי שיעמול בשחיטה ובדיקה ומבואר בש"ע [יו"ד רכ"ח סכ"א] דדוקא אם אינו יכול להיות המצוה בלתי היתר והכא יוכל המצוה להתקיים בלא היתר ואנכי הרואה שזו רק מצות אנשים מלומדה וא"כ בנדאי אין להתיר שבועה עד"ר פלל: שלישי גם אם נימא שיש מצוה בהתרתם פיון שהמה מוחים אותם הנשבע ע"ד בנדאי אינו מותר אפי' בדיעבד כמבואר בש"ע [שם] ומ"ש המתירים שרוב מנין ובגין מספיקים ובזה סגי ברוב כמבואר בריב"ש הגה הרואה יראה שאינם רוב בנין פי הלא הרב האב"ד דק' הנ"ל מוחה בפירוש ומסתמא עמו עוד יראי השם ת"ח אשר לפי הנראה הגה רוב בנין נגד פסקי ב"ב ותמה, אקרא מה לב"ב בעניני שו"ב דבר זה נעשה בכל קהילות ישראל ע"י הרב.

והב"ד שבעירם ואחר רוב מנין דיני העיר ולא ב"ב נגידיים מה להם בעניני שו"ב: רביעית הלא זה הני תחילות התמנות ובזה אפילו יחיד יכול למחות ובפרט שהצד השני אומרים שהשו"ב אסור לשחוט והאיה מאכילין לו לאדם דבר האסור לו ולהתמנות לכתחלה שו"ב (אחר) [אשר] לפ"ד הרב אב"ד דק' הנ"ל השו"ב עבר על השבועה

ושארי ענינים וגם כמה לומדים עם הרב שאסרו ע"ע השוחט ה"ל יהי מטעם שוני' אנפשי' חד"א וכי יעלה ע"ד לב אדם שיהרוב יוכלו לכוף היחיד לקבל למתא שו"ב שאסור לו לאכול ממנו ואם יאמרו הלא יש שו"ב בעיר מבלעדו ז"א דדבר זה א"א פלל להשמר שלא לאכול באיזה פעם משחיטתו וגם גורם למחלוקת ופירווד לכות שאינו אוכל עמו במשחה ושמה פידוע ולכן בכה"ג נדאי לא יוכלו המון המרובים לכוף המועטים לקבל שו"ב שהוא אסור לדעת המועטים וא"ל פיון דהיחיד בא לפסלו ל"ח לדברי היחיד פמבואר במג"א סי' (צ"ג) [נ"ג] דז"א דהרי היחיד המוחה אומר שאינו רשאי להתיר השבועה מלבד מה שאמר שעבר כבר על השבועה: ה' הרי חכם העיר כבר אסר ומי יבוא להתיר ובפרט בדבר כזה שתלוי במחשבות ולבות ב"א מי בקי יותר מהרב דקהלתו במעשה ומחשבת תחבולות השו"ב שעבר ולכן אין להתיר מה שאסר לכן לדעתי השו"ב אסור ולא מהני התרה פנ"ל וב"ד המתירים ראוי' לעונש פמבואר בש"ע: כ"ז נ"ל מדינא אף למען השלום נכון הדבר שבני העיר יעשו שלום וגם עם הרב ויתנו לו הספקה פמקדם פי שמעתי שהוא אדם נכבד ואם פי הרבה לפשוע כמה שפגם בכבוד ידידי שארי הגאון מופ"ה האבד"ק לבוב עכ"ז אתו הסליחה ועל הרב ה"ל מוטל ליסע ולפייס את הגאון ה"ל וידעתי בטוב משפחתנו אם פי המה נוחים לכעוס על דבר הראוי לכעוס פי ירנשה לנו מאבותינו הגאונים זצלה"ה עכ"ז עוברי פשע ונוחים לרצות פי תולדותם המה טובי לב ורחמנות בלבבכם על כל ישראל ולכן ימחול לו הגאון ה"ל להרב ואח"פ פשיה' שלום בין הרב ובני העיר יבחרו לשלוח אחר שני רבנים מהסמוכים גדולים בתורה ויראה וכאשר המה יפסקו פן יקום ובזה יהי שלום: סימן טו שאלה רב אחד הוציא כתב על שו"ב מקהלתו וז"ל הכתב גם נשבענו ע"ד המקום וע"ד הרב מבלי לשחוט שום בהמה הן גסה או דקה ער ושישלמו מקודם להרב ה"ל מכל בהמה גסה שנים עשר צ"ל פסר ומדקה ומעגלים הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו לפי ערוך התשלומין מבהמה גסה פנהוג מקדם והשבועה היתה בפועל ממש ואם נעבור על שבועותינו או אחד מאתנו יעבור על השבועה הלז יהי שחיטת העוברים אסורה פקרפון וכ"ז קיבל כ"א מאתנו בפועל ממש ואסר שחיטתו אם יעבור פקרפון.

ואם נשאל על שבועתו או אחד מאתנו ישאל על שבועתו יחול עלינו השבועה מחדש וכן עד עולם ולא יועיל שום התרה בלתי התרת הרב פי השבועה היתה על דעתו וטובתו ויאסור ידינו לזביח' לכל ב"י אם נעבור.

וגם אנו נודרין בפירוש כ"א מאתנו בפועל ממש פי אותו האיש שיעבור על השבועה הלז יאסר הנאת דמי השחיטה והנאת בני עיר ק"ק קאלמייא עליו והנאתו על כל בני העיר פקונם ובפירוש האמנינו להרב פי נאמן עלינו כמאה עדים ולא יועיל שני עדות שיעידו בהיפוך דבריו.

וכל זה נדר ונשבע כל אחד מאתנו לבדו ע"ד המקום וע"ד הרב בשביל טובה שעשה לנו והשבועה הוצאנו בפה ולרא' באנו עה"ח יום ג' י"ד שבט תר"ט. וע"ז חתמו השוחטים כ"א פחתימת ידו.

עכ"ל וביקש הרב הגאון האבד"ק הנ"ל להורות לאנשי קהלתו משפט השו"ב הנ"ל ואם כי הדבר פשוט שאסורין לכל הדברים שקבלו עליהם אף פן יאמרו איזה מעדתו אשר בעלילה בא עליהם לזה רצונו לחיות דעת משפטי צדק וזולתו והנה לאהבת הרב הגאון לא אמנע למלאות רצונו בזה: תשובה הן אמת כי דבר פשוט הוא לאסור השו"ב בהנאת בני העיר וכ"ש בדמי השחיטה וגם השחיטה בעצמה אסורה לכל ב"י כאשר אסרו בקונם על כל ישראל שחיתתם.

אולם פן יאמרו כי מתנפי רבנן אהדדי לזה לא אכחד כל צדדי ההיתר אשר לפע"ד יוכל להמציא בזה ואת כולם ישא הרוח ואם כי אם באנו לפלפל יש בכל אחד מאופנים להאריף בלא שיעור אף לקצר אני צריף רק להודיע קשט דברי אמת שאם פן הוא שהשו"ב חתמו עצמם פנ"ל ועברו הרי הטה אסורים בכל החומרות הנ"ל.

ונה החלי לברר מה שיש לצדד להיתר. ראשונה שבועה בכתב הנה כבר החליטו כמעט כל האחרונים שאין נאמנים לומר שלא הוציא בפה והבני יעקב בתשובתו שמאד צידד בזכות השו"ב בשאלתו שם מ"מ כתב בפירושו שאין נאמנים לומר שלא קבלו בפועל ממש ורק לאחר כמה היתרים אמר דבר זה לרונחא דמלתא יע"ש ובפרט בנ"ד שהאמינו את הרב עליהם בנדאי שאין נאמנים ובפרט שכבר העליתי שבועה בכתב נמי לא יצא עכ"פ מידי ספיקא דאורייתא ובפרט בתקנה ונשאו ונתנו בדבר מעיקרא העלה הח"ס [עחי"ד ס' ר"כ סד"ה והנה בנגידון] דהוי נדאי שבו' ממש ומלבד זה כיון שהמה חשודים לעבור על כתב מבלי ידיעת הרב להצדיק נפשם טרם יעברו על הכתב בנדאי הטה בזוים וקלים ואין להם נאמנות בשו"ב כי מי הוא המורה שהתיר להם וכי גדולי הדור הטה להכריע שבועה בכתב לא מהני ואם איזה מקלי עולם הורה להם היתר לא הי' להם להקל מבלי שאלת פי הרב וכדי שלא יהי' ח"ו חילול השם אלא מסתמא השבועה ונדר קל בעיניהם ומחמת תאנות הקילו ולכן בנדאי הטה חשודים על כמה דברים שרק חומרא ומנהג להחמיר כמו יתיר כיס ובוטא בשופולי וכדומה חשודים הטה בשביל תאוות ממון יקילו בכינצא בזה והאיה ממנים אותם לכתחלה לבדוק וכינצא בשחיטה יש חומרות כמו מריטת הנוצות וינצא דם והשוחט למעלה מטבעת הגדולה שהכל רק חומרות ובנדאי חשידי ע"ז והאיה נמנע לכתחלה אנשים כאלה על השחיטה אף כ"ז אמינא לפי טעותם שבועה בכתב אינו פלוג ונאמנים הטה שלא הי' בפועל ממש מ"מ חשודים הטה פנ"ל אולם באמת הטה פסולים לגמרי כי אינם נאמנים שלא הי' בפועל ממש נגד חתימת ידם ונגד הרב הגאון וגם כי באמת שבועה בכתב בכה"ג דין שבועה גמורה לו: ב' בבני יעקב רוצה לומר שמותר בא' עומד על גביו בכה"ג שעבר על השבועה ונ"ל (בשאלה סי' ניו דף ר"א) ומעתה ליכא נמי טעמא דחשוד לאותו דבר דכיון דחוזר ושוחט בהשתתפות אחר תו ליכא האי טעמא שהרי ישראל אחר עע"ג עכ"ל.

אף באמת לפי הידוע עתה מעשה השו"ב בסירכות בנדאי שאין לסמוך בעע"ג וחס להו לאנשי מדינתנו לסמוך על שו"ב שפסול בלתי עע"ג ולכן לא אאריף בזה כי ידעתי אשר בשם ישראל יכונה לא יעקש בזה ובפרט כי בלא"ה אסורים כאשר נבאר להלן: ג' מה שאסרו שחיתתם בקרבן ע"ז יש מקום לומר דהוי דשלב"ל אף הרמב"ם [פי"ב מנדרים ה"י ע"ש בכ"מ] אוסר בקונם גם שלא בא לעולם וגם כי העלו אחרונים בזה דהוי כפא

לעולם דמעשה השחיטה הוא דאסר לא הבהמה פי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ורק מעשהו היינו פת שחיטתו וזה כמו שהוא בעולם יענין בבני יעקב שהביא ראי מקונם תשמישו וכו' ובאמת פי יש להשיב על ראי זו ששם אסר גופו אבל הכא לא אסר רק שחיטתו הנפרד מגופו וזה אינו בעולם והרבה יש לענין אם דמי לדירת בית ויענין במ"ל בזה אף בלא"ה העלו כל האחרונים שאין להקל נגד דעת הב"י [יו"ד סס"י רל"ד] והרמב"ם ז"ל בקונם שאסור אפי' בדבר שלב"ל אף מלבד זה יש לפקפק דהשחיטה הוא דבר שאין בו ממש ולאחרני לכ"ע אינו יכול לאסור דבר שאין בו ממש פאשר העלה בספר בני יעקב (בשאלה הנ"ל דף ר') וז"ל ונאשר אני אהיה לי שיש להקל הוא מהטעם האחר שכ' המורה דהו"ל אוסר דשאב"מ שהרי השחיטה גופה אין בה ממש שתאסר עליהם והבהמה אינה שלו כדי שתחול עליה האיסור דאין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו ואין נדרים חלים על דבר שאין בו ממש וכדאמר' בספ"ק דנדרים אמתני' דפי מדבר עמה רגלי מהלכות עמה ה"ז אסור ורמינהו חומר בנדרים מבשבועות שהשבועות חלין על דשאב"מ משא"כ בנדרים ומשני באומר יאסר פי לדבורי הא לאו הכי לא מיתסר פסקוהי כל פוסקי הלכות ודכונתה בנ"ד שאמר שחיטתו אסורה השחיטה אין בה ממש שתחול עליה האיסור ואע"ג דהיינו דוקא מדאורייתא אבל מדרבנן צריף שאלה וכדאמר' בפ"ב גבי קונם שאיני יושן כו' ה"ז בלא יחל דברו ואקשינן מהא דאינן חלין ע"ד שאב"מ ומשני מאי בל יחול מדרבנן וגם לזו פסקוהי כל הפוסקים ז"ל ובספ"ק פתב הר"ן דה"ה דהוי מצי לשנויי דחז"ל מדרבנן אלא דקושטא דמלתא קאמר כו' עד וכבר חילק לזה הרב המורה בטוב טעם ודעת דהיינו דוקא היכי דאסר על עצמו דאע"ג דמדאורייתא לא חז"ל על דשאב"מ מדרבנן מיהא חז"ל פגון האי דקונם רגלי מהלכות עמה פי מדבר עמה דהאיסור ודאי הוא על עצמו שאסור דבורו עמו דאע"ג דקאמר דבורי עליה קרבן דמשמע שאסור דבורו על חבירו מ"מ לא מסתבר שחבירו יאטום אהנו שלא לשוןמעו א"ו האיסור הוא על עצמו אבל היכא דאסר על חבירו ליכא אפי' בלא יחל אפי' מדרבנן והוא דכ' הטור בעשייתי עליה כבר תרגמה הרב המורה דמירי פגון קונם שלא אתן תבן לפני בהמתה וכינצא דבההוא נמי האיסור הוא על עצמו.

גם אני בע"ד הכרעתי למעלה דעכ"ל דמירי בכה"ג מטעמא אחרני עכ"ל. אוילם באמת דבריו צ"ע בר"ן פ"ב דנדרים (דף ט"ו ע"ב) שכ' וז"ל וא"ת והא האי נדרא דרבנן הוא דהנאת תשמיש לית בה מששא וליכא למימר דבאומר קונם גופה עלי מתשמיש עסיקי דהא דומי' דשאני יושן שאיני מדבר קתני לה ואוקמה רבינא בכל יחל מדרבנן וכיון דמדרבנן בעלמא הוא היכי חז"ל נדרא דילי' דלית' אלא מדרבנן בעלמא לאפקועי מצות עונה ומצות פרי' ורבי' י"ל פיון דנדרא מיהא חז"ל ממילא פקעי להו הנך מצות דחכמים מתנין לעקור דבר מה"ת בשב ואל תעשה עכ"ל וגם יש לענין בדברי התוס' [ריש] נדרים גבי שאני אוכל וכו' די"ל דבכה"ג הוי דבר שיש בו ממש ולא ידעתי למה מדמי להו בספר בני יעקב הנ"ל בהחלט לדשאב"מ הלא לדברי התוס' הנ"ל יכ"ל דזה הוי דשיב"מ גם עכ"פ אסור השחיטה פנודר לדבר שאב"מ דאסור עכ"פ מדרבנן (לדידי) [לדידי] ומ"ש הבני יעקב וז"ל שם ועדיין יש לאומר שיאמר דכיון דאסור על עצמו דבר שאב"מ חל עליו איסור גם בנ"ד יחול האיסור על עצמו דהוא גם הוא בכלל כל ישראל הוא ונהי דלגבי כל ישראל לא חז"ל לגבי דידי' מיהא ליחול גם להא אמינא דאין פאן בית מיחוש

שְׁהָרֵי עֵינֵיךָ פְּנוּנָתוֹ בְּאִסּוּר זֶה הוּא לְקַנְסוֹ עֲצָמוֹ פְּשִׁיאוֹסֵר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְכִינּוֹן שְׁלֹא נֶאֱסָר עֲלֵיהֶם מֵה"ת שְׁיֵאָסֵר עֲלֵיו וְהָרֵי הוּא אֵין פְּנוּנָתוֹ לְאִסּוּרוֹ עֲלֵיו אֲלֵא עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאֵין סִדְרֵי דְאֵי הָהָה יָדַע דְּלֹא חֲזִיל לֹא הֵי אִסּוּרוֹ כְּלָל וְדָמִי לְנִדְרֵי שְׁגָגוֹת וּמָה גַם בְּדָבָר שֶׁאֵב"מ דְּמִדִּינָא לֹא חָל דְּכִינּוֹן דְּלֹא חָל עַל כָּל יִשְׂרָאֵל לֹא חָל עֲלֵיו וְהָרֵי נִדְרֵי שְׁהוֹתָר מִקְצָתוֹ זֶה אֵינוֹ בִּנ"ד דְּהֵתָם הָרֵי הָעֵינֵיךָ מִשּׁוּם תְּקֵנָה וּי"ל שְׁפִיר דָּאָם יֵהִי מוֹתָר לְבָנֵי הָעִיר לֹא יוֹעִיל כְּלוּם מָה שְׁאִסּוּר לְהֵם אֲבָל בִּנ"ד דְּהוּא דְרָף קִנְס בְּנִדְאֵי סָגִי גַם בְּזֶה שְׁיֵהִי אִסּוּר לְהֵם שְׁחִיטָתָם וּא"כ לֹא שְׁיֵהִי בְּזֶה הַתָּר מִקְצָתוֹ כְּמִבְּנִינָא בְּהִרְבָּה אַחֲרוֹנִים יַעֲזִין בְּנִתִּיבוֹת מִשְׁפָּט עַל ר' יְרוּחָם וְשַׁעֲרֵי הַמִּלְכָּה [ה"נ פ"ב ה"י] אִף אֶפְתִּי י"ל פִּינּוֹן שֶׁהֵר"נ ז"ל [נִדְרֵים ל"ה א'] מְסוּפָק בְּקוֹנָם שְׁמַעַל אִם יוֹצֵא לְחֻלִּין א"כ פִּינּוֹן שְׁעָבְרוּ בְּשׁוֹגֵג הַתָּר הֵגַם שְׁמִסְפָּקָא לִי יֵשׁ לוֹמֵר דְּמִצְרָפִי דַּעַת הָאוּמְרִים דְּקוֹנָם נָמִי לֹא מְהַנִּי בְּדָבָר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם.

אִף י"ל דְּשְׁחִיטָתוֹ אֵינוֹ דָּבָר גָּשָׁם אַחַד שְׁנִימָא שְׁיֵצֵא לְחֻלִּין רַק כָּל שְׁחִיטָה בִּפ"ע: ד' מָה שְׁנִכְתַּב בְּהַפְתָּב וְיֵאָסְרוּ יְדִינּוֹ לְזִבְיָחָה לְכָל ב"י ע"ז יֵשׁ לְכַאוּרָה לְפַקֵּק דְּהָרֵי רַק אִסּוּר וְכִנּוּנָתָם רַק לְאִסּוּר בְּדָבָר הָאִסּוּר אֲבָל לֹא בְּקוֹנָם דְּבִאֲמַת כְּבָר סִיִּים הַשְּׁבוּעָה דְּכִן מִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן כִּי אַחֲרֵי הוֹדִיעַ תְּנִיחָה הַשְּׁבוּעָה וְשִׁהִי ע"ד הָרַב וְשִׁלָּא יוֹעִיל הַתָּר לֵאח"כ שׁוֹב אִסְרוּ יְדֵיהֶם וּי"ל דְּזֶה לֹא הָרֵי בְּקוֹנָם רַק בְּאִסּוּר וּכ"כ בְּהַדְרָה ב"ס' בְּנֵי יַעֲקֹב הַנָּז"ל שֵׁם וּז"ל אֲמַנָּם רְאִיתִי לְהָרַב הַמְּנַבְּהָק הַפּוֹסֵק נ"י שְׁכ' בְּסוּף תְּשׁוּבָתוֹ וּמִטִּי בָּהּ לְהַתִּיר מִטַּעַם דְּמָה שְׁכ' בִּכְת"י וְאִם אֲעֵבֹר שְׁחִיטָתִי פְּסוּלָה אֵינוֹ מְעִיקָר נִדְרוֹ וְקַבְּלָתוֹ אֲלֵא עַד מָה שְׁכ' כ"ז קַבְּלָתִי עָלֵי כו' נִשְׁלַם הַנִּדְרֵי וּמ"ש אַח"כ וְאִם אֲעֵבֹר כו' הַגְּנוּזָמוֹת וְאִיוּמִים הוּא לְבַל יַעֲבֹר וְדוּמָה לִמ"ש מִהֵרִימ"ט ח"ד ס' מ"ח עַל שׁוֹחֵט שְׁעָבַר עַל הַשְּׁבוּעָה שְׁמוֹתָר לְאַכְוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ אַת"ד הָרַב הַמּוֹרָה.

וְהֵנָּה בִּמ"ש דִּמ"ש אִם אֲעֵבֹר כו' אֵינוֹ מְעִיקָר הַנִּדְרֵי בְּהָא וְנִדְאֵי דִינָא קָא מִשְׁתַּעֵי דְּהָכִי מוֹכַח לִישְׁנָא שְׁאֵמֵר מוֹדָה אֲנִי כו' אִיף קַבְּלָתִי עָלֵי בְּנִדְרֵי וְקוֹנָם כו' וְקֵאֲמֵר בְּתֵר הָכִי כ"ז קַבְּלָתִי עָלֵי בְּנִדְרֵי וְקוֹנָם מִשְׁמַע שְׁעַד כָּאֵן נִשְׁלַם עֵינֵיךָ הַנִּדְרֵי וּמ"ש אִם אֲעֵבֹר שְׁחִיטָתִי פְּסוּלָה הוּא קִנְס שְׁקוֹנָס ע"ע אִם יַעֲבֹר וְלֹא קָאֵי אַנְדֵּר וְקוֹנָם דְּלַעֲלֵל וּמוֹכַח נְמִי הָכִי כִּמ"ש בְּלִשׁוֹן הַכְּת"י מוֹדָה אֲנִי אִיף קַבְּלָתִי עָלֵי כו' וְלִשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע שְׁאֵין מְקַבֵּל עֲלֵיו עֲכָשְׁוֹ הַנִּדְרֵי אֲלֵא הוּא מוֹדִיעַ אִיף קַבֵּל לְשְׁעָבַר בְּנִדְרֵי וְקוֹנָם וְכו' עכ"ל.

וְשֵׁם לַעֲלֵל כ' וּז"ל וּמַעֲתָה יֵשׁ מְקוּם לְחַלְקֵי הַרְבֵּה בֵּין אוֹסֵר הַדְּבָר מִחֲמַת עֲצָמוֹ לְאוֹסֵר מִחֲמַת קִנְס דְּאוֹסֵר מִחֲמַת עֲצָמוֹ הָרֵי עֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת דְּכִנּוּנָתוֹ לְאִסּוּרוֹ עֲלֵיו וְכִינּוֹן שְׁכֵן אִף דְּלֹא אֵמֵר אֲלֵא אִסּוּר עָלֵי הָרֵי כְּאֵלוֹ אֵמֵר קְרַבֵּן אֲלֵא דְּלִישְׁנָא הוּא דְּאֶתְקַל לִי וְהָא וְנִדְאֵי פְּנוּנָתוֹ לְאִסּוּרוֹ בְּאִסּוּר הַמּוֹעִיל וּמִש"ה מְהַנִּי הָאֵי לִישְׁנָא בֵּין לְאִסּוּר ע"ע בֵּין בְּאוֹסֵר עַל אַחֲרִים דְּבְאוֹסֵר עַל אַחֲרִים כִּינּוֹן שְׁפְנוּנָתוֹ לְאִסּוּר אוֹתוֹ דְּבָר עֲלֵיהֶם בֵּין מִחֲמַת שְׁנֵאָה אוּ מִשּׁוּם סָבָה אַחֲרֵת וְנִדְאֵי דְּרוּצָה לְאִסּוּרוֹ בְּאִסּוּר הַמּוֹעִיל וְכְאֵלוֹ אֵמֵר בְּפִי קְרַבֵּן אֲבָל בְּאוֹסֵר מִחֲמַת קִנְס וְאוֹמֵר יֵאָסֵר יִנִּי עַל כָּל יִשְׂרָאֵל אִם אֲעֵשֶׂה כו' אִיף נִאֲמֵר שְׁפְנוּנָתוֹ כְּאֵלוֹ אֵמֵר קְרַבֵּן וְהָרֵי אֵין כָּל פְּנוּנָתוֹ לְאִסּוּר עַל אַחֲרִים מִחֲמַת עֲצָמוֹ שְׁל דְּבָר מִחֲמַת שְׁנֵאָה אוּ מִפְּנֵי שְׁרוּצָה לְאִסּוּר אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם אֲלֵא אַדְרָבָה קִנְס הוּא שְׁקוֹנָס עַל עֲצָמוֹ שְׁלֹא יְהֵנָּה יִשְׂרָאֵל מֵינּוֹ וְלֹא יִנְהָגוּ בּוֹ מְנַהֵג יְהוּדִי וּא"כ אִיף נִגְמְרוּ דְּבָרֵינוּ שְׁהוּא כְּאֵלוֹ אֵמֵר

פקרבו ונהרי האי גברא לאו מדין אוסר על אחרים אתי עלה פדי שיאמרו שתכלית מבוקשו הוא שיהי' אסור על אחרים ובאופן המועיל קאמר אלא אדרבה הוא לזרז עצמו מכונן שאם לא יעשה אותו דבר קנס הוא לו שלא יהנה ישראל מיינו פאלו פבר יצא מפלל ישראל ואיהו ניקא לי' בעשיית הדבר יהני ישראל מיינו בכה"ג ודאי אין זה ענגן לה הוא דאוסר דלא שייך הקא לומר שהוא פאלו אמר פקרבו וה"ו פאומר ייני י"נ אם אעשה דבר פ' שכ' בתשו' אחרת דאין בדבריו פלום דהתם נמי פנונתו לקנום עצמו שלא יהני ישראל מיינו וה"נ אידי ואידי חד שיעורא ולא לאוסרו עליהם נתפוגין עכ"ל.

ומכ"ש נ"ד שפכתבו לאח"ז וגם אנו נוזרין משמע דזה האיסור הידים לא הי' בנדר פנראה לכל מבין וא"כ לא נאסרו הידים בקונם גם יש מקום לומר פיון שמשועבדים המה להקהלה פמו פועל ואינו יכול לחזור דהוי פדבר האבד וא"כ אינו יכול לאסור עליהם הגם דקונם מפקיע מידי שעבוד מ"מ זה דוקא קונם פללי וזה מה שאסרו לבני העיר אינו קונם פללי אף הלשון מבואר שהי' קונם פללי גם בלא זה דעת הר"נ ז"ל [פאעפ"י] שגם קונם פרטי מפקיע מידי שעבוד וכ"פ בש"ע ח"מ קי"ז סי"ח והתומים [שם] הכריע דמטלטלין לכ"ע יכול לאסור והקא גבי פועל גלע"ד דלכ"ע יכול לאסור אפי' בקונם פרטי דקונם מפקיע מידי שעבוד פל דהו והנה דברי הר"נ ז"ל בנדריים שכ' (דף מ"ז ע"א) וז"ל ותמהני עליהם לפי שאני אומר להלכה דאפילו בשכירות דעלמא פל שאין לו למדיר תפיסת יד שרי מנדר לאתהבויי ממרחץ ובית הבד שיש לו למדיר מושפרין בעיר דאע"ג דמן דינא ודאי דמשפיר יכול לאסור על השוכר ואפי' הקדים השוכר למשפיר שכוו ונדפרישנא לעיל במתני' דריש פרקא ה"מ פשאסר אותם לשוכר או פשאסר אותם על פל אדם שהשוכר בכלל משום דכיון דקונמות מפקיע מידי שעבוד אסתלק לי' שעבודא דשוכר לגמרי אבל לאסור אותו על אחר לא כל הימנו דכיון דאשתייר לי' שעבודא דשוכר פשהמנדר נהנה לא ממדיר הוא נהנה אלא מן השוכר פנ"ל ונדבר ברור הוא עכ"ל צ"ע למאד דכיון דס"ל דקונם מפקיע מידי שעבוד א"כ למה מותר במנדר לאחרים דנהנים מהשוכר ולא ממנו הלא פיון שהקונם מפקיע מידי שעבוד א"כ הבית שלו נהי דהנאתו לאו שלו רק של השוכר הלא האומר קונם זריקת צרור נמי אסור אפי' שאין בו הנאה פמו כן יכול לאסור על חבירו ביתו גם שאין לו בו טובת הנאה ואולי י"ל דלשון אותו ל"ד וכוננתו פאומר קונם הנאתי על פ' דמותר בבית המושפיר דלא נתפוגין רק על הנאתו ולא ע"ד שאין לו בו הנאה וכמ"ש בפ"ב.

אף המעיין בש"ף יו"ד סי' רכ"א שמביא דבריו יראה שא"א לפרש פן וצ"ע: הינצא לנו מזה דמה שאמר ידיו יש מקום לומר דכוננתם רק לאיסור בעלמא וכנ"ל פנשם בני' אף בנ"ד שקבלו עליהם ע"ד הרב וכוננת הרב הי' פנדאי שיאסרו ידיהם בקונם פדי לחזק האיסור ואולי יש מקום לומר דזה שפכתבו יאסור דינו לא הי' לדעת הרב אף פשט הלשון משמע שהכל הי' ע"ד הרב וגם פי הוא נאמן לומר מה הי' דעתו פאשר הימנוהו עליהם גם דאפילו שפוננתו לאיסור [לבד] אסור מדברנן עכ"פ: ה' גם מה שאסרו הנאתן על העיר יש לכאורה לומר פיון שמשועבדים אינם יכולים לאסור וממילא י"ל דהוי פנדר שחומר מקצתו אף פבר פתבתי דזה לימא ולכן פנדאי דינם חרוץ ששחיטתם אסורה על פל ישראל והנאתם על פל בני העיר ובני העיר אסורים בהנאתם.

אולם אם מעכ"ת יספיק להתיר להם שבועתם באופן שיראה שיקבלו דברי חבירות ויעשו תשובה על העבר ומצא מעכ"ת מקום להתיר נדרם עפ"י ג' פאשר דעת לנבון נקל. אף קודם שייספיק מעכ"ת להתירם עפ"י שלשה בנדאי המה נלפדים בחומר איסור נדר וגם בני העיר יזקרו מאד בזה שלא יפלו ח"ו כ"ז פתבתי לדינא.

וינען שהיא ד"נ ממש להעביר מאמונתא וטפליתלוי' בי' והרבה חשו לזה בש"ס ופוסקים לזה נא מאד להיות מתון בדין ולצרף עמנו גם ידינו הרב הגאון גיסי נ"י האבד"ק סנאטין שהיא בקי בטוב בזה העסק ואולי יוכל למצוא מזור להתיר נדרם ולהשיבם על פנם אחר שיעשו תשובה הראוי' לפי ראות עיני מעכ"ת: סימן טז שוי"ר לידידי הרב המאה"ג כו' מ' יעקב ראובן האבד"ק דעלטין יצ"ו.

מכתבו הגיעני והנה לפסול שו"ב שעבר על שבועה א"צ ראי' פי כן מלאו תשובות האחרונים והטעם מלבד שאיסור שבועה [כו'] כמ"ש מעכ"ת עוד נ"ל טעם פשוט פיון דכל בדיקות הראיה דרבנן וכמה חומרות בעלמא כמו יתרת מקמא בתואר נרד להשמ"ח או בועה בשיפולי או בועה מעל"ע יעניין בשמ"ח ותרי פיסים כה"ג הרבה ובנדאי החשוד על השבועה וא"ד חשוד על איסורים פאלה והאיך נעמוד ונמסור לכתחלה לבדוק לשו"ב בזה שאין לו נאמנות ע"ז נהי דבדיעבד י"ל בכה"ג אמרינן בתזקת היתר עומדת חוץ מסירכות פמבואר בפמ"ג והרבה יש לעיין בזה בדיעבד אבל לכתחלה נדאי אין מוסרין לאיש בזה לבדוק וגם בשחיתות יש כמה חומרות דרבנן כמו שהי' במיעוט קמא וכדומה.

אף באמת בלא"ה החשוד על השבועה חשוד על א"נ ובפרט על לפני עור נאי משום שבועה בכתב יענין בתחם סופר שהחליט כה"ג שהי' תקנת הקהל ונדבר הדבר בתנאי התקנה ואח"כ אפי' בכתב הוי שבועה [ע' חיו"ד סי' ר"כ ד"ה והנה בנידון] וא"כ לפ"ד מעכ"ת פסול השו"ב וגם במה שאינו בקי בדינים בנדאי הוא אסור להיות שו"ב עדי עכ"פ ילמוד דיני שו"ב ולאח"כ נענין בדינו וגם אם הי' שני עדים שמיקל בקליפת סירקא אצל עגלים יונקים ראוי להעבירו.

אף עכ"ז אני אומר להגיש הדבר לפני הרבנים הסמוכים ולהציע דבריו לפניהם ולבצע הענין פדת וכדין נאל יעקש כ"ת הרבה פי מסתמא פתורה יעשו נטוב השלום והי' שלום פדברי ידידו דו"ש: סימן יז שוי"ר לידידי ש"ב ומחן' הרב המאה"ג התסיד בנש"ק וכו' מו"ה אברהם הורוויץ נ"י האבד"ק שענדנשיב יע"א.

אודות השבועה שקיבל השו"ב עליו בכתב שלא ישחוט יותר מיום הנקבע והלאה באמת הרבה גדולים דברו בזה ואחריו הוא ניהו הגאון חתם סופר ז"ל הקמיר מאד בשבועה בכתב פאשר מבואר בספרו הלכה למעשה [ביו"ד סי' רכ"ז] הן אמת שבמחכ"ת דבריו נפלאו מאד.

א' במ"ש לדחות דברי השב"י שכתב דשבועה בכתב אינו ודחה בשב יעקב את דברי החו"י שהחוי"ז מביא ראי' מדחזינן דהוצרף התורה למעוטי בפירוש גבי עדים ולא מפי פתבם ש"מ דבשאר דוכתי הוי הגדה בכתב הגדה וע"ז כ' השב"י לדחות די"ל דלעולם שבועה בכתב אינו דדברים שפפה אין נאמרים בכתב ורק גבי עדות ה"א דא"צ רק גילוי מילתא מש"ה הוצרף התורה למעט וכתב ע"ז בח"ס ז"ל דאדרבה בעדות צריף

להבין הדבר ולהבחין האמת ולהכי צריף לשמוע מפי המדבר משא"כ בשבועה יעו"ש וזה לפלא מאד דהרי בגמ' פ'ריתות דף ד' א' איתא שם וז"ל לר' יוחנן דאמר כפופת קומתו הוי מעשה עקימת שפתיו והוי מעשה גבי מגדף א"ר שאני מגדף הואיל ונישנו בלב אכל בעלמא עקימת שפתיו הוי מעשה מתיב ר"ז יצאו עדים זוממין שאין בו מעשה ואמאי קא עפ"י כתב בהן א"ר שאני עדים זוממין הואיל ונישנו בראי' עכל"ה ובתוס' שם ד"ה הואיל וז"ל ובספרי כתב עדים זוממין הואיל ונישנו באם פ"י באם לא יגיד ומפרש בפ' שבועת העדות דאין מתחייבין אלא בב"ד ולהכי מעקימת שפתיו לא מחייבי דא"כ אפי' חוץ לב"ד נמי והגדתן לחוד דהיינו פיהן לא גרמא להו אכל בעלמא דמחייבי עפ"י דבורן לחוד עקימת שפתיו הוי מעשה עכ"ל הרי די"ל בעדים דההגדה אינו פלום רק גילוי הענין ומה לי בכתב ומה לי בפיה ואם כי עדיין יש לבע"ד לחלוק כמ"ש הרב הגאון הח"ס ז"ל דבעדות צריף להבחין האמת ולפיכך צריף לשמוע מפיו מ"מ בנדאי יפה כתב הש"י ז"ל דנהי דיש סברא לומר פן מ"מ יש נמי סברא לומר אפכא דבעדות פיון דהגדה אינה מעלה ומוריד דהרי חוץ לב"ד פטורים ה"א דעיקר תלי' בהגילוי לב"ד ואפי' בכתב פשוט ומ"ה הוצרך התורה למעוטי אכל גבי שבועה מה"ת לחלק ולומר דגם בכתב הוי השבועה מי יודע טעמי התורה לא מיבעי' לפי מדרשו של רשב"י ז"ל בנדאי עיקר הקפידא על ביטוי ברוח פיו ובנפשו כמבואר בדברי הקדושים משא"כ בכתב ורק אפילו לפי פשוטי התורה האיה נלמוד כתב מהגדה בע"פ דאין פאן ג"ש ולא ק"ו דפריכא היא מכמה צדדים פידוע לכל מבין ומ"ש עוד שם בח"ס דמצינו דכתב מחזיק הדבר יותר.

באמת לא ידעתי דהרי שטר במטלטלין ליכא ויענין תוס' כתובות [בפ' הנושא] גבי חייב אני לה מנה בשטר וגם מה ענין שבועה לחיוב נהי דחייב חייב יותר בשטר היינו לכני אדם בתורת קנין וחייב שחייבה תוה"ק משא"כ לענין קיבל ע"ע איזה דבר אפילו לזרוק ושללא לאכול שהוא אינו מטעם חיוב לקנין רק כף גזרה חקמתו ית"ש שיקיים ככל היצא מפיו האיה ניקום אנו ולומר דגם בלא ביטוי שפתיים חייב וקצת ראי' לדברי מגדף דחייב רק בהגדה משא"כ בכתב דאם איתא דחייב המברך בכתב א"כ למה פטרי רבנן [שם בכריתות] קא משפחת במעשה ובזה אין לומר כמו שתירץ שם בח"ס מנשבוע ותלה עצמו בדברי הרא"ה דכיון דמשפחת בלא מעשה אפילו עשה מעשה פטור דכאן גבי פ'ריתות כ"ע מודי בעשה מעשה חייב אפי' שמשפחת בלא מעשה דכן קאמר בהד"ה רבא בכריתות [דף ג' ב'] גבי אוב יעו"ש.

סוף דבר דלע"ד שבועה שבכתב יותר נראה דעת האומרים שאינה אף גלוי וידוע לפ"כ שאין בידינו הפעוטים להכריח בדבר שגדולי קמאי הניחו בספק ובפרט גאון אחרון שבבתראי הוא ניהו הח"ס ז"ל פסק פן הלכה למעשה ואת אשר כתבתי ישמור פי לפע"ד כף האמת וראוי לנו להחמיר בכל החומרות בשו"ב ובפרט לפי מה שפבר העליתי שיכולין אפילו מעוטי בני העיר למחות ולומר אין רצוני (לענין) [להכניס] בפלוגתא דרבנותא והשו"ב פשע בעצמו במה שנשבוע בכתב ולכן אין להקל בשביל פרנסת השו"ב וטפלי דתלוי' בי' כי זה אינו נאמר רק אם לא עבר רק על כבוד החכם כמבואר בש"ס אף ז"ז יאבדו כו' נאל יפשל אהד מבנ"י בבשר פיגול ובעוה"ר קלקול הדור מזה מהשו"ב הלא טובים ומבעלי הוראה המקלקלים וד' הטוב יגאלינו וישיב שופטנו כפראשונה והי'

שְׁלוֹם כְּנָפֶשׁ יְדִידוֹ דוֹשׁ"ת בְּלוֹנ"ח: סִימָן יח לְהַרְבּ כו' הַאֲבֹד"ק גּוֹאזְדִּיץ כַּשׁ"ת מ' יוֹסֵף יִצְחָק נ"י.

מִכְתָּבוֹ הַגִּיעַנִי וְהִנֵּה רָאִיתִי מֵעַכְשָׁת הָאָרִיף לְהַחְמִיר וְשָׁלָא מְהֵנִי הֵיטֵר עַד"מ בָּאֵם עֲשֵׂה לּוֹ טוֹבָה וְרוֹצֶה לְהַחְמִיר נֶגֶד הַשָּׁ"ף ז"ל [בְּסִי רַכ"ח ס"ק נ"ד] וְכֵן סוֹגֵיָא דְעֵלְמָא לְהַתִּיר וּבְנֹדָי אֵין שׁוֹמְעִין לּוֹ בְּזֵה דְכֵן הִכְרִיעוּ כְּמַעַט פֶּל הָאֲחֵרוֹנִים דְלַד"מ עַכ"פּ בְּדִיעְבַּד מִןתֵּר וְאֵין לְפַלְפֵל בְּחִנָּם וּבְפֶרֶט בְּדָבָר שְׂרָבוּ הַסְּבָרוֹת וּלְבָרֵר הַפֶּל יְבִלָה הַזְּמַן וּלְכֵן אֵין לְזוּז מִסוֹגֵיָא דְעֵלְמָא שְׁמַהֲנִי הֵיטֵר.

וּמִדִּין שְׁבוּעָה שְׁבִכְתָּב אֲנִי מִחְמִיר בְּזֵה מְאֹד לְפִי הַסְּפָמַת בְּתֵרָאֵי דְבְּתֵרָאֵי עֵינִן בְּחַתָּם סוֹפֵר [י"ד ס' רַכ"ז] וּכְבָר הָאָרְכָתִי בְּעֵנִינִים כְּאֵלוֹ אִף בְּנֹדָי אֵין לְהַקֵּל בְּשִׁבוּעָה ח"ו מִחְמַת שְׁהוּא בְּכַתָּב אוֹלָם בְּנ"ד שְׁהוּא רַק לִיחִיד וְעַפ"י אֲוֹנָס יֵשׁ מְקוֹם לְהַקֵּל כִּי אָמַר וְשָׁלָא חָשׁ לְחַתוּם עַל חֲסָפָא בְּעֵלְמָא וַיַּעֲזִיב בַּח"ס וַיִּרְאֶה הַחֲזִילוּק שְׁיֵשׁ לְחַלּוֹק בְּנ"ד אִף א"צ לְזֵה כִּי כְּבָר הֵיטֵר הַשְּׁבוּעָה עַפ"י ב"ד מְכַמָּה שְׁנִים וְגַם אִפִּי אִם גִּימָא דְלָאוּ שְׁפִיר עֲבָדִי מַה שְׁהַתִּירוּ לּוֹ עַכ"פּ עֲשֵׂה עַפ"י הוֹרָאת חָכָם וְעֲדִיף מְשׁוֹגֵג וְא"כ אֵין לְפִנְסָלוֹ עַל מַה שְׁעֵבֵר לְמַפְרַע וְעַל עֵתָה בְּנֹדָי שְׁכָבֵר גְּסַתְלָק לְעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן הַצְּדִיק הַקְּדוֹשׁ מַהֲר"ח זִלָּה"ה בְּנֹדָי אֵין חֲזִיב לְקַבֵּל עוֹד רְשׁוּת מִבְּנֵי הַצְּדִיקִים וְהִנֵּה רָאִיתִי מֵאִיזָה רַב שֶׁר"ל דְּזֵה לֹא מְקַרִי עֲשֵׂה לּוֹ טוֹבָה מִחְמַת שְׁשׁוּחַט בְּשׁוֹכְרוֹ וְסָמָף א"ע עַל הֶרֶם"א ז"ל [שָׁם סַעִי ד' וְעֵינִן בְּשָׁ"ף שָׁם ס"ק מ'] וּבְמַחְכ"ת ל"ד כְּאוֹכְלָא לְדָנִי דְגַבִּי פּוֹעֵל שְׁנִשְׁבַּע שְׁיִיף לֹאמַר זֵה דָאֵין עוֹשֶׂה עִמּוֹ טוֹבָה אֲבָל בְּמִי שְׁלוּמֵד לְחַבְרֵי אוֹמְנוֹת אוֹ שְׁעוֹשֶׂה לּוֹ סְרָרוֹת שְׁיִהֵא נִקְרָא אֲוִן בְּנֹדָי טוֹבָה גְּדוֹלָה הִיא זֵה הַמַּעֲשֵׂה שְׁמַפְאָרוֹ וּמַחְשִׁיבוֹ כְּרַצוֹנוֹ בְּלֹא קַבְּלַת דְּבָר נֶגֶד זֵה וּבְשֵׁלְמָא הַפּוֹעֵל שְׁעוֹשֶׂה לְבַעַה"ב יֵשׁ מְקוֹם לֹאמַר שְׁבִלָא זֵה הַבַּעַה"ב יִמְצָא אַחַר שְׁיַעֲשֶׂה עִמּוֹ אֲבָל הָכָא שְׁרוּצָה דְּנֹקָא בְּהַעֲדָתוֹ שֶׁל זֵה הַשׁו"ב בְּנֹדָי טוֹבָה גְּדוֹלָה הִיא אֲצֵל זֵה הַשׁו"ב שְׁהַעִיד עָלָיו וְאֵין לְהָאָרִיף בְּדָבָר פְּשׁוּט.

גַּם מ"ש הָרַב הַנְּ"ל שְׁבִלָא"ה מְחֻיָּב לְהַעִיד בְּמַחְכ"ת לֹא יִדְעָתִי הִנֵּה עֲדוֹת אֲשֶׁר צְוִתָּה הַתּוֹרָה לְהַעִיד וְכִי הוּא זֵה בְּגֵדֵר עֲדוֹת וְשְׁיִיף פֶּלֶל ע"ז שָׁם עֲדוֹת וְזֵה אֵינוֹ רַק בְּתוֹרַת סְמִיכָה וְכִי מְחֻיָּב הַשׁו"ב הַמוֹמְתָה הִנֵּה לְהַסְמִיכוֹ מִי שְׁיִרְצָה לְאַכּוֹל מְשַׁחֲטָתוֹ יְבַדְּקֵנוּ וּבִלָּא"ה אֵין סְמִיכָתוֹ כְּלוּם בְּלֹא סְמִיכַת רַב כִּידוּעַ בַּש"ע א"כ אֵין עָלָיו שׁוּם חֲזִיב כְּלָל מַה"ת לִיתֵן עֲדוֹתוֹ עַל שׁו"ב וְדָבָרֵי הָרַב הַנְּ"ל אֵינָם לְפַעַנ"ד וְאֵין לְסַמְּוֹף עָלֵיהֶם כְּלָל וְרַק כִּינֵן שֶׁהַשׁו"ב הֵיטֵר בְּדִיעְבַּד עַפ"י הֵיטֵר ב"ד מַעֲתָה אֵין לְאַסְרוֹ וְהַמְחִמִּיר בְּזֵה אֵין רוּת תְּכַמִּים נוֹחָה הִימְנוֹ שְׁבָא לְקַפֵּחַ חֲזִי אֲדָם חֲנָם כְּאֲשֶׁר יְדוּעַ לְכָל מְבִין וְרַק שְׁאָרֵי עֵנִינִים שְׁכַתָּב הָרַב מַהֲרִ"י נ"י עַל הַשׁו"ב שְׁתְּכֻנְתּוֹ לֹא טוֹבָה שְׁהוּא כִּילִי וְכַעֲסָן זֵה הַפֶּל תְּלוּי בְּדַעַת הַדְּיִינִים אִם אֲמַתְּפֵן רָאוּי לְהַתְרוֹת בּוֹ וְנִקְנְסוּ וְשִׁקְבַל עָלָיו דְּבָרֵי חֲבִירוֹת וְאִם לֹא יִיטִיב דְּרָכָיו יוֹכֵל הָרַב דְּמַתָּא לְהַעֲבִירוֹ אִם כְּוִנְתּוֹ לַש"ש בְּאַמְתָּא אִף [שְׁיַעֲשֶׂה] זֹאת כְּמִנְיָן רֹב לֹמְדֵי הָעִיר וְהִי שְׁלוֹם כו' יוֹם נִי"ו עַש"ק ל"ב לְמַב"י תְּרִי"ח לַפ"ק צֶאֱנָז: סִימָן יט שְׁאֵלָה בַּשׁו"ב שְׁקַבֵּל עָלָיו שְׁבוּעָה בְּכַתָּב וְעֵבֵר עַל הַשְּׁבוּעָה וְגַם יִצָּא עָלָיו קוֹל קָלָא דְלָא פְּסִיק שְׁהוּא חָשׁוּד עַל הָעֲרִיּוֹת כְּאֲשֶׁר יְבוֹאֵר מִתּוֹף הַתְּשׁוּבָה: תְּשׁוּבָה עַל גַּב"ע הַרְצוּף פָּה.

והנה אתפלא מאד על גדולי דורנו אשר השיבו פבר ע"ז למה השליכו אחרי גינון השבועה אשר קבלו עליהם השו"ב הלא לרוב הפוסקי' הוי שבועה בכתב שבועה פאשר אברר לפנינו אי"ה.

והנה הרדב"ז בתשו' סי' תקצ"א כתב וז"ל ולענין אותם שאומרים שלא הוציאו שבועה מפיהם דעתי שיש עליהם לקיים מה שחתמו דהוי פאלו השביעוהו אחרים ונענה אמן ולא גרע חתימתו מקיום שבועה עכ"ל והחז"ל והחזיק ג"כ בזו וכן השבוי"י [בח"א] סי' קנ"ו הביא ראי' נכונה מש"ם סוטה וז"ל ועוד ראי' לזה מהא דאי' בסוטה ס"פ הארוסה שאילמת לא היתה שותה דכתיב ואמרה ולא אילמת ולא קא ממעט אילמת מקרא הקודם דכתיב והשביע הפהו את האשה א"ו דיכולי' להשביע את האלם ע"י הרפנה וכו' רק היכי דכתיב אמירה בעינן אמירה בפה וכמ"ש תוס' שם בגיטין כו' יעו"ש ונהנה האו"ת ז"ל [בסי' צ"ו] כתב דלא עינן בדברי התוס' שם שכ' בסוטה דף כ"ז ע"ב בד"ה דכתיב וז"ל ואפי' למ"ד לא בעינן קרא פדכתיב מודה דאילמת אינה שותה משום דלא מצי' לקבולי' שבועה אלמא דבאמת אין הטעם משום ואמרה רק משום דאין פאן קבילה לשבועה ואני אתמה מאד עליו איף העלים הוא ז"ל עיניו מסוף דברי התוס' שכ' וז"ל ואפי' גבי חליצה דקרניא לא מעכבא אלם ואילמת שחלצו חליצתן פסולה משום דר"ז פל' הראוי לבילה יעו"ש ואם הפי' בדברי התוס' פאשר הבין האו"ת ז"ל דאין פאן מקום לקבלת השבועה א"כ מאי האי שכ' דגבי חרשת שחלצה בעינן ראוני' לבילה הלא זה שפת יתר ומאי שייטי' דחרשת שחלצה לכאן הלא בלא"ה מתורץ קו' התוס' דגם דמאן דלא בעי קרא פדכתיב מ"מ ליכא פאן קבלת שבועה א"ו פנונת התוס' דבאמת היתה יכולה לקבל שבועה ע"י פתב רק פיון דאינה יכולה לדבר לא מהני הפתב וכמו שפחלק הר"ת לענין עדות דכל הראוי לבילה וכמו שאית' פן גבי חרש א"כ שפיר הוכיח השבו"י דשבועה בכתב מהני דא"ל דכוננת התוס' דיכולה לקבל שבועה בחרשת ע"י הרפנה דמבואר (בחי') [בתשו'] רשפ"א מוכא בב"י באה"ע [צ"ו] דהרפנה לא מהני לענין שבועה א"ו דשבוע' בפתב מהני ורק הכא בסוטה דכתיב ואמרה בעינן ראוני' לבילה ונהנה ראיתי בס' חתם סופר להגאון מהרמ"ס ז"ל [בסי' רכ"ז ח' יו"ד] שכ' לדחות דברי השבו"י דאין ראי' מסוטה דלהכי הוצרך הגמ' להביא מנאמרה דאל"ה הי' פשר שבועה מפי אחרים ולפע"ד נראה דז"א דא"כ אפתי קשה קו' התוס' הא רב אנשי לא צריף קרא פדכתיב ואי משום דאינו ראוני' לבילה הא בכה"ג דיש מקום לשבועה שלא מפי רק התורה הוסיפה שגם היא תאמר אמן ותקבל השבועה הא ע"ז גם אם אינו ראוני' לבילה לא מעכב למ"ד ל"ב קרא פדכתיב פמו גבי עדים שנקטעו ידם הגם שלא יכול להתקיים יד העדים ל"ב קרא פדכתיב וכן גבי נזיר שאין לו בהונות א"ו שבועת סוטה מפי עצמה בעינן ואינה יכולה לקבל בכתב משום דר"ז וכמ"ש התוס' וזה ראי' ברורה דשבועה בפתב מהני ואין להשיב רק לומר דדוקא לענין קבלה מהני בכתב היכי שאחר משביע אותו אבל היכי שפל השבועה ע"י הפתב לא מהני פלל וסברא נכונה לחלק בזה דהנה נדאי דבר זה אינו עולה על הדעת דהתורה פתבה לבטא בשפתים דנימא פתב הוי פדבור בשלמא גבי גט בכותב ליתן גט לאשתו ולסופר פתוב או בעדים דלא בעינן רק גילוי מילתא מצפון לבבו דהא אם הי' זכות זפין לאדם שלא בפניו ולכן אם מגלה דעתו שחפץ שיכתבו גט לאשתו די בזה דשליח עושה רצונו בכתיבת הגט וכן בעדים אי לאו דגלי

התורה מפי פתבם הי' מהני פתיבתם דינעיון האמת ולא אברי סהדי אלא לשקרי אכל בענין חיוב שחיבה התורה מלקות על ביטוי שפתיים האיה גימא אנו מסבא בחוץ דכתב גמי מהני וכ"כ התום בשבועות [כ"ו ב' ד"ה צריף] דלבטא בשפתיים לאו יתורא פלל רק פן משמעות הפתוב וא"כ היכי דכל השבועה בכתב בנדאי לא מהני רק היכי שמונשבע מפי אחרים דלא בעינון רק שיקבל דבריהם בזה סגי בקבלה בלבד ומהני פתב פיון שנתגלה שמונשה להשביעה שמשבע לו וקוי שפיר ביטוי שפתיים מה שהשביעו חבירו ובזה נדחה ראית השבו"י שכ' בסי' הנ"ל וז"ל וראני לזה מהא דאיתא בגיטין דף ע"א ע"א אם לא גייד פרט לאלם שאינו יכול להגיד אמאי הא יכול להגיד מתוך הפתב ופי' רש"י שם והתוס' דקאי לפטור מקרבן שבועה וקשה דל"ל לפטור מקרבן שבועה ת"ל שאין פאן שבועה פלל א"ו דיכולי להשביע אותו ע"י הרפנה או ע"י פתב עכ"ל.

ולפמ"ש שאני התם דמונשבע מפי אחרים מהני פתב אכל היכי דליפא דבור משום אדם אינה שבועה דלבטא בשפתיים פתיב ואתפלא מאד האיה ס"ד פלל דבעדים ינהי שבועה בכתב הא אמרי' באלו נאמרין דהא דסגי בכל לשון משום דכתיב ושמעה וס"ל בכל לשון שאמה שומע ויעו"ש ברש"י ותוס' דהא ילפינו מהר עיבל או דיליף קול קול וא"כ נהי דגלי התורה בכל לשון שא"ש אכל עכ"פ בעינון דבור ושמיעה ונה ברור לפ"ד לחלק בין אם כל השבועה הוא מפי פתב וליפא פלל ביטוי שפתיים ובין שאחרים משביעין אותו והוא מקבל בכתב את השבועה והנה לפי"ז בנ"ד מסתמא אמרו לשו"ב מקודם שיקבלו עליהם בשבועה וחתמו ע"ז א"כ הוי פמונשבע מפי אחרים וקבלו עליהם אף אם אפי' הי' הדבר בסתמא ג"כ אין להקל בדבר נגד הרדב"ז אשר כ' בפירוש היכי שקל השבועה בכתב מהני וכן הספיק עמו השבו"י וחוו"י והאו"ת הניח הדבר בספק דאורייתא וכן הנ"ב והאחרון הכביד בפתם סופר פתב בהדיא להחמיר בשבועה בכתב יעו"ש בס"י רכ"ז שכ' וז"ל אם נכתב בלשון הונה הריני נשבע או מקבל בחרם ומסרו מזדו ליד חבירו אפי' לא קרא בפ"י וגם לא נקרא לפניו ולא אמר הן ושום קבלת דברים ואפי' אינו פתב ידו אלא פתב הסופר והוא חתם או עדים חתמו בציווי והוא מוסרו ליד חבירו הרי עונש השבועה פרוף בעקבו כו' יעו"ש ואין להקל משום שלא הי' רק חתימת ידם וגם שפתב קבלו דמשמע רק הודאה והם יודעים שלא קבלו ז"א דמבואר שם בתשו' סי' ר"כ וז"ל נעוד נ"ל ע"כ לא אמרי' דאם נכתב בלשון עבר דהוי רק הודאה אלא בשטר העומד לראני' פגון בגוני דש"ע ח"מ סי' ע"ג כו' יעו"ש ע"ד וא"כ היינו שבוועתייהו אע"ג דכתיב וקבלו עליהם היינו זו הפתיבה גופא עכ"ל.

ובאמת לא צריף להביא ראי' ממרחק דמקרא מלא הוא פי נשבעתי ופירש"י ז"ל נשבע אני וא"כ פיון דהוי פמו ששבעתי עכשיו בתקנת הב"ד וכתוב וליתר תוקף ועוז פאו עה"ח השו"ב א"כ הוי פאלו אמר להם שיקבלו עליהם בשבועה וכיון שהם חתמו ע"ז הודו לדברי הכותב וקבלו עליהם א"כ הוי שבועה ממש ול"ד לאם פתבו שבועה והם חתמו די"ל דזה לא הו"ל כשבועה מפי פתב דהחתימה לא מוכח שמקבל עליו אכל היכי שכ' בפ"י ליתר תוקף חותם עצמו נדאי הוי החתימה קבלה דהוי פמונשבע מפי אחרים וזה פרוף וגם בלא"ה מבואר בתשו' הנ"ל דגם בפתם ומסר לחבירו דהוי שבועה גם בפתיתתו לחוד יעו"ש ובנדאי אין להקל פלל וכל שיש לו מוח בקדקדו יראה דאין מקום להקל פלל בשבועה כזו וא"כ העובר ע"ז חשוד לא"ד ובפרט על דבר הקל ממנו פמיעוץ

הסרכות וישארי חוקרות אשר אנו מחמירי ודאי אינו נאמן המיקל בשבועה הנ"ל ולא יחלוק ע"ז רק החולק על האמת ואף באמת ע"ז שפדק א' א' לבדו יש מקום ללמד זכות דהשבועה לא הי' שפדוק לחודי' רק הלשון משמע שישניהם יעיינו ובדאי אין אחד נשבע עבור חבירו ורק לשון השבועה סובל שפחונב כ"א לראות באם חבירו בודק שיעיינו עמו ואם עברו ע"ז י"ל דהוי כעבר על שבועת ביטוי בשוא"ת ואינו נפסל כמבואר (בש"ף ח"מ) [בסמ"ע סי' ל"ד] יעי"ש הגם שגם זה אינו מציל מלפסלם מ"מ לפי ראות הב"ד הי' מקום לומר שע"ז היו סבורים שהחויב הוא על השני שלא יבדוק לחוד ונהם לא רצו להתקוטט עמו לכן לא אוכל להחליט לפסלם לגמרי ובה הי' סגי באחד עע"ג אבל בזה שמבואר בגב"ע שר"א לא הראה ספינו בשבוע שעליו לשחוט בזה אין מקום למצוא לו זכות פלל דבזה אין לומר דהוא שוא"ת דהא השבועה הי' בשבוע שעליו לשחוט והפנונה באם שישחוט יראה ואם לא יראה ספינו לא ישחוט והוי כמו שבועה ותנאי שבועה באם שישחוט יראה ספינו וקיי"ל באוכל זו אם אוכל זו דחייב באכלי לתנאי דעבר אז על השבועה וא"כ אם שחט דהוא התנאי הוי כעבר על התנאי בקום ועשה דנדאי חייב מלקות וממילא יופסל כמבואר בתשו' הריב"ש ז"ל דהוא בעל הסברא הזאת לחלק בשביעת ביטוי להבא בין קום ועשה לשוא"ת דהיכי דחייב מלקות פסול ובב"ד ודאי חייב מלקות כעבר על התנאי א"כ ממילא הוא פסול ולכן ר"א שעבר ע"ז ולא הראה ספינו כאשר הודה בעצמו ויש עדים ע"ז בנדאי פסול גמור הוא ולא מציינו לו שום זכות ומה שטען שפעם אחד הי' אנוס ושכח האנס תשובה גנובה היא זו מלומדים חורגים אשר טעו עצמם בדברי הש"ף ז"ל בח"מ דבאמת רואים אנו שלא כן הוא וכי שכח האנס ומה זה אנוס הי' לו ודברי הש"ף גופי' אינם מוכרחים יעו"ש ולכן ודאי שר"א פסול ולא מהני עע"ג ומלבד זה הלא יש עליו עדים שהוא חשוד על עריות ופסול לעדות ומה שרצו איזה אנשים לומר שחשוד על עריות פשר לשו"ב מאן דאמר זה לא ידע מאי דקאמרי רבנן ונראה מדבריו שאינו בקי בתשובת האחרונים שכמה תשובות מגדולי האחרונים מלאים מזה לפסול בא על עריות או שעבר על קורבי דגילוי עריות דהוא להרמב"ם ז"ל לאו גמור וכבא על ערוה ממש וגם בלא זה הא עברו על התקנה והוא דמי לתשו' הרא"ש ז"ל כאשר פתב כ"ת ומצאתי פן להרב הגאון בחתם סופר בתשו' סי' י"ג שכ' וז"ל וכל העובר על תקנתו אחר התראה יש לדון אם לא יפסול משחיטה מפאן ולהבא פמשמעות תשו' הרא"ש דאיתי ש"ף יו"ד סי' ב' ס"ק ל"ח כו' והכא בב"ד אין המתקן התקנה שהוא הרב מארי' דאתרי' חוזר מתקנתו וגם אין לו לחזור בו ואין שום ב"ד יכול לבטל דבריו כמש"כ לעיל וא"כ השוחט המבטל דבריו בעזות וגילוי פנים קרוב לומר ששחיתתו פסולה כו' עכ"ל.

והא לה מה שכ' הג' בשו"ת בגדי פהונה סי' ד' וז"ל ומי יכול להתרעם על האנשים החוששי' לנפשמ מלאכול מזבחו ואינם מספימים עליו להיות ש"ץ הלא מבואר במ"א סי' נ"ג ס"ק ז' כשינצא עליו שם רע עתה והוא קלא דלא פסיק אפי' יחיד יכול למחות להעבירו כו' נאפי' לא הי' בדבר אלא רינון בעלמא פשיעור מה שכ' בס' הכל בו ובתשו' הרשב"א שחזן אין מעבירין אותו אלא בעדות ברורה אבל ברינון בעלמא לא אפשר שלא אמרו פן אלא לענגן שאין איסור בהעמדתו ואין חייבין לסלקו ברנה בעלמא אבל אם הם נקיי הדעת ואינם רוצים להשתמש אינו בדין שיהא שולחם בע"כ אעפ"י

שקבלוהו עליהם מתחילה כו' אפי' פשע בדבר שאין מן הדין לפסלו כגון שהביא א"ע לדין מדה זו שהעם מרנגים אחריו או פשיעה אחרת שאין מן הדין לפסלו אעפ"כ יחיד יכול למחות להעבירו כו' יעו"ש עכ"ל.

בא וראה שהוא ו"ל הי' בין האשפנזים אשר בעוה"ר שגם בימיו לא היו מהמדקדקים הגדולים פי' דוע לפל ואפ"ה כתב שראוי להם לפסלם מכש"כ קהלה קדושה מדקדקים במצות יסמכו על שו"ב קל כנה ובפרט שפתבתי שעפ"י דין הוא פסול גמיר ונדעתי (שאין) [שלא] יחלוק ע"ז רק מי שאין לבו שלם ב"א: ומה שהעיר כ"ת בפלפולו הנעים לומר פיון דהוא עכ"פ קל ולשחיטה צריף אדם פשר כדי להוציא הדבר מחזקת איסור כסברת המרדכי ו"ל אמת שכן הוא אבל עפ"י דין יש לזה תשובה דאנו לא פסקינו כהמרדכי כמבואר בפר"מ יו"ד וע"כ כן הוא דמקשרינו חשוד לדבר אחר ולא מצרכי בדיקת ספיו ואפי' להרמב"ם ו"ל בפסול לעדות מחמת אינה דבר הגם שבודאי אינו פשר גמור מותר לאכול משחיטתו בלא בדיקת ספיו ובאמת גוף דברי המרדכי ו"ל תמוהין מהגמ' דאמרי' בכותי אם נותן לו ואוכל מותר לאכול משחיטתו הגם שודאי אינו פשר ואולי איירי בכותי פשר עכ"פ לדין ודאי זה ליתא ומה שרצה כ"ת לומר פיון שיצא מחזקת פשרות שוב נאמן ע"א לפוסלו דהא דאין ע"א נאמן לפסול אדם הוא רק מטעם רוב ישראל פשרים אבל זה יצא מהרוב את"ד ולפעד"נ דלפסול לאדם צריף שני עדים כמו לדבר ערוה דלא יקום ע"א וגו' ומה"ט אין אדם נאמן ע"ע לעשות רשע כמבואר ברש"י ו"ל בכמה מקומות ויענין בנ"ב שמתמיר אפי' בקבלת העדות לפסול נכרי עוד זאת לא ידעתי למה מדמה כ"ת בזה שיצא ע"י ריבון מרוב להא דמבואר בתב"ש ו"ל גבי בהמה שיצאה מהרוב הלא מבואר דזה הוא דוקא אם הגוף הזה שעליו אנו דנין בעצמו יצא מהרוב אבל אם מעלמא נתחדש לו אינה ענין שאינו מרוב לא מגרע רובא דילי' כמו בריעותא שיש לתלותו לאחר שחיטה וה"נ י"ל שהוא בחזקת כל ישראל הפשרים ומה לו בזה שאפקוהו עליו ריבון ואם הדבר גלוי לכל שהוא חשוד על עריות א"צ לשום דבר ורק הוא פסול ממש.

והנה באמת בזה גופא אם הטעם חזקת אדם הוא מחמת חזקה קמייתא שלא חטא מקטנותו ולא נולד בחטא או שהוא רק חזקה דאתל' מפח רובא רוב ישראל פשרים בזה היא תשובה ארוכה בבית אפרים [חיו"ד ב'] ואין פעת להאריף בזה ורק בקצרה לפע"ד דהוא מטעם חזקה דאוקמ' אחזקה שידעונו בודאי שלא חטא בזה בגלדותו מספיקא לא מפקינן אותו מחזקה זו לומר שחטא כמו בכל החזקות וגם אפי' אם נתברר שחטא באיזה חטא קל לא מפקינן אותו עכ"פ מחזקה לענין חטא חמור וכעין שמבואר בתוס' ריש נדה יעו"ש ובזה א"ש דברי הפ"י בגיטין מה שהקשו עליו בתשובה הנ"ל ואין פעת הכא לזה: ומה שהטעמנו מעכ"ת מנועם ח"י בסוגיא דרבוצה שמחנו בדבריו וכל כי הני מילי מעלייתא לימא משמ' כי חזודים המה הגם שיש מקום להשיב בראשונה על גוף הסברא שחידש הכ"מ דבמקום שקלב"מ אין שינוי קונה דבר זה מרפס איגרי וכי גיורא בשמ' וכו' ומה גזלן שאינו קונה בגזילה קונה בשינוי זה שקונה בדמיו לרוב שיטות הפוסקים דמה שבעיניא חוזר הוא רק מדרבנן פשיטא שקונה בשינוי ומה שכ' הוא ו"ל פיון דלא שייף והשיב לא קנה בשינוי הלא ביורשים דלא שייף והשיב ואפ"ה קנהו בשינוי אצליהם כמבואר בח"מ ונדאי דזה ליתא ומה שהמציא כ"ת לומר דקנה בשינוי דאסור

באכילה לפעוד"נ דנה לא מקרי שינוי דא"כ בכל שחיטה בתחלת השחיטה נאסרת באכילה ואי דיגמור השחיטה הא בגמור יקנהו לגמרי ואי דיוכל אחר לגמור השחיטה היכי דליכא אחר לגמור תוף שיעור שהי' לא יתחייב ד' וה' זה נדאי ליתא מטעמא דנה לא מקרי שינוי דהא גם עד הנה הי' אסור באכילה ולא מקרי שינוי נהי דמקדם הי' לו תקנה ועכשיו אין לו תקנה מ"מ לא מקרי זה שינוי גם לסברת התוס' כנלע"ד ולתרץ דברי רש"י נלפע"ד דכוננת רש"י היא דל"מ אם יגבהנה דאז אם יאסור אותם יהי' שלו ויא' האיסור והקנין יחדיו אלא אפי' אם לא הגביהו דגם עתה לא אסורו אינו שלו מ"מ יוכל לאסור של חבירו לגמרי וממילא מתורץ קו' השבו"י דקו' הגמ' ממנסף אןלא אליבא למ"ד דאינו אוסר דאז לא יקנהו פיון דאין שינוי פלל ודו"ק: ובדברינו אלה תשובה מוצאת לכמה דברים שכ' הגאון בספרו נה"מ ותו"ג עוד זאת לא אמצע מלהודיע לכ"ה איך שהגאון ברוב גדלו שגה בדבר פשוט במה שהעלה [בסי' ש"נ] לתרץ קו' הש"ך על הטור ז"ל במה שפוטט בשוחט בשבת מד' וה' ולבסוף דבריו פתב דר"ש לשיטתו דשינוי אינו קונה כמו שמבואר ר"ש בר"י וכו' והנה נעלם ממנו סוג' שלימה ב"ק דף צ"ג דלר"ש שינוי קונה וגם גבי עורות של בעה"ב ואף זה התנא דס"ל שינוי אינו קונה הוא ר"ש בר יהודא ונה דס"ל שחיטה שאינה ראוי' הוא רשב"י והוא ס"ל שינוי קונה.

היוצא לנו מזה דר"א פסול גמור ושינוי שו"ב אחרים עכ"פ בעי עע"ג ומינה אל יזוז והרבה יש להאריך בשיטות עמוקות פאלו אף גודל טרדוטי ונחיצותי להשיב תשובה להסיר המכשלה פי לפע"ד שחיטת ר"א איסור גמור ושאר השו"ב גם המה לא נמצאו פנים לכן לא הרבתי נרק עיקר להעמיד האמת לאמתו וד' הטוב יתן בלב עדתו שישמעו להאמת ולהסיר המכשלה והי' שלום וברכה: סימן כ שאלה נמצא בבהמה כמו שתי אצבעות נקב בפס עד הפס הפנימי והעור מבחוץ הי' שלם והכשירו המורה ועתה כמו מערערים שלא יפה הורה והצריכו להגעיל הפלים: תשובה הנה בב"ח סי' מ"ח מבואר דבנמצא העור שלם מבחוץ הדרא פריא וע"ז תלה המורה המכשיר הוראתו והנה המערערים אמרו דכוננת הב"ח דוקא בידוע שפא מנגיחות דאז הדרא פריא ולא כשפא ע"י חולי ובאמת זה דבר זר מאד לומר דבידי חולי יהי' גרע דהיכי דנקרע בחזקה ובדי חונק הנגיחה יהי' הדר' ברי' משא"כ ע"י החולי ובנדאי החוש יכחיש לזה הגם דמצינו חילוק לענין ניטל פולו לניטל ע"י חולי גבי פוליא וטחול התם הוא משום דבמקצתו פואב לה אכל לומר דבידי חולי לא הדרא פריא וע"י נגיחה הדרא פריא זה לא ניתן להאמר וגם אין ראי' לדבריהם מהא דכתב במה"ב והר"נ ז"ל לענין ניקב גבי רירה שע"י אדם יתדר פריא ע"י סמנים ולא ע"י שמנים פי ל"ד פאויכלא לדני דהתם הוא לענין שבי"ש יש נקבים שלא יהי' להם רפואה ובדי אדם אם יש לנקב רפואה אינו נקרא טריפה יעו"ש ואין להאריך בדבר פשוט אולם גוף דברי הפ"ח ז"ל תמוהין שכ' במ"ח ז"ל ומיהו נראה דטריפות זה דבשר החופה את רוב הפס אינה אלא מטעם דסופו של פס הפנימי לינקב וזהו שדקדק הרמב"ם ותלאו בנראית הפס ותלמודא ס"ל דל"מ היכא דהגיע הקרע עד שנראית הפס דסופו נדאי לינקב דכנקוב הפס עכשיו דמי אלא אפי' בדלא נקרע אלא רוב עובי הבשר נמי טריפה פאלו נקרע פולו ונראית הפס וסופו לינקב דרובו שנקרע פכולו ולפ"ז היכי דנמצא נקב בבשר החופה רוב הפס זה והעור

קנינים לגמרי ונדוע שזה הגיע מנגיחת הבהמות בקרניים דאין להחמיר ונקא פשפא הקרע מבחוזן שיקרע העור ורוב עובי הבשר דנדאי הוא שסוף הבשר ליקרע פולו והפסס לינקב התם הוא דמטרפי' לה אכל לא פשהעור קנינים אלא ששהבשר נקרע תחת העיר ע"י נגיחה דהקרא בריא וכשרה עכ"ל.

והנה תדא קשה מי הגיד לו נביאות זה דטעמא משום שסופו שיינקב הפנימי ואי שפדנייק פן מדברי הרמב"ם ז"ל הלא פשט לשונו שכ' וז"ל ומיהו נראה דטרופות זה אינו אלא משום שסופו לינקב וזה מרמז הרמב"ם הרי דזו הסברא שהכא הטרופות משום שסופו ליפסק הפנימי הוא מפח שפראה לו לסברתו ורק שגם הרמב"ם מרמזו דא"א דדנייקי דנקא מהרמב"ם ז"ל הל"ל ונראה מדברי הרמב"ם דטרופות זה משום שסופו ליפסק א"ו פשוט דנ"ל פה מסברתו ולזה צדקו מאד דברי הפמ"ג דאינו אלא דברי נביאות כי מה"ת נ"ל לומר פה תו קשה דא"כ למה תשבה הגמ' בריש א"ט לשנים הלא לסברת התוס' פנין שאינו טרופות מצד עצמו אינו נחשב כלל וכאשר גם אתם הקשיתם בזה.

ומה שתיגרן ש"ב הגאון מהרי"ש דהתוס' קאי אליבא (דר"י) [דתדר"י] ומש"ה אינם נחשבים לשנים אכל לדין נחשבים לשנים משום דלזה מהני סתימה דלאח"כ ובאמת דבריו לא העלו ארוכה דכיון דע"כ אליבא (דר"י) [דתדר"י] הטרופות של בשר החופה היא טרופות בפ"ע לא מטעם דסוף לינקב הפנימי מה"ת יעלה אדעת' דב"ח או דהרמב"ם ז"ל לומר איפכא פנין דלא מציינו בגמ' מזה מסתמא ל"פ רבנן וכ"ז שאין לנו ראיה מוכרחת לא שוינו פלוגתא בכדי ומלבד זה קשה דהג' הג"ל אגיל בדרף שכ' הפמ"ג (מ"ג) [מ"א סקי"ד] אכל באמת לפע"ד דעיקר קו' הגמ' בדרף מ"ח ולחשבי' היינו (לר"י) [לתדר"י] דלרבנן פבר אמרינו בר"פ דמיייתי לי בזה הפלל ובאמת רש"י ז"ל מפרש דאמתניתין פריף אף לפענ"ד דלאו דנקא רק אליבא (דר"י) [דתדר"י] יותר קשה וא"כ אם נימא דברי הגאון הג"ל (דלר"י) [לתדר"י] לא מהני היתר לטרופה פנין דבלא"ה ס"ל דטרופה חיה א"כ קשה דנחשבי' נמי לחצר פבד שניקבה ולא שניף פלל תירוץ (הרי"ש) [התב"ש סקי"א] משום דיש לו היתר דהרי (לר"י) [לתדר"י] לא מהני היתר לשום טרופות א"ו לפע"ד דגם (לר"י) [לתדר"י] נהי דס"ל דטרופה חיל מ"מ בדבר שטרופה משום סופו לינקב איזה אבר ואינו טרופות מצ"ע גם (לר"י) [לתדר"י] אם נסתם פשר וז"ב וא"כ הדק"ל דאין בין (ר"י) [תדר"י] לדין חילוק בזה ותו תמוה לי טובא דהב"ח פתב וז"ל והדבר פשוט דהרי"ף פסק פאן תרתי פסקי הלכות תדא דלגבי פסס הפנימי איפא מ"ד הלכה פרב הונא לקולא ואיפא מ"ד הלכה כריב"ח לחומרא דכל הפסס פולו מיטרפא במשהו ובדין בשר החופה ארה"כ דאף לרבה בר"ה טרופה פרבנו פדאמר שמואל דאיהו מוסף האי טרופות אמתניתן דגמ' גמירי לה כו' עכ"ל הרי דפסק לחומרא בכרם (החיצון) [הפנימי] כריב"ח וכשמואל בבשר החופה רה"כ וזה הוא טרופות יתר על דריב"ח א"כ קשה מי נתן לנו השיעור דארכו טפח הלא שמואל אמר בשר החופה ארה"כ והוא מהשב שמעתתא ושם לא נזכר שום שיעור מטפח בגדולה ורק ר"י אמר במתני' על נקרע רוב החיצונה ופסקו פנות' אכל לענין בשר החופה דהוא משמעתיא לא אידכר בי' פלל שיעור דגדולה טפח ומאן אמר לנו את זאת דגם בזו טפח בגדולה והלא אין מדמין בטרופות ובפרט הרמב"ם דוע שאינו מביא בחיבורו דבר מלבד וכבר התעורר ע"ז בפלתי ובאמת צ"ע הרבה בזה ולכן נלפע"ד בהוצעת הסוגי' דז"ל

הגמ' (נ' ע"ב) איזו היא פֿרס הפנימי אָמר שמואל מְקום שָאין בו מילת ר' אַבינא אמ' משמין דרב טפח פּוּנָשט סמוך לַפֿרס אָמרי בְּמַעַרְבָא מְשַׁמִּי דרב"ח פֿל הַפֿרס פּוּלוּ זֶה הוא כרה"פ ואיזה פֿרס הַחיצוֹן בְּשַׁר הַחוּפָה ארה"כ רבָה בר רב הוּנא אָמר מִפֿרְעֵתָה כו' א"ל ר"א לָאָמְיַר פֿל הָנִי שְׁמַעְתָּא מאי א"ל פּוּלְהוּ שְׂיִיכֵן בְּדַרְבֵּה בר"ה כו' ודר' אַבִּינא וְדַבְּנֵי מַעַרְבָא מאי א"ל הָנָךְ וְדַאי פֿליגי כו' אר"ח לא גְדוּלְהָ גְדוּלְהָ מִמֶּשׁ וְלֹא קַטְנָה קַטְנָה מִמֶּשׁ אֱלָא פֿל שְׁנַקְרַע בָּה טַפַּח וְלֹא הָנִי רַבָּא זֶה הִיא שְׁשֵׁנִינוּ בְּגְדוּלְהָ טַפַּח רַבָּא וְלֹא הָנִי טַפַּח זֶה"ש בְּקַטְנָה בְּרַבָּא כו' וְשָׁם (נ"ב) אָמר שְׁמוּאֵל בְּשַׁר הַחוּפָה אֵת רֹב הַפֿרס בְּרַבּוֹ בְּעֵי רַב אָשִׁי בְּרֹב קְרוּעַ אוּ בְּרֹב נְטוּל תַּפְשׁוּט לֶהּ מְדַתְנֵן פֿרַם הַפְּנִימִי שְׁנִיקְבָה אוּ שְׁנַקְרַע רֹב הַחיצוֹנָה וְאָמרי בְּמַעַרְבָא מְשַׁמִּי דריב"ח פֿל הַפֿרס פּוּלוּ ז"ה כרה"פ"נ וְאִי זֶהוּ פֿרַס הַחיצוֹנָה בְּשַׁר הַחוּפָה ארה"כ מִיְדֵי הוּא טַעֲמָא אֱלָא לְשְׁמוּאֵל הַכִּי אריב"נ א"ש מְקוּם שָאין בו מילת עכ"ל"ה וְהִנֵּה קָשָׁה מְאֹד מַה ס"ד דְּמַקְשֵׁן דְּשְׁמוּאֵל ס"ל דְּזֶה פֿרַם הַחיצוֹנָה הֲלֹא שְׁמוּאֵל אָמר לְהוֹסִיף עַל הַטְּרִיפּוֹת דְּמַתְנִי' וְאִיף עֲלָה ע"ד הַמַּקְשֵׁן לְפִשְׁנוּט בְּעֵי דר"א מְמַתְנִי' הֲלֹא דִּינָא דְּשְׁמוּאֵל הִיא שְׁמַעְתָּא לְהוֹסִיף עַל מַתְנִי' וּמַאי ארי' דְּמַתְנִי' לְכָאן וְכִבְרַת הַתְּעוּרָר ע"ז הַרְשָׁב"א בְּחִי וְהַתְּב"ש וְתִירוּצָם בְּדוּחַק.

תו קָשָׁה מְאֹד עַל הַמְּבַנָּא בְּפּוֹסְקִים דְּלֵהֲכִי פֿסְקִי כריב"ח לְחוּמְרָא מְשוּם דר"א ס"ל פְּנוּתִי וְקָשָׁה הִיא אַדְרַבָּא ר"א בְּעֵי אֵלִיבָא דְּשְׁמוּאֵל אֵלְמָא ס"ל פְּנוּתִי' פְּמוּ שְׁזָה סוּגְי' בְּש"ס דְּכִיּוֹן דְּחוּנִי' דְּבְעֵי אֵלִיבָא דְּחַד תְּנָא מִסְתְּמָא הַלְכְּתָא פְּנוּתִי' וְגַם גוּף דְּבַרִּי הַרְמַב"ם תְּמוּהִים פְּמַבְנָאָר בַּתְּה"א וּבַר"י וּבַב"י וּמַאיִן יֵצֵא לוֹ לומר אפי' נִיטְל רֹב עוֹבְדֵי וְלִכֵּן נ"ל לומר דְּזֶה בְּאַמַּת הַצִּעֲתָה הַשְׂיִטָּה עַפ"י מַה שְׁנַקְדִּים דִּישׁ טְרִיפּוֹת שָאִינוּ מוּעִיל שׁוּם הִיתַר וְכַמְאָמר רַבָּה [חולין פ"ח ב] מַה טְרִיפָה אִין לוֹ הִיתַר וְרַק אִם נִסְתַּם הַנֶּקֶב בְּדָבָר הַנְּטָרְף ע"י אִיזָה סִירְכָא דְּמַעֲיָקְרָא אַגְלַאי מִקְלֵתָא דְּלֹא נְטָרְף מְעוּלָם דְּלְטְרִיפָה לֹא מוּעִיל הִיתַר פְּמַבְנָאָר בְּמַשְׁמַרְתְּ לְהַרְשָׁב"א וְלֵהֲר"נ ז"ל בְּחִידוּשֵׁיו.

אוּלַם בְּדָבָר שֶׁהוּא מַחֲמַת שְׁסוּף אִיזָה [אָבָר] אַחַר לִיפְסֵק. לְכַאוּרָה הִיא רְאוּי לְהִיּוֹת לוֹ רְפוּאָה ע"י סְתִימָה פִּינּוֹן שְׁפָל טַעַם הַטְּרִיפּוֹת שְׁסוּף הָאָבָר אַחַר רְאוּי לִיפְסֵק ע"י נֶקֶב שֶׁל זֶה כְּגוֹן בְּנִשְׁבַּר הַגְּלַגְלוֹת לְשִׁיטַת הָאוּמְרִים.

מְטַעַם הַקְרוּם שְׁסוּפוֹ לִיפְסֵק א"כ לְכַאוּרָה כ"ז שֶׁלֹּא נִפְסַק הַקְרוּם מִהֲנִי סְתִימָה וּבְאַמַּת מְבַנָּאָר בְּפ"מ וּבַתְּב"ש וּפַר"ח דְּלֹא מִהֲנִי סְתִימָה וְעַכ"פ הַטַּעַם פִּינּוֹן דְּכִבְרַת נְטָרְף יְהִי מַאיזָה טַעַם שְׂיָהָי. וְלְטְרִיפָה לֹא מִהֲנִי הִיתַר וְאֶדְרַבָּא עוֹד גָּרַע דְּלֹא מִהֲנִי נִקְשָׁר שְׁבַר עַל שְׁבַר פִּינּוֹן דִּאִין הַטְּרִיפּוֹת מַצ"ע יַעֲזוּבַן בְּפַר"ח וּבַפ"מ ס' לְמ"ד וְאִיף לְכַאוּרָה מַצִּינוּ גְּבִי חֶצֶר הַכְּבֵד שְׁנִיקְבָה דְּטְרִיפָה מְשׁוּם שְׁסוּף הַכְּבֵד לִינְטָל וְאַפ"ה מִהֲנִי בְּהוּ (נֶקֶב) [סְתִימָה] וְקָשָׁה הֲלֹא כְּכָר נְטָרְף וּמַאי מִהֲנִי לִי הִיתַר וַיַּעֲזוּבַן בַּתְּב"ש וּפ"מ וְעִיָקֵר הַחִילוּק לְדַעֲתִי בְּאַבְרָ שְׁנִזְכַּר הַטְּרִיפּוֹת בְּש"ס וְהוּא מִהַלְכְּתָא שְׁפִיר י"ל עַד"מ פִּינּוֹן שְׁנִשְׁבַּר הַעֲצָם סוּפוֹ לִינְקֵב הַקְרוּם וְכִיּוֹן שְׁפ"א הִיא נְשִׁבַר הַעֲצָם נְכַנָּס הַחוּלְשָׁא בְּהַקְרוּם וְקִיבַל חוּלָאֵת שְׁנִפְסַק וְלִכֵּן לֹא מִהֲנִי סְתִימָה כִּי מַה שְׁכָבָר קִיבַל הַקְרוּם בְּטַבְּעוֹ לְהִיּוֹת מַתְנוּנָה וְהוּלְף לָזֶה אִין רְפוּאָה אִיף טְרִיפּוֹת שֶׁלֹּא הַנְּזַכַּר בְּש"ס וְרַק שְׁהַבְּאִים אַחְרֵיהֶם הוֹסִיפוּ מַחֲמַת שְׁבִקִיאִים הִמָּה בְּטַבְּעוֹ שָׂאֵם יַחֲסֵר אָבָר זֶה יָמוּת הַב"ח כְּמוֹ שְׁחִידוּשׁ הַרְמַב"ם ז"ל בְּלַחֵי הַעֲלִיּוֹן וְהַגְּאוּנִים ז"ל גְּבִי חֶצֶר הַכְּבֵד דְּזֶה הַסִּיבָה שֶׁל הַטְּרִיפּוֹת (שׁוּב כ) שְׂיַדְעִינוּ שָׂאֵם יַעֲמוּד

בְּחֶסֶד וְזֶה לֹא יְחִי כִּי יִמִּיתוּהוּ הָאֲוִירִין וְכַדוּמָה בְּזֶה אִם חֲזִינוּ שְׁעֵדִינָן לֹא נִתְקַלְקַל אֲבָר
הָאֲחֵר כְּמוֹ הַכְּבֵד וְנִסְתָּם הַנְּקֵב שֶׁל הַחֲצָר כְּבֵד בְּוֹדָי פֶּשֶׁר כִּי רְאוּי לְחִיּוֹת וְאִם מִפְּנֵי אוֹלֵי
כְּבֵד קִיבֵל הַכְּבֵד טֹבֵעַ חֲוֹלֶשֶׁת מִחֲמַת נִקְבַּת הַחֲצָר כְּבֵד שֶׁהִיא זֶה אֵין לְהוֹסִיף עַל הַטְּרִיפוֹת
לֹא מֵר שֶׁהַכְּבֵד קִיבֵל מִזֶּה הָאֲוִיר חֲוֹלֵי פִּינוּן שֶׁלֹּא נִזְכָּר בִּשׁ"ס אֵין לְהוֹסִיף עַל הַטְּרִיפוֹת
וְרַק אִם לֹא נִסְתָּם הָרִי נִרְאֶה לְכָל מִבֵּין וּבְקִי בְּטֹבֵעַ שְׂיָמוֹת הַב"ח מִשׁ"ה אֵינוֹ בְּגֵדֵר הוֹסְפָה
עַל הַטְּרִיפוֹת שְׂמִנּוּ בִּשׁ"ס כְּמִבְּוֹאֵר זֶה בְּכּוֹסִקִים אֲבָל אִם נִסְתָּם עֲתָה הַנְּקֵב וְרַק דְּנִטְרָף
שְׂמֵא קִיבֵל הַכְּבֵד חֲוֹלֶשֶׁת בְּטֹבֵעַ לְהִיּוֹת מִתְּנֻנָּה וְהוֹלֵךְ זֶה אֵין בְּיָדֵינוּ לְהוֹסִיף עַל דְּבָרֵי
הַשׁ"ס וּמִשׁ"ה אִם נִסְתָּם נִקְבַּת חֲצָר הַכְּבֵד פֶּשֶׁר וּמַעֲתָה כִּי הִיא הַנְּצִעַת הַסּוּגָ' דְּהַשׁ"ס
דְּפִלְגִי אֲמוֹרָאֵי אֵיזָה הִיא פֶּרֶס הַחֲצִיּוֹן וְאֵיזָה הַפְּנִימִי וְלִכֵּן מִחֲמִיר ר"א וּפֶסֶק כַּר"י ב"ח
לְהַחֲמִיר דְּהַפֵּל כַּר"פ וְאֵין נִקְרָא פֶּרֶס הַחֲצִיּוֹן רַק בְּשֶׁר הַחֲוֹפָה אֶת רַה"כ אוֹלָם שְׂמוּאֵל
ס"ל דְּחֲצִיּוֹן הוּא (שַׁאב"מ) [שְׂיֵשׁ בּוֹ מִילַת] וּבְשֶׁר הַחֲוֹפָה הוּא טְרִיפוֹת יֵתֵר עַל הַמְּשָׁנָה
וְהוּא מְשַׁמְעַתָּא וּר"א בְּעֵי אֵי רוּב קְרוּעַ אוֹ רוּב נִיטֵל וּמִקְשָׁה לִי מִקְשָׁן הָא תָּנוּ בְּמַתְנֵי
כו' וְאֵרִיב"ח כו' וְהֵינּוּ דְּהַלְכְּתָא פְּנוּתֵי וְלָמָּה לָךְ לֹא בְּעֵי אֵלֵיכָא דְּשְׂמוּאֵל דְּלִית הַלְכְּתָא
פְּנוּתֵי וְלָזָה מִתְרַץ לִי ר"א הָא שְׂמוּאֵל אָמַר זֶה לְתוֹס' מִחֲמַת שׁ"ס ל' דְּכָרִם הַחֲצִיּוֹנָה
(שַׁאב"מ) [שַׁיב"מ] לָזָה פִּי הוּא בְּהוֹסְפָה דְּשְׂמַעְתָּא בְּשֶׁר הַחֲוֹפָה אֶת רַה"כ דְּנִקְרַע אוֹ
נִיטֵל כַּמ"כ לְדִידֵן נְמִי יֵשׁ לֹא בְּעֵי דָּגָם לְדִידֵן יֵשׁ לְהַחֲמִיר בְּהוֹסְפָה דְּמַר שְׂמוּאֵל דְּבְשֶׁר
הַחֲוֹפָה אֵרֵה"כ יֵתֵר עַל מְשַׁנְתֵּינוּ וְכִמוֹ שְׁלִשְׁמוּאֵל זֶה הוֹסְפָה עַל מְשַׁנְתֵּינוּ וּמִסְתְּמָא קִיבֵל
כֵּן שְׂמוּאֵל מְרַבּוֹ כֵּן נְמִי לְדִידֵן דְּפֶסֶקִינוּ כַּרִּיב"ח יֵשׁ לָנוּ לִימַר הַהוֹסְפָה דְּמַר שְׂמוּאֵל וְהִיכִי
מִשְׁפַּחַת זֶה וְע"כ כְּמוֹ שְׂשְׂמוּאֵל מוֹסִיף אֶהְמָשְׁנָה דְּבַמְשָׁנָה קָרָא פֶּרֶס הַחֲצִיּוֹנָה (לֵאיוֹן)
[לִישׁ] בּוֹ מִילַת וּשְׂמַעְתָּא הוֹסִיפוּ גַם בְּשֶׁר הַחֲוֹפָה כַּמ"כ לְדִידֵן דְּכָרִם הַחֲצִיּוֹן דְּמַתְנֵי
הִיא בְּשֶׁר הַחֲוֹפָה יֵשׁ לְהוֹסִיף בְּשֶׁר הַחֲוֹפָה דְּהֵינּוּ הַגַּם שֶׁלֹּא נִקְרַע כָּל הַבְּשֶׁר עַד הַכַּה"פ
דְּזֶה מִקְרֵי רוּב הַחֲצִיּוֹנָה לְרִיב"א מִחֲמַת שֶׁהוּא חֲצִיּוֹן לַכַּה"פ אֲבָל לְאַחַר שְׁנִשְׁתַּיִיר מַעֲט
לְפֶרֶס הַפְּנִימִי אֲשֶׁר ע"ז יְהִי שְׂיִיף שֵׁם פֶּרֶס הַחֲצִיּוֹנָה לְפִי הַמְּשָׁנָה אֵינָה טְרִיפָה אֲבָל לְפִי
הוֹסְפַת דְּשֵׁב שְׂמַעְתָּא טְרִיפָה מְשׁוּם בְּשֶׁר הַחֲוֹפָה אֶת הַפֶּרֶס לֹא מְשׁוּם פֶּרֶס הַחֲצִיּוֹן וּלְפַע"ד
זֶה נִכּוֹן מְאֹד בְּפֶשֶׁט הַגַּמ' וְאִף דְּלְכַאוּרָה קֶשֶׁה דַּע"ז אֵין שְׂיִיף הוֹסְפָה וּטְרִיפוֹת אַחַר רַק
ה"ל לֹא מֵר בְּהַשֵּׁב שְׂמַעְתָּא דְּכָרִם הַחֲצִיּוֹן אֵין הַקְּרַע צָרִיף לְהַגִּיעַ עַד הַחֲלָל וְכַמ"ש בְּטַחֲוֹל
נִיבֵב בְּסוּמְכֵי וְנִשְׁתַּיִיר פְּחוֹת מַד"ז וְלָזָה מְפָרֵשׁ הַב"ח ו"ל דְּבַאֲמַת דְּטַעַם דְּנִקְרַע הַחֲצִיּוֹן
מְשׁוּם שְׂיִיבֵב הַפְּנִימִי וְטַעַם טְרִיפוֹת דְּבְשֶׁר הַחֲוֹפָה הוּא מְשִׁים שְׂסוּפּוֹ לִיְרַקֵּב כְּמוֹ בְּחֲצָר
כְּבֵד דְּאֵינוֹ בְּגֵדֵר טְרִיפָה כָּלֵל וְלָזָה מְהַיִּי לִי סְתִימָה וְזֶה מְדוּקָדֵק בְּלִשׁוֹנוֹ שֶׁכ' וְז"ל
וְתַלְמוּדָא ס"ל דַּל"מ הִיכִי דְּהַגִּיעַ הַקְּרַע עַד שְׁנִרְאִית הַפֶּרֶס דְּסוּפּוֹ לִיְרַקֵּב דְּכִנְקוּב הַפֶּרֶס
עַכְשָׁיו דְּמִי אֵלָא אִפִּי בְּלֹא נִקְרַע אֵלָא רוּב עוֹנֵי הַבְּשֶׁר נְמִי טְרִיפָה כְּאֵלוֹ נִקְרַע וְנִרְאֶה
הַפֶּרֶס וְסוּפּוֹ לִיְרַקֵּב ע"כ וְהֵינּוּ כַּמ"ש דְּבִנְקֵרַע עַד שְׁנִרְאֶה דְּהוּא טְרִיפוֹת דְּמַתְנֵי הִיא כְּמוֹ
שְׂנִיבֵב כַּה"פ וְלֹא מְהַיִּי שׁוּם תִּיקוּן וְסְתִימָה אֲבָל בְּאִם לֹא נִקְרַע רַק רוּבּוֹ הוּי רַק כְּמוֹ גְּבִי
חֲצָר הַכְּבֵד שְׂסוּפּוֹ לִיְרַקֵּב וּמִשׁ"ה מְהַיִּי בִי סְתִימָה וּלְפ"ז א"ש וְז"ב וּמַעֲתָה א"ש הַפֵּל
דְּאָנוּ פֶּסֶקִינוּ לְחוּמְרָא כַּרִּיב"ח וְחוּמְרָא דְּשְׂמַעְתָּא דְּשְׂמוּאֵל דְּאִפִּי רוּב עוֹנֵי הַבְּשֶׁר נְמִי
טְרִיפָה דְּסוּפּוֹ לִיְפֶסֶק הַקְּרוּם וְאִף לְכַאוּרָה קֶשֶׁה הִלָּא בְּכָל טְרִיפוֹת שֶׁהַטַּעַם דְּסוּף אֲבָר
לִיְרַקֵּב סְגִי בְּנִקְבַת כ"ש כְּמוֹ בְּחֲצָר כְּבֵד.

אף דלק"מ דבְעִינן טַפּח פִּינן דְלִדִּין אִין הַטַּעַם רַק מְשׁוּם שְׁסׁוּפּוּ לִינְקַב וְכִינן דְאַפִּי בְכָרִס
הַחִיצוֹן דְהִיא מִמְתַּנִּי אִינוּ נְפֹסֶל הַגַּם שְׁהוּא עַד כַּה"פ מ"מ פֶּשֶׁר עַד טַפּת כַּמ"כ הַחִיצוֹן
נְמִי אִינוּ טְרִיפָה בְּפָחוֹת מִטַּפּת אָבֵל פֶּשֶׁה־גִיעַ הַקֶּרַע לְטַפּח וְדַאי פֶּסוּל מְשׁוּם שְׁחִינְשִׁינן
שְׁמָא יִנְקוּב הַפְּנִימִי וּז"ב לַפַּע"ד (א"ה וּמַעְתָּה ל"ק לְמָה נִחְשְׁבוּ לְשָׁנִים דְּבַגְמָ' לֹא חָשִׁיב
לְהוּ לַב' רַק לְשִׁמוּאֵל גּוּפָא דְסוּבְר פֶּרֶס הַפְּנִימִי שֵׁא"ב מִילַת א"כ הוֹסְפָה דִּידִי' הִיא בְּנִקְרַע
מְפֹנְלֵשׁ וְהוּא טְרִיפּוֹת גְּמוּר שְׁאִין מוֹעִיל בּוֹ סְתִימָה מְשֵׁא"כ לְדִידִין דְּפֶסְקִינן כְּרִיב"ח וְנִקְרַע
מְפֹנְלֵשׁ הִיא מְדִינָא דְמִתְנִי' וְהוֹסְפָה דְשִׁמוּאֵל הִיא בְּנִקְרַע בְּלֹא מְפֹנְלֵשׁ וְהוּא אִינוּ בְּגִדְר
טְרִיפָ' רַק כְּמוֹ חֶצֶר כְּבֵד וְד"ל פִּנ"ל): וּמַעְתָּה תְּבַנָּא גְּדִינָא דְהִיכִי דְלֹא מִיקְרַע עַד כַּה"פ
הָוִי הַטְּרִיפּוֹת רַק מְשׁוּם שְׁעֵתִיד לִינְקַב הַפְּנִימִי וְכְמוֹ בְּחֶצֶר כְּבֵד מִש"ה מְהַנִּי הַסְתִּימָה
אָבֵל אִם כְּבָר בָּא הַקֶּרַע עַד הַפְּנִימִי לֹא מְהַנִּי שׁוּם סְתִימָה דְהָוִי כְּנִיקַב מְמֵשׁ וּז"ב לַפַּע"ד
אָבֵל אִין חִילוּק בֵּין מָה שְׁפָא ע"י נְגִיחָה לְבֹא ע"י חוּלִי דְבְכָל עֲנָן מוֹעִיל סְתִימַת הָעוּר
וְעִינן בַּנ"ב לְעֲנָן הַגְּלַגְלַת וּלפ"ז בַּנ"ד פִּינן שְׁהִי מְגִיעַ הָרִיעוּתָא עַד כַּרְה"פ טְרִיפָה לַכ"ע
בְּלֹא חוּלַק וְרַק פִּינן שְׁיָדוּעַ שְׁדָבָר זֶה דְזֶה הָוִי כְּרִס הַחִיצוֹן הָוִי פְּלוּגְתָא דְרַבְּנוּתָא וְכַמְבּוֹנָא
בְּרַבְּנָא"ה הַרְבֵּה חוּלְקִין וּס"ל דְּבִשְׁר הַחוּפָה אַרְה"כ לֹא כְּרִס הַחִיצוֹן וְלִדִּידֶהּ הוֹסְפָה
דְשִׁמוּאֵל הוּא כְּפֶשֶׁטָא דְבִשְׁר הַחוּפָה אֵת רַה"כ טְרִיפָה מְשִׁמְעָת' בְּעֶלְמָא וְאִין הַטַּעַם כָּלֵל
מְשׁוּם נִיקַב וְלִכְּן בְּאַמַּת בְּעִי רֹב בְּשֶׁר הַחוּפָה אֵת הַכָּרִס וְלֹא דִי בְּטַפּח וְהִנֵּה מְבּוֹנָא
בְּשִׁאֵלָה שְׁלֹא בְּדָקוּ הֵיטֵב רַק לַמ"ע הִי שְׁנֵי אֲצַבְעוֹת וּבְאַמַּת יֵשׁ מְקוּם לְסַפֵּק אוֹלִי לֹא הִי
שְׁלִישׁ טַפּח וּבְכַרְט לְדַעַת רַש"י דְצָרִיף שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי טַפּח יַעֲנִין בַּכַּר"ח שְׁפִיר הָוִי ס"ס
וּמְתָרִים הַפְּלִים בְּלֹא הַגְּעֵלָה וּבְכַרְט לְדַעַת הַנ"ב שְׁדַעַתוֹ נוֹטָה מְאֹד בַּכַּה"ג לּוֹמֵר שְׁהָעוּר
יִסְתַּם וְלִכְּן בְּנִדְאִי הַפְּלִים כְּשָׂרִים בְּלֹא הַגְּעֵלָה אִף מָה שְׁתַּפְּסַתֶּם לְהַמּוֹרָה שְׁהוּא מִיקַל
מְאֹד בְּאִיסוּרִים הִנֵּה לְפִי מָה שְׁאֲנִי מַפִּירוֹ מְאֹד שְׁהִיָּה ת"ח גְּדוּל מְפֹלֵג לְהַלֵּל חֲרִיף וּבְקִי
וְגַם י"א עַל פְּנִי וְלִכְּן לֹא יִדַּעַתִּי מָה הִגִּיעַ לוֹ לְהַקֵּל בְּאִיסוּרִים אִף אִם כְּדַבְּרִיכֶם אִין דַּעַת
הַמְּקוּם נוֹחָה וְלֹא דַעַת הַבְּרִיּוֹת לְבִזּוֹת גְּדוּל בְּתוֹרָה וְלַקְפֹּחַ פְּרַנְסָתוֹ וְאִם כְּנִוְנַתְכֶם לַש"ש
אִזִּי תִדְבְּרוּ עִמּוֹ בְּטוֹב לְמָה יִקַּל כ"כ וְיִקַּבֵּל ע"ע שְׁאִם יְבוּא לִידוֹ אִיזָה הוֹרָאָה בְּדָבָר, חֲדָשׁ
וּבְדָבָר שְׁהוּא דַּעַת יְחִידִי בֵּין לְהַקֵּל וּבֵין לְהַתְּמִיר לֹא יִפְסוּק רַק בְּהַקְהֵל תַּחוּ' כָּל ת"ח
שְׁבַעִיר וְכֵן אֲנִי נוֹהֵג בְּעַת שְׁפָא לִידִי הוֹרָאָה בְּדָבָר חֲדָשׁ וּבְדָבָר שְׁיֵשׁ פְּלוּגְתָא רַבָּא בֵּין
הַפּוֹסְקִים אֲנִי מְכַנְיָף כָּל הַת"ח וְאִזִּי אִי"ה יֵהִי הַפֵּל עַל נְכוּן: וּמָה שְׁשִׂאֵלְתֶּם אִם כְּרִס
הַחִיצוֹנָה מְגִיעַ עַד צֹלַע הַי"ב וּי"ג מְעוּלָם לֹא הַשְּׁגַחְתִּי ע"ז כִּי לֹא בָּא לִידִי דִּין זֶה וְאִף
דְּבָר זֶה יוּכַל לְהַתְּבַרֵר בְּרֵאיוֹת עֵין אִם יִשְׁגִּיחוּ לְאַחַר הַשְּׁחִיטָה וַיִּמְשְׁמוּ הֵיטֵב עַד הֵיכָן
מְגִיעַ הַכָּרִס וְגַם לְאַחַר פְּתִיחַת הַכָּרִס יוּכַל לְבַדּוֹק עַד הֵיכָן מְגִיעַ הַכָּרִס הַפְּנִימִי וּבְדָבָר
מְצִיאוֹת אִין לְסַפֵּק כָּלֵל וְאִם הִי כַּחַי בְּרַגְלֵי הֵייתִי מְהַלֵּף לְבֵית הַמְּטַבְּחִים שְׁחוּץ לְעִיר
לְהַשְׁגִּיחַ ע"ז וְלְהוֹדִיעַכֶּם אִף כַּחַי אִין אִתִּי וְעַל נְאֻמָּנוֹת הַשׁו"ב בְּזֶה אִין לְעַמּוּד: וְעַל
שְׁאִיפַת טַאבְּאָק בְּפֶסַח הִנֵּה שְׁמַעְתִּי מַחְמִירִים בְּזֶה וּלפ"ד שְׁרֵאִיתִי אַחְרוּנִים מְבִיאִים מְנַהֵג
חוּמְרָא זֹו אִף עַפ"י דִּין אִין חוּמְרָא כָּלֵל כִּי הִלָּא כְּבָר בְּטַל קוֹדֵם הַפֶּסַח וְאִין שֵׁם חֲמִץ
עָלָיו וְגַרְע מְחַרְכוּ דְמוֹתָר בְּהַנָּאָה לַכ"ע וְגַם פִּינן שְׁאִין מְרִיחִין טַעַם חֲמִץ כָּלֵל וְאוֹלִי נְתָן
הִי"ש אִיזָה קִיוֵּהָ לְזֶה וְכִינן דַּעַכ"פ אִין בּוֹ בְּזִית בְּכַא"פ וְרַק מְשִׁהוּ בְּעֶלְמָא מוֹתָר אֵלִיבָא
דַּכ"ע בְּאִם נִתְעַרֵב קוֹדֵם הַפֶּסַח אִף מָה שְׁבִאֲתֶם מִכֶּח דְאִין מְקַבֵּל טַעַם זֶה יֵשׁ לְדַחוֹת
דְּמְבּוֹנָא בְּהַרְדָּב"ז מְבִיאֹ מַג"א תַּמ"ב בְּקִיבָה שְׁבַכְלִי חֲמִץ שְׁאִסוּר וְהַגַּם שְׁבַמ"א פְּתַב

משום שבלע ע"י פבוש ואחרונים מפלפלים יענין בדבריהם ובאמת עיניתי בדרך"ז הי המעשה שנמלח בכלי חמץ ובאמת לכאורה קשה הא אין מליחה לכלים ואולי משום חורפא דקניגה ועכ"פ פדי קליפה נאסר לזה החמיר שם וא"כ עכ"פ חזינן שיש להחמיר בפסח במליחה בכלים ובמשהו וא"כ ה"נ בודאי שאיזה פח שמקבל הטאבאק מזה והוי כמו נמלח בכלי שאסור וכמ"ש בדרך"ז ו"ל וגם מה שהבאתם שריח מותר יש לדון בזה הרבה אם הי חמץ כמו שמבואר להריח בפת של חמץ של עפון"ם ובפרט הקא עשוי להריח וי"ל דכ"ע מודים שאסור גם מטעם מחבואה שבאתם יש לעיין אם מהני זה בדשיל"מ ובפרט בפסח ורק שמותר מטעמים שכתבתי: סימן כא עוד בענין זה שלום לידידי הרב החרוף ובקי המושלם מו"ה שלמה זלמן נ"י.

מכתבו הגיעני קמי שבתא ותיכף ביום א' נסעתי מביתי ובדרך לא אוכל להאריך ולא באתי רק להסיר תלונה מעל דברי הקודמים א' מ"ש כ"ת להשיג עלי מדברי הפמ"ג אתפלא מאד הלא רמזתי בדרך א"ת הפמ"ג והשמ"ח ורק יצאתי לחלק בחילוק נכון לפע"ד דודאי טריפות אשר הוא בקבלה מסיני הגם שהוא משום שלא יקלקל אבר אחר ואין הטריפות מצ"ע מ"מ לא יועיל היתר לזה די"ל פיון דהקבלה אסרה והטריפה הנקב באבר זה משום שע"ז יחלוש אבר כמו ניקב הגולגולת שע"ז יתחלש הקרום וינקב וכמו בעוף המים דקרומו רך וחישינו יותר לחולשא כמ"כ בניקב פשיעור בין בבמה ובין בכ"ד י"ל שע"י הרוח יחלש קרום המוח וא"כ לא מהני סתימה דדלמא פבר נתעבד פעולה זאת ונחלש הקרום ומה יועיל לנו עתה הסתימה או באטום בריאה לדברי הרשב"א ו"ל שהוא מפני שאינה יכולה לנשב ולקרר חמימות הלב וינקב הלב וא"כ י"ל דבכה"ג לא מהני הסרה לאח"כ (הגם דבאטום מהני אם נוציא המוגלא שם טעם אחר ורק עד"מ פתבתי) האטום דכבר נתעבד הריעותא ונתקלקל פח הבשר שבלב עד שינקוב הגם שעדיין לא נראה פעולתו בפועל ממש פיון שפלל לנו התורה דטריפה דומיא דנבילה שאין לה היתר בודאי כל מני טריפות פן הוא אולם בדבר שהוסיפו לנו הרמב"ם ו"ל בניטל לחי העליון והגאונים בניקב חצר הפכד דכבר פתב הרמב"ם ו"ל בתשובתו דהוא אינו נכלל בכלל הח"י טריפות רק דבר ברור לנו שימות הב"ח והוא ממילא בגדר שאין פמוה חי יעו"ש בתשובתו ומביאו השמ"ח וכמ"כ י"ל בדברי הגאונים שעפ"י קבלתם מחכמי הש"ס שזה הוא דבר מפורסם שיתקלקל הפכד ואינו בגדר חי אף אין שם טריפות עלה לומר שגורם איזה קלקול בפכד דא"כ ה"ל למחשבי) ומש"ה לא חשבי התנא דבאמת אינו גורם קלקול להפכד רק אם הוא פתוח ינטל הפכד ברבות הימים פידוע להם בקבלה מחכמי הש"ס ואם ראינו שנסתם והפכד קיים פשר דאינו גורם כלל לקותא בהפכד וזה חילוק ברור לפע"ד ולזה מרמז הת"ש ו"ל שכ' דלקו לא חשבה התנא דלא פסיקא לי' דמהני סתימה וזה לכאורה משונלל הבנה דהלא גם במרה שניקב מהני סתימה דכבד ובריאה מהני סתימה בצלעות וכן בסרכות פסדרן לשיטת רש"י ו"ל ואפ"ה חשבינהו התנא דאם לא נסתמו טריפה כמו כן לחשוב חצר הפכד באם ניקבה בלא סתימה טריפה א"ו פנונתו כמ"ש דזה אינו בגדר טריפות פיון דמהני לי' סתימה ולטריפה לא מהני היתר ואינו רק שידיענו שאינה ראוי לחיות ולפע"ד דבר זה ברור.

שוב הקשה מעכ"ת דלדברי גם בנקב מפולש יחיי סתימת העור אתמה האיה אשתמיט מינן' דבעי סתימה סמוכה ואפי' חלב טמא דלא מהדק אינו סותם מכ"ש דלא מהני סתימת

העורר לניקב פרס הפנימי וכן מבואר בהדיא בש"ע פרס אין לה דבר שיסתיים ובלא"ה
כבר השגתי על הנ"ב במה שרצה לחדש סתימת העורר לעונן גלגולת והוכחתי דסתימת
עור לא מהני כלל שוב סתר מעכ"ת קו' על הב"ח שכתב דהרי"ף והרמב"ם פסקו כריב"ח
וכשמואל וכתבתי דלשמואל אין שיעור בטפח ורובה וכאשר פן התעורר הפלתי וע"ז
כתב מעכ"ת דברים שאינם מובנים כלל דהלא גם אני הקשתי לשמואל עיין בדברי
הראשונים ויבין.

שוב נתקשה בתירוצי הסוגי' והנה תירוצי פשוט דהמקשה הקשה לר"א למ"ל למבעי
רוב קרוע או רוב נטולה הלא לדין קיי"ל כריב"ח ומה נ"מ בדינא דשמואל שלא פהלכה
והשיב לו ר"א הא שמואל גופא הוא מוסיף טריפות דילי' על המתני' א"כ לדין נמי י"ל
הוספה זו ובלא נקרע במפולש ונפיר יש למבעי ברוב קרועה או נטולה גם מה שסתר
את הס"ס מפח דברי הנ"ב ז"ל הנה מי א ידע זאת והלא במחוזק בממון שהוא גדול
מאיסור ואפ"ה מבוא' בתנמי' קבלה מגאוני עולם שאין לחשוב לספק מה שאינו מובא
בש"ע אף לענין פלים שפמה גדולי ראשונים שס"ל שמעמידין הפלים אחזקתן ולא
פיהתוס' וריטב"א עירובין ויענין בס"ט בסופו ובחיבור חדש על חזקה מהגאון המחבר
שערי תורה ובפרט שפבר עברו כמה מבישול האיסור וחנ"נ לכ"ע מדרבנן בכה"ג יש
עכ"פ לצרף סברת גדולי הראשונים הגם שלא הובאו בש"ע וכן דברי הקודמים לפענ"ד
פולם ישרים וכל הני מילי מעלייתא לימרו משמי וד' הטוב ינחני כו' ומחמת טרדות
הדרה יספיק הקיצור ולהסיר תלוניה מעל דברי אף לדינא ידעתי מיעוט ערפי וכאשר
יגזרו רוב חכמי זמננו ככה יעשו ואודות המורה אתפלא מדוע לא בא אלי שום מכתב
מהרב ומהמחזיקים אתו הלא אין אתי לפקוד ולצוות במקום רחוק ממני ולא ידעתי ערו'
האנשים אולי המה יקרי הערו' ומה אני ספון בעיניהם לזה חדלתי מדבר אליהם וד' הטוב
ישפות שלום לעמו ולהגדולים שהעריכו אלי התשובה בראשונה אגב שהשיבותם בדברי
תורה באתי דרו' בקשה לרדוף שלום אף לגזור אומר לנגידים לא ידעתי מקום לכלפל
דברי אתם: סימן כב לידידי הרב המאה"ג הערריף ובקי כש"ת מו"ה משה יעקב נ"י
אבד"ק אושפיצען.

מכתבו הגיעני בי"ט של פסח בעת האוכל ומחמת שמחת יו"ט לא הי' פנאי לעיין בדבריו
ועתה קחתי מועד לעיין בדבריו. והנה לפענ"ד שיפה הורה המורה להתיר במקום הפסד
גדול כי לפ"ד הקצב שאמר שראה שיצא לאחר הדחק הרבה ובקושי וא"כ בודאי הני
אומד דעת גדול שלא ניקב מבחויז ולפ"ד הש"ף ורש"ל ות"ח ז"ל פשר ובפרט שהי' פן
נראה מהשביל שנפסק הגם שיפה כתב מעכ"ת שאין מהשביל ראי' דדלמא ניקב לחויז
בלא שביל קצת ראי' הוא שלא ניקב לחויז ומבואר לקמן גבי גנורקון שזה מקרי רגלים
לדבר שהשביל הוא מבפנים הגם שיוכל להיות שבניקב מבחויז בלא שביל מ"מ רגלים
לדבר ולכן בנ"ד שהקצב אמר שמקודם משמש הרבה ולא ראה ולא הרגיש ורק לאחר
הדחק הרבה ראה שיצא לחויז רגלים הרבה לדבר שלא ניקב מבחויז ולדברי הש"ף [סי'
מ"ח ס"ק כ"ה] ות"ח ויש"ש ודאי פשר ורק בזה אפילו שארי הפוסקים והפמ"ג ז"ל
[שם] מכשירין במקום הפסד וגם כי לפ"ד הקצב שאמר שבשעת מעשה שלא ראה קורט
דם לא על המחט ולא על הפרס בודאי דאז שם על לבו לבדוק והוי בדיקה ממש ובה"מ
מכשירין האחרונים אפילו בניקב מב' צדדים ואי שהב' מכחישו הא קיי"ל דאם הע"א

בא לפני הב"ד והתירו ע"פ אין השני נאמן להכחישו כמבואר בסי' א' וקכ"ז ובנדאי דבאו"ה יחיד מןמחה הנסמך להוראה הוי כב"ד וכאשר כבר האריכו האחרונים ויענין בת"ד ה"נ ובאה"ע סי' י"ז ולכן בנדאי אין השו"ב נאמן להכחישו וא"ל דהשו"ב הוי נמי מורה הוראה דזה הוא דבר שאינו דמי נמן לו רשות להורות זולת בטריפות הריאה נהרי להדי' שיצאה מכשילה מתח"י לפ"ד בנידון זה כי לא הי' לו להורות רק לשלוח הפסח לרב מןמחה עם מכתב מהמעשה ולכן בנדאי אינו נאמן השו"ב ולכן יפה פסק המורה ואין להאריך בזה כי פלפולים הרבה יש על כל פרט ופרט פיזוע מראשונים ואחרונים בסוגי' זו אף אין פעת שעת לפלפל והאמת יורה דרכו כי יפה פסק המורה.

ומאד אתפלא ידידי מה הקול הרעש הזה וכי בעיניו דברי הפ"מ ז"ל כדברי הש"ס הן אמת שדברי הפ"מ בכל מקום הם קילורין לעינים ודבריו מתלהבים בקדושה נפלאה ונחריצות בפלפול וסבא ובקיאיות ומי בדור הזה לספר שבחו אף עכ"ז אם הורה המורה שלא כדבריו רק כדברי הש"ף וסייעתו ג"כ אין מזניחין אותו ובפרט לחוש להגעיל הפלים ובפרט שיש צדדים עוד להתיר כדכתבנא ינדעתי שלא נעלם כ"ז מכ"ת ובפרט שמעכ"ת כתב שהמורה הוא ירא ד' א"כ מה הרעש הזה ואם בשביל שו"ב חצוף עשה כן בנדאי אינו נכון ולא ידעתי מה זאת אם לא כי דברים בגו שלא אדע אף יהי' מה המורה יפה פסק ואין להרהר אחריו והיה זה שלום כנפש חפץ שלומו ונהרמת קרנו ויהא רענון דתירום רישא אפולא פרקא כפפץ אהובו נאמנו דבש"ת הק' חיים הלברשטאם: סימן כג שוי"ר לכבוד אהובי ידידי ה"ה הרב המאוה"ג החרוף ובקי המושלם במעלות ומידות טובות המפורסם לשבח כש"מ מו"ה ישראל היגל נ"י אור צח.

גיה"ק הגיעני והנה מה שכתב מעכ"ת להכשיר מפח ס"ס ספק שמא לא ניקב א' מאברים הפנימים ספק שמא נפלה המחט לאחר שחיטה היטיב לדבר וסבא פזו מצינו בתשו' צ"צ סי' ק"ז ואף שהת"ש והפר"ח ז"ל דחה דבריו בסי' מ"א יענין בדבריהם היינו דווקא בעובדא דידי' במחט שנמצא בפכד וא"כ לא מחשב זה לספק שמא לא ניקב אחד מאברים הפנימים דאי אזלה דרף הנושט ודאי א"א שלא ינקב ממה שנקובתו במשהו יעו"ש בת"ש ז"ל אבל בנ"ד דתלינו מסתמא שנכנסה דרף הנושט מש"ה בנמצא על הפרש או בחזרים קטנים פשר כמבואר בתוס' וא"כ ליכא חשש רק שמא ניקב מעל"ע שפיר הוי ספק ומצטרף לס"ס אולם ספק הנ"ל שכתב מעכ"ת שמא נתחבה לאח"ש מבואר בת"ש ובפ"מ ז"ל דזה אינו ספק כלל דא"א כלל לומר דנתחב בקזה לאח"ש ובפרט בנ"ד כאשר הובא לפני בקרס חתכתי אותו בעוביו וראיתי שהי' בעוביו בתוף הבשר הולך שביל מנקב מחט והעלה השביל חלודה סביב ונצרר הדם על קרוב לאותו מקום שנתחבה בספין במקום החיצון והראיתי לכמה אנשים שעמדו שם בשעת מעשה וכולם פה אחד יגידון שפנדאי מחיים נעשה כאשר נראה מתמת צרירות הדם ומחמת השביל שמבואר בת"ש בשם הרש"ל ז"ל בסי' מ"ח שנה הוי סי' שנעשה מחיים וא"כ לא נשאר לנו שום ספק בכאן רק שמא לא ניקב מעל"ע ובספר פזה כבר האריכו האחרונים ז"ל להטריף אף בהפסד מרובה ואף שהש"ף ז"ל בסי' מ"ח מתיר בהפסד מרובה אם ספק אם ניקב מעל"ע מ"מ היינו דווקא דעכ"פ ראה במשמוש היד שלא ניקב מעל"ע אבל בלא"ה אף הוא ז"ל מודה דטריפה אף בהפסד מרובה כמבואר בפ"מ סי' הנ"ל וכן משמע באמת בש"ף ז"ל [סקל"ב] שכתב דל"ד לריאה דשמא יש נקב לפנינו אבל כאן פינו דלפי אומד

הדעת אינו נקב לחוץ אינו צריף להפוך ולבדוק משמע להדי' דאם לא נראה לפי אומד
הדעת שאין פאן נקב דמי לריאה אף לפי תי' הב' שם שאני ריאה דקרמי' דקים די"ל
דבכרס דקרמי' עבים לא חיישינו שפא נקב לחוץ ותלינו דנקרע מבחוץ ע"י ספין אולם
המענין בדברי הפוסקי' סי' ל"ג יראה דזה תי' אינו מוספם להלכה ואדרבה חיישינו
שפא הברי'א.

אולם לפי מה שיש מקילין בספק מחיים בהפסד מרובה כמבואר בפוסקים. וא"כ לכאורה
קשה דגם פאן נתלה דלא נקב מעל"ע רק ע"י הספין נעשה הקרע דנשחטה הותרה אולם
בפ"מ ו"ל סי' נ' סק"ג [כ'] דהאי לאיסור שכיח טפי מלהיתר.

היינו ששכיח טפי שיקנב מעל"ע מש"ה אסר הרשב"א ו"ל בספק. ואף אנו אסרינו
עכ"פ בלא ראי' באומד הדעת כמבואר לעיל.

אף בנ"ד מסתברא טפי דלא נקב מעל"ע דאי הוי נקב הרגישו המחט בשעה שחתך
בספין מבחוץ. ואין לומר דחזרה לאחרי' דזה ל"ח לדין ופסקינו כהרא"ש ו"ל כמבואר
באחרונים.

וא"כ הי' נראה להתיר מטעם דתלינו דלא נקב מעל"ע דנשחטו הותרו. אף באמת פסקינו
התם סי' נ' דאסר אף בהפסד מרובה כמו שפסק שם רמ"א ו"ל ורוב האחרונים.

אמנם ו"ל עכ"פ הכלים פשרי' לאחר מעל"ע וכן פתב בהדי' הפ"מ סי' ק"י בספק טריפה
שבישלו לאחר מעל"ע הכלים פשרים ואף שמדברי הת"ש ו"ל בסי' מ"א גבי כבד פתב
לאסור הכלים מ"מ י"ל דש"ה דמסתברא לאיסור טפי מלהיתר אבל בנ"ד דהוכחנו לעיל
דטפי מסתבר דלא נקב לחוץ מדלא הרגישו במשמוש הספין.

ויענין בפ"מ סי' מ"ט סק"ב בשם הרדב"ז ו"ל וא"כ פינו דשכיח להיתר טפי אמרינו
דנשחטו הותרו ואף דלענין הפשר גופה יש לענין איז' נקרא שכיח להיתר מ"מ בנידון
(הכליות) [הכלים] דהוי ספק דרבנן.

ואף שהוא ע"י גילגול מ"מ יש להתיר דנסמוך אסברת המתירין בספיקא דרבנן ע"י
גילגול פינו דיש עוד סניפין להתיר פנ"ל והמשפיל יבין וקציתי באמרים וסמכתי על
המענין שיראה באותן מקומות שצינתי לעיל יראה דהדין אמת וברור דהכלים מותרים
אם אינו ב"י בלי פיקפוק פלל ויש להאריך בזה מאד בכמה שיטות עמקות שנוגעין
בענין זה אף אין העת מספיק ודי בזה והי' זה שלום: מה שפכתתי היתר שכיח טפי פנונתי
דלא שכיח האיסור עכ"פ יותר מהיתר דכמו שיש סברא לתלות שיקנב מעל"ע כמו
שפכתוב הפ"מ בסי' נ' פן נמי יש סברא להיפך דאי הוי נקב מבחוץ הוי הרגיש וא"כ שני
הצדדים שוים אבל אם הוי היתר שכיח טפי ונדאי הוי כשר אפ"ל הפשר כמבואר
בפוסקים אחרונים ופשוט בש"ס דתלינו במאי דמסתבר: סימן כד שאלה דיר צאן הי'
לאחד ומסרו לרועה נכרי על אופן באם יטריפו מהם בשדה ישלם הנכרי ואם יטרפו
בהיותם בגדרות הצאן בליקה פטור השומר ועתה בא הנכרי לעיר ואמר להישראל בעל
הבית איה ששני צאן נטרפו בליקה ע"י זאבים ואחד איננו והב' הי' בידו קצת מעורו
ובשרו ואמר דזה הוא מהנדרס ושאר הצאן הלכו לשדה לרעות לא ידענו אם נטרפו או
לא ופסק מורה א' שהמה טריפה פולם רק מותר להשהותן ומורה א' פסק להתיר והנה

מורה הא' אמר שלא כף שאלו ממנו רק שבא הנכרי והראה להישאל המתימ בהדרוסה
מונח' בהדיר ולזה הטריף פולם מחשש שמה נדרסו פולם שהרי ה' זאב בהעדר את"ד
האוסר: תשובה י"ל דבאמת מותר פל העדר דנכרי לא מהימן היכי דיש לו נגיעה לכ"ע
וכמבואר גבי אותו וא"ב והגם דנראה מדברי מהרמ"ם ז"ל בתשו' [סי' ס"ו מביאה
הנה"כ סי' מ"ח סקי"ט] דהיכי דרגלים לדבר דלא הוי רק (בגילוי) [פגילוי] מילתא נאמן
מ"מ הקא מאי רגלים לדבר איפא הרי יש סברא טובה לומר פינו דהעפוי"ם ידע שנתחייב
לשלם אם יטרפו בשדה לזה לקח הנדרס והניחו בהעדר לאמור שפאן בהגדרות צאן
נדרס כדי לפטור מתשלומין ובלא"ה אפי' נאמר שנדרסו בהגדר מאן נימא לן שנדרס
בעודן שארי הצאן שמה אדרבה הלא לכולן חזקת היסור וי"ל שלא נדרס רק בציצאו פולם
לשדה והמה נשארו לבדנה אז נדרסו וא"ל מטעם דמזמן לזמן אמרי' דהי' קודם פמו
דאמרינן בא"ח בה"פ וכן רצה א' מחכמי העיר לומר אבל אין הנדון דומה לרא' דהתם
הי' בח' פינו שידעונו שנמצא חמץ הרי פולה נאסר אבל פאן שכ"א בפ"ע לא מחזקי'
מהא' להשני' גם בלא"ה מבואר שם במק"ח דהיכי דהו"ל חזקה טובה ונבדק מקודם דגם
שם פשר ומכ"ש פאן דיש להם רובא וחזקה שלא נדרסו דתל' שלא נדרסו פלל כ"ז
שאין לנו ידיעה ברורה שהי' בחזקת ס"ד ולכן נדאי פשרים פולם אף באמת גם אם נימא
פדברי המורה שהי' בהעדר בשעת הדריסה מ"מ הא נדאי שלא פולם נדרסו וכמבואר
בתשו' מהרמ"ם ז"ל [סי' ק"ד] דאדרבה רובא פשרים וא"כ השתא בהיותם בשדה
מוותרים מטעם דכל דפריש מרובא קא פריש ואיף לאסור רק שנים אחרונים לדעת
הרמ"א ז"ל בסי' ק"י והגם ששוב חזרו לגדרות הצאן מ"מ מבואר בפר"ח דכינו דפירשו
פולם והותר דשוב אינם חוזרין לאיסור וגם מהש"ף ז"ל נראה דעכ"פ מותרים שוב
בהנידום שנית זולת שנים אחרונים דז"ל הש"ף ז"ל בסי' ק"י ס"ק ל"ז ועוד הקשה הב"ח
דא"כ למה כ' הטור שנים האחרונים אסורים הלא נעקרו פולם ונתפזרו פולן וכנ"ל
עכ"ל ולפע"ד דעת הרבדאעפ"י שחזרו ובאו יחד למקום אחד פל שנתפזרו תחלה פולן
ונעקרו מקביעות הראשון שוב לא חשיב קבוע דדין קבוע חידוש הוא כמ"ש בס"ק י"ד
בשם הר"ן ואין לה בו אלא חידוש דהיינו שנשארו במקומו הראשון וכן משמע להדיא
מלשונו בד"מ ז"ל האמת מה שתיירץ מו"ח הגאון מו' שכנא וכו' [ע"ש עכ"ל הש"ף ז"ל
ובאמת פי דברי הש"ף ז"ל תמוהים פינו דהוא רוצה לתרץ קו' הב"ח ז"ל על הרמ"א
שהקשה הב"ח ז"ל למה אסורים שנים האחרונים בפירשו פולם ותיירץ הש"ף ז"ל
דאיירי דשוב נקבעו בהדיר ולכן אסורים שנים האחרונים וקשה ממ"נ אם זה לא מקרי
הדרא לניחותא ולקביעותא במה שהמה עתה קבועים יחד א"כ פכר הותרו פולם ואי
מקרי קבוע הרי פולם אסורים והח"ד רצה להעמיס בדברי הש"ף ז"ל דכינו דא"א להתיר
פולם דעכ"פ אחד מהם טריפה ע"כ אסורים שנים האחרונים וכעין שכ' התב"ש בסי'
ט"ז בתירוצ דברי הרמ"א ז"ל אף באמת הש"ף ז"ל שסובר בזה כהב"ח דאם פירשו
פולם מותרים גם אם שוב נקבעו נמי הי' להיות מותרים פדברי הגמ' וכי מגיסא אסרי'
ואי שע"כ א' אסור הלא הש"ף ז"ל ס"ל בזה דכולם מותרים אם עדיין לא נקבעו שנית
א"כ מה יוסיף תת פח לאסור במה שהדרי לקביעות ואם נימא דזה מקרי הדרא לניחותא
והוי מעתה קבוע גמור א"כ פולם אסורים ודברי הח"ד בכאן לא נתבררו בעיני והנה
באמת גם דברי הפר"ח קשים לכאורה שכ' ז"ל ועוד ראי' מהא דאמרי' במס' נזיר פ"ב

דְּהָאוּמַר לְשִׁלּוּחוֹ צֵא וְקִדַּשׁ לִי אִשָּׁה סֶתֶם אָסוּר בְּכָל הַנְּשִׁים שְׁבַע עוֹלָם וּפְרָכִי עָלַי מִמֵּתַנִּי
דְּקֵן סְתוּמָה וּמִשְׁנֵי שְׁאֵנֵי אִשָּׁה דְּלֹא נִיִּיד וְאִקְשִׁי דֵּהֲכִי נְמִי נִיִּיד דְּאִמּוֹר בְּשׁוּקָא אֲשַׁפַּח
וְקִדִּישׁ וּמִשְׁנֵי דְּאִשָּׁה הִדְרָא לְנִיחוּתָא וּפְרִישׁ פִּינּוֹן דְּעֵינִילָא לְבֵיתָא הוּ"ל קְבוּעַ אַבְל גְּבִי
קֵן מִי הִדְרָא אֶלְמָא דְּנִיִּיד דְּאִקְבַּע מְקַרִי קְבוּעַ וּז"פ עַכ"ל וְאַח"כּ פְּתַב וּז"ל וְאִם פִּירְשׁוּ
מְקַצָּת שְׁלֹא בְּפִנְיֵנוּ וְהִתְרֵנוּ וְחִזְרוּ וְהִקְבַּעוּ פַּעַם אַחֲרַת עִם שְׁאָר הַתַּעְרוּבוֹת שְׁמַכִּירָן וְכֵן
אִם נִתְפָּזְרוּ בְּפִנְיֵנוּ וְחִזְרוּ וְהִקְבַּעוּ מִתְרִים דְּכִינּוֹן שְׁהִתְרֵנוּ שׁוּב אֵינּוּ חוֹזְרִין לְאַסְוֹר
עוֹד וְכַדְמוּכַח בְּרִי פ' הַתַּעְרוּבִית כַּמ"ש הֵרָא ש"ב ר"פ גִּיד הַנְּשָׂה ע"ש כ"ל וְקִשְׁיָא הֲלֹא
בְּנִזְרִי בְּכָר הִתְרָה הָאִשָּׁה אִם הַבַּעַל קִדְּשָׁה בְּשׁוּק לְחַד גִּירְסָא וְא"כ [אַמַּאי] תַּחֲזוֹר
לְאִיסוּרָא אִף בְּזֵה י"ל בְּאִשָּׁה פִּינּוֹן דְּדַרְפָּה לִיהִדַּר לְקַבִּיעוּתָא לֹא הִתְרָה מְעוֹלָם אַבְל
בְּבַהֲמָה פִּינּוֹן שְׁפָכַר הִתְרָה לְאַנְקְלָה שׁוּב לֹא תַחֲזוֹר לְאִיסוּר גַּם אִם אִיקְלַע שְׁחִזְרָה וְהִנֵּה
כְּדִי לְהִבִּין הַדְּבָר הַיֵּטֵב אֲצִיעַ לְפָנֶיהָ דְּבָרֵי הַגַּמ' בְּזַבְחִים דָּף ע"ג ע"א וּז"ל וְנִימְשׁוּף וְנִקְרַב
חַד מִנֵּיהוּ וְנִימָא כֹּל דְּפָרִישׁ מִרְנָבָא פָּרִישׁ נִימְשׁוּף הוּ"ל קְבוּעַ וְכֹל קְבוּעַ כַּמְעַמ"ד אֶלְא
נִיכְבְּשִׁינְהוּ דְּנִיִּידִי וְנִימָא כֹּל דְּפָרִישׁ מִרו"פ אָמַר רַבָּא הַשְּׁתָא דְּאִמּוֹר רַבְּנָן לֹא נִקְרְבוּ
גְּזִירָה שְׁמָא יְבִנְאוּ עֲשָׂרָה פְּהֵגִים בְּב"א וְנִקְרְבוּ א"ל הֵהוּא מְרַבְּנָן לְרַבָּא אֶלְא מַעֲתָה מְגִיסָא
אָסוּרָה מִשׁוּם שְׁמָא יְבִנְאוּ עֲשָׂרָה פְּהֵגִים בְּב"א וְנִיחָו בִּי פְּהֵגִים בְּב"א מִי אֲפֻשֵׁר אֶלְא
אָמַר רַבָּא מִשׁוּם קְבוּעַ וְכ' הַתּוֹס' וּז"ל דֵּהוּאִיל דְּאֵין הַתַּעְרוּבוֹת נִיכָר אָסוּר אִפִּי פִּירְשׁ
מִמִּילָא וּר"ת חוֹלַק וְהִנֵּה הַטּוֹר פּוֹסֵק כְּדְבָרֵי הֵרָא ש"ז וְהַתּוֹס' לְאַסְוֹר בְּאֵין הַתַּעְרוּבוֹת
נִיכָר אִף בְּסִי ט"ז בְּאוֹתוֹ וְא"ב כְּתַב לְהַתִּיר ע"י נִיכְבְּשִׁינְהוּ וְהִקְשׁוּ בְּפִלְמִי וּמִתְרַץ
הַד"מ וּז"ל [בְּסִי ק"י] ע"כ אֹמַר לָךְ שְׁהֶאֱמַת הוּא מַה שְׁתִּירַץ הַגָּאוֹן מו"ח מ' שְׁכָנָא שִׁין
בִּינְשׁוּב קִוְשִׁיא זֹד דַּמ"ש הַטּוֹר כָּאֵן הֵיִינוּ בְּעוֹד שְׁהַדְּבָרִים חֲשׁוּבִים נִשְׁאָרוּ בְּמִקּוּמָן רַק
שְׁפִירֵשׁ אַחַד מֵהֵן אוֹ ב' וְלִכֵּן לֹא אָמְרִי דְּפָרִישׁ מִרְנָבָא קָא פָּרִישׁ דֵּהוּאִיל וְעַדִּין מְנַחֲמִים
בְּמִקּוּמָן הוּ"ל עַדִּין קְבוּעַ וְכֹל קְבוּעַ כַּמְעַמ"ד דְּמִי אַבְל אִם פִּירְשׁוּ וְנִיִּידִי בְּפִלְמִי מְמִקּוּמָם
שְׁלֹא נִשְׁאָר שְׁם קְבוּעַ דְּהָרִי פִּירְשׁוּ פְּלוֹן עַכ"ל הַד"מ וְלִכֵּן כ' בַּהֲג"ה דָּאִם פִּי פְּלוֹן וְכו'
וְהִקְשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים דַּא"כ מֵאִי מִתְרַץ הַגַּמ' בְּזַבְחִים חִיִּישִׁינּוּ שְׁמָא יִקַּח מְקַבּוּעַ הָא הַתָּם הָיוּ
פִּי פְּלוֹן וְתוּ הִקְשׁוּ דְּלָמָּה שְׁנַיִם אֲחֵרוֹנִים אָסוּרִים אִם פִּי פְּלוֹן עַל כֹּל אַחַד מֵהֵם שְׁם הִתְרַת
וְתוּ דָּאִם אֵיתָא שְׁנַיִם הָאֲחֵרוֹנִים אָסוּרִי א"כ שׁוּב שְׁיִיף הַחֲשֵׁשׁ שְׁמָא יִקַּח מֵהֵם וְהָיוּ
כְּפִלְמִי לְהִיֹּת אָסוּרִי וְעוֹד הִקְשׁוּ עַל הַרְמ"א וְז"ל דְּרִאֲיִיתוּ מֵאו"ח בַּהֲל' שְׁבַת אֵינּוּ רֵאִי
כְּפִלְמִי דֵּהֲתָם לְעַנְיָן פִּיקּוּחַ נְפִשׁ דְּנִקְא וְכַדְאֲמְרִי בְּיֹמָא דְּבַפ"נ אֵין הוֹלְכִין אַחַר הָרוּב וּמֵאִי
זֵה לַנ"ד יְעוּיָין בְּפִר"ח וְהַנְּלַע"ד לִיִּישׁב כ"ז בְּהַקְדָּים דְּבָרֵי הַגַּמ' יוֹמָא דָּף פ"ד ע"ב (וְשָׁם)
א"ר יוֹסֵף אַר"י אָמַר שְׁמוּאֵל לֹא הִלְכוּ בְּפִיקּוּחַ נְפִשׁ אַחַר הָרוּב ה"ד אֵי נִימָא דְּאִיפָא ט'
יִשְׂרָאֵל וְע"א בִּינְיָהוּ רַבָּא יִשְׂרָאֵל נִינְהוּ אֶלְא פִּלְגָא וּפִלְגָא ס' נְפִשׁוֹת לְהַקְלִי אֶלְא דְּאִיפָא
וְכו' ל"צ דְּפָרִישׁ לְחַצְרֵי אַחֲרַת מ"ד כֹּל דְּפָרִישׁ מִרו"פ קמ"ל לֹא הִלְכוּ בַּפ"נ בְּתַר הָרוּב
אֵינִי וְהֵאָר"א אָמַר ר"י תְּשַׁעָּה נְכָרִים וְיִשְׂרָאֵל אַחַד בְּאוֹתוֹ חֲצַר מְפַקְחִין בְּחַצְרֵי אַחֲרַת אֵין
מְפַקְחִין וּמִשְׁנֵי ל"ק הָא דְּפָרִישׁ כּוֹלְהִי הָא דְּפָרִישׁ מְקַצְתִּינְהוּ וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הֲכִי וְהִתְנַן
מְצָא בָּהּ תִּינוּק וְכו' וְאָמַר רַב ל"ש אֶלְא לְהַחֲיוֹתוֹ אַבְל לִיחְסוֹ לֹא וּשְׁמוּאֵל אָמַר לְפַקְחָא
עָלֵינוּ אֵת הַגִּל וְכו' אָמַר שְׁמוּאֵל וְלַעֲנִין פ"נ אֵינּוּ כֵּן אִם רוּב עַפּו"ם עַפּו"ם לְמֵאִי הִלְכְתָּא
אַר"פ לְהַאֲכִילוֹ נְבִילוֹת כו' עַכ"ל הַגַּמ' וְהַרְמ"ב"ם וְז"ל פֶּסֶק בַּפ"ב מַהֲל' שְׁבַת הֵל' כו' וְכ"א
הִתְתָּה חֲצַר שְׁיֵשׁ בָּהּ ע"א וְיִשְׂרָאֵל אִפִּי יִשְׂרָאֵל א' וְאֶלְף עַפּו"ם נְפִלָה עָלֵיהֶם מִפְּלוֹת

מפקחין על הכל מפני הישראל פ"א אחד מהם לחצר אחרת ונפלה עליו אותו הקצור
מפקחין עליו שפ"א הוא ישראל והנשארם עפ"ם נעקרו פולם מחצר זו לילך
לחצר אחרת ובעת עקירתם פ"א אחד בהם ונכנס לחצר אחרת ונפלה עליו מפולת וא"י
מי הוא אין מפקחין עליו כיון שנעקרו פולן אין פאן ישראל וכל הפורש מהן פשהו
מהלכין הרי הוא בחרקת שפ"א מן הרוב לפ"א אם הי' הרוב ישראל אעפ"י שנעקרו פולם
ופ"א א' מהם לחצר אחרת ונפלה עליו מפולת מפקחין עכ"ל ובפ"ט מהל' א"ב הל' כ"ה
כ' וז"ל האסופי שנמצא בעיר שיש בה עפ"ם בין שהי' רוב עפ"ם או רוב ישראל הרי
זה ספק ע"א ולענין קידושי אשה צריכה גט מספק ומי שהרגו אינו נהרג עליו עכ"ל.

ונו"ל הכ"מ שם בה"ש שאלו חכמי לוני"ל ונו"ל נראה מן הפתוב בספר בעיר ישראל
וע"א דרים בה מחצה ע"מ מפקחין אכל ברובא עפ"ם לא ומימינו לא שמענו קידוש
גדול כזה וכו' והשיב תמה אני על דבר זה שקבלתם וכי יש יותר מקום ספק בעולם הלא
דברים ברורים הם שם שפ"א הם דברי שמואל דסבר שאפ"י רוב עפ"ם מפקחין אכל אנו
אדברי ר"י סמכינו דאמר ט' עפ"ם וישראל אחד ביניהם באותו הקצור מפקחין בחצר
אחרת אין מפקחי ואוקמי בשפ"א פולם שהרי לא נשאר שם קבוע לפיכך אם פ"א א' מהם
לחצר אחרת אין מפקחין דכל דפרש מרו"פ (נהרי הוא) [והוא הדין] לזה שפירש מעיר
שרובא ע"א שאין מפקחין עליו עכ"ל.

והנה באמת דבריו בתשו' תמוהי' מאד דאם נימא דעיר הוי פניידי פולה א"כ מאי מקשה
מיני' (לר"י) [דשמואל אדשמואל] הא התם ניידי פולה (וגם א"כ לא פליג שמואל ור"י
פלל) ואי נימא דלא ניידי פולו א"כ [להמסקנא דשמואל ארישא אתמר ל"פ שמואל ור"י
א"כ] למה השיב בתשו' דשמואל פליגי על ר"י ויענין בלח"מ גם קשה על הה"מ שפ"א
דמש"ה ליוחסין ולקידושין הוי ספק משום דהוי קבוע וזה סותר ממש לדבריו שבתשו'
והיותר קשה וכי יהי' ליוחסין חמור מפ"נ ויענין בלח"מ וגם למה מותר בנבילות ברוב
עפ"ם הא הוי קבוע והלבוש ז"ל העיר ע"ז ותירץ דהוא עצמו אוכל וזה בלתי מוכן פלל
ויעני' בעצי ארזים שתמה על הלבוש ז"ל בזה ותו קשה על הראב"ד ז"ל שכ' וז"ל אם
רוב עפ"ם ונתגייר קרוב אני להכשיר ע"א הוא ונתגייר עכ"ל וכתב המ"מ וז"ל
והראב"ד ז"ל כתב בהשגו' א"א וכו' ואינו פן דעת רבינו והטעם משום דכל קבוע
כמעמ"ד וכיון שפ"א ישראל שהי' שם הרי הם פמחצה וכיון דשאר אסופי ספק הא
נמי ספק ולדברי הר"א ז"ל האף מחזיקין אותו בגר ומתירין אותו בממזרות הא שפ"א
ישראל הוא וכל קבוע כמעמ"ד ומ"מ הי' נראה שהוא מותר בב"י ואסור בממזרת כו'
עכ"ל וקשה מ"ש דמותר בב"י משום שספק ממזר מותר ה"נ יהי' מותר בממזרת מה"ט
גופ' דספק מותר יענין בב"ש סי' ד' והנלע"ד דהנה באמת ס"ל להרמב"ם ז"ל דבני העיר
מקרי ניידי פולו וכן נראה מדבריו בתשו' רק דלפי מאי דמבואר בגזיר דהדרי לניחותא
מקרי קבוע ומש"ה חייש לענין יוחסין וקדושי אשה מספיקא משום דהדל"נ אף לענין
פ"נ אינו הדל"נ פלל דממ"נ אם ימות בהגל לא יחדר לניחותא ומש"ה אם נפל עליו הגל
על תינוק הנמצא אין לפקח עליו דהא פולו בני עיר ניידי והיכי דפי' פולם גם בפ"נ
הולכים אחר הרוב ואי דהדל"נ הא אם ימות לא יחדל"נ ומש"ה אזלי' בתר רובא ואין
מפקחין ואין להקשות ע"ז דהא אמרי' אין מפקחין ברוב עפ"ם משמע לעולם אין
מפקחין גם אם יגדל התינוק הנמצא וחדר לביתו ונהרי עתה מקרי הדל"נ והוי קבוע אף

זה לא קשה כלל דהנה פבר הבאתי בשם הפר"ח ז"ל דהיכי דכבר הותר גם אם יוקבע לא חזר לאיסורו והקשתי ע"ז מ"ש מאשה דאמרי' הדל"נ הא פבר הותרה ומרצתי משום דכינן דיהדל"נ לא הותרה מעולם ולא הותר לו לעולם אשה זו להמקדש הגם שניידי עתה הלא ידעינן שתשוב לניחותא ולא הותרה מעולם רק בבקמה היכי שהותרה לו לשוחטה דלא תיחדר לניחו' בהתיירא עומדת גם אם הדל"נ וא"כ לפי"ז א"ש לענין פ"נ דבשעת הולדת הספק אמרינן דאין מפקחין עליו משום דאזלינן בתר רוב בני עיר העפוי"ם משום דכולם ניידי ואמרי' שהוא עפוי"ם ואין מפקחין עליו וימות שם בהגל ולא יחדר כלל ולכן גם אם הודמן ששב לניחותא פבר הותר זה האיש שלא לחלל עליו שבת ונקרא עליו שם מהרוב שהוא נכרי ולכן גם אם הדר לניחותא לא שב להעשות ישראל לענין זה וכמ"ש הפר"ח ז"ל דכבר דיינינן עליו שהוא מהרוב ומפירין אותו ה"ה פפירש ולא מקרי שוב קבוע אבל לענין יוחסין וקדושי אשה דתיכף אנו צריכים לחוש דיהדל"נ ואין להתיר לו בת ישראל ולכן באמת פי הדל"נ הוי קבוע מש"ה הוי ספק ישראל לענין יוחסין וזה ברור: והנה לפי"ז יש לומר פנונת הלבוש ז"ל כף במ"ש שהוא עצמו אוכל גבילות מש"ה אזלינן בתר רובא דזה פנונתו דהנה הא דאזלינן בתר רוב דאימא קמן הוא מסבא ואפי' בלתי גזה"כ פן הוא והסבא מחייבת פן אבל הא דקבוע הוי חידוש שחידשה לנו התורה מוארב לו כו' והנה ברוב נכרים דאמרי' שהוא מרוב בני עיר ומותר לו לאכול טריפות דאינו מצווה על טריפה כמו כן אינו מצווה לילך בתר קבוע דזה חדשה התורה לנו בני ישראל אבל לא לנכרים וא"כ לו לעצמו מותר לאכול טריפות דאזלי' בתר רובא (ואי דהוי קבוע ע"ז אינו מצווה כלל) מסבא בעלמא וא"כ הוא נכרי שוב אינו חייב לחוש לזה שגזרה התורה לחוש לקבוע וכינן שמוותר לו לאכול טריפות גם אנו מותרים להושיט לו לאכול פינן שאינו מצווה אין אנו עוברים על לפני עור אף לענין קידושי אם קידש בנדאי חיישי' אנו ומנוזהרים לחוש לקבוע ולכן אם קידש אשה היא ספק מקודשת ולפע"ד זה ברור: ועפי"ז לא קשה קושית הב"ש על המ"מ ז"ל דלמה מותר בבת ישראל ואסור בממזרת דשפיר יש לחלק דהנה בס' הפלאה [פתובות דט"ו ד"ה והנה לשי' הרמב"ם] וב"כ הקשו דלמה אסור שתוקי בב"י דחיישינן דאזלה איהי לגבין' הא מ"מ עתה הוא פי' והוי לן למיזל בתר רובא ומה לנו דבשעת ביאה הוי קבוע הא עתה הוי פירש ומירץ ההפלאה ז"ל משום דהאשה ידעתה בשעת לקיחתה והוי פלקח מן הקבוע דלא אזלינן בתר רובא והנה לפי"ז באסופי שנמצא בעיר שרוב עפוי"ם דלאחר שנתגזיר הוא פריש מרוב דבני העיר ניידי א"כ מותר בב"י דמרוכא ואינו ממזר ואי דיהדר לקביעתו נהי דיהדר לקביעתו יתערב בתוך בני העיר ויהי' בספק ישראל ויהי' עליו דין שתוקי נמי עדיין רוב פשרים עליו וכמו שהקשה בס' הפלאה ז"ל דהא עתה פי' לפנינו ואי דאמן ידעה הוי לקח מן הקבוע דעדיין שם קבוע עליו זה ליתא דהא פבר פירש מזה הקבוע והוי נמצא מושלף בשוק ורק החשש דתיחדר לקביעות לזה הקביעות ודאי לא תחדר לעולם דלא ידעינן מאמו ומי היא ולעולם ישאר עליו שם הרוב דהוא מרוכא נכרים דכשר לבא בקהל לאחר שנתגזירו ומש"ה מותר בב"י ואי דמדרבנן עכ"פ שתוקי אסור בכה"ג לא גזור פינן דמה"ת מיתר וכדברי הה"מ ז"ל אבל בממזרת אסור משום דהדל"נ ויהא קבוע ויהי' ספק בן ישראל ושפיר אסור עכ"פ מדרבנן בממזרת ודו"ק: ומעתה פינן שזכינו לזה דעיקר טעם הרמב"ם ז"ל דבני עיר מקרי פירש משום

דְּנִיּוּדֵי כְּוִלְהוּ וְרַק מִשׁוּם הַדִּל"נ מִחֲמַרְיָנָה עֲלֶיהָ לְעֵנִין יוֹחֲסִין אֲבָל לְעֵנִין פ"נ לֹא שְׁנִיָּה
הַדִּל"נ כִּינּוּן שֶׁעֵבֶר וּבִטֵּל מִן הָעוֹלָם כִּנּוּ"ל א"כ י"ל דְּשִׁפִּיר פְּרִיָּה הַגַּמ' עַל [שְׁמוּאֵל דְּהֶכָא
דס"ל כר"י] (ר"י) מִשְׁמוּאֵל [דְּתַנּוּק] דְּכִינּוּן דר"י [וּשְׁמוּאֵל דְּהֶכָא] ס"ל לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם
ז"ל דָּאָם פִּירְשׁוּ כְּוִלְהוּ (מִוֹתְרִים) [אִין מְפַקְחִין] וְאָם מִקְצָתוֹ נִשְׁאָרוּ קְבוּעֵי אִין הוֹלְכִין
כִּפ"נ אַחַר הָרוּב א"כ מִקְשָׁה הַגַּמ' שִׁפִּיר דְּלָמָּה נִיְגִיל כִּפ"נ אַחַר הָרוּב (לר"י) [לְשְׁמוּאֵל
דְּתַנּוּק] הָא הֶדְרִי שְׁאָרֵי כְּנִי הָעִיר לְנִיחּוּתָא וְעֲלִיהֶם שֵׁם קְבוּעֵי וְנָהִי דְּהַנּוּפֵל בְּגַל לֹא יִהְיֶה
מ"מ כִּינּוּן שֶׁשְׁאָר כְּנִי הָעִיר יִהְיֶה לְנִיחּוּתָא שֵׁם קְבוּעֵי עֲלֵיהֶן וְא"כ הָיִי רַק כִּפִּי מִקְצָתוֹ
וְהַשְׁאָר נִשְׁאָרִים קְבוּעֵי דִלר"י [וּשְׁמוּאֵל דְּהֶכָא] בְּכַה"ג לֹא אֲזַלְיָנָה בְּתַר רַבָּא וְשִׁפִּיר פְּרִיָּה
הַגַּמ' וּמְשַׁנֵּי כִי אֲתַמֵּר דְּשְׁמוּאֵל (אֲסִיפָא) [אַרִישָׁא] וְלְעֵנִין פ"נ אִינוּ כִּן וְכוּ' וְהִנֵּה לְכַאוּרָה
קִשָּׁה דְּאֲמַאי דְּנִקָּא לְעֵנִין פ"נ הָא גַּם לְעֵנִין קִידּוּשִׁין וְשְׁאָר דְּבָרִים אִינוּ כִּן כִּינּוּן דְּחִיּוּשִׁי
שִׁיהַדִּל"נ כִּנּוּ"ל וּמ"ש פ"נ שְׁחִידָשׁ בּוּ שְׁמוּאֵל דְּמִשְׁמַע דִּפ"נ דְּנִקָּא הָא בְּכ"מ שְׁחִיּוּשִׁי
שִׁיהַדִּל"נ חִיּוּשִׁי וּמִש"ה הֶדְר בִּי הַשְׁתָּא הַש"ס וְאָמַר אֲלָא הִינּוּ כְּגִירְסַת הַרְמַב"ם ז"ל
שֶׁעֲתָה מְתַרְץ לּוֹ הַתְּרַצֵּן וְחֹזֵר מִמַּאי דְּהָיִי ס"ד דְּלֹא פְּלִיגִי שְׁמוּאֵל וּר"י וְרַק הַשְׁתָּא מְתַרְץ
לוֹ דְּפְלִיגִי בְּאֲמַת וְלְשְׁמוּאֵל אִפִּי בְּפִי כְּוִלְהוּ לֹא אֲזַלְיָנָה בְּתַר רַבָּא דְּבָאָמַת הָכִי הָיִי נִיְיָדִי
כְּוִלְהוּ וְכִנּוּ"ל וְרַק דְּכַתְּבֵנוּ הַטַּעַם דְּהָרִי כְּנִי הָעִיר לְנִיחּוּתָא וְנִשְׁאָרוּ בְּקִבְעוּתָן אֲדָּ
בְּאֲמַת לְפִי סְבַרְתָּ הַתּוֹ כְּתוּבוֹת וְהַרְשָׁב"א ז"ל דְּהִיכִי דְּהַדִּל"נ לֹא נִפְקָא מִיְנֵי לְעֵנִין
הַמְעַשָּׂה לֹא אֲמַרְיָנָה דִּל"נ דִּו"ל הַתּוֹ כְּתוּבוֹת דָּף ט"ו ע"א ד"ה דְּלָמָּה אֲזַלְיָנָה אִיהִי לְגַבִּיָּהוּ
וְשֵׁם וְלֹא פִירְכָא הִיא דְּהֶתֵּם בְּשַׁעַת הָאִיסוּר כְּשִׁנְיָה בָּא עַל שׁוּם אֲשֶׁה הַדִּל"נ הָאֲשֶׁה
שְׁקִידָשׁ הַשְּׁלִיחַ אֲבָל הֶכָא כִי אֲזַלְיָנָה לְגַבִּיָּה בְּשַׁעַת שְׁאוּסְרָה הָרִי הוּא נִיְיָד עַכ"ל וְנ"ל
הֶרָא"ה ז"ל [לְשׁוֹן זֶה נִמְצָא בִּש"מ דִּט"ו ע"א הוֹלְכִין אַח"ר הָעִיר ע"ש] י"ל דְּהֶכָא כְּשִׁפִּי
מִבֵּיתָם וּבַעַל בְּשׁוּק אֲסְרוּהָ וּכְשִׁחֲזָרִים לְבֵיתָם לְקִבְעוּתָם כְּבָר הַשְּׁלִימוּ הָאִיסוּר
וְהַנִּיחּוּהוּ שֶׁאַח"כ אִין הָאִיסוּר תְּלוּי בְּהֶם אֲבָל הָאֲשֶׁה כְּשִׁחֲזָרְתָּ לְבֵיתָה הָרִי הָאִיסוּר
שְׁאוּסְרָתָּ לְכַעֲלָהּ בְּקְרוּבוֹתֵי עֲדִיין תְּלוּי בְּהַּ וּמִש"ה מְשַׁנֵּי לִי הַדִּל"נ וְהָיִי קְבוּעֵי עַכ"ל
וְא"כ הֶכָא גַבִּי מְפֻלֵּת דָּאִין לְנוּ שׁוּב לְקִבְעוּתָם לְאַחַר מִיתַת הַנּוּפֵל בְּגַל דְּמַאי דְּהִנֵּה הִנֵּה
וְא"כ לֹא אֲמַרְיָנָה כְּנֵה הַדִּרְל"נ וְא"כ מְקַרֵּי פִירְשׁוּ כְּוִלְהוּ הו"ל לְן לְמִיזַל בְּתַר רַבָּא וְאִפ"ה
לֹא אֲזַלְיָנָה בְּתַר רַבָּא וְזֶה הוּא חִידוּשׁ מַה שְׁאִין זֶה הַחִידוּשׁ לְעֵנִין יוֹחֲסִין דְּהֶתֵּם הַדִּרְל"נ
וְהָיִי קִבְעוּתָא אֲבָל הֶכָא דְּלְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה וְהָיִי מִמֶּשׁ כְּמוֹ לְעֵנִין לְהַאֲכִילוֹ נְבִילוֹת וְכִנּוּ"ל
וְאִפ"ה לֹא אֲזַלְיָנָה בְּתַר רַבָּא וְשִׁפִּיר אֲשִׁמְעִינּוּ שְׁמוּאֵל חִידוּשׁ כְּנֵה שֶׁהוּא רֹבֵב גְּמוּר דְּלֹא
שְׁנִיָּה כְּלָל הַדִּל"נ וְאִפ"ה לֹא אֲזַלְיָנָה לְעֵנִין פ' בְּתַר רֹבֵב וּפְלִיג עַל ר"י דס"ל דְּבַכָּה"ג אֲזַלְיָנָה
בְּתַר רֹבֵב גַּם כִּפ"נ וְכ"ז לְפִי סְבַרְתָּ הַמְתַרְץ אֲבָל הַמְקִשָּׁה ס"ד דְּגַם בְּכַה"ג אֲמַרְיָנָה הַדִּל"נ
וְשֵׁם קִבְעוּתָא עֲלֵיהֶן וְלֹא כְּסְבַרְתָּ הַתּוֹס' וְהֶרָא"ה הַנְּ"ל וּמִש"ה הַקִּשָּׁה עַל ר"י אֲדָּ
כְּשִׁמְתַרְץ לִי דְּשְׁמוּאֵל קָאָמַר וְלְעֵנִין פ"נ א"כ יְקִשָּׁה מ"ש פ"נ שְׁזָכַר שְׁמוּאֵל הָא גַּם
לְיוֹחֲסִין כִּן הוּא דְּחִוּשְׁשִׁין לְהַדִּרְל"נ וְצ"ל כְּסְבַרְתָּ הַתּוֹס' וְהֶרָא"ה ז"ל דְּכַה"ג לֹא שְׁנִיָּה
הַדִּרְל"נ וְכִינּוּן דְּלֹא שְׁנִיָּה הַדִּרְל"נ א"כ הָרִי פִירְשׁוּ כְּוִלְהוּ וְכִנּוּ"ל ר"י אֲזַלְיָנָה בְּתַר רַבָּא
ש"מ דְּשְׁמוּאֵל פְּלִיג אַר"י וְדו"ק: הִינְצָא לְנוּ מְכ"ז דְּבָאָמַת הו"ל בְּכַה"ג לֹא מִרְדְּבִי הָעִיר
חֲזָרִין לְקִבְעוּתָן וְא"כ מְקַרֵּי נִעְקְרוּ מִקְצָתוֹ דְּלֹא אֲזַלְיָנָה בְּתַר רַבָּא דְּרַק מִשׁוּם דְּמַה לְנוּ
לְזֶה שְׁיָהִי לְאַח"כ דָּאָז לֹא נ"מ כְּנֵה הַמְעַשָּׂה וְכְּסְבַרְתָּ הֶרָא"ה וְהַתּוֹס' ז"ל וְא"כ שִׁפִּיר
מִבִּיא הַרְמַב"א ז"ל רִאִי דְּהִיכָא דְּפִירְשׁוּ כְּוִלְהוּ מִוֹתְרִים הַגַּם שְׁשִׁנִּים הָאֲחֲרוֹנִים יִהִי

אסורים והו"ל למינחש דלמא יקח מהם מ"מ לא חיישי בזה כמו דל"ח בכאן בשבת למה שיקבע לאח"כ והקבנת דבר זה הוא פה דהנה באמת למה שנים אחרונים אסורים וכבר צווחו ע"ז הב"ח והפר"ח ו"ל אולם לפע"ד אחר מוחילת כ"ת הרמה דאשתמיטתי מינייהו תשו' מהרי"ל סי' קצ"ט וז"ל מה שפיתבתי תשו' מהר"ח וקא מדמית לה לראשי טריפות באחד מהם דנימא אותה ראש טריפה הוי מן הרוב אי לא פריש אלא חד ראש הוי מצי לדמות לפי סברתה אבל פיון דפי' פוליהו כמ"ש מ"ש דהטריפה פריש ולא נימא אכל פשר וכשר מרובא פריש דהתם באחרונים אכל הני דפרישי אמרינו מרובא פריש וממיעוטא לא פריש כלל משא"כ בנ"ד דע"כ ממיעוטא נמי פריש עכ"ל הרי דהכי דפרישי פולין לא שייך כל דפריש דהרי ממיעוטא ג"כ פריש דנשארו פולם באיסורין רק אם שוב פי' מהם אמרי' דעכשיו פי' מן הרוב וכה"ג מותר לגרום הפבישה פיון דליפא שום קביעות בעולם ואכל חדא שיפירוש איפא שם היתר ורק לאחר שינטל פולם ולא ישארו רק שנים אזי יאסרו אבל לע"ע על פולם שם היתר אם פריש ולא שייך ע"ז שפא יקח דלע"ע אינה מהם שיקח מותרים דכל דפריש מר"פ ואי דלאח"כ יאסרו מה לנו לזה וכמו שבפ"נ אמרי' פיון דהשתא פירשו פולם (לא) אזלי' בתר רובא הגם שידעינו שיהדל"נ ויהי' עליהם שם קבוע לא איכפת לן דאז אין נפקותא לענין פקוח (הנ"ל) [פנ"ל] ה"נ פן בנ"ד לע"ע פולם מותרים אינה מהם שיקח ואי דלאחר מכאן יאסרו מאי דהוי הוי לע"ע הוי פירשו פולם ועל פולם שם היתר אם יקח מהם ובאמת אמרי' כה"ג לענין אם נודע הטריפות לאחר שלקחו מן הקבוע דקבוע חידוש הוא לא גזרי' שפא יקח בכה"ג שפירש קודם שנולד רטרופות פן ה"נ פיון שעל פולם שם היתר לא גזרינו שפא יקח מן האחרונים ודו"ק: אולם כ"ז בחולין אבל לענין קרבן אאל"כ דהא לכאורה קשה מאי פריש הש"ס בזבחים ניקבשינהו הא הוי דיחוי' אף באמת זה מקרי בידו לניידם ודבר שבידו לא מקרי דיחוי' וכן מצאתי בכה"ג בפלתי אף אם שנים אחרונים אסורין זה נדאי אינו בידו שדוקא אלו יכבשו לאחרונה וכ"כ הפלתי וא"כ הרי הוא דיחוי' אולם באמת הלא בדרכנו יש בריה ונהובר מתחלה שאותם ראוי לנייד ואותם הובררו להשאר באחרונה והכא הוי דרבנן דמדאורייתא ברובא בטלי.

אף גם אם נימא פן עכ"פ אותן האחרונים נאסרו מעיקרא משום דיחוי' פיון שיש לפנינו איסור שוב ממילא גזרינו שפא יקח מהם פיון שלפנינו איסור משא"כ בחולין שאין פאן לע"ע איסור רק לאחר שישארו באחרונה לא גזרי' ודו"ק ומינשבים כל הקושיות: והו' אמת שקצת הדברים הוא דרך חידוד ופלפול התלמידים אף שורש הדברים המה אמתים דכולם מותרים רק שנים אחרונים נאסרים לבסוף פשישארו וא"כ בנ"ד מותר לגרום שנכבשו פולם רק שנים האחרונים נאסרו פנ"ל להלקה ולמעשה: סימן כה שאלה אם נמלח בשר במין הנקרא בל"א האלאען ומורה א' התירו כמו שנמלח במלח וחקם א' חלק עליו ופסק דהבשר אסור כמו שנתבשל בלא מליחה דהאלאען אינו בטבעו כמו מלח דהוא רק חמוץ וכמו חלטו בחומץ דלדין אסור את"ד השואלים: תשובה באמת לא עלה על לפי מעולם שיקטפק בר אוריין בזה ולהתיר במליחת בשר זולת מלח וכל מי שראה דברי השאלה נבהל למאד האיה עלה זאת על דעת בר שכל להתיר אולם להסיר מלב המעקשים אמרתי לברר מסוגית הש"ס והפוסקי' שזה איסור גמור ולא מהני מליחה רק

במלח וזה החלי בעזר צורי וגואלי: הנה ראיתי בס' שו"ת הלכות קטנות כ' וז"ל שאלה ר"ח אם מותר למלחם הקרבן באסוקאר.

תשובה הסוקאר הוא מלח גמור שמעמיד הדברים זמן רב ואל תתמה שהוא מתוק שפל הדברים יש פיצא הלא תראה ברמונים מתוקי' ונחמוצים ולמוניש כו' גם יש מלח מתוק ומלוח סוף דבר המעמיד נקרא מלח ברית עולם וקנימי שפעלי הקימא אומרים בכל יש בהם מלח ובקנה הצוקר שמביאים ממצרים קרוב לשרשו הוא מלוח וכן בראשו והאמצעי שלם וכן אומרים שהנחש בראשו ובזנבו הוא ארסיי והגוף טוב לרפואה ולמאכל חשוב וכן הקשואין ודלועין וא"ת האידו מלחו הקרבן בצוקאר והתורה אמרה כי כל שאור וכל דבש ל"ת מא"ל פי קא מבועי' היכא דאין שם מלח אי אתי עשה דבמלח תמלח ודחי ל"ת דכל דבש.

שטות הוא להקשות דהחומץ ג"כ מעמיד דכל דבר חמץ יש בו ריבוי מלח אבל הוא עצמו אינו מלח וראי' כי נירום תולעים והצוקאר גופו של מלח עכ"ל: והנה לפע"ד גם הוא לא אמר רק דמותר למלחם קרבן בסוקר דמקיים בזה מצנת ברית מלח דהוא עצמו דבר המקיים כמו מלח ממש אבל להפליט בשור בעינו דוקא מידי שמרתיים ומחמם ובזה יפלוט הדם לא זולת וכ"ד שאינו מחמם כמו צוקר והא ראי' שמותר אם נמלח בצוקר דבר האסור וההיתר שאינו חריף ואינו מחמם בנדאי אינו פולט דם וראי' לדבר מדברי התו' חולין שכ' בשם ר"ת דטעם מליחה שמחמם כמו צלי ומש"ה פולט יעי"ש.

וזה"ל התו' שם דף קי"ב א' ד"ה ה"מ הר' יעקב ישראל התיר פ"א גיגית מלאה בשור שנמלחה יפה עם חתיכה גבילה ואמר דלא חשוב אינו נאכל מחמת מלחו אא"כ נמלח פעין עיבוד כדאמר פ' כלל גדול כו' ואומר ר"ת דכל מליחות שאנו עושין לקדירה חשיבי אין נאכלין מחמת מלחן מדפי' בה"ג דשיעור מליחה כשיעור צלי משום דמליח ה"ה פרוחם דצלי עכ"ל.

והנה באמת בתה"א שער הפערובת כ' וז"ל וא"ת ומ"ש מחום ביה"ש או מחומו של אור דאעפ"י שאינו אלא חם מועט אמרינו דמבליע י"ל דמלח אינו מבליע בחומו אלא בחריפותו וכל שאין בו אלא מלח מועט עד שהוא נאכל עם אותו מלח אין בו פח להבליע ואעפ"י שהמלח מועט יש בו פח להפליט קצת היינו משום שיעקר טבעו של מלח למשוך דם להפליטו וכיון שפן אעפ"י שאין בו אלא מועט מפליט הוא אלא שאם יש בו הרבה מבליע ג"כ בחריפותו עכ"ל ומביאו ב"י ביו"ד משמע לכאורה דדם נפלט גם שאינו חם אף באמת זה ליתא בנדאי דהא הוא גופא כתב בשער המליחה וז"ל ושמעי' מינה דדם הנפלט בתוך שיעור מליחה חם הוא ונבלע עכ"ל אלמא דמלח נקרא רותח וכסתמא דש"ס דמליח פרוחם ורק פוננתו דל"ד לחום האש דגם בחום מיעוט מבליע דכל בליעת מליחה הוא מחמת החריפות היינו דאם הוא חזק וחרירף הוא נרתח ומחמם וכ"ז שלא בא לגבול הנה שאינו נאכל מחמת מלחו הגם שנפלט אבל אינו חם מפני שאינו חזק וחרירף אבל באמת גם הוא ז"ל מודה דמלח כשהוא בחזקו הוא חם ומש"ה שיעור מליחה כשיעור צלי וראי' ברורה לדברי מדברי בד"ה שכ' בשער המליחה וז"ל ואינו נכון שכבר כתבנו למעלה שהדבר ברור והנפסיון מוכיח ועד שאין כל הדם נפלט כשיעור זה שאנו מולחין לקדירה שאמרו בשם הגאונים ז"ל שמשוהין אותה בכדי שיעור שתצלה

כמאכל ב"ד ומקנבל בידם פן וסמך לדבר ממה שאמרו מליח פרותם דצלי ובבירור אם אפה משהא אותו יותר עדיין דם נפלט ממנו ולא עוד אלא שהאדם זה יותר ברור מן הראשון ואין דם הבשר פלה עד שיששהא פשיעור מליח פרותם ולפי הפי הנכון שפי' בו למעלה שזהו שאינו נאכל בשר שאינו מליח בתורת בשר מלוח ואין המליחה באה אלא להפליט הדם הקרוש ע"פ הבשר ולא להפליט מה שבתוכו ודי לנו בזה דשוב לא יפליט דם בקדירה בעוד שהמים פושרין וכשיבואו לכלל רותחין שוב אין אנו חוששין לדם שהמים הרותחין וחולטין אותו עכ"ל ולקמן כ' וז"ל אבל הנכון דרב דימי הי' מולח מליחה בכדי שהוא פרותם וכבר ביררנו שפשיעור זה פלה כל הדם עכ"ל אלמא שאינו פולט רק מחמת שגרתח וכ"ז שאינו רתוח פשיעור מליחה לפי שיטתו שם אינו מפליט רק על הבשר וכשהוא רתוח גמור פשהוא נמלח בפשיעור שאינו נמ"מ לפי שיטתו מפליט פולו ובזה ל"ק מה שהק' האחרונים ז"ל על טעם המליחה הלא לרוב הפוסקים מליחה אינו מבליע רק כ"ק (ולפמ"ש בשם הרא"ה בבד"ה הנ"ל א"ש) ומתוך זה פתבו דטבע המלח להוציא דם ומשמעות דבריהם לכאורה אפי' אם אינו פרותם טבעו להוציא דם ובאמת בבד"ה מבואר בהדני' דלא כן הוא ורק בחמימות תלי' מילתא אם הוא מליח פועין מליחה לקדירה מוצא מע"פ הבשר שהוא אינו רק חם קצת וכ"כ בהדני' הריטב"א בחולין דהטעם הוא לשיטתם דס"ל דמליחה לקדירה מקרי נאכל ממ"ל הטעם שמלח מוציא דם הוא משים שעכ"פ נתחמם במקצת להוציא דם שע"פ הבשר ולא יפליט עוד בפושרין קודם הרתיחה יעי"ש בריטב"א חולין [קי"ב] וידוע לכל שהוא תלמיד הרא"ה ז"ל וכל דבריו לרוב הם דברי הרא"ה פידוע ולכן גם פנונת הרא"ה בבד"ה פן במליחה לקדירה הגם שגאכל מ"מ נתחמם קצת עד שלא יפליט בפושרין ואם נמלח מליחה שא"נ מ"מ לשיטתם מתחמם פולו ויוציא כל הדם ועיקר הוצאת הדם תלוי בחימום ואל תשיבני להך מ"ד דל"ל מליח פרותם האיד מלחו בשר להוציא מידו דמו דזה לק"מ כמ"ש בשם הרא"ה והריטב"א ז"ל דנהי דאינו אוסר דאינו חם הרבה מ"מ חם כ"כ שלא יפליט בפושרין וכנ"ל וא"כ ודאי דצוקר שאינו נתחמם וגם אינו חזק וחרירי פנדאי שאינו מוציא דם וזה ברור למבין וא"כ פנדאי גם התשו' ה"ק הנ"ל מודה דאסור למלוח בשר בסוקר רק לקרבן מקיים מצנת ברית מלח אף דקשה ע"ז דא"כ דסוקר אינו מחמם ולקרבן פשר א"כ מאי קאמר בגמ' מנחות דף כ"א א' אלא טעמא דמעטני' קרא לדם הא לא"ה ה"א דם ליבעי מלח פנין דמלחני' נפק לי' מתורת דם דאמר זעירי אר"ח דם שבשלו אינו עובר עליו ור"י א"ז דם שמלחו אינו עובר עליו ופי' רש"י שם דם שבשלו אינו עובר עליו דהא לא חייבי' תורה אלא על הדם הראוי לכפרה ודם קדשים משבשלו לא חזי למילתני' ונפק מתורת דם ומלוח ה"ה פרותם עכ"ל וקשה הלא יוכל לקיים מצנת ברית מלח בצוקר וכה"ג ואינו חשוב פרותם וצ"ע ואולי י"ל משום דבזמן הש"ס לא הי' שכית הסוקר הגם דכל רז לא נעלם לחכמינו הקדושי' זלה"ה מ"מ נקטו לתרץ הקו' באופן היותר נקל אבל עכ"פ יצא לנו דבצוקר אסור למלוח אליבא דכ"ע.

ועתה נבא לעיקר שאלתינו והנה בהאלאעון נהי שהוא חרירי וחמוץ מ"מ פנדאי שדבר חרירי אינו מחמם וכמ"ש הרשב"א להדני' בשער התערובת וז"ל ולולי שאמר' הרב ז"ל הייתי אומר דאסור לגמרי קאמר דמתוך חריפותו הרבה הוא מושף ומפעפע בכולו עכ"ל א"כ פנדאי שאינו מוציא דם פנין שאינו חם וגם מה גבול תמן בשלמא במלח דהוא

פרותם למדו שיעור שעה מצלי' אבל בדבר חריף זולת מלח מה גבול תמן ובאמת
הריטב"א בתולין כ' דאינו תלוי כלל השיעור בחימום רק דכן קבלו הגאונים פשיעור
צלי' אבל הר"ת וסניעתו כ' להדי' דהטעם מליחה שיעור שעה הוא משום שמחמם וא"כ
בדבר חריף שאינו מחמם איזה שיעור תמן לו שתוציא כל הדם וביותר ק"ל נהי דנימא
שגם האלאען וכדומה הוא מחמם מ"מ אדרבה נימא דמבליע הדם וכמו עירוי (מכ"ש)
[מכ"ר] שגפיל על בשר שלא נמלח דמבליע בשלמא מלח ידוע לנו טבעו שהוא מפליט
אבל דבר שלא ידוע לנו טבעו מהיכן נימא שמוציא דם אדרבה נימא שמבליע.

והנה ראיתי בס' חנות דעת שכ' שהמלח עושה ב' פעולות שמחמם ומוציא דם וחילק שם
בסברא סי' ס"ט ס"ק א' וז"ל לכן נראה דהפלוגת' בין הרא"ש והפוסקים בהא דאם
המלח דרכו להבליע כו' דהנה פוסקים ס"ל דכמו שטבעו של מלח נגד הדם להפליט ולא
תלוי ברתיקה כלל פן הוא טבעו נגד הדם להבליעו ומבליע אפי' בתתיכה עבה כו'
והרא"ש פליג דאין טבעו של מלח נגד הדם להבליעו רק להפליט והבליעה הוא מצד
מליח פרותם ולכן מפרש בטעם הדחה קמיינתא משום ריפוף כו' יעיי"ש היטב ולפע"ד
במחכ"ת שזה דבר שאינו דהאי' נימא דהמלח יבליע בטבעו ולא יפליט שוב הלא לשיטת
הרא"ש ז"ל והתו' המלח אינו מבליע והחולקים נהי דסברי שמבליע אבל האי' נאמר
שמבליע כ"כ שלא יפליט שוב וגם כל קו' לק"מ פאשר באו בתו' הדברים שפתבתי
בשם הראשונים ז"ל והעיקר דפליטת המלח תלי' בשני דברים שהחתיכה נתחממה אז
המלח עושה פעולת הפליטה להוציא כל הדם וא"כ בדבר חריף זולת מלח שאין בטבעו
להוציא דם בנדאי אסור למלוח בו והני הבשר שנמלח בו כמו שנתבשל בלי מליחה כלל
ומש"ה המציאו הפוסקים הראשונים במקום שאין מלח מצוי לצלות פחצי צלי' ולבשלו
ולא אשתמיט חד מנייהו לכתוב למלוח בדברים חריפים כפלפל וכיוצא א"ו שזה אינו
כלל פאשר פתבתי ובפרט דפלפלין וכיוצא בדבר חרי' אינו עושה פעולה כלל דמתנבל
בתבלין הפוזפר בש"ס לרוב שיטת הפוסקים קאי אצלי יעוין בסוגי' דבר גוזלא ובאמת
י"ל דמטעם זה מותר בהדחה ומליחה שנית אם לא נתבשל דההאלאען לא עשה שום
פעולה כמו כל דבר חריף בלא דוחקא אינו עושה פעולה כמבואר דבר זה באחרונים
אולם מי יודע טבע ההאלאען אולי דרכו למשוך ולהבליע לזה י"ל דאסור דדילמא פלט
יבלע ולחומרא נקטינו: סימן כו בגמרא חולין (צ"ח ע"א) ושניהם לא למדוה אלא מזרוע
בשלה כו' מ"ד בס' סבר בשר ובעצמות בהדי בשר ובעצמות משערין והני לי' בששים
מ"ד במאה סבר בשר בהדי בשר משערין והו"ל במאה ומי ילפינו מינה והתניא זה
היתר הבא מפלל איסורלאו למעוטי כל איסורין שבתורה אמר אביי לא נצרכה אלא
לר"י דאמר מב"מ ל"ב קמ"ל דהקא בטל וליגמר מינ' גלי רחמנא ולקח מדם הפך ומדם
השעיר ומאי חזית דגמרי מהאי ליגמר מהאי חידוש הוא ומחידוש לא גמרינו רבא אמר
לא נצרכה אלא לטעם פעיקר דבקדשים אסור קמ"ל דהקא שרי וליגמר מינ' גלי רחמנא
גבי חטאת כו' ומאי חזית דגמרינו מהאי ליגמר מהאי חידוש הוא ומחידוש לא גמרינו
א"ה למאה וס' נמי לא ליגמר אטו אנו לקולא גמרינו לחומרא גמרינו דמדאורייתא
ברובא בטל עכ"ה וברש"י ד"ה לטעם פעיקר וז"ל דזהו למעוטי שאר קדשים אבל
חולין שפיר ילפינו מינ' למאה וס' דמדאורייתא בטלו ברוב וילפינו מהקא להחמיר דלא
לקיטל אלא במאה וששים כו' עכ"ל והקשו התוס' [בד"ה רבא אמר] וז"ל והשתא תימה

פינון דהקא לא איירי בטעם גמור אלא בכ"ש מי דחקו לפרש דרבא אית לי טכע"ק
בחוליו לאו דאורייתא פינון דהקא לא איירי בטעם גמור אלא בכ"ש כדפרישי' כו' יעו"ש
ונלע"ד ליישב דקשה לכאורה דמאי חידושי של זרוע בשלה שמונתר לבטל איסור
והראב"ד הוכיח מפת זה דביטול איסור לכתחלה הוא מה"ת הלא לפי מה דמבואר
ברשב"א והרא"ה ז"ל דבמשהו דליכא נותן טעם מותר לכתחלה לבטל ועכ"פ באופן
כשאינו מבטל רק דרך התעסקו באיזה ענין וכמו בתרומה דמונתר הנמצא מהפלי לבטל
זו"ל הרשב"א בתה"א במשמרת מביאו הפ"ח יו"ד סי' קכ"ב וז"ל ולדעתם אפי' משהו
בעין פיוצא בכענין גרגירי תרומה שבמגורה וטיחת שמן שבכרם שאין דרכם של ב"א
ללקט ולטוח מבטלים לכתחלה וכו' כתבתי' אני בפ' המוכר את הספינה עכ"ל יע"ש ויענין
בפר"ח ובפ"ת ז"ל פתב דבתרומה הוא רק מגזה"כ וא"כ קשה מה חידושי הוא זה הא
מצינו כה"ג דמונתר לבטל לכתחלה עכ"פ בתרומה ושוב אינו חידושי וכמו שאמרנו גבי
בשר בחלב פינון דמצינו פיוצא בזה בכלא' שוב אינו חידושי כמ"כ ה"נ מאי חידושי הוא
זה שמונתר לבטל לכתחלה הא מצינו פ"א שהותר לבטל משהו כמו בתרומה ולכן נ"ל
דהפוננה הוא פה דהנה אביי מתרץ אליבא דר"י דס"ל מב"מ ל"ב מדם הפך והגמרא
דפריה וליגמר מזרוע בשלה פי' הרשב"א ז"ל היינו דיקיים שניהם דיבטל בס' במינו
ולא יבטל ברוב כמו לרבנן והנה פינון שאינו בטל בפחות מס' בודאי נהי דנגמור מזרוע
בשלה שיבטל בששים עכ"פ אסור לבטל דהנה בשלמא באינו מינו או במינו לדין
דקיי"ל כרבנן דבטל י"ל פינון דהוא שיעור זוטר שאינו ראוי לנ"ט בא"מ וגם במינו בטל
בדיעבד ברוב בעלמא לכן מותר לבטלו דהוי כמאבדו לכתחלה אבל לר"י דלא בטל אפי'
לפי הס"ד בפחות מששים אלמא דמב"מ מילתא הוא ולא שייך בו ענין ביטול וא"כ נהי
דיליף מז"ב דבששים בטל בדיעבד עכ"פ לכתחלה ונדאי אסור דאינו מאבדו פינון שנותנו
למינו שמחזקו דחזינו דאינו בטל מפחות מששים ונהי דהשתא ס"ד דיליף מז"ב מפת
גזה"כ דבטל בס' אבל נדאי לא מקרי מאבדו דהרי הוא תוף מינו שמחזקו כמו שהי'
בפחות מס' וא"כ שפיר לר"י הוי אסור לבטלו בששים לכתחלה ולכן שפיר אמר הש"ס
דחידושי הוא שמונתר לבטל דלא מצינו פיוצא בזה במב"מ אליבא דר"י בכל התורה וז"ב.

ובזה מיושב קו' התוס' ד"ה [לאו למעוטי] שהקשו ודלמא זה היתר הבא מכלל איסור
שבכל התורה אסור לבטל איסור והקא מותר ולפמ"ש לק"מ דאי לאו דלר"י מב"מ לא
בטל בכל התורה מותר לבטל כה"ג וכנ"ל.

אף לכאורה קשה א"כ לרבא דס"ל דהיתר הוא דבא מכלל איסור שלא אליבא דר"י רק
לטעם כעיקר וכמו שפירשו התוס' (דלא כה"ר ז"ל) וא"כ מאי קאמר רבא חידושי הוא
דשרי לבטל איסור ולפמ"ש בכה"ג מותר בכל התורה לבטל דהוי כמאבדו ולכן י"ל
דלרבא הפירוש הוא דמצוה לבטלו זה הוא החידושי ובאמת פתב הגאון העסיד המ"מ
מקאזינין בעבודת ישראל להעמיס זה בפירש"י ז"ל דלרבא הטעם משום דמצוה יע"ש
לפי דרכו הקודש פן נמי י"ל לדרכינו ועפ"י מ"ש יש ליישב דברי רש"י ז"ל דף ק"ח
ע"א וז"ל מבב"ח מ"ט לא גמרינן משום דחידושי הוא דשניהם מין היתר זה לבדו וזה
לבדו וכשנתערבו נאסרו ועוד שד"ר בישול נאסרו בלא אכילה הילכף לא גמרינן חומרא
מינניהו ושם אי חידושי הוא אמאי קתני מתני' דבעי טעמא בלא נ"ט נמי אסור דהא
חדישא חדיש בי' רחמנא נאפילו כל דהו דהא בשר בחלב הוא אלא ש"מ לאו חידושיא

דאָהכי קפיד רחמנא דומיא דכלאי הכרם דמיתסרי נמי משום פלאי תערוכות דכיון דלאו חידוש הוא גמרינו לי מזרוע בשלה דמישתרי כל כמה דליכא טעמא עכ"ל ותמוה הרבה חזק דמו"ב לא ילפינו דחידוש היא פדמסיק אבני גופא הכא ותו דלמה לן למילף הלא שפיר איסור בב"ח הוא בנ"ט אבל אם אינו נ"ט מותר ולמה להו ילפותא פלל מז"ב יענין בס' ברוך טעם.

אולם לפמ"ש א"ש דהנה כתבנו דאליכא דידן דס"ל מב"מ בטל ברוך אינו חידוש פלל מה שמוותר לבטל ביותר מששים דהוי רק משהו ובכל התורה פולה כה"ג מותר לבטל ורק החידוש מאי דמצוה לבטל והנה באמת זה טעמא בעי דמאי שנייה שם חידוש בזה כמה שמצוה לבטלו הלא אם בכה"ת בכה"ג מותר לבטל מאי קולא הוא זה כמה שעשאה התורה את זה למצוה ולומר דמש"ה פינו דאקיל בההו חידוש הקול נמי בששים הא זה לאו קולא היא פלל נגד כל התורה כמה שהוא מצוה לעשותה אף דבאמת הטעם הוא פשוט כמו שאמרנו ביבמות [ד' א' תו' ד"ה לא תעשה] מצותו בכך שאני ואין למילף לדחות ל"ת שיש בו פרת דזה אינו מטעם דחי' רק דהמצוה הוא כף וא"א לקנימה מבלעדי זה יעי"ש פו ה"נ הפירוש שאין למילף מז"ב די"ל דמצוה בכך וא"א למיעבד המצוה באופן אחר ומש"ה אין לילף מכאן די"ל לעולם בששים נמי אינו בטל ורק בז"ב הוא מצוה לבטל ביחוד וא"א לקיים המצוה מבלעדי הביטול אבל בשאר דוכתי אינו בטל בס' אף לכאורה קשה ע"ז הא פינו דבשלוהו במים וכמ"ש התוס' והרשב"א ז"ל דבכל ענין התיר הפתוב וקשה למה התיר' התורה לבטל בא"מ דיהי' נ"ט יבטלו במינו דיהי' מותר דבטל ברוך א"ו ש"מ דבטל בששים ולא שנייה לומר מצותו בכך פינו דאפשר לעשות המצוה בא"א כמו שמבאר בתוס' יבמות [הנ"ל] לענין פלאים בציצית אף באמת לרבא דס"ל סלק מינו כמי שאינו א"כ גם עתה הוי כמב"מ ושפיר מצותו בכך לכו אין למדין ממנו דחידוש הוא היינו שמצותו בכך וא"א בענין אחר וא"כ לפ"ז לאבני דס"ל דלא אמרינו סלק שפיר ז"ב אינו חידוש דלדין דמב"מ מותר בכל איסורין מותר לבטל כה"ג שהוא משהו וא"ל דמצותו בכך ז"א דהא הי' אפשר לעשות המצוה [בא"א] היינו לבטלו בלא מים ולמה התירה בסתם לבטל בכל ענין ש"מ דבטל בששים וא"כ לפ"ז לאבני לדין שלא אליכא דר"י ז"ב לאו חידוש הוא אף לכאורה קשה לאבני דלא ס"ל סלק א"כ מאי ילפותא פלל מז"ב הא נתן הזרוע טעם בהמים ובודאי אין בהמים לחוד ס' נגד הזרוע דהרי אמרינו בשר פנגד בשר משערין ויענין בח"ר מ"ש בשם י"א מפריש דהיינו עם המים וא"כ לכאורה לאבני דלא ס"ל סלק הוי הכא להיות אסור דהא הזרוע נ"ט ברוטב והרוטב נבלע עוד בפשר אף באמת לפמ"ש הט"ז ז"ל ביו"ד [סי' צ"ח ס"ק ה'] דלא תלוי בא"מ פלל בזה בפלוגמת אבני ורבא ורק פינו דמתחלק הטעם לששים חלקים וא"כ אינו נרגש בה איסור [בפ"ע] ולכן אם גילף מכאן דבטל בששים שפיר בטל דנתחלק בכל החלקים שונים משא"כ אם הי' אמרינו דלא בטל בס' ורק משום מצותו בכך שפיר דברינו דהי' אפשר לבטל בלא מים אבל אם גילוף דבכל התורה בטל בס' גם לאבני דס"ל דלא אמרינו סלק [היא] אליכא דר"י אף אליכא דידן כ"ע ס"ל דאמרינו סלק וקסברת הט"ז ז"ל וא"כ לפ"ז א"ש מאד מ"ש רש"י ז"ל דילפינו בב"ח מז"ב דהנה הי' מקום להקשות משם בב"ח פינו דהוא היתר בהיתר לא יבטל פלל וא"כ אפי' בלא נ"ט יאסר בב"ח וכמו שהקשה בס' ברוך טעם ז"ל וע"ז פתב רש"י ז"ל שפיר דיליף

מז"ב דהנה פל סברת היתר בהיתר לא בטל הוא משום דהוי כמו מצות אין מבטלין זו את זו כמבואר בפרוה טעם ז"ל וא"כ ה"א בז"ב דהוא מצוה לבשל יחד ומצוה מה"ת שטעם הרוע יהי נבלע לזר א"כ הוי הרוע עם האיל היתר בהיתר דאינו בטל א"כ הוי איסור ממש בז"ב דהא המים מקבלים טעם מהרוע דליכא ששים כנגדו ונרש טעם הרוע ברנטב ואי דטעם האיל שבתוך הרנטב מבטלו וכסברת הט"ז ז"ל ז"א דהא האיל עם הרוע הוי היתר בהיתר דמצותו בכה וכינון שאין בשר האיל מצטרף לבטל הרוע שפיר אינו בטל הרוע בהמים פינו דטעמו נרש בהמים ובשר האיל שנבלע בתוך הרנטב אינו מצטרף לבטלו ושפיר נרש הטעם וכסברת מהרש"ל ומהש"ף ז"ל שם וכל תירוצו של הט"ז ז"ל שם הוא רק משום שנתבטל הא"מ בתוך מין ההיתר וההיתר מצטרף לבטלו משא"כ ה"א דההיתר היינו האיל אינו מבטל לזרוע משום דהוי היתר בהיתר א"כ המים הוי להיות איסור ובקדשים דחנ"ג כמבואר ברש"ב"א ז"ל שפיר נאסר גוף האיל מהרנטב ומזה הוכיח אב"י דהיתר בהיתר בטל וא"כ שפיר אינו נ"ט דאיל מצטרף לבטלו כסברת הט"ז ז"ל ודו"ק.

ועפ"י סרה קו' התוס' ז"ל דלמה לי לרש"י לומר דטכע"ק לאו דאורייתא דלמא דוקא ביותר מס' ל"ד אבל בפחות מששים בחולין נמי אסור ולפמ"ש לק"מ דרש"י הוכיח פן דהנה לר"ב ע"כ הטעם דחידוש משום דמצותו בכה וקשה הא יוכל עכ"פ לבשל בלא רנטב וכתבנו דלר"ב לשיטתו אמרינו סלק והוי כמו מב"מ א"ף ע"ז אפתי קשה דהא לר"ב דדחי דברי אב"י י"ל דס"ל לעולם היתר בהיתר לא בטל וא"כ נהי דאמרינו סלק הלא ההיתר [האיל] [א"צ] (אינו יכול) לבטל דכינון דמצוה הוי הוי היתר בהיתר פנ"ל ולנה הקדים ר"ב דבכל התורה אין טכע"ק וא"כ שפיר חידוש היינו דמצותו בכה פנ"ל ואי דיבשל בלא רנטב ממ"נ בקדשי אסור אפילו במב"מ ובחולין אפילו נ"ט גמור נמי מותר ומש"ה שפיר מותר והוי חידוש דמצותו בכה וז"ב: והנה לפמ"ש יש ליישב גם שארי קושיות התוס' שהקשו על רש"י ז"ל דהא"ף מצינו דמין במינו יאסר אלכא דרבנן במשהו ולפמ"ש י"ל דכוננת רש"י דבאמת ה"א הרנטב הוי א"מ וטעם כ"ד נמי אוסר אפילו למעלה מס' וכמו שהבינו התוס' דלמעלה מס' עכ"פ טעם משהו איכא ולא קשה דאטו יאסר טעם פל דהו י"ל דהנה האו"ה פתב דהא דמילי דעבידי לטעמא לא בטל הוא רק מדרבנן והקשה (הש"ף) [הפ"ח] ז"ל דהא טעמא דאורייתא וכינון שנגרש הטעם נהי דאיכא ששים מ"מ טעם גמור כמו דברים דלטעמא עבידי הרי נותני טעם גמור ה"מ ולמה לא יהיו אסורים מה"ת ולפע"ד נראה דלפי מאי דמבואר בתו' ב"ב דף צ"ט דאפילו השמרים נותנים טעם במים מותרים משום דהוי רק קיוהא דפרי בעלמא וא"כ י"ל דבאמת חז"ל למדו מרוע בשלה דכל דבר בטל בששים גוף הטעם ומה שיש באמת דברים חריפים כמו פלפלין וכה"ג הוא רק מטעם קיוהא דפרי דחז"ל אסמכוהו אקרא דז"ב דכל דבר בטל בששים וכה"ג חז"ל שאין לה דבר שלא בטל גוף הדבר בששים ורק דהדברים החריפים מטעם הקיוהא שבהם ולא עצם הפרי ומש"ה מותר מה"ת פן נ"ל ליישב דברי האו"ה וכמו כן י"ל לרש"י ז"ל דבכל התורה בטל בששים דלמעלה מששים אינו רק קיוהא בעלמא וזה שכ' רש"י ז"ל דביותר מס' חכמים אהמור דטעמא לא בטל אבל מה"ת לא הוי רק קיוהא בעלמא אפילו נותן טעם גמור ורק חז"ל אסרו היכי דנותן טעם גמור אפילו ביותר מששים א"ף באם אינו נותן טעם גמור לא אסרו קצת

הטעם של הקיוּהָא בְּעֵלְמָא אַף בְּקַדְשִׁים מְבוֹנָר שֶׁם בְּתוֹס' ב"ב דְּאַפִּילוּ הַקְיֹהָא שֶׁל
הַקְדָּשׁ אֲסוּר מִש"ה אֲפִילוּ טַעַם כ"ד נְהִי שְׁהוּא קְיֹהָא מ"מ פִּינּוּן שְׁנַרְגָּשׁ אֲסוּר בְּקַדְשִׁים
אָבֵל בַּמִּבְּ"מ י"ל שְׁגַם רַש"י ו"ל ס"ל דְּבִטֵּל בְּקַדְשִׁים וְרַק דְּהִכָּא הוּי א"מ מִחֲמַת הָרוֹטֵב
שְׁנֹאֲסָרָה וְנַעֲשֶׂה נְבִילָה וְרַק אִם יֵשׁ ס' מוֹתֵר דְּכָבֵר נִתְבַטְּלָה וְרַק בְּקַדְשִׁים הוּי הַיֹּתֵר הַבָּא
מִכָּלֵל אֲסוּר דְּבְקַדְשִׁים אִפִּי קְיֹהָא הוּי לְהִיּוֹת אֲסוּר וְלִכְּנֵן הוּי הַיֹּתֵר הַבָּא מִכָּלֵל אֲסוּר
וּמָה שְׁפִירִשׁ"י לְעֵיל דְּאֵי בְּעֵי הוּי יָכוֹל לְמִילָף אִפִּי אִם נוֹתֵן טַעַם וְרַק מִשׁוּם דְּהוּי מַב"מ
אִינוּ נ"ט וְזֶה הַיְפּוֹף מְדַבְּרֵי אֵלּוּ שְׁכַתְבִּתִּי דְּהוֹכַחַת רַש"י הוּא מְהַרְוֹטֵב וְהַרְוֹטֵב הוּי א"מ
וְי"ל מִשׁוּם דְּאִם הוּי א"מ הוּי נ"ט וּמָה שְׁאִינוּ נ"ט בְּהַרְוֹטֵב מִשׁוּם דְּמִינוּ הָאֵיל נוֹתֵן ג"כ
טַעַם וְלֹא מְשַׁעֲרִין רַק אֵלּוּ הִי א"מ הִי בְּטֵל אָבֵל בְּאַמַּת י"ל אֵלּוּ הִי א"מ מִמֶּשׁ הִי נ"ט
בְּהַרְוֹטֵב אוּלָם רְחוּק זֶה לְהַעֲמִיס בְּדַבְּרֵי רַש"י ו"ל הוּאֵיל וְלֹא נִזְכָּר בְּדַבְּרֵי רַש"י ו"ל
מְהַרְוֹטֵב מִיָּדִי.

אוּלָם בְּלֹא"ה לֹא יִדְעִתִּי מָה הִרְעִישׁוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּעֵלֵי תוֹס' ו"ל עַל רַש"י בְּזֶה דַּמְב"מ בְּטֵל
בְּקַדְשִׁים הֲלֹא י"ל דְּרַש"י ו"ל מְחַלֵּק בְּפִשְׁטוּת פִּינּוּן דְּלִדְיָדִי דַּס"ל טַעַכְע"ק בְּחֻלְיִן ל"ד
וְרַק דְּבִטֵּל בְּרוּב וְכִינּוּן דַּגְזָה"כ בְּקַדְשִׁים דְּלֹא בְּטֵלִי מָה לִי מַב"מ אִוּ בַּא"מ אַף כ"ז בְּמִיָּדִי
דְּתִלּוּי בְּטַעַם גְּזָה"כ דְּלֹא בְּטֵל מִקְדָּשׁ לְהִיּוֹת פְּמוּהוּ אָבֵל בְּמִיָּדִי דְּלֹא תִלּוּי בְּטַעַם פְּגוּן
שְׁיָרֵי מְנַחָה שְׁנֹתְעָרַב בְּקוֹמָץ אוּ דָם בְּדָם בְּנֹדָאֵי דְּבִטֵּל בְּרוּב לְרַבָּנּוּ אַף עַדִּינּוּ יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת
לְשִׁיטַת רַש"י ו"ל דַּס"ל טַעַכְע"ק ל"ד בְּכַה"ת א"כ לְמָה בְּמִשְׁוֹ וְטַעְמוֹ יִלְקָה לַר"י הָא
טַעְמָא לֹא מִקְלָתָא הוּא וְהוּי פְּמוּ מַב"מ דְּגַם לְרַש"י ו"ל בְּטֵל אִפִּי מִמֶּשׁוּ פְּמְבוֹנָר לְהַדְיָא
מְדַבְּרֵי שְׁפִי לְהָא דַּר"י דְּנֹקָא בְּטַעְמוֹ וּמִמֶּשׁוּ הָרִי לְהַדְיָא דְּבַמִּי וּ בְּטֵל וְקָשָׁה מֵאֵי חִילּוּק
בֵּין מִין וּמִינוּ לֹא"מ הָא טַעְמָא לֹא מִקְלָתָא הוּא לְרַש"י וְאוּלַי י"ל לְרַש"י ו"ל דַּס"ל
פְּשִׁיטַת הַר"ש ו"ל בְּטַבּוּל יוֹם שֶׁכ' שֶׁם דְּבַמֶּשׁוּ הוּי פְּעוּמָד בַּפ"ט וְלִכְּנֵן אִינוּ בְּטֵל הַגַּם
שְׁדַעַת הַר"ש שֶׁם אִפִּי בַּמִּבְּ"מ נְמִי לֹא בְּטֵל מִמֶּשׁוּ רַש"י ו"ל לֹא ס"ל בְּזֶה פְּנוּתִי דְּמִין
וּמִינוּ הוּי פְּתַעְרוּבוֹת (מ"מ) פִּינּוּן שְׁנֹתְעָרַב וְטַעְמָם שְׁוִים אָבֵל בַּא"מ (וְטַעְמָא) חִקָּף אֲנֹכֵל
יְטַעַם כַּמ"ש הַרְאַב"ד ו"ל הוּי פְּעוּמָד בַּפ"ע אָבֵל בְּנֹתְעָרַב (מִמֶּשׁ) [רַק טַעְמוֹ] בְּטֵל הַטַּעַם
בְּרוּב וְטַכ"ע ל"ד אַף זֶה קָשָׁה לִי לְכַאוֹרָה דְּכִינּוּן דְּטַעַם הַנֹּתְעָרַב בְּטֵל לְרַש"י ו"ל א"כ גַּם
הַמֶּשׁ הוּי לְהִיּוֹת בְּטֵל דְּהָא הַהִיָּתֵר מוֹתֵר גַּם שְׁקִיבֵל טַעַם לְרַש"י ו"ל דַּטַּכ"ע לֹא
דְּאוּרֵיָתָא וְא"כ גַּם הַמֶּשׁ הוּי לְהִיּוֹת בְּטֵל דַּמ"ש מַב"מ מִמֶּשׁ דְּבִטֵּל דְּכִינּוּן דְּהַהִיָּתֵר נְמִי
יֵשׁ לוֹ טַעַם פְּהַאֲסוּר וְאַפ"ה מוֹתֵר א"כ הוּי (אִם) [עַם] הַאֲסוּר מַב"מ לְדִידוֹן דְּאַזְלִי בְּתֵר
טַעְמָא פְּמְבוֹנָר בְּש"ף ו"ל וְא"כ פִּינּוּן דְּהַטַּעְמִים שְׁוִים וְהַהִיָּתֵר מוֹתֵר גַּם שְׁיֵשׁ לוֹ טַעַם
פְּהַאֲסוּר א"כ הוּי שְׁפִיר מַב"מ וְהוּי לְהִיּוֹת בְּטֵל אִפִּי מִמֶּשׁוּ וְאוּלַי י"ל כַּמ"ש הַר"ש ו"ל
בְּהַשׁוֹכֵר לְדַחוּת דְּבַרֵי הַרְאַב"ד ו"ל שְׁהַרְאַב"ד ו"ל רוּצָה לוֹמֵר דְּאִם מְעַט מְעַט נִתְרַבָּה
הַאֲסוּר נִתְבַטֵּל בְּהַהִיָּתֵר וְאַפִּי לְאַחַר שְׁנוֹתֵן בּוֹ טַעַם דְּקָמָא קָמָא בְּטֵל וְנִהְפָּף אֲסוּר
לְהַיֹּתֵר וְהַר"ש ו"ל פְּתַב דְּבַמְקִלְתָּא דְּטַעְמָא לֹא שְׁיָיָף לוֹמֵר כֵּן דְּאַדְרַבָּה נִתְעוֹרֵר הַאֲסוּר
דְּקוֹדֵם שְׁנַרְגָּשׁ הַטַּעַם נִתְבַטֵּל וְכִינּוּן שְׁנֹתְעוֹרֵר לְתַת טַעַם הַדְּרָא לְאֲסוּרָא וְכוּלוֹ אֲסוּר
הוּא יַעו"ש כַּמ"כ י"ל נְמִי לְרַש"י ו"ל פִּינּוּן דְּיֵשׁ מִמֶּשׁ וְנִרְגָּשׁ בְּטַעַם נִתְעוֹרֵר הַטַּעַם מָמָה
שְׁנֹתְבַטֵּל וְנִצְטָרַף לְאֲסוּר הַמֶּשׁ וּמִש"ה לֹא בְּטֵל מִתּוֹרַת מִין וּמִינוּ דְּבַאמַת הַאֲסוּר
הַמֶּשׁ אִינוּ מִינוּ דְּהַיֹּתֵר דְּנִרְגָּשׁ בְּטַעְמוֹ וְרַק מִחֲמַת הַטַּעַם שְׁבַתּוֹכוֹ שְׁנֹתְבַטֵּל הוּי ס"ד
שְׁיָהָא מִינוּ עַם הַאֲסוּר זֶה לִיתָא דְּהַטַּעַם שְׁנִבְלַע בְּתוֹף הַהִיָּתֵר בְּאַמַּת נִתְעוֹרֵר גַּם הוּא

להיות אסור פינון דגנצטרף לממשו ואינו בטל וטפי עדיפא הקא דמעולם לא נתבטל הטעם בתוך ההיתר פינון שיש ממש בתערובות והממש אינו בטל גם הטעם לא התחיל להתבטל פן י"ל בדברי רש"י ז"ל ועפ"י האמור יש מקום ליישב דברי ה"ר יקר בפ' השוכר ס"ח ע"א שכו"ש וז"ל וה"ר יקר מקיננו דוחה דאיפא למימר דאפתי שפיר איצטרף משרת לר"ש אע"ג דסבר דכ"ש למלקות הא פ"ר"ת בסמוך היינו ויקא פשהאסור בעינו אבל לא ע"י תערובות פדמוכח מההוא דמייתי בסמוך בערלה וכלאי הכרם אין מצטרפין וכן צ"ל בע"כ דאל"כ לא תמצא הותר איסור פלל לר"ש לא ברוב ביבש ולא בס' בלח וא"כ שפיר איצטרף משרת להיתר מצטרף לאיסור פגון חצי זית שנבלע בחצי זית פת ואכלו דקאמר התם נזיר ששרה פתו פנין ויש בו פדי לצרף פזית חייב ולעולם טכע"ק לר"ש מגיעולי נכרים עכ"ל וכל האחרונים הרעישו העולם דזה נגד סוגי' ערוכה בשבועות כ"א ע"ב דז"ל הש"ס שם איבעני' להו ר"ע בכל התורה פולה כר"ש ס"ל דמחייב במשהו ת"ש ר"ע אומר נזיר ששרה פתו פנין ויש בה פדי לצרף פזית חייב ואי ס"ד בעלמא כר"ש ס"ל למ"ל לצרף עכ"ל ה"ז מבואר היפוך מדברי הר"י דאם פדבריו היכי מוכח דר"ע ס"ל בכה"ת דלא פ"ר"ש דלמא ס"ל בכה"ת כר"ש למלקות ורק פאן הוא חצי שיעור ע"י תערובות ולפמ"ש יש מקום ליישב דבריו דהא לכאורה דברי ר"י אינם מוכנים דמאי קאמר דחצי שיעור ע"י תערובות מותר וא"כ אלו הי' עד"מ שליש פזית נבלע בשליש פזית וחצי הוי מותר דח"ש עי"ת (אפי' למאי דס"ל לר"ש טע"כ מ"מ ע"י תערובות) מותר ופנדאי איירי ברוב דבמחצה על מחצה אינו שם תערובות עליו וכמבואר פראשונים ז"ל וא"כ פאם הי' נתערב (ב) שליש איסור בתוך שליש וחצי הי' מותר משום דח"ש עי"ת ובשביל שיצטרף עוד היתר מעט פת נאמר דהיתר מצטרף לאיסור וזה נגד הסברא ובשלמא לרבנן דס"ל דח"ש אין לוקין בכה"ת ורק דבעי דיאכל פזית שפיר י"ל דגזה"כ פנזיר וספא דהיתר מצטרף לאיסור פינון דעכ"פ בצירוף ההיתר יש פדי אכילה והאיסור לא נתבטל מעולם ורק דעל פחות משיעור אין לוקין ובחפא וכו"צא בו היתר מצטרף להיות שיעור אכילה אבל לר"ש דס"ל כ"ש למלקות ורק עי"ת בטל וא"כ בשביל שמצטרף עוד היתר לא יבטל מה השתא שהי' ההיתר פחות הנה בטל ועכשיו בשביל שנתוסף היתר לא יבטל זה הוא דבר שאינו פלל ולכן נ"ל דכוננת הר"י ז"ל פ"ד דס"ל גם הוא פסקרת רש"י ז"ל דתמן שאליקא דרש"י ז"ל טעם לחוד בטל וממש אינו בטל וכתבנו הטעם מחמת שהוא פעומד בפ"ע פמו כן י"ל לר"ש דס"ל כ"ש למלקות רק בתערובות אין לוקין בח"ש כ"ז הוא בטעם אפי' לר"ש דס"ל טעכ"ע מ"מ ח"ש בטל אבל אם הוא ממש אינו בטל והוי פעומד בפ"ע ושפיר חייב על ח"ש והנה יין בפ"ת לרוב ראשונים ס"ל דהוי ממש זולת אם נאכד מראיתו יענין בח"צ ז"ל וא"כ לכאורה יין פפת אינו בטל דהוי פממש בעין ח"ש דלוקין לר"ש ורק דכיון דבטעם מותר ח"ש א"כ פבר קיבל הפת טעם מיינ ועדיין הוא היתר דטעם בח"ש מותר א"כ שוב ממש פל היין נמי בטל דהוי מב"מ עם הפת ההיתר דגם לפת טעם יין והוא היתר וא"ל דחוזר וניעור זה ליתא דהא ח"ש מותר בתערובות אפי' אם מפירו בטעמא ובקלמא טכ"ע מ"מ בח"ש מותר לר"ש לסברת הר"י ז"ל א"כ אין שם איסור עליו להיות חוזר וניעור ולק"ד בטל שפיר גם הממש דהוי מב"מ עם הפת ההיתר אף לבתר דגלי קרא המל"א א"כ גם על הפת שם איסור נקרא שפיר נתעורר לאיסור גם הטעם וכיון דעתה שם איסור עלה

להצטרף לאיסורי הממש ומש"ה היתר מל"א ולא קשה מה שהקשינו לר"י ז"ל דבהק"י היתר פחות הי' מותר נעתה בהצטרף עוד היתר יאסר דז"א דהטעם הוא רק דהממש לעולם עומד בפ"ע נרק דהוי כמין ומינו והי' בטל אף בנתוסף אז פשיעור הוי הממש עם הפת א"מ דהטעם לא מהני לרוב הפת לשון' היתרא ומינו עם היין דאדרבא הוי א"מ ולא בטל הממש פן נ"ל וא"כ לפ"ז לק"מ קו' העולם על (הר"ש) [הר"י] ז"ל מסוגל' דשבועות דהנה פתבנו דע"כ ר"ש איירי בנתבטל ברוב פת והיין הוי ממש ונ"ט בפת מש"ה לא בטל מחמת המל"א דאם לא הי' אמרי' המל"א הי' בטל ממשו של יין בתוך הפת משום דהוי עם היין מב"מ מחמת הטעם שקיבל הפת מן היין וכנ"ל משא"כ לרע"ק דפליג שם עם החכמים ולפירש"י ז"ל דע"כ איירי דלא קיבל הפת טעם דאל"כ (אם) [גם] רבנו מודו דהנה רבנו ס"ל ממשרת דגוף ההיתר נהפך לאיסור והרבה יש להאריך בטעם הדבר אף עכ"פ פן מפרש רש"י ז"ל בהדיא דהנה רבנו דילפי טע"כ ממשרת ס"ל דנהפך היתר לאיסור וא"כ ע"כ רע"ק איירי באינו נ"ט בהיתר א"כ הוי ממש ולא בטל בתוך היין ואם הוי ס"ל לרע"ק ח"ש דלוקין למ"ל צירוף דההממש היין בעינא ודו"ק: ודע דהראב"ד ז"ל ס"ל היפוך מקפי שפתבנו בכוננת רש"י דס"ל דממש הואיל שעומד בפ"ע אינו בטל וטעם הואיל שנתערב בטל וכמ"ש הר"ש ז"ל בפ"ל ונהראב"ד ז"ל כתב איפכא דז"ל הרשב"א בשם הראב"ד חולין צ"ח וק"ל בכל דונקתא מדאורייתא חד בתרי בטל וא"כ היכי משפחת לי טעמו ולא ממשו דאורייתא נאפי' פזית בכדי אכילת פרס היכי משפחת לי ומתריצין דאי אמרי' חד בתרי בטל מדאורייתא דוקא דקיימא איסורא באפי' נפש' והיתרא באפי' נפש' פגון גיד בין הגידים וביצה בין הביצים שההיתר לא קיבל טעם מן האיסור וכיון דאסורא לא מנפרה בטל ברוב אבל פשקבל ההיתר טעם האיסור נעשה הפל איסור שהרי ניכר הוא וידוע בכל ההיתר ואית הא שמעינן לי לאפי' טעמו ולא ממשו דאורייתא ושמעינן לי נמי דאמר בזרוע בשלה בטל והלא נ"ט בהיתר היא ואסורא לא קיימי באפי' נפש' התם מב"מ הוא ואין טעם האיסור ניכר בהיתר פלל ונהרי הוא פאלו הם עומדי' בפ"ע ומ"ה מדאורייתא בטל ברובא אבל פל היתר שמשקבל טעם מן האיסור וטעם האיסור ניכר בו טעימתו זו הפכתו פדכתיב וחיך אוקל יטעם לו אין חשיבות האוקל אלא בטעמו עכ"ל והנה באמת לכאורה דברי הראב"ד הללו אינם מובנים דממ"נ אם זה דבר המסתבר מעצמו דהואיל שנגזש אין לו ביטול א"כ למ"ל פלל להש"ס למצוא פסוקי' על טעכע"ק הא זה מסבא ידעינן לי א"ו ע"כ בלא הקרא דמשרת או גע"מ הוי אמרי' דטעמא נמי בטל וע"כ גזה"כ דטעמא לא בטל א"כ למ"ל טעם לזה וכי לגזה"כ טעמא דקרא צריך לדרוש וגם מ"ש הראב"ד בלשונו הנה דטעמו ולא ממשו היכי משפחת לי אינו מובן דהוי להקשות על הכתוב דלמה גזרה התורה הקדושה בקאן שלא יבטל ברוב ולשון היכי משפחת לי לא מובן פלל והנ"ל דעיקר פוננת הראב"ד פך דהנה מסבא הוי אמרי' דטעמא לאו פלום הוא וגרע מצירן שהיא עכ"פ ממש בעין אבל טעם הוא דבר שאינו ממשו וכעין שבעינן גילוי מילתא בקרא לרבות צירן והיוצא מחדש וטבל פמותן דכ' התו' בחולין [ק"כ ב' ד"ה היכא] דהטעם הוא משום שאינו הדבר כברייתו יעו"ש בחולין וא"כ נהי דריבוי הקרא דצירן בעין אסור הוא עכ"פ שהוא ממשו אבל דבר שאינו ממשו אינו נאסר פלל וכיון שגילה התורה במשרת או גע"מ שטעם נמי אסור א"ש והנה הראב"ד ז"ל כתב מקודם לכן וז"ל שם

תלתא גונוי איפא בנ"ט אַחַד לְקַי א' לָא לְקַי וְתַרְנוּנְיָהּוּ לְדַבְרֵי הַפֶּל וְהָא' פְּלוֹגְמָא דר"ע
וְרַבְּנָא הָאֶחָד בְּכַדֵּי אַכִּילַת פְּרָס וַיֵּשׁ בּוֹ בנ"ט בְּכַוְלוֹ פִּינּוֹ דְקָא אַכִּיל כְּזִית מִן הָאִיסוּר לֹוּקָה
עָלְיוֹ לַד"ה וְהַשְּׁנֵי טַעְמוֹ וְלֹא מִמָּשׁוֹ פְּגוֹן א' בַּמ' אוֹ בְּחַמְשֵׁים שְׁאִין כְּזִית אִיסוּר בַּכַּא"פ
אִיסוּר.

וְאִין לֹוּקִין עָלְיוֹ לַד"ה דִּילְפִי לִי מַנְזִיר לְרַבְּנָא אוֹ מַגִּיעוּלֵי נְכָרִים לרע"ק אִין מְלַקִּין עַל
הַהִיקְשׁוֹת וְלֹא עַל ק"ו עַכ"ל וְהֵנָּה ס"ל לְהֶרָאָב"ד ו"ל דַּטַע"כ אִינוּ לְהַחֲשִׁיב הַהִיתָר
פְּאִיסוּר וְכַמוֹ ש"ס ל' לר"ת ו"ל רַק דְּבַעֲיָנּוּ שְׁיֵאכַל כָּל הַכְּזִית אוֹ שְׁאִינוּ רַק חֲצֵי שְׁעִיעוֹר
ע"ז מִקְשָׁה הֶרָאָב"ד ו"ל דַּק"ל הָאִיף מִשְׁפַּחַת כָּלֵל לֹוּמַר טַעְמוֹ וְלֹא מִמָּשׁוֹ אוֹ בְּכַדֵּי א"פ
הֵינּוּ שְׁיֵאכַל כָּל הַכְּזִית אִיסוּר הֵלֵא נְהִי דְהֵוִי פְּעִיקָר הָוִי לְהִיּוֹת בְּטַל בְּרוּב וְאִי דְגַלִּי
הַתּוֹרָה דְאִיסוּר א"כ ע"כ אֶסְרָה הַתּוֹרָה הַהִיתָר נְמִי וַא"כ הָוִי מִמָּשׁוֹ דְזָה גּוּפוֹ נַעֲשֶׂה אִיסוּר
אַבְל אִם גִּימָא דַּטַעְמוֹ וְלֹא מִמָּשׁוֹ אוֹ בַּכַּא"פ בְּעֵי שְׁיֵאכַל כָּל הָאִיסוּר הַכְּזִית תּוֹף כַּא"פ זָה
א"א דְהָא קִי"ל בְּכָל דְּוִכְתִּי דְבְּטַל בְּרוּב וַא"כ נְהִי דַטַע"כ עָהָא עִיקָר גּוּפָא בְּטַל בְּרוּב
וְלֹא מִשְׁפַּחַת דְּבָר זָה כָּלֵל וְאִי מִשׁוּם גַּזְה"כ יֵשׁ לָנוּ לֹוּמַר דְּהַתּוֹרָה אֶסְרָה לְהִיתָר נְמִי וַא"כ
הָוִי מִמָּשׁוֹ אַבְל טַעְמוֹ וְלֹא מִמָּשׁוֹ לֹא מִשְׁפַּחַת כָּלֵל וְע"ז מְתַרְץ דְּאִין שְׁיֵיף בִּיטוּל רַק הִיכִי
שְׁהִיתָר הוּא הִיתָר בְּכָל מְקוֹם שְׁהוּא וְלֹא נִתְעַרַב בּוֹ אִיסוּר פְּגוֹן יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אַבְל בְּנִתְעַרַב
הָאִיסוּר לְתוֹף הַהִיתָר נַעֲשֶׂה הַהִיתָר אִיסוּר מִחֲמַת שְׁנִיפָר כְּלוּמַר לֹא שְׁהִיתָר גּוּפוֹ נַעֲשֶׂה
אִיסוּר שְׁחִיב עַל חֲצֵי זִית הִיתָר פְּאִיסוּר רַק דְּלֹא שְׁיֵיף בִּיטוּל כִּינּוֹ שְׁנִיפָר הָאִיסוּר בּוֹ
וּבִיטוּל שְׁיֵיף הִיכִי שְׁבַהֲהִיתָר אִין בּוֹ שׁוּם גְּדוּד לְאִיסוּר כְּמוֹ יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ רַק (דְּאִינוּ) [דְּאִין]
מִכִּירִין הָאִיסוּר לְתוֹף הִיתָר שְׁיֵיף בִּיטוּל דְּהִיתָר הוּא הִיתָר מִמָּשׁ וְאִזְ אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת
אִף בְּנִתְעַרַב מִמָּשׁ בְּתוֹף הָאִיסוּר וְנִיפָר בּוֹ לֹא שְׁיֵיף אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת דְּהָא אַתָּה אוֹכַל
אֵת הָאִיסוּר רַק דְּלֹא תוֹכַל לְהַסִּירוֹ אַבְל הוּא נִיפָר וּמַש"ה נַעֲשֶׂה הַהִיתָר אִיסוּר לְעַנְיָן
דְּלֹא שְׁיֵיף בּוֹ בִּיטוּל אַבְל מ"מ לֹא עֲדִיף מֵאִם הִי הָאִיסוּר בְּעֵין דְּצָרִיף כְּזִית וְדו"ק: סִימָן
כּוֹ הַרְמָב"ם ו"ל [בפ"ח מה' מעה"ק] פֶּסֶק דְּכָלִי חֶרֶס גְּבִי חֲטָאֵת טַעוֹן שְׁבִירָה וְאִינוּ מוֹעִיל
מְרִיקָה וְשְׁטִיפָה וְגַבִּי שְׁאָרֵי קְדָשִׁים פֶּסֶק דְּמַהֲנֵי הַגְּעֵלָה לְכָלִי חֶרֶס וְזָה תִּימָה מ"ש חֲטָאֵת
מִשְׁאָרֵי קְדָשִׁים הֵלֵא בַּגְּמ' אֶמְרֵי דְּבְּכָל אִיסוּרֵי לֹא מַהֲנֵי הַגְּעֵלָה לְכָלִי חֶרֶס כִּינּוֹ דְּמַדְּיָתִי
וְהַתּוֹרָה הַעֲיָדָה שְׁאִינָם פּוֹלְטִין וִי"ל בְּהַקְדָּם דְּבָרֵי הִי"מ שְׁהַבִּיאוּ הַתּו' בַּע"א דָּף ס"ו א'
בַּד"ה מְכָלֵל דְּרִישָׁא וְז"ל יֵשׁ שְׁהִי מְפָרְשִׁים דְּכָל אִיסוּר דְּהֵוִי בְּמַשְׁהוֹ לֹא אֶמְרֵי בִי נַטְל"פ
מִן הָאִיסוּר דְּהָא אִין לָה טַעַם בְּטַל יוֹתֵר מִמַּשְׁהוֹ בְּאֶלְפָה ה"ה נַטְל"פ וּמְפָרְשׁ כְּאִין מְכָלֵל דַּבְּנ"ט
עֶסְקִי דְּלָכָף מִן הָאִיסוּר בְּהַנְּאָתָן בַּנ"ט דְּאִי בְּמַשְׁהוֹ הָא אִפִּי לְפָגְם אִיסוּר וְאִינוּ נִרְאָה
דְּאִין רֵאִי מְכָאן כּו' נְעוּד דְּמַשְׁהוֹ מַב"מ אִין הַטַעַם בְּטַל כָּלֵל אִפִּי בְּאֶלְפָה כִּינּוֹ שְׁהַטַעַם
שְׁנוֹה אַבְל לְפָגְם הַטַעַם בְּטַל כּו' אֶלֵא וְדֹאֵי אִין חִילּוּק דְּכָל נַטְל"פ מִן הָאִיסוּר עַכ"ל וְהֵנָּה הַר"ן
וְהָרַא"ש ו"ל הַשִּׁיגוֹ עֲלֵיהֶם וְז"ל הַר"ן בְּפֶסְחֵי פ' כ"ש בַּד"ה א"ר קְדִירוֹת בְּפֶסַח יִשְׁבְּרוּ
כּו' יֵשׁ מִי שְׁתִּירְץ דְּלֹא מְצִינּוּ לְמִיפְשֵׁט מְהִכָּא מִשׁוּם דְּאִפִּי מֵאֵן דַּס"ל נַטְל"פ מִן הָאִיסוּר הַנ"מ
בְּאִיסוּרֵי שְׁהֵן אוֹסְרֵי בַּנ"ט אַבְל חֲמֵץ שְׁאוּסֵר בְּמַשְׁהוֹ כִּינּוֹ שְׁאִין הוֹלְכִין בּוֹ אַחַר נְתִינָת
טַעַם אִפִּי נַטְל"פ אִיסוּר וְלֹא נְהִירָא לִי דְהָא מֵאֵן דְּשָׁרֵי נַטְל"פ מְנַבְּלָה שְׁאִינָה רֵאוּנִי לְגַר
גְּמִיר לָה דְאִינָה קְרוּנִי נְבִילָה וְכִינּוֹ דְאִפִּי פְּגוּם בְּעֵינֵי אִינוּ אִיסוּר הָאִיף יִאֲסוּר אֵת
תְּעַרְבּוּתוֹ וְכ"ת א"כ הִיכִי אֶמְרֵי בַּפ' אֵלוּ עוֹבְרִין [פַּת] שְׁנַתְעַפְשָׁה וְנִפְסְלָה מְלֵאכָל לְאֶדָם
וְהַפְּלַב יְכוּל לְאֶכְלָה מְטַמְּאָה טוֹמְאָת אֹן־כְּלִין בְּכַבִּיצָה וְנִשְׁרָפָה עַם הַטְּמָאָה בְּפֶסַח וְהָא כִּינּוֹ

שנפסלה מלאכול לאדם אינה ראוי לגר ואינה קרוי נבילה אלא משמע מהכא דחמין בפסח אפי' פגום אסור לאו ראי' הוא דלענין טומאת אוכלי' היינו טעמא משום דטומאה חלה עד שתפסל לכלב כדאי' בבכורות ונשרפה עם הטמאה בפסח ה"ט משום שהיא ראוי' לשוחקה ולחמץ בה פמה עיסות אחרות כדאי' התם פ' א"ע אבל נדאי פי היכי דנטל"פ שרי בשאר איסורי' ה"נ שרי בחמין בפסח עכ"ל יעי"ש וכן הרא"ש בפ' השוכר [דף ע"ו] כ' וז"ל י"א דכל איסורי' שהם במשהו לא אמרי' בהם דנטל"פ מותר דהא אין לה בטיול טעם יותר ממשהו באלף ואל"פ"ה אסרי' רחמנא וה"ה נמי נטל"פ ומביאים סעד לדבריהם מפאן ומפרשים כה מכלל דבנ"ט עסיקי' מדשרי שלא כדה"נ דאי איירי באיסור משהו אפי' שלא כדה"נ נמי אסור לא נהירא דנהי דהחמירה בהם תורה לאוסרה במשהו מ"מ יש שם איסור עליהם אבל כשהוא פגום פקע איסור כדילפי' מנבילה ועוד עיקר טעמא פריכא הוא דהיכן אסרה תורה משהו מב"מ התם אפי' אחד באלף אין הטעם נפגם ולא נתבטל דמינו אינו פוגמו ואינו מבטלו אבל נטל"פ מעיקרא שרי פי לא הי' בו טעם כו' עכ"ל וכ' מו"ח ז"ל בספרו ברוך טעם וז"ל בשער התערובות פ"ב דף ד' ע"ב וברא"ש ז"ל כ' בזה"ל לא נהירא דנהי דהחמירה בהן תורה לאוסרה במשהו מ"מ יש שם איסור עליהן אבל כשהוא פגום פקע איסורא כדילפי' מנבילה לקמן דף ס"ו ועוד כו' יעי"ש וכדי להסיר קו' הרא"ש על הי"מ הנ"ל נ"ל דנדאי לא עלה על דעת הי"מ הנ"ל היכא שהטעם בעצמו הוא לפגם שיהי' אסור באיסורי' שאיסורן במשהו דהא זה פשוט פיון שנפגם אין שם עליו דנבילה שאינה ראוי' לגר אינה קרוי' נבילה אמנם דבריהם על דברי הגמ' כל שבהנאתו בנ"ט לשבח אסור וכל שאין בהנאתו בנ"ט לשבח אלא לפגם מותר שהכוננה בזה שאף היכא שהאסור מצד עצמו הוא לשבח מקרי איסור הרי הוא בכלל שם נבילה הראוי' לגר מ"מ היכא שאינו משביח בטעמו את התבשיל שטעמו הוא פגום אפ"ה התבשיל מותר דלגבי תבשיל לא מקרי טעמו טעם דלא אמרה תורה טכע"ק לאסור בתערובות רק היכי שהטעם לשבח באותו התערובות ולא כשפגמו ואף שהאסור בעצמו הוא לשבח פי לא נפסד ולא נתקלקל מ"מ פיון שאין בהתבשיל שבא לתוכו תועלת טעם דהא לתבשיל טעמו פגום לא מקרי נ"ט ואינו בכלל טכע"ק וכן מבואר בטור ש"ע סי' ק"ג יעו"ש מחלוקת הש"ך ופ"ח היכא שהטעם אינו אלא לשבח ולא לפגם בתבשיל וע"ז דעת י"מ דבכה"ג היכי שמשהו אסור דהיינו מב"מ למ"ד דל"ב ואף דליכא אלא משהו ואין ממנו טעם בתערובות ע"ז לא הקפידה תורה שיהי' כדי ליתן טעם כמו כן כשהוא בעצמותו לשבח רק שאין משביח בטעמו את התבשיל ואף גם פגמו מ"מ אסור התבשיל דהא ע"י הפגם זה אין האיסור לעצמו יוצא מאיסורו ובכ"מ שהוא בתערובות עומד הוא באיסורו רק שאין עליו לענין התערובות שם נ"ט פי אין ממנו טעם לשבח בתערובות ומה בכך הא גם משהו אסור שהוא ג"כ אינו בנ"ט זו דעת הי"מ ושפיר פירשו לשיטתם קו' הגמ' מזה הכלל וכו' ובזה מסולק מהם קו' הרא"ש הנ"ל כו' עכ"ל מו"ח ז"ל יעי"ש ובאמת לפע"ד דיפה השיגו הר"ן ונרא"ש ז"ל דהנה נדאי הא דמדמה הגמ' פגם לנבילה שאינה ראוי' לגר הלא המאכל באמת עדיין ראוי לאכול לאדם רק שנפגם ומאי מדמי' זה לנבילה שא"ר לגר דאינה ראוי' לאדם כלל אף באמת הדמיון הוא כה דהא באמת המאכל ההיתר אין בעצמותו צד איסור רק משום שיש בו טעם מאיזור ואם האיסור נפגם ונזח לו שלא הי' בהמאכל מקרי שפיר א"ר לגר דהא טעם כזה אין ראוי

כָּלֵל לְאָדָם וְאִי דְהַמְאָכְלָהּ הֵקִיטָר נֶאֱכַל לְאָדָם זֶה מִפְּנֵי גּוּף עֲצָמוֹת הֵקִיטָר אֲבָל טַעְמָא דְאִיסוּרָא וְדַאי אֵינּוּ רְאוּי לְאָדָם דְנוּחַ לְאָדָם שְׁלֵא יְהִי בְּמֵאֲכָל טַעַם זֶה כָּלֵל וּמִשׁ"ה אִם רִיבָה הָאִיסוּר מִדְתּוֹ שְׁנִיחָא לְאָדָם בְּהַטְעַם ע"י רִיבּוּי גַם שֶׁהוּא לִפְנֵים מ"מ אֲסוּר וְכַמְבּוֹנָאָר בְּר"ן ז"ל שֶׁם וּמִשׁ"ה מְדַמָּה שְׁפִיר הַגַּמ' פָּגַם לְנִבְיָלָה שֶׁא"ר לִגְר וְא"כ מִשׁ"ה שְׁפִיר הַקְשָׁה הֶר"ן וְהֵרָא"ש ז"ל אֵהִי"מ דְנִהִי שְׁאֲסוּר בְּלֵא נ"ט מ"מ הָא גּוּף הָאִיסוּר בְּכַה"ג אִם הִי אֵינּוּ רְאוּי מוֹתֵר כְּנִבְיָלָה שֶׁא"ר לִגְר וְהָאִיסוּר הַפְּלוּעַ בְּתוֹךְ הֵקִיטָר אֵינּוּ רְאוּי כָּלֵל וּמִשׁ"ה גַּם בְּאִיסוּרֵינּוּ שְׁאֲסוּרֵינּוּ בְּכ"ש ג"כ נִטְל"פ מוֹתֵר.

אָף י"ל עֲדִינֵין בְּסִבְרַת הִי"מ דְהֵנָּה שְׁנֵי שְׁבָרוֹת יֵשׁ עַל טַעַכ"ע רִש"י בְּחוּלִין וְהֵרִיטְב"א ז"ל דְּדַאי טַעַם לֹא כְּעֵיקָר ה"א דִּי תִבְטַל הַטַּעַם בְּרוּב וּמִפְּנֵי רִשׁ יוֹתֵר בְּהֵרִיטְב"א ז"ל דְּהַטַּעַם הוּא כְּמוֹ צִיר דְּאֲסוּר וְרַק שְׁנִתְבַּטַּל וְהֵנָּה לִפִּי טַעַם זֶה שְׁפִיר כְּתִבּוּ הִי"מ דְּהֵנָּה גּוּף הַצִּיר לֹא נִפְגַּם וְרְאוּי לְאָדָם וְרַק שְׁפּוּגָם בְּמֵאֲכָל זֶה וְלֹא מְקַרִּי יִהְיֶה טַעְמָא דְּהַטַּעַם בְּמֵאֲכָל זֶה הוּא לִפְנֵים וְלִכְּן לֹא נֶאֱסַר הֵקִיטָר ע"י טַעַם כְּזֶה וְאֲדַרְבָּה בְּטַל הוּא בְּרוּב וְכֵן מְבּוֹנָאָר לְהַדְרִי בְּרֵאָב"ד ז"ל מְבִיאֵי ח"ר חוּלִין בִּפ' ג"ה דְּעֵיקָר מֵה שְׁאֵין הַטַּעַם בְּטַל מִשׁוּם דְּשִׁבַּח הַחֲתִיכָה הוּא מוֹשְׁבַח בְּטַעְמוֹ וּמִשׁ"ה כְּשֶׁהַטַּעַם אֵינּוּ מוֹשְׁבַח רַק אֲדַרְבָּה נִפְגַּם בְּטַל שְׁפִיר וּמִשׁ"ה נִטְל"פ שְׁרֵי דְדִמְי' לְנִבְיָלָה שֶׁא"ר לִגְר בְּבַלִּיעָה זֶה וּמִשׁ"ה אֵינָה יְכוּלָה לְאֲסוּר הֵקִיטָר דְּאֲדַרְבָּה בְּטַל בְּרוּב אֲבָל בְּדָבָר שְׁאֵינּוּ בְּטַל בְּרוּב וְנֶאֱסַר בְּמִשְׁהוּ שְׁפִיר גַּם כְּשֶׁהוּא לִפְנֵים מ"מ אֵינּוּ בְּטַל דְּאֵינּוּ בְּטַל כָּלֵל וּבְעֲצָמוֹתוֹ בְּאֲמַת רְאוּי' לִגְר וּל"ד לְנִבְיָלָה שֶׁא"ר כָּלֵל לִגְר וּז"ב לִפְע"ד אֲבָל אִם אָמְרִי דְּהִילְפוּתָא דַּטַּע"כ הֵנָּה לְעֵנֵן גּוּף הַדָּבָר דְּאֵלוּלֵי הַגִּילּוּי שְׁבַתוּרָה דַּטַּע"כ דְּאוּרִיחָא לְכָל חַד כְּדֹאִי לִי ה"א דַּטַּעַם אֵין בּוֹ מִמֶּשׁ כָּלֵל וּמוֹתֵר שְׁפִיר כְּתִבּוּ הֵר"ן וְהֵרָא"ש ז"ל לְדַחֲזוֹת דְּבָרֵי הִי"מ פִּינּוֹן דְּבַטְל"פ הֵנָּה הַטַּעַם כְּאֵלוֹ אֵינּוּ בַח' דְּהַחֲתִיכָה הֵקִיטָר אֵינָה רְאוּי' לִגְר בְּהֵאִי טַעְמָא שְׁבוֹ א"כ הֵנָּה כְּמוֹ נִבְיָלָה גּוּפָא גַם שֶׁהוּא בְּעֵין אֵינּוּ רְאוּי לִגְר וּמוֹתֵר פִּינּוֹן שְׁעֲצָמוֹת הַטַּעַם אֵין בּוֹ מִמֶּשׁ וְרַק שֶׁהִי אֲסוּר מִחֲמַת שְׁמֵרְגִישֵׁין בּוֹ טַעַם הָאִיסוּר וְזֶה הַרְגֵּשֶׁת הַטַּעַם אֵין רְאוּי' לִגְר וְהֵנָּה כְּמוֹ נִבְיָלָה בְּעֵין שֶׁא"ר לִגְר: וְעַפ"י ז' יֵשׁ לְהַסְבִּיר דְּבָרֵי הַתּוֹס' בַּע"א דָּף ס"ח ע"א ד"ה אֲבָל הַשְּׁבִיחַ וְז"ל וְא"ת וְהֵא לְעֵיל מִשְׁמַע דְּפְלִיגֵי בְּהַשְּׁבִיחַ וּלְבִסוּף פָּגַם דַּר"מ מוֹקִי לָהּ בְּסְרוּחָה מְעֵיקָרָא כּו' וְר"ש מוֹקִי לָהּ אִפִּי לֹא הִסְרִיחָה כּו' אֲלֵמָא פְּלִיגֵי בְּהַשְּׁבִיחַ וּלְבִסוּף פּוּגַם וִי"ל דַּל"ד הַשְּׁבִיחַ וּלְבִסוּף פּוּגַם דְּהֵכָא לְהֵהוּא נִבְיָלָה דְּלְעֵיל דְּהֵכָא י"ל הַשְּׁבִיחַ בְּשַׁעַת הַתַּעֲרוּבוֹת דְּבִשְׁעָה שְׁנַפֵּל הָאִיסוּר לְתוֹךְ הֵקִיטָר הִי נ"ט לְשִׁבַּח וּלְבִסוּף פָּגַם אוֹתוֹ טַעַם הַמְעוֹרֵב שֶׁם כְּגוֹן גַּמְוֹן לְתוֹךְ גְּרִיסִין צוֹנְנִין כּו' וְע"ז קְאָמַר ד"ה אֲסוּר פִּינּוֹן דְּמְעֵיקָרָא הִי נ"ט לְשִׁבַּח אֲבָל הֵהוּא דְּנִבְיָלָה דְּפְלִיג ר"ש וְשְׁרֵי כְּשֶׁהִנָּה סְרוּחָה עַכְשָׁיו אַע"ג דְּמְעֵיקָרָא לֹא הֵיטָה סְרוּחָה מ"מ בְּעוֹדָה נִבְיָלָה נִפְגַּם וְשְׁרֵי עַכ"ל וּדְבָרִים אֵלוֹ אֵינָם מוֹכִינִים כָּלֵל דְּהֵא בְּטַעַם נְמִי נִפְגְּמוּ לְאַחַר אִיסוּרֵן אוּלָם לְדְבָרֵינוּ א"ש דְּהֵנָּה יָדוּעַ שִׁיטַת ר"ת דְּנִהְפָּךְ הֵקִיטָר לְאִיסוּר וְא"כ בְּהַשְּׁבִיחַ מִתְחַלָּה וּלְבִסוּף נִפְגַּם הָרִי בְּאֲמַת בְּשַׁעַת נְפִילַת הָאִיסוּר נֶאֱסַר כְּלוֹ שֶׁהִי אֲז לְשִׁבַּח וְהֵקִיטָר נַעֲשֶׂה אִיסוּר א"כ לֹא מְהִי מֵה שְׁנִפְגַּם לֹא ח"כ דְּהֵא נָהִי שְׁנִפְגַּם מ"מ עֲדִינֵין רְאוּי' לִגְר וּמֵה תֵּאֲמַר הָא הַטַּעַם אֵינּוּ רְאוּי לִגְר ז"א דְּהֵא כְּבָר גּוּף הַחֲתִיכָה (טַעַם) עֲצָם אִיסוּר לְשִׁיטַת ר"ת ז"ל וְלֵאחַר שְׁנַעֲשֶׂה אִיסוּר לֹא נִפְגַּם כָּלֵל וְרַק שְׁאֵלֵאִי מִקִּלְתָּא לְמִפְרַע שְׁהִיטָה רְאוּי' לִפְנֵים אֲבָל לֹא נִפְגַּם כָּלֵל לְאַחַר שְׁנַעֲשֶׂה אִיסוּר וְלִכְּן ל"ד לְנִבְיָלָה וּז"ב בְּדְבָרֵי הַתּוֹס'.

ועפ"י"ז יש ליישב קו' התו' שם דף ס"ז ע"ב ד"ה ואיך ונ"ל ותימא בפ' א"ע פליגי ר"ע ורפנן דר"ע זליף טעכ"ע מגיעולי נכרים ורפנן ילפי ממשרת אכל לא מגע"נ משום דגע"נ חדוש הוא דהא פל נטל"פ מותר וקא גפי גע"נ אסרה רחמנא ולר"ע סבר לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלא נטל"פ הוא ורפנן קדירה ב"י א"א דלא פגמה פורתא היקפה הוי חידוש והשתא פינו דסברי רפנן דהתם דב"י נמי א"א דלא פגמ' פורתא א"כ גילף מינה בעלמא דפגם אסור כדאמר הקא לר"מ והיכי קאמר התם לרפנן דחידוש הוא דכל נטל"פ בעלמא מותר עכ"ל ולק"מ דהא לכאורה קשה אליבא דר"מ דס"ל דנטל"פ אסור אבל נבילה מנסרח מעיקרא מותר הא לכאורה הוי פנסרח מעיקרא דהא תיזכר בשעת נפילתו להיתר הוא פוגם והוי פסרוחה מעיקרא אף דבאמת לר"מ הטעם הוא משום דעצם הטעם הצייר אינו בטל ונשאר באיסורו ואי דאינו ראוי לגר זה הוי פנסרח השתא אבל העצם האיסור הי' לשבח רק שאח"כ נסרח וזה אסור וא"כ לפ"ז א"ש דאם גילף טע"כ מגע"נ כר"ע א"כ הוי לי' סרוחה מעיקרא דהנה כ' התו' בןחולין [צ"ט א' ד"ה רבא] דלא לקי על טע"כ אם ילפי מגע"מ משום דהוי רק עשה ולא אמרי' הדרא לאיסור רק איסור חדש הוא בעשה יעיי"ש וא"כ פינו דהאיסור הראשון הליף לו ואין על הטעם רק איסור חדש בעשה חל עליו עתה א"כ עתה היא סרוחה מעיקרא דמעת החלו להחלות האיסור הוא פגום והוי פנסרח מעיקרו א"ו דלא ילפי טעכ"ע רק ממשרת ואז אמרינו דנשאר בו האיסור הראשון וא"כ שוב הוי רק פנסרח אח"כ וז"ב: ועפ"י"ז ישבתי קו' העולם מובא באחרונים ובברוך טעם בפ' ה"ל וז"ל מה שמקשי' העולם דלפי דברי הי"מ דמה שנטל"פ שנוני' א"כ לא א"ש דברי הגמ' ע"ז דף ס"ח ע"ב ועכברא בשיקרא לא ידענא מ"ט דרב אי משום דקסבר נטל"פ אסור ולית הלכתא פנותי' כו' יעיי"ש אף אפשר לומר שסובר בנטל"פ בא"מ אסור דהא למ"ד נטל"פ אסור לא נלמד רק מגע"נ סובר דאף קדירה ב"י פגמה וע"כ הצריכה התורה הגעלה והרי לרב שסובר דמב"מ ל"ב א"א למילף דנטל"פ אסור מגע"מ ד"ל דלכף הצריכה התורה הגעלה משום דלמא מבשל דבר שהוא מינו עס הבליעה בכלי ובמב"מ נטל"פ אסור דלא גריעי ממשוהו עכ"ל ולפי דברינו ה"ל א"ש דמבואר בנ"ב מה"ת [ח"ד סי' ל"ה] דמב"מ אינו בטל רק בממש אכל בטעם בטל דלא דמי לדם הפך ושעיר ורק למ"ד טכע"ק דאורייתא הוי כממש ול"ב הטעם במב"מ אפי' באלף וא"כ לפ"ז א"א דהפתוב צוה להגעיל רק משום מינו ע"כ דטעכ"ע דאורייתא והוי כממש ומש"ה לא בטל וא"כ ע"כ דבכה"ת טכע"ק דאורייתא דהוי כממש ודמי לדם הפך וכו' וכיון דמצינו למדין מגע"מ טכע"ק שוב לא ילפי ממשרת כמבואר בסוגי' דפסחים ואם ילפי טכע"ק מגע"מ טכע"ק שוב לא ילפי ממשרת וא"כ שוב הוי פסרוחה מעיקרא וע"כ בטל א"ו דהתורה לא צוה להגעיל רק משום טעם ממש וטכע"ק ה"א דלא ילפי בכה"ת וכנ"ל דגע"מ חידוש ומש"ה לאחר שגילתה תורה משרת טכע"ק ממולא גע"מ לאו חידוש דבכה"ת נטל"פ אסור ודו"ק: ולפי מה שהוכחנו ליישב דברי הי"מ י"ל דגם הרמב"ם ז"ל ס"ל פנותי' ומש"ה בשארי קדשים סגי בהגעלה בכ"ח מלבד חטאת דהוא במשוהו והוא בשום לב דלכאור' קשה מה הרעישו האחרוני' בקו' בדברי הרמב"ם ז"ל מה שהתיר בשאר קדשים הא באמת קו"ל נטל"פ מותר וקדירה שאב"י אסורה רק משום גזירה וי"ל דבמקדש לא גזרו ורק חטאת דבמשוהו גם נטל"פ אסור כהי"מ ה"ל אף דקשה א"כ למ"ל ההגעלה פלל תסגי בלא

ההגעלה אולם באמת י"ל דלפי מה שמבואר בר"ן ו"ל גבי חמץ נוקשה דבדבר שאסור גם שא"ר גם נטל"פ אסור בו והנה זה מבואר בש"ס דעצמות הנותר אסורים משום ששימשו נותר והנה עצמות אינם ראוי' ואפ"ה אסרה התורה וגם מבואר בר"ן ו"ל [פכ"ש] דהכלוע בקדירה לעולם אינו נפגם רק פשיוצאה נפגמת וא"כ עכ"פ נהי דנפגמת ואינה נאסרת משום נותר עכ"פ תאסר משום שימוש נותר דבאותה שעה שעמדה תוך הקדירה שימשה לנותר (מותר) [מושבת] ודמי להאי דאמרי' בקולין [ע"ב ב'] שלשה על שלשה שנהלק מטמאה בנגיעה דעכ"פ נגעה באבי' בשעה שהיתה מחוברת יעו"ש היטב וא"כ ה"נ עכ"פ שימשה הנותר ונאסרה משום שימוש נותר וכיון שנאסרה משום שימוש נותר גם נטל"פ אסור אף ע"ז מהני הגעלה דהא הוי נ"ט בר נ"ט ואף דהא לא אמרי' נ"ט בר נ"ט באיסורא ורק באיסור חדש אמרינן שלא יכול האיסור חדש לחול על טעם דנ"ט בר נ"ט מש"ה בשארי קדשים דאינו אסור במשהו מהני הגעלה דלטעם נותר הוי לפגם ואי דהוי עכ"פ שימוש נותר בעת שיוצא מהקדירה זה הוי חלות א"ח דאינו חל על נ"ט בר נ"ט ומש"ה מהני הגעלה אכל בחטאת דאסור במשהו אסור גם נטל"פ פסברת הי"מ מש"ה לא מהני הגעלה דהוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא דנותר גמור ונהי דהוא לפגם הא בחטאת דאסור במשהו נטל"פ נמי אסור ודו"ק: סימן כח שאלה באחד שיש לו משכון פלי פסר מאת עכו"ם ויש בו צורות בולטות דמות עכו"ם מה לעשות: גם אף דעתו נוטה בגיטין המובאים כמה פעמים ממדינה רחוקה ע"י חתימת ב"ד ואין מפירין חתימתו היטב אם כתב ב"ד בעי קיום בשעת הדחק: גם באשה אחת אשר לאחר כ"ד חדשים מלידתה מצאה בכתונת דם אשר נראה שהיה עליו מקדם אם צריכ' האשה פפרה: תשובה יקרת מכתבו הגיעני ומחמת טרדותי בתשובות אשר באו לפני מפמה ימים לא יכולתי להפסיק ממשנתי עד אשר בעזה"י גמרתי הדברים נתתי אל לבי לעיין בדבריו היקרים והנה ראשונה מה שהפליא על הש"ג [ע"ז נ"ג א'] דלמה יועיל הביטול אם פבר בא לישראל המשפון ולדעתי אין זה תמי' דהלא ידוע דישאל מנכרי אינו קונה משפון וא"כ למה לא יועיל הביטול ואי דלענן טבילת פלים מחמרינן אוילי להש"ג לא ס"ל להחמיר ורק פינן דמדינא מעכו"ם אין ישראל קונה משפון הוי לי כע"א של עכו"ם דמהני ביטול אף באמת לדין לפי מה דמחמיר הב"ח מביאו הש"ך ו"לסי' [קמ"ו] דאפי' בגזילה שלא קנהו הישראל רק בבא לידו אסור בהנאה ולא מהני ביטול א"כ י"ל לכאורה גם במשפונא נהי דלא קנהו הישראל מ"מ מקרי בא לידו ולא גרע מגזילה דלא קנה ואפ"ה החמיר הב"ח ו"ל אף כ"ז אם הי' עושה זה הישראל במזיד אבל באם הישראל לא הי' יודע שיש שם איסור וכשנודע לו בנדאי המשפון חוזר פי הוי מקח טעות ואפילו במקרה הדין להיות חוזר אפילו במשיכה ונתן מעות ורק מפני מראית עין החמירו שלא יאמרו שמוכר לעכו"ם פמבואר בש"ס ובש"ע וא"כ פאן דאיכא תרתי דאפילו אם נודע אינו רק משפון דישאל לא קנהו פלל ואינו אסור רק מדרבנן כדברי הב"ח ו"ל וגם נוסף פי הי' הדבר בטעות בכה"ג מהראוי להיות חוזר אף לכאורה קשה דלמה יהי מותר לחזור גבי מכירה מן הדין פמבואר בש"ס ע"א [ע"א ב'] וזל"ה הלוקח גרוטאות מן הנכרים ומצא בהן ע"א אם עד שלא נתן מעות משה יחזיר אם משנתן מעות משה יוליף לים המלח אי ס"ד משיכה בנכרי קונה אמאי יחזיר אמר אב"י משום דמיקחזי פי מקח טעות אמר רבא רישא מקח טעות וסיפא לאו מקח טעות אלא א"ר רישא וסיפא

מקח טעות ורישא דלא יְהיב זוי לא מתחזי כע"א ביד ישראל סיפא דיהיב זוי מתחזי כע"א ביד ישראל עכל"ה הלא קיי"ל דרוצה בקיומו אסור ומבואר בהשוכר [דף ס"ד א'] דאפי' אם אמר לי פשאמפור האסורי הנאה אביא לה מעות אסור דהוא רוצה בקיומו ולפי פי' התו' ו"ל שם איירי דבאם לא ימפור לא יהי' לו מעות אחרים לשלם לישראל ומש"ה אסור המעות לישראל מכום שרוצה בקיומו וא"כ במקח טעות לגבי גרוטאות נמי אם לא יחזור להגברי הגרוטאות לא יחזיר לו הנכרי המעות וא"כ רוצה בקיומו עדי שייחזירו וזה אסור וידוע שרוצה בקיומו אפילו רגע חדא אסור כמבואר גבי השוכר לשבור החביות יעו"ש וא"כ קשה למה א"ר בגרוטאות דמדינא מותר רק דהוי פמחזי שמוכרה לעפוי"ם הלא אסור מדינא משום שרוצה בקיומו וצ"ל דאיירי בש"ס בעפוי"ם שפכופה תחת ישראל וא"כ צריף מדינא העפוי"ם להחזיר גם בלתי החזרת הע"א לידו דהוי מקח טעות וכמו בכל מקח טעות דאין על המתאנה אחריות וא"כ הוי אינו רוצה בקיומו ומש"ה מותר להחזיר היינו שייחזור מהמקח והעפוי"ם יטלנו וא"כ בנ"ד שהאחריות על ישראל ואם לא יחזירו המשכונות לא יחזיר לו המעות וא"כ רוצה בקיומו ואסור אף לבטל כמ"ש הש"ג שפיר דמי פיון שעכ"פ אינו ע"א של ישראל פנ"ל ובפרט שהש"ף ו"ל מביא בשם הר"ן והנ"י להקל האידנא שאין עובדין יעו"ש בסי' [קמ"א ס"ק ו'] ולכן נלע"ד שיש לסמוך על הש"ג: השני שכתב בענין הגיטין הבאים ולא נכר הקיום ב"ד דמדה"י דבר זה מבואר להקל בנ"ב מה"ת סי' קל"ו ומי יבוא אחר המלך: שלישית מה שנסתפק בענין הפתונת שמצאה האשה פתם ונראה שהי' בו פבר אם הוי אנוסה או לא והנה אם הי' מקודם א"כ לא הוי רק פתם דהוא מדרבנן וגם לא שייף פשעה או מזידה וכי מחוייבת לבדוק פתמים וז"ב ויעוין ריש גדה אי מטמאה בועלה למפרע עכ"פ א"צ כפרה פלל ואם אולי חשו שהי' בעת התשמיש וסברי שהרגשת שמש זה אינו חדא דאם לא מצאה רק על עד שלה בבוקר תולין לאח"כ וגם אפי' אם ח"ו הי' באה לעבירה א"צ תשובה כמבואר ברמ"א ו"ל סי' [קפ"ה] השם הטוב יכפר ויסלח לכל העם בשגגה: סימן כט שאלה אחד נשא אשה והוסיף לה מן דילי' איזה סף מסויים ונכתב בכתובה שגם לאחר מותה יחזור פל הפתובה והתוספת לירושים אם זה הוי רבית פיון שאינו נכתב בכתובה שהרי מחויב להחזיר גם לאחר מותה והוי רק בהלואה וגם פיון שאינו פתיקון חז"ל הוי רבית ורק מה שמחויב מפת התיקון לא הוי רבית ולא מה שלא תקנו: תשובה באמת לפי המבואר בפרדכי פ' מציאת האשה וז"ל שמין דעת האי שרוצה לישא וליתן כו' פי' הרב ר' שמואל בר ברוך מיהו לא הוי רבית פיון שאם הי' מגרש מיזד הי' צריף להוסיף שליש אבל כ"א שמלנה ברבית לא הי' גותן אא"כ ירחיב לו הזמן והוי אגר נטר לי' עכ"ל.

הרי דכל עיקר הטעם היא מחמת שהוא אינו אגר נטר פלל שהרי אפילו תיכף הי' מתחייב ההוספה אם גירשה לא הוי אגר נטר וא"כ לא הזכיר פלל תיקון חכמים. הן אמת שבמהרי"ק פתב בלשון שתקנו חכמים וכן הביאו הט"ז ו"ל שכ' בסי' ס"ו ס"ק ו' וז"ל מ"מ חל עליו חובת התוספת עפ"י חכמים כמ"ש מהרי"ק סי' פ"א שהתוס' שליש אינו משום הרצאה של בעלה אלא משום מצות חכמים הוא עליו תיכף שמכניסה עכ"ל יעו"ש.

מ"מ אין פּוֹנוֹתוֹ מִחֲמַת תִּיקוֹן יְהִי מוֹעִיל מַה שְּׁלֵא יוֹעִיל בְּתַנְאֵי אַחַר דְּזֵה וְדַאי לִיתָא דְבַמְרָדְכִי דְמַמְנוּ גּוֹבַע עֵיקַר הַדִּין לֹא הֶןזְפֵר כְּלָל תִּיקוֹן חַז"ל וְרַק דְּלֹא הָוֵי אֲגַר נָטַר שְׂמַחֲזִיב עֲצָמוּ אֲפִילוּ אִם לֹא יִרְוִיחַ לוֹ זְמַן וְכַנ"ל.

וְרַק פּוֹנוֹת מֵהַרִּיק ו"ל שֵׁם בְּנִ"ד בְּעַנְיָן קִטְנָה שׁו' אִם חֲזִיב לֵהּ הַתּוֹסֶפֶת מִשּׁוּם שְׁלֵא כָּתַב לֵהּ אֲדַעְתָּא דְּתִיקוֹן מִיְיָג' ע"ז כָּתַב דְּהוּא תִּיקוֹן חַז"ל חוֹב עֲלֵיו וְכֵן הִט"ז ו"ל אִין פּוֹנוֹתוֹ כְּלָל מִחֲמַת תִּיקוֹן חַז"ל רַק מִחֲמַת שְׁאִינוּ אֲגַר נָטַר וְכַנ"ל וְהָא רַאִי שְׁהָרִי כָּתַב וְז"ל שֵׁם מִשְׁא"כ בְּעַנְיָן שְׁיָתָן לֵהּ מִמְטַבֵּעַ הַחֲדָשׁ וְדַאי אִין חִיּוּב עֲלֵיו לֹאמַר אִם גִּירָשָׁה תִּיקַף אַחַר הַנְּשׂוּאִין וְדַאי לֹא הִי צָרִיף לְתַת לֵהּ כ"א מִטַּבֵּעַ הַיְשָׁנָה עַכ"ל הָרִי דָּאִם הִי חָל עֲלֵיו תִּיקַף הִי מִשְׁלֵם מִמְטַבֵּעַ חֲדָשׁ שְׁאִינוּ מִשּׁוּם רַבִּית הֵגַם שְׁזֵה אֵינָה בְּכָלל תִּיקוֹן חַז"ל וְתַדַּע שְׁכֵן דַּעַת הִט"ז ו"ל דַּא"כ לְכַתּוּב כְּפִשּׁוּטוֹ שְׂמַטַּבֵּעַ חֲדָשָׁה אֵינָה בְּכָלל תִּיקוֹן חַז"ל א"ו דְּבַר פְּשׁוּט דְּבָלְאוּ תִּיקוֹן חַז"ל רַק תַּנְאֵי שְׂמַחֲזִיב תִּיקַף גַּם אִי לֹא רְנוּחַ לִי לֹא הָוֵי רַבִּית וְז"ב.

וְתוּ דְּהָא כָּתַב הִט"ז ו"ל גּוֹפָא דָּאִם נָתַן לֵהּ מַתָּנָה שְׁלֵא כְּתִיקוֹן חַז"ל רַק מִדַּעְתּוֹ הָוֵי מַתָּנָה וְנִגְבִּית מִמְטַבֵּעַ חֲדָשָׁה וְלָמָּה לֹא נֹאמַר דְּהָוֵי רַבִּית א"ו דְּכָל מַה שְּׁנוֹתָן לֹאשְׁתּוֹ מַתָּנָה הֵגַם שְׁלִקַח מַמְנָה מְעוֹת נְדוּנָה מ"מ הַתּוֹסֶפֶת שְׁהוֹסִיף לֵהּ מִדִּילָן חוּץ מֵהוֹסֶפֶת שְׁלִישׁ הָוֵי מַתָּנָה מִחֲמַת חֲזִיבָה וְלֹא הָוֵי כְּלָל רַבִּית וְתוּ דִּידוּעַ דְּכַתּוּבָה הִיא תַּחַת קְבוּרָתָהּ הִינְנוּ נְדוּנָיְתָהּ וְכַמ"ש הַתּוֹסֶ' כְּתוּבוֹת דָּף מ"ז וְהִינְנוּ דְּהַבְעַל יוֹרְשָׁה אֲבָל לְעוֹלָם הַכְּתוּבָה אֵינָה כְּתוּבָה ע"ת אִם לֹא יָמוּת בְּחַיָּי רַק הוּא חִיּוּב מְוַחֲלֵט לֹאשְׁה רַק הַבְעַל יוֹרְשָׁה וְא"כ הָכָא הָוֵי כְּאֵלוֹ הַתָּנָה עִם יוֹרְשֵׁי לְהַחֲזִיר לָהֶם וְלֹא יִירַשׁ אוֹתָהּ וְכִי בְּשִׁבִיל זֶה יְהִי רַבִּית לְעוֹלָם כְּתוּבָה זוֹ כְּכָל כְּתוּבוֹת שְׁלֵב בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא שְׁיִיף כְּלָל רַבִּית וְרַק בְּשְׁאֵרֵי נְשִׁים הַבְעַל יוֹרַשׁ הַכְּתוּבָה וְכֵן הַתְּחִיב עֲצָמוֹ לְהַחֲזִיר הַיְוֹרְשָׁה וְכִי בְּשִׁבִיל זֶה נֹאמַר שְׁלֵא נַעֲשֵׂה כְּתִיקוֹן חַז"ל זֶה דְּבַר שְׁאִינוּ וְלָכֵן הַכְּתוּבָה בְּתוֹקְפָה וִיעוּיָן בַּס' הַפְּלָאָה בַּק"א ס' ס"ו דַּעְתּוֹ שֵׁם הוּאִיל וְכַתּוּבָה שְׁנָה הִרְאִישׁוֹנָה אֵינוּ נוֹתֵן הַכְּתוּבָה כְּפִי הַתְּקָנָה א"כ הָוֵי כְּרַבִּית וְרַק בְּשְׁאֵרֵי כְּתוּבוֹת מִטַּעַם אַחַר מוֹתֵר כְּמִבּוֹאָר שֵׁם טַעְמוֹ מַה דְּלֹא שְׁיִיף הָכָא אָף עַכ"ז בְּכָאן פִּינּוֹן דְּחֲזִיב עֲצָמוֹ בְּכָל עַנְיָן אֲפִילוּ תִּיקַף אִם יִגְרַשׁ א"כ בְּנֹדַאי לֹא הָוֵי רַבִּית וְז"ב: סִימָן לֵ שְׁאֵלָה אִם מוֹתֵר לְבַת יִשְׂרָאֵל לִילֵף בְּמַצְנַפֵּת בְּרֹאשָׁם כְּדָרָף שְׁהוֹלְכִים בְּנוֹת זוּלְתֵינוּ: הִנֵּה טָרַם נְשִׁיב עֵיקַר הַשְּׁאֵלָה אֲקַדִּים שְׁתֵּי הַקְּדָמוֹת הָאֶחָת אִם פִּי נִתְפָּאָר בְּדַבְרֵי הַפּוֹסְקֵי אִיסוּר לְהַלּוֹף בְּדַרְכֵי הָאֲנוּמוֹת אִין פּוֹנוֹתָם ח"ו לְהַקְל בְּכַבּוּדָם פִּי אֲדַרְבָּה הַזְּהִירוֹנוּ מֵאֵד לְכַבֵּד שְׁרֵי הַמְדִינָה וְיוֹשְׁבֵי וְאֲפִלּוּ הָאֲנוּמוֹת שְׁהַכְּבִידוּ עוֹלָם עֲלֵינוּ לְמֵאֵד כְּדָרָף גִּישָׁה גְּדוּלָה וְאֲכַזְרֵי הֵמָּה הַמְצָרִים עַכ"ז אַחַר הוֹצִיאָנוּ הַבּוֹרָא ית"ש מִשֵּׁם וְהִינְנוּ בְּרוּם הַמַּעֲלוֹת בְּלֹא פַחַד אֲנוֹשׁ הַזְּהִירוֹנוּ ית"ש אֵל תִּתְעַב מְצָרֵי וְלֹא לְהַקְל בְּכַבּוּדָם מִחֲמַת שְׁנֵהֵנוּ מֵאַרְצָם ק"ו הָאֲנוּמוֹת שְׁאֵנוּ חוֹסִים בְּצִלָּם וְנָתַן לָנוּ הַש"י חֵן בְּעֵינֵיהֶם לְהַקְל עוֹלָם מֵעֲלֵינוּ וְהֵמָּה פּוֹרְשֵׁי כְּנַפְיָהֶם עֲלֵינוּ לְשַׁמְרָנוּ מִרְגָּשַׁת פּוֹעֲלֵי אוֹן וְהֵמָּה אוֹהֲבֵי חֶסֶד וּמְכַבְּדֵי תוֹרָה יְשֻׁלֵם הַשֵּׁם מִשְׁפּוֹרְתָם הַטוֹב בְּנֹדַאי עֲלֵינוּ לְכַבֵּדָם וְלִרְוֹמָמָם וְלָכֵן אִין פּוֹנוֹת הַפּוֹסְקֵי הַנ"ל לְהַקְל בְּכַבּוּדָם ח"ו וְלֹא נַצְטוּוּיְנוּ לְהַמְנַע חֲבַרְתֵינוּ אִתָּם וְאֲדַרְבָּה גְּדוּלֵי הַחֲכָמִים הַחֲסִידִים הֵיוּ בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשְׁרִיו תְּמִיד כְּמוֹ ר' אַבְהוֹ ור' יְהוֹשֻׁעַ בִּי קִיסָר וְכִמוֹ שְׁמוּאֵל וְרַבָּא כְּדוּעַ מֵהַתְּלִמוּד וְרַק כִּי הַקַּב"ה רָצָה לִתְּנוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה לְאַרְץ וְסִיבֵב עַל כָּל הָאֲנוּמוֹת וְלֹא רָצוּ וְלֹא קִבְּלוּ רַק ז' מְצוֹת ב"נ וְאָנוּ ב"י קִבְּלוּ הַתּוֹה"ק כְּפִלְגָּה תְּרִי"ג מְצוֹת

אנו (מכוונים) [מחובבים] לשמרה והאומות אין נענשים על קיום תרני"ג מצות פי מתחלה לא קבלו אבל ישראל נענשים בעברם אחת ממצות ה' מהתרני"ג מצות וכמאמר הפתוב רק אתכם ידעתי מפל מ"ה ע"כ אפקוד עליכם אכ"ע ולכן בכלל אזהרות התורה שפרחיק עצמנו מגאות ומניאוף בהרבה גדרים ולא נלמוד מהאומות ללכת בזה בדרךיהם כי המה לא נצטוו ולא קבלו עליהם לעשות גדר להז' מצות אבל בכללי התרני"ג מצות לעשות גדר לשארי מצות והגדר בפ"ע ללא יחשב להעובר ולכן אנו מוזהרים בגדר מעריות ומגאנה אבל האומות אין מצוים בגדר.

ויש להסביר הדבר עפ"י דברי הש"ס בביצה שאמרו לא נתנה התורה לישראל רק מפני שהם עזים היינו בטבעם המה קשים במדות ולכן ניתנה התורה לשפור קושי הטבע באזהרות וגדרות יתרות לגאנה וניאוף וגזל וכדומה כדי לשמור דרך המצוה פי המה בטבעם עלולים לעזות לזה גדרה התורה הקדושה בגזירות יתרות אולם האומות א"צ לחומרות יתרות כי אינם עזים בטבעם ודי להם בז' מצות ולכן הזהירנו התורה שלוליליך בדרךיהם מפלי עשות גדרים לערנה וגאות וגזל כי אינו מןפרישים מטבעם מחמת טבע העזות וצריכים אנו למשמרת יתירה אבל ח"ו אין פבוד האומות קל בעינינו כי מכירים אנו טובתם אשר אתנו ובהטיב ד' אתנו בגאנותנו גם שפרם הטוב ישלם כמבואר בכל ספרי רז"ל.

שנית צריך להקדים כי כל דברינו אינם רק להורות ולומר לעם פן הוא דתה"ק אבל אין לכפות בחזקה ואפ"ל לא בקרפת דבר רק עדי יציעו הדבר לפני שרי המדינה והמה יורו מה לעשות להעובר וכל דברינו רק להמקבל עליו עול תורה ברצון ורק דורש האידן הדין נוטה ועל זה פתתי דברי בתשובה וזה החלי: תשובה בנדאי מבואר בש"ס ופוסקים לאיסור דהלאו לא תלכו בחוקותיהם מפרשים בתוספתא הובא ברמב"ם במגן המצות בל"ת מצנה למ"ד וגם בספרו היד כתב וז"ל בפ"א מהל' עפ"ם הל' א' אין הולכין בחוקות העפ"ם ולא מדמין להם לא במלבוש ולא בשיער וכיוצא בהן שנאמר ולא תלכו בחוקות הגוים ונאמר כו' הכל בענין אחד הוא מזהיר שלא ידמה להן אלא יהיה הישראל מובדל מהן וידוע במלבושו ובשאר מעשיו כמו שהוא מובדל מהן במדעו ובדעותיו וכה"א ואבדיל אתכם מן העמים לא ילבש במלבוש המינוחד להן ולא יגדל ציצת ראשו כמו ציצת ראשם לא יגלח מן הצדדין ויניח השיער באמצע כו' עד וכל העושה א' מאלו וכיוצא בהן לוקה עכ"ל וכ"כ הש"ע יו"ד קע"ח ומהרי"ק ז"ל כתב בדבר שעושין האומות לענין שחץ וגאות או לפירצות מדרך הצניעות הוי בחקותיהם והטעם שורש הדבר שהבורא ב"ה וב"ש הבדילנו מן העמים ונתן לנו תוה"ק בתרני"ג מצות ולהאומות רק ז' מצות ב"נ שלא רצו לקבל יותר ולכן האומות אינם מוזהרים רק על עריות פיזוע מאמרם ז"ל בחגיגה פ"ב אבל עניני חילוקי העריות משונים המה מישראל פיזוע וגם על דבר הגורם פירצת ניאוף לא נגזר עליהם ועלינו לשמור חק שלא להלך בחקותיהם בדבר שהוא חשש פריצות וניאוף או מיני שחץ פי בזה הבדילנו מן העמים בקבלנו עול מלכותו ית"ש בתרני"ג מצות ואין אנו רשאים לפטור עצמנו ממה שקבלנו עלינו ולכן בדבר שיש בו מנהג העמים ללבוש דרך פריצות ובנות ישראל משתמרות מהילוך זה משום צניעות העובר והולך במלבושי הפריצות עובר לאו דלא תלכו ומלקין אותו ומ"ש מהרי"ק ז"ל אם לא נתפנין להתדמות לעפ"ם מותר פוונתו דוקא באם פוונתו רק משום

תועלת המועיל בדרך היתר פגנוני דנ"ד דהיה הרופא נושא מלבוש פדרה הרופאים דאין פוננתו רק לצרכי ממון אבל אם אין פוננתו רק לילה דרה שחץ או פדי להתנאות בפני הבריות בזה עצמו מתדמה להעפוי"ם שגם המה עושים לשם פריצות ושחץ וכו' דאי אסור.

והנה ראיתי למעכ"ת שרוצה להשיג על מהרי"ק ולומר שדעת הרמב"ם והש"ע דלא פונתי' הן אמת דמשמעות הרמ"א הוא פדברי מעכ"ת דלא כתב הרמ"א [בסי' קע"ח] להתיר רק באם העפוי"ם עושים לתועלת ממון ולא לשחץ ופריצות משמע דאם העפוי"ם עושים זה משום שחץ או פריצות אסור לישראל אפי' אם מכונן הישראל לתועלת אף מהרמב"ם ז"ל אין ראוי פלל והרואה במהרי"ק דמשיא דעת הרמב"ם ז"ל לדעתו וגם הב"ח ז"ל כ"כ באם אינו מתפונן להדמות מותר אפי' בדרך שעושים משום שחץ כמו סיפור קומי והנה הב"ח ז"ל מתרץ בזה קו' התוס' ז"ל בב"ק ס"פ מרובה שהקשו התוס' דאמאי התירו לר' ראובן לספר קומי ומת' ה"ח דאיסור הוא דוקא בבא להתדמות והמה לא באו ח"ו להתדמות יעו"ש ובאמת לפע"ד התוס' ז"ל הקשו שפיר לפי שיטתם שהמה מפרשים דהמספר קומי הי' גזרת ותקנת חכמים כמו שפונרש בדבריהם בב"ק ולכאורה קשה למ"ל התקנה הא אסור מה"ת לספר שלא לילה בחקוקותיהם וכמו שפסק באמת הרמב"ם ז"ל דלוקה מה"ת ופירשו התוס' דהתקנה הי' שגם אם לא יכונן להתדמות לעפוי"ם דאז מותר מה"ת אסור מפני התקנה וע"ז שפיר הקשו דא"כ האף התירו לר' ראובן לספר קומי הגם שאינו מתפונן לדמות לעפוי"ם מ"מ אסור מפני התקנה וע"ז תירצו שם דעל קרובי מלכות מתחלה לא גזרו עכ"פ מדברי התוס' והב"ח ומהרי"ק ז"ל ובב"י המביאו בפשיטות נראה דס"ל דבאין פוננתו להתדמות מותר אף מדברי הקרית ספר של המבי"ט ז"ל שכ' בפ' י"א מהל' ע"ז וז"ל הנהירנו מלכת בדרכי העפוי"ם ומלהתדמות להם לא במלבוש ולא בשיער ולא בכיוצא בהן דכתיב ולא תלכו בחקות הגוים ונאמר ובחקותיהם לא תלכו וילשון ספרי בגימטות שלקחם ובדברים החקוקים להם פגון טרטיראות וקרקיסאות שהם מיני מושבם כו' הפל הוא בענין אחד מזהיר שלא ידמה להן אלא יהי' מובדל וידוע במלבושיו ובמעשיו כמו שהוא מובדל בדעותיו וכה"א ואבדיל אתכם מן העמים לא ילבש במלבוש המיוחד להן כו' וכל אלו קבלה ביד חכמים שפד' הי' מנהגם והם נכללים בפסוק ובחקותיהם לא תלכו וכן פל שארי הדברים שמונו בתוספתא פולם מדאורייתא נכללות בפסוקי' כפי קבלת רז"ל שהי' חוקי עע"ז וכל העושה א' מאלו או פינצא בהן מחוקי עע"ז שמונו חכמים ז"ל לוקה עכ"ל משמע דאפילו אינו מתפונן לדמות דא"כ (לא) [למה] אמר וקבלה ביד חז"ל וקלא אם אינו מתפונן לדמות מותר ואם מתפונן לדמות א"כ ע"כ איירי שמנהגם פן א"ו שס"ל להמבי"ט ז"ל שאפי' אינו מתפונן להתדמות אסור וא"כ אפילו אין העפוי"ם פעת הולכים פן אסור מצד קבלת חכמים שהאומות הראשונים עשו פן לחק ואסור לישראל לילה בדרכיהם.

הינצא לנו מזה שההולכים במלבושי זולתנו בדרך שיש בו צניעות ופריצות עובר על לאו ולוקה מה"ת ואפילו אינו מתפונן לדמות לעפוי"ם ואפילו ניפרת ביתר מלבושי' שהיא יהודית ורק מלבוש אחד של עכו"ם שמורה על מניעת הצניעות עוברת על לאו דכ"כ בהד"י הר"מ ז"ל בשם התוספתא ז"ל שלא תאמר הואיל ויוצאין בארגמן אף אני יוצא בארגמן הואיל ויוצאין בקלוסין אף אני כו' שדברות הללו דברי שחץ וגאונה הם ולא באלה חלק יעקב אלא דברי ישראל ודרכם להיות צנועים במעשיהם וענוים ירשו

אַרְזַן וְלֹא לְפָנוֹת אֶל רֵקְבִים כּו' עכ"ל הרי דַּרְךְ אַרְגָּמָן לְחוּד כְּדָרְךָ שְׁעוֹשִׁין הָאֲנוּמוֹת לְשַׁחַץ נְמִי אָסוּר אֶפְיָלוּ אִם שְׁאָרֵי מַלְבוּשָׁיו הוּא כִּי־שָׂרָאֵל מִמֶּשׁ מ"מ אָסוּר וְכֵן מִשְׁמַע בְּבִרְכוֹת מִהָדָר דְּכַרְבֵּלְתָא וּמְבִיאוּ מֵהַרִּי"ק ז"ל בְּתַשׁוּ' הַנ"ל פ"ח דְּאִיתָא בְּש"ס בְּרְכוֹת כ' ע"א וְנ"ל כִּי הָא דָּרַב אֲדָא ב"א חֲזַנִּי' לֵהֵי־יָא פּוֹתִית דְּהִנּוּת לְבִישָׁא כְּרַבְלְתָא בְּשׂוּקָא סָבַר דְּבַת יִשְׂרָאֵל הִיא קָם קַרְעֵי' מִיְנֵה אֲגֵלָּאֵי מְקִלְתָּא דְּכוֹתִית הִיא שְׂיִמְיָהּ בְּד' מָאָה זְוִזֵי א"ל מֵה שְׂמָה א"ל מְתוֹן א"ל מְתוֹן מְתוֹן ד' מָאָה זְוִזֵי שְׁנֵה עַכְל"ה וְהִנֵּה לְפִי הַנְּרָאָה דְּרַב הַכְּרַבְלְתָא לְבַד הִי נְרָאָה לּוֹ לְלַפְנוֹשׁ פְּרִיצוֹת אֲבָל בְּשְׂאָרֵי מַלְבוּשֵׁין לֹא דִּיקְדַּק אִם הִמָּה כְּדָרְךָ הִיְהוּדִים דְּאֵל"כ הַל"ל שְׂרָאָה אֲשֶׁה לּוֹבֶשֶׁת בְּגָדֵי נְכָרֵי מְדַקְפִּיד בְּש"ס רַק אֶפְרַבְלְתָא מִשְׁמַע שְׂלֵא הַבְּחִין עַל יְתֵר מַלְבוּשֵׁי' וּג"כ מִשְׁמַע הַלְשׁוֹן מְרַש"י ז"ל שְׂאָמַר אִילּוּ הִמְתַּנְּתִי הִיִּיתִי מִשְׁתַּכַּר מְאֵתָן וְהִיִּיצוּ שְׁבַמְתִּינוֹת הִי מְכִירָה שְׁהִיא עַכּו"ם מִמֶּשׁ בְּיֵתֵר מַלְבוּשֵׁי' רַק מִחֲמַת זְהִירוֹת הַמַּס"נ עַל הַמְּצוּה סָבוּר שְׁהִיא יְהוּדִית בְּשְׂאָר מַלְבוּשֵׁי' וְרַב בְּכַרְבֵּלְתָא הוֹלְכַת בְּפְרִיצוֹת וְלָכֵן אָמַר אֵלּוּ הִמְתִּין הִי נִפְרַת לּוֹ לְעַכּו"ם מִמֶּשׁ בְּיֵתֵר מַלְבוּשֵׁי' הַרִי מוֹכַח שְׁבַמְלַבּוּשׁ אֶחָד נְמִי עוֹבֵר מֵה"ת דָּאִם לֹא הִי אִיסוּר תּוֹרָה לֹא הִי רַשְׁאֵי לְבַזוּתָהּ בְּשׂוּק מִשׁוּם כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת דְּדוּחָה ל"ת שְׁבַתּוֹרָה וְהִיִּינוּ לֹא דְלֹא תָסוּר כְּמַבְנָאָר שָׁם א"ו דְּאֶפְיָלוּ בְּמַלְבוּשׁ אַחַת שֶׁל נְכָרִים שְׂאֵינּוּ שֶׁל צְנִיעוּת עוֹבֵר מֵה"ת וְע"ז נֶאֱמַר אֵין חוֹלְקִין כְּבוֹד וְהוֹאֵי כְּכֹלָאִים דְּאוּרִיִּיתָא שְׁפוּשְׁטוּ אֶפְיָלוּ בְּשׂוּק וּמִש"ה קַרְעֵי' ר"א לֵהַכְּרַבְלְתָא מִיְנֵה וְאֵין לֹאמַר דְּכִינּוֹן דְּכֵן הוֹלְכוֹת בְּמִדֵּינַת אֲשַׁכְּנּוּ א"כ לֹא נִכְלַל בְּלֹא דְבַחְקוֹתֵיהֶם דְּבִאֲמַת הַדִּין עִם מַעַכ"ת דְּאֵין לָנוּ רַב מְדִינָה וּמְדִינָה מְנַהֲגָה וְיוֹתֵר מִכֵּן מְבִנָּאָר בַּת' הַרְשָׁב"א ז"ל הַחֲדָשִׁים ח"ר ס' צ' לְעַנְנֵן גִּילּוּחַ שְׁהוֹכִיחַ שְׂאֶפְיָלוּ אִם עַכְשָׁיו הַמְּנַהֵג כֵּן לְמִי שְׁנֵהָ עַכ"פ אִיסוּר אָסוּר יַעו"ש.

וְאִף בְּאֲמַת אֵין אָנוּ צְרִיכִים לָזֶה כִּי יִדְעָתִי בְּבִירוֹר בְּהִיּוֹתִי אֲצֵל מו"ח ז"ל בְּמַעְהָרֵין שְׁגָם שָׁם לֹא הִלְכוּ בְּמַלְבוּשֵׁי פְרִיצוֹת כְּזֶה ח"ו וְכִפִּי שְׂשִׁמְעָתִי אֲזִ לֹא נִמְצָאת בְּכָל מְדִינַת אֲשַׁכְּנּוּ שׁוּם אֲשֶׁה חֲשׂוּבָה לִילָף בְּשַׁעֲרוֹת וּפִיָּאָה נְכָרִית רַב אֵינָה מְנַקְלֵי הָעַם פְּחוּתֵי הָעָרָה וְהִיוּ לְקַלָּם וְרַב בַּעוּה"ר מְקָרוֹב נִשְׁתַּרְבֵּב הַמְּנַהֵג הִנֵּה מִן הָאֶפְקוֹרְסִים וְלָכֵן ח"ו לֹא ע"ז נֶאֱמַר שְׁהוֹתֵר גַּם לְנִשְׂי מְדִינַתֵּינוּ לְנִהוּג כֵּן וְהָאִיסוּר בְּמִקּוּמוֹ וְהַעוֹבֵר לּוֹקָה מֵה"ת וְלָכֵן מִדְּתָה"ק אָסוּר לִילָף אֶפְיָלוּ בְּדָבָר אֶחָד פְּרִיצוֹת כְּדָרְךָ הָעַמִּים: סִימָן לֹא הִנֵּה הַב"י ז"ל [בס"ס קפ"ז] כְּתַב דְּכָל [בְּתוּלָה] שְׂלֵא פְסָקָה פְּעַם אַחַת מְלָרְאוֹת [מ"ת] תְּלִינּוּ בְּדָם [גְּדָה] [בְּתוּלִים] וְהִבִּיא רֵאִי מִתּוֹסְפֵתָא דֵאִי' שָׁם וְכוּלָם צְרִיכָה בְּדִיקָה חוּץ מִבְּתוּלָה שְׁדָמִי טְהוּרִין וְהִבִּין הוּא ז"ל כְּפִינָת הַבְּרִיִּיתָא דְּכָל אֲשֶׁה שְׂרָאָתָהּ ג"פ מ"ת צְרִיכָה בְּדִיקַת שְׁפוּפֶרֶת חוּץ מִבְּתוּלָה מִשׁוּם דְּתְלִינּוּ בְּדָם בְּתוּלִים וְתוּ רֵאִי מֵר"ג א"ש [גְּדָה י"א ב'] דְּאָמַר ל"ש אֵלָא שְׂלֵא פְסָקָה וְכו' ע"ש וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' דְּנוֹתְנִין לְבְּתוּלָה ד' לִילוֹת בְּלֹא פְסָקָה אֶפְי' בְּתוּף שְׁנֵה וְאִף דְּלִדִּידוֹן לְכוּלָן נוֹתְנִין רַב ב"מ תּוּלִין מ"מ לְעַנְנֵן שְׂלֵא לְהַחֲזִיקָה בְּרוּאָה מ"ת כִּינּוֹן דְּחִזִּינוּ דְּאִיכָא בְּתוּלָה שְׁתּוּלִין בְּבְתוּלִין נִילוּף לְכָל הַבְּתוּלוֹת דְּמִקְלָתָא דַּל"ש הוּא רַמ"ת ע"כ תְּנַרְף לְשׁוֹנוּ בְּב"י וּבְאֲמַת לְכַאוּרָה תְּמוּהִים דְּכָרִיו מְאֹד חֲדָא דְּבְתוֹסְפֵתָא קְתַנִּי בְּפִירוּשׁ חוּץ מִבְּתוּלָה שְׁדָמִי טְהוּרִין הַרִי דְּוָקָא הָדָּ בְּתוּלָה שְׁדָמִי טְהוּרִין הוּא דְּתְלִינּוּ בְּד"ב וְתוּ קִשְׁה דְּהָא הָדָּ בְּדִיקָה ע"כ מִיְיָרִי בְּבְדִיקַת שְׁפוּפֶרֶת וְאִיְרִי בְּשׁוּפֵעַת כְּדָתְנִי בְּהִדְיָא בְּתוֹסְפֵתָא וְכוּלָן (שְׁפוּפֶרֶת) [שׁוּפֵעַת] צְרִיכָה בְּדִיקָה וְכַכּוּלָן ר"מ מְחַמֵּיר כְּדָבְרֵי ב"ש (נְשָׂאָר) [וּשְׂאָר] רֵאִיוֹת וְכו'.

אלמא דלא לענגן רמ"ת איירי פלל רק לענגן גוף הדם דלאחר תשמיש לא מהני פלל הסי של ר"מ דהשמש עוכרן כמבואר לעיל [דף ה"ל] וברור הדבר דהתוספתא הוא הברייתאשמביא הש"ס דידן בריש התינוקת [דף ס"ה ע"ב] ופירשו היינו לענגן בדיקת שפופרת כמ"ש שם התוס' ז"ל [בד"ה וכולן] וכבר האריה בזה הרב במ"ב ז"ל [סי' מ"ז] ולמענין בצדק יראה דבריו בתשובה פנים.

אולם ראיתי בתפארת ישראל ז"ל שהקשה עליו ועל גוף דברי התוס' דהאיך אפשר פלל לומר בדיקת שפופרת דממ"נ אם לא נשתנה למה לי בדיקה ואם נשתנה א"כ בתוך ד' לילות נמי ולא הבנתי דברי הרב הנ"ל דהא באמת צורתא דשמעתא פה הוא דבאם נשתנה מראייתה אף בתוך ד' ימי טמאה ואם לא נשתנה מראייתה אף שנשתנה מתורת ד"ב דלר"מ יש חילוק בין הדמים מ"מ בתוך הד' ימי בכל ענגן תולין (והטעם יתבאר בסמוך בעז"ה) ולאחר הד' ימים אם זנהם הוא דם הנדה ואם לאו הוא ד"ב אבל אם שופעת מתוך ד' לאחר ד' צריכה בדיקה בשפופרת אם אינה מן המקור טהורה אף אם הוא מזנהם ואם מן המקור טמאה וא"כ לפ"ז שפיר יש חילוק בין תוך ד' לאחר ד'.

אולם המענין בתשובת מ"ב שם יראה להדיא דכן פוננתו כמ"ש אף לפ"ז יש עכ"פ ראי' מזה לדינא דהב"י דתולין לעולם דהנה לכאורה קשה מאי מהני הכא בדיקת שפופרת [בשלמא] ברמ"ת שפיר (וכו') [מהני] בדיקה אם אינה רואה מהמקור ש"מ דנתרפאה (א"ו) [או] שהוא מהצדדי אבל הכא מאי מועיל בדיקה הא פינו דחזינו דהדם דומה לדם נדה א"כ מאי ראי' דעתה אין רואה דם מהמקור וכי לעולם לא תהי' פוסקת מלראות ודילמא פסקה עתה וא"ל דשופעת הוי ראי' אחת ומש"ה אמרינו מסתמא כמו שהי' עתה מצדדי' כמו כן אז דא"כ בלא בדיקה נימא פן פינו דקונדם הד' לילות הי' מהמפה כמו כן עתה א"ו דמזה אין ראי' א"כ ה"נ נימא פן א"ו דהטעם הוא פה דבתוך ד' לילות דונדאי לא חייטה המפה אפי' משונה דמה (הוא) תולין במפה דדם נדה הוא מזנהם אבל ד"ב לפעמים הוא פה ולפעמים הוא פה ולפיכך בתוך ד' לילות דעדיין לא חייטה המפה לכ"ע אף לב"ש ובנודאי מוצאה דם תלינו בכל מידי בכל ענגן אבל לאחר ד' לילות מסתמא חייטה ורק אם משונה ראי' ואינו מזנהם ע"כ דם בתולים הוא ואם מזנהם הוא י"ל פה וי"ל פה לא מטרינו דמסתמא חייטה המפה אבל בשופעת מתוך ד' א"כ יש מקום לומר דתולין דהרי ראי' ששופעת תו הדם שיצא קונדם ד' לילות יצא לאח"כ וכמו שמקונדם הי' ממפה פן עתה הוא ממפה ולזה בודקת בשפופרת אם רואה עתה מחמת (תשמיש) [שפופרת] הרי דלא חייטה המפה כסברת הב"י ז"ל ואם לא חייטה ממילא בכל ענגן תולין אבל אם אינה רואה פלום נמי טמאה דהא הדם דומה לדם נדה ולאחר ד' לילות ס"ל לר' מאיר דחייטה המפה עד שיהי' ברור היינו מחמת ביאת שפופרת והיינו דלא קתני במתנייתא שום מכחול ש"מ דאין הבדיקה לברר שבא עתה ונוקא מהמקור רק עיקר הראי' מדרואה עתה ע"י תשמיש ש"מ דלא חייטה עדיין המפה ומחמת המפה הי' נאי פדברי המ"ב ז"ל דלאחר ד' נודאי חייטה המפה ואין מהביאות ראי' פלל ורק אמרי' רואה מ"ת ה"נ מאי ראי' הוא דלא חייטה הדם בתולים דילמא מחמת מיעוץ הצד הוא א"ו ש"מ דתולין יותר במפה שבבתולין מדנימא (ליטות) [לתלות] בדבר שלא שכיח פגון צדדי או רואה מחמת התשמיש ולפענ"ד זה לכאורה (רב) [דבר ברור] אף אין להוציא דבר מתוך פילפולן דאם נרצה נוכל ליישב ראי' זו בכמה פנים וגם גוף פי' הב"י ז"ל יש

לנישב (עכ"ל) באמת גם דברי הב"י ז"ל בפירוש אפטר לתרץ בדרך מרנח (תי) דהנה גם ראיתו מר' גידל א"ש אינו מוכן דמאי ראי' מבתולה שעדיין לא ראתה לראתה ומאי האי דכתב מרן הב"י ז"ל דאיכא למילף מזה לכל הבתולות הרי חזינו במשנה וגמרא דל"ד להקדי כולל אף נראה (השפא) [דראיתו] דמרן ז"ל א"ש מאוד די"ל בזה דקי"ל מדינא דמתני' דנותנין לה עד שתקני' או ד' לילות לכל מר פדאית לי' באחד משני פנים או דכו דרף המפה בפעם ראשונה תוציא דם ואינה מתרפאת עד לאחר ד' לילות או אם חזיתה המפה בתינוקת אבל לעולם לאחר ביאה ראשונה שוב אינה מוציאה דם רק הדם הוא בא מביאה ראשונה או דצ"ל דלעולם בפעם ראשונה מוציאה דם וכן אחר ביאה ראשונה עדיין מוציא דם בביאה שני' ג"כ נתעקר דם דעדיין פירצה דחוקה ומוציא דם והנה נ"מ בין שני הטעמים הוא זה דלפי מאי דקי"ל דביעל בעילת מצנה אם נימא דהטעם הוא הא דתולין בד' לילות לפי הדין הוא משום שכל הפעם מוציא דם א"כ י"ל הא דבראתה יעודה בבית אבי' שנותנין לה רק לילה אחת ואם בוגרת ראתה אין לה רק ב"מ הוא משום דכו דרף המפה בבתולה להוציא תמיד דם ורק שיעור הוצאת הדם הוא לפי ערך המפה בבתולה שלא ראתה כולל שיהי' הדם מאריף ביציאתו שיעור עונה וכן הוא בכל הד' ביאות ובבתולה שראתה שוהה הדם לצאת כל הלילה אבל בפעם השני נתרוב פתחה ואינו שוהה לצאת רק תיכף לאחר הביאה הדם הולך ויוצא ובבוגרת שראתה תיכף פתחה רחב ואינו שוהה אף בביאה ראשונה לצאת רק לפי שיעור ביאה וא"כ י"ל דלעולם אף לאחר פ"ר אם רואה מחמת תשמיש תלינן בדם בתולים דעדיין לא פלה הדם בתולים ורק מש"ה אין נותנין לה שיעור עונה משום דדמה אין שוהה לבוא דפתחה רחב אבל אם נימא פטעם הב' דלאחר פעם (הב') [הא'] פלה הדם בתולים רק דלא חזיתה המפה ראשונה עד ד' לילות וא"כ לפ"ז בבוגרת דראתה פינו דאין נותנין לה [רק] ב"מ וא"כ ש"מ דחזיתה המפה מיד וא"כ שוב אם ראתה מ"ת לא תלינן בדם בתולין דהא פלה בתוליה וזה בא הב"י ז"ל להוכיח דע"כ דהטעם הוא דבכל פעם מתעורר המפה מחדש ולא דשוהה לבוא ד' לילות דהא אמר רב גידל אמר שמואל דאם עברה לילה בלא תשמיש אין תולין ואם נבעלה בתוך י"ב חודש תולין ש"מ דהביאה מחדש מעורר דם ומש"ה פתבו התוס' ז"ל דאם נבעלה ולא ראתה פעם אחד שוב אין תולין דהא פלו בתולין ש"מ דעיקר תלוי בזה דכל זמן שהרוק מצוי בפה חזינו דלא פלו הבתולין ורק דבבתולה בד"פ הראשונים שוהה הדם לבוא עונה אחת ובבתולה שראתה אין הדם שוהה לבוא כ"כ ובבוגרת אינו שוהה כ"כ ג"נ אבל לעולם בשעת ביאה ממש תמיד (אם) יש דם דהא תולין דעדיין פירצה דחוקה ומחמתה באה הדם הגם דאין מוכרח דבר זה די"ל דגם לטעם זה בבוגרת פלו הבתולין תיכף בביאה ראשונה ול"ד בתולה לבוגרת מ"מ פינו דרוב בתולות אין רואין מ"ת תלינן גם בה שעדיין לא פלו בתולין וזה נכון מאוד.

ומש"ה י"ל דגם פירוש התוספתא כף הוא וכולן ששופעין צריכה לבדוק חוץ מבתולה שדמי' טהורין שדם בתולה דם טהור הוא והנה הי' קשה להב"י דהוא כפל לשון בתולה שדמי' טהורין היינו דם בתולה טהור ולכן פי' דכוננת התוספתא הוא כף דהנה לפמש"כ דמש"ה תולין בדם בתולין משום דזה הוי כמפה והנה כל זה א"ש לב"ה דס"ל דתולין עד שתקני' המפה אבל לב"ש דס"ל דתולין בד' לילות דוקא א"כ י"ל דלדידן הטעם הוא דהוי כמו מעיין טהור דלאחר זמנו שוב הדם טמא כמו כן בבתולה שלא הגיע זמנה

לראות פל ד' לילות שופעת מפת המפה ולאח"כ פוסק המעיין הנה ובאמת ר"ג אמר שמואל לא קאי רק אב"ה וכמו שפי' רש"י ז"ל בהקד"א וא"כ הפי' פה חוץ מבתולה היינו פל בתולה אפי' ראתה ועודה בבית אבי' משום דדמיל' טהורין היינו דדם בתולין טהור הוא וכטעם הנ"ל שפכל פעם מתעורר המפה וכו' ומש"ה מסיים התוספתא ור"מ מחמיר פדברי ב"ש אבל עכ"פ לא לגמרי ס"ל פנותי' נרק אם לא נשתנה דמי' היא טהורה וא"כ גם לדידנ' דם בתולין מתעורר אחר הפעם הראשון וא"כ גם הוא ס"ל דכל בתולה תולה בד"ב אם לא פסקה פ"א נרק אם נשתנה היא טמאה משום דחזי' דלא דם בתולים הוא פן יש ליישב דברי הב"י ז"ל.

אולם באמת לאחר העיון נראה דדברי המ"ב ז"ל נכונים דלא תלינו בד"ב אחר פעם הראשון בבתולה שראתה וכן משמע מדברי רש"י ז"ל במתניתין בבודקת בב' עדים חוץ מבתולה שדמיל' טהורין ופי' רש"י ז"ל היינו ד' לילות וקשה הא בנודאי מיירי שלא פסקה פ"א וא"כ פל בתולה נאף לאחר ד' לילות א"צ בדיקה דהא סוף סוף יהא טהור א"ו דלאחר ד' לילות שוב טמאה אף שלא פסקה והו' אמת דלפמ"ש (בס"ס) [בתו' בר"פ התינוקת] לומר דבד' לילות אף שפסקה פ"א נמי תולין א"כ י"ל דמיירי דפסקה ומש"ה א"ש מה שמקשי' המפורשי' שם על רש"י מ"ש דנקיט ד' לילות ולא נקיט לא חייטה המפה ולפע"ד א"ש דהא בתינוקת דלא חייטה המפה בעינו שלא פסקה ואם לא פסקה לא בעינו דוקא בתולה שדמיל' טהורין נרק אפי' בוגרת ומש"ה פי' רש"י ז"ל ד' לילות ואיירי אפילו בפסקה פ"ר אף עדיין י"ל דמ"מ תבדוק בפעם אחרון אחר תשמיש פדי לידע אם פסקה קנוש' המהרש"א ז"ל ותירוץ הס"ט לא שייך בזה אף (דתידוק) בתירוץ של הס"ט גם זה א"ש.

אף פשט דברי רש"י ז"ל מורין כפשוטו דאף דלא פסקה נמי אין תולין רק ד' לילות ואח"כ טמאה וצריכה בדיקת עד ומכ"ש לדברי התוס' ז"ל דקאי דוקא אד' נשים וא"כ בנודאי מוכח דאין תולין בבודקת דהא לדידהו ע"כ איירי בלא פסקה וא"כ מ"ש ד' נשים באם (אם) לא פסקה פל אשה א"צ בדיקה וכן מוכח מדברי הברייטא דאשה שאין לה נוסת אסורה לשמש ואר"ח ב"א משמשת בעדים הן הן תקוניה הן הן עיוותיה וקשה מאי עיוותיה' (והא) הא תולין ככל פעם בד"ב וא"ל דהברייטא מיירי דוקא באשה בעולה ולא בבתולה זה ליתא דהא סתמא קתני א"ו לאחר ד' לילות צריכה לבדוק ועפ"ז א"ש מ"ש הר"ף ז"ל דרק שלשה פעמים צריכה לבדוק והקשה הא סתמא קתני משמע לעולם.

ולפמ"ש א"ש דהא ע"כ אינה צריכה בדיקה לעולם וע"כ פוננת התנא רק דצריכה לבדוק הן תקוניה הן עיוותה לפי מה שהיא התקוון או העיוות היינו בבתולה לאחר הד' לילות הוא העיוות ובשאר נשים תקיף וכן התקוון אין הוא לעולם רקעד שתתחזקה ודו"ק.

וכן העלו פל האחרונים פולם אין גם אחר נרק פולם מספימים לדברי המ"ב ז"ל וזלת הב"ח ז"ל ומי הוא אשר חיילים יגבר נגדם ולכן אם לא הרגישה פאב בנודאי אסורה ודעת הרב"ד ז"ל אין לצרף דפעם א' אינו מן המגזן לנה כמבואר באחרונים וגם דעת המרדכי ז"ל אין לצרף כמבואר זה בתשובת מוהר"ם ז"ל וגם מה שכתב מעכת"ה דכעת חזרת מדבורה ונותנת אמתלאות לדברי' הנה באמת אמתלא זו גרוע מאוד מחמת פמה טעמי' דמי הגיד לזה היפוף הדין ומאין לה לחשוב זה רק אעפ"כ לפי מה דמבואר בשו"ת

איל"ת לחלק דהיכי דחזקה מסייע לה מהני אפי' אמתלא גרוע והוכיח דבר זה מאה"ע סי' ל"ה ס"ט שלים שאמר טעיתי נאמן משום דמסייע לי חזקת שלים עושה שליחתו אבל בנדה ליפא חזקה (דרוב) דעלולה לראות דם ומש"ה בהלבישה בגדי נידות אינה נאמנת משום דהוי אמתלא גרוע וחזקה לא מסייע לה אבל בטבח שעשה סימן מהני אף דהוי אמתלא גרוע משום דחזקה מסייע לי להתיר דרוב בהמות בחזקת פשרות.

וא"כ לפי דבריו נ"ל דהכא מסייע לה הרוב והחזקה דאין רמ"ת ומש"ה מהני אמתלא גרוע פן נ"ל לפי דברי האיל"ת הנ"ל. אבל באמת גוף דברי האיל"ת ז"ל תמי' לי מאוד דהא סוף כל סוף חזקת שלים עושה שליחתו גרוע מחזקת טהרה לנדה דהא חזקת שע"ש אין הולכין אחריו לקולא וכל הנשים הן בחזקת טהרה לבעליהן וא"כ אם בחזקת שלים עושה שליחתו מהני אמתלא גרוע כ"ש גבי נדה דהני' אמתלא גרוע א"ו דדבריו ליתנהו ותו נ"ל לומר דבכאן לא מהני אמתלא טובה דהנה לפי מה דמבואר דגבי עדות אינו יכול להחזיר ולהגיד אפי' נותן אמתלא טובה מאוד וכמו אנוסי' היינו מ"נ אפ"ה לא מהני ורק היכי דדבריו הם רק משום חתיכה דאיסורא מהני אמתלא וא"כ לפ"ז לפי מה דמבואר בתשובת הר"ן ז"ל בסי' מ"ז דחוי' לב"ד יכול העד לומר מבין היינו אבל בב"ד אינו יכול לחזור ולהגיד אפי' בדבר דא"צ ב"ד לקבלת עדותו מ"מ (ישיא) [א"י לחזור] אחר גמר עדותו כמו ששנינו עדים שהעידו בין לאיסור ובין להתיר לטהר או לטמא וכו' אם נחקרה עדותו בב"ד אינם נאמנים אלמא אפי' בדבר דא"צ ב"ד ועדים תליא באם גומר עדותו והיינו בב"ד ע"כ (תירץ) [תנרף] דברי הר"ן ז"ל שם וא"כ לפ"ז י"ל דהא דאם לבשה בגדי נידות לא מהני אמתלא דהוי כגמר עדותו (דהמעין בהר"ן ז"ל שם יראה דעיקר תליא בגמר עדותו יע"ש) דהא בעלה לוקה עי"ז וא"כ מש"ה אינו חוזר ומגיד ולא מהני שום אמתלא אולם כ"ז באשה דהיא נאמנת מטעם עד כמבואר בתוס' גיטין [דר' ב' ע"ב] דכל ע"א יליף דנאמן במקום דליפא חזקה מנדה ונגד חזקה לא ילפינו משום דהנה בידה להסיר החזקה ובידו נאמן מטעם בע"ד אלמא הא דנאמנת האשה בפסירה הוא מטעם עד ומש"ה לא מהני [אמתלא] אם גמרה עדותה היינו שלבשה בגדי נידות דזה הוי כמו שנחקרה עדותן בב"ד דהא לוקין עלה משום נדה ומש"ה לא מהני אמתלא אבל בטבח דהוא נאמן משום בע"ד ולא מתורת עד שפיר מהני החזרה דגבי חתיכה דאיסורא מהני אמתלא אבל בנדה דהיא נאמנת בתורת עד ולא מהני אמתלא היכי דעשה גמר בעדותו דלבשה בגדי נידות דהוי כנחקרה בב"ד או דהגידה לפני ב"ד כנידון דלפנינו א"י לחזור אפי' באמתלא פנ"ל נכון וגם פי מצד (ההסרה) [הסברא] נראה דשקר דברה רק שאינה מרגשת פאב אולם עכ"פ נ"ל דמותרת משום דלפי הנראה שלא פירש מיד תוך שיעור המבואר במספר וגם מה שהרגיש שנתלחח חלוקה הרגשה זו לא ידעתי מה טיבה ודילמא פולטת שכ"ז היתה וזה היא הלחלות ואח"כ הדם בא מאיזה מקום ואי דאין לו במה לתלות הא לפי מה דמבואר באחרונים הא דמטמאין סתם ולא אמרינו הא לא ארגשה זה ליתא דילמא ארגשה ולא אדעת' דמאי תאמר דם זה מעלמא בא א"כ הי' צריך אתה לומר לאו אדעתה התעסקות בכתמי' כמו כן יש לומר דילמא לא אדעת' בהרגשה יע"ש בס"ט ז"ל וא"כ בנמצא (ב"כ) [בו פתם] שפיר י"ל דילמא (עברה) [עבר] ולא (אדעתה) [אדעתו] דהא הוא לא ארגשה ולא שייך לומר מספקא מחמירין דהאיש תולה הוא בה דילמא הוא לא אדעתו אבל היא דתלי' (בה) [בו] ונתן לה התורה

נאמנות שמה על לבה לזפור ואי דשמה סברה הרגשת תשמיש יענין זה באחרוני דגם זה שמה על לבה להבין יע"ש בדבריהם בש"כ בס"ט שהאריכו בזה וגם בלא"ה פיון דלא מצא הדם בגופה טהורה מדאו' וא"כ לא הוי רק פתם דקי"ל דאין קובעת נסת משום פתמים וא"כ מותרת הקא דכל איסור דראתה ג"פ בתר תשמיש הוא משום נוסת ובכתם לא שייך זה ובאמת (הי') יש לומר דתבדוק עצמה בשפופרת לא עד המקור רק מעט קרוב לצד החיצון כד שלא תיגע במקור ואם תראה נודע בבירור שדם בתולים הוא וכעין מ"ש לעיל לפרש התוספתא ולא קשה דא"כ תבדוק פן כל אשה שרואה מ"ת ג"פ די"ל דעיקר הבדיקה לראות אם נתרפא ושערי תירוצים לא ננעלו ובפרט בענינים הללו דיותר מדאי האריכו רבותינו נו"נ ו"ל והאמת נראה דמותרת בבדיקה זו ומרנויח שגם אם לא ראתה דם תהי' טהורה דדם בתולים הוא בצדדי המקור כמבואר בתוס' אולם בלא"ה ובלא שום בדיקה יש להתייר כנ"ל והן אמת שדעתי הי' לפלפל עמו בארנפה פראוי לגברא דכונתו' אולם בעוה"ר לא הנוח לנו משמועות לא טובות ומצערן של ישראל ואף זה המעט שכתבתי עד עתה הוא מחמת ההכרח אהבה ולכן אין הזמן גורם לטייל באריכות ורק אעפי"כ ראיתי איזה דברים דברי יקרתו במכתבי' אף במה שהתחיל לתרץ דברי המרדכי ו"ל כבר קדמהו רבנו קשישי מינן כמבואר בס"ט אולם באמת תירוץ זה לא הבנתי דהא א"כ אם נפרש דברי המרדכי ו"ל כשיטת אותן המפורשים דבריו דתולה בןוסתה היינו דתולין מפת נוסת שיש לה ש"מ דלא נתחדש בה מקרה ורק מחמת מיעוץ הדין הוא דתזקה הוא באשה שיש לה נוסת שאינה רואה ממקרי' שאשה זו אינה רואה הדם ממקור שלא בימי נוסת ורק אם אין לה נוסת הןזקה לראות במקרי' תולין במ"ת וא"כ כמו כן בכל פעם שראתה תלינו מחמת הזזקה שיש לה שלא לראות שלא בשעת נוסת דזה הראי' שהוא שלא ממקורה גם מה שכתב מעכ"ת בענין נולד ספק מדאורייתא ולפי מה שמבואר בש"ע (ה"מ) הל' מקנאות יראה פיון דאין פוננתו לענין הראיות הוי כמו דבר אחר ושפיר איכא ספק דרבנן אם לחוש לדם בדם מחמת התשמיש ודו"ק גם מה שהאריך בפלפולו אם לסמוך על רופא האידנא לפע"ד בזמנינו זה נתקלקלה מאוד ונסרחה חקמתו וא"י פלום וצריך בדיקה רב מאוד אם לסמוך עליו באיזה שום דבר ומה שהביא אם לסמוך להתיר בבעלה הראשון ע"י בדיקת שפופרת כבר מבואר במ"ב בכה"ג כ"ע מודי' דמותר: סימן לב מכתבו הגיעני בנדון האשה שפרגשת כאב למטה במקום שמוצאת הפתמים וגם נבדקה בבדיקת' המבואר בש"ע סי' קצ"א ברמ"א ו"ל נ"ל דיש להתייר באם יש לה נוסת שלא בשעת נוסת ואין בזה חולק דבכאב כ"ע מודים דמותרת ודמי לנדון דסי' קפ"ז סעיף זיין וכ"כ הח"ד וכל האחרונים מורים פן אולם לדעתי נכון להחמיר שתבדוק בעת שתפסיק בטירה בדיקה הנזכרת ויהי' כל בה"ש בתוך המקור וגם לאח"כ בפוקר ביום הראשון תבדוק פנ"ל וביום השביעי תבדוק פנ"ל ואז מותרת שלא בשעת נוסת או בימי מניקתה כנלע"ד ומחמת גודל טרדותי קצרתי במקום שראוי להאריך.

דברי ידידו דבש"ת ג' שמות תרט"ז לפ"ק פה צאנז: סימן לג שאלה באשה שעלולה לראות פתמים וכל המצעות במטתה ובגדי' מלאים פתמים ויש לה נוסת קבוע לראיתיה אף עתה היא בתוך שתי שנים להולידה ולד ופסקה מלראות ורק הפתמים מוציאה תמיד והרופא אמר שיש לה מכה בצדדי' שמה זבין הפתמים ובחנה בבדיקה באותו מקום

שְׁאֵמֵר הָרוּפָא וּמְצָאָה פְּדֻבְרֵי שְׁנִמְצָא תְּמִיד דָּם בְּאוֹתוֹ הִצֵּד שְׁאֵמֵר הָרוּפָא וּבְשָׂאָר מְקוֹמוֹת אֵינָהּ מוּצָאָה דָּם עִתָּהּ יוֹרְנוּ מַה יַּעֲשֶׂה לְאִשָּׁה הַזֹּאת לְטַהֲרָה: הִנֵּה הַפְּלוּל בְּדֻבְרִים אֵלוֹ אִף לְמוֹתֵר לְדִינָא פְּאָשֵׁר מְבֹנָאָר בְּצ"ץ ו"ל שְׁאֵמֵר שְׂאִין בְּיַדְנֵנוּ לְהַכְרִיעַ בְּמִקוֹם שְׁגָדוּלֵי רְבוּתֵינוּ נ"נ לֹא הַכְרִיעוּ בִּירוּר דְּבַר יַעֲזִיב בְּת' צ"צ וְלִכֵּן הַכְרִיעַ שֵׁם שְׂאִין לְהַקְלֵ רַק בְּאֵם מְרַגְשֵׁת פְּאָב קֶצֶת וּבְדֻקָּה וְלֹא מְצָאָה רַק בְּצַד אֶחָד תְּמִיד וְגַם יֵשׁ לָהּ נֶסֶת פְּדֻבְרֵי הַת"ה ו"ל מְבִיאֵוּ בִש"ע ס' קפ"ז וְגַם הַס"ט ו"ל פְּתַב שְׂאִין לְהַקְלֵ רַק אִם יֵשׁ לָהּ נֶסֶת אִף עכ"פ דִּי לְנוּ לְהַחְמִיר פְּהַמְצָרִיכִים וְיֻקָּא לְצַרְפֵּי שְׂיֵשׁ לָהּ נֶסֶת וְלְהַחְמִיר בְּאִשָּׁה שְׂאִין לָהּ נֶסֶת כָּלֵל כִּי עֲלוּלָהּ תְּמִיד לְרֵאוֹת אִף בְּמִנְיַת כַּנ"ד יֵשׁ לְסַמְּנָהּ וְלוֹמַר דְּהֵי כְּשֵׁשׁ לָהּ נֶסֶת וְתוֹלִין בְּמַפָּה שְׁבֻצְדִּין כַּנ"ד אִף מִחֲמַת שְׁפַתָּב מַעַכ"ת שְׂשֵׁנִי פְּתָמִים חֲזָרָה לְרֵאוֹת וְאוּלֵי תִרְאָה עוֹד פ"א דָּאָז שׁוּב חוֹשֵׁשׁ לְנֶסֶתָהּ וְכַפִּי הַנִּרְאָה שְׂאִינוּ בְּקַבִּיעוֹת נֶסֶת שְׁנֵה לְקֵרוֹתוֹ נֶסֶת קְבוּעַ וְא"כ יֵשׁ לְכַאוּרָה לְהַחְמִיר מִלְתְּלוֹת בְּמַפָּה שְׁבֻצְדִּים בְּכַה"ג שְׂאִין הַמַּפָּה בְּמַרְה וּבְדֻבְרֵי הַצ"ץ וְהַס"ט ו"ל וְהֵן אֶמֶת כִּי בְּכַתְּמִים תוֹלִין אִפִּי בְּמַפָּה שְׂאִינָהּ מוּצָאָה דָּם וְא"כ יֵשׁ לְתְלוֹת בַּנ"ד הַפְּתָמִים בְּמַפָּה שְׁאֵמֵר הָרוּפָא וּמְצָאָה פְּדֻבְרֵי אֶפְּלוּ אִם אֵין לָהּ נֶסֶת קְבוּעַ אִף מַה נַּעֲשֶׂה לָהּ לְטַהֲרָה בְּיוֹם שְׁפוּסְקַת מְרֵאֲיִתָּהּ וְהֵאִיף נְדוּן בְּתוֹךְ הַג' יָמִים הָרֵאוֹנוּגִים וְהַס"ט ו"ל מִחְמִירֵהֶרְבָּה וְגַם אֶפְּלוּ בְּאֵנוּ לְהַקְלֵ בְּזֵה פְּנִירָה מְהַאֲחֵרוֹנִים וְגַם אֲנִי בְּעֵנֵי הַבְּאֵתִי רֵאִי שְׂלֵא פְּדֻבְרֵי הַס"ט מ"מ קֶשֶׁה לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה נְגִד הַס"ט וְגַם אוּלֵי גַם הַבְּדִיקָה הָרֵאוֹשׁוֹנָה לֹא יוּכַל לְהִיּוֹת נְקִי ע"י הַמַּפָּה וְלִכֵּן נ"ל לַעֲשׂוֹת הַבְּדִיקָה הַמְּבֹנָאָר בְּדֻבְרֵי הַרְמ"א ו"ל בְּסִי קצ"א וְהַגְּאוֹן בְּנו"ב מְחַזֵּק לוֹמַר שְׁנֵה הוּא בְּדִיקָה בְּרוּרָה וְע"ז נוּכַל לְסַמְּנָהּ לְהַתִּיר הָאִשָּׁה הַזֹּאת בְּבְדִיקָה זוֹ וְהַגַּם שְׁגָדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים חֲלָקוּ עַל הַנוּב"י שְׁהוּא מְחַלֵּיט שְׁהַבְּדִיקָה הוּא בִּירוּר גְּמוּר וְגַם הַש"ף ו"ל פְּתַב שְׁמַהֲרִי"ל ו"ל סְמָהּ עַל הַבְּדִיקָה שְׁנִירָה שְׁהוּא בִּירוּר גְּמוּר וְהָאֲחֵרוֹנֵי הַרְבּוּ לְחַלּוֹק בְּזֵה שְׂאִין סוּמְכִין עַל בְּדִיקָה זוֹ לְחוּד רַק בְּצִירוּרָה מְכָה נֶסֶת כַּמ"ש הַרְמ"א ו"ל בְּסִי קצ"א מ"מ נִלְע"ד בַּנ"ד לְסַמְּנָהּ לְכ"ע עַל בְּדִיקָה זוֹ וְעַפ"י מַה שְׁנִבְרַר בַּעֲזֵה"ת דְּהִנֵּה בְּאֶמֶת מְמַהֲרִי"ל ו"ל נִרְאָה שְׂאִין בְּדִיקָה זוֹ יָפָה וְגַם מַהֲרִי"ו ו"ל פְּתַב בְּהִדְיָא דְּצָרִיף פְּאָב וְשְׂלֵא תִמְצָא רַק בְּמִי רְגֵלִי וְאִם הִי הַבְּדִיקָה יָפָה לְמ"ל כ"ז ע"י הַבְּדִיקָה תוּכַל לְסַמְּנָהּ פִּינּוֹן שְׁבִירוּר שְׂאִין בְּאֵ הַדָּם מִהַמְּקוֹר פִּינּוֹן שְׁהַמוּךְ נְקִי וְמַה שְׁרַצָּה הַנוּב"י ו"ל לוֹמַר דְּכַוְנוֹתָם הוּא כְּדִי לְהַקְלֵ בְּכָל פַּעַם שְׁתִּמְצָא פִּן אֶפְּלוּ בְּלֹא בְּדִיקָה הַמְּעִיִּין בְּמַהֲרִי"ו ו"ל יִרְאָה שְׂלֵא מִשְׁמַע פִּן רַק דְּהַבְּדִיקָה בְּאֶמֶת אֵינָהּ הַנֶּפֶתָה בְּרוּרָה לְסַמְּנָהּ ע"ז שְׁהַדָּם אֵינָהּ מִהַמְּקוֹר וְלִכֵּן בְּאֶמֶת בְּשָׂאָר כָּל הַנְּשִׁים בְּלֹא מְכָה אֵין סוּמְכִין עַל בְּדִיקָה זוֹ וְרַק אִם יֵשׁ לָהּ פְּאָב אוֹ שְׁמַצְטַעֲרַת בְּמ"ר כְּמוֹ הָאֲרִי"ן וְיִוִּנ"ד יֵשׁ שְׁפִיר לְסַמְּנָהּ וְרֵאֵי בְּרוּרָה לְזֵה מִהַש"ס דְּהִנֵּה ו"ל הַמְּשַׁנָּה (נְדָה דָּף י"ז ע"ב) וְנ"ל מְשַׁל מְשַׁלּוּ חֲכָמִים בְּאִשָּׁה הַחֲדָר וְהַפְּרוּזְדוֹר וְהַעֲלִי' דָּם הַחֲדָר טְמֵא דָּם הַעֲלִי' טְהוֹר נְמַצָּא בְּפְרוּזְדוֹר סְפָקוּ טְמֵא לְפִי שְׁחֻזְקָתוֹ מִן הַמְּקוֹר וּבְגָמ' שֵׁם רְמִי ב"ש וְר"י בְּרִי דְר"י תְּנוּ נְדָה בִּי ר"ה אֲשֶׁפְּחִינָהּ רַבָּה בְּר"ה דִּינְתְּבִי וְקֶאֱמִירֵי הַחֲדָר מִבְּפָנִים וְהַפְּרוּזְדוֹר מִבְּחוּץ וְעֲלִי' בְּנוּי' עַל שְׁתִּיחֵן וְלוּל פְּתוּחַ בֵּין עֲלִי' לְפְרוּזְדוֹר נְמַצָּא מִן הַלוּל וְלְפָנִים סְפָקוּ טְמֵא מִן הַלוּל וְלְחוּץ סְפָקוּ טְהוֹר אֶתָּא וְאֵמֵר לִי לְאַבּוּהָ סְפָקוּ טְמֵא אֶמְרַת לִן מִן הַגְּאוֹן שְׁחֻזְקָתוֹ מִן הַמְּקוֹר תְּנוּ א"ל אֲנָא הִכִּי קֶאֱמִינָא מִן הַלוּל וְלְפָנִים וְדֵאִי טְמֵא מִן הַלוּל וְלְחוּץ סְפָקוּ טְמֵא אֵמֵר אֲבִי מ"ש מִן הַלוּל וְלְחוּץ דָּס' טְמֵא דְדִלְמָא שְׁחֻזְקָתָהּ וּמְחַדָּר אֶתָּא מִן הַלוּל וְלְפָנִים נְמִי אֵמֵר אֵינְדִּקְרָא וּמַעֲלִי' אֶתָּא א"א אֲבִי אֵי בְּתֵר חֲשָׁא

אזלת אידי ואידי ספק הוא ואי בתר חזקה אזלת מן הלול ולפנים ונדאי טמא מן הלול ולחויץ ונדאי טהור עכל"ה ונהנה לפ"ז קשה לכאורה למה תלי' במפה הלא רוב דמים במקור ותלינו ברנבא וצ"ל פיון דהמפה ודאי מוציא דם עתה והמקור לא נודע לנו יש לנו להחזיק אשה בחזקת טהורה ול"ד למצאה דם בפרוודור דהתם אין שום מפה ורק מחמת השינוי שנמצא בראייתה כמבואר ברש"י שם מפת זה מספקינו כמה לתלות השינוי ואמרי' רוב דם מהמקור פיון דלא נודע לנו ממפה אבל היכי דמפה מוציא דם לפנינו מה"ת לחוש למקור ואפי' הרשב"א ו"ל והמפרשים דבריו ו"ל לתלות אפי' בא"י שפכתה מוציא דם י"ל דס"ל להרשב"א ו"ל פיון דיש עכ"פ מפה לא צריכין לחוש למקור דלדידן' כל מפה רגילה להוציא דם אף זה קשה לכאורה על הת"ה ו"ל שפכת להתיר בנמצא בצד אחד משום דמנכרי מילתא דמפתה מוציאה דם וקשה עליו מדברי ש"ס הנ"ל דהנה לפי פ"ה הרמב"ם בפיה"מ שפכת דמה שמסופק בש"ס לתלות בעלי' היינו במפה שבעורקי העלי' או במפה שבעליות יענין בדבריו בפה"מ ובתיבבורו הל' א"ב ונהנה חזי' [דבש"ס] (דבש"ם) דאיירי שיש שינוי ודבר רחוק שפא מהמקור דה"ל לאשתפחי מבפנים וכמבואר ברש"י ותוס' ו"ל ולכאורה אומדנא דמוכח שפא מהעלי' וכאשר באמת תלמידי ר"ה אמרו דספיקא הוא ואפ"ה פסקי' להלכה דטמא משום דרוב דמים פא מהמקור וכו"ר"ת דרוב וקרוב הלך אחר הרוב אלמא דנגד אומדנא הבא ממפה אזלינו בתר רוב דמים מהמקור א"כ בנידון דת"ה נמי פיון דאין מפה מבנרת ורק משום אומדנא שאינה מוצאת רק באותו מקום בצדדים וקשה הלא נגד אומדנא אזלי' בתר רוב מהמקור (או שי"ל דבאותו מקום שנמצא רק בצדו ואמרי' פאן נמצא ולא אזלי' לכ"ע בתר רנבא כדברי הרמב"ן ו"ל בכ"ב [דף כ"ד גבי חצבא דתמרא]) ואולי ס"ל להת"ה ו"ל דאין כל אומדנא שוות ואומדנא שאינה מוצאת רק במקום (אחר) [א'] הוי כנדאי וגם פי גראה שם מדבריו שהי' לה הנפתה על המפה מלבד הוכחה זאת שאינה מוצאה רק במק"א בצדדין וצירוף שניהם שיהי' כמו נודע שפכתה מוציאה דם ואפשר שמשום זה הואיל שגם גוף הדבר אם יש לה מפה אינה רק מפת אומדנא הי' קשה לי' להתיר נגד רוב דמים מהמקור שהוא רוב ומצוי ולכן צירף לזה דעת המרדכי ו"ל להקל שלא בשעת וסתה והיינו לומר דשלא בשעת וסתה אין מצוי דם המקור ולא שיהי' רוב ובאמת להמרדכי ו"ל במצא דם בפרוודור תולה שלא בשעת וסתה במפה.

ועפ"ז יש מקום לומר דאם המפה ברורה שוב שלא בשעת וסתה א"צ שום הנפתה אחרת ובזה א"ש דברי הרמ"א ו"ל [סי' קפ"ז ס"ה] ול"ק קו' הט"ז ו"ל וכאשר פן פתב הגאון מהר"ר יצחק מהמבורג בתשו' נו"ב אף למקרי"ל ומהרי"ו ו"ל לא רצו לצרף דעת המרדכי כמו התה"ד ו"ל ולכן המציאו הבדיקה ונהגם שהבדיקה אינו הוכחה ברורה שיוכל להיות שזיוב הדם ולא יגע בהמוף שבהמקור מ"מ עכ"פ בכה"ג אזלינו בתר הקרוב שהוא המפה בצדדים או המ"ר דהא פסקינו כרב בכ"ב דבנמצא נגד עיר ישראל ויש עקולי ופשורי אזלינו בתר קרוב והמוף שבהמקור דומה לעקולי ופשורי שמעפבים לבוא מהרוב הערים הגם שיש במציאות לבא מהרוב ע"י חריפי דנהרי בכה"ג אזלינו בתר קרוב לרב דקיי"ל כנותן"ה"נ ביש המוף המעפב הדם לבוא מהמקור.

הגם שאפשר במציאותו לדם לבוא ולא יעפכנו המוף מ"מ בכה"ג אזלינו בתר הקרוב ומש"ה תלינו ע"י בדיקה במוף במפה (או צמר) [או במ"ר] ורק דמקרי"ל ו"ל חשש

דא"כ לעולם לא תטמא ועפ"י שמפרש הש"ך ו"ל דבריו או באיזה אופן אחר שיש לפרש
פיזוע ולכן הצריך מהרי"ל ו"ל דוקא שיהי' להאשה נסת קבוע ומהרי"ו ו"ל לא חשש
לזה ומש"ה לא התנה שיהא לה נסת דוקא וא"כ לפ"ז בנ"ד שעכ"פ אשה זו תטמא בעת
שתראה וכדברי הש"ך ומפתה כמעט ברורה בנדאי אפילו אם אין לה נסת תוכל לסמוך
על הבדיקה היינו שתרחוץ אותו המקום היטב היטב ותכניס בנחת המוך בלי תיגע במקום
ששכיח למצוא הדם ואח"כ שוב תנקה אותו המקום ותוציאני משם ואם יהי' נקי יעלה
לה להפסק טהרה וקודם בה"ש תכניס העד ותשהנה ואח"כ בלילה תוציאנו לבדוק
לספור וכן תעשה ביום בפקר פכה תתנהג ג' ימים ואם יהי' המוך נקי תוכל לאחר ג'
ימים לתלות הכתמים במפה וא"צ בדיקה יותר רק בכל יום פ"א ע"י המוך הנ"ל אבל ג'
ימים הראשונים יהי' המוך אצלה כל היום מעל"ע שלם ואח"כ קודם שתוציא המוך
תרחוץ ותנקה הא"מ יפה ולאחר ג' ימים די בדיקה תסת בקל יום.

והמוך צריך להיות של צמר גפן לבן ויפה ועליו חתיכה פשתן לבן ויפה פמבואר בנ"ב
שם כנלע"ד. ולפלפול שפתב כ"ת אין מקום לדינא בזה כאשר כתבתי בשם הצ"ח ו"ל
ולפלפולא בעלמא אין הזמן גורם כי צריך לבדוק חדרי משפיות לכב בימים נוראים
הללו אלול תרי"ז: סימן לד שאלה אשה שרגילה שיוצא ממנה מראות לבנות הרבה
וכמה פעמים ע"י הרגשה ובדקה עצמה כמה פעמים ומצאה בעת הרגשה שנמצא מראה
לבינה וגם נתנה מוך דחוק באותו מקום והי' המוך אצלה בשעת שהי' כמה הרגשות
ואח"כ בדקו המוך ולא נמצא רק מראות פשרות לבינות וכה עשתה פמה פעמים מה
דינה מעתה אם לטהר הרגשותי בלא בדיקה תוך שיעור נסתה כי כמעט א"א שתבדק
בכל פעם בהיותה בין אנשים וא"א לה ת"ו לטהר לבעלה וגם מה דינה אם תרגיש בימי
ליבונה: תשובה מתחלה נציע דין דהרגשה שמבואר בש"ע סי' [ק"צ ס"א] שצריכה
בדיקה היא ממהרא"י ו"ל בתרומת הדשן סי' רמ"ו ו"ל שאלה אשה שהרגישה בעצמה
שנפתח מקורה להוציא דם והלכה ובדקה א"ע מיד ומצאתה על העד לחלוחית לבן ולא
לבן לגמרי אלא כמראית בגד לבן שנפל עליו אבק שהנכה לבנוניתו יש לטהר האשה
או לא תשובה כו' וא"ת בנ"ד יש לטמאות טפי מטעם אחר שהרי הרגישה ונראה דאשה
דהרגישה ובדקה אח"כ ולא מצאתה פלום יש לטמאה דנדאי יצא טפת דם כחודל ונתקנח
או נימוק דהרגשה סברא דאורייתא היא היכי דליכא למתלי הנהרגשה במידי אחרוני
כדמוכח בפ' הרואה כתם דפריה אנמצא לאחר זמן פטורין מן הקרבן אי דארגשה אמאי
פטורין אלמא דסברא דאורייתא היא מדחייב עלה קרבן וכיון דסברא דאורייתא היא הוי
פלמ"ד ונסתות דאורייתא דאפילו בדקה ומצאתה טהורה טמאה כדאיתא פ' כל היד מ"מ
בנ"ד הואיל ומצאת לחלוחית דלובן על העד אמרי' דהוא טיפה לובן היא דארגשה
דלובן וירוק נמי מן המקור קאתי כדמוכח בפשיטות בכמה דוכתי פ' כל היד וכ"כ
הרמב"ן כו' עכ"ל והנה אין לספק פלל אם דעתו לטמא לגמרי דהא אמר (אם נימא)
שדינו פנוסת וגבי נוסת מבואר בהד"ל ברש"י (נדה ט"ו א') ו"ל דאוריית' הלכה למשה
מסיני דמחזקי' לה בטומאת ספק עכ"ל אלמא דנוסת גופא אינו רק ספק וא"כ נדאי
דהרגשה לא חמיר מינה ולא כנ"ב ו"ל בת"ב שנסתפק בדעת מהרא"י ו"ל ולפ"ז יקשה
מאי ראי' [מיייתי] מהרא"י ו"ל מהא דמביאה קרבן הא גם לפי דבריו יקשה דהלא אינו
רק ספק ולמה מביאה קרבן וצ"ל פיון דאשכחה עכ"פ לבסוף דם תלינו שהי' מקודם

בעת הרגשה והגוי ודאי א"כ אין ראי' לדינו כלל ולעולם י"ל דהרגשה טהורה גמורה ורק דהתם שאני שנמצא לאח"כ דם על העד ומש"ה תולין וכן הקשו עליו כל האחרונים.

והנ"ל דשפיר מניתי ראי' דהנה אמרי' בגמ' וז"ל (נדה דף ס' ע"ב) אר"י אמר רב והוא שפדקה עצמה פשיעור נסת סבר לה כבר פדא דאמר כל שבעלה בחטאת טהרותי טמאות בעלה באשם תלוי טהרותי תלוי' בעלה פטור טהרותי טהורות ור' אושעיל' אמר אפילו בעלה בחטאת טהרותי תלויות בשלמא התם אימר שמש עכבי' לדם הכא אם איתא דהוי דם מאן עכבי' עכ"ל וז"ל התוס' שם ד"ה אימא וא"ת פיון דיכול להיות דאע"ג דנמצא פשיעור נסת שלא הי' דם בשעת ביאה א"כ אמאי בעלה בחטאת הא ספק הוא וי"ל פיון דרוב פעמים בא מקודם ובתשמיש דאיכא למתלי בעיפוב שמש טמא מן התורה עכ"ל וכבר נתקשו בהבנת דברי תוס' אלו רבים וכן שלמים ויעוין בס"ט דמאי רוב הוא שפראה מקודם אדרבא הלא בפ"י ס"ל דאינה רואה רק בשעה שראתה.

ונלע"ד דכוננת התוס' הוא פה דהנה מבואר פלוגת' דאפשר לצמצם ויעוין בבכורות וז"ל הגמ' שם (י"ז ע"ב) אמרי דבי ר' ינאי ר"י הגלילי שמעי' לי דאמר אפשר לצמצם בידי שמים וכ"ש בידי אדם ורבנן בידי שמים א"א לצמצם בידי אדם מאי כו' ת"ש נמצא מכונן בין שתי עיירות שתייהן מביאות שתי עגלות דר"א מ"ט לאו משום דקסבר בידי אדם אפשר לצמצם וקרובה ואפ"י קרובות לא ר"א ס"ל כר"י הגלילי דאמר אפשר לצמצם ביד"ש וכ"ש בידי אדם עכ"ל ובתוס' שם ד"ה אפשר לצמצם וז"ל ונראה לר' דאפי' למ"ד אי אפשר לצמצם בידי שמים אף שפעמים שנמדד בו שהיא מצומצמת אלא ה"ק א"א לברר צמצום שבידי שמים פגון לידה דהכא שאין פנאי לברר ולדקדק אינה יצא תחלה ולכך אין שניהן לכהן אבל בידי אדם שיש שהות לברר מבע"ל לן ופשיט לי' מנמצא מכונן בין שתי עיירות דאי אמרת א"א לברר אם הוא מצומצם אע"ג דפרשית דזמנין דמקרי שהוא מצומצם פיון דא"א להבחין לא יביא שתי העגלות מספק דמלת' דלא שכיחא היא ואין לנו לתלות מספק שאירע פן עכ"ל.

אלמא דהוא דבר שאינו מצוי כלל שיהי' הדבר בצמצום ממש וא"כ הכא לענין חששא דבעי' תוף שיעור נסת ממש היינו משל לשמש ועד שעומדים בצד המשקוף פיון שאנחנו מסופקים אימת בא הדם אם מקודם אם דוקא בעת שפא העד ודאי אמרי' אי אפשר לצמצם שהי' בא במכונן בעת ביאת העד ומסתמא עפ"י רוב בא מקודם שיש לתלות בהזמן התשמיש עד שעת הבדיקה אבל אם נימא שלא בא מקודם נימא שבמכונן בא בעת פניסת העד ועפ"י הרוב שפא מקודם משא"כ לענין תרומה ע"כ שפא עתה דאל"כ הוי נפל ומעיקרא הוי אתי אבל לענין קרבן שפיר עפ"י רוב בא מקודם לא דוקא בעת צמצום פניסת העד ודו"ק: אף דזה קשה לי היכי מביא קרבן הא קיי"ל דרובא וחזקה רובא עדיף אף אמרי' סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל ספיקא ה"נ נימא סמוך מיעוטא דבא לאח"כ לחזקת טהרה דאשה וה"ל ספק ופטורה מקרבן חטאת אף לפי מה דמבואר במשמרת הבית בהל' שחיטה וז"ל אלא אפי' תימא דבעלמא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה לא אמרינן אלא ברובא וחזקה דעלמא אבל חזקה המסתלקת ע"י המתעסקין לסלקה ורוב דמתעסקין כל שיתעסקו בה מסלקין אותה ודאי ושתעסק בה מתעסק אהד ולא ידענו אם מן הרוב או מן המיעוט ע"כ יש לנו לומר זיל בתר רובא ומיעוטא כמאן דליתא

דמי עכ"ל א"כ ה"נ פיון דע"כ אשה זו יצאתה מחזקתה וינדיעו שנתעסקו בה המתעסקים היינו הוצאת הדם לצאת מחזקתה חזקת טהרה ולא ידעו אימת שפיר אזלינו בטר הרוב דרוב המתעסקים הוא נגד החזקה ובכה"ג לא אמרינו סמוך וכן לתירוץ האחרון נמי לא שייך לומר פאן סמוך מיעוטא פיון שאין מיעוט מהרוב מסייע לחזקה יעו"ש וא"ש דברי התוס' ז"ל וא"כ לפ"ז י"ל דמאי מקשה הגמ' אי דארגשה אפי' לאח"כ נמי א"א דהרגשה לחוד ליכא ריעותא רק דמחמת הרגשה אמרינו שתלינו הראי' בהרגשה שראתה אז ולא לאח"כ דסתם דם פא בהרגשה וקשה דגם אם נימא דרוב או חזקת דם פא בהרגשה מ"מ מיעוט עכ"פ איכא שפא בלא הרגשה א"כ נימא סמוך מיעוטא לחזקת טהרה ונימא שפא אח"כ א"ו מכאן מוכח דהרגשה מסלק עכ"פ החזקת טהרה וא"כ שוב ממילא אם נמצא הדם אמרינו שפא מקודם ולא שפא לאח"כ בלא הרגשה אבל אם אין בהרגשה שום מקום לסלק החזקה רק מפח הדם שנמצא עתה בנדאי לא היתה מביאה קרבן דאמרינו סמוך מיעוטא לחזקה ודו"ק.

הינצא לנו מזה דדברי מהרא"י ז"ל נכונים ונהגם פי הרדב"ז ז"ל חלק עליו וגם מדברי הרמב"ן [בחי' לנדה די"ב א'] גבי שלא? הא לבו נוקפו נראה ג"כ שהרגשה לא הני מידי דאל"כ בנדאי לא יחשוד הבעל שאשתו ח"ו תעשה איסור לפי הדין ורק מחמת שעפ"י הדין א"צ בדיקה פלל ורק הוא יחוש שפא מ"מ ראתה ע"י הרגשה ולא בדיקה שפיר מחמת שעפ"י הדין באמת א"צ בדיקה ולפע"ד מזה נראה ברור דהר"מ ז"ל לא ס"ל כהמרא"י ולא כס"ט [סי' ק"צ סק"ג] דהוכיח מכאן כסברת מהרא"י ז"ל אולם עכ"פ אין בידינו להקל דרמ"א ז"ל פסקו להלכה וכל גדולי האחרונים פסקו להחמיר אולם מה שמשפיקים אנו בהרגשה היינו הספק הוא אם ראתה דדלמא יש הרגשה בלא שום ראי' וזה מדווקא בלשון תה"ד שכ' וז"ל מ"מ בנ"ד הואיל ומצאתה לחלוחית דלובן על העד אמרינו דהוא טפת לובן היא דארגשה כו' וכנ"ל וא"א דהספק הוא אם הי' דם טהור וכנ"ל אבל זה פשיטא דהרגשה הי' ע"י מציאת איזה דבר מגופה א"כ מאי האי דקאמר להוכיח דמראה דם טהור נמי יש לו הרגשה הלא כל ספיקא הוא רק דשפא הוא דם טהור א"ו דהספק הוא אפי' אם הי' פלל שום דבר יצא מגופה ולהכי אמר דאם מצאת דם טהור תלינו בי' ודלא כנ"ב בח"ב ועפ"ז נ"ל פיון דאשה רגילה ומצוי אצלה מראות לבנות והרגישה בעת יציאתן פאשר נתבאר עפ"י בדיקתה כמה פעמים בנדאי תולין במצוי ולא גרע ממכה שיודעת שמוציאה דם שתולה אליכא דכ"ע ודו"ק.

אף הא תינח בימי טהרתה אולם אם איתרע לה הרגשה פי האי בימי ליבונה בתוך ז' נקיים אם ג"כ תולה או לא. והנה לפי מה שראיתי בכאן שערו רי' גדולה בין האחרונים בזה ראיתי להאריף קצת.

בגמ' (נדה ס"ח ב') במתניתא תי' ה"ב וה"ב שפדקו עצמם ביום הראשון ומצאו טהור וביום השביעי ומצאו טהור ושאר ימים שבינתיים לא בדיקו ר' אליעזר אומר הרי הן בחזקת טהרה ר' הושע אומר אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי בלבד רע"א אין להם אלא יום שביעי בלבד ובגמ' תני' א"ל ר"א לר"י לדבריה אמה מונה בסירוגין והתורה אמרה אחר אחר אחר לכולן ולא תהא טומאה מפסקת ביניהם כו' ורפנן בדאורייתא לא מיחלה אכל הכא אי חיישינו דלמא חזאי בספק אתי לאיחלופי בנדאי

ופרש"י אָבֵל הָכָא אֵי חִינְשִׁי וְלֹא תַמְנָה יוֹם שְׁבִינְתִימִים מִשּׁוּם דְּלִמָּא חֻזַּי בְּסַפֵּק אֲתִי לְמִיחְלָף בְּוֵדַי דְּאַמְרִינוּ מִדְּלָא מְנָה הֵנִי יָמִים וְדַאי חֻזַּי בִּינְתִים וְקָא מְנִי לְרֵאשׁוֹן וְאֲתִי לְמִנּוֹת וְדַאי רוּאָה בְּסִירוּגִין אִיבְעִי לְהוּ הַזָּב וְהַזָּבָה שְׁבָדְקוּ עֲצָמָן יוֹם רֵאשׁוֹן וְיוֹם שְׁמִינִי וּמִצְאֵו טְהוֹר וְהַשְּׂאָר יָמִים לֹא בְּדָקוּ לר"א מֵהוּ תַחֲלָתָן וְסוּפֹן בְּעֵינָן הָכָא תַחֲלָתָן אִיפָא סוּפֹן לִיפָא א"ד תַּחֲלָתָן אַע"ג שְׂאִין סוּפֹן אָמַר רַב הוּא הוּא תַּחֲלָתָן אַעפ"י שְׂאִין סוּפֹן וּר' חֲנִינָא אָמַר תַּחֲלָתָן וְסוּפֹן בְּעֵינָן הָכָא תַּחֲלָתָן אִיפָא סוּפֹן לִיפָא מִיתִיבִי וְשׁוּיָן כּו' אָמַר רַב שְׁשֵׁת אַר"י ב"א א"ר גְּדָה שְׁהַפְרִישָׁה בְּטְהָרָה בְּשְׁלִישֵׁי שְׁלָה סְפָרְתָן לְמַנְיָן שְׁבַעַה נְקִיִּים גְּדָה סְפִירָה ל"ל אֲלֵא אִימָא זָבָה שְׁהַפְרִישָׁה בְּטְהָרָה בְּשְׁלִישֵׁי שְׁלָה סוּפְרָתָן לְמַנְיָן שְׁבַעַה נְקִיִּים וְכו' פְּשִׁטָא ל"צ כְּגוֹן דְּלֹא בְּדָקָה עַד שְׁבִיעֵי וְאַשְׁמַעִינָן הֵתָם תַּחֲלָתָן אַעפ"י שְׂאִין סוּפֹן וְהָכָא קמ"ל סוּפֹן אַעפ"י שְׂאִין תַּחֲלָתָן דמ"ד תַּחֲלָתָן אַעפ"י שְׂאִין סוּפֹן הוּא דְּאַמְרִי דְּאוּקְמִינָהוּ אַחְזַקְתִּיהוּ אָבֵל סוּפֹן אַעפ"י שְׂאִין תַּחֲלָתָן לֹא קמ"ל אִינִי וְהָא פִּי אֲתָא רַבִּין כּו' וְאִס"ד לֹא בְּעֵינָן סְפוּרִין כּו' אֲלֵא לֹא ש"מ בְּעֵינָן סְפוּרִין לְפָנֵינוּ פִּירֵשׁ"י אִינִי לְרַב פְּרִיף דְּלֹא בְּעֵי סְפוּרִין וּבְדוּקִין וְוֵדַאי עֵי"ש וּפְסָקוּ הָרָא"ש וְסִינְעֵתוּ כר"א דְּסָגִי בְּאַחְרוּנָה אִף אִם בְּדָקָה בְּשְׁמִינִי לֹא עֲלָתָה לָהּ כְּלוּם וְנִתְקַשּׁוּ בְּזָה הַרְבֵּה וְהַנְּלַע"ד א"ש דְּהֵנָּה לְכַאוּרָה ק' לר"ע כִּינּוֹן דס"ל דְּלֹא מְהֵנִי רַק בְּדִיקָה מִמָּשׁ וְאִם לֹא בְּדָקָה יוֹם א' סוּתְרוּת לְגַמְרִי א"כ ש"מ דְּלֹא אֲזַלָּה הַתּוֹרָה בְּנְקִיִּים בְּתַר חֻזְקַת טְהָרָה וְרַק צְרִיכָה בִּירוּר גְּמוּר וְקִשָּׁה הִלֵּא מְבִנְיָאָר בְּמַגִּילָה (כ' ע"ב) וְז"ל הַגַּמ' שׁוּמְרַת יוֹם כְּנָגֵד יוֹם פְּשִׁטָא כּו' אֲצֻטְרִיף סד"א תְּהוּי כְּרָא' רֵאשׁוּנָה שְׁל זָב כּו' קמ"ל כִּינּוֹן דְּבַעֲי' סְפִירָה סְפִירָה בִּימָמָא הוּא וּפְרֵשׁ"י קמ"ל כִּינּוֹן דְּהָאִי אֲחַד לְאֲחַד מִשּׁוּם סְפִירָה הִיא מְדוּנְגַמַת סְפִירַת ז' כָּל סְפִירָה דִּימָמָא הִיא דְּכַתִּיב וְסְפִירָה לָהּ ז' יָמִים עַכ"ל אֲלֵמָא הַסְפִירָה רַק בְּיוֹם וּמֵאִי מְהֵנִי הַבְּדִיקָה דִּימָמָא דְּלִמָּא רֵאֲתָה בְּלִילָה וְצָרִיף ע"כ לְסַמְנָה אֵהֶפְסֵק טְהָרְתָה דְּאַתְמוּל א"כ אֲמַאי בִּימָמָא בְּעֵינָן סְפוּרִין בְּפָנֵינוּ מִמָּשׁ וְע"כ לומר דְּזָה הוּא רַק גִּזְה"כ דְּצָרִיכָה דְּוָקָא לְסְפוּר בְּיוֹם הַגַּם דְּסַמְכִינוּ אַחְזַקָה שְׁלֵא רֵאֲתָה כִּינּוֹן שְׁהַפְסִיקָה בְּטְהָרָה מ"מ גִּזְה"כ דְּוָקָא לְבִדּוּק בּו' יָמִי סְפִירְתָה וְלִהְכִי בְּאַמַת ס"ל לר"י דְּאִינָה סוּתְרַת כְּרוּאָה מִמָּשׁ דְּבְּאַמַת מְחֻזְקִינוּ לָהּ שְׁלֵא רֵאֲתָה רַק שְׁגִזְה"כ שְׁצָרִיכָה לְסְפוּר שְׁבַעַה בְּפָנֵינוּ וְזָה סְגִי אִפִּי בְּסִירוּגִין וְלִהְכִי גַם ר"א לֹא מְקַשָּׁה לִי רַק מִשּׁוּם דְּאֲתִי לְאַחְלוּפִי כְּרוּאָה דִּיאֲמָרוּ כִּינּוֹן שְׁפוּתְרַת אוֹתוֹ יוֹם ס"ד דְּהָרוּאָה שְׁרֵאֲתָה וְאַעפ"י"כ אִינָה סוּתְרַת רַק יוֹמוֹ יְסָפוּר שְׁגַם כְּרוּאָה מִמָּשׁ הַדִּין כֵּן וְזָה כְּרוּר וְא"כ כִּינּוֹן דְּהַטְעַם הוּא רַק מְגִזְה"כ י"ל דס"ל לר"א דְּגִזְה"כ הֵנִי רַק לְסְפוּר שְׁבַעַת יָמִים לֹא כָּל יוֹם וְיוֹם בִּפ"ע רַק שְׁבוּעַ אַחַת וְכִמוֹ שְׁמִפְרֵשׁ רֵשׁ"י בְּחֻזְמֵשׁ שְׁבַעַת יָמִים שְׁבַעַה שְׁל יָמִים וְכִמוֹ כֵּן ס"ל לר"א דְּבְדִיקָה א' סְגִי לְכָל הַשְּׁבַעַה שְׁסוּפֵר שְׁבוּעַ זָה הוּא בְּטְהָרָה מְחַמַת הַפְּסָקַת הַטְהָרָה וְגַם שְׁבָדְקָה עֲצָמָה יוֹם רֵאשׁוֹן וְלֹא רֵאֲתָה וְכ"ז שְׁלֵא תֵרָאָה מִמִּילָא הַשְּׁבַעַה יָמִים כְּלוּם טְהוֹרִים וְלִפְעֵ"ד זָה כִּינּוֹנַת הָרָא"ה בְּבד"ה שְׁכ' בַּה' בְּדִיקָה וְסְפִירָה וְז"ל וְדְבָרֵינוּ תְּמוּהִים דְּאַנּוּ שְׁבַעַה נְקִיִּים סְפוּרִים בְּעֵינָן בְּשְׁלָמָא פִּי אִיפָא תַּחֲלָתָן אוֹ סוּפֹן אִיפָא לְמִימַר דְּסְלִיק לִז' סְפוּרִים דְּכִי אִיפָא בְּתַחֲלָתָן ז' סְפוּרִין גְּרִירִי בְּתַר' וְכִי אִיפָא (סְפִיק) [סוּפֹן] אִיפָא לְמִימַר דְּבּו' סְפוּרִין דְּלִקְמִי גְּרִירִי בְּתַר' אָבֵל בְּדִיקָה דְּבְּאַמַצְעַ זִיל הָכָא לִיפָא זִי"ן סְפוּרִי וְזִיל הָכָא לִיפָא ז' סְפוּרִי וְמַה"ט לִיפָא לְמִיגְמַר בְּדִיקַת זָבָה מִבְּדִיקַת גְּדָה וְלַעוֹלָם בְּזָבָה בְּעֵי סוּפֹן אוֹ תַּחֲלָתָן בְּרַמְהוּא בְּדִיקָה דְּהַפְּסִיקָה בְּטְהָרָה עַכ"ל וְלֹא קִשָּׁה עֲלֵיו מַה שְׁהַקְשָׁה בְּמִשְׁמַרְתָּ הַבֵּית שָׁם ע"ש דְּטַעַם הָרָא"ה וְז"ל

דבשֶׁלָמָא בְּבוּדְקַת עֲצָמָה בְּרֵאשׁוֹן כָּל הוּז' יָמִים נִגְרָרִין אַחַר הֶרְאשׁוֹן וְהוּי כְּמוֹ שֶׁסְפָרָה שְׁבוּעַ שֶׁל ז' יָמִים אֲבָל פְּסָקָה בְּאֲמָצַע אֵין פֶּאן סְפִירַת ז' רַק סְפִירַת שְׁתֵּי אוֹ ג' יָמִים אֲףֹ הַמְשַׁמְרַת הַבֵּית ס"ל דְּלֹא מֵהָאֵי טַעְמָא מְטַהַר ר"א מְשׁוּם גְּרִירָה וְכַנ"ל רַק מְשׁוּם דְּלֹא בְּעֵי בְּדוּקִים וְסָגִי בְּחֻזְקָה שְׁלֹא רְאֵתָה וּמָה שֶׁצָּרִיךְ עַכ"פ סְפִירָה יוֹם אֶחָד הוּא מְשׁוּם גְּזוּה"כ דְּאֲפִילוֹ סְפִירַת לִילָה לֹא מֵהֵנִי וּמַכ"ש הַסְפִירָה שֶׁל אֶתְמוּל שְׁהַפְסִיקָה בְּטַהֲרָה לֹא מֵהֵנִי וְרַק בְּעֵי סְפִירָה בְּתוֹף הוּז' וְסְפִירָה אֵינּוּ בְּפָה רַק בְּבִדְיָקָה שְׁבוּדְקַת עֲצָמָה וְאִז מִמִּילָא תֵּהִי הַסְפִירָה עַל כָּל שְׁבָעָה ע"י חֻזְקָה שְׁלֹא רְאֵתָה בְּבִדְיָקָה וּבְהַפְסֵק טַהֲרָה בְּשֶׁלָמָא הַהַפְסֵק טַהֲרָה לְחוּד לֹא מֵהֵנִי דְּלֹא הוּי בִּימֵי הוּז' נְקִיִּים אֲבָל הַבְּדִיקָה שֶׁל אַחַת מֵהוּז' נְקִיִּים מְחֻזְקִים כְּנֹלָם לְטַהֲרָה וּלְהַכִּי מֵהֵנִי אֲפִילוֹ בְּדִיקָה בְּאֲמָצַע הוּז' לְהַמְשִׁמְרַת הַבֵּית אֲףֹ עַכ"פ בְּדִיקָה תוֹף ז' בְּעֵי אֲףֹ אִם לֹא בְּדִיקָה תוֹף ז' בְּדִיקַת שְׁמִינֵי לֹא מֵהֵנִי כָּלֵל דְּגוּה"כ דְּדוּקָא תוֹף ז' תְּמַנָּה וְכִינּוֹן שֶׁעֵבֵר ז' שׁוּב אֵינּוּ רְאוּי שׁוּם יוֹם לְצַרְף וּדְלֹא כְּמוֹ שְׁהַקְשָׁה בַס"ט דְּנִימָא שְׁיֵהֵנִי בְּדִיקַת שְׁמִינֵי וְלוֹמַר שְׁמַתְחִיל הוּז' נְקִיִּים מִיּוֹם הַב' שְׁהַפְסִיקָה וְיֵהֵל' כְּמוֹ בְּדִיקָה בּוֹ דְּמֵהֵנִי לְרַב דְּזָה לִיתָא דְּגוּה"כ דְּבְּעֵי סְפִירָה תוֹף ז' וְאִם לֹא בְּדִיקָה כָּלֵל בְּטֻלִין כְּנֹלָן וְכֹן מְבוּאָר בְּרֵש"י ז"ל (ס"ט א' ד"ה מהו) וְז"ל אֲבָל שְׁמִינֵי לֹא מְסַדֵּר סְפִירַת הֶרְאשׁוֹן הוּא וְלֹא מְצַטְרֵף וּלְר"ע נִמִּי אֵין לוֹ אֲלֵא שְׁמִינֵי בְּלִבְד כּו' עַכ"ל וּבְכָל הֶרְאשׁוֹנִים וְהַטַּעַם פְּשוֹט כִּינּוֹן דְּסְפִירַת לִילָה לֹא מֵהֵנִי א"כ אִם אֵינְרַע שְׁבִדְקָה בְּלִיל שְׁמִינֵי לְאַחַר שֶׁעֵבְרוּ ז' וְדֹאֵי לֹא מֵהֵנִי הֵגַם שְׁחֻזְקָה שְׁלֹא רְאֵתָה מ"מ הָא גְּזוּה"כ דְּבְּעֵי סְפִירָה הֵינּוּ בְּדִיקָה בִּימָמָא וְא"כ אִם הִי מֵהֵנִי שׁוּב הַבְּדִיקָה דְּלִמְחַר אֲתִי לְאַחֲלוּפֵי בְּרְאֵתָה מְמַשׁ דִּיאֲמָרוּ הֵרִי מְחֻזְקִינּוֹן לְזוֹ שְׁרְאֵתָה דְּהָא עֵבְרוּ ז' שְׁלֹא רְאֵתָה וְאִסוּרָה בְּלִילָה ש"מ שְׁמַחְזִיקִין לְרֵאז' וּבְשַׁחַר מֵהֵנִי בְּדִיקָה וְנִדְאֵי שְׁיִבּוּא לְקַלְקוּל בְּרוּאָה גְּמוּרָה וּלְהַכִּי לֹא מֵהֵנִי רַק בְּדִיקָה תוֹף ז' אֲףֹ בְּאֲמַת שְׁפִיר סְמִכִינּוֹן אַחְזָקָה דְּלֹא רְאֵתָה וְהַבְּדִיקָה וְהַסְפִירָה הוּא גְּזוּה"כ.

וְהַלְכָף כִּינּוֹן דְּבְּדִיקָה וְסְפָרָה וְרַק לֹאח"כ אֵינְרַע לָהּ סִיבָה שְׁנִמְצָא דָם וְדֹאֵי תוּלִין הַדָּם בְּמִצְוֵי וְלֹא מְפֻסְדָּת סְפִירַתָּה כְּלוּם וְזָה בְּרוּר וְרַק מָה (שְׁאִינּוֹ) [שְׁאִין] תוּלִין בְּתוֹף ג' יָמִים רֵאשׁוֹנִים הוּא בְּאֲמַת כַּמ"ש הַד"מ וְרוֹב הָאֲחֻרוֹנִים וְלָכֵן בְּמַפָּה בְּגוּפָה בְּנִדְאֵי תוּלִין כְּהַכְרַעַת רוֹב הָאֲחֻרוֹנִים וּבְמַקוֹם שֶׁשְׂכִיחַ הַרְבֵּה כְּנֹלָם מוֹדִים דְּתוּלִין וּבְכַרְט בְּהַרְגָּשָׁה דִּישׁ בּוֹ סְפִיקָא בְּנִדְאֵי תוּלִין בְּמִצְוֵי אֲפִי תוֹף ג' יָמִים וּלְפ"ד הַקְלוּשָׁה שְׁבַחְנָם הֶרְעִישׁ הַס"ט זֵלָה"ה בְּזָה: סִימָן לָהּ שְׁאֵלָה בְּאִשָּׁה אַחַת שְׁנִשְׁתַּנָּה טְבָעָה לְרֵאוֹת מִמִּי רִגְלֵי בְּשַׁעַת הַשְׁתַּנָּה וְגַם לֹאח"כ עַל הַעֵד בְּבִדְיָקָה לְאַחַר הַטְּלַת מ"ר מוֹצֵאת דָם אֲףֹ הַדָּם אֵינּוּ לַח רַק כְּמִין חוּל וְהַרְבֵּה שְׁלֹא נִמְעַכּוּ בְּבִדְיָקַת צְפוּרָן אֲףֹ לֹא נִבְדְּקוּ כְּנֹלָן וּבְשַׁעַת וְסִתָּה רוּאָה דָם כְּדַרְכָּה תְּמִיד וְגַם מְרַגְשַׁת הָאִשָּׁה צַעַר קוֹדֵם הַטְּלַת מ"ר וְאַח"כ וְהֵנָּה הָרוּפָאִים אֲמָרוּ שְׁבָא זֵה הַחוּל מְחֻלִי הַטְּחוּרִים שְׁנִמְשֹׁף זֵה הַחוּל לְנִקְבֵי הַרְחֵם וְלְרֵאז' לְדַבְרֵיהֶם הַגִּידוּ לְנִסוֹת עַל הַרְעֵי מְגֻדוּלִים וְיִמְצָא ג"כ חוּל הֵנָּה וְכֹן נַעֲשֶׂה וְנִיֶּסוּ בְּדַבְרָה וְנִמְצָא כְּדַבְרֵיהֶם מְמַשׁ הַחוּל שְׁבַמ"ר דּוּמָה לְחוּל שְׁבַבִּית הַרְעֵי וְהֵנָּה בְּדִיקָה הָאִשָּׁה עֲצָמָה כְּבִדְיָקַת הַרְמ"א ז"ל וְנִמְצָא ג"כ עַל הַמוֹף שְׁמַבְפָּנִים ג"כ אוֹתוֹ הַחוּל מָה דִּינָה אִם לְטַהֲרָה אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה לְפִי מֵאֵי דְּמְבוּאָר בְּרֵמ"א ז"ל ס' קצ"א לֹא נִמְצָא הֵיִתֵר רַק בְּיֵשׁ לָהּ נִסַּת וְע"י בְּדִיקָה וְאִם לֹא נִמְצָא עַל הַמוֹף מְבַפָּנִים אִז טְהוּרָה וְגַם צְרִיכָה לְהַרְגֵּשׁתָּה כָּאֵב וְא"כ אִשָּׁה זֹה שְׂאֵדְרָבָה בְּבִדְיָקָה נִתְּבַרֵר שְׁבָא מְמַקוֹר בְּנִדְאֵי אִסוּרָה לְכַאוּרָה אוּלָם לְאֲשֶׁר מְצָנָה לְהַפְּדָה

בזכות אשה לטהרה כמאמר המלך הקסיד ע"ה נ"ל להפוך בהיתרא דהאי אתתא והוא דהנה בנדון פנה נבוכו האחרונים הרבה בהבנת מהרי"ל ומהרי"ו ז"ל ולפי מיעוט שפלי לא נתקרה דעתי בישוכם ואם פי ידעתי מה ערפי ועונותי רבו שלא זכיתי להבין דבריהם הקדושי' אולם לפי המעיין בדבריהם יראה שזה סותר וזה בונה ונהגם שאלו ואלו דא"ח אף צריה להבין דבריהם ואם פי מסתמא האחרוני' הבתראי טובא חקרו ודקדקו הרבה לא שמתי עיוני עליהם פי ידוע שאין לבנות יסוד עליהם במחכ"ת ולמה להבהיל הזמן בתנ"ם ולכן אמרתי לעיין בדברי האחרונים שקדמו ולדקדק ומה שיחנני ד' אותו אברר.

הנה מקור זה הדין מדברי הגמ' ר"פ האשה (נדה נ"ט ב') וז"ל האשה שהיא עושה צרכי' וראתה דם ר' מאיר אומר אם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה ר' יוסי אומר בין פך וב"כ טהורה ובגמ' מ"ש עומדת דאמרי' מי רגלים הדור למקור ואייתי דם יושבת נמי ניקא מ"ר הדור למקור ואייתי דם אמר שמואל במזנקת מזנקת נמי דילמא בתר דתמו מיא אתי דם א"ר אבא ביושבת על שפת הספל ומזנקת בתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל דא"ר דבתר דתמו מיא אתא על שפת הספל אבעי לי' לאשתכחי אמר שמואל הלכה כר"י וכן אורי ר' אבא הלכה כר' יוסי עכ"ל"ה.

והנה דעת הרמב"ם ז"ל [בפ"ה מה' א"ב] דקיי"ל כר"י דמטהר לגמרי בכל ענין וקרא"ש ז"ל [בדף ה"ל] חולק דגם לר"י בעי מזנקת ונדא לטיבותא אבל ביושבת לר"י בכל ענין טהור בין נמצא על שפת הספל או לא אף הר"נ ז"ל מחמיר בתשובה [סי' מ"ט] ואמר דכיון דחזי' דאמוראי מפלפלי גבי יושבת ה"ד וכו' ולמ"ל כ"ז הא קיי"ל כר"י דבכל ענין טהור א"ו ש"מ דגם לר"י אינו טהור בנמצא על שפת הספל ולא בתוך הספל והיינו דחזי' דלא בא ממ"ר דהא לא אשכח רק לאח"כ מש"ה גם לר"י בכה"ג אינו תולה יעו"ש והר"נ ז"ל במרדכי מחמיר יותר וס"ל אפילו אם מוצאת בתוך מ"ר וגם לאח"כ נמי אינו תולה וז"ל חזרונו על פל הצדדים ולא מצאנו לה היתר אי בכל פעם פשעושה צרכי' בודקת עצמה ורואה דם בעד שמקנחת בו אע"ג דקיי"ל כר"י דאמר בין עומדת ובין יושבת טהורה כדפסק שמואל פ' האשה הני מילי פי נמצא דם בספל שאין דרוך דם לבא עם מ"ר א"ו דם מפה היא אבל אם בדקה אח"כ וראתה דם ההוא דם אין ודאי אלא מן המקור כיון דלא אתא ממש עם מ"ר דילה כדפרכינן פ' האשה יושבת ומזנקת אמאי טהורה דילמא בתר דתמו מיא אתא [דמא] אלמא היכא דאיכא למיתלי לחומרא תלינן ולא מטהרינן אלא היכי דנדאי לא בא מן המקור עכ"ל [והובא בב"י ס"ם קצ"א] והנה באמת דבר קשה למאד כיון דידעין דמ"ר מוציאין דם א"כ הרי אשה זו מפה יש לה שמוציא דם למה לא נאמר שגם לאחר השתנה בא מזה המפה ובשלמא לר"מ דס"ל דהדרא מ"ר למקור ומשום דחייש למיעוט כמבואר בר"ן ז"ל [ה"ל] אבל לפי מה דקיי"ל כר"י למה כתב הר"מ ז"ל דלא תלינן רק באם ידעין בנדאי שאינו מן המקור וכבר הקשה פן בתשו' מהרי"ו ז"ל סי' כ"ה וז"ל ונ"ל דעדיף האי מאשה שיש לה מפה באותו מקום כיון שמצערת בשעת הטלת מים מוכח מילתא שבה דם עם המ"ר ממקום מ"ר וכיון דנדאי בא ממקום מ"ר למה לנו לתלות לחומרא ולומר שבה ג"כ מן המקור הוי כאן ספק ונדאי דאין ספק מוציא מידי ודאי אפי' לחומרא עכ"ל תו קשה על המהרי"ל שכן בתשובה סי' ר"ג וז"ל וכ"ז הוא לנשים שהי' להן וסתות ושלא בשעת וסתה אבל זו

שְׁכַתְבַת עֲלֵי שְׂאִין לָהּ נֶסֶת א"כ יֵשׁ לְהַחְמִיר דַּא"כ וְכִי לְעוֹלָם לֹא תִהְיֶה טְמֵאָה כַּמ"ש רז"ל עכ"ל.

וְקִשָּׁה חָדָא דְלָמָּה לֹא הִיָּקֵל (אפ"י) [רק] שְׁלֹא בְשַׁעַת וְסִתָּהּ. כִּינּוּ דִיְדַעֵי בְּנֻדָּי שְׁזָה הַדָּם בָּא שְׁלֹא מִן הַמְּקוֹר וְגַם קִשָּׁה מַה זֶה שֶׁכִּי וְכִי לְעוֹלָם לֹא תִהְיֶה טְמֵאָה הֲלֹא תִהְיֶה טְמֵאָה שְׁתַּרְאָה שְׁלֹא בְשַׁעַת מ"ר וְגַם שְׁלֹא בְשַׁעַת הַבְּדִיקָה וְהַשְּׂוֹף ז"ל [בְּסִי קַצ"א ס"ק ז'] מְתַרְץ דְּמִיָּגְרִי בְּשִׂאֵינָה רוּאָה רַק בְּעַת הַטְּלַת מ"ר.

וְנָה רְחוּק בְּעֵינֵי הַפּוֹסְקֵי תַפְאָרַת יִשְׂרָאֵל וּנ"ב ז"ל [בְּסִי מ"ג בְּמַהד"ק] וּמַה שְׁמְתַרְץ בְּנ"ב מִשּׁוּם דִּישׁ לְחוּשׁ שְׁלֹא חָסַר הַבְּדִיקָה ג"פ בְּמוֹף אַח"כ תַּתְרַפָּא הַמ"ר וְנָה דְחוּק לְמַאֲד דַּמ"ש מְכַל מְכָה בְּעוֹד שְׁתַּרְגִּישׁ הַצַּעַר בְּנֻדָּי לֹא נִתְרַפָּא וְגַם מ"ש יֵשׁ לָהּ נֶסֶת מֵאִין לָהּ כִּינּוּ שְׂיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁנִתְרַפָּא הַמְּכָה וְהִנֵּי כְּאִשָּׁה שְׁנִשְׁתַּנָּה נֶסֶת וְכִי מִחֲמַת שְׂיֵשׁ לָהּ נֶסֶת נִתְלָה שְׁלֹא נִתְרַפָּא הַמְּכָה זֶה דְבָר רְחוּק מִהַדְּעַת.

וְהַנְּ"ל הוּא כִּף דְּהִנָּה יְדוּעַ קוֹ הֲרָא"ש [בְּתַשׁוּ' כָּלֵל ב' דִּין י"ח] וְהַרְשָׁבָּא ז"ל עַל הַף דְּאִמְרִינּוּ בְּנֻדָּה (כ"ב ב') וּז"ל"ה מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה שְׁהִיתָה מִפְּלַת כְּמִין קְלִיפּוֹת אֲדוּמִית וְשָׂאֵל לְחַכְמִים וְחַכְמִים שְׂאֵלוּ לְרוֹפְאִים וְאָמְרוּ לָהֶם אִשָּׁה זֹאת מְכָה יֵשׁ לָהּ בְּתוֹף מַעִי' שְׁמִמְנָה מִפְּלַת כְּמִין קְלִיפּוֹת תְּטִיל לַמִּים אִם נִמּוּחוּ טְמֵאָה עַכ"ל וְהַקִּשָּׁה הֲרָא"ש ז"ל דַּלְמ"ל בְּדִיקָה (כ"י) לִידַע שְׁהוּא דָם מִחֲמַת שְׁנִימוּחָה הֲלֹא תִלִּינּוּ בְּמְכָה וְהַרְבֵּה תִּירוּצִים שְׁנִמְנְרוּ בְּזָה כ"א לְפִי דְרַכּוּ אִף בְּפִשׁוּט נ"ל דְּהִנָּה זֶה בְּנֻדָּי נִהִי דְלִהְרַבָּה רַאשׁוֹנִים א"צ לִידַע שְׁהַמְּכָה מוֹצִיאָה דָם אִף צָרִיף עַכ"פ לִידַע שְׁמְכָה כְּזוֹ מוֹצִיאָה דָם דְּלֹא גָרַע מִכְתָּם דְּצָרִיף [לִידַע] אִם יוּכַל לְהַתְּגַלַּע וְלְהוֹצִיא דָם וְהִנָּה הָרוֹפְאִים אָמְרוּ שְׁמְכָה יֵשׁ לָהּ שְׁמִמְנָה מִפְּלַת הַצּוּרוֹת הַלְלוּ וְהִנָּה חַז"ל יָדְעוּ בְּבִירוֹר שְׁדַרְךָ הַצּוּרוֹת שְׁלֹא לִימוּחַ וְרַק עוֹמֵד בְּצוּרְתוֹ אֲפִי' בְּפוֹשְׁרִין וְכִינּוּ שְׁנִימוּחוֹ הִיא רַק דָם וְהָרוֹפְאִים אָמְרוּ שְׁמְכָה יֵשׁ לָהּ שְׁמִמְנָה מִפְּלַת צוּרוֹת אֵלוּ אֲבָל אֵין בְּטַבְעָה שְׁלֵם מְכָה זֹאת לְהַפִּיל דָם וְא"כ הַדָּם נִדָּא לֹא מִמְכָּה אֲתִי כִּינּוּ שְׁלֹא נוֹדַע כָּלֵל שְׁדַרְךָ הַמְּכָה לְצִאת מִמְנָה דָם אֲדַרְבָּה לְפִי אֲמִירַת הָרוֹפְאִים דְּרַף הַמְּכָה הִיא לְהַפִּיל צוּרַת בְּרִיּוֹת שְׁלֹא נִימוּחוֹ וְלֹא דָם וּמַש"ה אִם נִימוּחוֹ טְמֵאָה דְּהִנֵּי כְּמְכָה שְׂאִין דְּרַכּוּ לְהַתְּגַלַּע דְּאֲפִי' כְּתָמִים אֵין תּוֹלִין וּז"ב וְהִנָּה הַר"מ ז"ל ס"ל דַּמ"ר הִיא בְּטַבְעָה לְהוֹצִיא הַדָּם עִמּוֹ בְּעַת צִאתוֹ וְלֹא לְהַנִּיחַ מִמֶּנּוּ לְאַחַר כֵּן וְכִינּוּ שְׁנִמְצָא דָם לְאַח"כ אֵין תּוֹלִין מִסְּפֵק בַּמ"ר דַּמַּה"ת נִתְלִי בַּמ"ר דִּיקְלָמָא אֵין דְּרַף מ"ר לְהַשְׂאִיר מִדָּם הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ וּבְפִרְט שְׁהוּא מִהַסּוֹבְרִים דְּצָרִיף לִידַע שְׁמִמְנָה מוֹצִיאָה דָם כְּמִבְּנֵי בְּתַשׁוּ' מְהֵרִי"ל וְא"כ שְׁפִיר כְּתַב מִהַר"מ נִהִי דִיְדַעֵין שְׁמְכָה יֵשׁ לָהּ בַּמ"ר שְׁהַדָּם יוֹצֵא עִם מ"ר אִף מ"מ אֵין יוֹדְעִים שְׁדַרְךָ הַדָּם לְהַשְׂאִיר לְאַחַר כֵּן דְּאֲדַרְבָּה דְּרַף הַדָּם לְצִאת כְּלוֹ עִם מ"ר וְלֹא לְהַשְׂאִיר מִמֶּנּוּ וְלָכֵן מִסְּפֵק אֵין תּוֹלִין בַּמ"ר כִּינּוּ שְׁלֹא יָדְעִי' שְׁמְכָה כְּזוֹ מוֹצִיאָה דָם שְׁלֹא בְשַׁעַת הַטְּלַת מ"ר מַש"ה בָּאֵם בְּאֲמַת יוֹדְעַת הָאִשָּׁה שְׁבָא הַדָּם אַחַר הַטְּלַת מ"ר מִן מ"ר לֹא מִן הַמְּקוֹר בְּנֻדָּי תּוֹלִין בְּמְכָה כְּזוֹ תְּמִיד וְכֵן נִרְאָה מִתְּשׁוּ' מְהֵרִי"ל שְׁאֲחַר שְׁהִבִּיא לְהַחְמִיר כַּמֵּהר"מ ז"ל כְּתַב וְז"ל אֲכֵן לְפַמ"ש מַה"ר שְׁמֵרָן לְעֵיל שְׁצָרִיף לְשִׂאוֹל שְׂאִינָה רוּאָה בְּשַׁעַת הַשְׁתַּנָּן אֵלָּא מִמְּקוֹם מ"ר וְלֹא מֵאוֹתוֹ מְקוֹם אֲנִי רְגִיל לֹמַר לְנִשְׁיָם כַּה"ג לְבָדוּק דְּבָר זֶה כְּמוֹ שְׁהַעֲתִיקָה בְּשֵׁם גְּדוֹל וְז"ל הָאִשָּׁה שְׁמִצְאָת דָּם וְאֲמָרָה שְׁבָא מְנַקֵּב שְׁלֵם מ"ר לְהַכְנִיס מוֹף עַל מְקוֹם הַמְּקוֹר וְתַשְׁתִּין אִם הַמּוֹף נָקִי הוֹכְחָה דְּאֵינוֹ מִן הַמְּקוֹר עַכ"ל.

ולכן באמת התיר מהרי"ל ז"ל ע"י בדיקה ובאמת בדיקה זו אינה מבוננת דלא כמו
שעלה ע"ד הגאון בנ"ב וכ"מ בהד"ל במהרי"ל שכ' שם וז"ל אבל בנדון זה אין לה מפה
מבוננת עכ"ל וכ"כ בתשו' מהרי"ו הנ"ל וז"ל ואפשר דאפי' מהר"ח א"ז שאסר כמ"ש
בתשובתו שאמר היינו דוקא שאינה מצערת בשעה שיוצאת מ"ר רק קודם לכן מצערת
דאיכא לספוקי דילמא הדרי מ"ר למקור קודם שיצאו אבל בנ"ד פינו שיש לה צער
בשעה שהמים יוצאים ממנה מוכח מילתא דהשתא הוא דאתיא דם מחמת אותו צער
עכ"ל אלמא שאין בדיקה זו מבוננת ומה שטען הנ"ב דהא ע"כ (מאין) [אם] בא זה הדם
מהמקור הא על המוה איבעי לאשתכחי א"ו שאינו מן המקור ז"א טענה שהרי כתב
בתשו' מהרי"ל ז"ל ונ"ל.

שם בסי' הנ"ל אלמא שמ"ר הדרא למקור טרם צאתם ומביאים משם דם המקור לדרה
נקב של מ"ר ושפיר יוכל המוה להיות (טהור) [נקי] דהא הדם של המקור תוף מי
הרגלים ולא נגע הדם בהמוה רק במ"ר שלמעלה ממנו או ש"ל שלא סתם המוה כל
המקור פולו ומגובה המקור הדרא הדם לנקב של מ"ר ואף באמת שזה הוא אינו מצוי
ולכן המהרי"ו ז"ל ויתר הפוסקים לא חשו לזה רק מהרי"ח א"ז חש לזה אף מהרי"ו ז"ל
ודעמין לא חשו לזה וכמו שלא קיי"ל כר"מ דהדר מ"ר למקור דהוי מיעוט ור"מ לשיטתו
דחייש למיעוט אף בזה שפיר כתבו מהרי"ל ודעמין שלא להתירה רק באשה שיש לה
נסת ונלא בשעת נסת דהנה מבואר בביצה דף ז' ע"א וז"ל הגמ' בדק בקינה של תרנגולין
מעיי"ט ולא מצא בה ביצה ולמחר השפים ומצא בה ביצה מותרת ונלא בדק אימר לא
בדק יפה יפה ואפילו בדק יפה אימר יצת' רובה וחזרה הנאי וכדר"י ופירש"י שם ואע"ג
דמלתא דלא שכיחא היא מגו דפשיטא לן דאינה יולדת בליקה תלינן בה כו' יעו"ש בגמ'
אלמא דאם נוכל לתלות בדשא"ש לא תלינן רק באם לא אפשר כלל [לתלות בדבר אחר]
וא"כ באמת רוב דמי מן המקור וא"כ כמו שפירשנו לחוש להדרא מ"ר למקור
והבדיקה אינה עולה יפה כמ"כ הוא מיעוט שייבוא הדם שלא מן המקור ולכן מספקא
להחמיר ורק באשה שיש לה נוסת דאז שלא בשעת נוסת מצרף להה דאין דרה מ"ר
לחזור למקור והוי זה מצוי שבא (ממנה) [ממפה] לא מהמקור ממה שנאמר דהדר למקור
והביא דם שלא בשעת נוסת ומש"ה בעי דוקא שלא בשעת נוסת אבל אם אין לה נוסת והיא
עלולה לראות הוי זה דרוב דם מהמקור שנה לזה הרוב דאין דרה מ"ר לחזור למקור
והוי רק ספק השקול ואין תולין מספקא להקל וזה פנונת מהרי"ל ז"ל וכי לעולם לא
תהי' טמאה היינו שאין חזקה לה שלא לראות וכל פעם היא עלולה לכך ומש"ה חיישי'
אפי' בבדיקה שפא הדור מ"ר למקור ולאו דם מכה הוא כלל אף באמת פשוט יותר מ"ש
וכי לעולם לא תהי' טמאה דהנה מצינו זה שכתבו הפוסקי' גבי אשה שיש לה מפה
המוציא דם שאפ"ה בשעת נוסת טמאה דאל"כ וכי לעולם לא תהי' טמאה והנה נדאי אין
פנונתם שלא יוכל למצוא סיבה שתטמא דהרי יכולה להיות טמאה ע"י בדיקת שפופרת
כמ"ש הרשב"א ז"ל וגם באם תהא רואה דם הרבה פסדרה בכל פעם יותר ממה שדרה
המכה לצאת ובכל גונוי כתבו הפוסקים הטעם וכי לעולם לא תהי' טמאה אף באמת

כּוֹנְנֶתָם פְּשׁוּט (פִּינּוֹן) דְּבִאֲמַת בְּשַׁעַת נֶסֶת אֶפְקִילוּ רוֹאָה מְעַט דָּם אֵין תּוֹלִין דְּכִינּוֹן דְּכּוֹן דְּרַפָּה וּא"כ תּתֵּן דְּבִרְיָה לְשִׁיעוּרִין אַם גְּאָמַר בְּמַעַט דָּם [טְהוֹר וּבְהֶרְבֵּה] אוּ בְּבִדִיקַת שְׁפוּפָרַת טָמֵא וְכִינּוֹן דְּאִשָּׁה זֹו דְּרַפָּה לְרֵאוֹת בְּשַׁעַת נֶסֶת וְדַאי אֵין תּוֹלִין אֶפְקִילוּ טָפָה מוּעָטַת וּבְכָל גְּוֹנֵי שְׂרוּאָה [טְמֵאָה] וְלֹא תוֹלִין בְּמַכָּה פִּן ה"נ בּמ"ר בָּאֵם אֵין לָהּ נֶסֶת קְבוּעָה וְהִיא עֲלוּלָה לְרֵאוֹת תְּמִיד נְהִי שְׂיֵשׁ לָהּ מַכָּה בּמ"ר מ"מ אֵין הַמַּכָּה מוּצִיאָה תְּמִיד לְאַחַר מ"ר הֶדָם וּמָה גְּבוּל תּתֵּן וּבְשִׁלְמָא בְּאִשָּׁה שְׂיֵשׁ לָהּ נֶסֶת יֵשׁ לְהַתִּיר שְׂלֵא בְּשַׁעַת נֶסֶת וְלַתְלוּת בְּמַכָּה וּלְהַצְטַרֵּף לְדַעַת הַמְּרָדְכִי דְשְׂלֵא בְּשַׁעַת נֶסֶת לְעוֹלָם תּוֹלָה בְּכ"ד אֶבֶל אַם אֵין לָהּ נֶסֶת וְדַאי אֵין לְהַקְלִל לְעוֹלָם וְגַם כִּי בְּנֻדַאי לְפַעְמִים טְמֵאָה בְּנֻדַאי תּוֹלִין יוֹתֵר בְּמַקּוֹר וְכוּ' וְסָרוּ בְּזָה קוּ' כָּל הָאֲחֵרוּנִים וְהִנֵּה מֵהֵרִי"ו ו"ל הַתִּיר גַּם הוּא וְרַק לְחֻוּשׁ לְדַעַת הַמַּחְמִירִין לֹא הַתִּיר רַק בְּאֹנְפֵן שִׁמ"ר יִצְעָרוּ אוֹתָהּ וּבְבִדִיקָה שְׂיִדְעוּ שְׂבָא מַמַּכָּה דִּמ"ר דֹּא"ל כְּדִלְמָא אֵין דְּרָף מ"ר לְהַנִּיחַ דָּם לְאַחַר הַשְׁתַּנָּה וּמִש"ה הַצְרִיף בְּדִיקָה לְבָרַר שְׂאִינוּ מִן הַמַּקּוֹר וְגַם עַל בְּדִיקָה לְחֻד לֹא סְמְכִינִין דִּלְמָא לֹא גְבַדְק יָפָה הִינֵנוּ שְׁהַדוֹר מ"ר לְמַקּוֹר וְכַ"ל הֵגַם שְׁהוּא רַק מִיעוּט מ"מ גַּם זֶה מִיְמוּט יַחֲשֵׁב לֹא מְרָא הֶדָם שְׂבָא מַמַּכָּה לְוֹמַר שְׂלֵא מַמַּכָּה שְׂרוּב דָּם מִן הַמַּקּוֹר וְלָכוּ הַצְרִיף דּוֹקָא שְׁתַּרְגִּישׁ בְּצַעַר בְּשַׁעַת מ"ר וְגַם צַעַר מ"ר לְחֻוּשׁ לְדַעַת הַר"ח א"ז אָף שְׂמִשְׁמַע מִמֵּהֵרִי"ו שְׂמַתִּיר אֶפְי' בְּאִשָּׁה שְׂאֵין לָהּ נֶסֶת וּבִאֲמַת גַּם (מֵהֵרִי"ו) [מְהֵרִי"ל] ו"ל כְּתִב שְׂרָצָה לְהַתִּיר מַחְמַת הַצַּעַר אֶפְי' (שְׂלֵא בְּשַׁעַת נֶסֶת) [בְּאֵין לָהּ נֶסֶת] אָף מ"מ הַחְמִיר דְּדִלְמָא הַכָּאֵב אֵינוּ כְּמַכָּה וְהֵרִי"ו ו"ל חֶלֶק עֲלֵיו בְּזָה לֹא מְרָא עֲדִיף מַמַּכָּה יַעו"ש וְהַרְמ"א ו"ל חֲשַׁשׁ לְכָל הַחֻוּמוֹת וְלָכוּן לֹא הַתִּיר רַק בְּאִשָּׁה שְׂיֵשׁ לָהּ נֶסֶת שְׂלֵא בְּשַׁעַת נֶסֶת וְע"י בְּדִיקָה וְהַרְגְּשָׁתָּ צַעַר יַעו"ש בְּסִי' קצ"א: הֵינָצָא לָנוּ מְכ"ז דְּטַעַם הַבְּדִיקָה הוּא לְבָרַר שְׂדִרָף מ"ר לְהוּצִיא הֶדָם וְאֵל"ה אֶסְרִי' אוּלֵי אֵין דְּרָף מ"ר לְהַשְׂאָר אַחֲרֵיו דָּם וְהוּי כְּמוֹ שְׂפַעֲיָן לִידַע אַם יְכוּלָה הַמַּכָּה לְהַתְּגַלַּע וְגַם בְּעֵינָן צַעַר בְּשַׁעַת הַטְּלָה לְחֻוּשׁ לְדַעַת הַר"ח א"ז שְׂמַבִּיאֵוּ בִּמֵּהֵרִי"ו וּבְעֵינָן אִשָּׁה שְׂיֵשׁ לָהּ נֶסֶת לְחֻוּשׁ לְדַעַת מְהֵרִי"ל שֹׁא"ל כְּכִי לְעוֹלָם לֹא תִטְמֵא וְכִינּוֹן שְׁהִיא עֲלוּלָה לְרֵאוֹת אַם אֵין לָהּ נֶסֶת א"כ הוּי רֹב דָּם מִן הַמַּקּוֹר גְּגַד הַבְּדִיקָה וְכַ"ל אָף כ"ז בְּאֵין מַכָּה מְבוֹרְרַת אֶבֶל אַם בְּפִנְיָנוּ מַכָּה מְבוֹרְרַת לְכ"ע אֶפְי' לְאַחַר הַשְׁתַּנָּה תּוֹלִין וְכ"כ בְּהַדְי' בְּתִשׁוּ' מְהֵרִי"ל וְא"כ בְּנ"ד דְּאִשָּׁה זֹו יֵשׁ לָהּ מַכָּה בְּמַעְי' שְׂמוּצִיאָה מְכָל נְקִבִי' מִבֵּית הָרַעִי וּמִמ"ר כְּמִין חוּל בְּנֻדַאי תּוֹלִין גַּם מָה שְׂנַמְצָא בְּמַקּוֹר בָּא מִן הַחוּלָה הַזֶּה שְׂנַתְּפִשֵׁט הֵן אֲמַת שְׂנוּכַל לֹא מְרָא דְהַחֻלִי מִתְּגַבֵּר וּמְרָבָה הַמַּקּוֹרוֹת שְׂל הֶדָם וְלָכוּן יוּצָא הַמוֹתְרוֹת מִמַּקּוֹם הָרַעִי וְגַם דָּם הַנְּדוּת שְׂבָרְחָם מִתְּגַבֵּר וְנִתְּוֹסֵף עַד שְׂיוּצָא לְחוּץ דְּיָדוּעַ שְׂמַקּוֹר הוּא כְּמוֹ בָּאֵר שְׂמוּסִיף בּוּ מוֹתְרוֹת מֵהַאִשָּׁה וְנוֹבְעֵין ע"י גִּידִין וּבְעַת גְּמִלָּאוּ בְּעַת גְּדִתָּהּ בְּשַׁעַת נֶסֶת כָּל אִשָּׁה לְפִי טְבַעָה יִגִּירוּ הֶדָם לְחוּץ וְלַפְעָמִים ע"י סִבָּה נִתְּעוֹרְרוּ וְנִמְלָא הַמַּקּוֹר בְּלֹא עַת גְּדִתָּהּ וְשׁוֹפֵעַ לְחוּץ וּבְזָה אֶפְקִילוּ הַסִּבָּה הוּא ע"י חוּלִי נְמִי טְמֵאָה וְכִאֲשֶׁר הַעִיר זְקִנִי הַח"צ ו"ל [בְּס' מ"ו] וְא"כ י"ל (כְּמוֹ) [כְּפִאֵן] דְּסִיבַת חוּלִי הַתְּגַבֵּר עַדִי יִצְאוּ לְחוּץ דָּם הַנְּדוּת אָף מְכָל הַפּוֹסְקִי' מִשְׁמַע דְּאֵין לְחֻוּשׁ לָזָה וּבְכָאֵב לְמַטָּה מִט' תּוֹלִין לְהַקְלִל אֶפְקִילוּ בְּלֹא בְּדִיקָה דְתּוֹלִין בְּמַכָּה וְלָכוּן בְּאִשָּׁה זֹו נְמִי תּוֹלִין בְּמַכָּה וְהִיא מוֹתְרַת שְׂלֵא בְּשַׁעַת נֶסֶת כְּנִלְע"ד: סִימָן לוֹ שְׂאֵלָה אִשָּׁה שְׂרוּאָה כְּמוֹ קְרִטִין וְלֹא בְּדִקוּ אַם נִמְוָחוּ וּבְשַׁעַת נֶסֶת רוֹאָה דָּם מִמֶּשׁ יִהְיֶה רָאוּ בְּהַשְׁתַּנָּה וּמְצָאוּ גַם קְרִטִין הַנְּ"ל מָה דִּינָהּ וְגַם אִינָה מְרַגְּשַׁת שׁוּם כָּאֵב בְּחִלְלֵי הַגּוּף: הִנֵּה בְּאֲמַת לְפִי מָה דְּמִבְּנָאֵר בְּנ"ב [סִי' מ"ח] דְּהַבְּדִיקָה שְׂל מֵהֵרִי"ו הַמוּבָא בְּש"ע סִי' קצ"א בְּדִיקָה מְעַלְיָתָא הִיא אֶפְי' בְּלֹא מַכָּה אוּלָם

המעניין במהרי"ו יראה מפשט לשונו דאינו ברור ממש ורק נוטה יותר שהוא ממי רגלים ע"י הבדיקה פיון שמועיל המוה לענין מי נדחה שלא תזוב למטה כמ"כ מועיל לענין שלא יזוב הדם הזה המסופקים בו מהיכן הוא יעניין שם במהרי"ו סי' כ"ה וז"ל ראי גדולה היא הפעולה עם הירק שנסתם המקור אפי' בשעת וסתה והאי דם לא נסתם כו' ואפשר דאפי' מהר"ח א"ז שאסר כמ"ש בתשובתו שאמר היינו דנוקא שאינה מצערת בשעה שיוצאת מי רגלים רק קודם לכן מצערת דאיכא לספוקי דלמא הדרו מר"ג למקור קודם שייצאו אבל בנ"ד פיון שיש לה צער בשעת שהמים יוצאת ממנה מוכח מלתא דהשתא הוא דאמתי' דם מחמת אותו צער עכ"ל משמע דאינה בדיקה ברורה כמו שעלה על דעת הנוב"י ז"ל דאם הוי בדיקה מעליא וברור פשוט ה"ל למהרי"ו לומר הרי חזינו דלא האדים המוה ש"מ דמקום מי רגלים באה א"ו דלא הוי רק ספק אף גם אם הבדיקה הוי כספק מ"מ הכא בלא"ה ספק אהנה קרטיין אם נימוחו והו"ל ס"ס ספק אם מהמקור ואת"ל מן המקור שמה לא נימוחו והוא ס"ס המתהפף ומשני שמות וכמ"ש הנוב"י בסי' נ"ה בכיוצא בזה ואי דהנה ס"ס שיוכל להתברר דז"א דלא יוכל להתברר דאם אינו מתברר ע"י מוה במקור כבדיקת מהרי"ו גם ע"י בדיקת שפופרת במוה במקור לא יתברר וז"ב.

וא"כ לא יוכלו להתברר שני ספיקות והיכי שלא יוכל להתברר א"צ להתברר כמו שהאריך הנוב"י ז"ל וא"ל דהוי ס"ס במקום חזקה כמו שהחמיר הנוב"י ז"ל שם דנהי דנודי לי לחומרא זה שהמציא דלא מהני בדיקה בעת נידתה מ"מ בנ"ד יש ספק ג' נהי דהיא במקור ונימוח מ"מ שמה הוא מחמת חולי וכמ"ש בס' (עבודת הגרשוני) [א"ה צ"ל בשבו"י סי' ס"ה וס"ו וענין בס"ט סי' קפ"ח ס"ק ד'] ונהי שפול הפוסקים חולקים עליו מ"מ מידי ספיקא לא נפקא והיכי שיש שלש ספיקות לכ"ע מותר ובפרט שבכה"ג לכ"ע מותר והוא עפ"י מה שמבואר בב"ב [דף כ"ד ע"א] לומר דהא דתלינו במקור משום רוב ומצוי דמי המקור יותר מעלי' וא"כ בכה"ג דנ"ד שהניחו מוה במקור דשוב עכ"פ אין בא דרוה שבא בשארי נשים ודמי מי רגלים שכחים יותר וקרוכים בנדאי תולין בקרוב ובהד"ל אמר שם בב"ב אליכא דרב דקיי"ל פנותי' באם איכא עקולי ופשורי לגבי הרוב דתולין בקרוב יעו"ש וא"כ אין לה עקולי ופשורי כזה שיכנוץ הדם דרוה המוה ולא ינודע שום רישום במוה ומש"ה נדאי אליכא דכ"ע תלינו במ"ר אפי' נגד חזקה וכללא אמרו תולין במצוי ויעניין גבי פשר הנמצא בסי' ס"ג ביו"ד דתולין בתר המצוי אם אין הריב נגדו אפי' [יש] חזקה נגד המצוי וכבר האריכו באחרונים בזה אף הכא הוי ס"ס דהוי פרום ומצוי וקרוב ודאי מהני יותר מחזקה ולכן לפע"ד מותר לסמוך על הבדיקה וא"ל האיה נעשה ס"ס לכתחלה הא מבואר בפר"ח [בסי' ק"י בכללי הס"ס פלל י"ח] דאין עושין ס"ס לכתחלה זה אינו פלל דהתם הספיקא אסור מה"ת רק לעשות ס"ס למוכרו לנכרי פי יתרבה עוד ספק אם ימכרו לישראל לזה שפיר [יש] לומר דאין עושין ס"ס בידים אבל בנ"ד דאדרבה הספיקות לפנינו מאין בא הדם ורק דאנו מחמירין משום שרוב דמים מהמקור בא ודאי מותר לחקור אם הרוב מהמקור דהיינו לסתום המקור ואז נראה דלא בא מהרוב וז"ב.

סוף דבר האשה הנ"ל מותר' בבדיקה ואפי' אם אין לה וסת ורק שהבדיקה תהי' ע"י אשה חכמה ויראה ומעכ"ת ילמדה האיה לעשות: סימן לז שאלה אשה אחת שאינה

יכולה לטהר לבעלה שפכל עת מוצאת כמין קרטין לפעמים נלקחים מהעד ופעמים נמוחים תיקוף ולפעמים המה כמו נקודות מדמים והנה בדיקה עצמה למעלה על השערות שבא"מ ונמצאו ג"כ כמו נקודות אלו אף לא כ"כ מרובים וגם בדיקה עצמה בבדיקה המבואר ביו"ד סי' קצ"א ונמצא המוד מבפנים נקי ולמטה נמצאו הפתמים כמו שהי': תשובה הנה לתלות במה שמצאה על השערות שהיא מן הפנים לחוד בזה לא מלאני לבי להתיר פי אין זה ברור שרוב נקודות פאלו יבואו מזה וגם פי הס"ט ז"ל [בסי' ק"צ] שדא נרנא אהיתר זה הגם שפמה פעמים התרתי בזה למעשה וסמכתי על הגאון בשב יעקב ז"ל אף בנ"ד שרוב פעמים מרגשת ממש ומוצאת על העד מראות טהורות ובתוכם הנקודות הללו ולכן יש חשש דאורייתא ולא שינוי ההיתר של הגאון הנ"ל דעיקר יסודו שם דהיכי דאיכא למתלי לא תלינו בהרגשת העד להחמיר ולומר דהוא הרגשה וע"ש בדבריו.

אבל בנ"ד דהוא הרגשה ממש קשה להקל עי"ז אף הבדיקה לחוד מסתני' להתיר כמבואר בנ"ב סי' מ"ח שמתיר בפירוש בלא שום מפה אולם האחרונים השיגו עליו כמבואר בתשו' הרב הגאון הקסיד מהר"ח ז"ל [המוכא בנ"ב סי' מ"ה] ובספר ח"ד זצ"ל [בסי' קצ"א] ולכן גם ע"ז לחוד אין לסמוך ובפרט הרואה בתשובה הנ"ל יראה שהיא זצ"ל עצמו לא רצה למעשה להקל בלא שום פאב ולכן נלע"ד דעכ"פ בשתייהו היינו דינש לתלות בהפנינים וגם לאחר הבדיקה ונדאי מותר לכ"ע פאשר אברר בעזה"י.

ומתחלה נחקורה בדין הרגשה אם הוא מה"ת והנה הרמב"ם ז"ל והטור וש"ע והרשב"א ז"ל בתה"ק פתבו דמה"ת בעי דווקא הרגשה וכמעט לא מצינו חולק ע"ז דגם בדברי רש"י ז"ל יש לומר פן ומה שהביא הס"ט ראי' מהא דרש"י דף [נ"ב ב'] פירוש גבי לבשר שלש חלוקות וכו' מהו דתימא מביאה קרפן ונאכל ופי' רש"י ז"ל דקמ"ל דחששא בעלמא היא ומביאה קרפן ואינו נאכל הרי דגם בלא הרגשה פלל טמאה והנה באמת אין מזה ראי' פלל דהנה הא ונדאי כ"ע ס"ל דמה"ת אין פתם טמא פדאמר רע"ק [במתני' דף נ"ח ע"ב] דם ולא פתם ולכאורה יש להבין מאי חידוש שמואל [בדף נ"ו ע"ב] דבעינו שתרגיש משום דכתיב בבשרה הא פבר שמעינו פן מרע"ק וגם מה הקשה הגמ' עליו יותר מעל רע"ק דמתני' וגם קשה לרש"י [בריש דף נ"ח ע"א] דפי' דלר"א לא איירי שמואל בהרגשה ומשמע לכאורה דלא בעינו הרגשה פלל א"כ מאי האי דמסיים שמואל במימרי' בדיקה ק"ע וישבה עלי' טהורה משום דכתיב בבשרה עד שתרגיש וכבר האריכו הגאונים בש"י הרבה בזה וכמעט פל תשובות מלאי' בפוללים ע"ז ומה שרצו לומר דטעמא דר"ע הוא דמה"ת טהורה הפתם משום דתלינו דמעלמא אתי.

המענין בסוגיא יראה דאינו סובל פלל פירוש זה דלמה לא נחוש מה"ת לפתם אם אין שום דבר לתלות בו ובהאשה מצויין דמים. ולכן נלע"ד לומר דהא לית מאן דפליג דצריכה האשה שתדע שיצא ממנה הדם היינו [היכי] שקנחה עצמה ומצאה או במי רגלים וכיצא גם דלא הרגשה אף זאת עכ"פ צריכה שתדע שדם זה מגופה אבל אם לא יודעת זאת רק מפח הוכחה דמאין בא הדם אם לא ממנה עי"ז אינה טמאה מה"ת כמו לשמואל דבעי שתרגיש דווקא והגם שידעת שיצא ממנה טהורה בלא הרגשה ה"נ לרע"ק טהורה גם אם יש הוכחה ברורה שיצא ממנה כ"ז שאינה יודעת שיצא מגופה

אָבֵל אִם יוֹדַעַת שְׂיֵצֵא מִגּוֹפָה גַם בְּלֹא הִרְגָּשָׁה טְמֵאָה וְדָרַשׁ ר"ע זֶה מִדָּם וְלֹא פֶתֶם וּמִש"ה לֹא קָשָׁה עַל ר"ע מֵאִשָּׁה שְׁעֲשֹׂתָה צָרְכִי כִּינּוּן דֵּהֲדָם מִגּוֹפָה וְגַם בְּמִצְאָה בְּתוֹךְ אוֹת יוֹם הוּא מִגּוֹפָה וְגַם בְּתַחַת הַכּוּר הִי הַבְּדִיקָה בְּגוֹפָה וְנוֹדָאי מְשוּףָּה הוּא מִבְּדִיקְתָּה שְׂבִדְקָה בּוֹ וּמִש"ה א"ש כ"ז לר"ע אָבֵל שְׂמוּאֵל חִידוּשׁ לָנוּ דְגַם אִם בְּדָקָה ק"ע וְיִשְׁבָּה וּמִצְאָה דָם דְּהוּי פָּמוּ בְּדִיקַת הָעֵד דְּנוֹדָאי מִגּוֹפָה הִיא וְרַק דְּטֵהוּרָה מְשׁוּם דְּלֹא הִרְגִּישָׁה בְּבִשְׂרָה ע"ז שְׂפִיר מִקְשָׁה הַגַּמ' מֵאוֹתוֹ הַמְשַׁנָּה וּבָא ר"א וְחִידוּשׁ דְּגַם שְׂמוּאֵל (ס"ל ד) אֵין פְּנוּנְתוֹ עַל הִרְגָּשָׁת גּוֹפָה וּמְקוּרָה שְׂנִפְתַּח וְרַק שְׂתַדַּע בְּבִירוֹר בְּבִשְׂרָה שְׂהֲדָם יֵצֵא מִמֶּנָּה וְלֹא פֶתֶם כְּדָרְשֵׁת ר"ע מִמֶּשׁ וּבִיִּשְׁבָּה עַל קַרְקַע עוֹלָם לֹא בְּדָקָה גּוֹפָה וְהוּי רַק פֶּתֶם וּס"ל לְשְׂמוּאֵל (כ"ר"נ) [וּכּוּן] וּמִמִּילָא א"ש כָּל הַקּוּ הַנִּי"ל אִף עכ"פ הִרְנוּחְנוּ דְגַם לְרִש"י אֵלֶיבָא דְר"א בְּעֵי עכ"פ שְׂתַדַּע שְׂמִגּוֹפָה בָּא הֲדָם כְּמוֹ ע"י בְּדִיקָה וְכַדוּמָה וְלֹא ע"י פֶתֶם וְא"כ קָשָׁה לְמָה פֶתֶב רִש"י ו"ל [בְּדָרְף נ"ב הַנִּי"ל] דְּמִבִּיאָה קַרְבָּן וְלֹא נֶאֱכַל אַע"כ ס"ל דְּשִׂאנִי פֶתֶם כִּינּוּן שְׂפִיבָר רֵאָתָה שְׁנֵי פְעָמִים לְהַצְטַרֵּף לְזִיבָה גְדוּלָה סְגִי בְּכַתְּמִם וְדו"ק כִּי זֶה בְּרוּר: הִינָּצֵא לָנוּ מִזֶּה דְגַם לְרִש"י ו"ל עכ"פ בְּעֵי שְׂתַדַּע שְׂהֲדָם יוֹצֵא מִגּוֹפָה אוֹלָם לְדִינָא קִי"ל כְּרוּב הַפּוֹסְקִים דְּטֵהוּרָה בְּלֹא הִרְגָּשָׁה מִמֶּשׁ וְרַק מֵהוּ זֹאת הִהִרְגָּשָׁה לְפִי הַנִּרְאָה דְסֶתֶם הִרְגָּשָׁה הוּא שְׂנִפְתַּח מְקוּרָה וְכֹאשֵׁר הַסְפִּימוּ לְזֶה כְּמָה גְדוּלִים וּבְכַרְט הַגָּאוֹן מַג"ש ו"ל בְּתַשׁוּבוֹתָיו מְבִיאֵו נִטַע שְׁעֲשׂוּעִים אִף הָאֲחֵרוֹנִים הַתַּחֲסָמוּ לְוֹמֵר דִּי"ל גַּם הִרְגָּשֵׁת זִיבַת דְּבָר לַח מְקוּרֵי הִרְגָּשָׁה וְכַמָּה הָעֵלוּ בְּפִלְפוּלָם הַרְבֵּה וְהִנֵּה אֲנִי הָעֲנִי בְּדַעַת לֹא יִדְעָתִי וְלֹא זְכִיתִי לְהִבִּין דְּבָרֵיהֶם הַקְדוּשִׁים בְּזֶה דְּהָא וְנוֹדָאי כ"ע מוֹדִים דָּאִם הִרְגִּישָׁה זִיבַת דְּבָר לַח בְּפָנִים מִבִּין הַשְּׂיָנִים דְּלֹאוּ כְּלוּם [הִיא] דְּהֶתֶם אֵינוֹ מְטַמֵּא עַד שְׂיֵצֵא וְאִם הִרְגִּישָׁה לְמִטָּה מִמֶּשׁ בְּסוּף הַפְּרוּזְדוֹר וְלֹא הִרְגִּישָׁה בְּזִיבַת הַדְּבָר לַח בִּיצִיאָתוֹ מִבִּין הַשְּׂיָנִים וְנוֹדָאי טֵהוּרָה דְּהָא כִּינּוּן שְׂבִיצִיאָתוֹ מִן הַמְּקוּר לֹא נְטַמֵּא דֵּהִי בְּלֹא הִרְגָּשָׁה הִרְגָּשָׁה שֶׂאֵח"ז בְּתוֹךְ הַפְּרוּזְדוֹר הָנִי כְּמוֹ שְׂמִרְגָּשֵׁת עַל יְדֵי דְבְּנוֹדָאי טֵהוּרָה הִיא וְלֹא נִשְׂאָר לָנוּ לְוֹמֵר בְּזִיבַת דְּבָר לַח [רַק בָּאִם] שְׂהִרְגִּישָׁה בִּיצִיאָתוֹ מִן הַמְּקוּר לַח וְשָׂב מִבִּין הַשְּׂיָנִים לַח וְא"כ הָרִי זֶה פְתִיחַת מְקוּר מִמֶּשׁ שְׂפִינּוּן שְׂמִרְגָּשֵׁת שְׂיֵצֵא מִבְּפָנִים מִבִּין הַשְּׂיָנִים וְזָב לַח וְע"כ שְׂנִפְתַּח זֶה הַמְּקוּם דְּנוֹדָאי בֵּין הַשְּׂיָנִים הָנִי כְּמְקוּר עֲצָמוֹ וְאִם מִרְגָּשֵׁת שְׂבִיב מִמֶּנָּה הָרִי שְׂנִפְתַּח וְאִטּוּ צְרִיף לְפִתּוּחַ בְּרוּחַב וְאִיזָה שְׂעִיּוֹר תַּתְּנוּ לְהִרְגָּשָׁה.

אִף בְּאַמֶּת כ"ז אִם הֵינּוּ אוֹמְרִים שְׂהֵאֲשָׁה מְצַמְצַמַת הַמְּקוּם שְׂמִרְגָּשֵׁת שְׂבִיב בּוֹ אִף [אֲנִי] חִיִּישִׁינוּ שְׂטַעְתָּה וְדַלְמָא אֵינָה מִרְגָּשֵׁת רַק לְמִטָּה אִף עכ"פ וְנוֹדָאי מְסַפִּיקָא הָנִי הִרְגָּשָׁה דְחִזְקַת דָּם שְׂבָא בְּהִרְגָּשָׁה בְּשִׁלְמָא אִם יִדְעָה בְּבִירוֹר שְׂלֵא הִרְגִּישָׁה כְּלָל אֵין לְוֹמֵר חִזְקָה זֹו כְּמִבְנוֹאָר בְּכָל הָאֲחֵרוֹנִים אִף בְּזִיבַת דְּבָר לַח וְנוֹדָאי יֵשׁ לְסַפֵּק דְּלְמָא זָב מְלַמְעֵלָה וְא"כ מִמִּילָא הָנִי נִפְתַּח מְקוּרָה וְעַפִּי"ז לֹא קָשָׁה מֵאִשָּׁה שְׁעֲשֹׂתָה צָרְכִי דַע"כ מִרְגָּשֵׁת שְׂבִיב דְּשִׂאנִי הֶתֶם דְּנִהֵי דִיּוֹדַעַת שְׂבִיב מ"מ לֹא יִדְעָה שְׂנִפְתַּח מְקוּרָה דְּשִׂמָּא בָּא מִמְּקוּם מִי רְגָלִים וְגַם דְר"מ חִיִּישׁ שְׂהַדוֹר דָּם לְמְקוּר מ"מ עכ"פ הִרְגָּשָׁה לִיבָא דְבָמָה שְׂבִיב י"ל דְּהִיא מִמִּי רְגָלִים דְּלַפֵּע"ד הַסְּבָרָא כְּדֵּהִיא שְׂבִיב מֵה"ת שְׂמִרְגִּישׁ שְׂנִפְתַּח מְקוּרָה וְרַק דָּאִם מִרְגָּשֵׁת שְׂבִיב מְלַמְעֵלָה לְתוֹךְ פְּרוּזְדוֹר וְנוֹדָאי נִפְתַּח מְקוּרָה אָבֵל בְּמִי רְגָלִים כִּינּוּן שְׂיֵצֵא לְהִיּוֹת שְׂבִיב מִמְּקוּם מִי רְגָלִים עכ"פ לֹא הִרְגִּישָׁה וּבְכַרְט לְהַס"ד דְּאֵינָה טוֹעָה בְּהִרְגָּשָׁה א"כ (אִם) יוֹדַעַת בְּבִירוֹר אִם בָּא הֲדָם מִהַמְּקוּר אוֹ לֹא דָּאִם לֹא הִרְגִּישָׁה שְׂבִיב מִהַמְּקוּר טֵהוּרָה גַּם שְׂחִזְרוּ מִי רְגָלִים לְמְקוּר וְהִבִּיא דָּם וְאִם הִרְגִּישָׁה שְׂבָא מִהַמְּקוּר יוֹשְׁבַת נְמִי טֵהוּרָה וְגַם

אם נימא דגם המקשן ידע זאת דאי אפשר לה לינדע מהיכן זב הדם עכ"פ ליכא הרגשה
 בזיבה זו דהא לא ידעה שגפפתח המקום דדלקא בא הזיבה ממי הרגלים ואנו בעינו הרגשה
 היינו דבר ברור אבל במצאה דם ע"י זיבת דבר לח ונדאי הרי ידעה שגפפתח המקור במה
 שהרגישה הדם יוצאת מתוך הפנימי בזיבתו וזה ברור למאד: ועפי"ז יתיישב גם הא
 דדם הנמצא בפרוזדור מהלול ולפנים טמא ונדאי מהלול ולחוי ספק שהקשו דהאי
 איירי אי הרגישה מהלול ולחוי נמי טמא ואי בלא הרגישה מהלול ולפנים נמי (טמא)
 [טהור] ולפי מ"ש א"ש דזיבת דבר ע"כ הרגישה שגפפתח המקור דהא זב מבפני והיא
 הרגישה שזב מלמעלה אף באם יש לספק מן העליני' שוב אינו הרגשה כלל דמה שזב
 הוא מן העליני' וא"כ גם אם באמתהי' הדם מהמקור נמי טהור דהוא בלא הרגשה אף פיו
 דרוב דמים מהמקור וא"כ תיקף בהרגשתו יודעת שגפפתח מקורה דהא רוב דמים יוצאים
 משם ושם גפפתח לזיבת הדם אבל מהלול ולחוי פיון שספק הוא אם הוא מהעליני' א"כ
 לא הוי הרגשה כלל אף לכאורה א"כ קשה למה טמאה מספק הי' להיות טהור לגמרי
 מה"ת אף באמת י"ל פיון דאם זב מהחזר תיקף משהרגישה בו (ברגישה) [תרגיש]
 שגפפתח מקורה ורק דהיא אינה יודעת אם המקור גפפתח או העליני' דבזה אינה מבחנת
 ממש והינו דהיא הרגישה לפי דעתה שזב מהחזר ורק דאנו אמרי' כלול ולחוי שטענתה:
 ועפי"ז א"ש דברי הרמב"ם ז"ל [פ"ט מה' א"ב ה"א] שכ' ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה
 דם לפנים מהפרוזדור חזקתו שפא בהרגשה כמו שבארנו שנתקשו הרבה בפירושו
 הגאונים שלפנינו ולפע"ד י"ל דהוצעתו כף הוא דאין האשה טמאה עד שתרגיש היינו
 פתיחת פי המקור לא הרגישה ובדקה ומצאה הדם היינו הדם שהרגישה בזיבתו מצאתה
 לפנים מהפרוזדור (ש"מ) [ה"ז בחזקת שפא בהרגשה משום] דחזקה שפא מהמקור כמו
 שבארנו היינו דכבר ביאר שרוב דמים מהמקור וא"כ פיון שהרגישה שזב ממנה ממילא
 הרגישה בפתיחת מקורה שהרי הרגישה שזב ממנה דבר ורוב דמים זבים מהחזר א"כ
 הרי הרגישה בפתיחת המקור וזה לפע"ד ברור [בדברי] הרמב"ם דאם [בדברי] הגאונים
 בשב"י דהרמב"ם ז"ל מירי ע"י בדיקת עד א"כ קשה להרמב"ם הא בגמ' לא אמרי' רק
 שאם הרגישה ממש יש לתלות בעד אבל לא איכא ורק השב"י ז"ל הוא שהמציא סברא
 זו דאמרי' נמי איכא אבל עכ"פ על הרמב"ם ז"ל קשה דידוע דאינו מחזש דבר מסברתו
 לחוד רק מעתיק דבר ברור מהש"ס גם קשה דנהי די"ל פן מ"מ אמאי חגיבת בקרבן הא
 ספק הוא דלקא לא טענתה וא"כ לא הוי הרגשה ואי דחזקה שטענתה דחזקת דם בא
 בהרגשה מנ"ל להרמב"ם ז"ל זאת בלא שום ראי' משום מקום.

ואולי משום דסתמא קאמר הגמ' דם הנמצא בפרוזדור בלא שום הרגשה ש"מ דחזקת
 דם שפא בהרגשה. ולפי דברי אלה יתיישב דברי תוס' בב"ב [דף כ"ד] בהג"ה שכ' וז"ל.
 [ולמאי דהדר] בי רבא (וכו') [וקשה לפ"ז מ"ט באמת הדר בי רבא] אף לפמ"ש א"ש
 דהנה לפי פירוש הש"י ז"ל קשה מאי (פריף) [קאמר] רבא רוב ומצוי קאמרת הא הש"י
 ז"ל גופא כתב דנה אינו מצוי שתטעה אשה בזה דהרגשת מקור הוי הרגשה ממשות ולכן
 תלי' היכי דאיכא מידי לתלות.

וא"כ לפ"ז שוב אינו מצוי דם המקור לצאת באופן הרגשה כזו ולא הוי רק רוב לחוד
 אף באמת י"ל דאיירי בהרגשה זיבת דבר לח וכמ"ש וא"כ הוי הרגשה ממש שגפפתח

המקור כנ"ל וע"ז אמר רבא שפיר דמר' תינא לחוד בלא ר' תנינא ה"א דאיירי בהרגישה זיבת דבר לח ולא הוי מוכח דרוב וקרוב אולי בטר רובא אכל לאחר שחידש (ר"ח) [ר' תנינא] שרוב וקרוב אולי בטר רוב שפיר ר"ח איירי בסתם שמצאה ע"י בדיקה בלא שום הרגשה וא"כ לא הוי מצוי כלל ודו"ק: הינצא לנו מכל זה דבעינו לעולם פתיחת המקור ממש ורק בזיבת דבר לח הרי שהרגישה שנפתח מקורה להזיב ממנה וגם נתבאר מתוך דברינו שהרגשה הינו דבר ברור ואם יש מקום לטעות שוב אינו הרגשה ואף קאמר הגמ' לעולם דארגשה דלא פהש"י ו"ל דבאמת פשוטות משמעות הסנג' מורה פן דאשה צריכה הרגשה ברורה ואם אין דבר ברור א"כ לא הרגישה.

ועפ"ז נ"ל לפי"ז באם אשה מרגשת ורואה מיני מראות טהורות ובתוכם מיני דמים ויש לתלות הדמים באיזה דבר י"ל דשוב אינו מה"ת כלל דגם אם באו הדמים מהמקור מ"מ אינו בא בהרגשה דהרגשה היא ממראות טהורות והדמים יוכל להיות שבה מאיזה מקום אחר וא"כ אין הרגשה בזה הדם שבה מהמקור והתורה הקפידה שתרגיש בנודאי בהדם.

והנה בתשובת ב"י מביאו הש"י ו"ל רוצה לחדש דתלי' הרגשה במראות טהורות ולא הוי הרגשה גם [אם] הי' הדם בתוך המראות ובאמת זה לפלא דמבואר בהדיא גבי המפלת פמין חתי' ובתוכו דם טמאה גם שהרגשה הוא מהחתי' וכן השיג עליו בספר נטע שעשועים אולם לדברינו א"ש דכיון דיש לתלות הדם באיזה דבר אחר שוב גם אם בא מהמקור לא הוי הרגשה דהא לא הרגישה בזה הדם די"ל דלא בא כלל מהמקור וא"כ לפי"ז שוב הוי רק מדרבנן ותלינן במאי דנוכל לתלות ולפי"ז בנ"ד נהי דהיא מרגשת כיון שבה מראות טהורות בהרגשה שפיר שוב נוכל לתלות בהפינים וכנ"ל ואף באמת גם אם נימא דלא תלי' בזה לחוד עכ"פ הלא לאחר הבדיקה שמבואר בסי' קצ"א הרי נראה בהדיא דאין הדם מהמקור ודם הצדדים טהור ומה שכתב הח"ד ו"ל בסי' קצ"א סק"ח להביא ראי' מהא דמוף דאגב (דוחקין) [דועה] מכנוץ פנויץ לא ידעתי הלא נדאי שם איירי שמצאה דם על המוף דאל"כ מאי קאמר נמי מפנויץ פנויץ הרי חזינו שפנויץ וגם [מהא דמקשה] מוף דחוק מא"ל וצ"ע שם דבריו ועכ"פ נראה מזאת הבדיקה שאינו מהמקור הגם שבש"ף ו"ל מבואר שאינו בדיקה יפה וגם באמת משמע פן מהרמ"א וכל לשון של מהרי"ו ומהרי"ל ו"ל מורה פן דאין הבדיקה יפה דלא כמו שהשיא הגאון הנ"ב ו"ל דעתם אף עכ"פ באם יש מקום לתלות הוא ממש דין דמהרא"י ו"ל שמביאו בש"ע סי' קפ"ז באם מצאה דם באיזה מקום דתלינן במאי דאיכא למתלי ולכן נ"ל דאשה זו תבדוק בדיקה הנ"ל ואם לא תמצא על המוף ולמטה תמצא טהורה היא אף לכאורה לפי הנראה צריכה להיות המוף דחיקא אצלה כל שבועה נקיים וכמבואר בנ"ב שאלה [מ"ג] אולם לפי הנראה בשאלה (י"ח) [מ"ח] משמע דא"צ לזה דהוי כמו מכה דועה ולא צריכה רק הפסק טהרה אף לכאורה בנ"ד כיון דהאשה מרגשת שזב ממנה דבר לפעמים נאז צריכה בדיקה וא"כ אם לא תהי' המוף אמה גם אז אם תבדוק תהי' טמאה דע"י [הרגשה] אין תולין דאדרבה תלינן בהרגשה וכן כתב הח"ד ו"ל [בסי' ק"צ ס"ק ל"ז] ומביא ראי' דאל"כ למה לא משני הגמ' לעולם דארגשה ומצאה מראות טהורות דתלינן בהרגשה בזה.

א"ו דבכה"ג גם עגול טמא יעו"ש נאשטומם למאוד ומה ה'תם דבאמת ארגשה אמרינו דטענתה והוא הרגשה עד ותלינו ב'דם מאכלות אם עגול נכאן שהרגישה ב'ונדאי מהמראות דכן ד'רפן לצאת ג"כ ע"י הרגשה למה לא נתלי אם יש ד'בר לתלות וזה ודאי ד'בר שאין הדעת סנבלו וכ'ר מבואר בס' ס"ט להתיר פ'ינצא ב'נה ובאמת גם ב'גוף הרגשה אם הוא מה"ת גם שהש"ע פסק פ'ן א'ך באמת לפי מאי דמביאי ה'ראשונים ד'ברי הר"ח (בר"פ) ג'בי שלא יהא לבו נ'קפו [ב'נדה ד'ף י"ב] פ'רוש הר"ח [ע' ב'רמב"ן בחי' שם] ד'יחוש דלמא נא'בד ה'טיפה פ'ינו ש'ונדאי הרגשה דלולא זאת לא הי' בודקת יעו"ש ואם פ'דברי מהרא"י ד'הרגשה דאו' א'יך יחשוד אותה הבעל ששמשו נדה א"ו ש'זה אינו ד'מדינא אם לא מ'צאה ט'הורה רק הבעל יחוש לעצמו ו'יפ'רוש ו'הראיות שהביא מהרא"י ז"ל השיגו אותו הד"מ [בסי' קפ"ח] ורד"ך ז"ל ומה שכ' הס"ט להביא ראי' דא"כ למה לא מוקי ההוא דספק על ב'ש'רה בא'רגשה ז"א ד'זה לא פ'תם מ'קרי וגם בח"ד ז"ל [בסי' ק"צ ס"ק ג'] פ'תב ד'ראיתו מ'הא דטמאה ו'נדאי ו'נסת אינו רק ספק א'ך גם זה אינו ראי' דשאני ה'תם פ'ינו ד'השתא רא'תה ב'לא הרגשה ומקודם (רא'תה ב'הרגשה) [ה'רגשה] ש"מ שהי' ה'דם מ'קודם דאל"כ הא'יך רא'תה ע'תה ב'לא הרגשה ול'כך ה'נצ'ר'ך לתר'ץ דטענתה וס'ברה הרגשת וכו': ועפ"י ז' ית'י'שב מה דמקשה בנ"ש [תשו' כ"א] ז"ל דמאי קאמר הגמ' לענ'ן ט'הרות פ'ל דלג'בי בע'לה ב'חטאת ט'הרותי' טמאות ולג'בי בע'לה בא"ת ט'הרותי' תלויין וכו' וקשה היכי א'ינרי אי ע"י הרגשה א"ה לאח"ז נמי טמא וכ'קן' הגמ' וע"ז לא ש'י'ך לא הרגשת עד ולא הרגשת שמש ולפמ"ש א"ש די"ל לעולם דאר'גשה ואי (דאל"כ) [דא"כ] לאח"ז נמי זה לי'תא ד'הא פ'תר דח'דית ל'ן הגמ' ס'ברא דטענתה י"ל ד'אין הרגשה מה"ת ראי' פ'לל ו'עיקר קו' הגמ' הי' ד'הרי עכשיו רא'תה ב'לא הרגשה א"כ למאי דמ'תר'ץ ד'הרגשת עד טועה היא בו א"כ אין ב'הרגשתה ה'ראשונים ראי' [א"ה ד'הרי ה'רא'י של עכשיו י"ל באמת דהי' ע"י הרגשה ורק דס'ברה ד'הרגשת עד היא] ה'לכ'ך לאח"ז ט'הורה: ה'ינצא לנו מכ"ז נ'הי ד'אין ל'וזו מ'פסק הש"ע ד'הרגשה לחוד ה'ני מה"ת מ"מ ו'דאי לאו כ"ע מודים בו וגם ה'רמב"ם ז"ל פ'תב אין ה'אשה טמאה עד ש'תרגיש ו'תראה ו'ינצא ה'דם מ'ב'ש'רה ה'רי ד'בהרגשה אינה טמאה מה"ת וא"כ עכ"פ ב'אם [יש] לתלות ה'הרגשה ב'מראות ה'טהורות ו'נדאי תלי' ה'פ'תמים ב'הפ'ינים ול'כן מ'ותרת ב'לא מו'ך רק ב'עת ה'פסק ט'הרה וז"נ (ה"א) א'ך יראתי לעשות ב'זה מ'עשה עכ"פ ב'זה אומר א'ני ב'בירור ב'אם יהי' המו'ך א'תה תמיד ט'הורה היא לכ"ע ד'הוא ממש דין דמהרי"א ז"ל מובא בסי' קפ"ז ס' י"א ב'אם אינה מוצאת רק ב'מקום א'חד ול'כן תלי' ב'מכה גם שא"י אם מוציא דם פ'ן נמי ה'כא ה'ני פ'מו מ'כה שא"מ דם ד'ב'ונדאי תולין שלא ב'שעת ו'נסת גם בלא"ה פ'תבו ה'פוסקים ד'זה ד'בר שאינו מצוי ש'יוציא ה'מקור ט'פין פ'אלה ולא קשה מ'חומרת ב"י לפע"ד דב'אם מוצאת רק ה'טפה לחוד [ש'י'ך ח'ומרת ב'נות יש'ראל] א'בל ש'המקור יוציא ה'רבה דם ד'ר'ך ט'פין זה לא [מצוי] ויעניין ב'רשב"א ג'בי ה'מפ'לת כ'מין ע'פר שאין ד'ר'ך ה'דם להיות פ'ן וד'ברי ה'רשב"א ה'ללו נ'ש'ט מז' הח"צ ז"ל שלא הי' ב'נימו ב'דפוס פ'י שם מ'בואר ה'פ'שט בגמ': סימן לח לה"ה ה'ר'בנים ה'מ'נפ'לגים ד'י'ינים מ'נ'חיים ש'לקימים כ"א לפי מ'עלתו תרב ג'דולתו נ"י.

הנה זה לא כביר אשר באתי לביתי ומצאתי מכתבים בדבר שאלה אחת. והנה אף שאני טרוד פ'עת ב'ענינים שונים אעפ"י כ' לא מ'נעתי לעיין ב'זה פ'י ד'בר מ'צנה גדולה היא להתיר אשה לבעלה.

ולכן אחותי בקצרה מה שחנני ד' ונה החלי בעזר צורי וגואלי: הנה בגוף הדין הי' הדבר פשוט להתיר אם לא נִימוחו השְעָרוֹת. ואף שְנַחֲלָקִים לחלקים דקים מ"מ כ"ז שלא נִימוחו לדם ממש הני ברי' בפני עצמה דכן משמע מלשון הש"ס והפוסקים דדוקא נִימוחו ממש בעיניו וכן נראה להדני' מדברי התוס' בפירוק המפלות [דף כ"ב ע"ב] ד"ה אם נִימוחו שְהִקְשׁוּ וז"ל.

וא"ת והא לא מקרי יבש דהא (תנו) [הנה דתנו] בפ' דם הנדה דמטמאים לחים ואין מטמאים יבשים כו' ותנא התם דאם יכולין לחזור לכמות שהי' מטמאים פדאמר התם עכ"ל. ואם איתא דאף אם נחלקים לחלקים דקים נִימוחו מיקרי מאי קשה להו הא התם תנא דדוקא אם חזרו לכמות שהי' מטמאים אבל אם לא חזרו לכמות שהי' טהור התם דבהדני' תנו שם אם חזרו לכמות שהי' ואם לא חזרו לכמות שהי' ממש טהורים התם.

אבל הָכָא טמא אף אם נחלקים לחלקים דקים ואף שלא חזרו לכמות שהי' אלא ונדאי ס"ל להתוס' ז"ל בפשיטות דגם הָכָא אם נחלקים לחלקים דקים טהורים ובעי נִימוחו ממש. ומש"ה הקשו שפיר וק"ל.

וא"כ לפ"ז בנ"ד האשה טהורה פניו דע"י מיעוץ בצפון אינם נִימוחים א"כ הני ברי' בפ"ע. אף יש קצת לפקפק דהנה בט"ז ז"ל סי' קפ"ח ס"ק ז' פתב וז"ל פניו דאיכא דם עם השְעָרוֹת אמרינו גם השְעָרוֹת דם הם ע"ש א"כ משמע מדבריו דכל היכא דאיכא הוכחה שְבָא מהמקור אינה דבר אמרינו דגם השְעָרוֹת מהמקור ולא מהמפה.

וא"כ ה"נ פניו דגם מראות טהורות מהמקור באות כמבואר בתשו' רמ"א ז"ל [סי' צ"ו] א"כ תלינו נמי שְהִשְעָרוֹת ג"כ מהמקור ולא ברי' בפ"ע רק הם דם קפוי דהרי חזינו דעת הט"ז ז"ל דדוקא היכא שְמַצָּא השְעָרוֹת לחוד אז אמרי' שמהמפה הם.

אבל אם מצא דם עמיהם אף שמשום הדם לחוד הנה טהורה דאין דרוך ראי' בכוך מ"מ טמאה דאמרינו דגם השְעָרוֹת הם דם. וה"נ בנ"ד פניו דחזינו דהמקור הוציא מיני דמים טהורים גם השְעָרוֹת הם מין דם טמא רק אח"כ נקפה.

אף באמת דברי הט"ז תמוהים מאוד דהא מקור דין זה של המסבר ז"ל דאם יש עמיהם דם טמאה הוא מהרשב"א ז"ל ומביאו המ"מ ז"ל בהלכות איסורי ביאה [פ"ה הל' י"ד] וכתב עליו ונה פשוט דהאשה טמאה בכל שהוא עכ"ל.

הרי להדני' דלא כט"ז ז"ל רק דס"ל דבאמת השְעָרוֹת הָפָה ברי' בפני עצמו ואפ"ה טמאה משום הדם שְמַטמא בכ"ש וכן פתב להדני' הרשב"א בהידושיו וז"ל עפ"י הרוב באים אותן הבריות ממפה אף שנימוחו ורק לחוש מיהא בעי.

ולראות אם נִימוחו שְמַא מהמקור באים. אבל אם לא נִימוחו ונדאי מהמפה הם עכ"ל.

וא"כ הרי להדני' דא"א לבא פעין זה מהמקור אם לא נִימוחו ולא כט"ז ז"ל. אחר זה ראיתי בס' סדרי טהרה וכמזונה לי שְהִקְשָה פן והניח דברי הט"ז הנ"ל בצ"ע.

אמנם לכאורה נראה לי ראי' לדברי הט"ז דע"כ מוכרח לומר פן דאם יש אינה הוכחה שְבָא מהמקור דם אזי לא תלינו בהמפה דאל"כ קשה דלפי מה דס"ל להרשב"א ז"ל דהיכי דאיכא מפה אף שאין אנו יודעים שמהמפה מוציאה דם תולה במפחה א"כ אמאי

כתב הרשב"א ז"ל וטמאה משום הדם אם נמצא עם השערות אמאי לא נימא כיון דע"כ
מפה אית לה שממנה באים השערות גם הדם מפה בא אלא ונדאי כסברת הט"ז ז"ל
דאי איפא דם עמהם אז גם השערות לא תלינו בהמפה.

והנה ראיתי בתשו' אחרונים שהרגישו בזה ומרצו כיון דהמפה מפלת כמין שערות
נתרפא המפה ומסתמא אינה מוציאה דם. ומש"ה אינה תולה במפחה ועיין בתשו' שב
יעקב ז"ל אבל באמת זה דוחק גדול דנהי דהתחיל להתרפאות המפה מ"מ אפשר לה
[להתגלע וכמו דאיתא במשנה נ"ח ע"ב] ה"נ הנה לן לתלות במפה.

ותו קשה דמבואר ברמ"א ז"ל [שם] דבעי שלא ימות שום אחד מהם. דאם נימות אחד
מהם טמאה משום זה שנימות.

וע"ז ונדאי קשה דהא לפי דברי הרשב"א ז"ל בחידושו דאי לא נימות אי אפשר כלל
לבא פי אם מהמפה ואף אם נימוחו רוב פעמים מהמפה באים. וא"כ אם קצתם נימות
וקצתם לא נימוחו דחזינו שיש לה מפה שמפלת המין הנה לן לתלות גם זה בהמפה.

אמנם נ"ל לתרץ כל זה בשום לב עוד לתרץ דברי הרשב"א בת"ה שכתב וז"ל בשער
הכתמים בסופו השני ביש לה מפה במקור כיצד תנא בפרק כל היד הרואה דם מחמת
מפה אפי' בתוך מי נדתה טהורה וכו' וקי"ל פאוקמתא דרבא דנוסתות דרבנו וכיון שכן
זו שרואה דם אפי' בשעת תשמיש אפי' הגיע שעת ונסתה טהורה וכו' מסתברא דאפי'
אינה מרגשת ממש הדם שותת ויורד מהמפה חדא דאין עיני' במפחה וא"א לה לידע אלא
בבדיקת שפופרת וכו' עכ"ל.

ולפי המובן משמע דלא בעינו לידע שמפה מוציאה דם ותמה ע"ז זקני הח"ץ ז"ל [בסי'
מ"ו] מדברי הגמ' [דף נ"ח ע"ב] דאיתא שם מעשה באשה אחת שבאה לפני ר"ע והביאה
פתם ואמר לה שמא אית לך מפה וכו' עד שמא יכולה להגלע ולהוציא דם וראה תלמידיו
מסתכלין אמר להם דם פתיב בתורה ולא פתם.

אלמא דאי הוי דם ממש דטמא מהתורה לא הי' תולה מספק ולא פהרשב"א ז"ל ולכן
פירש הוא ז"ל דברי הרשב"א דכוונתו דלעולם בעינו [שמדע] שהמפה מוציאה דם רק
דבא(ו) לאפוקי דלא נימא דבעינו לידע דווקא שהדם הנה מהמפה שותת.

וכן פירש הש"ך ז"ל [בסי' קפ"ז ס"ק י"ד] דברי הרשב"א ז"ל ותמהו ע"ז כל האחרונים
והאריכו בטענותיהם חדא דמאי מהני בזה בבדיקת שפופרת דעדיין מנא ידעה שהדם
בשעת ראי' הי' מהמפה דילמא אז הי' מהמקור.

עוד הקשה בס' נ"ב [מה"ק מ"א] על הרשב"א ז"ל גופי' דא"כ אשה זו לעולם תהי'
טהורה כיון דידעה שיש לה מפה ואמאי הלא פשוט וברור שרואה גם דם נדה כדרך כל
הנשים כמו כן פתוח המקור כמו המפה והיא ס"ד לטהרה תמיד דפשוט דברי הרשב"א
ז"ל מורים דמטהרים תמיד אפי' בשעת ונסתה.

ונה דבר פלא לפיכך פירש הוא ז"ל דאיירי באינה מרגשת אם מהמקור או (מהמפה)
[מהצדדין] וטהורה משום ס"ס דילמא מהצדדין ודילמא מהמפה שבמקור ובה מתורץ
כל גושיותיו.

אָבֵל בְּאֵמֶת א"א לְפָרֵשׁ פֶּן דְּבָרֵי הַרְשָׁפָ"א ו"ל חָדָא דְהֵלֵא הַרְשָׁפָ"א ו"ל ס"ל דס"ס
דִּיכֹלָה לְהַתְּבַרֵר צָרִיף לְבָרֵר דְּוֹקָא א"כ ה"נ יְכוּלָה לְבָרֵר ע"י בְּדִיקַת שְׁפוּפָרְתָּ אִם
הַמְּכָה מוֹצִיאָה דָם וְאוּלַי יִתְבַרֵר שְׁהַמְּכָה אֵינָה מוֹצִיאָה דָם כָּלֵל תּוּ קָשָׁה לִי דְהָא
בְּהַרְשָׁפָ"א מְשַׁמַּע שְׁהָאֵשָׁה זֹר רֹאֵה תְּמִיד בְּלִי הַפְּסֵק כְּמוֹ שְׁפָתַי שָׁם וְנ"ל אָבֵל הֵכָא א"א
דא"כ לְעוֹלָם תְּהִי אֲסוּרָה מְשַׁמַּע דְּאֵשָׁה זֹר רֹאֵה תְּמִיד וְא"כ נְהִי דְבִשְׁעַת רֵאִי נוֹכַל לֹמַר
דְּתוּלִין בְּמַכָּה מְשׁוּם ס"ס אָבֵל מ"מ הָאִיף תְּטַהֵר אֵשָׁה זֹר אִם תִּרְאֶה שׁוּם פְּעַם בְּהַרְגָּשָׁה
מִהַמְּקוֹר דְּטַמְאָה לְשִׁיטַת הַנ"ב הַנ"ל דְּאִזּוּ בְּחֻזְקַת טְוִמְאָה עוֹמְדַת וְלֹא אֲמַרְיֵנוּ ס"ס בְּמַקּוֹם
חֻזְקָה פִּי הָאִי וְכ"כ הַנ"ב ו"ל גּוּפָא בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה דְּבִשְׁעַת נִדְתָּה אֵינָה תוּלָה בְּמַכְתָּה אִף
בְּס"ס מְשׁוּם דְּאִיכָּא חֻזְקָה נִגְדָה וְא"כ תְּהֵא צָרִיכָה בְּדִיקָה ע"כ לְרֹאוֹת אִם הַדָּם יוֹצֵא
מִהַמְּכָה אוֹ לֹא א"כ הִדְרָא קְוִשִׁית הַרְשָׁפָ"א לְדוֹכְתֵּי דַמ"ש אֵשָׁה זֹר מְאֵשָׁה דְּעֵלְמָא וְאִי
דא"כ תְּהִי טַמְאָה לְעוֹלָם ז"א דְהָא סוּף סוּף תְּהִי בְּעֵי בְּדִיקָה בְּשַׁעַת רֵאִי ע"י הַרְגָּשָׁה
לְכֹן י"ל דְּדְבָרֵי הַרְשָׁפָ"א ו"ל א"ש דְּלְעוֹלָם הַפְּרִיֹשׁ בְּדְבָרֵי הַרְשָׁפָ"א ו"ל פְּדְבָרֵי הַשְּׁ"ף
וְהַח"ץ ו"ל דְהָא יִדְעִינָן שְׁהַמְּכָה מוֹצִיאָה דָם רַק הַרְשָׁפָ"א בָּא לְהוֹכִיחַ שְׁאֲצ"ל שְׁתַּדַּע
שְׁדָם זֶה מִהַמְּכָה וְלֹא קָשָׁה מַה שְׁהַקְשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים הָאִיף נוֹכַל לִידַע זֶה [ע"י שְׁפוּפָרְתָּ]
שְׁמָא מִהַמְּקוֹר בָּא מְעִיקְרָא זֶה לִיתָא דַעכ"פ אֲפֹשֶׁר שְׁיִהְיֵי מְשׁוּנָה דָם הַמְּכָה לְחוּדְיָ מִדָּם
שְׁרָאָתָה וְאִזּוּ גִדַּע דָּגָם דָּם הַמְּקוֹר נִתְעַרַב בְּתוֹף דָּם הַמְּכָה כַּמ"ש הַתּוֹס' [דִּי"ו א' ד"ה וּמַר
סְבַר] וְלִנְהָ בָּא לֹמַר דְּלֹא בְּעֵינָן בְּדִיקָה זֹר מְשׁוּם דְהָא דְתוּלִין בְּמַכָּה שְׁמוֹצִיאָה דָּם הִיא
ס"ס הֵינְנוּ דְלִפִּי מַה דְּמִבְּנֹאֵר בְּתִשׁוּ' שָׁב יַעֲקֹב דְהִיכָא דְרָאָתָה דָּם בְּתוֹף מְרָאָה לְבִינָה אִף
שְׁהַרְגִישָׁה אֲמַרְיֵנוּ שְׁהַרְגָּשָׁה בָּאָה מִמְרָאוֹת הַטְּהוּרוֹת וְטְהוּרָה מ"ה עכ"פ סְפֵק הוּא
יעו"ש.

וְא"כ הֵכָא בְּאֵשָׁה זֹר שְׁיִוְדַעַת שְׁמַכְתָּה מוֹצִיאָה דָּם רַק שְׁמַסְתַּפְּקַת דִּילְמָא דָּם הַמְּקוֹר
מְעוֹרְבָּ בּוּ וְא"כ אִיכָּא שְׁפִיר ס"ס חָדָא דִּילְמָא לֹא הִי כָּאֵן כָּלֵל דָּם הַמְּקוֹר וְאִף אִם הִי
מְעוֹרְבָּ דִּילְמָא לֹא הַרְגִישָׁה וְהַרְגָּשָׁה הִי מִדָּם הַמְּכָה וְא"כ אִיכָּא ס"ס לְטַהֵרָה מִהַתּוֹרָה א'
דִּילְמָא לִיכָּא דָּם מִהַמְּקוֹר כָּלֵל וְאִם תִּמְצָא לֹמַר הִי דִּילְמָא לֹא הַרְגִישָׁה הַדָּם מִהַמְּקוֹר
וְטְהוּרָה מִהַתּוֹרָה וְאִף שְׁמַדְרַבְּנָן טַמְאָה בְּלִי שׁוּם הַרְגָּשָׁה מ"מ מְדַרְבְּנָן סְגִי בְּחַד סְפֵק
וְכַעֲיִן זֶה מִבְּנֹאֵר בְּשְׁ"ף בִּיּו"ד וְכָל הָאֲחֵרוֹנִים וְלֹא קָשָׁה קְוִשִׁי הַנ"ב דְהִיאָה תְּהִי טְהוּרָה
לְעוֹלָם דּו"א דְהָא גְּזֵרַת הַכְּתוּב דְהָאֵשָׁה אֵינָה טַמְאָה רַק אִם הַרְגִישָׁה אָבֵל בְּלֹא הַרְגָּשָׁה
אִף אִם תְּזוּב מִמְּנָה כָּל יְמֵי תְּהִי טְהוּרָה מ"ה וְא"כ הֵכָא דִּילְכָּא הַרְגָּשָׁה בְּבִירוֹר מְאִי תִימָה
הִיא דְמַטְהֵרִין אוֹתָהּ תְּמִיד וְלֹא קָשָׁה נְמִי דְהָא הַרְשָׁפָ"א ו"ל ס"ל דְּבְעֵי בְּדִיקָה הִיכָּא
דִּיכֹלִים לְבָרֵר אִף בְּס"ס דְזֶה לִיתָא דְכָבֵר כְּתַב הַנ"ב ו"ל דְהַרְשָׁפָ"א ו"ל גּוּפִי מוֹדָה
הִיכָּא שְׁאִין יְכוּלִים לְבָרֵר שְׁנֵי סְפִיקוֹת הֵינְנוּ דְאִף אִם יְבִנְרַר אַפְתִּי יִשְׁאַר הַדְּבָר בְּסְפֵק
אַחַד אִין צָרִיכִין לְבָרֵר כְּדִי לְהַחְמִיר מְסַפֵּק ע"ש.

וְא"כ ה"נ נְהִי דִיבְנֹרֵר אִם הַדָּם מִהַמְּקוֹר מְעוֹרְבָּ בּוּ מ"מ הַסְּפֵק הַשְּׁנֵי אִם הַרְגִישָׁה הַדָּם
הַזֶּה מִהַמְּקוֹר לֹא יְבִנְרַר דְהָא הַמְּכָה מוֹצִיאָה תְּמִיד דָּם וְא"כ לִפ"ז אֲפֹשֶׁר לֹמַר דְּלְדִינָן
דס"ל [בְּסִי' ק"י ס"ט] בְּשַׁעַת הַדְּחָק דְלֹא כְּהַרְשָׁפָ"א וְסְמִכִינוּ עַל הַסְּפֵק סְפִיקָא אִף
שְׁיִכֹלִים לְבָרֵר שְׁפִיר סְמִכִינוּ אִמְכָּה דְלֹא יִדְעִינָן אִם מוֹצִיאָה דָּם וּמְטַעַם ס"ס הַנ"ל סְפֵק
אִם יֵשׁ דָּם מִהַמְּקוֹר אַת"ל דְאִיתָא שְׁמָא לֹא הַרְגִישָׁה [נְאִין לְהַקְשׁוֹת דְאִיכָּא ס"ס לְהַחְמִיר

דְּהַתָּם סִפְקָא חַד הוּא מִשָּׂא"כ לְהַקְלָא [אָבֵל לְהַרְשָׁב"א ו"ל גּוֹפֵא צְרִיף בְּדִיקָה דְּהָא יוּכַל לְבָרַר דְּלִמָּא אִין הַמְּכָה מוֹצִיאָה דָּם כְּלָל וּמִשָּׂה בְּעֵינָן לִיְדַע שְׂמִפְתָּה מוֹצִיאָה דָּם.

אָבֵל לְדִידָן שְׂפִיר סְמְכִינָן אִס"ס וְלֹא צְרִיף בְּדִיקָה דְּהָא אִיכָּא ס"ס כְּנִ"ל דְּלִמָּא אִין כְּאִין דָּם בְּמַקּוֹר וְאִתְ"ל דְּאִיתָא שְׂמָא לֹא הִרְגִישָׁה וְלֹא קָנְשָׁה קִנְשֵׁי הַח"צ ו"ל הַנְּ"ל מִר"ע וְיִהְיֶה כָּל עֵינָן שְׂתוּלִין כְּאִין לְהַקְלָא הִיא מִשּׁוּם ס"ס דְּלִמָּא בָּא שְׂלֵא בְּהִרְגָשָׁה וּטְהוּרָה מִהַתּוֹרָה אָבֵל אִם נִימָא דְּגַם מִהַתּוֹרָה לֹא בְּעֵי הִרְגָשָׁה א"כ לִיכָּא כְּאִין ס"ס הִילְכֵּהּ שְׂפִיר קְאָמַר ר"ע דָּם כְּתִיב בַּתּוֹרָה וְלֹא פְתָם הִיָּינוּ דְּבַעֲיָנוּ הִרְגָשָׁה כְּמוֹ שְׂפִירָשׁוּ כָּל הָאֲחֵרוּנִים.

אִף לְכַאוּרָה כ"ז אִינוּ דְּהָא לְפִי מַה דְּכָתַב הַרְמְב"ם ו"ל [בפ"ט מה"א"ב] דְּחֻזְקָתָּ דָּם שְׂבָא מִהַמְּקוֹר שְׂבָא בְּהִרְגָשָׁה א"כ לִיכָּא כְּאִין ס"ס דְּהָא וְנִדְּאִי בָּא בְּהִרְגָשָׁה מִטַּעַם חֻזְקָה הַנְּ"ל. וְעַכ"פ הָיִי ס"ס נֶגֶד חֻזְקָה וּס"ל לְהַרְשָׁב"א ו"ל דְּלֹא אָמְרִינוּ ס"ס בְּמַקּוֹם חֻזְקָה אִף י"ל דְּהָא סְבֵרַת הַרְמְב"ם ו"ל הוּא כְּיָוֵן שְׂהֵדָם בָּא מְמַקּוֹר מְסִתְמָא הִרְגִישָׁה בְּשַׁעַה שְׂוִיצָא מִהַמְּקוֹר וְנִפְתַּח מְקוֹרָה לְזוּב דָּם וְא"כ הִכָּא דְּגַם דָּם הַמְּכָה בָּא מִהַמְּקוֹר וּכְמוֹ כּוֹ גַּם עָלְיוּ נְאֻמַּר חֻזְקָה הַנְּ"ל בְּשַׁעַה שְׂוִיצָא מִהַמְּקוֹר לְחוּץ הִרְגִישָׁה וְא"כ אִפְתִּי אִיכָּא סְפִיקָא דְּלִמָּא הִיא הִרְגָשָׁה רַק מִדָּם הַמְּכָה וְעַם דָּם הַמְּכָה נִתְעַרְבַּ דָּם נִדְּתָה לְצִאתָּ בְּלִי שׁוּם הִרְגָשָׁה מִדָּם הַנִּדָּה וּכְמוֹ שְׂכָתַב הַשֵּׁב יַעֲקֹב ו"ל דְּבִמְוָצָא דָּם בְּתוּף מְרָאוֹת לְבִינּוֹת דִּי"ל דְּהִרְגָשָׁה הִיא מְרָאוֹת לְבִינּוֹת וְנִתְעַרְבַּ עִמּוֹ דָּם נִדָּה בְּלִי שׁוּם הִרְגָשָׁה כְּלָל וְא"ש דְּבָרֵי הַנְּ"ל וְא"כ לִפ"ז לֹא קָנְשָׁה מַה שְׂהִקְשִׁיתִי לְעִיל דְּאִמָּאִי (לֹא בְּעֵי) [בְּעֵי לֹא] נִימּוּחוּ כְּוָלָן וְגַם אִם יֵשׁ עִמָּם דָּם [אִמָּאִי] טְמֵאִים וְאִמָּאִי לֹא תְלִינָן בַּמְּכָה וּלְפַמ"ש א"ש דְּהָא דְּתְלִינָן בַּמְּכָה הִיא מִשּׁוּם ס"ס סִפְקָא שְׂמָא אִין כְּאִין דָּם מִהַמְּקוֹר וְאִתְ"ל דְּאִיתָא שְׂמָא לֹא הִרְגִישָׁה וְאִף דְּאִיכָּא חֻזְקָה שְׂבָא בְּהִרְגָשָׁה דָּם הַמְּקוֹר מ"מ דָּם הַמְּכָה שְׂבָא מִבְּמַקּוֹר נְמִי בָּאָה בְּהִרְגָשָׁה וְכו' וְא"כ כְּאִין דְּאוֹתָן שְׂעֵרוֹת שְׂלֵא נִימּוּחוּ אִינָם דָּם וְא"כ אִינָם בָּאִים בְּהִרְגָשָׁה וְהֵדָם חֻזְקָה שְׂבָאָה בְּהִרְגָשָׁה וְא"כ לִיכָּא ס"ס דְּהָא חֻזְקָה שְׂבָא בְּהִרְגָשָׁה דָּם הַמְּקוֹר וּז"ב וְא"כ לְפִי מַה שְׂהוּכְחָנוּ דְּלֹא כִּט"ז ו"ל אִשָּׁה זֹו טְהוּרָה כְּיָוֵן שְׂלֵא נִימּוּחוּ הַשְּׂעֵרוֹת.

תוּ נִרְאָה לִי דְּאוֹתָן הַמְּרָאוֹת לְבִינּוֹת הֵם כְּמִין לִיחָה וְנִרְאִין הַדְּבָרִים שְׂאִינָם בָּאִים מִהַמְּקוֹר וְא"כ הִיא מְקוֹם לְטְהֵר אִף אִם הָיוּ נִימּוּחוּ הַשְּׂעֵרוֹת כְּמִבְּנֹאֵר בְּתִשּׁוּ' שְׁב יַעֲקֹב. אִף כְּיָוֵן שְׂלֵא נִשְׂאֵלְתִי ע"ז לֹא אוּכַל לְהַאֲרִיף בְּזֵה כִּי הַדְּבָרִים אֲרוֹנִים מְאֹד בְּתִשּׁוּ' הָאֲחֵרוּנִים וְא"כ כִּי מִשְׁפָּטָה שְׂל אִשָּׁה זֹו שְׂאֲחַר שְׂתַפְסוּק לְרָאוֹת הַלִּיחָה הַמְּעוֹרְבָת לְוָן וְאוֹדָם תְּתַחִיל לְסַפֵּר שְׂבָעָה נְקִיִּים וְאוֹתָן הַשְּׂעֵרוֹת אִין צְרִיכִים שׁוּם בְּדִיקָה אִם נִבְדְּקוּ שְׂלִשָּׁה פְּעָמִים זוּלַת בְּשַׁעַת וְנִסְתָּה צְרִיכָה בְּדִיקָה כְּמִבְּנֹאֵר דְּבַר זֵה בְּרַמ"א וְהָאֲחֵרוּנִים וְתוּ לֹא מִיָּדִי וְנָא מְאֹד שְׂתַעֲיָנוּ הִיטֵב בְּדְבָרֵי וְאִם תְּסַפִּימוּ עִמִּי אִזִּי תִרְאוּ לְהַצִּיעַ דְּבָרֵי אֵלֶּה לְפָנֵי חַד מִהַמְּוֹרִים הַמְּכֹרְסִים כְּדִי דְּלִימְטָא שְׂיָבֵא וְכו' הַכ"ד: סִימָן לֹט לִידִידֵי הַרְבַּ הַמְּוֹפְלָג הַחֲסִיד כַּש"ת מ' עוֹזֵר נ"י אַבְד"ק יַעֲדֵלְאוּ.

שְׂאֵלָה אִשָּׁה שְׂיֵשׁ לָהּ וְסֹת וְקָרָה לָהּ מְקָרָה שְׂתִרְאָה שְׂלֵא בְּשַׁעַת וְסִתָּה קְרִטִין מְשׁוּנוֹת אֲדוּנִים יְרוּקִים גְּלַקְטִים מְהַעֵד וְכִנְרָאָה לָהּ לְהַאֲשָׁה שְׂמוֹצָאָת תְּמִיד בְּמַקּוֹם אֲחַד כִּי כְּשׁוֹבֹדְקָת בְּאוֹתוֹ הַצַּד מִיִּצְאָת הַקְּרִטִים וְכַבּוּדְקָת כְּדִרְכָּה אִינָה מוֹצָאָת וְרַק מְעַט בְּצַדִּי הַעֵד וְזֵה נִרְאָה שְׂמִהַצְדָּדִים בְּאוּ הַקְּרִטִים וְגַם גְּלַקְטִים לְפַעְמִים הַקְּרִטִים וְנִשְׂתַּנְּגִים לְמִרְאָה גְּעָהֵל וְגַם לְפַעְמִים מְרַגְשָׁת כָּאֵב בְּטִיבוּרָה אִתְ"ד הַשְּׂאֵלָה: תְּשׁוּבָה הִנֵּה מַעַכ"ת תְּמָה לְמָה

הָאָרִיכוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּקִרְטִים וְחִפְשׁוֹ טְעָמִים לְהִתֵּר וּמָה קוֹל הַרְעֵשׂ הַזֶּה וְהָלֹא כִּינּוּן שְׁאִין מְצוּיִן בְּאִשָּׁה לְרֵאוֹת ע"י קִרְטִין שׁוֹב אֵין רוֹב דְּמִים מִהַמְקוֹר וְאֵין חֲזַקַת דָּם בְּהַרְגָּשָׁה זֶה תִּרְרַף קוֹשְׁיָתוֹ וּבְאֵמַת אִיפְכָא אָנִי מִתְמַה דְלָמָּה הִשְׁתַּמְשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּצַדְדֵי הִתְרִים כְּאֵלוֹ הָלֹא הוּא הַלְכָה פְּסוּקָה בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הִתְמִירוּ אֶפְיָלוֹ טִיפַת דָּם כְּחֶרֶד וְהַקְשׁוּ הָרֵאוֹנִים ו"ל מֵאֵי רְבוּתִי וְתִרְצוּ בְּכֶמֶה עֲנִינִים הָרִי דַס"ל לְהָרֵאוֹנִים ו"ל דְּטִיפַת דָּם טְמֵא מֵה"ת וְהִגַּם דְּבְאֵמַת הַב"ח ו"ל [בְּסִי' קַפ"ג] פִּירֵשׁ טַעַם הַחֲוֹמָרָא בְּמָה דְלֹא תוֹלִין דְּמַעְלָמָא אֲתוּ וְאֲחֵרֵי הַחֲזִיקוּ הָאֲחֵרוֹנִים כְּמִבְּנָאָר בְּס"ט ו"ל.

אִךּ כִּי מִי אָנֹכִי לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵיהֶם אִךּ הַנִּרְאָה מִסּוּגְיָ' הַש"ס וּמִהַרְמְב"ם ו"ל דְּאֶפְיָלוֹ לְקַרְבּוֹ לֹא מִחֲלִיקִינוּ וּמִיִּיתִי קַרְבּוֹ אֶפְיָלוֹ עַל טִיפָּה כְּחֶרֶד וְלֹא אֶמְרִינוּ דִּילְמָא מַעְלָמָא בָּא וְהַטַּעַם נִלְע"ד דְּנָהִי דְלֹא שְׂכִיחַ מ"מ תְּלִינוּ בְּרִנְבָא דְרוֹב דָּם מִמְקוֹר אוֹ דְּמִסְתַּמָּא הִי עוֹד דָּם רַק דְּנִבְאָבָד וְהָא דְמִקוֹר שְׁהִזִיעַ טִיפָּה אַחַת כְּמִרְגְּלִיּוֹת טְהוֹר [נְדָה מ"א ב'] אוֹלֵי הוּא מִחַמַת שְׁרוֹב דְּמֵי הָאִשָּׁה מִדָּם טְהוֹר וְגַם טִיפָּה אַחַת אֵינָה שְׂכִיחַ מִש"ה טְהוֹרָה אָבֵל וְדֵאִי דְאֶפְיָלוֹ עַל טִיפַת דָּם כְּחֶרֶד שְׁנִמְצָא עַל הָעֵד חֲזִיבַת בְּקַרְבּוֹ וְא"כ הָאִיךְ נִתְלִי לְקוֹלָא וּבִלֵּא"ה בְּנ"ד בְּקִרְטִין כִּינּוּן דְּאֵין דְּרָךְ אִשָּׁה לְרֵאוֹת כְּקִרְטִין לֹא קִרְטִין טְהוֹרִין וְלֹא טְמֵאִין וְכִי בְּשִׁבִיל שְׁאִשָּׁה זֹאת נִשְׁתַּנֵּית וְנִצְאָה מִהַרוֹב לְרֵאוֹת שְׁלֵא כְּדִרְךָ הַנְּשִׁים וְכִי בְּשִׁבִיל זֶה אֵין בָּהּ רוֹב דָּם הָלֹא רוֹב דָּם שְׂכִיחַ בְּמִקוֹר וּמִיַּעוּט בְּעֵלְיָ' וּבְצַדְדִים וְדִרְךָ הָאִשָּׁה לְרֵאוֹת דָּם וְלֹא קִרְטִין דְּגַם הַצְּדָדִים אֵין מִפִּילִין קִרְטִין רַק דָּם יוֹצֵא לְפַעְמִים כְּדִרְךָ דָּם מִהַמְפָּה כְּמִבְּנָאָר בְּר"מ ו"ל בְּפִי הַמְשַׁנֵּיּוֹת (פ"ב דְּנְדָה מְשַׁנָּה ה') וְא"כ כְּמוֹ דְּבַכְל הַנְּשִׁים תוֹלִין בְּהַמְקוֹר דְּרִנְבָא וְקָרוֹב אֲזִלִּינוּ כְּתֵר רִנְבָא כְּמוֹ כֵּן בְּאִשָּׁה שְׁיִצְאָתָה מְרוֹב נְשִׁים לְעַנְיָן שְׁנַחֲלָה בְּאֲבָרֵי מ"מ לֹא מִזָּה יִצְאָתָה מְרוֹב שְׁאִין בָּהּ רוֹב דְּמִים מִהַמְקוֹר וּכְבָר נֶאֱמָרוּ הַרְבֵּה בְּאֲחֵרוֹנִים גְּבִי רוֹב נְשִׁים ב"נ וְגַבֵּי רִיעוּתָא מַחִיִּים יַעו"ש וְלָכֵן אָנִי הַפְּעוּט אֵין דַּעֲתִי נוֹחָה בְּפִילְפוּלִים אֶמְרָם מִי שְׁאֶמְרָם כִּי אֵין לָנוּ בְּאִסּוּר גְּדוֹל וְחִמּוֹר כְּזֶה לִילָךְ כְּתֵר פְּלִפּוּל וְח"ו אִם נִימָא סְבָרוֹת כְּאֵלָה נוֹכַל לְהַתִּיר אִשָּׁה נְדָה כִּי יֵאמְרוּ אֵין דְּרָךְ לְרֵאוֹת טְפָה אַחַת וְאֵין בְּקִיָּאִים בְּמִינֵי מְרֵאוֹת אוֹ אִם לֹא יֵהִי כְּדִרְךָ הָרֵא' נוֹכַל לְתַלוּת בְּאֵין דְּרָךְ לְרֵאוֹת וְח"ו לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּסִפְיָקוֹת כְּאֵלוֹ וְאִם כִּי רְבוּתִינוּ הָאֲחֵרוֹנִים הִשְׁתַּמְשׁוּ בְּזֶה הַרְבֵּה בְּתִשׁוּבוֹת הֵם רְשָׁאִים בְּגוֹדֵל חֲרִיפָתָם וּבְקִיָּאָתָם וְאֵין לָנוּ בְּזֶה לְנִטּוֹת מְפֻשְׁטוֹת הַסּוּגְיָ' וְרֵאוֹנִים כֵּן דְּרָכֵי תְּמִיד בְּאֵלוֹ הָעֲנִינִים וְלָכֵן לֹא אֶפְלָפֵל כָּלֵל בְּזֶה וּכְבָר מְלָאוּ תְּשׁוּבוֹת מְזָה וְנוֹכַל לְטַהֵר בְּמ"ט פָּנִים אִךּ לֹא לְבֵי הוֹלָךְ לְדִינָא בְּזֶה וְרַק לְדַעֲתִי תַעֲשֶׂה הָאִשָּׁה כְּדִרְךָ הַמְבְּנָאָר בְּנב"י ו"ל (סִי' מ"ג וְסִי' מ"ו בְּח"ר) הֵינְנוּ שְׁתַּרְחֹזֵן הַמְקוֹם הֵיטֵב וְאַח"כ תַּכְנִיס הַמּוֹךְ מִבְּפָנִים וְיִשְׁהָא שָׁם עַד קִצַּת מִהַלְלִיָּה וְאַח"כ תִּרְחֹז לְמַטָּה בְּה"ח וְתִזְהַר שְׁלֵא יַגַּע הַמּוֹךְ בְּהָעֵד וְאַח"כ תּוֹצִיא הַמּוֹךְ אִם יִשְׁאָר נְקִי תְּלִי' בְּמַכָּה בְּכַה"ג וְאֶפְיָלוֹ הַחֲוֹלְקִים עַל הַנוֹב"י בְּכָאן שְׁמוּצָאֵת רַק בְּמִקוֹם אֶחָד וּקְצַת מְפָה כ"ע מוֹדִים: סִימָן מ שו"ר לִידִידֵי חֲתָנֵי הָרַב הַמֵּאָה"ג הַחֲרִיף וְשִׁנוֹן בְּש"ק מו"ה מְרַדְכֵי דוֹב נ"י.

מְכַתְּבָה אֹדוֹת הַשְּׁאֵלָה בְּאִשָּׁה שְׁמִצְאָה קִרְטִין וְכֵן נִמְצְאוּ ע"י הַבְּחִנָּה בְּשַׁעֲרוֹת שְׁמִבְּחוּץ לֹא מ"מ קִרְטִין כְּאֵלוֹ וְיֵשׁ מְקוֹם לְתַלוּת בְּהֵם הַנֵּה הִתֵּר לְזֶה מְבְּנָאָר בְּשב"י וּבְס"ט מְבִיאֵוּ וּמְפַלְפֵל הַרְבֵּה בְּזֶה וְכֵן נוֹהֲגִין לְהַתִּיר בְּכֶזֶה.

אף מה שרציית לומר מפתח ס"ס לא ידעתי איה נעלם ממך דרוב דם מהמקור והנה באמת
הכ"מ פתב בפ"ט מהל' א"ב וז"ל וטןמאז זו בספק שמא פתם זה מדם החדר בא. קשה
לי הא הני ס"ם וה"ל למישרי ספק מגופה בא ספק שלא מגופה ואת"ל מגופה ספק מן
החדר וטמא ספק מן העליה וטהור.

וי"ל דאעפ"כ החרמירו בו חכמים משום דאיסור חמור הוא ועי"ל שמאחר שאין לה דבר
לתלות בו החרמירו חכמים לומר דהוי כאלו הוא מגופה ודאי ואין פאן אלא ספק א' ואפשר
שלה נתפנין רבינו עכ"ל והקשו פולם עליו הא לא אמרינו ס"ס פנין דחזקת ורוב דמים
מהמקור ויענין בט"ז [סי' ק"צ סק"ב] והנ"ל לתרץ בסברא חדשה הנראת לי לחדש
בעזה"י דהנה הס"ט רצה לומר דכלל זה דלא אמרי' ס"ס פשפסק א' נגד רוב אינו
מוספם מתוס' נדה יעו"ש בס"ט סי' קפ"ז ס"ק ט"ו שכ' שם וז"ל אמנם אני פתבתי בתשו'
שאלה דליתא להאי פללא הגם שבתוס' פתובות ד' ט' מוכח דס"ל הכי אמנם בנדה דף
י"ח ד"ה שליא פתבו דהוי ס"ס בכה"ג משום דסמוך מיעוטא להך פלגא וכה"ג אמרי'
סמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות בפ' ביהמה המקשה ובבכורות דף י"ב ובפ' האשה
שהלכה דסמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות וזו הטעם של הרוקח הביאו הש"ך סי'
שע"א אשת פהו שמעונבת מותרת לכנס באה"מ דס"ס הוא ספק נפל וכו' אע"ג דרוב
יולדת ב"ק מ"מ סמוך מיעוטא דנפלים למחצה נקבות וא"כ בנ"ד נמי א"ל הכי פנין דהוא
ספק השקול אם מן המכה או לאו סמוך הך מיעוטא דמן הצדדים להך פלגא דמן המכה
וא"כ רובא להיתרא הוא הגם שהתוס' בכתובות לא ס"ל פן מ"מ דברייהם במס' נדה
מוכרחים מפתח הראיות שהביאו מש"ס דכה"ג מיקרי ס"ס עכ"ל הס"ט ולע"ד נראה
דהתוס' ז"ל דבריהם פאחד בכתובות ובנדה ואין חילוק ביניהם ורק דהחילוק היא בנושא
דבכתובות הספק שמא ברצון וזה הוא נגד הרוב וא"כ אין נשאר לנו רק ספק שמא קטנה
היתה וזה אינו רק חד ספק והמיעוט דשמא באונס אין ענין פלל להחזיק הספק דקטנה
היתה פי המה שני נושאים נפרדים אם זינתה בקטנותה או אנוסה היתה וא"כ שפיר לא
מהני הס"ס פנין שהרוב המה ברצון וא"כ לא נשאר לנו רק שמא קטנה היתה דהמיעוט
שאנוסה בגדלותה נתבטל נגד הרוב שברצון ואין מי שיחזיק להמיעוט הזה לנגד הרוב.

אולם בנדה ובבכורות דרוב יולדת ואין מפילות אבל עכ"פ מיעוט מהמפילות אינם יולדת
זכר ושוב יש ספק שמא נקבה ילדה ולא זכר וזה הספק מצטרף להמיעוט דהפילה ולא
ילדה זכר דהוי זכרים מיעוט לשני הספקות דבין שהפילה ובין שילדה מועט יולדת
זכרים וא"כ נהי שנתבטל המיעוט שמפילות מ"מ נתחזק לענין זה שלא ילדה זכר ובכה"ג
שפיר אמרי' ס"ס ודו"ק.

וא"כ לפ"ז בנידון (הב"י) [הכ"מ] ז"ל שפיר אמר שיש ס"ס דלמא מעלמא אתו ואת"ל
מגופה דלמא מהעלי' ואין לומר רוב דמים מהמקור זה אינו דהא עכ"פ יש דם מעלמא
דמצטרף להמיעוט דעלי' והוי שפיר ס"ס אבל בנ"ד שכתבתי אין שייך ס"ס [פוננתו על
ס"ס שמא לא נימוח ושמא לא בא מן המקור] דרוב דמים מהמקור והרבה יש להאריך
רק מוטרדאנכי.

עוד ראיתי בדברך שכתבת דנדרך לבוא דם בשעת תשמיש אשר זה איננו אמת ונהפוך
מבואר בדברי הפוסקים דטעם בדיקת העד היא רק חזקה לטהרות כמבואר בכל

הפוסקים: סימן מא שאלה במקנה אחד שנעשה ע"י צינור הנמשך ממעיין עומד סמוך למקנה ומחמת כי בימי הקיץ נחרב המעיין עשו למרחוק בור עם מי גשמים מכונסים הרבה ועשו צינור מהבור להמעיין ומשם נמשכים המים להמקנה ובבוא המים להמקנה נזחל למחויץ למקנה ע"י סדקים ונראה וזחלתו להדיא אם מותר לטבול במקנה זו: הנה ראיתי את השאלה ואת אשר נגזר עליו מאת כבוד ידידנו הגאון מופת הדור מהר"ז נ"י להתיירה והנה באמת ידעתי מיעוט ערפי ולא איש דברי אנכי ואיך משיבין את הארי אולם לאשר שלפי מיעוט שפלי נראה דלא כן היא והוא בדבר איסור חמור לא אמנע מלהודיע את אשר עמדי והמעיין יבחר.

הנה במס' מקנאות בפרק ראשון משנה ז' אי' למעלה מהן מעיין שמימיו מועטין ושברבו עליו מים שאובין שנה למקנה לטהר באשפון וכו' ובפרק ה' משנה ג' מעיין שהוא משוף פנדל ריבה והמשיכו הרי הוא כמו שהי' הי' עומד וריבה והמשיכו שנה למקנה לטהר באשפון וכו' ובמשנה זו רבו הפירושי' בין הראשונים זלה"ה אחד פ"י הרמב"ם ז"ל שכו' ז"ל נדל הוא בעלי חיים רב רגלים דקים אם תהי' מעיין מים ויפרדו ממנה גולות דקות ושפף מים שאובין בעיקר המעיין עד שנתחזקו אלו הגולות וגדלה הגרמתו הנה משפט אלה הגולות כמעיין הואיל ומי מעיין הולך (מהן) [בהן] אמנם אם הי' מי המעיין שוקטין נחים ואחר שפף עליהם מים שאובין עד שגברו ויגרו מהם אפיקים הנה אלה אפיקים משותפין בדיניהם כמו המעיין בדבר וכמו המקנה כמו שבררנו בתחלת זאת המסקתא וזאת הוא מעלה ד' שבמקנה.

והנה כפי המובן פשט לשונו דאם הי' (המקנה) [המעיין] זוחל ונמשך מעצמו גם שריבה והרחיבו היא פשרה בזוחלין אמנם אם הי' המעיין שקט ועומד אם (נזחל) [ריבה] עליו עד שהרחיבו במקום שהי' עומד מטהר בזוחלין אבל במה שנמשך ממנו אינו מטהר בזוחלין ואין שום חילוק בין ריבה למקום המעיין או לא ובין אם נמשך (המקנה) [המעיין] ע"י הרבי' יותר ממה שהי' או לא וכן נראה מדברי הרא"ש ז"ל בפ"י המשנה וכן כתב הב"י ז"ל בפירושו להרמב"ם ז"ל [בפ"ט מה' מקנאות הל' י"א] ולפ"ז מה שכתבאר בפרק א' משנה ז' הנ"ל דמעיין שמימיו מועטין וריבה עליו שאובין אינו מטהר בזוחלין איירי במעיין עומד ושקט וכן מביאר בהרא"ש ז"ל אולם הר"ן בשבת [דף ס"ה] מפרש דברי הרמב"ם ז"ל דדוקא בגומות המעיין [מועיל] הרבי' דשאובין וכן הרשב"א ז"ל בחי' שבת פ"ג גם כתב הר"ן ז"ל דהרמב"ם ז"ל לא מכשר רק במקום שהי' מהלך בתחלתו אבל במקום שנתרחב ע"י השאובין אינו מטהר בזוחלין ולפי דברי הר"ן ז"ל מפרש המשנה דפ"א הנ"ל דמקנה שמימיו מועטין וריבה שאינו מטהר בזוחלין מיירי בריבה שלא במקום המעיין ולפי דברי הר"ן ז"ל אין חילוק בין מקנה שהוא שקט ועומד או לא רק במקום שנתרחב מהלאה אינו מטהר רק באשפון ובפשט לשון המשנה מיושב לפי דבריו דמבואר במשנה מעיין משוף וכו' ריבה עליו והמשיך הרי כמו שהי' משמע רק במקום הראשון.

אך קשה עליו לכאורה סיפא דמתניתין דלמה לי' הך הי' עומד וריבה עליו דהיינו רישא ממש לפי פ"י הר"ן ז"ל דבמקום מעמדו מטהר בזוחלין ובמקום שנמשך אינו מטהר רק באשפון אולם הרמב"ן ז"ל [בחי' למס' שבת שם] מפרש דבעומד ששקט המעיין ואינו

מוֹשֵׁף אִם רִיבָה עָלָיו אֵינוֹ מְטֵהר אִפְּי בְּמִקְוֵמוֹ רַק בְּאַשְׁבְּרוֹן וּלְפִי דְבָרָיו א"ש הַמְשַׁנָּה דְּמַעְיָיִן הַמְשׁוּפָה וְכו' רִיבָה עָלָיו וְהַמְשִׁיכּוֹ הָרִי כְּמוֹ שֶׁהִי דְבַמְקוֹם שֶׁהִי מוֹשֵׁף מִתְחַלֵּה מְטֵהר בְּזוֹחְלִין אוֹלָם מַעְיָיִן הָעוֹמֵד שֶׁקָּט אִפְּי בְּמִקְוֵמוֹ אֵינוֹ מְטֵהר בְּזוֹחְלִין אִם רַבּוּ עָלָיו יַעֲוִיָּין בְּשׁו"ת הַמִּינְחָסוֹת ס"י רל"א וְז"ל וְלִשׁוֹן הַתּוֹס' מַעְיָיִן שְׁמִימִיו מוֹעֲטִין וְרִיבָה עָלָיו וְהִרְחִיבוּ מְטֵהר בְּאַשְׁבְּרוֹן וְאֵינוֹ מְטֵהר בְּזוֹחְלִין אֲלָא עַד מְקוֹם שֶׁיִּכּוֹל לְהִלָּף מִתְחַלְתּוֹ ע"כ וּמ"מ לְמַדְנּוֹ שֶׁהַמַּעְיָיִן שְׁעוֹמֵד כְּגוֹן מְקוֹנְאוֹת אֵלּוֹ שְׁמִימִיָּהֶם מִן מְקוֹרוֹת שֶׁל מַעְיָיִן אַע"פ שְׁמִימִיָּהֶן מוֹעֲטִין אֵין נְפֹסְלִים בְּרַבִּיּוֹת מִים שְׁאוּבִין וּלְפִיכָּהּ כָּל שְׁמִנְקִים אוֹתוֹ וּמוֹצִיאִי מִים בְּכָלִי אַע"פ שְׁמִי הַדְּלִי חוֹזְרִי וְנוֹטְפִי שֶׁם אֵין הַמִּים נְפֹסְלִים מִלְּטֵהר בְּאַשְׁבְּרוֹן וְאַע"פ שֶׁרַבּוּ הַנוֹטְפִין מִן הַדְּלִי עַל מִי הַמַּעְיָיִן הַנְּשֹׂאָרִים בְּמִקְוֵמוֹ עֲמִידָתוֹ עכ"ל הָרִי לָנוּ שְׁנֵי פִירוּשִׁים עַל הַמְשַׁנָּה.

פִּי הַרְמַב"ם ז"ל וּבְדָבָרָיו גּוֹפֵא מְחַלְקִים הָר"ן וְהָרָא"ש וּב"י ז"ל כִּנ"ל וּפִי הַרְמַב"ן ז"ל וְכו' הָרָאב"ד ז"ל [בס' בַּעַל הַנְּפֹשׁ] בְּשַׁעַר הַמִּים ז"ל אֲלָא י"ל כִּי נָהַר פָּרַת כְּשֶׁהוּא מַגִּיעַ לְבָבֵל הוּא כְּלָה וְהוֹלֵךְ עַד שְׁמִתְמַעֵט מְאֹד וּבִימֵי הַקְּצִיר נַעֲשֶׂה הַנַּחַל גְּבִים גְּבִים וּבְדָבָר מוֹעֵט הֵם מְחַזְבֵּרִין עִם הַנְּמַשְׁכִּין אֲבָל אֵינָם יוֹצֵאִין מִתּוֹכָן כִּי הָאֲרִץ בּוֹלְעָתָן מִן הַחֲמִימוֹת שִׁישׁ שֶׁם וְכִשְׁמַגִּיעַ לִימּוֹת הַגְּשָׁמִים הוּא מִתְגַּבֵּר עַד שְׁאוֹתָן הַגְּבִים מִתְפַּסִּים וְשִׁבְנֵי הַמִּים עוֹבְרֵת עֲלֵיהֶן נִמְצָא בִּימֵי קְצִיר פָּרַת בְּבָבֶל הָרִי הוּא כְּמַעְיָיִן הָעוֹמֵד וּמַפְנִי רַבּוּי הַמִּים שֶׁל גְּשָׁמִים הוּא נִמְשָׁף וְכוּן שְׁנֵינוּ בְּסִפְרֵי עַל נָהַר פָּרַת שֶׁהוּא מִתְמַעֵט וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁכְּלָה בְּמַגְרָפָה וְהָא דְאִמְרִינוּ בְּמַעְיָיִן שֶׁהוּא מוֹשֵׁף כְּנֻדֵל הָרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁהִי עַד מְקוֹם שֶׁהִי מוֹשֵׁף קְאָמְרִינוּ אֲבָל מִשָּׁם וְאֵילָף דִּינוֹ כְּעוֹמֵד לְטֵהר בְּאַשְׁבְּרוֹן עכ"ל וְהָרִי ז"ל [שָׁם בַּהֲשָׁאוֹת] כְּתִב לְפָרֵשׁ פִּי אַחַר (בְּעוֹמֵד) ז"ל וְאֵנִי אוֹמֵר דְּלֹא קִשְׂיָא וְלֹא מִיַּדִּי דְּמַעְיָיִן שֶׁהוּא מוֹשֵׁף כְּנֻדֵל מְשִׁיכְתּוֹ מוֹכַחַת עָלָיו שֶׁהוּא מְלֹא עַל כָּל גְּדוּתָיו וּמִתּוֹף שְׁמִימִיו מְרַבֵּין מִהַמְקוֹר בְּרִדִּיפָה הוּא מְטִיף אוֹתוֹ לְכָאן וּלְכָאן לְרוֹחַב הַמַּעְיָיִן כְּנֻדֵל זֶה הַמְרַבָּה רִגְלִים וּמְשַׁלַּח לִימִין וּלְשִׂמְאֵל לְפִיכָּהּ כָּל מַה שֶׁהוּא מְרַבָּה וּמוֹסִיף עַל הַמַּעְיָיִן הַזֶּה שְׁצוּרְתוֹ כְּצוּרַת הַנְּדָל בִּידוּעַ שֶׁהוּא פּוֹלֵט אֶת תּוֹסְפָתוֹ וְרַבִּיּוֹתוֹ נִמְשַׁכְתָּ מִמֶּנּוּ לְאַלְתֵּר אֲבָל אִם הוּא עוֹמֵד נִרְאֶה שִׁישׁ לוֹ בֵּית קַבּוּל וּמְקוֹם שְׁמִימִיו נְבִלְעִים לְתוֹכוֹ וְאִם רַבָּה עָלָי אַע"פ שֶׁהַמְשִׁיכּוֹ הָרִי תּוֹסְפָתוֹ מְקַצֵּתָהּ נְבִלְעַת וּמְקַצֵּתָהּ נִמְשַׁכְתָּ לְפִי שְׁנֵה לְמַעְיָיִן וּלְמַקְוֵה וּשְׂאָר הַנְּהָרוֹת שִׁידוּתֵיהֶם רַחֲבִים וְגְדוּתֵיהֶם גְּבוּהִים [וְכו'] עכ"ל.

וְהָר"ש ז"ל פִּי דְּמַעְיָיִן הָעוֹמֵד אִפְּי נִתְרַחֵב ע"י כְּרִי בְּלֹא שׁוּם מִים שׁוּב אֵינוֹ מְטֵהר [אַלָּא] בְּאַשְׁבְּרוֹן ז"ל רִיבָה עָלָיו לֹא שְׁרִיבָה לוֹ מִים שְׁאוּבִין דַּא"כ לֹא הִי מְטֵהר בְּזוֹחְלִין וְכו' אֲלָא רִיבָה עָלָיו הֵינּוּ שְׁעֵשָׂה בְּרִיכוֹת לְכָל הַמְקוֹמוֹת שֶׁהִי מוֹלִיף וְנִתְמַלֵּא כָּל אַחַת מִמֵּן הָרִי הוּא כְּמוֹת שֶׁהִי דְבַמְקוֹם שֶׁהִי מִימֵי זוֹחְלִין קוֹדֵם שְׁרִיבָה עֲלֵיהֶם וְהִרְחִיבוּ שֶׁם מְטֵהר בְּזוֹחְלִין וּמִן הַצְּדָדִין אֵין מְטֵהר אֲלָא בְּאַשְׁבְּרוֹן וּבְסוּף פָּרַק קָמָא הַבְּאֵתִי רֵאִי מִתּוֹסְפָתָא כִּינְצָא בְּזוֹ דְּקִתְנֵי מַעְיָיִן שְׁמִימִיו מוֹעֲטִין וְרִיבָה עָלָיו וְהִרְחִיבוּ מְטֵהר בְּאַשְׁבְּרוֹן וְאֵינוֹ מְטֵהר בְּזוֹחְלִין אֲלָא עַד מְקוֹם שֶׁיִּכּוֹל לְהִלָּף מִתְחַלְתּוֹ וְרִיבָה עָלָיו הֵינּוּ שְׁעֵשָׂה בְּרִיכָה לְפָנָיו וְנִתְמַלֵּאת מִים עכ"ל וְהִנֵּה מֵהָרִי"ק ז"ל בְּתִשְׁבֻּבָה קִט"ו הִבִּיא פִּי הָרָאב"ד ז"ל דְּמַחְלֵק בֵּין מְקוֹם זְחִילָתוֹ דְּמַעְיָיִן וּבֵין שְׁנֵי תְּרַחֲבֵי מִהֲלָאָה מְגַבּוּלוֹ וְהוֹסִיף לְפָרֵשׁ דְּבַמְקוֹם שֶׁנִּתְרַחֵב אִפְּי אִם רַבּוּ זוֹחְלִין ג"כ אֵינוֹ מְטֵהר וְכִדְבָרָיו כְּתִב בְּהָרָאב"ד ז"ל בְּשֵׁם י"מ (וְהָר"י ז"ל כְּתִב כְּפִינְתוֹ) וְהָש"ף ז"ל [ס' ר"א ס"ק י"א] פָּסַק כְּמוֹהוּ וְהִנֵּה לְכַאוּרָה

קָשָׁה לִי עַל דְּבָרָיו מִמְשָׁנָה עֲרוּכָה (פ"ה ממס' מקנואות) דְּמַעְיָןן שְׁהַעֲבִירוּ ע"ג בְּרִיכָה שְׁהַבִּיאוּ בְּעֶצְמוֹ שָׁם בְּתַחֲלַת הַתְּשׁוּ' דְּהָא הַמַּעְיָןן לֹא הִי' שָׁם רַק מִחֲמַת שְׁהַעֲבִירוּ ע"ג בְּרִיכָה (הַעֲבִירוּ אֶת גּוֹף הַמַּעְיָןן לְהַבְּרִיכָה) קוֹדֵם שְׁנֹת־עָרַב וְאַפ"ה אִם לֹא נִפְסַק מִמְקוֹרוֹ דִּין מַעְיָןן לֹא אִף בְּאַמַּת א"ש דְּהֵנָּה הָא בְּמַעְיָןן שְׁהַעֲבִירוּ הוּא הַמַּעְיָןן לְחֻדָּא שְׁסָבְבוּ דְרַף הַבְּרִיכָה שְׁפִיר מְטַהֵר אִם הוּא בְּרוּב זֹחֲלִין כַּמ"ש הַש"ף ז"ל [סי' ר"א סקל"ב] אָבֵל בְּנִדּוֹן דְּמַהֲרִי"ק דְּלוּלֵי מִי הַגְּשָׁמִים לֹא הִי' נִזְחַל לְכָאן הַמַּעְיָןן וְעֵיקַר זִחְלָתוֹ בָּא מִפְּחַ הַגְּשָׁמִים שְׁפִיר י"ל דְּלֹא מְהַי אִפִּי רִיבּוֹ הַזֹּחֲלִין וְזֶה מְדוּקָדֵק בְּלִשׁוֹנוֹ וְז"ל אָמְנָם נִרְאֶה לַע"ד שְׁיֵישׁ לְפִנְסָלוֹ מֵאַחַר שְׁסוּף סוּף אִי לָאוּ מִי הַגְּשָׁמִי' לֹא הִי' מִיָּם בְּמִקוֹם הַתְּפִשְׁטוֹת הַנְּהָר הַשְּׁנִי אֲשֶׁר טוֹבְלִים כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי עַכ"ל וְעַפ"ז קָשָׁה דְּבָרֵי הַט"ז [בסי' ר"א] בַּס"ק ג' שֶׁכ' וְז"ל וּמַזְהָ דֵּן הַרְאַב"ד דְּבָכָל הַנְּהָרוֹת שְׁמַתְמַעְטִים בְּקִיץ וּבִימֹת הַגְּשָׁמִים מְשׁוּכִין וְעוֹשִׂין נְחָלִים אֵילָף וְאֵילָף דְּשָׁם לֹא מְטַהֵרִים בְּזֹחֲלִין וְא"כ אִין פָּאן קוֹשְׁי' שֶׁל ת"ה דְּבַאֲמַת אִי הֵנָּה מַעְיָקְרָא פָּאן זֹחֲלִין וְעַכְשָׁיו נִתְרַבּוּ שָׁם נוֹטְפִין ה"נ דְּמַהַי כִּינּוּן שְׁמַעְיָןן מוֹשֵׁף הוּא אֲלֵא דְקָשָׁה עֲדִינּוּן מַמָּה דֹא' בְּסַעֲי' ח' חוּצָה לֹא מְוֹתֵר מְטַעַם שְׁהַמִּים הַמוֹעֲטִים מְטַהֲרִין הַפְּסוּלִין הַמְרֻנְבִים כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי שָׁם בְּשֵׁם הַרְאַ"שׁ וְכֵן מְסַעֲיָף י' מַעְיָןן שְׁהַמְשִׁיכוּ לְבְּרִיכָה שְׁיֵישׁ בּוֹ נוֹטְפִין דְּחֻשִׁיב כְּמַעְיָןן וְאַמַּי לֹא נִימָא גַם פָּאן שְׁהַזֹּחֲלִין יִטְהָרוּ הַנוֹטְפִין עַכ"ל וְלְכַאוּרָה קָשָׁה הָא שָׁם הַמַּעְיָןן מְהַלֵּף בְּתַחֲלָתוֹ וְכו' אִוְלָם לַק"מ דַּל"ד דְּלַעֲנִין דִּינוֹ דְּמַהֲרִי"ק שְׁלֹא יִהְיֵי בּוֹ רֹב זֹחֲלִין שְׁפִיר הֵנִי כְּהוּלָף מִתַּחֲלָתוֹ דְּעֶצֶם הַמַּעְיָןן הוּלָף לְשָׁם ע"י שְׁסִיבְבוֹ הַלִּיכְתּוֹ וְלֹא ע"י גְּשָׁמִים אָבֵל מ"מ בְּרִיבּוֹ הַנוֹטְפִין הֵנִי לְהִיּוֹת פְּסוּל וְלֹא יִהְיֵי הַשְּׁקָה כִּינּוּן שְׁאִינוֹ מְקוֹר הַמַּעְיָןן בְּעֶצְמוֹתוֹ רַק שְׁסָבְבוּ אוֹתוֹ בְּהַכְרַחֲי וּלְפִי תִּירוּץ הָא' דַּט"ז אִינוֹ מוֹעִיל שָׁם הַשְּׁקָה וְלִזְהָ מְוֹכַרְח הַט"ז לְתַרְץ דְּמוֹעִיל הַשְּׁקָה וְרַק בְּנְהָרוֹת שְׁאִנִּי וְהַב"ח ז"ל [בסי' ר"א אוֹת ה'] תִּירוּץ קוֹשְׁיַת הַט"ז וְז"ל וַיֵּשׁ לְהַקְשׁוֹת לַר"י וְר"מ וּמִסְקִנַּת הַרְאַ"שׁ דְּחוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יִרְבּוּ הַנוֹטְפִין עַל הַזֹּחֲלִין וּמָה בְּכָף שְׁיִרְבּוּ הֵלֹא בַּפ"ק דְּמִקְנוֹאוֹת שְׁנִינוּ דְּמַעְיָןן שְׁמִימִיּוֹ מוֹעֲטִים שְׁרַבּוּ עָלָיו מִיָּם שְׁאוּבִין יֵשׁ עֲלֵיהֶם דִּין מַעְיָןן לְטַהֵר בְּכָל שְׁהוּא וְה"ה דְּמַטְהָרִין בְּזֹחֲלִין וְכ"כ רַבִּינוּ בְּסִי' זֶה דָּאֵם הַמַּעְיָןן מְקַלְחַ עַל שְׁפַת הַכְּלִי וְלִתּוֹכוֹ תוֹף הַכְּלִי אֲסוּר לְטַבּוֹל וְחוּצָה לֹא מְוֹתֵר אִפִּי אִם הַמִּים שְׁפַתּוֹכוֹ מְרֻנְבִין וְכַתּוּב עוֹד מְקוּהָ שְׁיֵישׁ לֹא מ' סָאָה וּמַעְיָןן כָּל שְׁהוּא יְכוּל לְשִׁאוּב כְּמוֹ שְׁיִרְצָה וְלִתְּנֵהוּ בְּתוֹכוֹ וְהֵם כְּשָׂרִים אַעֲפ"י שְׁהֵם רַבִּים עַל הַמִּים שְׁהֵיוּ בְּתוֹכוֹ תַּחֲלָה עַכ"ל וּמִשְׁמַע דְּכְשָׂרִים לְגַמְרֵי כְּמַעְיָןן דְּמַטְהָרִין בְּזֹחֲלִין וּמְטַהֲרִין בְּכָל שְׁהוּא וְהָא וְדֹאִי דְּשְׁאוּבִי' פְּסִלֵי טְפִי מְנוֹטְפִי' דְּהָא נוֹטְפִים כְּשָׂרִים כְּשֵׁישׁ מ' סָאָה בְּאַשְׁפּוֹרָן וְשְׁאוּבִי' פּוֹסְלִין הַמְקוּהָ וְאַפ"ה יְכוּל לְשִׁאוּבִלְתוֹף הַמַּעְיָןן אִפִּי לְכַתְּחֵלָה כ"ש דְּבַדִּיעֵבַד לֹא נִפְסַל הַמַּעְיָןן כְּשִׁרְבּוֹ הַשְׁאוּבִין וְא"כ לְמָה יִפְסוֹל הַמַּעְיָןן כְּשִׁרְבּוֹ נוֹטְפִין עַל הַזֹּחֲלִין שְׁלֹא לְטַהֵר אֲלֵא בְּאַשְׁפּוֹרָן וּבַת"ה סִי' רַנ"ד הַקָּשָׁה קוֹשְׁי' זֹ אָבֵל לֹא הֵנָּה ק"ל עַל מַעְיָןן מְשׁוּם דְּהִי' תּוֹפְסֵי פִי הַרְאַ"שׁ דְּלֹא אָמְרוּ בְּמַעְיָןן שְׁרַבּוּ עֲלֵיהֶן שְׁאוּבִין דִּיהָ מְטַהֵר בְּזֹחֲלִין ה"נ דְּנִדְּאִי אִינוֹ מְטַהֵר בְּזֹחֲלִין פִּי הִיכִי דְּבַמַּעְיָןן כְּשִׁרְבּוֹ נוֹטְפִין עַל הַזֹּחֲלִין דְּאִינוֹ מְטַהֵר בְּזֹחֲלִין כְּשִׁרְבּוֹ שְׁאוּבִין אִינוֹ מְטַהֵר בְּזֹחֲלִין אֲלֵא דְּהַקְיָלוֹ לַעֲנִין שְׁיֵיהָ שְׁוָה לְמַעְיָןן לְטַהֵר בְּכָל שְׁהוּא אַע"פ שְׁרַבּוּ שְׁאוּבִין וְקוֹשְׁיָתוֹ לְשָׁם אִינוֹ אֲלֵא אִמְקוּהָ דֹאֵע"פ דְּשְׁאוּבִין פּוֹסְלִין לְגַמְרֵי הַמְקוּהָ אִם הִי' חֲסַר אַפ"ה אִם הִי' כְּבָר מְקוּהָ שְׁלֵם שְׁל מ' סָאָה וְנִפְלוּ לְתוֹכוֹ אִפִּי אֲלֵף סָאִין שְׁאוּבִין בַּב"א לֹא יִפְסוּלוּהוּ וּמ"ש דְּנוֹטְפִין דְּפּוֹסְלִין זֹחֲלִין בְּרִיבְיָתָן וּמִפְקִי לְהוּ מִתּוֹרַת זֹחֲלִין וְע"ז

תירץ דשאובין במקוה שלם נכשרים ע"י זריעה דכשיפלו לתוכו נחשבים כולם מחוברים
אבל לפסול דנוטפין לא מהני זריעה דזריעה לא מהני אלא לשונוני' שאוב שהוא תלוש
כמחובר פה הוא שיטת מהרא"י ליישב קושיותו אבל לשאר פוסקים דס"ל דאין חילוק
דכל היכי דכשרבו שאובין על המעיין מטהרין בכל שהוא ה"ה נמי דמטהרין בזוחלין
וכמ"ש הר"נ ומביאו ב"י השתא נדאי קשיא ומ"ש מנוטפים דכשרבו על הזוחלין נפסלו
מלטהר בזוחלין ובשאובין לא נפסלו אמנם מדברי הר"נ בפ' במה אשה ומביאו ב"י
נשמע יישוב לקוש' זו והיא שאין הנוטפין שרבו על הזוחלין פוסלין למעיין אלא במקום
שלא הי' מהלך בו המעיין בתחלתו כגון דנתרחק המעיין מחמת הנוטפין על גדותיו אבל
במקום שהי' מהלך בו בתחלתו מטהר אפילו בזוחלין אע"פ שרבו הנוטפים וכו' ולענ"ד
ליישוב ברונחא דליכא להקשות משאובין אנוטפין דאע"ג דשאובין פסלי טפי מנוטפין
בחד צד כדפירשי' מ"מ נוטפין פסולי' מדאורייתא בזוחלין דילפינן מקרא כדכתב
מהרי"ק בשו"ת קט"ו וכו'.

וכיון דשאובין פשרים מדאו' לפחות פשרונו בהכשר אף לר"ש דמחמיר בכולו שאוב
א"כ שאובין קילי טפי השתא ניחא ולק"מ דאע"ג דבדאיכא רובא נוטפין פוסלין למעיין
ואינו מטהרין בזוחלין מדרבנן מ"מ ברובן שאובין לא פסלו למעיין כנ"ל עכ"ל ולכאורה
דבריו מתמיהין חדא דזוחלין נמי מטהרין ברוב פאסהדותא דראב"צ ותו דהלא קשה
משאובין דגם הנה מטהרין בזוחלין כשיתרבו על המעיין כמבואר בדבריו בהד"א.

ולכן נ"ל דהוא ג"כ אזיל השתא בסברא זו [דמהרי"ק הנ"ל] דלפי תירוץ הראב"ד דאיירי
במקום שלא יכול להלך מתחלתו ושם אינו מועיל השקה דהמעיין גופו אינו מטהר שם
כיון שלא בא רק ע"י גשמים ורק דקשה לי' להני השקה מראשית המעיין במקום שמושב
בעצמו ולזה מתרץ שפיר דהנה נראה בנחל שוטרף ע"י מי גשמים במקום שהי' מתחלתו
ולחלוא דקיי"ל לפי דברי הראב"ד ז"ל דמשם ואילך אינו מטהר בזוחלין ואם ילך אדם
לטבול באמצעו רובו יהא במקום שהי' הולך מתחלתו ומיעוטו יהא במקום שנגמש מעתה
נדאי לא עלתה לו טבילה ובשאובה כה"ג מטהר עכ"פ ברוב ומש"ה שפיר כתב הב"ח
ז"ל דשאובי קילי לענגן זה ודו"ק: והנה לכאורה לפי דברי הט"ז והב"ח ז"ל שמתרצים
כנ"ל קשה דאמאי במעיין עומד שריבה עליו אינו מטהר בזוחלין ואמאי לא מהני השקה
דהתם לא שנייה תירוץ דקטפרס דהא הני ממש פהעבירו ע"ג בריכה וגם על הב"ח ז"ל
קשה דלמה בריכה בנחל עומד לשיטת הרמב"ם עפ"י ב"י והרא"ש ז"ל אינו מטהר
בזוחלין ולמה לא יתנה השקה מה"ת לשיטות הפוסקים דמעיין אינו מטהר בכ"ש [הוא
רק] מדרבנן ובאמת לדעת הרמב"ם זה הוא אחת ממעלות מקוואות אשר מה"ת.

אף באמת לק"מ דהשקה לא מהני רק במקום שיש שני מיני מים או שאובין ומחברים
או זוחלין ונוטפין אבל במעיין עומד שריבה עליו מי גשמים נשתנה המעיין גופו מדינו
והוא דינו לחוד באחד דינו כמקנה לטהר באשבורן ומטהר במשהו כמעיין והא"י שנייה
כאן השקה והוא ענגן לעצמו מקבלת חז"ל וכמו פל יתר המעלות אף לפי שיטת הר"נ
ז"ל דמפרש לשיטת הרמב"ם ז"ל אם ריבה שלא במקום גומת המעיין נפסל כולו אם
רבו הנוטפין קשה לכאורה דלמה לא מהני בכאן השקה וי"ל דבאמת הנה הב"ח והט"ז
ז"ל מפרשים דלא כהר"נ ז"ל בזה והר"נ יתירץ קוש' [זו] כתירוץ דת"ה דלענגן זה לא

מִהֵנִי הַשְּׂקָה כַּמְבֹאֵר בַּט"ז ו"ל וְהִנֵּה לְכַאוֹרָה קֹשֶׁה לִי עַל מַתְנֵי הַנָּ"ל דְּמַעֲיִין שְׁנַמְשֵׁף כְּנִדְל דְּהִנֵּה הַתּוֹס' כַּב"ק [דָּף ק' ע"ב ד"ה אוֹמַר] וּבְשֵׁבֶת [ס"ה] הִקְשׁוּ דְנִימָא קַמָּא קַמָּא בְּטִיל גְּבִי נְהָרוֹת הַמּוֹשְׁכִין וְתִנְרָצוּ דְנְהָרוֹת נִגְדְלוּ בְּלֹא הַפְסֵק וְלֹא אָמְרִי בְּזֵה קַמָּא קַמָּא בְּטִיל רַק כְּשֶׁהַפְסִיק בְּנִתְיִים אוֹ שְׁנוֹסְתָן שָׁל נְהָרוֹת בְּכַף לֹא שְׁיִיף בִּי בִּיטוּל אוֹ דְחוּזָר וְנִינְעוֹר וְהִנֵּה כ"ז שְׁיִיף שְׁמָה בְּנְהָרוֹת אֲבָל הֵכָא דְאִיִּירִי בְּרִיבָה ע"י אָדָם כַּמְבֹאֵר בַּכ"מ ו"ל שְׁהִבְאֵתִיו לְעִיל וְהִרָא"ש ו"ל (פ"י) וַא"כ לְמָה לֹא מִהֵנִי בִּיטוּל לְתַרְתִּי תִירוּצֵי קַמְיִתָּא וְאִם נִימָא שְׁנוֹתָן פְּאֻחַת בְּלֹא הַפְסֵק חָדָא דְזֵה דוֹחַק דְהַמְשִׁנָּה סְתָמָה לָן אִם רִיבָה אִינוּ מְטַהֵר בְּזוֹחְלִין מִשְׁמַע יְהִי אִיף שְׁיִיף אִם נִתְרַבָּה שׁוּב אִינוּ מְטַהֵר רַק בְּאַשְׁבְּרוֹן אִף בְּאַמַּת לִפְיָ הֶרְמֵב"ן וְהִרָא"ש (וְהֶרְמֵב"ן) [וְהֶרְמֵב"ם] ו"ל לְפִי הִבְנַת הִרָא"ש וּב"י בְּדַבְּרֵי לַק"מ דְּכִינוּ דְדִין [זֵה] הוּא סֹדֵר מַעֲלוֹת הַמְקַנְוֹאוֹת וּמֵאִי (שְׁבִטֵל בְּרוּב זוֹחְלִין דִּין) [שְׁמַעֲיִין מְטַהֵר בְּזוֹחְלִים הִיא ג"כ חוֹק וּמַמְעֲלוֹת מְקַנְוֹאוֹת א"כ י"ל דְּזֵה ג"כ] הוּא חֹק הַתּוֹר אִם יְהִי בּוֹ רוּב מִי גְשָׁמִים שְׁלֹא יְהִי לוֹ דַּק מַעֲיִין גָּמוּר רַק שְׁוֹתֵף לְעֲנִין אֶחָד דִּינוּ כַּמְקַנָּה וּלְעֲנִין אֶחָד דִּינוּ כַּמַּעֲיִין אִף לְפִי פִי הִרָא"ש ו"ל קֹשֶׁה לְכַאוֹר דְּלָמָּה לֹא נִימָא קַמָּא קַמָּא בְּטִיל אִם נָתַן בְּגִנְמַת הַמַּעֲיִין אַע"פ שְׁנַמְשֵׁף לְהִלָּאָה יְהִי כְּשֶׁר וּמַדְבְּרֵי הִרָא"ש ו"ל מְבֹאֵר דְּאִינוּ כְּשֶׁר בַּכֵּה"ג לְטַהֵר בְּזוֹחְלִין וְ"ל בַּמַּס' שֶׁבֶת אֲלֵא וְדָאִי הֵכִי קַתְנִי מַעֲיִין זֵה שְׁרַבּוּ עָלֵינוּ הַמַּיִם שְׁאוּבִין מְקוּמוֹ יֵשׁ בּוֹ שְׁתוּרַת מְקַנָּה עָלֵיהֶם וְצָרִיף אֲשַׁבְּרוֹן וְהִינּוּ אוֹתָם מְקוּמוֹת שֶׁהוּא זוֹחֵל בָּהֶן עַכְשָׁיו מְחַמַּת רַבּוּי הַנוֹטְפִין וְלֹא הִי זוֹחֵל בּוֹ מִתְחַלָּה וּמְקוּמוֹת יֵשׁ בּוֹ שְׁלֹא נִשְׁתַּנָּה דִּינוּ מְכַמּוֹת שֶׁהִי אֲלֵא הִרָא"ש הוּא כַּמַּעֲיִין לְהַטְבִּיל בּוֹ בְּכָל שֶׁהוּא וְהִינּוּ אוֹתוֹ מְקוּם שְׁאַפִּי מִתְחַלָּה הִי זוֹחֵל בּוֹ וְאַפִּי שׁוֹפְכוֹ בְּעִיקָר הַמַּעֲיִין כַּמְבֹאֵר שָׁם.

אוּלָּם לְפַעֲנָ"ד לַק"מ דְּהִנֵּה לְפִי מַה דְּמְבֹאֵר בְּמַשְׁנֵה לְמַלְךָ [פ"א מַה' מו"מ ה' י"ד] (הִרָא"ש קוֹרְקֵס) וְ"ל וּלְפִי מ"ש נִיחָא דְטַעֲמָא דְרַבִּי הוּא דַּס"ל דְּבַהֲנִי ל"ש בִּיטוּל מְשׁוּם דְּדַמְי' לְטוֹמְאָת מְשָׂא פִינוֹן דַּבְּב"א נְהִנָּה מִן הַבְּגָד וְדַחָה הִהוּא דְסוּף תְּמוּרָה מְשׁוּם הִהוּא דַּר' סִינְיָ דְקָאֵמֵר דְּלְטוֹמְאוֹת מְשָׂא לֹא שְׁיִיף בִּיטוּל וְתַבְלִין מְצָא לְדַמְיוֹן זֵה דְהָא קו"ל דְּבָגָד שְׂאֵבֵד בּוֹ כְּלָאִים אִינוּ בְּטִיל וְכַמ"ש מְרִן עַכ"ל [וַא"כ ה"נ לֹא בְּטִיל] דְּבָכָל דְּבָר זוּלַת אֲכִילָה לֹא מִהֵנִי בִּיטוּל דְּכִמָּאן דְּאִיתָא דְמִי הִגַּם בְּלַח בְּלַח מְבֹאֵר בַּכ"מ שָׁם (פ"א מַה' אַבוֹת הַטּוֹמְאוֹת ה' י"ז) דְּבְטִיל מ"מ לְעֲנִין חוּזָר וְנִינְעוֹר דְמִי לִיבֵשׁ בְּיָבֵשׁ וְהוֹאִיל וְהוּא עֵתָה חוּץ לְמַעֲיִין אִינוּ מְטַהֵר בְּזוֹחְלִין וּבְאַמַּת לְכַאוֹרָה עָלָה בְּלַפִּי דְלִפִּי שִׁיטַת הִרָא"ש ו"ל שְׁחִידֵשׁ דְּהָא דְפָרַת אִינוּ מְטַהֵר בְּזוֹחְלִין הוּא מְמָקוּם שְׁנַתְרַחֵב וְהִלָּאָה לֹא קֹשֶׁה קוֹשְׁי' הַתּוֹס' ו"ל אִף בַּחִי רִשְׁבָּ"א ו"ל בְּשֵׁבֶת הַקֹּשֶׁה קוֹשְׁי' הַתּוֹס' לְבַתֵּר דְּהִבִּיא הָא דְהִרָא"ש ו"ל אוּלָּם בְּאַמַּת הַתּוֹס' לְשִׁיטָתָם בְּכּוֹרוֹת [דָּף כ"ג ע"א ד"ה גְּבִילָה בְּטִלָּה] דְּגַם בְּמַשָּׂא הוּא רַק דְּרַבְּנָן אוּלָּם לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם וְהִרָא"ש קוֹרְקֵס הַנָּ"ל (כַּפ' א' מַה' א"ה) הוּא מְדַאוּרִי שְׁפִיר יֵשׁ לְתַרְזַן דְּלֹא בְּטִיל מַה"ט.

יְהִי אִיף שְׁיִיף מִמַּתְנִיתִין דְּנִדְל מוֹכַח שְׁאִינוּ בְּטִיל וְלֹא מוֹעִיל הַשְּׂקָה לְמַעֲיִין הַעוֹמֵד וְאִם יִרְצָה אִיזָה מַעֲקָשׁ וַיֹּאמֶר דְּהַמְשִׁנָּה אִיִּירִי בְּרַבּוֹ כְּאֶחָד וּכְאוֹתוֹ תִירוּץ שָׁל הַתּוֹס' וְגַם הַשְּׂקָה אִיִּירִי ע"י קַטְפָּרְס הִגַּם דְּבְאַמַּת לֹא כֵן הוּא כְּאֶשֶׁר (הִרָאוּהָ) [יִרָאוּהָ] מִי שְׁיֵשׁ לוֹ הִבְנָה בְּדַבְּרֵי הַנָּ"ל אִף לְרִאֲגִי נִצְחַת אֲבִיא תְשׁוּבָה הַמִּינְחוּסֵת סִי הַנָּ"ל וְ"ל וּמ"מ לְמַדְנּוּ וְכו' כְּמוֹ שְׁהִבְאֵתִיו לְעִיל.

הרי דמטהר השאובי אבל אינו מטהר בזוחלין מחמת שהוא מעיין עומד אפי' [כשנתרבה] בהפסק וכמו"כ לשיטת הרמב"ם והרא"ש והר"ן ו"ל ודו"ק. נעפה נבוא לגידון דידן שהוא ממש משנה דמעיין שהוא עומד ורובה עליו בראשו מי גשמים לשיטת הרמב"ן ו"ל אפי' במקומו אינו מטהר בזוחלין שהוא מעלה (הה"א) [הד'] דמשנה זו דפ"א דמקנאות וכן להרמב"ם והרא"ש אינו מטהר במה שנמשך ממנו והיא לשיטתם המעלה (הה') [הד'] ה"ל ונדאי שהוא מדאורייתא דאינו מטהר בזוחלין ולשיטת הרא"ש והר"ן והר"י במרדכי שמביא את דברי הרא"ש ו"ל והרוקח ו"ל לשיטתם הוא פסול מה"ת מחמת שמעיין עומד אינו מטהר רק במקומו ולשיטת מהרי"ט והר"י והש"ך ו"ל הוא פסול גמור ובזה י"ל שהוא רק מדרבנן אבל עכ"פ פסול בנדאי ולא מהני השקה ולא ביטול וגם לדעת הר"ן ו"ל הוא כן ולכן מקנה זו פסולה אליבא דכ"ע ואין חולק רק אם הזוחלין הוא למעלה מן מ' סאה אשר בזה מבואר שני הדיעות בש"ע [ס"נ] אבל לולא זה היא פסולה לרוב הראשונים ואחרונים מה"ת ולשאר פוסקי עכ"פ מדרבנן פסולה גמורה ולכן אם ח"ו איזה אדם טבל בו יחזור ויטבול ויבקש מחילה מהעבר כן נלענ"ד.

והנה לא רציתי לבוא בפילפול ע"ד ידידנו הגאון מופת הדור כי למה אפילו בחנם והמעיין בדברי יראה מה שהכרחנו לנטות מדרכו ומה שסמך על הכו"פ המעיין יראה שפמה גדולי ראשונים ואחרונים דלא כנותי' ובפרט די"ל פאן לא דמי כלל להתם דהתם י"ל שפבר נהפך להיתר ולא ישוב עוד לאיסורו אבל במים אשר כל מעינות אם יפסק גביעתן מהמקור וכדומה לא יטהר בזוחלין ולא שייך בו שנהפוך למעיין ורק אם הוא מעיין הוא מעיין ואם רוב הוא מי מעיין הוא פולו מעיין ואם נהפוך לרוב נוטפין הוי כמו שפסקו ממקורו ודו"ק כי זה ברור.

וגם בענין ההשקה הרבה לדבר ויעיין בהריב"ש רצ"ב ובנטע שפשועים השיג עליו ובעניי הבאתי ראיות לדברי הריב"ש והרבה יש לעיין בדינים פזה והרבה מכשולים ת"ו יצאו מקמות אלו ומה מאוד גדרו בזה הראשונים יעיין במהרי"ק סי' ה"ל ובמרב"ן במינוחסת סי' ה"ל ובשאר תשובות פולם פחדו בזה כמבואר בהקדמה לקדוש ד' הרא"ה ו"ל [בבדה"ב] פמה פחד בבואו לבאר דיני נשים אשר בזה עיקר קדושתנו אשר נבחרנו לעם קדוש וטהור והאיה נבוא ח"ו להקל ובפרט בדבר אשר הוא פסול גמור מה"ת לדעתי ויעיין בתשו' מהרי"ט [ח"ב סי' י"א] שחוכך בכל מעינות שלנו אם שם מעיין עליהם ומחמיר שם בזה.

והנה במה שהסברתי דלא שייך דין ענין ביטול במה שהוא ממעלת וסדר המקנה יתיישב לי מה דקשה לכאורה לפי מאי דס"ל לשמואל גופא מב"מ לא בטל וא"כ למה אמרינן בגמרא [שבת ס"ה ב' ובגדרים מ' א'] גבי נהרי מפיפי' מברך דאמר שמואל דמותר לטבול הא לדידי' אפי' במועט נוטפין נמי אסור שאינו בטל וגם קשה דלר"י א"כ יפלוג אסדהותא דראב"צ דזוחלין שרבו מטהרין בזוחלין וכבר התעורר ע"ז הגאון מהר"ם סופר [בתשו' חתם סופר יו"ד סי' ר"ב] והנה באמת לשיטת הט"ז לק"מ דהוא מתרץ שם קו' ת"ה דבמקומו מהני להנוטפין השקה ושללא במקומו לא מהני השקה והסברא הוא פה דבמקומו שהי' המעיין זוחל מקודם מטהר הנוטפין הבאים עליו בהשקה אבל שללא במקומו דלולא הגשמים לא הי' שם המעיין אינו דינו כמעיין לטהר כלל ואדרבה

בטל ברוב הנוטפין וא"כ לק"מ קוש' הג"ל דנהי דס"ל לשמואל מב"מ לא בטל מ"מ אם רבו הזוחלין לפי מאי דס"ל לשמואל נהרי מפיפי' מברך א"כ הרי זוחל שם המעיין מבלעדי המי גשמים (דלא כמהרי"ק שפכת דהגשמים גברו דלמ"ד מפיפי' מברך עיקר הגרתו ממקורו) א"כ מטרה בהשקה אף לסברת ת"ה דס"ל דלא מהני השקה לענין זוחלין הדרא קוש' הג"ל לדוכתי' אולם לפי דברינו לעיל א"ש דכינן דהרוב הוא זוחלין מטרה דכך הוא מחק התורה דהמעין מטרה בזוחלין ורוב או החצי נוטפין יהא משותפת בדינו ונמצא ממילא רוב זוחלין נהי דלא בטל המועט מ"מ נשאר דינו דמטרה בזוחלין ודו"ק: סימן מב לידידי הרב העריף המפלג מ' יוסקא נ"י.

הגיעני מכתבך עם עשרה שאלות והנני להשיבך בקצרה כי אין הפנאי מספיק להאריך בפלפול לא לצורך הל"מ ולכן באתי בקצרה נידון המקנה לא אוכל לכונן במכתב גוף הנדר והמקנה.

אף אכתב לך שרשי הדינים וממילא תבין הל"מ. הנה דעת הר"ש ז"ל [פ"ה משנה ג'] דאפי' בזוחלין בלא תערוכת שום מים אינו מטרה רק במקומו.

והב"ח ז"ל החמיר בדבריו ולכן הגם שלא ראיתי נהגין כן מ"מ נכון להחמיר אולם באי אפשר בענין אחר ונדאי מותר לסמוך על הרמב"ם והראב"ד והמחבר שפסקו ונהגינו כוותי' להתיר בכל מקום בזוחלין לחודא.

אולם באם ע"י תערוכת מי גשמים רוב הפוסקים מחמירים באם רבו מי גשמים ורק ר"ת מיגל והכי נהגין במדינות אלו להקל בשעת הדחק אפי' שלא במקומו הגם שהש"ך ז"ל [בסי' ר"א ס"ק י"א] מחמיר בזה אפי' לשיטת ר"ת ז"ל פבר השבתי עליו מדברי התוס' בכורות [א"ה אולי הוא בתו' בכורות דף נ"ה ב' ונ"ו א' ד"ה שפא] שמבואר שם להדי' לדעת ר"ת שמוטר לטבול אפי' שלא במקום תהלוכו הראשון מטעם חיבור לים הגדול יעו"ש.

אף בעל נפש ירחיק עצמו מזה ואם הזוחלים הרוב מותר עכ"פ במקומו באין חולק וגם שלא במקום תהלוכו הראשון יש להקל פדעת הב"י ז"ל ולא כמהרי"ק והש"ך ז"ל אף מחמת שאיסור חמור כזה ראוי להרחיק שיהי' הטבילה לכל הדעות.

ולכן אין לטבול לכתחלה באם אפשר לתקן שלא לטבול בזוחלין רק במקומו ובעת שראינו שלא נתרבו הנוטפין שזה כשר כמעט לכל הדעות זולת מעט מהראשונים שבעו דוקא שייעו שהנהר אינו מכוב בשנת בצורת ומעודי אני רואה לתקן בית הטבילה שלא יהי' זוחלין כלל כי כמה דיעות בזה ולמה לן לחוש ולהקל באיסור חמור כזה: שוב שאלת אם צריך בפסולי שאיבה דרבנן כגון שהרוב מים פשרים אם צריך חיבור למקנה פשרה תמיד ולא די מה שהושק פ"א.

ידידי עיין במשנה דנתן סאה ונטל סאה ומוכא ביבמות [פ"ב ב'] ותראה דלית מאן דפליג על משנה שלימה וסוגי' ערוכה דברוב פשרים א"צ לשום חיבור אם נכשיר פ"א די ורק מחלוקת התוס' והרמב"ם ז"ל בזה דהתוס' ז"ל ס"ל דבמים אפי' רוב שאובי' פיון שפבר נתבטלו שם מים פשרים עליהם וא"צ לשום חיבור דהמשנה דנטל סאה מזירי במ"פ והרמב"ם ז"ל מפרש כפשוטו דמתניתין איירי במים נאפי' במים אם נתרבה הרוב שאובי'

כגון נטל סאה ונתן סאה עד יתר מרובו פסול ולזה הסכים הראב"ד בספר בעה"נ ולפע"ד זאת היא סברת ר"י שהוצרה השקה.

כאשר הארכת בקונטרס והתשב"ץ ז"ל כתב להחמיר לכתחלה כדבריהם מביאו הש"ך ז"ל [סקס"ג] ולכן הגם שכל הראשונים חולקים עליהם מ"מ ראוי להחמיר כד' הרמב"ם והראב"ד והר"י במקום שאפשר אבל באם נטל סאה עד רובא רוב פשרים א"צ השקה עוד.

פי ליפא מאן דפליג אסתם משנה הגם שיש לחלק בין נטל סאה להי' מועט מי גשמים שנתן (בעד) [לתוכו מ"ש בעת] חיבורו למקנה פשיעה ואח"כ נפרד החיבור דשאני התם שותולין מה שנתן זה נטל מ"מ המעיין במשנה [א"ה פ"ו משנה ח'] דמקנה שיש בו מ"ס פשרים ושפך לתוכו מ"ס והלך (לחבר) [לחבירו] שניהם פשרים אלמא דלא צריך חיבור דהא עכ"פ בא' מהם או בשתייהם חצי מים שאובי' א"ו פיון שנתחבר פ"א ואין רוב שאובי' פשר בלא חיבור ויעניין בספר בעה"נ פ"ז משנה א' ותראה כדברי: ג.

בהשותף שאמר לחבירו שיהי' שותף עמו בליסטציע ונגמר ביניהם כף שא' מהם יהי' על הקונטראקט והשני יתן כף וכף פורים מתבואה שלו לצורך החיל וקבל מעותיו. הנה בגוף הדין בשותפין שעשו מעמד והלך א' וקנה זכה לשניהם דכן הדין מבואר בש"ך ח"מ [קפ"ג סק"ז] בשם הב"ח ז"ל וכן נוהגין ופסקנו כן כמה פעמים פה אף כ"ז אם הי' שותפין במקח אף בכאן נהי' דהי' שליחו ומכר תבואה של שותפו להמלך ששותף יעמיד התבואה לחיל המלך ואח"כ הלך הוא ועיקבו ולא הניחו להעמיד התבואה ודאי שפטור דלא יהא [אלא] כגזלו שאינו משלם רק כשעת הגזילה כי מה שמכר והעמיד הוא תבואתו למלך בזה אין לחבירו חלק (כי) דבמאי יזכה בתבואה של הגזלן אין לגזלן רק שישלם לו הגזלן כשעת הגזילה וזה פשוט מאד דאם גזלן עשה קנין שינוי מעשה בהדבר שגזל ומכרו ביוקר שאין לגזלן רק [לשלם] לו כפי מה שגזל ממנו וא"כ מכ"ש במה שמכר הוא לחיל המלך מתבואתו שאין להגזלן חלק בו ולא צריך לשלם רק כשעת הגזילה וא"כ ה"נ פטור מלשלם לו במה שביטלו מריווח דלא יהא [אלא] כגזל ממנו תבואה שהי' לחבירו להעמיד למלך שאינו משלם רק כשעת הגזילה והגם שהגזלן הי' יכול להרוויח אין לגזלן לשלם רק כפי מה ששנה וזה דבר פשוט.

ומה שרצית לחייב מחמת שגם לו הניח שקנה ביוקר בגרמתו זה הוא סברת הפרס ואין כדאי בזה להוציא ממון מחבירו ואין שום מקום לחייב לראובן לשלם לשמעון הגזלן רק במה שלילא שרמהו הי' הוא עושה מקח עם המלך והוי כמו שאמר לו טול דבר זה בשכרך ודבר זה מבואר במחנה אפרים [ה' שכירות סיי"ח] וקשה בזה להוציא מעות כמבואר שם במ"א: ד' אודות השידוך שרוצה המחנות לגרוע שלישי עפ"י תיקון ד' ארצות הנה לפי מה שמבואר בספר חוקי משפט ז"ל ובענין סילוק אם נותנים לחתן שני חלקים הוא מסולק (גם זה מפנקס דד' ארצות) עכ"ל הרי מלשון מסולק משמע שהוי כמו שסילקו לו והחוזר חייב בח' וקנס: ה' אודות העירוב הנה הרבה יש להעיר בזה והרבה האריך בספר עצי אלמוגים והטיב לדבר שהטעם שכל הבתים משועבדים למלך ולהכי מהני משכירו ולקייטו ושול"ל לדעתה הדאמיני מקרי שול"ל פיון שהמה מקבלים פרס מהמלך.

הגם שי"ל שאינם מקבלים הפָּרָס רק מהעירונים או משַׁר הָעִיר מ"מ זה הוא הנתינה ששֹׁכֵר לוֹ הַשָּׂר אֵת הַמֵּאֲנָדָּטֵר הוא משום דד"מ וְהוּי פְּנִשְׁכָּר לְמִלְּךָ וְהוּי שו"ל וְאִם נִסְתַּלַּק א' מֵהֶם לְגַמְרֵי צָרִיף לְשִׁפְנֹר רְשׁוֹת מֵהַחֲדָשׁ וְהַעוֹלָם אֵין נִזְהָרִין בְּזֶה לֹא יִדְעָתִי לְמָה וְהַנַּח לְיִשְׂרָאֵל אִף אִם נוֹכַל לְשִׁפְנֹר מֵהַמֵּאֲנָדָּטֵר בְּכָל פַּעַם מֵהַחֲדָשׁ מֵה טוֹב.

ו'.

בְּעֵינֵי הַשׁו"ב דַּע יְדִידֵי שְׁמַעוּדֵי נִתְקַשְׁתִּי בְּזֶה מֵה שְׁשִׁגוֹר בְּפִי הָעוֹלָם שֶׁהַשׁו"ב מְשִׁיג גְּבוּל לְהַשְׁנִי וְכִי הָאָרֶץ לָהֶם נִיחָנָה כָּל בַּעַ"ב יְכוּל לְשַׁחֲט [אַצֵּל] אֵיזָה שׁו"ב שְׁיִרְצָה וְרַק אִם הוּא מְגֻנָּסָה מֵהָרַב וְהָרַב א"י לְמַחֲוֹת בְּיָדוֹ מְלַשְׁחֹט אִם הוּא בָּקִי וְאֶמֶן וִיהִי שׁו"ב.

וְיִוְתֵר מִזֶּה רְאִיתִי בְּגִלְלוֹת שְׁלָנוּ שְׁפֹלָם שְׁיִיכִים לְרַב אֶחָד וְלְכָל הַדְּבָרִים שְׁוֹתֵפִים לַב"ח וּבַהֲכ"נ פִּיֶּדוּעַ לָהּ וְהַגְּלִיל גְּדוּל וְיֵשׁ כַּמָּה שׁו"ב וְהַדְּבָר שְׁגוֹר בְּפִי כָּל הַשׁו"ב לֹמֵר שְׁחִבְרִירוֹ מְשִׁיג גְּבוּלוֹ וְהִי הַדְּבָר לְפָלֵא בְּעֵינֵי עַד שֶׁהָאִיר הַשֵּׁם עֵינֵי וְנִרְאָה לִי דֵּהֲטַעַם בְּרוּר הַמְּנַהֵג מֵהָא דְּמִבְּנֹאֵר בְּתוֹס' קְדוּשִׁין וּמוֹבָא בַש"ע [חו"מ רל"ז] גְּבִי מְלַמֵּד שְׁאַצֵּל בַּעַ"ב שְׁאַסוּר לְמַלְמֵד אַחַר לְהַשְׁיג גְּבוּלוֹ וְה"נ בְּמִקּוֹם שְׁהַחֲזִיקוּ אֵיזָה שׁו"ב לְשַׁחֲט שְׁמָה אֵין רְשָׁאֵי שׁו"ב אַחַר לְהַשְׁיג גְּבוּלָם אֲבָל אֵין חִילוּק בֵּין שְׁיִיכִים לַב"ח אוֹ לְרַב אוֹ לֹא וּבְלִבְד שְׁיִהְי' מְגֻנָּסָה מֵרַב הַמְּשַׁגִּיחַ עַל אוֹתוֹ הַיָּשׁוּב אִם הוּא מְרֻנָּצָה לְהָרַב יְהִי הַשׁו"ב מְאִיזָה מְקוֹם שְׁיִהְי' אִם בְּנֵי אוֹתוֹ הַיָּשׁוּב רְגִילִים לְשַׁחֲט אֲצִלוֹ אֲסוּר לְשׁו"ב אַחַר לְשַׁחֲט שְׁמָה מְטַעַם עֵנִי מֵהַפֶּה בְּחִרְרָה אֲבָל אֵין עֵנִין חֲזָקָה לְכָאֵן וְז"ב וְהָאֲרַכְתִּי בְּזֶה בְּתַשׁוּבָה.

וְאוֹדוֹת הַכְּנֻסוֹת לְהָרַב הוּא לְפִי הַמְּנַהֵג מִקְדָּם וְגַם לְעֵנִין הַעֲמֻדָּה לְדִין תּוֹלִין בְּמִנְהֵג הַנוֹהֲגִים בְּקִהְלוֹת הַסְּמוּכִים זַע"ז. וַיִּין.

שְׁאַלְתָּ אִם רְשׁוֹת בְּיַד הָאוֹרְעָנָדָר לְסַלֵּק לְהַשְׁעֲנָקֵרס נִלְע"ד דֵּהָאוֹרְעָנָדִי הוּא דד"מ שְׁכֹן נוֹהֲגִים בְּכָל הָאֲרָצוֹת לְתַת מִזֶּה מַס לְשַׁר הָעִיר וְהוּא בְּכָלֵל מַס וּבְזֶה דדמ"ד וְלָכֵן עַפ"י הַדִּין רְשָׁאֵי לְמַחֲוֹת הָאוֹרְעָנָדָר בְּהַשְׁעֲנָקֵרס עַפ"י דד"מ כֵּן נ"ל בְּרוּר.

אִף בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת נוֹהֲגִין בְּזֶה דִין חֲזָקָה לְשַׁעֲנָקֵרס פִּיֶּדוּעַ הַמְּנַהֵג בְּקִצָּת מְקוֹמוֹת בְּאוֹנְגָּאֵרִין וּבְנוֹדָאֵי בְּאוֹתָן מְקוֹמוֹת מְנַהֵג שְׁנוֹהֲגִין בְּנֵי הָעִיר הוּי מְנַהֵג וְאֲסוּר לְשַׁחֲוֹת כְּמִבְּנֹאֵר גְּבִי מְנַהֵג חֲמָרִים וְרְשָׁאֵים בְּנֵי הָעִיר לְהַסִּיעַ עַל קִיצָתוֹ אֲבָל עַפ"י הַדִּין בְּנוֹדָאֵי.

יִוְכַל לְמַחֲוֹת בְּשַׁעֲנָקֵרס אוֹלָם כ"ז לְעֵנִין מְחָאָה מְלֵהוּיֹתָם שַׁעֲנָקֵרס אִף לְשַׁלֵּם לוֹ כְּרָצוֹנוֹ הַמְּנַהֵג בְּכָל מְקוֹמוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁמַעְמִיד מְקַחֵו כְּרָצוֹנוֹ בְּאֵין מוֹחָה. וְגַם מֵה שְׁכַתָּב מַעַכ"ת שְׁהוּי גְּזִילָה מֵהַשָּׂר בְּמָה שְׁרוּצָה יוֹתֵר בְּעַד דְּמֵי הַיִּין כֵּיִן שַׁעַפ"י דד"מ לֹא מְגִיעַ לוֹ מֵהֵיִן כְּלוּם לֹא יִדְעָנָא פִּירוּשׁוֹ וְהִלָּא הַשָּׂר אֵינוֹ כּוֹפֹ לְשַׁלֵּם לוֹ מֵהֵיִן וְרַק אוֹמֵר אוֹ שְׁתַּשְׁלָם לִי מֵהֵיִן וְאִם לֹא תֵן לִי בְּעַד הָאוֹרְעָנָדִי מִי"ש כָּף וְכָף וְלֹא יִדְעָתִי בְּזֶה גְּזִילָה וְהַשׁוֹכֵר מְמַנֵּו יִקַּח שְׁכִירוֹת מֵהַשְׁעֲנָקֵרס כְּפִי רָצוֹנוֹ זֶה עַפ"י הַדְּתָה"ק וְהַמְּנַהֵג בְּכָל תְּפּוּצוֹת יִשְׂרָאֵל וְרַק שְׁמַחְוִיבִים הַב"ד שְׁלֹא יַעֲשֶׂה רְמָאוֹת עַל הַשְׁעֲנָקֵרס לְגַרְשָׁם בְּרַמִּי אֲבָל כְּמוֹ בנ"ד שְׁאֵינוֹ רַק מְצִיל עֲצָמוֹ וְרוּצָה לְגַבּוֹת מֵה שְׁיִנָּתֵן לְהַשָּׂר הַדִּין עֲמִי אִף בְּנֵי הָעִיר יְכוּלִין לֹמֵר לְהַשְׁעֲנָקֵרס מֵה לָנוּ בְּתַקְנֵתִיכֶם אָנוּ רוּצִים לַעֲשׂוֹת חֲכִירוֹת מֵהֵיִן לְצוּרָה תְּקַנּוֹת בְּנֵי הָעִיר אִף בְּזֶה אֲזַלִּין בְּתֵר רֹב פּוֹרְעֵי הַמַּס פִּיֶּדוּעַ וְכַנְהוּג.

חי"ת מורנא אין להכשיר רק בג' תולעי' או במקום ששכיח הדבר והנקבים לא נשתנו מפפי נקבי המורנא שבאותו המקום ואל תשמע לשו"ב פמבואר (בת"ש) [ברשב"א]: טי"ת לענגן להחמיר שמונה ימים מעל"ע בעגלים לפע"ד אין רשאי לנהוג חומרא.

נגד הדין רק בדבר שאפי' להמקילין הוא זה הדבר נמי פרישות ורק שיהיה מקילין ופטרהו בחומרא זו שלא להיות חוב אף מי שיחמיר לעצמו גם להמקילין הוא פרישות וכמו שבבהמ"ז שרשאי להחמיר כב"ש ולחזור למקומו פיון שגם ב"ה מודים לב"ש אבל בק"ש דמאי פרישות הוא לומר בשכיבה ובקימה [מש"ש] בזה חייב מיתה העושה פדברי ב"ש כמו כן אני אומר בשלמא לענגן משמוש סרקה וכדומה מזהירות שגם המקילים מודים שיותר טוב שלא לאכול מממשמוש שתלוי בדעת השו"ב ובסברא ואומדנא של השו"ב ולכן הוי פרישות המחמיר בדבר אבל בדבר זה שלפי ההלכתא להמתין שמונה ימים היא רק מדרבנן מחמת מיעוט המצוי וא"כ לפי מאי דקיי"ל לכל הפוסקי' בשהה שמונה ימים בלא מעל"ע נמי יצא ממיעוט המצוי וא"כ מאי שייכות חומרא בזו והוי רק כמו המטה בק"ש וז"ב.

יו"ד בדבר האלמנה טוב לבצע וכן שמעתי מפי מו"ח ו"ל פי יש בזה תקנות שונות: סימן מג שוי"ר להרב החריף ובקי המושלם מו"ה יוסף יהודא פ"ץ נ"י. מכתבו הגיעני ואם פי אפכוני מסבות מתהפכות ע"פ תבל לא אמנע מלהודיע דבר אמת להלכה לפע"ד והנה תורף השאלה ו"ל גיגית גדולה עומדת בחדר על הקרקע וניקב כשפ"ה פדינה ומחנכרת בקרקע ובתוף הגיגית ישאבון המים לתוכה מפלומפ ובאים לתוכה ע"י צינור מתכות אשר אינה מחנכרת לקרקע והפלומפ נ"ל דנקראין מים שאובין דלא כתשו' זכרון יוסף וכ"כ בס' תשו' פ"מ וכ"נ להגאון חו"ד ולכה"פ באים המים ע"י אדם וסילון של מתכת הולכת מגיגית אל המעיין לעשות השקה ולטהר את המים שאובין והמעיין עומדת כב' קומות איש תחת הגיגית וזה צורתה עכ"ל השאלה: \$\$\$גיגית גדולה ניקב כשפ"ה סילון של מתכות מעין כב' קומות איש תחת הגיגית- בתוף ציור בספר \$\$\$ והנה באמת מה שפלפל כ"ת בדברי התו"ט שכ' במקנאות פ"ו מ"ח מטהרין את המקנאות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מביא סילון כו' וכ' התו"ט וז"ל ושמא מטעם זה לא חיישינן בסילון אפי' יהי קטפרס דהא אנו אמרינן דקטפרס אינו חיבור במ"ו פ"ח דטהרות ומסיק בתו"ט דמה"ט שכ' התוס' בגיטין דאם סופו לירד אמרינן הוי חיבור אפי' קטפרס ומה"ט אפי' גוד אסיק נמי אמרינן כו' ומצאתי ראי' מפונרשת דקטפרס אינו חיבור דאי' במס' יומא (דף ל"א א') אמר אב"י ש"מ עין עיטם גבוה מקרקע עזרה כ"ג אמות כו' וא"א דקטפרס פשר קשה דלמא הי' החיבור ע"י קטפרס עכ"ד.

ובאמת כפי הבנת מעכ"ת דהי' יכול להיות במקדש שאובי' וע"י חיבור ולזה מקשה מעכ"ת דלדברי התו"ט הי' יכול להיות ע"י קטפרס ולא ידעתי דלדעת מעכ"ת אפתי קשה דמהיכן מוכיח אב"י דהי' גבוה כ"ג אמות דלמא לא הי' רק כ"א אמות והי' שאובי' בהמקנה ונתערב עם עין העיטם דבזה נדאי לא מקרי קטפרס במה שמים הגבוהים נחים על תחתוננו כמו שידוע לכל מבין דזה אינו קטפרס כלל וגם בלא"ה הלא א"צ כלל מ סאה פמבואר במשנה במקנאות דמעין שנתחבר למקנה או לשאובין מטהר במשהו אף באמת המעיין בגמ' דזאת ידוע להם בפשוט דהמקנה הי' מעין עיטם וכ"ע ידעו זאת

בפשוט ורק אבני השמיענו דעין עיטם הנה גבוה כ"ג אמות ומשום דעשאו המקנה לכ"ג באופן שלא יצטרף לישב ולא לשכב כמבואר בתוס' שם אף באמת התוי"ט ז"ל לא כתב זאת רק לפי סברתו ולפי שיטת התוס' בגיטין דבכה"ג קטפרס חיבור אף באמת לפי שיטת הב"י ז"ל ורוב האחרונים אין קטפרס חיבור בשום אופן.

והנה באמת נראה דדעת המורה שהקיל בחיבור כזה דהוא קטפרס הוא משום דלרוב הפוסקי' פשר באם ניקב פשפ"ה ונקבע בקרקע הגם שרבו סברות האחרונים לאסור פבר גם אני בעניי הכרעתי להתיר וכנראה מהלשון של פל הראשונים והאחרונים שלפנינו רובם הספימו להתיר כמבואר להמעניין בספריהם וא"כ נהי דאנו מחמרינו לכתחלה עכ"פ די בחיבור כזה פן נראה לכאורה דעת הזקן המורה ז"ל.

אף לפע"ד הקא פסול דאורייתא לכ"ע ולא מהני חיבור והוא משנה מפורשת במקנאות דהנה ידוע שמי מקנה אפי' מקנה פשרה אינו מטהר בזוחלין והנה לפי ציור מקנה שצנייר מעכ"ת וכן"ל שזוחל המים מן המקנה לתוך הצינור שיחברו למעין הנמוך ממנו פקומות שני אנשים וא"כ נהי שנימא דקטפרס חיבור מ"מ הלא ידוע שמעין העומד אינו מטהר רק במקומו ואפי' מעין עשוי כנדל המושף ג"כ אינו מטהר שלא בדרך מהלכו פללו ש"ד בזוחלין ובכה"ג לא מהני החיבור מטעם המבואר בתה"ד מביאו הט"ז ז"ל [סי' ר"א ס"ק ג'] או מטעם הט"ז ז"ל והרבה טעמים נאמרו בזה אף יהי' מה שיהי' המשנה מפורשת שאין המעניין מטהר בזוחלין רק במקום שהי' יכול להלך בתחלתו וא"כ פאן דהמקנה למעלה ומחברה למעין א"כ בשעת טבילה שהוא זוחל בנדאי פסול מה"ת לכ"ע ולכן לדעתי מקנה זו פסולה ומעכ"ת יזהיר לנשים שלא יטבלו במקנה זו וגם אם יחזרו ויסתמוה בשעת טבילה ג"כ לפע"ד פסולה לכ"ע פיון דלא נקרא עלה שם פשרות דמתחלתו הי' פסול משום זוחלין ולאח"כ נפסק החיבור לפע"ד פסולה מקנה זו לכ"ע ויוכל לתקן בקל ורק לא יכולתי לבאר האיה התקון כי בזה למראה עיני המקום ישפוטו האיה לעשות באופן שלא יבואו לידי מכשול באיזה פעם: ומה שנסתפק מעכ"ת בענין השליבות וכתב ז"ל ב' נסתפקתי בענין הגיית שנתחזק השליבות הנקראים רייפין ע"י שליבות של ברזל אם הוא פשר אפילו שהוא מחובר לקרקע והוי בקרקע אפ"ה שהפלי מתחלה נעשה לשמש בקרקע והוא מקבל טומאה א"כ עיקר עמדו ע"י ברזל והוא מקב"ט.

וכן הוא בתוי"ט מס' פלים ולא ידעתי מקומו עכ"ל. הנה לדעתי אשר מעכ"ת נמשך אחר דברי החתם סופר [סי' קצ"ח אות י"ג ור"ה ור"ו] ותלמידו מהר"ם א"ש ששני הגאונים רצו לומר דאם נעשו מתחלה לקבוע בקרקע מקבל טומאה ובאמת הוא נגד כמה משניות בפלים ובמב"ם ז"ל בפ"ד מפלים מבואר בהדיא בפה"מ דלא פנותי' ומה שתלה החתם סופר ז"ל בנא"י שמביא התוי"ט במקנאות במחכ"ת שאינו פאשר הוכחתי בעזה"י"ת בארנפה [בס' דברי חיים על הל' מקנאות אות ל"ו] ולכן אין בזה חשש לפע"ד אף מפני שיצא הדבר מפי אותו צדיק יוכל לעשות השליבות מתחלה ע"ז לעשותן לשמש לקרקע שלא ע"י פלי בית קיבול הגם שבמתכות אין חילוק ואפי' בפשוטי פלי מתכות מק"ט מ"מ בכה"ג שנעשה על אופן לבטלו ממש בקרקע לא אמר מעולם שיהי' מק"ט וק"ל: סימן מד הנה ראיתי מכתבו דמר בנידון המקנה שהיא מיוסד בטסים של מתכות שלא

יאבד המים כי לולי הטסים הי' נתמעט המים ולא נשאר בו פשיעור ומעל"כ פתב להכשיר משום דל"ד לנוזלים דכאן אין שם נוזלי' עליהו שמתמעטים לאט לאט שנה לא מיקרי זחילה ומטעם שפציל את המקנה שלא יתמעט [מכשיעור] בזה לא איכפת לן במה שהוא בדבר המקבל טומאה.

ושוב פתב עוד היתר דמחנך לקרקע אין תורת פלים על הטסים והנה באמת פדכריו ממש מבואר בנ"ב מ"ת [סי' קל"ז] וחתם סופר [בסי' ר"ד] קלסי' בסברא זו אוילם לפע"ד צ"ע מה שחידש הנ"ב לומר דבשלמא בזוחלין דעתה שם פסול על המקנה והדבר שמק"ט מונע מפסולו הוי כמו שמהנה מקנה ע"י דבר שמק"ט ופסול מגזה"כ דהונוי' ע"י טהרה בעינו אבל במקנה דנ"ד שלע"ע פשיעה בכל ענין רק הדבר שמק"ט מחזיקו להמים שלא יגרע זה לא איכפת לן ע"כ סברת הנ"ב ומעכ"ת פתב ג"כ פנה ולדידי צ"ע טובא דבהדי' איתא בתוספתא מביאה הר"ש [בפ"ב משנה ד'] דגיסטרא המושקעת במקנה פסולה משום שנגדר ע"ג הכלים ומפרש הר"ש ו"ל דאיגרי בבור סיד שאין מחזיק המים אם לא ע"י הגיסטרא והוי פאלו המים היא בגיסטרא וא"כ לענין דבר המק"ט נמי פינושאם לא ע"י הגיסטרא הי' המים מתמעטים א"כ עיקר המקנה ע"י דבר המק"ט יאנו בעינו הנוי' ע"י טהרה.

והנה באמת לפ"ד התוי"ט סוף פ"ה דמקנאות שכ' שם ונ"ל ואשיב לעיקר הקושיא ואומר דל"ק קרא פלל דיהי' טהור פתיב ודרשינו הנוייתו תהא עי"ט ולא מקרי הוי' אלא מה שמהנין ועושין ולא מה שמונעין שמהניעה היא הפך ההני' ואעפ"י שע"י זאת המניעה נעשה דבר מ"מ קא חזינו דהתורה לא הקפידה אלא על הוי' המתהוים ולא על מניעה עכ"ל אלמא בדבר המק"ט אינו אסור רק אם מושף המים למקנה ע"י אבל מה שעושה מעשה מניעה שלא יחסר הגם כי זה הוי פמעשה בזה לא אסרה אבל לענין שאובין פיון שעכ"פ המים אינם גדורים בבור רק ע"י הגיסטרא הוי פשאובים בגיסטרא הגם דלפ"ד הר"ש דטעמא דשאובה פסול משום שמהנה ע"י דשמק"ט א"כ לא יהא טפל חמור מן העיקר דשאובים דהוא רק דרבנן משום גזירה יפסול בגיסטרא דהגיסטרא אינו מק"ט בעודו במבואר בהראב"ד והר"ש בפה"מ ורק משום שאוב פסול ובדהמק"ט יהי' פשר פיון שלא נתנה ממש בדבר המק"ט אוילם זה אינו כ"כ קושיא דמצינו בזה במקנאות פגון משוכה ברוכא [ר"ל דשאובין שנמשכו רוכא פסול ובדבר המקב"ט פשר פשנמשך אח"כ בדשאמקב"ט פמבואר בש"ע סמ"ח] ודו"ק אף בלא"ה אני חוכך להחמיר בנ"ד לסמוך על סברת הנ"ב ו"ל הנ"ל דהנה ע"כ לא קא מכשיר שם הנ"ב רק בנסתם ע"י גסרים והגסרים גופא פשרים ואין בהם ק"ט פמבואר שם בתשו' דקיי"ל כמהרמ"פ ויתר הגדולים שהכשירו בגסרים ורק הפסול משום היתידות שנקבעו בהגסרים וע"ז חידש הנ"ב סברתו הנ"ל אבל בנ"ד אם הטסים מק"ט והמקנה פולה מרוצף בטסים לפע"ד פסול מה"ת דהנה מבואר שאין טובלים בפלי' הוא מה"ת והגם שלא מצינו בקרא פלי ורק הטעם הוא דאינו דומי' דמעין ובור דמפסיק הפלי בין הקרקע להמים והנה לפ"ז בשלמא באם השליבות מונח במקנה אזי העומד ע"ג פסובל במקנה דהרי אפי' פלי בתוך פלי מותר לטבול וכן אם פל המקנה נבנה בבנין פשר הגם שהבנין מפסיק בין המים להקרקע מ"מ בבנין לכ"ע מחנך לקרקע פקרקע לענין מקנה וכמו שהארכתי אבל בכלי מתכות פטסים אם הפה פלי לא נבטלו מתורת פלי בזה שנקבעו

בבנין עדי גשטנו ע"י מעשה פמבואר בשבת ומביאו שם הנ"ב וא"כ אם טובל ועומד ע"ג הטסים א"כ ל"ד למען ובור דהא כלי מפסיק בין המים לקרקע ומה"ת לאו טבילה היא ולכן לפע"ד באם הטסים לא נעשו מתחילה להעשות בקרקע בנדאי אסור לטבול במקנה זו שפולה מכוסה בטסי פאלו ולפע"ד ז"ב.

ואין עתה רק היתר הב' שכתב הנ"ב [מה"ת קל"ו] פשנעשה מתחלה לצורך מה שינצה יעשה בו הוי פנעשה לקרקע והוא (מח"ל) [ממל"מ] יע"ש ולפע"ד אין ראי' מוכרחת משם ובפרט החתם סופר מחמיר בכה"ג [היינו פשנעשה לשמש עם הקרקע גרע לדידן] ולא בטל שם פלי מינ' לענן טבילה בכלי עס"י קצ"ח אי"ג ור"ה ור"ו] ואחריו החזיק תלמידו הגאון מהר"מ ז"ל בספרו וגם אינני בקי בענני עשיות טסים פאלו למה נעשו מתחלתן אם אולי נעשו לצורך דבר תלוש דוקא ולכן אם מתחלה נעשו בפירוש לקרקע פשר המקנה ואם לא נעשה בפירוש מתחילתו לכך לדעתי נכון הדבר להחזירם ולתקנם בשנינו מעשה ע"מ לקבוע בקרקע דאז אין שם פלי עליו ובטל לגבי קרקע דהוי פקרקע פמבואר בפה"מ להרמב"ם ז"ל בכלים פ"ד הגם שהחתם סופר ז"ל מחמיר בזה פבר הארכתי לבאר שלא פדבריו ובאמת אם לא פל המקנה נתפסה בטסים יש מקום לומר דהוי כמו הפלי הוא בהמקנה והוא מקנה מבלעדי מה שפחת הטסים ואז הוי פטובל בתוך פלי במקנה וצ"ע בזה לכן נלע"ד פנ"ל: סימן מה הנה שמעתי אשר יש מהנדזין בדברי שאמרתי לפסול הבתי מקנאות פמרחץ אובין מחמת שנקשרו ע"י גדולים שפנינו ואמרתי להתנצל עצמי שח"ו אין פנונתי לחלוק על גדולי הדור פי ידעתי מיעוט ערכי ועפר אני תחת פפות רגליהם.

אולם רבותינו שהכשירו ידעו מאיזה [טעם] הכשירו והיו באופן הנאות להכשיר אולם פפי מה שהמה בנויים פעת פסולים ולית דין צריף בשש. והנה אבא לפרש שיחתי פי הנה צורת המקנאות המה עד"ז שיש בור מרנצף באבני שיש ובתוף הבור גוזל מים חמים או צוננים ממעין מרחיק ע"י צינורות של ברזל המונחים על בנין פנתל של הבור והמה מחנפרים בפנתל ובתוף הצינורות ההמה יש פלי הנקרא (שרויף) אינו מחנפר רק תחוב בתוף הצינור להתגלגל להוריד המים פרוצונו והמים גוזלים תיקף בשעת פתיחת השרויף מפל הצינודים פאשר עיני ראו ובתוף הבור פתחתו יש נקב גדול להוציא המים לנקות המקנה ויש פקק של מתכות הסותם הנקב הנה שלא פפתח זולת בעת הצינוד לנקות הבור ובעת נפתח הפקק של מתכות הנ"ל אזי נשאר הבור ריק בלא מים זה הוא תנור בנין המקנאות ההמה פאשר עיני ראו בכמה בתים הנ"ל.

והנה לפ"ז פל מעמד מי המקנה הוא ע"י מתכת הנ"ל נמצא פי קיום המקנה ע"י דבר המקבל טומאה דפשוטי פלי מתכות מקבל טומאה. והנה בקרא פתיב מקנה מים יהי טהור ואסמכו אקרא זה דצריף שהנונית המקנה יהי ע"י דבר שאינו מקב"ט מה"ת פמבואר בר"ש מקנאות ובהרא"ש ז"ל בהל' מקנאות ובהרשב"א ז"ל בתשו' ובהר"ן ז"ל וכן פסקו הש"ע וכל האחרונים דאם הנונית המקנה ע"י דבר שמק"ט פסולה מן התורה ואין חולק בזה זולתי הרמב"ם ז"ל ומעט אשר עמו.

ולהלכה פסקינו פרובא דרבנותא שהיא פסולה מה"ת. וא"כ הרי מקנה זו פסולה ואף לכאורה י"ל דזה הפקק אינו מק"ט משום שנעשה לשמש עם הקרקע אף המעין בתוס'

מקנאות מביא' הר"ש ז"ל [בפ"ו דמקואית] גבי אביק שבמרחץ דבכה"ג מטמא ובגוססח ארץ ישראל משמע משום שנעשה לשמש עם המרחץ הוא מק"ט והו אמת שבפניויתי אמרתי לפרש התוספת' ונא"י [שמביא התי"ט] פ"ו מ"ז ע"ד אחר ולהכשיר באם עשוי לשמש עם הקרקע והוא אתי בכתובים אף עכ"ז מבואר בתם סופר [קצ"ח ור"ה ור"ו] ובת' מהר"ם א"ש תלמידו ז"ל לפסול מקנה פזו כמבואר בדבריהם למענין בהם וא"כ מי הוא המיקל נגד הני תרי ארנונותא עלאין גם אפילו אם נימא שעשוי לשמש עה"ק אינו מק"ט מ"מ הוא פסול במקנאות הללו כמבואר בנ"ב מה"ת דצריף דוקא להעשות מתחלה רק לשמש עם הקרקע ולא סתמא וזה ידוע לכל דבבתי מרחצאות הללו יש כמה אמבטות כלים ממש וגם בהם פקקים הללו ונעשים בהמאשין והאומנים העושים הפקקים הני"ל עושים שיהי' הפקקים למה שיצליחו או להקרקע או להאמבטאות וכל בר דעת יודע שאינם מכוננים תמיד ולפעמים פשמתקלקל אחד מהבורות נותנים במקומו פקק של האמבטאות וא"כ לא נעשה דוקא לשמש עם הקרקע וא"כ מק"ט והוי הנונית המקנה ע"י דבר המק"ט שפסול ועיין בש"ע ובהגהת הרמ"א ז"ל בס"י ר"א [ס"נ] גבי מקנה הנוטפת שפקקו במטלית וגבי קבלת טומאה מדאורייתא קי"ל אין בריה גבי נפתח פתח אחד.

ועוד יש פסול מפני הצנורות של ברזל המונחים בתלוש וע"י יוצא המים להמקנה שנדאי פסול מןחלט פי הוא אינו משמש כלום עם הקרקע רק הוא ממש כדין המבואר במשנה [מקנאות פ"ד מ"ג] צינור המונח אם יש בו חקק ונקרא פלי המים שיורדים ע"י למקנה פסולה וא"כ כמו כן אם אינו פלי קיבול רק הוא פלי מתכות המק"ט ג"כ פסולה המקנה לדידן דקיי"ל כהר"ש ז"ל וסייעתו ואין לומר ס"ס מחובר הצינור בכותל בבית זה לא מהני מידי דידוע דמה"ת תלוש ולבסוף חפרו לא הוי חיבור לדבר שהוא פסול מה"ת וכבר האריף בזה בנ"ב (מ"ק) [מה"ת קמ"ב] ואפי' להחולקים עליו התם טעמא אחריןא דבמקנה סגי בחיבור כזה פאשר האריכו בזה הרבה האחרונים אולם אינו מציל חיבור כזה את הפלי מלקבל טומאה דאינו חיבור והוי כמו דף של נחתום דקיי"ל פחכמים [ב"ב דף ס"ו] בדף של מתכות פאשר פסקו רוב האחרונים וא"כ פיון שהפלי מק"ט שוב הוי המקנה נעשה ע"י דבר המק"ט ופסולה מה"ת ועיין במס' פלים גבי קנפה שקבעו בנדבדב ולכן נדאי פסולה המקנה באין חולק זולת הרמב"ם ז"ל.

וגם עוד טעם לפסול שהמים עוברין ע"י השראף של מתכת והשרויף אינו מחובר כלל ומבואר במשנה גבי נוטפין שעשאן זוחלין דלפירוש הרא"ש ז"ל שם פסולה מה"ת וכן פסקו רוב ראשונים ואחרונים כולם וא"כ על מי נסמך להכשיר מקנה זו הפסולה לרוב ראשונים ולכל האחרונים ואפילו לדעת הרמב"ם ז"ל צריכין לבדוק השראף אם אין בה בית קיבול הנעשה פלי ע"י לפעמים פידוע ולכן לע"ד מקנה זו פסולה.

ובר מן כל אלה אתפלא האריף יהיו אלפים מנשי ישראל טובלות במקנה אשר אין משגיח עלי' האריף נעשית ומי יודע איזה שינוי יתנהג בכל עח לפי המצטרף לתועלת המרחץ וידוע דברי תשו' הרשב"א והרא"ש ז"ל מקנה אצל נכרים שהכשירו באיזה אופן שהכשירו אשר לא שייף בנ"ד.

ולכן מאד נפלאתי מעיר נאם במדינה אשר לא יעשו מקנה כשירה בבית הקהל אשר בקל
נוכל לעשותו באופן שלא תוכל לפסול בשום אופן פידוע לינדע ספר שנגל לתמן מקנה
פזו שלא תבוא לידי פסול.

כל זה ראיתי להשיש התנצלותי על דברי נעדת ישראל יעשו פטוב לפני ד' ונפשי הצלתי
ומחמת פי אין אתי שום ספר המדבר בענינים אלו ואפילו גמרא מס' נדה ומשניות אין
עמדי לזאת לא העתקתי רק מה שגנשם בזכרוני והמענין יראה כי כן האמת: אחר כותבי
זאת הגידו לי שיש כמה בתי מקנאות שם שנתהנה המים ע"י מה שאנשים שואבים
המים ע"י פלומפ לתוך הצינור וא"כ בא ע"י אדם ואפילו אם נימא שהפלומפ אינו כלי
מ"מ בא ע"י מפח אדם ומבואר בבעה"נ דאפילו שלא ע"י כלי רק מפח האדם פסול
ופסקינן בש"ע פנותי ויענין בט"ז [סי' ר"א סקכ"ח] גבי שיירא שעברו והתיזו ברגליהם
מש"כ שם ויראה בבירור דשלא ע"י המשכה כנ"ד ודאי פסולה וכאן ליכא המשכה
בקרקע כלל הגם שהרא"ש ז"ל כתב לפרש גבי הניח פלים על הגג דזה הוי המשכה
שכשר מדבר שאינו כלי מ"מ הב"י ורמ"א ז"ל פסקו דצריף עכ"פ משיכה על ג' טפחים
בקרקע ולכן בנודאי פסולה אותה המקנה כי נעשה ע"י אדם כנ"ל.

ובנדאי אשה אינה משגחת ע"ז וטובלת באיזה בית שתמצא ולכן ודאי אסורה לטבול
בשום א' מהמקנאות גם מטעם זה דלרוב הפוסקים פולו שאוב בלא המשכה מה"ת
פסולה. גם הגידו לי שם וגם הרב מ' נחום דין משם אמר לי שיש תיקף בהתחלת מוצא
המים אמבטי כלי ומשם נתחלק לבתי המקנאות ע"י צנורות וא"כ היא בנדאי פסולה.

פ"ק מרחץ אויבין: סימן מו נשאלתי מכ"ת על ג' מיני מקנאות שבקהלתכם והנה לא
אוכל להבינם ציור עשייתם על הנזיר רק בקיצור אודיע שרשי הדינים המוצרכים
וממילא תדעו מה לעשות.

א' זוחלין פסולין לטבול בהם זולת מעיין המושף או מעיין עומד במקום זחילתו והוא
משנה במקנאות: ב' אין טובלין באויר כמו בכיפי הגל: ג' מים שאובים פסולים ומחלוקת
בזה אם פולו שאוב מה"ת פסול או רק מדרבנן: ד' להכשיר מקנה פסול ממקנה
כשר צריף שיהא כשפופרת הנוד וגם שלא יהא קטפרס ולא גוד אחית אף אם הפסול
רק מדרבנן כמו מקצת שאובה דלכ"ע הוא מדרבנן סגי בהשקה כ"ש וקטפרס ג"כ חיבור
כמבואר כל זה בר"ש ז"ל במס' מקנאות [פ"ו מ"ח].

והנה לטבול בתוך הפלי לכ"ע אסור מה"ת כמבואר בתוס' [פסחים י"ז ב' ד"ה אלא וב"ב
דס"ו ד"ה מכלל] ובראשונים ז"ל ולהכשיר פלי לטבול בתוכה מרמב"ם ז"ל נראה
דצריף שיעשה נקב המטהרו וגם שיקבענה בארץ והוא עפ"י פירושו במשנה גפסית
וסייד יעו"ש וגם קולא יצא מפירושו שגם שנסתם הנקב פניו שהוא דרף בגין לא מחשב
סתימה והרא"ש והרשב"א והר"ש ז"ל מפרשי באופן אחר ולדידהו מותר לטבול בכלי
כשעשה נקב פמוציא רימון אליבא דכ"ע ולא צריף שיוקבע בבגין בקרקע אף כשנסתם
הנקב שוב תורת פלי עליו ואסור לטבול בתוכה ובדברי הש"ע יש פמעט סתימה בדבריו
והאריכו האחרונים כ"א לפרש לפי דרכו אף לדינא מחמירים וצריכים לעשות נקב
פמוציא רימון כאשר החמיר בס' ש"ע להתניא ובספר שו"ת (מאורי) [אמרי] אש החזיק
בדבריו לעשות הנקב פטפח וגם לקבוע התיבה בבגין קצת דרף בגין להקרקע דאז כשר

לכ"ע אף כ"ז באם אין סותמין הנקב אף באם סותמין הנקב ולא יפתח זולת בשעת הטבילה מחמיר הנ"ב [מה"ת רס"י קמ"ב] לומר דכה"ג לא נתבטל מתורת פלי ולכן קחמירו גדולי האחרונים לעשות שתי נקבים כטפח ואחד יסתמנו באבן ויהא סתום תמיד ואחד יהא עומד לפתוח ולסתום ובעת הטבילה יפתחנו ואז פשר לכ"ע דלדברי הרמב"ם פשר בנקב הראשון ונתבטל הפלי מתורת פלי והחבור למקוה הוא ע"י נקב השני וגם לשיטת הרא"ש ז"ל הוא פשר דבאמת פבר נתבטל מתורת פלי ורק הנ"ב הוא שמחמיר ודי בזה נקב השני הנסתם ובפרט שי"ל דאבן לחוד לא הוי סתימה גם לרא"ש ז"ל ולכן בכה"ג פשר לכ"ע אף עדיין יש חשש בשעה שפותחין הסתימה יוצאין המים לחוץ וזוחלין והמה אינם מטהרין בזחילה שאינם מי מעיין והרבה חשש בזה בנ"ב מה"ת וגם בס' שו"ת (מאורי) [אמרי] אש מספק בענין זחילה זו דזחילה דאורייתא לכ"ע ועיין בב"י וד"מ ולא פהסתם סופר ולכן צריך לראות שלא יהא זוחל והיינו שהתיבה תהא משוקעת במים ותראה האשה הטובלת שלא תטבול תיכף בעת פתיחת הפקק ורק שתנוח מעט (להניח) כדי שייניח המים ולא יזחול כי כן דרף תיבות מלאות מים מנוקבות והושמה לתוף בור מים שמתחלה נראה זחילת מים להסביות ולבסוף שוקט ונח ואינו זוחל וכן כתב בס' (מ"א) [שו"ת אמרי אש סי' פ"ב] אף כ"ז אם התיבה משוקעת במים אף אם התיבה עומדת על הנסרים המכסים פני מים המתחונים אז יש מקום פנוי לזחול בכה"ג בודאי זוחלים מים מהתיבה על הנסרים ואז פסול לטבול בתוף התיבה משום זוחלין אף אם היא משוקעת במים אין זוחלין כנ"ל ומשום טבילה באויר נמי ליפא דכיון דהוא בקרקע ובטל מתורת פלי א"כ הנחתו בתוף הפלי הוי פמונח בארעא ואינו טובל פלל באויר והרא"י מהמקנה שהי' על עליית קה"ק שהי' באויר רק שהי' מנוח ע"ג העליות המחוברו' לקרקע פן נמי אם ינוח המים בהפלי הנקובה המחובר' לקרקע בכנין שהוי נח ממש ולא באויר ודלא פשו"ת מ"א שהאר"י בחנם אף עכ"ז עדיין לא יצאנו ידי פל הדיעות בהקשר מקנה פזו דהנה גהי דהפלי בטלה מתורת פלי והוי פמונח לקרקע מ"מ לפי המנהג שנותנים מים חמים שאובים ממש להתיבה הא"י יוכל להכשירה הלא גם אם נימא דהתיבה הוא באר או בור במחובר אם יש בה מים שאובים פסולה וע"כ צריך אני לומר דהשקה להמקנה הכשירה מכשירה דכן תנינו משיקין הכשירה להפסולה אף כ"ז למאן דס"ל פולה שאובה מדרבנן אף לדידן דמחמרי כהתוס' והרא"ש ז"ל ורה"פ דס"ל פולה שאובה דאורייתא א"כ לא מהני השקה זו דהנה קיי"ל קטפרס וגוד אחית אינו חיבור ורק לענין שאובה דרבנן מקילין כמבואר בר"ש ז"ל [הנ"ל] ובש"ף יו"ד סי' ר"א [ס"ק קי"ז] וא"כ ברוב שאובה ודאי לא מהני חיבור כזה דהרי גוד אחית אינו חיבור מה"ת ולכן גלע"ד להחמיר לראות בכל פעם שלא יהי' רוב שאובין ואז לא הוי רק דרבנן ונטהר ע"י השקה: פלל הדבר הפא לעשות תיבה לטבול בתוכה צריך לעשות בה נקב אחד גדול כטפח ויסתמנה באבן ועוד יעשה נקב שני ויעשה פקק של עצ לפתוח בשעת טבילה וצריך לחבר התיבה בקצת בנין עצ להבור של המקנה שיהי' קבוע דרף בנין וכנ"ל וצריך שתשקע בתוף מים ממש התיבה באופן שלא תהיה זוחל וגם טוב לראות שלא יהא רוב שאובים וכאשר יהי' בדרף זה לא איכפת לן בניזונה התיבה בעת רביית המים ובאופן זה כשירה בודאי טוב שלא לטבול תיכף בעת פתיחת הפקק משום

זחילה פנ"ל רק תנוח מעט וישקטו המים מזחילתן: סימן מז שוי"ר לכבוד ידידי הרב המאה"ג העסיד המפורסם כקש"ת מו"ה יעקב נ"י ראב"ד בק' אושפיצין.

מכתבו הגיעני ומחמת גנדל טרדתי לא אשיב רק בקצרה מה שנוגע לדינא מענן אסר נשאלתי במקום שנתנו לתוך המקנה תיבה מנוקבת כדין והתיבה היא באמצע המקנה ומצד אחד רחוקה היא מפותל בגין המקנה ונתנו פלומפ בין הפותל להתיבה לחזק שפעמוד התיבה היטב וגם בגין בדרך אחד מהנסרים המכסים את בית הטבילה יבא נסר אחד ויכסה גם את התיבה הזאת לחזקה ועתה רוצים לסתום הנקב של התיבה זה תורף השאלה: והנה בכאן שני ענינים אחד אם יסתמו הנקב והמים ישארו בתיבה בלא חיבור נקב למענין א"כ אם יקח מים חמי' ליתן לתוך המקנה לחממה והמים המה שאובים א"כ יהי בלא חיבור ובמה ינקשו השאובים ההמה ולזה ודאי לא מהני רק שצריך נקב כשפופרת הנוד להכשיר השאובים הגם שדי בהשקה כ"ד לענן שאובים [בפסול שאובין דרבנן פמבואר בסנ"ג ע"ש בפ"ה ס"ק קי"ז] אף לכתחלה בעי פשפ"ה מחמת כמה חששות שנתבאר.

אף ודאי דלא מהני מה שניקב כבר אפילו אם נימא כדברי האומרים דאין לפלי שבירה סתימה לקבלת טומאה זולת כשחיברו בזפת אבל מ"מ במה יטהר השאובה פיון שעכ"פ אין מתחבר למענין ועוד שוב שנית יש חשש דאורייתא דהא הוי טובל בכלי ונהי דהוי קבועה ואח"כ חקקה מ"מ הלא טבילה בכלי מדאורייתא ולענן דאורייתא אפילו קבועה ולבסוף חקקה אינו פמחנבר פמבואר בש"ם ב"ב [דף ס"ו] (וב"ז) וכבר האריך בזה הנוב"י במה"ת [סי' קמ"ב] נהי דכל האחרונים חלקו עליו וגם אני בעניי הבאתי ראיה ממקנה דכהן גדול בבית קדשנו שהי' ע"ג עלי' בפותל בגין נמי הוי בתלוש לרבנן דר"א וא"כ הוי פמו טובל בכלי דכל איסור דאורייתא לטבול בכלים אינו משום פלי דהא פלי לא פתיב בתורה ורק דאינו דומה למענין שיש הפסק בין המים לקרקע משא"כ במענין פן פתבו התום) והראשונים ז"ל הטעם דאין טובלין בכלים מה"ת והמרדכי ז"ל נתן הטעם דהמים מקבלים טומאה בפלים ושני טעמים אלו שייכי גם במים שעל גבי התקרה אם (פי) כה"ג אינו פמחנבר לקרקע א"כ מפסיק הבגין בין המים לקרקע וגם המים אם המה לצורה רחיצת האדם מטמאים ומכשירים בהיותם על עץ התלוש ועל פותל פמבואר פרמב"ם ז"ל וא"כ אם כדברי הנוב"י ז"ל דכה"ג אפילו קבועה ולבסוף חקקה אינו פקרקע האף היתה הטבילה לכ"ג ע"ג עלי' בנוי' א"ו שבכה"ג לא הוי בתלוש לכ"ע לענן מקנה וכמו שחילקו שם התוס' ב"ב לענן איצטרופל וכה"ג כ"ע מודים דהוי פמחנבר וגם בצנור בלא"ה פיון שנעשו לשמש עם הקרקע הוי פקרקע לכ"ע אפי' לרבנן ורק הגמ' ב"ב דמקשה שפיר לפי מה"א דאין הטעם משום שאובה דרבנן מקשה הגמ' שפיר [דע"כ אין הטעם משום שנעשה לשמש עם הקרקע דא"כ] פיון דמתחלה חקקה ולבסוף קבועה פסול גם קבועה ולבסוף חקקה דמ"ש ומתריץ הגמ' דכולה דרבנן וא"כ שפיר הדרינו לכללא בכה"ג אפילו חקקה ולבסוף קבועה פשר מה"ת [ורק בחקקו ולבסוף קבעו פסול מדרבנן משום שהי' עליו שם פלי בתלוש עי' בד"ח למקנואות דין ל"ו באריכות ותבין] והרבה הארכתי בזה לחזק דברי מעירובין וממס' אהליות אף עכ"פ אין מהראוי לעשות מקנה לכתחלה אשר הגאון בנוב"י זצלה"ה פסלו מה"ת ואין עלינו שום היתר רק מחמת שנימא דהסתימה אינה סתימה ובאמת לפ"ד הרשב"א והרא"ש

בפירושו שן סתימה מעלי' הוי סתימה ומובא דבריהם להלכה בש"ע יו"ד סי' ר"א [סעיף מ"ם בש"ף וס"ז סק"ה] וגם לפ"ד אין זה בגין כלל דמה שהפלומפ מחזיקו ודאי אינו רק פעמוד המחזיק דבר אבל אינו בגין כלל וגם מה שנתנו דף עליוג"כ לפע"ד אינו בגין קבוע ובפרט שבבית הטבילה בנקל נרקב העץ וא"כ יהי' אז התיבה בלא בגין ואז תהי' פלי גמורה ופסולה מה"ת: והנה פבר נדרש בכה"ג הגאון בב"א ז"ל בתשוב' יעו"ש בחלק יו"ד [סי' נ"ג] והעלה דאין להתיר בסתימה בשום אופן ורק צינה לעשות עוד נקב שישמש פניסה ויציאה והינינו לצאת כל הדיעות יעו"ש בדבריו ולכן גם בנ"ד יעשו פה שיעשו נקב טפח על טפח כמבואר בס' (מאורי) [אמרי] אש בשם הש"ע של התניא וזה הנקב יסתימנו בסתימה לא כ"כ בחזק וגם נקב אחד שיהי' נכנס ויצא ובשעת טבילה יהא פתוח ואז הפל על כוון וגם צריך שלא] למהר שהמים שבמעין אשר מתחת לתיבה שלא יהי' זוחלין דאז אינם מטהרין רק ביומי ניסן ותשרי פי'דוע: אחר זה בא לידי פתבו דמר וכתב איך שרופה לעשות נקב אחד יותר ונ"ל בכה"ג שפיר פשר לכ"ע קבועה ואח"כ חקקה אף אפתי יש הרבה חששים א' שצ"ל שיהי' המים מחוברים בשעת הטבילה וגם שמה ינפחת העץ הסותמו ואז יהי' פלי ממש ובכה"ג נדאי עכ"פ מדרבנן אסור לטבול ובפרט ח"ו לעשות מקנה היפך דברי הש"ע שצריך בפירוש נקב ובגין קבוע לכו יעשה כאשר פתבתי לעיל ויעניין בב"א ז"ל בתשוב' חיו"ד ובזה אצא ואמר שלום: ואשר שאלני שהמים הוי זוחלים במה שנוטפים דרך הנקב שהסתימה אינו יכול להדוק היטב וגם כתב סברא דמים ע"ג מים הוי הנחה הנה באמת אין פאן שום סברא משום דהוי פמונח או לא כמו בשבת רק דזחילת שלא במעין הוא מגזה"כ דכ"א מטהר פדרפו וכל (שאין דרכו) [שדרכו] באשפון אינו מטהר כל שהוא דרך זחילה ויענין בתוס' בכורות וביתר הראשונים וא"כ אין לנו לחדש סברות בדבר שהוא גזה"כ ולא פאשר עלה ע"ד הח"ס ז"ל וא"כ אין לנו רק לחקור מה היא זחילה והנה פירוש הרא"ש ז"ל במשניות [בה' מקנאות] ובתשו' דזחילה הוי דוקא רק כמו נהר וזה הוא גופי' דחאה מהלכה וכן הטור וב"י ז"ל לא הביאו כלל לדינא ואף שעכ"פ צריך להיות הזחילה ניפר לעין כל כמבואר בש"ע [סי' נ"א] ואם אינו זוחל רק מפת המכריח ואח"כ שב למקומו הריב"ש ז"ל פסק דלא הוי זחילה וממהרי"ק נראה שהחמיר והש"ע [ס"נ ברמ"א] פסק בדברי הריב"ש ז"ל והנה בנידון זה אם אין ניפר הזחילה (למעין) [לעין] לא איכפת לן בטיפטוף פן נלע"ד וגם אם מחובר בשעת טבילה להמעין אשר לשם נופל ג"כ הזחילה י"ל דלא הוי זחילה פיון שעכ"פ עומד במקומו אף מספק יש להחמיר פי זחילה דאורייתא פאשר הוכחתי בארנפה בעניי ואין להתיר רק באם אין ניפר הזחילה לעין ומה שרצה מעכ"ת לומר דדי כש"ה באמת פן נראה עפ"י הדין ויענין בכ"מ ובב"י ובש"ף ז"ל אף מה נעשה בדבר טהרת ישראל שתלי' בו קדושתו של ישראל צריכים להחמיר מאד פאשר כתב הרשב"א ז"ל בהקדמתו לתה"א שידי מרתתן להורות בדבר שקדושת ישראל תלוי' ולכן לכתחלה צריך להחמרות שיוכל להיות וצריך לעשות תחבולות שלא זיק הנקב בשיעור טפח ומה שכ' מעכ"ת שאין מבין פנונתי בענין זחילה שפתבתי הנה לדעתי הי' נראה שהמי' באים למקנה בגבוה צנורות מהנהר והוי דינם כמי נהר אף אם הוא מעין יפה כת' מעכ"ת עפ"י הדין אף באמת אני מחמיר שגם במעיינות שלנו שלא יהא זוחל דהרבה יש לספק אם יש להם דין מעין הגם שמהרי"ק ז"ל החליט דדין מעין

לָהֶם יֵשׁ לְהַעִיר הַרְבֵּה וַיַּעֲנִין בְּתִשׁוּ' מֵהַרִּי"ט ו"ל [ח"ב סי' י"ח] שְׁהַעִיר בְּזֶה וְגַם אֲנִי
בְּעֲנֵי הָאֲרֻכָּתִי דֵּיֵשׁ מְקוֹם לְהַחֲמִיר בְּמַעֲיָנוֹת שְׁלֵנוּ שְׁלֵא יְהִי זֹחֲלִים אֶף אֵינְנִי מִחֲלִיט
לְדִינָא ח"ו וְרַק לְעֲצָמֵי אֲנִי מִחֲמִיר וְטוֹב שְׁיִרְאוּ שְׁלֵא יְהִי זֹחֲלִין וּמָה שְׁרָצָה לְסִינִיעַ
לְהַנּוֹב"י וְלוֹמַר דְּדוֹמָן דְּמַעֲיָנוּ נְמָסַר לְחַכְמִים וְלֹא הָוִי רַק בְּכָלִי דְּבָר זֶה דְּחֻוִי מְפַל
הָרֵאוּשׁוֹנִים שְׁפָתָבוּ בְּהַדְנָ' דְּכָלִי לֹא פָתִיב בְּתוֹרָה וְכֵן פְּסוּל כָּל מִינֵי שְׁאִיבָה אִפִּי' מִד"ת
וַיַּעֲנִין בְּהַרְאָב"ד בְּבַע"נ וּבְכָל הָרֵאוּשׁוֹנִים: סִימָן מִזַּח נִשְׁאַלְתִּי בְּדָבָר שְׁאֲנֹשִׁי עִיר א'
מְקוֹנְבָלִים אִישׁ מִפִּי אִישׁ שְׁיֵשׁ לָהֶם חָרָם מִיָּמִים קְדָמוֹנִים שְׁלֵא לְקַנּוֹת יִשְׂרָאֵל אֲדַמַּת נָכַר
וְאִח"כ צַר לָהֶם הַמְּקוֹם וְחֲזָרוּ לְדוֹר שֵׁם אֶף בְּאִנְפֹן שְׁלֵא יִחֲזִיקוּ לָהֶם שׁוּם מַחֲיוֹת מְזִיגָה
וְכַעַת מְקַצְתֶּם רוֹצִים לְהַתִּיר לָהֶם גַּם זֶה: תִּשׁוּבָה הִנֵּה בְּאַמַּת זֶה דְּבָר פְּשׁוּט שְׁגֻזְרַת ב"ד
אִין לוֹ תִּקְנָה בְּשִׂאֲלָה וְרַק הֵמָּה עֲצָמָם יְכוּלִים לְבַטֵּל עִפ"י רֹב הַקְּהָל אוֹ טוֹבֵי הָעִיר וַיִּחַיד
א"י לְמַחֲוֹת לֹא בְּתַחֲלַת הַטְּלַת הַגְּזִירָה וְלֹא בְּהַתְּרַת הַגְּזִירָה וּבְטֵל דְּבָרֵי הַיִּחַיד כְּמִבְּנוֹאֵר
בְּהַרִּיב"ש וְהַרְשָׁב"א וּמִשְׁפֵּט הַחָרָם לְהַרְמַב"ן וְלִכְּוֹן דְּבָר פְּשׁוּט שְׁבַנ"ד לֹא מְהִי רַק מָה
שֶׁהַב"ד עִם רֹב הַקְּהָל יִסְפִּימוּ לְבַטֵּל הַגְּזִירָה אוֹלָם לְאַשֶׁר רָאִיתִי בְּדָבָרֵי מַכ"ת דְּבָרִים
נִגְדָה זֶה אֲמַרְתִּי לְהַצִּיעַ תְּנִיחָה דְּעַתִּי בְּזֶה לְפַע"ד הִנֵּה בַּגַּמ' פְּסָחִים דָּרַף נ' ע"ב בְּנֵי בִּינְשֵׁן נְהוּג
דְּלֹא הָווּ אֲזָלִי מִצְּנוֹר לְצִידוֹן בְּמַעֲלֵי שְׁבַתָּא אֲתוּ בְּנִינְהוּ קָמִי דַּר' יוֹחָנָן א"ל אֲבַהֲתִין אֶפְשָׁר
לְהוֹ אֲנִי לֹא אֶפְשָׁר לֹן אֲמַר לְהוֹ כְּבָר קָבְלוּ אֲבוֹתֵיכֶם עֲלֵיהֶן שְׁנֵא' שְׁמַע בְּנֵי מוֹסַר אֲבִיךָ
וְאַל תִּטְּוֹשׁ תּוֹרַת אֲמָךְ אֲלֵמָּה דְּהַטְעַם הוּא מְשׁוּם אֵל תִּטְּוֹשׁ וּמִשְׁמַע דְּלֹא מְהִי שְׁאֲלָה
דְּמַקְרִי קְבַלְתָּ אֲבוֹתָם תּוֹרָה וְכַעֲנִין מ"ש הַרְשָׁב"א ו"ל בְּשִׁיטָתוֹ דְּקַבְּלָה מְקַרִּי מַצְוָה מִמֶּשׁ
וְהִנֵּה בִירוּשָׁלַיִם פְּסָחִים דָּרַף ר"נ ע"א אֵיתָא וְז"ל בְּנֵי מִישָׁא קָבְלוּ עֲלֵיהֶם שְׁלֵא לְפָרֵשׁ בֵּינֵם
הַגְּדוֹל אֲתוּן שְׁאֲלִין לְרַבֵּי אֲמַרִּין לִי אֲבוֹתֵינוּ נְהָגוּ שְׁלֵא לְפָרֵשׁ בֵּינֵם הַגְּדוֹל אֲנוּ מָה אֲנוּ
אֲמַר לָהֶן מִפִּינֵן שְׁנֵהָגוּ בְּהֵן אֲבוֹתֵיכֶם בְּאִסּוּר אֵל תִּשְׁנוּ מְנַהֵג אֲבוֹתֵיכֶם נוֹחֵי נֶפֶשׁ וּפְרִיךְ
וְאִין אָדָם נִשְׁאַל עַל נְדָרוֹ כו' יַעו"ש וּלְפ"ז מִשְׁמַע דְּאִינוּ אִסּוּר רַק מִטְעַם נְדָר וּמְהִי הַתְּרָה
וְלֹא מְשׁוּם אֵל תִּטְּוֹשׁ וּבַגְּמ' נְדָרִים אֲמַרִּי בַּפ"ב [ט"ו א'] וּבְתַרְא [פ"א ב'] דְּאִסּוּר מְשׁוּם
לֹא יַחַל וְלְהַעֲמִיד עַל אֲמַתַּת הָעֲנִין נ"ל דְּדָבָרִים אֲחָדִים הֵמָּה דְּהִנֵּה מְהִיכֵן בָּא זֶה וְהֵאִיךְ
מְצִינּוּ בְּתוֹרָה שְׁיִהִי קְבַלְתָּ אֲבוֹת לְבָנִים וְכֵן הֵאִיךְ מְצִינּוּ פַחַח לַב"ד לְגִזּוֹר וּבִיָּאֵר לָנוּ
הַרְמַב"ן ו"ל דְּהַתּוֹרָה נִתְּנָה רְשׁוּת לְהַב"ד לְגִזּוֹר וּגְזִירָתָם הִיא תּוֹרָה מִמֶּשׁ אֶף יְכוּלִין
לְבַטֵּל הֵמָּה עֲצָמָם אִם רוֹצִים מְהָא דְּכָל חָרָם אֲשֶׁר יִחָרָם וּמִסְמָךְ מִפְּמָה קְרָאִי בְּקַבְּלָה
בְּמַעֲשֵׂה דְשִׂאוֹל וַיּוֹנְתָן וּמִבְּנֵי בְּנִימִין וּמְזָה יוֹצֵא גַם ב"ד שְׁבַעִיר יְכוּלִים לְגִזּוֹר עַל קַהֲלָה
עִם רֹב טוֹבֵי הָעִיר פִּינֵן שְׁיִכּוּלִי לְהַסִּיעַ עַל קִיצוּתָן נִיתָן לָהֶם זֶה הַפַּחַח מֵאֲנֹשִׁי עִירָם לַכ"ד
לְגִזּוֹר כְּמוֹ ב"ד הַגְּדוֹל לְכַלֵּל יִשְׂרָאֵל וּבְאַמַּת נ"ל דְּזֶה הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְהִנֵּה כְּמוֹ כֵּן אִם
רַבִּים קָבְלוּ מַצְוָה עֲלֵיהֶם חֲלָה עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְרָאִי לְזֶה מְקַבְּלַת מַצְוֹת פּוֹרִים וְחַנּוּכָּה
כָּל זֶה מְבִנוֹאֵר שֵׁם בְּרַמְב"ן ו"ל וּמִמִּילָא רֹב מְקוֹם אֲחָד אִם קָבְלוּ עֲלֵיהֶם לְחַק אֵיזָה דְּבַר
מַצְוָה הוּא חוֹב עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְלֹא יַעֲבֹר וְהִנֵּה בְּאַמַּת בְּגִזְרַת ב"ד ב"ד אַחַר יְכוּל
לְבַטֵּל אִם הוּא גְדוֹל מְהָם אוֹ כְּמוֹתָם לְאֵיזָה שִׁיטוֹת וּבְזַמְנֵינוּ אִפִּי' ב"ד קִטָּן יְכוּל לְבַטֵּל כִּי
כֵן הַמְּנַהֵג ש"מ שַׁע"ת נַעֲשֵׂה מִתְּחִלָּתוֹ דְּהַפַּל תְּלוֹי בְּזֶה בְּמְנַהֵג כְּמִבְּנוֹאֵר בְּמִשְׁפֵּט הַח'
לְהַרְמַב"ן ו"ל וְהִנֵּה הָא דְּקַבְּלָה צְרִיכָה לְקַיָּים תְּחִלַּת הַטְעַם לְמָה יֵשׁ מִמֶּשׁ בְּקַבְּלָה הִלֵּא
אִין כְּאִין נְדָר וּשְׁבוּעָה וְהִיא רַק בְּאַמַּת מְדַרְבְּנָן וּמְשׁוּם לֹא יַחַל אִסּוּר לְשַׁנּוֹת מְקַבְּלָתָם
וְלוֹלֵא הָאִסְמַכְתָּ דְּלֹא יַחַל הָיוּ רִשְׁאִים לְשַׁנּוֹת דְּבוֹרָם אֶף פִּינֵן דְּחַל מִטְעַם לֹא יַחַל הָוִי

מְצוּה קבוע גם לזרעם משום אל תטוש שאמר ר"י לבני ביישן והיינו דאמר להו כְּבָר קבלום אבותיכם וקבלתם אסור לחזור היינו מלא יחל ונעשה תורה שוב גם אתם אסורים משום אל תטוש אף לכאורה קשה דלמה נחמיר בקבלה יותר מתקנת ב"ד הגדול דהוי מה"ת ואפ"ה גדול רשאי לבטל כמו כן למה לא יוכל ב"ד הגדול מהם או פמוהם לבטל המנהג אם ירצו אף י"ל באם שיעשו דבר למגדר מילתא דאסורא או למצנת התורה אפי' ב"ד אינם יכולין לבטל דכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' מקרים הל' ג' ונ"ל בד"א בדברים שלא אסרו אותן כדי לעשות סניג לתורה אלא בשאר דיני תורה אבל דברים שראו ב"ד לגזור ולאסרן לעשות סניג אם פשט איסורן בכל ישראל אין ב"ד גדול אחר יכול לעקרן ולהסירן אפי' הי' גדול מן הראשונים עכ"ל ובאר שם הכ"מ ונ"ל נ"ל שלמד פן רבינו מדאמרי' בע"ז בפ"א מ' בכל ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו חוץ מי"ח דבר שאפי' יבא אלי' וב"ד אין שומעין לו ומשמע לרבינו דהכי פירושו דכל תקנות ב"ד אין ב"ד אחר יכולי' לבטל דבריו וכינצא בהם שהם דברים שנעשו סניג לתורה דמאי רבותא די"ח דבר משארי תקנות דהנהו דפ"ק דביצה כו' יעו"ש והנה לפי דעת הרמב"ן ז"ל דב"ד בעיר לקהל הוי כב"ד הגדול לקהלם וכ"מ בתו' גיטין [ל"ו ב' סד"ה אלא] א"כ אם הי' הדבר למגדר מילתא וכנ"ל אין פח בשום ב"ד לבטלו והנה באמת אסור להפליג בספינה בע"ש רק מצור לצידן מותר כמבואר בשבת [י"ט א'] ובני ביישן שהחמירו הוא לגדר דבר מצוה שלא יפליגו עי"ז או לעונג שבת כמבואר בפוסקי' והוי גדר לדבר מצוה ויתבאר לקמן עוד איכות הגדר שהי' בזה וא"כ גם ב"ד גדול מהן לא היו יכולי' לבטל וזה שאמר להם ר"י דהוא אל תטוש והוי כתורה שאין שום ב"ד יכול לבטל אף כ"ז אם נימא הטעם דלא מבטלין הי"ח דבר הוא משום דהוי לגדר וכדעת הכ"מ ז"ל אף אם נימא פשיטת התוס' ז"ל [ע"ז דף ל"ו ע"א] דגם אם נעשו לגדר יכולי' לבטל ב"ד הגדול מהם ורק י"ח דבר שאני משום סניג יכולי' לבטל וא"כ קבלה נמי יכולי' לבטל ב"ד הגדול מהם ורק קבלה צריף עכ"פ התרה משום כל יחל דרבנן והנה בירושלמי שבת דף ז' ע"ב מבואר וז"ל ר' יוחנן בעי ולא כן תנינן שאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו עדשיהי' גדול ממנו בחכמה ובמנין ורבי וב"ד מתירין מה שאסר דניאל וחבורתו אלא ר' יוחנן פדעת' ומר ר' יוחנן בשם ר' לעזר בי ר' צדוק מקובל אני שכל גזירה שב"ד גוזרין על הצבור ולא קבלו רוב הצבור עליהן אינה גזירה ובדקו ומצאו גזירה של שמן ולא קבלו רוב הצבור עליה' כו' ושם אתא ר' אבון ר' יהודא בשם שמואל ל"ש אלא חוץ לי"ח הא בתו' י"ח אפי' גדול אינו מבטל מפני שעמדו להן בנפשותיהם אמר ר' מנא לא מסתברא דלא הואיל והוא אונס בטל התיבון הרי שמן הרי בתו' י"ח כו' ור' יונתן מקשי לה רב פהנא ברי' דר' חייא בר אבא ור' אבא מטי בה בשם ר' יוחנן שמן ביטלו מבטל עכ"ל והנה הקרבן העדה מהפך שם הגירסא ופירושו דחוק מאד ולפע"ד פוננתו פשוט דמקשי' על ר' אבון ור"י בשם ר' שמואל שאמרו הטעם משום שעמדו להן בנפשותם דלא זה הוא הטעם ואמר ר' מנא מסתברא דלא דאדרבא פיון שהי' אנוסי' בקבלה יותר הי' להתבטל הגזירה בב"ד אחר כי הראשונה קבלוהו באונס שרצו להורגו ואח"כ התיבון היינו הפירכא קאי נמי על ר' אבין ור"י הנ"ל דכן דרף הירוש' להקשות אחר מימרא שהפסיקו אינה מ"ד והקוש' קאי על הראשון פידוע להבקי קצת בדרכיו פן ה"נ פריף על ר' אבין ור"י התיבון הרי שמן הרי בתו' י"ח דבר ור' יוחנן מקשי עלה אלמא דס"ל

לר' יוחנן דלא זה הטעם בי"ח דבר מחמת שעמדו להן בנפשותם אלא טעם אחר ומתרג' רב פהנא ומטי לה משמ' דר' יוחנן שמן ביטלו מבוטל והיננו דטעם בי"ח דבר שאינו בטל לעולם הוא משום שנעשה לסייג וגדר ומש"ה ל"ק משמן וז"פ (במ"ש) [שמן ביטלו מבוטל] היינו דבשאר גדר אם בטל התקנה עכ"פ לא ידחה הדבר מהיות תקנה טובה במהותו משא"כ שמן שאין בו כלל גדר אם ביטלו מבוטל ואינו כלל סרה גדר מצוה כמ"ש התוס' בע"ז [ל"ו א' ד"ה בשלמא] דלא הי' באמת שום גדר יעוי"ש בדברייהם ומש"ה גם שהי' מי"ח דבר יכולי' ב"ד לבטלו א"כ ר"י דס"ל הטעם משום דהוי' י"ח דבר למגד"מ ומש"ה א"י לבטלם לשיטתו ושפיר אמר לב"ב אל תטוש ששום ב"ד אסור לבטל זה פיון שהוי' לדבר מצוה לגדר ונעשה מצוה ושייף בי' אל תטוש אף הירושלמי ס"ל הטעם גבי י"ח דבר משום שעמדו בנפשותם אבל בשאר גזירות יכולין ב"ד לבטל ומכ"ש שיוכלי' ב"ד לבטל קבלת בני העיר בדבר מצוה עליהם אם הנה גדולים פהמקבלים ורק התרה צריכים וזה אמר שם ואין אדם נשאל על גדרו ועוד י"ל בדברי הירושלמי דז"ל שם כ"ש יהי' מותרות א"ר חנניא לא מן הדא אלא מן הדא ר' תלמידין דר' יודא הוי' דר' יודא אמר אסור לפרש בים הגדול רשב"ל שאל לר"י ואינו אסור משום כל תתגודדו א"ל בפעה שאלו עושין כב"ש ואלו עושין כב"ה ב"ש וב"ה אין הלכה כב"ה כו' יעו"ש.

והנה באמת הא דאין מפליגי' בים הגדול הוא ב"ש שאינו משנה נגד ב"ה כמבואר שם וא"כ הוי' כמ"ש הר"ן ז"ל לענין מלאכה בע"ש וז"ל בריש פ' מקום שנהגו א"נ פיון דלא חמיר איסורי' דלא משמתי' עלייהו אי נהוג מקמי הכי לאו פלוס הוא וכף נ"ל דכיון דבזמן איסורא לא משמתי' לי' אלא דאינו רואה סי' ברכה לעולם לא חמיר לאקבועי מנהגא טפי מיני' וראי' לדבר ממוצאי שבת דאמרי' בי' דאינו רואה סי' ברכה ואפ"ה אמרי' בירוש' דאי נהיג נשי למעבד עבידת' טפי משיעורא דאתפני סידרא אינו מנהג וכנ"ל עכ"ל יעו"ש הרי פיון דלא מצוה גמורה היא לא מקרי מנהג כלל וא"כ דנהי דעכ"פ בלא התרה אסור משום קבלת האבות דעכ"פ דמי' קצת למצוה לא מקרי סייג וגדר למצוה ומותר לב"ד הגדול או פמותם להתיר ומתרג' הירו' דר' תלמידין דר' (מאיר) [יודא] ור"י ס"ל דאסור להפליג ולכאורה קשה למה לא קאמר בפשוטו דרבי ס"ל כב"ש א"ו פנונת הירו' דרבי לגרמי' לא ס"ל פרבו בהא ורק פיון דרבו הוי' לא הנה יכול לזול ולומר דלא הוי' כלל דבר מצוה וגדר ומשום הכי אסר להם להתיר: היוצא לנו מכ"ז דדבר שהוא סייג וגדר לעבירה או לקיום מצוות התורה אין שום ב"ד בעולם יכולי' לבטל ולא מהני התרה כלל ולפ"ז עלו יפה דברי הש"ע יו"ד סי' רי"ד דפסק פהרא"ש ז"ל דמהני התרה באם קבל ע"ע איזה פרישות וכדברי הרא"ש ז"ל דאינו אסור רק מטעם גדר ומש"ה מהני התרה אבל היכי שהקבלה הי' לגדר או לקיום מצוות התורה אשר זאת היא מה"ת לדעת הרמב"ן ז"ל בקבלת כל ישראל כמו כן במקום אחד גם שלא נתפשטה בכל ישראל אסור עכ"פ לבטל כמבואר בהד"ת בתו' (גיטין דף ל"ו ע"ב) בד"ה אא"כ גדול הימנו כו' וז"ל ומיהו בדבר שלא תקנו שיתפשט האיסור בכל ישראל אלא במקום אחד דוקא פי שהוא דפ' כל הבשר דרב אקלע לטטלופש דאמר בקעה מצא וגדר בה גדר ואסר להו פחל וכן כל הנה דפ' חולין דשלוה לי' בני בשכר ואסר להם לפי שאינם בני תורה גדול יכול להתיר ולא קטן עכ"ל (והתו' לשיטתם די"ח דבר הוי' משום שעמדו

בנפשותם עכ"פ זאת מוכח מדבריהם דב"ד בעירם הוי כמו שנתפשט בכל ישראל ממילא לשיטת הרמב"ם לא יכולי' ב"ד גדול לבטל) וא"כ שפיר פסק המחבר בסי' רכ"ח דלגדר וד"מ לא מהני התרה וז"ב מאד ולא כהפר"ח [או"ח סי' תצ"ו] שהניח דברי הש"ע בצ"ע ובלא"ה לא ידעתי קו' הפר"ח דהא לפי דמבואר בכנה"ג שם דטעם המחבר שאין מתירין דהוי כמו גדר של צחוק דאין מתירין וא"כ בגדר של צחוק כ"ע מודים דאסור להתיר ובפרט רבים בנדאי לא יספימו לעשות איסור ח"ו כמבואר בתשו' הריב"ש ז"ל אף באמת פשטא דלישנא דהמחבר משמע דגוף התקנה לא הוי איסור רק גדר לאיסור ואף עפ"כ לא מהני התרה מטעם הנ"ל שבארתי וברד"ך ז"ל ראיתי שכתב דמידי דהוי למגדר מילתא אסור להתיר יותר מגדר של צחוק דלא הוי עבירה כלל יעו"ש: הינצא לנו דלפע"ד קבלת דבר לגדר עבירה או קיום מצות התורה אסור להתיר אולם עומד לנגדי דברי הירו' הנ"ל שכ' ופריף ואין אדם נשאל על גדרו פנ"ל ופי' הרא"ש דאין מתירין לו בסתם אבל ע"י פתח מותר ומשמע דאפי' בגדר ומצוה כמ"ש הרא"ש ז"ל שקיבל לפרישות אולם באמת הר"נ ונהרשפ"א ז"ל אוסרי' בפירוש ובכרים שקבלו רבו דיעות הפוסקי' ה"ה מהרי"ק וחוות יאיר ומהרש"ל בתשו' כדמשמע שם להדי' דלאו דוקא של ישראל רק בני מקום אחד בנדאי שומעין להחמיר ובפרט די"ל דע"כ לא כתב הרא"ש להתיר רק בעניני פרישות שאינו גדר לעצם מצוה מיוחדת או לעבירה רק להתנהג בפרישות אבל בדבר שנעשה לגדר מיוחד לד"מ גם הרא"ש מודה דאין מתירין ובלא"ה אין קבלת כל מנהגים שונים דלדעת הר"ן ז"ל צריף דוקא שיהי' המנהג להוסיף איסור על איסור משום גדר וכמבואר בדבריו בפ' מקום שנהגו והפר"ח רצה לומר דבתשו' חזר בו ואין להאריף בזה כי בלא"ה דעת הרא"ש ותוס' ז"ל דתלוי במנהג שנקבע עפ"י אדם חשוב והחזיקו דבריו הש"ף ז"ל בסי' רי"ד ועכ"פ אומר אני בבטח דגם לדברי הרא"ש ז"ל שמשמע דמהני התרה אפי' למנהג שנקבע עפ"י חכם מ"מ היינו שקבע לשום פרישות או חשיבות בעלמא כעין שמן שכ' התו' בע"ז [הנ"ל] דלאו טעמא מעלג' הוי אבל בדבר שהוא למג"מ כ"ע מודים שאסור לבטל ע"י היתר וא"כ בנ"ד הוא כף אם המנהג הי' לאיזה מגד"מ לאיזה דבר פרישות שהי' שכיח שם אין ב"ד בעולם יכול לבטלו ואם בטל הטעם תלי' בשיטת הרמב"ם והראב"ד ז"ל לפע"ד הגם שיש לומר דבלמגד"מ לא שייף בטל הטעם ויעו"ש ברמב"ם ונושאי פליו בה"מ [פ"ב הנ"ל] אף מ"מ י"ל היכי דבטל הטעם יכולין להתיר דכן נראה מהריב"ש גבי תיקון דהלכות חטים ולכן אם בטל הטעם מהני היתר.

ב' אם לא הוי המנהג רק משום סכנת היהודים כאשר שמעתי בינלדוטי טעם זה לקצת מקומות בנדאי אם רואים החששא עדיין אסור לבטל ואם נבטל החששא מותר לבטל כמבואר בריב"ש ז"ל.

ג' ואם נעשה רק בשביל עניני ממון בנדאי גם שיש בתקנה זו קצת [תועלת] לד"מ רשאים לבטל והתרה ל"צ מתרי טעמי חדא דאינו מקרי מנהג של מצוה וכנ"ל ב' דתקנה לא צריף התרה רק ברצון הצבור תלי' גם שנהגו בתקנה זו פיון דמנהג לא הי' רק מחמת התקנה וכיון שנתבטל התקנה בטל המנהג וראי' ברורה לזה יתבאר אי"ה לפנינו שנית דלא מקרי דבר מצוה רק מצוה מעצמה לא מה שיש בו גם תועלת לקצת מצוה כמבואר

בְּהִקְדָּא בִירוּ' הַנָּ"ל וְגַם הָרָא"ש לֹא יִחְלֹק ע"ז: וְעַתָּה אַחֲרֵי שֶׁבִרְנוּ מֵה שְׁנֵלַע"ד לְדִינָא בְּזֵה אָבוּא לְהַשְׁתַּעֲשַׁע בְּאַמְרוּתֵי הַיְקָרִים.

א' מֵה שֶׁהִשְׁגַּת עַל חֲכָמֵי דוֹרְנוּ וְהֶאֱרַכְתָּ בְּרֵאיוֹת בְּחֻמָּם פִּי בַר בִּי רַב דְּחַד יוֹמָא לֹא יִטְעָה בְּזֵה דִיְהִנֵּי הַתְּרָה לְגִזְיַרְתָּ ב"ד וְאִם אָמְרוּ אֵיזָה חֲכָם מְדוֹרְנוּ זֶה אֵל תֹּאכֶה לוֹ וְסָרְהָ דִיבְרַר עַל וְגו' וְאִין לְהֶאֱרִיךְ בְּדָבָר פְּשׁוּט.

ב' גַּם מֵה שֶׁנִּסְתַּפְּקַת דְּהוּי כְּמוֹ קַבְלָה לְמַצְוָה לַפַּע"ד כ"ז שְׁאִין רוֹאִין מַצְוָה בְּפִנְיֵנוּ מִןתָּר לְבַטֵּל מְנַהֵג פִּי הַאִי וְכַמְבֹּאֵר גְּבִי נָשִׁי דְנִהִיגֵי וּמֵאֲרִיךְ בְּזֵה הַר"ן בְּפִסְחִים בְּפֶרֶק מ"ש [הַנָּ"ל] וְלֹא מַצִּינוּ חוֹלֵק ע"ז וְאִין לְנוּ לְסַפֵּק שְׁמָא הִי לְאֵיזָה גְּדַר פִּינֵן שְׁלֹא שְׁמַעְנוּ וְלֹא יַדְעֵנוּ וְכָל קַבְלָה וּמְנַהֵג הוּא רַק מְדַרְבְּנֵן וְסִפִּיקָא לְקוֹלָא.

ג' מֵה שֶׁפְּתַבְתָּ שְׁצָרִיךְ לְהַבִּין טַעַם לְמָה יִחְיִיבוּ הַבְּנִים בְּמְנַהֵג אָבוּתֵי וְהִבְאֵת דְּבָרֵי הַפֶּר"ח וְהַח"י זצ"ל וּבְאֵמַת דְּבָרֵי הַח"י ז"ל קִשְׁיָה לְהוֹלְמֵם שֶׁנֶּרְאָה מְדַרְבְּרֵי שֶׁהוּא מֵה"ת וְזֶה א"א פֶּלֶל דְּהֵאִיר פְּתוּב זֶה וּמֵהִיכֵן נִלְמַד וּבְהִקְדָּא כ' הַרְמַב"ן ז"ל בְּמִשְׁפָּטֵי הַח' וְז"ל אָבֵל שֶׁהוּא חָל עֲלֵיהֶם וְעַל זֶרְעָם נִרְאָה שְׁאֵף בְּנִדְרִים כֵּן בְּכָל קַבְלַת הַרְבִּים כְּדֹא שְׁפָחוּ בְּקַבְלַת הַתּוֹרָה וְכֵן בְּמַגְלָה, וְכֵן בְּצוּמוֹת עַכ"ל נִמְצָא דְלֹא נִלְמַד רַק מְקַבְּלַת מִצְוֹת דְּרַבְּנֵן וְגַם כַּמ"פ שְׁמִבְּרֵי בִש"ס דְּמְנַהֵג קִיל וְאִי לֹא לֹא שֶׁהִמְקוּם גּוֹרֵם דְּנִקָּא א"כ בְּשׁוֹשֵׁן שְׁקוֹרִין הַמְּגִילָה בַּט"ו דְּנִקָּא וְשְׁנֵי מְפָל הָעוֹלָם יְהִי קְרִיאַת הַמְּגִילָה וְאִיסוּר מְלֹאכָה אִם נוֹהֲגִים מֵה"ת וְלִשְׁאֵר כָּל יִשְׂרָאֵל דְּרַבְּנֵן וּמִיִּהֲפוּרִים רַק בְּקַבְלָה שְׁכֵן פְּתוּב קִימוּ וְקַבְּלוּ וְגַם בַּפ' ע"פ שְׁבִנֵי יְהוּדָא וְגַלִּיל תְּרֵי מְקוּמוֹת הֵכִי נִצְאֵר שֶׁהוּא מֵה"ת א"ו שְׁזָה דְּבָר שְׁאִין לוֹ שְׁחַר פֶּלֶל אַחֲרֵי מַחֲכ"ת הַקְּדוּשָׁה וְעֵיקַר הַטַּעַם לַפַּע"ד נִלְמַד מְמִקְוֹמוֹ דְּאֲמָרֵי בְּנִדְרִים (דָּף פ"א ע"ב) מֵאֵן תְּנָא הָא דַּת"ר דְּבָרִים הַמְּוֹתֵרִים וְאַחֲרֵים נִהְגוּ בּוֹ אִיסוּר אִי אַתָּה רִשְׁאֵי לְנִהְגוּ בְּהֵם הֵיִתֵר כְּדִי לְבַטֵּל מְשׁוּם שְׁנִצְאֵר לֹא יִחַל דְּבָרוֹ וּפִי הָרָא"ש עַל הָא דְּפָרִיךְ בַּגְמ' וּמִי אִיכָא בַּל יִחַל מְדַרְבְּנֵן אִין וְהַתְּנִי דְּבָרִים הַמְּוֹתֵרִים כּו' מְשׁוּם שְׁנֵא' לֹא יִחַל כּו' וְז"ל בַּפ"ב דְּנִדְרִים [בְּפִסְקֵי הָרָא"ש דָּף ט"ו א'] מְכָאֵן הִי אֹמֵר הַר' יְהוּדָה הַפְּהֵן ז"ל אִם אָדָם נִהַג שְׁלֹא לְאָכּוֹל בְּשָׂר אוֹ שְׁלֹא לְשִׁתּוֹת יֵין בְּזִמְן מִיּוֹחַד וְשׁוּב רְצָה לְשִׁתּוֹת יֵין אוֹ לְאָכּוֹל בְּשָׂר בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן צָרִיךְ הַתְּרָה וְיִפְתַּח בְּחֻרְטָה שְׁמַתְחַרְט שְׁנֵהֵג כְּף לְשֵׁם נִדְרָה ה"נ מְסַתְּבָרָא מְדַקְתְּנֵי לְעַנְנֵן שְׁבוּעָה אִיסוּר וּבְהָא קְתַנִּי בַּל יִחַל וְלֹא קְתַנִּי אִיסוּר ש"מ מְדַרְבְּנֵן עַכ"ל וְכֵן הַר"ן ז"ל כ"כ בְּדָף פ"א הָרִי דְּאִיסוּר לְבַטֵּל מְשׁוּם בַּל יִחַל וּבְנִיחָם ג"כ אִיסוּרִים לְהַתִּיר בְּפִנְיָהֶם א"כ אִפִּי לֹא נִשְׁתַּיְרוּ מְהֵרָא שׁוֹנִים פֶּלֶל דַּל"כ נְתַתְּ דְּבָרִיךְ לְשִׁיעוּר דַּכ"ז שְׁחֵי הַדוּר הָרָאשׁוֹן אִיסוּר וְאַח"כ מִןתָּר וְגַם פִּינֵן שְׁנִצְאֵרוּ הַבְּנִים פ"א מְשׁוּם שֵׁא"א רִשְׁאֵי לְהַתִּירֵם בְּפִנְיָהֶם הוּי פְּקַבְלוּהוּ עִמָּהֶם פִּינֵן שְׁנֵהֵגוּ כֵּן בְּסַתְּמָא וְלִכְּנָן גַּם לְהַבְּנִים אִיסוּר מְשׁוּם בַּל יִחַל וְאִין לְהַק' דַּא"כ בְּצַנְעָה יְהִי מִןתָּר זֶה לִיתָא דְּאָב אֶצֶל הַבֵּן הוּי כְּמוֹ פְּרֵהֶסְיָא וּכְעִין שַׁכ' הַר"ן ז"ל גְּבִי מְלֹאכָה [בַּפ' מְקוּם שְׁנֵהֵגוּ] וְגַם יֵשׁ לְחוּשׁ לֹא תַעֲשׂוּ אַגְוֹדוֹת לְהֵכִי בְּאֵמַת גַּם לְהַבְּנִים אִינוּ אִיסוּר רַק מְשׁוּם בַּל יִחַל וּמֵהִנֵּי הַתְּרָה לְבָנִים כְּמוֹ שְׁהִי מְהִנֵּי לְהֶאֱבוֹת אִם אִינוּ לְמַגְד"מ וְזֶה נ"ל בְּרוּר.

וּמֵה שְׁמַעַכ"ת הִבִּיא דְּבָרֵי הָרִיב"ש דְּלֹא מְהִנֵּי שְׁאֵלָה בְּדָבָר שְׁלֹא נִדְרָה מְעַצְמוֹ וְצָרְפַת לְזֵה דַעַת הַרְמַב"ן ז"ל פִּינֵן דְּאִין הַנִּדְרָה מְעַצְמוֹתָה מְהִנֵּי הֵיִתֵר בְּחֻרְטָה דְּהַשְׁתָּא. אֶתְפֹּלֵא לְמָה מְמַרְחֵק תְּבִיא לְחֻמָּה הֵלֵא כֵּן מְבֹאֵר בְּרִש"י מִפּוֹת (דָּף כ"ב ע"א) בַּד"ה נְזִיר שְׁמִשׁוֹן וְז"ל

ואית דפּרָשוּ גזיר שְׁמִשׁוֹן גזיר מן הַבְּטָן וקִשְׁלֵי לָן הוּא נְמִי בְּשִׂאלָה אִיתְנִי שְׁהִי יְכוּל
אָבִיו לְשִׂאֵן עֲלִיו וְאִפִּי מֵת אָבִיו בְּשִׂאלָה מִיָּהָ הוּי הוּא שְׁעֵתָא עכ"ל וכו"כ הַרִיטְבֵי"א
שֵׁם וּמְבִיאֵו מ"ל בְּהִל' (גְּדָרִים) [גְּזִירוֹת פִּי"ג] וְגַם מְבִנְיָר בְּפִי שְׁלֵא כְּדָבְרָה דְּמַהֲנֵי הַתְּרָה
דְּהִשְׁתָּא דְּכֹן מְבִנְיָר שֵׁם בְּקַבְּלַת אָב עַל בְּנוֹ נ"ש דל"מ הַתְּרָה (מִיָּו) [כִּינּוֹן] שְׁהוּא לֹא
אָסֵר ל"מ שְׂאֵלַת הַבֵּן: וּמָה שְׁהִבְאֵת דַּעַת הַרְאָב"ד וְהַרְמָב"ם ז"ל לִפְעַ"ד ל"ד לְכָאן דְּהִי
בְּדָבָר שְׁבִטְל הַטַּעַם דְּוָקָא גַם מ"ש דְּתַקְנַת רִי"ז לֹא נִתְפַּשְׁטָה בְּכָל יִשְׂרָאֵל אֲתַפְּלָא וְכִי
נְבִיא אֲתָה מִסְתַּמָּא פְּשֻטָה הַתְּקֵנָה כְּאֲשֶׁר תִּקְוֵן וְאִם פְּוֹנְתָהּ מְשׁוּם שְׁלֵא הִי הַתְּקֵנָה עַל
כָּל יִשְׂרָאֵל בְּזָה פְּכָר הַבְּאֵתִי דְּבָרֵי הַתּוֹ גִּיטִין שְׁאֵם בְּתַחֲלָה לֹא נַעֲשֶׂה לְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא
צָרִיךְ שְׁיִתְפַּשְׁט בְּכָל יִשְׂרָאֵל: מָה שְׁהִבְאֵת דְּבָרֵי זְכָרוֹן יוֹסֵף ז"ל הַסְפָּר לֹא נִמְצָא אֲתִי
וּבְפִרְט כִּי אֵין דְּרַכִּי כְּעַת לְעִינֵן בְּאַחְרוּנֵים מְחַמַּת טְרַדְתִּי בְּעַנְיָנִים שׁוֹנִים וְדִי לִי בְּזָה דְּבָרֵי
הַרְאִשׁוֹנִים ז"ל וְגַם דְּבָרֵי הַגָּאוֹן הַמְּשִׁיב שְׁפַתְבָּת דִּישׁ בּוֹ קִצַּת מְצָנָה מְשׁוּם דִּירַת נְכָרִים
וְכו' לֹא יִדְעֵתִי מָה אֲשִׁיב דְּכָל הַמְּעִינֵן בְּעַנְיָנֵי תַקְנֹת וּגְזִירוֹת: יָרְאֵה דְּזָה לֹא מְקַרִי רַק כְּעִין
פְּרִישׁוֹת וְגַרְע מִיָּנָה כְּסִבְרַת הַר"ן ז"ל גְּבִי נָשִׁי דְּנִהֲיִי [הַנְּל] וּבְפִרְט דְּנִלְע"ד דְּהָכָא דְּהוּי
תַקְנָה וְלֹא מְנַהֵג כְּאֲשֶׁר יִדְעֵנוּ שְׁבַמְדִּינוֹתֵינוּ לֹא נְהוּגִין דְּבָר בְּלֹא גְזִירַת וְתַקְנֹת ב"ד וְא"כ
גַם שְׁיִישׁ בּוֹ קַבְּלָה א"צ הַתְּרָה, גַם שְׁהוּא לְדָבָר מְצָנָה כִּינּוֹן שְׁהַמְנַהֵג לֹא הִי רַק מְחַמַּת
הַתְּקֵנָה וְכִינּוֹן שְׁבִטְל הַתְּקֵנָה בְּטַל הַמְנַהֵג מְמִילָא וְרִאָ' לְדָבָר מְגִזְרַת שְׁמֹן שְׁבִיטְל ר"י
נְשִׂיאָה וּמְבִנְיָר בְּרִאִשׁוֹנֵים דַּע"כ"פ הַתְּרָה צָרִיכָה וּמְקוֹדֵם הַהִיטָר ב"ד הוּי אָסוּרָה וְא"כ
קִשְׁיָה נְהִי דְּהִתִּירוּהוּ הִלָּא עכ"פ הוּי מְנַהֵג שְׁל מְצָנָה דְּצָרִיךְ הַתְּרָה וְלֹא גְרַע מְנַהֵג אָבוֹתֵינוּ
מֵאַנְשֵׁי ק' אֲחָד מְדוֹרֵינוּ וְלָמָּה לֹא הוֹצֵרָה ר"י נְשִׂיאָ' לְהִתִּיר לְכ"א מֵהַנּוֹהֲגִים עַד הַנָּה
אִסּוּר וּבְכִירוּשׁ מְצִינוּ שְׁלֵא הִי צָרִיךְ הִיטָר דְּמְבִנְיָר בִּירו' דְּאַטְרַח שְׁמוּאֵל עֲלִיו דְּרַב
וְאָמַר כְּתִיב' עֲלֶיךָ זִק"מ וְא"א שְׁצָרִיךְ הִיטָר וְרַב לֹא רָצָה שְׁיִתִּירוּ לוֹ וּבְנֻדָּי דְּמִי שְׁאַיִנוּ
מִתִּיר גְּדוֹר לֹא מְקַרִי ז"מ א"ו דְּכִינּוֹן דְּעִיקָר הַמְנַהֵג הִי מְחַמַּת הַתְּקֵנָה וְכִינּוֹן שְׁנִתְבַּטְּל
הַתְּקֵנָה נִתְבַּטְּל גַם הַמְנַהֵג: וּמ"ש מְשׁוּם גְּדָר שְׁהוּמָר מְקַצְתוֹ יְדִידֵי רִאִיתִי בְּזָה אֲשֶׁר גַם
אֲתָה יִדְעַתְּ שְׁאֵין מְקוֹם לְכָאן וְכָל הַפּוֹסְקִים מְלֵאִים מְזָה וְרַק שְׁרָצִית לְפַלְפֵּל חִידוּשֶׁךָ
הַנְּעִימִי הַגָּאֵנִי מְפַלְפוּלָה הַנְּעִים אוּלָם לֹא לְקַחְתִּי מוֹעֵד לְעִינֵן בְּסוּגְלִי זֹו אֲשֶׁר כְּכָר כְּמַעַט
לֹא נִמְצָא דְּבָר חֲדָשׁ לְחֲדָשׁ כִּי כָּל הַגְּדוּלִים רִאִשׁוֹנִים וְאַחְרוּנִים הִרְבּוּ לְפַלְפֵּל בְּזָה וְגַם אֲנִי
בְּעַנְיֵי בִימֵי חֲוָרְפִי הִרְבֵּה פְּלַפְלֵתִי בְּזָה וְלָכֵן בְּאֲתִי בְּקַצְרָה לִיִּישׁב קו' הַש"ג עַל הַתּוֹסֵס'
[גִּיטִין ל"ה ע"ב ד"ה אָבֵל] וְהִרָא"ש ז"ל שְׁכ' דְּלִר"א נִיחָא שְׁבַעַל מִיפָר (בְּקוֹדְמִים)
[גְּדָרִים שְׁעֵתִידָה לְיָדוֹר] הִלָּא יְכוּלִי לִיתָנוּ לָהּ דְּבָר שְׁאַיִנוּ עִינוּי נְפִישׁ.

[ר"ל דְּהִרָא"ש הַקִּשְׁיָה דִּיִּדְרִנָּה עַל דְּבָר שְׁאַיִנוּ עִינוּי נְפִישׁ דָּאֵין הַבַּעַל מִיפָר וְתִי דְּלָמָּה
דָּאֵינוּ עִינוּי נְפִישׁ אֵינָה חוֹשְׁשֵׁת וְהִשְׁתָּא הַדְּרָא ק' הַתּוֹ גַם לִר"א דִּיִּדְרִנָּה עַל דְּבָר שְׁאַיִן
בּוֹ עִינוּי נְפִישׁ וְתַעֲבוֹר בְּפִנְיֵנוּ וְדו"ק] וְהִנֵּה לִפְעַד"נ דְּלִק"מ דְּלְכָאוּרָה קִשְׁיָה עַל דְּבָרֵי
הִרָא"ש (שְׁכ') [שְׁהִק'] דִּיִּתָּנוּ לָהּ דְּבָר שְׁאַיִנוּ מְעִינוּי נְפִישׁ הָא הִיא יְכוּלָה לְהַעֲרִים תַּחֲנִילָה
וְלְתַלּוֹת אִם לֹא תֵאכֵל כְּאֲשֶׁר תֵּאנָה נְפִישָׁה מֵאִיזָה דְּבָר בְּעוּלָם אוֹ שְׁתַּעֲצוֹר בְּרוּחָה מְלַהֲבוֹת
מֵאִיזָה דְּבָר אֲז תֵּאסּוֹר בְּתַשְׁמִישׁ וְתַשְׁמִישׁ יְכוּל לְהִתִּיר לָהּ הַבַּעַל אֲךָ בְּאַמַּת ז"א שְׁגַם אִם
תוּלָה בְּתַשְׁמִישׁ מ"מ הָא מְעִיקְרָא לֹא הוּי הַהִפְרָה כְּלָל קוֹדֵם שְׁתָּדוּר וְגַם הַגְּדָר לֹא הִי
כְּלָל עִינוּי נְפִישׁ דִּיכּוּלָה לְהַנּוֹת כְּרָצוֹנָה וְתַשְׁמִישׁ וְרַק לְאַחַר שְׁתַּאסּוֹר עֲלִי הַדְּבָר שְׁיִדְרָה
יְהִי נְקָרָא גְּדָר שְׁל עִינוּי נְפִישׁ דְּהִשְׁתָּא אָסוּרָה בְּתַשְׁמִישׁ (לְפָנֵי) [מְפָנֵי] גְּדָרָה הַשְּׁנִי מ"מ

מאן לימא דנה הוי ההפכה על נדר האחרון יהוי ההפכה לנדר של תשמיש היינו שתהני מותרת בתשמיש גם שלא תהנה פרוצונה וא"כ ממילא חל נדר האחרון ולא יוכל להפר אף לר"א דס"ל דמקפר (במודמיו) [קודם שנדרה] וההפכה חלה מתחלה [ל"ק ק' הש"ג הנ"ל דיכולה להערים מתחלה לתלות התשמיש במה שלא תהנה פרוצונה פנ"ל].

וממילא [א"כ על נדר תשמיש לא חלה ההפכה דמקודם (דהוי) דתהני ולא תאסור בתשמיש ורק לאחר שהדירה מהדברי הוי הנדר הנה עינוי נפש ממילא אז חיל ההפכה ע"ז ולא על נדר הראשון משא"כ [על קו' הרא"ש ל"ק פנ"ל דאף] אם יפר מעתה פיון דהנדר תלוי זה בזה חל ההפכה ע"ז כמו.

על זה פיון דלא הוי עינוי נפש רק מחמת התשמיש חל ההפכה שתהא מותרת לשמש גם שלא תהנה ואי שהבעל יתיר לה דוקא נדר האחרון מ"מ זה לא מקרי עינוי משום שיכול להתיר התשמיש ודו"ק: ועתה אודיענו קצת מה שנמצא בזכרוננו במה שעיינותי בחי' אשר שלח לי מאז הנה תירוצו על קו' האחרונים בבכורות [דף ו' ע"ב] דלמה לי לאסור בשר בחלב הא בלא"ה אסור משום אמ"ה והקשו האחרונים ע"ז דמה קוש' הא משפחת לי ע"י צירוף חצי זית בשר וחצי זית חלב ובאמת יש לעיין בזה אי חל בכה"ג ויענין בתו' חולין ובמעילה פלוגתא דרב ולוי אולם מעכ"ת רצה לומר פיון דטעם פעיקר בלא"ה נאסר משום אמ"ה ראיתי בספר ראש יוסף [חולין ק"ח ב' ד"ה ולוי אמר] שגם הוא דעתו דלמ"ד טעכע"ק לק"מ אולם לפע"ד נ"ל דאפתי הקו' במקומה עומדת דלכאורה קשה מאי מוכיח הש"ס מדאסור בב"ח ש"מ בעלמא מותר דלמא אתי לאשמעינו לעבדור בשני לאונו ולכן צ"ל פי הוכחת הגמ' הוא דאי אמרת דחלב אסור א"א לחול שם בב"ח דאין אחע"א וא"כ שפיר קשה קו' האחרונים דצריף קרא לחצי זית בשר וחצי זית חלב אפתי לא נאסר החלב ונהי דבביאת הטעם נאסר הבשר משום חלב מ"מ הו"ל איסור בת אחת אף דלזה י"ל עפ"י מ"ש התו' רי"ד בקידושין דקשה פל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו ותירץ דהי מינייהו מפקת והכא בנדאי א"א למדחי האיסור דאמ"ה דלא אמרי' איסור דוחה איסור פמבואר ברשב"א וא"כ ממילא נשאר רק איסור אמ"ה ולא בב"ח ומתורץ שפיר קוש' האחרונים אף יש להקשות דאם מטעם אין אחע"א א"כ מה מתרץ הגמ' דנ"מ למיסר בהנאה הא הנאה לא מקרי מוסף פמבואר בתו' חולין ויענין ברמב"ם פי' המשניות [בכריתות פ"ג במשנה יש אוכל] נקודה נפלאה ויש לתרץ והרבה יש לעיין בזה וקעת די בזה: סימן מט מה שהקשית על הא דאמרינו בריש חולין [אלא] הפל מעריכי לכתחלה והתני' וכו' ואפי' ר"י לא שרי אלא בנדבה ופירש"י דבערכין לא משפחת נדבה דצריף שיאמר ערפי עלי והקשית הא משפחת לי באומר ע"ע ע"מ שלא אתחייב באחריות דאז אינו עובר שום דבר דהוי כמו נדבה.

ותירצת עפ"י דברי קצה"ח [בסי' ר"ג ס"ק ב'] שכ' לחלק במחייב עצמו ע"מ שלא יתחייב באחריות לא מהני וחייב באחריות דהוי תנאי ומעשה (באים כאחד) [בדבר אחד] ורק אעפ"י כ' יוכל אדם לנדב עולה ע"מ שלא יתחייב באחריותו משום שעכ"פ קודם הפרשה חייב באחריות וא"כ יפה תירצת דלפ"ז הכא בערכין דאם לא מפריש תיקף יוכל לבא לידי עבירה ואסור לנדוב אפילו לר"י בכה"ג ואי שיפריש תיקף בשעת הערפה סכום הערף א"כ לא נתחייב באחריות כלל ולא מהני לפטור מאחריות את"ד תירוציך.

ידידי לפי דבריה באם אחד נתחייב דבר לחבירו ונתנה לו תיכף לפניו באופן שאפי' במלנה הי' פטור לדבריה? היא חייב פינן שלא קיבל עליו אחריות הוי תנאי ומעשה (בכ"א) [בדבר אחד] וכינן דהמקבל לא קנהו במשיכה יהי' עד עולם ברשות המתחייב לענון אונסיו וכיוצא דאם אמרת שיהיה פטור המתחייב א"כ מעולם לא קיבל עלי' אחריות והוי סותר המתנה והנה זה נדאי לא יעלה ע"ד שום אדם ובידאי מכ"ש אם התנה מתחלה ע"מ שלא יתחייב באחריות שקיי"ל לפ"ד הקצה"ח ומהרי"ט ז"ל שחייב באחריות מחמת שתנאי סותר המעשה מ"מ בנדאי אם נתן תיכף לפני המקבל פטור מאחריות והמתנה קיים דבאמת לעולם נתחייב באחריות ורק שישלם תיכף חובתו ואין זה סותר התנאי להמעשה רק פירעון מקילתא אחריתי הוא א"כ ה"נ אם אמרי' בהאומר ערפי עלי ע"מ שלא אתחייב [באחריות] חייב באחריות מטעם שתנאי סותר המעשה ורק לאחר הפרשה פטור א"כ שפיר הוי עליו החיוב בדיבורו ערפי עלי עד שישלם ומה שמשלם תיכף זה אינו מבטל המעשה רק דבר אחר הוא ושפיר פטור וא"כ נשאר קו' בדוקת' דמשפחת לי' באומר ע"מ שלא אתחייב באחריות ומה שדחית לומר דכאן לא הוי תנאי ומעשה בד"א דהא המעות קודש בלא הנדר לא ראית דברי הריטב"א [בחולין] שכתב דלא קדו בשום אופן רק באומ' ע"ע אולם עיקר קושיותה לא הבנתי דהרי (תירוץ) [קו'] הגמ' לפי לישנא בתרא דנדריים [דף י'] דר"י נמי אוסר (בנדריים) [בנדבה] משום דיכול לבא לידי תקלה.

הן באמת מה שהבאת לידי כף להקשות משום דברי רש"י ז"ל בריש חולין שכ' שם וז"ל ואפי' ר"י לא קאמר אלא דאמר הרי זה דאם מתה או נגנבה אינו חייב באחריות' א"כ פינן דאפרשה תו לא הדר בי' עכ"ל דמשמע דאם מפריש מותר לר"י אפי' בלא הבאת לעזרה ובאמת זה נגד גמרא מפורשת ורק בננות רש"י הוא לתרץ מה דקשה פינן דר"י חייש נמי.

לתקלה למה מותר לדידי' נדבה אפילו במקבאו לעזרה הלא יתחייב להביא אחרת אם יפסל ולזה כתב דפטור מגניבה ואבידה פינן דאמר הרי זה וא"כ בנמצאת טריפה נמי יפטור א"נ דשוב לא הדר בי' והיינו דבאמת אפילו בהרי עלי באופן שמסרה לכהן מותר דגם אם יתחייב באחריות שוב לא הדר אבל באם לא מסרה לכהן תיכף בנדאי גם רש"י ז"ל מודה דלר"י ל"ל"ב והוא סוגי' דחולין אסור (והנה לפי הבנתה הוי לה להקשות על טעם שני דרש"י פינן שפבר נתן בנדאי לא יעבור וקשה לפרוש תיכף ואז שרי לפום פשט דברי רש"י ז"ל) ע"כ יוכל לבא לידי מעילה וא"כ ל"ק פלל דמשפחת בערכין שיפריש תיכף וע"מ שלא יתחייב באחריות כמו שכתבת דעדיין חיישינו לתקלה ואסור להעריף בכה"ג אפילו לר"י וז"ב: אף לכאורה זה קשה דאפתי משפחת אליבא דר"י שיערוך בעומד לפני הגבאי בעזרה ואומר ערפי עלי ומפריש תיכף.

אף באמת לפי הנראה מדברי הריטב"א ז"ל דבכה"ג נמי אסור פינן שאמר בלשון עלי שכ' שם בריש חולין וז"ל שאילו לא אמר ערפי עלי או ערך פלוני עלי אלא שתפס המעות בידו ואמר הרי אלו לערכי לא נערה כי לא אמר פלום דה"ל כמו שאינו מחויב חטאת ואמר הרי אלו לחטאתי שלא אמר פלום עכ"ל וכו' מ' בגמ' נדרי' דבנדרי כשרים לא נדר ואפילו בהבמה מונחת בעזרה כמו שמבואר שם דהחילוק בין נדר לנדבה דבנדרי

פְּשָׁרִים לֹא נִדְר וּבִנְדָבָה נִדְר מִשְׁמַע דְּבַכָּה"ג דְּמַהֲנֵי נִדְב וְשָׂרֵי פְּגוֹן בְּמוֹסְרוֹ לְכַהֵן תִּיכְף
בְּעֲזָרָה בְּנוֹדֵר אֲסוּר גַּם בְּכָה"ג וְזֶה אֲמַת וּבְרוּר וְדַבְרֵי רִש"י ז"ל הֵם צ"ב קֶצֶת וְדו"ק:
וְהִנֵּה לֹא אֲמַנַע מִלְהוֹדִיעָהּ מַה שְּׁעָלָה עַל רַעְיוֹנֵי לְפֹם רַהֲיֵטָא לְתַרְזֵן כָּל הַנָּ"ל אֲשֶׁר קָשָׁה
דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ עַכ"פ בְּמִשְׁלַם תִּיכְף בְּעַת הַעֲרֻכְתּוֹ [וְהוּא] לְפִי מַה שְּׁמַבְנֵאָר בְּעֲרֻכֵינּוּ הַפֶּל
לְאַתּוּנֵי מְוִפְלָא סְמוּךְ לְאִישׁ.

וְהִנֵּה הַתּוֹס' בְּנִדָּה (מ"ו ע"ב ד"ה אא"ב) כ' וְנ"ל וי"ל דר"י נְמִי אֵית לִי דְּמְוִפְלָא סְמוּךְ
לְאִישׁ דְּאוּרִינְתָא וּלְהַקְל לְתַמְנָן טָבֵל לֹא אֵיתְרַבִּי לְהִיּוֹת פְּגֻדוֹל עַכ"ל אֶלְמָא דְּגַם דְּקִטָּן
מְוִפְלָא סְמוּךְ לְאִישׁ גְּדוֹר [נִדְר] וְהַקְדָּשׁוֹ הַקְדָּשׁ אֲבָל לְהַקְל דִּינוֹ פְּקִטָּן וְלֹא יָכוֹל לְתַרְנֹם
אֶלְיָבָא דְר"י וְא"כ פְּמוֹ כֵּן נְמִי גַהִי דִּיכּוֹל קָטָן לְעֲרוּךְ בְּמְוִפְלָא סְמוּךְ לְאִישׁ אִךְ עַכ"פ
פְּרַעוֹן שְׁפֹרַע אֵינּוּ פְּלוּם לְפִנְטָרוֹ וְעִדְיִין הַחַיִּיב עָלָיו לְשַׁלֵּם דְּלִהַקְל לֹא מְהֵנִי הַמְוִפְלָא
ע"כ אֵינּוּ פְּלוּם וְאֵין לְחַלֵּק דְּבַהַקְדָּשׁוֹ גּוֹפּוֹ פְּמוֹ שְׂיָכוֹל לְהַעֲרִיף פְּמוֹ כֵּן יָכוֹל לְפָרוּעַ דּו"א
דְּהַתּוֹרָה לֹא חֲיִיבָהּ רַק שְׁמֻכְרַח לְקַיָּים גְּדוֹר פְּשִׁיגְדִיל דְּלַע"ע אֵין שׁוּם עֹנָשׁ עָלָיו
פְּמַבְנֵאָר בְּנִדָּה וְיַעֲנִין בְּמ"מ ה'ל' גְּזִירוֹת שֶׁכ' דְּלֹא מְהֵנִי הַתְּרָה לְמְוִפְלָא מַה"ת וְדו"ק.

אִךְ הָאֲמַת מִש"כ רֵאשׁוּנָה הֵן בְּאֲמַת בְּרַמְב"ם ז"ל מִשְׁמַע דְּצָרִיף תִּיכְף לְשַׁלֵּם וְיֻצֵּא יָדֵי
נִדְרוֹ דְּלֹא פְּמוֹ שְׁפַתְבַּתִּי. אִךְ לַעֲנֵ"ד יֵשׁ מְקוּם לְזִמְרָא פְּנ"ל.

אִךְ דֵּהֲנַלְע"ד פְּשׁוּט דְּקִנְדָּם שְׁבַדְקוּהוּ לְהַמְוִפְלָא אִם יוֹדַע לְמִי נוֹדְרִין וְהוּא הַקְדָּשׁ עֲצָמוֹ
וּפְרַע לְהַגְזִיבֵר טָרַם שְׁבַדְקוּהוּ אִם נֶאֱבַד מִיַּד הַגְזִיבֵר חֲיִיב בְּאַחֲרִיּוֹת דְּהִנֵּה בְּלֹא"ה סְפַק
שְׁמָא לֹא יָבִיא ב' שְׁעָרוֹת בְּשֵׁנֵת י"ג וְא"כ אֵין לוֹ דִּין מְוִפְלָא וְגַם סְפַק אִם יוֹדַע לְמִי נוֹדְרִין
וְלָכֵן בְּס"ס כֹּה"ג עָדָן לֹא יֵצֵא הַמְעוֹת מִתַּח"י וְלֹא זָכָה בּוֹ הַהַקְדָּשׁ דֹּא"ל הַהַקְדָּשׁ הַנִּי
מִחוּצָה דְּלִיתָא דְכ"ז שְׁאֵינּוּ חֲיִיב עַפ"י דִּין מְטַעַם עָרְפוֹ אֵין הַמְעוֹת קְדוֹשׁ כָּלֵל בְּדַבְרֵי
הַרִיטְב"א הַנָּ"ל וְא"כ קִנְדָּם שְׁבַדְקָא הוּא עוֹמֵד בְּס"ס אִם הוּא חֲיִיב וְא"כ אֵין הַמְעוֹת הַקְדָּשׁ
וְלֹא יֵצֵא עֲדִיין מִרְשׁוּתוֹ פְּנ"ל וְלָכֵן אֶפְתִּי בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ שֶׁל הַמְוִפְלָא עוֹמֵד הַמְעוֹת וְאִם נִגְבַּב
וְאִח"פ גַּתְבְּרָר שְׁהוּא יוֹדַע לְמִי נוֹדְרִין וְהִבִּיא בְּשֵׁנֵת י"ג ב' שְׁעָרוֹת צָרִיף לְשַׁלֵּם שְׁנֵית
דְּהַמְעוֹת הֵרֵאשׁוֹן הִי עֲדִיין תַּחַת רְשׁוּתוֹ וְלֹא זָכָה בָּהּ הַהַקְדָּשׁ כָּלֵל מְטַעַם הַס"ס וּבְנוֹדָא
דְּצָרִיף שְׁנֵית לְשַׁלֵּם וְדו"ק.

עֵינֵין תּוֹס' גְּדָה דָּף מ"ה. [א"ה וְא"כ עַכ"פ בְּקִטָּן לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ דְּאִף שְׁמִשְׁלַם תִּיכְף
עֲדִיין חֲיִיב בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ וְדו"ק]: סִימָן נַ בְּדִין אֵין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּדַעֲתִי לְהַקְדָּשׁ אֵינָה
דְּבָרִים הַנְּצָרְכִים לְהַבְנֵת הַסְּוִגָּה וּמִזָּה נְבוֹאָה לְהַפִּיק חֲפְצֵינוּ וּרְצוֹנֵינוּ בְּזוֹ: הִנֵּה לֹא נִגְלָה
לָנוּ טַעַם דָּאֵין אַחַע"א אִם הוּא מְכַח הַסְּבָרָא מַגְזָה"כ וְהִנֵּה אֲדַמָּה שְׁהוּא רַק גְּזָה"כ דְּלֹא
מְצִינּוּ לְזִמְרָא מְסַבְרָא דָּאֵין חָל אִיסוּר הַשְּׁנִי לְלֹא צֻנְרָה פִּינּוֹן שְׁבִלֵא"ה נֶאֱסָר.

א"כ מֵאֵי יוֹעִיל כּוֹלָל אוֹ מוֹסִיף הֵלֵא לְדִידֵי אֵין צֻנְרָה לְזָה הָאִיסוּר וּמ"ל לְזָה שְׁחָל הָאִיסוּר
הַב' עַל אַחֲרִים וְאִם נֹאמֵר עַכ"פ פִּינּוֹן שְׁחָל אַכ"ע הָאִיסוּר חָל מִמִּילָא עָלָיו ג"כ הַגַּם
שְׁהַאֲזָהֲרָה לְדִידֵי לֹא צֻנְרָה א"כ לְשִׁיטַת רִש"י ז"ל [עֵינֵין תּוֹס' בְּמֹת דָּף ל"ב ע"ב ד"ה
בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִים] דְּס"ל דְּאִיסוּר חָל לְעַנְיָן לְקוּבְרוֹ בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִים בְּכוֹלָל לְר"י
לֹא לְחֲיִיב קָשָׁה פִּינּוֹן שְׁחָל כְּבָר הָאִיסוּר לְמָה לֹא יִתְחַיֵּיב וְאִם כִּי אֵין עוֹנָשִׁין מַה"ד וּמִשׁוּם
זֶה נִימָא לֹא יְחוּל הָאִיסוּר הַב' ז"א פִּינּוֹן שְׁפָבֵר נֶאֱסָר בְּאִיסוּר שׁוּב עוֹנָשִׁין עוֹד מִחַמַּת
חֻמְרוֹ [עֵינֵין בְּמ"מ פ"ב דְּמ"א] וְכָבֵר פְּתַבּוּ הַתּוֹס' בְּכַרִּיתוֹת [דָּף ג' ע"א ד"ה לְזִמְרָא ע"ש]

דָּזָה אֵינּוּ מְקַרֵי אַעֲמָ"ה יַעֲיִ"ש וְגַם בְּזָה נִחְלְקוּ אִם חָל בְּכוֹלֵל אִו מוֹסִיף וְסִבְרַת רַשִׁ"י ז"ל וְהִרְאִשׁוּנִים שֶׁכִּי הִטְעַם מִחֻמַּת שְׂאִין מוֹנֵעַ הָאִסוּר מִלְּחוּל הַתּוֹסֶפֶת חָל גַּם אֶהְרָאשׁוֹן וּלְפִי שִׁיטַת רַשִׁ"י ז"ל בְּעֶצְמוֹ קָשָׁה הֲלֹא הָאִסוּר חָל בְּכוֹלֵל וְלָמָּה לֹא יַעֲנֹשׂ עָלָיו בְּכוֹלֵל עַד שְׂיָהָא מוֹסִיף וְקָשָׁה הוֹסְפָה זֹו א"י מֵאִי הוּא הֲלֹא בְּלֹא"ה נִתּוֹסֵף הָאִסוּר.

וְלָכֵן נ"ל לֹמַר שֶׁהוּא מַגִּזָּה"כ דִּהְיֵה מְצִינּוּ גְבִי תְרוּמָה [חֻלְיִן דְּף קי"ג ע"ב] וּמִתּוֹ בּוֹ וּגוֹ' לֹמַר שְׂאִינּוּ חָל מִחֻמַּת אַחַע"א וְכַדוּמָה [זְבָחִים דְּף ס"ט ע"ב] בְּנִבְיָלָה וּטְרִיפָה שְׁיֵשׁ בְּמִינּוּ טְרִיפָה לַר"י וְכֵן בְּב"ח לְרִבּוֹת מֵתָה [חֻלְיִן קי"ג] וְכֵן בְּקַדְשִׁים כָּל חָלָב לַד' [חָל אִסוּר הַקֹּדֶשׁ עַל חָלָב עֵינֵי פְרִיטוֹת י"ד] הֲרֵי שֶׁהֶצְרִיכוּ הֲרִיבּוּי וְהִמְיָעוּט הֲרֵי חֲזִינֵן דְּגִזָּה"כ שְׁלֹא יְחוּל אִסוּר עַל אִסוּר זּוֹלָתִי בְּמִקּוֹמוֹת שְׂיִגְלוּ דִּהְיִינּוּ ע"י פּוֹלֵל וּמוֹסִיף וּמֵאֵן דְּפָלִיג ס"ל דִּהְתֵּם גִּזָּה"כ אֲבָל זּוֹלָת זֶה גַּם בְּכוֹלֵל אֵינּוּ חָל וַיַּעֲוִ"ש בְּתוֹס' ג"ה [דְּף ק"א] גְבִי טְוִמְאָת הַגּוֹף וּבְשׂוֹר וְכַמָּה מִקּוֹמוֹת אֵין מְסַפֵּר וְהֵינָה מֵאֵן דַּס"ל מוֹסִיף וְלֹא פּוֹלֵל ס"ל דִּהְתֵּם בְּתִרוּמָה גִּזָּה"כ אֲבָל לְמִדִּין מְקַדְשִׁים אִף זֶה דִּחְסָק דַּלְפ"ז נְצַטְרָף לֹמַר לְכָל חַד מִהֲנֵף מ"ד דְּזָה ס"ל דְּכָתוּב זֶה דְּנֻקָא וְלֹא לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ וְהַשְׁנִי ס"ל דְּבָא לְלַמֵּד וּבְאֶמַת הַשְׁתַּמְשׁוּ בְּזָה הֲרַבָּה רִבּוּתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים בְּתוֹ' בְּכַמָּה מִקּוֹמוֹת בְּזְבָחִים וְחֻלְיִן וּמְעִילָה [דְּף ט"ז] וְנֶאֱשָׁר לַפַּע"ד י"ל דְּלָמַ"ד דְּלָא ס"ל פּוֹלֵל ס"ל דְּבָאֶמַת גִּזָּה"כ דַּא"א חַע"א אֲבָל הֵיכִי שֶׁהַשְׁנִי מוֹסִיף וְאֵינּוּ מוֹנֵעַ עָלָיו הִרְאִשׁוֹן שְׂיָחוּל בְּהוֹסְפָתוֹ כְּמוֹ (א"א) [בִּיבְמוֹת דַּל"ב בַּאִי אֶשֶׁת אַחִיו] עַל אַחֻת אִשָּׁה שְׁלֹא מוֹנֵעַ אִסוּר אַחֻת מִלְּחוּל עַל הָאִשָּׁה (א"א) [אִי אֶשֶׁת אַחִיו] לְגַבִּי שְׂאִרֵי הָאֶחָיו חָלָה גַּם עָלָיו דְּמָה תֹאמַר שֶׁגִּזָּה"כ שְׁלֹא יְחוּל אִסוּר עַל אִסוּר מֵאֵן נִימָא לֵן דִּהְרִאִשׁוֹן עֲדִיף דְּלָמָּה הַשְׁנִי עֲדִיף וְאִי דִּהְרִאִשׁוֹן כְּבָר חָל וַאֲ"א לְדַחֻתוֹ הֲלֹא הַשְׁנִי ג"כ חָל עַכ"פ בְּהַחֲלִט לַעֲנִין הַהוֹסְפָה וּמִי יִדְחָהוּ וּמִש"ה בְּאֶמַת בְּקַל עַל חִמּוֹר לֹא ס"ל לְרַבְּנָן מוֹסִיף (וְהוּא רַבִּי דְּכָרִיתוֹת [כ"ג ב'] לְפִי דְּעַת רַמ"ע [בְּתַשׁוּ' קכ"ג]) דִּהָא גַּם אִם נִימָא דְּשְׁנִיָּהּ שְׁוִין בְּדַחֲזִי דְּזָה חָל מִקְדָּם וְהַשְׁנִי חָל עַל עוֹד דְּכָרִים שְׁנִיתוֹסְפוּ מ"מ לֹא עֲדִיף מִבְּאִים בְּב"א שְׁחָל הַחִמּוֹר כְּמִבְּנֹאֵר בְּתוֹס' הַגַּם שְׁהַרְמַב"ן ז"ל לֹא נִיחָא לִי בְּדַבְרֵיהֶם הֵינּוּ דְּוּנֻקָא בְּב"א מִמֶּשׁ אֲבָל בְּמוֹסִיף וְכַה"ג שְׁפַתְבְּנוּ גַּם הַרְמַב"ן ז"ל מוֹדָה דְּסִבְרָא שְׂיִשְׂאֵר הִרְאִשׁוֹן וְהַשְׁנִי יִדְחָה מִפְּנֵי קְוִלָּתוֹ וּלְמֵאֵן דַּס"ל אִסוּר מוֹסִיף אִפִּי בְּקַל עַל חִמּוֹר וְלֹא ס"ל סִבְרָא זֹו דִּהוּא ס"ל דְּלֹא תִלִּי בְּחֻמְרָתוֹ רַק פִּינּוֹן שַׁעֲכ"פ חָל לֹא נִדְחָה וּלְק"מ לְרַשִׁ"י ז"ל דַּס"ל דְּאִפִּי בְּכוֹלֵל דְּחָל הָאִסוּר לְקוֹבְרוֹ בַּר"ג עַכ"פ לֹא נִתּוֹסֵף עַל הַחֲפֵץ מִיָּדִי וְלָכֵן לֹא שְׂיִיף לֹמַר דְּאִסוּר הָאֶחָרוֹן עֲדִיף מִהִרְאִשׁוֹן שְׁחָל עַל דְּבָר יוֹתֵר ז"א שְׂאִינּוּ חָל כָּל פְּלֵל יֵתֵר מִפְּנֵי שְׁהִי וְלָזָה לֹא יוֹכֵל לְחוּל עַל אִסוּר וְנֶאֱפִי לְסִבְרַת הַרַמ"ע מִפְּאֵנוּ זַצ"ל דְּבַכָּה"ג נִתּוֹסֵף עַל הָאִשָּׁה וְנִקְרָאֵת אִסוּר מוֹסִיף יַעֲיִ"ש מ"מ אִם לֹא הִתְחִיל הַכוֹלֵל מִמִּילָא לֹא יִתְחִיל הַמוֹסִיף מִשָּׂא"כ בְּמוֹסִיף גְּמוֹר שְׁחָל הַמוֹסִיף עַל מַה שְׁנִתּוֹסֵף בְּהַחֲלִט בְּלֹא מְנִיעָה לֹא נִגְרַע מִעֲלָתוֹ מֵאִסוּר הִרְאִשׁוֹן שְׂיֵשׁ לוֹ מִעֲלָה שְׁפַכְרָא נִקְרָא שְׂמוֹ מֵאֵן וְהַשְׁנִי יֵשׁ לוֹ יִתְרוֹן שְׁנִקְרָא שְׂמוֹ עַל מַה שְׁנִתּוֹסֵף וּז"ב לַפַּע"ד: וְהֵינָה לַפ"ד אֱלֹה י"ל בְּאֵם קוֹדֵם חֲלוֹת אִסוּר הַב' חָל אִסוּר עֲשֵׂה עַל חֲתִיכַת אִסוּר רִאשׁוֹן בְּאִינָה דְּבָר וְאַח"כ חָל אִסוּר שְׂנֵי בְּלֹא בְּתוֹסֶפֶת עַל הִרְאִשׁוֹן בְּמוֹסִיף אִף זֶה הַהוֹסְפָה קָדִים הַעֲשֵׂה כְּאֶשֶׁר יָבֵא הַדְּמִיוֹן בְּכַה"ג לֹא מְקַרֵי הַשְׁנִי אִסוּר מוֹסִיף עַל הִרְאִשׁוֹן אִפִּי אִם נִימָא דְּלֹא חָל אַעֲשֵׂה מ"מ זֶה לֹא מְקַרֵי מוֹסִיף רַק עוֹנֵשׁ דְּמֵאִי הוֹסִיף הַשְׁנִי הֲלֹא בְּלַעֲדוֹ הִי הַחֲפֵץ אִסוּר

בהוספה מחמת העשה ולא הוסיף והראשון הוסיף מעת היותו גוף איסור ועונש לזה חמור מהשני שלא הוסיף רק עונש.

ובזה מתורץ קו' השע"מ [פי"ז מא"ב] על הריטב"א חולין שכ' דנבילה [על יום כפור] הוי פולל והקשה הא הוי מוסיף לענין (הקדש) [דנאסר לגבוה] עיי"ש ולפענ"ד לק"מ דבאמת לפ"ד הגמ' בחולין [ל"ז] א"א לנבילה שלא תעשה מסונפת מקודם ומסונפת אסורה למזבח כמו שמבואר ברמב"ם ו"ל זקן וחולה ונמצא שבלא הנבילה כבר נאסר למזבח ונמצא שלא חדשה כלום הנבילה בההוספה ובאמת מה שהקשה שם על הריטב"א בלא"ה לק"מ דהריטב"א גופא כתב דאייירי בנוקדה ביום שיחול איסור יוה"כ על עשה שאינו זבוח וכיון שנוקדה היום ממילא הוי מחוסר זמן ואסור למזבח וצ"ע.

ואולם כ"ז למאן דס"ל דמוסיף לא חל בקל על חמור י"ל סברא זו אף הריטב"א שכ' שם מקודם שגדע דר"ש לא ס"ל איסור כו' וי"ל דס"ל בקל ע"ח שיחול במוסיף קשה דלמא ס"ל לר"ש מוסיף ולכן צ"ל דברי הריטב"א כמ"ש דאייירי בנוקדה ביוה"כ דהוי מחוסר זמן אולם גם התו' ביבמות פתבו דנבילה הוי פולל והמה פתבו זאת בסברת ר"י דס"ל מוסיף אפי' בקל ע"ח א"כ קשה דהא הוא פולל למזבח הגם שבלא"ה נאסר בעשה דמסונפת מ"מ הוסיף עונש למזבח ואי דהוי קל נגד איסור החלב הא במוסיף חל אפי' בקל ע"ח אף די"ל דקשה בלא"ה האייף הוי מוסיף לגבי מזבח הא לע"ע כ"ז שלא הקדישו אסור למזבח משום חולין בעזרה ואיף שייך שיאמר שנתוסף איסור לגבי מזבח (הי) [הא] קודם שהקדישו הי' עליו איסור למזבח אף צ"ל הואיל שפולל איסור לגבי הדיוט יתוסף איסור גם למזבח וא"כ מש"ה לא שייך פלל לומר דהוי מוסיף על החולין משום שנתוסף להקדש הלא לולא שחל אחולין לא חל פלל אהקדש והאיסור הראשון חל מעצמו ושפיר בכה"ג לא אמרי' מוסיף פמבואר דעיקר חלות איסורו בא מפח פולל ודו"ק: עכ"פ היצא לנו מדברינו דעיקר היא חלות האיסור שמקרי באיסור מוסיף שפבר חל השני ואין פח בראשון להפקיעו כנ"ל ולרש"י העיקר הוא במה שחל לעונש דהא פבר חל בלא"ה לקונרו בר"ג ותל' עיקר בעונש ומעתה נבא לעיני בדבריו.

יצא ראשונה לדין שזה שלא התרו בו על השני ולא על הראשון מקרי חמיר ולפ"ד הנ"ל תלי' בפשעת חלות האיסור גוף האיסור דהוא מקרי חמיר ושפיר בקל ע"ח י"ל כסברתינו הנ"ל דהראשון עדיף שיחול שחמור דיש בו פרת ואי שלא התרו בו בקל עת עומד להתרות וכי בשביל שלא התרו בו העדים אז יגרע חזקת איסור הראשון ובודאי הסברא שהשני אין לו מקום לחול בזה הפעם כי בקל עת על איסור הראשון חנוך פרת באם יתרו בו ובהשני ליכא חומרא זו בנדאי מסברא שיחול הראשון וראי' לדברי אלה מהא דרחב"ג במכות ס"פ אלו הן הלוקין יעי"ש וכתב שם הרמב"ן במלחמות וז"ל אמר הכותב גם זו התשובה אינה נכונה שלא נאמרה פתקנה דנדאי אי ר"ע כר"ח ס"ל פשיטא שאין לנו פאן שתי רשעיות דאי עבדת ב' הא לא מתקיימא בי' ולמאי תו אצטריף לאדכורי פאן תשובה אפי' תימא אין התשובה מכפרת לאו שתי רשעיות הן שהמלקות פוטרת אלא רע"ק כר"ח ס"ל הכי קשי' לי' חייבי פריתות אמאי ישנן בכלל מלקות ארבעים ואין אומרין שלא ילקה ויעמוד בחיוב פרת שבו כמו שעושין בחייבי מיתות ב"ד שכל מי שנתחייב שתי מיתות נדון בתמורה והכא פרת חמור הדר אמר לפיכך דנין

אותו במלקות שאם עשה תשובה ב"ד של מעלה מוחלין לו הפרת וכיון שפן עונש מלקות עיקר שהפרת אין ענשו עונש גמור ומלקות חמור ממנו נדון בתמורה שהפרת קל הוא שהרי אפשר שלא יתקיים בו שב"ד ש"מ מוחלין לו ולהנהיג לישיגי דמפרשן לדר"ע דגמר לעיני מלעיניו ואתרו בי' למלקות ה"נ צריה לפרושי לדר"ע והיגו דאמרי' בלישנא דרבינא לעולם כדאמרי' מעיקרא שאם עשה תשובה ב"ד ש"מ מוחלין לו עכ"ל הרי לדר"ע מלקות חמור וא"כ למה לא יחול איסור אלמנה באם התרו בו משום אלמנה ולא התרו בו בלאו של פרת פסתם התראה הלא מלקות חמור א"ו גם שמלקות חמור היגו לענין זה העונש שעונש פרת יוכל לתקן בתשובה משא"כ מלקות אה"כ לענין גוף העונש דמספקי' מה לדונו שפיר אמר רבינא אליבא דר"ע דמלקות מענישין לי' לרחב"ג דעונש הפרת אינו חל אם ישוב אבל למלקות לא מהני התשובה שיעשה לאח"כ אבל חלות האיסור נדאי פרת חמורה בעצם ולכן חיילה פרת ולא מלקות ובזה ממילא נדחו דברי מעכ"ת דאם נימא כדבריו מחמת שלא התרו בו נקרא האיסור אלמנה חמור א"כ גם בהתרו בו מלקות חמור אלא ע"כ דעיקר הוא במה שגוף האיסור חמור ולא בעונשו אפי' לפירש"י והיגו לדברי רש"י ז"ל אינו חל עונשין אם לא בהוספה על גוף האיסור עונש חמור וא"ל דברייתא דלא כר"ע הלא ראינו דהגמ' דחק בעצמו לאוקמי כר"ע ואתו לא אתי' כרחב"ג ור"ע דלפי רהיטא דסוגי' הלכתא פנותי' ודו"ק.

ובלא"ה לא ידעתי מי הגיד למעכ"ת דמלקות חמור מקרבן דלמא ממון חמור כמבואר בכתובות ובשבת [ע' א'] מכנה הש"ס מיתות הרבה ימות בממון אלמא דממון חמור ותו דלישנא דמתני' [קידו' ע"ז] גבי כל (מי) שהוא [ביקח ה"ה] בלא יקח משמע דתלי' רק באיסור וכן מצינו בחולין גבי בב"ח כל שישנו באכילה ישנו בבישול וא"א כדברי מהריב"ן ז"ל א"כ איתא בבב"ח כמו באכילה באם לא התרו משום נבילה ובפרט בתצי זית בשר ונחצי זית חלב.

ומצאתי אח"כ בספר ושבועתו ליצחק לא' מחכמי ספרד ז"ל מקצת מדברינו ה"ל: ומה שהקשה מעכ"ת על דברי התוס' נדרים [דף צ' ע"ב] דנטולה אני מהיהודים חניל משום כולל והקשה הא הוי (חל) [קל] על חמור לא ידעתי מידי הא באמת החילוק ברור בעצם בא"א יש היתר לאיסורה שא"א נותרת מעתה מה שהיתה אסורה אבל בנדר אין לו שום היתר כולל ורק אם הגזן מקפר הוי כטעות בנדר או פיוצא בזה למ"ד שעוקרו למפרע אבל עכ"פ לא נותר האיסור משא"כ בא"א שניתר האיסור ע"י דבר אחר שמתירו מהאיסור שעלי' אח"כ מצאתי חילוק זה בספר ה"ל.

ולפענ"ד מוכרח לחלק פן דאל"כ האיך נסתם המשנה דשבועות דמוקים לה ר"י בכולל וקשה הלא הוי קל על חמור דלא חניל לרוב השיטות ור"י רצה לאוקמי פסתם משנה כמבואר בתו' שם וקשה הלא קל ע"ח לא חל בכולל ונדר הוא קל שיש היתר לאיסורו א"ו שנה אינו בנדר קלות האיסור אדרבה הלאו דלא תשא חמור מכל האיסורים ורק גבי עשה דחי ל"ת ועשה שיש בו שאלה אמרי' דקיל היינו דלא אמרי' מאי אולמין דהאי עשה מהאי עשה בזה אמרי' דנה יוכל לדחותו יהי' באיזה אופן שיהי' ראוי להעשה השני לדחותו אבל שלא יוכל לחול על איסור אחר בכולל בעוד שלא הותר בנדאי זה לא דהא

עדיין בתוקמרו עומד וכעין שאמרי במכות [י"ג ב'] [אפתי] [השתא מיתה] לא (שב) [עבדי].

וגם מה שהקשה בנטולה אני מן היהודים דנפר חלקו דמאי פולל הוא הא מותרת לבעלה לא ידעתי דבר הא באמת אסורה עליו פיון דהתשמיש קשה לה ויכול לגרשה לא הוי כדברים שבינו לבינה כסברת הראשונים ו"ל ורק שתכמים ראו שנתנה עיני' באחר הוי כנדרה ע"ד שיוכל הבעל להפר אבל לאחר הגרושין בטל ממילא ההפדה ודרי עדיין הפולל קנים באם מאמין לדברי' אסורה לו ובכל עת מוכנת לזה באם יראה מקום לדברי'.

גם מה שרצה להוכיח דאיני במת הבעל הוא אחיו בתנא האריף דכ"כ הראשונים ו"ל בפ' דהברייתא פי' על המשנה שמת הבעל ומה שהשיג על פבוד חותני הגאון זצלה"ה בתנא שפד חמתו עליו דכדברי' מבואר ברבינו הגדול מה"ר מנחם עזרי' מפאנו ו"ל בסי' קכ"ג ו"ל ואפשר נמי דאפי' לריה"ג ניקח דנימא תרנוניהו פי הדדי אתו ואעפי"כ אינו מחויב אלא אחת ולא תקשי ממה שאמרנו דמאן דאית לי' איסור פולל מודה בכולן דהני מילי מאן דמודה בכלל גונא כר"מ דאי ריה"ג חמור על קל אף במוסיף אית לי' בשתי דרכי' כדבעי למימר לקמן אבל בב"א לא אפשר פי מי מפסי שיהא החמור חל על הקל וכינון דמעיקרא לאו שבת והשתא שבת ה"נ מעיקרא לאו יוה"כ והשתא יוה"כ תרנוניהו פי הדדי קאתו ואין שום סברא שיהי' יוה"כ קודם א"כ לא יהי' אסור ב"א בשוין חמור מאיסור פולל בשוין דלא חיייל לריה"ג וכ"ש הקא שהדבר ידוע היות מלאכת שבת איסור חמור ויוה"כ קל ממנו עכ"ל הרי דלמאן דל"ל פולל שפיר חיייל זאת שהי' חל אם הי' בא לאחרי ומה שהקשה מדברי התוס' אין אחריות תוס' רי"ד על דברי התוס' שלנו שהם סוכרים פשיטת הרמב"ן ו"ל ואז ר"י ג"כ ס"ל פולל ומסיף.

ומה שהקשה דיוה"כ הוי היתר לאיסורו לא ידעתי מה הלא אחות אשה לאחר מיתה לא פקעה שם אחות אשתו כמו שם אשת אחיו שלא נפקע לאח"מ וכמו יתר העריות שנאסרו לאח"מ ואחות אשה יצאה מהכלל להתירה שפיר מקרי יש היתר לאיסורו אבל יוה"כ הוא מעולם לא הותר רק ביום שאינו יוה"כ וזה מעולם לא נאסר ואולי גם כנונת מעכ"ת כן אף לא הי' צריף לאריכות וזה פשוט.

וגם בטומאה לא ידעתי למה לא הותר טומאת הגוף. וכלל הענין לפ"ד כן הוא אם הדבר הנאסר הותר בזולת עצמו רק מחמת איזה ענין מקרי יש היתר לאיסורו כגון אשת איש וכגון אחות אשה אבל בדבר שנצטרך הדבר שלא הי' איסור כשבועה או פיום הכפורי' שלא נאסר מעולם רק בעצמו של יום זה לא מקרי היתר לאיסורו פי זה לא נאסר מעולם ודו"ק פי זה ברור: סימן נא בנידון אשר נשאלתי מהרב המאוה"ג דק' ראדימשלא אשר נסמך שם לרב על כל הגליל וכעת רוצים בני הישוב דק' פשעצליב לקבל עליהם לרב את הרב החרף ר"ש וכבר נתנו לו כתב רפנות ע"י תחבולות מרב א' ולזה שואלים האף הדין נוטה.

הטענות של הרב דק' הנ"ל הוא א' שק' פשעצליב שייך בעניני משא הרעקרוטירונג לק' ראדימשלא ע"כ אין יכולין לקבל לעצמם להרב הנ"ל עד שיחלקו עצמם גם בעניני הרעקרוטירונג. שנית שהשכירות מהשו"ב הוא מחמת הישובים הסמוכים לק' פשעצליב שהם שייכים לו: הנה באמת הדין הזה מבואר ברמ"א ו"ל בסי' רמ"ה ביו"ד שכ' שם

וְנִלְרַב הַיּוֹשֵׁב בְּעִיר וְכוּ' יָכוֹל חָכָם אַחַר לְבוֹא וּלְלַמּוֹד ג"כ שֵׁם אִפִּי' מִקִּפְחַ קֶצֶת פְּרָנְסָה אֶת הָרֵאשׁוֹן עַכ"ל אוֹלַם בְּאַמֶּת דְּבָרֵי רַמ"א ז"ל לְכַאוֹרָה תְּמוּהֵים דְּהִנְהָה הַדִּין הַזֶּה מִפְּסָקֵי מַהֲרִי"א ז"ל [בְּפִסְקֵי סִי' ק"ח] דַּכ' וְנִלְרַב פֶּל מַה דְּאַסְרוּ חֲכָמֵי' שְׁלֵא יָרַד אִישׁ לְהַסִּיג גְּבוּל חֲבֵירוֹ ה"מ בְּמִדֵּי דְאִית בִּי קַפּוּחַ פְּרָנְסָה אֲבָל כַּה"ג דְּחַד עֲבִיד שְׁרִירָתִי דְמִתָּא וְאִינְדָּה קֶאֱתִי לְמִינְעֵבַד נְמִי שְׁרִירָתָא דְמִתָּא מֵאֵן לִימָא לֵן דְּאַסּוֹר וְאִי מִשּׁוּם שְׂיִישׁ פ"פ בְּדָבָר מִחֲמַת הַפָּרַס מְגִיטִין וְחִלוּצִין וְאִירוּסִין וְנִשְׂוֹאִין כַּה"ג פְּמָה טַצְדָּקֵי עַל קִיבּוּל פָּרַס זֶה אָנוּ בּוֹשִׁין וּבִטְוֹרַח לְמִצּוֹא הָיִתֵר לְרַבּוֹן וְהָאִידָּה נְחֻזִיק אוֹתָן פְּוִלֵי הָאִי לְהַחֲשִׁיבוּ פְּרָנְסָה לְבִלְתִּי יִשְׂיֵיג אַחַר בְּהֵם עַכ"ל וְהָרִיב"ש ז"ל בְּתִשּׁוּ' [סִי' רַע"א] כ' וְנִלְרַב גְּרָסִי' בִּירוּשְׁלַמִּי דְבִי הוֹשְׁעִיָּא וְדְבִי בַר פִּזִּי הָוִי עֲלֵן וְשִׁאֲלֵן בְּשִׁלְמָא דְנִשְׂיָא פֶּל יוֹמָא וְהָוִי אֵילָן דְבִי הוֹשְׁעִיָּא עֲלֵן קְדַמָּאָה אֲזֵלָן אֵילָן דְבַר פִּזִּי וְהִתְחַתְּנוּ בְּנִשְׂי' אֲתוּ וּבְעֵין לְמִיעֵל קְדַמָּאָה וְשִׁאֲלֵין לְרַב אֲמִי אֲמַר לְהֵם וְהַקְמוּתָּ אֶת הַמְשָׁפָן פְּמִשְׁפָּטוֹ וְגו' קָרַשׁ שְׁזָכָה לְהַנְתֵּן בְּצַפּוֹן יִנְתֵּן בְּצַפּוֹן וְכוּ' וְתוּ אֲמַרִּינֵן תְּרַתִּין זְרִיעֶתָא בְּצַפּוֹרִי בְּלִטְיָא וְסַגְיָא וְהָוִי בְּלִטְיָא עֲלֵין וְשִׁאֲלֵין בְּשִׁלְמָא דְנִשְׂיָא פֶּל יוֹמָא וְעֲלֵן קְדַמָּאָה וְסַגְיָא בְּתַרְיָהוֹן אֲזֵלִין סַגְיָא וְנִכּוֹן בְּאוֹרִיָּתָא וְאֲתִי לְמִיעֵל קְדַמָּאָה אֲשִׁתָּאֵל לְרַבָּן וְדָרְשׁוּ אִפִּי מְמֹרַת"ח קוֹדֵם לַכ"ג ע"ה שְׁמַעִינֵן מִי שְׁהוֹחֲזוּק בְּאִיזָה שְׁרָרָה אִין נוֹטְלִין אוֹתוֹ הַיִּמְנוּ אֲלֵא א"כ הוּא ע"ה וְאַחַר ת"ח עַכ"ל.

וְזֶה פְּלִיג עַל מַהֲרִי"א דְכָמוּ דְאִין מְעַבִּירִין מִפְּבוּדוֹ מִחֲמַת קָרַשׁ שְׁזָכָה לְהַנְתֵּן בְּדָרוּם הַגֵּם שְׂיִהְיִי' בְּמַקְדָּשׁ מ"מ צָרִיכִין לְכַבְדּוֹ כְּמוֹ שֶׁהִי' כְּמוֹ כֵּן נְמִי מֵהָאִי טַעְמָא יְהֵא אֲסוֹר לִיטּוֹל מִמְנוּ חֲצִי הַפְּבוּד שֶׁהִי' מִתְחַלָּה פְּוִלָה שְׁלֹו כְּמוֹ בְּקָרַשׁ הַנֶּ"ל וְכֵן מְבֹאֵר בְּהַדְּלָ' בְּתִשּׁוּ' מַהֲרִי"א בְּמִים עֲמֻקִּים דְּהָרִיב"ש ז"ל פְּלִיג עַל מַהֲרִי"א וְכֵן בְּתִשּׁוּ' בְּעֵי חֲזִי לְכַנְה"ג כ' דְּפִלִּיגוּ וְהַכְנֵה"ג ז"ל פֶּסֶק פְּהָרִיב"ש שְׁאִין לְהַעֲבִיר הָרֵאשׁוֹן וְא"כ פִּינֵן דְּפִלִּיגוּ אֶהְדְּדִי מַהֲרִי"א וְהָרִיב"ש ז"ל וְלָמָּה מְבִיאֵן הַרְמ"א ז"ל לְתַרְוִיָּהוּ לְדִינָא דְזו"ל הַרְמ"א שֵׁם שֶׁכ' תִּיכָף אַחַר הַנֶּ"ל מִי שְׁהוֹחֲזוּק לְרַב בְּעִיר אִין לְהוֹרִידוֹ מִגְּדוּלָתוֹ אַע"פ שְׁפָא לְשֵׁם אַחַר גְּדוּל מִמְנוּ וְהוּ דְבָרֵי הָרִיב"ש.

וְהִנְהָ לְכַאוֹרָה (הִי') יֵשׁ לְחַלְקָ וְלוֹמַר דְּלֵא פְּלִיגוּ הָרִיב"ש וְמַהֲרִי"א ז"ל דְּרַק לְעַנְיֵן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ שְׁנִיָּהוֹן בְּכַבּוּד הַרְבָּנוֹת מוֹתֵר אֲבָל לְהַעֲבִיר לֵא' מֵהֵם לֵא' וְכֵן מְחַלְקָ בְּכַנְה"ג בְּתִשּׁוּ' שֵׁם ע"ש אֲבָל בְּאַמֶּת לְפַע"ד זֶה לִיתָא דְכָמוּ שֶׁכ' הָרִיב"ש שְׁאִין לְהַעֲבִירוֹ מִפְּבוּדוֹ מִפְּחַ הַיְרוּשְׁלַמִּי דְקָרַשׁ שְׁזָכָה וְכוּ' כְּמוֹ כֵּן נְמִי אִין רִשְׁאִין לְפַחוֹת פְּבוּדוֹ מֵהָאִי טַעְמָא.

וּלְפִי הַטַּעַם שֶׁכ' בְּכַנְה"ג דְּנָגַד הַחֲכָם הַזֶּה לֵא' זָכָה בְּכַבּוּד א"כ גַּם לְהַעֲבִירוֹ יְהֵא רִשְׁאִי. וְתוּ נִלְע"ד דְּזֶה לִיתָא פְּלָל דְּמְבֹאֵר בִּירוּשְׁלַמִּי הַנֶּ"ל דְּדוֹקָא מְטַעְמָא דִּיקְרָה הִיא מְפִינִיָּים אֲבָל בְּלֵאוּ הָאִי טַעְמָא הַגֵּם שְׂיִישׁ לְהֵם מְעַלָּה אִין לְהַדְּחוֹתוֹ וּבְנוֹדָאִי פֶּל הַדְּחִיּוֹת הַלְלוּ מַה שְׁאִין מְעַבִּירִין וְדוֹחִין הָרֵאשׁוֹן הוּא פְּשִׁישׁ טַעְנָה לְהַשְׁנִי כְּמוֹ אֵלוּ מִתְחַתֵּן בְּנִשְׂיָאִי וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה וְכַמְבֹּאֵר בַּהֲרַנ"ח ז"ל הָרִי דְלֵא מְהִנִּי שׁוּם טַעְנָה לְדְחוֹת הָרֵאשׁוֹן רַק מִשּׁוּם תּוֹרָה א"כ (הַיִּינוּ) לְהַעֲבִיר ת"ח מְקַדְוִשְׁתּוֹ דְלֵא שְׂיִיף זֶה הַטַּעַם דְּתוֹרָה פִּינֵן שְׁהוּא ג"כ עַכ"פ ת"ח פְּמְבֹאֵר בְּרִיב"ש ז"ל א"כ ל"ש פְּלָל לּוֹמַר הָדָּ סְבָרָא דְנָגַד זֶה לֵא' הוֹחֲזוּק בְּכַבּוּדוֹ וּבְנוֹדָאִי הַסְבָּרָא פְּשׁוּטָה כֵּן הוּא וְלֵא פְּלִיג ע"ז מַהֲרִי"א ז"ל.

וְלִכֵּן נ"ל דְּעִיקָר טַעְמָא הִיא דְאִין מְעַבִּירִין אֶת הָרֵאשׁוֹן מִחֲמַת שְׁזָכָה כְּמוֹ קָרַשׁ שְׁזָכָה לְהַעֲמִיד בְּצַפּוֹן אֲבָל בַּת"ח גּוֹפָא שְׁרוּצָה לִיקַח לְעַצְמוֹ לְעֲשׂוֹת הַמִּצְוֹת לְלַמֵּד עִם הַיְשִׁיבָה

ולעמוד (על) דת על תילה בנודאי מותר הוא לזפות במצנה כמ"ש מהרנ"ח ז"ל ונ"ל אף הרב ז"ל לא יחלוק שהחזקה שהחזק א' מהם בדרי אחד שאין אחר יכול להוציא מידו והיינו דוקא בדבר הרשות פהאי דירושלמי אבל באותו ענין שנשאל להרב שיש בו מצות פרנסי ישראל כל א' יכול לזפות בה ולא פל הימנו של המחזיק לזפות בה עכ"ל אבל להעביר אדם מגדולתו לבדו אין אנו רשאין מפח הד לימוד דקראש שזכה וכו' וכן מדוקדק לשון הרמ"א ז"ל שכ' ברישא ונ"ל יכול חכם אחר לבוא וללמוד ג"כ שם ואח"כ נקט לשון אין להורידו מגדולתו דמשמע פנ"ל: והנה לפ"ז הי' לכאורה הדין נותן שהרב ר"ש מותר ליישב בק' הנ"ל וכמו שכ' הרמ"א אף על בני העיר עכ"פ איסור מלקבלו.

אף באמת זה ליתא פלל דכיון דמותר לו לעשות המצנה וכמו שכ' מהרנ"ח ז"ל ה"נ עליהם החיוב מוטל לפרנסו לנהוג בו כבוד דכבוד התורה נודאי חיוב ועדיף טפי נהי דאין רשות להעביר הרב הראשון מכוון מלמוד מקראש שזכה בצפון ואפ"ל אם הי' מתרמי דהשני גדול ממנו אסור [להעביר] להראשון כיון שהוא עכ"פ ת"ח אף אם השני רוצה ליישב בתוך הקהל ולעשות מצות פרנסי ודייני ישראל בנודאי עליהן מוטל לכבדו והראשון מדברי הרמ"א ז"ל ומהרי"א ז"ל שכתבו דלגיטין וקידושין שניהם שווין וק' לכאורה הא"י עברו המגדלים והמקדשים ליטול השורה מהראשון ויעברו על הפסוק והעמדת את המשכן וגו' אלא נודאי כיון שפבר הוא בתוכן מוטל עליהם כבוד התורה להדרו ולפרנסו ולכן בנודאי אם הרב השני רוצה לשבת אדם מותר לקהל לפסוק לו כדי פרנסתו וכל הצטרפותו כיון שאין מעבירין להראשון פלל רק שאין מונעין השני לבוא וכן מבואר בהד"ל בתשו' מהרי"א ומהרי"ו ז"ל שגזרו על תלמידהון בגזירה חמורה להיות בעזר למהרי"ב שפא באחרונה ליישב אצל מהר"א ז"ל שהי' זקן ות"ח גדול וכ"מ גזרו על תלמידהון ועל הקהל להיות בעזרת מהרי"ב וכאשר כתבנו שפיון שהוא מותר לחטוף המצנה לעצמו על הקהל לכבדו דרו כבוד התורה ולפי דעתי זה אמת ואין להשיב.

ובאמת עלה על דעתי דכיון שהרב דק' ראדמשלא אינו יושב בקהלה הקטנה ורק ביאתו לעתים רחוקים והרב ר"ש יהי' שם פל הזמן וילמוד תורה בנודאי גדול פח לימוד התורה נגד הדרש והעמדת פנ"ל דהא חזינו דכיון שזכה בני סג' [בתורה] קדמו ודחו לבני בל' מהראוי שלימוד התורה ידחה את כבוד הראשון וכן משמע בתשו' מהרנ"ח יעו"ש ונהי דלא הוחלט הדבר משום דמעלה מי שזכה בדבר כבוד קודם להשני גם היכי דאיפא להשני טענה וכן"ל ולכן מסופק בדבר אם גם גבי דבר מצנה שייך זה אבל לגבי תורה נודאי דחינו הראשון כמו שדחה בני סג' בירושלמי מחמת תורתו שזכו.

אף באמת אין כבוד התורה ולימוד התורה שווין גדול כבוד תורה דייחיד מת"ח דייחיד כמבואר במגילה. אף באמת הדרש גופא דדריש בירושלמי מיקרה היא מפנינים מכ"ג שנכנס לפני ולפנים ה"נ דרשינו בגמ' שלנו [מ"ק ט' ב'] וכל חפציה אפ"ל חפציה שמים הרי תורה עדיף מפל המצות ודחי לימוד תורה להד מצנה דוהעמדת וכן"ל אף לא מפני שאנו מדמין נעשה מעשה ולכן נ"ל דאין מעבירין הראשון משרירתו וגם שניהם שווין בשירות פרנסי הקהל והיינו גיטין וקידושין ולענין בעניני דמתא וכפסק הרמ"א ז"ל.

ועתה נבוא לעיין בדיני ממונות [מדברי] הרמ"א ז"ל מבואר אע"פ שמקפח קצת פרנסת הראשון ומפרש בש"ך פגון שנוטל מחפופות וקידושין וכו' ומביא טעם הרי"א ז"ל משום

שְׁהוּ לֹא בְּהִיתָר גְּמוּר ע"כ: וְהִנֵּה בְּאֵמֶת לְכַאוּרָה קָשָׁה עַל הַרְמָ"א ו"ל שְׁסַתֵּם דְּבָרֵינוּ דְּמִשְׁמַע אִפִּי אִם הַפָּרֶס הוּא בְּהִיתָר ג"כ מְוַתֵּר לְהַב' לְבֹא בְּגִבּוּלוֹ וְתוּ קָשָׁה מֵה שְׁמֵבִיא אַח"כ ו"ל אֲבָל אִם בָּא חָכָם אַכְסֵנְאִי לְעִיר אֵין (לְעִיר) [לוֹ] לְקַפְח שְׂכָר הָרַב הַדָּר שָׁם לְעִשׂוֹת חו"ק עכ"ל וְהוּא מִתְּשׁוּ' מֵהַרְי"ק ו"ל וְק' אִם זֶה מְקַרֵי שְׁלֵא בְּהִיתָר יִתִּיר ג"כ לְהַרְב אַחַר אַכְסֵנְאִי לְקַפְח פְּרִנְסָתוֹ וְאִם הָיִי קַפּוּחַ פְּרִנְסָה הָאִיךָ מְוַתֵּר לְבֹא גַם לְדוּר בְּתוֹכוֹ וְלְבֹא בְּגִבּוּלוֹ.

אֲבָל בְּאֵמֶת נִלְעַנ"ד בְּדַבְרֵי הַרְמָ"א ו"ל דִּהְיָה בְּנוּדְאִי הִי' הַתְּקֵנָה קְדוּמָה לְיִשְׁח מֵהַתְּנֻנָּה רַח"ש כְּמִבְּנוֹר בְּמַהְרִי"ק ו"ל שְׁפֵן הִי' מְנַהֵגִם בְּאֵמֶת לְכַאוּרָה קָשָׁה דְּהָאִיךָ מְוַתֵּר לְהַרְב אַחַר לְבֹא בְּגִבּוּלוֹ וְלִיִּשְׁח מְמַנּוּ הַפָּרֶס שְׁפָסְקוּ לוֹ הַקְּהֵל בְּשִׁכְרוּ הָרִי זֶה מִמֶּשׁ פְּגוּזֵל מְשִׁכְרוּ הַמְּגִיעַ לוֹ וְכֵן רְאִיתִי בְּתִשׁוּ' חֲתָם סוֹפֵר [סִי' ר"ל] וְלִפְנֵינוּ גְּדַבֵּר מְדַבְרֵינוּ אִיךָ בְּאֵמֶת זֶה לִיתָא דִּהְיָה בְּנוּדְאִי שְׂכָר הַזֶּה הוּא דְשִׁלְב"ל וְהָא הַתְּנִינִים אֵין בְּעוֹלָם בְּעַת שְׁנִתְקַבֵּל לְהַרְב וְגַם אוֹתוֹן שְׁיִשְׁנֹן בְּעוֹלָם אֵין בְּיָדָם מְאוּמָה וְעֵיקָר הַחַיּוּב עַל צַד הַחֲתוּן בְּנוּדְאִי שְׁאֵין יְכוּלִין הַקְּהֵל לְחַיִּיב עֲצָמֹן בְּשִׁכְרוּ מִשְׁל [צַד] שְׁנֵי וְאֵין בְּקַהֲלָתוֹן אִיךָ בְּאֵמֶת הַתְּקֵנָה הוּא מְקַדָּם שְׂכָרָה קִיבְלוּ אֲבוּתֵינוּ עֲלֵיהֶם וְעַל זְרַעֵם לִיתָן רַח"ש וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה וּמִכַּחַת הַתְּקֵנָה רְשׁוּת לְחַיִּיב גַּם הַנוֹלָדִים כְּמִבְּנוֹר בְּפוֹס' וְהִנֵּה הַקְּהֵל שְׁנוֹתֵינוּ זֶה לְהַרְב בְּנוּדְאִי שְׁלֵא זָכָה זֶה הַשְׂכָּר רַק בְּעַת שְׂפָא לְעוֹלָם כְּמַש"כ הַט"ז בְּאו"ח בְּהַל' פָּסַח [סִי' ת"נ] א"כ אִם בְּתוֹךְ כָּף בָּא הָרַב אַחַר שְׁעַפ"י הַתְּקֵנָה קְדוּמָה זֹכָה גַם הוּא בְּרַח"ש דְּכֵן נִרְאָה בְּפִסְקֵי מַהְרִי"א וּמַהְרִי"ק ו"ל דִּהַתְּקֵנָה שֶׁל הַרַח"ש וְכִיּוֹצֵא הִי' לְהַרְב הַמְּרַבִּיץ תוֹרָה וְלָכֵן אִם בָּא הַשְּׁנֵי וּמְרַבִּיץ תוֹרָה זֹכָה ג"כ בְּחֻלְקוֹ בְּשִׁכְר תוֹרָתוֹ כְּמוֹ הָרֵאשׁוֹן א"כ אֵינוּ גּוֹזְלוֹ דְּכָמוֹ שֶׁהִי שְׁיִיךְ לְהָרֵאשׁוֹן מִחֲמַת תוֹרָתוֹ מֵהַתְּקֵנָה קְדוּמָה כְּמוֹ כֵן זָכָה בְּהַשְּׁנֵי שְׁמָה שֶׁהַקְּהֵל פְּסָקוּהוּ לְהָרֵאשׁוֹן (אֵינוּ) [אֵין] בְּהַסְפָּמָה זֶה מִמֶּשׁ דְּהָיִי דְשִׁלְב"ל וְעֵיקָר הַזְּכִי' בָּא מִכַּחַת תְּקֵנָה הַקְּדוּמָה בְּזֶה זָכָה נְמִי הַשְּׁנֵי וְלִזָּה אֵינוּ גְּזֵל כָּלָל וְרַק עַכ"פ רְאוּי לְהַתְּרַחֵק מִחֲמַת עֲנֵי הַמְּהַפֵּךְ בְּחֻרָרָה וְלִזָּה כְּתַב מַהְרִי"א ו"ל הַטַּעַם דְּהוֹאִיל שְׁאֵינוּ בְּהִיתָר גְּמוּר לֹא שְׁיִיךְ דִּין עֲנֵי הַמְּהַפֵּךְ בְּחֻרָרָה: וְהִנֵּה בְּאֵמֶת דִּין עֲנֵי הַמְּהַפֵּךְ בְּחֻרָרָה לְפִי מֵאֵי דְקִי"ל אֵינוּ שְׁיִיךְ בְּהַפְּקָר א"כ בְּלֹא"ה א"צ לְטַעַם מַהְרִי"א ו"ל אִיךָ דִּי"ל דְּמַהְרִי"א ו"ל הַנְּצָרָה לְטַעַמָּא דִּידֵי' כְּדִי לְצִאת לְזַעַת רַש"י דְּסִבְרָא לִי דְּבִהַפְּקָר נְמִי שְׁיִיךְ דִּין עֲנֵי וְכו' וְא"כ לְפִי מֵה דְקִי"ל כְּר"ת ו"ל דְּבִהַפְּקָר ל"ש דִּין עֲנֵי וְכו' לֹא צָרִיךְ הַרְמָ"א ו"ל לְטַעַמָּא דְּמַהְרִי"א וְהָא דְלֹא כ' הַרְמָ"א ו"ל מָה הוּא הַפָּרֶס סוּמְךָ עַל מֵה דְּכָתוּב בְּסוּמְךָ פְּגוּן חֲנוּפוֹת אִיךָ כ"ז בְּהַרְב שְׂפָא וְקָבַע גַּם הוּא זָכָה בְּשִׁכְרוּ מִכַּחַת תְּקֵנָה הַקְּדוּמָה וְכְדִי שְׁלֵא יְכַשׁוּל בְּעֲנֵי וְכו' כ' מַהְרִי"א טַעַמָּא דִּידֵי' שְׁאֵינוּ בְּהִיתָר גְּמוּר וְלִדִּין תוֹתֵר בְּהַפְּקָר אֲבָל בְּאַכְסֵנְאִי שְׂפָא לְסוּדָר קִידוּשֵׁין דְּאִזּוּ זָכָה בּוֹ הַמְּרַבִּיץ תוֹרָה בְּקָבַע מִכַּחַת הַתְּקֵנָה נוּדְאִי זֶה הָאוֹרֶחַ הָיִי פְּגוּזֵל וְכַמְּקַפְח פְּרִנְסָתוֹ וְדו"ק: הִיוֹצֵא לָנוּ מִזֶּה שְׁדַבְרֵי הַרְמָ"א ו"ל נְכוּנִים וַיִּשְׁרִים לְדוּרְשֵׁי וְחוֹלְקִין בְּרַח"ש וְכִיּוֹצֵא.

וְגַם שְׁהַרְב הַשְּׁפָא כ' שְׁמֵנְהָג אֵינוּ כִּי הוּא אֵמֶת הַמְּנַהֵג עֲתָה שְׁהַקְּדוּשֵׁין וְגִיטִין אֵינוּ לְהַמְּרַבִּיץ תוֹרָה וְכְמוֹ שֶׁהִי בִּימֵי מַהְרִי"א ו"ל וְרַק מִי שְׁקַבְלוּהוּ הַקְּהֵל עֲלֵיהֶם בְּפִירוּשׁ לְזֶה: אִיךָ כ"ז בְּעִיר א' אֲבָל ב' עֵינֵירוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה שְׁמֵנְהָג בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שְׁמֵקַבְלִין הָרַב לָהֶם בְּאֵין מוֹחָה פִּידוּעַ מְפָל סְבִיבוֹתֵינוּ וְלָכֵן נִרְאָה לְפִי הַמְּנַהֵג כְּלוֹ שְׁיִיךְ לְהַרְב הַב' אִיךָ לְפָנִים מְשׁוּרַת הַדִּין יִחְלָקוּ בִּינֵיהֶם.

ובגידון השכירות מהשו"ב לפ"ד אם הקהל לא שיעבדו עצמם להרב רק השו"ב והקהל שיעבדו עצמם [להשו"ב] להוסיף על שְׂכַר מְהַנְשָׁחֵטִים דהשו"ב יכול לחזור בהרב הראשון שיאמר לו עתה אני צריף לפרנס להרב דמקומי ועניי עירך קודמין וגם דדמי עלי פארני' אורבי ואדעתא דהכי לא הבטיח לו ולא גרע מפועל שאיתרע שם איזה דבר קדש שיכול הבעה"ב לומר אדעתא דהכי לא שְׂכַרְתִּיהּ אם הי' דבר ששניהם שנים בידיעת דבר זה פמבואר בח"מ [סי' של"ד] וכיון שהשו"ב פטור גם בעה"ב פטורים מהשו"ב והדרא לדמעיקרא ואין להרב הראשון שום תביעה על הקהל פנ"ל ואולם בס' חתם סופר להגאון מהרמ"ס ז"ל [בחקק יו"ד סי' ר"ל] ראיתי שכ' וז"ל מש"כ מהרא"י ז"ל על פָּרַס זה אנו בושים וכנ"ל הוא בימיהם שלא רצה להיות מסדרי גיטין וקידושין עד שיתנו לו שְׂכַר וכתוב מה אני בחנם אבל בזה"ז אינו פן והפָּרַס זה הוא בהיתר יעו"ש תמה אני איה חשד לגאוני עולם אשר מימיהם אנו שותים מהרי"ב ומהר"א שלא רצו לקדש עד שיתנו להם שְׂכַרם וח"ו לומר פן.

וגם ע"ז היו צריכים להרעיש עולם כל הקדושים על דבר איסור ח"ו לא יאמן פן רק הטעם פנ"ל וכאשר כתבתי: לכן נלע"ד דהפל להרב השני אף שאין משיבין את הארני' החי וגם פי בספר בעי חיי פסקו פהריב"ש דאין לדחות כלל להראשון הגם דפסק שם מטעם מוחזק לא ידעתי במאי מוחזק הוא טפי מהב' וכן כ' בהדנ' בתשו' מאמר מרדכי וכן משמע מהרא"י דזה לא הוי מוחזק אף עכ"פ מהראוי לתנוף ביניהם וכל אחד על מקומו יבא בשלו' לכן בזה נלע"ד דהרב ר"ש מותר לקבוע דירתו ולא שיניף שום ענין חסידות בזה דהרי חזינו קשישאי גדולי האחרוני' אשר בצלם נחסה בגוים בהוראתם וכל פוסקי או"ה נתייבסד ע"פ הרב מהרי"ו ומהר"א עזרו וגזרו להיות תלמידיהם מסייע להרב הב' ואי הוי ח"ו שום נידוד איסור ח"ו למה להם לעשות פן ומלבד זה הוא דבר פשוט דעני המהפך בחררה אסור להב' ליטלו מהבע"ב אבל אם הבעה"ב נותן לו בעצמו פשיטא דליכא שום איסור וכן מבואר בהדנ' בתשו' מהרי"ט בחי' למס' ק'.

וא"כ שהקהל קבלוהו לר"ש וניחא להו שייבתו אתם בנודאי מותר ומצוה לשבת אתם ולהרביץ תורה. ובעניי שְׂכָרוֹת על הצ'יבור של ק"ק הנ"ל עם הישויבים הסמוכים לה יהיו שניהם בשונה והפָּרַס יחולק ביניהם ויתנוף פאשר יבצע ביניהם דידי הרב המאה"ג הקדוש מו"ה מנשה נ"י אבד"ק ראפשיטץ ואין להעמיס עול על אדמו"ר נ"י גאון הדור קדוש ישראל מו"ה אשר ישע'י נ"י והוא לבדו יתנוף שלום ביניהם בגידון ממון והוא סמוך לגבול יודע הפל על נכון ובעניי דינא דמלכותא אין לדבר כלל ידוע לכל יודע גימוסים שבעייירות קטנות אין למלכות בזה פלל וכ"א יעשה פראונו וגם אין להעדה הגדולה עליהם רשות בזה חוץ להרב דקרניז ואפי' הרב דקרניז אין לו תנוף ע"ז אם הדאמניע אינו מרנצה ולכן אין לדבר מזה חוץ כפה טעמי' שיש ע"ז לכן לא שיניף בק' הנ"ל וישויבי' הסמוכים לה דדמ"ד ומה שיניפו יעשו ומחמת האמת והשלום חתמתי שמי: סימן נב שאלה עיר אחת קטנה סמוכה לעיר גדולה לעירך שלשה פרסאות והמה פחת דגל ממשלת הרבנות וראשי הקהל מעיר הגדולה וגם לבית חיים הולכו מתייהם ורק מ"ץ הי' להם לפסוק שאלות וכדומה אף ב"ד לא נמצא בעיר הקטנה והמה כפופים לב"ד דעיר הגדולה וזה לא כפיר תקנו להם בית חיים ורצו לפרוק מעליהם עול עיר הגדולה ורצונם שפל ההכנסות דעירם וסביבם השייף לבית חיים שלהם יהי' שייף לקהלתם

ולהמ"ץ ולא יהי' לעיר הגדולה עליהם דבר רק המה יהיו פאחת ערי הגדולים ולזה רצה
הרב דעיר הגדולה למחות בידם פי כפר החזיק בעניני הפבוד וההכנסות ולמה יגרע ממנו
וכל פוננות עיר הקטנה לפרוק עול תורה ויבאה פי ידעו שב"ד אין בעירם והמ"ץ איש
רף ללב לא יוכל לעמוד בפרץ נגד עושי עול לזה חפשי יהי' מן המצות ואנשי עיר הקטנה
אמרו פי מעודו החזיק המ"ץ שלקהם בסידור קדושין וכדומה גם ההכנסות נתנו לו
וכוננתם עתה רק לעשות להם תקונים ככל ערי ישראל מקנה חמה ובית הפנסת ויתר
הענינים ולהכין הכנה לקבל איזה גדול בתורה להרביץ תורה בגבולם ולהדריכם בדרך
ישרה ולזה פרוקו מעליהם עול עיר הגדולה זה הוא תנרף טענותיהם וכבר העריכו
טענותיהם לפני גדולי זמנינו כאשר כתב לי הרב הג"ל אולם בקשו ממני לחוות להם
דעתי: תשובה באמת לא ידעתי למה מששתם פלי ידעתי מיעוט ערפי ומצנרף גנדל
טרדומי אף לאשר דרכי להשיב לשואלי מחמת טעם הפמוס לזה לא אמנע מלהודיעכם
ולא אשא פני איש פי האמת אהוב מהפל הנה מה שרצו קצת לומר הואיל שיש להם בית
חיים אינם פפופים שוב לעיר הגדולה ומביאי' ראי' מתה"ד ובאמת משם ראי' להיפך
דז"ל תה"ד בפסקיו סי' ס"ה דינא קאמרי דכינו דיש להם בית דין נסמך בעירם אול"ם
שקבלו עליהם אינו דת ודין כל עיקר לכוף שום אדם מן הקהלה להוציא מביית דינם
לב"ד אחר כו' גם מ"ש קהלה קדישא מנהגם הנזכר שכל סביבותיהם השניכים לבית
החיים שלקהם יהי' דינם ותורתם פמותם לענין ב"ד דלהון גם בהא שפיר קאמרי וכן הוא
מנהג פתי דיניו פמדומה לי בכל מקום עכ"ל אלמא דוקא להפכרים שסביבותם תלוי
הדבר בבית חיים אבל אם עיר אחת פפופה לאיזה עיר גדולה לא יצילם בית חיים מזה
דאל"כ למה כ' הטעם משום שאינו דת ודין כל עיקר לכוף שום אדם מן הקהלה להוציא
מביית דינם לב"ד אחר סתמא הוי לי' ליתן פלל דכל שיש לו בית חיים בפ"ע והשניכים
להם אינם פפופים לעיר אחרת אלא ודאי דזה לא מהני אם הי' מהדין פפופים ולזה כ'
דמדנא אינם פפופים תחת עיר הגדולה וממילא המה והשניכים להם היינו לבית חיים
נפרדים מעיר הגדולה וז"ב.

ולכן אם בנ"ד אנשי עיר הקטנה מדינא פפופים לעיר הגדולה לא יצילם מה שעשו להם
בית חיים ולזה נחקררה ונשובה אם יוכלו להפרד מעיר הגדולה והנה טענת הרב שפבר
זכה בהפבוד וההכנסות ולא יוכלו לגרוע פחו ובאמת פן מבואר בריב"ש דהמעשה שהי'
הרב ר' יוחנן ראש ישיבה במדינת צרפת באחת העירות הגדולות ובא הרב ר' ישעי'
והביא ח' מהרב הגון מהר"ם הלוי זצ"ל שלא יתפוס שום אדם ישיבה בלא רשות מר'
ישעי' לדחות את ר"י משררותו וע"ז השיב הריב"ש ז"ל סי' רע"א וז"ל שנית שאף אם
לא הי' מ' יוחנן בא בטענת אביו והי' ראוי מ' ישעי' להיות קודם להתמנות מ"מ פיון
שפבר הי' נוהג בשררה הדיא שקבלו בעצמו והחזיק בה זכה בה מדגרסי' בירושלמי
דהוריות דבי בר פזי הוו עאלין ושאלין בשלמא דנשיא כל יומא והוו אלין דלבי הושעי'
עאלין קדמאי ונפקין קדמאי אזלין אינון דבי פזי נאסתתנון בנשיאותא אתון בעינין מיעול
קדמאי אתון ושאלין לר' אמאי א"ל ר' אמאי ונקמות את המשפן פמשפטו וכי יש משפט
לעצים אלא קרש שזכה להנתן בצפון ינתן בצפון בדרום ינתן בדרום ותו אמרינו תרתין
זרעיתא בצפורי בולטייא וסגנייא והוו בולטייא אזלין ושאלין בשלמא דנשיא בכל יום
ועאלין קדמאי והוו סגנייא עיילין ונפקין בתריהון אזלי סגני' וזכיינו באורייתא ואתו

למיעל קדמוי דבולטיינא אשתאיל לרפנן על רבי ודרשה בבי מדרשא אפי' ממזר ת"ח קודם לכ"ג ע"ה שמעי' מהא שמי שהחזיק אפי' מעצמו באיזה שררה או דין קדימה אין נוטלין אותה ממנו לתתה לאחר גדול ממנו מפניו שפבר זכה בה אא"כ הוא ע"ה והאחר ת"ח אבל כל שהחזיק בה ת"ח אין מסלקין אותו אעפ"י שהבא לנטלה גדול ממנו הרי דבהחזיק בכבוד אין להעבירו ואולם היפוך מזה מצאנו בתה"ד בפסקיו סי' קכ"ו שכ' בשם מהרי"ו וז"ל ונגדול מזה כתב האור זרוע וז"ל אם הוא ת"ח וצריכים בני אדם לטובתו אפי' אם בא מממשלה אחרת שאינם נותנים מס למושל העיר הזאת לא מצי מעבב עליהם ודאי חזקה כה"ג לא הספים ר"ג מ"ה לאסור שום ישוב לת"ח ואפי' אם יש ת"ח אחר בעיר פי קנאת סופרים תרבה חכמה ואם אינו יודע להשתפר אלא לומד תמיד בני העיר מצווים לעשות מלאכתו ואם הוא עשיר התורה פטרותו ממס עכ"ל הרי כתב בסתם אפי' אם יש ת"ח אחד בעיר ולא חילק בין אם בני העיר קבלו עליהם ת"ח הראשון לראש ולקצין בין אם לא קבלוהו אלא בכל ענין לא מצי מעבבי ואם הוא עשיר התורה פטרותו אלמא שיש לת"ח השני חזקה כמו לת"ח הראשון וכן ראינו בכמה מקומות שהיו שני רבנים דרים בעיר א' ולא שמענו שהי' לזה חזקה יותר מזה כו' ובסי' קכ"ח כ' וז"ל ואי מטעם השגת גבול מהודענא לכוון הקבלה שיש בידי ששמעתי מפי החבר יונה במ' שלום הישיש קרובי שאמר בשם אביו אני ואבותי ישבנו בישיבה לדון ולהורות בנייא שטאט אם הי' בא אחד אצלי להיות מנהיג פמוני לא הייתי מעבב על ידו והי' תמי' מאין הרגלים שטוענים המנהיגים השגת גבול בכה"ג פשפפתי הדברים הללו למ' אנשיל מרעגנשבורג אמר לי הזקן מהר"ם סג"ל אמר לי כה"ג מי נתן או הוריש לי הגבול שלא ישיגנו אחר עכ"ל הגדולים וז"ל ונראה נמי דהמדקדק בתוס' פ' לא יחפור ימצא משמעות טובה דאין פח ביד ת"ח זה למחות בחבירו שיקבע דירתואצלו ולקחת תורת חבר עיר וכן הוריתי למ' ישראל יצ"ו הנ"ל בהיותו אצלי בניישטאט פאשר מה' גאדל מאורנבורג רצה לקבוע דירתו אליו לברונא וכ"נ דכל מה דאסרו חכמים שלא ירד איש לאומנות חבירו להשיג גבולו ולהרחיק מהזיקו ה"ד בכל מזלי דאית בי' פיקוח פרנסה ומיעוט רנוחין וחוסר מחייתו אבל כה"ג דחד עביד שררותא דמתא ואידך קאתי למיעבד נמי שררותא דמתא פנותי' ואין בזה ח"כ מאן לימא לן דאסור בכה"ג דכל חד וחד בעי למזכי בשכר פרנסי ישראל שהוא שכר שאין לו שיעור ול"ד למי שהחזיק במצוה כמה שנים דמשמע מלשון מהר"ם במרדכי ח"ה דאית לי' בי' חזקה שלא יוכל אחר לדחותו בכלום ממנה ש"ה דרגילין לקנות חזקה בכה"ג מן הצבור ולקנות צדקות והקדישו' על פכה להניח להם ולהיורשי' לחזקה אבל פתר תורה ושררותא דידה מונחת ומפקרת לכל מי שירצה לזפות בה ואי משום דיש פ"פ בדבר מחמת הפרס שתפול לפיס המנהיגים מגיטין ונחליצה והשבעת נשים ושכר ברפת ארוסין ונשואין וכה"ג כמה טצדקי על קבול פרס זה אנו בוששים ובטורח למצוא היתר לרובן והאיך נחזיק אותן כ"ה להתשיכן פרנסה ומחז' לבלתי יחזיק אחר בהם עכ"ל והספים ע"ז מהרי"ו ומהר"ד והרב בעל כנה"ג בספרו בעי חיי רצה להשוות דעתם בדבר שיוכלו שניהם לעשות בזה כ' מהרא"י שאין הראשון יכול למחות בהשני אבל באם רוצה לדחותו לגמרי פנידון דהריב"ש יוכל הראשון לעבב שלא לדחותו ולבסוף מסיק דפליגי הריב"ש ותה"ד וז"ל ורב הראשון מקרי מוחזק יעיי"ש ובתשו' מים עמוקים למהראנ"ח כתב וז"ל בסי' ע'

ועוד יש ללמוד מדבריו דאפילו מתבטל חזקת הראשון לגמרי ע"י השני אינו יכול לעפב עליו כו' עד וע"כ לומר שהריב"ש ז"ל חולק על מהרא"י ז"ל בדבריו אלה שהרי פתב בפירוש בענין הרבנות שאין מוציאים הראשון מחזקתו שהחזיק בה אפי' לא החזיק אלא מעצמו מההוא דירושלמי וכן מהרי"ק ז"ל בההוא דביהכ"נ דפוסק דינש לו חזקה לראשון וכדכתבנו לעיל בדבריו ואע"ג דהוי דבר מצוה עכ"ל.

והנה באמת דברי הכנה"ג תמוה במה שכ' לחלק בין ליקח ממנו חצי הכבוד או פלו ס"ס ראית הריב"ש נכונה מהירושלמי מקרש שזכה בכבוד אין להורידו ולזה סיים מהראנ"ח ז"ל דהריב"ש ז"ל חולק עם התה"ד ומהרי"ו וסייעתם ז"ל.

אף זה קשה למאד על מרן הרמ"א ז"ל שמביא בשולחנו הטור שני הדיעות יחדיו בלא שום חולק וכאלו שניהם דבר א' אמרו וז"ל הרמ"א ביו"ד סי' רמ"ה רב היושב בעיר ולומד לרבים יכול חכם אחר לבוא וללמוד ג"כ שם אפי' מקפח קצת פרנסת הראשון כגון שהקהל קבלו עליהם הראשון לרב ונוטל פרס מהם ע"ז אפ"ה יכול השני לבא לדור שם ולהחזיק רבנות בכל דבר כמו הראשון אם הוא ראוי וגדול לכך אבל אם בא חכם אכסנאי לעיר אין לו לקפח שר הרב הדר שם לעשות חנופות וקדושין וליטול השכר הבא מהם הואיל והוא פרס הרב הדר שם אבל מותר לעשות חנופה ולתת השכר להרב הקבוע וכן הותר לו לדון בין שני בעלי דינין שבעיר הבאים לפניו לדון דלמא הרב שבעיר אין ממנצע להם אבל אין לו להורות איסור והיתר או לדרוש לנהוג שררה באתרי דחבריה.

מי שהחזיק לרב בעיר אפי' החזיק בעצמו באיזה שררה אין להורידו מגדולתו אעפ"י שבה לשם אחר גדול ממנו עכ"ל ולזה הארכתי בבבאורו בתשובה אחת ותנרף פונתי דרמ"א ז"ל ס"ל כהראנ"ח דבדבר מצוה ששייכים בו כל ישראל לא יוכל הראשון למחות בהשני אף לדחותו לגמרי אפי' בדבר מצוה אינו יכול לדחותו והרבה הארכתי בבבאור דבר זה בתשובה ועכשיו באתי בקצרה לתת טעם נכון לחילוק זה דהנה ידוע דסמיכות המורינו במדינת אשכנז הוא לתת גיטין וקדושין וכמבואר ברמ"א סי' רמ"ב סעיף י"ד וז"ל ענין [הסמיכות] שנהגו בזמן הזה כדי שידעו כל העם שהגיע להוראה ומה שמורה הוא ברשות רבו הסומכו ולכן אם כבר מת רבו הסומכו אינו צריך לסמיכות וכן בתלמיד חבר פדרף שנתבאר לעיל במקום שאין צריך רשות אין צריך סמיכות וי"א דמי שאינו מוסמך למורינו ונותן גיטין ונחליצות אין במעשיו פלוס ויש לחוש לגיטין ונחליצות שנתן אם לא שידע לכל שמומחה לרבים הוא רק שמצד ענוה ושפלות אינו מבקש גדולות ויש חולקין ומקילין ובמקום עיגון יש להקל אם כבר נתן גיטין ונחליצות אבל לא פדרף אחר פי מנהגן של ישראל תורה כנ"ל.

ועוד נ"ל שמופר לתת מורינו לאחר שיסדר גיטין ואעפ"י שמדין הסמיכה שבימים הראשונים לא הוי דינא הכי מ"מ עכשיו אינו אלא נטילת רשות בעלמא ושרי עכ"ל. וא"כ אם נותנים לאחד מורינו הרי הוא מוסמך וזכה בכל תפוצות ישראל לסדר גיטין וקדושין וא"כ גם הראשון לא זכה יותר ממנו דשניהם שוים וזה מדוקדק בכוננת התה"ד שכתב איזה גבול ניתן (לנו) [לו] היינו כי כל הסמוכים זכו בהכבוד הזה ואין זה בגדר השגת גבול ואין בזה קרש שזכה להנתן בצפון כי כן נסמך מתחלה להיות לו חלק לשרת

העדה בתוך כל הסמוכין ובהדלי מצינו פן בסנהדרין דף ה' דרבה בב"ח ירד לבבל וא"ל ר"ח לרבי פן אחי יורד לבבל יורה יורה ידיו ידיו יתיר בכורות יתיר וכי נחית רב לבבל א"ל ר"ח לרבי פן אחי יורד לבבל כו' יתיר בכורות אל יתיר ופריה שם הגמרא מ"ט אילמא משום דלא חפיים הא אמרי דחפיים טובא אלא לחלוק לו כבוד לרבב"ח ופירש"י שם פדי שנינהגו בו בני בבל כבוד שבו לי' האי חשיבותא דאלו לרב הוו נהגי בי' יקרא בלא"ה עכ"ל אלמא דמשום הורדת כבוד ליפא דאם נימא דגם בכה"ג שנינהג קרש שזכה בצפון מאי קאמר ר' חייא ומאי השיב לו משום כבודו וכפלי' רש"י שלרבו בלא"ה ינהגו בו כבוד הלא אסור לתת כבוד לאחר להוריד להראשון מגדולתו והגם שמה אין ראוי דבבל היינו מדינה ויכולו שניהם להורות ולהתיר בכורות כ"א בעירו אף כל פנונתי בזה דחזני דמותר לסמוך לאחד ולאח"כ להשני וכ"א יש לו כבוד וא"כ פמו כן בעניני הסמיכות דמורינו או בכבוד פתר תורה שזכה בו מעצמו באותן המדינות שאין נוהגין במורינו בנדאי כל ת"ח זכין בזכ"ל זו ומה שהצבור קבלו לאחד אין זה פלוס פי אין הדבר תלוי במקבלים רק פתר תורה מןפקר לכל הזוכה בה וא"כ שפיר שניהם שונים בזכ"ל זו ולא מקרי משיג גבול וזה מדוקדק בדברי מהרא"י שכ' אבל פתר תורה מונחת ומןפקרת לכל ומש"ה אינו דומה לחזקת מצות שהוא לטובת הקהל כמ"ש שם מהרא"י אבל פתר תורה אינו תלוי במקבלים רק בהזוכים ובהזכ"ל פולם שונים ובהזכה נדחים דברי מהראנ"ח שם בתשובה ודו"ק.

א"ו דאין זה הורדה דעל מנת פן נסמכו וא"כ זה הטעם של הת"ה דבמאי זכה אי משום שקבלו אנשי העיר בזה לא הפסיד שום נסמך לבא לסדר קדושין וגיטין פי ע"מ זה נסמכו אבל בנידון דהריב"ש שהי' לראש ישיבה ורצה להעבירו ודאי אין מורידין מקדושתו וא"כ שפיר צדקו דברי הרמ"א ז"ל שלא פליגי פלל הריב"ש ותה"ד ז"ל וא"כ בנדאי מותר לת"ח לבא לסדר קדושין פרוצונו באין מוחה וגם הפך מותר לקבל וכמ"ש הרמ"א ז"ל.

ומ"ש בתשו' חתם סופר [בחלק י"ד סי' ר"ל] לפשיטות דזה דוקא באם הפך נעשה בעול אבל בימינו הפך החופות וגיטין הוא דבר קצוב הנה רק שכירות ורק בימיהם לוקחים בעוולה יעו"ש ואחרי מחילת כ"ת לא כן הוא וחס להו לרבותינו הקדושים מהרי"ב ועמיתו הגדול להנות ממעות עוולה וחס לי' למהרי"א ומהרי"ו הקדושים לצאת לעזר לעושה עוול ושתקע דבר זה ולא יאמרו ומ"ש התה"ד בפסקיו הג"ל ז"ל ואי משום דיש פ"פ בדבר מחמת הפך מגיטין וכו' על קיבול פך זה אנו בושים כו' ע"ש פנ"ל.

נלע"ד דהנה באמת הפך שלוקחים רח"ש אינו שכירות פאשר עלה על לב הגאון החתם סופר פי הלא ידוע שהוא דבר שלב"ל ולרוב עדיין לא נולדו החתן והפלה וגם המחתנים מארץ נכרי' בנדאי שלא שנינהג שם שכירות עלה ורק הוא מטעם תקנת קדמונינו שתקנו להחזיק ת"ח ותקנו ליתן להם מפל חתונה פך וכך ותקנות יכולים לתקן על הנולדים פידוע מכמה תקנות קדמונינו ז"ל תיקון דד' ארצות ולזה אם הדין נותן שרשאי החכם לקבוע דירתו במקום החכם הראשון ומותר לסדר קדושין וכנ"ל בנדאי שתקנה פולל גם עליו להחזיקו מרח"ש וכי גרע הוא מהראשון ע"ז פתב הת"ה שאנו בושים על הפך

היינו שאינו מתורת שכירות והוא פעין גזירה ומש"ה מותר גם להשני לקבלו וא"כ בנדאי מותר לרב לבוא מרחוק ולשבת אצל רב הקבוע ולקבל פרס מקדושין וכדומה וכפסק רמ"א ו"ל ואין חולק.

וא"ל דהראשון מקרי מוחזק ויכול לומר קים לי דלא פרמ"א ו"ל ורק דפליגי הריב"ש ותה"ד ו"ל וא"כ בספיקא מהני תפיסה זה ליתא תדא בנדאי לא ראו אלו האחרונים את דברי הרמ"א ו"ל כי אלו ראוהו הביאוהו ולכן הלכתא פהראשונים נגד בתראי פידוע וגם פיון שהכנה"ג ג"כ רצה להשוות יחד דברי תה"ד והריב"ש ו"ל היכי שלא באו לדחותו לגמרי וא"כ לא נשאר רק סברת מהראנ"ח ובנדאי דלא מהני קים לי במקום יחיד נגד רבים פידוע גם כי לענין קבלת הפרס אנשי עיר קטנה מוחזקים.

אף כ"ז הוא מדינא אבל פבר העיד הש"ף ו"ל ביו"ד סי' רמ"ה ס"ק ט"ו ונ"ל מיהו כ"ז מדינא אבל מצד המנהג אפשר שיש למחות בזה עכ"ל וכן באמת המנהג למחות ברב אחד שפא להשיג גבול הרב הראשון.

אף בנ"ד פיון שיהא עיר וקהלה לעצמה לא ידעתי ולא שמעתי למחות בעיר הקטנה שפאו לקבל עליהם רב ואדרבה בכמה מקומות שלא הי' לעיירות קטנות רב ובקרב הימים קבלו עליהם לרב הרבה והרבה יש הנודעים אלינו באין מוחה ובפירוש פתב הרב הגאון בס' שיבת ציון סי' ק"ח ונ"ל ועיין בריב"ש בסוף תשובה רנ"ג היינו פשפאים לפרוד זה מזה אבל אם פבר נעשה מעשה ונפרדו לא אוכל לדון פעת בזה והריב"ש פתב רק מטעם ישוב ביהכנ"ס שלא יחרב עושין תקנות לקיים שתיקה והיינו אם לא הי' לקהל קובי"ן יכולת להחזיק ביהכנ"ס הי' מקום לפלפל בזה אבל פיון שיש לאל ידם להחזיק ביהכנ"ס עם פל צרכיהם לעצמם אין שתי הקהלות האלה משועבדים זה לזה פלל עכ"ל ובאמת בתשו' הריב"ש סי' רנ"ג מבואר פן דו"ל שם בסוף התשובה.

גם מה שאמרת אם פאו יחידים לעשות להם מדרש לתפלה וקמו אנשים למנוע אם נתן לשמוע ודאי משתקין אותו בנזיפה שמעכבין הרבים מלעשות מצוה ואין עון גדול מזה וכבר מנה הרמב"ם ו"ל באותן כ"ד דברים שב"ד נזקקים לנדות העובר ואיתא בירושלמי דמועד קטן המעכב רבים מלעשות מצוה צריף נדוי ואם נותנין, טעם לדבריהם מפני ישוב הביהכנ"ס שלא תחרב אז הקהל מעינין בדבר ועושין תקנות לקיים את שתיקה עכ"ל.

הרי דיןכלו עיר וקהל אחד להפרד מחביריהם אף באופן שיהי' קיום למצוה והמוחה בזה הוא מנוע רבים לעשות מצוה פמבואר לענין ביהכנ"ס. ולכן היוצא לנו מזה פאם שיראה הדברים להבד"צ והרבנים הסמוכים לשתי עיירות שיהי' עי"ז פבוד התורה וכבוד שמים אזי בנדאי יוכלו להתפרד באין מוחה אף אם ח"ו יהי' עי"ז פריקות עול בנדאי אסור להם ולשום פן תורה להיות אתם במעל ח"ו.

אף כ"ז לענין סידור קדושין וחלוקת פבוד וקבלת הפרס אף ודאי אם אין ב"ד שם בעיר הקטנה קבוע שהמה פפופים לבוא לבד"צ בעיר הגדולה פמאז באין חילק ונהגם שהם קבלו עליהם את הרב המ"ץ פשלשה לאו פל פמינייהו בזה ולהרב המ"ץ אסור לקבל

עָלֵיו זֶה לְדוֹן בִּיחִידֵי פִּדְוּעַ וְלֹא דְוִקָא דִּין רַק דְּבַר שְׁיָהָא נוֹגַע לְכְבוֹד שְׁמַיִם שְׁצָרִיף ב"ד
הֵמָּה כְּפוּפִים תַּחַת ב"ד דְּעִיר הַגְּדוּלָה כְּמֵאָז.

וְאִם אוּלַי הָרַב דְּעִיר הַגְּדוּלָה לֹא יִתְרַצֶּה לְטָרוּחַ בְּעַסְקֵיהֶם אַחֲרֵי שְׁאִין לוֹ דְּבַר מֵהֶם.
מִפִּיר אֲנֹכִי אֶת הָרַב פִּי ח"ו לֹא יִמְנַע טוֹב מִבְּעָלָיו וּמָה אֲנִי בְּחִנָּם כּו' וְאִם ח"ו מִחֲמַת
הַמַּחְלֻקָּת לֹא יִרְצֶה לְהַזְדַּקק לָהֶם יוֹכְלוּ אַח"כ לְתַת עוֹלָם תַּחַת אֵיזָה בּוֹד"צ הַסְּמוּכִים
לָהֶם.

אִף פְּשִׁיקְבַע לָהֶם בֵּית דִּין קְבוּעַ בְּנוֹדָי הֵמָּה כְּשֶׁאָר עָרֵי יִשְׂרָאֵל וְכֹן אֲנוּ נוֹהֲגִים וְלֹא יִחְלֹק
ע"ז רַק הַחֹלֶק עַל הָאָמֶת. זֶה שְׁעָלָה עַל דַּעְתִּי הַקְּלוּשָׁה וְד' הַטּוֹב יִנְחֵנִי בְּדַרְךָ הָאָמֶת
וַיַּעֲשֶׂה שְׁלוֹם.

[וְעֵינַי לְעֵיל בְּסִי' נ"א]: סִימָן נֶג בְּנִידוֹן הַשְּׂאֵלָה מִהֶרְבֵּנוֹת דִּק' רֵאדִי מִיִּשְׁלַע אֲשֶׁר הִי לָהֶם
לְרַב וּמוֹרָה זָקֵן ת"ח מְנֹפֶלֶג בְּדוֹרוֹ. וְאַחֲרָיו יִרְשׁ כְּבוֹדוֹ בְּנוֹ אַחֲרָיו וּלְהָרַב הַגָּ"ל לֹא הִי
מְמַלָּא מְקוֹמוֹ תִּיכְף בְּשַׁעַת פְּטִירָתוֹ וְגַם בְּנֵי אַחֲיו הָיוּ צְעִירִים לְיָמִים וְקָבַל גִּיסוֹ חֲתָן הָרַב
הַזָּקֵן הַגָּ"ל אֶת הֶרְבֵּנוֹת מַעֲצָמוֹ בְּלֹא שׁוּם חֲתִימָה וְהַתְּנַהֵג רֵבֵנוֹת פְּמָה שְׁנִים וְאַחַר פְּטִירַת
הָרַב הַזֶּה נִמְצָא בֶּן בְּנוֹ שֶׁל הָרַב הַזָּקֵן הַת"ח הַיִּשְׁיִישׁ הַמְּנֹפֶלֶג הַגָּ"ל וְרֵאדִי לְמַלְא מְקוֹם
אֲבוֹתָיו וַיֵּשׁ מִבְּנֵי הָעִיר שְׁרוּצִים רַב אַחַר וְשֶׁאֵל הַשׁוֹאֵל לְחוֹת עַפ"י דַּת תוה"ק.

הִנֵּה דְבַר זֶה מְבֹאָר בְּסִפְרֵי וְסִפְרָא דְכָל הָרֵאדִי לְיִוְרָשׁוֹ קוֹדֵם לְכָל אֲדָם בְּכָל הַמְּנוּיִים
לְפָרְנִס הַצְּבוּר הֵגַם שְׁבַרְמַב"ם וּש"ע [ס"ס רמ"ה] אֵינּוּ כְּתוּב רַק בֶּן בְּנוֹ קוֹדֵם מ"מ
הַמְּעַיִן בְּבִירוֹר יִרְאֶה שְׁלָאוּ דְוִקָא בֶּן בְּנוֹ ה"ה כָּל הָרֵאדִי לְיִוְרָשׁוֹ כְּמְבֹאָר בְּהַדְלָ'
בַּתוֹסְפֵתָא דְשְׁקָלִים וּמְבִיאֵו הָרִיב"ש ס' רע"א בְּלֹא חוֹלֶק.

וְגַם בְּרַמְבַּ"ם גּוֹפֵי' מִשְׁמַע בֶּן כְּמְבֹאָר לְמַעֲיִן בַּה' מְלָכִים [פ"א] וְהַרְמָ"א ז"ל אֲגַב
שְׁיִטְפָא נִקְיֵט בֶּן בְּנוֹ כְּלִשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם ז"ל אֲבָל בְּאָמֶת כָּל הַקּוֹדֵם לְיִוְרָשָׁה קוֹדֵם כְּמְבֹאָר
בְּכַתּוּבּוֹת [דף ק"ג ע"ב] גְּבִי שְׁמַעוֹן בְּנֵי חָכָם כּו' אוּלַם עַדִּינַי יֵשׁ לְבַע"ד לְהַשִּׁיב נְהִי
דְרֵאוּי הָרַב מַהר"ר פִּנְחָס לְיִרְשׁ כְּבוֹד דּוֹדוֹ הֵלֵא הַפְּסִיק בֵּינוֹ אַחַר הוּא נִיהוּ בְּעַל דּוֹדָתוֹ
הַגָּ"ל.

אִף בְּאָמֶת ז"א חֲדָא פִּינּוֹן דְּלֹא הִי אִז הָרַב מַהר"פ מְמַלָּא מְקוֹם אֲבוֹתָיו כִּי הִי צְעִיר לְיָמִים
קָבְלוּ בְּעַל דּוֹדָתוֹ לְשִׁמּוֹר עַד שְׁיָהֵי' רֵאדִי כְּמְבֹאָר בְּרַמְבַּ"ם ז"ל [פ"א מה' מְלָכִים ה"ז]
וְכֹן רֵאוּי לְעַשׂוֹת וְאִם כִּי לֹא ח"כ לֹא רְצֶה לְמוֹסְרוֹ לַר"פ הַגָּ"ל עַכ"פ (כִּי) מִחֲמַת כִּי הָרַב
מַהר"פ לֹא עָמַד עָלָיו בְּזָה וְלֹא דָחַק אֶת הַשְּׁעָה וְנִגְמַר בִּינֵיהֶם שְׁאֲחַר פְּטִירָתוֹ יִירֶשׁ אֶת
כְּבוֹדוֹ כְּאֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי בְּבִירוֹר וּא"כ אֵין זֶה הַפְּסִיקָה כָּלֵל.

שְׁנִית אִטוּ אִם אֶחָד יִחְזִיק שְׁלֵא כְּדִין בְּשִׁבִיל זֶה לֹא אֵיבַד הָרַב מ' פִּנְחָס חֲזַקָת אֲבוֹתָיו.
וְגַם כִּי לֹא קָבְלוּהוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר אֶת הָרַב הַגָּ"ל עָלֵיהֶם לְרֵאשׁ רַק מַעֲצָמוֹ הַשְּׁתַרְר עָלֵיהֶם
וּבְנוֹדָי שְׁזָה לֹא מִגְרַע פַּח הָרַב מַהר"פ הַגָּ"ל.

ע"ז נִרְאֶה בְּרוּר דְאָף אִם הַפְּסִיק אַחַר חוֹזֵר הַדְּבַר לְקַדְמוּתוֹ וְלֹא אֲבַד הָרֵאשׁוֹן חֲזַקָת
אֲבוֹתָיו. וּמְלַבַּד שֶׁהוּא נִכּוֹן מַעֲצָמוֹ אֲבִיא רֵאדִי לְזָה מְדַבְּרֵי הַש"ס בְּרִכּוֹת [כ"ח א'] גְּבִי
מַעֲשֶׂה דַר' יְהוֹשֻׁעַ וּר"ג שְׁאָמַר ר"י מִי שְׁאֵינּוּ מְזָה וְלֹא בֶּן מְזָה יֹאמַר לְמְזָה בֶּן וְכו'.

והנה מבואר שם פי (ר"י) העביר את ר' אליעזר ב"ע מחמת שר"ג הי' בן מזה וממלא מקום אבותיו. ולכאורה פינון שלר"ג פדין הורידוהו כמבואר בש"ס והפסיק אחר א"כ שוב אין מעליותא בזה שהיא בן מזה פינון שפכר נתמנה אחר עפ"י דין.

א"ו פינון שאמר ר"ע לר"י כלום עשינו אלא בשביל פבודה כו' א"כ חזר הדבר לקדמותו שר"ג קודם מחמת שממלא מקום אבותיו והוא בן מזה ולא מהני לר"א ב"ע במה דאפסקי עפ"י הדין. ואנן בנ"ד נהי דאפסק אחר שלא עפ"י הדין פינון שפכר חזר הדבר לקדמותו ועדיין מעלת ממלא מקום אבותיו לא נגרע דבר ובחזקתו הוא עומד כבתחלה.

ועפ"י א"ש מה שהקשה שם בחי' אגדות על הא דאמרי' נעברי' לראב"ע גמירי מעלין בקודש כו' נדרוש מר קדא שבתא ומר קדא שבתא אתי לאקנויי (שאין שתי מלכים משתמשים בכתר א') אלא נדרוש ר"ג תלתא שפתי וראב"ע שבת א' והק' שם בחי' אגדות דעדיין סגי שיזרוש ר"ג שתי שבתות וראב"ע שבת א'.

ובסמיכות חכמים מאריף לתרץ ולדברינו הנ"ל א"ש. דהנה באמת קשה דלמה העבירו את ראב"ע מלדרוש כל השבתות הא מפח דמעלין בקדש אין להורידו כלל וכבר התעצם בזה הרב בכנה"ג בתשו' בעי חיי ושאר הגדולים שאתו דגם זה מקרי הורדה ומה לי כולו ומ"ל פלגא.

ולפום דהיטא אשתמיט מינייהו סוגיא זו דמשמע דלפלגא לא מקרי מעלין בקודש כו' אף באמת היא נגד המושפל לכאורה דנדאי מקרי הורדה מקדושתו שמעיקרא הי' דורש כל השבתות ועתה מורידין אותו מזה לדרוש לחצאין.

אף באמת פינון דר"ג הי' ממלא מקום אבותיו וראוי לזה מפח הקרא והיתה לו ולזרעו אחריו כמבואר בספרי ובת"כ רק שהורידוהו מחמת פבוד ר"י כמ"ש ר"ע כלום עשינו אלא בשביל פבודה וכיון שנתפייס ר"י ממילא א"א לדחות את ר"ג דממלא מקום אבותיו גם שהפסיק אחר בינתים.

אף גם להוריד את ראב"ע מפל וכל א"א. ולכן מהראוי דלדרש מר קדא שבתא מחמת מעלת אבותיו ומר קדא שבתא משום דמעלין בקדש.

אף פינון דאין ב' מלכים משתמשים בכ"א א"א לחלוק לחצאין ואז ממילא ר"ג קודם ליטול עוד שבת א' פינון דמהראוי הי' דלעברי' לר"א ב"ע כמ"ש תא ונעברי' מחמת שירש ר"ג פבוד אבותיו והוא בן מזה רק א"א להעבירו מפל מחמת מעלין בקדש אבל בדבר שאין בו דין חלוקה מעלת רבנות אבותיו של ר"ג קדים ולכן מגיע לו לר"ג שתי שבתות ולר"א ב"ע שבת א' אף פינון דכבר ראוי לר"ג לשוב לחזקתו הראשונה גם לו מעלת דמעלין בקדש שהי' לו מאז לדרוש כל השבתות ורק שהורידוהו מחמת פבוד ר"י וכיון שנתפייס ר"י והושיבו לר"ג לקדמותו שוב יש לו ג"כ המעלה דמעלין בקודש כמו לראב"ע ושנין המה בזה לכן חלוקו אותן שתי השבתות וממילא מגיע לר"ג שלשה שבתות א' מפח מעלת אבותיו וגם שיש לו לראב"ע מעלה דמעלין בקדש מגיע לו שבת א' נגד מעלה זו דכבוד אבותיו.

אף אין ב"מ משתמשים בכת"א לזה עדיף חזקת אבותיו ממעלין בקדש דלראב"ע ונוסף לזה יש לו לר"ג ג"כ סכרא דמעלין בקדש פינון שחזר לקדמותו פנ"ל וממילא מגיע לו

עוד השפּת השלישי וא"ש ודו"ק: הינצא לנו מזה שאין רשות לשום אדם להשיג גבול מהר"פ הנ"ל בדין הרבנות דק' הנ"ל אף בעניני הפּרס וסידור קידושין וסעודת ב"מ כנהוג פּבר מלתי אמונה בתשו' שהארכתי להרב הזקן הנפטר ומשם תבינו דעתי אם תרצו לעיין בדבר אף בממשלת הרבנות אין רשות לשום אדם עפ"י דת תוה"ק להתקומם נגד הרב מהר"פ הנ"ל.

[ועיין בסי' נ"א]: סימן נד בדין ס"ת שנמצא פתוב פּרשה גבי ועלו הצפּרדעים ובלא תחמוד אינו פתוב שום פּרשה והוא פּפי דעת הרמב"ם לפי הגירסא שלפנינו אף הראשונים והאחרונים ז"ל הגיהו וכתבו שט"ס בגירסא זו רק גבי ועלו הצפּרדעים אין פּרשה כלל ובלא תחמוד יש פּרשה והגאון בנ"ב [מה"ק חי"ד סי' ע"ט ומה"ת חי"ד סי' קע"ו] דעתו שלא להגיה הספּר הכתוב פּן פי הכ"מ ז"ל ס"ל פּן בגירסא שלפנינו והגאון בית אפּרי' ז"ל [בש"א ש"ו סכ"א] חולק עליו ודעתו להגיה ובאמת לפי משמעות לשון הבני יונה ז"ל נראה ג"כ דצריך להגיה דז"ל שם סי' רע"ה ואם שינה ועשה במקום פתוחה סתומה או במקום סתומה פתוחה או שעשה באמצע הפּרשה או הפּסוק מקום חלק פשיעור פּרשה פּסולה כו' והנה פּל מה שנאמר עד עתה היא דעת הרמב"ם אבל יש הרבה דיעות לגאונים בצורת הפּרשות גם במה שמנה הרמב"ם שצ"ל פתוחה או סתומה או מה שס"ל שאין שם פּרשה כלל בכל אלה יש הרבה גדולים חולקים עמו לכן אם נמצא ס"ת שאינה פתובה עפ"י דעתו אין לפסלה ופשיטא אם נמצאת פתובה במה שנמצא בפּי שמחולקים עמו שאין לפוסלה אלא אפּי אם לא מצינו שום חולק עמו בזה אין לפסול פּינן דמצינו חולקים על הרמב"ם בהרבה מקומות אולי ג"כ יש חולקים עמו באחרים וזה הסופר פתב עפ"י דעת ההוא (ר"י מינץ) וכ"ז בס"ת הנמצאת פתובה פּף דמסתמא נכתב עפ"י דעת גדול א' אבל הסופר שטעה בודאי נפסלת בכּף וכן אם ידענו מאיזה סופר נכתב ונשאל פתב פּן בשום ספר עדיין בודאי הוא טעות וכן טעות שיידענו מקום טעותם ומאין יצא להסופרים הטעות וידענו שהי' הטעות כגון אותן הפּסקה שהם טעות בספרידפוס הרמב"ם יש לפסול שייתקן עכ"ל.

אף לפי מה דמבואר בת' מהר"י מינץ סי' ח' וז"ל וא"כ למה נפסול ס"ת שנכתבו פּפי סידורו ונגלה אחר סידור פּן אשר וכ"ש אחר שמיצינו בני נפּתלי חולקין על פּן אשר בכמה וכמה תיבות ואותיות ע"כ נ"ל שאין לפסול ס"ת אם שינו בה סידור הרמב"ם עכ"ל אלמא פּינן דיש מאן דהוא מהגדולים לסמוך עליו אין מגיין בודאי אין בידינו להגיה הספּרים שנכתבו לפ"ד הכ"מ ז"ל כנלע"ד: סימן נה שלום וברכה ליד"נ הרב הגדול החסיד המפורסם בש"ק כש"ת מ' יחיאל מיכל נ"י בק' גלינא.

מכתבו הגיעני ולא הייתי בביתי וזה מעט שבתי לביתי וכאשר נחתי מעט מצאתי יקרת מכתבו ונתתי אל לפי להשיבו מפני הכבוד על שאלתו ששאל בנידון הס"ת שנכנסין הלמדיין לתוף חלל ד' פשוטה והיא מאותיות השם הנה באמת יש פוסלין בכה"ג אפילו שאינם משנים צורת האות לאות אחרת וגם אם האות יתא נקרא לתינוק מ"מ הוא פסול דזה גופא הני שינוי מה שנכנס בתוף חללה איזה דבר וכן נראה בהדיא מתשובת הריב"ש ומתשו' מהרי"ט.

אף הרמ"א ו"ל באה"ע [סי' קכ"ח] מקיל באם לא נשתנה צורת האות וכ"נ מדברי הש"ע או"ח [סי' ל"ב סכ"ח ובמ"א סק"מ] דאם לא נשתנה צורתה דכשר וא"כ לפ"ז בנ"ד הס"ת ודאי פשר ורק דלקאורה פיון שנוכל לתקן בקל נכון לתקן פדי לצאת ידי דעת האחרים המובא בר"ן והריב"ש הנ"ל וזה שהוא בתוך חלל הנטפל להשם זה בנדאי לא ימנע מלמוחקו דכיון דהלמד הוא אות אחר ואינו מהשם למה יאסר מלמחוק.

אף באמת אם ימחקו יקצרו גגי הלמד ולא יהי בו צורת נאו פראוי לגג של למ"ד ולכן יותר ראוי שישאר הדבר כמו שהי' ובפרט שפכר הונוק ע"י קדושים לקרות בו ומי יודע טעמים בזה פי לכל יש שורש ולכן לדעתי נניח הדבר פמות שהוא ולא לשנות ח"ו: סימן נו שאלה זה ימים אשר נמצא בהס"ת בפסוק למען הביא ה' שגמחק השם הקדוש הוי"ה ב"ה עד שנדבק למעלה היו"ד עם הה' והוא"ו בכל עובי הפתב עד שגראה למעלה קו אחד משוף והבנתתי ע"י תינוק דלא חפים ולא טיפש ולא הי' מבחין האותיות כלל ודומה ממש לדין המבואר בהד"ק בש"ע יו"ד סי' רע"ו סי"א דמותר לגרר אף לדעת הר"י אספנדרי שהובא בב"י שם: תשובה הנה בש"ע יו"ד סי' רע"ו [סעי' י"א] פתב ונ"ל ה' של שם שפרעה נוגעת בגגה אם נוגע ממש עד שגראית פחית מותר למחוק או לגרר הרגל ולתקנו אבל אם נוגע רק מעט יש לספק בדבר אם מותר עכ"ל א"כ מבואר מזה דהיכי דהוי סתימא מעלי' הרגל שהוא בהד' שפראשו והוי פחית או שנתקלקל צורת האות ה' לגמרי שמוותר למחוק דאין קנושת השם עליו כלל אף כ"ז באם נעשה תיקוף הדיבוק בתחלת (התיבה) [הפתיבה] אבל אם מתחלה נכתב בהכשר ואח"כ נדבק י"ל דכבר קידשו השם גם שנתקלקל אסור למחקו וכ"כ בהד"א מהרמ"ע בתשו' סי' ל"ו ונ"ל אבל אם נכתבו האזכרות פהוגן ואח"כ נפסלו בדיבוק הדיו מן הרגל לגג שהוא דיבוק האות בעצמה אחר שפכר נקרא שם ה' עליו בכל אופן שיהי' אין לנו אלא דברי הר"י אספנדרי הובאו בב"י בטור יו"ד סי' רע"ו שאמר יגנזו כי חוייבנו להזהר מאד באותיות השם מנוגע בקצהו ואין זה דומה לדיבוק אות באות כלל עכ"ל.

ובספר בני יונה פתב ע"ז ונ"ל והנה האמת שקצת משמעות יש מלשוניהם שם גם בדברי [תה"ד בכתביו] סי' ע"ב דכ' אף לא ברור לן דאפשר דהרב איירי דנטשטש האות אבל פאן דאינו מחוסר רק דיקדוק א' כו' וע"ז סיים שם א"ד שאני הקא שאינו צריף למחוק רק הרגל שנקתב בטעות מזה משמע דמייירי שאירע הדיבוק בפתיבה ממש וכן בדברי הר"י אספנדרי שכ' וכ"ש זו שנעשה בפסול מתחלה משמע דוקא בזאת שנקתב מתחלה מיד בדיבוק אבל לא אם נעשה הדיבוק אח"כ ולי אין משם ראי' דאדרבה הראי' שמביאים מני' דנפל טפות דיו משמע אפי' אם נכתב השם מתחלה בתשלומו ומלואו אפ"ה אחרי שנפל עליו דיו מותר למחוקו וקלקלתו תקנתו עכ"ל יעו"ש והנה באמת בלשון הרי"א ס"ש ונ"ל וכ"ש זו שנעשה בפסול ולא זו בלבד אלא אפי' נדבק לו בכה"ג ה' אחרונה שפשם ונעשית חיי"ת עם היות שנתקדש השם בחצי הראשון שיכול לגררו ולתקנם עכ"ל משמע דוקא באם שם י"ה נכתב והדר נתקלקל מותר למחוק אבל אם נתקלקל לאחר גמר השם פולו אסור למחוק דאם איתא דגם בנתקלקל לאח"כ מותר למחוק לימא רבותא טפי אפי' נגמר השם פולו ונתקלקל אות אחד מותר למחוקו א"ו פדברי הרמ"ע ו"ל דבגמר השם פולו ואח"כ נתקלקל אסור לתקן.

אולם נראה דאפי' להבני יונה ו"ל שרצה לחלוק על דברי הרמ"ע ולומר דאפי' בגמר השם נסתלקל לאח"כ מותר לתקן מ"מ י"ל דהיינו דוקא שמוטר למחוק אות שנתקלקל אבל אותו האות שנשארה מהשם הקדוש בנדאי אסור למחוק אפי' נתקלקלו יתר אותיות דכ"כ בהקד' הב"י וז"ל ועדיין צ"ע בשם הנכתב פה לכתו ונגמר בקדושה ואח"כ נמחק ממנו חצי מאליו או ע"י אדם שוגג או מזיד אם עדיין על חצי שנשארה או אות א' ממנו חייב דלא תעשון פן הא נדאי איסורו דרכיב עליו עדיין עלי קאי דהרי כבר קדשו השם בעת שנגמר ולא יהא אלא תשמישי קדושה שפלו דקיי"ל דקדושתן רכיב עליהו ואסור להורידן מקדושתן אפי' רק לקדושה קלה מינה ה"נ דכונתיהו עד ודלא פתשו חות יאיר סוף דף ק"ה ע"ב דמשמע לי' כל שפטר מקצת השם בטל כולו יע"ש עכ"ל.

אלמא אפי' נתקלקל מקצת השם אסור למחוק הנשארה וא"כ ע"כ מה שכ' הב"י פאן לחלוק על הרמ"ע ולומר שמוטר למחוק אפילו אם נתקלקל לאחר גמר השם היינו למחוק האות שנתקלקל אבל שארי האותיות אסור למחוק ואם תינזק דל"ח קורא שפיר ה' ורק רשימה דקה נוגע למעלה ג"כ אסור לתקן פמבואר בהרמ"א ו"ל שהבאתי וכן פסק הרמ"ע וב"י וכן מבואר במ"ב ובב"ש סי' קכ"ז וכמה אחרונים שבמדינתנו להחמיר ומה שכ' באו"ק [סי' ל"ב סעי' כ"ז] וז"ל אם אותיות של שם דבוקות יכול להפרידם עכ"ל.

זה קאי על דבוקות האותיות זה לזה משא"כ בנגיעתן למעלה ההי"ן וקופי"ן דאסור לתקן פמבואר כ"ז בב"י בא"ח [בסי' ל"ב] בהקד' ודלא פחתם סופר [סי' רפ"ז חלק יו"ד] שכ' פיון שפתב הב"י שיש לסמוך אהר"י וקרא"ש ו"ל בדבוקין ולהתיר פרוזדין בתפילין א"כ פוננת הב"י גם על ההי"ן הנוגעים למעלה ובמחכ"ת ז"א פמבואר בב"י שם בהקד' והמרדכי סוף הקומץ שהר"י קאי אדבוקות האותיות ולא אדבוקות הגגין פללו ש"ד בדבוקות הרגל ה"א וקו"ף בגגה פל גדולי האחרוני האשפנזים אוסרים יעזיב במ"ב [סי' נ"ז] ובב"ש ובתשו' רמ"א וגם הרבה חכמי ספרדים אוסרים והרמ"ע ז"ל עמהם לאסור והנה יצא לנו הדין דאין למחוק השם אחר שנגמר ונקדש בקדושה גם [מה] שנתקלקל אסור לרוב הפוסקים ושארי האותיות שנקדשו ולא נתקלקלו בנדאי המוחקם עובר על לאו לכ"ע ואם לא נתקלקל רק שריטה דקה על הרגל לגג רוב אוסרים לגרור וכן ראוי לנהוג.

והנה לקדור השמות איסורו נובע מהא דתנינא בערכין [דף ו' ע"א] וז"ל הש"ס נכרי שנתנדב קורה ושם כתוב עליו בודקין אותו אם אמר בדת ישראל הפרשתי יגוד וישתמש במותר ואם לאו טעונה גניזה חיישינן שמא בלבו לשמים טעמא דשם כתוב עליו דבעי גניזה הא אין שם כתוב עליו לא בעי גניזה ה"ה דאע"ג דאין שם כתוב עליו נמי בעי גניזה והא קמ"ל דאע"ג דשם כתוב עליו יגוד וישתמש במותר דשם שלא במקומו לאו קדוש עכ"ל הש"ס ופירש"י פלומר אינו קדוש אלא מקום השם ואותו חתיכה תגזז והשארה יבנה בבהכ"נ פי אמר בדת ישראל הפרשתי.

ל"א שם שלא במקומו פגון ע"ג קורות וכלים לא קדוש דלא היי מקומו אלא על הגניז ושיכתוב המקרא עם השם פנתינתו אבל שם לבדו הוי שלא במקומו ולא קדוש וראשון שמעתי והוא עיקר עכ"ל.

אלמא דהגוונז מקום שקדוש עובר על לא תעשון פן ורק בכתוב על מקום שאינו מקומו יגוד אבל על היריעה שנקתב פתיקנה קידש כל היריעה והקודרו עובר בלאו. [א"ה פוננתו דגם ללשון ראשון הפי' הוא משום דהוא שלא במקומו לקדש אינו קדוש רק מקום השם.

אבל במקומו ממש בס"ת לכ"ע אסור לקדור וכן מוכרח לומר להמדקדק בפסג' שם וע' בת' מהרלב"ח סי' ב' [ונ"ל ב"י והנה אחרי כל הבא אין אנחנו רואים לאסור לקדור שם הנכתב מיותר ביריעות בט"ס ולגנוז אותה והשאר בקדושת ס"ת.

עד ועכ"ז הי' היותר טוב שלא לקדור ולהחליף היריעה כמש"כ הרא"ש ובנו ואפ"י אם עבר וקדר ונעשה פה כ' הר"י פן הרא"ש שפן הראוי להחליף היריעה ההוא שנעשה בה עבירה אבל למאן דמכוון לשמים אין פח בדינו למנוע כ"כ והזהיר תע"ב.

עד וכ"ז בשם הנכתב בטעות אבל שם שלא נכתב בטעות אלא שטעה ושכח שארי תיבות והוצרו להכניסם בין השיטות וא"א להכניסן אם לא יקדור שמות השייכים שמה הא ודאי לא שפיר עבדי שזה השם קנה מקומו בכל היריעות ההוא ואין לנו פח להוסיף היתר בזה גם שיהי' מותר לקדור ועל פזה אנחנו יוצאים נגד הסופרים הנוהגים פן אחרי שהנהיגו הראשונים שלא לקדור כלל כמו שהבאתי פולם פאחד מסכימין פן אם לא במקום שנהנו היתר והבו דלא להוסיף עלי' מה שעושיין מחדש עכ"ל.

אלמא דשם הנכתב בקדושה לא יכולין לקודרו והקודרו עובר בל"ת ולא ידעתי דעת המקילין וספר יעב"ץ מד"ז אינו ת"י אולם ח"ו לשמוע להמקיל ולא פאשר נראה מפשטא דחתם סופר [בסי' רס"ד] דאין איסור כלל לקדור אזכרות פי באמת הוא בכלל לאו דלא תעשון פן וא"כ בנ"ד דנתקלקל השם לאחר שנקתב פתיקונו לדברי הרמ"ע ז"ל בנדאי אסור למחוק ואפ"י לדברי ב"י ז"ל שנסתפק מ"מ בנדאי היו"ד ה"א הראשונה שנסארו [א"ה אולי צ"ל הה' האחרונה או היו"ד מה"א הראשונה וד"ל] אסור למחוק והוא פבד מאד להזהר במחיקה זו וגם לקדור האזכרות אסור פמבואר בב"י ולכן צריף לגנוז היריעה פולו.

וידעתי פי דברי החתם סופר נגד דברי וגם הרבה אחרונים פתבו דברים לא פן על דין זה. ואני פתומי אלה ובעז"ה פוננתי אל האמת פי לא חדשתי דבר רק פברתי הסולת ולכן יד הנוגע כו'.

והנה ראיתי מעכ"ת הולף אחרי רבו לפלפל בפלפולים. הנה ידידי אתפלא עליו מדוע לא ירד מקודם להפלפול לבאר עיקר הדין של התיקון והקדירה אם אסור והח"ס ז"ל פגודל צדקתו והדרת גאונו קיצר מאד לרוחב השגתו ואנו הפעוטים עלינו לחקור מקודם עיקר הדין ואח"כ לפלפל.

ואני פענייתי אחרי הודיע דעתי פעיקר הדין איישוב מה שנתקשה מעכ"ת. פריש הקשה למה התירו פלי ביהמ"ק שנקסרו פינד עפוי"ם והובאו בית אליהם ועי"ז ר"ל שהתיכום מה שהכתובים לא יתפרשו פן ובהד"י פתיב פכתובי' [עזרא ח'] אתם קדש והפלים קודש תיקר פשפסרם עזרא לפהנים אלמא שקודשם קודם התכה אף על הפל אתפלא מאד לדברי כ"ת שנקסרו פבואם לבית ע"א א"כ למה לא נאסר הארון שנתנו הפלשתיים לבית

ע"ז שְׁלֵהֶם וְאִם נֹאמֵר שֶׁהִי ע"י נְבִיאָה הֲלֹא אֲדַרְבֵּה גַבֵּי כָּלִים מִקְרָא מְלֵא הוּא עַד יוֹם פְּקֻדֵי אֹתָם הָרִי שְׁצִוָּה ד' שֶׁבַחְזֻרְתֶּם יְבוֹאוּ לְבִיהֶמ"ק לֹא ע"י הִתְרוֹף וּפְנִיִם חֲדָשׁוֹת רַק אוֹתָן הַגּוֹלִים יִחְזִירוּם לְבִיהֶמ"ק וְלִכְּנֵן הַקּוֹ' לִק"מ שֶׁע"י הַנְּבִיאָה הִיא הַדְּבָר אֲךָ בְּלֹא"ה לִק"מ כִּי מִי הַגִּיד לַכ"ת שֶׁנִּתְּנָהוּ לְשֵׁם תַּכְשִׁיט אוֹ מְוֹקֶצֶה ח"ו הֲלֹא לֹא הוּבְאוּ רַק לְעֲמֹד שָׁם וּלְחַרְף אוֹתָנוּ בַּעוֹה"ר אֲבָל לֹא לְתַכְשִׁיט וּמְוֹקֶצֶה כְּאֲשֶׁר עָלָה עַל דַּעַת מַעַכ"ת: גַּם מ"ש כ"ת מִזֶּה לְמַדְנֹו דְכַשְׁמִתִּיךְ כְּלִי שֶׁרַת עוֹבֵר עַל לֹאוֹ וְלֹא יִדְעָתִי לְמָה לֹא לָמַד פֶּן מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם [פ"ו מ' יסוה"ת] שֶׁכ"כ בְּהַדְלָ' וְכֵן מְבִיאֵהוּ ח"ס וְדָבָר פְּשׁוּט הוּא.

גַּם מִה שֶׁמְבִיא מַעַכ"ת רֵאִי דְהֶאֱיִף נִתְּן יֵאֱשִׁי' הַרְצָפָה לְתַת שָׁם הָאָרוֹן אֲשֶׁתְּמִיטְתִּי מִיַּנְי' דְּמַר (הַגַּמ') [הַבְּרִי' דְּמִלְאֲכַת הַמְּשָׁכָן פ"ד] וּמְבִיא (רַש"י) [הַרְמַב"ם רפ"ד מ' בֵּית הַבְּחִירָה] וְכָל מְפָרְשֵׁי הַמְּקָרָא [עַרְד"ק ד"ה ב' ל"ה] שְׁנֵיהֶם הַבְּנִינִי עֲשֵׂה הַמְּלֶכֶךְ שְׁלֵמָה בְּבִנְיָתוֹ הַבִּיהֶמ"ק וְרָאָה בְּנִבְוָאָה כִּי עֲתִיד הַבֵּית לְחָרוֹב וְעֲשֵׂה מְקוֹם לְאָרוֹן וְכִיֶּסֶה פֶתַח הַמְּעִרָה בְּאַבְנִים לְפִתְחוֹן בְּעֵת שֶׁיִּצְטָרְכוּ וְא"כ הָיָה כְּמוֹ פֶתַח וְלֹאוֹ שֵׁם נְתִיבָה עָלָה: וּמִה שֶׁרָצָה מַעַכ"ת לְהוֹכִיחַ מִסְנֵה־דְרִינִי דְאֶמְרִי שֵׁם וְזל"ה [קִי"א ע"ב] וְשֶׁרַפְתָּ בְּאֵשׁ אֵת הָעִיר וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ כְּלִיל גו' שְׁלָלָהּ וְלֹא שְׁלָל שְׁמַיִם וְכַתְּבִי קוֹדֶשׁ יִגְזָזוּ וְאָמַר הַש"ס [קִי"ג א'] מִתְּנִי דְלֹא כַר"א דְרֵא"א כָּל עִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אִפִּי' מְזוּזָה אַחַת מְצַלֶּת אֵת כָּל הָעִיר שֶׁנֶּאֱמַר וְשֶׁרַפְתָּ אֵת כָּל שְׁלָלָהּ וְהִכִּי דְאִיכָּא מְזוּזָה לֹא אֶפְשָׁר דְּכַתִּיב לֹא תַעֲשׂוּן פֶּן וְגו' וְהַקְּשָׁה מַעַכ"ת דֵּא"א דְמוֹתֵר לְקַדוֹר אֲזַנְפוֹת לְמָה לֹא יִקְדְּרוּ הָאֲזַנְפוֹת וְלִשְׁרוֹף הַשָּׂאָר.

הֵן אִמַּת שֶׁכָּבַר כ' בְּשֵׁם ב"י דְשִׁמוֹת שֶׁנִּכְתְּבוּ בְּקִדְוֶשָׁה קִדְּשׁוּ כָּל הַיְרִיעָה אֲךָ מִכָּאֵן אֵין רֵאִי דְהָא מְבוֹאָר בַּש"ס שֵׁם דְּדָבָר שֶׁמְחַסֵּר מַעֲשֵׂה אֵינוֹ נִשְׂרָף בְּעִיר הַנְּדַחַת וְזֶה הָיָה מְחַסֵּר מַעֲשֵׂה כְּמִבְּוֹאָר גַּבֵּי שַׁעַר נְשִׁים וְגַם דְּהָיָה בְּדָבָר הַמְּחַסֵּר לְגוֹף בְּנֵדָאֵי מוֹתֵר ע"ש: גַּם מִה שֶׁהַקְּשָׁה מַעַכ"ת דְּלִיתִי עֲשֵׂה דְכָל שְׁלָלָהּ וְלִדְחִי' ל"ת דַּלְת"כ אֲתַמָּה מְאֹד הֲלֹא לְגַבֵּי מְזוּזָה דְהוּא שְׁלָל שְׁמַיִם לִיכָּא עֲשֵׂה כָּל מִמְלֵא נִיצַל שָׂאָר הָעִיר לִר"א וְכִי בְּשִׁבִיל שֶׁיִּעֲשֶׂה מְצוּה בְּשֶׁרִיפַת עִיר הַנְּדַחַת יַעֲבֹר בְּשִׂאט נֶפֶשׁ עַל אִסּוּר ל"ת דַּע"י עֲבִירָה לֹא יִקְוִים הַמְּצוּה וְיִתֵּר מִזֶּה מְבוֹאָר בֵּא"ח בְּדָם שֶׁנִּתְּעַרַב דֵּא"ל בַּכַּה"ג עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת וְיַעֲזִיב בְּבִרוֹף טַעַם הָאָרִיף בְּפִלְפוּל זֶה אֲךָ בַּכַּה"ג לְעַבְרָה עַל לֹאוֹ בְּדָבָר נִפְרָד לְקִיָּים מ"ע אַחֲרַת בַּד"א זֶה לֹא נִיתֵן לְהֶאֱמַר כָּל וְלַפַּעַם ד' זֶה כְּפִנּוֹת רַש"י וְז"ל דְּכַתִּיב וְאֶבְדַּתֶּם אֵת שְׁמֵם מִן גו' וְסִמִּיךְ לִי לֹא תַעֲשׂוּן פֶּן וּבְמְזוּזָה הוֹאִיל וְכַתִּיב בָּהּ אֲזַנְפוֹת א"א לְשֶׁנְּרַפָּה מִשׁוּם קָרָא דְלֹא תַעֲשׂוּן וְאֵין בְּעִינֵן שְׁלָלָהּ וְלִיכָּא דְהֵאִי שְׁלָל שְׁמַיִם הוּא עַכ"ל.

וְדָבָרֵינוּ מְשׁוּלְלֵי הַבְּנָה הַמָּה דְמָה כ' וְלֹא שְׁלָל שְׁמַיִם הֲלֹא כָּבַר אָמַר רַש"י מִשׁוּם ל"ת וְלִפִּי מ"ש א"ש דְּבָא לְתַרְץ שְׁלֵא נֹאמַר נִיתִי עֲשֵׂה וְלִדְחִי' ל"ת לְזֶה אָמַר וְאֵין בְּעִינֵן שְׁלָלָהּ לְקִיָּים עֲשֵׂה אֲךָ זֶה שְׁלָל שְׁמַיִם וְלֹא מְקִיָּים בְּזֶה הָעֲשֵׂה וְאֵינוֹ דוֹחָה הַל"ת וְז"ב.

וּמִה שֶׁמְשַׁיֵּג עַל ח"ס [הַנְּ"ל] דְּלֹא קִי"ל כַּר"פ [בַּע"ז דָּף נ"ב] לֹא רְצִיתִי לְהֶאֱרִיף בְּפִירוּשׁ זֶה דְּהַרְוָאָה וְרָאָה שֵׁם דְּדָבָרֵינוּ ר"פ מוֹסְכָם בְּלֹא חוֹלֵק מְהֵא דְלֹא אִימְנוּ אֲמַטְבַּע [שֵׁם בַּע"ז דַּנ"ב בִּיקְשׁוּ לְגַנּוּז כָּל כְּסָף וְזָהָב כו' מִפְּנֵי טְבַעָה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם] וְכו' וְגַם רַש"י וְר"ן לֹא כ' דְּפִלִּיגִי רַק עַל הָא [דַּתִּי שָׁם] דְּלֹאוֹ א"א לֹאֲשֶׁתְּמוּשֵׁי לְהַדְּיוּטָא אֲבָל עַל גּוֹף הַדְּיוּ דְבָאוּ בָּהּ פְּרִיצִים לֹא פְּלִיג אָדָם.

ומה שהביא מעכ"ת ראי' מדברי הש"ס [זבחים ל"ט א'] (שאמר) [שהקשה] שם על רב [מהא] דאמר פל' הקדשים שקדשו עד שלא נהרס [ופריה נהרס] הא איזקו פרש"י נהרס משמע בימי נ"נ והקשה מעכ"ת למה לא פ"י בימי חשמונאים ולא הבנתי הדברים פל' דבנדאי לכ"ע גנזו החשמונאים אבגי מזבח וא"כ נהרס המזבח ומה יועיל לזה אם פליגי אר"פ או לא ס"ס נפסלו הקדשים.

אף באמת לק"מ כי נהרס משמע בימי נ"נ כי בימי חשמונאים לא מקרי נהרס רק גניזה: ומה שרצה שוב לחלק בין קדושת עזרא לקדושת יהושע אישתמיטתי' מיני' תוס' מגילה [דף י' ד"ה למה] שכ' דלענין זה אין חילוק בין ימי עזרא רק לענין מעשרות וא"כ נפל כל יסוד בגיבו.

ומה שהאריך לפלפל יותר לא רציתי לעיין בהם היטב כי תרי תמיהא חזינא הכא שבא לחזק דפליגי על ר"פ מה שפירא על ע"ד דפשוט שאינו פן גם בדבר ההיפוך לא נכון בעיני מפשט לשון המקרא כמבואר למודה על האמת ולזה לא שמתי לפי היטב לזה אף דרף פל' אני אומר מה דהרעיש עולם בתתם סופר דמותר לקלקל ע"מ לתמן ולפענ"ד בזה לא יסופק שום אדם ואין ראי' יותר דמותר לסתור ביהכ"נ אם לא משום פשיעוּתא והורדוס סתר בנותלי ביהמ"ק עפ"י ב"בא בן בןטא ונוב וגבעון יוכיח דלמה סתר המזבח מנוב וטטו ח"ו שאול נקי כבן שנה ה"ס המזבח בנוב הגם שהרג הפהגים וא"כ למה נעקר המזבח לגבעון א"ו פיון שראו שיותר טוב הוא ובטח בגבעון מנוב שלא נותרו הפהגים התהלה המזבח לגבעון ואם ח"ו ה"י איסור נתיצה לא היו ישאל עושין פן שעודן ברשות עצמן תחת ממלכת שאול ודהמע"ה והפלישתים לא ישבו רק בערי עבר הירדן כמבואר בכתוב א"ו שלפי ראות עיני הב"ד להשפין המשפן שמה ישכנונו לפ"ד ודבר זה אין צריך לפנים ובהדי' כתבו פל' המונין מצות הנותץ אכן דרף השחתה משמע אבל לתמן מותר אף באמת אין זה ראי' שמוותר למחוק השם ולתמן דהנה הנותץ אכן מהמקדש או ממזבח הוא שפוגם בקדושת המזבח וביהמ"ק שנותץ ממנו אכן ולכן אם בזה עקירת האבן מתמן את ביהמ"ק או את המזבח בנדאי אין זה נתיצה ולא שייך לא תעשון פן אולם בשם הקדוש המחיקה הוא בגוף השם והתיקון יהי' בהספר לא בהשם א"כ מה יהי' התיקון שיהי' בדבר אחר זולתו להקלוקל הנעשה בגופו ולכן בנדאי אפי' ע"מ לתמן אסור כי מה לנו בזה השם למחקו ח"ו בשביל שיקתוב ס"ת אחר כשרה היעלה זה על הדעת להתיר וזה מדוקדק בדברי הרי"א ס"ס [המובא בב"י ס"ס רע"ו] שכ' וז"ל וה"ה למזחק רגל הה"א פולה עד ששבה להיות דל"ת שזה נקרא מזחק אות אהד מן השם וסייב משעת מחיקה ומאחר שנתחייב מה נ"מ במה שמתמן אח"כ ולא דמי לטפת דיו שנפלה על השם או מקצתו דאמר' לעיל שייכול למחוק ולתמן דהתם בטלה צורת האות וע"כ יכול לגררה אבל הכא פל' העולם קורין אותה ה"א אלא שנפסלה בגניעתה לגגה ובפ' הקומץ רמי בר תמרי איפסק' לי' וי"ו וכו' מהא שמעינן דגירית קצת אות עד שנשתנה ע"י אותו חסרון לאות אחרת שנחשב כמחיקת אות שלם וה"ה למזחק רגל הה"א ומחזירה דלי"ת שישחב לו זה כמחיקת פל' אות וליכא למימר דכל מחיקה שהיא לתיקון שרי דהנותץ אכן מן המזבח לא מחייב אלא בעושה דרף השחתה אבל אם נפגמה שצריך לתמן אחרת במקומה שרי שפן מצינו בני חשמונאי שנתצו מזבח שבנה עזרא מפני שטמאוהו יונים כדאיתא ביומא דהתם שאני דא"א לנו בלא מזבח וגם

א"א לנו לבנות מִזְבַּח בְּמָקוֹם אַחֵר בְּמִקְדָּשׁ אַחֵר שְׁמָקוֹם הַמִּזְבֵּחַ מְכֻוֵן בְּיוֹתֵר כְּדַאיִתָּא
בְּיוֹמָא אֲבָל הֵכָא אֶפְשָׁר וְכו' עיי"ש וְהֵינּוּ דְבִאֲמַת בְּמָה שְׁמַתְקֵן אַח"כ לֹא יִהְיֶינּוּ לְמָה שְׁכָבֵר
קִלְקַל וְרַק מֵאַבְנֵי מִזְבֵּחַ שְׁפִיר רֵאִי שְׁגוּף הַמִּזְבֵּחַ נִהְרַס בְּשִׁבִיל לִבְנוֹת אַחֵר דְּזָה דְּמִי מִמֶּשׁ
לְשֵׁם שְׁמוֹתָר לְמוֹחֲקוֹ לְתַקֵּן אַחֵר וְלָזָה שְׁפִיר כְּתֹב דֵּא"א בְּעֵנְיָן אַחֵר דְּהִיא מִצְוָה דְּרַבִּים
דְּדוּחָה אֶפְיָלוּ עֲשֵׂה וּל"ת וּל"ד לְשִׁאֲרֵי דְחִיּוֹת עֲשֵׂה וּל"ת הֵגֵם דְּבְרֵיִשׁ יְבָמוֹת מְדַמֵּי לְהוּ
אַהֲדָדִי מ"מ בְּדָבָר שֵׁא"א לִבְנוֹת מִזְבֵּחַ בְּאַנְפֵּן אַחֵר לִכ"ע מוֹדוּ דל"ד לְדְחִיּוֹת עֲשֵׂה וּל"ת
וּבְזָה יִנְפְלוּ רֹב דְּבְרֵי חֲתָם סוֹפֵר וְדְבְרֵי מַעֲכ"ת הֵינְצָא לְנוּ מְזָה דִּינְגְנוּ כָּל הִרְיַעָה וְאִין לָהּ
שׁוּם תִּיקוּן אַחֵר כְּנַלְע"ד: סִימָן נֹז נְשִׁאֲלֵתִי בְּאֵם אֲחָד מְאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקְדוּשׁ ב"ה וּב"ש
שְׁקוּדָם ה"א בְּתַרְאָה נְתַטְשֵׁטְשׁ וְנִגְרַע אִם מְהֵי בִי תִיקוּן מִשׁוּם שְׁנַמְצָא כְּתוּב בְּאִיזָה סֵפֶר
מִמְקַצְרֵי הַתְּשׁוּבוֹת וְלִיקוּטֵי שְׁאָסוּר וְצָרִיף לְסַלֵּק כָּל הִרְיַעָה מִשׁוּם שְׁאִין הַשֵּׁם נִכְתָּב
כְּסֻדָּר וּמְבִיא כֵן בְּשֵׁם גִּינַת וְרָדִים: תְּשׁוּבָה בְּנֹדָי דְּבָר פְּשוּט שְׁמוֹתָר שְׁכֵן תְּנִינָן בְּמַס'
סוֹפְרִים פ"ה ה' ד' וְנ"ל הַכּוֹתֵב אֶת הַשֵּׁם וְטַעַמָּה בְּהָ אֹת אַחַת יִתְלַנּוּ מִלְמַעְלָה ר"ש שְׁזוּרֵי
אוֹמֵר שֵׁם כְּלוֹ תוֹלִין אֹת אַחַת מִמֶּנּוּ אִין תוֹלִין טַעַמָּה אֶת כָּל הַשֵּׁם יִתְלַנּוּ בֵּין הַשִּׁיטִין דְּר"י
כו' עכ"ל אֲלֵמָא דְּמֵינְרֵי כְּשִׁכְתָּב רַק הַשֵּׁם וְחִסְרָא בּוֹ אֹת אַחַת כְּגוֹן שְׁכָתָב יו"ד ה"א ה"א
וְחִסְרָא הֵנָּא ו' דס"ל לר"י יִתְלַנּוּ וְחִסְרָא פְּלִיגֵי דְמִקְצַת הַשֵּׁם אִין תוֹלִין אֲבָל אִם הִי אֶפְשָׁר
לְכַתְּוֵב בְּלֹא תְלִי הִי פֶשֶׁר וְלֹא אִיכְפַת לָן בְּמֵאֵי דְה"א תַּתְּאָה נִכְתָּב קוּדָם לְנָא ו' וְכֵן לר"י
דְּמִכְשִׁיר לְתַלּוֹת הֵנָּא ו' הוּא לְאַחֵר שְׁכָתָב הַה"א תַּתְּאָה אֲלֵמָא דְאַפִּילוּ נִכְתָּב שְׁלֵא כְּסֻדָּר
פֶּשֶׁר וְכֵן מְבִנְיָר בְּהַדְלָ בְּדְבְרֵי הַר"י אֶסְכְּנִדְרֵי מְבִיאֵוּ ב"י בִּיּו"ד ס' רע"ו וְנ"ל בְּרַם אֶפְתִּי
אִיכָּא לְמַבְעֵי הֵיכָא דְחַד ה"א מְאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם לֹא תְלִי כְּרַעָה כְּדָקָא יָאוֹת כְּגוֹן דְּכּוּק בְּגָגָה
כְּחוּט הַשְּׁעָרָה וְכ"ע קְרוּ לָהּ ה"א הֵיכִי לְעֵבִיד דְּאִי גְרִיד לְהֵהוּא דְבָק ה"ל חֹק תוֹכוֹת וְאִי
מִנְחָ לִי הֵכִי הָא אֲמַרִי בְּהַקּוּמָן מ"ט תְּלִי כְּרַעָה דְה"א כו' עכ"ל אֲלֵמָא דְאִין חִילוּק בֵּין
ה"א (תַּתְּאָה) [בְּתַרְאָה] לְה"א רֵאשׁוּנָה דְגַם ה"א רֵאשׁוּנָה יוֹכַל לְתַקֵּן וְכֵן מְבִנְיָר בְּהַדְלָ
בְּפִסְקֵי מֵהֵרָא ו' ו' ל' ס' ע"ב וְנ"ל וְאִם מוֹתָר לְתַקֵּן הַהֵינּוּ שְׁבִשְׁמוֹת הַקּוּדָשׁ כְּבָר נִדְרַשְׁתִּי
ג"כ עַל פְּכָה מְאַחֲרִים אֲמַנָּם הַשְּׁבִתִי בְּסִפְיָא דְנִרְאָה דְשָׂרִי מֵהֵהוּא דכ' בְּהַגָּה קִטְנָה
בְּמֵימּוֹנֵי בַס' הַמְדַע פ"ו דְאֵם נְפִל דִּיּוֹ עַל הַשֵּׁם מוֹתָר לְמוֹחֲקוֹ דְאִינוּ מִתְפַּנֵּין רַק לְתַקֵּן
וְרַצִּיתִי לְדַמּוֹתוֹ לְזָה גַם נ"ד אָף לֹא בְּרִירָא לִי דְאַפְשָׁר דְהֵתָם אֵינְרֵי שְׁנַתְשֵׁטְשׁ הָאוֹת
לְגַמְרֵי אֲבָל כָּאֵן אִינוּ מְחַנְסֵר רַק דְקָדוּק אֲחָד אוֹ נִימָא אִיכָּא דְהֵכָא א"צ לְמַחְזֵק רַק הַרְגָל
שְׁהוּא נִכְתָּב בְּטַעוֹת וּבְגוּף הָאוֹת שְׁנַכְתָּב הָאוֹת בְּדִין א"צ לִיגַע וְאִם בְּהַרְבֵּה הֵינּוּ בְּשִׁמּוֹת
שְׁהוּן נִדְבָקִין אִין נִרְאָה שׁוּב לְתַקֵּן אוֹתָם עכ"ל אֲלֵמָא דְכָל הֵינּוּ הָיוּ דְבוּקִין כֵּן וְאִפ"ה
לֹא פְסוּל מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְכַתְּוֵב אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם כְּסֻדָּר וְכ"כ בְּהַדְלָ בְּשׁו"ת מֵהֵרָא פ"ו ו' ל' ס'
פ' ו' ל' בְּכֵן אִי לֹא מְסַתְפִינָא כו' הֵייתִי מִתִּיר לְגַרְד כְּלוּם בֵּין בְּשִׁמּוֹת בֵּין בְּשִׁאֲרֵי הֵינּוּ
כו' אֲמַנָּם תַּדַע בְּנֹדָי שְׁלֵא אֶהְרַהֵר עַל מַעְלַתָּה אִם תְּסַדֵּר לְגַרְד כָּל נְגִיעַת הֵינּוּ עכ"ל
וְכֵן מִשְׁמַע מְדְבְרֵי הַרמ"ע ו' ל' ס' ל"ו וְנ"ל וְאוּלָם אִם כָּל הַהֵינּוּ שְׁבִסְפֵר אוֹ רֹבֵן דְבוּקוֹת
וְלֹא נוֹדַע אִיף וּמְתִי נִדְבָקוּ יֵשׁ לְסַמּוּף לְהַתִּיר הַתִּיקוּן בְּהֵם אֶפְיָלוּ בְּשִׁמּוֹת הַקּוּדָשׁ עַל
חֻזְקַת הַסּוֹפְרִים כְּלוּם שְׁמוֹשְׁכִים רְגַל הַה"א בְּקוּלְמוֹסָם מִלְמַעְלָה לְמַטָּה כו' עכ"ל וּלְפ"ד
זָה דְבָר פְּשוּט מְאֹד וְרַק שְׁבִשׁוּ"ת גִּינַת וְרָדִים הַחֲמִיר בְּזָה וְנ"ל בַּח' א"ח ס' יו"ד בְּעֵנְיָן
כְּתִיבַת הַשֵּׁם הַקְדוּשׁ ע"ד הַקְּבֵלָה כו' ו' ל' ס' מִצַּת שְׁמוּרִים בַּהֲל' תְּפִלִּין ל"ד ע"כ צָרִיף
לְזַהֵר לְכַתְּוֵב שֵׁם הוּי' עִם הַפְּנֹנָה שְׁנַבָּאָר פָּה וּמִי שְׁאִינוּ מְכַוֵּן בְּשַׁעַת כְּתִיבַת הוּי' בְּכַנְנָה

זו כפי הזוהר אין להם קדושת תפלין ואסור לברך עליהם מפני שנקרא ברכה לבטלה עכ"ל ושם בסי' י"ב פתב וז"ל וכפי זה יש ללמוד בנ"ד נמי דכיון דאות ראשונה של שם פסולה לא חזי לה קדושה על שארית אותיות השם ומותר למחוק הפל כיון שהפסול איננו בתחילת השם ויחזור ויכתוב מחדש את השם על מקום הגרד כו' עד ומתוך מ"ש יתברר דאין מקום לתקן בזה פאשר הורו מקצת המורים שאמרו שיעבור הקולמוס על היו"ד מבפנים ויעבנה מתוכה עד שתדמה קצת ליו"ד גדולה ואח"כ לתפארת השם שיהיו כל עשיותיו עשויים בסגנון אחד יעבור הקולמוס ויעבה גם את שאר אותיות השם שלא יהי הפרש בינם ובין היו"ד ולע"ד אין תיקון זה עולה כהוגן שגם שנודע שעתה כשמתקן היו"ד יחול עלי' מחדש קדושה מ"מ שארית השם שפבר הוא כתוב בפסול מנין תחול עליו קדושה למפרע ונהרי חצי השם מקודש וחציו אינו מקודש עוד נראה לומר שאין תיקון זה עולה כהוגן מטעמא אחרת לפי שנמצאו אותיות השם פתובין שלא כסדרן שיהי יו"ד זו כיון שהיא פסולה הניא כמאן דליתא ואין פאן רק שלש אותיות של שם בלבד וכשמתקן עתה את היו"ד הו"ל שם זה פתוב שלא כסדרן ופסול עכ"ל ובאמת אם פאנו להחמיר בדברי הזה"ק כמעט רוב ס"ת שלנו אסור לברך עליהם דינענינו בסופרים שאין להם ידיעה קלל בפנונות ואין פותבין בדברי זה"ק רק כפשוטן ואפ"ה מכשרינן לכל ספרי דעלמא וגם אפילו הפותב עפ"י סידור האר"י ז"ל אינם יודעים רובם מהם הטעם והסוד ורק פסומא בארובה אשר לפ"ד הזה"ק הוא פסול א"ו דאין לנו עסק בפנסרות ובעוה"ר אין אתנו יודע עד מה וסומכין על פשט ההלכה אם נתכוין לקדש השם סגי דהקדושה ממילא תתכונן ע"י עשיית המצוה והפנונה לקדש כפי הסוד שהיא א' בעצמותו גם מה שהקשה הא"י קדשו האותיות למפרע פבר מתורץ בדברי מהרמ"ע ז"ל הנ"ל שהשם מתקדש מתחלה ועד סופו.

גם מה שהקשה א"כ הנטפל לשם מקודם לפעמים יתקדש פגון שכתבו למפרע ולמה נמחק זה לק"מ כיון דהשם נגמר אין קדושה במה שכתוב אחריו רק במה שנטפל לו לאחריו פגון אלקינו דהנו"ן היא נטפל להשם שהוא מיחד שמו ב"ה וב"ש עלינו אבל ה"מ דא' הגם שפבר נכתבה לאחר השם פגון שכתב השם ואח"כ פתב ה"מ ודאי נמחקת שהיא אינה נטענת להשם רק להקדים להשם והגע עצמה היעלה על הדעת אם פתב תיבת השם ב"ה וב"ש ושכח לכתוב הנטפל מקודם פגון מ"מ או למ"ד ואח"כ גרד מקצת אותיות שלפניו עד שכתב הלמ"ד שאינו נמחק אותו הלמ"ד משום שנטפלה בטר פתיבת השם זה לא יעלה על דעת קלל ובנדאי לא בכתיבה תליא מילתא רק במה שנטפל לקדושת השם לפניו זאת האות הוא אינו בקדושת השם אבל אם האות נטפל להשם מאחריו היינו בפירוש הקיבה מקרי נטפל לשם הקדוש ב"ה וב"ש ואינו נמחק אבל לא תליא בכתיבה קודם או לאח"כ וא"כ אין שום ראי' לדברי הג"ו ז"ל ובמ"מ מבואר דכשר אפילו אם נכתב שלא כסדר וכן ממהרי"א ומהרמ"פ ומהרמ"ע וכן נראה בס' בני ובב"י בשם הר"י אסקנדר וכו' מהנ"ב במה"ת ובחתימם סופר סי' רס"ט ח"ד וז"ל ואמנם לתקן הס"ת צל"ע מפני היודי"ן שפשם הקודש שאסור לגרוד אפילו מקצתם ולחזור ולתקנם ויעיין בטוש"ע י"ד סי' רע"ו ס' י"א וגם לגרור פל האזכרות לא נראה וכן לקלוף כו' וזה ימים לא פבירים הארכתי בענין פזה באלפי"ן שהיודי"ן נוגעין בגוף האל"ף והתרתו למחוק לצורך תיקון ושם בארה וע"כ ה"נ אם היו"ד נראה ממש פלמ"ד לעין פל אזי

יכול לגרור באופן שלא ישאר אלא גוף הנקודה נאח"כ יוסיף עליו הקוצין של מעלה ומטה החכם עיניו בראשו עכ"ל ולכן אין לשמוע ח"ו לגנוז יריעה ורק השם שפתיב שלא פסדן פשר חוץ מתו"מ שצריך לכתוב על הסדר: סימן נח בנידון השאלה בא שהוא איטר וכל מלאכתו עושה בשמאלו זולת הפך שמחזיק בימינו וכותב בימין והוא כותב סת"ם בימינו שהוא ימין כ"א ומענה בפיו שאביו הרגילו לכתוב בימין בחזקה פדרף שמאיימין על נערים: הנה מע"כ נסתפק בזה אם להעבירו מחמת כי הפר"מ [באשל] בסי' ל"ב [ס"ק ה'] כתב דאין ליקח סופר פנה יעו"ש: והנה לפעד"נ דאין קפידא פלל דז"ל הגמ' מנחות (דף ל"ו ע"ב) ת"ר ידף זו שמאל אפה אומר שמאל או אינו אלא ימין ת"ל אף ידי יסדה ארץ וגו' ר' יוסי החורם אומר מציינו ימין שנקרא יד שנה' וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו ר' נתן אומר א"צ הרי אומר וקשרתם וכתבתם מה פתיבה בימין אף קשירה בימין וכיון דקשירה בימין הנחה בשמאל הוא רב אשי אמר ידכה פתיב בה"י פהה.

ופסק הרא"ש וסה"ת כר"א דידף יד פהה אלמא דלדידן לא תליא בוקשרתם וכתבתם ולא הוי זה היקש פלל. והסמ"ג פסק דעיקר הוא יד שפתיב פה והיא דיעה שני' בש"ע א"ח [סי'] כ"ז וכ"פ הרמ"א ז"ל.

והנה (איטר) לכתוב תפלין [בשמאל] דפסול מבואר בהג' מיימון [פ"ב מה"ת] הטעם משום דכתיבה דומ' דקשירה. והנה לפ"ז לסה"ת דלא ס"ל היקש זה פשר גם אם כתב בשמאלו דהא לא ס"ל שום היקש פלל.

אף באמת בהגה"מ [הנ"ל] בשם סה"ת מבואר דפסול לכתוב בשמאל משום דכתבתם דומ' דקשרתם אלמא דגם לדידן ס"ל דהיקש הוא לענין פתיבת תפלין ורק לענין הנחה ס"ל לסה"ת דלא אזלינן בתר הפתיבה משום דידף יד פהה דדרש ר"א דקיי"ל פנות' מפיק מההיקש אבל לענין פתובה בימין שפיר ילפי' פתיבה מקשירה וכדברי הפ"מ אף באמת לא מציינו היקש פנה למחצה דכיון דבגמ' לא אדכר הך היקשא לענין פתיבה בימין והנה לפי סה"ת ר"א מפיק מהך היקשא מדרשא דידף מה"ת ניקום אנו ונאמר היקש מעצמינו למחצה הלא חזינו דלא איתקש דכתיב דנקא יד פהה לפיכך נ"ל דגם לסה"ת הוא רק אסמכתא כמ"ש הלבוש ז"ל דלא כהפ"מ שהשיג עליו דנדאי לא היקש גמור הוא לסה"ת וגם ממה דכ' שם בהגה"מ ז"ל הפותב בשמאלו פסול דאמרי' בפ' הבונה הפותב וכתבתם ואתקש פתיבה לקשירה ואפי' בדיעבד פסולי' דאמרי' בפ' הבונה הפותב בשמאלו פטור בשבת והאף אפטר שיכתוב בשבת תפלין פשרים ויהי' פטור אלא נדאי שפסולין את"ד וקשה למ"ל ראי' מפ' הבונה הא פינון דהוא היקש מעל' קשירה לכתובה א"כ מה"ת פסול אם נכתבו בשמאל א"ו דמשמע מלשון זה דמהך היקשא אינו אלא אסמכתא ודי' שיפסול לכתחלה אבל בדיעבד פשר לזה הביא ראיה מפ' הבונה וכיון שהוכחנו דאינו אלא אסמכתא י"ל דכ"ז הוא רק באדם דעלמא שפתיב בשמאל הוא אסמכתא מוקשרתם לפסולו אבל באיטר [שפתיב בימינו] נדאי פשר אפי' להך היקשא דהנה בגמ' [חולין דף צ"ב ע"א] על אבע' דר' ירמ' גבי גיד הנשה אית לי לעוף ועגיל ובהמה ולא עגיל מאי בתר דידי' אזלי' או בתר מיני' אזלי' והקשה הר"ן א"כ למה אמרי' במנחות ידף יד שמאל ואיטר מניח בימין דעלמא דהוא שמאל דידי' הא איבע' לן אי

בְּתֵר דִּידְנִי אֲזִיל אוּ בְּתֵר דְעֵלְמָא וְתִי דַשׁ"ה גְּבִי תְּפִלִּין דְּכְתִיב יְדָה יָד פְּהֵה דִּידְנִי אֲבָל
בְּגַה"נ דְּכְתִיב עַל פֶּה הִרְרָה שְׁפִיר מְסַפְקָא לָן אִי בְּתֵר דִּידְנִי אִי בְּתֵר דְעֵלְמָא אֲזִילִי אַת"ד.

וְהִנֵּה לַפ"ז כ"ז אֲדַרְשָׁא דִּידְנִי דְרָשִׁי יָד פְּהֵה דִּילָהּ אֲבָל לַעֲנִין הֵהִיקֵשׁ שְׁהִקְשׁוּ
הַתּוֹרָה קְשִׁירָה לְכְתִיבָה שְׁפִיר עֲדִינִין אֲנוּ מְסוּפְקִים אִם לְקִשְׁיָה דְעֵלְמָא הִקְשִׁי אוּ לְקִשְׁיָה
דִּידְנִי פֶּאֲבָעִי ר"י אִי בְּתֵר מִזְנִי אֲזִיל אוּ בְּתֵר דִּידְנִי וְכִינֹן דְּלֹא אִיפְשָׁט הַאֲבָעִי הָיִי תִּיקוּ
בְּדַרְבְּנֵן פִּינֹן דְּלֹא הָיִי אֲלֵא אֶסְמַכְתָּא פְּנ"ל וַא"כ מִמִּילָא תִּיקוּ בְּדַרְבְּנֵן לְקוּלָא וְאִין
לְהַקְשׁוֹת א"כ לַפ"ז אֲמַאי פְּסַק הַסֵּמ"ג וְרַמ"א ו"ל [בְּסִי"ל כ"ז לַעֲנִין הַנְּחַת תְּפִלִּין] דְּתַלְתִּי
בְּכְתִיבָה מִשׁוּם הֵךְ הֵיקְשָׁא הָא עֲדִינִין הוּא סְפַק אִי בְּתֵר דִּידְנִי אֲזִילִי אִי בְּתֵר דְעֵלְמָא דְזֵה
לִיתָא דְגַם הֵמָּה ס"ל הַטַּעַם דִּידְכֶּה וְרַק דַּס"ל דְזֵה מְקַרִי הַפְּהֵה בְּזֵה שְׁאִין פּוֹתְבִין וְכַמְבּוֹאֵר
בַּט"ז [ס"ק ז'] אֲבָל לַסֵּה"ת דְּלֹא ס"ל דְּתַלְתִּי בְּכְתִיבָה רַק יְדָה יָד פְּהֵה וַא"כ אִין הֵהִיקֵשׁ
רַק לַעֲנִין כְּתִיבָה לְקִשְׁיָה עֲדִינִין תְּבַעֲנִי לָן אִי בְּתֵר דִּידְנִי אֲזִיל אוּ בְּתֵר דְעֵלְמָא וְהָיִי תִּיקוּ
בְּדַרְבְּנֵן וְלְקוּלָא וְדו"ק: וְרִאֲיָה בְּרוּרָה לְדַבְּרִי מַסֵּה"ת אֲשֶׁר בַּהֲגַה"מ הַנְּ"ל דֵּהוּא הוּא
הַסּוֹבֵר דְּלֹא בְּכְתִיבָה תְּלִי מִילְתָא לַעֲנִין הַנְּחָה רַק בְּיַד פְּהֵה וַא"כ קִשָּׁה שְׁכַתְּבִין פּוֹתְבִין
בְּיָמִין מִשׁוּם וְכַתְּבָתֶם דְּוָמְנִי דְקִשְׁרָתֶם וְלַפ"ז לְדִידְנִי גַם בְּאִיטֵר שְׁכּוֹתְבִין בְּיָמִין פְּסוּל
פְּשַׁכְּתִב בְּיָמִינוּ תְּפִלִּין וְסִיָּים וְאִפְלִי בְּדִיעַבְד פְּסוּל כַּמְבּוֹאֵר בַּפ' הַבּוֹנָה וְלִפִּי מַאי דְּמַבּוֹאֵר
שָׁם לַעֲנִין שְׁבַת וְדַאי אִיטֵר הַכּוֹתֵב תְּמִיד בְּיָמִינוּ חֵיִיב בְּשַׁבַּת דְּנוֹקָא פֶּאֲן בְּתַפְלִין הוּא
הֵהִיקֵשׁ וְקִשְׁרָתֶם אֲבָל לַעֲנִין שְׁבַת וְדַאי חֵיִיב כַּמְבּוֹאֵר בְּמַרְדְּכִי פ' הַקּוּמִץ וּבְשַׁאֲר פּוֹסְקִי
וַא"כ הָאִיף יִנְפֵּה סֵה"ת שְׁטָרָא לְבִי תִּירִי הֵהִיקֵשׁ וְרִאֲנִי מַפ' הַבּוֹנָה הָא לֹא שְׁוֹנִי הֵמָּה
דְּלֵהֵהִיקֵשׁ אִיטֵר הַכּוֹתֵב בְּיָמִינוּ פְּסוּל וְלֵהֲגַמ' דַּפ' הַבּוֹנָה פֶּשֶׁר א"ו דְּגַם לִפִּי הֵהִיקֵשׁ פֶּשֶׁר
בְּאִיטֵר שְׁכּוֹתְבִין בְּיָמִינוּ מִשׁוּם הֵךְ אֲבָעִי דְלַעֲיִל וְתִיקוּ לְקוּלָא וְדו"ק: וְהִנֵּה רִאֲיָה בְּמַרְדְּכִי
[בְּהַלְכוֹת קְטָנוֹת] שְׁמַפְלֶפֶל בְּזֵה דְרָשׁ"י פִּי שְׁאֲזִילִי בְּתֵר יָמִין דְעֵלְמָא וְלִשְׁיִטְתּוֹ לַר"נ
אִיטֵר מְנִיחַ תְּפִלִּין בְּשִׁמְאֵל שֶׁל כ"א וְהַמְרָדְכִי מְפָרֵשׁ אֶפְסָא וְלְכַאֲרָה קִשָּׁה הָאִיף לֹא רִאוּ
דְזוּ הוּא בַעֲיָא בְּש"ס וְהַנְּלַע"ד דְרָשׁ"י ו"ל ס"ל דְּהֵיקְשָׁא שְׁאֲנִי בְּשֵׁלְמָא הַתָּם דְּכְתִיב אֲשֶׁר
עַל פֶּה שְׁפִיר הַאֲבָעִי אִי אֲזִילִי בְּתֵר דִּידְנִי וְלִיכָא פֶּה וְהַתּוֹרָה הַקְּפִידָה דְנוֹקָא עַל הַפֶּה אוּ
בְּתֵר דְעֵלְמָא אֲזִיל וְהַתּוֹרָה רַק לְסִימְנָא נִקְטָה אוֹתוֹ הַגִּיד שְׁדַרְרָה לְהִיּוֹת בְּמִין הַבְּהֵמָה עַל
הַפֶּה אֲבָל בְּהֵיקְשׁ סוֹבֵר רַשׁ"י פְּשִׁיטָא דְאֲזִילִי בְּתֵר דְעֵלְמָא וְהַמְרָדְכִי ס"ל הוּאִיל דְקִשְׁרָתֶם
לְשׁוֹן יַחֲדִי מְשַׁמַּע דְּוָמְנִי דְקִשְׁיָה דִּידְנִי אֲבָל הַסֵּה"ת נ"ל בְּרוּר דַּס"ל כַּמ"ש וְלִכֹּן פְּשִׁיט'
דְּכָשֶׁר דֵּהוּי סְפִיקָא דְרַבְּנֵן לְקוּלָא וְלִדְיוֹן הָיִי ס"ס דְּלַהֲסַמ"ג וְדַאי פֶּשֶׁר וְלֵהֲרָא"ש וְסֵה"ת
אֶפְשֶׁר ג"כ אֲזִילִי בְּתֵר דְעֵלְמָא וַא"כ ס"ס וְדַאי פֶּשֶׁר וַיְמָה שְׁהוּא פּוֹתְבִין (הוּא) רַק מְחַמַּת
הַרְגָל זֵה אִינוּ אִיכְפַת לְדִידְנִי דְלַהֲסַמ"ג אֲשֶׁר פְּסַק רַמ"א פְּנוֹתִי הָיִי וְקִשְׁרָתֶם דְּוָמְנִי
דְּכַתְּבָתֶם דְּלִידְנִי מְנִית הַתְּפִלִּין בְּשִׁמְאֵל דְעֵלְמָא וַא"כ הָיִי הַקְּשִׁירָה וְהַכְּתִיבָה שְׁוִין
וְלִשְׁיִטְתּוֹ הָרָא"ש וְסֵה"ת כְּבָר כְּתִבְתִּי דְתַלּוּי בְּהַסְפַּק אִי אֲזִילִי בְּתֵר וְקִשְׁרָתֶם דְעֵלְמָא: וְהִנֵּה
רִאֲיָה בִישׁוּעַת יַעֲקֹב ג"כ שְׁמַכְשִׁיר אוּלָּם לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דְּבָרֵינוּ שְׁכ' דֵּהוּי הֵהִיקֵשׁ גְּמוּר
מֵה"ת רַק מְחַמַּת שֵׁא"א לְכַתּוּב בְּיָמִינוּ וְזֵה לֹא יַדְעָתִי דָּאִם זֵה הֵהִיקֵשׁ גְּמוּר מֵה לָנוּ בְּזֵה
שְׁהוּא אִינוּ יָכוֹל לְכַתּוּב בְּאִנְפֵּן אַחַר יַתֵּן לְסוֹפֵר אַחַר לְכּוֹתְבוֹ אוּלָּם עַכ"פ גַּם הוּא מְסַכֵּים
לְהַכְשִׁיר וְגַם בְּהַרְגָל הַשִּׁיג עַל מ"א וְס"ל דְּהַרְגָל הָיִי פְּנוּלִד מַעֲצָמוּ אִף מֵה שְׁהַקְשָׁה שָׁם
דְּלַתְרַץ הַגַּמ' דְּמִיָּרִי הַבְּרִיָּיתָא דְּמַנִּיחַ בְּשִׁמְאֵל כ"א בְּהַרְגָל לַק"מ דֵּהָא לֵהֵךְ מ"ד הַרְגָל
פֶּאֲיָנוּ וַא"כ אִינוּ אִיטֵר כָּלֵל וּבְבִרְיָיתָא דְּתַנִּי אִיטֵר בְּוִדַאי לֹא אִיָּרִי בְּהַרְגָל דְּהַרְגָל לֹא

מקרי איטר וכו' מבואר בהדי' במרדכי יעו"ש עכ"פ גם הוא הסכים להכשיר ולכן דעתי שאין להעבירו ויכתוב פמנהגו בימין: סימן נט להרב הה"ג הקריף המפורסם כו' מו"ה שמואל אהרן נ"י: שאלה ע"ד הסיבה אשר קרה בק' בריגל ר"ל שבא השמש של ביהמ"ד בליל ש"ק לביהמ"ד ללון שם ולא מצא שם שום אדם ולא רצה לישן שם יחיד ונעל הביהמ"ד והלה לביתו לישן ובבוקר ביום הש"ק מצאו הס"ת מונחים על האשפה בבזיון שבאו גנבים בלילה והוציאו הס"ת והפשיטום והשליכוים ארצה ושאלו אנשי העיר מה לעשות: תשובה מפתבי הגיעני והנה בעיקר הדבר שנוהגין אנו בני אשכנז להתענות בנפל ס"ת או תפלין אין לו שום רמז בש"ס והפפות תמרים ו"ל רצה להסמיכו על הא דלא יתפלל אדם וס"ת בידו ואפתי אין רמז בזה לתענית ובנדאי צריך ליזהר בשמירת ס"ת אבל אם אפילו באונס נפלה להתענות כל מי שהי' בביהכנ"ס פאשר נהגין אין ראוי מזה ואדרבה בש"ס גבי בליעת תפלין במ"ק [דף כ"ו ע"א] משמע בהדי' דבאונס שלא ע"י אדם להקעים א"צ כלל לא קריעה ולא תענית וגם אפי' בלהקעים ע"י דבעי קריעה היינו אם נתבערו מן העולם דוגמא דשריפה כמבואר ברש"י מ"ק שם ובס' תשובות אמרי אש שנדפסו מחדש כתב להחזיק המנהג משום הא דירושלמי גבי ארור אשר לא יקים גם משם לא מוכח המנהג שצריכים פולם להתענות אמנם נ"ל לומר דהטעם הוא דמבואר בתעני' בגמ' שם [דף ט"ז ע"א] שאמרו על מה שמוציאין התיבה לרחוב לומר פלי צנוע הי' לנו ונתבזה בעונותינו הרי שעונות גורמין לבזיון התורה ואם ח"ו נקרה סיבה לבזיון התורה ודאי מחמת חטא אנשי אותה העיר והיינו אותם שהי' להם הפלי צנוע ונתבזה ולכן כל בני בהכנ"ס והחברות של אותה בהכנ"ס ראוי להתענות לתשובה על עונותיהם שגרמו הפלי צנוע הקדושה שנתבזה מחמת עונותיהם ולכן נ"ל לגזור תענית על אותן אנשי בהכנ"ס בה"ב ומי שאינו בריא בכחו יוכל לפדות התענית לפי נדבת לבבו ולפי ערכו ויעשו איזה מצוה מהממון אשר לצורך מצוה זו מוכרין ס"ת פגון להשיא יתום או להספקת לומדי תורה ובנדאי תשובתם יעלה לרצון ועונות יתפכו לזכיות וימתקו הדינים ויהי' חיים ושלום לכולם: ומה שמפלפל מעכ"ת בענין פשיעת השומר בנדאי מקרי פושע דלא גרע משומר חנם שהי' לי' לקדם דהוי פושע ואי מקרי זה פשיעה שמחמת אימת שבת וטרדת הלילה הי' נחפז אולי דומה לאונס כבר האריכו בזה בתשובת חכמי ספרד בספרות שונות והענין סובל אריכות למאד וספרי' אין אתי ובפרט שאינו נוגע כמעט לזה כמש"כ מש"ה לא הארכתי בזה והי' שלום מאד"ה כדברי ידידו דוש"ת בלונ"ח פה אובין שנת תרי"ח: סימן ס שאלה איש אחד קנה בית עם פרדס מנכרי אחד ובתוך הפרדס הרבה אילנות מינים ממינים שונים וישב שם שנה אחת ועכשיו נתנודע לו שיש מורכבים בתוך פרדסו שאינם ניפרים אם הם מורכב מין במינו או מין באינו מינו מפני שדרך הנכרים להרפיב אילן מאכל על אילן סרק עד"ז היינו שקוצצין האילן סרק הגדל בתוך הפרדס עד סמוך לקרקע כמו לערוך אמה ומרפיבין על גבי הנשאר מחובר לקרקע אילן מאכל ומפירים הרבה אילנות בתוך הפרדס שהם מורכבי' ע"ד הנ"ל ואעפ"כ אינם ניפרים שהמה דוקא מורכבים ע"ד הנ"ל שהיא מין בא"מ ויוכל להיות שהמה מורכבים מין במינו דדרך הנכרים להרפיב מין במינו ג"כ כמו ע"ד הנ"ל.

ועתה שאל בעל הפרדס מה יעשה עם האילנות הנ"ל שהוא הפסד גדול מאד לקוצצם: תשובה מתחלה נחקור אם המקנים בכלאים הוא מה"ת או מדרבנן והנה מבואר בש"ס במפות ובמ"ק ובע"א וז"ל הש"ס (ע"א ס"ג ע"ב) יתיב ר"נ כו' וקא מבע"ל להו שכו' לשבור ב"ין גסו מהו מי אמרינן כ"ן דרוצה בקיומו אסור או דלמא כל למעוטי תיפלה שפיר דמי אמר ר"נ ישבור ותע"ב לימא מסייע לי אין עודרין עם הנכרי בכלאים אבל עוקרין עמו כ"די למעוטי את התיפלה סבריה הא מני רע"ק היא דאמר המקנים בכלאים לוקה דתנן המנכש והמחפה בכלאים לוקה רע"א אף המקנים מ"ט דרע"ק א"ק שדף לא תזרע פלאים אין לי אלא זרע מקנים מנין ת"ל לא פלאים ואלו למעוטי תיפלה שרי לא הא מני רבנן היא עכ"ל והנה לכאורה משמע דרבנן פליגי עלי דרע"ק וא"כ הלכה כרבנן דמותר לקנים אף הלא פמה משניות מוכחין בסתמא דאסור לקנים ובהדיא תנינן ברפ"ח דכלאים פלאי הפך אסורין מלזרוע ומלקנים.

והנה בירושלמי שם וז"ל פלאי הפך כו' פתיב לא תזרע פרמף פלאים אין לי אלא הזרע מקנים מנין ת"ל פךם ולא פלאים מה כרע"ק דרע"ק אומר המקנים עובר בלא תעשה אומר ר' יוסי דברי הפל היא הפל מודים באסור שהוא אסור בשלא קנים ע"י מעשה אבל אם קנים ע"י מעשה לוקה כהדא דתני המחפה בכלאים לוקה עכ"ל.

הנה מבואר דס"ל דגם לרבנן יש אסור לקנים בכלאים מה"ת דליכא למימר דמדרבנן קאמרי דא"כ הל"ל מודים חכמים דמדרבנן אסרי ומדקאמר מודים שהוא אסור משמע דמודו לרע"ק שהוא עכ"פ אסור מה"ת.

והנה באמת י"ל הפי' בירושלמי דגם רבנן ס"ל הדרש דכרמף פלא' לא ורק שס"ל שאין לוקין בלא מעשה ורע"ק ס"ל דלוקין אפי' בלא מעשה אבל בעשה מעשה כ"ע מודו שולוקין במקנים פלאים אף בגמ' דידן במפות [דף כ"א ע"ב] לא משמע כן דאמר שם הו"א כרע"ק אבל לרבנן אינו לוקה במחפה בכלאים ש"מ דגם בעשה מעשה פליגי רבנן לפטור מקנים פלאים ובאמת ע"כ צ"ל כש"ס דידן דבזה גופא פליגי אם לוקה על קיום פלאים אם לא דרע"ק ס"ל דלוקה ורבנן ס"ל דאינו לוקה במקנים אפי' בעשה מעשה דאלת"ה ורק דנימא דרבנן ג"כ ס"ל דחייב מלקות בעשה מעשה בקיום פלאים ורק בלא מעשה פטרי ורע"ק ס"ל דחייב אפילו בלא מעשה א"כ מאי האי דאמר רע"ק אפי' המקנים הא גם רבנן ס"ל דמקנים חייב ורק דס"ל דצריף מעשה להקיום ורע"ק ס"ל דחייב בלא מעשה אבל בהא דחייב המקנים כ"ע מודו א"כ הכי הול"ל רע"א אפי' בלא מעשה חייב (דהא) [ומה הא] דאמר אף המקנים הא גם רבנן מודו א"ו באמת גם הירושלמי ס"ל כש"ס דידן דלרבנן פטור אפי' בעושה מעשה ורק לרע"ק חייב מלקות בעושה מעשה אבל לרבנן בכל ענין ליכא רק אסור לחוד אבל האסור הוא מדאורייתא וכ"נ מדברי התוס' ב"ב דף ב' דהמקנים אסור מה"ת וז"ל התוס' בד"ה נתייאש דוקא נתייאש אבל לא נתייאש ועוסק כל שעה לגדור אעפ"י שהוסף מאתים מותר פדתנן כו' אלמא פשהוא מחזר אחר לקיטתו אפי' הוסף מאתים מותר והטעם יש לפרש משום דכתיב לא תזרע פרמף פלאים דומי' דזריעה דניחא לי עכ"ל אלמא דמה"ת אסור לקנים פלאי הפך רק דבעי' דומי' דזריעה דניחא לי דאי מדרבנן לא שייף פלל לזמוי לזרע וכ"נ מדברי הר"נ ז"ל ולפי פשטות הירושלמי משמע דרבנן ג"כ מודו לאסור מדרש

הפתוב דכלאים שדך לא רק דלא מחייבי מלקות בזה והנה התוס' (ע"א ס"ד א') ד"ה ר"ע אומר כ' פי' בקונ' שעשה להם סיג נגדר בקוצים כדי לקיימן ויפה פינו דהא פ"ב דמפות מוכיח דרע"ק אית לי' לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ודלא כפי' הערוף שפי' מקיים בהנחה דכלאים ליגדל בתוף שדהו לוקה ואית לי' לאו שאין בו מעשה לוקין עליו וא"ת האיה ס"ד להוכיח בלעקור הי' אסור אי לאו למעוטי תיפלה לפי שרוצה בקיימן כדי להשתפר מדאסר לקיים התם הוא עושה מעשה באיסור שעושה הגדר אבל הכא אין מעשה כלל באיסור וי"ל דמ"מ מחשבתו משני' לי' מעשה לבסוף פשהוא עוקרה כו' עכ"ל וזה הוא להיפוך מדברי הירושלמי דלדברי התו' לרע"ק לא מחייב רק במעשה [ובלא מעשה אפי' אי' אין בו] ולרבנן אפי' במעשה (פטור) [מותר] וכבר נתעורר ע"ז במל"מ על הכ"מ [בפ"א מה' פלאים] ובתתם סופר [חלק יו"ד סי' רפ"ח] על התוס' הג"ל אף באמת דברי התוס' נכונים דזה נדאי פשוט דאפי' אם נימא דמחייב רע"ק במקיים בלא מעשה מ"מ זה דוקא במקיים בשדה שלו אבל נדאי אם רואה בשדה של איש אחר פלאים בנדאי אינו עובר שום איסור כלל ולא יעלה על הדעת לאיסור וכמבואר באריכות בירושלמי גבי עשאו לבעה"ב כפועל ובכ"מ [פ"ה הל' ט'] הביאו ונדאי שהשכל גוזר פן דמה שייכות לשום איסור בשדה אחרים ובפרט בכלאי זרעים שמותר בהנאה נהי שאסור לקיים בשדה שלו אבל בשל אחרים בנדאי אינו שייך שום איסור כלל ולזה פתבו התוספות דעשה מעשה כ"ד ולרבנן אפי' בעושה מעשה י"ל דפטור במקיים ובאמת הנה מתני' דאסור לקיים דלא פרבנן הכי רוצה הגמ' לדחות כדי שלא לפשוט האבעי' אי שרי למעוטי בתיפלה אבל לפי מאי דפשיט בלא"ה האבעי' א"כ שפיר מתני' אתי' פרבנן דהמקיים אסור גם לרבנן ודו"ק בזה פי' בתשובת חתם סופר תמה עליהם בחנם ולזה נראה דעת רוב הפוסקים דכלאים בקיום אסור מה"ת וכ"נ מהירושלמי בכמה מקומות וכ"נ מדברי הרמב"ן ז"ל בפ"ק דב"ב בתירוץ השני וא"כ לפ"ז ע"כ צ"ל הטעם דגם רבנן דרשו פלאים לא והנה לפ"ז לפי מאי דמבואר בקדושין (ל"ט ע"א) וזל"ה אר"א אמר ר"י לוקין על הפלאים ד"ת א"ל ר"א בר"י והאנן תנן הפלאים מד"ס ל"ק פאן בכלאי הפרים פאן בהרפכה האילן כדשמואל דאמר שמואל את חקוטי תשמורו חוקים שחקקתי לה פבר בהמתה לא תרביע פלאים שדך לא תזרע מה בהמתה בהרפעה אף שדך בהרפכה ומה בהמתה נוהג בין בארץ ובין בח"ל אף שדך נוהג בין בארץ ובין בח"ל ואלא הא כתיב שדך ההוא למעוטי זרעים שבח"ל עכ"ל"ה ופי' רש"י ההוא למעוטי זרעים דכלאי הפרים בח"ל דמשום דאפקי' בלשון זריעה כתב שדך עכ"ל אלמא דכולי קרא איירי בהרפכה ורק פלאי זרעים מוכח משום דאפקי' בלשון זריעה א"כ בנדאי הדרשה דכלאים לא זה הדרשה קאי על הרפכה דאיירי מינ' דג"כ אסור בקיום דכלאים לא וא"ל דהקשה הפתוב לבהמתה והתם בעינן מעשה דזה ליתא דבהמתה כפי' כתיב לא תרביע וכאן כתיב כפי' פלאים שדך לא דתזרע דכתיב בתר הכי מיירי בכלאי זרעים או בכלאי הפרים א"כ אסרה תורה בפירוש גבי הרפכה לקיים היינו שלא יהי' כלל פלאים בשדהו דכן כתיב פלאים שדך לא דהיינו ממילא לא יהי' ורק לענין זה הוקשו לבהמתה דמיירי בדבר מסוים ומה בהמתה בח"ל אבל מה דאסור בי' בהרפכה אפי' קיום ובהרפעה דוקא במעשה זה החילוק פתוב בפירוש בקרא דבהרפעה נאסר במעשה דוקא ובהרפכה קיום ממילא אסרה תורה ורק דהוקשו שני איסורין לדבר א' דמיירי בדבר מסוים ואסור בח"ל

ומצינו כפיצא בזה בנבחים [דף ל"ט] דהוקשו פר של יוה"כ ושל משיח אכל להזאות
שבפנים ושעל מזבח הפנימי לא הוקשו פינו דכתיב בהו בפירושו יעו"ש ואדרבה איפכא
קשה דמנ"ל לרע"ק משם דקיום בכלאי זרעים אסור משום דכתיב פלאים לא כמו שפי'
רש"י ו"ל פנ"ל הלא כלאי זרעים הוא מלא תזרע וזקא פמבואר וא"כ היכן מצינו
שיאסור אפי' בלא מעשה וכנ"ל ונ"ל דמש"ה שני רש"י ו"ל פירושו במ"ק (ב' ע"ב ד"ה
תלמוד לומר) ונ"ל ואע"ג דכתיב לא תזרע פלאים גורעין ודורשין לא פלאים לא יהא
פלאים מ"מ שחייב אתה לבטלו עכ"ל וכבר העיר ע"ז בקרבן אהרן אמנם לפמ"ש א"ש
דהנה קשה פנ"ל דדלמא רק בהרפכה אסור קיום דכלאים לא אכל בכלאי זרעים לא
אסור קיום אף באמת י"ל דגם רע"ק שאוסר גם במקיים מיירי בהרפכה דגבי פלאי
זרעים שייך נמי הרפכה פמבואר בחולין [דף ס' ע"א] אף כ"ז במפות דמסקי דברייתא
דמחפה לוקה גם אליבא דרבנן וכדר"י ורק רע"ק מחייב בקיום וי"ל דרע"ק איירי
בהרפכה וזקא ואז הילפותא שפיר מפלאים לא דאיירי בהרפכה אף במ"ק דמסיק שם
רבה דכולה מתניתין כרע"ק ומחפה ג"כ חייב משום מקיים והא מנפש אינו מרפיב ולמה
מחייב רע"ק לזה הוצרך רש"י ו"ל לפרש דגורעין ודורשין ודו"ק: היצא לנו מזה דנראה
לומר דבהרפכה ודאי חייב בקיום וכדי שלא נשנוי ח"ו ישראל פטועים דכן נוהגים היתר
בקיום הרפכה ואם אינם נביאים הם בני נביאים הם וגם הריטב"א בקידושין פתב להדי'
דקיום מותר והיינו עכ"פ מה"ת וכן הרדב"ז פתב דמותר אפילו מדרבנן ולכן נ"ל דא"א
פלל לומר לאסור קיום בהרפכה דהנה האיסור קיום בכלאים אינו מה שמקיים מה שפבר
גדל רק מה שמגדל והולך וכן מבואר ברמב"ם ו"ל בהל' פלאים פ"ה הל' י"ב ו"ל אנס
שזרע הפךם כשיצא האנס יקצור הזרע מיז ואפ"ל בחולו של מועד ואם לא מצא פועלים
יוסיף להן עד שליש בשכרן בקשו ממנו יותר מכן או שלא מצא פועלים הרי זה מבקש
בנחת וקוצר ואם נשתהא הזרע עד שהגיע לעונת שיקדש ה"ז יקדש ויאסרו שניהם
עכ"ל וכתב הכ"מ שם וז"ל פתב הרא"ש אנס שגזל פךם וזרעו ויצא מלפני שהניח
הפךם לפועלים קוצרו אפי' במועד התירו לו לקוצצה אעפ"י שאינו דבר האבד שאין אדם
אוסר דשא"ש מפני מראית העין התירו לקצצה שלא יהא נראה פמקיים פלאים ונ"ל
דמיירי באותו ענין שלא יוסיף ק"ק במועד דאל"ה הוי דבר האבד דאע"ג דאין אדם
אוסר דבר שא"ש פינון שחזרה לבעלה אם הוסיפה ק"ק לפניו קידש דלא גרע
מלכשאחזור אלקטנו או סיערתו הרוח עכ"ל ומתוך דבריו נתבאר מ"ש רבינו עכ"ל
הכ"מ הרי דעיקר האיסור מה שיגדל פשיעור מאתיים דאם נימא דהאיסור הוא מה
שקיים הפלאים דמעיקרא א"כ הי' צריך לשפור פועלים תיקף משיצא מזה האנס דאל"כ
יאסור משום מקיים פלאים א"ו דעיקר איסור הוא מה שמקיים והפלאים מגדלים
והולכים והנה בכלאי אילנות דקיי"ל דמותר לזרוע משתי מיני אילנות ואיסור הוא רק
הרפכה וא"כ מה שמקיים וגדל אח"כ זה אינו מורכב ורק שגדל פלאים מהמורכב וזה
הוא רק עירוב פחות כמו שמערב זרעי אילנו' אבל אינו מורכב וא"כ מה שמקיים
המורכב לית בי' איסור פלל דהרפכה דהרי אינו מרפיב ומה שגדל באיסור זה לא נקרא
מרפיב רק שנצמח מב' מינים וזה אינו איסור פלל ומש"ה א"א לאסור פלל הרפכה
בקיום אף כ"ז להרמב"ם ו"ל [פ"א מפלאים הל' ו'] שמתיר לזרוע שני מיני אילנות אבל
הטור ו"ל [בפיו"ד סי' רצ"ה] שהתמיר לזרוע שני מיני אילנות [בא"י] משום זריעת

פלאים [עיין בב"י שם] א"כ גם לקיים מורכב אסור דנהי דלא מקרי מורכב מה שמגדל באיסור מ"מ מקיים זריעת פלאי זרעים באיסור וכמו שזרע שני מיני אילנות ומש"ה אסר הטור [שם בסי' הנ"ל] לקיים מורכב כמו שאסור לקיים פלאי זרעים אף כ"ז בא"י אבל בח"ל בנדאי מותר דכלאי זרעים מותר בח"ל ולזה שפיר מנהגו של ישראל תורה.

אף י"ל דעכ"פ אסור משום מראית עין וכמ"ש גבי ירק שבצד הפך וכמבואר בש"ע כמה פעמים אף באמת פיון דאינו נזכר היטב וגם פיון דידוע היום לכל דאין ישראל עוסק בזה לא שיהייה כלל מראית עין ולזה בכה"ג מותר לכ"ע וכבר העיד החתם סופר שנהגין כן במדינת הגר כנלע"ד.

ועתה אפא לדברי מעכ"ת הנה ראשונה יצא לחלק על הש"ע משום דברי הריטב"א ו"ל קבר הראתיו דהריטב"א מתיר רק מה"ת וכן מדניק לשונו שכ' בחי' (קדושין ל"ח) ונ"ל מה בהמתה בהרבעה אף שדף בהרפכה כלומר שהוא דבר מסוים ומערב זה בזה להדי' גוף בגוף משא"כ בכלאי זרעים וכלאי הפך ומכאן אזהרה למרביב אילן שהוא לוקה משום לאו דשדף לא תזרע ואסור לעשותו ע"י עפ"ם פדאיתא בירושלמי והיינו מדרבנן ולא מציינו איסור במקיים אלא בכלאי הפך דכתיב בהו לא תזרע תרי זמני פדאי' התם עכ"ל וקשה למה אסר הריטב"א אי משום שבות א"כ לימא דאסור שבות באמירה פדאבעי לחומרא ואי דאסור משום דב"נ מצנוה על הרפכה א"כ בנדאי דאסור משום לפני עור ולאצריה כלל להירושלמי ואי דבעי להכריח מירושלמי ששבות בשאר איסורים לחומרא או דקיי"ל כמ"ד דב"נ מצנוה על הרפכה ה"ל לומר כן בפירוש דאסור ע"י עפ"ם דאמירה לעפ"ם שבות (א"ו) [או] דב"נ מצנוה על הרפכה וכן משמע בירושלמי א"ו דבאמת מזה לא הכרית (לאסור) לא את האבעי' דאמירה לעפ"ם בשאר איסורים וגם לא הכריע אי ב"נ מצנוה על הרפכה רק דאסור משום שלא יקיים פלאים ובנדאי אין להכריע נגד הש"ע בכמות משמעות דברי הריטב"א וגם מה שרצה להמציא מטעם ס"ס ג"כ לא מהני לצרף דעת איזה מפרשים נגד הב"י בש"ע שהוקבע לדינא וכן לא יעשה: ומה שרצה להביא סייעתא לדברי הרא"ש מעיז [הנ"ל] דאמאי לא מוקמינן בכלאי אילן דמותר בקיום א"ו דבהרפכה ג"כ אסור קיום את"ד וזה אין ראי' כלל דיעוין בתו' שם ד"ה [אין עוזרין] וא"כ [לדברי התו'] אפתי הוי מציינו למשני דמירי בכלאי פך יע"ש.

ומה שהמציא דלא שיהייה להחמיר משום דעושה איסור בל תשחית וזה ליתא כלל דברי חזינו דבשביל צורף מותר להשחית כמבואר ברמב"ם ו"ל גופא ואין צורף גדול מזה לשמור מספק איסור תורה וכמה משניות דאסרי ומקדש בגפנים משום ספק יניקה וגפן הוא אילן ונאסר מספק.

ומה שהקשה על הרמב"ם דמוכח מפאן דספ"ד לחומרא דהתורה אמרה ועץ אשר תדע אשתמיטתי מיני' אז דברי הש"ס בהחובל [זף צ"א ע"ב] ודברי הכ"מ בה"מ [פ"ו הל' ט'] דאשר תדע לדרשא אתי יע"ש.

ואשר רצה לומר דמקח טעות הוא פועל לוקח גרוטאות לא יפה דימה פיון דמותרין הענפים לנטען במקום אחר א"כ הרי שווין מעות ואי משום אונאה אין אונאה בכותים ובקרקעות ומש"ה גם מה שדימה למקח שנעשה באיסור ז"א דהרי ראי' לנוטען במקום

אחר ומה שרצה לומר האיסור הוא שיגרום השקתה לעצים כל מי שיש לו מוח בקדקדו לא יכחיש זה דגם להשחית העץ.

יקרא איסור ומה שרצה לומר דב"נ אסור בקיום לא דק כלל דקיום אתי לן מקרא דכלאים לא אבל ב"נ אינו מוזהר על דיני תורתנו הקדושה רק על מצות ב"נ והאיהו יאסור עליו קיום מורכב גם מה שרצה לומר דזה תלוי אם ב"נ אסור בקיום א"כ הוי ממעט בתיפלה ואם לאו אינו ממעט בתיפלה וזה דבר שהיא נגד הש"ס דאמרינן בכלאי זרעים שהב"נ אינו מוזהר אפלאי זרעים ואפ"ה הוי ממעט בתיפלה וגם מה שרצה לומר דאיסור תורה לא מתירין משום מיעוט תפלה נעלם ממנו דברי הגמ' ע"ז [הנ"ל] דמשני דאסור ליתן להם מתנת חנם דהוא דאורייתא ואפ"ה מתירין ממעט בתיפלה.

ומה שהקשה למה לא קנסו הרבה יש להאריך בזה אף י"ל הטעם לפי דברי מע"כ פדי שלא נעבור על ב"ת ולפיכך לא אסרו פדי שלא נשחיתנו ויקח ממנו ענפים ליטע במקום אחר הגם שדבריו למעלה לא יכוננו בעיני היינו משום דלמפרש מאיסורי דחשש דאורייתא לא שייך ב"ת אבל קנסא דרבנן שפיר לא קנסו משום שלא יבא לבל תשחית ודו"ק בכ"ז: סימן סא שאלה אחד מכל בהמתו לעכו"ם לפוטרה מבכורה בכסף לחוד ולאחר זמן לקחה העכו"ם לתצרו ע"י איזה סיבה ושוב החזירה לתוך הבהמות פדרך העולם ולאח"כ ילדה זכר מה דינו של עובר זה אם הוא קדוש בבכורה או לא: תשובה הנה דבר זה מבואר בעה"ג [סי' ק"ב] ובצ"צ [סי' ס"א וסי' קכ"ט] דשלא בכוננה לא מהני זה הקנין והקא מה שבא לתצרו הוא שלא בכוננת קנין דכבר הי' בדעתו שקנהו הגם (דבצה"ק) [דבקצות החושן סי' רע"ה סעי' כ"ה] כתב להשיג עליהם דהוי דעת אחרת מקנה שפיר השיג עליו בנה"מ [סי' ר' סעי' ח'] דהא גם המקנה אין פונונתו לזכותו כיון שפבר שפבר זכה בו ומאי דעת אחרת איפא וזה פשוט וגם כתב שם הקצות ז"ל בעצמו דבעכו"ם לא שייך דעת אחרת מקנה יעו"ש.

אף לכאורה מטעם חצר י"ל שיקנה לו דחצר קונה אפילו של"מ וכ"כ בהד"ל בעה"ג שם בתשובה דמטעם חצר קונה אפילו שלא בכוננה. אולם באמת בתוס' ב"ב [דף נ"ד א' ד"ה אדעתא] מבואר דגם בחצר לא קנה שלא מדעתו.

והנה במקנה אפרים ז"ל כתב בסי' ה' בדיני משיכה דהתוס' לשיטתם דחצר משום ד ויד אינה קונה שלא בכוננה אבל [אי חצר משום שליחות] קונה החצר שלא בכוננה כמו ששליח קונה שלא בכוננת המשלח והנה לפ"ז בעכו"ם דאין שליחות לעכו"ם וע"כ הא דחצר קונה בעכו"ם הוא מטעם ד וא"כ שוב לא קנה שלא בכוננה.

אף באמת גם בלא"ה נפלו ברבנותא דהנ"ש מביאו האחרונים כתבו דחצר לא שייך בעכו"ם כלל משום דאינו עושה שליח. והנה לאשר נלע"ד דהוא דבר פשוט עפ"י רוב הפוסקים דחצר עכו"ם קונה והכי משמע פשטא דש"ס [ע"ז דף ע"א ע"ב] דבגכרי קונים לו פליו וכלים הוא מטעם חצר ובס' נ"מ [בפתיחה לסימן ר'] רוצה לומר דאפילו להרי"ף וסייעתו דחצר אתרבי מתורת שליחות אבל מטעם ד נדאי קונה ורק בקטן וקטנה אינו

פִּדּוֹ דְאִינָה מִשְׁתַּמְרֵת לְדַעְתָּם וְהַמְעִינִין בְּצֶדֶק יִרְאֶה דְמַלְכּוּד דְחֻסָּה שְׂבִדְכָרְיוֹ גַּם הוּא נִגְדָּה
פְּשֻׁט הַסּוּגָלָה דְב"מ וּר"פ הַזּוֹרֵק בְּגִיטִין [דָּף ע"ז ע"א] דְמִבְּוֹאָר שֵׁם דְאִי לָאו דְאִתְרַבֵּי
מִשׁוּם יָד מִסְבָּרָא לָא הוּי יִדְעָנָא פְּלִל שְׁחָצֵר יִקְנֵה דְהָא בִּפ' הַזּוֹרֵק מְצָרְכִי (וְהִי') [תְּרִי
קְרָאֵי עַל] גִּט וּמְמוֹן מִשְׁמַע דְאִי לָאו קָרָא דְבְכָל חַד לָא יִדְעָנָא מִסְבָּרָא שְׁחָצֵר יִקְנֵה מִשׁוּם
יָד וְגַם אֲמַרִינֵן שֵׁם בִּפ' הַזּוֹרֵק דְחָצֵר דְקוֹנָה מִטְעַם יָד בְּעֵינֵן דְנִקְא בְּסֻמוּף וְלֹא פְסָכְרַת
הַר"נ ז"ל מְבִיאֵי הַשִּׁיף סִי רמ"ג שְׁפֶתֶב שֶׁהוּא מִטְעַם יָד אֲפִילוּ בְּאִינָה סְמוּכָה וְזֶה נִגְדָּה
פְּשֻׁטוֹת הַגַּמ' פְּאֲשֶׁר הָאָרִיף בְּזֶה בִּפ"י ב"מ בְּדְבָרִים נְכוּחִים וּא"כ לִפ"ז בְּנִכְרֵי דְלֹא אִתְרַבֵּי
פְּלִל דְלֵהרִי"ף וְסִינְעָתוֹ ז"ל לֹא נִתְרַבֵּה חָצֵר רַק מִשׁוּם שְׁלִיחוֹת א"כ בְּעַפְו"ם דְלֹא נִתְרַבֵּה
שְׂאִינֵו בְּעַשְׂוֹת שְׁלִיחַ מַה"ת נִימָא שְׂאִינָה חָצֵרוֹ מִטְעַם יָד וְכִי נִחְדַּשׁ קִנְיָן מַה שְׂאִינֵו פְּתוּב
בְּתוֹרָה וּא"כ לִפ"ז יִפְלֵא לְכֹאדְרָה דְבָרֵי הַגַּמ' שְׁפֶלְיוֹ שֶׁל נִכְרֵי קוֹנֵה וְהַנְלַע"ד לְיִישָׁב
וְיִתְיַשָּׁב גַּם דְבָרֵי הַר"נ ז"ל דְלַעִיל שְׁפֶתֶב דְחָצֵר הַמְשַׁתְּמֵרֵת קוֹנֵה מִטְעַם יָד דְזֶה נִגְדָּה הַגַּמ'
וְכַנ"ל וְהַנְל"ל לֹמַר דְהִנֵּה רַש"י ז"ל פְּתַב בְּב"מ (דָּף יוֹד ע"ב) וְז"ל ת"ל וְנָתַן מ"מ מְדָלָא
פְּתִיב וּבִינְדָה יִתְנָהוּ דְרוּשׁ וְנָתַן אֲנֹכְתַב לָהּ וְנָתַן אֶלְמָא מִשׁוּם יָדָה אִתְרַבֵּאי דְאִי מִשׁוּם
שְׁלִיחוֹת הָא פְּבָר פְּתִיבָה הָא פְּדַתְנָן וְשְׁלַחַה מְלַמֵּד שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ בְּקִידוּשֵׁין פ"ב
עכ"ל דְמִשְׁמַע דְגַם בְּלֹא שׁוּם רִיבּוּי בְּפְתוּב מִסְבָּרָא הוּי יִדְעֵינֵן דְחָצֵר הוּי כְּשְׁלִיחַ.

וּבְאַמְתָּה הַפ"י נִתְחַפֵּף הַרְבֵּה בְּדְבָרֵי דְמֵאֵי דְמִיּוֹן חָצֵר לְשְׁלִיחַ אוּלַם סְבָרַת רַש"י ז"ל דְכִיּוֹן
דְאָדָם רוּצָה שְׁחָצְרוֹ יִשְׁתַּמֵּר לוֹ מַה שְׂבָא לְתוֹכוֹ הוּי פְּאֵלוּ עֲשָׂאוֹ שְׁלִיחַ לְזֶה כֵּן הוּא פְּוֹנֵת
רַש"י ז"ל וְהִנֵּה אִיף שְׂיִהֵן עכ"פ לְבַתֵּר דְגַלִּי לֵן קָרָא דְחָצֵר מִשׁוּם שְׁלִיחוֹת לְשִׁיטַת הַרִי"ף
ז"ל הִרִי חֲזִינֵן דְהַתוֹרָה גִּילְתָה דְמַתוּף שְׂאָדָם רוּצָה שְׁחָצְרוֹ יִשְׁתַּמֵּר לוֹ כֵּל מַה שְׂבַתוֹכוֹ
וּמַה שְׂרָגִיל לְהַמְצֵא בְּתוֹכוֹ וּכְדְבָרֵי הַמְרָדְכִי ז"ל (דְדוֹקָא דְבָר הַרְגִיל הוּי חָצֵר כְּשְׁלִיחַ)
וּא"כ הוּי כְּמוֹ שְׂעֲשָׂאוֹ שְׁלִיחַ וְכ"כ בְּהַדְנָה הַפ"י בְּעַצְמוֹ בְּב"מ דָּף י"א וְז"ל שְׁהִרִי יִשׁ כְּאֵן
דַּעַת בְּעַל הַחָצֵר שְׂעֲשָׂאוֹ שְׁלִיחַ לְכָל מַה שְׂיִהֵן בְּתוֹכוֹ כִּיּוֹן שֶׁהַפֵּל מִשְׁתַּמֵּר בְּתוֹכוֹ מִעַצְמוֹ
אַף אִם הוּא רְחוּק מִמֶּנּוּ עכ"ל הִרִי דְמַפְחֵ דְאֲנֹמְדָנָא דְבְנֵי אָדָם שְׂרָצוֹנוֹ שְׁחָצְרוֹ יִקְנֵה לוֹ
הוּי כְּשְׁלִיחַ וְלִזְהָ קִשָּׁה לִי לְכֹאדְרָה דְלָמָּה לָא נִימָא דְהוּי כְּמוֹ פּוֹעֵל דְקִי"ל [בַּחוּ"מ סִי
ע"ר סֵעִי ג'] בְּשִׁכְרוֹ לְלַקוּט מְצִיאוֹת דִּידוֹ כִּיּוֹן בַּעַה"ב כְּמוֹ כֵּן הַחָצֵר שֶׁהוּא קִנְיָנוֹ נִימָא
דְהוּי כְּמוֹ פּוֹעֵל שְׂשִׁכְרוֹ לְלַקוּט מְצִיאוֹת וּבּוֹדָאי דְלַלְקֵט מְצִיאוֹת ל"ד דְאֲפִילוּ שְׂכָרוֹ
לְדְבָרִים אֲחֵרִים וְלְמְצִיאוֹת נְמִי יָדוּ כִּיּוֹן בַּעַה"ב דִּידוֹ נִקְנֵה לְבַעַה"ב כְּמוֹ מְצִיאַת עֲבָדוֹ
שֶׁהוּא נִקְנֵה לוֹ לְכָל דְבָרֵי א"כ ה"נ בְּחָצֵר דְנִקְנֵה לוֹ וְדַעַת בַּעַה"ב שְׂיִשְׁתַּמֵּר מַה שְׂבַתוֹכוֹ
וּמַה שְׂרָגִיל לְבּוֹא בּוֹ וְעֲשָׂאוֹ שְׁלִיחוֹת לְזֶה א"כ הוּי כְּפּוֹעֵל מְמַשׁ וְתִקְנֵה בְּמְצִיאָה אֲפִילוּ
דְלִית בִּי דַּעַת מְשַׁלַּח וְלָמָּה פְּתַב רַש"י ז"ל [דָּף י"ב ע"א] דְבְּמְצִיאָה לִיכָא דַּעַת שְׁלִיחַ
[וְלֹא דַּעַת מְשַׁלַּח] לָא קָנֵה הַחָצֵר וְלָמָּה יִגְרַע מְפּוֹעֵל אִף בְּאַמְתָּה רַש"י ז"ל קָאֵי שֵׁם אַחְצֵר
שְׂאִינָה מִשְׁתַּמְרֵת וְלֵהֲכִי פְּתַב רַש"י ז"ל דְבְּמְצִיאָה לָא קָנֵה דְבְּאִינָה מִשְׁתַּמְרֵת לָא נַעֲשֶׂה
פּוֹעֵל לְלַקֵּט מְצִיאוֹת כִּיּוֹן שְׂאִינָה מִשְׁתַּמְרֵת בְּתוֹכוֹ פְּלִל אֲבָל בְּחָצֵר הַמְשַׁתְּמֵרֵת שְׁפִיר
קוֹנֵה כְּמוֹ פּוֹעֵל שְׂשִׁכְרוֹ לְלַקֵּט מְצִיאוֹת שְׁקוֹנָה בְּלֹא דַּעַתוֹ וְאוּלַי זֶה הוּא סְבָרַת הַר"נ ז"ל
כִּיּוֹן שְׂכָל מַה שְׂיִשׁ לְאָדָם נוֹתֵן בְּחָצֵר הַמְשַׁתְּמֵרֵת הוּי יָדָה אֲרוּכָה הִינֵנו מִטְעַם פּוֹעֵל וְל"ק
קוֹשְׁיָה הַפ"י הָא אֲמַרִינֵן בְּהַזּוֹרֵק דְבְּעֵינֵן יָדָה דְסְמוּכָה דו"א דְדוֹקָא בְּגִיטִין שְׂאִינֵו זְכוּת לָהּ
וְלֹא שְׂיִיף הַקְנֵינֵן מִטְעַם פּוֹעֵל וְרַק מִטְעַם יָדָה מְמַשׁ בְּעֵינֵן בְּגִט שְׁפִיר אֲמַרִינֵן בְּש"ס מַה
יָדָה דְסְמוּכָה אֲבָל כְּפּוֹעֵל שְׁקוֹנָה מִטְעַם יָדוֹ דִּידוֹ כִּיּוֹן בַּעַה"ב בּוֹדָאי אֲפִילוּ אִינָה סְמוּכָה

דידו ושהיא סמוכה להפועל הוי כמו סמוכה לבעה"ב והוי כמו עבדו שקונה פידו וכן נמי חצר הוי ממש כמו פועל וכמ"ש הפ"י ז"ל ושהוי כשלווחו משום דהוי כמו שעשאו שליח ולפירש"י ז"ל ידענא זאת מסברא בעלמא בודאי יותר י"ל הואיל שקנהו לו החצר לגופו ושהוא כמו פועל שלו ומש"ה א"ש מה דחצר המשתמר קונה במציאה ומטעם פועל פנ"ל.

וגם לפ"ז דנכרי נמי קונה מטעם פועל ונפיר יש לו שליחות לא מטעם שליחות רק מטעם פועל דזה יש גם לנכרי זכיה בעבד אפילו בישראל פידוע וא"כ מש"ה מהני כליו וא"כ לפ"ז שפיר קנה בעפ"ם חצר המשתמר ואפילו שלא בכונה מטעם פועל והא דכתבו התוס' ב"ב דלא קנה חצר שלא בכונה היינו בגונוי שכ' שם יעו"ש ושם לא שייך בתורת פועל דידו שיקנה בתורת חצר לא מטעם פועל הוא ומש"ה שלא בכונה אינו קונה וכה"ג בחצר באופן שלא שייך מתורת פועל כגון באינה משתמרת אינו קונה שלא בכונה אבל בגונוי שייך תורת פועל בודאי קנה ולפ"ז לא קשה גם מה שהביא במ"א [בסי' הנ"ל] מהירושלמי שלמ"ד משום יד לא קנה שלא בכונה דהתם בפלי הוי חצר שאינו משתמרת ולא שייך מתורת פועל ורק משום יד ונד שלא בכונה אינה קונה אבל בחצר דמשתמר בודאי קונה משום יד אפילו בנכרי והיינו מתורת פועל ואפילו לשיטת הרי"ף ז"ל דמתרבי מטעם שליחות מ"מ הוי בתורת פועל אבל בקטן וקטנה בודאי דגם לא שייכי שיהא בתורת פועל כמו שאינם בני דעת לשומן שליח ככה אינו בגדר שיהי' יד פועל פידם זולת בבני דעת שמקנה להם אבל בחצר לא שייך בקטן מטעם פועל אבל בנכרי [דאיתא] בתורת פועל קונה גם חצרו לו מתורת פועל ואפ"י שלא בכונה.

והא דקונה לו כליו גבי יי"נ משום דשם ידע ורופה בקנינו ועומד ע"ג לקנות ע"מ והוי שפיר כפועל אבל שם בדמאי בירושלמי דמייירי באינו מתפנין כלל שיקנה לו הכלים לא הוי כפועל כלל בכלי ודו"ק.

ולכן נ"ל לסמוך בזה על עה"ג ז"ל. וגם המ"ב ז"ל כתב דיש לנכרי חצר אפילו מטעם שליח ולכן נ"ל לסמוך להתיר ולומר שקנה החצר להנכרי.

והנה באמת זה קשה לכאורה על הגדולים הללו שרצו לומר שיקנה אח"כ המשיכה או חצרו של העכו"ם (והלא) וכי יעלה על הדעת שאם ישראל ידבר עם העכו"ם שימכור לו בהמתו ואח"כ תכנס לחצרו של עכו"ם תקנה לו בלא ידיעת ישראל זה ודאי לא יאמר שום בן דיעה.

והנה לפ"ז פיון דכסף אינו קנין כלל הוי פליתא כלל וכי נימא דבשביל שאח"כ נכנס לתוך חצרו של עכו"ם בלא ידיעת ישראל שיקנה לו הן אמת שהקצות ז"ל כ' פיון שרצונו למכור הוי כמו הפקר ובאמת אין זה מוכרח כלל.

אף הלא נראה פיון דידעין דעת הישראל להקנות לו ודאי גמר ומקני לי דבלא"ה הי' קשה (לי) [לי] דלמה לא יהי קנין כ"ד לגבי בכור לפי דברי תוס' שכתבו בפ' הנושא (דף ק"ב ע"א ד"ה אליבא דב"נ) וז"ל ואין לתמוה היכי משתעבד בשטר זה הא אין מטלטלין נקנין בשטר די"ל דהואיל וטרח למכתב שטרא גמר ומשעבד נפש' שהרי אפילו באמירה בעלמא יש דברים שנקנים פדקאמר בסמוך ועוד דשמעין לי לר' יוחנן

דהנחתן מתנה מועטת לחבירו קנה אעפ"י שלא הגיע לידי דגמר ומקני ה"נ מתוך שטרך ליתג' בפטר בכה"ג גמר ומקני עכ"ל.

אלמא דבלבו רוצה להקנות תלי' מילתא ואין יותר רוצה להקנות מזה פשוטו להקנות לפטור מבכורה ודאי גמר ומקני והי' להיות מהני אפילו קנין כ"ד אף באמת פיון דאין בלבו להקנות באמת רק להפקיע האיסור לא מקרי גמר בלבו ולהכי צריף (ק"ק) [ק"ג] אף עכ"פ לענין אם נכנס אח"כ לחצרו של נכרי בלא ידיעת הישראל דהוי קנין גמור ורק דלא הוי מדעת הישראל בזה ודאי אמרינו דהוי כמי שהי' מדעתו דהא רוצה בזה הקנין וז"ב: שוב אחרי פותבי זאת עינתמי בחי' הר"נ ז"ל בב"מ יראה להדני' דמפרש דוקא משום יד קונה בחצר המשמרת אבל להרי"ף ז"ל דס"ל מטעם שליחות אתרבי חצר אינו קונה במציאה רק מתקנת חז"ל וא"כ לפ"ז י"ל דבנכרי נמי תקנו רבנו חצר וכמו שחזינו דכליו קונין ולפ"ז א"ש דחצר קונה בנכרי בהפקר כמו ישראל ורק בדעת אחרת קונה בישראל מה"ת ולא בעפוי"ם אבל מדרבנן קונה בד"א מכ"ש מה שקונה מן ההפקר וא"ל דקנין דרבנן נגד דאורייתא [לא מהני] ז"א דכבר פתבו פמה גדולים דבדרבנן מהני אפילו נגד דאורייתא בבכור יענין בצ"ץ ובעה"ג ואף אפילו למאן דס"ל דלא מהני קנין דרבנן בבכור מ"מ ה"א בלא"ה ספק אם פסוק קונה ואת"ל פסוק אינו קונה דלמא מהני מטעם חצר שלא בכונה הו מטעם ידי (וכסברתו) [וכסברתי] או מטעם שליח פסברת המ"ב וגם הקצות נוטה לדעת זו וכמ"ש לעיל וכמה מהאחרונים פתבו הקנין בחצר ה"ה בעה"ג ומ"ב ורבים אשר עמהם ובדאי שפיר הוי ס"ס ורק דכתבו האחרונים בבני יעקב ובהמפרש שעל בכורות מרמב"ן ז"ל מחמת דבמזון לא אזלינן בתר ס"ס להוציא ממון וממילא לענין איסור הוי פבכור ישראל פיון דבכה"ג אזלינן בתר ממון והאיסור נכרי אחר הממון דאם אין מוציאין מן הישראל המוכר מקרי בהמת ישראל ותייב בבכורה וא"כ לפ"ז ה"א בנ"ד דלכ"ע מוציאין מן הישראל דעכ"פ הוי קנין דרבנן א"כ מה תאמר דלענין איסור דאורייתא לא מהני קנין דרבנן הא האיסור ממילא נפקע ע"י ס"ס ודו"ק: סימן סב הרב מהרי"ט ז"ל בח"א סי' פ"ה פסק דלוקח אינו פטור רק ממעשר ולא מתרומה והנה צ"ע גדול דא"כ מאי פריף הש"ס [במס' ב"מ דף פ"ח ע"א] פנפשה מאי נפשה אוכל ופטור [וכו'] הא לוקח חייב ולוקח מי מחייב והסניא תבואת זרעה ולא לוקח ולדברי מהרי"ט ז"ל הא אפתי צריף קרא לפטורו מתרומה לכן נ"ל דזה ליתא ובאמת גם מתרומה פטור לוקח ומה שהכריחו למהרי"ט ז"ל הסוגיא דבכורות [דף י"א] דאיתא התם אמר רשב"נ אר"ח הלוקח טבלים ממורחים מן העכו"ם (מפריש עליהם תרומת מעשר) [מעשרו] והו' שלו [וכו' עד] דאמר לי' אתינא מפח גברא דלא מצית לאשתעי דינא בהדני' עד יתיב רב דימי (קמי דאבני) וקאמר להא שמעתתא והקשה אבני טעמא דמספקא להו [וכו'] אבל ודאי חלפינהו בעי (עשורי) למיתבינהו לכהן הא אמר ר"ש [אר"ח] הלוקח טבלים ממורחים מן הנכרי פטורין מליתן לפהו דילמא פאן בת"ג פאן בתרומת מעשר אדכרתן מילתא דאריב"ל ואל"ב"י תדבר לאמור וגו' הלוקח מן הישראל חייב בתרומת מעשר מן הנכרי פטור עכ"ל והקשה למהרי"ט פיון דכתיב קרא למה לי' הסברא [דלא] מצית לאשתעי דינא בהדני' וגם על גוף הסברא הקשה מלוקח גז צאנו [בחו' דף קל"ו ע"א] דנימא נמי ה"א לכה' ירד לחלק דלא אמרינו ה' סברא דלא מציי לאשתעי דינא רק אם אינו חייב רק מדרבנן.

אָבֵל בְּאַמַּת לַפַּעַד א"צ לְחִלּוּקוֹ דְּבִלְא"ה לַק"מ דְּהֵנָּה מְבוֹאֵר בַּר"נ (בְּפֶרֶק רֵאשִׁית הַגָּז) [בַּר"פּ הַזְּרוּעַ וְהַלְחִינִים] גַּבֵּי מִזִּיק מִתְּנוּת פְּהוּנָה שְׁפִטוֹר וּפִירֵשׁ"י דְּהוּי מְמוֹן שְׂאִין לֹו תוֹבְעִין [שְׂיֹוּכֵל לֹוּמֵר לְכֹהֵן אַחַר אֶתְּוֹן] וְהַקְּשָׁה עֲלָיו דְּהָא כְּשֵׁהוּא בְּעֵינָא נְמִי אִין לֹו תוֹבְעִין וְרַק שְׁחֵיב כְּשֵׁהוּא בְּעֵינָא מְשׁוּם מְצוֹת נְתִינָה אָבֵל כְּשֵׁאִינִם בְּעֵין פִּטוֹר וְעִי"ש וְהֵנָּה בְּאַמַּת לַק"מ עַל רַש"י ז"ל דְּהֵנָּה בְּאַמַּת מְבוֹאֵר דְּהוּי גְּזֵל הַשְּׂבֵט נְהִי דְּהוּי מְמוֹן שְׂאִין לֹו תוֹבְעִין וּמִש"ה חֵיב בְּמִדּוּמַע לְהָרִים אֶחָד מִפְּנֵי גְּזֵל הַשְּׂבֵט שְׂיִשְׁנוּ ת"י אָבֵל כְּשֵׁאֹוּכֵל לְעֵנְוֵן הַמְּעוֹת הוּי מְמוֹן שְׂאִין לֹו תוֹבְעִין אָבֵל כְּשֵׁהֲתְרוּמָה בְּעֵינָא נְהִי דְּאִין לֹו בְּעֵלִים מִיְּחֻדִים מ"מ מְחֻיב לְהוֹצִיא מִת"י דְּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ דְּגוּף הַתְּרוּמָה הוּי שֶׁל אוֹתוֹ הַשְּׂבֵט וְהֲרָא' דְּבְמִדְר הַנָּאָה מִפְּהֵגִים בָּאִים וְנוֹטְלִים בַּע"כ דְּזָה הוּא שֶׁל הַפְּהֵגִים וּמִש"ה חֵיב לְשַׁלֵּם לָהֶם זוּלַת מְצוֹת הַנְּתִינָה גַם אִם חָטַף הִפְהֵן מִמֶּנּוּ אִין מוֹצִיאִים אָבֵל לְעֵנְוֵן מְמוֹן שְׂהוּזַק יֹאמֵר לַכ"א לָאו בַּע"ד דִּידִי אֶתְּ לֹא לָהּ הַזְּקָתִי וּק"ל וְהֵנָּה לַפ"ז נְרָאָה בָּאִם בָּא מִפֶּחַ גְּבָרָא דְּלֹא מְצִי לְאַשְׁתַּעֵי דִּינָא בְּהַדִּי הוּי כְּמוֹ מְצִיל מְלִיֶּסְטִים דְּאִין לֹו שׁוּם תְּבִיעָה עֲלָיו דְּאָמַר אֲנִי בְּאִתִּי מִפֶּחַ מֵאֵן דְּלֹא מְצִי לְאַשְׁתַּעֵי דִּינָא בְּהַדִּי וְלַעֲצָמֵי הַצְּלִתִּי אָבֵל מ"מ לְעֵנְוֵן נְתִינָה דְּהוּא מְצָנָה וְדָאִי חֵיב דְּהוּא מְצָנָה בַּפ"ע מְלַבֵּד הַתְּשְׁלוּמֵי מְמוֹן שְׁהוּא שֶׁל אוֹתוֹ הַשְּׂבֵט כְּנ"ל וְרַק הוּא מ"ע לִיתְּוֹן לַפְּהֵן וְא"כ [אַתָּא] שְׁפִיר מְאוּד דְּבָרֵי הַש"ס הַנְּ"ל דַּר"ש [ב"נ] אָמַר שְׁפִטוֹר מְשׁוּם דְּאָמַר דְּבָאִתִּי מִפֶּחַ מֵאֵן דְּלֹא מְצִי לְאַשְׁתַּעֵי דִּינָא בְּהַדִּי וְא"כ אִינוּ חֵיב לֹו בְּתוֹרַת חֵיב וְאִי דְּחֵיב מְשׁוּם מְצוֹת נְתִינָה ז"א דְּרַק בְּמִתְּנוּת פְּהוּנָה כְּתִיב נְתִינָה וְלֹא בְּמַעֲשֵׁר וּמִקְשָׁה אַבְיִי מְהָא דְּאִי וְנִדְּאִי חֲלַפְיָנְהוּ חֵיב וּמְחַלֵּק מְשׁוּם דְּבִתְרוּמָה כְּתִיב נְתִינָה וְלֹא מְהֵי הָּ טַעְמָא דְּבָאִתִּי מִפֶּחַ מֵאֵן [דְּלֹא מְצִית] לְאַשְׁתַּעֵי דִּינָא דְּהָּ סְבָרָא לֹא מְהֵי רַק לְעֵנְוֵן חֵיב מְמוֹן אָבֵל לֹא לְעֵנְוֵן הַמ"ע דְּנְתִינָה לְכֹהֵן וּמִש"ה בְּתְרוּמָה חֵיב אָבֵל בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׁר גַם שְׁהוּא מִתְּנָה לַפְּהֵן וּמִתְּנוּת פְּהוּנָה נְתִינָה כְּתִיב בְּהוּ מ"מ גַּבֵּי תְרוּמַת מַעֲשֵׁר מִיְּעוּטֵי הַפְּתוּב בְּהַדִּיא מְמַצְנָה וּמִש"ה שׁוּב מְהֵי הָּ טַעְמָא דְּלֹא מְצִי לְאַשְׁתַּעֵי דִּינָא בְּהַדִּי לְפִנְטְרוֹ מְחִיּוּבָא דְּמְמוֹן וְגְּזֵל הַשְּׂבֵט דְּאִי לָאו הָּ טַעְמָא דְּאִתְּנָא מִפֶּחַ מֵאֵן דְּלֹא מְצִית לְאַשְׁתַּעֵי דִּינָא בְּהַדִּי לֹא מְהֵי הַפְּתוּב דְּאֵל הַלּוּיִם תְּדַבֵּר לְפִנְטְרוֹ דְּנְהִי דְּמְצוֹת נְתִינָה לִיכָּא הָּ מ"מ פִּינּוֹן דְּחֵיב לְפָרוּשׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׁר מִמִּילָא הוּא שֶׁל הַפְּהֵגִים וְהוּי גְּזֵל הַשְּׂבֵט דְּהַתּוֹרָה לֹא מַעֲטִינְהוּ רַק מְמַצְנָת נְתִינָה אָבֵל לְעוֹלָם הוּי שֶׁל פְּהֵגִים וְרַק דְּפִטוֹר מְטַעַם דְּאִתְּנָא מִפֶּחַ מֵאֵן דְּלֹא מְצִית לְאַשְׁתַּעֵי דִּינָא בְּהַדִּי וּמִדּוּקְדָּק מְאוּד זֶה בְּרַמְב"ם ז"ל שְׁפָתַב בַּפ"א מִתְּרוּמוֹת לְקַח מִנְּכָרֵי לְאַחַר מִירוּז מְפָרִישׁ ת"ג וְנוֹתְנָה לַפְּהֵן וּמַעֲשֵׁר מְפָרִישׁ וְהוּא שְׁלוֹ וְתַר"מ מְפָרִישׁ וּמוֹכְרוֹ לְכֹהֵן מְשׁוּם שְׂיֹאמֵר לַפְּהֵן בַּתַּר"מ וְלָלוּי בְּאִתִּי מִפֶּחַ מֵאֵן דְּלֹא מְצִית לְאַשְׁתַּעֵי דִּינָא בְּהַדִּי וּמִפְּנֵי מְהָ אָמְרוּ שְׁלֹא יִתְּוֹ תְרוּמַת מַעֲשֵׁר לַפְּהֵן כְּתְרוּמָה גְּדוּלָּה מְשׁוּם שְׁנָאֵמַר בַּתַּר"מ וְאֵל הַלּוּיִם תְּדַבֵּר וְגו' וְהֵנָּה קֶשְׁהָ בְּמָה שְׁתַּפְּסוּ ב' הַסְּבָרוֹת וְגַם יִפְלֹא דְּלָפִי הַטַּעַם שְׁנָתְּוֹן שְׁפִטוֹר מְשׁוּם דַּל"מ לְאַשְׁתַּעֵי וְכו' א"כ קֶשְׁהָ אִיפְכָּא מִדּוּעַ חֵיב בַּת"ג וְהַרְמְב"ם ז"ל תַּפְּסוּ הַקְּוִשְׂיָא אִיפְכָּא מִדּוּעַ פִּטוֹר מִתַּר"מ אִף לִפִּי דְּבָרֵינוּ הַנְּ"ל א"ש דְּזֶה הַסְּבָרָא לֹא שְׂיִיף רַק לְעֵנְוֵן לְפִנְטְרוֹ מְחִיּוּב מְמוֹן דְּהוּי כְּמִצִּיל מְהִלִּיֶּסְטִים אָבֵל מ"מ עֲדִינּוּ מְצוֹת נְתִינָה עֲלָיו וְהָרִי מִתְּנוּת פְּהוּנָה נְתִינָה כְּתִיב בְּהוּ וְלָזָה מִקְשָׁה וְלָמָּה אָמְרוּ שְׁלֹא יִתְּוֹ תְרוּמַת מַעֲשֵׁר לַפְּהֵן כַּת"ג שְׁהוּא ג"כ מִמִּתְּנוּת פְּהוּנָה וְלָזָה מְתַרְץ דְּהַתּוֹרָה מְמַעֲטִי לְהוּ מִמְּצוֹת נְתִינָה וּמְחִיּוּבָא דְּמְמוֹן פִּטוֹר מְשׁוּם דְּבָא מִפֶּחַ מֵאֵן דְּלֹא מְצִי לְאַשְׁתַּעֵי דִּינָא בְּהַדִּי וְדו"ק: סִימָן סָג נִידוֹן אוֹתוֹ שְׁהַעֲזִיז וְהִחְצִיף פְּנָיו

נגד ת"ח לומר אדרבה נ"ל ברור שהחכם הגם שלא עצר ברוחו וכפי דברי הש"ע עכ"פ נ"ל ברור דאם החכם הוא ירא ד' ושונה גפ"ת דחל הנדוי וחיובים כל העם לנהוג בו נדוי זולת הגדולים ממנו דהרמ"א ז"ל [בסי' של"ד סעי' מ"ו] אינו מביא רק דעת החולקים אם רשאלעשות דין לנפשו אבל בדיעבד אם ת"ח וירא השם נידה שפיר צריך התרה והגם שבמהרי"ו ז"ל מבואר שלא יחושו בזמה"ז לרב שמנדה הלא תברא בצדו שידוע שהיו מתנהגי' אז רבנים שלא פשוה ונידו לאפוקי ממון אבל עתה שבעוה"ר ת"ח בשפל המצב ואין דורש טובתם והמה פושלים ולא ינדו ח"ו לאפוקי ממונא לכן בודאי גם מהרי"ו ז"ל מודה דבדיעבד נידויו חל וצריך התרה ולכן אם המנודה ירא לנפשו יפייס את החכם פדינו ויתרצה לו ויענוש המנודה כפי ראות עין חכם העיר ות"ח אשר שם כנלע"ד: סימן סד בנדון אשר נשאלתי בדין הלנת המת.

הנה מתחלה נחקורה דין הקבורה אם הוא בלאו ועשה על כל אדם או דוקא על הקרובים. הנה במשנה סנהדרין מבואר דהמלין המת עובר בל"ת וזל"ה בדרך מ"ו ע"א ולא זו בלבד אמרו אלא כל המלין את מתו עובר בל"ת כו' ובגמ' שם ע"ב א"ר יוחנן משום רשב"י מנין למלין את מתו שעובר עליו בל"ת ת"ל כי קבר תקברנו מפאן למלין את מתו שעובר בל"ת הרי מבואר דעובר בל"ת אמנם אם עובר בעשה דקבור תקברנו הרדב"ז בתשו' [ת' זו מועתק בת' גו"ו פלל ה' סי' א'] פתב דאינו עובר דבשלמא בנהרג עפ"י ב"ד משפחת לי' שיגמר דינו ויקברנו קודם הלילה אבל במת דעלמא אפשר שימות קודם הלילה ולא אפשר למקברי' ביומו הלכך העשה לא שייך במת דעלמא ולכאורה פן משמע בגמ' הנ"ל דאמר המלין עובר בל"ת כו' וקשה הלא תקברנו הוי רק עשה ול"ת מנין א"ו דבעשה אינו עובר דברי הרדב"ז ז"ל דלא מציינו פלל לעשה בכה"ג וע"כ יתורא דתקברנו קאי להל"ת והנה בס' מחנה לוי השיג עליו ולפינו אי"ה יתבאר ג"כ מה שיש להעיר בזה.

אמנם מה היא הקבורה הזאת נתבאר שם בגמ' ז"ל א"ד אר"י משום רשב"י רמז לקבורה מה"ת מנין ת"ל כי קבור תקברנו מפאן רמז לקבורה מה"ת וק"ו ז"ל בחי' כ' דמיתורא דתקברנו דריש דצריך לקבור בעפר וק"ו מבעי' לי' בגמ' קבורה אי משום פפ"ה או משום בזיוני למאי נ"מ דאמר לא בעינא דליקברי' לההוא גברא אי אמרת משום בזיוני הוא לא פל כמינ' וא"א משום פפ"ה הא אמר לא בעינא פפ"ה מאי ת"ש וכו' ולכאורה משמע דהאבעי' הוא רק על הקבורה בעפר אבל עכ"פ צריך להצניעו כדי שלא יעבור על לא תלין דנדאי אין רשאין לעבור על מצות ל"ת ואפ"י אם הוא צוה שלא לקבור וקבורה משום פפ"ה אין לנו לעבור על התורה כי קרא סתמא פתיב ואנן לא דרשי טעמא דקרא ולכן נדאי חייב בקבורה בארון עכ"פ גם שצוה שלא לקבור (ומיתה) [וקבורה] משום פפ"ה ורק האבעי' הוא אם קוברין בעפר אם צוה שלא לקבור דקבורה בעפר אינו רק רמז בעלמא ושאלו בעל האבעי' מ"ט דהך רמז וכן מצאתי בס' מנות הלוי פתב לפרש פן אף באמת רש"י ז"ל שם בד"ה משום בזיונא כ' ז"ל שלא יתבזה לעין פל שיראוהו מת ונרקב ונבקע אלמא דהאבעי' הוא [אם] מחויבים פלל לטפל בו להצניעו פינון שצוה שלא לקבור והנה באמת קשה טובא דמאי אבעי' להו והאף יעבור על לא תלין ואי דטעמא דקרא הוא משום פפ"ה הא אנן לא דרשינן טעמא דקרא וכבר עמד ע"ז

בְּשׁוֹת הַרְדָּב"ז וְשׁוֹת מְהַר"ם מִינָן וְתִירוּצָם דְּחֹק וַיַּעֲנֵן בְּחוּ"י וְלֹא מִצְאָנוּ תִירוּץ מְרוּחַ לְזֶה.

והנלע"ד דהנה פתיב בקרא פי קללת א' וגו' ויש בזה שני פירושים א' במשנה [הנ"ל] ונ"ל המשנה פי קללת וגו' פלומר מ"מ זה תלוי מפני שבירך את וכו' ונמצא שם שמים מתחלל אמר ר"מ כו' ובדף הנ"ל ע"ב בפריקתא תני' אמר ר"מ משלו משל למה ה"ד לשני אחים תאומי בעיר אחת א' מינוהו מלך וא' יצא ללסטים וכו' יעו"ש והנה כ"ז בנהרג עפ"י ב"ד אף על הריבוי דמרבין כל המתים לבל תלין ליפא למיפרא הטעם פי קללת א' וגו' ואף באמת יש לפראש כל הטעמים גם על כל המתים דשם בגמ' ת"ש מדאקבור צדיקי וא"א משום פפרה צדיקי לכפרה צריכי ומשני אין דכתיב [פי] אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טו"י א"כ י"ל ג"כ פוננת הפסוק פי קללת א' בפירוש המשנה היינו שחטא לד' ומש"ה צריף פפרה או הפירוש הוא בפריקתא דאדם נברא בצלם אלקים ומש"ה אין ראוי להתבזות וטעמא משום בזיוני וכל היכא דמפראש הטעם בקרא כ"ע דרשי טעמא דקרא פמבואר בסנהדרין [דף כ"א] גבי לא ירבה לו נשים וא"כ מש"ה מסופק קבורה משום פפרה או משום בזיוני והואיל ולא איפשיטא לחומרא ומש"ה עסק הרמב"ן ז"ל לחומרא דדילמא הטעם משום בזיוני ואין הפי' בזיוני לקרובים דוקא ורק שהבזיון לאדם שנברא בצלם א' להיות מושלף בחוץ ומש"ה פי' שם הרמב"ן ז"ל אפי' היו רשעים מרנצים שלא יקברוהו אינם רשאים משום בזיוני אף הו' נדאי פשיטא דהמצנה זו מוטל על כל אדם כדי שלא יהי' מושלף בבזיון ונהגם דקרובים קודמים לכל אדם היינו דכופין לקרובים ומש"ה אין החיוב מוטל על שארי ב"א אבל היכי שאין כאן קרובים או שאינם בני כפי' נדאי מוטל החיוב על כל בני העיר והוי' מת מצנה ממש דמת מצנה לאו דוקא בשדה ורא' מיבמות [דף פ"ט ע"ב] גבי אשתו הקטנה שפכה מטמא לה משום דהוי' ממ"צ דקרי לה ולא עני אפי' שהוא בעיר ורק שאין לו קוברין ויענין בסי' שע"ד פלוגמת הרמב"ן והרא"ש אם אין לו פל צרפו אם מקרי ממ"צ ויענין במל"מ הל' שמתחות אבל לכ"ע אם אין לו קוברין אפי' בעיר הוי' ממ"צ וכן משמע מט"ז הל' מגילה יעו"ש ורא' מהא דמטמאין לנשיא מפני שהוא כממ"צ יענין בפירושלמי מביא ב"י סי' הנ"ל והיינו משום שפבודו פן הוא שיתעסקו בו פל ישראל הוי' ממ"צ כמו כן פשמת בעיר ואין לו קרובים או שאינם בני כפי' הוי' ממ"צ וא"כ חייבים לקבורו תיקף וחל על בני העיר לאו דלא תלין וגם אסור להשהותו פלל דהוי' ממש ממ"צ ובמת מצנה נדאי שיוכל לקבורו אח"כ [ואפ"ה] דוחה פסח וכמבואר במ"א הל' מגילה הגם שפמבואר בשם דבקבורת קרובים אינו דוחה פסח יעו"ש מ"מ בכה"ג שאין לו קרובים הוי' ממ"צ ובממ"צ גלי התורה בהד' דדוחה פסח ומילה וכו' ואסור להשהות ולזה נ"ל דלא פהרדב"ז ז"ל שכ' דעשה דקבור תקברנו ביום ההוא לא קאי אמת דעלמא ולפמ"ש ז"א דלא גרע ממ"מ והנה לפי מה שבארנו דחל על בני העיר העשה ול"ת דלא תלין דכמה מתים ב"מ שאין להם שום קרוב או שאינם יכול להטפל בעצמו דאז נדאי הוי' ממ"צ וחל על בני העיר העשה והל"ת ואסור להלינו ונהי דאינם מחוייבים לפזר מעות לקיים מ"ע וכדברי הר"ן ז"ל בסופה מ"מ עכ"פ כפי הנהוג בכל הקהלות ודרף העולם חיוב מוטל עד חומש ובפרט בצבור לא שייף פלל זה ומחוייבים לפזר כאשר יוכלו ולא לעבור ח"ו בל"ת ועשה.

והנה באמת לפי מה דמבואר בשו"ת חות יאיר סי' קל"ט ונ"ל ונחזור לענינינו דצונותה תורה לא תלין רק כשבידו לקברו היום משא"כ כשיש מעכב ומונע אותו מלקברו כמו כנ"ד שוב אין איסור ל"ת אפי' על מי שמוטל עליו לקברו כ"ש על אחרים כו' עד ונ"ל שמופגי פה אפי' משום ממון מעכבינן הקבורה כמ"ש בהג"ה בשם ר"ת ור"ש הובא בהגהת ח"מ סי' ק"ז ס"ב יע"ש במ"ש הש"כ פי על המעכב אינו מוטל לקברו והמוטל [עליו] אחר שזה מעכב אינו עובר במה שמניחו אעפ"י שאפשר לרצות הב"ח [א"ע] בלא תלין כו' יעו"ש א"כ הי' נראה דגם בנ"ד פיון שאין מניחין לקבור שוב אין החיוב מוטל.

אף באמת לפע"ד דבריו אינם כאשר פתבתי דאם הקרוב אינו מחויב לית המעות להב"ח שוב אינו מוטל עליו לקברו והוי כמו יורשי קטנה שבגמ' יבמות הנ"ל שאין מוטל עליהם לקבורה פיון שהפקירו רבנו ממונם אינם מחויבים בקבורה והוי הקטנה ממ"צ כמו כן פיון שאין מחויב היורש לית המעות להב"ח א"כ הוי קרי לי' ולא עני שוב הוי מ"מ והחיוב מוטל על פולקם ובפרט על הב"ח המעכב שלא לעכבו והפ"י היותר נכון לפע"ד מה שפי' בו האחרוני מובא בתומי' סי' ק"ז ויעוין בהפלאה קי"ז: וברור לדינא דמחויבים בני העיר לפזר ממונם מקופות הח"ק או מקופת הקהל שלא להלין ואף אם רוצים לעשות תקנה הנה אם התקנה הי' לתועלת שלא יבואו עי"ז פעמים רבות להלנת מת וע"י שלא יפזרו לא יבואו להלנת המת רק לאיזה ימים שיתפשו בניהם ואם יפזרו אזי יוכל לבוא מזה שיבואו פעמי' רבות להלנת המת אם כן הוא בודאי מותר לעשות תקנה פזו כמבואר במ"א הל' שבת גבי תקנה שלא ליקח דגים ויעוין בצ"צ אכל באמת לפע"ד זה אינו פלל והלנה דהשתא ברור והתשוא רחוקה ולזה אל יתחכמו להלין ב"מ ח"ו וד' הטוב יסיר הפנות ויבולע לנצח במהרה בימינו אמן: כאשר התבוננתי בזה ראיתי להרב בעל מגות הלוי הביא קוש' בשם גדולים דלמה אמרינן פאן אי משום פפרה לא ניחא לי' בכפרה ונלא מבואר בחייבי חטאות שמשמתין אותו עכ"פ לאחר שעבר ב"ת כמבואר בתו' ר"ה ובאמת לק"מ דאם לא ניחא לי' בכפרה אינו מכפר לו רק (אם) בחייבי חטאות אגב שפופין אותו שיאמר רוצה אני ואגב החיוב גמר ומשעבד נפש' כמו תלוי' ונבין והרמב"ם ז"ל נתן טוב טעם לדברי בה"ג דבאמת פל אדם מישראל רוצה לקיים דברי תורה ורק היצר מונעו אבל כשפופין אותו שוב מרנצה באמת יעו"ש וא"כ לפי"ז א"ש דכ"ז שייך בעודו בחיים ואם כופין אותו גמר ומרצה אבל אם צנה שלא יקברוהו דלא ניחא לי' בכפרה אין קוברין אותו דאין לו פפרה גם אם יקברוהו פיון שלא ניחא לי' בחיים חיותו בכפרה והשתא הוא פטור מהמצות ובשואול מי יודה ומי שטרח בע"ש כו' ואם בחיים לא ניחא לי' שוב לא יהי' לו פפרה משא"כ בעודו בחיים בחטאת שפופין אותו אם יקריבנו להחטאת שוב באמת מרנצה וכדברי הרמב"ם ז"ל ודו"ק: סימן סה הרמב"ם ז"ל בהל' ט"מ פ"ט הל' י"א כ' שם ונ"ל בור שמטילין כו' אבל אם הפילה שם אשה נפל ואין ידוע אם הפילה דבר המטמא או לא הפילה הואיל ונחלדה ברדלס מצויין שם הרי ספיקו טהור דבר ידוע שפל אלו הטומאות וכיוצא בהן שהם משום ספק הרי הם של דבריהן עכ"ל.

וכ' הכ"מ שם ונ"ל נעוד י"ל דאפילו הא דאין ידוע אם הפילה דבר המטמא דלא חשיב ס"ס משום דרוב מפילות דבר המטמא הן מפילות עכ"ל. והקשה שם המ"ל ז"ל דהא

הוא נגד דברי הש"ס פסחים ט' ע"ב דקאמר שם וז"ל לא תימא שהטילה נפל לבור אלא שהפילה פמין נפל לבור והוי ספק וספק עכ"ל.

וי"ל לפע"ד פה בהקדים עוד דברי הכ"מ בהל' ט"מ פ' י"א [הל' ט'] שכתב דמדורה של עפוי"ם שנתקרב מטמא גם שחולדה יכול להלך והוא נגד דברי הש"ס הנ"ל שאמרינו שם דשאני התם גבי מדורות העפוי"ם דספק הוי ספק לא הוי ומש"ה אמרינו אכלתני יעו"ש במל"מ שהניח דברי הכ"מ בצ"ע.

ונלפע"ד דהוא פה דכבר ידוע קושני המהרש"א וז"ל דמה מקשה הגמ' שם בפסחים על מתני' דאין חוששין טעמא דלא חזינו דשקל הא חזינו דשקל חיישינו והא מדורות העפוי"ם אמרי' אכלתני ומקשה המהרש"א דהא מתני' איירי בלא ביטלו לשיטת התוס' וא"כ הוי מדאורייתא ושפיר חיישינו משא"כ מדורות העפוי"ם הוא מדרבנן וספקו מתירין.

ויש ליישב זה ולומר דשפיר הוכיח הגמרא מדרבנן דמתירין שם בלא בדיקה נהי דהוא מדרבנן הלא הלכתא דאפילו בדרבנן בדרך שיוכל להתברר ע"י בדיקה אין מתירין ספק דרבנן [ע' נ"ב י"ד סי' מ"ג] וא"כ למה א"צ לבדוק א"ו דזה הוא ודאי דאכלתני וא"כ אפי' בדאורייתא מותר ומתיר הגמ' דבאמת הוי ס"ס ואז בדרבנן א"צ לבדוק דברבנן אם הוא ס"ס א"צ לבדוק אפי' בדיכולין לברר כמ"ש בנ"ב [הנ"ל] ה"נ [פן] אף דעדיין קשה דלפי מה דמבואר בפ"ה בדיני ס"ס סי' ק"י בשם האו"ה דכל היכי דרבנן נזרו אטו תערובות דאורייתא כמו גבי גבינות עפוי"ם שגזרו שמעמידין בחלב נבילה עשאו חז"ל ספק זה לנדאי ואין לצרפו כלל וצריף ס"ס מלבד ספק גוף הגזירה יע"ש.

וא"כ ה"א דגזרו משום שקוברין שם נפליהן א"כ הוי כמו נדאי קבורה ומטמא וממילא לא מהני רק ס"ס אחרת זולת זה הספק דאימור לא הנה דהא ספק זה עשאו פנדאי כמו בגבינות עפוי"ם.

אף יש לחלק דשאני הכא דרבנן גופא לא עשאו לספק זה פנדאי דהרי אמרו שם (במתני') [בתוספתא פ' י"ח דאהלות] דמדורות עפוי"ם תולין אפי' ברה"י א"כ הרי דלא התמירו בו פנדאי ולא עשאוהו רק כספק מש"ה מצרפי עוד ספק א' דאימור אכלתני ומטהרין משא"כ גבי גב"ע דעשאו חז"ל פנדאי לא מצרפו כלל זה הספק דלמא לא העמידו בנבילה.

אף עכ"ז קשה דהנה התו' בד"ה את"ל הקשו וז"ל וא"ת והא מדורות הנכרים רה"י הם ויחנן במס' טהרות כל מקום שאמה יכול להרבות ספיקות וס"ס ברה"י טמא עכ"ל. וקשה לכאורה מאי קושני' היא הא בעלמא מחמרינו ברה"י אפילו בכמה ספיקות משום פיון דילפי' מסוטה שעשאו הכתוב פנדאי לא מהני שום ס"ס בעולם משא"כ הכא גבי מדורות עפוי"ם דכל עיקר הגזירה לא הי' רק לתלות מספק וא"כ היכא שאיכא עוד ס"ס טהור גמור ומאי דומי' הוא לשארי ספיקות שדינו לישרף ברה"י פנדאי ומש"ה לא מהני ס"ס ופליאה על המפרשים וז"ל שלא הרגישו בזה.

אף י"ל דהתוס' הקשו שפיר דהרי חזינו דר"י ב"י בתוספתא [שם] סובר דברה"י שורפין ועשאוהו פנדאי פנדאי דגם הוא לא יפלוג על הא דכל מקום שיוכל חולדה להלך א"צ

בדיקה דוה היא דברי ב"ה במתני' דנודאי ריב"י ל"ל כב"ש א"ו דאכלתני' הוא פנדאי ורבנן ל"פ בזו על ר"י ב"י וישפיר הקשו התו' ו"ל דמאי משני הגמרא אימור הנה וכו' והוי ס"ס הא לריב"י לא מהני ס"ס א"ו דמוכח דסברת אכלתני' הוא פנדאי וקשה מתני' דהקא דהא לא חזינן רבנן דפליגי עליו בזה וא"כ לפ"ז פיון שהוכחנו דסוגי' אולא אליבא דריב"י דמטמא ברה"י קשה מאי משני הגמ' דהוי ס"ס הא פיון דעשאו רבנן זה הספק לודאי שוב לא מצרפינו לי' לספק קלל פמבואר גבי ג"ע פנ"ל.

אף בתירוץ התוס' על קו' הנ"ל מיושב גם זה דהנה התוס' ו"ל תירצו דלהכי לא מחמרינו הקא בס"ס משום דהוי כספק על והקשה הפ"י דהא ספק על הוא אליבא דר"א והתוס' ו"ל פתבו לקמן דר"א מתיר כל ס"ס ברה"י וא"כ (לא הוי להם לומר) בתירוץ על הקושל' דבס"ס ברה"י מחמרינו הוי להו לתרץ בקיצור דאתני' כר"א יעו"ש וגם באמת דחוק מאד לאוקמי סתם מתני' כר"א דלית הלכתא פנותי' ולכן נ"ל לומר פן דהנה הש"ף ו"ל פיו"ד פליג על הא דכ' התה"ד מביאו הרמ"א ו"ל סי' ק"י דבס"ס מותר בלא בדיקה אפילו במקום שיכולין לברר והביא התה"ד ראי' מהא דכ' התוס' בנבחים בשם ר"ת ו"ל להתיר ספק דרוסה בעדר ולא צריכה לבדוק עכ"פ ש"מ דס"ס מותר בלא בדיקה כ"כ התה"ד ו"ל והש"ף ו"ל [שם ס"ק ס"ו] מקשה עליו אדרבה מש"ס הנ"ל ראי' להיפוך דהא אמרינו שם בש"ס זבחים (ע"ד ע"ב) ו"ל בשלמא פוליהו לא ידיעו אלא האי טריפה ה"ד אי ידיע לי' לייתי ולישקלי' אי לא ידע מנא ידע דאיערב אמרי דבי ר' ינאי הב"ע פגון דאיערב נקובת הקוץ בדרוסת הזאב ר"ל אמר דאיערב בנפילה עכ"ל.

וקשה לדברי ר"ת אפתי אמאי ימותו פולם הא לדברי ר"ת ו"ל [מותר] מטעם ס"ס א"ו דצריף בדיקה ובקדשים לא בדרקו כמו שפירש שם רש"י ו"ל יע"ש ובכו"פ שנתחבטו הרבה בזה. ולפע"ד נ"ל לומר דע"כ לא מתיר התה"ד ו"ל נאמר דא"צ לברר בס"ס אפילו דיכולין לברר [אלא] היכי דשני הספיקות באים עכ"פ לפנינו יחד דאז שפיר לדברי ר"ת ו"ל דס"ל להתיר ס"ס כה"ג לא צריף בדיקה דס"ס הוי פרוב ועדיף מרוב וכמ"ש הפלתי ו"ל ומש"ה א"צ קלל לברר אבל היכי שנוולד לנו ספק דרוסה בבהמה דאז מה"ת צריכה בדיקה ואפילו לשיטת הסוברים מד"ת ספק לקילא מ"מ היכי שיכול לברר ונודאי מה"ת צריף לברר וכמו באמתחזק דלכ"ע ספיקא מה"ת לחומרא משום שמיביא אשם תלוי כמו כן היכי שיכול לברר איסורו דלחד מ"ד הוי טעמא דאשם תלוי משום שיכול לברר באיסורו לכ"ע עכ"פ מה"ת צריף לברר ולבדוק וא"כ פיון שהי לפנינו בבהמה ספ"ד דאז הי' מה"ת איסור ודאי [צריף] לבדקה והיכי שנתערב שנתוסף עוד ספק לא הוי רק ספק אחד בד"ת דנודאי לחומרא וצריף לבדוק לכ"ע וא"כ מש"ה בנבחים שנתערב א' מהם ספ"ד לתוף הרוב לכ"ע צריף בדיקה וכמו בח' משתי ח' לכ"ע לא מהני ס"ס כמו כן נמי לענין לברר ודאי צריף לבדקו וז"ב.

וא"כ לפ"ז י"ל דהא דעשאו רבנן גבי גזירתן כמו גבי גב"ע ועשאוהו פנדאי נתערב בו נבילה וכן בכל גזירתן מספק ד"ת עכ"פ אם תיקף נולד הספק אם זה בכלל הגזירה פנדאי מותר מטעם ס"ס דלא התחיל קלל הספק שבעבורו גזרו רבנן פיון שקודם חלות הספק שעם גזירתן נתוסף עוד ספק ולכן במש"ג שגזרו חז"ל ועשאו פנדאי שקוברים בו נפליהו מ"מ במקום שחולדה וחי' יכולין להלן דאז חל עוד ספק אכילתו לא הוי זה בגדר מש"ג

כָּלֵל וְלֹא חָל ע"ז תִּקְנַת חַז"ל וְנִה פְּנוּנַת הַתּוֹס' דְּהוּי פְּסָפֵק עַל וְאִין פְּנוּנְתָם דְּאַתְנָי כַּר"א רַק פְּנוּנְתָם פִּינּוּ דְּבִאָמַת הוּא מְדַרְבְּנָן וְרַק כָּל הַקו' לַרִיב"י דְּסוּבְר דְּבַרְה"י שׁוֹרְפִין וְהוּי פְּנֹדַי מְחַמַּת גְּזִירַת חַז"ל מ"מ בְּכַה"ג דְּהַסְפֵּק הוּא עַל תַּחֲלָתוֹ אִם הִי פָּאן וְאִם אֲכַלְתּוּ בְּכַה"ג לַכ"ע טְהוּר בְּדַרְבְּנָן אֲפִילוּ בַרְה"י דְּלֹא הָוִי בְּגֵדְר הַגְּזִירוֹת דְּמַש"ג וְנִה נִכּוֹן לַפַּע"ד.

וּמַעֲתָה ל"ק קו' הַמַּל"מ עַל הַכ"מ שְׁמַחְמִיר בְּמַש"ג שְׁחַרְב שְׁהַקְשָׁה הַמַּל"מ דְּהָא הָוִי ס"ס וְכַנ"ל וְלַפַּמ"ש א"ש דְּבִשְׁלָמָא אִם מַעֲיָקְרָא הִי מְקוּם שְׁחֻלְדָּה יְכוּלָה לִיְפָנֵס מוֹתֵר בְּלֹא בְּדִיקָה מִשׁוּם דְּתִקְרַף הָוִי שְׁתִּי הַסְפִּיקוֹת וְאִינוּ בְּגֵדְר מַש"ג כָּלֵל אֲבָל פְּשִׁעָבֵר נְאֻסְרָה וְהַתִּירוּ בְּסָפֵק לַרִיב"י פְּנֹדַי וְלַרְבָּנּוּ עַכ"פ צְרִיף בְּדִיקָה מַה"ת א"כ שׁוּב לֹא מְהַנִּי ס"ס וְכַנ"ל.

וְעַפְמ"ש א"ש מַה שְׁהַקְשׁוּ הַמְּפֻרְשִׁים דְּלָמָּה לֹא פְּרִיף הַגַּמ' [שָׁם בְּפְסָחִים] מְסִיפָא [וּמַה שְׁמִשְׁיָר יִנְיָחֵנוּ בְּצַנְעָא וּמְפָרֵשׁ רַבָּא] דְּשָׂמָא תַּטּוּל חֻלְדָּה בְּפִינּוּ וְקָשָׁה נִימָא אֲכַלְתְּנִי יַעֲזִינּוּ בַפ"י ז"ל וְלַפַּמ"ש א"ש דְּהִנֵּה פְּתַבְנוּ דְּהָא דְּפְרִיף מַמְדַּש"ג עַל חֲמִיץ הָא מַדַּש"ג דְּרַבְּנָן פְּקוּשְׁתִּית הַפְּהַרְשָׁא ז"ל וְכַתְּבֵנוּ דְּעֵיקָר הַקּוּשְׁיָא מִשׁוּם דְּהוּא דְּבָר דְּיְכוּל לְהַתְּבַרֵר גַּם דְּחַז"ל עֲשֵׂאוּהוּ לְסָפֵק גְּזִירַתָם פְּנֹדַי וְכַמ"ש הַאו"ה הַנ"ל.

וְהִנֵּה לְכַאוּרָה מַאי זֶה קוּשְׁיָא וְכִי הוּא כ"כ סְבָרָא פְּשׁוּטָה דְּסַד"ר בְּמְקוּם שְׁיְכוּל לְבַרֵר צְרִיף בְּדִיקָה דְּלָמָּה אֲדַרְבֵּה מִכָּאן מוּכַח דַּא"צ בְּדִיקָה אֲפִילוּ בְּמְקוּם שְׁיְכוּל לְבַרֵר וְגַם סְבַרְת הַאו"ה שְׁחַז"ל עֲשֵׂאוּ לְסָפֵק גְּזִירַתָם פְּנֹדַי גַּם זֶה אִינוּ פְּשׁוּט כ"כ לְהַקְשׁוֹת מִפְּתַח זֶה מִתְּנִי אֶהְדְּדִי אִף מַה דְּס"ד דְּמַקְשָׁה לְהַקְשׁוֹת לַפַּע"ד דְּהוּכִיחַ מִמִּתְּנִי דִילָן דְּפְסָחִים דְּס"ל בְּמְקוּם שְׁיְכוּלִין לְבַרֵר לֹא סְמַכִּינּוּ אִס"ס וְלֹא אִסְד"ר דְּהִנֵּה הַפ"י הִבִּיא בְּשֵׁם הַיְרוּשְׁלָמִי דְּמַסִּיִּים בְּמִתְּנִי וְכִי יְכוּלִין כָּל יִשְׂרָאֵל לְבַדּוֹק חֲמִיץ פְּאָחַד וְזֶה פְּלֵא דְּהָא יֵשׁ לְחַשׁוֹשׁ מִחֲמִיץ שֶׁל עֶכְפּוֹם וּמַאי הֵאֵי דְּקֹאֲמַר שְׂאִין יִשְׂרָאֵל יְכוּלִין לְבַדּוֹק פְּאָחַד חֲמִיץ יַעֲזִינּוּ בַפ"י שְׁכַמְעַט הַנִּיחַ בַּצ"ע.

וְהַנִּלְע"ד הוּא כִּף דְּהִנֵּה בְּאָמַת עַל חֲמִיץ שְׁלֵא זָכָה בּוֹ אִינוּ עוֹבֵר כְּלוּם וְכַשִּׁיטַת הַתּוֹס' ז"ל [פְּסָחִים דָּף ד' ע"ב ד"ה מְדַאוּרִיָּתָא] וְדִלָּא כַפ"י ז"ל [שָׁם] א"כ לְכַאוּרָה הֵכָא בְּמַאי יִזְפָּה בַעֲה"ב בְּהַחֲמִיץ שְׁגִרְרָה הַחֻלְדָּה אִף בְּאָמַת הַחֲצַר זוּכָה לוֹ וּמַאי דְּכ' הָאֲחֻרוּנִים דְּלֹא נִיחָא לִי לַפַּע"ד הוּא דְּבָר שְׂאִינוּ דְּקוֹדֵם שְׁעָה שְׁשִׁית אִם הִגִּיעַ לְתוֹף בֵּיתוֹ גְּלוּסְקָא יָפָה וְדַאי רְצוּנוֹ לְזַכּוֹת בּוֹ וְשִׂיאֲכֻלְנוּ קוֹדֵם הַפְּסַח.

אִף י"ל דְּהִנֵּה כָּל טַעַם זָכוֹת חֲצַר הוּא מְטַעַם יָד לְשִׁיטַת הַתּוֹס' [בַּב"מ דָּף י"ב] וְהַקְשָׁה (הַר"ן) [הַנ"י] ז"ל [שָׁם] הָא יָד בְּעֵי סְמוּכָא לוֹ וְיִוְדַע בּוֹ וְכ' (הַר"ן) [הַנ"י] שָׁם דְּהַטַּעַם הוּא דְּחֲצַר הַמְּשַׁתְּמֵרֵת אֲפִילוּ אִינוּ עוֹמֵד בְּסְמוּכָה לוֹ דְּמִיָּא לִיד דְּהָא כָּל מַה שְׁיֵשׁ בִּידוֹ גוֹתֵן בְּגוּנָה לְהַשְׁתַּמֵּר וְהוּי דוּמְלִי דִידוֹ דְּהָא אֲפִילוּ אִם הָוִי בִּידוֹ נוֹתְנוּ בְּחֲצֵרוֹ הַמְּשַׁתְּמֵר וְלָכֵן הָוִי דוּמְלִי דִידוֹ אִף כ"ז בְּדָבָר שְׁבִזְכוּתוֹ אֲבָל בְּדָבָר שְׁבַחֻזָּה אֲדַרְבֵּה אִינוּ נוֹתְנוּ שָׁם וּבְרְצוּנוֹ לְהַשְׁלִיכוֹ מִשָּׁם לָכֵן אֲפִילוּ חֲצַר הַמְּשַׁתְּמֵר לֹא דְמִי לִידוֹ יַעֲי"ש [בַּנ"י פ"ק דְּב"מ] בְּמִשְׁנֵה דְּרָאָה אוֹתָן רְצִינּוּ וּבִשְׁ"ף ז"ל הַמְּבִיאֵן [סִי' רַמ"ג ס"ק י'] הִנֵּה לַפ"ז בְּשַׁעַת בְּדִיקַת הַבֵּית מִחֲמִיץ נְהִי דְּדַעְתּוֹ לְזַכּוֹת בְּחֲמִיץ גְּלוּסְקָא יָפָה מ"מ לֹא זָכִי לוֹ חֲצֵרוֹ שְׁלֵא מְדַעְתּוֹ דְּהָא אִינוּ דוּמָה לִידוֹ דְּהָא בְּאָמַת אִינוּ נוֹתֵן שָׁם בְּבֵית בְּמְקוּם מְכוּסָה מִמֶּנּוּ חֲמִיץ וְאֲדַרְבֵּא בּוֹדְקוֹ לְהַשְׁלִיכוֹ מִשָּׁם וְהוּי לַעֲזִיבָן זֶה כְּמוֹ דְּבָר שְׁחֻב לוֹ נְהִי (דְּזוּכָה) [דְּזוּכָה הִיא לוֹ]

בְּחֶמֶץ גּוֹפָא אִי לֹא הָיָה בְּיָדוֹ לֹא הִי מְנִיחוֹ שֶׁם דְּאֶדְרָבָה הִי נוֹטְלוֹ מִשָּׁם פְּדִירָה בְּדִיקְתוֹ
וּא"כ ל"ד לִידוֹ וְלֹא זָכִי חֲצָרוֹ כָּלֵל וְאֵף עֲדִינָן י"ל דְּחֲצָרוֹ יִזְכָּה לוֹ מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת לְשִׁיטַת
הָרִי"ף [שָׁם בַּפ"ק דַּב"מ] שְׁפוּסָק פְּהָה מ"ד דְּחֲצָר מִשׁוּם שְׁלִיחוֹת אֶתְרַבְּאִי וּא"כ יִזְכָּה לוֹ
חֲצָרוֹ בְּדָבָר שֶׁלַע"ע זְכוֹת הוּא לוֹ פְּגִלוּסְקָא יָפָה יָהּא זֹכָה לוֹ חֲצָרוֹ וְהָגַם שְׁלֹאֲחֵר שְׁעַת
אִסּוּר חֶמֶץ לֹא יָהּא נִיחָא לִי מ"מ בְּעֵנִין זַפִּין לְאָדָם מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת אֶזְלִינָן בְּתֵר הַשְׁתָּא
כְּמִבְּנָאָר (בַּט"ז) [בְּנֵה"כ] הִל' רַבִּית [ס"י ק"ס"ב] בְּשִׁלְמָא אִם מִטַּעַם יָד שְׁפִיר כְּתִבּוּ
דל"ד לִיד דְּהָא לִיתָא מִדְּעַתוֹ וְגַם אִינוּ דוּמָה כָּלֵל לִידוֹ בְּזָה דְנוֹתָן לְתוֹכוֹ דְבָר שְׁזָכוֹת הוּא
לוֹ דְבִשְׁעַת בְּדִיקָה אִינוּ נוֹתָן לְתוֹכוֹ וְלֹא הָיָה דוּמָל' דִּיד אֵף מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת שְׁפִיר יוֹכֵל
לְזָכוֹת לוֹ הֶחְצָר אִפִּי שֶׁל"מ פִּינָן דַּלַע"ע זְכוֹת הוּא לוֹ.

אֵף בְּזָה עֲדִינָן י"ל דְּהָא אִין יָכוֹל לְזָכוֹת בְּמִצִּיאָה מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת דְּהָא צְרִיף מְשַׁלַּח לְזָכוֹת
מִמְּנוֹ וּבְמִצִּיאָה אִין פָּאן מְקַנָּה לוֹ וּא"כ לֹא יוֹכֵל לְזָכוֹת לוֹ מִשׁוּם שְׁלִיחוֹת וּכְמ"ש רַש"י
ז"ל בַּב"מ וְהֵר"נ כ' לְהֵדִי' דְלִשְׁיטַת הָרִי"ף זְכוֹת חֲצָר בְּמִצִּיאָה הוּא רַק מְדַרְבְּנָן אֲבָל
מֵה"ת לֹא יוֹכֵל חֲצָר לְזָכוֹת מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת וּא"כ לֹא הִי פָּאן חֲשֵׁשׁ כָּלֵל מְדַאֲרִינָן דְּלֹא
יוֹכֵל חֲצָרוֹ לְזָכוֹת לוֹ לֹא מִטַּעַם יָד וְלֹא מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת אֵף לְכַמ"ש הַמַּל"מ [בַּסַּפְכ"ט מֵה'
מְכִירָה] דְּהֶפְקֵר הָיָה לְשִׁיטַת רַש"י ז"ל דַּעַת אֶחְרַת מְקַנָּה וְיוֹכֵל חֲצָר לְזָכוֹת בּוֹ וּא"כ
בְּיִשְׂרָאֵל דַּכ"ע מְבַטְלִין חֶמֶץ וְהָיָה הֶפְקֵר מֵאִי דְלֹא חֲזִי וּא"כ שְׁפִיר יוֹכֵל חֲצָרוֹ לְזָכוֹת
מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת דְּהָא בַּעַל הָאֲבִינָה הֶפְקִירוֹ בְּפִירוּשׁ אֵף כ"ז בְּחֶמֶץ יִשְׂרָאֵל אֲבָל בְּחֶמֶץ
שֶׁל עַכּוּ"ם לֹא יוֹכֵל חֲצָרוֹ לְזָכוֹת לוֹ לֹא מִטַּעַם יָד דְּאִינוּ דוּמָה לִידוֹ וְכַנ"ל וְלֹא מִטַּעַם
שְׁלִיחוֹת דְּאִין שְׁיִיף שְׁלִיחוֹת לְזָכוֹת בְּמִצִּיאָה וּא"כ שְׁפִיר כְּתִבּוּ הִירוּשְׁלָמִי דְּזָכִי יְכוּלִין כָּל
יִשְׂרָאֵל לְבָדִיק פְּאֶחַת דְּלַחֲמֵץ שֶׁל עַכּוּ"ם בְּלֹא"ה לֹא חֲזִינְשִׁינָן וְכַנ"ל: וְשׁוֹב רְאִיתִי דְּגַם
לְטַעַם יָד י"ל שְׁיִזְכָּה לוֹ חֲצָרוֹ דְּחֲזִינְשִׁינָן שְׁמָא יִמְצָא גְלוּסְקָא יָפָה לְאֲחֵר שְׁעָה שְׁשִׁית וְדַעַתוֹ
עֲלִי וְאֵז יִזְכָּה לוֹ חֲצָרוֹ וְכַעֲיִן שֶׁכ' הַמ"ב [ס' נ"ח] וְאֵף לְכַאֲרָה בְּחֶמֶץ אִין יָכוֹל חֲצָרוֹ
לְקַנּוֹת לוֹ כְּמוֹ דְּאֶמְרִינָן בְּסוּף חוּלִין [קמ"א ב'] דְּחֲצָר לֹא זָכִי לִי בְּדָבָר שְׁאִין בְּעַצְמוֹ יָכוֹל
לְזָכוֹת בְּדִירָה הֵיטֵר לְבַד גְּנִיבָה מִטַּעַם גִּזְה"כ כַּמ"ש הַשְׁט"מ בְּכַתְּוֹבוֹת וּא"כ לִפ"ז לֹא יוֹכֵל
כָּלֵל חֲצָרוֹ לְזָכוֹת לוֹ הִיכִי דְלֹא מְצִי לְזָכוֹת בְּעַצְמוֹ בְּהֵיטֵר אֵף לְפִי מֵה דְּכַתְּבוּ הַתּוֹס' ז"ל
[בַּפְּסָחִי כ"ט ב' ד"ה ר"א] דִּיכּוֹל לְזָכוֹת בְּחֶמֶץ ע"מ לְבַעֲרוֹ א"כ יֵשׁ דְּרָף לְפָנָיו לְזָכוֹת בּוֹ
עַכ"פ יוֹכֵל חֲצָרוֹ ג"כ לְזָכוֹת בְּכָל אֲנָפָן דְּזִנְקָא בְּדָבָר שְׁאִין מְצִיאֹת לְזָכוֹת בְּעַצְמוֹ בְּדִירָה
הֵיטֵר אִין חֲצָרוֹ קוֹנָה לוֹ אֲבָל אִם יֵשׁ מְקוּם מְצִיאֹת שֶׁהִי יָכוֹל לְזָכוֹת דְּרָף הֵיטֵר חֲצָרוֹ
קָנָה לוֹ בְּכָל עֵנִין וּא"כ שְׁפִיר חֲזִינְשִׁינָן שְׁמָא יִמְצָא גְלוּסְקָא יָפָה לְאֲחֵר"כ וְיֵהִי חֲצָרוֹ זֹכָה לוֹ
אֵף דְּזָה לִיתָא דְּבִשְׁלְמָא הֵתָם כְּתִבּוּ הַתּוֹס' שְׁפִיר אֲלִיבָא דְרִיָּה ג' דַּס"ל חֶמֶץ מְוִתֵּר בְּהֵנָּא
דִּיכּוֹל לְזָכוֹת בּוֹ ע"מ לְבַעֲרוֹ דְשְׁיִיף בּוֹ זָכִי אֲבָל לְדִידָן דְּחֶמֶץ אִסּוּר בְּהֵנָּא וְהוּא זֹכָה בּוֹ
פ"מ לְהַשְׁבִּיתוֹ מִעוֹלָם בְּלֹא שׁוּם הֵנָּא א"כ מֵאִי קִנְיָן הִי לוֹ בּוֹ הָא לֹא נָטְלוֹ כָּלֵל לְזָכוֹת
בּוֹ רַק לְהַשְׁבִּיתוֹ מִן הָעוֹלָם וְלָכֵן אִין שְׁיִיף שׁוּם זָכִי בְּחֶמֶץ לְאָדָם ע"מ לְבַעֲרוֹ וּמִמִּילָא
שׁוֹב אִינוּ מְצִנּוּהָ כָּלֵל לְבַעֲרוֹ דְּהָא אִינוּ שְׁלוֹ וְעֲדִיף מְבִיטוּל דְּהָא נָטְלוֹ מִתְחַלָּה שְׁלֹא לְזָכוֹת
בּוֹ וְעִינָן בְּמַג"א בְּשֵׁם הָרִיב"ש ז"ל [אוּלַי צ"ל תמ"ו סק"ו וּבִי"א שָׁם] וּא"כ פִּינָן דְּאִין
שְׁיִיף בּוֹ שְׁיִזְכָּה ע"מ לְבַעֲרוֹ דְּהָא אִינוּ חֲזִיב עָלָיו לְבַעֲרוֹ פִּינָן דְּלֹא זָכָה בּוֹ מִעוֹלָם וְאִינוּ
מְוִתֵּר עָלָיו בְּתַשְׁבִּיתוֹ וּא"כ אִפִּי לְפִי מֵאִי דְקִינְיָן לְדִישׁ זָכִי בֵּאֵה"נ דְּלֹא כַּנ"ב ז"ל [ע'
נוב"י קמ"א י"ט] מ"מ לֹא שְׁיִיף זֹכָה ע"מ לְבַעֲרוֹ דְּהָא אִינוּ מְצִנּוּהָ כָּלֵל לְבַעֲרוֹ וְלָכֵן גַּם

תִּצְרוּ אִינוּ קוֹנֵה לֹו פֶּל הִיכִי דְאִיהוּ לֹא מְצִי זְכִי בְּהִיתָר גַּם תִּצְרוּ אִינוּ זֹכָה לֹו אֶךְ כ"ז
בְּחֻמֵּי שְׁל עֶפּו"ם אֲבָל בְּחֻמֵּי יִשְׂרָאֵל דְּהֶפֶל מְצוּוֹן עָלָיו לְבַעֲרוּ שְׁפִיר יוּכַל לְזַפּוֹת ע"מ
לְבַעֲרוּ דְנֵהי דְאִינוּ עוֹבֵר בְּתַשְׁבִּיתוֹ מ"מ עכ"פ עָלָיו מְצוּה לְבַעֲרוּ כְּמוֹ דְאִמְרִינוּ בְּש"ס ב"ק
[צ"ח ב'] וּא"כ דַּעַכ"פ יְכוּל לְזַכּוֹת בּוֹ ע"מ לְבַעֲרוּ וְשִׁינָה בּוֹ צַד זְכוּת גַּם הִתְחַצֵּר יוּכַל
לְקַנּוֹת עֲבוּרוֹ וּא"כ שְׁפִיר קְאָמֵר הִירוּשְׁלָמִי דְלְחֻמֵּי שְׁל עֶפּו"ם בְּלֹא"ה אִינוּ תַשְׁשׁ דְּכָל
כְּמָה דְהוּא בְּבִיתוֹ שִׁל"מ אִינוּ קוֹנֵה לֹו מִטַּעַם יָד וְאִם יִרְאָנָה ג"כ לֹא יוּכַל תִּצְרוּ לְזַפּוֹת לֹו
בְּאִיסוּר וְכַנ"ל וְרַק בְּחֻמֵּי שְׁל יִשְׂרָאֵל וְשִׁינָה בּוֹ תַשְׁבִּיתוֹ יְכוּל לְזַכּוֹת בּוֹ ע"מ לְבַעֲרוּ
וְכַנ"ל וְע"ז קְאָמֵר וְכִי יְכוּלִין פֶּל יִשְׂרָאֵל לְבָדוּק חֻמֵּי פְּאָחַת וּא"כ לִפ"ז לְשִׁיטַת הַתּוֹסֵס
דְּחֻצֵּר מִטַּעַם יָד עֵיקָר הַתַּשְׁשׁ שְׁמָא יִמְצָאָנָה לְאַחַר שְׁעָה שְׁשִׁית וְקִשָּׁה הָא הָיוּ ס"ס וְצ"ל
מִשׁוּם דְּבַס"ס בְּדָבָר שְׁיְכוּלִין לְבָרֵר אִינוּ סוּמְכִין עַל הַס"ס וְלָזָה שְׁפִיר מְקַשָּׁה מְהֵמָה
דְּאִמְרִינוּ אֲכַלְתִּי וְנֵהי דַמְש"ג דְּרַבָּנָן הָא בְּדַרְבָּנָן נָמִי בְּיְכוּל לְבָרֵר צְרִיף בְּדִיקָה וּמִשְׁנֵי
הֵתָם אִימּוֹר הֵנָּה וְהֵינּוּ דְלֹא הָיוּ בְּכָלֵל הַגְּזִירָה וְהָיוּ ס"ס בְּדַרְבָּנָן דֹּא"צ לְבַעֲרוּ אֲבָל
בְּמִשְׁנֵינּוּ דְהָיוּ סַפ"ד לֹא מְהֵי ס"ס בְּדָבָר שְׁיְכוּל לְהַתְּבָרֵר וּא"כ מְסִיפָא דְשְׁמָא תַטּוּל
בְּפִינּוּ לֹא הִי קִשִׁי פֶּלֶל דְהָיוּ אִמְרִינוּ שְׁאִנִּי הֵתָם דְהָיוּ דְרַבָּנָן וְסִפִּיקָא לְקוּלָא אִפִּי דְיְכוּל
לְהַתְּבָרֵר וְגַם לֹא עָשָׂהוּ לְסַפֵּק גְּזִירָתָם פְּנֹדָאִי וְלֹא כֹאו"ה וְלֹא הִי יְכוּל לְהַקְשׁוֹת פֶּלֶל
אֲהֲדָדִי שְׁנֵי הַמִּשְׁנִיּוֹת אֶךְ מִמָּה דְתַנָּא הֵכָא חֲזִינִי לְסִפִּיקָא דְשְׁמָא יִמְצָאָנָה ש"מ דַּס"ל דְאִפִּי
מְסִיפִיקָא צְרִיף לְבָרֵר וְקִשָּׁה אִמָּאִי גִימָא אֲכַלְתִּי דֹא"א דְהַמְשָׁנָה ס"ל דְּבַס"ס אוּ סַד"ר
אִפִּילוּ בְּצְרִיף לְבָרֵר מוֹתֵר א"כ לְמָה הַצְרִיף בְּדִיקָה שְׁמָא לֹא יִמְצָאָנָה לְמַחֵר וְחֻצְרוֹ לֹא
קָנָה לֹו כִּינּוּ דְלֹא יָדִיעַ לֹו מְקוּמוֹ הָיוּ פְּאִינוּ עוֹמֵד בְּצַדוֹ וְכַמְבּוֹאֵר בְּמַס' ב"מ א"ו הַתַּשְׁשׁ
שְׁמָא יִמְצָאָנָה א"כ גִּימָא אֲכַלְתִּי כְּמוֹ הֵתָם ש"מ שְׁסוּבָר מִשְׁנֵינּוּ דְבַס"ס בְּמְקוּם שְׁיְכוּל
לְהַתְּבָרֵר צְרִיף בְּדִיקָה וְדו"ק: וְעַפ"ז א"ש מֵאִי דְמִסִּיק הַגַּמ' גְּבִי שְׁהִטִּילָה נְפֶל לְבוֹר דְהָיוּ
ס"ס וְקִשָּׁה בְּאֵמַת הָא רַבֵּי נְשִׁים וְלָד מְעַלְיָ יוֹלְדוֹת וְכַדְבָּרֵי הַכ"מ וְכַמְבּוֹאֵר בְּש"ס בְּנִדְהָ
גְּבִי הַפִּילָה לְנֵהָר יַעו"ש אֶךְ בְּאֵמַת י"ל דַּס"ס אֵלִים מְרֹב וְכַמ"ש הַפִּלְתִּי ז"ל אֶךְ זֶה קִשָּׁה
עַכ"פ הָא הוּא דְבָר שְׁיְכוּל לְהַתְּבָרֵר וְנֵהי דִי"ל דְּבַס"ס בְּדָבָר שְׁיְכוּל לְבָרֵר א"צ בְּדִיקָה
לְמַסְקַנַּת הַש"ס מ"מ הֵינּוּ בַס"ס בְּעֵלְמָא דְעֵדִיף מְרֹב אֲבָל הִיכִי שְׁהַס"ם הוּא נְגִיד הַרְבֵּי
נֵהי דְעֵדִיף ס"ם מְרֹב וּמוֹתֵר עַכ"פ בְּיְכוּל לְבָרֵר אִמָּאִי א"צ עַכ"פ לְבָדוּק וְע"ז פְּתַב שְׁפִיר
הַרְמַב"ם ז"ל דְהִקְיָלוּ בְּסִפִּיקוֹת מִשׁוּם שְׁהֵם מְדַרְבָּנָן וְס"ס בְּדַר' פְּנֹדָאִי א"צ לְבָרֵר: סְלִיק
בַּעֲזָה"י חֵלֵק יוֹרָה דְעֵהֲסִימֵן אִ אֹדוֹת הַמוֹכ"ז שְׁאִשְׁתּוֹ הִלְכָה מְמַנּוּ לְעַרְףֵּה אַרְבַּעָה שְׁנֵים
מִחֻמַּת רַעְבוֹן וְשׁוֹב לֹא נִשְׁמַע מְמַנָּה אִם מוֹתֵר לֹו לִישָׂא אַחֲרָת כִּי מְפִי תְלוּי בּוֹ וְאִין לֹו
מִי שְׁיִשְׁמַשֵּׁם וְגַם הוּא רַף בְּשִׁנִּים וְלֹא תְנוּהוּ בְּרָאָה כו': הֵנָּה בְּאֵמַת לֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם פּוֹסֵק
לְהַתִּיר בְּקִזָּה וְבַעֲזָה"ג בְּתַשׁוּ' [ס' נ"ג] מְחַמֵּיר בְּפִירוּשׁ וְכַתְּבֵם שְׁם סַפֵּק חֵרֵם לְהַחֲמִיר וְהַגַּם
שְׁהַגָּאוֹן בַּנ"ב כ' בַּמָּה"ת דְּסַפֵּק חֵרֵם לְהַקֵּל דְהָיוּ עַכ"פ כְּמוֹ דְבָר שְׁאִינוּ מְפִירֵשׁ בְּתוֹרָה
בְּאֵמַת הַמְעִינִין בַּס' בְּעֵי חֲזִי לְהַרְבֵּי כְּנֵה"ג ז"ל כ' בְּשֵׁם גְּדוּלֵי רֵאשׁוּנִים לְהַחֲמִיר גַּם בְּזַמָּה"ז
יַעֲי"ש שְׁהַאֲרִיף הַרְבֵּה בְּזָה מְגִדּוּלֵי הָרֵאשׁוּנִים וּבְאֵמַת גַּם הַנ"ב לֹא הִקְיָל אִפִּי בְּהִיתָר
צְרִיפוֹ מֵאָה רַבָּנִים אֶךְ בְּזָה לֹא יַדְעָתִי לְמָה הַחֲמִיר כ"כ הֵלֹא מְבּוֹאֵר בְּתַשׁוּ' כ"ח ס' צ"ג
ז"ל אֲבָל אֵת זֶה רְאִינוּ מְרַבּוֹתֵינוּ נּוֹחִי נְפֶשׁ עָשׂוּ מְעַשָּׂה לְהַתִּיר לֹו לִישָׂא אִשָּׁה אַחֲרָת
עָלִי כִי כֵן קִבְּלוּ הֵם מְרַבּוֹתֵיהֶם אִישׁ מְפִי אִישׁ וְזֶה דוֹקָא בְּהַסְפַּמַּת מֵאָה רַבָּנִים וְלִבִּי אוֹמֵר
לִי שְׁכַף קִבְּלוּ מְפִי רַגְמ"ה שְׁהַחֲרִים שְׁלֹא לִישָׂא אִשָּׁה עַל אִשָּׁה שְׁכַפְשִׁיגִיעַ אִיזָה עַנְיָן בִּין

איש לאשתו שאין ראוי להחזיק בחרם זה יתירו אותו בהסכמת מאה רבנים כדי שלא יהי הדבר קל בעיני הדורות ליקח אשה על אשה עכ"ל הרי דקבלת רבותיו הוי להתיר עפ"י מאה רבנים בעת שיראו שצורך לדבר ולפע"ד אפשר שנהו טעם התקנה שצריך מג' מדינות משום שרגמ"ה ז"ל אסר וא"כ תש לדבר פן יהי מהצורך לפי צורך השעה והזמן לזה מסר הדבר לחכמי הדור המה לפי ראות עיניהם בהאיש ובמעשיו ודרכיו אם צורך לו להתירה וזה ידוע שאין דעות ב"א שוות לזה הצריך שיהא מג' מדינות שונות שישפיעו פולם שהוא לצורך גדול ולכן לא בנשטטית לחוד ורק לכל דבר צורך גדול לפי ראות מאה רבנים מג' מדינות בידם להתיר ועפי"ז ז"ל בנ"ד להתיר לו עפ"י מאה רבנים מג' מדינות פנ"ל ואולם באמת יותר נ"ל שיוכל לקדש האשה ע"ת באם אשתו חיה שלא יהי הקדושין ואין שום חשש משום ביאת זנות מספק פאשר פבר האריכו גדולי הדור שלפנינו בשב יעקב ובמע"צ [סי' א'] ובבית מאיר ז"ל [בתשובותיו שפסוף הספר סי' נ"ו] כולם פאחד עונים דלא שייך בזה ב"ז ויענין בשאגא"ר [דין מצה ומרור סי' צ"ג] מסוגל דיומא וכ"נ מדברי הנ"י [רפאד"מ] דכ' דכל גיטין לדין הוי דרבנן ומשום אפקעיניהו וקשה וכי לכתחלה יתקנו לאפקועי הקדושין והביאה תהי' ביאת זנות א"ו כה"ג דאית בי' צד קידושין אין איסור בדבר ורק שמכוער הדבר ולכה קאמר הגמ' דאין אדם רוצה לבעול ב"ז מספק באם יכול לתמן הדבר במחילת התנאי אבל אם א"א רק ע"י ביאת ספק בנדאי מותר ואדם מרנצה לזה פאשר הכריחו הגדולים הנ"ל בראיות ברורות וא"כ יוכל לקדש ע"ת באם שרגמ"ה החרים אפי' באופן זה לא יהי' קידושין פלל ואם לא החרים באופן מעשה כזה יהי' קדושיו קדושין והתנאי יהי' פדינו פמבואר בנ"ב [מה"ק אה"ע נ"ו] נוסח התנאי.

ואולם אני מסופק במתנה תנאי בדבר שא"א להתברר אי מהני ואולי הוי כתנאי שא"א לקיים דהוי פמפליג בדברים אף באמת בהאוסר על עצמו יין ביום שפן דוד בא [בעירובין דף מ"ג] דהוי תנאי ואמאי הא לר"י לא מחית לספיקא אלא ש"מ דזה מקרי ראוי לברר ועיין בכ"מ [פ"ד דנזירות הל' י"א] דמוקי סוגית הש"ס אלקבא דר"ש דנחית לספיקא אף מהרמב"ם ז"ל [שם] ראי' דזה הוי עמיד לגלות ועיין בפ"י פתובות דף נ"ו דאם זה הוי מפליג בדברים לא הי' התנאי חל והוי נזיר לעולם אפי' בשפת יעי"ש ודו"ק.

א"ו דזה לא הוי מפליג בדברים וע"כ צ"ל דהוי אפשר לברורי וה"נ אפשר לברורי ע"י אלי' ושפיר הוי תנאי. ואולם עכ"פ באם שיתנה ע"מ אם אשתו חי' לא תהא מקודשת בכה"ג נראה ודאי שמותר ואין כאן שום צד איסור משום ב"ז פנ"ל והתנאי יהי' ע"ד שכ' בנ"ב בח"ר [הנ"ל] הגם שבאמת פכאן לא צריך להתמיר עליו פכל ביאה דכאן לא שייך אחרולי תנאי דא"א עבב"ז דהא אסור לבטל התנאי משום תקנת רגמ"ה ובכה"ג הכריעו להקל דבזה"ז לא אמרי' א"א עבב"ז נגד התקנה ולכן לדעתתי אם יספיק עמי כ"ת וגם עוד רב מפנינו הגאון מאונגוואר גם אנכי להתיר באחד מהאופנים הנ"ל: סימן ב עוד בענין הנ"ל ש"ר לכבוד ידידי מחו' הרב הגאון בו"ק ע"ה המפנין כש"ת מ' יקותיאל יהודה ט"ב נ"י האבד"ק גארליץ יצ"ו: גיה"ק הגיעני ותמהתי מאד מדוע החמיר למאד מחמת תשו' מהרד"ך ז"ל וכיוצא המחמירין וכי תנאי שקלת מעלמא הלא סברות המחמירין ידוע פתוב בספרי תשו' אחרונים ורמזתי במכתבו ראשין וגם השאגא"ר מחמיר פמו שרמזתי שם.

אולם דעתי מחמת עיגון לסמוך על מעיל צדקה והבית מאיר והמה בתראי ראו דברי שלפניהם והמה הכריעו להקל דכינון שהוא דרף קדושין ויש צד קדושין לא שניף ב"ז יעניין בדבריהם שפן הוא והביאו ראיות לזה.

וע"ז הדרף בנתי ראיתי מהנ"י. וגם באמת גם לפ"ד מעכ"ת להחמיר בב"ז ורק דהתם מתירין משום שקרוב שלא יהי ב"ז וכשיטת מהרד"ך ודעמין באמת בני"ד נמי קרוב שלא יהי ב"ז חדא דדלמא מתה ואם חי דלמא בכה"ג לא גזר הגאון [ר"ג מ"ה] וא"כ הקדושין חלין הגם שאין מקילין בזה הס"ס מחמת חזקת חי.

וגם פי הכנה"ג החמיר בס"ס בחרם אבל מ"מ לענגן ב"ז הוי שפיר ס"ס דאין החזקה של אשה אחרת מגרע הס"ס דביאת זנות פיזוע וגם הרבה מקילין בס"ס נגד חזקה אפילו בדאורייתא וכ"ש בפלגש דלרוב השיטות הוא מדרבנן ובפרט (בע"צ) [בצד] קידושין בכה"ג ודאי סמכינן אס"ס נגד חזקת של מאן דהו וגם כי מחמת שנשפתקעה ונאבד זכרה קרוב הדרב שמתה ויעניין במרדכי ולכן בכה"ג לכ"ע לא שניף ב"ז וזה הדרף לפ"ד היותר נכון.

אולם פבר אמרתי שלא לעשות מעשה בלתי אם יספים כ"ת עמי עם עוד גדול אחד. והנה אחרי שהגאון התסיד מחו"מ מו"ה מרדכי דוד זלה"ה ולהבדיל בין החיים ידד נפשי הג' הגאון מו"ה שלום נ"י הספים עמי בכתוב להתיר לאיש אשר אשתו נאבדה ממנו ורק שרצו שאנכי ג"כ אספים עמהם ולא כמותו מחמת שהם רצו לדון זה מעופרת ע"ד שהרחיקה גוד ושארי טעמים (ואם) [ואני] החמירתי בזה אבל עכ"פ ע"ת לפ"ד אין מקום להחמיר אף אינני אומר קבלו דעתי כו'.

ואודות הפתובה יש להקל הרבה פי כן ראיתי נוהגים כמבואר בצ"צ ובפרט בני"ד דאין להוציא ממון מספק דדלמא מתה והוי כא"י אם הלוימני דא"י אם הגיע עת הפרעון ועכ"פ יש להקל כמש"כ בצ"צ וכיוצא בזה לפי שמראה לפניו ובד"צ.

דברי מחו"מ חפץ שלומו וחס המצות יחוג בדיצות כנפשו ונפש אוהבו ד' צו תר"י לפ"ק צאנו. הק' חיים הלבד שטאם: סימן ג שאלה מעשה באחד שנשפתטית אשתו והוא עני אין לו להשליש הפתובה ולא דמי טובת הנאה פי אין לו פ"א מה דינו [אם] להתירו ע"י מאה רבנים בהשליש הגט לחוד או לא: תשובה הנה לפי מאי דמבואר בשו"ת צמח צדק סי' ס"ז וז"ל אע"ג דהרא"ש והריב"ש כתבו בתשו' והביאם הרב בהג"ה ש"ע אה"ע סי' קי"ט היכי ד יכול לגרשה ואין לו לשלם הפתובה אינו יכול לעכב הגירושין אלא תתגרש וישאר הפתובה חוב עליו וא"כ ה"נ גימא הכי פיון שאין לו לשלם הפתובה תשאר הפתובה חוב עליו לא דמי דהתם שאני פיון שיכול לגרשה מצד הדין אלא שאין לו לשלם אינה יכולה לעכב בשביל פרעון הפתובה אלא תשאר חוב עליו דהכי כתבו בהד"י בתשו' אבל פאן אין גירושין כלל אלא שרוצה לישא אחרת חל עליו חרם דר"ג ולא נמצא היתר אלא בגוונני דכתב הפלפו שצריף להשליש סו' פתובה ליד ב"ד כו' יעו"ש משמע דאין להתירו בלא השליש פתובה דכן הי' התקנה דוקא.

אף ראיתי להבית יעקב שכ' בהל' פתובות סי' ע' וז"ל וענין בח"מ שכ' בשם הב"ח ליחיד לה [פתובה] ולחייבו בכל תנאי פתיבה ותמה עלי' דכינון שחייב בכל תנאי פתובה למה

נחייב אותו בכתובה ולפע"ד נראה הטעם דהא מבואר בסי' קנ"ד סק"א בהג"ה דאפי' במקום דאיכא פלוגתא אי כופין דאפי' שאין כופין לגרש כופין ליתן כתובה [וכו'] ובנדאי אף שנותן כתובה ונדוני' מ"מ מחויב ליתן מזונותי'.

ורפואתה כ"ז שאינו מגרשה דהא אפתי אשתו היא א"כ ה"נ פשוטא אשה אחרת בנדאי כופין אותו להוציא הראשונה משים חרם ר"ג וכשנתפקח מחויב לגרשה תיכף דהא מה"ט משלישין הגט ולכך חייב בהשלשת כתובה ונדונייתה ומ"מ חייב במזונות פיון דמ"מ אשתו היא וזהו פשיש לו כתובה אבל ודאי פשאיין לו כתובה דמתירין לו לישא אחרת והכתובה חוב עליו [וכו'] עכ"ל.

והנה באמת תמי' גדולה איך מדחה לגמרי דברי הצ"צ אשר הובאו דבריו בכל פסקי האחרונים ולא הזכירו כלל גם גוף דבריו במחכ"ת לא יכולתי להבינם דמאי דמיון הוא להאי דהוא מהכופין אותו להוציא שכופין אותו עכ"פ ומוציאין ממנו הנדוני' דהתם מהדין לכופו על גט ולהוציא ממנו הנדוני' וכתובה ורק דעל גט אין כופין כדי שלא יהי חשש גט מעושה אבל לענין ממון כופין ומוציאין הממון ממנו אבל באשה הנשטתית הוא ברצונו לגרש וליתן הכתובה ונדוני' ורק משמים עפבוהו וחייב לתת לה מזונות וכל החיובים למה יוציאו ממנו הכתובה ובנדאי יפה כתב הח"מ [בסי' קי"ט ס"ק י"ב] שאינו מבין הדבר דלמה נתפוס החבל בשני ראשין וע"כ צ"ל כסברת הצ"ח הג"ל דכן הי' התקנה לטובת האשה ע"ת זה התירו דורות האחרונים זאת התקנה להשליש הכל ומה שנ"ל הטעם הוא כף דהנה לכאורה קשה אמאי צריך לכל להיתר הלא באמת אומדנא דמוכח שאדעת זה לא קדשה אולם לפי המבואר (ב"ק דף ק"י ע"ב) ונ"ל הש"ס אלא מעתה יבמה שגפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה דאדעת' דהכי לא קדשה עצמה התם אנו סהדי דמניח ניקחא לה בכל דהו כדריש לקיש דאר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו.

ונ"ל התוס' בד"ה דאדעתא כו' נראה דבגפלה מן האירוסין איירי דאי מן הנשואין ודאי מקדשה נפשה כדי שתהא נשואה לבעלה דמשום אחר מיתת בעלה לא מפקה נפשה מלהיות נשואה אלא מן האירוסין איירי דמקדושין אין לה שום טובה.

וא"ת אדם שקנה מחבירו שום דבר ונתקלקל יבטל המקח דאדעת' דהכי לא קנה. וי"ל דהתם לאו בלוקח לחוד' תלי' מילתא אלא כמו כן בדעת מוכר ומוכר אקנה לי' אדעתא דהכי אבל ה"א דקדושין בדידה קיימא והוא אינו חושש האיך דעתה להתקדש עכ"ל.

הנה א"כ פאן שהוא לאחר הנשואין לא מהני האומדנא אף באמת י"ל דוקא גבי אשה דטב למיתב טן דו בגז' הוא דכתבו התוס' דגם לס"ד ס"ל דאחר הנשואין אינו אומדנא דמוכח אבל באיש אפילו לאחר הנשואין אמרינן אומדנא וכן מבואר בהד"ל בתשו' ח"ץ ו"ל וא"כ קשה נימא אומדנא דמוכח דאדעת' דהכי לא קדשה אף עדיין י"ל דמש"ה צריך היתר ולא סמכינן אאומדנא משום דהא הני דעת אשתו [ג"כ] ובשלמא התם גבי יבמה מן האירוסין דלא איכפת לי' לבעל במה שנעשה לאחר מיתה אבל בלוקח או בבעל בחייו בנדאי לא אמרינן אומדנא וא"כ ה"נ בנשטתית איכא דעת האשה שלא רצתה מתחלה להתקדש רק שיכנס בספק כמו לוקח אף באמת עדיין קשה דלמה לי' ההיתר תסגי באומדנא ואי דאשה לא היתה מתרצה מה איכפת לה פיון דאין מוציאין ממנה שום דבר

מהשלישת הכתובה בעודה בשטותה בנדאי לא איכפת לה ותיכף שנתרפאת תקבל הגט ואי שאינה מרנצה להתגרש הלא אם ירצה בעלה לגרשה יוכל לגרשה בע"כ וגם היום לאחר חר"ג יוכל למנוע שאר וכסות פדעת מהר"ם [ע' באה"ע סי' ע"ז ס"א ובח"מ סק"ג ובב"ש סק"ו] עדי תקבל הגט ברצון והוי כמו ארוס שלא איכפת לי' בביתול הקדושין ואי משום ב"ז בכה"ג ליתא גבי אשה [פוננתו בנשאה בתורת אישות אף שנתבטל אח"כ הקדושין וע"ל סי' א'] הגם שנימא שיש קצת קפידא הלא בלא"ה רבים ושלמים ס"ל דבאומדנא גדולה אפי' בדבר התלוי פדעת שניהם אמרינו אומדנא ויענין בתשו' ח"צ [סי' מ"א] ז"ל ובנוב"י [קמא ח' יו"ד סי' ס"ט] וא"כ בנדאי קשה למ"ל היתר מאה רבנים הלא יש אומדנא גדולה דאדעתא דהכי לא נשאה ולכן י"ל דבאמת זה גופא טעם ההיתר ובחנם הרעיש מהרש"ל ז"ל העולם ורק דצריך מאה רבנים לחומרא היינו כדי שלא יבא כ"א בעילה כל דהו לומר שנשפטית אשתו ובאומדנא יבטל הקדושין לזה הצריכו שיבחנו הדבר עפ"י מאה אנשים אם האמת כן וגם לראות שתהא נוחה להאשה באופן מה שאפשר היינו שישלשו הכתובה והספקת פרנסתה לחוש למאן דס"ל דאפי' בדבר גדול לא אמרינו אומדנא בדבר שתלוי פדעת אחרים יעניין במהרי"א ובמ"ל (ה"ז) [פ"ו מה"ז ומתנה] ולזה יבחנו הדברים שיעשו על האופן שנוכל לומר אומדנא דאדעת' דהכי לא קדשה ואי דאיכא דעת האשה לא איכפת לה פניו שיש לה הספקת מזונות וכתובה (ואם יש קצת מקום לקפידה דינדה לא חיישינו לה וסומכין על הסוברי' דאמרי' אומדנא) ומש"ה ההיתר דוקא בהשלישת כתובה וצרכי פרנסתה.

וא"כ לפי"ז שפיר יש מקום לומר דאם אינו משליש הכתובה שוב לא שייך אומדנא דהא איכא דעת האשה ואי דמאי איכפת לה הא שפיר אם לא נתיר לו ליקח אשה אחרת וקדושין הראשונים ישארו בחזקתם אם תשפטה וירצה לגרשה לא יוכל [לגרשה] בלא כתובה לכ"ע מדין התלמוד אבל אם נפקעו הקדושין מכח האומדנא ויקח אשה אחרת אז אדרבה תצטרף לקבל גט ממנו ג"כ בלא כתובה כדי שלא יעברו על הח' וזה נדאי לא ניתא לה ומש"ה אין לומר אומדנא פניו דהאשה לא רצתה רק שהבעל יכנס בספק ומש"ה אין מתירין לו דכל עיקר ההיתר הוא רק בשביל האומדנא פנ"ל.

אולם לאשר הגאון בית יעקב ז"ל הנ"ל כתב בפירוש להתיר יש למצוא מקום להתיר גם לפי מה שכתבנו דעיקר ההיתר הוא מכח אומדנא מ"מ י"ל דשייך פאן אומדנא ואי דהא איכא דעת האשה דלא ניתא לה ז"א דהנה הח"ץ ז"ל כתב בתשו' סי' מ"א וז"ל ויש לענין דלא תקשי הא דאמרי' אין פותחין בנולד שגרא סותר למאי דאמרי' כל אונסא דלא שכיח לא אסיק אדעת' ונראה דבגדרים ושבועות פניו דמיד חלו דזה שאמר קונם שאני נושא לפלוני שאני נהנה לפלוני או לבית זה שאני נכנס דתיכף ומיד חל האיסור ונאסר בפלוני ובבית פלוני אף שאח"כ נעשה סופר או הבית ביהכ"נ לא מהני לי' לעקור הגדר מעיקרו ולעשותו כגדר טעות עי"ז דאפי' אי הוי מסיק אדעת' בהאי שעתא דאפשר שיעשה סופר מ"מ הוי נודר פניו דלא שכיח אבל במי שפא להתחייב באיזה דבר ואח"כ אירע אונס שבשעה שאמה בא לחייבו לעשות הדבר ההוא הרי האונס לפנינו אין בנו פח לחייבו בו כו' עד ואף למאי דכתב מהרי"ק שורש ק"א דדברי הרא"ש אמורים אפי' בשבועה דאפ"ה אדעת' דהכי לא אשתבע היינו דבשעה שאמה בא לחייבו כפר בא האונס ועדיין לא נתחייב לקונסה עד שיגיע הזמן ובהגיע התור כפר האונס לפנינו וכן ביבמה

שנפלה לפני מופה שחין בשעת הקדושים עדיין לא היתה זקוקה ליכם עם היות שששמימות הבעל זקוקה לו מ"מ בשעה שנתקדשה לבעל לא שיהיה זקוקה ליכם ובשעה שאתה בא לזקוקה הרי האונס לפנינו אבל בנדרים מאותה שעה כבר נאסר באותן הנדרים והאיסור חל עליו ואתה בא להתירו ולעקרו מפח דבר הקדוש אי אתה יכול עכ"ל והגאון בנוב"י סי' ס"ט [הנ"ל] תמה עליו וז"ל ודבריו תמוהים הלא אנו צריכי' לעקור הקדושים שפיר חלו ולא על היבום אנו באים לדון אלא על הקדושים שיהי' בטלים למפרע עכ"ל והוא פליאה נשגבה באמת על חכם לב כמוהו שיאמר דבר כזה.

ומחמת שמיצאי ירכו אני החיוב עלי ליישב דבריו והוא דבאמת פנונתו ז"ל הכי דהנה גבי שבועה שרוצים להתיר מחמת שנעשה סופר ואלו הי' יודע שנה המנדר יעשה סופר לא הי' מדירו ע"ז שפיר אמרינו פינו דהנדר התחיל מאז ואז שפיר רצה להדירו טרם שנעשה סופר ואם כי עתה שנעשה סופר אין רצונו להדירו מעתה מ"מ בודאי אמרינו גם אם הי' לו ספק זה בשעת נדרו הי' מדירו דלע"ע אינו סופר ודבר זה מלתא דל"ש שיעשה סופר ולא עוב דבר.

(הספק מפח הודאי) [הודאי מפח הספק] ואי דנימא דאם הי' יודע הי' מדירו עד שיעשה סופר א"כ עכ"פ הותר מקצת הנדר [וממילא דע"כ בטל כל הנדר אפי' על מה שהי' רוצה להדירה קודם שנעשה סופר ע"כ] כמבואר גבי ראהו אוכל תאני [נדרים כ"ה ב' ובי"ד רל"ב ס"ז] וא"כ בודאי שפיר אמרינו כי לא עוב מלהדירו בעבור ספק שאינו שכיח אבל באם חייב עצמו לעשות דבר ואירע אונס הגם שהחייב הי' מקדם ובעד דבר שחבירו הטיב עמו מ"מ אמרינו שפיר שאם אלו ידע מעיקרא שיארע אונס שלא יוכל להתחיל לעשות הדבר בודאי שלא הי' מקבל עליו כזה ולכן ביבמה שנפלה לפני מופה שחין שפיר אמרינו נמי אומדנא הגם שהקדושים המה למפרע מ"מ אמרי' אומדנא אלו היתה יודעת שיעשה אחיו מופה שחין היתה מתנה ע"מ שלא תפול לפניו בתנאי המועיל הגם דתלוי בדעת הבעל מ"מ על דבר שתהא משועבד ומתחיל מחדש בודאי לא היתה מתרצה ובשלקא גבי נדר דעל טרם שנעשה סופר שפיר ברצונו הדירו ומשום ספיקא שיעשה סופר לא ימנע מלהדירו שעתה עכ"פ טרם נעשה סופר רצונו להדירו אבל ביכם מופה שחין לענין שתתיבם בודאי אומדנא אלו ידעה היתה מתנה שלא תזקק לו אבל בנדר לא שיהי' תנאי כנ"ל.

[ר"ל דל"ש תנאי רק שהי' מדירה עד שיהי' סופר וא"כ פינו דעכ"פ אם נבטל מעת שנעשה סופר ממילא בטל גם מקודם א"כ אמרי' אדרבא לא עוב הודאי מפני הספק במילתא דל"ש ודו"ק עכ"ה] ולפ"ד זה פנונת הח"צ ז"ל.

וא"כ לפ"ז בנ"ד נמי פינו שמנהג להתיר במאה רבנים עכ"פ בהשקלשת פתובה ומזונות וא"כ נהי שנה העני אין לו בודאי הוא אונס וי"ל אלו ידע מזה דתשתטית ויעני דלא הי' מקדשה רק על תנאי וכן"ל ואינו מחויב לאסור מצידה מלישא אשה: סימן ד שיו"ר לידדי ש"ב הרב המופלג החריף מ' ליבוש יאליש נ"י: ידידי הגיעני מכתבו בדין האשה אשר היא עתים שוטה ועתים חלים וכשהיא שוטה היא בשגעון ממש ושאל כ"ת אם להתיר לבעלה לישא אשה אחרת בהשקלשת הגט והשקלשת פתובה וע"פ היתר מאה רבנים או ליתן לה גט בע"כ.

הנה לא אדע מה רצונו אם לפלפל בזה אשר פמה ספרים חוברו ע"ז כמו (בית) [ברית] אברהם והוא פלפול ארוך מאד בכל פרט ופרט אולם מה אנו פעוטי הדעת להכריע בדבר שגדוליהאחרונים שקלו וטרו הרבה ומסכם בכל ישראל כדברי הב"ח ז"ל [בתשו' סי' צ"ג] בקבלה איש מפי איש שתקנת רגמ"ה הי' באם יהי' הדבר נחוץ לדבר מצוה והאשה אינה בת קבלת גט יהי' באיזה אופן שיהי' ובכל ענינים אפילו אינה חסר דיעה רק אינה ענין אחר מעכב קבלת גיטתה והוא במקום מצוה שיתירו עפ"י מאה רבנים ובהשקלת הגט ואם כי באמת ליתן גט בע"כ קיל משתי נשים דלא כנב"י [קמא סי"א מה"ת ק"ב] דכ"כ גדולי האחרונים מהרמ"פ [בתשו' י"ג י"ד] אשר הנה נדאי ידעו טוב תקנת הגאון יותר מאתנו אף עכ"ז המנהג כדברי הב"ח ז"ל להתיר שתי נשים עפ"י מאה רבנים וא"כ אינה איפוא נפלפל בפלפול של הכל אשר לא לנו הבחירה להכריע בדבר זה נגד קבלת אבותינו הקדושים ורבותינו ז"ל ולכן אם הב"ד שבעיר האשה יתנו היתר יוכל לקבץ ממאה רבנים ואנכי לא אמנה עמהם מחמת פי רחוק ממני ואיני יודע תנן הדבר אף בלעדי ימצא מאה רבנים והי' שלום כדברי כו': סימן ה רב שלום וכל טוב לידידי הרבני המופלג החריף ובקי כש"ת מ' פנחס הפהו נ"י: בנידון שאלתו באשה מרשעת שרגילה להתנחז עם ערלים ולאכול מאכלם ולשפר עמהם ועוד הודית בפני עדים שלא נתניחז עם בעלה זה פמה ואם הקול אמת שאמרו עלי' שהיא מעונבת אין הנלד מבעלה ורק שמענה בפייה שאינה מעונבת וכעת נתנדע עלי' שהיתה מעונבת וילדה תאומים אשר גם לפי דברי' הנה ממזרים והבעל אומר בפני' שלא נתניחז עמה ובני' אשר ילדה אינם ממנו והבעל רוצה להוציאה ואין באפשרי להמציא לתת לה גט מדעתה וגם לא בע"כ: הנה באמת אם פן הוא פשיטא יותר מביעותא בכותחא דכהאי גוונא לא גזר רגמ"ה ומותר להבעל ליקח אחרת כמבואר בש"ע ובכל ראשונים ואחרונים דברגילה להתניחז מצוה לגרשה ובפרט כה"ג דנ"ד שמשפחת עמהם ואוכלת מאכליהם דהוא ממש פרוחצת עם ב"א דפריף הגמ' [בסוף מס'] גיטין רוחצת ס"ד היינו דבזה פשיטא דאיכא עשה מה"ת לגרשה וא"כ כה"ג בנדאי לא גזר רגמ"ה ולכמה שיטות בכה"ג פייפי' לי' לבעל לגרשה ויענין בתשו' גאונים בתראי [סי' כ"ו] ובבית מאיר [סי' קט"ו] ודבר זה א"צ לפנים רק ע"ז יש לחקור אם נגבה עדות זה בפני האשה והן אמת שלכאורה זה הוי פלפטור היינו שהבעל מביא עדים שהוא פטור מח' (ומנהג) שלא ליקח שתי נשים אף לפי מה דמבואר בש"ף ח"מ סי' כ"ח [ס"ק כ"ט] היכי שאין תובע לנהו והלנה רוצה להביא עדים לפטור מחיוב צריף בפני הבע"ד גם שהוא לפטור א"כ י"ל בכה"ג שאין תובע לו רק הבעל רוצה לישא אשה אחרת ולפטור עצמו מחיוב עפ"י התקנה שמלבד הח' יש חיוב שלא לישא אחרת עלי' כמבואר בש"ע אה"ע [סי' א' ס"ט] וגם בא הבעל לפטור עצמו מהח' בכה"ג י"ל דצריכים העדים להעיד בפני הבע"ד איברא די"ל פיון דמביא בפנינו עדים שעלינו מצוה לגרשה מחמת רוע מעללי' הוי כמו דבר איסור שא"צ להעיד דוקא בפני' ומה יעשה הבעל אם רשעה זו תברח ותמאן מלבוא ולסתור עצמה גם מלפני שליח ב"ד ולכן בנדאי די בזה אם מקבלי' עדות שלא בפני' ובפרט דרמ"א ז"ל פסק דבדיעבד דנין עפ"י עדות שלא בפניו וענין בנ"ב [קמא חאה"ע סי' ע"ב] ולכן אם נתקבל עדות ע"ז שרגילה להתניחז עם ערלים ולשפר עמהם מותר לבעל לישא אשה אחרת אף מה שפבר נתן לה הבעל ג"פ ע"י שליח זה הגט לא מוציא האשה מידי א"א

דְּעִידֵי הַמְסִירָה לֹא יָדְעוּ מִיָּדֵי רַק וְשֶׁהוּא גִט אֲבָל מְעוֹלָם לֹא קָרְאוּהוּ הֵם כִּי הִמָּה עִמִּי
אֲרָצוֹת וְגַם לֹא שָׁמְעוּ בְּשַׁעַה שֶׁהִב"ד וְעִידֵי הַחֲתִימָה קָרְאוּ אֶת הַגִּט כִּי הִמָּה לֹא הָיוּ בְּשַׁעַת
נְתִינַת הַגִּט לִיד הַשְּׁלִיחַ וְגַם לְכַמָּה פּוֹסְקִים אִם הֵם אֵינָם יְכוּלִים לְקָרוֹת אֵינָם רְשָׁאִים
לְהִיּוֹת (ע"ח) [ע"מ ע' סי' קל"ט בש"ע ובמִפְרָשָׁיו] וְלָכֵן בְּנֹדָאֵי הָאִשָּׁה אֵינָה מוֹתֶרֶת
לְיִנְשָׂא בְּגִט הַזֶּה הַנִּזְתָּן לָהּ וְגַם אִם לֹא הִיְתָה הָאִשָּׁה הַמְתַּגַּרְשֶׁת מְרַשַּׁעַת הִיא הַבַּעַל עֲדִינָן
זְקוּק בְּאִסוּר חֲרָגֵמ"ה מְלִישָׂא אִשָּׁה חֲדָא דְמִסְפִּיקָא רָאוּי לְהַחְמִיר עַל הַבַּעַל בְּמָה שְׁעֵבֵר
עַל הַח' וְנָתַן גִּט בַּע"כ וְגַם כִּי לַפַּע"ד דַּא"מ כָּלֵל כִּינּוּן דְּהַבַּעַל עֲשָׂאוּ שְׁלִיחַ לְגַרְשָׁה וְדָאֵי
וְהוּא גִירְשָׁה רַק מְסַפֵּק לֹא עֲשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ וְכַמְבֻרָאָר בַּמ"ל ו"ל [פ"ז מַה"א ה"י ובפכ"ט
ה"ו] בַּכֹּה"ג לְעִנְיָן שְׁלִיחַ בְּקוּדוּשֵׁין שְׁקִידוּשׁ מְסַפֵּק שְׂאִין הַקוּדוּשֵׁין חָלִין כָּלֵל גַּם בְּלֹא"ה
מְבֻרָאָר בַּס' ב"מ דָּאָם גִּירְשׁ בַּע"כ אָסוּר לוֹ לִישָׂא אִשָּׁה אַחֲרַת יַעוּ"ש בְּתִשְׁבוּתָיו [סי'
ד'] וְלָכֵן אִם הִיְתָה אִשָּׁה כְּשִׁירָה לֹא מְהַנִּי לִי לְבַעַל מַה שְׁנָתַן לָהּ הַגִּט בַּע"כ וְרַק כִּינּוּן
דְּהִיא אַרְוֵרָה כַּנ"ל א"צ כָּלֵל לְחַוֵּשׁ וְרַק לִישָׂא אַחֲרַת דְּבַכָּה"ג לֹא גִזַּר הַגָּאוֹן ו"ל וְמַה
שְׁרָצָה מְעַלְתוֹ לְחַדֵּשׁ לְזָכוֹת לָהּ גִט ע"י שְׁלִיחַ תְּמַהְנִי טוֹבָא דַּע"כ ל"פ אִם מְזַפִּין לְאִשָּׁה
הַנְּאָסְרֶת גִּט ע"י אַחַר זֶה דְּנֻקָּא אִם לֹא יָדְעִינוּ דַּעְתָּהּ וּבְזָה פְּלִיגֵי הַת"ה וְהַמְהַרִּי"ק ו"ל
אֲשֶׁר הִבִּיאוּ מוֹר"ם ו"ל בְּהַגְהוּתָיו (ק"ס) [סי' ק"מ ס"ה] הַת"ה ס"ל כִּי מְסַתְמָא נִיחָא
לְהָאִשָּׁה דְלֹא תַעֲבִיד אִסוּרָא וְזַכִּין לְאֵדָם שְׁלֹא בְּפָנָיו וְהַמְהַרִּי"ק ס"ל כִּי אֵין זְכוּת הוּא זֶה
כַּמְבֻרָאָר בְּתִשְׁבוּתָיו אֲבָל הָכָא שְׁיַדְעִינוּ שְׁהָאִשָּׁה צְנוּנָה וְאֵינָה רוֹצָה בְּגִט בַּכֹּה"ג לִית מֵאֵן
דְּפָלִיג דָּאֵין נַעֲשִׂין שְׁלִיחַ עֲבוּרָה לְקַבְּלָהּ בַּע"כ כַּמְבֻרָאָר בְּמַקוּמוֹת אֵין מְסַפֵּר וְהַגִּט דְּמִשְׁמַע
מְקַצָּת פּוֹסְקִים דְּבַדְבָר שְׁיֵישׁ בּוֹ זְכוּת גְּמוּר לֹא מְהַנִּי מְחָאָה לֹא קִי"ל כַּנּוֹתִי וִיעֲוִינָן בְּסוּגָי
דְּגַר קִטּוֹן וְהַפְּלוּל אַרְוֵרָה וְד"ל ונ"ל דַּאֲפִי' אִסוּר [יַשׁ] לְזָכוֹת לָהּ גִט דְּיוּכַל לְבֹא לִידֵי
תַּקְלָה דַּב"ד טוֹעִים דְּיִשְׂאָה בְּגִט כְּזֶה וְכֵן דַּעַת מְהַרִּי"ק שְׁלֹא לְזָכוֹת לְמוֹמְרֶת הַגִּט דְּהוּא
לְגַרְמִי' ס"ל שְׁמוֹתָר לְבַעַל מוֹמְרֶת לִישָׂא אַחֲרַת בְּלָאוּ זְכִי' לָהּ בְּגִט אֲבָל הָא ס"ל שְׁאָסוּר
לְזָכוֹת לָהּ גִט פֶּן תְּבוֹא לִידֵי תַּקְלָה וּמַש"ה שְׁפִיר מַה שְׁמַקְשָׁה הַב"ש ו"ל [בַּסִּי' ק"מ ס"ק
ז'] דְּבָרֵי הַרְמ"א אַהֲדָדִי דַּלְפ"ד מְהַרִּי"ק אָסוּר לְזָכוֹת לְמוֹמְרֶת רַק שְׁיִשָּׂא אַחֲרַת בְּלָאוּ זְכִי'
גִט כַּמְבֻרָאָר בְּמַהַרִּי"ק שָׁם וַא"כ לְמָה פֶּסֶק רַמ"א פֶּאֵן בַּסִּי' א' שְׁמִזְפִּין גִּט לְמוֹמְרֶת וְשְׁפִיר
מְתַרְץ הַב"ש דְּהוּא נִהְרָא וְנִהְרָא וּפְשָׁטִי' וְלָכֵן מְנַהֲגִינוּ לְזָכוֹת גִּט בְּמוֹמְרֶת אֵין לְשִׁנּוֹת אֲבָל
בַּכֹּה"ג דַּנ"ד אִשָּׁה שְׁנֹאֲסָרָה וּמוֹחָה מְלַקְבֵּל גִּט בְּנֹדָאֵי אָסוּר לְזָכוֹת לָהּ גִט פֶּן יָבֹא לִידֵי
תַּקְלָה וְרַק שְׁמוֹתָר לוֹ לִישָׂא אַחֲרַת דַּכָּה"ג לֹא גִזַּר רַגְמ"ה ו"ל.

אֲבָל כ"ז אִם יִרְשׁוּ חֻקֵי נִימוּסֵי הַמְּדִינָה כִּי דַּד"מ עֵינְקָר בְּכַמוֹת אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים וְהַזְהַר הַרְבֵּה
שְׁיֵהָי' בְּרִשׁוֹת מְשָׁרֵי הַמְּדִינָה וְגַם יִצְוֶרֶף לְזָה כָּל לוֹמְדֵי קַהֲלֵתְכֶם וְזֹאת אֲצ"ל שְׁהַפֵּל יֵהִי
עַפ"י דַּעַת הַרַב אַב"ד דְּקַהֲלֵתְכֶם: סִימָן ו' לְהַרַב הַה"ג הַחֲרִיף הַמְּפֹרָסִם מו"ה שְׁמוּאֵל
אַהֲרֹן נ"י: שְׂאֵלָה אִישׁ א' מְמַדִּינָה רְחוּקָה בְּחַמְלַת ה' עָלָיו נְמַלֵּט אֵל אַחַת הָעָרִים לְשִׁבְתָּ
שָׁם וְלֹא יְכוּל עוֹד לְחַזֹּר לְבֵיתוֹ בְּשׁוּם אֶפְסוֹן.

וְהִנֵּה אֲשֶׁתוֹ כְּשֶׁרָאֲתָה שְׁלֹא בָּא בְּתוֹךְ הַבָּאִים לְבֵיתָהּ בִּיקְשָׁה מְדוּדָה שְׁיַפְתַּת רַגְלָיו מְמַדִּינָה
לְמַדִּינָה לְפָקוּד אֶת מְקוֹם מוֹשֵׁב הַבַּעַל לְמַעַן יִשְׁלַח לָהּ גִט פְּטוּרִין כִּי יָדְעָה שֶׁא"א לוֹ לְשׁוּב
לְבֵיתוֹ לְעוֹלָם וְהַבְּטִיחָה לְשְׁלִיחַ בְּשִׁכְרוֹ שְׁשִׁים ר"ט אִם יָבִיא לָהּ הַגִּט וְאִם יָבֹא רִיקָן לֹא
תַתֵּן לוֹ רַק חֲצָיו וְהַבְּטִיחָה לוֹ ע"ז בְּבִטְחוֹן חֲזֵק וְהַשְּׁלִיחַ הַנִּזְדַּמֵּן לְמְקוֹם הַבַּעַל וּמְסַר הַבַּעַל
גִּט לִיד הַשְּׁלִיחַ כַּדִּין וְכַדַּת שְׁיִמְסוֹר לְאִשְׁתּוֹ.

והנה זה יותר משנה ומחצה אשר השליח הלך לביתו והוא מקום האשה ולא נודע אם מסר הגט ליד האשה או לא וא"א להשיג ידיעה ע"ז מלבד אשר המקום ההוא רחוק מאד והפאסט אינו הולך שמה גם זולת זאת א"א לכתוב והאיש הזה דופק לפתח לו פתח תשובה אם מותר לו לקחת אשה ודמעתו על לחיו פי אין לו עזר פנגדו ולא קיים עוד מצות פ"ו פן הוא תנרף השאלה: תשובה הנה בש"ס עירובין דף ל"א איתא וז"ל המשנה השולח עירובו ביד חש"ו אינו עירוב ואם אמר לאחר לקבלו ממנו ה"ז עירוב ובגמ' ודלמא לא מקבל מיני' אר"י חזקה שלים עושה שליחותו [וכו'] אמר ר"נ בשל תורה אין חשע"ש בשל סופרים חשע"ש נרב ששית אמר אהד זה כו' חשע"ש אמר ר"ש מנא אמינא לה דתני' משקרב העומר כו' והא חדש דאורייתא הוא לאו משום חשע"ש ור"נ התם פדרב שמעי' דאמר חזקה אין ב"ד של פהנים כו' עכ"ל"ה ובתוס' ד"ה ר"ש וז"ל ואור"י דמפל זה אין ראי' דר"ש נמי ל"ל חשע"ש אלא במקום שאם לא יעשה שליחותו יבא המשלח לידי עבירה אם יסמוך עליו עכ"ל.

והנה לכאורה קשה טובא על סברת התו' הנ"ל (כ"א) דלחשע"ש לא מחזקי' רק פדי שלא יעבור עבירה אמרינו שעושה פדי שלא ינכשל חבירו ע"י והריטב"א ז"ל כופל ומשלש זאת שרק החזקה שאינו רוצה שחבירו ינכשל ע"י וא"כ קשה למה יהי' עדיף זה מע"א דאינו נאמן במקום דאסתחזק איסורא לרוב הפוסקי' ולא אמרינו סברא זו דאינו חוטא להכשיל לרבי' נאפי' להחולקים שם וס"ל דע"א נאמן במקום חזקה מ"מ אינו רק מטעם נאמנות ובלא"ה רוב הפוסקים ס"ל והרא"ש בכללם דאין ע"א נאמן במקום חזקה הרי דלא חשיב לן האי סברא דאין אדם מכשיל לחבירו ומ"ש בכאן שפסקו פמה מהראשונים והרא"ש ז"ל מכללם פדברי הר"ש ז"ל דשע"ש במקום שיהי' ד"ע.

ולכאורה רציתי לומר פיון דהוא בידו ובכה"ג גם ע"א נאמן ולפי"ז יש ליישב דברי התוס' שם וז"ל ודבר שמעי' נמי איפא למימר דלא אמר ליתן טעם למה סומכין על הפהנים אלא ליישב דברי רב דאמר בפ' האשה אין שוחטין וזורקין על ט"ש אע"ג דמקנה לפנינו דלמא פשע ולא טבל אכל שו"ז על מח"כ ואע"ג דהוי נמי מחוסר מעשה דליפא למיחש דלמא פשע כדר"ש והתם נמי מייתי לה עכ"ל ונתקשה המ"ל [פ"ד מה' בכורות] בפירושים דאפתי גם התם בפסחים נימא מטעם שע"ש ולא משום דר"ש.

ולפמ"ש א"ש דהנה ז"ל הגמ' (פסחים צ' ע"א) אר"י א"ר שוחטין וזורקין על טבול יום ומחוסר פפורים ואין שו"ז על ט"ש וענלא אמר אף שו"ז על טמא שרץ לרב מ"ש טבול יום דחזי לאורתא טמא שרץ נמי חזי לאורתא מחוסר טבילה ט"י נמי מחוסר הערב שמש שמשא ממילא ערבא מח"כ נמי הוא מחוסר פפרה שקינו בידו ט"ש נמי הרי מקנה לפניו דלמא פשע א"ה מח"כ נמי דלמא פשע כגון דמסרינהו לב"ד וכדר"ש דאמר חזקה אין ב"ד ש"כ כו'.

וא"כ י"ל לכאורה דאיך נימא התם דמש"ה שוחטין אמח"כ משום שחזקה שע"ש הא לפמ"ש אינו רק משום שפידו (וק"ל) [וקיי"ל] [דבשב"ע] [דבדבר שפערנה] לא מהני מה שפידו פמבואר (בר"נ) [בתו'] ריש גיטין (והש"ס) [והש"ש] רוצה לומר דבס' טומאה ברה"י דמסוטה ילפינו נמי ל"מ ע"א כדשב"ע א"כ שוב ל"ש חשע"ש וא"כ איך יכול המח"כ לאכול טהרות קדשים בינו לבין עצמו הא הוי ס"ט ברה"י אף באמת קיי"ל

גם בדשב"ע [מהני] אם פָּבַר נְחֻזְק הַדְּבָר [ע"י ע"א] משום דגם עונשין עי"ז פּמבןאָר באַרְנֶפֶה פּרַמְב"ם [בפי"ו מה' סְנֵהֲדָרִין ה'ל' ו'א"ו] וּבְאַתְרוּנִים וא"כ פִּינּוּ שְׁפָבַר הַחֻזְק ע"י הַפְּהָנִים שְׁהַקְרִיבוּ מִמֵּילָא מוֹתֵר גַּם בְּרַה"י אִף לְעַנְנּוּ לְזֶרֶק דָּם הַפֶּסַח קוֹדֵם שְׁהַקְרִיבוּ עַל סְמֵךְ הַחֻזְקָה לֹא מְהִי מִיַּדִּי הֵךְ חֻזְקָה דְאַיִף יֵאָכֵל הַפֶּסַח בְּרַה"י דְהֵי ס"ט בְּרַה"י דל"מ חֻזְקָה דְאַפְתִּי לֹא הַחֻזְקָה הַגַּם שְׁיֻכַּל לְאַכּוֹל בְּרַבִּים אִף לְשׁוֹן הַמְּשֻׁנָּה מִשְׁמַע שְׁשׁוֹחֲטִין עַל מַח"כ לְחֻדְיָ וְע"ז ל"מ חֻזְקָה דְשַׁע"ש דְהֵי נֶגֶד חֻזְקָה וּבִידּוֹ ל"מ בְּטוֹמְאָה בְּרַה"י וְלִכּוֹן צָרִיף לְדַר"ש וְדו"ק: אִף בְּאַמַּת א"א פֶּלֶל לּוֹמֵר דְמַש"ה סְמְכִינּוּ אַחְשַׁע"ש מִשׁוּם שְׁהוּא בִּידּוֹ הֵלֵא פְּבָר הַכְּרִית הַש"ש [בְּשִׁמְעָתָא וְי"ו פ"א ופ"ו] דְלֵא כְּמַהֲרִי"ק דְכָתַב דְבִידּוֹ מְבַטֵּל הַחֻזְקָה וְרַק הַטַּעַם דְבִידּוֹ מְהִימֵן הוּא מִשׁוּם דְהוּא בַּע"ד דְהַתּוֹרָה הָאֲמִינָתוֹ וְכַמְבּוֹאָר בְּנ"י יְכַמּוֹת אַבְּל הַחֻזְקָה נְשִׁאָרָה בְּמַקּוּמָה.

וא"כ אפתי קשה דלמה סמכינן אחזקה שע"ש נגד. חזקת פשרות דשליח שלא ירצה להכשיל לחבירו הרי חזינו דבע"א ל"מ סבא זו דאינו רוצה להכשיל חבירו ונגד חזקה אין ע"א נאמן ובידו הוא רק מטעם בע"ד דנאמן בדיבורו וא"כ ה"א דלא אמר אמאי יהי נאמן וא"ל דזה הנה פאמר דאל"כ לא הנה מכשיל חבירו דזה דחוק מאד דהא ר"ש לא אמר רק סמכינן אחשע"ש אף זה לא הנה פאלו אמר (ועי"ש) [אעשה שליחותך] ונלע"ד דלעולם ס"ל לר"ש דחשע"ש רק דל"מ נגד חזקת איסור ולכן פשיש חשש מכשול לפני המשלח שוב יש לו ג"כ חזקה להשליח מלבד חשע"ש יש לו עוד חזקת פשרות שלא יכשיל לחבירו ובצירוף שני החזקות יחד מוציאין מחזקת איסור הראשון וז"ב.

(ועכ"פ) [ועפי"ז] הונחת לו ליישב דברי הטור שכ' בסי' של"א וז"ל פתב הרמב"ם האומר לשלוחו צא ותרום והלך ותרום וא"י אם תרום או לא תרום ומצא פרו תרום אין חזקתו תרום שאין אומרים חשע"ש להקל אלא להחמיר וחושש שמא תרום אחר שלא ברשות וכ"פ הר"ת אב"ל הר"ש פסק דאפי' בשל תורה סמכינן אחשע"ש אם הוא בענין שיהי' מכשול לחבירו אם לא יעשה הלכה אם יודע שפרי תרום ל"א לשמא תרום אחר אב"ל אם א"י שהוא תרום לא יסמוך אשליח ששליח חושש שמא לא יסמוך עליו ולא יאכל ממנו עד שינודע לו שהוא תרום ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל ודבריו מחוסרי הבנה כמו שהאריך המ"ל ז"ל [הנ"ל] ולפמ"ש א"ש מאד דהנה מבואר דמעשר בזמן הזה דרבנן ומה שאין אומרים בו חשע"ש הוא משום שעיקרו מה"ת כמ"ש התוס' [שם ד"ה תאנים] אף הנה בספיקא בנדאי אף בדבר שעיקרו מה"ת אמרינן ספיקא [דרבנן] וילקולא והנה פבר התעורר המ"ל הנ"ל דלמה ל"א בלאו חשע"ש סד"ר וילקולא וכ' הטעם דהוי ספק הינוח וצונחו עליו בבי מדרשא הנוב"י [מה"ק אה"ע סי' ב'] והשעה"מ [פ"י ממקונאות] אף גם הפ"מ ביו"ד [סי' ק"י דיני ס"ס אות ד'] נראה שפסמים לחילוקו של המ"ל יעו"ש וכבר הארכתי בחידושי שא"א לומר פלל בענין אחר פי לפי הנראה מרוב הפוסקים ומפשטות הסוגי' בעירובין (דחזקה) [דספק] דרבנן אפי' באמתחזק לוקולא פמבןאָר למענין בדברי ראשונים ואחרונים.

וא"כ קשה למה ל"א ספיקא וילקולא גבי שליחות דרבנן שעיקרו מה"ת אפי' בלא טעם חשע"ש וצריף אני לבא לחילוקו של המ"ל לחילוקו נכון מאד דהנה זאת פשיטא שלא נבא לחדש ספק מלבינו בדבר דרבנן דא"כ בטלת כל דברי חז"ל ורק אם נתהווה דנולד

ריעותא או ספק הרגיל כמבואר ברש"י פסחים [דף ט'] וכן בתו' שם וז"ל [רש"י] התם ודאי ונדאי הוא כי היכי דפשיטא לן דטביל מעיקרא וה"נ פשיטא לן דעשרינהו ואין גמגום והילוף אחר הרוב בדבר אלא תזקה ודאי על כל החבירי' ותו' שם בד"ה ואת"ל וא"ת וקא מדורת הנכרים רה"י הן ותנן במס' טהרות כ"מ שאפה יכול להרבות ספיקות וס"ס ברה"י טמא וי"ל דל"ד הך ספיקא לשאר ספיקי דאמאי אית לן למימר שיהי' בו גפול ודמ' לס' ביאה א"נ אימר אכלתי עדיף משאר ספיקות דס' הרגיל הוא וקרוב לנדאי עכ"ל התו' אלמא דעכ"פ גם מדרבנן בעי שמתיילד מקום שראוי לספק בו אבל בספק אם נעשה מעשה ודאי לא תלינו לקולא והנה לר"נ דס"ל דכל חשע"ש הוא רק חששא לחומרא בדאורייתא או בדרבנן סמכינן אכ"ד כמ"ש רש"י בעירובין וז"ל בשל סופרים סמכינן אחשע"ש דא"נ לא עביד לא תמיר איסורא כגון עירובי תחומין והוא כמו מסל"ת דמהני בדרבנן אבל אינו עושה שום ס' פלל בדאורייתא כ"כ נמי בדבר שעיקרו מה"ת פינו ש"אין סומכינן אחשע"ש כמו בשל תורה שוב אין בו ספק פלל והוי כמו שלא אתיילד שום ספק ובנדאי ל"ש לומר סד"ר ולקולא ולכך שפיר פריה הגמ' אר"נ מלקוט לך כלפלה פירות דהגם דמעשר [פירות] דרבנן מ"מ פינו שעיקרו מה"ת לר"נ לא הנה (להיות מהימן) [לסמוך על חשע"ש] כמו בשל תורה דאין סומכינן אחשע"ש וממילא אין כאן ס' פלל לומר סד"ר ולקולא דאין נולד לנו שום ספק פלל רק דבדבר שאין לו עיקר מה"ת סמכו על פל דהו בעלמא אבל בדבר שעיקרו מה"ת לא נכנס פלל בגדר ס' לומר ס' לקולא אבל לר"ש דס"ל חשע"ש [אפי' בדבר שהוא מה"ת] במקום מכשול שוב הנה עכ"פ ספק ולכן אפי' בדבר שעיקרו מה"ת ובלא שום חשש מכשול אמרינן סד"ר ולקולא דהרי חזינו דלר"ש היא תזקה טובה חשע"ש לחוד דהא על מכשול עבירה שלא יפשל חבירו ע"י עי"ז לחוד לא מהימן בדאו' באסתחוק איסורא כמו דע"א א"נ במקום תזקה וצ"ל דלר"ש החשע"ש לתנא נמי הוי תזקה עכ"פ.

וא"כ גם בלא חשש מכשול הוי ספק אי עושה שליחותו או לא ומש"ה מותר אף בדבר שעיקרו מה"ת [אפי' בלא חשש מכשול] ולזאת שפיר פתב הטור פינו דר"ש ז"ל פתב דלר"ש סומכינן במקום מכשול ש"מ שיש עכ"פ מקום ספק לספק על ש"ש מש"ה הוי סד"ר דמהני אפי' בדבר שעיקרו מה"ת ורק בלא ידע חיישינן שלא סמך השליח לעשר כי לא יסמוך בעה"ב עליו ודו"ק.

[א"ה וא"ש דבתרומה ליכא מכשול כמ"ש התו' ואף לר"ש אף בליכא מכשול מ"מ משוי לי' עכ"פ לספק ולכך במצא פריו תרום הוי עכ"פ סד"ר ואף דלר"נ דל"ל תזקה שע"ש ל"ה אפי' ספק כמבואר בחולין די"ב דלר"נ אף במצא תרום אין תזקתו תרום היינו משום דלדידן' ל"ה בשום מקום תזקה אלימתא וא"כ כאן שאין מכשול הוי רק ס' הינוח משא"כ לר"ש אף דליכא מכשול מ"מ פינו דתזקה עכ"פ אלימתא ביש חשש מכשול א"כ אף בלא מכשול ונמצא תרום יש ספק טוב לפינו וכו"ז בנמצא תרום אבל בלא ידע ולא נשאר רק חשע"ש בלבד שפיר כ' הטור סברא דשליח לא יתרום דסובר דלא יועיל פלל דהבעה"ב לא יסמוך עליו ושוב ל"ה רק ס' הינוח ודו"ק עכ"ה]: וסייג לדברי מצאתי בירושלמי איתא שם וז"ל השולח את עירובו ביז חש"ו וכו' א"ר לעזר וצריף לעמוד עמו תמן אר"י בשם ר"ש ר' לעזר בר יוסי בשם רבי אבון באומר לתבירו הרי אני מעשיר ע"י אינו צריף לעמוד עמו והכא את אמר הכין אר"ח בר אדא כאן בגדול כאן

בְּקֶטֶן תִּמְנֶן אָמַר לוֹ הָרִי אֲנִי מַעֲשֶׂר ע"י שְׂאִינֵי צָרִיף לַעֲמֹד עִמּוֹ בְּרַם הֵכָא בְּאוֹמַר לוֹ עָרַב
עַל יְדֵי הֵדָא יִלְפָא מִן הַהוּא הַהוּא יִלְפִי מִן הֵדָא הֵדָא יִלְפִי מִן הַהוּא שְׂאֵם אָמַר לוֹ אֲנִי
מַעֲשֶׂר עַל יְדֵי אֵינוֹ צָרִיף לַעֲמֹד עִמּוֹ וְכוּ' וְהַתּוֹס' ו"ל הִבִּיאוּ הִירוּשְׁלַמִּי בְּקֶצֶרָה וְהַר"מ
ו"ל פֶּסֶק פֶּן לְהִלְכָה בְּאוֹמַר אֲנִי אַעֲשֶׂר וְהוּא תְּמוּהָ מְאֹד חֲדָא דְנִשְׁמַע מִזֵּה שְׁלִפִי מִסְקִנְתּוֹ
ס"ל לר' לְעֹזֵר דְאַפִּי בְּדַרְבְּנֵן ל"א שַׁע"ש וְהוּא נֶגֶד כָּל אַמּוֹרָאֵי דְתַלְמוּד' דִּינֵן גַּם קִשָּׁה
א"כ מַה קַּמ"ל מִתְּנִיתִין בְּעוֹמֵד וְרוֹאֵהוּ מִתְּחִלָּה וְעַד סוּף דְמַהֲנִי וְכֵן הַקִּשָּׁה בַּק"ע שָׁם.

גַּם קִשָּׁה דְמֵאֵי מְשַׁנֵּי רַחב"א שָׁם פֶּאן בְּגִדוֹל פֶּאן בְּקֶטֶן הָא בְּמַתְנֵי קַתְנֵי מַר לְאַחַר לְקַבְּלוֹ
מֵהֶם וְשָׁמַע שְׁהָאֲחַר אֵינוֹ קֶטֶן. וְלִכֵּן נ"ל דס"ל לְהִירוּשְׁלַמִּי בְּאַמַּת דְּלִגְבֵי חֲשִׁשָׁא דְלִמָּא לֹא
קִבֵּל מִיְנֵי אִוְקְמִינֵן אַחְשַׁע"ש וְרַק אַהֲדָה דְלִמָּא לֹא מְמַטֵּי מִיְנֵי אָמַר ר' לְעֹזֵר וְצָרִיף לַעֲמֹד
עִמּוֹ כְּמוֹ שְׁמַתְרִץ בַּש"ס דִּינֵן וְע"ז שְׁפִיר מִקִּשָּׁה דר"א אדר"א דְתִמְנֶן אָמַר שַׁא"צ לַעֲמֹד
עִם הַשְּׁלִיחַ גְּבִי מַעֲשֶׂר אֲלִמָּא דְחֻזְקָה גְּמוּרָה הִיא א"כ הֵכָא דְאָמַר לְגִדוֹל לְקַבְּלוֹ הֵימְנוּ
א"כ מִסְתַּמָּא עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ לְקַבְּלוֹ מִמְּנוּ אוֹ שְׁהִי מוֹדִיעַ שְׁלֹא קִיבֵל מֵהֶם דַּחְשַׁע"ש
וְנִיהוּ דִּי"ל דְהֵיכִי דָּאִין הַדְּבָר בְּיָדוֹ לְגַמְרֵי וְגַם הַמְכָּשׁוֹל לֹא יָבֵא ע"י אֵינוֹ בְּרוּר שַׁע"ש
עַכ"פ מַס' לֹא נִפְיָק וְנִהְיָ בְּעִירוֹב סד"ר וְלִקְוֹלָא וְלַמ"ל עוֹמֵד וְרוֹאֵהוּ וְע"ז מְתַרֵּץ רַחב"א
דְּבַקֶּטֶן הָנִי כְּמוֹ אַבְיָדָה לְדַעַת וְלֹא שְׁלִיחוֹת בְּאָמַר לְאַחַר לְקַבְּלוֹ הֵימְנוּ מִיָּד הַקֶּטֶן וְר"א
בַּשָּׁם ר"ח מְתַרֵּץ בְּאוֹמַר אֲנִי אַעֲשֶׂר וְהֵינֵנו דס"ל הַחְשַׁע"ש אֵינוֹ שְׁלִיחוֹת בְּדָאוֹ רַק בְּאוֹמַר
הַשְּׁלִיחַ אֲנִי אַעֲשֶׂר וּמַש"ה בְּעִירוֹב הַגַּם שְׁהוּא מְדַרְבְּנֵן מ"מ בַּכַּה"ג שְׂאִינוֹ בְּיָדוֹ לֹא
מְקִילִינֵן דְלִיפָא שׁוּם ס' כָּלֵל דַּמַּה"ת נִימָא שְׁקִיבֵל מִמְּנוּ וְהַגַּם אִם הַגִּדוֹל קִיבֵל אֵין
הַחְשַׁע"ש רַק מְדַרְבְּנֵן וְהֵיכִי שְׁהִיא [בְּיָד] אַחֲרֵים אֵין ס' כָּלֵל וְהָנִי ס' הֵינּוּס דס"ל לְחוּמְרָא
וּלְפַע"ד ז"ב.

עַכ"פ נִמְצָא לְמִדִּין דְּבַדְרַבְּנֵן סְמְכִי אַחְשַׁע"ש וְרַק בְּדַבָּר שְׂאִינוֹ בְּיָדוֹ אִפִּי בְּדַרְבְּנֵן לֹא
סְמְכִי (לְרַחב"ח) [לְרַחב"א] וְגַם בַּש"ס דִּילֵן פְּנוּתֵי ס"ל וְא"כ יָפָה כְּתַב הַנוּב"י [בְּקַמָּא
חֶלֶק אַה"ע ס' ב' שְׁלֹא] לְסַמּוֹךְ אַחְשַׁע"ש [וְכָאן נִמִּי אֵין בְּיָדוֹ דְּדִלְמָא לֹא קִיבֵלָה הָאִשָּׁה
ע"י אֵיזָה סִיבָה] וּבִלְא"ה יֵשׁ פֶּאן רִיעוּתָא מִשׁוּם שְׁהַבְּטִיחָה לוֹ הָאִשָּׁה מְעוֹת וְדִלְמָא לֹא
ה"ל מְעוֹת וּמִיָּאן הַשְּׁלִיחַ לִיתֵן לָהּ הַגֵּט עַדִּי שְׁתַּשְׁלַם לוֹ שְׁכָרוֹ וְכֹאשֶׁר פֶּן אֵיבַרְע לִי פָּה
בִּימֵי חוֹרְפֵי שְׁהַעֲזִיתִי פְּנֵי נֶגֶד הַנוּב"י וּבַד"צ שְׁהִי עִמִּי הַסְּכִימוּ עִמִּי עַפ"י אֵיזָה רְאִיוֹת
מִןכְּרַחוֹת לְפִסְטוֹק שְׁלֹא כַּהֲנוּב"י וְהַתְּרַנוּ לוֹ לִיקַח אִשָּׁה אַחֲרַת וְרַק אַעֲפִי"כ נִקְרַף לְבִי בְּקַרְבֵי
וְאָף שְׁהִי רְחוּק מְאֹד מְקַהֲלִתֵינוּ וּבְמַדִּינַת רוּסְיָא פְּתַבְתִּי לְגִיסֵי מַהֲר"מ ו"ל שְׁהִי קְרוֹב
לְאוֹתוֹ עִיר וְחֻקֵּר וְנִדְרָשׁ מִבַּד"צ דְּשָׁם ע"י מְכַתְּבִים וְנִתְפַּרֵר הַדְּבָר שְׁהַשְּׁלִיחַ לֹא רָצָה לִיתֵן
לָהּ הַגֵּט עַדִּי תַשְׁלַם לוֹ שְׁכָרוֹ א' רוּבִיל וְתִיכְף שְׁלַח גִּיסֵי הַמְּעוֹת וְנִמְסַר הַגֵּט כְּאִשֶׁר נִשְׁלַח
מִפֶּאן לְבַד"צ דְּשָׁם.

וְאַמְרַתִּי כְּמָה גְּדוֹלִים דְּבָרֵי חז"ל וְאֵין בְּדַבְּרֵינוּ וּבְסִבְרַתֵינוּ לְדַחוֹת גְּדוֹלֵי הַדּוֹר שְׁלִפְנֵינוּ
וְכֵן בְּכָאן יֵשׁ לְחוּשׁ מִמֶּשׁ דְּלִמָּא לֹא הִי לְהָאִשָּׁה מְעוֹת לְשַׁלֵּם כְּאִשֶׁר הַבְּטִיחָה וְלֹא מְסַר
לָהּ הַגֵּט וּלְפ"ד שַׁע"ז לֹא שְׁיָיָה סְבַרְתָּ הָרִישׁ שְׁחִינִישׁ לְקַלְקוֹל חֲבִירוֹ כִּי הוּא נוֹגַע מִמֶּשׁ
וְגַם לֹא יִדְעִיתִי אִם מְנוּטֵל עָלָיו לְחוּשׁ בְּסַפֵּק דְּרַבְּנֵן לְהַפְסִיד מְמוֹנָא וְדִלְמָא אֵית לָהּ מְעוֹת
וְרַחֲצִית לְעֶשְׂקוֹ שְׁכִירְתוֹ וּמַש"ה מְחֻזֵּק בַּגֵּט עַדִּי תַשְׁלַם לוֹ וְאֵי שְׁיַתְּבַעְנָה לְדִין לֹא נִיחָא

לי לבא בדין ובקל י"ל דבכה"ג ל"ש חשע"ש ואם הוא דאורייתא בודאי ל"ש לומר חשע"ש אף גם אם הוא דרבנן הרבה יש לפקפק בכה"ג כנלע"ד.

והנה באמת הי' מקום לומר דכאן הוי פאומר אני אעשר דהשליח בא לבעל לומר שאשתו אמרה לו הבא לי גיטי ובכה"ג לפי סברת הירושלמי אפי' בדבר שאב"י אמרינן שע"ש כפי מה שבארתי לעיל אף כ"ז צ"ע מאד ועתה אבא להשתעשע באמרוטיה דהיקרים.

הנה מריש קשיא לן דמנ"ל לר"נ להקל באיסור דרבנן דלמא לא אליהם להשליח איסור דרבנן ונהבאת דברי רש"י ז"ל [דאי נמי עבד לא חמור אי] ובמכת"ה הלא התוס' פתבו סברתם לר"ש אב"ל ר"נ ס"ל דהה"ח חשע"ש אינו חזקה כלל ורק בדרבנן היינו דל"ל עיקר בתורה סמכינן אכ"ד כמו שסמכינן אמס"ל בסברא בעלמא שמצינו כמה פעמים שרו"ל הקילו בדרבנן בסברא כ"ד.

אף בדבר שישיש לו עיקר מה"ת לא הקילו וזה פננת רש"י ז"ל ה"ל היינו דאין לו עיקר מה"ת ולישיב קו' התוס' לקמן [ד"ה תאינים] וק"ל: גם מה שרצית לומר דסברת ר"נ דחזקה קמייטא אלימתא ולכן אפי' בדרבנן לא מקילינן הנה כבר הראיתי דעת רוב פוסקים דסד"ר לקולא אפי' במקום חזקה גם מבואר ברש"י ותוס' דחזקת תחום ביתו הנה חזקה ממש כמבואר בדרף ל"ו וגם באים החזקות ביחד.

דהנה סוף היום קונה עירוב ואז ממילא ישנו שני החזקות יחד חזקת השליח וחזקת תחום ביתו דאז שעת הקנין ושפיר באים ביחד דקודם סוף היום אינו חזקה כלל שע"ש כמבואר במ"ל ה"ל וא"כ באים ב' חזקות יחד גם מה שרצית לומר בשביל חזקת איסור לתרום שלא מן המוקף תמוה טובא עליה הלא הקו' אולא אם לא הי' האיסור וא"כ נכל כל בגינה ונהבן.

גם זאת בכירור בחזקה נגד חזקה בדרבנן לכ"ע לקולא וכדברא שם בדרף ל"ו. גם מה שנסתפקת פנין דכבר התחיל לקבל הגט מיד הבעל התחיל המעשה ובכה"ג אפי' לר"נ אמרינן שע"ש לא ידעתי אף נקרא דבר זה התחלת המעשה במה שקיבל גט (מהאשה) [מהבעל] דאפתי לא עביד מידי בהגירושין ולא איתרע כלל החזקת א"א לולי הסברא דשע"ש לטעמיה מה פריה הגמ' מחדש דמותר לרחוקים הלא בודאי ידוע לכל שהב"ד קנו התבואה ובודאי קנו מקדם אצל מפסק סלתות ואי דלמא לא יהי' בנמצא חדש להקריב א"כ לר"ש קשי' דדבר שאב"י ל"א שע"ש א"ו דדבר שצריף לרביה ל"ש שלא ימצא וא"כ נימא הואיל וכבר התחילו הוי כמעשה וגם גבי קינים התחילו הנבאים לעשות מעשה כמבואר בשקלים האף היו הפתקים וא"כ לא מקשה ר"ש מידי א"ו ס"ל בכל גוונא חשע"ש אינו חזקה כלל ואפי' בדבר דלית חזקת איסור כלל (א"כ) [ל"מ] בדאו' אפי' התחיל באיזה התעסקות.

ואני הארכת בתשו' עפ"י דברי רש"י גבי דבר שראינו שעשה השליח מעשה כעין גט להאשה או קידושין רק לא ידענו תוכן הדבר אמרינן מסתמא פנין שעשה המעשה הי' פאשר נשלח אבל אם לא ראינו שעשה שליחתו כלל לר"נ ל"א שע"ש וז"ב.

ולזה דבריה בתירוץ הטור נעלמה ממנו. ובלא"ה דברי המ"ל בהבנת דברי הר"י והרא"ש הנה תמוהים לכאורה ולפענ"ד שניהם לדבר א' נתפוננו ולכן לא רציתי להאריך בזה.

ומה שֶׁהִבֵּאתָ דְבָרֵי הַתּוֹמָי' [סי' צ"א סק"ג] הִנֵּה בְּאֵמַת נִפְלְאוּ דְבָרָיו בְּעֵינַי וְלֹא יִכְלֹתִי לְהִלּוֹם כֹּל דְבָרָיו דְּמֵאֵי הַקְּשָׁה [שם] שִׁיְהִי הַשְּׁלִיחַ נֶאֱמָן לְהַעֲיֵד מִטַּעַם שֶׁע"ש [וְלִמָּה פֶּסְקִי בְּמִקְדָּשׁ בְּכֶסֶף ע"י ב' עֲדִים דל"ה קִידוּשֵׁין דְּאוּר' מִטַּעַם דְּהוּוּ נֹגְעִים יע"ש עכ"ה] הֲלֵא מ"מ הוּא צְרִיף לֹא מֵר שֶׁע"ש פְּדֵי לְפִטוֹר מִמָּמוֹן וְאִיף יְהִי נֹגַע פֶּשֶׁר לְעֲדוּת וְאִי דִּיהָא עַד מִטַּעַם חֲזָקָה שֶׁע"ש יְהֵא פִטוֹר א"כ אֵינוֹ בְּגֵדָר עֲדוּת דְּנֶאֱמָן מִצַּד עֲצָמוֹ כְּמִבְּנוֹאֵר לְכָל מַעֲיָין וּמָה שֶׁהִקְשִׁיתָ עָלָיו מִדְּבָרֵי הַמְּרָדְכִי [פ' הַתְּקַבֵּל שֶׁהָק' בְּאוֹמֵר לְשִׁלּוּחוֹ צֵא וְקִדָּשׁ לִי אֲשֶׁה דְּהָא הָיִי נֹגַע וְתִי דְבָאֵינוֹ מְכַחֵישׁוֹ אֲמַרִי שֶׁע"ש וּא"כ ל"ק ק' הַתּוֹמָיִם דְּכִינּוֹן אִם הַפּוֹעֲלִים מְכַחֵישִׁים אוֹתוֹ בְּאֵמַת א"נ עכ"ה] זֶה אֵינוֹ קוֹשֵׁי דְהַתּוֹמָיִם הַזֵּה הוֹכִיחַ מִזֶּה דֵינוֹ כִּינּוֹן דְּחֻזִּינוֹן דְּלֹא אֱלֹמֵי חֲזָקָה דִּשֶׁע"ש וְהִנֵּה נֹגַע הֵיכִי דְמְכַחֵשִׁי וּא"כ אֵין מוֹצִיאֵין מָמוֹן בְּחֲזָקָה זֶה דְּאִי הִנֵּה חֲזָקָה אֱלִימָתָא א"כ אִפִּי בְּמָקוֹם הַכְּחָשָׁה וְנֹגַע נֶאֱמָן וּז"ב.

ומה שֶׁפְּתַבַּת לְתַרְצֵי דְבָרֵי הַרְבֵּב"ן וְלְהַצִּילוֹ מִקוֹ הַר"נ ז"ל שֶׁהִנְשִׁים הַכְּחִישׁוֹ הַשְּׁלִיחַ וְהָיִי נֹגַע וְזֶה תִּימָה מָה נֹגַע הוּא הָא יְכוֹל לֹא מֵר שֶׁקִּידָשׁ לְאַחֲרַת וְאֵין עָלָיו קָצַת נְגִיעָה וּא"כ שִׁפִּיר אֶתְחַזֵּק דְּבִש"ע וְדו"ק.

ומה שֶׁפְּלַפְלַת בְּעֵינַי קוֹן שֶׁפְּרַחַה הַדְּבָרִים אֲרוֹנִים. וְגַם בְּעֵינַי ס"ס קל לְהִבִּין הַדְּבָרִים וּבְנוֹדָאֵי דִּישׁ מְקוֹם לְסִמּוֹן לְהִתֵּר אִף אֲנִי אֵינִי מְהַמְתִּירִים וְתוֹהָא אֲנִי עַל שֶׁהַתְּרַתִּי פַעַם אַחַת וְה' הַטוֹב יְכַפֵּר בְּעַדִּי: סִימָן ז מְכַתְּבוֹ הַגִּיעֵנִי וּמְחַמַּת גִּוְדָל טְרַדוּתִי לֹא הִשְׁבַּחְתִּי עַד עַתָּה וְהִנֵּנִי לְהוֹדִיעַ שֶׁמְחַמַּת צְנוּאָת הַרְבֵּה הַקְּדוּשׁ הַחֲסִיד מְהַר"י אֵין לְחַוֵּשׁ בְּזֶה כִּי הַרְבֵּה סְפִיקוֹת בְּאֵמַת בְּכָלֵל דְּבָרֵי הַצְּנוּאָה אִם הוּא לְזַרְעוֹ דְּוּקָא אִף בְּזֶה שְׁרוּב הַעוֹלָם גְּזֵהרִים הִנַּח לְיִשְׂרָאֵל אִם אֵינֶם נְבִיאִים בְּנֵי נְבִיאִים הֵם אִף בְּזֶה שִׁישָׂא בַת דָּוִד כְּכָר דִּשׁוֹ בִּי רַבִּים וְעַל זֶה נֶאֱמַר בֹּא וּרְאֵה הָאִיף הַעוֹלָם נֹהֵג וְלִכֵּן אֵין שׁוּם חֲשָׁשׁ לַפַּע"ד וְהִי שְׁלוֹם וּבְרַכָּה כְּנֶפֶשׁ מַחוֹ דְּבִש"ת יוֹם ג' שְׁמוֹת תַּרְט"ז לַפ"ק צֶאנְז: סִימָן ח לַה"ה הַמְּנִפְלֵג כו' מ' יִצְחָק גְּרוֹיִס נ"י בְּאוֹנְסְדָאֵרְף: מְכַתְּבוֹ הַגִּיעֵנִי וְהִנֵּה לְפַלְפֵּל בְּזֶה הוּא לְמוֹתֵר כִּי אִיף בְּדָבָר שֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם יְדִיעָה וְהוּא מְדְבָרִים הַנְּסִתִּירִים וּבְמַחְכ"ת הַגְּאוּנִים בְּתַרְאֵי שֶׁהַחֲלוּ לְפַלְפֵּל בְּכּוֹנוֹת רַבִּינוֹ יוֹדָא הַחֲסִיד ז"ל וְכִי נִשְׁפִּיל בְּדָבָר שֶׁאֵין מְבוֹא לְשַׁכְּלָנוּ לְהַשִּׁיג אוֹלָם גַּם לְסִכָּל ח"ו דַּעַת רַבִּינוֹ אֲדוֹן הַחֲסִידִים ג"כ ח"ו כִּי יְדוּעַ רַבִּינוֹ יְהוּדָא הַחֲסִיד הִי רַבּוֹ שֶׁל הַסְּמ"ג וְאוֹר זְרוּעַ אֲשֶׁר כֹּל תּוֹרַתֵנוּ וּמִנְהַגְנוּ בְּאַרְצָא אֲשֶׁכְּנֹז וְצַרְפַּת נְמַשְׁכִּים אַחֲרֵיהֶם וְלִכֵּן בְּנוֹדָאֵי יְפָה שִׁיחַתָּן מִתּוֹרַתָּן שֶׁל בְּנֵים הָאַחֲרוֹנִים וְשָׂרִי לִי מֵאַרְז' לְנב"י [מַה"ת סי' ע"ט] שֶׁהִרְחִיב בְּלִשׁוֹנוֹ נֶגֶד ר"י הַחֲסִיד רַבֵּן שֶׁל גּוֹלַת אֲרִיאֵל אֲרָץ או"צ.

אִף בְּאֵמַת אֵין לְהַקְשׁוֹת מִדְּבָרֵי הַגְּמָרָא עָלָיו כִּי הֲלֵא יְדוּעַ לָנוּ בְּכַמוֹת זֶה שֶׁאֲמָרוּ מִתְחַלָּה מְצֻנָּה: בְּיוֹם קוֹדֵם וְאַח"כ שֶׁרָאוּ שֶׁאֵין הַדּוֹר מְכוֹנְנִים לְשֵׁם מְצֻנָּה חֲזָרוּ לֹא מְצֻנָּת חֲלִיצָה קוֹדֵם כְּמוֹ כֵּן יוֹכֵל לְהִיּוֹת שֶׁבְּכַמוֹת אֵלֶּה הַזְּוִיגִים אִם הִי הַחֲזִיתוֹן לַש"ש כְּמוֹ בְּדוֹרוֹת הַרַאשׁוֹנִים לֹא יְדָעוּ שׁוֹמְרֵי מְצֻנָּה דְּבָר רַע וּמַש"ה לֹא נִזְהָרוּ חֲכָמֵי הַתְּלַמוּד וְאַדְרַבָּא צְוּוּ לְיִשָּׂא בַת אַחֲוֹתוֹ וְהַחֲסִיד רָאָה שֶׁהַדּוֹרוֹת אֵין מְכוֹנְנִין יְפָה לַש"ש וְהַעֲלָה לְפִי גִוְדָל חֲכָמָתוֹ מָה שִׁינְקַפֵּד בְּעֵינַי הַזְּוִיג וּבְנוֹדָאֵי אֵין בְּחֲכָמֵי הָאַחֲרוֹנִים לְדַחֲוֹת דְּבָרֵי הַקְּדוּמוֹנִים אִם לֹא נִמְצָא בְּדוֹרוֹת הַקְּדוּמוֹנִים חוֹלְקִים עָלָיו כִּי אֲנוּ כְּאֵין נֶגֶד חֲכָמָתָם וְתוֹרַתָּם וְחֲסִידוֹתָם וְיִרְאָתָם וְעֵלֵינוּ לְקַבֵּל דְּבָרֵיהֶם בְּאַהֲבָה הַגַּם שֶׁהוּא נֶגֶד הַתְּלַמוּד אִף מְחַמַּת שֶׁבְּדָבָר זֶה סְפַק אִם לְזַרְעוֹ כְּוֹן אוֹ לֹא לְזֶה נֶאֱמַר בְּכַה"ג אִם הִלְכָה רוֹפְפַת בְּיָדָהּ צֵא וּרְאֵה הָאִיף

העולם נוהג והנה במדינתנו אין מדקדקים רק באשה ששמה פשם חמותה ונדבר זה מבואר להחמיר גם בספר משנת חסידים ובשאר הדברים אין מדקדקין במדינתנו וגם פנאיה שלא הי' פוננתו בזה רק לזרעו פי האחרונים בעלי קבלה כמו המשנת חסידים אין מביאין רק שמה פשם אמו אלמא דבשאר הדברים לא הי' רק לזרעו ולכן אין שום חשש קלל בעובדא דידן' אף מה שרצה מע"כ לומר שהוי מקח טעות יענין [במ"מ פט"ו מה' מכירה ה"ג] ובמל"מ [שם] דבדבר שיוכל להתברר תיכף לא שייך מקח טעות וה"נ הרי יכיל להתברר תיכף ומדלא הקפידו אינו מקח טעות ובזה אסיים ואומר שלום יום ג' במדבר מ"ב למב"י תרנ"ח לפ"ק: סימן ט שאלה באחד שהחזיק עצמו לכהן היינו בשעת רחיצת ידי הפהנים ביו"ט העבר אומר לו אחד בזה"ל דו וועסט דניך אניך וואשין והשיב איך בין טאקי אפהן נאר איך וניל גישט צאהלין קיין וועש געלד פן שמעו ממנו שני אנשים וכעת רוצה לישא גרושה באומרו ששקר שאינו פהן ולא אומר זאת רק בדרך שחוק והיתול.

וגם מראה מכתב מביתו שכתבו לו בשם סג"ל. שוב פעם שנית אומר ונען איך וואלט גיוועזין אפהן האב איך שוין אין דיא פהונה פאר געסין בייא מיליטער ע"כ תנכן השאלה: תשובה הנה באמת לא מקרי הודאת פיו בכל מקום הן בממון והן באיסור רק מה שאמר דרך הודאה ולא דרך פטומי מילי וכ"כ הרמב"ם ז"ל [בפי' המשניות סנהדרין בפ' זה בורר דף כ"ט] וז"ל עד שיאמר בפנינו הודה שא"ל הוו עלי עדים או אומר לנו דרך הודאה ומסירת עדות אבל אם אמר בפניהם בדרך ספור דברים וז"ש הוא אומר לי שאני חייב לו שאין זו עדות מועלת עכ"ד.

וכ"כ מהרי"ט ז"ל [חו"מ] ח"ב סי' י"ח וז"ל ודרך שיחה היינו שאין עיקר הדברים על עסק ההלואה אלא דרך ספור דברים אחרים אדם עשוי לשוח שיחה בטלה כו' עד והוא מדקדק מלשון המשנה דהקא נקט לשון אמירה והקא לשון הודאה אלמא אמירה לא הודאה הוא אלא דרך שיחה עכ"ל והגם פי היא דבר פשוט נ"ל להביא ראיה לדבריהם מדברי הגמ' ב"ק (דף צ"ג א') וז"ל מ"ש רישא ומ"ש סיפא ר' יוחנן אומר יש הן שהוא פלאו ויש לאו שהוא פהן כו' עי"ש ובתוס' ד"ה ור"י וז"ל אלא נראה לפרש דנזקי גופו אפי' אומר לו הן שדומה כאומר בניחותא מסתמא בתמי' קאמר [וכו' עד] פינן שמתחלה א"ל קרע את פסותי ושבור את כדי עכ"ל.

אלמא דאפי' אם אומר לאו אמרינו שפוננתו להן הפל לפי ענין הנראה כמו כן לפי ענין הנראה בכאן דכוננתו שאינו פהן דאל"כ למה לא יטול ידיו וכי ישלם שכן ודרך בתמי' ושחוק אומר וכמו שמדקדקין גבי קטע ידי ע"מ ליפטר ואמר הן שמוציאין ממון מן החובל ואמרינו שפוננת הנחבל הי' ללאו ודרך בתמי' אומר.

והנה באמת גוף הסוגי' דאיתא בש"ס שם וז"ל תנ"ה הפני פצעני ע"מ ליפטר וא"ל הן הרי יש הן שהוא פלאו קרע את פסותי ע"מ למפטר וא"ל לאו הרי לאו שהוא פהן כו' ושם שבר את כדי קרע את פסותי חייב ורמינהו לשמור ולא לאבד לשמור ולא לקרוע כו' אלא אומר רבה הא והא דאיתא לידן' ול"ק הא דאיתא לידן' בתורת קריעה עכ"ל ופירש"י שם יש לאו שהוא פהן אי אתמה פטור והאי דנקט חייבא לגבי מכה ופצוע

ופטורא לגבי ממונא אורחין' דמלתא נקט דמחיל אינש אממוני טפי מגופו [ובד"ה] דאתא לידן' וקרע בידן' חייב אי לא א"ל ע"מ ליפטור ואפ"י אתא לידן' מעיקרא ע"מ לאבד.

לשמור דאתא לידן' משמע דכתיב וכי יתן ואפ"ה קממעט לי'. הא דאתא לידן' מעיקרא בתורת שמירה וחדר א"ל קרע חייב אי לא א"ל ע"מ לפטור עכ"ל ונתוס' בד"ה הא דאתא לידן' כ' וז"ל אא"ר מתני' דאתא לידן' בתורת שמירה בלבד ושוב נמלה ונתן לו רשות לקרוע שפיון שמתחלה נתנו לו לשמור ולא לקרוע והנפקד קבל עליו מה שאמר אח"כ לקרוע אם ירצה אינו אלא משטה ופטומי מילי וברייתא בדאתא לידן' בתורת קריעה שמשעת נתינה א"ל פן דכיון שא"ל פן קודם שנעשה שומר אין חושש אם יקרע עכ"ל.

וקשה והלא באם לא הי' שומר פנונתו בקרע ע"מ לפטור ורק בשומר אמרי' דהוי פטומי מילי וא"כ קשה למה יגרע באומר הלה ע"מ לפטור ואומר המפקיד לאו ומ"מ אמרינו דכוננתו שהוא פהו וכי יגרע (באם לא פטרהו) [מאם ל"א לו] כלל [דאפ"ה] אמרינו שהוא פטומי [מילי] מה שצננהו לו לקרוע וכי בשביל שהוסיף לומר לא נימא שפנונתו בדרף תימא וזה קשה מאד ובשלקמא בדברי ר"י בעצמו פנ"ל דס"ל דבקרע סתמא חייב אפ"י שדעתו שלא ישלם מ"מ אינו נפטור די"ל דהוי מתנה כמ"ש בתורה לפי שיטת התוס' בכתובות [דף נ"ו ע"א ד"ה הרי זו] לחד תירוץ או דהוי ס"ל לר"י בשביל איזה טעם אחר דכ"ז שלא פטרהו בפירוש חייב אבל באמת פנונת האומר קרע שאינו חושש בקריעתו ורק שלא נפטור הקורע רק באמרו בפירוש הפטור ולזה י"ל שפיר באם אומר לו הקורע ע"מ ליפטור וזה אומר לו לאו דיש לאו שהוא פהו דחזינו דדעתו שיקרע ומסתמא אם הזכיר לו הפטור פנונתו לפטור אף לפי מה דמוקמינו ע"כ מתני' בדאתא לידן' דרף שמירה דאל"כ פטור באומר קרע לחוד אפילו בלא הפטור א"כ הרי חזינו דלא צריכי' לומר בפירוש הפטור ורק בדאתא לידן' דרף שמירה אמרינו שאין פנונתו כלל שיקרענו רק פטומי מילי אמר וא"כ בשביל שאומר לו אח"כ הקורע ע"מ ליפטור והוא משיבו לאו היכי נימא שפנונתו להו והוא נגד המוחש ואין בידי פעת שום מפניש לעיניו.

לכן נלע"ד לומר דכוננת התוס' באופן אחר והוא בשנדקדק עוד בדברי התוס' שכתבנו לעיל וז"ל והנפקד קיבל עליו מה שאומר אח"כ לקרוע אם ירצה אינו אלא משטה ופטומי מילי עכ"ל דזה שפת יתר בודאי בשומר קיבל עליו שמירה.

אף נ"ל דכוננתם הוא דבאמת באמר קרע הוא שאינו חושש בדבר ואינו חושב אצלו כמ"ש התוס' שם וז"ל דכיון שאומר לו פן קודם שנעשה שומר אינו חושש אם יקרע עכ"ל. והנה זה אינו הפקר עדיין ורק אבידה מדעת ובאבידה מדעת אינו הפקר דבהפקר אם חוזר בו צריף לזכות בו הוא או ע"י תצרו דכבר יצא מרשותו ובאבידה מדעת עדיין הוא שלו כיון שלא הפקירו ורק המזיקו פטור כיון שאינו נחשב בעינו ולפע"ד בטוח"מ [סי' רס"א ס"ד] יש דיעות בזה ויענין בתשו' צ"צ [סי' כ"ג] אף אין אתי פעת ספר לעיניו בו רק זאת נ"ל בזכרונ' דרוב הפוסקים הכי ס"ל דאבידה מדעת לא הוי הפקר.

והנה מבואר בב"ב (דף פ"ז ע"ב) וז"ל המשנה השולח את בנו אצל חנווני ומדד לו פאיסר שמן ונתן לו את האיסר שיבר את הצלוחית ואבד את האיסר חנווני חייב ר' יהודא פוטר שע"מ פן שלחו ובגמ' בשלקמא באיסר ושמן בהא פליגי דרבנן סברי לאודיעו

שָׁלוֹם ור"י סָבַר לְשִׁדוּרֵי לֵי שְׁדָרְנִי אֶלָּא שְׁבַר צְלוּחִית אַבְדָּה מְדַעַת הוּא כּו' עכ"ל ובנ"י שֵׁם וז"ל אַבְיָדָה מְדַעַת הִיא וְלֹא נִתְחַיֵּב הַחֲנוּנִי אֲשֶׁמִירְתָּה דְבִשְׁלֵמָא בְּחִיּוֹב פּוּנְדִיּוֹן אַע"ג דְּהוּי נְמִי אַבְיָדָה מְדַעַת מְשַׁנְתָּנוּ בְּעֵלְיוּ בְּיָדוּ מ"מ פִּינּוֹן שְׁלֵא נֶאֱבַד בְּיַד הַתִּינוּק וְעַכְּבוּ הַחֲנוּנִי בְּיָדוּ נִתְחַיֵּב בְּחִלְפִין וּבְתַשְׁלוּמִין גְּמוּרִין וּכְשֶׁהֲשִׁיבוּ בְּיַד הַתִּינוּק לָאוּ הֲשִׁבוּן גְּמוּרָה דְּלֹאֲדוּעֵי לֵי שְׁדָרְנִי וְלֹא מְצִי פְטָר נִפְשִׁי מִמָּה שְׁנִתְחַיֵּב עכ"ל.

וכ"מ שֵׁם בְּתוֹס' ד"ה אֶלָּא צְלוּחִית אַבְיָדָה מְדַעַת הִיא יַעו"ש וּא"כ בְּשׁוּמַר שְׁנִתְחַיֵּב בְּהִשְׁבָּה לֹא מְהַיֵּי בְּמָה שְׁבַע"ב הַמְּפָקִיד אֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ עֲלָיו וְהוּי אֶצְלוּ אַבְיָדָה מְדַעַת מ"מ פִּינּוֹן שֶׁהוּא נִתְחַיֵּב בְּהִשְׁבָּה לֹא יֵצֵא יָדֵי הַשְׁבָּה בְּזָה וְלֹא גָרַע מִהֶתֶם גְּבִי פּוּנְדִיּוֹן דג"כ אֵינּוּ חָשׁוּב אֶצְל אַבִּי הַתִּינוּק וּמ"מ אִם נִתְחַיֵּב הַחֲנוּנִי בְּהִשְׁבָּה א"י בְּהִתְזִירוּ לְהַתִּינוּק הַגַּם שֶׁהוּא עַפ"י אֶבְיָו כַּאֲבִיָּדָה מְדַעַת מ"מ אֵינּוּ יוֹצֵא בְּהִשְׁבָּה כְּזוֹ מַכ"ש בנ"ד דְּאוּמַר לְשׁוּמַר קָרַע דְּאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ לוֹ מ"מ לֹא מְפָטֵר הַשׁוּמַר מְחִיּוּבוּ בְּזָה וּא"כ לַפ"ז שְׁפִיר גַּם בְּשׁוּמַר בְּאַמַּת פְּנוּנַת הַמְּפָקִיד לְקוֹרְעוֹ מִמֶּשׁ נֶרַק דְּהוּי פְּטוּמִי מְקִלִי פִּינּוֹן שֶׁהוּא אֶצְל הַשׁוּמַר וּכְבָר קִיבַל עֲלָיו לְשׁוּמַר לֹא מְהַיֵּי בְּמָה שְׁאֵינּוּ חָשׁוּב אֶצְלוּ אַבְל אִם אָמַר לֵי הַשׁוּמַר (קָרַע) ע"מ לִפְטָר וּא"ל הַמְּפָקִיד לָאוּ שְׁפִיר אֶמְרִינּוּ דְּכּוֹנְנָתוּ הֵן שְׁיִפְטוּר פִּינּוֹן שְׁבַאמַת דַּעַתוֹ שְׁיִקְרַעְנוּ וְאֵינּוּ חָשׁוּב אֶצְלוּ נֶרַק שֶׁהַשׁוּמַר חִיֵּיב מִשׁוּם שְׁלֵא נִפְטָר מְחִיּוּבוּ שְׁנִתְחַיֵּיב בְּהִשְׁבָּה וְלִכֵּן בְּאוּמַרוֹ לוֹ בְּפִירוּשׁ וְהַפְטָר פְּטוּר וְאֵינּוּ אֶמְרִינּוּ שְׁדַעַתוֹ בְּנֹדָאֵי לְהוֹן פִּינּוֹן שְׁאֵינּוּ חָשׁוּב בְּעֵינּוּ בְּאַמַּת פִּינּוֹן שֶׁא"ל מִתְחַלָּה קָרַע וּז"ב לַפַּע"ד וּבְזָה יְתַנְרַץ תְּמִיחַת מַהֲרִי"ט בְּתַשׁוּבָה ח"ד ס' קי"ח שֶׁכ' שֵׁם וּז"ל וּבְתוֹס' פְּתַבּוּ שֵׁם בְּלִשׁוֹן הַזֶּה מִתְּנִי בְּדַאֲתָא לִידְנִי בְּתוֹרַת שְׁמִירָה וְשׁוּב גְּמַלְהֵ וְנָתַן לוֹ רְשׁוּת לְקָרְעַ פִּינּוֹן שְׁמִתְחַלַּת נְתִינָתוֹ וְנָתַן לְשׁוּמַר וְלֹא לְקָרְעַ וְהַנְּפָקִיד קִיבַל עֲלָיו מַה שְׁאוּמַר אַח"כ לְקָרְעַ אִם יִרְצָה אֵינּוּ אֶלָּא מְשַׁטָּה וּפְטוּמִי מְקִלִי וּכ"כ לְמַעֲלָה מַה שְׁנוֹתֵן לוֹ רְשׁוּת בְּסִיּוּם דְּבָרִים פְּטוּמִי מְקִלִי הוּא כְּדִי שְׁיִשְׁמֹר לוֹ בְּרִצּוֹן וְלֹא יִדְאֹג שְׁמָא יִדְקַדַּק עִמּוֹ יוֹתֵר מִדְּאֵי מְשַׁמַּע מִדְּבַרֵיהֶם שְׁאִם א"ל עַל פְּלִים שְׁבַרְשׁוּת עֲצֻמוֹשְׁיִקְרַעִם הוּאִיל שְׁלֵא נִתְּנָם לוֹ שְׁיִשְׁמַרְם בְּלֵב שְׁלָם אָמַר שְׁיִקְרַעִם דְּלֹא שְׁיִיף הֵכָא פְּטוּמִי מְקִלִי וְלֹא זִירוּז כְּדִי שְׁיִשְׁמַרְם בְּרִצּוֹן וְאִז אִם קָרַעִם פְּטוּר וְקִשָּׁה לִי דְּבַסוּף פ' פִּיצַד הַרְגַל [דף כ"ז] אָמַר רַבָּא הַנִּיחַ גַּחְלַת עַל לְבוֹ וְנִתְּ פְּטוּר עַל בְּגָדוֹ וְנִשְׁרַף חִיֵּיב וְאָמַר רַבָּא תַרְנוּןִיִּהוּ תַנְנָהוּ עַל לְבוֹ דְּתַנּוּן כְּבִשׁ עֲלָיו לְתוֹף הָאוּר וְכו' בְּגָדוֹ דְּתַנּוּן קָרַע אֶת פְּסוּתֵי שְׁבַר אֶת כְּדִי חִיֵּיב ע"מ לְפְטוּר פְּטוּר וּפִי הַתוֹסְפֵת דְּהִכִּי מֵיִתִּי רֵאִיל שְׁלֵא תֵאֵמַר פִּינּוֹן שְׁמַיִת עַל בְּגָדוֹ וְהוּא שׁוֹתֵק א"כ דַּעַתוֹ שְׁיִפְטָר דְּהָא אֲשַׁפְּחוּן דְּאֶפִּילוּ בְּמַצְנָה לְקָרְעַ דְּחִיֵּיב וְאֶפְתִּי מֵאֵי רֵאִיָּה שְׁאֵינִי הֵתֵם דְּכִינּוֹן דְּנִתְּנוּ בְּתַחֲלָה לְשׁוּמַר כִּי א"ל אַח"כ שְׁיִקְרַע כְּדִי שְׁלֵא יִדְאֹג בְּשְׁמִירְתוֹ הוּא וּפְטוּמִי מְקִלִי בְּעֵלְמָא קֵא"ל אַבְל הֵכָא שְׁהִי רוּאָה בְּגָדוֹ נִשְׁרַף וְשׁוֹתֵק נִיפְרָ דְּנִיחָא לִי וְע"ז סְמַךְ הַמְזִיק שְׁהַנִּיחַ הַגַּחְלַת דְּאִם אֵינִי רִצּוֹנוֹ בְּכַף הִי מְפִילָה שְׁלֵא תִשְׁרַף אֶלְמָא מְשַׁמַּע דְּכִי אָמַר קָרַע אֶת פְּסוּתֵי חִיֵּיב לְפִי שְׁלֵא פְטָרוֹ מִן הַתַּשְׁלוּמִין כּו' עכ"ל וּלְפַמ"ש א"ש (דְּבַאֲרִי) [דְּבַאֲשׁוּ] מְחִיֵּיבִין מִשׁוּם חִיָּצִיו וְגַם שְׁלֵא נִשְׁרַף תִּיִקֵּף נִתְחַיֵּיב אַחֲצִיו וְכִינּוֹן שְׁפָבַר נִתְחַיֵּיב מְשַׁעַת הַהֲנָחָה עַל בְּגָדוֹ שׁוּב לֹא נִפְטָר גַּם שֶׁהִיא אַבְיָדָה מְדַעַת אוּלָם ע"ז י"ל דַּס"ס שׁוּב לֹא הוּי גִירֵי דִילָנִי דִּיכֹוֹל הִי לְהַסִּירוֹ וַיֵּשׁ לְדַחוּת עַפ"י דְּבַרֵי הַנ"י וְאֵינִי לְהַאֲרִיף כְּעַת בְּלֵא עֵיוֹן בְּסַפְרָא.

אוּלָם עכ"פ מְשַׁמַּע מְסוּגָלִי הַנ"ל דְּאֶמְדִּינוּ דַּעַת הָאָדָם מַה פְּנוּנָתוֹ אֶפִּילֵי לְהִיָּקֵף מִמָּה שְׁמִפְרָשׁ בְּהִדְנִי אִם יוֹכַל לְסַבּוֹל הַפִּירוּשׁ כְּגוֹן יֵשׁ לָאוּ שֶׁהוּא פִּהֵן וּא"כ בנ"ד וְדָאֵי לְפִי הַנְרָאָה

דלשחוק אָמר פֿון בײַן אײַך טאקי אַפֿהן ווארום וואש אײַך מײַך נײַט וואלט אײַך דען בַדאַרפֿט צו צאהלען וועש געלד נאָר שְקַצַת דַחוק בַפֿירוש הַזֶּה מ"מ בַּאֲמַת נִרְאָה שְׁפִן פֿנוֹן שְׁאִינוּ פֿהן פֿלל וְלֹא הָוּי רַק פֿטוּמִי [מִקְלִי] בַּאֲיִזָּה פֿנוֹנָה שְׁהוּא וְלִכּוֹן מִן־פֿתֵר בְּנֹדָאֵי לִקְשָׁא גְרוּשָׁה וְאוּלַם אַם יִנְחַלֵּט דְּהָוּי הַדְּבָרָה מִמֶּשׁ לֹא מִקְרִי זֶה אַמְתְּלָא דְּהַנְּה גִדֵּר אַמְתְּלָא הָוּי דְּאוּמֵר שְׁבַאֲמַת פֿוֹנוֹתוֹ הִי' פֿון רַק שְׁאֵמֵר דְּבַר זֶה לְשַׁחוק אַבְּל הֵכָא אַם נַחֲלִיט אָנוּ שְׁלֹא אָמֵר לְשַׁחוק רַק פֿוֹנוֹתוֹ מִמֶּשׁ שְׁהוּא פֿהן א"כ אִינוּ בַּגִּדֵּר אַמְתְּלָא וְרַק הוּא בַּדְּרָךְ סֵתָם נִדְרִים לְהַחֲמִיר וּפִירוּשֵׁן לְהַקֵּל שְׁאוּמֵר שְׁפִנוֹנָתוֹ לְחַרְמוֹ שֶׁל יָם ה"נ הוּא מְפֹרָשׁ שְׁפִנוֹנָת דְּבָרֵי הִי' בַּתְּחִלָּה שְׁאִינוּ פֿהן רַק לְצַחוק אָמֵר שְׁאִינוּ רֹוֹצָה לְשַׁלֵּם דְּמֵי רַחֲיִצָּה וּבַכַּה"ג נֶאֱמָן לְפִי הַמְּבֹנָאָר בַּש"ס וּל"ד לְגִדֵּר אַמְתְּלָא דְּשָׁם בַּשַּׁעַת אַמִּירָתוֹ לֹא הִי' מְקוּם לְתַלּוֹת לְצַחוק אוֹ לְאִיזָּה דְּבַר וְהוּבְנוּ דְּבָרֵי שְׁמִמֶּשׁ אַמַּת אוּמֵר שְׁדָבַר זֶה אָסוּר וְאַח"כּ אוּמֵר שְׁאֵמֵר לְצַחוק אַךְ בַּגִּדּוֹן זֶה לְפִי דְּבָרֵי בַּתְּחִלָּה הוּבְנוּ דְּבָרֵי לְצַחוק וְלֹא הָוּי זֶה רַק פֿאוּמֵר שְׁפִנוֹנָתוֹ רַק חֲרָמוֹ שֶׁל יָם וּז"ב וְלִכּוֹן לֹא נֶאֱרִיךְ בְּזֶה אִי מְהֵי חֲזָרָה.

אַךְ רֵאִיתִי בְּמָה שְׁהַקְשָׁה מַעַכ"ת עַל מְהַר"ל ז"ל שֶׁכ' בַּנְּדָה [ע' ט"ז בִּי"ד קפ"ה] הַטַּעַם דְּבַדְּבַר שְׁאוּמֵר לְפָנֵי רַבִּים לֹא שְׁיִיךְ אַמְתְּלָא וְהַקְשָׁה מַעַכ"ת מְהַאֲשָׁה שְׁקַפְצוֹ עֲלֵי אַנְשִׁים שְׁאִינָם מְהַוָּנִים וְאַמְרָה מְקוֹדֶשֶׁת אָנִי וְא"כ אַמְרָה פֿון לְרַבִּים וְאַפ"ה מְהֵי בַּה אַמְתְּלָא פֿמְבֹנָאָר (בַּמְשָׁנָה) [בְּכַתּוּבוֹת כ"ב א'] וּלְפַע"ד לִק"מ דְּהַנְּה בַּאֲמַת וְכִי לֹא יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁהַמְקַדֵּשׁ מֵת אוֹ שְׁגִירָשָׁה רַק בִּב"ד לֹא שְׁיִיךְ לֹמֵר פֿון דְּמַהֲמַנִּי בְּמִיגוֹ חֲדָא (דְּב) [דְּבַשׁוּי אַנְפְּשִׁי] חֲד"א לֹא מְהֵי מִיגוֹ דְּאַפִּי עֲדִים לֹא מְהֵי לְכַמָּה פּוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים וְגַם דְּלִיפֵא מִיגוֹ טוֹב כ"כ אַךְ כ"ז לְפָנֵי הַב"ד לֹא הִי' הַמִּיגוֹ מְהֵי וְהִימְנוּהוּ מִטַּעַם אַמְתְּלָא אַבְּל בַּפָּנֵי הָעוֹלָם לֹא יִהְיֶה שׁוֹם חֲשָׁד עָלָיו כִּי יִסְבְּרוּ שְׁהַמְקַדֵּשׁ מֵת אוֹ גִּירָשָׁה וּז"ב: גַּם מָה שְׁהַקְשָׁה מַעַכ"ת עַל הַב"ח ז"ל דְּהַאֲרִיךְ נִסְקֶלֶת עַל חֲזָקָה זוֹ יַעֲזוּן בַּמַּהֲרִי"ק ז"ל וּבַש"ש לְהַקְצוֹת ז"ל שְׁהַאֲרִיכוּ דְּבַאֲמַת אִינְה נִסְקֶלֶת עַל חֲזָקָה זוֹ וְגַם כִּי י"ל פֿינן שְׁקִיבְלָה הַתְּרָאָה אִינְה יָכוֹלָה לְחַזֵּר וְכַמ"ש הַפ"י ז"ל בְּגִיטִין בְּסוּגֵי דְּנִכְתָּב בִּיּוֹם וּמָה שְׁנַתְּקֶשָׁה מַעֲלָתוֹ בְּדָבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל [פ"ב מַהֲא"ב] דְּלָמָּה אִין נֶאֱמָן ע"א לְתַרוּמָה יַעֲזוּן בַּב"ש [ס' ג' סק"ב וּסק"ז] דְּהַטַּעַם הוּא מִשׁוּם יוֹחֲסִין אוּלַם בְּסִפְר קַרִּית סִפְר לְהַמְבִּי"ט ז"ל רֵאִיתִי שֶׁכ' דְּצִרִיךְ מַה"ת שְׁנֵי עֲדִים לְתַרוּמָה וּלְפַעַנ"ד נִרְאָה פֿון מַהֲש"ס דָּאָם נִימָא דְּזֶה הָוּי רַק מַעֲלִין לְיוֹחֲסִין אַבְּל מַה"ת נֶאֱמָן ע"א דְּהַנְּה דְּבַר שְׁבַעֲרֹנָה וְדָאֵי לֹא הָוּי (א"כ) [אִי' פֿהוֹנָה] וַיַּעֲזוּן בַּנ"ב [מַה"ק אַה"ע ס' י"א וּנ"ה] מָה שְׁהַאֲרִיךְ לְעַנֵּן אִיסוּרֵי לְאִנְן דְּלֹא מִקְרִי דְּבַר שְׁבַעֲרֹנָה אַבְּל א"כ לִכ"ע לֹא מִקְרִי דְּבַר שְׁבַעֲרֹנָה וְא"כ אַם נִימָא דְּמַה"ת ע"א נֶאֱמָן וְלֹא הָוּי רַק כְּשֶׁאָר אִיסוּרִים א"כ גַּם לְהִיפּוּף נָמִי הָוּי מְהֵימֵן ע"א רַק שְׁלֹא הִי' ע"א נֶאֱמָן מִשׁוּם שְׁמֹן־חֶזֶק וְכַמוֹ שְׁאִין ע"א נֶאֱמָן לְאַסוּר דְּבַר שְׁעוּמֵד בְּחֲזָקַת הַיָּתֵר אַבְּל לֹא הָוּי דְּבַר זֶה רַק כְּשֶׁאָרִי אִיסוּרִים א"כ זֶה וְדָאֵי פֿשוּט דְּבַדְּבַר אִיסוּר לֹא שְׁיִיךְ הַנְּמָה גַם בְּדָבַר שְׁאִין ע"א נֶאֱמָן דְּבַדְּבַר אִיסוּר אִינוּ מִשׁוּם עֲדוּת רַק בִּירוּר הַדְּבַר.

וְהַקְצָה"ח וְהַנ"מ הַאֲרִיכוּ בְּזוֹ וְא"כ קֶשָׁה מַתְּנִי דְּרִישׁ מַכּוֹת מַעֲיָדִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנֵי שְׁהוּא ב"ג לֹקָה וְא"א יַעֲשֶׂה זֶה ב"ג תַּחֲתֵי וְאִי ס"ד דְּזֶה הָוּי דְּבַר אִיסוּר אִינוּ בַּגִּדֵּר הַנְּמָה א"ו פְּדַעַת הַמְּבִי"ט ז"ל דְּמַה"ת אִין ע"א נֶאֱמָן לְכַהֲנֹנָה: וּמָה שְׁרַצָּה כ"ת לֹמֵר וּלְחַלֵּק בְּדָבַר שְׁנֶאֱמָן מַחֲמַת עֲדוּת אוֹ שְׁנֶאֱמָן בְּתוֹרַת בַּע"ד אוֹ מִטַּעַם [שׁוּי אַנְפְּשִׁי] חֲד"א הַנְּה הַאֲחַרְוֹנִים הִלְכוּ בְּדְרָךְ הַזֶּה ח"ד וְגַם אָנִי בִּימֵי חוֹרְפֵי הַאֲרַכְתִּי בְּזֶה בַּתְּשׁוּבָה אַחַת אוּלַם

כעת לא ידעתי שום חילוק ואין לי ספר לעינין: סימן י שאלה בכהן אהד שנשא גרושה ואמר שאינו פהן ומעשה שהיה כהן הי' שאמו נתעברה בזנות ונגבה עדות במקום מולדתו שכן הוא שלא נזכר אביו מי הוא ומה שהכשירוהו לבא בקהל אולי משום שלא הי' לו שום חשש ממזר דלא הי' שום ממזר או פסול לו דאז פשר כמבואר בב"ש ז"ל אף לא אמרה אז האם שפנה מפהן ואמר עתה זה שנשא הגרושה שבאמת אינו פהן ורק שאמו אמרה לו ועכשיו נתברר לו שהוא שתוקי אינו בגדר פהונה כלל זה טעם אהד שאמר שוב אמר שתינוקות בבית רבו אמרו לו שהוא פהן לכהן וקח עמו לכהונה בסברו שאביו הי' פהן אבל עתה שנתברר לו שהוא שתוקי אינו פהן כלל ומותר בגרושה.

זה תנרף השאלה: תשובה מקודם נחקור אם האם נאמנת לומר שהוא פהן הנה בכתובות (דף י"ג ע"ב) איתא וז"ל הגמרא איתבי ר"א לר"י בד"א בעדות אשה בגופה אבל עדות אשה בבתה ד"ה הנולד שתוקי מאי לאו שתוקי ופסול לא שתוקי וכשר ומי איכא שתוקי פשר אין כדשמואל דאמ' שמואל עשרה פהנים עומדים ופירש א' מהם ובעל הנולד שתוקי מאי שתוקי אילמא שמשתיקין אותו מנכסי אביו פשיטא ומי ידעינן אבוי מנו אלא שמשתיקין אותו מדין פהונה דכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו ברית פהונת עולם מי שזרעו מיתוס אחריו יצא זה שאין זרעו מיתוס אחריו עכ"ל"ה אלמא משמע דהאם נאמנת שהוא פהן ורק משתיקין אותו מדין פהונה מחמת והיתה לו ולז"א והוא רק מדרבנן כמ"ש התוס' שם משמע מזה דמה"ת נאמנת האם לומר שהוא פהן וא"כ להחמיר בנדאי נאמנת האם לומר שהוא פהן אף בשיטה מקובצת כתב שם וז"ל ואי הכי קשיא טובא למ"ל למימר הנולד שתוקי פשיטא דמשתיקין אותו מדין פהונה דאם אין מאמינים אותה שלא נבעלה לפסול משום חזקת פשרות דינדה אטו נאמינה שנבעלה לכהן ובתה תאכל בתרומה ובנה יעבוד עבודה הא ודאי זו אינה תורה ולא מסתבר למימר כלל דמה ענין חזקת פשרות דינדה שלא נבעלה לפסול לה לומר שנבעלה לכהן גמור וי"ל ברוח דלר' יוחנן כי קתני עדות אשה בבתה הנולד שתוקי כגון דינעינן בנדאי שהנולד פהן כגון שהוא דשמואל עשרה פהנים עומדים פירש א' מהם כו' כדלקמן עכ"ל אלמא דהא ודאי פשיטא דאין האם נאמנת לומר שהוא פהן רק דאיירי בעשרה פהנים ואפ' להרשב"א ז"ל [שם בש"מ] שמתרץ דהברייתא מייירי כפשטא אפילו לא ידעינן מי הבועל מ"מ נראה דאינה נאמנת לומר שהוא פהן רק שהוא פשר משום חזקת האם אבל לא מטעם נאמנות אבל להעיד שהוא פהן אין האם נאמנת דהא אפילו האב אינו נאמן לומר בני זה פהן הוא רק מטעם מיגו דבידו להאכילו בתרומה [כמבואר בכתובות כ"ה ב'] אבל בלא"ה אפילו אביו אינו נאמן אף באמת קשה למה לא יהי' נאמן האב או האם פיון דקיי"ל בספק ע"א נאמן באיסורין והכא לא הוי דבר שבפירוהו וכן הקשה הב"ש ז"ל פיוצא בזה על הר"ב ז"ל יענין [באה"ע] בסי' ד' סעיף ל"ה.

ובאמת נראה דמה"ת נאמן כע"א בכל התורה ואין חילוק בין אשה ובין קרוב בכל אופנים ע"א נאמן באיסורין וכמ"ש הפ"י ז"ל ומ"ש הפ"י ז"ל במשנה בכתובות דמ"ש"ה אינה נאמנת לומר פהן הוא משום נגד הרוב דרוב אינם פהנים י"ל דזה ליתא דהא הוי רק גילוי מילתא ונאמן ע"א דלדידן אין רוב כלל וראי' נראה ממקולין דנאמן לומר בשר פשר אפילו באמתחוק טריפה במקולין ואפ' רוב טריפה נאמן אדם לומר חתיכה זו פשרה דאינו רק גילוי [מילתא] בעלמא והא ראי' דמה"ת לא הוי זה כמעיד נגד הרוב דא"כ

אמאי נאמנת להכשיר הולד באומרת מאיש פ' וכהן הוא הא נגד הרוב אינה נאמנת והל"ל דדברי' נגד הרוב כמאן דלתניהו וישאר הולד שתוקי א"ו זה אינו נגד הרוב פלל דהוי רק גילוי מילתא בעלמא וכן באמת אמרינו [בקדושין ע"ג ב'] בסוגי' דנאמנת הסיה לומר גבי ד' נשים שילדו זה פהו ואמאי הלא הוי נגד הרוב אינם פהנים א"ו לא הוי בכה"ג רק בירור נאמן ע"א מה"ת ואין לומר דהתם גבי ח' אינה נאמנת רק משום תקנה [וכנראה מדברי הר"ן שם לכאורה] זה ליתא דא"א דד"ת אינה נאמנת לא תקנו רבנן פלל וכ"כ בהד"ה הפ"י ז"ל שם וכן מוכח מדברי הר"ן ז"ל גופא שכתב גבי ח' דנאמנת דלא הוי רק גילוי מילתא ש"מ דמה"ת באמת נאמנת ורק משום מעלת היוחסין הל"ל שלא להאמינה מש"ה פתב דהם אמרו מעלת היוחסין והם האמינו לח' משום תקנה א"כ עכ"פ נראה מזה ברור דמה"ת נאמנת לומר מפ' פהו הוא וגם האב באמת נאמן מה"ת ורק משום מעלת היוחסין אינה נאמנת וא"כ עכ"פ לאוסרו בגרושה שפיר נאמנת האם דלא גרע מעד דעלמא בשאר איסורין דמספיקא נאמנת.

והנה בהה"מ פט"ו מהל' א"ב פתב דמש"ה אין האשה נאמנת לפסול בנה משום דהוי קרובה ומשמע דאין קרוב נאמן באיסורין ובאמת מכל הפוסקי' מבואר דאין חילוק בזה בין קרוב ורחוק לענין איסור וא"ל דשם הטעם דהוי כמו יוחסין דזה ליתא דלפסולו לא שייך מעלת היוחסין וכ"כ הב"מ בסי' ד' וגם דלישנא דהה"מ משמע דמדינא קאמר ולא משום מעלת היוחסין אף באמת בלא"ה תמוהין דבריו שם שכ' ז"ל בפט"ו הל' י"א מהל' א"ב ומ"ש ואם לא נבדקה אמו כו' זה מבואר דכל שלא נבדקה אמו ה"ה שתוקי והשתוקי מבואר שם בגמ' שהוא ספק ממזר וכן אמרו בירושלמי בפ"ק שיש שתוקי בשותקת או במדברת ואומרת אינה יודעת שכ' רבינו שאפ"ל היא אומרת לפלוגי הממזר גבעלתי הוא מפני שאין האשה נאמנת בפסול אלא האב בלבד כמו שיתבאר ואעפ"י שנאמנת להכשיר והי' נראה שכ"ש לפסול לא היא דלהכשיר ד"ת אין אנו צריכין לה דהא מדינא לא הוי אלא ספק ממזר וספק ממזר מה"ת מותר גמור לבא בקהל אלא דרבנן גזרו עליהם והימננהו בשל דבריהם אבל לפסול פינן דמדאורייתא מותר לבא בקהל ואסור בממזרת ונדאית ואם הנה מאמינים אותה ומתירין אותו בממזרת ונדאית הי' מקילין בשל תורה ולא נתנה התורה נאמנות אלא לאב ואפילו לאב נחלקו חכמים אלא דקיי"ל כר"י דאמר יפיר יפירו לאחרים וכמו שיתבאר בסמוך פן נ"ל טעם הענין ואעפ"י שחי' נאמנת פל' שלא קרא עלי' ערעור וכנז' פרק זה שאני הכא שאאמע"ר ועוד שהי' קרובה לו וזהו שבגמ' לא אמרו בודקין את אמו אם אמרה לפסול גבעלתי או לכשר נאמנת ולא הזכירו אלא האומרת לכשר גבעלתי ולפ"ז הירושלמי שא' במדברת ואומרת א"י ה"ה דהוי מצי למינקט באומרת לפסול גבעלתי שהולד שתוקי אלא אורחא דמילתא נקט עכ"ל וקשה מאד דהא גם ספק קהל מותר מה"ת וא"כ בממזרת נמי מותר מה"ת וכבר הניחו הב"ש [בסי' ד' ס"ק ל"ט] והאחרונים ז"ל דבריו בצ"ע ואשר נלע"ד דפי' דבריו פה הם דהנה פתב הה"מ ודיקדק דספק ממזר מותר גמור לבא בקהל ותיבת גמור שלא בדקדוק פלל ולכן נלע"ד דכוננתו פה דהנה בפיר' גילה לנו התורה שאב נאמן ולא האם וכמו שפן פתב גם הר"ן ז"ל בקדושין [בר"פ עשרה יוחסין] ומש"ה אין האם נאמנת לפסול ואף דא"כ גילף דמכ"ש דא"נ להכשירו לזה פתב דהטעם דספק ממזר בקהל הוא היתר גמור וכמו שכתב באר במהרי"ט ז"ל [חי"ד סי' א'] דהתורה התירה ואפילו אם בעל

ממזרת וכת ישראל בפעם אחד אינו לוקה אפי' למאן דס"ל ספק התראה שמה התראה דהיתר גמור הוא דהתורה לא אסרה ספק ממזר לבא בקהל ודאי אבל הא דממזר ודאי דבקהל ודאי לא יבא אבל בספק קהל יבא הנה בודאי אם הי' פאן תערוכות אפילו לא אפתחוק וכגון שהי' במחבואה באופן שלא איקבע איסורא ואחת ממזרת או גיורת ואחת פשרה בודאי אם בא על שתייהן לוקה דהא בא בודאי קהל דקמי שמי' גליא וכמ"ש הפ"י ז"ל [שם] בקדושין וכ"נ בהד"ל מהתירוץ הב' שבת' מהרי"ט ז"ל יעו"ש מ"ש שאין אלי' עתיד לגלות וא"כ מה שהתירה התורה בספק קהל ודאי הפי' דהתורה לא אסרה ספק קהל אבל ודאי שייך ב' איסור אם הוא באמת מקהל ה' עביד איסורא רק דהתורה התירה הספק הזה [נלע"ד פנונתו דהצד הממזרות לעולם הוא האיסור וכשהוא ס' דהתורה התירה אין פאן עוד שום אי' משא"כ ס' קהל גיהו דהתורה התירה מ"מ פינו דצד אי' הממזר הוא לפנינו שם ס' אי' עליו רק דהתורה התיר' מש"ה בבעל שתייהן ממ"נ שפיר לוקה] [ע' השמטה] וא"כ פינו דחכמים אסרוהו ועשאו בודאי אין ע"א נאמן ביה פינו שהוא בגדר איסור תורה דאם הוא באמת מקהל ה' אסור בממזרת ונהגם שהתורה לא אסרה ספק קהל מ"מ פינו שחז"ל אסרוהו שוב לא הימנוה לאמו להקל בגדר ששייך בו איסור תורה ורק בספק ממזר לבא בקהל דהוא היתר גמור מה"ת בזה אפילו לאחר הגזירה הוי רק דרבנו לחוד ולא שייך בו לתא דד"ת והוי פאין לו עיקר מה"ת בזה שייך לומר הם אמרו והם האמינוהו לע"א אבל בספק קהל דלא הותר מה"ת האסור רק שלא אסרה התורה ספק בזה בכה"ג לא שייך להאמינה בדבר שיש בו דררא דאיסור דאורייתא ולפי ע"ד זה ברור פנונתו ולכן הגם שבאמת ע"א נאמן בכ"מ אפילו קרוב מ"מ בכה"ג שמזכיר למדנו שלא האמינה התורה לאם והטעם כתב הה"מ משום שהיא קרובה ואין פנונת הה"מ ז"ל דבכל איסור תורה אין קרוב נאמן דלא יחלוק על כל הפוסקים שלא חילקו על ע"א נאמן באיסורים אפילו קרוב ורק פנונתו שנתן טעם מה שלא האמינה תורה להאם לפסול בנה ולחיה האמינה התורה באשר הוכחתי לעיל וכתב טעם על גזה"כ שהוא מטעם קורבא ולא ילפי מינה לחי' אבל באמת בשארי דיני תורה אפילו קרוב נאמן ורק ה"כא גזה"כ מיפיר דלאב נתנה התורה נאמנות ולא לאם ורק משם לא ילפי לחי' די"ל דוקא גבי קרוב גזה"כ לאם שאינה נאמנת וא"כ פינו שהוכחנו דהטעם של הה"מ הוא דילפי מיפיר דאין האם נאמנת וכ"כ הר"נ ז"ל בקידושין וא"כ לפי מאי דקיי"ל כר"י דיפיר היינו במחזק שאינו בכור נאמן האב וכמו כן אין האם נאמנת לפוסלו דהוא נגד חזקת פשרות דינדה וגם להכשיר לא היתה נאמנת אלו הי' ד"ת משום שהוא נגד הרוב פרוצים אבל במקום שאינו נגד רוב בודאי נאמנת מסברא כמ"ש ביבמות בריש פ' הא"ר וא"כ להחמיר ולומר על ולדה שהוא פהו שאינו נגד רוב פלל דקבוע [די"ל] דהיא הולכת אצלו פידוע [ע' ב"ש סי' ד' סקל"ח] וא"כ עכ"פ נאמנת להחמיר אפי' לדברי הה"מ ז"ל וגם פי הה"מ ז"ל כתב עוד טעם משום דאמע"ר משמע דלא ברירא לי' הא מילתא דמשום קורבה אינה נאמנת ומפל הפוסקי' משמע דנאמנת אפילו קרוב וכן מבואר בר"נ בקדושין גבי חי' דמה"ת נאמנת אשה ורק משום מעלת יחסין איני נאמן או משום יפיר במקום שהוא נגד חזקה ולישיטת הרשב"א נאמנת במקום שליכא חזקה אפילו לפסול וכמבואר בני"י ויעוין בב"מ סי' ד' ולכן ודאי שנאמנת האם להחמיר ואסור לישא גרושה ואם נשא כופין אותו להוציאה.

ומטעם דאין פֿהגני זמנינו רק מטעם חזקה אין להרחיב הדיבור כי ח"ו לומר פֿן ומבואר בש"ע שתייב להקיץ פֿהן בהאהל אם הוא אהל מה"ת ואמאי הא הפהן אינו רק חזקה ובדברבן אינו תייב להודיעו א"ו דדבר זה ליתא פֿלל וכן פֿמזנמה לי ששמעתי ממ"ח ז"ל שראוי להזניח טעם זה ולכן ברור שפופין אותו להוציא: סימן יא שאלה איש אֶחָד נחלש על ביצה ימנית שנתפחה וגדלה למאד ועשו לו רפואות ומרוב הימים נתרפאת הביצה ימנית ורק בהשמאלית החל המכאוב עד למאד ונסע להרופאים ועשו לו רפואות בתחבולות וסמים חריפים עד שבלה פֿל הפיס והביצה השמאלית נתקטנה ונרפכה ולא הייתה תלוי' על החוטי ביצים רק על חוט דק מאד וחתכו משם הרופא ושאל האיש החולה להרופא למה עשה לו תחבולות האלה עד שנרפכה הביצה ואמר לו שהיתה מקולקלת למאד כי אם הייתה בריאה לא הייתה נתקלקל ע"י התחבולות וביצה הימנית נשארה בריאה אף עדיין מוציא מהפיס זיבה והרופאים אומרים שאינה פֿלל מהביצה כי הביצה שלימה לא נגע בה יד.

ושאל השואל אם מותר להאיש לדור עם אשתו האם צריך לפֿרוש ממנה מחמת פֿצוע דפא: תשובה הנה בהלכה זו יש דיעות חלוקות לרבותינו הראשונים ז"ל ובש"ע אה"ע סי' ה' [סעי' ז'] הביא דעת שניהם והרמ"א ז"ל מחמיר מחמת איסור תורה והרבה אחרונים מקילין והנה לפֿלפל להביא ראיות לדעת האוסרין או להמכשירין מש"ס או מירושלמי כדי לפֿסוק פֿמותו זה פֿלפול של הבל כי אין בידינו להכריע נגד גדולי הראשונים הללו אשר פֿל רז לא אניס להו ומה גִדע אשר לא ידעוהו וקושיות שלנו מה הוא בעיניהם והמה ידעו והבינו דרף ומבוא התלמוד הנמסר להם איש מפי איש עד התנאים ואלו ואלו דא"ח ולא פֿמו שראיתי איזה חכמים בעיניהם הרוצים ליפות דעת אֶחָד מהם ולומר הסוגי' פֿנותי' מתפרש היטב כי באמת דברי שניהם נכונים וישרים ואם רחוקה ממנו רחוק אבל באמת דברי שניהם נכונים להלכה ולזה לא באתי רק לברר ולהסיר הקו' מהסוגי' לְכָל א' מהדיעות ולראות מי המה הרוב או לעשות ס"ס אף לא להכריע פֿדברי הא' מהדיעות רק להסיר המכשול מהסוגי'.

והנה זה החלי בעזר צורי וגואלי: הנה ז"ל המשנה יבמות (דף ע' ע"א) ואיזהו פֿצוע דפא פֿל שפצעו הביצים שלו ואפ' אחת מהן וכרות שפכה פֿל שפכרת הגיד כו' ובגמ' (שם מ"ה ע"א) תיר איזהו פֿצוע דפא פֿל שפצעו הביצים שלו ואפ' א' מהם ואפ' ניקבו ואפ' ניםוקו ואפ' חסרו א"ר ישמעאל בנו של ר' יוחנן [בן] ברוקה שמעתי מפי חכמים בפרם ביבנה פֿל שאין לו אלא ביצה אחת אינו אלא סריס חמה וכשר ס"ח ס"ד אלא הרי הוא פֿסריס חמה וכשר ופירש"י שם ס"ח ס"ד הא סריס חמה בידי שמים הוא מחמת חולי (הוא) והא לאו חולי הוא.

פֿסריס חמה וכשר דלא אסרה תורה אלא פֿצוע ודף וכרות עכ"ל ושם וניקב לא מוליד והא ההוא גברא דסליק לדיקלא וחרזי' סילנא בביצים ונפק מיני' פֿחוט דמנגלא ואוליד הא שלח שמואל לקמ' דרב וא"ל צא וחזור על בניו מאין הם א"ר יהודא א' שמואל פ"ד ב"ש פֿשר א"ר היינו דקרינו פֿצוע ולא הפצוע במתני' תנא נאמר לא יבא פֿצוע ונאמר לא יבא ממזר מה להלן בי"א אף כאן בי"א א"ר פֿצוע בכולן דף בכולן פֿרות בכולן פֿצוע בכולן בין שפצעו הגיד בין שפצעו ביצים בין שפצעו חוטי ביצים דף בכולן בין שנידף

הגיד בין שגדכו הביצים בין שגדכו חוטי ביצים פרות בכולן בין שגכרת הגיד בין שגכרתו הביצים בין שגכרתו חוטי ביצים א"ל ההוא מרבנן לרבא ממאי דהאי פ"ד באותו מקום אימא מראשו א"ל מדלא מנה ביה דורות ש"מ בא"מ ודלמא האי דלא מנה בו דורות דאיהו הוא דאסור ברי' ובר ברי' פשר דומיא דכ"ש מה כ"ש בא"מ אף האי נמי בא"מ וכ"ש גופא ממאי דבא"מ הוא אימא משפתו שפכה פתיב במקום ששופף ואימא מתקטמו מי פתיב בשפוף כ"ש פתיב מי שע"י פרייתה שופף ושלא ע"י פרייתה אינו שופף אלא מקלח לאפוקי האי דאידי ואידי שופף הוא במתני' תנא נאמר לא יבא פ"ד ונאמר לא יבא ממזר מה להלן בא"מ כו' עד האי עובדא דהוי בכומבדיתא איסתים גובתא דש"ז ואפיק במקום קטנים סבר ר"ב ב"א לאכשורי אר"פ במקומה מבשלה שלא במקומה לא מבשלה עכ"ל"ה.

ובתוס' שם ד"ה שאין זו"ל נאמר ר"ת דיש לחלק בין נישלה הביצה לפצוע דכשניטלה הביצה מוליד מידי דהוי אנוטלה הטחול דכשרה וניקב בסומפני טריפה והא דאמר לקמן בין שגכרתו ביצים בין חוטי ביצים היינו דוקא שניהם אבל נכרת א' מהביצים פשר ואפני את"ל דר' ישמעאל לפלוגי את"ק אתי הלכתא פנותי' פיון ששמע מפי חכמים בפירם ביבנה דהוי סמכא ובירושלמי נמי משמע דהלכה דכשר אבל משמע דאינו מוליד עכ"ל התוס'.

וז"ל הרא"ש אחרי שהביא דברי ר"ת ז"ל פתב זו"ל וראיתי בירושלמי ומוכח שם דר"י בנו של ריב"ב איירי בי"ש כו' עד וכן צ"ל דאי בי"א איירי וא"מ איך יהי פשר מי גרע מההוא גברא דאיסתם גובתא דש"ז ואפיק במקום קטנים דפסול לפי שא"מ עכ"ל והנה פשוטות הלשון אין לו אלא ביצה א' משמע שלא ניטל ממנו ע"י מעשה אדם רק שנוולד פך דאל"כ הול"ל מי שגכרת לו ביצה א' וכן כמה מראשוני' שהחזיקו בשיטה זו הרמב"ן והרא"ש ז"ל ורש"י ז"ל לפי פשוט לשונו וכמה גדולי הראשונים שפירשו דר"י [בנו של ר"י ב"ב] איירי בי"ש אף לכאורה קשה ע"ז אי מיירי בי"ש מאי פריף הש"ס ס"ח ס"ד אלא כס"ח ואי מיירי בי"ש שפיר אמר שבי"ש חסר לו ביצה א' הוא ס"ח וא"מ אף רש"י ז"ל מתרץ זה בלשונו דסריס נקרא ע"ש חולשתו ממעי אמו או שגחלה בגופו אבל זה לא נחלה פלל והוא פריא בשרירי מתניו רק שחסר לו ביצה א' זה אינו נקרא ס"ח ולזה מתרץ כס"ח וכשר עוד הקשו ע"ז דא"כ דאיירי בי"ש מאי אר"י [בנו של ר"י ב"ב] ביצה א' אפי' שניהם נמי דהא אמר ר"י א"ש דבי"ש פשר והרמב"ן ז"ל מתרץ דזה מילתא דשכיחא ובשני ביצים לא שכיח והרבו להקשות ע"ז מירושלמי ומכמה דוכתי.

ואשר נלע"ד לתרץ פשוט דהנה זה ידוע דסריס פשר לבא בקהל וכאשר מתרץ הגמ' כס"ח אלמא דס"ח פשוט דכשר דהא שלם בכל איבריו רק שגחלש ממעי אמו. עוד מבואר בפוסקים דאם בטלו האיברים בי"ש הגם ששוב נגעו בו ידי אדם לכ"ע פשר דכבר פלו בי"ש והנה לפ"ז בנוולד חסר שני ביצים אין שום חידוש פלל דכשר דהא כתיב בקרא פ"ד וזה לא נפצע ומטבע הבריאה נולד בלא פח הולדה וידוע דבלא ביצים אין פח הולדה וא"כ פיון שגברא בלא פח הולדה שאין הנה אמינא בעולם לחשוב שיהי' בכלל פ"ד או כ"ש שיקרי נברא בחסר פח והגברא בחסר פח גם [אם] הי' לו הביצים סריס היא וא"כ האידע על הדעת בשביל שחסר לו הביצים יהי' פסול הלא הביצים

אינם מועילים כלל להנבֵּרָא בְּלֹא פֶתַח הַהוֹלָדָה וְאִם כֵּן זֶה שֶׁמְתוֹלָדְתוֹ נִבְרָא בְּלֹא פֶתַח הַהוֹלָדָה הַבְּיָצִים לֹלֵא יוֹעִיל וְדַאי שְׂאִין לְחֻשׁוֹב עִ"ז שִׁיְהִי בְּכָלל פ"ד וְאַפְּלִי אִם הֵינּוּ אוֹמְרִים דְּבִי"ש וְנוֹלַד פ"ד בְּגִיד פְּסוּל מ"מ בְּכַה"ג שֶׁנִּבְרָא בְּחֶסֶד פֶתַח בְּדַאי אֵין לוֹמֵר עָלָיו שֶׁחֶסֶד לוֹ הַבְּיָצָה הֵא חֶסֶד לוֹ פֶתַח הַהוֹלָדָה מְתוֹלָדְתוֹ וְדַאי ס"ח הוּא אֶף הַנִּבְרָא בְּבִיצָה א' דְּכָל פֶתַח בְּמִתְנֵי כְמוֹ שְׂרָאִיתִי בְּאַגְרַת בְּקִנְרַת שֶׁהַבְּיָצָה הַנִּמְצָאָת פֶתַח עוֹד רַב בְּיוֹתֵר וְאִם כֵּן פִּינּוֹן שֶׁפֶתַח רַב בְּמִתְנֵי וְלֹא חֶסֶד לוֹ הַהוֹלִיד רַק הַבְּיָצָה הִיא דַע"ז שֶׁם פ"ד יִחַשְׁבֵּן שֶׁנִּפְצַע הַבְּיָצָה שְׁלֹו דְמָה פְצוּעַ בְּמִקְצַת פְּסוּל מִכ"ש שֶׁנִּחְסַר כְּלוֹ כְּכַה"ה"א לְפֶסוּל בִּי"ש וְלִזְהַ הַשְּׂמִיעֵנוּ ר"י [בְּנֹו שֶׁל ר"י] ב"ב מְפִי כְרָמָא דְכָשֵׁר דְּבִי"ש כָּשֵׁר וּמִש"ה הַשְּׂמִיעֵנוּ דְּוָקָא בְּבִיצָה א' דְּהוּי רְבוּתָא טְפִי וְכֵן נִרְאֶה שֶׁר"י א"ש מְחַמַּת הַבְּרִיִּיתָא הוֹכִיחַ לְדִינָא דְּבִי"ש כָּשֵׁר וְהַנְּצֵרָה לְהַשְּׂמִיעֵנוּ זֹאת דְּלֹא נִטְעָה דְּהַבְּרִיִּיתָא מִיְיָרִי בִּי"א וּמְחַמַּת שְׂאִינוֹ רַק בְּיָצָה א' הַשְּׂמִיעֵנוּ ר"י [א"ש] דְּר"י [בְּנֹו שֶׁל ר"י] ב"ב אֵיִרִי בִּי"ש אֶבֶל בִּי"א פְּסוּל וּמָה שֶׁכָּשֵׁר בִּי"ש הוּא מְשׁוּם שֶׁפ"ד בִּי"ש כָּשֵׁר וְלַעֲנֵ"ד אֲשֶׁר בְּזָה יִנְסְרוּ כָל הַקוּ' אֲשֶׁר נִרְאֶה בְּש"ס דִּילֵן לְהַדְּרֵהּ דִּיעָה.

וְעַתָּה נִרְאֶה דְּגַם דַּעַת ר"ת ז"ל הַחֹלֵק יֵשׁ לוֹ דְרָף לְפָרֵשׁ הַסְּוֵגִיא בְּהַרְנוּחָה וּבְלֹא דוֹחַק וְל"ק מָה שֶׁהִקְשׁוּ עָלָיו. א' הִקְשׁוּ עָלָיו הָאֲחֵרוֹנִי ז"ל דְּמֵאֵי מְתַרְץ הַגַּמ' כִּס"ח לְמֵאֵי מְדַמֵּי לִי לִס"ח הֵא ס"ח אֵינוֹ מוֹלִיד וְזֶה מוֹלִיד וְאֵי מְשׁוּם שֶׁכָּשֵׁר ס"ח לְבֹא בְּקֶהֱלָהּ הֵא כָּל יִשְׂרָאֵל בְּדַאי כָּשֵׁר וְלִימָא הִיא כָּשֵׁר שׁוֹב הַק' הִרָא"ש ז"ל עַל ר"ת ז"ל דְּמְפָרֵשׁ דְּר"י [בְּנֹו שֶׁל ר"י] ב"ב אֵיִרִי בִּי"א וְשָׁגַם הִירוּשְׁלָמִי מְפָרְשׁוֹ בִּי"א קָשָׁה לְמָה ס"ל לִר"י בְּהִירוּשְׁלָמִי שֶׁכָּשֵׁר (בִּא"מ) [בְּאֵינוֹ מוֹלִיד] הֵא אָמְרִי בְּש"ס דִּילֵן דְּהֵא דְּאֵיִתְרִיזוּ בְּסִילָנָא דְּפְסוּל וְגַם בְּאֵיסְתָּם שְׁבִיל דְּזַרְעַ פְּסוּל פִּינּוֹן שֶׁאִם אֶלְמָא דְּכָל שֶׁאִם בְּנִעְשָׂה בִּי"א בְּדַאי פְּסוּל לְבֹא בְּקֶהֱלָהּ.

וְל"ג לְתַרְץ כ"ז בְּהַקְדִּים לְתַרְץ דְּבָרֵי הַלְבוּשׁ שֶׁכ' בַּהֲל' פ"ו סִי' ה' וְז"ל וִי"א שֶׁאֵעֲפִי"כ שְׂרָאוּהוּ שֶׁמוֹלִיד אֵין לְהַכְשִׁירוֹ בְּכָף לְבֹא בְּקֶהֱלָהּ וְיֵשׁ לְחֻשׁוֹ לְדְבָרֵיהֶם לְהַחְמִיר בְּאֵיסוּר דְּאוֹרֵיִיתָא דַּעֲפ"י שֶׁמוֹלִיד בְּכָלל לֹא יָבֵא נְתוּק וּכְרוּת הוּא עַכ"ל וְתַמְהוּ עָלָיו רַבִּים דְּהֵא בְּש"ס דִּינּוֹן מְשָׁמַע דְּהַפֵּל תְּלִיא מִקְלָתָא בְּאֵם מוֹלִיד אוֹ לֹא וְאִם מוֹלִיד כָּשֵׁר הוּא יַעֲזִיב בְּב"מ וּבִישׁוּעוֹת יַעֲקֹב ז"ל.

וּמָה שֶׁנ"ל הוּא כֹּף הַגָּה חֲזוּינּוֹ דְּהַגְמ' מְדִיִּיק לְמִצּוֹא מָה פְּנוּנַת הַתּוֹה"ק בְּפְצוּעַ דְּכָא וּכ"ש עַד דְּהוֹקְשָׁה לְכ"ש וּכ"ש בִּא"מ מְמַקּוֹם שֶׁשׁוּפָּף אוֹ דְּוִמְל' דְּמִמְזוֹר וְהַגָּה יְדוּעַ שִׁיטַת הִרָא"ם ז"ל [בְּטוֹר מְבִיאֵו בְּכ"ש סק"ח] דִּס"ל גְּבִי נִיָּקֵב אוֹ נִסְתָּם גְּנוּבָתָא דְּזַרְעַ שְׂאִינוֹ רַק פְּסוּל הֵינּוּ בְּנִיּוֹ פְּסוּלִים אֶבֶל כָּשֵׁר לְבֹא בְּקֶהֱלָהּ וּסְבָרְתוֹ דְּהַתּוֹרָה לֹא אֶסְרָה רַק כְּתוּת אוֹ נִיָּדָה וְזֶה אֵינוֹ לֹא כְּתוּת וְלֹא נִיָּדָה וּמִש"ה כָּשֵׁר לְבֹא בְּקֶהֱלָהּ וְלֹא תְלוּי אֵיסוּר פְּסוּלוֹת בְּקֶהֱלָהּ בְּמָה שֶׁאִם פִּינּוֹן שְׂאִינוֹ כְּתוּת וְלֹא נִיָּדָה וְהַגָּה הַחֹלְקִים ס"ל פִּינּוֹן דְּלֹא נוֹדַע מֵאֵי דָף וּפְצוּעַ רַק שְׂהִיא דְּוִמְיָא דְּמִמְזוֹר שֶׁהוּא תְלוּי שֶׁהוּא פְּסוּל בְּלִדְתוֹ אוֹ כ"ש בְּמָה שֶׁאִם שְׂאִינוֹ מְקַלַּח כְּדִי לְהוֹלִיד א"כ עֵיקַר פְּנוּנַת הַתּוֹרָה עַל מִי שֶׁנִּשְׁחַח לוֹ אֵיבְרֵי הַלִּידָה וְיִהְיֶה בְּאֵיזָה עֲנִין שִׁיְהִי אִם נִעְשָׂה בִּי"א נִקְרָא שְׂנִידָה אוֹ נִפְרָץ פֶתַח הַהוֹלָדָה דְּגוּף הַאָּבֵר אֵינוֹ לֹא מַעֲלָה וּמוֹרִיד דְּהוּי כְּמוֹ שְׂנִידָה וְנִפְצַע בְּיָדוֹ אוֹ בְּאָבֵר אַחַר וְעֵיקַר מָה שְׂנִידָה בְּאוֹתוֹ אָבֵר פֶתַח הַהוֹלָדָה זֶה גֶרֶם לוֹ הַפְּסוּל א"כ אִפִּי נִיָּקֵב אוֹ נִסְתָּם שְׁבִיל הַזַּרְעַ ע"י אֲדָם וְגוֹרְמַת שְׂאִינָהּ

מבשלת שלא במקומה זה הוי נידף או נכרת פח ההולדה ומש"ה פסול לבא בקהל לשיטת
כל הראשונים שחלקו על הרא"ם ו"ל אף הרא"ם ו"ל ס"ל דבאמת גם למסקנא לא תלי
פלל בכח ההולדה רק דאם הוא בא"מ פסול אבל עכ"פ שבא"מ יהי נידף או נכרת אבל
באם הוא שלם רק ניקב לחוד הגם שא"מ לא נפסל פלל מלבוא בקהל דהרי לא נידף
ולא נפרת וא"כ לפ"ז י"ל דנהי דהגמ' קאמר דפ"ד אינו מוליד ולפי הנראה מסוגל הש"ס
דכללא הוא מ"מ אם ראינו לפ"ד שמוליד אין זה ראי' דאינו פ"ד דהגם דחז"ל אמרו
שא"מ וזה רואין שהוליד מ"מ אין זה מצילו שהיא פ"ד ונפצע הגיד לפנינו ודומה למ"ש
טרפיפה אינה חי' ונאפי' רואים שחי' פמה וכמה מ"מ אינו מצילו מהטרפיות וא"כ י"ל
דהלבוש ו"ל זה פונתו דנהי דגם הוא לא ס"ל כרא"ם מ"מ אמר זה דאין לסמוך להלכה
כר"ת ו"ל להכשיר בעל ביצה א' משום שראינו שמוליד די"ל כסברת הרא"ם דנהי
דמוליד מ"מ כ"ש לפנינו ולא מהני לי' מה שמוליד ובזה ינסרו קושיות האחרונים
מהלבוש ו"ל דבאמת גם הוא ס"ל דפ"ד א"מ מ"מ אין ראי' ממה שמוליד שפשר פיון
שרואין פ"ד לפנינו פן נ"ל ברור וא"כ מה דאמר [ר"י בנז] של ריב"ב כס"ח היא פדי
שלא תקשה לכאורה מדוע יכשר בעל ביצה אחת בי"א הא מ"מ נכרת והתורה אמרה
פרות לא יבא לזה אמר פ"ד כס"ח דהא ס"ח מפרש הר"מ ו"ל בפה"מ [פ' הערל מ"ד]
שלא ראה חמה מימיו בשלימותו א"כ בכלל זה נמי כ"ש ופ"ד במעי אמו ולזה (אם)
נחסר לו מתולדתו ואפ"ה כשר הרי דלא תלוי הדבר רקאם נחסר לו פלי התולדה ע"י
אדם אבל מה שגוף הבשר נחסר זה לא מעלה ולא מוריד דבזה אין חילוק בין בי"ש
לי"א כמו שנעשה לו חסרון בא' משאר איבריו ועיקר פ"ד וכ"ש מה שנסחר לו ע"י פח
ההולדה שבאיברים והואיל וזה בעל ביצה אחת מוליד מש"ה כשר ולזה דימוהו לס"ת
כמו ס"ח אפי' שנסחר לו אינו פלום וכמו שנסחר לו בי"ש ועיקר מה שהחמירה תורה
הוא בכח המוליד התלוי באברים אבל אם הוא מוליד אינו פלום כמו בי"ש שאינו פלום
החסרון שבגוף ולע"ד זה ברור.

ובזה ינסרו מעל ר"ת כל קו' מש"ס דילן ורק מה שהק' עליו הרא"ש ו"ל מהירושלמי
הנ"ל אבאר אי"ה בנקדים דברי הירושלמי במוות פ' הערל הל' ב' וז"ל תני ר"י בנז של
ריב"ב שמעתי בפרם ביבנה פל שאין לו אלא ביצה אחת אינו מוליד והוא ס"ח א"ר יוסי
שמעתי הלכה כר' ישמעאל ב"ב ולית אנא ידע מן מה שמעית אמר רבי אימא לא הנה
ר"י שמע לה מן בר נש זעיר שמואל אמר אם יבא לפנינו בעל ביצה א' אני מכשירו ר'
חונה אמר דו סבר כר' ישמעאל בנו של ר"י א"ר יודן בר חנין ובלבד של ימין אתא
עובדא קומי ר' אימי א"ל אין ברת דאת שריא לי' אלא הוי ידעית דא"מ ונהי ר' זעירא
מקני לה דו משום מילתא על בררא פצוע אית תני תני בי"א פסול בי"ש כשר אית תני
בין בי"א בין בי"ש פסול מ"ד בי"א פסול בי"ש כשר ליה לה מממזר לא יבא ממזר ולא
יבא פ"ד מה ממזר בי"א אף פ"ד בי"א מ"ד בין בי"א בין בי"ש פסול מן לי' א"ר מנא
מהכא לא יבא פ"ד לעולם א"ר יוסי בר בון עוד הוא ליה לה מממזר לא יבא ממזר.

ולא יבא פ"ד מה ממזר בי"ש אף פ"ד בי"ש וממזר בי"ש יצירתו בי"ש הוון בעיי' מימר
מ"ד בי"א פסול בי"ש כשר ר"י בנו של ריב"ב מ"ד בין בי"א בין בי"ש פסול פרבנן
א"ר אחא בר פפי קומי ר' זעירא כולה דרבנן הרי שעלה חטטין מי מחכף ביה או מסתת
נהרי היא בי"א כמו שהיא בי"ש עכ"ל"ה ונהיה בעזר השם נראה לתרץ לכ"א מהשיטות

והנה לשיטת הרא"ש וְהַרְמַב"ן ו"ל הקשו דאי מיירי ביי"ש לפי המסקנא א"כ איך מתרץ השני ברייתות אהדי דבתרא תני ביי"ש פסול ובאידיך פשר הא לרבנן ביי"ש פסול והיש"ש ו"ל כתב לתרץ דכוננת הירושלמי לומר דל"פ רבנן פלל וגם רבנן מכשרי אבל פולה (אמרו) [פוסלי] בידי אדם וזה דחוק מאד כמבואר באחרונים אולם לדברי הרמב"ן וְהַרְמַב"ן ו"ל [י"ל] דכה היא פנונת הירושלמי דבאמת ביי"ש פולם מכשרי וגם האידיך ברייתא מכשרי ורק דאיירי ע"י חולי וכה"ג הוי כבי"א ובכה"ג הוא פלוגתא דר"י [בנו של ר"י] ב"ב ורבנן אי דמי לי"א או לי"ש וְהַי קמדימי לי' לי"ש ומש"ה מכשיר ויהו ברייתא דפוסל ע"י חולי (ג"כ) הוא פרבנן ואידיך ברייתא דמכשר ביי"ש ג"כ פרבנן מצי סברי דהא ביי"ש ממש גם רבנן מכשרי ומש"ה אמר פולה רבנן וכנ"ל.

אף לפ"ז לכאורה הדרא קו' קמייטא לדוכת' דלר"י [בנו של ר"י] ב"ב הוי ע"י חולי כבי"ש למ"ל לאשמעי' ביצה אחת לאשמעי' אפי' שתיהם אף באמת פינו דאיירי ע"י רופאים ניטל לאחר שנתלה וזה באמת הוא דבר דשייך במציאות ושני ביצים אינו שכיח ועיין בעצי ארזים ופ"מ שתינצו פעין זה אף כ"ז לשיטת הרא"ש וְהַרְמַב"ן ו"ל אבל [על] ר"ת מקשה חדא פינו דחזינו דהגמ' ירושלמי בתחלה רצה לאוקמי ביי"ש לא חזינו פלל דהדר בי' לפי המסקנא ותו קשה קו' הרא"ש ו"ל הנ"ל דהאיך ס"ד (לר"מ) בירושלמי להכשירו פינו דס"ל דאינו מוליד ובי"א פסול אם אינו מוליד פהו דאיסתתם בשביל הירע ונ"ל דזה לק"מ דהנה קשה לכאורה לשיטת ר"ת ו"ל דס"ל דאיירי ביי"א א"כ למה אמרו בירושלמי ה"ז ס"ח וקשה הא איירי ביי"א והק"נ ר"ל דכוננת הירושלמי כבש"ס דידן ובאמת לישנא דירושלמי משמע דזה ס"ח ממש הוא ולא כס"ח ולכן נ"ל דלשיטת הר"ת דאיירי ביי"א והנה קשה אם אינו מוליד למה לא נפסל הא נעשה כ"ש בכרות לו פח המוליד וכנ"ל וקנן' הרא"ש ו"ל ולזה נלע"ד דזה פנונת ר"י [בנו של ר"י] ב"ב במאי דאמר מי שאין לו אלא ביצה א' זה ס"ח היינו משום דמצינו בגמ' גפי הנוטל פרבלתו של תרנגול ונ"ל הגמ' [שבת ק"י ע"ב] הך מעצמו היא דאר"י הרוצה שישתתס תרנגול יטול פרבלתו ומשתתס מאליו ולה"ס דגמ' היא סיבה בעצם שלא יוליד.

המגיה] אלמא דלפעמים מה שאינו מוליד אינו מפח גרמת האבר רק סיבה להמסבב המבטל פח ההולדה כמו כן י"ל שגמירי חז"ל בכרמא דמה שפיצה אחת אינו מוליד אינו מהעדר הפח באבר דאדרבה יתחזק יותר כמבואר באגרת בקורת שהבאתי ורק שמניעת איזה פח בטבעו גרם זה וזה מקרי ביי"ש פי אין גוף (חסר) [חסרון] הלידה תלוי בהפיצה הנפרת' רק שע"י נסבב איזה סיבה שא"מ וזה הסיבה הוי כבי"ש לזה שפיר שייך בעל ביצה א' זה ס"ח פלומר דמה שא"מ אינו מחמת הכריתות הפיצה רק שפמילא נסבב כמו ס"ח ולזה שפיר אמר מעקרא בעינין מימר דפליגי הברייתות אי ביי"ש פשר פינו דהטעם דר"י [בנו של ר"י] ב"ב מכשיר דמניעת התולדה בא מעצמו הוי כבי"ש ואפ"ה פסלו ת"ק ש"מ דס"ל לת"ק דבי"ש נמי פסול ומתרץ לי' פולה פרבנן דבי"ש לחוד פשר לכ"ע רק במעשה דר"י [בנו של ר"י] ב"ב בפשנה דכרמא שאמר זה ס"ח היינו בהחולי מניעת התולדה בא ממילא ורבנן פסלי לעולם ס"ל דבי"ש ממש פשר רק ע"י דמי מסתת היינו דס"ל לירושלמי דע"י חולי הוי כבי"א משום דבא ע"י אדם כמו שפרוב האכילה והעבודה בא החולי אף מ"מ הא מאן מסתת הא גוף הכריתה והסתיות הוא ממילא מן השמים וזה שאמר בידי חולי כבי"ש הגם שפא ע"י גרמת האדם מ"מ הא מאן מסתת הא

הסיתות נעשה ממילא ואפ"ה פסול כמ"כ ס"ל לרבנו נהי דמעשה הפריטה ביצה א' אינו גוזר המניעה התולדה רק שמסבב מזה איזה מניעת תולדה מ"מ זה המניעה פיון שפא ע"י סיבובו של אדם פסול והוי כבי"א פמו חולי וז"ב לע"ד.

ועפ"ז א"ש מ"ש הר"ת דמירושלמי משמע שא"מ ול"ק האיך פוסק נגד הירושלמי מפניך שאין בהש"ס דילן משמעות נגד זה אף לפמ"ש א"ש דהוכחת הירושלמי שא"מ מדאמר ה"ז ס"ח וקשה הא אינו ס"ח וצ"ל דא"מ פנ"ל ומש"ה איצטריך ר"י [בנו של ר"י] ב"ב לומר דמה שא"מ אינו מחמת פריטות הביצה רק מאיזה סיבה והוי בי"ש ס"ח אף בגמ' דילן דלא פירשו פן רק תירצו כס"ח לא ניחא פתירוץ שכתבתי אליבא דירושלמי דס"ל לש"ס דידן דמוליד א"כ מאי ס"ח ולזה מתרץ בש"ס דידן כס"ח א"כ הרי דלש"ס דילן מוליד וא"ש דברי (הרא"ש) [הירושלמי] לכ"א מהשיטות.

ועתה אין עלינו רק לראות פמי מהם פסקו האחרונים ו"ל והנה נראה מהרוב האחרונים שפסקו כר"ת ו"ל והראב"ד ו"ל להכשיר בביצה א' ועיין ביש"ש שפסק פן בהדני' ונהי שיהרמ"א ו"ל התמיר הוא רק לחומרא פנראה מדבריו א"כ בהצטרף עוד ספק אחד בנדאי פשר לבא בקהל והנה פבא ע"י חולי הרמב"ם ו"ל מכשיר ורבו המתירין אשר אתו וכבר פתבו האחרונים דאם נשא אין פופין להוציא נגד הרמב"ם ו"ל וא"כ בהצטרף שניהם יחד בנדאי פשר אולם דא עקתא דהרי האמת שהי' ע"י חולי אף מ"מ לבסוף הרופא נטלו פידו וגם מקודם לקחו ע"י סמים חריפים דהוי בי"א ממש דמה לי שמפריטו בספין או בסמים חריפים שמניח עליו להכריתו וא"כ פא ע"י אדם.

אף ראיתי בב"מ שכ' דאם בלא"ה נרקב י"ל אפי' אדם פרתו הוי פמו עומד לקצור וקצור דמי ולכאורה פאמת קשה הא הוי עכ"פ פכונרת אחר פורת דחיוב ובב"א ו"ל [סי' ב'] מתרץ דלענין חיוב שאני וזה קשה מ"ש לענין חיוב מפסול הקהל פיון דחיובה התורה להפנות שוב מקרי פצוע שפצע ע"י אדם שהרי חייבוהו התורה מחמת שפצע לזה א"כ מקרי זה הפנות או הנפצע פצוע ע"י אדם אף לזה י"ל דהנה מבואר [ע' תו' שבעו' מ"ג ד"ה פכצורות] דאפי' למ"ד עומד לקצור פקצור דמי לא שרי לקצור בשבת ולומר דכבר הוי פתלוש ז"א דלא אמרי' פל העומד רק לענין הדבר [העצם] פגון פאלו נקצר והוי דינו פמטלטלין או עומד לזרוק והוי לי' שעת הפושך אבל גוף הקצירה והזריקה הוי מעשה ממש וא"כ נהי דחיבו התורה להפוצע הוי פאלו פבר הי' נפצע בי"ש.

אף בלא"ה מבואר הדבר ביש"ש יבמות פ"ח סי' ט' וז"ל אבל מ"מ מי שישי לו שבירה או חולי האבן והוכרח לכרתו אין זה חולי בי"ש שהרי אינו בהכרח לכרות הביצים ויהי' החולי במקומו עומד אבל מה שהוכרח לכרתו מעניני הביצים גופו הוא בי"ש עכ"ל והן אמת שלכאורה דברי היש"ש סתרי אהדדי דלעיל מיני' פתב וז"ל מ"מ נראה דאינו פסול אלא מי שפנת פדי שלא יוליד או ע"י שפא פבר בביצים שהי' בהכרח להכריתו אבל מה שפורתים עכשיו הרופאים מחמת האבן או שבירת הגוף ועוד נתקן הדבר היטב ובבירור שיליד ואינם מקלקלים החוטים ושבייל הגרע הולך פתקנו ותלוי פתכמת הרופאים אין פדינו לפוסלו פל עיקר ובניהם פשרים עכ"ל וזה היפוף מפאן אולם נ"ל דהתם אזיל לשיתת הפוסלים ע"י חולי או דאיירי שפחלה ע"י מפת אדם אף מ"מ מבואר

דעת היש"ש ז"ל להכשיר וא"כ בנ"ד לפ"ד הרופא שאמר שלולא שהי' פבר נרקב לא הי' נכלה ע"י הסמים א"כ ע"כ פבר הי' ראוי להפלות ולא הסמים גרמו לו זה ממילא מה שהרופא חתכו קצת החוט בנדאי לא מזיק לנו דבלא"ה לא הי' יכול להתקנים הגם אם נאמר שהרופא אינו נאמן ע"ז ובפרט שהוא נוגע בדרך לומר פן שלא יאמרו שהוא קלקל מ"מ מידי ספיקא לא נפקא וסגי להצטרף לשיטת ר"ת והראב"ד ז"ל וסייעתו דמכשירין בעל ביצה אחת אפ"י בידי אדם וא"כ איש זה פשר לבא בקהל ובלבד שיזדע שהביצה ימנית שלימה ולא ניקב במפולש ולא נחסרה בידי אדם: סימן יב שאלה אשה אחת עברה ממדינתנו לרוסיה ותפסוה הזאנדארין והולכינה לאהליהם אשר על הספר ושמה יושבים הזאנדארין עם נשותיהם וגם השרים הנקראים אפצירען וישבה שם האשה כל הלילה ובבוקר הולכינה להטאמאזניע הוא בית ועד הערפאות שעל הספר ושמה תפסוה וישראלים היו עמה והשתדלו עד שבבוקר השני שבה לבית יהודים עדי בא ממקום הגבוה לשלחה לשלום לביתה והיא אשת פהן ובעלה בשאלה בא אם היא מותרת לו: תשובה הנה מתבאר בש"ס פרק א"מ (ע"ז כ"ב א') וז"ל [המשנה] אין מעמידין בהמה בפונדקאות של נכרים מפני שחשודין כו' ולא תתיחד אשה עמהם מפני שחשודין על העריות [ובגמ'] [שם כ"ג א'] ורמינהו לוקחין מהן בהמה לקרפון ואין חוששין [וכו' עד] רבינא אמר לא קשיא הא לכתחלה הא דייעבד ומנא תימרא דשאני בין לכתחלה לדיעבד דתנו לא תתיחד אשה עמהן מפני שחשודין על העריות ורמינהו האשה שנחבשה בידי נכרים ע"י ממון מותרת לבעלה ע"י נפשות אסורה לבעלה אלא לאו ש"מ שאני לן בין לכתחלה לדיעבד ממאי דלמא לעולם אימא לך אפ"י דייעבד נמי לא והכא ה"ט דמתנירא (שלא יפסיד) [משום הפסד] ממונו מדע דקתני סיפא ע"י נפשות אסורה לבעלה ותו לא מידי כל"ה ושם בתוס' ד"ה ותו לא מידי וז"ל פ"י דנדאי הפסד ממון שאני אבל יחוד בעלמא אימא דאסור אף בדיעבד תימה א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו אשת פהן יושבת תחת בעלה דא"א שלא תתיחד עם שום נכרי שעה א' וכיון דליכא הפסד ממון חיישי' וי"ל דאין זה אלא דיחוי בעלמא כלו' מהכא לא תוכיח ומ"מ דברי רבינא אמת הן ועי"ל דאפ"י לפי המסקנא אין לאסור יחוד מועט דדווקא נחבשה שאני לפי שהיא מסורה בידו פועין בהמה דהכא אבל היכא שאינה תחת ידו של נכרי כלל ויכולה לצעוק ויהי' לה מושיע ונדאי הנכרי מרתת ואין לאוסרה על אותו יחוד וכן עיקר ובירושלמי דחי דאין דמיון אשה לבהמה שאני אשה שדרכה לצונח ואפ"י חרשת דרפה לרמז עכ"ל.

והנה זה פשוט דהגם דלרבינא דס"ל דבדיעבד מותר בנחבשה אפ"י בלא ע"י ממון והרא"ש ותוס' בחד תירוץ פסקו פנותי' אבל עכ"פ מודים כ"ע דשבוני' אפ"י בדיעבד אסורה [כמבואר במשנה פתובות דף כ"ב ע"א] דלא מצינו שום אמורא שיחלוק ע"ז וא"כ ע"כ צריך לחלק ולומר דנחבשה אין דינה כשבוני' והטעם קל לחלק ביניהם דבשבוני' שהיא אצלו בין לחרב ולמוכרה לאישות ולכל מה שירצה באין מוחה בנדאי אינו מירתת ולא מתבייש לאונסה פי הרי היא אצלו כשבונית חרב אבל בנחבשה מחמת חוב או שרוצה שפדוה ממנו בדרך שפתב הרי"ו מ"מ אינו בידו רק שיהא לקנין כספו ולשרתו אף אינה שבוני' תח"י שתהא מסורה בידו להרג ולקלון ורק פדרה שנהגו מקדם השירים לחבוש ב"ח וכו' ס"ל (לר"ה) [לרבינא] דאינה בגדר שבוני' ולא אסרו חז"ל מספק שמה נאנסה פי העפוי"ם מירתת מלעשות כזה פי היא אינה תחת ידו לנהוג בה

קלון ואונס משא"כ שבוני' שְהיא בְידו לְקלון ומש"ה שְבוני' דְנוקא גְזרו חז"ל אף לא נחבשה שְבוה לא גְזרו חז"ל ובדיעבד לא חשו שְמא אָנסוהּ פי אינה עומדת לקלון אף סתמא דגמ' דפליג ארבינא וס"ל דגם נחבשה אסורה בדיעבד משום דכיין דעכ"פ היא פקניו פספו לא מירתת לבעול ונדעת המרדכי [א"ה עבאה"ט אה"ע סי' ז' סקל"ח] ידוע דאם יש ב' דנאר בְמתא הוי כִיד ישראל תקיפא ולא תישינו לאונס אף לא קיי"ל פְנותי' וס"ל דכיין דהיא שְלו לא מירתת רק פשיד ישראל תקיפא פמבנאר ולכן פשיד האנמות תקיפא ע"ע אסורה אָבל הי' קשה לרבותינו נ"נ ז"ל שא"כ לא מציינו בת א"א ע"ה יושבת תחת בעלה פהו עתה בגולה ולזה חילקו התו' דהיינו דנוקא היכא שְמסורה בְידם אָבל שְאינה מסורה בְידם מותרת כִין שְיכולה לצעוק והנה בְנדאי אפי' שְהיא בִין העפוי"ם במקום שְאין שְם שום ישראל שְייה שְהעפוי"ם מירתת פִן תצעק ויִודע הדְבר לרבים ויהא לו לפוקה פמבנאר בְתשו' מהרי"ק סי' ק"ס באשה שְישבה בבית התורפה שְאין ישראל מצויים שְם וכו' בת"ה וסי' רמ"ב] באשה שְהיתה מתניחדת בפְפריים שְאין יהודים דרים שְם פְלל יעו"ש בְדבריהם דהטעם דהעפוי"ם מירתת כִין שְאינה מסורה תח"י ויראים לאונסה פִן תצעק בקול ויודע הדְבר לרבים והיא אינה מסורה תח"י והפוננה לפע"ד בְהחילוק הַזֶה דהיכי שְנחבשה גוף האשה לב"ח שְחבשה בעד חובו או לאיזה עלילה וְחבש גופה לפדותה מִמְנו אינו מתנירא מצעקתה כִין שְהיא קנוי' לו לדעתו משא"כ פְשהיא אינה מסורה לקנין גופו רק שְמתניחדת עִמָּהם ירא פִן תצעק ויהי' לבזו וקלון בְרבים שְבנדיאי ל"ח לאשה ההולכת ברה"ר בעיר שְפולם עפוי"ם הגם שְאין הנְכרים שומרים דְפריצים בעריות מ"מ בְרבי' הדְבר לבזו ולקלון ול"ח לאונס כמ"כ ל"ח בביתם לאונס כִי מתנירא מצעקתה ופִן יִודע לרבים ואפי' אם נתניחדת לשם זנות למהרי"ק ואחרונים ז"ל [ע' בב"ש סקל"ד] דל"ח לאונס משום דעכ"פ העפוי"ם מתנירא לאנסה פִן תצעוק פנ"ל טעם החילוק של התוס' והרא"ש ז"ל בסבְרא זו וכו' יש לדקדק מדברי הגמ' גופא (פְתובות כ"ז א') וז"ל הש"ס ע"י נְפשות אסורה אָמר רב כְגון נְשי גנְבי ולוי אָמר כְגון אִשְתו שְל בִן דונאי אָמר חזקני' והוא שְנגמר דינן לְהריגה ור' יוחנן אָמר אעפ"י שְלא נְגמר דינן לְהריגה עכ"ל וקשה למאד לשיטת הסוֹבְרים דע"י נְפשות מותרת לישראל [פמבנאר בש"ע סי' ז' סי"א] וכוננת המשנה רק לפהו וא"כ מאי אָמר רב נְשי גנְבי ולוי א' בִן דונאי וחזקני' ור"י פְליגי אם בעינן גמ"ד ולמ"ל הא פְל שְאינו מחמת מִמון אסורה לבעלה פהו וכְבד התעורר ע"ז בבית מאיר ז"ל אף לפי דְרפנינו א"ש מאד דהנה בלא"ה יש לדקדק הרבה דבמשנה מבנאר ע"י נְפשות אסורה לבעלה וסתם משמעות היא שְנחבשה לְהורגה ומדוע א"ר כְגון נְשי גנְבי ואי תימא דרב בעי לחדש לן דזה נְמי הוי כְנחבשה ע"י נְפשות בְשביל עצמה שְהמה הפקר וכמו שפירש"י ז"ל א"כ הל"ל א"ר נְשי גנְבי נְמי אסורי' ואף לפי לשון הגמרא על סתמא דמתני' ע"י נְפשות אסורה לבעלה רב א' כְגון נְשי גנְבי משמע דלא בא רק לְפריש המתני' לא להוסיף חידוש אמתני' פְלל וזה קשה מאד מי דחקו לרב לְפריש פִן דלמא מתניתינו כְפושטא נחבשה בְשביל עצמה לְהריגה ואם דס"ל לרב דגם נְשי גנְבי מסורים לְהרג וְהפקר כפירש"י ז"ל ה"ל לומר בלשון חידוש והוספה על המשנה וגם על הרי"ף והרמב"ם שְהשמיטו דברי רב ושאר' האוקימתות תְמהו האחרונים לְמה השמיטוהו ולכן נ"ל דבאמת זה גופא הי' קשה לרב דלְמה לתנא לומר מחמת נְפשות אסורה לבעל פהו הא אפילו שְלא מחמת נְפשות

ורק אינו מתניירא מהפסד ממון אסורה לבעלה פהו לזה פ"א רב דמתניתין איירי דלא נחבשה מחמת עצמה ואין עלה שום עונש כ"ל ורק שנוחבשה כמו בזמנינו שמחפשיין אינה אנשים שעל ידם ינודע הדבר וכיוצא אף לא בגדר קננו הגוף ולכן אם הי' שלא מחמת נפשות היתה מותרת לבעלה פהו וכסברת התוס' ה"ל דלא חיישינו לאונס פיון שאינה מסורה בידם והיא רק פנתיחדת עמהם ומרתתי לאונסה פן תצעק ויהי' להם לבוז וקלוז כי אין להם עלי' שום דבר ורק שישושבת עדי יחקורו הדבר או לאינה סיבה ובנדאי מותרת ורק בנשי גנבי ס"ל לרב דהמלכות מפקירם והמה פשביוות ממש ולוי פליג עליו דאין מפקירין אותם והוי רק פנתיחדו עמהם דמותרות מטעם שמתנייראין פן תצעק ורק בכו דונאי מפקירי נשיהם וכן פלוגתת חזקני' ור"י ע"ד זה אף כ"ז לפרש המתני' אבל לדינא פבר ביאר הרמב"ם ז"ל כ"א במקומו ולכן לא הוצרכו להביאו בחיבורו על הפסקים פירושא דהלכתא פידוע דרפו דאינו מבאר רק מה דנ"מ לדינא פנ"ל בסברת התוס' ז"ל והר"א ז"ל פתב ומחלק בין זמן מועט לזמן רב וילפי הנראה ממהרי"ק ות"ה [הנ"ל] שהם ג' דיעות חלוקות אף המהרי"ק ז"ל פתב דר"א מוסיף ע"ד התוס' דאפי' במסורה בידם יש חילוק בין זמן רב למעט הגם דשבוי' בנדאי אסורה בזמן מועט דבעי' וכשיצאתי ללקט עצים דעתי על אמי [בכתובות כ"ז ב'] אף בנחבשה קיל טפי עפ"י החילוק הנ"ל דריש דברינו ובב"ש ז"ל [סי' ז' ס"ק ל"ג] פתב בפ"א דלהרא"ש ז"ל אינה אסורה רק בתרתי לריעותא מסורה בידם וזמן רב.

ועכשיו שברתי דעת הפוסקים בזה נבוא לנ"ד הנה בנדאי אין האשה מסורה בידי הזאנדארין ושניהם לשום דבר ואין עליהם רק להוליך להערכו שעל הטאמאזנע ואם הוא ביום מולידה תיכף ובלילה ממתינ עד הבוקר כי כן הוא נימוסיהם פידוע לכל וא"כ הוי רק נתיחדה ואינה מסורה בידם דמרתתי לאונסה פן תצעק דהיא אינה תח"י כ"ל ורשות בידי הערכו שעל הטאמאזנע לשלחה חפשי תיכף וכאשר באמת פן הי' ששולחה למחרתו לבית היהודים ופעמים שמשלחין תיכף לבית היהודים ואין להזאנדארין שום עסק וידיעה בזה אם יגיע לה שום עונש אפי' ע"ז וא"כ האיה יעלה על הדעת שזאת נקרא מסורה בידם ובנדאי מותרת היא לכהן דאלת"ה א"כ לא הנחת בת לא"א תחת זרע אהרן דידוע דנשי פהנים שכיחי ורגילי שהמה נצרכים לעמוד על פראטיקאהל בבית הערכו ואין מניחין שום ישראל שם כפי נימוסם שלא ישמע דברי' בחוץ ואין מניחין לילה חוצה עד גמר הפראטיקאל ואין איש ישראל שם וזה שכיח למאד וא"כ לשיטת התוס' שאין מחלקין בין זמן מועט למרובה א"כ הוי מסורה בידם ואסורה לבעלה פהו א"ו פל כה"ג שאין עליו ענין עונש גוף לע"ע רק שאין מניחין אותה מתחת ידם לענין אינה עסק שצריכים להתניח בל ינודע לאיש דבריהם בנדאי הוי רק פנתיחדה ונ"ד דמי ממש לזה שהזאנדרין תפסוה רק להעמידה לפני הערכו ולעמוד על המחקר ולא ינודע להם מה יעשה בה וא"כ בנדאי לא מקרי מסורה בידם ומותרת לבעלה.

גם פי לילה אחת הוי זמן מועט כמבואר במהרי"ק סי' ק"ס [הנ"ל] וז"ל נלע"ד שאין פאן בית מיחוש ול"מ לדברי ר"י והבאים אחריו דתלו טעמא דהיתרא במשום שאינה מסורה בידם ויכולה לצעוק דכ"ש הכא דיכולה לצעוק דהא לא אפלוגי בין שהתה ללא שהתה רק במסירה בידם ואינה מסורה רק אפי' לדברי ר' אלחנן ור"י דאורליניש דמיפלגי בין שהתה עמהם ובין לא נתיחדה כ"א זמן מועט ואפי' את"ל דהאי מקרי זמן

מְרַנֶּבֶה אִפְ"ה לִיכָא לְמִיחַשׁ כּו' עכ"ל אֶלְמָא דְקָרוּב בְּעֵינָיו אִפִּי' יוֹם וְחֻצִי וְלִילָה הָוֵי זְמַן מוּעֵט וּא"כ בְּחֻדָּא לְטִיבוּתָא שְׂרִי'.

לְכַהֵן כְּדַבְרֵי הַב"ש ז"ל [הַנ"ל] וְעוֹד פִּינָן שְׁהִי עֲמָהֶם הַשָּׁרִים שֶׁל הַזְּאֵנְדָּרִין הָמָה הַמְּמוֹנִים שְׁלֵא יַעֲשֶׂה עֲוֹן לָא חֵיִישִׁינָן שְׁהָמָה. יֶאָנְסוּ אִשָּׁה וְכַמְבֹּאֵר כ"ז בְּמַהֲרִי"ק וְז"ל סִי' ק"ס הַנ"ל וְלָכֵן פְּשׁוּט יוֹתֵר מִבִּיעוּתָא בְּכוּתָא דְאִתְתָּא דָּא תִּשָּׁב תַּחַת בַּעֲלָה וְנִקְתָּה וְנִזְרַעָה וְגו': כְּתַבְתִּי הַנ"ל לַע"ד וּמָה שְׁלֵא הַשְּׁבִתִי עַד הַיּוֹם עַל פִּי מִכְתָּבוֹ הַגִּיעֵנִי בִּימֵי נוֹרָאִים עַתָּה תַּת דִּין וְחֻשְׁבוֹן גַּם פְּרָקִי דְכֻלָּה הָיוּ מִמְשַׁמְשִׁים וּבָאִים וְטָרְדוֹת חַג הַקְּדוּשׁ.

וְעַתָּה בָּאתִי בְּמַעַט הָעֵיוֹן לְבָאֵר דְּעַתִּי הָעֵנִי בְּזָה וּלפ"ד א"צ אֲרִיכוֹת לְזָה כִּי כָּל מִתְחִיל יוֹדַע שׁוּתָא דְתַלְמוּד יוֹדָה עַל הָאֲמַת שְׁאִין זֶה שְׁאֵלָה כָּלֵל וְאִשָּׁה זֶה מִיִּתְרַת לְכַהֵן וּמָה שְׁלֵא הַשְּׁבִתִי עַל דְּבָרֵי הָאוֹסֵר כִּי מִדְּבָרֵי יוֹכֵר הָאֲמַת וְנִזְדַּחֵי דְבָרֵי לְכָל יִשְׂרָאֵל רֹאֲהָ.

וְהִנֵּה רְצִיתִי לְפַלְפֵּל בְּדַבְרֵי מַעַכ"ת אוּלָם לְאֲשֶׁר מְנוֹטְרָד אֲנִי בְּכַמָּה טָרְדוֹת הַנְּחֻצִים לְזֹאת לֹא כְּתַבְתִּי רַק מְקוּר הַדִּין וְהַשֵּׁם הַטּוֹב יִרְחַם עַל עַמּוֹ לְהַשִּׁיב שׁוֹפְטֵינוּ וְיוֹעֲצֵינוּ כְּבַתְחִלָּה וְלֹא יַעֲזֹבֵנוּ רִיקָם כְּאֲשֶׁר בַּעוּה"ר נִשְׁאַרְנוּ וְיִרְחַם עָלֵינוּ מְהֵרָה כְּנִפְשׁ וְכו': סִימָן יג שְׁאֵלָה בְּאִשָּׁה שְׁנִשְׂאָת לְשָׁנֵי אֲנָשִׁים וּמָתוּ רַח"ל אִךְ הַבַּעַל הַשָּׁנִי הִי' בּוֹ חוֹלָאֵת מְקַטְנוּתוֹ עֲנִין שְׁגָעוֹן וְחוּלִי כְּבֵד שְׁהִיָּה מְסוּפָן בּוֹ בְּיַלְדוּתוֹ וְנִתְרַפָּא ע"י קְמִיעַ מְנוּמָחָה וּלְאַחַר הַנִּשְׁוֹאִין נִאֲבָדָה מִמֶּנּוּ הַקְּמִיעַ נְטָרַף בְּדַעְתּוֹ וְנִחְלָה בְּחוּלִי שְׁהִי' לוֹ מְקַטְנוּתוֹ וּמִתְּחוּף חוּלִי זֶה הָאֵם הָאִשָּׁה יֵשׁ לָהּ דִּין קְטָלְנִית אוּ לֹא: תְּשׁוּבָה דְבָר פְּשׁוּט שְׁאִין לְאִשָּׁה זֶה דִּין קְטָלְנִית דְּהִנֵּה מְבֹאֵר בְּש"ס שְׁנֵי טְעָמִים עַל קְטָלְנִית וְז"ל הַגַּמ' יְבָמוֹת (דָּף ס"ד ע"ב) נִשְׂאָת לְרֵאשׁוֹן וּמִתְּלִשְׁנֵי נִמְת לְשְׁלִישֵׁי לֹא תִנְשָׂא דְבָרֵי רַבִּי רִשְׁבֵּי"ג אוֹמֵר לְרַבִּיעִי לֹא תִנְשָׂא בְּשִׁלְמָא גְבִי מִיָּלָה אִיכָּא מְשַׁפְּחָה דְרַפִּי דְמָא וְאִיכָּא מְשַׁפְּחָה דְקָמִיט דְמָא אֵלָא גִישׁוּאִין מ"ט א"ל ר' מְרַדְכִי לְרַב אִשִּׁי הַכִּי אָמַר אַבִּימִי מִהַגְרוּנִי מְשַׁמִּי' דר"ה מְעֵינָן גוֹרָם וְרַב אִשִּׁי אָמַר מְזַל גוֹרָם מְאִי בִּינִיָּהוּ א"ב דְּאִירְסָה וּמִית א"נ דְּנָפַל מִדִּיקְלָא וּמִית עכ"ל הַגַּמ' וְהִנֵּה לְמ"ד מְעֵינָן גוֹרָם בְּנוֹדָי הָכָא חֲזִינָן דְּמִתְּחוּף חוּלִי אַחַר שְׁהִי' בּוֹ כְּבָר וְאִפְּלִי לְמ"ד מִז"ג מ"מ הִיָּינוּ דְּנִקָּא בְּמִתְּמִילָא תְּלִינָן דְּמִזַּל דִּינְדָּה גְרָם שְׁיִמוּתִי בְּעַלְיָ אֲבָל זֶה שְׁמִת מִתּוּף הַחוּלִי שְׁהִי' בּוֹ כְּבָר בְּנוֹדָי לֹא מִחֻזְקֵינוּ לְתַלּוֹת בְּמִזַּל הָאִשָּׁה.

וְהִנֵּה לְכַאוּרָה י"ל לְפַמ"ש הָרָא"ש ז"ל בְּתַשׁוּ' [כָּלֵל נ"ג דִּין ח'] דְּמִזַּל גְרָם הִיָּינוּ לֹא שְׁמִזַּל הָאִשָּׁה גוֹרָם שְׁיִמוּתוֹ בְּעַלְיָ כִּי אִין הַמִּזַּל גוֹרָם בְּחִי אָדָם אַחַר אִךְ שְׁרוּעַ מִזְלָה גְרָם שְׁלֵא תַהִי פְּרַנְסָתָה מְצוּנִי וּמִחֻמַּת זֶה מִתּוֹ בְּעַלְיָ וּלפ"ז י"ל ג"כ בנ"ד שְׁרוּעַ מִזְלָה גְרָם שְׁנִאֲבָד מִמֶּנּוּ הַקְּמִיעַ וְעַל יְדֵי זֶה מִת וְהוֹחֲזָקָה לְבַעֲלַת רוּעַ מִזַּל אִךְ בְּאֲמַת י"ל דְּגַם לְסִבְרַת הָרָא"ש ז"ל הַלְזוּ מוֹתְרַת מְלַבֵּד סְבַרַת הַנ"ב ז"ל [בְּסִי' ט' חֲא"ה] שְׁכ' דָּאֵם יֵשׁ לָהּ פְּרַנְסָה בְּרִינוּחַ לֹא שְׁיִיף לֹא מְזַלָּה גְרָם יַעו"ש כִּי סְבַרַתוֹ בְּמַחֲכ"ת דְּחוּקָה דל"ד רוּעַ מִזְלָה לְעַנְיָן פְּרַנְסָה לְחוּד רַק לְעַנְיָן כְּמָה דְבָרִים שְׁגַם אֶלְמָנָה עֲשִׂירָה אִינָה מִתְעַנְגָּת כְּשֶׁאֵר הַנְּשִׁים וְכַמְאָמַר חז"ל טָב לְמִיתָב טַן דּוּ א"כ י"ל שְׁרוּעַ מִזְלָה גְרָם שְׁיִיָּה לָהּ צַעַר לְמִיתָב גְּלַמוּדָה אִךְ י"ל מְטַעַם אַחַר שְׁאִין לָהּ דִּין קְטָלְנִית גַּם לְסִבְרַת הָרָא"ש ז"ל הַנ"ל דְּהִנֵּה מְבֹאֵר בְּמַס' נְדָה דָּף ס"ג ע"ב וְז"ל אָמַר ר"ה ב"ח אָמַר שְׁמוּאֵל הָרִי אָמְרוּ לְיָמִים שְׁנַיִם לוֹוִסְתוֹת אַחַת לְמָה שְׁלֵא מְנוּ תְּכַמִּים שְׁלֵשָׁה לְמָה שְׁלַמ"ח לְאִתּוּיִי מְאִי אר"י כּו' וְכ' הַתּוֹ שֵׁם בַּד"ה יָמִים שְׁנַיִם וְז"ל הִיָּינוּ כְּרַבִּי דְאָמַר בְּתַרִּי זִימְנֵי הָוֵי חֻזְקָה וְשְׁלֵא מְנוּ חֻקָּמִים ג'

הואיל ואינו נוסת גמור מודה רבי דבְּעֵי ג' זימני נְהִי קים לי עכ"ל התוס' והנה לפי שברת הרא"ש ז"ל דרוע מזלה אינו גורם בְּחֵי הַבַּעַל רק שגורם לה שתתני בצער וממילא מתים בעלי וא"כ הוי כמו נוסת שְׂבָא ע"י מעשה פנין שאין מזלה גורם בגוף חיות הבעל והוי שפיר כמו נוסת שהמעשה גורם הרא"י דלא מתחזקה לכ"ע בפחות מתלתא זימני ה"נ אין רוע מזלה גורם רק שתתני בצער ועי"ז מתים בעלי והוי כמו נוסת שע"י מעשה.

ולפע"ד יש לכונן זה ברש"י יבמות דמתרין הגמ' א"ב דאירסה ופירש"י בעל השלישי וקשה למה תפס רש"י ז"ל בעל הג' שלא אליבא דהלכתא דפסקי דבתרי זימני הוי קטלנית ולדברינו א"ש דלמ"ד מז"ג לכ"ע בעי תלתא זימני וי"ל דבאמת הני אמוראי לא פליגי דמענין גורם ורק ר"א ס"ל דגם מז"ג וכסברת הרא"ש ז"ל דריע מזלה גורם שתתני חיי צער ולקח אפי' בנפל מן הדקל או אירסה הוי קטלנית אף לזה לכ"ע בעי ג"פ ולזה פ"י רש"י בעל השלישי [והא דבתרי זימני הוי קטלנית היינו במת פדרכו דיש חשש מענין ג"כ ודו"ק] אף באמת מדברי התוס' פתובות (דף מ"ג ע"ב) שם אמתני המאיר את בתו וגירשה אירסה ונתארמלה פתובתה שלו השיאה וגירשה השיאה ונתארמלה פתובתה שלה ר"י אומר וכו' וכ' שם התו' בד"ה טעמא משום מ"ד מע"ג דניק לה מסיפא וא"ת ותיקשי לי מרישא דמשמע דמז"ג וי"ל וכו' וריב"ן מוקי פולה מתני' באשה אחת ומפרש הכי טעמא דהשיאה וגירשה אחר שאירסה ונתארמלה הא השיאה ונתארמלה תו לא הו"מ למימר השיאה שנית יעו"ש ומשמע משם דגם למ"ד מז"ג סגי בשני פעמים אף באמת י"ל דריב"ן לא ס"ל פסברת הרא"ש ז"ל דהנה התו' מקשין שם על הריב"ן דא"כ לא הוי מצי מוכח אלא למ"ד מז"ג דלמ"ד מע"ג אפתי ה"מ למתני תו השיאה וא"כ תקשי לי ממתני' דהכא ולכן י"ל דסברת הריב"ן דלמ"ד מע"ג דקדוקו של הש"ס שם בכתובות הוא מדלא תנא גירש שני פעמים וכמבואר בתשו' הריב"ש סי' רל"ג וז"ל עוד פתבת אח"כ ואפתי קשה מנ"ל למידק בנתארמלה תרי זימני טפי מבנתגרשה כו' אדרבה זיל לאידך גיסא דמצי למתני נתאלמנה תרי זימני ולא תני הכא משום דלא נימא תדא מינייהו נקט וקים לי דנתגרשה תרי זימני תו לא תזי לאינסובי אע"ג דסברא מוכחת דגירושין קילא ממיתה מיהו מלישנא דמתני' איפא למידק תרנוייהו עכ"ל וכו' הפוך האמת כו' והנה הריב"ש ז"ל מדחה דלמ"ד מע"ג לא שייך זה בגירושין ולפע"ד די"ל דגם בגירושין הוי חזקה כנ"ל אשה זו שהיא קפדנית וכעסנית שאינה יכולה לדור עם בעלה וטבעה גורם זו כמו מענין הגורם חולי מיתה כמו כן אשה רעה בטבעה מר ממנות ונתגרשה עי"ז והנה לפי"ז למ"ד מע"ג הקו' מדלא תני גירושין שני פעמים בשני אף לפי"ז עכצ"ל דלא ס"ל להריב"ן פסברת הרא"ש דא"כ האף דניק הגמ' ממיתה למ"ד מז"ג הא לסברת הרא"ש ז"ל מיתה זילא מגירושין דבמיתה המזל גורם רוע הצלחתה וכנ"ל אבל גירושין היא טבעה של האשה גופה ודלמא באמת במיתה בעינן דוקא ג"פ א"ו ס"ל להריב"ן כפירש"י דמז"ג שיימותו אנשי ומש"ה גירושין ומיתה שוין ובשניהם מוחזקות בשתי פעמים (* וא"כ פנין שזכינו להוכיח דהריב"ן ס"ל דמז"ג הפינת בעלי ממילא בנ"ד דחזינו דלא מזלה גרם המיתה דהא מת מחולי הקדום ולדידי' בנדאי אין לתלות אבידת הקמיע במזלה דלדידי' רק המז"ג שיימותו אנשי ואם חזינו שמת מסיבה אחרת לא תלינו בדידי' להחזיקה בקטלנית ולפי' הרא"ש ז"ל הוכחנו שצריף דוקא ג' פעמים ובס' עצ"א

ס"ט [סק"ז] כ' דלמ"ד מעין גורם בעי תלתא זימני ודיקמה להא דנוסת דאכלה שום וכו' ובאמת הוא היפוך דברי הש"ס דנדה הנ"ל כמבואר למענין דבמענין הוי כמו אהנה צמרמרות דחולה הגוף הוא וסגי בתרי זימני לרבי ולכן לפע"ד כמ"ש ודו"ק: (* [ר"ל דלדעת השואל בהריב"ש נשמע ע"כ תרנוני גירושין ומיתה דאל"כ לא נוכל להוכיח גם במיתה די"ל דאדרבה רק בגרושה אבל במיתה לא די בב' פעמים והא דלא נקט ב"פ נתאלמנה משום דאז ה"א דתנא מנייהו נקיט ובאמת קי"ל לתנא דבנתגרשה אינה יכולה להנשא אע"כ דממילא נשמע שם תרנוני דאין שום טעם לחלק בין גירושין למיתה ע"ש ודו"ק.

ורק דהריב"ש הק' עליו דבגרושה ל"ש פלל מע"ג וממילא דגם מז"ג ל"ש בגרושה דבהכי לא פליגי ועז"כ המחבר לנישב דשפיר שנייה בגרושה מע"ג משום טבעה ושוב יכול הריב"ן לסבור כסברת השואל וממילא מןשלב קו' התו' עליו דלמ"ד מע"ג באמת הי' יכול למינקט ב"פ נתארמלה משום דמיתה מן האירוסין לא נצטרף לדידן' מ"מ אי הוי תני הכי ה"א דה"ה בנתגרשה תרי זמני כה"ג בכסדרן (ע' באה"ט סי' ט' סק"ב) לא איכפת לן והי' יכול למינקטאפי' ב"פ נתגרשה רק תנא מנייהו נקט ובאמת ז"א דבגרושין הוא מחמת טבעה של האשה שהיא קפדנית שפיר גם גירושין של ארוסה נצטרף ולכן מוכרח לנקוט תנא בנתגרשה ונתנא בנתארמלה ושפיר גם לדידן' מוכח דמב' זימני הוי חזקה משום דע"כ אתה אומר דלא הי' יכול למינקט ב"פ נתגרשה ואף א"כ למ"ד מז"ג ה"ק השואל לדונקתא מנ"ל שוב להוכיח דבמיתה ב"פ הוי חזקה דלמא במיתה באמת לא די ב"פ ורק מש"ה לא תצא ב"פ נתארמלה משום דה"א תנא מנייהו נקט וגם בגרושה הדין כן ובאמת קי"ל לתנא דבגרושה אסורה ואי דקים לה לגמ' דשניהם שוונים וטעם א' להם וממילא נשמע תרנוני' ז"א דהרי ע"כ חילוק גדול יש ביניהם דבגרושה היא טבע של האשה הוי שפיר נוסת דהא גם מ"ד מז"ג מודה למע"ג ג"כ משא"כ מיתה לדעת הרא"ש הוי פנוסת ע"י מעשה שפיר צריך ג"פ אע"כ דהריב"ן לא ס"ל כהרא"ש רק דמז"ג היינו עצם המיתה וא"כ גירושין ומיתה שונים וממילא נשמע תרנוני' כסברת השואל ודו"ק עכ"ה]: סימן יד תשובה על אשר נשאלתי במעשה שהי' באחד שהודה לפני שני עדים שראה בלילה שאשתו שפכה [בינו] לבין איש אחר ועשה עמה מעשה חדודין וקלות וצעק עליהם והלכה האשה לשכב בצד השני של הבעל ואח"כ ניסתה אשתו פעמיים אם הבעל ישן ואחר שדיקמה בדעתה שהוא ישן אמר האיש הבליעל הנחשד שאינו נוח לו המקום לישן ואמרה לו האשה שבצדה יש פרים והלך הבליעל הנחשד שמה והבעל שמע קול נשימה מביאה ומחמת הבהלה המתין מעט עד ששב רוחו אצלו הלך וראה ששוכבים יחד וקעס למאד ואמרה לו האשה שלא הי' רק התחלה ולא גמר הדבר והנחשד אמר שלא שפך בה זרעו והבעל התחיל לשפוף חיקמה על אשתו כי הי' בעיניו כזונה ואמר לה שאינו רוצה לדור עמה כי היא זונה ולאח"כ נגבה פעם שנית גב"ע ונחזר הבעל מדבריו ולאח"כ אמר להגנבי עדות שזה אומר מחמת יראה אבל עיקר דבריו הראשונים ושוב נגבה גב"ע ונחזר הבעל מפל מה שאמר בפעם הראשון ושוב נגבה גב"ע ונחזר הבעל ואמר שלא אמר כן והב"ד הראשון היינו הרב אמר עתה שאינו זוכר אם אמר הבעל בפ"א שאשתו הודית לפניו שהתחיל לבעול ואולי אמר רק שהתחיל ולא גמר וגם אמר שאינו זוכר בבירור אם אמר הבעל בפ"א שמצאן שוכבין יחד האשה

עם הנחשד רק בקרוב מקום ועכ"פ מפל הגב"ע זה דבר ברור שמתחלה שפכה האשה באמצע והפעל מיתה בדבר ולכן הלכה לצד השני של הפעל ולאח"כ אמר הנחשד שאינו נוח לו לישן והאשה לאחר הנסיון אם פעלה ישן השיבה לו שבצדה יש פרים והלך הבליעל לשכוב סמוך לה זה ברור מפל הגב"ע פאשר הטה מונעתקים אצלי.

והנה באמת מצד הדין אין אשה נאסרת אלא בקינוי וסתירה ומה ששמע קול מנשמים אין פדאי לאנסרה כמבואר בת' מיימוני מביאו הרבה פוסקי' ויעניין בצ"צ [סי' ע"ט] ובהודאת האשה אין פדאי פי אמרה שהתחיל ויכול להיות היינו שרצה אבל לא גמר מחשבתו ולא נגע בה בטומאה וגם דברי הנחשד אינו נחשב לכלום לפי דברי מהרי"ק מובא ברמ"א ז"ל סי' קט"ו דצריף דוקא שיהי' נאמן לו לכל דבר הגם שהמהרי"ק כ' דהרשב"א כ"כ ומתשו' הרשב"א סי' אלה רל"ז מבואר להיפוך מ"מ יש מקום גדול לסמוך ע"ז ולכן אין לאסור האשה מחמת זה אולם אם הי' נאסרה האשה עפ"י דבריו הראשונים פדאי לא יוכל לחזור בו לא כמו שראיתי בדברי הגאון מחו' מהר"מ מיאס שכ' דיוכל לחזור דהטעם שנאמן משום שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו לפי דבריו שאמר שנאסרה עליו אף באם הוא [חוזר בו שוב אינו אסור עליו לפ"ד דהשתא והא דלא יוכל לחזור] אינו רק מטעם דשוני' אנפשי' חד"א ובזה שייף טעם הר"ן דמשועבד לה לא מצי מפקע ולפע"ד דלא כן הוא והוא בשנבאר דברי הר"ן שכ' במס' נדרים (דף צ"ע"ב) וז"ל נאחרים תירצו דמשנה ראשונה לא דינא קתני דמדינא נדאי אין האשה נאמנת לומר טמאה אני לה להפקיע עצמה מפעלה שהיא משועבדת לו אלא משום דהא מילתא דטמאה אני לה כו' יעו"ש.

וקשה הא עכ"פ (לדידי') [לדידה] נאמן דאדם נאמן ע"ע יותר ממאה והאיך מאכילין (לו) [לה] דבר האסור (לו) [לה] ואי דאינה יכולה להפקיע שעבודו קשה הרי באומרת קונם תשמישה עלי אסורה משום שאין מאכילין לאדם דבר האסור [נדרים דפ"א ב'] כמו כן פינו שבתורה האמינה אדם על עצמו ואסור לו הדבר האיך משום שמשועבדת לו תעשה איסור ולא גרע מאסרה על (עצמו) [עצמה] הגם דאין יכולה לאסור עצמה על פעלה מ"מ בהיא עכ"פ אסורה לא פקע הנדר כמבואר בר"ן נדרים [ט"ו ב'] אע"ג שע"י זה ינפקע שעבודו לית לן בזה וה"נ פינו דהתורה (האמינה) לגבי (עצמו) [עצמה] ואסור הדבר (עליו) [עלי] האיך יותר האיסור משום שעבוד וראיתי שהגאון הנ"ל רוצה לומר פינו שהדבר נוגע לאחרני גם לעצמו אינו נאמן לאסור ולא ידעתי למה לעצמו לא יהא נאמן דהרי קי"ל באחד שאומר חוב לו ולחבירו נאמן לגבי עצמו ולא על חבירו וע"כ צריף אתה לומר פינו דעי"ז ינפסד חבירו שוב אינו נאמן לגבי עצמו וזה לא ידעתי באיסור למה נאמר כן אדרבה אית לן למימר דלגבי עצמו אסור והאיך נאכילהו דבר האסור עליו בשביל הפסד חבירו ודמי ממש לקונם (תשמישי עליה) [תשמישה עלי] ולפ"ד באמת מטעם זה נדו הרשב"א והתו' מסברת הר"ן ז"ל בנדרים בסופו וכתבו הטעם רק דתקמים יכלו לתקן כן בדבר גדול דמיאנו בסברת הר"ן ז"ל משום דקשה להו וכי משום דמשועבד לה ינפקע איסורה וראיתי בבית מאיר סי' קט"ו מקשה כן על הר"ן ז"ל ורוצה לחבר תירוץ הרא"ש אל תירוץ הר"ן ופליג שם על היש"ש ולפעד"נ דשפיר אתו דברי הר"ן ז"ל דהנה אין ע"א נאמן בדבר שבערונה ורק על עצמו אדם נאמן וזה ברור דאדם שאסר על עצמו ואמר שדבר זה אסור בדבר שהוא

נגד חזקה או עדים באופן שאינו נאמן רק לעצמו נאמן הוא לעצמו בצנעה אם יודע
בנפשו ששקר אמר שמוטר עליו הדבר שאמר בשקר שהוא אסור ויעניין בבית אפרים
בא"ע בתחלתו דנדאי מוספם מרוב הפוסקי' דא"א שונו' אנפשי' חד"א מטעם נדר רק
מטעם דאדם נאמן ע"ע וא"כ בצנעה והוא עצמו יודע ששקר אמר מותר בדבר ההוא
ולפ"ז א"ש דכיון דחב לאחריני אינו נאמן כלל פי אנו אמרי' דהוא בעצמו יודע שהדבר
מותר ורק שאומר פן וא"כ ליפא עליו שום לתא דאיסור בשלמא אם הוא בדבר שאינו
נוגע לאחריני אמרי' שפיר אדם נאמן ע"ע ואסור שוב לחזור בלא אמתלא אבל באם חב
עיי"ז לאחריני אמרינו שגם בזה הוא משקר ויודע בעצמו שמוטר ולכן מותר באמת לו
ואין נאמן להפקיע שעבודו של חבירו כי אנו אומרים שהוא יודע האמת שלא כן הוא
כאשר אמר וממילא אינו עושה איסור כלל וזה הוא ברור לפע"ד סברת הר"נ ז"ל ויותר
י"ל לפי מ"ש הפוסקי' דבאשה שזינתה פינו שיהיה נותן שלא להאמינה באמת היא
מומרת להבעל כ"ז שלא ידע הבעל בלא שום הפקעת קידושין יעו"ש א"כ ה"נ פינו דאין
מאמינים (לו הוא) [לה] מחמת שעבודו אינו אוסר עליו ולא התחיל האיסור כלל גם לפי
(דבריו) [דבריו] פינו דמשועבד (לה) [לו] ועפ"ז יש ליישב ת' הרא"ש שתמהו עליו
האחרונים שכ' באשה שאמרה שנתקדשה מקודם (שזינתה שאנ"מ) [לאחר דנאמנת]
מטעם שוי' אנפשי' חד"א והק' עליו מטמאה אני לה יעו"ש בב"י וד"מ [באהע"ז בס"ס
מ"ו] ואחריני ולפ"ד אתי שפיר דבאמת קשה האיך מאכילין לאדם דבר האסור לפי
תירוץ הר"נ ז"ל וצ"ל פינו דהיא משועבדת לו א"י להפקיע שעבודו ומעיקרא א"נ והנה
בנדון דהרא"ש שלפי (דבריו) [דבריו] אינה משועבדת לו דנתקדשה מקודם א"כ אינה
מפקיע עצמה כלל בשלמא בטמאה אני לה שהיא מודה דמשועבדת לו ורק רצה להפקיע
השעבוד ע"י עצמה ולזה אמרי' דכיון דאינה יכולה להפקיע השעבוד אין עליה איסור
כלל גם לפי (דבריו) [דבריו] והוי כלא אסרה עצמה מעולם אבל באומרת נתקדשתי
מקודם ומעולם לא נשתעבדתי לזה נהי דאינה נאמנת לנו מ"מ לגבי דינה הוא חד"א
והוא חילוק נכון לפי השכל.

אמנם כ"ז באשה האוסרת עצמה אבל באיש נדאי דיכול לאסור ע"ע וא"ל דמשועבד לה
הא יכול לגרשה בשלמא גבי קונם תשמישי עלה דאין הבעל יכול לאסור גם שיכול
לגרשה משום שמשועבד לה הוי כפירות חבירו ולא התחיל הנדר כלל אבל בשונו'
אנפשי' חד"א ורק דנימא דאינו נאמן מפת שעבוד דינה הא שעבודה יכול לבטל בגט
ולכן בנדאי לפ"ד הר"נ ז"ל נאמן הבעל גם במקום שהוא חדר"ג והרשב"א ז"ל [בתשו'
אלף רל"ז] לשיטתו דס"ל דהטעם משום שיכלו חכמים לתקן פן בדבר גדול ולזה כתב
גם הבעל אינו נאמן דחכמים יכלו לעקור ד"ת בדבר גדול וכ"מ בהדני' בתשו' שם משום
דחכמים יכלו לתקן זה או משום אפקעינהו לקדושין פמבואר במהרי"ק וא"כ בנ"ד אם
היתה נאסרת ע"י דיבורו לא הי' יכול לחזור לשיטת הר"נ ז"ל ובאמת גם לשיטת
הרשב"א והגהת מרדכי שמביאו רמ"א ז"ל סי' קט"ו בנ"ד אינו נאמן לחזור דכבר כתבנו
דלאחר כל הגב"ע הי' פאן דבר מכווער ביותר ששכבה בין איש אחר ופריצות גדולה היא
זה וגם שניסתה את בעלה אם היא ישן וציונה להבליעל לשכוב אצלה בסמוך בדבר
אשר בעלה מיחה בינה נודאי אין לה פריצות גדולה מזו והנה נדאי אין דעת הגאון
[רגמ"ה] ז"ל על הפריצות ואין שעבוד עליו ומצוה לגרשה פמבואר בארנפה בס' ת'

גאוני בתראי וא"כ שוב ממילא לא יוכל הבעל לחזור אם הייתה אסורה עליו לפ"ד הראשונים אף פבר הוכחתי דאין בדבריו הראשונים פדאי לאסור פי האשה לא הודית על זנות והוא בעצמו לא ראה רק פיעור והבליעל א"נ וגם לא אמר הבעל מעולם שהאמינו ולכן לכאורה הייתה האשה הזאת מותרת אף באמת אסורה היא וטומאה פתיב בה פעריות דל"מ שמצוה לגרשה פמבנאר פסיף גיטין וז"ל הגמ' תני' הי' רמ"א כו' ורוחצת עם ב"א רוחצת ס"ד אלא אימא במקום שב"א רוחצין זו מצוה מה"ת לגרשה שנא' כמ"צ בה ע"ד כו' ובנ"ד הוי עכ"פ כמו רוחצת במקום שב"א רוחצים ומצוה לגרשה ולפע"ד דהוי ממש שוכבת במקום שב"א שוכבים שחוב לגרשה ובפרט שעשתה זאת אחר התראה מבעלה שמיחה במה ששכבה ביניהם והיא הוסיפה פשע לשכוב הנואף סמוך לה ממש והרי היא אשה שחובה לגרשה ויעני' בת' הגאונים הנ"ל שבתרי פעמים שעברה רק על דת יהודית חוב לגרשה ולפי דבריו שם חוב לגרשה בנ"ד יעו"ש ויראו האמת פן.

ויותר נ"ל לומר דאשה זו אסורה מה"ת מדין סוטה דמבנאר פרמב"ם ז"ל פ' כ"ד מהל' אישות הל' כ"ה ונ"ל אמר לה בינו לבינה אל תסתרי עם איש פלוני וראה אותה שנסתרה עמו ושהתה פדי טומאה הרי זו אסורה עליו בזה"ז שאין שם מי סוטה ותייב להוציא ויתן פתובה ואם הודית שנסתרה אחר שהתרה בה תצא בלא פתובה ולפיכך משביעה ע"ז ואח"כ יתן פתובה עכ"ל ומבנאר בגליון תוס' בנדה [דף ב' ע"ב] דאפילה וליילה הוי מקום סתירה א"כ דהיא והבעל מודים שהבעל מוחה במה ששכבה אצל הנחשד זה הוי פקינוי ומסתמא אמר שלא תשכב בכאן אצל הבליעל הלזה דמלשון הגב"ע משמע שצעק עלה למה שכבה פן הרי שמיחה לה שלא תעשה פן והיא הוסיפה ונסתרה עמו באפילה הרי קינוי וסתירה שאסורה לבעלה וא"ל דהוי פקינוא לה דרף איברים או כמו שאמר אל תדבר עם פ' דמאן מפייס דסתמא אמר לה שלא תשכב נגד הבליעל והיינו דחשש שיטן הוא ויהי' סתירה וקרוב הדבר בעיני שפן הוא והיא סוטה ממש ולא ידעתי מה זה שחתר מעכ"ת בחזק להחיר הארורה הזו אשר גם לפי הודאתה היא קלה ופרוצה ואין עלי' שום חדר"ג ולא שום שעבוד פי לא עשתה פדורה בנות ישראל לשכוב בקרוב לאיש בליעל בליילה באפילה ובעלה מיחה בה ואין לה עוברת ע"ד יהודי' יותר מזה וגם מה שהודית בעצמה שקראה לו פייבלי עם טוט מיר ווייא ולמה לא הגידה לבעלה שיטן גם הוא קרוב לה ואין לה מדברת עם כל אדם גדולה מזו ולכן באמת אסורה היא וכל הנוגע בה לא ינקה.

ואם ידעתי פי יבואו איזה אנשים להחל בדברי אף אני על משמתי אעמודה וה' הטוב יעזרני על דבר פבוד שמו: סימן טו להרב כו' מ' יעקב נ"י האבד"ק געבליץ: תשובה הנה לפי הנראה שיש פאן עידי פיעור דהיינו השני גערים שלנו שם וראו דבר פיעור וקלא דלא פסיק וא"כ בכה"ג נהי דבייש לו פנים אין מוציאים מהבעל מ"מ עכ"פ מצוה לגרשה פמבנאר פרמב"ם ז"ל פכ"ד מה"א הל' ט"ז וז"ל וכן זאת שעשתה דבר מנוער אעפ"י שלא הוציא אין להן פתובה שהפתובה תקנת חכמים הוא פדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ולא הקפידו אלא על בנות ישראל הצנועות אבל אלו הפרוצות אין להם תקנה זו אלא תהא קלה בעיניו להוציאה עכ"ל ופרוצה מצוה לגרשה פמבנאר בגיטין [בסופו] וברמב"ם פ"י ה"ג וכן בש"ע סי' (קמ"ו) [קט"ו] ס"ד.

אולם באמת אפילו בלא שום עדים רק ע"י קול רב שהי' בין פולם ונהי פרוצה ביותר דקיי"ל בש"ע דחוששין אפילו לבנים פמבואר בסי' ד' א"כ ודאי מצנה לגרשה ובאמת שהתוס' פתבו בסוטה דף כ"ז דאין מוציאין בדומה רק בקלא דל"פ עם עידי פיעור יעו"ש מ"מ מצנה ודאי איפא בקלא דל"פ לחוד יעניין בסוטה ותבין ורא' ברורה דיש מצנה בקלא דל"פ מהא דאמרינן בפ' מי שקינא דף ל"א א' וזל"ה מי שקינא לאשתו ונסתרה אפילו שמע מעוף הפורח יוציא ויתן כתובה דר"א רי"א עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה עכ"ל והתו' שם וז"ל ונראה דה"פ מאחר שקינא לה אפילו קודם סתירה שמע פריצותא שהרי עכשיו קצת רגלים לדבר מכוער הדבר ומוציאה בכתובתה מאחר שלא נסתרה ולא נאסרה עליו ובענין זה מצנה לגרשה דאפי' לב"ה דאמרי אפילו הקדיחה תבשילו היינו רשות מיהא מצנה ליפא אלא בכה"ג עכ"ל.

הרי דחייב להוציא דלשון יוציא ויתן כתובה בכ"מ משמט שחייב להוציא וכן משמע בכל הסוגי' התם הרי דכה"ג חייב להוציא רק שאין כופין אותו הגם שרש"י ותוס' בתירוץ השני והרמב"ם מפרשים דאירי לאחר הקינוי וסתירה מ"מ לכ"ע עכ"פ מצנה איפא אפילו בלא קינוי וסתירה והטעם שאין כופין אותו מבואר בתשו' לאחי הט"ז וז"ל מובא בט"ז וז"ל אה"ע יעו"ש אף לכאורה אם נימא דחייב להוציא מה"ת גבי קול דנשים מוזרות א"כ למה גבי דומה פתבו התוס' וכן משמע בש"ס שם דאינו מוציא וצ"ל דקול נשים המוזרות חמור טפי עכ"פ קלא בנ"ד דמי לקלא דדברו בה נשים מוזרות דחייב להוציא מה"ת והנה לפ"ז פיון דחייב להוציא מה"ת בודאי דאין עליו איסור חדר"ג פלל וכמבואר בת' הרשב"א וז"ל מביאו ב"י וד"מ וז"ל [בסי' א' וקט"ו] דאפילו משום חסידות בעלמא אינו חל החדר"ג ובזה כ"ע מודים דע"כ ל"פ בש"ע סי' (קנ"ד וקע"ב) [קט"ו וקע"ח] אלא באם הבעל אומר שראה או שאומר שמאמין להעד בזה יש סוכרים שאינו נאמן כמו גבי אשה שאמרה טמאה אני לה דמפח הח' שנה האיש לאשה וא"נ לומר טמאה אתה או שמאמין לעד אף היכא שמדינא חייב עליו להוציא או אפילו ממדת חסידות אין לומר פיון שאינו רק מדת חסידות הה' מעפבו מלעשות מילי דחסידות זה אינו ורק פיון דאין התקומרא דחסידות מצד עצמו ורק שמעשי גרמו לה בודאי ע"ז לא עשה ר"ג וז"ל חרם על פריצות וא"כ בנ"ד לכ"ע מצנה עכ"מ לגרש ולא חל עליו חדר"ג פלל ואף באמת לפי מה שאומר הבעל שהאשה הודית לפניו ובודאי דנאמנת פיון שיש רגלים לדבר פמבואר בש"ע וכ"כ בעלי הש"ע להלכה [בסי' קט"ו ס"ו] וא"כ לפ"ד אסורה לו ונהי דהאשה מכחישה מ"מ שונו' אנפשי' חד"א ושוב אינו חל הח' פמבואר [שם ס"ז] גבי אם העד נאמן לו והנה ברמ"א וז"ל שם סי' קע"ח מבואר וז"ל בס"ט וי"א דבזמה"ז שיש חר"ג שלא לגרש אשה בע"כ א"נ לומר שמאמינה או שמאמין לדברי העד דחיישי' שמא עיניו נתן באחרת ואומר שמאמינה אעפ"י שאינו מאמין ומנדין אותו על שאומר שמאמינה וגרם לבטל חר"ג כו' עכ"ל.

ונראה מזה שגם באומר שמאמין לעד יש חולקים ואומרים דאין רשאי לגרש וכופין להיות עמה וכ"כ הב"ש וז"ל ובאמת כ"ז נובע מהג"מ פכ"ד מה"א וז"ל הורה ר"י האומר אשתו שזנתה דאינה אסורה עליו לפי (י"א) [משנה אחרונה] דא"נ שמא עיני' נתנה באחר ה"נ שמא עיניו נתן באחרת אחר תקנת ר"ג שאינו יכול לגרשה ע"כ ועוד נראה דיש לנדות האוסר אשתו דמגרשה בע"כ דס"ס מבטל תקנת הגאונים עכ"ל משמע מזה

דוקא (ברואה) [באומר שראה] אשתו שזנתה אינו נאמן כמו אשה שאמרה ט"א דשמא עיניו נתן באחרת אבל בע"א והוא אומר שמאמין לעד אסורה עליו ואין יוכל הח' לסלק האיסור וכן נראה שהבין הגאון מהר"ט בת' נ"ב מה"ת [סי' י"א] והטעם נלע"ד פשוט דהנה לכאורה קשה בע"א שמעיד למה יהי פלל שום חשש מחמת הח' נהי דע"א א"נ לאסרה שיהא הבעל חייב לגרשה דילפי' דבר דבר ממזון עכ"פ לענין איסורא דאין על הבעל [רק] איסור חרם לגרשה ע"ז בודאי נאמן פאשר כתב והוכיח הנ"ב ז"ל [מה"ת סי' ח'] דע"א נאמן נגד החדר"ג ז"ל וא"כ מהראוי דאם מאמין להעד שאומר שזנתה דהעד עכ"פ יפטרנה מח' ולכן נלע"ד דזה נדאי דע"א נאמן ואין פאן שום חשש ח' ורק אם לא הי' מאמין להעד הי' עליו איסור ח' לגרשה וע"י שמאמין לו גורם שיבטל הח' ע"ז גופי' חייב נידוי וזה טעם המבואר ברמ"א ז"ל שגורם לבטל חדר"ג שעליו מוטל שלא להאמין לגרום גט בע"כ אבל נדאי אם מאמין שוב אין הח' מעכבו דהעד פוטר לומר שאין עליו ח' פלל וא"כ לפע"ד במאמין לעד גם לדברי הג"מ חייב לגרש רק שמנדין אותו על שגורם לבטל הח' וכמבואר שם אף מה נעשה שהרמ"א ז"ל בש"ע ובתשובה אמר בפירושו שגם במאמין להעד י"א שאינו חייב לגרש אף להלכה קשה לסמוך על הי"א הקלו כי בנ"ב מה"ת הקשה עליו וז"ל בחלק אה"ע סי' י"א ועוד שאיך נימא מחמת תקנת ר"ג שלא נאמין לו ונימא שמשקר וקלא אם משקר הרי אשתו יודעת שמשקר ולא תרצה לקבל השקר ויצטרף לגרשה בע"כ א"כ יעבור על חרגמ"ה ולמה לו להוציא שקר מפיו יגרשנה כף בע"כ ויעבור על חרגמ"ה אם הוא חשוד בכף ואין לומר שמתנירא שהב"ד לא ינדקו לו לסדר הגט קלא פותבין גט לאיש אעפ"י שאין אשתו עמו וא"כ יכול להכין הגט נאח"כ ונדקו לה בפני עדים ומה לו אם עובר חר"ג כף או כף עכ"ל.

והגם דבאמת אין זו קוש' דמבואר בב"ב דף מ"ד וז"ל הגמ' דא"ר [ב"ש] משמין' דשמואל המוכר שדה לחבירו שלא באחריות אין מעיד לו עלי' מפני שמעמידה בפני ב"ח ודוקא בית או שדה אבל פרה וטלית כו' [עד דלא ניחא דליהוי לנה רשע ולא ישלם] עכל"ה וקשה האיד' יעיד שקר ונחבירו ידע בשקרו אף נוח לאדם לעשות איסור א"י לכל העולם רק לאיש פרטי מלעבור בפרהסי' מש"ה גם פאן ניחא לבעל לומר שזנתה ולימתן גט בע"כ להצדיק עצמו בפני הבריות שאין עליו חר' דר"ג ז"ל ולא [ידע] [ינוודע] מאיסורו רק אשתו שתדע שמשקר אבל אם יתן גט בע"כ בלא אמתלא יהא ניקר רעתו בפני כל וזה לא ניחא לי' ולכף שייד' שמא עיניו נתן [באה] [באחרת].

גם הקשה הנ"ב [סי' י"ב] האיד' אפשר שכופין לשמש עמה הא בלא"ה אין כופין אפילו לאחר החדר"ג לשמש שלא ברצונו כמבואר בסי' [ע"ז] באה"ע וגם זה לק"מ נהי דאין כופין אותו אפילו בכשרה שלא למנוע עונתה מ"מ איסור (אין) [יש] עליו מטעם חדר"ג שראה פרוצות הדור.

אמנם נהי שאין ראיות הנ"ב מוכרחים כנ"ל עכ"פ מסתברא שלא לסמוך על הני י"א נגד רוב הראשונים ולאסור בע"א אם מהימן לי' וכן באומר הבעל שראה שזנתה אף בנ"ד א"צ לזה פיון דכבר הוכחנו דבכל ענין משום הקול לחוד מצוה לגרשה וליפא חדר"ג בכה"ג אליבא דכ"ע א"כ שוב שונו' אנפשי' חד"א במה שאמר שהודית לפניו

ורגלים לדבר שאסורה מן הדין וא"כ כופין אותו לגרשה פיון שאין הח' מעכב (מנהגא) שונו' אנפשי' חד"א שאמר שהודית לפניו ורגלים לדבר דאסורה לו מהדין ואפילו להגוף פוסקים שגם בהודית ורגלים לדבר אינה נאמנת מ"מ בכה"ג שהיא התחילה להודות ודרך תשובה שכה"ג רבו האומרים של"צ רגלים לדבר ונאמנת אפילו בלא רגלים לדבר א"כ בכה"ג עכ"פ בצירוף רגלים לדבר כ"ע מודים שאסורה: סימן טז בנדון השאלה אשר ארע שאשה אחת שהיתה יושבת תחת בעלה בטח ושאנו ולא נשמע עלי' שום דבר וזה לא כפיר אשר עלה עלי' ריח טומאה והלכה לבית העכו"ם רחוק מביתה לעיר שפולה עכו"ם ולא נודע פונותה למה עשתה זאת ושהתה שמה כמה ימים ולאחר כמה ימים לבשה חרטה ותשובה ע"ז וחרה לבית בעלה ואמרה שלא נטמאת שמה ורק שהעכו"ם פיתו אותה לבא עמהם אבל לא עלתה בידם ועד אחד העיד שהודה האשה לפניו שנטמאה והיא אומרת ל"כ רק שהעד רדף אחרי' בדברים לאמור לו אם נטמאה ואמרה לו מה לך שתדפיני יהי' בעיניך שנטמאה והנה בעלה רוצה לדור עמה פי היא אשת געוריו אף אם יורו לו עפ"י דתה"ק שמונתת לו פי הוא ירא ה' וכתורה יעשה ונשאלתי מאת מורי ורבתי לחוות דעתי הקלושה בזה: והנה אמת אגיד ולא אבוש פי לא ידעתי למה רדפו אחרי פי אין בי לא סברא ולא בקיאות פי אני הצעיר שבתלמידים ובכרטי פי נצמדו עלי טרדות שונות אשר לא נתנוני השב רוחי וגם עתה אשר בעוה"ר נתפסו נפשות מישראל לומדי תורה והוטל עלי לתת פופר נפשם ולכן מהראוי הי' למנוע פעת מלדבר בזה אולם לאהבת ויראת רבתי אשר הניעוני לזה לא יכולתי התאפק מלדבר בזה במעט העיון וכמעט שלא השגחתי בספר לעיין פראוי ולכן אכלה נא פני הקורא בדברי שאם ח"ו ימצא איזה שגיאה יסלח נא לי פי תקפה עלי משנתי ומה' אשאלה שאל אכשל בדבר הלכה וזכות אבותי יסייעוני להורות האמת לאמיתו וזה החלי בעזר צורי וגואלי: הנה בדין זה מתחלק לד' חלקים.

א' מחמת שפדרה להמיר כפי הנראה ממצשי'. ב' מחמת שפתיחה עם העכו"ם.

ג' מחמת שהעד מעיד שאמרה נטמאה. ד' בנאמנות העד: והנה אשיב על ראשון ראשון מה שפדרה להמיר מבואר [באהע"ז סי' ז'] שם בב"ש [ס"ק ל"ב] דהיינו דוקא אם לא נאסרה מחמת היחוד ולכן צריך לחקור אם לא נאסרה כפון מחמת היחוד.

והנה באמת לפי מה דמבואר ברמ"א [שם סוף סעיף י"א] באם נתייחדה עם עכו"ם לשם זנות נאסרה וא"כ גם כפון אסורה דהא נתייחדה לשם זנות וכמבואר בהגמ"ר [פתובות סי' רפ"ו] דעכשיו המומרת פונותה לשם זנות.

ושאני התם בעובדא דמהרי"ק [סי' ק"ס] שפתיחה לא ע"ד זנות רק לגנוב מהבעל. כמבואר להמעין שם.

ששם כמעט לא נתייחדה עם עכו"ם אבל בנ"ד דוודאי אדעתא דזנות נתייחדה כמבואר בהגמ"ר ה"ל. וכאשר נדע בעליל שפונות אשה הבורחת מבעלה לעכו"ם בעתים הללו הוא לשם זנות דאינם אדוקים כ"כ וא"כ פיון דנתייחדה לשם זנות אסורה לבעלה לפי פסק זקני' מהרמ"א ז"ל בהג"ה [ה"ל].

אולם הב"ש וח"מ תמהו שם עליו למה פסק כן והלא קי"ל אין אשה נאסרת על בעלה
אלא ע"י קינוי וסתירה והנה באמת מקור זה הדין הוא ממהרי"ק [הנ"ל] דבאם נתייחדה
לשם זנות אסורה וראייתו מסוגל.

דגמרא בכתובות דמדברת היינו שבויל' ורפנו שאני שבויל' דרוב עפוי"ם פרוצים א"כ
משמע דאם נתייחדה עם עפוי"ם אסורה. אמנם באמת לפ"ז אינה אסורה רק לכהן פדין
שבויל' וכאשר משמע כן ממהרי"ק ז"ל גופא אף מה שהקשה (הב"ד) [הב"ש] דמ"ש
לכהן מישראל פיון דתיישינו לשמא זנתה ברצון.

ותירצו דכמו דאסרו שבויל' לכהן משום מעלת פהונה כמ"כ אסרו זנות לכהן אבל לא
לישראל דמספק מותרת לישראל וע"ש בדבריו שהניח בצ"ע דלפי שיטת הפוסקים
דנחבשה ע"י נפשות אסורה לבעלה אלמא מספיקא אסורה ה"נ הוי להיות אסור אף
לבעלה ישראל ודחוק בתירוצו ובאמת לפי מה דמבואר שם במהרי"ק ז"ל דלגבי חשש
רצון אין חילוק בין פהן לישראל וגם מבואר שם דווקא אם נתייחדה עם עפוי"ם דרוב
עפוי"ם פרוצים דלא פדברי הב"ש ז"ל בס"ק הנ"ל אולם באמת לא ידעתי מה הרעש
הגדול אשר הרעישו על המהרי"ק ז"ל בזה שפכת כן בכוננת בה"ג דאם נתייחדה עם
עפוי"ם לזנות דאסורה הלא בתוס' בסוג' הנ"ל [בכתובות דף י"ג ע"א] בד"ה מעלה
מבואר בהד"ל דאע"ג דאין אשה נאסרת על בעלה כ"א ע"י קינוי וסתירה נואף שאני ואין
לך נואף גדול מעפוי"ם אשר פרוצים בעריות וא"כ בה"ג נמי סובר פנותי בזה ומה זה
מהתימא והנה ראיתי בס' בית מאיר [סי' הנ"ל] נתיקשה הרבה בכוננת מהרי"ק ז"ל
בראייתו שמביא לאסור בנתייחדה אדעתא דזנות מהסוגיא דרוב עפוי"ם פרוצים הא
הסוגיא איירי באומרת נבעלתי אבל באומרת ל"נ מותרת ואי דבה"ג ס"ל פשיטת
הפוסקים דהסוגיא איירי אף באומרת ל"נ א"כ בפשיטות הי' לי להביא מהא דאמר שמואל
לר"י הלכה כר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיפא רוב פשרים הרי להדיא דלכתחילה
לא קי"ל כר"ג.

והנה באמת המעיין בסוג' היטב לק"מ לפי שיטה המבוארת באס"ז דהסוגיא איירי בין
אומרת נבעלתי ובין אומרת ל"נ אעפ"כ אם נתייחדה עם העפוי"ם שפרוצים בעריות
אסורה לד"ה אבל משמואל אין ראי' דה"א דשמואל לא קאי רק על הא דאומרת נבעלתי
ולפיכך הביא ראי' מרבנו אבל אליבא דאמת גם הבה"ג ס"ל ששמואל קאי על הכל ואת
לא תעביד עובדא בין באומרת נבעלתי ובין בלא נבעלתי פיון שנתייחדה לשם זנות
ובפירושו ר' עובד' וגם דברי הרמב"ם ז"ל מיושבים שפיר יעו"ש בבית מאיר ויראה
שדבריו בכאן אינם מחוורים.

ומה שהקשה דהא לא גרע מדבר מכווער דפסקינו דלא תצא זה ליתא דנסתרה אדעתא
דזנות גרע טפי דעדי יחוד בזה הו עדי ביאה פיון דרוב עפוי"ם פרוצים בעריות ולא גרע
מנואף לשיטת ר"ת אף דגם הוא מפת הסוברים דלא מפקינו בעדי פיעור ואפ"ה ביחוד
עם נואף אסורה.

אמנם נראה דגם ר"ת ז"ל איירי בנתייחדה אדעתא דזנות דאלת"ה קשי' האיך מקנין ע"י
עפוי"ם כמבואר בסוטה [דף כ"ז ע"ב] הא פונדאי דמי דהרי אף בלא קינוי אסורה וא"כ
האיך תשתה וא"ל דרק מספק אסורה דא"כ למה אסורה הא ר"ת ז"ל פתב בהדיא דאין

אשה נאסרה רק ע"י קינזוי וסתירה וש"מ דס"ל דאין אסורה מספק וא"כ למה אסורה בנתינתה עם נואף א"ו דס"ל (לי) ז"ל דזה הוי פנדאי ונתה וא"כ למה תשפה וגרע יותר ממה דמבואר בש"ם [סוטה דף ו' ע"ב] דאם נשאו ונתנו בה מזירות בלבנה שאינה שותה וכ"ש זה דגרע הרבה שהרי ע"י קול אין מוציאין אותה מפעלה ובנתינתה עם נואף לשיטת ר"ת ז"ל מוציאין אותה וא"כ האיה תשפה ע"י עפוי"ם שרובן פרוצים בעריות א"ו דגם הוא איירי דנוקא בנתינתה עמו לשם זנות וכשיטת בה"ג ז"ל.

ועפי"ז מיושב היטב שם בפסגני' הג"ל דברי התוס' ד"ה מעלה שפכתבו לשם תימא [וכו'] דבקיודושין [מוקי] דרב איירי בפנו' עד ואומר ר"ת דאע"ג דמלקין איירי בפנו' אין אוסרים לא איירי אלא בא"א וא"ת וקא אמרינן בפ"ב דנדרים גבי ההוא נואף [וכו'] דמשמע דאי לאו.

האי טעמא היתה מותרת [וכו'] והקשו המפורשי' פולם דהא האי וא"ת לא שנייה פלל לדבריהם דלעיל דבלא זה קשה (על דברי) [קו'] התוס' (דקיודושין) שאמר רב אין אוסרין על היחוד והקא בנדרים אסרו לולי הטעם (דא"א) [דאם איתא דעבדא אי' עיין בפ"י] ולפמ"ש א"ש דהנה נראה ליישב קוש' מהרי"ק ז"ל שהקשה לפי דברי בה"ג דבנתינתה לזנות [אסורה] גימא דכאן איירי בנתינתה לזנות ורב איירי בלא נתינתה לזנות ונ"ל לתרץ דהנה התוס' לעיל [בד"ה ואין אוסרין] הקשה (דאמאי) [דמה] פריף הגמ' (דבר אדרב) [לזעירא מרב] האהקא איירי באומרת נבעלה ורב איירי באינה אומרת שנבעלה ומתמצים התוס' דמ"מ פריף שפיר דכמו דהתם מותרת בחד ספק ה"נ כאן הוי להיות מותרת בחד ספק ומקשין המפורשי' דמאי דומיא הוא הספק שלא נבעלה דאית לה חזקת פשרות לספק אי לכשר נבעלה דאיתרע חזקתה פיון שנבעלה למי שא"ז ובפרט לפי מה דמפרש בירושלמי הטעם דר"י משום שזנות פרוץ רצות אחר הפסול וא"כ מש"ה הקא אסורה פיון דאמרה נבעלתי אבל בדברי רב דאיירי בלא נבעלה שפיר מותרת.

אולם נ"ל דא דהנה באמת קשה מדוע לא מהימנא לומר נבעלתי [לפשר] במגו דלא נבעלה והתוס' לקמן [ע"ב בד"ה השבתנו] דחקו בטעם הדבר. ונ"ל לומר כף דלפי מה דמבואר בש"ס ז"ל בסי' פ"ב [בדיני מגו אות יו"ד] דלענין מגו במקום [חזקה] שפכת שם דהיכי שעל טענות מגו לא הי' נאמן רק משום חזקה גם השתא פן וא"כ אם יש עתה חזקה אחרת נגדו א"נ דלא עדיף טענות המיגו ממגו עצמה והגם דאם הי' טוען טענות המיגו לא הי' חזקה נגדו מ"מ השתא דאיכא חזקה פנגדו א"נ רק מטעם חזקה יע"ש בדבריו וא"כ שפיר הדבר דלא (מהימן) [מהימנת] מטעם מיגו [דלא נבעלה] פיון דגם אם הי' [טוען] [טוענת פן] לא הי' [נאמן] [נאמנת] רק מטעם ס"ס [כמבואר בתו' הג"ל].

והנה לכאורה קשה לפי הירושלמי דזנות רצה אחר הפסול א"כ ליכא רק ספק אחד ואמאי מותרת אף באמת י"ל דהא דזנות רצה אחר הפסולין הוא לאו דבר פרוץ ונדאי רק כמו שאמרי' רובא ברצון וכתבו התוס' [פתובות דף ט' ע"א ד"ה ואבע"א] דלחד ספק הוא רוב ולגבי תרי ספקות לא הוי פרוץ פן ה"נ לענין אם נבעלה דליכא רק חד ספק אמרי' זנות רצה אחר הפסולין אבל אם לא נבעלה דהוי תרי ס' לא אמרי' דזנות רצה אחר הפסולין ומש"ה מהימנא בלא נבעלה וא"כ מש"ה לא מהימנא במיגו פיון

דבאמת לא נבעלה גופא לאו טענה טובה הוא בעצם נרק שמונתרת משום ס"ס ואי דהא לא אמרי' ס"ס נגד הרוב זה ליתא דלענין ס"ס ליפא רוב פנ"ל וא"כ השתא דכיון דבאמת איפא רובא לא עדיף מאילו טוענת לא נבעלה והי' רוב נגדה דלא היתה נאמנת פנ ה"נ השתא כיון דלגבי ספק הוי רוב לא מהימנא ודו"ק.

ומש"ה שפיר פתבו התוס' כמו בהכא בחד ספיקא נאסרה היינו דאף בלא נבעלה לא מהימנא רק מטעם ס"ס אבל לא שהוא טענה טובה בעצם פנ ה"נ בההוא דרב הוי להיות אסור והנה הגם שקצת נראה מדברי התוס' שלא ירדו לזה מ"מ בדברי הגמ' זולת דברי התוס' ו"ל י"ל פנ ומתנרץ קו' התוס' שהניח בצ"ע דפריף מיחוד דזה ליתא דשפיר פריף דכיון דל"מ במיגזו ש"מ דלא נבעלתי אינה טענה טובה בעצם וא"כ אמאי איר אין אוסרין על היחוד וא"כ לפ"ז לק"מ קו' מהרי"ק ו"ל שהקשה דהא בכאן מייירי בנתינתה לזנות דזה ליתא דהא בס"ד איירי בלא נתינתה לזנות דאל"כ אמאי באומרת לא נבעלתי מהימנא ואי דאיפא ס"ס זה ליתא דהא רוב זנות רצה אחר הפסולין ואי דאיפא ס"ס ושמא לא נבעלה זה ליתא דהא עכ"פ נתינתה לזנות וא"כ רוב ברור דזה שנתנתה עמה הי' מהפסולין וא"כ אפי' בלא נבעלה אסורה דתיכף משום היחוד הרוב אצלנו דהוא מהפסולין ובשלמא בלא נתינתה לזנות שפיר איפא תרי ספיקות שמא לא זנתה ושמא הוא פשר אבל בכאן ע"י היחוד לחוד נודע דהוא מרוב הפסולין וא"כ אמאי נאמנת א"ו דאיירי בלא נתינתה לזנות וא"כ פריף שפיר מרב אף להמסקנא דמסקינן דהוא רק משום מעלה שפיר י"ל דאיירי בכאן בנתינתה לזנות ומש"ה אסורה אבל רב איירי בלא נתינתה לזנות ואי דא"כ אפי' אמרה לא נבעלתי לא מהימנא זה ליתא דאם אינו רק משום מעלת יוחסין באומרת לא נבעלתי לא עשו פלל מעלה ביוחסין פמבןאר ד"ז באחרונים, וא"כ ל"ק קוש' התוס' ד"ה מעלה דרב איירי בפנוי' דבאמת י"ל דרב איירי בפנוי' נרק דאיירי בלא נתינתה לשם זנות אף מדברי ר"ת שאומר דרב איירי (בפנוי') [באשת איש] מוכח דס"ל דרב איירי בכל גוונא אף בנתינתה לשם זנות דסתמא קאמר וא"כ שפיר מקשה בנדרים [אבל בלא דברי ר"ת לא קשה פלל מנדרים] די"ל דשם איירי בנתינתה לזנות אבל רב איירי בלא נתינתה אף מדברי ר"ת שאומר דרב לא [מצי] איירי בפנוי' מוכח דס"ל דרב איירי אף בנתינתה לזנות וא"כ שפיר קשה ודו"ק: וכיון דבה"ג ור"ת ס"ל היכי דנתינתה לזנות אסורה א"כ שפיר פסק רמ"א ו"ל דאם נתינתה לזנות אסורה [היינו פנ"ל בנוסף או עכו"ם] אפי' באשת ישראל אולם באמת קשי' לי דהא באמת בתוס' ביבמות [כ"ד ב' ד"ה אמר רבי] ובכתובות [הנ"ל] מבוארים שם תירוצים אחרים על קוש' דנדרים וכמעט כל הפוסקים לא הביאו תירוץ ר"ת ו"ל דאם נתינתה עם נואף דאסורה וגם מהרמ"א ו"ל בהג"ה לא מביאו פלל לא בסי' קט"ו ולא בסי' קע"ח.

ולכן נראה דלא קי"ל פנ בנתינתה לזנות שאסורה וא"כ קשי' דברי הרמ"א בסי' ז' שמביא דעת מהרי"ק ו"ל לאסור בנתינתה ונחלא באמת לא קי"ל פנ ולכן נ"ל לומר דרמ"א איירי בנתינתה אינה ימים דומיא דנחבשה ואז נודאי אסורה דהנה באמת צריף להבין למה בנחבשה ע"י נפשות אסורה שמא נתרצית וא"כ אסורה מספק ובנתינתה תהא מותרת ונחלא אין לה ס' גדול מזה שנתנתה לזנות ושמא זנתה וע"כ צ"ל דהטעם הוא הואיל ולא ראינו מעשה הזנות מוקמינן לה אחזקת פשרות ולא דינינן אותה על

המחשבה וליפא פאן ספק פלל אכל בנחבשה ע"י נפשות אמדו דעתן של נשים קלות ונחשו לשמא נתרצית אכל ביחוד לזנות בעלמא לא חשו פלל לשמא זנתה דחזקת פשרות יש לה ונדאי אף שחשבה לעשות מעשה נתחרטה ולא עשתה פלום וא"כ בנתייחדה לזנות פמה ימים בגנוני דנ"ד שפיר אסורה הואיל ונתייחדה חיישינו שמא זנתה כמו בנחבשה ע"י נפשות דאסורה מספק ואי דאמרי' העמידה על חזקתה ובנדאי נתחרטה (וא"כ) [דא"כ] היא לה לילך לביתה תיכף פאשר באמת עשתה פן בעת אשר רוח טהרה עברה עליה שבה לביתה א"ו דלא נתחרטה וא"כ שפיר חיישינו שמא זנתה וי"ל דזה הוא כננות רמ"א ז"ל בנתייחדה לזנות אסורה היינו פמה ימים.

ובאמת פי דחוק הוא בעיני להעמיד זה בכוננתו אולם לדינא י"ל פן באמת ואף דא"כ נמת דבריה לשעורין אימת נקרא זמן מועט ואימת זמן מרובה מ"מ הא חזינו דתוס' פתבו פן בע"ז [דף כ"ג ע"א ד"ה ותו] לחלק בין יחוד מעט להרבה לעגנו איסורי פהונה ולכן גם באשת ישראל יש לחלק בנתייחדה לזנות בין מעט להרבה ולא מדעתי הוא זה פי לפענ"ד נ"ש הוא גמ' ערוכה בכתובות [דף נ"א ע"ב] אמר ר"י נשי דגנבי וכו' מותרין ואי אזלי מנפשיהו אסורין.

והנה בנדאי איירי באומרת טהורה אני וגם לא ראינו שום איסור דאל"כ פשיטא דאסורה וכדמשמע שם בש"ס דסתמא איירי דאי אזלי מנפשיהו אסורין ואמאי דלמא לא נבעלה א"ו פיון דהולכת אדעתיה דזנות אצל הגנבים אסורה והן אמת מדברי הגמ"ר בכתובות ה"ל שם משמע קצת דמוקי הגמרא בראינו שנבעלה אף דבריו שם מגומגמים פאשר יראה המעיין וצריכין תיקון ופשיטא דסוגי' ודברי הרמב"ם ז"ל המביא בפ' כ"ד מה"א משמע דגם בלא ראינו שנבעלה אסורה וה"נ ממש כמו דאזלי מדעתיה דנפש' להגנבים לזנות ולכן אין היתר לאשה זו.

אולם מחמת פי חשו חכמים לתקנות ב"י וגם פי יש לחוש לתקלה ח"ו נראה דיש להקל בכאן והוא עפ"י מה שמבואר בתשובת מיימוני [בתשו' הש"יכים לה' אישות סי' ח'] גבי אשה שנתייחדה די"ל משום עיני' נתנה באחר עשתה מעשה היחוד והפיעור אכל באמת לא עשתה וע"ש בס"י וא"כ ה"נ י"ל דלעולם לא נתייחדה עם העפוי"ם לזנות ורק מחמת שנתייחדה עיני' באחר ורצתה לצאת מבעלה מסרה עצמה לעפוי"ם כדי שבעלה יגרשנה אכל לעולם לא עשתה שום זנות וגם הגמ"ר דכתובות שהבאתי בתחילת התשובה י"ל דמודה בנ"ד ושאני התם שהמירה נחשודה על כה"ת משא"כ פאן י"ל דהיא פשרה ורק שרצתה לפטור מבעלה עשתה פן ולא הוי זה יחוד לזנות ונהגם פי עינינו רואות שאוהבת את בעלה מ"מ הלא ידענו באמת שמתחילה היתה רצונה להפטר ממנו דאל"כ למה הלכה לבית העפוי"ם וא"כ שפיר י"ל דעיני' נתנה באחר ול"ד לענבדא דהגהת מרדכי ה"ל וגם לא הוי פלל בנתייחדה לזנות פיון דאנו לא ידעינו באמת למה פרחה מבית בעלה וי"ל שפונתה היתה שבעלה יגרשנה עי"ז אכל לא שקלקלה ח"ו ואם נימא פן א"כ אשה זו מותרת מחמת היחוד ואי משום שע"א מעיד שאמרה טמאה אני משום זה נמי אינה אסורה פיון דלפמש"כ י"ל דעיני' נתנה באחר א"כ לא מקרי פלל רגלים לדבר וא"כ אינה נאמנת לומר טמאה [אני] דשמא פל זאת עשתה כדי להאמינה ושיגרשנה בעלה וכמבואר בעגנו זה בתשובת מיימוני [הנ"ל] וא"כ אפי' אמת כדברי העד שאמרה לפניו

טמאה נמי מותרת דאמרי עיניה נתנה באחר וגם אין לחוש ולאסור משום דכתב הב"ש [סי' קט"ו ס"ק כ"ג] דאם אומרת שזינתה עם מי שנתניחדה עמו שנתאמנת דהמענין בפוסקי' יראה דמוכח מדבריהם להיפך וכמבואר במהרא"י דבצי' דווקא רגלים לדבר ולא משום היחוד לחוד.

וגם לפי דמבואר בנ"ב סי' ע' דיש מקום לומר אפי' ברגלים לדבר אינה נאמנת א"כ פשיטא הכא דא"נ הגם שבאמת דבריו שם מה שהקשה על הב"ש ומהרא"ש ז"ל לק"מ ויעניין בס' בית מאיר שמכריח מדברי תוס' דשם פדברי מהרא"י ברא"י נכונה אולם אעפ"כ במקום חשש תקלה יש לסמוך עכ"פ בנ"ד לומר דאינה נאמנת וא"כ מותרת אשה זו אף אם הודה בפני העד וילעניו נאמנות העד בלא"ה פשיטא דאינו נאמן פניו שהוא גברא אשר אינו נאמן כפי תרי בכל דבר כמבואר [בסי' קט"ו] דצריף להיות נאמן בכל דבר ולא מחמת חסידותו ולא מחמת שמראה הדבר רק צריף להיות קים לי' בגנויה שאינו משקר וא"כ אינו נאמן כלל העד והאשה נאמנת שלא הודי' בפניו.

ועפ"י ז' שכתבנו לעיל להוכיח דנתניחדה לזנות איזה ימים אסורה מתורץ קושני' הב"ש ז"ל [סי' ז' ס"ק כ"ב] שהקשה למה בעיר שנכבשה [מותרת לבעלה ישראל הא פניו] דרובם למיתה והוי ע"י נפשות הוי להיות אסור אף לישראל ולפמ"ש ניקח דבאמת הטעם דחיישי' דנתרצית היא פניו שהיא הפקר לכל כפי' רש"י ז"ל ומינחת לזנות חיישינו שמא נתרצית אבל בנחבשה אף שהיא הפקר מ"מ היא שבו' ומנוולה נפשה לא הוי פנתניחדה לזנות והוי רק משום מעלת יחסין אבל לישראל מותרת וכמו שאמרנו בגמ' כה"ג לענין תחילתו באונס וסופו ברצון שבו' שאני ע"כ [ר"ל בכתובות דנ"א ב' שם משמע דאפי' לאבו' דשמואל דתחלתו באונס אסור מ"מ בישראל מותר דבשבו' הקילו לומר שלא נבעלה כלל ודו"ק עכ"ה] ודו"ק פי קצרת.

מכל הנ"ל נראה שאשה זו מותרת לבעלה ובלבד שיספיקו עוד שני מורים מובהקים ואז דרי בהדי דרי דרינא: סימן יז לידידי הרב המופלג התריף ובקי החסיד כש"ת מ' פסח פ"ץ נ"י: אודות השאלה מה שנסתפק כ"ת אם יכולה לטעון נאנסתי הנה באמת דעת ר"ש [במרדכי פ"ב דכתובות הובא בהגהת רמ"א סי' קע"ח סעיף ג'] היא לפלא מאד דלמה לא תועיל לטעון נאנסה וכאשר בס' הב"מ ז"ל [בסי' הנ"ל] רצה לדחות דבריו ובספר הפלאה מחזיק דבריו יענין בדף (י"ג) [בדף נ"א בד"ה ופליגי דרבא] במ"ש דלא שייף יצרו אלבשי' פניו שאבדה חזקת פשרות יעו"ש אולם באם אין שום עדות גם על היחוד דאוסר שם ר"ש הוא מטעם דעדים בצד אסתן ושמה יבואו עדים על היחוד בדרך אבל בנ"ד שהוא יער קרוב לביתם וראו שלא עבר אדם מישראל מה"ת לחשש שיש עדים על היחוד ובנדאי גם לר"ש היתה יכולה לטעון נאנסתי אף פניו שהי' קרוב לדרך ר"ה והנכרים שכיחי שמה הי' לה לצעוק כמו שאמרה בעצמה דאם צעקה הי' לה מושיע והדרינו לכללא דכל שהי' לה לצעוק ולא צעקה מסתמא ברצון ויענין במלמ"ל [פ"א מה' א"ב הל' י'] שהביא בהנב"י [סי' י"ד מהד"ת] דעתו דהוי חזקה אלימתא דאפי' שבועה ל"צ יעו"ש והגם שהוא ז"ל מדקה הדעת ההוא אבל עכ"פ אינה נאמנת להכשיר עצמה דחזקה שהיתה ברצון וכן נראה מדברי התוס' פתובות [דף ס"ג ע"ב ד"ה אלא] שכתבו דע"כ הי' ברצון דהי' בביתה יעו"ש וא"כ נדאי אינה נאמנת לומר אנוסה אף

בלא"ה הלא הודית שעשאה ברצון כי תקפה יצרה ואין לומר דיצרה אלבשה דזה לא אמרינו רק פשתחלת הביאה הי' באונס אבל פאן גם תחלת הביאה הי' מחמת תוקף יצרה כמ"ש בעצמה והיא גירתה היצה"ר בעצמה במה שנתיתדה עם הנואף פנה לשם איסור ודאי הוי ברצון ואסורה לבעלה והנה מעכ"ת חשש אם נאמנת לומר טמאה אני מחמת החרם דהנה מבואר ברמ"א סי' קע"ח ס"ט שני דיעות בזה וז"ל הגה וה"ה אם היא עצמה אומרת לו שזינתה כמו שנתבאר לעיל סי' קט"ו ס"ו וי"א דבזמה"ז שיש חר"ג שלא לגרש אשה בע"כ אינו נאמן לומר שמאמינה או שמאמין לדברי העד דחיישינן שמא עיניו נתן באחרת ואומר שמאמינה אעפ"י שאינו מאמין ומנדין אותו על שאומר שמאמינה וגרם לבטל חר"ג וה"ה בכ"מ שלא יוכל לגרש בלא דעת האשה וי"א דכופין אותו ומשמש עמה אעפ"י שאומר שמאמין לדברי העד מאחר שהאשה אינה מודה או אפילו אמרה בעצמה טא"ל וחזרה בה ונתנה אמתלא לדברי הראשונים פנ"ל עפ"י סברא זו אבל יש חולקים וס"ל דאף בזה"ז נאמן עכ"ל והב"ש שם פתב וז"ל בס"ק ט' עיין במהרי"ק שורש ק"י הביא ב' דיעות בזה אם מנדין אותו לדעת תוספ' מנדין אותו כי הוא נאמן לומר שמאמין לדברי העד א"כ גורם הוא לבטל תקנת רגמ"ה מנדין אותו אבל לדעת הפוסקי' שהביא הרב הרמ"א דאינו נאמן לומר דמאמין לדברי העד א"י מנ"ל דמנדין אותו מאחר דליכא פאן עקירת תקנת ר"ג עכ"ל ובאמת לק"מ דמקודם פתב הרמ"א וז"ל שני דיעות שמוכא במהרי"ק ק"י שלדברי שניהם אסור ורק לחד מ"ד מנדין אותו שגרם לעבור על חר"ג במה שאמר שמאמינה ודיעה שני' שאין מנדין כי היא גרמה כ"ז במעש'י' פמבואר במהרי"ק וז"ל אף לדברי שניהם אסורה עליו באם אמר שמאמינה לאח"כ הביא הרמ"א וז"ל דעת המתירין והיא דעת המרדכי והנה הרמ"א וז"ל לא הכריע אף בשו"ת גאוני בתראי בתשובה להגאון (מהד"ד) [מהר"י] אחי בעל הט"ז וז"ל פתב להחמיר ולאסור שלא פדעת הי"א בתראי שמביא הרמ"א וז"ל וגם אמתלא לאח"כ לא מהני פמבואר שם בדבריו ובב"י מסופק בזה אם מהני אמתלא על מה שהאמינה מתחלה אמנם לפי מה דמבואר בתשו' הנ"ל דאשה שאמרה טמאה אני דלא מהימנא משום שעניני' נתנה באחר זה דוקא בהתחילה היא לאמור תחלה אבל באם הי' הדבר ע"י שאלה וחקירה ממנה והודית נאמנת גם לומר טמאה אני ולא מהני שום אמתלא יעו"ש א"כ בנדאי אסורה הפרוצה הלז ואינה נאמנת לחזור הן אמת שבתוס' הנ"ל לא משמע פנותי' שהרי פתבו התוס' פתובות פ' אעפ"י דף ס"ג ע"ב בד"ה אבל אמרה וז"ל ועוד קשה משלהי גדרים מההוא נואף דהנה מיהרזק בביתא הוא ונאנתתא אתא מרי' דביתא פרטי' נואף להוצא וערק אמר רבא אתתא שריא דאם איתא דעבד איסורא אירכוסי הנה מירכס משמע דאי הוי מירכס הוי אסורה א"כ לכאורה נראה דבאומרת טא"ל מיירי דאל"ה אמאי מיתסרא הא אין אשה נאסרת לבעלה עד שיראו פדרף המנאפים וכיון דבאומרת טא"ל מיירי א"כ רוצה להפסיד פתובתה דהא מסתמא ברצון הנה דבביתיה הי' ועוד דלא צווקה אפ"ה כי לא מירכס שריא דאית לן למימר דעיניה נתנה באחר פינו דלא מירכס ואמאי תהא נאמנת במגו דאי בעי אמרה מאים עלי עכ"ל וא"כ התי' דלא התחילה ורק הבעל מצא הנואף ועפ"י החקירה אמרה ט"א ואפ"ה כ' התוספות שא"נ לומר ט"א (וימאן) [למאן] דלא ס"ל כהי"מ שם יעו"ש וזה לכאורה דלא פתשו' הנ"ל ורק דבכל ענין אמרי' עיני' נתנה באחר אף באמת אין מדברי התו' ראי' לדחות דברי התשובה הנ"ל

דְּהָא הָתָם הָוֵי סְבָרָא דְלֹא נְאָסְרָה כַּמ"ש בַּגְמ' שָׁם וְלָכֵן פְּשִׁיטָא לִי לְהַתּוּ' שָׁם דְּאָפִי לְהִי"מ אֵינָה נְאָמְנָת לַט"א גַּם שְׁמִפְקַעַת עֲצָמָה מִפְתָּנְפָה מ"מ מִחֲמַת הַסְבָּרָא הִי לֹוֹמֵר עֵינֵיהּ נִתְנָה בְּאַחַר וְלָכֵן הִנְצָרְכוּ הַתּו' לְהַקְשׁוֹת רַב בְּמַגוּ שְׁתַּהֲלִי נְאָמְנָת וְכַמְבֹּאֵר שָׁם בְּהַפְלָאָה וַאֲ"כ י"ל לְעוֹלָם בְּעֵלְמָא פֻּל שְׂאֵינָה אוֹמְרַת מְעַצְמָה ט"א רַב ע"י חִקִּירָה מִמְּנוּ וְנֻדְאֵי סְבָרָא שְׂלֹא נִתְנָה עֵינֵי' בְּאַחַר וְרַב הָתָם דְּמֵן הַסְבָּרָא נִרְאָה שְׂלֹא נְטָמְאֵת יֵשׁ לְחֻשׁוֹשׁ דְּעֵינֵיהּ נִתְנָה בְּאַחַר.

הִינְצָא לְנוּ מִזֵּה דִישׁ מְקוּם כְּדַבְרֵי הַתְּשׁוּ' מִהַגְּאוּן הַנְּ"ל דְּבַכְה"ג נְאָמְנָת מְדִינָא וְלֹא מְהַנִּי אֲמַתְלָא וְלָכֵן לְדַעַתִּי שְׁלַע"ע אֵינָה חוֹנְרַת מְדַבְרֵי' וְנֻדְאֵי שְׁמַחְוֵיב לְגַרְשָׁה בַּע"כ אִךְ אִם יִנְדְּמוּן שְׁתַּתְּמוּן אֲמַתְלָא לְדַבְרֵיהּ נְכוּנָה וּבְרוּרָה וְגַם הַבְּעַל יִתְּנוּ טַעַם עַל חוֹנְרַתוֹ הַנְּאָמְנוֹת שְׁהָאֵמִינָה בְּרֵאשׁוּנָה יוֹדֵיעֵנִי מַעַכ"ת וְנִחְקֹרְהָ.

וְהִיּוֹתֵר נִלְע"ד שְׁיִהֲלִי אֲסוּרָה כ"ז פְּתַבְתִּי לַע"ד בְּנִחְיָצָה וּמַעַכ"ת יְבַחֵן דְּבָרֵי יְדִידוֹ דְּבַש"ת הַק' חִיִּים הָאֲלִבְעַרְשָׁטָאִים סִימָן יח שְׂאֵלָה אֲשֶׁה אַחַת בְּאָה לְפָנֵי עִם אִישׁ קָצִין מְוִפְלָג אֲשֶׁר מִיּוֹעַד לְהִיּוֹת חוֹתְנָה כִּי נִשְׁתַּדְּכָה זֶה שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת עִם בְּנוֹ וְהִנֵּה הָאִשָּׁה הִיא אֲלִמְנָה אֲשֶׁר מֵת בְּעֵלָה בְּחֻדְשׁ אֱלוּל שְׁנַת תר"ט וְהִנֵּיחָה מְעוֹנְפֶרֶת וְגַם יֵשׁ לָהּ מִיְנִקַּת בְּבִיתָהּ מִכְּבָר לְהַנִּיק אֶת בְּנָהּ הָאֲחֵרוֹן הַנּוֹלָד לָהּ בְּחַיֵּי בְּעֵלָה וְיַעֲזֵן כִּי נְאָמֵר לָהּ מִפִּי רוֹפֵא שְׁחֻלְבָּה (חוֹצִי') [אַרְסִי'] מִכְּבָר כִּי כְּפִי אֲמִירְתָּהּ מֵתוּ לָהּ יוֹתֵר מִג' יְלָדִים אֲשֶׁר הִנִּיקָה הִיא בְּעַצְמָה וְרַב הַיְלָדָה הָרֵאשׁוּנָה אֲשֶׁר הִתְחִילָה הִיא לְהַנִּיק וְנִתְנָה אוֹתָהּ אַח"כ לְמִנִּיקַת הִיא חִי' אֲבָל כֹּל הַיְלָדִים אֲשֶׁר הִנִּיקָה הִיא בְּעַצְמָה כֹּל יְמֵי הַנְּקֻתָהּ מֵתוּ וְלֹא בִימֵי הַנְּקֻתָהּ רַב שְׁנָה אוֹ שְׁנַתִּים אַח"כ בְּאוֹפֵן שְׂלֹא נִתְחַזְקָה בְּחֻלְב אַרְסִי' וְלָכֵן צָוָה עָלַי בְּעֵלָה שְׂלֹא תִנִּיק וְלָכֵן אוֹתָן ב' יְלָדִים אֲחֵרוֹנִים שֶׁהִי לָהּ בְּחַיֵּי בְּעֵלָה חִיִּים עוֹד לְהִיוֹתָם יוֹנְקִים לְפִי אֲמִירְתָּהּ מֵאִשָּׁה אַחֲרַת וְיַעֲזֵן כִּי הָאִשָּׁה הַזֹּאת הִיְתָה מְעוֹנְפֶרֶת עוֹד בְּחַיֵּי בְּעֵלָה שְׂכָרוּ הַמִּיְנִיקַת שְׂיֵשׁ לָהּ בְּהַבִּית גַּם אֲלֵהָבָא עוֹד בְּחַיֵּי בְּעֵלָה וְכֹאֲשֶׁר מֵת הַבְּעַל נִשְׂאָרָה הַמִּיְנִיקַת עַל מְעַמְדָהּ וְהִנִּיקָה אֶת הַנְּעַר הַיּוֹלָד כְּבָר עַד אֲשֶׁר יִלְדָה הָאִשָּׁה הָאֲלִמְנָה בִּימוֹת הַפְּסַח שְׁנָה הַעֲבָרָה שְׁנַת תר"י אֶת הַיְלָד אֲזַ גְּמָלָה הַמִּנִּיקָה אֶת הַיְלָד הַקּוֹדֵם וְהִתְחִילָה לְהַנִּיק אֶת הַנּוֹלָד עִתָּהּ וְעִתָּהּ כְּבָר עֲבָרוּ ז' חֻדְשִׁים מֵעַת הַיְלָדָה וְשׂוֹאֲלַת הָאִשָּׁה הָאִם הִיא מוֹתֶרֶת לְהַנְּשֵׂא לְבַעַל לְבַעֲבוֹר תַּהִי לְאִישׁ אֲשֶׁר יֵצֵא וְיָבֵא לְפָנָי בְּעַסְקֵי מִשְׂא וּמִתָּן וְצָרְכֵי הַבֵּית כִּי הִיא קָצִינָה וְעֲשִׂירָה מְעוֹבֹן בְּעֵלָה וְהִיא בְּאֲמַת לֹא הַכְּנִיסָה נְדָן גְּדוֹל לְבַעֲלָה הַמֵּת אוֹלָם הַזּוּג נִתְעַשְּׂרוּ אַח"כ בְּאוֹפֵן שְׁהִיא יוֹרְשַׁת מְבַעֲלָה פְּחוֹת מִג' אֲלָפִים זֶהוּ' מ"כ חוּץ מִחֻלְק ד' יְלָדִים אֲשֶׁר יֵשׁ לָהּ תַּחַת יְדֵי' וְלָכֵן הִיא חוֹשֶׁשֶׁת לְקַלְקַל בֵּיתָהּ וְרוֹצָה לְתַמְנָן ע"י שְׁתַּנְּשֵׂא לְאִישׁ הַגּוֹן וּלְפִי אֲמִירְתָּהּ הִנֵּה הִיא תַּחְפּוֹץ בְּאִישֵׁהָ אֲשֶׁר נִשְׁתַּדְּכָה לוֹ וְאֲבִי הַחֲתָן אוֹמֵר שְׂבָאִם לֹא תִשְׁיַג הַיְתֵר לְהַנְּשֵׂא מִיָּד בְּאִין עֵיכּוֹב מִפִּי שׁוֹמְרֵי תוֹרָה לֹא יִרְצָה לְהַמְתִּין לָהּ וְיִחְזוֹר מִמֶּנָּה ע"כ הִיא מִתְחַנְּנָה לְפָנֵי שְׂאֲחָקוֹר עֲבוֹר נְדוֹן זֶה לְטוֹבַת הָאִשָּׁה הַנְּ"ל לְגִלוֹת כֹּחַ דְּהִיְתֵרָא כְּפִי הָאֲפָשָׁר: תְּשׁוּבָה הִנֵּה בְּעִיקָר דִּין עֲשִׂירָה שְׁהַמְצִיא בְּתִשׁוּ' אֲמוּנַת שְׁמוּאֵל ז"ל [ס' ב'] לְהִתִּיר כְּבָר חֻלְקוֹ עָלָיו כְּמַעַט כֹּל הָאֲחֵרוֹנִים אוֹלָם נ"ל כָּלֵל א' בְּדָבָר דְּהִנֵּה בְּמִשְׁנָה [כְּתוּבוֹת דף נ"ט ע"ב] מְבֹאֵר שְׁתִּים אֵינָה מְנִיקָה וּמְבֹאֵר הַטַּעַם בְּרַמְבַּ"ם ז"ל [פ' כ"א מ'ה' אִישׁוֹת ה'ל' ו'] שְׁנוֹתְנָת הַנּוֹלָד לְשִׁפְחָה.

והנה עתה בזמן הזה שאין אתנו לקנות שפחה וצריף רק לשפוך ובשכירות אמרינו שמה תהדר ולא מהני במינקת א"כ מאי מהני עשירות וצ"ל דמ"מ פיון שעשירות פיוצא בה אינה ראוי להניק אינה מחוייבת להניק וכן אם הוא עשיר עולה עמו ואינה מחוייבת להניק ובשביל זה כתב הא"ש ז"ל בהקדמת הטעם דאינה ראוי להניק ולא משעבדא וא"כ פאן דראינו האשה הזאת גם בימי עונשה הניקה דכן באמת בגלילות הללו דרנפם פכולם אפי' העשירות מניקות זולת בעונש מןפולג מאד א"כ בנדאי לא יצאה מפלל מינקת חברו בשביל עשה ובזה לא ידעתי מה האריף מעלתו בפלפול אם עפ"י דינא דמלכותא ראוי לה [הירושפה] הוי עשירה ולא חל עלה תקנת חז"ל הלא הפל תלוי בעונש הבעל ואם בעודה בחיי לא היתה משועבדת גם בעת מותו לא חל עלה חיוב מחדש ולא היתה בכלל מינקת חברו כלל ולפענ"ד נראה גם אם יפסידו הנכסים לאחר מיתה לא חל על האלמנה חיוב חדש לאחר מיתת בעלה מה שלא הי' עלי' בחייו ובאמת ת"ל ית' אשר בסביבותי לא שמענו נוהגין עפ"י מנהג מדינה אולם יהי' איה' שיהי' הפל תלוי בעשירות ורכוש בעלה אם אנשים כמוהו נהוגי' שנשיהם יניקו אם לא ולפ"ז באשה זו לפי המנהג בסביבות אלו אנשים כמוהם בעשירות נוהגים להניק בניהם וא"כ לא יצאת מחזקת מינקת חברו ורק מחמת שהרופאים אמרו שחלבה ארסיי ונהנה באמת אנו רואים שפני' חיים עכ"פ שנה אחר ההנקה ואם פי מתו לאח"כ והרופאים אמרו שהחלב גרם בזה ונדאי אין כדאי לסמוך שבעיני ראיתי שרופא מומחה אמר על חלב מינקת שכירה שחלבה ארסי אכל לא נמצא אחרת ואמר שא"כ מותרת להניק שאינו אלא חשש גרם ובנדאי אשה כזו אם לא היתה בנמצא מניקה הי' מתיר לה הרופא להניק פי זה הגורם על לאחר זמן יוכלו הרופאים לתקן בקל באיזה סמים הידועים ובנדאי מי שמוח [בקדקדו] לא יאמר על אשה כזו שייצאה מפלל מינקת חברו ולכן אין היתר באשה זו רק מה ששכרה מינקת בחיי בעלה ויעוין בטור [סי' י"ג] אבל הרבה החולקים ולא נמצא מהאחרונים שהתיר בזה אף אם אמרו אנשים ראויים לסמוך עליהם שבגליל הלז עשירים כמוהם אין נשיהם מניקות י"ל דנוכל לסמוך על היתר מהר"ש ז"ל ובת"כ ושבועה דאורייתא מהמינקת כאשר מבואר היתרים כאלו באחרונים ובנ"ב אבל אנכי אינני מספיק לזה כלל וכלל כאשר גם מורי זקני רבן של פל ישאל מו"ה העשיל ז"ל משו' דו מהיתר זה המבואר באמונת שמואל: ובענין פלפולו מה שרצה לדמות להתיר מעוברת להנשא להא דתשובת בית יהודא הנה התשובה אין אתי אבל בנדאי שלא התיר רק בשביל ספק פקוח נפש הי'לד חסי אבל בשביל מניעת תשמיש איזה חדשים לא יעלה על הדעת להתיר וביותר אני מתפלל על כ"ת אם נדמה זה לצער יקשה על הרמב"ם [פ' כ"א מה' אישות הל' י"א] שפסק דמותר לאכול לאם דבר שהוא ספק סכנה להולד מפני צערה א"כ תהי'.

מותרת מינקת להנשא כדי שלא תצער וספק סכנת הי'לד אינו דוחה צערה יעו"ש בדברי הב"ש ז"ל סי' פ' [ס"ק ט"ו] וגם לר"י [בגדרים דף פ'] לא משפחת דין מינקת דהא פסק דכביסתו קודמת לחיי אחרים וא"כ תדחה צערה מניעת נשואין לספק סכנת הי'לד א"ו דמפני מניעת נשואין איזה ימים לא מדחינו ספק סכנה דאחרים וכמו כן גם לדיון לא מתירין להרוג עיבור בשביל דבר קל וכן מוכח לישינא דהש"ס [יבמות מ"ב א'] (בעל) [דידו] חיים משמע דבאמת ליכא איסורא רק אדם מישראל חס על העיבור וממעט קצת מאונותו ומה שרצה לחלק דהעיבור הוא של האשה אשתמיטתי' ש"ס בפרק שור שנגח

דו"ה [דף מ"ב ע"ב] דנדאי דמי עיבור הוא של יורשי הבעל כמבואר גם מה שרצה לחלק בין הגזירות באמת הרבה חולקים בזה וכלל כתבו התוס' בכמה מקומות מצינו שגזרו אפי' גזירה לגזירה ובגזירות חכמים אין לחדש דבר רק מה שגראה שיהם נא גזרו בזה כמו שהוכיחו התוס' [כתובות דף ה' ע"ב בד"ה ואמר] מהא דריש גלותא אבל לבודות טעם דגזירה אין לנו פידוע לקי במבוא כללי הפוסקים ובה אצא ואומר.

שלום פנפשו ונפש דבש"ת יום ג' א' דר"ח מרחשון לפ"ק צאנו שנת תרי"א הק' חיים האלברשטאם: סימן יט עוד בענין הנ"ל לכבוד הרב המאה"ג הקריף וקבי מ' יחזקאל נ"י האבד"ק אושפיצין: הנני להשיב מפני הכבוד.

נאען ואומר מעולם לא עלה על לבי לחשוך לשום מורה להתיר מעוברת ע"י דברי תשובה ב"י ורק להעיר בפולא אמרתי בשם מושאל למה שדיקמה מעכ"ת וכוונתי על מה שגראה מתוך פולא לפרש דברי הש"ס יבמות ורצונו להעיר בדברי הרמב"ם ו"ל שמתיר לאכול דברים מסופנים לולד מחמת צער האשה ולמה לא נחוש לספק ספנה כמו שחיישי' במעוברת ומניקה שחשו לספק ספנת העיבור או הולד ובאמת.

מדברי מעכ"ת לא יעלה ארוכה לקו' זו פאשר כתב מעכ"ת פעת אלי דמה לי שאשה עומדת להניק ונתחייבה לשמור הולד כסברת מעלתו מ"מ בנדאי לא נתחייבה במות בעלה יותר ממה שנתחייבה בחייו ואם בחייו מותרת לאכול ולהשמר מצער דינה ולא תחוש לספק ספנת הולד כמו כן לאחר מיתתו א"ו צ"ל כדפירשתי במקמבי הקדום דחז"ל גזרו עלי' שלא תנשא כדי לחיות הולד ומשום צער כל דהו שתמנע להנשא אינה רשאי להעמיד הולד בספק ספנה פאשר בארתי שם באורח קצת וחילוק של מעלתו שכתב שמתחייבת לשמור הולד הואיל ועומדת להניק אינו כלל וכמבואר בש"ס דב"ק [מ"ב ב' ובדף מ"ט א'] שלפי פשטות הש"ס הולד של הבעל תמיד ואפי' לשיטת הרמב"ם [בפ"ד מהל' חובל ומזיק הל' ב'] דס"ל דאשה זכתה בולד [לאחר מיתת הבעל] מ"מ חילוק של מעכ"ת שכתב דלגוף הולד אין שום דבר שנתחייב עבירו פיון שמותר לאבדו בשביל צער כמו כן לא חייש הבעל בביאתו לאשת שהולד שלו ורק אם הוא של אחר האיסור הוא משום שהולד הוא של בעל אחר של האשה ורק לאחר מיתה זכתה בו האשה וא"כ שוב מותרת האשה לעשות בו כרצונה ורק דמסקנת הגמ' דאשה למינקת קנימא פי מחוייבת לשמרו לבעל והוי של בעל וחילוק זה נסתר מדברי הגמ' הנ"ל דלשיטתו ופשטות הגמרא הוא של הבעל ושל יורשיו ולשיטתו ופי' הרמב"ם במה שפסק פרבה א"כ ס"ל דהולד של האשה בין קנימא למינקת או לא דלא מחלק הש"ס מידי ש"מ דליתא החילוק של מעכ"ת דכיון דלמניקה קנימא היא מחוייבת לשמרו דז"א דאדרבא פיון שמת הבעל נפקע זכותו מירשיו דהוי דשלב"ל וזכתה בו האשה כמבואר בכ"מ ולח"מ [שם] אבל לא שיהו כלל חיוב שמירה והולד הוא של האשה ורק חכמים גזרו במינקת כדי שיהי' הולד אבל לא גזרו רק במקום שאשה היתה משועבדת מחיים וז"ב לכל מעיין ומ"ש כ"ת שמצינו בפוסקי' תקירות ודרישות בתקנות הנה אגני לא אמרתי רק שאין לבנות בגין ע"ז ולבודות טעם מלב פי כבר כתבו התוס' שאין לדמות וכן פתבתי שם בהד"י דבמקום שגראה שלא גזרו פן יש לפלפל ורק אין לבנות יסוד ע"ז פי גדלה דעתם מדעתנו ושפלינו.

ומה שהביא מנ"ב לא ידעתי מה אידון בי' הלא דברי הנ"ב אינו נוגעים כלל לדברי. הנ"ב [מה"ת סי' ל"ה] רצה להמציא דבר חדש אפי' ביש לה שתי שפחות ורק שהניקה אי אשה כמוה מינקת בנה חייבת להניק וע"ז שפיר עביד שלא רצה להחליט ולרמות חיוב חדש על האשה אבל אני פתבתי דבר חדש לגמרי מה שלא יכחישו מי שיש לו מוח בקדקדו דהנה השיעור במשנה הוא לקנות שתי שפחות פטורה מלהניק בנה וכתב הרמב"ם ז"ל הטעם דהשפחה תינק בשבילה ונהנה אם השפחות ביןקר צריף שיהי' לה מעות לקנות לפי ערך הזמן ונהנה בעת הזאת שאי אפשר לקנות שפחה כפי נימוסי מדינה ובשום אופן אי אפשר והוי פלא הכניסה לו שפחה דהא אינו בנמצא כלל ואי לשפוך לא מהני בשום אופן ולא מהני שבועה ולא בדיניהם כמבואר ברוב הפוסק' (זולת בשעת דוחק גדול) וא"כ אמאי פטורה עשירה להניק וצ"ל הטעם פיון דנשים עשירות פיוצא בה אינם מניקות עולה עמהם גם היא שלא תניק כמבואר בש"ע [סי' פ"ב ס"ג] וממילא אם מנהג המקום הוא עשירות כמוה מניקות בנדאי לא איגרע משעבודת מידי וחייבת להניק מדינא פאשר פתבו בש"ע ובח"מ וב"ש [סי' פ' ס"י] שםביאם מעכ"ת בעצמו ובנ"ב שם בשאלה זו שםביא מעלתו מבואר כדברי ולא הי' צריף להשיב כלל כידברי הראשונים פשוטים וברורים למעיין בצדק ורק מפני הפבוד אמרתי להודיע ואקצר והי' שלום כנפש ידידו דו"ש ד' נישב תרי"א לפ"ק צאנז הק' חיים הלפרשטאם: סימן כ שלום רב לידידי הרב החר"ף ובקי החסיד המפורסם מו"ה יוסף יהושע נ"י מו"צ בק' ליטוויסק: מכתבו הגיעני ונידון המניקת בנדאי יפה כתב מעכ"ת שאין מקום להתיר פי אין סומכין על דעת חידושה להתיר בגרושה במקרה אשר בש"ע וכל המחברים כמעט לא פסקו פן פידוע ומה שהתיר הרמ"א [סי' י"ג סי"א] במנפקרת והוא מתשו' מהר"י מינץ ז"ל מבואר שם בתשו' בפירוש הטעם שחשש לזה מחמת שפכר היתה פרוצה ומנפקרת והי' לה מסיתים הרבה כמבואר שם אבל זולת זה לא יעלה על לב שום פר שכל להתיר ולומר חשש שתבוא האשה לזנות אם לא יהי' לה בעל לשוןמרה דא"כ ח"ו בטלה כל התקנה דנתת תורת כ"א בידו להתיר לפי דעתו ולא זה דרף תוה"ק פי בחשש בטיול התקנה יאבדו אלף פיוצא בה ולא יגרע ניצוץ מתקנת חז"ל הקדושים ולכן מחויב מעכ"ת לאזור חיל ולמחות גם אם יהי' לה מתירין עפ"י איזה המכונים בשם גדולים בעוה"ר פידוע בעוה"ר המורים בעה"ת מרובים והיודעים מועטים אף באמת אשה זו אסורה להנשא עד עבור ימי מניקתה ובזה אומר שלום ממני ידידו: סימן כא לידידי הרב המאוה"ג החר"ף ובקי החסיד המפורסם כש"ת מו"ה ישראל נ"י האבד"ק באלחייב: גי"ק הגיעני ומחמת סבות שונות אשר סבבוני לא יכולתי לתת פנאי להשיב על דברי פלפול הגם שהוא למותר פי אם רצונו לסמוך על דברי המיקל בזונה באם יצרכו שארי גדולים אתו מאן ימחה בידו אולם סוף דברי פלפולו לקוצר דעתי לא יכולתי הבין מה זה שתלוי הדבר בכתובה אם הוא כגבוי הלא בהרמב"ן וב"ר"ן [בסוגי' דפ"פ] שעליהם יסוב דבריו הי' להיפוך בפירוש דהבעל הוא המוחזק ולהרמב"ן הטעם משום רוב נשים ב"נ וחקת הגוף מהני ברי דידה ולהר"ן ז"ל הטעם משום דאדעתא דהכי נשתעבד מעיקרא שלא יוכל לטעון נגדה והפ"י ז"ל הבין בדבריו משום תקנה ולפענ"ד נראה כמ"ש אף משום שפכתובה הוא כגבוי זה לא ניתן לכתוב בדברי הרמב"ן והר"ן שהביא כ"ת ויעוין בת"כ ובשב שמתתא [ש"ב פ"י] שהאריכו בזה עפ"י דברי המרדכי יעו"ש גם לא ידעתי אם

אפי' יִהְיֶינָא לִי דְהוּא מִטַעַם שְׁטַר הָעוֹמֵד לְגִבּוֹת א"כ לִפִּי דְבָרֵי פְתוּבָה דְעֵלְמָא שְׂאִין בָּה שׁוּם פְּקוּיָא אִינוּ פְּגִבּוּי מְשׁוּם שְׁלֵא נִיתֵן לְגִבּוֹת בְּחַיָּי' וְזוּ שְׂיֵישׁ סְפֵק בְּדָבָר מְחַמַּת פ"פ וְהִיא אֲסוּרָה עָלֵיו יְהֵא פְּעוֹמֵד לְגִבּוֹת זֶה לֹא נִיתֵן לְהֵאמֵר וְגַם לִפ"ד תּוֹס' זְבָחִים [דָּף ב' ע"ב ד"ה סְתָם] אֲפִילוּ אִשָּׁה הַנְּאָסְרָת לָאוּ לְגִירוּשִׁין קִיָּמָא וְכִר מִן דִּין אִם יְקִיָּמָה וְיִתְיַחַד עָמָה לֹאח"כ בְּנֻדָּאֵי פְתוּבָתָה מְנָה אִפִּי' אִם לֹא יָבוֹא עֲלֵי' וְגַם פִּי בְּנֻדָּאֵי אֲסוּרָה לְהִתְיַחַד עָמָה בְּלֵא פְתוּבָה וּלְפִי הַנְּרָאָה דְצָרִיךְ קְדוּשִׁין מְחַדָּשׁ אִם רוּצָה לְקִיָּמָה פְּפִי הַנְּרָאָה מִש"ג וְהִרְבֵּה יֵשׁ לְעֵינֵין בְּזֵה וְהַדְּבָר מְבֹאָר בְּאַחְרוּנִים אִף זֹאת הַדְּבָר בְּרוּר שְׂאֲסוּר לְהִתְיַחַד עִם אִשָּׁה בְּלֵא פְתוּבָה וְלִזְה דְבָרֵי בְּזֵה מְרַפְסֵי אִיגְרִי וּמ"ש בְּשֵׁם הַגָּאוֹן הַחֲסִיד הַפְּלֵאָה זֶלֶה"ה לֹא יִדְעִיתִי מַה וְאִין הַפְּנָאֵי מְסָכִים עִמִּי לְעֵינֵין וּמְחַמַּת שְׂיַדְעִיתִי פִּי לֹא פְתַב רַק לְפִלְפוּלָא לֹא לְהִלְכְתָא קְצָרְתִי וְלִדְיָנָא אִיגְנִי מִהִמְקִילִים בְּמִינְקַת פִּי א"כ נְתַתְּ תוֹרַת כ"א בְּיָדוֹ פִּי רַבּוּתֵינוּ נ"נ הַקִּילוּ לְפַעְמִים לְפִי רְאוּת עֵין קְדוּשָׁתָם וְלִכֵּן נִיתֵן דְבָר זֶה לְעֵינֵי הַמּוֹרָה בְּאַמַּת אִף בַּעוּה"ר רַבּוּ הַמְתַּפְּרָצִים לְהַתִּיר וְלִכֵּן אִיגְנִי מוֹרָה לְהַקֵּל רַק לְפִי רְאוּת עֵינֵי הַמּוֹרָה אִף מִהֲרָאוּי לְקַדְשָׁה מְחַדָּשׁ וְלְכַתֵּב לָהּ פְתוּבָתָה מְנָה וּמַה שְׂנִרְאָה מְדַבְּרִי כ"מ (הַגַּם שְׂפִתְחוּבַת) [שְׂגַם פְתוּבַת] בְּתוּלָה דְאוּרְנִי' הִיא רַק מְנָה וּמְנָה הַשְּׁנִי' הִיא מְדַרְבְּנֵן שְׂרִי לִי מְאֲרִי' שְׁלֵא כֵן הוּא פְּמִבְּנֹאָר לְכָל מַעֲיָין בְּהַשְׁקָפָה רֵאשׁוּנָה כ"ז פְּתַבְתִּי לְהוֹדִיעַ מְחַמַּת אֲהַבַת הָאֲמַת וְהַתּוֹרָה וְיִכְתֹּב וְיַחַתֵּם לְחַיִּים בְּסַפֵּר פְּנַפֵּשׁ יְדִידוֹ דוּש"ת בְּלוּנ"ח: סִימָן כַּב שְׂאֵלָה אִשָּׁה עֵנִי אֵלְמָנָה הֵיטָה מְעוּבָרַת וְהַסְתִּירָה הַדְּבָר וְנִישְׂאָת לְאִישׁ וְיִלְדָה וְלֵד קִיָּמָא מִבְּעֵלָה הֲרֵאשׁוּן וְנִסְתַּפְּקוּ אִם סָגִי בְּהַפְּרָשָׁה מִבְּעֵלָה הַשְּׁנִי' כ"ד חוּדָשׁ אוֹ צְרִיכָה דוּקָא גִט: תְּשׁוּבָה הֵנָּה בְּדָבָר זֶה פְּכָר נְאָמְרוּ וְנִשְׁנוּ הִרְבֵּה בֵּין הֲרֵאשׁוּנִים וְאַחְרוּנִים וְהַפֵּל גְּלוּי עַל סְפָרֵיהֶם וְלִכֵּן לֹא אֲנִקְוֹט רַק בְּקַצְרָה מַה שְׂמַהֲהִכְרַח לִנ"ד דְּהֵנָּה מְבֹאָר בְּש"ס יְבָמוֹת וּכְתוּבוֹת דְּאֲסוּר לִישְׂאָ מִינְקַת וְהֵנָּה הָאִיסוּר מְבֹאָר בִּיבָמוֹת [מ"ב א'] לֹא יִשְׂאָ מְעוּבָרַת חֲבִירוֹ וּמִינְקַת חֲבִירוֹ וּמְפָרֵשׁ הִירוּשְׁלָמִי בְּסוּטָה [פ"ד ה"ג] מְשׁוּם בְּשַׁדִּי יְתוּמִים אֵל תְּבֹא וְהֵנָּה הַפִּירוּשׁ הַפְּשוּט שְׂאֲסוּר לְבַעַל לְהַשְׁיֵג גְּבוּל הַיָּלֵד אֲשֶׁר הַשָּׂדִים הֵמָּה לְצֹרְכּוֹ פִּי אִם יִשְׂאָנָה תַעֲכַר הַחֵלֶב וְלִכֵּן גְּזָרוּ חז"ל שְׁלֵא לְהַשְׁיֵג גְּבוּל הַיָּלֵד וְהֵנָּה אִם הָאִשָּׁה פְּכָר אִינָה מִינְקַת וְאֲפִילוּ אִם פְּכָר גְּמִלְתוֹ וְנִעְכָּר חֵלְבָה שְׂאֵז אִין לְהִיתוּם פְּסִידָא בְּדָבָר הִי לְכֹאוּרָה מוֹתֵר לְהַבְּעַל לִישְׂאָנָה שְׂאִינוּ מְשִׁיג גְּבוּל לְהַיָּלֵד אִף חז"ל גְּזָרוּ כְּדִי שְׁלֵא תִגְמֹל הָאִשָּׁה הַיָּלֵד בְּכְדִי לְהַנְשֵׂא שְׁלֵא תִנְשֵׂא עַד אַחַר כ"ד חוּדָשׁ כְּדִי שְׁלֵא לְהַזִּיק לְהַיָּלֵד אִף לְאַחַר שְׂפָכֵר אֲסָרוּ חז"ל לְאִשָּׁה שְׁלֵא תִנְשֵׂא הָאִיסוּר מְמִילָא מוֹטֵל אֲהַבְּעַל נְמִי דְאֵלוּלִי שְׂמַצָּאָה מִי שְׂיִשְׂאָנָה לֹא הֵיטָה גּוּמְלָתוֹ וְעַל פִּיּוּצָא בְּזֵה אָמְרוּ לֹא עַכְבְּרָא גְּנַב אֵלָא חוּרָא וְלֹא כְּמִי שְׂדִימָה דְהָאִיסוּר רַק עַל הָאִשָּׁה לְחוּד דְּזֵה לֹא מְצִינוּ דְכָל אִשָּׁה הַנְּאָסְרָת הָאִיסוּר נְמִי עַל הַבְּעַל יְעוּיָין סוּף גְּדָרִים בְּתוּס' וְגַם הַנ"ב חז"ל [מַה"ק סי' י"ד] ס"ל כֵּן וְרַק לְעַנְיָן גְּרוּשָׁה קָאָמַר לִי לְסַבְּרָתוֹ.

וְהֵנָּה מְבֹאָר [בְּתוֹ שֵׁם ד"ה סְתָם] דְּהַר"ש חז"ל דְּבַגְרוּשָׁה לֹא גְּזָרוּ חז"ל מְשׁוּם דְּאִינָה מְשׁוּעָבְדַת וּלְפִי מַה שְׂהַסְבְּרָנוּ הַדְּבָר פְּשוּט דַּס"ל לְהַר"ש חז"ל דְּדוּקָא בְּאַלְמָנָה שְׂמַשׁוּעָבְדַת לְהִנִּיק וְאֲפִילוּ שְׂתוּכַל לומר אִינִי נִיזוּנִית מ"מ לְמָה לִי לְאִישׁ הֵנָּה [לִישְׂאָ] לְאִשָּׁה כְּזֹאת אֲשֶׁר לַע"ע מְשׁוּעָבְדַת לְהִיתוּם וְעִי"ז שְׂהוּא יִשְׂאָנָה תַפְּטוּר עֲצָמָה מְשַׁעְבּוּד שְׁל הִיתוּם וְזֵה גְּזָרוּ חז"ל וְאִסְמְכוּהָ אַקְרָא דְבְּשַׁדִּי יְתוּמִים א"ת דְּבְּנֻדָּאֵי אִינוּ מַד"ת דְּשְׁלֵמָה ע"ה אִינוּ מְזַהִיר עַל גְּזֵל שְׂהוּא מַה"ת וְרַק דְּאִזְהִיר לְמַעַן תִּלְךְ בְּדָרְךָ טוֹבִים וְכַעֲיִן

דינא דב"מ וְהִינּוּ דל"ל לַאִישׁ הַזֶּה לְבוֹא בְּגִבּוֹל וְשָׂדֵי יְתוּמִים דְּנָהִי דִיכּוּלָּהּ הָאִשָּׁה לְפָטוֹר מִהַשְׁעָבוֹד.

מ"מ ל"ל לְזָה לְבוֹא ע"י פְּסִידָא לְהִתּוּמִים וּמִתּוֹךְ שְׂלֵא יִשְׁאַנְהָ תְּנִיקָהּוּ. וּבְזָה סָרָה תְּלוּנָת הַתּוֹס' [שָׁם] בְּשֵׁם ר"ת ז"ל עַל הַר"ש ז"ל דְּהָא כָּל אִשָּׁה יְכּוּלָּה לִיְפָטֵר ע"י אֲמִירָתָה אִינִי גִיזוּנִית וְאִינִי עוֹשֶׂה דְּזָה לַק"מ דְּנָהִי דָּאִין בּוּ גִזְל מ"מ אִינּוּ דְּרַךְ הַטּוֹב לְהַפְסִיד עִי"ז לְהִתּוּם וּבְזָה גּוּפָא מְשִׁיג גְּבוּל הִתּוּם דַּע"י גִּישׁוּאִין אִשָּׁה זֹו תַּפְטֹר עַצְמָה מִשְׁעָבוֹד הִתּוּם.

אָךְ כ"ז בְּאַלְמָנָה דְּמִשְׁוֹעָבְדָּת עכ"פ וּמְקָרִי שְׂדֵי יְתוּמִים וְרַק שְׁתּוּכַל לְפָטוֹר מִהַשְׁעָבוֹד ע"ז נֶאֱמַר דְּתַקְנּוּ חז"ל שְׂלֵא יְהֵא אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל גּוֹרֵם לְזָה הַשְּׁגָת הַגְּבוּל אֲבָל גְּרוּשָׁה דְּמַעֲוֹלָם לֹא נִשְׁתַּעְבְּדָה וְרִשְׁאִי לְהַנִּיק בֶּן אַחֵר וְלֹא בְּנָה א"כ לֹא מְקָרִי כָּל שְׂדֵי יְתוּמִים וְהוּי כְּמוֹ אִשָּׁה אַחֵרָת דְּמִתְּרַת לְהַנְשֵׂא לְרוּב שְׂיטוֹת הַפּוֹסְקִים [ע' ס' פ"ב] וְלֹא מְקָרִי כָּל שְׂדֵי יְתוּמִים א"ת.

וּלְזָה י"ל דְּבְּאַלְמָנָה אֲפִילוּ עֲשִׂירָה שְׂאִינָה מִשְׁוֹעָבְדָּת לְהַנִּיק מ"מ אִם מְנִיקָה הוּי שְׂדֵי הִתּוּם דְּהָא דְּאִינָה מִשְׁוֹעָבְדָּת דְּוָקָא לְהַנִּיק מ"מ אִם מְנִיקָה אִינּוּ מַגִּיעַ לָהּ שְׂכָר וְגַם אִין רִשְׁאִי לְהַנִּיק בֶּן אַחֵר וְא"כ נְהִי דְּאִינָה מִשְׁוֹעָבְדָּת מ"מ אִם מְנִיקָה מְקָרִי שְׂדֵי הִתּוּם וְאִסוּר לְהַשִּׁיג גְּבוּלוֹ וּל"ד לְגְרוּשָׁה שְׁהִיא כְּאִשָּׁה אַחֵרָת דְּעַלְמָא דְּלֹא שְׂיִיף עָלָה שְׂדֵי יְתוּמִים בְּכַהֲאִי לֹא גִזְרוּ אֲבָל בַּעֲשִׂירָה [אַלְמָנָה] אֲפִילוּ לֹא הִתְחִילָה לְהַנִּיק וְכַ"ל עכ"פ מְקָרִי שְׂדֵי הִתּוּם דַּמ"מ קָצַת שְׁעָבוֹד רַמִּי עָלָה וְכַ"ל וּמְקָרִי שְׂדֵי הִתּוּם אִם תְּנִיקָהּוּ וְלִכְּן י"ל שְׁגִזְרוּ חז"ל שְׂלֵא יִשְׁיִגוּ גְּבוּלוֹ אֲפִילוּ בְּלֹא הִתְחִילָה לְהַנִּיק וְכַ"ל וְהִנֵּה הַר"ש ז"ל הִתִּיר אֲפִילוּ מְעוֹבְרָת גְּרוּשָׁה דַּס"ל עֵיקָר טַעַם דְּמַעֲוֹבְרָת לְמְנִיקָה קִיָּמָא וּל"ק מַה שְׁהַקְשָׁה עָלֵיו ר"ת דְּהָא לְטַעְמָא דְּדַחְסָה הוּי אִסוּרָה אֲפִילוּ בְּגְרוּשָׁה וְא"כ גַּם לְמַסְקָנָא לֹא הִזְר מְסַבְּרָא זֹו יַעו"ש בַּתּוֹס' וּבְאַמְתַּת לַפְּמַש"כ לַק"מ דְּכָבֵר כְּתַב הַפ"י בְּכּוֹנֵנַת ר"ת בַּקִּי' זֹו דַּה"פ דְּזָה וְדֹאִי מְצִינּוּ לּוֹמֵר דְּכִינּוּ דְּהִזְר מִן הַטַּעַם דְּדַחְסָה מְמִילָא נִשְׁתַּנָּה הַדִּין דְּבְּגְרוּשָׁה מְוֹתֵר וּמְצִינּוּ כִּינָצָא בְּזָה טוֹבָא בְּש"ס וְרַק הַקו' הוּא דְּהָא מְטַעַם דְּדַחְסָה הוּי אִסְרִינָא בְּגְרוּשָׁה מְעוֹבְרָת מְמִילָא הַבְּרִיָּתָא דְּלֹא יִשְׂא מְעוֹבְרָת וּמִינְקָת בַּחַד גְּוּוֹנָא מִיָּרִי גַם מְנִיקָה גְּרוּשָׁה אִסוּרָה וְטַעְמָא מַאי הָא אִינָה מִשְׁוֹעָבְדָּת א"ו הוּי ס"ל לְדָבָר פְּשׁוּט דְּאַפִּי אִינָה מִשְׁוֹעָבְדָּת אִסוּרָה בְּגְרוּשָׁה מִינְקָת וּמְסַבְּרָא זֹו לֹא מְצִינּוּ דְּהִזְר בִּי הַמְתַּרְץ כֵּן הוּא תּוֹרָף דְּבְּרִי הַפ"י ז"ל.

וְנִכּוֹן הוּא וּלְפַמַּש"כ קו' זֹו ל"ק עַל הַר"ש ז"ל דְּבְּאַמְתַּת גְּרוּשָׁה אִינָה קְרוּי' כָּל מִינְקָת חֲבִירוֹ וְלִכְּן בִּין לַהַס"ד וּבִין לְהַמְסַקְנָא מְנִיקָה גְּרוּשָׁה מְוֹתֵרָת וְרַק בְּמַעֲוֹבְרָת אִם מְטַעַם דְּדַחְסָה הִתָּה אִסוּרָה אֲבָל לְבַתֵּר דְּהִזְר מְטַעַם דְּדַחְסָה מְמִילָא גַם גְּרוּשָׁה מְעוֹבְרָת מְוֹתֵרָת לְהַר"ש ז"ל.

וְיוֹתֵר י"ל דְּאַפִּי לְסַבְּרַת הַרְמַב"ם ז"ל דַּס"ל [בַּפ' י"א מַה' גְּרוּשִׁין הַל' כ"ה] דְּטַעַם דְּדַחְסָה לֹא נִדְּחָה מ"מ גְּרוּשָׁה מְעוֹבְרָת מְוֹתֵרָת וְהוּא דְּהִנֵּה הַכֹּל תְּמַהוּ עַל הַרְמַב"ם ז"ל מַהִיכֵן לְמַד דְּטַעַם דְּדַחְסָה לֹא נִדְּחָה כִּינּוּ דְּחִידָשׁ הַטַּעַם דְּלְמְנִיקָה קִיָּמָא וְגַם הַש"ס קָאֵמַר בְּהַדְּלָ דְּאַחֲרִינָא נְמִי חִיָּס עֲלֵי' הַרִי דְּנִדְּחָה טַעַם דְּדַחְסָה וּמַנ"ל לְהַרְמַב"ם ז"ל שְׂלֵא נִדְּחָה לְגַמְרִי וְהִנֵּה הַפְּשׁוּט הוּא כְּף דְּהִנֵּה רִאִינוּ בְּהַרְמַב"ם ז"ל [שָׁם הַל' כ"ד] שְׁסוּבֵר דְּבַהֲבַחְנָה

א"צ רק פרישה וראי' לדבריו יש מסוטה פאשר יבואר לקמן ורק מניקת צריכה דוקא גט [כמבואר שם הל' כ"ח] משום ספנת הנלד א"כ קשה למה לעיל [דף ל"ז ע"א] פשטינו דכופין אפילו בכהו דבא לגרש וקשה למה לה הפפי' נמתין שמה לא תהי' נלד של קנימא דהא עתה קודם לידתה אינו ספנה וא"כ נמתין עד בוא עת לידתה דאז יגרש משום ספנה ולע"ע די בהפרשה דדלמא תפיל ותהא מותרת לבעלה הפהו ומזה הוכיח הרמב"ם ו"ל דע"כ לא מדחה הגמ' טעם דדחסה די"ל דאחרניא נמי חניס היינו למאי דלא ס"ד לאסיר מטעם למניקה קנימא אבל למאי דמסיק למניקה קנימא א"כ יש חשש דדחסה כדי להשאיר עם אשתו שלא תהא מינקת וא"כ אפתי איכא ספנה לנלד ומש"ה צריף דוקא גט ולא סגי בפרישה וא"כ לפ"ז בגרושה לשיטת הר"ש ו"ל דמותרת מטעם מניקה גם מטעם מעוברת תהא מותרת דלא דחסה דחניס על אחרניא נמי כיון שלא נ"מ באם תלד של קנימא ג"כ תהא מותרת לשיטתו וא"כ מפל דברים הללו הדבר בפשיטות דבאשה עני' אלמנה נהי שאינה נוטלת שכר ויכולה להסיר מן השעבוד מ"מ השעבוד עלי' רמאי רק שצריף לשלם לה [כמבואר בסי' צ"ה ס"ב] וא"כ עכ"פ מקרי שדי היתום ושפיר שניף הגזרה דבשדי יתומים א"ת דאלולי זה הנושאה מסתמא הי' מניקתו פדרף כל העניינים ונהי שיכולה ליפטר מהשעבוד כיון שאין נתינין לה מזונות מ"מ מקרי שדי יתומים ועיין בתשובה להגאון או"ת בספרו בני אהובה שנוטה דעתו דעני' מותר להקל מטעם שאינה משועבדת והב"ד ימססו וישגיחי על היתום אף אעפ"כ פסק דאסורה גם בעני' מטעם ל"פ יעו"ש.

ונלע"ד פאשר כתבתי דבנדאי באלמנה עני' הגם שאין מי (שתשלם) [שישלם] שכר ארוסה להנשא משום הגזירה דאסמכיה חז"ל בשדי יתומים א"ת וכנ"ל וא"כ שוב ליכא להקל בזה רק מטעם דהוי הבעל שוגג.

והנה הנראה מפשט וסתם מתניתין דסוטה [בר"פ ארוסה] דלר"מ מעוברת ומניקת לא שותות אלמא סתמא בין בשוגג בין במזיד צריכה גט לעולם לר"מ דאל"כ האף סתם התנא לומר בכללא דממזרת ונתינה כולל גם מעוברת ומניקה בסתמא משמע דאין חילוק ובכולם בין בשוגג בין במזיד אינה שותת ובשלמא במשנתנו ביבמות בהחולץ [דף ל"ה ע"ב] דקתני אין הנלד ש"ק יקיים ור"א אמר יוציא ואמר רבא [שם ל"ו ב'] ר"מ ור"א אמרו ד"א יש ה"א לומר דאיירי במזיד הגם דלא כן הוא פאשר יבואר לפנינו אי"ה אף במשנה דסוטה א"א לומר פלל דאיירי דוקא במזיד דהא דינא תני איזה נשים שאינם שותות ואמר ע"ז ר"מ דגם מעוברת ומניקה א"ש משמע בנדאי דאפילו הנשואין הי' בשוגג דהא אין עסקינן עתה בנשואיהם רק בעצמות הנשים וסתמא פסק עליהם ר"מ שאותם נשים א"ש ומי מחלק פלל אף הי' הנשואין וי"ל דאפי' בנישואת בשוגג נמי א"ש.

אף באמת בלא"ה א"א לומר לר"מ דבשוגג לא תתגרש דהא ר"מ ס"ל דבדרבנן קנסו שוגג אטו מזיד כמבואר בגיטין [דנ"ג ונ"ד] בנדאי לדבריו אפילו בשוגג תתגרש ואתפלא על מרן ז"ל בנ"ב [בח"א סי' י"ח] שכתב לתרץ דהמשנה יבמות איירי במזיד והאף משפחת מזיד ה"א תוף ג"ח כמבואר בתוס' [שם ד"ה ונמצאת] בהוכחה ברורה דע"כ מייירי בתוף ג"ח וא"כ לא היתה מזידה בהנקה ולא היתה מזידה רק בהבחנה והא משום הבחנה גם לר"מ אינה אסורה לעולם כמבואר במשנה סוטה דוקא מעוברת ומניקת א"ש

אָבֵל מִטַּעַם הַבְּחִינָה אֵינָה אֲסוּרָה לְעוֹלָם וּכ"כ שֵׁם בְּהֶדְדָּי תוֹס' ו"ל [דכ"ד ד"ה וּשְׁאָר] וְכִינּוּן דְּאֵינָה אֲסוּרָה רַק מִטַּעַם מִינְקָת וּמְעוֹנְבֵרְת וּבְזָה ל"ש מְזִידָה דְּהִיא סְבָרָה שֶׁא"מ.

וְהַשְׁנִית קִשָּׁה עַל הַנ"ב מֵה שֶׁמְפַלְפֵּל לר"מ לְהַתִּיר בְּשׁוּגַג בְּלֹא גִט וְאִיךָ אֲשַׁתְּמִיט מִיְגוּהָ דְמַר [סוּגְלָ דְגִיטִין דְּרַף נ"ג וּנ"ד] אֲשֶׁר לר"מ בְּדַרְבָּנּוֹן קָנְסוּ שׁוּגַג א"מ וְהִנֵּה לְדִידְךָ אֵיפְכָא קִשָּׁה דְמֵאֵי פְּלִיג רָבָא עַל אַבְי [שֵׁם בִּיבְמוֹת ל"ו ב'] הָא בְּהֶדְדָּי מִסְקִינּוּ פְּשֻׁטוֹת הַסּוּגְלָי בְּגִיטִין דְּלר"מ בְּדַרְבָּנּוֹן קָנְסוּ שׁוּגַג א"מ וּבְדִאֲרֵייתָא לֹא קָנְסוּ הֲרֵי מְבֹאֵר פְּדַבְרֵי אַבְי שֵׁם בְּלֹא חוֹלֵק.

אֲשֶׁר ע"כ נִלְע"ד דְּבְזָה פְּלִיגִי (דְּהֶכָּא) [דְּהִנֵּה] בִּאד"ר קָנָם ר"מ שׁוּגַג א"מ וּבְדִאֲוֹ לִק"נ וְהִנֵּה בְּאֵם גַּתְחַבְּרוּ שְׁנֵי אִיסוּרִים יַחַד דְּאֲרֵייתָא וְאד"ר בְּזָה פְּלִיגִי אַבְי וְרָבָא רָבָא ס"ל פִּינּוּ (דְּרַבְּנּוֹן) [דְּבְדַרְבָּנּוֹן] קָנְסוּ שׁוּגַג א"מ אֲפִילוּ נִתְחַבְּר לְזָה אִיסוּר (דְּרַבְּנּוֹן) [דְּאֲרֵייתָא] ל"פ וּקְנֻסוּהוּ וְאַבְי ס"ל פִּינּוּ דַּע"פ אֵיכָּא אד"א (ל"ג) [ל"ק].

וּבְזָה יִתְיַשְׁב מֵה דְּהַקִּשָּׁה הַנ"ב מֵה ס"ד דְּרָבָא דְאַמְר ר"מ וּר"א אָמְרוּ דְּבָר אֶחָד הֲלֵא מְצִינּוּ כְּמָה פְּעָמִים פְּשׁוּט בְּש"ס דִּיש חִילּוּק בֵּין דְּאֲרֵייתָי וּבֵין דְּרַבְּנּוֹן אָךְ לִפְמ"ש א"ש דְּהֵא בְּכָאן נִצְמְדוּ שְׁנֵי אִיסוּרִים אֶחָד דְּאֲרֵייתָי מְשׁוּם (א"ח) [אַשְׁת אַחִיו] וְהַשְׁנֵי מְשׁוּם מְעוֹנְבֵרְת חֲבִירוֹ בְּזָה ס"ל לְרָבָא פִּינּוּ דְּמְשׁוּם מְעוֹנְבֵרְת אֲסוּרָת בְּשׁוּגַג וְצָרִיכָה גִט גַּם דְּנִצְמַד עִם זֶה הָאִיסוּר אִיסוּר דֹּאוֹ לֹא פְּלִיגִי רַבְּנּוֹן וּמִש"ה פִּינּוּ דְר"מ ס"ל כַּר"א גַּם ר"א ס"ל מִסְתַּמָּא כַּר"מ כְּמוֹ שֶׁפְּשׁוּט זֶה בְּכַמְּה דְּוֹכְתֵי אָךְ אַבְי מְדַחָה לְוֹמַר דְּזָה אֵינּוּ פְּשׁוּט דִּי"ל דְּלר"מ לֹא גָזַר פִּינּוּ דַּע"פ אֵית בְּזָה הַמְעַשָּׂה גַּם אִיסוּר דְּאֲרֵייתָא וּז"ב לִפְע"ד: הֵינְצֵא לְנוּ דְּלר"מ וְדֵאֵי אִפִּי בְּשׁוּגַג צָרִיכָה גִט וְאֲסוּרָה לְעוֹלָם דְּהֵא קָנְסוּ ר"מ שׁוּגַג א"מ אִוְלָם לְדִידּוֹ דְּפִסְקִי לֹא קָנְסוּ שׁוּגַג א"מ בְּדַרְבָּנּוֹן תְּלִינּוּ הַדְּבָר בְּזָה אִם מֵה דְּצָרִיכָה דְּוִקָא לְהַתְגַּרְשׁ וְלֹא סְגִי בְּהַפְרָשָׁה הוּא מְדִינָא בְּנִדְאֵי אֵין חִילּוּק בֵּין שׁוּגַג לְמִזִּיד מְשׁוּם סְפַנְת הַנּוֹלָד דֵּאֵין הַטַּעַם פְּלֵל מְשׁוּם קָנָם אָךְ אִם נִימָא דְּהַגְיָרוּשִׁין הוּא רַק מְקַנְסָא י"ל לְדִידּוֹ דְּלֵא קָנְסוּ שֶׁא"מ וְהִנֵּה מְהַרְמְב"ם [הַנְּל] מְשַׁמַּע לְהֶדְדָּי דְּלֵא מְקַנְסָא צָרִיכָה לְהַתְגַּרְשׁ רַק מִטַּעַם סְפַנְת הַנּוֹלָד וְלִכּוֹן מְחַלֵּק בֵּין הַבְּחִינָה דְּסְגִי בְּהַפְרָשָׁה וְגַם מְחַלֵּק בֵּין קִידֵשׁ לְנֶשֶׂא גְבִי מִיְנְקָת וְכוּן הַרְמְב"ן וְהַרְשָׁב"א ס"ל דְּמְדִינָא צָרִיכָה גִירוּשִׁין וְלֹא מְקַנְסָא וּמְדַבְרֵי הַרְאָב"ד נִרְאָה שֶׁהוּא מְשׁוּם קָנְסוּ וְהַרְשָׁב"א וְהַרְמְב"ן ו"ל דְּחוּ דְּבָרֵיו יַעֲוִין בַּחֲוִי וְכוּן נִרְאָה מְדַבְרֵי הַתּוֹ דְּגַם בְּשׁוּגַג צָרִיכָה גִט דְּז"ל הַתּוֹ (סוּטָה כ"ד א') בַּד"ה וּשְׁאָר כָּל הַנְּשִׁים תִּימָה הָא מְשַׁנָּה יִתִּירָה מֵאֵי קַמ"ל הָא שְׁמַעִי לִי מְרִישָׁא וְהָאוּמֶרֶת א"ש אֵינָה נוֹטְלַת כְּתוּבָתָהּ וְאוּמַר רַבִּי דְּוִקָא מְעוֹנְבֵרְת א"ש מְשׁוּם דְּאֵיכָּא סְפַנְת נְפֻשׁוֹת כְּדִאמַר בְּהַחֹלֵץ אָבֵל גִּיסַת בְּתוּף ג' חֲדָשִׁים מֵה דְּהוּהָ הִנָּה וְתוֹ לֹא קָנְסִינּוּ לִי לְהוֹצִיא וְקָרִינּוּ בְּהָ אֲשֶׁתּוֹ הָרְאוּנִי לּוֹ וּבְכֹהֵן אִפִּי לְרַבְּנּוֹן א"ש דְּאַסְקִי בַּפ' הַחֹלֵץ אִפִּי לְרַבְּנּוֹן יוֹצִיא בְּגִט עַכ"ל וְהַפְּלִי לִפְע"ד כְּפֹ דְּשְׁאָר הַנְּשִׁים אֲתִי לְרַבּוּנִי נְשִׂאָה בִּימֵי הַבְּחִינָה דְּשׁוּתָהּ פִּינּוּ דֵא"צ גִּט וּק"ל דְּהֵא תִינַח לר"מ אָבֵל לְרַבְּנּוֹן דְּגַם מְעוֹנְבֵרְת וּמִיְנְקָת שׁוּתָת פְּשִׁטָּא (דְּהַבְּחִינָה) [דְּבִימֵי הַבְּחִינָה] שׁוּתָהּ וְלְזָה הַקְּדִימוּ דְּגַם לְרַבְּנּוֹן בְּכֹהֵן א"ש וּבִימֵי הַבְּחִינָה גַּם בְּכֹהֵן שׁוּתָהּ שֶׁא"צ גִּט וְהִנֵּה לְפִי הַמּוּבָן מְדַבְרֵיהֶם שְׁגַם רַבְּנּוֹן אָסְרוּ בְּכֹהֵן [בְּהַפְרָשָׁה לְחוּד וְרַק צָרִיךָ לְגַרְשׁ] וְרַק בִּישְׂרָאֵל הַתִּירוּ [לְהַחְזִירָה] כְּמֵאמָרָם ו"ל שֶׁיְכוֹל לְהַפְרִישָׁה וְלְהַחְזִירָה מְשַׁמַּע בְּכֹהֵן שְׁאֵינּוּ יְכוֹל (לְהַפְרִישָׁה) [לְהַחְזִירָה אַח"כ] א"ש וַא"כ א"א דְּבְשׁוּגַג גַּם לְרַבְּנּוֹן אִפִּי בְּכֹהֵן [דִּי

בהפְרָשָׁה בלבד וממילא דהיא] שותת (ו) האיה אָמר במְשָׁנָה הטעם שְׁיָכוּל להפְרִישָׁה וְהִינּוּ דְנֻקָּא בְּיִשְׂרָאֵל דְּהַפְרִישָׁה הִינּוּ גַט הֲלֵא גַם בְּכֹהֵן מְוֹתֵר בְּשׁוּגַג דְּלִר"מ אַסּוּרָה דְקִנְסֵי שֵׁא"מ וְלִרְבִּנּוּ מְוֹתֵר בְּשׁוּגַג וְאִין לֹאמֵר דְּהַפְשֵׁט הוּא דְבְּכֹהֵן בְּשׁוּגַג מִש"ה שׁוֹתֵת מְפִנֵי שְׁיָכוּל להפְרִישָׁה בְּלֵא גַט דְּל"ג רְבִנּוּ שֵׁא"מ זֶה דְּבָר קִשָּׁה לְחֻלּוֹק בְּלִשׁוֹן וְלֹאמֵר דְּלִגְבֵי מְזִיד הִפִּי שְׁיָכוּל (לְהַחְזִירָה) [לְהַפְרִישָׁה] בְּגַט וְלִכְּוֹן בְּכֹהֵן (אַסּוּרָה) [דְּאַסּוּר לְהַחְזִירָה וּמְמִילָא אֵינָה שׁוֹתֵת] וּבְשׁוּגַג הִפִּי יָכוּל לְהַפְרִישָׁה בְּלֵא גַט וְאַפִּי לְכֹהֵן מְוֹתֵרַת בְּלֵא גַט [וְשׁוֹתֵת מְמִילָא] זֶה דְּבָר רְחוּק לֹאמֵר כֹּף וְכִינּוּן דְּלִר"מ בְּכָל גְּוֹנֵי אַסּוּרָה [לְהַחְזִיר] בֵּין שׁוּגַג וּמְזִיד וּבֵין לְכֹהֵן וּבֵין לְיִשְׂרָאֵל [וְאַינָה שׁוֹתֵת] וּרְבִנּוּ ס"ל דְּשׁוֹתֵת בְּיִשְׂרָאֵל וּבְכֹהֵן אַסּוּרָה [לְהַחְזִיר וְלֵא שׁוֹתֵת] וְלֵא חִילְקוּ דְּבְשׁוּגַג גַּם בְּכֹהֵן מְוֹתֵרַת [בְּהַפְרָשָׁה לְבַד וְשׁוֹתֵת] וְלִכְּוֹן נִרְאָה דְּגַם לְרְבִנּוּ אַסּוּרָה בְּשׁוּגַג דְּטַעַם הַגְּרִירוּשֵׁין אֵינּוּ מְשׁוּם קִנְסֵי רַק מְשׁוּם סְפִנַת הַנִּלְדָּה וְכַנ"ל: אוּלָם בְּאַמַּת דַּעַת הָא"ו בְּפִירוּשׁ לְהַתִּיר בְּשׁוּגַג וְצ"ל לְדִידְנָי דַּס"ל כְּתִי הַשְּׁנִי שְׁל תוּס' בַּפ' הַחֻלּוֹץ [ל"ו ב' ד"ה וְלֵא] דְּסִגֵי בְּסוּטָה בְּהַפְרָשָׁה מְשׁוּם חֲנוּמֵר הָאִסּוּר וְעַפ"ז י"ל מַה דְּמַקְשָׁה בַּנ"ב [אוּלֵי צ"ל בַּס' עֲצֵי אֲרָזִים סְקִי"ד] עַל ת"ה שְׁכ' פִּינּוּ דְלֵא קִי"ל כַּא"ז בְּקִידָשׁ לֵא קִי"ל כְּנוֹתָי גַּם בְּשׁוּגַג דְּתַמָּה הַנ"ב וְכִי בְּתַדָּא מְחַתָּא מְחַתִּינָהוּ פִּינּוּ דְנִדְחָה דְבְרִיו בְּתַדָּא יְדָחָה מְכָל דְבְרִיו.

ולפמ"ש א"ש פִּינּוּ דְהוּא מַתִּיר בְּשׁוּגַג בְּהַפְרָשָׁה וְצ"ל דְּהַפְשֵׁט בְּמִשְׁנָה דְּסִגֵי בְּהַפְרָשָׁה מְשׁוּם שְׁבִלֵא"ה אַסּוּר [מְטַעַם סוּטָה כְּתִי ב' שְׁל הַתּו' הַנְּ"ל] וּמְטַעַם זֶה דְּיִקִי הַמַּתִּירִים בְּקִידָשׁ דְּדִי בְּהַפְרָשָׁה [כְּמִבְּאָר בַּתּו' הַנְּ"ל] וְא"כ פִּינּוּ דְלֵא קִי"ל כְּנוֹתָי דְהָא"ז בְּקִידָשׁ כֹּן לֵא קִי"ל כְּנוֹתָי בְּשׁוּגַג דְּפִי הַפְרָשָׁה הִינּוּ גַט מְמִילָא מוֹכַח דְּגַם לְרְבִנּוּ בְּשׁוּגַג אַסּוּר בְּכֹהֵן וְכַנ"ל אַף עַכ"פ י"ל דַּא"ז לֵא ס"ל כְּהַתּוּס' וּבְדִיעֵבַד יֵשׁ לְסִמּוּךְ עַל הָא"ז וְכַדְבְּרֵי הַרְמ"א ז"ל יְעוּ"ש [בְּדְבָרֵי הַרְמ"א ז"ל בַּסִּי י"ג ס"י וְע"ש בַּב"ש סְקִי"ז וּבַסְקָל"ד].

אַף בְּאַמַּת פְּשׁוּט הַדְּבָר דְּגַם לְהָא"ז צְרִיכָה דְנֻקָּא גַט בְּכָאן פִּינּוּ דְהִיא נִשְׂאָת בְּמְזִיד בְּאַיְסוּר וְהִנֵּה ל"מ לַפ"ד הַפְר"ח בִּי"ד [צ"ט] דְלָמִי שְׁנַתְּבַטַּל בְּשְׁבִילוֹ אַסּוּר אִפִּי הִי שׁוּגַג רַק אִם הַמְבַטַּל אַד"ר הִי מְזִיד בְּנֻדָּי הֵכָא אַסּוּרָה וְצְרִיכָה גַט דְנֻקָּא דְהָרִי נִשְׂאָת בְּשְׁבִיל הַבְּעַל נְהִי שְׁהִי שׁוּגַג מ"מ אֶהְיֵי מַעֲשֵׂיו וּמִש"ה אַסּוּר שָׁם לָמִי שְׁנַתְּבַטַּל בְּשְׁבִילוֹ כְּמוֹ מְזִיד ה"נ צְרִיכָה גַט פִּינּוּ שְׁהַמְבַטַּל אִיְסוּר הִי מְזִיד אַף גַּם אִפִּי לְהַחְזִיקִים עַל הַפְר"ח וְס"ל דְּמְוֹתֵר לָמִי שְׁנַתְּבַטַּל בְּשְׁבִילוֹ אִם הִי שׁוּגַג אִפִּי אִם הַמְבַטַּל הִי מְזִיד [ע"ש בַּט"ז סְקִי"י וּבַפ"מ] מ"מ כָּאן שְׁגַם הָאִשָּׁה נְהִינִית מִן הָאִסּוּר פְּשִׁיטָא שְׁצְרִיכָה גַט וְקִנְסִי לָהּ פִּינּוּ שְׁהִיא מְזִידָה וְז"ב: וּמ"ש דְּאִיכָּא סְפִנָּה שְׁהַעֲנִי הָאֱלֻמְנָה תַּחֲנִיק הַנִּלְדָּה אוֹ שְׁיָמוּת בְּרַעֲב מְחַמַּת גְּוִדָּל עֲנִיּוֹת כ"ז אֵינּוּ מְצִיל מְלַבְטַל ח"ו גְּזִירָה דְח"ו לְוִיָּאָדוּ אֶלְף וְכִיּוֹצָא וְאוֹת אַחַת מְתַקְנַת ח"ו לֵא יְבֻטַּל וְגַם תְּמִיחָא מִקְלָתָא טוּבָא וְכִי אֵין בְּיַד ב"ד לְהַחְזִיק אֱלֻמְנָה עִם תִּינוּק אֶחָד וְחֻרְפָּה הִיא לְקַהֲלָה שְׁבִיִּשְׂרָאֵל לְהַנִּיחַ לְעַבּוֹר עַל תִּיקוּן ח"ו לְבְּשִׁיל אֵינָה דְבָר מוּעָט וְלִכְּוֹן בְּנֻדָּי צְרִיכָה גַט.

אַחַר זֶה עֲיִינְתִי בְּעֲצֵי אֲרָזִים [סְקִי"ט] וּמְצָאֵתִי מְמַשׁ כְּדְבָרֵי בְּתִירוּץ עַל דְבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל. וְהִנֵּה רְאִיתִי עוֹד שָׁם שְׁכ' דְּהַפִּילָה [אִפִּי] לְר"מ א"צ לְגֵרֶשׁ וְלֵא יְדַעְתִּי אִיף יִפְרִנְס דְבָרֵי רְבָא שְׁאַמֵר דְּר"מ וְר"א אֶמְרוּ ד"א לְאַסּוּר בְּהַפִּילָה.

והנה בגוף קו' המל"מ [פ"ב מה' סוטה] על דברי התוס' [שהביא שם] י"ל דקאי על פהו
שנשא והפילה דלרבנו שותת וק"ל: סימן כג תשובה לק' דזיקאב: בנידון השאלה הנה
אין הזמן מספיק עמדי לבאר בארובה פי איני מופנה מכל צד וגם עתה עש"ק והמוכ"ז
אז לדרכו ולכן אבוא בקצרה.

הנה לפי המבואר בתשובתו ב' דרכים להתיירא. א' משום שקיבלה הפתובה וא"כ אינה
משועבדת להניק.

ב' משום שיש לה פאב בדדי' ויש לדמות לצימוק דדים שמוותרת. ג' משום שהיא
מופקרת.

ואולם אחר העיון היטב באמת את כלם ישא הרוח. ורק בתחלה נבאר סוגיית הגמרא
והפוסקים דביבמות [דף מ"ב ע"א] איתא לא ישא אדם מעופרת ומניקת חבירו וכו' עד
משום דחסה דידן' נמי אלא סתם מעופרת למניקה קנימא וכתבו התוס' ז"ל [ד"ה סתם]
ר"ש הזקן התיר גרושה ול"נ לר"ת דהא לטעם דחסה אין חילוק ועוד אלמנה גופא אינה
משועבדת עכ"ל ובהרא"ש פ' אע"פ [דף ס'] והר"ש ז"ל מתיר גרושה להנשא הואיל
ובעלה קיים עכ"ל.

והנה באמת דעת התוס' וקרא"ש ז"ל בדעת ר"ש חלוקים פי לשיטת התוס' ז"ל דכתבו
סברת הר"ש ז"ל משום דלא משעבדא א"כ ה"ה אלמנה היכא דאינה משועבדת נמי
מוותרת אולם להרא"ש ז"ל שכ' הטעם הואיל ובעלה קיים משמע דהטעם הוא שבעלה
יחזור אחר מינקת או ימסמס לי' בביעי אבל באלמנה אעפ"י שאינה משועבדת אסורה
וכו נראה להדיא מדבריו שם וכבר האריכו בזה האחרונים תשו' מהר"י מינץ ותשובת
אמונת שמואל ומחמת אפיסת הפנאי לא אאריף בסתירת דבריכם וגם כל האחרוני' קראו
אחריהם מלא אין גם אהד מחזיק בידם ולכן לא אאריף בזה ורק מה שתמה מאד בדברי
תשובת מהר"י מינץ [סי' ה'] הוא דלפי דעתו כל אלמנה נמי מותרת לנשא אם תרצה רק
שמשמא תניקהו מחמת אהבת בעלה מ"מ פטור דגרושה לא דמי' [לאלמנה] משום
דהפטור בא ע"י הבעל משא"כ באלמנה בקל איכא למימר שפצד אהבת בעלה בוששה
לתבוע פתובתה וכו' עכ"ל ובאמת דברים אלו מרפסין איגרי ולא אאמין שיצא זה מפי
אותו הצדיק דא"כ לפ"ד בטלה התקנה דלא ישא מעופרת חבירו דאם תרצה תנשא
והא"י מצאנו ידיו ורגלינו בכל הסוג' דכתובות ויבמות ואולי מחמת אהבת ההיתר
שדחקו כמבואר שם הביאו לומר אינה דברים סתומים בטעמם ועיקר ההיתר שלו הי'
רק מחמת גודל הפירצה וכמש"כ בעצמו שלא ראה לעשות תקנה רק תקלה כמבואר
למעין שם וכן כ' כל האחרונים שדבריו המה בתשובה זו נעלמים וגם אס' אמונת שמואל
אתפלא מאד במה שכתב דאלמנה יכולין לכופה וזה נגד דעת הש"ע [אה"ע סי' י"ג סעי'
י"ג] דכ' בהדי' שאין לכופה האלמנה להניק ושיטת התוס' [פתובות דף פ' ע"א ד"ה רב
הוא] דאף בא"א אין כופין אם אומרת איני ניוזנית [והוא ברמ"א סי' פ' ב' דיעות]
וא"ל דהתם מייירי באינו מפירה דזה ליתא דהא איהו נמי מייירי באינו מפירה דמכירה
אף גרושה אסורה והאמת אגיד פי לא עיינתי היטב בדבריהם אולי יש מקום ליישבם
אף כל האחרונים דחו דבריהם והליצו בעדיהם שהיו מוכרחין לזה הגאון מהרי"מ ז"ל
לחצו גודל הפירצה אשר מבואר בתשובתו וגם להגאון בעל אמונת שמואל קרה כמוהו

אף שהעלים הוא הדבר בתשובתו מפני כבוד משפחות האשה אף באחרונים מבואר שקבלו מאבותיהם שעיקר טעם אמונת שמואל הי' מצד שהאשה הייתה מופקרת והי' חשש תקלה גדולה א"כ אין להעמיד על דבריהם ח"ו ואם באנו לתור אחרי שארי האחרונים תורת כ"א בידו ויש סברות רבות לבנות ולהרוס ולנטוע ולכן אמרתי אלקה נא אחרי סברות הראשונים ולראות היכן דבריהם נוטין.

והנה קושני ר"ת ז"ל על הר"ש ז"ל הנ"ל הנה חזקים מאד וכמעט אין פותר אותם על בוריא ומה שתי הגאון בנ"ב [במהד' קמא סי' י"ד] אף שדברים שונים בסברא טוב טעם בנישוב סתירת לשון הסוגיות דכתובות ויבמות כמבואר בספרו פמה פעמים אולם לשון מהר"ש ז"ל לא משמע כדבריו דמשמע מתוך דברי מהר"ש ז"ל שהתיר גרושה להנשא אפי' מניקה עדיין ולא כמו שעלה על דעת הנ"ב לפרש דבריו (בלא התחילה להניק) וגם סותר דברי עצמו שלעיל מזה פתב ולפיכך לא קצב זמן שכל אימת שתתראה תוכל לשמט הדד מפיו וא"כ משמע דגם (בהתחילה להניק) מותרת להנשא וזה סותר לדבריו האחרונים וגם דבריו ממילא מופרכים דעדיין קשה לב"ש למה נתן הזמן והלא עדיין בתוך הזמן מותרת ואף שהיא מניקה מ"מ וכי היא מניקה את בנה תחת החופה או בשעת אירוסין וא"כ למה אסרוהו ואי דאסור משום שאם לא ישאנה תהא מניקתו מאז ולהלאה א"כ אימת יקרא השמטת דד מפיו שתהא מותרת לו הלא אף אם לא תניקוהו הודש ימים ג"כ י"ל פן ואי דהזמן הוא ג"ח משתצמק הדד זה ליתא דא"כ אפתי קשה ליתני התנא זה השיעור ותו קשה דא"כ למה אם פנס יוציא ולא יחזיר עולמית הלא מעתה הרשות בידה לשמט הדד מפיו ואי משום שעבר על גזירת חכמים הו' באמת ק"ל [בסי' י"ג] בברח א"צ להוציא מפני שעבר העבירה והגירושין הוא רק שלא לעבור בכל יום וא"כ פאן נמי למה יגרש תוציא הדד מפיו ואז תהי' מותרת לו ובאמת אם נימא דהשיעור הוא ג"ח י"ל פנ"ל.

אף באמת זה ליתא דדבר זה אינו מנוכר כלל בש"ס ולא בשום פוסק להתיר דוקא גרושה בטר ג"ח ותו דא"כ אסורה אף בלא התחילה להניק דלמא עדיין תניקוהו והמעניין היטב יראה שכנים דברי ולכן דברי הר"ש ז"ל תמוהים מאוד ואולם באמת גם דברי ר"ת ז"ל הנה מופלאים מפני שכ' לאסור בגרושה ולכאורה תמוה מאד וכי נשתנה דינה מאשה מניקת דעלמא שמניקה ואעפ"כ לא אשתמיט אחד מהפוסקים לומר שאסורה לנשא ובש"ג פ' החולץ מביא באמת ראי' להר"ש ז"ל מאשה אחרת שמותרת ובבית מאיר נתקשה ג"כ בזה ומתיר דאשה אחרת אינה בוששה מלתבוע אבל גרושה בוששה מלתבוע וזה דבר שאין לו שחר דגמרא [יבמות דף מ"ב ע"ב] סתמא אמרינן אשה בוששה מלתבוע.

אולם הנלענ"ד הוא כף דהנה לפי מה דמבואר בח"מ גבי פועל שאסור לו לשנות מדרב הפועלים ומלמד אסור לו להיות געור בלילה שלא יבטל ביום וא"כ קשה לכאורה בלא גזירה אשה שהשפירה עצמה האיה רשאיה לישא איש הלא עי"ז תגרע מעבודתה דדלמא תתעבר ולא תוכל להניק ובנדאי דאינה רשאיה לחזור דהוי כמו דבר האבד שאסור לחזור וכן מבואר זה בבית מאיר.

אולם באמת במקום שדרב המניקות להיות פניות ולא לישא תוך הזמן באמת לא גרעה משאר פועל שאסור לשנות אף המנהג באמת אינו פן בין המניקות דאינם מדקדקים אם.

(חסר סוף התשובה): סימן כד במוטב תלתא פחדא הוינא נאתא לקדמנא כ"ה מרדכי מאנדל מפה נאמר בתורת עדות בליו"ע איך ששמע מפי ערלית שהלכה עם ההרוג שאמרה אצל הפראטיקאל שהיא התחילה להרוג את יהודי שהלך עמה נאח'י גמר להרוג אותו והתיו ראשו גם בא לפנינו כ"ה זאב יואלף והעיד איך שהערלית הנ"ל אמרה לפראטיקאל איך שהוליקה ליהודי שהלך עמה ליצר והראתה [לו] כלי ואמרה לו שיכוף ראשו ויקח הזהובים מן הפלי וכאשר הטא ראשו הרגה אותו בקרדום ואח"ז בלילה נשאהו היא נאח'י ליצר אחר והתיו אחי את ראשו וזרקו גופו וראשו לפארי' כ"ז העיד ר' זאב וואלף הנ"ל בתורת עדות באליו"ע: תשובה הנה באמת פינון שהי' ע"י שאלת הערפאות בפני הישראל בנודאי לא הני מסל"ת ולא מהני אומדנא כמבואר בהגהת רמ"א ז"ל [סי' י"ז סעי' ט"ו] וז"ל ואם שאליישראל והכופתי הגיד שמת והגיד אומדנות המוכיחות אע"פ שאינו מקרי מסל"ת ואסורה לינשא מ"מ אם עבר ונשאה עפ"י חכם שהתירה לא תצא אם יש ראיות ואומדנות שמת הרי דלא מהני רק לענין דלא תצא אבל לא להתירה אולם מצינו בדברי מהרי"ק ז"ל [סי' קכ"א] אחריו הסזיקו מרן הב"י ז"ל בתשובותיו ומהר"מ ז"ל להתיר גם ע"י שאלה אם ידוע שאינו אומר להתיר ולא להעיד והני כמסל"ת כמבואר בספריהם הקדושים ואחריהם התירו יותר הצ"צ ז"ל [סי' מ"ב וסי' מ"ה] גם אם אינו מסל"ת רק שגראין הדברים שקושטא קאמר וכן המ"ב ז"ל בתשובותיו [סי' ס"ח] אולם מדברי הב"ש ז"ל משמע דלא פסק פנותיהו יעניין בס"ק מ"ט וגם הב"מ ז"ל כתב וז"ל עיין ב"ש מסיים וחולק על מהרי"ק שורש קכ"א שהקיל בזה וע"ש עכ"ל משמע דלא ברירא לפסוק פן וכן הגאון בנ"ב סי' [ל"א] לא רצה לעשות פעין זה אפי' לסניף והרבה מגדולי האחרונים אשר חלקו על מהרי"ק זלה"ה והרי"ב ז"ל והיש"ש ב"ק ויבמות ובעה"ג הלא בספר נכתבו כל דבריהם הקדושים ולפי דברי השער אפרים ז"ל נראה שהמרח"ש ז"ל לא הספיק לזה וכן הרב מהרד"ך ז"ל והרבה אחרונים מדור שלפנינו אשר לא רצו לסמוך ע"ז התייר לחוד.

לזה הנני מוכרח להאריך ולחתור חתירה מסוגית הש"ס והראשונים לידע מה דעתם בזה והגם פי מי אנכי להעיו פני נגד אבותי ורבותי הקדושים אשר קצרה דעתי מביא עד תכונת הבנת דבריהם אולם התורה הקדושה ניתנה לנו מןרשה בכל דור ודור ואין לה כו' וגם פי קצרה זדינו לא נמנע מלהשפיל כפי בינת רוח אשר נתנו בנו ומה' עזר אשאל ולא קצרה ידו לחנני בינה גם לאיש פמוני ולהפליא חסדו עמנו לבוא לתכלית הדבר יותר משלפנינו וכמאמר החכם פננס עגע"נ לזה חזקתי את לבבי לדבר נגד מלכים ולא אבוש ובה' בטחתי ולא אכשל וזה החלי בעזר החונן דעה: בגמרא יבמות דף קכ"ב במתניתין אמרו לו מעשה בבני לוי שהלכו לצוער עיר התמרים וסלה אחד מהם והביאוהו בפונדק ובחזרתם אמרו לפונדקית איזה חבירנו גומית להם מת וקברתיו והשיאו את אשתו כי הוציאה להם מקלו ותרמילו וס"ת שבידו ובגמרא מאי גריעותא דפונדקית אמר ר"כ פונדקית נכרית היתה ומסל"ת היתה זה תרמילו וזה קבר שקברתיו בו וכו' והא איזה חבירנו קאמרי לה פיון דחזיתנהו בכיא אמרו לה איזה חבירנו אמר להם מת וקברתיו ע"כ הגמ' וכתבו התו' ז"ל וז"ל פונדקית נכרית אחת היתה ומסל"ת וא"ת מאי מיייתי רבנן ראי' מן הפונדקית דהא מסל"ת היתה וי"ל דלא היתה ממש מסל"ת דמה שהוציאה מקלו ותרמילו מה היתה יכולה לעשות פן לעדות ור"ע אמר להם פי אין זה

ראי דנדאי אין לה מסל"ת גדול מזה פיון דכי בכיא פן משמע קצת בירושלמי דקאמר עשו אותה כמסל"ת משמע שלא היתה ממש מסל"ת אלא שמביאין ראי דלא גרע מעד אקד עכ"ל ובמרדכי בסוגי' זו הביא בשם הר"מ וז"ל ובירושלמי דיבמות גרסי' [כו'] ר"י אומר פל שמפירין לו אשה רשב"ל אומר פל ששואלין אותו והוא משיב אר"ח זכור אני בשלשים ושנים זקנים שהי מתריסים פנגד ריב"ל למעבד כרשב"ל והוא לא קיבל עליו ובגמ' דידן משמע דר"י מתמיר ולא מכשיר אלא במסל"ת ור"ל מיקל ולא פסיל עפ"ם אלא במתפנין להתיר ולכן צריף לפרש הירושלמי שלר' יוחנן אפי' אין שואלין לו [כו'] לא הוי מסל"ת ומש"ה בבבכתה ואמרו אי תבירנו מודה ר"י דהוי עדות ולר"ל כ"ש דאתי שפיר טפי האי דפריף והא אי תבירנו (דקאמר) [קאמרי] אכל בירושלמי מעשה דפונדקית גרס ר' אחא אמר עשו אותה כחי שפונדקית על אתר ר"ש בר סוכרתא עשה אותה כעפ"ם שמסל"ת חד ארסטין בעי קומי רב מני לית הדא דפליג על רשב"ל דאמר פל ששואלין אותו והוא משיב פ"א דאי תבירנו הוי שואלין אותה והיינו מתפנין להעיד דאינו עדות לית פאן פההוא דר"ש ב"ס אלא פההוא דר"א דאמר עשו אותה כחי שפונדקית על אתר פ"א דר"א אפי' שואלין אותה אי תבירנו דלאו מסל"ת נאמנת דומי' דנאמנות דחי' פדאי' בפרק בתרא דקידושין וטעמא משום שהיתה מראה פנים לדברי' במקלו ותמילו ובגמ' דידן אוקימנא לפונדקית שהיתה מסל"ת והיינו כר"ש ב"ס.

והנה לכאורה קשה בדברי המרדכי חדא דמה נ"מ בפלוגתא פיון דלכ"ע נאמן בההוא דפונדקית ומה זה שכ' דבגמ' דידן אתי' כר"ש הא לא נ"מ בזה ותו קשה דאדרבה הא הגמרא דידן דלא פ"ר"ש דהא מסיק הירושלמי שלר"ש צ"ל דנאמן במסל"ת ע"י שאלה ובגמרא דידן מסקינן דהתחילה לבכות אכל ע"י שאלה א"נ ותו קשה על דברי התוס' שכתבו דעשאה כמסל"ת כמבואר בירושלמי והא הירושלמי כתב זאת לר"ש דאיירי ע"י שאלה אכל לגמרא דידן דאיירי ע"י התחילה לבכות וא"כ הוי מסל"ת גמור וכבר נתעורר ע"ז בש"ש לקצה"ח ז"ל [בשמעתא ז' פ' י"א] והוא תירץ שם דרף חידוד וז"ל עכ"פ נראה מדברי הירושלמי דר"ל פליג אדר"ש וצ"ל דר"ש ס"ל דאפי' ע"י שאלה הוי לי' מסל"ת וא"כ האיך כתבו התוס' משמע דש"ס דידן ס"ל כר"ש ואיך מציינו להשוותן יחד פיון דבהירושלמי מבואר להדיא דמאן דס"ל עשו אותה כמסל"ת ל"ל דר"ל ור"ל פ"ר אבא מוקי לה ומטעם דעשו אותה כחי דנאמנת על אתר.

והנלע"ד בזה לפי מ"ש בתשו' מהר"א מזרחי סי' ע"ג ובתשו' בנימן זאב דכל שהי התחלה במסל"ת אפי' אחר כמה זמנים לא נפיק מפלל מסל"ת ועי"ש וזה נודאי פל מה שהגידה הפונדקית לאחר שאמרו לה אי תבירנו לאו פלום פיון דהי' עפ"י שאלה אלא דמהני התחלת מסל"ת והיינו דעשו אותה כמסל"ת גמור בצירוף הוכחות ועשו מקצת מסל"ת כמו פולו מסל"ת והוכחות לזה או משום מקלו ותמילו כמו שכ' מהר"מ מלובלין או לפי דרכינו הוכחה דדייקא ומנסבא ומהר"י ב"ל בתשובותיו סי' ע"ו שם כתב דהיכא דכותי מסל"ת קודם שפ"א לב"ד ואח"כ פ"א לב"ד להעיד לא אמרינן דהוכיח סופו על תחילתו ונאמן אכל אם בפעם השנית נתפנין הנכרי להתיר שהוא גרע מנתפנין להעיד נסתפק די"ל בזה הוכיח סופו על תחילתו.

והנה לר"ל דס"ל פל ששואלין אותו אינו נאמן ע"כ צ"ל דס"ל לר"ל דכל ששואלין אותו ומשיב פוננתו להתיר דליכא למימר דס"ל דע"י שאלה דין פוננה להעיד דהא רשב"ל ס"ל דאפי' נתפנין להעיד פשר ואינו פסול אלא במתפנין להתיר וכדאי' בש"ס דילן שלהי יבמות ע"ש וכיין דס"ל דע"י שאלה דין פוננה להתיר אית ביה א"כ ע"כ פליג אדר"ש דאמר עשו אותה כמסל"ת ומשום דקא בכיא עשו מקצת מסל"ת פכולו וכמש"כ ואי נימא דע"י שאלה פוננתו להתיר ובמתפנין להתיר אמרינן הוכיח סופו על תחילתו וא"כ אפי' מקצת מסל"ת ליכא דכיין דהוכיח סע"ת הרי תחלתו דקא בכיא נמי הפוננה ע"ש סופה להתיר ומש"ה מוקי לה דלא כר"ל וע"כ לר"ל משום דר"א ונאמנת משום חי' אבל בש"ס דילן דס"ל דשאלה לא מהני וכדפריה וקא אי' חבירנו אמרו אלא דלאו מדין פוננה להתיר פסול לשאלה אלא משום דכל ע"י שאלה הפוננה להעיד וש"ס דילן ס"ל דמתפנין להעיד פסול ומש"ה משני לה שפיר דכיין דקא בכיא מעיקרא והיינו דהו"ל התחלת מסל"ת ובמתפנין להעיד לא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו ונדאי מסל"ת ומהני לי' מקצת מסל"ת פכולו ולנתפנין להתיר לא חיישי' אפי' ע"י שאלה וא"כ בש"ס דילן שפיר מהני בהתחלת מסל"ת עכ"ל.

ולפענ"ד נראה דזה ליתא דע"כ אמרינן דאם בסוף אמרה להתיר לא מהני מה שמסל"ת היינו אם בסופו אמרה להתיר בפירוש אבל בהוא דפונדקית פיין דהתחילה לבכות אמרינן שפוננתה הי' בתחילה לומר להם כל הענין ורק שהפסיקה בשאלתם אי' חבירנו, כמש"כ הריב"ש [סי'] ש"פ וא"כ ממילא מעיקרא ועד סוף היתה לפ"ת ולא להתיר היתה פוננתה וכן בחי' רשב"א ביבמות דף קכ"א בד"ה תנן התם בפ' כל הגט וז"ל וקא נמי דאמרינן לקמן פונדקית עכו"ם היתה ומסל"ת היתה זה מקלו וזה תרמילו וזה קבר שקברתיו בו לאו למימרא שלא תהא נאמנת אלא אם אמרה כף אלא ה"ק פגון שאמרה לפ"ת זה מקלו וזה תרמילו או זה קבר שקברתיו בו הרי זה לפ"ת ונאמנת ולא למימרא שפך אמרה להם ותדע לה דהא במתניתין ליכא אלא אמרה להם מת וקברתיו אלא דהכי קאמרינן היכי דמי מסל"ת עכ"ל.

הרי דזה שאמרה זה מקלו וכו' הוא ראי' שמסל"ת והיינו ע"י בכייתה הראשונה ואשתמיט דברי הרשב"א ז"ל מתשו' ב"י ז"ל שכתב שם שני דרכים וז"ל בסי' ז' מדין מסל"ת ונראה מדבריו שמה שהראתה מקלו וכו' היא ההסחה לפ"ת ובברייתא מפרש דאפ"ה לא הנה חשבינן לה מסל"ת אי לאו דכי חזיתנהו בכי וכי גמר הרי"ף מהכא דהיכא דמסל"ת אע"ג דהדרין מגלינן וכו' מכש"כ גמר דהשתא זו שהתחילה לבכות אע"ג דבכי לחודה לא חשיבה מסל"ת פיין דאיגלאי מילתא דראוי להימנא במסל"ת פי הדרין ומגלינן בטר דבכי לחודה קודם שתראה המקל וכו' שפיר דמי כ"ש היכא דמסל"ת לגמרי דכי הדרין ומגלינן שפיר דמי ואין נראה בעיני דרף זה דמסל"ת מהוראת מקלו וכו' לאו חד מילתא ניגהו דהוראת מקלו הנה מתפוננת לאמת עדותה שמת חבירם וא"כ א"א לפרש כמו שפרשתי דברייתא דמסל"ת היינו זה מקלו וכו' והבכי' לחודה הנה חשבינן להכי מסל"ת שלא היתה להוכיח להם שמת אלא שבראותה אותם זכרה מיתתו ונתאוננה על חבירם שמת אלא ודאי הבכי' לחודה חשבינן פאלו היא מסל"ת ומה שהראתה להם מקלו וכו' לא היתה צריכה לכך אלא מעשה שהי' כף הי' ומדברי הפוסקים אין הכרע גמור לאחד משני דרכים אלו שרובם לא כתבו דיוהפונדקית כלל ולפי כ"א מהדרכים

אנו לומדים חידוש והי' להם לכותבו אבל מ"מ יש להכריע יותר כמו הדרה השני דבכי ליהוי כמתחיל לדבר הוא טעמא דמסתבר ולכן לא חשו לפרשו אבל לפי דרה הראשון בדין מסל"ת דומיא דפונדקית משונה מדין שאר המסל"ת לא הי' להם להשמיטו עכ"ל ולפי דברי הרשב"א מבואר כדרה הראשון עכ"פ פיון שגרא עתה שמעיקרא היתה מסל"ת א"כ אין פוננתה להתיר מעולם א"כ גם לרשב"ל נאמנת א"ו הירושלמי איירי בלא התחילה לבפות וא"כ הדר' קושני' לדוכתא דמאי ראי' מייתי תוס' מהירושלמי שאינה מסל"ת גמור פיון דלדברי גמרא דידן היא מסל"ת ע"י התחלה לבפות וכבר השיב עליו בעל גטע שעשועים [סי' נ"ז] להקצה"ח ז"ל גופא פדברי יעניין בדבריו.

והנה מה שגרא לי הוא פה דהנה ר"א בירושלמי סובר שאינו מסל"ת כלל ורק שהאמינהו משום שהדברים מוכחים פו וכדברי המרדכי ז"ל ור"ש פליג ע"ז דאם הי' ידעין שהוא אינו מסל"ת לא מהני שום הוכחה להתיר ורק דעשאוהו כמסל"ת ומכרש הירושלמי דנה פליג על ר"ל דהוא ס"ל שע"י שאלה לא מהני אפי' אם הוא מסל"ת דהנה הא בודאי כ"ע מודה אפי' מאן דמתיר ע"י שאלה אם לא נראה מדברי שמסל"ת לא מהני דלא התירו רק מסל"ת כמבואר בכל דוכתא אין מסל"ת נאמן רק בעדות אשה ורק אותו מ"ד שמתיר ע"י שאלה ס"ל פיון דחזינו דאמרה קשר הדברים כמסל"ת נאמנת ורשב"ל פליג וס"ל פיון דנשאלה פעם אחת לא מהני שוב מעתה שהשיחה לפ"ת וכן מבואר בתשובות וא"כ שפיר אמר הירושלמי דפליג הא דר"ש ארשב"ל ונהנה בגמרא דידן גם שפסקינו בזה כר"ל דלא מהני מסל"ת כשאלו אותה מ"מ שפיר מתרץ הש"ס דידן דהתחילה לבפות והוי ממילא מסל"ת דהוי כאגלאי מילתא למפרע הגם שליטא הוכחה מעליא וכמו שסובר הירושלמי לשיטתו דנה שהארתה להם מו"ת לא הוי הוכחה מעליא פיון דהי' ע"י שאלה ורק מ"מ מוכיחין הדברים דקושטא קאמרה ועשאוהו כמסל"ת פו נמי לדידן אין זה הוכחה מעליא די"ל שעשאוהו פו לעדות ונהתחלה לבפות [י"ל] דלא הי' ע"ז וכמבואר בצ"ץ ז"ל [סי' מ"ב] ושפיר כתבו התוס' ז"ל ונהנה עכ"פ נשמע מזה הירושלמי דמ"ד עשאוהו כחי' הוא מחמת הוכחת הדברים האמינה גם בלא מסל"ת ור"ש דפליג ס"ל דאינה נאמנת בשום הוכחה בעולם זולת אם היתה לפ"ת וכנ"ל ובש"ס דידן דפסק כר"ש בודאי לא מהני שום הוכחה בעולם רק מסל"ת ממש ובאמת פו כתב מהרי"ק ז"ל ה"ל ז"ל וכאשר רצית לסמוך על תשובת המרצח אל השופט ורצית לומר דהא דפריה התם אלא מתניתין פולו היכא משכחת וכו' ומשני במסל"ת דהה"ד בלא מסל"ת אלא נקיט הקא משום דשכיח או משום דפסיקא לי' וכו' ומשני במסל"ת דהה"ד בלא מסל"ת אלא נקיט הקא משום דשכיח או משום דפסיקא לי' וכו' אין גלע"ד להתיר א"כ הי' שלא הי' זה נקרא מסל"ת שהרי לא מצינו בשום מקום שיהא עפוי"ם נאמן אלא במסל"ת עכ"ל ולא כהצ"ץ ז"ל [סי' ה"ל] שהשיא דעתו לומר דס"ל דבהוכחת הדברים גם אם בודאי אינה מסל"ת ובאמת כל תשובת מהרי"ק סוכבת ע"ז דעשאוהו כמסל"ת וכדברי מהר"מ ז"ל אף בתשו' צ"ץ ז"ל כתב דכ"ז הוא לרע"ק אבל לרבנן ס"ל דבאמת לא האמינו במסל"ת רק מחמת עדות פיון דחזינו דקושטא אמרה ונהנה באמת נ"ל דנה ליתא דהנה לכאורה יפלא על רע"ק דס"ל מסל"ת נאמנת בעדות אשה ואשה לא מהימנה והלא בכה"ת אין מסל"ת [נאמן באיסורין] ואשה מהימנ' ובאמת מבואר בתשו' אחרונים הרבה פלפולים ארוכים ויענין.

ובמהרי"ק פתב להדיא פן וכן במהרא"י ולכאורה טעמא בעי מ"ש עדות אשה מכה"ת אף באמת הדבר נכון מאד דבמקום דבעי דוקא עדות אין מסל"ת [נאמן] דמסל"ת הוי רק הוכחה שפן הדבר וכפי אומד הדעת הרבה שפן הוא והנה באיסורי לא סמכו בזה ארנבא דאומד אבל נאמנות נתנה התורה לאשה כע"א לענן איסורין בדבר שבידה או דלא איתחזק כמבואר בסי' קכ"ז אבל לענן עגונה דלא בעי עדות דוקא רק בירור הדבר דהא אילו בעינן עדות דוקא אין דבר שבפירוש פחות משנים ולמה נאמן איש אחד א"ו כדברי הרמב"ם ז"ל שרחוק הדבר שישקר כמבואר בדבריו סוף ה"ג וז"ל אל יקשה בעיניך שהתירו חכמים הערנה התורה בעדות אשה כו' או עפ"ם המסל"ת כו' שלא הקפידה תורה על העדות שני עדים ושאר משפטי העדות אלא בדבר שאין אתה יכול לעמוד על בורני אלא מפי העדים ובעדותן פגון שהעידו שזה הרג א"ז כו' אבל דבר שאפשר לעמוד על בורני שלא מפי העד הזה ואין העד יכול להשמיט אם אין הדבר אמת פגון זה שמעיד שמת פ' לא הקפידה תורה עליו שדבר רחוק הוא שיעיד בו העד בשקר לפיכך הקלו חכמים בדבר זה והאמינו בו ע"א אפי' שפחה כו' פדי שלא תשארה בנות ישראל עגונות עכ"ל וכינן דע"א נאמן יהי מה"ת או מדרבנן לכ"א מהשיטות סוף סוף האמינו ע"א לא מחמת נאמנות רק מחמת שפחה שדבר פן א"כ ס"ל לרע"ק דמסל"ת שג"כ הדבר מוכח שפן הוא האמינו אבל לאשה דדעתה קלה אינו מוכרח כ"כ הדבר שלא תשקר ולפיכך הגם שהאמינה באיסורין זה הוא בתורת נאמנות התורה יהי מאיזה טעם שיהי' או פדי שיהי' רשאי לאכול מכ"א כמבואר בנ"י ריש האשה רבה או מאיזה טעם שמבואר בפוסקים וא"כ בעדות ערנה דלא הימנוה אינה נאמנת בתורת עדות ורק דנימא אנו חזינו דאמרה אמת כי רחוק שתשקר כי יראה פן יגלה קלותה וכדברי הרמב"ם ז"ל ז"א באשה פן י"ל לרע"ק ולכן שפיר חכמים דס"ל דגם בפונדקית לא היתה מסל"ת גמורה די"ל דעשתה [פן] לעדות וכמ"כ התוס' ז"ל ורק שפראין הדברים אמת הקלו משום עגונה שתהא כמסל"ת שפיר אפרו ולא תהא כהנת שפראה ג"כ כמו כן שאמרה אמת.

ג"כ היא נאמנת. והנה כ"ז אפרין כפי מהר"מ הנ"ל בדברי התוס' ז"ל אבל אי נימא כפי הצ"ח ז"ל דינעין שאינה משקרה מש"ה האמינו ולא מחמת מסל"ת פלל א"כ מאי ראי' מייתי רבנן לדבריהם לאשה הא גבי פונדקית אי לא ההוכחות בנדאי לא היתה נאמנת וא"כ עיקר היא ההוכחות ומאי ראי' לאשה דעלמא דליכא הוכחה ואינה נאמנת בדבר שבפירוש א"ו דהוכחות אינם גמורות ורק שעשאוהו כמסל"ת ושפיר הביאו רבנן ראי' מפונדקית וכנ"ל ותו קשה על הצ"ח ז"ל מדברי הרי"ף ז"ל שהביא ראי' דמסל"ת נאמן לגלות (ואח"כ) [לאח"כ] מדהאמינו לפונדקית ומאי ראי' הא התם אמרה הוכחות ומש"ה האמינוהו וכמו שכ' מהרי"ק ז"ל ובשלמא לשיטת מהרי"ק ומהר"מ ז"ל דבאמת לא מחמת הוכחות לחוד האמינוהו רק ע"י צירוף נעשה מסל"ת א"כ שפיר הוכיח הרי"ף ז"ל דאם איתא דאם נשאלה לאחר שהשיחה לפ"ת לא מהני שוב לגלות שום דבר א"כ נהי דהתחלה היתה כמסל"ת מ"מ אחרי השאלה שוב אינה נאמנת והאיך מצינו פלל

לְצַרְפְּנָה אֶהְדָּדִי א"ו דְּבָכָל מִסֵּל"ת נֶאֱמָן אַח"כ ע"י שְׁאֵלָה דְּגַם פֶּאן לֹא הִי הַהוֹכָחֹת פְּלוּם וְכִמוֹ שֶׁפְּתָבוּ הַתּוֹס' רַק דְּמִצְרָפִי אֶהְדָּדִי הֵינּוּ דְּאִמְרִינוּ שְׁגַם מִתְחַלָּה פְּוֹנָתָה לְסַפֵּר פֶּל הַנ"ל אֲבָל לְפִי שְׂיטַת הַצ"ץ דֵּהִי הוֹכָחֹת טוֹבָא וְעֵדִיפָא דְלִרְבָּנָן מְהֵימְנָא בְּלֹא מִסֵּל"ת וְרַק לִרְע"ק דִּס"ל דְּאִשָּׁה לֹא מְהֵימְנָא הַצְרִיף רֵע"ק שְׁתַּהֲלִי מִסֵּל"ת א"כ עכ"פ הָאִיף מוֹכַח דְּבַעֲלָמָא מְצֻרְפִין שְׁאִנֵי הָכָא שֶׁהִי הוֹכָחֹת טוֹבָא וְכִמְבָּן בְּמַהֲרִי"ק ו"ל א"ו דְּלִיתְנָהּ לְדַבְרֵי הַצ"ץ ו"ל בְּזָה.

וְהִנֵּה הַמ"ב ו"ל פֶּתַב וְנ"ל כַּש"כ בִּנ"ד שֶׁהָרוּצַח הֵזָה יָדַע בְּנֻדָּאֵי שַׁע"י הוֹדָּאָה זֹו יִתְחַיֵּיב לְהַרְיָגָה שְׁלֹא הִי לֹו לְהוֹדוֹת אִי לֹאוּ דְּקוּשְׁטָא קְאָמַר וּא"ת א"כ הָא דְּאִמְרִינוּ דְּפִנְדָּקִית עִפּו"ם הִי וּמִסֵּל"ת פְּרִיף וְהָא אִי חֲבִירָנוּ קְאָמַר פְּלוּמַר מֵאַחַר דְּשְׁאֵלוּהוּ תְּחַלָּה אִי חֲבִירָנוּ שׁוּב לֹא הָוָה מִסֵּל"ת וְאֵע"ג דְּמוֹכַח טוֹבָא הָתָם דְּקוּשְׁטָא קְאָמַרָה שְׁהָרִי הוֹצִיא לְהֵם מִקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ וּס"ת שְׁלוֹ וְהָרְאָתָ לְהֵם קִבְרוּ וְאֵפ"ה פְּרִיף וְסוּבֵר דְּאִין עֵדוּתָה עֵדוּת פִּינָן דְּשְׁאֵלוּהוּ תְּחַלָּה אִי חֲבִירָנוּ וּבְהַדְיָא פֶּתַב הָרִיב"ש בְּתִשׁוּ' וְדִקְדַּק מְזָה דְּכָל שְׁשׁוּאֲלִין לְעִפּו"ם תְּחַלָּה אִין עֵדוּתוֹ עֵדוּת וְאֵע"ג דְּמוֹכַח הַרְבָּה מְדַבְרֵי הַעִפּו"ם דְּקוּשְׁטָא קְאָמַר וּי"ל דְּהַמְקִשָּׁה יָדַע שְׁפִיר דְּמָה שֶׁהָאִמְיָנוּ לְפִנְדָּקִית בְּמַתְנִיתִין לֹאוּ מִטַּעַם דְּמִסֵּל"ת אֲלֵא מִטַּעַם דְּקוּשְׁטָא קְאָמַר וְהַלְפָּה לֹא פְּרִיף אִמְתַּנִּיתִין מִיָּדִי אֲלֵא לְפִי מֵאִי דְּמַסִּיק תְּלַמוּדָא דְּפִנְדָּקִית עִפּו"ם וּמִסֵּל"ת הָוָה פְּרִיף וְהָא אִי חֲבִירָנוּ א"נ שֵׁא"ה דֵּאֵע"ג דְּמוֹכַח דְּקוּשְׁטָא קְאָמַרָה מ"מ אִינוּ מוֹכַח רַק עִפ"י הַפִּנְדָּקִית נְאִי לֹאוּ הַפִּנְדָּקִית לֹא הֵינּוּ יוֹדְעִים פְּלֵל הַלְפָּה אִי לֹאוּ דְּמִסֵּל"ת הָוָה לֹא סְמִכִי אֵעֵדוּתָה דְּחִיּוּשִׁינוּ לְשִׁיקְרָא וּמָה שֶׁהוֹצִיאָה מִקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ וּס"ת שְׁלוֹ אִין כ"כ הוֹכָחָה דְּאִפְשָׁר שֶׁהַפְּקִיד הַדְּבָרִים הִלְלוּ בְּיָדָהּ וְהַלְפָּה לְדַרְכוֹ אֲבָל הָכָא בִּנ"ד דְּבִלָּא עֵדוּתוֹ שֶׁל הַעִפּו"ם הָרוּצַח וּבִלָּא הוֹדָּאָתוֹ בְּרוּר לָן פְּשִׁמֵּשׁ בְּלִי סָפֵק שֶׁהִיא הָרְגוּ מִפְּמָה הוֹכָחֹת בְּרוּרוֹת שֶׁפְּתַבְנוּ לְמַעְלָה (מַכַּש"כ) [מַש"כ] דְּפִנְדָּקִית דְּלִיפָא בְּרוּר דְּבָרִים כ"כ עכ"ל.

וְהִנֵּה מִתְרִוּץ הָרֵאשׁוֹן אֲשַׁתְּמַט מִיָּנִיָּה דְּבָרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי דְּפְרִיף וְהָא אִי חֲבִירָנוּ קְאָמַר וְלֹא הוֹנְכַר שָׁם דְּהִיָּתָה מִסֵּל"ת אִף תְּרִוּץ הַשְּׁנִי שֶׁכ' דְּהִנֵּי הוֹכָחֹת (דַּכ"ד) [דְּנִדְוֹן דִּינִדְוִי] אֲלִימִי טְפִי זֶה נִיָּתֵן לְהָאִמַר אִף עכ"פ בְּדַבְרֵי הַגְּמָרָא וְתוֹס' הִפִּי פְּדַבְרֵי מַהֲר"מ ו"ל וּמַהֲרִי"ק ו"ל דְּגַם שְׁאִינוּ מִסֵּל"ת בְּצִירוּף הוֹכָחֹת נַעֲשֶׂה מִסֵּל"ת.

וּבַעֲנֵי הַבְּאִתִּי רֵאִי לְדַבְרֵי מְדַבְרֵי הַש"ם ב"ק וְנ"ל הַגְּמָרָא בְּמַתְנִיתִין (יָדֵף קִי"ד ע"א) א"ר יוֹחָנָן ב"ב נֶאֱמַנְתָּ אִשָּׁה אוֹ קֶטָן לּוֹמַר מִכָּאן יָצָא נְחִיל זֶה וְאִיתָא שָׁם בְּגַמ' ע"ז אִשָּׁה וְקֶטָן בְּנֵי עֵדוּת נִיָּהוּ אָמַר ר"י אָמַר שְׁמוּאֵל הַב"ע פְּגוֹן שֶׁהִי בְּעֵלִים מְרַדְּפִין אַחֲרֵיהֶם וְאִשָּׁה וְקֶטָן מִסֵּל"ת וְאֹמַר מִכָּאן יָצָא נְחִיל זֶה אָמַר רַב אֲשִׁי אִין מִסֵּל"ת פֶּשֶׁר אֲלֵא לְעֵדוּת אִשָּׁה בְּלִבָּד א"ל רַבִּינָא לִר"א וְלֹא וְהָרִי נְחִיל שֶׁל דְּבוּרִים מִסֵּל"ת הוּא שְׁאִנֵי נְחִיל שֶׁל דְּבוּרִים דְּקִנְיָן דְּרַבָּנָן הוּא וְדִאֲוִרִיתָא לֹא וְהָאִמַר ר"י אָמַר שְׁמוּאֵל מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהִי מִסֵּל"ת וְאֹמַר זְכוּרֵנִי פְּשָׁאִנִי תִינּוֹק וּמְרַכְבְּנִי עַל פְּתִיפּוֹ שֶׁל אָבָא וְהוֹצִיאֵנִי מִבֵּית הַסֵּפֶר וְהַפְּשִׁיטוּנִי אֶת פְּתִינִי וְהַטְּבִילוּנִי לְאֶכּוֹל בְּתַרוּמָה לְעַרְב וְרַבִּי חֲנִינָא מְסִיִּים בַּהּ הָכִי וְחֲבִירֵי בְּדִלְיִן מְמַנִּי וְהִי קוֹרִין אוֹתִי יוֹחָנָן אוֹכֵל חֲלוֹת וְהַעֲלָהוּ רַבִּי לְכַהֲנָה עַל פִּיו עכ"ל הַגְּמָרָא.

והרי"ף ז"ל לא הביא הא דהבבליים מרדפין אחריהם וגם הרמב"ם בפירושו למשניות ובחיבורו [פ"ו מה' גזילה ואבידה הל' ט"ו] פתב וז"ל נאמנת אשה או קטן לומר מפאן יצא נחיל זה והוא שיהי' משיחין לפ"ת והי' הבבליים מרדפין אחר הנחיל ושואלים היכן חונה אע"פ שאין אשה או קטן בני עדות הואיל וקנין דבורים מדבריהם האמינו אותם בו עכ"ל.

וכבר העיר בזה היש"ש וזקניי בשער אפרים ולפענ"ד נ"ל לומר פה דהנה רש"י ז"ל פירש הבבליים מרדפין אחריהם קודם דיבור של קטן. והנה לכאורה היאך מיקרי זה מסל"ת וכאשר הקשה מהרי"ק ז"ל אף אם הבבליים מרדפין אחריהם דהוי רגלים לדבר הוי כמסל"ת ע"י צירוף הרגלים לדבר ומש"ה מוקי לה ר"י פן דקשה לי המתניתין דנאמן קטן לומר דמשמע מטעם דיבורו ולא מטעם מסל"ת וכמו דדייקינו בפסחים [דף ד' ע"ב] הפל נאמנים וכו' האי משום אמירה דהני וכו' ה"נ א"א דאיני במסל"ת האי לאו משום נאמנותם וכן מפרש הריב"ש ז"ל הסוגיא ביבמות [קכ"א ב'] ובגמרא אם אינו מכונן להעיד שפוננת המקשה דהוא מטעם נאמנות ולא משום מסל"ת אלמא היכי דאמרינו סתמא משמע מטעם נאמנות וע"ז מוקי ר"י דבבליים מרדפין אחריהם דבאמת הוי אינו מסל"ת פנין דידעו מהרדיפה ורק ע"י הרגלים לדבר מהימנינו להו כמסל"ת וכסברת מהר"מ הנ"ל וע"ז שפיר פריה הגמרא משבוי' וכו' ולא קשה קוש' היש"ש ז"ל והנה הרי"ף לא הביא ההוא שקלא וטריא פלל וז"ל אמר רב אשי אין מסל"ת פשר אלא לעדות אשה בלבד א"ל רבינא לר"א והא נחיל של דבורים א"ל בקנין דרבנן עכ"ל ומש"ה לא הוצרך להביא פלל הבבליים מרדפין רק סתמא פניל לנו היכא דמסל"ת נאמן וכן הרמב"ם ז"ל בפ"י המשניות דכתב וז"ל אין אשה וקטן נאמנים בדין זה אלא פשהוא מסל"ת פמו שביארנו בגמרא לעדות אשה במסכת יבמות עכ"ל לא הוצרך להביא אכל בחיבורו הביא דברי הש"ס ולא שמוכח מפירושו פמבואר לנו דע דרפו בקודש הביא שפיר לישנא דש"ס ממש ולפענ"ד פנונתי בזה קצת אל האמת ואח"ז מצאתי בדברי בתשובות הרד"ך ז"ל ורק שכתב דא"א לומר פן דלמ"ל לשמואל לאוקמי ברדיפת בבליים [לוקמא] במסל"ת בעלמא ולפמ"ש לק"מ ודו"ק: הינצא לנו מזה דכן מוכח מהש"ס ותוס' ז"ל והרי"ף דבאינו מסל"ת אינו נאמן ורק אם יש הוכחות מצרפי לעשותו כמסל"ת וכסברת מהר"מ ז"ל.

אף באמת קשה הרבה מאוד האף נוכל לעשות את אינו מסל"ת כמסל"ת וכבר עמד בזה בספר נטע שעשועים והנה בנ"ב פתב וז"ל [במהד"ק חלק אה"ע סי' ל"א בסופו] וכבר עלה על רעיוני קילא א' לתקנות עגונות אבל חלילה לסמוך ע"ז פי עדיין לא צרפתי הדבר בצירוף שפלי כו' רק בהשקפה ראשונה עלה על דעתי בחזרי על משפכי ביו"ד סי' ס"ט בדין א"י משתמש בבית ישראל וישמו בשור לקדירה ואין דוע אם הדיחו והובא בש"ע שם סעי' יו"ד והדין זה לקח מדברי הסמ"ג והסמ"ק ונדחקו פל גדולי האחרונים בלשוניהם ואמרת שא"י נאמן באיסור דרבנן במקום שרגלים לדבר אף אם אינו מסל"ת.

ורא' לדבר ממה שמבואר בי"ד סי' קפ"ז סעי' ח' שאם ניקר שהועילו הרפואות יש לסמוך אף על אינו יהודי אף שאינו מסל"ת מ"מ הואיל ורגלים לדבר כו' סמכינו על א"י

ושם איסור דרבנן הוא שזה שרואה מחמת תשמיש שאסורה הוא מטעם נסת שקבעה לה ב"ת וידוע דקיימ"ל ונסתות דרבנן הרי [דבאין] דרבנן א"י נאמן אם רגלים לדבר אף בלא מסל"ת נדם שמלחו הוא מדרבנן כו' וא"כ ג' חלוקים בדבר שאם מסל"ת אף שאינו יודע מנהגו ולא הוי רגלים לדבר נאמן מטעם מסל"ת ואם הוא יודע מנהגו הוי רגלים לדבר ונאמן אף אם אינו מסל"ת ואפשר דמעלה דרגלים לדבר עם עדות ערבי אף שאינו מסל"ת עדיף ממסל"ת היכי דאין רגלים לדבר ולכך פתב המס"ג לשון וכ"ש כנלענ"ד כו' ובה מתפרש לשון הסמ"ג וסמ"ק למעלה היטיב וא"כ יצא לנו מזה סברא אחת [מדקרי] סמ"ק לזה מכ"ש א"כ עדות בלתי מסל"ת היכי דרגלים לדבר עדיף ממסל"ת בלי רל"ד וא"כ בעדות אשה שנאמן מסל"ת אף דליכא רל"ד ק"ו היכי דאיכא רגלים לדבר שנאמן אף בלי מסל"ת עכ"ל ולא ידעתי מאי קאמר דמאי הרגלים בזה שיודע מנהג ישראל וכי בשביל שיודע מנהג ישראל יעשה פרוצונם הלא איירי באינו יוצא ונכנס פלל.

וא"כ למה לי לטרוח בחנם ומאי רגלים לדבר איכא בזה שיודע מנהג ישראל ובאמת מצינו בשאר איסורים פיוצא בזה דמהני קפילא ומסל"ת והקשה בעה"ג דאיך משפחת תרתי יעיי"ש בפ"ד סי' צ"ח [ס"ק ב'] ובאמת לק"מ דהנה גם זה יפלא מדוע באיסור מיקרי מסל"ת אם נותנין לו לטעום ולא אומרין לי דנ"מ לענין איסור ובעגונה לא מהני שאלה פלל אף בקפילא כיון דלא מרע נפש' מיקרי הוכחה לדבר וגם ע"י שאלה מצרפין להקרא מסל"ת אף באמת גם לשיטת הרשב"א דלא בעי קפילא ומהני מה שנותנין לו לטעום אף באמת שם מקרי רגל"ד דלא משקר דעבידי לגלוי' תיכף וכמש"כ הריב"ש ז"ל בתשו' מביאו הפר"ח סי' ס"ט בי"ד אולם לפענ"ד אין מזה ראיה לענין עגונה דנלענ"ד באיסור הטעם פשוט דאי' בס' נטע שעשועים [סי' נ"ד] וז"ל והנה בשו"ת תומת ישרים שם רצה להתיר אפי' שאלה ממש שהיתה רק על אופן המיתה והנכרי משיב ומודיע אופן המיתה ואינו מחדש עצם המיתה ושוב באותה תשובה עצמה אדני' לגזיזי' ואינו מקיל אלא בהזכרת שם המת לבד בפני הנכרי בחזקת מת וכן ראיתי בק"ע הביא ג"כ פן גם מתשו' רש"ך יע"ש והנה פל' כי האי טעמא בעי למה לא נתיר גם בשאלה עפ"י טעם הנ"ל שהרי הנכרי סובר שהישאל מעצמו סובר שהוא מת ולא שייד שרוצה להכשיל במה שמודיע רק אופן המיתה וכנ"ל אמנם נראה ברור דבשאלה גם ריעותא אחריתא אית בה דהנה היש"ש פ"ב סי' י"ט השיג על תה"ד שמתיר בשאלת נכרי לנכרי כמש"כ לעיל בשמו וז"ל היש"ש לא נהירא לי פלל מאחר שהעפוי"ם מסתם מוחזקין לשקרנין אשר פיהם דבר שוא וכו' א"כ לא מחזקינן להן בחזקת פשוות פל' היכא שמשבינן דבר לשואליהם אם לא מעצמם עכ"ל וכן ראיתי במהרי"ט ח"א סי' נ"ב שכ' ג"כ טעם זה ע"ש עכ"ל.

וא"כ ה"נ באיסור אם נותנין לו לטעום ולא אומרין לו דנ"מ [לנו בזה] דבהאי גוונא נראה לו להנכרי דאין שואלין אותו בתורת הודעת הדבר דהא יכול לידע כ"א רק עיקר הדבר פדדו בני אדם המספרים או לדדו שחוק וא"כ כה"ג מיקרי שפיר לפ"ת ונה ברור לפענ"ד אבל בעגונה שפיר קשה לצרף הוכחות לקרות לאינו לפ"ת מסל"ת פלל וצ"ל דכוננת מהר"מ ז"ל הוא דבאמת הענין מסל"ת שאינו רוצה להודיע דבר לאדם רק מעצמו אומר פן דרו התאוננות או דרו שחוק כאשר פירשו פן גדולי האחרונים וכמבואר

ברד"ך וגם מהר"מ בהיתר השני אָזיל בסבָּראּ זוּ וְהִנֵּה אוֹמֵר ע"י שְׁאֵלָה הָרִי בָּא לְהוֹדִיעַ דְּבָר וְאִם בְּעֵינֵינוּ הִי' שֶׁהִפֵּל מְבִינִין פֶּן וַיִּוְדָעִין מִזֶּה מְקָרִי גַם ע"י שְׁאֵלָה מִסֵּל"ת כְּמִבְּנוֹאֵר בְּתִשׁוּבָ' תו"י וא"כ בְּאִיפָא הוֹכַחֹת טוֹבָא מֵה שְׁאֵמֵר שֶׁהֲרֵגוּ אֵינּוּ אוֹמֵר פֶּלֶל לְהוֹדִיעַ כִּי בְּעֵינֵינוּ שְׂבֵלֵא"ה יוֹדְעִים מִזֶּה וְרַק שְׁאוֹמֵר דָּרָךְ לִפ"ת וְכִמְבֹאֵר בְּתִשׁוּ' מֵהֵר"מ בְּסוֹפּוֹ וְנ"ל בְּנִידוֹן דִּינָן לֹא חִיִּישִׁינָן לְזֶה שְׁהָרִי פֶתַב מֵהֵר"מ בְּתִשׁוּ' מִיִּמּוֹן שֶׁהִבְאֵתִי לְעִיל דְּבַעֲפּו"ם מִסֵּל"ת לֹא חִיִּישִׁינָן לְשׁוּם אֲמִתְלָא כ"א לְאֲמִתְלָא דְמוֹכַח מִקְלָתָא טוֹבָא מִתּוֹךְ דְּבָרֵינוּ שֶׁל עֲפּו"ם פֶּהֵהוּא עֲפּו"ם דְּאָמֵר לִישְׁרָאֵל שְׁקוּל אֲסַפְסָתָא וְכו' וּבנ"ד אֵינּוּ מוֹכַח שֶׁהוֹדָה מְאִימַת הָעֵינָיו אֵלָא שְׁנוּכַל לֹמֵר שֶׁהוֹדָה מְפָנִי שְׁרָאָה שְׁלֵא הִי' בְּאֲפִשְׁרוּתוֹ לְהַכְחִישׁ הָעֵינָיו וְלִכְפֹּר וְלֹמֵר לֹא הִרְגִיתִי מִחֲמַת רֹחַב הַהוֹכַחֹת שְׁמָצָאוּ בִידּוֹ הַגְּזִילָה כו' שְׁפָל מִי שֶׁהִי' לּוֹ עֵינָיִם לְרֵאוֹת רָאָה וְהִבִּין שֶׁהוּא הוּא הָרוּצֵחַ עכ"ל מֵהֵר"מ מְלוּבָּלִין ו"ל הֵגַם דְּבַפְּנֻדְקִית לֹא יָדְעוּ זוֹלָתָהּ וְאִפ"ה צָרְפוּ אִךְ בְּאֲמַת הָתָם צָרְפָה הַבְּכִי' דְקוֹדֵם הַשְׁאֵלָה וּמֵהֵר"מ ו"ל מְבִיא רֵאִי רַק דְּמָצְרָפִין לְעֲשׂוֹת מִסֵּל"ת אֲבָל אֵין הַנוֹשְׂאִים שְׁנוּנִים וְדו"ק.

אִךְ עכ"פ יֵרֵאֵתִי לְעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה הֵגַם שְׁבַס' נִטַע שְׁעֲשׂוּעִים וּבכִי"ח ו"ל הִתִּירוּ וְהִמָּה גְדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים אֲשֶׁר רֵאוּי לְשַׁעַן עֲלֵיהֶם מ"מ רֵאִיתִי לְחַתֵּר בְּמָה שֶׁהִפֵּל מוֹדִים בְּנִד"ד דִּהִנֵּה הִבִּיאוּ אֵת הַנְּהַרְג לְכָאן וְכִמָּה אֲנָשִׁים הִפִּירוּ בִט"ע בְּזִקְנוֹ הֵגַם שְׁרֵאוֹ שׁוֹחֲתֵי (אִם) [עִם] הַפְּדֻחַת וְחֻטָּם רַק כְּשֶׁצָּרְפָהּ יַחַד הַחֲתִיכוֹת וַיִּחַדְדוּ הָיוּ תוֹאֲמִים הִי' נִיפְרָה הֵגַם שְׁאֵנּוּ לֹא סוֹמְכִין בְּזֶה אַחַר ג' יָמִים בְּנִחְבֵּל בְּפָנָיו כִּה"ג אֲבָל לְנִכְרִים מְקָרִי זֶה הִיפֵר וְא"כ לְמָה לֹא יִרְאֵתָה לֹמֵר כִּי הִרְגָה לְזֶה הֲלֵא יִפִּירוּ אוֹתוֹ וּבְמִקְלָתָא דְעל"ג לְאֲלֵתֵר אֲפִילוּ בְשֵׁאֵר אִיסוּרִים נְאֻמְנוֹת כְּמִבְּנוֹאֵר בְּרִיב"ש ו"ל וְכֵן מְבֹאֵר בְּתִשׁוּ' מְהֵר"ם ו"ל [בְּתִשׁוּבַת מִיִּמּוֹנֵי דְשִׁיכִים לְהֵל' אִישׁוֹת סִי' ט' וְהוֹבָא בְצ"צ סִי' מ"ב] וְנ"ל חֲזַרְנוּ עַל כָּל צְדָדִים וְצְדֵי צְדָדִים וְכִמְדוּמָה אֲנַחְנוּ דְלִית דִּין וְלִית דִּינָן דְּאִיִּתְתָּא שְׂרִי' לֵאִינְסוּבָא דְאֵין לָהּ עֲדוּת גְדוּל מִסֵּל"ת כִּי לְמָה לֹא יִחַשְׁב מִסֵּל"ת לְמָה יִגְרַע אִי מִשׁוּם דְקָאֵמֵר לְמָה אֵינְכֶם מְבִיאִין אוֹתוֹ יְהוּדֵי שְׁנֵהֲרָג כִּי הוּא שׁוֹכֵב שְׁמִבְאוֹתוֹ מְקוּם נִהְדַר אֲמַר וְאֵנִי הִיִּיתִי לֹקֵחַ לִי"ט מִכֶּם וּמְבִיאִי בְעֵגְלָה שְׁלוֹ לְעִיר פ' וְקָא חִיִּישִׁתּוּ מִשׁוּם שֶׁהִזְכִּיר מְמוֹן בְּעֲדוּתוֹ שְׁמָא לְהוֹצִיא מְמוֹן מִן הַקְּרוֹבִים נִתְפָּנֵן וְלֹא חָשׁוּב מִסֵּל"ת אֲדַרְבָּה כש"כ דְּאֵלִים סְהַדוּתָא טְפִי מְשֵׁאֵר מִסֵּל"ת הָאוֹמֵר פ' מֵת אוֹ נִהַרְג סְתָמָא לֹא עֲבִיד לְאֵגְלוּי פְּלוּי הֵאִי וְאֵינוּ בְּהַכְחָשָׁה וְהִזְמָה בְּקַל אִם הוּא מְשַׁקֵּר וְאִפ"ה מְהִימָן כש"כ בְּנִידוֹן זֶה דְעֲבִיד לְאֵגְלוּי לְאֲלֵתֵר וּמִירְתָתָּ שְׁמָא יִמְצָא מְוֹכַחֵשׁ אִם יֵאֱמָרוּ לוֹ אַחֲרֵי שְׁאֵתָהּ יוֹדַע מְקוּמוֹ הִרְאֵהוּ לְנוּ וְאֵתָן לָהּ לִי"ט לְהִבִּיאֵי דְאִיפָא לְהִימְנֵי טְפִי וְאִי חִיִּישִׁתּוּ דִי מֵא מְשַׁקֵּר פְּדִי שְׁיִתְנוּ לוֹ לִי"ט לְהִבִּיאֵי לִיכָא לְמִיחַשׁ שְׁהָרִי אֵינוּ שְׁאֵל לִי"ט אֵלָא לְהִבִּיאֵי עכ"ל מֵהֵר"מ וְהִנֵּה לְכַאוּרָה הִי' מְקוּם לֹמֵר דְּכֻנְנַת מֵהֵר"מ ו"ל הוּא דְעֵתִידִי לְגְלוּי' דָּאִם נִתְגַּלִּי' שְׁאֵינּוּ פֶן א"כ לֹא יִהְיֶה מְמוֹן וּמִש"ה אֵינוּ נוֹגַע אִךְ פֶּשֶׁט דְּבָרֵינוּ אֵין מוֹרִין פֶּן וְכ"כ בְּהִדְיָא הִרִיק"ש ו"ל בְּתִשׁוּ' וְנ"ל וְכֵן פֶתַב מֵהֵר"מ ו"ל בְּאוֹתָהּ תִּשׁוּבָה הָעֵרוּכָה בְּתִשׁוּבוֹת מִיִּמְנוֹת וְהִיא תִּשׁוּבָה שֶׁהִבְאֵתִי לְעִיל וְסִיִּים הִמְרִיק"ש הָרִי דְבְּמִקְלָתָא דְעֲבִידָא לְגְלוּי' מְהִימָן אִפִּי' פְּשֵׁהֲזַכִּיר מְמוֹן וְאֲפִשֵׁר לְהוֹצִיא מְמוֹן נִתְפָּנֵן עכ"ל.

א"כ בנ"ד כ"ע מוֹדִים שְׁאֵשָׁה זֶה מְוֹתֵרַת וּמָה שְׁלֵא הִזְכִּיר שְׁמָה בְּפִירוּשׁ הִנֵּה בְּנִדְאֵי סְגִי בְּמָה שְׁאֵמֵרָה שְׁיִצָּא מִפָּה וַיִּדְעֵנוּ שֶׁהִנְאָבְד יִצָּא עִם פּוֹתִית הִיא גַם קְבָרְתּוֹ א"צ דְּהָרִי אֲמָרָה שֶׁהִתִּיזוּ רֵאוּי דְהָרִי כְּקְבָרְתּוֹ אִךְ לְכַאוּרָה חֲזִיתִי קִצַּת תִּינְוָהּ בְּדְבָרֵי' בְּמָה שֶׁלַע"א

אמרה שאחי גמר להרוג ולהשני אמרה שאחי התיו ראשו בערב אף באמת גם אם היתה מכחשת אין לנו בזה פלום כמבואר בקונטרס עגונות ובפרט דאין זה הכחשה פלל: סימן כה [השאלה מובנת מתוך התשובה] הנה בארבע ההיתרים אשר הציע מעכ"ת בכנולם אית בי' תינקה ההיתר הא' מצד הודאת הרוצחים הגם שדעת המ"מ והצ"ח [סי' מ"ב וסי' מ"ה] והמ"ב [סי' ס"ח] להתיר מ"מ פבר גם פמה גדולי האחרונים אוסרים וגם גדולי הדור שלפנינו לא רצו לסמוך להיתר בזה לחודא וכבר הארכתי בזה בתשובה אשר שלחתי לגיסו הרב נ"י מאז גם בלא"ה קשה לי דעדות שהודה ע"י עינוי בית האסורין בנדאי אין לסמוך עליו והשני שהודה מעצמו הלא לא נזכר בהגדתו שמו ושם עירו ואי דקאמר שנתלונה עמו הלא בזה לדעת הרמב"ם ז"ל [פ' י"ג מה"ג הל' כ"ה הובא בא"ה סי' י"ז סעי' י"ז] צריף לומר קברתי וגם לכ"ע קשה הא לא אמר דבר ברור על מיתתו רק שזרק עליו אבנים ושחטו אותו ואולי לא שחטו בו שנים או רנבא פאשר בלשון ב"א וכמה פעמים הנשחטים חיים לאח"כ ובנדאי לא מהני בלא קברתי ואי דנימא פיון דעתה נמצאו מתים כמו כן נהרגו מקודם ולא שפא שם אדם א' וכמבואר בנ"ב [מהד"ק סי' מ"ו וסי' מ"ז] גבי נצלב שלא ראו מיתתו בהדיא ואח"כ נמצא מת וכתב הנו"ב דכאן נמצא כ"ה המעיין שם יראה דצריף עכ"פ שהי' דבר שרנבם למיתה ובלא"ה יש צ"ע בדבריו שם פאשר נבאר לפנינו לכן בנדאי אין לסמוך ע"ז.

והיתר השני שהביא בשם נטע שעשויעים מחמת שידוע לנו שהלך בדרך הזה וגם נמצא בכגדיו בכה"ג מקרי קרוב המצוי דהוא דבר שאינו שכיח שאחר ג"כ מרנבא דעלמא שאל ממנו הבגדים ונטבע ובכה"ג עדיף קרוב המצוי מרוב וז"ל שם סי' ס"ד.

ועפ"ז הנה מקום להקל בנ"ד פפי האמור בגב"ע שפכל הסביבות לא נאבד יהודי אחר זולתי ר' חיים טודרוס בעלה של העגונה הזאת והפירו על ההרוג כל מלבושיו והרבה חפצים שהי' בי'ד ר' חיים ט' בחייו באותו הדרך שהלך ולכן נדאי אפי' לדעת הר"מ מלובלין והב"ח בתשובה דס"ל דחיישינן לשאלה אפי' בכה"ג עכ"פ ודאי החוש והשכל מעיד שאעפ"י שהוא בסוג אפשר שהשאיל כל מלבושיו וכל החפצים שעמו לאחר מ"מ הדבר בזה אינו מצוי ורגיל הוא והו"ל קרוב ומצוי שעדיף מרוב כמו שהגאון ז"י מקיל שלא חיישינן שהשאיל מלבוש אחד לאחר מפני שבלתי מצוי הוא שהשאיל למי שנטבע וכמו שהבאתי דבריו לעיל ה"נ באם הדבר אינו מצוי מטעמא דכתבנא הו"ל ג"כ קרוב ומצוי ואזלינן בתר קרוב פן אפשר לצדד היתר בנ"ד פדברי הז"י דאפי' סברא פל דהו מרע לרנבא אזלינן בתר קרוב עכ"ל.

ולפענ"ד לא ירדתי לכוננתם בזה דהנה בב"ב כ"ג ע"ב אמרי' אר"ח רנב וקרוב הולכין אחר הרוב ואע"ג דרנבה דאור' וקרובה דאור' אפ"ה רנבא עדיף מתיב ר"ז והי' העיר הקרובה אל החלל ואע"ג דאיכא אחריתי דנפשי מינה בדליכא ולקמן [כ"ד ע"א] אמר אב"י אף אנו נמי תנינא דם שנמצא בפרוזדור ספיקו טמא שחזקתו מן המקור ואע"ג דאיכא עלי' דמקרבה א"ל רבא רנב ומצוי קאמרת רנב ומצוי ליכא למ"ד דתני ר"ח דם הנמצא בפרוזדור חייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו את התרומה וא"ר ש"מ מדר"ח תלת ש"מ רוק הליף אחר הרוב וש"מ רנבא דאורי' וש"מ אי' לדר"ז אעפ"י שדלתות המדינה נעולות דהא אשה דכי דלתות מדינה נעולות דמיא ואפ"ה קא אזלינן

בְּתֵר רְנָפָא וְהָא רְבָא הוּא דְקָאֵמֵר רֹב וּמְצוּי לִיכָא לְמַ"ד הֵדֵר בֵּי רְבָא מֵהוּא וּבְתוּס' ד"ה רֹב וְקָרוּב הֵלֵךְ אַחֵר הָרֹב.

וְעוּד נִרְאָה לְר"י דר"ח אֶתְא לְאֶשְׁמַעִינָן דְאֶפִי בְּקֹרְבָא דְמוֹכַח דְאֶזְלִינָן בְּתֵר רְנָפָא וְכֹן מִשְׁמַע בְּסֻמוּף גַּבֵּי חֲבִיּוֹת שְׁצַפְפָּה בְּנֶהֱר דְבַעֵי לְמִימֵר דְרַב דְאֵמֵר כְּנֶגֶד עִיר שְׁרֹנְפָה יִשְׂרָאֵל מִן־תֵּר לִית לִי דר"ח וְהִיכִי מִתּוֹקְמַת דְהָא מִשְׁמַע דְמִן־תֵּר אֶפִי נִמְצְאָת סֻמוּף לְבֵית נְכָרִי וְנֵהוּ מִטַּעַם דְאֶזְלִיל בְּתֵר רֹב הָעִיר יִשְׂרָאֵל וְכר"ח אֶלָּא וְדָאִי לְגַבֵּי קֹרְבָא דְבֵיתוֹ ש"נ הָוִי קֹרְבָא דְלֹא מוֹכַח פִּינּוּן שְׁדָרִין רֹב יִשְׂרָאֵל בְּאוּתוֹ עִיר וְרַב אֶזְלִיל בְּתֵר רְנָפָא הִיכִי דְהִקְוֹרְבָא, לֹא מוֹכַח וְדִלָּא כר"ח אֶבְל בְּאוּתוֹ עִיר כְּנֶגֶד הָאִי דְקִירָא הָוִי קֹרְבָא דְמוֹכַח וְלִכְּדָּ אֶזְלִיל בְּתֵרָה וְכָל הִתְלַכָּה מִתִּישָׁב כְּמוֹ שְׁאֶפְרָשׁ עכ"ל.

וְכִתְבוּ הַרְשָׁב"א וּמְבִיאֵוּ בִש"ע יו"ד סי' א' ס"ד אִם אָבְדוּ גְדִיָּו וְתִרְנַגְלוּ אוֹ שְׁנַגְבוּ וּמְצָאָן שְׁחוּטִים כְּרָאוּי בְּמָקוֹם שְׁרֹב יִשְׂרָאֵל מְצֻנְיָן וְגַם הָרֹב גַּבֵּי הָעִיר יִשְׂרָאֵלִים מִן־תֵּרִין (פִּינּוּן שְׁמֻצָּאָן בִּשְׁוִק) בֵּין שְׁמֻצָּאָן בִּשְׁוִק בֵּין שְׁמֻצָּאָן בְּאֶשְׁפָּה שְׁבִבֵית אֶבְל אִם מְצָאָן בְּאֶשְׁפָּה שְׁבִשְׁוִק אֲסוּרִים וְכ' הַש"ף (סי') [בס"ק] י"ז שְׁרֹב יִשְׂרָאֵל מְצוּיִים אֶפִי רֹב הָעִיר וְהַשְׁוִק עֲפוּ"ם עכ"ל.

הִנֵּה לִפְי"ז נִחְזִי אֲנִן בְּסִבְרַת הַנֶּה גְדוּלִים הַנ"ל דס"ל דְקָרוּב וּמְצוּי מֵאִי כְּנֹנְתָם בְּזָה אִם כְּנֹנְתָם דְהָרֹב אִינוּ מְצוּי הִינְנוּ שְׁאִינוּ מְצוּי אִישׁ בְּבִגְדִים כְּאֵלוֹ א"כ בְּכַה"ג לֹא הָוִי צְרִיכָא לְמִילָף מְסַבְרָא דְקָרוּב וּמְצוּי דְזָה פְּשׁוּט בְּגַמ' וּפּוֹסְקִי דְרֹב שְׁאִינוּ מְצוּי לֹא אֶזְלִינָן בְּתֵרָה אֶלָּא וְדָאִי דְזָה לֹא מְקַרֵי רֹב שֶׁא"מ פִּינּוּן דְרֹב אֲנָשִׁים מְצֻנְיָן (אִינוּ) [אֲנִן] חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא א' מְרֹנְפָא לְכַשׁ בְּגָדִים אֵלוֹ וְנִטְבַּע בְּהֵם וְרַק שְׁקָרוּב שְׂכִיחַ יוֹתֵר שְׁאוּתוֹ הַנְּטַבַּע הַקָּרוּב לְפִנְיָנוּ הוּא זֶה הַנְּמַצָּא וְלֹא שְׁאֵל הַבְּגָדִים לְאַחֵר וּבְאֶמַת הָוִי קֹרְבָא דְמוֹכַח וּמְבֹאֵר בְּתוּס' הַנ"ל דְשְׂכִיחַ וְכֹן בְּדָם שְׁנִמְצָא בְּפִרוּזְדוֹר הָוִי ג"כ קֹרְבָא דְשְׂכִיחַ כְּמְבֹאֵר בְּתוּס' [דכ"ד הַנ"ל ד"ה וְאֵע"ג] דְשְׂכִיחַ יוֹתֵר מְעַלְלִי מְלוּמֵר דְבָא מְחַדֵּר וְאֶפ"ה אֲמַרִינָן דְרֹב עֲדִיף הָרִי לְפִנְיָ דְאֶפִי בְּאֵם שְׁנִתְלָה בְּרֹב הוּא דְבָר דְלֹא שְׂכִיחַ אֶפ"ה אֶזְלִינָן בְּתֵר הָרֹב וְדִלָּא כְּהַנֶּהֱוֹ גְדוּלִים.

וְעוּד נ"ל דַּע"כ מְסַפְקִינָן רֹב וְקָרוּב אִי אֶזְלִינָן בְּתֵר הָרֹב אוֹ בְּתֵר קָרוּב הוּא בְּגוּנָא דְהוּא בְּמָקוֹם שְׁאִינוּ מְעַבְרֵ לְרַבִּים וְאֲנִן מְסַפְקִי מְמָאָן בָּא זֶה הַהֲרוּג וּמִי הַרְגוּ אוֹ בְּדָם דְמְסַפְקִי מֵאִזְן בָּא אוֹ מְמָקוֹר אוֹ מְעַלְלִי ע"ז תְּלוּי הַפְּלוּגְתָּא אִי רֹב עֲדִיף אוֹ קָרוּב עֲדִיף אֶבְל בְּמָקוֹם מְעַבְרֵ לְרַבִּים אֶזְלִינָן בְּתֵר רֹב הַמְצוּיִים שְׁם כְּמְבֹאֵר בְּרִשְׁב"א בְּטוֹר וּש"ע יו"ד וּבְתַב"ש [סי'] ס"ב ס"ק ב' [כ'] וְנ"ל וְכָבֵר הַרְגִישׁ בְּזָה הַסַּמ"ע סי' רנ"ט סק"ו וְתִרְץ בְּטוֹב טַעַם וְכֹנְוִתוֹ דְבִשְׁלָמָא הֵתָם גַּבֵּי רוּצָח דְבְּמָקוֹם הַהֲרוּג לֹא נִתְחַזַּק מִי שְׂכִיחַ כְּאִן יוֹתֵר וְאֶתָּה בָּא לֹמֵר מְסַתְמָא הַרוּצָח בָּא מְעִיר הַזֹּאת פִּי קָרוּב הוּא וְלֹא מְשׁוּם דְשְׂכִיחָא כְּאִן טְפִי פְרִיף הַגְּמָרָא אֲדַרְבָּא גִימָא מְסַתְמָא מְרֹנְפָא דְעֵלְמָא אֶתְא וְלֹא מְדַקְוֹרְבָא וְזוּטָא וְאֵלוֹ הָוִי יְדַעִינָן דְבִהָאִי בְּקַעָה שְׂכִיחֵי אֲנָשִׁים מְעִיר הַקָּרוּבָה טְפִי מֵאֲנָשֵׁי רְנָפָא דְעֵלְמָא אִי נְמִי אִיפְכָא הָוִי אֶזְלִינָן בְּתֵר דְשְׂכִיחָא מִשָּׂא"כ בְּרֹב הַשְׁוִק דְאֲנִן יְדַעִינָן מֵאֵן דְאִתְחַזַּק הָכָא טְפִי מֵאִי אִיכְפַת לָן בְּרֹב הָעִיר פִּינּוּן דִּיְדַעִינָן דְמְרֹב הָעִיר אִין כְּאִן כ"א הַמְעַט וְתִלְיָן דְמְרֹנְפָא נְפִל ע"כ א"כ דְבְּמָקוֹם שְׁעוֹבְרִין רַבִּים לֹא שְׁיִיף כָּלֵל לֹמֵר קָרוּב דְעִיר עֲדִיף דְהָא גַם הַרְבִּים הֵמָּה קָרוּבִים וְכַגוֹן בְּנ"ד שְׁיִדְעֵנוּ שְׁאִישׁ הִנֵּה הִי בְּאֹן־שְׁפִיזָא

הנקרא ווערטס הויז במקום קרוב לייער והלה משם לזרפו קרוב לייער וגם רבים מעלמא עוברים דרף זה גם המה קרובים ומה קרוב הוא יותר מרבים העוברים שם ולא שינוי בזה כלל דין דרו"ק.

ועפי"ז הונח לנו היטב דברי הגמ' הנ"ל דשם אמר (מסייע לי' לר"ח) [אף אנו נמי תנינא וכו'] ואמר רבא וכו' דקשה [קו' התוס' ד"ה דתני] מאי (דתנו) [הא דקאמר דתני ר' סניא וכו'] ומאי ראיה היא מר"ח דזה הוי רוב ומצוי וגם קשה למה באמת הדר בי' רבא וגם קשה דאמר רבא [רוב ומצוי] ליכא למ"ד הא ר"ק שם בנדה [דף י"ז ע"ב] פליגי בזה אף לפי הנ"ל א"ש דהנה בגמ' דנדה דף י"ז ע"ב אי' רמי ברי' דר"ש ור"י ברי' דר"י [וכו' עד] דיתבי וקאמרי הסדר מבפנים והפרוזדור מבחוץ והעלי' בנוי' על שתייהם ולול פתוח בין עלי' לפרוזדור נמצא מן הלול ולפנים ספיקו טמא מנהלול ולחוץ ספיקו טהור אתא ואמר לי' לאבוה א"ל אבוה ספיקו טמא אמרת לן מר והא אנו שחזקתו מן המקור תנו א"ל אנא הכי קאמינא מן הלול ולפנים ודאי טמא מן הלול ולחוץ ספיקו טמא אמר אביי מ"ש מן הלול ולחוץ דספיקו טמא דדלקא שחטה ומסדר אתא מן הלול ולפנים נמי אימא אנדקרה ומהעלי' אתא ולקמן תני ר"ח דם הנמצא בפרוזדור חייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו את התרומה ר' קטינא אמר אין חייבין עליו על ביאת מקדש ואין שורפין עליו את התרומה וכו' ולקמן לימא פליגא דר"ח ל"ק פאן כשנמצא בקרקע הפרוזדור וכאן שנמצא בגג פרוזדור ע"כ והתוס' בד"ה מן הלול ולפנים וכו' ונראה לפרש דכל אמוראי דשמעתין איירי בגג פרוזדור וכן הענין דגג פרוזדור מן (העלי') [הלול] ולפנים גבוה ומשפפע ועולה ואינו יכול לבא שם מן העלי' אלא א"כ נזדקרה ומן הסדר אין יכול לבא לגג פרוזדור אפי' מן הלול ולפנים אא"כ שחטה ביותר והוא שינוי גדול מדיקור של עלי' כי הלול שדמי הסדר יוצאים לפרוזדור הוא לצד קרקע הפרוזדור אבל מן הלול ולחוץ משפפע ויורד ובא שם מן העלי' כדרכי ומן הסדר בא שם בשינוי גדול יותר ממן הלול ולפנים והשתא פריה שפיר מ"ש מן הלול ולחוץ דספק אע"ג דמן הסדר אינו בא שם אלא בשינוי גדול מאד ומן העלי' בא שם כדרכו אלא משום דשחטה רגילות הא דאי לא רגילות הוא הוי ודאי טהור ואפ"ה לא בעי למיזל בתר רובא שיהי' ודאי טמא מן הלול ולפנים נמי אימור אנדקרה דכיון דשחטה רגילות הוא אנדקרה נמי רגילות ואמאי ודאי טמא ואע"ג דרוב דמים מן המקור אין ללקת אחר הרוב פמו מן הלול ולחוץ דלא הוי טמא ודאי אע"ג דשחטה הוי רגילות אלא אמר אביי אי בתר חששא אזלת משום דשחטה רגילות הוא כדפרישית אידי ואידי ספיקא ואי בתר חזקה אזלת ולא בתר חששא דשחטה לאו רגילות הוא מן הלול ולחוץ ודאי טהור ומ"מ מן הלול ולפנים אע"ג דשחטה לאו רגילות הוא הוי ודאי טמא דממ"נ ע"י שינוי בא או שחטה או אנדקרה ואית לן למימר דמן הסדר אתא משום דחזקת דמים מן המקור באין עכ"ל.

והנה לפי"ז י"ל דבתחלה ה"א דרבא דאיירי בקרקע הפרוזדור ולזה מלול ולפנים טמא בנודאי וליכא למ"ד דגם ר"ק מודה לי' ור"ק איירי מלול ולחוץ ולכן הוי רוב ומצוי ולזה שפיר דהביא ראיה מדתני ר"ח דשורפין איירי בלול ולפנים ובקרקע וא"כ הוי רוב ומצוי וא"צ לפי' רש"י דמקור מצוי לזוב רק כפשוטו דמהסדר בא הדם בלא שהי' ומהעלי' בא ע"י שינוי והוי רוב ומצוי דהקרוב אינו מצוי שם לבא מן הלול ולפנים ולאח"כ הדר

רְבָא מְשׁוּם דַּס"ל פְּאַבְיַי שְׁם דְּאַיְיִרִי בְּגַג פְּרוּזְדוֹר וּא"כ לְשֵׁם שְׁנֵיהֶם אֵינָם מְצוּיִים לֹא מִן הָעֵלְיָ וְלֹא מִן הַחֲדָר וְע"כ דָּם הַנְּמָצָא שְׁם בָּא מֵאַחַד מֵהוּן שְׁפִיר הָוִי [רַק] רֹב וְקָרוּב [גְּרִידָא] דְּאַזְלִינוּ בְּתֵר רְנָפָא (וְסִינְעֵתָא) (וְכִסְיֵעֵתָא) הָרֵאשׁוּנָה: וְהֵנָּה הָרַמְבַּ"ם ז"ל פִּסְק בְּאַיְסוּרֵי בִיאָה [פ"ה הל' ה'] כַּר"ה דְּמִן הַלּוּל וְלַחוּץ סְפִיקוּ טַמָּא וּמִן הַלּוּל וְלַפְּנִים וְנִדְּאִי (טְהוֹר) [טַמָּא] וְכַדְר"ה וּא"כ לֹא פְּלִיגִי (ר"ה) [ר"ח] וּר"ק וּא"כ אֵיְיִרִי ר"ח בְּקַרְקַע פְּרוּזְדוֹר וּא"כ הָוִי רֹב וּמְצוּי וְלֹא הָוִי סִינְעֵתָא לַר"ח וּא"כ מִש"ה פִּסְק דְּלֹא כַּר"ח בְּרֹב וְקָרוּב וּמִינְשֵׁב מַה שֶּׁהִקְשׁוּ עָלָיו הַכ"מ וְהֶאֱחָרוּנִים וְדו"ק [עֵינָן בַּהַל' רוּצָח פ"ט הל' ג' ו' וְבַה' מֵאַכְלוֹת אֲסוּרוֹת פ' יו"ד הל' י"ג וְשֵׁם בַּפ' י"ב הל' כ"ח וְכ"ט וּבְמִפְּרָשִׁים שְׁם] הַיּוֹצֵא לָנוּ מַכ"ז דְּבְמִקּוּם שְׁהַעוֹבְרִים רַבִּים לִיכָּא לְמִימַר כָּלֵל קָרוּב וּמְצוּי וְאַתְמָה טוּבָא הֲלֵא אִם רְנָפָא נִגְדַּ קָרוּב וְחִזְקָה קִי"ל רְנָפָא עֲדִיף פְּאַשֶׁר הָאֲרִיכוּ הָאֲחָרוּנִים הַרְבֵּה בְּרֵאשִׁית וְהַנ"ש גּוּפָא [שְׁם] מַכ"ש בְּחֻשׁ שְׁאֵלָה דְּהוּא דְּבַר דְּשָׁכִיחַ לְמֵאן דַּס"ל דְּחִינְשִׁינוּ לְשְׁאֵלָה בְּנִדְּאִי גַם אִם הַקָּרוּב מְצוּי מִחֻמַּת דְּנִימָא דְּלֹא שְׁאֵל בְּגִדְדוֹ וְהָרֹב הוּא אִם נִיחּוּשׁ לְשְׁאֵלָה בְּנִדְּאִי דְּאַזְלִינוּ בְּתֵר רְנָפָא וְנִיחּוּשׁ לְשְׁאֵלָה דְּלֹא עֲדִיף הַסְּבָרָא דַּל"ח לְשְׁאֵלָה יוֹתֵר מִחִזְקָה עִם קָרוּב וְאַפ"ה רְנָפָא עֲדִיף וּמַכ"ש שְׁאֵלָה לְמֵאן דַּס"ל חִינְשִׁינוּ לְשְׁאֵלָה וּמַה שְׁרָצָה הַנ"ש ז"ל לְהַעֲמִיס זֶה בְּדַבְרֵי הָרַמְבַּ"ן דַּב"ב [דָּף כ"ד] ד"ה שְׁם אָבֵל עֲנָבִי מְצוּנְעֵי פִי עֲבִידִי וְנִדְּאִי דְּמְצוּנְעֵי וְאַפ"י לַר"ח אֲסוּר דְּכִי הָא לֹא קָרוּב בְּלַחוּד הָוִי אֵלָא בְּמִקּוּמוֹ מִמֶּשׁ הוּא וְחִזְקָה כָּאן נְמָצָא וְכָאן הִי וְהָכִי נָמִי מוּכַח בְּקִידוּשֵׁין פ"ק דְּקֶאֱמָרִינוּ בְּבִרְיָתָא פְּרָם הַנְּטוּעַ יֵרַק וְיֵרַק נִמְכָּר חוּצָה לוֹ בְּאַרְצָא אֲסוּר וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּדַרְכָּן שָׁל כָּל הַגְּנָבִים לְמִפְּוֹר עַל פְּתַח גְּבוּלֵיהֶם כְּדִאֲמָרִינוּ בְּסוּף ב"ק הַלְּכָף פְּמִי שְׁהוּא בְּמִקּוּמוֹ דְּמִי וְכִינוּ דְּמִקּוּם שְׁהוּא מְקוּמוֹ וּמְצוּי לִיכָּא לְמ"ד רֹב עֲדִיף וְכֵן נ"ל ע"כ וְדַחִיק לִי לְהַנ"ש לִינְשֵׁב דְּמְצוּי [דְּקֶאֱמַר הִינּוּ מְשׁוּם חִזְקָה דַּכ"נ כ"ה מִחְשִׁיב לִי לְמְצוּי מִש"ה לֹא דִי לִי בְּחִזְקָה דַּכ"נ כ"ה בְּלַחוּד וּמִמִּילָא מוּכַח דְּבְקָרוּב וּמְצוּי אֵין הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב ע"ש עכ"ה] וּבְאַמַּת כּוֹנְנָתוֹ פְּשׁוּט כָּאן נְמָצָא שְׁיִגְדַל בְּכָאן וְרַק כּוֹנְנָתוֹ גַּם עַל מְקוּם שְׁמוּכְרִין הָעֲנָבִים גַּם שְׁלֵא גְדַל שְׁם רַק מְפָנִי שְׁמְצוּי שְׁם וְכֵן דְּרָכוּ הָוִי כְּמוֹ שְׁגַדַל שְׁם וְשִׁיף בּוֹ לֹאִמַר כָּאן נְמָצָא אָבֵל בְּנִדְּאִי כָּאן נְמָצָא הַטַּעַם כְּפִשׁוּטוֹ דְּבְמִקּוּם שְׁגַדַל שְׁם הוּא [וּמְשׁוּם חִזְקָה דַּכ"נ כ"ה לֹא מְשׁוּם שְׁהוּא קָרוּב וּמְצוּי וְדו"ק] וְהֵנָּה הַנ"ב [מַהֲד"ק חֵא"ה ס' מ"ו וּמ"ז] רוּצָה לֹאִמַר בְּסִבְרַת כָּאן נְמָצָא הִינּוּ שְׁתּוּלִין שְׁהִי בְּכָאן מְקַדְּם וּלְפִי סְבָרְתוֹ הָוִי זֶה כְּעֵין כָּל הַטּוּמְאוֹת כְּשֶׁעַת מְצִיאוֹת וּבְאַמַּת זֶה לִיתָא כָּלֵל רַק הַסְּבָרָא כְּפִשׁוּטוֹ כָּאן נְמָצָא וְגַדַל כָּאן הִי וְכֵן נִרְאָה בְּהִדְּאִי מְגִיטִין [דָּף כ"ז] דְּחוּשְׁשִׁין לְשִׁנֵי יוֹסֵף ב"ש בְּמִקּוּם שְׁהַשְׁיִירוֹת מְצוּיֹת הֵגַם שְׁיַדְעִינוּ בְּנִדְּאִי שְׁהוּא אָבֵד גִּיטוֹ שְׁם וְלֹאִח"כ בָּא שְׁיִירָא חִינְשִׁינוּ שְׁשִׁלּוֹ נְאָבֵד וְאַחַר בָּא בְּמִקּוּמוֹ מְרֹב הָעוֹבְרִין וְכַמְבּוֹאֵר בַּח' רַשְׁבַּ"א בְּגִיטִין [דָּף הַנ"ל] וְז"ל וְסָבוּר הֵייתִי לֹאִמַר דְּלַעוּלָם לְנִפְיָלָה דִּיחִידָאָה לֹא חִינְשִׁינוּ לְנִפְיָלָה דְּרַבִּים חִינְשִׁינוּ אֵלָא דַּרְב"נ דְּאָמַר כָּל שְׁלֵא שְׁהָה כְּדִי שְׁתַּעֲבֹר שְׁיִירָא וְתַשְׁרָה זֶה הוּא לְאַלְתֵּר וְלֹא חִינְשִׁינוּ לְנִפְיָלָה דְּשְׁיִירוֹת רֵאשׁוּנוֹת מְשׁוּם דְּאָמְרִי א"א דְּמְשִׁירוֹת הָרֵאשׁוּנוֹת נִפְל כְּשֶׁעֲבַר זֶה דְּרָף שְׁם הִי מוּצָאוֹ וְעוֹד דְּגִיטוֹ שָׁל זֶה לְהִיכֵן הַלְּכָף הַלְּכָף פִּינוּ שְׁלֵא נְמָצָא אֵלָא זֶה לְבַדּוֹ וְלֹא אַחַר לֹא עֲכָשְׁוֹ וְלֹא כְּשֶׁעֲבַר שְׁעֵבַר שְׁם זֶה וְנִדְּאִי אָמְרִי זֶה הוּא שְׁנִפְל מִמֶּנּוּ וּמִיָּהוּ כְּשֶׁעֲבָרָה שְׁם שְׁיִירָא אַח"כ חוּשְׁשִׁין שְׁמָא גַּט זֶה שְׁנִמְצָא מִן הַשְׁיִירָא שְׁחָנְתָה שְׁם אוֹ שְׁאֲכָלָה שְׁם נִפְל וְגִיטוֹ שָׁל זֶה נִדְּרַס וְנִדְּחָף בְּרַגְלֵי רַבִּים שְׁעֲבָרוּ שְׁם וְרַשְׁבַּ"א סָבַר אֲפִילוּ עֲבַר אֲדָם שְׁם יַחֲדִי

תולין שְׁכָבָר הִי שָׁם גַּט זֶה שְׁנַפֵּל מִן הַשְּׁיָרוֹת הַרְאִשׁוֹנוֹת וְאֵפֶ"י שְׁלֵא מְצָאוּ וְלֹא רָאָהוּ שָׁם כְּשֶׁעָבַר אֵין הַפֵּל מְרַגֵּשִׁין בְּשִׁטְרוֹת הַנּוֹפְלִין לְאַרְץ אוֹ שֶׁהִי בְּצִדֵי רֶה"ר וְאֵפֶ"י שִׁחְפְּשׁוּ כָּל אוֹתוֹ מְקוֹם וְלֹא נִמְצָא זֹלֶת זֶה אֵין אוֹמֵר שֶׁל זֶה הֵיכָן הֵלֵךְ אֲלֵא אוֹמֵר שְׁמָא בְּרַגְלֵי הָעוֹבֵר וְאֵפֶ"י שְׁעָבַר יְחִידֵי נְדָרִס וְנִדְחָף וַיֵּשׁ אוֹמְרִים לְדָרִיסַת הַרְגֵּל לְבַד לֹא חִיָּשִׁינָן אֵא"כ שָׁהָה שָׁם דְּאִיפָא תַרְתִּי נִדְחָף שְׁלֵא מִדַּעַת אוֹ שְׁמָא הַרְגִישׁ וּמְצָאוּ וְנִטְלוּ בְּיָדוֹ וְאֵפֶ"י שְׁשִׁאֲלוּהוּ וּל"נ בְּיָדוֹ ל"פ רַבְּנָן מִשׁוּם חֲנוּמֵר עֲרִיזוֹת עַכ"ל וּלְפִי סִבְרַת הַנ"ב הָרִי [הִי לֵן] לֹמֵר כ"נ וּכ"ה א"ו לֹא אֲמַרִינוּ זֶה רַק בְּמְקוֹם שֶׁהַדְּבָר קָבִיעַ [כָּאן מִקְוֵדָם] וְנִמְצָא [בְּכָאן] אֲמַרִינוּ כ"ה וְלֹא שְׁמַמְקוֹם אַחַר בָּא וּכְמוֹ שְׁאֲמַרִינוּ גְּבִי גַט שְׁנִכְתַּב בְּכָאן וְגְבִי תַרִי יִצְחָק ר"ג [יְבָמוֹת קט"ו ב'] כָּאן נִמְצָאוּ כָּאן הִי אֲבָל בְּדָבָר שֶׁבָא מֵעֲלָמָא הֵגַם שִׁיִּדְעֵנוּ שְׁבּוֹדָאִי (יֵהִי) [הִי] כָּאן [כְּנֵה] מ"מ יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק שִׁיב שְׁמָא גַם מְקוֹם אַחַר בָּא דְבָר כְּזֶה וְרִאשׁוֹן נֶאֱבַד וְעֵינָן בְּרִיטְבָ"א חֲוָלִין [דָּף צ"ה ע"ב] בַּד"ה וְהָא דְרַב לֹא בְּפִירוּשׁ אֲתַמֵּר כּו' וּמִיָּהוּ אֵלוֹ לֹא נִמְצָא שָׁם אֲלֵא אֲחַד הִי מִתִּירוֹ דְלֹא שְׁבָקִינוּ לְמַתְלֵי בְּהַאי דְנָפֵל מִיָּדוֹן הַשְּׁתָא שְׁלֵא נִתְעַלַּם מֵעֵינֵינוּ עַד עַכְשָׁיו בְּעוֹרְבִים דְּעֲלָמָא שְׁלֵא חֲשַׁשׁ רַב אֲלֵא בְּבִשׁוּר שִׁנְמ"ה אוֹ שְׁנִמְצָא בְּשׁוּק וְלֹא הִחְזִיק בְּיָדֵינוּ מֵעוֹלָם וְזֶה בְּרוּר: מ"מ זֶה דְּנֹקָא לְעֵנִין בְּשׁוּר שִׁנְמ"ה אֲבָל בְּדָבָר אִיסוּר מִמֶּשׁ לֹא אֲמַרִינוּ כָּאן נִמְצָא רַק בְּדָבָר שֶׁהוּא בְּמְקוֹמוֹ כְּמוֹ גַט שְׁנִכְתַּב כָּאן אוֹ יִצְחָק ר"ג שְׁדָר בְּכָאן: הַפֵּל הַיִּנְצָא מְדַבְּרִינוּ שְׁאֵין לָנוּ לְסַמְנָה עַל הַיִּתֵּר זֶה פֵּלל יְעוּיָין בְּתַשׁוּ' ח"צ ס' קל"ד ד"ה וּמִמִּילָא מ"מ נְקֻטִינוּ מִיָּנִי דְאַפִּי' בִּיב"ש דְחִיָּשִׁינָן לְשִׁנֵי יב"ש מִשׁוּם דְּאֵינוּ סִימָן מְוָבְהָה הֵיכָא דְבָרֵי לָן שֶׁהִי בְּמְקוֹם פ' יב"ש וְהוּא אֲתֵרָא דְלֹא שְׁכִיחֵי שְׁיִירְתָא וְלֹא הִחְזִיק לָן בְּאַחַר דְּשָׂרְיָא אֲתֵרָא לְכ"ע וּבִנ"ד כֶּף הֵם הַדְּבָרִים שֶׁהֵלֵךְ בִּיעַר וְהוּא מְקוֹם דְלֹא שְׁכִיחֵי שְׁיִירְתָא מִחֲמַת מוֹרָא וּפְחַד שֶׁל הַצְּרַפְתִּים שֶׁשְׁעַת חִירוּם הִי וּבְשַׁעַת חִירוּם אֲמַרִינוּ בְּהַדְּיָא בַּפ' חֲזַקַת דְלֹא שְׁכִיחֵי שְׁיִירְתָא וְהַמְחִזִיק שְׁלֵא בְּפָנָיו לֹא הָיָה לִי חֲזַקָה וְלֹא עוֹד אֲלֵא דְסַתֵּם יְהוּדָה וְגַלִּיל כְּשַׁעַת חִירוּם דְּמִי וְהָיָה אֲתֵרָא שֶׁהוּא עַל הַסֵּפֶר לֹא עָדִיף מִיְהוּדָה וְגַלִּיל דְּהָיָה שְׁעַת חִירוּם וְאֵין שְׁיִירוֹת מְצוּיֹת וּבִיּוֹתֵר בִּיעַר הֵהוּא שְׁמַצְאוּהוּ קָשׁוּר בְּאֵילָן עַכ"ל הָרִי דְלֹא זַכ' רַק דְּהוּא [מְקוֹם אֲשֶׁר] לֹא הִחְזִיקוּ שְׁיִירוֹת אֲבָל לֹא מִטַּעַם כ"נ וְלֹא מִטַּעַם קְרוֹב וּמְצוּי.

וְגַם הַהִתֵּר מִטַּעַם פִּינוּ דְּיִצְאָה מִחֲשַׁשׁ אִיסוּר תּוֹרָה לְפִי דַּעַת הַמְּבִי"ט [ס' קל"ח] לֹא חִיָּשִׁינָן לְשִׁאֲלָה הַגָּה הַסְּבָרָא הֵהוּא אֲשֶׁר גַם אִם ס' דְּרַבְּנָן מְהִנֵי בְּדַרְבְּנָן אִם הָאֲשָׁה יוֹצְאָה מֵאִיסוּר תּוֹרָה וּמִש"ה ג"כ לֹא חִיָּשִׁינָן לְשִׁאֲלָה הַגָּה הַסְּבָרָא הֵהוּא מְבֹאָר בַּאֵה"ע [מִהַגְּאוֹן מ' עוֹזֵר בְּתַשׁוּ' הַנְּדַפְּסֵת בְּשִׁמוֹ בַּש"ע הַקְּטָנִים] וּמְבִיאֵהוּ הָאֲחֲרוּזִים הַנ"ש [בְּסִי' ס"ד וְסִי' ע"ט] הָאֲרִיף הַרְבֵּה וְהַגָּה בְּאֵמַת הַש"ס עָרוּף לְקִרְאָתוֹ כְּמִבְּנָאָר בַּפ"י גִּישִׁין [דָּף כ"ז ע"ב] וּבַש"ש לְקַצֵּה"ח [שְׁמַעְתָּא ז' פ' כ"ג וְנ"ל הַפ"י שָׁם] וּמִיָּהוּ יוֹתֵר נִרְאָה דְּאֵי סִימְנִין דְּרַבְּנָן לֹא סְמִכִינוּ עֲלֵיהוּ בְּאִיסוּר דְּאוֹרְיָי אֲפִילוּ הֵיכִי דְּהַחֲשָׁשׁא מְדַרְבְּנָן כּו' וְרִאָי' לְדָבָרֵי נ"ל מִמִּשְׁנֵה עָרוּכָה פ' הָאֲשָׁה בְּתֵרָא אֵין מְעִידִין אֲלֵאעַל פְּרָצוּף פְּנִים עִם הַחוּטֵם אֵפֶ"י שִׁישׁ סִימְנִים בְּגוֹפּוֹ וּבְכִלְיוֹ וּשְׁקִיל וְטָרִי הַש"ס בְּטַעַם דְּסִי' דְּרַבְּנָן וְנִשְׁמַע לְהַדְּיָא דְּאֵף כְּפְרָצוּף פְּנִים בְּלֹא חוּטֵם [אֵין] מְעִידִין אֲפִי' ע"י צִירוּף הַסִּימְנִים וּבְמִס' בְּכוֹרוֹת בַּפ' יֵשׁ בְּכוֹר אִיפָא שָׁם אוֹקִימְתָא דְּמִדְּאוֹרְיָיָתָא מְהִנֵי פְּרָצוּף פְּנִים בְּלֹא חוּטֵם אֲלֵא מְדַרְבְּנָן הַחֲמִירוּ וְא"כ חֲזִינוּ דְּאַפִּי' בְּחֲשָׁשׁא דְּרַבְּנָן אֲמַרִינוּ דְּל"מ סִימְנִין לְמ"ד ס' דר' וְהַרְבֵּה הָאֲרִכְתִּי בְּסוּגְיָא זֹו בִּיבָמוֹת וְנִדְעִתִי לְהוֹסִיף בְּקו' הַפֵּלְלִים וְכו' עַכ"ל אוֹלָם נ"ל לְיִישָׁב

סָבְרָא זֹו וּבְדַרְדְּרָה זֶה דְּבִשְׁלָמָא גַבֵּי (יִפְיֵר) [הַפְּרָה נְהִי] דְּמַה"ת הֵוִי הַפְּרָה בְּפִדְחַת לְחֹוד (רַק) [מ"מ] רַבְּנָן הִחְמִירוּ בְּעִגּוּנָה עַד שְׁיִכְיֵר הֵיטֵב [וּא"כ] שׁוֹב לָא מְהֵנִי לֹומֵר פִּינּוּן שְׁפָבֵר נִפְק מְאִיסוֹר תּוֹרָה מְהֵנִי הַסִּימָנִים דְּזֵה לִיתָא דְּכִינּוּן דְּרַבְּנָן הִחְמִירוּ עַל הָאִשָּׁה הַלְזוּ שְׁלֵא תַצֵּא מְאִיסוֹר א"א דְּאוּר' גַּם שְׁמִפְרִין אוֹתוּ בְּפִדְחַתוּ עַד שְׁיִהְיֵי הַפְּרָה הֵיטֵב לְכֹן גַּם אִם יֵשׁ עוֹד אֲנֻמְדְּנָא דְּהוּא בְּעֵלָה מִחֻמַּת הַסִּימָנִים מ"מ לָא מְהֵנִי זֶה וְלֹא מְצַרְפִּי יַחַד הֵיכִי שְׁפָל אֶחָד בַּפ"ע ל"מ גַּם שְׁנִיחָם יַחְדָּיו לָא מְהֵנִי רַק עַד שְׁיִפְרִי אוֹתוּ הֵיטֵב בַּט"ע בְּהַפְּרַת פְּנִים מִמֶּשׁ אֲבָל הֵכָא בְּמִים שֶׁאֵל"ס דְּכִינּוּן שְׁנֻטְבַּע הָאִשָּׁה מְוֹתֶרֶת מַה"ת וְלִיכָא עֲלֵי מַעְתָּה רַק אִיסוֹר דְּר' וּא"כ אִם שׁוֹב נִמְצָא מֵת אֶחָד וְנִעְלָה מִן הַמִּים עִם סִימָנִין שְׁפִיר י"ל דְּכִינּוּן דְּהָאִשָּׁה הַנָּ"ל כְּבָר מְוֹתֶרֶת מַה"ת רַק דְּמְדַרְבְּנָן אִיסוּרָה דְּדִלְמָא עֵלָה בְּמִקּוּם רְחוּק נְהִי שְׁיִהְיֵי פִן מ"מ הָא חֲזִינָן עֵתָה שְׁמַת בְּפִנְיָנוּ וְדִלְמָא שׁוֹב נָפַל לָיִם וְנֻטְבַּע פִּינּוּן שְׁמֻטְל בְּסִימָנֵי לְפִנְיָנוּ אֲבָל (בְּיִפְיֵר) [בְּהַפְּרָה] מְעוּלָם לֹא יִצְאָתָה מִחֻזְקַת א"א וְדו"ק.

וּא"כ לִפִּי"ז בַּנ"ד שְׁלִפְנֵינוּ דְּמְעוּלָם לֹא יִצְאָתָה מִחֻזְקַת א"א כ"ז שְׁלֵא רְאִינוּ הִתְרוּג וְתִיכְף אַז יֵשׁ לְסַפֵּק שְׁמָא לֹא הוּא בְּעַל הָאִשָּׁה דְּנְהִי דְּהַסְפֵּק הוּא מְדַרְבְּנָן מ"מ כ"ז שְׁלֵא יִצְאָתָה מִחֻזְקַת א"א הִרְאִישׁוּנָה שׁוֹב גַּם אִין הַסִּימָנִים מוֹעִילִין לְהַצְטַרֵּף עִם סִימָנִים דְּרַבְּנָן וּא"כ לִפִּי"ז בְּגוּוּנָא דַּנ"ד לָא סְמְכִינָן אַהֲאֵי סָבְרָא וְלֹומֵר דְּכָבֵר יִצְאָתָה מְאִיסוֹר תּוֹרָה שׁוֹב לָא חִיִּישִׁינָן לְשִׂאלָה וְרַק שִׁי"ל פִּינּוּן דִּישׁ בְּזֵה סַפֵּק אִם חִיִּישִׁינָן לְשִׂאלָה א"כ שׁוֹב הֵוִי סְפִיקָא דְּרַבְּנָן נִגְדַּד זֶה י"ל דְּהֵוִי סַד"ר בְּמִקּוּם חֻזְקָה אִף י"ל דְּאִתְרַע הַחֻזְקָה לְכֹן גַּם הִתְיַתֵּר הַזֶּה לֹא בְּרוּר כ"כ וְגַם בַּח"מ מְבֹוּאָר לְהַחְמִיר וְנ"ל סִי"ז ס"ק ס' הוּאִיל וְרֹאוּהוּ כו' אִף מִי שְׁנֻטְבַּע בְּבִגְדִים וְאַחַר כַּמָּה יָמִים הִפְרִירוּ מֵת אֶחָד נִפְלֵט עַל שְׁפַת הַיָּם מְלֻבָּשׁ בְּבִגְדִים אֵלוּ בְּזֵה יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק דְּאוּלֵי הַנְּטֻבַּע יִצָּא מִן הַמִּים בְּמִקּוּם רְחוּק וְשֵׁם פֶּשֶׁט בְּגָדִיו וּמְכָרָן אוּ הַשְּׂאִילָן לְאַחַר זֶה הוּא הַנְּמַצָּא כְּאִן מֵת עַל שְׁפַת הַיָּם ע"כ: אִף מ"מ פִּינּוּן דְּכָל בְּגָדִיו נִמְצָאוּ וְגַם הַעֲכוּ"ם הַעֲיִדוּ כֶּף וְנִרְאִים הַדְּבָרֵי מְאֹד שְׁזֵה הוּא וְיֵשׁ לְסַמְוֵה עַל הַמַּתִּירִין כְּכָל בְּגָדֵי בְּאוֹפֵן הַזֶּה שְׁקֵרוּב לֹומֵר שְׁנִהְרַג מְהַעֲרֵלִים הַמַּתְלַוּוּיִם עִמּוֹ.

הִינְצָא לְנוּ מִפְּל הַנָּ"ל דְּעַל הַהִתְיַתֵּר שְׁאֲמְרוּ הַעֲכוּ"ם אִין לְסַמְוֵה עֲלֵיהֶם דְּזֵה שְׁאֲמַר ע"י יְסוּרִין רַוב שִׁיטוֹת הַפּוֹס' ס"ל דְּלֹא סְמְכִינָן אֲדִיבּוּרָא וְהַשְּׁנִי שְׁהוּדָה מְעַצְמוּ כַּמָּה גְדוּלֵי הַחֲתוּרָוִים ס"ל דְּלֹא סְמְכִינָן עֲלֵיו וְיַעֲוִינָן בִּיש"ש יְבָמוֹת וּמְהַרִּיב"ל ז"ל וּגְדוּלֵי הַדּוֹר שְׁלִפְנֵינוּ לֹא סְמְכוּ עַל פִּיּוּצָא בְּזֵה לְחֹוד וּבְפֶרֶט שְׁלֵא אָמַר דְּבָר בְּרוּר עַל מִיתָתוֹ פַּנ"ל וְעַל הַהִתְיַתֵּר שְׁהַמְצִיא הַנ"ש מִחֻמַּת קְרוּב אוּ מְצוּי כְּבָר כְּתַבְתִּי דְּאִין לְזֵה מְקוּם פְּלָל לַפַּע"ד וּאח"ז מְצִאתִי בְּבֵית אֲפָרִים כ' ג"כ כְּדָבְרֵי וְעַל הַהִתְיַתֵּר הַג' שְׁפָבֵר יִצָּא מְאִיסוֹר דְּאו' א"כ שׁוֹב לָא חִיִּישִׁינָן לְשִׂאלָה כְּבָר מְלִתִּי אֲמוּרָה דְּרִאִיוֹת הַפ"י נְכוּנָה מְהַש"ס דְּגַם אִם יִצְאָה מְאִיסוֹר דְּאוּרִיִּיתָא לָא מְהֵנִי רַק סִימָנִים מְוִבְהָקִין וּא"כ מְמִילָא חִיִּישִׁינָן לְשִׂאלָה וְכֹן מִשְׁמַע בְּהַדְּלָ בַתוֹס' יְבָמוֹת דָּף קט"ו ע"ב ד"ה וְקִאֲמְרֵי סִימָנֵי אֲבָל ע"י טב"ע אִין לְהַאֲמִינָם דְּאֲמְרִינָן בְּדָדְמִי וּבְדָבֵר מוֹעֵט יִאֲמְרוּ שְׂאֵלוּ בְּעֵלְיָהּ שֶׁל אֵלוּ אֲבָל מַה שְׁפִי בְּקו' דְּמִים מְשֻׁנִּים הַפְּנִים אִין נִרְאָה דְּהָא אֲמְרֵי לְקַמְן בַּפ' בְּתַרָּא דְּמִים מְצַמַּת צְמַתִּי הֵיכָא דְּלִיכָא מְפָה וְאִי סִימָנִים לְדַא"ו אִיִּירֵי הֵכָא בְּסִימָנִים מְוִבְהָקִין דְּהוּא דְּאוּרִיִּיתָא כְּדְּאֲמְרִינָן בְּאֵלוּ מְצִיאוֹת אִי נְמִי מְהֵנִי עַפ"י טב"ע ר"י עכ"ל וְהִנֵּה הַנ"ש ז"ל [בְּסִי"ס ג'] ר"ל דְּכּוֹנְנַת הַתּוֹס' הוּא דְּכָאן בְּטְבִיעָה הֵוִי חֲשָׁשָׁא דְּאוּרִיִּי מְשׁוּם דְּלָמָא לֹא שְׁהָה פְּדִי שְׁתַּצָּא נִפְשׁוּ

יעניין שם באריכות ולפע"ד דגם אם ניאא פדבריו מ"מ מוכח שפיר מהתוס' דלא סמכין בסי' דר' נס אם יצאת האשה מאיסור דאורייתא.

דהנה לכאורה קשה לי שם אדברי תוס' ו"ל דמאי קשיא להו הא לפי מה דמבואר בת"ס סי' כ"ט גבי מים במוח דכיון דכל עיקר חזקת פשרות הוא מחמת רובא דרוב בהמות פשרות מאותה שיש לה מים במוח יצאתה מהרוב הגם שאינה טריפה מ"מ הרוב אין להם מים במוח וכיון שיצאתה מהרוב שוב ממילא אין לה חזקת פשרות יעו"ש פן נמי הקא נהי ודאי דסימנים לאו דאו' מ"מ ודאי אינו בנמצא ברוב שיש להם סימנים וא"כ (אי) [מי] שיש בו הנך סימנין יצא מהרוב וא"כ כיון שאתערע לה רובא שוב אזלינן בתר קרוב [והקא ה"ל קרוב ע"ש בגמ'] ומש"ה גם אם סימנים דר' מותרת וא"כ ק' למה כתבו התוס' ו"ל דצריך סימנים מובהקין ביותר דוקא ולכן י"ל דס"ל להתוס' ו"ל נהי דאזלינן בתר קרוב אם ליפא רוב נגדו מ"מ עכ"פ מדרבנן אסירי ומש"ה הצריכו התו' סימנים מובהקין דוקא: ועפי"ז מיןשב מה שכתבו התוס' א"נ שיש להם ט"ע והקשו כולם מאי מהני ט"ע הא עד א' במלקחיה אינו נאמן ולכפ"ש א"ש דהנה (במדה) [במידה] דרב' גם ע"א בערוה נאמן כמבואר בריש גיטין מטעם עגונה הימנוהו רבנן לע"א על קיום הגט וא"כ שפיר ע"א נאמן אכל עכ"פ זה מוכח מדברי התו' דבתחלת העדות היינו בהפדה לא מהני סימנים גם אפי' אם יצאתה מאיסור תורה דאל"כ הלא כבר יצאת מאיסור תורה ע"י קרוב כיון דאתערע לה רובא וכנ"ל א"ו דלא מהני בהפדה דזה הוא תחלת העדות סימנים גם אם כבר יצאת מאיסור תורה וא"כ הרי דלדברי התו' ל"מ סימנים (דאו') [דרבנן] גם אם יצאת מא"ת וא"כ ממילא חיישינן לשאלה גם בלא"ה מבואר בבית אפרים דזה [לא] מקרי יצאת מא"ת כיון שישירות מצויות ועיין בתשובות מהרי"ו ולכן גם ע"ז אין לסמוך רק לפי ענ"ד דבכה"ג סמכינו אהנה פוסקי' דס"ל דלא חיישי' כולי האי שישאל כל בגדיו ולכן נ"ל לצרף גם דעתי עם המתירין אף באופן שיחקרו העדים אם הפירו הבגדים בט"ע ממש פי מה שאמרו שהפירו בתפירות לא נלפע"ד זה לט"ע רק הוא פעין דימוי האותיות יעניין (בראש) [בבית] אפרים [סי' ז'] בתשו' ארנקה ע"ז ועיקר לפע"ד שיפירו בט"ע מלבושיו ובכה"ג דעתי להיתרא וכן מצאתי בביא"פ שמביא בשם תשובת.

סימן כו שאלה במוחב תלתא פחדא הוינא נאתא לקדמנא ה"ר צבי בהפנוח מו"ה שמואל נאמר לפנינו בתורת עדות כד"ת באליונ"ע בזה"ל. איה גידענק זעכר אז דער מלמד וואס ער איז גיוועזין אצל ר' יאנטשי בכפר הארביטש פאר צונוינא יאהר זימער האט ער גייהייסין משה אהרן בן דוד פי עשיתי לי סימן פין דיא אונשפיזין אין האט גייהאט איין פאר בויגינעם פינגער נאר איה גידענק נישט וועלכן אונ ער האט גייהאט איין בלייעף פנים אונ אביסל אפלאכע חוטים און איה בין גוועזין בשעת החאלירע ר"ל האט עהם גיחאפט ביום ב' בערב שהוא יום ג' חוה"מ סוכות והייתי בשעת ער איז נפטר גיווארין ושבק לן חיי אונ איה האב עהם בעצמי גיפירט אין שטאט אריין לפה ק' שטעריטץ אונ איה בין

גיוועזען עד לבסוף ביז מען האט עהם קובר גוועזן און איך האב אנה גיהערט פין אים אז ער איז גוועזען מק' דובעצק גם האט ער זיך גינענט נאך פין איין שטאט נאר איך קען מיך נישט דער מאנין אמןם פד מדפרא לא האט ער גיזאגט יא מק' פריסטיג נאר איך גידענק נישט פין וועלכער שטאט ער איז גיבורין נאיוו שהי' דר בה ע"כ דברי העד הנ"ל: שוב אתא לקדמנא הר"ר רפאל בהר"ר ירחמיאל נאמר ג"כ בתו"ע בזה"ל איך נוייס זעכר אז דער מלמד וואס ער איז גוועזן אצל ר' יענטשי בקיץ העבר של שנת תר"ח ונען דין האלערי איז גוועזן האט ער גיהייסן אהרן משה ווארום איך פלעג איהם אויף צו רופין לס"ת נאר דעם נשם אביו גידענק איך נישט אמןם פד מדפרא לא אמר בפירוש איך גידענק זעכר אז איך פלעג אים אויף צו רופין אהרן משה בן דוד גם אני זוכר בבירור שהאצבע שהי' סמוך להאגודל הי' פפוף נאר איך גידענק ניט מאיזה יד גם האט ער גיהאט איין בלייעף פנים און אביסל איין פלאכע חנטם גם גידענק איך אז ער פלעגט זיך צו נענין פין די צוויי שטעט דובעצק און פריסטיק רק שאיני זוכר מקום הלידה האיה' און וויא ער האט גיזאגט שוב אתת לקדמנא אשת ר' יענטשי מכפר הארביטש נאמרה לפנינו שהמלמד שהי' אצלי פאר צוויי יאהר זוממער נפטר בחוה"מ סנפות ובעלי הוליו להעיר לק' שטעריטץ בחוה"מ ומחמת שהר"ר רפאל לא העיד על המיתה חפשונו אחר עד מיתה ומצאנו שהר' שמואל יוסף בהר"ר זאב שהעיד לפנינו שהוא בעצמו הפיר בו בכל הסימנים הנ"ל דהיינו איין בלייעף פנים און אביסל איין פלאכע חנטם נאצבע פפוף נאמר גם [בן] שהמלמד שהי' בכפר הארביטש אצל ר' יענטשי פאר צוויי יאהר זימר האט מען אים גיברענגט אין שטאט אריין האט ער איהם מטהר גוועזן ועשה לו פל צרכי המת עד לאחר קבורה.

כ"ז העידו לפנינו העדים הנ"ל בתו"ע פדת באליונ"ע כו' נאום ונאום: תשובה הנה מחמת שיש הכחשה בעדות שאחד אמר שמשא אהרן מת וא' אמר שהמת הי' שמו אהרן משה וא"כ לפי דבריו לא מת משה אהרן וא"כ אם ידענו שהנאכד מאתנו שמו משה אהרן או איפכא ולא נודע לנו שמת זולת מאותן העדים א"כ הרי ע"א אמר שלא נפטר בכאן משה אהרן רק איש אחר ששמו אהרן משה ומכחיש לזה שאמר ששם הנפטר הי' משה אהרן נאין לומר דהוא אהרן ומשה הוא משה נאיהרן דנדאי שני השמות חלוקים הם פמו דידע' גבי גט אם הפך לכתוב משה אהרן להמתקרי אהרן משה הגט בטל נאין לומר דזה הוי רק הכחשה בבדיקות דזה הוי שם הנפטר דהוא מהחקירות ממש ובנדאי אם יצא שטר על אחד שפמו משה אהרן לא יפטר עצמו במה שיש בעיר אחד ששמו אהרן משה וא"ל דהתם הוא מטעם דעדים דייקי פיון שיש עוד אחד פיוצא בו בעיר ז"א דנדאי הוי שם אחר וגוף החקירות יחשב וא"ל דלענין עגונה מקילים ז"א דבתחלת עדות חמיר עגונה פמבואר בבכורות [מ"ו ב'] וכל התירוץ דאחד אומר מת ואחד אומר נהרג דנאמן לא שייכי קא לא סברת פ"י דהימנוהו ולא טעמא דע"א נאמן באשה דהא ע"א אדרבה מכחישו ולא מצינו רק דברי השב יעקב ז"ל שמקיל באשה אפילו בהכחשה בחקירות אבל פל הפוסקים חלקו עליו בזה.

אך נ"ל די"ל פיון ששניהם העידו שהי' מדובעצק ומפריסטיג וידו אחת פפופה וכן ר"ד מהנראה דאחד מהם טעה וגם י"ל דהעולם קראו אותו בשם [משה אהרן] ולס"ת דיקדק לקרותו [איפכא] גם שבביתו יוכל להיות שנהוג איפכא מ"מ י"ל דהי' לו ע"ז אינה

כּוֹנֵנָה וְכָל זֶה נִימָא כְּדִי שְׁלֵא יִכְחִישׁ עֲדוּתָם זַא"ז הֶגַם כִּי בְּתוּמֵי סִי לְמַ"ד הָאָרִיף
בְּפִלּוּגְתָא בְּדָבָר זֶה אִי מִיִּישְׁבִים תְּרִי סְהָדִי הַמְּכַחֲשִׁים זֶה אֶת זֶה אָבֵל מ"מ בְּכַה"ג שְׁעַל
אָדָם אֶחָד מְעִידִים כִּידוּעַ נִרְקַ שְׁזָה אוֹמֵר שֶׁהִי שְׁמוֹ מִשָּׁה אֶהְרֹן וְזֶה אָמַר שְׁשִׁמוֹ הוּא אֶהְרֹן
מִשָּׁה וּבִשְׁם אַבְיָי וְעִירוֹ שְׁנִיָּהֶם שְׁוִין נִרְאִין הַדְּבָרִים שְׁאֶחָד מֵהֶם טְעָה וְכֹאשֶׁר כְּתוּבוֹ הַתּוֹס'
בְּסִנְהֶדְרִין (מ"א ע"ב) ד"ה שְׁזָה יוֹדַע וְז"ל וּא"ת הִיכִי דִיִּיק מֵהֶכָּא בְּרִישׁ בְּן סוּרֵר דְּבַד"נ
אֲזֵלִין בְּתֵר רַבָּא דְרַבָּא דְאִינְשֵׁי טְעוּ בְּעִיבּוּרָא דִירְחָא שְׁאִנִּי הֶכָּא דְכִינּוּנוֹ שְׁנִיָּהֶם לְיוֹם
אֶחָד וִי"ל דַּא"א דְלָא אֲזֵלִין בְּתֵר רַבָּא ה"ל כְּחוּזֵר וּמַגִּיד בְּמַאי דְקָאֲמְרִי אַח"כ דְּהָרִי
כְּפָר הוֹקְחָשׁוּ עַכ"ל.

אָף דִּי"ל הֶתֶם הַטְעַם מִשׁוּם דְאֲזֵלִין בְּתֵר רַבָּא וְרַבָּא דְאִינְשֵׁי טְעוּ בְּעִיבּוּרָא דִירְחָא אָבֵל
אִם לָא אֲזֵלִין בְּתֵר רַבָּא לָא מְתַרְצִים דְּבִרְיָהֶם וְדָנִים כְּמִוְכָחֲשִׁים אָף הַנְּלַע"ד דְלַעוּלָם
י"ל דְּבַכַּה"ג שְׁנִירָאָה שְׁטְעוּ וּבְטְעוֹת דְּעִבְדִּי לְמַטְעֵי תְלִינָן דְטְעוּ וּמַה שְׁהֶתֶם בְּעִינָן לְרֹב
הוּא מְחַמַּת שְׁלֵא יְהוּ חוּזְרִין וּמַגִּידִין כַּמֶּש"כ הַתּוֹס' שֶׁם וְכַנ"ל וּבְפִסְחִים י"ב ד"ה בְּאִיזָה
יּוֹם וְז"ל תִּימָא כִּינּוּנוֹ יוֹם אֶחָד לְחֻדְשׁ לְמַשְׁיִילִינְהוּ בְּאִיזָה יּוֹם וְהֵלֵא אִפִּי
לָא כִּינּוּנוֹ אִיזָה יּוֹם הו"ל חוּזְרִין וּמַגִּידִין וְאִין יְכוּלִין לְחוּזֵר בְּהֶם אַחַר כ"ד עַכ"ל הֶגַם
דְלַכְאוּרָה דְבִרְיָ הַתּוֹס' תְּמוּהִים דְהָאִיף מְקַרִי לֵאחַכ"ד הָא כָּל שְׁנִירָאָה שְׁנִיָּהֶם בְּב"ד הָוִי
חָדָא הַגְּדָה וְכַמְבּוּנָאָר בְּדְבָרֵי הַתּוֹס' עֲצָמָם בְּכַתְּוּבוֹת [דָּף ל"ג ע"א] [גְּבִי] [ד"ה] וְנִתְרִי
כְּהוּ תַכ"ד וּלְפַע"ד דְכִינּוּנַת הַתּוֹס' ז"ל [בְּסִנְהֶדְרִין] מִשׁוּם דְכִינּוּ דְהוֹקְחָשׁוּ זַא"ז בִּימֵי
הַחֻדְשׁ זֶה אוֹמֵר בְּב' וְזֶה אוֹמֵר בְּג' א"כ כְּפָר נְתַבְטַל עֲדוּתוֹ וּמִמִּילָא כָּל מַה שְׁהִגִּידוּ לֵאחַכ"ז
הָוִי לֵאחַכ"ד וּבְשִׁלְמָא אִם לָא נְתַבְטַל הָעֲדוּת יְכוּלִין לְחוּזֵר תַכ"ד שֶׁל הַחֻקִּירָה אָבֵל כִּינּוּ
שְׁפָכֵר נְתַבְטַל הָעֲדוּת בְּהֶכְחִישָׁם זַא"ז בִּימֵי הַחֻדְשׁ שׁוּב מַה שְׁהִגִּידוּ עַל יּוֹם א' בְּשָׁבוּעַ הָוִי
לְאַחַר כ"ד וּמִש"ה ש"מ דְאֲזֵלִין בְּתֵר רַבָּא וְלָא מְקַרִי כָּלֵל הַכְּחָשָׁה ** (א"ה עֵינָן בְּחֻלְק
שְׁנֵי בְּלִקוּטִים וְהַשְׁמָטוֹת סִי ל"א ד"ה הִנֵּה הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין וְדו"ק שָׁם:**) מִש"ה בְּנ"ד
דַּע"א בְּמִיתָה נְאָמֵן וְעַכ"פ לָא תַצָּא בְּעֵדִים נֶגֶד ע"א וְעוֹד שְׁגוּף עֲדוּתָם מְהִי אִם תַּדַּע
הָאִשָּׁה שְׁבַעֲלָה הִי מְלַמֵּד אֲצֵל פְּלוּנֵי שְׁאוּמְרִים הָעֲדִי א"כ אִין נִפְקָא לָן בְּשִׁמוֹ כִּינּוּ
שְׁשִׁנִּיָּהֶם אוֹמְרִים עַל זֶה הַמְּלַמֵּד שְׁמַת וְאִם הָאִשָּׁה הִיָּתָה יוֹדַעַת שְׁבַעֲלָה הִי שָׁם מְלַמֵּד אוֹ
עֲדִים הִי יוֹדַעִי שְׁבַעֲלָה הָעֲגוּנָה הִי מְלַמֵּד שָׁם רַק שְׁלֵא הָוִי יוֹדַעִים מִיתָתוֹ שְׁפִיר מְצָרְפִי
הָנֹף סְהָדִי דְזֶה הַמְּלַמֵּד מֵת שָׁם א"כ לָא נְתַבְטַל עֲדוּתוֹ בְּהֶכְחִישָׁתוֹ וְשְׁפִיר הָוִי תַכ"ד וְשְׁפִיר
יּוּכַל לְחוּזֵר וְתְלִינָן בְּטְעוֹת שְׁטְעָה אֶחָד מֵהֶם כִּינּוּ שְׁרָאִינוּ שְׁשׁוּיִם בְּשִׁם הָעִיר וְשִׁם אָבִיו
וּבְכַה"ג תְלִינָן בְּטְעוֹת גַּם שְׁלֵא שְׁיָיֵף אֲזֵלִין בְּתֵר רַבָּא וְדו"ק בְּזָה וִיעֵינָן בְּתוּמֵים סִי
לְמַ"ד שְׁרָצָה לוֹמֵר דְהַתּוֹס' הַנ"ל פְּלִיגִי עַל כָּל הַפּוֹסְקִים וְס"ל דְכַה"ג הָוִי לֵאחַכ"ד גַּם
שְׁהוּא בְּתוּף הַחֻקִּירוֹת וּלְפַע"ד א"א לוֹמֵר כִּינּוּ דִיִּסְתְּרוּ דְבָרֵי עֲצָמָם וְדְבָרֵי הַש"ס דְכַתְּוּבוֹת
הַנ"ל.

אָף זֶה עוֹמֵד לְנֶגְדֵי דְבָרֵי הַתּוֹס' פְּסָחִים הַנ"ל אֲלַמָּא דַּס"ל אֲפִילוּ דְלָא נְתַבְטַל עֲדִינָן עֲדוּת
הָעֲדִים אַפ"ה מַה שְׁחוּזְרִים מִימֵי הַחֻדְשׁ לִימֵי הַשְּׁבוּעַ מְקַרִי חוּזְרָה לֵאחַכ"ד. וְהַנְּלַע"ד דְגַם
זֶה לָא תְבַרָּא דְהִנֵּה דְבָרֵי הַסּוּגָל הִלְזוּ תְמוּהִים דְז"ל הַש"ס סִנְהֶדְרִין דָּף מ' ע"א בְּמַתְנִיתִין
הָוִי בּוֹדְקִין אוֹתָן בְּז' חֻקִּירוֹת בְּאִיזוֹ שְׁבוּעַ בְּאִיזוֹ שְׁנָה בְּאִיזוֹ חֻדְשׁ בְּכַמָּה בְּחֻדְשׁ בְּאִיזוֹ יּוֹם
בְּאִיזָה שְׁעָה בְּאִיזָה מְקוּם ר' יוֹסִי אוֹמֵר בְּאִיזָה יּוֹם בְּאִיזָה שְׁעָה בְּאִיזָה מְקוּם וְשָׁם בְּגַמ'
ע"ב ר"י אוֹמֵר תְּנִי אָמַר לָהֶם ר"י לְחַכְמֵי לְדְבָרֵיכֶם מִי שְׁבָא וְאָמַר אָמַשׁ הָרְגוּ אוֹמֵר לוֹ

באיזו שבוע באיזה שנה א"ל לדבריך מי שפא ואמר עכשיו הרגו אומר לו באיזה יום באיזה שעה אלא אע"ג דלא צריך רמינן עליי כדר"ש בן אלעזר ה"נ אע"ג דל"צ רמינן עליי כדרשב"א ור"י אמר הרגו שכיח ברוב עדיות עכשיו הרגו לא שכיח ברוב עדיות עכ"ל ושמ ברש"י באיזו יום של שבת אעפ"י שאמרו בקה וכה בחודש אעפ"י כ שואלין להן באיזה יום בשבת הי' לפי שפל השבע הללו באות להביאן לידי הזמה ושפא יש עדים להזימן ואין מעלין על לבו חשבון של חדש אם היו אלו עמהן אותו היום במקום אחר וכששואלין אותו באיזה יום והם אומרים ביום פלוני נזכרים עידי הזמה להזימם עכ"ל וקשה טובא דמאי קשי' לי' לרש"י ז"ל הלא באמת ר"י ס"ל דאין שואלים רק באיזה יום ורבנן ס"ל הטעם כדרשב"א ורצייתי לכאורה לומר שזה פוננת התוס' בקושיותם דכינן דלא יוכלו לחזור א"כ לא שייך הטעם דרשב"א פדי שיחזרו בהם הלא לא יתני התורה אף גוף הקוש' אין לו הבנה לפירוש הזה דמ"ש שם בדברי רשב"א שפסיעין אותם במקום למקום משמע אפילו בתוך התקירות פדי שיחזרו בהם ולכן נלע"ד פירוש הסוג' בדרף זה דהנה ר"י ס"ל כינן שאומר אמר הרגו ברוב העדות א"צ לשאול יותר ורבנן ס"ל פדי לייגעם שיחזרו כדרשב"א מרבים עליהם לחקור אף זה מקשה רש"י ותוס' דהנה לעיל מבואר בפ' אד"מ ל"ב ע"ב ז"ל הגמ' היכי אמרי' אר"י היכי אמרי' להו מי יזמר כדקאמרי' א"ל עולא וקא חסמינן להו וליחסמי מי לא תני' רשב"א אומר מסייעין את העדים במקום למקום פדי שתיטבר דעתן ויחזרו בהן מי דמי התם ממילא קא מידחי הקא קא דחינן להו בידיהם אלא אמר עולא כו' עכ"ל"ה וא"כ בשלמא קא דשאלינן להו באיזה שנה באיזה שבוע באיזה יום הגם דינדיעין ממילא כינן שאמרו ברוב עדותם אמר הרגו מ"מ כינן דעכ"פ משפחת להו בלא אמרו אמר הרגו דאז בנדאי לכ"ע צריכים לחקור באיזה שבוע באיזה שנה א"כ גם באמרו אמר הרגו שאלינן להו על כל התקירות כדרשב"א שיחזרו בהם ואי דמדחת להי בידיהם זה ליתא דיאמרו העדים דלא פליג רבנן לשאול בכל פעם בשנה הן אם יודעים ממילא הן לא ולא מקרי מדחי בידיהם אבל באיזה יום בשבוע לאמר שאמרו בכמה בחודש זה לא צריך בשום פעם דקא כפר העידו על יום מוגבל והוי רק פאומרים להם דלמא לאו כדאמרי'תו א"כ מדחינן להו בידיהם וזה אסור כמבואר לעיל וזה הוא פוננת רש"י לעולם דשאלה הוא כדרשב"א דאי משום שהמזימים ישימו על לב לא צריכים העדים לומר בפה רק הב"ד בעצמם יכוננו לשאול להמזימים או בשעת הגמר דין ובשעת הפרוז לומר שהעידו העדים ביום פ' וככל התקירות.

ורק באמת השאלה הוא כמבואר הטעם בשם כדרשב"א שיחזרו בהם ורק פדי שלא יהא כמו שמדחים אותם בידיהם ע"ז פירש"י ז"ל שי"ל שלעולם מאמינים אותם רק שחוקרים פדי שהמזימים ישימו על לבם.

ועפ"י"ז יש ליישב דברי מהרש"ל ז"ל שאמר דנ"מ דאם טעו בימי החודש והקשה מהרש"א ז"ל עליו א"כ עיקר התקירות דימי השבוע ולמ"ל ימי החודש ובאמת לפ"ד דברי מהרש"ל שפיר די"ל דלעולם תקירות ימי החודש מהני לענין אם יתבינן לי' טעותא דעיבורא ותקירות דימי השבוע נ"מ לידע יום המוגבל ממש בלא טעות עיבור פלל ואי דלמ"ל תרונתו יהו קא עבדינן כדרשב"א להסיען ולטרדן גם אם הי' די באמת בימי השבוע לבד ורק דלא נימא דדחי' להו בידיהם והוי פאומרי' להם משקרים אתם ע"ז פתב

הַמְהַרְשָׁ"ל ו"ל שְׁפִיר דִּי"ל דַּמְשָׁ"ה שׁוֹאֲלֵי לָהֶם לֹא ח"כ עַל יְמֵי הַשְּׁבוּעַ דְּדַלְמָא טְעוּ
בְּעֵיבוּרָא דִּירְחָא וְכֵן קוּ' הַשְּׁנִי' שֶׁהַקְשָׁה הַמְהַרְשָׁ"א ו"ל דַּא"כ לְאַחַר רֹב הַחֲדָשׁ מֵאֵי
עֲבָדֵי וּלְפַמ"ש א"ש דְּבִאֲמַת עֵיקַר הַתְּקִירוֹת יִתְּירוֹת הוּא כְּדִרְשָׁב"א וְרַק שְׁלֹא יִהְיֶה כְּדִדְחֵי
בְּיָדִים אִם עַכ"פ לְפָעַמִּים נ"מ בְּזָה לֹא הָיָה דִּיחֻוּי בְּיָדִים וְדו"ק כִּי זֶה בְּרוּר.

וּמֵה שֶׁהַקְשָׁה הַפ"י עַל הַמְהַרְשָׁ"א דְּלֹא סָגִי בִּימֵי הַשְּׁבוּעַ לַחֹדֶד בְּלַתִּי יְמֵי הַחֲדָשׁ אֶתְפַּלֵּא
מְאֹד דְּהָרִי ר"י ס"ל דְּסָגִי בִּימֵי הַשְּׁבוּעַ לַחֹדֶד. וְא"כ י"ל דְּכַוֵּנַת הַתּוֹס' ו"ל בְּקוֹשְׁיָתָם
שֶׁהַקְשָׁה וְנ"ל תִּימָא פִּינּוֹן דְּכַבֵּר פִּינּוֹנוֹ יוֹם א' לַחֲדָשׁ לָמָּה לְמַשְׁיִילִינְהוּ בְּאַיְזָה יוֹם הֲלֹא
אִפִּי' לֹא פִּינּוֹנוֹ בְּאַיְזָה יוֹם ה"ל חוֹזְרִין וּמַגִּידִין וְאִין יְכוּלִין לַחְזוֹר בְּהֶם אַחַר כ"ד עַכ"ל
דְּכַוֵּנַתָּם דְּלָמָּה נְשִׁיילִינְהוּ פִּינּוֹן דְּזָה הָיָה חֲזָרָה וְאִם לְאַחַר כ"ד לֹא הִי' יְכוּלִין לַחְזוֹר וְא"כ
אִיךָ שׁוֹאֲלִים אוֹתָם לְהַחְזִירָם הֲגַם שְׁעֵתָה הוּא תַכ"ד מ"מ זֶה הָיָה פְּדוּחִים אוֹתָם דְּאִין
רְשָׁאִים לְדַחֲוֹתָם הֲגַם דְּזָה קֶצֶת דְּחֶסֶק בְּפִירוּשׁ דְּבָרֵי הַתּוֹס' מ"מ טוֹב לָנוּ בְּזָה מְלוֹמַר
דְּהַתּוֹס' סוֹתְרִים דְּבָרֵי הַש"ס בְּכַתְּנֻבוֹת דְּזָה הָיָה תַכ"ד וְלָכֵן עַכ"פ זְכִינוּ דְּזָה הָיָה תַכ"ד
וְיְכוּלִין לַחְזוֹר א"כ בְּנֻדָּאֵי אִם נִרְאִים הַדְּבָרִים שְׁעַל אָדָם אֶחָד מְעִידִים וְשֶׁהָאִישׁ הִי'
מְדוּבַעֲצָק וּמְפְרוּסְטִיק מְשֻׁנֵּי עֵינֵירוֹת פְּאַחַת וּקֶצֶת אֶצְבָּעוֹ פְּפוּף דַּכָּה"ג מְתַרְצִים דְּבָרֵיהֶם
וְלֹא יִהְיֶה פְּמוֹנְכָשִׁים וְהָאִשָּׁה מְוַתֵּרַת עַפ"י עֲדוּתָם: סִימָן כֹּז תְּשׁוּבָה הִנֵּה בְּדָבָר זֶה אִם
נֶצְטָרֵף סִימָנִים אֶמְצָעִים לְכַלְיוֹ מְבוֹאָר בְּכָל הַתְּשׁוּבוֹת שֶׁל הָאֶחָרוֹנִים.

וְגַם הַב"י ו"ל הַחֲמִיר וְחִלְקוּ עָלָיו כָּל הָאֶחָרוֹנִים. וְכַמְעַט בְּוָלָם פְּסָקוּ לְהַקְל.

בְּפִרְט בְּדָבָר שְׁלֹא שָׁכִיחַ שִׁישְׂאָל פְּגוֹנוֹ דַּנ"ד. אִיךָ אֶשְׁרֵי לְפַעַנ"ד דַּבְנ"ד לַכ"ע אִשָּׁה זֹו
מְוַתֵּרַת.

לָכֵן אֲבָאָר בְּקֶצֶרָה מֵה שְׁחַנְנֵי הַשֵּׁם. וְהִנֵּה בְּגוּף הַדִּין אֵי חִיְיִשִּׁינּוּ לְשִׂאָלָה מְבוֹאָר בְּתְשׁוּבוֹת
גְּאוּנִים בְּתִרְאֵי בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מַג"ש זַצ"ל אֶשְׁרֵי הָאֲרִיךְ דְּלֹא חִיְיִשִּׁינּוּ לְשִׂאָלָה וְעֵינֵי שָׁם
בְּדָבָרָיו וְגַם הַש"ף ו"ל בַּח"מ דַּעַתּוֹ לּוֹמַר כֵּן בְּסִי"ס הַנֵּה יִדְעָתִי מוּעַט עֲרָפִי.

וְיָמֵי אֲנָכִי לְהַזְכִּיר שְׁמוֹת הַגְּדוֹלִים הַלְלוּ. וּבְנוּדָּאֵי אִין בְּשֵׁים אֶחָד מְגֹדוּלֵי דוֹרֵינוּ לְהַכְרִיעַ
בְּזָה נֶגֶד הַגְּאוּנִים הַלְלוּ.

כִּי הֲלֹא אִתָּם הַמְדַע וְהַתְּבוּנָה וְלְכָל אֶחָד רְאִיוֹת בְּרוּרוֹת וְחֲזָקוֹת. וּבִשְׁבִיל מוּעַט שְׁפִלְיָנוּ
אֶשְׁרֵי לֹא זְכִינוּ לְהַבִּין עֲנוּמָה דְּבָרֵיהֶם.

אִין לְסַתְרָם ח"ו וְרַק לְקַבֵּל בְּאַהֲבָה דְּבָרֵיהֶם כְּמֵאֲמַר חַז"ל עֲשֵׂה אֲזַנְךָ כְּאֶפְרָכֶסֶת וְאִילּוּ
וְאִילּוּ דַא"ח. אִיךָ אַעֲפ"כ לֹא אֶמְנַע מִלְהַעִיר דְּבָר אֶשְׁרֵי לֹא רְאִיתִי עֲדִינּוּ בְּשׁוּם אֶחָד
מִהַפּוֹסְקִים.

דְּהִנֵּה לְפִי מֵה דְּמְבוֹאָר בִּיבְמוֹת דְּף [קַט"ו ע"ב] פְּלוּגְתָּא אַבְיֵי וְרַבָּא גַבִּי תְרֵי יֶצְחָק ר"ג
דְּרַבָּא ס"ל דְּלֹא חִיְיִשִּׁינּוּ לְתֵרֵי יֶצְחָק. וְאֲמַר מַה"מ הֲנֵי שְׁטָרָא דְּנַפְקֵי בְּמַחְזָא וְכו' וְכַתְּבוּ
הַתּוֹס' ד"ה אוֹתִיוֹת וְנ"ל [בְּדָף קַט"ז א'] וְשׁוּב פַּר"י דְּנוּדָּאֵי הַקְלָף יְכוּל לְעַכְבֵּי שְׁלֹא יִפְסִיד
חֲזָקָתוֹ אַעֲפ"י שְׁדַרְכוּ לְהַפְקִיד גַבִּי' אֲבָל הַחֹב לֹא יוּכַל לְהוֹצִיא כ"ז שְׁנוּכַל לְהַסְתַּפֵּק
דִּילְמָא הַפְקִיד גַבִּי' וְהִינּוּ נָמִי דְּאֲמַר בְּגִט פְּשׁוּט גַבִּי שְׁאֲנִי הֵכָא דְּאֲחִין מְשַׁמְטוּ מְהַדְדִי וְכו'
הָרִי דְּלַעֲנֵן אִינְזָה דְּבָר אַחַר חוּץ מְגוּף הַחֲפֵץ חִיְיִשִּׁינּוּ לְשִׂאָלָה וְרַק דְּשֵׁם ס"ל לְרַבָּא דְּלֹא
חִיְיִשִּׁינּוּ מְשׁוּם דְּכָאן נִמְצָא וְכָאן הִי' כְּמְבוֹאָר בְּרַמְב"ן ו"ל [בְּמַלְחָמוֹת שָׁם וְנ"ל] אֶלָּא

עיקר פירושו של שמועה פה עלה בידינו מדבר הלמד מענינו שיצחק ר"ג אחד הי' דר בקורטובא (דבר) [והוא בר] אחת' דר' ביבי וכששאלחו משם יצחק ר"ג הגי קאזיל מקורטובא לאספמא.

נדאי העידו שאתו הינצא מקורטובא מת לפנייהם. וכשא מעשה לפני חכמים אמר אביי פיון ששיירית מצויות חוששין שמא אותו שמת במקום אחר שממנים בו ר"ג בא לקורטובא.

ונה בר אחת' דר' ביבי. ונה שהי' בן עיר הלה למקום אחר פשם שחוששין בגט במקום ששיירות מצויות.

ורבא אמר פיון שהעדים מעידים שיצא מקורטובא וכאן הי' אדם אחד ששמו פן אומרים פאן נמצא וכאן הי' וכו'. ורבא אמר מנא אמינא לה משטרי דנאני בר חבי פיון דברשותו נמצאו [אמרין ברשותו נמצאו] ושליו הי' ולא חיישין לנפילה ע"כ.

הרי דבמקום דלא אמרינן פאן נמצא חיישין לנפילה. או שמא (מסתר) [מסר] לי' פדברי התוס' הנ"ל דלענין איזה דבר חוץ מגוף החפץ חיישין לשאלה ולמסירה ולנפילה א"כ בנמצא אחד לפנינו ואנו מפירים אותו רק ע"י הבגדים למה לא נחוש לשאלה.

דכאן נמצא נדאי לא שייך פאן דלא ידעינן אי הי' במקום הזה מעולם ואין לומר דתלינן דהחפץ הזה לא הושאל מעולם. רק הוא של הבעלים שגאבד (ממנו) א"כ גם הכא שייך פאן נמצא היינו במקום שהי' לא יצא מרשותו מעולם דא"כ קשה היכא נוכל פלל לרבא [לומר] דחייש לשאלה [ענין יבמות ק"כ ב' ובנ"ב סי' נ"א] הא אמרינן לרבא דס"ל פאן נמצא ולא חיישין לשאלה.

ומה שפתוב הנודע ביהודא [במהר"ק סי' נ"א] שאלה שכיח טפי א"כ עכ"פ נשמע דגם באמת אף דסימנים דרבנן חיישין לשאלה דהא לאביי בכל גוונא חיישין לשאלה. ולמה נשוני פלוגתא בכדי פיון די"ל דגם רבא ס"ל פן.

וכל פמה דלא מפרש בהד"ל דפליג כמו שמבואר פלל זה בכל מקום דיכול להשוות האמוראים לא מפשינן מחלוקת בכדי. אף באמת נ"ל ברור דאין אנו צריכין לדחוק ולומר דלשאלה חיישין טפי משמא מסר לו כמו שמבואר בח"מ [סקמ"ב] ובאסיפת זקנים בבא מציעא דשאלה לאו דווקא הה"ד מכירה וכו' רק דסברת פאן נמצא י"ל על ב' אופנים.

א' במקום דאם נמצא במקום אחד אמרינן פאן נמצא במקום זה פאן הי' מקדם לא שבא מאיזה מקום אחר פיון שידעינן שהי' פאן במקום זה דבר פזה לא אמרינן שזה נאבד ודבר אחר פיוצא בו פא לכאן.

וא"כ במת שע"כ פא מאיזה מקום לכאן לא שייך פאן נמצא פמבואר זה בש"ע סעיף י"ח בב"ש דבסתם בני אדם שנמצא לא אמרינן פאן נמצא אף יש עוד סברא דכאן נמצא זולת המקום פגון שפחלק רשות כמו בנמצא פה מומין בבית הבעל אמרינן פאן נמצא פאן הי'.

ולא נחלק לומר דברשות אחר הי' המומין. ועפי"ז יש מקים לומר בנמצא לבוש בבגדיו.

אָמרינן בְּרִשׁוֹתוֹ נִמְצְאוּ בְּרִשׁוֹתוֹ הָיוּ לֹא שְׁהִשְׁאִיל לֹו הַבְּגָדִים. אַף בְּאַמֶּת לַפֶּעַד"נ דְּכִינֹן שְׁזָה הַמֵּת אֵין לֹו כְּעַת שׁוּם רִשׁוֹת וְחֻזְקָה לֹא אָמרינן בִּי בְּרִשׁוֹתוֹ נִמְצְאוּ בְּרִשׁוֹתוֹ הִי דְּגַם עֵתָה אֵינָם בְּרִשׁוֹתוֹ כְּלָל כִּינֹן שְׁפָכְר מֵת אֵין לֹו רִשׁוֹת כְּלָל.

הֵן אָמֵת דְּגַם גְּבִי יוֹרְשִׁים אָמרינן חֻזְקָה דְּכָאן נִמְצְאוּ כְּגוֹן שְׁלֵקַח אָבִיו מְקַח וְנִמְצְאוּ בֹו מוּם אוֹ לַעֲנִין שְׁטֵר. וְלַעֲנִין חֻזְקָת מָרָא קַמָּא מְשׁוּם דְּרִשׁוֹת יוֹרֵשׁ וְרִשׁוֹת אָבִיו אַחַד הוּא לַעֲנִין זֶה אֲפִילוֹ לְמָאן דַּס"ל רִשׁוֹת יוֹרֵשׁ כְּרִשׁוֹת לֹוּקַח דְּמִי מ"מ לַעֲנִין זֶה שְׁפִיר הֵנִי בְּרִשׁוֹתוֹ דְּרִשׁוֹת אָבִיו וְרִשׁוֹתוֹ שֵׁם אַחַד הוּא.

לַעֲנִין כְּאֵן נִמְצְאוּ דְּרַק הַמְּנֵת הַפְּרִיד בֵּינֵיהֶם. אָבֵל הַרִשׁוֹת לֹא נִשְׁתַּנָּה כְּגוֹן כְּנִי בֵּר נְאֻנִי שְׁהוּצִיָּא שְׁטֵר לְכֹן הַמְּקוֹם שְׁנִכְתַּב מ"מ אָמרינן דְּשֵׁל אָבִיו הוּא וְלֹא שֵׁל אַחַר דְּבְרִשׁוֹתוֹ נִמְצְאוּ הַגַּם שְׁעֵתָה אֵינָם בְּרִשׁוֹתוֹ מ"מ סְבָרָא לֹוּמַר כְּאֵן נִמְצְאוּ אֲצֵל הַיּוֹרֵשׁ כְּאֵן הִי הֵינֵנו אֲצֵל אָבִיו דְּרִשׁוֹת אַחַד הֵם.

רַק הַמְּנֵת הַפְּרִיד בֵּינֵיהֶם לְכֹן תְּלִינֹן בֹו יוֹתֵר מְדֻימָא שְׁחִבִי בֵּר נְאֻנִי אַחַר מְסַר לֹו הַשְׁטֵר אָבֵל בְּנִמְצְאוּ מֵת נְאֻן מְפִירִין מִי הוּא וּמִי הֵמָּה יוֹרְשִׁיו בְּנֻדָּאִי אֵין שְׁיִיף לֹוּמַר כְּאֵן נִמְצְאוּ דְּהָא בְּמְקוֹם נֻדָּאִי אֵין לְתִלּוֹת לֹוּמַר דְּבְמְקוֹם זֶה נִמְצְאוּ נְדָאִי כְּאֵן הִי דְּהָא ע"כ כְּאֵן מְאִיזָה מְקוֹם גַּם אֵין לֹוּמַר בְּרִשׁוֹתוֹ נִמְצְאוּ בְּרִשׁוֹתוֹ הִי מְעוּלָם דְּהָא כִּינֹן שְׁמַת אֵין לֹו רִשׁוֹת כְּלָל נְאֻן לֹוּמַר דְּתִלִּינֹן רִשׁוֹת הַיּוֹרְשִׁים שְׁנִמְצְאוּ דְּהָא לֹא יִדְעִינֹן מִי הֵמָּה דִּילְמָא הוּא שֵׁל הַיּוֹרְשִׁים שֵׁל רְאוּבֵן הַמְּשִׁאִיל אוֹ שְׁרָאוּבֵן בְּעֶצְמוֹ חִי כִּינֹן שְׁאֵינוּ תַּחַת רִשׁוֹת שׁוּם אָדָם עֵתָה.

וְדָבָר זֶה מְבִנְיָר מְאוּד גַּם חֻזְקָת מָרָא קַמָּא לֹא שְׁיִיף בְּזָה דְּהָא זֶה הַמֵּת אֵין לֹו שׁוּם חֻזְקָה כְּלָל גַּם לַיּוֹרְשִׁים שֵׁל הַמוֹכֵר אֵין שׁוּם חֻזְקָה דְּדִילְמָא אָבִיהֶם חִי וְהַרְבֵּה יֵשׁ לְפִלְפֵל בְּדָבְרֵי נו"ב בְּכַמְּהַ מְקוֹמוֹת אוּלָם מִי יָבֵא אַחֲרֵי הַמְּלִיף וְלֹא כְּאֵתִי לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרָיו רַק לְהַעֲרָה בְּעֵלְמָא וְלְכֹן לֹא הִבְאֵתִי דְּבָרָיו וְהַמְּעִינִין יָבִין.

אַף דְּלְכַאוּרָה עֲדִינֹן קִשְׁהָ מְאִי פְרִיף הַגַּמ' בֵּיבְמוֹת [דַּק"כ ע"ב] אֵי חֵינְשִׁינֹן לְשִׁאלָה כְּיָם וְאַרְנְקֵי נְמִי (מ"ק) הָא שֵׁם שְׁפִיר י"ל דְּאִיכָּא חֻזְקָה שְׁלֹא הַשְׁאִילוֹ אֱלוֹ הַכְּלִים רַק מִי שְׁאֵבְדָם הֵם שְׁלֹו. אַף בְּאַמֶּת ג"ז ל"ק דְּהָא רַש"י פִּירֵשׁ בַּד"ה מְצָאוּ קְשׁוּר וְז"ל נִיחּוּשׁ אַע"פ שֶׁהוּא מְפִיר אֵת הַכִּיס יֵשׁ לְחֻשׁ שְׁמָא הַשְׁאִילוֹ לְאַחַר וְקָשֵׁר בֹו גֵט זֶה וְהַחֲזִירוֹ לְזָה וְשָׂכַח בֹו וְקִשְׁהָ לְמָה לֹא פִירֵשׁ כְּפִשׁוּטוֹ דְּחֵינְשִׁינֹן שְׁשִׁאלוֹ לְאַחַר וְזֶה הַשְׁאוּל נִתֵּן בֹו גֵט וְאַבְדוֹ אַף בְּאַמֶּת הַנִּכְרַח רַש"י ז"ל לְפָרֵשׁ כֶּף דְּהִנֵּה הַש"מ ב"מ הַקִּשְׁהָ דָּאָם חֵינְשִׁינֹן לְשִׁאלָה הַאִיף מְחִזִּירִין כָּל הָאֲבִידוֹת נִיחּוּשׁ דִּילְמָא הַשְׁאִיל מֵא' וְאַח"כּ הַחֲזִירָם לֹו וּמַש"ה יוֹדֵעַ הַסִּימָן אוֹ שְׁמָכְרוּ וְתִירֵץ דַּא"כ מְנָא יִדַּע זֶה שְׁנִאָבֵד בְּשִׁלְמָא גְּבִי אֲנֹכְפָּ חֵינְשִׁינֹן שְׁהִשְׁאִיל אֲנֹכְפּוֹ לְאַחַר וְתַבְעוּ מְמַנּוּ וְהַשִּׁיב הַשְׁאוּל אֲבָדְתִי אוֹתוֹ עִם חֲמוּר וּמַש"ה יוֹדֵעַ אָבֵל מוֹכֵר אוֹ שְׁאוּל מְנָא יִדְעִי שְׁנִאָבֵד אֱלוֹ ת"ד וַא"כ לַפ"ז בְּגֵט לְפִי מַה דְּמְבִנְיָר בְּתוּס' גִּיטִין דְּלֹא חֵינְשִׁינֹן לְמִשְׁקֵר בְּמִזִּיד רַק דְּלְפִי מַה שְׁנִרְאָה לֹו שֶׁהוּא זֶה הַגֵּט לֹא שֵׁם עַל לְבוֹ שְׁגַם לְאַחַר נִאָבֵד גֵּט כְּזֶה וּמַש"ה אָמַר שְׁזָה הוּא יַע"ש בְּדָבְרֵיהֶם [כ"ז ע"ב ד"ה מְעוּלָם] וְהִנֵּה לַפ"ז מְאִי נִיחּוּשׁ הָכָא דִּילְמָא שְׁאֵל הַחֲפִיסָה אוֹ הַכִּיס לְאַחַר א"כ מְנָא יִדַּע שְׁנִאָבֵד מְזָה הַשְׁאוּל נְאִי שְׁאָמַר לֹו שְׁנִאָבֵד מְמַנּוּ עִם גֵּט כְּזֶה א"כ כִּינֹן שְׁנוּדַע לֹו שְׁיֵשׁ גֵּט כְּזֶה שׁוּב לֹא יִשְׁקֵר לֹוּמַר שְׁמְפִירוֹ דְּלְמִזִּיד לֹא חֲשָׁדִינֹן לִי לְמִשְׁקֵר.

(הגם שפאָמט אין מוכח שזוה יגיד לו פל דבר שפאָבד וְהַרְמַב"ן ז"ל לא קאָמר רק דבאָנפּף חיישינן שפאָמר לו אָבל פּגט י"לאיפּכא דזוה אָמר לו רק שפאָבד מִפְּנֵי הַאֲרָנְקִי אָבֵל לא מהגט מש"ה מְשַׁקֵּר מ"מ קרוב הדבר דלא חיישינן לזוה דאי אָמר לו השואל שפאָבד מִסְתַּמָּא אָמר לו פל הענין האיהו שפאָבד ומה הי' בתוכו) [נעוד] י"ל דא"כ פּינן שפּמְכַרְזִין סתם.

גט נמצא מנא יודע זה שפאָבד בפּיס ואי דחבירו אָמר לו א"כ הרי יודע שיש גט פּנה שוב לא מְשַׁקֵּר ואי שלא אָמר לו רק סתם שפאָבד הפּיס מנא ידע זה שקשור גט בפּיס שפאָבד מחבירו השואל (הגם שי"ל דע"כ (מאי) [לא] קאָמר הש"מ שם רק דחיישינן שפאָמר לו שפאָבד עם החמור אָבל לחומרא נִיחֻוּשׁ שלא אָמר לו רק שפאָבד החפּיסה וְהַאֲרָנְקִי מ"מ מִסְתַּמָּא דתלינן דאָמר לו פל המעשה היאהו שפאָבד עם הגט) ולכן הןכרח רש"י לפרש שחבירו התזירו לו הפּיס עם הגט ושכחו השואל וגם המשאיל לא ידע בו או שפּבַר שיהוא שם בו את זה הגט שלו ומש"ה יודע לומר שפאָבד עם הגט אָבל פּאָמַת יוכל להיות שאינו (מסיר) [מפיר] פּלל הגט וגט שלו אָבד בלחודו בלא הפּיס ודו"ק.

וא"כ פּינן (שש"יירו) [דאייירי] הפּל לענין החשש שהמשאיל [לא] אָבדו ורק הגט הי' בו מעת שהי' פּינד השואל א"כ לא שייך פּלל פּאן נמצא דאייירי שלא נאָבד במקום שנמצא פּמו שפּמְכַרְזִין ו"ל גופא וא"כ ליכא פּאן נמצא לענין הפּקום ואין לומר דאוקמי שהי' מעולם ברשות מי שפאָבד ולא שפּחַלַק רשויות זה אינו פּאָמַת לעולם הי' ברשותו ורק שהשאיילו לאיזה אדם באיזה פּעם והניח בו גט והתזירו להמשאיל ובידאי לענין זה אין לומר סברת פּאן נמצא ברשות שלו פּאן הי' ומעולם לא השאילו לָאָדָם הא בזה שהשאיילו לא מרעינן רשותא דידי' פּלל בּוֹנְדַאי אין לומר סברא זו דכאן נמצא וְנָה פּרוּר למבין: איהו דזוה קשה לסברת רש"י הַנ"ל הא דומה ממש לההו תרי יצחק ר"ג שפּמְכַרְזִין הרמב"ן ז"ל דאייירי דאָחַד הי' פּכאן יצחק ר"ג ורק אב"י חשש שפּמָא פּא אחר לכאן לקורטובא והלה לאספמ' ומת נאותו שהי' מְכַבֵּר פּכאן הלה לעיר אחרת וחי שפּמָה ורְבָא הביא ראי' מהני שטררי דנאני בר חבי דאמרין פּאן נמצא פּמו כן גב"י יצחק ר"ג לא חיישינן לאחר שפּבָא לכאן וא"כ לפ"ז הָא דע"כ צריך לומר דהי' הגט אָצלו ונאָבד פּמו שהסברתי לפירוש רש"י ז"ל וא"כ הוי לן למימר פּאן נמצא ולא חיישינן לאחר שפּבָא לידו פּמו שלא חיישינן גב"י חבי בר נאני איהו פּאָמַת לק"מ פּינן דכתבו התוס' (לקמן) [לעיל דף קט"ו ע"ב בד"ה וְהָא חב"י] הא דיליף אִיסוּר מִפְּמֻזֵן הֵינּוּ דִילִיף אִיסוּר דְלֵא הוֹחֵזק מִפְּמֻזֵן דִּהוֹחֵזק.

והנה פּכאן אליבא דרְבָא איירי בְּהוֹחֵזקוּ וְשִׁירֵי מְצוּיֹת א"כ למה מחזירין נִיחֻוּשׁ לשאלה פּינן דִּהוֹחֵזק ודו"ק בְּכָל זֶה. עכ"פ יצא לנו מכל זה דגם אם סימנים דרפּנן חיישינן לשאלה דהא לא פּליג רבא רק (היינו) [היכא] דשׁיִיף פּאן נמצא וְכָאן לא שׁיִיף וגם לשיטת הרז"ה והתוס' יבמות [קט"ו ע"ב ד"ה יצחק ועיין בתו' ב"מ דף י"ח ע"ב ד"ה נפק] שפּירשו דפּלוגמת אב"י ורְבָא בְּהוֹחֵזק דתרי יצחק הוא תלי' בפּלוגמת דרפּה ור"ז [בב"מ דף י"ח ובג"טין דף כ"ז] אי חיישינן בְּחֻדָּא לריעותא.

הוֹחֵזק לְחֻדָּא או אין שִׁירֵי מְצוּיֹת לְחֻדָּא וְרְבָא פּרְבָּה ס"ל וּמְדַמֵּי רְבָא .

כְּמוֹ דָּלָא חֵיִישֵׁינָן בְּשִׁטְרֵי דְנָאנִי בְּרַ חֲבֵי גַם שְׁהוֹחֲזָקוּ מִשׁוּם שַׁעֲכ"פּ אֵין שְׁכִיחַ שְׁיִמְסוֹר לְזֵה וְהוּי כְּמוֹ אֵין שְׁיִירוֹת מְצוּיֹת וּמִש"ה לֹא חֵיִישֵׁינָן בְּחֻדָּא לְרִיעוּתָא כְּמוֹ כֵּן בְּלֹא הוֹחֲזָק לְחוֹדָא וְשְׁיִירוֹת מְצוּיֹת כְּמוֹ גַבֵּי תְרֵי יִצְחָק לֹא חֵיִישֵׁינָן וַיַּעֲוִינָן פִּירוּשׁ זֶה בְּרִיטְב"א לְגִיטִין [דָּר כ"ז] שְׁמִפְרֵשׁ כָּל זֶה הֵיטֵב כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי.

וְהִנֵּה לְדַבְרֵיהֶם קָשָׁה לְמָה חֲשַׁשׁ רַבָּא לְשַׁאלָה הָא עַכ"פּ אֵינוּ שְׁכִיחַ וְהוּי הוֹחֲזָק לְחוּד דְּלֹא חֵיִישֵׁינָן לְדִידֵי וְצ"ל דְּשַׁאלָה שְׁכִיחַ טְפִי כַּמ"ש הַנְּב"י ז"ל [הַנ"ל] אוֹ שַׁצ"ל ע"ד שְׁפַתְבְּתִי לְעֵיל דְּבַהוֹחֲזָק לֹא יִלְפִינָן מִשִּׁטְרֵי דְחֲבֵי בְּרַ נָאנִי (דְּמִמוֹנָא מֵא"י) (דֵּא"י מְמִמוֹנָא) לֹא יִלְפִינָן וַי"ל דְּגַבֵּי זֶה דְּהוּא אִיסוּר א"א הוּי שַׁאלָה שְׁכִיחַ עַכ"פּ מְמִילָא מוּכַח דְּגַם לְמ"ד סִימְנִים דְּרַבְּנָן חֵיִישֵׁינָן לְשַׁאלָה דְּמַה"ת יִשׁוּנִי פְּלוֹגְתָּתָא בְּכַדִּי בֵּין אַבְיֵי וְרַבָּא וּבְפִרְט דְּחֻזְנָן דְּרַבָּא לֹא הִתִּיר רַק מְהָא דְּשִׁטְרֵי דְנָאנִי (וּמְמוֹן מֵא"י) (וֵא"י מְמִמוֹן) לֹא יִלְיָף וְע"כ לֹמַר דְּחֵיִישֵׁינָן לְשַׁאלָה וְאֵין בְּיַדִּי לְתַרְזֵן רַק דְּנִימָא דְּבִאָּמַת לְרַבָּא בְּחֻדָּא לֹא חֵיִישֵׁינָן א"צ רֵא"י פְּלָל דַּס"ל כְּמוֹ רַבָּה וְרַק דְּרַצָּה לְהַבִּיא רֵא"י מְאֻמוֹרָאִי קְדָמָאִי כְּמוֹ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' שָׁם וַא"כ י"ל דְּלִמְסַקְנָא דְּלָמ"ד סִימְנִים דְּרַבְּנָן א"צ לֹמַר חֵיִישֵׁינָן לְשַׁאלָה מְמִילָא הוּי שַׁאלָה כְּמוֹ מְסִירָה.

וּנְפִילָה דְּלֹא חֵיִישֵׁינָן דְּהוּי רַק חַד לְרִיעוּתָא וְהוּי כְּמוֹ אֵין שְׁיִירוֹת מְצוּיֹת דְּלֹא חֵיִישֵׁינָן לְרַבָּה דַּס"ל לְרַבָּא פְּנוּתֵי וְהָרֵא"י מְהָא שְׁטְרֵי דְנָאנִי הוּי רַק לְרוּחָא דְּמִילְתָּא אוּלָּם לְפִי שִׁיטַת הַרְמְב"ן ז"ל לְפַעַנ"ד לִיכָּא לְמִימַר רַק דְּחֵיִישֵׁינָן לְשַׁאלָה לַכ"ע.

אַף בְּאָמַת גַּם אִם חֵיִישֵׁינָן לְשַׁאלָה מ"מ בַּנ"ד אִינְתָּחָא דָּא שְׂרִי דְּהִנֵּה נְשׁוּבָה וְנַחְקוּרָה בְּהָא דִּינָא דְּסִימְנִין דְּלִפִּי הַנְּרֵאָה מְדַבְּרֵי רִש"י בְּסוּגָ' [דָּר ק"כ ע"א] בִּיבְמוֹת דְּמֵאן דַּס"ל סִימְנִין דְּאוּרְיִתָּא דִּילִיף לָה מִשְׁמָלָה וּמ"ד דְּרַבְּנָן דְּלֹא דְרִישׁ שְׁמָלָה מְשַׁמַּע דְּמִסְכְּרָא מְבַחוּז וְלֹא הִפְתוּב סִימְנִים דְּרַבְּנָן רַק מְחַמַּת הַדְּרָשָׁה דְּקָרָא.

וְהִנֵּה לְכַאוּרָה קָשָׁה הָאִיף יִלְיָף מְזָה הָא בְּאַבְיִנְדָּה דְּאֵין מוֹחֲזָק בּוּ שׁוּם אָדָם מַה"ת לֹא נַחְזוֹר בְּסִימְנִים אָבָל בְּגַט שְׁצָרִיף עֵדִים דִּילְפִי דְּבָר דְּבָר מְמִמוֹן הָאִיף מְחֻזְרִין (בְּעֵדִים) [בְּסִימְנִים] וְהֵלֵא בְּפִלְנִי דְּהָאִי סִימְנָא (לְמָה) פְּתַבוּ הַתּוֹס' בְּהַדְּלִי בְּחוּלִין [צ"ו ד"ה פְּלָנִי] דְּלֹא מְפָקִינוּ מְמוֹן וְהָאִיף נְפָקָא א"א [מְחֻזְקָתָה ע"י סִימְנִים] וּבְהַדְּלִי מְבוֹאָר בְּרִישׁ גִּיטִין דְּלַעֲנָן לְשִׁמָּה הוּי דְּבָר שְׁבַעֲרוּנָה מְפָשׁ הַגַּם שְׁרֵאִיתִי בְּפִירוּשׁ.

שְׁפַתְבוּב דְּגַם בְּהוֹחֲזָקוּ וְשְׁיִירוֹת מְצוּיֹת לֹא הוּי מְדַאוּרְיִתָּא [לְחוּשׁ שְׁמָא מְאַחַר נְפִיל] לְפַעַנ"ד זֶה לִיתָא חֻדָּא דַּא"כ גַּם אִם סִימְנִין דְּרַבְּנָן אִמְאִי לֹא מְהַדְּרִינָן וַא"ל דְּבַאבְיִנְדָּה הִיא רַק מִשׁוּם דְּנִיחָא לִי הָא בְּאָמַת הַגַּמ' [ב"מ כ"ז וּכ"ח] מְדַחֵי הָא טַעְמָא וְכַמְעַט כָּל הַסּוּגָ' מוּכִיחַ דְּהוּא דְּאוּרְיִתָּא (דַּא"כ) [דַּא"ל"כ] מֵאִי מְקַשָּׁה מְתַנִּי דִּיבְמוֹת אֵהָא דְּמְצָאוּ קָשׁוּר וְכֵן פְּתוּב הַאוּ"ת [ס"י] ס"ה דְּבַהוֹחֲזָקוּ וְשְׁיִירוֹת מְצוּיֹת הוּי הַחֲשַׁשׁ דְּאוּרְיִתָּא וַא"כ לְמָה נַחְזוֹר בְּסִימְנִין וַא"ל פְּדַבְּרֵי הַנ"ב ז"ל [בְּס"י נ"א] מִשׁוּם שְׁטוּעֵן בְּרִי הַלְוָה לְהַכִּי אֵין מוֹצִיאֵין מְמוֹן אָבָל הִיכִי דְּלִיכָּא טַעְנַת בְּרִי מְפָקִינוּ מְמוֹן בְּסִימְנִין דְּבִאָּמַת דְּבָר זֶה לִיתָא

דהדבר פשוט דלא ילפי אי סימנין דאורייתא רק משמלה והתם אין שום אחד מןחוק ומן הדין הוי למהדר.

וכמו שמבואר בחידושי ר"נ בב"מ וא"כ בהחוק א"א אמאי מהדרין בסימנין (וכן) גבי גט ישרי לי מרי' להגאון בעל נ"ב ו"ל שחידש הרבה סברות בזה במה"ק ותניינא ורצה לומר דהמוצא אבידה מקרי מןחוק [עיין מה"ק סי' ל"א] וזה ונדאי ליתא כמש"כ הר"ן ו"ל בחידושי ב"מ והתוס' פתובות בסוגי' דתינוק שנמצא [בסוף פרק קמא] וסברא זו מובא כמעט בכל הפוסקים והאיך עלה על דעת קדשו לומר (דבעל) [דמוצא] אבידה הוי מקרי מןחוק וא"כ פינו דחזינו לא מקרי מןחוק קשה האיך גילף לשיטת רש"י ו"ל משמלה להתיר א"א ע"י סימנים.

והנה הנ"ב ר"ל דגם ממון מוציאין אי ליכא טענת ברי נגדו והקצ"ח ו"ל סי' רנ"ט והנ"מ ו"ל [סי' רצ"ז] הוכיחו איפכא דאפ"י בסימנים מןבקהים אין מוציאין רק פשיש עדי פקדון ובאמת מה שרצה הקצ"ח ו"ל להוכיח מדברי התוס' דחולין ולפענ"ד דלא כמר ודלא כמר דבאמת בסי' מןבקה מהני בממון דהנה לפמש"כ הא דפשיטא להתוס' דפלגין דהאי סימנא דאין מוציאין משום דכל הילפותא דשמלה הוא רק לענין דבר שאין שום אדם מןחוק בו אבל דבר שאדם מןחוק בו אין ראי' משמלה וי"ל דאין מוציאין ממון מןחוקה בסימנים אבל בסי' מןבקה דגם אם ס"ד מ"מ בסי' מןבקה מהדרין משום דסברא הוא דהוי כמו טב"ע ממילא נמי דמהני להוציא ממון אבל להרוג נפש ונדאי דלא הורגין אפ"י ע"י סי' מןבקה דלא כהנ"ב וכמו שכתב הרמב"ם ו"ל בספר המצות ו"ל [במל"ת מצוה ר"צ] ואמר שלא יחטף גדר העונש אלא פשה' עדים מעידים שהם ידעו בנדאי שזה עשה המעשה בלא ספק ובלא דמיון כלל וכו' והוא מפסוק ונקי וגו' הרי דלא נהרג בשביל שום אןמנדא ברורה שבעולם כמו סימנים מןבקהים אבל בממון גם דאין הולכין בממון אחר הרוב סי' מןבקה אלים טפי כמבואר בסוגי' בנדאי מוציאים בו ממון.

ולא קשה בזה קושית האחרונים על הש"ף ו"ל בסי' רצ"ז בזה ורק מה שצריך עיון בדבריו הארכתי בלמדי הסוגי' ואין כאן מקומו. היצא לנו מזה דסימן לא ילפינו רק משמלה ומש"ה אין מוציאין ממון וקשה האיך נתיר ע"י א"א בשלמא גבי עידי מיתה שפיר י"ל כמו שכתב הרמב"ן ו"ל מביאו הריטב"א ריש גיטין דכיון דידעין אמיתת הדבר לא צריך כלל שום דבר ומש"ה נאמן אפ"י מסל"ת יע"ש בדבריו וא"כ י"ל פינו דעכ"פ משמלה ילפי' דכן הדבר נהי דאין מוציאין בזה ממון דבעינן עדות גמור להוציא ממון אבל עכ"פ נחלט הדבר בידינו שהוא זה ומש"ה האשה מותרת אבל קשה דא"כ למה נחזיר גט הא לענין גט בעינן שני עדות כמו.

שאמרין בריש גיטין שהבאתי לעיל אף נ"ל לומר דכיון דסימנין דאורייתא נהי שאין סומכין ע"ז בדבר שצריך עדות מ"מ עכ"פ לא הוחזקו מקרי דאינו שכיח שיתרמי עוד איש בסימנין פאלו וכיון דלא הוחזקו לרבה לא חיישינן שוב בחזא לריעותא וגם אפילו למ"ד דבעינן תרתי למעליותא מ"מ זה ונדאי אינו רק מדרבנן כמבואר באו"ת סי' ס"ה וא"כ שוב מהני הסימנין: (ועפ"ז לא קשה קושית הפ"י [ב"מ דכ"ז ד"ה איבע"ל] דהאיך ילפי (ממונא מאיסורא) [אי' מממונא] הא לעיל (בב"מ) אמרינן (ממונא מאיסורא) [אי' מממונא] לא ילפי.

דלפ"ד לק"מ ד'ונדאי אי לא הוי ידעינן ש'מחזירין גט ב'חדא לטיבותא אין לילף מ'ממון כמ"ש בש"ס לעיל א'בל פ'ינן ד'פשיט ל'י ש'ם ד'אפילו ב'איסורא מחזירין ע"י חד לטיבותא שוב מ'מילא אם סי' ד'אר'י'תא עכ"פ הוי לא ה'חזקו ומ'מילא מחזירין ומש"ה א"ש נ'מי מאי ד'קאמר [ש'ם] (בב"מ) נ"מ לא'הדורי ג'ט ולא א'מר נ"מ לע'נין א'שה ש'נמצא ב'עלה מ'ת.

דז"א ד'קא (מ'מונא מא'סורא) [אי' מ'ממונא] לא י'ליף. ו'להכי א'מר דנ"מ ב'גט ד'מוכח מ'מילא ד'הוי לא ה'חזקו ו'שוב מ'מילא ג'ם בא"א ה'דין פ'ן): א'בל אם סי'מנין ד'רבנן ו'נדאי מקרי ה'חזקו ד'חיישינן ל'כמה ב"א בסי' פ'ינצא ב'זה.

ו'נפ'לאתי על ז'קניי הח"צ ו"ל [בסי' קל"ד] שר"ל ג'ם אם סד"ר מקרי לא ה'חזקו דא"כ איך י'פ'נס ה'סוגיא ד'אם סד"ר לא מ'הדרינן ג'ם ב'סי'מנין. ו'אמאי לא ה'א ל'רבה מ'הדרינן ב'חדא ל'ריעותא.

וג'ם ר'א'יותיו ש'ם נ'פ'לאו ו'לא ז'כיתי ל'הבינ'ם. וג'ם בנ"ב ר'איתי ש'באי'זה מ'קומות פ'תב ד'דברי הח"צ ו"ל א'ף ת'ברי לג'זוי ו'כתב ב'עצמו ד'זה מקרי ה'חזקו.

פ'ינן ד'שכיחי ל'אלפים ו'לר'בות ב"א ב'ונדאי אם סד"ר מקרי ה'חזקו י'עניין ב'דבריו [בסי' ל"ו] א'ף עכ"פ ז'ה ב'רור ד'אם סי'מנין ד'אר'י'תא מקרי לא ה'חזקו. ועפ"ז נ'תיישב מה ש'קשה ל'מאוד ד'למה נ'אמן ע"א כ'גון צ'ורבא מ'רבנן ל'ומר ש'מפיר ה'גט ה'א אפי' צ'ורבא מ'רבנן אינו נ'אמן ב'דבר ש'ב'ערוה.

א'ף לפי מה ש'פ'תבנו י"ל פ'ינן ד'עכ"פ י'דעינן ש'הוא פ'תב ג'ט פ'זה ו'סימנא ג"כ אית ל'ה ב'גנוה. ז'ה לא ה'חזקו מקרי די"ל ד'מי ש'שמו כ'שמו (י"ל) [י'הי' לו] ג"כ ז'ה הסי'.

וא"כ ה'וא רק מ'דרבנן. ומש"ה נ'אמן ע"א א'ף ב'אמת ג'ם ב'זה צ"ע ג'ם אם נ'ימא ד'הוא ד'רבנן אם נ'אמן ע"א ב'דבר ש'ב'ערוה ב'דרבנן.

ו'מצאתי ב'בית מאיר ש'העיר ב'זה. ו'הנה לפי מה ש'פ'תוב בפ"י [ק'ידושין ד'ף ס"ג ע"ב] ב'סוגי' ד'האומר ק'דשתי וא"י ל'מי ד'היכי ד'הספק ב'לא ה'עד ד'נאמן אפי' ב'דבר ש'ב'ערוה [א"ש].

א'ף ז'ה תימא מ'אוד דא"כ ל'מה לי ק'רא ג'בי ס'טה ו'עד אין ב'ה וא"ל ד'ילפי מ'ינה ה'א ה'תם ש'אני ד'רגלים ל'ד'בר. י'עניין ב'ס'טה ד'ף ג'.

או'לם מה שנ"ל ד'הואיל ו'נודע ל'נו ש'הוא פ'תב ג'ט ו'הוא א'ומר ש'אין לו ש'ום ס'פק ש'זה ה'וא ד'נאמן ד'לא ש'י'ף פ'אן ע'נין ע'דות פ'לל. ד'אצ'לו אין ש'ום ס'פק ב'דבר ו'אינו רק כ'מ'ברר ד'בר.

ו'ס'ברא כ'זו ר'איתי ב'אחד מ'אחרונים לע'נין ה'יתר ש'נפ'ל ב'רוב אי'סור ש'נאמן ע"א ד'הוא אינו רק מ'ברר ד'בר ו'יעניין בסי' קכ"ז בט"ז ו"ל. ה'ינצא ל'נו מ'כל ז'ה ד'טעמא ה'וא ד'סימנים מ'הני ב'גט מ'שום ד'הוי לא ה'חזקו.

א'ף ד'קשה לי לפ"ז מאי פ'ריף ב'גמ'רא ו'אי ח'יישינן ל'שאלה פ'יס ו'אר'נקי נ'מי מאי ר'אי. ה'וא ז'ה ב'ש'למא ג'בי ה'רוג ש'נמצא ש'פיר ח'יישינן ל'בגדיו ד'ילמא ש'אולין [הן] א'בל ב'גט ש'הוא י'דוע ש'כתב ג'ט כ'זה ו'אי ש'החזקו א'חר ה'א לא ה'חזקו ב'כלים כ'אלו.

וּדְלָמָא מִשׁ"ה בְּכִיס וְאַרְנָקִי לֹא חִיִּישֵׁינּוּ לְשֹׁאֵלָה וְצ"ל דְּהַקְוִשְׁיָא הוּא ע"ד שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל דְּהָא רַבָּא גּוּפָא הָוִי חִיִּישׁ לְדִילְמָא מְסַר רַק מְשׁוּם פְּאֵן נִמְצָא אוּ דְהָוִי לֹא הוֹחֲזָקוּ כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל אוּ דְלֹא שְׂכִיחַ כ"כ אֲבָל בְּשֹׁאֵלָה דְלֹא שִׁינְיָה סְבָרוֹת הָאֵלוּ פְּנ"ל שְׁפִיר א"א דְחִיִּישֵׁינּוּ בֵּא"א גַּם גְּבִי גִט נִיחֻוּשׁ.

וּמְתַרְזֵן הַגְּמָרָא דְלֹא שְׂכִיחַ וְכִינּוּ דְלֹא שְׂכִיחַ נְהִי דְאֵם אֲמַרִּינוּ סִימְנִים דְרַבְּנָן גַּם בְּכָלִים דְלֹא מוֹשְׁלִי חִיִּישֵׁינּוּ לְשֹׁאֵלָה פְּסָבְרַת הַב"י [בְּתִשׁוּ' הַבִּיאָה ב"ש סַקס"ט] פִּינּוּ דְהוּא רַק אֲוֹמְדָנָא וְכִינּוּ דְלֹא סְמְכִינוּ אֲוֹמְדָנָא לֹא סְמְכִי' נְמִי הִיכִי דִישׁ מְקוּם לְחֻוּשׁ לְשֹׁאֵלָה עַכ"פ גַּם דְלֹא שְׂכִיחַ.

אֲבָל מ"מ בְּגִט עַכ"פ מוֹתֵר פִּינּוּ דִידְעִינוּ שֶׁהוּא פְּתַב גִּט כְּזֶה וְאַחַר לֹא אִיתְחַזַּק לְנוּ בְּזֶה הַסִּי' וְגַם שֹׁאֵלָה לֹא שְׂכִיחַ וְהָוִי פְּאִין שְׁיִירוֹת מְצוּיוֹת דְלַכ"ע מוֹתֵרַת דְלַמ"ד פְּחַד טִיבוּתָא מְחֻזְרִין א"כ פִּינּוּ דְלֹא שְׂכִיחַ הָוִי כְּמוֹ אִין שְׁיִירוֹת מְצוּיוֹת דְלֹא חִיִּישֵׁינּוּ בְּגִט פִּינּוּ דִידְעִינוּ דְמִמְנוּ נֶאֱבַד וְאַפְּי' לַמ"ד דְבַעֲיָנוּ תִּרְתִּי לְטִיבוּתָא מ"מ לֹא הָוִי רַק מְדַרְבְּנָן.

וּבְדַרְבְּנָן וְנוֹדָאֵי לֹא חִיִּישֵׁינּוּ לְשֹׁאֵלָה בְּשׁוּם דְבָר. וּמִשׁ"ה מְחֻזְרִין גִּט בְּכִיס וְאַרְנָקִי אֲבָל בְּהַרוּג שְׁנִמְצָא וְלֹא יְדַעֲנוּ מִי הוּא אֵם סִי' דְרַבְּנָן דְלֹא אֲזִלִּינוּ בְּתַר אֲוֹמְדָנָא וְחִיִּישֵׁינּוּ דְלַמָּא אִיתְרַמִּי סִימָן פְּסִימָן כֵּן נְמִי חִיִּישֵׁי דִילְמָא אֲתַרְמִי מִי שֶׁהִשְׁאִיל גַּם דְבָר שְׁאִין דְרַף לְהִשְׁאִיל וְאִי דְאִין שְׁיִירוֹת מְצוּיוֹת הָא בְּהַרוּג שְׁנִמְצָא וְלֹא יְדַעֲנוּ מִי הוּא בְּנוֹדָאֵי בְּאִין שְׁיִירוֹת לְחוּד נְמִי אֲסוּרָה אֲשֵׁתוּ.

וּמִשׁ"ה שְׁפִיר הַחֲמִיר הַב"י לְעַנְיָן עֲגוּנָה וְדו"ק כִּי בְּזֶה סָרָה כָּל קוֹשְׁיַת הָאֲחֻרוּנִים מִהַב"י ז"ל וְא"כ לַפ"ז בַּב"ד פִּינּוּ דְהַזְכִּיר שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ וְגַם סִי' אֲמַצְעִים דְגּוּפוֹ עַכ"פ מְקַרִּי לֹא הוֹחֲזַק וְא"כ שׁוֹב שְׁנִמְצָא שְׁזֶה הוֹשְׁאֵל הַכָּלִים דְלֹא מוֹשְׁלִי דְהוּא לֹא שְׂכִיחַ וְהָוִי כְּמוֹ אִין שְׁיִירוֹת מְצוּיוֹת וְהִינּוּ פִינּוּ דְהוֹחֲזַק לְנוּ שְׁהִי' בְּדַרְבְּנָן זֶה אִישׁ אֶחָד מִב"ר שְׁשִׁמוּ כְּדָ וּבִאֲתָ לְחֻוּשׁ דִּילְמָא בָּא לְכָאן עוֹד א' אוּ שְׁבַדְרַף פִּגְעָ בּוּ וְשֹׁאֵל מִמְנוּ כְּלִיו הָוִי אִין שְׂכִיחַ שְׁיִירוֹת לוֹמֵר שְׁבָא עוֹד אִישׁ שְׁשִׁמוּ כְּזֶה לְכָאן דְמַחְמַת מִילְתָּא דְלֹא שְׂכִיחַ דְהַשְׁאֵלְתָּ הַכָּלִים הָוִי פְּאִין שְׁיִירוֹת מְצוּיוֹת כְּמִבְּנֹאֵר בְּרִיטְב"א גִּיטִין וְא"כ ע"כ לוֹמֵר דְלֹא הִי' עוֹד אַחַר בְּכָאן שְׁשִׁמוּ כְּשִׁמוֹ וְא"כ ע"כ שְׁזֶה הַנְּפִטֵר הוּא בְּעַל הָאֲשֵׁה הַזֹּאת פִּינּוּ דְמִינְכֵר בְּכָלִיו וְאִמֵּר שְׁמוֹ מְעִירוֹ בַּר"ג וְלֹאֲחַר לֹא חִיִּישֵׁינּוּ כּו' אַחַר כּוֹתְבֵי זֹאת רְאִיתִי בַּש"ש לְהַקְצוֹת ז"ל [בְּשִׁמְעָ' ז' פ"כ] שֶׁהַקְשָׁה גַּם כֵּן עַל זְקֻנֵי הַח"צ ז"ל מֵהַ שֶׁהַקְשָׁתִי וְאַחַר הָעִינּוּ הֵיטֵב רְאִיתִי שְׁאִין כְּנוֹנַת הַח"צ ז"ל לוֹמֵר דְזֶה הָוִי לֹא הוֹחֲזָקָה (אִין) [וְלֹא] לוֹמֵר דִּיב"ש הוִי' סִי' כְּמוֹ שְׁהִבִּין מִמְנוּ הַקְצוֹת ז"ל רַק כְּנוֹנַתוֹ שֵׁם לְהַבִּיא רְאִי' דְלַגְפִּילָה דִּיחִיד לֹא חִיִּישֵׁינּוּ מְזֶה דְאִמֵּר אַבְיִי וְהַקְשָׁה לְנַפְשִׁי דִילְמָא שְׁאִנִּי אִסּוּר (מְמוֹן) [מְמוֹן] וְע"ז אִמֵּר שְׁפִיר דַּעַכ"פ עֲדִירָה טְפִי מִהֶתֵּם בְּחַד מַעְלָה פִינּוּ דְהֶתֵּם יְדַעֲנוּ בְּבִירוֹר שְׁיִישׁ עוֹד חֲבִי בַר נְאֻנְאִי וְכָאן עַכ"פ נְהִי דְחִיִּישֵׁינּוּ לְאַחַר פִּינּוּ דַּס"ד מ"מ לֹא הוֹחֲזַק כְּמוֹ הֶתֵּם וְשְׁפִיר יְלַפִּינוּ אִסּוּרָא כַּה"ג מְמוֹן הִינּוּ דְהוֹחֲזַק בְּבִירוֹר וּמִיִּיתִי רְאִי' לְזֶה מֵמָה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' דִּילְפִינוּ אִסּוּרָא דְלֹא הוֹחֲזַק [מְמוֹן] שֶׁהוֹחֲזַק דְקָשָׁה פִינּוּ דְלַאבְיִי חִיִּישֵׁינּוּ בְּשְׁיִירוֹת מְצוּיוֹת לְעוֹד אִישׁ כְּזֶה שְׁשִׁמוּ יְצַחַק ר"ג וְרַק דְסָבְרַת הַתּוֹס' דַּעַכ"פ גִּילְף הִיכִי דְלֹא הוֹחֲזַק מִמֶּשׁ בְּאִסּוּר מְמוֹן הִיכִי דְהוֹחֲזַק לְפָנֵינוּ כְּמוֹ כֵּן נְמִי אֲמַרִּינוּ בַּסִּי' גַּם אֵם דְהִמָּה דְרַבְּנָן וְשְׂכִיחַי כְּמָה מ"מ לֹא הוֹחֲזַקוּ בְּפָנֵינוּ וְשְׁפִיר יֵשׁ לְמִילְף מְמוֹן הִיכִי דְהוֹחֲזַקוּ בְּפָנֵינוּ דְלֹא חִיִּישֵׁינּוּ

לנפילה דִּיחיד וְזוה בְּרוּר שָׁם פְּנוּנַת הַח"צ ז"ל גַּם רְאִיתִי שָׁם בַּש"ש [כפ' כ"ב] שְׁמַחְזִיק סְבֵרַת הַגְּאוּנִים אַחֲרוֹנִים מֵה שְׁהַקְשׁוּ עַל הַב"י בְּהַבְנַתְם בְּדַבְרֵי הַב"י דְּחִיזְשִׁינוּ לְהַסִּי גּוּפָא [דְּאִינוּ מְוַבְּהַק] כִּינּוּ דְּחִיזְשִׁי לְשִׂאלָה וּמַחְזִיק הוּא בַק' זֶה עַפ"י מֵאֵי דְּמַקְשָׁה שָׁם הַב"י עַל תְּשׁוּ' הָרֵא"ש ז"ל וְהַמְעַיִן יִרְאֶה דְּכַוֵּנַת הַב"י הוּא כְּפִשׁוּטִי וְהַבֵּן גַּם (יִרְאֶה) הַמְעַיִן בְּתִשׁוּ' ב"י [הַג"ל] יִרְאֶה דַּמַּש"ה הַחֲמִיר דִּי"ל פְּתִירוּץ הַתּוֹס' דְּכִיס וְאַרְנָקִי אֵינְרִי דְּמַצְאֵו הוּא גּוּפּוּ וּבְזוה סְרָה מְמַנּוּ כָּל קו' הָאֲחֲרוֹנִים אַף לַפּמ"ש יִרְאֶה דַּבְנ"ד כ"ע מוֹדֵי וּבְתִשׁוּ' מֵהֲרִי"ו ז"ל הַתִּיר ג"כ בְּכַעֲנָן זֶה יַעו"ש גַּם שְׁנִרְאֶה שֶׁהוּא אֲזִיל בְּשִׁיטַת הַב"י ז"ל וְלָכֵן פְּשׁוּט דְּאֲתַתָּא דָּא שְׁרִי לְאַנְסוּבֵי יוֹשִׁיבּוּ ב"ד וְיַתִּירוּהָ.

דְּבַרֵי הַבָּא עַה"ח יוֹם ג' פ' רְאֶה תֵּר"ב לַפ"ק נְאוּם הַק' חֲזִים הַלְבַּעַרְשֶׁטְאָם הַאֲב"ד פ"ק צֶאנְז וְהַגְּלִיל. סִימָן כַּח תְּנִיחָן הַגַּב"ע נִידוֹן זֶה הַנְּגִבָה לַפְּנִינוּ כְּבוֹד הַבַּד"צ דַּפ"ק בַּתו"ע וְכו' מִפִּי ר' אַבְרָהָם צְבִי סַג"ל אֵיף שֶׁהוּא הַפִּיר אֶת ר' יִשְׂרָאֵל לֵיבֵר מְקַאֲלוּוֹאֲרִיעַ הַסְּמוּכָה לְכָאן וְרְאֶה אוֹתוֹ בְּיוֹם ה' לְשַׁבּוּעַ בְּשׁוּק וּוּדְאוּנִיץ מְדַבֵּר עִם עָרַל א' הַנְּיָכָר לוֹ שְׁמוֹ הַעֲלִישֶׁאק שְׁמַפְּוֹרְסִם לְגַזְלָן וְהַעֲרַל מְפָרָא' פְּרָסָה מוּוֹאֲדְאוּוִיץ וְרֵא"צ אָמַר לוֹ לְמָה נִכְנַס בְּדַבְרֵים עִם עָרַל כְּזֶה וְהַשִּׁיב לוֹ מַה לָּךְ בְּכַף בְּקִיצוֹר אַח"כ לְוָה לוֹ מְעוֹת מְסוּחְרֵי קַאֲלוּוֹאֲרִיעַ לִילָךְ עִם הַעֲרַל לְכַפֵּר לְעֶסְוִן עִמּוֹ וְכו"ז הִי בְּיוֹם ה' לְשַׁבּוּעַ וּבַש"ק שְׁאֲחֲרִי כְּשֶׁהָלָךְ רֵא"צ הַג"ל לְמַנְיָן בְּבוּקָר בָּאוּ עָרְלִים סְמוּכִים וְשִׂאלוּ לְאַשְׁתּוֹ הֵיכָן בַּעֲלָה וְסִפְרוּ אֵיף שְׁמַצְאוּ בְּטִיָּיָה גְדוֹל הַסְּמוּךְ לְשֵׁם אִישׁ א' וְלָקַחוּ גֵרֵאֲבִלִיעַ (הֵינְנוּ כְּלֵי שְׁגוֹרְרִים בּוֹ תְּבוּאָה וְשַׁחַת) וּמְשַׁכּוּ אוֹתוֹ עַד שֶׁהוֹצִיאוּ רֵאשׁוּ מִן הַמִּים וְכִשְׂרֵאוּהוּ בְּזַקֵּן אֲזַי יִדְעוּ שֶׁהוּא יְהוּדִי וְהַנִּיחֻהוּ וְדִימּוּ כִּי הוּא ר' א"צ הַג"ל: וְאַחֲרֵי שֶׁבָּא מְמַנִּין וְהַגִּידָה לוֹ אֲשֶׁתּוֹ כַּנ"ל וּמִיָּהֵר לִילָךְ שְׁמָה הוּא וּבְנֵו הַנְּעַר גְּדוֹל וְהַנְּעַר הַקָּדִים לְבֵא וּמִיד כְּשֶׁרְאֶהוּ הַנְּעַר הַפִּירוּ בַּפ"פ הֵיטֵב וְאַמַּר שֶׁהוּא ר' יִשְׂרָאֵל הַג"ל וְאַח"כ בָּא וְנִיגַשׁ אֲבִיו וְהַפִּירוּ ג"כ הֵיטֵב בְּצוֹ פ"פ וְהַעִיד אֵיף שְׁמַצְאוּ רֵאשׁוּ נְסִמָּה עַל הַגֵּרֵאֲבִיעַ (הֵינְנוּ שְׁפַת הַטִּיָּיָה) חוּץ לַמִּים וְכָל הַגּוּף (כְּאֵלוֹ) הִי עוֹמֵד בַּמִּים כְּלוֹ עַד תַּחַת הָרֵאשׁ כִּי נֶאֱחָז בְּקוֹצִים וְכוה"ג תַּחַת הַמִּים וְהוֹצִיאוּ בְּעֶצְמוֹ מִן הַמִּים וְלֹא הִי לְבוּשׁ רַק בְּפִתּוּנָת וְטִלִּית קָטָן וּמְכַנְסִים וְטִיפֵל שְׁחוֹר מְשִׁי כְּרוּף עַל צִוּוֹאֲרוֹ וְהַיּוֹפְעֵצִיל הִי מְנַחַח אֲצֵלוֹ סְמוּךְ לוֹ בַּמִּים וְהַפִּיר הַיּוֹפְעֵצִיל בְּהַפְרָה גְּמוּרָה הֵיטֵב בַּט"ע שְׁאוֹתוֹ הַיּוֹפְעֵצִיל הִי לְבוּשׁ בְּיוֹם ה' בְּוֹאֲדְאוּנִיץ בְּיוֹם הַשׁוּק בְּיוֹם ה' וְגַם הַטִּיפֵל שְׁסָבִיב צִוּוֹאֲרוֹ הַפִּיר כְּמוֹ כֵּן שְׁהִי לְבוּשׁ בּוֹ בּוּאֲדְאוּנִיץ בְּיוֹם ה' וּבְהַטְלִית קָטָן מְצָא כְּתִיבַת יָדוֹ מְחֻשְׁבוֹן קְנִיּוֹת סְחוּרוֹת קִינִיגְלִיד וְנַחֲוֹשֶׁת קָלָל וְהוּא חֻשְׁבוֹן הַיְדוּעַ שְׁנִצְרָף לוֹ עִם שְׁוֹתְפּוֹ עוֹד הַעִיד שְׁהִי בּוֹ סִי לְבַד הַט"ע דְּהֵינְנוּ מַצַּח גְּדוֹל דְּלֹא שְׁכִיחַ כְּלוֹי הֵאֵי דְּהֵינְנוּ מְשַׁעַד חֲצִי הָרֵאשׁ עוֹד הַעִיד שְׁרָאֶה בְּעוֹרְפוֹ חוֹר מְלֵא אֲגְרוּף שְׁמִשְׁם הַנּוֹכָה בְּגֵרָזוֹ וְנִהְרַג וְשְׁמַצְאוּ סְמוּךְ לְטִיָּיָה דָּם עַד לְרוֹב וְשִׁלָּא הִי נְתַפַּח כ"א מְעַט תַּחַת הַעֵינַיִם בְּרוּיָן וּבְלֵאָה וְשִׁאָר הַגּוּף וּפְנִיּוֹ לֹא נְתַפַּח כְּלוֹ וְשֵׁם תַּחַת הַעֵינַיִם נִרְאֶה כְּאֵלוֹ נְתַפַּח קְצַת וְגַם הִי לוֹ שְׁרִיטָה קְטַנָּה כְּעִין קִרְיִיץ עַל הַמַּצַּח וְעוֹד הַעִיד שְׁעָרְלִים רְאוּהוּ לַעַת עָרַב בְּיוֹם ה' מְהֵלָךְ עַל טְשִׁיסקַע עִם הַעָרַל הַעֲלִישֶׁאק הַג"ל וְכֵן הַגִּידוּ לַפְּנֵי הַשׁוֹפֵט בְּמִקּוֹם הַמְשַׁפֵּט וְהַעָרַל הַג"ל נְתַפַּס וְהוֹדָה שִׁלָּא מְחַמַּת יְסוּרִים שְׁהִי מְפִיר אֶת ר' יִשְׂרָאֵל הַג"ל וְשִׁהִי אֲצֵלוֹ לִיל שְׁלֵאֲחַר יוֹם ה' הַג"ל וְשִׁהֵלָךְ מְמַנּוּ בְּלִילָה עַכַּת"ד הַעִיד ר' א"צ הַג"ל גַּם בְּנֵו הַנְּעַר הַגִּיד בַּתו"ע וְכו' שְׁהַפִּיר הֵיטֵב מִיד אֶת ר' יִשְׂרָאֵל הַג"ל כְּשֶׁרְאֶהוּ בַּמִּים: אַחַר שְׁכַתְבַּתִּי כָּל הַג"ל אֵיבַע לִי שְׁעַבְרַתִּי דְּרָף קַאֲלוּוֹאֲרִיעַ וְחֲקַרְתִּי בְּיֹתֵר וְאַמְרוּ כְּמָה אֲנִישִׁים

שְׁהִירוּהוּ הַיֵּטֵב כְּשֶׁהָלַךְ בְּיוֹם ב' לְשָׁבוֹעַ שְׁאַחַר ש"ק הַנֶּ"ל בְּוֹאֲדָאוּיִץ בְּעַת שְׁהִירוֹפָאִים לְקַחְוֵהוּ לְנִתּוּחַ בְּנִימוֹס וְהִפִּירוּ אוֹתוֹ הַיֵּטֵב בַּט"ע וְאָמְרוּ שְׁלֹא רָאוּ בְּמַצַּח שׁוֹם שְׁרִיטָה וְקִרְיִיץ וְשִׁבְאָם ר' א"צ לֹא מְשַׁקֵּר עַכ"ז בְּנִדְאֵי לֹא הִי' רַק דְּקָה מִן הַדְּקָה וְגַם הִמָּה אָמְרוּ שְׁבִבְאָמַת נִמְצָא בּוֹ מַצַּח גְּדוֹל דְּלֹא שְׁכִיחַ כְּנִלְי הָאֵי וְכֹן מְצָאוּ כְּדַמּוּתוֹ בְּהַרּוֹג הַזֶּה.

ר' גְּרִישׁוֹן אָבִי הָאִשָּׁה הִבִּיא לִפְנֵי הַמְּכַנְסִים שְׁהִיָּה לְבוּשׁ בָּהֶם אִזּוּ בְּשַׁעַה שְׁנִתְחַוֵּהוּ וְשִׁהוּא מְפִירָם הַיֵּטֵב בַּט"ע חוּץ אֵיזָה סִימָנִים שְׁאָמַר בָּהֶם וְשִׁרְאָה אֶת חֲתָנּוֹ ר' יִשְׂרָאֵל לְבוּשׁ בָּהֶם בְּיוֹם ה' הַנֶּ"ל בְּיוֹם הַשּׁוּק בְּוֹאֲדָאוּיִץ.

גַּם ר' וּוֹאֵלֶף מְשֵׁם מְפִיר הַמְּכַנְסִים הַיֵּטֵב בַּט"ע בְּהַפְרָה גְּמוּרָה רַק שֶׁהוּא לֹא רָאָה אוֹתָם לְבוּשׁ רַק בְּיוֹם ד' וּבְיוֹם הַנֶּ"ל לֹא דִקְדַק אֲחֵרָיו וְעַכ"פ ע"י עֲדוּת ר' גְּרִישׁוֹן הַנֶּ"ל יִצְאָנוּ בְּפִשְׁטוּת מְחַשֵּׁשׁ ס' ג"י כִּינּוֹן שְׁרִאוּהוּ בְּאוֹתָם הַמְּכַנְסִים בְּיוֹם ה' נִהְרִי לֹא הוֹסְרוּ הַמְּכַנְסִים מִהַרּוֹג הַזֶּה בְּעַת שְׁנִמְצָא עַד יוֹם ב' בְּשַׁעַת נִתְיַחַה וּז"פ: תְּשׁוּבָה הִנֵּה בְּאָמַת דְּבָר זֶה מְבֹאָר בְּרִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים וְכָל הַתְּשׁוּבָה מְלֵאִים מִזֶּה וּלפ"ז אֵין בְּיַדְיָנוּ לְהַכְרִיעַ מִדַּעַתְיָנוּ כִּי מָה הַכְּרַעַתְיָנוּ נִגְדַּת הַנִּי גְּאוּנֵי עוֹלָם וְאֵין לָנוּ בְּזֶה בְּאָמַת רַק לִילָף אַחַר בְּתִרְאֵי וְרִנְבָּא אִף עַכ"ז אֵין בִּיהֵמ"ד בְּלֹא חִידוּשׁ וְעִצּוֹר בְּמַלְיָן לֹא אוּכַל לְהַכְרִיעַ לְפִי דַעַתְיָנוּ הַקְּלוּשָׁה לֹא לְמַעֲשֶׂה רַק לְהַלְכָה וּמִינֵי וּמֵהֶם זֶלֶה"ה תְּסַתְיִים שְׁמַעַתְתָּא אֵלִיבָא דְהַלְכָתָא.

וְהִנֵּה בַגְמ' [יְבָמוֹת דָּף ק"כ ע"א] בְּזֶה אֵיכָּא תְרֵי לִישְׁנֵי אֵי סִימָנִים דְּאוּרִייתָא אוּ דְרַבְּנָן וְלִהָף לִישְׁנָא דְסִי דָאוּ' קָשָׁה מִמַּתְנֵי דָאֵין מְעִידִין אֵלָא כּו' אַעפ"י שְׁיֵשׁ סִי' בְּגוּפּוֹ וּבְכַלְיוֹ וְצָרִיף לְתַרְץ דְּחִינְשֵׁי לְשִׁאֵלָה וְקָשָׁה מִחֲמוּר בְּסִי' אֲנָפָה וּמִתְרַץ הַגְמ' דְּאֲנָפָה לֹא מוֹשְׁלֵי אֵינְשֵׁי וְלִהָף לִישְׁנָא דְסַד"ר ל"ק מִמַּתְנֵי דַאֵעפ"י שְׁיֵשׁ סִי' בְּגוּפּוֹ וְכַלְיוֹ דְּהָא סַד"ר וַא"כ מְמִילָא לֹא נִצְטַרְף לְחוּשׁ לְשִׁאֵלָה וְיִצְאָ מִזֶּה לְהַגְאֹן מְהֵרָ"ל ז"ל [הוּבָא בְב"ש סִי' י"ז ס"ק ס"ט] דְּהִיכֵי דְאֵיכָּא תְרֵתֵי סִי' בְּגוּפּוֹ וּט"ע בְּכַלְיוֹ מִמ"נ מִהֵנִי דָאֵי סַד"ר אֵי סִי' הַגּוּף וְאֵי סַד"ר מִהֵנִי הַט"ע בְּכַלְיוֹ דְּשׁוּב לֹא חִינְשֵׁי לְשִׁאֵלָה וּבְכַלְיוֹ דְּלֹא מוֹשְׁלֵי וְדָאֵי דְלֹא חִינְשֵׁי לְשִׁאֵלָה אֵלִיבָא דְכ"ע וְהַב"י ז"ל מְבִיאֵוּ הַב"ש [שָׁם] ס"ל כִּינּוֹן דְסַד"ר א"כ לֹא אֲזַלָּא תוֹרָה בְּתַר אֲנִמְדָּנָא דְשׁוּם סִי' רַק דְּחִינְשֵׁי הַתּוֹרָה דִּילְמָא אֵיכָּא עוֹד בְּהָאֵי סִימָנָא מְמִילָא נְמִי דְּחִינְשֵׁי לְשִׁאֵלָה בְּכָל עַנְיָן גַּם בְּכַלְיוֹ דְּלֹא מוֹשְׁלֵי דְזֶה אֵינּוּ מְקַרֵי סִימָן מְנוּבְּהָק לְוַמֵּר כִּינּוֹן דְּהַרּוֹג לְבוּשׁ בְּהַכְּלֵי שְׁמַפִּירִין אוֹתוֹ בַּט"ע שְׁהִי שְׁלוֹ א"כ זֶה הוּא דִי"ל דְּלַעוֹלָם הוּא חֵי וְהַכְּלֵי הַשְּׂאִיל לְאֵדָם אַחַר וְנִהְרַג זֶה תּוֹרָף סְבָרַת הַב"י ז"ל.

וְהִנֵּה הַקְּשׁוֹ עָלָיו כְּנִלְי בְּנִלְי מִהָף דְּאֵמְרֵי בַגְמ' [ב"מ דָּף כ"ז ע"ב] חֲמוּר בְּעֵדֵי אֲנָפָה וְלֹא מוֹשְׁלֵי אֵינְשֵׁי אֲנָפָה וְלִישִׁטַּת הַב"י ז"ל קָשָׁה לְמֵאֵן דְס"ל סַד"ר לְמָה מְהַדְרִי בְּעֵדֵי אֲנָפָה וְלֹא חִינְשֵׁי לְשִׁאֵלָה דְהָא לִישִׁטַּתוֹ כִּינּוֹן דְסַד"ר חִינְשֵׁי לְכָל מָה דְּאֲפָשֵׁר גַּם בְּכַלְיוֹ דְּלֹא מוֹשְׁלֵי אֵינְשֵׁי וְכַנ"ל וְי"ל דְל"מ דָאֵין מִזֶּה תְּיֻבְּתָא אֲדַרְבָּה מְסוּגֵי רֵאזִיה לְדַבְרֵי הַב"י ז"ל וּמִתְחַלָּה אֲבָאָר דְלִק"מ דְהִנֵּה בַאס"ז וְכֹן בְּפ"י הַקְּשָׁה הָאֵיף אָמַר הַגְמ' בְב"מ דָּף כ"ז אֵיבְעֵי לְהוֹ סַד"ר אוּ דְרַבְּנָן לְמַנ"מ לְאֵהֲדוּרֵי גִט אִשָּׁה בְּסִימָנֵי א"א דְּאוּרִייתָא מְהַדְרִי וַא"א דְרַבְּנָן כּו' הִלָּא אֵיסוּרָא מְמִמוּנָא לֹא יִלְפִי וְתִי הַפ"י ז"ל מְשׁוּם דְבִגְטַת הוּא רַק מְדַרְבְּנָן דְמַה"ת לֹא חִינְשֵׁי לְב' יב"ש וְגַם בְּמַתְנֵי בִיבְמוֹת הוּא רַק חוּמְרָא כִּינּוֹן שְׁמַפִּירִין אוֹתוֹ בְּכַנְיָו גַּם בְּלֹא הַחֻטָּם דְּבִבְכוּר מִהֵנִי הַהַפְרָה וְרַק מְשׁוּם חוּמְרָא דַא"א מְחַמְרֵי א"א דְסִי דְּאוּרִי' סְמְכִי בְכַה"ג אֵסִי וְיִלְפִי אֵיסוּרָא בְכַה"ג דְּלִיכָּא רַק חוּמְרָא מְמִמוּנָא וְהִנֵּה

לכאורה קשה על דבריו דאפתי קשה מאי דקאמר הגמ' בב"מ שם לימא פתנאי אין מעידין על השומא ואלעזר ב"מ אומר מעידין מאי לאו ביהא קמפלגי דת"ק סבר סדר ואב"מ סבר סדר א אמר רבא דכ"ע סדא"ו כו' יעו"ש ופירש"י ביבמות [דף ה"ג ל] סי' דאוריין [דילפינו] משמלה וקשה בכה"ג האיה ילפי' (ממונא מאיסורא) [אי' מממונא] אף דזה לק"מ פינון דמסקי' [בב"מ דף כ"ז דמדכתוב] תמור בסי' אןפך [נמי מהדרינו] וע"כ איירי בסי' אןפך דאי בעידי אןפך היינו סי' [דחמור] ל"ל תור תמור א"ו דאשמעי' קרא תורא (דלתרתי) [דלתרוני'] ל"ח וא"כ הוי תרתי חשש שאלה וסימן ואפ"ה מהדרי' ולפי' באיסורא עכ"פ בסי' בגופו מהדרי' וכמ"ש התו' פועין זה ביבמות דף קט"ו ע"ב בד"ה וקא חבו בר נאני וז"ל וי"ל דמדמה רבא ממונא היכי דהחזקו לאיסורא דלא החזקו עכ"ל וא"כ לפ"ז לק"מ על הב"י ז"ל דלענין חשש שאלה (לא) [דבמסקנא] אמרינו סי' דרב' וקרא איירי בעידי אןפך וא"כ באמת במקומו גלי קרא דלא חייש לשאלה במקלי דלא מושלי אכל מ"מ לא ילפי' מיני' איסורא.

ועפ"ז ממילא ראיה לדברי הב"י ז"ל מסוגי' הלזו דז"ל הגמ' יבמות דף ק"כ במתני' אין מעידין אלא על פ"פ עה"ח אעפ"י שיש סי' בגופו ובכליו ובגמ' למימרא דסי' לאו דאו' ורמינהו מצאו קשור בכיס וארנקי פשר אמר אביי ל"ק הא ר"א הא רבנן דתנן א"מ עה"ש ורא"א מעידין כו' אמר רבא דכ"ע סדא"ו כו' וא"ד א"ר דכ"ע סדר"ב ולהך לישנא דאמר רבא סדא"א הא קתני אעפ"י שיש סי' בגופו ובכליו גופו דאריה וגויץ פליו דחייש' לשאלה ואי חייש' לשאלה תמור בסי' אןפך היכי מהדרי' לא שיילי אינשי אןפך מצאו קשור בכיס היכי מהדרי' חייש' לזיופי ולא מושלי ואבע"א פליו בחינורי וסומקי עכ"ל הגמ' וז"ל הש"ס ב"מ דף כ"ז אבע"ל להו סדא"ו או דרבנן מנ"מ לאהדורי גט אשה בסי' א"א דאורייתא מהדרינו וא"א דרבנן פי עביד רבנן תקנתא במקומו אכל באיסורא לא ת"ש תמור בסי' אןפך אימא בעידי אןפך ת"ש א"מ אלא על פ"פ עה"ח אעפ"י שיש סי' בגופו ובכליו ש"מ סימנין לאו דאו' אמרי גופו דאריה.

וגויץ פליו דחיי' לשאלה אי חיי' לשאלה תמור בסי' אןפך היכי מהדרי' אמרי אןפך לא שיילי אינשי אבע"א פליו בחינורי וסומקי אלא הא דתנן מצאו קשור בכיס וארנקי פשר ואי ס"ד חיי' לשאלה אמאי פשר נחוש לשאלה אמרי פיס וארנקי וטבעת לא מושלי אינשי לימא כתנאי א"מ על השומא ור"א מתיר לימא ביהא קמפלגי דת"ק סבר סדר וראב"מ ס'.

סד"א א"ר דכ"ע סדא"ו כו' יעי"ש וקעומד ישתומם על זה פינון דמסקי' בב"מ (דאע"א) [דאבע"א] בחנורי וסומקי א"כ שוב ל"צ [לומר] דחיי' לשאלה מאי מקשה הגמ' פיס וארנקי היכי מהדרי' נחשו לשאלה הא השתא א"צ לומר דחיי' לשאלה אף לפמ"ש א"ש דהנה באמת לכאורה ל"ק קושני' הגמ' תמור בסי' אןפך היכי מהדרי' נחוש לשאלה הא י"ל דגלי קרא במקומו וצ"ל כתי' פ"י ה"ג ל' דקשה ממתני' דאינו רק חומרא בעלמא פדחת בלא חוטם נמי לילף מממונא דלא נחוש לשאלה ומתריץ הגמ' שני תירוצים אןפך לא מושלי אינשי [ולהך תירוץא גם במקומו חיישינו לשאלה] או דבכליו בחנורי [וסומקי] אכל [תמור בסימני אןפך מהדרינו דבאמת] במקומו לא חיישי' לשאלה ומש"ה מקשה הגמ' שפיר עכ"פ קשה גט היכי מהדרי' נחוש לשאלה ואי דילפי' מממון הא איסורא

מממונא לא ילפי נרק דבאמת גם בגט ליפא רק חשש וכמ"ש הפ"י דלחשש שני יב"ש
הוי רק מדרבנן ומש"ה בריש הסוגיא אמרו בב"מ דנ"מ לאהדורי גט בסימנים דיליף
מממונא דגם בגט ליפא רק חששא אולם באמת לר"ז דס"ל דאפי' בהחזק לחוד או
בשיירות מצויות לחוד חיישי א"כ היכי דאיפא תרתי לריעות' הוי חשש מדאורייתא
והש"ס לא אמר לעיל נ"מ לאהדורי גט בסי' רק בהדא לריעותא אבל בתרתי לריעותא
הוי מה"ת והסוגיא דגיטין דמצאו קשור איירי אפי' בהחזקו ושיירות מצויות דסתמא
קתני ומש"ה מקשה שפיר דניחוש לשאלה ואי דיליף מממון הא איסורא בכה"ג מממון
לא יליף.

וא"ש עפ"ז מה דלא מקשה הגמ' מהא דכיס וארנקי תיכף קודם האבע"א דבחנורי נהי
דכתבנו דגם למסקנא נמי קשי' וכמ"כ אבל למה לא מבי' הקושיות אהדדי וכמו
שמשו"ק דרי' ביבמות אולם באמת לכאורה קשה מאי מקשה הגמ' מפני וארנקי דלמא
איירי במצאו בעצמו ואמר שלא השאיל וכן הקשה הפ"י ו"ל אף דלק"מ דא"כ מאי קמ"ל
אם בעצמו מצאו ויודע שלא השאיל בנדאי דכשר א"ו דאיירי דאינו זוכר אם השאילו
וקמ"ל דלא חייש לשאלה ואף די"ל דלעולם דחייש לשאלה וכיס וארנקי דמהדרי' מיירי
באומר שלא השאיל ואי דמאי קמ"ל דלמא קמ"ל סדא"ו [ומפירו' בסי'] ומש"ה לא
מקשה מעיקרא ממתני' דרי' וארנקי דהא אם נקשי מוכח משם סדא"ו י"ל דאיירי במצאו
בעצמו ומפירו' בט"ע וכמ"ש התוס' וקמ"ל דל"ח לשאלה ואם נפשוט דל"ח לשאלה יש
לדחות דאיירי באומר שלא השאיל נרק שפירו' בסי' וסדא"ו וזיל הקא קמדחי לי זיל
הקא קא מדחי לי ולזה המתין הגמ' בזו עד אחר כל הסוגיא ולא איפשט האבע"א אי סדא"ו
או לא ולבתר הכי שאיל פיון דלא איפשיט א"פ ע"כ מוקמת הברייתא במצאו בעצמו
ומפירו' דסד"ר לחומרא א"כ ליחוש לשאלה וא"כ מוכח פשיטת הב"י ו"ל דגם אם סד"ר
חייש לשאלה ולא פסקרת מהר"ל ו"ל.

ועפ"ז מיושב נמי מה דביבמות מקשה הגמ' תיכף מפני וארנקי דהנה ביבמות ע"כ דילפי'
איסורא מממונא דאל"כ מ"ש דמעידין על השומא ואי דילפי' מחמור (בעידי) [בסי']
אנפך הא התם ביבמות בהה"א בהא שמעתא עדיין לא ידעי' מחמור בסי' אנפך וא"כ
קשה האיך ילפי איסורא מממונא אף באמת לק"מ דביבמות הסוגיא אזלא אליפא דרבא
והוא ס"ל כרבה רבי דבלא החזקו ל"ח לשני יב"ש [עיי' בבעה"מ"א] ולהרבה אחרונים
גם אפיי' ס"ל כרבה וא"כ שפיר פיון דילפי מממונא דסימנא מילתא הוא ממילא הוי לא
החזקו ובלא החזקו גם באיסור ל"ח וכמו שאמר רבא בגמ' בב"מ וכ"כ זקני הח"ץ ו"ל
[בסי' קל"ד] דסי' הוי (פהחזקו) [כלא החזקו] וכן בפ"י משמע כזה ולא פאשר דימה
בס' ש"ש [ש"ז פ"כ] להקשו' [עליו] וכבר בעזה"י ישתבתי דברי הח"ץ ו"ל וא"כ מש"ה
ביבמות שפיר ילפי איסורא מממונא ומש"ה פשתרץ הגמ' אבע"א בחנורי והיינו
דבממון ל"ח לשאלה א"כ שוב יליף מממונא ולא קשה מגט וא"כ ע"כ צ"ל דקו' הגמ'
ביבמות הוא פיון דאחזש לן חששא דשאלה למ"ד סדר"ב וא"כ חיישי' לכל מאי דאיפא
למיחש ניחוש לשאלה וכדברי הב"י ומתרץ דכה"ג לא מושלי אינשי יליף מממון בכה"ג
דלא מושלי דלשיטת הסוגיא בב"מ אליפא דרבה יליף איסורא מממונא דהוי לא החזקו
ומה מאוד עלו יפה דברי רש"י ביבמות בד"ה מצאו קשור כו' וז"ל מא"ל ליחוש אעפ"י
שהוא מפיר את הכיס י"ל שפא השאילו לאחר וקשר בו גט זה והחזירו לזה ושכח בו

את הגט עכ"ל שקשה מאד דלמה לא מפרש כפשוטו שמא נאבד מהשואל וכמו שמפרש בב"מ אולם לפמ"ש דהסוגיא ביבמות אליבא דרבה דל"ח רק בתרי ריעותא הוה חזק ושכיחי שניירת' והנה הרשב"א ז"ל בגיטין דף כ"ז הקשה ונ"ל בד"ה הא דאמרין כו' [עד] ולפי' נ"ל דדברי רבה בעצמם הוקשה להם דאטו מי איכא טעמא משום דלתרי יב"ש ל"ח נאפי' הוה חזק א' במקום שאין הש"מ ל"ח לי' משום דלנפילה דחד ל"ח א"כ לדבריו אפי' הוה חזקו שני יב"ש יחד נאפי' במקום שהש"מ דהא לא הוה חזקו אחריו אלא זה והשני ולנפילה דאיתו השני ל"ח לנפילה דהא לא חיישי' אלא אין הכל תלוי אלא בנפילה דרבים דכיון שפן כל שנמצא במקום שהש"מ אנו חוששי' ליב"ש טובא ושמא רובא מפני שהשירות מביאין גיטין של יב"ש טובא ולנפילה דרבי' חיישי' וא"ת א"כ רבא מ"ט ור"ה ור"ח האיד קבלו ממנו י"ל דכל שאנו רואי' דיש אחר דשמו כן הוא ושם עירו אנו חוששי' שמא יש אחרים הרבה ומפני השירות נפל עכ"ל הרשב"א.

והנה לפ"ז מאי מקשה הגמ' דכיס וארנקי היכי מהדרי' ניהוש לשאלה והיינו אם נפרש דילמא מהשואל נאבד דמה בכך הא עכ"פ לא מרבים נאבד ולנפילה דייחיד ל"ח ותו' הרשב"א לא שייך פאן ולכך פי' רש"י נהי דמפיר היינו בט"ע והוי נפילה דייחיד מ"מ ליהוש [לשאלה] שמסרו לו ולזה גם בייחיד חיישינן כמ"ש הגמ' ביבמות דף קי"ו גבי חבו בר נאני למאי ניהוש לה אי לנפילה מזוהר זהיר בי' אי לפקדון פיון דשמ' כשמ' לא מפקיד גבי' מאי אמרת דילמא מסר לי' אותיו' נקנות במסירה עכ"ל הגמ' אלמא דלמסירה אפי' לייחיד חיישי' ושפיר קשה ניהוש לשאלה אבל בב"מ אלא הסוגיא אליבא דר"ז מפרש רש"י ז"ל כפשוטו ודו"ק.

עכ"פ מכאן ראיה להגאון ז"ל דאם סד"ר חיישי' לכל מאי דאיכא למיחש דכל קו' הגמ' סוכבים ע"ז דגם אי סד"ר ניהוש לשאלה ואי דיליף ממזון הא איסורא ממזונא לא יליף וא"ל דהוי פלא הוה חזק ושפיר יליף ממזון וכמו שמסקי' בב"מ ז' ליתא דאנו פסקי' לחומרא הגם שדעת פמה מראשוני' דבעגונא פסקי' כרבה עכ"ז לא נסמוך בבירור ליליף איסורא ממזונא בכה"ג דהנה באמת גם מסבא י"ל דלא ילפי בכה"ג איסורא ממזונא דהנה התו' בחולין דף צ"ו א' בד"ה פלג' כ' וז"ל וא"ת והאיד מחזירי' שט"ח בסי' והא אי אתו סהדי ואמרי' פ' דהאי וסימני' והאי סימני' לנה מפ' לא מפקי' וי"ל דל"ד שטר שאין אדם מוחזק בו שיאמר שלי הוא מהדרי' שפיר אבל מזון שביד הבעלי' אין להוציא ע"י סימני' דה"נ לא הוי מפקי' חפץ מיד בעליו אי אתו סהדי ואמר ההוא חפץ דהאי סימני' דפלג' הוא עכ"ל ובאמת פלא בעיני [לפ"ז] מדוע לא נחמיר בחזקת א"א כמו להוציא מזון ומאי ראי' ממצאיה דשם ליכא חזקת מזון והלא ילפי דבר דבר ממזון שצריף עדים ולא כמ"ש הפ"י [שם דכ"ז סד"ה איבע' להו] שילפי' דבר [דבר] ממזון מצאיה דהא מבואר בח"ר [בח' ריטב"א ריש גיטין] דילפינן ד"ע ממזון שצריף בו דוקא עדים וא"ל דסי' הוי פרוב דבמזון לא אזלי' בתר רוב ובאיסור אזלי' בתר רוב דז"א דנדאי סי' לא הוי פרוב דאם הוי רוב א"כ מ"ט דמ"ד סד"ר וא"ל דבנה גופא פליגי דקשה לומר דיחלקו במציאות אם רוב פעמים מתרמי סי' כסי' אי לא א"ו דאינו פרוב אליבא דכ"ע ורק דפליגי אי אזלא התורה לחוש לאתרי' או לא חיישי' וא"כ קשה פיון דמזון אין מוציאין בזה למה נקל בחזקת א"א וע"כ צ"ל פיון דגלגלה התורה דאין חוששין לאחר נוכל לסמוך בכה"ג לומר שזה הוא ולא לחוש לאחר וכמ"ש הנ"י גבי' ע"א [פ' בתרא

דיבמות ועינין בריטב"א הנ"ל] דבדבר ברור שמת מוציאין אותה מחזקת א"א הגם שאין מוציאין ממון באומדנא פזו ויש להסביר הדבר יותר לפי מה שמבואר בהג"מ בה"א [א"ה נראה דצ"ל בתשו' מימוני דשייכ"י להל' אישות סי' ג'] דאם לפי דברי העד אין פאן חזקה גם ע"א נאמן בדבר שבפירוה [א"כ] רק לפי המוחזק לנו שזוה הוא ע"י שפכירים אותו בסי' וא"כ פכר יצאמה מחזקת א"א ורק דבאת לחוש לאחר י"ל פיון דחזינו דהתורה לא חששה לזה גם אנו לא לחוש לאי' והתורה ממילא מחזקת א"א פיון דמת לפנינו אף כ"ז באם יש סי' בגופו אבל אם אין סי' פלל בגופו רק במלבושיו שאז בפנינו האשה בחזקת א"א ורק שבאנו להוכיח שמת דאל"כ מאין פא ההרוג לבגדים א"ו הוא נהרג בבגדיו אלו הלא מאומדנא אין מתירין חזקת א"א ומאי ראי' ממציאה שהיא דבר שאין לו חזקת ממון משא"כ חזקת א"א אין מתירין באומדנא דא"כ נתת דבריך לשיעורין פאשר ראינו באמת דיש סוכרים דציצית לא מושלי וי"א בפודר וי"א בכל מלבושיו וכן יש סברא בדבר השאול שאינו רשאי להשאיל וכדומה סברות רבות בנדאי לא משום אומדנא פזה נתיר א"א ולא יליף מממון דאין לו חזקה ודברי הב"י ראוי' לאומרם ואולם עכ"פ בכמות נ"ד שהפירו אותו בט"ע ורק דיש חשש שנשתנה ע"י המים שוב לזה סומכי' אאומדנא דלא נשתנה ונהרי הוא מת לפנינו ויצאמה ממילא מחזקת א"א הגם בח"מ ז"ל אי' בתשו' להחמיר במעשה פזה ממש מ"מ הלא רבים החולקי' עליו הב"ש ז"ל והח"ץ ז"ל והנ"ב והש"ש וכמה מאחרוני' וגם באמת בפוסקי' מצינו כמה פעמים להתיר באומדנא וצירוף סימנים יחד וכעין עשרה בני אדם שנשארו סחורה פזו או כמה גונוי פזו לכן אין להחמיר בזה ומה שרצה מעכ"ת להתיר מחמת המקום הנה פבר הארכתי בזה להוכיח דלא פהנה גאוני ה"ה זכרון יוסף וסייעתו ומביאם בב"א דאין זה דומה פלל לנידון דהמבי"ט דצריף שהלה ממש למקום שנהרג ולא שהי' בדעתו לילך לשם והי' בסמוך לו ונהבאתי ראיות ברורות לזה וגם מ"ש מעכ"ת דלא שכיחי שיעירות אני מגמגם בזה דמאן מפיס בעתים הללו שכיח עוברי דרך בכל פינה ופינה גם המצח אינו לסי' מובהק ממש ומה שמצדד מצד הפרה בנדאי יש לצרף דעת המקילים פסברת ר"ת ובפרט פספק וכנראה מהגב"ע שבבירור לא הי' כ"ד שעות וכל זה יש לצרף אמנם שלבי מגמגם קצת בזה הגב"ע כמה שמבואר שהערל דימה מתחלה שהוא רא"צ ונהלא הי' מכירים את רא"צ אלא נראה מזה שנשתנה מתחלה לצורת רא"צ ואולי לאח"כ נשתנה לצורת הנאבד אמנם באמת אין מל"ת נאמן להחמיר בזה ולכן יש להתירה.

והנה עיינתי בדברי מעכ"ת אשר פלפל בחקמה אולם אין הפנאי להשתעשע במלין דחקמתא ורק בקצרה מה שרצה להעמיס ברש"י חולין לפע"ד בד"נ לא אזלי פתר שום דבר רק בט"ע ממש ויענין בגמ' גבי מכמינים לו עדים [פסנהדר' דף ס"ז] וכ"נ מדברי הרמב"ם דבד"נ אין הולכי' פתר שום אנמד וא"כ בנדאי בכלים דלא מושלי וט"ע וסי' מובהק בגופו לא מהני בד"נ דז"ל הרמב"ם בס' המצות מל"ת ר"צ הזהיר הדנין שלא לחתוף הגדרים באומד הדעת החזק ואפ"י הי' קרוב לאמת פגון שהאדם ירדפהו שונאו כו' הרי זה הרוזף לא ינהגוהו סנהדרין על צד חתוף הגדר כו' שנא' ונקי וצדיק אל תהרוג כו' יעו"ש.

ושוב פתב מעכ"ת ליישב דברי רש"י ז"ל ביבמות לפע"ד רש"י ז"ל פתב וז"ל מצאו קשור כו' מא"ל ליחוש אעפ"י שהוא מפיר את הפיס יש לחוש שמא השאילו לאחר

וקָשֶׁר בּוֹ גַט זֶה וְהִחְזִירוּ לָזֶה וְקָשֶׁר בּוֹ אֶת הַגֵּט כִּנְל מִשְׁמַע דְּאִיגְרִי שְׁמִפִּירוּ לֹא כִמ"ש
מֵעַכ"ת וְגַם א"א דְּמִיגְרִי שְׁלֹא הִנְחִיחַ וְהָיָה רַק כֵּע"א א"כ נִהְיָ דִל"ח מ"מ וְנִדְאִי
דְּבִרְשִׁבְעָרְנָה הוּא וְלֹא מְהִי שׁוּם סִי כִּמוֹ גַּבִּי מְמוֹן וְכִמ"ש (הַתְּשׁוּבָה) [הַתּוֹסֵף] בְּחֻלְיִן וּמָה
שְׁנִתְקַשְׁרוּ הָאֲחֵרוֹנִי (בַּתּוֹ) [מִן הַתּוֹסֵף] עַל דְּבִרֵי הַשֵּׁנִי וְלֹא בְּרַצ"ו בְּאַרְתִּי לְנִכּוֹן דִּלְק"מ
וְאִכ"מ.

עכ"פ דְּאִי אִיגְרִי בְּכַה"ג א"כ בִּלְא"ה לֹא נִהְדָּר לִי וְא"ל דְּהָיָה רַק כִּמוֹ שְׁמִחְזִירִין שְׁטָר
שְׁנִינְאָמֵן א"כ כִּן ה"נ נִינְאָמֵן בְּמָה שְׁמִכּוֹנִין הַחֲפִיץ כִּמוֹ שְׁמִהִימֵן גַּבִּי שְׁטָר אִפִּי לְהוֹצִיא וּמָה
שְׁנִסְתַּפֵּק מֵעֲלָתוֹ בַּט"ע הָאִיף יִהְיֶי בְּשׁוֹמֵן וְכִינְצָא וּלְפִי דְעֵתוֹ אִין ט"ע רַק בְּדָבָר אֲשֶׁר
יְפֹל תַּחַת אֵינָה צִיּוּר וְסִי וְלִפְעַד ט"ע הוּא רַק ט"ע אִפִּי בְּמִים וְכָל דְּבָר שְׁבַעוּלָם רַק
שְׁצָרִיף לְדַקְדָּק בְּעִנְיָנִים כְּאֵלּוּ כְּמִבְּנָאָר בַּח"ר בְּחֻלְיִן דָּף צ"ו וְנ"ל אֶלְמָא אִפִּי צוּרְבָא
מִרְבְּנֵן דְּדִינִיק כִּי לֹא שְׁבַעְתֵּן הָעִין לֹא סְמִכִי אֲטַבִּיעוּת עֵינָא וְלֹא מִשׁוּם דְּמִשְׁקָר אֶלְא
דְּסְבוּר לְהַפִּיר וְאֵינּוּ מִפִּיר כ"ש בְּשָׂאָר ב"א שְׂאִין מְדַקְדָּקִין כ"כ וְכ"ש בְּחֵתִי בְּשָׂר אִו
בְּפִקִיעַ תְּכַלֵּת שְׂאִין ט"ע יִפְהָ בְּהֵן כִּמוֹ בְּכָלִי כִּף נִרְאָה עכ"ל וְלִכּוֹן בְּאַמַּת צ"ע ט"ע שְׁל
הַטִּיכָל כִּי צָרִיף לְדַקְדָּק שְׁלֹא יִהְיֶה כְּכָלִי אֲנַפּוּרִיָא וְכִמ"ש הַרְשָׁב"א וְל"ו מ"ש כ"ת לְיִינְשֵׁב
דְּבִרֵי הַתּוֹסֵף סְנֵהְדָרִין הִנֵּה לְדַעַת הַרְמַב"ם בְּסֵה"מ [הַנְּ"ל] וְסִי הַמְדַע מְבָנָאָר דְּאִין דְּנִים
כְּנֵל בְּשׁוּם אֲנַמְדָּנָא וְהוּא מְלָאוּ דְנִיקִי [וְצָדִיק אֶל תְּהַרְוֵג] וּלְפִי שִׁיטַת הַתּוֹ נִרְאָה שְׁסוּבְרִים
כְּדְבִרֵי הַרְמַב"ן וְל"ו [שְׁם] שְׁנִיקִי וְצָדִיק דְּרִשְׁיֵן לְכַשְׁיָצָא מִב"ד זְכָאִי וְכו' וְרַק שְׂאִין דְּנִין
הִיא ג"כ בְּד"מ וּמִש"ה שְׁנֵה לְשִׁיטָתָם ד"מ לְנַפְשׁוֹת רַק בְּהַה"א ע"כ צָרִיף לְחַלֵּק כְּדִי
שְׁתַּהֲלִי הַמְּשָׁנָה כִּר"א.

וְאִז בְּאַמַּת הָיָה יִלְפִי מְנִיקִי אֶבֶל לְמַסְקָנָא שְׁנֵה ד"נ לְד"מ מְקָרָא דַּעפ"י שְׁנֵי עֲדִים וְלֹא מִפְּחַ
יְתוּרָא דְקָרָא רַק שְׂאִין דְּנִין עַפ"י הַסְּבָרָא רַק בְּעֵדוּת אֶבֶל בְּדָבָר שְׁהוּא בְּנִדְאִי [דְּנִין] גַּם
בְּד"מ וְבִד"נ כִּמוֹ שְׁעֵלָה נְשִׁיכָה בְּגָבוּ [שְׁבוּעוֹת דָּף מ"ו ע"ב] דְּהוּא דְבָר בְּרוּר אֶבֶל דְּבָר
שְׁיִוְכַל לְהִיּוֹת כְּעִין מַעֲשֵׂה שְׁל (שִׁינְש) [א"ה צ"ל שְׁמַעוֹן בֶּן שְׁטַח בְּסִנְהֵדְרִין ל"ד ע"ב]
שְׁיִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׁמַעֲצָמוּ הַרְגוּ אוֹ סִייעוּ בְּהַרְיָגָתוֹ וְנִהְיָ דְחֻזְקָה שְׁנֵה הַרְגוּ אִין דְּנִין עַפ"י
חֻזְקוֹת לֹא בְּד"מ וְלֹא בְּד"נ וְלֹא מִטַעַם שִׁכ' כ"ת שְׁהוּא חֻזְקֵי דְבָר דִּל"ד לְכָאֵן כְּלָל דְּמִמ"נ
אוֹ שְׁדִינִין עַפ"י הָאֲנַמְדָּנָא הָיָה דְבָר שְׁלָם וְאִם לֹא דְנִין א"כ חֻזְקֵי דְבָר נָמִי לֹא הָיָה.

וְהִנֵּה בְּאַמַּת מְצִינוּ כְּמָה דְבָרִים בְּאֲנַמְדָּנָא שְׁמוּצִיאִים מְמוֹן ע"י כִּמוֹ חֻזְקָה אִין אָדָם פּוֹרַע
תוֹף זְמַנּוֹ וְכִדּוּמָה עֲדִים הַחֲתוּמִים עַהש"ט א"צ קִיּוּם שְׁהוּא מִטַעַם חֻזְקָה וְגַם בְּד"נ מְצִינוּ
שְׂאִין אֲשֶׁה מְעִינָה בְּפָנֵי בַעֲלָה לְוֹמֵר גְּרִשְׁתִּנִּי וְאִם קְדֻשָּׁה אַחַר וּמַת הָרֵאשׁוֹן נִתְחַיִּיבָה
מִיְתָה עַפ"י חֻזְקָה וְרַק בְּזָה י"ל שְׁכָבֵר נִתְחַזְקָה אִף דֹא"כ מֵאִי מְקַשִּׁי הַתּוֹסֵף חֻלְיִן [הַנְּ"ל]
מְסִימְנִי שְׁלֹא יִהְרֹג ע"י עֲדוּת סִימְנִי הָא כְּבָר נִתְחַזְקָה וְהָאִסוּר עֲצָמוּ אִפִּי בַע"א יְתַחַזֵּק
וְאוּלַי הֵתָם מַעוּלָם לֹא נִתְחַזְקָה שְׁמַקְדָּם הִיְתָה בְּחֻזְקָת א"א מְרֵאשׁוֹן וְלֹא אַחַר שְׁנִתְנַדְּע
שְׁמַת לֹא נִתְחַזְקָה בְּחֻזְקָה מְחֻדָּשׁ וְצ"ע בְּעִנְיָנִים אֵלּוּ: סִימֵן כֵּט שְׂאֵלָה מַעֲשֵׂה אִירַע פ"ק
לִיבִיטְשׁ בְּאִישׁ אֶחָד וְשָׂמוּ יִשְׂרָאֵל אֲבִישׁ הֵלֵךְ בְּשִׁלְיָחוֹת בְּחֻזְקָה הָעֵבֶר לֵק' סְקָהֵל מְנַכְרִי
אֶחָד שֶׁה' יַעֲגֵר וְנִתְּן לּוֹ כְּתָבִים שֶׁהִי לּוֹ לְהַבִּיא לּוֹ פַעַנְסִיעַ כְּפִי הַמְּנַהֵג קִיר"ה שְׁגַם אַחַר
הַשִּׁימוּשׁ יִנְתֵן לּוֹ הַפַּעַנְסִיעַ וְהַלְבִּישׁוּ בְּכָבֵד פְּלֵאשְׁטִשׁ שְׁלוֹ אֲשֶׁר דְּרָכָם וּמְנַהֵגָם שְׁל כָּל
הַיַּעֲגִירִס לִילָף בְּפִלְאֲשִׁץ כְּזֶה מַחְמַת הַקּוֹר הַגְּדוֹל שֶׁהִי בְּעַת הַהוּא גַם הִי לּוֹ פָּאָס וְהֵלֵךְ

לו לְדַרְכּוֹ הַגָּ'ל וְלֹא שָׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא נִודַע מֶה נַעֲשֶׂה בּוֹ וּמֵאוֹתוֹ זְמַן וְעַד הֵנָּה נֶעְלַם וְנֶאֱבַד מֵאַתְנֹו וְאַח"כּ בִּימֵי נִיסָן בְּזִמְנֵי הַפְּשֻׁרָת שְׁלֵגִים מְצֵאוֹ עֲרָלִים רוֹעֵי בְּקָר בְּכַפֵּר הַנִּקְרָא קֶאֱרָנִי יְהוּדֵי א' מוּטָל מֵת עַל הַשְּׂדֵה בְּבִקְעָה בְּמִים בְּמִקוֹם שְׁאִין אֲנָשִׁים הוֹלְכִים שָׁם וּבְמִקוֹם הֵנָּה בְּתַמִּידוֹת לֹא נִמְצָא שָׁם מִים רַק בְּזִמְנֵי הַפְּשֻׁרָת שְׁלֵגִים נִמְצָא שָׁם מִים וּבָאוּ עֲרָלִים הַגָּ'ל לְיְהוּדֵי הַדֶּרֶךְ בְּכַפֵּר הַגָּ'ל בַּעַש"ק וּשְׁמוֹ ר' יוֹדָא לִיב וְסָפְרוּ לוֹ אֵת כָּל הַמְּאֹנְרַע וְהִלְךְ ר' יְהוּדָא לִיב הַגָּ'ל עִם אִישׁ א' וּשְׁמוֹ ר' אֲנָשִׁיל וּבָאוּ עַל הַשְּׂדֵה הַגָּ'ל וְרָאוּ שְׁאֵמַת הַדְּבָרִים וְיִמְשְׁכוּ אוֹתוֹ מִן הַמִּים אֶל מְקוֹם יְבֻשָׁה וְלֹא הִפְרִיחוּ מִי הוּא וְיִחַפְּשׂוּ בְּבִגְדָיו וּמְצָאוּ אֵת הַתְּבִיבִים מְעַרְלֵי הַיַּעֲהָגֵר הַגָּ'ל עִם הַפָּאס שְׁלוֹ וּמִתוֹךְ כֶּה נִתְאַמַּת אֶצְלָם שֶׁהוּא ר' יִשְׂרָאֵל אֲבִישׁ הַגָּ'ל יִשְׁלַחוּ לְעִירָנוּ צִיר מִיְנוֹחַד בַּש"ק בְּעוֹד יוֹם אֶיךָ שֶׁר' יִשְׂרָאֵל אֲבִישׁ הַגָּ'ל מוּטָל מֵת בַּשְּׂדֵה וְשִׁלְחוּ מֵאֲנָשֵׁי עִירָנוּ לְשֵׁם וְגַם אֲבִיו הִלְךְ עִמָּהֶם וְהִפְרִיחוּ בְּיוֹם א' בְּבִקְרָה הֵיטֵב בַּט"ע גּוֹפּוֹ וְצוֹרְתוֹ גַּם הִפְרִיחוּ בְּבִגְדָיו מִכֶּה רִגְלוֹ עַד קַדְקָדוֹ גַּם הִי לְבוּשׁ בְּבִגְדֵי הַפְּלֶאשֶׁץ שֶׁל הַיַּעֲהָגֵר הַגָּ'ל.

וְעַתָּה בָּאת אֲשֶׁתוֹ שֶׁל ר' יִשְׂרָאֵל אֲבִישׁ הַגָּ'ל וּבִיקְשָׁה מֵאַתְנֹו לְעֵינָיו בְּשִׁרְיֹתָהּ. וּבְמוֹתֵב תִּלְתָּא כַּחַד הַנִּינָא בָּאוּ לְפָנֵינוּ ר' יְהוּדָא לִיב עִם ר' אֲנָשִׁיל הַגָּ'ל וְאָמְרוּ בְּתוֹרַת עֲדוּת בֶּאֱלִיו"ע הַכֹּל כַּנ"ל וְגַם אָמְרוּ שְׁעַם פָּנָיו הִי מוֹנַח בְּמִים גַּם בָּאוּ לְפָנֵינוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁשִּׁלְחוּנוּ לְשֵׁם וְאָמְרוּ ג"כ הַכֹּל כַּנ"ל גַּם אֲשֶׁתוֹ וְאֶחָתוֹ הִפְרִיחוּ הַמְּכַנְסִים שְׁלוֹ וְאֶחָתוֹ הִפְרִיחָה אֶפְיָלוֹ הַתְּפִירוֹת מֵהַמְּכַנְסִים שֶׁהִיא בַּעֲצָמָה תְּפִירָה אוֹתָם גַּם הִפְרִיחוּ הָאֲרַבַּע כְּנָפוֹת שְׁלוֹ וְגַם הִפְרִיחוּ אֵת מְטַפְחַת הַצְּנוֹנָר שֶׁקוֹרִין הָאֵלֶּז טִיכַל אֲשֶׁר עָלָיו שֶׁהוּא מִן הַצְּמֵר בַּט"ע וְהִי תְּפִירָה בְּאֲמָצַע שֶׁקוֹדֵם הִילּוּכוֹ תְּפִירוֹת אֲשֶׁתוֹ מִחַמַּת שֶׁהִי קָרַע וְאֶחָיו אָמַר בְּפָנֵינוּ קוֹדֵם אֲמִירָה שֶׁהִי תְּפִירָה בְּאֲמָצַע וְנִמְצָא כֶּה: תְּשׁוּבָה הֵנָּה בְּדִין זֶה רַבּוֹ סְבָרוֹת הָרֵאשׁוּנִים וְהָאֶחָרוֹנִים הַעֲלוּ בְּכַלפּוֹל רַב לַכ"א מֵהַשִּׁטּוֹת וּבְאֵמַת אֲנִי יְתִמִּי דִּיתְמִי הָאֶיךָ אֲנִי נִכְרִיעַ נִגְדָם וּמָה גִּדַע אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ וְאִין בְּסְבָרוֹתֵינוּ לְהַכְרִיחַ א' מֵהַשִּׁטּוֹת וְרַק לְכַלְפַּל עִם תַּלְמִידִים לְחִדוּדֵי אֶיךָ לֹא לְמַעֲשֶׂה כִּי אִין אֲתָנוּ רַק לְבָרַר דַּעַת כ"א וְאִם הוּא מֵה"ת אוֹ דְרַבְּנָן וְלִילְךָ בְּסִפְיָא לְקוֹלָא אוֹ לִילְךָ בְּתֵר רֹב דִּיעוֹת וְלֹא לְהַכְרִיעַ וְלִכְּן לֹא אֶאֱרִיךְ מָה שֵׁישׁ לְכַאוּרָה מֵהַש"ס לְהַכְרִיחַ כְּדַבְרֵי הָרַב בַּב"י [מְבִיאֵו בַּב"ש ס' י"ז ס"ק ס"ט] שְׁכַתְבֵּ דְאִם סִימְנֵי דְרַבְּנָן בְּכָל עֲנָן חִיּוּשֵׁי לְשִׁאלָה אֶפְיָלוֹ בְּדַבָּר דְּלֹא מוֹשְׁלֵי אֲיִנְשֵׁי וְרַק אֲנָקֵט כָּל דְּהוּ לְבָרַר דַּעַת הָרַב בַּב"י הַמְּחַמֵּיר שְׁגַם הוּא יוֹדָה בַּנ"ד.

דְּהֵנָּה יְדוּעַ קוֹנְשִׁית הַפּוֹסְקִים עַל הָרַב בַּב"י הַגָּ'ל דְּאִם כְּדַבְרֵי דְּבְּסִימְנֵי דְּרַבְּנָן חִיּוּשֵׁי בְּכָל עֲנָן לְשִׁאלָה א"כ קָשָׁה קָרָא דְּחִמּוֹר בְּעִידֵי אֲנָפֵי [ב"מ דָּף כ"ז ע"ב] נִיחּוּשׁ לְשִׁאלָה וְהַרְבֵּה הָאֲרִיכוּ בְּקוֹ זֹו וּלְפַעַנ"ד נִרְאָה דְּלִק"מ וְאֶדְרַבָּה דְּמִפְּאֵן עוֹד רֵאִי לְדַבְרֵי הָרַב הַגָּ'ל דְּהֵנָּה קָשָׁה מְאֹד מָה מְדַמָּה הַגַּמ' [שָׁם וּבִיבְמוֹת ק"כ א'] אִיסוּר א"א לְהוֹצִיא א"א מִחֻזְקָתָהּ לְהַשְׁבֵּת אֲבִיזָה דְּאִין לְהַמוֹצֵא שׁוּם חֻזְקָה וּמְלַבֵּד מָה דְּאֶמְרִינָן בְּסוּף פ' שְׁנִיִּים אוֹחֻזִין [דָּף כ' ע"ב] אִיסוּרָא מִמְּמוֹנָא לֹא יִלְפִינָן דְּשָׁם י"ל לְעֲנָן דְּרַבְּנָן לְעֲנָן שְׁנֵי יב"ש אֶיךָ לְהַתִּיר אֲשֶׁה וְנִדְּאִי אִין שׁוּם סְבָרָא לְלַמּוֹד מֵהַשְׁבֵּת אֲבִיזָה [דְּבָבֵל] מִחֻזְרֵי אֲבִיזָה אִם רַק נִרְאָה הַדְּבָר כֵּן אֲבָל א"א דְּבַעֲי שְׁנֵי עֲדִים (דִּי"ל דְּמַהֲנִי) [י"ל דְּלֹא מְהַנִּי] מֵה"ת סִימְנֵי לְהַתִּיר וְהַפ"י ז"ל בַּח"י ב"מ [דכ"ז] כְּתַב דְּיִלְפִי דְּבָר דְּבָר מִמְּמוֹן וְכִמוֹ שְׁבָבָמוֹן אֲזִלִּין בְּתֵר סִימְנֵי כִּמוֹ כֵּן בְּעֲדוֹת אֲשֶׁה וּבְאֵמַת אֶתְפִּילָא מְאֹד עַל כֶּה קְדוּשׁ שִׁיאֵמַר זֶה הִלָּא וְדִיאֵי לְהוֹצִיא מְמוֹן לַכ"ע בְּעֵי עֲדוֹת מְעַלְיָא וְכִמוֹ שְׁמוּכָח מִתּוֹס' חוֹלִין [דָּף צ"ו ע"א

ד"ה פלגני] ומהש"ס פ' הנהב [א"ה אולי צ"ל פ' איזהו נשך דף ע' ע"א ובתו' שם ד"ה
אתא] ובפ' הכותב גם הפ"י ז"ל בעצמו פתב פן בחי' בהפוחב [דף פ"ה ע"ב ועיין שם
בתו' ד"ה ועוד] דאין מוציאין ממון בסימנין וכן מבואר ברמ"א סי' (רצ"ג) [רצ"ז] והגם
דבדברי הש"ך ז"ל שם לא משמע פן מ"מ פשוט הדבר למעיין דאין מוציאין ממון
בסימני' ויענין בנ"מ שהניח דברי הש"ך ז"ל בצ"ע וא"כ ערוה דילפי' דבר דבר ממון
בנדאי אין מתירין ערוה מחזקה ומה שרצה הנוב"י ז"ל לומר [במה"ק סי' ל"א וסי' ל"ז]
דחזקה א"א איתרע אינו מוכן פלל דהא ע"ע היתה בחזקה א"א ובשביל המת הנמצא
עפה בסימני' אנו רוצים להוציאה מחזקה א"א וא"כ מהראוי דלא להוציאה מחזקה א"א
ע"י סימני' דל"ד למציאה דאין מוציאין מידי מחזקה ומה שרוצה לחלק בין עוב אשתו
עגונה ובין הלה מקרוב לפע"ד אינו מתקבל חילוק זה וכ"ש דהש"ס בסתמא מייירי לסמוך
על סימנין וא"כ קשה הא"ך נילוף ממציאה דהוא דבר שאין בו שום חזקה ומה שמציא
הנוב"י חזקה פאן נמצא וחזקה חזקה מה שביד אדם הוא שלו לענין שאלה [בסי' ל"ז
הנ"ל] נמי תמוהין דבריו דא"ך שייך חזקה מה שביד אדם הוא שלו לענין מת דאנו דנין
עליו מי הוא וכי על הממון אנו דנים ובלא מת ואין לו שום חזקה פלל ורק לידע מי הוא
וא"ך נוכל להוכיח שזה הוא מפח מה שרואין עליו בגדיו הא"ל שהמה שאולין אם
שאלה שכיח ובאמת אם היו באים להוציא ממנו הבגדים היינו יכולין לומר שחזקה כי
שלו הם ולא שאולים ואין להוציא מה שהמה עפה תח"י אבל להוכיח מזה שזה הוא
הנאבד מפח מה שמצינו בבגדיו זה דבר שאינו אם שאלה שכיח הרי שכיח שמשאלין
א"כ אין זה הוכחה שזה הוא הנאבד וגם סברת פאן נמצא לא שייך פאן כי הלא פא
ממרחק לכאן ואם לומר הואיל שראינוהו פעם אחד בבגדיו בביתו שוב לא פשטם
אדרבה דרף לפשוט בגדי' ומה חזקה היא זו ולפע"ד פל זה אינו מעלה ארוכה ליישב
הא"ך ילפינו ממון מאבידה לענין (חשש) סימנים דדלקמא סימני' לאו דאורייתא להוציא
מחזקה ולאו פעדים דמי כמו שאין מוציאין ממון בסימנים וכן בחשש שאלה אין ללמוד
ממציאה.

אך באמת לפי מה דמבואר ברמב"ם ז"ל סוף הל' גירושין ז"ל אל יקשה בעיניך שהתירו
חכמים ערוה החמורה בעדות אשה או עבד או שפחה או עכו"ם המסל"ת ועד מפי עד
ומפי הכתב ובלא דו"ח שלא הקפידה תורה על העדאת שני עדים ושאר משפטי העדות
אלא בדבר שאין אתה יכול לעמוד על בוריו אלא מפי העדים ובעדותן כגון שהעידו שזה
הרג את זה או הלנה את זה אבל דבר שאפשר לעמוד על בוריו שלא מפי העד הנה ואין
העד יכול להשמיט אם אין הדבר אמת כגון זה שהעיד שמת פ' לא הקפידה תורה עליו
שדבר רחוק הוא שיעיד בו העד בשקר לפיכך הקלו חכמים בדבר זה והאמינו בו ע"א
מפי שפחה ומן הכתב ובלא דו"ח כדי שלא תשארונה בנות ישראל עגונות עכ"ל.

הרי דלענין מיתת האיש א"צ עדות ורק בירור הדבר [א"כ] שפיר ילפינו הרי חזינו
דהתורה צונוה שלא להחזיר אבידה בסתמא בטענת התובע שאמר שנאבד ממנו הרי
דהתורה הקפידה דבעי דוקא ידיעה שהוא של בעל האבידה המחזיר על אבידתו ובסימני'
צונוה התורה להחזיר אבידה הרי שע"י הסימני' הוא בירור שהוא שלו א"כ כמו כן
בא"א נמי בירור הדבר שפן היא וא"צ יותר פינו שברור לנו שזה הוא המת וממון בעי
דוקא עדות אבל לענין מיתת איש א"צ רק בירור הדבר וסימנין חזינו דהוא בירור

דהתורה צוה להחזיר אבידה בסימניו אף כ"ז א"ש לעגן סימניו פיון דראינו דהתורה
החזיקה זה לבירור ה"נ היא בירור לעגן א"א ודי בזה אכל לעגן חשש שאלה הקו'
במקומה עומדת מאי פריה הגמ' וניחוש לשאלה די"ל דלעולם חיישינו לשאלה ורק גבי
אבידה למה נחוש להמציא דבר חדש שפלי זה שאול מאחר פיון שידיענו שהיא שלו
ולפיכך לא חיישה התורה לשאלה אכל לעגן א"א דאנו באין לחדש ולהוציא מחזקה
שפיר י"ל מהיכן תוציא אשה זו מחזקת א"א דלמא שאל בגדיו לאחר אף באמת הגמ'
פריה שפיר וניחוש לשאלה פיון דאזלא השתא בסברא זו דסד"א וזה מבואר דיש סימניו
מובהקין ביותר שאינו שכיח כמעט באחר וזה הוי פעדים ומזה לא דברה התורה דהוי
פעדים וכמובא בס' אס"ז וגם יש סימנים אמצעים ובזה הוא הספק אם בזה צונוה התורה
להחזיר אבידה עם אלו הסימניו שמוכיחים [וסימניו הגרועים] יותר מסי' אמצעי' הוי
סימניו גרועים ובנדאי אין מחזירין אבידה וא"כ שפיר פריה הגמ' א"א דחיישינו לשאלה
א"כ האיה מחזירין בסימניו אןפך הא אם חיישינו לשאלה נהי די"ל דבאבידה לא חשה
התורה להמציא חדשות ששאל הדבר מ"מ עכ"פ גם סי' מובהק עכ"פ לא מיקרי פיון
דאין הדבר ברור בסי' מובהק ביותר ולא בט"ע שהפלי שלו ורק בסי' אמצעי' שעפ"י
אומדנא צונוה תורה לסמוך על סימניו פאלו ומ"מ בהצטרף עוד חשש שאלה עכ"פ סי'
מובהקי' לא הוי א"ו דל"ח לשאלה ומתרג' הגמ' דלא שכיחי דמושלי ונהי כ"ז למאן
דס"ל סימניו דאו' אכל למאן דס"ל סימניו דרבנן ואוקמי הקראי בעידי אןפך וא"כ האןפך
בנדאי הוא שלו א"כ נהי דלעגן חזקת א"א י"ל דחיישי' לשאלה מחמת דבעי' סי' מובהק
ביותר וכיון דיש חשש שאלה שוב אינו מובהק ביותר ולא סמכי אפי' אט"ע די"ל דשאל
בגדיו לאחר ולא הוי זה סי' מובהק ביותר דכיון דיש מקום לומר שהשאל אף כ"ז לעגן
א"א שצריכין לחדש להוציאה מחזקתה הראשונה.

אכל במציאה נהי דבעינו סי' מובהקי' ביותר דסי' לדא"ו הוא הטעם מחמת די"ל דגם
לשארי אנשים יש פיוצא פאלו או להרבה מב"א פיון דאמרי' סד"ר הוא מחמת שסי'
אינו דבר ברור דיש גם כמה פיוצא פאלו אף לחדש דבר שידיענו בבירור שהוא שלו
לומר שפא שאלה לזה לא חשה התורה באבידה פיון שאין מוציאים דבר מחזקה לא
מחדש להמציא ולומר ששאל הוא הפלי אכל לעגן א"א דבעינו להוציא מחזקה קמא
דא"א שפיר י"ל דחיי' לשאלה אפי' בדבר דלא מושלי אינשי דעכ"פ לא עדיף מסי'
אמצעי' דאין סומכי' עלי' ולכן שפיר קאמר הש"ס בעידי אןפך ואי דמושלי פיון דמפירין
האןפך בט"ע אין להמציא חדשות דשאול הוא ורק להוציא מחזקה שפיר חיישי' ול"ק
מדי על הרב בב"י [הנ"ל] בתשו' ואדרבא נראה עוד ראי' לדברי דא"א פדעת הב"ש
ז"ל וסייעתו דבדבר דלא מושלי אינשי מתירין א"א אפילו אם נימא דחיישינו לשאלה
וסד"ר ונהי לכאורה צ"ל לדבריהם דדבר דלא מושלי הוי לא שכיח פלל ונהי כסי'
מובהק ביותר א"כ קשה לפי המבואר בראשונים כמעט בכלם זולת הראב"ד ז"ל דלסי'
מובהקי' ל"צ פלל ריבוי דהוי פעדים ממש יעו"ש בדבריהם א"כ קשה חמור בעידי אןפך
למ"ל אם היא סי' מובהק ביותר הא הוי פעדים [ממש] דהרי אפי' להוציא ממון מוציאים
בסי' מובהקי' ביותר כמבואר בש"ף ז"ל [הנ"ל] ונהי פעדים ממש וא"כ ל"צ קרא לזה
וא"ל דהתורה השמיעני דחמור (בסי') [בעידי] אןפך הוי דבר דלא מושלי ונהי פעדים
[ממש] זה לא יאמר מי שיש בו ריח תורה וא"כ התורה השמיענו רק דמחזירין בסי'

מְנוֹבְהָק בְּיוֹתֵר וְקָשָׁה דְּזָה לַמַּ"ל הָאֵל סִי מְנוֹבְהָק הַגּוֹי פְּעֻדִים א"ו פְּדַבְרֵי הַרְבַּב בְּב"י ז"ל דְּגַם דְּלֹא מוֹשְׁלֵי אֵינְשֵׁי לָא הַגּוֹי סִי מְנוֹבְהָק בְּיוֹתֵר וּבְאַמְתַּת בְּאִיסוּר אִין (מוֹצִיאִין) [מְתִירִין] וְרַק בְּמַצִּיאָה לָא חֵינְשָׁה הַתּוֹרָה לְהַמְצִיא חֲדָשׁוֹת וְלַחֹשׁ לְשֹׂאֵלָה אַבְל בֵּא"א חֵי" לְשֹׂאֵלָה פְּדִי שְׂלֵא לְהוֹצִיאָה מִחֻזְקַת א"א וְלִזְהָ י"ל דְּלֹא הֵבִיא הַרְמַב"ם לְהַדְּרֵי אֲנָפָה [בִּפ' י"ד מֵה' גְּזוּ"א] וְרַק אִפִּי בְּמַרְדְּעַת סְגִי לְדִידִין דַּס"ל סִד"ר לְכַמָּה אַחֲרוֹנִים אֲלִיבִין דְּהַרְמַב"ם וְלִזְהָ סְגִי אִפִּי בְּמַרְדְּעַת וְגַם דְּלִידִין דַּל"ח לְשֹׂאֵלָה בְּאַבְיָדָה עַכ"פּ מְדַרְבְּנָן מִשּׁוּם תְּקִנָּה כַּמ"ש הַתּוֹסֵף ז"ל [בְּכַמּוֹת ק"כ ב' ד"ה פְּלוֹן] שְׁפִיר לְדִינָא אִין חִילּוּק בֵּין אֲנָפָה לְמַרְדְּעַת וְלִזְהָ בְּכוּוֹן שְׁיָנָה הַלְשׁוֹן דְּלִינָא וְדֵאִי אִפִּי בְּמַרְדְּעַת מְהַדְּרִינוּ.

וְנִשׁ עוֹד לְהַסְבִּיר הַדְּבָר יוֹתֵר לְמָה ל"ח לְשֹׂאֵלָה בְּעִידֵי אֲנָפָה דְּהִנֵּה מְבֹנָאָר קוֹשִׁית הַתּוֹ בְּרִישׁ ב"מ גְּבִי [ז"א] כ"ש וְזֶה אוֹמֵר חֲצִי שְׁלֵי דְנִימָא אִין סְפַק מוֹצִיא מִיַּדִּי וְדֵאִי וּמְתַרְץ (הַר"י) [צ"ל תְּלַמִּידֵי ר"פ] הוֹבָא בַּס' אַס"ז פִּינוֹן דְּאִין טַעֲנָתוֹ בְּרוּרָה וְהִינּוּ פִינוֹן דְּעַל הַחֲצִי נְמִי אִין וְדֵאִי בְּרוּר רַק מִפְּחַ חֻזְקָתוֹ וְעִי"ש וַא"כ ה"נ אַם אֲמַרִי תְמוּר בַּס' אֲנָפָה א"כ שְׁפִיר קָשָׁה נִיחּוּשׁ לְשֹׂאֵלָה וְאִי דְּאִין סְפַק מוֹצִיא מִיַּדִּי וְדֵאִי דְּהֵאָנָפָה שְׁהוּא חֲצִי הָאֲבִיָּדָה שְׁלוֹ מְסַפִּיקָא לָא נּוֹצִיא חֲצִי הַשְּׁנִי ג"כ מִתְחִי' זֶה לִיתָא דְּהֵאָנָפָה גּוֹפָא אִין טַעֲנָתוֹ בְּרוּרָה רַק מִפְּחַ אֲנָפָה וְסִי מִשָּׂא"כ אַם [יִשׁ] עִידֵי אֲנָפָה א"כ חֻזְקָתוֹ בְּרוּרָה עַל הָאֲנָפָה שׁוֹב גַּם בְּחִמּוּר אִין סְפַק מוֹצִיא מ"ו אַף בְּאַמְתַּת נְהִי דְּלְכַאוּרָה רֵאִי בְּרוּרָה דְּזֶה דְּלֹא מוֹשְׁלֵי אֵינְשֵׁי לָא הַגּוֹי כְּמוֹ סִי מְנוֹבְהָק בְּיוֹתֵר דַּא"כ לָא הִי הַתּוֹרָה מְצַרִּיף קָרָא יִתִּירָא לְזֶה פְּמִבְּנָאָר בְּרֵאשׁוֹנִים ז"ל מ"מ אִין זֶה פִּירְקָא לְדַבְּרֵי הַגָּאוֹן מְהַר"ל ז"ל דַּס"ל דְּלַעֲוֹלָם ל"ח לְשֹׂאֵלָה דְּמַה"ת לֵן לַחֹשׁ לְשֹׂאֵלָה וְע"כ לָא הוֹצִירָה הַש"ם לְזֶה רַק מִחֻמַּת הַמְּתַנִּי דְּאִין מְעִידִין עַל סִי וּבְגַדִּי.

אַבְל לְמֵאן דַּס"ל סִד"ר בְּלֵא"ה ל"ק מִמְתַּנִּי מְסַבְּרָא מְמִילָא ל"ח לְשֹׂאֵלָה וְגַם הַתּוֹרָה רִיבְתָה זֶה בְּאַבְיָדָה אַף גַּם בְּשָׂאָר מְקוֹמוֹת ג"כ אֲמַרִי פִן מְסַבְּרָא בְּעַלְמָא וּמִילַת' דַּסְבְּרָא טְרַח וְכַתֵּב קָרָא אַבְל לְעַנְנֵן סִי מְנוֹבְהָק בְּיוֹתֵר דְּהוּי פְּעֻדִים ל"צ קָרָא פְּמִבְּנָאָר בְּרַמְבַּ"ן ז"ל מוֹבָא בַּאס"ז פ' א"מ וְז"ל דְּאִילוֹ לְסִי מְנוֹבְהָק לָא אֵינְשֵׁי קָרָא עַכ"ל וְהַכְּרַח לְדַבְּרֵי הוּא מְדַבְּרֵי הַרְאָב"ד הוֹבָא בַּאס"ז הַנְּ"ל שְׁם וְז"ל לְמֵאִי נ"מ לְאַהֲדוּרִי גַט אֲשֶׁה בְּסִימְנִי פִי בַּס' שְׁאִינוּ מְנוֹבְהָק אַבְל בַּס' מְנוֹבְהָק מִיָּהָ מְהַדְּרִינוּ וְלֹא יִדְעָנָא מְהִי תִיתִי אִי סִימְנִי דְּרַבְּנָן נִינְהוּ כו' עַד וְאַפְתִּי לָא מִיחֻנוּר פְּלִל אֵלָא אִי סִד"ר עֶבֶיד רַבְּנָן תְּקַנְתָּא נְמִי אִפִּי בְּגַט אַבּוּד וְחִילּוּף לָא שְׁכִיחַ וּבְמִיתַת הָאִישׁ נְמִי מִשּׁוּם עֵיגוּנָא דִּינְקָא וּמִינְסָבָא וְתַקִּינוּ דְּלִיְהִידֵר בַּס' מְנוֹבְהָק וְאַבְיָדָה אִפִּי בְּשִׂאִינוּ מְנוֹבְהָק עַכ"ל דְּלְכַאוּרָה קָשָׁה לְדַבְּרֵי פִינוֹן דְּחֵינְשֵׁינָן לְשֹׂאֵלָה א"כ נְהִי דְּלֹא מוֹשְׁלֵי אֵינְשֵׁי פְּלִי כְּזֶה הָאֵל אִפִּי סִי מְנוֹבְהָק בְּיוֹתֵר לָא מְהִי לְדִידִין רַק עֵדוֹת וַא"כ קָשָׁה מִחֻמּוּר בְּעִידֵי אֲנָפָה א"ו לְעַנְנֵן שֹׂאֵלָה לָא חֵינְשׁ בְּאַבְיָדָה וְז"ב וְעוֹד רֵאִי לְדַבְּרֵינוּ מְהָא דֵאִי בְּכַתְּנֻבוֹת [דָּף פ"ה ע"ב הֵהוּא גְבָרָא דְּאַפְקִיד וְכו'] יַעו"ש וְקָשָׁה א"כ גְּבִי פִל אֲבִיָּדָה הָאִיף מְהִי סִי דִּילְמָא רְגִיל גְּבִי חֲבָרָא וְרָאָה אֶת הַסִּי א"ו דְּלַעֲנָן אֲבִיָּדָה ל"ח לְמַצִּיאוֹת חֲדָשׁ וְרַק מֵה דְּפִרִיף הַגַּמ' וְנִיחּוּשׁ לְשֹׂאֵלָה הוּא לְמַ"ד סִי דֵאִו' וְסְגִי בַּס' אֲנָפָה לְזֶה פְּרִיף הַגַּמ' דַּאִם חֵינְשֵׁי לְשֹׂאֵלָה לָא הַגּוֹי שׁוֹב רַק סִי גְּרוּעַ אַבְל בְּעִידֵי אֲנָפָה בְּוֹדֵאִי ל"ח לְשֹׂאֵלָה וּבְאַמְתַּת לְפַמ"ש הַר"נ ז"ל וְהֵרֵאשׁוֹנִים דְּדוֹקָא לְשֹׂאֵלָה חֵינְשֵׁינָן ל"ק מְהָא דְּכַתְּנֻבוֹת אַף מְדַבְּרֵי הַרְאָב"ד רֵאִי בְּרוּרָה לְדַבְּרֵינוּ וְכ"כ הַפ"י בְּב"מ שְׁיָשׁ לְחַלְק דְּבְעִידֵי אֲנָפָה ל"ח לְשֹׂאֵלָה וְלִזְהָ נּוֹטָה יוֹתֵר דְּעַתּוֹ יַעו"ש: הַיּוֹצֵא לְנוּ

מכ"ז דיש מקום לדברי הרב בב"י ז"ל [הנ"ל] דלמאן דס"ל סד"ר שוב חיישינן לשאלה אפי' במידי דלא מושלי דטעמא דעכ"פ לא הוי סי' מןבהק ביותר אף באם באמת הדבר רחוק מאד באופן דמוציאין ממון בנדאי דמהני להתיר אשה ומבואר בכתובות דף הנ"ל ופסקינן פן בש"ע סי' רצ"ז [וע"ש בש"ף] דבאם יש אומדנא טובא מוציאין ממון א"כ במפירין כל פליו בט"ע ממש ודבר רחוק לגמרי ובפרט ציצית שהיא דבר מצוה וגם הקוויטיס של הנכרי בכה"ג הוי מילתא דל"ש ולכ"ע מוציאין אשה מחזקתה כמו שמוציאין ממון.

הן באמת ברמב"ם הל' נחלות פ"ז הל' ג' פתב שם וז"ל מי שטבע במים שאל"ס ובאו עדים שטבע אע"פ שאין משיאין את אשתו לכתחלה הרי היורשין נוחלין על פיהם וכן אם באו עדים שראוהו צלוב או שנהרג ולא הפירו פניו אבל הי' לו סי' מןבהקים בגופו והפירו אותם בכל אלו הדברים וכיוצא בהן אם אבד זכרו אח"כ יורדין לנחלה בעדות זו אעפ"י שאין משיאין את אשתו שאני אומר שלא החמירו בדברים אלו אלא מפני איסור פרת אבל לענין ממון אם העידו העדים וכו' הרי אלו נוחלין ע"פ נכזה מעשים בכל יום בכל ב"ד ולא שמענו מי שחולק בדבר זה עכ"ל מדבריו אלו משמע דבשום אומדנא בעולם אין מתירין אשה רק בעד ממש ולדעת הרבה מגדולי אחרונים ס"ל אליבני' דאפי' בסי' מןבהקי ביותר א"מ ועכ"פ בשארי אומדנות וסי' לא מהני אף גם הוא מודה דהוי רק מדרבנן כמבואר להדי' בדבריו וכן פסקו בדבריו בטור וש"ע א"כ פנין שלד"ה הוא רק דרבנן לפע"ד בכה"ג שומעין להקל דרבו המקילין פי' דוע ובפרט בצירוף שראו אותו שלם ולא ראו הטביעה בנדאי שפיר יש לסמוך על הפוסקים המתירין שתי רובא הן בסימני כל בגדיו והן מה שהפירוהו ולא ראו הטביעה אפי' שלא ראו לאתרא אבל (באם) אין להצטרף דהוי שאלה דייחיד דל"ד דהוי שאלה דרבים דחיישינן דאף אחד מרוב העולם שאל ממנו בגדיו ולאח"כ נשמתה כדרך מים המשנין וזה לא מקרי שאלה דייחיד וז"פ ולכן נלע"ד להתיר אשה זו אם יסכים אתי איזה גדול מןבהק ומעכ"ת אז אתתא דא שריא: והנה פלפולו הנעים ראיתי אף אין לי פנאי לבלות הזמן בפלפול שאינו נוגע לדינא מחמת טרדותי בלימודים ופלפולי בשיעורין עם נכדיי שייחיו ובאיזה עניני טרדות קהלתינו ועדתינו שייחיו ולמען הראותו שלא השלכתי דבריו אחר ח"ו אחנה דעתי מה שיש להעיר על תירוצו בקו' הרב בב"י ז"ל עפ"י סברת האו"ת ולזה חידש מעכ"ת דזה גופא הוי סי' מה דאזיל באנפך דמיסקב לי' וזה נגד דעת הר"נ ז"ל ויתר הראשונים שכולם כתבו דרק באנפך חיישינן מחמת שהמשאיל אמר לו שצאבד אנפכו עם החמור א"כ הוא שלא בדברי מעכ"ת נ"י וגם א"א דאירי בסי' מןבהק ביותר ל"צ קרא דהוי קעדים כמ"ש כל הראשונים יעויין באס"ז.

אף אין להאשים למעכ"ת בזה כי כפה גדולי האחרונים כתבו שלא פדעת הר"י והראשונים ז"ל יענין בנדע ביהודא ובעצי ארזים: סימן ל תשובה הנה מבואר בש"ס ב"ב (כ"ג ע"ב) וז"ל הש"ס שם א"ר חנינא רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואע"ג דרובא דאורייתא וקורבה דאורייתא אפ"ה רובא עדיף מתיב ר"ז והי' העיר הקרובה אל החלל ואע"ג דאיכא אחריתא דנפישא מינה בדליכא וליזול בתר רובא דעלמא ביושבת בין הערים תנו ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה הרי הוא של בעל השובה ואע"ג דאיכא אחריתא דנפיש מיני' בדליכא כו' ושם ההוא חצבא דחמרא דאשתכח בפרדוסא דערלה

שְׂרִיא רְבִינָא לִימָא מְשׁוּם דְסָבֵר לֵה דַר' חֲנִינְא נְשֵׁאנִי הָתָם דְּאִי מִיגְנִיב מִינְהּ אִיצְנֹעֵי בְּגוּנִי
לֹא מְצַנְעֵי וְה"מ דְחִמְרָא אָבֵל עֵינְבֵי מְצַנְעֵי עַכ"ל.

וְכַתֵּב הֶרְמֵב"ן ז"ל בְּחֵי וְז"ל אָבֵל עֵנְבֵי מְצַנְעֵי פִי עֵבִידֵי וְדֵאִי דְמְצַנְעֵי וְאָפִי לַר' חֲנִינְא
אֲסוּר דְכִי הָא לָאו קְרוֹב הוּא אֲלֵא בְּמִקְוֹמוֹ מְמַשׁ הוּא וְחֻזְקָה פָּאן נְמָצָא פָּאן הִי וְה"נ
מוּכַח בְּקִדּוּשֵׁי פ"ק דְקֵאָמְרִי בְּבִרְיֵיתָא פֶּרֶם הַנְּטוּעַ יִרְק וְיִרְק נִמְכָּר חוּצָה לּוֹ בְּאַרְצֵי אֲסוּר
וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְדַרְפֵּן שֶׁל כָּל הַגְּנֵינִין לְמִפְנֵי עַל פְּתַח גְּבוּלֵיהֶן כְּדֵאָמְרִי בְּסוּף ב"ק הַלְפָּה
כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּמִקְוֹמוֹ דְמִי וְכִינֵן דְמִקְוֹם שֶׁהוּא מְקוּמָן וּמְצוּי לִיכָּא לְמ"ד רֹב עֲדִיף וְכֵן נ"ל
עַכ"ל אֲלֵמָּא דְמִקְוֹם הַמְצוּי אֲזֵלִינֵן בְּתַרְא (בְּתַר) דְמְצוּי לְהִיּוֹת בְּמִקְוֹמוֹ וְלֹא חֲזִינְשֵׁינֵן דְלִמָּא
אֲתָא מִרְנָבָא דְעֵלְמָא וְגָדוּל מְזָה כְּתֵב הַת"ה הָאָרְוָה בְּדִינֵי י"נ [בֵּית] חֲמִישֵׁי שְׁעַר ד' וְז"ל
וּמִסְתַּבְּרָא דְאָפִי בְּעֵיר שְׂרֹנְבָה נְכָרִים וְאִינוּ יוֹדְעֵי אִם גְּנָבִים נְכָרִים אוֹ גְּנָבִים יִשְׂרָאֵלִי אִם
יִשְׂרָאֵלִים שְׂבִאוּתָהּ הָעֵיר דְרִים בְּשִׁכּוּנָה בַּפ"ע שְׂאִין דְרָף הַנְּכָרִים מְפַסְקֵת אוֹתוֹ הֲרִי אוֹתוֹ
שְׂכּוּנָה כְּעֵיר בַּפ"ע וְאִין הוֹלְכִין בָּהּ אַחַר רֹב הַשְּׂכּוּנָה וְאֵפ"י שֵׁישׁ קֶצֶת נְכָרִים דְרִים
דְהֲרִי שְׂכּוּנָה זֹו כְּעֵיר בַּפ"ע וְאֵפ"י שְׂאִין דְלְתוֹת הַשְּׂכּוּנָה נְנַעְלוֹת וְכִדְרָף שְׂאֵמְרוּ גְבִי
בְּשֵׁר הַנְּמָצָא דְאִין הוֹלְכִין אַחַר רֹב אֲלֵא אַחַר רֹב טְבַחֵי הָעֵיר וְאֵפ"י שְׂאִין דְלְתוֹת
מְדִינָה נְעוּלוֹת כְּדֵאִי בְּשִׁלְהֵי פ"ק דְכִתְוִבוֹת עַכ"ל וּמְבִיאֵו הַב"י וְהַש"ף ז"ל [סִי' כַּכ"ט]
אֲלֵמָּא דְאֲזֵלִינֵן בְּתַר מְקוֹם הַמְצוּי וְהַפְר"ח ז"ל [בֵּינֵי"ד סִי' ס"ג] הַקְּשָׁה עֲלֵיהֶם מְהֵא
דְאָמְרִינֵן הָכָא וְלִיזֵל בְּתַר רְנָבָא דְעֵלְמָא גַּם שְׁלֵא מְצוּי וְלִפִּי הַנְּלַפְע"ד אֲדַרְבָּה מְכָאן רֵאִי
לְדַבְרֵיהֶם דְהֵנָּה לְכַאוּרָה תִּירוּץ הַגַּמ' בְּדִלְיָכָא דְנִפְיֵשׁ מִינְהּ אִינוּ מוּכָן כָּלֵל וְכִי בְּכָל א"י
הִי כָּל הָעֵינִירוֹת שְׁוֹת וְגַם הֶרְמֵב"ם ז"ל כְּתֵב בְּהַל' רוּצָח פ"ט הַל' ו' וְז"ל אִין הָעֵיר
הַקְּרוּבָה מְבִיאָה אֲלֵא בְּזִמְן שְׂמֵנֵן הָרֹב שְׂבָה כְּמוֹ מְנֵן הָעֵיר הַרְחוּקָה מְמַנָּה אָבֵל אִם הִי
אֵלוֹ שְׂבַרְחוּקָה מְרֹנְבִין עַל אֲנָשֵׁי הַקְּרוּבָה מְמַנָּה הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב וְהַמְרֹנְבִין מְבִיאִים
הָעֵגְלָה עַכ"ל וְקִשְׁהָ אִיזָה הֵן הַנְּקֵרָאֵת סְמוּכוֹת וּמֵאִי שְׂעוּר הוּא הֵלֵא יֵשׁ בֵּא"י וְדֵאִי אִיזָה
עֵיר גְּדוּלָה מְחַבְרָת' (שֵׁישׁ בָּהּ ב"ד) וְכֵן בְּתוֹס' מְפוֹת דָּף (י' ע"ב) בַּד"ה חַד אָמַר וְז"ל
תִּימָא דְהָא תַנּוּ (סוּטָה מ"ד) עֵגְלָה עֲרוּפָה אִין מוּדְדִין אֲלֵא מְעֵיר שֵׁישׁ בָּהּ ב"ד וִי"ל דְהָתָם
מִיִּירֵי כְּגוֹן דְאִיכָּא עֵינִירוֹת טוּבָא וּבְחֻזָּא מִינֵיהוּ יֵשׁ ב"ד כִּינֵן דְמְצִי לְאוּקְמֵי קְרָא דְמְקִימֵי
לִי אָבֵל הָכָא מִיִּירֵי כְּגוֹן שְׂאִין שָׁם ב"ד בְּכָל הָעֵינִירוֹת הַסְּמוּכוֹת הַלְפָּה אָמְרִינֵן דַּמ"מ
מוּדְדִין מִינֵיהוּ עַכ"ל וְקִשְׁהָ נְמִי מֵאִי שְׂעוּר הוּא לְחַלְקֵי וְלוֹמַר דְמוּדְדִין מְמַקְוֹם שֵׁישׁ בָּהּ
ב"ד וּבְאִיזָה מְקוֹם נְאָמַר דְמְבִיאִין אֵפ"י שְׂאִין שָׁם ב"ד הֵלֵא בְּתוּרָה כְּתִיב סְתֵמָא וְהָעֵיר
הַסְּמוּכָה עַפ"י מְדִידָה וּבְמִקְוֹם שְׂאִין ב"ד אִין מְבִיאִין וּמוּדְדִין מְעֵיר שֵׁישׁ ב"ד מְגַזָּה"כ
כְּמִבְּנֵי אֲר (בְּסוּטָה דָּף מ"ה ע"ב) לְכֵן קִשְׁהָ מֵאִי גְבוּל שְׂנַדְעֵי אִימַת צְרִיף דְנִקְא
לְמִדּוּד מְעֵיר שֵׁישׁ בָּהּ ב"ד גַּם שֵׁישׁ קְרוּבָה הֵימְנָה וְאִין בָּהּ ב"ד מ"מ אִין מְבִיאֵי ע"ע רַק
עֵיר שֵׁישׁ בָּהּ ב"ד גַּם שְׂהִיא רְחוּקָה מְמַנָּה וְאִימַתֵי אָמְרִינֵן שְׂתַבִּיא הָעֵיר שְׂאִין בָּהּ ב"ד
וְלֹא מוּדְדִין מְמַקְוֹם שֵׁישׁ בָּהּ ב"ד.

וִי"ל לַפ"ד הַתוֹס' ז"ל אוּלַי אִיִּירֵי הַתוֹס' ג"כ בְּיוֹשְׁבֵי בֵין הָהָרִים אָבֵל פֶּשֶׁט דְבַרְיָהֶם לֹא
מְשַׁמַּע כֵּן. וְלִכֵּן נ"ל בְּרוּר דְנִדְאִי אִין מוּדְדִין רַק מְמַקְוֹם שְׂשִׁכְיָחִים לְבֵא וּמְצוּיִים ב"א אָבֵל
לֹא מְמַקְוֹם שְׂאִין מְצוּיִים לְבֹא מְשָׁם וְאִז שְׂפִיר חִילוּק שֶׁל הַתוֹס' שְׂאֵם אִין בְּסְמִיכוֹת
שְׂשִׁכְיָחִים מְשָׁם עוֹבְרִים וְשׁוֹבִים אִזִּי מְבִיאִין אֲפִילוֹ מְמַקְוֹם שְׂאִין שָׁם ב"ד וְכֵן נְמִי הֲדִין
שִׁכ' הֶרְמֵב"ם וְהוּא מְש"ס הַנְּ"ל דְאֲזֵלִינֵן בְּתַר עֵיר הַגְּדוּלָה הֵינּוּ שְׂהִיא סְמוּכָה עַכ"פ

ששכיחים ב"א משם אבל לא מעיר גדולה שבסוף העולם פאשר עלה בדעת מרן הב"י ז"ל בכ"מ וא"כ (ע"ז פתב) [בזה אתי] שפיר הגמ' לבתר דמתרין לי דליפא דנפישא רק ששניהם שנים היינו הענירות המצויים עוברים ושבים מהם למקום שנמצא החלל שניהם שנים וליפא רוב פריה הגמ' שפיר פיון ששניהם שנים במצויים ניזיל בתר רנפא דעלמא דכו מבואר בהדני' הדין לגבי פשר הנמצא בש"ה יו"ד סי' א' דאם שנים במצויים אזלינו בתר רוב העיר ועי"ש ולקמן נבאר טעמו אי"ה.

אף באמת לפי מה דקיי"ל במצויים אזלינו בתר קורבא המצוי וכדברי הרשב"א הנ"ל קשה מאי פריה הגמ' הא קרוב ומצוי עדיף מרוב אף באמת אכתי לא אסיק הש"ס הך חילוקא ורק רבא הוא דחזית לן רוב ומצוי קאמרת וכן נמי לענין קרוב ומצוי מהך דרבינא אבל בס"ד ה"א דר"ח אזיל בתר רוב אפילו הקרוב מצוי ולכן שפיר פריה הגמ' ליזיל בתר רנפא ולזה באמת לא הביא הרמב"ם ז"ל הך אוקימת' דיושבת בין ההרים דלמסקנא לא אצטריף לזה דאזלינו בתר המצוי וקרוב ולא לפי הרוב שאינו מצוי וכן פסק בשמ"ח והפ"י בכתובות פתב וז"ל דף ט"ו בד"ה בגמ' בקרונות של צפורי הי' מעשה דוקא בשעת קרונות דהיינו ביום השוק אזלינו בתר רוב סיעה אבל בלא"ה לא אזלינו בתר רנפא דעלמא ואע"ג דבעלמא פשיטא לתלמודא דאזלינו בתר רנפא דעלמא היינו בעגלה ערופה שמצא ההרוג בשדה וכן בניפול שדרה הגזלות לבא מעלמא משא"כ ה"כ לא שבקינן רוב העיר שמצויין שם תמיד ולמיזיל בתר רנפא דעלמא שאינו מצויין משא"כ בשעת הקרונות רוב הסיעה נמי מצויין וכיוצא בזה כ' נמי הש"ה ביו"ד סי' ס"ג עכ"ל הרי דאם אין שעת קרונות אזלינו בתר רוב בני עיר ולא בתר רנפא דעלמא וא"כ ה"כ דנמצא שלא בשעת קרונות בנדאי הולכין אחר בני עיר וא"כ אם ידעינן בנדאי שלא נפקד מהם איש זולת זה בעל העגונה שפיר אמרינן דהוא הוא מבני העיר ולא תלינו באחר מבני העולם וכמו שפסקינן גבי מצא גדי שחוט ביו"ד [סי' א'] ובש"ה ובסמ"ח יע"ש אף לכאורה קשה ע"ז הלא אנו מחמירין בדברים שרנפא למיתה וכמו במים שאין ל"ס וגם הלא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ובנדאי גם בקרוב ומצוי אית לן לומר סמוך שאינו (מיעוטא) [מצוי] לחזקה וכן ראיתי בס' נטע שעשועים [סי' ס"ד] פתב לומר פן דלא אזלינו פאן בתר רוב ומצוי משום איסור חזקת א"א וחסזקת חי הן באמת חזקת חי לא שייף לכ"ע דבשלמא בעלמא יש סברא לומר חזקת חי לזה בעל העגונה ואי דהא גוף הנמצא ג"כ הי' לו פ"א חזקת חי מ"מ אנו אין לנו בחזקה רק על מי שדנין כמו שהאריכו בזה האחרונים אבל פאן דע"כ עלינו לדון על בעל העגונה פיון שמצוי וקרוב הוא וכאן נמצא וכאן הי' ולא מרוב העיר ומה תאמר לא זה היא דהא הי' לזה בעל העגונה ח"ח וא"כ ע"כ אחר פא לכאן מעלמא ומת וקשה מה תעשה לחיות האחר פיון שע"כ עליף לומר שבא לכאן מעלמא חי ע"כ איתרעחזקת חי של זה הנמצא במקום הזה שוב שפיר אמרינן דהוא מהקרוב ומצוי ואין חזקת חי מגרע פחו אף גיהו דחזקת חי אנדא לי' עכ"פ חזקת א"א נשאר וקשה נימא סמוך חזקה להאינו מצוי והנה באמת בס' נטע שעשועים כ' דהך פאן נמצא עדיף מרוב ולא אמרינן בי' סמוך לחזקה יע"ש והנה באמת לכאורה ראי' לדבריו דהרי קיימא לן גבי גדי שחוט דאזלינו בתר קרוב ומצוי הגם דרנפא דעיר עכו"ם וחסזקת שא"ז אף משם אין ראי' דמבואר סברת הרשב"א במשמרת הבית בהל' שחיטה (סימן) [בית] א' פתב ז"ל עוד אני אומר דשאני ההוא מיעוטא דהתם דבפרק

האשה משום דאזתה מיעוט מרע הרוב ממש ומן הרוב אתה מסלקו כלו' מאותו חלק המרובה שמתעברות יש מקצתו שמפילות שאין לומר שכל הרוב מתעברות ויולדות שא"כ הפל מתעברות והרוב יולדות והמיעוט מפילות והא ודאי לימא דאיפא עקרות ואיילוניית והקטנות ומניקות מניעת העיבור אלא רוב מתעברות ומיעוט אין מתעברות ורוב המתעברות יולדות ומיעוט מפילות ולפיכך חשוב לעמוד פנגד הרוב בצירוף החזקה אבל הקא וכדקאי דעיסה בבית מיעוט מפילות ולפיכך חשוב לעמוד פנגד הרוב בצירוף החזקה אלא שהיא מיעוט העומד לגמרי פנגד הרוב ומיעוט פנה אינו חשוב להצטרף ומדע לה שא"כ למה לא תשיב שש מיעוט שאינן מתעברות דהוי לי' למימר רוב מתעברות ויולדות ומיעוט אינן מתעברות וסמוך מיעוטא דאינן מתעברות לחזקה אלא משום דאותו מיעוט פנגד הרוב ממש לא תשיב להו לרבנן לכלום ומיעוטא פמאן דלימא דמי וכמיעוט קטנים סריסים ומיעוט קטנות איילוניית דלא תשיב להו לרבנן לכלום ואפי' פנגד רוב דלימא קמן עכ"ל ה"נ פן הוא דהמצוי מרע לחזקה שאינו זבוח] ואם הוא מהמצוי אין פאן חזקה אבל פאן דהמצוי שהוא מא' מבני העיר וחזקה הוא דבר אחר חזקת אשת איש שפיר י"ל סמוך חזקת א"א לרובא דעלמא ואיתרע המצוי והחזקה בכאן נמצא וכן נראה להדי' מדברי הש"ך ז"ל ביו"ד סי' א' ס"ק י"ז שכ' וז"ל שרוב ישראל מצויים אפי' רוב העיר והשוק עכו"ם וכן אם רוב עכו"ם מצויין שם אפי' רוב העיר והשוק ישראל אסור דהפל תלוי במצוי ואם עכו"ם וישראל מצויים שוים אזלינן בתר רוב השוק ונמצא שם ואם שוים בשוק אזלינן בתר רוב העיר ואם שוים אסור עכ"ל.

והפר"ח ז"ל כתב עליו מ"ש דכיון דאזלינן בתר המצוי א"כ גם אם הם שוים למה נלך בתר רוב העיר והנלע"ד דלק"מ דהנה לכאורה קשה אמאי שכ' הרמב"ן ז"ל דאזלינן בתר המצוי משום דכ"נ כ"ה וקשה הלא מבואר דזו הסברא דכ"נ כ"ה אינה חזקה אלימא פמבואר בתוס' פתובות [דף ע"ו ע"א] וא"כ למה תעדיף חזקה זו מפל החזקות דקיי"ל רובא וחזקה רובא עדיף ומאי אולמין' לכ"נ מפל החזקות שבעולם אף הטעם פשוט בשלמא בחזקה בעלמא שפיר [יש] מקום לומר פיון שיש רוב הנוטה לנו לצד הימור והחזקה נוטה לנו הדבר לאיסור או איפכא רוב עדיף דאותו דבר הוא מהרוב אבל בכ"נ דלא פריש מדי מעולם וכ"נ וכ"ה ואין אלינו מקום לספק דמה"ת לנו לומר שפירש מאיזה מקום שנגלה לבתר רוב אין עלינו לומר רק שכ"נ כ"ה ואין הרוב נכנס בגדר הספק וכ"כ סברא זו השמ"ח בס"ג אף נהי דאינו בגדר רוב לילך אחריו אף ע"כ לא גרע ממיעוט נהי שאינו מצוי לפרוש (מפאן) [לכאן] מ"מ ישנו במציאות שפירש מרוב לכאן וא"כ מש"ה פאם שניהם שוים במצויים אזלינן בתר הרוב עיר שסמוך הרוב שאינו מצוי לחלק המצוי שפמותו ונקרא חלק זה הרוב אף כ"ז באינו קרוב אבל בקרוב שוב אזלינן בתר הקרוב כמו גבי שתי עיירות דאזלינן בתר הקרוב ולא בתר רובא דעלמא משום דקרוב מצוי לגבי רובא דעלמא משא"כ בבשר הנמצא דאין פאן קרוב אזלינן בתר רוב עיר שמצטרף לקרוב פמוהו ודו"ק.

וא"כ בנ"ד ג"כ אית לן למימר זיל בתר קרוב דמצוי מחמת פאן נמצא ורק דחזקת א"א מסייע להאינו מצוי וראיתי בס' בית אפרים פתב דחזקת א"א (מרע) [אתרע לה] משים דייקא ולפענ"ד דבתחלת העדות לא סמכינן אדיוקא דידה פדאמרי' בבכורות [דף מ"ו ע"ב] וראי' לדבר מצוינו בהריטב"א ליבמות כ' וז"ל בדף קט"ו ע"א בד"ה ההוא גברא

וכו' ופסמא דינדא דשדן' פי' והפירו יפה בפסמא דינדא דבעלה הוא והכין מוכח ממאי דאמרין דדלמא חרוכא גברא אחריןא הנה וכו' ולא אמרין דפסמא דינדא דאחריןא הוא אלא דאמרין דדילמא אי תלי' בה נורא ונחזא נפשין בעל מום וערק מחמת פיסופא ואזל לעלמא ומסתברא דהלכתא פרב דמסתבר טעמין' ועוד דר' חייא בר אבין לא קאי במילתין' אלא דאמרין' מה דהוי סבר למימר ופרישנא טעמין' במאי הוי תלי סברא דינדן' וכן דעת מ"ה ז"ל אבל רוב הראשונים פסקו להחמיר הלכה כר"ח ב"א עכ"ל הרי דבקרוב ומצוי אפ"ה דעת גדולי הראשונים לאיסור ואי דקשין' לך מתרי יצחק ביבמות [קט"ו ע"ב] התם הטעם משום דלא שכיח שאתרימי תרי יצחק ריש גלותא פמבוןאר בריטב"א שם ונ"ל וי"ל כי להוציא ממון מחזקתו לא אמרין כ"נ וכ"ה אבל גבי א"א משום עגונא דאתתא אקילו ואמרי' פאן נמצא וכ"ה משום דתרי יצחק חששא גדולה וכן ב' גיטין וב' שטרות דנאני ב"ח שיש רגלים לדבר לומר כ"נ וכ"ה אמרי' לי' ואין כל המקומות וכל הדברים שונים בענין זה עכ"ל וכ"נ מהרשב"א ז"ל שגם הוא ז"ל כ"כ בפירוש הריטב"א גבי ההוא בי גננא מדמקשי מינה להרמב"ם ז"ל שכ' שם הרשב"א (יבמות דף קכ"א) בד"ה מתני' מעשה בעסוא וכו' וז"ל מסתברא שקשרוהו ברגלו ושלשלוהו אבל אם השליכוהו והשליכו מצודה בים ולא עלה בידם אלא אחד מאיבריו או אפ"ל כל גופו בלא ראשו אין משיאין את אשתו דחוששין שמא אותו הלך לו ויצא במקום אחר ורגל זה מאדם אחר הי' והראי' מההוא דאיתלי נורא בגננא ואשתכח גברא חרוכא ופסמא דינדא דשדן' ואפ"ה חיישי' דלמא אינש אחריןא הוא דאתא לאצולי' ההוא פסמא מיני' הנית ומשום פיסופא ערק וא"כ לא פליג רבא התם אלא משום דאמרה אתתא חזו גבראי חזו גבראי פדאי' התם ועוד מעשה דשני ת"ח דאסיקנא התם דאסקוהו ונחזוהו הא לא"ה אמרין הני אזיל לעלמא ואתו אחרני' וכדמוכח התם בעובדא דשומשמי ודברים פשוטים הי' גראין לי אלא שראיתי להרמב"ם ז"ל שכ' אם השליכו לים והשליכו מצודה והעלו ממנו אבר שא"א שינטל אותו אבר מן החי ויחזי' הרי זה מעיד עליו שמת ומשיאין אשתו ע"כ ושמא בשלא נתעלם מן העין עד שפעלה רגלו בידם קאמר עכ"ל.

והקשו פולם מאי קשה הא התם הוי גברא אחרא [דהרי ראינו פיסת יד ע' בנוב"י סי' מ"ו ד"ה והרשב"א] ובאמת הוא מפרש ג"כ כהריטב"א שהיתה ידו ניכרת שהוא מפעלה ואפ"ה אסרו לה וגם גבי תרי יצחק כתב פן פנ"ל הרי דדעת הראשונים הרשב"א והריטב"א בפירוש להחמיר ובשאר הפוסקים לא מצינו היפך דבריהם מי יקל ראש נגדם.

ולפענ"ד שהב"ח ז"ל [סעיף י"ט הובא בב"ש סקצ"א] לא ראה דברי הריטב"א והרשב"א שלא היו בדפוס בימיו דהרי כתב להדיא שלא פדברי' גם מזקני המג"ש ז"ל מובא דברי' בבית אפרים [סי' ח'] תשו' מכ"י הי' בהעלם ממנו דברי הריטב"א והרשב"א הנ"ל ובאמת נ"ל שאין מר בר רב אשי חתום עלה שהוא מכ"י ממש דהא כתב שם להרמב"ן להתיר אפ"ל בגמצא עוד יצחק ר"ג משום שהא' ודאי והשני ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי וזה נגד דברי הפלחמות שכ' בפ' האשה בתרא ר"פ וז"ל ולחוש לתרי יצחק ר"ג בקורטובא עצמה הדבר הי' ידוע שאין שם אלא אחד ואמר אב"י מנא אמינא לה מההוא גיטא דאשתכח בנהרדעא וכתב בי' בצד קלוניא כו' עכ"ל ולפענ"ד תלמוד טועה כתבו בשמו פלל הדבר שקשה לסמוך על הרבה מחברים מהאחרונים המתירים

בכעין זה מחמת דברי הריטב"א שנתן לנו פלל מפורש שאין כל הטעמים שוים להתיר ובעובדא דגננא פתב בשם גדולי ראשונים לאיסור מי יעמוד נגדם באיסור חמור כזה אולם יש לצרף פאן פיון שהפירו בנגדיו וע"כ נ"ל חיישינו לשאלה והנה באמת לכאורה קשה על מה דחיישינו לשאלה למה לא נימא פאן נמצא על הגוף הזה פאן הי' וכמ"ש הנוב"י לומר פן גבי צלוב פאן נמצא זה הצלוב על העמוד הזה פאן הנה יעיין בדבריו [במה"ק סי' מ"ו] פמו כן נימא על גוף זה נמצאו הבגדים פאן הי' אף דנדאי דרף הבגדים לפושטן ולא שייה פלל כזה כ"נ אף בנ"ד שלא הו' שהות לפושטן ובמקום זה ראינו אותן הבגדים וכ"נ אין לומר שהשאל ללחריים והובא משם לכאן דאין לומר שפכאן פושטן והשאלין לאחר שפא לכאן הוא נדאי אינו דבר המצוי אצל מקום השריפה לפושטן ולהשאלין ללחריים הבגדים ובדבר שאינו מצוי בנדאי אולינו פתר הקרוב וכן מבואר להדיא בב"ב וז"ל הש"ס (דף כ"ד ע"א) אתמר חבית שצפה בנהר אמר רב נמצאת כנגד העיר שרובה ישראל מותר רובה נכרים אסורה ושמואל אמר אפי' נמצאת כנגד עיר שרובה ישראל אסורה אימר מהאי דקרא אתאי כו' והכא ביהא קמיפלגי דמ"ס א"א דמהאי דקרא אתאי עקולי ופשוטי הוי מטבעי לה ומ"ס חריפא דנהרא נקט ואתאי עכ"ל.

והנה הא נדאי גם שאיכא עקולי ופשוטי אפשרי לבא לכאן דאם הי' בלתי אפשרי פלל לבא לא הוי פליג שמואל ובמציאות לא פליגי ורק רב סבר שהולכין פתר קרוב ומצוי ושמואל סבר רוב עדיף וקיי"ל פרב באיסורי.

וא"כ ה"נ פיון שאינו מצוי להשאל הבגדים נדאי בכה"ג לכ"ע אולינו פתר קרוב ובפרט שי"ל מה שהריטב"א [כ'] בשם ראשונים גבי מעשה דגננא ששם לא שייה לומר כ"נ נגד א' מבני העיר דבמקום לא שייה כ"נ רק גבי רשות פמו מומין (או לאחר חזקה אמרינו במקום אחר לא מת) או במקום המצוי כגון עיר מיוחדת שייה לומר פאן נמצא אבל לומר על מקום בעיר או שוק כ"נ במקום הזה כ"ה זה לא אמרינו רק פל העיר או השוק מקומו וראי' דמקום לא הוי סימן גבי אבידה לחד מ"ד ולמה לא אמרינו כ"ה ואדרבה אמרי' בב"מ (דף כ"ג ע"ב) וז"ל אמר רב מרי מ"ט אמור רבנן רקתא דנהרא לא הוי סימן דאמרי' לי' פי היכי דאתרמי לדידה אתרמי נמי לחברך א"ד א"ר מרי מ"ט א"ר מקום לא הוי סימן דא"ל פי היכי דאתרמי לדידה האי מקום אתרמי נמי לחברך עכ"ל וא"ל דבאמת רבא ס"ל מקום הוי סימן זה ליתא דהא במציאה ליכא חזקה להמגיבה כ"ע ס"ל כ"נ כ"ה א"ו דמקום לא שייה כ"נ דכן דרף ליקח מפאן לצד אחר ולכן גבי גננא דדרף בני אדם לצאת מהגננא ובפרט בעת השריפה וב"א מהמצוים באים להציל לא שייה לומר כ"נ כ"ה אבל בני העיר נגד רובה דעלמא אמרינו כ"נ כ"ה ולכן פיון שפספר נטע שעשועים סמך הרבה על היתר זה וגם מבי' פן בשם הפ"מ ז"ל וכן הבית אפרים סמך על היתר זה נראה לענ"ד להספיק להתיר אם יספיקו שני גדולי הדור בדברי ההיתר: והנה עתה אם פי חביבים עלי דברי מעכ"ת עכ"ז אין מקום לפלפל בדברי פלפולו פי מה שרצה אביו הה"ג נ"י לומר שהרמב"ן התיר בלא הזכרת שמו פבר העירותי דבמלחמות מבואר להדיא להיפוף ולכן גם מה שרצה הרב מעלקוש לדמות סימן לשמות וגם לומר דגם בהחזקו תרי יצחק מהני פבר מבואר מדברי הרמב"ן גופא והרשב"א להיפוף ולמה לי לפלפל פלפול של הבל.

גם מה שמקשה מעכ"ת על הנ"י שמחלק דשאני הקא דהוחזקו בשמו באמת הריטב"א מתרץ פן ודברי הנ"י ידוע שהוא עיקר מהריטב"א פידוע לבקי בני"י ולכן גם פוננת הנמוק"י פן ועל דברי הקדושין אין מקום לפלפל פי מי יודע אם יהי העדים שזאת הנה השאלה נד"ל.

גם מ"ש מעכ"ת דדברי הרמב"ן לא הונפר בדברי הש"ע אשתמיט' מיניה דמר דברי הב"י והאחרונים שדעת הראשונה דבש"ע [סעיף י"ח] היא עפ"י דעת הרמב"ן והרמ"א מביא ה"ש חולקין שהוא דעת הרא"ש ז"ל והרבה מדאי האריכו בזה פל האחרונים בהצעת דברי הש"ע לפי שיטת הרמב"ן ז"ל: פללו של דבר דאין לסמוך על כ"נ וכ"ה לחוד דיש חזקת איסור א"א נגדו וכן מבואר בנוב"י במ"ת [סי' נ"ט] ובתשו' ר"י ונייל סי' ע"ט אף פיון שיש סימנין גרועים פלים נזכרים בטביעת עין בכה"ג שוב לא חיישי' לשאלה וכמבואר לעיל משום דבמקום דלא שכיחי בכה"ג לכ"ע תולין במצוי וגם פיון דבאמת מצוי וקרוב אלים מרוב ורק דחזקת א"א מגרע הקרוב עכ"פ ודאי לא הוי רק חששא מועטת וא"כ שוב הוי רק נפילה או שאלה דייחיד דלא חיישינו ודיינו דנימא שאתרע מהמיעוט שפא לכאן והוא שאל מזה הפלים זה לא אמרינו הגם דהנוב"י [במה"ק סי' נ"א] שדא נרנא בהאי סברא מ"מ נראה להתיר דכ"כ הנוב"י גופא במ"ת להתיר בכה"ג יע"ש [בסי' נ"ט הנ"ל] בהאי עובדא ממש בשריפה וגם בתשו' מהרי"ו סי' ע"ט מבואר ג"כ להתיר ובאמת פן נראה מירושלמי פתובות שכ' שם הל' יו"ד וז"ל אמר ר' אילא בשם ר' ינאי תוכה שבציפורין בעל רבא בשם ר' ינאי ראו אותו פירש מציפורין ובעל חזקה שפוסל בשם בעל פלטיא מהו ר"י ר' יוסי אומר ברוב כו' יע"ש ולענ"ד פוננתו פך דתוכה של ציפורין היינו מקום הפנימית שבתוכה מבני העיר ומבני הקרונות הבאים לכאן דיש תרי רובי אבל אם פירש מציפורין לא ממקום התווף ששכיחים בני עיירות הבאות הוי פער מוכדלת ואמרי' כ"נ ופלטי' היינו דרוך שהולכין משם מבני העיר לתווף פנימית השנוקים וכן השירות והקרונות הולכים בדרוך הפלטיא פליגי בזה אם הוי עיקר בני העיר או הוי תרי רובי וכעין שמבואר סברא בת"ש סי' ס"ג ופר"ח שם וכל דברי הירושלמי יבואו כפשוטן לפי זה והפנ"מ פי' אשר לא יכולתי להבין יעו"ש עכ"פ לפי פירושינו נראה דזה הוי פחזקה שמכאן בא ולא מהני פלל הרוב האחר אפי' לסמוך להרוב של בני העיר ולכן לא מקרי רק רוב א' וליוחסין בעיני תרי רובי הרי (דלא הוי) זה החשש דלמא בא מרובא דעלמא לא מבני העיר הוי רק חשש מיעוט ולזה שוב מקרי נפילה דייחיד וכה"ג לכ"ע לא חיישי' לשאלה פן נ"ל ברור.

ועכ"פ פיון דעיקר ההיתר על היפר הבגדים צריף לבאר היטב אם ניפר להם בט"ע או רק בחנורי וסומקי הגם שמשמעות הלשון נראה שהפירו בט"ע אין סומכין ע"ז פמבואר בתשו' מהרמ"פ סי' [ל"ו] אף מה שמסופק מעכ"ת אם נאמנת לאחר נשואין מבואר בב"ש [סי' י"ו ס"ק קל"א ובח"מ שם ס"ק פ"ד] שגם אחר נשואין נאמנת וכמבואר בר' רנוחם הטעם דמתוה חומר לא תשקר הגם די"ל דשאני הקא דחזינו שאינה מדקדקת דהרי עברה על דברי הב"ד שהתרו בה שלא תנשא ז"א דהא לא חילקו חז"ל דכל אשה אפי' חשודה נאמנת לומר מת בעלי מתוה חומר פן ה"נ נהי דחשודה לעבור מ"מ לא תשקר מחמת חומר שהחמרת עלי' בסופה ואין לומר דכאן לא שייך חומר דכבר בלא"ה נאסרה זה ליתא דהא ר' ירוחם פתב להדיא לאחר הנשואין נאמנת משום חומר שהחמרת.

עלה הרי דהגם דלא שניף עתה גבה חומר דבלא"ה נאסרה מ"מ אמרינו שאמת אתה משום דדייקא קודם שנשאת פדי שלא תיאסר לבסוף וגם כי סברת התוס' יבמות דף צ"ג [ע"ב ד"ה עד] דכיון שיש נשים דייקות גם האי דייקא ע"ש: סוף דבר אין בידינו להחמיר במה שמבואר להקל באין חולק וגם לכאורה על דעתנו פינון שאמרינו להרבה פוסקים דלמאן דראה וידע הטביעה אומר בדרךמי ולא מהני ט"ע א"כ ט"ע דבגדים נמי לא יהני דאמרה בדרךמי אמנם באמת מבואר בכל תשו' אחרונים דליתא לזה ורק בט"ע בפגדים מהני גם בראה הטביעה יעזינן בק"ע בכמה תשובות ודו"ק.

וע"ד העד שאמר בתחלה שהפירו בט"ע גמור אין בעדותו ממש כי נראה למשקר ובכה"ג אין סומכין עליו כמבואר להדיא בתשו' הריק"ש הנקרא אהלי יעקב: [סוף] דבר אם יסכימו גדולי הדור להתיר גם אני כא' עמהם להתיר דברי הק' חיים הלפרשטאם: סימן לא שאלה במוטב תלתא ב"ד פחדא הוינא באתה לפנינו האשה מ' פעסיל בת כהר"ר שלום קארין מפ"ק ובקשה מאתנו ב"ד ח"מ שנקבל עדות נידון בעלה אשר נאבד מעש"ק פ' קרח ארבעה ימים לחדש תמוז שנת תרז"ו ונאמרה לפנינו בזה"ל היות בעלי איז אוועק גיגאנגין עש"ק ה"ל פריא האנדלין אויף דיא דערפיר אין האט מיר גיגאנט איף ונעל מיה ניט זאמען איף וועל באלד לביתי קומין אונ האט מיט גינימען דיא תפלין אונ איין פשעזמין אונ א בייא גארטיל מיט געלד אין עטליכע טארבעליך.

וויא איף האב עהם בערב ניט בביתי גיזעהין זא האב איף באלד אן גיהויבין נאף צו פרעגען ואין קול ואין עונה. ביום א' שאחריו ששה לחדש ה"ל בין איף תיקף גיגאנגין לכפר וואלע הסמוך לקהלתנו בןוייל בעלי האט מיר גיגאנט עהר וועט גיין קיין וואלע אונ פין וואלע קיין זארעוויא האט מיר איין ערל מונאלע גיגאנט אז פרייטאג פריא זיגר ניין איז בעלי אצלו גיווען אונ האט בייא עהם אביסל פעהדרין גיהאנדלט.

ביום ה"ל וביום ב' שאחריו האב איף אן גיהויבין צו בעטין אנשי קהלתנו מען זאל עהם גיין זוכין זענין מאנשי קהלתנו גיגאנגין זוכען ביום ג' אונ האבין עהם ניט גיפונין. ביום ד' שבווע ה"ל זענין גיגאנגין ר' העניף ור' משה אייזיק מפ"ק לכפר וואלע אונ האבין גיברענגט צו פירען איין הרוג האב איף תיקף דער קאנט דיא אללע מלבושים וואס דער הרוג איז גיוועזין אן גיטאהין גם דיא מכנסים האב איף אויף עהם דער קענט גם זייני שערות והבייא גארטיל ותפלין האב איף אלדינג דער קענט אז דאס איז מבעלי כהר"ר ליבוש בן כהר"ר צבי ז"ל וואס איז נאבד גיווארין מעש"ק ה"ל כ"ד האשה ה"ל: אט"פ באו לפנינו ב"ד ח"מ שני אנשים הללו היינו ר' העניף בן כהר"ר נתן וגיסו ר' משה אייזיק בן כהר"ר ירמל מפ"ק והגיד ר' העניף בזה"ל איף זאג בתורת עדות ונא איז גיוועזין דיא מעשה יום ד' פ' חקת תשעה ימים לחדש תמוז תרז"ו בין איף מיט גיסי משה אייזיק גיגאנגין לכפר וואלע זענין מיר אריין גיגאנגין לבית ר' שמאי מערדר היושב שם בכפר ה"ל איז גיסי משה אייזיק אוועק גיגאנגין על הכפר האנדלין אונ איף בין גבליבין אצל ר' שמאי ה"ל איז אריין גיקומין איין ערל אונ האט גיהאט איין פשעזמין אונ זאגט צו מיר דער קאן דעם פשעזמין וועמיס ער איז האב איף תיקף גיגאנט איף דער קען דעם פשעזמין ער איז דעם ר' ליבליס רק וויא איז דער יוד פין דעם פשעזמין ענפערט הערל ה"ל דער יוד ליגט גיהרגת צווישען דיא תבואות אונ דיא

פְּלָבִים הָאֲבָנִים עִהֵם שְׁוִין בְּאֶלֶד אוֹיֵף גִּיגְעִסִין וּוִיא אִיֵף הָאֵב דְּאָס דְּעַר הָעֵרֶט בֵּין אִיֵף תִּיכְרָף גִּיגְאָנְגִין נְאָף גִּיִסִי מְשָׁה אִיִּזִיק אֹנֵב הָאֵב מִיט גְּרוּפִין דְּעַם בְּעַל הַבֵּית ר' שְׁמַאי גַם דְּעַם עָרְל עַר זָאל אוֹנֵץ וּוִיזִין דְּעַם הָרוּג וּוִיא עַר לִיגֵט הָאֲבָנִים מִיר עֵהֶם גִּיפּוֹנִין צוּוִישִׁין דְּיָא וּוְאלֵעַר תְּבוּאוֹת מַעַן הָאֵט אֲבַעַר קִיָּין פְּנִים אֹנֵב קִיָּין פִּיִס דְּעַר קַעֲנַט זִיִּיא זְעָנִין גִּוּוּעִזִין צו גַעֲסִין דְּיָא יָדִים זְעָנִין ג"כ גִּוּוּעִזִין אִפּ גַּרְרוּזֵעַט עַר אִיז מְעַר נִיט גִּוּוּעִזִין רַק דְּעַר גּוּף אֹנֵב דְּיָא בְּנֵי מַעֲיִים זְעָנִין גִּילְעָגִין ב' אַמּוֹת רְחוּק מִמֶּנּוּ אֹנֵב אִיז גִּוּוּעִזִין אֵן גִּיטוּהֵן אִיִּין בְּרִישְׁלַעֲק אִין מְכַנְסִים אִין דְּעַר קַאפְלַעֲשׁ אִיז גִּילְעָגִין אִיזְהוּ אַמּוֹת רְחוּק מִמֶּנּוּ גַם דְּיָא שְׁעָרוֹת זְעָנִין ג"כ גִּילְעָגִין אִיזְהוּ אַמּוֹת רְחוּק מִמֶּנּוּ הָאֲבָנִים מִיר אֵלְדִינֵג צו זַאמִין גִּינּוּמִין אֹנֵב מִיר הָאֲבָנִים גִּיבֵרְעֵנְגַט הָרוּג הַנְּ"ל לְעִירְנוּ פ"ק כ"ד הָעַד ר' הָעֲנִיָּה: גִּיִסוּ ר' מְשָׁה אִיִּזִיק הָאֵט ג"כ אֵלֵץ אֲזוּי גִּינְאָגֵט וּוִיא ר' הָעֲנִיָּה רַק הִגִּיד וּוִיא דְּעַר עָרְל אִיז אַרְיָן גִּיקוּמִין מִיט דְּעַם פְּשַׁעְזִמִין לר' שְׁמַאי בֵּין אִיֵף נִיט דְּרַטֵן גִּוּוּעִזִין.

גַם הִגִּיד בְּפִנְיֵנוּ ב"ד הִיָּינוּ ר' מְשָׁה אִיִּזִיק הַנְּ"ל עַס דְּאֶפְט זִיֵף מִיר אָז דְּיָא שְׁעָרוֹת וְהַבְּרוּשְׁלַעֲק וְהַקְּאֶפְלִישׁ אִיז פִּין דְּעַם לִיִּבְלַעֵן וּוְאֵס אִיז נְאָבְד גִּוּוּאָרִין מַעֲש"ק הַנְּ"ל מִיָּין וּוִיִּסִין מִיר קִיָּין עֵדוֹת צו זְאָגִין: אַח"כ פְּאֹו לְפִנְיֵנוּ ב"ד ח"מ ה"ה כְּהַר"ר שְׁמַאי בֵּן כְּהַר"ר זָאב סג"ל ור' מְשָׁה אֶהֱרֹן שְׁמַשׁ דְּקַהֲלֵתִינוּ וְהִגִּידוּ בְּתוֹרַת עֵדוֹת בְּזֵה"ל זוּיָא וּוִיא מַעַן הָאֵט דְּעַם הָרוּג אַרְיָן גִּיבֵרְעֵנְגַט צו פִּירִין בְּיוֹם ב' הַנְּ"ל עַל הָעֶגְלָה זְעָנִין מִיר צו גִּיגְאָנְגִין צו דְּעַר עֶגְלָה הָאֲבָנִים מִיר גִּיזַעְהִין אֶצֶל הָרוּג הַנְּ"ל א בִּיָּיא גַאֲרֵטִיל הָאֲבָנִים מִיר זִיָּא נִיט דְּעַר קַאנַט רַק דְּעַם בְּרוּשְׁלַעֲק וְהַקְּאֶפְלַעֲשׁ וְהַשְׁעָרוֹת הָאֲבָנִים מִיר אֵלְדִינֵג דְּעַר קַעֲנַט אָז דְּאָס אִיז פִּאן דְּעַם לִיִּבְעֵלְעַן וּוְאֵס אִיז נְאָבְד גִּוּוּאָרֵעַן מַעֲש"ק הַנְּ"ל גַם הָאֲבָעַן מִיר אַרוּיס גִּינּוּמִין אֹנִיס דְּעַר הוּיִזִין קַעֲשִׁינַע וּוְאֵס דְּעַר הָרוּג אִיז גִּוּוּעִזִין אֵן גִּיטְאָהִין אִיִּין פֶּאָס אֹנֵב דְּעַר פֶּאָס אִיז גִּוּוּעִזִין גְּשִׁרִיבִין אוֹיֵף זִיָּין נְאָמִין מִיט זִיָּין גְּאָנְצַע שְׁטַאטֵאֲעַר ז' פַעֲסִיל הָאֵט תִּיכְרָף גִּינְאָגֵט צו אוֹנֵץ אָז דְּיָא בִּיָּיא גַאֲרֵטִיל אִיז זִיָּין גִּוּוּעִזִין כ"ד הָעֵדוֹת: אַח"כ בָּאָה לְפִנְיֵנוּ הָאֲשָׁה בִּינָא בַת אַחֻתָּהּ שֶׁל הָאֲשָׁה פַעֲסִיל הַנְּ"ל וְהִגִּידָה בְּזֵה"ל ר' שְׁמַאי מוּוְאָלַע אִיז גִּיקוּמִין אִין שְׁטַאט אַרְיָן דְּעַם אַנְדְּרִין פְּרִיִטְאָג וּוִיא דְּעַר לִיבְלִי אִיז אוּוַעֲק גִּיקוּמִין אֹנֵב הָאֵט גִּיטְרַאָגִין אִיִּין בְּיָין מִהָרוּג הַנְּ"ל גַם אִיִּין פְּשַׁעְזִמִין הָאֵב אִיֵף דְּעַר קַאנַט אָז דְּאָם אִיז מִיָּין פְּשַׁעְזִמִין בְּוּוּיָיל דְּעַר לִיבְלִי הָאֵט זִיָּה בִּיָּיא מִיר גִּילִיגִין דְּעַם פְּשַׁעְזִמִין אִיֵף דְּעַר קַאָן נְאָף גִּיט דְּעַם פְּשַׁעְזִמִין עַר אִיז מִיָּין כ"ד אֲשָׁה בִּינָא הַנְּ"ל וְהָאֲשָׁה פַעֲסִיל מוּדָה לְדַבְּרִי אָז דְּעַר פְּשַׁעְזִמִין אִיז אֲשָׁה הַנְּ"ל עַכ"ל גְּבִיִית עֵדוֹת הַנְּ"ל וְנִשְׁמֹר הַדְּבָר מַעֲבָר לְדָף הַנְּ"ל: וַיַּעַן שְׁאָנוּ ח"מ טְרוּדִים מְלַמְּדִים שְׂכִירֵי יוֹם וּמַחֲמַת שְׁאִין בְּהָרוּג הַנְּ"ל סִימְנִי בְּפִנְיֵוּ וּבְחֻטְמוֹ פְּדִין הַש"ע רַק בְּמִלְבוּשָׁיו וּבְשַׁעְרוֹתָיו וּבְפֶאָס שְׁלוֹ כְּמִבּוֹאָר מַעֲבָר לְדָף לֹא יִכְלָנוּ לִירַד לַעֲנוּמְקָא דְדִינָא וְלָדוֹן לְהַקֵּל אוֹ לְהַחֲמִיר מִפְּנֵי חֻנְאָר א"א וְתַקְנּוֹת עֵגוּנָה אֲשֶׁר פְּהַרְרִים בְּשַׁעְרָה תְּלוּיִם הִלְכוּתִי לְזַאת אָנוּ ב"ד גּוֹבֵי הָעֵדוֹת נִשְׁתַּטַּח לְפָנֵי רַבּוֹתֵי פְּבוּדֵי יְקִירֵי אֶרֶץ וּמִן פְּלָגֵי הַזֶּמֶן אֲשֶׁר בְּסִבִּיבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר בְּשַׁכְּלָם הַזֶּה וְרַעֲיוֹנָם הִיקָר יַעֲיָינוּ וַיַּחֲפְשׂוּ בְּחִיפּוּשָׁא דְנָרָא טְבָא וַיִּגְמְרוּ הַדְּבָר בְּכִי טוֹב עַד גְּמִירָא וְאָז נִהִי אֲנַחְנוּ ג"כ נַחֲשָׁבִים מַפְּעָלֵי טְבָא בְּאַתְחַלְתָּא דְּמַצְנָה רַבָּה וְתַקְנָתָא דְּעֵגוּנָה ע"ז בְּאָנוּ עַה"ח ב"ד ח"מ גְּוֹבֵי עֵדוֹת הַיּוֹם יוֹם ג' פ' עַקֵּב שְׁשָׁה עָשָׂר יָמִים לְחֻדְשׁ מְנַחֵם אֵב שְׁנַת תַּרְחִי"ת לַפ"ק פְּהָ בַאֲרַנִּיב נַאו' שְׁמוּאֵל ב"מ אֲבִיגְדוֹר ז"ל נַאוּם יִשְׂרָאֵל צְבִי ב"מ יוֹסֵף ז"ל נַאו' נִטַע שְׁלֵמָה בֵּן הַמְּנוּחַ מ' הוּדָא לִיבּוּשׁ זצ"ל: אַחַר גְּבִיִית הָעֵדוֹת וְאַחַר חֲתִימַתֵּינוּ בָּא

לפנינו ר' קאפיל בייגעל אייזין והגיד לפנינו בתורת עדות אז פאס הנ"ל וואס דא עדות האבין ארויס גינעמן אויס דא מכנסים האב איך בעצמי גינעהין תיכף וויא דער ליבלי האט גוברענגט איין פאס פאן סענדזי האב איך עהם גיליינט איז עהר גוועזין אויף זייני שטאטאער און היום זעה איך אןיך דעם פאס דאס אייגינע פתב אין שטאטאר וואס האב פרייר גינעהין ע"ז פאנו עה"ח יום הנ"ל שנת הנ"ל גאום שלשה עדים הנ"ל בח"י ממש: עוד זאת שהאשה הפירה בט"ע את בשר הגוף שהוא גוף בעלה עכ"ל השאלה: תשובה הנה לפי הנראה שאין פאן רק סימני כליו ומלני בפלוגמת הפוסקים אי חיישינן לשאלה בכל מלבושיו והפל מבואר בספרי אחרונים ואין לצרף פאן דעת ר"ת [המובא בש"ע סי' י"ז סעי' כ"ה] שהפירו גופו כי לא הי' גופו שלם וככה"ג ודאי גם לדעת ר"ת אין מעידין עליו דכמעט ברוב ראשונים שהביאו דבריו פתב וגופו פולו שלם הגם שמבואר בש"ש של הקצות [שמעתא ז' פ' ט"ו] דגם ברוב הגוף שלם נמי שרי לדעת ר"ת ו"ל מ"מ אם גופו נחבל ודאי כ"ע מודים דאסור ויענין במרדכי שפתב בפ' בתרא דיבמות ונ"ל וי"ל דהתם הרוגי מלכות מדוכים בפצעים ונחבורות מתקלקלים ואין יכולים להעיד עליהם להפירם לאחר שלשה ימים עכ"ל.

והנה אין לה חבול בגופו מזה ההרוג שנקרעו ממנו בני המעיים דלפי הנראה שלא מעצמו יצאו ממנו רק השליכוהו וקרעוהו מרחוק ונחבל בפצעים בנדאי כה"ג גם ר"ת מודה שאין מעידין על גופו בט"ע והחוש יעיד ע"ז שהרי לא הפירו שום אדם מאנשי עירו וגם נראה באמת שגם אשתו לא הפירתו ואם אמרה שמפירה הוא נגד כל העולם שאין מפירין אותו ואינה נאמנת.

אף הנראה מדברי האשה לא שמכרת גופו בט"ע רק בשרו היינו שלפי הנראה לה בט"ע מבשר בעלה שזה הגוף בנדאי בעלה שלו הי' בשר פזה וכן משמעות לשונה בג"ע לבסופו ונ"ל עוד זאת שהאשה הפירה בט"ע את בשר הגוף שהוא גוף בעלה עכ"ל.

אולם מה לנו לדקדק בדברי העגונה הלזו שפיין פה ובין פה אינה נאמנת גם לדעת ר"ת דאם פנונתה על הגוף הוא נגד החוש ונגד כל העולם שאין מפירין אותו ואם פנונתה על בשר בעלה בנדאי אינה נאמנת בט"ע של בשרו גם לדעת ר"ת ו"ל כמבואר למענין בדבריו ולא נשאר לנו רק לקיים דברי הפוסקים דבכל בגדיו לא חיישינן לשאלה אף הי' נ"ל היתר פשוט באם הערל שפא לבית ר' שמאי הפיר את ר' ליבלי והעפום בנדאי ידע מזה שנאבד ר' ליבלי הנ"ל א"כ במה שאמר לו הערל שנהרג סגי עדותו ואין לומר דמה שאמר שנהרג הוא ע"י שאלת ר' העניף ולא הני מסל"ת ז"א פיין שהתחיל העפום מפיר אתה הפשעזמין הני התחלה שנראה שפא לספר במל"ת מהריגת ר' ליבלי והני פמו פונדקית שהתחילה לבכות ואח"כ ע"י שאלה הגיד שמת חבריהם ואפ"ה הני מסל"ת כמבואר באריכות יתר מזה להתיר בתשו' צ"צ [סי' מ"ב] ובש"א מביאו וא"כ אם הנכרי הפיר לר"ל בנדאי אשה זו מותרת לדעת הצ"ח ו"ל הנ"ל ודעת הב"ח כהריק"ש ו"ל כמראה להם מקומו שמת נאמן גם בלא מסל"ת גם שאין מפירין אותו יענין בתשובותיהם ואי שלא הזכיר העפום שם עירו הא פיין שידעוין שלא נאבד ר' ליבלי אחר וגם העפום אמר לאחד מעיר של ר' ליבלי מפיר אתה הפשעזמין בנדאי פנונתו על ר' ליבלי שפעיר הלזה הפשעזמין הי' בידו נהרג שהרי ר' העניף אמר הפשעזמין הוא של ר' ליבלי

וע"ז אמר העכו"ם שנהרג בנודאי פנונתו על ר' ליבלי מעיר הנ"ל וסגי בשמו ושם עירו עם עוד איזה סימנים אליבא דכ"ע ולכן אם העכו"ם הפיר לר"ל הנ"ל בנודאי האשה מותרת אף גם לא הפירו מ"מ עכ"פ העיד שבעל הפשעזמין נהרג ובהא לא חיישינו לשאלה שהי' דבר המושאל ולכן בכה"ג יש להקל אם יסכימו עמי איזה מגדולי הדור: והנה מעט אשר עיינתי להשתעשע בדבריו הנעימים: מ"ש מאין יצא לו זה לר"ת המעיין בפוסקים יראה דמסברא קאמר לה דז"ל הנ"י בפ' האשה בתרא וכתבו בתו' בשם ר"ת דדוקא בשאין שם אלא הפרצוף הוא דבעינן פולי האי אבל אם הי' כל גופו שלם אפי' אם אין פאן פדחת וחוטם ניכר הוא יפה ע"י סימני הגוף ועוד דשמא בסימנים הוא דאמר הקא אבל ע"י טביעות עינא ניכר יפה הוא פיון שיש שם כל גופו ואפי' אחר כמה ימים כו' ומיהו נדאי אם יש להם סי' מובהק בגופו מעידין עליו בכל מקום שגופו וכדאמרי' לעיל בפ' האשה שלום גבי עובדא דשני ת"ח דקאמר אסימנין סמכי' פלומר בסימנים מובהקים והכי מוכח לקמן בגמ' דאפליגי בשומא אי הוי סי' מובהק עכ"ל והנה מריש הקשה מעכ"ת דלמ"ד סי' דרפנן מיירי המתני' דאין מעידין אלא על פרצוף פנים וחוטם אעפ"י שיש סימנים בגופו וכנ"ל אפי' בסימנים אמצעים דלהך מ"ד סימנים לאו פלום וא"כ יקשה להך לישני דבכורות [דף מ"ו ע"ב] דאין מעידין על פדחת לחוד הוא מדרפנן וא"כ למה לא יועיל סימן עם פדחת ולזה רצה מעכ"ת לחדש דהני שני תירוצים בבכורות] תלי' בהך אי סד"ר והנה לדבריו יקשה גם להך לישני דיכיר לחוד והפרת פנים לחוד מ"מ הוי הך עכ"פ הפרה דלענין בכור סגי בהפרה פזו ובנודאי דעדיף מסי' אמצעי למ"ד דס"ל סד"ר והנה לפי דקיי"ל לרוב אחרונים דשני סימנים מצטרפים א"כ למה לא נצטרף עכ"פ הפרה דפדחת דהני מה"ת יותר מסימן ונצטרפו עם הסי' האמצעי ומשניהם יחד יהי' סי' מובהק א"ו דכיון דסי' מובהק ממש מהני לכ"ע פידוע וא"כ המתני' דאמרה אעפ"י שיש סימנים בגופו מיירי רק בסי' אמצעי לא בסימן מובהק וא"כ בודאילא איירי המתני' במפיר הפדחת עם הסי' אמצעי שגופו שזה נדאי הוי סי' מובהק ביותר ומזה לא מיירי ורק שאין מעידין רק על הפדחת ופ"פ אעפ"י שיש סימנים בגופו וכליו היינו הסי' לחוד בגופו וכליו לא מהני ורק הפ"פ עמהם גם לא מצטרף להם בלא הפדחת [והפדחת] עם סי' אחד בנודאי מהני מטעם סי' מובהק עכ"פ ומזה לא איירי המשנה אף כ"ז לדברי מעכ"ת.

אף באמת לא ידעתי ריח קוש' הלא [בבכורות] מוקמי' מתני' עד חוטמו והיינו הפדחת [לחוד וע"ז] קאי שאין מעידין בלא הפדחת אעפ"י שיש סימנים בגופו פנ"ל ורק בברייתא אחריתי [שם בבכורות] איתא אין מעידין על פדחת [וכו' עד שיהי' שניהם עם החוטם] ושם לא נאמר הסיום ואעפ"י שיש סי' בגופו וז"ב: ב' מה שהקשה מעכ"ת בגמ' בכורות דף מ"ו שמקשה הגמ' תנינא יצא פדרכו משיצא רוב פדחתו ומסיק בתיובתא והקשה כ"ת דלמא אתי לאשמעי' דבעי פדחת עם חוטם ולא מהני רוב פדחת ובעניי לא ידעתי רמז קוש' הלא כ"ע ר"י ור"ל מודים דבכל התורה מהני פדחת וא"כ מה שמבואר במתני' דשם (יעו"ש) פנונת המשנה על פדחת לחוד ומיני' נשמע אדרבה דפדחת לחוד בחי הוי פגולד ולכאורה אדרבה מפאן תיובתא לר"ל אף י"ל דמתני' מיירי עם החוטם פיון דלא נתבאר במשנה רק משיצא ראשו והיינו מסתמא רוב ראשו או (חד) פדחת גבי בכור לכהן וה"ה לנחלה פנ"ל עם פ"פ אבל עכ"פ לא נתבאר במשנה זו שום רמז ע"ז

דְּצָרִיף דּוֹקָא פ"פ עם חוֹטֵם וְרַק קמ"ל דְּהוּי יְצִיאַת רֵאשׁוּ פִּילוּד וְזֶה נִשְׁמַע מֵהָא דְּנִדְהָ
וְשִׁפִּיר פְּרִיף הַגְּמָ' תַּגְּנִינָא.

גַּם מַה שְׁרָצָה מֵעַכ"ת לְחַדֵּשׁ דְּמִזְה הוֹצִיא ר"ת ז"ל דִּינוֹ דְּמַתִּירִין בְּרוּב גַּם אִם לֹא הִפִּיר
פְּרָצוּפוֹ כְּמוֹ גַּבִּי בְּכוֹר אֶתְמָה לִמ"ל הָאָרִיכוֹת הַלְּזָה פְּשׁוּט ה"ל לֹמַר דר"ת יְלִיף מִבְּכוֹר
דְּמִהְיֵי רֹב גּוּפָא אֲלִיבָא דכ"ע דְּהוּי פִּילוּד כְּמִבְּנָאָר בטי"ד מְהֵי גַם לְזָה וְכְמוֹ שְׁבָאָמַת
הִבִּיא בְּעַל ש"ש ז"ל [שְׁמַעְתָּא ז' פ' ט"ו] רֵאשׁי זֹו לְשִׁיטַת ר"ת אַף בְּאָמַת אִינִי רוּאָה שׁוּם
רְאָיָה דְּבּוֹדָאֵי כ"ע מוֹדִים דְּמִפִּירִים בט"ע גַּם גּוּף לְחוּד דְּכֵן מִפִּירִים בט"ע חֲתִיכַת בְּשׁוּר
וְגַט שְׁהוּא חֲנוּמָר גְּוָלָם בְּלֹא פ"פ וְרַק דְּסִבְרַת הַחוּלְקִים עַל ר"ת הוּא דְּבָאָדָם נִשְׁתַּנָּה הַט"ע
בְּמַה שְׁנִחְתַּף מִמְּנוּ הַפְּנִים וְכִנְרָאָה בְּחוּשׁ שְׁקוּמַת הָאָדָם אִינוּ בְּלֹא רֵאשׁ כְּמוֹ עִם רֵאשׁוּ
וְאָף ר"ת ז"ל ס"ל דִּיכּוֹל לְהִפִּיר גַּם אֶת הַגּוּף לְחוּד גַּם שְׁנִחְתַּף מִהָרֵאשׁ וְהִנֵּה בְּבִכּוֹרוֹת
אִינִירִי בִּפִּיר בְּבִכּוֹר פִּינוּן שְׁעֵדִינִין לֹא יֵצֵא רַק רֹב גּוּפוֹ זֶה יְכוּלִין לְהִפִּירוֹ כ"ז שְׁלֹא יֵצֵא
וְהוּי שְׁפִיר יִפִּיר פִּינוּן דְּהוּי פִּילוּד וְלֵע"ע יְכוּלִי לְהִפִּירוֹ בֵּין יְלָדִים אַחֲרִים מִקְרִי שְׁפִיר
יִפִּיר אֲבָל בְּאָדָם שְׁנִחְתַּף רֵאשׁוּ מִגּוּפוֹ שְׁפִיר י"ל כְּשִׁיטוֹת הַפּוֹסְקִים דְּנִשְׁתַּנָּה וְאִין מִפִּירִים
אוֹתוֹ אֲבָל בִּפ"פ עִם חוֹטֵם ס"ל לְהַמְקָשֵׁן דְּפַדְחַת הוּאִיל שְׁהוּא הַפְּרָה לר"י לְעַנְיָן בְּכוֹר
הוּי כְּמוֹ שְׁמִפִּיר הִפ"פ עִם הַחוֹטֵם דְּבִזָּה לֹא יִזְיֵק מַה שְׁנִחְסַר קֶצֶת פִּינוּן דְּמִפִּיר פְּנִיו וְכְמוֹ
שְׁקִי"ל בְּאָמַת דִּפ"פ ע"ח מְהֵי גַם שְׁנִחְבַּל בְּפְנִיו כְּמוֹ כֵן לר"י דְּזֶה הַפַּדְחַת הוּא הַפְּנִים
מַה מִזִּיק לְנוּ שְׁנִחְסַר מִמְּנוּ הַחוֹטֵם וְלִזְה מְתַרְץ שְׁנֵי תִירוּצִים אוֹ דְּרַק מְדַרְבְּנָן מִחְמַרִּי
בְּעַגּוּנָה אוֹ דִּיפִיר לְחוּד הִינֵנוּ דְּהַפְּרָה דְּפַדְחַת לְחוּד לֹא הוּי רַק כְּמוֹ הַפְּרַת הַגּוּף שְׁכַתְּבָנוּ
דְּהוּי הַפְּרָה בְּלַחוּדוֹ אֲבָל לֹא כְּשִׁהָ' עִם הַחוֹטֵם וְנִחְתַּף מִמְּנוּ וְזֶה לִפְעַנ"ד פְּנוּנַת הַסִּמ"ע
[סִי' רע"ז ס"ק ו'] מ"ש הוּאִיל דְּהוּי פִּילוּד וְל"ק קוֹשְׁיַת הַש"ש [שְׁם] עָלֵיו וְדו"ק: וּמ"ש
רוּמַכ"ת דנ"מ שְׁאֶחָד אוֹמֵר סִי' וְא' אוֹמֵר סִי' מוּבָהָק בְּיוֹתֵר בְּאוּפָר דְּלֹא חִיִּישִׁין לְשִׂאָלָה
פִּינוּן שְׁבַע"ד מוֹדָה שְׁלֹא הַשְּׂאִיל וְלֹא אַחֲרִים לֹא חִיִּישִׁין לֵע"ד דְּבַחִיִּישִׁין לְשִׂאָלָה חִיִּישִׁין
גַּם לְאַחֲרִים טוֹבָא וְדו"ק: סִימָן לֵב לְכַבּוֹד יְדִידִי שְׁאָרִי וּמְחוּסָ' הֶרֶב הַמֵּאוּה"ג הַצְּדִיק
חֲסִידָא וּפְרִישָׁא בִש"ק פ"ה ע"ה נ"י כְּקִש"ת מו"ה אֲלִיעֶזֶר הוּרְוויץ נ"י אֲבַד"ק דְּזִיקוּב:
נִשְׂאֵלְתִי בְּעַנְיָן הָאִשָּׁה עַגּוּנָה שְׁבַעֲלָה נִסַּע מִמְּנָה עֶשֶׂר שָׁנִים וְכַעַת בָּא גַב"ע מִב"ד דְּשָׁם
וְזֶה לְשׁוֹנוֹ בְּפְנִינוּ הַב"ד ח"מ הַעִיד עֲלֵי' ה"ה הַמְרוּמָם כַּהֲר"ר חַיִּים בֶּן יִצְחָק עַל הַנְּפֻטָר
שְׁהִי נִקְרָא מִשָּׁה בֶּן יִשְׂרָאֵל מִפְּשַׁעֲצָלוּב וְהִי אִישׁ אַרוּף וְהִי בְּפְנִיו וְזִקְנוֹ קֶטָן שְׁפִיצַעַט
פְּאוֹת קֶטָנִים נִרְאָה אוּיגִין גְּשִׁטִּיפַעֲלַט בְּפְנִיו הָרֵאשׁ בֵּין הַכְּתָפִים וְהִי לוֹ שׁוּמָא עַל הַכְּתָף
וְגַם שְׁמַעוּ מִמְּנוּ שְׁאֲחוֹת אִשְׁתּוֹ הִיא מוּמַרְת וְהוּא בְּרַח מִבֵּיתוֹ מִחֲמַת שְׁגַנְבַּ סוּס וְיִשְׁב
בְּתִפְסָה סְמוּךְ לְרִישָׁא וְהוֹצִיא אוֹתוֹ עַל הָעֶרְבוֹת כ"ז הַעִיד ר' חַיִּים הַנָּ"ל.

עוֹד הַעִיד ר' יַעֲקֹב גְּרִשׁוֹן שְׁהִי רְגִיל עִם הַנְּפֻטָר וְהַעִיד עַל כָּל הַנָּ"ל וְהוֹסִיף לֹמַר שְׁהַנְּפֻטָר
אָמַר לוֹ בְּסוּד שְׁשָׁמוֹ הַעֲצָם הוּא לֵיב וְרַק שְׁהַחֲלִיף שְׁמוֹ לְקִרוֹת מִשָּׁה מִחֲמַת בְּרִיחָה הַנָּ"ל.
עוֹד הוֹסִיף שְׁחַתְּנוּ דָר בּוֹנְעֶרְטָסְהוּיז אֲצֵל קַאלְבִּיסוּב וְאִשְׁתּוֹ יוֹשְׁבַת אֲצֵל אָבִיו כ"ז הַעִיד
כ"ה יַעֲקֹב גְּרִשׁוֹן הַנָּ"ל.

וְהִנֵּה חֲקִירוֹ הַב"ד מְקַהֲלַתְכֶם וּמְצָאוּ כָּל הַסִּימָנִים נִמְצָאִים בְּבַעַל הָאִשָּׁה הַנָּ"ל רַק עַל
הַשׁוּמָא לֹא יָדְעוּ בְּבִירוֹר הַדְּבָר וְגַם שְׁמוֹ נִקְרָא בְּכָאן יְחִיאֵל מִיכַל ע"כ הַמַּעֲשֵׂה וְנִשְׂאֵלְתִי
חַוּוֹת דְּעַתִּי הַקְּלוּשָׁה בְּזָה.

והנה רו"מ כ"ת בפתח דבריו. יאיר מצא היתר העגונה הנ"ל ע"י חיפוש ובאמת אין צריך
כאן כלל חיפוש פי שם אביו ושם עירו הוי כמו שמו ושם אביו.

ולהמתירין בשמו ושם אביו גם שמו ושם עירו מהני כמבואר זה באריכות באחרונים
ובבגדי פהונה מאריך בזה בראיות נכונות וגם אפי' להמצריכין שמו ושם אביו ושם עירו
מ"מ שאר הסימנים כשהג' יושב בתפיסה מחמת שגגב סוס וקראש בין הפתכים ואחות
אשתו היא מומרת הוי ממש בשמו ושם אביו ושם עירו כמבואר באריכות בב"י סי' י"ז
ומה ששינה שמו לא איכפת לן אם יש היתר זולת הזכרת שמו חילוף שמו לא איכפת לן
דהוי סימן העשוי להשתנות כמבואר בתשובת הר"ן [סי' ל"ג] (ס"י) [וסי'] העשוי
להשתנות הוי כאלו אינו ואם היינו מתירין זולתו לא איכפת לן בזה השינוי ומביא שם
ראי' לדבריו (מה לא) [מהא] דאמרין בב"ב ונ"ל הר"ן שם ועוד הועד בפניכם פי פאשר
ראה זה האיש באגרת שעשה לו משטרי (אביהם) [אברם] דישקאשלא"ר מעיד עליו
ששם ביה שמו בוניט עזבו והרחיק אותו לבעבור לא יזכר שמו וכיון שפן הרי סימן של
שמו סימן עשוי להשתנות וכל שעדות מספיק מצד עצמו אלא שיצא לו ריעותא מסימן
(אחד) [אחר] שגראה ממנו שאינו הוא ואותו סי' הוא עשוי להשתנות אין מטילין מחמתו
שום ספק אלא תולין אותו בשינוי שהוא עשוי להשתנות ויש לדבר זה ראי' מדאמרי'
בפ' מי שמת [דף קנ"ד] איתיב' ר' יוחנן לריש לקיש מעשה בבני ברק באחד שמכר
בנכסי אביו ומת ובאו בני משפחה וערערו לומר קטן הי' בשעת מיתה ובאו ושאלו את
ר"ע מהו (הוא) לבדקו אמר להם אי אתם רשאי לנולו ועוד סימנים עשויים להשתנות
לאחר מיתה וכו' אלא כל סי' שהוא עשוי להשתנות אין מטיל ספק בדבר שאלו הי'
הדבר מסופק אין ספק שמעמידין הנכסים בחזקת בני המשפחה דאוקי ארעא בחזקת
אבהתי וכו' עד שמפנין (שם) [שעם] כל סי' זה אין אנו מעמידין אותו בחזקת גדול
אעפ"י שסי' זה מראה שקטן הי' תולין אותה בשינויו ואפי' ספק אין כאן שאילו הי'
הדבר בספק מעמידין הנכסים בחזקת בני המשפחה ואם כן אמרו בממון שהוא חמור
לדבר זה וכו' פיש בערוה שהיא קלה לדבר זה הלכך בנידון שלפנינו פיון שהוברר הדבר
מתוך עדותו שבעלה של זו מת אלא שיש סי' אחר בדבר שמטיל ספק בענין ואותו סי'
עשוי להשתנות סומכין על הנודאי ותולין את השינוי בדבר העשוי להשתנות זה מה
שגראה לי בזה ע"כ הוכרחתי להביא כל דברי הר"ן ו"ל פי ראיתי במכתבו שאין הס'
אתו ולכן נסתפק וכוננתו להבין שאם הפיר בטביעות עין גמור רק שחסר ממנו קצת
סימנים הידועים לנו בו וזה יש חילוק אם הם עשויים להשתנות תולין בשינוי ואם (אין)
אינו עשוי להשתנות אסורין ובאמת הר"ן ו"ל שם לא מיירי מהפכת ט"ע רק ע"י סימנים
כעין נ"ד אבל אם הי' בו ט"ע אף שחסר קצת מסימנים הפוכהקי' ואינם עשויים להשתנות
גמי ס"ל שמוטר כמבואר בחידושי הריטב"א חולין [דף צ"ו ע"א] גבי טביעות עין עדיפא
מסימנים הגם דבאמת אין ראי' משם דמציאה שאני די"ל דלא ידעו בהסימנים אבל אם
ידעינן בהנאבד שהי' בו סימנין וחסרו ע"כ אחר הוא מ"מ אין הדבר ברור כל כן ויש
לדבר בזה הרבה אלא שאין ענינו לנ"ד לכן אקצר בזה וא"כ הי' נראה בנ"ד להתיר
כמ"ש מעכ"ת משום דהוי בשמו ושם אביו ושם עירו ומותרת בלא חיפוש וסי' שהחליף
שמו הוי סי' העשוי להשתנות אולם ראיתי בשו"ת בגדי פהונה בסי' ז' שכתב דהאי דינא
של הר"ן אינה מספקת אליבא דכ"ע דתל' בב' תירוצים של התוס' בבא מציעא דף כ'

(שְׁפָתָבו) בד"ה אִיסוּרָא מְמוּנָא שְׁפָתָבו שְׁנֵי תִירוּצִים וְלִהְתִּירוּץ א' בא"א מְחִמִּירִין כְּמוֹ
בְּמִים שְׁאִין לָהֶם סוּף וּא"כ לְפִי תִירוּץ זֶה אֲנֻדָּא רְאִיּוֹת הָר"ן (ומב"ב) [מב"ב] דְּהֵתָם
מְמוּנָא שְׁאִנִּי.

ולפענ"ד דְּלֹא דְמִי כָּלֵל לֵנ"ד הָא דְאִיסוּרָא מְמוּנָא לֹא יִלְפִינן דְּאִטוּ מִלְתָּא דְסִבְרָא לֹא
יִלְפִינן הָא חֲזִינוּ בְּכַמְּה דְבָרִים דְּתִלְיָא בְּסִבְרָא יִלְפִינן מִהֲדָדִי כְּמִבְּוֹאָר בְּכַמְּה דְּוִכְתָּא בְּש"ס
לְעֵנָן מִיגוּ וְלְעֵנָן כְּאֵן נִמְצָא כְּאֵן הִי גַם בְּפּוֹס' מְבֹאָר כְּמַהֲפַעְעִים וְעַד כְּאֵן לֹא קְאָמְרִי
אִיסוּר' מְמוּנָא לֹא יִלְיָי אֲלֵא בְּדָבָר שְׁיִישׁ מְקוּ' לְהַחְמִיר מְלִבְד הַסִּבְרָא כְּמוֹ גַּבִּי יוֹסֵף ב"ש
אוּ בְּמִים שְׁאִין לָהֶם סוּף דְּהַמְיָעוּט (מְצִילִין) [נִיְצוּלִין] מִשָּׂא"כ בְּמִמוֹן אֲזִלִּין בְּתֵר רַבָּא
כְּהֵאִי וְלֹא חֲזִישִׁינן לְמִדֵּי דְלֹא שְׂכִיחַ בְּמִמוֹן אֲבָל בְּעֶרְוָה הַחְמִירָה חֲזִישִׁינן אַף לְמִיָּעוּט
מִשׁוּם חֲוָמָר הָאִיסוּר וְשִׁפִּיר אָמְרוּ אִיסוּרָא מְמוּנָא לֹא יִלְפִינן אֲבָל בְּמִילְתָּא דְּתִלְיָא
בְּסִבְרָא הַסִּבְרָא לֹא יִשְׁתַּנָּה בֵּין אִיסוּרָא לְמְמוּנָא לְפִיכֹף שִׁפִּיר הֵבִיא הָר"ן רֵאִי' כְּמוֹ דְלְעֵנָן
מְמוֹן סִי הָעֵשׂוּי לְהַשְׁתַּנּוֹת לֹא כְּלוּם הוּא דְאֵם אֵיתָא דְסִי הָעֵשׂוּי לְהַשְׁתַּנּוֹת [הָוִי סִי] אַף
בְּמִמוֹן הָוִי לָן לְהַסְתַּפֵּק אֲלֵא וְנֻדְאִי לֹא חֲזִישִׁינן לִי כָּלֵל ה"ה (הִי) בְּאִיסוּר אֵם יֵשׁ בּוֹ
סִימְנִי מְוִבְהָקִים אֲשֶׁר הָאִשָּׁה נִיְתַרְתָּ בְּהֵם (וְהַסִּי) [הַסִּי] הָעֵשׂוּי לְהַשְׁתַּנּוֹת לֹא מְגַרְע
כּוּחוֹ דְמֵאִי אֲמַרְתָּ בְּעֶרְוָה הַחְמִירָה נִיְחֻוֹשׁ לְחֻוּמָרָא ז"א דְכִינּוֹן דְע"י סִימְנִים מְוִבְהָקִים נֻדְע
לָן דְזֶה הוּא אֵין מְקוּם לְהַחְמִיר כָּלֵל בְּחֻנָּם וְכְמוֹ בְּמִמוֹן אֵין מְגַרְע סִי הָעֵשׂוּי לְהַשְׁתַּנּוֹת
כַּח הַחֲזָקָה דְמֵהֲנִי בִי ה"נ אֵין מְגַרְע כַּח הַסִּימְנִים הַמְּוִבְהָקִים דְמֵהֲנִי בֵּא"א לְהַתִּירוּ וְזֶה
הַדְּבָר בְּרוּר לְמִבִּין וְאֵין רְאִיָּה (לְתִשׁוּי) [מְתִשׁוּי] מֵהֲרִי"ק שֶׁהֵבִיא (הָר"ן) [הַגְּאֹוֹן] הַנְּ"ל
רֵאִי' לְדָבְרֵי שְׁפָתָב מֵהֲרִי"ק ז"ל דְאָף לְדָבְרֵי הַרְמָב"ם דְמֵהֲנִי שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו מ"מ אֵם
נִשְׁתַּנָּה צוּרְתוֹ בְּדָבָר הָעֵשׂוּי לְהַשְׁתַּנּוֹת לֹא מְהֲנִי וְהִבִּין הַגְּאֹוֹן הַנְּ"ל דְמֵהֲרִי"ק חוֹלֵק עַל
הָר"ן ז"ל וּבְאֲמַתָּ לֹא דְמִי לְהַדְּדִי דְהָא בְּאֲמַתָּ בְּשִׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו קָשָׁה טוּבָא אֲמַאי לֹא נִיְחֻוֹשׁ
דְהָא כְּמַה יוֹסֵף ב"ש אֵיכָּא בְּעֵלְמָא וּמְתַרְצִים אַחְרוּנִים אוּ מִשׁוּם דְאֵיירִי דִּיְדַעְעִין דְזֶה הַלֵּךְ
לְשֵׁם אוּ ע"י בְּדִיקָה וְלְמִקוּמוֹת רְחוּקִים לֹא חֲזִישִׁינן דְלֹא שְׂכִיחָא שְׁיִירוֹת אֲבָל בְּאֲמַתָּ
[אֵם] הִי [שְׂכִיחַ] שְׁיִינְדָמֵן שְׁהַלֵּךְ לְשֵׁם יוֹסֵף ב"ש אַחַר וְנֻדְאִי חֲזִישִׁינן לִי וּא"כ כִּינּוֹן דְחֲזִינוּ
שְׁצוּרְתוֹ כְּאִישׁ אַחַר אֵין רֵאִי' מִשְׁמוֹ שְׁאָמַר דְבְּאֲמַתָּ יְכוּל לְהִיּוֹת שְׁהִי' כְּאֵן אַחַר כְּמוֹ
דְבִלֵּא"ה יֵשׁ כְּמַה פּוֹסְקִי דְאֵין מִתִּירִין בְּשִׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו לְחוּד דְחֲזִישִׁינן שְׁהִי' אַחַר ג"כ
שֵׁם בְּמִקוּם הַזֶּה כְּמוֹ כֵּן אַף לְהַרְמָב"ם דְמִתִּיר בְּשִׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו מ"מ בְּנִשְׁתַּנָּה שִׁפִּיר יֵשׁ
לְחוּשׁ לְאַחַר וְאֵין מְגַרְע כַּח כָּלֵל מִשׁוּם דְבָר דְאִטוּ אֵי אֲפִשֶׁר לִיב"ש אַחַר דְשְׂכִיחָא טוּבָא
לִילְךָ שֵׁם אֲבָל אֵם נִיְכָר הַדְּבָר בְּסִימְנִים מְוִבְהָקִים (דְקוּל) דֵּא"א לְהַמְצִיא אַחַר בְּכְמוֹ אֵלוֹ
הַסִּימְנִים וְרַק מִשׁוּם שְׁנִשְׁתַּנָּה בּוֹ כְּעַתָּה סִי אַחַר אֲשֶׁר עֵשׂוּי לְהַשְׁתַּנּוֹת שִׁפִּיר אָמְרִי דְתוּלִין
בְּדָבָר הָעֵשׂוּי לְהַשְׁתַּנּוֹת וְהַחֲזִילוּק קַל לְהִבִּין דְבְשִׁלְמָא בְּשִׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו אֵלוֹ רֵאִינוּ בְּבִירוֹר
אֵינָה אָדָם אַחַר שְׁשִׁמוֹ כֵּן הַלֵּךְ בְּדָרְךָ הַזֶּה לֹא הֵינּוּ מִתִּירִין וּא"כ ה"נ הָרִי חֲזִינוּ דְאִישׁ
אַחַד אֲשֶׁר צוּרְתוֹ אֵינוּ דוֹמָה לְהַנְּאָבָד אָמַר דְשִׁמוֹ יב"ש וּא"כ הָרִי דְאַחַר הוּא וְאֵי דְעֵשׂוּי
לְהַשְׁתַּנּוֹת מ"מ סָפֵק הוּא אֲבָל בְּסִימְנִים דְאֵם נִיְמָא דְאַחַר הוּא א"כ הוּא נְגִיד הַסִּימְנִים
מִש"ה שִׁפִּיר לֹא חֲזִישִׁינן וְתִלְיָן בְּדָבָר הָעֵשׂוּי לְהַשְׁתַּנּוֹת וְלֹא קָשָׁה נְמִי עַל הָר"ן ז"ל
מִהִירוּשְׁלָמִי שְׁמַבִּיא בְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה דְמְבֹאָר שֵׁם דְט"ע דְקָלָא מְהֲנִי וְרַק אֵם נִשְׁתַּנָּה צוּרְתוֹ
לֹא מְהֲנִי דְקָלָא נְמִי לֹא ט"ע גְּמוּר רַק אֵם לֹא חֲזִינוּ בּוֹ רִיעוּתָא אֲבָל אֵם נִשְׁתַּנָּה בְּצוּרְתוֹ
כְּמוֹ כֵּן (הוּקֵל) [הַקוּל] נְמִי עֵשׂוּי לְהַשְׁתַּנּוֹת כְּמִבְּוֹאָר בְּב"ב בְּגִט פְּשׁוּט [דָּף קס"ז ע"ב

במעשה דהאי תברא] וראני לנה דקול לא הוי ט"ע גמור מהא דאמרין בתולין [דף צ"ה ע"ב] אמר רבא מריש ה"א סימנא עדיף מט"ע פיון דשמענא מהני שמעתתא אמרי ט"ע עדיפא דאלת"ה סומא האיך מותר באשתו וכו' וקשה לכאורה הא בלאו הני שמעתתא הוי לי להוכיח מסומא ומה הוא דנתחדש לו בתר שמעו להוכיח מהאי דסומא יותר מזולת הני שמעתתא ותו קשה דאפתי האיך מוכח דט"ע עדיפא דילמא פהדדי נינהו וכבר העיר זה הריטב"א ז"ל בחידושי ונהגון מהר"י (הג"ל) בהגהותיו [במסורת הש"ס] מצינו דברי תוס' ברכות [דף נ' ע"א ד"ה אלא] וכוונתו דמבואר שם בתוס' דהפוננה דעדיפא היינו שהם שונים ובאמת לישנא דהסוגיא בתולין לא משמע [פן] ולכן נ"ל דבלאו הני שמעתתא לא הוי מוכח דט"ע עדיפא דהנה נ"ל פוננת הגמרא פה היא דהלא מצינו בסימנים ג' מיני סימנים מובהקים ביותר דמהני בכל ענין אף אי סימנין דרבנן וסימנים אמצעים דתלמי' בזה אי סימנים דאורייתא או דרבנן וסימנים גרועים דלא מהני כלל ונהנה פוננת הגמ' לומר דסימנים עדיפא היינו דמתזירין אבידה אפילו בסימנים אמצעים וט"ע הוי ס"ד דלא מהני רק ט"ע גמור כמבואר בתוס' [שם דף צ"ו ד"ה ולא] א"כ עדיפא סימנים מט"ע ולא הוי מצי למיפשט מבני אדם דמותרין בנשותיהן בלילה די"ל דט"ע דקלא הוי ט"ע גמור כמו ט"ע דראי' ומש"ה מותר ואף לכאורה אי אפשר לומר דט"ע דקלא הוי ט"ע גמור דמבואר בסנהדרין [דף ס"ז ע"א] גבי מדליקין לו את הנר כדי שיהי' עדים רואים אותו ושמעו קולו ופירש"י שם דבעינן שיהי' עדים רואים אותו [דאל"ה] יכול להכחיש ולומר דלא הוא [הי'] [דסבר] וגם דמפירין אותו בט"ע דקלא לא מהני כמבואר בירושלמי הג"ל הרי דגרע ט"ע דקלא משאר ט"ע אף די"ל לפי הס"ד דסימנים עדיפא ה"א ט"ע דקלא הוי ט"ע גמור ואעפ"כ לא קטלינן על ידו משום די"ל דגם ע"י ט"ע גמור לא קטלינן לגברא עד שרואהו בסימנין אבל לענין איסורין סגי בט"ע גמור וט"ע דקלא הוי ט"ע גמור ולכן שפיר קאמר רבא דכיון דשמעינהו להני שמעתתא דעכ"פ סימנים לא עדיפא מט"ע ואם איתא דט"ע דקלא הוי ט"ע גמור אמאי לא קטלינן ע"י הא למסקנא ט"ע עכ"פ כמו סימנים א"ו דט"ע דקלא גרוע מט"ע גמור ומש"ה לא קטלינן ע"י א"כ שפיר מוכח דמותרין בנשותיהן בלילה ע"י דט"ע דקלא שהיא גרוע וסימנין גרוע לא מהני ש"מ דט"ע עדיפא מסי' ודו"ק: הינצא לנו מזה דט"ע דקלא לא הוי ט"ע גמור דעשוי להשתנות כמבואר בב"ב בג"פ [הג"ל] וכן גבי שמו ושם אביו נמי לא הוי דבר ברור רק דמסתמא לא חיישינן לאחר פנ"ל אבל אם יש ריעותא דנשתנה צורתו הרי חזינו שיש שינוי חיישינן דלמא נשתנה הענין גופא היינו הקול או שגזדמן לכאן יוסף ב"ש אבל בסימנין מובהקים ממש אף שיש סימנים [אחד] אחרים אשר לא הנה בהנצאבד והוא עשוי להשתנות תולין בו אליבא דכ"ע.

הן אמת שבהר"ן ז"ל משמע שכל שיש היתר זולת הסי' תולין בשינוי כמבואר לשונו באשר העתקתי אולם זאת י"ל דבסימנים מובהקים ממש אף הרמב"ם ז"ל ושאר פוס' מודים ולמה נשנוה פלוגתא בכדי וכן ראיתי באחרונים פמעט פולם הביאו להלכה ולכן לפענ"ד מותר לסמוך על דברי הר"ן ולומר שהוא בעל האשה העגונה פיון שכל הסימנים בו ומה שאמר ששמו משה הוא סי' העשוי להשתנות ורק בעיקר הדבר איפא למשדי נרגא דהנה מבואר בדברי הר"ן שפכל ושונה בדבר דמש"ה הוי שמו סי' העשוי להשתנות מחמת שראינו שרצונו לשנות שמו וא"כ לפ"ז בנ"ד בשלמא מה שנקרא בפי

כל משה י"ל ושהוא עשה פן מחמת הבריחה אבל מה שאמר לחבירו בסוד ושינה שמו לשם ליב ז"א נראה שעשוי מחמת שום דבר פי למה לו לשקר על לא דבר דאם ירצה להעלים מחבירו ישאר בשמו הראשון שאמר לפני כל ונראין הדברים שבאמת הי' שמו ליב וא"כ אחר הוא אף מ"מ נ"ל דכיון דלפי דברי העד הראשון מותרת לא איכפת לן בזה דניהו דקי"ל בעד אומר מת ועד אומר ל"מ לא תנשא ואם נשאת תצא מ"מ הא פתבו התוס' [ביבמות קי"ז ע"ב ד"ה הא ובכתובות כ"ב ב' ד"ה אי הכי] היכא דנאמן עד מדאורייתא אף בבת אחת לא תצא והנה בשלמא היכא דמחולקים אם מת שפיר הראשון אינו נאמן רק מדרבנן אבל [היכי] דתרנוייהו מודו דמת רק מחולקים בשמו דמבואר ברי"ף וביבמות [דף ל"ט ע"ב] גבי אשתמודעי דאחוני דמיתנא הוא (דע"ש) [דעל שמו] נאמן מדאורייתא א"כ שוב הראשון נאמן כפי תרי ואין דבריו של א' במקום שנים ואף לשיטת הפוסק' דהיכא דשניהם נאמנים לא אמרי' פן כמבואר בנ"י ומביאו הש"ך ביו"ד [סי' קכ"ז] מ"מ ככאן הראשון נאמן שהוא מילתא דעבידי לגלוי' שנודע לכל שמו הנקרא משה בן ישראל בפשעצליב וגם השאר סימנים נודעים אבל מה שאמר בסתר ששמו ליב לא עבידא לגלוי' כלל אם אמר לו פן ולא מהימן השני רק הראשון נאמן כב' וגם אם נאמר (דבה ה"ל) [דבה ה"ל] עכ"פ לכתחלה לא תנשא כמבואר בב"ש סי' י"ז מ"מ נ"ל דהכא האשה המוכ"ז אשר על ידן בחזקת היתר עומדת ורק אחד מהם מעיד שהוא אמר לו בסוד שם אחר הוי לי' פהא דאמרי' תרנוייהו בפנוי' קא מסהדי ואין דבר של אחד במקום שנים דמותרת להנשא אף לכתחילה כפי דמבואר בתוס' כתובות דף כ"ג ואף שאחרונים הפר"ח ות"ש האריכו בזה לענין זה אם מותרת לכתחילה מ"מ דכאן אף לדברי העד הב' ספק הוא ולכ"ע מותרת ולכן נ"ל דמותרת להנשא לכתחילה אף מחמת טרדתי פעת לא אוכל לסמוך על דא בפרט באיסור חמור בזה ולכן ימחול להציע הדבר לפני אחד מחכמי זמנינו וגם מכ"ת יספים להתירה ואז גם אנכי עמכם להיתר וזכות אבותי יסייענו שלא נכשל בדבר הלכה להורות האמת לאמיתו של תורה [ועי' לקמן בתשו' ל"ד ל"ה דלהמדקדק בהם אין בהן סתירה]: סימן לג ע"ד שאלתה בעסק עגונה שבה מרעגמענט שמת אחדבאישפיטאהל ושמו אלייס קאמיר מדאמניע פלוני ובאמת הי' שמו נקרא אצל בני עמינו אייזיק קאמיר ונסתפקת אולי פן דרפם לכנות שם אייזיק ג"כ בכינוי אלייס: שוב העיד עד אחד שראה אותו מא באישפיטאהל ולקחו אותו על החנית פדרפם אז והוא ראה אותו מת באותו שעה ורק זה העד נחשד על הגניבה וכמה אנשים אשר החזיר להם בינו לבין עצמו גניבות וקיבל מהם מעות פדרף הגנבים ונסתפקתם אם פשר להעיד זה תנרף שאלתכם: והנה מחמת שאני טרוד פעת בלימודים שונים ובפרט בכתבי מו"ח הגאון זקינו המנוח זצ"ל לא יכולתי לתייר אריכות וקצרות פדרף מענינים הנוגעים בש"ס אשר מאוד עמקו ונקיטנא נפשי בשולי היריעה ואחזתי מעט מהרבה לברר הדבר על אמיתו כפי אשר הורני השם ובו בטחתי שפנונתי בכמה דברים לאמת להלכה: הנה פבר מבואר בש"ס גיטין [דף י' ע"ב יע"ש פל הסוגי'] דלולא זאת דלאו בני כריתות ניהו הוי פשרים גנ"ש בערפאות הרי דלא מחזיקינן אותם במשקרים אפי' בערנה החמורה ורק דלאו בני כריתות ניהו הלכך הרי בעגונא דלא צריף לידע רק קושטא דמלתא בנודאי נאמנים ערפאות דלא מרע נפשייהו וכן פתבו להדי' הרבה אחרונים ועיין בתשו' פנסת יחזקאל ולכן מהראוי לסמוך עליהם שמת וזה

שְׁשִׁינָה שְׁמוֹ בְּשֵׁם אֱלֹהִים דָּבָר בְּרוּר הוּא שְׂאִין זֶה פְּלוּם שְׂפָף קוֹרִין שֵׁם יְהוּדִית לְפַעְמִים וְלָכֵן אִם יִשְׁאַלוּ לַהֲדַאמִינֵיעֵן מְשֵׁם וְיִחַקְרוּ ע"י אַנְשִׁים מַעֲמִינוּ שְׁלֵא יִדְעוּ וְלֹא זָכְרוּ אִם נִלְקַח מְשֵׁם אִישׁ וְיִשְׁמוּ קַאֲמִיר לְבַע"מ בְּנוֹדָי הָאִשָּׁה מְוַתֶּרֶת לַהֲנַשָּׂא דְהוּי שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם מְלֹאכְתּוֹ דְהוּי פְּשֵׁם אָבִיו כְּמִבְּנוֹאֵר זֶה בְּהֶרְבֵּה אַחְרוּנִים וְיַעֲוִינֵן בְּבֵית אֲפָרַיִם סִי' ד' אוּלָם זֶה הוּא אֲשֶׁר קָנְשָׁה לְהַתִּיר דְהָא מְבִנוֹאֵר בַּש"ע [סִי' י"ז סַעִי' ג"ה] דְדָבָר הוּי כְּמִלְחָמָה וּבְמִלְחָמָה צ"ל קַבְרִתּוֹ.

אִף גַּם בְּזֶה הִי' מְקוּם לְצַדֵּד לְהַקְלֵי פִינּוֹן דְזֶה אַבְעֵי' בַּגַּמ' [יְבָמוֹת קי"ד ע"ב] אִי דָבָר הוּי כְּמִלְחָמָה וְרַק הָר"ן ו"ל גְּרַס בְּהֶרְמַב"ם דְדָבָר הָרִי הוּא כְּמִלְחָמָה וְרוֹב הַפּוֹסְקִים רֵאשׁוּנִים בְּלֹא"ה פְּלִיגוּ עַל דִּין זֶה דְקַבְרִתּוֹ וּכְנֻסָת וְחֻזְקָא לְהַעֲלֵה דְבְדָבָר לְכ"ע לֹא בְעֵי קַבְרִתּוֹ וְלָכֵן יֵשׁ סְבָרָא לֹאמַר גַּם מִי שְׂרוּצָה לְהַחֲמִיר מ"מ בְּנ"ד פִּינּוֹן שְׂיָדוּעַ מְנַהֲגִים אִז דְתִיכְפֵּף שְׁמַת נִקְבֵּר בְּלִי שְׁהִינִי' בְּאַזְהָרָה גְדוּלָה א"כ בְּכַתְּבָם שְׁמַת פְּנוּנְתָם שְׁנִקְבֵּר בְּשִׁלְמָא בְּשִׁאֲרֵי פְּעָמִים י"ל בְּדָבָר בְּעֵינֵן קַבְרִתּוֹ פִּן אֲמַר הָעֵד בְּדָדְמִי שְׁנִדְמָה לּוֹ שְׁמַת אֲבָל פֶּאן שְׂיָדְעִינוּ (שְׁקָבְרוּ) [שְׁקָפְדִי] הָעֶרְכָּאוֹת בְּאִישְׁפֻטָא הֵל מָאד ע"ז וְקוּבְרִים תִּיכְפֵּף בְּנוֹדָי אִם נִדְמָה לּוֹ שְׁמַת הַזִּיזוֹ לְקוּבְרוֹ ע"י הַחֲנִית כְּדָרְכָם אִז וְהוּי הַזִּנָּה גְמוּרָה דְהוּא כְּקַבְרִתּוֹ וּבְנוֹדָי לֹא אֲמַר בְּדָדְמִי הַגַּם שְׂיָדְעִינוּ שְׂאִין פַּח בְּסִבְרַת הַפְּרַס לְהַתִּיר מ"מ פִּינּוֹן שְׁבִלֹא"ה הֶרְבֵּה מְקִילִין בְּזֶה יֵשׁ לְסַמּוּךְ עַל סְבָרָא כְּזֶה אִף עַכ"ז לֹא הִחְלַטְתִּי לְהַתִּיר ע"ז לְחוּד פִּי זְכָרְתִּי בְּהִיּוֹתִי אֲצֵל מו"ח זְקִינָה הַגָּאוֹן זצ"ל בְּאֵל פִּנּוֹן שְׂאֵלָה כְּזֶה וְלֹא רָצָה לְהוֹרוֹת בָּהּ לֹא אִסּוּר וְלֹא הִיתֵר מִחֻמַּת זֶה לְחוּד.

אוּלָם יֵשׁ לָנוּ עַד כְּשֶׁר שְׂרָאָה שְׁמַת אַחְרֵי הַזִּנָּה דְהוּי כְּקַבְרִתּוֹ וְשִׁפִּיר מוֹעִיל עֲדוּתוֹ וּמַה שְׁנַחֲשָׁד עַל הַגְּנִיבָה לֹא פְּלוּם הוּא דְלֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוּם דְעַד שְׁנַחֲשָׁד עַל הַגְּנִיבָה יְפֻסָּל לְעֲדוּת כ"ז שְׁלֵא בָּאוּ עֲדִים שְׁעֵבֵר עֲבִירָה מְשֵׁם וּבְחֻשׁוֹד (לְעֲדוּת) [לְעֲרִיזוֹת] פְּלִיגֵי ר"ג וּר"ש בְּסִנְהֶדְרִין דָּף כ"ו וּפִי' רַבִּינוּ אֲשֶׁר וְסִיָּעָתוֹ דְאַיִרִי בְּקוּל לְחוּד וְעִידֵי כְּפִיעוּר מ"מ אִין מְשֵׁם רֵאִי דְהָא רַב שְׁשֵׁת דְפּוֹסֵל מְשׁוּם דְאַרְבְּעֵי בְּכַתְּפִי' וְאַנּוֹן קי"ל כַּר"ג כְּדַפְסֵק ר"א ו"ל וּמְבִיאֵו רַמ"א בַּח"מ סִי' ל"ד וְאַדְרַבָּא מְשֵׁם רֵאִי דְזִנְקָא הֶתֶם פְּסוּל לַר"ש אֲבָל הִכִּי דְלֹא (מְקִלִינּוֹ) [מְלִקִינּוֹ] לִי כְּשֶׁר גַּם שְׁנַחֲשָׁד עַל הַעֲבִירָה דְאִי לֹא הִכִּי לִפְלִגוּ בְּכָל הַחֻשׁוֹדִים וּא"ל דְהֶתֶם קִיל טְפִי דִיִּצְרוּ תְקִפּוּ דְלִיתָא זֶה לְשִׁיטַת ר"א ו"ל כְּמִבְּנוֹאֵר בְּדָבְרֵי וּא"כ מוּכַח דְבִשְׂאֵר עֲבִירוֹת דְלִיכָא אַרְבְּעִים בְּכַתְּפִי' כְּשֶׁר לְכ"ע גַּם לְשִׁיטַת רַש"י וְהָרִי"ף ו"ל דְהָבָא עַל עֶרְוָה מְשֵׁם מְכַשִּׁיר ר"ג נְמִי מְנַפֵּת דְבִשְׂאֵר הַחֻשׁוֹדִין כְּשִׁירִים דְהִנֵּה הַתּוֹס' וּבְרַבִּינוּ אֲשֶׁר ו"ל הַקְּשׁוּ עַל שִׁיטַת רַש"י וְהָרִי"ף דְאִי' [לְעִיל דָּף ט' ב'] פְּלוּנֵי רַבְעֵנִי אֲמַר רַבָּא רַשְׁעֵי הוּא וְאַמַּאי הָא יִצְרוּ תְקִפּוּ וְכַשֶּׁר לְעֲדוּת וְתִיִּרְצוּ דְחֻשׁוֹד לְאוּתוֹ דְבָר לֹא דָנוּ וְלְהֶרְבִּיעַ פְּסוּל לְהַעִיד מְשִׁמַּע מְזָה לְהַדִּי' דְחֻשׁוֹד אִינוּ פְּסוּל רַק לְאוּתוֹ דְבָר אֲבָל לְשִׂאֵר עֲדוּת כְּשֶׁר וְכֵן הוּכִיחוּ גְדוּלֵי אַחְרוּנִים כֵּן מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' אִף לְעַנְד"ג דְזֶה פְּנוּנְתָם דְלְכָאוּרָה אִין פִּי' לְדַבְּרֵיהֶם דְקָרִי לִי חֻשׁוֹד לְאוּתוֹ דְבָר דְמַאי חֻשׁוֹד הוּא דְאַנּוּס הוּא מְשׁוּם דִּיִּצְרוּ תְקִפּוּ וּמַש"ה כְּשֶׁר לְעֲדוּת לַר"ג: וְלָכֵן ג"ל לֹאמַר מְשׁוּם דְזֶה אִין דְבָר בְּרוּר שְׂיָצְרוּ תְקִפּוּ רַק (בְּמִסְתַּפְקוֹ) [מְסַפִּיקָא] לֹא נוּכַל לְפָסוּלוֹ דְלָמָּא הוּא מְשׁוּם דִּיִּצְרוּ תְקִפּוּ וְכֵן מְבִנוֹאֵר בְּמַקְנָה בְּקוּנְטֵרַס אַחְרוּן סִי' מ"ב עַכ"פ חֻשׁוֹד מִיְקָרִי הִיָּינוּ שְׁחֻשְׁדִּינוּ שְׁעֵשָׂה בְּלִי כְּפִיּוֹת יִצְרוּ רַק דְלֹא נוּכַל לְפָסוּלוֹ בְּשִׁבִיל חֻשְׁדָּא שְׁעֵשָׂה בְּלִי כְּפִיּוֹת יִצְרוּ וְרַק כ"ז דְלִיכָא בְּיָרוּר לֹא יְכַלִּינוּ לְפָסוּלוֹ אֲבָל לְאוּתוֹ דְבָר וְנוֹדָי פְּסוּל.

והנה אם נאמר פן יש ראי' ברוכה דחשוד פשר לשאר עדות ורק לאותו דבר פסול אולם אשר אני אחזה נראה דאין זה פוננת התוס' דא"כ קשה טובא תדא דלא קי"ל כר"מ דחשוד על דבר לא דנו וכו' והרבה הרעישו אחרונים בזה ותו קשה אמאי אמרינו לא אמרן אלא לאפוקי אבל לעיולי פשר וקשה אמאי הא חשוד לאותו דבר ודברי המקנה בזה קשים להבין בהבינו פשטות הסוג' ולכן נ"ל דהנה באמת קשה מנ"ל לר"נ לומר דיצרו תקפו פשר לעדות הא באמת מלקין לי ולא חשבינו לי פאנוס הגם דנוכל לומר דזה באמת קוש' ר"ש ארבעים בכתפ' וכו' וכפ' הר"ן בחידושו בסנהדרין מ"מ טעמא בעי לר"נ מ"ט דכשר וצ"ל דניהו דהוא רשע וחיוב בעונש התורה מחמת דלא פפה ליצרי' מ"מ לאחר המעשה דלית בי' כפיות היצר לא מקרי רשע כלל ומש"ה פשר לעדות מה שמעיד בלא כפיות היצר מש"ה מכשירו ר"נ אף כ"ז לענין שאר עדות אבל (רביע) [הרבעה] פלומר הדבר הזה ממש שנעשה בו רשע להעיד שנרבע לרצונו דאז בשעת ראיות העדות הי' רשע בנודאי פסול להעיד מה שראה אז והוי עכ"פ תחילתו בפסלות הגם דיש לומר דזה לא הוי תחילתו בפסלות כיון דלא נפסל לעולם להעיד וכעין שכתבו הפוסקי' גבי סילק עצמו גבי נוגע בח"מ ס' ל"ז מ"מ לא גרע מחשוד לאותו דבר דקי"ל דאינו נאמן בשלו נגד אחרים וקשה לכאורה כיון שפסקינו דחשוד לדבר אחד אינו חשוד לכל התורה כולה א"כ הגם דחשוד לאכול דלמא רק לתאנותו אבל לאחרים לא יחטיא בשביל איזה הנאה וכיון דיש סברא לחלק למה נאמר דחשוד גם לאחרים אלא ונדאי כיון דחשוד בשביל הנאתו חשוד גם לדבר שנוכל לומר שזה לא יעשה דאין לו הנאה כ"כ מ"מ לא פליג וחסוד לכל דבר הנוגע לו פן הכי נמי בעת רשעו שעבר עבירה ומקרי רשע גם שיצרו תקפו בנודאי חשוד אז להעיד גם בדבר שנוכל לומר שלא ישקר בו מש"ה פסול להעיד שנרבע לרצונו אבל לדבר אחר ונדאי פשר.

גם על פירצא בזה כגון לומר שראה שאחד רבע לחבירו ומדויק יותר דבר זה ברבינו אשר ז"ל שכתב אינו נאמן על מילתו פוננתו כמו שכתבתי אמלתא שנעשה בו חשוד אינו פשר להעיד.

ויש להסביר הדבר יותר עפ"י מה דמבואר בפסקי מהרי"א ז"ל להכשיר עפ"י תשובה גם שלא עשה שום דבר המנטל עליו כפי המבואר בגמ' תקנתו מ"מ אם אמת שעזב חטאו פשר הוא והתשובה הוא רק לגלוי שאינו מערים יעו"ש בפסמינים (רק) [סי'] רכ"א וא"כ בבא על ערוה ניהו דמקרי רשע וחיוב מלקות דהוי לי לגבר על יצרו מ"מ מאחר שעשה מה שלבו חפץ בטנה התאונה בנודאי דכשר לעדות לדברי מהרי"א (ז"ל) [ז"ל] דהא הוא עזיבת החטא ממש דבלא כפיות יצרו אינו חוטא אבל מ"מ לאותו דבר חשוד היינו לאותו פעם שעשה המעשה אז הי' פסול כנ"ל וזה נראה לי ברור וא"כ ליכא ראי' מזה דחשוד לד"א כגון גניבה דכשר דאפשר לומר דשאני בא על ערוה דיצרו תקפו.

אולם לפענ"ד דבר פשוט הוא בש"ס ובפוסקים דאין אדם נפסל רק עפ"י שנים ויעניין בקידושין בפ' האומר ולא מצינו מי שיחוש בזה זולת הרשב"א בתשו' מביאו ב"י בח"מ [סי' ל"ד] שכתב דחשוד אין מוסרין לו שבועה ואין מוציאים בעדותו ממון ובאמת כבר תמהו עליו כל גדולי האחרונים ויעניין בתשו' מהר"מ ומשאת בנימין [סי' נ"א] ואחריהם הרבה אחרונים ולפע"ד אחרי מחילות כ"ת ידעתי כי לא לגזר ולפלפל בדבריהם באתי.

אולם לפי קט שפלי נ"ל דדברי הרשב"א הוא ש"ס ערוכה בכתובות דף פ"ה ד"ה האי אתתא דחייבא שבועה ואמרה בת רב חסדא דענא בה דחשודה אשבועתא ואיפוד רבא השבועה אשכנגדה.

וכן נמי לקמן אמרינו מרענא לשטר אפומה הרי דלא היו שום עדים עלי' רק בת ר"ח וגם היא לא אמרה שידעת שעברה אינה עבירה רק שחשודה היא ואפ"ה לא מסר לה רבא שבועה וכדברי הרשב"א ממש אף באמת לא מטעם פסלות הוא ורק טעם הדבר מבואר בפ"י שם דהוי עכ"פ דין מרומה דמחויב הדין לסלק עצמו מהדין (ואז) [ואם] הנתבע רמאי שפיר יכול הדין להפוך השבועה ולכן כתב הרשב"א דאין מוסרין לה שבועה גם אין מוציאין ממון עפ"י עדותו דהוי כדין מרומה וזה ברור לפענ"ד.

ובזה הרנוחנו ליישב מה שהקשה בס' עני הרזים דאמרינו כל הראוי להעיד לאתווי מחילדברי הרשב"א נימא לאתווי חשוד ופסול לכל העדות ולפי מה שכתבתי לק"מ דבאמת עד פשר הוא כ"ז שאין עליו עדים על פסולו ורק דהוי דין מרומה אבל אם נראה בהוכחה שמעשה אמת ורק הוא מלתא דצריך דנוקא עדים כגון בקידושין ששניהם מודים והוכחות לדבריהם ורק שלא הי' עדים זולת החשוד עם אחד בנודאי מקודשת גמורה דהחשוד לא נפסל כ"ז שאין עדים בפסולו ורק שהב"ד צריך לחקור הדבר דלא יהי' דין מרומה אבל אם נראה להם שאין הדין מרומה עד פשר הוא והקדושין שנעשה בפניו קידושין גמורים המה ומש"ה אינו בכלל שאינו ראוי להעיד ושפיר חייב קרבן שבועה ודו"ק: וע"פ מה שכתבתי נוכל לומר דגם רבינו אשר לא פליג עליו בזה ולא פהדרכי משה [שם] שכתב דרבינו אשר פליג על הרשב"א דכתב ראי' דחשוד על העריות פשר לעדות דבאמת גם הרשב"א מודה דכשר לעדות ורק דהוי דין מרומה בגוונא דשייך חשדא ואולי י"ל דכוננת דרכי משה פיון דכתב ראי' סתמא דחשוד על העריות פשר משמע דס"ל דלא צריך חקירה כלל אולם באמת אין ראיה מזה דהוא קאי לפירוש דברי ר"נ דחשוד על עריות פשר להעיד אבל לא נחית שם לפליגו בדין מרומה שאין מקומו שם ובמס' כתובות הביאו להא דרבא הנ"ל ועכ"פ א"ש דברי הרמ"א שפסק בח"מ סי' ל"ד כרבינו אשר דחשוד על העריות פשר והוי פשר גמור ובתשו' סי' י"ב חושש גבי נחשד לגנב כדברי הרשב"א והקשה עליו אהדדי ועיין בבית אפרים ולפמ"ש לק"מ דבאמת עד פשר הוא גם להרשב"א רק דהוי דין מרומה מש"ה חש לי' בתשובה דבלא"ה הוא נראה מהמעשה שהי' מרומה כמבואר בגביות עדות שהי' שם אבל בחשוד על הערונה דבלא"ה כמה שיטות אפי' בא ממש [על הערונה] פשר דיצרו תקפו מש"ה בחשוד פשר גמור הוא עכ"פ וא"כ לפי הנחה הנ"ל דבעגונה דאפי' גזלן דרבנן פשר ולא שייך דין מרומה בנודאי חשוד פשר יהי' מה שיהי' זה אמינא בטח שעכ"פ מדאורייתא חשוד פשר גם להרשב"א והוא גמרא ערוכה בסנהדרין [דף כ"ה ע"ב] הוסיפ' עליהן רועין ומקסין מעיקרא (פשר) [סבור] באקראי בעלמא ונהדר חזי כו' ופי' רש"י דחשודא אגזל ואעפ"כ קי"ל דרועה רק פסולי דרבנן ואם איתא דחשוד לגנב פסול מה"ת אין לך חשוד גדול מרועה א"ו שאינו רק מדרבנן דגזלן דרבנן פשר לעדות אשה ובכללם הרועה דכשר לעדות אשה אף שהוא חשוד על הגזל ולפע"ד ראי' שאין עלי' תשובה ותמה אני על האחרונים שפסלו בזה לענין עדות אשה והאיך אשתמיט מהם ש"ס הנ"ל וא"כ לפ"ז האשה מותרת ע"י עד זה.

אף עדיין יש לבעל הדין לומר והא איכא עדים שהעידו עליו שהחזיר להם הגניבה והיכי נכשיר עדותו בדבר שיש לפנינו עדים שהוא פסול הגם שלא העידו עדיין יוכל לברר הדבר ולא שיהיה בזה עדים בצד אסתו ותאסר פינו שיוכל לברר תיכף וכ"כ בהדיא בס' עצי ארזים.

אף באמת לפי מה דמבואר בתשו' אא"ז מהר"ם סי' פ"א ובתשו' מ"ב סי' נ"א דיש לתלות בכל מה דאפשר א"ש גם אם יעידו לא יהי' פסול דנוכל לומר שמצא הדבר או שלקח מהגנב והמעות שלקח מהם הוא מה שנתן להגנב או שכר טרחה דנראה לו פהיתר כמבואר בתשו' הנ"ל (וגם הי' דאותו לא מהני כמבואר בתשו' זקני הנ"ל) וביותר לפי מה דפסק רמ"א בהג"ה ס"ס ל"ז דלא פלגינן דיבורא.

א"כ לא נאמינו בעדותו דהוי נוגע' כמבואר בש"ך סי' ל"ד ובאו"ת שם בארובה אלא לפי דעת החולקין וס"ל דפלגינן דיבורא כה"ג וא"כ יהיו נאמנים בעדותו מ"מ פינו דלאו בכל גוונא פלגינן דיבורא רק צריף שיאמר בלשון שיוכל דיבורו להתחלק כמבואר בש"ע ומי יודע דיאמרו בגוונא דנפליג דיבורם וכינון שאין הדבר ברור שוב א"צ לחוש להם דהוי פעדים בצד אסתו ותאסר אפילו שנדע שיבואו אין צריף לחוש להם כמבואר בא"ע סי' זי"ן הגם דלא אמרו זה רק לגבי שבו' מ"מ להעיד שמת בעלה קיל משבו' וא"ל בתחילת העדות מחמרינן כמבואר (בכריתות) [בכורות דף מ"ו ע"ב] המעיין בכנסת יחזקאל [סי' נ"ג] יראה דזה לא מקרי תחילת העדות וא"כ כ"ז דלא ברור פסולו ואדרבא אנו ידעינן שנוגעים העדים ורק דיוכל להיות שיאמרו בצד דאופליג דבורם ובפרט לאחר כ"ז מי יודע אם יפסול דהרבה אמתלאות יש כנ"ל בשם משאת בנימין ומהר"ם ז"ל שפיר אמרינן עדים בצד אסתו ותאסר וכל פמה דליכא עדים על פסולו ונדאי פשר להעיד וגם נ"ל לחפש היתר לאשה זאת לפי מה דמבואר בתשו' משאת בנימין סי' (מ"א) [ס"ח] דכל היכא דאיכא אמתלאות שאומר אמת אפילו עד פסול נאמן זא"כ ה"א פינו (שאפי') [שעפ"י] כתבי הערפאות נראה הדבר בבירור שמת דלא מרעי נפשיהו ורק דיש קצת מיחוש לומר דלא סמכינן עליהו משום דאמרי בידמי שוב נאמן העד הפסול שאמר בפני הזיוז אותו מת דהוי פקברתיו גם בלא מסל"ת דהוי רק קושטא דמלתא כמבואר בתשו' מ"ב הנ"ל ז"ל ואחריו החזיק כנסת יחזקאל ודלא כס' גבעת שאול [סי' י"ד] שחולק עליו בזה ולכן נראה ברור שאשה זו מותרת להנשא אף מחמת חומר איסור א"א לא אוכל לסמוך על דעתי רק אם יסכימו עוד שני רבנים אזי גם אנכי עמיהם: סימן לד שו"ר לידידי הרב הה"נ הקריף ובקי החסיד המפורסם כש"ת מו"ה בנימין וואלף נ"י האבד"ק זמיגראד יע"א: מכתבו הגיעני ובנידון העגונה שהבעל אמר קודם פטירתו שמו ושם פניו ושם עירו ועוד הי' סימנים בגופו שהיה פיסח וגם שפמו נקרע ורק שאמר שהי' לו ב' בנים ואמר שגם נזה אינו אמת שבעל האשה לא הי' לו בנים כלל ורצה מעכ"ת להתירה מחמת פלגינן דיבורי' ולא ידעתי האיף שיהי' פאן פלגינן דיבורי' ומה שיאטי' לפל"ד ה"א הלא אין אנו יודעין כלל ולא הי' אדם מכיר את הנפטר רק הוא אמר ששמו כשם בעל העגונה ונראה לנו מזה שהוא בעל העגונה אף תברא בצידה שנראה שאינו בעל העגונה שהרי אמר שהי' לי בנים ולבעל העגונה לא הי' לו בנים כלל והסימנים ודאי שלא הוי רק סימנים גרועים כידוע דפיסח שכיח למאד וגם קריעת שפתים אם אינו במקום מסויים ודבר דלא שכיח א"כ לא הוי סימן ומעלתו רצה

לצָרֵף הַסִּמְנִים וְלוֹמַר דְּלְחוּשׁ דְּלִשְׁנֵי יב"ש הָיוּ דְרַבְרָנֵי וְזֶה לְפָלֵא בְּעֵינֵי דְהָא מַה שְּׁאָמַר שְׂהִי לֹו בְּנִים וְאָמַר שְׁמָם זֶה מְרַע שְׁמוֹ וְשָׁם עִירוֹ וְא"כ אֵינוֹ מְדַרְבְּנֵי רַק מְדַאֲוֵרֵינְיָא לְסַמְנָה אֶהְנֶה סִמְנִים וּבִלְא"ה אֵינָם סִמְנִים כָּלֵל כְּנ"ל וְגַם אִם לְסַמְנָה בְּדָבָר דְרַבְרָנֵי בִּא"א אִסְד"ר הִרְבֵּה חוֹלְקִים וּמְדַבְרֵי הַתּוֹס' שֶׁהֵבִיא מֵעַכ"ת אֲדַרְבֵּה רֵאִי דְלֹא מְהַנִּי לְעַנְנֵי א"א אִפִּי לְעַנְנֵי דְרַבְרָנֵי אִם אָמְרִי סִד"ר וְהָעֵד הַשְּׁנִי לֹא יִדְעָתִי מֵאֵי מוֹעִיל הָעֵד הַשְּׁנִי הָא לֹא הִכְחִישׁוּ לְהִרְאִישׁוֹן כָּלֵל רַק לְפָנָיו לֹא אָמַר שְׂיֵשׁ לֹו בְּנִים וּלְפִי הַחֲשָׁשׁ שֶׁהוּא אֶחָד כְּנִרְאָה מִחֲמַת שְׁאָמַר שְׂיֵשׁ לֹו בְּנִים וּלְבַעַל הָעֲגוּנָה לֹא הִי לֹו בְּנִים א"כ מֵאֵי יוֹעִיל עֲדוּתוֹ הָא נִתְבָּרַר שְׁאָחֵר הוּא וְשְׁמוֹ כְּשֵׁם הַבַּעַל דְּהָא לֹא הִפִּירוּ אוֹתוֹ רַק מִפְּיוֹ אֲנֹו חַיִּים וְהוּא אָמַר שְׂאֵינוֹ בַּעַל הָעֲגוּנָה רַק שְׁמוֹ כְּשְׁמוֹ וּמַה לָּנוּ שְׁלֹא אָמַר זֶה בְּפָנֵי הָעֵד הִרְאִישׁוֹן וַיַּעֲוִן בְּתִשׁוּ' הִר"נ ז"ל [סִי' ל"ג] שְׁלֹא הִתִּיר בְּהִכְחִישׁ אֶת שְׁמוֹ רַק מִחֲמַת שְׂהִי רֵאִיוֹת דִּי לְהִתִּיר וְאָמַר כִּינֵן שְׂיֵשׁ דִּי לְהִתִּיר בְּשֵׁם הַכִּינֵי שְׁלֹו וּבְשִׁאֲרֵי הָאֵימְדוּנוֹת וְנִתְבָּרַר לָנוּ שְׁאָמַר שְׂיִכְחִישׁ שְׁמוֹ הָיוּ סִמְנֵי הָעֲשׂוּי לְהִשְׁתַּנּוֹת וְלֹא מְהַנִּי לְגִרְוֵעַ כַּח הַחֲזָקָה וְהָאֵימְדוּנוֹת שְׁנִרְאָה שֶׁהוּא בַּעַל הָאִשָּׁה וְהֵבִיא רֵאִי מִב"ב מִשְׁמַע בְּהִדְיָא אֵילּוֹ לֹא הִי לָנוּ הוֹכְחָה שְׁרוּצָה לְהִסְתִּיר וּלְהִתְלִיף שְׁמוֹ בְּנִדְאֵי לֹא סְמְכִינֵן אִשׁוּם דְּבָר וְחִיְיִשִּׁינֵן שְׁמָא אַחֵר הוּא וְגַם עַל דְּבָרֵי הִר"נ הִלְלוּ יֵשׁ מִחֲלֻקָת וַיַּעֲוִן בְּנוֹב"י שְׁלֹא רָצָה לְסַמְנָה עַל הִר"נ ז"ל וּלְהִתִּיר מִכ"ש בְּנ"ד שְׂאֵין לְהִתִּיר כָּלֵל אֶף אַחֵר הַחִיפּוּשׁ סְבִיבוֹת קַהֲלַתְכֶם וּבִקְהִלַתְכֶם אִם לֹא נֶאֱבַד אֶחָד מִמְשַׁפְּחָה זֹו וַיְהִי בְּרוּר שְׁלֹא נֶעְלַם אָדָם מֵהֶם אִזִּי נִרְאָה לְתוּר וּלְחַפְשׁ אַחֵר הַדְּבָר וְהִי זֶה שְׁלוּם: סִמְנֵי לֵה עוֹד שְׁנִית בְּזֶה לְהִרְבֵּה הִנ"ר שְׂאֵלָה אִשָּׁה א' שְׂהִי שֵׁם בַּעֲלָה מִשָּׁה פְּעֻלִיר וְשֵׁם אָבִיו פִּישָׁל פְּעֻלֵר וְהִי עֲנִי וְנָסַע מִמֶּנָּה לְדַלַּג עַל הָעָרִים וְכָעַת בָּא גְבוּיֹת עֲדוּת מִק"ק סַעְרִיד וְזֶה תִּנְרָף הָעֲדוּת.

אֲנִי חַח"מ מֵעִיד שְׁכַחְוֹדֵשׁ חֲשׁוֹן הָעֶבֶר נִקְרָאתִי לְחוֹלָה א' לֹוּמַר עֲמוֹ וַיְדוּי וְשְׂאֵלַתִי אוֹתוֹ מֵאֵיזָה מְקוֹם הוּא וְאָמַר לִי שֶׁהוּא מִק' זְמִיגְרָאד וְשְׁמוֹ מִשָּׁה פְּעֻלִיר וְשֵׁם אָבִיו פִּישָׁל פְּעֻלִיר וַיֵּשׁ לֹו אִשָּׁה וְשָׁמָּה מָרִים וַיֵּשׁ לֹו שְׁנֵי יְלָדִים מִמֶּנָּה בֵּן וּבַת שֵׁם בְּנוֹ פִּישָׁל שֵׁל בֵּן אַרְבַּעַה שָׁנִים וּבַת שְׁמָה שָׁרָה בֵּת שֵׁשׁ שָׁנֵי גַם אָמַר שְׂיֵשׁ לֹו שְׁלִשָּׁה אַחִים שְׁנַיִם בִּק' זְמִיגְרָאד וְא' בְּמִדְיַת אוּנְגָאָרִין גַּם בְּשִׁפְתוֹ הָעֲלִיוֹנָה הִי לֹו סְדָק כָּל הַנ"ל אָמַר לִי בְיוֹם א' י"ט לְחֻדֵשׁ מִרְחֶשֶׁן וּבְיוֹם ב' הִלְף לְעוֹלָמוֹ זֶה תִּנְרָף הָעֲדוּת הִרְאִישׁוֹן.

וְהַשְּׁנִי הָעִיד שְׁבָא לְכָאן פ"ק סַעְרִיד אִישׁ אֶחָדוֹנְתָאכְסֵן אֲצִלִי וְנָפַל לְמִשְׁכָּב וְקוֹדֵם הִי א"ל שֶׁהוּא מִסְמוֹף לְדִיקְלָא וְאִח"פ א"ל שֶׁהוּא מִק' זְמִיגְרָאד וְשְׁמוֹ מִשָּׁה וְהִי לֹו סִמְנִים בְּגוּפּוֹ הֵינְנוּ בְּשִׁפְתוֹ הָעֲלִיוֹנָה סְדָק וְגַם הִי פָסַח עַל רַגְלֵי א' זֶה תִּנְרָף עֲדוּת הַשְּׁנִי.

וְהִנֵּה בְּעֲדוּת הִרְאִישׁוֹן הַכָּל לְנִכּוֹן שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו וְשֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ רַק שְׁיִנּוּי שְׁאָמַר שְׂהִי לֹו שְׁנֵי יְלָדִים בֵּן וּבַת מִמֶּנָּה וּמַעוֹלָם לֹא הִי לֹו בֵּן וְרַק בֵּת הִיְתָה לֹו וּמִתָּה טָרַם נָסַעוּ מִבֵּיתוֹ רַק אַחֲוֹתוֹ שְׁמָה שָׁרָה וְלֵה הִי בֵּן וְשְׁמוֹ פִּישָׁל וְגַם בְּזֶה הַשְּׁיִנּוּי שְׁאָמַר שְׂשִׁנִי אַחִים דָּרִים פָּה וְהֵם אֵינָם דָּרִים פָּה רַק א' בְּיַעֲדָלוֹוִי וְא' בְּדַעַמְבִּיץ וְאֲנִי צְוִיתִי לְהִכְרִיז אוּלֵי זוֹכְרִים אֵיזָה אֲנָשִׁים מִכְּמָה שְׁנַיִם אִישׁ א' שְׁמוֹ מִשָּׁה פְּעֻלִיר בֵּן פִּישָׁל וְאֵינָם זוֹכְרִים וְגַם דְּרִשְׁתִּי וְחִקְרְתִּי לְאֲנָשֵׁי סְבִיבוֹתֵי וְאֵין זוֹכֵר ע"כ אֶחָלָה פְּנֵי כְּבוֹד אֲדַמ"ו נ"י לְהוֹרוֹת לִי בְּדָבָר זֶה ע"כ הַשְּׂאֵלָה: תְּשׁוּבָה כְּבָר דְּבִרְתִּי פִּא"פ עַם כ"ת שַׁע"ז הָעֵד שֶׁא"ל שְׂהִי לֹו בֵּן וּבַת וְגַם אַחִים וְזֶה שְׁקֵר שְׁעַל זֶה הָעֵד קָשָׁה בְּעֵינֵי לְסַמְנָה הֵגַם שְׂהִר"נ ז"ל [בְּתִשׁוּ' סִי

ל"ג] מתיר מ"מ עיין בת' בגדי פהונה [סי' ז'] שאמר שדבר זה תלוי באשלי רב רבי וגם באמת אם כי הר"נ ז"ל אמרה ואני ההדיוט אינני מבין כלל פינן שאנו לא ידענו מנו זה האיש ואמר לפיננו אני פב"פ כה נכה בנים יש לי נכה וכה הי' אבותי וכננים וכדומה ונמצא שקרן בהרבה מדברים הללו אם נאמר שהוא הנאבד ורק אולי אחר הוא שיש בו כל הסימנים שאמר א"כ איך יעלה על הדעת לומר שהוא פ' הנאבד מחמת שאמר שמו ושם אביו הלא אם נאמין אנו לו בכל דבריו א"כ בודאי אינו הנאבד שלא הי' בו בהנאבד כל הסימנים אל שאמר זה הנפטר ואם אין אפה מאמינו דלמא זאת היא השקר שאמר שהוא מעיר פ' וצ"ל דס"ל להר"ן ז"ל כמ"ש בסופו דתלינן הקלקלה במקולקל בזה שרוצה לשנות ולא באחר ולפע"ד צע"ג (להחמיר) להתיר בזה ועכ"פ בנ"ד לא שייך זה (אבל) [דדילמא] בשאר סימנים שיש לו בנים הוא אמת ולא שייך כאן פלגינן דיבורא דבשלמא דאם י"ל דלזה הוא נאמן ולדבר אחר קרוב או נוגע או בע"ד אמרינן פל"ד אבל הלא מאן מפסי לומר דשמו ושם עירו ושם אביו אמר אמת ושאר הסיפורים הוא שקר דלמא איפכא לכן קשה הדבר לסמוך ע"ז אף יותר נלע"ד לסמוך על העד השני שאמר שמו ושם עירו וגם סימני גופו דע"ז סמוך מהריב"ל ז"ל ומהרח"ש ז"ל יענין בדבריהם ובפרט ע"י חיפוש שלא נעדר מקהלתכם א' ששמו משה בודאי מהני וא"ל דכינן דאנו יודעים דזה הוא הנפטר שאמר אח"כ שיש לו בן ובת וא"כ חזר הדבר לקדמותו דאם נאמין לו ע"ז שהוא משה מזמיגראד נאמין לו ע"ז שיש לו בן ובת וא"כ אין הנאבד בעל העגונה שבעלה לא הי' לו בן ובת ואם נימא ששיקר בדבריו דלמא זה שקר במה שאמר שהוא מזמיגראד וששמו משה אף באמת בכה"ג שלא אמר בפעם אחת י"ל דמתחלה אמר אמת ולבסוף איזה טעות ושיקר ובפרט שאיכא למימר שלא הי' מיושב בדעתו ונטרף מתוך החולי שהי' לא כביר קודם פטירתו וא"כ זה לא הוי הכחשה למאמרו בפני העד השני שאמר מקודם ולכן לפע"ד הותרה בעדות השני אם הי' חיפוש שלא נעדר איש ששמו משה מקהלתכם ואם יש חשש עיגון להמתין על בדיקה זו לפע"ד די בצירוף בסימני גופו שאמר העד השני והאשה מותרת אם יספים עמי כ"ת ואיזה גדול מיראי השם מןפלג בתורה: שוב נ"ל דהר"נ ז"ל בתשו' הי' המעשה שכן הוחזק בפי כל דמשטרי איצק וכן החזיק עצמו וזה לפי הנראה הוא פינוי פנהוג שם וגם שאמר ששמו חיים ג"כ וע"ז אמר הר"ן ז"ל פינן דמוחזק בדמשטרי איצק וקרי לי' ועני שפיר אמרי' מה שמכנה שמו לפעמים חיים הוא בשביל לעגן אשתו והוי סימן העשוי להשתנות אבל בנ"ד שרק מפיו אנו חיים ששמו משה מזמיגראד ובאותו פעם אמר שיש לו בן ובת א"כ לא שייך לומר דנאמן בזה שהוא משה מזמיגראד ולא נאמן בזה שאמר שיש לו בן ובת ואם נפשך לומר שבסוף תשו' הר"ן ז"ל הנ"ל מסיים דלא נזכר במעשה ב"ד שהי' נקרא דמשטרי איצק א"כ משמע דאפילו לא הי' רק שהעד העיד דיחוסו ושם משפחתו כה אפ"ה כתב הר"נ להתיר משום סימן העשוי להשתנות המעיין שם יראה דמ"מ זה הוחזק בשם משפחה לחוד ודעיקר שמו חיים הוא רק לפעמים כמו לס"ת ולכתובה ולזה אמר פינן דנתחזק בשם משפחתו והוי עדות גמורה שוב שם חיים שהוחזק בו לקריאת ס"ת הי' משום שעשה להשתנות שמו שתשאר אשתו עגונה כאשר אמר מקודם משא"כ בנ"ד שבשעה אחת אמר שמו ויש לו בן ובת אפילו להר"ן ז"ל אסור וגם בלא"ה סימן זה של בן ובת אינו עשוי להשתנות כמו בעובדא דהר"ן ז"ל דשם אמר בפירוש שישנה כדי

שִׁתְּשָׂאָר עֲגוּנָה מִשָּׂא"כ בִּנ"ד לְמָה לִי לְשִׁנּוֹת שְׂיִשׁ לֹו בֶן וּבַת בְּשִׁעַת מִיתָה וְלִכֵּן אֵין לְסִמּוּךְ כָּלֵל רַק עַל עַד הַשְּׁנִי וְכִנ"ל.

יּוֹם ה' אַחֲרֵי כ"ג לַמַּב"י תְּרִי"ח לִפ"ק: סִימָן לֹו שְׂאֵלָה בְּמוֹתָב תְּלִתָּא כְּתוּבָא הֵינָא אֲנַחְנוּ הַב"ד הַח"מ בָּא לְפָנֵינוּ יְחִיאֵל דּוֹב בֶּן יַעֲקֹב מְשִׁיחָה וְאָמַר בְּתוֹרַת עֲדוּת בַּאֲלִיוֹנ"ע מִיָּד הָאֵט מִעַן גְּעוּדוֹנְגִין פֶּאָר עֲטִלִּיכֵע וּוְאִכִּין צו אֵיִן קִרְאֲנִין יוֹדְעֵן אֹנְד אֵיָּד הָאָב אֵיָּהֶם אִפּ גַּעוּוֹאֲרַט פֶּאָרְטָאג בֵּין אֵיָּד בֵּיָּא אֵיָּהֶם גַּעוּוֹעֲזֵעֵן אֹנְד הָאָב מִיֵּט אֵיָּם גַּעֲרַעַט אֵין אֵיִנַע שְׂעָה הָאֵט מִעַן גִּינְאָגֵט דָּאָס עַר אִיז שְׁוִין גִּישְׂטֶאֲרֵבֵן בֵּין אֵיָּד צו אֵיָּהֶם גַּעגֶאֲנַעֵן אֹנְד הָאָב אֵיָּהֶם בַּעֲזוֹכֵט הָאָב אֵיָּד בֵּיָּא אֵיָּהֶם גַּעפִּינַעֵן אֵיִן פֶּאָס אֹוֹן אֵיִן בְּרִיעָף אֹוֹנְד קַר.

15 פֵּל.

9 גְּעֵלְד נָאָף דְּעֵן הַאֲבַע גַּעוּוֹאֲהַר גִּיוּוֹאֲרִין דָּאָס עַר הָאֵט אֵיִן חֶבֶר אֵין שְׂלֶאָף שְׂטוּב הָאָב אֵיָּד דְּעֵן חֶבֶר גְּעַפְרֶעֲגֵט וּוִיא עַר הֵיִסְט הָאֵט עַר גִּינְאָגֵט עַר הֵיִסְט ר' יִשְׁעִי קִרוּיֵט פֶּאָן בְּאֲבוּב הַאֲבַע אֵיָּד דְּעֵן חֶבֶר גְּעַפְרֶעֲגֵט אֹוִיב עַר הָאֵט אֵין דְּעַר הַיִּים וּוִיִּב אֹוֹנְד קִינְד הָאֵט דְּעַר חֶבֶר גִּינְאָגֵט עַר הָאֵט אֵיִן וּוִיִּב אֹוֹנְד דְּרִיָּא קִינְדְּעַר אֲבַעֲר אֵיִן מִיִּדְעֵל אֹוֹנְד צוֹוִיָּא יוֹנְגְלִיָּה אֲבַעֲר צוֹוִיָּא מִיִּדְלִיָּה אֹוֹנְד אֵיִן יוֹנְגֵעֵל אֹוֹנְד דְּעַר וּוְאֵהַר מִיר צוֹוִיָּא טַאג חֶבֶר אֵיָּד נְוִיִּס נִיכְט אֹוִיב דְּעַר חֶבֶר בֵּיָּא אֵיָּהֶם גַּעוּוֹעֲזֵעֵן אִיזֵט אֵין דְּעַר קִרְעֵנֵק נָאָף דְּעַר מִיתָה אִיזֵט עַר בְּוֹדֵאֵי נִיכְט בֵּיָּא אֵיָּהֶם גְּעוֹוִעֲזִין הָאָב אֵיָּד גַּעבַעַטִּין פֶּאָן חֶבֶר עַר זָאָל מִיר גְּעַבְעֵן זֵיִן פִּינְקֵעֵל הָאֵט עַר מִיר גִּיגַעבִּין דָּאָם פִּינְקֵעֵל אֹוֹנְד טְלִית וּתְפִילִין אֹוֹנְד אֵיִן שְׂעַרִי צִוִּן אָוֹן עֲטִלִּיכֵע בִּינְטְלִיָּה צִיִּצִית צוּם פַּעֲרָקוּיִפֵּעֵן כ"ז אָמַר יְחִיאֵל דּוֹב בֶּן יַעֲקֹב מְשִׁיחָה אוֹת בָּאוֹת בְּפָנֵינוּ בְּתוֹרַת עֲדוּת יּוֹם ב' כ"ה אֶלוּל תְּדִי"ר לִפ"ק פֶּה אוֹהֵעֵל.

הַבַּעַה"ח הַק' יְרִמְיָה בְּלֶאֲמַ"ו הַגָּאוֹן מ' בְּנִימִין ז"ל. יִשְׂרָאֵל זָאָב הַלּוּי.

דּוֹד לִיב בְּאַנִּיהָרְד: וְאַחַר זֶה בָּא לְפָנֵינוּ ר' דּוֹב בֶּן ר' יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר לְפָנֵינוּ בְּתוֹרַת עֲדוּת בַּאֲלִיוֹנ"ע ז"ל אֵיָּד בֵּין פֶּאָר טַאג גַּעקֶאֲמַעֵן אֵין בַּה"מ הָאָב אֵיָּד גְּעַזְעָהִין אֵיִן קִרְאֲנִין יוֹדְעֵן לִיגְעֵן הָאָב אֵיָּד אֵיָּהֶם גַּעפֶּרַעֲגֵט וּוִיא עַר הֵיִסְט הָאֵט עַר מִיר גִּינְאָגֵט דָּאָס עַר הֵיִסְט בְּרוּךְ יִשְׁעִי בֵּין אֵיָּד גְּעַגֶּאֲנִין הַעֲרִיִן אֵין בַּה"מ תְּהֵלִים זַאגֵּעֵן נָאָף דַּעַם בֵּין וּוִינְדְּעַר צו אֵיָּהֶם הַעֲרוּיִס גְּעַגֶּאֲנִין אֹוֹנְד הָאָב מִיֵּט אֵיָּהֶם גְּעַרְעַד אֹוֹן בֵּין אֹוִיעַק גִּינְאָגִין נָאָף פִּיָּהַר מִינוּטִין אִיזֵט עַר גִּישְׂטֶאֲרֵבֵן כ"ז אָמַר לְפָנֵינוּ אוֹת בָּאוֹת ר' דּוֹב בֶּר' יְהוֹשֻׁעַ בְּמָקוֹם הַנֶּ"ל בִּיּוֹם הַנֶּ"ל הַק' יְרִמְיָה וּפ' וּפ': וְאַח"ז בָּא עוֹד יְחִיאֵל דּוֹב בֶּן יַעֲקֹב מְשִׁיחָה וְאָמַר עוֹד בַּתו"ע בַּאֲלִיוֹנ"ע דְּעַר אוֹרֶחַ הָאֵט גִּינְאָגֵט דָּאָס אֵין לִיִּסְקָא הָאָבִין זֵיָּא צוֹוִיָּא שְׂבַת גַּעהֶאֲלַטֵעֵן אֹוֹנְד הָאֵט זֵיָּד דְּעַר ר' יִשְׁעִי פֶּאָרְדֶּאֲרֵבֵן אֹוֹנְד אִיזֵט מִיֵּט אֵיָּהֶם קִרְאֲנַקֶּרֶהִיט דָּא הַעֲרַ גַּעקֶאֲמַעֵן גַּם אָמַר ר' יְחִיאֵל הַנֶּ"ל עַר אֵיִסְט חֶבְרָא קִדִּישָׁא שְׂמֵשׁ דָּאָס דְּעַר אוֹרֶחַ וּוְאִס מִיֵּט אֵיָּהֶם גְּוִועֲזִין אִיזֵט וּוְאֵהַר פֶּאָן סַאנֹז הַק' יְרִמְיָה יִשְׂרָאֵל זָאָב דּוֹד לִיב הַנֶּ"ל ע"כ הַגַּב"ע וְהַשְּׂאֵלָה: תְּשׁוּבָה הַגָּה לְכַאוּרָה פִּינּוֹן שְׂיִשׁ כָּאֵן עֲדוּת עַל שְׂמוֹ וְשֵׁם עִיר וְשֵׁם אֲשֶׁתוֹ לְדַבְּרֵי הַכֵּל מוֹתֵר כְּמִבְנֵאָר בְּתְשׁוּבַת מַהֲרַ"ם מוּבָא דְּבָרֵיו בְּקו"ע ס' כ"א יַעֲי"ש אָף לְכַאוּרָה יֵשׁ מָקוֹם לְפַקְפֵּק מְחַמַּת שְׂהַעֲדוּת לֹא הַזְכִּיר שׁוּם דְּבַר ע"ז שְׂמַת בַּבַּה"מ וְלֹא נִזְכַּר כָּלֵל בַּגַּב"ע מְזַהֵר רַק סְתֵמָא שְׂהַשְּׂמֵשׁ שְׂאֵלוֹ מַהִּיכֵן הִי' נָאֵם יֵשׁ לֹו אֲשֶׁה וּמַה שְׂמוֹ וְלְכַאוּרָה לְפִי הַנְּרָאָה מַהֲגַב"ע שְׂאוֹתוֹ הָעַד לֹא הִי' כָּלֵל בְּמָקוֹם שְׂנַתְאָכְסֵן הַנְּפֹטֵר וְרַק הַשִּׁיב לְהַשְּׂמֵשׁ שְׂחִבְרֵוֹ שְׂהֵלֵף עֲמוֹ נַחֲלָה וְשְׂמוֹ ר' יִשְׁעִיָּה וְכו' אָבֵל יוֹכֵל לְהִיּוֹת שְׂבַאֲמַת חִבְרֵוֹ שֶׁל הָעַד

עדיין בחיים ולא נתאכסן כלל במקום שמת הנפטר ורק שהנפטר גם הוא הי' לו חבר בהשלוף שטיב והחבר של הנפטר אול לעלמא ונה העד המעיד על חברו ששמו ר' ישעיה וכו' לא הי' מעולם חברו של הנפטר והחבר של העד יוכל להיות שחי ואול לעלמא אף באמת שגראה שידע העד ששואל לו על הנפטר בבית אכסני' ועליו ממש העיד וכן מבואר בכמה תשובות פשוטות סתמא היהודי פנונתו על בן עירו פשמדברעם חברו בעסק הנפטר מסתמא מעירם נתפנונו ויעוין בב"ש ז"ל [סי' י"ז ס"ק נ"ח] וכן ה"נ מסתמא ידע העד שהשמש שואל לו על הנפטר ועליו אמר העד ששמו ר' ישעיה ומסתמא ידע העד שגיה ר' ישעיה הי' שמה בבית האכסני' וגם פי הלא בלא"ה ידענו שגיה הנפטר הי' שמו ר' ישעיה כאשר העיד העד השני וא"כ אם באנו לחוש לאיש אחר צריך לומר ששנים ששמש ישעיה באו לכאן חולים ושהנפטר שאל זה הפאס מזה ר' ישעיה ולשניהם הי' חבר בהשלוף שטיב לזה לא חיישינו כמבואר בתשו' הרא"ש ומהרי"ק ז"ל ולכן נ"ל דאשה זו מותרת אף מחמת גנדל טרדוטי וקוצר המשיג וחומר הנושא אל יסמוך על דעתי רק יצורף אחד מהגדולים הסמוכים ואם יספיו להיתר גם אנכי עמהם ומה שכתבאר בהגב"ע של העד השני שאמר הנפטר ששמו ברוך ישעיה לפע"ד זה אינו קפידא דשכיח טובא שאינו נקרא בפי ההמון רק בשם אחד ורק לאחר ששאל אותו בחליו השיב לו אז שני השמות ונה אינו מעפב כלל לפע"ד אם ידוע בקהלתכם ששגור שמו בפי ההמון ישעיה אף אם באמת נקרא רק ברוך ישעיה קשה להתיר ותודיעני ע"י מוקדם האף הי' נקרא וגם אם הי' נקרא ברוך ישעיה עכ"פ תבדוק ותחקור אם לא נחסר מקהלתכם איזה איש ששמו ישעיה לחוד ואחר אודיעה כ"ז אראה לעיני נאשר יחונני השם אודיעה אף אם נקרא בפי כל רק ישעיה אין מיחוש כלל והאשה מותרת ורק באופן שעוד גדול אחד יספיו עמנו כנ"ל: סימן לז עוד בענין הנ"ל לכבוד ידידי אחי הרב הגאון החריף ובקי ושנון כש"ת מ' אביגדור נ": ידידי אחי לא ידעתי למה פשוט בעיניך להקל באיסור א"א מסברת הפרס דאין חילוק אם אמר ישעיה ברוך או ברוך ישעיה והלא ידוע דבעיקר העדות מחמירין בעגונה כמבואר לחד לישנא בש"ס בכורות [דף מ"ו ע"ב] והנה לדידי מיבעי' טובא בזה דהנה בשלמא אם הנה לנו שארי סימנים וכיוצא בהם להתיר ורק שהשם שנתחלה הי' לנו נגד הסימנים ואומדנות הנה מקום להקל ולומר שכן דרף ב"א לפעמים מקצרים או מחליפים שם הראשון לשני אבל בנ"ד דליכא שום סימן והוכחה על בעל האשה שמת זולת מה שהעיד העד שר' ישעיה קראט מבאבוב מת וכיון שבעל האשה הי' נקרא ישעיה ברוך א"כ אין עדות על מיתתו דדלמא זה שמעיד עליו העד אחר הנה גם שיוכל להיות שקיצר שמו אבל מ"מ אין כאן רק שם עירו לחוד דלא מהני וגם הנפטר בעצמו אמר קודם פטירתו ששמו ברוך ישעיה הרי ששינה שמו לפני העד אמר ששמו ישעיה וקודם פטירתו אמר ששמו ברוך ישעיה ובעל האשה הנה שמו ישעיה ברוך א"כ בודאי אין סומכין על שם כזה ויעוין בתשו' הר"נ ז"ל [סי' ל"ג] דשם בכה"ג אינו סימן כלל ולכן לא נשמיר רק מה שאמר שם פינוי שלו קראט ושם עירו והנה כבר הוכחתי בתשובה בראיות ברורות דשמות הפנויים של הנכרים אינו סימן כלל ול"ד לשם משפחה דמבואר בתשו' מהרשד"ם ז"ל להתיר ע"י וא"כ לא נשאר רק שם עיר א"כ צריך עכ"פ חיפוש בכל העיר וסביבותיה הנקראים על שם העיר אם לא חסר מהם אחד ובחיפוש מבואר בתשו' מהריב"ל ז"ל שני דיעות אם סגי בחיפוש אם לא אמר יצא עמי

דדלקא מפמה שנים יצא אדם אחד מהעיר ונשכח הדבר ואף נלפע"ד דזה נדאי דבעי חקירה ודרישה בכל העיר וסביבותיה אם לא יצא איזה מהמשפחה קראט ואז נוכל לסמך במקום עיגון על הסברא השני דמבואר במהריב"ל ז"ל דמהני חיפוש בכה"ג דהנה בלא"ה לפי מה דכתבו האחרונים דפאס מקרי דבר דלא מושלי אינשי הן אמת דאין כל הזמנים שונים והשתא שכיחי טובא דשואלין פאס כידוע אף עכ"פ דאם באנו לחוש דילקא מפמה שנים יצא אחד ממשפחה זו מבאבוב וזה בעל האשה שאל לו הפאס הוא שאלה דידיד עכ"פ דלא חיישי פמבואר בפוסקים הגם דהרבה חולקים ע"ז פמבואר באחרונים ז"ל מ"מ כיון שהעיד העד שהנפטר הי' לו אשה וג' בנים בודאי הני מילתא דלא שכיחא ודמי להא דתשו' הרא"ש [פל' נ"א סי' ב'] ז"ל ומהרי"ק [סי' קפ"ד] דלא שכיח שינדמנו כ"כ עוד א' עם כל הני מילי שהיה בבעל האשה ולכן נלפע"ד להתיר באם שתחקור עכ"פ אם לא יצא עוד א' ממשפחת קראט מקהלתכם ומהסביבות הנקראים על שם קהלתכם וגם לחקור אם בעל האשה היה לו פאס כזה על שם ישע' קראט ואם כן הוא שלא זוכר שום אדם שיצא אחד ממשפחה זו מקהלתכם רק זה הנפטר וגם הי' לו פאס על שמו כנ"ל וגם הי' לו אשה וג' בנים אזי אצטרף להיתר עם עוד א' מהרבנים הסמוכים המנהיגים: סימן לח לידידי הרב המאה"ג החר"ף המפורסם מ' חיים דוד נ"י האבד"ק בענדין יצ"ו: מכתבו הגיעני קודם ימי נוראים ולא הי' פנאי לעיין בדבריו וכמעט לא קריתי הפלפול עם השאלה ועתה כי נתתי אל לבי לאחר ימי החג הקדוש שמתתי אל לבי לעיין בדברי הדורשים והשואלים בדבר הלכה ובא לידי מכתבו ופניתי להשיב מפני העיגון.

והנה לפי הגב"ע מהבחור דזאריק האשה הזאת מותרת מאחר שהגיד שמו ושם עירו ושם משפחתו וגם סימניו שנקח מקודם וגם העד ששמע מפי איש מהימן שראה אותו מת בהביאו אותו לביתו רחוק מהמלחמה.

וגם העיד שהביאו אותו במשא מת א"כ אין שום חולק דע"א מהימן דהני פקברתיו בהזיזו אותו וה"נ ראה העד ר"ח הא"ף (שראה) שהזיזו אותו הנושאים אותו מת וגם שהי' רחוק מהמלחמה א"צ פל' קברתיו פמבואר וא"כ הדבר ברור שאשה זאת מותרת ואם פי יש קצת לגמגם בעדותו של ר"ח שלא אמר שמו רק שם עירו מ"מ הלא אמר להם סימן שאכל אצלו יו"ט ושהוא מריעיו וכפי הנראה שעל הידוע ביניהם דיבר ולכן בודאי שאשה זאת מותרת פמה פעמים בפוסקים זה ולכן לדעתי אשה זו מותרת בלא פקפוק כלל ועל פלפולו אין כעת הפנאי לפלפל והיה בזה שלום: סימן לט שאלה איש א' מפה שמו ר' דוד הלך מפה לעבור הגרעניץ לפרייסיין להביא סחורה משם והי' כן דרכו תמיד לחזור לכאן מיז ביום המחרת ועתה עברו פמה ימים שלא חזר לביתו ויצא קול בעיר שנטבע במים פי הי' אז שטף המים גדול והוא הי' צריך לעבור בנהר המפסיק בין מדינה זו למדינת פרייסיין אט"כ באו ערלים לעיר ואמרו שיהודי א' הי' צף ע"פ המים ועתה כאשר הוקטן המים נשאר מונח ע"פ השדה סמוך למים ונסעו אנשים מפה לשם ומצאוהו מונח שם ולא הפירוהו בפניו למאומה וגם המלבושים שלו לא הפירו הם בעודו בחיים אף בזאת הפירוהו שהי' קטן הקומה וגם הי' סימניו בגופו פי הי' גופו תמיד מלא בועות קטנות ובדקו אז ברגליו פי הי' הולך יחף ומצאו כן רק שהי' משוננים קצת מחמת ששירו במים איזה ימים ועל שאר גופו לא בדקו אז מחמת שהי' לבוש אז

במלבושיו וגם הי' קשור בצנארו שק קטן עם סיגארייע שהי' דרכו להביא תמיד לכאן למכרם וגם מצאו אצלו אז הפאספונרט שלו וקראו אותו והי' נכתב בו שמו ושם הכינוי שלו אח"כ הולכוהו משם לעלקיש עפ"י פקודת הממשלה ונסעו ג"כ אנשים מפאן לשם ואמרה להם אשתו כי יבדקו אחר סימנין שיש לו בגופו כי זה איזה שבועות קודם מותו הפה אותו בעל מלחמה א' בחרבו על זרועו ונשאר שם רושם העפט על זרועו ובדקו אותו ונמצא פו וגם איש א' מפה הפיר שם את מלבושיו דהיינו המלבוש העליון וגם ההוזינטרעגער וגם הד' פנפות כי הוא הי' דר עמו ביחד והפיר את מלבושיו בחיים חיותו וכאשר חזרו האנשים לפה ישבנו במוטב תלתא ונגבינו עדות על כל הגנ"ל בפני האשה והעד העיד שהרושם הי' על ידו הימנית על חצי יד העליונה וכתבנו את דברי העדים בכתב ועמה כבר עבר שנה וחצי מעת הגב"ע ובאה האשה להתירה להנשא וחקרתי עמה אם יודעים הרושם בצמצום מקום ולא פונוה האשה דברי עם הגב"ע ואמרה שטענה ובאמת הי' כדברי העד והשיבה פעם פה ופעם פה ומירצה דברי הראשונים בדוחק ואמרה כי באמת הי' כדברי העד אמנם הי' גיכר לי מדברי שהיא אינה זוכרת פעת האיד הי' הרושם כי היא אמרה לי שלא ראתה את הרושם בחייו רק פ"א איזה ימים קודם מותו שעשתה לו רפואה במקום ההוא.

אף עכ"פ בגב"ע הנכתב אצלנו מאז נראה שלא הכחישה עצמה אז עם העדים ואמרה אז ג"כ כדברי העדים ע"כ תנורף השאלה: תשובה הנה לפי הנראה מדברי הרמ"א בח"מ סי' רס"ב סי' ג שכ' שם וז"ל וי"א דנסדק במטבע הוי סי' עכ"ל הרי דסדק הוי סימן ומשמע אפילו בלא צמצום מקום הוי סימן וכ"כ בהד"ג במ"ב סי' ס"ג דלא בעי צמצום מקום וז"ל שם נראה דלא דמי משום דגבי נקב צריף לדקדק טפי דנקבים ביריעות שכיחי ולא חשיב סי' מובהק עד שיאמר תחת אות פלוני ממש דוקא אבל רושם שתחת העין לא שכיח פלל ולפי' אין צריף לכונן תחת איזה עין עכ"ל וא"כ נהי דמסיק שם המ"ב דלא הוי סי' מובהק אבל סימן אמצעי ודאי הוי רושם אפי' בלא ציין המקום וכ"מ מדברי הרשד"ם ז"ל בתשו' [ח' א"ה סי' נ"ב נ"ד ע"ט] וא"כ הרי סי' בגופו סי' אמצעי ובכליו הפירו בטב"ע א"כ לדעת מהר"ל ז"ל מביאו הב"ש [סי' י"ז ס"ק ס"ט] אשה זו מותרת דממ"נ אם סימני' דאורייתא מותר' ע"י הסימן ואי סימנים דרבנן לא חיישי' לשאלה ובפרט בנ"ד דהפירו הציצית שאין דרכן להשאיל פיון שלא הי' אתו ד' פנפות אחר וגם ההוזין טרעגיר ומכנסים שאין דרך להשאיל וגם הפאס שאין דרך להשאיל ולהשפיר בזה הי' מקום להתיר אשה זו וכבר פסקו פן כמה מהאחרונים כאשר בא בספריהם בארובה ובאמת מצינו הרבה מחמירים גם בזה ובאמת להכריע בזה הוא אף למותר כי כבר דברו בזה הרבה למאד רבותינו הראשונים ואחרונים ולכל קוש' יש תירוץ ואין לנו רק לילך בטר בתראי אולם לאשר תורה היא לא אמנע מלכתוב מה שנלע"ד בזה: והנה באמת מפשט הגמ' משמע דכלים דלא מושלי אינשי בודאי לא חיישינן לשאלה דז"ל הגמ' ב"מ כ"ז א' איבעי' להו סימנין דאורייתא או דרבנן למאי נ"מ לאהדורי גט אשה בסימנין א"א דאוריין מהדרין וא"א דרבנן פי עביד רבנן תקנתא בממונא אבל באיסורא לא עביד רבנן תקנתא ת"ש אף השמלה כו' מה שמלה מיוחדת שיש לה סי' ויש לה תובעין אף כו' ת"ש חמור בסי' אןפך אימא בעדי אןפך ת"ש והי' עמה עד דרוש כו' מאי לאו בסי' לא בעדים ת"ש אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אעפ"י שיש סימני'

בגופו ובכליו ש"מ סי' לד"א אָמְרֵי גּוּפוֹ דְאָרוֹן וְגוּן כְּלָיו דְחֵינְשִׁי לְשֹׂאֵלָה אִי חֵי לְשֹׂאֵלָה
חֲמוּר בְּסִי אָוֶפֶף הֵיכִי מֵהֶדְרִי אָמְרֵי אָוֶפֶף לֹא שְׂאִילֵי אֵינְשֵׁי אָוֶפֶפִי מִשׁוּם דְּמִסְקֵב לִי
לְחֻמְרָא אַבְע"א כְּלָיו בְּחֻנּוּרֵי וְסוּמְקֵי אֵלָּא הָא דְתַנְיָא מְצִאוּ קְשׁוּר בְּכִיס אוֹ בְּאַרְנְקֵי וּבְטַבְעַת
אוֹ שְׂמֻצָּאוּ בֵּין כְּלָיו אִפִּי לְזִמְן מְרַנְבָּה פֶּשֶׁר וְאִי ס"ד חֵינְשִׁי לְשֹׂאֵלָה כִּי מְצִאוּ קְשׁוּר בְּכִיס
אִמְאֵי פֶּשֶׁר גִּיחוּשׁ לְשֹׂאֵלָה אָמְרֵי כִּיס וְאַרְנְקֵי וְטַבְעַת לֹא מְשֻׂאֵלֵי אֵינְשֵׁי כִּיס וְאַרְנְקֵי מִשׁוּם
דְּמִסְמְנֵי וְטַבְעַת מִשׁוּם דְּמִזְנִיף לִימָא פְּתַנְאֵי אֵין מְעִידִין עַל הַשׁוּמָא וְאַלְעֶזֶר בֶּן מֵהֶבֱאֵי
אוֹמֵר מְעִידִין עַל הַשׁוּמָא מֵאֵי לֹא בָּהּא קְמִיפְלְגִי דַּת"ק סָבַר סְד"ר וְאִב"מ סָבַר סְד"א ו'
אָמַר רַבָּא דְכ"ע סְד"א ו' וְהֵכָא בְּשׁוּמָא מְצוּנֵי בְּבִן גִּילוֹ קְמִיפְלְגִי מ"ס שׁוּמָא מְצוּנֵי בְּב"ג
וּמ"ס שׁוּמָא אֵינְהָ מְצוּנֵי בְּב"ג אַבְע"א דְכ"ע שׁוּמָא אֵינְהָ עֲשׂוּנֵי לְהַשְׁתַּנּוּת לְאַח"מ וְסְד"ר ו'
לְאַחַר מֵיתָה קְמִיפְלְגִי אַבְע"א דְכ"ע שׁוּמָא אֵינְהָ עֲשׂוּנֵי לְהַשְׁתַּנּוּת לְאַח"מ וְסְד"ר ו' וְהֵכָא
בְּשׁוּמָא סִי מְוִבָּהֶק הוּא קְמִיפְלְגִי מ"ס שׁוּמָא סִי מְוִבָּהֶק הוּא וּמ"ס לֹא סִי מְוִבָּהֶק עַכ"ל
הַגְמֵי אָף הֶרֶב הַגְדוּל הַב"י בְּתַשׁוּ פְּתַב דְלָמ"ד סְד"ר אִפִּי בְּכִלִּים דְלֹא מוֹשְׁלֵי אֵינְשֵׁי לֹא
הָוֵי סִי וְהֵנָּה בְּטַעַם הַדְּבָר פְּתַב הַב"ש ו'ל [בְּס"ק ס"ט הַגְּ"ל] כִּינּוּן דְמַה"ת לֹא מְהַנִּי שׁוּם
סִי רַק מְוִבָּהֶק בְּיוֹתֵר א"כ אָפִילוּ פְּלִים דְלֹא שְׂכִיחֵי דְמוֹשְׁלֵי מ"מ לֹא הָוֵי סִי מְוִבָּהֶק
בְּיוֹתֵר דִּיכּוּל לְהֵיוֹת שְׁהַשְׂאִילֵם הַגַּם דְלֹא שְׂכִיחַ פֶּה כ' הַב"ש ו'ל בְּטַעַם הַב"י ו'ל אָף
הַקְצָה"ח בְּש"ש [שְׂמַעְתָּא ז' פ' כ"ב] פְּתַב עַפ"י דְקִדּוּקוֹ שֶׁם דְטַעַם הַב"י לֹא מִשׁוּם
דְחֵינְשִׁינּוּ לְשֹׂאֵלָה רַק דְבְּכִלִּים לֹא הָוֵי סִי מְוִבָּהֶק וְלֹא מִשְׁפַּחַת בְּכִלֵי סִי מְוִבָּהֶק וּבְאַמַּת
הַגַּם (דְמַהֲרַש"א) [דְמַהֲרַח"ש] ו'ל וְכַמְּהָ אַחְרוּנֵימֵי כ"כ זֶה תְּמוּנָה לְמֵאֵד דְהֵאִיף יַחְלֹק
הַב"י עַל הַגְמֵי [גִּיטִין כ"ז ב'] דְנִקְבַּב בְּצַד אוֹת פ' דְמַהֲנֵי וְכִי לֹא מִשְׁפַּחַת כַּה"ג ג"כ בְּכִלֵי
מ"ש גֵּט וּמ"ש פְּלֵי א"ו דְבָרֵי הַב"ש עֵינְקֵר דְטַעַם (הַב"ח) [הַב"י] ו'ל דְמַחְמַת דְסְד"ר
חֵינְשִׁי לְשֹׂאֵלָה אָף בְּכִלֵי דְלֹא מוֹשְׁלֵי אֵינְשֵׁי וְעַפ"י תְּמַהּוּ עַל הַב"י חֲדָא לְמָה תְּנִי בְּמַתְנֵי
אַעֲפ"י שְׂיֵשׁ סִי בְּגוּף וּבְכָלֵי יוֹתֵר ה"ל לְמַתְנֵי אִפִּי מְפִיר בְּט"ע הַפְּלִי בֶּן הַקְּשָׁה הַמְּהַר"ל
ו'ל [מוֹבָא שֶׁם בְּב"ש הַגְּ"ל] לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקֵי דְלֹא מְהַנִּי סִי אֲמַצְעֵי בְּגוּף וְכִלִּים וְתִירָץ
ע"ז הַב"ש דְמַתְנֵי אֵינְרֵי בְּכִלֵי דְלֹא מוֹשְׁלֵי וּמַש"ה ל"ח אִם מְפִירָם בְּט"ע אָף לְפ"ד הַב"י
ו'ל דְאַפִּי בְּכִלֵי דְלֹא מוֹשְׁלֵי אֵינְשֵׁי נְמִי חֵינְשִׁינּוּ לְשֹׂאֵלָה לְמ"ד סְד"ר הַדְק"ל דְלָמָּה לֹא
תְּגִי בְּמַתְנֵי אִפִּי ט"ע לֹא מְהַנִּי תוּ הַקְּשָׁה הַנ"ב [בְּמַה"ק סִי ל"ב] דַּא"כ קְשָׁה חֲמוּר בְּעַדֵי
אָוֶפֶף לְמָה מְחֻזְרִין וְאִי דְלֹא מוֹשְׁלֵי הָא לְהַב"י ו'ל אִפ"י בְּכִלִּים דְלֹא מוֹשְׁלֵי נְמִי חֵינְשִׁי
לְשֹׂאֵלָה וְלֹאשֶׁר הַנְּלַע"ד דִּישׁ מְקוּם לְקַיִּים דְבָרֵי הַב"י ו'ל וְאַדְרָבָּה פְּשֻׁטָא דְש"ס לְכַאוּרָה
כְּוֹנְתֵי וְאַפְרָשׁ שְׂיַחְתֵי דְהֵנָּה יְדוּעַ דִּילְפִי דְבָר דְבָר מְמֻמּוֹן וְצָרִיכָה עֲדוּת כְּמֻמּוֹן וְא"כ
כְּמֻמּוֹן דְלֹא מְהַנִּי פְּלוּנֵי דְהֵאִי סִימְנֵי לְוָה מְנָה כְּדַאמְרֵי בְּג"ה [דָּף צ"ו ע"א בְּחֻלְוִין] ה"ג
בְּאַשָׁה לֹא מְהַנִּי לְהַתִּיר אִשָּׁה ע"י סִי וְא"ל דְהָא בְּאַשָׁה הַקְּלוּ רַבְּנָן זֶה לִיתָא ל"מ לְפִי
הַתִּירוּץ בְּכּוּרוֹת [דָּף מ"ו ע"ב] כִּי אִקְלוּ רַבְּנָן בְּסוּפָּה אַבְל בְּתַחֲלַת עֲדוּת לֹא הַקְּלוּ
א"כ וְדַאי צָרִיכֵי כְּד"מ מְמָשׁ וְלֹא מְהַנִּי סִי אָף אִפִּי לְתִירוּץ דִּיפִיר לְחוּד וְלִהְיֵה תִירוּצָא
שְׂפִיר הַקְּלוּ אִפִּי בְּתַחֲלַת הָעֲדוּת מ"מ לֹא תִלִּי הַדְּבָר אִי מְדַאוּרֵימָא רַק אִפִּי אִם סְד"ר
מִשׁוּם תְּקֵנָה כְּמ"ש בַּא"מ [דְכ"ז ע"ב לְעַנְיָן חֲזָרַת אֲבִינָה בְּסִימְנֵי] כְּמוֹ כֵּן י"ל דְהַקְּלוּ
רַבְּנָן בְּעִגּוּנָה מִשׁוּם תְּקֵנַת עִיגּוּן וְכ"כ בְּהַדְלָ בְּתַשׁוּ מְהַרְשֵׁד"ם [סִי נ"ב בַּח"א"ה] דְאַפִּי
סִימְנֵי מְוִבָּהֶקִין לֹא הָוֵי רַק מְדַרְבְּנָן וּמִשׁוּם (טב"ע) [תְּק"ע] וְלָכֵן לְפַע"ד לֹא תִלִּי הַדְּבָר
בְּשִׁנֵי הַתִּירוּצִים דְכּוּרוֹת כְּאִשֶׁר פְּתַב הַפ"י ו'ל [בְּב"מ כ"ז] וְרַק לְכָל הַתִּירוּצִים לֹא

תלי' היתר אשה אי סד"א או דרבנן ומש"ה לא קאמר הגמ' הנ"מ להתיר אשה בסי' דבנה לא נ"מ אי סד"א או דרבנן וכנ"ל ורק הנ"מ להתזיר הגט דכבר איתרע התקנה שפיר ילפינן ממצאיה ונהנה הגמ' דרצה להוכיח סד"ר מהא דאין מעידין על סימני גופו וכליו הוא דהנה מבואר דשני סימני' אם מצרפי פלוגתא הוא בין האחרונים אמנם כ"ז לפי האמת דסד"ר אבל אם סי' מה"ת לכ"ע מצטרפי והוי סי' מובהק פן נראה מסבא ובסימני' מובהקים אפילו ממון מוציאים דהוי פועדים וכמבואר בש"ד (רצ"ג) [רצ"ז] בח"מ ואפילו להחולקים שם בסימני' גופו וכלים לכ"ע מוציאי' פאשר יתבאר לפנינו אי"ה וא"כ שפיר מוכיח דסד"ר ומש"ה לא מצטרפי סי' הגוף והכלים דאי ס"ד דסד"א ונהי דלהתיר אשה הוי פממון דלא מהני סימנים מ"מ הסי' בגוף ובכליו] הוי להצטרפי ולהוי סי' מובהק דאפי' ממון מוציאי' וכ"ש אשה וע"ז מתרץ הגמ' גופו ארוך וגויז וכלים דחיישינן לשאלה.

והנה לכאורה [לפ"ז] קשה למ"ל הך דחיישי' לשאלה הא אם גופו בארוך וגויז דלא הוי סי' פלל א"כ פליו אפי' אם ל"ח לשאלה מ"מ הא באשה לא מהני רק סי' מובהק פמו פממון [פנ"ל] ולמ"ל להגמרא לומר דחיישינן לשאלה א"ו דהסבא נותנת דחיישינן לשאלה אפי' אם אין לנו הכרח לנה דלא פסברת מהר"ל ז"ל [בב"ש סקס"ט] אף לכאורה קשה ע"ז דלמה בפלוגתא דר"א פן מהבאי ורבנן דליכא רק חד סי' השומא ואפ"ה מתלי' תלי' להו אי מדא' או דר' קשה על דברינו שכתבנו להוכיח דלא תלי' פלל בנה אף נ"ל דא"ש דהנה בחולין אמרינן (צ"ו א') ונ"ל תדע דאלו אתו בי תרי ואמרו פלניא דהאי סימני' והאי סימני' קטל נפשא לא קטלינן לי' ואילו אמרי אית לן טב"ע בגונוי' קטלינן לי' עכ"ל"ה והתוס' פתבו שם דגם ממון אין מוציאי' ולכאורה קשה מאי פשיטותא היא דלא קטלינן ולא מוציאי' ממון אף הפירוש הפשוט הוא כף דהך מלתא דסימני' לא הוי רק אומדנא שפראין פן הדברים וכ"מ בש"ע סי' (רצ"ג) [רצ"ז] וברמב"ם שם דלא הוי רק אומדנא ובאומדנא מבואר דקיי"ל דאין מוציאי' ממון לרבנן דקיי"ל פנותי' ולשמואל אפי' לר"א בכה"ג דאין מוציאי' ממון פמבואר בב"ב אף הגם דילפינן דבר דבר מממון מ"מ מצינו דאין הולכין אחר הרוב פממון ובאשה אזלי' מה"ת פתר רנבא פמו פמים שאל"ס וכה"ג טובא וא"כ מצינו לומר דבאומדנא נמי אזלינן בדבר שבפירושה פתר אומדנא וכבר הארכתי בנה בתשו' גבי עדות דיעה בלא ראי' גבי קדושין ובמרדכי ורשב"א יענין בב"ש ובבית מאיר בהל' קדושין סי' מ"ב ובנה י"ל דתלי' בשני התירוצים שבבכורות [הנ"ל] דאם הקילו בעדות אשה גם בתחלתו י"ל דמהני אומדנא באשה דקיל היתרא מדבר ממון אף אם נימא פאיך תירוץ דבתחלתו התמירו יותר א"כ לא מהני סי' דהוי אומדנא פמו דאין מוציאי' ממון בסי' ונהנה פינו דחזינו להנה רבנן דפליגי אי מעידין על השומא אוקים אפיי' הפלוגתא ביבמות [ק"כ א'] דפליגי אי סד"א או דר' אבל לכ"ע אזלינן פתר אומדנא בעדות אשה אפי' מה"ת ורבא דפליגי שם ואמר דכ"ע סד"ר והכא בשומא סי' מובהק [קמפלגי] דאז אפי' ממון מוציאי' א"כ לרבא ליכא הוכחה דאזיל פתר אומדנא באשה דהא דמתיר ר"א ב"מ משום דשומא לדידנ' סי' מובהק פיותר דאפי' ממון מוציאי' א"כ לפ"ד י"ל דלרבא דמסיק סד"ר אפי' בכללי' דלא מושלי' אינשי נמי לא [מתירין] דס"ס לא הוי רק אומדנא ובאשה לא מהני אומדנא אולם בדבר שמוציאי' ממון ודאי מהני באשהוא"כ ממילא מתורץ קו' מהר"ל דאמאי לא תני מתניתי'

דאָפּי ט"ע בכלי לא מהני ולפמ"ש א"ש לפי מה דמבנאָר בריטב"א [פ' הפותב פ"ט] ומביאו בקצה"ח [סי' רצ"ז] דהגם דא"מ ממון בסימן מ"מ אם הוי עדי פקדון מוציאין ממון דכולי האי לא שכיח שהקוזיר הנפקד פקדונו והוא לקח פינוצא בזה מהשוק א"כ כמ"כ במתני' ביש לו סי' בגופו וט"ע בכלי דלא מושלי בנדאי ג"כ לא שכיח שזה הנעלם שהיה לבוש באלו הכלים דהוי כמו עדי פקדון ול"ש שישאל לאחר וגם האחר יש לו הסי' ול"ק נמי מתמור בסי' אָנפָּה שהקשה הנ"ב נהי דמוקמי בעדי [אָנפָּה] עכ"פ ניהוש לשאלה לפ"ד הב"י ז"ל דהנה לפמ"ש דאָנפָּה מהני במקום דליפא חזקת ממון והא דלא מהני סי' ל"ד סד"ר הוא משום דסי' להך מ"ד פליתא דמי ולא הוי אָנפָּה די"ל דשכיח ואתרימי בזה אבל בכלים דלא מושלי דלא שכיח קלל ודאי מחזירין באבידה וכ"כ בהד"ל הפלאה פתובות פ"ה ע"ב [וא"כ בעדי אָנפָּה שפיר ל"ח לשאלה לעגנו אבידה דליפא חזקת ממון] אף כ"ז באבידה אבל באשה לרבא דס"ל סד"ר ורק שומא סי' מןבהק א"כ י"ל דמתמיר באשה כמו בחזקת ממון ולא מהני אָנפָּה ואפ"ל דל"ש דכנ הראָל לא הוי רק פיון דחזינון דפליגי בשומא להך לישנא דס"ל דסדא"ו דפליגי אי שומא עשויה להשתנות או אם מצויי בב"ג ש"מ לדברי שניהם שמתירין אשה באָנפָּה אבל להך תירוץא דשומא סי' מןבהק לר"א א"כ שוב ממילא אין לנו ההוכחה דמתירי אשה באָנפָּה ומש"ה שפיר פסק הב"י דאפ"ל בכלים דלא מושלי נמי [חיישי] פיון דסד"ר א"כ הוי רק אָנפָּה וס"ל דבאשה לא מהני אָנפָּה וא"כ לפ"ז היכי דהי' סי' אָנפָּה [בגוף] וגם פלים דלא מושלי י"ל דלכ"ע מתירין דגם במוון כה"ג מוציאין וכמ"ש הריטב"א וא"כ תבנא לדינא דאשה זו מותרת לכ"ע וכן מבנאָר בתשו' ב"א סי' י"ט פן גלע"ד וכן מוכח בהד"ל מדברי הב"י בתשו' בדין מסל"ת בסי' ז' וז"ל ומ"מ הדין שכ' המרדכי שהתיר אותה ע"י שאמר העכו"ם שהרג יהודי בין ניקול"א לאורי"ק וכו' נראה שהוא דין אמת ולא מטעמי' אלא מטעמא שכ' הרמב"ם שאם יצאו עשרה בני אדם פאחד ממקום למקום והן אסורין בקולר או נושאין גמלים וכיוצא בדברים אלו והסיח העכו"ם לפ"ת ואמר שעשרה אנשים שהלכו ממקום פ' למקום פ' והן נושאין כף וכו' מתו פולם וקברנום משיאין את נשותיהן וכו' עכ"ל וקשה הא הליכה ממקום פ' למקום פ' לא הוי סי' וצריף עכ"פ חיפוש כמבנאָר בפוסקי' והכא דמתירין בלא חיפוש הוא משום הסי' דנשא משא או חבוש בקולר וא"א דחיישי' לשאלה א"כ דלמא בדרף שאלו האנשים היוצאים מהעיר עם המשא לאחרים שיצאו בלא משא א"ו לזה לא חיישינו דהוי כמו עדי פקדון וסי' דמוציאין ממון לכן גלע"ד שאשה זו מותרת והנה הרבה פעין סגנון דברי הוא באחרונים ובפרט בתשו' זקני הח"צ ז"ל ורק פשטא דמילתא לפע"ד כמ"ש: והנה לכאורה יש פאן מקום ספק מחמת שבטביעה לא מהני ט"ע במי שידע וראה הטביעה א"כ גם בטב"ע דכלים י"ל ג"כ דאומר בנדמי אם ראה או ידע הטביעה וא"כ בנ"ד י"ל פיון שיצא קול שנטבע הוי כמו ידע הטביעה ואומר בנדמי על הכרת הפלים וכן מצאתי בב"א [סי' י"ג] שמשופק בזה יעו"ש ואני אומר דאין לחוש לזה חזא דלא הוי ידע הטביעה רק באם הגידו לו בבירור נטבע הספינה וכמבנאָר במ"ב ובק"ע המובא בב"ש אבל בגונוי דנ"ד שלא ידוע לשום אדם רק מחמת שהי' עת ריבוי המים ופ' נאבד הי' דנים שנטבע זה לא מיקרי ידע הטביעה לומר בנדמי וכ"נ להד"ל מהח"מ בתשו' [סי' י"ז ס"ק נ"ה] שהקול יצא שנטבע פ' ואפ"ה תופס שם הח"מ דהוי פלא ראה הטביעה יע"ש

ותו דהלא מבןאר בהדי' בתשו' מהרמ"פ מביאו ב"ש ו"ל בקו' עגונות [אות ש"ג] דבהיפך
מלבושיו מהני אפי' בראה הטביעה יעי"ש לכן לפע"ד אתתא דא שריא: וגם נשאל ממני
עוד בהגב"ע ונ"ל נידון עגונה א' מק' וואלבראם והמעשה הי' [מאשה] שנלקח בעלה
לבעל מלחמה ועתה בא מכתב מסיוועסטאפעל שנהרג בעלה במלחמה ונ"ל המכתב
בפנינו עדי' מעידים ח"מ איך שאנחנו ידענו בבירור אשר ר' שמואל בן ר' זיסע בעלה
של חנה בת לאה מוואלבראם שבק חי במלחמה אשר נהרג בסיוועסטאפיל א' ר"ח תמוז
ביום א' ע"כ באנו עה"ח לתקנת עגונות מעידים אנחנו בבירור ובלא ספק אשר הנ"ל
נהרג במלחמה ובכח להדיינים בק הנ"ל ליתן לה רשות להתחתן מאתנו חתומים נאו'
חיים קלוזי נאו' נטע רוח בערג ע"כ לשון המכתב אות באות והנה א' מהעדי' הוא ג"כ
מוואלבראם אף מ"מ אין שם מי שמפיר חתימתו ועד השני אין יודעי' כלל מי הוא ע"כ:
ונשאלתי עוד ונ"ל עוד יש פה עגונה אחת אשר היא צועקת במר נפשה למצוא לה פתח
תקנה והנה בעלה הרחיק נדוד ממנה זה לערה עשרים שנה וזה אינה שנים שנודע פה כי
בעלה הי' בעל מלחמה במדינת רוסי' ושמו ר' חיים בן מענדיל וזה ימים לא כבירים אשר
בא לכאן מכתב ממנו שהוא עומד בקשרי המלחמה בסיוועסטאפיל והנה בקיץ העבר בא
לכאן (מסיוועסטאפיל) מכתב מסיוועסטאפיל מבע"מ אחד שהוא ג"כ מקהלתנו פה
ושמו משה בן ר' צבי וכתב האיש משה לאביו ר' צבי הנ"ל שר' חיים הנ"ל נהרג במלחמה
ואעתיק את לשונו פה (והכותב הי' ע"ה וכתב כמה טעותים) ונ"ל באמצע המכתב ויסעו
זאלסט דיא מיין פאטר אז מיט מיר איז נאך ברוך ה' אשר לא הסיר את חסדו מאתי און
ש"ב היקר מה"ו חיים טרייסטער איז צרוכה בצרור החיים היינו (ספק) [צ"ל שבק]
חיים לכל חי היינו מעהאט אים גיהרגת און איז גילעגין (בעמצת) [באמצע] השדה שני
מישלעס (צ"ל מעל"ע) איידר מעהאט עם גיפונגין נאר איך האב עם זיין רעכט און גיטאן
כפי כבודו פין זיין ערליך גייט עכ"ל באמצע המכתב אח"כ סינים את המכתב וחתם א"ע
משה בן כה' צבי הירש שוב אחר החתימה נכתב עוד בזה"ל עוד שרייב איך דיר אז מיך
האט גיקאסט זיין קבורה ב' רויביל נחצי בכון אזוי וויא מען שרייבט עם איין אגרת אז
ער דארף אפ נעמין ירושה בכון אויב זיין ווילען לאזן זיין מיר אפ שיקן דאם מעות
אין אויב ניט לאז זיין מיין מצנה עכ"ל וע"ז לא חתם א"ע עוד עכ"ל הגב"ע השנית:
והנה מכותלי מכתב זה [הראשון] נראה שהם בורים אף עכ"פ העידו בבירור שמעידים
בלא ספק שמת במלחמה ובשני עדים ל"ח בנדמי לרוב הפוסקים ובכה"ג שאמרו
בפירוש בלא ספק פנונתם להוציא מידי בנדמי דבזה אפילו להרי"ף ו"ל נאמן א"כ בנדאי
שריא האשה למתנסבא (דקום) [דקיום] לא צריכי במקום עיגון ומה שחשש מעכ"ת
שמה כתבו מחמת קול שיצא שפ' נהרג לא ידעתי מי הביאו לנו לחשון כזה שיצא קול
קודם ומכח זה אומרים העדים בנדמי אדרבה לא יצא קול כלל ורק שהם (נדמו) [ידעי]
בבירור עפ"י ראיותם שמת והמה הגידו להעד פראוי ולכן כתב הוא הראפורט שמת
ומה"ת לחוש כי אם באנו לחשון כאלה לא נתיר שום עגונה רק בדו"ח כד"נ ולא כן
הורינו רבותינו ונהי שבתחלת העדות מחמירים לחד לישנא בבכורות [דף מ"ו ע"ב] אף
לא לחשון חששות ולפסול שני עדים שמעידים בבירור שפ' שבק חיים בלא ספק ולכן
אשה זו מותרת: אף [בשאלה] השלישי שלא הי' רק עדות ע"א וידעינן שלא זה חתימתו
רק איש אחר כתב בשמו א"כ אין כאן קיום ויפה כתב מעכ"ת דלא מהני הא חדא ועוד

דְּהֵלֵא אֵין פֿאַן עֵדוּת רַק מִמִּי שְׁפֻתֵב הַמְּכַתֵּב וְהוּא לֹא יַדַע מִמֵּיתֵת פ' וְהוּי זֶה הַכּוֹתֵב כְּמוֹ שְׁפֻתֵב שְׁמַעְתִּי מִפ' שְׁמַת פ' וּבְזֶה לֹא מְהַנִּי אִם כּוֹתֵב שְׁלֵא פְדָרְךָ הַעֲדָאת עֵדוּת וְרַק כּוֹתֵב לְמַזְפְּרִי וְכִמוֹ שְׁמִבְנוֹאָר בַּב"ש ז"ל [סי' י"ז ס"ק כ"ז] וְא"כ זֶה הַכּוֹתֵב לֹא כָתֵב בְּלִשׁוֹן עֵדוּת רַק מַעֲשֶׂה פְקֻדֹת הַמְצָנָה וְאֵין בּוֹ פֶלֶל דִּין שְׁטֵר וְהַעֲדָאת עֵדוּת בְּנֻדַאי לֹא מְהַנִּי לַפ"ד הַב"ש ז"ל אוֹלָם בְּאַמַּת לְפִי מַה דְּמִבְנוֹאָר בְּהַגְמ"ר בַּפ' בְּתָרַא דִּיבְמוֹת דְּלִמ"ד מְשִׁיאִין מִפִּי כָתֵב אֶפְיָלוֹ שְׁלֵא הוּי הַעֲדָאת עֵדוּת וְלֹא כְּתִיב ג"כ מְשִׁיאִין יַעו"ש בְּהַדְנָ' וְלִכּוֹן י"ל לְפִי מַה דְּפֻסַּק הָרִי"ף וְכָל הָרֵאשׁוֹנִים כִּמ"ד מְשִׁיאִין מִפִּי כָתֵב בְּנֻדַאי בַּכַּה"ג דַּנ"ד נְמִי מְוַתֵּרֵת וַיַּעֲזִיב בְּהַג"א בְּגִיטִין [א"ה לְדַעְתִּי הִיא הַגְּהַת אֶלְפִסִּי הִיא לְשׁוֹן רִיא"ז בַּפ' ב' דְּגִיטִין בְּשֵׁם ר' שְׁמַחָה בְּסוּגִי דְּעֵדִים שֵׁא"י לְחַתָּוּם] דְּמַחְשִׁיב בְּחוֹתָם ע"י אַחַר לְחַתִּימָה מְמַשׁ א"כ הִי מְקוּם לְהַקְל וּבְכַרְט דְּתַמְנִ' לִי טוֹבַח דְּלִמ"ד בְּשִׁמְעַת בַּת קוֹל פְּלוּנִי מַת מַתִּירִים אֲשֵׁתוֹ וְהִיא מִימְרָא בִּיבְמוֹת [קכ"ב א'] בְּלֵא חוֹלֵק וְהַר"מ ז"ל הַשְּׁמִיטָה מְפֻנִי שְׁאֵין אָנוּ בְּקִיאִין דְּכַבּוּאָה דְּכַבּוּאָה פְּמִבְנוֹאָר בַּב"ש ז"ל [סי' הַנ"ל ס"ק כ"ו] דְּנֻדַאי אֵין בְּיַדְנוּ לְחַלּוֹק עַל מִימְרָא מְפֻנְרֶשֶׁת בְּלֵא חוֹלֵק וְא"כ פִּינּוֹן דַּבְּב"ק מְשִׁיאִין לָמָּה לֹא נָשִׂיא בְּמַצָּא כְּתוּב וְאֶפְי' בְּלֵא חַתִּימָה וְאֶפְי' עַפ"ע דַּמ"ש וְהַגַּם דְּאִיפָּא בְּרִייתָא בִּירוּשְׁלַמִּי דְּאֵין מְשִׁיאִין ע"פ כָּתֵב וְאֵין לוֹמֵר דְּהַבְּרִייתָא מִתְנַא קוּדָם שֶׁהִי מְשִׁיאִין ע"פ עֵדוּת [עַד מִפִּי עַד כְּפִי] אֲשֶׁר עָלָה ע"ד הַגְּאוֹן בְּסַפְרוֹ עֲצִי (אֶלְמֻגִים) [אַרְזִים בְּרַסְקִל"ד] דְּזֶה לִיתָא דְּבַהֲדִיא מְבֻנְאָר שֶׁם בְּבְרִייתָא וְאִם אָמְרוּ שְׁמַעְנוּ וְשִׁפְחָנוּ מְוַתֵּרֵת הָרִי דְּהַבְּרִייתָא נְשִׁינִית בְּתַר שֶׁהִי מְשִׁיאִים ע"פ עַמְפ"ע וְא"כ הָרִי בְּרִייתָא מְפֻנְרֶשֶׁת דְּאֵין מְשִׁיאִים אֶפְיָלוֹ לְכַתֵּר הַתְּקִנָּה דַּעַמְפ"ע אֵין זֹו קוֹשְׁיָא דְּדִלְמָא ס"ל לְהַבְּרִייתָא וְגַם לְהַדְּ מ"ד בִּירוּשְׁלַמִּי ס"ל דְּאֵין מְשִׁיאִין בַּב"ק אֶף בַּגְמ' דִּילָן דְּפֻסְקִינּוּ דְּמְשִׁיאִין עַפ"י ב"ק לָמָּה יִגְרַע כָּתֵב מַב"ק שְׁשִׁמְעָנוּ וְלֹא רֵאִינוּ שׁוּם אָדָם וְלֹא שְׁיָיָד לוֹמֵר מְפִיָּהֵם וְלֹא מִפִּי כְּתָבָם פִּינּוֹן דַּל"צ רַק יַדִּיעַת הָאַמַּת וְכַמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל [בְּסוּף הַל' גִּירוּשִׁין] דַּא"צ עֵדוּת רַק אֶןְמֻדְנָא דְּמוֹכַח וּמַש"ה מְשִׁיאִין עַפ"י ב"ק דְּמַה לָּנוּ לְחוּשׁ פְּמִבְנוֹאָר בַּגְמ' שֶׁם כַּמ"כ בְּכָתֵב מְמַאֵן דְּהוּ לְמַאֵן נִיחוּשׁ וְאִם לְחוּשׁ לְכּוֹתִימִים הֵלֵא לֹא שְׁכִיחִי עַפּו"ם שְׁיִכְתְּבוּ בְּכָתֵב יִשְׂרָאֵל וְאִם בְּאָנוּ לְחוּשׁ לְמוֹמְרִים א"כ [גַּם] הָאֲשֶׁה הָרֵאשׁוֹנָה בְּהַחֲשֵׁשׁ הַנ"ל וְלִכּוֹן בְּאַמַּת צָרִיף לַעֲיִין בְּדָבָר אִם מְצוּי בְּחִיל רוּסְיָא וּבְמִקּוּמוֹת הַנ"ל מוֹמְרִים יוֹדְעִים לְכַתְּבוּ וְעִיָּקֵר תְּלוּי בְּמְצוּי פִּי אֵין לְחוּשׁ לְדָבָר שְׁאֵינוּ מְצוּי וְכַמ"ש כ"ז לַעֲזִיב קִיּוּם וְא"כ לַפַּעַנ"ד הִי מְקוּם לְהַקְל לְהַתִּיר גַּם הַשְּׁלִישִׁית אֶף מִי אֲנֹכִי לְבֹא לְהַתִּיר אַחַר הַב"ש ז"ל שְׁהַחֲלִיט לְאִסּוּר וְדַבְּרִי בְּטִלִין נִגְדוּ אֶף הַנְּשִׁים הָרֵאשׁוֹנִים מְוַתֵּרֵת: וּבְעַנְיֵי הַנְּקֻדּוֹת הָאֲדוּמוֹת שְׁבְרִיאָה בְּאַמַּת הַנְּקֻדּוֹת הָאֲדוּמוֹת הַמְּנוּיּוֹת מְאֹז וְרֵאִיתִי הַרְבֵּה שְׁבוּדָקִים רַק בְּרֵאוֹת הָעֵין וּמְשִׁמוּשׁ מְעַט סְמוּךְ לְהַנְּקֻדּוֹת בְּנַחַת וְאִז לְפַעְמִים יוֹצֵא דָם וּמְטָרִיפִים וְאִם לֹא בּוּדָקִין בְּפּוֹשְׁרִין וּמְכַשִּׁירִין כֹּן הַמְּנַהֵג מַעוֹלָם בְּמִדְּוִתְנוּ אוֹלָם כְּנִרְאָה שְׁאוֹתוֹן הַנְּקָבִים שַׁבְּנ"ד מְשׁוֹנִים הֵמָּה וְהֵמָּה כְּעֵין קְלִיפּוֹת וְנִתְקַן עַל הַרְיָאָה וְאֵלוֹ צָרִיף לְקַלּוֹף וְלְבָדוֹק אַחַר הַקְּלִיפָּה אִם בְּשֵׁר הַרְיָאָה שְׁלֵם וְיִפָּה פְּמִבְנוֹאָר בַּש"ח ז"ל וַעַפ"ז הַתְּחַפְּמוֹ הַשׁו"ב אֲשֶׁר בְּגִלְלוֹתֵיכֶם לְהַנִּיחַ הַרְיָאָה בְּפּוֹשְׁרִין וְלֹא לְקַלּוֹף תִּיָּקֵף וְלְבָדוֹק כִּי לְאַחַר הַקְּלִיפּוֹף וְהַבְּדִיקָה יֵצֵא דָם וּבְאַמַּת לֹא שְׁפִיר עֲבָדִי דְּלֹא שְׁמַעְיָנוּ בְּדִיקָה כְּזֶה וְאֵין בְּיַדְנוּ הַרְפּוֹת לְחַדֵּשׁ דָּבָר לְהַקְל ח"ו וּבְכַרְט שְׁאֵין אֲנַחְנוּ בְּקִיאִין בְּהַפּוֹשְׁרִין י"ב שְׁעוֹת וְלִכּוֹן טוֹב לְהַחְמִיר וְיָבֵא בְּרַכַּת טוֹב: סִימָן מַ עוֹד בְּעַנְיֵן הַנ"ל מְכַתְּבוּ הַגִּיעֵנִי וְאֲשֶׁר כָּתֵב מֵר לְצָרָף רוּב יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרִים לִכּוֹן גַּם שְׁשֵׁם מְצוּי רוּב פְּסוּלִין בְּחִיל

מ"מ רוב ישראל פשרים יעניין בדברי השמ"ח סי' ס"ג שהאר"י בזה דאנו לא אזלינו רק בטר המקום שנמצא הדבר או שיצא משם ולא מצרפי רובא דעלמא וראי' לדבריו נ"ל מירושלמי ר"ה פ"ב ונ"ל אילו שנים שיצאו מעיר אחת שרובה עכו"ם כגון הדא סוסיטא אַחַד הפל מפירין אותו שהוא ישראל ואַחַד אין אדם מפירו חבירו מפירו חבירו מהו שיעשה כא' מן השוק להעיד עליו אם אומר את כן לא נמצאת כל העדות מתקיימת בעד אַחַד והכא נמצא כל העדות מתקיימת בע"א עכ"ל.

הנה מדתפס בלשונו המקום שיצא משם שנים ופלי המפרש דעיר הזאת רובא עכו"ם משמע דבשאר א"י סתם לא חיישינן לעכו"ם וכמבואר ברמב"ם ו"ל הא"ב דבא"י מוחזק ברוב ישראל וכ"כ התו' בהחול [מ"ז א' ד"ה במחזק] מהא דפסחים [דף ג'] מטעם אחר משום שמוחזק לפנינו ואפ"ה אם העיר הי' רוב עכו"ם לא (מצרכי) [מצרפי] רובא דא"י והוא בדברי השמ"ח הנ"ל וזה פשוט למאד להלכה וא"כ פיון דרוב מצוניין שם פסולים בנדאי אין לסמוך על רובא דעלמא דרוב ישראל פשרים אולם עכ"ז נלע"ד להתיר האשה הזאת דהנה מעכ"ת הקשה על דברי הח"מ [בתשובתו שבסי' י"ז ס"ק כ"א] דמ"ש דלא חיישינן לצרה ומ"ש דחשש לפסולים אם המה שכיחים הא משיאין עפ"י ב"ק וכמ"ש הח"מ גופא [שם] דמה"ט א"צ קיום דמשיאין עפ"י ב"ק אף באמת דברי הח"מ נכונים עפ"י פסק הש"ע שפסק [שם סעי' י'] באם אַחַד עומד בשדה ואומר כב"פ מת אין משיאין אשתו משמע הטעם דס"ל דצריף לראות בבואה דבבואה ואין אנו בקיאים בזה ולקמן בסעיף כ"ג מביא בש"ע ונ"ל ראו א' עומד מרחוק ואמר שהוא כב"פ או פלוני ממקום פלוני ונהרי נשכו נחש ונהרי מת הוא והלכו ומצאוהו שנשתנה ולא הפירוהו הרי אלו משיאין את אשתו עכ"ל אלמא דל"ח פלל והב"ש ו"ל [שם ס"ק כ"ו] מחלק דשם נמצא עכ"פ גוף אדם ושוב הקשה [בסעי' כ"ג ס"ק ס"ו] ע"ז מסי' קמ"א דנמצא גוף אחר ואפ"ה צריף בבואה דבבואה לי"א ולמה סתם כאן בש"ע דל"צ בבואה דבבואה והאחרונים האריכו הרבה בזה והנלע"ד הוא כף דבשעת הספנה ל"ח פלל רק מחזקינן הדבר כמו שהוא וא"כ באמר אני כב"פ לא חיישינן פלל ותלינן דהוא הוא זה שאמר אפילו דלא מפירין לו דבשעת הספנה א"צ להפיר אב"ל בעומד ואומר פ' ב"פ מת אין משיאין על פיו דנהי דל"ח למשקר מ"מ הא לא ידעינן מי האומר ואי דמסתמא הוא אדם זה ליתא דהא שכיחי שמה אחרים זולת ב"א ואיף שייף לומר פלל דסומכין בשעת הספנה על מי נסמוך פיון שאין כאן אפילו התחלת העדות דהא בעינן עכ"פ עדות ואותן זולת ב"א אינם בני עדות פלל ומה"ת נסמוך אקול פזו הואיל ושכיחי שמה מש"ה בכה"ג צריף דוקא בבואה דבבואה ואין אנו בקיאי' מש"ה החמיר הש"ע בזה אומר בשדה למרחוק כב"פ מת דאין כאן התחלת העדות אב"ל באמר אני כב"פ לא חיישי' אפי' בדבר המצוי ולומר דהקול משקר דבשעת הספנה ל"ח למשקר וכותבין אעפ"י שאין מפירין אב"ל באומר בתו"ע א"כ נהי דל"ח בשעת הספנה מ"מ אין כאן עדות פלל וז"ב אב"ל לצרה ל"ח בשעת הספנה משום דלא שכיחא ל"ח בשעת הספנה.

ועפ"י דברינו אלה נכון וישר מאד דברי הט"ז ו"ל שכתב בסי' י"ז ס"ק ה' ונ"ל ונ"ל דקוש'י של הריב"ש אינו קו' פלל דהא אי' בי"ד דכל שאין העכו"ם נהנה בחליפיו ל"ח שמה החליף פשר בטריפות כמ"ש שם סי' קי"ח ה"נ לא חיישינן שמה יעשה העכו"ם דבר זה פיון שאין לו הנאה מזה ולא פריף בגמ' אלא ממי שדרכו לקלקל בכוננה דהיינו

שד וצרה עכ"ל והקשה הב"ש ז"ל [שם בס"ק ל"ח] נהי דלא משקר עכ"פ אין פאן עדות
אם הקול הוא מנכרי ולכאורה הוא תמי רבה דא"כ נאמין בכל פעם לנכרי משום דלא
מכשיל בחנם א"ו הטעם דמ"מ אין עדות לעפוי"ם וא"כ בב"ק נמי נחוש לנכרי ונהי
דאינו מכשיל בחנם מ"מ אין פאן עדות אולם לדברינו א"ש דהא באמת אם העפוי"ם
בפנינו מעיד שפיר נהי דאמרינו הנכרי אינו מכשיל בחנם מ"מ הא עפוי"ם בפנינו ואין
עדות לעפוי"ם יהי מה שיהי אף באם אין אנו יודעי שהוא העפוי"ם רק דבאת לחשוש
שמה הוא עפוי"ם וא"כ הוא מכנין להכשיל לישראל הא אין העפוי"ם עושה זאת א"כ
מסתמא לא תלינו בעפוי"ם דלמ"ל להעפוי"ם לומר פן וא"ת שפונדאי מת ודעתו לספר
א"כ יש הוכחה שהעפוי"ם אומר אמת ובה"ג מהימן אפי' שלא ל"ת כמבואר במ"ב [סי'
ס"ח] ומרמ"מ ולא שייך לומר אין עדות לעפוי"ם פדברי הב"ש דמאן מכריח לן שהוא
עפוי"ם אדרבה מסתמא אין העפוי"ם מכשיל לישראל וא"כ הקול הוא של ישראל וז"ב
נדברי הש"ע נכונים בטעמם דבסעיף יו"ד באומר פב"פ שפיר חיישינו פינו ש'אין התחלת
העדות וכנ"ל הגם שהנ"י והריטב"א מכשירים גם בכה"ג לא רצה רבינו הב"י בש"ע
לסמוך להקל בזה אבל באמר אני פב"פ שפיר פינו שאמר אני פב"פ ל"ח למשקר וכנ"ל
אף כ"ז בעגונה שגם בעד (פשר) [אחד] (אפקינהו) מקילינו בכה"ג אבל (בה"ג)
[בהלכות גיטין] הביא גם הדיעה השני' שמחמירין לגבי גט ושפיר מתנישב הפסקי
הש"ע.

ולפ"ד לק"מ מה שהקשה מעכ"ת על הח"מ פי לפי הנראה הח"מ חשש שמה המה
החתומים פסולים לזה אמר דא"צ לחוש לזה דלא שכיחי פסולים אבל אם מצויים
פסולים היודעים לכתוב א"כ פינו שאין מפירים מי המה החתומים שפיר אין לנו עדות
ובכה"ג גם בב"ק חוששין לפי פסק הש"ע וז"ב וא"כ כמ"כ בנ"ד שהחתום ידוע שהוא
מק' וואלבראם [אר] שאין מפירין חתימתו בכה"ג בפעם הספנה ל"ח שזייפו חתימתו
וכאשר כתב הח"מ ז"ל גופו ולכן לענ"ד האשה זו מותרת אף לכאורה פינו שאין נשאר
רק ע"א צריף לומר במלחמה קברתיו אף כפר הכרחתי במקתבי הקדום דמה שפלו
דבריהם שמת בבירור בלא פקפוק היינו כקברתיו כמבואר בפוסקי"א א"כ אמתא דא שריא
ומה שנתקשה למעכ"ת בדברי מ"ש אודות הקול הנה פוננתי בפשוט שי"ל שמתבתם הי'
קודם שייצא הקול בכאן ורק מעכ"ת בא למיחש שמה גם התם יצא הקול לזה כתבתי
דל"ח אף באמת נ"ל אפי' יצא הקול קודם פינו שאמרו בבירור בלא פקפוק א"צ לחוש
לקול שייצא: ולכן לפע"ד אשה זו שריא לאנסובי אף ידעתי פחיתות ערפי ומיעוט ידיעתי
וקוצר שפלי ועומק המושג וחומר איסור א"א לכן אני מבטל דעתי זולת אם יסכים עמי
איזה גדול הדור באמת לא המכונה פנהוג בעוה"ר וגם מעכ"ת יסכים לדברינו אלה אזי
גם אנכי נמנה במצנה זו וה' הטוב יצילני מכל מכשול למען שמו הגדול ית' וית': ע"כ
סימן מא שאלה ע"ד האשה העלובה מוכ"ז אשר הי' גביית עדות מב"ד דעיר טעשין
שעד אחד העיד בפניהם שר' אברהם קארץ מאנטל חותם שטעכיר מגלאגוב אמר לו
שילף עמי לרחוץ בנהר והשיב לו שילף הוא מקודם והוא יבוא אחריו וכן הי' שר'
אברהם מגלאגוב הלך לרחוץ והעד הנ"ל הלך אחריו לנהר וכו' ואז שמה ראה את ר'
אברהם מגלאגוב והפירו היטב שזה הוא והי' אצל קבורתו.

את"ד הגב"ע מטעשין ונתקיימו התמימות מהרב המו"צ דביליטץ אף גם חתימתו א"א פעת לקיים. ושוב בק' רישא העיד ע"א איה שראה בטעשין בקיץ העבר רוחץ בנהר איש הנזכר לו שהוא חותם שטעכר מגלאגוב גיסו של הנגיד ר' מאיר בונם פריינליך שמו לא נודע לו אף הכירו היטב וראוהו פמה פעמים ותיכף בבוא העד הזה מהנהר לבית אכסניא שמע קול שנטבע יהודי והלך תיכף לנהר והפירו תיכף בהוציאו מן המים וראוהו שדאקטורים יגעו להצילו והקילו לו אונ עהר איז שוין טויט גיוועזין זה תנרף דברי העדות דק' רישא שהעיד בפני הבד"צ דשם ונתמימתו יוכל להתקיים: תשובה והנה בזה העדות נראה דאשה זו מותרת פי אף שלא הגידו שם אביו הלא העד דטעשין אמר שם הלועז שלו ושם אומנתו בנדאי דמהני וכן העד דק' רישא אמר שם עירו ואומנתו ושם גיסו ואם לא נאבד איש שהי' גיסו של הנגיד רמ"ב הנ"ל בנדאי הוי פשמו ושם אביו ועירו ודבר זה מבואר להקל בש"ע וקונט' העגונות אולם יש תינהא על עדות דק' רישא שלא הזכיר קבורתו וגם אולי דמי מה שראוהו רוחץ בנהר ושמע קול שיהודי נטבע דהוי פידע הטביעה דלא מהני רק סימנים לשיתת הראשונים ז"ל ומביאם מהר"ם ז"ל בש"ע סי' י"ז [סעי' כ"ח] וגם על העדות דטעשין יש תינהא הואיל ולא נתקיים חתימת הב"ד וגם פי מה שידע שהלך לרחוץ הוי פידע הטביעה.

והנה לענין קיום בשעת העיגון פסקו הח"מ [שם ס"ק כ"א בתשובותיו] ומביאו גם הב"ש [שם ס"ק כ"ט] דכשר גם בלא קיום ולפע"ד שכן המנהג. והנה א"כ לפי"ז יש שני עדים ובשני עדים לא חיישי' בדדמי בנדאי דנאמנים אפי' שראו הטביעה ולא נמצא חולק בזה רק הרי"ף ז"ל ובאמת הרי"ף ז"ל אינו מחלק בין ראה הטביעה רק בין קברתיו ובכאן שעכ"פ אהד העיד קברתיו שוב נאמן העד ולכן אתתא דא שריא.

אף מחמת פי לפי שמדינה זאת שהגב"ע משם לפי הנשמע אינם מתנהגים בדת הקדושה ומי יודע אם העד אינו מפסולי העדות לעדות אשה לזה ראיתי אל לפי לברר הדבר עפ"י הלכה אם תסגי בעדות דק' רשא לחודי': הנה ז"ל הש"ס יבמות דף קט"ו ע"א אבעז' להו עד אהד במלחמה מהו טעמא דע"א מהימן משום דמלתא דעבידא לגלויי הוא לא משקרא ה"נ לא משקר או דלמא טעמא דע"א משום דהיא גופא דייקא ומינסבא והכא לא דייקא ומינסבא דאמרה בדדמי כו' ת"ש מעשה בשני תלמידי חכמים שהיו באי' עם אבא יוסי בן סימאי בספינה וטבעה והשיא רבי נשותיהן עפ"י נשים והא מים כמלחמה דמי ונשים אפי' מאה כע"א דמי וקתני השיא ותסבא מים שאין להם סוף נינהו ומשאל"ס אשתו אסורה אלא היכי דמי דאמרי אסקינהו קמן וחזינהו לאלתר וקאמרי סימני' דלאו עלליהו סמכינן אלא אסימני' עכל"ה.

והרי"ף ז"ל כתב דאיפשט בענין מהו דדגלת יעיי"ש וקרא"ש פתב וז"ל ומיהו פיון דאמרי' לקמן בפרקי' [דף קכ"א א'] שהוא גברא דטבע בדגלת ואסקוה אגשרא דשביסתנא ואספה רבא לדביתהו אפומא דשושביני' לבתר חמשה יומין שמעי' דע"א במים שאין להם סוף נאמן ודוקא היכי דקאמר אסקוה לקמן וחזינהו לאלתר ואשתמודע לי דאיהו פלוני דטבע בדגלת ואסקוה אגשרא וכדאסיקנא בהו עובדא דשני ת"ח וה"ה לע"א במלחמה היכא דאמר מת וקברתיו ואי לא קמסהדי הכי אפי' תרי סהדי לא סמכי' עלליהו וכ"ש ע"א או אשה דחיישי' דלמא אאומדן דעתן קא מסהדי וכן הלכת' ומ"ש

רי"ף ז"ל דתרי סהדי מסהדי באןמנדנא לא משמע פן בגמ' מדקאמר וְהָא מִים פְּמִלְחָמָה דְּמוּ וּמָאָה נְשִׁים כַּע"א דְּמוּ מִשְׁמַע אִי הִנֵּה כְּשָׁנֵי עֵדִים לֹא אָמְרִי בְּדָדָמִי וְכֹן מִסְתַּבְּרָא דְּבַתֵּר סְהִדוּתָא בְּתַרֵּי סְהִדֵּי לֹא דִּיִּקְיִנֵּן עַכ"ל וְהִנֵּה בְּדַבְּרֵי הָרִי"ף ז"ל רַבּוּ הַפְּיֻרוּשִׁים הָאִיךָ מְפָרֵשׁ הָאֲבָעֵי' בַּגְמ' וְהִלַּח"מ [בַּהֲל' גְּיֻרוּשֵׁין הֵל' י"ט] תּוֹפֵס לְעִיקָר הַפִּי' דְּהָאֲבָעֵי' הִי בְּקַבְרֵתִיו אִי חִיָּיְשִׁי לְמִשְׁקָר וּפְשִׁיט לִי מַב' ת"ח דְּבַמְלֵתָא דְּעַבִּידָא לְגִלוּנֵי לֹא מִשְׁקָר וְדַחֵי הַגְמ' דְּלָמָּא דְּאָמְרֵי סִמְנֵי' וְהִינּוּ סִמְנֵי' מְוַבְּהָקִים מְמַשׁ פְּמוּ בְּאֲבִידָה וּכְמוּ שְׁמִפּוֹרְשׁ בְּרַמְבַּ"ן ז"ל בְּמִלְחָמוֹת.

אך התוס' שם [ע"ב] בד"ה וְקָאָמְרֵי סִמְנֵי' כ' וְז"ל אִי נְמִי מְהַנִּי עַפ"י טְבִיעוֹת עֵינָא עַכ"ל א"כ הרי שלא הי' רק סימני' אֲמָצְעִים וְטְבִיעוֹת עֵינִי וְקָשָׁה דְּמֵאֵי מְהַנִּי דְּלָמָּא מִשְׁקָר הָעֵד פְּמוּ דְּמַבְעֵי' לֹן וְדַחְקוּ לִיָּשֵׁב דְּבַרֵּיהֶם יַעֲזִיב בַּלַּח"מ [וּבב"ש ס"ק קמ"ג] וְהָרִא"ש ז"ל מְחַלֵּק בֵּין רָאוּ הַטְּבִיעָה פְּנ"ל וְהָרַמְבַּ"ם ז"ל פְּתַב דְּבַקְבָּרְתִיו נְאָמֵן ע"א בְּמִלְחָמָה אֵלְמָא דְּאִיפְשָׁט אַבְעֵי' מְהָא דְּדַגְלַת דַּע"א מְהַנִּי בְּמִלְתָּא דַּע"ל"ג וּכ"כ בְּסוּף הֵל' גְּיֻרוּשֵׁין בְּהַדְנָ' וְהַקְשׁוּ עָלָיו א"כ בְּקַטְטָה דְּהוּי נְמִי אַבְעֵי' בְּש"ס דְּזו"ל הַש"ס דָּף קי"ו ע"ב אַבְעֵי' לְהוּ עַד אֶחָד בְּקַטְטָה מְהוּ מ"ט דַּע"א מְהִימֵן מְשׁוּם דְּמִלְתָּ' דַּע"ל"ג לֹא מִשְׁקָרָא ה"נ לֹא מִשְׁקָר אוֹ דְּלָמָּא טַעְמָא דַּע"א מְהִימֵן מְשׁוּם דְּהִיא דִּיִּיקָא וּמִיַּנְסָבָא וְהָכָא פִּינֹן דְּאִית לִי קַטְטָה לֹא דִּיִּיקָא וּמִיַּנְסָבָא תִּיקוּ עַכ"ל.

ופסק הרמב"ם ז"ל [בפ' י"ג הל' א'] בְּקַטְטָה דְּלֹא תַנְשֵׂא וְאֵמַאי הָא מְשׁוּם עַבְל"ג לֹא מִשְׁקָר אִפִּי' בְּקַטְטָה וְעוֹד הָרִשִׁי עָלָיו שְׁנַתֵּן הַטַּעַם בְּקַטְטָה דְּלֹא מְהַנִּי מְשׁוּם שְׁמָא שְׁכָרָה לְהַעֲיֵד הַקְשׁוּ עָלָיו דְּטַעַם זֶה לִיתָא כָּלֵל בְּש"ס וְגַם אִם הִיא הַחֲזוּקָה כָּל יִשְׂרָאֵל מִי הַחֲזוּקוּ לְשַׁקְרָנִים ח"ו.

והנלע"ד כִּף דְּהִנֵּה הַתּוֹס' פְּתַבּוּ בְּדָף צ"ג ע"ב ד"ה עַד אֶחָד וְז"ל וְא"ת מֵאֵי קְמִיבְעֵי' לְהוּ הָא וְדֵאֵי טַעְמָא דַּע"א מְשׁוּם דְּדִיִּיקָא וּמִיַּנְסָבָא הִיא פְּדַמוּכַח לְעִיל וְאָמַר ר"י דְּמַבְעֵי' לְהוּ הָא דְּסַמְכֵי' אַדִּיִּיקָא דִּיִּידָה מְשׁוּם דְּעַבִּידָא לְגִלוּנֵי הוּא וְהִיא דַּע"ל"ג הוּא עִיקָר הַטַּעַם וְלְהַכִּי יֵשׁ לְסַמְנָה אַדִּיִּיקָא זוּטָא כו' יַעֲיִי"ש וּפְיֻרוּשֵׁם הוּא דְּהָאֲבָעֵי' הוּא אִם נִימָא דְּמְהִימֵן הָעֵד מְטַעַם מִלְּדַעְבַּל"ג וְהַגַּם דְּמִדְּאוּרִיָּת' לֹא מְהִימֵן ע"א אִפִּי' בְּמִלְּדַעְבַּל"ג בְּדַבְּרֵי עֲרוּהָ דִּילְפִי' מְמִזֵּן מ"מ בְּעַגּוּנָה הַקְלִיּוּ מְשׁוּם דְּדִיִּיקָא דְּבִזָּה יֵשׁ סַמָּךְ לְחַז"ל לְעַקּוֹר דְּבַר מִן הַתּוֹרָה כְּמִבְּנֹאֵר בַּר"פ [הָא"ר דָּף פ"ח ע"א] בְּתוֹס' [ד"ה מְתוּדָ] אוֹ דְּלָמָּא ע"א אִפִּי' בְּמִלְתָּא דַּע"ל"ג לֹא מְהִימֵן וְעִיקָר הוּא סְבָרָא דְּדִיִּיקָא וְאִיפְשָׁטָא הָאֲבָעֵי' מְהָא דְּדַגְלַת דְּהִימְנֵי' רְבָא לַע"א בְּמִים ש"מ דְּטַעְמָא מְשׁוּם מִלְּדַעְבַּל"ג מְהִימֵן הָעֵד וְכַנ"ל וְלֹא שׁוּם דִּיִּיקָא לְחַז"ל.

אך כ"ז לְעַנְיָן ע"א בְּמִלְחָמָה גְּפִשְׁט הָאֲבָעֵי' אָבַל לְעַנְיָן קַטְטָה עַדִּינֵן יֵשׁ מְקוּם לְסַפֵּק דְּנָהִי דְּאִיפְשָׁט לֹן מְהָא דְּדַגְלַת דַּע"א מְהִימֵן מְטַעַם דַּע"ל"ג אָבַל זֹאת עַכ"פ [מְבִנְאָר] דְּצָרִיךְ [גַּם] לְטַעַם דְּדִיִּיקָא פְּמוּ שְׁמִבְּנֹאֵר בַּר"פ הָאֲשָׁה רַבָּה דַּע"י דִּיִּיקָא סְמָכוּ חַז"ל אֵהָא דַּע"ל"ג וְרַק דְּסָגִי בְּדִיִּיקָא זוּטָא כְּמִבְּנֹאֵר בְּתוֹס' [דַּצ"ג] הַנ"ל אוֹ אִפִּי' בְּלֹא שׁוּם דִּיִּיקָא רַק דְּרָךְ הַנְּשִׁים שְׁמִדִּיִּיקִין כְּמִבְּנֹאֵר בְּסוּף הַדִּיבּוּר וְא"כ יֵשׁ הָכָא בְּקַטְטָה מְקוּם לְסַפֵּק דְּהִנֵּה אָמְרִי בְּש"ס כְּתוּבוֹת דָּף ל"ו ע"ב וְז"ל אָמַר רַב פְּפָא ש"מ הִיא שְׁטָרָא רִיעָא לֹא מַגְבִּינֵן בִּי ה"ד אִילִימָא דְּנַפְקָא קָלָא עָלֵי' דְּשְׁטָרָא זִיִּיפָא הוּא דְּכֻנּוּתָה הָכָא דְּנַפְקָא עָלֵהָ קָלָא דְּזִנְאֵי וְהִיא אָמַר רְבָא יִצָּא לָהּ שֵׁם מְזוּנָה בְּעִיר אִין חוֹשְׁשִׁין לָהּ אֵלָא דַּאֲתוּ בֵּי תַרֵּי וְאָמְרֵי לְדִידָהּ תַּבְעָתְגִיהוּ

באִיסוּרָא דְכּוּוּתָהּ הֵכָא דְאַתִּי בִּי תִרִי וְאַמְרִי לְדִידְהוּ אָמַר לְהוּ וַיִּיפּוּ לִי בְשִׁלְמָא הֶתֶם
שְׂכִיחֵי פְרוּצִים אֱלָא הֵכָא אִם הוּא הִוְחִזְקוּ פִל יִשְׂרָאֵל מִי הִוְחִזְקוּ ה"נ פִּינּוּ דְקָא מְהִדְר
אִזְיִיפָא אִימַר וַיִּיפּוּ וַיִּיפּוּ וְכַתְּבַ עַכְל"ה: וְהִנֵּה לְכַאוּרָה קָשָׁה גַם בְּפִיתוּי גִימָא אִם הִוְחִזְקוּ
פִל יִשְׂרָאֵל מִי הִוְחִזְקוּ אִף דְהֶתֶם דְחִזְיָנוּ דְהִיא תּוֹבַעַת לְזִנוּת בְּנִדְאִי חִיָּישִׁינּוּ דְתִמְצָא
פְרוּצִים אִף הֵכָא בְּעֵדוּת דְיִשׁ לְפָנֵינוּ אֲנָשִׁים [יְדוּעִים] וְלֹא נִוְדַע עֲלֵיהֶם פְּסוּל דְגִימָא מְחַמַת
שְׁהַמְלִיגָה שְׂאֵל לְזִינְיָ גִימָא דְהֶעֱדִים פְּסוּלִים ח"ו אִם הוּא הִוְחִזְקוּ פִל יִשְׂרָאֵל מִי הִוְחִזְקוּ
מִשָּׂא"כ בְּזוּנָה דְאִין הִתְשֵׁשׁ עַל אֲנָשִׁים יְדוּעִים רַק עַל הַחֲצוּפָה שְׁתַּבְּעָה לְזִנוּת בְּהָא חֲשָׁדִינוּ
לָהּ שְׁמִצָּאָה פְרוּצִים פְּרִצוּנָה וְהִנֵּה לִפ"ז הֵכָא בְּקִטְטָה שְׂבָאוּ הֶעֱדִים שְׂאֵמְרָה שְׂגִירְשָׁה
בְּפִנְיָהּ וְהַחֲחִישׁוּ אוֹתָהּ א"כ נִחוּשׁ שְׁשִׁכְרָה לְהַעֲד הָאוּמַר מִת וְאִף דַּע"ז אוּמְרִים פִל
יִשְׂרָאֵל מִי הִוְחִזְקוּ ח"ו אִף בְּזָה מְקוּם לְסַפֵּק אִם עֵיקַר הַטַּעַם דְהָאִמְיָנוּ רַבָּנָן לַע"א דְנֶאֱמָן
בְּעִינְיָהּ רַק דְאִין יְכוּלִים לַעֲקוּר דְבָר מַה"ת לְזָה סְמָכוּ עַל דְיוֹקָא דִּידָהּ וּבְמִקוּם שְׂיִשׁ
סְמָךְ יְכַלּוּ לַעֲקוּר דְבָר מַה"ת א"כ גַּם בְּקִטְטָה נֶאֱמָן ע"א גַּם שְׂאִינָה מְדִינְיקָה מ"מ ע"א
נֶאֱמָן מִטַּעַם מַלְדַּע"ל גְּאִי דְאִין פִּתְּ בִּיד חֲכָמִים לַעֲקוּר דְבָר מַה"ת הָא יִשׁ סְמָךְ עַכ"פ
בְּשָׂאֲרֵי נָשִׁים שְׂמִדְיָיקִים וְלְזָה לֹא מְקַרִי עֲקִירַת דְבָר מַה"ת וְכַמ"ש הַתּוֹס' לַעֲנִינּוּ קִטְטָה
שְׂבַעֲלָה מְטַמָּא מְשׁוּם מִת מְצָנָה אִפִּי בְּמִקוּם דְאִיכָּא יִשְׂרָאֵלִים פִּינּוּ דְמִצְיָנוּ פִּינְצָא בְּזָה
מַה"ת הָוֵי סְמָךְ לְדְבָרֵי חו"ל וְיְכַלּוּ לַעֲקוּר דְבָר מַה"ת יַעו"ש [יְבָמוֹת פ"ט ע"ב ד"ה פִּינּוּ]
אִף בְּאִם גִּימָא דְלֹא מִטַּעַם מַלְדַּע"ל גְּאִי הִימְנוּ חו"ל לְהַעֲד רַק עֵיקַר טַעְמָא מְשׁוּם תְּקַנַת עֲגוּנוֹת
הַחֲמִירוּ עֲלֵי [בְּסוּפּוֹ] כְּדִי שְׁתִּידוּק וְנוּכַל לַעֲקוּר דְמַה"ת לְהַאֲמִין ע"א בְּמִלְתָּא דַּע"ל ג
א"כ שׁוֹב י"ל דְבְּקִטְטָה פִּינּוּ דְלֹא שְׂיִיף גְּבִי דְהִיא אֶתְתָּא תְּקַנָּה דָּא לְהַאֲמִין אֶצְלָה ע"א
דְחִזְיָנוּ דְהִיא מְשַׁקְרַת וְשָׂמָא תְּשַׁכְּוֹר לְאִיזָה פְּרוּצִי לְהַעֲד פְּרִצוּנָה וְכִינּוּ דְהַתְּקַנָּה לֹא שְׂיִיף
גְּבָה שׁוֹב לֹא מְקַרִי דַּע"ל גְּדָה בְּפִיתוּי ע"י שְׂכִירוֹת מַעֲד הַבְּלִיעַל אִפִּי בְּמִלְתָּא דַּע"ל ג
וְרַק דָּאִם גִּימָא דְעֵיקַר הַתְּקַנָּה הִי לְהַאֲמִין לְהַעֲד בְּמִלְתָּא דַּע"ל גְּאִי ח"נ נֶאֱמָן הַעֲד וְאִי
דְהוּא עֲקִירַת דְבָר מַה"ת בְּזָה יִשׁ סְמָךְ עַכ"פ בְּשָׂאֲרֵי נָשִׁים שְׂמִדְיָיקִים גַּם זֹאת הָאִשָּׁה לֹא
תִצָּא מִפְּלִלְמִן לְהַעֲדוּאִם כִּי הִוְחִזְקָה לְמִשְׁקֶרַת פִל יִשְׂרָאֵל מִי הִוְחִזְקוּ אֲבָל אִם
עֵיקַר הַתְּקַנָּה לְהַחֲמִיר עֲלֵי בְּסוּפָה כְּדִי שְׁתִּידוּק וְלְהַאֲמִין לַע"א בְּמַלְדַּע"ל גְּאִי בְּזֹאת
הָאִשָּׁה שְׂשַׁקְרָה לֹא שְׂיִיף גְּבָה זֶה הַתְּקַנָּה דְאִיף נִתְקַן שְׂיִהָי' ע"א נֶאֱמָן לָהּ מְשׁוּם עַל"ג הָא
שְׂמָא תְּשַׁכְּוֹר הַעֲד וְא"כ תַּעֲמֹד עַל מְקוּמָהּ שְׂאִין ע"א נֶאֱמָן בְּקִטְטָה וּבְרוּר מְלִלוּ שְׂפִתֵי
הַרְמַב"ם ז"ל: וְעַתָּה לִפְמ"ש א"ש מַה שְׂשַׁקְשָׁה לְכַאוּרָה דְמֵאִי מְבַעַי' בְּגַמ' בְּרִישׁ הָאִשָּׁה
רַבָּה ע"א מֵאִי [טַעְמָא] מְהִימָן דְלָמָּא מִטַּעַם עֲבִידָא לְגִלוּי וּכְבָר הָאֲרִיף בְּזָה הַנּוֹדַע
בִּיהוּדָא [מַה"ק א"ה ס' כ"ז] אִף פְּשוּט הַדְּבָר דְהוּי אֲמַרִי דְהֵכָא לֹא הָוֵי עֲבִידָא לְגִלוּי
כִּלְיָ הֵאִי כְּהָא דְחִזְדַּשׁ [הַלְכָה עֲמוּנִי וְלֹא עֲמוּנִית יְבָמוֹת ע"ז א'] דְּעַתִּיד לְגִלוּי תִּיכְרָף (או)
[ע"י] שְׂמוּאֵל וּב"ד אִף בְּאִשָּׁה לֹא עַתִּיד לְגִלוּי כ"כ וּבַה"ג קָשָׁה מ"ט דַּע"א נֶאֱמָן וְהוּכְרַח
הַגַּמ' לֹאמַר דְהוּא מִטַּעַם תִּיּוֹן חו"ל מִטַּעַם תְּקַנַת עֲגוּנוֹת אִף פִּינּוּ שְׂתַקְנוּ חו"ל בְּנִדְאִי
שְׂפִיר נֶאֱמָן אִפִּי אִם רַק עַל"ג כִּלְיָ הֵאִי דְהָא חִזְיָנוּ בְּדַגְלַת דְהִימְנָי' רַבָּא בְּלֹא דִיּוּקָא וְכִן
מִזְרִין דְבָרֵי הַרְמַב"ן ז"ל בְּמִלְחָמוֹת בְּפ' הָאִשָּׁה שְׁלוּם וְא"כ לִפִּי"ז בְּסִימְנֵי שְׂאִינָם
מְוַבְהָקִי גְהִי דְאִין מְשִׂיאִין אִשָּׁה ע"ז דְשְׂכִיחַ כְּמוֹ כִן כְּפָה אֲנָשִׁים אִף עַכ"פ מְנָא יְדַע הַעֲד
וְא"כ שְׂפִיר הָוֵי דְעֲבִידָא לְגִלוּי דְיָרָא שְׂיִוְכַחַשׁ מְב"ד ע"י הַסִּימְנִים וְהִיכִי דְהוּי עֲבִיד
לְגִלוּי מִיד בְּנִדְאִי נֶאֱמָן בְּלֹא דִיּוּקָא [יְשׁוּב ל"ק פִּינּוּ דְלֹא הָוֵי ס'י מְוַבְהָק דְלָמָּא מְשַׁקְר

וע"כ דנאמן דז"א דבעבידא לגלויי פי האי שפיר נאמן] אבל היכי שאינו ניתן לגלויי מיד שפיר עדיין מבעי' אם סמכו חז"ל בעדות אשה אעבידא לגלויי פי האי או לא ולא נפשט רק מהא דדגלת: ומעתה נבא להנידון דהנה לדברי הרי"ף ו"ל [דאיפשטא האבעי' דנאמן ע"א בקברתיו] מהני העד דק' רישא לחוד' מאחר דהעיד על היפרו היטב ואי דלא אמר קברתיו א"כ עכ"פ יצאה מאיסור תורה ושוב מהני העדות השני' אפי' בלא קיום וגם שיש חשש שפנתתי מ"מ לענין איסור דרבנן סמכי' אעדות פי האי ולא נחוש בדרבנן לכולהו חששות וגם פי לפי דבריו שאמר הדאקטורים יגעו בו והקיזו והי' מת נראה מלשון זה שיעדו ברור שמת ועדיף מהזיוז שכ' הפוסקים להתיר בנטבעים והגם הא דאמר שיעדו בו נראה שלא הי' בהחלט מת כיון שהרופאים חשבו עדיין להצילו ורק שנראה לו שלאחר ההקנה נראה לו בהחלט שמת ומזה לכאורה עדיין אין רא' שפמה פעמים אתרמי מילת' שהקיזו לאדם ונראה כמת ולאח"כ חי'.

מ"מ כיון שאמר זה לפני הב"ד להתיר האשה בזה הלשון איז ער שוין טאהד גיוועזין שנראה שהי' מת בהחלט לאח"כ בלא שום ספק ורק בעוד שהרופאים יגעו בו הפיר הוא שמת ונדאי והרופאים לא דקדקו יפה ואח"כ נמצא כדבריו שנדאי מת ככה נראה משמעות הלשון ויענין בנודע ביהודא ובפרט שעכ"פ לזה מהני עדות השני בלא שום ספק כלל.

אף לדעת הרא"ש ו"ל [דלמי נראה הטביעה לא מהני הפרה רק ע"י סי' מובהק ע' בטוש"ע סכ"ח בהג"ה ובח"מ ובב"ש שם] י"ל הואיל נראה אותו רוחץ בנהר ויצא קול שנטבע יהודי הוי נראה הטביעה מ"מ נ"ל כיון דבידע הטביעה אית מאן דפליג דלא הוי נראה הטביעה מכ"ש ככה"ג שלא ידע כלל רק שיהודי נטבע מי יודע כמה יהודים רחצו שם ככה"ג לא הוי נראה הטביעה ויענין בס' צ"צ ובפרט דרוב הפוסקים לא ס"ל כהרא"ש ו"ל בזה ויענין ביש"ש ועכ"פ בנדאי שנצטרף לזה העד השני שהפירו ג"כ ובשני עדים לא חיישי' אפי' ראו הטביעה כמ"ש הרא"ש ו"ל בעצמו ולכן אשה זו מותרת לכ"ע ואפי' בלא מקום עיגון: סימן מב שאלה זה לשון הגב"ע מירושלים תוב"ב: במוטב תלתא כחדא הוינא אנחנו בי דינא ואתא לגדמנא ר' יהודא ליב המכונה ליב בר' אברהם מעיר טערקיש מאהלוב אשר הי' דר בעיר קעשניב והעיד לפנינו בתו"ע פדת באליונ"ע איך שבעת היותו בק' סטאמבול זה ערף שלש שנים הקרה שם את ישראל מנשה מילדי ק"ק אודעס ושם אביו לא נודע לו אף זאת ידע פי הוא ממשפחת פינקל שטיין או גאלדין שטיין והי' לו אשה בת ר' משה חלפן מקעשניב ור' ליב הנ"ל הפיר את ישראל מנשה הן מעוד היותו בקעשניב מעת חתונתו ועד שהוליד זרע והפיר את ישראל מנשה בסטאמבול פי זה הוא והנה ישראל מנשה המיר דתו בסטאמבול ואח"כ בא הנה לירושלים בשנת תר"ו ונתחבר לכת האפקורסים ובסוכות תר"י"ן הרג אותו איש אחד מאנשי חיל בכלי זיינו ותיקרף באותו מעשה בעודנו הי' במקום שנהרג באותו רבע שעה הלך ר' ליב הנ"ל נראה אותו והפיר אותו בטב"ע פי זה הוא ישראל מנשה חתן ר' משה חלפן מקעשניב כ"ז העיד האיש ר' יהודא ליב המכונה ליב הנ"ל לפנינו ב"ד הח"מ בתו"ע באליונ"ע פדת וע"ד אומץ באנו עה"ח בד"ק אשפנזיים דכולל פרושים הי"ו פה עה"ק ירושלים תוב"ב היום א' כ"ח אדר שני תרחי"ת לפ"ק פה ירושלים תו"ב נאום נחמן שלמה אבד"ק זאמושטץ בעהמ"ח ס' עטרת שלמה ונאו' אשר לעמיל האבד"ק גאלין ונאו' בנימין דוב בלא"א מ' שמואל זלה"ה מוויילנא: וז"ל הגב"ע מצפת תוב"ב:

בְּמוֹתב תִּלְתָא ב"ד פְּחָדָא הַוּינָא וְאָתָא לְקַדְמָנָא מו"ה דִּינָד בְּמו"ה יִצְחָק הַלּוּי בֶּן אַחֲוֵתוֹ
שֶׁל הַמְּנוּחַ מו"ה יִעֲקֹב בְּאֶטְרֹר וּר"י בְּאֶטְרֹר הַגָּל הִי' מִיּוֹשְׁבֵי ק"ק קַעֲשֻׁנִיב וּר' דָּוִד
הַגָּל הַעֵיד לְפָנָיו בְּתו"ע פְּתוּרָה וְכַהֲלָכָה וּבְזוֹת הַלְשׁוֹן אָמַר לְפָנָיו ר' דָּוִד הַגָּל אִיף דָּוִד
בֶּן יִצְחָק בֶּן גִּינְזֶעסִין אִין סְטְאַמְבִּיל כְּמָה שְׁנִים עָרְף פִּינָף זַעקס יָאָהַר אִיף בֶּן גִּינְזֶעסִין
אִין דְּעַם שְׁטַעטִיל אַרְטאַטייא פֿלעג אִיף כְּמָה פְּעָמִים גִּינן קִינן גאַלטא וואס ס׳א איז אַןִיף
בְּסְטאַמבִּיל הָאָב אִיף מִיף גִּיטראפֿין בְּאִי מֵאִיר סאַלדאַט עַם יִשְׂרָאֵל מְנַשֶּׁה פִּינְקֵל שְׁטִינ
דָּאָם אִיז גִּיוועזִין כְּמָה פְּעָמִים מִיר פֿלעגן טרינקען אִין אַיִנְזֶעס אִין הַעָרִין אִין אַיִנס מִיר
פֿלעגן כְּמָה פְּעָמִים שְׁמִיִּסִין פִּין דְּעַם עֶסֶק ווער סי האַט אַווייב האַט יִשְׂרָאֵל מְנַשֶּׁה פִּינְקֵל
שְׁטִינ מִיר גִּינְזַאָגט אַז פֿר האַט אַווייב אונ האַט גִּיט גִּינְזַאָגט וויא דָּאָס ווייב אִיז נָאָר דְּעַר
יִשְׂרָאֵל מְנַשֶּׁה פִּינְקֵל שְׁטִינן האַט גִּינְזַאָגט אויף זַעף אַליין אַז עַר אִיז א קעשניבר אונ נָאָף
אַסֶּף מענעשִׁין הָאָבִין גִּינְזַאָגט אַז עַר אִיז א קעשניבר וואס זַיִא הָאָבִין גִּינְזַעֲנֵט אִים אַז עַר
אִיז אקעשניבר דָּאָם האַט גִּווערֶט כְּמָה צִיטן אונ דְּעַר נָאָף האַט דְּעַר יִשְׂרָאֵל מְנַשֶּׁה
פִּינְקֵל שְׁטִינן גִּינְזַאָגט אַז עַר וויל אַוועק קִינן אַמעריקא אונְדְּעַר קִינן אַינְדִיע אִיז עַר
גִּיקוּמְעָן קִינן טנ"ס מְצָרִים אונ האַט זַעף אַןִם גִּיקְעֶרֶט קִינן בְּאַרְאַט אַזוי הָאָב אִיף גִּיהַעֶרֶט
נָאָף דְּעַם בֶּן אִיף דָּוִד בֶּן יִצְחָק גִּיקוּמִין קִינן יְרוּשָׁלַיִם עה"ק בֶּן אִיף גִּישְׁטאַנִין בְּאִי
מֵאִיר שְׁיִסְטִיר הָאָב אִיף דְּעַר זַעהִין דְּעַם יִשְׂרָאֵל מְנַשֶּׁה פִּינְקֵל שְׁטִינן וואס אִיף הָאָב עהִם
גִּיקְעַנְט פִּין סְטאַמבִּיל וואס מִיהאַט אִים גִּיקְעַנְט מְקַעֲשֻׁנִיב אַז עַר אִיז הָאָב אִיף גִּינְזַאָגט
צו דְּעַם מֵאִיר שְׁיִסְטִיר דָּא גִיט יִשְׂרָאֵל מְנַשֶּׁה פ"ש האַט מִיר מֵאִיר גִיעַנְטֶפֶרֶט עַר הַיִּסְט
שְׁוִין הַיִּנְט מִיחִיאַל הָאָב אִיף גִיפֿרְעַגט דְּעַם מֵאִיר וואס אִיז דָּיִא מְעַשֶׂה האַט מִיר מֵאִיר
גִיעַנְפֶרֶט אַז עַר אִיז בְּיִא דָּיִא פֿרַטְסְטאַנְטִין זַיִא הָאָבִין אִים אַוועק גִיגְעֶבִין צו אִינן
שׁוֹסְטֶעַר לִיבּוֹשׁ לִיפְשִׁיץ לְעַרְנִין שְׁיִסְטִירִיא זִיף הַיּוֹם אִיז דְּעַר בעה"ב זִינֶר גִיפֿאַרִין קִינן
באַראַט קוִיפֶען סְחוּרָה צו זִינן מְלָאָכָה אַנָּב האַט אִיבֶר גִילאַזט דְּעַם יִשְׂרָאֵל מְנַשֶּׁה פ"ש
אִין זִינן קְלִיט אִין יְרוּשָׁלַיִם אויף דְּעַם בוטראַק אִיז גִיקוּמִין אִישׁ חִיל עַר זָאל אִים פֿאַר
רַעֲכֻטִין (דְּעַר יִשְׂרָאֵל מְנַשֶּׁה פ"ש) דְּעַם שׁוֹף האַט זִיף דְּעַר אִישׁ חִיל אַן גִיבּוּגִין אַנִּיס
טוֹן דָּיִא שׁוֹף אונ דְּעַר אִישׁ חִיל אִיז גִיגֶאַנְגִין מִיט אַן גִילאַדינטע פִיסטוֹלִין אִין גאַרטל
האַט זִיף אַנִּיס גִילאַזט אִינן פִיסטוֹיל און האַט גִיטְרַאָפִין לִישְׂרָאֵל מְנַשֶּׁה פ"ש אונ עַר אִיז
נְהַרְג גִינְוַאַרְנִין דָּאָס אִיז גִיווען בְּחַדָּשׁ מְרַחֲשׁוֹן וויא מִיהאַט דְּעַר הַעֶרֶט דְּעַם שְׁאָס אִיז
גִיוַוַאַרִין א גְרוֹיס גִילִיף אִין אִיף בֶּן אַןִיף גִיווען גְרַאַד אויף דְּעַם בוטראַק בֶּן אִיף גִילאַפִין
זַעהִין הָאָב אִיף גִינְזַעֲהִין אַז דְּעַר יִשְׂרָאֵל מְנַשֶּׁה פִּינְקֵל שְׁטִינן אִיז טוֹיט וויא אַלְלַע טוִיטע
אִיף הָאָב גִינְזַעֲהִין תִּקְרָף וויא דְּעַר שְׁאָס אִיז גִיווען אונ הָאָב דְּעַר קענְט אויף דְּעַם פְּנִים
אַז דָּאָס אִיז דְּעַר יִשְׂרָאֵל מְנַשֶּׁה פִּינְקֵל שְׁטִינן דָּאָס פְּנִים אִיז גִיוועזִין גאַנץ דָּיִא קוִיל האַט
אִים גִיטראפֿין אִין א זִיט אונ דָּיִא פֿרַאָטְעסְטאַנְטֶען האַבֶּען אִים גִינּוּמִין און הָאָבִין אִים
בְּאַהֲלֻטִין כ"ז הַעֵיד לְפָנָיו ר' דָּוִד בֶּן יִצְחָק הַלּוּי בְּתו"ע פְּתוּרָה וְכַהֲלָכָה וּמָה שְׁשֻׁמְעֵנוּ
פְּתַבְּנוּ וְחַתְּמָנוּ הַיּוֹם י"א אָדָר שְׁנֵי תַרְחִי"ת ל"פ"ק פ"ק צֶפֶת תו"ב"ב נאו' ה'ק' יִשְׁפֶר בְּעַר
הַלּוּי וְנַאו' שְׁלו' צְבִי בַמ' חַיִּים וְנַאו' לוֹי יִצְחָק בַּר' דּוֹב הַפֶּהן עכ"ל הַגַּב"ע: וְזֶה מְקַצָּת
לְשׁוֹן הַשְּׂאֵלָה בְּאַתִּי לְסַפֵּר הַמְּעַשֶּׂה אֲשֶׁר כָּעַת אִנְרַע שְׁבָא אִישׁ אַחַד בְּלִיעַל גְלוּחַ זְקוֹן
וְאָמַר שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל מְנַשֶּׁה ח"ר מְשֶׁה חֲלָפֵן וְכָל הָאֲנָשִׁים שֶׁהִיוּ שָׂם שֶׁהִפִּירוּ אֶת יִשְׂרָאֵל
מְנַשֶּׁה בְּטוֹב כְּוָלֶם אוֹמְרִים שְׁלֵא זֶה הוּא וְלֹא תְּמוּנַת יִשְׂרָאֵל מְנַשֶּׁה רַק שְׂאִישׁ הַלְזָה אָמַר

סימנים וּבְאֵר הַסִּימָנִים בְּדֶרֶךְ כָּל הַיָּמִים שֶׁהוּא זֹכֵר אֲבִיו וְאִמּוֹ מֵאֲדָעַס וְאֶחָיו וְאֶחְיוֹתָיו וְמֵה שֶׁמֶם גַּם אֹמֵר סִיפּוּרֵי מַעֲשֵׂי־וַיְהִי בְּעַת הַתְּקַשְׁרוֹת עִם ר' מִשֵּׁה חֶלְפָן גַּם אֹמֵר סִימָנִים מִקְעָשָׁנוֹב וְסִיפּוּרֵי מַעֲשֵׂי־וַיְהִי הַנְּעֻשִׁים עִמּוֹ פֶּה גַם אֹמֵר סִיפּוּרֵי מַעֲשֵׂי־וַיְהִי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַנְּהָר נְעֻשָׂה עִמּוֹ בְּעַת אֲשֶׁר בָּא לְעֶבֶר הַב' בְּיוֹם זֶה בָּאתִי הִנֵּה לְחַקּוֹר אַחַר כָּל הַדְּבָרִים שֶׁהוּא אֹמֵר אִם אָמַת הֵם אִי אֶפְשָׁר לְחַקּוֹר רַק בְּכִמְה דְּבָרִים הוּא אָמַת וּבְכִמְה דְּבָרִים הִיא מְכַחֶשֶׁת אוֹתוֹ וְאָבִי מְכַחֵשׁ אוֹתָהּ עַכ"ל הַשְּׂאֵלָה בְּמַקְצָת: תְּשׁוּבָה הִנֵּה מִתְחַלֶּה נִבְרַר דִּין ע"א שְׁנַאֲמֵן בְּעֵדוֹת אִשָּׁה הִנֵּה נֶאֱמָרוּ וְנִשְׁנוּ בָּהּ ג' טְעָמִים הַתּוֹס' [יְבָמוֹת פ"ח א' ד"ה מִתּוֹךְ] וְרוֹב שֵׁיטַת הָרֵאשׁוֹנִים ז"ל ס"ל שֶׁהוּא רַק מְדַרְבְּנָן מִתְקַנַּת עֲגוּנָה וְלִפִּי מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל [בְּסוּף הַל' גִּירוּשִׁין] שֶׁהוּא מְדַאֲוֵרֵיטָא וּגְדוּלֵי הָרֵאשׁוֹנִים הֲרֵבָה עֲמָדוֹ בְּשִׁיטָתוֹ כְּמִבְּנֵי בְנֵי וּבִה"מ אִוְלָם טְעָמָם מִשׁוּם שֶׁבְּדְבָרִים הָאֵלוֹ לֹא הִנְצָרְכָה הַתּוֹרָה לְהַעֲדָא עֵדִים רַק לְיַדַע בִּירוֹר הַדְּבָר לְאִמְתּוֹ וְכִינּוֹן שְׂדַעַת הַב"ד סְמָכָה אֲדָבָר שֶׁהִיא אָמַת אֶפְיִלוֹ שְׂאִינוֹ בְּתוֹרַת עֵדוֹת מְדַאֲוֵרֵיטָא מ"מ הַב"ד סוּמְכִין אֲאֹמְדֵי דַעְתָּם שֶׁהַדְּבָר אָמַת שְׂנָה מֵת וְאִשְׁתּוֹ מְתוֹרַת אֲבָל לֹא מִטְעָם עֵדוֹת כָּל וְשׁוֹרֵשׁ הַדְּבָר מִטְעָם דְּמִלְתָּא דְעֵבִיד' לְגִלוּיֵי לֹא מְשַׁקְרֵי וּבְאִמְתָּ בַתְּשַׁב"ץ [ח"א ס' פ"ב] מְבֹאֵר דְּגַם בְּד"מ ע"א נֶאֱמֵן בְּמִלְתָּא דְעַל"ג וְרַק בְּאִשָּׁה מְקִילִין אִפִּי עַד מִפִּי עַד יַעוֹ"ש וְעוֹד יֵשׁ סוּבָרִים דְּטְעָם ע"א מַה"ת מִשׁוּם גִּזְה"כ דְּלַעֲנָן מְמוֹן אִינוֹ קָם אֲבָל קָם לְהַשִּׂיא אִשָּׁה וַיַּעֲוִין פ"י דְּהַטְעָם הוּא מִשׁוּם דְּאִשָּׁה דִּיִּקָּא יַעוֹ"ש.

וְהִנֵּה זֹאת יָדוּעַ לְכָל יוֹדְעֵי דַת תּוֹה"ק דְּמִשְׁפֵּט אֶחָד כְּתוּב בְּעֵדוֹת וְכָל עֲנִינֵי עֵדוֹת שְׂצָרִיכִים לְשַׁנֵּי עֵדִים עַפ"י חֲקוּקוֹת הַתּוֹרָה שְׁנֵה מִמֶּשׁ ד"מ לַד"נ רַק בְּבִדְיָקוֹת רִיבָה הַכְּתוּב בְּד"נ אֲבָל בְּכָל שְׂאֵר הַדְּבָרִים כְּנִלְמַד שְׁנֵים אֶחָד בְּדָבָר שְׂסָגִי מַה"ת בַּע"א אִין שִׁיבָה בּוֹ חֲקוּקֵי וְדִינֵי הַנְּאָמְרִים בְּעֵדוֹת כְּמִבְּנֵי בְּרֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים יַעֲוִינָן בַּח"ד [ס' קפ"ה] וְהִנֵּה עֵדוֹת הַמְּכַחֲשִׁים ז"ז בְּחִקְרוֹת כְּגוֹן שְׁנָה אָמַר לָנָה בְּנִיסָן וְא' אָמַר לָנָה בְּאִיר אִם תּוֹבַע שְׁנֵי מְנִים גּוֹבָה הַכָּל וְאִם אִינוֹ תּוֹבַע שְׁנֵי הַמְּנִים עַכ"פ הַעֲדִים אִינָם פְּסוּלִים כִּינּוֹן שְׂלֵא הַנּוֹכְחֵשׁוּ רַק מִפִּי הַבְּעָלִים אֲבָל יוֹכֵל לְהִיּוֹת שְׂלֵוָה בְּנִיסָן וְגַם בְּאִיר וּמַש"ה הַעֲדִים פְּשָׁרִים לְעֵדוֹת אַחֲרַת אֲבָל בְּאִם יֵשׁ הַכְּחָשָׁה בִּינֵיהֶם בְּעֲנָן שְׂמִתּוֹךְ עֵדוֹתָם הַכְּחָשָׁה גְּמוּרָה אֶפְיִלוֹ אִינוֹ אֹמֵר לֹא לָנָה שְׂפִיר הִנֵּי הַכְּחָשָׁה וְהַעֲדִים פְּסוּלִים לְעֵדוֹת אַחֲרַת כְּמִבְּנֵי בְּרַמְב"ם ז"ל בַּהַל' עֵדוֹת פ"ג וְז"ל וְכֵן אִם אָמַר הָאֶחָד חֲבִית שְׂלַ יֵין הַלְּהוּוֹ וְהַב' אֹמֵר שְׂלַ שְׁמוֹן הִיְתָה עֵדוֹתָן בְּטִילָה שְׂהָרֵי הַנּוֹכְחֵשׁוּ בְּדִרְיָשָׁה וְכֵן מְבֹאֵר בְּהַדְּיָא בְּסוּגָל דְּמִיפָּה וְהַזְמָה דְּכַה"ג הִנֵּי הַכְּחָשָׁה גְּמוּרָה וְהַעֲדִים פְּסוּלִים לְהַצְטָרֵף יַחַד אֶחָד כ"ז בְּאִם הַכְּחָשָׁה בְּגוֹף הַדְּבָר אֲבָל אִם הַכְּחָשָׁה הוּא בְּמִנְהָ שְׁחוֹר וְלָבָן מְבֹאֵר הַפְּלוּגְתָּא בַּגְּמ' [סְנֵהֲדֵרִין ל' ב'] וְאִנּוֹן קִי"ל דְּלֹא מְקָרֵי הַכְּחָשָׁה וְהִנֵּה בְּעֵדוֹת אִשָּׁה אִם מְכַחֲשִׁין עֲצָמָן כְּעִין מְנָה שְׁחוֹר וְלָבָן לֹא הִנֵּי הַכְּחָשָׁה אֲבָל אִם מְכַחֲשִׁין בְּגוֹף הַדְּבָר הִיא מְחַלְקֶת בֵּין הָאֲחֲרוֹנִים ז"ל כִּיִּדוּעַ עֵינָן בְּנ"ב [ס' מ"א] וּבְתַשׁוּ' ב"ח [ס' צ"ד] אֶחָד כ"ז הוּא בְּאוֹתוֹ עֵדוֹת אִשָּׁה דְּסָגִי ע"א אוֹ מִטְעָם דִּיִּקָּא אוֹ מִטְעָם עַל"ג בְּאֹנְפָן אִם אֶפְיִלוֹ שְׁנֵי עֵדִים מְכַחֲשִׁין ז"ז בְּחִקְרוֹת כְּגוֹן ע"א אֹמֵר מֵת בְּנִיסָן וְא' אֹמֵר בְּאִיר וְכִמְהָ הָאֲחֲרוֹנִים הַעוֹמְדִים בְּשִׁיטַת הַב"ח ז"ל ס"ל דְּהַעֲדִים נֶאֱמָרִים דְּנָהִי שְׂאֶחָד מֵהֶם פְּסוּל מ"מ נִשְׂאָר אֶחָד מֵהֶם כְּשֶׁר וּמַש"ה תְּנַשְׂא הָאִשָּׁה וַיֵּשׁ חוֹלְקִין עֲלֵיהֶם דְּגַם בְּעֵדוֹת הָאִשָּׁה אֶמְרִינוּ בְּהַדְּיָא סְהָדֵי שְׂקָרֵי לָמָּה לָּו וְאִין בְּעֵדוֹתָן מִמֶּשׁ וְאִסוּרָה הָאִשָּׁה וְלִקְמָן יִתְבָּאֵר אִי"ה טְעָם הַדְּבָר אֲבָל בְּאֹנְפָן וְעֲנָן דְּאִין ע"א נֶאֱמֵן

פגון במלחמה למאן דס"ל פן או בקטטה וכיוצא במקום דאין ע"א נאמן וצריך שני עדים פשרים פגון דליפא על"ג או ליפא דייקא לכל מר פדאית לי' בכה"ג אוקמא אדארריתא ובעי ב' עדים פשרים ועדים המכחישים זא"ז בתקירות פסולים לכ"ע לא כמו שכתב החכם השואל וזה ברור לפענ"ד: ואחר הוצעת הקדמות האמתים מפי ספרים נבוא לבאר איך הוציאו כ"א שיטתו מהש"ס הנה מאן דס"ל [דנאמנות ע"א] הוא מדרבנן סמך אמאי דאמר בריש פ' האשה רבה (פ"ח א') ונ"ל היא גופא מנלן אר"ז מתוך חומר שהחמרת עלי' בסופה הקלת עלי' בתחלתה לא ליחמר ולא ליקל משום עגונה אקילו בה רבנן עכל"ה אלמא דהוא רק תיקון חז"ל מתקנת עגונות והסוברים שהיא מה"ת הוא משום דהוי עבידא לגלוי' ומדעל"ג בכל מקום הוא מה"ת ומה שאמר ר' זירא לעיל באשה רבה משום חומר שהחמירו (הקילו) בסופו הוא לענין עד מפי עד והסוברים דמה"ת ע"א נאמן בתורת עדות הוא מספרא דאי' שם לא יקום ע"א לכל עון וגו' אבל קם הוא להשיא אשה בעדותה דברי ר' יודא זה תנן שיטות הטעמים בזה ומזה כפטיש יפוצץ טעמים ופלפול בראשונים ואחרונים אין חקר לתבונתם אשר הרבו לדבר בחכמה אף שורש הדברים באמרנו לאשר נצרך לענינו.

והנה בגמ' [יבמות דף צ"ג ע"ב] מבעי' אי טעמא דע"א משום דעל"ג או משום דייקא וביבמה איפשטה האבעי' דע"א מהימן משמע דהטעם הוא משום דעל"ג ובע"א במלחמה מבעי' להש"ס ג"כ [שם קט"ו א'] אי טעמא משום על"ג או משום דייקא ולא איפשט במקומו ורק הרי"ף ז"ל פתבו שגפשט האבעי' מדגלת [קכ"א ע"א] ומע"א ביבמה וכן השיאו רוב המפרשי דעת הרמב"ם לשיטת הרי"ף [ענין בפ' י"ג מה' גירושין הל' י"ט ובמפונשים שם] והנה בע"א בקטטה גם כן זה האבעי' מ"ט דע"א מהימן אי מטעם על"ג או מטעם דייקא [שם דף קט"ז ע"ב] ולא איפשטא ופסקו הרי"ף והרמב"ם [בפ' הנ"ל הל' א'] להחמיר וקשה מ"ש דלא פשטינו הכא ג"כ כמו גבי מלחמה ולזה המציא הרמב"ם ז"ל הטעם בקטטה משום שפא שוכרתו וזה פלא למאד דנהי דהיא חשודה למשקרת משום שפ"א הביאה עדים שקרים מ"מ כל ישראל לא הוחזקו וגם קשה למה לא מבואר בגמ' הטעם הזה ואדרבה בגמ' מסופק רק אם הטעם משום על"ג מהימנא וא"כ ממילא לפי שגפשט דע"א במלחמה מההוא דגלת דטעמא דע"א משום דעל"ג ממילא בקטטה נאמן והטעם משום דשוכרתו לא נזכר כלל בהש"ס דאל"כ מאי קמבעיא לי' הא אפי' אם טעמא משום על"ג נמי ניהוש ששוכרתו ויתר קושני' הנופלי' בזה.

והנה ז"ל הש"ס (יבמות קי"ו א') ה"ד קטטה בינו לבינה א"ר יהודא א' שמואל באומרת לבעלה גרשני פולהו נמי אומרות הכי אלא באומרת לבעלה גרשתי וליהמני מדר' המנונא דאר"ה האשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת חזקה אין האשה מעינה פני' בפני בעלה באומרת גרשתי בפני פ' ופ' ושאילנא ואמרו להד"מ מ"ט דקטטה אר"ח משום דמשקרא ר' שימי בר אשי אמר משום דאומרת בדדמי מאי בינייהו א"ב דארגיל איהו קטטה אבעי' להו ע"א בקטטה מהו מ"ט דע"א מהימן משום דמדעל"ג לא משקרי ה"נ לא משקר א"ד טעמא דע"א מהימן משום דהיא דייקא ומינסבה והכא פנון דאית לי' קטטה לא דייקא ומינסבא תיקו עכ"ל הש"ס.

והקשו חז"ל לא אמר בגמ' הנ"מ באמרה קברתי נאמנת למ"ד משום (דייקא) [דאומרת בידמי] דהא אינה משקרת ובקברתי לא שינה בידמי דהא אינה משקרת אף למ"ד דמשקרת גם בקברתי חיישינו שמשקרת וגם על הרמב"ם הקשו דלמה מחמיר כב' הטעמים דלפני התו' למאן דס"ל הטעם דמשקרת לא חיישינו בארגיל איהו קטטה והרמב"ם לא מחלק פלל בזה והנה לפמ"ש בהקדמתי בהוצאת השיטות א"ש מאוד דהנה התוס' [שם ד"ה איכא בינייהו] הקשו למה פליגי פלל אי משקרת הלא חזינו דמשקרת דהא שקרה אצל בעלה לומר גרשתני ע"י פ' ופלוני ונמצא שקר ותימצו דהכא מפקדת לשקר פן יבוא בעלה ותתפס בשקרה משא"כ התם דלא עבידא מילתא להתברר שלא גירשה ומש"ה שיקרה אבל לומר שמת בעלה תירא לשקר דאם יבא בעל פדור הנהוג תהי' אסורה זה תורף דבריהם והנה לפ"ז א"ש דבאמת זאת החששא דמשקרת לא חדש הוא לנו רק מבואר בש"ס פתובות (ל"ו ב') וזל"ה והיוצאת משום שם רע אין לה לא קנס ולא פיתוי כו' עד אלא דאתו בי תרי ואמרי לדידהו תרי ואמרי לדידהו תפעייתניהו באיסורא דכונתא דהא דאתו בי תרי ואמרו לדידהו אמר להו זייפו לי בשלמא התם שכיחי פריצי אלא דהא א"ש הוא הוה חזק כל ישראל מי הוה חזקו ה"נ פיון דקמהדר אזיפא אימר זיופי זיניף וכתב עכ"ל הרי דהחילוק דפריצי שכיחי ולכן חיישינו (למוציא ש"ר) עלי' שזינתה פיון שמהדרת לזנות אבל לחשוד העדים שיהי' מזייפי לא נחשדו ואוקמיניהו אחזקתו חזקת פשרות אבל במש"ר דא"צ לחשוד שום אדם דהא ידעינו דפריצי שכיחי והיא פבר מוחזקת לזונה שפיר חיישינו וא"כ ה"נ פיון דאנו לא סמכינו אהעדאת העדות דהא מה"ת אין ע"א נאמן בדבר שבפירוהו ורק מחמת שחזק הדבר ונוטה שהאמת פן לא משקר בדבר שעביד לגלוני וא"כ המעשה מצד עצמו נראה אמת לא מטעם עדות וא"כ שפיר בכה"ג שהיא הוה חזקה למשקרת חיישינו ששכרה לעד וא"כ לית לן דבר ברור לסמוך אהתירא די"ל דהפירושה הוה שכרה לאיזה פרוץ שישקר בעדותו ואי דאוקמי לעד אחזקה מה לנו לחזקת העד הא אנו לא מתורת עדות מקבלין דבריו רק באם נראה הדבר שנוטה לאמת סומכין להתיר האשה והנהבאם האשה חשודה למשקרת אין הדבר ברור לנו שמת ודלמא שכרה לאיזה חשוד להעיד ואי דנעמידנו אחזקתו להעיד זה ליתא דמאי מהני חזקת איש א' לדבר הזה שאנחנו מסופקים בהמעשה אם מת הבעל דהא לא מפי העד אנו חיים ורק אם מוחזק המעשה בעינינו לאמת וא"כ במקום שיש לחוש שהרשעה הזאת שפירתו וליכא ברור על המעשה אין סומכין להתיר וחזקת העד אינו מועיל פלל דלא עליו אנו דנין וזה ברור.

[וע' לעיל סי' מ"א]: אף א"כ קשה על הש"ס מדוע אמר שם הגמ' אי משום על"ג ע"א נאמן ואמאי לא נחוש לזה י"ל דהגמ' מבעי' לענין נאמנות העד שבא העד קודם אמירתה שמת דאז לא שינה פלל ששכרה אותו פיון דהעד אמר מעצמו וכמ"ש הרא"ם ז"ל הובא בב"ש ז"ל [סי' י"ז ס"ק קמ"ג] בההוא גונוי לחוד מבעי' בגמ' אם נאמן משום על"ג דשכרה לא שינה בבא העד לב"ד להעיד זולתה אבל פי [אתי] העד אחרי אמירתה שפיר י"ל ששכרתו וכנ"ל אף אפתי קשה על הרי"ף ז"ל שכתב דלא איפשט האבעי' בקטטה והלא האבעי' דע"א נאמן מטעם על"ג איפשיטא מההיא דדגלת וכמ"ש הרי"ף ז"ל גופא לעיל דכיון דס"ס האבעי' נפשטה דע"א נאמן מטעם על"ג ובשלמא הרמב"ם י"ל דס"ל דהאבעי' נפשטה דע"א נאמן מטעם דעל"ג ורק באם היא הביאה להעד והעד מסייע לה

וּכְדַבְרֵי הָרֵא"ם הַנִּזְכָּרִים לְאֵז אֵינוֹ נֶאֱמָר מִטַּעַם אַחַר מִטַּעַם שׁוֹכְרָתוֹ כְּמוֹ דְחִיּוּשֵׁינוּ כִּינִצָּא בְּזֶה בְּכַתְּוֹבוֹת כו' אֲבָל הָרֵי"ף דְּלֹא פָתַח בַּרְכָּהּ הֵי הַיְיָ תִּיבוֹת הַאֲבַעְיָ לֹא נִפְשְׁטָה וְזֶה קִשְׁיָה הָא עַכ"פּ נִפְשְׁטָה הַאֲבַעְיָ בְּהַדְלָה דַּע"א נֶאֱמָר [מִשּׁוּם] דַּע"ג (ש"מ) מֵהָהוּא דְדִגְלַת אַף בְּאַמַּת יֵשׁ לְתַרְזֵן דְּבָרֵי הָרֵי"ף ו"ל דְּהֵנָּה פָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים דְּלִמְ"ד דְּהַטַּעַם בְּקַטְטָה מִשּׁוּם דְּאַמְרָה בְּדַדְמֵי מְהַיְיָ קִבְרָתוֹ וּמִש"ה הַקָּשׁוּ עַל הַרְמַב"ם ו"ל דְּשִׁתְק מְזֵה וּלְפַע"ד זֶה לִיתָא דַּלְפַּמ"ש הַתּוֹס' ו"ל דְּלֵהֵךְ מ"ד דְּלֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְמַשְׁקֵרְתָּהּ הוּא רַק דִּירָאָה לְשַׁקֵּר פֶּן יְבוֹא בַּעֲלָה אֲבָל בְּלֹא זֶה פְּכָר הַחֻזְקָה לְמַשְׁקֵרְתָּהּ בְּמָה שְׁאַמְרָה גְּרַשְׁתֵּנִי וְקַל הוּא לָהּ לְשַׁקֵּר וְרַק שְׁמַתִּירָאָה פֶּן יְבוֹא בַּעֲלָה וְהֵנָּה לְכַאוּרָה קִשְׁיָה הָא פָּתְבוּ הַתּו' ו"ל בְּכַתְּוֹבוֹת בְּסוּגָי' דְּתַרִי וְתַרִי [דָּף כ"ו ע"ב ד"ה אָנוּ] דְּגַם בְּגַט מִתִּירָאָה פֶּן יִכְחִישׁוּהָ הָעֵדִים וּא"כ הָרֵי חֻזְיָנוּ דְּהַחֻזְקָה לְמַשְׁקֵרְתָּהּ וְלֹא פְּחַדָּה כָּלֵל פֶּן יְבוֹאוּ הָעֵדִים וְיִכְחִישׁוּהָ פְּאֲשֵׁר בְּאַמַּת פֶּן הִי שְׂבָאוּ הָעֵדִים וְהַכְחִישׁוּהָ אֲלֵמָּא דְּאִינָּה מִתִּירָאָה לְשַׁקֵּר פֶּן יְבוֹאוּ הָעֵדִים א"כ גַּם בְּמִיתַת הַבַּעַל נִיחּוּשׁ דְּמַשְׁקֵרְתָּהּ וּצ"ל דְּאִינוּ דוּמָה דִּינְקָא דְּמִיתָה לְגַט דְּשֵׁם הִיא רַק סְפֵק פֶּן יִכְחִישׁוּהָ אֲבָל יוּכַל לְהִיּוֹת שְׂלֵא יִכְחִישׁוּהָ וְגַם שְׂלֵא יִהִי נוֹדַע שְׁקָרָה לְכָל אֲבָל [חֻשְׁשָׁא] אִם יְבֹא הַבַּעַל שְׂאֵם חֵי מְסַתְמָא יְבֹא וְתֵהִי מְוַכַּחַשׁ מִתִּירָאָה לְשַׁקֵּר וּא"כ לִמְ"ד דַּס"ל דְּאַמְרָה בְּדַדְמֵי וְאִם הִי הַדְּבָר שְׁנִירָאָה לָהּ קְרוּב שְׂמַת [וּבְנֻדָּאֵי שְׂלֵא יְבֹא עוֹד] וְאִז בְּנֻדָּאֵי מְמִילָא תְּשַׁקֵּר [ג"כ לֹמַר קִבְרָתוֹ] כְּדִרְכָּה בְּכָף דְּהָא הַסְּפֵק חֻזְקָה בְּקַרְבָּה שְׂמַת וּמְסַפִּיקָא לֹא תִיחּוּשׁ לְשַׁקֵּר וּא"כ אִם חִיּוּשֵׁינוּ לְבַדְדְמֵי גַם תְּשַׁקֵּר מְמִילָא וְכַנ"ל וּמִש"ה לֹא מְהַיְיָ קִבְרָתוֹ לְכ"ע וְהֵנָּה א"כ לִפ"ז נִחְזֵי אָנוּ לְדָף מ"ז דְּחֻשְׁשׁ לְבַדְדְמֵי הָא בְּכ"מ לֹא חִיּוּשׁ לְבַדְדְמֵי רַק הִיכָא דִּישׁ מְקוּם לְסְפֵק פְּגוּן מִיָּם וּבְמַלְחָמָה אֲבָל מַה"ת לִיחּוּשׁ לְבַדְדְמֵי וּבְאַמַּת רְאִיתִי בַּש"ג פָּתַח וְנ"ל בַּפ' הָאֲשֶׁה שְׁהַלְכָה הַרְגִיל הוּא הַקַּטְטָה הַזֶּה שְׁהוּא גְרַם לָהּ שְׁתַּחֲזוֹר אַחַר הַגִּירוּשֵׁין הַלְלוּ וּבָאָה וְאָמַר מַת בַּעֲלֵי אִם יֵשׁ לְתַלוּת טְעוֹת בְּדַבְרֵי אִינָּה נֶאֱמָנָת חוּשְׁשֵׁין שְׂמָא הַנִּיחְתוּ נְטָה לְמוֹת וְכַסְבוּרָה שְׂמַת וְלֹא מַת וּמְפַנֵּי הַקַּטְטָה שְׂבִינֵיהֶם לֹא הַמְתִּינָה לְרֵאוֹת עֲקָרוֹ שֶׁל דְּבָר לְפִיכָף אִם אֲמָרָה מַת וּקִבְרָתוֹ נֶאֱמָנָת שְׂמַחֲסַר שְׁהַרְגֵל הַקַּטְטָה הִי מֵאֲתוֹ אִין מְחֻזְקִין אוֹתָהּ בְּשַׁקְרָנִית אֲלֵא טוֹעָה וְאִין לְתַלוּת בְּזֶה הַטְּעוֹת עַכ"ל אֲלֵמָּא דְּלֹא חִיּוּשׁ לְבַדְדְמֵי מְסַתְמָא רַק הִיכָא דְּאִיכָּא מְקוּם לְתַלוּת הַטְּעוֹת וְלְכַאוּרָה קִשְׁיָה עַל בַּעֲלֵי הַש"ע שְׁהַשְׁמִיטוּ זֶה לְגַמְרֵי וְגַם בְּשׁוּם א' מְהַרְאִשׁוּנִים לֹא מְצַאֲתוּ זוּלָתוֹ וּצ"ל דַּס"ל לְדִידָהּ דְּבַקְטָטָה חִיּוּשֵׁינוּ לְכָל מַה דְּאַפְשֵׁר פִּינוּ דְּחֻזְיָנוּ דְּהִיא מַשְׁקֵרְתָּהּ מְצַרְכֵי לְדַקְדָּק אַחֲרֵי דְּלֵמָּא הִי אִיזָה טְעוֹת וּבְשַׁאָר אֲשֶׁה לֹא חֲשׂוּ מְסַתְמָא לְטְעוֹת וְרַק בְּהַךְ (דְּחִיּוּשׁ לְזִיּוּפֵי) חִיּוּשֵׁינוּ כְּמוֹ שְׁחִיּוּשֵׁינוּ בְּשַׁטֵּר בְּמַחֲזֵר אַחַר זִיּוּף וְהֵנָּה לִפ"ז נ"ל לְכַאוּרָה לֹמַר דְּגַם בַּע"א חִיּוּשֵׁינוּ שְׂמָא הִי אִיזָה מְקוּם שְׂיֵשׁ לְתַלוּת וּלְהַטְעוֹת בּוֹ שְׂמַת שְׂמִש"ה הָאֲשֶׁה לֹא מְהִימָנָא וּמַה יַעֲדִיף לְנוּ הָעֵד הַשְׂמָא ג"כ טוֹעָה אַף י"ל דַּע"א אֵינוֹ אוֹמֵר בְּדַדְמֵי מִשּׁוּם דַּע"ג וְכַמוֹ שְׁפַסְק הָרַאב"ד ו"ל אַף לְפִי שִׁיטַת הַרַה"מ ו"ל לְהָרֵי"ף וְהַרְמַב"ם ו"ל הַאֲבַעְיָ בְּמַלְחָמָה בֵּין בְּקִבְרָתוֹ וּבֵין בְּלֹא קִבְרָתוֹ אִם אוֹמֵר בְּדַדְמֵי אִם לֹא וְהֵנָּה לִפ"ז אִיפְשֵׁט הַאֲבַעְיָ מֵהָהוּא דְּדִגְלַת רַק בְּקִבְרָתוֹ [דְּלֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְטוֹעָה בְּאִישׁ אַחַר] וְכַדְכַתְב הָרֵי"ף ו"ל אֲבָל בְּזֶה אִם חִיּוּשֵׁינוּ בְּדַדְמֵי גַבִּי ע"א [שְׁנַדְמָה לוֹ שְׂמַת] לֹא אִיפְשֵׁט לְדַבְרֵי הַרַה"מ ו"ל וְלַהַב"ש [הַנִּזְכָּר] וְיִתֵּר הַמְפָּרְשִׁים לֹא אֶסְתַּפֵּק לְהַגְמ' כָּלֵל בְּלֹא קִבְרָתוֹ דְּנֻדָּאֵי לֹא שְׂיָיָה עַל"ג וּא"כ נְהִי דְּהַאֲבַעְיָ דְּהַתָּם גַּבִּי קִבְרָתוֹ אִיפְשֵׁט דְּלֹא שְׂיָיָה בְּדַדְמֵי אוּלָּם הִיכֵי דְּחִיּוּשֵׁינוּ דְּלֵמָּא אַתְרָמֵי מִילְתָּא דְּבַדְדְמֵי שְׂפִיר מְסוּפֵק הָכָא הַגְמ' אִם חִיּוּשֵׁינוּ לְזֶה

ומש"ה שפיר פתב הרי"ף ו"ל דזה לא איפשיט אם ע"א משום על"ג לא משקר אפי
בדדמי דגם כע"א במלחמה גופא מספקא לן וזה ברור לפענ"ד: הינצא לנו מזה דלהחשש
של הרמב"ם ו"ל ששוכרתו צריף ונוקא שפא העד לסייעה אבל אם העד העיד זולתה לא
תישינו פלל וע"א נאמן וכן פסק הב"ש ו"ל [בסס"ק הנ"ל] ולפירוש הרי"ף ו"ל מוכח
דעכ"פ בע"א אמר קברתיו ודאי מהימן דע"א במלד"ע לגלויי לא משקר וכנ"ל.

והנה אם מומר קשוב פקטט הוא מדברי הרמ"א ו"ל [סי' י"ז סעי' מ"ח] בשם הש"ג
דהוא פארגיל איהו קטטה אף עכ"פ לכ"ע לא תישינו לשוכרתו דמה"ת נחזיקנה
למשקרת פיון שלא הוחזקה פלל למשקרת דדוקא בהוחזקה למדהרת אחר שקרי'
באמרה גרשתי אבל בלא הוחזקה לשקרנית נהי דלא דייקא אבל למשקרת ל"ח וא"כ
בנדאי היא עצמה נאמנת בקברתיו וע"א בנדאי נאמן עכ"פ בקברתיו.

והנה העד שהעיד בצפת תוב"ב אמר קברתיו ודאי נאמן אף גם העד שפירושים תוב"ב
ג"כ נאמן דקבר הוכחנו דלשיטת הרמב"ם ו"ל דהיכי דהעד בא קודם אמירתה לא
תישינו שמשקרת וכן פסק הב"ש וגם פי גם הטעם דדייקא שייכה בכאן פי הרי לא
יודעת פלל שהוא מומר ולא נודע א"כ בנדאי תחקור היטב אחריו וכן מבואר בנ"ב ו"ל
[במה"ק חא"ה סי' כ"ז] נרק (דבהג"א) [דבהגה"ת אלפסי] שם תייש לשמא נתנדע לה
שנשפמד תפסוק מלחקור וזה ליתא לפענ"ד דהא מה"ת לחשוב על ישראל שנשפמד
נרק מחמת העדאת העדים ואם משקרי מסתמא אוקמי אחזקתו דלא נשפמד ומה"ת לן
לחוש שנשפמד דא"כ בכל פעם שנתייר לאשה נחוש פן ינודע לה מעשה ממומר ולא
תחקור יותר א"ו דאין לנו לחוש לזה וא"כ ה"נ אם איתא דהעד הוא רשע ושקר בעדותו
מה"ת נחוש בשביל דברי הכליעל הזה שבעלה נשפמד ומסתמא ע"י חקירה ינודע לה
אם הוא חי או לא וא"כ בנדאי מהימן פאן ע"א ועוד נ"ל דבעוה"ר בזמנינו זה אשר
העולם פרוץ ועיינו רואות פמה אשר נדדו למרחקים ונעשו שם משומדי'.

ואח"כ פאו לביתם והחזיקו בדת יהודית עם נשיהם ובזמניהם הי' סכנה להתגזיר ולחזור
לדת יהודית מרחקים אולם השמא פאשר עיינו רואות אין זה קטט פלל ששכיחי הרבה
ענינים פזה וא"כ לפ"ד יפה אשר התיר הרב את העגונה עפ"י עדות מירושלים תוב"ב
וכן פסקו פמעט פל האחרוני' יענין בנ"ב ובשב יעקב (וכנח"י) [וכני"ח] שהחליטו פן
להלכה.

ועתה נבא לזה אשר העד שבצפת תוב"ב הכחישו במה שאמר שפיתת המומר במרחשון
והעד שפירושים אמר שהי' המעשה בפסופות והוי הכחשה בחקירות דבזה באמת דעת
הפ"ח ו"ל בתשובה צ"ה ושב יעקב ושאר אחרוני' להתיר וכן הביאו בשם רבינו הגדול
ב"י ו"ל אף הנ"ב ו"ל [שם סי' מ"ו] הביא ירושלמי יבמות פט"ו ו"ל הלכה.

אחת אומרת מת וא' אומרת לא מת זו שאמרה מת תנשא ותטול פתנבתה וזו שאמרה לא
מת לא תנשא ולא תטול פתנבתה א' אומרת מת וא' אומרת נהרג ר' מאיר אומר הואיל
והם מכחישות זא"ז הרי אלו לא ננשאו ר' יהודא ור"ש אמרו זו וזו מודות שאינו קיים
הרי אלו ננשאו ובגמ' ר' יעקב ב"א בשם ר' יוחנן ור' הילא בשם ר' לעזר מודה ר"מ
פראשונה כו' א"ר לעזר מודו ר"י ור"ש בעדים מה בין עדים ומה בין צרה לא עשו דברי
צרה אצל חברתה פלום א"ר יוחנן אלו אמרה ר' לעזר מני שמעה ואמרה תמן תנינו ומי

שהי' שפתי פתי עדים מעידות אותו אלו מעידין אותו שפתיים נאלו מעידין אותו שגזר
חמש רב אמר בכלל נחלקו אבל בפרט כל עמא מודיי שיש בכלל חמש שפתיים שיהא גזיר
שפתיים א"ר יוחנן במונה נחלקו אבל בכלל כל עמא מודיי נחלקת העדות אין פאן גזירות
והידינו כלל והידינו מונה כלל הן אמר תרפיי ומהן אמר חמש מונה הן אמר חמש
תרפיי ומהן אמר תלת ארבע וחמש רב א' הכחיש עדות בתוך עדות לא בטלה העדות
ר"י אמר הכחיש עדות בתוך עדות בטלה העדות ד"ה הכחיש עדות לאחר עדות לא
בטלה העדות ר"י פדעתי' דמר רבי בא ר' חיייה בשם ר"י הוחזק המונה זה אמר מן הכיס
מונה וזה אמר מן הצרור מונה הכחיש עב"ע ואף רב מודה שבטלה העדות מה פליגי
כשהי' שפתי פתי עדים אלו אומרים מן הכיס מונה ואלו אומרים מן הצרור מונה הכחיש
עב"ע בטל העדות וכרב לא בטלה העדות אלו אומרים בתוך חיקו מנהנאלו אומרים
בתוך פונדתו מנה ד"ה הכחיש עדות לאחר עדות ל"ב העדות ז"א במקלו הרגו וז"א
בסייף הרגו הכחיש עב"ע בטלה העדות ואף רב מודה שבטלה עדות מה פליגי כשהי'
שפתי פתי עדים אלו אומרים במקלו הרגו ואלו אומרים בסייף הרגו הכחיש עב"ע בטלה
העדות וכרב ל"ב העדות אלו אומרים בדרום פנה וא"א בצפון פנה ד"ה הכחיש עדות
לאחר עדות ל"ב העדות חילקי' דרב מן הדא ר"ש ור"י אומרים הואיל זו זו מזדות
שאינו קיים ונשארו ולא שמיע דמר ר' לעזר מודו ר"י ור"ש בעדים מה בין עדים ומה בין
צרה לא עשו דברי צרה אצל חכמתה פלום מתנית' פליגא על רב א' חקירות וא' בדיקות
בזמן שהן מכחישות זא"ז עדותן בטלה א"ר מנא פתר לה רב עד בעד א"ר אבין ואפ'י'
תימר פת בכת שניא היא בד"נ צדק צדק תרדוף עכ"ל הירושלמי דמזה מוכח בפירוש
דבעדים ר"י ור"ש מודים שלא תנשא ודלא כפני משה [הובא שם בנ"ב] שכתב דכוננת
הירושלמי דמודים ר"י ור"ש בעדים קאי על א' אומר מת וא' אומר ל"מ דלפ"ד הפנ"מ
ז"ל מה מדחה הירושל' חילקי' דרב ממתני' דא"א מת וא"א נהרג יעו"ש וא"כ לפ"ד
[הנב"י] אפילו במת ונהרג לא תנשא מכ"ש בהכחשה בזמן דהוי חקירות ממש בנדאי
לא תנשא ונהנה באמת י"ל דהפשט בירושלמי כמו שפי' הפנ"מ דמודו ר"י ור"ש בעדים
קאי על א' אומ' מת וא"א ל"מ ורק בזה מדחה הירושלמי חילקי' דרב דהנה לכאורה מה
מיייתי רב לבדיקות דד"נ (לחד לישנא) מהכחשות בעדות אשה דאפילו פסול נאמן אף
באמת י"ל דס"ל לרב דגם ע"א [דנאמן] באשה הוא מה"ת ואם הוא מה"ת צריף ככל
משפטי התורה רק דדמי' לד"מ דא"צ דו"ח אבל בהכחשה משפט א' להם לענין הכחשה
וא"כ שפיר מדחה חילקי' דרב דהנה התוס' ז"ל כתבו בכתובות [דף כ"ב ע"ב ד"ה אי הכי]
דבדבר (של תורה) [שנאמן מה"ת הגון] ע"א האומר (מת או) נטמאת הוא פשנים אפילו
באו בב"א ורק באשה אינו נאמן בבאו בב"א משום שהוא מדרבנן וא"כ שפיר מדחה
חילקי' דרב דכינן דמודו ר"י ור"ש בע"א אומר מת וא"א ל"מ ש"מ שהוא רק מדרבנן
דאם הי' מה"ת האומר מת הוא פשנים אפילו באו בב"א או שעדות אשה רק מדרבנן
ומש"ה אין ראי' מעדות אשה לד"נ כן י"ל לכאורה אף באמת האמת עד לעצמו שהפירוש
בירושלמי פדברי הנ"ב וגם הפנ"מ פוננתו כן דכתב שם וז"ל אבל בעדים הוי הכחשה
אפי' א"א מת וא' אומר ל"מ כו' עכ"ל [משמע דכ"ש בא' אומר מת וא' אומר נהרג] אד
באמת אין נפקותא כלל בפ"י זה דהא בלא"ה מוכח מהירושלמי דא"א מת או נהרג אינו
נאמן דהא רב מיייתי ראי' ממשנתינו לד"נ אלמא דהכחשה דהוי הכחשה בד"מ או בד"נ

הוּי הַכְחָשָׁה בְּעֵדוּת אִשָּׁה דָּאָם גִּימָא דְעֵדוּת אִשָּׁה קִיל מְשֹׁאֲרֵי דִינֵי תוֹרָה א"כ מְהִיכֵי מִיִּיתֵי חִילָּג' דְּרַב מְהָא מִתְּנִי לַד"נ וּד"מ א"ו לְרַב שְׁנֵה עֵינֵי אִשָּׁה לְעַנְנֵי הַכְחָשָׁה לַד"מ וּד"נ וְלֹא מְצִינּוּ חוֹלֵק עַל רַב בְּזָה דר"י מִחֻמְרֵי יוֹתֵר מִמֶּנּוּ וּא"כ לְפִי מֵאֵי דְקִי"ל דְּהַכְחָשָׁה בְּגוּף הַדְּבָר פְּחֻבִית יִנּוּ וְשָׁמֵן אוֹ הַכְחָשָׁה דְּאִינְהָ יוֹם דְּפָסוּל בַּד"מ וּד"נ בְּוֹדָאֵי פָּסוּל גַּם לְעֵינֵי אִשָּׁה כְּמוֹ דַּס"ל לְרַב בִּירוּשְׁלַמִּי בְּאִין חוֹלֵק אֲכַן גִּרְאָה לְפַע"ד דְּלִדְיוֹן לֹא ס"ל כְּהִירוּשְׁלַמִּי בְּזָה דְּהֵנָּה בְּאֵמֶת לְפִי פִי הַנ"ב וְ"ל שְׁמוּדוֹ ר"י וּר"ש (בְּצָרוֹת) [בְּעֵדִים] לְעַנְנֵי זֹאת אוֹמְרֵת מֵת וְזֹאת אוֹמְרֵת נִהְרַג וְהוּא מְטַעַם דְּדוֹקָא צָרוֹת דְּעֵדוּתָהּ לְגַבֵּי חֻבְרָתָהּ לֹא כְּלוּם אֲבָל עֵדוּת הוּי הַכְחָשָׁה א"כ קָשָׁה מֵאֵי קְאָמֵר בְּמִתְנֵי רַמ"א הוּאִיל וּמִכְחִישוֹת זֶה אֵת זֶה לֹא יִנְשְׂאוּ ר"י וּר"ש אוֹמְרֵי הוּאִיל אוֹ לְגִנוּסְחַת הִירוּשְׁלַמִּי זוֹ וְזוֹ מוֹדוֹת שְׂאִינּוּ קִיָּים יִנְשְׂאוּ וְזֶה תִימָא לְמָאֵד דְּהָא ר' אֱלִיעֶזֶר גּוֹפֵא בִירוּשְׁלַמִּי ס"ל דְּמוֹדָה ר"מ בְּרִישָׁא בֵּא' אוֹמְרֵת ל"מ דְּמִתְרַת הָאוֹמְרֵת מֵת וְלֹא הוּי הַכְחָשָׁה דְּצָרוֹת הַכְחָשָׁה וְלֹא כְּלוּם וְרַק בְּאֵם שְׁתִּיָּהֶם רוֹצִים לְהַנְשֵׂא חֻזִּינּוּ דְלֹא רְצָתָהּ לְהַכְעִיס לְהַצָּרָה רַק פְּנוּנְתָן לְהַעִיד מִש"ה הוּי הַכְחָשָׁה וְזֶה כִּינוּן ר"מ בְּאוּמְרוֹ הוּאִיל וּמִכְחִישוֹת זוֹ לְזוֹ דְּבִאוּמְרֵת ל"מ הַכְחָשָׁת הַצָּרָה וְלֹא כְּלוּם כְּמוֹ דְּאִמְרִינּוּ בְּש"ס דִּילֵן הַכְחָשָׁה דְּצָרוֹת לֹא מְקַרֵי הַכְחָשָׁה אֲבָל בְּשְׁפִנוּנְתָן לְהַעִיד שְׂזוֹ אוֹמְרֵת מֵת וְזוֹ אוֹמְרֵת נִהְרַג שְׁפִנוּנְתָן לֹא לְהַכְעִיס רַק לְהַתִּיר [שְׁפִיר הוּן] מִכְחִישוֹת זֹאת וְנֶאֱסוּרִים וְהֵנָּה ר"י וּר"ש דַּס"ל דָּגַם בְּכַה"ג לֹא הוּי הַכְחָשָׁה דְּצָרוֹת הַכְחָשָׁה גַּם שְׁשִׁנְיָהֶם רוֹצִים לְהַתִּיר [עֶצְמוֹן] אֲבָל הַכְחָשָׁה בְּעֵדִים גַּם שְׁשִׁנְיָהֶם מוֹדִים שְׂאִינּוּ קִיָּים [הוּי הַכְחָשָׁה א"כ מֵה זֶה שְׂאוּמְרִים ר"י וּר"ש הוּאִיל וְזוֹ מוֹדוֹת הָא] אֲדַרְבֵּה בְּשִׁבִיל זֶה אוֹסֵר ר"מ ה"ל לְמִימֵר הַטַּעַם הַכְחָשָׁה בְּצָרוֹת לֹא הוּי הַכְחָשָׁה וְזֶה דְּבַר פְּלֵא לְמָאֵד תּוֹ קָשָׁה בְּאֵמֶת עַל רַב דְּמִיִּיתֵי בִירוּשְׁלַמִּי רֵאִי מְעֵדוֹת אִשָּׁה הַקַּל דְּאִפִּי מַסְלִי"ת נֶאֱמָן לַד"נ לְכֹן נ"ל דְּהֵנָּה מְבוֹאֵר בְּכַמְּהָ מְקוֹמוֹת דְּבֵאֵם יֵשׁ לְאִשָּׁה מְקוֹם לְסִמְחָה אַעֲדִים סוּמְכָת וְלֹא דִיִּיקָא כְּנֹלֵי הָאֵי וְהֵנָּה אִם הַטַּעַם בְּאִשָּׁה מְשׁוּם דִּיִּיקָא הֵכָא שְׁשִׁנְיָ עֵדִים אוֹמְרִים שְׂאִינּוּ קִיָּים בְּוֹדָאֵי לֹא תִיְדוּק הָאִשָּׁה וּא"כ חֲזַר הַדְּבָר לַד"ת דְּצָרִיף עֵדִים דְּוֹקָא וְהֵנָּה ר"י ס"ל דַּע"א נֶאֱמָן בְּעֵדוֹת אִשָּׁה [מַד"ת כְּמִבּוֹאֵר בְּסִפְרָא הַנְּל] וּא"כ כִּינוּן דְּנֶאֱמָנוֹתוֹ מְטַעַם עַד קְאָתִיבֵן עֲלָה ע"א בְּמְקוֹם שְׁצָרִיף עֵדוֹת מַה"ת הָרִי הוּא כְּשִׁנְיָ לְעַנְנֵי הַכְחָשָׁה וְכַד"מ וּנְפִשׁוֹת יִנְחָשֵׁב לְעַנְנֵי הַכְחָשָׁה וְשְׁפִיר מִיִּיתֵי חִילָּג' דְּרַב (מְדַמְוִדִי ר"י וּר"ש בְּעֵדִים) [מַר"י וּר"ש] [וּנ"ש] [וּר"י] ס"ל דַּע"א נֶאֱמָן מַגְזֵה"כ דְּלֹא יָקוּם ע"א א"כ הָרִי כְּמוֹ דְּקָם לְשִׁבּוּעָה לְדִיוֹן דְּכָל דִּינֵי הַכְחָשָׁה עֲלִיו [כַּמ"כ לְעֵדוֹת אִשָּׁה כָּל דִּינֵי הַכְחָשָׁה עֲלִיו כִּינוּן שְׁקָם לְעֵדוֹת אִשָּׁה וְכִינוּן דַּר"י וּר"ש ס"ל דְּהוּאִיל וְזוֹ מוֹדִים יִנְשְׂאוּ ש"מ דַּבְּב' פְּתִי עֵדִים לֹא בְּטִלָּה הָעֵדוֹת בְּזָה] וְשְׁפִיר מִיִּיתֵי רַב רֵאִי מַר"י וּר"ש וּר"ל שְׁפִיר דְּחִי לִי דְּבִאֵמֶת מוֹדוֹ ר"י וּר"ש בְּעֵדִים אִף כ"ז לַר"י דַּס"ל הַטַּעַם דְּהוּא מַגְזֵה"כ אֲבָל לְדִיוֹן דְּקִי"ל דַּע"א נֶאֱמָן מְטַעַם חוֹמֵר שְׁהַחֲמֵרָת וְכַמ"ש הַרְמַב"ם וְ"ל [בְּסוּף הַל' גִּירוּשִׁין] שְׁלֹא הַצָּרִיכָה הַתּוֹרָה לְעֵדִים וְרַק אֲנוּמְדָנָא וְחֻזְקָה טוֹבָה שְׁמַת וּא"כ בְּוֹדָאֵי אֲפִילוּ הַכְחִישוּ בְּחֻקֵּי רֹת כִּינוּן שַׁע"כ פ' הַדְּבָר חֻזְקָה בְּעֵינֵינוּ שֵׁא' וְדָאֵי כְּשֵׁר וְאוּלֵי גַּם הַשְּׁנִי טַעְהָ וְהַדְּבָר חֻזְקָה בְּעֵינֵי שְׁמַת סוּמְכִים עֲלִיו וּמִש"ה הַשְּׁמִיטוֹ הֵרָאשׁוּנִים הִירוּשְׁלַמִּי לְדִינָא וְרַק הֵרָא"ש וְ"ל מִתִּיר בְּפִי וְכֹן הַרְמ"ה וְ"ל בַּח' לִיבְמוֹת פְּתַב לְהַתִּיר בְּפִירוּשׁ וְאִין פְּתַב בְּאַחֲרוֹנִים לְחֻלּוֹק עַל הֵרָאשׁוּנִים אִפִּי יִמְצָא בְּש"ס נְגִדָם כִּי לְכָל קוֹשְׁיָא יֵשׁ תִּירוּץ וְדַבְּרֵי הֵרָאשׁוּנִים וְ"ל הַנְּאָמְרִים בְּלֹא מַחְלֻקָת בְּדוֹרוֹתָם תּוֹרַת אֵמֶת יְבֵא מִי שְׁיָבֵא לֹא נִיחּוּשׁ

לדבריו וא"כ לפ"ז תבנא לדינא כדברי הב"ח ז"ל וכני"ח ושב יעקב להתיר האשה אפי' הכחשה בחקירות ובפרט בנ"ד שפבר הותרה [הוי פשנים] ואינו נאמן האחרון כנגד פנים ואם נימא דהרי גם האחרון אומר שמת גם הוא פשנים זה ליתא חדא דהרי גם בשאר איסורי פסקינו פן ולא פאותן האומרים דרק בעדות אשה נאמן הראשון וגם בל"ז קא דהאשה פינו שפבר הותרה א"צ לעדות וכמאן דלית' דמי ואי דהיפכשו וקעדות בטל לענין נחלה באמת בעדות אשה לא אמרי' עדות שבטלה מקצתה וגם בלא"ה נראה שאין פאן הכחשה פלל שהעד שבירושלים העיד על שמו ושהי' מק' אודעס וח"ר משה חלפן מקעשניב ועדותן על הבעל ממש והשני לא העיד פלל רק שמו ושהוא מקעשנוב יוכל להיות ששני המעשים אמת וזה ישראל מנשה מת במרחשון ולא הי' פלל חתן ר' מ"ח מקעשנוב פי כמה מנשה ישראל ימצא בקעשנוב אבל זה חרמ"ח ושהוא נולד מאודעס נהרג בספות ואין הכחשה ולפמ"ש א"ש [מה שהקשיתי לעיל מהירושלמי] מה שאמר במתני' הואיל ומודים שאינו קיים [דהא אדרבא מטעם זה אוסר ר"מ והול"ל רק דהכחשות צרות ל"ה הכחשה כנ"ל י"ל עד"ז] דהינו דבע"א אומר מת ועא"א נהרג שאז אין האשה יודעת מידי וגם לא דייקא שסומכת אעדים וא"כ צריכה עדים מה"ת ומש"ה פסולים בהכחשה בחקירות אבל אם יודעת שמת שפיר מהימנא מדרב' מטעם דייקא: ולחזק דברי אציע מה שקשה מאד על רב דס"ל בירושלמי דבכת א' נחלקה עדותם דא' מהם פסול אבל בשני פתי עדים פשר (ע"כ) [עכ"פ פת] א' מהם.

וקשה ע"ז דהלא קי"ל בעינין עדות שא"י להזימה ונהה בכאן אם נזים להאומרים מנה שחור לא ישלמו שיאמרו הרי לא נגמר הדין ע"י רק עפ"י מי שפשר ועתה נתברר שהפכת המכחישים הוא הפשר וע"י נגמר הדין ולא על פיהם וכ"ז שלא נגמר עדותם ע"פ פטורים מלשלם בהזמה ואם יוזמו שתי הכתות ג"כ שפיהם יהי' פטורים דהא לא נגמר הדין רק עפ"י פשרים וא"י מי הם הפשרים דהא שניהם הוזמו וכאן אין שייך לומר הכחשה תחלת הזמה (זה ליתא) דהא בכאן המכחישים המה פסולים למפרע [מחמת ההזמה] ואם הוכחו בפסולי' לא מועיל הזמה שאחרי' לחייבם ומ"ט מכשיר רב עדותם הא הוי עדות שא"י להזימה וצ"ל דבאמת פינו שלא נתודע פסולם הוי כמו זו באה בפ"ע ומעידה ועפ"י פנים נגמר הדין [זו סברת רב] ור"י ס"ל בהדי סהדי שקרי למ"ל דזה הוי פעדות א' דבין לר"ה ובין לר"ח [בב"ב דל"א ע"ב] פסול לאותו עדות אף כ"ז בד"מ אבל בעגונה [דלדין דמטעם דייקא ומינסבא] דאפי' פסול כל שאינו רשע פשר ה"נ אותו הכשר נהי שפסול מטעם בהדי סהדי שקרי למ"ל היינו שלא נזדקק לקבל עדותן כ"ז שלא נתברר מי הוא הכשר אבל לעדות אשה נדאי שפיר התאמת לנו בחזקה שמת שהעד הכשר לא ישקר במדעל"ג וז"ב: ועתה לא נשאר לנו רק מה שאומר הבליעל הפסול לעדות כפי מפתכם (יעוין בדבריהם) [אין בדבריו] ממש דבעלעל עצמו לא נאמן וגם כי הוא פסול ומה שמגזם בדבר לפי הנראה שהוא איזה תחבולה ורמאות עיין בבית מאיר [בתשובותיו שבסוף הספר סי' ח'] שם מבואר בהדי' דאין לחוש לפטומי מילי פי האי וכן מבואר בירושלמי פ"ט הל' ד' וז"ל ר' נחמן בר יעקב בשם רב גישאת עפ"י עדים פנים אפי' אתון אמרין לה לית אתנו ר' שמואל בר"י בעי הגע עצמך שהוא אדם מסוים כגון אימי א"ר יוסי בר בון ולית קמן בר נש דמי' לר' אמי אתא עובדא קומי דרבנן דתמן אמרין לי לית אתנו עכ"ל הרי גם שהי' מפורסם כר"א היינו שלא היו מכירין על פניו רק

בְּחִירֵי פוֹת וּבְדַבְרֵי דְבָרֵי תוֹרָה שְׁאָמַר וְסִפּוּרֵי מַעֲשֵׂי־וֹת בֵּין הַבְּרִיּוֹת וְאִפְ"ה קָאָמַר שְׁאִין לְחַוֵּשׁ לְזֶה וּז"ב וְיִתֵּר דְבָרֵי הַיְרִוּשְׁלָמִי שָׁם צ"ע בְּמָה שְׁלַחַשׁ לְבַעַל שְׁיֹצִיא מִסִּפְקָא וְקָמִי שְׁמִיא גַלְיָא הֲלֵא אֵינּוּ מִן תֵּר בְּהַ רַק בְּשִׁנְשִׂאת לְהַעֲד וְאוֹמֶרֶת בְּרִי לִי וְא"כ מֵאֵי סִפְיָקָא גִבְהָ וְצ"ע לְפָרֶשׁ.

כָּלְלוּ ש"ד שְׁהָאִשָּׁה זֹו מִן תֵּר לְיֹשֵׁב תַּחַת בְּעֵלָה וְהַמּוֹצִיא קוֹל עֲלֵי רֵאִוִי לְהַכּוֹתוֹ כְּמִבְּנֹאֵר בִּירוּשְׁלָמִי וְהוּא מוֹצִיא דִּיבָה וְהַבְּנִים כְּשֵׁרִים גְּמוּרִים: סִימָן מִג שׁוֹי"ר לִידִידֵי הָרַב הַמֵּאָה"ג הַחֲרִיף וּבְקִי יָרָא ד' הַחֲסִיד הַמְּפֹרָס כַּש"ת מ' יִשְׂרָאֵל נ"י מו"צ בַּק' טְשֶׁעֶרְנָאוּוִיץ יַע"א: ג"י הַגִּיעַנִי בְּדָבָר בְּתוֹלָה אַחַת כְּשֵׁרָה בַת יִשְׂרָאֵל שְׁעֲמָדָה לְהַנְשֵׂא וְקָם בְּלִיעֵל א' וְהוֹצִיא קוֹל שְׁקִינְדֵשׁ אוֹתָהּ וְהִבִּיא עֲדִים פְּרוּצִים רְשָׁעִים מְחַלְלֵי שִׁבַּת בְּפֶרֶה־סִיָּא וְאוֹכְלִים חֲמִץ בְּפֶסַח וּמְעִידִים כְּדַבְרֵי וְהַבְּתוֹלָה הַזֹּאת אוֹמֶרֶת שֵׁא"י מְאוּמָה.

וְהִנֵּה דְבָרִים אֱלוֹ א"צ רֵאִי כִי הוֹצֵאת ש"ר אֲשֶׁר הוֹצִיא הַבְּלִיעֵל שְׁקִינְדֵשׁ הַבְּתוֹלָה בְּפָנֵי פְּרוּצִים כְּמוֹהוּ קוֹל זֶה קוֹל עֲנוֹת חֲלוּשָׁה ח"ו אֵין לְחַוֵּשׁ כָּלֵל וְהַמְהַרְהַר אַחַר זֶה עֲתִיד לִיָּתֵן אֶת הַדִּין וְאֶדְרָבָה מְצֻנָה לְפָרֶסֶם הַרְשָׁעִים וְלְהַעֲנִישָׁם עַל הוֹצֵאת דִּיבָה וְכֹאֲשֶׁר הוֹכִיחַ בְּמִשׁוֹר הַרִיב"ש ז"ל בְּתִשְׁבָּה סִי רס"ז שְׁהָאֲרִיף שָׁם מְאֹד וְז"ל וְלֹא עַל הַרּוֹפֵא מוֹצִיא הַדִּיבָה בְּשָׂרֵי עֲלֵי יְכָאָב כִּי כְּבָר נִרְאָה מִפְּעוּלוֹתָיו אֱלֹהֵי כִי הוּא אִישׁ זָרוּעַ רִישׁ בְּרִיּוּנֵי וְגַם לֹא עַל עֲדֵי הַשְּׁקָרִים וְעַל שְׁלוּחֵי סְרוּרָא דְחֲטָאָה שְׁלִיחַ לַד"ע לְשׁוֹכְרָם וְלְהַסִּיחָם נִפְשֵׁי עֲלֵי תֵּאָבֵל כִּי לִפִּי הַנִּרְאָה מִעֲנִינִים הֵהֱם הֵם אֲנָשִׁים רִיקִים וּפּוֹחֲזִים שְׁפָלִים וְנִבְזִים כּו' אָבֵל עַל הַשְּׁרִידִים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַהוּא אֵל דְּבַר ה' חֲרָדִים מְצוּקֵי אֶרֶץ הַיּוֹשֵׁת עֲלֵיהֶם תִּבֵּל כּו' עֲלֵיהֶם אֲשִׁים דְּבַרְתִּי אֲשֶׁר לְאֶרֶץ מִרְתִּי אִיף לֹא לְבָשׁוּ קִנְיָה חֲמַת גְּבַר וְיָצֵא רְשָׁף לְרַגְלָם וְלִפְנֵיהֶם הַלֵּף דְּבַר מִפִּיהֶם לְפִידִים יִהְיוּ וּמִנְחִירֵיהֶם יָצֵא עֵשֶׂן לְנִקְוֹם וְנִקְוֹם בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַעֲדִינּוֹת אֲשֶׁר אֱלֹהֵי הַפְּרוּצִים הוֹרִידוּ לְאֶרֶץ רֵאִשׁ לְיִסָּר וְלְהוֹכִיחַ עַל שַׁעַר בַּת רַבִּים שׁוֹטִים שְׁקִלְקִלוּ בְּשׁוֹטִים וּבְעַקְרָבִים לֹא יִחַמְּלוּ אִישׁ עֲלֵיהֶם וְלְהַבְדִּילָם לְרַעָה מִכָּל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל כּו' כִּי אִם עַל אֱלֹהֵי לֹא יִוָּסְרוּ הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשׁוֹתָם לֹא הַנְּחַת בַּת לְאַבְרָהָם יוֹשֵׁבַת תַּחַת בְּעֵלָה בְּטַהֲרָה וּקְדוּשָׁה כִּי יִקְוֹמוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּנֵי בְּלִיעֵל יַעֲיָדוּ שְׁכָבָר קָדְמוּ לָהּ קְדוּשֵׁי אַחַר וְהִיתָה בְּזֶה קְדוּשָׁה וּבְנֵי הָיוּ לָהּ לֹא יְבוֹאוּ ע"ע בְּסוּד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבַקְהָלָם עַל אֱלֹהֵי חֲשָׁכוּ עֵינֵי הַעַל אֱלֹהֵי לֹא יִפְקוּדוּ וְהָיוּ מִחֲרִישִׁים וְהָמָּה מִחֲשִׁים אִף כִּי שְׁמַעְנוּ יֵשׁ וְיֵשׁ עוֹזְרִים לְרַעָה וְיֵמָּה יַעֲשׂוּ כִּי יָקוּם אֵל וְכִי יִדְרוֹשׁ אֱלֹהֵי מִמַּעַל ע"ז יָדוּ כָּל הַדְּוִים כּו' אוֹי לֹו לְדוֹר שְׁכָף עֲלֵתָהּ בְּיָמָיו כִּי מַעֲשִׂים כְּאֵלֶּה אֲשֶׁר לֹא יַעֲשׂוּ מֵאַחֲרֵי עַקְבוֹת מְשִׁיחֵנוּ מְזִרֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לְשִׁמְצָה בְּקָמָיו יִרְאָה ה' וְרַע בְּעֵינָיו וְלַעוֹשֵׁי הַרַעָה יָשׁוּב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם וּבְרַעֲתָם יַצְמִיתָם וְהַנְּשִׂאֲרִים יִרְאוּ וְיִשְׁמְחוּ עַכ"ל יַעו"ש בְּאַרְיִכוֹת.

וְלָכֵן יִישַׁר כַּחוֹ בְּזֶה שְׁדָחָה דְבָרֵי הַרְשָׁעִים שְׁהוֹצִיאֻהוּ ש"ר וַיֵּאמֶץ כַּחוֹ וַיֵּאזֹר חֵיל לְסַתְּנָם כִּי הַמְּדַבְּרִים מִקּוֹל הַקְּדוּשִׁין הָאֵלֶּה וְלִמְצוּנָה גְּדוּלָה יִחַשְׁבּוּ וְהִי שְׁלוֹם כְּנַפְשׁוֹ וְנַפְשׁ אֶהוּבֹו דְּבַשׁ"ת בְּלוֹנ"ח ב' וַיִּקְהַל עַר"ח נִסָּן תַּרְנ"ח לַפ"ק: סִימָן מִד עוֹד בְּעֵנָן זֶה הַנְּ"ל לִידִידֵי הָרַב הַמֵּאָה"ג כּו' מ' יִשְׂרָאֵל מו"צ בַּק' טְשֶׁעֶרְנָאוּוִיץ: מְכַתְּבוֹ הַגִּיעַנִי וְגַם מִהַצַּד הַשְּׁנֵי הַגִּיעַנִי מְכַתְּבֵי עִם אֵיזָה חֲתוּמִים מֵאֵיזָה אֲנָשִׁים וּמְעַנָּה בְּפִיהֶם שְׁרָצוֹנָם שְׁיִתְבַּרֵּר הַדְּבָר לְפָנֵי אֵיזָה אֲנָשִׁים יִרְאֵי הַשֵּׁם הַמְּעַשֶׂה כְּאֲשֶׁר הוּא וְהִנֵּה בְּאֵמַת רֵאִוִי וְנִכּוֹן וְחַיּוּב מְוֹטֵל עַל רוּמְכ"ת לְשַׁלֵּחַ אַחֲרֵי ב"ד מְהַעֲיִירוֹת הַקְּרוּבִים וְיִהְיֶה דִּינָם יִרְאֵי הַשֵּׁם וּיְבַרֵּר הַדְּבָר

היטב אם העדים הָמָה מְפוֹרְסָמִים וְגִלּוּי לְכָל שְׁהֵמָה מוֹמְרִים כְּמַעַט לְכָל הַתּוֹרָה בְּפִרְהֶסְיָא כְּאֲשֶׁר כָּתַב מַעַכ"ת בְּנֻדָּאֵי אֵין שׁוּם חֲשֵׁשׁ בְּקִדּוּשֵׁין הִלְלוּ וְאָף אִם אֵין עֲלֵיהֶם רַק מַה שְׁהֵמָה מְחוֹסְרֵי זְקָן כְּאֲשֶׁר כָּתְבוּ הַצַּד שְׁפִנְגִּדוּ בְּנֻדָּאֵי תַצָּא מְזָה וּמְזָה וְכוּ' וְלִכּוֹן נָא מְאֹד יְדִידֵי יַנְדְּרוּ בְּדָבָר שְׁלֵא יְהִי לוֹ לְפוּקָה פִּי הַצַּד שְׁפִנְגִּדוּ צוּעֻקִים שְׁהֵמָה רוּצִים לְבָרַר שְׁהֵאֲמַת אַתֶּם וְלִכּוֹן יִרְאֶה נָא מַעַכ"ת לְבָרַר הָאֲמַת לְאַמְתּוֹ וְהוֹדִיעוּ לִי סוּף הַדְּבָר וּבְזֵה אַצָּא וְאֹמַר שְׁלוֹם: סִימָן מַה שְׁאֲלָה עֲדִים שְׁהַעִידוּ בְּתו"ע אֲלִיו"ע אֹדוֹת הַקִּדּוּשֵׁין שְׁאֲמַר רָאוּבֵן שְׁקִינְדֵשׁ בְּפִנְיָהֶם שְׁלַהֲד"מ שְׁלֵא שְׁמַעוּ וְלֹא רָאוּ כָּלֵל וְאַח"כּ פְּתַבּוּ לַהֲב"ד שְׁכ"ז הַגִּידוּ מִחֲמַת פַּחַד שֶׁהִי לָהֶם בְּפִנְי אַבִּי הַבְּתוּלָה וְעַכְשָׁיו אִם יִקְבְּלוּ הַב"ד עֲדוֹת מִהֶם יִגִּידוּ הָאֲמַת דְּבָרִים כְּהוֹנִינֵתֶם וְהַעֲדִים הִלְלוּ קִלֵּי הַדַּעַת וּפּוֹחֲזִים גְּמוּרִים וּלְפִי הַנִּרְאָה פִּי עֲרַמְתֶּם לְהוֹצִיא מִמּוֹן מְאֹבֵי הַנַּעֲרָה אוֹ לְאִיזָה תַחְבּוּלָה כְּדָרְךָ הַנְּבָלִים וּמְסוֹפְקִים הַב"ד אִם לְקַבֵּל מִהֶם עֲדוֹת מִחֲדָשׁ מִחֲמַת שְׁהַגְּדָה הָרֵאשׁוּנָה הִי שְׁלֵא בְּפִנְי בַּע"ד וְלֹא בְּפִנְי הַבְּתוּלָה וְא"כ יְכוּלִי לְחַזֵּר וּלְהַעֲיִד אוֹ לֹא מְהִימְנֵי לְחַזֵּר הוֹאִיל וּכְבָר הַעִידוּ וּמַה שְׁאֲמַרו שֶׁהִי מִחֲמַת פַּחַד הוּא שְׁקַר גְּמוּר כִּי אַבִּי הַבְּתוּלָה הוּא יִקַּר רוּחַ שְׁפַל בְּרַךְ נוֹחַ לְכָל: תְּשׁוּבָה נ"ל דַּא"צ הַב"ד לְקַבֵּל עֲדוֹת מִחֲדָשׁ מִחֲמַת ד' טְעָמִים.

א' כִּי מְבוֹאֵר בַּח"מ ס' (כ"ח) [ק"י ס"ט וּקמ"ט ס"כ] דְּבָדְבָר בְּרוּר מְקַבְּלִין עֲדוֹת שְׁלֵא בְּפִנְי בַּע"ד וְהוּא מְנ"י ז"ל וּבַכֵּה"ג מְבוֹאֵר דְּבָדְבָר שְׁהוּא לְפִי דְבָרֵי הַעֲדִים בְּרוּר בְּלֹא שׁוּם מִיחּוּשׁ וְסִכְסוּף א"צ לְפִנְי בַּע"ד אֲפִי לְכַתְחֵלָה א"כ אֵין לָהּ דְבָר בְּרוּר מְזָה שְׁאֲמַרו אֵין אָנוּ עֲדִים בְּזֵה וּקְצַת רְמָז לְזֵה מִמֶּה שְׁבִשְׁבוּעַת עֲדוֹת לְעִנְיָן חַיִּיב קָרְבֵן שְׁבוּעָה שְׁמְבוֹאֵר כֹּל דְּבָרִים שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת וּמְבוֹאֵר בְּהַרְמַב"ם ז"ל [פ"ט מַה שְׁבוּעוֹת] שֶׁם הַעֲשָׂרָה דְּבָרִים וְלֹא מוֹזְכָר כָּלֵל שְׁצָרִיף הַכְּפִירָה לְהִיּוֹת בְּפִנְי בַּע"ד א"ו שְׁבִזָּה שְׁאֲמַר אֲיִנְי עַד בְּזֵה סְגִי לַכ"ע בְּלֹא בַּע"ד הַגֵּם שֶׁבַב"י וּמְבִיאֵו הַרְמ"א בְּסִי' כ"ח כָּתַב דְּכָשָׁאוּמַר א"י יוֹכֵל לְחַזֵּר וּלְהַגִּיד וְא"כ נִרְאֶה דַּא"י גְּרוּעַ מֵאִם אֲמַר דְּבָר וְא"כ יוֹכֵל לְחַזֵּר עַכ"פ אֲפִי בְּלֹא אֲמַתְלָא אִם נִתְקַבֵּל שְׁלֵא בְּפִנְי בַּע"ד נ"ל דְּהִינּוּ דְּנֻקָּא אִם אֲמַר סְתָם א"י שְׁאִינוּ מְקַרֵי חוֹזֵר וּמַגִּיד כַּמ"ש הַב"י ז"ל דִּי"ל דְּמַתְחֵלָה לֹא רָצָה לְהַגִּיד וְלֹא נָתַן אֶל לְבוֹ אֲבָל בְּעִנְיָנֵי קִדּוּשֵׁין דְּכָל קִדּוּשֵׁין בְּלֹא עֲדִים כְּאֵלוּ אֵינָם וְא"כ מְעַיְקְרָא שְׁאֲמַר שְׁלֵא הִי בְּשַׁעַת הַקִּדּוּשֵׁי הָנִי כְּאֵלוּ אֲמַר בְּפִירוּשׁ שְׁלֵא הִי אֲזִי קִדּוּשֵׁין כָּלֵל בְּשִׁלְמָא בְּעִלְמָא דְּאֲחַד שְׁאֲמַר לְעֲדִים הַעִידוּ שְׁלוּיֵי לְפָלוּנֵי מְנָה בְּפִנְיָכֶם וְהֵם אֲמַרו אֵין אָנוּ יוֹדְעֵי דִּיּוּכָל לְהִיּוֹת שְׁהַמַּעֲשֶׂה אֲמַת דְּהִינּוּ הַהִלְנָאָה וְרַק שְׁהֵם אֵינָם יוֹדְעִים וְלֹא מְקַרֵי זֶה הַגְּדָה כָּלֵל מַה שְׁאֲמַרו אֵינָם יוֹדְעִים רַק שְׁלֵא רָצוּ לְהַעֲיִד כְּסִבְרַת ב"י ז"ל בְּשֵׁם הַר"ן אֲבָל בְּקִדּוּשֵׁין פִּינּוּן שְׁאֲמַרו לְהַבַּע"ד שְׁאֲמַר קַדְשֵׁי בְּפִנְיָכֶם וְהֵם אֲמַרו שְׁלֵא יָדְעוּ וְלֹא רָאוּ הָנִי כְּאֹמְרִים לֹא קַדְשֵׁת וְהָנִי הַגְּדָה מְשִׁשׁ וְאֵינָם חוֹזְרִים וּמַגִּידִים וְיוֹתֵר מְזָה מְבוֹאֵר בְּשׁו"ת ר' בְּצַלְאֵל [אַשְׁפְּנִזֵי ס' ה'] לְהוֹכִיחַ דְּבָכָל עִנְיָנֵי עֲדוֹת אִם אֹמְרִים לֹא הִינּוּ בְּאוֹתוֹ מְקוּם וְלֹא יָדְעוּ מְאוֹתוֹ הַעֲדוֹת דְּאֵינָם חוֹזְרִים וּמַגִּידִים גַּם לְדְבָרֵי הַב"י בְּשֵׁם הַר"ן ז"ל וְהוֹכִיחַ זֶה מִדְּבָרֵי תְּשׁוּבַת הַר"ן ז"ל יַע"ש וְגוֹף הַסֵּפֶר אֵינוּ תַחַת יְדֵי פְעַת לְעִינֵי וְדְבָר מְסַתְּבֵר הוּא דְּנֻקָּא בְּדָבָר שְׁאִין מוֹכִיחַ הַגְּדָתוֹ כָּלֵל כִּי בְּזֵה שְׁאֲמַרו אֵין אָנוּ יוֹדְעִים יוֹכֵל לְהִיּוֹת שְׁלֵא רָצוּ לְהַגִּיד בְּזֵה כ' הַב"י ז"ל דְּלֹא מְקַרֵי חו"מ אֲבָל אִם אֲמַרו בְּפִירוּשׁ וּבִירוּר שְׁלֵא הָיוּ בְּאוֹתוֹ מְקוּם וְלֹא שְׁמַעוּ וְלֹא רָאוּ אֲיִנִי יוֹכֵל לְחַזֵּר וּלְהַגִּיד: וְעַפ"י חִילוּק זֶה נִתְיַשֵּׁב לִי הֵיטֵב דְּבָרֵי הַר"ן ז"ל בְּשְׁבוּעוֹת בַּפ' שְׁבוּעַת הַעֲדוֹת אֲמַתְנִי שְׁבוּה"ע פִּיצַד אֲמַר לְשָׁנִים בּוֹאוּ

והעידוני כו' מפני שא"י לחזור ולהודות וכו' ה"ן ו"ל מפני שא"י לחזור ולהודות אלו
כפרו בראשונה הואיל ובב"ד הם שוב אינן ראויין להעיד שפכר העידו שאין יודעין לו
עדות ושוב אינו חו"מ כו' ונשם ואיפא למידק ארישא דמתגלי כו' ועוד שקרוב הדבר
דמאין אנו יודעים ליודעים אנו לא מקרי חו"מ אלא בראשונה לא הגידו פלום ועכשיו
מגידים וכי אמרינן שאין יכולין לחזור ולהודות לא מטעם חו"מ אלא משום דלא מצו
משוו נפשניהו רשעים שהרי כפרו בתחלה אחר שהשביעם עכ"ל ה"ן.

והנה כל האחרונים נתקשו בדבריו דא"כ גם שלא בפני ב"ד אמאי חייב חמשה הלא
בנשבע פ"א שא"י פסול לעדות לדברי הרמב"ם ז"ל [פ"ט מהל' עדות שכתב שפכל מקום
שפטור משבועות העדות אכל חייב בשבועות בטוי] (ודלא כקה"ח [סי' כ"ח] שכ' דאינו
פסול לעדות דכל קו' עה"ג רק להרמב"ם יעו"ש בתשו' עה"ג [סי' ג'] בפירוש בהג"ה)
והא"י יוכל לחזור ולהעיד ולענד"נ דהנה ראינו בשבועות העדות דעיקר חיוב הקרבן הוא
בשביל שפכר בב"ד לבסוף ולא העיד כמבואר [בשבועות ל"א ול"ב] וא"כ גם אם הוא
פסול לעדות הלא עדיין הנה יכול לעשות תשובה המבואר ולהעיד לפני הב"ד ולמה לא
עשה פן רק החזיק ברשעו וכפר לפני הב"ד ולזה חייב קרבן שבועה וראיתי בקה"ח ז"ל
[סי' כ"ח ה"ל] שכ' דאינו מוטל עליו לעשות תשובה ולהעיד ולא זכיתי להבין דאמאי
אינו מוטל עליו לעשות תשובה וכי בשביל שפלא זה מחויב לעשות תשובה בפרהסיא
וכאן שחטא אינו מוטל עליו חיוב להעיד ולעשות תשובה משום תורת אם לא יגיד וכי
זה פענן אין אחע"א ולא ידעתי שום מקום לומר דאינו מוטל עליו לעשות תשובה להגיד
ורק פיון דלא מצינו בשום מקום דפסול עדות יחייב קרבן שבועה וקשה אמאי לא הא
אם הי' תחלתו בכשרות יוכל לעשות תשובה המועיל ולהעיד לזה צריף לומר נהי דיוכל
לתמן הדבר ולהעיד מ"מ לע"ע אינו בגדר עדות ולא חייבה התורה רק מי שראוי להעיד
כמו שהוא עתה דאם לא יגיד פתיב אוילם כ"ז הוא בפסול לעדות מפכר שמבואר פסולו
אבל זה העדות שלפנינו הוא פשר לעדות ורק שנשבע על עדות זה שא"י ונשבע לשקר
אף אין כל אדם יודע זה ובעינינו הוא לעד פשר וכ"ז שלא נודע פסולו עד פשר הוא
ממש א"כ בודאי מוטל עליו החיוב לומר זה העדות פאשר הוא האמת ואם [פי] יודע
[פעצמו] שידע [העדות ונשבע על שקר ופסול ז"א] דהא עדיין לא נפסל מעולם ואי
שלא נאמינו מחמת שנשבע שא"י הא זאת יכול לתמן שנאמינהו במה שיעשה תשובה
פראוי ובודאי עליו לעשות כל מה שאפשר ומש"ה באם נשבע שלא בב"ד חמשה פעמים
ואח"כ פכר בב"ד חייב על ה' פעמים שהיה ראוי להעיד ע"י תשובה כנ"ל אף כ"ז באם
נשבע שלא בב"ד ה"פ ואח"כ פכר בב"ד חייב על הה"פ אבל באם נשבע לפני הב"ד
שא"י שוב א"י לחזור ולהעיד שלא נאמינהו שאינו מע"ר במה שנשבע שא"י ואי שיעשה
תשובה הא לע"ע בעודו לפני הב"ד לא יוכל לעשות התשובה המבואר בש"ע להכשירו
ונהי דראוי ויכול לקיים לאח"כ התשובה ולהעיד מ"מ הוי פכופר שלא בפני ב"ד דפטור
לרבנן פיון שאין ראוי להגיד עתה פן ה"נ פיון דאינו ראוי להעיד עתה ולעשות ע"ר כ"ז
שלא יעשה התשובה הראוי (נהי דמבואר בתו' ב"מ [דף ג' ע"ב ד"ה מה] דיוכל לומר
עשיתי תשובה היינו דוקא לפטור מקרבן ולא לעדות יענין בקצות ובשאר אחרונים
בזה) הוי פכופר שלא בפני ב"ד ופטור מק"ש אף עדיין קשה דא"כ (תתני) אתי' מתני'
כרבנן דוקא ולא כר"מ דס"ל דגם בכופר שלא בב"ד חייב וא"כ לר"מ נחייב ק"ש משום

שְׁהִיּוּ יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְנָהִי שְׂאִינָם יְכוּלִים לְהַעֲדִיד עִתָּה לר"מ חַיִּיב עַל הַכְּפִירָה גַם שְׂאִינֵו יְכוּל לְהַעֲדִיד עִתָּה אִף לְפִי דְבָרֵי הַחִילּוּק שֶׁהִבְאִתִּי בְּשֵׁם ר' בְּצַלְאֵל א"ש דְּבִשְׁלֵמָא בְּעֵלְמָא בְּאוֹמֵר א"י יוֹכֵל לְהִיּוֹת שְׂלֵא רְצָה לְהַעֲדִיד וְלֹא מְקַרֵּי בְּזַה חו"מ אֲבָל בְּנִשְׁבַּע שֶׁא"י דָּאָז הִי' בְּעֵינָיו בְּרוּר שֶׁא"י דֵּא"א מְע"ר הֵגַם שֶׁלֹּאח"כ יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיִהְיֶה נֶאֱמָן לְמַפְרַע מ"מ הָנִי חו"מ מְמַשׁ מִש"ה א"נ לִכ"ע לְחִזּוֹר וּמִש"ה אֵינֻ חַיִּיב רַק אֶחָד.

הַיּוֹצֵא לְנוּ מְזַה דְּמִלְבַד דְּהֶרְמ"א ו"ל פֶּסֶק דְּבִדְעֵבַד דְּנִין עִפ"י הַעֲדוּת שְׂלֵא בְּפָנֵי בַע"ד מ"מ בַּנ"ד דָּאֵמֵר שְׂלֵא הִיָּה עַד בְּזַה לִכ"ע יוֹכֵל לְהַעֲדִיד שְׂלֵא בְּפָנֵי בַע"ד דְּהָנִי פְּדָבֵר בְּרוּר וְא"כ אֵינֻ יוֹכֵל לְחִזּוֹר וְלְהַגִּיד כָּלֵל לִכ"ע: טַעַם ב' דְּמִבְּנֹאֵר בַּת' הֶרְדָּב"ז ו"ל [ח"א ס' ע'] דְּבִקְדוּשִׁין יְכוּל לְהַעֲדִיד שְׂלֵא בְּפָנֵי בַע"ד יַעו"ש בְּטַעַם הַדְּבָר וְרֵאִיתִי בְּנוּב"י [מ"ה ק ס' ע"ב שֵׁם בַּהֲג"ה] בְּשֵׁם מִשְׁפִּיל א' שְׁמִקְשָׁה לְמֵאֵן דַּס"ל בְּדָבֵר אִסּוּר יוֹכֵל לְהַעֲדִיד שְׂלֵא בְּפָנֵי בַע"ד וְכַדְבָּרֵי הֶרְדָּב"ז הַנְּ"ל א"כ אֲמַאי אֲמַרִי בְּסִנְהֶדְרִין דָּף מ"א עִיְדֵי נַעֲרָה הַמְאֹרְסָה שֶׁהוֹזְמוּ אֵין נְהַרְגִין מִתּוֹף שְׂיְכוּלִים לֹאֹמֵר לְאֹסְרָה עַל בְּעֻלָּה בָּאֵנוּ כו' יַעו"ש וְאִי פְּדָבֵרֵי הֶרְדָּב"ז הַנְּ"ל הָא אֵלוּ בָּאוּ רַק לְאַסְוֵר הֵיוּ יְכוּלִים לְהַעֲדִיד שְׂלֵא בְּפָנֵיהֶּ.

וּלְפַע"ד לִק"מ דַּע"כ לֹא כ' הַתּו' שֵׁם בַּד"ה א"נ שְׂוִינְתָּה מְקַרְוֵבִי וְז"ל וְא"ת אֲכַתִּי מְצִי אֲמַרִי לְפִנְסֵלוּ בְּעֲדוּת בָּאֵנוּ דְּבָא עַל הַעֲרָנָה פְּסוּל לַעֲדוּת וִי"ל דֵּא"כ הַל"ל פְּלוּנִי בָּא עַל נַעֲרָה הַמְאֹרְסָה עַכ"ל אֲלֵא פִינֵן שְׂרָצוּ לְהַעֲדִיד עַל הַבּוֹעֵל לְמָה לְהֵם לְהַגִּיד עַל הָאִשָּׁה אֲבָל בְּמַאי שְׂרָצִיכִים לְהַעֲדִיד לְאֹסְרָה וְרַק בְּזַה הֵיוּ יְכוּלִין לְהַעֲדִיד שְׂלֵא בְּפָנֵי בַע"ד בְּשִׁבִיל זֶה לֹא מְצִינֵו לְחַיִּיבִים דִּי"ל דְּלֵא דְקִדְּוָנוּ בְּזַה הָאִיף לְהַעֲדִיד וְרַק רְצוּנֵינוּ לְאֹסְרָה וְיִמָּה לְנוּ בְּזַה שְׂגַם הַבְּעַל וְהָאִשָּׁה שֵׁם מִשֵּׁא"כ בְּזַה שִׁכ' הַתּו' שְׂפִיר הוּא פִינֵן דְּרְצוּנָם לְהַעֲדִיד נֶגֶד הַבּוֹעֵל לְמָה לְהֵם לְהַזְכִּיר שֵׁם הָאִשָּׁה כָּלֵל וְז"ב לְפַע"ד: עַכ"פ מְבֹאֵר בְּדָבָרֵי הֶרְדָּב"ז שְׁמִנְהֵג הוּא כֵּן לְקַבֵּל עִיְדֵי קִידוּשִׁין שְׂלֵא בְּפָנֵי בַע"ד וּמַעֲשֶׂה רַב וְאֵין לְחַוֵּשׁ כָּלֵל מִשׁוּם שְׁנִתְקַבֵּל שְׂלֵא בְּפָנֵי בַע"ד וְא"י לְחִזּוֹר וְלְהַעֲדִיד: ג' הֵלֵא קִי"ל דְּלִפְטוֹר מְקַבְּלִין שְׂלֵא בְּפָנֵי בַע"ד וְאֵין לָהּ לְפִטוֹר יוֹתֵר מְזַה וְאֵם שְׁהִיָּה גַם שְׂלֵא בְּפָנֵי הָאִשָּׁה הֵלֵא לְזַכּוּתָהּ יְכוּלִים לְקַבֵּל שְׂלֵא בְּפָנֵי בַע"ד וְהֵגַם שִׁבְכָה"ג בַּח"מ מְסוּפֵק דְּלֵמָּא זְכוּת הוּא לְאִשָּׁה שְׁתִּהִיָּה מְקַדְּשֵׁת וְיִתְחַיִּיב לָהּ בְּעֻלָּה בְּחַיּוּב אִישׁוּת יַעו"ש מ"מ בַּנ"ד שְׁהִיא אוֹמֶרֶת לֹא נִתְקַדְּשֵׁתִי דְּפִטוֹר הַבְּעַל מְמַנָּה אֵין שׁוּם זְכוּת לָהּ בְּהַקִּדּוּשִׁין שְׂיֵאֲמָרוּ הַעֲדִים וְא"כ זֶה שְׂאֲמָרוּ שְׂלֵא נִתְקַדְּשָׁה זֶה זְכוּתָהּ וְתוּ דְּמִבְּנֹאֵר בַּמְהֵרָאנ"ח מְבִיאֻ בַע"ה"ג דָּאֵם הַנְּתַבַּע מְרֻנָּה בְּקַבְּלַת הַעֲדוּת שְׂלֵא בְּפָנֵי דְמַהֲנִי לִכ"ע וְכֵן הִסְפִּים אִתּוּ עַה"ג יַעו"ש [בַּסִּי' ג' הַנְּ"ל] א"כ הִכָּא בּוּדָאֵי נִחָא לָהּ לְפִטוֹר מַעֲלִילַת שְׂקָר שְׁהַעֲלִיל עֲלִי' פּוּחַז הֵלֵז שְׂקַדְּשָׁה וְהִיא מַעוּלָם לֹא הַפִּירָה לְפּוּחַז בְּלִיעַל עֲנִי הֵלֵזָה וְאֵנֻ יְדַעִינוּ זֹאת מִש"ה סְגִי בְּקַבְּלַת עֲדוּת שְׂלֵא בְּפָנֵי וּבְזַה לֹא יְדַעֲתִי מַה שְׂמִקְשָׁה בַּמ"ל בַּהֲל"ע [פ"ג הִי"א] עַל (הֶרִיב"ש) [הֶרְש"ד] בַּמ"ש דְּהַזְמָה שְׂלֵא בְּפָנֵיהֶם הָנִי הַכְּחָשָׁה וְסְגִי שְׂלֵא בְּפָנֵי הַעֲדוּת וְהַקְּשָׁה הַמ"ל דְּהָא הוּא שְׂלֵא בְּפָנֵי בַע"ד [הֵינֵנוּ הַבְּעַל] וְצ"ע דְּלְמָה לִי כָּאֵן בַּע"ד הֵלֵא הוּא לְפִטוֹר וְכַנ"ל: ד' פִּינֵן דְּהַעֲדִים אֵינָם אוֹמְרִים עִתָּה בְּבִירוֹר שְׂקִידְּשָׁה רַק שְׂיֵאֲמָרוּ הַמַּעֲשֶׂה מַה שְׁהִיָּה וְיוֹכֵל לְהִיּוֹת שְׂגַם לְפִי דְּבָרֵיהֶם עִתָּה אֵינָם קִידוּשִׁין כְּאֲשֶׁר כֵּן מְסַתְּבֵר וְדָאֵי שְׁהַבְּתוּלָה מְנַגִּידִי וְחוּרִי אֲרִין בַּת י"ג שְׁנַיִם יוֹשְׁבַת אֲצֵל הַמּוֹלָאֵי שְׂלֵא אֲבִיָּה מוֹכֶרֶת פֶּת וְיִין בָּא פּוּחַז עֲנִי וְרִיק אֵינְנָה מְכִירָה אוֹתוֹ מַעוּלָם וְלִקַּח מְמַנָּה י"ש כְּדָרָף הַקּוֹנִים וְאֵח"פ הַבְּלִיעַל הֵלֵז שְׁנָתָן לָהּ הַכְּסָף שְׁנָתָן בְּמַחִיר הִי"ש שְׂאֵמֵר לָהּ לְקִידוּשִׁין אֲשֶׁר וְדָאֵי אֵם הִיָּה בְּזַה עֲדִים קְרוּב הַדְּבָר מְאֹד

שלא הִיָּה מוֹעִיל שְׁהִיָּה שְׁתִּיקָה לְאַחַר מ"מ וְכִמּוֹ קִדְשָׁה בְּגִזְלֵי דִינָהּ וְגַם קְרוֹב הַדָּבָר שְׁלֵא הַבִּינָה וְכִמְהָ צְדָדִים לְזֶה עכ"פ מִיָּדִי סְפִיקָא לֹא נִפְקָא אִם יוֹעִיל עֲדוּתָם מְחַדָּשׁ אִי לֹא וְא"כ הָיִי ס"ס תְּדָא דְלִמָּא קִי"ל דְּבִדְעֵבֵד כְּשֶׁר קִבְּלַת עֲדוּת שְׁלֵא בְּפִנְיָ וְאִינּוּ יְכוּלִים לְחַזֵּר וְלִהְגִּיד וְאִת"ל דִּיכּוּלִים לְחַזֵּר וְלִהְגִּיד דְלִמָּא לֹא יְהִיָּה שׁוּם מְמַשׁ בְּעֲדוּתָן וְהַגַּם דְקִי"ל דס"ס דִּיכּוּל לְהַתְּבַרֵר דְצָרִיף לְבָרֵר מ"מ כְּבָר הַשְּׁרִישׁ לְנוּ הַגָּאוֹן בְּנוֹב"י דכ"ז שְׁלֵא יִבְרָרוּ ב' הַסְּפִיקוֹת א"צ לְהַתְּבַרֵר יְעֻזְנוּ בְּדַבְּרֵינוּ בְּהַל' נְדָה [סי' מ"ג] וְכֵאן פִּינּוּ שְׁלֵא יִתְבַּרֵר הַסְּפִיקָא דְדִינָא אִם יְכוּלִים לְחַזֵּר א"צ לְבָרֵר כְּלָל: וּמִלְכַד זֶה נ"ל דְבַכְּה"ג לֹא צָרִיכִי לְחַוֵּשׁ דְלִמָּא אִיפָּא עֲדִי פִינּוּ שְׁהָעֲדִים אֵינָם בְּמַקּוֹם שֶׁהַב"ד שָׁם וְהַבְּתוּלָה וְכִדְאָמְרִי [פְּתוּבוֹת כ"ג א'] עֲדִים בְּצַד אֶסְתֵּן וְהַמְּכַרְשִׁים כְּתָבוּ שָׁם דְכָל שְׂאֵינָם בְּמַקּוֹם [הַזֶּה] לֹא חִיִּישִׁי לְהַעֲדָאָת הָעֲדִים וְאֵינָם צָרִיכִים לְהַמְתִּין עַל עֲדוּתָם וְאֶסְתֵּן ל"ד וְהַתּו' כ' שָׁם בְּקִידוּשֵׁין דָּף י"ב ע"ב ד"ה אִם הַקְּלָנוּ בְּשִׁבּוּי' וְז"ל.

וּי"מ אִם הַקְּלָנוּ בְּשִׁבּוּי' הִיָּינוּ מְשׁוּם דְאָפִי אִיפָּא סְהָדִי שְׁנֹשְׁבִית מ"מ לֹא הָיִי יוֹדְעִין אִם נִטְמָאָה א"כ אֵינָה אֶסְוֶרָה מֵה"ת כו' יַעו"ש וְא"כ ה"נ פִּינּוּ דְקְרוֹב הַדָּבָר שְׁלֵא יַעֲיִדוּ דְבָר בְּהַקִּידוּשֵׁין וְכֵנ"ל לֹא צָרִיכִים לְהַעֲדָאָתָם הַגַּם שְׁהָעֲצָמוֹת יוֹסֵף וְשָׂאָר מְפָרְשִׁים נִתְקַשּׁוּ בְּהַבְּנַת דְּבָרֵיהֶם.

בְּעֲצֵי אֲרָזִים מְתַרְץ דְּבָרֵיהֶם שְׁפִנוּנַת הַתּו' שְׁלֵא הָיָה מְמַשׁ בְּקוּל שְׂיֵשׁ עֲדִי טוֹמָאָה בְּבִירוֹר רַק שְׂיֵשׁ עֲדִים יוֹדְעִים עֲנִינֵי הַטוֹמָאָה לְזֶה כ' הַתּוֹס' דְּבִשְׁבוּי' חֲשֵׁשׁ רַחוּק שְׂיִכּוֹנוֹ הָעֲדִים לְהָעִיד עַל טוֹמָאָה וּמִש"ה לֹא חִיִּישִׁי לְהִבְיָאָם יַעֲי"ש בְּסִי' ז' א"כ בנ"ד נְמִי דְרַחוּק הַדָּבָר שְׂיַעֲיִדוּ עַל קִידוּשֵׁין לְכֵן לֹא חִיִּישִׁי לְהַעֲדָאָתוֹ הֵן אֶמֶת שְׁהַרְמַב"ם פְּתַב דְאִין לְחַוֵּשׁ לְעֲדִי טוֹמָאָה אִפִּי שְׁהוֹחֲזָקוּ בְּב"ד וּמִשְׁמַע עֲדִים מְמַשׁ וְדִלָּא כְּדַבְּרֵי הַתּוֹס' וְז"ל וְצָרִיף לְדַבְּרֵינוּ לּוֹמֵר דְהַפְּנִי בְּתִירוּץ הַש"ס שְׁבוּי' שְׂאֵנִי הִיָּינוּ מְשׁוּם דְהוּא אִיסוּר לָאוּ וּלפ"ז בַּא"א רְאוּי לְהַחְמִיר בְּדַמְסָקִי אֲבִי וְרָבָא בְּקִידוּשֵׁין שָׁם אוֹלָם בְּאַמַּת דְּבָרֵי הַרְמַב"ם תְּמוּהִים בְּמָה שְׁהַתִּיר אִפִּי יָצָא קוּל קוֹדֵם הַהִיתָר מִתִּירִים אוֹתוֹ וּמִנ"ל זֶה הָא שָׁם בַּגַּמ' הַמְעַשֶּׂה הָיָה שְׁהַתִּירוֹ מִקּוֹדֵם אוֹלָם בְּש"ע פֶּסֶק הַב"י בְּסִי' ז' כְּהַרְמַב"ם וְז"ל [שָׁם בְּסַעֲי' ז' אִפִּי יָצָא עֲלִי קוּל שְׂיֵשׁ עֲלִי עֲדִי טוֹמָאָה מִתִּירִין אוֹתָהּ עַד שְׂיִבּוּאוֹ שְׁבִשְׁבוּי' הַקִּילוֹ] וְרִאִיתִי לְהַבִּית מְאִיר שְׁכ' דְהַב"ש לֹא דַק בְּזֶה דְהַב"י הַשְּׁמִיט בְּש"ע דְהוֹחֲזָק הַקוּל (בְּעֲדִים) [בְּב"ד] וְזֶה תִּימָא בְּמָאֵד דַּע"כ אֵינִירִי בְּהוֹחֲזָק (בְּעֲדִים) [בְּב"ד] דַּאל"כ לְמָה לִי הַטַּעַם בְּשִׁבּוּי' הַקִּילוֹ הָא גַּם בַּא"א בְּלֹא הוֹחֲזָק מְקִילִין א"ו מְשַׁמַּע דְּבַגְנוּנֵי דַבַּא"א מְחַמִּירִים הִיָּינוּ בְּהוֹחֲזָק הַקוּל (בְּעֲדִים) [בְּב"ד] מְקִילִין בְּשִׁבּוּי' גַּם מָה שְׁהַשִּׁיג שָׁם דְּמַדְּבָרֵי הַרִיטְב"א מוֹכַח דְאֵינִירִי בְּלֹא הוֹחֲזָק יַעו"ש וְנִגְמִי תְּמָה אֶקְרָא אִיף נַעֲלַם מְעִינֵי הַקְּדוּשִׁים שְׁכ' בְּקִידוּשֵׁין [שָׁם] דְזֶה מָה דְהָיִי הַשְּׁבוּי' בְּפִנְיָנוּ כְּמוֹ שְׁהוֹחֲזָק הַקוּל בְּב"ד וְרַק שְׁכ' שָׁם הַרִיטְב"א אִם הָיָה גַם הוֹחֲזָק בְּב"ד [הַקוּל דְעֲדִי טוֹמָאָה] בְּזֶה הָאֲנֹפֶן לֹא הָיָה מִתִּיר בְּש"ס בְּתַרְתִּי לְרִיעוּתָא אֲבָל בְּהוֹחֲזָק לְחוּד מְבֹאָר בְּדַבְּרֵינוּ לְהַדִּי' שְׁמַתִּיר בְּשִׁבּוּי' [ע"ש הַיִּטְב] אוֹלָם קו' הַב"ש [שָׁם בְּס"ק י"ג] עַל הַרְמַב"ם קָשָׁה טוֹבָא וּבְפֶרֶט לְפִי דְבָרֵי הַרִיטְב"א הִלְלוּ שְׁלֵא הוֹחֲזָק הַקוּל בְּב"ד וְרַק פִּינּוּ דְהַשְּׁבוּיָהּ בְּפִנְיָנוּ הָיִי כְּהוֹחֲזָק וְזֶה הִי' לְאַחַר הַהִיתָר (בְּאָה הַשְּׁבוּיָהּ) [בְּאוֹ שְׁבוּיָנָהוּ] לְב"ד וְא"כ הָיִי כְּהוֹחֲזָק הַקוּל בְּב"ד לְאַחַר הַהִיתָר אֲבָל אִם יָצָא קוּל קוֹדֵם הַהִיתָר מִנ"ל לְהַרְמַב"ם לְהַתִּירָהּ וְהַפ"י פְּתוּבוֹת כ' דְכֵן יִרְאָה מְסוּנָה דְש"ס סוּף גִּישִׁין דְקוּל בְּעוּלָה לֹא חִיִּישֵׁין וְתַמִּי' טוֹבָא דְז"ל הַש"ס שָׁם דָּף פ"ט

ע"א א"ר יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה מ"ט פריצותא בעלמא הוא דחזי לה כנתנאי כו' ושם ת"ר בעולה אין חוששין לה נשואה א"ח ע"ש ופירש"י שם בד"ה לא הנחת כו' שיש אויבים מוציאים הקול בחנם ברמז מועט וא"כ הרי דלא מתירין רק מחמת ספק שאם לא נתיר לא ינזח בת ישראל לדור עם בעלה דאין לה אשה שלא יוציאו אויבים קלא עלה והבעל לא ידע וכפ"י רש"י ז"ל וא"כ בשבוי' דעכ"פ יצאה מחזקתה וצריכה היתר אין להתירה ביצא הקול קודם ההיתר והנה בס' הפלאה ועצי ארזים הביאו ראי' מש"ס קידושין ה"ל (וא"כ הרי) [דהתם] יצא קול קודם ההיתר ור"ח מביא ראי' מהא דר' חנינא אלמא דר' חנינא התיר גם ביצא הקול קודם ההיתר ע"כ תנן דבריהם ולפעד"נ דגם מזה אין ראי' דהנה לכאורה קשה במאי דפליגי ר"ח ואב"י ורבא אם חיישי' לקלא וְהָא מְסַקִּינוּ [שם] בגיטין דאם יצא קול שנתקדשה בספק שנה פרוטה לא חיישינן לקלא דיאמרו קמו רבנן במילתא דלא הוי בי' ש"פ וא"כ למה חיישי' פאן לקול הא יאמרו קמו רבנן במילתא דלא הוי ש"פ אף באמת אין הנשואין שוונים גם שהלשון א' מ"מ שני ענינים הם התם בגיטין דמה"ת לן לחוש לקול לאסור אשה ולהוציאה מחזקת פנוי' בשביל קול בעלמא הלא אין דבר שבערוה פמ"ש אף מדרבנן חיישי' למראית העין ש"י אמר א"א יוצאת בלא גט ומש"ה אי איכא צד לתלות בו לא חיישינן פלל בשביל מראית עין דיתלו ויאמרו קמו רבנן במילתא וְלֹא הָוֵי ש"פ אף הכא בקידושי' דאתרע חזקת האשה בפנינו שנתקדשה בבירור ורק הספק הוא אם ש"פ וספק לנו דלמא איכא עדים בזה שפיר צריכים אנו מה"ת לחוש לספק בזה אם יוכל להתברר ולא שייך למימר דיאמרו קמו רבנן במילתא דלאו משום מ"ע חיישינן רק אנו לעצמינו צריכים לחוש ולברר הספק וע"ז הביא ר"ח ראי' מכתובות דגם שהי' קול דאיכא עדי טומאה והוי פהןחזקו דהא עדי שבוי' בפנינו ואתרע ג"כ חזקת הנשים האלו והי' לנו לחוש ג"כ דלמא הקול שיש ע"ט אמת ואפ"ה לא חש ר"ח ש"מ דא"צ לברר ספיקא כה"ג וחילקו אב"י ורבא דהתם בשבוי' הקילו וכמ"ש התו' [כתובות כ"ג ד"ה עידי] דמחמת דמנוולי נפשיתהו קרוב הדבר שלא יהי' ע"ט והיינו שלא אתרע חזקתה פלל בזה שהשבוי' לפנינו וכעין שאמרי' בגמ' וכי מה עשה לה ערבי הלז וכו' וכיון שלא אתרע חזקתה מש"ה לא חיישי' לקלא דהוי כמו קול יוצא אשה דעלמא שאין חשש רק מפני מ"ע ובקלא כה"ג לא חיישי' ביצא לה שם בעולה וכמו שמחלק הגמ' בגיטין והגם שזו שבוי' בפנינו מ"מ לאסור ההיתר היא ככל אשה דלא אתרע חזקתה פי לא אתרע חזקתה בהשבוי' אף כ"ז לאסור ההיתר אבל קודם ההיתר שפיר אין ראי' להתיר דכיון שיצא הקול עכ"פ אין מתירין אותה ובכתובות הי' המעשה שנתחזק הקול לאסור ההיתר וכנ"ל ומה שהביא ר"ח ראי' מהתם להתיר גם ביצא הקול קודם ההיתר הוא משום דר"ח דלא מחלק דבשבוי' מנוולא נפשה ולדיד' גם שבוי' אתרע חזקתה וא"כ גם בשבוי' הי' לנו לחוש ממש לקלא מדינא כמו בא"א ולא משום חומרא בעלמא ובזה אין ההיתר מעלה פלל דלמא יש ע"ט דלא מהני גם אם התירוה אבל לפי מאי דמסקי אב"י ורבא דבשבוי' הקילו ולא אתרע חזקתה פלל מש"ה אינו דומה לא"א דאתרע חזקת פנוי' שלה ומש"ה בשבוי' אין אנו אחראין פלל לחוש לקלא ואי משום מ"ע הלא פבר התירוה ונהרי היא פאשה דעלמא שאין חוששין ביצא לה שם בעולה אבל ביצא הקול קודם ההיתר אפתי אין לנו ראי' להתיר ולכן שפיר תמה ב"ש אהרמב"ם ז"ל וע"כ דהרמב"ם מוקי לי'

להש"ס דהוי הוהחזק בב"ד ממש הקול וקוודם שהתירה וזה נגד הש"ס והתו' כמ"ש הב"ש ז"ל ובחננם הרעישו עניו האחרוני ז"ל וא"כ לפי דברי הרמב"ם ז"ל צ"ל שבוני' שאני היינו דהוא איסור לאו וא"כ בנ"ד הי' ראוי להחמיר ואף הלא פבר הקדמנו שעכ"פ מידי ספיקא לא נפקא אם יכולי' העדים לחזור וא"כ שוב הוי רק כמו איסור לאו [פנונתו דמסתברא דספק דא"א לא חמור מלאו לענין זה פינון דאין בו ג"כ אי' מיתה] דאין לחוש לקלא ובפרט דהוי ס"ס ולכן נ"ל ברור דאין לחוש פלל.

ויותר מזה מצאתי בשו"ת ר' בצלאל [אשפנזי] הנ"ל להתיר בכיוצא בזה ועפ"י הדברים שכתבנו יש לעיין בדברי המל"מ שהניח בצ"ע דברי מהרי"ט ז"ל וצ"ע: סימן מו ע"ד השאלה באחד שהוציא קול שקידש בתולה אחת אשר נחשד עמה והוחזק בפי כל שזינתה עמו כמה פעמים והבתולה מכחשת אותו והביא ע"ז שני עדים שבפניהם קדשה ואמר אחד עדותו בבית הרב והי' שם הרב והרבה ב"א אף לא שאלו אותו בתו"ע ולא ישבו דינים שיהי' בתורת הגדת עדות ורק שסיפר פן במעמד אנשים ובלא דרו"ח ואמר שקדשה לפניו ולפני חבירו והנה לאח"כ בא השני ואמר שלא הי' קידושין מעולם בפניו והשני הגיד עדותו לפני הבד"צ כד"ת ושוב לאחר ימים חקרו הראשון עפ"י בד"צ פדת וחוור מדבריו ואמר ששקר אמר אז מחמת איזה טעם אבל באמת שלא הי' קידושין פלל: תשובה מקודם נחקורה ונראה אם יוכל העד הזה לחזור מדבריו ולכאורה פינון שלא אמר בפני ב"ד יושבים לקבל עדות רק דרו' הגדה בעלמא גם שהי' שם כמה אנשים והרב מ"מ הוי כמו חוץ לב"ד שיכול לחזור ולהגיד וכ"מ קצת בב"ק דף ע"ה ע"א ב"רש"י ד"ה שלא ב"ד הוי ז"ל לא הוי ב"ד יושבין לא מקום ישיבת ב"ד הוי אלא בשוק הודה לו עכ"ל וכ"מ מפמה ראשונים דזה מקרי חוץ לב"ד פינון שלא הוי מוכנפים הב"ד לשאול ולקבל העדות אף מדברי הגהת הרא"ש [פ' שבועת העדות] מובא בב"י ח"מ סי' כ"ט משמע שהגם שהי' האמירה שא"י בביהכ"נ שלא במקום קביעות דינים מ"מ פינון שהבע"ד שם וגזרו בח' לומר עדות הוי פהכחיש בב"ד וא"כ ה"נ פינון שהי' נשאל אז מהבע"ד והרב הי' אז מוכן לקבל עדותו הוי כמו הגדה בב"ד וא"י לחזור ולהעיד אף מ"מ נ"ל פינון דלא נחקרה עדותו בב"ד יוכל לחזור וכמו שמבואר (בתשו' הריב"ש) [בתשו' הר"י שבמרדכי פ' אחד ד"מ מוב' בב"י סי' הנ"ל ועיין בריב"ש רס"ו] הגם דעידי קדושין א"צ דו"ח מ"מ בדין מרומה בעי דו"ח וזה הוי דין מרומה שמכחישים אותו יעו"ש א"כ כמו כן בכאן לפי הנראה הוי דין מרומה עכ"פ וא"כ יכול לחזור קודם שפשו דו"ח.

והנה ראיתי בתנאים ז"ל [סי' כ"ט] שכ' דמדברי התו' פסחים נראה דאין יכולין לחזור ולהגיד גם קודם דו"ח דז"ל התו' פסחים ד' י"א ע"ב בד"ה זה ידע בעיבורו של חדש ומ"מ שפיר מוכיח בכן סורר מהקא דאזלי' בתר רובא בד"נ דרובא טעו בעיבור' דירחא דאי לא אזלי' בתר רובא פינון שנה אומר בשנים וז"א בשלש מיד הו"ל מוכחשין וכי הדר מכווני' ליום א' הו"ל חו"מ תדע כו' יעו"ש.

והנה באמת לא ידעתי שום ראי' מזה דהא אם הוי אמרי' דעדותו מוכחש דלא אזלי' ב"ר וא"כ א"צ עוד לשאול יותר דושפטו והצילו פתיב ולא להחמיר ולבדוק ולהרוג וא"כ שפיר הוי חו"מ פינון שפבר הוכחש בעדותו וא"י לחזור ולהגיד אבל באופן שצריף דו"ח

כ"ז שלא נגמר דו"ח הוי פלא נגמר עדותו ויכול לתזור ולהגיד וגם מ"ש התו' בד"ה באיזה יום ג"כ אין ראוי דהתו' הקשו על התורה למה לן לתקור באיזה יום פיון דזה הוי חזרה וע"כ צ"ל פן דאל"כ קשה מה הקשו התו' (דיכול) [דאינו יכול] לתזור לאחר כ"ד הא באיזה יום יוכל להיות תכ"ד של בכמה בחדש ומאי קו' הוא א"ו שפוננת התו' פיון דזה הוי חזרה למה נשאלנו כלל פדי שיחזור ויגיד.

עכ"פ לדינא פסקינן דקודם דו"ח יכול לתזור וא"כ בכה"ג שהי' דין מרומה יכול לתזור קודם דו"ח אף אם אפי' נימא דא"י לתזור ולהגיד מ"מ אשה זו מותרת דהוי עד פנגד עד והאשה מכחשת דלכ"ע שרי' נרק להרמב"ם ז"ל [פ"ט מה' אישות הל' ל"א] לפי' הה"מ דס"ל דהיכא דמסייע לה גרע טפי מ"מ לית דחש לחומרא זו כמבואר בש"ע [סי' מ"ז] ואחרונים וגם פיון דתלמי' עדותו בתבירו להרמב"ן מובא בב"ש סי' מ"ב ס"ק ז' [השני נאמן ונהגם שלהרא"ש ז"ל [שם] אינו פן מ"מ בכה"ג לא מחמרי' עליו לכ"ע וגם אינן להחמיר ולומר שהמקדש גופי' יצטרף עכ"פ לענין זה לאנסרה לעלמא מפח פ"ד (אף) דז"א דל"מ הכא דהמקדש פסול לעדות דהוא חשוד לעריות בנדאי אינו מצטרף נרק אפי' אי הוי פשר לא שייף לומר פ"ד פיון דכבר נכתש לאותו עדות וא"ל דהוי שתיים נגד אחד דז"א דהא מה שהעיד [העד] שנתקדשה לזה והוכחש מפי העד לא מצרפי השני דהיינו המקדש דהא פ"ד לומר דלא נתקדשה לו וא"כ הוכחש העד עכ"פ במה שאמר שקדשה זה המקדש וא"כ שוב אינו מצטרף באותו עדות וא"ל גם בו פ"ד דזה ליתא דרק בב"ע ד אמרי' פ"ד ולא בעד כמבואר שיטת הרמב"ם ז"ל [ברא"ש מכות ז' א'] אף באמת לפי המבואר משמעות כל הפוסקים דקידושי' בע"א שאומר שנתקדשה בפני שנים ואשה מכחשת שמתרת לשוק אליבא דכ"ע [אפי' פשהוא מודה] משמע בהדיא דלא אמרי' פ"ד [דאל"כ ה"ל ב' עדים עם המקדש] והטעם נ"ל פשוט משום דאם נימא פ"ד והיינו דקדשה (לאיזה) [איזה] אדם א"כ מותרת עכ"פ לאחד חוץ ממנו [היינו להמקדש] ואותו עד אמר שאסורה לכל אדם וא"כ הוי הכחשה ולא מצרפי' להו דהוי כמו בדיקות דבגוף הדבר כמנה שחור ולבן דעדוהו בטלה ול"ד לפלוני רבעני לרצוני דפ"ד דזאת אין לנו [נ"מ] אם הי' ברצונו או לא וכמבואר חילוקי' אלו בתו' [כתובות י"ח ע"ב] ויעניין בת' בית אפרים מה שהעיר ג"כ בזה ואין הפנאי לעיין בדבריו אמנם עכ"פ הדין פשוט אליבא דכ"ע בע"א [נגד ע"א] ואשה מכחשת שמתרת אליבא דכ"ע זולת להרמב"ם ז"ל אליבא דהה"מ וגם זה לא שייף הכא בנ"ד דכבר כתבתי דכיון דתלו בתבירו לשיטת הרמב"ן ז"ל השני נאמן וגם בלא"ה הכחשה הבתולה להעד קודם שהעיד השני וא"כ לא הי' אז מסייע לה דאליבא דכ"ע האשה נאמנת וגם משום הקול אין לאנסרה דהו"ל קול שלא נתחזק בב"ד ואי משום שנתחזקה עמו לזנות בשביל זה לא נתחזקה למקדשת והוא דכ' הרמ"א ז"ל באה"ע סי' מ"ו ס"ב וז"ל ואין חוששין לקול אלא פשהחזק בב"ד שב"ד חקרו בדבר ושמעו שיש ממשות בקול כמו שנתבאר אבל כ"ז שלא הוחזק בב"ד לא אם לא במקום שיש חזקה טובה שנתקדשה אז לא בעינן הוחזק בב"ד עכ"ל הוא מתשו' מהרי"ק סי' פ"ז וז"ל ועל אודות האשה שנתקדשה לאיש אחר ודר עמה וגם אמה אשר היתה אחותה של המקדש החזיקה בחזקה שזו היא ארוסתו י"ב שנים ויותר כו' דהא פשיטא דכיון דיצא הקול זמן ארוך כ"כ בלי הפסק שהיתה ארוסתו וכן הוחזקה בעירה וחוץ לעירה כמבואר בשאלה שיש להחזיקה בחזקה מקודשת ואפי' לענין מלקות היינו

מלקין בכה"ג פדאָמרי' בפ' בתרא דקידושין אמר ר' יוחנן מלקין על התזקות כו' וא"כ פשיטא שאין הקרובים נאמנים להוציאה מחזקתה ותדע כו' עד ואע"ג דהתם מייירי בקול שהוחזק בב"ד כו' אבל הכא דאיפא חזקה טובה פשיטא דלא צריף שיתחזק בב"ד וכדהוכחתי לעיל מההוא דמלקין על התזקות עכ"ל יעי"ש אלמא דוקא חזקה פי התם שנתחזקה למקודשת כמה שנים אבל בכה"ג דנ"ד לא חיישי לקלא: סימן מז מכתבו הגיעוני ומה שרצה מעכ"ת לומר דטעם קנס הוא משום בןשית והינינו דדמי לאוביר ולא אעבנד ומש"ה לא הוי אסמכתא אבל בנ"ד דלא הוי בידו דהוא אסמכתא פטור מן הקנס את"ד ולבבי לא כן ידמה דאדרבא בכל השידוכים הוי אסמכתא גם שהוא בידו ורק משום הבןשית מחויב לשלם הקנס גם שהוא אסמכתא.

וכן מבואר בהדיא בני"ב ב"מ [פ' א"נ על הגמ' דף ע"ג ע"ב] ונ"ל בד"ה אסמכתא הי' ואפ"י התנה עמו והבטיחו אם אינו קונה לה אפרע משלי אין זה אלא אסמכתא הואיל ולא קנו מידו והלכתא כרב אשי ולר"א נהי דאסמכתא לא קני' אפי' בדבר שבידו כדמוכח בפ' ז"ב [דף כ"ה] גבי משחק בקוביא מ"מ חזינו דתקנו הכי גבי מקבל שדה חבירו והובירה לו ולא זרעה שמין אותה כמה היא ראויה לעשות ונותן לו שפך כ' לו מתחלה אם אוביר וכו' אלמא פינו דאפסדי' בהכי ועלי' סמך תקנו רבנו דלשלם כנגד הפסדו ה"נ הו"ל לתקוני דלשלם כנגד הפסדו התם בידו לזרעה ולא להובירה וכיון דלא עבד קנסו רבנו הכא לאו בידו דשמא לא ימפרו לו הלכך לא חזו רבנו למקנסו'.

כ"כ האחרונים ז"ל וכ"פ רבינו האי גאון ז"ל דכל דאי לא קני וכדאסיקנא לעיל וגבי אם אוביר לאו מדינא אלא מתקנתא הוא עכ"ל הנ"י ובמרדכי שם [בפ' הג"ל בדין אסמכתא] ונ"ל ועוד דראוי לקנסו על שבייש חבירו שלא ירגילו לחזור כ"כ רבי' אבי העזרי עכ"ל וכ"כ רמ"א בסי' ר"ז ס' י"ג ונ"ל ואפ"י בזה יש חולקין ולכן הוצרכו לתת טעמים אחרים גבי משחק בקוביא וקנסות שידוכים לקמן סעי' י"ו עכ"ל וכ"כ הט"ז באה"ע ולכן בנדאי חייב גם בנ"ד ורק מטעם אחר יש לעיין אי פטור בנ"ד פינו דהתנאים הנה קודם הגירושין של אשתו הראשונה ואולי לא יבא לידי גמר עם אשתו הראשונה וממילא תבטל התנאים דרק ע"ז נעשה אם יפטר אשתו הראשונה.

וא"כ אין החיוב ברור וי"ל דכה"ג לא תקנו חז"ל וכמ"ש הנ"י ז"ל שם אולם באמת א"א לומר פן דא"כ יקשה לן מהא [דמבואר באה"ע ז"ס' נ' סעי' ו' בהגה"ה] דאם הבת אינה מרוצה למעשי אבי' פטור מהקנס ואם הבת מרוצה והאב ממאן חייב בקנס וקשה למה הא עיקר החיוב הקנס משום בןשית וכו' והכא אין החיוב ברור דדלמא לא תתרוצה הבת ולפ"ד הנ"י ז"ל קשה הא בכה"ג לא תקנו חז"ל א"ו אחת משתי אלה או דאנו לא קיי"ל כהנימוק"י בזה ורק גם בכה"ג קנסו ורק דהתם בחמרא דזולשפט לא שייף [קנס] דאין הזיקו ברור (דילמא לא ירצה למוכרו לו) או שנאמר שגם הנ"י מודה בהדין המבואר דאם הבת מתרוצה והאב ממאן שחייב בקנס פינו דעכ"פ היא מביישו והכי ס"ל לנמוק"י ז"ל דלא תקנו לסלק האסמכת' רק בדבר שעושה לחבירו אינה גרם הניזק או ביוש ולכן בשדוכין וכיוצא נהי שיש מקו' לומר שגם אם הי' נתרצ' האב לא היתה הבת נתרוצה מ"מ עתה הוא מביישו כמה שאינו רוצה אבל התם דילמא לא יעשה לו הניזק כלל שלא הי' מרוצ' למוכרו והנה באמת לפי מה דמבואר בח"מ [סי' קפ"ג סעי' ד'] גבי השולח

לקנות דָּבָר וְקָנָה לַעֲצֵמוּ שְׁאִין לוֹ אֵלָא תַרְעוֹנְמַת דְּמִשְׁמַע שֵׁם דְּגַם בַּכָּה"ג בְּמַעֲשֵׂה דְנִהַר שְׁפִט שְׁחֵיב עֲצֵמוּ לַקְנוֹת עֲבוּרוֹ בְּעַת הַבְּצִיר שְׁהַפְסִידוֹ וְאַפ"ה פְּטוֹר אִם קָנָאוּ לַעֲצֵמוּ וְנִרְאָה דְשֵׁם הַגַּם שְׁהַהֲיָזַק בְּרוּר שְׁהִי רוּצִים לְמַכְרוֹ וְקָנָה לַעֲצֵמוּ אַפ"ה פְּטוֹר וְצ"ל דַּכָּה"ג פִּינּוּן שְׁלֵא יָכְלוּ לְתַקְּנוּ שְׁאֵם לֹא יִקְנָה הֵינּוּ יִהְיָ צָרִיף לְשַׁלֵּם פִּינּוּן דְלִמָּא לֹא יִמְכְרוּ לוֹ לְכֹן לֹא תִקְנוּ פְּלִל גַּם בְּיָדוּעַ שְׁרָצוּ לְמִןכְרוּ לוֹ וְהוּא מְרָצוֹנוּ לֹא לְקַח שְׁפִנּוּ דְרָף חַז"ל שְׁלֵא לְתַת דְבְרֵיהֶם לְשִׁיעוּרִין וְלְכֹן לֹא תִקְנוּ אֲבָל בְּשִׁדוּכִים גְּזָרוּ אִם יִבְיִישׁ יִהְיָ בְּאִיזָה דְרָף שְׁיִהְיָ הוּא הַמְבִיִישׁ יִהְיָ חֵיב לְשַׁלֵּם וְכִמוּ שְׁמִבְנָאָר בְּמִרְדְּכִי מִטַעַם שְׁלֵא יִהְיָ רָגִיל לְחַזֵּר: הִינְצָא לְנוּ מַכ"ז דְּוִדָּאֵי בְּשִׁדוּכִין מְשׁוּם בּוּשָׁה חֵיב אִפִּי שְׁהִי מְקוּם לְהַבְטִיל זִוְלָתוֹ וְכִמוּ שְׁקִי"ל גְּבִי לֹא רָצָה הָאָב וְרָצָה הַבַּת שְׁחֵיב בְּקִנְס וּמְשֻׁבְעִי [אוֹתוֹ] אִפִּי שְׁלֵא לְמַד לְבַת וְא"כ מַכ"ש בַּנ"ד שְׁאֵם לֹא הִי [נוֹתָן] הִגֵּט לְאִשְׁתּוֹ הִרְאִשׁוּנָה לֹא הִיָּה בִּיּוֹשׁ פְּלִל וְעַכְשָׁיו שְׁנַפְטָר מְאִשְׁתּוֹ הִרְאִשׁוּנָה וְעָשָׂה שְׁיָדוּף אַחַר וְדָאֵי הַבִּיּוֹשׁ גְּדוּל וְחֵיב בְּקִנְס וְא"ל דְּשִׁאֲנֵי הַתָּם גְּבִי רָצָה הָאָב וְלֹא רָצָה הַבַּת מְשׁוּם דְלֹא שְׁכִיחַ שְׁתַּסְרַב דְּזָה הַחֲזִילוּק לִיתָא דְהָא גַּם בְּעֻבְדָּי דְּזוּלְשְׁפִט שְׁכִיחַ הַרְבֵּה יֵין לְמַכְרוֹ פְּמִבְנָאָר בְּתוּס' [ב"מ ע"ג ד"ה אֲפֻרִיתָא] וְאַפ"ה לֹא חֵיבִי לְשַׁלֵּם וְא"א פְּדַבְרֵי הַנ"י דְּהַטַעַם הִיא מְשׁוּם שְׁאִין הֵינּוּ בְּרוּר לֹא קִנְסוּהוּ וְצ"ל דְּגַם בְּמִילְתָא דְשְׁכִיחַ כּוּ הוּא וְא"כ בְּשִׁדוּכִים נְמִי נִימָא פִּן גְּבִי לֹא רָצָה הָאָב וְיִפְטוֹר מְקִנְס דָּאִין חֵיבוּ בְּרוּר שְׁמָא לֹא תַתְרָצָה הַבַּת א"ו צ"ל פִּין וְנִלְשְׁפִט וּבִין שְׁיָדוּכִין כְּאַשְׁרַח לְקַתִּי וְא"כ מְמִילָא בַּנ"ד חֵיב וּמְמִילָא לִיתָא נְמִי מַה שְׁרוּצָה מַעַכ"ת לְחַלֵּק פִּין אִין בְּיָדוּ פְּלִל לַנ"ד פִּי בְּאַמַּת גַּם בְּאַסְמַכְתִּי חֵיב בְּבִנְשֵׁת כַּנ"ל.

וְגַם מַה שְׁתִּירֵץ דְבְרֵי הָרָא"ש ז"ל לֹא יִדְעָתִי דָּאֵם הִי אֲנִס פְּטוֹר גַּם אִם נִימָא דְקָנָה מְשֻׁכּוֹן וּמַה שְׁרָצָה מַע"כ לֹמַר דְּהוּא דְשַׁלְב"ל אֶתְפִּלָּא מְאֹד הִלָּא בְּחֵיבוּב חֵיב גַּם בְּדַשְׁלַב"ל הַגַּם דְּהַנְשׁוּאִין לֹא מְקַרִי חֵיבוּב מ"מ (הַבְּנִשֵׁת) [הַקִּנְס] מְקַרִי חֵיבוּב וּז"ב.

עוֹד רַבָּה מַעַכ"ת לְפִטְרוֹ מְשׁוּם אֲנִס שְׁאֲבִי אִינוּ מְרִיצָה וְאִינוּ רוּצָה לִיתָן לוֹ מְדַעַם וְכִי עָרוּם יִצָּא מִבֵּית אָבִיו וְגַם הַפְּלָה לֹא תַרְצָה בְּגַבְרָא עַרְטִילָאֵי לְדַעָתִי גַּם זֶה לֹא מְהַנִּי לְפִטְרוֹ דְּבִשְׁלִמָא אִם הִיָּה מְמַתִּין זְמַן מַה הִיָּה שְׁיִיף לֹמַר דְּהוּא אֲנִס וְכִבְר דִּיבְר עִם אָבִיו וְלֹא יוּכַל לְפִיִּסָּה פְּדָרָף הָעוֹלָם אֲבָל בְּכָאֵן לֹא הִמְתִּין וְלֹא עָשָׂה גְּמַר עִם קָשֶׁר הִרְאִשׁוֹן וְעָשָׂה שְׁיָדוּף אַחַר וּבִיִּישׁ הַמִּיּוֹעָדָת לוֹ בְּרִאִשׁוּנָה שְׁפִיר הָוִי בִּיּוֹשׁ בְּלֹא שׁוּם אֲנִס דְּדִלְמָא אִם הִמְתִּין זְמַן מַה נְאָמַר לְאָבִיו שֶׁא"א לוֹ לְשַׁנּוֹת וְגַם הִיָּה לוֹ לֹמַר שְׁהַתְחֵיב עֲצֵמוּ בְּקִנְס וְאַחַר כָּל הַהַשְׁתַּדְּלוֹת עַפ"י ב"ד שְׁעָשָׂה וְלֹא הוֹעִיל אֲמִינָא שְׁהוּא אֲנִס וְכַעֲיִן שְׁאֲמַרִי בְּגַמְרָא הָא פִּיִּסְתִּי וְלֹא אֲפִיִּסִי וְכו' אֲבָל בַּנ"ד שְׁנִרְאָה שְׁעָשָׂה הַשְׁיָדוּף מְרָצוֹנוּ בְּמִרְד בְּלִי יְדִיעַת מַחוּ' הִרְאִשׁוֹן וְלֹא [בָּא] לַב"ד בְּוִדָּאֵי חֵיב מְשׁוּם בְּנִשֵׁת וְגַם צָרִיף שְׁנַחְקוֹר בְּזָה אִם הַדְּבָרִים אֲמַתִּים שְׁאִוְמַר שְׁאֲבִיו נוֹתָן לוֹ הַגְּזֵן דְלִמָּא הוּא מְשֻׁלּוֹ אוֹ יֵשׁ לוֹ תַחַת אָבִיו מְשֻׁלּוֹ וְיִוּכַל לְהוֹצִיאֵו בְּדִין עַכ"פ בְּעָשָׂה מְעַשְׂיוּ בְּמַהִירוֹת בִּיִּישׁ בַּת יִשְׂרָאֵל וְחֵיב קִנְס אִף מַה שְׁטַעַן שְׁהִיָּה לוֹ מְדוּבָר בְּפִירוּשׁ ע"מ שְׁיָרְצָה אָבָא בְּזָה הָוִי פְּטוּעַן תְּנָאֵי הִיָּה וְאִינוּ נְאָמַן נְגַד שְׁטַר מְבוֹרָר וְיִשְׁבַע שְׁכַנְגָדוּ.

אִף עַכ"ז בָּאֵם נִרְאָה לְעֵינֵי הַבַּד"צ שְׁבָאֲמַת אִין לוֹ פְּלִל וְאָבִיו אִינוּ מְרוּצָה בְּשׁוּם אֲנִס וְהוּא לֹא בְּמִרְד עָשָׂה זֹאת שְׁהִקְל בְּכָבוֹד אָבִי הַמְשׁוֹדְכָת וּבַתוֹ יֵשׁ לְהַקְל קִצַּת כְּפִי רֵאוּת עֵינֵי הַבַּד"צ אִף לֹא יִצָּא נְקִי מְדַמִּי בְּנִשֵׁת עַכ"פ.

ומה שרצה מעלתו לומר שיקל דעתו דסגי ליי בהכי שהשליש כמ"ש מהרש"ל ז"ל ל כפר נדחו דבריו ויעניין בט"ז ז"ל [סי' נ' ס"ק י' בא"ה] ובפרט בנ"ד כ"ע מודים שתייב די"ל דזה עשה רק מפני האונס שיאירע אשר לא יתחייב בקנס יתחייב מחמת השלישית כמבואר בפוסקים: סימן מח שאלה אחד נשא בתולה ולא יוכל לבא עלי' מחמת שרחמה אטומה ונשתהא הדבר הרבה שלא דרו ביחד עי"ז ועתה האשה טוענת שהיתה אצל רופאים ונתרפאת שיוכל מעתה להזדקק לה ורוצה לדור עמו והוא טוען שמאוסה בעיניו ע"י מה שנעשה לה רפואה ע"י רופאים בחתיכת בשרה ורוצה לפוטרה בגט בלא פתובה: תשובה מקודם נחקרה ונשובה לראות באם לא היא רפואה למפתה אם היתה צריכה גט או לא.

דלפ"ד התוס' פתובות דף ע"ב ד"ה ע"מ שכ' ונ"ל דתנן בריש יבמות וכו' ונ"ל שנתמאצא איילונית צרותיהן מותרות משמע אפי' מדברבנו לא בעי גט וכו' עד וצריף לחלק בין איילונית לשאר מומין וכ"כ בריש יבמות וגם הרא"ש כ' שם פן דאיילונית אינה צריכה גט בלא הפיר בה אפי' מדברבנו.

ובהרמב"ם פ"ד מהל' אישות הל' יו"ד כ' וכן איילונית שנתקדשה הרי אלו קידושין גמורים ומשמע דאיירי בין בהפיר בין בלא הפיר [בה] וכ"נ מדברי הטור סי' מ"ד דלהרמב"ם אפי' בלא הפיר בה הני מקודשת גמורה ועיין בלח"מ פ' הג'ל והמחבר [סי' מ"ד סעי' ד'] הביא דברי הרמב"ם בסתם ודברי הרא"ש בשם י"א ומשמע שם מדברי הח"מ והב"ש דאיירי בלא הפיר [בה] וא"כ באם לא היא רפואה ג"כ היתה צריכה גט מדאורייתא לדברי הרמב"ם והמחבר ולהרא"ש לא היתה צריכה גט פלל אף באמת כל האחרונים תמהו על הרמב"ם בזה שלפי המובן מדבריו בלא הפיר בה מקודשת גמורה והשבות יעקב [בח"א סי' ק"א] כ' בהד"א פן דלהרמב"ם באיילונית מקודשת גמורה ולא הני מקח טעות דכמה אנשים נושאים נשים שאינם ראויין לבנים ובאמת זה נגד גמ' ערוכה פ' בן סורר ומורה [דף ס"ט ע"א] וז"ל הש"ס שם ובדיני נפשות (מי) [לא] אזלינן בתר רובא והתנן א' אומר בשנים בחדש וכו' ש"מ דאזלינן בתר רובא א"ר ירמ' מדפתי אף אנו נמי תנינא בת ג' שנים ויום א' מתקדשת בבאה וכו' ואם בא עלי' א' מכל העריות [כו'] מומתין עלי' ואמאי אימא איילונית היא ואדעתא דהכי לא קודש אלא לאו דאזלינן בתר רובא ורוב נשים לאו איילונית נהו.

הרי להד"א דבלא הפיר בה אינה צריכה גט ולפי מאי דמבואר בס' (הפלאה) [המקנה בק"א סי' מ"ד] שכ' סברת הרמב"ם היא דמש"ה מקודשת דאיירי שהי' בה מקצת סימני איילונית והוא ידע מזה ומש"ה היא מקודשת פניו דכבר הוי לי' ידיעה קצת דהרמב"ם לשיטתו דלא מקרי איילונית רק כשיש בה כל הסימנים ומקצת הסימנים ידועים לכל קולה עבה יעו"ש בדבריו בסי' מ"ד ולפ"ז יכולין לומר גבי קטנה פניו דאין ניכר שום סימן בקטנותה שפיר פריף הגמ' אדעתא דהכי לא קדשה דלא ידע שום סי' מסימני איילונית אף דחוק לומר דהרמב"ם איירי דוקא בינדע קצת הסימנים וגם צ"ע מנ"ל להרמב"ם לחדש זה פי ידוע דרכו ז"ל שאינו כותב דבר שאינו מפורש בש"ס רק בלשון יראה לי.

לכן נראה לפע"ד שדברי הרמב"ם ו"ל מוכרחין עפ"י הש"ס וירושלמי והנה אמרינו
בכתובות דף ק"א גבי מתניתין ממאנת וישגי' ואילונית אין להו כתובה וכו' אמר שמואל
ל"ש אלא מנה ומאנים אבל תוספת יש להו תנ"ה נשים שאמרו חכמים אין להו כתובה
כגון הממאנת וכתובתי אין להו מנה ומאנים אבל תוספ' יש להו.

ומפרש הרמב"ם ו"ל [בפ' כ"ד מה' אישות] (שני') וכתובתי היינו איילונית [יע"ש] וכן
משמע באמת פשוט הסוגיא כמ"ש הר"ן ו"ל וירושלמי [הובא בהה"מ שם] מבואר
בהדיא פן א"כ פיון שיש לה תוספ' ודאי צריכה גט דנה דבר פשוט דבביאת זנות בלא
קידושין אף שכ' לה תוספ' אין לה פלום כמבואר להדיא בחי' הרשב"א בסוגיא הנ"ל.

אף באמת דבר זה טעמא בעי דלמה היא מקח טעות לענין כתובה ותנאי כתובה ולמה
לענין תוספת לא יהא מקח טעות והר"ן ו"ל כ' מדלא בידק אחר הדבר פיון שהי' לו לבדוק
בנדאי נתרצה גם שהיא איילונית אולם אין זה יישוב דלמה לא נאמר פן גם לענין
הכתובה ות"כ מדלא בידק בנדאי נתרצה דמ"ש תוספ' מגוף הכתובה לענין הוכחה זו
ובאמת הרשב"א ו"ל כ' על דברי הרמב"ם הלז והרי"ף והגאונים שאינו מבין דבריהם
רק צריח לקבלם פי גדול דעתו מדעתינו.

והנראה לפע"ד לומר עפ"י מה שנתבאר בתשו' מהרי"ו ומביאו ב"ש בסי' נ"ב וסי' צ'
וסי' קי"ד דבחיוב לא אמרינו אומדנא והאחרונים הבית מאיר וכו' היינו דבעי אומדנא
דמוכח טובא אבל סתם אומדנא הגם שבעלמא מהני בחיוב אמרינו מדלא התנה בפירוש
אינו פטור מהחיוב יעו"ש א"כ י"ל דבאמת זאת הסברא פשוטה דאיילונית הני מום
במקח ואומדנא דאדעתא דהכי לא נשאה רק מחמת שהי' לו לבדוק אמרינו שנתרצה
הגם שנה דבר שנימא שהי' לו לבדוק וע"כ נתרצה אינו סברא חלוטה וכעין שאמרו
אין אדם מפייס במומין מ"מ לענין התוספ' שהוא חיוב שחייב עצמו לא מהני רק אומדנא
ברורה פנ"ל וכיון שפאן יש עכ"פ סברא לומר שנתרצה באילונית מדלא בידק שוב אינו
מוחלט בברור האומדנא דלא על דעת איילונית כתב לה וכיון שאין אומדנא ברורה אין
מבטל החיוב אבל ענין הכתובה, ות"כ שנתחייב בה ממילא שפיר אין מוציאין ממון
מספק מהבעל דשמא לא נתרצה והחילוק ברור וכמעט מדוקדק בלשון הר"ן פ' אלמנה
ניזונית שכ' ו"ל דאפי' איילונית אעפ"י שלא הפיר בה הי' מקח טעות אפילו הכי יש לה
תוספ' פיון שהוסיף לה מדעתו ולא חשב שמא תמצא איילונית וכו' פוןנתו דבחיוב פיון
שלא התנה לא הני אומדנא ברורה לבטל החיוב אף לפ"ז צריכין לומר דהיא מקודשת
גמורה דאם נימא דהוי רק ספק ורק לענין החיוב שחייב עצמו אין מבטלין החיוב מספק
[רק] מפח אומדנא ברורה פנ"ל והכתובה אין מוציאין מספק מחזקת הבעל ומקודשת
היא ג"כ מספיקא ואם נימא פן קשה דהי' ראוי לפטור גם מהתוספ' דכבר כתבתי בשם
הרשב"א דבמקח טעות דהוי ביאת זנות אין לה תוספת גם שכתב לה דאין תוספ' רק
לאשה נשואה וא"כ אם נימא שהיא ספק מקודשת בלא הפיר בה אין מוציאין ממון
התוספ' מספק נהי דבחיוב אין מבטלין רק באומדנא דמוכח טובא פנ"ל היינו רק במקום
שהחיוב עכ"פ ברור שנתחייב עצמו ורק שיש אומדנא מסופקת כנגדו אמרינו דאין
אומדנא מסופקת מבטל החיוב אבל אם גוף החיוב אינו ברור ומסופק אם התחיל כלל
בנדאי פטור דכללא היא דמספיקא אין מוציאין ממון וא"כ אם איתא דאינה צריכה גט

רק מספק א"כ אין מוציאים ממון דלמא אינה מקודשת ולא התחיל החיוב פלל וע"כ צ"ל דבאמת היא מקודשת גמורה פסברת הר"ן ו"ל דהי' לו לבדוק ולא בדק כמו שמבואר פן גם גבי מקח בדברי הה"מ פ' (שביעי) (ט"ו הל' ג') מהל' מכירה הגם שהמ"ל [שם] כתב שהרמב"ם חולק על היש מי שכתב שהביא הה"מ היינו לענין מקח אבל באשה סברא טובה היא מדלא בדק שוב מרוצה גם אם תהי' איילונית אף הגם דהיא סברא ורוב עכ"ז פטור מכתובה ות"כ ד"כול לומר לא מחלתי כמ"ש שם פעין זה במ"ל בהל' מכירה הנ"ל אף בדבר חיוב שמחייב עצמו היינו התוספ' לא מבטלינו רק בדבר ברור פיון שעכ"פ החיוב בבירור דמקודשת גמור' היא לא מבטלינו החיוב מאומדנא מסופקת.

עכ"פ מוכח מדברי הש"ס דבנדאי מקודשת גמורה איילונית שלא הפיר בה מדחייב בתוספ' ורק שממון אין מוציאים היינו הכתובה ותנאי' כמו שאין מוציאים ממון ברוב ואין סתירה לזה מדברי הש"ס דסנהדרין דהתם אזלא הסוגיא אלו לא אזלינו בד"נ בטר רנבא ואם אין הולכין אחר הרוב בנדאי אינה מקודשת איילונית בלא הפיר בה דזה הוי מקח טעות ואי דלא בדק מ"מ זה לא הוי רק פעין רוב דהא אפי' ממון אין מוציאים מחמת זה ואם בד"נ לא אזלינו בטר רנבא הוי [לן] לפטור הבא עלי' דדלמא לא מחל גם שלא בדק אף לפי מאי דמסקינו דאזלינו בד"נ בטר רנבא הרי זו מקודשת גמורה ודברי הרמב"ם נכונים אדרבה לכאורה דברי הרא"ש תמוהים שפסק לענין תוס' פהרמב"ם ונהרי"ף שאיילונית שלא הפיר בה יש לה תוספת פיון שיש לה תוס' בנדאי מקודשת פנ"ל וצ"ל להרא"ש ו"ל לחלק בין נשואין לקידושין דרק בנשואין אמרינו האי טעמא הוי לי' לבדוק ולא בקידושין ובהפלאה בק"א מסופק בזה מטעם אחר ולפע"ד הדבר נכון כמ"ש וב"ה אשר הנחני בדרך אמת: היצא לנו מזה באיילונית שלא הפיר בה וכן מקודשת גמורה וצריכה גט אף במום שרחמה אטום בנ"ד דאין לה תוס' פמבואר בש"ס ופוסקים [ענין סי' קי"ז סעי' ב' ובכ"ש שם] וכ' הר"ן ו"ל [בכל מומין דאין לה תוספת ענין שם בפ' אלמנה נזונית דף ק"א הנ"ל] הטעם פיון שעל' דידה רמיה לגלויי אין עליו לבדוק א"כ שוב פיון דאין עליו לבדוק הוי מקח טעות לגמרי במום גדול פנה גם להרמב"ם [א"צ גט] א"כ פיון דאין צריכה גט בנדאי גם אם נרצה להחמיר לענין איסור ערוה להצריכה גט אבל לא לענין תקנת ר"ג דבנדאי מותר ליתן גט בע"כ וליקח אשה אחרת עלי' ויענין בב"ש סי' קי"ז שכ' בהדיא דאם הי' בה מומין והוא לא ידע פופין אותה לקבל גט גם בזה"ז וגם אפי' אי נימא שלא היתה יודעת מזה לפי מאי דמבואר בשבוי"י [הנ"ל] דמחלק דבאיילונית מקודשת דיש אנשים שנושאים נשים שאינן ראוין להוליד אבל במומין אינה מקודשת גמורה וא"כ בנ"ד דהוי מום דאינה ראויה לאיש פמבואר בש"ע סי' (ל"ט) [קי"ז] גם אי נימא דצריכה גט כמו בשאר המומין בקדשה סתם מ"מ הא מבואר בהר"ן ו"ל בסוגיא דקדשה ע"ת [כתובות דף ע"ב] דמסתימת הש"ס דאינה צריכה גט בקדשה סתם ונמצא בה מומין ורק לחומרא כ' הרמב"ם א"כ עכ"פ לענין תקנת רגמ"ה בנדאי מותר לעשות פנ"ל ואין מחמירין בתקנה כמו באשת איש ובפרט שרחוק הדבר שלא ידעה האשה מזה דאז אינה צריכה גט פלל פנ"ל.

אולם בנ"ד אחרי שפבר נתרפאה דראוי' עתה לאיש י"ל פיון שעתה לא שייך אומדנא דאדעתא דהכי לא קידש צריכה גט מדינא פכל הנשים ואינו יכול לגרשה בע"כ ולא לישא אחרת עלי' פיון שראוי' היא אליו ומה שטוען שמאוסה היא זה לא הוי רק מום

סָתָם וּבִסְתָם מוּם קִי"ל קִדְשָׁה סָתָם צָרִיכָה גַט הֵגֵם שְׁפִתְבִּתִּי דְבַתְקִנָּה לֹא מִחֲמַרִּי בְּזֶה מ"מ [רַק] בְּצִירוֹף טַעֲמָא הַנִּ"ל שְׁפִתְבִּתִּי דְהוּי מוּם גְּדוּל כָּל זֶה בְּלֹא נִתְרַפְּאָה אֲדָּה בְּנִתְרַפְּאָה יֵשׁ לְפַקְפֵּק וּלְהַחְמִיר: וְהוּן אֲמַת לְפִי מַה דְּמִבְּנֹאֵר בְּכַתְּוֹבוֹת [ע"ד ע"ב] גְּבִי קִדְשָׁה ע"מ שְׁאִין בְּהַ מוּמִין וְנִתְרַפְּאוּ דְאִינָה מְקוֹדְשָׁת כְּמוֹ כּוּן ה"נ אַעפ"י שְׁנִתְרַפְּאָה כְּבָר בְּטָלוּ הַקִּידוּשִׁין אֲדָּה אַחֲרֵי הָעִיּוֹן נִרְאָה דל"ד דְּבִשְׁלֵמָא גְּבִי קִדְשָׁה עַל תְּנָאי פִּינּוּן שְׁלֹא נִתְקַיְיִם הַתְּנָאי דְּרַפּוּאָה לֹא הוּי קִיּוּם הַתְּנָאי כְּמִבְּנֹאֵר בְּתוֹס' [שָׁם] וּמִש"ה אִינָה מְקוֹדְשָׁת אֲבָל בְּקִדְשָׁה סָתָם שְׂבָאנוּ לְבַטֵּל הַקִּידוּשִׁין רַק מִחֲמַת אֲנִמְדָּנָא דְּבָמוּם גְּדוּל אַדְעָתָא דְּהָכִי לֹא קִידֵשׁ כְּנ"ל אִם שׁוּב נִתְרַפְּאָת דְּאִזְדָּא לָהּ הָאֲנִמְדָּנָא מְקוֹדְשָׁת וְכוּן מוּכַח בְּהִדְיָא הַחִילּוּק זֶה מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' כְּתוּבוֹת דָּף ע"ב ד"ה ע"מ שְׂכ' וְנ"ל וְהָא דְּמִשְׁמַע בְּהַשְׁוִלְחַן דְּאִיְלוּנִית צָרִיכָה גַט דְּתַנּוּ הַמוּצִיא אֶת אֲשֶׁתוֹ מִשׁוּם אִיְלוּנִית לֹא יַחְזוֹר וְטַעֲמָא מִשׁוּם קִלְקוּלָא וְאִם לֹא הִיְתָה צָרִיכָה גַט מֵאִי מוּעִיל מַה שְׁאָמְרוּ לֹא יַחְזִיר הָא מְקוֹלְקֵלֵת הִיא אִם הוּצִיא בְּלֹא גַט עכ"ל וְלְכַאוּרָה קִשָּׁה עֲלֵיהֶם לְפִי דְּבָרֵיהֶם בְּגִיטִין [דָּף מ"ו ע"א ד"ה אִי] דְּהַקִּלְקוּל הִיא רַק לְעַז הַבְּעַל א"כ י"ל דְּבָאֲמַת גַּם שְׁעֵתָה נִתְרַפְּאָה מ"מ כְּבָר בְּטָלוּ הַקִּידוּשִׁין מִחֲמַת הָאֲנִמְדָּנָא דְּאִדְעָתָא דְּהָכִי לֹא קִידֵשׁ רַק הַבְּעַל יוּצִיא לְעַז לֹא מִלֹּמַר אֵלּוּ יַדַּע שְׂיִהְי' לָהּ רַפּוּאָה לֹא הִי' מִקְפִּיד וְכִיּוֹן שְׁדִינּוּ שְׁלֹא יַחְזוֹר שׁוּב לֹא יוּצִיא לְעַז וּבָאֲמַת אִינָה מְקוֹלְקֵלֵת דְּכָבָר בְּטָלוּ הַקִּידוּשִׁי טָרָם שְׁנִתְרַפְּאָה א"ו דְּמוּכַח מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' דָּאִם לֹא הִיְתָה תְּנָאי רַק מִפְּתֵ אֲנִמְדָּנָא מְבַטְלִין הַקִּידוּשִׁין אִם נִתְרַפְּאָת מְקוֹדְשָׁת גְּמוּרָה לְמַפְרַע.

אֲדָּה נ"ל דכ"ז מְדִינָא דְּהַש"ס דְּהוּא יְכוּל לְיַקְחַ אֲשֶׁה אַחֲרַת וְאִינוּ עֵגוּן בְּהַ אֲבָל לְפִי תַקְנַת רַגְמ"ה וְנ"ל דְּאָסוּר לוֹ לְיַקְחַ אֲשֶׁה עַל אֲשֶׁתוֹ גַּלְפַּע"ד בְּרוּר דָּגָם אִם נִתְרַפְּאָה נִתְבַּטְּלוּ הַקִּידוּשִׁין מִכַּח אֲנִמְדָּנָא דְּאִטוּ בְּכוּפָה יְהִיָּה תְלוּי בְּהַ עַד שְׁתַּתְרַפְּאָה וּבְנִדְאִי אַדְעָתָא דְּהָכִי לֹא קִדְשָׁה וְכִיּוּצָא בְּזֶה כ' בַּס' הַפְּלָאָה בְּקו"א ס' ל"ט וּרְאִיָּה לְזֶה מְהָא שְׁפִסְקוּ רֹב הַפּוֹסְקִים [בַּס' ל"ט] גְּבִי הַמְקִדֵּשׁ ע"מ שְׁאִין עֲלֵי נְדָרִים וְהִלְכָה אֲצֵל חָכָם אַחֲרֵי יַדִּיעַת הַבְּעַל לֹא מְהִי וְהוּא נֶגֶד הִירוּשְׁלַמִּי [כְּמִבְּנֹאֵר שָׁם בַּב"ש ס"ק ד'] וּבָאֲמַת הַדְּבָר קִשָּׁה מְאֹד פִּינּוּ דְּחָכָם עוֹקֵר הַנְּדָר מְעִיקְרוּ כְּמֵאן דְּלִיתְנָהוּ דְּמִי לְמָה לֹא תִהְיֶה מְקוֹדְשָׁת בְּהִיתַר אַחֲרֵי יַדִּיעַת הַבְּעַל וְכִי הִיְדִיעָה גְּרָמָה וְחִילּוּק הַתּוֹס' [שָׁם ד"ה חָכָם] וְהַפּוֹסְקִים קִשָּׁה לְהַבִּין וְהַרְבֵּה נִתְקַשׁוּ הָרַאשׁוּנִים בְּזֶה וּלְפַע"ד פִּינּוּ דְּזֶה פְּשׁוּט דְּלַפ"ד הִירוּשְׁלַמִּי דְּמוּעִיל הִיתַר לְאַחֲרֵי הִיְדִיעָה אֲסוּרָה לְהַנְּשֵׂא לְעוֹלָם פֶּן תַּתִּיר נְדָרָה הֵגֵם שְׁפִלּוּגְתָא הִיא בְּהִירוּשְׁלַמִּי הַנְּרָאָה דְּחִיּוּשִׁין בְּזֶה לְהַחְמִיר כְּמִבְּנֹאֵר בְּר"ן נְדָרִים וּבַמְהַר"ו מְבִיאוּ בַּש"ע ס' ל"ט וַא"כ פִּינּוּ שְׁאֲסוּרָה לְהַנְּשֵׂא אֲמַרִּינוּ דְּתִיַּכְךָ בִּידִיעַת הַבְּעַל אִם הַקְפִּיד שׁוּב אִינָה מְקוֹדְשָׁת גַּם אִם תַּתִּיר הַנְּדָר לֹא ח"ו דְּאֲנִמְדָּנָא דְּמוּכַח דְּאִין רְצוּנָה לְהַתְקַדֵּשׁ לוֹ רַק דָּאִם לֹא יַקְפִּיד אֲזִי בְּשַׁעַת הִיְדִיעָה דְּלָמָּה לָהּ זֶה שְׁתַּהֲי' עֵגוּנָה כָּל יְמֵי דְּלָמָּה הַתִּיר נְדָרָה וְכְּמִבְּנֹאֵר בַּב"ק [דָּף ק"י ע"ב] גְּבִי יְבָמָה שְׁנִפְלָה לְפָנֵי מוֹכַח שְׁחִין [דְּמִקְשָׁה דְּנִימָא] דְּאִדְעָתָא דְּהָכִי לֹא קִדְשָׁה נִפְשָׁה וּמְתַרְץ שָׁם דְּטָב לְמִיתַב טַן דּוּ מִשְׁא"כ הִכָּא שְׁלֹא תַנְשֵׂא לְשׁוּם אָדָם דְּאִדְעָתָא דְּהָכִי לֹא קִדְשָׁה וְכִיּוֹן שְׁאִין בְּרְצוּנָה לְהַתִּיר נְדָרָה אוֹ שְׁסַבּוּרָה שְׁאִין לְזֶה הִיתַר וְדָאִי אִין דְּעָתָה שְׁתַּהֲי' מְקוֹדְשָׁת לוֹ עֲדִיין אִם יַמְצֵא לָהּ הִיתַר פִּינּוּ שְׁתַּעֲגוּ עִי"ז כָּל יְמֵי וְשָׂמָּא יְהִיָּה לָהּ הִיתַר וְאִדְעָתָא דְּהָכִי מִתְחַלְלָה לֹא קִדְשָׁה נִפְשָׁה רַק אִם [לֹא] יַקְפִּיד הַבְּעַל בְּשַׁעַת הִיְדִיעָה וְיֵשׁ לְהַעֲמִים זֶה בְּדְבָרֵי הָרֵא"ה וְנ"ל בְּחִידוּשֵׁי שְׂכ' הַטַּעֲם וְכָבָר נִפְקַעוּ הַקִּידוּשִׁין יַעו"ש אֲדָּה לְכַאוּרָה עֲדִיין קִשָּׁה לְשִׁמוּאֵל [בְּכַתְּוֹבוֹת דַּע"ב ע"ב] דַּס"ל

בְּקִדְשָׁהּ ע"ת וְכִנְסָה סְתָם דא"צ גַּט וּבְנֵי דַאי שְׁנֵי הַבָּבוֹת רִישָׁא וְסִיפָא בְּחֻדָּא גּוֹנוֹנָא [ר"ל רִישָׁא בְּקִדְשָׁהּ לְבַד וְסִיפָא הֵינְנוּ לְמַה דְּמוּקֵי הַגַּמ' בַּדְע"ג ע"ב לְשִׁמוּאֵל דַּה"נ קְאָמַר קְדֻשָׁה ע"ת וְכִנְסָה סְתָם וְכִמוּ בְּקִדְשָׁהּ לְבַד ל"מ הַהִיתֵר לְאַחַר הַיְדִיעָה כַּמ"כ בְּקִדְשָׁהּ ע"ת וְכִנְסָה סְתָם] בְּאֵם נִמְצְאוּ עֲלֵי נְדָרִים לֹא מְהִי הִיתֵר לְאַחַר יְדִיעַת הַבְּעַל לְפִי שִׁטַּת הַתּוֹ' וְסִיפָתָם וְע"ז הַדָּק"ל דְּאֵמַאי לֹא יוֹעִיל הַהִיתֵר פִּינּוֹן שְׁהַחֲכָם עוֹקֵר הַנְּדָר מְעִיקְרוּ דא"ל בְּזֵה אֲדַעְתָּא דְהִכִּי לֹא קְדֻשָׁה נִפְשָׁה דְרַק בְּקִדְוִשִׁין אֲמַרִּינוּ כֵּן וְלֹא בְּנִשְׁוֹאִין וְכַמ"ש הַתּוֹס' ב"ק [שֵׁם ד"ה דְּאֲדַעְתָּיָה] פִּינּוֹן דְּהַדְּבָר תְּלוּי בְּדַעַת שְׁנִיחָם נְהִי שְׁהִיא אֵינָה מְרוֹנְצָה הַבְּעַל אֵינּוּ רוֹצֵה [בְּאִנְפּוֹן זֶה] כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה ב"ז הַגַּם דְּשִׁמוּאֵל ס"ל אָדָם עוֹשֶׂה בְּב"ז מ"מ וְדַאי לֹא נִיחָא לִי בְּזֵה וְשִׁפִּיר הִי לְנוּ לֹדְמֵר דָּאֵם הַתִּירוּ הַנְּדָר דְּמִקְוֹדֶשֶׁת לְמַפְרַע [נְאֻז תַּהִי מְוַכְרַחַת לְהַתִּיר נְדָרָה שְׁלֹא תִתְעַנּוּ כָּל יַמִּי וּמִמִּילָא לֹא יִהְיֶי ב"ז] וְמַה לְנוּ לְגִילּוּי דַעְתָּה אִף בְּאַמַּת לְפִי מַה דְּמִבְּנָאֵר בַּמ"ל [פ"ו מַהִל' זְכִי וּמִתְנָה] בְּשֵׁם מְהַר"ש שְׁבַדְבָּר שְׁעִדִּין לֹא נִגְמַר.

אֲמַרִּינוּ אֲדַעְתָּא דְהִכִּי לֹא עֵבִיד גַּם בְּדָבָר הַתְּלוּי בְּשִׁנְיָהֶם פִּינּוֹן דְּכִידּוֹ הַדְּבָר לְקַיָּים אִו לְבַטֵּל וְא"כ לִפ"ז הֵכָא דְהַדְּבָר בְּיָדָהּ אִם לְהַתִּיר אִו לֹא וְלֹא נִגְמַרוּ עִדִּין אֲמַרִּינוּ אֲנִימְדָּנָא דִּינָה דְּאֲדַעְתָּא דְהִכִּי שְׁתַּשְׁבַּע עֲגוּנָה כָּל יַמִּי לֹא קְדֻשָׁה נִפְשָׁה: וְעַפִּי"ז מִיְנֹשֵׁב קוֹ' הַר"ן ו"ל [שֵׁם בְּסוּגֵי דְקִדְשָׁה ע"ת וְכִנְסָה סְתָם] שְׁהַקְשָׁה עַל רַב דַּס"ל אֵין אָדָם עוֹשֶׂה בְּב"ז הֵא הָיוּ ב"ז בְּלֹא כְּתוּבָה וְלִפ"ד א"ש פִּינּוֹן דַּס"ל לְרַב דְּצָרִיכָה גַּט וְא"כ לִיכָּא אֲנִימְדָּנָא דִּינָה וְאִם תְּלִיף אֲצֵל חֲכָם תַּהִי מְקוֹדֶשֶׁת גְּמוּרָה לְמַפְרַע וְיִצְטַרֵּף לִיתָן לָהּ כְּתוּבָה שׁוּב אֵינָה קַלָּה בְּעִינְיוּ לְהוֹצִיאָהּ וְלֹא הָיוּ ב"ז וְא"ש וְלִפ"ז מִיְנֹשֵׁב מַה שִׁפִּירש"י בְּכְתוּבוֹת אֲמִימָרָא דְרַב קְדֻשָׁה ע"ת שְׁאִין עֲלֵי נְדָרִים וּבִיבְמוֹת [דַּק"י] מְפָרֵשׁ רִש"י תַּנְאִי נְדָר וּמוּמִין וְלִפ"ד א"ש דְּכָאֵן (דְּאֲמַרִּינוּ דְלַעֲנִין) [דְּאֲיִירִי לַעֲנִין] כְּתוּבָה וּתַנְאִי יִקְשָׁה הֵא הָיוּ ב"ז וְלִכֵּן צ"ל כַּמ"ל שְׁתִּלֵּף אֲצֵל חֲכָם וְתַהִי מְקוֹדֶשֶׁת לְמַפְרַע אֲבָל בְּמוּמִין לֹא שְׁיִיף זֶה מִש"ה ע"כ לֹא אֲיִירִי רַב רַק בְּנְדָר אֲבָל בִּיבְמוֹת לֹא הַזְּכָר שֵׁם כְּתוּבָה פִּירש"י נְדָרִים וּמוּמִין הֵן אֲמַת לִפ"ד הַר"ן שְׁהַקְשָׁה דְלָמָּה לִי לְרִש"י דְלַעֲנִין מְמוֹן בְּתַנְאִי קָאִי הֵא בְּלֹא"ה לְפִי פִּירוּשׁוֹ דְמִקְוֹדֶשֶׁת בְּבִיאָה וְאֲרוּסָה.

אֵין לָהּ כְּתוּבָה נְסִתְרוּ דְבָרֵי הַנְּ"ל [י"ל דְּכִוּוֹנְתוֹ דְהַר"ן מְתַרַץ שֵׁם וְנ"ל מִיְהוּ צָרִיף הַדְּבָר לְאוּמְרוּ מְשׁוּם דִּישׁ לְפָרֵשׁ מְשׁוּם דַּא"א עַבְב"ז מְחַל הַתַּנְאִי וּמִקְוֹדֶשֶׁת מְשַׁעָה רֵאשׁוּנָה וְהִי לָהּ כְּתוּבָה אִם לֹא הִי אֲמַרִּינוּ דְבְּמִמוֹנָא בְּתַנְאִי קָאִי וּבְאַמַּת אֵין לָהּ לְכֹף צָרִיף לֹדְמֵר מְשׁוּם דְבְּמִמוֹנָא עַל תַּנְאִי קָאִי ע"ש וְלְכַאוּרָה פִּינּוֹן דְּמַאי דְכָתַב רִש"י דְבְּמִמוֹנָא בְּתַנְאִי קָאִי קָאִי עַל קִדְוִשִׁין הֵרֵאשׁוּנִים שְׁלֹא נִאֲמַר שְׁמַחֵל הַתַּנְאִי לְגַמְרִי כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶי בְּעִילַת זְנוּת ע"ז תִּירַץ דְבְּמִמוֹנָא בְּתַנְאִי קָאִי א"כ לִמ"ל בְּאַמַּת לְרִש"י לֹדְמֵר דְּבַעִיל לְשֵׁם קִדְוִשִׁין הֵא בְּפִשׁוּט י"ל כֵּן לְאַמַּת דְּמוּחַל הַתַּנְאִי וְלְכֹף מְקוֹדֶשֶׁת לְגַמְרִי וְרַק כְּתוּבָה אֵין לָהּ דְבְּמִמוֹנָא בְּתַנְאִי קָאִי וְאִף הַדְּבָר נְכוּן מְאוֹד דְּכִוּוֹנַת הַר"ן דְּזֵה א"א לֹדְמֵר דַּא"כ דְּמַחְמַת קִדְוִשִׁין הֵרֵאשׁוּנִים הוּא דְצָרִיף גַּט דְּמְשׁוּם שְׁלֹא יִהְיֶי בְּב"ז מוּחַל הַתַּנְאִי א"כ אִף כְּתוּבָה בְּעִי לְמִיתַב לָהּ וְאִי דְבְּמִמוֹנָא בְּתַנְאִי קָאִי וְאֵין לָהּ כְּתוּבָה א"כ עִדִּין לֹא הוֹעִיל כְּלוּם בְּמַה שְׁמַחֵל הַתַּנְאִי דְכִינּוֹן דַּאֵין לָהּ כְּתוּבָה שׁוּב הָיוּ ב"ז וְלְכֹף ע"כ הִי לָהּ ג"כ כְּתוּבָה וּבְאַמַּת אֵין לָהּ וְלְכֹף ע"כ לֹדְמֵר דַּאֵין הִטְעַם מְשׁוּם קִדְוִשִׁין הֵרֵאשׁוּנִים מְשׁוּם הֵאִי טַעְמָא גּוּפָא דְבְּמִמוֹנָא בְּתַנְאִי קָאִי וְאֵינוּ רוֹצֵה שְׁיִהְיֶי לָהּ כְּתוּבָה וְרַק מְקוֹדֶשֶׁת עַכְשָׁיו בְּבִיאָה וְלֹא הָיוּ

רק ארוסה ואין לה פתובה ואפ"ה לא הני ב"ז כמו שתיירין פו ה"ן באמת ודו"ק ועכ"פ
נסתר דבר ה"ל דלפי דברי ה"ל שפיר י"ל דמוחל התנאי לענין הקידושין אבל לא
לענין מומן ואי דא"כ הו"ל בב"ז ז"א פנ"ל פינו דסופה להתיר הגדר ויגיע לה פתובה
ולא יהי קלה בעיני' להוציא' לא הו"ל בב"ז זא"ל ע"כ דלא פנ"ל דאל"כ ה"ל למה נקיט
רש"י דבמונא בתנאי קאי וגם דבעיל לשם קידושין פנ"ל וע"ז פתב דיש לתרין באמת
קו' ה"ן על אופן אחר דכוננת רש"י אדרבא לומר דמש"ה לא נוכל לפרש באמת דלענין
הקידושין מחל להתנאי פינו דע"כ במונא בתנאי קאי א"כ מקפיד ע"כ גם המחילה לא
מהני דיהי' ברירה וע"כ רק הטעם משום דמקדשה עתה וכיון דעכ"פ צריכה גט לרב אף
אם נאמר דביאה נשואין עושה שוב באמת לא הו"ל ב"ז פסברת המחבר דבידה לעשות
שיגיע לה פתובה ודו"ק] אף באמת י"ל לתרין קו' זו דזה פנונת רש"י דבמונא בתנאי
קאי היינו לפי מה שהקשו האחרונים על ה"ן ותוס' [בד"ה לא תימא] שכ' דמש"ה מהני
מחילה דהתנאי הי' רק אם יקפיד ואם לא יקפיד תהיה מקודשת גם שלא יתקיים התנאי
הא מבואר בתוס' גיטין [כ"ה ע"ב] דגם בתנאי בזה שיהי' ברירה וא"כ בתנאי שהתנה
אם לא יקפיד תלי' הדבר בברירה וכיון דקיי"ל אין ברירה למה מקודשת אם ימחול
התנאי והעצי ארזים מאריה בזה ובאמת לק"מ דדבר שהוא בשב ואל תעשה לכ"ע
אמרינו ברירה פמבואר בר"ן גיטין והכא הני שב וא"ת אם לא יקפיד ומש"ה מקודשת
אף פינו דלענין פתובה פטור משום דבתנאי קאי א"כ חזינו שמקפיד ולמה מהני המחילה
לענין קידושין וצ"ל כמו שמבואר בשיטה מקובצת דהני כמו שהתנה אם יכניסנה תהיה
מקודשת ולפ"ז פינו דתנאי תלוי במעשה שוב לא אמרינו ברירה וא"כ זה פנונת רש"י
לא תימא אחולי אהל' ע"י ביאתו אינו מקפיד ומקודשת למפרע ורק שמקדשה בביאה
פינו דלענין מומן בתנאי קאי א"כ חזינו שמקפיד ורק דצ"ל דדעתו הנה אם יכניסנה זה
לא אמרינו דאין ברירה אבל אם לא הנה לענין מומן בתנאי קאי הנה ממילא מקודשת
מקידושין הראשונים דכוננתו הנה אם לא יקפיד והתנאי בשב וא"ת ורק פינו דלענין
מומן בתנאי קאי א"כ הרי מקפיד ואי דנימא דהתנאי הנה אם יכניסנה תהיה מקודשת
זה לא מהני דאין ברירה ועפי"ז מיןשבים דברי הטור דבסי' ל"ח כ' שא"צ עדים בשעת
ביטול התנאי ובסי' ל"ט כ' דצריה עדים בקדשה ע"ת וכנסה ולפמ"ש א"ש דבשאר
התנאים פבסי' ל"ח שמחויב ע"י מחילה גם הפתובה אמרינו דהתנאי הנה אם לא יקפיד
דבשב וא"ת יש ברירה אבל במומין פבסי' ל"ט דלענין הפתובה בתנאי קאי ע"כ צ"ל
דהתנאי הנה אם יכניסנה תהיה מקודשת וכיון דתל' במעשה שוב אין ברירה ולהכי אינה
מקודשת רק מעכשיו צריה עדים: היצא לנו מזה בנ"ד ודאי אדעתא דהכי לא קדשה
באם יהי' לה מום גדול פנה ולא מחית נפש' אספיקא דלמא תתרפא ורק אם יש בה מום
פנה לא קדשה וא"כ ל"מ לסברת התוס' והרא"ש ז"ל בסי' מ"ד בנדאי אינה צריכה גט
אלא אפי' הרמב"ם ז"ל מודה פנ"ל כמו שהארכתי נהי דאין להחליט הדבר להוציאה
בלא גט אבל מ"מ אין שום חומר על הבעל לתת גט בע"כ או לישא אחרת גם הסברא
מאיסא עלי סברא טובה היא ולכן יכול להוציאה בע"כ בלא פתובה או לישא אחרת כ"ז
פתבתי להלכה ולא למעשה עד יספיקו עמי עוד בעלי תריסין: סימן מט שאלה אשה אחת
לאחר לידתה אמרה לבעלה שטבלה ודר עמה ואח"כ נתנדע הדבר עפ"י הבלן ששקר
הדבר וגם האשה הודה בעצמה שלא טבלה אף מתחרטת מאד ואמרה שהי' אינה סיבה

מה ששעשטה זאת ועד הנה לא נשמע עלי דבר והיתה צנועה תמיד ובעלה רוצה לגרשה והאשה אומרת פי תמות אם יגרשנה וגם יש לה כמה בנים זה תנרף השאלה: הנה לפי מה דמבואר בגמ' סוטה [דף כ"ה ע"א] דאיבעי דלא איפשטא אם רשאי לקיימה בעוברת על דת וכתבו הראשונים דמספיקא לא פינינו לי להוציא וגם יש שאמרו שגפשט האיבעי מהא דקיי"ל בעל שמחל על קינויו קינויו מחול ש"מ שרשאי לקיימה גם שעברה ע"ד וכו' פסק הרמב"ם ז"ל והש"ע ז"ל הש"ע אה"ע סי' קט"ו ס"ס ד' ואם רצה לקיים אותה אח"כ אין כופין אותו להוציאה מ"מ מצוה עליו שיוציאה עכ"ל.

והנה לכאורה יש להסתפק דע"כ [לא] פסק הש"ע דמצוה לגרשה [רק] בלאחר התראה דמפסדת כתובתה והיא בכלל עע"ד ורק דמ"מ אין כופין אותו לגרשה בזה שפיר נהי דאין כופין אותו אצל מ"מ מצוה לגרשה פינון דהיא עע"ד אף בלא התרה בה י"ל דאינה בכלל עע"ד ואין מצוה קלל לגרשה די"ל דלא תעבור אחר התראה.

אף באמת ז"א דנה ברור דאין התראה להבחין אם היא יודעת האיסור דהא נדאי כל הנשים יודעות שנדה אסורה ובנדאי דהבעי בגמ' [שם] אי עע"ד בעי התראה לא משום שישכולה לומר שוגגת הייתי דבנדאי היכי דמצינו לומר שלא היתה בקיאה בדין לא אבעי לי' קלל ופשיטא שצריך התראה וכבר האריך לברר זאת בתשו' מעיל צדקה סי' ס"א ורק עיקר האבעי הנה גם אם יודעת מהאיסור ורק פינון שלא התרו בה אינה מפסדת כתובתה ולכן באמת דעת רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים (ס"ל) שצריך להתרות בה שפסיד כתובתה אם תעבור כמבואר בש"ע [שם] והטעם דילמא אם יתרו בה תחזור.

והנה לברר דבר זה נבאר דברי הש"ס ורש"י ז"ל דז"ל הש"ס סוטה (כ"ה א') איבעי להו עוברת על דת צריכה התראה להפסידה כתובתה או אינה צריכה מי אמרינו פינון דעע"ד היא לא בעי התראה א"ד תיבעי התראה דאי הדרה בה תיחדר בה כו' יעו"ש ופירש"י שם ז"ל עע"ד יהודית שאינה צנועה יוצאה וראשה פרועה וטונה בשוק ומדברת עם כל אדם דאמרי' בכתובות דיוצאת שלא בכתובה צריכה התראה שפא תחזור ואם תחזור לא תפסיד כתובתה או אינה צריכה התראה דבלאו התראה מפסדא עכ"ל ומפאן רצה הב"ש ז"ל [שם ס"ק י"ז] לדייק דבשימשו נדה דהוא דת משה א"צ התראה דלא קמבעי לי' רק עע"ד יהודית אבל דת משה שהוא מדאורייתא א"צ התראה והקשו עליו כל האחרונים הרי היחוד אסור מה"ת ואעפ"כ הוא בכלל האבעי' אם צריכה התראה כנראה מפשטות הסוגי' [שם].

ובאמת לפע"ד לק"מ דהחילוק לרש"י ז"ל הוא בזה דעברה עד"מ הוא בענין שהכשילתו לבעל כגון שימשו נדה או האכילתו שא"מ בכה"ג י"ל פינון שהכשילתו הפסידה כתובתה אף בשארי דברים אפי' שהוא מה"ת כמו יחוד שאין נאסרת ע"י היחוד לבעלה משום זונה ולא הכשילתו לבעלה מעולם דאין אשה נאסרת על בעלה רק ע"י קינוי וסתירה ורק מה שעברה היא ע"ד בזה לא הפסידה כתובתה דהרי בעוברת על שארי איסורי דאורייתא מה שלא מישף שנייה להכשיל לבעל ולא לבני' בנדאי אינה מפסדת כתובתה כמבואר ברא"ש ז"ל והביאו האחרונים ח"מ ז"ל [והב"ש שם ס"ק א'] וא"כ פינון דכל מה שמפסדת כתובתה הוא בדת משה מה שהכשילתו או בדת ישאל מה שחיישי' לפירצות ע"י מנהגה תונה והאיבעי' היא בעע"ד אם צריכה התראה ופירש"י

דספיקת בעל האבועי' הוא רק בדת יהודית משום שאפתי לא הכשילתו להבעל ורק שחישינו שלא תבא לידי מכשול בזה בעי התראה שמא תחזור עתה ולזה שפיר פשיט לי' מיחוד נהי דייחוד אסור מדאורייתא מ"מ באיסור דידה שעברה לא איכפת לן להפסידה הכתובה ולבעלה לא הכשילה לע"ע דלא חיישינו שנבעלה בהו יחוד רק חיישי' שלא תזנה ובזה מהני התראה כמו בדת ישראל דמ"ש אם הוא איסור תורה או מנהג בנות ישראל אם אפתי לא הכשילתו לבעל בשניהם י"ל דלחשש אלהבא מהני התראה שלא תעבור מעתה אבל בהכשילתו באיסור פגון מאכילתו שא"מ דכבר הכשילתו י"ל דבזה לא צריכה התראה דכבר הכשילתו ובזה א"צ למ"ש המעיל צדקה ז"ל בח"ר שם ודברי רש"י לכאורה נכונים וזה ג"כ פנונת התוס' ביבמות [צ"ח ב' ד"ה בש"א] מה שנתקשה בהם בספר הפלגה [בק"א סי' קט"ו].

אף באמת מבואר בראשונים דגם במאכילתו שא"מ וכה"ג צריכה התראה להפסיד הכתובה ויענין במאירי בסוטה פתב להדיא פן ובאמת הדבר נכון מצד הסברא דכיון דבמה שצבר עברה הגם שהכשילתו לבעלה לא בשביל זה נקנסה הכתובה דהיכן מצינו זה להפסיד ממון בהכשיל לחבירו באיסור ולכן מצד הסברא גם במאכילתו שא"מ וכה"ג אין מפסדת הכתובה רק משום שחישי' שתכשילו לעתיד וכ"נ מדברי ר"מ ור"י [בכתובות ע"ב א'] שהמציאו תקנה במאכילתו שא"מ ורק רבנן אמרו אין אדם דר עם נחש בכפיפה ופירש"י דחישינו שלא יוכל הבעל להזהר אלמא דגם במאכילתו שא"מ הטעם הוא משום שלא יכשל בה הבעל להבא וא"כ שפיר אינה מפסדת הכתובה בלא התראה דבלא התראה י"ל אם תרו בה שתאבד הכתובה תתיירא לעבור.

ועפ"י דברינו הנ"ל י"ל שגם רש"י ז"ל מודה לראשונים דגם בדת משה בעי התראה ורק ע"כ בהאבועי' פ"י פן היינו למאי דאפתי לא איפשט לן אם מותר לקיימה ע"ד דהנהגה לכאורה אם אסור לקיימה למה יתן לה הכתובה הא היא נתנה אצבע בין שיני' לאסור עצמה עליו ולמה יתן לה הכתובה ולכן בע"כ צ"ל דס"ד דהיכא דלא התרו בה נדאי מותר לקיימה ואין ספק פלל די"ל לאתר התראה תירא מלהתנהג בפריצות אף כ"ז בעע"ד היינו שעברה על מנהג בנות ישראל הכשרות דהטעם רק שלא תבא ע"י הפריצות לזנות שפיר י"ל דבלא התראה לא תפסיד הכתובה דאמרי' ע"י יראה שלא תפסיד הכתובה תמנע מדרכי', ואי דקאמרי רבנן א"א דע"נ בכפיפה זה לא שייך בד"י דבד"מ כמו מאכילתו שא"מ שייך לומר א"א דענ"ב שלא יוכל בכל פעם להשמר דלמא יבא אינה פעם לידי מכשול אבל גבי מנהג בנות ישראל בנדאי גם אם תעבור באקראי בשביל זה לא מקרי עוברת וכמבואר בפוסקים ובתדירות תתיירא מלעבור ולכן בנדאי בלא התראה מותר לקיימה אבל בד"מ דהחשש שמא תכשילנו לעתיד ובזה שייך א"א דענ"ב ולכן א"א דאסור לקיים ע"ד גם בלא התראה אסור לקיימה וא"כ לא שייך למיבעי' פלל לענין הכתובה אם בעי התראה דכיון דאסור לקיימה בלא התראה תצא בלא כתובה כיון שמעשי' גרמו לה מש"ה פירש"י ז"ל הפי' באבועי' ראשונה לענין כתובה אם בעי' התראה היינו בדת ישראל לחוד אבל לפי מה דמסקינו דמותר לקיים ע"ד א"כ גם בעברה עד"מ בעי התראה דבלא התראה י"ל שלא תעבור עוד מחמת יראה שלא תפסיד הכתובה ולכן לדינא גם רש"י ז"ל מודה לראשונים שצריכה התראה לעעד"מ.

אף לכאורה קשה דלמה תצריך התראה לפמ"ש א"א דענ"ב מה יחני לה התראה הא חשודה לעבור ואם מחמת יראה לא תעבור לפעמים תכשילתו בלא ידע אף באמת זה ליתא דע"כ לא שינה לומר א"א דענ"ב רק לענן איסור שאסורה עליו ומצוה לגרשה פן תכשילתו ולא מהני התקנה דר"מ ור"י דא"א דע"נ בכפ' אף לענן להפסידה הפתובה אין להפסידה מפיח זה דהיא תאמר שמחמת יראה תשמור עצמה ויזהר הבעל להשגיח ואין לה מחששא בעלמא להפסיד פתובה אבל לענן איסור לקיימה או לענן אם מצוה לגרשה ודאי לא מהני התראה פנ"ל וע"כ צ"ל פן דאל"כ קשה בשמשתו גדה אף יחזיקנה הא חשודה על א"ד ומ"ש בס' הפלגה [שם בכ"א הג"ל] דע"י עצמה לא נעשה חשודה לא ידעתי דאם הבעל (מאמין) [מודה] לדבריה ודאי היא חשודה ויענין בתשו' המהרי"ק [שורש ל"ג] לענן שוחט מה שיש מקום לומר דלא שוי' איסור אנפשה [הביאו המחבר ביו"ד ס"ס א'] אף שלדעתי הוא דבר רחוק וגם בלא"ה הירושלמי מוקי לה שנהחשדה בעדים וכן מוקמי פמה מראשונים ז"ל וא"כ קשה למה צריכה התראה הא אסורה עליו שחשודה על א"ד וא"כ בנדאי הפסידה פתובה וע"כ צ"ל שתוכל שתבדוק עצמה ע"י השכנות כמ"ש בהפלגה [שם] באידך תירוץ וע"ז שפיר קשה והא א"א דע"נ בכפ' כמ"ש רבנו לר"מ דלא מהני תיקון פלל א"ו צ"ל דלענן הפתובה ל"ש לומר א"א דענ"ב ולכן י"ל דגם רש"י ז"ל מודה לדינא דצריכה התראה להפסידה פתובה אבל לאסור עליו הוא כף דלכופו לגרשה ודאי אין לנו דכן קי"ל דמותר לקיימה.

ואין להקשות הא רבנו ס"ל א"א דענ"ב י"ל דרבנו לא קאמרי דבריהם רק לענן שמצוה לגרשה וכעין זה מפרש בש"מ פתובות אבל אין כופין אותו לגרשה בשביל זה דאלא"ה תקשי על הש"ס בסוטה מה מיבעי' אם מותר לקיימה תיפוק לי' שאסור לכ"ע במקום שאין תקנה ובמקום תקנה רבנו אסרי א"ו הש"ס סבר שהפלוגתא היא רק למצוה ולכן הדין מבואר מאליהו בנ"ד שלפנינו שהיה בלא התראה ודאי שאינה מפסדת הפתובה וגם אין כופין אותו לגרשה רק מצוה לגרשה מה"ת: אמנם נ"ל שיש להחמיר שתהיה הבדיקה ע"י שכנותיה דכיון דנעשית חשודה שוב אינה נאמנת על בדיקתה ומ"ש הפלגה ז"ל דאינה נעשית חשודה עפ"י עצמה לא ידענא דהלא אם מהימנא לי' ודאי דנעשה חשודה הרי עפ"י אשה דעלמא אמר רבא מרענא לשטרא אפומה (וגם) [בכתובות פ"ה א'] האי גברא דאיחייב שבועה בב"ד דאמרין דאי קים לי' בגוני' נעשה חשוד על פיו כ"ש עפ"י עצמה והב לן בנ"ד בנדאי דנעשה חשודה ואין נאמנת שוב על בדיקתה ורק צריכים השכנות לבדוקה ומ"ש בהפלגה דמהני תשובה תמהני טובא הא מבואר בפז"ב [דף כ"ה] דבדבר שנהנה ממנו ולא"ד צריך תשובה המבואר שם להוציא טריפה גם אין לסמוך על התוס' מטוה שיהביא במהרי"ק ז"ל דבחד פעם לא נעשה חשוד דגם בזה לא פסקינן פנותי' ויענין בחילוקים שכתב הרא"ם ז"ל מביאם בפרי תואר [סי' קי"ט] דלא מהני אפי' בפעם א' רק תשובה דפז"ב ולכן אין להקל רק ע"י בדיקת השכנות: סימן נ שאלה בתולה נשאת לאיש ואחר הריונה נשתתתה פמה שבועות ונתחלקה עד מלאת ימיה ללדת.

ושוב נשתטית פמה חדשים ונתנודע הדבר שגם קודם הנשואין היתה לפעמים נשתטית ורק אבי העלים הדבר מבעלה בשעת השידוך. והנה האיש בעל האשה הזאת הוא צורבא מרבנו ורף בשנים ואינו יכול לדור עם האשה הנשתטית בכל פעם פי בעת שטוהה היא

כַּמְשׁוּגָעִים הַהוֹלְכִים עָרוֹם בְּשׁוּק וְכַמְעַט הוּא מְסוֹפֵן לְהִיּוֹת אִתָּה עוֹד מוֹרָא עַל רֹאשׁוֹ פֶּן עוֹד תִּשְׁתַּטֵּית אַחַר לִיָּדָה שְׁנִיָּה וְשׁוֹב לֹא תִתְרַפָּא פְּאֲשֶׁר אֵינְרַע כֵּן לְאַחֲוֹתָה הַבְּכִירָה וְלִפִּי הַנְּרָאָה כִּי זֶה חוֹלֵי הַמְשֻׁפָּחָה וְלִכֵּן רוֹצֵה לְהוֹצִיאָהּ עִתָּה בְּגַט פְּטוּרִין כַּדְמוּ"י וְהֵאֱשָׁה אֵינְהָ רוֹצֵה וְנִשְׂאֵל מַה דִּינּוֹ אִם לִיתֵּן לָהּ גִּט בַּע"כ אוֹ לְהַתִּיר לוֹ לִישָׂא אִשָּׁה אַחֲרַת: תְּשׁוּבָה הִנֵּה בְּנִידוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת אֲשֶׁר בְּזָה לֹא אֲדַבֵּר עִתָּה כִּי לֹא נִשְׂאֵלְתִי בְּזָה רַק הֶעֱיָקֵר אִם מוֹתֵר לוֹ לְגַרְשָׁה גַם בְּלֹא כְּתוּבָה אִם אֵין לוֹ וְהַפְתָּנָה יְהִי נִשְׂאֵר חַיִּיב אִם יִגִּיעַ לָהּ עַפ"י דִּין פְּאֲשֶׁר יִנְחַתֵּף בִּינֵיהֶם לְאַחַר הַעֲרַכְתָּ טַעֲנוּתֵיהֶם מִשְׁנֵי צְדָדִים לִפְנֵי אֵיזָה בַּד"צ: וְהִנֵּה מוֹצֵא דִּין זֶה מְבֹאֵר בְּרַמ"א ס' קי"ז ס"ס ו' וְדוֹנָקָא בְּמוֹם גְּדוּל כְּזֶה אֲשֶׁר אִם הִנֵּה בְּאִישׁ הָיוּ כּוֹפִין לְהוֹצִיא מִדִּין הַתְּלָמִיד וְלֹא תִיקֵן ר"ג ו' לְשִׁיחָהּ כַּח אִשָּׁה עַדִּיפָא מְאִישׁ ע"כ וְדִין זֶה מְקוּרוֹ בְּתִשְׁבֹּת הָרָא"ש ו' לְכָל מ"ב וְשֵׁם בְּתִשְׁבֹּת מְבֹאֵר בְּשֵׁם ר' יִצְחָק בַּר"מ דִּילִיף נִכְפָּה מִנְשֻׁטֵי דְז"ל שֵׁם כֵּן נ"ל שְׂאִין מוֹם גְּדוּל מְזָה שְׁהָרִי מְדַמָּה בְּפָרֵק הָאֲנֻמְנִין נִכְפַּת לְשׁוֹטָה דְאֲמַרִּין הַמוֹכֵר שְׁפָחְתּוֹ וְכו' הוֹאִיל וְסוֹפֵר בֵּין הַמוֹמִין וְשׁוֹטָה אֵין לָהּ קִדוּשִׁין וְנִשְׂוֹאִין [וְכו'] אַעפ"י שְׁלִפְעָמִים יֵשׁ לָהּ קִדוּשִׁין כְּגוֹן עֵתִים חֲלוּמָה גַם בְּנִכְפָּה יֵשׁ לָהּ לִפְעָמִים קִדוּשִׁין מ"מ בְּמוֹם גְּדוּל כְּזֶה לֹא תִיקֵן ר"ג ו' לְעַכ"ל הָרִי דְדִין נִכְפָּה וְשׁוֹטָה שְׁוִין וְאֲדַרְבָּא שׁוֹטָה מוֹם גְּדוּל מִנְכָּפָה וְא"כ פִּינּוֹן דְרַמ"א פֶּסֶק בְּנִכְפָּה דְכוֹפִין כ"ש בְּשׁוֹטָה דְכוֹפִין וְכֵן מְבֹאֵר בְּהַדְלָ' בְּתִשְׁבֹּת מֵהֵרִי"ט ס' קי"ד דְשׁוֹטָה דוֹמָה לְנִכְפָּה וּבִתְשׁו' ב"ח ס' צ"ג אָף בְּמָה דְכוֹפִין לֹא נִתְבָּאֵר הֵיטֵב וּבב"ש ו' ל' ס' הַנ"ל מְבֹאֵר דְזוֹרְקִין לָהּ גִּט בַּע"כ וְכֵן נִמְצָא בְּתִשְׁבֹּת זְקִינֵי מֵהֵרִמ"מ ו' ל' ס' א' מְבִיאֵו הַב"ש וְהִנֵּה בְּאֲמַת דְבָרֵי הַב"ש וּמֵהֵרִמ"מ ו' ל' תְּמוּהִין לְכֹאֲרָה דְמִפְשָׁטוֹת דְבָרֵי הָרָא"ש ו' ל' שֵׁם נְרָאָה רַק דְכוֹפִין אוֹתָהּ לְקַבֵּל גִּט אֲבָל הָא לֹא פְסִיקָא לָן לְזִרוּק הַגִּט דְהָא כְּתִב בְּתַחֲלָה שֶׁר"ג ו' ל' לֹא גִזַּר ע"ז וְאִתְּפָא כְּתִב אִתְּל' דַּר"ג ו' ל' לֹא פְלִיג בְּתַקְנָתָא מ"מ בְּמָה שְׁהָאִישׁ כּוֹפִין אוֹתוֹ גַם הָאִשָּׁה כּוֹפִין אוֹתָהּ ע"כ א"כ נְרָאָה מְזָה דִי"ל שֶׁר"ג ו' ל' לֹא פְלִיג בְּתַקְנָתָא וְאִסוּר לְכָל אָדָם לְתַת גִּט בַּע"כ וְרַק שְׁכוֹפִין אוֹתָהּ כְּמוֹ שְׁכוֹפִין לְאִישׁ עַד שְׁיֵאֵמַר רוֹצֵה אָנִי: וְהִנֵּה רְאִיתִי אַח"ז שְׁגַם הַנֵּב"י בְּמַהְדוּרָא תַנְיָנָא [ס' ק"ד] וּבְסִפֵּר הַפְּלָאָה בַּק"א ס' קי"ז כְּתִבוּ כֵּן לְדַחוֹת דְבָרֵי הַב"ש ו' ל'.

וְהִנֵּה בְּאֲמַת יֵשׁ מְקוֹם לְתַרְזַן דְבָרֵיו וְכוֹנְנָתוֹ פִּינּוֹן דְהַרְמְב"ם ו' ל' כְּתִב הַטַּעַם דְמַהְנֵי רוֹצֵה אָנִי גַם שְׁאֲנַחְנוּ יוֹדְעִים שְׁהוּא אָנוּס הוּא מְטַעַם דְמִסְתַּמָּא כ"א מִיִּשְׂרָאֵל רוֹצֵה לְקַיִּים הַד"ת תּוֹרְתֵינוּ הַקְדוּשָׁה וְרַק יִצְרוּ אוֹנְסוֹ וְכִינּוֹן שְׁהַתִּישׁ כַּח הַיִּצָּר ע"י הַכְּפִי רוֹצֵה בְּאֲמַת לְקַיִּים הַד"ת וְא"כ י"ל דִּיכּוֹל עַכ"פ לְזִרוּק לָהּ הַגִּט הֵינּוּ דְכָל כְּמָה דְלֹא יִדְעִינוּ שְׂאִינְהָ רוֹצֵה אוֹקְמָה לָהּ אַחְזָקָה דְמִסְתַּמָּא תְקַיִּים כְּכָל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַמְקַיִּימִים דְבָרֵי חֻמְיֵינוּ ו' ל' וּבְשִׁלְמָא בְּאִישׁ דְצָרִיף דַּעְתּוֹ דוֹנָקָא וְאֲנֵן חוֹזִינּוּ דְאִינוּ רוֹצֵה רַק ע"י כְּפִי צ"ל דוֹנָקָא רוֹצֵה אָנִי דְהָא חוֹזִינּוּ אוֹנְסוֹ אֲבָל בְּאִשָּׁה הַגַּם דַּעַד [הַשְׁתָּא] לֹא הִיָּתָה מְרוֹצֵה עַכְשָׁיו בְּשַׁעַה זֹאת כְּשֶׁרָהּ הִיא כְּכָל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְאִינוּ עוֹבְרִין כְּלָל עַל הַח' בְּזֶה דְהוּי מְדַעְתָּה מִמֶּשׁ וְאִם שֶׁאִתְּפָא כ"א אֵינְהָ מְרוֹצֵה מַה דְהוּי הוּי וְהַגִּט פְּשֶׁר כְּנ"ל לְהַלִּיץ בְּעַד ב"ש וְזְקִינֵי מֵהֵרִמ"מ ו' ל' אֲבָל בְּאֲמַת לִפִּי הַנְּרָאָה מִפְשָׁטוֹת דְבָרֵי הָרָא"ש ו' ל' יִרְאָה דְאֵין זוֹרְקִין לָהּ גִּט בַּע"כ דְלֹא פְלִיג ר"ג ו' ל' בְּתַקְנָתָא אוֹלָם לֹא בְרִירָא לִיהָ הַךְ מִיְלִתָּא כְּמְבֹאֵר שָׁם.

וְכֵן נְרָאָה לְהַדְיָא מִתְשׁו' הַב"ח ו' ל' שְׁהַבֵּאתִי שְׁפָתַי דְלֹא פְלִיג רַמ"א עִם מְהַרְשֵׁ"ל ו' ל' שֶׁרַש"ל ו' ל' אוֹסֵר לְגַרְשׁ שׁוֹטוֹת בְּעַת חֲלוּמָה בַּע"כ מִכַּח הַח' דַּר"ג ו' ל' וְרַמ"א מִתִּיר

וְכַתַּב הַבַּי"ח וְלִדְגָם רַמ"א וְלִי אֵינוֹ מַתִּיר רַק לְיִשְׂאָא שְׁתֵּי נָשִׁים וְלֹא לְגֵרֶשׁ בַּע"כ
וְלִכְאוּרָה קִשְׁהָ הָא מְבוֹאֵר בְּסִי' קי"ז בְּסוּפּוֹ דְרַמ"א וְלִי ס"ל כַּר' אֲשֶׁר וְלִי דְכוּפִין גְּבִי
נִכְפָּה א"ו שְׁגָם הוּא וְלִי הַבִּין דְּכוּנוֹת הַרַמ"א וְלִי רַק כַּפִּי בְּשׁוֹטִין אֲבָל לֹא לְזִרוּק לָהּ גִּט
בַּע"כ אֲף דְלִכְאוּרָה קִשְׁהָ הָא כַּפִּי הִיא שְׁמַכְרִיזִין עֲלֵי' וְהַב"ד גָּזְרוּ עֲלֵי' כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאָר
בַּש"ע [סי' קנ"ד] וְא"כ פִּינּוֹן דְלֹא צִיָּית' לְדַבְרֵי ב"ד וְדַאי נִקְרָאָה עוֹבְרָת עַל דָּת וְכַעֲבוּרָת
עַל דָּת מְבוֹאֵר בְּסִי' קט"ו בְּרַמ"א וְלִי [שְׁכוּפִין] [שְׁנוֹתְגִין לָהּ גִּט בַּע"כ ע' בְּסִי' שֶׁאֵח"ז]
וְאִין חוֹלֵק בְּזֵה בַּש"פ אֲף דִּי"ל דְּכַה"ג לֹא נִקְרָאָת עֲבֵרְיָנִית שְׁמַכְנוּנָת לְדוּר עִם בַּעֲלָהּ
וְיִהְיֶה אֲף שְׁיִהְיֶה דַעַת מִהַרְש"ל וְב"ח וְלִי וְהִתְחַרְוּנִים דְּאִין זוֹרְקִין גִּט רַק שְׁכוּפִין כְּמוֹ
שְׁמַבְוֹאֵר בְּסִי' (ק"י"ד) [קנ"ד] וְאֲף שְׁקִשְׁהָ עַל מְהַרְש"ל וְלִי לָמָּה פָּתַח בְּסוּף הַתְּשׁוּבָה
שָׁם שְׁמַבְקָשִׁין מִמֶּנָּה וְהַב"ד יַעֲשׂוּ פְּעוּלוֹת אוֹלֵי תַּפְתָּה לְקַבֵּל גִּט וְלָמָּה לֹא פָּתַח שְׁיִכְפָּה
דַּע"ז לֹא מְצִינוּ מֵאֵן דְּפָלִיג עַל הָרַא"ש וְלִי שְׁכוּפִין וְצ"ע: אֲף דְנִלְפַעֲנֵנ"ד בְּנ"ד פִּינּוֹן שְׁפָּבָר
הֵיטָה כֵּן קוֹדֵם הַנְּשׂוֹאִין כּוּפִין אוֹתָהּ כַּמ"ש הַב"ש וְלִי הוֹאִיל וְהוּא עֲשָׂה שְׁלֵא פְּהִיגֵן וְכו'
אוֹלָם הִתְחַרְוּנִים הַנִּיחוּ זֶה בְּצ"ע וְיַעֲוִינּוּ בְּהַפְלָאָה בְּק"א סִי' הַנ"ל גַּם י"ל דְלֹא עֲשָׂה בְּזֵה
שְׁלֵא פְּהִיגֵן דְּחֻשָׁב הָאָב שְׁנִתְרַפְּאִית כְּבָר אֲף זֶה נ"ל פִּינּוֹן דְּמְבוֹאֵר בַּח"מ וְלִי סִי' (קט"ז)
[ק"י"ז ס"ק י"ב] דָּאָם הִי לֹא צָרַעַת אוֹ נִכְפָּה קוֹדֵם הַנְּשׂוֹאִין גַּם שְׁנִתְרַפְּאִית הֵנִי מוּם א"כ
בְּנ"ד פִּינּוֹן שְׁעַם עֵתָה יֵשׁ לָהּ חוֹלֵי הַשִּׁיגְעוֹן שְׁהִי לָהּ קוֹדֵם הַנְּשׂוֹאִין הֵנִי מְקַח טְעוֹת.

וְהִנֵּה בְּהַפְלָאָה וְלִי הוֹכִיחַ דָּאָם לֹא הִנֵּה תְּנַאי בְּקִידוּשִׁין בְּנוֹדַאי אִם נִתְרַפְּאִית אִינוֹ מוּם
וְרַק בְּהַתְּנָה הֵנִי מוּם בְּנִתְרַפְּאִית מְשׁוּם שְׁמַאֲוֶסָה עָלָיו. אֲף בְּאִנּוֹן זֶה שְׁעִדִּין נִתְעוֹרֵר חוֹלֵי
הָרַאשׁוֹן לַכ"ע הֵנִי מוּם דִּי"ל דַּעֲדִין לֹא נִתְרַפְּאָה לְגַמְרֵי וִי"ל דְּבִזָּה אֲפִילוּ בְּסִתָּם בְּלֹא
שׁוּם תְּנַאי הֵנִי מוּם וְכֵן פִּיּוּצָא בְּזֵה מְצִאנוּ בַּח"מ [סִי' ר"ל] גְּבִי חֲבִיּוֹת [שְׁכָר] וְנִמְצָא חֲמִין
קוֹדֵם ג' יָמִים דְּכַתַּב בְּסִמ"ע שָׁם [ס"ק י"ד] דְּהֵנִי סָפֵק שְׁמַא הַחֲמִין מְקוֹדֵם פִּינּוֹן דְּלִיכָּא
חֲזָקָה דְּגוּפָא כֵּן הָכָא פִּינּוֹן דִּישׁ מְקוּם לּוֹמֵר דְלֹא נִתְרַפְּאִית אֲזַ לְגַמְרֵי וְכְמוֹ שְׁכַתַּב הַח"מ
וְלִי [הַנ"ל] דִּישׁ חֲשֵׁשׁ בְּכָל מוּם שְׁתַּחֲזוֹר וְכַתַּב הַב"ש וְלִי [שָׁם ס"ק י"ב] דְּבַש"ס דְּגְבִי
מוּמִין אֵינְרֵי שְׁנִתְרַפְּאִית לְגַמְרֵי לְחִלוּטִין וְא"כ י"ל דָּאָם שׁוּב נִתְעוֹרֵר הַמוּם דַּעֲדִין לֹא
נִתְרַפְּאָה מֵאֵן וְהֵנִי מוּם אוֹלָם אִין זֶה וְנוֹדַאי דִּי"ל דְּזֵה הַמוּם שְׁהִיָּה בְּהָ אֲזַ נִתְרַפְּאָה וְעַכְשָׁיו
נִסְתַּפְּחָה שְׁזַהוּ וְנוֹלַד מְחֻדָּשׁ.

וְהִנֵּה מִתְּנִיתִין דְּתַנִּי בְּהַמְדִיר [דָּף ע"ה] שְׁיָבִיא רְאִיָּה מְשֻׁנְתָּאֲרָסָה הִי בְּהָ אוֹ לִס"א
שְׁגוֹרְסִין נוֹלְדוּ בְּהָ יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּבָר זֶה דְּקִשְׁהָ לָמָּה לֹא יָבִיא הָאָב רְאִיָּה שְׁבִשְׁעַת אַרוּסָה
לֹא הִי בְּהָ מוּמִין הַלְלוּ וּמְפִילָא שְׁנוֹלְדוּ לֵאח"כ א"ו דְּזֵה לֹא מְהַנִּי דַּעֲדִין י"ל שְׁנִתְרַפְּאָה
אֲבָל לֹא לְגַמְרֵי וּמַש"ה נִתְעוֹרֵר גַּם עֵתָה הַחוּלִי וְלִכְּנֵן צָרִיף לְהַבִּיא הָאָב רֵאִי שְׁנוֹלְדוּ בְּהָ
מוּמִין עֵתָה לְאַחַר אַרוּסָה מְחֻדָּשׁ וְלֹא הִי בְּהָ מְעוּלָם אֲף דִּי"ל דְּמִתְּנִיתִין אֵינְרֵי דוּקָא
בְּהוֹתְנָה וּמַש"ה כָּל שְׁאִינוּ מְבָרַר שְׁנוֹלְדוּ עֵתָה וִי"ל שְׁנִתְרַפְּאָה וְחִזְרוּ לֹא קִיָּים הַתְּנַאי
אֲבָל בְּסִתְמָא כָּל שְׁלֵא הוֹתְנָה י"ל דְּזֵה לֹא הֵנִי בְּיִטוּל מְקַח דִּי"ל דְּמוּמִין הָרַאשׁוֹנִים נִתְרַפְּאוּ
וְעֵתָה עֲלִתָה בְּהָ מְחֻדָּשׁ דְּנִסְתַּפְּחָה שְׁזַהוּ וְעַכ"פ מִיָּדִי סְפִיקָא לֹא נִפְקָא.

וְעַפִּי"ז יֵשׁ מְקוּם לִיָּשָׁב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בְּכַתּוּבוֹת [דָּף ע"ב ע"ב ד"ה ע"מ] שְׁהַקְשׁוּ לָמָּה
תְּנִי הַתְּנָה הָא בְּסִתְמָא גְּמִי סְמִפּוֹן מְבַטֵּל קְדוּשִׁין דִּי"ל דָּאָם מְסִתְמָא הֵנִי סְגִי לְהָאָב שְׁיָבִיא
רְאִיָּה שְׁלֵא הִנֵּה בְּהָ בְּשַׁעַת אֵירוּסִין וְלִהְכִי אֲשַׁמְעִינוּ הַתְּנָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּצָרִיכָה דוּקָא

להביא ראיה שזולד בה עתה המומין פנ"ל וא"כ בנ"ד עכ"פ ספיקא הוי אם נתרפאית מאז וא"כ דכנסה סתם הוי רק ספק קדושין וי"ל בכיוצא בזה כ"ע מודים לדברי הרא"ש ו"ל אשר הסכים הוא וכמה מגדולי הראשונים שפיוצא בזה לא גזר ר"ג ו"ל לגרש בע"כ.

ויותר נראה פיו דכבר נתחזקה אחרתה ג"כ למשוגעת ולפי דקי"ל פרבי בתרי זמני הוי חזקה וא"כ הוי כמו נשאת לשני דמבואר בנ"י ובח"ר יבמות [דף ס"ה ע"א] דאין לה פתובה דהוי מקח טעות לכמה גדולי הראשונים ואפי' להחולקים שם הטעם משום שישנאות בהיתר.

אבל הכא בנדאי לא בהיתר נשאת פיון שהי' משוגעת גם (היא) קודם הנשואין. ולפענ"ד דגם לענין פתובה יש לדון פן בנ"ד אולם פבר אמרתי שאין עתה דברי רק לענין הגירושין עכ"פ נראה דהוי מקח טעות ושפיר בכיוצא בזה לא גזר הגאון שלא לגרש בע"כ וביותר לפי אשר נראה לי בכוננת דברי הח"מ ו"ל [הנ"ל] דדוקא בנכפית ומצורעת דשכיח שיתעורר המחלה חשב למום גם אם נתרפא.

אבל לא בשאר מומים כמו שהבין הב"ש ו"ל [הנ"ל] בכוננת דבריו פן נ"ל ברור. וא"כ בנשמתית דעינינו רואות דדבר זה חוזר ומתעורר ובפרט בעת הריון ולידה דשפיר הוי מקח טעות ויכול לגרשה בע"כ דיש מקום לדון על גוף הקדושין יותר מקדושי ספק ונדאי אינם.

וא"כ מותר לזרוק הגט בע"כ וכן נראה להדני' מתשובת רש"ל ו"ל [שם סי' ס"ה] שהיא המתמיר בזה ביותר ומ"מ פתב פיון שנסתפקה שדהו שהיו לאחר הנשואין משמע שם בהדני' דאם י"ל שהי' קודם הנשואין מותר לזרוק לה גט בע"כ וזה ברור למאוד.

אולם הב"ח ו"ל בתשובה [הנ"ל] רוצה להחמיר ליתן גט בע"כ מטעם דזה נפל ברכונותא אם ליתן גט לעתים חלומה משום גרירה והנה מלבד מה דמבואר בהמבי"ט [ח"ב ס"ס כ'] דזה לא מקרי עתים חלומה בשפכה ימים היא חלומה ומביאו הגט פשוט ו"ל [בסי' קי"ט ס"ק ל"א] אולם ביותר באשה זו שנתראה שאין לחוש רק לימי עיבור והלידה כי לא נתחזקה לפנינו עתה רק בימי עיבור ולידה ומספק אם תהי' כן גם בלא עיבור אין לחוש לגרירה פמבואר בט"ז סי' קי"ט [ס"ק י"ב] ואין לומר דהא מדברי הט"ז שם משמע דאם לא נתחזקה לפנינו שישאר כן לא מחזקינו לי' ואמרין שנתרפא וא"כ היכא מתירין לו לגרש בע"כ ו"א דקי"ל בתגיגה [דף ג' ע"ב] פיון דעביד תלתא זמני' הוי לי' כמו [שנגח] וכו' ומבואר שם (באבני מלואים) [בטורי אבן] להגאון שאגת ארי' ו"ל דלרבי בתרי זמני' נתחזק.

וא"כ הכא הרי נתחזקה לענין עיבור ולידה וגם פי אחרתה העיד עלי' ואין לומר שבמשפחה לא מחזקינו רק בג' פעמים. זה ליתא דזה הוא דווקא לענין משפחה שלימה אבל בלא"ה קי"ל פרבי גבי מלה בנה הראשון ושני וכו' וא"ל דקי"ל פרבי הוא רק מספיקא מ"מ הא פבר נתחזקה עם הפעם דקודם נשואין למשוגעת לענין איזה פעולה שפיון עיבור ולידה וא"כ פיון דלא שייך טעם גרירה לפענ"ד יותר טוב להתיר גט בע"כ משיהי' באיסור שתי נשים פל ימיו ובפרט דלפי מה שכתוב הב"ש ומהרמ"מ [הנ"ל] פשוט להתיר גט בזריקה.

אף יש מקום לומר ד"ח דשתי נשים אינו חמור פל פה וכבר ביאר זה הגאון בנ"ב ז"ל [קמא סי' א' ומה"ת סי' ק"ב] ולכן נכון יותר להתיר לו לישא ב' נשים ועפ"י מאה רבנים או שיכפי' בכפי' ועפ"י ב"ד בכל מה דאפשר למכפיהו אח"ז מצאתי בשאלות תשובות מקום שמואל הסכים ג"כ בכה"ג לזרוק לה גט בע"כ ולכן לפענ"ד אם לא יוכל להשיג לישא אשה עפ"י היתר מאה רבנים שיוכל לזרוק לה גט בע"כ ובא' מאלו יד הבעל על העליונה או לכפותה עפ"י ב"ד בשוטים שתקבל גט או להתיר לו לישא אשה אחרת או לזרוק לה גט בע"כ ואין עליו שום איסור ח"ו אדרבה מצנה קעביד לקנים מצנה זה הנלפע"ד וד' יצילנו משגיאות ויראנו בתורתו נפלאות דברי הבא עה"ח הק' חיים הלברשטאם: סימן נא שאלה איש א' צורפא מרבנו בא בקשרי התנאי עם בתולה א' בעוד שהי' קטנים שניהם והגיד אבי הפלה לאבי החתן שלפעמים הילדה נחלשת אף שאין שום חשש בזה כי היא רק עניפות מחמת תשות פח ולאח"כ פשהגדילה הבת לא סר ממנה החולאת הזאת שלפעמים נתעלפה והי' חשש אולי היא חולי הנכפה ר"ל אף אבי' אמר שאין זה רק תשות פח והראי' שהיא בשפלה ממש ואינה נופלת לארץ ח"ו ורק שנוחלשה עד שמחזיקים אותה בינה תשוב לאיתנה תיקף וא"כ אין זה ח"ו חולי הנ"ל והנה האמינו החתן ואביו לאבי הפלה ונישאת לו כדמו"י והנה ברבות הימים ניפר החולי הזה עד שנוראה להבעל שהוא חולי הנכפה ועזב אותה ונסע לבית אביו וירבו הימים ותגדל החולי למאוד עד שפמה פעמים נפלה בשוק פדרה הנכפים בבירור וגם נשתטית בעת נכפית והבעל מברר זה בעדים ורצה לגרשה ואינה רוצה לקבל הגט מדעתה ונפשו בשאלתו אם מותר ליתן גט בע"כ או לישא אחרת עלי' עכ"פ עפ"י היתר מאה רבנים: תשובה דבר זה נתבאר היטב בראשונים ואחרונים דדעת הרא"ש ז"ל בתשובה סי' מ"ב וז"ל על ראובן שנושא אשה ושהה עמה יותר משנתיים ונודע לו שהיא נכפית והוציאה מביתו והנה תובעת ממנו שאר פסות ועונה והוא משיב שהדבר ידוע שאין הדעת סובלת להסתופף אצלה וסכנה יש בדבר וחפץ לגרשה וליתן לה את פל אשר לו ועני הוא ואינה משיגה לט"ו היילוי"ש ומטיבותי' [אשאל] הדין לפניכם פתלמיד לפני רבותיו אמת הוא שחכמי הגמ' אמרו בין שנולדו בה מומין גדולים בין שנולדו בה מומין קטנים כופין אותה להוציא ור' גרשום מאור הגולה ז"ל פירש בתשובה אחת דנכפה הוי מום גדול וכאשר אמרו חכמים אם נולדו בה מומין נסתפחה שדהו ואם בא לגרשה צריך ליתן לה פתובתה ועמה בימי חכמי הגמ' אם אירע מום זה באשה בעלה הי' מגרשה ומתחייב לה פתובה ויפרע מה שנומצא בידו והשאר באשר תשיג ידו ועמה שתיקן הגאון רגמ"ה ז"ל שאין לגרשה בע"כ אף יתקן שיתחייב לה שכ"ו א"כ יפה פח האשה הרבה מכח האישי דאלו נולד מום זה באיש אין אנו אומרים יכפוה להיות אצלו אלא כופין אותו להוציא וליתן פתובתה ואם נולד באשה יכפוהו להיות אצלה ולפרנסה השתא באיש שאינו מוציא אלא לרצונו כופין אותו להוציא ויתן פתובתה אם נולדו בו מומין אשה שמתגרשת בע"כ לא כ"ש אלא שר"ג עשה גדר לדבר וכי לאו קל וחומר שלא עלתה על לבו על פיוצא בזה לענין האישי לבטלו מפר' רב'י אלא נדאי יגרשנה ויתן לה פתובתה כי כולי האי לא יפה בתקנתו פח האשה מפח האישיאף כי ראה הדור פרוץ ומזלזלין בבנות ישראל בזריקות גט ותקן להשוות פח האשה לכח האישי כמו שהאיש אינו מוציא אלא לרצונו פה האשה אינה מתגרשת אלא לרצונה אבל לא יתכן

כָּלֵל לומר בְּמָקוֹם שֶׁהָאִישׁ כּוֹפֵין לְהוֹצִיא לֹא יִגְרָשָׁנָה בַּע"כ וְאִם אֵת"ל שֶׁהַשְּׁנֵי מִדּוֹתָיו שְׁשׁוּם אָדָם לֹא יִגְרָשׁ בַּע"כ מ"מ בְּמָה שֶׁהָאִישׁ כּוֹפֵין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא אִם הָאִשָּׁה כּוֹפֵין אוֹתָהּ לְקַבֵּל גַּם וְאִם תִּמְאַן לְקַבֵּל יִמְנַע מִמֶּנָּה שֶׁכ"ו וְאִינָה יְכוּלָה לומר אֵין רְצוֹנִי לְקַבֵּל גַּם עַד שִׁיתֵן לִי כְּתוּבָתִי דְּזוֹ אִינָה טַעֲנָה כִּינּוֹן דְּמִן הַדִּין הִיא חַיִּיבָת לְקַבֵּל גַּם כִּפְּאִשׁ הוֹכַחְתִּי נִמְצָא פְּרִיעַת חוֹב כְּתוּבָתָה הָיָה כִּפְּשָׁר חוֹב שֶׁהִי מְחַוֵּיבָה לָהּ.

וְהַנִּמְצָא אֵתוֹ יִתֵּן וְהַמּוֹתֵר כִּפְּשָׁר תִּשְׁיֵג יָדוֹ עַכ"ל הָרִי דְּפִסְק בְּהַדְּנָה דְּמַגְרָשָׁה בַּע"כ וְכֵן מוֹכַח בְּמָה שֶׁכָּתַב שָׁם אַח"כ [בְּאוֹתוֹ תְּשׁוּבָה] הַרִיב"ם וְז"ל כִּפְּשָׁר כְּתַב מוֹרֵי הַר' אֲשֶׁר כִּנ"ל שֶׁאֵין מוּם גְּדוֹל כְּנִכְפָּה שֶׁהָרִי מְדַמָּה בִּפ' הָאֲנֻמְנִין נִכְפִּים לְשׁוֹטָה וְשַׁעֲמוּמִית דְּאֲמַרִּי הַמּוֹכֵר שֶׁפָּחַתוֹ וְכו' מִקַּח טַעוֹת הִיא כּו' מ"מ בְּמוֹם גְּדוֹל כְּנָה ח"ו שֶׁהִגְאֹן רַבִּינוּ גְּרָשׁוֹם ז"ל תִּקַּן תְּקֻנָּתוֹ וְיִתֵּן לָהּ גַּם בַּע"כ וְכְּתוּבָתָה תִּהְיֶה עָלָיו חוֹב כִּפְּשָׁר כְּתַב מוֹרֵי לְמַעֲלָה עַכ"ל הָרִי דְּדַעַת הָרָא"ש ז"ל דְּמִן מוֹתֵר לְגְרָשָׁה בַּע"כ דַּר"ג ז"ל לֹא גִזַּר עַל מוּם גְּדוֹל כְּנָה וְכֵן מְבֹאֵר בְּתִשׁוּבָה הַתְּנוּפָה וּמְבִיאֵן בְּתוּמַת יִשְׂרָאֵל סִי' קַל"ט דְּדַבָּר בְּרוּר מְיֻלָּל הָרָא"ש ז"ל לְגְרָשָׁה בַּע"כ וְהַרְמ"א ז"ל מְבִיא זֶה לְפִסְק הַלְכָה בְּסִי' קַי"ז אִף הַח"מ ז"ל כְּתַב שָׁם בְּס"ק כ' וְז"ל עֵינֵן בְּגוּף הַתְּשׁוּבָה שֶׁל הָרָא"ש שֶׁפִּסְק וְכָתַב שֶׁכָּשֵׁם שֶׁכָּאִישׁ כּוֹפֵין כִּף בְּאִשָּׁה כּוֹפֵין לְקַבֵּל גַּם וְאֵת"ל שֶׁר"ג מְשַׁנָּה מִדּוֹתָיו שְׁשׁוּם אָדָם לֹא יִגְרָשׁ אֲשֶׁתוֹ בַּע"כ אִפִּי נִכְפִּית מ"מ יִמְנַע מִמֶּנָּה שֶׁכ"ו מִשְׁמַע דְּלֹא בְּרִירָא לִי לְהָרָא"ש שֶׁיִּגְרָשׁ אוֹתָהּ בַּע"כ דְּהָא כְּתַב דְּרָף אַת"ל שֶׁר"ג הַשְּׁנֵי מִדּוֹתָיו כּו' עַכ"ל וְהַב"ש ז"ל הַשְּׁיֵג עָלָיו וְז"ל שָׁם ס"ק כ"ב בְּתִשׁוּבָה הָרָא"ש כְּתַב כּו' מְבֹאֵר לְהַדְּנָה דַּס"ל דְּיְכוּל לְכּוּפָה אִפִּי אַחַר תְּקֻנַּת ר"ג כּו' וּמַכ"ש דְּיְכוּל לְזַרוֹק לָהּ הִגַּט בַּע"כ כּו' מִזֶּה נִשְׁמַע אִם הִיא בַּעֲלַת נִכְפָּה הָיָה מוּם וְכוֹפֵין אוֹתָהּ דְּהִיא לֹא עֲדִיפָא מִיַּנְיָ גַּם בְּכַפִּיּוֹת אִישׁ אִיפָא חֲשֵׁשׁ אִיסוּר דְּאוֹרֵייתָא וּבְכַפִּיּוֹת דְּיָדָה אֵין חֲשֵׁשׁ אִיסוּר אֲלָא תְּקֻנַּת ר"ג כּו' וְח"מ ל"ד מ"ש כָּאֵן עַכ"ל וְדַבְרֵי הַב"ש מִמַּשׁ מְבֹאֵרִין בְּתִשׁוּבָה מְהַר"ם לויבֵּלִין סִי' א' וְז"ל וְעַתָּה לְעַנְּנֵן נ"ד בְּאִם יְכוּל לְגְרָשׁ הָאִשָּׁה בַּע"כ בְּשִׁבְלֵי מוּם הַנִּכְפָּה אִפִּי אַחַר תְּקֻנַּת ר"ג הִלָּא כְּכָר כְּתוּב בְּתִשׁוּבַת שְׁאֵלָה וְהִיא בְּתִשׁוּבָה הָרָא"ש כָּלֵל מ"ב שֶׁיְכוּל לְגְרָשָׁה בַּע"כ אִפִּי לְאַחַר תְּקֻנַּת ר"ג דְּעַל כִּיּוֹצָא כְּנָה לֹא תִקַּן ר"ג גַּם מִסִּיק שָׁם שֶׁאִינָה יְכוּלָה לְעַכֵּב הִגַּט מִכַּח פְּרִיעַת כְּתוּבָתָה רַק הַכְּתוּבָה תִּשְׁאָר חוֹב עָלָיו כְּמְבֹאֵר שָׁם וְכִשְׁנִדְקָדֵק בְּדַבְרֵיו שָׁם נוֹכַח לְהוֹכִיחַ שֶׁהוּא סוֹבֵר שֶׁכּוֹפֵין אוֹתָהּ אִפִּי בְּיָדָם דְּהֵינּוּ שֶׁמּוֹתֵר לְזַרוֹק לָהּ גַּם לְרִשׁוּמָה אוֹ לְגִזּוֹר שְׁלֹא יִשְׂאוּ וְיִתְּנוּ עִמָּה כּו' עַד שֶׁתְּקַבֵּל הִגַּט דְּהָא הָרָא"ש כְּתַב שָׁם וְז"ל וְעַתָּה שֶׁתִּקַּן הִגְאֹן ר"ג ז"ל שֶׁאֵין לְגְרָשָׁה בַּע"כ אִף יִתְכַּן שִׁיתְחַוֵּיב לָהּ שֶׁכ"ו א"כ יָפָה כַּח הָאִשָּׁה הַרְבֵּה כּו' עַד מ"מ כְּמוֹ שֶׁהָאִישׁ כּוֹפֵין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא אִם הָאִשָּׁה כּוֹפֵין אוֹתָהּ לְקַבֵּל הָרִי לָהּ שֶׁמְבֹאֵר בְּדַבְרֵיו שֶׁהוּא בְּנָה יְסוּדוֹ בְּדִין זֶה שֶׁסוֹבֵר שְׁמוּם נִכְפָּה מוּם גְּדוֹל הוּא וְאִם בְּאִישׁ כּוֹפֵין לְהוֹצִיא עַל מוּם כְּנָה כ"ש בְּאִשָּׁה אִף לְאַחַר תְּקֻנַּת ר"ג כְּדִלְעִיל כּו' עַד הָעוֹלָה מְפָל דְּבְרִינוּ אֲלֵה שֶׁמַּצֵּד הַדִּין נִרְאָה שֶׁיְכוּלִין לְכַפּוֹתָהּ אִף בְּשָׂר כְּפִיּוֹת כּו' וְכ"ה בְּמוּם גְּדוֹל כְּמוֹ נִכְפָּה שֶׁגַּם בְּאִישׁ יְכוּל לְהִיּוֹת שְׁכּוֹפֵין כ"ש בְּאִשָּׁה עַכ"ל.

וּמָה שֶׁהִקְשָׁה בְּס' הַפְּלָאָה [בַּק"א סִי' הַנ"ל] דְּהִלָּא סִיִּים הָרָא"ש ז"ל בְּתִשׁוּבָה וְז"ל וְאִם תִּמְאַן לְקַבֵּל הִגַּט יִמְנַע מִמֶּנָּה שֶׁכ"ו אֲלֵמָא דְּלֹא בְּרוּר לְהַחֲלִיט לְגְרָשָׁה בַּע"כ תִּירוּץ לְדַבָּר זֶה מְבֹאֵר בְּתִשׁוּבָה מְהַר"מ ז"ל דְּבִאשְׁר"י ז"ל לֹא הִנְצַרְךָ בְּעַנְבֻדָּא דִּידְךָ רַק לְכַפּוֹתָהּ ע"י מְנִיעַת מְזוֹנוֹת אֲבָל לְדִינָא גַּם לְגְרָשָׁה בַּע"כ מְוֹתֵר עֵי"ש וּמָה שֶׁנִּתְקַשְׁהּ בְּס' הַפְּלָאָה ז"ל

דְּהַאִיךְ נֹכַח לֹמַר דְּכִינֵן שְׁעֵלֵינוּ לְכוּפָה מִןתָּר לְזִרוּק לָהּ גַט הָא לְפִי סְבָרָא הָאֲחֵרוֹנָה שְׁבִתְשׁוּ' הָרָא"ש ז"ל ר"ג ז"ל לֹא פְּלִיג בְּתַקְנֵתָא דְכָל אִישׁ לֹא יִגְרַשׁ בַּע"כ וְרַק שְׁפוּפִין אוֹתָהּ לְקַבֵּל הֵינּוּ בְּמִנְיַעוֹת מְזוֹנוֹת אֲבָל לְגֵרֵשׁ בַּע"כ הָא לֹא פְּלִיג הִרְגַּמ"ה ז"ל בְּתַקְנֵתָא זֶה לְק"מ דְּנָהִי דְאָמַר לְגֵרֵשׁ בַּע"כ מַעְצָמוּ מִשּׁוּם לֹא פְּלוּג אֲבָל ע"י הַב"ד שְׁעַל הַב"ד מוּטָל לְכַפּוֹתָהּ לְקַבֵּל הַגַּט בְּנִדְאֵי עַל הַב"ד לְצוּת לְבַעַל שְׁיִזְרֹק לָהּ הַגַּט וּמָה לָּנוּ שְׁפוּפִין ע"י אַחַר אוֹ ע"י הַבְּעַל וְהַסְבָּרָא קְרוּבָה לְפַמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל פִּינֵן שְׁפוּפִין אוֹתוֹ עַפ"י ב"ד שׁוֹב הָוֵי מִמֵּילָא רְצוֹן פִּדּוּעַ דְּבָרָיו וּבִיּוֹתַר נ"ל לְפִשְׁטֵי שְׁיִכּוּל לְזִרוּק לָהּ גַט אִפִּי לְסְבָרָא בְּתָרָא דְהָרָא"ש שְׁכ' דִּרְגַמ"ה ז"ל לֹא פְּלִיג בְּתַקְנֵתָא לְכָל אָדָם שְׁיִגְרַשׁ בַּע"כ מ"מ פִּינֵן שְׁזָאת הֶחֱלִיט הָרָא"ש ז"ל גַּם לְסְבָרְתוֹ הָאֲחֵרוֹנָה דַּב"ד כּוֹפִין אוֹתָהּ דְלֹא עֲדִיפָא מֵאִישׁ שְׁפוּפִין אוֹתוֹ בְּמוֹם גְּדוֹל וְהִנֵּה אִם לֹא תִקְבֵּל דְּבָרֵי הַב"ד הָרִי הִיא עוֹבְרַת עַל דַּת דְּמִןתָּר לְגֵרֵשָׁה דְעַל עוֹבְרַת ע"ד לֹא תִיקֵן הִרְגַּמ"ה פְּמִבְּנָאָר בְּכָל הַפּוֹסְקִים וְהִנֵּה לְפ"ד מְהָר"ם מִפְּחֻדוֹהִי ז"ל בְּתִשׁוּ' מִשְׁמַע בְּהֶדְי' דְּבָכָל אִיסוּר שְׁעוֹבְרַת מִןתָּר לְגֵרֵשָׁה בַּע"כ יַעו"ש בְּסִי' י"ד אָף אֲפִילוּ לְפִי דְמִבְּנָאָר בַּב"ש וּבַח"מ שִׁי' קַט"ו דְּדוֹקָא בְּעֵי עוֹבְרַת ע"ד מָה דְנוֹגַע לְבַעַל כְּגוֹן מֵאֲכִילתוֹ שְׁאִינוּ מְעוֹשֵׁר מ"מ גַּם זֶה הוּא מָה שְׁעוֹבְרַת עַל צוּוֵי הַב"ד נוֹגַע (לָהּ) [לְבַעַל] דְּהָא עִי"ז לֹא יוֹכֵל לְקַיֵּים מְצוֹת פ"ו פִּינֵן דְאָגִיד בְּה' א"כ נִמְצָאת עַע"ד וּמָנָא אֲמִינָא לָהּ מְהָא דְכַתַּב בְּס' נְתִיבוֹת הַמְשַׁפֵּט עַל הַרְבֵּינוּ יְרוּחֵם בְּדַף רכ"ז ז"ל וְכַתַּב עוֹד הָרַב הַנִּימוּק"י בְּסוּף הַשְּׁמוּעָה עַלָּה דְמִילְתָא דְרַבָּא ז"ל וְכַבֵּר פִּירֵשׁ כִּי בְּכִינְצָא בְּזֵה שְׁיִשְׂא אַחֲרַת עֲלִי' מִפְּנֵי מְצוֹת פ"ו פִּינֵן שְׁהִיא גְרָמָה לוֹ לֹא הִחְרִים ר"ג וְלֹא אֲזַלִּינֵן בְּהָא בְּתַר מְנַהֲגָא ע"כ וְהִנֵּה מ"ש פִּינֵן שְׁהִיא גְרָמָה לוֹ צְרִיף בְּיָאוּר דְלְכָאוּרָה נִרְאָה שְׁפּוֹנוֹת דְּבָרָיו לֹמַר דְּכִינֵן שְׁהִיא גְרָמָה לוֹ לִישְׂא אַחֲרַת שְׁשִׁתָּהּ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יִלְדָה לֹא הִחְרִי ר"ג זֶה דְּבַר תִּימָה דְמַנְלֵן דְּהִיא גְרָמָה לוֹ אֲדַרְבָּה בַּגַּמ' [יְבָמוֹת ס"ד א'] מוֹכַח שְׁהוּא הַגּוֹרֵם שְׁמָא לֹא זָכָה לִיְבָנוֹת מְמַנָּה וּמָה"ט שְׁקֵלָא כְּתוּבָה וְהִנֵּה הָרַב מ' תָּם ז"ל בְּתִשׁוּבוֹתָיו סִי' פ"ד נִתְעוֹרַר קֶצֶת ע"ז וְכַתַּב שְׁטַעֲנָתוֹ חֲלוּשָׁה שְׁפַתַּב שְׁהִיא גְרָמָה לוֹ וְזֶה דְּבַר לֹא יַדְעוּהוּ בְּבִירוֹר דְאִי מִינָהּ הוּא תַּפְסִיד כְּתוּבָתָהּ כו' עכ"ד וְאַנִּי בְּעַנְיֵי רִיחַ אַחֲרַת אֲתִי בְּכּוֹנוֹת דְּבָרָיו כְּפִי מָה שְׁלִמְדַתִּי מִדְּבָרֵי הָרַב מ' תָּם ז"ל שְׁפַתַּב שָׁם שְׁאִין דְּבָרֵי הַרִיטְב"א אֵלוֹ שְׁכ' הַנ"י אֵלָא כְּשִׂאֲשָׁתוֹ הָא' אֵינָה תּוֹבַעַת גַּט וְכַתּוּבָה אֲבָל אִם הִיא תּוֹבַעַת גַּט וְכַתּוּבָה אַף הַרִיטְב"א יוֹדָה שְׁיִוצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה בְּיָאוּר דְּבָרָיו שְׁאִם אֲשָׁתוֹ אֵינָה רוּצָה לְהַתְגַּרֵּשׁ וְגַם אֵינָה רוּצָה שְׁיִשְׂא אַחֲרַת עֲלִי' בְּכַה"ג הוּא שְׁכ' הַרִיטְב"א וְרַבְּנֵי צְרַפְת דְּבִמְקוֹם מְצוּנָה לֹא תִיקֵן ר"ג פִּינֵן שִׂא"א לוֹ לְקַיֵּים הַמְצוּנָה כ"א בְּעַבְרוֹ עַל תַּקְנֵת ר"ג אוֹ בְּגִירוּשֵׁין בַּע"כ אוֹ שְׁיִשְׂא אַחֲרַת עֲלִי' אֲבָל אִם אֲשָׁתוֹ תּוֹבַעַת גִּירוּשֵׁין אֵינוּ יְכוּל לִישְׂא אַחֲרַת עֲלִי' בַּע"כ דְּבָהָא לֹא שְׁיִיךְ לֹמַר בְּמְקוֹם מְצוּנָה דְּהָרִי סְגִי' בִּידְי' לְגֵרֵשָׁה וְלֹא יַעֲבֹר עַל חֶרֶם ר"ג וְאַח"כ יְקַיֵּים הַמְצוּנָה וְעַפ"י הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הִי נִלְע"ד שְׁזוֹ הִיא כְּנוֹנַת הַנ"י בַּמ"ש פִּינֵן שְׁהִיא גְרָמָה שְׁפּוֹנוֹתוֹ לֹמַר פִּינֵן שְׁהִיא גְרָמָה לוֹ לִישְׂא אַחֲרַת עֲלִי' שְׁאֵינָה רוּצָה לְהַתְגַּרֵּשׁ שְׁאִם הִיָּתָה רוּצָה לְהַתְגַּרֵּשׁ הִי אֲפֹשֶׁר לוֹ לְקַיֵּים הַמְצוּנָה מְבַלִּי עוֹבְרוֹ עַל חֶרֶם ר"ג וְכִינֵן שְׁהִיא גְרָמָה לוֹ לְעִשׂוֹת פְּעוּלָה כְּזוֹ לֹא תִיקֵן ר"ג עכ"ל.

אַלְמָא מָה שְׁמוֹנְעָתוֹ לִישְׂא אֲשָׁה אַחֲרַת מְקַרֵי גְרָמָא דִּידָהּ א"כ ה"נ הָרִי דְּבַר זֶה שְׁעוֹבְרַת עַל צוּוֵי הַב"ד וְעוֹבְרַת ע"ז נוֹגַע לְבַעַל דַּע"ז אֵינוּ יְכוּל לְקַיֵּים פ"ו וְאִי דִּיהֵל' אֲצִלָּהּ הָא בְּהֶדְי' כְּתַב הָרָא"ש ז"ל שַׁע"ז לֹא כְּפִינֵן לִי וְסַפְּנָה בְּדְבָר וְא"כ שְׁפִיר מְקַרֵי עַע"ד הָרִי

בְּהִדְּוֵי שְׁמוֹתָ לְגֵרֶשׁ בַּע"כ עפ"י ב"ד וְאֵין לְנִטּוֹת מִזֶּה כָּלֵל בְּדַבְּרֵי הָרֵא"ש ז"ל וְכ"כ
בְּתוֹמַת יִשְׂרָאֵל סִי' קל"ט וְז"ל אֶלֶּא שֶׁלַע"ד אִם לְבוּ נֹקֵפוּ מִחֻמַּת הַחֹלִי הַנּוֹז' וְיִרְא לְנַפְשׁוֹ
אֵין לָנוּ לַעֲכָב עַל יָדוֹ מִכֵּינֵן שְׁמוֹם זֶה שֶׁל נִכְפְּלֵי זֶר וְקִשְׁוֶה מִשְׁאָר מוֹמִין שֶׁאֵעִפ"י שֶׁתִּקְנַת
ר"ג פְּשֻׁטָה בְּכָל יִשְׂרָאֵל וְכַמ"ש מֵהֵרִי"ק מ"מ נִרְאִין הַדְּבָרִים שְׁאֵין לָנוּ לְכוֹפּוֹ לְהִיּוֹת עִמָּה
דְּלֹא גֵרַע מֵאִשָּׁה הַבָּאָה בְּטַעֲנַת מְאִיס עָלֵי דְכוּפִין אוֹתוֹ לְגֵרֶשׁ וְכַמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל שְׁאֵינָהּ
כְּשׁוֹבֵי' לִיבְעַל לְשִׁנּוֹא לָהּ עֵאכ"ו שְׁאֵין לָנוּ לְכוֹף אֶת הָאִישׁ לְהִיּוֹת עִם אִשָּׁה מְאִיסָה בְּעֵינָיו
מִחֻמַּת דְּבָר רַע וְכַתֵּב רְאֵבִי"ה ז"ל אַע"ג דְּנִכְפְּהָ לְגַבֵּי אִשָּׁה מוֹם הָיָה מִשָּׁם אֵין רֵאִי
לְהַחֲשִׁיבוּ מוֹם לְגַבֵּי אִישׁ בְּאִשָּׁה כָּל דְּהוּ נִיחָא לָהּ וְתַדַּע דְּלֹא קִתְּנֵי נִכְפְּהָ גַבֵּי מוֹמֵי אִישׁ
וְאֵין בְּיַדְנוּ לְכַפּוֹת בְּלֹא רֵאִי גְמוּרָה וְגַם לֹא נִפּוֹף אוֹתָהּ לְהִיּוֹת עִמּוֹ כִּינֵן דְּבָאָה מִחֻמַּת
טַעֲנָה שְׁאֵינָהּ יְכוּלָה לְקַבֵּל ע"כ נִמְצְיָנוּ לְמַדִּין בַּמַּכ"ש דְּאֵין לָנוּ לְכוֹף אֶת הָאִישׁ לְקַנְיִים
אֶת אִשְׁתּוֹ הַנִּכְפְּהָ דְּהָיָה מוֹם גְּדוֹל לְגַבֵּי דִידָהּ וְכָל שְׁאֵינָהּ יְכוּל לְקַבֵּל כִּי צַד גַּעֲכָב עַל יָדוֹ
מִתְקַנַּת ר"ג דְּבַכָּה"ג לֹא תִקֵּן הַגָּאוֹן דְּלֹא קִנְיָמֵי רַבָּנָן וּמִתְקַנֵּי מִיְלֻתָא דְּאִית בֵּי רֵיעוּתָא
וְסַפְתָּא שְׁזָה עֲנִינֵן רַע הוּא בְּיוֹתֵר וְכָל הַפּוֹסְקִים מִפְּלִיגִים מְרַעַת חֹלִי זֶה וְעֵלָה אֶמְרִינָן פ'
הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ לֹא יִשָּׂא אָדָם מִמִּשְׁפַּחַת נִכְפִּין דְּאִתְחַזַּק תְּלִתָא זְמַנֵּי וְהֵיטֵב אֲשֶׁר דְּבַר הַדִּין
הַשְּׁנִי ה"ר אֲשֶׁר בְּגִנוֹת חֹלִי זֶה כו' עכ"ל הַתו"י וְכֵן הַסְּפִים מֵהֵרֵאנ"ח ז"ל וְגַם בְּתִשׁוּ'
הַרְשֵׁב"א ז"ל ח"ג מְבוֹאָר כֵּן לְהִדְּוֵי שְׁפֵתָב לְתַלְמִידוֹ לְגֵרֶשׁ בַּע"כ דְּהָיָה מוֹם גְּדוֹל וְזֶה הָיָה
מוֹם בְּאִשָּׁה לַכ"ע אִפִּי לְדַעַת הָאוֹמֵר דְּבִאִישׁ לֹא הָיָה מוֹם מִשׁוּם דְּאִתְתָּא בְּכָל דְּהוּ נִיחָא
לָהּ אֲבָל בְּאִשָּׁה לַכ"ע הָיָה מוֹם וְסַבְרָא זוּ מְבוֹאָר בְּמֵהֵרֵאנ"ח בְּתִשׁוּ' וּבְתוֹמַת יִשְׂרָאֵל הַנֶּזֶל
וְאִשְׁתְּמִיטְתֵי מִינֵי דְּמָרְן הַפְּלֵאָה ז"ל תְּשׁוּבוֹת אֵלוֹ וְכ"כ בְּהִדְּוֵי הַט"ז בְּמִחוּלַט סִי' ל"ט
אִפִּי בְּמִשְׁתַּנֵּת בְּמִטָּה שְׁמוֹתָ לְגֵרֶשׁ בַּע"כ וְלָכֵן כִּינֵן שְׁהָרֵא"ש וְהַרְשֵׁב"א וְמֵהֵרֵאנ"ח ז"ל
וּבַעַל תּוֹמַת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִי לְפִי הַנִּרְאָה גְּדוֹל וְיַחֲזִיד בְּדוֹרוֹ וְהוּא הִי בִימֵי הַר"י טִיבִיטְצִיק
וּבְנֵימִין זָאב וּמֵהֵרֵד"ך וְכוּלָם סָמְכוּ עַל הַכְּרַעוּתוֹ כִּי מְבוֹאָר בְּסַפְרֵי וּבְנֵי יַעֲקֹב וְהַג"פ סִי'
קו"ט וְהַגֵּט מְקוּשָׁר וְהַרְמ"מ ז"ל וְהַב"ש כִּינֵן הַסְּפִים דְּמוֹתָ לְגֵרֶשׁ בַּע"כ בְּנִדְּוֵי אֵין
לְחוּשׁ לְדַבְּרֵי הַח"מ וְס' הַפְּלֵאָה וּבְכַפְרֵט שְׁנִרְאָה מְדַבְּרֵי שְׁלֹא רָאָה דְּבָרֵי הַגְּדוֹלִים
שְׁלַפְנִיָּהֶם הַתּוֹמַת יִשְׂרָאֵל וְמֵהֵרֵאנ"ח ז"ל כִּינֵן שְׁלֹא הִבִּיאָם כָּלֵל וְקִי"ל כְּרֵאשׁוֹנִים אִם
הָאִתְרוּנִים לֹא רָאוּ דְּבָרֵיהֶם דְּמִסְתַּמָּא אֵלוֹ רָאוּ דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים חֲזָרוּ בְּהֶם וְגַם אִפִּי אִם
נִימָא דְּסַפִּיקָא הִיא הֵלֵא מְבוֹאָר בְּתִשׁוּבַת מֵהֵר"מ פְּאָדוּוּא סִי' י"ד וְז"ל אֶמְנָם בַּנ"ד שְׁלֹא
נִשָּׂא הַמְּאָרֶס עֲדִינְוּבֵאִירוֹסִין לֹא עֲשָׂה עֲדִינְוּ שׁוּם דְּבָר כִּי הִלְכָה כְּרָבָא פ' עֲשָׂרָה יוֹחֲסִין
שְׁדוּקָא בְּעַל לִוְיָה אֲבָל קִידָשׁ לְבַד לֹא לְקִי כְּדִמְפּוֹרְסָם א"כ אִם יַעֲמִיד וְיִשְׁאַנָּה יִקְרָא
עוֹשָׂה מַעֲשֵׂה לְכַתְּחֵלָה כֵּן אוֹמֵר הַמְּאָרֶס הִזָּה אֲשֶׁר לְבוּ נֹקֵפוּ מַעֲיֵד עַל קַדוּשְׁתּוֹ הִיּוֹתוֹ
מִיּוֹחֲסֵי הַפְּהוּנָה הַשׁוֹמְעִים לְרַחֵק וְלֹא לְקִרְבֵּי כְּדִמְרֵי רִשְׁבֵּ"ג בַּמַּס' עֲדִיּוֹת שְׁהַכְּהִינִים
הַמִּיּוֹחֲסִים נִהְיָו סְלוּל בְּעֲצָמָם לְקַדָּשׁ עֲצָמָם בְּמוֹתָר לָהֶם וְאֵינָם שׁוֹמְעִים לְקִרְבֵּי כ"ש
כְּכֵאן שְׁיִשׁ לוֹ ג"כ גְּדוֹלֵי עוֹלָם הָאוֹסְרִים וְלְבוּ נֹקֵפוּ כֵּן אוֹמֵר שְׁאֵין כָּאן בֵּית מִיּוֹחֲשׁ
לְתַקְנַת ר"ג כִּי לֹא גָזַר וְתִקֵּן בְּמָקוֹם שְׁיִשׁ מְצוּנָה אוֹ חֲשֵׁשׁ אִיסוּר דְּבְמִרְדְּכֵי כְּתִב בְּשֵׁם ר"ת
דְּאִשָּׁה הַעוֹבְרַת עַל חֲרָם אוֹ שְׁבוּעָה שְׁיִכּוֹל לְגֵרֶשׁהּ בַּע"כ וְכַתֵּב דְּפִשְׁיטָא דְּלֹא תִקֵּן רַגְמ"ה
לַעֲכָב עַל יָדוֹ שְׁלֹא יַעֲשֵׂה מְצוּנָה עַכ"ל.

והנה פִּינֹן שלפ"ד המתירים היא ספנה בדבר וא"כ בנדאי שיכול לומר איני רוצה לספן
עצמי בספק שוב בכה"ג לא גזר רגמ"ה דחמירא ספנתא מאיסורא ומה באיסור שישי
הרבה מתירים מ"מ יוכל הבעל לומר לבי נוקפי ומותר לגרש בע"כ מכ"ש בספנתא.

והנה באמת דברי מהרמ"פ בתשו' הנ"ל שם נפלאו מאד שכתב שם פי הלכה פרבא כו'
אלמא אלו הי' לוקה באירוסין בלבד שוב לא הי' יכול הבעל לומר לבי נוקפי פדי לגרש
בע"כ וזה קשה להבין דכי בשביל שנוכשל בשוגג למה לא יוכל לומר בהתנדוע לו לבי
נוקפי ומעתה לא אעבור עוד דבכל ביאה בנדאי עובר אפי' לאפיי דס"ל קידוש לוקה בעל
לוקה וא"כ למה כתב מהרמ"פ דקיי"ל פרבא דקידוש אינו לוקה שיכול לומר איני רוצה
לעשות מעשה הא אפילו אם קידוש לוקה נמי יכול לומר פן אף די"ל דכיון דרבים מתירים
באם פבר עבר האיסור אמרינו בדיעבד נדאי סמכו אהמתירים ממילא אין פאן איסור
ורק אם לעשות מעשה מחדש יכול לומר לבי נוקפי לסמוך על המתירים אף כ"ז בנ"ד
לענין איסור אבל לענין ספנה אין חילוק בין אירס לנשא בכל ענין יוכל לומר לא אספן
בספק וז"ב ואין לומר דמחל פינון ששהה עמה דז"א דעד השתא קודם שנתברר החולי
הווי אמרי שאינה נכפה כלל כמבואר בהשאלה אבל בראותו שהיא נכפה תיכף פירש
ממנה ולא הוי מחילה כלל וכן מבואר בהד"ל בבני יעקב שאלה ח' וז"ל אבל בנ"ד שעשו
להשתנות ובתוך החמש שנים לא הי' חלי חזק ולא הי' בא עלי' אלא לעתים רחוקות
ועתה הכביד עלי' חלי לבא בפעם בפעם איפא למימר דלא שייך מחל דדלמא לא מחל
אלא מה שענינו רואות בכגון זה שאינו תדירי אבל עתה פי גדלה הפאב תכופות זו לזו
ואינו יכול לסובלה איפא למימר דבכה"ג לא מחיל עכ"ל ובפרט דהתנמת ישירים והמ"מ
ז"ל והב"ש ומהראנ"ח ז"ל פתבו בהד"א דלא מהני מחילה בנכפה ובמום גדול וכן נראה
שהספם עמהם הבני יעקב וגם אומדנא גדולה דלא מחיל אינש ולא שייך בזה אין אדם
שותה בכוס אלא אם [פן] בודקו ומסתמא לא ידע ממום פזה הגם דבתוס' [כתובות ע"ז
ד"ה ואמאי] בסוגי' דמומין מבואר דגם בזה א"א שותה בכוס אא"ב מ"מ דעת האחרונים
נראה דלא כן הוא רק במום גדול פזה מסתמא אינו מוחל ולפע"ד זה הוא פנונת הריב"ם
בתשו' הרא"ש ז"ל שכתב וז"ל ומן הדין לא הי' לנו להוציא ממון מספק ומ"מ יעשו
פאשר כתב מורי למעלה עכ"ל וכולם תמהו עליו דהא ברשות הבעל לכ"ע משנה
מפורשת דעל הבעל להביא ראי' יענין בתו"י ובבני יעקב שהניחו בצ"ע ובאמת לפמ"ש
א"ש דהוא סובר שמום גדול פזה אומדנא דמוכח דלא מחיל וגם תירוצ' דרב אשי [שם
בגמ' הנ"ל] סיפא מנה לי בידך לא שייך פאן דהא פינון דליציאה קיימא וכופין אותו ע"ז
לדברי הריב"ם ז"ל א"כ לא מקרי רשות הבעל ולזה שפיר כתב הריב"ם ז"ל דמספיקא
אין מוציאים ממון ובה סרה קו' התו"י ובנ"י ז"ל וכן נראה דבנ"ד גם הפתובה לית לה
ול"ש (א"ש) [א"א שותה] בכוס דהא לא נתגלה אז החולי וסברי דחולי אחר הוא ענין
עילוף כמבואר בהשאלה אבל השתא אגלי מילתא למפרע דהני מום ולא תקשי לך דא"כ
למה אמרינו בש"ס אם רגילים לבא מבית האב עליו להביא ראי' ופריך לר"א דאמר
סיפא מנה לי בידך מאי חילוק יש ומתרוץ ביתרת אבר ואמאי לא משני בכה"ג דז"א
דהגמ' מילתא דשכיחא נקטא בתירוץ ואדרבה לפמ"ש מיושב שם קו' התוס' (כתובות
ע"ו א') ד"ה ואמאי וז"ל תימה אמאי אקשי לרב אשי טפי מלכל הני אמוראי דלעיל
דלמ"ד תברא הנה מצי לאקשוני מאי חילוק יש בין בית אבי ולבין בית בעלה ולמ"ד

נְמִי פֶּאן נִמְצְאוּ פֶּאן הָיוּ אֲמָאֵי עַל הָאֵב לְהִבִּיא רֵאִי הָא הָיוּ חֲדָא בְּמִקּוּם תְּרַמִּי וְלֹא מְצִי לְמִימֵר דַּס"ד דְּמִקְשָׁן דְּרֵאוּיִין לְבֵא עֵמָה מִשְׁמַע שְׁהֵם יִשְׁנִים וְנִיכְרָ שְׁמוּמִין אֵלּוּ בָּאוּ מִזְּמַן אַרְוֵה מְקוֹדֵם אִירוּסִין וְאִתְרַבַּע חֲזַקַת הַגּוֹף לְפִיכְךָ עַל הָאֵב לְהִבִּיא רֵאִי דַא"כ מֵאֵי פְּרִיף לְרַב אֲשֵׁי הָא ר"א ל"א שְׁיָהָא נְאָמֵן אֶלְא מְשׁוּם חֲזַקָה עַכ"ל וּלְפַמ"ש א"ש דִּי"ל לְכַאוּרָה דְאַיִרִי בְכַה"ג שְׁיֵשׁ לְתַלוֹת שְׁהִי הַדְּבָר מְקוֹדֵם וְנִתְגַּלְגַּל עִתָּה בְּיֹתֵר וִי"ל שְׁחֹלִי זֶה מְחַדָּשׁ בָּאָה וְהָאֲשֶׁה טוֹעֵנַת בְּרִי שְׁמַחְדָּשׁ בָּא לָהּ זֶה הַחֹלִי דְלִרְבָּא ל"ק דַּל"ש כ"נ פִּינּוּן שְׁפָכְרָ אֲנִי מְסוֹפְקִים דְּדַלְמָא הִי בָּהּ כְּבָר כְּפִי מַה שְׁרַאֲיִנוּ בָּהּ כְּעֵין זֶה הַחֹלִי אֶבֶל חֲזַקַת הַגּוֹף שְׁפִיר יֵשׁ לָהּ דְּהָא מְחֹלִי זֶה יָדַע הַבְּעַל וְחֲזַקַת הַגּוֹף שְׁאִין לָהּ חֹלִי אַחְרָת וְכִמּוּ שְׁאֲמַרִּינּוּ בְּבַהֲמָה שְׁמוּקְמִינּוּ אַחְזַקַת כְּשֵׁרוֹת אַחְזַקַת הַגּוֹף שְׁלֵא הוּחַל הַטּוֹרָף ה"נ שְׁפִיר יֵשׁ לָהּ חֲזַקַת [הַגּוֹף] אֶבֶל כ"נ לֹא שְׁיָיָה דְּהָא ע"ז אֲנִי דְנִין אִם הִי זֶה הַחֹלִי כְּבָר כְּפִי מַה שְׁרַאֲיִנוּ אוֹתָהּ בְּבֵית אַבִּי אוּ לֹא וז"ב לְפַע"ד.

וּא"כ בַּנ"ד לְפִי הַנְּרָאָה בְּבִירוֹר שְׁזֵה הַחֹלִי נִכְפָּה הִי לָהּ מֵאֲזֵ שְׁפִיר אִין לָהּ כְּתוּבָה וְהִנֵּה רֵאִיתִי בְּהַפְּלָאָה בַּק"א קי"ז שְׁהַק' עַל הַב"ש גְּבִי אִם הִטְעַתּוּ שִׁכ' הַב"ש שְׁתַּצָּא בַע"כ בְּלֹא כְּתוּבָה שְׁפַתְבּ בַּס' הַפְּלָאָה הִלֵּא כְּשִׁבְעַל אִין אֲדָם עוֹשֶׂה בַב"ז וּלְפַע"ד י"ל דְּלִכְתוּבָה בְּתַנְיָא קֵאִי וְכֵן לְעַנְיָן ח' דְּרַגְמ"ה י"ל כֵּן וְלִכְּוֹן לְפַע"ד בְּרוּר שְׁמַגְרָשָׁה בַע"כ בְּלֹא כְּתוּבָה: וּבְעֵינֵי בְּזֵה רֵאִיתִי בְּדְבָרֵי הַה"מ בַּפ"ז מֵה"א הַל' ז שִׁכ' וְז"ל בַּד"ה וְיֹתֵר עֲלֵיהֶם בְּנָשִׁים.

וְכַתֵּב רַבִּינוּ וְשׁוּמָא שְׁעַל הַפְּדַחַת אַפִּי קִטְנָה בְּיֹתֵר וְאַפִּי קְרוּבָה לְשַׁעַר רֵאֲשָׁה וּבְגַמ' מְצִינוּ גְּבִי שׁוּמָא בְּעוֹמְדַת עַל הַפְּדַחַת וְהַקְשׁוּ וְהָא רָאָה וְנִתְפַּיִס הוּא וְתִירְצוּ בְּעוֹמְדַת פַּחַת כְּפָה שְׁעַל רֵאֲשָׁה זְמַנִּין דְּמִתְחַזְיָא זְמַנִּין דְּלֹא מִתְחַזְיָא וְרַבִּינוּ שִׁכ' אַפִּי קְרוּבָה לְשַׁעַר רֵאֲשָׁה וּמִשְׁמַע וְכ"ש רְחוּקָה הוּא מְפַיִן שְׁסַמָּה לּוֹ עַל מַה שְׁיִתְבָּאָר פְּרָק כ"ה שְׁאָם הִי יוֹדַע הַמוּמִין שְׁאִינוּ יְכוּל לְטַעֲוֹן טַעֲנַת מוּמִין וְכִשְׁאֲמַרוּ בַּגַּמ' וְהָא רָאָה וְנִתְפַּיִס הוּא לְעַנְיָן כְּתוּבָה זֶה נְרָאָה לְדַעְתּוֹ ו"ל עַכ"ל.

וְהוּא לְפָלֵא בְּעֵינֵי מְרוֹן הַכ"מ וְהַלַּח"מ דְּלָמָּה אָמַר דְּרָאָה וְנִתְפַּיִס שְׁיָיָה לְעַנְיָן כְּתוּבָה דַּלְמ"ל זֶה וּבְסִפְרָ הַפְּלָאָה הַנִּיחַ בַּצַּע"ג דְּבָרֵי הַה"מ דְּקֵאִי ע"כ עַל קְדוּשֵׁין יַעו"ש. וּלְפַע"ד דְּבָרֵי הַה"מ פְּשׁוּטִין שִׁק"ל עַל הַרְמַב"ם ו"ל דְּלָמָּה כְּתַב אַעפ"י שְׁהוּא קְרוּב לְשַׁעַרָה דְּמִשְׁמַע בְּרַחוּק מְשַׁעְרָה וְדֵאִי הָיוּ מוּם וְקִשָּׁה לִי הָא בְּרַחוּק מְשַׁעְרָה רָאָה וְנִתְפַּיִס כְּמוֹ דְּאֲמַרִּינּוּ בַש"ס וַע"ז תִּירַץ הַה"מ שְׁהַרְמַב"ם סְמָה אַמ"ש בַּפ"כ כ"ה שְׁבִינְדַע מְמוּם שְׁאִינוּ מְקַח טַעוֹת וְלִכְּוֹן סְתָם פֶּאן שְׁהָיוּ מוּם אַפִּי בְּרַחוּק מְשַׁעְרָה וּמִיָּרִי בְּגוֹנוּי דְּלֹא יָדַע כְּגוֹן שְׁקִינְדָּשָׁה ע"י אַחְרִים אוּ בְּצַנְעָה וְכַמָּה גּוֹנוּי מְשַׁפַּחַת לָהּ שְׁקִינְדָּשָׁה בְּעוֹדָה קִטְנָה ע"י אַבִּי וְכִינְצָא הַרְבֵּה כַּמ"ש הַרְמַב"ם ו"ל גּוֹפָא בַּפ"כ כ"ה שְׁיֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שְׁאֲפִילוּ בְּגֻלוּי הָיוּ מְקַח טַעוֹת יַעו"ש וַע"ז הִי קִשָּׁה לַהֲה"מ ו"ל דַּא"כ מֵאֵי פְּרִיף הַגַּמ' פְּדַחַת בְּפַנְיָא רָאָה וְנִתְפַּיִס הָא מְשַׁפַּחַת לָהּ דְּהָיוּ מוּם כִּי הִנָּה גּוֹנוּי שְׁלֵא רָאָה אוֹתָהּ ע"ז תִּירַץ בַּש"ס קֵאִי אַכְתוּבָה וְאֲזִ בּוֹדָאֵי נִכְנַס עֵמָה לְחַנּוּפָה וְנִבְעֵלָה וְא"כ בּוֹדָאֵי רָאָה אוֹתָהּ וז"ב לְפַע"ד: וְהִנֵּה אִם לֹא נוּכַל לְהַשִּׁיג לִיתָן גִּט בַּע"כ נִתִּיר לּוֹ לִישָׂא אֲשֶׁה אַחְרָת דְּכֵן מְבוֹאָר בַּמַּהֲרַמ"פ ו"ל כְּמָה פְּעָמִים דְּטוֹב נוּחַ יוֹתֵר גִּט בַּע"כ מְלִישָׂא אֲשֶׁה אַחְרָת דְּלֹא כַּהֲנַב"י ו"ל וְעַכ"פ ע"י הָיוּ מֵאָה רַבָּנִים בּוֹדָאֵי מוֹתֵר דְּבִהִיתֵר שְׁל מֵאָה רַבָּנִים לָאוּ דְּנִקָּא בְּנִשְׁתַּטִּית ה"ה לְכַל מוּם כִּינְצָא בְּזֵה כְּמְבוֹאָר בְּכַמָּה תְּשׁוּבוֹת וַיַּעֲזִין בְּשִׁב יַעֲקֹב: סִימָן נַב שׁוּי"ר לִידִידֵי מַחוּ

הרב המאה"ג הקסיד המפורסם בוצינא קדישא בנש"ק כקש"ת מו"ה מענדיל ראבין נ"י אבד"ק גלאגוב יע"א אודות התשובה אשר כתב לי מעכ"ת באשה שנתגרשה מבעלה שהי' בחזקת מטורף בדעת אף הב"ד אמרו שחששו לזה ועיינו היטב בהיותו אצלם שני ימים והי' משופה בדעתו בכל הדברים פאחד האדם ונתן הגט מרצונו וקם אחד לערער על הגט ולומר שהגט בטל וביקש מעכ"ת ממני לחוות דעתי.

הנה יאמין לי כ"ת שקשה הדבר מאד עלי כי ידעתי מיעוט חכמתי וגם פי אינני במיטב פריאות הגוף מי אנכי לדבר בעניני ערוה החמורה ולא בינת אדם לי. אולם לאשר בעוה"ר ראיתי המורים מרובים ואינם יודעים שאינם יודעים והמה מבלי עולם ואוי לי על עלבונה של תורה לזה אמרתי אם פי חכמה אין עמדי הלא שמשתי רבותי הגדולים וזכותם וזכות אבותי יעמוד לי שלא אכשל וד' יאיר מחשכי.

והנה זה דבר פשוט שהאשה הזאת מותרת ואין שום מיחוש בדבר פיון שהי' בפני הב"ד שני ימים וראו שאין בו שום חסרון ואם אפילו הי' מטורף מאז מ"מ פשהתחיל להתרפא ולהיות חלים אין שום מיחוש בדבר פיון שהי' בפני הב"ד שני ימים וכ"כ הרשב"א ו"ל בת' הביאו הב"י באה"ע סי' קכ"א ו"ל נשאל הרשב"א הא דאמר רבא עתים חלים עתים שוטה פשהו חלים ה"ה פפקח לכל דבריו קיי"ל פנותי' ואם גירש בשעה שהוא חלים גטו גט או לא קיי"ל פנותי' ואין גיטו גט עד שישתפה ואיסתפקא לי הא משום דמשמע בירושלמי דר' יוחנן דאמר גבי אהזו קורדיקוס לכשישתפה פליג עלי'.

תשובה איברא מסתברא דעתים חלים ועתים שוטה בשעה שהוא חלים ה"ה פפקח לכ"ד ודר"י לא פליג וכדבעי למיכתב ואפי' למאי דסבירא לך דפליגא אפ"ה הא קיי"ל פרבא דבתרא הוא וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מה"מ וכן פסק רבינו האי ובודאי דהכין הלכתא מההיא דבר שטיא דפ"ב דכתובות ומסתברא דאפי' חלים בעלמא שאינו שפוי לגמרי ה"ה פפקח בסתמא דמלתא קא אמרי פשהו חלים ה"ה פפקח לכ"ד לא בבדיקה פנשתתק אלא שהוא חלים שהוא מדבר בעניניו ואינו קורע בגדיו ואינו לן בביה"ק ואינו יוצא בליגה כו' שהם סימני שוטה כדאי' בירושלמי דגיטין ובתרומות ואע"ג שהוא תשש ועדיין סימני חליו נכרים בגופו שלא נתרפא לגמרי אלא כאדם המתחזק מחליו אפ"ה בשעת חלימתו ה"ה פפקח לשעתו עכ"ל הרי פיון דהתחיל להתרפאות אפי' אם לא נתרפא לגמרי ואפי' הדר לאח"כ לשטותו מ"מ באותו הזמן שהי' חלים הוא פפקח לכל דבריו והנה מעכ"ת הביא בשם מערער שתלה עצמו בס' תועפות ראם וחפשתי בס' הנה ובס' ס"ב מצאתי ואינו מענין זה פלל ורק המעשה הי' בשוטה גמור שנבדק ואמר על לאו לאו ונהו הן וע"ז דק הרב דלא מהני ובאמת בחנם האריף בתשובה הנ"ל לדחות (דברי) [קו'] התוס' בגיטין [בדף כ"ב ע"ב ד"ה והא לאו] דחידוש שם לומר דלא מהני שוטה בחליצה משום דצריף בו קנין ובמחכ"ת ז"א דא"כ גם קטן אינו בר קנין ולמה צריף מיעוט דאיש כתוב תיפוק לי' משום דלא הוי בר קנין ואי משום דהוי דעת אחרת מקנה הא זה הוא תירוץ הח"צ שם [בס' א'] גם מ"ש שם דהתוס' ס"ל דטעם פנונה משום מצנה מש"ה הוצרכו לתרץ דלא מינפר גבי חליצה וזה פלא דא"א דהתוס' ס"ל דכוננת מצנת חליצה היא משום פנונת מצנה א"כ בנודאי שוטה אינו חולץ כמו דאינו בר מצנה שאינו תוקע בר"ה ופטור ממצות וקמו שמבואר במהרי"ט ז"ל בשם מהראנ"ח

מוכא בח"צ ז"ל סי' (יא) [א] א"ו איפכא היא דהתוס' ז"ל ודאי ס"ל כסברת הח"צ ז"ל [הנ"ל] דאינו מטעם פנונת מצוה ורק הפנונה היא לפטרו וכן באמת כתבו מסדרי חליצה שיכונן לפנטרה בחליצה זו וכן שנו ושלשו כמה פעמים שיכוננו שניהם במעשה זו לפנטרה אלמא לאו פנונת המצוה היא דאל"כ בחד זימנא סגי כמו בכל המצות כמ"ש שהיא ג"כ מ"ע דאורייתא וצריכה פנונה אעפ"י [פן] די אם בתחלה פנון לשם מצוה כמו דקיי"ל בשמע קול שופר או מגילה בביהכנ"ס דסגי בסתמא ולמה פפלו לכונן לפטור בחליצה זו ש"מ דס"ל להמסדרים דעיקר הפנונה היא פנונת קנין וכמ"ש הח"צ ז"ל הגם דהרבה פלפלו בדברי הח"צ ז"ל כמבואר בקצה"ח ובשארי אחרונים וגם אני בעניי פלפלתי הרבה אף לא יכולתי עצור במילין כמה שבתשו' הנ"ל דחה בפטומי מילי דברי גאון ישראל הח"צ ז"ל.

אף כ"ז אינו ענין לנ"ד דהתם הוי המעשה שהי' שוטה גמור ורק שנבדק בבדיקות שמבואר בסי' קכ"א ע"ז פסק בתשו' הנ"ל שהגט בטל ובאמת זה א"צ לפנים ולא לרא' שבשוטה לא מהני בדיקה ותינוקות של ב"ר יודעים זאת דהלא אפ"י אם הוא חכם גדול בכל הענינים ורק שוטה בדבר אחד אין גיטו גט כמבואר ברמב"ם ובב"י ז"ל א"כ מאי מהני הבדיקה שאפתי הוא שוטה בדבר אחד ובפרט שמבואר פן בבה"ע מביאו ב"י ז"ל סי' קכ"א דבשוטה לא מהני בדיקה ואשתמיט מינ' דמר הגאון הנ"ל אז דברי בה"ע הנ"ל דאלו הוי דכיר אז מינ' לא הי' מאריף בחנם.

עכ"ז בנ"ד שהי' שני ימים כאחד האדם ודאי דינו כעתים שוטה ועתים חלים שמבואר בתשו' הרשב"א הנ"ל שהגט כשר זולת אם הי' המגרש הזה תמיד פקח בכל הדברים רק שוטה בדבר אחד שאותו הדבר הי' ראוי להחזיקו ע"י פשוטה לפי המבואר בב"י ובג"פ וביתר האחרונים פי רבו בזה החולקים אם הי' באופן זה א"כ אין ראי' שהב"ד ראו אותו שני ימים שפוי בדעת פי הלא מעולם הוא שפוי בדעת ואותו הדבר שמחזיקו בשוטה נעלם מהב"ד לנסותו בזה ואם הי' בדרף זה ודאי צריף חקירה היטב אם גם עתה הוא אינו מחזיק עוד בשטות דבר אחד הנ"ל ואם בשעת הגירושין לא הי' שוטה בדבר זה פי אם לא הי' מעולם שוטה רק בדבר אחד שוב אינו חוזר ליישוב הדעת עד שינודע בבירור ששב לפקחותו בדבר הזה שהחזיק בו לשוטה אבל אם הי' משוגע ממש ובשני הימים הי' מיושב ככל האדם בודאי גיטו גט.

ויראה נא מעלתו לחקור היטב אחר זאת תורף שגעונו מה הי' אם הי' מטורף ממש או רק בדבר אחד פי העיקר תלוי בזה פנ"ל. ואיסור ערוה איסור חמור ולכן ימחול לחקור היטב.

ובטוח אני בזכות אבותי שלא יצא תקלה מתח"י והי' שלום: סימן נג שאלה באיש אחד שנתן גט פטורין לאשתו פדת מו"י ואח"ז באו מערערין ע"ז הגט לאמר פי המגרש הי' בקיץ זה העבר מטורף בדעתו וגם עתה לא שב לאיתנו פי לפעמים אומר שבקרוב מלך ימלך וישא מלכה ויהי' לו אוצרות רב אף זה אומר רק כשמעוררין אותו לכה ובשאר הענינים הוא פדרף כל אדם וגם מעודו לא עשה שום מעשה שגעון והנה המסדר אומר פי לא נראה ממנו אז שום דבר הרומו לשטות ואדרבה התנוכח הרבה בהשכל להוציא ממון ולזה ניתן הגט כדינו: תשובה הנה בתגיגה ד"ג ע"ב איתא ת"ר איזהו שוטה היוצא

יחידי בלילה והלן בביה"ק והמקרה את פסותו אתמר ר"ה אמר עד שיהו פולן בבת אחת ור"י אמר אפי' בא' מהן.

ה"ד אי דעביד להו דרף שטות אפי' בחדא נמי אי לא עביד להו דרף שטות אפי' פוליהו נמי לא לעולם דקא עביד להו ד"ש והלן בביה"ק אימור פדי שתשרה עליו ר"ט הנה דקעביד והיוצא יחידי בלילה אימור גנדריפס אהדי' והמקרה פסותו אימור בעל מחשבות הוא פנין דעבדינהו לכולהו הוי לי' כמו שנגח שור חמור וגמל ונעשה מועד לפל אמר ר"פ אי שמיע לי' לר"ה הא דתניא אינהו שוטה זה המאבד פל מה שנותנין לו הוי הדר בי'.

איבעי' להו פי הוי הדר בי' ממקרה פסותו הוא דהוי הדר בי' דדמיא להא או דלמא מפוליהו הוי הדר תיקו עכ"ל הגמ'. והרמב"ם ז"ל פסק דלאו דוקא הני ה"ה שארי דברים אם עשה דרף שטות וז"ל פ"ט מה' עדות השוטה פסול לעדות מה"ת לפי שאינו בן מצות ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר פלים וזורק אבנים בלבד אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משונבשת תמיד בדבר מן הדברים אעפ"י שהוא מדבר ושואל פענן בשאר דברים הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשב עכ"ל אף במרדכי גיטין [ר"פ מי שאחזן] מביא בשם רבינו אביגדור וז"ל אודיע לכ' מורי הר"מ על דבר הגט הניתן בוירצבור"ק פי לא ידוע בכתבם אף זה שנטרפה דעת הבעל ובדקוהו בדיקה משולשת ונתברר להם פי באותו שעה חלים הי' ועל זאת בעניי השיבותי אם לא הוחזק שוטה בדברים האמורין בפ"ק דתגיגה הרי הוא כפסקת וא"צ בדיקה עכ"ל ובאמת להכריע בין הני אריות' אין בנו פח ובפרט שהש"ע ביו"ד [סי' א'] פסק בהרמב"ם ז"ל וכל האחרונים התשו' אין חולק וכן בש"ע ח"מ סי' ל"ה אולם חכמי דור שלפנינו הספימו להקל בזה כמבואר בתשובה בספר אחד שחבר ע"ז מגאוני הדור ולע"ע אין בידי לעיין בו אולם בשו"ת בית אפרים סי' פ"ט מאריך בזה ומסיק להקל אם לפי ראות עיני הב"ד הוא בהשכל בשעת הגירושין והנה מחמת פי נפתח זה בגדולים ויסתיים בקטני ערף כמוני לא אמנע מלהעיר מה שנלפע"ד בזה דהנה במה שהביאו האחרונים ראי' לדברי המרדכי ז"ל מהא דאיתא בב"ב דז"ל הגמ' ב"ב (דרף קנ"ה ע"ב) דהוא פחות מכן עשרים דאזל זבין נכסי אבוהו אתא לקמי' דרבא אמרו לי' קרובי זיל אכול תמרי ושדי בי' קשייתא בי רבא עבד הכי א"ל זביני' לאו זביני' פי קא פתבו לי' שטרך א"ל לקוחות זיל אימא לי' לרבא כו' אמר להו זביני' זביני' א"ל קרובים לקוחות אגמרוה א"ל מסברי לי' וסבר פנין דמסברי לי' וסבר מידע ידע והאי דקא עביד הכי חוצפא יתירא הוא דהני בי' עכ"ל הגמ' אלמא דאפי' נמצא בו דבר שטות במה שאכל הקשייתא ושדי הגרעינין קמי' דרבא אעפ"י כ תלי' בחוצפא יתירא וא"א פדברי הרמב"ם ז"ל דגם בשארי דברים מקרי שוטה כמו המקרה פסותו ויוצא יחידי כו' א"כ כמו שבמקרה פסותו כו' אין תולין באימור וכו' כמו כן הכא הו"ל לרבא לאחזוקי בשוטה ולא לתלות בחוצפא יתירא אלא נדאי דוקא בהא מילי דבחגיגה מקרי שוטה אבל בשארי דברים לא מקרי שוטה ולפום ריהטא נראה שגם מהרי"ט ז"ל [ח"ב] בסי' י"ו [חלק אה"ע] מרמז לרא' זו ובבי"א נוטה לומר דאדרבא מפאן ראי' להרמב"ם ז"ל דא"כ למה לי' לרבא לומר חוצפא יתירא הא בלא"ה לא מקרי שוטה אם אינו מג' דברים דברייתא דחגיגה יעו"ש ועוד יש מביאין ראי' מהא דנשתתק דבדוקין אותו [באה"ע סי' קכ"א סעי' ה'] דלמה לי' בדיקה הא לא נראה בו א' מג' דברים אלו

והנה לפענ"ד אין מכ"ז ראי' לשום א' מהשיטות דזה דבר פשוט דאם ראינו באחד שיהוא משונגע הגם שאינו מקרע פסותו ואין יוצא בלילה ולא לן בבה"ק מ"מ שוטה גמור הוא.

ונה אין צריף לפנים וכן מבואר בתשו' (מהרי"ף) [מהרי"ק סי' י"ט] ז"ל אולם הסימן הוא רק לאחד שבראה ממנו שהוא חכם בשארי הדברי' רק בדבר א' נשטה ע"ז פליגי הר"מ והמרדכי ז"ל דהנה בזה שהוא חכם בכל הדברים לכאורה למה יגרע מהיות לאיש בשביל שעושה דבר א' של שטות אף דבאמת פן דרו המשונגעים שעושין לפעמים דבר בהשכל ואעפ"כ המה שוטים ממש לזה נתנו חכמינו ז"ל סימן לידע ולבחון ע"י (מי) [מה] הוא הנקרא שוטה אשר נטרף דעתו כל כף דגם אם עושה דבר בהשכל הוא שלא בדעת ומי שלא הגיע עדיין לגדר זה הוא אינו נקרא שוטה ובה פליגי הר"מ ז"ל והמרדכי ז"ל דלהר"מ ז"ל לאו דווקא בהני ולמרדכי גם שעושה דבר א' של שטות מ"מ פיון שבשאר דברים הוא חכם כפיקוח חשוברק בא' מג' דברים דבחיגה (והם) הכריעו חז"ל דנטרף דעתו לגמרי גם אם עושה דבר של חכמה לפעמים אכל בשא"ד ניהו דהוא דבר שטות מ"מ לא נקרא שוטה וכמבואר בפוסקים דדעתא קלישתא לא נקרא שוטה.

והנה בהו דברא [בב"ב] שבראה שהי' טיפש בדעתו ועי"ז באו הקרובים לבטל מקחו רק דבה לחד לא הי' בידם לבטל דדעתא קלישתא לא נקרא שוטה ולכן הערימו הקרובים שילף לזרוק הגרעינים לפני רבא ואז נראה מדבריו שהי' שוטה גמור הגם שלא נראה בו א' מסימנים דברייתא דחיג' מ"מ נראה מדבריו מדעתו שיהוא מטורף פיון שבלעדי זה המעשה הי' טיפש ואינו בגדר הבריות ממילא בצירוף מעשה של הגרעינין שזרק לפני רבא ואז נראה שיהוא משונגע ושוטה גמור גם שלא נראה בו א' מסימנים המבוארים בחגיגה ולכן פשטונודע שוב לרבא שמסביר לי' דבר חכמה ומיספר הרי נראה שיהוא בר שכל ולכן שוב בזה לחד שזרק הגרעינין אינו נקרא שוטה וכדעת המרדכי והא שזרק הגרעינין הוא רק שיש בו מדת גסות יתירה וכעין שכתב מהרי"ט ז"ל [בח"ב חלק אה"ע סי' ט"ז] וז"ל מעשה בא לפנינו בא' שבא לחלוץ והי' ערל שפתים פי לא (דכן) [יכול] לדבר ונוטה לטפשות אבל מבחין הוא בעניני העולם כגון לקנות דבר מן השוק ולעשות מה שאומר לו על הן ועל לאו לאי ולא הי' נראין בו א' מסימני שטות המבוארין בחגיגה ושוטה נודאי לא חלוץ מפני שאין בו דעת והני דחיגה משמע דדוקא נהו פדהשיב הרב אביגדור פהו למהר"ם כמ"ש מהרי"ק בשורש (קי"ט) [י"ט] מיהו דעתא בריא לא בעינן דהא חרש וקטן אע"ג דלית להו דעתא צליתא הו פשרים לחליצה אי לאו דממעט כו' ומ"ש הרמב"ם פ"ט מה' עדות הפתאים ביותר שאין מכירים דברים שפותרים זא"ז ולא יבינו עניני הדברים דרו שמינין שארי ע"ה וכו' הרי אלו בכלל שוטים וכן הביא העיטור בשם הרי"ף ז"ל בתשובה הנה זה אעפ"י שאפשר שלא יבינו עניני הדברים שאר העם מ"מ מכיר הוא הדברים שפותרים זא"ז על הן הן ועל לאו לאו אלא שיש בו טפשות בדברים שכלבו חפץ כמו חרש יאטם אנו והוא מפלל הטפשים עקשי לב לא מפני זה הי' בכלל הפתאים שהזכיר הרמב"ם ז"ל וכו' עכ"ל מהרי"ט ז"ל וגם להרמב"ם ז"ל דס"ל דבשאר דברים נמי מקרי שוטה מ"מ הא מבוא' מדבריו שצריף להיות תמיד משונבש בדבר זו וזה לא עשה רק מחמת חוצפא יתירא ולא דרו שטות פמבואר למענין שם וא"כ מש"ה בחד זמנא שראה אותו זורקין הגרעינין לפני רבא לא נתחזק לשוטה עכ"פ לא מוכח מפאן פחד מהני שיטות דכ"א

יתרץ לפי שיטתו גם מהא דבדוקין בנשתתק ליפא ראי דחיישי' שפא הוא מטורף ממש דבזה לא בעינו שיעשה דוקא אקד מהדברים הנ"ל פנ"ל בשם [מהרי"ק] ז"ל ומש"ה מהני בדיקה ולא קשה מה שהקשה בה"ע מובא בב"י סי' קכ"א דאם חיישינו לנשתתה מאי מהני בדיקה וכי מהני בדיקה לשוטה ולפמ"ש א"ש דכיון דחזינו דהוא אינו מטורף לגמרי ע"י הבדיקה ומבין הדבר לאשורו א"כ גם אם הוא באיזה דבר משופש (פגון) [פיון] שאינו אקד מהג' דברים דברייטא דחגיגה בכלל פקחים הוא וג'טו גט ואולי בה"ע סובר פדעת הרמב"ם ז"ל ולכן מקשה שפיר.

אף זה קשה לכאורה מהנה פוסקים דבעינו דוקא המונכרים בברייטא אבל אם הוא שוטה באיזה דבר אחר לא מקרי שוטה דמתניתין דוקא קתני אם פו מאי פריף הגמ' אי דעביד להו דרף שטות אפי' חדא נמי ומאי קושני' הא דלמא אינו מקרי שוטה לשום אקד מהדברים כמו שאינו מקרי שוטה בשארי דברים זולת אם עושה אותן ג' פעמים ואי דא"כ קשה מ"ש הנה [ר"ל פיון דאזיל השתא דדברים אלו שונים לכל שאר דברים ורק משום שנתחזק בג"פ א"כ מ"ש הנה בכל דבר נמי ע"ז מקשה דז"א דבלא"ה לפי הסברא דבעבד להו דרף שטות פשיטא להו דגם בחדא הוי שוטה א"כ מ"ש הנה ודו"ק עכ"ה] בלא"ה קשה מ"ש הנה אף לפמ"ש א"ש דהנה הת"ש פתב בסי' א' דבחד זמנא סגי ולא בעי אסתחוק ודלא כב"י ז"ל והטורי אבן ז"ל [שם בחגיגה] ג"כ קאי בשיטת הב"י ולפעד"נ דבכה"ג לא שייף חזקה דענין חזקה הוא דאסתחוק בדבר פגון בתנוקת שלא הגיע זמנה לראות דאם נתחזקה ג' פעמים אמרינו דאסתחוקה שתראה עוד או במועד דאסתחוק ג' פעמים אמרינו דזה נוסת ליגח.

עוד יש מקום דשייף בי' חזקה פגון שיש לנו לתלות הדבר במקרה וכיון שאסתחוק תלתא זמני במינים שונים אמרינו דלא מחמת מקרה הדבר ורק אסתחוק פו בטבע הדבר כמו ביוצא יחידי דאמרינו ג"א ובלן [בביה"ק] פדי שתשרה וכו' דאמרינו פיון דאסתחוק בתלתא שוב חזינו דלא המקרה גורם רק שפטבעו הוא שוטה אבל אי הוי ידעינו בנודאי שיעשאו דרף שטות ולא הוי לן במה לתלות לא צריף פלל לאסתחוק דכיון דידעינו דהוי פ"א שוטה לא הדרא דינו להיות פפקס זולת אם ידעינו שנתרפא ואם ידעינו שנתרפא (שוב) גם בתלתא זמני דינו פפקס ולפיכך נ"ל דהדין עם הת"ש ז"ל לדין דלא תלינו באימור דלא צריף בכאן אסתחוק תלתא זמנא וא"כ לפ"ז פריף הש"ס שפיר (בהא) [בה"א] דלא הוי סד"א האימור אי עביד להו ד"ש אפי' חדא נמי דהא שוטה בחד זמנא סגי ואי דאותו הדבר אינו מכריע להיות פשוטה פיון שהוא חכם בשארי דברים פנ"ל א"כ מאי יוסיף שלשתן ביחד פיון דאמרינו דבזה בלחוד עדיין לא נטרפת דעתו לגמרי ורק הוי עקש בזה ולפתי יחשב כמ"ש לעיל בשם מהרי"ט ז"ל כמו כן בהצטרפו יחד נמי למה נקרא שוטה דחזקה לא שייף בזה ולזה מתרץ הגמ' דלעולם בחדא מקרי שוטה שנטרף דעתו מחמת זה רק דיש לחוש דלמא בעל מחשבות הוא או שארי האימור המבואר שם ולזה צריף בתלתא זמני דרואין אנו שלא מחמת מקרה הוא רק שוטה ממש בטבעו.

ועפ"ז הורנוח לן קו' הט"א ז"ל שמקשה על [הגמ' דאיבעי' להו לסברת] ר"פ דאימור ממקדע פסותו הדר או דלמא מכולהו הדר ומקשה הט"א אם ממקדע פסותו [בלבד] הדר

הדק"ל אי דעביד להו ד"ש וכו' ואי דצריף תלתא זמני כדי להתחזק זה אינו דהא במקרע פסותו לחוד הני שוטה נאי דנ"מ (דהוי יוצא ולן בביה"ק) [ביוצא יחידי ולן בביה"ק דבעי שניהם פאחת] הא בתרי זמני לא אתחזק דק"ל פרש"ב"ג ובפרט לענין ממון כ"ע ס"ל דבעינן תלתא זמנין וא"כ מאי סימני הוי יעו"ש ולפמ"ש א"ש דבאמת דאם הוי ידעינן דהוא עשהו ד"ש ממש בתדא זמנא דינו פשוטה לכל מיילי וכנ"ל ורק דאנו אמרינן אימור בע"מ הוא או וכו' ואם נתברר בתלתא זמני שאינו פן הרי שעשה הדבר ד"ש וא"כ מקרי שוטה בפעם ראשון ובשלמא בדבר שצריף להתחזק פגון בתנוקת שלא הגיע זמנה לראות חזי גם אם נתחזקה אין דינה פרואה לענין פתם ולענין די' שעטה רק לאחר שנתחזקה אבל [באמת] בהפסיקה ג' עונות וא"כ חזרה פעם אחד שוב ממילא אגלאי מילתא דלא הוי רק שינוי אבל היא בתחזקת רואה פמבואר בנדה כמו כן ה"נ אם נתברר לבסוף דלאו מחמת האימור עשה הדבר ממילא מקרי שוטה תיכף מפעם אחד וא"כ שפיר איירי דעשה שלשתן יוצא יחידי ולן בביה"ק ומקרע ורק קודם שעשה הג' לא הוי שוטה דאמרינן אימור וכו' ומשעשה השלישי שקרע פסותו דחזינו שלא מחמת האימור הוא שוב ממילא הוי שוטה למפרע משעה שיצא וכנ"ל ודו"ק: עכ"פ למדנו מזה דבנ"ד שאינו שוטה פלל רק לפעמים מדבר בדברי גסות ושטות פשמעוררין אותו לזה ל"מ לשיטת הר"א ז"ל דכשר הגט רק אפי' להרמב"ם ז"ל והש"ע פיון דאינו משנפש בשום דבר שבעולם דגם בדבר גנוזא שאומר שימלוך הוא רק פשמעוררין אותו ומדברין על לבו פנזכר (בתשובה) [בשאלה] גם הר"מ ז"ל מודה דלא לשוטה יחשב ובפרט דנראה שהי' בקיץ העבר מטורף ממש והבריא פנראה לעין פל רק שנשארו לו מעט איזה רנשם מהחולי וכה"ג ודאי לכ"ע דינו פפקח וכן נראה בהדיא מדברי הרש"ב ז"ל בתשובה המובא בב"י סי' קכ"א הביאו גם רום מעכ"ת בתשובתו ז"ל הרש"ב ז"ל איברא מסתברא דעתים חלים ועתים שוטה בשעה שהוא חלים הרי הוא פפקח לכל דבריו וכו' ומסתברא דאפי' חלים בעלמא שאינו שפוי לגמרי הרי הוא פפקח פסתמא דמלתא דקא אמרי פשהוא חלים כו' לא בבדיקה פנשתתק אלא שהוא חלים שהוא מדבר בעניניו ואינו קורע בגדיו וכו' ואעפ"י שהוא תשש ועדיין סימני חליו נכרים בגופו שלא נתרפא לגמרי אלא פאדם המתחזק מחליו אפ"ה בשעת חלימתו הרי הוא פפקח לשעתו עכ"ל הרש"ב ז"ל וטעמו פיון דבאמת הוא בר שכל לשארי דברים למה יגרע פחו בשביל דבר שטות שעושה לפעמים [ורק] דכתבנו הטעם דכיון דנתקלקל מוחו בדבר א' הרי מטורף לכל הדברים אבל פשאדברא הבריא ממה שהי' ולא נשאר בו רק רנשם שטות אמרינן שפיר דהרי הוא לזה הדבר שידע בהשפל פכל אדם ומה שלקצת דברים נשתטה הוא בשביל שלא נתחזק עדיין לגמרי וזה ברור.

וא"כ לפי"ז הגט פשר לכ"ע. והנה ראיתי בב"א [שם] מביא בשם הנו"ב ז"ל להכשיר מטעם גדול עע"ג פבר מחו לי מאה עוכלי וגם לא ידעתי איף אשתמיטתלי מה (דראיתי) [דאיתא בתו' גיטין דף ע' ע"ב ד"ה ה"ה ומביאו הב"י והב"ש בס"י קכ"א] בצנה לכתוב פשה' בריא ונשתטה וחזר ונתרפא דצריף לחזור ולצוות דלא הי' ראוי וא"א פדברי הנו"ב הא מעולם לא אדחי אם יעמדו עע"ג וגם בנ"י פרק החרש מביא בשם הירושלמי דבקדושי ביאה אינו מוציא חרש בגט דאין גיטו גט אלמא אפי' למאן דס"ל דקדושו מואוריתא אבל גיטו ודאי לא מהני והנה באמת טעמא בעי מ"ש גיטין מקדושינן ועוד

קָשָׁה לָמָּה לֹא הִבִּיאוּ הַפּוֹסֵ' לְדִינָא פִּינּוֹן דְּלֹא מְצִינּוּ מֵאֵן דְּפָלִיג עַל הִירוּשְׁלָמִי וְכֵן הַקְּשָׁה בְּסִפְרָא נ"מ עַל רַבִּינוּ יְרוּחָם אוּלָם בְּאַמְתָּא י"ל פְּשׁוּט דְּהִנְהָ יְדוּעַ קוֹשְׁתָּא נ"ב [בַּמָּה"ת ס' נ"ד חֶלֶק אַה"ע] דְּאַמְאִי לֹא מְהִי בְּקִטּוֹן וְחֲרֵשׁ קוֹדֵשִׁין הָא הָוִי דַּעַת אַחְרַת־מִקְנָה אוֹתוּ דְמַהֲנִי וְהִנְה אַתְּפִלָּא עַל רוּחָב בֵּינְתוּ הַאִיף אֲשֶׁתְּמִיט מִיְגִנָּה הַגְּמָ' דְּכִי יִקְחָ וְלֹא פִי תִקְחָ וּמְאִי יְהִי (הַקְּנָאָתָה) [הַקְּנָאָתָה] אִם הוּא אֵינּוּ קוֹנֵה אוֹתָהּ אִף דְּזֵה קָשָׁה לְשִׁיטָת רַש"י ז"ל [בְּחֻלְיִן י"ב ע"ב ע"ש כָּל הַסּוּגָיָן] דְּמַעֲשָׂה מְהִי בְּקִטּוֹן וְחֲרֵשׁ מַעֲשָׂה גְמוּרָא א"כ בְּקוֹדֵשִׁי בִּיאָה שְׁפִיר הִי לְהִיּוֹת מְקוֹדֵשֶׁת בְּשִׁלְמָא בְּכֶסֶף אֵינּוּ יְכוּל לְהַקְנוֹת הַכֶּסֶף אַבְּל בְּקוֹדֵשִׁי בִּיאָה קָשָׁה ** (א"ה עֵינּוּ בְּחֶלֶק שְׁנֵי חֶלֶק אַה"ע"ז ס' ע"ב:) ** אִף לְפִי מַה שְׁהוּבָא בְּאַחְרוּנִים נְהִי דִּישׁ לוֹ מַעֲשָׂה הֵינּוּ בְּדָבָר שֶׁא"צ פְּנוּנָה לְהַקְנוֹת כְּגוֹן שְׁעוּשָׁה כְּלִי אוֹ חֲלִיצָה שְׁחֲלִיצָה מְנוּטְעָה נְמִי כְּשֶׁר אַבְּל בְּדָבָר שְׁצָרִיף פְּנוּנָה גְמוּרָה בְּרָצוֹן לֹא מְהִי מַעֲשָׂה אִף הִנְה מְבוֹאֵר בְּנִימוּקֵי הֶרָאשׁוּנִים דְּבַדַּעַת אַחְרַת מִקְנָה סְגִי קוֹנֵן בְּלֹא פְּנוּנָה [עֵינּוּ בְּקִצּוֹת ס' ער"ה סעי' כ"ד וּבִנְתִּיבוֹת ס' ר' סעי' ח'] וְא"כ הֵכָא דַּעַת אַחְרַת מִקְנָהוּ סְגִי מַעֲשָׂיו לְקִנּוּתוֹ גַּם שְׁאֵינּוּ בֵּר פְּנוּנָה וְגַם לֹא הָוִי כִּי תִקְחָ דְּבְּאַמְתָּא הוּא הוּא הַלּוֹקֵחַ רַק שְׁקִנְאָו בְּמַעֲשָׂיו בְּלֹא פְּנוּנָה פִּינּוֹן שְׁדַעַת אַחְרַת מִקְנָהוּ וְהִרִי הַפְּקָר מְקָרִי לְכַמְּהָ שִׁיטוֹת דַּעַת אַחְרַת מִקְנָה [כְּמִבְּוֹאֵר בְּש"ף ס' רס"ח] וְעֵינּוּ בַּמ"ל [ספכ"ט מְמַכִּירָה] מְכ"ש אִשָּׁה אֲשֶׁר הִיא עוֹשָׂה לְעֲצָמָה הַפְּקָר לְהַתְקַדֵּשׁ לְהַמְקַדֵּשׁ כְּמִבְּוֹאֵר בְּר"ן וְנִדְרִים [דף ל' ע"א] וְנִדְאִי מְקָרִי דַּעַת אַחְרַת מִקְנָה בְּמָה שְׁמַפְקִיר עֲצָמָה לְזֵה וְהוּא אֵינּוּ נִקְרָא [כִּי] תִקְחָ דְּהָא כָּל אִשָּׁה עוֹשָׂה עֲצָמָה הַפְּקָר וְהַבְּעַל קִנְיָה בְּקוֹדֵשִׁי כֵּן נְמִי חֲרֵשׁ בְּמַעֲשָׂיו שְׁיֵישׁ לוֹ קִנְיָהוּ גַם דְּאֵינּוּ בֵּר פְּנוּנָה וְלְזֵה מְהִי לִי דַּעַת אַחְרַת הֵינּוּ בְּמָה שְׁעֲשָׂאָה עֲצָמָה כְּהַפְּקָר לְגַבְּלִי וּבְשִׁלְמָא בְּקוֹדֵשִׁי כֶּסֶף לֹא מְהִי הַקְּנָאָת הַכֶּסֶף לָהּ אַבְּל בְּקוֹדֵשִׁי בִּיאָה שְׁפִיר יְכוּל לְקַדְּשָׁה אַבְּל לְגַרְשׁ אֵינּוּ יְכוּל דְּמֵאֵן מִקְנָה לָהּ הַגֵּט פִּינּוֹן שְׁאֵינּוּ בֵּר פְּנוּנָה וְא"ש דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי וְאוּלָם לַפ"ז גַּם בְּקִטּוֹן הִי לְהִיּוֹת מְקוֹדֵשֶׁת לְקִטּוֹן אִם קִדְּשָׁה בְּבִיאָה כַּנ"ל אִף דְּבְּקִטּוֹן גִּזְה"כ כִּי יִקְחָ אִישׁ פָּרֵט לְקִטּוֹן וְכְּמִבְּוֹאֵר בְּנו"ב [הַנ"ל] אִף מַה שְׁרָצָה שָׁם הַנו"ב לְחִדָּשׁ דַּע"כ"פ מְהִי קוֹדֵשִׁין שְׁתַּתְּקַדֵּשׁ לְאַחַר זְמַן דְּאָז מְקָרִי אֲשֶׁת אִישׁ וּמְקָרִי כִּי יִקְחָ אִישׁ וְהַקְּדוּשִׁין מְהִי לְמַפְרַע וְהִנְה כ"ז לְשִׁיטָתוֹ מְחַמַּת דַּעַת אַחְרַת מִקְנָה אַבְּל לְדַבְּרִינוּ דַּעַת אַחְרַת מִקְנָהוּ לֹא מְהִי אוּלָם לְפִי מ"ש דַּל"מ (דַּעַתָּא לְהַקְנוֹת) דְּקָרִינּוּ כִּי יִקְחָ וְלֹא כִּי תִקְחָ וְרַק דְּמַהֲנִי לְפִי (דְּבָרִיו) [דְּבָרִינוּ] מְשׁוּם שְׁקִטּוֹן יֵישׁ לוֹ מַעֲשָׂה וְא"כ בְּאֵינּוּ מְקַדְּשָׁה תִּיכְרָף רַק לְאַח"ז אֵינּוּ מַעֲשָׂיו מוֹכִיחִין ע"ז וְזֵה לֹא הָוִי מַעֲשָׂה כָּלֵל אֲצֵל קִטּוֹן כְּמִבְּוֹאֵר בְּחֻלְיִן [הַנ"ל] גַּם בַּל"ז הָא אֲנִי לֹא קִי"ל כְּהִירוּשְׁלָמִי הַנ"ל מְשׁוּם דְּאֲנִי קִי"ל דְּלֹא מְהִי מְחַשְׁבָּתוֹ נִפְרַת מִתּוֹף מַעֲשָׂיו וּבְעֵינּוּ מַעֲשָׂה מוֹכִיחַ גְמוּרָא כְּמוֹ שְׁעוּשָׁה כְּלִי וְכַדוּמָה אַבְּל בְּשַׁחֲיטָה אֶסְרִינּוּ דְּדִלְמָא לְחַתִּיכָּ בְּעֵלְמָא מְכוּיָן כְּמִבְּוֹאֵר בְּתוֹס' יְבָמוֹת כ"ד כְּמוֹ כֵּן י"ל בְּקוֹדֵשִׁי בִּיאָה דְּלְמָא לְזַנּוּת קָא מְכוּיָן וְלֹא שְׁיִיף בְּחֲרֵשׁ א"א ע"ב בע"ז וְנְהִי דְּמוּכַח הַדְּבָר כְּגוֹן שְׁעֶסְקוּ בְּעֶסֶק קוֹדֵשִׁין מ"מ זֵה לֹא הָוִי מַעֲשָׂה גְמוּרָא וְהָוִי כְּמוֹ הוֹפֵף בְּהוֹן דְּמִבְּוֹאֵר בְּחֻלְיִן [הַנ"ל] דְּלֹא הָוִי מַה"ת וְרַק הִירוּשְׁלָמִי סוּבֵר בְּזֵה שְׁהָוִי מַה"ת אַבְּל לְדִידֵן לֹא (מְכַרְחַת) [מְשַׁכַּחַת] קוֹדֵשִׁין אוֹ גִּירוּשִׁין בְּחֲרֵשׁ וְקִטּוֹן רַק מְשׁוּם זְכִי' גַּבִּי קִטּוֹן וְגִדּוּל עַע"ג לֹא מְהִי דְּבְּדָבָר שְׁצָרִיף פְּנוּנָה לֹא מְהִי עוֹמֵד ע"ג כַּנ"ל [תְּשׁוּבָ' ב"א הַנ"ל] וּבְקוֹדֵשִׁי בִּיאָה לֹא שְׁיִיף עַע"ג דְּלֹא יְדַע אִימַת יְקָנָה אִם בְּהַעֲרָאָה אוֹ בְּגִמְרָא בִּיאָה וְעַכ"פ בְּגִט וְנִדְאִי לֹא מְהִי עַע"ג בְּשׁוּטָה וַיִּשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְח"ו לּוֹמַר כֵּן אִף כְּבָר הוֹכְחֵנוּ דְּזֵה לֹא מְקָרִי שׁוּטָה וְכַנ"ל: וְהִנְה לְפַמְש"כ

י"ל דַּיֵּשׁ מְקוֹם לְתַרְצֵן דְּבַרֵּי הִירוּשָׁלַיִם פ"ק דְּתַרּוּמוֹת דָּף א' וז"ל הִירוּ וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ פָּרֶט לְקַטֵּן אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ פָּרֶט לְחַרֵּשׁ שׁוֹטֵה וְכוּ' וְשֵׁם וְתַנְיִן תַּמָּן הוֹרִידָה חֲש"ו אַעפ"י שְׁחָשַׁב שְׂיֻדְחוּ רִגְלָיו אֵינֶן בְּכִי יוֹתֵן שְׂיֵשׁ לְהֵן מַעֲשֵׂה וְאֵין לְהֵם מִחֲשָׁבָה כּו' וְשֵׁם ר' זְעִירָא בְּשֵׁם רַבְּנֵן וְנִחְשַׁב לְכֵם תְּרוּמַתְכֶם אֵת שְׁפָתוֹב בּוֹ מִחֲשָׁבָה אֵין מַעֲשֵׂה שְׁלוֹ מוֹכִיחַ עַל מִחֲשָׁבָתוֹ וְאֵת שְׂאֵין כְּתוֹב בּוֹ מִחֲשָׁבָה מַעֲשֵׂה שְׁלוֹ מוֹכִיחַ עַל מִחֲשָׁבָתוֹ א"ר יוֹסִי קְשִׁיטָה קוּמִי שְׂמוּאֵל הֲרִי גִיטִין הֲרִי אֵין כְּתִיב בְּהֵן מִחֲשָׁבָה וְאֵין מַעֲשֵׂה שְׁלוֹ מוֹכִיחַ עַל מִחֲשָׁבָתוֹ דְּתַנְיִן הַכֹּל פְּשָׁרִין לְכַתְּוֹב אֵה הֲגַט חוּץ מִחֲש"ו אָמַר ר"ה הוּא שְׂיֵהָיְ פִּיקְחַ עַע"ג ר' יוֹחָנָן בְּעֵי וְהֵינֵנו וְכַתְּב לָהּ לְשִׁמָּה חֲזוֹר ר' יוֹסִי וְאָמַר תַּמָּן זֶה פּוֹתֵב וְזֶה מְגַרֵּשׁ בְּרַם הֵכָא הוּא חוֹשֵׁב וְהוּא תוֹרַם ר' יַעֲקֹב בַּר אֲחָא אָמַר הָא אֵלוֹ פְּתַב הוּא וְגִירֵשׁ הוּא גִט הוּא בְּרַם הֵכָא הוּא חוֹשֵׁב וְהוּא תוֹרַם עכ"ל הִירוּ שְׁנַתְקָשׁוּ בּוֹ הַתּוֹ בְּחֻלְיִן [דָּף הַגָּ' ל] דְּהִקְנָן הוּא מְגַט דְּלָמָּה לֹא יִהְיִי מַעֲשִׂיו בְּלֹא עַע"ג כְּמוֹ הַעוֹשֵׂה כְּלֵי וּמְתַרְצֵן לִי מִתְרוּמָה דְּזֶה תוֹרַם וְכוּ' וּלְפַמ"ש א"ש דְּכֻנְנַת ר"י הִי וְהֵינֵנו וְכַתְּב לָהּ לְשִׁמָּה הֵינֵנו דְּגַם בְּגַט כְּתִיב מִחֲשָׁבָה וּמִש"ה אֵין מַעֲשִׂיו מוֹכִיחִין עַל מִחֲשָׁבָתוֹ וְחֲזוֹר ר"י וּפְרִיף לִי דְתַנְנֵן הוּא תוֹרַם וְא"כ צְרִיף מִחֲשָׁבָה וְכֻנְנַת לְהַקְדִּישׁ וּמִש"ה אֵינוֹ מְהֵי מַעֲשִׂיו אֲבָל בְּגַט נְהִי כְּתִיב וְכַתְּב לָהּ לְשִׁמָּה מ"מ הוּא אֵינוֹ הַמְּגַרֵּשׁ וְא"צ מִחֲשָׁבָה וְרָצוֹן גְּמוֹר רַק לְכַתְּוֹב לְשִׁמָּה מְשׁוּם דְּסַתֵּם אֲשֶׁה לָאוּ לְגִירוּשִׁין עוֹמְדַת אֲבָל א"צ מִחֲשָׁבָה וְרָצוֹן גְּמוֹר וְלִזְנֵה סְגִי מַעֲשֵׂה שְׁלֵ קַטָּן כְּמוֹ בְּעַשְׂיִית כְּלֵי וּבְהַכְשֵׁר טַל דְּצָרִיף נְמִי כְּוֹנָה וְאִפ"ה מְהֵי עַשְׂיִיתָן דַּחֲש"ו וְע"ז הִבִּיא ר"א רֵא"י הָא אֵלוֹ פְּתַב הוּא וּמְגַרֵּשׁ הוּא גִט כְּלוּמַר בְּתַמִּי בְּוֹדָאֵי אִפִּי' גְּדוּל עַע"ג לֹא מְהֵי וְכֻמוֹ שְׁפָסְקוּ כָּל הָאֲחֵרוּנִים (גַּם הַנ') לְדַחֲתוֹ דְּבַרֵּי הַנוּב"י דְּבַדְבָר שְׁצָרִיף הַקְּנָאָה לֹא מְהֵי עַע"ג וְאִמָּאי מְהֵי בְּכַתִּיבָה עַע"ג אֲלֵא וְדָאֵי דְּזֶה כּוֹתֵב וְזֶה מְגַרֵּשׁ וְהַפּוֹתֵב א"צ רָצוֹן רַק כְּוֹנָה לְשֵׁם הַמְּגַרֵּשׁ וְהַמְּתַגְרָשֵׁת וְזֶה הוּי כְּמוֹ כְּוֹנָה דְּהַכְשֵׁר דְּצָרִיף לְהִיּוֹת כְּוֹנָה שְׂנִיחָא לִי בְּהַכְשֵׁר וּמְהֵי מַעֲשֵׂה הַקְּטָן לְהוֹכִיחַ דְּנִיחָא לִי כְּמוֹ כֵּן בְּכַתִּיבַת הֲגַט דְּמוֹכִיחַ דְּכּוֹתֵב לְשִׁמָּה וְיֹתֵר א"צ בְּכֻנְנַתוֹ לְכַוֵּן אֲבָל בְּתַרוּמָה אוֹ בְּמְגַרֵּשׁ עֲצָמוֹ דְּצָרִיף כְּוֹנָה לְהַקְדִּישׁ דְּבַר אוֹ לְהַקְנוֹת הָאֲשֶׁה לְעַצְמָהּ וְזֶה אֵין לַחֲש"ו דַּעַת גַּם בְּמַעֲשֵׂה לֹא יוֹכִיחַ ע"ז.

קַצוֹר הַדְּבַר דְּבַדְבָר שֵׁא"צ רַק לְהוֹכִיחַ שְׂזֵה עוֹשֵׂה בְּשִׁבִיל כְּפֹה כְּגוֹן בְּהַכְשֵׁר שְׂמֵדִים בְּטַל וּבְכּוֹתֵב גִּט שְׁפּוֹתֵב לְשֵׁם אֲשֶׁה מוֹכִיחַ מַעֲשֵׂה שְׁלֵהֵן ע"ז הַכְּוֹנָה אֲבָל בְּדְבַר שְׁצָרִיף כְּוֹנָה כְּגוֹן לְהַקְנוֹת אוֹ לְהַקְדִּישׁ זֶה אֵין מַעֲשֵׂה שְׁלֵהֵן מוֹכִיחַ עַל מִחֲשָׁבָתוֹ וְדו"ק שְׁלַפְע"ד חֲנַנִי הַשֵּׁם לְכַוֵּן הָאֲמַת בְּדְבַרֵּי הִירוּשָׁלַיִם: וְעַפ"ז יֵשׁ לְתַרְצֵן דְּבַרֵּי זְקַנֵי הַח"ץ ז"ל [בְּסִי' א'] שְׁהַשִּׁיג עָלָיו הַב"א דְּלְדְבָרֵיו דְּדַעַת אַחֲרַת מְקַנָּה מִש"ה מְהֵי חֲלִיצַת הַפְּעוּטוֹת א"כ לָמָּה צָרִיף כְּוֹנָה בְּחִלְצָה יַעו"ש וּלְפַמ"ש א"ש דְּלִזְנֵה מְהֵי עכ"פ מַעֲשֵׂה הַקְּטָנָה וּבְצָרִיף דַּעַת אַחֲרַת מְקַנָּה קְנָהוּ גַם מֵהַ שְׁהַשִּׁיג מִתּוֹס' ע"ז דְּנְכָרִי הוּי כְּסַתֵּם לְק"מ דַּהַח"ץ ז"ל גּוּפְנִי כְּתַב דְּאֲדַעְתָּא דְּנִפְשִׁי עֲבִיד הֵינֵנו דְּלֹא מְהֵי אֲמִירָתוֹ וְהוּי שׁוֹב מִמִּילָא כְּסַתְמָא יַעוּיִן בְּדְבָרֵיו: סִימָן נֹד שְׂאֵלָה שְׁלִיחַ הִבִּיא גִט וְהִי הַיּוֹדִין שְׁלֵ דִי תִיצַבִּיין אוֹ בִּיּוֹדִין דִּי תִיְהוּוּיִין נְכַתֵּב עַל מְחָק וְעַל ד' שְׁלֵ לְמָהָּ הִי קֶצֶת מְחָק אֲבָל לֹא בְּכּוֹלוֹ: הִנֵּה רֵאִיתִי אֲשֶׁר כְּתַב ע"ז יְדִידֵי הָרַב הַמֵּאָה"ג מְהָר"י נ"י אָף לֹא סִימּוּהוּ לְפָנָיו גּוּפָא דְּעוּבָדָא וְלִכְּוֹן כָּל פְּלֹפּוּלוֹ שֵׁם אִם הַטְּוֹפְסֵי הוּא עַל הַמְּחָק דְּדִלְמָא תְּנַאי הִי כְּתוֹב בּוֹ וּבְאֲמַת לֹא כֵּן הַמַּעֲשֵׂה רַק בְּאֲשֶׁר נִתְּוֹדַע לִי מִפִּי בְּנֵי הָרַב נ"י שְׁהוּא הִי הַעוֹרֵר בְּדְבָר זֶה וְהַצִּיעַ הַדְּבַר לְפָנָי הָרַב הַמֵּאָה"ג מְהָר"י הַגָּ' לְבָסְתֵם וְלֹא פִּירֵשׁ לוֹ מָה הִי הַמְּחָק אֲבָל בְּאֲמַת הִי הַמְּחָק רַק בִּיּוֹדִין הַגָּ' ל

והנה לכאורה לפי מה דמבואר בש"ע [סי' קכ"ה סעי' י"ט] דאם הי' המחקק בתנור אינו גט ובתופס פשר צריף לברר מה נקרא תנור וכבר דשו בזה רבים דלדברי הרשב"א ז"ל אין תנור רק שמו ושמה ובהרי את מותרת משמע מיני דכשר ולא הוי תנור אף בפר"ח ז"ל [שם סעי' כ' ס"ק ל"ט] האריף להשיג עליו ומסיק שם הפר"ח דכל מיני דהוי קישור לגירושין מקרי (תפוס) [תנור] והג"פ פתב להלכה [בסי' קכ"ו ס"ק ל"ט] גהי דצריף ודין וכו' מ"מ לא מקרי תנור ובסי' קכ"ה משמע בהדיא [מדברי הג"פ] דתינונין ותיצפין לא הוי תנור לענין נכתב על המחקק שכ' שם וז"ל בס"ק פ"ח ומה שיש לדקדק בענין הזמן שהוא מן התנור ואינו אלא מדרבנן פתבתי שם ס"ק י"א וסי' קכ"ד ס"ק כ"ט וכתבו מרן הב"י סי' זה עכ"ל אף באמת לכאורה נראין דברי הפר"ח דכל דבר שהוא בעניני עיקר הגירושין כגון ודין דבענין ידים מוכיחות וכיוצא בזה בנדאי פסול על המחקק דלמא דבר זה הוא מזונף וכ"כ בהדיא הש"ך בח"מ דאפי' בטופס אם יוכל להיות שהי' דבר המבטל הגט פסול על המחקק ובעי דוקא שיהא מוכח מה הי' המחקק שלא הי' דבר המבטל הגירושין יע"ש [בסי' מ"ד ס"ק י"ד] וא"כ ביודין די תינונין ותיצפין דקי"ל דפסול בקסרו מהטופס של הגט כמבואר בש"ע [סי' קכ"ו] בשם הרמב"ם ז"ל והטעם פתב הרמב"ם ז"ל שי"ל שאינו מגרש רק לנשים אחרות או שהוא תנאי אם ינשאו נשים האחרות ומש"ה אם לא נכתבו היודי"ן פסול הגט וא"כ אם היודי"ן המה על המחקק גמי פסול דשמא פוננת הבעל הי' לנשים אחרות ומש"ה לא פתב היודי"ן והשליח זניף היודי"ן.

אף נלענ"ד דהגט פשר דהנה טעמא בעי ע"ז דלמה בתנור פסול במחקק דלדברי הש"ך ז"ל אפי' בנזכר כמ"ש הש"ך ז"ל בס"י מ"ד בחו"מ וקשה דאמאי תפסל בנזכר והנה התנאים ז"ל רצה לומר משום גזירה וזה ליתא דהא מבואר בתוספתא ומוכא בירושלמי אם מן התנור אינו גט וכן הביאו הרמב"ם ז"ל וזאת ידוע לנו מדברי הרמב"ם ז"ל שכ"מ שמבואר אינו גט שאינו גט פלל ומותרת אפי' לכהונה הרי שמדאורייתא פסול בתנור והפר"ח ז"ל [בסי' קכ"ה סעי' י"ט ס"ק ל"ו] תמה באמת דלמה לא יהי' עכ"פ ספק מגורשת דלמא לא נעשה בו שום זיוף והאריף נקל לומר שאינו גט פלל יעו"ש בדבריו שהניח בצ"ע.

ובב"מ ראיתי שגם הוא ז"ל רצה לומר דפסול רק מדרבנן ומכריח דבר זה דהא קשה למה פוסל בתוספתא הלא אין שם פסול על הגט הנה דהא עדיין יוכלו בעידי מסירה פמו שנכתב על דבר המזדניף שפשר ע"י עידי מסירה וחקמים הכשירו בהדיא בכתב על דבר המזדניף והיינו בעמ"ס כמבואר במשנה הרי דנדאי לא יתכן לומר עליו שם פסול פיון שפשר עכ"פ ע"י עידי מסירה ולזה הכריח הוא ז"ל לומר דמחקק באות אחד גרע דהוי מזונף מתוכו דנוכל לטעות ולזה לא מהני עידי מסירה את"ד הב"מ ז"ל וזה דבר שאינו דהרי בהדיא מבואר דאינו גט אלא שפסול מה"ת ולענין קושית הב"מ לק"מ דהנה מבואר דדוקא בגט מהני עידי מסירה ולא בשארי שטרות כמבואר בהרב המגיד ז"ל בה"ג [פי"ד הלי"ז] דבשאר שטרות מחק אפי' בעמ"ס פסול והנה בתוספתא שמביא הירושלמי פתב בזה"ל שטר שיש בו מחק או תלי' מגופו פסול שלא מגופו פשר אלא דאירי בשאר שטרות ומש"ה שייף בו פסול דלא מהני עמ"ס דבענין למען יעמדו ימים רבים אבל בגט אשה פשר בעמ"ס דוקא אבל בלא עידי מסירה אינו גט פלל וזה ברור

וא"כ לכאורה קשה מדוע עכ"פ לא יהי ספק גט וקנן הפר"ח ז"ל [הנ"ל] והנלע"ד הוא כן דהנה ידוע דברי הרמב"ם ז"ל [בפ"ג מה' עדות] דכל שטר הוי רק מתקנת חכמים דהוי מפי פתבם והקשה עליו הרמב"ן ז"ל [בספר המצות] מגט ומנכתוב בספר וכו' והרבה תירוצים נאמרו בזה פידוע [עיין בפ"ה חו"מ סי' כ"ח ס"ק י"ד] אף האמת הוי דשטר לא הוי מפי פתבם דהוי פנחקה עדותן בב"ד כמ"ש התוס' פתובות [דף כ' ד"ה ור' יוחנן] וברי"ף מפרש בסגנון אחר וז"ל הרי"ף יבמות פ"ג ומסתברא לן פי אמרינו רחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם דלא הויא לה עדות שבכתב עדות הוי מילי היכא דאיתלי לשטר תותי ידי סהדי דכמה דלא נפקא לה סהדותא מתותי ידיהון דסהדי כמה דלא קמסהדי בה עד השתא דמי דהא אי בעו כבשי לה לשטר אלא מסהדי הלכך אי מדפרי לה לסהדותא ומסהדי בה על פה הויא עדות ואי לא לא הוי עדות אבל שטר דנפיק מתותי ידי דבעל דין לא אמרינו ב"מ מפיהם ולא מפ"כ הוא דהא מעידנא דחתימי בשטר ונהיבי ליה למרי' לא יכלי למיהדר בהו והוי להו כמו שנחקה עדותן בב"ד דאמר רשב"ל עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקה עדותן בב"ד ומה"ט מקיימינו לי לשטר בחתימת ידי סהדי ולא איכפת לן אי מידכרי לה לסהדותא אי לא מדפרי ועוד הרי מקרא מלא שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים למימרא דכי ה"ג עדות מעלייתא הוא ומפיהם הוא ולא מפי פתבם עכ"ל והרא"ש ז"ל הביא דבריהם ועכ"פ עיקר הטעם הסברא פיון שנכתב ברצון הבע"ד ואין העדים יכולים שוב לכפוש עדותו הוי פנחקה עדותן אז בע"פ ולשיטת הרי"ף אם לא מסרו השטר רק הניחו תח"י הוי מפי פתבם יעו"ש ברמב"ן ז"ל ובב"ח בח"מ [ס"ס מ"ו] והנה לפ"ז יפה כתב הרמב"ם ז"ל דגם הוא ס"ל פסברת הרי"ף ז"ל דהוי פנחקה עדותן בב"ד ורק דקשה לי ע"ז ס"ס מעולם לא העידו לפני ב"ד ומעולם לא התחיל דבר עדותן ולמה יהיה פנחקה עדותן בב"ד הא אלו אמרו לפני הב"ד בכתבם לא מהני מידי ומש"ה כתב דאינו רק תקנת חכמים ז"ל אף בגט או בשטר קנין דלעצם הקנין והגירושין סגי במה שמוסר גט פתוב בעדים מגזה"כ דזה הוא דרף גרושי אשה לכתוב ספר בעדים לתת לה וכו' דרף קנין להקנות בשטר בעדים מגזה"כ דכתוב בספר כו' וכיון דבעצם הקנין הועיל אז עדותן כגון אם הלכה האשה למקום אחר ואמרה אשת איש הייתי ונתגרשתי בגט שלא בעידי מסירה הי' פשר והרמב"ם לשיטתו [דדי בלא ע"מ] דלא אברי סהדי אלא לשקרי וכבר נתגרשה באמת פדין בגט שצונתה התורה דע"ח נמי פרתו ורק במקום שאמתחקה לא"א הנה מקום לומר שהוי מפ"כ אבל במקום שיש לו מיגו דהפה שאסר הפה שהתיר בודאי פשר גט בעידי חתימה ולא הוי מפי פתבם דזה הוי קנין התורה וכן בקנין קרקע נמי אם הודה הבע"ד בודאי הוי קנין דלקנין לא שייך מפ"כ וכדבר הזה ממש כתב בתומים ז"ל [סי' כ"ח סקט"ז] ורק שם דעתו לומר דלא מהני רק לקנין אבל לא לעדות וגם לבסוף מסיק לומר דגזה"כ הוא בשטרי מקנה דיועיל מפ"כ ולבבי לא כן דמה רק פיון דכבר הועיל גוף המעשה לענין הקנין והגירושין שוב ממילא הוי פנחקה עדותן בב"ד.

ולחסביר הדבר יותר דהנה מבואר שהגם שגזה"כ מפיהם. ולא מפ"כ אינו משום שחשדינו למשקר בכתבם רק דכן גזה"כ בלא טעם שאין דנין עפ"י כתב מעדים אבל אם היה בכתבם תועלת לקנין והועיל מעשיהם לגוף הקנין או הגירושין הוי כאלו נחקה

זאת המעשה בב"ד פיון שהדבר בעצמותו אמת ונעשה הדבר כדבר שצויתה התורה וא"כ שיקף שפיר לומר דהוי פנחקה עדותם בב"ד אבל בכתבו העדים רק דבר ראוי שפן ראו שפלוני הלנה לפלוני שאין במעשה השטר רק ראוי ועדות ועדות לא מהני משום גזה"כ מפיהם ולא מפ"כ א"כ מעולם לא הוי פנחקה בב"ד וזה ברור לפע"ד: פלל היוצא לנו מדברינו דכל שטר דכשר הוא רק משום שבשעת חתימתם הוי פנחקה בב"ד לכל השיטות וא"כ בנכתב על דבר שיכול להודיף דאז לא הוי פנחקה בב"ד אפי' אם באים הע"ח עתה לפנינו להעיד שלא נעשה שום זיוף מ"מ גט פזה לא מהני דהוי מפי כתבם דבשלמא פל גיטין פשר דלא [הוי] מפ"כ דהוי פנחקה עדותן בב"ד אבל בגט פזה דלא הי' מכשירים בכתבם לבד הוי העדות מפ"כ ולא מהני רק עדי מסירה וז"ב לפע"ד וא"כ מש"ה בתורף אינו גט היינו אפילו אם באים העדי חתימה לפנינו ואומרים שלא הי' בו פסול אבל בטופס היינו מקום שנוראה שלא הי' בו תנאי וכדומה פגון שהוא מקום קטן שלא הי' ראוי לכתוב בו תנאי וכדומה פשר בטופס אבל בתורף פגון שם האי ששנכתב על המחק גם שידענו שלא הי' בו תנאי וגם העדים אומרים שלא הי' בו שום זיוף רק דמקודם נכתב שמו על המחק מ"מ פסול דהוי מפ"כ הגם דלכאורה מלישנא דהש"ף ז"ל [הנ"ל] משמע אפי' ניקר בעצם הענין דלא הוי זיוף נמי פסול בתורף אף באמת (בכאן) אם ניקר היטב שלא הי' שום שינוי מתחלתו [נראה] שלא מקרי פלל נכתב על המחק וכן מבואר בהדיא [בב"ש סי' קכ"ד ס"ק ד' בשם תוס' והרא"ש] דניקר בין מחוק פ"א לב' פעמים אלמא אפי' אם הוא על מחק פשר פיון שניקר שלא נעשה בו זיוף רק פנונת הש"ף ז"ל כמ"ש דבתורף פגון שם האי ש או שם המלנה במחק פסול אפי' ניקר שלא הי' כתוב תנאי או איזה דבר מ"מ שמה שמו נכתב בזיוף אבל בטופס אפילו אם [אינו] ניקר מ"מ פיון שניקר עכ"פ שלא הי' דבר המבטל הגט או השטר פשר וזה ברור: וא"כ היוצא לנו דהטעם שאינו גט במחק בתורף הוא משום דהוי מפי כתבם א"כ ביודי"ן דתהויין ותיצביין דאפילו אם חסרו היודי"ן ג"כ אין הגט רק פסול מדרבנן פמבואר בש"ע הנ"ל א"כ אם דענין ע"י חתימה שלא נעשה בזיוף פשר דלמאי נחוש הא העדים מעידים שלא הי' בו זיוף ונכתבו היודין מתחלה על המחק ואי דהוי מפ"כ הא מדרבנן פשר מפ"כ וא"כ הגט פשר דמדאורייתא פשר אפילו בלא היודי"ן היתרים ומדרבנן הא פשר מפי כתבם מפ"כ התקנה וא"ל פיון דעכ"פ לא הוי פנחקה עדותן בב"ד פיון שהב"ד לא יכשירו גט פזה בלא העדאת עידי חתימה שלא נעשה זיוף א"כ שוב הוי מדאורייתא מפי כתבם דז"א פלל פיון שמה"ת פשר ונ"מ לכמה מקלי שתהי' פמגורשת מה"ת ודאי הוי פנחקה עדותן בב"ד מה"ת ומדרבנן פשר עפ"י כתבם משום תקנה ולכן הגט הנה פשר ובפרט פיון דבאמת עכ"פ אינו רק ספק אם נעשה זיוף הוי סד"ר לקולא במקום עיגון וגם השליח י"ל שנאמן במילי דרבנן הגם שלפ"ד הב"ש [בסי' קנ"ח ס"ק א'] בע"א שמתה אשתו דעתו להחמיר גם שהוא לאחר זמן [של החרם דר"ג מ"ה] מ"מ בכה"ג נלע"ד דלכ"ע השליח נאמן וכמו שהאמינו לענין קיום ולענין בפ"נ ולכן לפע"ד הגט פשר במקום עיגון אם יתברר ע"י עידי חתימה שבמקום שנכתב שהי' כתוב היודי"ן על המחק מתחלתו ואף באם גם פזה יש מקום עיגון וא"א לברר פשר ע"י השליח ומטעם סד"ר וגם שלכמה גדולי הראשונים פשר בחסר היודי"ן ובמקום עיגון התירו פמה אחרונים ולכן נלע"ד במקום עיגון לסמוך על השליח ורק כ"ז באם יספיקו עמי בעלי

הוראה גדולים בתורה: סימן נה שאלה בגט שניתן בספק יום או לילה והוא שעת הדחק ועיגון אי מותרת להנשא בו: תשובה דבר זה ברור דמותרת להנשא.

דהנה לכל הפוסקים קדמאי ובתראי אינו רק פסול דרבנן. פאשר [יבואר] לקמן אי"ה וא"כ ספיקא דרבנן מותר.

ואולי לכאורה [הוי] חזקת א"א [אף] ז"א דהא רוב האחרונים מתירין ספיקא דרבנן גם באיתחזק ובפרט במקום עיגון גם הש"ך ז"ל ביו"ד סי' ק"י מתיר ובפרט בכאן דאיתרע פבר החזקה בגט הנה ורק לכאורה י"ל דספק בה"ש הוי איתחזק חד בחד דלכ"ע מחמרין גם בדרבנן כמבואר בדיני ס"ס ביו"ד וכמ"ש הפר"ח ז"ל בא"ח [מובא בחנות דעת סי' קפ"ד] דמטעם זה אסור במלאכה דרבנן בבה"ש.

אמנם באמת ל"ד פלל. דהתם הספק הוא ביום גופיה אם אסור או מותר.

והוי פשטי חתיכות לפנינו אחת אסורה ואחת מותרת. דאסור אפילו בדרבנן אכל באם אין הדבר המסופק לנו מוטל על עצם היום רק על איזה דבר אנו מסופקים באיזה יום הנה ודאי מקרי סד"ר ולא איתחזק פלל דהא לא איתחזק פלל בדבר זה מעולם אסור ולא הוי באיתחזק אסור ודינו רק כמו פל ספיקא דרבנן נגד חזקה משום חזקת א"א וסד"ר במקום חזקה מותר במקום עיגון לכ"ע היינו לרוב שיטות אחרונים וצ"ע על הגאון בחנות דעת סי' קפ"ד שאוסר גבי נוסת מספק מהאי טעמא דהאסד"ר דאיתחזק כמ"ש הפר"ח ז"ל בה"ש שהבאתי ובאמת ל"ד פלל כמ"ש"כ ובאמת בעצמו בסי' ק"י כתב כדברי וצ"ע.

אף לכאורה יש מקום לומר דמוקדם מה"ת פסול [נאם פבר הי' לילה ה"ל מוקדם] דהא קי"ל דבעינן עדות שאנ"ל ורק דרבנן עקרוהו ומש"ה פל הגיטין המה פשרים רק מדרבנן וכמ"ש הנמק"י בפאד"מ.

וכיון ששוב פסלוהו [בלילה] ממילא בטל מה"ת אף באמת ז"א דהנה לכאורה קשה דמה פריף [בגמ'] מפני מה תקנו זמן בגיטין הא צריף לתמן זמן לכתחילה שיהא הגט פשר מה"ת.

אף באמת כיון דחז"ל עקרוהו לדו"ח גבי גיטין וקדושין כמו בכל דיני ממונות שוב ל"צ זמן כמו שלא תקנו בכל ד"מ שצריכין העדים דוקא דו"ח. וכן מבואר בני"י פרק הנ"ל.

אף זה קשה כיון דבאמת הא דאין עדי נשים צריכין דו"ח הוא משום דקי"ל כרע"ק [בסוף] יבמות כיון דאיכא פתובה למשקל כד"מ דמיא ומבואר שם בח"ר ז"ל [בחדושי רשב"א] היינו כיון דד"מ בפנינו וד"נ אין בפנינו רק שנוגע מזה לד"נ.

אבל אפתי לא זינתה מש"ה כד"מ דמיא ול"צ לדו"ח יע"ש. וא"כ קשה למה תקנו זמן דאי שיתפה על ב"א הא אם תזנה ותבא להרג עפ"ז לא יכול פלל להצילה בגט כזה דהא שוב ד"נ ממש הוא וצריכה דו"ח.

[ויהא הגט בטל]. אף באמת ז"א דהא אפתי אנו מסופקין דלמא נתן לה הגט קודם ואז לא הי' נוגע פלל [לד"נ] והי' נפקע הקדושין ע"י תקוה דרבנן וממילא מספיקא לא תהרג ושפיר שייף שיתפה.

ועפ"ז שפיר הוי מציינו למימר דזה הוא סברת התוס' [גיטין די"ז ע"א ד"ה משום ב"א] דהרי גרושה לפניה היינו דנתגרשה עתה ונפקעו הקדושים נהי דאנו מסופקים מ"מ לית לה חזקת א"א.

דאדרבה היא פנויה מקדם. הגם כי קשה זה להעמיס בדברי התוס' ו"ל אף בעצם נכון הדבר לכאורה לומר כן וגם מעלתו הלה בדבר הזה לומר כן.

אף לפי הנראה מדברי התוס' לקמן דף ל"ג [ע"א ד"ה ואפקעינהו] בשם ר"ת ו"ל שפכתב דאוקמינו לי אחזקה דהשתא כמו גבי נזיר שיהתרו בו כו' וקשה מאי חזקה יש הא אי יתיר לו וכן גבי אשה אם יבטל הגט ממילא יצקר החזקה למפרע וליכא חזקה כלל א"ו ס"ל לר"ת ו"ל דגם בכה"ג מקרי חזקה שלא ישתנה הדין מכמו שהי' מחזקין בו כעת וא"כ ה"נ פינו שפנו מסופקין אי הי' הגט מקודם הזנות דנפקע הקדושים או שהי' לאחר הזנות דלא נפקע הקדושים.

(איך) מוקי לה אחזקה דלא נפקעו ואוקמי' ליה אחזקה שהי' לן עד הנה שהיא א"א. הן אמת שידיעתי שיש מקום לחלק אף הרוצה יראה דהנשואים שוין וא"כ עדיין נשאר קושית התוס' נוקמא אחזקת א"א וגם תירוץ התו' ל"ש דהרי גרושה לפניה [דהא] אם באמת נותן לה הגט כעת לאחר ההתראה על [הזנות] אינו גט כלל דהא ד"נ ממש הוא ובעי דו"ס והוי עדות שאאי"ל וא"כ הרי א"א לפניה ומאי הרי גרושה לפניה [שייך] הא ע"ז אנו דנין דלמא עדיין היא א"א.

אף באמת י"ל [דע"כ] לא פכתב הנ"י ו"ל דהוי כל הגיטין רק מדרבנן [אלא לענין מה] דסמכינן אגיטין להתיר האשה אבל הגט באמת גם [לדידיה] הוא מה"ת גם דהוא עדות שאאי"ל דהנה נדאי פשוט [דלא בעי] דו"ס רק בשעת הגדה אבל בשעת המעשה [אפילו במעשה דבעי] דוקא עדים פגון גיטין וקדושים מ"מ בשעת מעשה [אם העדים] ראו המעשה וא"כ שפחו הזמן נדאי דלא נפקעה [המעשה למפרע] מעיקרא הגע עצמה אשה שנתקדשה לפני עדים [וא"כ] שפחו הדו"ס וכי מותרת האשה להנשא לאחר [משום דהוי] קדושים בלא עדים זה נדאי אינו דהא בשעת [קדושים הוי עדים] ורק אנו לא מקבלינו להו לאסור האשה לעלמא [אבל היא] בעצמה דיודעת אמיתת הענין בנדאי אסורה [הגם דקדושים] שהיו בלא עדים גם היא עצמה מותרת [אע"פ שקדשה] באמת דכך הוא הענין דגזה"כ הוא דקדושים [צריך] דוקא עדים ואם הי' בלא עדים [אין כאן קדושים כלל דכן] עצמות ענין הקדושים שיהיו [דוקא בעדים מ"מ אם] הי' עדים [אלא שאח"כ שפחו הדרישות וחקירות נהי דאנו לא מקבלינו עדותן אבל האשה עצמה] היודעת באמת היא א"א גמורה ודבר זה פשוט מאד א"כ בגיטין העדים יודעים הזמן וכל החקירות ורק שהתורה הצריכה דוקא חתימת עדים על הגט והיינו וכתב לר"מ היא חתימת עדים אבל נדאי לא הצריכה תורה להגיד בפני ב"ד דוקא ורק התורה צוה להבעל וכתב לה כו'.

היינו שיתחום העדים וזה שפיר עשה הבעל שחתם עדים ומה לנו שאח"כ אינם יכולים לקבל עדותן וכן נמי לר"א דס"ל לשיטת התו' ו"ל וסייעתם דע"ח הוי כמו עמ"ס דהו כמו שמודיעין שנקסר לפניהם פינו שהיא ביז האשה א"כ מה לנו בזה שאינם מגידין לפני הב"ד הזמן הם יודעין פי מסתמא נמסר ביום שנכתב משום דלא מקדים אינש

פְּרַעְנוּתָא לְנַפְשֵׁיהּ הֵגַם שְׂאִינָם אוֹמְרִים לְפָנֵינוּ בְּשִׁבִיל זֶה לֹא נִפְסַל הֵגַט לְמַפְרַע א"ו דְּגַם הַנ"י ס"ל דְּהֵגַט כְּשֶׁר מַה"ת וְרַק שְׂקֻשָׁה לֹו בְּמָה דְּמַכְשִׁירִין הֵגַט הֵינּוּ שְׂמַתִּירִין הָאִשָּׁה לְהַנְשֵׂא בְּיוֹם הַבָּא לְפָנֵינוּ ע"י עַדִי חֲתִימָה הָא הֵוִי [עֲדוּת שְׂאִי] אָנ"ל וְע"ז כְּתַב דְּעַקְרִינָהוּ לְדו"ח וְאַפְקַעֲינָהוּ לְקִידוּשֵׁין אַבְל בְּאַמַּת הַגִּיטִין שְׁלָנוּ הֵמָּה בְּאַמַּת מַה"ת וְלָזָה לֹא יִדְעָתִי מ"ש הַב"מ ו"ל [סִי' קכ"ז] וְהִרְעִישׁ עוֹלָם עַל הַפ"י ו"ל וְאִיךְ אֲשַׁתְּמִיט מִיגִינָה דְּבָרֵי הַנ"י וְכֹאשֶׁר כְּתַבְתִּי בְּהַבְנָתוֹ וַא"כ לַפַּמ"ש א"ש דְּכִינּוֹן דְּבְּאַמַּת נִתְגַּרְשָׁה בְּפָנֵינוּ וְדַאי שְׂהִיא עֵתָה מְגוֹרְשָׁת גְּמוּרָה מַה"ת וְרַק שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין מְתִי שְׂגַרְשָׁה אוֹקְמִינוּ אַחְזָקַת גְּרוּשָׁה מְקַדָּם דְּבָרֵי הִיא גְּרוּשָׁה לְפָנֵינוּ וְזֶה בְּרוּר מְאֹד.

וְעַפ"ז נִתְיַשֵּׁב הֵיטֵב דְּבָרֵי הָרַאב"ד ו"ל [פ"א מְגִירוּשֵׁין] שְׂכַתְב דְּמֵאֲחָר כְּשֶׁר וְהִקְשׁוּ עָלָיו דַּא"כ יִחְפָּה עַל ב"א שְׂיִתֵּן לָהּ גֵּט מְאֲחָר וְהוּא [יֹאמֵר] דְּנִתְגַּרְשָׁה מְקַדָּם דְּבָרֵי גַם עֵתָה עַדִינּוֹן לֹא הֵגִיעַ הַזְּמַן [עֵינּוֹן ב"ש סִי' קכ"ז] וְלַפ"ד א"ש דְּהֵנָּה בְּנוֹדַאי דְּאִין עַדִי מְסִירָה לְפָנֵינוּ וַא"כ לֹא הִי כָּלֵל עֲדִים בְּמְסִירָה וְאִי דְּעַדִי חֲתִימָה הֵוִי כְּמוֹ עַדִי מְסִירָה וְכְמוֹ שְׂכ' הַר"ן ו"ל וְנ"ל בְּפִרְק הַמְּגַרְשׁ מְכִינּוֹן שְׂיִשׁ עֲדִים עַל עֵיקַר הַדְּבָר הֵוִי לִיָּה עַדִי חֲתִימָה כְּעַדִי מְסִירָה שְׂהָרִי הֵגַט יוֹצֵא מִתַּח"י זֶה אֵינּוּ דְּהָא [כָּאן] עַדִי חֲתִימָה אֵינָם מְעִידִים עַל הַמְּסִירָה דְּהָא אֲדַרְבֵּה הֵם מְעִידִים עַל אִיחּוּר הַזְּמַן וְעַל יוֹם אַחַר הֵמָּה מְעִידִים וְע"כ [צָרִיךְ] לֹומר כִּינּוֹן דְּיִדְעִינוּ אָנוּ שְׂבָא מִיָּדוּ לִיָּדָה וְהוִי אָנוּ [סְהַדִי וְהָא] לִיתָא דְּהָא אָנוּ לֹא יְכוּלִים לְתַפּוֹס דְּבָרֵי הָעֲדִים [דְּהוִי] עֲשֵׂאִי"ל בְּשִׁלְמָא בְּאִין בּוֹ זְמַן כָּלֵל שְׂפִיר שְׂיִיךְ סְבֵרַת [הַר"ן] דְּעַדִי חֲתִימָה הֵוִי כְּמְעִידִים שְׂבָא מִיָּדוּ לִיָּדָה וְאִי [דְּאִין אוֹמְרִים] הַזְּמַן הָא הֵם בְּעֲצָמָם יוֹדְעִין וְאִין צָרִיךְ אֲזִי לְהַעִיד כָּלֵל [אַבְל] אִם אִיחּוּרֵי הַזְּמַן דְּאֲדַרְבֵּה חֲתוּמִים אֵינָם מְעִידִים בְּחֲתִימָתָם [שְׂנַמְסֵר לִיָּדָה] קוֹדָם זְמַן הַנְּכַתֵּב בְּשִׁטְר וְלַפִּי דְּבָרֵי הַרְמַב"ן [בְּר"ן שָׁם] הֵוִי מְמַשׁ אֵינּוּ מוֹכַח מִתּוֹכּוֹ יַעו"ש וְרַק הַעֵיקַר מַה [שְׂאָנוּ רוֹאִים] גֵּט הַחֲתוּם כִּינּוּ הָאִשָּׁה הַיּוֹם אָנוּ תְּפָשִׂי דְּבָרֵי [הָעֲדִים שְׂנַמְסֵר לָהּ וְזֶה הֵוִי] כְּהַגְדַּת עֲדוּת וְזֶה לֹא מְהַנִּי מְשׁוּם דְּהוִי עֲדוּת [שֵׂאִי"ל וְאִיךְ דְּבִגְט ל"ב עֲשֵׂאִי"ל] כ"א שְׂזִינְתָּה לְפָנֵינוּ וְשְׂפִיר כְּשֶׁר דַּא"צ [דו"ח דְּכד"מ דְּמֵא אַבְל אִם] זִינְתָּה דְּכד"ג דְּמֵא א"כ אֵינָה [גְּרוּשָׁה לְפָנֵינוּ כָּלֵל דְּהָא מְחֲתִימַת הָעֲדִים אֵינּוּ מוֹכַח] הַמְּסִירָה קוֹדָם יוֹם הַנְּכַתֵּב בּוֹ וּמִתּוֹךְ רֵאזִיתוֹ לֹא מְהַנִּי דְּהוִי עֲשֵׂאִי"ל וַא"כ אֵין לְסַפֵּק רַק שְׂמָא גִּיתָן לָהּ מְקוֹדָם וְאֲזִי לֹא הִי צָרִיךְ דו"ח מְטַעַם דְּעַקְרִינָהוּ ע"ז שׁוּב אֲמַרִינוּ אוֹקְמִי בְּחֻזְקַת א"א וז"ב.

וַא"כ לַפ"ז לְכַאוּרָה בְּמִקְדָּם דְּבִנוֹדַאי אֵינְרִי בְּגוֹנוּנָא דְּיִדְעִינוּ דְּהִי מְקַדָּם דַּא"כ מְנָא יִדְעִינוּ כְּקוּשִׁית הִירוּשְׁלָמִי וַא"כ הֵוִי עֲדוּת הָעֲדִים כְּאוֹמְרִים בְּפִירוּשׁ עַל יוֹם אַחַר וַא"כ בְּשַׁעַת הַמְּסִירָה לִיכָּא עֲדִים כָּלֵל וְל"ד לֹאִין בּוֹ זְמַן כָּלֵל דְּהִכָּא מְעִידִים עַל יוֹם אַחַד וְאָנוּ יוֹדְעִים שְׂלֹא כֵן וְהוִי אֵינוּ מוֹכַח מִתּוֹךְ חֲתִימַת הָעֲדִים עַל מְסִירָתוֹ הַיּוֹם וַא"כ לִיכָּא כָּאן עֲדִים בְּשַׁעַת מְסִירָה וְצָרִיךְ לֹומר רַק מְשׁוּם דְּחַז"ל עֲקִרוּהוּ וַא"כ כִּינּוֹן שְׂפָסוּל עַכ"פ מְדַרְבְּנָן מְשׁוּם חֲשִׁשָׁא דְּפִירוּת אוֹ ב"א בְּטַל מְמִילָא מַה"ת.

אַךְ בְּאַמַּת זֶה לִיתָא וְלֹא אֲשַׁתְּמִיט שׁוּם אַחַד מִהַפּוֹסְקִים [לְכַתּוּב כֵּן] [לְכֹן] זוּלַת (כְּרִיב"ש) [הָרַא"ש] ו"ל בְּתַשׁוּבָה [כָּלֵל מ"ב סִי' יו"ד הוֹבָא בְּב"י סִי' קכ"ז] וְהַרְבֵּה תְּרוּצִים נְאָמְרוּ. אַבְל בְּנוֹדַאי שְׂמַה"ת כְּשֶׁר דְּשְׂפִיר י"ל שְׂמוֹכַח מִתּוֹךְ עַדִי חֲתִימָה שְׂנַמְסֵר בְּיוֹם שְׂנַכְתֵּב

בְּאֵמֶת כִּינּוּן דִּדְעִינּוּן שְׁלֵיא נְמָסֵר בְּיוֹם הַמְּבֹאָר בְּזִמְנָא מִמִּילָא הָוִי לִיה כְּגַט בְּלֵא זְמַן דְּשִׁפִּיר
כְּשֵׁר מֵה"ת כַּנ"ל וְדו"ק בְּכָל זֶה כִּי הוּא נִכּוֹן מְאֹד.

וּא"כ כִּינּוּן שְׁאִינוּ אֱלָא מְדַרְבְּנָן וְדַאי מְסַפִּיקָא כְּשֵׁר וְכוּן מְבֹאָר בְּהֶדְיָא בַּג"פ [ס"ק כ"ז]
בְּשֵׁם מְהַר"ם גְּלֵאנְטִי לְהַכְשִׁיר כַּה"ג וְלִית בֵּיה סְפִיקָא כְּלָל: וְעַתָּה נִבּוֹא לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ
בְּדַבְרֵי רַאשׁוֹנָה כְּתִב לְתַרְזֵן קוֹשְׁיַת תּוֹס' [הַנ"ל] דְּנוֹקְמֵי אַחְזָקַת א"א דְּנֶאֱמָן מִטַּעַם מִיגוּ
דְּהִי יָכוֹל לְשַׁלּוֹחַ לָה גֵט וּלְבַטְלוֹ דִּיהִי הַקִּידוּשִׁין נִפְקָעִין אַת"ד וְתַמּוּהָ לִי טוֹבָא יְדִידֵי
אִיהִ יִפְרֹשׁ הַסּוּגְיָא פְּלוּ שְׁלֵיא אֱלִיבָא דְּהַלְכְּתָא דְּקו"ל [גְּיִטִּין דְּרָף ל"ג] בְּטָלוּ מְבֹטְלִין וְגַם
אֲפִילוּ לְרִשְׁבֵּי"ג [שָׁם] דַּס"ל כּוּן הֵינּוּ לְאַחַר תְּקִנַּת ר"ג אֲבָל הַזְּמַן שְׁנַתְקוּן מִקְּדוּם כְּמְבֹאָר
בְּהַמְגַרְשׁ וּבְמַנְחוֹת א"כ לְמָה תְּקִנּוּ זְמַן הָא נּוֹקְמֵי אַחְזָקַת א"א וְתוּ תַמּוּהָ דְּמָה בְּיָדוּ הוּא
זֶה הָא דְּלָמָא לֹא יִנְדְּמֵן לוֹ שְׁלִיחַ וְגַם אִי יִנְדְּמֵן דְּלָמָא [לֹא] יִנְדְּקוּ לוֹ הַעֲדִים לְבַטְלֵן וְאִי
דִּיתְרַמִּי לִיה כְּוָלָא דְּלָמָא יִשְׁמַע הַשְּׁלִיחַ וְלֹא יִמְסַרְנוּ לְהַאֲשֵׁה וְאִי דְּגַם זֶה יִנְדְּמֵן בְּנֹדְאִי
כְּוָלִי הָאִי לֹא מְקַרִי בְּיָדוּ כְּמְבֹאָר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וַיַּעֲוִינּוּ בְּבִיזָה [דְּרָף כ"ו] גְּבִי מִי יִימַר
וּבְשִׁבְתָּ פָּרַק כִּיָּרָה [דְּרָף מ"ו ע"ב] וְאִי מִשּׁוּם [מִיגוּ] לֹא אֲמַרִינּוּ מִיגוּ בְּמָקוֹם חֲזָקָה וְתוּ
כִּינּוּן דְּאִסוּר לְבַטְלֵן הַגֵּט כְּמְבֹאָר דְּמַנְגְּדִין אוּ מ"ח לֹא מְקַרִי בְּיָדוּ וַיַּעֲוִינּוּ בַח"ר בְּגִיטִין
כְּסוּגְיָא אַזְפְּרוֹת לֹא כְּתַבְתִּי לְשָׁמַן גַּם הָוִי מִיגוּ לְמַפְרַע.

וְמָה שְׁתִּירְזֵן מ"כ דָּאֵם דְּנִין עַל שְׁעַת הַגְּיָרוּשִׁין אִינוּ בְּרוּר לַפ"מ דְּמְבֹאָר בְּטוֹר ח"מ גְּבִי
רַאוּ בְּיָדוּ וְטַעַן מִשְׁפּוֹן בְּיָדֵי עַל כֶּף דַּא"נ יַעו"ש וּבְאֵמֶת יֵשׁ מְקוֹם לְחַלּוֹק לְפִי דְּבַרֵי הַש"ף
בְּסִי' ע"ב. שְׁנִית כְּתַבְתָּ לְתַרְזֵן קו' [ר"י] עַפ"י דְּרָף הַנ"י [בַּפ' אַד"מ הַנ"ל] דְּהִי עֲדוּת
שְׁאִי"ל וּא"כ אֲפַקְעִינָהּ וְלֹא הָוִי חֲזָקַת א"א אַת"ד כְּבָר הֶרְאִיתִי דְּעַתִּי בְּזֶה אִיהִ מָה
שְׁכַתְבְתָּ דְּבַגְיִטִין הַבְּאִין מַמְדָּה"י וּבְנִתְאַחַר לֹא שְׁיָיָה זֶה לֹא יִדְעַתִּי דְּלִפִּי פֶּשֶׁט דְּבַרֵי הַנ"י
כָּל גִּיטִין שְׁלָנוּ אִינָם רַק מְדַרְבְּנָן דְּהָא אִין כְּתוּב בְּהֵם הַשְּׁבַע חֲקִירוֹת וְכְמְבֹאָר בַּב"מ
וּא"כ הִדְרָא קו' לְדוֹכְתָא.

אִיהִ בְּאֵמֶת דְּעַתִּי בְּכּוֹנוֹת הַנ"י כַּמִּש"כ לְעֵיל: שׁוּב כְּתַבְתָּ לְתַרְזֵן פִּי הַמְּשַׁנְיֹת לְהַרְמֵב"ם
ז"ל וְכַתְבְתָּ טַעַם דְּלֹא חִיִּישִׁינּוּ בְּכָל גֵּט שְׁמָא לֹא נְמָסֵר בְּיוֹם כְּתִיבְתוּ דְּסַתְּם גִּיטִין נְמָסְרִין
בְּיוֹם כְּתִיבְתוּן וּא"כ זֶה שְׁנַחְתֵּם בְּלִילָה יֵצָא [מְסַתְּם גִּיטִין] וְלֹא יִדְעַתִּי לְמָה לֹא נִימָא דְּלֹא
יִקְדִים אִינִישׁ פְּוֹרְעָנוּתָא לְנַפְשֵׁי כְּדַבְרֵי הַש"ס וּלְפִי"ז גַּם אִם מִתְרַמִּי דְּנַחְתֵּם בְּלִילָה
בְּשִׁבִיל זֶה לֹא גִרַע אָדָם זֶה מְלַהֲנִים הַגֵּט אֲצִלוּ וּא"ל דְּהָא חֲזִינּוּ דְּהָאִי גְבָרָא לֹא מְקַפִּיד
אֲפּוֹרְעָנוּתָא דְּנַפְשֵׁי דְּאִטוּ בְּכִיפִי תִלְיָא לִי הַתַּנָּא וְכִי לֹא מִשְׁפַּחַת דְּנֶאֱמָן מְלַחְתְּמוּ וְכַדּוּמָה.

גַּם יִתֵּר הַדְּבָרִים שְׁכַתְבְתָּ בְּפִי זֶה אִינִי מִבִּין כְּלָל וְד"ל: עוֹד כְּתַבְתָּ לְתַרְזֵן קו' הָאֲחַרוּנִים
דְּמַקְשִׁים בַּב"מ [דְּרָף י"ט ע"א] דְּאֲמַרִי לְקוֹחוֹת אִינִי רַאִי וְקִשְׁיָה דְּהַגֵּט פְּסוּל וְכַתְבְתָּ
לְתַרְזֵן דְּבַעַל נֶאֱמָן מִשּׁוּם דְּיֵצָא מִחֲזָקַת אִסוּר דְּאוֹרִינִי תֵּא דְּהַטַּעַם דְּבַעַל שְׁאֲמַר גְּרִשְׁתִּי אַת
אֲשֵׁתִי אִינוּ נֶאֱמָן מִטַּעַם דְּאִיכָּא חֲזָקַת א"א בְּאֵמֶת הַמְּעִינּוּ בְּסוּגְיָא בַּב"ב [דְּרָף קל"ד ע"ב]
יִרְאֶה דְּטַעַמִים אַחֲרִים שָׁם וְהַרְבֵּה הָאֲרִיכוּ הָאֲחַרוּנִים יַעו"ש בַּב"ש: אַד בְּאֵמֶת הַטַּעַם
פְּשוּט לַפַּע"ד מָה דְּהַגֵּט כְּשֵׁר בַּב"מ כִּינּוּן דְּהָא דְּנִפְל הוּא רַק סְפַק אִם אִיתְרַע וְכְמְבֹאָר
בְּרַאשׁוֹנִים וּבְאַחֲרוּנִים וּא"כ מִשּׁוּם מְוַקְדָּם דְּהִי דְּרַבְּנָן הָוִי סַד"ר וְלִקְוָלָא [אַבְּל] לְעַנְיָן
לְקוֹחוֹת שְׁפִיר חִיִּישִׁינּוּ: עוֹד הַעֲלִיתָ לִינִישׁב קוֹשְׁיֹת הַתו' [בְּגִיטִין דְּרָף י"ז ע"ב ד"ה עַד
שְׁעַת נְתִינָה] עַל רִשְׁ"י דַּס"ל דְּבְכָל גִּיטִין אֲמַרִינּוּ אִינִי רַאִי וְהַקְשׁוּ הַתו' עָלָיו מַב"מ

דדוקא בנפל אמרינו אייתי ראי וכתבת לתרץ עפ"י מה שהקשה דלמה באמת ס"ל לרש"י דבעי לאייתי ראי וכתבת הטעם דלא אזלינו בממון בתר רוב הרבה יש להאריף בפרט הזה בסוגיא דמי שנתערב לו ב' גיטין בביצה ובב"מ בתקפו פהו ואין הפנאי פעת ובסוגיא בביצה הארכתי הרבה בזה: שוב פתבת לנישב קו' התו' על רש"י גבי שעת הדחק שניסת וא"כ מה פריף הגמ' האמר ר"ל הא חששא דגט ישן פשר בניסת וכתבת לתרץ עפ"י פלפול דברי [הנב"י] והנה לא הבנתי דבריך הלא כ"ע ס"ל דמד"ת בעי דו"ח בין בד"מ ובין בגיטין וקידושין ורק דעקרוהו דנהי דעדות שאנ"ל לא בעי לפי דברי הנב"י אבל ונדאי דבעי דו"ח וא"כ מד"ת שטר הבא לפנינו בלא דו"ח אין מוציאין ממון מחזקה ולמה הכשירו עתה עדות בלא דו"ח מטעם דעקרוהו כמבואר להדיא בש"ס סנהדרין [פ' אד"מ] א"כ הרי בהדיא לפי דברי הגמ' כל השטרות שפשרין [עתה] אינו רק מדרבנן וא"כ במקדמם הוי לפסלו לגמרי [לדבריך] כמו בגיטין גם באמת גוף קו' הב"מ ז"ל אינו מוכן אצלי [דחז"ל] פסלו השטר וא"כ בגיטין דעיקרו לאו לגוביינא כמבואר [בב"מ] א"כ פסלוהו לגמרי אבל שטר עיקרו לגבות ממשעבדי מש"ה פשר לגבות מב"ח: גם מה שפתבת עוד להכריח.

גבי עשאי"ל דלא אמרינו דכל העדות בטילה נעלם ממנו סוגיא שלימה בסנהדרין בפרק (אד"מ דלשיטת רש"י).

בע"מ [היו בודקין דלשי' התו' שם בד"ה דה"ל עשאי"ל] דהוי כנמצא אחד מהם קרוב או פסול וא"כ נסתר דבריך מפל וכל. והנה בסוף דבריך פתבת א"כ בנ"ד משום שמה חפה כדאמ' ר"ש ומשום פירות הרי פשר מה"ת לן לפסלו כקו' הב"מ פבר הודעתיה דלשיטת הנימוק"י כל גיטין המה רק מדרבנן.

גם לא ידעתי מה שפתבת לחלק בין אם הוא פשר מה"ת או לא וכי אין פח בינך חז"ל לעקור דבר מה"ת בממון או באיסור בשוא"ת אם רצו בנודאי יכלו לתקן וא"כ הדרא קו' לדוקתא דלמה בגט רצו לפסלו לגמרי ובשטר לא רצו אוילם מש"כ לתרץ א"ש גם מה שפתבת די"ל דזכות הוא לו נעלם ממנו דברי הגמ' [יבמות דף קי"ח ע"ב] ופסקו כל האחרונים דאפילו בקטטה וכה"ג דאיכא לספוקי אם זכות הוא לה וזכין בשבילה וא"כ מספיקא לא יוכלו להוציא מלקוחות: סימן נו שאלה בגט שכתבו שם הבעל מושל ושם בגליל ההוא מצוי שם מישל וכן נקרא גם הבעל בפי כל מישל וכן כותבים כולם בכתבי שטרותיהם משטרי הדיוטות ואגרות רשות שם מישל ביו"ד ורק המסדר הגט כתב שם זה בנא"ו ודעתו שנקרא בנקודת שור"ק והנא"ו בניקוד שור"ק היא פועין מישל בחירי"ק וגם פי אין ניפר היטב במבטא אם מדגישין היו"ד בחיר"ק וכבר ניתנו גט זה והאשה אינה מתרצה לגט שני רק ע"י שליח והבעל מקפיד על הוצאות השליח וגם מלבד זה נהנייב בעל האשה ע"י בוררים ליתן לה עוד חמשים ריגוש פסוף מלבד מה שפסקו הבוררים

הראשונים שהי' עפ"י קגא"ס להוסיף לה סך רב על פתןפתה פדי לגרשה ועפ"י עקשות
האשה ופסירבה מלקיים פסק הבוררים הראשונים הוכרח הבעל לקבל ע"ע בוררים
חדשים והמה הבוררים חדשים הוסיפו לה עוד חמשים ר"כ אף לא הי' ע"ז קגא"ס
ונסתפק השואל אם מתקוב הבעל לתת לה החמשים ר"כ הנוספים מהבוררים האחרונים
וגם אם הגט כשר ואם עכ"פ הבעל מותר לישא אשה אחרת בלא גט שני: תשובה הנה
מקודם נקדים דאם הי' ידוע לנו שהקברת שם מושל בשור"ק גם שהי' המנהג בין ההמון
בכתביהם לכתוב מיניש'ל בחיר"ק וגם הבעל חתם עלמו מיניש'ל בחיר"ק מ"מ לכתחלה אין
כותבין רק מושל כמו שנקרא בהקרה ואין לחוש פלל להקברת המון הטועים ולא לחתימת
הבעל פמבאר בתשו' מהראנ"ח גבי איירינו וכן פסק מהרי"ט בהדיא דאין חוששין בגט
לכתיבת השטרות וחתימת ההמון דבגט צריף לכתוב השם כפי מליצת הלשון ששמנו
חוצב או פכ"פ לפי מליצת מקום שנקתב הגט אבל לא לפי טעות המונים שאינם יודעים
בהנחת האותיות וכן הובא דבריהם בס"ש ונראה שהספים עמהם יעו"ש בשם פורלא
וא"כ בנדאי הי' ראוי לכתוב בכה"ג מושל בנא"ו.

אולם אם הי' ידוע שמדגישי' בחיר"ק אם היו כותבים בנא"ו הי' פסול דנא"ו אינו
משמש פלל במקום חיר"ק. והנה בנ"ד דאינו מורגש היטב ולא נבחן הדבר אם בחיר"ק
או בשור"ק בכה"ג אנו למדים מכתובות שטרי הדיוטות וכתבתם וכמ"ש הרח"ש ז"ל
בתשו' וא"כ לפ"ז בנדאי צריף לכתוב לכתחלה מיניש'ל בחיר"ק ואם שינה וכתב בנא"ו
נלע"ד דפסול דהוי שינוי השם ממש וכמ"ש מהרא"ם ז"ל בתשו' ומוכא דבריו בג"פ סי'
(קנ"ה) א"ה אולי צ"ל בסי' קכ"ח ס"ג ג] ואפ"י החולקים שם בנ"ד מודים פאן דהוי
שינוי ממש ובפרט דאיפא למיחש שהקורא יקרא מושל בחול"ם דכן הוא נקודת נא"ו
כמו חול"ם וע"כ יקרא מושל בחול"ם דיאמר הקורא א"א שהוא מושל בחיר"ק ה"ל
לכתוב יו"ד א"ו איש אחר גירש ששמו מושל בחול"ם וכמ"ש סב"א זו מהרש"ל
שכותבין פ"ף במקום ח"ת ואין חוששין שנקרא דגש שיאמרו דא"כ ה"ל לכתוב קו"ף
בשמות הלעז ובפרט ששם זה מושל בחול"ם נמצא לרוב ובגלילותינו הרבה מזה השם
מושל בחול"ם ואדרבה מיניש'ל בחיר"ק כמעט לא שמעתי ומסתמא גם קרוב לגבולכם
נמצאים מושל בחול"ם ולכן בנדאי יקראו מושל בחול"ם ויענין בע"נ באות יו"ד גבי
ירוחם שכ' ז"ל והי' נלע"ד דאם נקרא ירוחם הרי"ש בשור"ק דכתוב ירוחם מלא וי'
ואם יכתוב בכה"ג ירוחם חסר נא"ו הגט פסול דהרואה גט זה שהוא חסר נא"ו יקרא ירוחם
הרי"ש בחול"ם ואפשר דיש לצדד להכשיר דאע"ג שהוא חסר נא"ו יקרא בנקודת קבוץ
דהקברתו בנקודת שור"ק כמו שם והושע דהשי"ן היא בקבוץ ושם זבולן דהלמ"ד הוא
בקבוץ ה"נ יקרא ירוחם חסר הרי"ש בקבוץ וכן מצאתי בהושע סי' י"ד אשר בך ירוחם
יתום ובמשלי סי' כ"ח ומודה ועוזב ירוחם וכתוב בשניהם חסרי נא"ו והרי"ש הוא בקבוץ
עכ"ל.

ואפ"י לפי מה שמסיק דאפשר להכשיר הוא רק מטעם שמצינו ירוחם בלא נא"ו בקרא
ונקרא בקבוץ בך ירוחם יתום וכוונתו שם דבשור"ק כותבין נא"ו ובניקוד קבוץ אין
כותבין נא"ו ובלא נא"ו נקרא בקבוץ וניקוד קבוץ הקברתו שנה פעין שור"ק ומש"ה
מסיק דאפשר להכשיר ירוחם בלא נא"ו אבל בנ"ד נדאי פסול וכ"כ פינצא בזה מהרי"ט

ז"ל מוכא בס"ש גבי שלם בלא וא"ו ויעזין בעזרת נשים שם ומסיק לבסוף וכתב וז"ל
באופן דאני נבואה הרבה איה יצאנו י"ח בכתבת שמות הללו שלום.

בחול"ם ושלום בשור"ק דכיון דמיקרי הכי ומיקרי הכי הו"ל כמאן דלית' וכלאו לא
נכתב שם המגרש ויש לישב דכיון דכותב שלום בן אברהם מכתב שכתב בן אברהם אנו
מפירין ויודעין מי הוא המגרש אם שלום בחול"ם או שלום בשור"ק וקראוהו הגט יקרא
שם המגרש לפי הסימני' שמזכיר שם אביו ושם אשתו וממילא יתברר לו ליקרא הגט
כהלכתו פנ"ל עכ"ל.

והנה פבר פתבתי בחי' דהגם דאין סומכין על שם האב בלבד דאם כתב בגט רק בן פלוני
פסול כמבואר בקל הפוסקי' ויעזין בג"פ ובפרט בשינה שמו דאין סומכין מה שכתוב שם
אביו אף באמת החילוק פשוט דבניקוד המשמש לשניהם כמו וא"ו דמשמש לניקוד
חול"ם ולניקוד שור"ק או יו"ד דמשמש במקום ציר"י ובמקום חיר"ק שפיר פשר אם
כתב שלום בנא"ו הן אם המגרש נקרא בשור"ק או בחול"ם ואין לומר שיטעו ולא ידעו
מה שמו באמת אם שלום בחול"ם או בשיר"ק כמו חנמאל בן שלום בשיר"ק דזה אין
חשש פלל דכיון דכתבו שמו פפי הראוי לכותבו הוי כמו שיש שני יוסף ב"ש בעיר אחת
ומה יעשו אם יש בעיר שני ב"א שנקראים שלום בחול"ם ובכ"ינצא בזה הוי שלום
בשור"ק עם שלום בחול"ם כמו שם אחד וסומכין על שם האב או סימן אבל אם שינו
ממה שראוי לכתוב שמו בנדאי לא מהני שם האב לחוד כיון שחסר שמו בנם ובנדאי
כה"ג הגט פסול וזה ברור וראיתי בס' טיב גיטין בשמותנשים אות קו"ף ס"ק ג' שכ'
ז"ל ואם קורין בחיר"ק וכאשר שמעתי שם אשה שקורין הקו"ף בחיר"ק יש לכתוב
קניא ביו"ד.

ואם כתב בנא"ו פשר כיון שאפשר לקרות במלאפ"ם פאשר יש כמה שמות שנקתבים
בנא"ו ונקראים במלאפ"ם לא אתי למטעי ומכ"ש שרוב פעמים מחמת מהירות המכתב
אין דוחקין החיר"ק של הקו"ף עכ"ל ובמחכ"ת לפע"ד לא נראה פן ולא זכיתי להבין
דבריו בזה והמעניין יראה כי דברי נכונים לפסול הגט אפי' אם נשאת וכל הדרכים בה
וקרוב לפסול מה"ת וא"כ צריף הפעל לשלוח לה גט שני וגם ליתן לה החמשים פסוף
הגם שלא נתרצה בקגא"ס מ"מ צריף לפייסה שתקבל הגט מדעתה ואסור לישא אחרת
ורק באם תסרב מלקבל גט אחר בשום אופן אזי יוכל ליתן לה גט אחר בע"כ כמבואר
ברמ"א ז"ל סי' קי"ט ולפ"ד אם לא יהי' אופן להשתדל גט בע"כ מותר לישא אחרת
פנ"ל אם יספימו עמי עוד לומדי תורה לאמתה של תורה: סימן נז שו"ר לידידי הרב
המאה"ג וכו' מ' אליעזר ליפמן נ"י האבד"ק ראזניטאב יע"א.

מכתבו הגיעני. ואתמה מאד על איש כמוהו לפי שידעתיו מקדם לת"ח אמיתי איה יעלה
על לבו לפלפל פלל בזה להתיר בשינה שם אביו וכי יש בידינו צעירי השכל להכריע
נגד פל האחרונים אשר פסלו וכן הוא דעת הרא"ש והת"ה והא"ז ומהראנ"ח ומהרא"ם
ומהריב"ל והג"פ ורק שהניח בצ"ע אם תצא בשינה שם אביו.

ובמכתב אלי' כתב הפלל דדעת בעל העיטור יחיד בזה שמכשיר נאפ"י כדיעבד שנישאת
תצא. וגם העלה אפי' לפ"ד התוס' ז"ל שחולקין עם הרא"ש בדבר שאינו מעכב וכנ"ל
דגם הם פוסלין כי ס"ל ששם אביו מעכב.

ולא ידעתי מה זה שהעלה מעכ"ת דבר חדש די"ל דהתוס' חולקים עם הרא"ש ו"ל הלא דבר זה מבואר בכמה תשובות ומסתמא מחברי זמנינו גם הם מביאים דבר זה פי בספר מכתב אלי' העלה פן לדבר ברור דהתו' ו"ל חולקים עם הרא"ש וס"ל דבמקום שאינו מעפב אין שינוי פוסל ורק אעפ"כ כתב די"ל דגם התוס' מודים בשינה שם אביו דמעפב.

ומה שהקשה מע"כ על הרא"ש ו"ל דהא הוא ס"ל בשם אביו דל"צ ולמה פסול בשינה וגם האריף בענין שינוי מקום הדירה. ונראה שמעכ"ת לא עיין בגוף הדין רק לפלפול פדרף שבעוה"ר עתה ולכן כתב מה שכתב פי אלו הי' מעיין לא הי' קשה לו כלל כי אם אפי' א"צ שם הדירה אם כתב שם של מקום הכתיבה אם אחזיק בתרי שמה פסול דהוי בשם הטפל ויענין בר"נ גבי התקין ר"ג [בגיטין דף ל"ד] מ"ש.

ויותר מזה מחלק המכתב אלי' ו"ל דאפילו דבר שאינו מעפב אם הוא רק תקון מדינא דגמרא לכתבו לכתחלה פסול בשינוי והכריח דבריו מדברי בעל העיטור. וגם כתב שם דאפילו לא הי' רק תקון הראשונים אחר הש"ס נמי פסול סוף דבר דבשינוי השם אזי האשה בודאי תצא כמבואר בכל הפוסקים ובפלפול של מה בכך אין לדחות ובפרט שעיקר פלפולו היא נגד האמת דמ"ש שינוי השם פסול מטעם שלא לשמה דבר זה ליתא לפע"ד דהא צריף להפיר שזו אשתו וא"כ מה בכך בשינוי שם אביו או שכתב שם הטפל ויענין בג"פ גבי אי צריף הסופר להפיר ויענין בירושלמי גבי הגע עצמה היפוף שמורה שפפרשים בו הר"נ ו"ל והרא"ש ו"ל בתשובה כלל י"ד.

גם מ"ש דלר"מ הגט הוא לישנא דסהדי במחכ"ת האריף יאמר דבר זה הא כל הגט לכ"ע הוא שהבעל מדבר עם אשתו לא העדאת עדים ויענין בג"פ ובתשו' רדב"ז דאפי' לר"מ הוא לשון הבעל. ולכן דבריו נכתבו שלא בעיון כלל.

אף מה שירצה לומר דזה לא הי' שינוי ותולה עצמו באילן גדול בט"ג. הנה בתשובתי סתמתי דבריו היטב.

ומה שהביא ראי' מד"מ אינו ראי' כלל דלמא מיירי בחיר"ק ומ"ש בדפוס נא"ו הוא שלא בדקדוק כאשר מצינו הרבה בזה. סוף דבר לפע"ד הגט זה פסול כאשר פתבתי.

אף ידעתי שהמורים בעוה"ר מרובים ומעט מגדולי דורינו הבקיאים באמת ולכן ודאי ימצא גדולים המכשירים. אף אני מצאתי מחויב בדבר לכתוב דעתי ואתם עשו הטוב בעיניכם ונא מאד שלא להטריחני יותר בפלפול כי אין העת אתי לפלפל במקום שאינו מוכרח.

ומחמת שלע"ד הדבר ברור כאשר פתבתי לכן אל יטריחני ואם ימצא גדולים שיתירו אינני ח"ו חולק על גדולי דורנו יהי להם מה שלהם. ומ"ש שהמעשה הי' שבהברתו נקרא כמו בשור"ק השואל ממני כמדומה לי שכתב שגם בפי הקריאה נקרא כמו חיר"ק ומכתבו נעלם ממני רק מתשובתו נראה שפן היתה השאלה אף באם הי' המעשה כאשר כתב מעכ"ת שהקריאה בהברת שור"ק וא"כ אינו רק שינוי חתימתו יש להקל עפ"י הפוסקים שלא כדברי הט"ז.

והי' שלום: סימן נח בניהון השאלה בא' שגירש וכתב בגט יהושע נטע בן יהודא כאשר נתחזק בשמו אח"כ לאחר כמה ימים נתוודע לו ששם אביו הי' ארי' וכבר נשאת

המתגרשת וגם המגרש נשא אשה: תשובה בדין זה מבואר מחלוקת הפוסקים שבש"ע ס"א קכ"ט [סעי' יו"ד] דיש מי שאומר אם נתגרשה בשנינוי שם אביו אם הנוחזק דלא תצא ומבואר באחרונים באריכות וסוף דבר העלה הגט פשוט דיתן לה גט ותשאאר תחת בעלה ויודיע להבעל שיש מחלוקת הפוסקים בזה ואם בעל נפש הוא יחויש לעצמו.

והנה מחמת פי לע"ד נראה שבגנונא דנידון דידן כ"ע מודים לכן צריף אני להאריף קצת הנה בגמרא פרק השולח [דף ל"ד ע"ב] איתא בראשונה הי' משנה שמו וכו' עד התקין ר"ג הזקן שיהי' פותב וכל שום שיש לו ובגמ' מי שהי' לו שתי נשים אחת בגליל ואחת ביהודא ולו שתי שמות א' בגליל וא' ביהודא גירש אשתו שביהודא בשמו שביהודא וכו' אינה מגרשת עד שיגרש אשתו שביהודא בשמו שביהודא ושם דגליל עמו (אמר ר' אשי) ומקודם תנו בבבביתא שלחו לי לרבן גמליאל בני אדם (העולין מכאן) [הבאים משם לכאן] יוחנן וקורין לו יוסי וכו' האיי' מגרשין נשותיהן עמד ר"ג והתקין שיהי' פותב אני פלוני וכל שום שיש לי אמר ר"א והוא דאפתחוק בתרי שמא תניא פנותי' דר"א מי שהי' לו שתי נשים וכו' עד יצא למקום אחר וגירש באחד מהם מגורשת וכו' וכתב בזה רבינו אשר זלה"ה בפסקיו ז"ל והוא דאפתחוק בתרי שמא בשני המקומות אבל אם בני מקום הנתינה אינם יודעין שיש לו שם אחר במקום הפתיכה ובני מקום הפתיכה אינם יודעין שיש לו שם אחר במקום הנתינה א"צ ליכתוב וכל שום ואפ"י נודע לו לאחר מכאן שיש לו שם במקום אחר פשר דאין לנו אלא השם שהנוחזק בו לפנינו ע"כ והנה כל המפורשים תמהו בזה חדא דלא ידעינן הי' מיניהו נכתב אם שם מקום הפתיכה או שם מקום הנתינה ולפי משמעות דברי הב"י [בס"א קכ"ט] נראה שפשר באם פתב שם מקום הפתיכה והא דכתב רבינו אשר וגם בני מקום הנתינה אינם יודעין שם מקום הפתיכה לרבותא נקיט דל"מ אם יודעים במקום הנתינה שיש לו שם אחר במקום הפתיכה פשר רק אפילו אם לא יודעים במקום הנתינה משם אחר פלל נמי פשר בלא וכל שום ורק דמקשה על דבריו שבתשובה דמבואר שם דאם בני מקום הנתינה לא יודעים א"צ ליכתוב וכל שום דמשמע מזה דעדיף טפי פשלא הנוחזק מבנהנוזק יעו"ש שהניח בצ"ע והט"ז [בס"א ה"ל ס"ק ה'] מפרש דברי הרא"ש דכשיודעין במקום אחד שיש לו שם אחר גם שבמקום השני אינם יודעין צריף לכתוב וכל שום ובדיעבד פסול אם לא פתב משום דכבר חלה עליו תקנת ר"ג ולכאורה אינו מוכן דהא ונדאי אם הבעל יודע גם שבני המקום אינם יודעים בנדאי חל עליו התקנה וא"כ האיי' משפחת לי' לא אפתחוק פינון דהוא יודע שיש לו שם אחר הוי לי' להודיע ואז בנדאי הי' פותבין וכל שום דלפי הנראה מפשטא דסוגיא דתקנת ר"ג הי' על הבעל דאטו כל דמגרש לבי דינא אזיל.

והנה הגט פשוט מפרש דברי הרא"ש הטעם דאם בני המקום [הנתינה] יודעים שיש לו שם אחר גם אם במקום השני לא יודעים שיש לו שני שמות איכא לעז שייאמרו בני מקום הנתינה דלא זה הוא המגרש הגם שייודעים שיש לו שם אחר באיזה מקום מ"מ יהי' עולה על דעתם דמסתמא כמו שהמה בכאן יודעים שיש לו שם אחר פן נמי בני מקום הפתיכה גם פי מוחזק להם משם אחר זולת שם מקום הנתינה עכ"פ יודעים בני מקום הפתיכה שיש לו שם אחר במקום הנתינה והי' להם לכתוב וכל שום אבל אם בני מקום הנתינה אינם יודעים שיש לו שם אחר גם אם יכתבו שם מקום הפתיכה לא יהי' לעז פי יבינו שיש לו שם אחר במקום הפתיכה ובני אותו מקום לא ידעו משם אחר כמו

שָׁהֵם לֹא יָדְעוּ מִשֵּׁם מְקוֹם הַכְּתִיבָה אֱלוֹ דְּבָרָיו ו"ל ודְּבָרִים אֱלוֹ מֶרְפָּסִין אִיגָרָא דָּאֵם לֹא יָדְעוּ מִשֵּׁם אַחַר כָּלֵל יְהִי פֶשֶׁר אִם נִכְתָּב בְּגִט שֵׁם מְשׁוּנָה שְׁלֵא יָדְעוּ מִמְּנוּ מְעוּלָם וְאֵם יָדְעוּ שְׁיֵשׁ לוֹ אֵיזָה שֵׁם אַחַר בְּמְקוֹם הַכְּתִיבָה יְהִי פְסוּל וּמְכָל הָרֵאשׁוֹנִים בְּסוּגְיָא זֹו מִשְׁמַע לְהִיפּוֹף פְּמִבְּנֹאָר לְמַעֲיָיִן וְאַשֶּׁר נ"ל לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הָרֵא"ש ו"ל בְּדָרְךָ פְּשׁוּט דְּהִנְהָה הָר"ן ו"ל פְּתַב דְּמִדִּינָא קוֹדֵם תַּקְנַת ר"ג הִי פּוֹתֵב אֵיזָה שֵׁם שְׂרָצָה כְּגוֹן שֵׁם שֶׁל מְקוֹם הַכְּתִיבָה וּכְשֶׁהָיָה בְּאִין לְמְקוֹם הַנְּתִיבָה הִי ב"ד גּוֹבִין עֲדוּת שְׂפָרָה שְׁמוֹ בְּמְקוֹם הַכְּתִיבָה וְהִנְתָּה מִתְּגַרְשֵׁת בּוֹ וּלְיָמִים כְּשֶׁנֶּשְׁפַּח הַדְּבָר הִנְהָה הַבְּעַל יָכוֹל לְהוֹצִיא לְעַז לְכֹן תִּיקֵן ר"ג שְׂיִכְתְּבוּ וְכָל שׁוּם וְאֵם פְּשִׁיבּוּא הַבְּעַל לְעָרְעֵר יְדִקְדֵקוּ הַב"ד שְׁמִסְתַּמָּא הִי לֹו שֵׁם אַחַר וְלָכֵן פְּתַבוּ וְכָל שׁוּם וְיִוָּדַע הַדְּבָר ע"פ חִקְיָה וּדְרִישָׁה ע"כ תְּנַרְף דְּבָרֵי הָר"ן זֵלֶה"ה וְהִינּוּ דְּבָעֵי לְתַרְץ דְּמָה הוֹעִיל וְכָל שׁוּם בְּמְקוֹם אֶשֶׁר לֹא יָדְעוּ עֵיקָר שְׁמוֹ דְּלִשְׁיַטַּת הָר"ן פֶּשֶׁר בְּאֵיזָה שֵׁם שְׂיִכְתְּבוּ לְהַעֲיָקָר הֵן בְּמְקוֹם הַכְּתִיבָה וְהֵן בְּמְקוֹם הַנְּתִיבָה וְרַק אִם כָּלֵלוֹ הַשְּׁנֵי בְּכָל שׁוּם פֶּשֶׁר וְא"כ מָה הוֹעִיל הַתַּקְנָה שְׂבִמְקוֹם דְּלֹא יוֹדְעִים עֵיקָר הַשֵּׁם אֶפְתִּי לֹא יִצְאֵנוּ מִיַּד עָרְעוּר וְלָכֵן פְּתַב לְתַרְץ דַּע"י כָּל שׁוּם יִתְּנוּ הַב"ד עַל לְחַקוֹר עַל הַדְּבָר וְהִנְהָה בְּאַמַּת אֶפְתִּי קָשָׁה לְשִׁיטַת בַּה"ג [הַמּוֹבָא שֵׁם בַּתוֹ ד"ה וְכָל שׁוּם] דְּבָכָל גִּיטִין פּוֹתְבִין וְכָל שׁוּם א"כ אֶפְתִּי [יֵשׁ חֲשֵׁשׁ] עָרְעוּר וְהַב"ד לֹא יִתְּנוּ לֵב לְחַקוֹר כִּי לֹא נִיכָר לָהֶם שֵׁם זֶה כָּלֵל וְהָא דְּכַתְּבּוּ בְּגִט וְכָל שׁוּם הוּא מִשׁוּם דְּכֹן פּוֹתְבִין בְּכָל הַגִּיטִין א"כ מָה הוֹעִיל הַתַּקְנָה לְזֵה פְּתַב הָרֵא"ש דְּבָאַמַּת לֹא בְּעֵי וְכָל שׁוּם רַק אִם יוֹדְעִים בְּאַחַד הַמְּקוֹמוֹת שְׁיֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחַר זוּלַת שְׁמוֹ הַיְדוּעַ לָהֶם (דָּאֵם) [דָּאָז] גַּם אִם בְּמְקוֹם הַשְּׁנֵי לֹא יוֹדְעִים שְׁיֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחַר [מ"מ שְׁפִיר יֵשׁ] לְכַתּוֹב שֵׁם שֶׁל אוֹתוֹ מְקוֹם בְּאַשֶּׁר (לוֹ) [לֹא] נוֹדַע לָהֶם שֵׁם אַחַר זוּלַת אוֹתוֹ הַשֵּׁם שְׂבִכְתְּבוּ לְעֵיקָר וְהַשְּׁנֵי יִכְלָלוּ בְּוָכָל שׁוּם וְאִז מ"מ אִיפָא תַּקְנַתָּא דְּבַנֵּי הַמְּקוֹם אֶשֶׁר אֵינָם יוֹדְעִים רַק מִשֵּׁם אֶחָד שְׁפִיר יָדְעוּ בּוֹ דְּאוֹתוֹ שֵׁם נִכְתָּב בְּגִט וְאִי דְּכַתְּבוּ וְכָל שׁוּם הָא בְּכָל הַגִּיטִין פּוֹתְבִין וְכָל שׁוּם לְשִׁיטַת בַּה"ג וְהָרֵא"ש ו"ל דְּנִהוּג בְּמְקוֹמוֹ כְּנוֹתָי וּבְנֵי הַמְּקוֹם הָאֶחָד גַּם דְּלֹא כְּתַב בְּגִט שְׁמוֹ דְּאִיִּתְחַזַּק בְּמְקוֹמָם מ"מ הֵם יוֹדְעִים שְׁיֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחַר זוּלַת שְׁמוֹ דְּאִיִּתְחַזַּק בְּמְקוֹמָם וְא"כ יִבְיָנוּ דְּבָכָל שׁוּם נִכְלָל שְׁמוֹ דְּבְמְקוֹמָם וְלֹא יְהִי עָרְעוּר כָּלֵל אֲבָל כְּשֶׁבְנֵי הַמְּקוֹמוֹת אֵינָם יוֹדְעִין כָּלֵל בְּשׁוּם מְקוֹם שְׁיֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחַר זוּלַת שְׁמוֹ דְּאִיִּתְחַזַּק בָּהֶם לֹא נוֹכַל לְצַאת מִיַּד עָרְעוּר: וּבְאִוְפֹן זֶה פִּינּוּ דְּלֹא מְצִינּוּ לְמִיעֵבַד תַּקְנַתָּא הַדְּרִינּוּ לְדִינָא דְּקוֹדֵם הַתַּקְנָה דְּכָשֶׁר בְּאֵיזָה שֵׁם שְׂיִהָיָה וְעַפִּי"ז נִכּוֹן מְאֹד מִש"כ הָרֵא"ש ו"ל בְּסוּפּוֹ וְאֵם נוֹדַע אַח"כ שְׁיֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּמְקוֹם אַחַר דְּלְכַאוּרָה זֶה אִף לְמוֹתֵר פִּינּוּ דְּאֶפִי נוֹדַע שְׁיֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחַר בְּמְקוֹם הַנְּתִיבָה כְּשֵׁם בְּמ"א אוּלָם לְפִי מ"ש א"ש דְּהִנְהָה לְפִי שִׁיטַת בַּה"ג וְהָרֵא"ש דְּבָכָל גִּיטִין פּוֹתְבִין וְכָל שׁוּם בְּנוֹדַי הָא דְּכַתְּבּוּ הָרֵא"ש דָּאֵם לֹא נוֹדַע דַּא"צ לְיִכְתְּבוּ וְכָל שׁוּם הִינּוּ דְּבְדִיעֵבַד כְּשֵׁר כְּמוֹ שְׂפִירָשׁוּ הַמְּפִנְרָשִׁים וְא"כ הִי מְקוֹם לוֹמַר פִּינּוּ דַּע"כ"פ לְכַתְּחֵלָה דְּבָעִינּוּ בְּכָל גִּיטִין וְכָל שׁוּם אִם לֹא כְּתַב וְכָל שׁוּם דְּעֵבֵר עַל הַתַּקְנָה וְגַם יֵשׁ מְקוֹם דְּמְקָרִי לָהֶם שְׂיִנּוּי ה"א דְּפְסוּל כְּמִבְּנֹאָר בְּמִגִּינֵי שְׁלֵמָה דְּבְמְקוֹם שְׂעֵבֵר עַל הַתַּקְנָה וְגַם שְׂיִנְהָה שְׁמוֹ פְּסוּל לְזֵה פְּתַב דָּאֵם נוֹדַע שְׁיֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּמְקוֹם אַחַר דְּאֵינּוּ לֹא מְקוֹם הַכְּתִיבָה וְנְתִיבָה דְּנוֹדַי כְּשֵׁר גַּם שְׁלֵא כְּתַב וְכָל שׁוּם וְא"כ מְמִילָא גַּם אִם שְׂיִנְהָה שֵׁם דְּמְקוֹם הַנְּתִיבָה פִּינּוּ דְּלֹא נוֹדַע לָנוּ לֹא מְקָרִי זֵה שְׂיִנּוּי וְאִין לָנוּ אֱלֵא הַשֵּׁם שְׂהַחְזִיק עֲצָמוֹ לְפָנֵינוּ וְעַפִּי"ז א"ש דְּבָרָיו שְׂבִתְשׁוּבָה [כָּלֵל ט"ו ס' ד' הַמּוֹבָא בַּב"י הַנְּ"ל] דַּכ' שֵׁם דָּאֵם בְּנֵי הַמְּקוֹם הַנְּתִיבָה אֵינָם יוֹדְעִים שְׁיֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחַר א"צ

ליכתוב וכל שום משמע מזה דאף שפני המקום הפתיכה יודעים שיש לו שם אחר מ"מ א"צ ליכתוב וכל שום וזה נגד דבריו שבפסקיו פנ"ל ולפמ"ש א"ש כי שם פתשוכה אגיל דלא פשיטות בה"ג דצריף ליכתוב בכל גיטין וכל שום א"כ בנודאי אם בני מקום הנתינה אינם יודעים משם אחר גם אם בני מקום הפתיכה יודעים אם יכתוב וכל שום יהי ערעור דהא אינו מוחזק להם רק בשם אחד ואז יהי להם לקפידא שיש לו שם אחר [מפני שכ' בו] וכל שום כי אינם יודעים משם אחר ולכן פיון שא"א לתקן הדר הדבר לדינא ודו"ק: היצא לנו מזה דסברת הרא"ש ז"ל דכיון דלא אפשר לתקן אוקמא אדינא ולא חיישינו ללעז וכן מורין דברי הרמב"ם ז"ל (פ"ג מה' גירושין ה' ג') שכ' פותבין השם היודעין ומפירין בו ביותר וכל שום וכו' דלשון זה הוא כפול כמבואר באחרונים שדקדקו בזה.

אולם לפי דעתי הפונה בזה דוקא אם יודעים אז יש ליכתוב שם שרגיל בו ביותר אבל אם לא יודעים אף שהוא עיקר פשר אם לא כתבו וא"ש נמי מה שלא הביא הרמב"ם הא דבברייתא בגירש בשם שביהודא לחוד אינה מגורשת והוא לא מביא זה כלל ולא עוד אלא דמשמע מדבריו דכשר כמבואר בבית מאיר אולם לפי מ"ש א"ש דהנה לכאורה קשה קודם תקנת ר"ג וכן גם עכשיו כשלא נודע משם אחר פשר בשם אחד הלא אינו מוכח מתוך עידי החתימה מי הוא המגרש פיון דאינו ניקר באותו השם וכבר העיר ע"ז הפ"י בחידושי אולם באמת צ"ל דזה מקרי מוכח מתוכו פיון שעכ"פ נוכל להתברר ע"י הגט באיזה מקום הן במקום הפתיכה או במקום הנתינה דכף שמו פכתוב בגט וכמו במי שנתערב ב' גיטין וכתב בהם סימן הגם שאינו ניקר לנו הסימן מקרי מוכח מתוכו כמבואר מדברי התוס' גיטין [דף ד' ע"א ד"ה דקיימא ודף כ"ד ע"ב ד"ה בעדי] אף כ"ז קודם התקנה אף לאחר התקנה שתיקן ר"ג ליכתוב וכל שום א"כ פיון שיודעים בהד' שיש לו שם אחר בגליל דצריף ליכתוב שניהם ע"י וכל שום ואם לא כתבו לא מקרי מוכח מתוכו כלל מש"ה פסול ואינה מגורשת למאן דסבר עידי חתימה פרת יבעי מוכח מתוכו אבל הרמב"ם ז"ל דפסק [בפ"א מה' ג' הל' ט"ו] דעידי מסירה פרת מגורשת בדיעבד בשם אחד.

והנה לעומת זה יש לנו שיטות הפוסקים ה"ה הרשב"א וספר התרומות דס"ל דגם בלא נודע צריף ליכתוב וכל שום ואם לאו פסול כמבואר בגט פשוט וז"ל אבל לא אתחזק במקום הפתיכה ובמקום הנתינה אלא בשם אחד אע"פ שהחזק במקומות אחרים א"צ לכתוב וכל שום ודייק מזה הגט פשוט דס"ל לבעל התרומות והרשב"א דבמקום הפתיכה או הנתינה גם לא נודע פסול בדיעבד ובתשובת נטע שעשועים פתב דאין מזה ראי' כלל דהתם לא מיירי בלא נודע והאריף הרבה ולפענ"ד פשטות דברי הר"ת שבמרדכי שכתוב וז"ל והוא דאתחזק בתרי שמה פשהבעל עומד במקום אחד גם ביהודא ואשתו במקום אחר גם בגליל דאתחזק בתרי שמה משונים שביהודא קורין אותו בשם אחד ובגליל קורין אותו בשם אחר ואותו שם שקורין אותו ביהודא אין יודעין כלל בגליל ושם של גליל אין יודעין אותו ביהודא לכן אם גירש באחת מהם אינה מגורשת משמע מזה בהד' דגם אם לא נודע כלל דאינה מגורשת וכן פתב בספר התרומות דשם דיהודא לא נודע כלל וגם מדברי הרשב"א בחידושי [שם בגיטין] משמע פן שהקשה לשיטות ר"ת דסבירא לי דכותב שמותיו בפירוש והקשה עליו דא"כ מה קאמר רב אשי והוא דאתחזק וכו' וכי (ב"ד) [סד"א] דנוסף לו שם חדש ולכאורה קשה דלמא ר"א קמ"ל דבדיעבד

אם נודע אח"כ שיש לו שם אחר פֿשר א"ו דבכה"ג להרשב"א ז"ל פֿסול וא"כ שפיר הקשה לשיטת הר"ת פֿינן דבאמת אין לו שם אחר מה"ת פֿסול אָבל לבה"ג דלאחר התקנה כותבין בְּכָל גִּיטין וְכָל שוּם גַּם אִם אֵין לוֹ שְׁנֵי שְׁמוֹת וְה"א אִם לֹא כָּתַב שְׁיֵהָנִי פֿסול אֲשִׁמוּעֵינּוּ ר"א דְּכָשֶׁר וּכ"ז דְּלֹא פִתְּשׁוּבַת נֹטֵעַ שְׁעֲשׂוּעִים דְּבִמְחִילָה מִכ"ת פֿתַּב דְּבָרִים שְׂאִינָם מוּבָנִים לְפִי פֿשְׁטוֹ הַסּוּגְיָא וְלֹא זִכִּיתִי לְהִבִּין דְּבָרָיו בְּזָה.

אך דלכאורה קשה על שיטת הפוסקים הללו דמה"ת נפסל בדיעבד אם לא ידעו דא"ל שעברו על תקנה הא בלא ידעו בנודאי לא היתה תקנת ר"ג וגם א"ל פֿינן דעכ"פ היתה התקנה לכתוב שניהם גם בדיעבד בלא ידעו פֿסול משום לא פלוג דזה נדאי לימא דמה תעשה עני' זו שנשאת בגט פֿנה ושום אדם לא עבר על התקנה דרְכִי דרכי נועם פֿתיב אך לפמ"ש לעיל י"ל דהתקנה הי' על הבעל וא"כ עבר הוא על התקנה ושפיר פֿוסלה ובידו לפוסלה בגט פֿסול וכיוצא אך אם גם להבעל לא נודע פֿלל בנודאי פֿשר לכ"ע.

היוצא לנו מכל זה דלשיטת הרא"ש וְהַרְמַב"ם ז"ל וְרוּב רַאשׁוּנִים אִם לֹא נֹדַע מִשֵּׁם אַחַר פֿשֶׁר וְגַם לְשִׁיטַת הַרְשֵׁב"א וְסוֹה"ת עכ"פ אִם לֹא נֹדַע גַּם לְהַבְעֵל פֿשֶׁר. וְאַחֲרֵי שְׂזַכִּינוּ לְזֶה נִבּוֹא לְנִדּוֹן דִּינּוֹ דְהַגָּה שֵׁם אָבִיו לְרוּב שִׁטוֹת הַפּוֹסְקִים א"צ לְכַתּוֹב וְהָרָא"ש ז"ל חֲד מְנַהֵן אוּלַם בְּשִׁינָה שֵׁם אָבִיו כ' הָרָא"ש דְּפֿסוּל וְגַם אִפִּי' בְּאַתְחִזֵּק לְאָבִיו שֵׁם אַחַר ג"כ הַטַּעַם דָּאֵין בְּיָדוֹ לְחַדֵּשׁ לְאָבִיו שֵׁם אַחַר וְהַגָּה לְכַאוּרָה תְּמוּהָ לִי מְאֹד פֿינּוּ דא"צ לְכַתּוֹב שֵׁם אָבִיו וְא"כ אֵינוֹ פֿסוּל רַק מְפַנֵּי מְרֵאִית עֵין שְׂיֵאמְרוּ אֵין זֶה הַמְּגֵרֶשׁ כְּמִבְּנֵי אַרְבַּע בְּתִשְׁבַּח הָרָא"ש וְא"כ מֵה חֲשַׁשׁ מְרֵאִית הָעֵין אֵיכָּא פֿאן פֿינּוּ שְׂאַתְחִזֵּק לְפֿנֵינוּ בְּשֵׁם נִתְּן בּוֹ יְהוּדָא וְהַפֿל מְפִירִין אוֹתוֹ בְּשֵׁם זֶה וְיֵמָּה לָנוּ לְזֶה שְׂאֵין בְּיָדוֹ לְחַדֵּשׁ לְאָבִיו שֵׁם בְּשִׁלְמָא אִם הִי' זֶה מְדִינָא דְבְּעֵינָן עֲצָמוֹת שֵׁם אָבִיו מְאִינָה טַעַם שְׂיֵהָנִי הִי' מְקוּם לֹמַר גַּם דְּחִידֵשׁ לְאָבִיו שֵׁם אַחַר אֵין בְּיָדוֹ לְחַדֵּשׁוֹ וְלֹא כָּתַב פֿאן שְׂמוֹ אָבִיל בְּאַתְמָת דְּלֹא בְּעֵינָן פֿלָל שֵׁם אָבִיו רַק חֲשַׁשׁ מְרֵאִית הָעֵין מֵה מְרֵאִית עֵין אֵיכָּא פֿאן וּלְפִי מֵה דְּמִבְּנֵי אַרְבַּע בְּמִהַר"י בֵּן לֵב יֵשׁ מְקוּם לֹמַר פֿן יִשְׁכַּח הַדְּבָר מִשֵּׁם הַחֲדָשׁ בְּשִׁלְמָא שְׂמוֹ גַּם אִם יִשְׁכַּח לֹא יֵהִי לַעֲזוֹ דִּיאֲמָרוּ מִסְתַּמָּא הִי' לוֹ שֵׁם אַחַר מְחַמַּת חוּלִי וְכִיוּצָא בְּזָה אָבִיל שֵׁם אָבִיו דִּיִּתְבַּרַר לְהֵם שְׂמַת בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁם וְהָא לֹא יַעֲלֶה עַל דַּעַת הָרֹאִים דְּחִידוּשׁ הוּא לְאָבִיו שֵׁם אַחַר א"כ אֵיכָּא פֿסוּל מִשׁוּם הַבָּאִים פֿן מִשְׁמַע שֵׁם בְּתִשׁוֹ מְהַר"י בֵּן לֵב אוּלַם אַחַר מְחִילַת כ"ת הַקְּדוּשָׁה מֵה אָנוּ אֲשֶׁר נוֹשֵׂא אֶת שְׁמוֹתֵם עַל שְׁפִתוֹתֵינוּ אוּלַם מְאֹד מְאֹד נִפְלְאָה דַּעַתְם בְּזָה כְּמִבְּנֵי אַרְבַּע לְכָל מְעִינֵין בְּסוּגְיָא בְּרַאשׁוּנִים וּבְאַחֲרוֹנִים וְאֵין לָנוּ לְחוּשׁ לְחֲשׂוֹת כְּאַלְהָ אֵךְ מִי יְכוּל לְדוֹן נְגִיד דַּעַתְם הַקְּדוּשָׁה וּבְפֿרֵט שְׂהַסְפִּימוּ כְּמֵה גְדוּלִים הָרַאשׁוּנִים אֲשֶׁר בְּדוֹרוֹתֵם בְּזָה כְּמִבְּנֵי אַרְבַּע.

אך עכ"פ נ"ל לומר דכ"ז בגוונא דבעל ידע מזה כמבואר שם בתשובותיהם אָבִיל בְּשִׁנְעֵלִם הַדְּבָר גַּם מֵהַבְעֵל כְּמוֹ בְּנִדּוֹן דִּינּוֹ כ"ע מוֹדִים דְּכָשֶׁר בְּשֵׁם דְּאַתְחִזֵּק בּוֹ לְאָבִיו וְלְזֶה נִרְאָה דְּגַם א"צ לְהַתְחִזֵּק בְּחִיזוּק הַמְּבֹאֵר בְּגֵט פֿשוּט רַק פֿינּוּ שְׂפִמָּה שְׁנַיִם הִי' בְּמְקוּם אַחַד וְכִסְפֵּר שְׂכֵן שְׂמוֹ וְשֵׁם אָבִיו וְכָל אֵימַת דְּקָרִי לִי בְּשֵׁם אָבִיו הִכִּי קָרִי שְׂפִיר מְקָרִי אַתְחִזֵּק וְלֹא כְּמוֹ שְׂעֵלָה ע"ד מְחוֹתְנֵי הַגָּאוֹן הַחֲסִיד מ' מְרִדְכִי דוֹד נ"י וְלָכֵן נִרְאָה פֿי בְּנִדּוֹ אֵי הַגֵּט

כְּשֶׁר לִכ"ע וְלִיכָא שׁוּם חֲשׁוּשׁ פְּסוּל וְלֹא צָרִיךְ לִיתָן מְחַדָּשׁ כִּי אֲדַרְבֵּהּ יֵהִי חֲשׁוּשׁ לַעֲזוֹ עַל הַבְּנִים וְהָא דְמִקְשָׁה הַג"פ [ס"י קכ"ט ס"ק נ"ב] הָא מְבִנְיָא בְּרַמְב"ם [פ"י ה"ג] וּבְכַל הַפּוֹסְקֵי דְנוֹתָן לָהּ גַּט וְלֹא חִיזִישִׁין לַלְעוֹז כְּבִרְתִּירִין זֶה בְּסִפְרָא בְּנֵי יַעֲקֹב עַל כַּה"ע מְבִנְיָא בְּהַגְהוֹת מְשֻׁנָּה לְמַלְךָ פ"י מֵהַל' גִּירוּשִׁין [הַל' ב'] דְּבִאֲמַת הָא קִשְׁיָה דְבָרֵי הַטּוֹר אֲהַדְדִּי דְכָאן [בס"י ק"נ] בְּגִיטִין פְּסוּלִים נוֹתָן גַּט וְלֹא חִיזִישִׁין לַלְעוֹז וּבְסִי' מ"ו חוֹשֵׁשׁ לַלְעוֹז פְּדָבְרֵי [רש"י בס"פ הַמְגָרֵשׁ] וּמְתַרְץ הַב"י דְשָׁם לִיכָא רַק פְּסוּל בְּדַרְבְּנָן וְלִהְיֵי אֵינִן שְׁיִיף לַעֲזוֹ וּלְפִי דַעֲתֵי פְּנוּנְתוֹ פְּשׁוּט דְבִשְׁלֵמָא אִם יֵשׁ חֲשׁוּשׁ קִידוּשִׁין אוֹ גִירוּשִׁין שְׁהִיא א"א לֹא צָרִיכִין לְגַט פֶּן יֵאמְרוּ דֵּהִי צָרִיךְ הַגַּט מְדִינָא פְּחֲשׁוּשׁ אֲשֶׁר הִי בּוֹ וְא"כ יֵשׁ חֲשׁוּשׁ עַל הַבְּנִים מִשָּׂא"כ בְּגִיטִין פְּסוּלִים דְּכָף טוֹפֵס הַגַּט לְכַתּוּב פֶּן וּבְדִיעֵבַד מְגִנְרִישׁת בְּלֹא זֶה שְׁפִיר שְׁיִיף לֹמֵר דִּיגְרִישְׁנָה בְּגַט שְׁנִית וְאִין פֶּאן חֲשׁוּשׁ לַעֲזוֹ כְּלָל כִּי כָּל הַעוֹלָם יוֹדְעִים דְּזֶה רַק לְשׁוּפְרָא דְמִלְתָּא אֲבָל בְּמִקּוּם דְּאִיכָא סָפֵק דְּהַקִּידוּשִׁין שָׁל אַחַר הִי קִידוּשִׁין אוֹ הַגַּט לֹא הִי גַּט כְּלָל בְּנוֹדָאִי אִם [אִינָם] [אֲנִן] מְחַלִּיטִין לְהַכְשִׁיר אִין לְתַת גַּט אַחַר לְחוּמְרָא פֶּן יוֹצִיאֵוּ לַעֲזוֹ עַל הַבְּנִים וְדָבָר זֶה בְּרוּר מְאוּד וְעַפ"י"ז לֹא קִשְׁיָה קוֹשְׁי' הַמְגִיָּה [בְּמִשְׁל"מ הַנ"ל] עַל בְּנֵי יַעֲקֹב מִתְּשׁוּבַת [רש"י שְׁהִבִיא הַב"י בס"י קכ"ט בְּשִׁינּוּי שָׁם אָב] אֲשֶׁר לֹא הִצְרִיךְ גַּט אַף דְּהַגַּט פְּסוּל [רַק מְדַרְבְּנָן ע"ש] כִּי לְפַמְש"כ גַּם שְׁפִסוּל שָׁם מְדַרְבְּנָן מ"מ אִם נִכְלַל זֶה בְּכַלל שְׁיִנָּה הַשָּׁם א"כ הַנִּלְד מְמֹזֵר אִיכָא חֲשׁוּשׁ לַעֲזוֹ וְע"כ לֹא כ' הַב"י רַק בְּפִסוּלֵי דְרַבְּנָן אֲשֶׁר הַנִּלְד כְּשֶׁר וְלָכֵן בַּנ"ד לְפִי הַנְּרָאָה אֲסוּר לְגַרְשָׁה בְּגַט שְׁנֵי אָף לְפִי הַמְבִנְיָא בְּב"ש ס"י [ק"מ ס"ק ב'] [ק"נ ס"ק ג'] דְּטַעַם הַדְּבָר דְּנוֹקָא כְּשִׁתְּצֵא מִמֶּנּוּ יֵשׁ חֲשׁוּשׁ לַעֲזוֹ אֲבָל לִיתָן גַּט אַחַר לְרוּחָא דְמִלְתָּא לִית לָן בְּהָ עַכ"ל א"כ גַּם הֵכָא י"ל שְׁיִתָּן לָהּ גַּט דְּאִין פֶּאן חֲשׁוּשׁ כְּלָל אֲבָל עַכ"פ א"צ לְהַפְרִישָׁה מִבְּעֵלָה מְטַעַם הַבְּחִנָּה כְּאֲשֶׁר כָּתַב מְחֻתָּנֵי הַגָּאוֹן הַנ"ל דֹּא"כ אִיכָא חֲשׁוּשׁ לַעֲזוֹ וְגַם לֹא הַבְּנֵי כְּלָל דְבָרֵי מַחוּ' פִּינּוֹן דֵּהוּא בְּעַצְמוֹ כָּתַב שְׁהוּא רַק מְדַרְבְּנָן א"כ בְּנוֹדָאִי הִיא סָפֵק דְרַבְּנָן מִפְּחַ פּוֹסְקִים הַמְכַשִּׁירִין לְאֲשֶׁר בְּאֲמַת עִי"ז מִן תַּרְתּוּ דָּאִם נִימָא שְׁהוּא מְדַאוּרִינִיתָא א"כ כָּל הַדְּרָכִים הָאֵלוּ בְּהָ וְהִיא אֲסוּרָה גַּם לְאַחַר הַגַּט אֲלֵא וְנוֹדָאִי דְאִינּוּ רַק מְדַרְבְּנָן וְכִסְבֵּרְת הַפּוֹסְקֵי א"כ בְּדִיעֵבַד כְּשֶׁר א"כ הוּי סְפִיקָא דְרַבְּנָן וְהַנִּלְד כְּשֶׁר גְּמוּר וְא"כ לְמָה לָן הַבְּחִנָּה גַּם בְּלֹא"ה פִּינּוֹן דֵּהוּא [סָפֵק] אִם הַגַּט כְּשֶׁר וְא"כ אִם יֵהִי שׁוּם סָפֵק אִימַת נוֹלַד הַנִּלְד הִי' ס"ס בְּנוֹדָאִי מִן תַּר פְּמִבְנְיָא בְּנוֹדָע בִּיהוּדָא וְזֶה בְּרוּר לְמַבִּין.

וְעוֹד נ"ל רֵאִי [דָּאִם לֹא נוֹדָע גַּם לְהַבְעֵל מְשִׁינּוּי הַשָּׁם דְּכְשֶׁר הַגַּט פְּנ"ל] מְדַבְּרֵי הַגְּמִ' יְבָמוֹת דְּפָרִיף שָׁם בְּדָף צ"א ע"ב שְׁיִנָּה שְׁמוֹ הַנִּלְד מְמֹזֵר מֵאִי הוּי לִי לְמַיְעַבַד וּמְתַרְץ הוּי לִי [לְקַרְוֵעַ הַגַּט] [לְאִקְרוּיִי גִיטָא] וְאִם אִיתָא דְּגַם בְּלֹא נוֹדָע הַגַּט פְּסוּל א"כ שְׁפִיר מִקְשָׁה מֵהָ הָנָה לִי לְמַיְעַבַד אָף י"ל דְּבִאֲמַת לְפִי הַה"א הוּי מוֹקְמִינָן הַמְתַּנְי' דְּשְׁיִנָּה שְׁמָה שְׁיִנּוּי מְמַשׁ וְרַק לְפִי הַמְּסַקְנָא [שָׁם] דְּלֹא עֲבָדִין עֲוֹבָדָא [בִּיבְמָה] [בְּמָה] הו"ל לְמַיְעַבַד מוֹקְמִינָן הַמְתַּנְי' גַּם בְּשִׁינּוּי כְּזֶה.

אוּלָם הַמְעִינִין בְּדַבְּרֵי הַתּוֹס' יְבָמוֹת [שָׁם] יִרְאֶה דְלִשְׁיטְתָם אִין לֹמֵר פֶּן וְא"כ רֵאִי מְוִכְרַחַת דְּבִלֹא נוֹדָע הַגַּט כְּשֶׁר וְלוּלִי דְמִסְתַּפְּינָא הוּי אֲמִינָא דְתַשְׁבַּח תַּחַת בְּעֵלָה בְּלֹא שׁוּם גַּט אָף לְרוּחָא דְמִלְתָּא אִם יִסְפִּימוּ חֻכְמֵי הַזְּמָן לְתַת לָהּ גַּט שְׁנֵי גַם אֲנָכִי עֲמָהֵם אֲבָל עַכ"פ אִין לָנוּ לְכוּף הַבְּעֵל לְזֶה כְּמוֹ שְׁעֵלָה עַל דַּעַת הַחֻכְם הַגָּאוֹן מְהַר"ש מְדַאמְבְּרָאוּי שְׁבַמְחִילַת כ"ת אֲשֶׁתְּמִיט מִינֵי דְבָרֵי הַמְגִי' בְּמִשְׁנָה לְמַלְךָ הַנ"ל שֶׁכ' בְּפִירוּשׁ שְׁאִין לְכוּף:

סוף דבר אם כבוד הרבנים מתחנני הגאון הקסיד מ' מרדכי דוד נ"י והחכם הגאון מוהר"ש הנ"ל יספיקו עמי גם אנכי עמהם: סימן נט שאלה אשה שנקרא שמה מעריסה ליבא מחלה ונשתקע שם מחלה וכולם קורין אותה ליבא רק אביה קורא אותה לפעמים בשתי השמות ובתנאים ובכתובה נכתבו שתי השמות יחד וגם פשתמה עצמה בכתב הבוררת חתמה ע"י אבי בשתי השמות יחד ונכתב הגט בשתי השמות יחד ליבא מחלה דמתקרא ליבא וערערו קצת לומר שהוא פסול או ספק מגורשת מחמת שהקדימו שם הטפל להעיקר דהשם ליבא מחלה הוי בשם הטפל דנשתקע לגמרי: תשובה מקודם נבאר דברי הש"ס והפוסקים בזה וטעם מחלוקתו וז"ל הש"ס (גיטין ל"ד ע"ב) במשנה בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה התקין ר"ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פ' וכל שום שיש לה מפני תיקון העולם.

ובגמ' אמר רב אשי והוא דאמתחזק בתרי שמה תנאי כנותי' דרב אשי הי' לו שתי נשים א' ביהודא וא' בגליל ולו שני שמות א' ביהודא וא' בגליל וגירש את אשתו שביהודא בשמו שביהודא ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודא בשמו שביהודא ושם גליל עמו ואת אשתו שבגליל כו' שהוא דהו קרי לה מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה ע"כ ושיטת הרמב"ם [בפ"ג מה"ג] והגאונים וכל חכמי ספרד לכתוב וכל שום היינו שמו המובהק ועל השני וכל שום ושיטת הראב"ד ז"ל לכתוב שניהם וגם וכו' ש והר"ת ז"ל [שם בתו' ד"ה וכל] כתב לכתוב שני השמות בפירוש ואם כתב אחד מהם לחוד דעת הר"ן ורוב הראשונים להקשיר אפי' שם הטפל לבד אף בדעת הרמב"ם ז"ל יש מחלוקת דהה"מ ז"ל מפירש דשם הטפל לבד פסול ורק חניכה עדיף משם טפל ובחניכה לחוד פשר ודעת הב"י ז"ל [בסי' קכ"ט] דבשם הטפל לחוד פשר ורק בכלול שם העיקר בכל שום גרע גם בדעת הטור יש מחלוקת כמבואר בב"ש ובב"י ז"ל [סי' הנ"ל] אף לכ"ע אינו רק פסול מדרבנן משום חשש לעז כמבואר בר"ן ואפילו לאיבא דמפרשי שם בכה"ג ששני השמות במקום אחד השני רק מדרבנן יעו"ש וכו' כבהד"ה הר"ן והתוס' ז"ל בהזורק [דף ע"ט ע"ב ד"ה וצריכי ועיין בפ"י שם] וכן מבואר בש"ג ובהרא"ש ובהרמב"ם ז"ל שאינו רק פסול מדרבנן וכן בטור אה"ע סי' קכ"ט ורק בשם הרמ"ה כתב וז"ל וכו' הרמ"ה שאין חילוק בין אם מגרש במקומו לשולח הגט במקום אחר לעולם צריף לכתוב שני השמות אלא כשגירש במקומו כותב שם העיקר בפרט והטפל כולל וכותב אני פלוני וכל שום וחניכה דאית לי ואי כתב שם טפל בפרט וכולל שם העיקר הוי ספק מגורשת עכ"ל ובאמת ביש"ש השיג עליו אף כ"ז בכתב שם הטפל לבד או בכלל לשם העיקר בכל שום דיש חשש לעז שיעירו לא זה הוא דאינו ניקר להם בשם הטפל וגרע טפי כיון דשם הטפל נכתב בפירוש ושם העיקר נטפל לו בנכל שום יאמרו דלא זה הוא המגרש דהמגרש שמו העיקרי הוא שם אחר ובהגט נכתב בשם העיקרי הוא כן ולזה יהיה לעז ולכן רבו הפוסלין אבל באם כתבו שניהם בפירוש הגם שכתב על שם העיקר דמתקרי בודאי פשר כיון שכתב שני השמות בפירוש ובאמת מתקרי כן ל"ל בה במה שהקדים שם הטפל להעיקרי ורק הרשב"א ז"ל פוסל מביאו בב"י משום דגם בזה יש מקום לעז דדף בני אדם לתפוס שם העיקרי ועל שם השני דמתקרי וכיון שכתב כותב איפכא יאמרו דאין זה המגרש יעיי"ש בח"ר.

אולם נלע"ד באם שני השמות מלידה ולאח"כ נקרא בשם אחד הרוב והשני פורתא גם לרשב"א ז"ל פשר דבאמת שמות הלידה שניהם עיקרים ורק בא' מהם נקרא יותר שנינו לומר דמתקרי היינו ששניהם שמותיו הקבועי' ונקרא לרוב בשם הנקרא כנלע"ד ברור ודבר זה למדתי מדברי היש"ש שכ' בפי' השולח סי' ט"ז ונ"ל ומ"ש שאם פותב שם הטפל בפירטי וכולל בשם העיקר דהוי ספק מגורשת לא ידעתי למה נהי דאמרינו לעיל סי'.

מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה אין הלשון הזה לכאורה אלא לכתחלה ומנין לנו לפנסלו בדיעבד ולכל היותר אינו אלא פסול בדיעבד כמ"ש הרמב"ם והיינו שלא תנשא פן ואם נישאת לא תצא אבל להיות ספק מגורשת לא נהירא פלל כו' ומ"ש שגירש בשם שלא הוחזק פלל כו' נראה דוקא שלא הוחזק בו פלל והוא בא להחזיק לו שם לעצמו כה"ג הוא דלא הוי גט פלל אבל אם הי' שם זה בילדותו אלא שנעתק ממנו לגמרי בין בחתימת שטר ובין בקריאתו לס"ת הוי כשינה שמו ונהי דאין ראוי לכותבו ואפשר דפסול אבל להיות הגט בטל ולומר שאינה מגורשת פלל לא נהירא דלא הוי שינה שמו ממש דאמרנו בהזורק שאינו גט ודוקא בכה"ג שכולל שם המובהק אבל אם כתבו בפירוש אפי' אם כתבו אח"כ בלשון דמתקרי' פשר בדיעבד עכ"ל אלקמא דשם הלידה הוא שם העיקרי.

והנה עכ"פ מדברי פולם נלמד דבכה"ג שכתב שני השמות בפירוש ורק שכתב על שם העיקרי דמתקרי דכשר מה"ת ואינו רק מחשש לעז דכל הראשונים כתבו דכל הפסולים הוא רק מדרבנן פיון שעכ"פ הי' בו זה השם ומחמת שעשה הטפל לעיקר בשביל זה לא פסל מה"ת ורק הרמ"ה שכ' דהוי ספק מגורשת וכן ר"מ בר"י מובא בב"י גבי שני מקומות מ"מ בשם הלידה שנשתקע י"ל שגם המה מודים שפשר מה"ת כמ"ש מהרש"ל בפירוש ואין עלינו לחלק השוים ובנדאי מודים גם הרמ"ה והר"מ שבכה"ג פשר מה"ת ולא ראיתי בשום א' מהראשונים ואחרונים שיאמר ע"ז ספק איסור תורה ואם ימצא בא' מאחרונים שיכתוב ספק מגורשת בטל נגד כל הני ראשונים ואחרונים שהבאתי דליכא חשש דאורייתא רק בכתב שם שאין בו ויעוין פ"י בהזורק שהביא קושית התוי"ט וברמב"ן בהשולח וקבר בארתי בארובה דבריהם ובכה"ג פולם מודים שאינו רק מדרבנן: והנה לפ"ז נחזי אנו בנ"ד דלכאורה הוי נשתקע שמה הראשון דאי משום שכתב בכתובה.

והמפרשים כתבו ללמוד מכתובה יעוין בשער אפרים שאין ללמוד מכתובה רק הנחת השם האיף הוא כגון פירמזא וכו' שתלוי במבטא הלשון ונלמד מעדים שכתבו בכתובה ומסתמא פן הנחת הלשון אצל המתגרשת אבל לענין נשתקע אם רואין בפנינו שנשתקע מה יועילו העדות הא כתבו התוס' [יבמות פ"ח א' ד"ה אתא] בדבר (שידוע) [שידוע לפל] לא שנינו תרי כמאה והכא כה"ג האיף נוכל להכחיש הדבר במה שידוע לכל שנשתקע וגם י"ל משום שעדים לא בקיאי בזה וסברו שיש לכתוב שם הנשתקע ותולין במידי דעבידי למטעי כדי שלא יסתרו להנראה בחוש גם י"ל דאולי הי' אז עדיין ניכר

שם הראשון ועכשיו שראינו שנשפתקע מה יושיענו עידי הכתובה במה שהכתובה מונחת בארז ע"ז לא יתפרסם שמה שראינו שנשפתקע וכן מבואר בג"פ באופן דאין להאריך בזה ללמוד מספר כתובה.

אמנם ממה שחתימה עצמה כף שפיר יש ללמוד הגם שהי' ע"י אחרים מ"מ שם החתימה עיקר דהטעם ששם החתימה עיקר הגם דכתבו הפוסקים משום שאדם מברר שמו העיקרי לחתימה מ"מ נ"ל דעיקר הטעם הוא משום שאנו רואין שזה האדם הנקרא בו נכתב פן וא"כ אם יראה בגט שם שנכתב פן ידעו דהוא זה המגרש דהגם שנקרא בשם אחר מ"מ נכתב שמו פן ומש"ה בעינן שיתפרסם חתימתה דאל"ה לא נזכרת לנו בשם הנכתב פי לא נודע לנו חתימתה אבל אם נימא פטעם שכתבו הפוסקים דחתימה עיקר משום שרואין שפחר בו לחתום א"כ אפי' באינו רגיל בחתימה נימא אנו רואין שזה עיקר שמו שחותם בו בכל עת שחותם א"ו הטעם שמתשבים שם החתימה לעיקר משום שניכר לפל פלוני הנקרא פן נכתב שמו פן וכעין שם משפחה שניכר בחניכה ומש"ה צריך שיתפרסם חתימתו דאי לא נתפרסם במה ינודע לנו שפן נכתב שמו וזה ברור וא"כ אין חילוק בין חותם עצמו או ע"י אחרים אף כ"ז אם נתפרסם חתימתו אף בגוונני דנ"ד שאינה רגילה לחתום בנדאי לא מתשבי לשם עיקר מחמת חתימתה לחוד אף לענין נשפתקע שמו בזה שפיר פינו דעכ"פ כל חתימתה נכתב פן לא הוי נשפתקע עכ"פ שם העריסה ולפע"ד דבזה עדיף מה שחתימתה ע"י אחרים מאלו הנה ע"י עצמה דהא אם היא עצמה חותמת יש מקום לומר דהוי נשפתקע ומה לנו שחותמת עצמה לפעמים פורטא דרף מקרה אבל באחרים כותבין שמה פן ומעולם ראינו כשכאוב לכתוב שמה הן בתנאים או בכתובה או שטרי בירורין בכלם כתבו שם העריסה הרי דלא נשפתקע מאתנו הקוראים רק לענין קריאה אבל בכתב שמה הראשון עלי' שהרי פולם כשכאוב לכתוב שמה כותבין שמה הראשון הרי שלא נשפתקע לענין כתובה כלל ולכן נ"ל דבנדאי לא מקרי נשפתקע שם העריסה וגם פינו שאביה קוראה לפעמים פן נמי סגי שלא יקרא נשפתקע כמ"ש הג"פ סי' קכ"ט ס"ק צ"ב ונ"ל שם ועיין ת' מהרח"ש ס"ס יו"ד באשה אחת שאמרה שבעת לידתה היתה בדעתה לקוראה שול שפך היתה לה בת אחרת שמתה ששמה כף אף השכנות והאנשים אשר היו שם ביום ח' ללידתה בעת המשטה קראו לה מוסה ונמשכה שמה כף ולפעמים אמה קוראה בשם שול אף היא לא ענתה אלא בשם מוסה ובכתובתה כתוב בשם שול ונסתפקנו איזה עיקר שמה ואמר דכתבו ב' גיטין בעבור ספק זה הא' שול דמתקרי מוסה והב' מוסה דמתקרי שול ע"כ ויראה מתוך דברי הרב דכ"ע או לפחות רובא קרו לה בשם מוסה וא"כ יש לתמוה אמאי נסתפקו איזה עיקר שמה נהלא שם מוסה דקרו לה רובא עיקר ונראה דצד הספק שלהם הנה פינו דעיקר הנחת שם מוסה הנה שלא ברצון אמה דלמא לאו כל פמינייהו דשאר אינשי לקבוע לה שם שלא ברצון אמה וא"כ אפשר דשם שקראה לה אמה הוא עיקר א"נ אפשר לומר דנסתפקו נמי משום דשם מוסה לא מצינו אותו בשמות נשים לשם העצם פי פירוש מוסה היא לעז נערה כו' עכ"ל הרי דלא מסופק רק איזה שם היא עיקר אבל זאת לא תעלה על הדעת מהיפוף להיפוף שנקרא נשפתקע ולכן נדאי ראוי לכתחלה לכתוב שם העריסה ליקבא מחלה ודמתקרי ע"ש ליבא ובנדאי דצריך לכתחלה להזכיר שניהם ואם יכתבו ליקבא דמתקרי ליקבא מחלה הא ע"ש החתימה אין כותבין דמתקרי משא"כ

כְּשִׁכּוֹתֵיבִין לִיבָא מְחֻלָּה אִין שׁוּם חֲשִׁשׁ כְּלָל דְּכֹן הָאֲמַת שְׁשֻׁמָּה לִיבָא מְחֻלָּה מִתּוֹלְדָתָהּ וְרַק דְּמִתְקָרִי בְּשֵׁם לִיבָא וְגַם הֶרְשֵׁב־א ו"ל מוֹדָה בְּזָה וְאִין שׁוּם חוֹלֵק דְּבִשְׁמֵם מְעַרְסָה שְׁלֵא נִשְׁתַּקַּע לְגַמְרִי שְׁיִכְתּוּב שְׁם שְׁנִיָּהֶם וְעֵינִן בְּתִשׁוּי' ח"מ [וְהִיא בֵּאָה"ע ס'י קכ"ט] יִרְאֶה דְּבִכּוֹתֵב שְׁם שְׁנִיָּהֶם בְּצִירוּף וּמְקָדִים שְׁם הָעֵינֵקֶר כְּמוֹ בנ"ד לִיבָא מְחֻלָּה בְּוֹדָאֵי כְּשֵׁר יַעֲיִ"ש וּא"כ בְּוֹדָאֵי הִגֵּט כְּשֵׁר: וּבְאֲמַת אִם בְּקָל יוּכַל לְהַשְׁיֵג גֵּט שְׁנֵי בְּכַתִּיבָה לִיבָא דְּמִתְקָרִיא לִיבָא מְחֻלָּה מַה טוֹב לְקַיָּים אֶת אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי הַגָּאוֹן בְּב"א אַבְל בְּאִם קָשָׁה לְהַשְׁיֵג גֵּט שְׁנֵי כְּשֵׁר לְכ"ע: סִימָן ס שְׁאֵלָה בְּאֲחָד שְׁבָא לְשִׁלּוּחַ גֵּט מִפָּאן לְקִרְאָקָא וְשֵׁם אָבִי הַמְגַרְשׁ נִקְרָא בְּשַׁעַת מִילְתּוֹ יְהוּדָה לִיב עַל שְׁם זְקִינּוֹ שֶׁהִי הַגְּבִיר ר' יוֹדֵל פֶּרְנָס שְׁלֵא הִי לוֹ כִּינּוּי כְּלָל וְשֵׁם לִיב נִקְרָא ע"ש זְקִינּוֹ הַשְּׁנֵי מְרִישָׁא שֶׁהִי שְׁמוֹ יְהוּדָה מְכֻנָּה לִיב וְלָכֵן קִרְאוּהוּ בְּשַׁעַת מִילָה לְזָה אָבִי הַמְגַרְשׁ יְהוּדָה לִיב ע"ש שְׁנִיָּהֶם וְלֹא ח"כ נִקְרָא מִיִּלְדוּתוֹ בְּפִי כָּל יוֹדֵל וּלְס"ת הִי נִקְרָא יְהוּדָה וְרַק חֲתָם עֲצָמוֹ יְהוּדָה לִיב וְזָה לְעַרְףְּ עֲשָׂרִים שָׁנָה אֲשֶׁר הִתְחִיל לְהִקְרָא בְּשְׁנֵי בְּתִי הַמְדַרְשִׁים דְּפָה לְהִקְרָא לְס"ת בְּשֵׁם יְהוּדָה אֲרִי וְרַק בְּבִיח"כ"נ הַגְּדוֹל לְפַעְמִים כְּשִׁאֲקָלַע לְהִתְמַם קוֹרִין לוֹ יְהוּדָה לְס"ת וְשֵׁם לִיב נִשְׁתַּקַּע כַּעַת לְגַמְרִי מִמְּנֹו בִּין בְּקִרְיָאָה בְּפִי הַהֲמוֹן וְכַמְעַט לֹא יַדַּע אָדָם שְׁשֻׁמוֹ יְהוּדָה לִיב וְרַק בְּמִקְצַת פְּעָמִים מְעַט מִן הַמְעַט חוֹתָם עֲצָמוֹ יְהוּדָה לִיב וְחוֹתָם עֲצָמוֹ יְהוּדָה בְּסוּף בְּאֶל"ף וּבִק"ק קִרְאָקָא לֹא יַדַּע שׁוּם אָדָם מִשֵּׁם אַחַר רַק שְׁנִקְרָא בְּפִי כָּל יוֹדֵל וּלְס"ת קִרְאוּ אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ עַל שְׁם יְהוּדָה לְכַד זָה תוֹרְףֵי הַשְּׁאֵלָה: תְּשׁוּבָה הִנֵּה בְּוֹדָאֵי זָה פְּשׁוּט שְׁצָרִיף לְהַקְדִּים שְׁם מְקוֹם הַנְּתִינָה וְלְכַתּוּב יְהוּדָה דְּמִתְקָרִי יְהוּדָה אֲרִי עַל שְׁם עַלִּינִתּוֹ לְתוֹרָה בְּרוּב פְּעָמִים וְרַק עַל שְׁם יְהוּדָה לִיב יֵשׁ לְסַפֵּק אִם לְכוֹתְבוֹ כְּלָל כִּינּוֹן שֶׁהוּא נִשְׁתַּקַּע לְגַמְרִי וְאִין אָדָם קוֹרְהוּ בְּשֵׁם זָה מְעוֹלָם וְאִי מִשׁוּם שְׁלַפְעָמִי חוֹתָם עֲצָמוֹ בְּשֵׁם זָה הִלֵּא מְבֻנָּאָר בְּט"ג וּבְכָל תְּשׁוּבוֹת אַחֲרוֹנִים אֲשֶׁר עַל שְׁם הַחֲתִימָה לֹא שְׁיִיף לְכַתּוּב דְּמִתְקָרִי וּמַה שְׁמִבְּנֹאָר בְּטִיב גִּיטִין [בְּשִׁמּוֹת אֲנָשִׁים ס"ק מ' וּבְלִקוּטֵי שְׁמוֹת ס"ק ל"ה] דְּבַהֲצִטְרָף שְׁם הַחֲתִימָ' לְשֵׁם הָעַרְיִסָה יֵשׁ לְכַתּוּב דְּמִתְקָרִי אֲתַפְלֵא מְאֹד דְּהִלֵּא עַל שְׁם שְׁנִשְׁתַּקַּע אִין לְכַתּוּב דְּמִתְקָרִי כְּמִבְּנֹאָר בְּכָל הַפּוֹסְקִים כִּינּוֹן דְּלֹא נִקְרָא בּוֹ כְּלָל וּא"כ מַה יוֹעִיל מַה שְׁחוֹתָם עֲצָמוֹ לְפַעְמִים הֵא מ"מ לֹא נִקְרָא בּוֹ וְגַם הֵאִיף יְכַתּוּב דְּמִתְקָרִי יְהוּדָה אִם בְּה"א לְבַסּוּף הִלֵּא חֲתִימָתוֹ הוּא בְּאֶל"ף וְכָל עֵינֵקֶר כְּתִיבַת זָה הַשֵּׁם מוּטָל עַלִּינוּ עֲתָה רַק מִחֲמַת חֲתִימָתוֹ כִּי לֹא זֹאת הָרִי כְּבָר נִשְׁפַּח וְנִשְׁתַּקַּע שְׁם יְהוּדָה לִיב מִמְּנֹו וְרַק מִחֲמַת חֲתִימָתוֹ לְפַעְמִים יְהוּדָה לִיב מוּטָל עַלִּינוּ לְכוֹתְבוֹ א"כ הֵאִיף נִהְפֹּךְ וְלֹא נְכַתּוּב כְּאֲשֶׁר חוֹתָם עֲצָמוֹ בְּאֶל"ף לְבַסּוּף וְאִם נִימָא לְכַתּוּב דְּמִתְקָרִי יְהוּדָה לִיב בְּאֶל"ף לְבַסּוּף כְּמוֹ שְׁחוֹתָם עֲצָמוֹ קָשָׁה הִלֵּא עַל שְׁם חֲתִימָה לְחוּד אִין כּוֹתְבִין דְּמִתְקָרִי וְעַל הֵא דְּקִרְאוּ בְּשַׁעַת מִילְתּוֹ הִי מִסְתַּמָּא כְּדָרְף כָּל סֵתָם יְהוּדָה בְּה"א לְבַסּוּף וְאִם נְכַחֵיד שְׁם יְהוּדָה לִיב לְגַמְרִי מִחֲמַת שֶׁהוּא שְׁם אָבִיו וּבְשַׁעַת הַדְּחַק מוֹתֵר לְגַרְע אִיזָה מִכְּנִיּוֹ מְסַפֵּק גַּם בְּזָה אֲנִי חוֹכֵךְ מְאֹד כִּי גְדוּלֵי דוֹרְנוּ נְסִתְּבִכוּ הֶרְבֵּה בְּזָה וְגַם לְפִי הַנִּרְאָה שְׁזָה שְׁם הָעֲצָם שְׁלוֹ עַל שְׁם שְׁנֵי זְקִינּוֹ וְהֵאִיף נְכַחֵידָנָה תַּחַת לְשׁוֹן הִגֵּט וּמִטַּעַם זָה גַם הַמְּכוֹנָה אִין לְכַתּוּב עַל שְׁם לִיב כִּי [הוּא] עֵינֵקֶר הַשֵּׁם שְׁאִין כּוֹתְבִין הַמְּכוֹנָה כְּמִבְּנֹאָר בְּנוֹב"י וּבג"פ וּבט"ג.

וְהִנֵּה לַעֲנ"ד נִרְאֶה דִּיכְתּוּבוֹ דְּמִתְקָרִי יְהוּדָה אֲרִי דְּאִתְקָרִי יְהוּדָה לִיב דְּכֹן מְבֻנָּאָר בְּכַנְסָת יְחֻזְקָאֵל דְּאִתְקָרִי שְׁיִיף עַל שְׁם דְּלִשְׁעֵבֶר וּכ"פ הַג"פ וְכֹן הַתּוֹרַת גִּיטִין וְאִפִּי' לְפִי דְּבָרֵי הַט"ג שְׁמֵאֲרִיף בְּתִשׁוּבָה לְדַחֲוֵת דְּבָרֵי הַג"פ כְּכָאן גַּם הוּא ו"ל מוֹדָה דְּנִכּוֹן לְכַתּוּב דְּאִתְקָרִי

דז"ל הבית אפרים הל' גיטין סי' פ"א וז"ל וכוונתם בזה נלע"ד דהנה ודאי אין מקום לומר שתיבת דאתקרי מורה על העבר לומר שפבר הי' נקרא ועתה אין שמו עליו הא ודאי ליתא כו' עד וא"כ פשבעל הלשון רוצה להשפיל את הקורא שיבין מלשנו שנקרא פה לפרקים לא יספיק לשון דאתקרי שהרי ע"כ לא בא להודיענו מה שהי' בזמן העבר בלבד דמאי דהנה הנה אע"כ שר"ל שנתנו לו שם זה וגם עתה כן הוא ואין ביאורו דאתקרי בל"א ער איז ווארין גירופין שיהי' משמעו שעכשו אין קורין לו פה רק פירושו דאתקרי בל"א דער וואס מען האט אים איין נאמין גיגעבין ומנין ישפיל הקורא שאין נקרא בו בקביעות משא"כ דמתקרי שהוא משקל בינוני שהרי מתפרש וואס ווערט גירופין והיינו שהי' נקרא פה לפני איזה זמן בקביעות ועתה אין קורין אותו בקביעות בשם זה רק שנקרא פו לפעמים לבד ועיקר הקריאה קאי על העבר עכ"ל.

והנה מבואר בהדיא דמלת מתקרי הוא לשון דקוראים אותו פעמים כן ופעמים בשם אחר ומלת דאתקרי לא מוכן כלל האיה קוראים אותו עתה רק שהושם לו שם זה אבל אין לו מוכן אם לפעמים נופל ממנו או לא ומש"ה כ' שם דע"ש הנשתמע לא יכתבו דאתקרי כי לא יהי' מוכח מזה דעתה לא נקרא פו ואדרבה יהא במשמע שם זה הושם בו לעיקר להקרות בו וכ"ז שפיר לשיטתו בעלמא בשם שנסתמע אבל בנ"ד שפותרין מתחלה שם יהודה לחוד א"כ נראה שעיקר שמו רק יהודה ואח"כ פותרים דמתקרי יהודה ארי' היינו שלפעמים נקרא ג"כ יהודה ארי' וממילא מה שפותרין לאח"כ דאתקרי יהודא ליב היינו רק שהי' לשעבר נקרא פו והושם לקרותו בו אבל לא נקרא פו דאין לומר שרגיל לקרוא בו הרי אדרבה שעיקר שמורק יהודה וגם לפעמים נקרא ארי' יהודה בודאי וא"כ השם יהודא ליב אינו רגיל בו וגם אפי' לפעמים אינו נקרא בו דא"כ הי' לכתוב דמתקרי וע"כ מוכח מתוכו דמלת אתקרי היינו שהי' נקרא בו והוסב שמו מתחלה לקרותו פו אבל באמת לא נקרא פו ורק שלא נשתמע לגמרי כמו שהאמת פו פו יבינו כל הקוראים ואם נימא דלהמוני עם לא יובן זה הלא מבואר בכל האחרונים דאין לנו עסק לפי הבנת עמי הארץ רק לפי משמעות פירוש לשון הסובל פירושו כפשוטו להידוע שפת לשון ולזה בחרתי לכתוב דאתקרי ולא דהנה מתקרי באשר מבואר בכנסת יחזקאל דאז הוי משמע רק לשעבר נקרא פו ועתה נשתמע והאמת לא כן הוא שהרי חתם עצמו לפעמים בו משא"כ אתקרי יהי' משמע שהושם פו מתחלתו להקרא בו וגם עתה לא סר לגמרי וזה לדעתי נכון מאד דלקאורה לפי מה דמבואר בש"ס גיטין פ' השולח (ל"ד ע"ב) במשנה וז"ל בראשונה הי' משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה התקין רבן גמליאל הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שום שיש לו כו' עכ"ל וכתב הר"ן ז"ל ולפעמים הי' משנים דירתם למדינת הים וקורין לו יוחנן ולאשתו שרה ואשתו היתה חוזרת לארץ ישראל ונקראת שם מרים כבתחלה והוא הי' נשאר במדינת הים ונקרא שם יוחנן ולפעמים הי' שולח גט לאשתו שבא"י וכותבין בו בני מדינת הים שמותיקן שבכאן ושם עירו שבכאן עכ"ל הרי דלא הי' כותב כלל שם הנקרא במקום הנתינה ולקאורה קשה הא צריך להיות מוכח מתוכו ועכ"פ ספירת דברים צריך לכ"ע והאיה מקרי זה ונתן ספר פריתות פיון שלא כתב שמו הנקרא בכאן מקום הנתינה אף באמת א"צ שיהא הלשון מבואר לשום אדם רק שבאמת הוא יודע ששמו פו וכותב לאשתו שמגדשה והדבר יוכל להתברר ע"י עדים מי שירצה לידע אם פו שמו ורק אחר תקנת רבן גמליאל היתה

התקנה שזה יהא עיקר השם מה שנקרא במקום הנתינה לפי סוגית תלמודנו אבל עכ"פ זאת במקומה עומדת שעיקר הוא שמו שהושם לו בעצם ומה"ט כתב הפנסת יחזקאל שעיקר השם הוא מה שחביב לבעל השם וכ"כ הגט פשוט כמה פעמים ולכאורה מה לנו לחביבתו הלא עיקר תלוי בקריאת העולם אף לפמ"ש א"ש דעיקר קריאת השם מה"ת לענין ספר פרייתות הוא שמו אשר אצלי לשם חביב לא איכפת לנו בקריאת העולם כי הגט לשון הבעל והוא מספר עם אשתו אני פלוני מגרש אותה וא"כ צריה לדבר עמה כאשר אצלו הוא השם ולא מה שהעולם קוראים אותו לעיקר ורק לאחר תקנת ר"ג העלו חז"ל שצריה לכתוב גם שם שבפי העולם ועשו זה לעיקר משום חשש לעזו וכל המגרש אדעתא דרבנן וטבעם מגרש ולכן שוב עיקר השם כפי שטבעו חז"ל מחשש לעזו אף בדבר שאין בו לעזו כגון בשם מחמת חולי וכדומה בנדאי עיקר השם מה שחביב בעיני בעל השם ודברי הפנסת יחזקאל והג"פ אמיתים.

וא"כ לפ"ז בנדאי גם פאן שגרא מצי המגרש וכן אמר בפה שחביב בעיניו לקראו על שם שני זקניו ולשם זה הוסב לו בעריסתו להקרא פן בנדאי לא נוכל לגרעו וגם לא נשתנה מפרו שחיתם עצמו דבזה הוא נראה שהוא שני שמות יהודא על שם יהודה והוד' ויש ליב ע"ש בפ"ע הגם שבקריאתו בהמלו' לא ניפר החילוק אם באל"ף או בה"א לבסוף מ"מ כיון שפחד בעל השם לחתום פן וטעם יש בדבר כ"ע מודו לכתוב פן ובפרט בשם יהודא בה"א כבר נכתב פעמים ולא שייך סברת הט"ג לומר דלא שייך אמתרי באל"ף ע"ש חתימה דזה ליתא דאמתרי הוא פירוש לשם יהודא ליב דהי' אמתרי והושם לו שם זה מתחלה להקרא לו פן ומה שפותרין באל"ף בסוף הוא ממילא דכן חותם עצמו ולא דמתקרי על זה קאי ודו"ק כי זה ברור ת"ל: וגם (ראינו) [ראוי] לכתוב פהו קודם דאמתרי דאל"ה הי' משמע שהי' נקרא פהו וקאמת גם עתה הוא נקרא יהודה פהו ולזה שייך שפיר בו יהודה פהו דמתקרי ארי' דאמתרי יהודא ליב: סימן סא עוד בענין זה רב שלום לידידי הרב הגאון שלשלת היוחסין מופ"ה כש"ת מו"ה דוב בעריש מייזילס נ"י האבד"ק קראקא והבד"צ דשם יצ"ו: מכתבם לנכון הגיעוני ולא ידעתי ידידי למה לא מצאו דברי חזן בעיניכם הלא מבואר לעין כל ששם אמתרי יותר על שעבר פמבואר בבית אפרים שהוא פשוט למאנד ורק שהב"א חידש לומר שפוננת רמ"א ז"ל עפ"י סד"ג שאמתרי הוא לשון הנה כמו הלוח והפוח ולזה מילת מתקרי משמע שלפעמי' נופל ממנו השם ותיבת אמתרי משמע שמקרי בו וגם שהי' נקרא בו ולזה כ' הסד"ג והרמ"א ז"ל [סי' קכ"ט סעי' ט"ז] שלשם שמונרל יותר יכתבו דאמתרי שמשמעו יותר שמונרל בו פן תורף דברי הב"א בתשו' והנה כ"ז באינו כותב רק יהודה (דמתקרי) [דאמתרי] יהוד' ליב הי' משמעות דלישנא שגם שעיקר השם הוא יהודה מ"מ שם המונרל הוא יהודא ליב אף בנ"ד שכתב יהודה דמתקרי יהודה ארי' הרי שזה עיקר שמו דמתקרי יהודה ארי' הרי שגם לפעמים נקרא בשם יהוד' ארי' וע"כ נהי שזה הוא מחמת שהוא שם הקודש כאשר כתבו מעכ"ת עכ"ז כיון שנדאי שנקרא ביותר יהוד' לחוד שפן הקדימוהו יהודה לחוד ובתורה במקום הפתיכה נקרא בשם יהודה ארי' [הרי] דנקרא לפעמים פן וא"כ מה דאמתרי יהודא ליב הוא רק שהי' נקרא פן בנדאי אינו שם המונרל וא"כ כ"ע מודו לכתוב דאמתרי וז"ב ובפרט עינינו רואים דמנהגא דכל ישראל לכתוב בכל הגיטין דמתקרי וא"א פדברי הב"א דאין ט"ס ברמ"א [סי' קכ"ט סט"ז] ונהלא רוב שמות הפנוי'

המה ברגיל בו פמו אברהם דמתקרי אבא וכיוצא בהם הרבה ומ"מ לעולם פותבין דמתקרי ולא פותבין דאתקרי רק בשעת הדחק אלמא דסוגי' דעלמא פדברי הג"פ [ס"ק פ"ג שם] דט"ס ביהרמ"א ועל שם שאינו מורגל פותבין דאתקרי וזה ברור ונכון וא"כ באתרא דרמ"א ז"ל ראוי לעשות פדבריו בלא ט"ס ואם יבא אלי' ויאמר חולצין כו' אין שומעין לו שפבר נהגו פן ה"נ אין אחר המנהג פלום גם מה שפכתבו כ"ת להכחיד תחת לשון הגט שם יהודא ליב תמי' מאד הלא זה עיקר שם אביו והאיך יוכל הפן לשנות שם אביו וידוע דיותר יוכל האב בעצמו להחזיק שמו והפן אינו יכול לשנות שמו בשום אופן וא"כ איך יפיל הפן עיקר שם אביו יעניין בג"פ דבגנוני דנ"ד לא מקרי אשתקע פלל פי לפעמים נכתב ונקרא פן לפני הש"ץ בהתפלל עליו פאשר רמזתי בתשובתי הראשונה ומבואר בג"פ דכה"ג יכתוב רק שם הנשתקע דלא מקרי נשתקע יע"ש ס"ק צ"ב בסופו ומ"ש דיוכל להיות שנשתקע שמו שלשים יום אתפלא ידידי הלא החזיק שלשים הוא [רק] אם רצונו להשאר פן בשם החדש שמחזיק עצמו אבל לא אם ממילא לא עלה בתורה ולא חתם עצמו למ"ד יום וזה ברור לכל מבין.

ומה שכתבתם בשם אביו (ויש) [יש] מכשירים להשמיט הפינוי גם אני רמזתי מזה בתשובה ואף אין נכון ולכמה פוסקים הוא פסול ויעניין ביש"ש נראה מדבריו להכשיר אם כתב שם שנשתקע לגמרי מ"מ בכה"ג [חסר] ולכן ידידי על משמרתו אעמודה שהגט צריך להכתב פאשר כתבתי אולם לאשר עמכם החכמה עשו פטוב בעיניכם ונא שתמסרו הגט הנשלח מאז ותיפף בחזרת השליח לכאן אסדר הגט פרצונכם בלא איחור ועיכוב פלל ורק שר' איצק ישלם שכר שליחות דבר מועט והי' שלום ממני ידידכם דו"ש הק' חיים הלברשטאם: סימן סב שוי"ר להרב המאה"ג מו"ה מנחם מענדיל אבד"ק דובעצק.

מכתבו הגיעני ע"ד השאלה שאחד שנשתנה שמו מחמת חוליו ונקרא ישראל דוד והחזיק בשם זה לקריאת התורה כמה פעמים למ"ד יום וגם בחתימתו הי' ישראל דוד וגירש אשתו בשם הראשון דוד לבד בנדאי הגט פסול וא"צ לראיות והוכחות פלל ומה שמסר הבעל מודעא מקודם גם ע"ז יש לדון הרבה אף הפלפול יתרבה למאד בזה ואינו מהצורך פי די לפסול מטעם הראשון ששינה שם מחמת חולי ולא כתבו פלל דנדאי הוא פסול לרוב ראשונים ואחרונים.

והי' שלום פנפש ידידו דו"ש בלונ"ח. הק' חיים הלברשטאם: סימן סג שאלה א' שמו בשעת מילתו יחזקאל פייביל פן ציון ונשתנה שמו [לשם] אלטיר ונקרא פן בפ"י פל אלטר ושם יחזקאל פייביל פן ציון נשתקע ורק פשהוא מתברר מחכם שפדור נקרא בשמו המובהק ולס"ת לא נקרא רק איזה פעמים פי עדיין רף בשנים ולא נודע מהות קריאתו אז והוא בעצמו לא ידע פלל אם שמו יחזקאל וכאשר נשא אשה ובא לבית חמיו אמר ששמו פייבל וקרא אותו חזן שרגא פייבל והנה לא איתדר לי' עם אשתו וגירשה בעירה וכתבו שרגא פייביש דמתקרי אלטר והנה פשנתונדע הדבר לאנשי עירו וערערו על הגט פי קצת המשפחה יודעים שנקרא ע"ש זקיניו אשר שמו הי' יחזקאל פייביל וכתבו גט אחר בשם יחזקאל פייבל פן ציון המכונה אלטר והנה גם ע"ז יש עוררין דנשתקע שם זה ולא ידעו מזה רק קצת מבני המשפחה ולא נקרא בשם זה מעולם וא"כ גרע מה שכתבו דהוי פאלו נכתב בשם אחר דלא ניכר בשם זה פלל פן הוא תנורר השאלה לפי

זכרוני כי גאבדה ההעמקה: תשובה הנה אם נתחזק שם בעיר חמיו רק בשם שרגא פייבל לקריאת התורה והחזק בשלשים יום ג"פ בתוך השלשים ולא ידעו שם משם אחר ודאי פשר דהנה מבואר בש"ס גיטין ל"ד ב' א"ר אשי והוא דהחזקו בתרי שמי ומפרש רש"י ז"ל שם וז"ל והוא דאתחזק אבל לא אתחזק פאן שיש לו שני שמות א"צ לכתוב וכל שום שיש לו ואפי' נודע לאחר זמן שיש לו שם אחר הני הגט פשר שאין לנו אלא שם שקרא הוא לעצמו בפנינו והחזק בו עכ"ל אלמא כל היכי דלא ידעי משם אחר ודאי פשר והגם שסה"ת וסייעתו וכן התוס' ז"ל נדו מפירש"י ז"ל מ"מ היינו דאם כתב במקום אחד ומקום הגתינה במקום אחר לא מהני לדידהו מאי דלא ידע במקום הפתיבה שם מקום הגתינה אבל באם הפתיבה והגתינה במקום א' אם יש לו איזה שם במקום אחר לא בעי כלל לכתוב השם שבמקום אחר ורק לכתחלה מחמיר הירושלמי ומביאו התוס' ז"ל לפרש כל השמות אבל בדיעבד פשר לכ"ע ובלא נודע אין חולק בדבר דכשר פשהפתיבה והגתינה במקום אחד וכתבו השם שנודע ולא ידעו מעולם משם אחר בזה כ"ע מודים דכשר פמבואר בב"י [סי' קכ"ט] ובס"ש בארנפה ולכן אם נתחזק תלתא זימני בשלשים יום בשם שרגא פייבל דהוי החזק ולא נודע להם בשם אחר ודאי פשר הגט הזה הגם שמבואר ביש"ש ז"ל בשם אהובי דאין נקרא החזק מה שהחזן קוראו כי אין מדקדק בזה וקורא פפי מה שגראה לו וכ"כ שם גבי גרשון וכ"כ הגאון מהר"ש ז"ל מביאו בס"ש לענין אלי' וגם גבי גרשון מבואר פן בשם ד"א בסה"ש מ"מ צ"ל דלא פתבו פן רק לענין השמות דדומים קצת פמו אהובי' פחד יו"ד או בשני יודי"ן או גרשם פמ"ם או פנו"ן או אלי' בלא נא"ו פסופו אבל בשמות מוחלקין מפש ודאי אין לנו אלא שם שנקרא בו ואין לומר שהחזק בטעות שפכו הוא שמו וקביעות בטעות לא הוי פהחזק שמו ודוקא גבי שמו יוסף וקורין אותו שמעון ששינה מחמת אינה סיבה פמבואר בראשונים ואחרונים אבל בטעה בשמו לא מקרי החזק כלל זה ליתא פמבואר בירושלמי [פ' השולח] הגע עצמה הוי שמי ראובן ואפיק שמי שמעון ומפרש בתשובת הרא"ש [כלל ט"ו דין ד'] דכוננתו דהטעה בכיון מ"מ אמר ע"ז בירושלמי דאין לנו אלא השם שהחזיק עצמו מכ"ש פהחזק עצמו לקראו פן מחמת שפכו הוא שמו פנדאי מקרי החזק ויענין פר"ן ז"ל וכן משמע בהד"ל בתה"ד בפסקיו [סי' קל"ח] גבי שינו שם אביו לגתן ונתנאל יעו"ש ולפע"ד שפנדאי פשר בגט זה אם החזק שם שלשים יום בג"פ פנ"ל ואי משום שהמקומות קרובים ויודעים ששמו יחזקאל אין לנו ליתן הדבר לשיעורין רק פמקום פתיבה ונתינה תליא הן אמת דבשו"ת פ"י מחלק בין מקום דירתה בין אם דעתו לחזור למקומה וכן ראיתי לפע"ד בס' מכתב אלי' אבל אין ענין זה לנ"ד דהאשה קבועה פמקומו ומקום הבעל אינו מקום הפתיבה כלל לא איכפת לן במה שבמקומו הי' לו שם אחר ולכן נ"ל דכשר זה הגט אף כ"ז באם החזק ג"פ בשלשים יום אבל אם לא החזק ג"פ פנדאי הגט בטל דהא פתב בשם אחר מה שלא הי' לו מעולם ואף בגט השני שפיר לפע"ד שפשר דמבואר בס"ש פל הדיעות רוב שיטת הפוסקים שכתבו דזה לא הוי נשתקע פיון דיש לו שם הקודש ודידעין דאלטר אינו שמו המובהק וא"כ לדעת מהרי"ק ז"ל פשר בשם יחזקאל פייבל לחוד וכן נראה מתשו' מהר"ם מינץ עכ"פ דצריה לכתחלה למכתבי' דאל"כ הוי לעז לאנשי המשפחה דידעי ששמו יחזקאל ג"כ וכן רוב הפוסקים הסכימו פן ורק רבינו הב"י גבי חיים בובאנט פתב דהוי ספק אם נשתקע שם חיים ולפ"ד

הש"ס שם פֿשר בְּדִיעֵבֶד יעו"ש וכ"נ מדבְּרֵי מְהַר"ל ז"ל בְּאַחַד שְׁאָמַר שְׁמוֹ שְׁמֵרָן' הַמְכַנְּנָה זְלָמָן שְׁצִוָּה מְהַר"ל ז"ל לִילָף עַל צִיּוֹן זְקִינּוֹ לַרְאוֹת מַה שְׁמוֹ מִשְׁמַע שְׁאָם הִי זְקִינּוֹ נִקְרָא בְּשֵׁם אַחֵר לֹא הִי פּוֹתֵב שְׁמֵרָן' אוֹ עַכ"פּ שֶׁהִי מְצַרֵּף גַּם שֵׁם הַקְּוֹדֶשׁ שְׁנִקְרָא זְקִינּוֹ גַּם שְׁנִשְׁתַּקַּע וְלֹא יָדְעוּ מִזֶּה כָּלֵל וְלָכֵן נִלְפַע"ד דְּבְדִיעֵבֶד פֿשר בְּגִט הַשְּׂנִי אֲף לְרוֹנְקָא דְמִילְתָּא יִתֵּן עוֹד גִּט בְּאַלְטֵר לַחֲוִיד דָּאז פֿשר לַכ"ע דָּאָם נִשְׁתַּקַּע שֵׁם יִחְזַקְאֵל גַּם שֵׁם פֿיִיבֵל נִשְׁתַּקַּע וְאֵם לֹא מְקַרֵי נִשְׁתַּקַּע א"כ פֿשר בְּגִט הַשְּׂנִי וְלָכֵן בְּגִט הַג' בְּשֵׁם אֲלֵטֵר לַחֲוִיד אֲלִיבָא דַכ"ע פֿשר.

וְהִנֵּה הַתִּיקוֹן שְׁמַבִּיא בְּטִיב גִּיטִין לְכְרוֹז וְשִׁיקְבַע פֿן שְׁמוֹ לֹא יִתְכַן בְּעֵינֵי בְּזִמְנֵי הַזֶּה מִחֲמַת כַּמָּה טַעֲמִים וְלָכֵן לַפַּע"ד פֿשר בְּגִט שְׁלִישִׁי אֲלִיבָא דַכ"ע פֿן נ"ל: סִימָן סֵד שְׁאֵלָה בְּאַחַד שְׁקִרְאוּהוּ לִס"ת נִתֵּן זָאב וְכֵן חֲתָם עֲצָמוֹ לַפְּעַמִּי' וְגַם בְּמִקְתָּבִים פּוֹתְבִים לֹו קְרוֹבִיו נִתֵּן זָאב וְרַק הַעוֹלָם קוֹרְאִין אוֹתוֹ רַק נִטְעָה וְהוּא נִתֵּן גִּט בְּמִקוֹם אַחֵר לְאַשְׁתּוֹ וְכִתְבוּ בְּגִט נִתֵּן הַמְכַנְּנָה נִטְעָה מַה דִּינּוֹ: תְּשׁוּבָה הִנֵּה מַעַכ"ת פְּתַב לְהַקְל מִחֲמַת דְּבָרֵי הַש"ע [סִי' קכ"ט ס' ט'] דָּאָם לֹא פְתַב כָּלֵל שֵׁם אָבִיו בְּגִט פֿשר וְזֶה הָיָה כִּלְאֵי פְתַב שֵׁם נִתֵּן זָאב דְּכִשֵּׁר וְהוֹכִיחַ זֶה מִפְּתַח דְּבָרֵי מַהֲרַאנ"ח וְהַמְכַתֵּב אֲלִי' דַּע לָף יְדִידֵי פִי אֵין דְּבָרֵי מְכַתֵּב אֲלִי' וּמַהֲרַאנ"ח בַּתְּשׁוּבָה הַזֹּאת נוֹגְעִים לְדִינָא וּמִחֲמַת שְׁבַע־עוֹה"ר רַבִּים אֵינָם בְּקִיאִים בַּהַל' גִּיטִין וְרַק מַה שְׁרוֹאִין בְּאַחְרוֹנִים וְלִקוּטֵי' וְגַם כִּי עֵיקַר הַסְּפָרִים מְגִדוּלֵי הָאַחְרוֹנִים הַמְדַבְּרִים בְּזֶה כְּמוֹ ס' שְׁמוֹת וּסְפ' עֲזַרְתַּ נְשִׁים וְשׁו"ת מְגִדוּלֵי הַמּוֹרִים אֵינָם מְצוּיִם וְלָכֵן אֶכְתָּב בְּקִצְרָה שׁוֹרֵשׁ הַדְּבָר.

הִנֵּה בַּמִּשְׁנָה (גִּיטִין ל"ד ב') בְּרַאשׁוֹנָה הִי מְשַׁנָּה שְׁמוֹ וְשָׁמָּה שֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם עִירָה הַתִּיקוֹן ר"ג הַזְקָן שְׁיָהָא כּוֹתֵב אִישׁ פְּלוֹנִי וְכָל שׁוּם שְׁיָישׁ לוֹ אִשָּׁה פ' וְכ"ש שְׁיָישׁ לָהּ מִפְּנֵי תַה"ע עַכְל"ה וְכִתְבוּ הַמְּפָרְשִׁים וְהַר"ן ז"ל דְּמַתְחִלָּה הִי כּוֹתֵב הַשֵּׁם שֶׁל מְקוֹם הַכְּתִיבָה וְכִשְׁאִשָּׁה בָּאָה לְהַנְשֵׂא הִי ב"ד גּוֹבִים עֲדוּת שְׁכָף שְׁמוֹ שֵׁם וְהִי סְגִי בְּזֶה וּבְנֻדָּאִי (שֶׁהִי פֿשר בִּין) [אַרְף] שְׁשֵׁלַח הַגִּט לִיהוּדָה וְכִתְבוּ שְׁמוֹ שְׁכָף לִי הִי פֿשר וְכֵן בְּאַמַּת ס"ל לְהַרָא"ש ז"ל דְּבַאמַת לְדִינָא נְמִי בְּאָם אֵין יוֹדְעִין בְּמִקוֹם הַכְּתִיבָה שֵׁם שְׁיָישׁ לוֹ [שֵׁם אַחֵר] בְּמִקוֹם נְתִינָה סְגִי בְּשֵׁם שֶׁל מְקוֹם הַכְּתִיבָה אֲפִי הָאֵיִדְנָא וְכ"כ הַרְמַב"ם ז"ל דְּדוֹקָא שִׁינָה שְׁמוֹ [לְשֵׁם] שְׁאִין בּוֹ [אַז הַגִּט] בְּטַל אֶבֶל אִם כְּתַב שֵׁם שְׁאִינוֹ רִגִיל בּוֹ בִּין שְׁכַתְבוּ וְכ"ש אוֹ לֹא פֿשר מַה"ת יַעו"ש בְּדְבָרָיו [פ"ג מַה' גִּירוּשִׁין הַל' י"ד] וְהַטַּעַם דְּבַתוֹרָה לֹא כְּתַב כָּלֵל שְׁיִכְתָּב שְׁמוֹ דּוֹקָא בְּגִט וְלִהְכִי דַעַת הַרַב בְּמִרְדְּכִי [בַר"פ כָּל הַגִּט] לְהַכְשִׁיר גִּט בַּעַמ"ס בְּלֹא שׁוּם שֵׁם מַה"ת וְרַק דְּהַרְשֵׁב"א וְהַר"ן ז"ל [בַּפ' הַמְבִיא ב' דָּף כ' ע"א גְּפִי הַאי גְּבָרָא] כְּתָבוּ דְבִלֹא כְּתַב שְׁמָם פְּסוּל מַה"ת דְּבַעֲיָנָן סְפָר פְּרִיתוֹת שְׁיָהָא בְּהַסְפָּר הוּא הַגִּט מְבִנְאָר שְׁהַבְּעַל כּוֹרֵת לְאַשְׁתּוֹ פְּלוֹנִי' וְאֵם אֵינוֹ כּוֹתֵב שְׁמָם הַגִּט שַׁעַמ"ס יוֹדְעִים שְׁמָסֵר לוֹ כְּתַב שְׁכַתְבוּ בּוֹ הָרִי אֲתָּ מְגִנְרִשֵׁת מִמְּנִי מ"מ בְּכַתְבוּ אֵינוֹ מְבִנְאָר דְּבָר וְאֵינוֹ פְּרִיתוֹת כָּלֵל וְא"כ כ"ז בְּאָם אֵינוֹ כּוֹתֵב שׁוּם שֵׁם כָּלֵל אֶבֶל אִם כּוֹתֵב אֶחָד מִשְׁמוֹתָיו א"כ הָרִי מְבִנְאָר בְּזֶה שְׁכַתְבוּ וְנִהְיֵי דְהַמּוֹן עִם וְרוֹבָא דְעֵלְמָא אֵינָם בְּקִיאִים בְּשְׁמוֹתֵיהֶם אֵין לָנוּ בְּזֶה וְכִי מַה יַעֲשֶׂה מִי שְׁכַתְבוּ גִט לְאַשְׁתּוֹ בְּמִקוֹם דְּלֹא אִתְחַזַּק כָּלֵל כְּגוֹן בְּמִקוֹם סְפָנָה דְּכּוֹתְבִין אַעפ"י שְׁאִין מְפִירִין א"ו דָּאֵין לָנוּ בִּידִיעַת הַעוֹלָם וְרַק שְׁבַאמַת פֿן שְׁמָם כְּמוֹ שְׁכַתְבוּ בְּגִט הָרִי הוּא סְפָר פְּרִיתוֹת שְׁהָרִי מְבִנְאָר בּוֹ אֲנִי פ' מְגִרְשָׁף פ' וְנִתְנוּדַע לָנוּ שְׁכָן שְׁמָם וְאֵם עַדִי חֲתִימָה וְהַסּוֹפֵר צְרִיף שְׁיִפִּירוֹ [אוֹתָם] הִיא אַרְיִכוֹת הַדְּבָרִים בְּזֶה לְדִינָא בְּאַחְרוֹנִים אֶבֶל מַה"ת

נדאי כָּשֶׁר אַעפ"י שְׁאִין מִפִּירִים וְלִכּוֹן מֵה"ת כָּשֶׁר אֶפְיִלוּ בְּשֵׁם טָפֵל וְרַק בְּשִׁנּוּי פְּסוּל מֵה"ת לְדַעַת הַרְמַב"ם [שָׁם] וְכֵן גִּרְאָה שְׁהֶסְפִים הֵר"נ ז"ל בְּהַשׁוּלַח אַף כ"ז מֵה"ת אַף ר"ג תִּיקֵן שְׂיֵהָא פּוֹתֵב אֲנִי פ' שְׂבִיהוּדָא וּכ"ש שְׂיֵישׁ לִי בְּגִלְיִל וּלְפִי כ"א מֵהֶמְפְּרָשִׁים בְּזָה ר"ת וְרַש"י וְהֶרָאָב"ד ז"ל וְעֵדִיפִי רַבְּנָן לְתַקְנֵתָא שְׂיֵהָא הֶגֶט בְּזָה פְּסוּל וְתַצָּא מְזָה וּמְזָה כְּמִבְּנָאָר בְּהַזֹּרֵק [דָּף פ' א' וְע"ש בְּתו' ד"ה שְׂיֵינָה] וְאַף כְּשֵׁלָא נּוֹדַע שְׂלָא עֲבָרוּ עַל תַּקְנֵת ר"ג חֲזַר הַדְּבָר לִד"ת וְכָשֶׁר בְּאִינָה שֵׁם שְׁפֵתֵב וּמִשׁוּם חֲשַׁשׁ לְעַז אִין הֶגֶט פְּסוּל וְכֵן הֶעֱלוּ הַמַּג"ש ז"ל וְהֵט"ז בְּתִשׁוּבַת פ"י וְגַם בִּט"ז [ס' קכ"ט ס"ק ה'] מוּבָא תְּשׁוּבָתוֹ וְהֵנָּה כ"ז בְּיַשׁ לּוֹ שְׁנֵי שְׁמוֹת אֶחָד בְּגִלְיִל וְאֶחָד בִּיהוּדָא דְּאִזְ שְׂיֵיף תַּקְנֵת ר"ג אֲבָל בְּהַחֲזִיק בְּב' שְׁמוֹת בְּעִיר אַחַת קִצַּת קוֹרִין לּוֹ בְּאֶחָד וּקִצַּת בְּאַחַר בֵּין שְׁפֵתֵב הַטָּפֵל אוֹ הַעֲיָקָר כָּשֶׁר דְּבָזָה לֹא תִיקֵן ר"ג רַק בְּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת וְלִכּוֹן רַק לְכַתְּחֵלָה צָרִיף שְׁנֵי הַשְּׁמוֹת מְרִים דְּמִתְקָרִי שְׂרָה אֲבָל בְּדִיעֵבַד כָּשֶׁר וְאִם בְּעִינָן כ"ש אוֹ דְּגָרַע כ"ש תְּלִי בְּפִי הַב"י וְהַטּוֹר וְהֶמְפְּרָשִׁים בְּדַבְּרֵי הָרַא"ש ז"ל וְהֶעֱלוּ הֵט"ז וְהַמַּג"ש דְּכִינּוֹן דֵּר"ג לֹא תִיקֵן בְּחַד מְקוֹם כָּשֶׁר אַף כ"ז לְשִׁיטַת הָרַא"ש ז"ל אֲבָל לִיְתֵר הָרַאשׁוּנִים אִם חֲשַׁשׁ לְעַז פְּסוּל בְּכָל גְּוֹנֵי וְהֵנָּה מֵהֵרָאֵן ח ז"ל תְּשׁוּבָה ל"ג אִיִּירִי בְּגִידוֹן אִשָּׁה שְׁשָׁמָה קוֹנְדָם נִישׁוֹאִין שְׂפֵתֵי וּבַעֲלָה קָרָא לָהּ שְׂפֵתוּלָה בְּאִנְפֵן שֶׁהִי חִילוּק בֵּין שְׁמָה הַקְּדוּם לְשָׁמָה שְׂקָרָא לָהּ הַבַּעַל וּקִצַּת אֲנָשִׁי הָעִיר קוֹרִין לָהּ בְּשֵׁם שְׂקָרָא לָהּ הַבַּעַל וּקִצַּת קָרָאוּהָ בְּשֵׁם הַקְּדוּם וְלָזָה אָמַר הֵרָאֵן ח דְּטַעַם שְׂצָרִיף לְהַזְפִיר מְרִים דְּמִתְקָרִי שְׂרָה שְׁבַהש"ס הוּא פִינּוֹן שְׂיֵישׁ לָהּ בְּעִיר הַזֹּאת ב' שְׁמוֹת מְקַצְתֵם קוֹרִין לָהּ כֵּן וּמְקַצְתֵם קוֹרִין לָהּ בְּשֵׁם אַחַר אִם פּוֹתֵב אֶחָד מֵהֶם הָיִי חֲצִי הַשֵּׁם אֶת"ד דְּבָרֵי מֵהֵרָאֵן ח ז"ל בְּתִשׁוּבָה הַנ"ל וְע"ז שְׁפִיר הַשִּׁיגוֹ הַמְּכַתֵּב אֵלִי שְׁזָו הַסְּבָרָא לֹא נִזְכַּרְתָּ בְּשׁוּם אֶחָד מֵהַפּוֹסְקִים פִּינּוֹן דְּבִאֲמַת כָּל שֵׁם נִקְרָא בְּפ"ע יֵשׁ קוֹרִין כֶּף וַיֵּשׁ כֶּף אֲבָל כָּל אֶחָד הוּא שֵׁם שְׁלֵם וְלָמָּה יִקְרָא זֶה חֲצִי הַשֵּׁם וְלִכּוֹן לְפַע"ד שְׁפִיר תְּמָה עָלָיו הַמְּכַתֵּב אֵלִי ז"ל וְלֹא שְׂיֵיף תִּי' כ"ת דְּמֵה"ת צָרִיף שְׁנֵי הַשְּׁמוֹת וְזָה הָיִי כְּאֵלוֹ לֹא נִכְתַּב כָּלָל כֵּן תִּנְרַף דְּבָרֵי מַעַכ"ת וְאִין לְדַבְּרִים אֵלוֹ שׁוּם פִּירוּשׁ לָמָּה יֵהִי כְּלָא נִכְתַּב הָרִי נִכְתַּב כְּפִי מֵה שְׂקוֹרִין אוֹתוֹ מְקַצַּת אֲנָשִׁי הָעִיר וּמֵה"ת אֶפְיִלוּ בְּטָפֵל לְבַד כָּשֶׁר לִכ"ע כְּאֶשֶׁר הוֹכַחְתִּי לְעִיל לְבַד הַש"ג שְׂצ"ע בְּדַבְּרֵי מְאֹד וְאִלָּם מַעַכ"ת הַבֵּין שֶׁמֵהֵרָאֵן ח וְהַמְּכַתֵּב אֵלִי מִיִּירִי בְּגוֹנֵי שְׂקוֹרִין אוֹתָהּ בְּשְׁמוֹת כְּפוּלִים וְכַתֵּב חֲצִי הַשֵּׁם אַף זֶה אֵינּוּ דְּהֵם אִיִּירִי רַק בְּכָל אֶחָד מִתְקָרִי בְּפ"ע לְחֻדָּא וְכַנ"ל וּבְזָה שְׁפִיר תְּמָה הַמְּכַתֵּב אֵלִי ז"ל דְּלָמָּה נִקְרָא חֲצִי הַשֵּׁם הֲלֹא הוּא שֵׁם שְׁלֵם בְּפ"ע שְׂקוֹרִין לּוֹ ב"א בְּעִיר הַזֹּאת וְלָמָּה יִקְרָא חֲצִי שֵׁם.

וְלִהְלִיץ בְּעַד מֵהֵרָאֵן ח ז"ל י"ל דַּס"ל בְּיּוֹדְעִים כָּל אֲנָשִׁי הָעִיר שְׂיֵישׁ קוֹרָאִים אוֹתוֹ כֶּף וּקִצַּת קוֹרָאִים אוֹתוֹ כֶּף וְא"כ הָיִי כְּחֲצִי הַשֵּׁם אַף זֶה צ"ע בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת וּכְבָר הָאָרִיף בְּזָה בְּמִכְתָּב אֵלִי וּבְיֵתֵר הַתְּשׁוּבוֹת מֵהָאֲחֵרוֹנִים אַף עַכ"ז אִין מְזָה שׁוּם שְׂיֵיכוֹת לִנ"ד דְּאִיִּירִי בְּשְׁמוֹת כְּפוּלִים אַף בְּתִשׁוּבָה אַחֲרַת לְמֵהֵרָאֵן ח בְּסִי י"א כְּתֵב דִּין זֶה בְּשְׁמוֹת כְּפוּלִים כְּמוֹ רְאוּבֵן שְׁמַעוֹן וְכַתֵּב רְאוּבֵן לְחוּד וְכַתֵּב דְּזָה הָיִי כְּחֲצִי הַשֵּׁם וְע"ז לֹא מְשִׁיג שׁוּם אָדָם וְאֲדַרְבֵּה הַב"ש וְהַג"פ וְיֵתֵר אַחֲרוֹנִים וּכ"כ בְּהַדְּלָ' בְּשׁו"ת מְאִיר נְתִיבִים לְפִשְׁטוֹת דְּשְׁמוֹת כְּפוּלִים וְכַתֵּב רְאוּבֵן דְּהָיִי כְּכּוֹתֵב חֲצִי שֵׁם וְהָיִי כְּשֵׁם אַחַר לְגַמְרֵי יַעו"ש וְא"כ לִפ"ז בְּנ"ד הָיִי שְׂיֵינָה שֵׁם אֲבִיו דְּמַעוּלָם לֹא נִקְרָא נְתָן רַק נְתָן זָאב אוֹ נְטַע אֲבָל נְתָן לֹא נִקְרָא וּבְגַט זֶה כְּתֵב נְתָן הַמְּכַוְנָה נְטַע מְשַׁמַּע דְּעֵיקָר שְׁמוֹ נְתָן בְּנֹדַי שְׂיֵיף לְעַז דְּהַקוֹרִין יֵאמְרוּ שְׂאִין זֶה הַמְּגַרֵשׁ דְּהַמְּגַרֵשׁ הִי שֵׁם אֲבִיו נְתָן לְחוּד לְעֵיקָר וְהַכְּפִינוּי נְטַע וְזֶה שְׂיּוֹדְעִין

בו בעל האשה המתגרשת הי' שם אביו נתן זאב ולכן בנדאי יאמרו שזה גט אחר הוא ונדאי אילו הי' בעיר אחת שני ב"א שמוותם שנים ואחד הי' שם אביו נטע ואחד שמו נתן זאב הי' סגי בהה סימנא כמבואר בכל הפוסקים וא"כ איפא לעז טובא ואין להקל רק מטעם דשם אביו הוא דבר שאינו צריך גם השינוי אינו פוסל בו וזה פסול לרוב הפוסקים וכמעט כולם באים לא אתחזק בשם האב עכ"פ בשם אחר כמבואר כ"ז בב"י וגם בשינוי שם אביו אפילו בהחזיק שמו לאביו רוב האחרונים פסלוהו והרשב"א ז"ל מסופק והרא"ש ז"ל פסלו וכן פסק הש"ע וסי' קכ"ט סעי' יו"ד] ולכן בלא אתחזק נדאי פסול ואף יש מקום להקל ולומר כי דהחזק נטע בפי כל והוי כחניכה שהכל קורין בו דבזה נדאי פשר אפי' לכתחלה בשם אביו לא פאשר דחק מעכ"ת לדייק מג"פ ורק שכן מבואר במהרי"ק וביתר אחרונים אפי' לכתחלה לעשות כן ועכ"פ בדיעבד נדאי פשר בחניכה וא"כ י"ל דלא שייך לעז דיאמרו שזה המגרש הוא בעל האשה הזאת ונטע מסתמא שם הקודש שלו נתן ויאמרו מה שלא נכתב שם נתן זאב הוא לקצור אף זה בנדאי ליתא דע"כ לא מכשרי רק בחניכה שהכל קורין בו אבל זה איפכא שאין קורין אותו (נטע) [א"ה צ"ל נתן] וצ"ל שיוכיחו זאת מסתמא כן הוא שם הקודש שלו לפע"ד זה לא מיקרי חניכה שהכל קורין אותו בו וגם פי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה ולכן דע לה ידידי שהגט הזה פסול ואפשר שבטל מה"ת וידעתי בעוה"ר שהלומדים חורגים שאינם בקיאים במקור דינים אלו ומצאו מקום להכשיר שלא עפ"י אמת רק בהקדמות כוננות מדברי האחרונים שבינו לפי הבנתם מחמת שאינם בקיאים בדינים אלו ומש"כ הוא ברור לפע"ד ואתה ידידי עשה הטוב בעיניך ונפשי הצלתי ואשר עלה ע"ד השיבותיו וידע כי אחות המגרש היתה מתגרשת פה וסדרנו שני גיטין באחד בת דמתקרי נטע ובשני בת נתן זאב דמתקרי נטע וכזה פשר לכ"ע וכן ראוי לעשות.

דבגט אחד ולכתוב נתן זאב דמתקרי נטע לא סגי לכתחלה לפי מה דהגידו לנו דהי' חותם עצמו נתן וואלף א"כ לא נזכר שם החתימה לזה נראה לנו לסדר עוד גט בשם בת דמתקרי נטע כעין שפסק מהרי"ט בח"ב חלק אה"ע סי' י"א] הגם שגמגמו בזה בשו"ת שבס' עזרת נשים מטעם שעכ"פ לא ידעו שם העיקר מ"מ העלה לבסוף דברי מהרי"ט ז"ל והביא ראי' לדבריו ובפרט שם אבי האשה נדאי פשר לכתחלה לעשות כן והגמ"י שיהביא הט"ג והג"פ לא שייך בכאן וכתבנו דמתקרי פי נטע שם הקודש לרוב אחרונים כמבואר בס"ש יעו"ש וידעתי נכון לעשות כן לצאת לדברי הפל והיה שלום: סימן סה בנידון השאלה באחד שהיה שמו זימל ובעת פניסתו לברית הונח לו זה השם ואח"כ כשנעשה כן י"ג שנים קראוהו לס"ת בשם נפתלי ונשא אשה אלמנה והיא לא מטוהרה ועשתה חופה ביחוד בלא ביאה ואח"כ נתעורר ריב ביניהם וגרשה האיש זימל הנ"ל בגט פטורין בשם נפתלי המכונה זימל וכתב עלה אנתתי ועירערו חכמי העיר אח"כ להצריכה גט שנית יען פי כתב עלה אנתתי ולשיטת הרמב"ם ז"ל [פ"י מה' אישות הובא באה"ע סי' ס"א] דחופת נידה אינה קונה וגם לשיטת הירושלמי דמצריף באלמנה פניסה דווקא [וכמבואר בסי' נ"ה] והכא כיון שלא נעשה [מעשה] עדיין ארוסה נקראת וצריף לכתחילה לכתוב ארוסתי.

שנית טענו החכמים כי מאחר שישם זימל אינו פינוי בעצם לשם נפתלי וגם פי נתחדש אח"כ צריף לכתוב בגט זימל דמתקרי נפתלי וא"כ צריכים גט אחר והאריכו בדבריהם ולא הארכתי בהם.

רק לקחתי אתי אשר יש מקום לדבר ושאר דבריהם להעדרה בעלמא שאמרו. והנה זה תשובתי.

באמת בספק שם אנתתי פבר הדבר נאמרה ונשנית בתשו' האחרונים זל"ה ובפרט בתשו' זקני הגאון חכם צבי זל"ה [סי' קכ"ד] הורה לכתוב אנתתי לכתחילה גם לשיטת הרמב"ם ז"ל והן אמת מה שפכת דהוי (בדיעבד) [בדיעבד] פיון דרוב הפוסקים ס"ל דלא פרמב"ם וא"כ יותר טוב לכתוב אנתתי דהוא פשר בדיעבד גם לדעת הרמב"ם ובתשו' הלכות קטנות מביא פן בשם מהרנ"ח והקשה עליו דהא יש תקנה לכתוב לקוחתי דכשר אליבא דכ"ע אולם מבואר עוד שם בח"צ לומר דהוי נשואה גם לדעת הרמב"ם רק שלא גמרו הנשואין ע"ש ובאמת פרמב"ם ז"ל מבואר [שם] דעדיין היא פארוסה אף המעיין בסוגי' זו יראה דהאמת פדברי הח"צ ז"ל ויעניין בס' בית מאיר ובשער המלך פ"י מה"א וכדאי הזקן ז"ל לסמוך עליו אף שלא בשעת הדחק ובפרט אשר גם שארי האחרונים ז"ל אשר עמו פמבואר בספריהם אף כי אין מדרש בלא חידוש.

ותו נתחדש אצלי איזה דברים לא אמנע להציע. ונה החלי לברר אם חופת נידה דאינה קונה לשיטת הרמב"ם ז"ל אם הוא עושה איזה פעולה לאח"כ באם שטתרה לא תהא צריכה שוב לחופה או שגם אח"כ צריכה חופה חדשה פינון שהראשונה לאו פלום והרבה דבריו מזה האחרונים יעניין במקנה בק"א.

והנ"ל דגם לרמב"ם ז"ל עכ"פ שם חופה עלה רק דאינו קונה פעת אכל אם תטהר שוב א"צ חופה מחדש וכדברי הבית מאיר ז"ל דהנה מבואר פרמב"ם ז"ל [פ"ז מה' תרומות הל' כ"א] שפסק דיש חופה לפסולה פרב [ביבמות דף נ"ז ע"ב] והקשו פל הראשונים הלא הוא חופה שא"ר לביאה דאינו פלום לשיטתו ומתרג' הלח"מ ז"ל [בפ"י מה' אישות הל' ב'] דשאני התם דלמפסלה בלחוד הוא אכל לעולם דאינו קונה והקשה ע"ז בשער המלך ז"ל [בקו' חופת חתנים סעי' ד'] דא"כ מאי קאמר ר"ש [שם נ"ח א'] (לסייעתא) [סייעתא לרב] ממתניתין דאמן שלא שטייתי ארוסה ונשואה וכו' עד ש"מ דיש חופה לפסולות והתם למקנה הוא ולא למפסלה מתרומה רק לקרונה נשואה תחת איש וכו' ע"ש וזה באמת קוש' גדולה על הרמב"ם והנלע"ד ליישב זה בהקדם לבאר דברי הגמ' דפליגו רב ושמואל אם יש חופה לפסולות אם לא מ"ט דשמואל דאין חופה לפסולות והנה (בח"ר) [בח' רשב"א שם] מבואר דטעמם משום דהוי חופה שאינה ראוי' לביאה ובאמת לכאורה קשה מאי בעי (רבנן) [ר' אשי בכתובות נ"ו ע"א] אם חופת נידה קונה דלמא חופה הראוי לביאה בעינן ומסקי' בתיקו ואמאי לא קאמר הגמ' דפליגו ביה רב ושמואל דלשמואל לא קנו ולרב קנו וגם אם נימא פדברי האחרונים דשאני התם גבי פסולות דאינו ראוי לביאה ואפ"ה פנסה לחופה מש"ה יש חופה לפסולות אליבא דרב פמבואר בלח"מ ז"ל [הנ"ל] מ"מ עכ"פ לשמואל דאינו ראוי לביאה אינו חופה וכ"ש דחופת נידה אינו קונה הן אמת דיש סברא לומר איפכא (דגם) [דגבי] חופת פסולין דאינו ראוי פלל אינו חופה אכל בנידה היא ראוי' לביאה [לאח"ז] וכדומה שמבואר

סְבָרָא זוּ אַבְל בְּאַמְתָּהּ הוּא נִגְדַּד הַסְבָּרָא דְאִם חֲנוּפָה רְאוּי לְבִיאַה בְּעֵינֵינוּ גַם חֲנוּפַת נִיגְדָה אֵינוּ
[קוּנָה] וְאִי דְתִהְיֵי רְאוּי לְבִיאַה מֵהַ בְּכֹה הָא פְּעַת הַחֲנוּפָה אֵינָה רְאוּי לְבִיאַה וְאִ"כ לִימָא
הַגְמָרָא עַל בְּעִיּוֹת (רַבְּנִין) [ר' אֲשִׁי] דְהוּא פְּלוּגְמָא דְרַב וְשִׁמוּאֵל דְלִשְׁמוּאֵל דְבְּעֵי חֲנוּפָה
רְאוּי לְבִיאַה חֲנוּפַת נִיגְדָה אֵינָה קוּנָה.

וְהִנֵּה מְקוּם הִי לִזְמַר דְטַעַם דַּמ"ד חֲנוּפַת פְּסוּלָה אֵינָה חֲנוּפָה מִשּׁוּם דְהִנֵּי קִנְיָן בְּאִסּוּר
דְאֵינוּ קוּנָה כְּדַבְרֵי הֶר"ן ו"ל בְּקִידוּשֵׁין [דַּף י' ע"א] גְּבִי בִיאַה לְשֵׁם נְשׂוּאִין דְקוּנָה [שֵׁם
בְּהֶאֱבָעִי אִי תַחֲזִילַת בִּיאַה קוּנָה] דְמִקְשָׁה שֵׁם הֶר"ן ו"ל דְאִמָּאֵי קוּנָה הָא בָּא עַל אַרְוִיסְתּוּ
לוֹקָה וּבִיאוֹת אִסּוּר אֵינוּ קוּנָה כְּדִאֲמַרְיָנוּ בִּיבְמוֹת מֵאֲמַר דְהִתִּירָא קוּנָה מֵאֲמַר דְאִסּוּרָא
אֵינוּ קוּנָה וְאִ"כ יֵשׁ לְעֵינֵינוּ חֲנוּפַת פְּסוּלִין נְמִי כִּינּוּ דְהִיא בְּאִסּוּר אֵינוּ קוּנָה אֲפֹד בְּאַמְתָּהּ דְבְּרֵי
הֶר"ן ו"ל תַּמּוּ' טוּבָא וְכַבֵּר הַקְּשׁוּ עָלֵינוּ הָאֲחֻרוּנִים כְּמִבְּנֹאֵר בִּשְׁעָה"מ [בְּחֲנוּפַת חֲתָנִי סַעִי
ט'] מִכְּמָה מְקוּמוֹת אֲשֶׁר מְבֹנְאֵר בְּהַש"ס דְבִיאַת אִסּוּר קוּנָה וְכַבֵּר מְבֹנְאֵר בִּש"ס תְּמוּרָה
[דַּף ה' ע"ב] דְגִלִי קְרָא גְּבִי לֹא יִחַלַּל דְמַהֲנִי בְּהֵן קִידוּשֵׁין אֲפֹד דְהִנֵּי בְּאִסּוּר גַּם הֶר"ן ו"ל
בְּעֶצְמוֹ כְּתַב (בְּקִידוּשֵׁין) [בְּרַפ"ק דְכַתְּנוּבוֹת] דְחֲנוּפַת נִיגְדָה אֲפֹד שְׂאִסּוּרָה (מ"מ) [מְפָנִי]
הַיְחוּד (אֲפֹד) שֶׁהוּא בְּאִסּוּר מ"מ קוּנָה וְקִשָּׁה אִמָּאֵי.

וְהִנֵּה בִימֵי חֲנוּפָה אֲמַרְתִּי לִינִישֵׁב דְבְּרֵי הֶר"ן ו"ל דְלֹא יִסְתְּרוּ אֶהְדְּדִי דְהִנֵּה מְבֹנְאֵר
בְּאֲחֻרוּנִים רַבָּם כְּכֹלָם דְהָא דְאֲמַרְיָנוּ כַּמְדָּא"ר ל"ת אִי עֵבִיד לֹא מְהִנֵּי הוּא מִשּׁוּם שְׂלֵא
יִתְעַבַּד אִסּוּרָא אַבְל אִם הָאִסּוּר מְמִילָא הִי גַם אִם תֵּאֲמַר לֹא מְהִנֵּי לֹא יִתְקַן הָאִסּוּר
בְּכַה"ג לֹא אֲמַרְיָנוּ לֹא מְהִנֵּי וְהִנֵּה מְבֹנְאֵר בְּמַהֲרָ"ם בְּרַבִּי בְּשֵׁם הִירוּשְׁלַמִי דְבִיאַת פְּנוּי'
גַם שְׂאִסּוּרָה אַבְל הַעֲרָאָה וְשְׂלֵא כְּדַרְכָּהּ אֵינוּ אִסּוּר וְאִ"כ מְמִילָא קַל לְהַבִּין הַחֲזִילוּק הֶכָּא
בְּקִידוּשֵׁין גְּבִי בִיאַת אַרְוִיסְתּוּ דְאֵינוּ אִסּוּר יוֹתֵר מִבִּיאַת פְּנוּי' בְּעֶלְמָא לְשִׁיטַת הֶרַמְב"ם [פ"י
מֵה' אִישׁוֹת הַל' א'] [א"כ] בְּהַעֲרָאָה אֵינוּ לוֹקָה אַבְל אִם נֹאמַר שְׂקוּנָה כְּזוֹ הַבִּיאַה לְשֵׁם
נְשׂוּאִין אִ"כ הָא קִי"ל דְבַעַל אֵינוּ עוֹשֶׂה בִיאַה וְשְׂלֵא כְּדַרְכָּהּ וְהַעֲרָאָה דִּילִי' כְּגַמַר דְמִי
וְאִ"כ שְׁפִיר מִקְשָׁה הֶר"ן ו"ל הָא כִּינּוּ דְאִם נִימָא דְקוּנָה אוֹתָהּ הִנֵּי בִיאַה כְּדַרְכָּהּ וְלוֹקָה
וְאִם נִימָא דְאֵינוּ קוּנָה אֵינוּ לוֹקָה דְעַל הַעֲרָאָה וְשְׂלֵא כְּדַרְכָּהּ אֵינוּ לוֹקָה הִנֵּי לָן לְמִימַר
(דְאֵלְמָנָה) [דְאֵינוּ] קוּנָה אוֹתָהּ כְּדִי שְׂלֵא יְהִי בִיאַת אִסּוּר וּמַש"ה הַנְּצַרְף שֵׁם בְּקִידוּשֵׁין
לְתַרְצוֹ דְאִם בְּעַל לְשֵׁם נְשׂוּאִין אֵינוּ לוֹקָה אֲפֹד שֵׁם בְּכַתְּנוּבוֹת דְהַיְחוּד הוּא הָאִסּוּר וּמַה
דְהוּי הוּי לֹא אֲמַרְיָנוּ דְלֹא מְהִנֵּי: אֲפֹד בְּאַמְתָּהּ מְדַבְּרֵי הֶר"ן ו"ל מִשְׁמַע דְלֹא מִטַּעַם מְקַח
שְׂנַעְשָׂה בְּאִסּוּר אֲתִי עֲלָה דְמִי לֹא סָגִי לִי לְמִימַר בְּהִדְנִי בְּקוּשְׁנִי אִמָּאֵי יִקְנָה הָא הִנֵּי מְקַח
שְׂנַעְשָׂה בְּאִסּוּר דְלִרְבָּא לֹא מְהִנֵּי וְהוּא מְבִיא רֵאִי אַחֲרַת מִיבְמוֹת מֵאֲמַר דְאִסּוּרָא דְלֹא
קִנָּה גַם קִשָּׁה הָא בְּאַמְתָּהּ גְּלִי קְרָא דְקִידוּשֵׁין אֲפֹד שְׂנַעְשָׂים בְּאִסּוּר קוּנָה וְה"ה נְשׂוּאִין
בְּאִסּוּר דַּכ"ש הוּא לְכֹן נִרְאָה לִזְמַר טַעַם אַחַר כְּזוֹה וְהוּא בְּשׁוּם לֵב עוֹד לְהַבִּין דְבְּרֵי הַש"ס
בִּיבְמוֹת [דַּף כ"ט ע"ב הַנְּצַל] דְקֹאֲמַר מֵאֲמַר דְאִסּוּרָא לֹא קִנָּה אִמָּאֵי הָא גְּלִי קְרָא דְקוּנָה
קִידוּשֵׁי אִסּוּר וְלְכֹן נִרְאָה דְקִידוּשֵׁין אוּ נְשׂוּאִין דְאִסּוּר אֲשֶׁר הֵם קִנְיָנִים חֲלוּטִים
וּמְבֹנְאֵרִים שְׁהֵם קִנְיָנֵי תוֹרָה שְׁפִיר גַּם שְׂנַעְשָׂים בְּאִסּוּר קוּנָה דְגִלִי קְרָא כְּנ"ל אוּלָם
בִּיאַה שְׂנַעְשָׂה נְשׂוּאִין דְלֹא מְצִאנוּ שְׁיִהְיֵי קִנְיָן אוּ מֵאֲמַר בִּיבְמוֹת דְגַם לֵב"ש אֵינוּ קִנְיָן גְּמוּר
כְּמִבְּנֹאֵר בַּח"ר [שֵׁם] שְׂגַם ב"ש ס"ל הַקְּרָא דְבִיאַה גּוֹמְרַת בָּהּ וְלֹא כְּסָף וְרַק מִיתוּרָא
דְלִקְיָחָה יְלִפִי שְׂגַם כְּסָף עוֹשֶׂה קִצָּת קִנְיָן וּמִשְׁמַע לְהוּ וּלְקַחָהּ בְּכְסָף וְעוֹשֶׂה קִצָּת קִנְיָן
וְיָבוֹא עָלֵי לְגַמּוֹר הַכְּנִיסָה וְהִנֵּה כִּינּוּ דְלִיכָא קִנְיָן גְּמוּר גַּם שְׂעוֹשָׂה קִצָּת קִנְיָן הִינֵנוּ דְוּוּקָא

בְּהִיטָר אֲבָל בְּאִיסוּר לֹא וּמִשׁ"ה מֵאֲמַר דְּאִיסוּרָא לֹא קָנִי דְּלִיפָּא קִנְיָן גָּמוּר מִשׁ"ה מִקְשָׁה
הָרִ"ן שְׁפִיר דֵּה"ה בְּבִיאָה עַל אַרוּסְתּוֹ פִּינּוֹ דְּלֹא מֵצִאֵנוּ בְּהִדְיָא שְׁיִהְיִי בִּיאָה קִנְיָן וְרַק
מִסְבָּרָא יִלְפִינּוּ פִּינּוֹ דְּחֻפָּה דֵּהוּא צִוְרָה בִּיאָה קוּנָה מִכ"ש בִּיאָה דְּקוּנָה וּע"ז שְׁפִיר י"ל
שְׁאֵנִי חֻפָּה דֵּהוּא לְצִוְרָה בִּיאַת הִיטָר קוּנָה אֲבָל בִּיאָה בְּאִיסוּר בְּאַמַּת לֹא קָנָה וּמִשׁ"ה
בְּכַתִּיבוֹת גַּם דֵּהוּא עֶבֶד אִיסוּרָא מֵהַ שְׁנַתְיִיחַד עֲמָה בְּעוֹדָה בְּגִידְתָּה מ"מ חֻפָּה דֵּהוּא קִנְיָן
מְפֹרָשׁ גַּם שֶׁהִיא בְּאִיסוּר קִינָה פִּינּוֹ דְּמִהְיִי קִנְיָן מִמִּילָא גַּם אִם נַעֲשֶׂה בְּאִיסוּר קוּנָה דְּגִלִּי
קָרָא בְּלֹא יַחֲלֵל דְּאִין חִילּוּק בֵּין הִיטָר לְאִיסוּר אֲבָל בִּיאָה לְשֵׁם גִּשׁוּאִין לֵהס"ד דְּלֹא
מִשְׁפַּחַת רַק בְּאִיסוּר י"ל דְּלֹא הָיָה קִנְיָן כָּלֵל וְדָמִי לְמֵאֲמַר דְּאִיסוּרָא כְּמוֹ שֶׁהִקְשָׁה הָרִ"ן
ז"ל וּק"ל.

וּא"כ פִּינּוֹ שְׁנַתְבְּרַר דְּבִקְנָנּוֹ מִן חֻלְט חֻפָּה קוּנָה גַּם בְּאִיסוּר א"כ מֵאִי טַעְמָא דְּשְׁמוּאֵל דַּס"ל
דְּחֻפַּת פְּסוּלִין אֵינָה חֻפָּה וּנ"ל לֹמַר כֹּף דֵּהֵנָּה יֵשׁ לְדַקְדָּק דְּקֹאֲמַר חֻפַּת פְּסוּלִין אֵינּוּ
חֻפָּה וְלֹא קֹאֲמַר שְׁאֵינּוּ קוּנָה רַק דְּאֵינִי חֻפָּה לְכֹן נ"ל דְּסִבְרַתּוֹ כֹּף הוּא דֵּהֵנָּה עֲנִין הַחֻפָּה
מְבֹנָאָר שְׁאֵין דְּבָר יָדוּעַ דְּוּוּקָא יַחֲוֹד אוֹ שְׁאָרֵי דְּבָרִים כְּמִבְּנֹאָר בְּפוּס' וּבב"י [סי' ס"א]
בְּשֵׁם הָעֵיטוּר דַּכ"מ לְפִי מְנַהֲגוֹ וְהֵינּוּ דֵּהִחֻפָּה אֵינִי מְבֹנָאָר בְּהַכְּתוּב וְרַק דְּמֵצִאֵנוּ בְּקָרָא
דְּנַעֲרָה בְּתוּלָה וְכו' חִילּוּק בֵּין אַרוּסָה לְכֻנְסָה לְחֻפָּה כְּמִבְּנֹאָר בְּכַתְּבוֹת בַּפ' נַע"ש [דף
מ"ח ע"ב] ש"מ דֵּינֵשׁ דְּבָר מְמוּצָע בֵּין אַרְיִסָה לְבְּעוּלָה וְלָמְדוּ חז"ל דִּזְהָ הוּא דְּבָר אֲשֶׁר
הַבַּעַל מְקָרֵב לְאַרוּסְתּוֹ בְּדְבָרֵי חִיבָה כ"מ לְפִי מְנַהֲגוֹ לִזְהָ נִקְרָא חֻפָּה יַעֲיִין בְּבֵית מֵאִיר.

שְׁדָּבָר זֶה כְּעִין סְטִימָתָא דֵּהִיא מְנַהֲגַת הַתְּגָרִין. וְהֵנָּה זֶה פְּשוּט דְּפְסוּל שְׁנַתְיִיחַד עִם כֹּהֲנֵת אוֹ
שְׁעָמַד עֲמָה פַּחַת הַחֻפָּה שְׁלֹא לְשֵׁם גִּשׁוּאִין דְּלֹא פְּסָלָה מִכְּהוֹנָה.

וְרַק אִם עוֹשֶׂה הַיַּחֲוֹד לְשֵׁם חִיבַת גִּשׁוּאִין דְּמִשׁוּם אִיקְרוּבָה דַּעֲתָה פְּסָלָה כְּמִבְּנֹאָר זֶה
בַּש"ס הַג"ל וְכו'. וּא"כ שְׁפִיר אֲמַר שְׁמוּאֵל דְּחֻפַּת פְּסוּלִין אֵינָה חֻפָּה וְטַעְמָא הוּא כֹּף.

דְּבִשְׁלָמָא בְּכַשִּׁירָה דַּעֲתוֹ לְבוֹא עֲלֵי בְּהִיטָר וְאִין אִיסוּר בְּדָבָר כָּלֵל תִּיכְרַף מִשְׁעָה שְׁנַתְיִיחַדוֹ
נַעֲשֶׂה בֵּינֵיהֶם קִירוּב הַדַּעַת אֲשֶׁר לִזְהָ קָרָאוּ הַכְּתוּב חֻפָּה שְׁקוּנָה אוֹתָהּ אֲבָל פְּסוּלָה
שְׁאִיסוּרָה לֹא גַּם כְּשֶׁנְּכַנְסָה עִמּוֹ לְבֵית הַסֵּתֵר מ"מ מִסְתַּמָּא לֹא יַעֲבֹד הָאִיסוּר (וְלֹא אֲמַרִינּוּ
כִּיזֶה הֵן עַדִי הַיַּחֲוֹד בְּפִרְט שְׁלֹא לְשֵׁם בְּעִילָה נִסְתָּרָה) וְיִתְחַרַט מְלַעֲשׂוֹת אִיסוּר בִּיאָה
וּא"כ לֹא חֻפָּה הִיא כָּלֵל.

וְלֹא מְקָרִי זֶה כָּלֵל חֻפָּה. אוּלָם רַב ס"ל דַּל"ש וְרַק פִּינּוֹ דְּחֻזִּינּוּ הָעוֹמֵד בְּרִשְׁעָה וְחַפִּץ
בְּפְסוּלָה מִשׁוּם אִיקְרוּבֵי דַּעֲתוֹ לְגַבְהָ הָיָה חֻפָּה וְזֶה הוּא דְּבָר שְׁתִּלּוּי בְּסִבְרָא וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ
דְּבָרֵי אַל"ח: וְהֵנָּה לַפ"ז א"ש דְּרַמְב"ם פּוּסֵק כָּרַב דְּקִי"ל כְּנוּתִי בְּאִיסוּרָא וּא"כ חֻפַּת
פְּסוּלָה הָיָה חֻפָּה לְעַנְיָן שְׁתַּפְּסוּל כֹּהֲנֵת מְתְרוּמָה אֲבָל לְעַנְיָן קִנְיָן בְּעִינּוֹ דְּוּוּקָא שְׁתִּתְּהִי
חֻפָּה הָרְאוּי לְבִיאָה וְרַק לְעַנְיָן שְׁתַּפְּסוּל מְתְרוּמָה סָגִי בְּלֹא קִנְיָן רַק מִשׁוּם קִירוּב הַדַּעַת
לְחֻד וְלְשְׁמוּאֵל ס"ל דִּזְהָ לֹא חִיבָה וְאִיקְרוּבֵי דַּעַת הוּא וְלֹא חֻפָּה אֲבָל לְרַב גִּיהוּ דְּאֵינּוּ
קוּנָה אֲבָל מ"מ שֵׁם חֻפָּה הִיא וּמִשׁ"ה נִפְסָלָה מְתְרוּמָה דְּבֵי אַבִי.

וּעַפִּי"ז מִיּוֹשֵׁב לִי מֵהַ דְּהָיָה קָשִׁי לִי טוּבָא עַל (רַש"י) [רַב שְׁשֵׁת הַג"ל] דְּמִיִּיתִי רֵאִי
מִמְתְּנִיתִין דְּלֹא שְׁטִית אַרוּסָה. וּמֵאִי רֵאִי הִיא הָא מְבֹנָאָר בְּסוּטָה [דף כ"ה ע"א] פְּלוּגְתָא
דַּר"א וְרַבִּינָא גַּבִּי בַּעַל שְׁמַחַל עַל קִינּוּי אַחַר סְתִירָה (דְּמַחַל) [אִי מְהִינֵי מְחִילָה] וּא"כ מֵאִי

ראי' משם דחופת פסולין חופה דלמא לעולם אינו חופה משום דאינו ראויה לביאה ורק התם ראויה לביאה משום דמצי מחיל לקינוי אלא לפי מ"ש א"ש דהא דבעינו הראוי לביאה הוא משום קנין אבל לאפסולי בשם חופה בלא קנין נמי פסולה ולזה היא ראי' דחופה בפסול עכ"פ חופה.

דאי נימא פשמואל דבפסולי לאו קירוב הדעת מקרי כנ"ל א"כ בסוטה פיון דבאמת לא מחיל על (קנין) [קנין] לא הוי הסתיירה של חופה חיבת נשואין רק יחוד בעלמא מדלא מחיל לה ואפ"ה נתייחד עמה ש"מ דלא (דעתה) [דעתו] הוי לחיבת נשואין א"ו ש"מ דחופת פסולין נמי הוי חופה משום קירוב הדעת פרב וכיון דנקרא חופה שוב ממילא בסוטה קנה אותה לגמרי דחופה הוי גם אם לא היתה ראויה לביאה מקרי חופה פרב וא"כ שוב ממילא הוי חופה הראוי דבאמת ראויה היא אותה חופה לביאה דאם ירצה ימחול לקינוי ודו"ק היטב פי נכון הוא.

עכ"פ ממילא שמעינו לדידן דפסקינו פרב דיש חופה לפסולות גם שאינו קונות משום שאינו ראויה לביאה מ"מ שם חופה עליה ונשואה מקרי מכ"ש חופת נדה דשם נשואין עלי' וראוי לכתוב בגיטה אינתתי וגם בלא זה פיון דרוב אחרונים הסכימו לשיטת הרמב"ם ו"ל מסירה לבעל היינו אם החופה היא בבית הבעל קנה לכל הדברים ולא משום מחילה פדברי הב"י רק משום קנין א"כ בלאו כ"ז בנ"ד פיון שהיתה החופה בבית בעלה מקרי מסירה ושם נשואין עלי' וא"כ לדעת הרמב"ם ו"ל נודאי דראוי לכתוב אנתתי וגם לדעת המרדכי [בפ' משילין] וסייעתו דס"ל דאין לאלמנה חופה נמי הדין כן.

דהנה הא דמבואר בב"ש [סי' נ"ה ס"ק ב'] דלרמב"ם ו"ל בעינו ביאה ממש באלמנה ליתא דמוכח בהד"י מדברי הש"ס דבאלמנה נמי סגי ביחוד בלא ביאה דהנה הא נודאי דבעולה באלמנה דמי' כמבואר לכל המעיין בדברי הפוסקים וא"כ אמאי שותה אם נסתרה בלא ביאה דהא ממ"נ אם נבעלה א"כ בעולה היא ולא קנתה החופה והוי ארוסה עדיין ולא קרינו בי' תחת איש ואין הפנים בודקין אותה א"ו ש"מ דמאן דס"ל דבבתולה בעינו יחוד גם באלמנה סגי ביחוד והתוס' והמרדכי ו"ל דס"ל בבתולה חופה כ"ש בעינו באלמנה יחוד אבל יחוד לעולם סגי (לכן) או דנימא גם לדידהו ניהו דלא קנה אותה באלמנה ביחוד מ"מ שם חופה עלי' כמבואר בשעה"מ בשם חז מרבנותא הגם דבאמת לשון הפוסקים דכתבו דאין לאלמנה חופה משמע דלא שייך באלמנה פלל חופה אולם גם לזה י"ל דעכ"פ נשואה מקרי דלא גרע ממסירה לבית בעלה דאל"כ תקשי עלה מש"ס ה"ל.

וגם מפמה מקומות אשר גם בלא ביאה מקרי נשואה כמבואר למעיין בבית מאיר ובשעה"מ ובהפלאה באורף שהנראה מדברי פולם שהשיטה המחנורת שעכ"פ נשואה מקרי ולא צריכה שוב לחופה אחרת ולא ביאה לשם נשואין רק ממילא נגמרה החופה הראשונה וא"כ ראוי לכתוב לכתחילה אנתתי: שנית מה שנסתפקו בכתיבת שם זימל נלענ"ד דבדיעבד כשר הגט וא"צ גט שנית דהנה לפי הפלל אשר מסר לנו זקני הגאון (מהרא"י) [הרמ"א בסי' קכ"ט סעי' ט"ז] זצ"ל דבשם עברי ושם לעז פותבי' המכונה לעולם על שם העולם [ומקדימין השם שנשתנה ע' ב"ש סקל"ב] ל"ש אם נשתנה מחמת חולה או מחמת ד"א.

א"כ בַּוְדָאֵי הִי מְהָרְאוּי לְכַתּוּב כָּאֵן נִפְתְּלֵי הַמְכַוְנָה זִימַל לְכַתְחִילָה וּמָה שֶׁהַב"ח ז"ל [בְּתִשׁוּ' סִי' צ"ה] רָצָה לְחַדֵּשׁ דְּבָשֶׁם כִּינּוּי שִׁשְׁיָנוּ לְשֵׁם עֲצָם פּוֹתְבִים דְּמַתְקָרֵי כְּבָר מְחוּ לִי מְאֵה עוֹכְלָא כְּמִבְנֵי בְּתִשׁוּ' גְּאוּנֵי בְּתִרְאֵי [שֵׁם סִי' ג'] וְגַם בְּאַחֲרוֹנֵים רְאִיתִי שֶׁבְּאוֹתָהּ מַעֲשֵׂה הַצְּרִיכוּ לְגַט אַחַר שְׁלָא כְּדָבְרֵי ז"ל.

וּמָה שֶׁהַקְּשָׁה (הַב"ח ז"ל וְהַרְמ"א) [הַב"ש שֵׁם ס"ק ל"א עַל הַרְמ"א] זצ"ל דְּגַבֵּי פְּעֻסְלִין וְאַסְתֵּר מִקְדָּמִינָן שֵׁם פְּעֻסְלִין גַּם שֶׁהוּא חוֹל ע"ש. וּמִתּוֹךְ כֶּף הָאָרִיכוּ הָאֲחֲרוֹנִים הַג"פ (וְהַתּוֹס') [וְהַתּוֹ"ג] לְחַדֵּשׁ דְּבָר דְּבָאֵם אֵינוּ פִּירֵשׁ שֵׁם הָעֵבְרִי אֲזֵלִינָן בְּתֵר רַבָּא.

וּלְעַנְדָּה פְּשׁוּט דְּטַעַם הַרְמ"א זצ"ל דְּשֵׁם עֵבְרִי עֵיקָר אֲצֵלִינוּ כִּי שְׁמוֹת הַחוֹל שְׁמוֹת הַעֲפוּסִים נִינְהוּ וְכַמְבֻּאָר בַּגַּמ' [גִּיטִין י"א ב'] יִשְׂרָאֵל שֶׁבַח"ל וכו'. וְא"כ מִש"ה פּוֹתְבִים עַל שֵׁם הָעֵבְרִי הָעֵיקָר וְעַל שְׁמוֹת הַחוֹל הַמְכַוְנָה לְהוֹרוֹת דְּחֻבִּיב עֲלֵינוּ שְׁמוֹת הַקּוֹדֵשׁ וְכֵן רְאִיתִי בְּתִשׁוּ' גְּאוּנֵי בְּתִרְאֵי [הַנ"ל] בְּשֵׁם מַג"ש ז"ל בְּאַמַּת וְנִהְיִתִי שֶׁפּוֹנְנִתִי לְדַעַתוֹ הַרְמָה וְא"כ מִש"ה לְעַנְדָּה הַמְכַוְנָה שֶׁפִּיר פּוֹתְבִין הַמְכַוְנָה עַל שֵׁם הַחוֹל בֵּין שְׂרׁוּב אוֹ שְׁמִיעוּט קוֹרִין אוֹתוֹ וּבְכָל עַנְיָן לְהוֹרוֹת שְׁחֻבִּיב לָנוּ שְׁמוֹת הַקּוֹדֵשׁ מִש"ה פּוֹתְבִין עַל שֵׁם הַחוֹל הַמְכַוְנָה לְהוֹדִיעַ שְׁזָה אֵינוּ שְׁמוֹתֵינוּ רַק כִּינּוּי אֲבָל אִם פּוֹתְבִים שְׁנִיָּהֶם בְּפִירוּשׁ [ר"ל] שְׁכּוֹתְבִין שְׁנֵי הַשְׁמוֹת בְּלֹא דְּמַתְקָרֵי אוֹ מְכוּנָה כְּמוֹ הַתָּם בְּפְּעֻסְלִין אֲסְתֵּר עַכ"ה] לְהַקְדִּים בַּוְדָאֵי מִקְדָּמִין שֵׁם שְׁהָרׁוּב קוֹרִין אוֹתוֹ כִּי זֶה הוּא הָעֵיקָר רַק הַמְכַוְנָה פּוֹתְבִים עַל שֵׁם הַחוֹל לְהוֹדִיעַ כִּי זֶה אֵינוּ רַק שֵׁם כִּינּוּי אֲבָל לֹא שְׁמוֹת הָעֲצָם הַגַּם שְׂרׁוּב קוֹרִין אוֹתוֹ מ"מ אֵינוּ שֵׁם הָעֲצָם רַק כִּינּוּי שְׁקוֹרִין בֵּין הָעֲפוּסִים וְא"כ (לְפַעַנ"ד) [לפ"ד] רַמ"א ז"ל וְנִדְאֵי שְׂרָאוּי לְכַתּוּב בְּכָאֵן נִפְתְּלֵי הַמְכַוְנָה זִימַל וְגַם אִפִּי לְדַעַת הַב"י וּלְבוּשׁ אֲשֶׁר כָּתְבוּ לִילָךְ בְּתֵר רׁוּב [ע' ב"ש הַנ"ל] וְאַחֲרוֹנֵים הַסְפִּימוּ כֵּן (וְאִם) [אִם] חֲתִימָתוֹ מְכַרִּיחַ אֶת הָרׁוּב אוֹ שְׁנוֹתָן לוֹ הַשֵּׁם לְאַחַר מִילְתּוֹ וְאֵינוּ פִּי לְשֵׁם לִילָךְ בְּתֵר רַבָּא.

וְלָכֵן בְּאַמַּת הָיִי רְאוּי לְכַתּוּב לְכַתְחִילָה זִימַל דְּמַתְקָרֵי נִפְתְּלֵי מ"מ נְלַעַנ"ד דְּבְדִיעֵבַד וְנִדְאֵי כְּשֶׁר הִגֵּט דְּלֹא מִיבְעֵיָא לְפִי מָה דְּמִבְנֵי בְּש"ע [סִי' קכ"ט סְעִי' ב'] בְּאִם כְּתַב שֵׁם הַטָּפֵל (עַל) [וְעַל] שֵׁם הָעֵיקָר דְּמַתְקָרֵי כְּשֶׁר א"כ ה"ה אִם כְּתַב (עַל) [עֲלִין] הַמְכַוְנָה לֹא גָרַע.

וְלָזָה הַסְפִּימוּ הַב"ש [שֵׁם בַּס"ק ד'] וְהַרְא"ש ז"ל וְכָל הָאֲחֲרוֹנִים. דְּבַכָּה"ג הִגֵּט כְּשֶׁר עַכ"פ לְאַחַר הַנְּתִיבָה וְלֹא כְּמוֹ שְׂרָאוּי בְּאִיזָה תִּשׁוּ' מַחֲכֵי זְמַנֵּינוּ דִּישׁ מְקוֹם לְפָסְלוֹ וּבְמַחֲלָה מְכַבּוּדִים אֵין לָזָה שׁוֹרֵשׁ וְעֵיקָר בְּרֵאשׁוֹנִים וְלֹא בְּאַחֲרוֹנִים אֲשֶׁר מִימֵיהֶם אָנוּ שׁוֹתִים כְּמִבְנֵי לְמַעֲיָין הֵיטֵב בְּהַסְגָּ' וְרַק דְּלַפְעַנ"ד בְּכָה"ג שְׁכַתְבַּת הַמְכַוְנָה אִפִּי אִם לֹא נָתַן [עֲדִינָן] הִגֵּט כְּשֶׁר וּכְדִי שְׁיִתְבָּרַר הַדְּבָר הֵיטֵב נְצִיעַ סוּגָ' הַש"ס בַּפ' הַשׁוֹלַח [ל"ד ע"ב] הַתְּקִין ר"ג הַזְּקֵן שְׁיִכְתּוּב אִישׁ פ' וְכָל שׁוּם שְׁיִישׁ לוֹ.

אֲר"י א"ש וכו' שְׁלַחוּ לַר"ג בְּנֵי אָדָם הַהוֹלְכִין מִשֵּׁם לְכָאֵן שְׁמוֹ יוֹסִי וְקוֹרִין לוֹ יוֹחָנָן הֵיכָן מְגַרְשִׁין אֶת נְשׁוֹתֵיהֶן עֲמַד ר"ג וְהַתְּקִין אִישׁ פ' וְכָל שׁוּם שְׁיִישׁ לוֹ מְפָנֵי תִיקוֹן עוֹלָם. אָמַר רַב אֲשִׁי וְהוּא דְּאַתְחֻזַּק בְּתֵרֵי שְׁמָא תַנִּי' כְּנֻנְתִי' דַּר"א הִי' לוֹ שְׁתֵי נְשִׁים וכו' עַד שְׁיִגְרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ בִּיהוּדָא וְשֵׁם דְּגָלִיל עָמוּ וְאַמְרֵי נְהַרְדְּעֵי רַבָּא מְרִים וּפּוֹרְתָא שְׁרָה פּוֹתְבִין מְרִים וְכָל שׁוּם דְּאִית לָהּ וכו'.

והנה הרמב"ם ז"ל [בפ"ג מה' גירושין] לא הביא כלל החילוק דשני מקומות והוא דאתחזק ורק הביא היו לו ולה שני שמות כותבין שם הידוע ביותר וכל שם שיש לה פתב חניכתו וכו' פשר פתב שם [שאין ידוע] ביותר וכל שום פסול פתב שם אחר וכל שום אינה מגורשת ותמה עליו למה לא הביא החילוק דשני מקומות וגם מה שהפסיק באמצע הענין מן חניכה וגם בפירוש דבריו נחלקו המפרשים ובב"י [סי' קכ"ט] פתב שני דרכים לפרשו לדברי פולם קשה טובא על הרמב"ם דלמה פסול פתב שם הטפל וכל שום דמאי פסול הוא זה הא שמו פתב בגנון' ומוכח מתוכו דהא ונדאי דלא אתחזק אחר דאל"כ משלשין שמותיהם וא"כ פיון דליפא אחרתא על שם הטפל מפירין אותו ולמה פסלו הרמב"ם ז"ל ויענין בתשו' הרד"ך מביא בספר נטע שעשועים שהרבה לתמה בזה (והי"ש) והב"ש [ס"ק ג'] בתריפתו רצה לומר שם הטעם משום שהקדים השם הטפל ונעשאוהו לטפל עיקר ולא ידעתי דמ"מ תקשה למה פסול והרשב"א ז"ל בתשו' לא פתב רק לענין לכתחלה שיש להקדים גם בכתיבה בפירוש שניהם אבל לענין [דיעבד] אינו מתברר הטעם לפסלו.

ונלענ"ד דטעם הדבר כן הוא. דהנה הא ונדאי משמע מסוגל' הנ"ל דר"ג רק מפני תיקון העולם תיקון אבל מד"ת פשר גם בלעדי תקנתו וכן מפורש בהדיא בתשובת הרשב"א ז"ל.

והיינו בנדאי משום דבאמת קודם תקנת ר"ג לא הי' שום פסול גם אם לא נכתב (שום) [שם] מקום הנתינה משום דדרך העולם דמחמת (מפירין) [מרדין] או אינה הטעם (משום) [משנים] שמותיהם ומש"ה פתב הר"ן ז"ל בתשו' [סי' ל"ג] דשם אינו סימן כלל ולא אזלינן רק בטר מקום הכתיבה ואם הוחזק שמו ושמה כן פשר פיון שפתב מקום הכתיבה ואם באמת שם שמותיהם כן ועידי המסירה יודעין זה שפיר ומוכח מתוכו לאיש אשר במקום הכתיבה נקרא כן גירש לאשתו ושמה כן (שמה) ורק משום לעז לחוד תיקון ר"ג הוזק שיהי כותבין שם מקום הנתינה משום דתיקון הוא לידע במקום הנתינה שהיא מגורשת בלא קלקול מש"ה תיקון ר"ג לכתוב שם מקום הנתינה אבל מד"ת אין לנו אלא שם שנתחזקו במקום הכתיבה וכיון שתיקון ממילא אם לא פתבו כן הוי שינוי גם למקום הכתיבה פיון דידעין גם במקום הכתיבה שיש לו שם אחר במקום הנתינה וצריכים לכתוב עיקר שם מקום הנתינה א"כ גם להם איכא שינוי.

אולם כ"ז אם יודעים פאן שיש לו שם אחר במקום אחר אבל אם אינם יודעים מזה הדרין (לכולא) [לכללא] דד"ת דכשר בשם אחד לחוד ועפ"ז א"ש דברי הרא"ש ז"ל שפתב אבל אם לא אתחזק פאן בתרי שמא וגם בני מקום הנתינה אינם יודעים שיש לו שם אחר אין כותבין וכל שום והקשה הב"י [בסי' קכ"ט] ע"ז דהא מכש"כ אם יודעים שא"צ וכו' וגם הקשה על דבריו בתשו' [כלל ט"ו דין ד'] שפתב וז"ל אם אין [יודעים] במקום הנתינה שם אחר א"צ לכתוב וכל שום דמסתברא איפכא ע"ש בב"י ולפמ"ש א"ש פשאין יודעין במקום הכתיבה משני שמות א"צ לכתוב רק במקום הכתיבה ורק אם במקום הנתינה אין יודעין שיש לו שם אחר במקום פתיבה א"צ לכתוב וכ"ש דהא מאי מהני וכ"ש הא לדידהו הוי זה שם אחר וע"כ צריך למסמך נפשו (על) אד"ת א"כ למ"ל וכש"ו.

וגם אם פתבו וכ"ש לא מהני מידי פינון דהוי לדידהו פשם אחר אבל פשיודעים מהני עכ"פ לשיטת הרא"ש דס"ל אם פתבו על העיקר וכ"ש פשר בדיעבד פה היא שיטת הרא"ש ז"ל בסוגי' זו פמבואר למעיין דלא פתורת גיטין שפכת איפכא דכוננת הרא"ש ז"ל הוא באם לא ידעו במקום הנתינה משם אחר במקום הפתיכה פותב שם של מקום הנתינה ולפעד"נ כמ"ש נכן מוכיחים פשט דברי הרא"ש ז"ל שם בפסקיו ובתשובותיו: אולם בתשו' פ"י להרב המג"ש זצ"ל נראה דהבין ג"כ בדברי הרא"ש זצ"ל כהתו"ג ז"ל והספר אינו פעת ת"י לעיין בו וכ"ז לשיטת הרא"ש והר"ן ז"ל דס"ל דגם אם יודעים רק (פל) שיש לו שם אחר הוי הוחזקו בתרי שמה.

אולם הרמב"ם ז"ל נ"ל דס"ל לשיטת הי"מ ז"ל שהובא בר"ן ז"ל דבאם ידעו שיש לו שם אחר ואינם יודעין בו ממש זה לא מקרי אתחזק ורק פשיודעלי שמו ממש וא"כ אם יודעים פאן שיש לו שם במקום הנתינה הוי כמו פורתא שרה ורובא מרים דהא עכ"פ יודעים גם פאן משם האחר ולא גרע הא דכל בני הפתיכה קוראין אותו פן ידוע לנו פאן במקום הנתינה ממעוטין שקורין אותו פה וא"כ להרמב"ם ז"ל כל הסוגי' בתדא מחתא הוא דמתניתין אשמעינן תקנת ר"ג שפותבין וכש"ו משום תקנות לעז ואח"כ אשמעינן ר"א דהוא דווקא דאתחזיק בתרי שמה אבל בלא אתחזק פותבין רק השם אשר הוחזק לפנינו במקום הפתיכה והא דנהרדעי אשמעינן דבמקום אחד הדין כמו בשני מקומות דאזלינן בתר עיקר השם שיודעין בו ולכן פשכת הרמב"ם ז"ל ואם יש לו שני שמות כולל בלשונם הן במקום אחד והן בשני מקומות פותבין השם היותר ידוע הוא מפני תיקון היינו מקום הנתינה פמבואר בהש"ס דאם יכתבו השם שאינו ידוע ביותר יהי לעז למי שאין [מפירו] בו ורק משום חשש אין לפוסלה פמבואר בתשו' מג"ש.

אף (אם מטעם) הפסול משום שלא נעשה פתיקון חז"ל ושינה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין אבל אם כתב חניכתו הגם לכתחילה לראשונה צריף עיקר השם ועל התניכה יכתוב וכש"ו אף בדיעבד פשר הגם (דף) [דנק] מיעוטה קורין לו בהתניכה סתם תניכה הוא שם אשר ידוע לכל דזה אינו שם העצם ורק שיש לו שם אחר שם העצם וזה היא התניכה ויעיין בג"פ שם ומש"ה ליפא לעז דבשלמא אם רובא קורין אותו ראובן ומעוטה שמעון וכתב שמעון יש קלקול דהא לא ידעו בו רבים ששמו פן דמורגלו לקרותו בשם ראובן אבל בהתניכה הפל מפירין אותו בתניכה פזו דהא אין לו שם תניכה אחרת ומה שמרגלו לקרותו בשם העצם לא יטעו בשביל זה לאיש אחר דהא יוכל להיות שאיש פזה אשר מורגל בפני' בשם פזה יש לו אותו התניכה ומש"ה פשר בדיעבד אם כתב התניכה וכ"ש אבל אם כתב שם (שמה) [שא"י] בו וכ"ש פסול משום דיטעו לומר שאחר הוא דהוא לא ניפר להם בשם עצם פזה והואיל ואיפא לעז וגם שינוי ממטבע שטבעו חז"ל בגיטין פסול בדיעבד וזה ברור לפענ"ד בדברי הרמב"ם ז"ל וא"כ עכ"פ זכינו לדין דגם לדברי הרמב"ם ז"ל אינו פסול רק משום שיטעו לומר אחר הוא פינון דהוא אינו ניפר להם בשם עצם פזה.

וא"כ בגונא דנ"ד דהי' לו לכתוב זימל דמתקרי נפתלי וכתוב נפתלי המכונה זימל (דבין פה ובין פה) ניפר להם דבין פה ובין פה שם זימל הוא [הפניו] רק מתמת שהרוב קורין אותו פה וגם הונח לו שם זה בעת המולו הי' לו להקדימו בשביל זה אינו פסול בדיעבד

גם לדעת הרמב"ם ז"ל עוד יש מקום לומר כי אין דלא ידעו אז שהנח לו זה השם בעת מילתו אלא נתברר להם [אח"כ] זה לא עשו שלא פתיקון חז"ל והוא פשר כמבואר (בא"ז) (בתשו' א"ז) במג"ש והובא דבריו בס' נטע שעשועים [סי' פ"ג] והוא משיג שם על דבריו במה שכ' המג"ש (דעפ"י) [דאפי'] באם כתב מקום הנתינה לבד פשר מדברי התוס' יבמות [צ"א ב' ד"ה ת"ש שינה] דכתבו שם התוס' על הא דאמר ר"א שינה שמה מאי הוי לי למיעבד הי' לכו לאקרי גיטא ופירשו התוס' דשינה השם היינו הי' לו שני שמות וזה לא הוי כ"כ פשיעות במה שטענתה ומתוך הגמ' דהוי לי לאקרי ולאסקא אדעת' ולפי דברי המג"ש קשה דהא הוא פשיעות גדול דהא אם כתב בגט שם של מקום הנתינה פשר לדברי המג"ש ובע"כ איני שכתב שם של מקום (הנתינה) [הפתיכה] א"כ בנדאי ידעו מזה תיכף שאין זה שמו אלו תורף דבריו ובמחילה מכ"ת לא ידענא מאי קשי' לי הא בהדיא מבואר שם בתוס' דהוי לי לשאלה והיינו שבאמת כתוב שם (בגליל) [דמקום הפתיכה] והאשה יודעת מזה שיש לו שם אחר [במקום פתיכה] והיא סברה שפשר ועיקר פשיעות הוא מה שלא שאלה להב"ד וזה אין כ"כ פשיעות דהוי אומר מותר דאונס הוא ודו"ק: אולם באמת אין הנדון דומה לרא' דשם דבני מקום הפתיכה לא ידעו משם דבמקום הנתינה שפיר כתב המג"ש ז"ל להכשיר דלא עשו שלא פתיקון חז"ל דמאי הוי לי למיעבד אבל בנ"ד על הב"ד לחקור ולדרוש ואולי הוי ידעו מזה ולכן אין מקום להכשיר מטעם זה אבל בלא"ה פשר מטעמים הנ"ל: סימן סו שאלה אשה ששמה מעריסה רחל לאה ונשתקע שם לאה כמעט לא נודע ממנה וכולם קוראין אותה רחל רק בני משפחה ושכני' יודעין בשם לאה ג"כ ולזמן רחוק יזמן שאחד מהם יקראנה בשם רחל לאה וזה זמן רב אשר בעלה הלו ממנה ולא נודע אי עד אשר זה קרוב נתנדע מקומו ושלחו מכאן ממקום האשה להביא לה גט וכתבו קרובי' להב"ד דשם וכינו אותה בשם רחל לאה כאשר שמה מעריסה וכן נכתב בגט וכאשר בא הגט למקום האשה נסתפקו המסדרים אם זה גט פשר כי נשתקע שם זה ממנה: והנה לעמוד על מקור דין זה צריך לברר מקודם ארבעה דברים אשר בזה תלי'.

א' אם שם האשה מעבב בגט מן התורה. ב' אם יש לאשה שני שמות אחד במקום הפתיכה ואחד במקום הנתינה ולא כתב רק אחד מהן אם פשר או פסול מה"ת.

ג' לברר מה נקרא התחזק שמה אי בעינן שיקראו אותה בני העיר כן או סגי בידיעה לחוד ששמה כן. ד' אם זה מקרי פלל שינוי מה שכתבי שני השמות כאשר נתנה לה מעריסה וכאשר יתברר כ"ז נדע מה דינא של גט זה ונשיב על ראשון ראשון כפי אשר יורני מן השמים והשם יראני מתורתו נפלאות ויצילני משגיאות וזה החלי: הנה המרדכי [בר"פ פל הגט] בשם מהר"י ז"ל הכשיר אם לא כתבו שמותיהן פלל וכל הפוסקי' חולקי' עליהן ורמב"ן בחידושי' פרק המביא תגינא [דף כ' א'] מבי' בשם המפורשי' שרק פסול מדרבנן מחמת שינוי ממטבע שטבעו חכמי' בגיטין והוא ז"ל חולק עליהן שפסול מה"ת משום שאינו ספר פרישות פלל כל שלא נזכר שמותיהן בתוכו והנה מדברי התוס' גיטין דף כ' ד"ה הא בעינן שכתבו אע"ג דמתניתין פ' הזורק מוקמינן לה דהאי הנולד ממזר כר' מאיר ומשמע דלרבנן לא הוי שינוי שמו אלא פסיל דרבנן וכו' א"כ משמע מלשונם דגם לפי מאי דמסקא בתירוץ דאם לא כתבו פלל פסול לר"מ מה"ת (ולרבנן) [מ"מ לרבנן] לא הוי אלא פסול מדרבנן וכן מפרש הפני' הושע ז"ל דבריהם וס' גט פשוט [סי'

קכ"ח סק"י] ורק דהא קשׁיא לי מאי פריד הגמ' [שם] למאי נׁיחויש לה הא טובא קמ"ל רב יוסף דאינו גט פלל ויעניין באחרונים.

וגם לדברי המרדכי הנ"ל קשה קושני' זו. אף באמת פל דברי התוס' בזה הדיבור מגומגמי מאד פאשר הרעישו פל אחרונים בזה חדא דאמאי לא הוכיחו מסתם מתניתן יהי אליבא דר"מ או אליבא דרבנן פינו דנקיט שינוי ולא נקיט לא כתבו משמע דעכ"פ מדאורייתא פשר.

וא"כ מאי קאמר הגמ' דבעינו (שינוי) שמו הא עכ"פ מדאורייתא פשר ור' יוסף אין הגט פלל קאמר גם הא קשה דבפ' הזורק [דף פ' ע"ב] אמרינן איפכא אמר רב אשי אף אנו נמי תנינן שינה שמו וכו' מאן קא תני לה אילימא ר"מ לערבינהו ולתנינהו אלא ש"מ רבנן א"כ הרי דמוקי רב אשי מתניתין פרבנן.

ולכן נלענ"ד לפרש דבריהם בדרך זה דמדר"מ לחודי' לא קשה מידי די"ל דס"ל לר"מ לא כתב שמו בגט פסול מדאורייתא אולם אם לא כתבו שמה שפיר נקרא פרישות דהא פתוב בתוכו אנת אנתתי הרי את מגורשת ודין די והוי לכי מנאי והרי זה כמו שכתב שמה וכן הדין גבי שטר אם כותב לו אני פלוני לויתי ממך מנה פשר השטר דמשמע מי שמוציאו ה"נ משמע מי שמוציא הגט ושפיר הוי פרישות א"כ מש"ה תני ר"מ שינוי ופסול בשניהם בין שינוי שמו או שמה אבל אם אין ניכר מתוך השטר פלל כמו במעשה דרב יוסף דנתן לה (כ"ת) [ס"ת] שפיר אף לר"מ פסול וש"ה במתניתין דהזורק דאיירי בגט שכתב כד"ת אבל במעשה דרב יוסף (גם) לר"מ פסול מה"ת דלא הוי פרישות ושפיר פריד הגמ' דבעינו שמו וליכא ומש"ה הקדימו התוס' דמוקמינן משנה דהזורק כר"מ היינו רב דאמר זו דברי ר"מ אבל חכמי' אומרים וכו' ומודים חכמים משמע דמתניתין אתי (פרבנן) [כר"מ] רק רב אשי דאמר אף אנו נמי תנינן הוא דמוקי לה פרבנן אבל רב גופא ס"ל דמתניתין אתי' כר"מ ומש"ה ס"ל להתוס' דהוא רק מדרבנן (לרבנן) ומש"ה לא אוקי רב סיפא פנותי' דרבנן דמתניתין בפסולי דאורייתא איירי (וענין בפני יהושע בפ' הזורק) ולרבנן אינו פסול רק מדרבנן וכיון דאינו פסול רק מדרבנן ונדאי הוא מטעם משום ששינוי ממטבע שטבעו וא"כ שפיר הוכיחו התוס' דבלא כתב פלל פשר דאל"כ אמאי לא נקיט לא כתב פלל דפסול דמדרבנן אין חילוק בין שמו לשמה וע"כ דבלא כתב פלל גם מדרבנן פשר וע"ז מתרצים דלעולם פל היכי שלא כתב פלל דליכא פרישות פסול מה"ת דהא אליבא דר"מ ונדאי פסול מה"ת דהא אינו מוכח מתוכו וה"ה לרבנן [בלא כתב לא שמו ולא שמה] ורק דמתניתין איירי דכתב שם יהודא בגליל אבל לא כתבו פלל פסול אף לרבנן הגם דלא בעי מוכח מתוכו מכ"מ מסברא לחוד פסול דאינו פרישות פלל כמש"כ הרמב"ן ז"ל אבל אם נתן לה גט וכתב [בו שמו וגם] בגנוסח הרי את מגורשת ודין די והוי ליכי מנאי וכו' פשר מה"ת לרבנן דהוי כמו שטר שכתב בו אני פלוני לויתי ממך הכ"נ מקרי פרישות דהא מדבר עמה בעת מסירת הגט את פלונית ושפיר מקרי ספירות דברים ורק לר"מ [אפי' בלא כתב שמה] פסול משום שאינו מוכח מתוכו אבל לרבנן פשר מה"ת [ושוב ליכא לאוכוחי מדלא נקט לא כתב פלל דאדרבא זה רבותא יותר דאף דנכתב שם האמיתי מ"מ פסול מתקנת ר"ג]

ולענ"ד זה ברור: והנה ראיתי להגאון בתורת גיטין [סי' קכ"ט בבאורים ס"ק ט"ו] פתב בפשיטות היכא דלא פתב שמה פסול מה"ת דליכא פרייתות ומאי דניכר.

מתוך הגט לא מהני מידי דבעינן פרייתות גמור לא ע"י איזה סי' והוכחה יעו"ש בדבריו. ולפענ"ד אישתימיטי מנינ' דברי רמב"ן ב"ב דף (קע"ג) [קע"ב] ד"ה וכינן שפירש ונ"ל אלא ה"ק מעיקרא מינה ואפילו מריש גלותא וכינן דלא פירש בו לא שיעבד עצמו לשום ב"א בעולם ושטרך פמאן דליתא והדר פשיט רבה מדאמרינן גבי גיטין היום גרשתי כש אלמא מהאי יומא דנפיק בי משמע ולא אמרינן לכולא יומא ולאו פרייתות גיטא והא הכי נמי מהאי גברא דנפיק מתותי ידי' גבי דינא משמע וכו' עד אמר לי אבני לעולם גבי גט לאו האי יומא דנפיק בי משמע אלא מהאי יומא דמסרה לידה ונדאי משמע וא"ת אין זה פרייתות שהרי אין מוכיח מתיכו [אימתי הגיע הגט לידה] אבא שאול כר' אליעזר ס"ל וכו' עד הלפך הכא גבי גט חוב ניהו דתפשוט דכשר הוא דמהאי גברא דמסרי נהלי משמע וכו' מ"מ ניהוש לנפילו עכ"ל.

הרי בהדנ' דאם כתוב היום גרשתי דלא מקרי פרייתות פנין דלא ידעינן איזה יום מתחילין הגירושינן רק משום דמשמע מיומא שמשרה לידה מכח זה הוי פרייתות וכן בגט חוב נמי לא מקרי שטר פלל אם לא פתב שמו רק אם פתב לויית ממה דמשמע מי (שמציאו) [שמציאו] א"כ הכי נמי בגט פתב לה אני מגרש אותה אשתי שפיר מקרי פרייתות ולא פדברי תורת גיטין הן אמת דמסוגני' זו דב"ב מוכח לפי מאי דקיי"ל פרבה א"כ שפיר אבא שאול כר"מ פמבואר בתוס' שם [ד"ה אבל] א"כ מקרי ג"כ מוכח מתוכו ולכאורה לפי מאי שכתבנו מוכח מדבריהם בגיטין [הנ"ל] דלר"מ אינו מוכח מתוכו אף באמת זה אינו סתירה פלל דדוקא בשטר או בגט לענין הזמן משום דבשטר אם כתוב ממה ממי שמוציא משמע א"כ הרי שיעבד נפשי' מעיקר' למי שיוציאו וכמו שפמבואר ברמב"ן ו"ל שם בהדנ' וכן בטור ח"מ סי' נו"ן שכתב וז"ל לא הוצרכתי לפרט שמי שפשמסרת לידי פתבת לויית ממה והיינו שמתחילה שיעבד עצמו למי שיוציאו ועדים מעידים ע"ז שמי שיוציאו לזה שיעבד א"ע ושפיר הוי מוכח מתוכו אבל בגיטין בעינן לשמה ור"מ דס"ל עידי חתימה פרת צריה תיקף בשעת הפתיבה להיות מבנרר למאן מגרש וא"כ אם פתב הרי את מגורשת וכו' ניהו דכרייתות איכא מ"מ אינו מכח מתוכו [על לשמה] דלא ידעינן למאן ימסור ועל מי פנונתו מש"ה (לר"ה) [לר"מ] אינה מגורשת אבל בשטרות שמשעבד עצמו לכל מי שמוציאו או בגיטין (פתוב מהיום) [שפתוב בו היום גרשתי] שבשעת פתיבה פנונתו על אותו היום שתוציאה שפיר הוי מוכח מתוכו וזה ברור: והנה ראיתי בתומים [סי' נ' ס"ק ז'] שכתב דלרבא דס"ל פאן נמצא גבי גט אשה מקרי מוכח מתוכו פנין דמחזקינן לי' שמשרה לידה ולפי מה שכתבתי זה ליתא דבעינן מוכח משעת הפתיבה למי מגרש.

ורק בשטר כשר שיעבד עצמו פן מתחילה גם שלא נתברר למי ומש"ה בשני יוסף פן שמעון בעיר אחת כ"א מוציא שטר על אחר דזה מקרי מוכח מתוכו פנין שבשעת הפתיבה שיעבד עצמו לכ"א משניהם למי שישמסרנה וכמו פתב שטר לשני בני אדם ומסרו לא מהן דהוא זכה פכולן פמבואר בח"מ סי' ל"ט ובאמת מדברי התומי' (שם) משמע דבשטר לא בעי פלל מוכח מתוכו וזה ליתא פלל דלדברי התוס' דס"ל דלר"מ בעי מוכח מתוכו

גם בשארי שטרות הדין פן כמבואר בהדג' מדבריהם ורק דאם כתוב ממה מקרי מוכח מתוכו פנ"ל.

ובאמת הי' נ"ל דאם לא כתב לשון ממה רק סתם לויית מנה דאינו מוכח מתוכו פלל לר"מ פסול רק לא מצאתי זה בפירושו ונהרבהיש לדקדק בדברי הראשונים בזה. אף פשט לשונם בלשון הש"ס משמע דממה הוי מוכח מתוכו [אבל אם אינו מוכח] גם בשטרות פסל ר"מ ויותר נ"ל אפילו לר' אליעזר דלא בעי מוכח מתוכו מ"מ אם העדים צריכין עדיין בע"פ להעיד איזה דבר להחזיק השטר אשר לא מוכח משטר גופו הוי רק עדות בע"פ ואין לו דין שטר פלל ומנא אמינא לה מהא דכתב הרשב"ם ז"ל [בב"ב] דף קע"ו ד"ה הכי גרסינן ושאיני התם וכו' פשנכתב השטר נכתב פדי למוסרה בפני עדים שיהי' עידי מסירה במקום חתימה הלכך כיון דלר"א עידי מסירה פרתתי פאילו נחתמו בתוך השטר דמי וכו' משמע מנה באופן דאפלי' אם חתמו ולא הוי ידעינו חתום השטר ורק שצריכים להעיד בע"פ זה לא מקרי שטר ומש"ה בשני יוסף בן שמעון [שלוו מאחר] דאינו מוכח מתוך השטר מי לנה זה לא מקרי שטר גם לר"א רק דווקא גבי גיטין דלא בעי רק בשעת מסירת הגט כשר לר"א בשני יוסף בן שמעון אבל בשטר דבעי לרא' אם לא נוכל לידע מי הוא הלנה עד שיעידו עדים בע"פ לא הוי שטר פלל ולא דמי להא דשני יוסף בן שמעון דמוציאין שטר על אחר דהתם שיעבד עצמו מתחלה למי שיוציא פנ"ל. ומש"ה שפיר כתב הבית יוסף בח"מ סימן מ' דבעינו שיאמרו זה שהעדנו עליו ולא מהני עידי מסירה ודו"ק. ולא כמו שכתב התנמי' להקשות עליו יעו"ש.

ויש לישב בזה דברי הרשב"ם ז"ל שפי' [בב"ב] שם דף קע"ב ע"א במתניתין אין מוציאין זע"ז משום שיאמר לו החזרתי לה שטרך כשפרעת לי ובגמ' [דף קע"ג] אמרינו בהדג' טעם אחר משום כותבין שטר ללנה בלא מלנה ולפי מה שכתבתי א"ש דבאמת טעם הרשב"ם ז"ל אינו מספיק דהא אמרינו ביבמות [קט"ז ע"א] כיון דשמי' כשמו לא מפקיד גבי' וא"כ למה לא קרעו כשהחזירו מש"ה באמת עיקר הטעם כמו שאמר בגמ' משום כותבין שטר ללנה בלא מלנה ורק דלטעם הגמ' אם איכא עידי מסירה מהני דהא הם יעידו שמוסרה הלנה למלנה והוי כמו עידי חתימה לתנא ברא דאין כותבין ללנה בלא מלנה (ולמה) [ולנה] כתב הרשב"ם ז"ל דמ"מ יטעון החזרתי לה כשפרעת ואני הייתי המלנה ואי דשמי' כשמי' לא מפקיד גבי' זה אינו דמה [הי'] לו לירא הא לא יוכל לגבות בלא עידי מסירה וקא לפ"ד דהוא המלנה א"כ לא יהי' עידי מסירה ואי דהא עדים בפנינו ומעידים שחבירו הוא המלנה מ"מ כיון שצריכין שוב להעיד ע"פ ולא מוכח מתוך השטר הוי רק עדות בע"פ ולא מקרי שטר פלל ולפ"ד שנה נכון מאד באם צריכין להעיד בע"פ אינו שטר פלל.

וכן מוכח מהא דקי"ל כתב ע"ג דבר שייכול להזדייף דאינו כשר רק לאלתר כמבואר בח"מ סי' מ"ב והיינו משום שצריכין להעיד בע"פ אז אין לו דין שטר פלל והיינו פל שלא סגי דבורם שאמרו שנסמך לפניהם רק צריכין להעיד עוד בע"פ שלא נעשה בו זיוף או מי הוא הלנה אין לו דין שטר פלל.

הארכתי בדברים האלו הגם שאין בו נפקותא לדינא לגידן דידן מחמת שראיתי בתנמי' כמה דברים אשר תמוהים בעיני לפי קט שפלי לכן הארכתי לפרש הסוגי' פאשר חנני

השם: היצא לנו מזה דהיכא דלא כתב שמה בפירושו רק מה שכתוב בהדג' את מגורשת
ושארי לשונו' דלר"מ פסול פינן שאינו מוכח מתוכו לשיטת התוס' אבל לר"א שפיר
מקרי פרישות וכשר מן התורה.

אבל אם לא כתב שמו זה פסול גם אליבא דר"א ונה שרצינו לבאר בחילוק הראשון.
ועתה נבוא לחילוק השני.

אם יש לה שני שמות וכתב א' מהן לפי מה דמשמע מהר"ן ו"ל וראשונים בפ' הזורק
[דף פ' ע"ב] לא הוי רק פסול מדרבנן הגם שפני יהושע ו"ל כתב באותו הסוגי' [שם דף
פ' סוף ע"א] דגם להר"ן ו"ל לפעמים פסול מדאורייתא כמבואר בפ' השולח ובאמת בפ'
הזורק גופא באות' הסוגי' כתב הר"ן דהוי רק מדרבנן אף גוף הקושני של התוס' יו"ט
שמביא שמה הפני יהושע ו"ל לק"מ וכוננת הר"ן ו"ל דמתניתין בכל גוונא מייירי בין
בשינוי שמו ממש ובין כתוב שם גליל ביהודא וזה פשוט אבל אם כתב שם גליל ביהודא
כשר מן התורה כדמשמע מפשט דברי הר"ן ו"ל שמה ובפ' השולח [דף ל"ד] וכו' מבואר
בדברי רבינו אשר ו"ל דרק משום תקנה עשה כן רבו גמליאל לכתוב כל השמות ולא
מדינא.

אולם בחידושי רמב"ן פ' השולח כתב וז"ל אפי' מודה נמי פסול פינן שאין שמו של
מקום אשתו נזכר בגט פסול הוא דבעי שמו ושמה ואין זה שם המוכחק שלהם משמע
דמדינא פסול.

ולכאורה לא ידעתי מה פסול דאורייתא שייך בזה דאי משום פרישות זה שפיר מקרי
פרישות ובאמת שמו היא כן עכ"פ באיזה מקום ולמה יגרע שם המקום שאין יודעין בו
וכי צריכין כל בני המקום להפיר המגרש ואי משום דאינו מוכח מתוכו חזא זה מקרי
מוכח כמבואר בתוס' פ' כל הגט [דף כ"ד ע"ב ד"ה בעדי] וגם הרמב"ן גופי' ס"ל דלא
בעי מוכח מתוכו ולכן נ"ל [דס"ל] להרמב"ן ו"ל דזה לא מקרי ספירות דברים אם כותב
שם שאינו ניכר כאן בשעת הנתינה.

אף קשה לי ע"ז פינן שפותבין מקום עצמדות הסופר והבעל א"כ הוי שפיר ספירות
דברים (דמה) [דזה] שבאותו מקום הכתיבה נקרא ראונו גירש לאשתו ומה לנו בזה
שאנשי המקום [הנתינה] אינן מפירין אותו בשמו אף לזה י"ל פינן דמדאורייתא לא
צריף מקום עצמדת הסופר והבעל וקודם תקנת ר"ג אפשר שלא היו כותבין כלל וגם אם
כתבו פינן שלא צריף לקותבן אין מעידין העדים ע"ז כלל כמבואר בתוס' [גיטין דף פ'
ע"א ד"ה ושם] והוי פאלו לא כתב שם מקום כלל ומש"ה לא נקרא ספירות דברים כלל
דמשמע בגט שזה ששמו כן פאן הוא מגרש ושמו פאן אינו כלל [כן] וכינן שאינו מוכח
מתוך הגט מי הוא הבעל המגרש אין זה פרישות כלל.

ואפילו לר"א פסול כמו שהוכחתי לעיל באריכות אולם לאחר תקנת ר"ג שהוצרך לכתוב
שני השמות ומתחזק בתרי שמה שפיר צריף לכתוב שם מקום עצמדת הסופר כדי לכתוב
השם שנקרא שם לפי שיטת ר"ת ו"ל דקיי"ל כנותי'.

א"כ אם כתב שם מקום הכתיבה לחוד שפיר מקרי ספירות דברים וכשר מן התורה.
והתיישב לפ"ז תשו' רבינו אשר [כלל ט"ו סי' ד'] שכתב וז"ל.

אָבֵל לֹא הִתְחַזַּק בְּתַרְי שְׁמָא שְׁאַיְנָם יוֹדְעִים בְּמָקוֹם הַנְּתִיבָה שְׁיֵישׁ לוֹ שֵׁם אַחַר בְּמָקוֹם
הַפְּתִיבָה [אִין צְרִיף לְכַתּוֹב וְכָל שׁוּם אֲוֹחֶרֶן וְחִנִּיכָה דְאִית לִי] דְּאִין לָנוּ אֵלֵא שֵׁם שְׁהַחֲזִיק
עֲצָמוּ בּוּ וכו'.

שְׁנַתְקִשׁוּ בּוּ כָּל הָאֲחֵרוֹנִים כְּמִבְּנָאָר בְּב"י [ס' קכ"ט]. וּלְפִי מ"ש א"ש דְּכִינּוּן דְּאֵם יְדוּעַ
לָנוּ בְּמָקוֹם הַנְּתִיבָה שְׁיֵישׁ לוֹ שֵׁם אַחַר וּא"כ מִן הַתּוֹרָה הֵגֵט כְּשֶׁר בֵּין אֵם יְכַתְּבוּ שֵׁם מְקוֹם
הַפְּתִיבָה אוֹ הַנְּתִיבָה פִּינּוּן דְּהַעֲדִים צְרִיכִין לְדַקְדַּק עַל מְקוֹמוֹ דְּהָא אֲתַחֲזִיק בְּתַרְי שְׁמָא
וְכַנ"ל.

וּא"כ שְׁפִיר מְקַרֵי כְּפִירוֹת דְּבָרִים וְכַרִּיתוֹת בְּאִיזָה שֵׁם שְׁנִכְתַּב וְעִיקַר הַחֲשִׁישׁ רַק מְשׁוּם
לְעוֹ. לְכֵן צְרִיף לְכַתּוֹב שֵׁם מְקוֹם הַנְּתִיבָה וְעַל שֵׁם מְקוֹם הַפְּתִיבָה דְּמַתְקַרֵי.

אָבֵל אֵם אִינָם יוֹדְעִין שְׁיֵישׁ לוֹ שֵׁם אַחַר דְּאִין אִין צְרִיכִין מִן הַתּוֹרָה לְכַתּוֹב מְקוֹם כְּתִיבַת
הֵגֵט. וּא"כ לֹא הָיִ סְפִירוֹת דְּבָרִים כָּלֵל.

פִּינּוּן שְׁאַיְנוּ מוֹכַח בְּגֵט מִי הוּא הַמְּגַרֵשׁ וְצְרִיף לְכַתּוֹב מִן הַתּוֹרָה רַק שֵׁם שֶׁל מְקוֹם הַנְּתִיבָה
וְלְכֵן אִין צְרִיף לְכַתּוֹב וְכָל שׁוּם עַל שֵׁם מְקוֹם הַפְּתִיבָה בְּשֶׁלְמָא כְּשֶׁאֲתַחֲזִיק בְּתַרְי שְׁמָא
דְּאִין מִן הַתּוֹרָה כְּשֶׁר בְּאִיזָה שֵׁם שְׁיֵיהִי כַּנ"ל וְרַק מְשׁוּם חֲשִׁישׁ לְעוֹ צְרִיף לְפָרֵט שְׁנִינָהּ
שֵׁם הַנְּתִיבָה מְקַרֵי שֵׁם הַמְּוַבְּהֵק וְשֵׁם מְקוֹם הַפְּתִיבָה יִוְכַלל בְּוְכָל שׁוּם.

אָבֵל (בְּאַמַּת) [בְּאֵם] אִינוּ יְדוּעַ שְׁיֵישׁ לוֹ שְׁנֵי שְׁמוֹת אִזִּי פְּסוּל מִן הַתּוֹרָה אֵם לֹא יְכַתְּבוּ
שֵׁם מְקוֹם הַנְּתִיבָה דְּשֵׁם עִיקַר הַכְּרִיתוֹת וְכַנ"ל וּא"כ אִין צְרִיף לְכַתּוֹב שֵׁם מְקוֹם הַפְּתִיבָה
אֲפִילוּ בְּוְכָל שׁוּם.

וּבְכַרְט לְשִׁישׁת ר"ת ז"ל פְּסוּל אֵם כְּתוּב בְּוְכָל שׁוּם וְאִין לוֹ רַק שֵׁם אֲחַד זֶה הִי נִרְאֶה לִי
לְכַאוּרָה לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַבִּינוּ אֲשֶׁר ז"ל. אוּלָם מְדַבְּרֵי הַטּוֹר ז"ל נִרְאֶה שְׁלֵא מְפָרֵשׁ כֵּן דְּבָרֵי
רַבִּינוּ אֲשֶׁר ז"ל וְלִדְיָדִי עִיקַר הוּא שֵׁם הַפְּתִיבָה שְׁיִוְדְעִין בּוּ וְלֹא אִיכְפַת לָנוּ מֵה שְׁיֵישׁ לוֹ
שֵׁם בְּמָקוֹם אַחַר אֵם אִינוּ יְדוּעַ לָנוּ וְכֵן כְּתוּב גַּם הֵר"ן ז"ל וְכֵן מוֹרִים פְּשֵׁט דְּבָרֵי ש"ע.

כְּמִבְּנָאָר בְּס' גֵּט פְּשׁוּט. וּא"כ לִפ"ז יֵצֵא לָנוּ בְּחִילוּק הַשְּׁנֵי דְכְּשֶׁר מִן הַתּוֹרָה אֵם כְּתוּב שֵׁם
אֲחַד מִהֶן וְרַק מְשׁוּם תְּקֵנָה צְרִיף לְכַתּוֹב שְׁנֵיהֶם וְהִכָּא שְׁלֵא נוֹדַע לָנוּ אוֹקְמוּהוּ אִדִּינָא
וּמְמִילָא לְנִידָן דִּידָן פִּינּוּן דְּמָקוֹם הַפְּתִיבָה לֹא הָיִ יוֹדְעִין רַק שְׁשֻׁמָּה רַחֵל לֵאָה הֵגֵט כְּשֶׁר.

אוּלָם בְּאַמַּת ע"ז לְחוּד אִין לְסַמְוֵה לְהַכְשִׁיר דְּהָא מְבִנָאָר דְּעַת ס' הַתְּרוּמוֹת וְסִינְעָתוֹ
דְּלִדְיָדִי פְּסוּל אֵם לֹא כְּתוּב שֵׁם מְקוֹם הַנְּתִיבָה אֲפִילוּ אֵם לֹא יְדַעָה בּוּ בְּמָקוֹם הַפְּתִיבָה
וְכֵן מְכַרִּיחַ מְהֵרָשׁ"ל ז"ל וּבְס' גֵּט פְּשׁוּט כְּתוּב זֶה לְסַפִּיקָא דְּדִינָא וְגַם כִּי נִרְאֶה לוֹמַר דְּגַם
לְדַבְּרֵי הֵר"ן ז"ל וְרַבִּינוּ אֲשֶׁר וְהַטּוֹר ז"ל דְּהִינּוּ דוֹנָקָא אֵם נִקְרָאת הָאֲשָׁה כֵּן בְּאוֹתוֹ מְקוֹם
כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הֵרָאשׁוּנִים שְׁלַפְעָמִים גַּם הָאֲשָׁה הוֹלְכַת עִמּוֹ וּמְשַׁתְּנִית שְׁמָה.

אָבֵל בְּאֵם עפ"י טְעוֹת שְׁכַתְּבוּ מְכָאן וּמְסַפֵּר הֵגֵט שְׁשֻׁמָּה רַחֵל לֵאָה זֶה לֹא מְקַרֵי גַּתְחֻזָּה
בְּשֵׁם זֶה. וְזֶה אֲשֶׁר נִסְתַּפְקַתִּי בְּחִילוּק הַג' אֵם מְקַרֵי זֶה גַּתְחֻזָּה אֵם יְדוּעַ שְׁשֻׁמָּה כֵּן.

אוּ דְּבַעֲיָנּוּ גַּתְחֻזָּה לְקַרְוֵא בְּשֵׁם זֶה שֵׁם בְּמָקוֹם הַפְּתִיבָה. אוּלָם מְדַבְּרֵי מְהֵרָשׁ"ל מְשַׁמַּע
וּמְבִנָאָר דְּאֵם נִשְׁתַּנָּה מַחְמַת חוֹלִי (יְדוּעַ) [יְדוּעַ] לְבַנֵּי מְקוֹם הַנְּתִיבָה וּמְבִיאֵוּ בְּבֵית שְׁמוּאֵל

[סי' קכ"ט ס"ק ל"ד] אלמא דבהודעה לחוד במקום ההוא גם שלא נקרא פן שם בשם
ההוא פשר.

וכן נראה מדברי רבינו אשר והר"ן ו"ל שכ' הר"ן ו"ל [בפ' השולח] לדחות דברי היש
מפרשים שם. וכתב שם דנה מקרי אתחזק מה שיודעין פאן שיש לו שם במקום אחר
אפי' אין קורין לו באותו השם ולא יודעין מה הוא וגם רבינו אשר ו"ל פתב ו"ל [בתשו'
הנ"ל] אבל לא אתחזק בתרי שמא שאינו יודעין במקום (הפתיכה) [הנתינה] שיש לו
שם אחר במקום (הנתינה) [הפתיכה] א"צ לכתוב וכל שום.

והקשה הב"י [שם בסי' הנ"ל] דא"כ משמע אבל היכא שיודעין בני המקום הנתינה
מהשם שבמקום הפתיכה גרע טפי וזה לימא דאדרבה כש"כ כשיודעין בונגם (הדיוקים)
[דבריו] קשיין אהדדי.

יעינין בב"י ובאחרונים. ולפמ"ש א"ש דהנה ונדאי מה"ת פשר בא' משני שמות ושפיר
נקרא פריות פיון דצריף לכתוב עמידות הסופר א"כ נקרא בשם זה.

וגם שם מקום הנתינה לחוד פשר מה"ת פיון שפאמת נקרא פן במקום הגירושין ושפיר
הני פריות ורק משום התקנה צריף לכתוב שניהם וצריף לכתוב שם הרגיל והמובהק
מקודם ולשני דמתקרי' פמבואר גבי שרה דמתקרי מרים [פ' השולח] והנה שם המובהק
הוא מקום הנתינה שפא להתיר אשה פמבואר ברבינו אשר ו"ל.

אף כ"ז כשיודע בשני מקומות שניהם אזי שם הנתינה הוא המובהק אבל באם אינם
יודעים כלל בשני המקומות מוקמינן אדינא פיון דלא מציינן לתקן דאם יכתוב שם מקום
הנתינה ויכלול שם מקום הפתיכה בוכל שום אפתי איפא לעז לבני מקום (הנתינה)
[הפתיכה] דאם פתוב שם אחר וכתוב וכל שום פסול לכ"ע וא"כ אפתי איפא לעז.

ואי דניחקרו ויתברר להו הדבר שבמקום (הפתיכה) [הנתינה] הי' לה שם אחר אשר
אתחזיק בו א"כ א"צ וכ"ש. אבל אם בני מקום הנתינה יודעין מהשם שיש לה במקום
הפתיכה אזי שפיר נקרא שם זה [של מקום הפתיכה] לעיקר פיון דגם להם ידוע שם של
מקום הפתיכה ולבני המקום הפתיכה אין ידוע שמם של מקום הנתינה א"כ שם זה של
מקום הפתיכה עיקר גם לבני מקום הנתינה ושפיר מתקנים תקנות ר"ג לכתוב עיקר
השם ולכלול הטפל בוכל שום: וכן הרמב"ם ו"ל [בפ' ג' מה' גירושין] כלל זה בצחות
לשונו בקצרה ולא קשה מה שהקשו עליו שהשמיט הסוגי' והוא דאתחזיק בתרי שמא
דז"ל מי שיש לו שני שמות כותבין שם שיודעין ורגילין בו ביותר וכל שום שיש לו.

פתב חניכתו פשר וכו' דהיינו שפא להורות לנו תקנות ר"ג לכתוב עיקר השם היכא
שיודעין בו ולכן פתב כותבין שם שרגילין ויודעין בו ביותר היינו דמסתמא יודעין ביותר
שם של מקום הנתינה ושם עיקר הגירושין להתיר האשה אבל באם באמת ידוע לבני
המקום הנתינה שם של מקום הפתיכה ולבני הפתיכה אינו ידוע שם של מקום הנתינה
מקרי שם של מקום הפתיכה רגיל ויודעין בו ביותר.

ולכן פתב סתם שכותבין לעיקר השם שם שרגילין ויודעין בו ביותר להורות לנו כ"ז
ודו"ק. וא"כ לפ"ז י"ל בנידון זה גם ס' התרומות וסייעתו מודים.

כַּיִן דָּשֵׁם זֶה הוּא הַעֵינָר מִחֲמַת דְּבָנֵי הַמָּקוֹם הַנְּתִינָה יוֹדְעִין בּוֹ ג"כ עכ"פ וְלִבְנֵי מָקוֹם הַפְּתִיבָה אֵינּוּ יְדוּעַ שֵׁם שֶׁל מָקוֹם הַנְּתִינָה כְּשֶׁר ל"ע. וּא"כ בְּנִידוֹן דִּידָן לֹאֲשֶׁה זֶה מְעָרִיסָה יֵשׁ לָהּ שֵׁם זֶה רַחֵל לֹאֶה וּבַעֲלָה יָדַע מִזֶּה.

וְגַם מִפְּאֵן הוֹדִיעַ לָהֶם שֵׁפֶן שְׁמָה וְיָדוּעַ לָנוּ שֵׁשֶׁם קוֹרְאִין אוֹתָהּ רַק בְּשֵׁם זֶה לַחֹד. הַנִּי שֵׁם זֶה רֹב וְעֵינָר לְגַבֵּי שֵׁם לֹאֶה לַחֹד שְׁקוֹרִין אוֹתָהּ פֶּאֵן.

הַגֵּם שִׁ"ל דְּבָעֵי דְּוֹקָא נְתַחֲזַק בְּשֵׁם אַחַר בְּמָקוֹם הַפְּתִיבָה וְלֹא מִחֲמַת טְעוֹת פְּנ"ל הַיִּינוּ דְּוֹקָא שְׁפַתְבַּל לָהּ שֵׁם אַחַר שְׁלֵא הִי לָהּ מַעוֹלָם אֲבָל בְּשֵׁם שְׁנִשְׁתַּקַּע וּלְבַעֲלָה הִי (מְדוּעָה) [יְדוּעַ] לֹו שֵׁם זֶה פִּי בְּהַפְּרָדוֹ מִמֶּנָּה יוּכַל לֵהוּיֹת שְׁהִיָּתָה נִקְרָאת בְּשֵׁם רַחֵל לֹאֶה וְגַם פְּעַת לֹא נִשְׁתַּקַּע לְגַמְרֵי וְלִכֵּן פְּתָבוּ קְרוּבֵי לְהַמְסַדְרִים לְכַתּוּב פֶּן וּבְנוֹדָאֵי כְּשֶׁר ל"ע.

אִךְ לֹא בְּשִׁבִיל זֶה שְׁאֵנוּ מְדַמִּין נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה וְלִכֵּן אִם נַחֲלִיט דְּזֶה הַנִּי שְׁנֵי שְׁמוֹת מִמֶּשׁ לֹא אוּכַל גְּזַר אֲנִימָר לְהַכְשִׁיר הַגֵּט אוּלָם כְּבָר נִסְתַּפְקַתִּי בְּחִילוּק הַד' אִם זֶה מִקְרֵי שְׁנֵי שְׁמוֹת דְּבַס' בֵּית אֶפְרַיִם [בְּתִשְׁבּוֹת סִי' פ"ד וּבַס' ט"ג בְּלִיקוּטֵי שְׁמוֹת ס"ב וּסַט"ו] הַאֲרִיף לְהַכְרִיחַ דְּזֶה הַנִּי שֵׁם (אַחַר) [אַחַד] וְרַק קִיזוֹר הַשֵּׁם וּבְאַמַּת לַע"ד לֹא הִבְנִיתִי רְאִיוֹתָיו.

וְאֲשֶׁר הִבִּיא רֵאִי מְדַבְּרֵי דְרַכֵּי מִשֶׁה סִימָן (י"ט) [קכ"ט] שְׁפַתְבַּל וְז"ל אִם נְתָנוּ לֹו ב' שְׁמוֹת בְּמִילְתוֹ יֵשׁ לְכַתּוּב בְּלֹא מִתְקַרֵּי וְיֵשׁ לְכַתּוּב בְּאוֹתוֹ שֵׁם שְׁקוֹרִין בּוֹ בְּתַחֲזִלָּה וְכַתְּבַת הַבֵּית אֶפְרַיִם וְז"ל דְּאִיָּרֵי בְּגוֹנוֹא נִידוֹן דִּידָן דְּהַרֹּב קוֹרִין אוֹתָהּ בְּשֵׁם א' לַחֹד.

וְהִנֵּה הַמַּעֲיִין בְּד"מ שְׁפַתְבַּל וְז"ל (וּמְהַרֵּי"ף) [וּמְהַרֵּי"ו] כְּתָב דְּיֵשׁ לְכַתּוּב דְּמִתְקַרֵּי אַע"פ שְׁעוֹלָה בְּשִׁנְיָהֶם לַס"ת וּמִצְאָתִי עוֹד שֵׁם דָּאֵם נְתָנוּ לֹו בְּמִילְתוֹ שֵׁם אַחַד וַע"י חוֹלֵי נִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ יֵשׁ לְכַתּוּב דְּמִתְקַרֵּי אֲבָל אִם נְתָנוּ לֹו שְׁנֵי שְׁמוֹת בְּמִילְתוֹ יֵשׁ לְכַתּוּב בְּלֹא דְּמִתְקַרֵּי וְכו' א"כ אִיָּרֵי ע"כ בְּנִקְרָא לַס"ת בְּשִׁנְיָהֶם יַחַד כְּמוֹ בְּשֵׁם מִחֲמַת חוֹלֵי דְלַעֲיִל מִיָּנִי וְא"א לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו כְּלָל בְּאֲנֹפֶן אַחַר גַּם מַה שְׁהִבִּיא רֵאִי מִשֵּׁם אֶלְז גִּיטָא ג"כ אֵינּוּ רֵאִי כְּלָל דָּא"כ לַפ"ז בָּאֵם נִקְרָא בְּשֵׁם אַחַד וְאַח"כ נִיְתַנְסַף לֹו שֵׁם שְׁנֵי יְהִי כְּשֶׁר בְּכַתְּבַת שֵׁם אַחַד לַחֹד כְּמוֹ שֵׁם בְּאֶלְז גִּיטָא.

אִם שְׁמָה מְעָרִיסָה גִיטָא וְזֶה וְנוֹדָאֵי אֵינּוּ כְּלָל וְלִכֵּן צ"ל דְּהַתָּם שְׁאֵנִי שְׁאֶלְז לַחֹד אֵינּוּ שֵׁם כְּלָל וְרַק הוֹסַפְתָּ דְּבָרֵי אֲבָל שְׁנֵי שְׁמוֹת מִמֶּשׁ שְׁכָל א' שֵׁם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְנוֹדָאֵי י"ל דְּהַנִּי כְּפָנֵי שְׁמוֹת מִמֶּשׁ וְאוּלָם הוֹאִיל דְּהוֹכַחְנוּ דְּזֶה וְנוֹדָאֵי אֵינּוּ רַק מְדַרְבְּנָן וְלֹא פְסוּל מַה"ת וְגַם מְדַבְּרֵי מְהַרֵּי"ק בְּתִשְׁבּוֹ מִשְׁמַע דְּשֵׁם שְׁנִשְׁתַּקַּע כְּשֶׁר אִם פְּתָבוּ הַגֵּם שְׁאִיָּרֵי בְּשֵׁם ע"י חוֹלֵי אוֹ בְּשֵׁם יְדוּעַ מ"מ אַחְרוּנִים צָרְפוּ דַעֲתָם בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת לְהַכְשִׁיר שֵׁם שְׁנִשְׁתַּקַּע.

וְגַם בְּתַרוּמַת הַדָּשָׁן מִשְׁמַע דָּאֵם כְּתָב רְאוּבֵן שְׁמַעוֹן לֹא פְסוּל כְּמוֹ שְׁפַתְבַּל הַב"י. וְמַה שְׁהַשִּׁיג עָלָיו הַד"מ דְּהַתָּם אִיָּרֵי דְעוֹלָה לַס"ת בְּשִׁנְיָהֶם יַחַד הַמַּעֲיִין בְּפִסְקֵי מְהַרֵּי"א סִי' רַס"ו שְׁפַתְבַּל וְז"ל אֲדָם שְׁנִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ מִחֲמַת חוֹלֵי הַאִיף כּוֹתְבִין.

רְאוּבֵן שְׁמַעוֹן. אוֹ רְאוּבֵן דְּמִתְקַרֵּי שְׁמַעוֹן וְכו' וְהַסְכְּמָנוּ כְּוָלָנוּ לְכַתּוּב מִשֶׁה דְּמִתְקַרֵּי הַהוֹדָא.

וְכֹן מִשְׁמַע בְּמִרְדְּכֵי דְכּוֹתְבִין מְרִים דְּמִתְקַרֵּי שְׁרָה וְלֹא כְּתָבִינוּ מְרִים שְׁרָה דְּמְרִים הִיא עֵינָר שְׁמָה כְּמוֹ בַנ"ד שֵׁם הַשְּׁנֵי עֵינָר. כְּדָאֵי בְּסִמָּ"ג מ"מ הַכּוֹתְבַת רְאוּבֵן שְׁמַעוֹן לֹא פְסוּלִין

לי' פלל עכ"ל הרי דמיירי בנקרא בשניהם יחד ולא בעליות ס"ת רק דהוכחות הב"י הוא כן.

כיון דס"ל להתרומות הדשן דשם מחמת חולי הוא עיקר כמו רובא שרה ופורתא מרים כמבואר בדבריו ואפ"ה פסק להכשיר אם כתב בלא מתקרי ה"ה נמי אם כתב מרים שרה נמי פשר בדיעבד וכן משמע פשט דבריו באמת.

ורק די"ל דבשם מחמת חולי שאני ניהו דמקרי עיקר כמו שכתב בסמ"ג מ"מ נקרא בפי כל בשניהם ביחד. והב"י ז"ל שפתי ברור מללו.

ועכ"פ יש לנו מקום לסמוך בדיעבד במקום עיגון דכשר בצירוף הני טעמי שכתבתי לעיל: סימן סז לה"ה ידידי אהובי הרב המאה"ג הקריף ובקי המושלם כש"ת מ' ליבוש נ"י: הנה פשתי שנים בנסעי עם מעכ"ת ודברנו אודות הגט ונזרקה מפי מעכ"ת אשר האל"ף באה בגט לתנועת פת"ח ואני חויתי לו דעתי שאינה באה לתנועת פת"ח לפי המונח בכללי שמות.

והנה עתה אשר אני עוסק לקבר הדינים האלו לפי קוצר שפלי ומפי ספרים וסופרים עלה על דעתי אולי ראה מעכ"ת זה באיזה ספר ולפענ"ד אשר כן ראיתי פ"א בספר בדרד מקרה שחולק על זה וכתב שם שאל"ף באה לתנועת פת"ח אולם ספר זה היא ממחבר ספרדי ולקם יש פללים אחרים כמבואר בג"פ ובטיב גיטין [בליקוטי שמות עיירות בעיר פרעסבורג] כמה פעמים אבל למנהגינו האשכנזים ה"ה הרש"ל ורמ"א ז"ל והבאים אחריהם בעלי מחברי שמות כולם כאחד הסכימו דאם כתב האל"ף בשם שנקרא בפת"ח דהגט פסול וקרוב (לכטל) [להיות בטל] דהוי שינוי ממש לדין דהברת האל"ף הוא בתנועת קמץ ויענין גבי שם וולק וכדומה ורק במקום שאין לטעות והאל"ף באה רק להרחיב המוצא אז אין היתר מגרע לפ"ד הטיב גיטין וגם בזה צ"ע קצת אבל בלא זה אם כתב אל"ף ודאי הגט פסול לדין בני אשכנז דלדין הוי זה שינוי ממש וא"ל דעכשיו נשתנה הקריאה דז"א דאנחנו אין בידינו לשנות ממה שנמצאים הנקודות בספרי גדולי המחברים כמבואר הרבה טעמים לזה והג"פ שפפול בדברי רש"י אין ענין למנהגינו בני אשכנז ולדין ודאי פסול כנ"ל ואם מעכ"ת ראה באיזה מחבר בטעם ברור יודיענו: ואגב ראיתי להזכירו פי גם מה שסמך מעכ"ת על נב"י לכתוב בנהר שנקרא ע"ש נקבה דמתקרי הוא נגד גדולי האחרונים הטיב גיטין והחתם סופר והמנהג במדינת הגר כן יענין בטיב גיטין וגם בשם עיר או נהר הנקרא בצירוף כמו קליין וכדומה לא יפה עשה שלא כתב הצירוף ויענין בטיב גיטין הפלפול גבי קליין יעקב אבל בעיר בנדאי צריף לכתוב ויראה נא בעינו בעיר אלט צאנז בנדאי צריף לכתוב אלט צאנז דבלא זה שמו צאנז [כמו עירינו] הגם דמינכר ע"י הנהרות מ"מ עיקר שמו הוא כן וצריף בגט לפרסם ההוכחה טובא כמבואר בפוסקים וגם בעיר אלט שטאט או נייא שטאט היעלה על הדעת לכתוב שטאט בנדאי זה אינו ולכן בנדאי בעיר או נהר שלא נקרא מעולם בשם אחר רק בצירוף קליין או גרויש או חדש וישן צריף לכתוב בגט עם צירופו את כ"ז ראיתי להודיע לו ויגיד נא מה דעתו בזה כי לע"ע אני עוסק בלימוד הזה וינעם עלי דבריו דברי נועם: סימן סח שאלה באשה אחת שנקראת בפי כל ריזשא אף בכתובה נכתב ריזל וגם שם אם זקנתה שנקראת על שמה היתה ריזל כאשר נחקק על קברה

על המצבה ולכן פתב הרב המסדר ריזול בשני יודין מה דינו של גט זה: הנה פבר מבואר פלוגתת הפוסקים גבי שרה ושערליין או שרלה די"א לכתוב שרה שם העיקר וי"א לכתוב שרה דמתקרי' שערליין או שרלה וי"א לכתוב רק שרלה ובב"ש ז"ל [בשמות נשיםאות ב'] מביא פל דיעות אלו וגם בג"פ מביאם אף פל זה אם ידוע שם העריסה הי' שרה אבל אם שם העריסה הי' ג"כ שרלה ושערליין פסול אם כתב שרה פמבואר בב"ש ז"ל ואם יש ספק מחלק שם בין בני הספרד לבני אשכנז.

אולם הג"פ הוכיח דמספיקא לכתוב רק שערליין או חנליין. ונהנה לפי"ז בנ"ד לכתחלה מהראוי הי' לכתוב ריזשא פאשר נקראת בכי פל.

אף יש מקום לומר דזה דמי לשרה שארקי דהנךודות שונוין דכשר לדעת הט"ז [סי' קכ"ט באות שרה] לכתוב שם העצם וה"נ נ"ל דכשר לכתוב ריזשא דהוא קיצור השם מרייזל והנךודות שוות דהאלף דבסוף שם ריזשא אינו [מזיק] פלל לענין זה פמבואר הרבה בב"ש ז"ל בשמות ודעת הט"ז שם לכתוב לכתחלה פו.

אולם באמת גם לפי דעת מעכ"ת שסבר לכתוב ריזא ולא לדקדק בהברת קצת מהשין פאשר מביא שם דעת האחרונים בזה מ"מ הא נודאי הטעם שאין מדקדקין בהברות פאלו מחמת שגם אם נכתוב ריזא יהי' נקרא מהגט בפה ריזשא פי כן דרף העולם לקרות שם הנכתב ריזא ריזשא יזה באמת טעם המהרש"ל שכתב גבי יצחק אייזיק אם אין לאייזק שם קודש אחר אין לכותבו משום דכשכתב יצחק אנו מבינין פו גם שם אייזיק דינדעו הפל ששם אייזיק לא נכתב רק יצחק דהוא שמו העצם וכן גמי י"ל דזה פנונת הרמ"א ז"ל [בס"ש שלו] בד"מ [באות יצחק] דאם יש ליצחק שם פינוי אחר דצריף לכתוב איזק משום דבשלמא אם אין ליצחק פינוי אחר הפל יודעים דשם איזק נקרא על שם העצם פינון דאין שם הקודש אחר לשם איזק אבל אם יש עכ"פ ליצחק פינוי אחר אשר פותבים אותו הפינוי בפירוש שצריף לכתוב גם שם איזק הגם שאין לשם איזק פינוי אחר משום שיאמרו העולם שאין יצחק הכתוב בגט האיש הנקרא איזק דאם זה הוא הי' פותבים הפינוי פמו שפותבין שארי הפינוי אשר ליצחק ולא יבחינו בין אם להפנוי שם קודש אחר או לא אבל אם אין לאיזק שם קודש אחר וגם ליצחק אין שם פינוי אחר אזי יצחק ואיזק שם אחד ואם יכתבו יצחק יבינו הפל גם שם איזק פמו אם הי' נכתב בפירוש פנ"ל פירוש דברי הד"מ לא פאשר הבינו הב"ש ז"ל [בשמות אנשים אות א'] והאחרונים דבריו וא"כ לפי"ז בנ"ד אם כתב ריזא לפי דברי מע"ל יבינו הפל שהמכוון ריזשא פאשר נקראת בלשונם.

וא"כ הרי אין הברות דומות לריזל ובכה"ג כ"ע מודים לכתוב דמתקרי פמו גבי אברשקא וכדומה שמבואר דצריף לכתוב דמתקרי ואולם היותר נ"ל דצריף בכה"ג לכתוב ריזשא פמו גבי זישא הגם שלא אוכל לעמוד על תוכן קריאת שם זה בקהלתכם.

אולם לפי הנ"ל שפן ראוי לכתוב לפי הברת גלילתכם הן אמת פי לא מצאתי זה בשום ספר מליקוטי השמות ולכן נ"ל דתל' לפי הנהוג בין הסופרים לכתוב שם זה הפצוי מאוד משום דאז גם בגט יקראו פו וכנ"ל אבל נודאי אם כתב שם ריזל לחוד (אם כתבו) הרבה יש להסתפק חדא פינון דלא ידעינו אם האשה הייתה נקראת בעריסה ריזל ואם הייתה נקראת בעריסה ריזא פסול הגט לפי הב"ש ז"ל והרבה מאחרונים.

וגם עוד יש להסתפק בזה אם נגזר פלל משם ריזל ומה שהיתה נקראת על שם זקנתה אין ראי' כמבואר בג"פ מעשה פנה בסי' קכ"ט ס"ק ס"ז באשה שהיתה נקראת חנולה על שם זקנתה חנה והורה דיש לכתוב חנולה וגם מהכתובה אין ראי' פלל דדילמא גם להסופר הי' מסופק וכתב לפי דעתו הגם שזקני בשער אפרים וצ"ל האריף הרבה להביא ראיה מכתובה מ"מ נלע"ד דשאני נ"ד דאין העדים כתבו הפתובה וגם שאר הטעמים דילי' אין שייכות לכאן יעו"ש ומה גם אשר לפע"ד נראה ליישב דברי הרשב"א ו"ל באופן אחר הגם פי מי אנכי נגד פפות רגלי הקדושים אולם תורה היא ולכן לא מנעתי מאמר בעתו ולתרוץ דברי הרמ"א ו"ל שלא יסתור דבריו שבח"מ לאה"ע סי' ג' דבח"מ [סי' מ"ט סעי' ז'] פסק פתשו' הרשב"א ו"ל דאם כתב אני פ' בן פ' נ"ר אינו סימן ובלישנא דסהדי שפתבו יוסף בן שמעון נ"ר לזה הוי סימן וסברת הרשב"א ו"ל מבואר בב"י דסהדי מעלין משטרות ליוחסין וא"כ למה פסק באה"ע דאין מעלין משטרות ליוחסין פלל ונ"ל דהנה כבר הקשה הש"ך ו"ל ושארי האחרונים דלדברי הרשב"א ו"ל דס"ל דמש"ה בלישנא דידי' אין מעלין ליוחסין דלא מעידים פלל שהוא פהו א"כ למה לתרומה מעלין אבל באמת נ"ל דהנה לפי מה דמבואר [בב"ב ריש ר"ה הובא בב"י סי' מ"ג בחו"מ] גבי מוקדם בשם הירושלמי דעדים יכולין לומר ע"ז לא חתמנו והנה לכאורה קשה לפי שיטה [זו] דעדים יכולין לומר שלא חתמו על הזמן א"כ אמאי טורפין ממשעבדי הא יוכל להיות שלא לזה לזמן הנ"ל אף באמת ז"א דמסתמא תולין שנכתב בזמנו ורק הר"ה וסייעתו ו"ל סברי דעדים יכולין לתרוץ דבורם שלא לפסלם אבל מסתמא תלינו שנכתב בזמנו והנה (סהדי) [לפי"ז] י"ל דבאמת גם פאן העדים שחתמו על מה שכתוב בשטר אני פ' לויתי מנה שלא חתמו ע"ז פלל כסברת הירושלמי ואף הא לפי מ"ש לא אמרינו פן ורק אם העדים אומרים שלא חתמו ע"ז נאמנים.

אבל בסתמא אמרינו אפולא חתמו ולכן נ"ל לומר דהנה הקצה"ח [בסי' צ"א] הקשה הא זה הוי מפי פתבם בשלמא גבי שטר פשר מפי פתבם לפי תרוצם של הראשונים ו"ל אבל הכא לענין יוחסין לא שייך שום תירוץ.

והנה באמת לפע"ד תירוץ הרי"ף [ביבמות פ"ג] שייך שפיר פיון שהוא ניהן תח"י בע"ד אשר לא יוכל לחזור בזה וגם שדרף לכתוב פן פהו לפי קצת שיטות. א"כ בנדאי לא מקרי מפי פתבם רק הגדה ממש והוי פנחקה אז עדותם בפה כמבואר ברי"ף יבמות [בפ"ג] אף אם נימא דעדים יכולין לומר ע"ז לא חתמנו א"כ לא נחקה עדותן אז פיון שיכולין לחזור (וסברא זו מבואר דהיא דכחול לומר מבודין היינו אינו פנחקה בב"ד) וא"כ הוי מפי פתבם ואין להקשות דא"כ גבי זמן גמי נימא פיון שיכלו לחזור ולומר לא חתמנו על הזמן א"כ הוי מפי פתבם זה ליתא פיון דאנו אמרינו מסתמא כ"ז שלא חזרו העדים אמרינו שבזמנו נכתב וא"כ נחקה אז באותו יום עדותן בב"ד דאם יראו אותו אז ידעו שהיום נכתב משא"כ גבי פהו דלעולם יוכלו לומר ע"ז לא חתמנו מש"ה הוי מפי פתבם ולא מעלין רק לתרומה דלגבי דרבנן מהני מפי פתבם.

אבל בלישנא דסהדי ס"ל להרשב"א ו"ל דלא יכלו לומר ע"ז לא חתמנו מש"ה שפיר הוי פנחקה עדותן בב"ד ומעלין אפי' ליוחסין. אולם הרמ"א ו"ל לשיטתו דס"ל בח"מ סי' (ס"ג) [מ"ג] גבי דבר שמצוין לטעות [דנאמנים] וכהן הוא דבר שמצוין לטעות

כּמבּוֹאֵר בְּשׁוֹר דִּיכוּל לומר לא חתמנו כספרת הַרְזוּ"ה דְּהַבִּיא דַעְתּוֹ בְּסֵתָם מִשׁ"ה אִפִּי
בְּלִישְׁנֵי דְסֵהְדִי יְכוּלִין לְחַזֵּר וּאִ"כ הָיָי עַכ"פּ מִפִּי פְתָבָם וְאִין מְעַלִּין לְיוֹחֲסִין אֲבָל גְּבִי
נ"ר [בסי' מ"ט] דָּאִין מְצוּי לְטַעוֹת שְׁפִיר פֶּסֶק פְּרִשְׁבָּ"א וְדו"ק.

אוּלָם מְלַבֵּד כ"ז נ"ל פְּשׁוּט דְדָבָר זֶה דּוֹמָה לְבְדִיקוֹת פִּינּוּ דָּאִין גּוּף הַעֲדוֹת תְּלוּי בְּזֶה הִיכִי
דְּלִיכָא שְׁנֵי יב"ש וּאִ"כ אִין סוּמְכִין עַל עֲדוּתָן לְעַנְנָן יוֹחֲסִין דִּיכוּלִין מְסַתְמָא לְחַזֵּר. אֲבָל
לְתַרוּמָה סְגִי אִפִּי בַמִּסְל"ת מַכ"ש הִיכִי דְבְּלִישְׁנָא דְסֵהְדִי פְתָבוּ וְנִדְאִי אִם לֹא הִי' פָּהֵן לֹא
פְתָבוּ בְּחֻנָּם וְהִי' פְּמַעִיד עַל גּוּף הַדְּבָר פֶּן הוּא סְבַרְת הַרְשָׁבָ"א ז"ל וּאִ"כ לִפִּי"ז לְעַנְנָן אִם
נְלִמּוּד מְזַה לְעַנְנָן הִיאָד נִכְתָּב בְּגִט בְּנִדְאִי אִין מְכָרִיע דְּהַעֲדִים אִין מְדַקְדְּקִין כ"כ (א"כ)
פִּינּוּ דְהַשְׁמוֹת קְרוּבִין אֲבָל וְנִדְאִי לְעַנְנָן גִּט שְׁצָרִיף מוֹכִיחַ בְּרוּר פְּדִי שְׁלֹא יִהִי שׁוּם לְעַז
בְּנִדְאִי שְׁצָרִיף לְכַתּוּב הַשֵּׁם הַנִּקְרָאָת בְּפִי פֶל וְאִין מְהַפְתְּנָבָה רֵאִי פֶלֶל וְכֵן מִשְׁמַע מֵהַג"פ
סִי' הַנ"ל דָּאִין הַפְתְּנָבָה מְוֹכְרַעַת וְלָכֵן נִלְפַע"ד לְכַתּוּב גִּט אַחַר וְלְכַתּוּב אוֹ רוּזָא [אוֹ]
רִיזְשָׂא לְפִי מְנַהֵג הַסּוּפְרִים בְּמִקּוּמְכֶם וּמָה שְׁנִסְתַּפֵּק אִם לְכַתּוּב שְׁנֵי יוֹדִין הִנֵּה כְּבָר גַּם
אַנְכִי שְׁאַלְתִּי זֶה לְגְדוּלֵי הַדּוֹר וְנַעֲתָם לְכַתּוּב בְּחַד יוֹד וְכֵן אֲנִי נוֹהֵג וְתִשׁוּבָתָם הֵמָּה אִתִּי
סוּף דְבָר דְּלִפִּי רֹב הָאֲחֻרָנִים הַגִּט פֶּסוּל אִם פְּתוּב רִיזוּל וְעִינָן בְּטִיב גִּיטִין גְּבִי פִירְמָזָא
וְיַעֲנִין בְּנִטַע שְׁעִשׁוּעִים וּבְבַגְדֵי פְהוּנָה פֶלְלוּ שְׁל דְבָר אִין לְנוּ אֲלֵא הַשֵּׁם שְׁרוּב קוּרָאִין
אוּתָהּ וְאִין דּוֹרְשִׁין הַשְׁמוֹת דְּכֵן הַעֲלוּ פֶל הָאֲחֻרָנִים לְהַלְכָה וּמְהַפְתְּנָבָה אִין רֵאִי וּבְפֶרֶט
בְּזַמְנֵינוּ זֶה אֲשֶׁר ע"ה כּוֹתְבִין פְתוּבוֹת מְלֵאִים טַעוֹת מִי יְסַמְוּ עַל דְּבַרְיָהֶם וְלָכֵן הָאֲשֶׁה זֹ
צָרִיכָה גִט אַחַר שְׁיִכְתּוּב שְׁמָה רִיזְשָׂא אוֹ רוּזָא לְפִי מְנַהֵג מְקוּמְכֶם: סִימָן סֵט שְׁאַלְהָ שְׁנִכְתָּב
בְּגִט יְהוֹשִׁיעַ וְהוּא בְּמִקּוּם עֵיגוּן אִם פֶּשֶׁר תִּשׁוּבָה לֹא יִדְעָתִי מְקוּם הַשְׁאַלְהָ דְהֵלֵא מְבּוֹאֵר
דְּבַדְבָר שְׁאִין גִּיכָר בְּמִבְטָא פְּאֲשֶׁר פֶּן מְבּוֹאֵר פְּמָה פְּעַמִּים בַּב"ש וְגַם בַּג"פ [סִי' קכ"ט]
ס"ק קכ"ה פְתָב בְּהַדְי' דָּאִם פְתָב מוֹשָׁה אוֹ אֲהָרוֹן מְלֵא גַם שְׁלֵא נִמְצָא בְּפְתוּב בְּשׁוּם פְּעַם
פֶּן פֶּשֶׁר פִּינּוּ דְלִיכָא שְׁיִנּוּי בְּמִבְטָא הַגַּם שְׁבָאָמֶת שְׁהוֹסְפֶת הוּא"ו בְּמוֹשָׁה יֵשׁ לְחוּשׁ
שְׁהַקּוּרָא יְקָרָא בַמִּלֵּאפּו"ם מ"מ פִּינּוּ שְׁיֵשׁ לְקֻרוֹתוֹ בַּחוּל"ם לֹא הָיָי שְׁיִנּוּי בְּמִבְטָא וְיִוֹתֵר
מְזַה בְּשֵׁם שְׁבִתִי דְאֲפִילוּ נִתְוַסַּף אֲלֵי"ף פֶּשֶׁר בְּזַמְנֵינוּ פִּינּוּ שְׁאִין רְגִילִין הַעֲפּוּ"ם לְקֻרוֹת
בְּאֲלֵ"ף יַעו"ש מַכ"ש בַּכַּה"ג שְׁאִין שְׁיִנּוּי פֶלֶל בְּמִבְטָא וְאֲדַרְבָּא לְפִי קְרִיאַת הַש"ץ לַס"ת
מְדַגִּישׁ קְרִיאַת הַיּוֹד וְלָכֵן לַעַנ"ד פֶּשֶׁר הַגַּם שְׁרֵאִתִּי בְּטִיב גִּיטִין שְׁהוּבָא בְּמִכְתָּבוּ שְׁפְתָב
לְסַפֵּק בְּזֶה לַפַּעַנ"ד אִין מְקוּם סְפֵק פֶלֶל וְגַם בְּאָמֶת הוּא בְּעַצְמוֹ נִרְאָה שְׁדַעְתּוֹ לְהַקְל וּכ"כ
שֵׁם בְּשֵׁם הַע"נ גְּבִי מְשַׁלֵּם חֶסֶר וְחוֹתֵם עַצְמוֹ חֶסֶר וְלֹא נִמְצָא בְּמִקְרָא רַק חֶסֶר מ"מ אִם
פְתָב מְלֵא פֶּשֶׁר הַגַּם שְׁמְבּוֹאֵר שְׁיֵשׁ שְׁנֵי מְשַׁפְּחוֹת וּאִ"כ אִיכָא לְמִיטְעֵי מַכ"ש בַּכַּה"ג וְנִדְאִי
פֶּשֶׁר בְּלֵא פִקְפּוּק אֲדָּה מְחַמַּת חוֹנְמֵר הַנּוֹשָׂא אֵל תְּסַמְכוּ עָלֵי רַק לְאַחַר הָעִיּוֹן הִיטֵב אִם
תְּסַפִּימוּ לְדַבְרֵי גַם אֲנִכִי בְּצִירוּף עִמְכֶם לְהַתִּיר וְהִי' שְׁלוּם: סִימָן ע שׁוִי"ר לִידִידֵי אַחֵי הַרַב
הַגַּה"ג הַחֲרִיף וּבְקִי הַחֲסִיד הַמְּפֹרָסִם מו"ה אַבִּיגְדוֹר נ"י: בְּנִידוּן אִם לְכַתּוּב צְבִי הַמְּכִינָה
הִירֵשׁ פְּפִי שְׁחוֹתֵם עַצְמוֹ אוֹ לְכַתּוּב הַמְּכִנָּה הִירֵשֶׁל פְּפִי מָה שְׁקוּרָאִים אוּתוֹ הִנֵּה לְפִי
הַנִּרְאָה מְדַבְרֵי הַב"ש בְּקוּנְטֵרַס הַשְׁמוֹת בְּאוֹת נו"ן בְּשֵׁם הִירְצָקָא שְׁכּוֹתְבִין כֶּף פְּפִי מָה
שְׁמְכִנִין אוּתוֹ וְלָכֵן לוּלֵא הַחֲתִימָה הִי' רֵאוּי לְכַתּוּב הִירֵשֶׁל וּאִ"כ אִם הַחֲתִימָה סוּתֵר
הַקְרִיאָה הִי' לְכַתּוּב צְבִי הַמְּכִנָּה הִירֵשֶׁל אֲדָּה דְבָאָמֶת פִּינּוּ דְהַלְמ"ד הוּא
רַק הוֹסְפָה לְגַעְגּוּעִין לְחוּד וּלְזֶה דַעַת הַט"ז ז"ל [בסי' קכ"ט] בְּדִין הַשְׁמוֹת אוֹת נו"ן נְפִתְלִי
הִירֵצָ [בְּתַחֲלָה שְׁלֵא לְכַתּוּב רַק הִירֵצָ אוֹ הִירֵשֶׁל לְחוּד וְלֹא הִירֵשֶׁל אוֹ הִירֵצָל וְרַק לֵאח"כ

דיקדוק (מסמ"ג) [מס"ג] לכתוב כמו שנקרא ובספר טיב גיטין [בש"א אות נו"ן ס"ק ז'] דחה ראיותו ופסק שזכרון לכתוב רק הירש לחוד ורק שלא רצה להקל נגד הט"ז ז"ל ורק בדיעבד הכשיר ואם הי' נקרא בשם העריסה הירש לבד או הירצל דעתו שם אפילו לכתחלה לכתוב הירץ או הירש דהלמ"ד או הקו"ף הוא רק הוספה לגעגועין ולכן באם חתימתו הוא הירש ג"כ דמי לשם העריסה לא צריה לכתוב הלמ"ד הנוספת וכן פסק בהדיא שם כן בטיב גיטין באות נו"ן בשמות אנשים בס"ק וא"ו והנה באמת לפי מה דמשמע ממ"ש גבי אלז גיטא משמע כן דהולכין בזה אחר חתימתו ורק הטיב גיטין הניחו בצ"ע ובנוב"י מ"ת [סי' קי"ח] גבי גומפיל שקורין גומפלי בשם אבי המגרש נראה ממנו שאם לא הי' מסופק בכתיבת הי"ד ולא הי' בשם אביו לא הי' מיקל לכתוב גומפלי הגם ששם העריסה הי' גומפיל וזה דלא כהט"ג הנ"ל אף באמת בעוה"ר עדיין לא נתברר לנו הלכה וכלל קבוע בעניני שמות פאלו ומבואר כמה סתירות בדברי רבותינו הקדמונים הקדושים יתן לי ה' ויזפני לבא על תנכן הדברים כאשר בלבי לברר הדברים על מכוונם אף בעיקר נ"ד נראה פשוט לכתוב רק הפינוי הירש כפי שחותם עצמו וכ"ע יודעין ששם חד הוא ואם נכתוב המכונה הירש והמכונה הירשל יש חשש יותר לומר שיבואו לטעות פי לא ידעו מה הפנונה בזה ההוספה דלכל נודע שפינוי הירש והירשל שם אחד הוא ואולי יבאו לטעות ששנשתנה שמו מחדש ויאמרו דאחר הוא דזה שלא נשתנה שמו מעולם ולכן יאמרו דגט מאחר הוא וכינצא מצינו שחששו האחרונים ולכן נכון לסדר צבי המכונה הירש דבזה נדאי פשר בדיעבד אליבא דכ"ע וז"ב: אחר כותבי זאת עלה בלבי ליישב מה דתמה הט"ג שם אהט"ז כמה דהחמיר לכתוב הירצקא הלא בעצמו כתב הט"ז בש"ה שארקא דקשר בש"ה לחוד יעו"ש שהניחו בצ"ע ולפע"ד החילוק ברור בשלמא התם השם שארקא הוא נגזר משם שרה ויוצא ממנו ולכן כותבין שרה לחוד הואיל והנקודות שוות אבל כאן דשם הקודש היא נפתלי והפינוי יש שמכנים אותו הירץ ויש שמכנים אותו הירצקא וא"כ י"ל דשם הירצקא לא נגזר משם הירץ כלל ורק היא שם פינוי עצם לשם נפתלי ולכן באם שם עריסה הירצקא בודאי יפה כתב הט"ז לכתוב הירצקא ורק אפילו אם שם העריסה הירץ ונשתנה אח"כ להירצקא י"ל ג"כ דל"ד לש"ה שארקא דהתם שם שארקא רק נגזר משם שרה שהוא שם הקודש אבל הירצקא הוא לפעמים שם פינוי לעצמו בלא הירץ ודמי לחנון אלחנון וליחיאל איחל וכדומה וז"ב לפע"ד ובהו מיושב מה שמשיג שם אראית הט"ז מחנליין יעו"ש ולפי הנראה מהט"ג שהבין שעיקר הפינוי היא הירץ והק"א הוא רק הוספה וכן נראה לכאורה מלשון הט"ז בריש דבריו אבל לאחר שהביא ראי' מחנליין י"ל דס"ל די"ל דזה הוי פינוי בפ"ע אף לדינא יש לכתוב כמ"ש.

דברי אחיהו דבש"ת הק' חיים הלברשטאם: סימן עא לאחי ידידי הרב הה"ג הקסיד המפורסם מו"ה אביגדור ה"ש נ"י: הגיעני מכתבך אודות האשה הנקראת סאשא אף נקראת ע"ש זקנתה והזקינה היתה נקראת שאשא וגם בכתובה נכתב שם שאשא ושוב נסתפקת אם לכתוב טאבא באל"ף כמו שהנהיג בבית אפרים ז"ל [בט"ג באות טאבא] או לכתוב טובא או טובא כאשר כ' בב"ש ובכתובה נכתב בנא"ו טובא גם נסתפק אם לכתוב ליב או ליבוש משום דאבי המתגרשת הי' נקרא בפי כל ליבוש רק שנראה שהי' חותם עצמו ליב זה הוא ספיקתה אם לכתוב מחמת ספיקות אלו שני גיטין אהובי אחי

דע לה שישם שאשא וסאשא אין שמות מןחלקים וממקור אחד יצאו ורק שפוטבין בזה כפי מקום שנקראת בו כמבואר פן בכמה שמות פיוצא בזה בזיסא זושא יעו"ש ביש"ש גיטין ולכן מהראוי לכתוב כפי שנקראת כפי כל סאשא ולא איכפת לנו במה שישם זקנתה היתה במקום שישם קורין שאשא וגם במה שנכתב בכתובה שאשא לא איכפת לן די"ל שהשין נקרא שמאלית ואין הפתיכה סותר להקריאה כפי כל ולכן ראוי לכתוב יותר השם המורגל כפי כל ואל ידחה לומר דשאני שם שנקרא בשני מקומות באותיות מתחלפות כמו זיסא וזושא דשאני נ"ד שבמקום אחד יש נקראים שאשא ויש סאשא וא"כ שני שמות הם דז"א דלא הוי רק שם אחד רק ליש מהם קורין בסמ"ך וליש בש"ן כי ההברה היא נוטה לשי"ן שמאלית אבל לעולם הוא שם אחד וגם אפילו אם נימא דהוי שני שמות העיקר השם שנקרא בפ"כ ומה לנו שזקנתם היתה נקראת כף הלא היא מעריסותה נקראת סאשא ולכן הי' ראוי לכתוב סאשא אף מחמת שראיתי בב"א בתשובה סי' פ"ה פתב די"ל שנקרא בש"ן שמאלית ושהוא נגזר משם שרה לכן אפילו נקראת בסמ"ך יש לכתוב בש"ן והוא אם כי טעמו אינו מבואר אף לפי הנראה מג"פ ומכמה גדולי המחברים שאין קפידא פנין די"ל גם אם יכתב בש"ן יוכל הקורא לקרותו בש"ן שמאלית לא יטעה לומר דאחרת היא כמ"ש רבינו בתורת גיטין כמה פעמים הגם שהוא נגד דעת מהרש"ל ז"ל בתשובה אין העת עתה לבוא במשפט עמו אוילי יזכני ה' לאסוף בסדר נכון השמות אזי הרבה אדבר מזה אף עכ"פ נראה דיותר טוב לכתוב בש"ן שמאלית דאז ניצא מפל החששות ובפרט דאינו בנמצא שם עוד אחת שנקראת בשמה ושם אבי' [פן] אזי מסתמא יקראו שמה פראוי לה בש"ן שמאלית כאשר פסק הב"א ועוד גדול אחד עמו.

וגם שם טאבא הגם שלדעתי נכון מאד לכתוב כמבואר בב"ש טויבא דאם נכתוב באל"ף יקרא הקורא בקמ"ץ ובאמת נקרא השם בחטף קמץ ולכן נלע"ד לכתוב טויבא כמבואר בב"ש וכן לפענ"ד ראיתי בכמה סדרי גיטין ראשונים אף מי ישפוט עם התקיר ממנו ומה אנכי לדבר נגד גדולת הרב הגאון זל"ה שהקריע לכתוב טאבא אולם באם פתוב בכתובה או שחותרת עצמה פן יש לילה אחר החתימה כמבואר בב"א גופא אף אחר הכתובה לחוד בארצות הללו שאין מדקדקין בכתובה ראוי לכתוב טאבא.

ועל שם ליב אין להסתפק כלל כי סגי בשם שרוב העולם קורין ליבוש ושם החתימה ליב פנ"ל בשם ליבוש והחתימה הוא רק קיצור השם בנדאי שאין למנוע מלכתוב עיקר שם הקריאה בפ"כ כליבוש ולכתוב ליב שם החתימה וגם דמתקרי ליב אין לכתוב על שם החתימה וגם אין לכתוב ליב דמתקרי ליבוש פנין דליבוש הוא עיקר השם כפי כל וגם כי שם החתימה איננו ברור לכן נראה דרק לכתוב ליבוש ועדף מינ' מבואר בטיב גיטין בשם לנייא גם שחותרת עצמו פן ורק שנקרא כפי כל ליב גם משם זה וכיוצא תבין דאין הולכין רק אחר השם שנקראת ולא אחר מה שניתן שמו בעריסה כמו גבי לנייא ובספרי הספרדים האריכו הרבה בכמות אלו אם לכתוב כעיקר הנחת השם או כפי שנקרא והב"א מביאם לפעמים בקצת דבריו ומחמת ששתי גיטין הוא רק בשעת הדחק ולכן יותר טוב לכתוב טאבא שאשא ובאל"ף כאשר הגיה פן הב"א בספרו שו"ת וכאשר העולם נוהגו' ואין קפידא שמה יקראו שאשא דבאמת שם אחד היא ואין קפידא וכ"נ מרוב האחרונים וחקור היטב אם יוטבו בעיניכם עשו כדברי ואם תספיימו ליתן ב' גיטין המנהג פשוט

שָׂאִין אוֹמְרִים בְּשַׁעַת הַגֵּט הָרֵאשׁוֹן כְּלוּם לֹא לְבַעַל וְלֹא לְסוֹפֵר וְלֹא לְעֵדִים וְכוּתְבִים גֵּט הַנְּרָאָה שְׁכַפְשֵׁר יוֹתֵר מִקְנָדָם וְאֵחָ"פ לְאַחַר שְׁנֵיתָן אוֹמְרִים לְבַעַל לִיְתֵר שְׂאֵת כְּתוּב גֵּט אַחַר וּבָאֵם אוֹלֵי לֹא נִפְטַרְתָּ בְּרֵאשׁוֹן לְאִיזָה דִּיעָה תִּפְטָרְנָה בְּזֶה כְּדַת מִשָּׁה וַיִּשְׂרָאֵל.

דְּבָרֵי אַחִיָּה יְדִידָה הַדּוּשׁ"ת הַק' חַיִּים הַלְּבָרְשֵׁטְאָם: סִימָן עַב שׁוֹי"ר לִיְדִידֵי הָרַב הַמֵּאָה"ג הַחֲרִיף וּבְקִי כַש"ת מו"ה לִיְבוּשׁ נ"י אַבְד"ק סַאנִיק: הַגִּיעַנִי מִכְתָּבוֹ. וּמָה שְׁכַתְּבֵ לִי כ"ת שְׁנֵסְתַּפֵּק בְּגֵט שְׂבָא מִמְרַחֵק וְכַתְּבוּ שֵׁם הָאִשָּׁה מִטִּיל וּמַעֲלָתוֹ וְנִסְתַּפֵּק לוֹ שְׂיֵשׁ לְכַתְּבוּ מִיִּטֵּל בְּשֵׁנֵי יוֹדֵי"ן גַּם כְּתָבוּ יִתִּיר יו"ד בֵּין טִי"ת לְלִמ"ד דְּבִמְקוֹמֵינוּ אִין מְדַגִּישִׁין הַטִּי"ת א"כ לְפִי הַכָּלֵל שְׁבִסְדְּרֵי גִיטִין רְאוּי לְהִיּוֹת מִטֵּל חֶסֶר יו"ד וְכֵן נִסְתַּפֵּק מֵה שְׁכַתְּבוּ בְּשֵׁם הַבַּעַל שְׂשֵׁמוֹ נִפְתְּלֵי יַעֲקֹב וְקוֹרִין אוֹתוֹ הַהַמּוֹן יַעֲקֹב וְכַתְּבוּ נִפְתְּלֵי יַעֲקֹב דְּמַתְּקֵרֵי יַעֲקֹב וּמַעֲלָתוֹ מְסוּפֵק דַּהִי רְאוּי לְכַתְּבוּ הַמְּכַוְּנָה יַעֲקֹב.

וְהִנֵּה בְּמֵאֵי דְסַיִים נִפְתַּח הַנֵּה מְבוֹאָר לְכָל הָאֲחֵרוּנִים שְׁהַסְפִּימוּ דְבִדְכַתְּבֵ מַתְּקֵרֵי בְּמִקּוֹם הַמְּכַוְּנָה כְּשֵׁר. וְלֹא פְּלִיגֵי ע"ז רַק קוֹדָם שְׁנִתְּפָרְסָם תְּשׁוּ רַמ"א דְּהוּי ס"ל לְהַבַּעַל מְגִלָּה עֲמֻנְקוֹת וְחִבְרֵי הַקְּדוּשִׁים דָּאֵם כְּתָב מַתְּקֵרֵי בְּמִקּוֹם הַמְּכַוְּנָה שְׁפָסוּל כְּמְבוֹאָר בְּסִפְרֵיהֶם בְּאַרְנוֹפֵה־בִּתְשׁוּ גְאוּנִים בְּתֵרָאֵי [סִי' ג' ע"ש בַּמִּפְתָּחוֹת] אַף לְאַחַר שְׁנִמְצָא בִּתְשׁוּ רַמ"א ז"ל כְּפֻלָּם הוֹדוּ וְלֹא חִלְקוּ בְּזֶה דְּמַתְּקֵרֵי בְּמִקּוֹם הַמְּכַוְּנָה כְּשֵׁר וְהַחֹלֵק כְּטֵל בְּמִיעוּטוֹ וְא"צ לְחוּשׁ כְּלָל וְאֵף דְּבִלֵּא"ה בִּנ"ד דִּיעַקֵּל הִיא קִיצוּר מִשֵׁם הַקְּוֹדֵשׁ בְּכַה"ג כ"ע מוֹדִים דְּכַשֵׁר דְּהִנֵּה בְּכַה"ג שְׂיֻצָּא הַקִּיצוּר מִשֵׁם הַקְּוֹדֵשׁ כְּגוֹן סְאִי' מִשְׁרָה וְשַׁעֲי' מִיִּשְׁעֵי' ס"ל לְהַמְהַרְשֵׁ"ל וְס"ש דְּלִכ"ע אֶפְיָלוֹ לְהַאֲשִׁכְנוּזִים כּוֹתְבִין דְּמַתְּקֵרֵי וְרַק ב"ש חוֹלֵק עֲלֵיהֶם וְס"ל כְּכָל גְּוֹנָא לְכַתְּבוּ הַמְּכַוְּנָה כְּמְבוֹאָר בְּשִׁמוֹת הַנְּשִׁים אוֹת בִּי"ת וּבִישְׁעֵי' וְא"כ עַכ"פ בְּכַה"ג כ"ע מוֹדִים דְּבִדְיַעֲבַד עַכ"פ כְּשֵׁר כִּינּוּן דְּמַהַרְשֵׁ"ל וְסִיִּיעָתוֹ ס"ל לְכַתְּבוּ בְּכַה"ג דְּמַתְּקֵרֵי וְיִתֵּר מְזַה בְּכַה"ג דִּנ"ד דְּאַמַּת יַעֲקֹב בְּפִתַח הוּא קִיצוּר הַשֵּׁם וְא"צ לְכוֹתְבוּ וְרַק מַחֲמַת שְׁבַעֲלֵיתוֹ לְתוֹרָה הוּא נִפְתְּלֵי יַעֲקֹב וְקִרְיָאתוֹ בְּפִי הָעוֹלָם יַעֲקֹב לְחוּד מִש"ה הַצָּרִיכוּ לְכַתְּבוּ קִיצוּר הַשֵּׁם.

וְהִנֵּה בָּאֵם אֶחָד נִקְרָא נִפְתְּלֵי יַעֲקֹב לְתוֹרָה וּבְפִי הָעוֹלָם יַעֲקֹב כּוֹתְבִין נִפְתְּלֵי יַעֲקֹב דְּמַתְּקֵרֵי יַעֲקֹב וְהִנֵּה יַעֲקֹב בְּפִת"ח דְּהוּא קִיצוּר הַשֵּׁם מִיַּעֲקֹב לְכַאוּרָה הוּי רְאוּי לְכַתְּבוּ נִפְתְּלֵי יַעֲקֹב הַמְּכַוְּנָה יַעֲקֹב דִּיעַקֵּל בְּפִת"ח הוּא רַק קִיצוּר הַשֵּׁם וְכֵן עָלָה בְּדַעַת פְּמָה הָאֲחֵרוּנִים לְכַתְּבוּ כֵן יַעֲוִין בִּט"ג אוֹת חִי"ת אַף בְּאַמַּת כִּינּוּן שְׁעִיקָר שְׂמוֹ יַעֲקֹב כְּכָר גִּזְכָּר בְּצִירוּף נִפְתְּלֵי כִי כֵן כְּתָבוּ נִפְתְּלֵי יַעֲקֹב א"כ שׁוּב יוֹתֵר נִכּוֹן לְכַתְּבוּ כְּפִי מֵה שְׁקוֹרִין אוֹתוֹ הָעוֹלָם יַעֲקֹב בְּפִת"ח הַגֵּם שֶׁהוּא קִיצוּר הַשֵּׁם אַף עַכ"פ כִּינּוּן שְׂאִין כּוֹתְבִין אוֹתוֹ רַק מַחֲמַת שֵׁם הַקְּוֹדֵשׁ יַעֲקֹב שֶׁהוּא קִיצוּרוֹ בְּוֹדָאֵי רְאוּי לְכַתְּבוּ דְּמַתְּקֵרֵי כִי הוּא קִיצוּר מִשֵׁם הַקְּוֹדֵשׁ וְדִינוּ כְּשֵׁם הַקְּוֹדֵשׁ מִמֶּשׁ וְכֵן פָּסֵק הַכִּנְס"י לְכַתְּבוּ חֲזַקִּי דְּמַתְּקֵרֵי חֲזַקְאֵל וְהִינּוּ מַה"ט דְּרְאוּי הִי לְכַתְּבוּ חֲזַקְאֵל וְהוּי קִיצוּר הַשֵּׁם מִמֶּשׁ וְלֹא כִּינּוּי וְאִינוּ דוּמָה לְסְאִי' דְּאִינוּ קִיצוּר הַשֵּׁם רַק כִּינּוּי יוֹצֵא מִשֵׁם שְׂרָה מִשָּׂא"כ יַעֲקֹב בְּפִתַח וְכָבֵר הִי מַעֲשָׂה כְּעִין זֶה בְּקַהֲלֵתִינוּ וְעָלָה עַל דַּעַתִּי לְכַתְּבוּ הַמְּכַוְּנָה אַף רַבּוּ עָלֵי מִקְשִׁיבֵי קוּלִי וְנַעֲנִיתִי לָהֶם הִלְכָה לְמַעֲשֵׂה לְכַתְּבוּ דְּמַתְּקֵרֵי חֲזַקְאֵל וְלִכּוֹן שְׁפִיר כְּתָבוּ דְּמַתְּקֵרֵי: וּמָה שְׁעָלָה ע"ד מַעַכ"ת לְכַתְּבוּ מִיִּטֵּל בְּשֵׁנֵי יוֹדִין אֶתְפִּלָּא מְאֹד כִּי לְפִי הַבְּרַת מְדִינַתִּינוּ אִינוּ נִכְנָס כְּלָל תַּחַת סוּג פִּת"ח חֲרִיף כְּדִי לְכַתְּבוּ בְּב' יוֹדִין אֲדַרְבָּא נְרָאָה קִרְיָאת שֵׁם מִטֵּל בְּפִת"ח פְּשׁוּט שְׂדִינוּ לְכַתְּבוּ מִטֵּל אַף אֵם

אפילו נאמר שיש מקום לומר שניכר במבטא כאלו הוא בפת"ח חריף בנדאי שאין ניכר הדבר היטב להשומעים ולכל אחד נשמע כפי דמיונו במחשבתו בכה"ג אזלינו פתר מה שנמצא בסדרי גיטין הראשונים ולא אמרנו שנשתנה עתה המבטא במדינתנו וכן ראי' להקדיא מתוך דברי רמ"א שמביא בב"ש מטל בלא שני יודי"ן ובלא יו"ד פתר הטי"ת אלמא שהי' המבטא קרוב לומר לכתוב בב' יודי"ן ואפ"ה הכריע לכתוב בלא ב' יודי"ן דא"א שהי' המבטא שלקם בפשיטות בפתח למה לי להזהר מלכתוב בב' יודי"ן הל"ל מטל כמו שפתוב בכמה שמות פיוצא בזה א"ו שהי' מקום לומר שנראה כעין פת"ח חריף ואפ"ה הכריעו לכתוב בלא ב' יודי"ן וכ"כ בהקדיא בצ"צ [סי' פ"ד] שהביא דברי הב"ח ז"ל שצוה לכתוב ועליק בקו"ף ואמר שמצא פו בסדרי גיטין והי' להצ"צ ז"ל תמי' והפלא על רבו בזה ולאחר הימים נתנישב הדבר להצ"צ ועמד ע"ד רבו ז"ל דכינון שאין ניכר היטב במבטא בין קו"ף לגימ"ל סומכין על סדרי גיטין ועל הסתימה לא רצה הב"ח לסמוך משום שאינו בנדקא באיש פזה ולא נודע חתימתו אבל היכי שהחתימה בביור כותבין כפי שחזתם פן הוא הפי' בדברי הצ"צ ולא כהט"ג [בש"א אות ז] שנתקשה בזה אף עכ"פ שמעינו מזה דכל היכי דאין ברור ההרגש סומכין אסדרי גיטין שנמצא ולא תלינו שנשתנה וכן מורין דברי הרמ"א ז"ל ס"ס קכ"ט.

וא"כ בנ"ד זאת לא יאמר מעכ"ת פי בנדאי נקראת בהברת פת"ח חריף שמדמה לו כף א"כ בכה"ג פיון שאין הרגש גדול במבטא סומכין אסדרי גיטין א"כ יש לנו לסמוך ע"ד רמ"א ז"ל. הגם שמצינו שם מייטלין בס"ש הא במדינת אשכנז ושם המבטא ליי' בכל השמות אבל במטל לא מצינו בס"ש ולא בב"ש רק מטל ש"מ שכן הוא השם נקבע במדינתנו ועליהם סומכים בכה"ג פנ"ל: עוד יש להסתפק מה שכתבו והוסיפו יו"ד בסוף השם מטיל הנה לכאורה זה מגרע גרע ול"ד לחסר שכ' מלא שפשר כמבואר בש"ע ולבוש נותר אחרונים דשם הוא בלא"ה במבטא כאלו הי' מלא וגם הוא לתוספת הקריאה פתנא תוספאה דמוסיף ליפות הקריאה אף אם נשתנה הנקודה עי"ז כי הפלל בדינו דהיו"ד מורה על דגש החיריק ולכן אם הי' דוחקין הטי"ת דמטיל הי' כותבין יו"ד אף במדינתנו שאין דוחקין הטי"ת יהי' שינוי שיאמרו אין זו המתגרשת דהמתגרשת הייתה נקראת בדגישת הטי"ת כמו שנכתב בגט מלא ביו"ד מטיל ואשה העומדת בפנינו נקראת בלא דגש רק מטל בלא יו"ד ויש כאן חשש לעז וכן משמע לכאורה מלבוש ואחרונים הנ"ל שכ' טעמים להכשיר רק מחמת שאינו נרגש בקריאה משמע הא אם הי' נרגש הי' פסול אף באמת בתשו' מהריב"ל ח"ג סי' ט' מבואר שם וז"ל ואחר שראיתי זאת התשו' חשבתי דכן נכון באלו הדברים והוא שחסרון נא"ו הוא חסרון דהפל קפדי' בי' אבל חסרון האל"ף שהיא במקום תנועת הפת"ח איכא דקפדי' ואיכא דלא קפדי' וזמנין הסופרים משמיטין ויש לסמוך על מה שנוהגין באגרות ובשטרות ובכתובות עכ"ל.

אלמא דכל היכא דלא קפדינו אינו מגרע ההוספה והחסרון ולכן בדגישת היו"ד שבמכתבים וכתובות אין מדקדקין לכתוב ביו"ד הגם שבגט מדקדקים לכתחלה אבל בדיעבד כשר כי אין חשש לעז שיתלו בטעות סופר וטעות סופר פזה פשר בגט כמבואר גם בתשו' מהרשד"ם ז"ל וגם נ"ל להכשיר מטעם שמבואר במהריב"ל ומהראנ"ח פיון דאין בנמצא שם אחר רק מטל.

והפלל חד שְׁמָא רק יש מדְגִישִין בְּמִבְטָא וְיֵשׁ אִין מְדְגִישִין חד שֵׁם הוּא בְּכַה"ג אִינוּ פְּסוּל
בְּדִיעֵבַד אִם שִׁינָה מִמְשַׁמְעוֹת לְשׁוֹן מְדִינָתוֹ וְהִגָּם שֶׁהִמְרָאנָה ו"ל הִרְבָּה לְחַלּוֹק ע"ז וְגַם
בג"פ וּמְכַתֵּב אֵלֵי מְאָרִיכֵי לְדַחֲוֹת סְבָרָא זֹו וּלְפַע"ד לֹא יִדְעָתִי הֲלֹא הִיא מְמַשׁ מ"ש
מְהַרִּיב"ל ו"ל [ח"א פֶּלֶל ד סי' כ"ד] גְּבִי מִתְנִי' לְהַכְשִׁיר וְהִבִּיא רֵאִי מְגַרְשׁוֹן גְּרֵשֵׁם דְּכ'
מֵהֵרָא"י ו"ל דְּהוּי שְׁנֵי שְׁמוֹת מְחַמַּת שְׁמַצִּינוּ בְּקָרָא בְּשֵׁנֵי ב"א מְשַׁמַּע לְוֵלִי שְׁמַצִּינוּ בְּב'
ב"א שֵׁם גְּרֵשֵׁם פִּינוּי לְגַרְשׁוֹן וְא"כ כ"מ שְׁאִינוּ בְּנִמְצָא שְׁנֵי שְׁמוֹת שְׁפִיר הוּי פִּינוּי וְכָשֵׁר
כֹּן תְּנַרְף דְּבָרֵי מְהַרִּיב"ל ו"ל [מוּבָא בַּג"פ ס"ק קי"ט] וּמֵהֵרָא"י וְשִׁשׁוֹן ו"ל בְּתִשׁוֹ הִסְפִּים
ג"כ לְסְבָרָא זֹו וְגַם דְּבִזָּה לֹא יִקְשׁוּ דְּבָרֵי תִשׁוֹ הִרִיצַב"א דְּהַכְשִׁיר שֵׁם בְּאָרִישׁ בְּגִט שְׁפָא
מְאָרִץ הִגֵּר וְכַתֵּב בּוֹרִישׁ וְכ' שְׁיָדוּעַ שְׁלִשׁוֹנָם קְלִילָא וְהַכְשִׁיר וְהַקְשׁוּ עָלָיו מְתִשׁוֹ הִרְשָׁב"א
וְהָרָא"ש ו"ל שְׁכ' לְפִסְוֹל אִם פְּתַב רִי"ש הִנְרָאָה פְּמוּ יו"ד בְּמִקּוּם הַנְּתִינָה וְהַקְשׁוּ
הָאֲחֵרוּנִים לְוִמֵר דְּזָה סוּמֵר דְּבָרֵי הִרִיצַב"א דְּהַרִי יָדוּעַ שְׁהֵם פּוֹתְבִין כֹּן יו"ד בְּמִקּוּם רִי"ש
שְׁלָנוּ וְהִרְבָּה דִּיּוֹת נִשְׁפְּכוּ ע"ז וּלְפַמ"ש דְּהוֹאִיל שְׁאִין הִרְגֵּשׁ בְּרוּר דִּינְדְּעוּ שְׁמִלְשׁוֹנָם
מְדַבְּרִים כֹּן א"כ הוּא פִּינוּי שֵׁם בְּאָרִישׁ לְבוֹרִישׁ עַכ"פ מִשְׁא"כ (בְּמִכְתָּב) [בְּנִכְתָּב] שְׁיָנוּי
הָאוֹתִיּוֹת וְזָה נְכוּן לְפַע"ד וְא"כ לְפ"ז נְמִי בְּאִם אִין הִרְגֵּשׁ גְּדוּל י"ל דְּהוּי פִּינוּי וְלֹא קָשָׁה
מְטַפְּאָתָה הַמְּבֹאָר בְּש"ס [גִּיטִין ס"ג ב'] דְּשֵׁם הִרְגֵּשׁ גְּדוּל כְּמִבְּנָאָר בְּמֵהֵרָא"ש ו"ל וְא"כ
בְּנ"ד נְמִי פִּינוּ דְּלֹא מְצִינוּ שֵׁם מְטַל לְשֵׁם אַחַר וְדֹאִי נִיחָא דְּהוּי פִּינוּי וְלִכֹּן נִלְע"ד דְּבְמִקּוּם
עֵיגוֹן קָצַת דְּכָשֵׁר כְּנִלְע"ד לְהִלְכָה אִם יִסְפִּים עִמִּי כ"ת וְעוֹד אֵיזָה לְמָדוֹן מְוָבְהַק בְּקִי
בְּשְׁמוֹת.

ובט"ג הַעֲלָה ג"כ לְכַתּוּב דְּמִתְקָרִי בְּכַה"ג יַעֲי"ש וְיִתֵּר פְּלִפּוּלוֹ מַה שְׁרוּצָה לְחַלּוֹק בֵּין יְשַׁע'י
לְפוֹרְרֵי אִין הִכְרַע בְּדָבָר כְּמִבְּנָאָר לְמַעֲיָין וְהַפְּלִפּוּל לְמוֹתֵר כִּי מַה שְׁכַתְּבִתִּי נִלְע"ד נְכוּן:
סִימָן עַג עוֹד בְּעֵינֵין זֶה לְהַרְבֵּ הַנְּ"ל: שׁוּי"ר לִידִידֵי הִרְבֵּ הַמֵּאָה"ג הִחְרִיף הַמְּוִשְׁלֵם הַחֲסִיד
הַמְּפֹרָסִם מו"ה לִיבוֹשׁ נ"י: מְכַתְּבוֹ הִגִּיעֵנִי וְאֶשֶׁר שְׁאֲלֵנִי לְכַתּוּב בְּאִשָּׁה שְׁשֵׁם אֲבִי צְבִי
חַיִּים וּבְשֵׁם הַהֶמּוֹן נִקְרָא הִירֵשׁ חַיִּים וְהוּא לְוִי וְכַתֵּב מְעַלְתוֹ לְכַתּוּב צְבִי חַיִּים הַלְוִי
דְּמִתְקָרִי הִירֵשׁ חַיִּים בְּאִמַּת אִין קְפִידָא בְּדָבָר וְאִין בְּזָה שׁוּם פְּקוּק לְעִשׂוֹת כְּרָצוֹנוֹ פִּידוּעַ
לְכַל הִידוּעַ בְּטִיב מו"מ שֶׁל הַלְכוֹת שְׁמוֹת וּמַה שְׁעֵיפֵב מֵעַכ"ת הִגֵּט וְלֹא נִתֵּן לְאִשָּׁה מְחַמַּת
שְׁדַעְתוֹ שְׁצָרִיף לְכַתּוּב דְּנִקָּא בְּשֵׁנֵי יוּדִי"ן וְנִאֲנִי אוֹמֵר דָּאָם ח"ו הִי כְּתוּב בְּשֵׁנֵי יוּדִי"ן הִי
הִגֵּט בְּטַל מַה"ת וְכָל הַדְּרָכִים הַמְּפֹרָשִׁים בְּהַמְשָׁנָה בְּהַ וּמְחַמַּת שְׁרֵאִיתִי שְׁאִין אָתוּ
הַסְּפָרִים הַעֵינִקְרִים הַמְּדַבְּרִים בְּזָה וְעֵינִי צוֹפּוֹת רַק בְּדְבָרֵי הָאֲחֵרוּנִים אֶשֶׁר גַּם לְפָנֵיהֶם
לֹא הִי שׁוּם סְפָר מְהַרְאִשׁוֹנִים שְׁהַרִי לֹא הִבִּיאוּם וְלִכֹּן טְעָה מֵעַכ"ת וְכַתֵּב וְז"ל כִּי בְּעִירָנוּ
וּבְסִבִּיבוֹתֵינוּ וְגַם הָאִשָּׁה הַזֹּאת עֲצָמָה שְׁמָה וְכוּלָם קוֹרְאִים בְּפַת"ח חֲרִיף וּמוֹשְׁפּוֹם הִרְבָּה
בְּפַת"ח הַמ"ם וְנִדְמָה כְּמוֹ בְּאֶל"ף בְּאֵרִיכוֹת וּמְאָרִיכִים יוֹתֵר מְבַשֵּׁם בְּרִינְדֵל שְׁנִקְבַע גַּם
בְּס"ש בְּב' יוּדִי"ן וּבְאִמַּת שְׁרָצִיתִי כו' עַכ"ל.

וְהִנֵּה זֶה טְעוֹת מְפֹרָסִם לְבְּקִי קָצַת בְּדִינֵי הַשְׁמוֹת דְּהִנֵּה יָדוּעַ שְׁדַעְתֵּי רִש"י שְׁלִנְקוּדַת פַּת"ח
צָרִיף א' אוּ ה"א וְהַתּוֹס' חֲלָקוֹ וְהִנֵּה בְּעֵינֵין כְּתִיבַת ה"א בְּמִקּוּם פַּת"ח יֵשׁ מְדִינּוֹת חֲלּוּקוֹת
בְּהַנְּחַת הַלְשׁוֹן כְּמִבְּנָאָר בְּס' שְׁמוֹת גַּם הַג"פ מְבִיאֵוּ בְּסִי'.

והנה אנתנו מדינת אשפנו אין מניחים א' במקום שצריה לפתח פמבןאר בס"ש וביש"ש גיטין ובב"ש יעו"ש גבי וואלק וכן גבי ויזר מאן דעת הס"ש לפסול אם כתב א' והג"פ מסופק בזה אף כלל הדברים דבמקום שנקרא המלה בפת"ח הרבה נגרר בטר האל"ף כמ"ש מעכ"ת שנקרא בפתח נגרר אחר אל"ף לדידן אין פותבין באל"ף רק חסר והיכי שאין מאריכין פמו בריינדל שכ' מעכ"ת שאין מאריכין ביה כ"כזה נקרא חטף (חריף) וכותבין שני יודין ומש"ה במטל פיון שמעכ"ת כתב וגם הרבה אנשים הספיקו שדומה לפת"ח בקריאת האל"ף מש"ה אין מקום לכותבו בשני יודין ואם יכתבו בשני יודין יהי נוטה הפת"ח חריף קצת לקריאת צירי והי' שינוי ממש ולרשב"א ז"ל הוי הגט בטל כמ"ש גבי טונים אף לבטלו מה"ת באם הי' פתוב בשני יודין אני מסופק אף מדרבנן בודאי הוא בטל אם הי' פתוב בשני יודין ולכן שפיר נכתב בלא אל"ף וגם מ"ש מעכ"ת שדיבר עמי וראה ממני שדעתי נוטה לכתוב כה"ג המכונה הנה רמזתי לו בתשו' שבאמת פן גם עתה דעתי אף למעשה לא יוכלתי עצות נגד הכנסי"ח ושאר הגדולים המובא בט"ג אף בסענדר שאין מקום כלל לשם קודש ולשום פתרון מלה מלה"ק לקה נכון לכתוב המכונה.

הנה מ"ש לו ידע שכ"ז הוא ברור ואם פי ידעתי שהרבה מחכמי דורנו וגם מדורות שלפנינו לא כן דברו אף במחכ"ת זה בא מחמת חסרון הספרים הנצרכו לעינינו בזה לכו ימצאו בכמה מחברים אחרונים דברים שלא פדת ולכן באמת אין דרכי עמקם פי ראיתי שלא עיינו בספרי המחברים שחקרו ועיינו וצירפו ויסדו האיף ומה לכתוב ולכל אהד יש שורש לא כמו שאומרי' ששמות הוא דבר שאין לו סמך פי אם ריק הוא מכם אבל בכ"א יש טעם מופלג וגם עפ"י סוד הזהיר הקנה מאד פי כמה עולמות תלויין בכל אות ואוי לי שעלתה פה בימי פי לא ראיתי לא' מחכמי דורינו בקי בשמות ואוי למי שעלתה בדורו פה ומחמת גנדל ערכו בעיני אומר לו שלא ישתדל בהוראת סדרי גיטין עד אשר יעייין היטב ביש"ש גיטין ובס' ת"ה בפסקיו ובג"פ ובט"ג להגאון ב"א ואז עכ"פ ידע לספק אף צריף לזה טרחא רבה ומיעוט חריפות רק האמת לאמיתה ואם יציית לי אז טוב לו וד' הטוב ימחול לו על אשר עיכב העני' הזאת מלגרשה בגט כשר בלא פקפוק ועל הי"ד שפקפקתי אז י"ל דיש לסמוך להקל פמו שבארתי דעתי אז ומ"ש ליסע לק' דאברמיל לפע"ד הוא ללא הועיל וד"ל: סימן עד עוד בזה להרב הנ"ל: מכתבו הגיעני והנה ידע כ"ת פי לא כן אנכי עמדי באשר כתב פי נבוכו עצתונותיו להניח פתר הרבנות פי אדרבה נכפד הוא בעיני מאד ובכלל כל הרבנים הגדולים דמדינה זו ולא בפה חנה אמרתי זה רק האמת פן אולם לאשר בדיני שמות צריף שקידה רבה בספרים המדברים בזה ואחרונים במחכ"ת לא דקו היטב לזה אמרתי מחמת האהבה להודיע לכ"ת שישקוד הרבה בזה בלא חריפות ואז ה' אתו לידע להורות וטרם זה לא יורה אף לא עלה על דעתי ח"ו שלא יסדר גט זה לא עלה ע"ד מעולם פי ידעתי לגדול הדור רק להוראה באיזה דבר הצריף שיקול הדעת הזהרתיו שלא לעמוד ע"ד מספרות הפרסיות או מדברי האחרונים סוף דבר יזהר מאד מלהניח פתר הרבנות פי אדרבה מצוה גדולה לחזק תוה"ק ולו יאתה פי נתן ה' לו חכמה ודעת: והנה בנידון השם מטל לא ידעתי ידידי מה זאת עלתה על לבבו לאמור פי בעירם נקרא פמו פת"ח חריף פי הלא בפה מלא כתב מעכ"ת פי הי' ראוי לכתוב מאטיל באל"ף רק פן יטעו לקרות האל"ף בקמ"ץ וא"א שיקריאת

שם זה בקהלתכם כעין חטף פת"ח חריף מה ענגן אל"ף ל'כאן בנדאי אין כותבין בריינדל באל"ף ל'כן לפי הנראה לי שלעולם בקהלתכם קורין כמו בכל שארי העיירות בגליל זה כי לא רחוקים אנתנו זה מזה והפל שם אחד ורק מחמת רהיטת הלשון נראה קצת כמו בפת"ח חריף אם ידמה פן במחשבתו ואם יכוין מחשבתו לפת"ח ממש ידמה שקרי אתה בפת"ח ממש פאשר כ"כ הצ"צ והבאתיו בתשובתי הראשונה והצ"ץ הספיק לכתוב בכה"ג פאשר נמצא בס"ג הישנים והב"א בט"ג במחכ"ת השיא דעתו ולכן הניחו בצ"ע והאמת פאשר אתי הפירוש בחי' ורמזתיו בתשובתי הראשונה למעכ"ת פאשר יראה מעכ"ת במשרים בעינו בצ"ץ כי פנונתו פשוט בכה"ג שלא ניקר היטב סומכים על הס"ג הישנים וכן נמי בנ"ד שאין הקריאה ברורה מחמת מהירת המכתב סומכין אס"ג הישנים לכתוב מטל ולפע"ד ראיתי פה בין המונים שפותרים מאטל בפת"ח פי כן הוא נקראת בפת"ח ממש ורק הם אין מדקדקין שלא לכתוב האל"ף עבור הטעות וגם הרבה מנקדים ועושים נקודת פת"ח תחת האל"ף אבל עכ"פ נראה הדבר בבירור שקורין אותה בפת"ח ממש לכן בגט שאין כותבין אל"ף במקום פתח ובפרט במקום שיש לטעות בנדאי כותבין מטל פנ"ל דבר ברור.

אף לדעתי אם יוכל בנקל לחקור אצל מסדרי הגיטין הבקיאין הסמוכין האף כותבין שם מטל ואם כותבים מטל בנדאי אין לחוש ויכול לתתו. דברי ידידו דבש"ת ומבקש אהבתו אהובו לנצח כו': סימן עה להרב כו' בק' איקאהן במדינה איטאליא: מכתבו הגיעני והנני להשיב פאשר הורוני מן השמים וז"ל השאלה אסלה נא פני רו"מ יורני ויודיעני דעתו העליונת בדבר הלכה דשייך לענגן שמות הגיטין כי הנה המנהג פשוט אצלנו להרבות שמות הילדים ביום המילה וכמעט רוב בני אדם יש להם ב' ג' או ד' שמות אלו ואלו נצרפין פגון אברהם משה דוד יצחק אבל אינו נקראין בפי כל אחד כ"א בשם ראשון או בשם ראשון ושני ביחד ויתר שמותיהם כמעט אבד זכרם וכן בענגן החתימה אינם חותמים כ"א בא' או בב'.

ולענגן קריאתו לתורה הנה אין אתנו סדר קבוע פי כפי ידיעת הקורא אותו לעלות פן נקראים אחד מאריף ואחד מקצר ואין סדר אתם בכתובה הנה מדקדקים לכתוב כל השמות שלהם ולהיות פי ראיתי בזה חילופי דיעות בפוסקים וחילופי סברות בין רבני אשכנז ורבני ספרד יהי נא חסדו לברר וללבן הלכה זו לסמוך עלי' למעשה עכ"ל השאלה: תשובה הנה מקודם נציע פלל הדיון.

הנה מבואר בש"ס גיטין ל"ד ע"ב וז"ל ההוא דהו קרו לה מרים ופורתא שרה אמרי גהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכ"ש שי"ל עכ"ל"ה ופסקו כל הראשונים דאפילו אמתחוק במקומו בשני השמות רובא קורין מרים ופורתא שרה כותבין מרים דמתקרני שרה ואם כתב שם המיעוט דהיא שרה וע"ש הרוב כתב וכל שום יש פוסלין פיון שעשה הטפל לעיקר וכן פסקו הש"ע ומור"ם ז"ל [בסי' קכ"ט ס"ב] אף אם כתב שם המיעוט בפירוש וע"ש הרוב כתב דמתקרני מרים פשר כמבואר בש"ע [שם] וכ"כ הב"ש ז"ל וכן הספיקו להקשיר כמעט כל הפוסקים מלבד מהראנ"ח ז"ל שחוכך להחמיר אבל בטלה דעתו נגד כל הפוסקים שמכשירים בכתב שם הטפל וע"ש העיקר כתב דמתקרני פ' פגון שרה דמתקרני מרים דכשר.

אף לכתחלה החמירו הג"פ בשם מהריב"ל ז"ל והב"ש ז"ל פה לסברת מהראנ"ח וצריכים לזהר לכתוב שם העיקר קודם ואח"כ דמתקרי פ' שם הטפל זה א' מהקדמות שצריכין אנו לנ"ד. והנה אינהו שם העיקר הנה מה שהרוב קורין איתה זה מקרי עיקר ומה שהמיעוט קורין נקרא שם הטפל וכדאמרי' בש"ס רנבא שרה וכו' ופירש"י ז"ל ונ"ל מר'ם צריף לכתוב בגט שהוא עיקר והדר וכ"ש דאית לה עכ"ל אף מהרא"י ז"ל בת"ה [א"ה אולי הוא בסי' רל"ד] חידוש דאזלינו בטר השם שקורין לו לס"ת ונה מקרי שם העיקר ושם שקורין לו בפי כל נקרא פורתא כגון יצחק המכונה אייזק פותבין יצחק כמו שנקרא לס"ת אפילו אם הרוב קורין אייזק ואפילו שנקרא בפ"כ אייזק אפ"ה שם שנקרא לתורה הוא העיקרי וכוונתו פסקו רוב הפוסקים הגם שמהרח"ש ז"ל שדא נרנא בר'אות מהרא"י ז"ל מהרא"ש ז"ל מ"מ לדינא פסקו כוונתו וכן פסק הג"פ וכן נוהגין במדינתנו עפ"י סדר הגט שבידינו שפכת וז"ל אבל אם עלה בתורה וחותם תמיד בשם הטפל לבד יש לכתוב תחלה שם הטפל ואח"כ שם העיקר ואפ"י אם עלה בתורה וחותם תמיד בשם א' ונקרא בפ"כ בשם האחר יש לכתוב תחלה השם שעולה בתורה וחותם תמיד עכ"ל ובמכתב אלי' ז"ל כתב וז"ל בשער ד' סי' י"ד ואשר נראה דהרב ז"ל בשיטת מרן קאי להוכיח במישור מדברי הרא"ש דהשם שחותם ועולה בו לתורה הוא העיקר ובעיניי יפלא כי דברי הרא"ש ז"ל בפ' השולח פה הם והא דאמרי' לקמן פתב חניכתו פשר וכו' היו נקיי הדעת שבירושלים עושין משמע דאפילו לכתחלה א"צ לכתוב עיקר השם י"ל דמייירי התם בחניכה שמפירין אותו בכ"מ והפל קורין אותו בשם זה אלא כשהוא חותם בשטר או קורא בתורה קוראין אותו בשם המובהק להכי סגי בשם חניכה לחוד עכ"ד והשתא ניחזי אנו אף משתמע מדברי הרא"ש שהשם שהוא חותם בו ונקרא לתורה הוא העיקר אדרבא איפכא שמעי' בהד"ל שהשם שקורין לו הפל הוא העיקר הגם שהוא חניכה שהרי פה היו נקיי הדעת עושין שלא היו פותבין שם המובהק הגם שהי' חותם ונקרא לתורה אלא בחניכה מפני שהפל קוראין אותו בה עכ"ל ובאמת פבר קדמוהו בקו' בס' שו"ת פ"י ואפ"ה לדינא לא מציינו חולק על מהרא"י ז"ל ומקדמינו שם שקורין בו לס"ת וע"ש הנקרא בפ"כ פותבין דמתקרי וגם הרדב"ז ז"ל פסק כמהרא"י ורק שמחלק פשאינו רגיל לקרות בתורה רק לפעם בכמה שנים בכיוצא בזה לא אזלינו בטר הקריאה יעו"ש בדבריו.

ג' החתימה הוא ג"כ שם העיקר נגד מה שנקרא בפי כל וז"ל הסד"ג שבידינו פנ"ל והוא מס"ש ומהרמ"א ז"ל ומשאר האחרונים אף פשהקריאה [לתורה] והחתימה סותרים מכריח ומצטרף שם הנקרא בפי רוב להיות נקרא שם העיקר כגון אם עולה לס"ת אברהם וחותם עצמו משה אם נקרא בפי רוב משה אז שמהחתימה שהוא ג"כ משה מצטרף למינהו רוב נגד שם שעולה לקרות בתורה וכותבין משה דמתקרי אברהם ואם נקרא בפי רוב אברהם מצטרף שם הנקרא לעלייתו לס"ת וכותבין אברהם דמתקרי משה ויעוין בג"פ [סי' קכ"ט ס"ק פ"ז] שפכת פו לדינא אף בזה עדיין יש מתחככים לומר דאין לכתוב דמתקרי ע"ש החתימה כיון שלא נקרא בפה ורק שחותם עצמו פו ולא שייך לשון דמתקרי על החתימה ויעוין בזה בס"ש ובט"ג.

ד' שם הנשטקע אין לכתוב פלל ואם פתבו נראה מדברי הב"י דהגט פסול ומתשו' מהר"ם מינץ נראה שמכשירו ולכתחלה העלה הג"פ ז"ל לכתוב שני גיטין א' בשם א' ולא לכתוב

כָּלֵל שֵׁם הַנְּשִׁתְקַע וּבִגֵּט הַשְּׁנִי יִכְתּוֹב שֵׁם הַנְּשִׁתְקַע לְחֹד אֶף יוֹתֵר טוֹב לְכַתּוֹב גַּט אֶחָד וְלְכַתּוֹב אֲנֵי פ' בְּשֵׁם הַנְּקָרָא עֲכָשְׁיוֹ כַּגּוֹן אִם הִ' שְׁמוֹ מְשִׁיחַ וְנִשְׁתַּקַּע וְהַפֵּל קוֹרִין לוֹ אֶהְרֹן כּוֹתְבִין אֶהְרֹן שֵׁם שֶׁל עֲכָשְׁיוֹ דְּאִתְקַרֵי מְשִׁיחַ מְשׁוּם דְּלִשׁוֹן אִתְקַרֵי מְשִׁמַּע שֶׁהִ' נְקָרָא כּוֹן אוֹ לְפַעְמִים נְקָרָא כַּף אֶף לֹא נְקָרָא כּוֹן בְּקַבִּיעוּת כּוֹן הַעֲלָה הַג"פ ז"ל [בְּסִי קכ"ט ס"ק צ"ז] וּמ"ש בְּרַמ"א ז"ל [סְעִי ט"ז] דָּאִם אֵינּוּ רְגִיל בְּשֵׁם יִכְתּוֹב דְּמִתְקַרֵי ע"ש הַנְּשִׁתְקַע ט"ס הוּא בְּדַבְרֵי הַרַמ"א ז"ל דְּהֵלֵא דְּמִתְקַרֵי פִּירוּשׁוֹ שֶׁעֲכָשְׁיוֹ נְקָרָא כּוֹן וְאִתְקַרֵי מְשִׁמַּע שְׁלֵא נְקָרָא עֲכָשְׁיוֹ כּוֹן רַק בְּאִקְרָאֵי אוֹ שֶׁהִ' נְקָרָא כּוֹן מֵאֵז וְעֲכָשְׁיוֹ לֹא נְקָרָא בְּזֵה הַשֵּׁם כ"כ הַג"פ [שֵׁם ס"ק פ"ג] וּכ"כ בְּשׁו"ת גִּינַת וְרָדִים וְכַתּוּב שְׁמַצָּא כּוֹן הַגִּיְרָסָא בְּרַמ"א ז"ל שְׁעַם סְפָר נ"ש וְכּוֹן הַעֲלִי יִתֵּר הָאֲחֵרוֹנִים וְדַבְרֵי הַט"ג ז"ל [בְּלִיקוּטֵי שְׁמוֹת סְקל"א וּבִתְשׁו"ב א"א ס' פ"א] לֹא בְּרוּרִים אֲצִלֵי בְּזֵה וְכּוֹן עֲשִׂינוּ מַעֲשֵׂה וְאִם יִרְצוּ לְהַחְמִיר יוּכַל לְכַתּוֹב דְּהוּי מִתְקַרֵי כַּמְבֹאָר זֶה בַּג"פ ז"ל הֵן הִנֵּה הַהוֹצָעוֹת הַנְּצַרְכִים (לִב"ד) [לִנ"ד]: וּמַעֲתָה כַּנ"ד הֵדִין מִתְחַלֵּק לְכַמָּה אוֹפְנִים אִם נְקָרָא בְּשֵׁם מִילְתּוֹ עַד"מ אֲבָרְהָם יִצְחָק מְשִׁיחַ אֶהְרֹן וְנִשְׁתַּקַּע שֵׁם אֲבָרְהָם יִצְחָק וְאֵין נְקָרָא בַּפ"כ רַק מְשִׁיחַ אֶהְרֹן וְכּוֹן נְקָרָא לִס"ת חוֹתֵם עֲצָמוֹ כּוֹן מְשִׁיחַ אֶהְרֹן יִכְתְּבוּ מְשִׁיחַ אֶהְרֹן דְּאִתְקַרֵי אֲבָרְהָם יִצְחָק מְשִׁיחַ אֶהְרֹן דְּבִאֲמַת עַל שֵׁם הַנְּשִׁתְקַע אֵין כּוֹתְבִין אוֹתוֹ כָּלֵל רַק מַחְמַת דְּכּוֹן הַמְּנַהֵג בְּמַדִּינַתְכֶם אִפִּי' נִשְׁתַּקַּע שְׁמוֹת הָרֵאשׁוֹנִים בְּכַתְּוָבָה כַּשְּׂבָא לְכַתּוֹב כּוֹתְבִין כָּל הַשְּׁמוֹת כְּמוֹ בְּיוֹם מִילְתּוֹ זֶה וְדֹאֵי לֹא מְקַרֵי נִשְׁתַּקַּע דְּהָרֵי עֲדִיין כַּשִּׁישָׂא אִשָּׁה אַחֲרֵת יִכְתְּבוּ בְּכַתְּוָבָה שְׁמוֹתֵי אֲבָרְהָם יִצְחָק מְשִׁיחַ אֶהְרֹן גַּם בִּגֵּט צָרִיף לְכַתּוֹב לְעֵיקָר הַשֵּׁם מֵהַ שְׁנֵי נְקָרָא בַּפ"כ וְע"ש מִילְתּוֹ דְּאִתְקַרֵי הַגַּם שִׁבְט"ג לְהַמְחַבֵּר הַגָּאוֹן מֵהֵרָא"מ [הַנְּ"ל] הַעֲלָה דֹאֵין לְכַתּוֹב דְּאִתְקַרֵי רַק עַל שְׁקוֹרִין אוֹתוֹ בְּרִגְלוֹת וְעַל שֵׁם שֶׁל פְּרָקִים כּוֹתְבִין דְּמִתְקַרֵי בְּחִיבּוּרֵי וּבִתְשׁוּבָה הָאֲרַכְתִי דְּלֹא כּוֹן הוּא לְדַעַת רוּב הַפּוֹסְקִים וְדָבָר מְוַכָּרַח מִצַּד עֲצָמוֹ כִּינּוֹן דְּאֵין נִהְיִין לְכַתּוֹב בְּאִישׁ שְׁנֵי נְקָרָא בַּפ"כ נַחוּם וְלִס"ת קוֹרִין אוֹתוֹ מְנַחֵם אוֹ שְׁנֵי נְקָרָא לִס"ת בְּרַכְיָ' וְקוֹרִין אוֹתוֹ בְּרוּף בַּפ"כ כּוֹתְבִין בְּגִיטִין, מְנַחֵם דְּמִתְקַרֵי נַחוּם אוֹ בְּרַכְיָ' דְּמִתְקַרֵי בְּרוּף וְאֵין כּוֹתְבִין דְּאִתְקַרֵי וְזֵה מְנַהֵג כָּל מְדִינּוֹת אֲשֶׁר בְּנֵי א"י אֵיפֹא לֹמַר דְּמִתְקַרֵי שְׁיִיף בְּמֵה שְׁרַק לְפַעְמִים נְקָרָא כּוֹן הֵלֵא עֵינֵינוּ רוֹאוֹת שְׁלֵא כּוֹן הוּא בְּלִשׁוֹן מְדִינַתְנוּ וְכּוֹן נִהְיִי כָּל גְּדוּלֵי הַדּוֹר מֵאֵז לְכַתּוֹב ע"ש הַרְגִיל דְּמִתְקַרֵי וְע"כ בְּשֵׁם שְׁאֵינוּ רְגִיל כּוֹתְבִין דְּאִתְקַרֵי וְכָל קוֹרָא שְׁיִישׁ בּוֹ דַּעַת אִם יִרְאֵה בִּגֵּט שְׁנֵינוּ מֵהַפְתּוּב בְּגִיטִין הַרְגִילִים שְׁבִשְׂאֵרֵי גִיטִין כּוֹתְבִין דְּמִתְקַרֵי ע"ש הַרְגִיל וְכַאֵן כְּתוּב בִּגֵּט אִתְקַרֵי בְּנֹדֵאֵי יִדְעוּ שֶׁהַכְּנָנָה לֹמַר שְׁרַק לְפַעְמִים נְקָרָא כּוֹן וְהַדְּבָר בְּרוּר לְכַתּוֹב אִתְקַרֵי עַל שֵׁם מִילְתּוֹ וְלְכַאֲרָה עֲלָה עַל דַּעַתִי לְמִיכְתַּב דְּהוּי מִתְקַרֵי כַּמ"ש הַרִיק"ש ז"ל מְבִיאֵו הַג"פ ז"ל אוֹלָם דְּהוּי מִתְקַרֵי מְשִׁמַּע שְׁעֵתָה לֹא נְקָרָא כּוֹן כָּלֵל וּבְמַדִּינַתְכֶם הוֹאִיל דְּהַמְּנַהֵג לְכוֹתְבוֹ בְּכַתְּוָבָה וְאִם יִשָּׂא אִשָּׁה אַחֲרֵת יִכְתְּבוּ בְּכַתְּוָבָה שֵׁם מִילְתּוֹ א"כ עֲדִיין נְקָרָא בְּשֵׁם זֶה וְלֹא נִשְׁתַּקַּע לְגַמְרֵי וְלֹא שְׁיִיף לְמִיכְתַּב עֲלֵיו דְּהוּי מִתְקַרֵי וְלָכֵן לְדַעַתִי יוֹתֵר נְכוֹן לְכַתּוֹב שֵׁם הַנְּקָרָא בַּפ"כ וְחוֹתֵם בּוֹ וְנְקָרָא בּוֹ לְתוֹרָה עַד"מ שְׁנֵי נְקָרָא בַּפ"כ וְלְחִתִּימָה וְלְתוֹרָה מְשִׁיחַ אֶהְרֹן יִכְתְּבוּ בִּגֵּט מְשִׁיחַ אֶהְרֹן דְּאִתְקַרֵי אֲבָרְהָם יִצְחָק מְשִׁיחַ אֶהְרֹן.

וְהִנֵּה הַט"ג [בְּלִיקוּטֵי שְׁמוֹת ס"ב וְס"ו] רוֹצֵה לֹמַר דָּאִם לֹא נִשְׁתַּקַּע לְגַמְרֵי שֵׁם הָרֵאשׁוֹן כְּמוֹ נ"ד לְכַתּוֹב שֵׁם הָרֵאשׁוֹן דְּהֵינּוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק מְשִׁיחַ אֶהְרֹן וְע"ש קְרִיאָתוֹ בְּפִי עוֹלָם מִתְקַרֵי דְּהוּי רַק כְּקִיצוֹר הַשֵּׁם וְזֵה לְפַע"ד דְּבָר שְׁאֵינוּ בְּשִׁלְמָא קִיצוֹר הַשֵּׁם נִיכָר שֶׁהוּא

קיצור מעיקר השם אבל הכא יש חשש פסול בגט דלפי פשוט הרמב"ם ז"ל שפכתב וז"ל בהל' גיטין פ"ג מי שהי' לו שני שמות וכן אשה שיש לה ב' שמות פשגראש פותב שמו ושמה שהם רגילים בו יותר ואומר איש פ' וכ"ש שיש לו גירש אשה פ' וכ"ש שיש לה ואם פכתב חניכתו וחניכתה פשר פכתב השם שאין יודעין בו ביותר וכתב וכ"ש שיש לו ה"ז פסול עכ"ל ולא מחלק כלל משמע שעיקר השם מה שנקרא בפי הרוב שיודעים ורגילין בו ושם השני הוי טפל ולכן בנדאי שאין לנו לעשות ההיפוך מדבריו ז"ל להקדים שם שאין בקיאים בו ביותר ובשלמא בקיצור השם פגון חקנו מיצחק אם יכתבו יצחק ידעו הכל שזה המגראש ששמו חקנו שהוא קיצור מיצחק משא"כ בשני שמות גמורים כמו הכא אברהם יצחק משה אהרן הגם דאם כתבו שניהם בפירוש להרמ"א ז"ל ולהרבה מהראשונים ז"ל פשר מ"מ יש לנו רב גדול מהראנ"ח דס"ל לפסול אפילו בכתב מתקרי ע"ש העיקר ולכן לפענ"ד נראה דזה דרך היותר נכון לכתוב כה"ג משה אהרן דאתקרי אברהם יצחק משה אהרן ואם יש מי שחוכך בזה יתן עוד גט שני ויכתוב בו רק משה אהרן לחוד ובדיעבד סגי גם בזה דהוי פחניכה שהפל קורין אותו דכשר לכ"ע בדיעבד וכ"ז באופן דנקרא משה אהרן וכן קורין אותו לס"ת וכן חותם עצמו רק דשם מילתו הי' אברהם יצחק משה אהרן וכתוב פנ"ל אף לכמ"ש מעכ"ת דבמדינתכם אין שום סדר בקריאת התורה ואין דבר מבונרר בזה אזי הולכין בטר שם שחותם עצמו ואם חותם עד"מ יצחק לבד ונקרא בפ"כ משה אהרן ובשעת מילתו הי' נקרא אברהם יצחק משה אהרן וכ"כ בכתובה רק מהחתימה נשמט כל שמותיו ולא נשאר בחתימה רק שם יצחק ובפ"כ נקרא משה אהרן ונשמטו שמות אברהם יצחק ושם אברהם פמעט נשתפח רק מה שכותבין בכתובה אברהם יצחק משה אהרן אז שם החתימה עיקר וכותבין יצחק דמתקרי משה אהרן ודאתקרי אברהם יצחק משה אהרן ואם ירצה להחמיר וכתוב עוד גט שני ויכתוב שם המילה אברהם יצחק משה אהרן דמתקרי משה אהרן ודמתקרי יצחק הגם שעל שם החתימה אין כותבין דמתקרי מ"מ יש פוסקים מפורסמים שגם ע"ש החתימה כותבין דמתקרי ובגט שני סגי לכתוב דמתקרי ע"ש החתימה זה נלע"ד נכון לצאת כל הדיעות.

ה' קרח תרי"ח פה מרחץ אובין: סימן עו לידידי אחי הרב הגה"ג החר"ף ובקי העסיד המפורסם כקש"ת מ' אביגדור נ"י האבד"ק דיקלא יע"א: הנה בא מכתבה אמתול לעת ערב ופניתי תיכף נענין בדבריה הנה דע לה אחי פי מדין הש"ס אין לנו רק זה הוא עיקר השם שנקרא בו ברוב והשמות הדומין לעיקר השם לפירוש התוס' [בדל"ד ע"ב ד"ה והוא] עיקרים הם לכותבם לפי פירושם את המשנה דאנשי ירושלים הי' כותבים החניכה יע"ש ותבין בקיצור וגם הרי"ף והרמב"ם ז"ל לא הזכירו חילוקים אלו ורק ר"ת ז"ל [בהג"א שם בפ' השולח] הוא שפכתב לחלק דקיצור השם אין לכותבו פגון בינלא בילטא וכו' וידוע דברי מהר"י ברונא ז"ל בתשו' מביאו בס"ש שפראש דברי ר"ת ז"ל דוקא דנקרא ברוב גם בשם בינלא יע"ש אף הס"ש הסיב דרפי מהרי"ב לסברא אחרת שגם הוא מודה דיש לכתוב בינלא דמתקרי' בילטא ובכל שם עריסה פינצא בו אף שפמעט נשתקע מ"מ כותבין שם העריסה ועל שם דהשתא כותבין דמתקרי וכן הכריע מהרי"ט ז"ל וס"ש לכתוב שם העריסה ודמתקרי ע"ש של עכשיו כמו חנה חנילא וכן פסק הב"ש ובט"ג ז"ל ערבובי דברים בקאן והמענין בספרי ס"ג יראה דהרבה דיעות נוטות לכתוב

רק שם של הקטנות אף הכריעו האחרונים לכתוב שם העריסה ומתקרי ע"ש הקטנות אף כ"ז אם הגט במקומה אף אם בכאן מקרי כפי פל המפירים אותה ובפרט במקום הבעל רק בשם גוטשא בנדאי פסול אם כתב גיטל לחוד דמה לנו לשם שנתחזקה במקום אחר אם עיקר השם שכתב לא כתוב בגט בנדאי פסול אם כתבו רק גיטל ואפילו אם נשלח הגט מפאן פסול אם לא נקראת בכאן רק גוטשא והכי קראת לה וענתה ועוד פיון שנקראת גוטשא בנדאי צריף לכתוב כמו שמצינו גבי אברמשקא שצריף לכ"ע לכתוב גם שידוע שם הלידה אברהם כמבואר בב"ש באות אלה וגם בשם מירל ומירוש הגם שהט"ג ז"ל כתב שם דהוי פשם אחד לא כן אנכי עמדי רק דהברת שי"ן במקום למ"ד הוי פשם אחר ובפרט גוטשא דהטי"ת הוא טי"ת שבורה והיא ממש אות אחר בנדאי פסול אפילו בדיעבד ואין לנו הפעוטים לנטות מדעת חקמי' וזקנים שלפנינו ומה שרצית לחלוק בין אם החילוק הוא באות אחת או בשתיים כמו זה חילוק איתא בהדיא בב"ש אבל בעל דמ"א ז"ל כתב דאין זה רק דקדוק עניות ולכן ידידי אחי אל תהא איסור א"א קל בעיניך ואם ראית בס"ש וסדרי גיטין מהראשונים כמה חשו ודקדקו הרבה ומי לנו חריף ועמקן ממהרי"ט ז"ל אשר בענינים פאלו החמיר מאד ובפרט שביטל דעתו נגד מי שלפניו כמבואר כ"פ בקונטרסו ולכן נלע"ד דאשה זו אינה מתגרשת בדיעבד רק שיכתבו גוטשא דאתקריא גיטל וכדריף שכתב הג"פ [סי' קכ"ט סקל"א וצ"ז] ותורת גיטין [סק"כ] דלא כט"ג [בליקוטי שמות סקל"א] או שיכתוב גיטל דמתקריא גוטשא ודריף הראשון יותר נכון בעיני משום שפאן לא נתחזקה רק בשם גוטשא ומאי לנו שבועיר אחרת הי' שם הלידה גיטל ואתה עם בד"צ שבקהלתכם תעשו בזה כפי מה שיראה לכם ואודות פתיבת שם גיטל גוטשא נלע"ד דכותבין גימ"ל וא"ו טי"ת שי"ן אל"ף דאינה נרמשת היו"ד בקריאה במדינתו והני"ו נרמשת והגם שי"ל שגם הוא"ו אינה צריכה מ"מ יותר טוב לכתוב מלא כמבואר זה בס"ש ובג"פ הרבה פעמים וגיטל יכתוב פדריף שנוהגים במקומכם או ביו"ד או לא כי שם זה מצוי מאד וראוי לכתוב בגט כפי המורגל בין אנשים כן נלע"ד ואל תשגיח במי שאינו בקי היטב בסדרי הגיטין מהראשונים ז"ל ופוסק רק על דברי הב"ש ז"ל וט"ג כי מי שאינו בקי היטב והולך בטר סברת הפרס עתיד ליתן את הדין כי ח"ו אין זה סברות פרסיות רק מה שבחרו לנו ערומי לשון זקנינו קדושי עליון ברוח קדשם ועפ"י חקירות ודרישות וטורח גדול כמבואר למענין בקונטרסים שחיברו ואנו אין לנו לחדש מדעתנו ועלינו להחמיר מאד בזה כי הוא איסור חמור ובקנה הזהיר מאד יעו"ש.

פ' חקת תרי"ח לפ"ק מרחץ אובין: סימן עז לידידי אחי הרב הגה"ג החריף ובקי החסיד וירא ה' המושלם שלשלת היוחסין כקש"ת מ' אביגדור נ"י: הגה הכרחתני להאריך בזה ולגלות לה טעמי כי מחמת שלפי דעתי הי' הדבר פשוט לזה פתבתי לה בקצרה אולם אתרי ראיתי כי אתה ידידי אחי נבוא קצת לזה אמרתי לפרש באר היטב הגה פשוט בכל הפוס' שאין לדרוש שמות פלל ולבדות טעמים ולזה אין לנו אלא מה שהחזיק שמו כי עיקר פתיבת שמו הוא להיות מוכח מתוכו והוא עיקר הגירושין ולכן אין לנו רק שם שהחזיק בו וקוראין אותו יהי מאיזה טעם שיהי' והגם כי בקצת תשובות רצו לומר ולדרוש טעמים אף המסקנא מפל האחרונים שאין לנו לבדות טעם חדש מלבינו בשביל אינה הוכחה אם לא שההוכחה מורגל לקרות למשפחה כזו או לכינוי כזה אבל לבדות

דָּבָר חֲדָשׁ שְׁלֵא נִשְׁמַע בֵּינֵינוּ וְרַק לְהַמְצִיא טַעַם מִכַּח דְּרַשׁ חֲזו"ל זֶה אֵין לָנוּ לֹמַר וְאֵם תִּעֲיִין יְדִידֵי אֲתִי תִּמְצָא זֶה בְּכָל הָאֲחֵרוֹנִים וְא"כ פֶּאן מַה לָּנוּ שְׂאִין לֹ שֵׁם הַקְּוֹדֶשׁ לְשֵׁם וּוְאֵלֶף אֵין לָנוּ רַק כְּפִי שְׁהַחֲזִיק עֲצָמוּ וְקוֹרְאִין לֹ פֶן בְּפִי הָעוֹלָם וּבְאֶמֶת שִׁבְנ"ד י"ל שְׁקִרְאוּ פֶן ע"ש פֶּרֶס שְׁנַמְשֵׁל לְזָאב וְדוֹב וְכִדְרַשׁ חֲזו"ל [קִידוּשִׁין ע"ב] אֵף לֹא בְּשִׁבִיל [זֶה] אֲסוּר לְשִׁנוֹת וְלִכְתוֹב דָּב מִפְּמָה טַעְמִים חֲדָא דְאֵין לְחֲדָשׁ דְּבָר וְכִנ"ל וְגַם טַעַם דְּאָפִי' אֵם הִי' יְדַעִינן בְּנֻדְאֵי פְנוֹנַת קְרִיאַת שְׁמוֹ ע"ש זֶה מ"מ פִּינֹן שְׁנִקְרָא בְּעַר אֲשֶׁר שֵׁם הַקְּוֹדֶשׁ דוֹב פֶּנ"ל צְרִיף לְכֹתְבוּ מְלֵא דְאֵם יֵהִי נִכְתָּב חֲסֵר א"כ לֹא יֵהִי שֵׁם קוֹדֶשׁ לְשֵׁם בְּעַר דְּדוֹב הֵינֵנוּ זָאב בְּלִשׁוֹן אֲרַמִּי וְאֵם כִּי בִקְרָא יֵשׁ קְרִי וְכִתִּיב אָבֵל בְּגִט דְּבַעֵי לְכֹתְבוּ שְׁמוֹ פְּאֲשֶׁר הוּא נִקְרָא וְאֵם לֹא הוּי שִׁינּוּי הַשֵּׁם דְּשֵׁם דָּב הוּא כִּינּוּי רַק לְזָאב וְשֵׁם דוֹב רַק לְבַעַר (וְאִין) [וְאֵנֹן] צְרִיכִין לְכֹתְבוּ פְּאֲשֶׁר נִקְרָא לְכֹן יוֹתֵר טוֹב לְכֹתְבוּ דוֹב לְאֲשֶׁר פֶּן הוּא נִקְרָא בְּשֵׁם הַקְּוֹדֶשׁ לְעֲלֵייתוֹ לְתוֹרָה וְהַכִּינּוּי וּוְאֵלֶף שְׁיִיף לֹ עכ"פ פִּינֹן שְׁוֹאֵלֶף נִקְרָא בְּלִשׁוֹן תַּרְגוּם דָּב נִכְלָל בְּשֵׁם דוֹב גַּם הַכִּינּוּי וּוְאֵלֶף אָבֵל אֵם נִכְתָּב דָּב אֵין שׁוּם רְמִז לְשֵׁם בְּעַר וְגַם יִשְׁתַּנֵּה מִכְּפִי קְרִיאַתוֹ לְתוֹרָה לְזֶה נֻדְאֵי גַם אֵם הִי' יְדַעִינן פְּנוֹנַת קְרִיאַת שֵׁם זֶה לְשֵׁם כְּףֵה הִי' מְהֵרָאֵי לְכֹתְבוּ דוֹב מְלֵא וּבִפְרִט שְׁמֵתְחִלָּה (אִין) [אֵנֹן] מְסוֹפְקִין בְּכָל זֶה וְלָכֵן נֻדְאֵי אֵם יִכְתוֹב דָּב הוּי שִׁינּוּי הַשֵּׁם וְשֵׁם אַחַר הוּא וּפְסוּל גְּמוּר וּל"ד לְשִׁאֲרֵי מְלֵאִים וְחֲסֵרִים דְּלֹא הוּי שֵׁם אַחַר וְגַם דְּבִל"ז הָא עכ"פ כְּתִב עֵינֵן הַשֵּׁם הֵינֵנוּ עֲלֵייתוֹ לְתוֹרָה וּקְרִיאַתוֹ בְּפִי הָעוֹלָם גַּם אֵם הִי' לֹא אֵיזָה שֵׁם בְּשַׁעַת מִילְתוֹ וְנִשְׁתַּקַּע לֹא אֵיכְפַת לָן בְּזֶה וְא"ל דְּזֶה לֹא הוּי נִשְׁתַּקַּע מִמֶּשׁ מ"מ עכ"פ בְּדִיעֵבַד נֻדְאֵי כְּשֶׁר אֵם כְּתִב שֵׁם הַיּוֹתֵר מוֹרְגָל מִשֵּׁא"כ אֵם נִכְתוֹב דָּב נֻדְאֵי הוּי פְּסוּל גְּמוּר וּמַה שְׁמַצָּאת שְׁחַתְּמָם בְּאֶגְרַת לְבַתוֹ רַק בְּשֵׁם וּוְאֵלֶף הִנֵּה פִינֹן שְׁמוֹרְגָל כְּפִי הַפֶּל לְקִרְוֹתוֹ בְּשֵׁם וּוְאֵלֶף בְּעַר נֻדְאֵי מְהַצְנוֹרָף לְכֹתְבוּ פְּאֲשֶׁר נִקְרָא כְּפִי כָל וְרַק אֵם הִי' בְּרוּר שְׁחַתְּמָם עֲצָמוּ תְּמִיד רַק בְּשֵׁם וּוְאֵלֶף הִי' מְקוּם לְסַפֵּק אֵם אוּלַי צְרִיף לְכֹתְבוּ גַם וְהַמְכֻנָּה וּוְאֵלֶף לְרַבּוֹת שֵׁם חֲתִימָתוֹ וְהֵינֵנוּ לְדַעַת הַט"ז שְׁמַחְמִיר בְּכִינּוּצָא בְּזֶה אָבֵל בְּאֶמֶת לְפִי מְסַקְנַת הָאֲחֵרוֹנִים אֵין הַדְּבָר פֶּן נִחְתִּימָתוֹ לֹא הוּי רַק קִיצוּר וּבִפְרִט שִׁבְנ"ד אֵין רֵאִי' רַק מְאֶגְרַת אַחַת אֵין לְחוּשׁ וְלִכְתוֹב גַּם וְהַמְכֻנָּה וּוְאֵלֶף רַק שְׁמַעוֹן דוֹב הַמְכֻנָּה וּוְאֵלֶף בְּעַר.

וּמַה שְׁנִסְתַּפְקַת אֵם צְרִיף לְהוֹשִׁיב ב"ד לֹמַר לֹ שְׁאֲסוּר לְהַחֲזִירָה דַּע לָף אַחֵי יְדִידֵי שְׁלִפִי מְנַהֲגִינוּ כַּעַת שְׁמַבְטְלִין כָּל הַתְּנָאִים אֵין לְחוּשׁ לְקַלְקוּלָא כְּמַבְנֹאֵר בְּבֵית מְאִיר וּבְנוּב"י [מַה"ק ס' י"א] וּבְאֶבְנֵי מְלוֹאִים [ס' י'] וְא"כ לֹא שְׁיִיף פֶּאן רַק טַעַם הַרְמַב"ם ז"ל דְּצְרִיף לְהוֹדִיעָה כְּדִי לִיִּסְרָה וְהֵינֵנוּ מְשׁוּם שְׁפּוֹסֵק לְחוּמְרָא כְּשִׁתִּי הַלְשׁוֹנוֹת [בְּמַס' גִּיטִין מ"ו א'] אָבֵל לְטַעַם זֶה אֵין צְרִיף לְהוֹדִיעַ לְבַעַל רַק לְהַצְרִיף לֹמַר שְׁמַגְרָשָׁה בְּשִׁבִיל זֶה כְּדִי לִיִּסֵר בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא תֵהִי פְרִיצוֹת וְכַמְבֹּאֵר בְּלַח"מ [שָׁם] וְא"כ לְזֶה סְגִי (בְּהַשְׁבָּעָה) [בְּהוֹדְעָה] לָף לְחוּד וְלֹא לְהוֹשִׁיב ב"ד וְגַם לְדַעַתִּי נִרְאָה מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל דְּלֹא בְּכָל הָאוּמָר שְׁאֲשֵׁתוֹ זִנְתָה צְרִיף לְהוֹדִיעַ רַק בְּיָצָא שֵׁם רַע וְאֵינָה נוֹהֲגַת בְּשׁוּם צְנִיעוּת דְּזו"ל [בְּפ"י מַה' גִּירוּשִׁין ה' י"ב] וּמִפְּנֵי מַה וְכו' גִּזְרָה שְׁמָא תַנְשָׂא לְאַחַר וְתַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְכו' ע"ש]: וְהִנֵּה לְכֹאֲרָה בְּאֶמֶת טַעְמָא כְּעִי מְדוּעַ שְׁיִנָּה מְדַבְרֵי הַבְּרִייתָא [גִּיטִין דָּף מ"ו ע"א] דְּטַעְמָא הוּא שְׁמָא נִמְצָא הַדְּבָרִים בְּדָאִים וְלָמָּה לִי לְחֲדָשׁ שְׁתַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה אֵף נִלְע"ד דְּהַרְמַב"ם ז"ל קִשָּׁה לִי בְּדַבְרֵי הַבְּרִייתָא [שְׁאֲמָרָה] וַיֹּאמֶר אֵלֶּי הֵייתִי יוֹדַע וְלִכְאוּרָה הָא גַם בְּלֹא אֲמִירָתוֹ אֵם הוּא שׁוֹתֵק אֵנִן מִי שְׁתִּקִּינן אֵף בְּאֶמֶה י"ל דְּאֵין זֶה תְּנַאי גְּמוּר רַק

כפילות דברים ולא הוי רק לעז אף דבאמת לפי מה דמבאר בחי' ר"נ ורמב"ן בגיטין דלא צריף פאן תנאי גמור פינון שהוא בדבר שפבר עבר היינו דאם היא לא זנתה אינו מגרש ולכן אינו צריף תנאי גמור וא"כ הדק"ל אטו אנו מי שתקינן לזה ס"ל להרמב"ם ז"ל דנדאי מש"ר אינו רק באם היא פרוצה גם אם הקול שקר פינון שהיא פרוצה דעתו לגרשה ורק החשש הוא שמא נמצא הדברים בדאים ותהי' מעתה אשה צנועה ואם הי' יודע פן לא הי' מגרשה וזה שוב הוי להבא וא"כ צריף תנאי גמור ולכן לא הוי רק לעז שבעל יאמר פן אבל אנו שתקינן ולכן נראה מזה דהרמב"ם לא מצריף להודיע לה רק דאם [היא] פרוצה ומדברים ממנה אבל בבעל שפא ואמר שחושד לאשתו לא שייף פלל טעם שיינסרו וגם טעם קלקולא לא שייף דא"כ בכל מידי יוכל לומר פן ובנדאי שאין אדם מגרש אלא מצא איזה דבר שנאה וכמבאר בב"ש ז"ל וא"כ נימא אלו הייתי יודע שלא כן הוא לא הייתי מגרשה א"ו רק בדבר שראוי לחוש פגון בפרוצה שמדברין מינה אד יש לחוש פנ"ל אבל באחד (שורסר) [שאמר] שחושש לחשד לכ"ע א"צ להודיע פלל ולכן מעולם לא שמעתי ולא ראיתי נוהגין פן פי חשש קקול לא שייף בזמנינו שמבטלין פל התנאים ודעת הרמב"ם היא רק להודיע לה באם היא פרוצה פנ"ל אבל לא להושיב ב"ד ולומר לו ולכן ידידי פבר יצא במה שתנוסר שמגרשה בשביל זה לפניף וסגי בזה לצאת גם לדעת הרמב"ם ז"ל אבל ח"ו מספק מחשש רחוק לבייש בת ישראל במקום שלא נשמע עלי' דבר ומחמת נחיצת מוכ"ז לא יכולתי לעיין בדברי האחרונים היטב ולפ"ד הדבר פשוט מאד אף אפה בשכלף הנה פלס הדבר היטב עם איזה לומדי קהלתכם מחמת חוקר איסור א"א וה' עמכם ותביאו על האמת והי' שלום פנפש אחיף דבש"ת בלונ"ח הק' חיים הלבפשטאם: סימן עח שאלה בא' שנקרא שמו לס"ת אהרן והעולם קורין אותו ארון בקמ"ץ וכתבו בגט אהרן המכונה ארון ורצו לפוסלו דארון הוא מלה עברית ושייף לכתוב דמתקרי והוא פסול: תשובה הנה באמת מסתימת דברי הב"ש בשמות משמע דכל שאינו שם ממש גם שהוא מלה עברית כותבין המכונה יעו"ש בשם איסור ובשם גדיש ובשם שעי'.

אף יש מקים לבע"ד לחלוק וביש"ש כ' בהד"ל צפורה דמתקרי פורה משום שהוא מלה עברית והנה בג"פ [סי' קכ"ט ס' ט"ז] כ' ג' חלוקים בזה באם הוא שם העצם כ"ע יודו הב"י ומור"ם ז"ל דכותבין דמתקרי בין שהוא שם הקודש או שם חול ואם הוא רק פינוי בעלמא לגעגועין בנדאי כותבין רק המכונה ומשמע מדבריו אפ"ל הפינוי הוא שם קודש מ"מ כותבין רק המכונה דכן כ' לכתוב המכונה שבתולה שהוא שם הקודש משום שהוא רק פינוי בעלמא וא"כ לפי"ז משמע דיש לכתוב בנ"ד המכונה ארון פינון דאינו רק פינוי אף בחילוק הג' פתב היכא דשמו אברהם ומתקרי ארי' ע"ש גבורתו בזה מחולק הב"י ומור"ם דלהב"י כותבין המכונה ולמור"ם ז"ל כותבין דמתקרי הואיל והוא שם הקודש וסותר לכאורה דברי עצמו בתוף פדי דיבור.

ורציתי לחלק דבשלמא שם שבתולה אינו פינוי לשם אחר אבל ארי' דהוא פינוי יוצא משם יהודא ע"ש גור ארי' יהודא הוי פשם אחר ומש"ה כותבין דמתקרי. אף הלא כ' שם דגם בשם אשר יכתבו המכונה פשר למור"ם ז"ל הגם דשם פשר אינו פינוי לשם אחר וכ"כ עוד זה גפי פינוי קמאי דלמור"ם ז"ל כותבין דמתקרי הרי דלהג"פ פינון שהמלה היא עברית כותבין דמתקרי.

אף באמת גפי שם יחזקני המכונה חת או חז כ' בהדני' בט"ז ובטיב גיטין המכונה חז הגם
דהוא מלה בלשון עברית ע"שחזיון וכ' שם בטיב גיטין דאין קפינדא לכתוב דמתקרי או
המכונה וגם בלא"ה נ"ל דבדיעבד אם כתב כה"ג על דמתקרי המכונה פשר והנה באמת
לא מצינו דבר זה דפסול אם שינה לכתוב המכונה במקום מתקרי או איפכא ורק הב"ח
והמג"ש ז"ל המה המציאו לפסול והנה בתשו' הגאונים בתראי [סי' ג'] בשם המג"ש כ'
שם הטעם דהני שינוי ממטבע שטבעו חכמי' גיטין והוכיח שם דאפ"ל משום מנהג
בעלמא נקרא שינוי והנה בנדאי פל ישר הולך יבין דאין פוננתו דמטעם שינוי שכ'
המכונה במקום שצריף לכתוב דמתקרי או איפכא יהי נקרא שינוי ממטבע שטבעו
חכמים בגיטין דא"כ הגיטין שלנו פסולין למנהג הספרדים וגיטין שלהם פסולין לנו ונדאי
אין לומר שינה ממטבע חז"ל רק במנהג ותיקון לכל ישראל ולא במנהג מקום א' אף
פוננת המג"ש והב"ח פ' פיון דתקנו לכתוב פן א"כ מי שאיני כותב פן הני שינוי השם
ממש דהא שמו צריף לכתוב פ' ויסברו שיהוא איש אחר וכמ"ש שם המג"ש ש' יסיברו
שליבא הוא שם הקודש ונשתנת מחמת חולי וא"כ אינו זה האיש שזה לא נשתנה שמו
ומש"ה הני שינוי השם ממש וכמו כן שיטת הב"ח ז"ל דיש לטעות באיש אחר לשיטתו
דס"ל דבשם העצם לכתוב דמתקרי גם בשמות החיל ואם יראה בגט זה נכתב המכונה
יסברו דהוא איש אחר דנקרא רק על שם צחוק וכה"ג ומש"ה פסול דהני שינוי השם
אבל בנ"ד דשם ארון יוצא מאהרן נדאי אין שום צד לתלות בשם אחר נמצא דלא הני
שינוי פלל רק שלא נכתב פפי מנהגינו לכתוב על שם הקודש דמתקרי ובשביל זה לא
פסול דזה לא הני שינוי ממטבע שטבעו חכמים רק שינוי מנהג לחוד ואדרבה אם יכתבו
דמתקרי יש חשש לפסול לפי דברי המג"ש ז"ל דהא באמת מהראוי לכתוב בכאן המכונה
משום דהוא רק פינוי ולא שם העצם פנ"ל ואם יראו שכתוב בגט דמתקרי יסברו שזה
המגרש הי' שמו העצם ארון ולא אהרן ומחמת חולי נשתנה לשם אהרן ומש"ה פתבו
דמתקרי דא"ל הי' פן הי' לכתוב המכונה וא"כ יוציאו לעז שאין זה בעל האשה שיודעין
בו שלא נשתנה שמו מ"ח וכמו שחשש בזה המג"ש ז"ל לפסול גט פזה משא"כ אם
יכתבו המכונה ונדאי פשר דגם אם הי' מהראוי לכתוב דמתקרי מ"מ פיון שאין פאן
טעות ושינוי בגוף השם בשביל שינוי המנהג לחוד פשר ולכן יותר טוב לכתוב המכונה
וראני לחילוק זה מהא דתשובת הרא"ש ז"ל מביאו הב"י בא"ה סי' קכ"ט וז"ל אבל
בתשו' פלל ט"ז סי' ד' כתב וז"ל התקין ר"ג שיהא כותב שמו שקורין לו במקום הנתינה
וכל שם אחר שיש לו אבל לא אתחזק בתרי שמה שאינם יודעין במקום הנתינה שיש לו
שם אחר במקום הפתיכה א"צ לכתוב וכל שום אחרון ונתיכה דאית לי' ואין לנו אלא שם
שהחזיק עצמו בו עכ"ל והנה רבים תמהו בזה ליישב דבריו ולפמ"ש א"ש דבאמת אין
נקרא שינוי ממטבע שטבעו חז"ל רק אם שייף לעז דאז הוא תיקון ר"ג ואם שינה הוא
פסול אבל באם במקום הנתינה אין יודעים שיש לו שם אחר וא"כ אין פאן תיקון נגד
הלעז דגם אם יכתבו שם מקום הנתינה ודמתקרי על [שם של] מקום הפתיכה יהי לעז
במקום הנתינה דלא ידעו אם יש לו שם אחר במקום פתיכה ולא תיקון ר"ג רק באם
יודעים בני המקומות שיש להמגרש שני שמות רק שאינם יודעים גוף השם כמו שאמר
רב אשי והוא דאתחזק בתרי שמה דאז שפיר יש תקנה אם יכתוב פ' דמתקרי פ' ידעו
בני המקומות דזה הוא המגרש פיון שרואין שמו ואי שכ' מתקרי הלא ידוע להם

שֵׁישׁ לוֹ שֵׁם אַחַר אֲבָל אִם אֵין יָדוּעַ לְמָקוֹם הַנְּתִיבָה אִם יֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחַר אִם יֵרָאוּ פְּתוּב פ' דְּמִתְקַרֵּי פ' יִסְבְּרוּ דְּאֵין זֶה הַמְּגַרֵּשׁ דְּלֹא נִיפְרָר לְהֵם כְּלָל רַק בְּשֵׁם אֶחָד בְּלֹא מִתְקַרֵּי וְכִינּוּן שְׂאִין תְּקִנָּה לְלַעֲזוֹ לֹא תִיָקֵן ר"ג כְּלוּם וּמִשׁ"ה פּוֹתְבִין רַק שֵׁם הַמְּקוֹם הַנְּתִיבָה וְלֹא מִיָקֵרִי שְׂיִנּוּי כְּלָל דְּהִקְדָּרָא לִד"ת פִּינּוּן שְׂלֹא תִיָקֵן ר"ג כְּלוּם וּכְעֵין סְבָרָא זֹו רְאִיתִי בִּס' נִטְע שְׂעִשׂוּעִים בְּשֵׁם הַמְּגַ"שׁ ו"ל וְהִנֵּה בִּס' הַנְּ"ל [ס' פ"ג] מְשִׁיג עַל הַמְּגַ"שׁ בְּמָה שְׂנֻצָּמַח לַהֲמַג"שׁ שֵׁם דַּכ' שֵׁם מְקוֹם הַנְּתִיבָה לְחֻדוֹ כְּשֵׁר וְכ' לְהַקְשׁוֹת עֲלֵיו מְדַבְּרִי תוּס' יְבָמוֹת דְּרַף צ"א ע"ב דְּז"ל הַגַּמ' שֵׁם אִמ' רַב אֲשִׁי ת"ש שְׂיִנָּה שְׂמוֹ וּשְׂמָה שֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם עִירָה תְּצַא מִזֶּה וּמִזֶּה וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלוֹ בְּהַ וְאַמְאִי נִימָא מְאִי הוּ"ל לְמִיָעֲבַד אִיבְעֵנִי לְהַ לְאַקְרוּנִי לְגִיטָא וּבְתוֹ שֵׁם בִּד"ה ת"ש שְׂיִנָּה שְׂמוֹ וּשְׂמָה כו' כְּגוֹן שְׂיֵישׁ לוֹ ב' שְׂמוֹת א' בִּיהוּדָה וְא' בְּגָלִיל וְהִי בִּיהוּד' וְכ' שֵׁם שְׂל גָלִיל ס"ד דְּהִקְבָּא מְאִי הוּ"ל לְמִיָעֲבַד אַע"ג דְּאַקְרוּנִי לְגִיטָא ס"ד כְּשֵׁר וּמְשִׁנִּי דְּאַיְבְעֵנִי לִי לְאַקְרוּנִי לְגִיטָא וְלִשְׂאוּל וְלִאֲסוּקִי דְעֵתָא דְכָאן בִּיהוּדָא אֵין שְׂמוֹ כְּדַע"ל הַתּוּס' וְכ' הַנְּ"שׁ דְּאִם פְּדַבְּרִי הַמְּגַ"שׁ ו"ל קִשָּׁה וְז"ל דַּע"כ הַנְּקִשָּׁה לַתּוּס' אַחַר דְּמְשִׁנִּי הַשֵּׁ"ס אֵהָא דְּמִתִּיב עוֹנָא אִיבְעֵנִי לְאַקְרוּנִי לְגִיטָא תוֹ מְאִי הֵנִי קִשִׁי לְהוֹ לְאַיְנִיךָ אֲמוּרָאֵי דְּבַתְרָה הֵכִי מְקִשׁוֹ כָּל חַד מְמָקוֹם אַחַר וְלֹא נִיחָא לְהוֹ בְּהֵאִי תִירוּצָא גּוּפָא דְּאַיְבְעֵנִי לְהַ לְאַקְרוּנִי גִיטָא עַד דְּמְשִׁנִּי לְהַ ג"כ הַשֵּׁ"ס וְלָכֵן כ' דְּלִקְלַח חַד הֵנִי ס"ד דְּבִנְזָה לֹא שְׂיִנִיךָ טְפִי אִיבְעֵנִי לְהַ לְאַקְרוּנִי גִיטָא שְׂלֹא עֲלָה עַל דַּעַת' וְלֹא יִדְעָה כְּלָל יַעוּ"שׁ הֵיטְבַב בְּג' דְּבוּרִי תוּס' הַמְּתַחֲלִין ת"ש יַעוּ"שׁ וּלְדַבְּרִי הַמְּגַ"שׁ ו"ל הֵרִי אִם נִכְתַּב הַשֵּׁם שְׂל גָלִיל שְׂהוּא מִה"נ הֵרִי הֵגַט כְּשֵׁר וַע"כ לֹאֲמַר בְּכּוֹתֵב שֵׁם שְׂל יְהוּדָא א"כ הֵרִי נִרְאָה בְּעֲלִיל לְכָל בְּנֵי הַגָּלִיל שְׂנֻכְתַּב שֵׁם אַחַר בְּגַט וּבְזָה וְדַאי הַפְּשִׁיעָה דְּאַיְבְעֵנִי לְאַקְרוּנִי גִיטָא יוֹתֵר גְּדוּלָּה הַרְבֵּה מְמָאֵי דְּמִתְרַצִּי לְאַמוּרָאֵי קְמָאֵי אִבְעֵנִי לְאַקְרוּנִי כְּנ"ל וְכו' עַכ"ל הַנְּ"שׁ וְלַעֲד"נ בְּמַכ"ת דְּלִק"מ דְּהִנֵּה הַמְּשֻׁנָּה אֵיִירִי בְּיָדָעוֹ שְׂיֵישׁ לוֹ שְׂנֵי שְׂמוֹת וְשִׁפִּיר כ' הַתּוֹ ו"ל דְּאַשָּׁה נִתְּנָה לְקִרוֹת הֵגַט וְקִרְאוּ לְהַ שֵׁם שְׂל מְקוֹם הַפְּתִיבָה וְהֵגַם שְׂלֹא הִי נִיפְרָר לְהֵם מ"מ הִי ס"ד דְּהַקּוּרָא וְהָאֲשָׁה שְׂהוּא כְּשֵׁר מְשׁוּם שְׂיָדְעוּ שְׂיֵישׁ לוֹ שֵׁם אַחַר שֵׁם וְהַכִּינּוּ שְׂזָה הוּא הַשֵּׁם דְּנִהֵי דֵיֵישׁ חֲשַׁשׁ לַעֲזוֹ אֲבָל מ"מ הָאֲשָׁה וְהַקּוּרָא ס"ד לֹאֲמַר דְּכְשֵׁר בְּזָה וְזֶה מְדוּקְדָק בְּדַבְּרֵי הַתּוּס' ו"ל שְׂכ' דְּהוּ"ל לְאַסוּקִי אַדְעַת שְׂיֵישׁ לוֹ כְּאֵן בִּיהוּדָה שֵׁם אַחַר וּבְעֵינֵי יְפִלָא עַל הַנְּ"שׁ ו"ל שְׂרוּצָה לֹאֲמַר שְׂהִי פְּתוּב שֵׁם מְקוֹם הַנְּתִיבָה וּבְתוֹ מְבוֹנָר בְּהִיפוּף שְׂפָאן בִּיהוּדָה מְקוֹם הַנְּתִיבָה וּבְגַט הִי פְּתוּב שֵׁם שְׂל גָלִיל וּמְאִי שְׂכ' הַתּוּס' הִי בִּיהוּדָה וְכ' שֵׁם שְׂל גָלִיל כְּנוֹנְתָם הֵגַט הִי נִיָתֵן בִּיהוּדָא וְכְתוּב בְּתוֹכּוֹ שֵׁם שְׂל גָלִיל וְז"ב וּבִנְ"שׁ חֲסַר תִּיבַת בְּכָאן וְלָכֵן לַפַּע"ד לְכַתְחֻלָּה יְכַתְּבוּ אַהֲרֹן הַמְּכֻנָּה אֲרוֹן וְאִם יְכַתְּבוּ אִיפְכָא יֵשׁ חֲשַׁשׁ פְּסוּל וְכָל זֶה בְּרוּר וְדוּ"ק: סִימָן עַט בְּדִין [שֵׁם] מְלִיא אֲשֵׁר שְׂאַלְתַּנִּי.

בְּאַמַּת נִכוּן הַדְּבָר לְכַתְּוֵב מְלִיא דְּבְּגָלִיל שְׂלָכֵם נִקְרְאוּ שְׂמוֹת הַלְלוּ בְּפַת"ח חֲטָף וְהַלְמָד בְּשׁו"א וְהִי"ד גְּדַגְשֵׁת בְּקִרְיָאָה וְלָכֵן לֹא הִיָּה צְרִיף לְכַתְּוֵב הַכִּינּוּי מִיִּילִיקָא פִּינּוּן שְׂהוּא לַעֲיָקֵר הַשֵּׁם וּכְמוֹ שְׂרָה שְׂאַרְקָא.

אַף מְפִנִי שְׂדוּמָה קִצַּת לְקִרְיָאָת שֵׁם מְלִכָּה לְאוּתָן הַמְּדַבְּרִים קִצַּת נוּטָה לְלִשׁוֹן לִיטָא וְלָכֵן טוֹב הַדְּבָר לְכַתְּוֵב גַּם הַשֵּׁם מִיִּילִיקָא הֵגַם דְּלִכְאוּרָה יֵשׁ לְכַתְּוֵב גַּם הַכִּינּוּי מְלִיקָא רַק מִחַמַּת שְׂקִירוּב הַדְּבָר לְטַעוֹת בְּקִרְיָאָה הַלְמָ"ד בַּחִיר"ק הֵגַם שְׂמִבְנוֹרָא בְּתִשׁוּ' בֵּית אֲפִרִים וְטִיב גִּיטָין שְׂאִין לְחוּשׁ לְטַעוֹת כְּזֶה מ"מ גַּלְע"ד דְּשִׁפִּיר טְפִי לְכַתְּוֵב מִיִּילִיקָא דִּיִּתוּר

היודי'ן אינו מזיק לקריאת השם בפת"ח ולכן נלע"ד דיש לכתוב מליא דמתקרי מייליקא.

ועל שם מליטצא נלע"ד דאין לכתוב פלל פיון שהוא קיצור ממש אף אם יש בהברה איזה קצת שינוי משמות מליא ומייליקא נכון לכתבו ודמתקרי מליטצא כנלע"ד ויענין בתשו' אא"ז שער אפרים בכינצא בזה יש לברר הספיקות אף כל זה לא תחליט עדיין למעשה עד אחר הישוב עם דיינים בקיאים כי לע"ע עדין אין פחי עמדי לחפש בספרים והנושא עמוק מאד מצד השתרבב הלשון מנהג מדינות ולפי מה שמחלק בשער אפרים גבי פייוש דהולכיין אחר שם המדינה הנה נ"ל לומר דבכ"מ פותבין בשני יודי'ן כמ"ש הב"ש יעו"ש.

אף לפע"ד שבמקומכם יש לכתוב כמ"ש לעיל ועיקר שתדורשו היטב הברת הלשון ועפ"י עיון בספרים וה' עמכם להסכים להלכה: גם בענין לקוח דברים טמאים עם טהורים לא מצאתי היתר ובפירוש רבו האוסרי' יענין בפר"ח והגם שנוכל עפ"י פלפול להמציא פי' אחר בירושלמי ולהתיר מ"מ לא נוכל להתיר נגד כל הגדולים ויענין בתשו' חו"י ולכן לפע"ד אין שים היתר בדבר.

ומה מאד נצערתי ע"ז בקהלתינו על פיוצא בזה נד"ל: סימן פ ושאלה בנידון העיר סטאפטשעט אשר פן נקרא בפי כל היהודים כמעט אין גם אחד שיכחידנו תחת לשונו וכן היינו יושבי ארץ הלז ואשפנזים קורין את העיר יאבלאנאב וכן נכתב בגרונד בוף אף בכתב פותבים היהודים לפי תומם שם סטאפטשעט רק בכתבים החשובים כמו פתובות ושטרות פותבים שם העיר יאבלאנאב ובגרונד בוף נכתב באותיות הללו יאבלאנאב ויש קורין אותו לפעמים יאבלנאב האיה לכתוב בגט: הנה מה שנלע"ד שעיקר לכתוב שם סטאפטשעט דמבואר בתשובת מהרי"ק סי' ק"ו דאזלי' בתר שם שקורין היהודים וז"ל ואשר כתב ידידי כי שמות הרבה נקראו לעירו והכריע הוא לפי סברתו לכתוב השם המיוחד לה בלשון לטי"ן כו' אבל נלע"ד מתוף דברי רבינו יעקב שהשיב בתשובה פאשר היא כתובה על ספר הישר ששם הקבועה לה בין העברי' היא העיקר שהרי כתב וז"ל שרוב קריאות שם של עכו"ם אינן רוב אבל רוב ישראל הוא רוב שמפח ישראל הוא מגרש כו' עד הרי לה בהדיא דאזלינן בתר רוב קריאות ישראל ולא בתר העכו"ם ותלה הטעם משום שמפח ישראל הוא מגרש וסיים דחלילה להזכיר שם גיות בתורת משה וישראל כו' עד מ"מ לכאורה אין לחלק בכך דמאחר שנתקן דלא לייתי למטעי באחד ששמו פשמו ושמה פשמה יש לנו לכתוב בשם המתפרסם יותר בין העברים דפרסום עכו"ם לא מעלה ולא מוריד כמ"ש ר"ת לעיל שרוב קריאות שם של עכו"ם אינו רוב עכ"ל יעו"ש.

וכן פסק הרמ"א בסי' קכ"ח. וא"כ פיון דבפי ישראל נקרא רק בשם זה זולת מיעוטא דמיעוטא אפשר שפעמים קורין יאבלאנאב ובנדאי דכמאן דליתנהו דמי פמבואר בני"ב במהדורא תנינא [סי' קי"ז] ובכמה אחרונים וא"כ פיון דגם אם היו כל היהודים פותבים במכתבם שם יאבלאנאב הנה כמחצה על מחצה פמבואר בג"פ סי' קכ"ט ס"ק צ"ח דעכ"פ מידי ספיקא לא נפקא וכמבואר בטיב גיטין פמה פעמים וא"כ בני"ד דעכ"פ פותבים בכל האגרת ושטרי הדיוטות שם סטאפטשעט בנדאי מכריע להקרא שם העיקר ומה

דְּהַאֲשְׁפְּנִיזִים קוֹרִין אוֹתוֹ רַק בְּשֵׁם יֵאבְלָאנָאב לֹא מְכָרִיעַ מִיַּדֵּי דְעֵיקָר הוּא שֵׁם הַיִּשְׂרָאֵל וּלְפִי הַנְּרָאָה מְדַבְּרִי (הַתִּיקוֹן) [הַתִּיקוֹנִי גִיטִין] שְׁמַבְיָא (בְּשֵׁם) הִישׁ"ש גִּיטִין [פ' הַשׁוֹלַח ס' ל"ב ע' נוב"ת ס' קי"ח] דְּבָאֵם תּוֹשְׁבֵי אֶרֶץ מְשֻׁפָּה אַחֲרַת כְּמוֹ אוֹנְגָאֵרִין לְשׁוֹן הַגְּרִי קוֹדֵם לְלִשׁוֹן אֲשְׁפְּנִיזִי כְּמוֹ כֵּן בִּיּוֹנִים הַכְּפָרִים לְשׁוֹנֵם מְכָרִיעַ נֶגְדַּ לְשׁוֹן אֲשְׁפְּנִיזִי יַעו"ש מַה שְׁמַחֲלֵק בֵּין פְּרָאָה לְשִׁאֲרֵי מַחֲזִיזִים וְאִפְּלִי הִישׁ"ש גּוֹפֵא שְׁפַתְבּ דְּעֵיקָר הוּא מַה שְׁנִכְתַּב בְּגֵרוּנְד בּוּדָה לַפַּע"ד דְּלֹא פְּלִיג רַק בְּעִיר לְבוּב וְלַעֲמִבְרַג שֶׁהוּא שֵׁם אַחַד עַל שֵׁם שַׁר הָעִיר דְּלַעֲמִי לִיב בְּלִשׁוֹן דִּיִּיטִשׁ וְגַם כִּי כֵּן הוּא בְּרוּב מִכְתָּבֵי הַיְהוּדִים וְלָזֶה הַתְּפִלָּה לְמַה כּוֹתְבִין לְעַמְבְּרַג דְּמַתְקָרִי לְבוּב.

אַבְל בְּעֵנִין דַּנ"ד דְּהוּא שֵׁם אַחַר וְדַאי שֵׁם שְׁקוֹרִין יִשְׂרָאֵל עֵיקָר וְלֹא פְּלִיג מְהֵרָשׁ"ל בְּזֶה. עַכ"פ לְפִי מַה שְׁפָסַק הַרְמ"א ז"ל בַּש"ע וְהַאֲחֲרוּזִים מְלֹאוּ דְּבָרֵי וְדַאי נִכּוֹן לְכַתּוּב שֵׁם סַטְאֲפִטְשַׁעַט כִּיּוֹן שֶׁהוּא שֵׁם שְׁנִקְרָא לְיִשְׂרָאֵל וְגַם כּוֹתְבִין אוֹתוֹ לְרוּב בְּהַשְׁתַּמְשֵׁם לְפִי תוֹמָם בְּמַכְתָּב וְדַאי דְּטָפִי נִתְפָּרְסֵם שֵׁם סַטְאֲפִטְשַׁעַט מִיֵּאבְלָאנָאב וּבְגַט עֵיקָר הַשֵּׁם מַה שְׁנִתְפָּרְסֵם בְּיוֹתֵר כְּמַבְּרָא בַּמַּהֲרִי"ק שְׁהַבְּאֲתִי לְעִיל.

וְגַם אִם נִכְתָּב יֵאבְלָאנָאב דְּמַתְקָרִי סַטְאֲפִטְשַׁעַט מַה יַעֲשׂוּ בָּאֵם יִשְׁלַחוּ הַגַּט לְמָקוֹם אַחַר כְּמוֹ לְגַבּוּלִינִין דְּלֹא נִודַע לָנוּ שֵׁם הָעִיר בְּשֵׁם אַחַר רַק בְּשֵׁם סַטְאֲפִטְשַׁעַט וְצָרִיךְ לְכַתּוּב עֵיקָר מָקוֹם הַנְּתִיבָה וְיִכְתְּבוּ לְהִיפּוּף וְלָמָּה לֵן הַטְּוֹרַח הַזֶּה יוֹתֵר טוֹב לְכַתּוּב שֵׁם הַנְּקָרָא בְּפִי כָּל יִשְׂרָאֵל סַטְאֲפִטְשַׁעַט דְּמַתְקָרִי יֵאבְלָאנָאב כִּיּוֹן דְּאִפְּלִי אִם נִימָא דְּשֵׁם יֵאבְלָאנָאב עֵיקָר הַשֵּׁם בְּנִדְאִי כְּשֵׁר אִם כְּתַב אִיפְּכָא כְּמַבְּרָא בְּהַדְּנָי בִּישׁ"ש גִּיטִין הַנְּ"ל.

וְגַם אִפְּלִי לְדַבְּרֵי הַב"ש כְּשֵׁר בְּכַה"ג בְּשֵׁם הָעִיר וַיַּעֲזִין בְּנ"ב מ"ת [הַנְּ"ל] וְלַע"ד דְּפִשׁוּט דְּבִשְׁמֵ הָעִיר כְּשֵׁר אֵלִיבָא דַּכ"ע דְּהוּא אִינּוּ רַק לְפִיִּרְסוּם וְכֵן מְבֹרָא בְּנ"ב [הַנְּ"ל] כַּה"ג לְהַכְשִׁיר. וְא"כ וְדַאי נִכּוֹן לְבַחֲרוֹר לְכַתּוּב בְּלִשׁוֹן עֲרוּמִים בְּנִי יִשְׂרָאֵל לְשֵׁם עֵיקָר וַע"ש הַשְּׁנִי וְכַתִּיב דְּמַתְקָרִי וּבְזֶה פְּטוּרִין מְכָרוּז (הִינּוּ שְׁיִשׁ שְׁאֲמָרוּ לְכַתּוּב שֵׁם יֵאבְלָאנָאב לְעֵיקָר וּמַחֲמַת הַסְּפִיקוֹת שְׁבָא בְּשִׁאֲלָה צְנוּה לְהַכְרִיז שְׁלִישִׁים יוֹם) עַל שֵׁם יֵאבְלָאנָאב כִּיּוֹן דִּיכְתְּבוּ מַתְקָרִי בְּנִדְאִי כּוֹתְבִין כְּפִי צְחוֹת הַלִּשׁוֹן וְכִפִּי הַנְּכַתְּב בְּגֵרוּנְד בּוּדָה כְּמַבְּרָא בְּנ"ב מ"ת גְּבִי רַאדוּוִיל וְשִׁאֲרֵי הַכְּפִינִים נִכְלָלִים בְּזֶה הַמַּתְקָרִי כְּעִין שְׁמַבְּרָא בְּפָרָאָה בְּטִיב גִּיטִין וְכַמָּה אַחֲרוּזִים: וְלַעֲנִין הַנְּהָר יְכַתְּבוּ כְּפִי שְׁקוֹרִין אוֹתוֹ מְקַצֵּת אֲנָשִׁים.

וְא"ל דְּנִשְׁתַּקַּע הַשֵּׁם דַּז"א כִּיּוֹן דִּיִּדְעִי דְּמַתָּא יִתְבָּא עַל הַנְּהָר וְרוּב נְהָרוֹת יִשׁ לְהֵם שֵׁם לֹא יְבֹאוּ לְזַמֵּר דַּאִין זֶה הַמָּקוֹם וְרַק יִתְלוּ דְּמַסְתַּמָּא יִשׁ לוֹ שֵׁם וְלֹא נִודַע לְהֵם וְלָכֵן בְּשִׁינָה שֵׁם הַנְּהָר כְּשֵׁר לַפ"ד הַרְמ"א ז"ל [ס' קכ"ח ס"ד] זֶה מַה שְׁנִרְאָה לִי.

וְלַעֲנִין לְגַרְשׁ בְּפִפְרָה הַסְּמוּדָה לֹא נִרְאָה יָפָה בְּעֵינֵי כִּי מְבֹרָא בְּהַדְּנָא שְׁאִין לְגַרְשׁ בְּכַפֵּר וְגַם הַמְּנַהֵג כֵּן בְּכָל מְדִינַתִּינוּ וְאִין מְשַׁנֵּין הַמְּנַהֵג ח"ו: וְמַה שְׁשָׂאֵל בְּעֵנִין פִּיִּצוּל בְּאוּנָה הַסְּמוּכָה לְאוּמָא אוֹ בְּאוּמָא הַשׁו"ב נִהְיָה לְהַקְל אִם הוּא נִרְאָה בְּתַמוּנָה כְּנַחֲלֵק וְכֵן הַעִיד הַלְּבוּשִׁי שְׂרָד בְּשֵׁם גְּדוּלֵי הַדּוֹר וְגַם הַבֵּית אֲפָרִים בְּתַשׁוּ' מְכָשִׁיר בְּכֶזֶה יַעו"ש וַעֲיִין בְּבֵית אֲפָרִים ס' קכ"ב וְרַק אִם יִשׁ כְּעִין פִּיס ג"כ נִוְהֵגִין לְהַכְשִׁיר (רַק) אִם הוּא בְּתַמוּנָה נִחֲלֵק וְהַב"א אוֹסֵר בְּתַשׁוּ' זֶה לְחַלּוּטִין וְאִנִּי אִינִי אוֹמֵר בְּזֶה לֹא אִיסוּר וְלֹא הִיָּתֵר כִּי בְּאַמַּת נִרְאָה יוֹתֵר לְהַטְרִיף כִּי כְּנֻבַד הַפִּיס נִתְקַבְּלוּ.

אף מחמת שנה הוא רק מחומרת הרי"ו ז"ל ולא מצאנו בראשונים לא אוכל למחות בהמיקל הגם פי הגאון בב"א מחזיק פיצול לטריפה דאורייתא יעו"ש לא כן אנכי עמדי ואין לנו רק מה שפארו בש"ס וראשונים ולכן לא אוכל למחות בהמיקלין אם רואים בתמונת נחלק והכיס בא מחמת שנתפצל ונחלק נעשה פיס ונראה שמונח יפה ולא יתפרק לא אמחה ביד המכשירים לצורך גדול והפסד מרובה: ולענן השם משה ליב ידוע מחלוקת האחרונים בזה ואין פדאי להקל בשביל מעט הפסד אשר צריך לתת לבעל שימתו גט שני: סימן פא שאלה מאת הרב המאוה"ג מו"ה משה ועקב נ"י מק"ק אושמבי בכפיפת קומה הנני להציע לפני הדבר קדושתו ענין אחד לשאול עצתו הקדושה להיות שנה קרוב לשנה שאיש א' מפה בעת נמסר לחיל קיר"ה צינה לסופר דפה ועדים ושלח לפני כבוד הבד"צ דפה טרם בואי הנה שיכתבו ויתנו ג"פ לאשתו ונמשך עד פה מסיבת התרשלות אבי האשה שהי' קשים עליו ההוצאות הנסיעה למקום פתיבת גיטין עם סופר ועדים כי הוא עני יעו שפה רבו הספיקות בשמות העיר והבעל נתקשר כבר בשידוך אחר וכדיום אינו בביתו שהלך לחיל קיר"ה פי קראהו.

ועתה מבקש אבי האשה להתיר את בתו האשה מכבלי העיגון ולפי הנשמע האשה היא לאבן מכשול בעניני ננות ר"ל ואולי יוכשר עצתי לפני הדברו הקדושה לכתוב גט בעיר זאטור יעו שבלא"ה רחוק מפאן לוישניצא ערף י"ד פרסאות ולקראקא סוגר המבוא לפעמי' ואני פשהייתי בזאטור ערף כ"ב שנה וכתבתי פתובות זאטור מלא וא"ו וכן פותבי' רוב אנשי' זולת מיעוטא דמעוטא הכותבי' חסר וא"ו ואולם בהברת השם פולם פאחד עונים ואומרים הזיין בקמ"ץ גדול והטי"ת בקריאה ממנצעת בין סגו"ל לקמ"ץ קטן (נקרא אצל מדקדקין קמ"ץ חטף) ונטיית הברתה נוטה יותר לקמ"ץ קטן פי כן משפט מהירת המבטא בסוף התיבה גם בתיבת הקודש דרף משל שלום אחר ודומיהו שמהפכין החול"ם או מלאפום להברה פזאת ובלשון העמים נכתבת התיבה זאטאר וכן נקראת זולת קצת ערלי פוליש שגם הזיין קורין זא דהיינו כקמ"ץ קטן אצלנו הנקרא אצלם o אכן לא אכחד שיש עוד עיר אחת קרובה לכאן נקראת אצלנו קענט אכן מיושבת באינם יהודים ועדיין לא חקרתי אצל הערפאות והכומרים דשם על שם העיר על נכון.

אף לפי אמירת הרבים היא נקראת אצלם קענטי. ואולם ערלי פוליש ג"כ אינם מדקדקים לקרוא בחיריק גמור וגם שם הולך נהר נקרא סאלא וכמו כן נקרא אצלנו סאלא והוא הנהר ההולך ג"כ סמוך לעירינו אושפצין אף הברת הלמ"ד אנו נוהגים בה במהירת המבטא כמו פל התיבות פיוצא בהם להברותם בנטיית סגו"ל ואין זה שינוי וכמש"ל עכ"ל: תשובה מכתב קדשו הגיעני חשתי ולא התמהמהתי להשיב על נכון והנה מדין פתיבת השם זאטור נכון הדבר לכתוב בנא"ו פאשר כתב מעל דגם בנכתב זאטור נקרא ג"כ זאטור ואין שום שינוי במבטא ויותר טוב לכתוב פנהוג לכתוב בלשון לע"ז והכרזה לא שייך פאן דמי יזהר בזה כ"א יכתוב במהירות פדרכו ובמבטא בלא"ה נראה כמו שנקרא מלא אף מה שהעכו"ם קוראים זאטאר בנדאי ראוי להשמיט האל"ף הראשונה פמבואר בנ"ב [מה"ת סי' קט"ז] גבי שם ראדוויל ונהגם דשם מסיק לכתוב באל"ף מ"מ בכאן כ"ע מודים ולית דפליג דצריך לכתוב זטאר בלא אל"ף ראשונה דהא בשם ישראל היא האל"ף נקרא בקמ"ץ כמו שידועין כ"ע ממילא יקראו פן בשם דמתקרי ויסברו

שְׁהַמְתַּקְרִי הוּא רַק בְּשִׁבִיל הַקַּמ"ץ דְּלִבְסוּף דְּמֵאֵן מְפִיס לְהַפְרִיד בֵּין שְׁם הַיִּשְׂרָאֵלִי לְשֵׁם דְּמַתְקָרִי וּבְאַמַּת אֵינוּ כֵּן דְּאִין פּוֹתְבִין בְּשִׁבִיל חִילּוּק בְּנִקּוּדָה אַחַת דְּמַתְקָרִי כְּמִבְּנָאָר בַּמ"מ וְכָל מַה דְּכּוֹתְבִין דְּמַתְקָרִי בְּשִׁבִיל הַבְּרַת הַפֶּת"ח דְּבַתְחִלָּה וּבְשִׁבִיל הַקַּמ"ץ דְּלִבְסוּף וּא"כ בְּמַה יִּבְחֲנוּ אִם לֹא יִהְיֶה הַיְפָר וְחִילּוּק בֵּינֵיהֶם תִּיְקַף בְּכַתִּיבוֹת הָאֶל"ף הָרֵאשׁוֹנָה בְּשֵׁם הַיִּשְׂרָאֵלִי וְלֹא יִהְיֶה נִכְתָּב בְּשֵׁם דְּמַתְקָרִי וּא"ת הִיא הַנּוֹתְנַת דַּכ"ע יְדַעוּ דְּהָאֶל"ף הִיא בְּפִתְחָה דְּאֶל"כ לְמַה יִּכְתְּבוּ דְּמַתְקָרִי דְּבַהֲבָרָה נִקְוֶדָה אַחַת אִין פּוֹתְבִין דְּמַתְקָרִי זֶה לִיתָא הִדְא דְּלֹאוּ כ"ע בְּקִיאִים בְּדִינֵי פְתִיבוֹת שְׁמוֹת גִּיטִין וְגַם פִּינּוּן שְׂאִינוּ מוֹכַח מִתּוֹכּוּ לֹא מְהִינֵי פְלִל וְלָכֵן בְּנוֹדָאֵי צְרִיף שְׂיִכְתְּבוּ זֹטָאר וּמַה שְׂפִתְבּוּ לְכַתְּוֹב בְּאֶל"ף פִּי גַם הָעֵרְלִים שְׂמַדְבְּרִין בְּלִשׁוֹן פּוֹלִין קוֹרִין בְּאֶל"ף זֶה לִיתָא דְּלִפִּי הַבְּרַתְּם בְּלִשׁוֹן פּוֹלִישׁ יוֹצֵאִין בְּשֵׁם הַיִּשְׂרָאֵל שְׂפּוֹתְבִין זֹטוֹר כְּפּוֹדֵעַ לְכָל וּמַה שְׂהֶאֱרִיף מַעַל דְּא"צ לְכַתְּוֹב בְּסוּף הַתִּיבָה שְׁל הַנְּהַר סְגָאוּא עֵי"ן רַק אֶל"ף בְּנוֹדָאֵי הַדִּין עֵמּוּ דְּכָל הַשְּׁמוֹת הָעֵינִירוֹת פּוֹתְבִין אֶל"ף בְּסוּף לְפִי הַבְּרַתּוֹ יַעֲרִינּוּ בְּטִיב גִּיטִין כְּמַה שְׁמוֹת פִּינְצָא בְּזֶה וְלֹא נִכְתָּב רַק אֶל"ף וְלֹא עֵי"ן וְגַם הָאֶל"ף לֹא יִהְיֶה נִשְׁמַטְתָּ אַחַר הַגִּימ"ל כְּפֶאֱשֶׁר פְּתַב כ"ת דִּין מְבָנָאָר בַּנ"ב וּבְטִיב גִּיטִין וְגַם הָעוֹקָא א"צ לְכַתְּוֹב דְּהֵי כְּמוֹ טִיף דְּא"צ לְכַתְּוֹב וּמַה שְׂהֶעֱלָה בְּמַצּוּדָתּוּ בְּעִיר קַעֲנַט שְׂלֹא לְכַתְּוֹב דְּמַתְקָרִי קַעֲנַטִי נְכוּן דְּבְרִין אִף לֹא מְטַעְמוּ שְׂפִתְבּוּ בְּשֵׁם פּוֹזְנָן שְׂנַחֲטַפְתָּ הַנּוּ"ן רֵאשׁוֹנָה עִם הַזֵּי"ן וּמִמִּילָא נְהַגַּת הַנּוּ"ן שְׁנִי בַּחֲרִי"ק לֹא יְדוּעַ לִי חִילּוּק זֶה רַק הַחִילּוּק מְבָנָאָר בַּב"ש [ס' קכ"ח סק"ט] וּבְסִפֵּר מַהֲרַא"ל מְשׁוּם שְׂדוּחְקִין הַחֲרִי"ק וּלְפִי"ז בְּאַמַּת אִם בְּעִיר קַעֲנַט הִיא נִדְחָקַת הַחֲרִי"ק בְּקַבְרִיאַתָּה הִיא צְרִיף לְכַתְּוֹב דְּמַתְקָרִי אִף בְּאַמַּת לְפ"ד שְׂלֹא נִדְחָקַת הַחֲרִי"ק פְּלִל רַק כְּמוֹ שְׂקוֹרִין לּוֹבְלִינָא הַמְּבָנָאָר בְּפוֹסְקִים שְׂא"צ לְכַתְּוֹב דְּמַתְקָרִי וּבְאַמַּת לְפַע"ד לְחַלֵּק בֵּין לְשׁוֹן פּוֹלִישׁ וּבֵין לְשׁוֹן דִּיִּיטְשׁ דְּבְלִשׁוֹן פּוֹלִישׁ פְּכֶה קוֹרִין לְכָל הָעֵינִירוֹת בְּאֵל לְבְּסוּף וּלְכָף א"צ לְכוֹתְבָם דְּמַתְקָרִי רַק כְּשְׂדוּחְקִין הַחֲרִי"ק אָבֵל.

בְּלִשׁוֹן דִּיִּיטְשׁ אֵינוּ נִקְרָא בְּאֵל לְבְּסוּף בְּסִתְּם שְׁם עִיר רַק כְּשִׂשְׁמָה כֵּן פִּי כֵּן הוּא לְפִי הַנְּחַת לְשׁוֹן דִּיִּיטְשׁ וְלָכֵן אִם הָאֲשִׁפְנִיזִים הָעֵרְלִים קוֹרְאִין קַעֲנַטִי הִיא נְכוּן לְכַתְּוֹב דְּמַתְקָרִי וּמַה שְׂרַצָּה מַעַל לְחַלֵּק בֵּין עִיר הַמִּינְשִׁבַּת בְּיִשְׂרָאֵלִים אוֹ לֹא זֶה לִיתָא פְּלִל דְּאִטּוּ בִּישִׁיבָה תְּלִי מִיְלִתָּא אוֹ בְּרוּבָה עִיָּקָר תְּלִיָּא בְּהַנְּחַת הַשְּׁם הַמְּקוּם הַנְּתִינָה אוֹ הַפְּתִיבָה בְּפֶה הַסּוּפֵר וְהַעֲדִים וְרוּב מְקוּם הַפְּתִיבָה אוֹ הַנְּתִינָה וּמַה שְׂרַצּוּ לְהַמְצִיא שְׁהִי יְהוּדִים יוֹשְׁבִים בְּתוֹכָהּ מְקַדְּם וְאוּלַי נִקְרָאֵת בִּימֵיהֶם קַעֲנַטִי זֶה לְפַע"ד אֵינוּ נ"מ פְּלִל דְּאִין לָנוּ רַק שְׁם שְׂנַקְרָא עַכְשָׁיו בְּיַמֵּינוּ וּבְשֵׁם סָאֵלָא כְּבָר הוֹדַעְתִּי שְׁפֵן רְאוּי לְכַתְּוֹב אִף אִם אִין רוּב תְּשִׁמִּישִׁי הָעִיר מִמֵּין זֶה הַדִּין פְּשׁוּט בַּש"ע וְיַחְקוֹר אַחַר הַדְּבָר אוּלָם שְׂמַעְתִּי אֲשֶׁר נִכְתְּבוּ כְּמַה גִּיטִין בְּעִיר קַעֲנַט וְלָכֵן יַחְקוֹר מַעַל כ"ת הָאִיף הִיא נִכְתְּבִים וְכֹה יִכְתְּבּוּ וְלֹא יִשְׁנֶה אִם נַעֲשֶׂה הַדְּבָר עַפ"י גְּדוּלִים וְאִם יִרְאֶה בְּעֵינָיו לְשִׁנוֹת דְּבָר אֵל יַעֲשֶׂה בְּלִתִּי הוֹדַעַת הַדְּבָר לְגְדוּלִי דוֹרְיָנוּ הִנֵּה כ"ז פְּתִיבָה בְּשִׁבִיל כְּבוֹדוֹ וְאַהֲבַתִּי אֲשֶׁר אֵלָיו אֶהְבַּת נֶפֶשׁ אוּלָם יְדַעְתִּי מִךְ עֶרְכִּי וּמִי אֲנִכִי לְהוֹרוֹת בְּזֶה בְּדְבָר חֲדָשׁ אֲשֶׁר יְדוּעַ מְגְדוּלִי הַדּוֹר אֲשֶׁר לְפָנָינוּ שְׂפַחְדוּ מְאֹד מִיְרֵאֵת הַשְּׁם לְחֲדָשׁ דְּבָר וְלְכַתְּוֹב גִּט בְּמְקוּם חֲדָשׁ וְלָכֵן אֲחַלָּה אֲנִי אֵת כְּבוֹד קְדוּשַׁת תּוֹרַתּוֹ שְׂאֵל יְסֻמוּךְ עָלַי פְּלִל רַק עַד אֲשֶׁר יִצִּיעַ הַדְּבָר לְפָנָי עוֹד א' מִחֲכָמֵי הַדּוֹר הָאֲמִיתִים לֹא הַמְּכַנְּוִים וְאִם יְסֻפִים עֲמָנוּ אֲזִי נִמְנָה גַם אֲנִכִי עֲמָהֶם וְאִם לֹאוּ דְבָרֵי בְּטָלִים: סִימָן פֶּב רַב שְׁלוֹם וּבְרַכָּה לִיִּדִי הָרַב הַה"ג הַחֲרִיף וּבְקִי כַּש"ת מ' יִצְחָק מְשׁוּלָם וְלָמֵן נ"י הַאֲבֹד"ק נְאֲרָאֵל

יע"א: יקרת מכתבו הגיעני והנה ראיתי ידיו רב לו בפלפול וסבא אף לא יכלתי לבא על תוכן פוננתו בפלפולו פי נאבד אינה דף מאמצע ולא יכלתי כמעט לחבר הדברים לזה לא באתי רק מה דנלע"ד לדינא אם שטרדינא טובא אף למצוא התרת עגונה פתבתי בחפזון מה שנלע"ד דהנה בנדאי אין יכולין לצרף הע"מ לב"ד על הקיום פי מבואר בהדינא בתשו' הריב"ש סי' שפ"ב דאם נעשו בפירוש עדים אין נעשים דינינים בקיום ורמזה הש"ך ז"ל בח"מ [סי' מ"ו ס"ק מ"ו] תשובה זו וגם בלא"ה מי יוכל לבא להכריע דלא כהרח"ש ז"ל שפתב דפשוט למאד שצירוף פסול בדינינים כמו בעדים בנמצא א' מהם קרוב או פסול אף עיקר חשש השמש שחשש מעכ"ת לאחר שיתקנים החתימות מטעם פסול העידי מסירה שנתבטלו מחמת נמצא קרוב או פסול שגם הב"ד המה עדים לפע"ד זה חשש רחוק מאד הלא אנחנו מזמנים בפירוש עדים אלו ואיך יוכלו אחרים לבטלם בצירופם כמ"ש בסי' ל"ו [ס"א] ומה שדקדק מעכ"ת דהרי הרב אומר להם ראו במחכ"ת זה אינו מטעם פוננתם לעדות על המסירה רק שיראו שבתוך כ"ד לנתניה אומר בפ"נ שזה עיקר פוננת הב"ד לקנינים וגם אני תמה למאד דלמה יכוננו להעיד הלא אנו סהדי והמה יודעים שלא יעידו בשום פעם בתורת עדות ואם תרצה האשה מהם כתב תודע יתנו לה כתב ב"ד פנהוג אבל למה יכוננו לעדים ובפרט שהעלה בנ"מ [סי' ל"ו ס"ק יו"ד] שהמה דינינים ועושים מעשה ב"ד בקרעם א"כ אינם מצטרפים כלל להעדות ורק המה עושים דין על ראיותם בתורת דינינים ולכן אין פאן חשש כלל ובפרט שיש לצרף דעת האומרים דבעינן הגדה בב"ד וגם דהוי רק פסול דרבנן לדעת הר"מ ז"ל וגם דלא הופרו ולא נודע פסולם מסתמא [עיין תו' סנהדרין דף ל"א ע"א ד"ה שב"ש] לכן לפע"ד נדאי הגט פשר אחר הקיום ואף ליטר שאת רק לזבק הקרע ולתת עוד הפעם בפני ע"מ אם לא נחסר מהאותיות דאז לרוב האחרונים פשר מהרא"ש ז"ל ובתשובת משאת משה וכן נראה שבמקום עיגון הסכים הג"פ להכשיר פן נלע"ד אם יסכים עמי עוד אינה גדול והנני אומר שלום: סימן פג נשאלתי באחד ששמו אלי' נתן שנשא אשה רפה בשנים והבטיח הרבה מהר ומתן והתהלל בעשרו ולבסוף פאשר נגלה שהוא בע"ח והנזשים אצים עליו כתב כל אשר לו לאשתו כדי להכריח מבעלי חובות ואח"כ נתחרט בזה והעליל על אשתו ורצה לקחת ממנה את כל אשר לה ולהציגה ערומה וברחה לבית אבי וישבה שם כמה שבועות והתחילו לפשר ביניהם והאשה רצתה לדור עמו כדת רק שיקבעו דירתו בעירה והבעל לא רצה רק לגרשה בג"פ והמשיך הדבר עד זמן מה עד פי לבסוף נעשה פשר ביניהם שתקבל ג"פ והיא תחזיר לבעלה מה שת"י משלו והוא יחזיר הבגדים והכסף שלה אשר ת"י.

והנה פן נעשה שנכתב ג"פ במקום הבעל והרב הגאון אב"ד דשם בראותו כי מתעולל עלילות על אשתו ונרא פן יבטל הגט או השליח צינה לסדר שני גיטין אחד ע"י שליח להולכה והשני אח"כ ע"י שליח לקבלה והנה הבעל לאחר נתינת הגט ליד שליח לקבלה הוציא קול שמסר מודעא וביטל את הגט והוציא כתב גב"ע בחתימת יד העדים וז"ל: אנחנו העדים הח"מ מיר זאגין בתורת עדות וויא אזוי דנא גאנצי זאף איז געוועזין בעת שנתן רא"נ הגט ע"י שליח לקבלה ושמו וואלף בן ארי' לזוגתו יוטא בת יצחק ביום ד' ט"ו אדר ראשון תר"ג איידער ער איז גיגאנגין להדינינים לכתובת הגט האט ער פר אויז עדות מוסר מודעא גיוועזין אז מחמת אונס פידוע לכם איז ער איין מוכרח צו געבין דעם

גט אין האט מבטל גיוועזיגן פל התרמות ושבועות וואס מעהן וועט איהם פאהר זאגן
הב"ד מסדרי הגט כפי המנהג אז עהר גיט דעם גט ברצונו הטוב.

וגם ער איז מבטל פל המודעות שעשה מקודם אין פסילט העדים אשר מסר מודעא
בפניהם אין איז מוכרח להסכים ע"ז אין צו זאגן יאה דאס אללעס האט ער מקודם
שקלה לכתובת הגט פר אונו מבטל גיוועזיגן וואמר בזה"ל איה מוז אללעס אזוי טאהן אף
עס איז נישט מרצוני רק מחמת אונס אין וועהל ג"כ כמה דברים בכיוון מבליע זיין גם
האט ער מיט אונו איין סימן אפף גירעד אז ער וועט אונו שיקען איזה צייקען זאהלען.

מיר וויסען לסימן אז דר סופר האט שוין אהן גיהובין צו שרייבין דעם גט בכדי מיר
זאלען קומען באמצע הפתיכה וכן עשה ער האט גישיקט ע"י שמש שמו ר' משה נטע
דעם שליסעל פין דעם גיוועלב אין דר שמש הנ"ל האט אפף גיגעבין ליד ר' שלמה בן
דוד ונייל ער איז גישטאנין אצל הבית אשר כתב הסופר הגט והעד השני ושמו לייזיר
איז ג"כ גישטאנין מיט ר' שלמה הנ"ל ותיקף אח"ז זענין מיר אריין גיגאנגין אין שטוב
אריין וויא מען האט דעם גט גישריבין האבין מיר גיזעה"ן אז דער סופר שרייבט דעם
גט שוין כמה שורות אפף גישרובין האבין מיר גיפרעגט לרא"נ כפי הסימן שהי' בינינו
וואס טוט מען מיט דעם לעמברגער טוף האט ער אונו גיזאגט אז סע גיפעהלט אים נישט
דאס לעמברגער טוף דאס הייסט לסימן אז עהר ונייל נישט דעם גט ותיקף אח"ז זענין
מיר לחזרה נאף אמאהל צו איהם אריין גיגאנגין מיט איין אנדערן אויס רייז גיט אונו
דעם שליסעל פין דעם שאפקילע וואס דיא ביכער ליגען איז ער אונו אקייגען גיקומען
צו דער טיהר אין האט אינו גיזאגט בפה מלא בפירוש איה בין בפניכם אצונד באמצע
הפתיכה מבטל דעם גט זענין מיר תיקף אוועק גיגאנגין אין דעם חרם וואס מען איז
מטיל אחר הגט האבין מיר גאר נישט גיהערט מיר זענין מקודם אוןעק גיגאנגין אוף
דעם אללעם זאגן מיר אמת עדות ובאנו עה"ח בח"י ממש היום יום ד' ט"ו אדר ראשון
תר"ג לפ"ק.

באום שלמה בן דוד עד. באום לייזיר שווארץ עד: תשובה בדין ביטול הגט יש חילוקים
שונים אם ביטל קודם הפתיכה או באמצע הפתיכה או לאחר הפתיכה והחתימה כמבואר
בפוסקים וגדולי הראשונים נחלקים בזה וכדי לברר הדבר נציע דברי הגמ' בגיטין בפרק
[ד'] השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך
בטל הוא הרי זה בטל ואמרינו בגמ' [שם] חוזר ומגרש בו או אינו חוזר ומגרש בו ר"נ
אמר חוזר ומגרש בו ורב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו והלכתא פנותי דר"נ איני והא
קי"ל הלכתא פנותי דר"י דאמר חוזרת ומשני הכי השתא התם דיבור ודיבור הוא אמי
דיבור ומבטל דיבור והכא נהי דבטלו לשליחות דשליח גיטא גופא מי קא בטיל ע"כ
ופסק הרמב"ם [בפ"ו מה' גירושין הל' כ"א] דגופא דגט [ג"כ אם בטלו בפירוש] הוא
בטל והתוס' ז"ל במס' גיטין [שם] מסופקים בזה ובקדושין [דר' נ"ט ע"ב] נראה דמסתבר
להו לומר דהגט אינו בטל.

והרמב"ן והרשב"א והר"ן ורוב הראשונים פוסקים דגט גופא אינו בטל ורק להחמיר
פיהרמב"ם [וכמבואר שם בהה"מ] ובאמת תמהו על הרמב"ם תמי' מפני סמך דלאחר
שנשקף במאי יפסול וכי יוכל אדם לפסול ס"ת שכתב.

וגם דא"א דגופא דגיטא בטל ורק דכוננת המתרץ גיטא מי קא בטל היינו דאינו מבטלו רק לשליח. אבל אם הי' מבטל בפירושו גוף הגט בטל א"כ קשה למה נימא באמר יהא קרס דנתפנין לשליחות הלא יותר מסתבר הלשון דעל הגט גופא קאמר מדנימא דעל השליח פנון א"ו דגט גופא א"א ליבטל ומש"ה אמרינו דכוננתו על.

השליחות גם הקשו עליו מלישנא דגמ'דאמר מי דמי וכו' ולדברי הרמב"ם דעיקר פנונת המתרץ דאין פנונת הבעל לבטל הגט רק לשליחות הוי להגמ' למימר שאני הך דאינו מבטלו לגט והא דמאריה בלישנא התם דיבור ודיבור הוא שפת יתר ואינו שייך לכאן כלל יענין דבריהם.

והנלע"ד די"ל דיש להרמב"ם ראי' נכונה מהש"ס גופא שמביאו הרמב"ן והרשב"א וכל קושיות הנ"ל יתישבו. דהנה הרמב"ן והרשב"א בעצמם הביאם פר"ח גבי שמא פייס [בגיטין דף י"ח ע"ב] היינו [דהחשש הוא שמא] ביטל ואי דאמרינו לר"נ דחוזר ומגרש בו חילקו דקודם החתימה יכול לבטל ובאמת לכאורה מה חילוק בין קודם החתימה או לאחריו דקשה ג"כ וכי יוכל לבטל מה שפבר כתב וא"ל דכוננת דבריהם דהוי כמו שביטל שליחות הסופר והעדים וכמו שכתב הרמב"ן בפ' חזקת [דף מ' ע"ב] מביאו ב"י ז"ל [בר"ם קל"ד] דז"א דהתם בשביטל קודם הפתיחה אבל לאחר הפתיחה מה מהני הביטול מה שנקתב פבר וא"ל דכוננתם הוא מטעם מודעה זה ליתא פמבואר מתוף לשון הרמב"ן אשר הביא בסמוך וגם דא"כ מאי פריה לי [שם] לריב"ל הך אמר ר"ל [לא הכשיר ר"ש וכו'] חיישינו שמא פייס דילמא צינה לבטל מודעות ומשמעות לשון הגמ' שם דליפסלו לגט גופא.

ולכן נ"ל דזה פנונתם דז"ל הרמב"ן ז"ל [שם בגיטין ור"ח ז"ל פתב שמא פייס וביטל הגט וא"ת והא קיי"ל חוזר ומגרש בו בשלמא התם אינו חוזר ומגרש אבל פאן שהוא נותנו לה למאי ניהוש (א"ו) [א"ל] כי אמרינו חוזר ומגרש בו ה"מ פשנחתם משום דלא אתי דבורא ומבטל מעשה אבל כל זמן שלא נחתם לא מעשה הוא ואתי' דבורא ומבטלי דבורא ומסתבר דאי אמר כל גט שאכתוב מכאן ועד יום פ' בטל הוא בטלין ואינו פשר עד שביטל דבריו הילכף חיישינו שמא פייס ובטל הגט שהיא חתימת העדים שייחתמו בה בטלה שפן דרף המתפייסין לומר גט שכתבתי בטל הוא ולא יהא ראוי ליחתום וליגרש בו לעולם.

והנה לכאורה מוכן מפשטא דכינון דלא חתמו בו עדים הוא רק דיבור. אף אאל"כ דא"כ מאי ומסתבר וכו' דקאמר הך סגי לי בזה דכתב דעד שלא חתמו העדים הוי דיבור ויתר דבריו הוו מיותרים לגמרי פמבואר למענין.

וגם קשה דר"ל [שם בפ' האומר הנ"ל מבואר דרק דיבור בלבד] הך דיבור עם קצת מעשה הוי פמעשה ואינו יכול לבטל והכא אליבא דר"ל קיימין [א"כ אף בלא החתימה עכ"פ פמעשה דמי] ולכן נ"ל דזה פנונתו דהנה מבואר בב"י ז"ל [בסי' קכ"ט בשם הרשב"ף ז'] (דאם) דקודם שחתמו העדים עדיין לא עשו שליחותן ויכולים לכתוב אחר.

ובאמת הב"ש [שם ס"ק נא"ו] פתב דזה דווקא למאן דס"ל ע"ח פרת. אבל למ"ד עמ"ס פרתי נגמר שליחותן משעת פתיחה ובאמת נלפע"ד פינו דעכ"פ צריכין עדים מפני תיקון

העולם ופסול לכתחלה כ"ז שלא עשו פראוי לא עשו שליחותן וכעין שמבואר בר"ן [גיטין דף ס"ג ע"ב] גבי נפאוותא וכתב תפארתה דיכולין לכתוב שטר אחר הגם שאינו רק פסול דרבנן מ"מ מקרי לא עשו שליחותן וכמבואר בג"פ באותו סי' פן ה"נ גם למ"ד ע"מ פרתי פיון דמפני תיקון העולם צריכים עדים כ"ז שלא עשו שליחותן פהוגן יכולין לכתוב גט אחר ולא עשו שליחותן.

וא"כ כל פי האי גוונא לא הוי מעשה כלל רק דיבור פיון דעשייתן עדיין אינו פלוס וקא ראי' שיכולין לכתוב אחר אם ירצו ואפי' לשיתת הפוסקים דא"צ שליחות בכתבת הגט מ"מ לעגנן זה מקרי עשו שליחותן לעגנן לכתוב גט אחר פמבואר זה בפוסקים וגם לעגנן שטרות פן פמבואר באו"ת סי' מ"א ומ"ג א"כ ש"מ אם גמרו הגט הוי עשייתן עשוי' ואין יכולין לכתוב אחר וכיון דבלא חתמו יכולין לכתוב אחר א"כ לא הוי עשייתן פלוס ונדאי לא מקרי רק דיבור אף דמ"מ אפתי קשה לר"ל דהוי דיבור עם קצת מעשה וס"ל לר"ל [בפ' האומר ה"ג"ל] בכה"ג דא"י לחזור לזה מפרש הרמב"ן ז"ל דכיון ונדאי קא מסתבר שיכול לבטל קודם (הפתיכה ו) החתימה שלא יחתמו וקא ונדאי אם מפייס עם אשתו מבטל שלא יחתמו העדים כלל וכיון שלא ניתן לחתום בנדאי לא הוי מעשה כלל בשלמא קודם שביטל חתימת העדים הגם שלא עשו שליחותן דתל' עדיין בחתימת העדים מ"מ הוי קצת מעשה אכל פיון שדיבור של [חתימת] העדים פכר בטלה לא הוי רק דיבור לחוד דהמעשה פליתא דמי דקא אינו עומד להחתם כלל וזה היטב מפני פדברי הרמב"ן ז"ל ומסתבר דאי אמר וכו' כל גט שאכתוב קא בטל אינו פכשר עד שיבטל דבריו הילקף חיישינן שפא פייס וביטל פדרף המתפייסין וכו' ולא קא ראי' ליחתם ולגרש בו א"כ ונדאי לא הוי אפי' קצת מעשה רק דיבור בעלמא וזה לפענ"ד ברור פנונתו.

וזה נמי פנונת הרשב"א בגיטין וז"ל עוד יש לי לפרש ללישנא קמא דבפרק האומר דאמר ר"ל לא אתי דיבור ומבטל דיבור שיש בו קצת מעשה קא בדיבור גרידא מודה הוא דאתי דיבור ומבטל דיבור ה"נ כל שבטלו קודם חתימתו פדיבור גרידא דמי דקא מיתלא תלי עד דחתמי לי' סהדי וחתמת סהדי דיבור הוא יעד שלא חתמוהו מודה ר"ל דיכול לבטלו וכי בטלו מבטל לגמרי ובהא לכ"פ אינו חוזר ומגרש בו ודר"נ בחתום לפיכך אעפ"י שבטלו אינו מבטל לכ"ע ואפי' לר"י דמתורת גט אינו מבטלו וכדאיתא התם בפרק האומר עכ"ל עיי"ש הרי שפנונתו משום דיכול לבטל חתימת סהדי דהוי דיבור גרידא ממילא מבטל לגמרי אפי' הפתיכה דהפתיכה כ"ז שלא חתמוהו אינו מעשה כלל ואם יבטל החתימה לא הוי אפי' קצת מעשה פיון דאינו עומד לחתום וכדברי הרמב"ן ז"ל: והנה לפי"ז נ"ל דע"כ לא אמרינן דמשחתמו סהדי הוי מעשה רק למ"ד ע"ח פרתי או לשיתת הרמב"ן ז"ל דס"ל דגם לר"א נמי ע"ח פרתי פמבואר בחידושו ובר"ן ז"ל [בפ' המגרש בסוגי' דג' גיטין פסולין] בארופה שיטתם.

אכל לשיתת הרמב"ם ז"ל לפי מה דמפרש הר"ן ז"ל פנונתו שם דעדי חתימה לא פלוס הוא רק פשנותנו להאשה הוי פעידי מסירה וא"כ שפיר גם לאחר חתימתם לא מקרי מעשה דקא עד שלא חתמו לא הוי מעשה ומה שחתמו לא הם עשו המעשה רק בשעה שנמסר הם במקום עמ"ס וא"כ מעולם ליכא מעשה עד שינתנהו ליד האשה ונהי דלעגנן אם יכולין לכתוב גט אחר מקרי עשו שליחותן פיון דכבר עשו מה שצוינה להם מ"מ

לעננו דמקרי מעשה דנימא בי' לא אחי דיבור ומבטל מעשה זה ונדאי לא מקרי מעשה דלאו פלום עבדי דקונדם שחתמו העדים לא עשו ולא פלום וחתמת העדים למ"ד עמ"ס פרתו לאו פלום הוא רק בשעת מסירתו וא"כ שוב לא הוי רק דיבור ואחי דיבור אחר ומבטלו לפיכך שפיר דברי הרמב"ם ז"ל פ"ג דבגמ' גבי שמה פייס מוכח דגט לאחר פתיכה יכול לבטלו פשיטת הר"ח ז"ל ממילא לאחר חתימה [נמי] פו הוא דהחתימה לא מעשה היא לשיטת הרמב"ם ז"ל ודו"ק.

ועפ"י דברינו אלה יתנישבו כל הקושיות על הרמב"ם ז"ל דהנה צריך להבין מ"ש דלעננו עשי שליחותן לכתוב גט אחר אמרינו לאחר החתימות העדים אינם יכולים עוד לעשות גט אחר ומ"ש לעננו ביטול אמרינו דלאו מעשה הוא אם אינה מעשה יוכלו העדים לחזור ולכתוב אחר פרוצונם דלא עבדו עדיין מעשה דלשיטת הסוברים דאין צריכין שליחות בגט אינו רק מטעם פ"ג שפיר עשו מה ששמעו מפי הבעל ואין יכולים לעשות מעשה אחר ואם נימא דלאו מעשה עבדו בכתובה וחתמה רק דיבור למה לא יכולין לעשות גט אחר אולם לפי מה שמבאר בג"פ [סי' קכ"ה ס"ק ד'] לתרץ על הא דאין העדים רשאים לעשות גט אחר מחמת חומרות ובלא אם נאבד רשאים לכתוב גט אחר משום דלאו למינקט בכיסתא צוה לכותבו ה"נ אם אינם רוצים ליתן להאשה מחמת חומרות יהיו רשאים לכתוב גט אחר מטעם ה"ל דבכי למינקט בכיסתא פתיגהו ומתרץ דבאמת אם העדים רוצים להחזיק הגט לעצמם ולצור עפ"י צלוחית יכולים לכתוב גט אחר ורק אם נפסול משום חומרות יתירות.

באמת לפי דעתם אין זה פסול וכשר ליתן להאשה ורק שהם רוצים לצאת ידי המחמיר מש"ה פ"ג עבדו שליחותיהו ויע"ש פ"ג פ"ג מ"ג פ"ג דהיכי דבאמת אינו רוצה ליתן גט זה להאשה יכולין לכתוב אחר אבל היכי דגם גט זה פ"ג דלענתם ויכולין לגרש בו אין רשאים לכתוב אחר דכ"כ עבדו שליחותיהו וא"כ א"ש נמי מה ד"כ לכתוב גט לאחר החתימה ולא הוי מעשה משום פ"ג דמבטלו מבטל הנתינה וכ"כ דאין דעתו ליתן להאשה לאו מעשה איכא כמו גבי עדים אם רוצים שלא ליתנם יכולין לכתוב אחר פ"ג ומש"ה א"ש מה דאמרינו דגיטא גופא מי קא בטל דאינו מכונן רק לבטל הנתינה משום דאם לאו דבטל הנתינה גוף הגט מקרי מעשה ואינו בטל בדיבור רק דכ"כ דבטל הנתינה ממילא ליכא מעשה ויכול לבטל גם גוף הגט וא"כ שפיר אמרינו [שוב באמת] דאין פ"ג פ"ג בסתמא רק לבטל הנתינה של השליח פ"ג דקי"ל דגילוי דעתא בגיטא לא מהני א"כ פ"ג דהנתינה של השליח לבדו [ע"כ מתכוון להיות] בטל ועל גוף הגט י"ל שלא ביטל שפיר אמרינו דאין פ"ג פ"ג על הגט ולא קשה קושית הר"ן ז"ל דיותר משתמע לישנא דבטל על גוף הגט מעל ביטול השליח דזה ליתא דהא אינו יכול להיות ביטול גוף הגט בלתי אם נימא דבטל השליחות ומש"ה א"ש נמי מה דקאמר הש"ס ה"ה דיבור ודיבור הוא וכו' דהכי קאמר פ"ג דהכא הוי מעשה פתיבת הגט ואינו יכול לבטל רק אם נימא דבטל הנתינה מלתתו לאשה ונדר הוי פתיבת הגט רק דיבור פ"ג דכן גיטא גופא מי קא בטל דילמא באמת לא נתכוון רק [על] נתינת השליח ואי דהלשון משתמע יותר על ביטול הגט זה לא הוי רק גילוי דעת דלא מהני בגט ודו"ק.

אף כ"ז אחר הפתיחה והחתימה אבל אם ביטלו קודם הפתיחה לא מהני לשיטת הרשב"ם
בפרק חזקת [דף מ' ע"ב] והרמב"ן ז"ל בפרק הנ"ל השיא גם דעת הרמב"ם ז"ל לדעתו
דלא מהני הביטול קודם הפתיחה רק מטעם מודעא והסכים ג"כ לזה בתירוץ הראשון
ורק שכתב שיש להחמיר ולומר דביטול פתיחת הסופר וכו'.

אף זה אינו אלא מטעם חומרא דאל"ה לא יתיישב דברי הגמ' לדעתו [וכנ"ל] וכן נראה
מהריב"ש שדעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל דלא מהני הביטול בין קודם הפתיחה ובין
אחריו וסברא זו דביטול פתיחת הסופר הביא לדעת שארי הפוסקים ולא לדעתם ועיין
בסי' תפ"ב וא"כ לפי"ז [לא] מהני הביטול ולפי הנראה לדעתם דגם באמצע הפתיחה
אינו יכול לבטל והנה לפי הנראה מהריב"ש הנ"ל הא דלא מהני ביטול קודם הפתיחה
משום דהוי דשלב"ל ורק דלדעת הרמב"ם מהני משום דהוי כמבטלו לאחר שיגמר אבל
(שיטת) [לשיטת] הרמב"ן והרשב"א ז"ל גם באמצע הפתיחה אינו יכול לבטלו רק בין
הפתיחה והחתימה שפבר נגמר ובא לעולם מהני הביטול והא דמבואר בחי' הרשב"א
ז"ל בפרק המגרש [דף פ"ח ע"א] בשם הרמב"ן ז"ל ד"כ"ל לבטל באמצע (החתימה)
[הפתיחה] גבי הא דאמרין הי' פתב חצי דף זה וכו' ליחוש דלמא נמלה וכו' ופירש"י
ז"ל שמה ביטלו והקשו התוס' [שם דף פ"ח ד"ה ודלמא] הא לר"נ לא מהני הביטול
ומתיר הרמב"ן ז"ל ד"כ"ל פתב רש"י דלא נעשה שליח רק לחצי הגט ע"כ ומשמע
מדבריו דחצי הראשון כבר בטל ולפעד"נ אין זה פנונתו רק פנונתו דביטול השליחות על
להבא והגם שחזר ועשהו שליח לגמרי לא מהני דצריך שליחות לכתוב כל הגט ולא
לכתוב חציו והיינו למאן דבעי שליחות בפתיחה והרשב"א ז"ל פתב דזה לא מגרע מידי
מה שנמלה בנתים סוף סוף צנוהו לגמרו אבל למ"ד דלא בעיין שליחות בפתיחה פשר
לכ"ע ואינו יכול לבטל באמצע הפתיחה ואפ"ל טעם שכתב הרמב"ן ז"ל בפרק חזקת
[הנ"ל] דמבטל פתיחת הסופר לשמה פנ"ל מ"מ נלפע"ד דבאמצע הפתיחה לא שיהי' זה
דכבר נתקשו הרבה למאן דלא בעי שליחות בפתיחה ולא צריך צנואות הבעל רק שיהי'
לשמה מה מהני (הביטול) [המסי' מודעא] שלא בפניהם ועיין בבית אפרים [בתשו' סי'
קכ"ה] אולם הדבר פשוט פאן דבעיין ע"פ חוקי התורה לשמוע דווקא מפי הבעל ומבטל
מקודם לא מהני שוב הצנואה וכמו שמסביר הרמב"ן ז"ל בפרק הנ"ל דהוי פאומר להם
פתבו מדעתים דכבר ביטל דיבורו אף לפי"ז במצוונה לכתוב ואח"כ מבטל שלא בפניהם
דאז העדים כותבין עפ"י צווי הראשון ומהראוי שלא יהני בטולו שלא בפניהם אף שאמת
[זה] לימא דאתי דיבור ומבטל דיבור (זולת לסברת סה"ת ומטעם אחר לא פבית אפרים
ז"ל) אף באמצע הפתיחה דלא מהני לבטל גוף הפתב שכתב פבר דכינן דלא נגמר הוי
כדשלב"ל ואי משום שביטול שליחות הסופר הא לא בעיין שליחות וכשגומר הסופר על
פנונתו הראשונה עושה עפ"י צווי הראשון פיון דלא נתבטל עדיין מה שכתב פן הי'
נראה.

אבל באמת התוס' בפרק המגרש [שם] פתבו בהד"ל ד"כ"ל לבטל באמצע הפתיחה וגם
לשיטת הריב"ש ששפירש דמהני ביטול קודם הפתיחה דהוי פאומר שייבטל לאחר שיגמר
מהני כמו כן הביטול באמצע הפתיחה ויש"ש פתב בהד"ל דבאמצע הפתיחה לכ"ע יכול
לבטלו וא"כ לפי"ז בנ"ד שביטול באמצע הפתיחה לכ"ע הוי ביטול ולא מהני ביטול
מודעא אף מ"מ י"ל לדעתו הי' על נתינה ומכ"ת האריה בזה הרבה ובספר בית אפרים

הַאֲרִיף גַּם הוּא לְמַאֵד לֹמֵר כֵּן אִף מִי יַעֲרֹב לְבוֹ לְהַקְלֵ בְּסִפְקֵ עֲצוּמֵ כֹּזֵב לְכֵן נ"ל דִּישׁ מְקוֹם לְהַקְלֵ עַפ"י סה"ת שֶׁהֵבִיא מִכ"ת שֶׁפֶתַח דָּאָם צִינָה לְכַתּוֹב גֵּט בִּיטּוּלֵוֹ שְׁלֵא בְּפִנְיָהֶם דְּלֵא מְהֵי וְהֵרָמָ"א ו"ל בְּתַשׁוּבָה [סי' ק"ה] הֵגִי' אֶת דְּבָרָיו וְכָתַב דֵּג' דִּינָיִם יֵשׁ אִם בִּיטּוּל קוֹדֵם הַצְּנוּאָה לְהַסּוֹפֵר יוּכַל לְבַטֵּל הַנְּתִינָה.

אָבֵל לֹא גוּף הַגֵּט מֵאַחַר שֶׁעֲדִינָן אֵינוֹ בְּעוֹלָם ב' לְאַחַר הַצְּנוּאָה אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּלוֹ שְׁלֵא בְּפִנְיָהֶם לֹא הַגֵּט וְלֹא הַנְּתִינָה. לְאַחַר הַחֲתִימָה יָכוֹל לְבַטֵּל הַנְּתִינָה אָבֵל לֹא גוּף הַגֵּט וּבְסוֹפֵר בֵּית אֶפְרַיִם תָּמָה עָלָיו דְּלָמָּה לֹא יוּכַל לְבַטֵּל הַנְּתִינָה גַּם קוֹדֵם הַפְּתִיבָה וְאִם נִרְצָה לְבָאֵר בְּפִרְטוּת וּלְדַקְדָּק בְּדָבָרֵי הַפְּרָדְכֵי [ר"פ הַשּׁוֹלְחַן] תִּקְצַר הִירִיעָה מִהֵכִיל וְאוּלָּם לִפְנֵי ד' דְּבָרֵי הֵרָמָ"א ו"ל שֶׁפִּיר וְדָבָרֵי בֵּית אֶפְרַיִם ו"ל נְפִלְאִים מִמֵּנֵי הֵן לְטַעַם שֶׁרְצָה לְיַתֵּן לְסֵה"ת וְהֵן הַפִּירוּשׁ וְהָרָאָ' שֶׁהֵבִיא סה"ת מִדְּבָרֵי הַש"ס פִּי הָרוּאָה יִרְאֶה שֶׁדְּבָרָיו אֵינָם מִיּוֹשְׁבֵימֵם עַל לְשׁוֹן סה"ת דו"ל סה"ת [שֵׁם בְּמִרְדְּכֵי] וְהַשְּׁתָּא לְפִי גְרוּסוֹת אַחֲרוֹת שֶׁיָּכוֹל לְבַטֵּל הַגֵּט א"כ לְדִידָן מַה מוֹעִיל בִּיטּוּל מוֹדְעָא בְּשַׁעַת נְתִינָה דִּילְמָא בְּטַל גוּף הַגֵּט וְאֵין יָכוֹל לְחַזֵּר וּלְגַרְשׁ בּוֹ.

וְהָא מְדַמָּה לָהּ לר"י דְּאָמַר חוֹזְרוֹת וְגַם בִּיטּוּל מוֹדְעָא אֵין מוֹעִיל דְּהָא ר' יְהוּדָא וְרַב שֶׁשֶׁת עָשׂוּ גֵט אַחַר לְאַחַר בִּיטּוּל הַגֵּט דְּסוֹבְרִין דְּאֵין חוֹזֵר וּמְגַרְשׁ בּוֹ וְלֹא עָשׂוּ בִּיטּוּל מוֹדְעָא וְנִרְאֶה לִי דְמַצִּי לְמִימַר דְּלְאַחַר שֶׁאָמַר לְהַסּוֹפֵר לְכַתּוֹב וּלְעֵדִים לְחַתּוּם אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל שְׁלֵא בְּפִנְיָהֶם כ"א עַל פִּיָּהֶם כִּיּוֹן שֶׁצִּינָה לָהֶם לְעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה [וְאֵעַפ"י שְׁלֵא כָתְבוּ וְלֹא חֲתָמוּ וְלֹא עָשׂוּ מַעֲשֵׂה עֲדִינָן] וְכֵן מִשְׁמַע הָכָא בְּשִׁמְעָתִין דְּהָא רַבִּי סָבַר בְּטָלוּ מְבֻטָּל אִם בְּטָלוּ הַשְּׁלִיחַ שְׁלֵא בְּפִנְיָו רַבִּי סָבַר אָמַר לְעֲשֶׂרָה כָּתְבוּ גֵט לְאִשְׁתִּי יָכוֹל לְבַטֵּל זֶה שְׁלֵא בְּפִנְיָ זֶה וְרַשְׁבָ"ג סָבַר אֵין יָכוֹל לְבַטֵּל זֶשׁב"ז פִּי אִם בְּפִנְיָ כּוֹלָן וְאִפִּי' רַבִּי מוֹדָה שֶׁאֵין מְבַטֵּל כ"א אוֹתוֹ שֶׁדִּיבֵר אֵלָיו דְּהָא סָבַר עֲדוּת שֶׁבְּטָלָה מִקְצָתָהּ לֹא בְּטָלָה כּוֹלָהּ וְא"כ לִיכָא חוֹרְבָא דְּאֵי אֲזִילֵי הֵנָּה וְכָתְבוּ גֵיטָא שֶׁפִּיר הָיִי גֵט אֶלְמָא לְאַחַר שֶׁאָמַר לָהֶם לְעֲשׂוֹת אֵין יָכוֹל לְבַטֵּל שְׁלֵא בְּפִנְיָהֶם וְאִם קוֹדֵם שֶׁנִּגְמַר הַגֵּט בִּיטּוּל בְּפִנְיָהֶם אֵין מוֹעִיל בִּיטּוּל מוֹדְעָא וּלְכַד ר' יְהוּדָא וְרַב שֶׁשֶׁת אֲצָרְכוּהָ גֵיטָא אַחֲרֵינָא שֶׁהַבְּעַל בִּיטּוּל הַגֵּט לְעֵדִים עֲצָמָן קוֹדֵם שֶׁנִּגְמַר אָבֵל לְאַחַר שֶׁנִּגְמַר שֶׁנִּכְתַּב וְנִחְתַּם אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל הַגֵּט בְּפִנְיָ עֲצָמוֹ שְׁלֵא בְּפִנְיָהֶם וּלְגִירְסָא דְּגֵט גּוּפָא מִי קָא בְּטִיל דְּמִשְׁמַע דְּגֵט גּוּפִי' יָכוֹל לְבַטֵּל וּבְזֶה מוֹעִיל מוֹדְעָא וְכֵן אִם עָשָׂה שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָהּ יָכוֹל לְבַטֵּלוֹ שְׁלֵא בְּפִנְיָ הַשְּׁלִיחַ דְּהִלְכָה כר"נ דְּאָמַר הִלְכָתָא פְּרַבִּי בְּשִׁתִּיָּהֶם וּבִיטּוּל מְבֻטָּל וְכֵן סָגִי בְּבִיטּוּל מוֹדְעֵי לְכַד בְּבִיטּוּל מוֹדְעֵי סָגִי בְּשַׁעַת נְתִינָה דְּאֵי בְּטָלוֹ לְאַחַר שֶׁנִּגְמַר הַגֵּט אוֹ קוֹדֵם שֶׁאָמַר לְעֵדִים לְחַתּוּם וְלַסּוֹפֵר לְכַתּוֹב אָמַר כָּל שֶׁאֲצָנָה לְעֲשׂוֹת גֵּט לֹא יוֹעִיל וְאֵנִי מְבַטֵּל הַכָּל בְּזֶה לֹא יוֹעִיל בִּיטּוּל מוֹדְעֵי וְאֵי לְאַחַר שֶׁאָמַר לָהֶם לְכַתּוֹב וְלְחַתּוּם אֵין בִּיטּוּל הַגֵּט מוֹעִיל אֶלָּא לְעֵדִים עֲצָמָן וְלַסּוֹפֵר וְאִם אָמַר לָהֶם עֲצָמָם בְּטָל קוֹדֵם שֶׁיִּתְחִילוּ לְכַתּוֹב אוֹ קוֹדֵם שֶׁיִּגְמְרוּהוּ בְּזֶה לֹא חֲצִיפֵי סִהְדֵי לְעֲשׂוֹתוֹ אַחַר שֶׁשְׁמַעוּ בְּטוּלוֹ וְלָכֵן בְּבִיטּוּל מוֹדְעָא בְּשַׁעַת נְתִינָה סָגִי וְכִשֶּׁר הִדְבָּר וְהַשּׁוֹלְחַן גֵּט לְאִשְׁתּוֹ מְקוֹם אַחַר יָכוֹל הַבְּעַל לְבַטֵּלוֹ שְׁלֵא בְּפִנְיָו דְּהִלְכָה כר"נ דְּאָמַר הִלְכָה פְּרַבִּי בְּשִׁתִּיָּהֶן דְּבִיטּוּל שְׁלֵא בְּפִנְיָו מְבֻטָּל הַשְּׁלִיחַ וְא"כ נָכוֹן הִדְבָּר שֶׁיֵּשׁ לֹמֵר לְהַבְּעַל שֶׁיִּשְׁבַּע שְׁלֵא יְבַטְּלוּ כְּשֶׁשּׁוֹלְחַן גֵּט בִּיד אַחַר עַכ"ל סה"ת.

והנה הרואה יראה שטעמו של סה"ת רק ממה שצינה להם לעשות מעשה וגם מבואר בהקדמי בדבריו דלא מבעי לרשב"ג דאינו יכול לבטל רק אפי' רבי מודה דלא פבית אפרים שם ולא זכיתי להבין דברי הגאון ז"ל בתשובה שהוא והנה באמת פשוט דברי הסה"ת מרפסין איגרא דאמאי לא יהי ביטול שלא בפניהם כמו דמהני מה שמבטל השליח שמצונוהו לעשות מעשה נתינת הגט ובפרט שיטת הרמ"א ז"ל [הנ"ל] דאפי' הנתנה אינו יכול לבטל קודם הפתיחה אינו מוכן כלל גם הראי' שהביא מהא דאמר לעשרה כתבו גט לאשתי אינו מוכן כלל דהא התם אינו מבטל לאחרינא פאשר הקשה בגליון שעל המרדכי.

ואשר נלפע"ד פוננת דבריו פה הוא דהנה התוס' פתבו בריש השולח [ד"ה מהו דתימא] דביטול שלא בפניו לא מהני שלא בפני ב"ד ולא הוי פעוקר דבר מן התורה וכוננתו (דקדובר) [דדיבור] שלא בפני השליח הוי דיבור גרוע והוי פעין דברים שבלב דבכה"ג יכולין חכמים לעקור דבר מן התורה דעשהו פדברים שבלב ובספר אבני מלואים [סי' קמ"א] האריה בזה ועיין בירושלמי בריש השולח.

הינא לנו מזה דגם בלא תקנות ר"ג אינו יכול לבטלו [שלא בפני ב"ד] ועקרהו חז"ל אם הי' (המקום) [להם איזה מקום] לתלות [תקנתם ע' תוס' בכמות דפ"ח ע"א ד"ה מתוך ודפ"ט ע"ב ד"ה פיון] פיון שעשהו פדברים שבלב פנ"ל והנה אנו דקי"ל כר"י [פ' האומר] דאתי דיבור ומבטל דיבור שיש בו קצת מעשה ולזה סברת בעל התרומות גהי דגבי שליח שצינה ליתן לא הוי אפי' קצת מעשה פמבואר בפירק האומר בקדושין אבל בכתיבת הגט ל"מ למאן דס"ל דלא פעי שליחות בכתיבה והא דבעי לשמוע מפי הבעל פדי שיהי' לשמו א"כ הרי מצנה להם שיעשו מעשה הם עצמם ואין בו עוד שום התלות בדבר ורק המה העושים וא"כ עתה שפא לבטל מעשיהם הוי פדיבור נגד מעשה ואפי' למ"ד דבעינו שליחות בכתיבה לא דמי שליחות הסופר לשליחות השליח לנתנה דהתם מוסר לו הגט והשליח אינו רק שעושה דבורו וכל זמן שלא עשה שליחותו לא הוי רק דיבור ואתי דיבור ומבטלו אבל בכתיבת הסופר דהוי מקלי מש"ה לא נמסרו לשליח [לעשות שליח שני] וא"כ הוא אינו מוסר דבר (והוא) [והשליח] עושה גוף המעשה א"כ תיקף פדיבורו שצינהו לעשות הרי הוא פקצת מעשה שמרשהו לעשות מעשה ממש משא"כ בנתינת הגט לשליח אדרבא הוא מוסר לו הגט ובכוחו נותן לו השליח להאשה ומש"ה השליח עושה שליח וא"כ התמנות השליחות לא הוי רק דיבור דעיקר המעשה הוא פח המשלח שמסר לו הגט אבל הסופר והעדים המה גומרים המעשה והמשלח לא מסר להו רק מקלי ומש"ה תיקף אחר צוואת הבעל שרשאים הסופר והעדים לכתוב ולחתום ע"י דבריו הוי פמעשה ממש ולא יכול לבטלו פדיבור שלא בפניהם (דבפניהם פשיטא שיכול למחות פמבואר בתוס' קדושין דנ"ט ד"ה לא קידשה) הגם שאין זה מעשה ממש מ"מ עשאו חז"ל פמעשה שלא יוכל הדיבור לבטלו דנפיק מינ' חורפה כמו שלא יוכל לבטלו שלא בפני ב"ד שליחות השליח והנתינה דעשויים פדברים שבלב לדבורו הגרוע שלא בפניו פכה נמי עשוין לצוואות הבעל להסופר והעדים פמעשה ממש שלא יוכל לבטלו אפי' בפני ב"ד ומביא ראי' לזה מהגמ' וזה לשון הגמ' [גיטין דף ל"ג ע"א] ת"ר אומר לעשרה כתבו גט לאשתי יכול לבטל זשב"ז דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה במאי קמיפלגי בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה קמיפלגי רבי

סבר עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ואי אזלי הנהפכתבי ויהבי לכתבו וליכתבו
רשב"ג סבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והנה לא ידעו ואזלי וכתבי ויהבי ושרי
א"א לעלמא ואי בעית אימא דכ"ע עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה והכא היינו
טעמא דרשב"ג קסבר מילתא דמתעבדא באפי עשרה צריכה בי עשרה למישלפה איבעיא
להו פלגם מהו טעמא דרשב"ג משום דקסבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והני
כיון דאמר להו פולגם לא מצו כתבו ויהבי א"ד טעמא דרשב"ג משום דקסבר פל מילתא
דמתעבדא באפי בי עשרה צריכה בי עשרה למישלפה והלכך אפי' פולגם נמי עכ"ל הגמ'
עיי"ש וכו' ובאמת לכאורה קשה למה תפס הבריייתא פהאי לישנא הא לפי פירש"י ז"ל
המכונן שהבעל לא בטל את פולגם והול"ל רבי סבר ביטל מקצתן לא ביטל פולגם וכבר
התעורר בזה הבית אפרים ז"ל ותו קשה קושית התוס' [ד"ה רבי] דמנ"ל להש"ס דרבי
סבר עדות שבטלה מקצתן לא בטלו פולגם דילמא רבי לשיטתו דבטלו (אינו) מבוטל
ועוד קשה ללישנא בתרא דטעמו דרשב"ג משום מילתא דמתעבדא בי עשרה צריכה
עשרה למישלפה ונ"מ לענין פולגם וקשה דבאמת הא דצריך עשרה למישלפיהו לאו
דאורייתא ועיי' במהר"ם שירי וגם לפי פירוש הפ"י מודים דבכאן אינו מה"ת אם מבטל
פולגם כמבואר בדבריו וא"כ למה בכולכם לא יוכל לבטל דחורפה ליכא ומה תקנה שייך
בזה גם לשון דמתעבד בי עשרה אינו יתישב שפיר דהא ליכא רק דיבור והול"ל דאתאמר
בי עשרה ולכן מפרש סה"ת דברי הגמרא דבאמת אם ביטל [להסופר והעדים] שלא
בפניהם לא מהני בשום מקום משום דדיבור לא יוכל לבטל מעשה שצינה לעשות וזה
פשוט הי' להש"ס מש"ה בעי (מאי טעמו דרבי) [במאי קמפלגי] ומתריז דס"ל לרבי
דעדות שב"מ לא בטלה כולה היינו גם שבאמת פונת הבעל לבטל פולגם לא יוכל לבטלו
אותם שאינם בפניו דהוי כמעשה ואי דממילא יבוטלו כיון שבטל אותן השלוחים שהם
עמו בפניו ומבטל בפניהם ז"א דעדות שב"מ לא בטלה כולה לכן שאר העדים פשרים
דלא מהני להו הבטול שלא בפניהם ורשב"ג ס"ל עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה
ולדידי' הוי כחז עדות כמו שבבואר במפורשים ומש"ה ה"א דהוי כאילו בטלה בפניהם
ולנה הוצרך לטעמו דשייך תקנת ר"ג משום חשש ממזרות ולישיטתו [אזיל דס"ל] בטלו
אינו מבוטל ומש"ה אפי' אותן שבטל בפניהם פשרים פי היכי דלא תיפוק חורפה ובתר
הכי קאמר הגמ' בלישנא בתרא דטעמ' דרשב"ג משום פל מילתא דמתעבד בי עשרה
והוי כמעשה מה שעשה לכולם שלוחים ומש"ה גם בלא תקנות ר"ג אינו יכול לבטל
שלא בפניהם דזה הוי כמעשה ולפ"ז מתורץ קושית התוס' [שם ד"ה צריכא] דלמה
הוצרך לתקן נגד אותן השנים דהא ליכא שום חששא ולא שייך תקנת ר"ג יעו"ש
בדבריהם ולפי מה שכתבנו א"ש כיון דהוי כמעשה הא מילתא דאיתעבד בי עשרה אינו
בטל גם בלא תקנת ר"ג כיון דאיכא עכ"פ קצת חורפה ועפי"ז שפיר הביא סה"ת ראי'
לדבריו ואפי' רבי לא פליג רק משום דאותן שבטלם שלא בפניהם על מקומם יעמדו ולא
יבטלו אבל היכי שבא לבטלו שלא בפניהם גם רבי מודה דהוי כמעשה מש"ה הוצרך
לטעמו דעדים שב"מ לא בטלו פולגם ולפעד"נ פי יש מקום לכונן זה בדברי הסה"ת וא"כ
בנ"ד שבטל שלא בפניהם לא מהני הבטול ובאמת שלא מצינו חולק על סה"ת בהדי'
והגמיי"ו והש"ג והמרדכי כמעט כל גדולי האחרונים הביאו דבריו להלכה גם ברמ"א סי'
קל"ד [ס"ג] משמע דבדיעבד יש לסמוך עליו ומש"ה לא חייש שמה ביטל הגט ורק

הַרְמַב"ם ו"ל חולק עליו בַּפְּרֹוּשׁ [פ"ו מה"ג הל' י"ט] שְׁפָתַב אָמַר לַעֲשֶׂרָה כְּתוּבוֹ גֵּט וּתְנוּ
לְאַשְׁתִּי יְכוּל לְבַטֵּל זֶה שְׁלֵא בַּפְּנֵי זֶה וְאַפְּי' בַּפְּנֵי שְׁנַיִם אַחֲרֵימ הָרִי דס"ל שְׁיִכּוּל לְבַטֵּלוֹ
אפִּי שְׁלֵא בַּפְּנֵיהֶם אָף י"ל גַּם הַרְמַב"ם לֹא פָּלִיג עָלָיו רַק עַל שְׁלוּחֵי הַנְּתִינָה דְנֻקְט בַּדְּבָרִיו
כְּתוּבוֹ וּתְנוּ וּמִשְׁמַע דְּבִכְתִּיבָה לְחוּד מוּדָה לְהוֹסֵה"ת דְּלֹא יְכוּל לְבַטֵּלוֹ שְׁלֵא בַּפְּנֵיהֶם אָף לְפִי
מֵה דְמַפְרֵשׁ שֵׁם הַלְחָם מִשְׁנָה (מְפָרֵשׁ) דְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּבַתְנוּ לְחוּד יְכוּל לְבַטֵּל זִשְׁב"ז
וּבַטֵּל אַחַד בְּטָלוּ כְּנֻלָּם וּגְבִי כְּתִיבָה לֹא בְּטָלוּ כְּנֻלָּם אָף נֶגֶד הַנְּתִינָה וְא"כ הָרִי מֵה דְלֹא
בְּטָלוּ כְּנֻלָּם הוּא מִשּׁוּם שְׁיִיכּוּת דְּכְתִיבָה וּכְדָבָרֵי הַלְחָם מִשְׁנָה אפ"ה אִם בְּיִטֵּל כְּנֻלָּם אפִּי
בַּפְּנֵי שְׁנַיִם אַחֲרֵימ בְּטָל הָרִי דְלֹא כִסֵּה"ת דְּלִסֵּה"ת לֹא מִהֲנִי בְּכְתִיבָה בְּיִטוּל שְׁלֵא בַּפְּנֵיהֶם
וּמְקוּם הִי לִיִּישׁב זֶה דְּכָבֵר תְּמָה עַל הַרְמַב"ם הַרְאָב"ד בְּהַשְׁגוּתֵיו דְּמַנ"ל לְהַר"ם ו"ל
לְחַלֵּק דְּבַתְנִינָה בְּטָל אַחַד בְּטָל כְּנֻלָּם וְלֹא בְּכְתִיבָה גַּם הַקָּשׁוּ עָלָיו דְּלָמָּה לֹא הִבִּיא בְּהִדְיָא
גְּבִי כְּתִיבָה דָּאָם ב"א לֹא בְּטָלוּ כְּנֻלָּם כְּרַבִּי דְקִי"ל כְּנֻתִי' וְנ"ל לְתַרְזֵן דְּהַרְמַב"ם ו"ל כְּתַב
[שֵׁם ה' י"ו] דְּצָרִיף לְבַטֵּלוֹ בַּפְּנֵי שְׁנַיִם וְהֵאֵי צָרִיף בְּדִיעֵבֵד הוּא דְלִכְתְּחִילָה אֵינוֹ רִשְׁאֵי
לְבַטֵּל מִפְּנֵי הַתְקַנָּה וְטַעְמוֹ דְּבַעֲי שְׁנַיִם כְּתַב הַפ"י ו"ל מִשּׁוּם דָּאִין דְּכָר שְׁבַעְרָוּהָ פְּחוּת
מִשְׁנַיִם וְלִכְאוּרָה קָשָׁה לָמָּה בַּפְּנֵי הַשְּׁלִיחַ אֵינוֹ צָרִיף שְׁנַיִם אָף זֶה פְּשוּט דְּהֵנָּה מְבֹאָר
בַּפ"י ו"ל דְּזֶה לֹא מְקַרִי אִתְחַזַּק דְּאִדְרַבָּה דְּאִתְחַזַּקָה בְּחַזַּקת א"א וְהִיכָא דְלֹא אִתְחַזַּק אפִּי
בְּדָבָר שְׁבַעְרָוּהָ ע"א מִהֵימֵן אָף הִיכִי דְבַטְלוּ שְׁלֵא בַּפְּנֵי דְקִי"ל דְּחַזַּקָה שְׁלֵא בְּיִטֵּל הַגֵּט
כְּמִבְּנֹאָר בְּהַרְמַב"ם ו"ל [שֵׁם ה' כ"ז] וְא"כ אִם יִתֵּן הַשְּׁלִיחַ הַגֵּט וְיִתְחַזַּק לָנוּ שֶׁהִיא אִשָּׁה
מְגוּרְשָׁת דְּחַזַּקָה שְׁלֵא בְּיִטֵּלוּ הָאֵיף יְהִי ע"א נְאָמֵן לוֹמַר שְׁבִיטֵל לְפָנָיו נֶגֶד חַזַּקָה בְּדָבָר
שְׁבַעְרָוּהָ מִש"ה צָרִיף דְּוּנָקָא שְׁנַיִם אָבֵל לְשְׁלִיחַ גּוּפָא דְלִדִּידָן' לֹא אִתְחַזַּק א"צ שְׁנַיִם וְא"כ
לְפִי"ז א"ש דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ו"ל כִּינֵן שֶׁהִבִּיא שְׁיִכּוּל לְבַטֵּל זִשְׁב"ז מְמִילָא מוּכָן שְׁלֵא בְּטָלוּ
כְּנֻלָּם דֹּא"כ הָאֵיף יְהִי ע"א נְאָמֵן א"ו דְּלֹא בְּטָלוּ רַק הוּא לְבָדוֹ וְלִדִּידָן' לֹא אִתְחַזַּק שְׁפִיר
א"צ עֲדִים אָף כִּינֵן דְּמְבֹאָר בְּכַמָּה מְקוּמוֹת בְּפּוֹסְקִים בְּדָבָר שְׁבִידוֹ גַּם בְּדָבָר שְׁבַעְרָוּהָ
ע"א נְאָמֵן וְעֵינֵן בְּהַגְהוֹת מְרַדְכֵי בְּקִדּוּשֵׁין וְא"כ בְּמָסַר הַגֵּט לִיד שְׁנַיִם דְּמִשְׁמַע דְּהַגֵּט בְּיַד
כְּאוּ"א כְּרַצּוֹנוֹ א"כ הָיִי בְּיַדוֹ שְׁפִיר יְכוּל לְבַטֵּלוֹ לְדִידָן' לְחוּדִי' וְא"כ מְמִילָא שׁוּב נוּכַל
לוֹמַר דְּבַכָּה"ג בְּטָל כְּנֻלָּם וְכִינֵן דְּלִיכָא הוֹכָחָה לָנוּ מִהַגְמ' לְכֵן כְּתַב לְהַחְמִיר (ב"מ) [בְּטָל
א'] בְּטָל (כְּנֻלוֹ) [כְּנֻלָּם] אָבֵל בָּאָם לֹא מָסַר הַגֵּט ת"י רַק שְׁאָמַר כְּתוּבוֹ וּתְנוּ דְּבַזָּה אִין
בְּיָדָם בְּנוּדָאֵי ע"כ דְּלֹא בְּטָלוּ כְּנֻלָּם דֹּא"כ לֹא הָיִי ס"ל לְרַבִּי דִּיכּוּל לְבַטֵּל (זב"ז) [זִשְׁב"ז
נְכַנ"ל] וְדוּק בְּזָה.

וּלְפִי"ז י"ל דְּעַד כָּאֵן לֹא כְּתַב הַרְמַב"ם שְׁיִכּוּל לְבַטֵּל בַּפְּנֵי אַחֲרֵי' רַק לְעַנְיֵן נְתִינָה לְחוּדִי'
אָבֵל לְעַנְיֵן כְּתִיבָה נ"ל דְּלֹא פָּלִיג עַל סֵה"ת אָף פֶּשֶׁט דְּבָרֵי הַרְמַב"ם מוֹרִינֵן שְׁפָּלִיג גַּם בְּזָה
עַל סֵה"ת כְּאֲשֶׁר הִבִּינוּ מְדָבָרֵי הַג"מ וְשִׁאָרֵי הַגְּדוּלִים וְהַאֲחֻרוּנִים אֲמַנָּם לְדִינָא גְּרָאָה
דְּבָרֵי הַסֵּה"ת נְכוּנִים בְּטַעְמָא וְהֵנָּה רְאִיתִי בְּסִפְרֵי בֵּית אַפְרַיִם מְקַשָּׁה עָלָיו מֵהָא דְאַמְרִינֵן
בַּגְמ' וְאָף ר' יֵאֵשִׁי דְמֵן אוּשָׁא סָבַר חֲדָא כְּרַבִּי וְחֲדָא כְּרַבִּי ג' דְּאָמַר רַבָּה בְּב"ח חֲמִשָּׁה
סְבִי הָיִינוּ קָמִי דר' יֵאֵשִׁי דְמֵן אוּשָׁא אֶתָּא הָהוּא גְּבָרָא קָמִי וְאַשְׁקִלִי גִיטָא ע"כ אָמַר לְהוּ
זִילוּ אֲטַמִּירוּ וְכְתוּבוֹ לְהוּ וְאִס"ד כְּרַבִּי כִּי מִטְמָרִי מֵאֵי הָיִי אֶלָּא ש"מ כְּרַבִּי ג' ס"ל וְאִס"ד
אִידָף נְמִי כְּרַבִּי ג' לָמָּה לְהוּ אֲטַמִּירוּ לִיבְדָרוּ אֲבָדוּרֵי אֶלָּא ש"מ חֲדָא כְּרַבִּי וְחֲדָא כְּרַבִּי ג'
יְעו"ש בַּגְמ' דְּלְפִי דְּבָרֵי סֵה"ת דִּיקְלָמָא [בְּתַרְוִינֵי] ס"ל כְּרַבִּי וּמִש"ה אָמַר לְהוּ אֲטַמִּירוּ
שְׁלֵא יוּכַל לְבַטֵּלוֹ שְׁלֵא בַּפְּנֵיהֶם וּלְפַעַנ"ד דְּלְפִי מֵה שְׁפָתַבְנוּ א"ש רַק דְּנֻקְדִים עוֹד דְּמָה

שְׁנֵי מִדְּבָרֵי הַבַּי"ו"ל [בסי' קל"ד] דלסה"ת א"צ בְּיָטוּל [מוֹדְעָא] קוֹדֵם הַפְּתִיבָה רַק בְּשִׁעַת נְתִינָה דלפעד"נ דגם הוא מוֹדָה דְצָרִיף בְּיָטוּל מוֹדְעָא מְקוֹדֵם הַפְּתִיבָה רַק לְאַפּוֹקֵי מוֹדְעַת הַרְמַב"ם ו"ל דס"ל שְׁאֵם בְּיָטוּל [הַגָּט] לְאַחַר הַפְּתִיבָה לֹא מְהִיבֵי הַבְּיָטוּל מוֹדְעָא לְכֹן אֵין מְנִיחִין הַבְּעַל לִילֵף וְלִסְה"ת מְהִיבֵי ב"מ וְזֶה פְּוֹנְתוֹ בְּמָה שְׁפָתָב וְלְכֹן בְּבִיטוּל מוֹדְעָא בְּשִׁעַת נְתִינָה סְגִי הִינּוּ דְסָגִי בְּבִיטוּל [מוֹדְעָא] וְהוּא פְּדַעַת הַרְמַב"ם אֲבָל לֹא לְאַפּוֹקֵי דְלֹא צָרִיף בְּיָטוּל [מוֹדְעָא] קוֹדֵם הַפְּתִיבָה פְּאֲשֶׁר הִבִּין הַבַּי"ו"ל.

דְּהִנֵּה דְלִפִּי מָה שְׁפָתָבְנוּ כָּל טַעְמוֹ שֶׁל סֵה"ת מִשׁוּם שְׁצִינָה לְכַתּוּב הָיִי [ע"י דְיִבּוּרוֹ] כְּמַעֲשֵׂה כְּנ"ל בְּאַרְיִכוֹת אֲבָל אִם מְסַר מוֹדְעָא מְקוֹדֵם דְלֹא הָיִי (מַעֲשֵׂה) [כְּמַעֲשֵׂה] [פִּינּוֹן דְּמְסַר מוֹדְעָא עַל] דְיִבּוּרוֹ אִזְ אִם אַח"כ בְּיָטוּל גַּם הַגָּט לְאַחַר שְׁנִכְתָּב לֹא מְהִיבֵי שׁוּב הַבְּיָטוּל מוֹדְעָא דְקוֹדֵם נְתִינָה דְהָא כְּבָר מְבַטֵּל לִי הַגָּט גּוֹפָא דְלֹא הָיִי מַעֲשֵׂה א"ו שְׁגַם הוּא מְצָרִיף בְּיָטוּל [מוֹדְעָא] מְקוֹדֵם א"כ לִפִּי"ז בְּגַמ' שְׁלֹא הוֹצֵרָה ב"מ ש"מ דס"ל פְּרָשָׁב"ג דְאִם בְּטָלוּ אֵינוֹ מְבֹטָל דַּאל"ה הָיִי לֹן לְמִיחֻז (שְׁבִיטָל) [שְׁמָסַר] מוֹדְעָא [קוֹדֵם הַצְּוֹנָא] וְגַם [בְּיָטוּל] הַגָּט [קוֹדֵם נְתִינָה] דְזֶה גַּם לִסְה"ת מְהִיבֵי לְבַטֵּל הַגָּט וְלְכֹן דְבָרֵי הַסֵּה"ת נְכוּנִים וְגַם (הַגְּהוֹת) הַרְמַ"א ו"ל [בְּתִשׁוֹ הַנִּ"ל] א"ש דְלֹא מְהִיבֵי אִפִּי בְּיָטוּל הַנְּתִינָה קוֹדֵם גְּמַר הַגָּט שְׁלֹא בְּפִנֵּיהֶם מְטַעַם הַנִּ"ל (וְכִיּוֹן) [דְּכִיּוֹן] דְּהַצְּוֹנָא שֶׁל הַבְּעַל הָיִי כְּמַעֲשֵׂה כְּנ"ל וְאִם יְבַטֵּל הַנְּתִינָה יְבַטֵּל מִמִּילָא מַעֲשִׂיהֶם דְּכִי לְמִינְקֻטָּא בְּכִיּוֹסְתָא פְּתוּבָהּ וּמִש"ה אֵינוֹ יְכוֹל לְבַטֵּלוֹ אִף לְאַחַר שְׁנִכְתָּב וְנִגְמְרוּ מַעֲשִׂיהֶם שׁוּב יוֹכֵל הַבְּעַל לַעֲשׂוֹת עִם הַגָּט מָה שְׁיִרְצֶה דְּהַנְּתִינָה הוּא עֵנִין נִפְרָד כְּמִבְּנֹאֵר לְעֵנִין עֲשׂוֹ עֲדִים שְׁלֹיחְתָּו.

הַיּוֹצֵא לְנוּ מִזֶּה דְלְדְבָרֵי סֵה"ת וְהַג"מ וּש"ג וְהַמְרָדְכִי וְשָׂאֵר הַגְּדוֹלִים וְאַחֲרוֹנִים וְהִיש"ש גַּם הַרְמַ"א ו"ל פְּוֹלָם ס"ל דְּבַדְיַעֲבַד אֵינוֹ מְבֹטָל שְׁלֹא בְּפִנֵּי הַסּוֹפֵר וְהַעֲדִים וְגַם לְדְבָרֵי הַרְמַב"ם ו"ל גּוֹפָא אִם הַגָּט אֵינוֹ בְּיַד הַשְּׁלִיחַ אֵינוֹ רַק סָפֵק כְּמִבְּנֹאֵר בְּפִנֵּי מִשָּׂה רִישׁ הַשְּׁוֹלֵחַ לְכֹן יֵשׁ מְקוֹם לְהַתִּיר בְּמְקוֹם עֵיגוֹן גַּם בְּעֵנִין אֲוֹנָס אֲשֶׁר לִפִּי דְבָרֵי מְכ"ת אֲדַרְבָּה הַאֲשֵׁה רְצָתָה לְדוֹר אֲתוּ בְּאַהֲבָה וְכִי מִשׁוּם שְׁרָצוֹנָה לְדוֹר בְּעִירָה יֵהִי נִקְרָא אֲוֹנָס וְגַם בְּאַמַּת זֶה דְבָר פְּשׁוּט מְנַהֵג בְּכָל תְּפוצוֹת יִשְׂרָאֵל כְּמָה פְּעָמִים שְׁאֲשֵׁה תוֹפְסַת חִפְּצִים וּמַעוֹת כְּדִי שְׁיִתְרַצֶּה הַבְּעַל לְגִרְשָׁה וְאֵין פּוֹצֵה פָּה ח"ו דְזֶה הָיִי גַט מְעוֹשָׂה וְטַעַם הַדְּבָר פִּינּוֹן שְׁלֹא נוֹדַע בְּיָרוּר הַדְּבָר אִם הִדִּין עִם הַאֲשֵׁה לֹא הָיִי זֶה פְּאֲוֹנָס וְאֵין זֶה אֲוֹנָס דְיוֹעַ דְּכְמָה פְּעָמִים בָּא הַדְּבָר לִיַּדִּי פְּשֶׁר וְלִקְרַב וְאִם בְּיָטוּל הַמוֹדְעוֹת אוֹ שְׁלֹא מְסַר מוֹדְעָא לֹא מְקַרֵי אֲוֹנָס פְּלֵל דְּנוֹדָאֵי מְרָצוֹנוּ מְגַרֵשׁ וְאַפִּי' אִם הִי' (לו') [לְנוֹ] גִּילוּי דַעַת קִי"ל גִּילוּי דַעַת לֹא מְהִיבֵי.

אִף אִם הָיָה גִּילוּי מִקְלָתָא וְאַנְמִדְנָא דְמוֹכַח טוֹבָא נ"ל לֹמַר דְּבַכָּה"ג לֹא הָיִי גַט פְּלֵל וְכֹן כָּתָב לְהַדְיָא בְּסִפְרֵי תוֹרַת גִּיטִין סוֹף סִי' קמ"א הַגַּם מָה שְׁפָתָב שֵׁם דְּאַנְמִדְנָא דְמוֹכַח נְמִי מְהִיבֵי לֹא נִרְאֶה לִי דְבָרֵיו דְהָא קִי"ל כְּאַפִּי' דְּגִילוּי דַעַת בְּגִיטָא לֹא מִקְלָתָא הוּא וְרָא' שְׁהִבִּיא מְב"ב דְּהַש"ס רוֹצֵה לְהוֹכִיחַ דְּתִלּוּי וְנִבְּיָן הָיָה זְבִינֵי מַגֵּט בַּע"כ אֲמַאי הָיִי גַט הָא בְּלַבּוֹ לֹא נִיחָא לִי וְכָתָב בְּתוֹרַת גִּיטִין דְּמָה פְּרִיף הַגַּמ' הָא הָיִי דְבָרִים שְׁבַלְבֵי דְלֹא מְהִיבֵי בְּגַט וְהִנֵּה לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דְּבָרֵיו בְּזֶה דְּהַתָּם הָיִי כְּפִי' מִמֶּשׁ וּמַאי דְבָרִים שְׁבַלְבֵי הוּא אֲבָל בְּזֶה מוֹדִינָא לִי דְאִם הִי' הַדְּבָר גִּלּוּי לְכָל הָעוֹלָם שְׁבַעֲבוּר אוֹנְסוֹ יְגַרֵשׁ הַגַּם שְׁלֹא כְּפוֹ

אותו לא הוי גט אפי' באונס ממון פאָשר פסקו רוב האחרונים ורבינו בצלאל [אשפניז] האריה הרבה בזה ובאמת גם התשב"ץ מודה ע"ז פמבואר בס"ד.

ובנידון השם ונדאי יוכל לסמוך במקום עיגון על המקילין ואין להאריך בזה כי כבר האריכו גדולי הדור שלפנינו בזה: וכדי להודיע שעניינתי בדבריו הנחמדים ראיתי להודיע איזה הערה אשר הערוני רעיוני בזה מה שכתב בדברי הרשב"א דטעמו הוא דכשלא נתקיים הדבר נתבטל השליחות יש לעיין הרבה בזה כי לפעד"נ זה הוי שני דברים וכי משום שלא קיים כל השליחות נתבטל מה שעשה מכבר בשליחותו והרבה יש להעיר בזה בכמה מקומות אולם באמת כבר גליתי דעתי בפירוש דברי הרשב"א ופשט דברי הרשב"א (למה) לא משמע טעם ביטל השליחות פאָשר כתב מכ"ת וגם הרשב"א הוא מפת הסוברים דהגט אינו צריך שליחות בהפתיכה גם מה שהעיר בדברי הרמב"ן בב"ב לפעד"נ פוננתו פשוט באמת דעת הרשב"ם שיכול לבטל לאחר החתימה ולא מקודם והרמב"ן ז"ל כתב עליו שיפה פנון בזה שלא יוכל לבטל קודם הפתיכה פאָשר האריך עד דלבסוף קאמר ואם נאמר ביטל הגט עצמו הלא לאחר הפתיכה נמי אינו יכול לבטלו והילכך אם באנו להשוות קודם הפתיכה הרי בהדי' דלדעתו שונים הנה ודלא פהרשב"ם בזה שחילק וגם מש"כ הרמב"ן שיש להחמיר שפא לבטל פתיכת הסופר וכו' פוננתו לחומרא בעלמא פדמשמע בדברי הריב"ש בתשו' שהבין פן דעתו וכבר בארתי לעיל עוד הקשה מכ"ת עליו פמאי דמשמע ממנו דאם ידעינו פנודאי שאין אנוס לא מהני הביטול ותמה עליו מדברי הרמב"ם ז"ל נפלאתי מאוד הלא מבואר בהר"ן ז"ל הובא בב"י שהרמב"ן חולק בזה עם הסוברים דמהני מודע' גם אם האונס שקר.

ומה שהקשה על הריב"ש דכתב טעם על הרמב"ם ז"ל דהוי פאילו אמר הריני מבטל הגט מעכשיו לאחר שאכתוב וכתב מכ"ת והתפלא עליו מדברי הרמב"ן והרשב"א ובאמת לא ידעתי הלא הריב"ש פא לתרץ שם שלא יסתרו דברי הרמב"ם בגט חליצה ולכן כתב פאן [טעם אחר] בדברי הרמב"ם ובשביל זה בחליצה דלא שנייה טעם זה הוי חליצה פסולה וא"כ מאי ראי' דברי הרמב"ן לזה אטו גברא אגברא קא רמית וגם באמת גם לבסוף כתב טעם הרמב"ן והרשב"א ומה שהביא מכ"ת דברי הרב מכתב אלי' אינו ת"י לכן לא יכולתי לפלפל בדבריו ומה שכתב מכ"ת על דברי סה"ת דטעמו משום דאמרינו פוננתו דמסר מודעא על הנתינה ולא על גוף הגט הנה כבר גליתי דעתי שאי אפשר לומר פירוש אחר בדברי סה"ת והמעניין יבחר.

גם מה שהקשה מכ"ת תשו' הרשב"ץ דמאי שפסק היכי דכפי' שלא פדין לפרוע הפתובה דהוי אונס דהוי גט מעושה והיכי דגזלת' ממון מסופק נ"ל לחלק בפשוטו דבשלמא אם כפי' ליתן דבר שאי אפשר או שאין ברצונו מחמת שהוא שלא פדין ונדאי דהוי אונס דהוי פכופין אותו לגרש ואותן החבטות דחבטות ליתן ממון שלא פדין פדי שגירש הגם שהי' יכול לפדות א"ע במעות מ"מ אם לא פדה במעות הגט נעשה באונס ההפאות שהכו אותו אבל אם כל הפיות הי' ע"י מעות (משפטי) [שפפיהו] במעות שרצה לגזלו אם לא יגרש בזה מסופק התשב"ץ אם אונס ממון הוי כפי' לענין גירושין וק"ל: סימן פד שאלה אחד שגלקח לבע"מ והלך להרעגעמענט ובקשה אשתו שיפטרנה בג"פ ולא רצה

עד שהבטיחו לו ארבעים כסף והשלישו ביד אחד שלאחר הג"פ יתן לו השליש הארבעים כסף.

והנה לאחר הגט הוציאה האשה הנ"ל כתב מסירת מודעה ורצונה שהשליש יחזור לה המעות כי היתה אנוסה בהבטחת המעות ומסופק השואל אם מחויב השליש להחזיר להאשה מחמת המ"מ דאולי לא יועיל המ"מ וגם מסופק אם נימא דהמ"מ מועיל והמעות יחזור להאשה אם הגט בטל פינון שגילה הבעל דעתו שאינו רוצה לגרש רק בכסף מלא וא"כ הני למפרע גט בטעות ובטל הגט: תשובה באמת לא ידעתי למה יבטל הגט אפי' אם נימא דהמעות יחזור להאשה ואי משום גילוי דעת הבעל דלא רצה לגרש רק בכסף מלא מ"מ פינון שלא הוזכר בשעת נתינה כלום ולא הני שום תנאי אין ג"ד מבטל הגט.

ויותר מזה מבואר בש"ע אה"ע סי' קמ"ו ס"ג וז"ל ואם אמר לה הרי את מגורשת ואם לא תתני לי מאתים זוז לא תהי' מגורשת ה"ז מגורשת אפילו שלא נתנה מפני שלא כפל תנאו עכ"ל. אלמא דנ"ד בלא תנאי לא מבטל הגט וגם אין לומר דהני אומדנא דמוכח פינון שראינו שלא רצה לגרש רק משום הממון ובאומדנא א"צ תנאי כפול הא ליתא דודאי אין זה יותר אומדנא מגירשה מחמת שלא הי' לה בנים או נדר שאמר משום כן אני מוציאה ואפ"ה כתבו התוס' בגיטין [דף מ"ו] דזה לא נקרא אומדנא דמוכח וכ"ז שלא הי' תנאי הגט קיים אפילו לא נתקיים המעשה ורק שם שינוי לעז או קנס יעו"ש.

אבל בנ"ד שלא הזכיר כלום בשעת מעשה הגט מזה בודאי הגט קיים אפי' אם יחזור המעות לאשה וא"ל דהני פאונס דמבואר בב"ב [דף מ"ז ע"ב] דכל המוכר מחמת מעות מקרי אונס דזוזי אנסוהו ורק מש"ה הני המכירה קיים משום דאגב אנס' גמר ומקני.

א"כ י"ל לכאורה דה"נ הני אונס דהא חזינו שלא רצה לגרש רק המעות אנסוהו שהי' צריך למעות וגמר והקנה באם יתנהו לו המעות אף אם למפרע בטל השלישות של המעות מפח המ"מ של האשה א"כ לא הקנה כלל דבמה גמר ומקנה פינון שלא יתנו לו מעות ובאמת הוא נותן הגט פאונס ובטל הגט כן הי' מקום לומר לכאורה אבל באמת אינו כן פינון דס"ס עשה ונתן הגט ברצון ונהי דהרצון הי' בטעות מחמת שסבר שיתנו לו מעות מ"מ כפר הקנה ברצון ובלא שום תנאי פינון שלא התנה בתנאי כפול ורא' מיבמות [דף ק"ו ע"א] דקי"ל גט מעושה וחליצה פסולין וחליצה בטעות פשירה והיינו אומרים לו ע"מ שיתנו לה מאתים זוז ואח"כ אומרת לו משטה הי' בה ולכאורה קשה הא לא רצה לחלוץ בלתי שהבטיחה לו המעות א"כ הני אונס ורק שגמר ומקנה ע"י זוזי ואם שוב אומרים לו משטה הי' בה למפרע במה גמר והקנה פינון שלא היו מחוייבים כלל מעות וא"כ הני החליצה מעושה דאינה חליצה ולמה חליצה מוטעת פשירה א"ו ש"מ דשאני אונס דאינו מרנצה בשעת מעשה ומש"ה בטל החליצה משא"כ מוטעה דשפיר גמר והקנה רק שהי' הקנין בטעות בדעתו שסבר שיהי' לו תועלת ע"י החליצה היינו המעות ובאמת בזה נכזבה תוחלתו ופטורה האשה מליתן לו דמשטה הי' בו אבל מה שגמר וגירש בזה מעשיו קיימים ומש"ה חליצה מוטעה פשירה וגט מוטעה דפסול הוא משום התנאי דבגט מהני תנאי ואם עברה עה"ת הגט בטל וא"כ בנ"ד דלא הי' תנאי רק השלישו לו מעות והאשה מסרה מודעה על השלישות והמעות חוזרין להאשה אבל הגט שנתן בטעות שסבר שהשלישו לו מעות הגט ודאי קיים וז"ב: אולם באמת נראה דגם המעות צריך

השליש להחזיר להבעל דו"ל הרשפ"א בתשו' סי' אלה ר"מ שאלה ראובן שמת בלא בנים ולו אחים ואחד נשוי נכרית וזה בן שפחה ואין היבמה רוצה בו כו' ואם נתנה לו מעות כדי לחלוץ לה ומסרה מודע' בפני עדים שאינה נותנת לו אלא מחמת אונסה והם מפירין באונס זה אם מוציאים ממנו לאחר שיחלוץ אם לאו.

תשובה שפחה זו שאמרת כו' וכדגרסי' ביבמות פ' מצנות חליצה בבת חמוה דר"פ כו' עד א"ל אלא היכי נעביד א"ל חלוץ לה ע"מ שתתן לה מאתים וזו לבתר דחלוץ א"ל זיל הב לי א"ל ר"פ משטה אני בה עבדי לי מי לא תני' הרי שהי' בורח מבית האסורין והיתה מעבירת לפניו וא"ל טול דינר והעבירני אין לו אלא שפרו אלמא מצי א"ל משטה אני בה ה"נ משטה כו' אבל אם הקדימה ונתנה לו אין השטאה אחר נתינה כו' וקרוב בעיני שכל שחלוץ קודם שנטל מעות שאין מוציא מיד האשה ואפי' חייבה עצמה לו בשטר ואפי' בקנן עכ"ל.

והנה הרמ"א ז"ל מביאו בסי' קס"ט ס"נ וז"ל אבל אם נתנה לו המעות או השלישה לו המעות אינה יכולה לחזור עכ"ל. והגם שפרש"א אינו מבואר בהשלישה אף במקדכי משנה השליש לנתן המעות לידו דהשליש זכה בשבילו.

והנה באמת לכאורה קשה למה באמת לא יועיל המ"מ. אף די"ל דשפיר דמ"מ לא הוי רק לבטל המעשה היינו המקר או המתנה פינו שנעשה באונס אינו פלום אבל בנידון דהמעשה של החליצה אי אפשר לבטל א"כ האף שינוי לומר שמסר מודעה שהוא מחמת שרוצה החליצה הא בעד זה גופא הוא שנותן לו המעות שיתן לה החליצה וכמ"ש גבי מקר שהמוכר אנוס ורק דאגב אונסי' למעות גמר ומקני' ה"נ בשלמא באונס מחמת דבר אחר א"כ בעבור האונס שוב בטל המכירה דהי' אנוס אבל כשהאונס הוא גוף הדבר שהי' צריף ובעבור זה נתן המעות מאי מ"מ שינוי בזה וא"ל רק פינו דזה הי' בלא צריף לחלוץ מדין רק שלא הי' רוצה לקיים הוי נתינת המעות בע"כ לזה א"צ מ"מ ורק פינו דמפירין באונס סגי וא"כ בלא מסירת מודעה קשה למה בנתנה לו המעות א"צ להחזיר הא חזינו שהי' הנתינה בע"כ מחמת אונס שלא רצה לקיים המצוה ולמה פסק הרשפ"א והמרדכי שבאם נתנה שא"צ להחזיר אף באמת דעתם ז"ל דנהי דהוא צריף לחלוץ בחנם או להעביר המעבירות מ"מ אם לא רצה רק עד ששקמו לו מעות השכירות כרצונו א"צ להחזיר ודקדקו פן מדברי הגמ' שאמרו יכולה לומר משטה כו' וקשה ל"ל דטעמא דמשטה הלא אם באמת התחייבה עצמה נימא לי' בע"כ הי' הבטחתו א"ו ש"מ דאם כבר נתחייב באמת בעד שכירות הגם שהוא בעד דבר שמחוייב לעשותו בחנם מ"מ אם כבר זכה בחיוב הי' צריף לשלם לו ורק דהאשה תוכל לומר שלא נתחייבה מעולם פי משטה היתה אבל בנתן לידו דכבר זכה בו הבעל בעד שכירות שוב אינו חוזר הגם שהי' בע"כ.

וא"כ מש"ה גם המ"מ לא מהני ושפיר פסק הרשפ"א ז"ל דלא מהני מ"מ וא"כ ה"נ בנ"ד פינו שזכה השליש בעבורו וכנ"ל בשם המרדכי שוב לא מהני המ"מ בעד מה שזכה לו בעד שכירותו והמעות מחוייב השליש לתת להבעל ודו"ק: סימן פה ע"ד שאלתו באשה שעשה בעלה שלים להוליה לה גיטה ולסופר עשה שלים שיכתוב גט ולעדים שיחתמו ואבי האשה הנה השלים להולכה והנה אמר להאשה על תצטרף שוב לדבר פי אנכי קבלתי לה הגט ובזה די והאשה שמעה לדבריו וסברה שהיא מותרת מיד להנשא ונשאת

קודם פתיבת הגט והנה הב"ד שלחו להתרות בה ואמרה שאבי אמר לה שפבר קיבל הגט עבורה.

והנה עכשיו פשפא הסתפק מעכ"ת אם יוכשר עתה האי שליח להיות שליח להולכה כי חזר משליחתו ולא רצה להיות רק לקבלה וכ' מעכ"ת שמצא פן בפ"י ז"ל גם נסתפק על א' מהעדים שאמר בפני מעכ"ת שאינו יודע כלל מעדות ואח"כ חזר בו ואמר שהגיד זה מחמת שלא רצה ליסע ממקומו ונתן אמתלא הנראית ונסתפק מעכ"ת אם יוכל לחזור ולהגיד את"ד ספקותו.

הנה ידידי מה אני לחוות דעתי בעניני חמורים פאליו ומה אדע אשר לא ידע אולם פעת אשר בעוה"ר התורה מונחת בקרן זווית ובשעת המכנסין פזור ולא אוכל עצור מה שנלע"ד בזה ואת אשר ישים ה' בפני אותו אדבר הנה בפ"י ז"ל חפשותי ולא מצאתי אולם לא שמעתי אינו ראי אף לפע"ד אין חשש כלל דבנדאי אפי' חזר משליחתו יכול לחזור ולעשות שליחתו ולא מוכלטל בדיבורו לחוד וכן (מבואר) [מוכח בגמ'] וז"ל הגמ' במס' גיטין (ד' ס"ג ע"ב) שהוא גברא דשדר לה גיטא לדבייתהו אזיל שליחא אשפח' כי יתבה וקא לישה א"ל הילף גיטף א"ל להגי פינדף וכו' עד חולצת ע"ש.

ופי' הרמב"ם ז"ל וז"ל [בפ"ו מה' גירושין ה' י"ג] הבעל ששלח גט לאשתו וקא השליח ליתנו לה ולא נטלתו אלא אמרה לו בפני עדים יהי גט זה פקדון אצלה או שאמרה לו הרי את שליח לקבלה לי הרי זו מגורשת בספק עד שיגיע גט לידה ומשיגיע הגט לידה מתגרש נדאי עכ"ל וכן פסק בש"ע [סי' קמ"א סעי' א'] משמע בהדיא דאילו מטי לידה הוי מתגרשת הגם שחזר השליח משליחתו ורצה להיות שליח קבלה אע"כ יוכל לחזור לשליח להולכה וא"ת דשאני התם דאיהו לא חזר ורק שרצה להיות שליח לקבלה ג"כ וכן כ' הט"ז ז"ל אבל בנ"ד חזר משליחתו ההולכה ולא רצה רק לקבלה זה ליתא דמאן לימא לן פן הלא נמי יכול [להיות] בנ"ד שלא חזר משליחתו ההולכה ורק דעתו הי' שיהי' שליח קבלה ג"כ אבל שליחות ההולכה לא עקר ומילתא דמסתבר הוא [דאדם] יודע שאין יוכל להיות שליח קבלה אם לא יקבל או מהבעל או משליחו ולכן נדאי הי' פוננתו שהוא יהי' שליח הבעל ואח"כ יהי' שליחה ואם נימא הא האי גברא לאו בר הכי הוא ולא ידע מידי ז"א דהא סתמא קאמרינו בש"ס [גיטין דף ס"ג ע"א] אדם יודע שאין הבעל עושה שליח לקבלה ולהולכה קא מכונן אפי' בע"ה ונהגם דחזינו דהאי גברא לא ידע מידי דאילו ידע הרי בכה"ג אינו גט רק מס' וא"כ יכול [להיות] דמיטעי קא טעה ולא רצה להיות רק שליח לקבלה לחוד מ"מ כ"ז דאין לנו ראי' שחזר משליחתו של הבעל למה לן למהדר ולומר דבטלה לשליחתו וגם דלפע"ד דונדאי אי בפירוש הדר [נמלה להוליה לה] יוכל להיות שוב שליח דבמחשבתו לחוד לא נתבטל השליחות וכן כ' הריב"ש ז"ל סי' תע"ב וז"ל אירע מעשה וכו' ושאלנו לר"ח בר"ש מה הי' בדעתו בשעה שקבל הגט מיז ר"י הנזכר ואמר בשבועה שבשעה שקבלתי הגט מיז ר"י הי' דעתי וכוננתי שמיד שהגיע הגט לידי שתהי' מגורשת מבעלה ר"י גרושין גמורין ומותרת לכל אדם תשובה וכו' כ"ש בנידון זה שהשליח לא אמר שום דבר שיהיה משמעו שרצונו להיות שליח קבלה ולא שליח הולכה אלא קבל הגט סתם מיז הבעל עפ"י הדברים שהם שאמר לו בשעת השליחות שמשמעותם שליחות הולכה ובטיל שליחות

קבלה שיש לנו לומר שהוא שליח גמור להולכה וכשהגיע גט לידה מגורשת גמורה ע"כ הרי דהשליח אמר אח"כ ונשבע שהי' שליח לקבלה נהי שלא הועיל מחשבתו בשעת הקבלה כי הוא דברים שבלב מ"מ הלא בפה מלא אמר שרצונו שתהי' מגורשת ע"י וא"כ חוזר משליחות ההולכה א"ו בזה לא נבטל שליחות ההולכה שעשאו הבעל פניו שדעתו עתה להיות ש"ק אבל מ"מ אינו מבטל שליחות ההולכה ואם נמלה להוליך לה פשר פניו דבשעת קבלת הגט נעשה ש"ה.

ולא זאת בלבד] רק נלע"ד דכל שליח לקבלה נעשה נמי שליחו של הבעל עפ"י מה שכתבו תוס' ב"מ ד' ע"א ע"ב ד"ה בשלמא סיפא לחומרא וכו' השתא מיהא שהנכרי [אינו] מפקירן אלא בא לזכות מעותיו למלנה עי"ז הלנה אין לו כח לזכות שא"כ הי' הישראל המקבל שליחו של נכרי לזכות במעותיו של ישראל ואין שליחות לנכרי עכ"ל אלמא דסתם נתינה לאדם ע"י שליח הוא שליח של הנותן ובהדיא פתב פו הקצות [סי' קפ"ב סק"ב] לענין תן שטש"ח זה לעבדי ולפי מה שעלה בזכרוני גם המקנה כ"כ ואין פעת הפנאי לענין בזה ועפ"ז עלה בידי לישב קו' הב"ש על הרשב"א מהא דאמרינן במס' גיטין (ד' ס"ב ע"ב) אתמר הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אמר הילך פמה שאמרה אר"נ א"ר בר אבוה א"ר אפ"י הגיע גט לידה אינה מגורשת וכו' אמר רב אשי הכי השתא בשלמא א"א איפקא התקבל לי גיטי [וכו'] והוא אמר הילך פמה שאמרה וכו' עד אלא הכא משום דעקרין שליח [לשליחתו] לגמרי הוא [דאמר] שליח לקבלה הוינא להלכה לא הוינא כו' עד ת"ש הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי [התקבל לי גיטי] וא"א הבא לי גיטי והוא אמר הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה רצה לחזור יחזור משהגיע גט לידה מגורשת מאי לאו קבלה אקבלה והולכה אהולכה לא קבלה אהולכה והולכה אקבלה אי קבלה אהולכה מפי מטי גיטא לידן' לאלתר ליהוי גיטא ש"מ דאדיבורא דידן' קא סמיך הכי השתא התם קאמר לי' הילך פמה שאמרה הכא מי קאמר לי' הילך פמה שאמרה עכ"ל הגמרא וכו' הרשב"א וז"ל אבל אמר לו הבעל הילך או הולך או התקבל ולא אמר פמו שאמרה מפי מטי גיטא לידה מיגרשא דשליח הולכה שווי' ואיהו נמי שפשט ידו וקבלו על דעת מה שאמר הבעל קבלו והתקבל דאמר לו הבעל התקבל והולך קאמר זו דעת הרב בעל העיטור ז"ל כו' עד אלא נדאי בין הכא ובין הכא הבא לי גיטי וא"א התקבל לי גיטי אף משהגיע גט לידה אינה מגורשת עכ"ל הרשב"א ז"ל והקשה הב"ש [בסי' ק"מ ס"ק י"א] הא לרשב"א בהולך ספיקא פרב וא"כ האיהו פרגס הש"ס ה"ל דמתרץ לא הולכה אקבלה והא הולך הוי פזכי וא"כ עקר לשליחותי' ותירוץ הב"ש אינו מספיק לאוקמי הולך (פרבנו) [כר' נתן] וגם הרשב"א גופא לדינא לא פליג בהולך פמו שמבואר והוכיח במשנה למלה ז"ל בארנפה אולם לדברינו א"ש דבאמת לפי דברי תוס' ב"מ ה"ל בכל השולח לאחד ע"י שליח שעשה המקבל מ"מ נעשה שליחו של הנותן וכו"ל ורק בזיפהו לו ממש פמבואר בתוס' ואס"ז בארנפה.

ולנה יש לחלק באם אמר הולך אפ"י למ"ד דהוי פזכי ואינו יכול לחזור מ"מ נעשה גם שליחו של הבעל שהוא עושהו לשליח שיזכה בשבילה ונעשה שליחו ושליחה (והגם דלא מהני זה אם נעשה שליחה ושליחו הוא מטעם דלא חזרה שליחות אצל בעלה [ענין גיטין דף כ"ד ע"א] וגם מטעמים אחרים דמבואר לעיל מינ' בש"ס אבל הבעל גופי' אם

עושהו לשליח קבלה שלמה שלים גם להולכה ושיזכה בשבילה שפיר מהני לכל הטעמים גם להרשב"א שפליג על הרמב"ן וכ' באם מתחלתו אין ראוי מגרע טפי) וא"כ מש"ה עכ"פ נעשה שליח הולכה של הבעל והשליח הסכים לזה השליחות ורק שלא רצה אז להוביל לה הגט לידה רק רצונו הי' להיות שליח גם ממנו לקבלה וא"כ פנין דעכ"פ נעשה מהבעל שליח לזכות לה הגט יוכל שוב עתה להוליך לידה ממנו פנין דנעשה עכ"פ שליח של הבעל לזכות לה הגט בשביל הבעל (ולזכות לה) ואי דהבעל הי' סבור שהיא השליח בעצמו יזכה עבורה והאמת לא כן הוא כי הוא אין שליחה מ"מ לא איכפת לי בזה להבעל ואין קפידא בזה אם יתנהו לידה ממנו ודמי' כמו דאמר לו ה"ה במקום פלוני דלא הוי קפידא ומש"ה ס"ל להרשב"א דיכול לתת להאשה הגט להוליך לה אבל בהתקבל לה דהוי כמו שזכה לה על ידו שפיר לא עשהו פלל לשליח וכמבואר באס"ז הנ"ל א"כ לא נעשה (ש"ה) (שליח הבעל) מעולם ומש"ה פליג בזה [על] הבעל העיטור וס"ל להרשב"א דבהאי גוונא אינו מועיל והחילוק קל להבין דבהולך נהי דלא יוכל לחזור אבל מ"מ נעשה שלוחה [שליחו] אבל התקבל (פנונתה) [פנונתו] דנעשה רק שלוחה לחוד ובאמת עד"ז יש ליישב גם הבעל העיטור ולהצילו מהרשב"א ז"ל ונ"ל [הרשב"א] וליתא משום דק"ל דא"כ פי מקשינו עליו דר"נ הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי [התקבל לי גיטי] וא"א הבא לי גיטי והוא אומר הולך ונתן לה זכה לה והתקבל לה אם רצה לחזור יחזור משהגיע גטלידה מגורשת מאי לאו קבלה אקבלה ומשינו לא הולכה אקבלה קבלה אהולכה אמאי לא משני' שאני הכא דלא קאמר כמו שאמרה עכ"ל הרשב"א דלא ק"מ די"ל דבעה"ע ס"ל דהתקבל נמי פנונתו שיקבל עבורו בשליחותו דהבעל וכמו הולך (דמי) להרשב"א ז"ל (ס"ל) אף לכאורה א"א לומר פן דמה"ת נימא שפנונתו הי' שיהי' גם שלוחו הו"ל לומר לו הולך וכיון שאמר התקבל מסתמא פנונתו שיקבל רק בעבורה ויהי' שליחה לחוד אולם באמת לדין דהולך לאו פזכי דמי ויכול לחזור בו ולא הי' יכול לומר הולך דכוננתו הי' שלא יוכל לחזור אף מ"מ הי' פנונתו שיהי' גם שליחו וכ"ז שלא אמר כמו שאמר' הי' פנונתו שיוזכה עבורה בשליחותו דהבעל וכנ"ל אף דברייטא דרצה לאוקמי ככ"ע ואפי' פרבגן דהולך פזכי דמי ולדידך' שפיר בהתקבל נעשה רק שלוחה דאם רצון הבעל שיוזכה עבורה גם בשליחותו למה לא אמר הולך דהא לרבנן גם בהולך א"י לחזור א"ו פנונתו שהי' רק שליחה ולא שליחי ושפיר פריף הש"ס [מאי לאו קבלה אקבלה ולא יכול לתרץ שאני הכא דלא קאמר כמו שאמרה פנין דאתי' ככ"ע אפי' לרבנן דהולך פזכי א"כ אף שלא אמר כמו שאמרה מ"מ פנונתו רק שיהי' שלוחה לבד דאל"כ הל"ל הולך פנ"ל עכ"ה] ודו"ק: היצא לנו מזה דגם אם דעתו הי' להיות שליח לקבלה דידה לא בטל שליחות הבעל שהי' להולכה ויוכל שוב להוליך לה הגט ובעיוני בדברים אלו ראיתי לרב הפ"י ז"ל [שם בגיטין דף ס"ב ע"ב] דברים מתמיהים שהקשה ונ"ל בד"ה גמרא אתמר כו' משמע שהאשה עושה שליח להבאה כמ"ש להדיא הרמב"ם ז"ל וענין השליחות ביאר הר"ן והב"י בשם הרשב"א וכו' אבל ק"ל לפ"ז א"כ אמאי קאמר רב דאינה מגורשת והינינו לפי מאי דס"ד דאדיבורא דידי' סמוך ולמסקנא משום דעקר שליח ואמר לקבלה הוינא להולכה לא הוינא דאפתי לקושטא דמלתא להוי שליח לקבלה לא מיבעי' לשיטת הפוסקים שהביא הטור א"ה סימן ק"מ דהא דהבעל אינו עושה שליח לקבלה משום

דחוב הוא לה היינו מסתמא אבל היכי שגילתה דעתה שרצונה להתגרש יכול הבעל לעשות שליח לקבלה דלא פשיטת הירושלמי שהבאתי לעיל דלפי"ז ודאי תקשי להו הוגי' דשמעתין דאין לה גילוי דעת יותר ממה שעשתה שליח להבאה ואפ"ה לא הוי שליח לקבלה היכי דאמר לי הבעל התקבל אלא אפי' לשיטת רוב הפוסקים שסוברים פשיטת הירושלמי דל"מ גילוי דעת שלא דחיישינו שמה חזרה בה אפ"ה קשיא דהיכי שעשתה שליח בפ"י ע"כ לא חיישינו שמה חזרה בה מדלא חיישינו בכל שליח לקבלה להכי א"כ ה"נ שעשתה שליח להבאה ומסתמא לא חיישינו דהדר' בה וא"כ בדאמר לו הבעל התקבל ואיהו נמי רוצה יותר בשליחות לקבלה פדקאמר שליח לקבלה הוינא וא"כ ליהוי שליח לקבלה פנין דבכה"ג ודאי זכות הוא לה מדעשתה שליח עכ"ל הפ"י ואשתמיטת' לפי שעה מינ' לשון הר"ן ו"ל ריש פרקין דו"ל נ"ל דה"פ דסד"א דכי תנן בהאומר התקבל רצה לחזור יחזור היינו משום דכיון דאשתתא לא ניחא לה לאו כל כמינ' לזכות לה גיטתה ע"י אחר דחוב הוא לה אבל כשעשתה היא שליח לקבלה סד"א שאעפ"י שאמר הבעל לשליח שאין רצונו שיקבלנו מחמת שליחות אלא שיזכה בו מיד מחמת הבעל דלסגי ונימא דאם רצה לחזור לא יחזור קמ"ל שאם אמר הבעל אי אפשי שתקבלנו לה כלו' בשליחותה אלא הריני מזכה לה על ידך והולך ותן לה למ"ד הולך פזכי וכי' עד דדלקא חזרה עכ"ל הרי דכ"ז שלא עשה שליחותה ליכא למימר שיזכה עבורה משום זכין [לאדם שלב"פ] דדלקא הדרא בה ורק אם עשה בשליחותה נהי דהדרא בה לא מבטל השליחות במחשבתו אבל עכ"פ זכות אין הוא לה לומר שזוכה עבורה מטעם זכין [לאדם שלב"פ]: הינצא לנו מזה דהדין פשוט שיוכל שוב השליח הזה להיות שליח להולכה ולהולך להאשה הגט בלא פקפוק וכן כ' הטור ו"ל סי' ק"מ ו"ל והבעל ג"כ לא עשהו מש"ה פנין שאמר לו הולך כמה שאמרה נמצא שאין פאן שליחות פלל אפי' נמלך אח"כ להולכו אינו פלום פנין שלא פא לידו בתורת שליחות עכ"ל משמע הא אם פא לידו בתורת שליחות אפי' נמלך בינתיים פשר ולכן בנ"ד דעדיף טפי ממעשה דריב"ש דהתם השליח נשבע בפירוש דקבלו לקבלה והי' פנונתו בזה דתתגרש בזה לבד ולא לתנו להאשה ואפ"ה מהני אח"כ אם נתן לה הגט ומכ"ש בנ"ד דהוא שיקר להאשה שקבל עבורה גט ובו נתגרשה וכי נימא בשביל זה שחזר משליחותו דלקא לא חזר פלל רק רצה לדחותה ואח"כ באמת יביא לה הגט והמענין בפ"י יראה להדיא דזה לא הוי בקטול שליחות פלל ואפ"ה להט"ז שפחמיר יותר מדאי בזה ודבריו לא זכיתי להבין פלל בסי' ק"מ ומ"מ בנ"ד גם לדידנ' פשר להיות שליח להולכה.

ועל דבר העדות שאמר מעיקרא א"י עדותה אם נתן אמתלא נאמן כמבואר בש"פ ח"מ וברמ"א ו"ל [סי' כ"ט סעי' א'] ובב"י נתן טעם דא"י לאו כפירה היא ובנתן אמתלא נאמן והנה התומים ו"ל [שם] מקשר ארמ"א ו"ל דבשבועה ודאי לא מהני אמתלא דא"כ משפחת לה (השבועה) [השביעם] חמשה פעמים לפני הב"ד דחייבים פאם נתנו אמתלא לדבריהם ואמאי אמרינן בר"פ [שבועת העדות דף ל"א ע"ב] דלא משפחת לה רק בחוץ לב"ד ולענ"ד לק"מ דהנה רש"י ו"ל פ"י בשבועות ד' ל"א ע"ב במתני' ו"ל ד"ה הואיל ואין יכולין לחזור ולהודות אלו פפרו בראשונה הואיל ובב"ד הן שייב לא הוי ראוין להעיד שפבר הגידו שאין יודעין לו עדות ושוב אינו חוזר ומגיד הלכך אע"ג דלא פפרו אלא לבסוף פל השבועות הוי לבטלה חוץ מן הראשונה שאם שתקו בראשונה כפירה

היא שוב אינה ראוייה להשביען ואם אינה כפירה הרי מושביעין ועומדין ומה זה שבועה על שבועה וע"כ פי כתב לאחת לחייב על כל אחת ואחת אשבועה חוץ לב"ד וכפרו בב"ד פתיב דשבועות דחוץ לב"ד שהיו מושביעין שביבואו לב"ד ויעידו לא יצא לבטלה וראויות לחלק שהרי אפי' כפרו שם בראשונה הנה ראוי לחזור ולהשביען עכ"ל (אבל בממ"נ) [א"כ ממ"נ] אם יש להם אמתלא ולא (זה הקד"ב) [א"ה אולי צ"ל הני זה כפירה] א"כ הרי מושביעין ועומדין דזה לא הני כפירה משא"כ חוץ לב"ד אפי' אם כפרו יכולין לחזור ולהגיד הני שתי שבועות דחלוקות הן פיון שיכול לחזור ולהגיד ועפ"י"ז ל"ק קו' עבוה"ג [סי' ג'] על הרמב"ם ז"ל [פ"ט מה' שבועות שכתב דחוץ לב"ד חייב משום ש"ב] מנשבע חוץ לב"ד דחייב חמשה הלא אינו רשאי לחזור משום שבועתו וא"כ אינו חייב רק על הראשונה דאם כפר בראשונה שוב אינו ראוי להעיד דעבר על השבועה ולפמ"ש א"ש דחוץ לב"ד מהני אמתלא ולא הני חדא שבועה פיון שגם אלו כפר יוכל לחזור בה א"כ שבועות חלוקות הן ודו"ק.

אמנם בתשו' האלשיך ז"ל חלק על הב"י בזה ורמזה הש"ך ז"ל [שם ס"ק נא"ו] הגם דאין לזוז מפסק הרמ"א ז"ל מ"מ אמרתי עוד דבנ"ד כ"ע מודים דיוכל לחזור ולהגיד דהנה כ"ז. שלא נחקרה העדות בב"ד יכול לחזור [כמבואר בטור סי' כ"ט] וז"ל הב"י [שם סי' כ"ט] וכן כ' הר"ן בתשו' סי' מ' אל תחשוב שכשתפסו זה הלשון אם עד שלא נחקרה עדותו ומשנחקרו שפא בדקדוק גמור ותלמוד ממנו שאף בד מ דלא בעי חקירה ודרישה אחר שנתקבל עדותו יכולין לחזור בהן פיון שלא נחקרה עדותו שזה בנדאי אינו שפיון שנגמר עדותו ואין אנו צריכין עוד לדבריו הרי הגיד ושוב אינו חו"מ והנה בב"ד דעדיין לא נכתב הגט פלל ואינו בעולם בנדאי יכול לחזור ולא מצאנו מאן דפליג ע"ז דכ"ז שלא נחקרה עדותו כפי הצורך ולפי הזמן דיכול לחזור והגם שבתנמי' הש"א דעת התוס' בפסחים [דף י"א ד"ה זה ידע] דיכול לחזור בתוך הדיו"ח עצמה וז"ל התנאים סי' כ"ט ס"ק א' (קשה) דבפ' בן סורר ומורה כו' גליף הגמ' דאזלינן בד"נ בטר רובא מהא דמקיימינן דברי העדות באחד אומר בשנים בחדש וא' אומר בשלשה דזה יודע בעיבורו כו' ולא אמרינן הני סהדי מכחשי אהדדי והקשו התוס' דלמא בזו הטעם הואיל וכווננו ימי השבת ותירצו לולא דאזלינן בטר רובא אחד אומר בשנים בחדש ואחד בשלשה הו"ל מכחשי אהדדי וכי הדר מכווני ליום השבת הו"ל חוזרין ומגידין [הרי דהתו' ס"ל דאף בתוך דיו"ח א"י לחזור בהם] עכ"ל והנה אחרי מחילות אלה פעמים אשתמיטת' מינן' אז התוס' בשבועת העדות דז"ל ד' ל"ב ע"א ד"ה בתוך כ"ד ש"ר פי' רק שיתחילו כ"ד ש"ח אעפ"י שלא יהיו הכפירות תכ"ד וא"ת אמאי שני חייב לימא אני לא עשיתי פלום שפפר הראשון כפר ואילו הי' חוזר בו תכ"ד גם אני הייתי חוזר בי תכ"ד ואומר ר"י וכו' עכ"ל הרי משפחת חזרה דהעידו תכ"ד [וא"כ בלא"ה לכאורה קשה קו' התוס' דמנ"ל לדייק דאזלי' ב"ר דילמא משום דהדר פיונו באיזה יום וכשה' בתכ"ד דיכולין לחזור עכ"ה] ואולם התוס' בפסחים (ד' י"א ע"ב ד"ה זה ידע) פנונה אחרת להם דהנה ז"ל [שם] ומ"מ שפיר מוכיח בבן סורר מהכא דאזלינן בטר רובא בד"נ דרובא טעו בעיבורא דירחא דאם לא אזלינן בטר רובא פיון שזה אומר בשנים וזה אומר בשלש מיד הו"ל מוכחשין וכי הדר מכווני ליום א' הו"ל חוזרין ומגידין תדע דהא א' אומר בג' ואחד אומר בה' עדותו בטילה אעפ"י שמכווני ליום א' ולא אמרינן דטעו בשני עיבורין דבתרי עיבורי לא טעו

אינשי דחשבינו להו חוזרין ומגידין נלע"ד דכוננתם פן דהנה התו' שם [דף י"ב] ד"ה באיזה יום הקשו למה להו חקירות דאיזה יום [פיון דכבר פיונו בכמה בחודש ומירצו וז"ל א"נ נ"מ לאחד אומר בב' בחדש וא' אומר בג' כדפרי' עכ"ל.

והנה אם אמרינו דלא אזלינו בטר רנבא ודאי אין צריה כלל לחקור באיזה יום בשבוע ואי פדי לקיים עדותו [כשיכחיש עצמם ביום החדש] ע"י היום [של השבועה] הא המפורשים כתבו שם בהדיא דלחוב לא מהדרינו [לרבות בחקירות] יעו"ש א"כ אי לא אזלינו בר' לא הוי צריה באמת כלל לאיזה יום והא דחשבינו שם בפרייתא [באיזה יום] וכנ"ל דאין זה מצד גזה"כ דלמה [נפקא] לו בזה ורק [ע"כ דנ"מ] אם [א' אומר בב' וא' אומר בג'] [אמרו פן] תלינו דטעו בעיבורא וע"ז שפיר כתבו דא"כ [באמת שוב אינם] יכולין לחזור [מהקדשתם] פיון שאינו [מן] ז' חקירות והוי [הפסק] יותר מפדי דבור אבל בדבר שצריה [חוד] [דיו"ת] בנדאי קודם הדרישה וחקירה יוכל להחזיר דאם לא יגיד פתיב שאינו מחוסר רק הגדה כו' וא"כ בנ"ד ודאי לכ"ע יכול לחזור ועדותו פשר [וע"ל סי' כ"ו]: סימן פו [חסר השאלה ומובנת מתוך התשובה] תשובה מתחלה צריה לידע ברור הדין באם עשה שליח שיעשה דבר על תנאי והשליח עשה השליחות בלא תנאי והמשלח הסכים לבסוף על מעשיו אי המעשה קיים או לא.

והנה לפי הנראה מכל מקומות שמבואר בש"ס וש"ע באם עבר השליח התנאי המעשה בטל בבירור ולא נתבאר בשום מקום שאם המשלח נתרצה למעשיו שהמעשה יהא קיים יענין באה"ע בסי' קמ"ג וקמ"ד ובש"ע או"ח [סי' ת"ט סעי' י'] ערוכ לי בתמרים ועירב לו בגרוגרות דאינו עירוב כלל ושם מתבאר בסעיף הקודם דברצונו תלי' ובהאי דעבר על דעת שולחו כתב סתם דאינו עירוב אלמא דלא מהני הסכמה פיון שעבר על שליחותו הוי כמו שעשה אחר בשבילו דבר וניחא לו בו שלא מהני רק מטעם זכי' במקום ששייך זכי' וכ"כ בהדיא המל"מ בה"א [פ"ז הל' כ'] אולם לכאורה לפ"ד הש"ס בב"מ (כ"ב ע"א) ז"ל הגמ' ת"ש פיצד אמרו התורם שלא מדעת תרומתו תרומה הרי שירד לתוך שדה חבירו וליקט ותנם שלא ברשות אם חושש משום גזל אין תרומתו תרומה ואם לאו תרומתו תרומה ומנין הוא יודע אם חושש משום גזל ואם לאו הרי שפא בעה"ב ומצאו וא"ל פלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו את"ת ליקטו הבעלים הוסיפו עליהם ב"כ וב"כ ת"ת.

וכי נמצאו יפות מהן ת"ת אמאי בעידנא דתרם הא לא הוי ידע תרגמא רבא אליבא דאפיי דשנוני' שליח ה"נ מסתברא דאי ס"ד דלא שנוני' שליח מי הויא ת"ת והא אתם גם אתם א"ר לרבות שלוחכם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם אלא הב"ע דשנוני' שליח וא"ל זיל תרום ולא א"ל תרום מהני וסתמ' דבעה"ב פי תריס מבינונית הוא תריס ואזל איהו ותנם מיפות ובא בעה"ב ומצאו וא"ל פלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן ת"ת ואם לאו את"ת.

אמימר ומר זוטרא ורב אשי אקלעו לכוסתנא דמרי בר איסק אייתי אריסי' תמרי ורימוני ושדי קמנייהו אממר ור"א אכלי מ"ז לא אכל אדהכי אתא מרי בר איסק אשפחניהו וא"ל לאריסי' אמאי לא אייתת להו לרבנן מהנה שפירתא א"ל אממר ור"א למ"ז השתא אמאי לא אכיל מר והתניא אם נמצאו יפות מהן ת"ת א"ל הכי אמר רבא לא אמרו פלך אצל

יפות אלא לענן תרומה בלבד משום דמצנה הוא וניחא לי' אבל הכא משום פסיפותא היא דאמר הכי עכ"ה אלמא דבעשאו שליח אמרינן דניחא לי' למפרע פיון שעמה מספים ע"י ולא אמרינן דבטל השליחות פיון דסתמא דאינשי קפדי לתרום מן היפות וא"כ בטל שליחותי' ומאי מהני הסכמתו עכשיו פיון דכבר נתבטל השליחות א"ו דהשליחות לא נתבטל אם הסכים למעשיו [זולת במקום ששייך לומר משום פסיפותא הוא דאמר] אף לפי מה דמפרשים שם רוב ראשונים [ע' תוס' שם ד"ה אם יש יפות מהם] ה"מ הטעם משום דמצנה ניחא לי' ורק דהקושני' הי' לאב"י דס"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש ולא אמרינן אגלאי מילתא למפרע פיון דלא ידע וע"ז מתרץ הגמ' דעשאו שליח וא"כ ידע מנה ולמפרע ניחא לי' במצנה ולא נתבטל השליחות וכן מבואר בא"ס"ז שכ' וז"ל תרגמה אליבא דאב"י בדשני' שליח פ"י דכיון דשני' שליח ודאי כ"ע מודו שדניים מסופו על תחלתו דכיון דבסופו ניחא לי' הוי פאלו ניחא לי' בפ"י מעיקרא וכאלו הוי יאוש מדעת עכ"ל.

אף דעת התוס' שם בקידושין דאפ"י בעלמא אמרינן אם (באמת) הסכים למעשיו דמהני וז"ל התוס' קדושין (נ"ב ע"ב ד"ה אם נמצאו יפות) ה"מ מוקי לה דשני' שליח וא"ת א"כ מאי קאמר שלא ברשות וי"ל דה"ק מה שתורם מן היפה שלא ברשות הי' וא"כ צ"ל גבי פרזימי' דשני' שליח דאל"ה מאי מייתי כו' עכ"ל [ע' במקנה שפי' פן דברי התוס' דהכא דבשווי' שליח תו ל"צ לטעם דמצנ'] וכן הביא (הכ"מ) [הל' מ"ז פ"ה מה' אישות הל' ח'] בשם התוס' ז"ל ולכאורה מוכח פדבריהם בש"ס שהרי הקשו למ"ז דלא אכיל מהו דכלהו אצל יפות לכאורה קשה הא (דוקא) ה"מ עשהו שליח אבל הכא לא עשאו שליח ונתעוררו בזה הראשונים ואף לפ"ד התוס' ז"ל א"ש דהא אם לא ניחא לי' לבעה"ב ורק משום פיסופא אמר גם בשליח בטל מעשיו והוא פאינש דעלמא פיון שעבר ע"ד משלחו וגם בשליח הוי להיות המעשה בטל א"ו הוכיחו מזה ר"א (ומ"ז) [לאמימר] דלא תלינן משום פיסופא דאמר ומה דמצריה הגמ' לתרץ שעשאו שליח הוא לאב"י דס"ל דלא אמרינן אגלאי מילתא למפרע ולפיכך מוקמי' בעשה שליח דאז גם אם עבר ע"ד משלחו פיון שעמה הסכים למעשיו מהני ולזה מסיק הש"ס דתלינן בכיסופא אבל בתרומה ניחא לי' משום מצנה אף בעלמא לא ניחא לי' באמת רק משום פיסופא אמר כלהו אצל יפות אבל אם הי' באמת מסכים למעשיו בפירוש מהני גם בעלמא דהשליחות לא נתבטל פיון שאינו מקפיד ע"ז לבסוף.

אף בס' המקנה תמה על דברי התוס' הללו וז"ל בד"ה אם נמצאו יפות. אף קשה דמשמע לעיל דף מ"ח ע"ב דאמר אב"י גבי הא דמשני' הב"ע דאמר לשלוחו הלוגי של כסף וכו' ותני במתני' סתמא אינה מקודשת אפי' אמר אח"כ דניחא לי' בזהב פדתני בסיפא דמתני' ובכולן אעפ"י שאמרה בלבי הי' להתקדש אינה מקודשת ואמאי נימא נמי פיון דשני' שליח ואח"כ גילה דעתה דניחא לה אף בשל זהב מהני גילוי דעת למפרע ורבי לא פליג עלי' לדינא עכ"ל.

והנה באמת לקו' זו י"ל דלעולם בעלמא אם לבסוף הסכים למעשה השליחות קיים ורק בקדושין פיון שאמרה בלבי היתה הרי שלא הי' התנאי לטובתה ואפ"ה קופדה להיות של כסף א"כ שוב לא מהני מחילתה לאח"כ אבל בסתמא אם לא הי' בלבד להקפוד

אמרנו פיון שלבסוף מחל התנאי השליחות קנים וכמו שמבואר חילוק זה בר"ן פתובות פ' המדיר [בסוגי' דקדשה על תנאי וכנסה סתם] וז"ל לפיכך נ"ל דזו מפני שאמרה דבלבה הי' להתקדש לו הורע כחה ואינה יכולה למחול לפי שאלו התנתה הייתה יכולה למחול ולומר הרי אתה לי פאלו היית עשיר שהקדושין היו תלוין לדעתה משעה ראשונה עד שתראה אם תקפיד או לא תקפיד אבל זו שמשעה ראשונה לא הייתה מקפדת ואעפ"כ התנתה פיון דדברים שבלב אינם דברים נתבטלו קדושי' לאלתר שלא להנאתה התנתה אלא תנאי גרידא הי' ובטלו הקדושין מיד אבל במתנה להנאתו יכול הוא שיאמר לה הרי את עלי פאלו אין עליך נדרים עכ"ל.

אף באמת א"א לומר כן דבשלמא אם מתנה עם האשה ע"מ שלא יהא עליך נדרים וכה"ג אמרנו שפוננתו שלא יהא עליך נדרים ואקפיד עליהם אבל אם אינו מקפיד לא התנה כלל וא"כ לא נתבטל המעשה כלל.

אף בשליח שעשהו ע"ת בנדאי הי' פוננתו שיתנה בשעת עשיית שליחותו התנאי פיון שרצונו שאותה האשה וכדומה תדע לקנים התנאי ונהי שלא יקפיד לאח"כ לא עשהו שליח על אופן זה דפן יקפיד וא"כ לא נתקיימה מחשבתו ואם הי' מתנה השליח התנאי הייתה האשה מקיימת התנאי וא"כ בנדאי עשה עיוות בשליחות והשליחות בטל ואפילו באותן תנאים שלא שייך זה פגון בע"מ שאין בה מומין או באומר ערוב לי בתמרים ולא הי' תמרים ועירב לו בגרוגרות דלכאורה י"ל בזה דלא הי' פוננתו רק פשיקפיד אבל אם יסכים לגרוגרת לא יבטל שליחותו וכה"ג אף באמת פיון דלא עשה שליחותו הני רק פאינש דעלמא שעשה דבר בשבילו וניחא לי' דלא מהני רק מטעם זכי' אף לא במידי דבעי שליחות וז"ב.

ולכן פשוט שפוננת התוס' כמ"ש המקנה שם דדוקא בסתם שלא גילה דעתו בהיפוך רק שאמרנו שסתם בני אדם מקפידין ליתן מן היפה וע"ז י"ל פיון דלבסוף מסכים גם מעיקרא לא הקפיד אבל פשעבר השליח על דיבורו בפירוש ובטל שליחותו לא מהני מה שסתם אח"כ למעשיו פיון שלא עשה שליחותו בפירוש נתבטל שליחותו [כנ"ל אפי' בתרומה רק משום מצו' אבל בלא"ה בטל השליחות פיון דסתם הוא שלא לתרום מן היפות] וכ"כ כל הראשונים שם באותו סוגי' דלא כדברי התוס' ז"ל וכ"כ הר"ן ז"ל בקדושין פ' האיש מקדש וז"ל ובר מן דין פיון שלא עשה שליחותו הרי מקחו אצל האשה בטל עכ"ל וכן משמע מדברי הרא"ש ז"ל בב"ב [קס"ט ע"ב] פ' גט פשוט סי' כ"ו וז"ל הריא אתמא דיהבה לי' זוזי ליהוא גברא למיזבן לה ארעא אזל זבן לה שלא באחריות אתאי לקמי' דר"נ א"ל לתקוני שדרתיה ולי' לעוותי זיל זבנא מיני' [שלא באחריות] וזבנה ניהלה באחריות לכאורה משמע שאמר [השליח] שהוא קונה השדה לאשה פ' דקאמר אזל זבן לה ועוד מדקאמר זיל זבנה מיני' שלא באחריות וא"א שלא פ' שקנאו לאשה מה הי' צריך לקנות שנית מן המוכר פיון שקנאו בסתם לעצמו קנאו א"ו מיירי שפ' שקנאו לאשה וכיון ששינה בשליחותו שסתם קונה שדה אין קונה אלא באחריות דלא שדי אינש זוזי בכדי בטלה שליחות ואין פאן מקח לכך הנצרך לקנותו שנית מן המוכר ומיהו אם ירצה השליח יחזיר לה המעות אלא אם אין ביזו מעות להחזיר לה קאמר שצריך לקבל עליו אחריות עכ"ל אלמא הגם (שהסכים) [שהסכימה] למעשיו

צָרִיף קִנְיָן אַחֵר הֵגַם שִׁי"ל שְׁהֵתָם כְּבָר (הַקְפִּיד) [הַקְפִּידָה] וְכָא לְדִין לְפָנֵי ר"נ וְא"כ הֵגַם (שִׁסְפִּים) [שְׁהִסְפִּימָה] עֵתָה כְּבָר נִתְבַּטַּל הַקִּנְיָן וְכִמוּ שְׁמִבְנֵאָר גְּבִי [קִנְדוּשִׁין] דְּלֹא מְהַנִּי מְחִילָה לְאַחֵר הַקְפִּידָה בְּפִירוּשׁ אִף מִפְּשֻׁט לְשׁוֹן הָרֵא"ש ו"ל יִרְאֶה דְאַפִּי' (הִסְפִּים) [הִסְפִּימָה] בְּתַחֲלָה לְקַבְּלַת אַחֲרֵי דְהַשְׁלִיחַ ג"כ לֹא מְהַנִּי.

וְהִנֵּה הָרֵאָב"ד ו"ל בַּה"ל שְׁלוּחִין וְשׁוֹתְפִין פ"א פְּתַב ו"ל ונ"ל פֶּל מַה דְאַמְרִינָן דְעֵיּוּת מַשְׁהוּ בְּשְׁלִיחַ מְבַטַּל הַמַּעֲשֶׂה ה"מ בְּזִמְנָן שְׁהַמְשַׁלְחַ רּוֹצֵה לְבַטַּל הַמַּעֲשֶׂה אֲבָל הַמְשַׁלְחַ הַהוּא רּוֹצֵה הִי הַמְקַח וְרוֹצֵה שְׁיִתְקַן לוֹ הַשְׁלִיחַ אֶת הַעֵיּוּת וְחִיבּוּ ר"נ וְכֵן הַדִּין לְכָל שְׁלִיחוֹת עַכ"ל מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי דְלֹא נִתְבַּטַּל הַשְׁלִיחוֹת אִם מְתַקְנֵנּוּ לֹאח"כ אִם [כֵּן] י"ל כְּמוֹ כֵּן אִם מוֹחֵל לֹאח"כ ג"כ לֹא נִתְבַּטַּל הַשְׁלִיחוֹת.

אִף בְּאַמַּת נִלְע"ד דְהָרֵאָב"ד ו"ל לֹא יִחְלֹק עַל כָּל הַפּוֹסְקִים דְּלֹא מְהַנִּי מְחִילָה כִּינּוּן שְׁכָבָר נִתְבַּטַּל הַמַּעֲשֶׂה וְרַק בְּדָבָר שְׁמִהַנִּי הַתִּיקוֹן וְהַחִיּוּב עַל הַשְׁלִיחַ לְתַקְּנָה הַמַּעֲשֶׂה לֹא נִתְבַּטַּל מְעוֹלָם הַשְׁלִיחוֹת וְלֹא עֵיּוּת כָּלֵל דְּלֹא עֶבֶר ע"ד מְשַׁלְּחוֹ דְהֵא הַמַּעֲשֶׂה נַעֲשֶׂה כְּרִצּוֹן הַמְשַׁלְחַ דְּהַשְׁלִיחַ מְחַוֵּב לְתַקְּנָה הַעֵיּוּת וּמִמִּילָא לֹא נִתְבַּטַּל הַשְׁלִיחוֹת אֲבָל בְּאִם הוּא דָבָר שְׁלֹא אֶפְשָׁר בְּתִיקוֹן וְרַק שְׁהַמְשַׁלְחַ מוֹחֵל תְּנַאֵוּ זֶה לֹא מְהַנִּי כִּינּוּן שְׁכָבָר נִתְבַּטַּל הַשְׁלִיחוֹת וְזֶה נ"ל כִּינּוּת הָרִיב"ש בְּתַשׁוּ' מְבִיאֵוּ בַּאֵה"ע ה'ל' גִּיטִין ס'י' ק"מ ס"י בַּהַג"ה ו"ל עֲשֵׂאתוּ שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ וְכֵן אָמַר הַשְׁלִיחַ לְבַעַל וְהַבַּעַל נִתְּן לְשְׁלִיחַ שְׁטַר הוֹלְכָה וְאִם נִתְּן לוֹ שְׁטַר קַבְּלָהּ אִם נִתְּן לוֹ הַגֵּט כְּשֶׁנִּתְּן לוֹ שְׁטַר הוֹלְכָה הָרִיב"ש בְּטַל שְׁלִיחוֹת הָאִשָּׁה וְאִם נִתְּן לוֹ שְׁטַר וְנִתְּן לוֹ לְקַבְּלָהּ הָרִיב"ש בְּטַל שְׁלִיחוֹת הוֹלְכָה וְאִין הַבַּעַל עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ וְאִין כָּאֵן שְׁלִיחוֹת כָּלֵל וְאִינָה מְגוֹרְשָׁת בְּשְׁלִיחוֹת זֶה אֶלָּא יִחְזוֹר וְיִתְּנֵנּוּ לִי לְשֵׁם קַבְּלַת שְׁלִיחוֹת הָאִשָּׁה עַכ"ל וְכ' שֵׁם הַט"ז ס"ק י"ג ו"ל אֲבָל לֹא יִרְדְּתִי לְסוּף דַּעַת הָרִיב"ש בְּזֶה לְמַה נֹאמַר דְּדַעַתָּה הִי דְוָקָא עַל מְסִירָה הָרֵאָשׁוֹנָה וְכִינּוּן שְׁלֹא מְהַנִּי מְסִירָה הָרֵאָשׁוֹנָה נִתְבַּטַּל הַשְׁלִיחוֹת לְגַמְרִי וְלְמַה לֹא נֹאמַר דְּמְסִירָה רֵאָשׁוֹנָה הָרִיב"ש בְּכָלֵל לֹא הִי וְאִינוּ אֶלָּא כְּמַשְׁחָק בְּעַלְמָא וְהַשְׁלִיחוֹת לְקַבְּלָהּ שְׁלֵחָה מִתְּחִיל מִשְׁעַת מְסִירָה הַשְּׁנִי' וּמ"ש מִהֵוּא דְמְבִיא גֵט וְלֹא אָמַר בַּכ"נ דְּיִטְלְנוּ וְיִחְזוֹר וְיִתְּן וְכוּ' וְאִמְרֵי לֹא אֶמְרִינָן שֵׁם דְּלֹא עֲשֵׂאוּ שְׁלִיחַ אֶלָּא עַד שְׁתַּגְרֵשׁ בְּמְסִירָה רֵאָשׁוֹנָה וְתוּ אִי בְּסִי' ק"מ א"ס עֵיף נ"א דִּי"א אִם א"ל טוֹל מְמַנָּה חֲפִץ פ' כו' כִּי צִדָּד יַעֲשֶׂה יִטְלְנוּ הָרֵאָשׁוֹן מִיָּדָה וְיִחְזוֹר וְיִתְּנֵנּוּ לָהּ בְּתוֹרַת גִּירוּשִׁין כו' אִמְרֵי לֹא אֶמְרִינָן גַּם שֵׁם דְּהַשְׁלִיחַ בְּטַל בְּמְסִירָה רֵאָשׁוֹנָה כִּינּוּן שְׁשִׁינָה מְדַעַת מְשַׁלְּחוֹ בְּנִתְיַנַּת הַחֲפִץ תְּחִלָּה א"ו דְּמַה שְׁאִינוּ מוֹעִיל עַפ"י הַדִּין תְּחִלָּה הֵנָּה כְּאֵלוֹ לֹא הִי אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה וְה"נ נִימָא כֵּן וְאִמְרֵי צָרִיכָה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ קַבְּלָהּ מְחֻדָּשׁ עַכ"ל הַט"ז אוֹלָם לְפִי מ"ש בְּכִנּוּנַת הָרֵאָב"ד ו"ל א"ש דְּבְּאַמַּת בְּנִטְיַלַת הַחֲפִץ הוּא דָבָר שְׁיִוְכַל לְתַקְּנָה לְיַקְּחָה מְמַנָּה הַגֵּט וְשְׁלֹא תִּהְיֶה נִתְיַנָּה הָרֵאָשׁוֹנָה לְכֹלָם וְאִם נ"פ יִחְזוֹר וְיִתְּנֵנּוּ לָהּ א"כ מְמִילָא לֹא עֶבֶר ע"ד מְשַׁלְּחוֹ וְלֹא נִתְבַּטַּל כָּלֵל הַשְׁלִיחוֹת אֲבָל בְּאִם נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה כְּהָרִיב"ש וְאִז לֹא יוֹכַל לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ כְּמִבְּנֵאָר בַּש"ס וְש"ע [ס'י' ק"מ] וְא"כ כְּבָר נִתְבַּטַּל שְׁלִיחוֹת הַקַּבְּלָהּ בְּהַחֲלִט וּמַש"ה צָרִיף מִיּוֹנֵי חֲדָשׁ הֵגַם שְׁיִשׁ תְּקַנְנָה בְּמַה שְׁהַבַּעַל יְבַטַּל שְׁלִיחוֹתוֹ מְהוֹלְכָה אִף זֶה הוּא מַעֲשֶׂה חֲדָשׁ וְשִׁפִּיר כְּתַב הָרִיב"ש שְׁפִינּוּנָתָה הִי עַל שְׁיִהֵי' שְׁלִיחַ בְּפַעַם רֵאָשׁוֹן אֲבָל אִם יִפְסוֹק בִּינְתִימִים שְׁלֹא יוֹכַל לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ קַבְּלָהּ פֶּסַק הַשְׁלִיחוֹת וְצָרִיף מִיּוֹנֵי חֲדָשׁ אֲבָל בְּנִידוֹן דְּעֶבֶר עַל שְׁלִיחוֹתוֹ שְׁנִתְּן הַגֵּט תְּחִלָּה כִּינּוּן שְׁהוּא דָבָר שְׁיִוְכַל לְתַקְּנָה לֹא נִתְבַּטַּל שְׁלִיחוֹתוֹ מְעוֹלָם וְז"ב.

והנה בהג"א פ' ג"פ [הג"ל] כתב וז"ל ולריב"ם מספקא לי' אי מיירי שהודיע למוכר
שהוא שליחה ואעפ"י שלא עשה כמו שאמר' לי' לא בטל המקח משא"כ בשליח של
מכירה שאם שינה מדעת המשלח לא עשה פלום או אין לחלק בין מכירה לקנין והכא
מיירי שלא אמר למוכר שהוא שליחה עכ"ל.

והיא פלא מה בין מוכר ללוקח והנלע"ד דגם הוא ס"ל דלא מהני הסכמה למעשיו (או)
[אפי'] בהתקן המעשה פינו דכבר נבטל שליחותו וחולק בזה אהראב"ד ז"ל ורק פינו
דעכ"פ ניחא לי' לא גרע מזכני' דזכנין בשבילו הגם שבמקח לא שינה זכי' בכה"ג שעשהו
שליח ומגלה דעתו שניחא לי' בזה והוא דבר שיוכל להתקן עכ"פ מקרי זכנין לאדם
ומש"ה מהני בלוקח ולא במוכר דאין מזכין למפנך דבר של חבירו כמבואר בכמה
מקומות ורק לקנות דבר זוכין בדבר של זכות וכ"נ מדברי תוס' רי"ד קדושין נ"ב ע"ב
שכתב וז"ל לא אמרו כלך אצל יפות כו' ראיתי מתמיהים ואפילו לענין תרומה לא אמרו
אלא בשעשאו שליח אבל לא עשאו שליח אפי' לענין תרומה הוי ריתחא ואני מתמיה
על מתמיהין דלא ראו מאי דתני' ותרם שלא ברשות אלמא בשלא עשאו שליח מיירי
עכ"ל והוא תימא שבהדי' אמרו בש"ס ב"מ [הג"ל] ותסברא שע"כ איירי בעשאו שליח
והנלע"ד שפוננתם ג"כ דמחילה לא מהני והשליחות נתבעל ומש"ה קרי לי' תורם שלא
ברשות וע"כ הא דמהני משום דבכה"ג אמרינן אגלאי מילתא למפרע דניחא לי' ולרבא
דאמרינן בכל דוכתי אגלי מילתא למפרע א"כ מש"ה א"צ פאן לשליחות וכוננת התוס'
רי"ד להוכיח דלא מטעם שעשאו שליח אמרינן דניחא לי' דגם בתרומה הי' נתבטל
השליחות דהרי קרי לי' תורם שלא ברשות מפני שעבר ע"ד משלחו ורק דאמרינן
דהשתא ניחא לי' אגלי מילתא למפרע דהוי ניחא לי' ורק בתרומה צריך שליחות [משום
אתם גם אתם] אבל בקדושין לא צריך רק שיהא בדבר שאין בעה"ב מקפיד עליו ודו"ק.

הרי להדיא מכל הראשונים דאם השליח עבר ע"ד משלחו לא מהני מחילת התנאי לאח"כ
פינו שלא עשה המעשה בשליחות הוי פאי'ש דעלמא שעשה דבר שניחא לו וסייג לדברי
מצאתי בש"ס עירובין דף ע"א א' וז"ל הגמ' אמר עולא מ"ט דבית הלל נעשה פאומר
כלך אצל יפות ובתוס' שם וז"ל פירש"י דכשיש לו יפות מהן גלי דעתה' דניחא לי' והוי
פמאן דשווני' שליח מעיקרא דמי ואין להקשות לפירושו מהא דמוקי לה בריש אלו
מצאות פגון דשווני' שליח דנהי דשווני' שליח לתרום לא שווני' שליח לתרום מן היפות
וע"ז מפרש בקונטרס פמאן דשווני' שליח לתרום מן היפות דמי פינו דנמצאו יפות מהן
עכ"ל א"כ הרי דרק הטעם משום דהוי כמו שאמר לו פן למפרע ומש"ה גם בעירובין
אמרינן מדהשתא ניחא לי' בבטול הרשות ה"נ הוי ניחא לי' מערב שבת אבל אם נימא
דבהשליח הסברא כמ"ש הר"ן ז"ל (בקדושין) [בכתובות הג"ל] לענין מחילת התנאי
דמעיקרא הוי רק דעתו פאם יקפיד א"כ ל"ד כלל לעירוב דהא לא עשה מע"ש שום
מעשה דנימא דהוי ניחא לי' אז א"ו דבשליח לא מהני מחילה כלל אם עבר ע"ד משלחו
ורק הטעם פינו דהשתא ניחא לי' גם למפרע הי' הדעת בעה"ב לתרום מן היפות ולא
נתבטל השליחות דמדחזינן דהשתא ניחא לי' ביפות והוי כמו שאמר לו תרום מן היפות
הגם שלפי הנראה מסתמא בטל שליחותו דאין דרך בני אדם לתרום מן היפות וכמ"ש
התו' אף אמרינן מדהשתא ניחא לי' הוי כמו שאמר אז בפירוש תרום היפות ושפיר
קאמרי ב"ה דה"ה לענין עירוב אעפ"י שלא עשה הבטול רשות מע"ש פינו דהשתא

ניחא לי' בביתוול הני פביטול בע"ש וזה ראי' ברוה: ועפ"ז יש לכונן דעת הרמב"ם ו"ל בהל' תרומות פ"ד שכ' שם וז"ל הל' ג' התורם שלא ברשות או שיירד לתוך שדה חבירו וליקט פירות שלא ברשות כדי שיקחם ותרם אם בא בעה"ב וא"ל פלך אצל יפות אם הי' שם יפות ממה שתתן תרומה ושהרי אינו מקפיד ואם לא הי' שם יפות אין תרומתו תרומה שלא אמר לו אלא על דרך מוחזי ואם בא בעה"ב וליקט והוסיף בין יש לו יפות מהן בין אין לו ת"ת עכ"ל והקשה עליו הכ"מ דהוא נגד הגמ' דבעי דוקא עשאו שליח יענין בדבריהם ובט"ז ו"ל [ביו"ד סי' של"א] אולם לפמ"ש א"ש מאד דהנה המל"מ ז"ל פתב [שם] דכוננת הרמב"ם ז"ל אלהבא דוקא והוא מירושלמי [פ"ק דתרומות הל' א'] והוא פלא שיפסוק הרמב"ם ז"ל שלא כאבני ורבא דאוקמי' בעשאו שליח ולמפרע הני תרומה אף באמת א"ש מאד דז"ל הירושלמי תרומות דף ג' ע"א מאן תנא קטן דלא כר"י דתנא קטן שהניחו אביו בגרנו והי' תורם ואביו מוכר על ידו תרומתו תרומה ה"ג בתוספת' רבנן אמרי (פן פתב שם המפרש) לא הוא שתורם אלא אביו הוא שאימן על ידו בא אביו ואימן ע"י למפרע נעשית תרומה או מפאן ולבא אמר ר' שימי נשמיענא מן הדא הרי שבא בעה"ב ומצאו עומד בתוך שלו אמר לי' לקוט לך מן היפים האלו אם היו יפים אינו חושש משום גזל ואם לאו חושש משום גזל ואם הי' לוקט ונותן לו בין כך ובין כך אינו חושש משום גזל אית לך מימר למפרע נעשית תרומה לא מפאן ולבא ואוף הקא מפאן ולבא נעשית תרומה עכ"ל.

והנה לכאורה קשה מאד פנין דאמרי רבנן (שהוא) [שאביו] הוא התורם א"כ בנדאי אינו תרומה רק מעת שתתם הגדול כי ס"ל לרבנן דתרומת קטן אינו פלום והאיך יעלה על הדעת לומר דהני תרומה למפרע אף באמת י"ל דשפיר בעי להו דבריש פרקין שם פתב הירושלמי וז"ל ויזכית מעשה שלקח על מחשבתו דתנינן תמן העלו חש"ו אע"ג שחישב שיירד הטל עליהן אינו בכי יתן מפני שיש בהן מעשה ואין בהן מחשבה ואיזו מעשה שלקח ר' חננא אמר בתפוש בהן בטל ותנינן תמן הורידה חש"ו אעפ"י שחישב שיודחו רגליו אינו בכי יתן שיש להן מעשה ואין להן מחשבה ואיזו מעשה שלקח אר"ח במשפשה בהן במים ואומר אף הקא ויזכיתו מעשה שלקח על מחשבתו ר"ש ר"א בשם ר"י ר"ז בשם רבנן ונחשב לכם תרומתכם את שפתוב בו מחשבה אין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו ואת שאין פתוב בו מחשבה מעשה שלו מוכיח על מחשבתו וכאן הואיל וכתוב בו מחשבה אין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו עכ"ל והנה מבואר שסברת הירושלמי משום שתרומה בעי מחשבה דוקא לא מהני מעשה לגלות על המחשבה.

והנה מבואר בחולין שגם סופו מוכיח על תחלתו [אמרי] יעו"ש בדרף י"ב בפירש"י [אולי פונתו לדרף י"ג שפי' העלום חש"ו אף בשנתפנין לכה פרש"י לאחר שיירד הטל עליהם וכו' שאין מחשבתם מחשבה ומשמע הא הי' מחשבתם מחשבה הי' סופו מוכיח על תחלתו והי' בכי יתן מעת שהעלום דסופו שנתפנין לכה מוכיח על תחילת העלאתו דאל"כ מאי ענין נתפנין אח"כ להא דהעלום ע"ש עכ"ה] והנה לפ"ז לפי מה דמבואר בגיטין [דרף כ"ב ע"ב] דגדול ע"ג מהני דיש מחשבה לקטן באם גדול מלמדו וא"כ פאן דאביו יאמן ע"י ויש להקטן מחשבה עתה אגלאי מילתא על מחשבתו דלמפרע דבשלמא בעלמא לא אמרינן דמגלי מחשבתו ע"י המעשה שתורם דבתרומה בעינן מחשבה דוקא ובכה"ג לא אמרי' דמעשה [יזכית] על מחשבה אבל באם ידעינן לבסוף שמחשבתו פן

כִּינּוּן דֵּהגְדוּל מְלַמְדוֹ דְאָמְרִי עֵתָהּ וְדַאי מַחְשְׁבָהּ יָפָה לּוֹ מִמִּילָא יֵשׁ לָנוּ לֹאמֵר דֵּהוֹכִיחַ מַחְשְׁבָתוֹ שְׁבִסוּף עַל הַמַּעֲשֵׂה וּמַחְשְׁבָהּ שְׁבַתְחַלְתּוּ וְהוּי לֵהוֹי תְרוּמָה לְמַפְרַע וְרַק בְּזַה פְּלִיגִי ר"נ (ור"י) (ור"ה) בְּגִיטִין [דף כ"ב ע"ב] אִי מְהֵי גְדוּל עַע"ג וּא"כ זֶה גּוּפָא אֲבַעְיָ לִי לְהִירוּשְׁלָמִי אִם פְּנוּנַת הַחֲכָמִים שֶׁהוּא הַתּוֹרָם הֵינּוּ הָאֵב גּוּפָא הוּא הַתּוֹרָם אָבַל מַחְשְׁבַת קָטָן אֵינּוּ פְלוּם אִפִּי בְּגְדוּל עַע"ג וּא"כ אֵינּוּ תְרוּמָה רַק לְהֵבֵא אוֹ דְלָמָּא פְּנוּנַת הַחֲכָמִים דֵּהוּא הַתּוֹרָם הֵינּוּ שֶׁהוּא מְלַמְדוֹ לְתָרוּם וְעוֹמֵד עַל גְּבִיו וּמַש"ה מְהֵי אִפִּי עַל לְמַפְרַע דְּמַחְשְׁבָהּ דֵּהשְׁתָּא מוֹכִיחַ עַל תְּחַלְתּוֹ לְזַה שְׁפִיר פְּשִׁיט לִי מְהֵא דְכָלָּהּ אֲצַל יָפוּת דְּמַסְתָּמָא לָא אֵיירִי בְּשָׁלִיחַ וְהַתְרוּמָה רַק מִפְּאֵן וְלֵהֵבֵא כְּמוֹ כֵּן בְּקָטָן הַתְרוּמָה רַק מִפְּאֵן וְלֵהֵבֵא וּס"ל לְהַפְשִׁטָן (כר"י) [כר"נ] דְּלָא מְהֵי גְדוּל עַע"ג וְרַק אָבִיו הוּא הַתּוֹרָם וּמַש"ה לָא מְהֵי לְמַפְרַע אוּלָם רְבָא דַס"ל (כר"נ) [כר"ה] בְּגִיטִין דְּמְהֵי מִטַעֵם עַע"ג וְכֵן ס"ל לְאַבְיִי פְּדַמוּכַח בְּעִירוּבִין א"כ שְׁפִיר פְּרִיף לְאַבְיִי מִכְּלָהּ אֲצַל יָפוּת דְּבַנְדָּאי הוּא תְרוּמָה לְמַפְרַע זְוּמָל דְּרִישָׁא דְקָטָן שְׁתָּרַם וְאָבִיו אֵימָן עַל יָדוֹ דֵּהוּי תְרוּמָה לְמַפְרַע דְּמַחְשְׁבָהּ דְּסוּפּוֹ מְגָלָה עַל תְּחַלְתּוֹ לְדִידְהוּ דַס"ל (כר"נ) [כר"ה] דַעַע"ג מְהֵי וּמַש"ה מוֹקִי לִי דְוּוּקָא בְּעוֹשֵׂה שְׁלִיחַ וּא"ש בְּזַה הַתְּסַבְּרָא דְאָמְרִי בְּב"מ [הַנְּל] שְׁנִתְקַשּׁוּ בּוֹ [הַמְּפָן] בְּש"ס דְּב"מ [אֵיף הוּי ס"ד דְּמִיירִי בְּלָא עֲשָׂאוּהוּ שְׁלִיחַ ע' בְּש"מ שֵׁם וְלֵהֵבֵא לְנִחָא דֵּהָא קָאִי עַל לְהֵבֵא וְדו"ק עכ"ה] וְכִינּוּ דְּמִיירִי דְּעֲשָׂאוּ שְׁלִיחַ (וְהוּי) [שְׁפִיר הוּי] תְרוּמָה לְמַפְרַע אוּלָם הֶרְמַב"ם ז"ל [עֵינּוּ בַפ"ג מַה גִּירוּשִׁין וּבְמַפּוֹ שֵׁם] דַס"ל דְּלָא מְהֵי גְדוּל עַע"ג בְּתוֹרָם וּס"ל כר"נ א"כ ע"כ בְּקָטָן לָא מְהֵי רַק מִפְּאֵן וְלֵהֵבֵא מִמִּילָא גַם הָא דְכָלָּהּ אֲצַל יָפוּת לָא מִיירִי רַק מִפְּאֵן וְלֵהֵבֵא וְלֵא צְרִיף לְאוּקְמִי בְּעֲשָׂאוּ שְׁלִיחַ וְדו"ק.

וּא"כ בְּנְדָּאי בַנ"ד אִם נִימָא דְזַה הוּי כְּבִירוֹר שְׁלֵא עֲשָׂאוּ שְׁלִיחַ רַק עַד ר"ח אָדָר וּא"כ אִם נָתַן לָהּ לֵאח"כ הַגַּם שְׁמַסְפִּים לְזַה לָא מְהֵי דֵּהוּי עֶבֶר ע"ד מְשַׁלְּחוֹ וּא"כ גַּם הַהִסְפָּמָה דְּקוֹדֵם הַנְּתִיבָה צְרִיף לֵהוֹי ע"י עֵדִים דֵּהוּי מִינּוּי חֲדָשׁ אָף בַנ"ד לָא רְאִיתִי פְּלָל שׁוּם עֲנִין שְׁלִיחוֹת לְזַמֵּן דַמ"ש בְּכַתֵּב הַשְׁלִישוֹת שְׁעַד ר"ח אָדָר יַחְזִיר לּוֹ הֶרַב הַמַּעוֹת לְהַבְעֵל זֶה הוּא כְּעֵנִין הַשְׁכִּירוֹת דֵּהשְׁלִיחַ קִנְס עֲצָמוֹ פְּשִׁיאַחַר הַזַּמֵּן יְהִי שְׁלִיחַ בְּחֻבָּם וְיִוְתֵר י"ל שְׁגַם זֶה אֵין פְּנוּנַתוֹ רַק שֶׁהֶרַב יַחְזוֹר הַמַּעוֹת לְהַבְעֵל וְאַח"כ פְּשִׁיבְרַר הַשְׁלִיחַ שְׁעֲשֵׂה שְׁלִיחוֹתוֹ יִקְוֵב הַדִּין בִּינֵיהֶם אָבַל אֵינִי רוֹאֶה כְּאֵן בְּיִטוּל הַשְׁלִיחוֹת וְגַם כִּי בְּאַמַּת נֶאֱמַן הַשְׁלִיחַ לֹאמֵר שְׁעֲשָׂאוּ בְּעֵדִים וּמ"ש לּוֹ הַבְּעֵל בְּכַת"י הוּי כְּמוֹ שְׁעֲשָׂאוּ בְּעֵדִים דַכַת"י בְּעֵדִים דְּמִי.

וּמַה שְׁרַצָּה מַעַכ"ת לֹאמֵר דְּנִרְאָה שְׁמַשְׁקֵר בְּזַה כִּינּוּן שְׁלֵא חַשׁ לְשַׁמְרוֹ הֵיטֵב זֶה אֵינּוּ רִאִי כ"כ וְיִוְתֵר לַפ"ד הַתּוֹ [בְּגִיטִין דָּף ס"ד ע"א ד"ה שְׁלִישׁ] שְׁכ' דְאַפְלִי נֶגֶד עֵדִים הִימְנוּהָ דֵּהימְנִי אִם יֹאמֵר כֹּף שְׁיָהָא פְּרָצוֹן שְׁלֵה שְׁלִיחַ וּא"כ לְכַאוּרָה קָשָׁה בְּאִם שְׁיָנָה שְׁלִיחוֹתוֹ אֲמַאי בְּטַל הַגַּט הָא הִימְנִי הַבְּעֵל בְּמָה שְׁיַעֲשֵׂה פְּרָצוֹנוֹ שְׁלֵה שְׁלִיחַ אָף בְּאַמַּת כִּי לָא הִימְנִי רַק אִם יִשְׁקֵר אָבַל אִם יוֹדֵה בְּשְׁלִיחוֹתוֹ וְיַעֲשֵׂה עִוּוֹת ע"ז לָא מִינְהוּ שְׁיִבְטַל דַעֲתוֹ וּא"כ הָכָא כִּינּוּן שְׁהַשְׁלִיחַ אוֹמֵר שְׁהַבְּעֵל מִינְהוּ לְשְׁלִיחַ לְהֵבֵא גַם לְאַחַר ר"ח אָדָר וְרַק שְׁהַשְׁלִיחוֹת הֵב' לָא הִי בְּעֵדִים זֶה לָא אֵיכְפַת לָן כִּינּוּן שְׁהִי עֵדִים שְׁהִימְנִי לַעֲשׂוֹת פְּרָצוֹנוֹ וְאִם יֹאמֵר שֶׁהוּא שְׁלִיחַ אִפִּי לֵאח"כ יְהֵא שְׁלִיחַ וּא"כ לְשִׁיטַת הַתּוֹס' ז"ל וְדַאי א"צ לַעֲדִים בְּמִינוּי הַשְׁלִיחוֹת הֵב' וְלְשִׁיטַת הֶרְמַב"ם א"צ פְּלָל עֵדִים [כְּמִבְּנָאָר בַּא"ה ע"ס] קַמ"א סַעִי "א] וְלָכֵן אֵין לְהַחְמִיר לְחַשְׁשָׁא שְׁמָא לָא עֲשָׂאוּ בְּפַעַם רַאשׁוֹן לְשְׁלִיחַ בְּלָא זַמֵּן.

ועתה אבא קצת לפלפל בדברי מעכ"ת מה שרוצה להוכיח מדברי הרא"ש ז"ל דלא מהני בשליח מחילה משום דל"ש דתנאי חידוש הוא וא"כ מש"ה לא מהני מחילה המענין בהרא"ש ז"ל [יראה] שכ' רק הטעם משום דיבור מבטל דיבור כמ"ש מעכ"ת בעצמו ואולם פבר הוכחתי דבאמת פל הפוסקים שנים בזה דבשליח לא מהני מחילה ואף מה שרצה מעכ"ת לתרץ בזה דברי הרא"ש דצריך יחוד גבי פנסה סתם דאיירי בקידשה ע"י שליח דאז התנאי חזק כפי הנראה מפותלי מכתבו דהאשה עם השליח שונים ולפע"ד ז"א דבשליח לא מהני מחילה דנתבטל השליחות אבל אם שליח עושה שליחותו הוי כמו הבע"ד בעצמו שקידש והמעשה קיים והתנאי הוי דיבור ודיבור מבטל דיבור וכן מבואר בדברי בגט פשוט סי' ק"כ שכ' ז"ל ומהרח"ש כתב עליו בסי' כ"ז ז"ל ואני בעניי אחר המחילה לא ראיתי שום תפיסה ע"ד הגאון הרא"ם דבהקד' חילק הגאון הנזכר בין גתינה לשליח לנתינת הגט ביד האשה שבנותן הגט ליד השליח בגילוי.

מילתא דמגלה דעתו שאינו רוצה לגרש אלא בתנאי סגי שנדאי רוצה שימתן השליח בתנאי המועיל כדי שיתקיים התנאי ולא הנצרך לומר משפט התנאי פנין שאינו נותן אז ביד האשה אבל בשעת המעשה פשוטו ביד האשה אז צריך לומר התנאי ככל משפטו כדי שיועיל ודברי ר"י שנסתפק במי שאמר סתם שיהא התנאי בתנאי ב"ג כו' והובא בהגהת מרדכי היינו פשאומר פן בשעת המעשה פגון בשעת נתינת הגט ליד האשה וכינצא שאז צריך לפרש משפטי התנאי פאמור עכ"ל ולע"ד דברי מהרח"ש הם פרוורים עכ"ל אלמא דליד האשה גם שנעשה ע"י שליח אם התנאי אינו בתנאי ב"ג וב"ר המעשה קיים ומה שהעיר מעכ"ת לתרץ קושית המקנה על דברים שפלב הא הוי קדושין בלא עדים וכ' מעכ"ת דקשה למה לא מהני הודאתה בביטול התנאי וכ' מעכ"ת הטעם משום שאשה בלא"ה אסורה לעולם וא"כ מהני הודאתה נגד העולם את"ד.

ונה הוא דבר שאינו שהרי מפרש במקור הדין בר"ן בגיטין שאפ"י התנאי שתלה באשה לחוד מהימנה שקיימה ובזה בודאי לא נאסרה אעלמא דבידה שלא תקיים ולא תתקדש וגם הא בתנאי אם מותרת לעלמא וגם לר"מ ע"מ לאו כמעכשיו דמי וגם הא יתרץ בגיטין דלמה מהני הקיום בלא עדים וגם הא דעת הרמב"ן דאפ"י הבעל נאמן והר"ן ז"ל לא פליג עליו רק מטעם דהו"ל פמנה לי בידה ואיני יודע אם הלוימני אבל לא מטעם קדושין בלא עדים ולכן טעם שכ' מעכ"ת לענין קיום התנאי בלא עדים אינו פלל והטעם הוא פפשוטו דא"צ עדים רק לעיקר הקדושין אבל בקיום הענין סגי בנאמנות האשה לחודה עפ"י אופנים שנתבארו בר"ן ז"ל שם אף לפ"ד הראב"ד שצריך עדים בביטול ולא בקיום התנאי ומפרש בב"מ שהטעם משום שהתנאי עומד להתקיים אף להתבטל צריך עדים ועפ"י דברי ב"מ ה"ל יתכן תירוץ מעכ"ת ומה שהעיר בסוג' דהמקדש בע"א בקונטרס אשר הי' לי בעזה"י הארכתי ועת לקצר: סימן פז שאלה איש אחד נשא אשה והיא לא ידעה אשר הוא נחלה על הריאה וכאשר נתנודע לה תיקף רצתה להתגרש ממנו ונסעה לבית אבי' ולאח"כ פשהגביר עליו החולי ונתירא שלא תפול אשתו לפניכם קטן נתן גט לאשתו אף נתיראו שפא ימות קודם הגעת הגט לידה למדהו הרב והב"ד להבעל שיזכה לה הגט ע"י אחר שיזכה בשבילה לקבלה שתתגרש בקבלת השליח ה"ל וכן נעשה המעשה שזכה אותו פ' [השליח להולכה] הגט [לשליח לקבלה] עבודה הבעל שבק לן חיים.

ועתה שאל השואל אם מותר לסמוך על זכות גט הנז"ל אם לא גם לא קראו הגט רק משמעו השליח להולכה אמר שמכיר הסימן של הגט: תשובה הנה בגמ' יבמות (דף ק"ח ע"ב) וז"ל ב'עא מינן' רבא מר"נ המזפה גט לאשתו במקום יבם מהו פנין דסגי' ליה זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו א"ד פנין דזמנין דר'חמא לי' חוב לה ואין חבין לאדם שלא בפניו א"ל תנינא וחוששין לדבריה' וחולצת ולא מתייבמת א"ל רבינא לרבא המזפה גט לאשתו במקום קטטה מהו פנין דאית לה קטטה בהדי' זכות הוא לה א"ד גיחא דגופא עדיף לה ת"ש דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלי משמע מזה דהיכא דליפא חשש דר'חמא לי' זוכין לאשה הגט וכ"פ היש"ש וגם הט"ז סי' קמ"ה וכן משמע פשט הסוגיא דאי לאו דזמנין דר'חמא לי' זכין לה הגט ובזמנינו דאין מיבמין והיבם קטן בנדאי זכות הוא לה וזוכין לה הגט ולא ידעתי מה שהחמיר מורי זקני הח"ץ ז"ל בשו"ת לענין גט מומרת בסי' צ"ו וז"ל נאני בעניי חוכה להחמיר מאד שלא להתירה לינשא פלל בקבלת השליח את הגט כי דבר שהראשונים נ"נ בעלי התלמוד לא אמרו בו טעם מי זה ערב את לבו להתיר א"א התמורה חלילה כו' עד ותלמוד שלנו ביבמות קי"ח משמעו הוא בהפך אף שיש לדחוק ולחלק בין הפרקים אשינוני' לא סמכינן באיסורין כאלה עכ"ל.

ולכאורה משם משמע איפכא דכל היכא דלא שייך זמנין מרחמא לי' או ט"ל טן דו זוכין לה הגט נאשר נראה לי דבה"ג ביבם קטן במדינתנו שאין נוהגים ביבום לכ"ע שרי' להנשא בגט כזה ושאני מומרת שהחמיר בו זקני הח"ץ ז"ל: ומתחלה נחקורה בזה הזכי' גבי גט אם הוא מטעם זכי' או מטעם שליחות וידוע מתלוקת הקדום אם זכי' מטעם שליחות או מטעם זכי' לחוד אפי' במקום שלא שייך שליחות והנלע"ד דבגט ע"כ הטעם רק משום שליחות דבשלקא גבי ממון מצינו לומר דהוא מגזה"כ או מקרא יענין ב"ר ז"ל קדושין [ר"פ האיש מקדש] זכי' שזכין לאדם דבר שהוא לטובתו.

אבל בגיטין דלהתירה מאיסור א"א צריף ליתן לה דוקא ספר פרייתות מאי מהני שאחר זוכה לה וכי איזה דבר שבממון שיינפה לה הלא האשה אינה של בעל כמבואר בגמ' קידושין [דף כ"ג ע"א] גבי מה אשה (שיצאה) [עד שיוציא גט] לרשות שאינו (של הבעל) [שלו] ופירש"י ז"ל דהאשה אינה של הבעל וגם הגט א"צ להיות שנה פרוטה ורק דגזה"כ הוא שיותר איסור א"א דרכיב עלי' ע"י גט שיבא לידה ואי לאו דגלתה התורה ושלח ושלחה לא הוי מהני אפי' שליח וא"כ בנדאי זולת שליחות רק מטעם זכי' א"א פלל להתגרש אפי' אם ידעי' שהגט הוא זכותה פי מה מועיל שזכין לה מ"מ במה תצא מאיסורה הגט לא בא לידה ולא ליד שליחה וע"כ הטעם דמהני זכי' בגט הוא מטעם שליחות דאנן סהדי דניחא לה שיהי' שליחה בזה וכמבואר ברש"י (בקידושין) [ביבמות הנז"ל ד"ה המזפה גט] בדף הנז"ל ואולם בחידושי הרשב"א קדושין כ"ג בד"ה ולענין (פתב) [פסק] וז"ל וכן ראיתי דעת הרמב"ן נ"י דשטר ע"י אחרים משום שזכין לאדם שלא בפניו הוא ולא אמרו זכין לאדם שלא בפניו אלא כששמע ואמר רוצה אני אבל בצונח לא וק"ל דהא בשמעת' דאמר ר"א אמרנו לר' מאיר כו' דבפ"ק דגיטין [דף י"ב ע"ב] משמע לכאורה דלרבנן אפי' בע"כ נמי דהא א"ל ר"מ מאי תשיבונ' על התרומה שאלו עבד פהו שברח אוכל בתרומה וזה אינו אוכל וכי תימרו כתב לי גיטא וזרק לי ערק לי ושביק לי דאלמא משמע דיכול הוא לפוסלו מן התרומה בע"כ בשטר ע"י

אחרים דאי לא אף זה שפירח אוכל בתרומה דאי בעי צונם ואמר דלא ניקח לי דליזכי לי האי בשטר שחרורו ואי לאו דמסתפינא אמינא דהכא בע"כ נמי דמתנות ממון שאני דלאו זכות גמור הוא ואדרבה חוב מצד עצמו דכתיב שונא מתנות יחי' אלא מיהו מצד שנפשו של אדם מחמדתן קרי לי זכות ואעפ"י שיהא מצד עצמו חוב זכין לו שלא בפניו אבל גט שיקרוור דזכות גמור הוא דמתירו בבת חורין ומכניסו לכלל מצות? שראל זכין לו מ"מ ואפ"י עומד וצונם בטלה דעתו (בפני) [אצל] כל אדם עכ"ל משמע ודאי דבעבד הוא מטעם זכי' לחוד דאי נימא מטעם שליחות דאמרי' דניחא לי שיהא שליחו וכאלו עשאו לשליח בכה"ג שהלה עומד וצונם הרי ראינו דלא ניקח לי שיהא שליחו ובמה נעשה פשלוחו ובשלמא אם אמרי' טעם דזכין' ולא מטעם שליחות רק מטעם זכי' לחוד דזכין לאדם דבר שהוא לטובתו שפיר סברת הרשב"א פינן דהוא זכות ברור ורק הוא אינו רוצה בטלה דעתו וזכין לו ע"כ אבל אם נימא דצריף שליחות ודאי אי מוחה לא מהני וכ"כ התו' בהדני' [שם] בד"ה [מהו שיעשה שליח] וא"כ משמע מזה דבעבד הוי מטעם זכי' לחוד ולכאורה קשה הא אכתי היכי משתרי מאיסור עבדות דבי' ע"י קבלת הג"ש שלא בשליחותו הא גמר לה לה מאשה ובאשה צריף דוקא לבא הגט לרשותה או ליד שליחה ולר"ש [ב"א] ס"ל דגמר שצריף דומיא דאשה ממש ועבד גופא לא דמי ליד אשה מש"ה צריף דוקא ע"י אחרים אבל עכ"פ שליחות בעי כדפשיט לי' הש"ס שם וא"כ בודאי גם לרבנן בעי דוקא שליחות דגמרי' מאשה וא"כ למה יהי' הגט בעומד וצונם הא ניהו דזכין בע"כ אבל שלוחו לא נעשה בע"כ וא"כ מה מהני הזכין פינן שאינן בתורת שליחות וצ"ל דס"ל לרשב"א דבעבד פינן דיכול לשחררו בע"כ וזכות הוא לו יכול לזכות לו ע"י אחר כדי שלא יהי' נעשה (אדון) [עבד] לעבדו וכו' [ע"ש ברשב"א] אבל בגט אשה ודאי נראה שהזכין הוא מטעם שליחות דאל"ה לא יוכל לכל לזכות לה גט להתירה מאיסורה כי במה יפקע איסורה בהגעט גיטה ליד זולתה שלא בשליחותה? זה נ"ל ברור.

הגם דברשב"א ז"ל גופא משמע מלשונו לקמן דגם בגט הוי מהני זכי' וכן ראיתי להדני' בתשו' אהלי יעקב ומוהריק"ש אף לפעד"נ כמ"ש. והנה הנ"מ בזה היא במה שנסתפק הר"ן ז"ל בגיטין [פ' השולח בסוגי' דפרוזבול] וז"ל ומפאן נ"ל דמאי דקיי"ל זכין לאדם שלא בפניו כל שהדבר בעצמו זכות אעפ"י שנמשך ממנו חוב שהוא יתר על הזכות זכה וקנה דהא הכא כמשזכהו קרקע כ"ש מתחייב הוא בכף שאין שביעית משמטת חובו ואפ"ה אמרינן דמהני [עכ"ל הר"ן] ונ"ל דזה תלי' אם זכי' מטעם זכי' ולא מטעם שליחות א"כ גם אם ע"י הזכין יבא לידי חוב לאח"כ כמו פרוזבול או בריבית מ"מ יוכל לזכות עבורו ונדאי פינן דקיימי' השתא בסברא דיכולין לזכות דבר שהוא לטובתו בלא טעם שליחות אין לנו רק מה שהוא מזכה לו אם זה הוא בעצם זכות מזכה עבורו ואי שעי"ז מצמיח לו חוב אין לנו בזה כ"א באת לחשוש שלא יבא לידי חוב אח"כ בטלת כל דיני זכי' ונמת דבריה לשיעורין פי רוב הנזכותי' מצויני' לבא לידי הפסד וכעין שמבואר ברשב"א קידושין [הנ"ל] א"ו אין לנו רק מה שלפנינו זכות ואם יצמח לו חוב לאח"כ לא איכפת לנו אבל אם נאמר דזכין' אינו בפ"ע רק שאנן סהדי דניחא לי שיהא שליחו א"כ היכא דנצמח לו החוב דאז בודאי לא ניקח לי בשליחותו לא זכה עבורו פינן דלא הוי זכי' בפ"ע שום דבר רק מטעם [שליחות] כל היכי דחזינו דניחא לי נעשה שליחו

והיכי דידעיה דיצמח לו חוב נדאי לא ניחא לי שיהי' שלוחו ועפ"ז א"ש מה שהקשה הפ"י [בגיטין דף ט' ע"ב ד"ה וילענין קו' התו'] אדברי תוס' ופוסקי' בעבד שזוכה בשבילו הג"ש תיכף בקבלתו והק' הוא ו"ל הא חוב הוא לו דלמא יפשל באיסור שפחה או תרומה יעו"ש.

והנה מה שרצה לומר שאפי' לדברי התוס' אינו משוחרר למפרע לאוסרו בשפחה וכו' המעיין ברשב"א קדושין ה"ל יראה להדי' שדעתו שם משוחרר לגמרי בעת קבלת הזוכה הג"ש וא"כ קשה קו' הפ"י ה"ל או למ"ד א"ש דבאמת פיון דבעבד הוא מטעם זכי' לחוד וכמו שהוכחתי דעת הרשב"א א"כ אם גוף הדבר זכות גם אם יצמח מזה חוב מ"מ זוכין בשבילו וכנ"ל ומש"ה פיון דגוף קבלת הג"ש זכות [הוא לו] יכולין לזכות עבורו ומה שיצמח מזה חוב שיוכל להפשל את"פ באיסור לא איכפת לו פיון דגוף הדבר זכות וכדברי הר"ן בפ' ד' דגיטין [ה"ל] אף קו' הפ"י יש ליישב בל"ז דהנה במלקמות [פ"ק דגיטין במתני' דהאומר תנו גט זה לאשתי] כ' וז"ל וזו אינה שאלה לפי שאם יציאתו לחירות חובה היא לו אעפ"י שאין קבלה זו עכשיו לא זכות ולא חובה שלא יצא בה לחירות אינה קונה לו והרב יכול לחזור בו וכה הוא דין כל חובה שבעולם שאין קבלת האחרים חובה לו שאם רצה שלא יקבל רשאי שהרי אפי' בדברים שזוכין לו שלא בפניו אם צונח ביום שמעו לא קנה פדאי' בב"ב ובחולין וכיון שכן נימא שזוכין לאדם שלא בפניו אפי' בדברים שפחובה ואין הלה יכול לחזור בו ומי שקבלו לו אם רצה קונה ואם לא רצה לא קנה אלא ש"מ שפך דברים שפחובה אין קבלת אחרים פלוס ויכול הלה לחזור בו ואעפ"י שאין אותה קבלה לו חובה מעכשיו כ"ש שע"י אלו מגיע גט לידו וקרובי שחרור חוב הוא לעבד עכ"ל וא"כ מש"ה ה"א בעבד לרבנן דזכות היא לו זכין עבורו ואי דמצד אחר יצמח חוב זה יכול למחות וכיון דהזכות ברור ועל החוב יוכל למחות בנדאי זוכין עבורו דבשלמא אם הזכות גופא בספק פגון בגט במקום יבם דספיקא אי רחמא ליבם אי סני' אין יכול לזכות בנדאי דדלמא חוב הוא לה ואי שתמחה מ"מ פיון שחוב הוא לה לא מתחיל פלל צד זכות אבל היכי שהדבר בעצם זכות גמור פגון שחרור לרבנן ורק מצד אחר יוכל לצמוח חוב אם יפגע באיסורו בלא ידע ואשם אם ח"ו יבא לידי איסור ימחה למפרע וא"כ בכה"ג בנדאי זכין ול"ק קו' הפ"י פלל לדברי התוס' דגיטין ה"ל וע"כ לא מסופק הר"ן ו"ל שם רק בפרוזבול או סאה בסאה דלא מהני המחאה לאח"כ פמבואר בר"נ שם בגיטין או למ"ד עכ"פ גם דברי הר"ף נכונים שכ' במס' גיטין פ"א וז"ל ושמעת מינה דלחזרה הוא דזכין לי לעבד אבל מיפק לחירות לא נפיק עד דמטא גיטא לידה' ואשפחן זכי' בכה"ג פדאמרינו לקמן הולך מנה לפי שאני חייב לו א"ר חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר עכ"ל שהקשו עליו התוס' דמאי סברא הוא זו פאשר כ' להקשו' בגיטין ט' ע"ב ד"ה לא יתנו לא"מ וז"ל פי' בקו' נאפי' רבנן דאמרי זכות הוא לעבד וזכין לאדם שלא בפניו נהי דלהכי זכה דל"מ למהדר בי' מודו רבנן דכל פמה דלא אתא גיטא לידה' לא הוי (פירושו) [משוחרר] ודבר תימא פירושו פיון דזכות הוא פשיטא דזוכה לאלתר פיון דאמר גבי שחרור תו כזכי פדאמרי' לקמן כו' עכ"ל ולפמ"ש א"ש די"ל (דהתו') [דהרי"ף] ס"ל דגם בעבד בעי דוקא שליחות להתיר מאיסור עבדות שעליו וא"כ נהי שהוא זכותו מ"מ מצד אחר יוכל לבא לידי איסור וא"כ לא שייך דעשאו לשליח דזה א"א דכיון שיכול לבא לידי איסור לא עשאו

לשליח ומש"ה צריף דוקא לבא ליד העבד אבל לענן ממון שלא יוכל האדון לחזור שפיר סגי מטעם זכי לחוד וכיין דמטעם זכי אמת עלה לא איכפת לן במה שיצמח לאחר זה איזו איסור דע"ז באמת יכול למחות וכנ"ל ודו"ק: הינצא לנו מזה דבעבד פלוגמת הרשב"א והרי"ף ו"ל אם הזכי מטעם שליחות או מטעם זכי לחוד בלא שליחות ובאשה לכ"ע פעי שליחות ועפ"ז מןושב נמי קו' הר"ן והרשב"א על הרי"ף שהק' לפ"ד דאינו משוחרר עד שיגיע גט לידו א"כ מה קאמר ר"מ שם חוב הוא לו שעבד אחר אוכל והוא אינו אוכל הלא לפ"ד הרי"ף אפתי אוכל ולפמ"ש א"ש דהנה לפמ"ש לדעת הרשב"א הזכי בעבד לא מטעם שליחות ולהרי"ף ו"ל הוכחנו דהוא מטעם שליחות והפלוגת' בזה לפע"ד תלי' אם המפקיר עבדו צריף ג"ש או לא דהנה אם המפקיר עבדו א"צ ג"ש והטעם מבואר בגיטין [דף ל"ח ע"א] דהמפקיר עבדו שיוצא לחירות מטעם שלא וקרא עבד איש שאין לרבו רשות עליו וא"כ לפ"ז באם שזיפה הזוכה בשבילו שלא יוכל רבו לחזור בו [דלזה מהני מטעם זכי בלבד פנ"ל] א"כ אין רשות רבו עליו ולא גרע ממפקיר עבדו ואם המפקיר א"צ ג"ש גם זה א"צ ג"ש וא"כ י"ל דהרשב"א אזיל בשיטת המ"ד דהמפקיר [עבדו] א"צ ג"ש וא"כ א"צ לטעם שליחות ורק מטעם זכי שזוכה בשבילו גוף העבדות וא"כ ממילא שיוצא לחירות ול"צ פלל לג"ש וא"כ לא הני משום שליחות רק מטעם זכי לחוד ומש"ה לא מצוי העבד למחות דהני זכות גמור אבל הרי"ף פסק כמ"ד דצריף ג"ש וכמבואר ברמב"ם שפסק [בפ' ח' מה' עבדים] המפקיר עבדו צריף ג"ש וא"כ א"א לזכות בג"ש דצריף דוקא שיגיע לידו שטר שחרור ובהה ינפקע איסורו כמו אשה רק מטעם שליחות ומש"ה לא הני שחרור עד שיגיע גט לידו דלא הני שליחות פנין דיכול לבא לידי איסור וכמ"ש הפ"י אבל לענן שלא יוכל לחזור זכה בו הזוכה מטעם זכי אף כ"ז פסק הרי"ף לדין דפסקי' דהמפקיר עבדו צריף ג"ש אבל ר"מ דס"ל המפקיר עבדו א"צ ג"ש כמבואר בפ"י [שם באותה סוגי'] א"כ לדין' אם ינקה עבדו? היא משוחרר גמור דל"צ לטעם שליחות ולא איכפת לנו החוב שיצמח לו מזה שכ' הפ"י ו"ל [כמש"ל] וא"כ אם יהי' משוחרר תיכף שוב שפיר אמר שאינו יכול לאכול בתרומה אם יברח אבל לדין דפסקי' המפקיר עבדו צריף ג"ש א"א פלל למזפי עבדו ג"ש רק מתורת שליחות ושליחות לא שייך היכי דיכול לבא לידי איסור כסברת הפ"י ו"ל ומש"ה באמת אינו זוכה בשבילו מטעם שליחות שיהי' משוחרר ממש ורק שצריף שיגיע גט לידו ורק בזה עכ"פ זכה לו שלא יכול הרב לחזור בו ודו"ק: אולם הרשב"א ו"ל מפרש בגיטין דר"מ ס"ל המפקיר [עבדו] אין צריף ג"ש וא"כ עדיין קשה (לר"י) [לר"מ] למה לא יוכל למחות יעו"ש ברשב"א ותבין ולכן צ"ל להרשב"א בעבד לכ"ע יכול לזכות עבדו מטעם זכי כמ"ש לעיל ודו"ק: וממילא מןושב דברי הח"ץ ו"ל [הנ"ל] ויש לנו לחלק שפיר דגבי מוקרת נהי דהיא זכותה לענן איסור מ"מ מאן מפיס לחלק דלמא לפעמים ניחא לה להיות א"א וכעין שאמרי' בסוף נדר' מים גנובים כו' או לאיזה סיבה ונהי דהזכות ברור שלא תהי' א"א פל ימי' והחוב אינו מרובה כ"כ במה שיצמח מזה מ"מ מאן מפיס לחלק באיסור א"א ודלמא לא ניחא לה ול"ש זכי מטעם שליחות דדלמא לא ניחא לה אבל גבי מקום יבם קטן שאין שום צד חוב בעולם בזה בודאי נעשה שלווחה וא"ל דזה גופא הני חוב דדלמא יקום הבעל מחליו וניחא לה הבעל זה לק"מ דהנה בלא"ה קשה על הגמ' דאמאי לא אמר הגמ' סברא זו דלמא לא ניחא לה הגט דדלמא יחי' מחליו

וניתקא לה טן דו אוילם באַמט שױז לך"מ דהנה באַמט מבןאר דעת הפוסקים הא דהוי גט ש"מ גט גם אם עמד מחליו ולמה לא נימא אןמדינא דמוכח דאדעתא דהכי לא גירש רב כדי שתהי' פטורה מיבום וכ' הטעם משום דהוי רב ג"ד בגיטא דלאו מילתא הוא והנה כ"ז במוסר ליד האשה בלא תנאי שפר הוי רב ג"ד אוילם במזפה לה ע"י אחר דזוכה רב מטעם שליקחה ובנדאי לא ניתקא לה אם יחי' הבעל משום טן דו וא"כ בנדאי גם זכותה הוא רב לאחר מיתה וכמו שבדעת הבעל באַמט ולא שיני' לומר ג"ד בגיטא לאו פלום דהכא לא הוי ג"ד רב מעשה ממש דהלה לא נעשה שליקחה רב על דעת הבעל פי אם יחי' הבעל חוב הוא לה ולכן לא נעשה שליקח רב כפי דעת הבעל ומש"ה לא קאמר הש"ס דלמא ניתקא לה בבעל אם יחי' דז"א דאם יחי' הבעל ממילא לא הוי גיטא דלא ניתן רב בעבור יבם וכו' ולכן קאמר הש"ס רב דלמא רחמא לי' ליבם אכל בזמנינו שאין מניבין בנדאי זכות הוא לה הגט שלא חל רב אם ימות ולכ"ע הגט גט גם להח"ץ ז"ל.

ונ"ל דגם מהרי"ק ז"ל [בסי' קמ"א] מודה ורב במומרת הקמיר דאין פאן זכות גמור אכל בנ"ד במקום יבם קטן בזמני' שאין מניבין דזכות גמור הוא לכ"ע זוכין וכ"כ בהדני' בספר מחנה אפרים [בה' זכי ומתנה סי' ו'] דאפי' מיחתה לאח"ז לא מהני דאמרי' למפרע הוי ניתקא לה יעו"ש וזה שלא כדעת הרשב"א [הנ"ל] דלרשב"א אפי' מיקחה בשעתו לא מהני ולהמח"א בשעת מעשה מהני מקחא ורב לאח"כ אינה נאמנת על למפרע ודו"ק.

ועכ"פ לכ"ע במדי' דהוי זכות גמור זוכין (ולא מצי לממחי) ויעניין בתשו' רד"ך ז"ל נוטה (דברי) [מדברי] התוס' והרשב"א הנ"ל ודעתו דזכות לא הוי רב מה שרצונו ולא במה שהיא באַמט טובתו יעו"ש אוילם רוב הפוסקים הסכימו לדברי הרשב"א ז"ל וא"כ נ"ל דמש"ה במומרת ס"ל למהרי"ק ולח"ץ דאינו זוכה בשבילה דלא הוי זכות גמור ולא יוכל (לעשות) [להעשות] שלוחה לקבל גיטה דאולי יצמח לה חוב לאח"כ אכל במזפה לאשה במקום יבם קטן גט שישחול לאחר מיתה כנ"ל דלא יצמח מזה שום רעה לכ"ע נעשה שלוחה ומש"ה גם הב"מ [בסי' ק"מ] שדעתו להקמיר במומרת מ"מ ביבם קטן בזמנינו מתיר [בסי' קמ"ה] כהט"ז ואין חולק עליו והנ"ב [בסי' צ"ב ע"ש] מתיר אפי' במומרת ולא מצאתי שום חולק להדיא בזה והמתירין רבו למאד דעת גדולי הראשונים והתה"ד ומהרי"ק תולין במנהג והב"ח והנ"ב והט"ז ויש"ש והב"מ בנדאי ראוי לסמוך עליהם אפי' שלא במקום עיגון: אך במה שלא קראו העדים הגט בשעת מסירה הנה אם עכ"פ קראו לאח"כ קודם שיצא מתחת יד האשה יש להתיר הגם שהרמ"א ז"ל אינו מתיר בסי' קל"ה רב בדיעבד בנשאת ע"י יש להתיר לכתחלה כאשר כ' גם מעכ"ת ולא מטעמו דכ' מטעם דעבידא לגלויי ואשתמיט מיני' דברי הרשב"א גיטין ודברי הר"ן [שם דף י"ט ע"ב] דכאן לא מהני עביד' לגלויי פיון דאין עידי מסירה ראוי לסמוך עלי' הוי כנמסר בלא עדים רב דצרי' להבין למה בנאבד הגט [ומצאו] דשליח צורבא מרבנן מהימן וכן הבעל הנה מהימן לולא הטעם דחשדינן לי' דמשקר [כמבואר בסי' קל"ב סעי' ד' ובב"ש] וקשה גם שם הא ליכא עמ"ס ואי דשם העמ"ס סומכין על השליח או הבעל שאומר שמפירו והכא אין רשאי לסמוך עליו כדברי הר"ן ז"ל קשה מ"ש דהתם מהימן והכא לא מהימני' לי' ולכאורה י"ל דהתם הוי כמו שצאמן לומר זה אחי' של היבם [בסי' קנ"ז ס"ב] פיון דהגדתו אינו על דבר ערוה ולאחר שהוחזק שנה הוא שוב חולץ וכדברי הריב"ש בתשו' [סי' קס"ב] וכן [נ"ל] [י"ל] דגבי גט שצאבד שאומר שנה הוא הנאבד

וע"ז מהימן שוב לאח"כ העמ"ס רואים שמוסר לו הגט שהתקנוהו לשלו אבל הקא שאינו רק בשעת המסירה שזה הוא גיטתו אינו נאמן לגבי ערוה להתייר וצריך דוקא שני עדים ומש"ה אין רשאים העדים לסמוך על הבעל או השליח שאומר על נזיר מקנפל שזה הוא גט אף זה דוסק בעיני.

ולכן נ"ל דשאני התם שפבר הוחזק בגט שידעי' שנכתב לו גט ורק שלא ידעי' אם זה הוא הוי רק כמברר ומש"ה נאמן אבל בבעל שמוסר לאשה ואמר זה הוא גט כ"ז שלא נתברר לעמ"ס וכנ"ל הוי פנמסר בלא עדים דא"נ בדבר שבפירוה אפי' אם הוא עבידא לגיוני ובעי' דוקא עדים ממש.

ולפ"ז י"ל בא' שהחזיק בעדים לשליח להולכה ונתן בפנינו דבר שפראה פעין גט ואמר שזה הוא הגט בזה נאמן ויכולים העדים לסמוך עליו וכעין זה כ' האבני מילואים באה"ע [סי' ל"א] במה שמכסין הפלות יעו"ש דה"נ הוי כמו החזיק דהתם דלכ"ע הוי עמ"ס אף כ"ז אם קראו הגט בעת שיוצא מתחת יד שליח קבלה אבל אם לא ראינו רק לאח"כ ששוב קבלו השליח להולכה א"כ לכאורה פסול ותצא אם ניסת אליבא דכ"ע אפי' לשיטת הרי"ף ו"ל דס"ל ע"ח סגי הקא לא מהני פינון שאין הגט עתה תח"י ודלמא (זה שקראנו אחר הוא ומעולם) לא הגיע ליד שליח קבלה גט כלל ואי דהוי מילתא דעל"ג בודאי ל"מ להתייר א"א ע"י מדעל"ג כמבואר בכל הפוסקי' ורק דעת (הרמב"ן) [ה"ר"ן] ו"ל ותוס' [לתירוץ קמא שם דף י"ט ע"ב ד"ה צריכי'] שלא תצא גם בכה"ג יעוין בב"י [סי' קל"ה ה"ל] וגם לצרף השליח א"א כלל לצרפו דהא לא מהימן ע"א בקידושין רק היקא דשניהם מודים אבל הקא שניהם אינם יודעי' לא הבעל ולא האשה ורק אחד מן השוק בא ואמר על א"א שהיא מגורשת בודאי לכ"ע לא מהימן אפי' לחומרא אפי' בדבר שהיא על"ג וא"כ נפלו כל ההיתרים שכ' מעכת"ה ואולם מה שנ"ל לפי מ"ש הר"ן בגיטין פ"ב [ה"ל] ו"ל הני בי תרי עמ"ס צריכי' למקרי' דאע"ג דס"ל לשמואל דכל שאמר הבעל שהוא גט נאמן שאני הקא דכיון דאינהו ע"מ ועבדי לי לכריתות אין להם לסמוך בעדותן על אדם אלא כגון רב נחמן וספרי דדיני וכדאמרי' לעיל כו' עכ"ל יעו"ש א"כ משמע אי הוי יכולין לסמוך כגון בדיין מומחה וסופר שלו הוי עמ"ס [שפיר והנה] הלא מבואר בח"מ סי' מ"ה ס"ב בהגה ו"ל י"א שקורין לפני צבור וחותרין דיראים לשקר לפני צבור והוי פראש ב"ד וסופר שלו הג"מ ואשר"י פ"ב דגיטין עכ"ל וא"כ ה"נ פינון שהנתינה הי' בפני ב"ד ובפני פמה אנשים הוי כמו עדי' בחופה והוי כמו (ר"ג) [ראב"ד] וסופר שלו ויכולי' לסמוך עליו והוי שפיר עמ"ס ומותרת בלא חליצה: והנה עדיין לא בסברא כזו נתיר איסור ערוה החמורה ולכן נבוא נא לחקור הדין הזה אם לא נקרא הגט דקיי"ל דתצא אם הוא מה"ת או רק חומרא מדרבנן והנה ברמב"ם ו"ל [פ"א מה' גירושין] מבואר דספק מגורשת ומשמע סתמא בין שהי' בו עידי חתימה או לא הוי ספיקא מה"ת כמו שביאר (בסוף) [בפ"י] הל' גירושין הפלל דכל היכי שכ' בחיבור (ספ"ת) [ספק מגורשת] היינו דספיקא דאורייתא וגם מסברא נראה כן שפוסק [בפ"י] ב"ב בבעל שאמר גירשתי א"א דספק מגורשת שמה בגט בטל גרשה ה"נ כן ואולם הר"ן ו"ל פתב בהמביא תנינא ו"ל י"ל דנהי דאסורה להנשא בלא קרי' מ"מ אם נשאת לא תצא שפבר פתבתי דבעל מדינא מהימן עכ"ל משמע דאינו רק חומרא אף ה"ל דכ"ז הוא לשמואל דס"ל [בב"ב קל"ד ע"ב] בעל שאמר גירשתי א"א נאמן כמ"ש הר"ן בתחלה

אָבֵל בְּאֵמֶת לְדִידוֹן [הוּא] סִפֵּק תּוֹרָה כְּמוֹ בְּבַעַל שְׁאֵמֶר גְּרִשְׁתִּי א"א [בְּסִי קַנ"ב] וְלִזְהָה
(שָׁם) בְּהִזְרֵק הִבִּיא רַק תִּירוּץ בְּתָרָא שְׁל הַתּוֹס' [בְּדִי"ט ד"ה צְרִיכָא לְמַקְרִינִי] וּמִש"ה
[הִיא] סִפֵּק מְגֻנְרֶשֶׁת וְתַצָּא וּמִיָּרִי בְּלֹא יִדְעֵנוּ אִם הִי בּוּ עַדִי חֲתִימָה רַק אֶפְנֹמָא דְּבַעַל
וְלִזְהָה סָרָה מְעַלְיו קו' הִיש"ש וְ"ל אוּלָם בִּיש"ש גִּיטִין כ' וְ"ל בְּסִי י"ז אָבֵל לְפִי דַעַת
הַצְרָפְתִּים דַּק"ל דַּע"ח לָא מְהַנִּי כְּלָל בְּלֹא עַמ"ס א"כ הִיכָא דְלֹא קָרָאוּ כְּלָל לְפָנֵי
(הַחֲתִימָה) [הַנְתִּינָה] בְּמָה מִתְגַּרְשֶׁת הָא אִינְהוּ לָא יִדְעִי מַה קִּיְהִיב לָהּ דְלִהּוֹי פְּרִתִי פְּדִלְקָמֵן
פ' בְּתָרָא גְבִי שְׁנִים שְׁשֻׁלְחוּ שְׁנֵי גִיטִין וּשְׁמוֹתֵיהֶן שְׁוֹת גּוֹתֵן שְׁתִּימָה לְזוֹ וּשְׁתִּימָה לְזוֹ
וְקָאָמֶר הֵתֵם דְלֹא כַר"א מְשׁוּם דְלֹא יִדְעִי עַמ"ס בְּהִי מְנִינְהוּ מִתְגַּרְשֶׁת וְאִין זֹו נְתִינָה
מְבֻנְרֶת ק"ו הִיכָא דְלֹא קָרָאוּ שְׁאִין כָּאֵן שׁוּם נְתִינָה בְּבִירוֹר וְאַפִּי' לְאַבְיִי דְמַסִּיק הֵתֵם
נְהִי דְכְתִיבָה לְשִׁמָּה בְּעִי נְתִינָה לְשִׁמָּה לָא בְּעִי הִינְנוּ הֵתֵם מְשׁוּם דַּמ"מ יֵשׁ לָהּ גִט אֶחָד
בְּתוֹךְ אֵלוּ הַשְּׁנִים וְקִצֵּת נְתִינָה בְּבִירוֹר יֵשׁ כָּאֵן שְׁהָרִי עַמ"ס רֹאִים שְׁמִתְגַּרְשֶׁת בְּנוֹדָאִי
אָבֵל הִיכָא דָאִין כָּאֵן בִּירוֹר כְּלָל וְלֹא יִדְעִי עַמ"ס כְּלָל שְׁנִתְגַּרְשָׁה בְּנוֹדָאִי א"כ אִיךָ יִכְרְתוּ
כְּרִיתוֹת וּבְנוֹדָאִי אִינְהוּ מְגֻנְרֶשֶׁת כְּלָל אִפִּי' אָמֶר הַבַּעַל אַח"כ שְׁהִי גִט כְּשֶׁר וְהַבְּנִים מְמֻזְרִים
וְנוֹדָאִי עַכ"ל: וְהִנֵּה בְּאֵמֶת דְּכָרִיו נְכוּנִים מְאוֹד וְהִלָּא אִין כָּאֵן ע"מ כְּלָל וּמָה לְנוּ בְּזֵה
שְׁהַבַּעַל נְאָמֵן הִלָּא הָעֵדִים אִינְם יוֹדְעִי מְאוּמָה וּבְמָה הִיא מִתְגַּרְשֶׁת ס"ס לִיכָא עֵדִים בְּשַׁעַת
עֵיקָר הַכְּרִיתוֹת לְדִידוֹן דַּק"ל עַמ"ס דְּוָקָא בְּעִי וְגַם הַפ"י [בְּגִיטִין דִּי"ט ע"ב] הַחֲזִיק
בְּסִבְרָא זֹו יַעוּ"ש וְהִנֵּה לְתַרְץ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְהַר"ן נִרְאָה דְהֵם סוֹבְרִי כַּמ"ש הַרְשָׁב"א
בַּחֲזִי' [קִדּוּשִׁין] [גִּיטִין] דָּף י"ט [לְעַנְנֵן עֵינֵי חֲתִימָה] וְ"ל וְנִרְאָה דְהִכָּא שְׁאִנִּי דְגִילּוּי
מִקְלָתָא בְּעֻלְמָא הוּא וְגִט רְמִי וְקָאִי קָמֵן וְעֵבִיד לְאַגְלוּנֵי ע"י אַחֲרִים וּבְכִי הָא מְסַתְּפִי וְלֹא
מְשַׁקְרִי וְגִילּוּי מִקְלָתָא לָא קָרִי' לִי עֵדוֹת וּכְהוּא דְאֶשְׁתַּמוּדְעִינְהוּ דְאַחֲוָה כו' [כַּמ"כ י"ל
נְמִי לְעַנְנֵן עַמ"ס] דְשׁוּב הָוִי כְּמוֹ שְׁהַעַמ"ס יוֹדְעִי שְׁהוּא גִט וְלִכֵּן שְׁפִיר כ' הַר"ן דָּאִינוּ רַק
לְחוּמְרָא וְהַרְמַב"ם כ' דְסִפֵּק מְגֻנְרֶשֶׁת הִיא מְשׁוּם דְהַבַּעַל חָשׂוּד לְקַלְקֵלָה בְּגִט בְּטַל וּמִש"ה
בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה הַסִּפֵּק לְעֵדִים וּבְכָלֵל הִנֵּה אִי מְקָרִי זֵה עֵדוֹת הָאֲרִיכוּ הָרֵאשׁוֹנִים וְהָאֲחֵרוֹנִים
הַרְבֵּה בְּסִבְרָא זֹו גְבִי סִפֵּק קָרוֹב לָהּ וְכו' וִי"ל דְהַר"מ וְהַר"ן בְּשִׁיטַת הָאוּמְרִים דְסִפֵּק
לְעֵדִים חֲשִׁיבֵי עֵדוֹת מְסִפֵּק וְגַם י"ל דְכָאֵן עֲדִיפָא טְפִי מִהֵתֵם שְׁיֵשׁ לְבָרֵר הַסִּפֵּק תִּיקָרָף
וַיַּעֲוִי' בְּאַבְנֵי מְלוֹאִים בַּהֲל' קִדּוּשִׁין [סִי' ל"א] אִיךָ בְּאֵמֶת לְכַאוּרָה הַר"ן וְ"ל גּוּפָא כ' [שָׁם]
גְבִי עֵדִים שְׁאִין יְכוּלִין לְקָרוֹת וְ"ל וְלֹא כְּעַד מְפִי עַד דְמִי שְׁהָרִי הוּא בְּעַצְמוֹ רָאָה אוֹתוֹ
הָעֵדוֹת וְאִינוּ מְאָמִין אַחֲרִים בְּהָ אֵלָא לּוֹמֵר שְׁכָף כְּתוּב בְּשִׁטְרָה זֵה וְזוֹ אִינְהוּ עֵדוֹת אֵלָא
מְלִתָּא דַּע"ל"ג הִיא וְכִינֵן דָּאִית כו' עַכ"ל מְשַׁמַּע מְדְכָרִיו דְּוָקָא הֵתֵם שְׁיַדְעוּ גּוּף הָעֵדוֹת
כְּלָאוּ הַקּוֹרְאִים מִש"ה רָאוּי לְסַמְנֵךְ עֲלֵיהֶם דָּאִין זֵה עֵדוֹת אָבֵל הִיכָא שְׁגוּף הַכְּרִיתוֹת נְגַמֵר
ע"י דִּיבּוּרוֹ לָא מְהַנִּי עַל"ג לְסַמְנֵךְ עֲלֵיו וְכ"כ בְּהִדְיָא בִיש"ש סִי' ט"ו וְ"ל וְכִינֵן דְלֹא
מְסַדְדִי אַעֲיָקְרָא דְמְלִתָּא אֵלָא דְאֶמְרֵי שְׁכָף כְּתוּב בְּשִׁטְרָה וּמ"ה נִרְאָה דְבְּעִי' שְׁיֵהִי הָעֵדִים
הַחֲוֹתְמִים מְבִינִים לְשׁוֹן הַגִּט וְלֹא סָגִי בְּמָה שְׁיָקְרָאוּ לְפָנָיו וַיִּתְרַגְּמוּ לוֹ דְהָוִי כְּעַד מְפִי עַד
מְמַשׁ אִיךָ שְׁהַטּוֹר חוֹלֵק מ"מ נִרְאָה דַּעַת הַרְמַב"ם עֵיקָר כו' עַכ"ל וְצ"ל לְהַר"ן וְ"ל דְהָא
דְהַבַּעַל נְאָמֵן מְשׁוּם שְׁכִידוֹ חָשׂוּב טְפִי וְהָוִי כְּמוֹ שְׁהַעֲדִים רֹאִים גּוּף הַגִּט וּמִש"ה מְקָרִי
עַמ"ס וְרַק לְחוּמְרָא לָא תַנְשָׂא.

וְהִנֵּה אִם נְחִלִּיט זֵה דְסוּמְכִי' עַל דִּיבּוּר הַבַּעַל וּמְקָרִי זֵה עַמ"ס כְּאֶשְׁרֵךְ כְּתַבְנוּ י"ל אִפִּי'
הַרְמַב"ם וְסִינְעֵתוֹ דְכְתָבוּ דְתַצָּא בְּלֹא קָרָאָהוּ כְּלָל הוּא מְשׁוּם דְלֹא הָוִי עַמ"ס מְמַשׁ דְּבַעַל

שְׁאֵמֵר גְּרֻשָׁתִי הִיא סֶפֶק מְגֻרְשֵׁת דְּדִלְמָא גֵּט פְּסוּל הִיא אֲבָל שְׁלִיחַ שְׂיֻדְעֵנוּ שֶׁהִיא בְּיָדוֹ גֵּט פְּשֵׁר וּבְיָדוֹ לְמוֹסְרָה לָּהּ אוֹ לְהַזְזִיכָהּ בְּשִׁבְלָהּ נֶאֱמָר לְגַמְרֵי וְהוּי מִמֶּשׁ כַּעֲמ"ס וּלְכַתְּחִלָּה תִּנְשֵׂא הֵן אֲמַת דְּסִתְמָא דְּש"ס וּפּוֹסְקִים לֹא מִשְׁמַע פֶּן דְּמִתְרַץ שֵׁם הַש"ס דְּאַפְקֵי בֵּי יָדֵי וְלָמָּה לֹא מִתְרַץ סִתְמָא דְּיֻדְעֵנוּ שֶׁהִיא לֹא גֵּט פְּשֵׁר א"ו בְּזָה לֹא מְהַנִּי רַק פְּשִׁקְרָאָהּ עַכ"פּ קוֹדֵם הַנְּתִיבָה וְרַק שְׁתַּחֲבּוּ לְתוֹף חִיקוּ אֲבָל בְּלֹא יֻדְעֵנוּ מַה הִיא בְּיָדוֹ עֲתָה בְּעַת הַמְּסִירָה (רַק) שְׂיֻדְעֵנוּ שֶׁהִיא לֹא פְּתוּב מִפְּבָר גֵּט בְּשֵׁר זֶה לֹא מְהַנִּי מִיָּדֵי וּמִלְבַּד כ"ז קִשָּׁה לְהַקֵּל נֶגֶד הַיִּש"ש וְהַפּוֹסְקִים שְׁהִחְזִיקוּ זֹאת לְסִבְרָא בְּרוּרָה דְּהוּי פְּמוֹ שְׂאִין עֲדִים פְּלִל וְלִכְּוֹן אִין לְהַקֵּל.

אֲבָל עֲדִינִין נ"ל מְקוּם לְהַקֵּל עַפ"י מַה דְּמִבְּנֹאֵר [בְּעִירוּבֵין דְּרַף ל"ב ע"א] פְּלֻגְתָּת ר"נ וּר"ש אִי חֲזָקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ מְהַנִּי לְהַקֵּל וְהַנ"ב [בַּמַּה"ק ס' ב' ח' אה"ע] הִכְרִיעַ לְהַקֵּל בְּמְקוּם שְׂיֻשׁ לְחוּשׁ שְׁמִשְׁלַח יַעֲשֶׂה אִיסוּר.

עוֹד כ' שֵׁם הַנ"ב דְּבַגֵּט נִמְי יָכוֹל לְבֹא לְיָדֵי אִיסוּר שְׂיֻשָׁא אֲשֶׁה אַחֲרַת לְדִינִין דְּחַר"ג נוֹהֵג בְּיַנְיָנוּ ע"ש א"כ יֵשׁ לְכֹאדָרָה לְסִמְנוֹף עַל חֲזָקָה שַׁע"ש וְנִתְּנָן גֵּט פְּשֵׁר לְהַזְזִיכָהּ בְּשִׁבְלָהּ פְּמוֹ שְׂצֻנָּה לֹא הִבְעֵל וְאָף בַּנ"ד אִין לְכֹאדָרָה לְסִמְנוֹף ע"ז דְּכָבֵר פְּתַבְתִּי שְׂאִין הַגֵּט חָל רַק בְּתַנְאֵי אִם יָמוּת נִמְצָא בְּחַיָּיו בְּלֹא"ה אִיסוּר לְיֻשָׁא אַחֲרַת וְלֹא יוֹכֵל לְבֹא לְיָדֵי אִיסוּר וְגַם בְּלֹא"ה קִשָּׁה לְסִמְנוֹף בְּאִיסוּר חֲמוּר פְּזָה עַל הַפּוֹסְקִים כַּר"ש פִּי רַבּוֹ הַחוֹלְקִים מְאֹד.

אָף לְפִי הַנְּלַע"ד דַּע"כ ל"פ ר"נ וּר"ש רַק הִיכִי שְׁמִסְנוֹפְקִים אִם עֲשֶׂה הַשְּׁלִיחַ הַמְעַשֶׂה וְלִזְנֵה סוֹבֵר ר"נ שְׂאִין סוֹמְכִין עַל הַחֲזָקָה לְהַקֵּל פְּמוֹ שְׂפִי רַש"י בְּעִירוּבֵין ל"א בַּד"ה בְּשֵׁל תוֹרָה וְז"ל כְּלוֹ' לֹא סוֹמְכִין אַחֲזָקָה עַד דְּחֻזְנִי דַּעֲבַד עַכ"ל וְשֵׁם בְּדָרַף ל"ב בַּד"ה מִתַּחַת יָדוֹ כ' וְז"ל אֲבָל שְׁלִיחַ דְּקַבִּיל עָלָיו מִחֲבִירוֹ אִיכָּפָא לְמִימַר דְּמִיֵּאֵשׁ וְלֹא עֲבִיד דְּסִבְרָה הֵהוּא לֹא סוֹמְךָ עָלַי עַכ"ל.

אֲבָל הִיכִי שְׂיֻדְעֵי שְׁעֲשֶׂה הַמְעַשֶׂה וְרַק שְׁהַסְפֵּק הַאִיף עֲשֶׂה בְּזָה כ"ע מוֹדִים שְׁעֲשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ וְכַמ"ש בְּתַשׁוּ' מִיֵּימוֹנֵי [הַשְּׂיִכְי' לְהַל' אִישׁוֹת הַל' ג'] וְלְפִי ע"ד דְּהִירוּשְׁלָמִי [פ' הָאוּמֵר שְׁהוּבָא שֵׁם בְּתַשׁוּ' מִיֵּימ'] שֶׁכ' גִּבִּי שְׁלִיחַ בְּעֲדִים שְׁחֲזָקָה לְרֵאשׁוֹן אִיִּירִי בְּעַנְיָן פְּזָה שְׂיֻדְעוֹ שְׁנַתְקַדְּשָׁה וְלֹא יֻדְעוֹ לְמִי הַחֲזָקָה שְׁנַתְקַדְּשָׁה לְרֵאשׁוֹן וְהַשְּׁלִיחַ עֲשֶׂה כְּשְׁלִיחוּתוֹ יַעֲזִין בַּר"נ וְז"ל בְּקִידוּשֵׁין [בַּר"פ הָאוּמֵר] וְהִנֵּה אִם נִחְלִיט זֹאת לְסִבְרָא בְּרוּרָה דְּכַה"ג אֲמַרִי שַׁע"ש הָוִי עַמ"ס מִמֶּשׁ דְּהִנֵּה מְבֹאֵר הַדִּין בְּעֲדִים שְׂשִׁמְעוּ מִפִּי עֲדִים שְׁחֲזָקָה בְּב"ד שְׂרֵאוּבֵן חֲזִיב לְשִׁמְעוֹן מְנָה אִין עֲדוּתָן פְּלוּם דְּבַעֲי דְּוָקָא מִפִּי עֲדוּתָם שְׂרֵאוּ וְלֹא שְׂשִׁמְעוּ הֵגַם שְׁהֵרֵאשׁוּנִים הִיא הַגְּדָתָם בְּב"ד וְהַב"ד הֵאֱמִינוּם מ"מ כָּל שְׂאֵלוֹ הַעֲדִים שְׂבַפְנִינוּ לֹא שְׂשִׁמְעוּ גְּמַר הַדִּין שֶׁפ' נִתְחַזְּיב בְּמְנָה הָוִי עַד מִפִּי עַד פְּמִבְּנֹאֵר בַּסַּמ"ע [ס' ל' ס"ק ל"ה] וְהִנֵּה לְכֹאדָרָה קִשָּׁה עַל מַה דְּקִי"ל בְּמִנְאָפִים א"צ שְׂיַעֲדוּ רַק שְׂרֵאוּ כְּמִנְאָפִים וְלֹא גוּף הַדְּבָר מִשׁוּם דְּחֲזָקָה שְׂעֲשׂוֹ הַתּוֹעֵבָה כְּמִבְּנֹאֵר בַּגַּמ' [סַפ"ק דְּמַפּוֹת] וְכַרְמְב"ם וְז"ל [פ"א מַה' אִיסוּרֵי בִיאַה] וְלְכֹאדָרָה יִפְלֵא מ"ש מַה שְׂשִׁמְעִידִים שְׂשִׁמְעוּ מִפִּי עֲדִים כְּשֵׁרִים וְנֶאֱמָנִים לֹא הָוִי עֲדוּתָן עֲדוּת כִּינּוֹן שְׂלֵא רָאוּ הֵגַם שְׁהַמְעַשֶׂה אֲמַת וְחֲזָקָה שְׁהַעֲדִים הֵרֵאשׁוּנִים הַעֲדוּ הַאֲמַת לְפָנֵי הַב"ד הֵרֵאשׁוֹן מ"מ לֹא מְהַנִּי עֲדוּת הַמַּגִּידִים מִפִּיהֶם וּמ"ש בָּאִם לֹא רָאוּ רַק כְּמִנְאָפִים וְרַק שְׂמַצֵּד הַחֲזָקָה שְׂעֲשׂוֹ הַבִּיאַה נְהַרְגִין עַל פִּיהֶם אָף הַחֲזִילוֹק בְּרוּר דְּזֹאת גְּזַה"כ דְּבַעֲי מִפִּיהֶם וְלֹא מִפִּי הַשְּׂמוּעָה אִפִּי שְׂשִׁמְעוּ מִפִּי מַרְע"ה וְאַנְחֵנוּ לֹא

נסמך על עדים רק שאמרו שראו ולא על ששמעו מפי נאמני הגם שחזקה שהגידו הראשונים אמת מ"מ גזה"כ הוא שלא לקבל רק מפי רואי המעשה מש"ה לא מהני מה ששמעו מפי אנשי אמת ונחקרה בב"ד אבל אם אמרו לפנינו שפך ראו אנחנו מקבלי מהם גוף המעשה שפך הי' ששכבו פמנאפי' ורק ממילא אנו הורגים על חזקה זו שמשמא הי' ביאת איסור וחזקה זו אנחנו עושים ומחייבים להגדון ועל עדות פנה נהרג הגדון וא"כ לפ"ז באם מעידים שראו ששליח מסר גט עפ"י ציווי הבעל ורק שלא קראוהו אנחנו תולים מסתמא הי' זה הגט בחזקה שע"ש והוי עמ"ס ממש וכמ"ש הירושלמי גבי חזקה לראשין וכמבאר בתשו' מיימוני הנ"ל והוי שפיר עמ"ס ובשולמא באם הבעל מסר הגט ולא קראוהו דלא ידעו העדי' רק מטעם שבעל אמר גרשתי נאמן משום דבידו זה לא מהני כלל להם להיותם נקראים עמ"ס פיון שהמה לא ראו כלל רק שסמכו על איש מהימן וזה לא מהני לעדות שיהי' עידי ראי' דאכתי הוי עד מפי עד אבל בשליח דעצם המעשה מוכיח שעשה שליחותו וחזקה שעושה שליחותו ממילא המה עמ"ס וכמו שהוי עדים במה שראו שוכבים זע"ז וזה לפע"ד ברור: וא"כ נוכל לסמוך גם בצירוף סברא הראשונה דהוי כמו ראב"ד וסופר שלו דמבאר בהר"נ דמהני ולכן מתגרשת בגט הזה וא"צ חליצה ובמה שנעשה שליח הקבלה לאחר שליחות [להולכה] לא איכפת לן פיון דלא שייך בזיון דהבעל דהוא עצמו צוה למסר לשליח וגם הטעם הב' לא שייך דבאמת לא עשאה האשה השליח בפירוש רק שזכר' הוא לה וזה נעשה עוד מקודם שעשאו הבעל לשליח להולכה [ועיין בסי' קמ"א ס"א ובב"ש שם]: אחר פותבי זאת מצאתי במרדכי פ' האומר וז"ל ועוד אם עד רואה דבר מוכיח ונראה שיכול להעיד ונדון פאלו ראה גוף המעשה פדאמרי' בגיטין ובקידושין וב"ה אומרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ואמרי' בב"מ במנאפי' עד שראו פדרה המנאפי' עיין פ' המגרש תשו' הר"מ עכ"ל הרי להדי' דהיכי דמוכח הדבר א"צ לראות הנתינה להדי' כמו שקיי"ל במנאפי' וכו' אולם להקת חכמים הרבה נגד זה הלא הרשב"א בתשו' פתב דאין סומכין אאומדנא וצריה דוקא לראות היטב הנתינה וכ"כ הר"מ גופא מובא במרדכי בהמגרש ורמ"א ז"ל בסי' מ"ב [ס"ד] פסק כנותי' לקולא דצריה דוקא לראות הנתינה ולא מהני אומדנא כלל.

והנה בב"ש באה"ע סי' מ"ב ס"ק י"ב כ' וז"ל והרשב"א בתשו' כ' דוקא בביאה אמרי' פן משום דא"א לראות כמכחול בשפופרת גם י"ל אש בנענרת ואינה שורפה אבל בקידושין צריכי' לראות המעשה ממש ועיין ברמב"ם פי"ז מהל' עדות ובחו"מ ס"ס צ' פתב שם בשם הרמ"ה וז"ל ד"מ מתקנים בידיעה בלא ראי' לפ"ז י"ל בקדושין ג"כ מהני בלא ראי' וס"ל פמרדכי פי לענין דו"ח קיי"ל קדושין דומה לד"מ כו' יעו"ש.

והנה הקצה"ח סי' צ' והעצי ארזים [סי' מ"ב הנ"ל] פתבו דגם הרשב"א ז"ל מודה דמהני ידיעה לחוד ורק דשם שאני דהאשה לא ידעה שהעדים ידעו בהוכחות והוי כמו שקדשה ואין האשה יודעת שיש עדים דאין קדושין דצריכים שניהם ליזע שיש עדים יעו"ש ולעד"נ שא"א לומר פן בדעת הרשב"א ז"ל דז"ל בתשו' סי' אלף קצ"ג והלכה אפי' שמעו שהוא אמר אתרוג זה אני נותן לה לקדושין והיא שותקת אין פאן בית מיוחד אפשר שלא קבלתהו ולא עוד אלא אפי' ראינו אתרוג יוצא עכשיו מתח"י והיא מודה שקבלתו מידו ולשם קידושין איני רואה בו חשש קידושין שאין פאן ראי' אלא פעין ידיעה ולגבי קדושין עדות ראי' וידיעה בעי' ותדע לה דאפי' גבי מומן שהעדוה מתקיימת

בו בידיעה בלא ראי' וברא' בלא ידיעה ואמרין ראי' בלא ידיעה פיצד מנה מניתי לה בפני פ' ופ' ויבואו ויעידו אפ"ה קאמר אם הלה טוען במתנה נתנם לי גאמן ופטור עכ"ל א"כ הרי להקדי' דטעמא משום שאין העדים יכולים להעיד מתוך הידיעה ולא משום שאשה אינה יודעת שעדים יודעים פאשר עלה על לב הקצה"ח והע"א ז"ל הנה"ל ובאבגי מילואים והב"מ כ' דהרשב"א ז"ל מודה דידיעה לחוד מהני בקדושין רק דהמעשה שם לא הי' ידיעה ברוה וכן הניחו בצ"ע דברי הב"ש שתלה הדבר במחלוקת אי קדושין לד"נ או לד"מ [דמי'] ושוב הקשה הב"מ ז"ל דמאי ראי' מניתי הב"ש מהרמב"ם ז"ל הלא הרמב"ם מייירי בהודאה וזה לא מהני בקדושין וגם מטור סי' צ' אין ראי' דגם בד"מ אין דנין ברא' דלא קיי"ל כר"א ורק בנחבל הוא קרוב לנדאי ובאומדנא פזה מודה הרשב"א יעו"ש.

גם למה לא מביא ראי' מדברי הגמ' גופא ולמה לי להביא דברי הטור הלא בש"ס מבואר דנחבל במקום שאין ראוי לחבול [בעצמו] נוטל בל"ש ע"כ באמת נלע"ד דברי הב"ש נכונים דמדכ' הרשב"א ועוד דאפי' בד"מ כו' משמע דבמזון מהני ידיעה בלא ראי' ובקדושין לא מהני ובד"מ נדאי בעינן ידיעה ברוה דהרי לא קיי"ל כר"א א"ו דכוננת הרשב"א דבמזון מהני עכ"פ ידיעה ברוה ומינה דבקדושין אפי' ידיעה ברוה לא מהני וע"ז קאמר הב"ש ז"ל שפיר ויענין ברמב"ם פי"ז מהל' עדות הל' א' שכתב וז"ל ואין לה עדות שמתקנימת ברא' או בידיעה אלא עדות מזון וכל המעיד מפי אחרים ה"ז עד שקר ועובר בל"ת שנ' לא תענה ברעף ע"ש עכ"ל הרי דכ' דאין עדות בידיעה רק בד"מ משמע בהקדי' דבקדושין לא מהני ידיעה כמו ד"נ ויענין בטח"מ סי' צ' שכ' בשם הרמ"ה ז"ל פתב הרמ"ה מסתברא היכא דאיכא אחר עמו דברור להו לסהדי דלא חבל בי' ההוא אחר פמאן דליכא ההוא אחר דמי ונוטל בל"ש וה"ה אי ברור דלא איקרוב לגבי פותל כל היכי שאינו יכול לחבול נוטל בל"ש וה"מ דנוטל בל"ש בתרי דמנצו בהדדי ונכנס א' מהם לתוך ידו של חבירו שלם ומצא חבול דמוכח מילתא דאיהו חבל בי' פיון דהוי קטטה ביניהו אבל אי לא מנצו בהדדי לא משתבע ושקיל אפי' אי ברירא מלתא עכ"ל.

והנה לכאורה מה הוסיף הרמ"ה אדברי הש"ס שמביא הטור בתחלה שהוא דבר פשוט בש"ס א"ו שפוננת הטור והרמ"ה ז"ל דל"מ היכא שהעדים מעידים שנכנס שלם ויצא חבול במקום שאינו יכול לחבול בעצמו ואחר לא הי' עמו בזה נדאי פשוט דמהני פמבואר בש"ס אלא אפי' נדאי יש אחר עמהם ורק להעדים ברור שאותו האחר לא חבלו נמי נוטל בל"ש והטעם פשוט פיון שברור לעדים הוי פעדות בידיעה בלי ראי' ולזה שפיר מבי' הב"ש ראי' מהרמ"ה הנה"ל דאי מהש"ס דנוטל בל"ש היכא שאין אחר עמו אין ראי' לקדושין די"ל דהתם הוי כמו שידעו בבירור אף בקדושין לא מהני כמו דהודאת בע"ד שהוא דבר ברור ולא מהני דגזה"כ צריף דוקא עדים ומש"ה לא מהני בקדושין כמש"כ התנאים באמת להשיג על הב"ש.

ואולם באמת הב"ש מביא מהרמ"ה שהוסיף על דברי הש"ס אפי' באחר עמו ורק שברור לעדים שלא חבלו נוטל בל"ש וע"ז שפיר קשה למה הלא אין הדבר נודע רק עפ"י העדים והאף יוכלו להעיד באומדנא דלכם בשלמא בדינא דש"ס שאין אחר עמו פיון שעדים מעידים דבר ברור כמו שהי' המעשה שנכנס שלם ויצא חבול ואין אדם אחר

עמקם בזה שפיר הב"ד מקבלי העדות דייני על מעשה זה דהוי דבר ברור לנו שזה חבלו
אבל בדיני דהרמ"ה דאינו ברור לפי סיפור המעשה שהוא חבלו רק העדים ברור בלבם
שזה חבלו ולא האחר וע"ז קשה ולמה יהי עדותם א"ו דס"ל להרמ"ה דבד"מ מעידין
בידיעה שלא בראי' וא"כ י"ל שפיר דכן נמי בקדושין בדבר הברור לעדים גם שלא ראו
המעשה רק ברור בלבם שכן הוא דהוי עדות ותל' בפלוגתא אי דמי קדושין לד"מ או
לא וז"ב: וא"כ לפ"ז להך שיטות דקדושין דמי' לד"מ כמו בנ"ד נמי מהני דזה נדאי מה
שידעי' שהשליח לקח הגט וגם בשעת מעשה הי' הב"ד ועדות ואמר שזוכר הסימן הוי
הוכחה יותר מפפי המעשה שמוכא במרדכי בקאומר שפסק דסגי בידיעה (עם) [גם]
שלא ראה (הפתיכה) [נתינת הטבעת לידה] פן ה"נ לשיטתו מהני הכא גם שלא קראו
להגט והנה באמת לכאורה ק"ל על שיטת הרמב"ם והרשב"א דס"ל דל"מ ידיעה לחוד
למה מהני בעדי יחוד בקידושי ביאה והאחרונים כ' דהוי כמו ראי' ממש משום דגם בה
והנראה דבאמת דזה הוי כמו ראי' ממש דכ' הרמב"ם בכי"ז מהל' עדות דלא מצינו ידיעה
בלא ראי' רק בממון א"ו דלדידהו זה הוי כמו ראי' ממש.

והנה בתה"ד סי' ר"ו פתב [לענין חוששין לסבלונות] וז"ל וכיון דשולח בעדים אנו סהדי
דלשם קידושין שלח ובנדאי השליח עשה שליחותו ונתנה לה פאשר צוה המשלח ובהכי
סגי דהוי שפיר עדות של שנים בדבר ערוה פדאמרי' בפ' האומר דלב"ה ה"ה עדי יחוד
ה"ה עדי ביאה ואע"ג דהביאה היא הקדושין והמקדש אשה בביאה והעדים אינם רואים
הביאה הואיל ורואים דברים שמתוכו יבא נדאי לידי ביאה דחשוב עדות וה"ה שלוח
סבלונות פדפרישי'.

א"כ ה"נ בנ"ד גדולה ההוכחה ושע"ש הוי כמו ראי' ממש וכן נראה מדברי רמ"א וז"ל
שפסק בסי' מ"ב פדברי הרשב"א ובסי' מ"ה באה"ע כ' וז"ל ויש מחמירים אם שלח
בעדים אע"ג דלא הי' עדים בנתינה לאשה א"ו דס"ל לרמ"א וז"ל דההוכחה גדול ממש
כמו במקדשי וחדר מסבלי הוי כמו ראי' ממש כמ"ש הר"ש וז"ל וא"כ בנ"ד נמי מהני
וז"ב [א"ה עיין בסי' שאח"ז]: סימן פח שאלה בעיר קושטא נזהגין לזכות גט לאשה
במקום יבום ביש חשש עיגון והגיע לרב אחד מהרב דקושטא אשר זיכה לאשה אחת
גט בעירו עפ"י מנהגם ונתקיימת חתימת הרב דקושטא אף לא הי' רק הוא לבדו: הנה
באמת לזכות הגט בזמן הזה במקום יבום הח"ץ וז"ל פתב בתשובה [סי' צ"ו] דאין מתירין
לאשה להשיאה ע"י זיכוי בגט ורק בתשובה אחת הארכתי די"ל דגם הוא וז"ל לא איירי
רק בזיכוי גט (לאחר מיתה) [למומרת] ** [א"ה עיין לעיל סי' פ"ז]: ** כי אין הזכות
ברור אבל במקום שיש זכות ברור כ"ע מודים שיוכל לזכות וכתבתי שם דלכאורה גם
במקום יבום הוא קצת חוב דנהי דלאחר פטירת האיש אין לה שום צד חוב דבלא"ה אין
מיבמין בזמן הזה אף הלא אפתי חוב הוא לה להתגרש ע"י זיכוי מעתה פן יחיל הבעל
ובגמרא [יבמות קי"ח ע"ב] ובפוסקים אשר לא הזכירו מזה דחוב הוא לה פן יחיל הבעל
י"ל דהם מייירי בגט ע"ת אם ימות והעלתי שם דאין שום חוב לה בזה דאם יחיל לא
תתגרש דהנה בהא דאין שכ"מ חוזר בגיטו כמו שחוזר במתנתו מבואר ברש"י גיטין [דף
ע"ב ע"ב] לפי שיטתו שהוא מטעם תיקון חז"ל שלא יאמרו יש גירושין לאח"מ ופי'
התוס' וז"ל שם [בד"ה אומר] הוא משום דלא הוי רק ג"ד והנה באם יהי' הגט ע"י זיכוי
לא שייך הגזירה דיש גט לאח"מ ורק דיאמרו' הגט חוב הוא לה לכן אינה מתגרשת וגם

טעם ג"ד לא שייך דבאמת לא נעשה רק לזכות ולא ע"מ באם יחי' וקוי ג"ד הבעל בצירוף מעשה השליח מעשה ממש שלא מגרשה רק אם ימות ולפוטרה מיבם והארקתי שם בבואור דברי המלחמות בקדושין פ"ק גבי זכי' אף באמת לפי מה שנראה מדברי האנשי שם באלפסי יראה דבאמת הכל נכנס בגדר ספיקא דבעל אבע"ל אם הזכות דשנאה לי ליבם מכריע להך ספיקא פן יחי' הבעל יעו"ש ולפ"ד גם במקום יבום אין לזכות גט אפי' בזמן הזה שאין מיבמין עכ"ז אין בידינו לחלוק על מהרש"ל וט"ז [סי' קמ"ה] ובית מאיר [סי' ק"מ] שפסקו כן בפשטות בדיעבד להתיר ובפרט שמונהג פן שם וכבר נעשה מעשים במדינתנו עפ"י גדולי זמנינו להתיר וגם אני נצטרפתי אתם בתשו' הנ"ל אף במה שאין ניפר רק חתימת הרב ואין פאן מעשה ב"ד כלל הנה בנדאי פשוט שאין ע"א נאמן במקום שנתחזקה לא"א לומר נתגרשה ורק אפי' היו תלתא צריכים להפיר עכ"פ חתימת שנים מהם וכן הכריע הנ"ב [מה"ת סי' קל"ו] הגם שהב"א [בסי' ק"י] כתב להתיר במעשה ב"ד בלא קיום לפע"ד שלא ראה דברי הנ"ב שלא מביאו כלל ולכן מהראוי להחמיר כדברי נ"ב ו"ל ומחמת טרדותי אפסיק ואומר שלום: סימן סט שאלה שכיב מרע גירש אשתו על תנאי כמבואר בסידור גט ע"י שליח ושכחו הב"ד וקרעו הגט בקרע ב"ד אף האותיות לא נתקלקלו כלל כי לא נגע רק באות אחד ולא נתקלקל האות כלל ונשאר מונח אצל הדיין קרוע עד שנפטר השכ"מ ושלבק לן חיים ונשאר אחריו אחיו מה דינה של אשה זו אם צריכה חליצה או לא: תשובה כבר מבואר זה בכל האחרונים ורובם פקולם הסכימו להחמיר ויענין בג"פ [סי' קכ"ב ס"ק ח'] ובבית מאיר סי' קמ"ה] אולם מה שנ"ל להמציא היתר בנידון זה הוא לפי שאבאר בעזה"י דהנה מבואר בש"ס גיטין ע"ב ע"א במשנה זה גיטף אם מתי זה גיטף מחולי זה זה גיטף לאחר מיתה לא אמר פלום מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט מהיום ולא"מ גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתייבמת ושם (ע"ג א') מה היא באותן הימים ר' יודא אומר כא"א לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ובגמ' תנא ובלבד שימות ולכי מייית הוי גיטא והא קיי"ל דאין גט לאחר מיתה אמר רבה באומר מעת שאני בעולם ובתו' ד"ה אמר רבה ונ"ל פ' בקונ' שאמר בפ' הרי זה גיטף מעת שאני בעולם ומילתא באפי נפש' הוא ולא קאי ארישא אהרי ז"ג מהיום א"מ דהתם לכ"ע מגורשת משעת נתינה ואין נראה לר"ת דלישנא דמה היא באותן הימים משמע דקאי אמאי דאיירי לעיל כו' ונראה לר"ת כמ"ש בפ' ר"ח נעשה כאומר בכ"ף מעת שאני בעולם פלומר מהיום דקאמר היינו מחיים שדעתו לאחר הגט כל מה שיוכל רק שיחול מחיים שעה א' סמוך למיתתו כו' יעו"ש ולכאורה משמע מזה דדוקא מהיום שנוכל לפרש פוננתו מחיים אבל במעכשיו מגורשת למפרע לכ"ע אף במרדכי מבואר בהדי' דמהיום ומעכשיו שנים בזה דאינה מגורשת רק משעה שקודם מיתתו וכן הסכימו האחרונים יענין בג"פ [סס"ק הנ"ל ובב"מ הנ"ל] והטעם הוא כמבואר בהרא"ש ז"ל [שם] סי' ד' ונ"ל ואעפ"י שאמר מהיום לא הי' בדעתו שאם ימות שיחול הגט מהיום פי רצון האדם לאחר הגירושין בכל מה שיוכל הלכך נעשה כאומר מעת שאני בעולם וה"ק מהיום יחול תנאי זה אם ימות שיחול הגט שעה א' קודם למיתה ור' יוסי מספקא לי' אי מהיום ממש קאמר או מעת שאני בעולם הלכך הוי מגורשת וא"מ עכ"ל וה"ט שייך נמי במעכשיו דלעולם דעת השכ"מ לאחר הגירושין ורק שאמר מעכשיו יתחיל התנאי.

והנה באמת לפום שגירת לשון הרא"ש משמע דהוי כמו [הרי את מקודשת לי] מעכשיו ולאחר ל' יום לר"י בקידושין [דף ס' ע"א] דס"ל דשיורא הוי פן נמי הכא שמתחיל הגט ונגמר לאחר ל' יום הגם שרש"י ז"ל פי' [שם] בקדושין דכה"ג [גבי גט] הוי שיור בגט [ואין זה פרישות] התוס' ז"ל [שם בד"ה כל] פליגי ארש"י וכו' דבכה"ג הוי גט ולא מקרי שיור [רק במהיום ולאח"מ משום דאין גט לאחר מיתה] וא"כ י"ל דכוננת הרא"ש ז"ל דהגט מתחיל מעכשיו ונגמר שעה א' קודם למיתתו אף באמת א"א לומר פן דהא הר"ת ז"ל שפירש דמהיום פנונתו לאחר הגט והוי פאומר שעה א' קודם מיתתו מפירש ר"ת ז"ל בהברייתא בפלוגתא דר"י ורבנן דלר' יודא הוי א"א גמורה עד שעה קודם מיתתו ואם נימא דפי' מהיום היינו מהיום היא התחלה והגמר הוא קודם מיתתו א"כ היאך מצינו הכא עלי' משום א"א הלא מבואר בקדושין [שם גבי בא אחר וקדשה בתוך למ"ד] דכה"ג גבי קדושין קדושי פולם תופסין אבל מקודשת לעולם לראשון נמי א"כ בנדאי בגט בכה"ג עכ"פ אינו חייב מיתה דכבר התחיל הגרושין א"ו פנונתו פשוט דהתנאי זה שיהי' הגט קודם למיתה מתחיל מהשפא אבל הגט לעולם אינו חל [פלל] רק שעה א' קודם מיתה וכו' כהדיא במרדכי בפ' מ"ש וז"ל וה"ק מהיום שיחול שעה א' קודם מיתתו כו' עכ"ל הרי שגם [הוא] כתב שמתחיל התנאי מהיום והוא מתשו' מהר"ם ב"ב ז"ל ובתשו' מיימוני [דשייכי לה' אישות] סי' ל' כתב הר"מ בר ברוך בהדי' וז"ל אבל הכא במעכשיו אם מתי אין דעתו שיחול מעכשיו ממש לפר"ת ור"י כו' עכ"ל הרי דס"ל להר"מ ב"ב גופא דלא הוי גט מעכשיו ורק התנאי מתחיל מעכשיו היינו שיהי' מתחיל התחלת הגרושין והגמר שעה א' ק"מ כמ"ש אף לכאורה קשה באמת למ"ל להבעל לומר שהתנאי יתחיל מהיום יאמר שעה א' ק"מ א"ו אם אמר מהיום פנונתו דוקא מהיום ממש דהרי כ' במרדכי וז"ל יפה נתת לבך לחלק בין מהיום אם מתי לפ' הא דאמר מעת שאני בעולם ואין דעתו שיחול עכשיו אלא שעה א' לפני מיתתו כי היכי דלא ליהוי עגונה לאחר מיתה והוי פאלו אמר מעת שאני בעולם פלומר שעה א' קודם מיתתו ולא מהיום לאתרי ממש כו' אבל מהיום אם לא באתי מפאן ועד יב"ח למה יש לנו לעקור עיקר משמעות של היום דמשמע לאתרי מיד דאי לא אמר שיחול עכשיו אלא בסוף רגע א' קודם גמר יב"ח למ"ל לאומרו לימא הרי זה גיטף אם לא באתי עד יב"ח ולא לימא מהיום וליחול הגט בסוף יב"ח כו' עכ"ל אלמא אם א"צ לומר מהיום ואמר מהיום לא משנינן דבוריה ואין עושין פירוש לדבריו רק בשכ"מ משום שלא הי' אפטר בענין אחר מחמת שלא יהי' גט לאחר מיתה מש"ה אפדינן דעתו לאחר הגט וקשה הלא הי' לו להבעל לומר בפירוש דיהי' גיטף שעה א' קודם למיתה ומדלא אמר פן ש"מ שהחליט בדעתו לגרשה מעתה (מדברי המרדכי הללו נדחים דברי הב"ש ז"ל [בסי' קמ"ה ס"ק ג'] מה שהקשה על הד"מ ומחלק הב"ש בין שכ"מ לבריא וממרדכי ה"ל משמע דאין חילוק) כמו במהיום אם ל"ב לאחר יב"ח אף באמת נ"ל דא"ש דהוצרך דוקא לומר מהיום דהנה פבר הרבו להקשות הא קיי"ל אין בריה והאיך שכ"מ מגרש על תנאי ששעה א' קודם למיתה יחול הגט הא אינו מבורר השעה יעניין בג"פ [סי' קכ"ב ה"ל] ובכל האחרונים בזה אף באמת לק"מ דהשכ"מ מגרש מהיום מאותו שעה מתחיל התנאי שיירא פן תיכף לאחר שעה ימות או באותו יום כי אין אדם שליט ברוחו ורק אם חי יותר אפדינן דעתו שפסותמא אלו הי' יודע שיהי' עוד לא הי' מגרש פיון שאין מגרש רק מחמת מיתה וכינון שפדיין לא

מת למה הי' לו לגרש ונדעתו לאחר הגט ובאמת ר"ה ס"ל [שם דף ע"ב ע"ב] דאם עמד חוזר מחמת אונס דעת ורבא פליג משום דאפקעינהו לקדושין משום שפא יאמרו כו' אבל בכה"ג דלא שייך החשש שפא יאמרו נשאר אדינא דאמדינו דעתו דשכ"מ דכוננתו לאחר הגרושין ומה שאמר מהיום או מעכשיו הי' מחמת שפא פן ימות לשעה אבל פיון דאגלאי מילתא למפרע שחי' אין הגט חל מאז רק מעתה פי שפא ימות לאחר שעה וכן בכל רגע ורגע עד שעה א' קודם למיתתו דאמדינו דעתו לאחר הגרושין כל מה שיכול וא"כ לא שייך פאן ברירה דהרי לא נתן על שעה א' מהרבה שעות דנימא ברירה רק דנתן הגט מהשפא ממש פן ימות לשעה ורק אם נתגלה שחי' נתבטל אותה הנתנה לגרושין מאז רק להתגרש לאח"כ ובכה"ג לא שייך כלל ברירה וכעין סברא זו מצאתי בבית אפרים סי' קכ"ב וזה מדוקדק בדברי הרא"ש דאין פוננתו מהיום ממש דדעתו לאחר הגט רק דמהיום יחול התנאי היינו פן ימות ואם לא מת אדעתא דהכי לא גירשה מאז ורק יחול טרם מיתה ולזה מדקדק המרדכי כמה פעמים לא חפץ לגרשה ונדעתו לגרשה קודם מיתה שעה א' היינו רק ג"ד ומש"ה שפיר הוצרך השכ"מ לומר מעכשיו או מהיום דאם הי' אומר שעה א' ק"מ לא היתה מתגרשת פי אין ברירה ומש"ה הוצרך לומר מהיום נאפי' לר"י דמסקינן בר"פ [כל הגט] דס"ל יש ברירה וא"כ לכאורה הי' סגי שיאמר שעה א' קודם מותו מ"מ גם לדידן' י"ל שהשכ"מ רצה לברר דבריו להדי' כנ"ל: והנלע"ד שהוכרח הרא"ש לזה דלשיטתו יקשה קו' התוס' [בגיטין דף כ"ה ע"ב ד"ה דברי ר"מ וביזמא נ"ו ד"ה דברי ר"מ] וכל הפוסקי' דאמאי מגרש שכ"מ ע"ת הלא אין ברירה והתוס' תירצו דבדבר שעתיד להתברר יש ברירה והנה לכאורה קשה הלא לפי דמבואר לקמן בש"ס ע"ב ב' וזל"ה אר"ה גיטו פמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר תנו זה גיטו מהיום א"מ מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ונת אומדים אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט אם לאו א"ג וא"א אם עמד חוזר למ"ל אומדנא הרי עמד אומר מר ברי' דר"י משמ' דרבא שנייתק מחולי לחולי והא עמד קתני עמד מחולי זה ונפל לחולי אחר והא הלך בשוק קתני הלך על משענתו והא קמ"ל דהלך על משענתו הוא דבעי' אומדנא אידיד' אומדנא נמי לא בעי' שכ"מ שנייתק מחולי לחולי מתנתו מתנה אין דאר"א שכ"מ שנייתק מחולי לחולי מתנתו מתנה רבה ורבא לא ס"ל הא דר"ה גזירה שפא יאמרו יש גט לאחר מיתה כו' יעו"ש ובתו' ד"ה אר"ה פי' רש"י ור"ח מה מתנת שכ"מ בלא שום תנאי חוזר אף גיטו נמי אם עמד חוזר ממילא בלא שום תנאי כו' אבל קשה כו' עד ע"כ נראה לר"ת שכ"מ שנתן גט ולא התנה דאם עמד אינו חוזר ולא דמי למתנת שכ"מ דאם עמד חוזר דמתנה אינה חלה כלל אלא לאחר מיתה אבל גט חל מחיים דדעתו שיחול מיד הלכך אינו חוזר אם לא פירש וגיטו פמתנתו דקאמר ר"ה אור"ת מדקאמר גיטו ולא קאמר גט שכ"מ משמע דקאי אמתני' דמהיום א"מ מחולי זה [וע"ז אומר דאם עמד חוזר דאין פאן עוד תנאי אע"פ ששוב נפל לחולי הראשון ומת ורבה ורבא לא ס"ל הא דר"ה דאפי' הלך בלא משענת פיון דשוב מת מאותו חולי אינו חוזר והוי גט] כו' עכ"ל התו' [וילדברי התוס' הלז לרבה ורבא אומד הנא' בגמ' הוא בהלך בלא משענת אם מת אס"פ מחולי הראשון הוי גט משום אפקיעינו וכשלא הלך בלא משענת אין צריך כלל אומד לדעתם עיין בב"י סי' קמ"ה באריכות עכ"ה] יעו"ש.

א"כ באם ימות לאחר שְהֵלֶף בְּשׁוֹק וְלֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד עַל הַבְּיָרוֹר כִּי זֶה צָרִיף אֲנֹמֵד רַב כְּמִבְּנֹאֵר בְּתִשׁוּי מִיִּמּוֹנִי [הַנְּ"ל] דְּאֵנָּה אֵין בְּקִיאֵין בְּזֶה וְא"כ אֵין הַדְּבָר עֹמֵד לְהַתְּבַרֵר דְּדִלְמָא יָמוּת וְלֹא (נֹודַע) [נִדְעַ] סִבַּת מִיתָתוֹ אִם מַחְמַת חֹלִי הִרְאִישׁוֹן אוֹ לֹא וְכִינּוּן שְׂאֵין הַדְּבָר עֹמֵד לְהַתְּבַרֵר קִשְׁיָה לְמָה יִהְיֶה הַגֵּט בְּאוֹמֵר א"מ מִחֹלִי זֶה הֵא א"ב וְדְבָר זֶה אֵינוֹ נִדְאֵי שְׂיִתְבַּרֵר.

אִף בְּאֲמַת לִק"מ דְּהֵנָּה מְדִינָא (הַנּוֹי) בְּכַה"ג שְהֵלֶף בְּלֹא מְשַׁעֲנַת וּמַת הִי מַד"ת לְהִיּוֹת הַגֵּט בְּטַל כְּדְבָרֵי ר"ה לְפִי הַתּוֹס' וְרַק שְׁחַז"ל אֶפְקַעֲינָהּ וְלִקְדוּשֵׁין וְא"כ א"ש אִם מַת וְלֹא הֵלֶף בִּינְתִיבִים לְשׁוֹק בְּלֹא מְשַׁעֲנַת מְגוֹרְשָׁת מַה"ת וְלֹא שְׂיִנְיָה א"ב דְּזֶה עֲתִיד לְהַתְּבַרֵר אִם יַחֲוִי אוֹ יָמוּת וְאִם יִהְלֶף בְּשׁוֹק בְּלֹא מְשַׁעֲנַת בְּאֲמַת אֵינָה מְגוֹרְשָׁת כְּלָל וְרַק דְּרַבְּנָן אֶפְקַעֲינָהּ לְקְדוּשֵׁין וּמַה שְׂיִכּוּת בְּרִירָה לְזֶה וְא"ש וְדו"ק: וְעַפִּי"ז יִתְיַשֵּׁב קו' הַתּוֹס' עַל רַש"י בַּד"ה תַּנָּא וְנ"ל פִּי בְּקוֹנ' הֵא דְקָאֵמֵר ר"י מְגוֹרְשָׁת וְאֵינָה מְגוֹרְשָׁת הֵינּוּ אִם מַת לְבִסּוּף וּמְשַׁעֲנַת מִיתָה הַנּוֹי מְגוֹרְשָׁת גְּמוּרָה כְּדָאֵמֵר ר' וְלִכִּי מֵיִתָּה הַנּוֹי גִּיטָא אַבְל אִם לֹא מַת אֲגַלְאֵי מִקְלָתָא לְמַפְרַע דְּלֹא גִיטָא הוּא וְחִיב חֲטָאֵת וְטַעֲמָא דַּר"י מְפָרֵשׁ הַקו' בְּסִמּוּף מְשׁוּם דַּא"ב כו' וְאֵינוֹ נִרְאֶה לַר"י דְאֵי סָבַר א"ב [מְשַׁעֲנַת מִיתָה וְאֵילָף נָמִי לֹא תִהִי מְגוֹרְשָׁת וְנִדְאֵי] כו' יַעו"ש.

וּלְפַמ"ש א"ש דְּבָאֲמַת א"ב דְּהֵא אֵינוֹ עֲתִיד לְהַתְּבַרֵר דְּדִלְמָא יִהְלֶף בְּשׁוֹק בִּינְתִיבִים וְלֹא (נֹודַע) [נִדְעַ] אִם מַחְמַת חֹלִי זֶה וְרַק שְׁפַתְבְּתִי שַׁע"כ"פ לַעֲנִין שְׂתִהֵי' מַתְגַּרְשָׁת יִהְיֶה בְּיָרוֹר אוֹ שְׂיִחְזִי' אוֹ שְׂיָמוּת וְיִהְיֶה הַגֵּט מַה"ת וְאִם יִלְךְ בְּחוּץ בְּלֹא מְשַׁעֲנַת יִהְיֶה ג"כ בְּטַל מַה"ת וְרַק דְּרַבְּנָן אֶפְקַעֲינָהּ לְהַקְדוּשֵׁין אַבְל לַעֲנִין הַגְּרוּשֵׁין עֲתִיד לְהַתְּבַרֵר אִם הִי גְּרוּשֵׁין אוֹ לֹא אִף כ"ז לַעֲנִין שְׂהִיא מְגוֹרְשָׁת בְּגֵט זֶה אִם יָמוּת אַבְל לְחִיבָה לְמַפְרַע מִיתָה שְׁפִיר כְּתַב רַש"י דַּא"ב דְּהֵא אֵינוֹ עֲתִיד לְהַתְּבַרֵר אִם הִיא א"א דִּיּוֹכַל לְהִיּוֹת שְׂיִהֵלֶף בְּלֹא מְשַׁעֲנַת בְּשׁוֹק וְלֹא נוֹכַל לַעֲמֹד עַל (הַאֲנִמְדָּנָא) (הַאֲנִמְדָּנָא) וְשְׂמָא מִחֹלִי הִרְאִישׁוֹן מַת וְאֶפְקַעֲינָן לְקַדוּ' וְהַנּוֹי פְּנוּי' [וְלֹא יִתְבַּרֵר אִם הִיא א"א וּבְכַה"ג א"ב וְלִזְה פִּיטֵר ר"י מִמִּיתָה אִם זִינְתָה וְא"ל ע"ז מִתְהו' בְּגִיטִין [דָּף ל"ג ע"א ד"ה וְאֶפְקַעֲינָהּ] שְׁכ' דְּמְשׁוּם שְׂמָא אֶפְקַעֲינָהּ לֹא פְּטָרִי מִמִּיתָה דְּלִיתָא דַּש"ה שְׁכָבֵר נַעֲשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה וְהַסְפֵּק לְפָנֵינוּ וְדו"ק: וְעַתָּה אַחֲרֵי שְׂבָאֵנוּ לְזֶה יֵשׁ לִיִּשְׁבֵּב גּוֹף קו' הַתּוֹס' שְׂהַקְשׁוּ הַאִיף ש"מ מְגַרֵשׁ הֵלֵא א"ב [וְנָהִי דְּהַתּוֹס' מְתַרְץ לָהּ שְׁפִיר דְּעֹמֵד לְהַתְּבַרֵר אַחֲרֵינוּ בְּרִירָה וְכֵן תְּפַס בִּיש"ש בַּב"ק בְּדִינֵי בְּרִירָה תִּתְרַץ זֶה לְדִינָא מ"מ לר' יְהוּדָא דְּמוֹקְמִינֵן לָהּ בְּאוֹמֵר מַעַת שְׂאֵנִי בְּעוֹלָם דְּהַשְׁעָה שְׁחַל הַגֵּט אֵינוֹ עֹמֵד לְהַתְּבַרֵר זֶה שִׁיב הַנּוֹי בְּרִירָה גְּמוּר וְכַמִּי שְׂמִבְּנֹאֵר בְּמַתְרַש"א בְּגִיטִין דָּף כ"ה ע"ב בְּתוֹס' ד"ה ר"י וְר"י וְכֵן הָאֵרִיף בְּזֶה בַּג"פ סִי' קכ"ב סק"ח הַנְּ"ל עכ"ה] דִּלְק"מ דְּהֵנָּה חֲזִי שְׁחַז"ל הַפְּקִיעוּ הַקְדוּשֵׁין גַּם שְׂלֵא הִי [מְדִינָא לְחוּל] שְׁעָה א' קוֹדֵם לְמִיתָה כְּגוֹן שְׂהַבְרִיא בִּינְתִיבִים וְרַק שְׂמַת מַחְמַת חֹלִי הִרְאִישׁוֹן וְא"כ [בְּכָל ש"מ שְׂמַגְרֵשׁ] נָהִי דַּא"ב דְּהֵינּוּ שְׂמָא לֹא הִי רְאוּי לְמוּת וְלֹא נִגְלָה לְמַפְרַע הַשְׁעָה מ"מ פִּינּוֹן שַׁע"כ"פ מַת מִחֹלִי זֶה הִיא מְגוֹרְשָׁת כְּמוֹ שְׂתַקְנוּ חַז"ל (כַּשׁ) שְׂאֵם יָמוּת רַק מִחֹלִי זֶה יִהִי נִפְקַעוּ הַקְדוּשֵׁין וְהָכָא הִרִי מַת מִחֹלִי זֶה אִף ע"ז יֵשׁ לְפַקְפַק פִּינּוֹן דְּבְכַה"ג [ר"ל דְּאִם נְאָמֵר אֵין בְּרִירָה אִזְ לְעוֹלָם לֹא יִהִי גֵט] לֹא שְׂיִיף הַחֲשֵׁשׁ דְּשְׂמָא יִאֲמָרוּ [יֵשׁ גֵּט לְאַח"מ] לֹא אֶפְקַעֲינָהּ בְּכַה"ג אִף זֶה א"ש מְאֹד דְּכַה"ג מְקַרִי עֲתִיד לְהַתְּבַרֵר דְּהַגְּרוּשֵׁין עֲתִידִין לְהַתְּבַרֵר הֵן אוֹ לָאו [ר"ל דְּבָאֲמַת עֵיקַר הַמִּיתָה וְהַגְּרוּשֵׁין עֲתִיד לְהַתְּבַרֵר הֵן אוֹ לָאו

הינינו אם ימות או לא כתירוץ התוס' ורק דאפה אומר דלמא השעה הזאת לא הי' ראוי למות וזה אינו עתיד להתברר רק זה שפיר י"ל כיון דעכ"פ יתברר לבסוף שימות ממילא הגט הוי מעכשיו משום גזירה דאם אפה אומר עדיון אינה מגורשת רק לאחר שעה שימות יאמרו דיש גט לאחר מיתה וממילא מטעם אפקיעינו נתגרשה תיקף ודו"ק עכ"ה] עוד י"ל בפשוט כיון דטעם ברירה כ' רש"י ו"ל בגיטין [בר"פ כל הגט] דמספק אין דעתו מחליט לגרש יעו"ש.

והנה הא דמהלך בשוק בטל הגט לר"ה גם שמת לאח"כ מחולי הראשון הוא משום שפבר נתבטל הגט במה שעמד מחליו ואי דס"ס מת מחולי זה זה לא אסיק אדעתיה ורק דעתו הי' דאם דבתוך חולי זה ימות ולא יקום שתיה' מגורשת וא"כ שפיר מקרי עתיד להתברר ובעתיד להתברר אמרינו יש ברירה דדעת האדם ע"ת זה בשלמא בדבר שיוכל להשאיר בספק אמרי' דלא הוהחלט לגרש פי אמר דבר שיוכל להיות בספק לעולם אבל בדבר שעתיד להתברר הי' דעתו ע"ת זה בהחלט.

ולפי"ז ה"א [גם לרבה ורבא] שפיר י"ל ברירה כיון דעתיד להתברר בהחלט אם ימות מחולי זה או לא ואי (דהא) דעדיין י"ל דלמא ישאר הדבר בספק מחמת שיהיה בנתיים בשוק הא זה לא אסיק אדעתיה כלל כנ"ל וא"כ גירש בהחלט ודו"ק, אף כ"ז לשיטת התו' בפלוגתא דרבא ור"ה אבל לפי מה שפסק הטור באה"ע [סי' קמ"ה] והב"י ו"ל כ' דגם הרא"ש ס"ל דבהלך בשוק על משענתו (צריכה בדיקה) [צריכין אומד] גם לרבא כמו לר"ה וא"כ אם ליפא (אומדנא) [אומד] היא ספק גרושה מה"ת א"כ אנדא לי' תירוץ התוס' דעתיד להתברר דעדיין אינו עומד להתברר [דדלמא לא נוכל לברר ולאמוד אם מת מחולי הא'] וא"כ קשה אמאי מתגרשת במת מחולי זה וצ"ל כסברת הרמב"ן ו"ל ונ"ל הר"ן בפ' כל הגט והרמב"ן ו"ל תי' דפלוגתא דברירה הוא דוקא במתנה על ב' דברים כגון האומר לאיזה שתצא בפתח תחלה שהוא מתנה על זו ועל זו וכן על ב' לוגין שהוא מתנה על כל ב' לוגין כו' אבל במתנה על ד"א בלבד כו' אפי' למאן דל"ל ברירה מהני וה"ט דגיטא דשכ"מ דמהני עכ"ל אף לדבריו קשה הא אינו מבנרר השעות וכנ"ל בדברי המהרש"א והג"פ] להכי כ' הרא"ש ו"ל דדעתו שיחול התנאי מהיום תיקף פן ימות לשעה ורק לאחר שחי אמדי' דעתו דאלו הי' ידע שיהי' עוד לא הי' מגרשה אז רק לאחר שעה טרם מותו וזה לא שיהי' פלל לברירה ודו"ק: הינצא לנו מכ"ז דאמת הדבר מבואר מדברי הרא"ש והמרדכי להדני' דטעמא דתלינן דהי' דעתו לאחר [הגט עד שעה שקודם] המיתה ולא אמרי' שהכוננה פשוט מהיום ממש משום שהרי הוכרח לומר מהיום וכמפורש במרדכי בהדני' יהי' מאיזה טעם שיהי' הן לפי שהארכתי בפלפולי הן מטעם אחר עכ"פ זאת מבואר בהדני' במרדכי דאם לא הי' צריף לומר פן ואמר מהיום או מעכשיו בטל ג"ד נגד דברי פיו ועיין בתשו' דברי ריבות סי'.

וא"כ אם אומר בפירוש שמגרש בשעה זו בודאי מגורשת מעכשיו ולא אזלי' בפר אומד דעת וכן ראיתי להג"פ [בסס"ק הנ"ל] שכ' פן וכן מבואר בבית אפרים לפשיטות וא"כ לפי סדר הגט ליד השליח [בס' גט שני סי' מ"ה] שיאמר הבעל בזה"ל אפה או שליחה אפי' עד מאה שליחים ותיקף שיגיע גט זה לידה מידה או מיד שליחה תהא מגורשת בו ממני ומותרת לכ"א ע"מ כו' הא גט מעכשיו כו' וכן השליח להאשה ג"כ בזה"ל א"כ

בַּוּדַי מְגֹנְרֶשֶׁת מַעֲכָשׁוֹ כַּאֲשֶׁר אָמַר בְּפִי דְבָרִים [אֲשֶׁר הֵם] בְּלֹא צִנְרָה כְּלָל [זוֹלַת זֶה] וּמַה"ט תִּקְנֻוּ הַמְסֻדְרִים לֹאמַר כֵּן כְּדֵי שְׂאוּלֵי יֵאָבֵד הַגֵּט אוֹ יִקְרַע וְע"כ לֹא פָתַח הַמְהָר"ם ז"ל לְפָסוּל בְּנִקְרַע הַיְיָנוּ בְּאוֹמַר מֵהַיּוֹם אוֹ מַעֲכָשׁוֹ אוֹ מִתִּי וְגַם בְּסֻדְרֵי גֵט שֶׁל הַג"פ פָּתַח ג"כ וּמִשְׁנֵה מִכְּפֵי הַגְּנוּסָח שֶׁלְנוּ אֲבָל לְפִי הַגְּנוּסָח אֲשֶׁר בִּש"ע בְּוּדַי הָיִי גֵט מַעֲכָשׁוֹ וְזֶה בְּרוּר: אַחַר כּוֹתְבֵי זֹאת שְׂמַעְתִּי מִמְסֻדְרֵי הַגֵּט מִחֲמַת שֶׁהִשְׁכַּח"מ הִי' בְּמָקוֹם אַחַר רְחוּק מִפָּאָן וְגַם מִחֲמַת כִּי הִצְרִיכוּ לְסִתּוֹר הַתְּנַאי בְּפָנֵי הַסּוֹפֵר וְהַעֲדִים לָזֶה לֹא הִגִּידוּ עִם הַשְׁכ"מ כְּסֻדְרֵי הַפְּתוּב בְּסֻדְרֵי הַגֵּט וְרַק אָמַר לְהַשְׁלִיחַ בְּפָנֵיהֶם תָּן לָהּ הַגֵּט לְאִשְׁתִּי פ' ע"ת אִם לֹא מִתִּי כו' וְאִם מִתִּי יֵהִי הַגֵּט מַעֲכָשׁוֹ וְאָל"מ לֹא יֵהִי גֵט וְא"כ נִסְתַּר כָּל בְּנֵי הַגְּזָל.

וְהַדְרִינֵנוּ לְכַלְלָא דְלָרוּב גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים הִיא סִפְקָא מְגֹנְרֶשֶׁת כְּמִבְּנָאָר בַּג"פ וּמִי יִקַּל רֹאשׁ נִגְדוּ בְּאִיסוּר חֲמוּר וְהִנֵּה הַבֵּית מֵאִיר דְעָתוֹ נוֹטָה לְהַקֵּל בְּמָקוֹם עֵיגוּן אִם הַגֵּט בְּיַד הַדַּיָּן יַעו"ש וּמִחֲמַת הַקְּרַע ב"ד הַב"י ז"ל בְּתַשׁוּ' מִקְּוִל לְגַמְרֵי אִם לֹא נִשְׁתַּנֵּה הָאוֹת כְּמוֹ בְּנִידוּן שֶׁלְפָנֵינוּ וְא"כ יֵשׁ מָקוֹם לְהַתִּיר הָאִשָּׁה לְזוּזוּ בְּלֹא חֲלִיצָה אוֹלָם עַדִּין אֵין דְעָתִי נוֹחָה בְּהִתֵּר זֶה כִּי הוּא נִגְדַּת דְעַת מְהָר"ם בְּרַבֵּי בְרוּךְ ז"ל שֶׁשָּׂם מִבְּנָאָר בְּהִדְנָ' לְהַחֲמִיר וּמ"ש הַב"מ דְלִשְׁיטַת הַרְמַב"ם כְּאִשֶׁר לֹא יִדְעָתִי מֵהַ הוֹסִיף בְּזֶה הָא בְּלֹא"ה לְהַרְמַב"ם ז"ל מְגֹנְרֶשֶׁת לְמַפְרַע וְכַמָּה סְפִיקוֹת לְהַקֵּל וְאִפ"ה לֹא רָצוּ גְּדוּלֵי הַדּוֹר לְהַקֵּל נִגְדַּת הַרְמַב"ם זצ"ל וְהַאִיף אֲנִי דִינְתָמִי נִכְרִיעַ נִגְדַּת דְעָתוֹ וְלָכֵן נ"ל לְהַתִּיר מִטַּעַם אַחַר שְׂאֲמָרוֹ לִי מְסֻדְרֵי הַגֵּט שֶׁהִשְׁכַּח"מ בִּיקָשׁ מֵהֶם שְׂיִרְאוּ לוֹ הַגֵּט לְאַחַר הַפְּתִיבָה וְאֲמָרוּ לוֹ לְמָה לוֹ זֹאת הֲלֹא אֵין כּוֹתְבֵין הַתְּנַאי בַּגֵּט וְהַגֵּט הוּא כְּלָל הַגִּיטִין דְעַלְמָא וְגַם שֶׁהַב"ד קוֹרְעִין אוֹתוֹ וְנִשְׂאָר אֲצֵלָם וְלָכֵן לְמָה לוֹ לְרֹאוֹתוֹ כִּי דְבָרוּ אִתּוֹ טָרַם דְבָרוּ עִם הַשְּׁלִיחַ הַתְּנַאי וְא"כ נ"ל לֹאמַר הוֹאִיל וַיִּדַע שְׂיִקְרַעְהוּ וַיִּשְׂאָר בְּיַד ב"ד א"כ בְּוּדַי כְּוֹנְנָתוֹ לְגַרְשׁ מַעֲכָשׁוֹ דְלֹאֲחַר שְׂיִקְרַעְהוּ הָא יֵהִי פְּסוּל וְאִפְּ' לְכַמ"ש בְּשֵׁם הַב"י לְהַכְשִׁיר הַיְיָנוּ הִיכִי שְׂאֲתַרְמִי שְׂלֹא נִשְׁתַּנֵּה הָאוֹת אֲבָל מִסְתַּמָּא ע"י קְרַע ב"ד נִשְׁתַּנֵּה הָאוֹתִיּוֹת וְגַם כִּי יֵהִי מְוַנַּח שְׂלֹא בְּיַד אִשְׁתּוֹ וַיִּפְסוּל א"ו דְעַת הַשְׁכ"מ הִי' מַעֲכָשׁוֹ מִמֶּשׁ וְא"ל דְלֹא כ"ע בְּקִיאֵי בְּדִינֵי וְדַלְמָא הִי' סוֹבֵר בְּדַעְתּוֹ שֶׁכְּשֶׁר הַגֵּט גַּם בְּנִקְרַע וְהוּא מְוַנַּח בְּיַד אַחַר וְלַעוֹלָם דְעָתוֹ לְאַחַר הַגֵּט זֶה לִיתָא דְבְּהִדְנָ' אֲמָרִי בְּש"ס פ' הָאוֹמַר (ס"ב ב') דְסַד"א הוֹאִיל וּבַעַל לָאו בַּר שְׁוֹנֵי' שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ אַע"ג דְמֵטָא גִיטָא לִידָהּ לֹא לְהִנּוּי גִיטָא קַמ"ל [וּפִי' שָׁם רַש"י דְאָדָם יוֹדַע שְׂאֵין לוֹ שְׁלִיחוֹת לְקַבְּלָהּ וְהַתְּקַבֵּל וְהוֹלֵךְ קָאָמַר ע"ש] הָרִי דְתַלְיָנָא מִסְתַּמָּא יוֹדַע אֵינֶשׁ מִקְּלִתָא דְפְּשִׁיטָא וּבַגֵּט שְׂנִקְרַע בְּוּדַי כָּל [אָדָם] מִבֵּין שֶׁהוּא פְּסוּל וְא"כ בְּוּדַי גַּם הוּא יוֹדַע מְזָה וְרַק דְעָתוֹ שְׂיַחֲוִיל תִּיכְף בְּעַת הַנְּתִיבָה וְאִפְּ' אֵת"ל דְדָבָר זֶה סִפְקָא הוּא מ"מ עכ"פ בְּטַל הָאֲוִמְדָנָא דְכָל סְבֵרַת ר"ת הוּא מִחֲמַת הָאֲוִמְדָנָא שְׂדַעַת הַשְׁכ"מ לְאַחַר הַגִּירוּשִׁין וְצ"ל דְזֶה עֲדִיף מִג"ד רַק אֲוִמְדָנָא טוֹבָה וְהָרִי כְּמוֹ שְׂאוֹמַר בְּפִי' כְּמִשְׁמַעוֹת הַגִּירוּסָתוֹ [בַּגְמ' בְּכ"ף] כְּאוֹמַר דְדִּיבּוּרוֹ מִשְׁמַעוֹ כֶּף וְכַפְּ' הָרֹא"ש ז"ל דַּה"ק הַיְיָנוּ הַשְׁכ"מ דְּבּוּרוֹ מִשְׁמַע כֵּן וְא"כ בְּגוֹנוֹי דַּבְּרֵי דְיַדַע שְׂיִקְרַעְהוּ בְּוּדַי יוֹכֵל לְהִיּוֹת שְׂכּוֹנְנָתוֹ שְׂתַתְּגַרְשׁ מַעֲכָשׁוֹ כְּדֵי שְׂלֹא יִפְסוּל לְאַח"כ בְּקִרְיַעְתּוֹ וְעכ"פ בְּטַל הָאֲוִמְדָנָא: וְיִוְתַר מְזָה נ"ל דְהִנֵּה הַרְשָׁבָ"א ז"ל בְּפ' מ"ש כְּתוּב וְז"ל וְקָשְׁ' לִי דְהָא דְאֲמָרִי לְקַמְּן [ע"ג ב'] בְּפִירְקִין גְּמָרָא לֹא תִתְּיַחַד עִמּוֹ כְּאוֹמַר מַעַת שְׂאֵנִי בְּעוֹלָם דְמִשְׁמַע שְׂאֵינּוּ רֹצֵה שְׂיַחֲוִיל הַגֵּט אֲלָא רַגַע אַחֲרוֹן שֶׁהוּא בְּעוֹלָם וְאוֹתוֹ רַגַע א"א לְבִוּדָקוֹ עכ"ל וּמְתַרְץ הַג"פ [בְּסִי' כַּכ"א ס"ק ט"ז] דְכּוֹנְנַת הַשְׁכ"מ מַעַת שְׂיֵהִי רָאוּי לְגַרְשׁוֹלְכָאוֹרָה קָשָׁה ע"ז דַּה"כ לְמָה פְּסוּל לְשִׁיטַת ר"ת בְּנִקְרַע הָא דְעָתוֹ

מאימת שיהא ראוי לגרש וכיון שנפסל הגט ולא יהא ראוי לגרש בו דעתו שיחול הגירושיין מקדם דמ"ש אם הוא אינו ראוי או הגט אינו ראוי תרנונייהו קדא הוא דדעת השכ"מ לאחר הגט כל מה שיוכל ואם אירע סיבה שלא יוכל להתגרש יחול הגט מקדם אף זה ליתא דבשילמא זה דבר הרגיל בשכ"מ שיצא מדעתו קודם פטירתו כמ"ש הרשב"א ז"ל ושיניף אומדן דעתו שיחול טרם יציאתו מדעת אכל זה הוא אונס דלא שכיח כלל שיקרע הגט ועל כה"ג לא עלתה דעתו ומש"ה פסול הגט לשיטת ר"ת אם נקרע וא"כ לפ"ז בנ"ד שאמרו לו שיקרעו הגט וישאר בהפקד ביד ב"ד בנדאי דעתו שאם נופסל שיחול הגט מקודם שיפסול וזה ברור לפע"ד: והנה עלה בלבי איזה ספק מטעם אחר כיון דלפמ"ש השכ"מ דעתו לאחר הגט מחמת שאמר אם ל"מ ולא אמר כפי המבואר בסדר גיטין.

אף השליח אמר כפי הס"ג שבדינו וא"כ הוי שינה בשליחותו. אולם באמת לפי שהעלתי דגם דעת השכ"מ הי' כן א"כ לא שינה השליח ובפרט כי באמת הי' דעת השכ"מ שהשליח יאמר כאשר יסדרו לו הב"ד ולא הוי שינוי והגט פשר ופטורה מחליצה כן נלע"ד להקל כי באמת רוב ראשוניי מכשירים והב"י ז"ל לא מביא כלל דעת המחמירים בשולחנו הטאהור [בסי' קמ"ה] והד"מ מדחה לגמרי דעת המחמירים ורק אין בדינו להקל נגד הר"מ ב"ב זצלה"ה הואיל שגדולי האחרוני קבלו דעתו לכן הואיל ויש פנים לומר שגם הר"מ ב"ב ז"ל מודה בנדאי מותרת בלא חליצה: עוד זאת אדרוש מכ"ת כי שמעתי שיצא בהיתר מלפני פבוד הדר"ג לשלוח גט ע"י הב"י דואר ונבדלתי שמוע איהו שגגה יצא מלפני השליח כי מלבד שהקיום רחוק מאד ולסמוך על דברי התשב"ץ מביאו רמ"א ז"ל [בס"ס קמ"ב] המעיין יראה בתשב"ץ ז"ל גופא דדוקא בדיעבד הותר ולא לכתחלה אף מלבד כ"ז הלא ידע בעוה"ר פרוצות הדור ואם ח"ו ינהג היתר בזה מי יודע אם ח"ו לא יבא איסור חמור כזה לידי קלות למאד כי ידוע הרבנים דמדינות רחוקות מה מעשיהם וגם פה בגלילותינו בעוה"ר נתרבו האפקורסים אשר דברי חז"ל בעיניהם פחוקא והרבה יכשלו ח"ו בעדות מזוייפים ואופנים שונים אשר אין להעלות על הכתב ויעניין בפ"י בפ"ג דגיטין שדעתו לאסור בפירוש הגם שטעמו שם דחוק קצת אף הנראה מדבריו ז"ל אשר גם הוא לרוב צדקתו חשש למכשול ותקלה מפריצי הדור והנה באמת ידעתי מן ערפי מי אנכי לדון לפני פבוד הדר"ג ולא יאונה לצדיק.

כ"ע אף מחמת שבעוה"ר גודל הפרצות שבאו לפני כמה נשים להתיר להם לקבל גט ע"י הב"ד מבצעליהם בעלי מלחמה העומדים במדינות רחוקות מאד וגם רב אחד מובהק שאל ממני להתיר להוביל גט ע"י הב"ד מעיר אחת שבצפת רחוקה מאד ופלצות אחרוניי כי מי יודע עד מה יגיע הדבר לזה אע"פ פני פבוד קדושתו להשפיל בתקנת דורנו אשר בשפל המצב וידל פבוד ישראל והתורה ויראה להתזיק בגדרים ולהחמיר בזה ולהודיע לרבים שלא יעשה כן בישראל לשלוח גט ע"י הב"ד: מחמת שראיתי שיש מהנדזין בדבר.

אמרתי להביא ראיה לדברי ונהנה ת"ל כי מצאתי הדבר מפורש בדברי דהנה זה פשוט דאם הבעל הי' אומר להב"ד שאחר מסירת השליח הגט אשה יקרעוהו ואם הי' ממנה השליח לגרשה במעכשיו אם מתי בנדאי היתה מגורשת למפרע דאין לומר דכוננתו על

שְׁעָה אַחַת קוֹנֵם מִיתָתוֹ הָא יָדַע שֶׁהֵגֵט יְהִי נִקְרָע לֹאח"כ וּמִבְּנֵי אֲרָר בְּשׁוֹ"ת מֵהֵרִי"ט ח"מ
ס' נ"ב דְּדַעַת מְהֵרִיב"ל שֶׁם דְּבַכָּל דְּבַר אֲמַרִי דְיִוֹדַע אָדָם כְּמוֹ שֶׁאֲמַרוּ בְּש"ס אָדָם יוֹדַע
שֶׁבַעֲלֵל לֹא מְצִי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ וְ"ל מֵהֵרִי"ט ס' נ"ב וְאֵעִפ"י שֶׁהֵרַב מְהֵרִי"ן לֵב
בַּח"א ס' צ"ב כְּתִב בְּשׁוֹתָרְף שֶׁבָּא לְחַלֵּק וְאָמַר לְשׁוֹתְפוֹ שֶׁהִי לוֹ טְעוֹת חֲשׁוֹנוֹן מְהַעֲפוֹם
וְנָתַן לוֹ הַחֲצִי אִם יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ אַח"כ וְלוֹמַר סְבוּר הָיִיתִי שֶׁיֵּשׁ לָהּ זְכוּת בְּטְעוֹת הַהוּא
וְעַתָּה אֲנִי תוֹבְעוֹ שֶׁהִפְלֵ שְׁלִי כִּמ"ש הַמְּפֹרָשִׁים בְּהוּא דִּפ' אֶלְמָנָה נִיזוֹנִית וְאָמַר הֵרַב
וְ"ל שֶׁאֵין בְּדַבְּרָיו מִמֶּשׁ מִתּוֹף דְּבָרֵי הַטּוֹר ס' קמ"ט בְּשֵׁם הֵרַב אֶלְבְּרַנְלוֹנִי וְ"ל
בְּאֶפְטְרוֹפּוֹס שֶׁמְכַר קִרְקַע שֶׁמְכִירְתוֹ קִיָּמַת דְּמִסְתַּמָּא עִפ"י ב"ד מְכַר דְּמִשְׁמַע דְּאֲמַרִי
דכ"ע דִּינָא גְמִירִי אָף לְהוֹצִיא קִרְקַע מִחֲזַקַּת הֵיחֲמוּמִים עכ"ל וְהוּא וְ"ל חֵלֶק עָלָיו וְ"ל
תַּדַּע דְּאָף לְהַקְל בְּעֶרְוָה הַחֲמוּרָה אֲמַרִי מְטַעַה טְעִי דְלָאו כ"ע דִּינָא גְמִירִי כו' וְהָא דְאֲמַרִי
בְּרִישׁ פ' הַתְּקַבֵּל הָאוֹמֵר הַתְּקַבֵּל גֵּט לְאִשְׁתִּי אִם רָצָה לְחַזֵּר וְחַזֵּר וּמִיָּהוּ מְכִי מְטָא גֵט
לִיָּדָה מְגַרְשָׁה דְאָדָם יוֹדַע שֶׁאֵין הַבַּעַל עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ וְגַמְר וְעֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְהוֹלֵכָה
וְהַתְּקַבֵּל וְהוֹלֵךְ קָאָמַר הָא וְדָאִי מִיְלִתָּא פְּסִיקְתָּא הוּא שֶׁהִפְלֵ יוֹדְעִים שֶׁאֵין אָדָם שְׁלִיחַ בְּזָה
לְעֻשׂוֹת יָד אַחֲרִים כִּי אִשְׁתּוֹ כִּי הִכִּי דְאֲמַרִי הִפְלֵ יוֹדְעִים שֶׁאֵין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִי בְּאַחֲוֹתוֹ
עכ"ל א"כ בנ"ד שֶׁפְּשׁוּט בְּעִינֵי כָּל הַמּוֹנִים שֶׁגֵּט קְרוּעַ אֵינוֹ גֵּט וְאִם הִי מוֹדִיעִים לְבַעַל
שֶׁהֵגֵט לֹא יַחֲוֹל רַק קוֹנֵם מִיתָתוֹ וִיְהִי כְּמוֹסְרוֹ לָהּ אִזּוֹ בְּוֹדָאִי כָּל אָדָם יוֹדַע שֶׁגֵּט קְרוּעַ אֵינוֹ
כְּלוּם וְא"כ אִם הִי הַבַּעַל אוֹמֵר לְבִי"ד שֶׁיִּקְרַעוּהוּ בְּוֹדָאִי לֹאח"כ כְּשֶׁמוֹסְרוֹ לְשְׁלִיחַ כְּפִינְתוֹ
שֶׁיִּגְרַשׁ לְמַפְרַע מַעֲכָשׁוֹ וְלֹא קוֹנֵם מִיתָתוֹ בְּגֵט קְרוּעַ וְא"כ דְּכִינּוֹן דָּאָם הִי הַבַּעַל אוֹמֵר
בְּפִי כֵּן לְהַב"ד בְּוֹדָאִי הֵיחֲוָה מְגוֹרְשָׁת לְמַפְרַע מִמִּילָא גַם כְּשֶׁהַב"ד אָמְרוּ לוֹ שֶׁהֵגֵט יִקְרַע
תִּיכְף וְיִשְׁאַר תַּחַת יָדָם וְהוּא נִתְּנוֹ לְשְׁלִיחַ בְּתַנָּאִי מַעֲכָשׁוֹ מִתּוֹף עֶסֶק בְּדַבְּרִים אֵלָיו הָיִי
כְּאוֹמֵר הוּא גּוֹפָא כֵּן שֶׁהֵגֵט יַחֲוֹל מַעֲכָשׁוֹ גַם כְּשֶׁיִּקְרַעוּהוּ דְ"ל הֵרִיב"ש בְּתַשׁוֹ' ס' קכ"ז
וְלָכֵן פִּינּוֹן שֶׁה"ר יִצְחָק ב"ר מִתְּתִי' הַמְּמוֹנָה עַל הַגֵּט מְדַעַת וּרְצוֹן הַפְּתוּת הוּא אֲמַר לְמַגְרִשׁ
שֶׁיִּתְּנָהוּ בְּרְצוֹן פְּדוּת וְכִהְלָכָה בְּבִיטוּל כָּל מוֹדְעִי וְהוּא נָתַן הַגֵּט מִתּוֹף דְּבָרָיו וְהָרִי הוּא
כְּאֵלוֹ בְּטָלוּם בְּפִירוּשׁ דְּקִי"ל כר' יוֹסִי דְהִי' מְדַבֵּר עֲמָה עַל עֶסְקִי גִיטָה וְקִדּוּשִׁי וְנָתַן לָהּ
וְלֹא פִירֵשׁ ר' יוֹסִי אוֹמֵר דִּיּוֹ כְּדָאִי פ"ק דְּקִדּוּשִׁין וְה"נ הִכִּי הוּא כו' עכ"ל וְגַם מֵהֵרִי"ט
וְ"ל בְּתַשׁוֹ' הַנ"ל כְּתִב וְ"ל אִיכָּא לְמִימַר דְּכִינּוֹן שֶׁאֲמַר אֲנִי כְּרַצוֹנָה אֲזַכָּה לָאו לְשׁוֹן שֶׁאֵלָהּ
הוּא אֶלָּא אֲגַמְרִי קָא מְגַמַר לִי כִּי הוּא הֵיחֲוָה מְסַדֵּר כָּל הַדְּבָרִים וּמְזַהֵרוֹ שֶׁלֹּא יָבֵא לִיָּדִי
טְעוֹת שֶׁאֵם הִי שׁוֹאֵל לֹא הִי לוֹ לוֹמַר אֲנִי אֶלָּא רַצוֹנָה שֶׁאֲזַכָּה אֶבֶל עַתָּה שֶׁאֲמַר אֲנִי
כְּרַצוֹנָה מַעֲתָה וּמַעֲכָשׁוֹ אֲזַכָּה מְרָאָה לוֹ דְּרַף שֶׁתְּזַכָּה וְיִהְיֶה הוּא בְּטוּחַ וּמַאֲחַר שֶׁהִשְׁטַר
עַדִּינּוֹן לֹא הִי בְּיָדוֹ שֶׁהִי קוֹרִין בּוֹ וְאִח"כ נָתַנוּ בְּיָדוֹ מִסְתַּמָּא ע"ד שֶׁיִּזְכָּה בּוֹ נָתַנוּ כִּמ"ש
עכ"ל הָרִי פִינּוֹן דְּהַבַּעַל נוֹתֵן עִפ"י סִידוֹר וְצִוּוִי שֶׁל הַמּוֹרָה אוֹתוֹ עַל דַּעַתוֹ נוֹתֵן כֵּן ה"נ
פִינּוֹן שֶׁהִדְיָיִן אֲמַר שֶׁיִּקְרַע הַגֵּט וְכִנּוֹנְתוֹ שֶׁיְהִיָּה הַגֵּט מַעֲכָשׁוֹ וְכֵן הִבִּין מִסְתַּמָּא הַש"מ שֶׁשׁוּם
אָדָם לֹא יִטְעֶה שֶׁתְּתַגְרֵשׁ אִשָּׁה בְּגֵט קְרוּעַ וְהַש"מ נָתַן הַגֵּט עַל דְּבָרֵי הַמְּסַדֵּר בְּוֹדָאִי ג"כ
דַּעַתוֹ שֶׁיַּחֲוֹל הַגֵּט מַעֲכָשׁוֹ לָכֵן גַּם אִם נִקְרַע אַח"כ כְּשֶׁר וּפְטוּרָה הָאִשָּׁה מִחֲלִיצָה וּבִאֲמַת
רֵאִי לְדַבְּרֵי רִיב"ש וּמֵהֵרִי"ט דְּסָגִי בְּעִסּוּקִים בְּאוֹתוֹ עֲנִין גַּם אַחֲרִים הַמְּדַבְּרִים
מֵהִירוּשָׁלַיִם ר"פ הַתְּקַבֵּל וְ"ל אֲמַר ר' חֲזִינּוֹ קוֹמִי ר' יוֹסִי וְאֲתִינּוֹן אֵלָיו פְּלוּגְתָּא כְּאֵלָיו
פְּלוּגְתָּא דְתַנִּינּוֹן תַּמָּן הִי מְדַבֵּר עִם הָאִשָּׁה עַל עֶסְקִי גִיטָה וְקִדּוּשִׁי וְנָתַן לָהּ גִיטָה וְקִדּוּשִׁי
וְלֹא פִי' ר' יוֹסִי אוֹמֵר דִּיּוֹ ר' יְהוּדָא אוֹמֵר צְרִיף לְפָרֵשׁ וְאֲתִי' דר' כר' יוֹסִי וְדַר' נָתַן כר'

יוֹדָא אָמַר לִי וְאֵת מַה בִּידָךְ דַּא"ר זַעֲרָא א"ר חֲמָא בַר אָבָא אֲדָא בַר תַּחְלִיפָא בְּשֵׁם ר' הוֹשַׁעְיָא מַה פְּלִיגִין בְּשֵׁהֲפִלִיגוּ עֲצָמָן לַעֲנִינִים אַחֲרִים אָבָל אִם הִי עוֹסֵק בְּאוֹתוֹ עֲנִין גִּט הוּא וְהָכָא אִפִּי בְּעוֹסְקִין בְּאוֹתוֹ עֲנִין הִיא מִתְלַןֶּקֶת עַכ"ל הָרִי דָאֵם אָמַר לְשׁוֹן שְׂיִכּוּלִין לְפָרֵשׁ לְקַבְּלָה אֲמַרִי שְׁהוּי כְּעוֹסְקִין בְּאוֹתוֹ עֲנִין דְּמַהֲנִי כְּאֵלוּ פִּירֵשׁ בְּהַדְּנָא לְקַבְּלָה פִּינּוּן שְׁנַתָּן עַפ"י דְּבוּרוֹ שֶׁל זֶה וְרַק דְּהֵתָם הוֹלֵךְ לַחַד מ"ד בְּפִירוּשׁ לְאוּ פְּנֹכֵי יַעֲיִי"ש.

תְּבַנָּא לְדִינָא שְׁהֲאֲשָׁה פְּטוּרָה מִתְּחִלָּצָה אִפִּי לְשִׁיטַת הַמַּחְמִירִין מִשׁוּם שְׁהַדְּיִינִים אָמְרוּ לְבַעַל שְׁהַגֵּט יֵהָא נִקְרַע וּמִתּוֹךְ זֶה מְסַר הַגֵּט לְשִׁלִּיחַ וְהוּי כְּאָמַר הוּא גּוֹפָא שְׁתֵּהָא מְגוֹרְשָׁת מַעֲכָשְׁוֹ וּל"מ לְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם וְרוֹב הַפּוֹסְקִים דְּמְגוֹרְשָׁת אִפִּי בְּנִקְרַע וְאִין לוֹמַר דְּלְדִידּוֹן דְּהַשְׁתָּא אֲנִין מִחְמִירִין בְּזֵה וְכִינּוּן שְׁהַשְׁלִיחַ שְׁיִנְיָה מִפְּפִי אֲמִירַת הַבַּעַל לוֹ שְׁהוּא אָמַר כְּפִי נִסְחַ הַמְּבֹאָר בַּש"ע בְּסִדְרַ הַגֵּט א"כ הוּי שְׁיִנְיָו וְיַעֲנִין בְּמַחְנֵה אֲפָרִים שְׁמַפְקֵק מְאֹד עַל שְׁיִנְיָו כ"ד דכ"ז לִיתָא בַּנ"ד דְּבִהַדְּנָא מְבִיא הַמ"ל [פ"ז] מֵהַל' אִישׁוֹת [ה' כ'] דָּאֵם הַבַּעַל לֹא הִקְפִיד קוֹדֵם שְׁעָשָׂה הַשְׁלִיחַ שְׁלִיחוֹתוֹ לֹא הוּי שְׁיִנְיָו וְא"כ בַּנ"ד אִם נִימָא דְּהִדִּין כְּרִש"י לֹא אִיכְפַת לוֹ בְּמָה שְׁשִׁינְיָה דְּנִהִי דְּאֲנִין מִחְמִירִין אָבָל הַבַּעַל לְעוֹלָם אִין דְּרַכּוֹ לְהַקְפִיד לְשִׁיטַת רִש"י ו"ל וּבְפָרֵט פִּינּוּן שְׁהַעֲלִינוּ בַּעֲזַהֲיָת אֲשֶׁר לְכָל הַשִּׁיטוֹת כְּשֶׁר וְהִנֵּה בְּאַמַת הַמַּחְמִירִין בְּזֵה הוּא רַק מְדַרְבְּנָן כְּמְבֹאָר בְּשׁו"ת ר"ב בְּהַגְהַת מִימּוֹנִי וּבַמַּהֲרִיב"ל וְרַבִּים הַמְּקִילִין וּבְפָרֵט גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים כְּמוֹ הַג"פ שְׁהַקְּיֵל בְּשַׁעַת עֵיגוֹן וְתוֹרַת גִּיטִין וּב"מ בְּהַצְטָרַף סְבָרָא דִּידּוֹן נוֹכַל לְסַמּוֹךְ לְהַקְּלָא בְּלֹא שׁוּם פְּקֻפּוּק וְגַם מַה שְׁפַתְבְּתִי מִחֲמַת הָאֲנִימְדָנָא שַׁע"פ אִין כָּאֵן אֲנִימְדָנָא דְּמוֹכַח שְׁמַאֲחַר הַגִּירוּשִׁין עַד שְׁעָה קוֹדֵם מוֹתוֹ כַּמ"ש ר"ת ו"ל דְּאֲדַרְבֵּה דַּעֲתוֹ שְׁיַחְוִיל הַגֵּט שְׁעָה אַחַת מַעַת שְׂיִוְכַל לְחוּל וְכַמ"ש הַג"פ לְעַנְיָן אִם נִשְׁתַּטָּה קוֹדֵם מִיִּתְתּוֹ סְבָרָא נְכוּנָה וּבְרוּרָה הִיא בַּנ"ד שְׁנִינְתָן הַגֵּט עַש"ק עִם דְּמִדּוּמֵי חֲמָה וּש"מ הִי רְחוּק מִכָּאֵן חֲמָשָׁה פְּרָסָאוֹת וּמַת בְּשַׁבַּת שְׁלֹא הִי אֲפֻשָׁר לְכַתְּנָב גִּט אַחַר בְּנִדְאִי הִי דַּעֲתוֹ שְׁיַחְוִיל הַגֵּט מַעַת שְׂיִוְכַל הִינּוּ קוֹדֵם ש"ק וְקוֹדֵם שְׁנִקְרַע אִף בְּזֵה הִי לְחוּשׁ לְהֵא דְּהַשְׁלִיחַ שְׁיִנְיָה וְאָמַר לְהֲאֲשָׁה לְשׁוֹן אַחַר מִפְּפִי אֲמִירַת הַבַּעַל אִף בְּאַמַת י"ל דְּזֵה לֹא הוּי שְׁיִנְיָו מִמַּשׁ פִּינּוּן שֶׁהַב"ד הִיוּ יוֹדְעִים אִיף אָמַר הַבַּעַל וְהִמָּה סְדְרוּ לוֹ לוֹמַר כִּף פִּינּוּן שְׁנִרְאָה לְהֵם שְׁאִין שְׁיִנְיָו גַּם הַשְׁלִיחַ לֹא שְׁיִנְיָה דְּכּוֹנְנַת הַבַּעַל וְדָאִי הִי שְׁיִתָּן לְפִי אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לוֹ הַב"ד וּפִירוּשׁוֹ כְּמַעֲכָשְׁוֹ סְתָמָא וְלֹא הוּי שְׁיִנְיָו כְּלָל: וְהִנֵּה כְּעַת עֵינְיָתִי בְּזֵה וְנִתְקַשְׁיָתִי דְּלִפִּי מַה דְּפָסֵק בַּש"ע [ס' קמ"ה] דָּאֵם מַת מַחְוִילִי זֵה אֲפִילוּ הִלֵּךְ בְּחוּץ בְּלֹא מִשְׁעַנְתָּ מְגוֹרְשָׁת וְהוּא כְּרָבָא דְּאַפְקַעֲיָנָהּוּ רַבְּנָן לְקַדוּשִׁין וְהִנֵּה לִפ"ז הָרִי דְּלֹאֲהִי הַגֵּט [בְּתוֹרַת גִּירוּשִׁין] בִּינְדָה בְּשַׁעַת שֶׁהִי בְּעוֹלָם [סְמוּךְ לְמִיתָה] כְּרָצוֹן הַבַּעַל דְּהָרִי כְּכַר הַבְּרִיא מַחְוִילִי זֵה וְאֲדַעֲתָא דְּהָכִי לֹא נָתַן הַגֵּט כְּמְבֹאָר בַּגְּמ' וְאֵעֲפִי"כ אֲפַקְעִינָהּוּ רַבְּנָן לְקַדוּשִׁין כְּדִי שְׁלֹא יֹאמְרוּ יֵשׁ גִּט לְאַח"מ הָרִי דְּאַפְקַעֲיָנָהּוּ רַבְּנָן לְקַדוּשִׁין בַּש"מ שְׁנוֹתָן גִּט וּמַת מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַחְוִילִי וְא"כ מַה יִּגְרַע בְּזֵה שְׁאִין הַגֵּט תַּח"י הֵא אֲפַקְעִינָהּוּ הַקַּדוּשִׁין מִינְיָה וּלְמ"ל הַגֵּט תַּח"י פִּינּוּן שְׁקִיבְלָה פ"א וְאִם הִי עֲמַד מִתְּחִלּוֹ וְאַח"כ מַת מֵאוֹתוֹ חוּלִי נִפְקַע הַקַּדוּשִׁין מִינְיָה גַּם שְׁלֹא הִי הַגֵּט [בְּתוֹרַת גִּירוּשִׁין] תַּח"י קוֹדֵם מִיִּתְתּוֹ כְּרָצוֹנוֹ שְׁהָרִי ע"ז הַסִּיפָה בְּהַחֲזוֹרַת הַחְוִילִי לֹא גִירְשָׁה וְכַדְר"ה וְרַק אֲנִין ס"ל דְּאַפְקַעֲיָנָהּוּ לְקַדוּשִׁין מִינְיָה א"כ כ"ש שְׁנִפְקַעוּ הַקַּדוּשִׁין בְּלֹא עֲמַד כְּלָל מֵאוֹתוֹ הַחְוִילִי וְאוּלַי אִין לְדַמּוּת גִּירוּשׁוֹת חו"ל זֵה לְזֵה דְּדוֹקָא אִם הַגֵּט תַּח"י קוֹדֵם פְּטִירְתּוֹ מַחְוִילִי זֵה שְׁיִיף שְׂיִיאֲמְרוּ דִּישׁ גִּט לְאַח"מ דִּיאֲמְרוּ א"א דְּהַחְוִילִי גוֹרֵם גַּם שְׁהִלֵּךְ (עַל) [בְּלֹא] מִשְׁעַנְתּוֹ הוּי לְהִיּוֹת גִּט פִּינּוּן שַׁע"כ"פ הַגֵּט תַּח"י אָבָל כָּאִין

הגט תח"י שעה א' קנודם פטירתו ידעו שהטעם הוא משום שפוננת הבעל הי' מעת שיהי' בעולם וכיון שאין הגט תח"י מש"ה אינה מגורשת ועיין בש"מ פתובות הרבה סברות באפקעינהו וכתבתי זאת לפי שראיתי תשובה אחת להגאון מהר"א מסאמבור בכת"י אשר הרחיב בסברא זו של אפקעינהו להתיר וגדולי הדור שלפנינו קלסוהו למאד בזה והספיקו להתיר והנה פעת לא ידעתי מקום לסברא זו והספר הזה אינו בדפוס לעיין בו אף לפי זכרוני נ"ל שהתיר בכיוצא בנ"ד עפ"י גדולי הדור שלפנינו הלכה למעשה: סימן צ שוי"ר לידדי הרבני המופלג מו"ה צבי ליפא נ"י משינאונא: מכתבו הגיעני במעשה שהשליח מסר הגט בפני ב"ד פסולין בקורבה ואמר בפ"נ וההרשאה אינה מקניימת היינו שאינו נזכר חתימת דייגי הקיום ולא עפ"י הרשאה מקניימת פי הוא מארץ ישראל והשליח הלך לדרך ורצה מעכ"ת בפלפולו להתיר האשה נגד דעת הש"ע ונגד כל הפוסקים האחרונים.

הנה הביא דעת הר"ן ז"ל שקיום פשר בקרובים בגט אשר הר"ן ז"ל גופא לא פסק פן רק הביא בשם ר"י ובש"ע והג"ה לא הובא דעתו ואיך ומלא לבו לסמוך אדיעה דחוי' באשת איש החמורה ואם נימא שנסמוך אהרשאה במקום קיום הא פסק הרמ"א ז"ל [בסי' קמ"ב ס"א] שאין סומכין אהרשאה במקום קיום ואם נימא שבמקום עיגון סומכין על הי"א שהרשאה במקום קיום מ"מ הא אין ההרשאה מקנים ואם נסמוך על הרשב"ץ ז"ל מביאו רמ"א ס"ס קמ"ב דבדיעבד א"צ לקיים הקיום מ"מ זאת בנדאי תרי קולי בהדדי לומר שהרשאה במקום קיום וקיום סגי בלא היפרות חתימות הדיינים בנדאי שאפילו במקום עיגון אין סומכין בנראה מדברי הב"ש ז"ל בס"ס קמ"ב וכן ראוי להורות דלא יצטרפו שני קולות אפילו במקום עיגון.

ומ"ש מע"כ לצרף השליח להעיד מסירה אשתמיט מינ' דברי הג"ה בסי' מ"ו בח"מ [סעי' ל' ע"ש במפרשים] שמבואר שם בהדא שאם בפירוש נעשו עדים לא מצרפי להיות דייגי קיום וכן מבואר בהדא בריב"ש סי' שפ"ב יעו"ש בס"ס שי"ח מבואר פן להדא ולכן לענ"ד אפילו במקום עיגון לא תנשא בגט זה ואפילו אם ניתן הגט לא תנשא וידעתי שיש בפלפול של הכל להפוך ח"ו תורת אלקינו אף האמת יורה דרכו.

ומ"ש שגדול אהד התיר לו לא ידעתי טעמו ואני נפשי הצלתי והטוב בעיניו יעשה: גם מה שהחליט שלא לבטל ב"ד משום שנמצא קרוב ופסול לא לבי הולך להתיר א"א מטעם זה ולענ"ד אין מקום עיגון כלל שעכ"פ יוכל לשלוח גט ע"י ב"ד פאשר מבואר בכמה אחרוני' וגם בדורנו כמה פעמים נעשה מעשה ע"י גדולי דורנו והתירו גט ע"י הפאסט הגם שהי' הדבר קשה בעיני פי יראתי מגדל העיוות שיכול לבא מזה וגם הפ"י ז"ל [בפ"ג דמס' גיטין] צנוח לאיסור מ"מ טיב יותר מלהתיר גט כזה ולכן אינו מקום עיגון ואם יהי' מהמודים על האמת ולא יגיס לבו בהוראה יודה לדברי ואם יחדל לשמוע עונו גדול מנשוא ונפשי הצלתי והי' שלום כו': סימן צא א' בגמ' גיטין דף כ"א ע"א ואמר רבא פתב לה גט ונתנו בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתהי ומתגרשת בו וצריכא דאי אשמעינן עבד ה"א דוקא עבד אבל חצר ליגזר משום חצרה הבאה לאחר מפאן ואי אשמעינן חצר ה"א דוקא חצר אבל עבד ליגזר פפות אטו שאינו פפות קמ"ל עכ"ל הגמ' הנה לכאורה קשה מה מהני מה שמקנה לה החצר הא לא הני נתינה מיז הבעל והוי כטלי

גיטף מעג"ק ובאמת הקא יש לומר דמה שנותן לה שטר מתנה על החצר הוי פנותו לה הגט שפונח בתוך החצר אבל לקמן בהזורק [דף ע"ז ע"ב] דקאמר הגמ' תיזול ותפתח דליקני בתוקה שפיר קשה למאד דהוי ממש טלי גיטף מעג"ק ונתוס' ז"ל פתבו שם בד"ה ותיזול וז"ל (ע"ז ע"ב) ולא הוי כמו טלי גיטף מעג"ק דכיון שהגט בא מרשות הבעל לרשותה הוי פאלו נתנו לה עכ"ל ולפע"ד עדיין לא מוסתבר דהא הבעל אינו עושה שום מעשה רק האשה נוטלתו משם והוי ממש פטלי גיטף מעג"ק יעניין בפ"י בהזורק שהניח כ"ז בצ"ע והנה הרמ"ה ז"ל מובא בטור אה"ע פתב וז"ל בסי' קל"ט כ' הרמ"ה אם נתן הגט (בתצרו) [בתצרה] ואח"כ בא שם ואמר לה ה"ז גיטף אעפ"י שעדיין הגט שם אינה מגורשת עד שתטלנו משם או עד שיתלנו משם ויתננו לה להתגרש בו דבעינו שתהא סמוכה לחצר בשעת נתינת הגט לתוכו וכן בגיטף ובתצרה באין כאחד בעינו שעומדת בצד החצר בשעת נתינה ואע"ג דאזלא בתר הכי והדר אתיא ואקני' [לה] החצר בתר דאתי' וא"ל הרי זה גיטף מגורשת כיון שהיא סמוכה לחצר תחלה וסוף וה"ה בתצרה דידה בעינו דתהוי סמוכה לה בעידן דלימא לה הז"ג ואי לא סמוכה לה מתחלה ועד סוף מספקא לו לחומר עבדין בה עכ"ל והנה הנראה שדעתו לתרץ פדי שלא יהא פטלי גיטף מעג"ק אף קשה מאד מה הועיל בזה שהיתה סמוכה בתחלת נתינת הבעל לחצרו טרם שאגרשה בה ואז הוי הגט ברשותה דהבעל ולאח"כ לאחר שעה שקנתה החצר אז אין הבעל עושה מעשה ומה מהני מה שעמדה בפעם הראשון שנתן הגט אצל חצר שלו וצ"ע מאד והרבה פתבו בזה לפרש דבר [זה] ועדיין צ"ע.

והנ"ל לומר כף דהנה הפ"י [בחדישיו] הקשה ע"ד התוס' [דף כ"א ד"ה אטו] שכתבו דהחצר יקנה בתורת שליחות גם לאפני והקשה הפ"י ז"ל הא מסתמא לא ניחא לאשה בגט כדקיי"ל דחוב הוא לה ורק שהיא רוצה במתנה בחצר אבל הגט לעולם אינו לטובתה ולרצונה והנה בזה צדקו דבריו דקונה רק מטעם דאולם עכ"פ אלו שוב שפיר מהני מה שקנתה היא ולא נימא דהוי פטלי גיטף מעג"ק דהנה החצר הי' עד הנה שליח הבעל ומקנהו לאשתו שיהי' שליחה והוי כמו שליחו נותן ליד שליחה ורק שמתורת שליחות אינו מהני כסברת הפ"י דהוי בע"כ ועכ"פ כיון שמצד הבעל הוא נותן וקרינו בי' ונתן דהא חצרו שהוא שליחו נותן לשליחה שנעשה עתה שליחה ורק שהוא בעל כרחה ואינה מתרצית שיהא חצר שליחה קנתה מטעם דדמה תאמר שהבעל אינו עושה מעשה ז"א דהא שפיר עושה במה שנותן לשליחו שיתן לשליחה ואם היא אינה מרוצה מטעם שליחות תהי' מטעם דשפיר הוי נתינה מפח הבעל וקרינו בי' ונתן דהא נתן לה ודו"ק: אף לכאורה קשה האף יוכל לכל החצר להיות מטעם שליחה הא עד הנה נעשה שליח הבעל להולכה ולא יוכל לומר דהחצר להיות שליח קבלה דלא חזרה שליחות אצל המשלח דמטעם זה אמרינו בהתקבל [דף ס"ג ע"ב] דאין שליח להולכה נעשה שליח קבלה אף י"ל דחצר שאני דבשלמא התם בגביר דבן דעת הוא והואיל ונעשה שליח להולכה כל זמן שאינו [יוכל להיות] חוזר למשלחו לומר עשיתי שליחותך אינו יכול להיות שליח לקבלה כמבואר שם בדברי רש"י ז"ל אולם בחצר דהחצר נעשה שליח ממילא היא כשליחה ואפילו אינו בגדר להשיב לשולחו עשיתי שליחותך נעשה שליח ממילא לקבלה אף לפ"ז הדק"ל הא הוי פטלי גיטף מעג"ק ומה שתייצנו דהוי כמו שנותן שליחו לשליחה דז"א דהא פתב בחי' הרשב"א [שם בפ' התקבל] דאם מתחלה עשתה האשה

לשליח קבלה בנדאי א"י להיות שליח להולכה מהבעל שתתגרש בקבלתה ובזה האופן אין ספק פלל שלא התחיל שליחות הבעל כגון שאינו ראוי להיות הדר לומר עשיתי שליחותך יעו"ש בח"ר וא"כ לפ"ז האיה נוכל לומר שהחצר נעשה שליח הבעל ליתנו להאשה בתורת שליחות קבלה שיעשה החצר שליחה בשעת זכותה בה הא בכה"ג לא יוכל הבעל לעשות שליח ולזה י"ל דכוננת הרמ"ה שצריכה להיות סמוכה לתצירה דאז תוכל לזכות בה מפח ידה דהבעל יכול לזכות לה החצר בשעת נתינת הגט לתוכו ושתזכה בה מטעם יד וכיון דתחלה הי' החצר [ראוי] להיות עכ"פ שליח של הבעל לא שתהי' שליחה שוב מהני לאח"כ מה שזכתה בה מטעם שליחות ולהכי פסק הרמ"ה ז"ל דצריכה מתחלה לזכות בה מתורת יד ולכן יוכל החצר להיות פידה ואז גם אם לאח"כ קנתה החצר וזכתה בו מגורשת מטעם תצירה בתורת שליחות שנעשה שליח קבלה דידה ועפ"ז יבואר החילוק שהקשה הר"נ בהזורק על הרשב"א ז"ל ולא עוד אלא אפילו לא נתנו שם עדיין אלא שאמרה היא זרוק לי גיטי בתצרי ותזכה לי תצרי משמע לי דמגורשת דהא חצר לא גרע משליחות פדאי' בפ"ג דמציעא ובשליח דכונת' מגורשת בממנה שליח לקבלה ע"כ ולימשמע דירושלמי דקאמר נעשית כמו שהיתה ידה ארנפה בכה"ג בתרא עדיף היא שאמרה היא מתחלה זרוק לי גיטי ותזכה לי תצרי ואח"כ זרקו לה שם דאלו בהאי גוונא קמא שהרב ז"ל מחשב יותר דהיינו שנתנו פבר (בתצרו) [בתצרה] ואח"כ אמרה תזכה לי תצרי שבעפו לא ידעתי האיה היא מתגרשת דהא בשעה שזרקו שם חצר לא הוי לא שליח דידה ולא שליח דיד' ואין לה לומר שיהא אלא פאלו נתנו בידה לפקדון ובתר הכי כי אמרה תזכה לי תצרי שבעפו היכי מתגרשת והא בעינו שיאמר לה הז"ג ואם בשאמר לה פן לאחר שאמרה תזכה לי תצרי הרי היא פאומרת מתחלה תזכה לי תצרי ואח"כ זרקו לה גוונא בתרא שבדברי הרב ז"ל נכתב עוד דהיכא דנתנו בתצרה שלא מדעתה ואינה עומדת בצד ביתה מסתברא דבמקום יבם הוי' לה ספק מגורשת דהא מספקא לן בפ' האשה שלום המזכה גט לאשתו במקום יבם אי מהני דדלמא זכות היא לה הלכך בתצרה נמי חולצת ולא מתבבמת והיכי דקיימא בצד ביתה וזרקו לה בתוך ביתה ונלא מדעתה אפשר לומר דמגורשת אי זרקו לה בפני עדים ואמר לה ראו גט שאני נותן לאשתי דומ' (דידע) [דידה] מעדותו של ר"י בן גודגודא שהעיד על חרשת שהשיאה אבי' שהיא יוצאה בגט ול"ד לישניה דהכא אית לה יד לזכות וכיון דאית לה יד אף תצרה קונה לה פידה מה ידה אלו נתנו לה סתם ואמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי מגורשת דלא אמרינו אינה מגורשת אלא בישניה דלא בת איגרושי היא אבל נעורה דבת איגרושי היא מגורשת וה"ה תצרה ועוד כתב וכן נמי צ"ע אם זרקו לה בתצרה שהיא עומדת בה והיא ישנה אם היא מגורשת דאיכא למימר דלא עדיפא מידה ומסתברא דהואיל ואין לה יד אין לה חצר ע"כ עכ"ל הר"ן ולפמ"ש א"ש דאחי הרשב"א לאשמענו דל"מ אם עשה הבעל מקודם להגט כמו שליח הולכה דהא החצר שלו לפירות וממילא פשמוכה להאשה מהני שתזכה גם בתורת גיטה ותצרה באים כאחד ולא הוי פטלי גיטף מעג"ק דהוי כמו שליחו מוסר לשליחה וכנ"ל ולא קשה האיה יוכל שליח הולכה להיות ש"ק הא לא חזרה שליחות אצל הבעל זה ליתא די"ל דבבבצר שע"כ מותיב בגנוה וע"כ נעשה שליח דידה לקבלה גם שאין שהות להשיב אולם באם אמרה מקודם תזכה לי תצרי נעשה שליח קבלה שלה מקודם ואז לא יוכל להתחיל שליחות הולכה

שֶׁל הַבַּעַל כִּי מִתְחַלֵּט הַשְּׁלִיחוֹת לֹא מִתְחַלֵּל כָּלֵל כִּינּוּן שְׂאִינוֹ רְאוּי לְהִשָּׁיב וּבִכְה"ג לְכַאוֹרָה אִפִּי בְּחֶצֶר אֵינוֹ רְאוּי לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ וְהוּי כְּמוֹ דְדָבָר שְׂאִיֵּהוּ לֹא יָכוֹל לְמַעַבְדַּד לֹא מְצִי חֶצֶר לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ וְהָאֵין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ שְׁלֵה שְׁלִיחַ קַבְּלָה וְכַנ"ל בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א וְא"כ לֹא מְהַנִּי מֵהַ שְׂאֵמְרָה תִּזְכֶּה לִי חֶצֶרִי קוֹדֵם שְׁמֹסֵר הַבַּעַל הִגֵּט בְּחֶצֶר אֲשֶׁמְעִינוּ הַרְשָׁב"א שְׂאֵעַפ"כ מְגוֹרְשָׁת כִּי ס"ל לְהַרְשָׁב"א ו"ל שְׁבַחְצֶר בְּכָל גְּוֹנֵי זוֹכָה בְּשִׁבְלִיהָ וְהוּהָ מֵהַ שְׂנוֹתָן לְחֶצֶרָה פְּאֵלוֹ נוֹתָן לִיָּדָה מִמֶּשׁ וְנָה שְׁפִיר רְבוּתָא דִּסְד"א דְנָהִי דְהוּי גִיטָה וְחֶצֶרָה בְּאִים פְּאָחַד הִיא שְׂתִזְכֶּה מִטַּעַם יָד אָבֵל מִתּוֹרַת שְׁלִיחוֹת הָאֵ הַחֶצֶר הוּי עַד הִנֵּה שְׁלִיחַ הַבַּעַל וְהָאֵיךְ יָבוֹאוּ פְּאָחַד שְׁלִיחַ הוֹלְכָה שְׁלוֹ יַעֲשֶׂה שְׁלִיחָה וְכַנ"ל וְאֲשֶׁמְעִינוּ הַרְשָׁב"א ו"ל דְּבַחְצֶר שְׁפִיר אֲמַרִינוּ (שָׁם) [כֵּן]: ב' שָׁם גְּבִי טְבֵלָא (כ' ב') בְּתוֹ ד"ה אֲשֶׁה לֹא יָדְעָה לְאֶקְנוּיִי כ' דְּטְבֵלָא דִּיָּדָה לֹא אֶקְנוּהוּ רַבְּנָן לְדִידְנָי וְכ"כ רֹב הַפּוֹסְקִים וְלְכַאוֹרָה קִשָּׁה מ"ש מְשָׁכֵר סוֹפֵר שְׂנִתְנָה לְסוֹפֵר שְׂאֶקְנוּהוּ רַבְּנָן (לְהַאֲשֶׁה) [לְהַבַּעַל] וְי"ל דְּהָא הִטַּעַם מִטַּעַם הַפְּקָר ב"ד שְׁהַפְּקִירוֹ מִמְּוָה וְזָכָה בְּהֵם הַבַּעַל [כְּמַבְוֹאֵר בְּרִש"י דָּף כ' ע"א] וְהִנֵּה הַתּוֹס' פְּתָבוּ בִּיבְמוֹת [דָּף פ"ט ע"ב ד"ה שְׁהַפְּקָר] שְׁבַהַפְּקָר ב"ד אִם גַּם לְאַחַר הַהַפְּקָר נִשְׁתַּיִיר לֹא זְכוּת אֵין הַפְּקָר דְּלֹא הַפְּקִירוֹ רַק בְּמָקוֹם שְׁהַפְּקִירוֹ מִמְּוָה לְגַמְרִי וְהִנֵּה בְּמַעוֹת שְׁלֵה הַאֲשֶׁה דִּישׁ לְבַעַל חֶלֶק בּוֹ לְפִירוֹת וְא"כ הָאֵיךְ יוֹכְלוּ לְהַפְּקִיר הָאֵ הַזְּכוּת שֶׁהִי לְבַעַל בּוֹ יִשְׂאָר לֹא ג"כ לְאַח"כ דְּהָא יְהִי כְּלוֹ שְׁלוֹ וְא"כ כִּינּוּן דְּלֹא נִפְקַע כָּל הַמַּעוֹת כִּי לֹא הַפְּקִירוֹ חֲזו"ל רַק אִם הַבַּעַל נָתַן גִּט זֶה שְׂנִתְנָה הַאֲשֶׁה שְׁכָר סוֹפֵר בְּעֵדוֹ וְא"כ לֹא הַפְּקִיעוּ פֶּחַ הַמְּמוֹן לְגַמְרִי מִבְּעָלָיו וּבְאֶנְפֹן זֶה אֵין פֶּחַ לְחַכְמִים לְעַקוֹר כְּדָבָרֵי תוֹס' יְבְמוֹת הַנְּ"ל אֵיךְ בְּאֶמַת י"ל כִּינּוּן שְׁכָבֵר נִתְנָה הַשְּׁכָר לְהַסוֹפֵר שׁוֹב אֵין לְהַבַּעַל זְכִי כִּינּוּן שְׁכָבֵר נִתְנָה לְהַסוֹפֵר וּמִמִּילָא הַפְּקִיעוּ חֲזו"ל וְהַפְּקִירוֹ לְגַמְרִי מִשְׂא"כ בְּטְבֵלָא שְׁלֵה שְׁלֶקַח הַבַּעַל לְכַתּוּב עָלָיו גִּט בְּנֻדָּי לֹא הוֹסֵר פֶּחַ הַבַּעַל מִמְּוָה לְפִירוֹת וְלֹא שְׁיִיךְ בּוֹ הַפְּקָר א"כ מִש"ה לֹא אֶקְנוּהוּ לִי רַבְּנָן הַטְּבֵלָא כֵּן נִלְפַע"ד: ג' דָּף (ס"ו ב') בְּתוֹ ד"ה פְּתָב יָדָן הוּא וְנ"ל וְכִשְׂאֵמֵר לְשָׁנִים פְּתָבוּ וְתָנוּ הוּי פְּאֵלוֹ אָמַר לְהֵם בְּפִירוֹשׁ שְׁיִשְׁתַּתְּפוּ אֶחָד עִמָּהֶם לְכַתּוּב אוֹ לְחַתּוּם לְכָד בְּעִי מָה רוּצָה הַבַּעַל שְׁיַעֲשׂוּ הֵם וְלִקְמוֹן דְּאָמַר אֵי סְבִירָא לָךְ דְּכַתְּבוּ פְּתָב יָדָן הוּא הָא פְּתָב הִגֵּט כו' ה"ה דְּהוּי מְצִי לְמִימֵר אֵיפְכָא אֵי סְבִירָא לָן דְּכַתְּבֵהּ הִגֵּט הוּא פְּתָב יָד פֶּשֶׁר כו' עכ"ל הַתּוֹס' וְהַקְּשׁוּ כְּוָלָם דָּא"כ מֵאֵי קָא פְּשִׁיט הִגֵּמ' מִהָאוּמֵר לְשִׁלְשָׁה דְּהַתָּם ע"כ פְּתָבוּ וְחַתְּמוּ קְאָמֵר וְנ"ל לְתַרְץ דְּהִנֵּה הַתּוֹס' פְּתָבוּ זֹאת לְהַבִּי רַב דְּהֵם ס"ל הִטַּעַם מְשׁוּם קְפִידָא וְכַתְּבוּ הַתּוֹ דְּבַחְתִּימָה הוּא קְפִידָא אָבֵל בְּכַתִּיבָה י"ל דְּאֵינוֹ מְקַפִּיד כ"כ וְהִטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּבַחְתִּיבָה לֹא יָדַע רַק הַסוֹפֵר אָבֵל בְּעֵדִים קְפִיד טְפִי שְׁלֵא לְהַגְלוֹת הַדְּבָר בְּרַבִּים כֵּן פְּתָבוּ הַמְּפָרְשִׁים הִטַּעַם וְהִנֵּה לִפ"ז בְּאוּמֵר אֲמָרוּ לִפ' שְׁיִכְתּוּב דְּהִנֵּה בְּכַה"ג וְדָאֵי צְרִיךְ שְׁלִיחוֹת כְּדַכְּתָבוּ הַתּוֹס' לְקַמֵּן וְא"כ לְמֵאֵן דִּל"ל בְּרִירָה הָאֵיךְ יָכוֹל לְכַתּוּב הַסוֹפֵר דְּלֵמָא א"ב וְלֹא ע"ז כִּינּוּן בְּתַחֲלָה אֵיךְ פְּכָר מְבֹנְאֵר תִּירוּץ ע"ז בְּרִשָׁב"א וּמְבִיאֵוּ בַקְּצָה"ח דְּעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְכָל שְׁיִכְתְּבוּ וּמִי שְׁיִכְתּוּב הוּי שְׁלִיחוֹ וְא"כ לִפ"ז גַּם בְּכַתִּיבָה הוּי קְפִידָא ע"כ כִּינּוּן שְׁהַמָּה בְּעֶצְמָם יְכַתְּבוּ דָאֵם כִּינּוּתוֹ לְאַחַר צ"ל דְּעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְכָל הָעוֹלָם וְהוּי קְפִידָא ע"ז פְּתָבוּ הַתּוֹס' דַּע"כ כִּינּוּתוֹ אוֹ לְכַתִּיבָה אוֹ לְחַתִּימָה דְּחַס"ו פְּסוּל וּמִבְּעָנִי לִי מֵהַ כִּינּוּתוֹ אֵיךְ כ"ז לְרַב אָבֵל לְשִׁמוּאֵל דְּלֹא ס"ל טַעְמָא דְּקְפִידָא אֵין חִילוּק בֵּין שְׁלִשָׁה אוֹ שְׁנַיִם בְּכּוֹלָם הוּי הַסְּפֵק אִם דְּעַתָּם אֶפְתִּיבָה וְחַתִּימָתָם אוֹ שְׁיִוְכְלוּ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ וּמִש"ה שְׁפִיר פְּשׁוּט מִמְּתַנִּיתִין וְדו"ק: ד' דָּף (כ"א ב') בְּרִשָׁי ד"ה עַל גְּיָר מְחֻק פִּי דְּהוּא וְעִנְדִּיו עַל הַמְּחַק

והקשו הראשונים ו"ל עליו דהא מבואר בב"ב כ"ב בפ' ג"פ [דף קס"ג] דעדין ושטר על המחק פשר יעוין בדבריהם ובדברי התוס' [דף כ"ב א' ד"ה ו'לא] והנלע"ד דהנה התוס' כ"ב [שם ד"ה גופא] הקשו דלמה תקנו חכמים דשטר על הנגיר ועדין על המחק פסול אם לא נשיאה כתוב בין עד לעד אנתנו סהדי חתמנו על המחק ושטר על הנגיר ובהוא ועדין על המחק פש ולא נחויש דלמא הני השטר על הנגיר משום.

דאם הי' השטר על הנגיר הי' העדים כותבים אנתנו סהדי וכו' הא יותר טוב לתקן שהשטר על הנגיר שאין רואים בו שום פסול יאה פשר ובהוא ועדין על המחק לא יאה פשר א"כ שפתוב בין עד לעד אנתנו סהדי חתמנו על המחק ושטר ג"כ על המחק ואם יכתבו פן ליכא שום חשש ותירוץ התו' קצת דחוק יעו"ש.

והנלע"ד לתרץ דהנה הקשו דלמה מהני בין עד לעד הא ליכא רק עד אחד ותירצו דבאמת אין פאן זיוף ורק להסיר חשש זיוף סגי אפילו ע"א פיון שאין פאן עוד חשש שימחוק הנגיר דא"כ יהי' פסול דהא כתוב בין עד לעד שהשטר הי' על הנגיר וא"כ לפ"ז לק"מ מה שהקשו התוס' ו"ל דהי' להם לתקן שהשטר על הנגיר יאה פשר ושטר על המחק יאה כתוב בין עד לעד דזה ליתא דבשטר ועדין על המחק נחויש דלמא הי' על הנגיר דקשה לפי הס"ד התו' בקושיותם ואי דהא כתוב בין עד לעד שהשטר הי' על המחק (וי"א) על זה לא מהימן ע"א דהא השתא הוא לעדות ממש ולא סי' וז"ב ומש"ה פסלו שטר על הנגיר רק בכותב בין עד לעד דאינו רק לסימן והוא ועדין [על המחק] פשר סתמא דליכא למיחש למידי אמנם כ"ז בשטר אבל בגיטין דאין עדים חותמים זה בלא זה [א"כ ה"ל פשני עדים דהא ביחד חתמו וע"כ פבר הי' כתוב בו זה דנחתמו על המחק עכ"ה] שפיר י"ל דהסתקנה היא דגט על הנגיר ועדין על המחק פשר ובהוא ועדין על המחק פסול אם לא שכתב בין עד לעד ודו"ק: ה' דף י"ז ע"א בתוס' ד"ה מ"מ תקנו זמן בגיטין וז"ל וא"ת וגט שיקרוור למה תקנו בו זמן דאי משום מעשה ידיו בלא זמן גמי יוכל לבא לב"ד ויכתבו לו שמאותו יום נשתחרר ואפי' למ"ד עדין בכתומיו זכין לו דאינו זוכה במ"י מיום הכתיבה פיון שאין בו זמן ואין מוכיח מתוכו מתי נכתב כמו בב' שטרות היוצאין ביום אחד דאפי' לאפיי דאמר עדין בכתומיו זכין לי' זה שמסר לו תחלה קנה דבפ' ז"ב ד' כ"ח משמע דאפיי סבר כר"א דאמר ע"מ פרת' ולר"א ע"כ זה שמסר לו תחלה קנה פדמוכח בפ' מי שהי' נשוי והי' משום דלא אמרי' עב"ח זכין לו אלא היכי דמוכח מתוכו וה"ה הקא באין בו זמן פלל ואור"י דתקנו זמן דאי לא הוי בי' זמן פעמים שהי' אדם מוכר עבדו ואח"כ כותב לו גט שיקרוור בלא זמן והי' אומר העבד לרבו שני אייתי ראי' ששטר מכר שלח קדם לשיקרוור שהעבד הוא מוחזק בעצמו והלוקח בא להוציא ממנו השעבוד אבל הקא הבעל מוחזק ולא האשה עכ"ל והנה בחי' הראשונים מתרצים דשייך חשש שמה יחפה על בנ'ו שיוליד פשה' עבד ורבו ירצה לחוס על בנ'ו יעוין בדבריהם ונ"ל דהתו' ו"ל לא ניתא להו בהך תירוץ דהנה בלח"מ [פ"א מה' גירושין הל' כ"ה] הקשה דלמא צריך בעדי מסירה זמן [לדעת הרמב"ם כפי מה שהוכיח הב"י בס' קכ"ז] הלא בב"ב אמרנו בפ"ס דף קע"ב וזל"ה דתנ' גט שיש עליו עדים ואין בו זמן אבא שאול אומר אם כתוב בו גרשתי היום פשר אלמא היום ההוא יומא דנפיק בי' משמע ה"נ ממה מההוא גברא דנפיק מתותי ידי' משמע א"ל אפיי ודלמא א"ש כר"א ס"ל דאמ' עמ"ס פרת' אבל הקא לחויש לנפילה א"ל לנפילה ל"ח עכל"ה אלמא דלמ"ד עמ"ס פרת'

א"צ זמן [עיי"ש ודו"ק] וְהַנְהִילָאֲרָה י"ל דְּהַסְנֵגְלִי שֶׁם אֲזֵלָא לְמ"ד דְּהַטְעֵם מְשׁוּם פְּרִי וְנִשׁ לְבַעַל פִּירִי [רק] עַד שְׁעַת כְּתִיבָה וְכַר"ל וְאָז בַּעַמ"ס ל"צ זְמַן דְּאָז לֹא שִׁינָה פִּינּוּן שְׁנַתָּן עֵינָיו לְגַרְשָׁה דְּאִינוּ מוֹכַח מִתּוֹכּוֹ וְכַמ"ש הַתּוֹס' פֶּאן וּא"כ אֵין לָהּ הַפְסֵד פְּרִי דְּבִשְׁעַת גְּתִינָה תּוֹכֵל לִילָה לַב"ד לִיקַח פֶּתַב שְׁנַתְגָּרְשָׁה וְכַמ"ש הַתּוֹס' ז"ל פֶּאן [ור"ל דְּאָמַר דְּתַקְנּוּ זְמַן מְשׁוּם פִּירוֹת הֵינּוּ אֲלִיבָא דַר"מ דַּע"ח פְּרַתִּי וְדו"ק עַכ"ה] אִף דְּעַדִּין קִשָּׁה לְהַרְמַב"ם ז"ל דְּהוּא ס"ל [שֶׁם הִל' כ"ד] דְּהַטְעֵם מְשׁוּם ב"א וְאִפ"ה פֶּסֶק [שֶׁם הִל' כ"ו] בְּגַט שְׁפֶתַב בּוּ הַיּוֹם גְּרַשְׁתִּיהּ כְּשֶׁר דְּהָא זֶה הָיִי רַק כְּמוֹ בַּעַמ"ס וּא"כ לְמָהּ בַּעַמ"ס בְּלֹא זְמַן פֶּסוּל וּבְהַיּוֹם גְּרַשְׁתִּיהּ כְּשֶׁר אִף בְּאַמַּת לְפִי הַמְּסַקְנָא שֶׁם בַּב"ב דְּהַיּוֹם יוֹמָא דְּאִפִּיק לְפִנְיָנוּ מִשְׁמַע וּא"כ בְּאַמַּת אֵינָה מְגַרְשָׁת רַק מִיּוֹם שִׁינָה לְפִנְיָנוּ וּא"כ אִם תִּזְנֶה תִּיקְרַג דְּהַגִּירוּשִׁין לֹא הִתְחִילוּ רַק מִיּוֹם שִׁינָה לְפִנְיָ הַב"ד כְּמַבְנָאָר שֶׁם בַּש"ס אִף לַפ"ז קִשָּׁה לַמ"ל זְמַן בְּעֶבֶד הָא אִם יִרְצֶה הָאָדוֹן לַעֲשׂוֹת אֵיזָה עֶרְמָה יִכְתּוּב לוֹ גִּט שִׁיחְרוּר שִׁיחָא כְּתוּב בּוּ מְהִיּוֹם תְּהִי ב"ח וְאֵין לוֹמַר דְּהַשִּׁיחְרוּר אֵינוּ מִתְחִיל רַק מְהִיּוֹם דְּהַיּוֹם יוֹמָא דְּאִפִּיק מִשְׁמַע מ"מ יוֹבֵל הָעֶבֶד לְטַעוֹן אֲנִי נִשְׁתַּחֲרַתִּי מִכְּפָמָה יָמִים וְנָהִי דְּהַגִּט לֹא נָפַק מִתּוֹתִי יְדִי מ"מ אֵי בְּעִיתּוֹ (הַשְּׁפִי) [הֵיטִי] יְכוּל לְהוֹצִיא קוֹדֵם וּא"כ הָיִי כְּעֶבֶד שְׂאִין רְשׁוֹת רַבּוּ עָלָיו שִׁינָה לְחֹרִין אֲפִילוּ בְּלֹא שְׁטַר אִף בְּאַמַּת ז"א דְּהַנָּה בְּלֹא"ה קִשָּׁה מֵאֵי מְתָרְצִים הַתּוֹס' ז"ל דְּהַזְמַן הוּא בְּשִׁבִיל שְׂמָא יִמְכְּרֵנוּ לְאַחֲרִים הָא לְזָה א"צ זְמַן דְּגַם בְּאֵין בּוּ זְמַן מִסְפֵּק נַעֲמִידְנוּ בְּחֻזְקַת עֶבֶד וְהֵינּוּ דְּהַמְכִירָה הֵיטָה קוֹדֵם שְׁטַר הַשִּׁיחְרוּר וְכַמוֹ שֶׁהַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' ז"ל גּוֹפֵל גְּבִי אִשָּׁה [שֶׁם ד"ה מְשׁוּם] וְכַאֵן לֹא שִׁינָה הַתְּרוּץ הֲרִי גְרוּשָׁה לְפִנְיָה דְּאִדְרָבָה אִם נִמְכַר קוֹדֵם הַשִּׁיחְרוּר ע"ע בְּעַבְדוּתוֹ הוּא וְהַשִּׁיחְרוּר חֲסָפָא בְּעַלְמָא אִף בְּאַמַּת י"ל דְּלַעֲנֵן לְהוֹצִיא מִיַּד הַמְּוַחֲזָק לֹא מְהִי חֻזְקָה קַמִּיִּתָא כִּיזוּעַ בַּב"מ [דָּף ק"א] וַע"ש בְּתו' [בְּסוֹגֵיָא דְּהַמְחִלִּיף וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת וְהָעֶבֶד מְוַחֲזָק בְּעַצְמוֹ מִש"ה בְּשִׁיחְרוּר שְׂאִין בּוּ זְמַן לֹא נֹכַח לְהוֹצִיא הָעֶבֶד מִחֻזְקָתוֹ שְׁמוּחֲזָק בְּעַצְמוֹ וּא"כ לַפ"ז לַק"מ מַה שֶׁהַקְּשִׁינוּ שִׁיכּוּל הָאָדוֹן לַעֲשׂוֹת עֶרְמָה בְּמָה שִׁיכְתּוּב לוֹ שִׁיחְרוּר בְּהַיּוֹם אֲנִי מְשַׁחֲרָף דְּבְאַמַּת הַיּוֹם יוֹם דְּאִפִּיק מִשְׁמַע וּא"כ אֵינוּ מְשַׁחֲרָר רַק מַעֲתָה מִיּוֹם דְּאִפְקִינָהּ לְשְׁטַר שִׁיחְרוּר לְפִנְיָ ב"ד דְּכֵן מִשְׁמַע יוֹם דְּאִפִּיק וְכַנ"ל וְאֵי מְשׁוּם שִׁיאִמַר שְׁנַתְגָּרַשׁ מְאָז וּא"כ הָיִי לִי עֶבֶד שְׂאִין רְשׁוֹת רַבּוּ עָלָיו ז"א דְּאִוְקַמִּי בְּחֻזְקַת עֶבֶד וְהַשְּׁטַר לְאַחַר מְכִירָתוֹ נִכְתַּב וְהָיִי כְּחֲסָפָא וְאִם תֹּאמַר דְּהָעֶבֶד מְוַחֲזָק בְּעַצְמוֹ וְחֻזְקָתוֹ בְּעַצְמוֹ עֲדִיף מִחַמ"ק ז"א דְּהָא קִי"ל דַּע"כ"פ צָרִיף גִּט שִׁיחְרוּר דְּעֶבֶד שְׂאִין רְשׁוֹת רַבּוּ עָלָיו יוֹצֵא לְחִירוֹת אֲבָל צָרִיף גִּט שִׁיחְרוּר כְּמַבְנָאָר בַּפ' הַשּׁוֹלַח [דָּף ל"ח] וּא"כ אֵינוּ מְוַחֲזָק כָּלֵל בְּעַצְמוֹ וּא"כ נַעֲמִידְנוּ עַל חֻזְקָה קַמִּיִּתָא דְּלֹא שִׁינָה פֶּאן לוֹמַר הֲרִי מְשַׁחֲרָר לְפִנְיָ דְּדַלְמָא אֵינוּ מְשַׁחֲרָר כָּלֵל וְהַשִּׁיחְרוּר נִכְתַּב לְאַחַר הַמְכִירָה אִף כ"ז בְּהַחֲשָׁשׁ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' ז"ל בְּתִירוּצָם שְׁהַזְמַן הוּא שְׂלֵא יוֹכְלוּ לְהוֹצִיא מִיַּד הַלּוֹקֵחַ אֲבָל לַעֲנֵן הַבְּנִים כְּמוֹ שְׁתִּירְצוּ הָרַאשׁוּנִים בַּח' ע"ז לֹא הוֹעִילוּ כָּלֵל בְּזְמַן דְּעַדִּין יוֹכֵל לְכַתּוּב ג"ש הַיּוֹם [אֲנִי] מְשַׁחֲרָף וְאָז הָעֶבֶד יִטַּעוֹן דְּבְאַמַּת קוֹדֵם כֵּן נִיטְמַן בְּיָדוֹ וְהִי עֶבֶד שְׂאִין רְשׁוֹת רַבּוּ עָלָיו דְּהָיִי כְּמוֹ ב"ח וְאֵי דְּצָרִיף ג"ש הֲרִי הַשִּׁחְרוּר מְהִיּוֹם וְדֹאֵי כְּשֶׁר פִּינּוּ שְׂלֵא נִמְכַר לְאָדָם וּא"כ פִּינּוּ שְׁמַעְתָּה וְדֹאֵי מְשַׁחֲרָר אֵין לְאִוְקַמִּי עַל חֻזְקַת עֶבֶד דְּהֲרִי מְשַׁחֲרָר לְפִנְיָנוּ וּמִש"ה הַחֻצְרָף הַתּוֹס' ז"ל לְהַמְצִיא דְּהַחֲשָׁשׁ הוּא פֶּן יִמְכְּרֵנוּ לְאַחַר וְאָז לֹא שִׁינָה הֲרִי מְשַׁחֲרָר לְפִנְיָנוּ וְדו"ק: ו' תּוֹס' שֶׁם [ע"ב] בַּד"ה גְּזִינָה לְזְמַן וְיִהְיִי נִיחָלָה וְהָא דְּאָמַר כו' דְּהָא הָכָא מִשְׁמַע דְּאֵי גְּזִינָה לְזְמַן

לֹא קָטְלִינוּ לָהּ דְקָאָמַר מָה הוּעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקְנֹתֵם וְלוֹחֵק לֹאמַר דְלֹא פְרִיף הֵבֵא אֶלָּא לְמַד מִשׁוּם פְּרִי עַכ"ל וְנִלְע"ד לְיִשְׁב עַפ"י מַה שְּׁנִקְדִים לְיִשְׁב קו' הַתּוֹס' שֶׁהִקְשׁוּ בְּרִישׁ הַסְּגָיָא [בד"ה מִשׁוּם] דְּנוֹקְמָה בְּחֻזְקָת א"א וְנ"ל דְּהֵנָּה לְכַאוּרָה קִשְׁיָה לִפְד"ד הַנְּיֻמְוִקֵי יוֹסֵף בְּסִנְהֶדְרִין [בר"פ אד"מ] שְׁגָט שְׁאִין בּו זְמַן פְּסוּל מִדְּאוּרֵיִיָּתָא [מִשׁוּם דַּה"ל עֲשֵׂא אִי"ל] וְאִינוּ פֶּשֶׁר רַק מִשׁוּם אֶפְקַעִינָהּוּ רַבְּנָן לְקִדּוּשֵׁין וְלִדְיָדִי' הָא דְאָמַר הַגַּמ' לָמָּה תִּקְנוּ זְמַן בְּגִיטִין הֵיִינוּ פִּינוּ דְרַבְּנָן עֶקְרִינָהּוּ לְדו"ס גְּבִי דִינֵי אִישׁוֹת דְּכַד"מ דְּמֵיָא לָמָּה לֵהוּ לְתַקַּן זְמַן וְאִף עֲדִינן קִשְׁיָה לָמָּה אָמַר ר"י מִשׁוּם ב"א הָא נְהִי דְזִנְתָּה קוֹדָם הַגְּיֻרוּשֵׁין [הָא] אֶפְקַעִינָהּוּ רַבְּנָן לְקִדּוּשֵׁין וּפְטוּרָה מִמֵּיתָה [וְא"כ פְּדִין מְחַפָּה עֲלֵי' וְע' בְּתו' דַּל"ג ד"ה וְאֶפְקַעִינָהּוּ] אִף דְלִזְהָ י"ל דְּמִבְּנֹאֵר בְּרִשְׁבָּ"א [סוּף] יְבָמוֹת [דְּקָאָמַר שְׁם הַגַּמ'] דְּמִשׁוּם דִּישׁ גְּמִי פְתוּבָה לִיטּוּל כַּד"מ דְּמֵיָא [וְהַקִּשְׁיָה הַרְשָׁב"א] הָא יֵשׁ בּו ד"נ גְּמִי וְתֵהָא צְרִיכָה דו"ס כַּד"נ וּמְתַרְץ מִשׁוּם לַע"ע עֲדִינן לֹא זִנְתָּה וְאִין פְּאֵן רַק ד"מ וּמִש"ה א"צ דו"ס יַעו"ש בְּרִשְׁבָּ"א ז"ל וְא"כ לִפ"ז הֵבֵא [שְׁפִיר] בְּאִשָּׁה שְׁזִינְתָּה אִם נִיַּתְּן לָהּ הִגֵּט לְאַחַר שְׁזִינְתָּה דְאִז הַד"נ לְפָנֵינוּ לֹא דְמִי לְד"מ וְלֹא אֶפְקַעִינָהּוּ רַבְּנָן הַקִּדּוּשֵׁין דְּאֶדְרַבָּה הוּא ד"נ מְמַשׁ וְהִגֵּט פְּסוּל מִשׁוּם דְּלִית בִּי [זְמַן וְל"ש בּו] דו"ס אִף עַכ"ז עֲדִינן סְפֵק דְלִמָּא נִיַּתְּן לָהּ הִגֵּט מְאֹז טַרְם שְׁזִינְתָּה וְכִבְר נִפְקַעוּ הַקִּדּוּשֵׁין דְאִז לֹא הִי [צְרִיף] דו"ס וּמִש"ה תִּקְנוּ זְמַן פִּי אִם לֹא הִי זְמַן הֵיִינוּ מְסוּפָקִים דְּדִלְמָא נִיַּתְּן לָהּ הִגֵּט כְּבָר וְנִפְקַעוּ הַקִּדּוּשֵׁין וְא"כ [מְיֻשְׁב קו' הַתּו' ד"ה מִשׁוּם הַנְּ"ל דְּלִפִּי הַנְּ"ל] שׁוּב מִמֵּילָא לֹא שְׁיִיף חֻזְקָת א"א דְאִם נִתְגַּרְשָׁה מִקוֹדָם הַזְּנוּת נִפְקַעוּ הַקִּדּוּשֵׁין וְלֹא הִי לָהּ חֻזְקָת א"א מְעוּלָם וְא"כ פִּינוּ דַּע"ז אִינוּ דְנִים אִם הֵיִתָּה בְּחֻזְקָת א"א אוּ לֹא לֹא שְׁיִיף לְאוּקְמֵי אַחֲזָקָה וְא"כ לִפ"ז לִק"מ עַל רִש"י מַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' (שָׁם) שְׁרִש"י פִּירֵשׁ בִּיבְמוֹת דְאִם תִּטְמִין לְזְמַן תִּיְהַרְג דְאָמְרִינוּ אוּקְמֵי אַחֲזָקָת א"א וְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' ז"ל דְּהָא הֵבֵא אָמְרִינוּ גְּזִיָּה לְזְמַן וּמְתַרְץ לְרַמְאֵי לֹא חִיָּיִשִׁינוּ מְשַׁמַּע דְאִם יַעֲשֶׂה רַמְאוֹת פְּנֵה לֹא קָטְלִינוּ לָהּ מְסַפִּיקָא דְלֹא אוּקְמֵי לָהּ אַחֲזָקָת א"א וְלֹא פְרִש"י ז"ל אִף לִפְמ"ש א"ש דְּהֵנָּה פְּשְׁהִתְקִינוּ הַזְּמַן וְהִי פְתוּבָה בְּגִט הַזְּמַן רַק שְׁהִיא מְחַקְתוּ א"כ אָמְרִינוּ דְלֹא מְהַי עֵתָה הַעֲדוֹת שְׁנִתְגַּרְשָׁה דְהָא הָוִי עֲדוֹת שֶׁאִי"ל וְכַמ"ש הַנ"י ז"ל וְלֹא אָמְרֵי אֶפְקַעִינָהּוּ רַבְּנָן לְקִדּוּשֵׁין וְכַדִּינֵי מְמוּנוֹת דְּמֵיָא זֶה לִיתָא דְהָא הַשְׁתָּא ד"נ לְפָנֵינוּ וּבַכַּה"ג פְּתַב הַרְשָׁב"א ז"ל בִּיבְמוֹת [הַנְּ"ל] דְּכַד"נ דְּמֵיָא וּבְעֵי דו"ס פְּנ"ל וְא"כ לֹא מְהַי הִגֵּט מִיַּדִּי עֵתָה בְּלֹא הַזְּמַן וְאִין לֹאמַר מ"מ אֲנַחְנוּ מְסוּפָקִים אִימַת נִתְגַּרְשָׁה וְדִלְמָא נִתְּן לָהּ קוֹדָם הַזְּנוּת דְאִז לֹא הִי ד"נ וְאֶפְקַעִינָהּוּ לְקִדּוּשֵׁין מִיָּנָה ז"א דְהָא לֹא אֶפְקַעִינָהּוּ לְעוֹלָם דְהָא הִי בּו זְמַן וְהִי שְׁיִיף בּו דו"ס דְּגִט מְאֹחֵר פְּסוּל וְלֹא שְׁיִיף לֹאמַר אַחֲרֵנוּהּ וְא"כ מִמֵּילָא שְׁיִיף בּו הַזְּמַן וְדו"ס וְכִשְׁר מַה"ת וְלֹא אֶפְקַעִינָהּוּ כָּלֵל וְא"כ מִמֵּילָא אֶדְרַבָּה מוּקְמֵי בְּחֻזְקָת א"א דְלִאחַר זְנוּת נִתְגַּרְשָׁה וּמִש"ה שְׁפִיר פְּתַב רִש"י ז"ל דְּקָטְלִינוּ לָהּ אִם מְחַקָּה לְאַחַר הַתְּקֵנָה אֲבָל הֵבֵא פְרִיף הַגְּמָרָא גְּזִיָּה לְזְמַן וּפִירֵשׁוּ מְפָרְשִׁים ז"ל שְׁגִזִּי קוֹדָם דְּיָהִיב לָהּ וְא"כ פִּינוּ שְׁיִדְעִינוּ שְׁבָא לִיָּדָה בְּלֹא זְמַן כַּמ"ש הַמְּפָרְשִׁים וְרַק שְׁלֹא יָדְעִינוּ אִימַת בָּא לִיָּדָה שׁוּב מִמֵּילָא אֶפְקַעִינָהּוּ רַבְּנָן לְהַקִּדּוּשֵׁין דְהָא גִט שְׁאִין בּו זְמַן הוּא מְגִיטִין שְׁפִשְׁרִים בְּדִיעֵבַד וְא"כ אֶפְקַעִינָהּוּ רַבְּנָן וְשְׁפִיר לֹא שְׁיִיף לְאוּקְמֵי אַחֲזָקָת א"א פְּנ"ל מִשֶּׁא"כ כְּשֶׁתְּמַחֵק דְאִז יָדְעִינוּ שְׁהִי בּו זְמַן וּמְחַקְתוּ א"כ שׁוּב אוּקְמֵי אַחֲזָקָת א"א פְּנ"ל: סִימָן צַב מְכַתְּבוּ הַגִּיעֵנִי וְהַנְּנִי לְהַשִּׁיב בְּקִצְרָה מַה שֶּׁהִקְשָׁה דִּלְפ"ד הַרְשָׁב"א ז"ל [בְּגִיטִין דָּף י"ז] שְׁפְתַב דְּלִפְסִידָא דִּידִי' לֹא חִיָּיִשִׁינוּ לְתַקַּן זְמַן א"כ קִשְׁיָה מְדוּעָא אָמַר בַּגְּמ'

בְּמוֹת [דָּף ל"א ע"ב] דְּהֵינְחָא לר"ל דְּאָמַר מִשׁוּם פִּירֵי נְאֻרוּסָה לִית לֵה פִירֵי וְהִקְשָׁה כ"ת
דְּלֵהֲרֵשֶׁב"א ל"מ"ל הַסִּיּוּם הִזָּה אַרוּסָה ל"ל פִּירֵי ה"ל לְהַש"ס לֹמַר הֵינְחָא לר"ל דְּבַעַל
מוֹחַל הַפִּירֵי אַת"ד קְוִשְׁיֵיתוּ וְאִתְפְּלֵא מִדּוּעַ יַחְשׁוּב אֲנוּשׁ זֹאת וְהָא נְדָאי פְּשִׁיטָא וּבְרוּר
בַּש"ס דְּאַרוּסָה ל"ל פִּירֵי כְּדָא תִּמְרַם בְּכַמְה דְּוִכְתִּי בְּגִיטִין וּשְׁאָרֵי מְקוּמוֹת וְהָאִיף יוֹכַל
הַגְמָרָא לְמִינְקֻט דְּלר"ל נִיחָא דְּהַבְעֵל (מְוֹתָר) [מוֹחַל] דְּמִשְׁמַע דִּישׁ לְבַעַל אֵיזָה זְכוּת
בְּפִירוֹת וְהוּא נֶגֶד הָאֲמַת לְזֵה תְּפִיס הַגַּמ' דְּל"ל פִּירֵי וַא"כ א"צ לְמַחֲלָה וְזֵה בְּרוּר: וְהִנֵּה
מַה שְׂרָצָה לְתַרְזַן קו' מַה שְׂהִקְשׁוּ דְּגַם לר"ל חִיְיִשִּׁינּוּ לְשִׁמָּא תַּזְנָה [א"ה נְרָאָה דְּקוֹשְׁיַת
הַשׁוּאֵל הִי עַל גַּמ' הַנְּ"ל דְּלר"ל נִיחָא הֲלֵא עֲדִינּוּ קִשָּׁה שְׂיִתְקַנּוּ זְמַן בְּקַדּוּשִׁין מִשׁוּם זְנוּת
דְּהָא בְּאֻרוּסָה הוּא שְׁמָא תַּזְנָה לְדַבְרֵי הַתּו' גִּיטִין דָּף י"ז ע"ב ד"ה זְנוּת דְּגַם לר"ל חִיְיִשִּׁינּוּ]
וְכַתֵּב כ"ת דְּזֵה טְעוֹת דְּהָא יוֹכַל לְתַת לֵה גִט בְּלֵא זְמַן בְּאֻרוּסָה דְּל"ל פִּירֵי [א"ה פְּוֹנְתּוּ
דְּעֲדִינּוּ לֹא יוֹעִילוּ בְּתַקְנַת זְמַן הַקְּדוּשִׁין דְּעֲדִינּוּ יוֹכַל לְחַפּוֹת בְּגִט שְׁאִין בּוּ זְמַן] אֲשֶׁתְּמִיט
מִינָּה גְמָרָא עֲרוּכָה דְּגַם לר"ל צָרִיף זְמַן בְּאֻרוּסָה אֲפִילוּ דְּל"ל פִּירֵי יַעֲזוּבּ בַּפ' כָּל הַגִּט [דָּף
כ"ו ע"ב] אוּלַם בְּאֲמַת גּוּף הַקּו' לַק"מ דְּהַחֲשֵׁשׁ שְׁמָא תַּזְנָה שְׂכַתְּבוּ הַתּוֹס' [הַנְּ"ל] דְּחֹק
מָאד דְּהָא דְּתַקְנּוּ הֵכָא בְּגִיטִין זְמַן וּבְכַתּוּלָה הַנִּישְׂאָת יוֹם רְבִיעִי הַפֵּל מִשׁוּם שְׁלֵא יְהֵא
עֲרָמָה בְּזוּת וּמַה חִילּוּק יֵשׁ בֵּין נְשׂוּאֵי בְּתוּלָה לְגִט בְּשִׁלְמָא עַל אָדָם פְּרִטִי הַחִילּוּק בֵּין
שְׁמָא תַּזְנָה לְשִׁמָּא זִינְתָה כְּעִין שְׁמָא יְמוֹת אוּ שְׁמָא מֵת כְּמַבְנֵאָר בְּגִיטִין [דכ"ח] אֲבָל לְתַקְנּוּ
דְּבַר עַל מְצִיאַת הַמְּקָרִים בְּעוֹלָם שְׁנִיָּהּ שְׁוֹנִים וּכְבָר נִתְקַשׁוּ רַבִּים בְּזֵה אִף הָעֵיקָר הוּא
כְּוֹנֵת הַתּוֹס' ז"ל דִּיּוֹתֵר חֲשֵׁשׁוּ לְתַקְנּוּ לְבוֹא עַל הַמְּבַחַן שְׁמָא תַּזְנָה וְלִכְּוֹן תַּקְנּוּ יוֹם רְבִיעִי
כְּדִי שְׂיִשְׁפִּים לְב"ד וּיְבַנְרֵה דְּבַר ע"י עֲדִים אוּ תִּיאָסֵר מְסַפֵּק כְּמַבְנֵאָר בְּהַפְּלָאָה ז"ל אֲבָל
בְּתַקְנַת זְמַן דְּהַתִּיקוֹן הוּא אִם יִזְמַן שְׂיֵהָא עֲדִים וְהַתְּרָאָה שְׂזִינְתָה שְׁלֵא תוֹכַל לְהַפְּטֹר ע"י
עֲרָמוֹת זֵה הוּא לֹא שְׂכִיחַ שַׁע"י תִּיפְטֹר וּמְלַבֵּד שְׁלֵא שְׂכִיחַ הַתְּרָאָה [שְׂזֵה] כְּתַבוּ הַתּו'
בְּתִי בְּתָרָא רַק הַדְּבַר בְּעֲצָמוּ לֹא חִיְיִשִּׁינּוּ לְעֲשׂוֹת תַּקְנָה עֲבוּר שְׁמָא זִינְתָה (וְהַעֲדִים)
[וְתַעֲרִים] לְפִטוֹר ע"י גִּט וּבְזֵה קְדוּשִׁין וּגִיטִין שְׁוֹנִים שְׁאִין חוֹשְׁשִׁין לְתַקְנּוּ עֲבוּר זֵה אִף
לְתַקְנּוּ תַּקְנָה שְׁמָא תַּזְנָה לְבוֹא עַל הַבְּרִיּוּר לְזֵה חִיְיִשִּׁינּוּ יוֹתֵר לְתַקְנּוּ וְזֵה נְרָאָה בְּרוּר: גַּם
מַה שְׂמִסּוֹפֵק בְּדִין אִם נִמְצָא מוּם בְּחֻבִּיּוֹת שְׁל יֵין שְׁנַמְכָר לוּ בְּחֻזְקַת יָפָה בְּפִירוּשׁ בְּתוּף
עֲשָׂרָה חֻבִּיתִין וְהַלּוֹקֵחַ הַשְׂתַּמְשֵׁשׂאֵלוֹת וְתַשׁוּבוֹת דְּבָרֵי חִיִּים אַהֲע"ז צב צג צד בּוּ וְאִף
הַשְׁאָרֵי חֻבִּיתִין לֹא בְּדַק וְאַח"כּ בְּדַק הַשְׁאָר וְכוּלָם מְקוּלְקָלִים וּמְסוֹפֵק כ"ת אִם שְׂיֵיף בְּזֵה
דְּמַחַל כִּיּוֹן דְּלֹא יִדַע מִהֵמוּם שְׂבָהֵם וְהוּא לֹא מַחַל רַק עַל א' וְהִנֵּה לַפַּע"ד נְרָאָה דְּל"מ
לְדַעַת הָאוּמָרִים [כְּמַבְנֵאָר בַּסַּמ"ע ס' רל"ב ס"ק יו"ד] דְּכָל הַיְכִי דְּמַצִּי לְבָדוּק וְלֹא בְּדַק
לֹא יוֹכַל לְחַזְרוֹר פְּשִׁיטָא דְּלֹא יְכוּל לְחַזְרוֹר וְאֲפִילוּ לְפִי מַה דְּמַבְנֵאָר בַּה"מ בַּה"מ ז"ל
[פַּט"ו מַה מְכִירָה הַל' ג'] שְׂמַכְרוּ בְּסִתָּם מִשְׁמַע דָּאִם מְכָרוּ בְּפִירוּשׁ בְּחֻזְקַת יָפָה לֹא הָוִי
מְחִילָה מַה שְׁלֵא בְּדַק מ"מ בַּנ"ד הָרִי רָאָה שְׂחַבְרִיּוֹ הַטְּעָה אוֹתוֹ בְּזֵה הַחֻבִּית כְּפֵה ה"ל
לְבָדוּק הַשְׁאָר וּמְדָלָא בְּדַק מַחַל וְאַפִּי' לְמָאן דְּפְלִיג אִי"מ הַנְּ"ל מ"מ בְּגוּוּנֵי דַּנ"ד דִּיִּדַע
כְּבָר שְׂיֵשׁ טְעוֹת וּבִידּוֹ לְבָדוּקוֹ מְסַתְּמָא מַחַל עַל כּוּלּוֹ דַּא"כ לְמ"ל לְחַלֵּק הַמְּקַח דְּלִמָּא לֹא
יְתַרְצָה חֻבְרִיּוֹ רַק בְּקַנְיָן כּוּלּוֹ לֹא בְּחֻבִּית אַחַת דְּכוּלּוֹ קַנְיָן א' כְּמוֹ כּוּר בְּלָמ"ד וְכַמְבְּנֵאָר
בַּש"ס וּש"ע [חֻו"מ ס' ר'] יַעֲזוּבּ בְּרַשְׁפִּי"ם ז"ל [ב"ב דָּף פ"ו ע"ב] שְׁם וַא"כ בְּלוֹקֵחַ
עֲשָׂרָה חֻבִּיתִין א"א דְּלֹא נִתְרַצָּה לֹא הִי לוֹ לְהַשְׂתַּמֵּשׁ עֲדִי שְׂיִבְדַּקְסָם כִּיּוֹן שְׂאֲפִשְׁר לְבָדוּקֵם
אֲמַנְם אִם עֲדִינּוּ לֹא נִתְּנוּ דְּמִים יֵשׁ קֶצֶת לְהַסְתַּפֵּק יַעֲזוּבּ בַּמַּל"מ ה"מ [פַּט"ו הַנְּ"ל] וּצ"ע:

סימן צג שוי"ר לידיד מחו' הרב הגה"ג הקריף ובקי המפורסם פאר הדור כש"ת מוהר"ר יוסף חנינא ליפא מייזליש נ"י האבד"ק פּרעמקסלא: מכתבו הגיעני ומה שכתב בתחלתו לתרץ מה שמקשה על המגיה במ"ל [בפ"ד מה' אישות הל' י"ג] דס"ל דבארוסה לא שייך דרב המנונא דאינה מעיזה פני' ומקשה עליו מגיטין דאיתא שם (פ"ט ע"ב) שלחו לי מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו יצא עלי' קול מראשון ובא אחר וקדשה קדושי תורה מהו שלח להו תצא והעמידו הדבר על בוריו והודיעוני כו' ופליגא דרב הונא דאר"ה אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר מקודשת כדר' המנונא דארה"מ האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חזקה אין האשה מעיזה פני' בפני בעלה עכ"ל.

והנה תקע יתדותיו בשגגה שיצא מלפני השליט מרן זקנינו הב"ח זלה"ה [באה"ע סי' י"ז סעי' ב'] ונהלא כבר מבואר שלא כדבריו בהדיא בכמה מקומות שאצל הבעל לא שייך רק גבי אשה דאין מפקעת עצמה [ועיין באה"ע ז' סי' י"ז ובמפרשים שם] אולם באמת גם לדברי הב"ח ז"ל לא הועיל בתירוצו דא"א כדברי המגיה דבארוסה לא שייך אין אשה מ"פ מאי פריה הגמ' [שם] על שמואל הא בארוסה לא שייך דרה"מ ואי משום שהבעל אינו מכחישה דלמא באמת פנונת שמואל במה דשלח והעמידו דבר על בוריו היינו אם מתגלי דהראשונים הני קדושין ובעל אומר בפירוש שלא גירשה א"ו דלא כסברת המגיה הנ"ל אף באמת קו' לק"מ דשאני התם דהני רק לחומרא כמ"ש התוס' שם וז"ב: שוב האריה למעניתו לומר דכל היכא שהבעל יהי באיסור כל ימיו גם גבי שייך החזקה דאינו מעיז וזה קשה להבין דהא נדאי יהי צריכ' גט ותאסרה דמעמידין חזקה נגד חזקה והוא ספק תורה וא"ל דחזקה קמייתא מסייע לו ז"א דאכתי עכ"פ אסורה לו כמו תרי ותרי נאסורה עכ"פ לד"ה מדרבנן וכן מבואר בברוה טעם גבי טמאה אני דמספק אסורה והוי ח"ד ותו אם נימא כסברת מעכ"ת אם מעתה יגרשנה שוב לא יהא נאמן וא"כ אינו בגדר שתהי' בחזקת איסור כל ימיו גבי' בשלמא גבי אשה דא"א לה לפטור מבעלה א"כ תהי' באיסור כל ימי' אצל אחר אם עיני' נתנה באחר אבל בעל הרי בכל עת שרוצה יגרשנה ולא שייך זה כלל גבי בעל וברור הדבר והנה לפענ"ד נראה לתרץ כל קו' על הר' ירוחם [המובא בב"ח הנ"ל] שכ' וז"ל אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר בפני בעלה מקודשת וצריכה גט משני אם תשאר עם הראשון ואם לא ירצה לגרשה שני מקודשת לו ומותרת לו פי מאחר שהי' בפני בעלה והוא לא ערער הרי הוא כמו אם אמרה נתגרשתי ממנו עכ"ל והקשה הב"י ז"ל [בסי' הנ"ל] חדא דלמה כתב ולא ערער הא אדרבה אלו ערער נדאי הי' נאמנת האשה וגם הקשו [עיין ח"מ שם] דהרי בלא ערעור גרע טפי דהא בעל שאמר גירשתי אשתי א"נ וגם הקשו [עיין בב"ח ובח"מ הנ"ל] האריה יתורה אחר שנתגרשה מתח"י אחר והאריה יתיר גרושתו משנתארסה והנה בספר נ"מ רצה לתרץ דכוננת הרי"ו אם יהי' באופן שיוכל להשאר תחת בעלה פגון בקילקל' דמותרת לראשון יעו"ש וזה דרוך רחוק מאד בכוננת הרי"ו ז"ל.

ולפענ"ד נראה בפשוט דהנה באשה שהתחילה לומר בפני בעלה גרשתני ואח"כ הודה בעלה אמת גירשתי דלרוב הפוסקי' בכה"ג האשה (מותרת) [נאמנת] והנה יש לספק אם האיש טוען אמת שגירשתי רק על תנאי אף עדיין לא נתקיים התנאי דלכאורה בכה"ג הבעל מהימן דהא האשה קיימא בחזקת א"א וחזקה דאמ"פ לא שייך כאן אפילו היא

מכחשת אותו לומר בלא תנאי גרשתני הבעל נאמן דבזה לא שייך אין אשה מ"פ דהא פבר היא בקרוב להתגרש ממנו והוי כמגורשת דאינו נחשב בעיניו לבעל כמבואר בב"ב לענין חזקה [א"ה אולי פוננתו בריש דף מ"ז ע"ב במגורשת ואינה מגורשת] ובנדאי בכה"ג מעיזה נגדו והרי פו מבואר בב"ש ז"ל [עיין בס"ס ל"ח ובסי' קמ"ד] דבתנאי בקום ועשה צריכה להביא ראיה ולא אמרינן אין אמ"פ אפי' במכחשת אותו א"ו דבכה"ג לא שייך סברא דאמ"פ וא"כ נדאי אם היו שניהם מודים בגירושין והאשה אמרה מקדם גירשתני הי' הבעל יכול להכחיש ולומר דעל תנאי הי' הגירושין.

אף לכאורה קשה ע"ז דא"כ אמאי בקיבלה הקדושין בפני בעלה מקודשת הא עדיין הבעל יכול לטעון שנתגרשה ע"ת ולא נתקיים עדיין אף ע"ז י"ל פיון שלא טען פן בשעת הקדושין שראה ש"מ שאשה אומרת אמת במה שהעיזה פניו נגדו וא"א שהי' תנאי הי' מערער אז אף עדיין קשה דלמא הי' תנאי ע"מ בשב ווא"ת דאז אמרינן דאשה מותרת להנשא דמסתמא לא תעבור עה"ת שלא תיאסר על בעלה [כמבואר באה"ע סי' קמ"ג] אף מ"מ מבואר שיטת הרמב"ם ז"ל דשניהם יכולים לבטל הגט ובכזה צריכה נאמנות שלא פייס יעו"ש בש"ע [בסי' הנ"ל ובסי' קמ"ד ובב"ש] וא"כ אם הוא טוען לאח"כ ומפייס עס אשתו ושניהם אומרים שנתגרשה ע"ת בשוא"ת ושניהם רוצים בבטול התנאי ואז הגט יבטל ממילא לכאורה המה נאמנים פיון דחזקת א"א לפנינו רק הם עצמם אומרים שנתגרשה והאשה יש לה חזקה טובה שאמ"פ בפני בעלה שהתחילה להתקדש טרם אמירת הבעל מ"מ בזה שאומרים שהגט הי' ע"ת לא נגרע חזקת א"א הראשונה והדין נותן שיהיו נאמנים לקיים חזקת א"א הראשונה על מקומו ואי דאין אשה מ"פ הא שפיר עשתה דמותרת להנשא וגם במה שהבעל לא ערער אז דמה הי' לו לעשות הוא בעצמו אינו יכול לבטל התנאי דגט ע"ת אפי' קודם שנתקיים אם הוא בשוא"ת והאשה הא מרוצה לאחר ולמה לו לערער אכל לאחר שפייס לאשה שתשאר אצלו שניהם מבטלים הגט והוי א"א למפרע והדין נותן שיהיו נאמנים בזה אף באמת פיון דלע"ע הקדושין השניים חלים דבשעת הקדושין לא נתפייסו לבטל הגט דאל"כ הוי אשת הראשון לגמרי ואינה יכולה להעזי נגדו וא"כ פיון דהקדושין הי' נדאי חלים ורק דרצונה עכשיו להתפייס עם הראשון ולבטל הגט זה אינה יכולה ואינה נאמנת וכמו באשה שאמרה ט"א שאינה יכולה להפקיע עצמה מבעלה ה"נ פיון שפעת הקדושין בנדאי חלים לא תוכל להפקיע בכדי אף כ"ז אם השני מרוצה בה אכל אם באמת רצונו לגרשה ורק לענין אם תהי' מחזיר גרושתו שפיר נאמנים שהי' בתנאי הגט ומעתה מבטלים הגט פיון שפייס להם החזקה א"א הראשון וגם תשש דיאמרו שהחזיר גרושתו לא שייך בתנאי כמבואר בשעה"מ ה"ג ולכן זה פוננת הרי"ו ז"ל אם תרצה להשאר עם הראשון היינו באופן לומר דהי' הגט ע"ת בשוא"ת ורצונם לבטל אם הבעל השני רוצה לגרשה מותרת להשאר עם הראשון פי לפי דבריהם אינו מחזיר גרושתו פלל פי [היא] אשתו הראשונה דהגט בטלוהו ונאמנים בזה לעצמם אכל אם השני אינו רוצה נדאי אינה נאמנת לאסור עצמה על הב' ולומר שהי' גט ע"ת ועכשיו תבטלהו דאינה נאמנת לומר טמאה אני ואי דהבעל יטעון שהגט הוא ע"ת אם [בקום ועשה] ולא קיימה התנאי ע"ז כתב דא"כ הי' לו לערער תקיף בשעת ראית הקדושין וברור הוא לפענ"ד: סימן צד בסוגיא דברירה ויתפרד לענפים: ענף א' שורש הברירה אם אמרינן בדבר שנתהווה ממילא כגון

אחין שִׁירְשׁוּ שְׂדֵה בְּשׁוֹתְפוֹת או שְׁנִים שְׁלֻקְחוּ בְּשׁוֹתְפוֹת וְחֻלְקוּ אִם אֲמָרִינוּ הַוְּבָרֵר הַדְּבָר
לְמַפְרַע שְׁפָן תִּיכַף לְאַחַר מוֹת מוֹרִישָׁם הַגֵּיעַ שְׂדֵה זֶה לְחֻלְקָ יְרוּשָׁתוֹ אוּ בְשַׁעַת חֻלְקָה
נִקְנָה לוֹ מֵאֵת אֲחָיו לְחֻלְקוֹ אֵת שְׁנֵפֶל בְּגוֹרְלוֹ עִתָּהּ וּבְזֶה יֵשׁ מֵאֵן דְּסָבַר דְּאֲמָרִינוּ בְּרִירָה
וּכְמֵאֵן דְּלְמַפְרַע הוּא שְׁלוֹ וְכִמוֹ שְׁלֵא הִי מְעוֹלָם בְּשׁוֹתְפוֹת וַיֵּשׁ שְׁפָבְרוּ דְלֵא אֲמָרִינוּ בְּרִירָה
וּמְעִיקְרָא לֹא לְבִדּוֹ נִתְּנָה הָא נִרְק לְשִׁנְיָהֶם יַחַד וּמְעַתָּה הָוִי רַק פְּלֻקוּחוֹת וְהִנֵּה רַשׁ"י ז"ל
פִּי' וְז"ל [גִּיטִין כ"ה] לְקוּחוֹת הֵן דְּאִין בְּרִירָה דְּאִיפָא לְמִיחַשׁ חֻלְקָ שְׁנֵטֶל זֶה הִי רָאוּי
לְאַחֵיו וְהַחֲלִיפוּ וְהִינֵנוּ לְקִיחָה עַכ"ל דְּמִלְשׁוֹן זֶה מְשַׁמַּע דְּסַפְקָ דְלֵמָא לֹא הִי רָאוּי זֶה
לְחֻלְקוֹ אִךְ עַכ"פּ מִידי סְפִיקָא לֹא נִפְקָא דְלֵמָא הִי רָאוּי לְחֻלְקוֹ מְשַׁעֵה הָרֵאוּשׁוֹנָה וּבְתוֹס'ס
גִּיטִין [דָּף מ"ז ע"ב] פְּתַבּוּ לְהִדְיָא דְלֵמָ"ד א"ב דְּהָוִי סְפִיקָא דְלֵמָא בָּא לְחֻלְקוֹ הַמַּגִּיעַ שֶׁהִי
רָאוּי לוֹ וְהִנֵּה מְזָה הַקְּשׁוֹ אַרְשׁ"י ז"ל [הַתוֹ' שָׁם מ"ז ב'] בַּד"ה טָבֵל כו' פִּי' בְּקוּנָ' אִין לָךְ
כָּל חֻטְהוֹחֻטָּה שְׁאִין חֻצִי טָבֵל וְחֻצִי' חֻלְיִן וְצָרִיף לְעֶשֶׂר מִינָי' וּבִי' וְלֹא מִמְּנוּ עַל טָבֵל
גְּמוּר וְלֹא מִטָּבֵל גְּמוּר עָלָיו מִפְּנֵי שְׁמִפְרִישׁ מִן הַחַיִּיב עַל הַפְּטוּר וּמִן כו' אָבֵל פִּי מִפְּרִישׁ
מִינָי' וּבִי' מְעֶשֶׂר מִן הַחַיִּיב שְׁבּוֹ עַל הַחַיִּיב שְׁבּוֹ וּמִן כו' נֶאֱפִי' חֻלְקוֹ בְּסַפְקָן הֵן עוֹמְדִין
דֵּא"ב וְקִשָּׁה דְּאָמַר לְקָמֵן דְּאִי קִנְיֵן פְּיִרוֹת לֹא כִּקְה"ג דְּמִי וְהָאֲחִין שְׁחֻלְקוֹ לְקוּחוֹת הֵן לֹא
מְשַׁפְּחָת דְּמִיִּתִי בְּפוּרִים אֲלֵא חַד בַּר חַד הָא אִפִּי' לֵמָ"ד א"ב יֵשׁ לוֹ בְּנֻדָּי חֻלְקָ בּוֹ דְּמַחֲזִיב
בְּבַפּוּרִים וְהַמּוֹתֵר שֶׁהוּא חֻלְיִן מְצִי מְקַדִּישׁ לִי פְּדֵאֲמָרִי בְּפ' הַסְּפִינָה וְדוּחַק לּוֹמַר דְּלֵא
מְשַׁפְּחָת דְּמִיִּתִי בְּפוּרִים כִּהֲלֻכְתָּן שְׁלֵא יִצְטָרֵף לְהַקְדִּישׁ קְאָמַר דְּלִישְׁנָא מְשַׁמַּע דְּלֵא מִיִּתִי
כָּלֵל קְאָמַר וְעוֹד בְּפ' יֵשׁ בְּכוּר גְּבִי חֲמֵשׁ סְלָעִים וְלֹא חֻצִי חֲמֵשׁ קְאָמַר דַּכ"ע אֵית לְהוּ דְרַב
אֲסִי דְּאָמַר הָאֲחִין שְׁחֻלְקוֹ מְחַצָּה יוֹרְשִׁין וּמְחַצָּה לְקוּחוֹת מְשַׁמַּע אָבֵל אִי לְקוּחוֹת הֵן פְּטוּרִין
אִפִּי' לֵמָ"ד חֲמֵשׁ נֶאֱפִי' חֻצִי חֲמֵשׁ דְּאִפִּי חֻצִי חֲמֵשׁ לִיכָא לְכָךְ נִרְאָה דְּאִין תִּקְנָה לְטָבֵל זֶה
דְּכִינּוֹן דֵּא"ב שְׁמָא הַגֵּיעַ לוֹ כָּל חֻלְקוֹ שֶׁל נְכָרִי אוּ חֻצִי' וְלֹא יְדַעִינוּ כִּפְּמָה וְאִי מְעֶשֶׂר מִינָי'
וּבִי' שְׁמָא מְעֶשֶׂר מִחֻלְקוֹ וְהַשְּׂאָר חֻלְקוֹ שֶׁל נְכָרִי אוּ אִיפְכָא אוּ מְקַצָּתוֹ וּמִיָּהוּ יָכוֹל לְתַקְנָן
שְׁיִפְרוּשׁ עָלָיו מִמ"א וַיִּפְרִישׁ גַּם עָלָיו מִמ"א וְאַחֲרוֹן אַחֲרוֹן מְקוּלְקַל עַד שְׁלֵא יִשְׂאָר כ"א
מְעַט וְכָל הַמְּעַשְׂרוֹת וְהַתְּרוּמוֹת יִתְּנֵם לְכַהֵן וְלִלְוִי עַכ"ל.

וְהִנֵּה בְּאֵמַת לַפַּע"ד א"א לּוֹמַר כֵּן וְכַדִּי לְבָרֵר הַדְּבָרִים אֲצִיעַ הַסּוּגָ' יְדוּעַ הַפְּלוּגָתָא דְרַב
וְשִׁמוּאֵל וּר"א בְּב"ב וּזל"ה [ב"ב ק"ז א'] אִיתְּמַר אֲחִין שְׁחֻלְקוֹ וּבָא ב"ח וְנֵטֶל חֻלְקוֹ שֶׁל
א' מִהֵן רַב אָמַר בְּטָלָה מְחֻלְקָת וְשִׁמוּאֵל אָמַר וַיִּתֵּר וְרַב אֲסִי אָמַר נוֹטֵל רְבִיעַ בְּקַרְקַע
וּרְבִיעַ בְּמַעוֹת ר"א בְּטָלָה מְחֻלְקָת קָא סָבַר הָאֲחִין שְׁחֻלְקוֹ יוֹרְשִׁין הֵן וּש"א וַיִּתֵּר קַס'
הָאֲחִין שְׁחֻלְקוֹ לְקוּחוֹת הֵוּ וּכְלוּקָם שְׁלֵא בְּאַחֲרִיּוֹת דְּמִי ר"א מְסַפְקָא לִי אִי יוֹרְשִׁין הֵוּ
אִי לְקוּחוֹת הֵוּ הִילְכָךְ נוֹטֵל רְבִיעַ בְּקַרְקַע וּרְבִיעַ בְּמַעוֹת א' ר"פ הִלְכָתָא בְּכָל הַנִּי
שְׁמַעְתָּתָא מְקַמְצִין אֲמִימָר אָמַר בְּטָלָה מְחֻלְקָת וְהִלְכָתָא בְּטָלָה מְחֻלְקָת עַכ"ל הַגַּמ' וְהִנֵּה
הַתוֹס'ס בְּב"ק בַּד"ה הִילְכָךְ [דָּף ט' א'] כ' וְז"ל הִילְכָךְ נוֹטֵל רְבִיעַ בְּקַרְקַע וּרְבִיעַ בְּמַעוֹת
דְּלֵא שְׁיִיף בִּי הַמַּע"ה עַכ"ל וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה אִם נִימָא פְּדֵבְרִי הַתוֹס'ס ז"ל דְּלֵמָ"ד א"ב עַכ"פּ
סְפִיקָא הָוִי א"כ קִשָּׁה גַּם לְשִׁמוּאֵל דַּס"ל א"ב עַכ"פּ פְּלָגָא ה"ל לְגַבּוֹת מְאָחִיו כְּמוֹ לַר"א
דְּכִינּוֹן דְּבַכְּה"ג מוֹצִיאִין מְמוֹן מְסַפְקָ וְלָמָּה פְּלִיג שְׁמוּאֵל וּס"ל וַיִּתֵּר וְגַם לַר"א קִשָּׁה לָמָּה
[צ"ל דְּמַשׁוּם דְּלִדְיָדִי'] מְסַפְקָא לִי אִם יֵשׁ בְּרִירָה אוּ א"ב הִלָּא אִפִּי' לֵמָ"ד א"ב נְמִי גּוֹבְהָ
מְחַצָּה וְלִכְּן הַנְּלַע"ד דְּלֵמָ"ד א"ב לֹא מְצִינּוּ כָּלֵל לּוֹמַר דַּעַכ"פּ סְפִיקָ הָוִי דִּילְמָא הַגֵּיעַ לְחֻלְקוֹ
מֵה שֶׁהִי רָאוּי לוֹ מִתְּחִלָּה דַּז"א דְּזֹאת יְדוּעַ דָּאִם אִינוּ מִתְּבָרֵר הַדְּבָר כְּמוֹ בְּנִשְׁבַּר הַנּוֹד

גבי מעשר [גיטין דף כ"ו ע"א] או שלא בא לידי חלוקה לכ"ע א"ב דלא הוברר פלל
א"כ למ"ד דס"ל א"ב ורק מה שזכה בכל אחד בחלקו לאחר חלוקה הוא מטעם לקוח
וא"כ איך שינה לומר דדלמא זה חלקו הראוי לו מעיקרא ולמפרע הוא שלו גם עתה
אינו שלו מטעם ירושה רק מטעם לקוח וכיון שעכ"פ א"א למיזפה בחלקו רק מטעם
דאם אינו יורש הני עכ"פ לוקח א"כ לא בא לעולם לידי פירור דאין אנו יודעים אם הוא
שלו בתורת ירושה או בתורת לקוח וא"כ בכה"ג שלא נתברר בנדאי לא הני רק פלוקח
דלא נוכל לומר דזה חלקו שנטל ראוי לו למפרע בתורת ירושה הא גם עתה לא נטלו
בתורת ירושה ואדרבה דלמא זה הראוי לו שנטל הוא הגיע עתה לחלק חבירו ונחבירו
מכרו לו ובנדאי דזה הני רק פעדיין שניהם שותפים בכל הקרקע וזה מכר לחבירו חלקו
שיש לו בכל הקרקע בעד החצי שחבירו מכרו לו א"כ מש"ה לשמואל דס"ל א"ב לא
הני רק לוקח ומש"ה לא גבי מחלק אחיו החצי דחלק ירושתו שבחלק של אחיו מכר לו
ולא נוכל פלל לומר דהני עכ"פ ספק יורש דלמא הגיע לחלקו מה שראוי למפרע דז"א
דהני פלא חלקו בתורת ירושה כיון דלא יוכל להתחלק מבלתי שהי' כמכר א"כ הני פלא
נתברר פלל וז"ב לפע"ד.

והנה לפי מה דמבואר בהך דגיטין דף מ"ז ע"ב בנכרי שיש לו שדה בשותפות עם ישראל
ופירש"י ז"ל ונחלקו התבואה ובנדאי דכן מורה פשטות הברייתא דלא חלקו השדה רק
התבואה ולכאורה קשה מאי מהני בכה"ג ברירה הא השדה עדיין לא נחלק והוא של
שותפות ואדרבה קשה הא השדה לחלוקה קיימה וכמפורש שם בירושלמי וא"כ למ"ד
יש ברירה דלמא לאח"כ יבוא חלק מאות' הקרקע שהתבואה [של הישראל] גדלה בו
לחלק הנכרי ולמ"ד יש ברירה למפרע הי' של העכו"ם וגדל על קרקע של עכו"ם והאיך
פטור את טבל גמור מתרומה הא עכ"פ ספיקא הוא ולכאורה הי' נ"ל לומר דאמרי'
בחולין דף קל"ה ע"ב וז"ל ואבע"א שותפות נכרי בתרומה רבנן חייבי מחייבי דתנן'
ישראל ונכרי שלקחו שדה בשותפות טבל וחולין מעורבין זה בזה דברי ר' רשבג"א של
ישראל חייב ושל נכרי פטור ע"כ ל"פ אלא דמ"ס יש ברירה ומ"ס א"ב אבל שותפות
דנכרי ד"ה חייבת עכ"ל וא"כ י"ל דלעולם אפי' שגדלה בשותפות בשדה של נכרי חייבת
ולא פטרה התורה רק מה שהוא של עכו"ם ולכן עיקר התבואה אם הוא של ישראל אף
מה שגדל בחלק שותפות עם עכו"ם חייבת אף מרש"י גופא לא משמע הכי שכתב שם
וז"ל והא ליכא למימר דלמא שניהם המוכרשין בחלקו של נכרי גדלו ואין שם מעשר
חל עליהם עכ"ל אלמא דעיקר תלי' באם גדל בחלק הנכרי או בחלק הישראל לבדו וע"ז
קשה כיון דלא חלקו הקרקע א"כ עדיין בחלוקת התבואה לא נתברר על קרקע מי גדל
התבואה וכנ"ל ועוד קשה על רש"י ז"ל שפי' שם בחולין וז"ל בד"ה ואבע"א ואע"ג
דמצאנא משמע להו ולא שותפות נכרי לא משמע להו מדגנא ולא שותפות נכרי דדגן
כמאן דפליג דמי שהרי חולקין אותה במדה וקרינו בי' דגנא בחלקו של ישראל אבל צאן
פל בהמה ובהמה יש לנכרי חלק בה ולא קרינו בחדא מינייהו צאנא עכ"ל אלמא מאי
שחייב בשותפות נכרי בדגן משום שיכולין לחלק במדה עיין במהרש"א ז"ל בחולין
ולכאורה למ"ד א"ב וכפי פירש"י ז"ל [שם מ"ז ע"ב] א"כ א"א פלל לחלק במדה דעל
פל חדא א"ל שהוא של עכו"ם ודמי ממש לגינת צמר אף בתוס' ז"ל [שם ד"ה אב"א]
משמע דבאמת כ"ז שאין דרשה מיותרת גם בצאן הני חייב ודבריהם צ"ע.

ובאמת י"ל בזה עפ"י הירושלמי ה"ל דשם אית מחלוקת בין גדיש לעמרים יעו"ש אף
הוא רחוק מפשוטו ולכן נ"ל דהנה בר"נ בנדריים ריש השותפין [דף מ"ה ע"ב] ונ"ל אלא
הכי קאמרינו ששותפין הללו בשעה שלקחו החצר על דעת פן לקחיה שבשעה שישתמש
בה אחד מהם תהא פולה שלו לתשמיש ולפי שמשעה ראשונה אין אנו יודעים באיזה
יום ובאיזו שעה ישתמש בו כל אחד מהם אנו צריכים לברירה לומר שעכשיו שאחד
מהם משתמש בה הוברר הדבר למפרע שמשעה ראשונה קנה אותה פולה לשעה זו
עכ"ל.

והנה לפ"ז בשדה גם שיש בו פדי חלוקה כ"ז שלא חלקו כ"א בשלו משמש וא"כ
כשהתבואה נחלקת למדה נהי שהשדה לא נתחלקה מ"מ [נגד חלק תבואה שלו] כל מה
שגדל למפרע הני פגשתמש הוא בהשדה והני פולו שלו ולא של נכרי כלל אבל למ"ד
א"ב לא אמרינו כ"א בשלו משתמש א"כ ממילא גדל נמי בשדה נכרי שפטור מן המעשור
וא"כ לפ"ז דברי רש"י ו"ל בפירושו מוכרחי דע"כ למ"ד [אין] ברירה ע"כ חצי שלו
נחצי של עכו"ם דא"ל מספקא דילמא מה שראוי להיות לו לקח העכו"ם לחלקו ומה
שהוא לקח הוא חלקו שהי ראוי לעכו"ם דז"א דמה לנו לחלקו בתבואה למ"ד א"ב פינן
דעכ"פ לא נשתמש לבדי ואי דא"ב א"כ גדל בשל שותפות עם נכרי והני חצי חייב נחצי
פטור ובשלמא למ"ד י"ב א"כ פשאגלי ונהוברר למפרע שזאת היא תבואתו הני פגשתמש
בשלו והי השדה פולו שלו משא"כ למ"ד א"ב לא מיקרי כלל שימוש בשלו וכמבואר
בנדריים [הנ"ל] א"כ שפיר הוא שותפות עם נכרי ופטיר חציו ובאמת שיש ליישב דברי
התוס' ו"ל דגם למ"ד א"ב י"ל כ"א בשלו נשתמש [כמבואר בר"ן נדרים הנ"ל דגם
למ"ד א"ב לענין התשמיש כה"ג כ"ע מודים עכ"ה] אף יותר נראה כדברי רש"י ו"ל
[פינן דא"ב א"כ גם על גוף התבואה לא הוברר שהוא שלו ושוב ל"ש לומר דבשלו
משתמש עכ"ה] אף דלפ"ז יש להקשות מהא דאמרינו בגיטין [דף מ"ח א'] וז"ל א"ר
יוסף אי לא דאמר ר' יוחנן קנין פירות קנין הגוף דמי לא מצא ידיו ורגליו בבית
המדרש דא"ר אסי א"ר יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל ואי ס"ד
לאו קנין הגוף דמי לא משפחת דמייתי ביפורים אלא חד בר חד עד יהושע בר נון עכ"ל
ולפי דברינו קשה נהי דאין ברירה והני פלוקס מ"מ יתחייב להביא בפורים דהא עכ"פ
כשהוא משתמש בשלו משתמש ואז הני פגופו קנוי לו ולא לחבירו דהנה ו"ל הר"ן ו"ל
בנדריים בריש השותפין המובא לעיל [ותוכן דבריו דאף למאי דאמרי' א"ב מ"מ ה"א
י"ב דרובו מתברר מעיקרא ע"ש עכ"ה] עי"ש ונהרי לפ"ז ה"א דלא מצוי לאסור בנדר על
חבירו חלקו משום דבשעת שימוש כ"א הני פשלו לבדו וא"כ לענין בפורים נמי נימא
פינן דא"ב והני פלא חלקו ורק שיש לכ"א חלק בכל השדה פנ"ל ומכר פחו שיש לו
לאחיו ואחיו מכר לו פחו שיש לו בחלקו שלקח הוא עכ"פ יש לאחד זכי בתורת ירושה
בכל השדה כמו קודם חלוקה ומה שבשעת תשמישו לא צריף לבא מכר מכירה רק
מתורת ירושה פינן שהוא משתמש בו הני גופו ומה שישתמש חבירו לאח"כ יהא שלו
וא"ל פינן שמכרו לחלוטין הני רק כמכר ולא פירוש דנה ודאי לא ניתן להאמר דכיון
דבאם בלא שום חלוקה ה"ה האחד ונשתמש בו הוא פולו שלו לגמרי ובשביל שאחיו
מכרו לו לגמרי שהוא לא ישתמש בו כלל לא יהא שלו ולמה לא נימא פינן דיחזור ביובל
הני כמו השותפין דבשכל אחד משתמש בעת משתמש הוא שלו לגמרי ואח"כ הוא של

חֲבִירוֹ לְגַמְרֵי כַּמּ"כ בְּיוֹבֵל הֵרָאשׁוֹן הוּא שְׁלוֹ בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁוֹ וּבְשַׁעַת שְׁחִבְרֵי וְשִׁתְּמַשׁ
בְּיוֹבֵל הַשְּׁנִי יְהִי שְׁלוֹ לְגַמְרֵי דַמ"ש חֲלֻקַּת שַׁעַת שְׁמִשְׁתְּמַשׁ בּוֹ לְיוֹבֵל שְׁלִימָה שְׁמִשְׁתְּמַשׁ
בּוֹ וְהַגַּם שְׁהָר"ן ז"ל בְּנִדְרִים שֵׁם פֶּסֶק דְּבַיֵּשׁ בּוֹ דִּין חֲלֻקָּה לֹא פֶּסְקִינַן בְּרִירָה בְּכַה"ג
יַעו"ש מ"מ הָא לְמ"ד א"ב [א"א בְּחֲלֻקָּה לְגַמְרֵי דְהָא] לְעַנְיָן יְרוּשָׁה וְלְעַנְיָן יוֹבֵל א"א
שְׁלֹא יִשְׁתְּמַשׁ בּוֹ בְּאִיזָה פְּעַם וּבְאִיזָה יוֹבֵל וְא"כ בְּכַה"ג אֲמַרְינַן בְּרִירָה וְהוּי פְּכֻלוֹ שְׁלוֹ
קִנְיָן הַגּוֹף וְהָא רֵאִי שְׁחִבְרֵי לֹא יוֹכֵל לְאַסְוֹר עָלָיו הָרִי שְׁהוּי פְּקִנְיָן הַגּוֹף לוֹ לְבַדּוֹ וְא"כ
לְמָה יִפְטֹר מִבְּפֹרִי גַם לַר"י שֵׁם ל"א א"ב אֶף בְּאַמַּת לַק"מ דְּהֵתֵם בְּאַמַּת קְאָמֵר [הָר"ן]
דְּלְמ"ד א"ב אֶפְיָלוֹ [בְּכַה"ג אֶפְיָ] בְּאִין בּוֹ חֲלֻקָּה אֲסוֹר דַּס"ל א"ב בְּכָל גְּוֹנֵי בְּעוֹלָם
וְלִקְמָן נְבָאֵר דַּר"י ס"ל ג"כ כְּשִׁטְתּוֹ מִש"ה שְׁפִיר מְקַשָּׁה הַגַּמ' לַר"י לֹא מְשַׁפַּח מְבִיא
בְּפֹרִים רַק חֲב"ח עַד יב"נ אֲבָל לְדִידָן דְּפֶסְקִינַן בְּנִדְרִים [שֵׁם דָּף מ"ו ע"ב] כְּרֵאב"י
דְּבַכַּה"ג י"ב וּכְדַבְרֵי הַר"ן ז"ל נְהִי דְבְּכָל דְּוֹכְתִי א"ב מִיִּתִי מִבְּפֹרִים דַּעכ"פ בְּעַת
שְׁמִשְׁתְּמַשׁ בּוֹ הָוִי כְּשִׁלּוֹ וּמִיָּנֹשֵׁב בְּזָה דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׁפֶסֶק [פ"ז מ'ה מַעֲשֵׂר ה"א]
דַּא"ב [וּפִסְק בְּפִי"א מַהל' שְׁמִיטָה וְיוֹבֵל הַלַּכ' כ' דְּאַחִין שְׁחֻלְקוֹ לְקוֹחוֹת הֵן] וּמִחֲזִירִים
בְּיוֹבֵל וְאֶפ"ה מְשַׁפַּחַת דְּיָבִיאוּ בְּפֹרִים מְטַעַם שְׁפַתְבְּנוּ דַכ"א בְּשִׁלּוֹ מְשַׁתְּמַשׁ זָוָה בְּרוּר
וְא"ל דְּלֹא שְׁיִיף לֹמֵר הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתְּ לִי בְּקִרְיָאָה דְּזָה לִיתָא דְּהָוִי שְׁפִיר דִּידָן פִּינּוֹן שְׁיֵשׁ
לוֹ פַּח בּוֹ וְעַדִּיף טְפִי מֵאִילָן הַנְּטוּעַ ע"ג הַמֵּיֶצֶר שְׁמִיִּתִי (הַכ') [הַגַּמ'] מִתְּקַנְתָּ יְהוֹשֻׁעַ
פְּמִבְּנֹאֵר בְּב"ב דָּף כ"ז ע"ב שְׁכָן תִּיקֵן יְהוֹשֻׁעַ שְׁלֹא יַעֲכַב עָלָיו חֲבִירוֹ אֶת יְנִיקַת הַקְּרַקַּע
הַגַּם שְׁהַקְּרַקַּע כְּלוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ מַכ"ש כָּאֵן שְׁבָאַמַּת הוּא שְׁלוֹ בְּעַת שְׁמִשְׁתְּמַשׁ בּוֹ דְּמָה
שְׁיֵשׁ גַּם לְאַחֵיו חֲלֵק בּוֹ שְׁלֹאֲחֵר תְּשֻׁמִּישׁוֹ יִשְׁתְּמַשׁ הוּא זָה לֹא מְפַקְעָה מְקַרִּיאַת בְּכַ דַּמ"מ
הָוִי הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתְּ לִי וְהִנֵּה לַפ"ז י"ל דְּלַעוֹלָם בְּכָל חֲלֻקַּת הַשְּׁוֹתְפִים לְמ"ד א"ב יֵשׁ
בְּכָל חֲלֵק סְפֵק דְּלָמָּא הִי זָה רְאוּי לְחִבְרֵי וּכְדַבְרֵי הַתּוֹס' ז"ל דְּגַם רַש"י ז"ל לֹא פְּלִיג
עָלֵיהֶם וּמ"ש רַש"י ז"ל [בְּטָבָל וְחֻלִּין מְעוֹרְבִין וְלֹא פִי] דְּהָוִי סְפֵק לְמ"ד א"ב הוּא מְשׁוּם
שְׁעַדִּינַן לֹא חֲלֵקוֹ הַקְּרַקַּע א"כ לְמ"ד א"ב ע"כ (גַּם עַל) [יֵשׁ בּוֹ] חֲלֵק הַנְּכָרִי ג"כ וּמִש"ה
הָוִי טָבָל וְחֻלִּין מְעוֹרְבִין אֲבָל בְּעֵלְמָא פְּגוֹן יִשְׂרָאֵל וְעַכּוּ"ם שְׁחֻלְקוֹ חֲמִץ לֵאחַה"פ י"ל
דְּגַם רַש"י ז"ל ס"ל בְּכַה"ג דַּעַל כ"א רְאוּי לֹמֵר שְׁהִי חֲלֵק שֶׁל הַעַכּוּ"ם זָוָה דְּלֹא כַהֲש"א
ז"ל סִי צ' שְׁתָּלָה זָה בְּפִלְגֻמַּת רַש"י וְר"י ז"ל אֶף בְּאַמַּת הַקוֹ שְׁמִקְשׁוֹ הַתּוֹס' בְּגִיטִין
אַרְש"י ז"ל מֵיֵשׁ בְּכוֹר [אֲשֶׁר מְזָה הוֹכִיחוֹ סְבָרְתָם הַנ"ל] וְז"ל שֵׁם גִּיטִין מ"ז ע"ב ד"ה
טָבָל וְעוֹד בְּפ' יֵשׁ בְּכוֹר גְּבִי חֲמֵשׁ סְלָעִים וְלֹא חֲצִי חֲמֵשׁ קְאָמֵר דַּכ"ע אֵית לְהוּ דְּרַב אַסִּי
דְּאָמֵר הָאֲחִין שְׁחֻלְקוֹ מְחֻצָּה יוֹרְשִׁין וּמְחֻצָּה לְקוֹחוֹת מְשַׁמַּע אֲבָל אֵי לְקוֹחוֹת הֵן פְּטוּרִים
אַפִּי לְמ"ד חֲמֵשׁ וְאַפִּי חֲצִי חֲמֵשׁ דְּאַפִּי חֲצִי חֲמֵשׁ לִיפָּא עַכ"ל וְלַפַּע"ד לַק"מ לַפְמ"ש
דִּי"ל דְּלַעוֹלָם עַדִּינַן הָוִי פְּיּוֹרְשִׁים וְכַמוֹ שְׁהוֹכַחְתִּי לַעֲיֵל דְּהָוִי כְּלֹא נִתְבָּרַר מְעוֹלָם א"כ עַל
פֶּל א' מִהַחֲלָקִים יוֹכֵל לְהִיּוֹת יוֹרֵשׁ אוֹ לֹקַח פִּינּוֹן דַּעכ"פ חֲלֵק אֲחִיו בּוֹ א"כ לֹא יוֹכֵל הַכֹּהֵן
לְגַבּוֹת מְמַנּוֹ דַּעכ"פ הָוִי לֹקַח בְּחֻלְקֵי אֲחִיו.

וְלָזָה י"ל שְׁפִיר [פֶּסֶק הַרְמַב"ם פִּי"א מ'ה בְּפֹרִים ה"כ דַּפ' דְּכִהֵן גּוֹבָה מְהֵם ע"ש בַּכ"מ]
דְּהַרְמַב"ם ז"ל ס"ל דִּיּוֹרֵשׁ וְלֹקַח כַּה"ג טְרַפְיָנַן מִיָּנִי דַכַּה"ג לֹא הָוִי לֹקַח מְמַשׁ פִּינּוֹן
שְׁבָאַמַּת יֵשׁ לוֹ ג"כ חֲלֵק בְּזָה וּבְזָה י"ל הַפִּירוּשׁ בְּגַמְר' [בְּכוֹרוֹת דָּף מ"ח ע"ב] בַּדַּר"פ
פְּלִיגֵי פִי בְּכַה"ג אֵי שְׁיִיף סְבָרַת ר"פ דַּא"ג מְלִקּוּחוֹ אוֹ דְּלָמָּא פִּינּוֹן דַּעכ"פ גַּם לוֹ חֲלֵק
בְּהַשְׁדָּה גְּבִי מִיָּנִי פַנ"ל וְא"כ אֵין לְהַתּוֹס' ז"ל רֵאִי לְסְבָרְתָם לֹמֵר דְּהָוִי עַל כ"א סְפֵק

יורש ספק לזקת די"ל דכינן דא"ב הוי רק ספק על פל החלקים ויש לכ"א חלק בו וכמ"ש דכינן דהוי פלא נתברר פלל וכנ"ל.

והנה לכאורה נ"ל להביא ראיה לזה מהא דאמרין בביצה (יו"ד א') וז"ל הגמ' והתנן המת בבית ולו פתחים הרבה פולן טמאים נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין חשב להוציא או בהן או בחלון שיש בו ד' על ד' מצלת על פל הפתחים פולן בש"א והוא שחשב להוציא עד שלא ימות המת ובה"א אף משמות המת עכ"ל ופירש"י שם וז"ל פלם טמאים פל פלים הפונחי' בחלל הפתחים פחת עובי התקרה של פתח טמאים ואעפ"י שאינו פחת הגג המאהיל על המת שגזרו חכמים טומאה על מקום שהוא דרך יציאת הטומאה שפופו לצאת דרך שם וכאן אין אנו יודעים באיזה יוציאנו הלכה פולם טמאי עכ"ל וקשה לכאורה פיון דכלים הוי דבר שאין בו דעת לישראל שספיקו טהור ולמה כתב רש"י ז"ל דמספקא גטמא לכולם א"ו לכאורה מוכח דאמרין א"ב הוי על [פל] הפתחים ספק ולא אמרי' דלמא הנה ראוהו לצאת בזה ולא בזה וכמ"ש התוס' הנ"ל בחלקו שדה ורק דאמרין פולם הוי ספק והוי פאלו ראוהו לצאת בכל אחד מהם אולם באמת לפי מאי דקיי"ל גם בדבר שאין בו דעת לשאול פשאחד מהם ודאי טמא טמאים וכמבואר ברמב"ם ובתוספת' מובא במ"ל [פ"ט מאבות הטומאה] א"כ שפיר שכולם טמאים מספק אף אין זה רק מדרבנן וכמבואר בגזיר דף נ"ז [ראיתי] טומאה שגזרקה ביניכם דבר"ה [טהורים מדאורייתא עכ"פ] יעו"ש בתו' ד"ה באומר (והש"מ) ולפ"ז שפיר דברי רש"י ז"ל שכתב דרבנן גזרו דלא הוי רק מדרבנן פיון שא"ב הוי ס"ט שאין בו דעת לישראל ומה"ת פולם טהורים ורק מדרבנן טמאים פיון שעכ"פ אחד מהני טמא אף זה קשה לכאורה דעדיין י"ל שטמאים מה"ת ואפ"ל שאין בו דעת לשאול דהא א' מהם עכ"פ טמא והוה שכתבו התוס' [בגזיר דף נ"ז ע"א ד"ה באומר] דאפ"ל היכא שאחד מהם ודאי טמא אפ"ה מה"ת טהור הוא משום דכ"א יש לו חזקת טהרה משמע אבל אם לא הי' לו חזקת טהרה הוי טמא מה"ת פיון דא' מהם ודאי טמא א"כ בכה"ג שאין הספק אם גטמא פבר ורק דלמא עתיד לצאת בו הטומאה וכה"ג דשמא יהי' הדבר לא שייך אוקמי אחזקה כמבואר בתוס' קדושין [דף מ"ה ע"ב ד"ה בפירוש] גבי קטנה שהלך אבי' למד"ה יעו"ש וא"כ פיון דלית להו חזקת טהרה שוב ממילא מה"ת פולם טמאים פיון שא"א שלא יהא אחד מהם טמא וחזקת טהרה לא שייך פאן וא"כ י"ל דמה"ת טמאים פולם אף זה ליתא דאם אמרינן דסוף הטומאה לצאת מדאורייתא הוי לן הכא להיות פולם טהורים זולת הפתח שנפתח דהנה מבואר [בגדה דף ד' ע"א] דאמרין פל הטומאות כשעת מציאתן והתוס' ז"ל [שם בגדה ד"ה שפל] כתבו דלא הוי זה רק לקדשים לחוד אף באמת האחרונים הרבה השתמשו בסברא זו דשעת מציאתן והרבה להשיב עליהם הקצות ז"ל בספרו ש"ש [שמעתא ג' פ"ה] ולפע"ד החילוק [בזה] דאם יש חזקה קמיינתא ודאי החזקה דשעת מציאתן לאו פלוס אף באין חזקה נגדה י"ל כמו שאמרין בח"ק דמספיקא אין להוציא הדבר מכמו שהי' מוחזק פן איפקא אם השתא ודאי טמא ומעיקרא ספיקא י"ל פל הטומאות כשעת מציאתן ומספיקא אין להוציאן מפמות שהם עתה לפנינו וא"כ הפתח שנפתח ששעת מציאתה עתה ודאי טמא פיון שאין חזקה קמיינתא [טמא גם למפרע] פנ"ל וכיון שפתח זה ודאי טמא א"כ שארי הפתחים טהורים לגמרי אפילו מדרבנן וכמו שאמרי' בתוספת' מובא במ"ל [פ"ט מאבות הטומאה] הנ"ל דאם הי' שני

שְׂבִילִין וּא' רַה"י וּא' רַה"ר אוּ אִין בּוּ דַעַת לִישְׂאֵל פִּינּוֹן שְׁזַה הַרַה"י סְפִיקָא טְמָא א"כ זַה שְׂבִיר"ה ס' טְהוֹר בְּשִׁלְמָא אִם שְׁנֵי הַשְׂבִּילִין שְׁוִים א"כ אִין לְתַלוּת בְּזַה יוֹתֵר מְבַזָּה וּא' מְהֵם הוּא ע"כ טְמָא לְפִיכָה שְׁנֵיהֶם טְמָאִים בְּבָאוּ לְשִׂאוֹל בְּב"א אֶבֶל בֵּא' מְהֵם ס"ט בְּרַה"י אַז פִּינּוֹן דְּהוּא וּדְאִי טְמָא חֲבִירוֹ מִמִּילָא טְהוֹר יַעו"ש דל"ד בְּבָאוּ לְשִׂאוֹל בְּב"א ה"ה בְּכָל פִּינְצָא בְּזַה וּא"כ ה"נ פִּינּוֹן דְּזוֹ הַפְּתַח טְמָא מַה"ת מְשׁוּם חֲזַקָה דְשַׁעַת מְצִיאָתָן שׁוּב יִתֵּר הַפְּתַחִים טְהוֹרִים דְּהָא אִין בְּהֵם דַּעַת לְשִׂאוֹל וּלְכָה הַנְּצָרָה רַש"י ז"ל לְפָרֵשׁ דְּכָל עֲנָן טוֹמְאָה זוּ דִּיצִיאַת דְּרָהּ הַפְּתַח הוּא מְדַרְבְּנָן וּבְדַרְבְּנָן אִין חֲזַקָת שַׁעַת מְצִיאָתָן עֲדִיפוֹת עַל שְׂאָרֵי הַפְּתַחִים פִּינּוֹן דְּבַדְרַבְּנָן בְּכָל סְפִיקָא לְקוֹלָא וְאַפְּי' נִגְדַּח חֲזַקָה כַּמ"ש רֹב הַפּוֹסְקִים וְרַק בָּאֵב הַטּוֹמְאָה אֶפְּיֵלוּ בְּדַבְרֵי סוֹפְרִים לְהַחְמִיר א"כ אִין עַכ"פ לְהַה פְּתַח שְׁנַפְתַּח גְּרִיעוּתָא מִשְׂאָרֵי הַפְּתַחִים דְּמַה"ת כְּלוּם טְהוֹרִים [לְמַפְרָע] וּמְדַרְבְּנָן הָוִי לֹן לְטַהַר כְּלוּם דְּסַד"ר בְּמַקּוֹם חֲזַקָה אִין כְּלוּם וְהוּא דְבַר שְׂאִין בּוּ דַעַת לְשִׂאוֹל הִי לֹן לְטַהַר כְּלוּם רַק מְשׁוּם שֵׁא"א לְטַהַר כְּלוּם דַּע"כ א' מְהֵם טְמָא עַכ"פ כְּלוּם שְׁוֹת לְטַמָּא וּמַש"ה כְּלוּם טְמָאִים אֶבֶל אִם הִי דְרָהּ טוֹמְאָה לְצִאֵת מַה"ת א"כ הָוִי זֹאת הַפְּתַח שְׁנַפְתַּח טְמָא מַה"ת מְשׁוּם חֲזַקָה שְׁל שַׁעַת מְצִיאָתָן וְכַנ"ל א"כ שְׂאָרֵי הַפְּתַחִים טְהוֹרִים גְּמוֹרִים פִּינּוֹן שְׂאִין בְּהֵם דַּעַת לִישְׂאֵל וּלְכָה מְפָרֵשׁ רַש"י ז"ל בְּכָאֵן שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן בְּעֵלְמָא וְאוּלָם לְקַמּוֹן בְּמַשְׁלִין [דַּף ל"ח] שְׁמַתְרִץ דְּר"א ס"ל בְּדִאוּרֵינָת' א"ב וּבְדַרְבְּנָן י"ב אֶלְמָא דְּמַסְפָּקָא לִיָּה א"כ עַכ"פ אוּתוֹ הַפְּתַח שְׁנַפְתַּח אִית בּוּ ס"ס לְטַמָּא דְּלָמָּה הִלְכָה דִּי"ב וְגַם אִם אֶפְּי' א"ב דְּלָמָּה בְּאַמְתַּת הִי רְאוּנָה לְצִאֵת בּוּ (וְאַמְרִינוּן ס"ס בְּכַה"ג דְּלָא כְּרַש"א יַעוּיָן.

(וּא"כ פִּינּוֹן שְׁהַפְּתַח הַנְּפִתַח טְמָא וּדְאִי א"כ הָוִי לֹן לְטַהַר שְׂאָרֵי הַפְּתַחִים וּלְכָה ע"כ צ"ל דְּגוּזָה"כ וְהִלְכָה כֹּן דְּכָל שְׂרָאוּי עַכ"פ לְצִאֵת בּוּ הָוִי טְמָא וּדְאִי לֹא מְסַפֵּק וְלִזְזָה פִּירֵשׁ שְׁם רַש"י בְּאַמְתַּת הַלְכוּת טוֹמְאָה הִכִּי גְּמִירִי וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּהוּא נִגְדַּח הַסְּבָרָא לְטַמָּא כָּל שְׂרָאוּי לְצִאֵת בּוּ וְזַה דִּינִיק רַש"י בְּלִישְׁנֵי שְׁם וְז"ל בִּיצָה [ל"ח א'] בְּד"ה וְדָרָה יְצִיאָתוֹ הַל"מ כְּדִאוּרֵי בְּסוֹפָה דְּהַל' טוֹמְאָה הִכִּי גְּמִירִי לְהוּ עַכ"ל מַשֵּׁא"כ בְּפ"ק דְּס"ל א"ב א"כ א"צ לֹמֵר דְּהָוִי הִלְכְּתָא בְּלֹא טַעַם וְרַק מְטַעַם שְׁסוּף הַטּוֹמְאָה לְצִאֵת כְּאַשְׁרֵי כְּתַב רַש"י ז"ל שְׁם וְז"ל שְׁגִזְרוּ חֲכָמֵי טוֹמְאָה עַל מְקוֹם שְׁהוּא דְּרָהּ יְצִיאַת הַטּוֹמְאָה שְׁסוּפוֹ לְצִאֵת בְּרָהּ שְׁם עַכ"ל וְרַק פִּינּוֹן שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן כְּלוּם שְׁוִים וְלִכְּוֹן כְּלוּם טְמָאִי כַּנ"ל: וְהִנֵּה לְפַמ"ש דְּלָמָּד א"ב אִם חֲלָקוּ אִין הַסְּפֵק דִּילְמָא חֲלָקוּ שְׁל זַה בָּא לְזַה וְרַק דְּהָוִי שְׁל שְׁנֵיהֶם מְמַשׁ וְזַה קִנְיָה רַק הַחֲלָק מַה שֵּׁיִשׁ לְחֲבִירוֹ בּוּ וְכֹן חֲבִירוֹ קִנְיָה חֲלָקוּ מַה שֵּׁיִשׁ לוֹ בְּחֲלָקוּ שְׁנַטְל פִּינּוֹן שְׁלֹא נִתְבָּרַר כָּלֵל שְׁלִקְחוּ בְּשִׁבִיל יְרוּשָׁה וְכַנ"ל בְּזַה א"ש מַה שְׁהַקְּשָׁה הַשֵּׁאג"א [ס'י פ"ט] מְהֵה [דְּסַנְהֶדְרִין קי"ב ע"א] דַּעֲיִסָּה שְׁל שְׁוֹתָפִים בְּעִיר הַנְּדַחַת דְּאַר"ח דְּמִוְתֵר דַּעֲיִסָּה כְּמָאֵן דְּפִלְגִי הִיא וּבְהִמָּה אֲסוּרָה דְּכְמָאֵן דְּלֹא פְּלִיגִי וְהִנֵּה הַבִּין הַשֵּׁאג"א ז"ל וְכֹן יִתֵּר הָאֲחֵרוּנִים דַּע"כ טַעַם דַּעֲיִסָּה מְוֹתֵר מְשׁוּם דְּאַמְרִינוּן בְּרִירָה וְלֹא נְאַסְרָה מְעוּלָם וְעַפ"ז הַקְּשָׁה עַל הַרְמַב"ם ז"ל שְׁפִסְק דֵּא"ב וְאַפ"ה פְּסַק עֵינְסָה ש"ש שְׁל עַה"נ מְוֹתֵר וְלַעַנ"ד אַחֲרֵי מַחִילַת כ"ת שְׁל הִנֵּה גְּאוּנִים וְעַפְרָ אֲנִי תַחַת כ"ר כִּי לְכֹאוּרָה אִינוּ מוּבָזְדְּרֵי הַגַּמ' כְּפִי הַבְּנֵתָם דְּהִנֵּה אֲמֵרִי בַּגַּמ' (סַנְהֶדְרִין קי"ב א') וְז"ל א"ר חֲסִדָּא בְּהִמָּה חֲצִי שְׁל עִיר

הנדחת וְחֻצְיָ שֶׁל עִיר אַחֲרַת אֲסוּרָה עֵיטָה חֲצִי שֶׁל עַה"נ וְחֻצְיָ שֶׁל עִיר אַחֲרַת מְוֹתֶרַת מ"ט בְּהֵמָה כְּמֵאן דְּלָא פְּלִיגָא דְּמִי עֵיטָה כְּמֵאן דְּפְּלִיגָא דְּמִי עַכ"ל וּפִירֵשׁ"י כְּמֵאן דְּל"פ דְּמִי א"א לְכַוִּינַת בְּשׂוֹר בְּלֹא שְׁחִיטָה וְאִפִּי שְׁחִטָה וְנִשְׁחַט אִין בְּשְׁחִיטְתוֹ כְּלוּם דְּלֹא לְשְׁחִיטָה קִינְיָמָא אֱלָא לְמִיתָה וְשְׁחִיטְתָה זֶה הִיא מִיתַת הַבְּהֵמָה וְאִין הִתֵּר אֶפְּלִי וְהַחֲצִי שְׁאִין שֶׁל עִיר הַנְּדַחַת דְּכִי שְׁחַט לְסִימָן דַּע"נ אִינוּ שׁוֹחֲט אֱלָא מְמִית וְלֹא מְהַנֵּי בִי שְׁחִיטָה.

עֵיטָה כָּל אֵימַת דְּבַעֵי פְּלִיג לָהּ וְאִין חֲלָק שֶׁל עַה"נ מְעַנְרָב בּוֹ עַכ"ל. וְהֵנָּה א"א דְּהֵטַעַם שֶׁל ר"ח מְשׁוּם בְּרִירָה וְלִמְפָּרַע הוּא כְּשֶׁלּוֹ וְרַק בְּהֵמָה אֲסוּרָה דְּלֹא מְהַנֵּי הַשְׁחִיטָה כְּפִי רִשׁ"י ז"ל א"כ מֵאֵי דְּקָאָמַר הַגַּמ' כְּפְּלִיגָא דְּמִי הָא גַּבֵּי בְּהֵמָה נְמִי אִם אֲמַרִינֵן בְּרִירָה הוּא כְּפְּלִיגָא כְּדָאָמַרִי בְּבִיצָה בְּפ' מִשְׁלִין [דָּף ל"ז ע"ב] וְעִיקַר הַחֲחִילוּק הוּא מְשׁוּם דְּבְּבִהֵמָה לֹא מְהַנֵּי הַשְׁחִיטָה מְשׁוּם חֲלָק חֲבִירוֹ דְּכַמְתָּה דְּמִי א"כ עִיקַר הַחֲחִילוּק חֲסַר מִן הַסְּפָר וְגַם גּוּף הַלְּשׁוֹן כְּפְּלִיגָא דְּמִי אִין לוֹ פִּירוּשׁ לְמָה לִי כְּפְּלִיגָא וְאֶפְשָׁר דָּאָרְף] אִי לֹא כְּפְּלִיגָא הַנְּבַרֵר הַדְּבָר עֲתָה שְׁמַעְיָקְרָא הִי שֶׁל חוּץ לַעַה"נ וְלָכֵן נ"ל דְּהַפְּנִי הוּא כֹּף דְּהֵנָּה גַּם אִפִּי אִם א"ב לְפִי מ"ש לְעֵיל א"כ הֵרִי יֵשׁ לִכ"א חֲלָק בְּזוֹ הַעֵיטָה וְיֵשׁ לוֹ קִנְיָן מְמוּן וְקִנְיָן הַגּוּף וְכַמְבֹּאָר בַּר"נ רִישׁ הַשְּׁוֹתְפִין הַנְּ"ל וְהוּי כְּאֵלוֹ כ"א יֵשׁ לוֹ בְּכָל הַעֵיטָה מְמוּן לְפִי עַרְף חֲצִיֹּו אִף זֶה אִינוּ מְבֹרָר שְׁנָה הוּא חֲלָקוֹ לְגוּפוֹ וְהֵנָּה בַּע"נ מְמוּנָם וְנֶאֱסַר מְכָל שְׁלָלָה וְכו' וְא"כ חֲלָק מְמוּן שְׁיֵשׁ לְהַצְדִּיק בְּתוֹכוֹ לֹא נֶאֱסַר מְעוּלָם וְלֹא נִתְעַרַב עִם חֲלָק חֲבִירוֹ לְעִנְיָן מְמוּן כְּלָל וְלָכֵן מְוֹתֵר לְחֲלוּק לְאַחַר (קס"ד) [גמ"ד] דְּכַמְאן דְּפְּלִיגֵי דְּמִי (דְּהַקס"ד) [דְּהַאִי גמ"ד] לֹא הִי רַק עַל שְׁלָלָה שֶׁל עַה"נ אֲבָל לֹא עַל הַשְּׁלָל שֶׁל צְדִיקִים דְּבִתּוֹכָהּ וְלָכֵן מְוֹתֵר לְיָקַח מְכָל הַעֵיטָה חֲלָקוֹ דְּחֲלָק מְמוּנוֹ לֹא נֶאֱסַר מְעוּלָם דְּחֲלָקוֹ כְּעוּמָד בְּפ"ע דְּמִי אֲבָל גַּבֵּי בְּהֵמָה שֶׁא"א לְחֲלָק בְּלִתֵּי שְׁחִיטָה וְשְׁחִיטָה א"א לְחֻצְיָ א"כ הֵרִי נֶאֱסַר ע"כ חֲלָקוֹ דְּנֶאֱסַר הַבַּע"ח זֶה בְּחִיּוֹ וְלָכֵן חֲלָק הַחִיּוֹת שְׁבִבְהֵמָה ע"כ מְעַנְרָב עִם חֲבִירוֹ וְא"א לְמַפְּלִיגֵינָהּ וּמִש"ה נֶאֱסַר שְׁפִיר אִפִּי לְמ"ד א"ב וּמְצַאֲתֵי לְהַרמ"ה ז"ל בְּחִיּוֹדוּשֵׁיוֹ בְּפ' חֲלָק שֶׁכ' וְנ"ל בְּהֵמָה כָּל כְּמָה דְּאִיתָא בְּחִיּוֹ כְּמֵאן דְּל"פ דְּמִי וְחִיּוֹלָא אִיסוּרָא אֶפְּלוּהַ עֵיטָה כְּמֵאן דְּפְּלִיגָא דְּמִי וְלֹא חִיּוֹלָא אִיסוּרָא אֱלָא אֶפְּלָגָא.

וְכ"ת בְּהֵמָה נְמִי אֶפְשָׁר דְּשְׁחִיט לָהּ וּפְּלִיג לָהּ אֲמַרִי מְכַדֵּי מַעֲיָקְרָא כִּי קָא חִיּוֹלָא אִיסוּרָא אֶבְעָלִי חִיּוֹם קָא חִיּוֹלָא וּב"ח לֹא בְּנֵי חֲלֻקָה נִיגְהוּ דְּכִי פְּלִיגִין לְהוּ לֹא בְּעָלִי חִיּוֹם הָווּ וְאֶשְׁתַּכַּח דְּמַעֲיָקְרָא לֹא כְּמֵאן דְּפְּלִיגָא דְּמִי עַכ"ל אֱלָמָא דְּמַחֲמַת חֲלָק הַחִיּוֹת שְׁבוּ שְׁהוּא בְּשׁוֹתְפוֹת נֶאֱסַרָה וּז"ב הֵרִי רֵאִי לְמָה שְׁפַתְבְּנוּ דְּלָמ"ד א"ב לֹא אֲמַרִינֵן שְׁמָא חֲלָק שֶׁל זֶה הִגִּיעַ לְזֶה דֹּא"כ לְמ"ד א"ב הֵנִי לְאַסְוֹר הַעֵיטָה וּמְדַבְּרֵי הַגַּמ' מְשַׁמַּע דְּלֹא מְטַעַם בְּרִירָה אֲתִינֵן לְהַתִּירָה רַק מְשׁוּם כְּמֵאן דְּפְּלִיגֵי דְּמִי וְלַע"ד זֶה נִכּוֹן וְהִי נִרְאָה לְכַאוּרָה לְהַבִּיא רֵאִי אִיפְכָא מְעִירוּבִין [דָּף ס"ח ע"א] וְנ"ל הַש"ס א' רַבָּה בַר"ח לְאַבְנֵי מְבוּאָה דְּאִית בִּי תַרִי גַבְרֵי רַבְרַבִּין כְּרַבְּנֵן לֹא לִיקְהוּי בִי לֹא עִירוּב וְלֹא שְׁחִיטָה כו' דְּתַנָּיָא אֶחָד מְבַנֵּי מְבוּי שְׁבִינְקֵשׁ יִין וְשִׁמּוֹן וְלֹא נִתְנוּ לוֹ בְּטַל הַשְּׁחִיטָה וְנִקְנֵי לִי מֵר רַבִּיעֲתָא דְּחֲלָא בְּחִבִיתָא תַנִּי אִין מְשַׁתְּפִין בְּאוּצָר וְהָא תַנִּי מְשַׁתְּפִין א"ר אוֹשְׁעֵנִי ל"ק הָא ב"ש הָא ב"ה עַכ"ל וְהֵנָּה מְזַה מוּכַח ע"כ דִּי"ל כְּלוּלָה שֶׁל הַשְּׁוֹתְפֵי מְכַר דַּל"כ לְמָה יֶאֱסַרוּ הָא עַכ"פ נִשְׁאָר (אִיזָה) [מְקַצָּת] מֵהֶם וְלֹאחַר שְׁבַת הָרֵאשׁוֹן דִּי בְּמַשְׁהוּ אֱלָא ע"כ דְּחִיּוֹשֵׁי שְׁמָא מְכַר כָּל חֲלָקָם וְכֹן דִּינִיק פִּי רִשׁ"י ז"ל וְנ"ל שֶׁם אִין מְשַׁתְּפִין בְּאוּצָר בְּדָבָר הָאֲצוּר כְּגוֹן חֲבִיּוֹת שֶׁל יִין אוֹ פִירוֹת הַמְּכַוֵּסִין אִין סוּמְכִין עַל מָה שְׁבַתוֹכֵן מְשׁוּם דְּאִין בְּרִירָה אִיזָהוּ שֶׁל שְׁחִיטָה וְכִי

מסתפק ממנו איפא למימר אזל לי שיתוף עכ"ל אלמא דחיישינו שחלקם מכר וא"כ ע"כ כסברת התו' בגיטין [הנ"ל] דאמר' א"ב ושמא חלק של זה הגיע לזה וא"כ ה"נ י"ל שחלק בני מבוי מכר פולו וראיתי בס' עצמי אלמוגים שהעיר בזה וכתב שם דאפי' להך סברת התוס' נמי קשה דהא יש בילה בלח ואשתמיטת' מינ' דמר הך [דגיטין הנ"ל] גבי טבל וחולין שכ' רש"י ז"ל [דכל חטה חצי' טבל ונצי' חולין] דהוא עדיף מיש בילה בלח ואפ"ה ס"ל להתוס' שם לחלוק על רש"י ז"ל ולומר דלהך מ"ד דא"ב ספק הנה שמא פולו הי' ראוי לזה יעו"ש.

אולם עכ"פ שמעינו מזה פדברי התוס' דא"ב היינו שמסופקים דילמא חלק של זה בא לזה וכמ"כ ה"נ חיישי' שמכר כל חלק המשותף ולא נשתייר דבר לשיתוף המבוי. אף באמת נ"ל דאין מכאן שום ראיה לדברי התוס' ז"ל דהנה בלא"ה קשה שם דמאי קאמר הגמ' שם דלמ"ד א"ב בטל העירוב דדלמא מכר מע"ש חלקם וזה תמוה טובא דהרי דבר ברור ששיתוף שחלק שלא ברשות דהשאר משועבד והוא של שארי שותפין פניו דכבר הוא נטל חלקו השאר שייך לשארי השותפים נאפי' למ"ד דלית לי' ברירה וא"כ נהי שמכר חלקם מ"מ בנדאי דיש להם עדיין חלק בגוף החבית יין וא"כ נהי דחלקם מכר מ"מ פניו דעדיין מחויב ליתן להם מזה היינו חלקם שוב הוי כמו (שבעה"ב שקנה) [שני בע"ב שקנה] בשותפות חבית יין שא"צ לשטר עוד פי די בשותפות הנה גם שלא הונח מתחלה לשם עירוב פי כן קיי"ל להלכה יעו"ש בריתב"א עירובין שם ובתוס' [ד"ה אמר ר"א] וא"כ אפי' א"ב מדוע בטל העירוב אף באמת לפי מה דכתב הרשב"א ז"ל שם דהטעם משום שלא הי' זיכוי גמור רק לצורך שיתוף מבואות ובכה"ג יכול לחזור מעיקרא בדיבור בעלמא וכיון דמקפיד אעירובו או שמכר ממנו לאחרים אלמא דחזר מהשיתוף וא"כ בשלמא למ"ד י"ב אין זה חזרה מה שמכר דלא מכר רק חלקו אבל אם א"ב דילמא חלקם מכר ש"מ דהדר מהשותפות אף זה קשה לכאורה גם למ"ד א"ב נמי יהא מותר לשטר באוצר ואי דלמא חזר הא בלא"ה פתב הר' יונתן ז"ל שם דגם למ"ד י"ב צריף במוצאי שבת לומר זה שמכרתי הוא חלקי פדי שיהא מעיקרא שלו ולא של השותפות מה שמכר א"כ גם למ"ד (י"ב) [א"ב] קשה דלמה לא יערבו באוצר הא גם לדיד' יועיל שיאמר במוצאי שבת שלא חזר במה שמכר מהשותפות ואם לא חזר נהי שמכר חלקם מ"מ עדיין הי' להם חלק בהנשאר וכמו שותף שחלק בלא דעת חבירו אף די"ל דזה ג"כ תלוי בברירה והוי כמו דאמרינו בחולין [דף י"ד ע"א] דדבר שעומד לכאן ולכאן תלוי בברירה ולהכי תרנגולת שעומדת לאכילה ולגדל ביצים נשחטה הובררה דלאכילה עומדת כמ"כ פאן ששיתוף עמהם באוצר דמסתמא אינו עומד לחזור ורק דלא הוי זיכוי גמור ואם יש מקום לומר שלא גמר ומקנה פגון שדהר בי' אמרינו שלא גמר והקנה א"כ זה גופא תלי' בברירה דכיון דמכר סתם י"ל דהדר מהשיתוף וי"ל דרק חלקו מכר ולא הדר מהשותפות [ורק במה שמכר במ"ש שמכר רק חלקו הוברר הדבר למפרע א"כ] למ"ד א"ב אסור ולא אמרינו ברירה וא"כ לפ"ז אין ראיה פלל מהכא די"ל דלעולם כפירש"י ז"ל דאם א"ב הוי בשותפות ואפ"ה בטל השיתוף דנראה דהדר מהשותפות פניו שעכ"פ הא מכר מחלקם וז"ב: ועפ"י דברינו מתורץ קו' המפרשים שהקשו דא"כ אביי שאסר לערב באוצר ס"ל כב"ש דא"כ אפילו בדרבנן [ע"ש בתו' הנ"ל] ולפמ"ש א"ש דהנה בלא"ה י"ל דלמא הדר בי' רק למ"ד י"ב הרי חזינו דלא הדר

וּלְמַפְרַע הָיוּ הַשְׂתוּפָה וְהִנֵּה יָדוּעַ דְּאַבְיֵי ס"ל יָאוּשׁ שְׁלֵא מַדְעַת לָא הָיוּ יָאוּשׁ וְכַתְּבַת הָרֶאָבָ"ד
ז"ל מוּבָא בַש"מ [שָׁם בַב"מ] דְּלְכְאוּרָה זֶה תְּלִי בְּבְרִינָה וְכַתְּבַת דְּלְהַמְבִּין לָא תְּלִי זֶה
בְּבְרִינָה וְהִינֵנוּ דְּבְרִינָה שְׁיִינָה בְּדָבָר שְׁרָאוּי לְהַסְתַּפֵּק וְכָבֵר חָל אֵיזָה קִנְיָן פְּגוּן גְּבִי גִט מִי
שְׁתַּצָּא בְּפִתְחָא אֲבָל בְּדָבָר שְׁלֵא הִי קִנְיָן עַד [כְּפַעַת] נְהִי שְׁנַבְרָר דָּאָם הִי נֹודַע הִי [רוּצָה]
מ"מ כָּל כְּמָה דְּלֵא יָדַע לָא נְפִיק מְרֻשׁוּתָא דִּילָן' וַא"כ שְׁפִיר י"ל דַּר"א הֵתֵם דְּאָמַר דְּתִלְנָ'
בְּבְרִינָה וּבְכַלְגֻּמְתָּ ב"ש וּב"ה הוּא סֵתֵם פְּרָבָא דִּישַׁל"מ הָיוּ יָאוּשׁ וַא"כ לָא צְרִיךְ לְבוּא
[לְקִנְיָן שְׁל ע ה] אִם מְבֹנָר שְׁלִמְפָרַע הָיוּ נִיחָא לִי וּלְכָה תְּלִי הַדְּבָר בְּבְרִינָה [אִם מְכַר
חִלְקוֹ אוֹ שְׁל הַשְׁתוּפָה] וְכַנ"ל מִשָּׂא"כ אַבְיֵי דַס"ל בְּמִזְמוֹן כַּה"ג אִפִּי' אֲמַרְיִנָן בְּרִינָה מ"מ
כְּמָה שְׁלֵא נֹודַע הַקִּנְיָן לָא מְהִנִּי ה"נ לָא מְהִנִּי מַה שְׁנַתְּבָרַר עֲתָה שְׁיִהִי' נִיחָא לִי לְמַפְרַע
וְכ"ע מוֹדִים שְׁאָסוּר לְשַׁתַּף בְּאוּצָר וְזֶה בְּרוּר וּמַה שְׁאָנוּ פּוֹסְקִים כְּאַבְיֵי וְאַפ"ה פְּסֻקִי
מִןתַּר לְשַׁתַּף הוּא מְשׁוּם דִּי"ל דְּזֶה הָיוּ כִּידוּעַ דְּמַעֲיָקְרָא לָא נִתְבַּטַּל הַשְׁתוּפּוֹת אִף עַכ"פ
לְאַבְיֵי לְק"מ דִּי"ל דַּס"ל כְּחִילוּק שְׁפַתְבְּתִי: עֲנָה ב בְּדִין בְּרִינָה שְׁמַתְנָה אִם יֵהָא כְּהַ פְּגוּן
מַה שְׁאָנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ שְׁהַתּוֹס' כְּתָבוּ [גִּיטִין דְּהַ ע"ב ד"ה זֶה דְּבְרִי ר"מ] דְּבַכַּה"ג
אִפִּי' לְמ"ד דַּל"ל בְּרִינָה בְּאַחִים שְׁחִלְקוּ בְּכַה"ג שְׁמַתְנָה ס"ל בְּרִינָה וְהוֹכִיחוּ זֶה מַר"י
שַׁס"ל אַחִין שְׁחִלְקוּ פְּלִקוּחוֹת וְאַפ"ה ס"ל בְּתְרוּמָה דְּאוּמַר מַע"ש מַה שְׁאָנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ
יַעו"ש בְּתוֹס' וּבְכַמָּה מְקוּמוֹת וְהִנֵּה חִילוּקֵם אֵינּוּ מוּבָן לְכְאוּרָה וְנִלְע"ד דְּהַטְעַם הוּא כְּהַ
בְּשִׁלְמָא בְּאַחִין שְׁפִיר יֵשׁ מְקוּם לוֹמַר אוּלַי שְׁל זֶה הִי רָאוּי לְזֶה כַּמ"ש הַתּו' [דַּמ"ז ד"ה
טְבָל] אוֹ לְפִי פִירַשׁ"י ז"ל [שָׁם] וְכו' [נְעֻדִין חִלְקֵם מְעַרְבָב] אִף בְּמַתְנָה שְׁאוּמַר מַה
שְׁיַעֲלָה בְּיָדֵי לְהַפְרִישׁ יֵהִי תְרוּמָה וְכַדוּמָה א"כ מַה לָּנוּ אִם רָאוּי מַתְחַלָּה לְכָה אוֹ לָא הָא
הוּא לָא קָרָא שָׁם לְתְרוּמָה רַק מַה שְׁיַעֲלָה וְכִינּוּן שְׁסוּף סוּף חָל עֲלֵיהָ שָׁם תְרוּמָה לְמַפְרַע
מַה לָּנוּ בְּזֶה שְׁלֵא הִי רָאוּי מַתְחַלָּה לְכָה.

וְהִנֵּה לְכְאוּרָה י"ל דְּזֶה תְּלִי בְּפִלּוּגְתָּ דַר"י וְר"ל בִּיבְמוֹת [דְּהַ ל"ה ע"ב לְעַנְיָן חִלְיַצַת
מְעוּבְרַת] אִם אֲמַרְיִנָן אֲגִלִּי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע דְּלָמ"ד אֲמַרְיִנָן אֲגִלְמַל"מ שְׁפִיר הָיוּ תְרוּמָה
מַה שְׁעֲלָה בְּיָדוֹ דְּכָה הַתְנָה וּבְמָה שְׁלֵא הִי רָאוּי אֵין לָנוּ בְּזֶה פִינּוֹן דַּס"ס עֲלָה בְּיָדוֹ וְאַגְלִי
מִיְלִתָּא לְמַפְרַע שְׁזֶה הוּא תְרוּמָה דַּאֲגִל"מ לְמַפְרַע לָא תְלִי בְּבְרִינָה כִּידוּעַ וּמֵאֵן דַּס"ל
דְּלֵא אֲמַרְיִנָן אֲגִלְמַל"א"כ [לָא] יוּכַל [לְחוּל] עֲלָה שָׁם תְרוּמָה לְמַפְרַע וּבְזֶה יֵשׁ לִינְיָשׁב
הַסְנִינָי דְּגִיטִין [דְּהַ כ"ה א'] וְז"ל בְּעֵי מִינְיָ ר"ה מַר"י אָמַר לְלַבְלָר כְּתוּב לְאֵיזָה שְׁתַּצָּא
בְּפִתְחָא תְחַלָּה מַהוּ א"ל תְּנִיתוּהָ יִתַר מִפְּנֵן אָמַר לְלַבְלָר כְּתוּב לְאֵיזָה שְׁאָרְצָה אֲגַרְשׁ פְּסוּל
לְגַרְשׁ בּוֹ אֲלֵמָא א"ב אֵינִיתְבִּי וְכו' אָמַר אַבְיֵי קָא בְּעֵי מִינְיָ תוּלָה בְּדַעַת אַחֲרִים קָא פְּשִׁיט
לִי תוּלָה בְּדַעַת עֲצָמוֹ וְהִדַּר מוֹתִיב לִי תוּלָה בְּדַעַת אַחֲרִים אָמַר רָבָא מַאי קוֹשְׁיָ דִּילְמָא
דְּמֵאֵן דְּאֵית לִי בְרִינָה ל"ש תוּלָה בַד"ע וְל"ש תוּלָה בַד"א אֵית לִי בְרִינָה וּמֵאֵן דַּל"ל
בְּרִינָה ל"ש כו' ל"ל בְּרִינָה כו' א"ל ר' מְשַׁרְשֵׁיָא לְרָבָא הָא ר"ש דְּתוּלָה בַד"ע ל"ל
בְּרִינָה וְתוּלָה בַד"א אֵל"ב כו' יַעו"ש וּבְתוֹס' ד"ה ר"י וְר"י וְר"ש אוֹסְרִים כְּתָבוּ וְז"ל
מְשַׁמַּע דַּר' יוֹסִי ל"ב וְכֵן בַּפ' בְּכַל מְעַרְבִין גְּבִי מַע"ש שְׁיַשׁ לִי בְּבִיתִי יֵהָא מְחֻנְלָל עַל
סְלַע שְׁתַּעֲלָה בְּיָדֵי מִן הַפִּיס דַּאֲר"י לָא חִילָל וְקִשָּׁה דְּתַנּוּן בְּמִי שְׁאָחֲזוּ גְּבִי מַה הִיא בְּאוּתָן
הַיָּמִים ר"י אוּמַר מְגוֹרְשָׁת וַא"מ וּלְכִי מְיִית הָיוּ גִיטָא אֲלֵמָא יֵשׁ בְּרִינָה כְּדִינִיק בְּסִמּוּד
וּלְמֵאֵן דְּמַחֲלֵק בֵּין תוּלָה בַד"ע לְתוּלָה בַד"א נִיחָא אֲבָל לְמֵאֵן דְּלֵא מַחֲלֵק קִשְׁיָא וִי"ל
דְּהֵתֵם בְּגִיטִין עוֹמֵד הַדְּבָר לְהַתְּבָרַר בְּנוֹדָאֵי אוֹ יַחִי' אוֹ יָמוֹת אֲבָל הָכָא יְכוּל לְהִיּוֹת שְׁלֵא

יבא לידי הפרשה לעולם עכ"ל והקשו מהרש"ל ומהרש"א ונ"ל והא דפריה מדברי ר' יודא נ"ל דלק"מ דנדאי ר"מ לא ס"ל לחלק ומש"ה פריה מר' יודא ה"ה לר"י דבחד גוונא קשה מתרונניהו כו' יעו"ש במהרש"א.

ולפי הנלע"ד א"ש דהנה בלא"ה קשה לאפני דמחלק בין תולה בד"ע כו' א"כ לא שיניף זה פלל לברירה רק שגמר בדעתו ובתולה בד"ע לא גמר בדעתו ולכאורה לא שיניף לברירה פלל ולא נראה פן מפשטות הסיגי' והנראה מפשטות הסוגי' דדבר זה תלוי בברירה וכן מפורש בדברי רבא.

והנלע"ד (לפמ"ש א"ש) [לפרש] פל הסוגי' בהקדים דברי התוס' ו"ל [דף כ"ד ע"ב ד"ה לאיזה] שפתבו דאפי' למ"ד י"ב בגיטין א"ב דכתיב וכתב לה והנה הרבו להקשות אדבריהם יעונו במהרש"ל ופ"י ו"ל ולפע"ד דבריהם ש"ס ערוף בגיטין דף פ"ו ע"ב ונ"ל שנים ששלחו שני גיטין שוין ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו לפיכך אבד א' מהן הרי השני בטל ובגמ' מאן תנא אר"י דלא כר"א דאי ר"א פינו דאמר עדי מסירה פרתי הא לא ידעי בהי מיניניהו קא מגרשה אפני אמר אפ"ת ר"א אימא דבעי ר"א פתיבה לשמה נתינה לשמה מי בעי עכ"ל ונ"ל רש"י שם דלא כר"א אלא כר"מ הלכך פל אחת מהן מתגרשת בשלה שהרי בא לידה ועדיו חתומי' בו ור"מ פינו דלא בעי ע"מ שפיר דמי דהא פל גיטין נמי משחתמו העדים אינו יודעין למי ינתן.

הא לא ידעי עמ"ס בהי מיניניהו מגרשה ואין זו נתינה לשמה מבןררת ור"א פינו דחתימה לשמה לא בעי ע"כ לשמה דכתיב בקרא אכתב ונתן קאי עכ"ל וא"כ הרי דכבר [קודם שנתערבו] נתבאר ונודע מי הגט של האשה זאת ומי הוא של חברתה ולפי' התוס' בפ' כ"ה [דף כ"ד ע"ב ד"ה בע"מ] איירי נמי [שגם עתה] במקום [הפתיבה] ידוע דאיירי במשולשין ורק אנו לא ידעין וא"כ ככה"ג לכ"ע אמרי' ברירה כמ"ש [בעירובין דף ל"ו ע"ב] וקבר בא חכם ואפ"ה פסלינו בגט משום דבעינו לשמה [והיינו] כפי' הר"י [בתו' ה"ל] דלענין הפתיבה דכתב לשמה לכ"ע צריף ידיעה ברורה לא ע"י ידיעה שלאח"כ וע"י ברירה [ולכך לר"ל דס"ל דלר"א בעי נתינה לשמה בעי נתינה ברורה] וא"כ שפיר מחלק אפני דלעולם ס"ל דא"ב בדבר דממילא כמו אחין שחלקו רק הכא שהתנה מה לנו שלא הי' ראוי לכך הרי מ"מ הוא כתב הגט למי שתצא בפתח והרי יצאת ומה לנו אם לא היתה היא ראוי' לצאת הא ס"ס יצאת מהפתח ראשון ולשמה כתב הגט אף לכאורה הא בגט בעינו וכתב לשמה בפירוש לזה י"ל אגלי מילתא למפרע והוי כבירור ממש אולם בתולה בדעת עצמו לא נתברר לו פינו שבעצמו מסופק וא"כ לא הוי בירור לשמה פן מחלק אפני ורבא השיב לו דלמא מאן דאית לי ברירה אפי' בתולה בד"ע דכיון שס"ס רצה בזאת פתב לשמה ואי דבעינו וכתב לשמה פתיבה מבןררת רבא לא ס"ל הך סברא דרק אפני אמר פן שם אב"ל [רבא] ס"ל דסתמא בזה הוי פלשמה דכיון די"ב מסתמא לשמה עומדת וכאשר הארכתי בזה בחי' ויותר מזה מבואר בת' מהרי"ו דכיון דנקתב לשמה שוב ממילא עומד לגירושין אפי' למ"ד ע"ח פרתי יעו"ש ומש"ה פינו דבדרף תנאי אמרי' ברירה אפי' בדעת עצמו אמרי' ברירה ולא פסול משום וכתב לה לשמה וכן נמי י"ל איפקא דאפי' תולה בדעת אחרים פסול די"ל דבעינו גבי גט לשמה בפירוש ומש"ה אפי' בתולה בדעת אחרים פסול דבעינו בפירוש לשמה ואי דאגלי מילתא למפרע

י"ל דְּלֹא אֲמַרִּינָן אַגל"מ לְמַפְרַע וְהַגַּם דְּרַבָּא גּוּפָא [שֵׁם דל"ו ע"א] פֶּסֶק כר"ל דְּלֹא אֲמַרִּי
בִּיבְמוֹת אַגמ"ל מ"מ הֵכָא מְסוּפָק בְּזַה מְשׁוּם דִּי"ל הָתָם מְקַרָּא הוּא וְכַדָּאֵמַר שָׁם [בִּיבְמוֹת
דָּף ל"ה ע"ב] קָרָא מְסִינֵעַ לר"ל [ר"ל דָּגַם בְּקִרְאֵי פְּלִיגִי] ומש"ה [הֵכָא] מְסַפְקָא לִי
ועפ"ז מְתוּרְץ קוֹ הַמְהַרְש"ל ו"ל הַנְּ"ל דְּנִהֵי דְיֵישׁ סִילּוּק בֵּין הֵיכִי שְׁעֵתִיד לְבָרַר עכ"פ
הָ סְבָרָא שְׁחִידֵשׁ אַבְיֵי דָאֵם אֲמַרִּינָן בְּרִירָה הֵנִי פְּאֲגִלִּי מ"ל וְהֵנִי שְׁפִיר לְשִׁמָּה זֶה מוֹכַח
שְׁפִיר מִמֵּתְנִי דְּגִיטִין וְדִלָּא פְּרַבָּא דְּמְסוּפָק בְּזַה דְּאֵי פְּרַבָּא דְּכַה"ג לָא הֵנִי גִט דְּפֶסוּל מְשׁוּם
שְׁכ' וְכַתֵּב לָהּ בְּפִירוּשׁ א"כ נִהֵי שְׁיֵישׁ בְּרִירָה מְשׁוּם שְׁעֵתִיד לְהַתְּבַרֵּר מ"מ אֵינּוּ מְבֹנָר
מִמָּשׁ א"ו פְּאֲבֵי דְּכַה"ג אֲמַרִּי אַגל"מ וְיֵמָה שְׁמַקְשָׁה לִי ר"מ לְרַבָּא מְקַדּוּשִׁין י"ל דִּס"ל
אֵימְתַקֵּשׁ הוּי' לִיצִיאָה לְעַנְנֵן זֶה אָף וְדָאֵי דְּהָא בְּגִיטִין גּוּפָא לָא בְּעֵי רַק פְּתִיבָה לְשִׁמָּה וְלָכֵן
וְדָאֵי פְּשׁוּט דְּלֹא מְטַעַם זֶה מְשׁוּם וְכַתֵּב לָהּ לְשִׁמָּה מְחַלֵּק אַבְיֵי בֵּין תּוֹלָה בְּד"ע לְתוֹלָה
בְּד"א רַק דִּי"ל דְּבִשְׁלֵמָא אִם הִי אֲמַרִּינָן בְּרִירָה דְּאוֹתוֹ הַדְּבָר הִי רְאוּי לְהִיּוֹת כְּף שְׁפִיר
אַבְּל בָּאֵם קִי"ל דָּא"ב גְּבִי אַחִין וְרַק הֵיכִי שְׁמַתְנָה דְּמַצִּינוּ דְּפְּלִיגִי בִּי תַנְאֵי וְאַפְּקִי
הַסּוֹבְרִים בְּעֵלְמָא א"ב ע"י תַנְאֵי שְׁמַתְנָה י"ב כַּמ"ש הַתּוֹס' שְׁפִיר י"ל דְּטַעַם אָמַת מַש"כ
לְעֵיל דְּנִהֵי דְּלֹא הִי רְאוּי לְהִיּוֹת כְּף מִתְחַלְּה דָּא"ב מ"מ הֵלָא הַתְּנָה בְּפִי שְׁכַשְׁיָהּ הַדְּבָר
הַזֶּה הֵינּוּ פְּשִׁיעֵלָה בְּיָדוֹ שְׁנֵי לִגְיִין לְתַרוּמָה אִפִּי אִם בְּתַחֲלָה לָא הִי רְאוּי לְעֵלוֹת מ"מ
כִּינּוּן שְׁעֵלָה בְּיָדוֹ נַעֲשֶׂה לְמַפְרַע תַּרוּמָה כְּפִי תַנְאֵי שְׁהַתְּנָה עַל מַה שְׁעֵתִיד לְהַפְרִישׁ וְלֹא
מַה שְׁיָהֵךְ רְאוּי וְא"כ ע"ז יֵישׁ מְקוֹם לֹאֵמַר דְּבַכָּה"ג לָא אֲמַרִּי אַמ"ל כַּמ"ש הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת
[דָּף ל"ה ע"ב ד"ה תַּגְּלִי] דְּבְּדָבָר הַעֲתִיד לְהִיּוֹת לָא שְׁיָיָף לֹאֵמַר אוּלַי יְבוֹא אֵלַי דַּעֲכ"פ
אַפְתִּי אֵינְנוּ וִי"ל דְּבַכָּה"ג לָא אֲמַרִּי אַגמ"ל וְשְׁפִיר כָּל הַסּוֹגְנִי ע"ד שְׁפִי לְעֵיל: עָנָף ג'
בְּדָבָר שְׁעֵתִיד לְהַתְּבַרֵּר בְּגִט אֵי אֲמַרִּינָן בְּרִירָה הֵנִי הַתּוֹס' בְּגִיטִין (כ"ה ב') בְּד"ה ר"י
כְּתִבוּ וְנ"ל מְשַׁמַּע דַּר' יוֹסִי ל"ל בְּרִירָה וְכֵן בַּפ' בַּפֵּל מְעַרְבִין גְּבִי מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁיֵישׁ לִי
בְּבִיתִי יֵהָא מְחֻלָּל עַל סְלַע שְׁתַּעֲלָה בְּיָדֵי מִן הַפִּיס דָּא"ר יוֹסִי לָא חִילָּל וְקִשָּׁה דַּתְּנֵן בְּמִי
שְׁאַחְזוּ גְּבִי מַה הִיא בְּאוֹתָן הַיָּמִים ר' יוֹסִי אוֹמ' מְגוֹרְשֵׁת וְא"מ וְלִכִּי מֵיִית הֵנִי גִיטָא אֵלְמָא
יֵישׁ בְּרִירָה כְּדִנְיָק בְּסוּמוֹף כו' וִי"ל דְּהָתָם בְּגִיטִין עוֹמֵד הַדְּבָר לְהַתְּבַרֵּר בְּוֹדָאֵי בְּהֵכִי אוּ
יַחֲוִי אוּ יָמוֹת אַבְּל הֵכָא יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁלֵא יְבֵא לִידֵי הַפְּרָשָׁה לְעוֹלָם אוּ לָא יַעֲלָה סְלַע מִן
הַפִּיס עכ"ל וְכֵן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הַחֲלִיטוּ סְבָרָא זֹאת וּבִיש"ש ב"ק הַחֲזִיק סְבָרָא זֹאת
לְהִלְכָה שְׁכ' שָׁם בְּדִינֵי בְּרִירָה בְּאַרְיִכוֹת וְנ"ל שָׁם פ"ה וְנַחֲזוֹר לְעַנְנֵן רֵאשׁוֹן הִילְכָף הָא
דְּהִרְיָנִי בּוֹעֲלִיָף כִּי אֲתֵיָא לְפִי הִלְכָה כֵּן פִּי ר"ן בְּשֵׁם הַתּוֹס' בְּרִישׁ כָּל הַגִּט כְּמוֹ שְׁהַגִּט
עוֹמֵד לְהַתְּבַרֵּר כו' כְּף הִרְיָנִי בּוֹעֲלִיָף כו' וְתַדַּע דְּאֵי לָא אֲמַרִּינָן כַּה"ג בְּרִירָה א"כ הָא
דַּתְּנָא סְתָמָא בַּפ' הָאוֹמֵר הָאוֹמֵר לְאַשָּׁה הִרִי אֶת מְקוֹדְשֵׁת לִי ע"מ שְׁיִרְצָה אַבָּא דְּלִכ"ע
רְצָה הָאֵב מְקוֹדְשֵׁת וְהָא הֵנִי בְּרִירָה אֵלָא ש"מ דָּאֵף ר' יוֹסִי מוֹדָה בְּזַה מֵאַחַר שְׁהַדְּבָר
עוֹמֵד לְהַתְּבַרֵּר כְּדָפְנִי וְנִקְא כְּגוֹן שְׁנֵי לִגְיִין יִזַּן שְׁאֵנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ כו' דְּהוּא בְּרִירָה
שְׁאֵין הַדְּבָר עוֹמֵד לְהַתְּבַרֵּר דְּהָא מַה שְׁמַתְנָה אֵינּוּ אֵלָא שְׁיָהָא לְעוֹלָם שְׁנֵי לִגְיִין בְּתוֹכוֹ
תַּרוּמָה וְרַק שְׁמַתְנָה אֵינָה שְׁנֵי לִגְיִין שְׁיִפְרִישׁ מִתְחַלְּה יֵהָא תַּרוּמָה כו' וְיֵמָה שְׁשׁוֹתָה יֵהָא
חֻלּוּיִן וְהֵנִי הַתַּנְאֵי לְעוֹלָם אֲשֵׁנִי לִגְיִין הֵנִי וְדִלְמָא לָא יְבֵא לִידֵי הַפְּרָשָׁה כָּלֵל וְכַהֲנָה הֵנִי
מִמָּשׁ בְּרִירָה דְּפְּלִיגִי בִּי ר"מ ור"י וְכַהֲנָה בַּפ' בַּפֵּל מְעַרְבִין דְּחָשַׁב מַה שְׁמַתְנָה אִם חָכַם
כָּא לְמַזְרַח יֵהָא עִירוּבֵי לְמַזְרַח וְשָׁם אֲקַנְהָ שְׁבִיתָהָ וְאִם לְמַעְרָב כו' דְּחָשַׁיב לִי בְּרִירָה
הֵינּוּ נְמִי שְׁמַתְנָה עַל אֵיזָה הַצַּד שְׁיָיְבָא וְצָרִיף אֶתָּה לֹאֵמַר לְמַחַר כְּשִׁיבָא הַחָכַם לְמַזְרַח

הנבחר מתחלה ששבתתו לשם הי' וכן למערב וא"כ התנאי והברירה הוא במה שאינו עומד להתברר דדילמא לא יבא החכם לא לתחום מזרח ולא לתחום מערב ולכן אם הי' מניח עירוב לצד אחד והי' מתנה אם יבא החכם לצד עירובי הרי עירוב ואם לא יבא הרי העירוב בטל והריני כבני עירי שלא יפסד אלפים שחוזן לעירו מעבר השני פהנה כ"ע מודים אפי' תנא דבי איז דפליג התם בעירובין שלא יבול להתנות על שני דברים כדפי'.

פהנה לא אשכחן דפליג משום שנהו עומד להתברר שע"כ יבא החכם או לא יבא וכ"כ הרמב"ן שפהנה אינו חשיב ברירה ושרי לכ"ע כו' עכ"ל היש"ש והנה פולם הקשו דאפתי לא מתירצא הך דגיטין דאם מתי דמביאם שם בש"ס ע"ג ע"ב וזל"ה מה היא באותן הימים רי"א כא"א לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת תנא ובלבד שישמות ולכי מניית הוי גיטא והא קי"ל דאין גט לאח"מ אומר רבה באומר מעת שאני בעילם עכ"ל הרי דהברירה היא בזמן וזאת אפשר שלא יבא לידי ברירה פלל פיון דהספק בזמן אימת יהי השעה קודם מיתה ונה אינו עתיד בנדאי להתברר דדילמא לא ימות פלל וכאשר האריך בזה המהרש"א ז"ל בגיטין [דף ה"ג בתו' ד"ה ר"י ור"י] וכל האחרונים לא מצאו מענה ליישב דברי הש"ס דתלינו (האריך) [הך] דגיטין דאם מתי בברירה דא"כ לדין לא קיי"ל פהך מתני' נאנו ס"ל פהך מתניתין דא"מ וכן תיקון שמואל אף דהוא ס"ל אין ברירה פמבואר במס' ביצה בפ' משילין יעו"ש בדבריהם מה שהעלו הוא נגד סוגית הש"ס [ועי' בג"פ סי' קכ"ב סק"ח] ואשר נלע"ד הוא פה דהנה לדינא לפי מאי דקיי"ל דברירה [היא] ספיקא אם יש ברירה או לא לק"מ דאנו מחמירין והנה הא דאם מתי דלא הוי גט רק שפה קודם למיתה פתבו התוס' [שם] בשם ר"ת בד"ה אומר רבה וז' לנראה לר"ת כמ"ש בפ"י ר"ח נעשה כאומר בכ"ף מעת שאני בעולם פלומר מהיום דקאמר היינו מחיים שדעתו לאחר הגט פל מה שיוכל מחיים שעה אחת סמוך למיתתו עכ"ל אלמא דרק מסבא הוי דדעתו לאחר הגט פל מה שיוכל והנה אם אירע לו איזה סיבה שיצא מדעתו איזה ימים קודם פטירתו חל הגט משעה שהי' בדעתו שלימה דכן פנונתו באמירתו אם מתי היינו לאחר הגט פל מה שיוכל אבל במה שלא נוכל לאחר זה הגט חל אז תיקף ולכן באם נשתטה קודם פטירתו הגט חל מאז דהא סתמא קאמר אם מתי היינו מהיום א"מ נרק שפנונתו לאחר אם יוכל אבל אם לא יוכל זה הגט משעה שיוכל לחול ואפילו תיקף מיום הנתינה אם לא אפשר שיחול אח"כ (יעוין בג"פ [סי' קכ"א ס"ק ט"ז] בשם הרשב"א ז"ל) וא"כ לפ"ז פיון דמספקינו דילמא א"ב וא"כ לא זה הגט פלל אם נאחר אותו ולכן אי ס"ד דא"ב והיינו דהדין [הוא] א"ב א"כ חל הגט מאז תיקף משעת נתינתו דא"א לאחר דא"כ לא זה גט פלל ודעתו שעכ"פ זה גט אם אי אפשר לאחר ולכן אם הדין דא"ב הגט חל מאז ומגורשת למפרע ואם הדין דיש ברירה וא"כ יש מקום שיחול קודם מיתתו שעה אחת [דעתו לאחר] ולכן מספיקא דדינא צריך שיהא הגט יוצא מתח"י ג"כ בשעת מיתה דדילמא י"ב ואז שפיר חל הגט שעה אחת קודם למיתה ולפיכך צריך שיהא הגט קיים תחת ידה באותה שעה ולק"מ לדין לדינא.

אף יותר נראה לי דגם למ"ד דס"ל בהדיא א"ב פגון שמואל ור"י לדידהו נמי ס"ל בההוא י"ב וכהחילוק של יש"ש ז"ל ולא קשה ממעת שיהא בעילם דנה אינו עתיד להתברר וכמ"ש מהרש"א ז"ל נאפ"ה אמרינו ברירה דנה לימא דהנה היש"ש ז"ל המובא לעיל

הנה סברתו דהיכא דמתנה על א' משני דברים הגם שמתנה תנאי אם יפריש מ"מ הא
ע"כ דעתו להפריש דהא אסור לאכול בלא תרומה וע"כ פנונתו להפריש א' מהסל והשאר
יהא חולין ע"ז שפיר אמרינן א"ב פינן דכנונתו להפריש אחת מהם ולא ידעינן לאיזה
מהם דדילמא לא יתברר דדילמא יאבד הסל עם הפירות ולכן א"ב אבל אם פנונתו רק
על דבר א' ואם יהי' או לא יהי' יתברר אמרינן בריה וא"כ לפ"ז (בני') [באומר] א"מ
אפילו השעה קודם שימות מקרי עתיד להתברר דהנה לכאורה קשה לפמ"ש התוס'
פתובות (נ"ו א') בד"ה הרי ונ"ל ותימה א"כ אמאי היא מקודשת הרי התנה בפירוש
שאם יהא לה עליו שאר פסות ועונה שאינה מקודשת ואין לומר דלכך מקודשת לפי
שמקדשה ע"מ שתמחול לו והרי מחלה אלא דאין מחילתה מחילה דהא תני' בפ"ב דנזיר
הריני נזיר ע"מ שאשתה יין ואטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולן מפני שמתנה
עמ"ש בתורה והתם לא שייך לשנויי הכי ואור"י דאי לאו דילפינן מתנאי ב"ג וב"ר ה"א
דשום תנאי אינו מבטל את המעשה ואפי' לא יתקיים בסוף המעשה קיים והשתא דילפינן
מהתם דמהני תנאי לבטל המעשה אמרי' דדוקא פשאינו מתנה עמש"ב דומ' דב"ג וב"ר
שלא התנו עמש"ב עכ"ל אלמא דהמעשה חשוב יותר מהתנאי וא"כ לכאורה למה אמרינן
דא"מ וכה"ג א"ב ובטל הגט אפילו אם ימות משום דא"ב הלא אדרבה פינן דאמר שני
דברים אם ימות יהי' המעשה קיים ואם לא יהי' התנאי קיים שלא תתגרש וקשה למה
נימא דהמעשה יבוטל משום א"ב אדרבה נימא דהתנאי מבוטל משום א"ב ויהא הגט
קיים אפילו לא ימות פינן דדבר זה שאמר א"מ יהא גט ואם לא יהי' גט וזה א"א
לקיים מחמת א"ב טוב לנו לקיים המעשה דחשוב ולבטל התנאי מלקיים התנאי ולבטל
המעשה דהא מעשה חשוב מתנאי וכדברי התוס' הנ"ל וע"כ צ"ל דכיון דגילתה לנו
התורה גבי תנאי ב"ג וב"ר דהמעשה בטל והתנאי קיים ממילא אם א"ב ע"כ תבטל
המעשה משום התנאי אף כ"ז באם מתנה בפירוש אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהי'
גט אם הי' שייך בזה בריה שפיר יש מקום לומר פינן דא"א לחול הגט אם לא ימות
משום דילפינן מתנאי ב"ג וב"ר א"כ גם אם ימות בטל המעשה דא"ב אבל פינן דחידוש
לנו התוס' דבדבר שעתידי להתברר בנדאי יש בריה ורק שהזמן א"א לברר ע"ז שפיר
י"ל פינן דע"כ לא אמר על איזה זמן ידוע שרוצה שיהא הגט חל ומסתמא אמר א"מ ורק
שאמדינן שרוצה שאם יהי' באפשר לאחר יאחרו הא לזה יש לומר אם א"ב א"כ א"א
לאחרו א"כ דעתו ממילא שיהא הגט מעתה ולא לאחרו פינן שא"א לאחרו וא"כ פינן
שכן דאם נימא א"ב יהא הגט חל בנדאי מעת (מיתתו) [נתנתו] [ואף] א"כ שוב ממילא
יש לנו לאחרו קודם שימות ולא שייך בזה א"ב דהא באמת דעתו שיהא הגט חל משעת
נתנתו ורק באם אפשר לאחרו סמוך למיתתו יחול אז והנה א"כ אין דעתו כלל על שני
דברים רק על דבר אחד אם ימות יהא הגט מעת שיוכל לחול אפילו מהיום ואם לא ימות
ויוכל לאחרו יאחר שלא יחול א"כ זה עתיד להתברר בנדאי דאם לא ימות כלל לא יהא
גט ואם ימות הגט חל מקודם תקיף (משעת) בלא גבול רק מעת שיוכל לחול וזה הוי
כדבר אחד דעיקר התנאי בעת שיוכל לחול קודם המיתה וזה תלי' באם ימות או לא וזה
עתיד להתברר ובכה"ג אמרינן בריה וזה ברור: ועפ"י סברא זו מיושב דברי הרמב"ם
שכ' בפ"ט מהל' מעשר שני הל"ז ונ"ל והצנועין היו מניחין את המעות בשנת שמטה
ואמרים כל הנלקט מפירות רבעי אלו מחולל על המעות האלו שהרי אי אפשר לפדותו

במחנך עכ"ל והקשה הרמב"ן ז"ל [הובא שם בכסף משנה] דהא קיי"ל כר"י דאין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו וא"כ האיה מצוי לפדות מה שילקטו.

ועפ"מ"ש י"ל כף דהנה התוס' ז"ל פתבו בב"ק (ס"ח ב') בד"ה הוא דאמר וז"ל וא"ת דהיכי מדמי הקדש לחילול שפמו שיכול לחלל מה שביד חבירו פן יכול להקדיש והלא אעפ"י שאין יכול להקדיש פירות של חבירו יוכל לחלל הקדש של חבירו כדמשמע בריש האשה רבה דקאמר אי קדושת דמים משום דבידו לפדותו ואי קדושת הגוף אי דידי' כו' משמע דבקדושת דמים אין חילוק בין דידי' לחבריה וי"ל כו' עד ומיהו דבר תימא דהיכי מדמי הקדש כלל לחילול דלמה לא יוכל לחלל נטע רבועי ומע"ש של חבירו שלא מדעתו פניו דזכות הוא לו דזכין לאדם שלא בפניו דהא דמבעי' לן באין בין המנדר התורם משלו על של חבירו צריף דעת בעלים או לאו היינו טעמא דקאמר התם דדילמא ניחא לי למעבד מצנה בממוני' אבל הקא וכי אין טוב להם למלקטים שיחללו אותם הבעלים ממה שיאכלו בלא חילול עכ"ל ודבריהם מרפסי אנגרי דהאיה ס"ד כלל [דיפדה] דבר שאיני ברשותו בשביל אחרי' לזכותו הא קיי"ל [א"ה במס' מעשר שני פ"ד משנה וא"ו וברמב"ם פ"ח ה' ז' וה"ח] דאין המעשר נפדה מיד אחרים רק אם נותן כסף לבעל הפירות וקנהו בכסף משום ונתן הכסף או לר"ש קנהו בשינוי ויענין בקדושין [דף נ"ד ע"ב] ובירושלמי דמעשרו' ורק במע"ש שלו חל הפדיון כמו שיכול להקדיש דבר שלו פן יכול לפדותו וא"כ כשהוא אינו ברשותו דלא יכול להקדישו לר"י והוי כאינו שלו א"כ במאי יצא המעשר לחולין פדיותו ודיבורו אינן פלים פניו שא"כ ומשום זכי' לאחרים הי' צריף לעשות מתן כסף למי שהפירות תחת רשותו או במשיכות הפירות אבל בדיבור לחוד ודאי שאינם נפדים רק כשהם ברשותו וצ"ע מאד בזה.

ואולי פוננת התוס' דהנה בהאומר שדה זה כשאמפרנה ואקחנה תהא קדושה שהיא קודש משום דבידו להקדישו [כתובות דנ"ט] וא"כ לפ"ז הקא דבידו עתה לפדות הפירות יוכל לפדותם גם לאחר שלא? הא ברשותו משום דבידו לפדותם מעתה ורק פניו שהם תחת רשות אחרים מעכב עליו מלפדותם פניו שאז תחת רשות אחרים ול"ד לשדה זו שאקחנה ממך דקדיש מעת שיהי' תחת ידו אבל הקא בפשעת חלות הפדיון אינם תחת רשותו לא מהני מה שתח"י עכשיו דרשות הגזלן עליהם ולהכי פתבו התוס' דלהגזלן היינו הלוקט בגזילה ניחא לי' ואין מעכב רק מה שאינם תחת רשות הפודה ע"ז יוכל לחול הפדיון דלמפרע שפודם בעת שבידו לפדותם שיחול הפדיון לאחר מפאן.

אף לכאורה אפתי קשה למי יזכותם הא אין ברירה אף ז"א חדא דלדברי הר"ן ז"ל בכה"ג לא שייה ברירה דהזפי' יוכל להיות לכל העולם בזא"ז כמבואר [ב"ר"ן] בגיטין [פ"א בסוגי' דמעמד שלשתן] וגם פי פתבו הראשונים ואחרונים ז"ל דבכה"ג שיחול לאחר שיהא מבורר לא שייה כלל ברירה וא"כ ה"נ פניו שלא יחול הפדיון רק לאחר מכן שפיר לכ"ע אמרינו ברירה אף זה קשה פניו דאין דעתו לפדות כל הפרם כמ"ש התוס' [שם ד"ה כל] ורק מקצת מה שילקטו וזה אין בידו למפרע לעשות דהא א"ב ונהי דבידו לפדות כל הפרם מ"מ הא אין רוצה לפדות שלו רק מה שילקטו וזה אין בידו מחמת א"ב.

אף באמת לפמ"ש כה"ג דאינו רוצה רק לזכות מי שיזכה בו ואם לא יהי זכות ממילא לא יהא פדוי דהוא רק מופה למי שיזכה בו והוי רק דבר אחר ובודאי עתיד להתברר וכה"ג אמרינו ברירה וכנ"ל פנ"ל לתרץ דברי התוס'.

אף גוף קו' התוס' לא קשה לפ"ז דהנה לכאורה לפמ"ש התוס' לקמן [דף ס"ט ע"א ד"ה פל] דהקשו דהא אפתי לא יועיל הפדיון להגידולים [אח"פ] ומה יועיל הפדיון הא נתערבו מה שיגדל לאחר מין אחר אמירתו שיהא פדוי ותיקצו שפטל ברוב והנה לפי מה דקיי"ל גבי יבמה שרקקה דם דמה שמעורב בתחלתו אין בו ביטול כמבואר במרדכי שם [בסוף חולין] וא"כ אם נימא פדברי התוס' דהפדיון יהא שיהא נפדה מאז עפ"י פדיותו שפודהו מעתה משום בידו א"כ עומרין נעשה היתר בשעת הלוקוט ואז כבר מעורב עם הגידולים דעל הגידולים לא מהני הפדיון שלא הי' פלל בעולם וא"כ בא מעורבים לעולם ולכן לא מהני פלל הביטול ברוב ואסורים לאכול ולא הועילו הצנועים בפדיונם אף באמת לפי שיטת הרמב"ם [פ"ו מה' תרומות הל' ט'] דאפילו הקדישה שחת חל (משום שעבוד דגדל) א"כ חל על הגידולים נמי הפדי' ומש"ה שפיר כתב הרמב"ם לאמר מה שלקטו היינו שהפדיון יהא חל בתר לקיטה משום שעכשיו הוא בידו לפדות חל שפיר הזכי' בשבילם ורק בגמ' דמקשה אר"ר"י ס"ל בקדושין [דף ס"ב] שאינו יכול לעשות הגידולין תרומה ורק הרמב"ם ז"ל פסק כראב"י שאמר יתר על פן יעו"ש [בכ"מ] אכל ר"י ס"ל דאינו יכול להקדיש גידולים א"כ א"א לזכות שיחול לאח"כ הפדי' משום דא"כ אין הגידולין בטליו וגם כי הרמב"ם ז"ל בלא"ה י"ל דלא ס"ל דין דהמרדכי וכבר כתבנו זה דמליא בפלוגתא דפ"ב דבכורות וגם פיון דלהרמב"ם ז"ל דברירה הוי ספיקא דדינא א"כ הוי ספק ע"י תערובות מש"ה מותר לדידי' פנ"ל: ועפ"ז יתיישב דברי רש"י ז"ל בפסחים (פ"ח ב') דז"ל המשנה האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח שחט גדי יאכל שחט טלה יאכל שחט גדי וטלה יאכל מן הראשון כו' ושם בגמ' והתניא אין גמנין על שני פסחים פאחד מתניתין במלך ומלכה ופירש"י ז"ל במלך ומלכה שתלוין על עבדיהו ואין מקפידין על סעודתן אם גדיים אם טלאים הילכך אין פאן דין ברירה דתרונייהו ניחא לי' לפיכך יאכל מן הראשון דכיון דליכא קפידיא יצא בראשון ידי חובתו ואידך בכדי נשחט עכ"ל ולכאורה קשה וכי ברירה בקפידיא והלא גם גבי מה שאני עתיד להפריש וגבי שתעלה בדי מן הפיס שג"כ אינו מקפיד ועיין בג"פ [סי' קכ"ב] ודבריו צ"ע אף לפמ"ש א"ש דהנה לכאורה קשה דלמה גבי שחט גדי וטלה למה לא יאכל רבו מן הראשון הא פיון שיאכל רבו מן הראשון נתברר שאכלו וזה דבר שעתידי להתברר בודאי דמאי נימא דילמא יאבד הפסח וכיוצא בזה וא"כ דילמא הי' אוכל מן השני צ"א דהא מן השני ודאי לא יוכל לאכול [משום דא"ב] ולכאורה זה דמי לאשה שעשתה שני שלוחין לקדשה לבעל מי שקיבל קידם הקדושין לזה היא מתקדשת דאין לקדושין שני מקום לחול ה"נ פיון שפבר נמנה ונשחט ע"ז שוב אין השני' פלום אולם זה אינו דהא בפסח בעי' לשמה וזה הפסח נשחט על מה שירצה לאכול ודילמא ירצה לאכול מהב' ונהי שאינו רשאי הלא ברצון תלנהו השוחט וא"כ לא נשחט לשמה ומש"ה לא יאכל משניהם אף במלך ומלכה שאין בהם לומר פלל רצון והענין תלוי רק מה שיאכלו וזה שפיר הוי עתיד לברר שיאכלו מהראשון דמהשני א"א להו לאכול וזה ברור אף כ"ז לרבא דס"ל דמה שעתידי להתברר אמרינו ברירה וכמ"ש היש"ש ז"ל אף לר"מ בגיטין

דלא ס"ל זה רק בכל מקום א"ב א"כ קשה וע"כ צ"ל [דמה שאמרו שם בגמ' מלך ומלכה דעתן קלה] דה"פ דעתן קלה משום שלום מלכות: ענף ד בדבר שצריך לשמה בפירוש כגון בגיטין וקדשים אפילו למ"ד יש ברירה לא מהני וצריך לשמה בפירוש: ו"ל התוס' בגיטין (כ"ד ע"ב בד"ה לאיזו) ואור"י דאפילו מאן דסבר בעלמא יש ברירה ה"א מודה משום דנכתב לה לשמה משמע שיהא מבונר בשעת כתיבה וכ"מ בגמ' דקאמר אי איתמר בהא בהא קאמר ר"י דא"ב משום דבעינן לה לשמה משמע אע"ג דבעלמא י"ב ה"א פסול משום דכתיב נכתב לה עכ"ל ונהנה פולם הקשו דא"כ מאי הקשה מפסח דו"ל הש"ס שם (כ"ה ע"א) בעא מיני ר' הושע' מר' יהודא אמר ללבלר כתוב לאיזה שתצא בפתח תחלה מהו א"ל תניתיה יתר מיכן אמר ללבלר כתוב לאיזה שארצה אגרש בו פסול לגרש בו אלמא א"ב איתבי' האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים פיון שונכנס ראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו עכ"ל"ה ולפ"ד התוס' ו"ל דילמא גיטין שאני דכתיב לה לשמה וא"ל דגם בקדשים פו הא כתבו התוס' בעירובין [דף ל"ז ע"ב ד"ה לאיזה] דקדשים סתמן לשמן הו עומדין ותל' בברירה אבל בגיטין דכתיב בפירוש לה לשמה ואינה עומדת לגירושין שפיר אין ברירה ונהנה הפ"י ו"ל [בגיטין דף כ"ה בד"ה בעא מיניה] דחה דברי התוס' בעירובין וכתב דהאי סתמא לשמן עומדים פיון דעדיין לא נקבע שמן עליהם אף אפתי הניח בצ"ע דברי התוס' דא"כ לא תליא זה בברירה ורק הברייתא והמשנה קשיין אהדדי דבגיטין פסלינן כתוב לאחת שתצא בפתח משום דבעינן לה מפורש ובפסח דנמי כתיב לשמה בפירוש ואפ"ה סתמא פשר וגם לא שייך (התירוצ) [מה שמחלק שם אביי] בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים פיון דלאו מטעם ברירה אמתא עלה רק מטעם לה לשמה ויענין בפ"י ו"ל שם ונהנה פבר רמתי [בענף ב'] דמש"ס גיטין (פ"ו ב') משמע דבגיטין בעי מבונר בפירוש דכן א"ר ירמ' שם כו' הגם דכה"ג לכולם י"ב דהוי כמו פבר בא חכם מ"מ בעינן מבונר כמ"כ באומר כתוב לאחת מהם בעינן מבונר לא מטעם ברירה אפי' למ"ד י"ב דהא עכ"פ לא נתברר בפירוש וא"כ דברי ר"י ו"ל שפיר ומקרח וכדי שלא תקשה השקל' וטר' דר"י עם ר"א פנ"ל צריך לשום לב ולתרוץ.

ונהה אשר עלה בדעתי הוא פך דהנה באמת הדבר קשה פיון דלמ"ד י"ב או כגוןני דנתברר פבר וכהך דמהגרש למה יגרע במה שאינו מבונר בפנינו וצ"ל דהסברא הוא פיון דסתם אשה לאו לגירושין עומדת א"כ כ"ז שלא נתברר בפירוש שאותה הוא מגרש עדיין בספיקא עומדת דאינה עומדת פלל להתגרש דאפילו אם יכתוב הגט לשמה עדיין אינה עומדת להתגרש דיוכל להשליכו ולחזור בו ומש"ה צריך בפירוש שיאמרו לשמה מבונר ולא מהני בברירה אפילו למ"ד י"ב אבל בקדשים פיון שאמרינן ברירה שוב עומד מסתמא לשמו שפיר אמרינן ברירה למ"ד י"ב ונה ברור ושפיר דברי התוס' ו"ל בעירובין ואף לפ"ז יקשה מאי פריך ר"א (לר"ח) [לר"י] מהך דהשוחט על מי שיעלה ראשון הא בקדשים י"ב אף באמת לק"מ דהנה ידוע דהקנ' הי' באם ס"ל שיה לב"א דאורייתא [כמ"ש בתו' ד"ה אי אמרת] דאז קטן מחויב מה"ת ונהה אמרי' בנדרים [דף לו'] דלמ"ד שיה לב"א דאורייתא יוכל אדם להביא פסח על חבירו בלא דעתו וא"כ בכה"ג לא שייך לומר סתמא לשמו עומד דהא אינו של הקטן פלל רק דהאב מביא בשבילו והיינו אם מביאו בשבילו אבל בסתמא אינו עומד בשביל הקטן דהא אם שיה

לב"א דאורייתא הקטן מחוייב בקרבן והאב יוכל להביא עבורו וכמו שיוכל להביא בשביל אחר אבל גם הקטן יוכל לזבח בפ"ע לא שיזכה בשל האב א"כ לא מקרי סתמא לשמו עומד [דלמא הקטן ימנה על אחר] וא"כ מש"ה שפיר מקשה מגיטין אפסח ומקשה שוב הגמ' דהא מצי לחלק בין תולה בד"ע לתולה בדעת אחרים והנה אם נימא דאפי' למ"ד א"ב בתולה בדעת אחרים גומר ומקנה בבירור (מה) [זה] מהני אפילו בקדשים פנין דזה הוי כמבנר דגמר ומקנה דהרי מהני אפי' למ"ד א"ב דזה הוי כפירש כנלע"ד לנישב דברי התוס' ו"ל: ענף ה הרמב"ם ו"ל בהל' שקלים (פ"ב הל' ב') פסק ונ"ל ובמקדש הי' לפנייהם תמיד י"ג תיבות כל תיבה כמין שופר ראשונה לשקלי שנה זו שני לשקלי שנה שעברה שלישיית לכל מי שיש עליו קרבן ב' תורים או שני בני יונה א' עולה וא' חטאת משליף דמיהו לתיבה זו [ושם בהל"ג שלישיית ליקח בהו עופות חציין חטאות וחציין עולות] עכ"ל והקשו עליו (דהא אפילו מאן דס"ל יש בריה ואפ"ה אסור בקינין משום דבכה"ג לא שייף בריה וא"כ) לדידן דמספקא לן דילמא אין בריה בנדאי אסור להקריב חציין חטאת משום חטאת שמתו בעלי' ואמאי פסק הרמב"ם ו"ל דיש שופר לקיני חציין חטאת וחציין עולה והוא נגד הסוגי' דיומא [דף נ"ה] דאמרין שם בהדי' דאי אין בריה אסור להקריב חציין חטאת [משום חטאת שמתו בעלי'] ולא הי' פלל שופרות של חובה יעו"ש ויש לתרץ בהקדים לבאר הא דאין בריה פתבו התוס' בגיטין ע"ג ב' ד"ה תנא ונ"ל ועוד דבפ' בפל מערבין אמר דלמ"ד אין בריה לא חניל עירוב פלל וא"כ ה"נ לא הי' להם לגירושין לחול פלל אע"ג דהוברר הדבר לבסוף עכ"ל אלמא דס"ל דאפילו אם נברר לאח"כ מ"מ אם אין בריה אינו גט פלל וכן נראה מהא דאמרין בפ' כל הגט (כ"ד ע"ב) בש"ס וזל"ה אמר רב פולן פוסלין בכהונה חוץ מן הראשון ושמואל אמר אף ראשון נמי פוסל ואזדא שמואל לטעמי' דאמר שמואל כ"מ ששנו חכמים גט פסול פסול ופוסל חליצה פסולה פסולה ופוסלתה מן האחין במערבא אמרי משמי' דר"א שמאל וליקח פסולות ופוסלת קטן ואנפיליא פסולות ואינן פוסלות זעירי אמר פולן אינן פוסלין חוץ מן האחרון וכן אמר רב אסי פולן אין פוסלין חוץ מן האחרון ור"י אמר אף אחרון נמי אינו פוסל ואזדא ר"י לטעמי' דאמר ר"א אר"י האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל וצריכא דאי אתמר בהא קאמר ר"י דאין בריה משום דבעינן לה לשמה אבל התם מקר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל אבל ירושה ומתנה לא נאי אשמעינן שדה משום דלחומרא א"נ פתחלה אכל הקא אימא לא צריכא עכ"ל הגמ' וכתבו התוס' בד"ה לאיזו שארצה ונ"ל בגמ' מפרש משום דאין בריה ואור"י דאפי' מאן דסבר בעלמא יש בריה הקא מודה משום דוכתב לה לשמה משמע שיהי' מבנרר בשעת פתיבה וכ"מ בגמ' דקאמר אי אתמר בהא קאמר ר"א דא"ב משום דבעי' לה לשמה משמע דאע"ג דבעלמא י"ב הקא פסול משום דכתב וכתב לה עכ"ל.

והנה הקשו פולם על דבריהם דא"כ מאי האי דקאמר הגמ' אבל ירושה ומתנה וכו' הלא בלא"ה י"ל דס"ל לר"י בריה נרק בגט פסול משום דכתב לה לשמה ונ"ל לתרץ דקשה לכאורה אתוס' שכ' דאע"ג שיש בריה מ"מ פסול בגט משום שכתוב וכתב לה לשמה שצריך לשמה בפירוש וקשה ע"ז מהא דאיתא בזבחים (ב' ע"ב) ונ"ל הגמ' תנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כו' טעמא דשלא לשמן הא סתמא עלו נמי לבעלים לשם חובה אלמא סתמא נמי פלשמן דמי ורמינהו כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול

וסתמא נמי פסול ומשני זבחים בסתם לשמן עומדין אשה בסתמא לאו לגירושין
עומדתעכל"ה אלמא דבגט נמי סגי סתמא כמו בקרבן אם עומדת להתגרש והכא למ"ד
יש ברירה והנברר הדבר שעומדת להתגרש ורק הפסול משום שפתיב לה לשמה בפירוש
והוה אדרבה סתמא נמי פשר כמו בקרבן וצ"ע טובא וצ"ל דס"ל להתוס' דגם דהנברר
הדבר שהי' דעתו לגרש מ"מ עצמות האשה אינה עומדת לגירושין ובעי לכתוב בפירוש
לשמה משא"כ בקרבן שהקרבן עומד לשמה סגי בסתמא אף זה קשה לי דכיון דפירש"י
גבי אנפיליניא (ר"פ כל הגט) וז"ל חלצה בשמאל אמרי' ביבמות פסול וכן חלצה בלידה
פסולה ופוסלת דשם חליצה עלה אלא שלא נעשית בהכשירה דיליף רגל רגל מצורע
דכתיב ומנית ולידה נמי נפקא לן התם.

קטן ואנפיליניא לאו חליצה כלל דאיש ונעל פתיבי בפרשה ואם לא יחפנין האיש וגו'
אלמא דבדבר שהפסול מחמת דבר אחר פוסל לכהונה וא"כ ר"י שסובר שאפילו אחרון
אינו פסול לכהונה אלמא ס"ל דאין ברירה דלא נכתב בשבילה כלל והוי פנייר בעלמא
אבל אם ניא דס"ל ברירה בעלמא ורק הכא פסול משום שפתיב לה לשמה א"כ עכ"פ
בשבילה נכתב רק דהתורה פסלה גט כזה דצריך דוקא לשמה [מבנרר] כפי' [התו'] הוי
דומיא דלידה בחליצה דפוסל לכהונה וא"כ אמאי כתבו התוס' דמוכח לקמן מר"י דאפילו
אם בעלמא יש ברירה הכא פסול הלא לר"י [אפי' אי ל"ה אתמר רק בגט] א"א כלל
לומר דס"ל דיש ברירה בעלמא דא"כ אמאי לא פוסל לכהונה וי"ל דזה א"ש ומקודם
נתרץ דברי הרמב"ם התמוהים דהנה אמרינו בגיטין (מ"ח ע"א) א"ר יוסף אי לא דאמר
ר' יוחנן קננין פירות פקננין הגוף דמי לא מצא ידיו בביהמ"ד דא"ר אסי א"ר יוחנן האחין
שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל ואי ס"ד לאו פקננין הגוף דמי לא משפחת
דמייטי בפורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון עכ"ה והנה הרמב"ם ז"ל שפוסק [בפ"ד
מה' בפורים] קננין הפירות לאו פקננין הגוף וגם פוסק [בפי"א מה' שמקטה ויובל]
שמחזירין זה לזה ביובל משום שא"ב וא"כ האיך מצינו ידיו וכו' וי"ל כף דהנה קשה
לכאורה דאם ניא דטעם הברירה הוא דלא ידעינן אם מגיע חלק זה לזה או לא וידוע
פלוגמא רש"י ותוס' [בגיטין דף מ"ז ע"ב] והנה אם נאמר דלא ידוע חלק של מי הוא
וא"כ מאי אהני החזרה ביובל הא קי"ל המוכר שדהו ביובל אינה מכורה [ענין בערכין
פ"ט דף כ"ט ע"ב וברמב"ם פי"א מה' שמקטה הל' י"א] ובדאי לכתחלה אסור למכור
וא"כ האיך יחזיר לאחיו ביובל משום ספק ברירה דלמא הוא של אחיו הלא איכא נמי
ספק דילמא הוא שלו וראוי לו משעה הראשונה ועתה אסור לו למוכרה לאחיו ביובל
וצ"ל דס"ל לר"י דא"ב היינו שלא הנברר כלל מעולם וחוזר למה שהי' מקודם חלוקה
ולפ"ז יש לכאורה לומר דלהרמב"ם דספוקי לי' אם קי"ל י"ב או א"ב א"כ אסור באמת
לחזור ביובל דלמא יש ברירה ואסור למוכרה ביובל ולכך צ"ל דס"ל להרמב"ם דאינו
מחזירה ממש רק לקיים מצות יובל לחומרא אבל לא בטלה החלוקה כלל וכ"נ שם
מלשונו בה' שמקטה ויובל וא"כ מש"ה הוי קננין הגוף ממש דאינו חוזר כלל ולא בטלה
החלוקה [ולכן שפיר דמביא בפורים] אף עדיין לא הועיל כ"ז לנו דאכתי תקשי
להרמב"ם ז"ל דמאי מספקא לי' בכל התורה אי יש ברירה או לא הלא מדצינותה התורה
להביא בפורים ונאנן דקי"ל קה"פ לאו כה"ג וא"כ אם א"ב לא משפחת להו רק חד בר
חד א"ו די"ב ולמה מסופק הרמב"ם בכל התורה אם יש ברירה או לא ולכן נ"ל דנהי

דס"ל לְהַרְמֵב"ם ז"ל מְסַפֵּיקָא דא"ב הֵינּוּ דִּילְמָא הִגִּיעַ חֲלָקוּ מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה לֹו אוּ לֹא
 אָבֵל בְּנֻדָּי ס"ל לְהַרְמֵב"ם ז"ל דְּלֹא אָמְרִינוּ [אִין] בְּרִירָה [מְשׁוּם] דְּלֹא הֵוְבֵרר פְּלָל דֹּא"כ
 לֹא מִשְׁפַּחַת בְּפוּרִים רַק חב"ח אָף ס"ל דְּבִאָמַת [אָף אִי אָמְרִינוּ אִין בְּרִירָה מ"מ] הוּא שְׁל
 אָחֵד מֵהֶם אוּ שְׁהִי רָאוּי לְזָה אוּ לְזָה וּא"כ שׁוּב אָסוּר לְבַטֵּל הַחֲלֻקָּה לְגַמְרִי בְּיֻבֵל דֹּא"כ
 הָוּי פְּמוּכְרָה בְּיֻבֵל דְּדִלְמָא בְּאָמַת הוּא חֲלָקוּ מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה וּלְכַף אִין מְבַטֵּל הַחֲלֻקָּה
 לְגַמְרִי רַק מְשׁוּם מְצֻנֹת יֻבֵל בְּעֵלְמָא א"כ הָוּי לְעוֹלָם קה"ג וּמִש"ה מְבִיא בְּפוּרִים אָף ר"י
 דס"ל דְּאָפְי' רִיחַ הֲגַט אִין בּוּ בְּאוּמֵר לְמִי שְׁאָרְצָה אֲגַרְשׁ ש"מ דס"ל דֹּא"ב פְּלָל וְהָוּי נְדָאִי
 פְּמוּ שְׁלֹא נִכְתָּב לְשִׁמָּה וְהִי גַט בְּטֵל וּלְהַכִּי אִינוּ פּוֹסֵל לְכַהֲנָה וּא"כ מְמִילָא גְבִי אַחִים
 דֹּא"ב וְהָוּי פְּלֹא נַחֲלָק פְּלָל וּא"כ מְוֹתֵר לְהַחְזִיר בְּיֻבֵל דְּמַעוֹלָם לֹא הִי שְׁלוֹ לְבַד וְרַק
 נִמְכָּר לֹו בְּשַׁעַת חֲלֻקָּה וְצָרִיף לְהַחְזִיר בְּיֻבֵל שְׁיֵהָי' פְּבִירָאשׁוּנָה שְׁלֹא יְהִי לְשׁוּם אָחֵד
 מֵהֶם חֲלָק בְּבִירוּר וְיִהִי שְׁל פּוֹלָם וּא"כ פִּינּוּן שְׁנַבְטֵל הַחֲלֻקָּה מְפֵל וְכֹל א"כ הָוּי רַק קה"פ
 וְלֹא מִיָּתִי בְּפוּרִים רַק חֵד בַּח"ד וּלְהַכִּי סָבֵר ר"י קה"פ קה"ג וּלפ"ז א"ש נְמִי דְבָרִי
 הַתּוֹס' ז"ל הַנְּצ"ל דְּהֵנָּה בְּנֻדָּי ר"י ס"ל דֹּא"ב פְּלָל וְלָכֵן לֹא הָוּי אִפִּי' רִיחַ גַּט דָּאִי ס"ל
 לר"י דֹּא"ב הֵינּוּ דִּילְמָא הִי רוּצָה לְגַרְשָׁה וּא"כ אֲפִתִּי פְּסוּלָה לְכַהֲנָה א"ו ס"ל לר"י
 מְחַמַּת א"ב הָוּי בְּנֻדָּי שְׁלֹא נִכְתָּב לְשִׁמָּה וְלֹא הָוּי גַט פְּלָל וּע"ז אָמַר הַגַּמ' שְׁפִיר דִּילְמָא
 בְּהִיא קְאָמֵר ר"י מְשׁוּם דְּכַתִּיב לָהּ לְשִׁמָּה הֵינּוּ דס"ל לר"י דֹּא"ב הוּא רַק מְסַפֵּק דְּלֹא
 יָדוּעַ אִי סִי' רָאוּי זֶה הַדְּבָר מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה אוּ לֹא וְאָף מִש"ה ס"ל דְּאָפְי' רִיחַ הֲגַט אִין בּוּ
 מְשִׁים פִּינּוּן דְּכַתָּב לָהּ לְשִׁמָּה בְּפִירוּשׁ וְנִהִי דַמ"ד דס"ל יֵשׁ בְּרִירָה בְּהַחֲלֵט א"כ נִכְתָּב
 בְּאָמַת לְשִׁמָּה וְהִיתָה עוֹמְדַת לְהַתְגַּרְשׁ דְּכַה"ג בְּקָרְבָן כְּשֵׁר וְרַק בְּגַט צָרִיף יוֹתֵר לְהִיּוֹת
 מְפֻנְרֵשׁ עכ"פ רִיחַ הֲגַט אִיכָּא וְדַמְנִי לְחֻלְצָה בְּלִילָה וּשְׁמַאל דְּנִהִי דְּפָסוּל דְּלֹא פְּהַכְשֵׁר
 נְעֻשִׁית הַחֲלִיצָה מ"מ שֵׁם חֲלִיצָה עֲלָה ה"נ נִהִי דְּהַתּוֹרָה הַקְּפִידָה לְהִיּוֹת מְבֻנְרֵר בְּפִירוּשׁ
 עכ"פ נִכְתָּב לְשִׁמָּה וְהִיתָה עוֹמְדַת בְּאָמַת לְהַתְגַּרְשׁ פִּינּוּן שְׁיֵשׁ בְּרִירָה וּא"כ עכ"פ שֵׁם גַּט
 עֲלָה וּפְסוּלָה לְכַהֲנָה מְשׁוּם רִיחַ הֲגַט אָף לר"י דס"ל א"ב הֵינּוּ דֹּלֹא יָדוּעַ מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה
 אִם יִתְרַצָּה לָהּ וְלָכֵן נִהִי דִישׁ סְפֵק דִּלְמָא נִתְרַצָּה לָהּ לְמַפְרַע מ"מ עכ"פ אִינָה עוֹמְדַת
 לְהַתְגַּרְשׁ פִּינּוּן דֹּא"ב א"כ תְּמִיד הַדְּבָר בְּסַפֵּק וְכִינּוּן שְׁאִינָה עוֹמְדַת לְהַתְגַּרְשׁ שׁוּב לֹא הָוּי
 לְשִׁמָּה וְאָפִי' סְפֵק אִין בְּהַ דְּכַתִּיב בְּפִירוּשׁ וְכַתָּב לָהּ וְזֶה לֹא נִכְתָּב לָהּ בְּפִירוּשׁ וּא"כ מִש"ה
 ס"ל לר"י דְּאָפְי' רִיחַ הֲגַט אִין בּוּ [וְעכ"פ א"ש הוֹכַחַת הַתּוֹס' דְּאָפְי' אִם בְּעֵלְמָא אָמְרִי'
 בְּרִירָה מ"מ בְּגַט א"ב וְאָף רִיחַ הֲגַט שְׁפִיר י"ל דִישׁ בּוּ לְמ"ד בְּרִירָה עכ"ה] אָבֵל גְבִי יֻבֵל
 פִּינּוּן דַּעכ"פ סְפֵק הָוּי אִם הִגִּיעַ לֹו מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה א"כ אָסוּר לְהַחְזִיר דְּדִלְמָא שְׁלוֹ הָוּי
 מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה וְאָפְי' לְשֵׁם מְצֻנֹת יֻבֵל אִינוּ צָרִיף לְהַחְזִיר פְּלָל מְשׁוּם דְּכִינּוּן דְּסַפֵּק הָוּי
 אִם הוּא שְׁלוֹ אוּ שְׁל חֲבִירוֹ עכ"פ לֹא גָרַע מִמִּתְנָה דְּנָתַן לְאַחִיו שְׁיֵהָי' שְׁלוֹ בְּהַחֲלֵט וּמִמ"נ
 אִם הוּא רָאוּי לְאַחִיו הוּא שְׁלוֹ מְמִילָא וְאִם רָאוּי לֹו וְלֹא לְאַחִיו א"כ יוֹכֵל לְתַת לְאַחִיו
 בְּמִתְנָה וּמִמ"נ א"צ לְהַחְזִיר וּבְזֶה מְדוּנָיִיק מַה דְּקָא תְּפִיס בְּגַמְרָא לְשׁוּן יְרוּשָׁה וּמִתְנָה
 דְּקֻשָׁה לְכַאוּרָה דְּמֵאִי מִתְנָה אִיכָּא הָכָא אָף לְכַמ"ש א"ש וְדו"ק: וְהֵנָּה לְפ"ז מוֹכַח דִּלְר"י
 דל"ל בְּרִירָה הֵינּוּ דֹּאִינוּ גַט פְּלָל וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּגִיטִין [דָּף ע"ג] וְכַנ"ל.

אָף לְכַאוּרָה בְּעִירוּבִין (ל"ז ע"ב) ד"ה אֵלָא מַעֲתָה כְּתָבוּ וְז"ל וּמְהַר"י מְפָרֵשׁ דָּאִי טַעְמָא
 לר' שְׁמַעוֹן מְשׁוּם דֹּא"ב א"ש בְּנֻדָּי הִתְנָה אַחַת מֵהֶן תְּרוּמָה וּמְוֹתֵר הַכְּהֵן לְאֹנְכֹלוֹ וְאֵע"ג
 דֹּא"ב דְּחֵד מִיְנֵינְהוּ וְנָדָאִי תְּרוּמָה עכ"ל וְקֻשָׁה מֵאִי מְהַנִּי מִמ"נ הָא אָמְרִינוּ א"ב אִפִּי' אִם

אגלי מילתא שפן הוא אולם נ"ל לחלק דכל היכי דיוכל למיעבד על אופן שיתברר הדבר שפיר י"ל פינן דנתברר א"כ ממ"נ הוי תרומה או פיוצא בזה אף בגונוני דאין בידו לברר למפרע אז אפי' אם נתברר מ"מ תחלתו הוי בספק ולא הי' בידו אז בשעתו לברר הוי פלא הי' אותו הדבר והמעשה פמו גט ותרומה והקדש וכיוצא ונדוקא פאן בתרומה שהי' בידו לנהוג בשניהם תרומה ואז עכ"פ א' מהם הוי תרומה והיגנו שהי' בידו לברר התרומה מהטבל ולתקן עכ"פ הטבל ונהי שלא ידעינן מי הוא התרומה מ"מ לעגנו שהוא מתקן עכ"פ נתברר משא"כ אם אין נברר כלל שפיר א"ב והוי פלא [הי'] אפי' אם נתברר לאח"כ ודו"ק.

וא"כ לפ"ז א"ש דברי הרמב"ם ז"ל דשקלים הנ"ל דהנה מבואר בתוס' ישנים ביומא [דף נ"ה] הא דמלני' התם בקנינים בביריה היינו שלמ"ד יש ברייה הי' יכול להקדיש ע"ת אם ימות והא מעותיו מתנה למי שיגיעו לידו והנה לכאורה קשה לפי מאי דכתב ביש"ש [בב"ק] בדיני ברייה דבדבר אחד היינו אם ימות והא גט ואם לאו לא בזה שפיר אמרינן לכ"ע ברייה נרק אם עושה דבר ואינו מברר זמן היינו שנותן גט שעה אחת קודם מותו ושאותו שעה אינו מברר או שאינו מברר לאיזה אדם בזה אמרינן א"ב אבל באדם אחד ובמעשה אחת הוי פתנאי בעלמא ואמרינן ברייה והחילוק נפלא דבשלמא כשאומר על דבר אחד אם יהי' פ"ה א"כ רוצה שיהי' הדבר דוקא באופן זה אבל כשנותן גט לזמן ואינו מברר אימת או שאומר לכשארצה דאי רוצה באמת בשניהם בשנה ושוב א"ב יעיי"ש וא"כ קשה הקא גבי קנינים אמאי לר"י לא הוי [שופרות] קניני חובה משום שחשו שמה ימותו הבעלים והוי חטאת שמתו בעלי' הא יכול להתנות במעותיו שיהי' במתנה למי שיגיע לידו דהא בזה שמתנה שאם יגיע להם יהי' במתנה ואם לאו לא יהי' מתנה בזה אמרינן ברייה להיש"ש משום דהוי פתנאי בעלמא דנותן להם ע"ת וע"כ עיקר הטעם פינן דא"י למי נותן ולמי יגיעו והוא רוצה לתת לכל מי שיגיע לידו ובכה"ג תלוי הדבר בפלוגתא דברייה אף לפי מ"ש הת"י שם א"כ הי' יכולין לזכות את המעות לכ"א מהחיים ולומר אם הי' ראוי לו להגיע לידו והגיע לידו הרי טוב ואם לאו יחולל על המעות שלו וככה יכפלו עם כל קשרי צרור הפסוף שבתיבה לכ"א מהם וא"כ בנדאי הי' זוכין בו ולא שייך ברייה דאם הי' ראוי להגיע לידו הרי טוב ואם לאו לא זכה ורק שהוא מחולל על המעות שלו אף דעדיין הי' נשאר שם מעות של אחד מהן דהא מת א' מהם ולא ידענו אותו המעות של מי הוא ונהי דממ"נ אם הוא של המת ילך לאיבוד ואם הוא של החי כבר נתחלל מ"מ פינן דעכ"פ אין יכולין לעשות באופן שינוצע הדבר בבירור שזכו בהמעות אפי' אם באמת הגיע ליד מי שהי' ראוי להגיע ג"כ לא זכו וכמו גט שכתבו התוס' דאינו גט פלל ומש"ה אמר ר"י דלא הי' [שופרות] קניני חובה אבל הרמב"ם דס"ל [א"ה אולי הוא ברמב"ם פ"ה מה' פסולי המוקדשין הל' י"א] דלאח"כ לא יושלף לים המלח רק לגדבה א"כ הא יכול להתחלל גם לאחר מכן ע"ת אם הוא של המת יתחלל וא"כ שפיר יוכלו לזכות בכל המעות ע"ת דכל צרור וצרור יגיעו ליד פולם וממ"נ יזכו בו ובכה"ג אמרינן ברייה וא"ש ודו"ק: ענף ו' הרמב"ם ז"ל פסק בהל' יו"ט [פ"ב הל' ט'] דצריף לומר מכאן ועד כאן אני נוטל והקשו עליו דהא בש"ס [ביצה דף יו"ד ע"א] אמרי' דפליגי בברייה ולב"ה ס"ל דיש ברייה וגם הרמב"ם ז"ל פסק דבדרבנן יש ברייה ולמה פסק פאן כר"א דצריף לומר מכאן ועד כאן והנלע"ד ליישב עפ"י מה

דנבאר לתרץ דברי רש"י ז"ל שסתרי אהדדי דבדף יוד א' פתב ונ"ל בד"ה פולם טמאים
שגזרו חכמים טומאה על מקום שהוא דרף יציאת הטומאה שסופו לצאת דרף שם וכאן
אין אנו יודעים באיזה יוציאנו הלכה פולם טמאים עכ"ל ובדף ל"ח פתב ונ"ל [והדרף
יציאתם הלכה למשה מסיני] וכבר עמדו בזה כל המפרשים ונלע"ד דהנה לכאורה קשה
דלמה מטמאים ב"ש הפתחים משום דא"ב ודלמא מעיקרא הי' דעתו לצאת בפתח אחר
הא עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא וא"כ בדבר שאין בו דעת לישראל או ברה"ר ספיקו טהור
ולמה החליטו ב"ש לטמאותו בלא שום ספק ומה שנ"ל דהוא מהטעם הזה דמבואר סברת
רש"י ותוס' [גיטין מ"ז ע"ב] גבי ברירה פגון בשותפין דאין הספק למ"ד א"ב דלמא הי'
זה ראוי להתברר לחלק חבירו וחלק חבירו הי' ראוי לבא ביזו ורק דג"כ מספקינן בכל
חדא שהוא שלו ושל חבירו יעי"ש וה"נ גבי פתחים אין הטעם שמה הי' ראוי לצאת
מפתח אחר רק כ"ז שלא נברר ראוי לצאת דרף פולם וכולם ראוי' ומקרי ראוי לצאת
בו ומש"ה טמאים ודאי לא מספק ומש"ה שפיר בכאן מפרש רש"י שהוא מדרבנן היינו
דטומאה ראוייה לצאת הוא מדרבנן אולם ברמב"ם [פ"ז מהל' טומאת מת] מבואר עוד
טעם שטמאים הפתחים כ"ז שלא נפתח אחד הוא משום דהוי פקב סתום ולמ"ד יש
ברירה דהוי פאלו הוברר שיצא ולא הוי פקב סתום ולמ"ד א"ב כ"ז שלא נפתח לא
אמרינן למפרע ברירה והוי למפרע פקב סתום והנה לטעם זה שפיר קשה דלמה יטמא
ודאי הא אפילו למ"ד א"ב הוי רק ספק והוי ראוי להיות ברה"ר אף בדבר שאין בו דעת
לישראל טהור ורק שעכ"פ טמא מדרבנן מטעם שסוף הטומאה לצאת וע"ז לא שייך
ברירה פנ"ל אבל עכ"פ לא הוי רק דרבנן אולם לקמן (בפ"ב) [דרף ל"ח] דמחלק
בדאורייתא זין ברירה ובדרבנן יש ברירה שפיר י"ל דלענן זה הוי מדאורייתא דהא אם
אין ברירה יצמח טומאה מה"ת בותר הפתחים ממילא גם לענן דרבנן אין ברירה ועדיף
יותר מדבר שיש לו עיקר בתורה דכתבו תוס' דאמרינן א"ב: סימן צה שאלה באשה
שנתאלמנה והיתה מעוברת וילדה ומת הולד תוף למ"ד והיא זקוקה ליתבם והנה הולד
נולד לרמ"ב יום אחר מיתת הפעל ניום המיתה אינו מן המנין וחויץ מיום הלידה מה דינה
של האשה אם היא פטורה מחליצה: תשובה הנה לפי דעת כל הראשונים יולדת לט'
אינה יולדת למקוטעין לבד הרמב"ן ז"ל בתה"א ס"ל שיוולדת למקוטעין והוא יחיד נגד
כל הראשונים בזה והריב"ש ז"ל פתב בתשובה [סי' תמ"ו] די"ל דרמב"ן ז"ל באבל
אזיל לחומרא יעי"ש אבל בעלמא גם הרמב"ן ז"ל ס"ל שלא להקל לומר יולדת לט'
יולדת למקוטעין ולכן הריב"ש ז"ל פסק להחמיר וסברא דנשתנה הטבעי מדחה הריב"ש
ז"ל שם [ובסי' תמ"ז] בטוב טעם וגם מהריב"ל ז"ל אינו מביא פלל סברא [זו] דנשתנה
הטבעי ורק הביא דעת גדולי הראשונים להחמיר והביא דברי הרמב"ן ז"ל דיוולדת לט'
יולדת למקוטעין אבל לא הכריע מהריב"ל ז"ל פלל בזה ואדרבה מסתמא ס"ל פרוב
הראשונים להחמיר דלא פהבאר היטב שכ' על דברי רמ"א ז"ל [באה"ע סי' קנ"ו סעי'
ד'] שנשתנה הטבעים פתב הב"ה וכ"כ הריב"ל ולפ"ד ז"א פלל כמו שיראה המעיין
והב"י בש"ע משמיט דעת הרשב"ץ משום דלא ס"ל פנותי' וגם הרמ"א ז"ל דעתו לפסוק
דלא פרשב"ץ דהא לא הביאי רק בשם וי"א ולא פתב והכי נהוג דמבואר בכללי הפוסקים
דבכה"ג דעתו להלכה כדיעה הראשונה בסתמא פן מבואר בהקדמת פמ"ג פיו"ד בשם
מהר"ז והפמ"ג הניח בצ"ע די"ל כה"ג דרבנן אולינו לקולא והנה לפ"ד בזה יש חשש

דאָרײַתא פאַשר אַברר לַפְּנֵינוּ אַי"ה א"כ לְפִי הַנְּרָאָה לֹא מְצִינוּ לַפַּעַ"ד מְגֹדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים שְׁסֻמְכוּ עַל הַרְשָׁבָ"ץ וְלִכֵּן לֹא אוֹכַל בְּדַעַתִּי הַקְּלוּשָׁה לְהוֹרוֹת הַיִּתְר הַגַּם שְׁמֵהָאֲחֵרוֹנִים נְרָאָה שִׁס"ל לְסֻמוֹךְ עַל הַרְשָׁבָ"ץ אֲךָ אִישׁ דַּל כְּמוֹנֵי לֹא אוֹכַל לְחַוּוֹת דַּעַתִּי לְהַיִּתְר אֲלֵא בְּצִירוֹף גְּדוּלֵי הַדּוֹר אַז גַּם אֲנֹכִי אֲתָם אוֹלָם גַּם אִם נִגִּית הַסְּבָרָא דְסוֹמְכִין עַל הַרְשָׁבָ"ץ לְהַתִּיר בְּלֹא חֲלִיצָה מְשׁוּם דְנִשְׁתַּנָּה הַטְּבַע וַיּוֹלְדַת לֹט' יוֹלְדַת לְמִקְנוֹטְעִין אֲפַתִּי סָפֵק דְלִמָּא לֹא נִקְלְטוּ [הַזְרַע] רַק בְּיוֹם הַג' וַא"כ לִיפָּא רַק ח' חֲדָשִׁים דְּוִדָּאֵי צְרִיכָה חֲלִיצָה אוֹלָם בְּאַמַּת יֵשׁ פֶּאן שְׁנֵי רַבָּא א' כֹּל יוֹלְדַת וְלֹד מְעַלְיָא יוֹלְדַת וְגַם רַבְּנָן נִקְלְטִין בְּיוֹם א' נְהִי דְלֹא שְׁיִיף לֹמֵר פֶּאן חֲזָקַת הַיִּתְר לְשׁוּק ע"י הַרְבֵּב שְׁוֹלַד מְעַלְיָא יוֹלְדַת דְּהָא קִי"ל שְׁוֹלַד אִינוּ פּוֹטֵר עַד שְׁיִצָּא לְאֹוִיר עוֹלָם וְטָרָם יִצִּיאַת ב"ק בְּחֲזָקַת אִיסוּר לְשׁוּק עוֹמְדַת וַיַּעֲוִין בְּמַהֲרַשְׁד"ם ז"ל [חֲלֵק אַה"ע ס' ר"ח] שְׁהַנִּית דְּבָר זֶה בַּצ"ע אִם שְׁיִיף בְּזֶה לֹמֵר חֲזָקַת הַיִּתְר לְשׁוּק ע"י רַב וּלְפַע"ד כַּמ"ש אֲךָ עַכ"פ אֵימְרַע חֲזָקַת אִיסוּר לְשׁוּק ע"י תְּרֵי רַבֵּי וְה"ל לְמִשְׁרָלָא פֶּאָשֵׁר כְּתַב פִּינְצָא בְּזֶה הַגְּאוּן בַּנ"ב מ"ת ס' קל"ט לְהַתִּיר מְטַעַם זֶה לִיבָּם דְּמַהֲנֵי רַבָּא (דְּנִקְלַט בְּיוֹם רֵאשׁוֹן) [דְּנִיכְרַ עוֹבְרָה לִג' חֲדָשִׁים] לְחֲזָקַת הַיִּתְר לִיבָּם וּמַעַכ"ת הֵבִיא סְבָרָא זֶה בְּשֵׁם אֲחֵרוֹן לֹא יַדַּעַתִּי אֲכַנְהוּ אֲךָ לְמָה לֵן כֹּל הַטְּוֹרַח הֵלֵא הַתַּב"ש ז"ל [בַּסִּי ט"ו ס"ק י"ו] בְּעִצְמוֹ כְּתַב דָּאָם הִיא רַב הַנְּקַלְט בְּיוֹם רֵאשׁוֹן הִיא מוֹתַרַת לְשׁוּק וְרַק שְׁפַתְב מִי הַגִּיד לֵן רַב זֶה וּבְאַמַּת יָפָה כְּתַב וְכִי בְּזַמְנֵינוּ נִבְדָּה מִלְּבַנו רַב אוֹ חֲזָקָה בְּדָבָר שְׁאִין לָנוּ דִּיעָה בְּטַבְעִים.

אֲךָ לְאַחַר הָעִיוֹן מְצִאתִי בְּדַבְרֵי תוֹסַפַּת הָרֵא"ש ז"ל יְבָמוֹת שֵׁכ' וְז"ל וַי"ל דְּחֻכְמִים תִּקְנוּ דְּבָר מְסוּנִים ג' חֲדָשִׁים וּמְשׁוּם חֲשָׁשָׁא מוֹעֲטַת שְׁמָא לֹא נִקְלַט הַזְרַע עַד יוֹם ג' סְמְכוּ ע"ז שֵׁא"א שְׁאָם שֶׁל רֵאשׁוֹן הוּא שְׁיִשְׁתַּהֵא הַפְּרִתּוֹ עַד שְׁלֹשׁ יָמֵי עַכ"ל הֵרִי שֵׁכ' בְּהִדְיָא לְצַרְף הַרְבֵּב שְׁנִקְלַט בְּיוֹם רֵאשׁוֹן לְרַבָּא דְּמַפְרִין שְׁלוֹשׁ חֲדָשִׁים וּלְפ"ד זֶה ג"כ כְּפִי הַתּוֹסֵ' שְׁבִיזֵינוּ [יְבָמוֹת דָּף ל"ז ד"ה רַב] וְכַפִּי שְׁהַגִּיחָם (כַּמ"ב) [הַמְהַרְשֵׁ"א מְהַדוֹר' בְּתַרָּא] וּבְזֶה יוֹסֵר מְמַנּוּ הַשְּׁגַת מַעַכ"ת וְהַגָּה כְּמָה גְּדֻלָּה מַעֲלַת הָרֵאשׁוֹנִים כִּי הַמְהַרְשֵׁ"א [מְהַדוֹר' בְּתַרָּא] ז"ל כְּפִי לְאַמַּת בְּכּוֹנְנַת הַתּו' כִּי יְדוּעַ אֲשֶׁר דְּבָרֵי תוֹסַפַּת הָרֵא"ש רַבָּם הַמָּה כְּתוֹס' שְׁלָנוּ כִּי יְדוּעַ לְבָקִי וּמַעֲוִין בְּסַפְרוֹ וְהַגָּה עַכ"פ הָרֵא"ש ז"ל ס"ל דְּרַב נִקְלְטִים בְּיוֹם רֵאשׁוֹן וְכ"כ בְּהִדְיָא בַּחז' הַר"ן בְּנִדְחָ [דַּל"ח] א"כ כִּי פִינּוֹן שְׁהָרֵא"ש הַעִיד שְׁזֶה הוּא רַב שְׁנִקְלַט בְּיוֹם רֵאשׁוֹן וַיֵּשׁ סְמָךְ לָהֶם מְדַבְרֵי הַגַּמ' הַנְּ"ל וְאִילוּ רָאָה הַתַּב"ש ז"ל דְּבָרֵיהֶם גַּם הוּא לֹא הִתְחַמֵּיר בְּנְרָאָה מְדַבְרֵי א"כ יְקוּם לָנוּ לְהַתִּיר בְּפִשְׁטוֹת לְסַבְרַת הַרְשָׁבָ"ץ אֲלִיבָּא דַּכ"ע אוֹלָם בְּאַמַּת הִיא שְׁהַר"ן וְהָרֵא"ש ז"ל ס"ל כֵּן אֲבָל מ"מ מְחַלְוֹקַת בְּצַדָּם הַמָּה דְּבָרֵי הַתּוֹסֵ' בְּנִזִּיר שֵׁכ' וְז"ל הַגַּמ' י"ג ע"א בְּעָא מִינְיָה ר' אֲבָא מְרַב הוּנָא הַרִינֵי נְזִיר לְכַשְׁיָהּ לִי בֵּן וְהַפִּילָה אֲשֶׁתּוֹ וְהַפְּרִישׁ קָרְבָן וְחֲזָרָה וַיִּלְדָּה מֵהוּ אֲלִיבָּא דְמָאן אִי אֲלִיבָּא דַּר"ש מֵאִי תִיבְעִי לִי הָא"ר שְׁמַעוֹן ס' נְזִירוֹת לְהַתְחַמֵּיר וְאֲלֵא אֲלִיבָּא דַּר' יְהוּדָא דְאָמַר סָפֵק נְזִירוֹת לְהַקְלֵי מֵאִי קְדוּשׁ אוֹ לֹא קְדוּשׁ מֵאִי נְפָקָא מִינְהוּ לְגִיזְתּוֹ וְלַעֲבֹד בּוֹ תִיקוּ עַכ"ל הַגַּמ' יַעֲוִין בְּתוֹס' ד"ה וְהַפִּילָה אֲשֶׁתּוֹ וְכו' אוֹ דְלִמָּא כִּי הֵאֵי גּוֹנוּנָא דְאִיכָּא הוֹכַחָה לַר' יְהוּדָא דְלֹא מַחֲנִית אִינְשׁ לְסַפִּיקָא לֹא חָלָה הַקְּדוּשָׁה עַל הַקְּרָבָן כֹּל מִכַּח הַפְּרִשָׁה רֵאשׁוֹנָה דְשְׁמָא מַקְצַת הַטְּיָפָה נִקְלְטָה מִיָּד וּמַקְצַת הַטְּפָה הַשְּׁנֵי לֹא נִקְלְטָה עַד אַחֲרֵי שְׁנֵי יָמִים אוֹ בְּיוֹם ג' וְהוּא נִפְל (כְּדָ מְסִיק הַש"ס וְאֲזַנְל דַּלר"י קַמְבַּעֲיָא לִי דְאִי אֲלִיבָּא דַּר"ש הָא אָמַר סָפֵק נְזִירוֹת לְהַתְחַמֵּיר דְּבָלָא יִלְדָּה נְמִי הָוִי קְדוּשׁ מְסַפֵּק וְהַשְׁתָּא נְמִי כִּי יִלְדָּה אִינוּ אֲלֵא סָפֵק

אָלאַ אליבא דר"י דאי לא ילדה חולין היא והשתא פי ילדה לי מי הוי קדוש מספק וכדפרי' [ובד"ה] ונפקא מינה לגינתו ועבודתו [ולא] דליקלי אהאי משום דליכא פי הך סברא דולד [אחרון] משני לי בספק דאי מספקא לי להש"ס דשמא לילקי בנדאי מדשני בר קנימא הראשון אינו נפל א"כ לר"ש נמי מצוי למבעי למלקות דאי לא ילדה ליכא קדושה ונדאית אלא הוי ספק לר' שמעון והשתא דילדה יקדש בנדאי אלא ש"מ דלא משמע לי להש"ס דליקלי דקדושה ונדאית אין בו פי נמי ילדה אפי' לר"ש ע"כ הג"ה) הרי דלא מחשבי לרוב דא"כ מאי מספקא לי לגמרא הא רוב נקלטין ביום ראשון וא"כ גם ר"י מודה וא"ל דאולי ס"ל להתוס' דלר"י אפילו ברוב נמי אינו יורד לנזירות בספק זה ליתא דהא כל טעמין דר"י דלא מחית לספיקא שלא רצה להיות אוסר עצמו לעולם כמבואר בדברי התוס' שם [דף י"ב ע"ב ד"ה הפילה] דמספק לא יוכל לגלח והנה בכה"ג דרוב הוא שהיא נלד קנימא ודאי יקריב קרבנו ולמה לא יחת לנזיר כה"ג וגם לפ"ד הג"ה [הנ"ל] דמבואר בהד"ל דלכ"ע אפי' לר"ש דמחית לספיקא מ"מ לא מלקינן דדלמא לא נקלט ביום ראשון וקשה הא הוי רוב דנקלטין ביום ראשון והוי ללקות ע"י א"ו דלא ס"ל פלל דינהוי רוב ולא מסופק פלל בעל האבעי' רק אי ספק כה"ג דמוכח טובא נחית לנזיר או לא אבל ודאי לא הוי ובאמת לכאורה השב על הג"ה זו דא"א דליכא רק ספיקא הא לא מחית לספיקא דהא אסור פל ימיו דלא יוכל לגלח ולהביא קרבנות מספק אף זה ליתא (דבילדה לאחר) [דבולד השני של] ט' בן קנימא יוכל להיות לקיים נזירותו ורק הספק הוא על מי הוא הנזירות אם על הראשון או על האחרון (וכ"מ) [ונ"מ] לענין הקדושי דזה שפיר (ונ"ל) [י"ל] דבכה"ג לר"י מחית לספיקא וז"ב ויוסר בזה קו' מהרי"ט [אלגזי] בחיבורו על בכורות יעו"ש ס"ס מוכח בהד"ל מתוס' אלו דלאו רוב נקלטין תיכף וג"כ משמע מדבריהם בנדה דף ל"ח דו"ל הש"ס שם תניא ר' יודא אומר משום ר"ט די' חדשה ויש בדבר להקל ולהחמיר כיצד קשטה שנים בסוף שמיני ואחד בתחלת תשיעי ואפילו בתחלת תשיעי ילדה הרי זו יולדות בזוב אבל קשטה יום א' בסוף שמיני ושתיים בתחלת תשיעי ואפי' בסוף תשיעי ילדה אין זו יולדת בזוב א"ר אדא בר אבהה ש"מ קסבר ר"י שיפורא גרם ועיין תוס' ד"ה שיפורא כו' מ"מ מדקאמר אפי' ילדה בסוף ט' משמע נמי שילדה באמצע תשיעי ואז אי אפשר לדעת אם קשטה ב' ימים בתשיעי בצמצום דאי קשטה (בר"ע וברע"א וברע"ב) [בר"מ וברמ"א וברמ"ב] משמימא שמה לא נקלט הנרע עד מחרת התשמיש וא"כ לא קשטה אלא יום א' בחדש ט' ואם קשטה (ברע"א ורע"ב ורע"ג) [ברמ"א וברמ"ב וברמ"ג] שנקלט הנרע ביום התשמיש וא"כ ג' ימים קשטה בחדש ט' א"ו שיפורא גרים עכ"ל וקשה דמאי ספק לה הא רוב נקלטין תיכף ואשה זו בחזקת היתר קנימא הוי לן לילך בטר רובא א"ו ש"מ שס"ל להתוס' ז"ל דזה לא הוי רוב רק ספק ממש מתי נקלטין ואפי' חזקת היתר לא מהני דאיתרע וא"כ לפי דבריהם בנ"ד ודאי חיישינן שמא [לא] נקלט ביום א' א"כ ליכא רק ח' שלימים ובאמת י"ל דגם [הרא"ש] והר"נ ז"ל [הנ"ל] מודים בנ"ד דחיישינן שמא לא נקלטה עד יום ג' דהנה באמת לדינא דש"ס יולדת לט' אינה יולדת למקוטעין פדעת כל הפוסקי' זולת הרמב"ן ז"ל שייחיד הוא בזה ורק שרמ"א ז"ל הודיע לנו דעת הרשב"ץ ז"ל שנשתנה הטבעי והנה לפ"ז יש לנו לחוש דלמא לא נקלט הנרע תיכף הגם שרוב הוא שנקלט תיכף וכמו שמוכח מש"ם יבמות לפי תירוץ תוס' [דף ל"ז עפ"י הגהת

מהרש"א מהד"ב] והרא"ש ז"ל וכנ"ל דאדרבה ע"ז נשתנה הטבע דבימי הש"ס דהקליטה הי' עפ"י הרוב תיקף זה גרם שלא ילדי לקטועין ואף עתה שנשתנה הטבע ויתעכב הנרע מקדם ומקבל החום טרם קליטתו לזה מקדים לצאת ובתשו' יד אלי' מרבה בענינים פאלו ומאן יגיד לן דילמא דנה תליא וכנ"ל דיינו שנסמוך על דברי הרשב"ץ בידוע לנו בבירור שילדה למקוטעין ולא בספקא ולפע"ד דבלידת בז' לכ"ע לא מקלטי הנרע עד יום ג' דכן נראה מהש"ס דזל"ה [נדה דף ל"ח ע"ב] אמר מר זוטרא אפי' למ"ד יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין יולדת לשבעה יולדת למקוטעין שנא' ויהי לתקופות הימים [וכו'] מיעוט תקופות שמים ומיעוט ימים שנים עכל"ה ונהה קשה למאד למ"ל השני ימים אם יולדת למקוטעין יום וקצת היום סגי וכבר נתקשה בזה הריב"ש בתשו' הנ"ל ויותר הקשה לי' [שם] חכם אחד דהלא יש ששה חדשים וארבעה ימים בשני תקופות ושני ימים יעו"ש ובב"מ שנדחק בזה אולם י"ל דכוננת הפתוב הוא לתקופות השנה ושני ימים ג' לקליטה ויום א' להלידה דבירושלמי מצריף ד' ימים לקליטה ושפיר זה אתי קרא לאשמעינן דצריף לחשוב גם ג' ימי קליטה ולפע"ד זה נכון עכ"פ פיון שברנו שדעת התו' שזה אינו מן הרוב שיקלט תיקף וגם הר"ן והרא"ש ז"ל אין ראי' להקפ"ד [בנ"ד] לכן בנדאי אין בידנו להקל נגד גאון קדמון כ"ז שלא מצאנו אינה עמוד מגדול כמוהו מפני הרש היפוף ואני בעניי אחר העיון והחיפוש לא מצאתי מפני הרש הגם שהפ"ת פסק דלא פנותי' והתיר לסמוך על בהמה מ"מ י"ל דבבהמה יותר י"ל פיון דלא ידעינן ימי הקליטה מסתמא נקלט תיקף אבל באדם שמבואר בש"ס הספק לפירש"י בנדה א"כ בנדאי חיישינן שמה לא נקלט רק ביום ג' ובפרט שחלה הילד שלרוב הפוסקי' הוי כפיקה וגם מי יודע אם לא הי' מתנונה והולך וגם מי בדיק בסימני' אם נגמרו פיון שהי' מילתא דלא רמי' עלי' דאינשי וגם רוב הנולדים בני קיימא איתרע פיון שמת תוף למ"ד וכ"כ היד אלי' א' מגדולי המחברים סוף דבר לפע"ד הקלושה אם הי' רק רמ"ג יום היתה צריכה חליצה אף לפע"ד לפי מה שמבואר בתשובה הי' רמ"ב יום חוץ יום מיתת האב ויום המיתה נמי נחשב דנדאי נתעברה האשה בעודו חי וא"כ הוי רמ"ג יום ויום הלידה נמי זולתם הוא כמבואר בתשו' א"כ לדעת הי"א ברמ"א בנדאי הוא בן חי ומי שירצה לסמוך על הי"א לא הפסיד כנלע"ד הקלושה: סימן צו שאלה איש אחד נשא בתולה ונמצאת מעוברת מקודם פמה חדשים קודם הנשואין וילדה בן ונתגדל ואחר כך מת האיש ונשתדכה האלמנה לכהן ומיחו בידה מחמת חשש שהיתה בכפר בשעת זנותה שקודם הנשואין ורוב פסולים אצלה וגם פי יש אחים לבעלה הנפטר והיא זקוקה ליבם ואמרה האשה שמבעלה נתעברה קודם הנשואין.

והנה גבו הב"ד עדות אם נשמע אינה דבר מזה ותנרף הגב"ע שע"א אמר שראה שקודם הנשואין בעודה משונדכת לו להבעל הנפטר ראה העד שהי' ביניהם חיבה של חיבוק ונישוק וגם העיד שלאחר הנשואין שנתנודע שהיא מעוברת אמר לו העד למה תתייחד עמה דרף חיבה והשיב לו הבעל שידוע שהולד ממנו וכן העיד עוד ע"א ששמע מהבעל אלו הדברים זה תנרף השאלה: תשובה הנה הדין מבואר ביבמות (ס"ט ע"ב) וז"ל הגמ' איתמר הבא על ארוסה בבית חמיו רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי אמר רבא מסתברא מילתא דרב דדייקא מעלמא אבל לא דייקא מעלמא בתרא דידי' שדינו לה כו' א"ל אפני לעולם אימא לך כל היכי דדייקא מיני' אע"ג דלא דייקא מעלמא א"ר

הנולד ממזר מ"ט דאמרי מדאפקרה נפשה לגבי ארוס אפקרה נפשה לעלמא ומתני' שהיו שניהם חבושים בבית האסורין איפא דאמרי בבא עלי' כ"ע ל"פ דבתרא דידן' שדינן לי והכי איתמר ארוסה שעזבה רב אמר הנולד ממזר ושמואל אמר היילד שתוקי [וכו'] א"ר מנא אמיןא לה כו' א"ל אבני לעולם אימא לה כל היכא דדיימא מעלמא אע"ג דדיימא מיני' א"ר הנולד ממזר ומתני' בלא דיימא כלל עכ"ל ופסק הרמב"ם ז"ל [פט"ו מה' איסורי ביאה ה' י"ח] פלישנא קמא לחומרא פרבא דבעי תרתי למעליותא בא עליה ולא דיימא מעלמא והרא"ש והרשב"א ז"ל [הובא בב"ש סי' ד' ס"ק מ"ח] פסקו דסגי בבא עלי' אפי' דיימא מעלמא אף כ"ז לענין הכשר הנולד אבל לענין לפוטרה מיבום פתב הרמב"ם ז"ל [בפ"ג מה' יבום ונחליצה] דבכל גנוני אינו פוטר מיבום וחולצת ולא מתניבמת ובסתירת דבריו דמ"ש מלענין נרופה שיורשו כמ"ש הרמב"ם ז"ל גופא וגם שאוכל בתרומה אם הוא פהו דשדינן הנולד בתר הבועל אם לא דיימא מעלמא כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ח מתרומות [ה' י"ד] ולמה לא יפטר מיבום.

והנה הב"ח ז"ל [בסי' קנ"ו באה"ע] מחלק דלענין דרבנן (נאמן האב לומר) נאמן הבועל ואין חוששין שזינתה גם עם אחרים ולענין דאורייתא חיישינן וכן פסק הב"ש [בסי' קנ"ו ס"ק ט"ו] ודעת הש"ע והרמ"א ז"ל [שם] ג"כ דאינו פוטר מיבום ולא הביאו שים חולק רק במינוחדת לו הביא הרמ"א ז"ל ו"א דפוטר וא"כ ודאי אין בידי להקל נגד הש"ע והרמ"א ז"ל לכתחלה הגם שהאחרונים ז"ל המציאו קילות מ"מ מי שייבין דרכי הוראה ידע שאין פח לחלוק על הש"ע לכתחלה.

אף כ"ז אם הי' הדבר ברור שבא עלי' אף בנ"ד שאין ידוע שבא עלי' כ"א מטעם הודאתו שאמר שמש"ה מתניחד עמה שהנולד ממנו בכה"ג כ"ע מודים שאפילו אם נישאת תצא כאשר אבאר בעזה"י. והוא בהבנת מחלוקתן של הרמב"ם והרשב"א והרא"ש ז"ל דהנה בש"ס מבואר דלכ"ע בלא דיימא מעלמא והוא בא עלי' דשדינן בתר הבועל ולמה ליבום לא יפטר.

והנה נלע"ד פה דז"ל הרמב"ם בפ"ח מתרומות הל' י"ד מי שנישאת לכהן שוטה או שאנס אותה או שפיתה אותה פהו וילדה אוכלת בשביל בנה ואעפ"י שהדבר ספק הואיל ובלא קידושין הוא שמה מאחר נתעברה הרי הנולד בחזקת זה שבא עלי' והוא שלא יצא עלי' קול עם אחר אלא הפל מרבנן אחרני' בזה הפהו עכ"ל ומדקדק מזה הרב מהרי"ק דצריף דוקא שמלבד הביאה שיענינו שבא עלי' צריף ג"כ שדיימא ממנו ולא מעלמא דזה הוי כמינוחדת לו אבל אם אינה דיימא לא תלינן לי' בהבועל הגם שאבני מתרץ הגמ' בתירוץ בתרא דמתני' בלא דיימא כלל הלא הרמב"ם ז"ל פסק פלישנא קמא דרבא דבעי תרתי יעו"ש במהרי"ק.

והנה לפ"ז א"ש דבהל' יבום דאירי בסתם ביאה ולא בדיימא מיני' מש"ה אינו פוטר מיבום דהא תרתי בעי בא עלי' ודיימא מיני' אבל בלא דיימא כלל אינו פוטר וגם בתרומה אינו אוכל בכה"ג אף לכאורה קשה דלמה מחלק בין הפרקים דביבום ביאר הדין בלא דיימא מיני' ובהל' תרומות ביאר הדין בדיימא אף באמת לק"מ פי בהל' יבום בא להשמיענו שגם באשת איש נאמן לומר זה בני לחלוץ ולא לייבם דז"ל בהל' יבום פ"ג הל' ד מי שזנה עם אשה בין פנוי' בין א"א ונתעברה ואמר זה העובר ממני הוא ואפי'

היא מודה לו אעפ"י שהוא בנו לעגנו ירושה ה"ז ספק לעגנו יבום פשם שזנתה עם זה כף זנתה עם אחר ומאין ינדע הדבר שזה בנו ודאי נהרי אין לו חזקה אלא לעולם ספק הוא ולהחמיר דגין בו וחולצת ולא מתבכמת עכ"ל וקא להשמיענו שגם דרוך בעילות תולין בבעל מ"מ נאמן לאוסרה ליבום כמ"ש הה"מ ז"ל שם וכיוצא בו איירי בפנוי דעכ"פ אינה מנוקדת לו דהיגנו דיימא מיגני ומש"ה אינו פוטר דבכה"ג בתרומה אינו אוכל רק בדיימא מיגני ולא מעלמא ויותר י"ל דמש"ה סתם בה' יבום ולא ביאר הדין בפנוי בדיימא מיגני ולא מעלמא שהיא ממש לכאורה דין שמבואר בש"ס יבמות הג"ל די"ל דלעגנו יבום לא מהני דיימא דהנה באמת בדיימא הוא רק מפח חזקה פיון דדיימי מיגני ולא מאחרני לא חיישינו לאחר כמ"ש בלשונו ז"ל [בה"ת] חזקה [הרי הגולד בחזקת זה שפא עלי] אבל לעגנו יבום שאדרבה היא בחזקת ליבום לאחים ובדיוע שיש לו אחים אינו נאמן לומר יש לו בנים דאוקמי חזקה דליבום נגד החזקה שמחזיקים מחמת הדיימא מיגני שהגולד ממנו וא"כ מש"ה גם אם דיימא מיגני לעגנו יבום עדיין מוקמינו חזקה נגד חזקה דחזקה ליבום והוי פלא דיימא מיגני דלעגנו תרומה.

ובאמת פעין סברא זו כתב הח"ץ ז"ל בתשובה [סי' מ"ד] לחלק דלעגנו יבום אין החזקה של גולד מועיל לפטור ליבמה מיבום ובאמת דברי ח"ץ ז"ל מדוקדקים בדברי הרמב"ם ז"ל בהל' יבום הג"ל דכוננתו דמעולם לא הי' לגולד חזקה לפטרו מיבום ובשלמא לעגנו תרומה מחזקי' הגולד אחר מי שידעינו דנבעלה לו ודיימא מיגני אבל לעגנו יבום אין הגולד מוציא מחזקת חזקה ליבום דהעמד חזקה נגד חזקה ובחנם השיג עליו האבני מילואים [בסי' ד'] מפט"ו מאיסורי ביאה דשם באמת מהני בלא דיימא מעלמא יעו"ש בא"מ ותבין וכ"ז הוא דעת הרמב"ם ז"ל אף הרא"ש והרשב"א ז"ל סברי פלישנא בתרא דכיון דהוא ודאי פא עליה אפי' דיימא מעלמא נאמן דלא חיישינו כלל לאחר פיון דידעינו דהוא פא עלי' לא חיישינו למאי דיימא מאחרים מספק ומש"ה גם ליבום פוטר.

אף כ"ז הוא פבא עלי' וידוע בעדים אף בהודאת פיו לחוד קשה מדוע יהי' נאמן נגד חזקת חזקה ליבום הלא מבואר [באה"ע סי' קנ"ו סעי' וי"ו] דבייש לו אחים בעדי' אינו נאמן לומר יש לי בנים ובב"ש [שם סי' קנ"ו ס"ק י"א] כתב דלא מצא חולק.

והנה באמת ראיתי בגבעת פינחס [סי' י"ח] התעורר ממש בכל מש"כ ולכן החליט דבהודאת פיו לא מהני לפטור מחליצה אפילו להרא"ש והרשב"א ז"ל יעו"ש אף נוראות נפלאותי שהלא בתשו' הרא"ש פלל פ"ב כתב להדיא דבהודאת פיו שפא עליה פוטר מחליצה ואולי ס"ל להגבעת פינחס דהרא"ש לגרמי' לא ס"ל פהרשב"א ורק ס"ל להרא"ש ז"ל דאפי' נגד עדים נאמן אם יש לו בנים ורק אנו יש לן להחמיר וכן מצאתי להב"מ ז"ל [סי' קנ"ו] אף לפע"ד בהטעם שבייש לו אחים דלא מהימן לומר יש לי בנים הוא רק מחומרא פמבואר בב"ב [קל"ה זיל חוש לה ע"ש] וכיון שאינו רק מדרבנן לחוד שוב בדיימא מיגני זולת הביאה שדינו בתרי' פיון דלא דיימא מעלמא וכמ"ש הב"ח ז"ל מביאו הב"ש [סי' קנ"ו ס"ק ט"ו הג"ל] והנה לפ"ז נחזי אנו בנ"ד דלא הוי דיימי פלל דמה שראו העדים חיבוק ונישוק זה שכיח בעוה"ר בחתן וכלה בגלילות האלה ויותר לא נשמע דבר א"כ פיון דבהודאתו לא מהני דנגד חזקת אחים אינו נאמן לומר זה בני א"כ ממילא אינה נפטרת מחליצה דהא לא דיימי פלל ולכן לכ"ע אסורה בנדאי ועוד י"ל

דְּהַאִיד נֶאֱמַן שְׂבָא עֲלֶיהָ הָא אֵין אָדָם מְעַ"ר וּלְפִי פִשְׁטוּת הַש"ס נִרְאָה דְאִפִּי מִיגוּ לָא מְהֵי מִשׁוּם עֲנִין בְּמָקוֹם שְׂמַע"ר וַיַּעֲרִין בְּאו"ת בְּדִינֵי מִיגוּ [אוֹת ק"ה] וּבִהַג"ה [פ"ק] [פ' הַגּוּזֵל קָמָא בְּמַעֲשֵׂה בְּפִרְמָא] וּכְבָר הַרְגִישׁ בְּזָה בְּגִבְעַת פִּינְחָס [ס' ז'] וְכָתַב דִּי"ל דְּאוּמַר מִןתַּר וְשׁוּגַג וּבְאַמַּת ז"א דִּידוּעַ לְכָל אַף בְּאַמַּת בִּנ"ד לָא הֵוִי הוּדְאָה פְּלָל בְּמָה שְׂאָמַר שִׁמְש"ה מְיַחֲד עֲמָה וְלָבוּ גַם בָּהּ שְׁהַנְלֵד מִמְּנֵו דַּהֲנָה אֲמִירַת זָה בְּנֵי בְּנֹדַי פְּשׁוּט שִׁא"צ לְאוּמְרָה בְּפִנֵי ב"ד רַק בְּפִנֵי עֲדִים סְגִי וְלֹא מְהִימֵן לְחִזּוּר כְּמִבְּנֹאֲרַר בִּב"ב [קכ"ז ע"ב] וְנ"ל הַגַּמ' אָמַר ר' יוֹחֲנָן אָמַר בְּנֵי הוּא וְחִזּוּר וְאָמַר עֲבָדֵי הוּא אֵינֵו נֶאֱמַן עֲבָדֵי הוּא וְחִזּוּר וְאָמַר בְּנֵי הוּא נֶאֱמַן דְּמִשְׁמַשׁ לִי כְּעֲבָדָא קְאָמַר וְחִילּוּפִי אֲבִית הַמְּכָס הִי עוֹבֵר עַל בֵּית הַמְּכָס וְאָמַר בְּנֵי הוּא וְחִזּוּר וְאָמַר עֲבָדֵי הוּא נֶאֱמַן אָמַר עֲבָדֵי הוּא וְחִזּוּר וְאָמַר בְּנֵי הוּא אֵינֵו נֶאֱמַן כּו' עַד א"ר נַחְמָן ב"י הֵתֵם דְּקָאֲרוּ לִי עֲבָדָא מְצַר מְאָה מְצַר מְצַר מְצַר עֲבָדָא מְאָה זִוְזֵי עַכ"ל אַף עַכ"פ מְבִנְיָא שְׁמָא שְׁמָא יֵשׁ מְקוֹם לְתַלּוּת אֲמִירַתוֹ בְּאִיזָה אֲמַתְלָא תּוּלִין וּמִש"ה נֶאֱמַן לְחִזּוּר בְּמְכָס וְלֹאמַר עֲבָדֵי הוּא וְא"כ ה"נ בִּנ"ד וְכִנ"ל שְׂמַחְמַת תְּאֲנוּתוֹ שְׂרַצָּה בָּהּ וְלִהְפִּיס דַּעַת הַבְּרִיּוֹת אָמַר שְׂמַמְנוּ הוּא וּבְנֹדַי הִי יְכוּל לְחִזּוּר בּוּ וְלֹאמַר (שְׂבָא) [שְׂלֵא בָא] עֲלִי וְא"כ פִּינּוּ דְכָל אֲמִירַתוֹ לָא מְהֵי וְגַם לָא דִּינִי מִינֵי פְּלָל וְלִכ"ע אֵינֵו פּוֹטֵר מִחֲלִיצָה וְלִית מֵאֵן דְּפָלִיג דְּבִזָּה אֲפִילוּ אִם נִשְׂאֵת תְּצֵא: הִינְצֵא לָנוּ מְזָה דְלִכ"ע אֲפִילוּ אִם נִשְׂאֵת תְּצֵא בִּנ"ד וְהֵנָּה שְׂמַעְתִּי שֶׁהַב"ד מִק' קְרֵאקָא הִתִּירוּ אַף בְּלֹא סְפֵק שְׂלֵא סִימּוּהוּ קְמִייהוּ הַגַּב"ע וְאִם יִרְאוּ הַגַּב"ע גַּם הֵמָּה יִאֲסְרוּ כִּי כֵן הֵאָמַת: סִימֵן צִזְ שְׂאֵלָה בְּאֲחָד שְׁנַפְטֵר וְלֹא יִדְעִינָן אִם הִי לֹו בְּנִים כִּי בָּא מִמְּקוֹם אַחַר וְגַם הִי לֹו אַח בְּכָאֵן הִינֵי שְׂהוּא וְאֲחִיו מִמְּקוֹם אַחַר וְהַחֲזִיק לֹו לְאַח וְהֵנָּה הָאֲלִמְנָה טַעֲנָה שְׂבַעֲלָה אָמַר לְפִנֵי שְׁנֵי עֲדִים שְׂיֵשׁ לֹו בֵּת בְּזֹאֲלִקוּוּא וְלִכֵּן נִשְׂאֵת בְּלֹא חֲלִיצָה וְהָאֵח מְעַרְעֵר עֲלִי שְׂלֵא הִי לֹו בֵּת כִּי יוֹדַע שְׂאֲחִיו אָמַר לֹו פ"א שְׂלֵא יַעֲשֶׂה מְרִיבָה עִם אֲשֵׁתוֹ בְּאִיזָה עֲנִין כִּי בִּלְא"ה תְּצַטְרַף לָהּ לְחִלְצָה וְהַעֲדִים הַעִידוּ כְּדַבְּרֵי הָאֲשֶׁה שְׂהַבְעַל אָמַר לָהֶם כִּי יֵשׁ לֹו בֵּת.

זָה תַּנְרַף הַשְּׂאֵלָה: תְּשׁוּבָה דְּכָר זָה מְבִנְיָא בִּש"ע [ס' קנ"ו סעי' וי"ו] דְּנֶאֱמַן לֹוּמַר יֵשׁ לִי בְּנִים אֲפִילוּ בְּהַחֲזִיק שְׂיֵשׁ לֹו אַחִים וְאָף בִּב"ש [שְׁמָא ס"ק יו"ד] מְבִיא דִּיעוּת אִם הַחֲזִיק בְּלֹא בְּנִים אִם נֶאֱמַן כְּמִבְּנֹאֲרַר בְּדַבְּרֵי וְלִכְאוּרָה בִּנ"ד הֵוִי רַק הַחֲזִיק בְּאַחִים פִּינּוּ שְׂאִין עֲדִים רַק מָה שְׂהַבְעַל הַחֲזִיקוּ לְאַח וְגַם לָא הַחֲזִיק שְׂאִין לֹו בְּנִים פִּינּוּ שֶׁהִי מִמְּקוֹם אַחַר זָה מְקַרִי לָא יִדְעוּ מְבִנִים אֲכָל לָא מְקַרִי הַחֲזִיק בְּלֹא בְּנִים כְּמִבְּנֹאֲרַר בִּב"מ [שְׁמָא] בְּהַדְיָא וְהוּא פְּשׁוּט א"כ לְכְאוּרָה וְדַאי דְּנֶאֱמַן הַבְעַל בְּמָה שְׂאָמַר שְׂיֵשׁ לֹו בֵּת וְאִי שְׂאָמַר בְּפִנֵי הָאֵח שְׂתָהּ אֲרִיכָה חֲלִיצָה אֵין הָאֵח נֶאֱמַן ע"ז וּבְפִרְט לְפִי מֵאִי דְקִי"ל כְּרַבִּי [בְּקַדוּשִׁין ס"ד א' וְכְמִבְּנֹאֲרַר שְׁמָא בִּש"ע סעי' ז'] דְּאֵין נֶאֱמַן לְהַחְמִיר וְלְחִזּוּר מְדִיבּוּרוֹ וְגַם כִּי י"ל שְׂאָמַר לֹו זָה לְכוּנְנָה שְׂלֵא יִרִיב עִם אֲשֵׁתוֹ וְכִמוּ שְׂמִבְּנֹאֲרַר בִּב"ב גְּבִי הִי עוֹבֵר עַל הַמְּכָס וְאָמַר זָה בְּנֵי יַעו"ש [בְּדָף קכ"ז ע"ב]: אוּלָם גְּסַתְפֵּק הַשְׂוֹאֵל דְלָמָּה זָה מְקַרִי עֲדִים שְׂיֵשׁ לֹו אַח פִּינּוּ שְׂהַחֲזִיק בְּפִנֵינוּ כְּמָה שְׁנִים לְאַח וְגַם בִּב"מ [ס' הַנ"ל] רֵאִיתִי שְׂבַאֲמַת נִתְקַשָּׁה בְּדַעַת הָאוּמְרִים דְּנִגְדַּד עֲדִים לָא מְהִימֵן לֹוּמַר יֵשׁ לִי בְּנִים דִּמ"ש חֲזָקָה דְחֲזָקָה בְּזָה הֵוִי כְּמוֹ עֲדִים וְכַדִּי לְבָא לְתוֹכֵן הַעֲנִין נְצִיעַ דְּבַרִי הַש"ס וְזִל"ה [ב"ב קל"ד א'] הָאוּמַר זָה בְּנֵי נֶאֱמַן זָה אֲחִי אֵינֵו נֶאֱמַן וּבְגַמ' לְמֵאִי הִילְכְתָא א"ר יוֹדָא אָמַר שְׂמוּאֵל לְיִוְרְשׁוֹ וְלְפִטְוֹר אֵת אֲשֵׁתוֹ מִן הַיְיָבוּם לְיִוְרְשׁוֹ פְּשִׁיטָא לְפִטְוֹר מִן הַיְיָבוּם אֵינְצְטְרִיכָא לִי הָא נְמִי תְּנִינָא מִי שְׂאָמַר בְּשַׁעַת מִיתַתוֹ יֵשׁ לִי בְּנִים נֶאֱמַן יֵשׁ לִי אַחִים אֵינֵו נֶאֱמַן הֵתֵם דְלֹא מִןחֲזִיק לֹו בְּאֵח הַכָּא

אע"ג דמוחזק לי באח עכל"ה ופי' רשב"ם וז"ל ה"ם דלא מוחזק לו האי גברא בשעת מיתה לא באחי ולא בבני וקיימא ה"ד אמתא בחזקת שאינה זקוקה ליבם דס"ס היא שמא יש לו בנים ואת"ל אין לו שמא גם אחין אין לו ומותרת לשוק דהכי מוקמינן לה ה"ם בקידושין משום דבעי לאוקמא אפי' כר' נתן דאמר נאמן ליאסר שאם אמר יש לי אחין נאמן והוא דר"נ מוקמינן לה ה"ם במוחזק לו דאית לי אחי ולא מוחזק לו בבני אבל מתני' דה"ם דקתני יש לי בנים נאמן יש לי אחים אינו נאמן בדלא מחזיק לו לא באחי ולא בבני כדפרקינשי' הילכך אמר יש לי בנים אחזקה קמייתא הוא דמוקי לה הילכך נאמן ונ"מ דאפי' אי אחי אח לאחזקה אמר יש לי אחין ואין לי בנים לא כל כמינן' דאחזקה דיבורי' לאחזוקי לחזקה אמר יש לי אחין ואין לי בנים לא כל כמינן' דמפיק לה מחזקה כו' ע"ש ובקידושין (ס"ד א') וז"ל מי שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים נאמן יש לי אחים א"נ ובגמ' אלמא נאמן להתיר וא"נ לאסור נימא מתני' דלא כר"נ דתני' בשעת קידושין אמר יש לי בנים בשעת מיתה אמר אין לי בנים בשעת קידושין אמר אין לי אחים בשעת מיתה אמר יש לי אחים נאמן להתיר וא"נ לאסור ד"ר רנ"א אף נאמן לאסור כו' אלא אמר אביי מתני' דלא מוחזק לו באחי ולא מוחזק לו בבני דאמרינן פיון דלא מוחזק לו בבני ולא באחי אמר יש לי בנים נאמן יש לי אחים א"נ לאו כ"כ דאסור לה אכ"ע פרייתא דמוחזק לו באחי ולא מוחזק לו בבני דאמרי' מה לו לשקר מאי קאמר למיפטר מיהם מצי אמר פטרנא לך בגיטא ר' סבר מל"ל כי עדים דמי ואתי עדים עקרי חזקה ור"נ סבר מל"ל כי חזקה דמי לא אחי חזקה ועקרה חזקה לגמרי עכל"ה ע"ש פירש"י באריכות והנה מדברי הרשב"ם הוכיחו הטור וב"י ז"ל [בסי' קנ"ו] דנגד עדים אינו נאמן ובאמת לכאורה אין זה הוכחה כלל דהא הרשב"ם ז"ל מפרש דהסוגי' דהכא הוא כמו בקידושין ולאוקמי מתני' כר"נ והנה לר"נ בנדאי א"נ ביש עדים שיש לו אחים דהא קאמר בהדא ומ"ס מל"ל לאו כעדים דמי ופירש"י ז"ל וז"ל [שם] ור"נ סבר כו' ולא אחי חזקה דמל"ל ועקרה חזקה קמייתא דהנה [קאי] בה קודם קידושין לאוקמי לה' בחזקתה שאינה זקוקה למיפסל דיבורי' בשע"מ ומיהו אי לא הדר בי' הנה שריא לעלמא נהי דלא אחי חזקה ועקרה חזקה לגמרי אורייע מיהא איתרעי כל כמה דלא אתפחיש דיבורי' קמא מהימן דא"א חוטא ולא לו ואלו אית לי אחי הנה הדר בי' בשעת מיתה עכ"ל אלמא דעיקר נאמנות לר"נ משום דחזקה מל"ל מרע לחזקה דאחין אבל עדים לא מרע החזקה דמל"ל את העדים כלל וא"כ בנדאי א"נ לר"נ ומש"ה פי' הרשב"ם ז"ל דרק נגד חזקה נאמן ולא נגד עדים אבל לדין דקיי"ל פרבי י"ל דאפי' נגד עדים נאמן דמל"ל כעדים דמי והנה באמת דברי רש"י ה"ל קשים להבין דכתב דנאמן מטעם דא"ח ולא לו הלא קיי"ל דא"נ מטעם זה כלל להוציא מחזקה רק אם עבידא לגלוייאו איזה טעמי אחרים כמבואר בראב"ד [בפ"ג מהל' יבום וחליצה] ורמב"ן [א"ה אולי היא הרמב"ן במלחמות בפ' האשה קמא] והמ"מ ז"ל [שם] אבל מטעם א"ח אינו נאמן וכבר נתקשה בזה הפ"י ז"ל [שם] אולם דברי רש"י ז"ל לפע"ד שפיר דהוא אמת דעת הרבה מראשונים דמטעם עד אינו נאמן ביבמה משום דאיכא חזקה וכמבואר במלחמות [הנ"ל] ובש"ע [הנ"ל] הדיעות בזה ובאמת י"ל דגם רש"י ז"ל ס"ל כן ורק במקום חזקה לחוד שחזיק באחים אוקי חזקה דמל"ל נגדה והוי עכ"פ איתרע החזקה דאחים א"כ ממילא פיון דליכא חזקה שוב ע"א נאמן במקום דליכא חזקה אבל באם יש עדים דיש לו אחים

והיא מה"ת זקוקה ליכם וצריכה עדות ברורה ולא מהימן ע"א להוציאה מחזקתה ובמל"ל
בזה לחוד אין מוציאים מחזקתה בעדים דבחזקה לחוד אין מתירין ערוה הואיל דלר"נ
מל"ל אינו ברור כ"כ ולא פעדים דמי לא מהני החזקה בדבר שצריך עדים דוקא וע"א
לא מהימן ה"נ חזקה דמל"ל לא מהני להתיירה רק עדים בעי וזה ודאי פשוט לר"נ ובפרט
להסוברים דע"א לא מהני ביבמה בנדאי דלר"נ אינו מועיל במקום עדים ולכן שפיר
מפרש הרשב"ם דלר"נ לא מהני מל"ל רק במקום חזקה ולא במקום עדים אבל לרבי
י"ל דמהני המל"ל גם במקום עדים כיון דס"ל מל"ל פעדים דמי אולם באמת לפי מה
דמבואר בכל דוכתי דלא משוינו פלוגתא במקום שנוכל לומר דלא פליגי וכמבואר פמה
פעמי בש"ס ניאמה בהא נמי פליגי ומתירין לא דבכה"ג כ"ע מודים והוא מטעם דלמעט
המתלוקת עדיף טפי (ורק) [וכן] מבואר בכל הפוסקים דכל פמה דלא חזינו פלוגתא
משוינו לומר דלא פליגי וא"כ כיון דלא חזינו דרבי פליג בהדיא במקום עדים לומר
דמהימן י"ל דמודה לר"נ דלא מהימן נגד עדים הגם דס"ל מל"ל פעדים דמי היינו נגד
החזקה אבל נגד עדים לא מהני מל"ל כמבואר ומש"ה שפיר פסקו הטור וב"י [הנ"ל]
דנגד עדים אינו נאמן אף לכאורה קשה ע"ז הלא חזינו גבי גרשתי את אשתי [שם בב"ב
דף ה"ל] דמהימן אפי' בידוע שהיא אשתו בעדים ולא נחלק בזה שום אדם דמה"ת נאמן
לומר גרשתי אשתי אפי' בידוע בעדים שהיא אשתו ורק מדרבנן מחמירין משום דאמר
רבא [שם קל"ה א'] חוש לה וקשה למה הלא נגד עדים לא מהני המל"ל וכן מצאתי
בתנאים בדיני מיגו שהקשה כן אף באמת י"ל החילוק שפיר דהתם האשה אינה מוחזקת
תמיד להיות א"א דבנדאי אם תתגרש תהי' מותרת ורק שיש לנו חזקה עד עתה היתה
בחזקת א"א מסתמא כל שלא נודע לנו שנתגרשה היא על חזקתה הראשונה והנה אם
הוא אמר שעשה לה פדת וגירשה ודבר זה בידו לעשות א"כ הוי פאלו עשה זה הדבר
שאומר א"כ אינה בחזקת א"א כלל ואינו אומר נגד החזקה דאמירתו הוי כמו שמגרשה
משא"כ ביבמה נהי שנאמן מטעם מיגו שהי' יכול לגרשה מ"מ הוא אינו אומר שמגרשה
רק שיש לו בנים וזה הוא נגד החזקה בעדים שהיא זקוקה ליכם [דהחזקה] במקומה
עומדת ואינו נאמן רק מטעם מיגו ומיגו לא מהני במקום שצריך מה"ת עדים וז"ב
לפע"ד: ועפ"ז ישבתי קי' התוס' ב"ב שם ד"ה למפרע וז"ל שם תימא דמאי קמ"ל פשיטא
דא"נ לומר למפרע גרשתי אשתי שאם הי' נאמן מה הועילו חכמים בתקנה שתקנו זמן
בגטין שלא יחפה על ב"א אם תזנה תחתי דלעולם יחפה שיאמר גרשתי קודם הזנות
ויהי' נאמן בשלמא למ"ד בסמוך דלא פלגינן דיבורא א"ש דאצטרף לאשמעי' דאפי'
מכאן ולהבא אינו נאמן כשאומר גרשתי מקודם אבל למ"ד פלגינן דיבורא ונאמן מכאן
ולהבא אלא למפרע דוקא אינו נאמן קשה דמילתא דפשיטא היא עכ"ל ולפמ"ש א"ש
דהנה לפמ"ש לא הי' לנו להאמינו גרשתי א"א נגד עדים שהיא אשתו ורק משום שפסקה
החזקה הואיל ובידו לעשות כן אינו נגד החזקה א"כ כ"ז לענין להבא אבל למפרע [קשה
לכאורה] הא"ף הי' (עע"ד) [עולה על דעת] שמהימן הא אומר נגד החזקה שאין בידו
לגרשה למפרע וצ"ל דהס"ד ה"א דכיון דנאמן להבא נאמן ממילא למפרע כיון שעכ"פ
כבר גירשה ולא ידעינו אימת [איתרע חזקת א"א ומש"ה] נאמן לומר שמאז גירשה אף
עכ"פ קשה הא הוא נגד עדים שהיא א"א ולא מהני לזה כלל המל"ל נגד עדים דלענין
למפרע לא נפסק החזקה של העדים כלל ומאי הס"ד דנאמן למפרע אדרבה כיון דאומר

נגד חזקה בעדים שהיתה אשתו אינו נאמן כלל ולכן י"ל דבאמת התנא לא בא להשמיענו דאינו נאמן למפרע רק נגד חזקה דמל"ל מהני נגד חזקה ולכן סד"א פיון דנאמן אלמלא דבידו לעשות כן ממילא איתרע החזקה דלמפרע שנתחזקה לא"א ושוב אא"ח ולא לו כסברת רש"י ו"ל אבל במקום עדים שהיא אשתו לא עלה על הדעת שיהא נאמן לומר למפרע גרשתי והנה לפ"ז בחזקה שהיא אשתו מבואר במהרי"ק [סי' פ"ז] והרבה עומדים בשיטתו בלא"ה דלא הורגין על חזקה וא"כ שפיר מיושב קו' התו' דאפתי יחפה על ב"א דז"א דבמקום שהורגים דהיינו בעדים שהיא א"א בלא"ה א"נ לומר גרשתי אשתי ואין שום סברא כלל ורק עיקר הרבנותא דאשמעי' דאפ"י נגד חזקה אינו נאמן למפרע והנה בחזקה בלא"ה אין עונשין מיתה הגם דאמת בתוס' פתובות [א"ה אולי פוננתו לדרף כ"ב ע"ב ד"ה הבא] משמע שלא כדברי מהרי"ק ויעזין בשערי תורה אף מ"מ י"ל דהתנא אשמעי' [דלא בטעה לומר כן] ולא קשה קו' התוס' ו"ל: הינצא לנו מכ"ז דנגד עדים שפיר יש לנו להחמיר כדברי הש"ע שאינו נאמן נגד עדים ולפע"ד דאפ"י במקום עיגון לא מקילינו בזה דכן דעת רוב הפוסקים ראשונים דבעל לא מהימן כע"א ביבמה ודעת הרא"ש ו"ל דאפ"י ע"א ביבמה לא מהימן א"כ פיון דידוע בעדים דהוא אחיו וצריך מה"ת עדים להתיירא והבעל לא מהימן בשביל מיגו לחוד לא מתירין דלא מצינו בהד"ל להתיר ואדרבה מדברי הש"ס נראה בהד"א דלר"נ עכ"פ אינו נאמן וכיון דלא שמעינו בהד"א דרבי פליג עלי' בזה בנדאי אין לסמוך אפילו במקום עיגון להתיר אולם לפ"ז כ"ז דוקא בעדים ממש דזה אחיו כגון בהחזק לקורבא וכמבואר ברמב"ם ו"ל [פ"א מאיסורי ביאה] אבל במה דלא החזק רק עפ"י מה שאמר שזה אחיו ודאי אתי המל"ל ומרע לחזקתו ונאמן לדברי הפל פיון שלא החזק לאין לו בנים כנלפע"ד אף צריך לחקור העדים היטב למה אמר זה שיש לו בת ואולי היא לאיזה תועלת דלא מהני כלל כמבואר גבי העובר בבית המוכס [בב"ב] פנ"ל: והנה באמת זה החילוק דמוחזק ולאמור בלחוד דהוא אחיו אינו מתבאר היטב רק לפי הנראה מהרמב"ם ו"ל [שם הל' כ"ג] דגבי אב שאמר קדשתי בתי או אשה שאמרה א"א אני אינה נסקלת ובחזקה נסקלת וכן מבואר ברמב"ם הא"ב פ"א הל' כ"א ונ"ל איש ואשה שבאו ממ"ה הוא אומר זאת אשתי והיא אומרת זה בעלי אם החזקה בעיר למ"ד יום שהיא אשתו הורגין עלי' אבל בתו' הל' יום אין הורגין עלי' משום א"א עכ"ל הרי דלא מהני האמירה לחוד רק שנתחזקה שלשים יום הי' כעין בנה כרוף אחריו וחילוקים אלו צריך אריכות הרבה אף עכ"פ נראה בהד"א דכה"ג שאין עדים רק במה שאמר שהוא אחיו הני רק חזקה בעלמא שנאמן לכ"ע [יל"ב] [לומר יש לי בנים] דלא נתחזק מעולם באיזה ענין לאח: אולם עכ"ז אין בידי להקל בדבר שמבואר בש"ע לאסור [בעדים] ולא מצינו חולק בהד"א בזה ולפמ"ש סוגית הש"ס פהאוסרין ולא מצאתי בהאחרונים להקל זולת הב"מ שמיקל במקום עיגון וקו' התנאים בסי' פ"ב שמכח זה רפיא בידו דעת האוסרין כבר תרצתי לעיל ולכן אין אני מהמתירין וצריכה גט מבעלה ולאח"כ חליצה.

ואין אתנו לחלק בחילוקים דקים בין החזק למ"ד יום ובין חזקה שהחזק לאח"כ לא מפני שאנו מדמין נעשה מעשה בערוה התמורה חליצה לזר כל ימ' ולדעתי נכון הדבר שתצא כ"ז שלא יבונר שורש הדבר מהבת: סימן צח מעשה באשה אחת שהיתה מתקוטטת עם בעלה והלך בעלה ממנה ולאח"ז בא בעלה לביתו עם שני אנשים וזרק

לאשתו גט בעל פְּרָחָה לְפָנֵי הָאֲנָשִׁים שָׂבָאוּ עִמּוֹ וְתִיכָף הִלָּךְ מִשָּׁם עִם הָעֵדִים וַיֵּצֵא הַקּוֹל שְׁנֵת־גִּרְשָׁה הָאִשָּׁה הַזֹּאת וּבָאת הָאִשָּׁה הַזֹּאת לְפָנֵי הַב"ד לְהִתִּיר לָהּ לְהַנְשֵׂא וְלֹא רָצוּ הַב"ד לְהַחֲלִיט וּלְהִתִּיר לָהּ כִּי לֹא נִודַע לָהֶם בְּבִירוֹר מִהַגִּירוּשִׁין וְעִבְרָה הָאִשָּׁה וַנִּישְׂאת וְאָסְרוּ עָלֶיהָ הַב"ד לְדוֹר עִם בְּעֻלָּה וַגִּירְשָׁה אַח"כּ בָּאוּ עֵדִים שְׁמַת הַמַּגְרֵשׁ הָרֵאשׁוֹן בְּלֹא בְנִים וְגַם הָאֲחִים מָתוּ וּבָאת הָאִשָּׁה הַזֹּאת לְפָנֵי הַב"ד לְהִתִּירָה לְהַנְשֵׂא וְהִבִּיֵּאָה עֵדוֹת עַל מִיתַת הַבַּעַל וְהָאֲחִים וְהִגְבִּיהָ הָעֵדוֹת בְּבִד"צ וְנ"ל הַגַּב"ע דְּבָרֵי הָעֵד ר' יוֹסֵף שְׁהַעִיד בְּתו"ע בְּאֵלֵינוּ"ע אַחֲרֵי הָאִיּוֹם כְּדַת אֵיךְ הָאֵב גִּיְקָעֵנְט לר' הִירֶשׁ הַנִּקְרָא ר' הִירֶשׁ שְׁטַאֲלֶעק הִיָּנּוּ בַעַל הָאִשָּׁה מ' מְאָטֶל הַמְּבַקֶּשֶׁת הִתְיַתֵּר אֵיךְ וַנִּיָּס דָּאָס עַר אִיז גִּשְׁטאַרְבִּין אֹונ עַר הָאָט גִּיהָאָט ג' אַחִים דְּעַר עֶלְצְטֶער הָאָט גִּיהִיָּסִין לִיב דְּעַר אַנְדֶּרֶר הָאָט גִּיהִיָּסֶען מְאִיר עַר הָאָט זֶנְךְ מְמִיר גִּיוּוֹעֶזִין אֹונ הָאָט עֹוֹקֶר גִּיוּוֹעֶזִין זֶה יוֹתֵר מִחֲמַשָּׁה עֶשֶׂר שָׁנִים עַר הָאָט זֶיךְ מְמִיר גִּיוּוֹעֶזִין וְנֶעַן דְּעַר הִירֶשֶׁל אִיז אֶלְט גִּיוּוֹעֶזִין עֶרְךְ שָׁנִים עֶשֶׂר שָׁנִים לֹא יוֹתֵר וּמִסְתָּמָא קוֹנֵדִם אֵיז דְּעַר הִירֶשֶׁל הָאָט חֲתוּנָה גִּיהָאָט דְּעָן עַר אִיז נָאָךְ קִיָּין י"ג שָׁנִים נִיט אֶלְט גִּיוּוֹעֶזִין אֹונ דְּעַר הִירֶשֶׁל אִיז אֶלְט גִּיוּוֹעֶזִין צו דְּעַר חֲתוּנָה עֶרְךְ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה דְּעַר דְּרִיטְעֶר בְּרוֹדְעֶר הָאָט גִּיהִיָּסֶען מְעַנְדִּיל הָאֵב אֵיךְ גִּיהֶעֶרְט דָּאָס עַר אִיז גִּשְׁטאַרְבֶּען בַּק' רִישָׁא אִין קְרִימִינַאֲהֶל מַעַהֵר הָאָט עַר קִיָּין שׁוֹם בְּרוֹדֶר גִּיהָאָט אֹונ דְּעַר עֶלְצְטֶער בְּרוֹדֶר לִיב אִיז גִּשְׁטאַרְבִּין פֶּה ק"ק אִין הַקֹּדֶשׁ דָּאָס חֲנֻץ זָאָג אֵיךְ עֵדוֹת בְּאַמַּת בְּתו"ע וְלִרְאָי' בְּאֵתֵי עַה"ח כו'.

דְּבָרֵי הָעֵד ר' דָּוִד גְּאָלְדֶּבֶרְג מְפֶה ק' שְׁהַעִיד בְּתו"ע כְּדַת אֵיךְ הָאֵב גִּיהֶעֶרְט דָּאָס דְּעַר הִירֶשֶׁל אִיז גִּשְׁטאַרְבִּין אֹונ וַנִּיָּס דָּאָס דְּר הִירֶשֶׁל אִיז גִּיוּוֹעֶזִין בַּעַל שֶׁל הָאִשָּׁה מֵאֵן טַל בַּת ר' לִיב שְׁלִיָּיךְ קֶאָרִין אֹונ הָאֵב גִּיהֶעֶרְט דָּאָס דְּעַר מֵא הָאָט אִיר גִּיוּוֹעֶזִין אֵיז גִּט אֹונ אֵיךְ וַנִּיָּס מַעַהֵר נִישְׁט נָאָר דָּאָס דְּעַר לִיב זִיָּין בְּרוֹדְעֶר אִיז גִּשְׁטאַרְבִּין פִּין מַעַהֵר בְּרוֹדְעֶר וַנִּיָּס אֵיךְ נִישְׁט: דְּבָרֵי הָעֵד ר' שְׁלֵמָה ז"ל שְׁהַעִיד בְּתו"ע בְּאֵלֵינוּ"ע כְּדַת אֵיךְ וַנִּיָּס מַעַהֵר נִישְׁט דָּאָס מְעַנְדִּיל אַחֲיוּ שֶׁל ר' הִירֶשֶׁל אִיז גִּשְׁטאַרְבִּין אִין רִישְׁעֶר קְרִימִינַאֲהֶל אֹונְד דְּעַר הִירֶשֶׁל אִיז גִּיוּוֹעֶזֶען בְּעֻלָּה שֶׁל הָאִשָּׁה מ' מְאָטֶל בַּת ר' לִיב שְׁלִיָּיךְ קֶאָרִין אֹונ וַנִּיָּס דָּאָס דְּעַר הִירֶשֶׁל אִיז גִּשְׁטאַרְבִּין אֹונ אֵיךְ הָאֵב גִּיהֶעֶרְט דָּאָס דְּעַר הִירֶשֶׁל הָאָט לְאִשְׁתּוֹ הַנָּ"ל אֵיז גִּט גִּיוּוֹעֶזִין דָּאָס זָאָג אֵיךְ בְּתו"ע: דְּבָרֵי הָעֵד ר' הִירֶשֶׁל בֶּן אַחֹוֹתוֹ שֶׁל ר' יוֹסֵף הָעֵד הָרֵאשׁוֹן הַנָּ"ל הַעִיד כְּדְּבָרֵי הָעֵד הָרֵאשׁוֹן ר' יוֹסֵף הַנָּ"ל יוֹדַע בְּבִירוֹר שֶׁר' לִיב נִפְטֵר: בְּמוֹתֵב תְּלִתָּא בִּי דִּינָא כְּחֻדָּא הַוִּינָא וְאַסְהִידוּ קְדַמְנָא הָעֵדִים הַנָּ"ל בְּתו"ע אַחֲרֵי הָאִיּוֹם כְּדַת וּבְאֵנוּ עַה"ח יוֹם ב' ל"ט לַמְב"י תְּרִי"א פ"ק וּוִישְׁנִיצָא נָאוּם הַק' וְנָאוּם הַק' וְנָאוּם הַק': הַגְּבִיִּית עֵדוֹת אֲשֶׁר הִגְבִּיהָ הַיּוֹם בְּפָנֵינוּ הִנֵּה שְׁלוּחָה לְכַבּוֹד אַדְמ"ו וְלוֹטָה פֶּה וְגַם זֹאת הִנְנוּ מוֹדִיעִים שְׁגַם אֲנַחְנוּ שְׁמַעְנוּ זֹאת שְׁבַעֲל הָאִשָּׁה מ' מְאָטֶל מְסֵר ג"פ לִיד הָאִשָּׁה סְמוּךְ לַפ"ק בַּעַל פְּרָחָה וּמִחֲמַת שְׁלֹא רְאִינוּ אֵת הַגִּט וְלֹא שְׁמַעְנוּ מִהָעֵדִים שְׁמַסֵּר לָהּ הַגִּט בְּפָנֵיהֶם כִּי הֵם הָיוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לְקַח הַבַּעַל עִמּוֹ וְנִסְעוּ עִם הַבַּעַל ע"כ לֹא רְצִינוּ לְהִתִּיר לָהּ לְהַנְשֵׂא עַפ"י גִּט זֶה אֲמָנָם לֹא הִנְחִלְט אֲצֻלְנוּ לְפִנְסֵלוּ וְהִי זֶה שְׁלוּם מֵאֲתָנוּ הַב"ד דַּפ"ק וּוִישְׁנִיצָא נָאוּם כו": דְּבָרֵי הָעֵדוֹת הָאִשָּׁה מ' חִי שְׁהַעִידָה לְפָנֵי הַבְּד"צ דַּפ"ק צֶאנְז אֲנִי מְפִיר אֵת הָאִשָּׁה מְאָטֶל שְׁהִיָּתָה אֲשֶׁת ר' הִירֶשֶׁל וְשְׁלֵשָׁה אַחִים הָיוּ לוֹ לר' הִירֶשֶׁל הַנָּ"ל שֵׁם א' מְאִיר וְהַשְּׁנֵי לִיב וְהַשְּׁלִישִׁי מְעַנְדִּיל וּמְאִיר הַנָּ"ל הִמִּיר דָּתוֹ וְשְׁמַעְתִּי מֵאַחֹוֹתוֹ שְׁאַמְרָה בְּזֶה הַלְשׁוֹן כָּל זְמַן

שהי מאיר טשאלעק בדת יהודית הי' חי ואחר כפירתו מת ובשעה ששמעתי פנ"ל הייתי בת שלשה עשר שנים כ"ז העידה בפנינו האשה חי' מראנדזיל אשת ר' מענדיל פד הוינא במוטב תלתא לגבות ממנה עדות הנ"ל פראוי עפ"י דת תוה"ק אחר שאיננו עלי' שתגיד האמת: תשובה הנה יש בכאן שני עדות על מיתת ר' הירש בעל האשה היינו עדות ר' יוסף ועדות ר' שלמה שהעידו שיודעים שמת ר' הירש ועל מיתת ליב יש ג"כ שני עדים היינו עדות ר' יוסף ועדות ר' דוד ועל מענדיל ליפא רק עדות ר"ש שיודע בו שמת א ר"י לא העיד רק ששמע שמת ר"מ ועל המומר ליפא רק עדות האשה והנה באמת לפי המבואר דקיי"ל דע"א מהימן ביבמה לשווק וכתב הב"ש [בסי' קנ"ח ס"ק ב'] ו"ל דמכ"ש במומר דמומר בלא"ה [יש] דעות דאינה צריכה פלל חליצה והנה באמת הר"נ כ"כ בתשו' [סי' מ"ז] ואמנם דעת הר"נ ו"ל [בתשו' סי' ג' ועיין בח"מ סי' י"ז ס"ק צ"ד] דמומר לא הוי קטטה.

וכן מתשו' מהרי"ק [סי' קע"ה] אין ראי' שאולי גם הוא ס"ל דמומר לא הוי קטטה אף לדין דקיי"ל [בסי' י"ז סעי' מ"ח] דמומר הוי קטטה א"כ לדעת הרמב"ם והרי"ף ו"ל אינו נאמן משום דהוי ע"א בקטטה ולשיטת הרא"ש אינו נאמן משום דהוא ע"א ביבמה ובפרט בנ"ד דהוי קטטה במה שנישאת לאיש בחיי בעלה במה שאמרה שגירשה ולא הי' עדים פלל ולקמן נדבר מזה אם זה הוי קטטה וכן נראה מרוב האחרונים דזה הוי קטטה וא"כ ע"א ביבמה בכה"ג לרוב הפוסקים אין ע"א נאמן והנה לכבר הדבר אמרתי להעתיק סוגי' דהש"ס ונ"ל הש"ס יבמות (דף קי"ו ע"א) היכי דמי קטטה בינו לבינה אר"י אמר שמואל באומרת לבעלה גרשני פוליהו נמי אמרי הכי אלא באומרת לבעלה גרשתי ולהימנה מדרב המנונא דאמר רב המנונא אשה שאמרה לבעלה גירשתי נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פני' בפני בעלה באומרת גירשתי בפני פ' ופלוני ושאיילנא ואמרו להד"מ מ"ט דקטטה ר' חנינא אמר משום דמשקרא ר' שימי בר אשי אמר משום דאמרה בדתמי מאי בינייהו א"ב דארגיל הוא קטטה אבעי' להו עד אחד בקטטה מהו מ"ט דע"א מהימן משום דמלתא דעבידא לגלויי לא משקרא ה"נ לא משקר או דלמא טעמא דע"א מהימן משום דהיא דייקא ומינסבא והכא כיון דאית לה קטטה לא דייקא ומינסבא תיקו עכ"ל"ה וברש"י שם ונ"ל מ"ט דקטטה דתנו במתני' כי אמרה מת בעלי לא מהימנא.

דמשקרא מרוב שנאה מתפוננת לאסור עצמה עליו דאמרה בדתמי פל מקום סכנה שראתה אינה נותנת דעתה לומר שפא לא מת ולא אנשא דהואיל וסגי' לי' לא דייקא פולי האי עכ"ל ובתוס' ד"ה איפא בינייהו ונ"ל ופי' למ"ד משום דמשקרא היתה יריאה כ"כ לשקר כיון דרחמא לי' ולמ"ד דאמרה בדתמי כיון דיש קטטה בדבר מועט אמרה בדתמי ול"ג דארגילא היא כי לעולם יש לחוש שתשקר כיון ששונאתו וא"ת ואמאי לא תשקר ונהלא היא משקרת שאמרה גירשתי בפני פ' ופ' ושאיילנא להו ואמרו להד"מ וי"ל דזה לא היתה עושה שתשקר לומר מת בעלי ואם יבא תצא מזה ומזה וכל הדרכים האילו בה עכ"ל והרמב"ם בהל' גירושין פי"ג הל' א' כתב ונ"ל האשה שאמרה לבעלה גירשתי בפני פ' ופ' ובאו אותן העדים והכחישוה ואח"כ הלכה היא ובעלה ושלום בעולם ובאה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת שזו הוזהרה שקרנית ורוצה להשטת מתחת בעלה בא ע"א והעיד לה שמת בעלה לא תנשא שפא היא שקרה אותו ואם נישאת לא תצא שהרי יש לה עד עכ"ל והקשו עליו דלמה נתן טעם חדש שלא הוזכר בש"ס שוב הקשו עליו דהא

הוא פסק דע"א נאמן מטעם עבל"ג א"כ ע"א בקטטה נאמן ולמה פסק דאינו נאמן ותו הקשו דלא מחלק בין התחיל הוא להתחיל היא בקטטה ולפמ"ש הרמב"ם י"ל הטעם משום שמשקר א"כ בהתחיל הוא לא שייך הטעם שמשקרה כמבואר בש"ס ותוס' לעיל ולכן הרא"ש ז"ל מהפך פי' של הא"ב התחיל הוא בקטטה יעי"ש [בהה"מ ובכ"מ] ולע"ד יש לתרץ דהנה התוס' שתיקרו דיראה לשקר משום חנוך ודבריהם לכאורה בלתי מובנים דהרי חזינו ששקרה ובספר עצי ארזים הקשה דכי יגרע זה מהחזק פפרן בממון דאינו נאמן שוב לומר פרעתי ולמה תהי' נאמנת לומר מת מפיון שפכר שקרה והחזקה כפרנית ומאריף שם.

אף באמת נלפע"ד דלק"מ דהרי חזינו בכפרן שצריך דוקא להיות מוחזק כפרן לאותו ממון אבל בממון אחר הגם שהוא כפרן בממון אחר ורצה לגונלו מ"מ אמרינו דזה הממון של עתה לא יגזול ואומר אמת פן ה"נ נהי דאשה אמרה שקר שגירשה בעלה משום שרצתה להשטט ממנו אבל עכ"פ לא תאמר שקר להתנשא לאחר ולאסור עצמה לשניהם ומש"ה לא דמי להחזק כפרן ומה שאינה נאמנת בקטטה שאמרה מתחלה גרשתי וכו' עדים נאמרו להד"מ הוא רק מטעם פיון ששנאה אותו חיישי' שמשקרת וכזה א"ש לשון רש"י ה"ל שפי' דמשקרה מרוב שנאה מתכוננת לאסור עצמה עליו וקשה למה לא פי' כפשוטו שחזינו שמשקרת כמו שמשקרת שנתגרשה פן משקרת עתה שאמרת מת אף לפמ"ש א"ש דהיא לא החזקה לזה לכפרנית דמשום חנוך שבסופה לא תשקר עתה רק דחיישי' דמשקרת דרוצה לאסור עצמה במכונן פיון שיש שנאה כ"כ ביניהם שמעינה פני' לומר שנתגרשה בשקר מחמת גודל השנאה חיישי' דמשקרה לאסור עצמה עליו ובאמת שרש"י מדייק פי' מהמשנה שאמרה קטטה בינו לבינה א"נ ואם הטעם משום שהחזקה כפרנית הי' להמשנה לומר אשה שהחזקה כפרנית א"נ (ואם נאמר שאפ' בלא הוכחה א"נ כדברי עצי ארזים שנביא לקמן מ"מ להש"ס דידן לא מייירי המתני' מזה) א"ו שהטעם רק משום שחיישינו פיון ששנאתו כ"כ שרוצה להשטט ממנו משקרת ור"ש [ב"א] ס"ל הטעם משום בדרך שעי' השנאה חיישינו שאמרת בדרך אבל למשקרת במזיד לא חיישינו ע"י שנאה פיון שיש חנוך בסופה ורק מחמת שנאה גזרת עליו מיתה בכח מדמה בלבה שמת ולפ"ז לא מהני אפי' אמרת קברתי אפי' לר"ש [ב"א] דהטעם משום בדרך [ולכאורה בקברתי ל"ש חשש של בדרך] דהא לפי האמת האשה הזאת החזקה כפרנית לאמר שקר ורק דאנן אמרי' לזה לא החזקה כפרנית שמשקר במקום חנוך שבסופה אף אם עכ"פ חיישי' לדרך א"כ פיון שגזרת עליו מיתה ע"י דמיונה ולא תביא החנוך שוב משקרת [לומר קברתי] כדרך שהחזקה לכפרנית ומש"ה לא מפליג הגמ' בין קברתי ולא קאמר א"ב קברתי וכמו שהקשו הרשב"א והרא"ש ז"ל בתוספותיו דלפמ"ש אפי' לר"ש [ב"א] לא מהני קברתי פנ"ל וקאמר הגמ' א"ב התחיל הוא דבהתחיל הוא לא שייך שנאה ולפיכך לר"ח דס"ל משום דמשקרת היינו משום שנאה ובהתחיל הוא אינה שונאתו ולמ"ד משום בדרך אפי' התחיל הוא חיישינו דלמא משום קטטה גזרת עליו מיתה דקל בדמיונה ושוב אבעי' ע"א בקטטה מהו אם טעמא דע"א משום דעל"ג וה"נ על"ג או משום דייקא וקא לא דייקא ולפי ה"ל דהך אבעי' לא אזלא פלל רק למ"ד משום דבקטטה אמרה בדרך אבל למ"ד דמשקרת וכפ' רש"י ז"ל דרצונה לאסור עצמה עליו אין לספק פלל דודאי (אינה נאמנת)

[אינו נאמן] דהנה בתוס' יבמות צ"ג ע"ב ד"ה ביבמה כ' וז"ל וא"ת מאי קמבעי' להו הא ודאי טעמא דע"א משום דדייקא ומינסבא היא פדמוכח לעיל ואור"י דמבעי' להו הא דסמכי אדייקא דינה משום דעל"ג הוא עיקר הטעם ולהכי יש לסמוך אדייקא זוטא כי הכי דלא דייקא פולי האי משום דרחמא לי' או דלמא עיקר טעמא דע"א משום דדייקא והואיל וכן בעינן דייקא רבה והכא פנין דרחמא לי' לא דייקא פילי האי כו' יעיי"ש א"כ בכה"ג שרוצת לאסור ע"ע בנדאי אינה מדקדקת כלל שהרי בכיוון רוצית לאסור עצמה עליו א"כ בנדאילא מהני עבידא לגלויי לחוד וא"ו דהאבעי' רק למ"ד משום דאמרה בנדמי והר"ם ז"ל שפסק לחומרא כמ"ד שמשקרת [א"כ א"ש מה שפסק] אין ע"א נאמן הגם שקיי"ל שהטעם משום שעל"ג דעכ"פ בעי קצת דייקא פדברי התוס' ז"ל ולא מבעי' לן רק למ"ד שאמרה בנדמי דאז יש לספק דלמא הטעם דע"א משום דעל"ג ומצדפי קצת דייקא דינה וכמ"ש התוס' ז"ל אבל להרמב"ם ז"ל שפסק משום דמשקרת ורוצת לאסור ע"ע בנדאי שאין ע"א נאמן ושפיר פסק לחומרא שאין ע"א בקטטה נאמן והטעם כמו בכל התורה שאין ע"א נאמן בדבר שבפירוה ורק באשה האמינו משום שהדבר בעצמו אמת משום דייקא וכעין שכ' התוס' [הנ"ל] פן נמי לשיטת הרמב"ם ז"ל אבל אם מתפוננת לאסור ע"ע לד"ה אין ע"א נאמן וחישי' למשקר היינו שהיא שוכרתו והא דבגמ' לא הזכיר טעם זה דבגמ' אזלא האבעי' אליבא דמ"ד משום שאומרת בנדמי ואליב' לא שייך חשש שוכרתו ומש"ה א"ש נמי שפסק הרמב"ם ז"ל ולא מחלק בין התחיל הוא הקטטה וכן"ל משום די"ל דבאמת הו סברא רחוקה דבהתחיל הוא אינה שונאתו הרי חזינו לפנינו ששונאתו שאמרה שקר בפנינו מה שאין אשה מעיזה כלל ורק פנין שלא מצאו שום נ"מ אחריתי ביניהם לזה הנצרכו לדחוק פדי לאשכוחי איזה חילוק ביניהם דאל"כ במאי פליגי וא"ל דהנ"מ הוא בע"א דאם הטעם משום דמשקרת לא מהני ואם הטעם בנדמי מהני ז"א דהא לא איפשטא האבעי' ודלמא הטעם נאמנות ע"א משום דייקא ולא משום על"ג ואז אפי' למ"ד דהטעם בקטטה בנדמי ג"כ לא מהני ע"א דלא דייקא ומש"ה הנצרכו לאשכוחי נ"מ דארגיל הוא קטטה אבל לדברי הרמב"ם ז"ל דס"ל דהטעם משום על"ג כמו [שפסק פי"ג מה"ג דע"א במלחמה נאמן והיינו פהרי"ף ביבמות דקט"ו] שפשטינו מהא דנגלת [דע"א הוא משום דעביד' לגלויי] וכמבאר בדבריו בהד"ל [בסוף ה"ג] א"כ למ"ד דבקטטה הטעם משום דאמרה בנדמי ע"א נאמן משום דעל"ג ודייקא קצת וכדברי התוס' דף נ"ג הנ"ל ולמ"ד משים דמשקרת ומתפוננת לאסור א"ע א"נ ע"א בקטטה א"כ שפיר יש נ"מ בין המ"ד לא צריף לחילוק הרחוק לומר דבארגיל הוא קטטה לא משקרת ודו"ק פי זה ברור בדעת הרמב"ם ז"ל לפע"ד וא"כ לפ"ז י"ל דבזה תלי' נמי אם מומר הוי קטטה דאם הטעם משום שגאה ורוצית לאסור ע"ע במומר לא שייך זה דבלא"ה אסורה עליו ולמ"ד משום בנדמי גם במומר שייך הטעם בנדמי ואינו נאמן וזה היפוף מדברי הב"ש ז"ל [סי' י"ז ס"ק קמ"א] וכן רוצה לומר בתשו' נ"ב [מה"ק סי' מ"ב חא"ה] וא"כ בנ"ד דבלא"ה נאסרת על היבם משום שנישאת בלא גט מבעלה בעודו בחיים וכיון שגארה לא שייך הטעם דמשקרת לאסור ע"ע דבלא"ה אסורה ולא נשאר הטעם לאסור רק למ"ד דלא דייקי ולהא לא חיישי' לדידן דקיי"ל דע"א נאמן מטעם על"ג וכדברי הרי"ף והרמב"ם ז"ל ורוב הראשונים וא"כ בכל גונוי נאמן ע"א ואף דזה קשה לפסוק פן משום דהא בעי עכ"פ דייקא זוטא ותייני משום חומר

שְׁבִסוּפָה וְהָכָא מַאי חוּמְרַי אִיכָא דְהָא בְּלֵא"ה נְאָסְרָת בְּכָל הַחוּמְרוֹת וַיַּעֲזִיבוּ בְּנֵי בְּנֵי [שָׁם] מֵהַ שְׁמִיכָל לְפָנֶיךָ בְּעֵינֵי דִּי יִקְרָא לְגַד הַשְּׂנִי אֶף בְּלֵא"ה לֹא קָשָׁה דְהָא פְתָבוּ הַתָּנַי' [הַגְּזֵל בְּדָף צ"ג ע"ב] דְּרַגְלֵיהָ לְדַקְדָּק עַכ"פּ וְאִיכָא שְׁפִיר מְצָרְף דִּי יִקְרָא הַמַּעֲט עִם ע"א (דְּלֵא) מְשׁוּם דְּעַל"ג: וְהִנֵּה בְּאֵמַת בַּהֲג' [הַיְיָנוּ בְּהַמוּמְרָ] בְּלֵא"ה יֵשׁ לְהַקְל כְּדָבְרֵי מַהֲרִי"ק ז"ל הַגְּזֵל דְּהָא בְּלֵא"ה יֵשׁ מְקוּלִים (בַּס') [בְּמוּמְרָ] וּפּוֹטְרִים מְחַלְצֵה אֶף גַּם בְּאַחַ הַשְּׂנִי ג"כ נְאָמְן עָלָיו ע"א מְטַעַם שְׁפַתְבִּיתִי וְגַם עוֹד נִרְאֵה דְלֵאחַ הַשְּׂנִי זֶה לֹא מְקַרֵי קִטְטָה מֵהַ שְׁאֲמָרָה נִתְגַּרְשְׁתִּי בֵּינוּן שְׁאִין עֲדִים שְׂיִכְחִישׁוּ אוֹתָהּ וּבְסִפְרָ עֲצֵי אֲרָזִים כ' בַּהֲל' אִישׁוֹת סִי י"ז ס"ק ק"ע ח' וְז"ל א"ו דְּהוּי בְּכָלֵל קִטְטָה דְּכָל שְׁאִין אֲנִי מְאָמִינִים לָהּ שְׁנִתְגַּרְשָׁה הוּי בְּכָלֵל קִטְטָה בֵּינוּן שְׁאֲמָרָה גִּירְשְׁתִּי וְהוּי נְמִי בְּתוֹבְעַת פְּתוּבָה לְדַעַת הָאוּמְרִים שְׁאִינָה נְאָמְנָת לְעֵינֵי גִישׁוּאִין וְאִיכָא י"ל דַּה"נ לְדִידָן בֵּינוּן שְׁאֲמָרָה גִּירְשְׁתִּי הָרִי אֲנִי רוֹאִים שְׂיֵשׁ קִטְטָה בֵּינֵיהֶם וְהִיא אִינָה נְאָמְנָת לְדִידָן וְכַמ"ש שָׁם עַכ"ל וּבְאֵמַת פֶּן נִרְאֵה מְדָבְרֵי חִידוּשֵׁי הַרְשָׁבָא יְבָמוֹת דָּף קי"ז וְז"ל אֵלֶּא בְּאוּמְרָת לְבַעֲלָהּ גִּירְשְׁתִּי וְלִהְיֵמְנָה מְדַר"ה דַּא"ר הַמְנוּנָא הָאִשָּׁה שְׁאֲמָרָה לְבַעֲלָהּ גִּירְשְׁתִּי נְאָמְנָת כו' מְהָכָא אִיכָא לְמִידָק דַּר' הַמְנוּנָא אִפִּי לְהַתִּירָה לְהַנְשֵׂא לְכַתְחִלָּה קְאָמַר דְּהָא מִתְּנִיתִין דְּהָכָא דְאֲמַרִי הָאִשָּׁה שְׁאֲמָרָה מֵת בַּעֲלֵי נְאָמְנָת לְהַתִּירָה לְכַתְחִלָּה קְאָמַר וְכִי קִתְּנִי דְקִטְטָה בֵּינוּ לְבִינָה אִינָה נְאָמְנָת אִקְשִׁי וְלִהְיֵמְנָה מְדַר"ה פְּלוּמַר לָמָּה לָהּ לְמִימַר מֵת בַּעֲלֵי פְדֵי לְהַתִּירָה הָא מִפְּיֵין שְׁאֲמָרָה לְבַעֲלָהּ בְּפָנֵי גִירְשְׁתִּי הִי לָנוּ לְהַתִּירָה שְׁאֲלַמְלֵא פֶּן מַאי קְאָמַר לְהִימְנָה הָא וְדַאי אֲנִי הִימְנוּנִי מִהִמְנוּנֵין לָהּ לְהַחְמִיר דְּאֵלוּ קַבְלָה קִידוּשֵׁין מֵאַחַר צְרִיכָה גִּט אֵלֶּא שְׁתַּתְּגַרְשׁ מִן הָרֵאשׁוֹן אוֹ שְׂמִימֵת אִין מִתִּירִין אוֹתָהּ לִינְשֵׂא וְע"כ הִיא צְרִיכָה לְהַעֲיֵד עָלָיו שְׂמֵת וְדַאי מְשַׁמַּע כְּדָאמַר וּכְבָר הָאֲרַכְתִּי בְּזֶה בַּפ' הַתְּקַבֵּל בַּס"ד עַכ"ל [מְשַׁמַּע דְּאִי הִיא דַּא"נ לְהַנְשֵׂא הוּי גִיחָא גַם בַּהֲס"ד דְּלֵא הַכְּחִישׁוּ אוֹתָהּ הַעֲדִים דְּהוּי קִטְטָה וְדו"ק עַכ"ה] אֶף בְּאֵמַת בְּנֵי ד' שְׁהַרְבֵּה יְצָא הַקּוֹל שְׁנִתְגַּרְשָׁה לֹא יְצָא מִיַּדִּי סְפִיקוֹ וְכַמְבּוֹנָר בְּתוֹס' ב"ב [דָּף ל"ב ע"א ד"ה וְהָאֲמַר] דְּקוֹל עֲדִיר מַע"א וְלָכֵן י"ל שְׁהִיא סְמִכָה עַל הַקּוֹל וּבְאֵמַת אִינָה שׁוֹנְאָתוּ רַק שְׁסַמְכָה עַל הַקּוֹל שְׁנִתְגַּרְשָׁה וְשִׁנְרַק לָהּ הַגִּט הַיְיָנוּ שְׁהִי גִט פֶּשֶׁר מֵהַ שְׁנְרַק לָהּ וּמַש"ה גִּישְׁאָת אָבֵל בְּאֵמַת אִינָה שׁוֹנְאָתוּ וּמַש"ה אִם ע"א מַעֲיֵד עַל מִיתָתוֹ תְּדַקְדָּק שְׁפִיר בֵּינוּן שְׁאִינָה שׁוֹנְאָתוּ פְּלָל וְאִיכָא שְׁאִינָה נְאָמְנָת מְשׁוּם שְׁחִזְיָנוּ שְׁהִיא פְּרוּצָה שְׁנִישְׁאָת בְּעַבְרֵינִי שְׁלֵא צִינְתָה לְקוֹל ב"ד שְׁאֲסָרוּהָ דְּזֶה לִיתָא דְּנִדְאִי לֹא חִילְקוּ חִז"ל וְהַתִּירוּ ע"א בְּעֵדוֹת נָשִׁים אִפִּי הַפְּרוּצָה זוֹלַת בְּמִקְוֹם שְׁנָאָה אוֹ אוּמְרָת בְּדַמִּי וְלָכֵן בְּזוֹ הָאִשָּׁה דַּנ"ד גַּם שְׁהִיא פְּרוּצָה מ"מ אִינָה שׁוֹנְאָת לְבַעֲלָהּ רַק שְׁסַמְכָה עַל הַקּוֹל שְׁהִי גִט וְגַם לֹא תִמְנַע מִלְּדַיִק עַל מִיתָת הַיָּבָם וְדו"ק: סִימָן צַט בְּדָבָר הַשְּׂאֵלָה שְׁנִישְׂאֵלָתִי עַל אִשָּׁה אַחַת שְׁנִישְׂאָת לְאִישׁ וְהִיא הִינְתָה מִקְדָּם נְשׁוּאָה לְבַעֲלָהּ וְנִפְטַר בְּלֵא בָּנִים אֶף לֹא נוֹדַע כִּי הִי לוֹ אִינָה אַחִים וְלֹא חָסַר נְשׁוּאִין הַשְּׂנִיִּים נִתְּנוּדַע שְׁהִי לְבַעֲלָהּ אַחַת בְּחֹר וְנִסַּע עַל הַסְּפִינּוֹת וּבְלִילָהּ כְּשֶׁהִלֵּךְ מִסְּפִינָה לְסְפִינָה נָפַל לְמִים וְלֹא עָלָה וְעַד אַחַד רָאָה כָּל זֶה כִּי הִלְבָּנָה הִינְתָה מְאִירָה וְרָאָה הַטְּבִיעָה וְרָאָה כָּל סְבִיבוֹתֶיהָ שְׁלֵא עָלָה וְשָׁהָה שָׁם הָעֵד כְּמָה שְׁעוֹת יוֹתֵר מִכְּדֵי שְׁתַּצָּא נִפְשׁוֹ וּמַעֲשֵׂה הַטְּבִיעָה הִי קוֹדֵם נְשׁוּאִי הָאִשָּׁה הַגְּזֵל וְלָכֵן גָּזְרוּ עַל הָאִשָּׁה שְׁלֵא תִשָּׁב עִם בַּעֲלָהּ עַד שְׂיִבּוֹרֵר הִימְרָה וּקְצַת מַהֲב"ד אוּמְרִים שְׁנוּדַע הַדְּבָר לְאִשָּׁה קוֹדֵם נְשׁוּאִין אֶף זֶה בְּרוּר שְׁהַבְּעַל לֹא יָדַע מְזֵה: הִנֵּה בְּאֵמַת דְּעִתִּי הִי לְמִנּוּעַ חוֹת דְּעִתִּי בְּזֶה מִחֲמַת כְּמָה טְעָמִים אֶף כִּי בָּא הַבְּעַל לְפָנֵי וְהַפְּצִיר בִּי לְמֵאֵד לֹא יְכוּלְתִי לְהַשִּׁיב פָּנָיו כִּי הוּא ש"ב לָכֵן בְּאֵמַת בְּדָבְרִים הָאֵלֶּה וְלֹא אֲאָרִיךְ בְּהַבְּנָת

דברי הסוגיא ופולפול פפי אשר יאות בלימוד הזה פי נחויז הדבר להשיב ואין הפנאי עמדי לכו אקצר ועולה רק בפרשי הדין הזה יש פאן כמה ספיקות תדא דעד אחד בטביעה אי הוי כע"א במלקמה.

ב' ע"א ביבמה מבואר פלוגתות הראשונים [בסי' קנ"ח]. ג' שהעד הי' בחור בן ט"ו שנים ומי יודע אם הי' לו בשעת ראיות [המעשה] סימני גדלות.

ד' דהוי מים שאין להם סוף דדיעבד לא תצא לפי דברי רמ"א דווקא שגשגא עפ"י חכם וכו' [יעיי"ש בסי' י"ז סעי' ל"ד] והנה דין ע"א בטביעה נראה לפענ"ד דלכ"ע בזה ע"א נאמן במבואר בגמ' [יבמות דף קכ"א ע"ב] במעשה דחפא דאמר רב נחמן האלקים אכלה כורא לחפא ואזלא אתתא אפומי דר"נ ואינסבא ולא אפקעינה אלמא דבזה פשוט דלא שניף בדדמי וכ"כ הרא"ש ז"ל לדחות ראיות הרמב"ד מהא דחפא דמביא הרמב"ד ז"ל ראי' מכאן דע"א במלקמה נאמן בלא קברתיו וכ' הרא"ש [בדף קט"ו ע"ב] דבטביעה לחוד לא שניף כלל בדדמי ואף שלשון הרא"ש ז"ל במים שיל"ם מ"מ בנודאי גם במים שאל"ס לענין דיעבד נמי הדין פן פמבואר למענין בדברי הרא"ש ז"ל וכ"כ בהדני' בס' בית אפרים [בתשו' סי' י"ג] וגם אפילו לשיטת הר"ן וה"ס וסיעתו [שם בדף ה"ל] דאבעי' הוא בלא קברתיו ולפי דבריהם פשיטות הגמ' [שם קט"ו ע"א] משני ת"ח היינו דהטביעה הוי פמלקמה מ"מ בנודאי לא יפלגו על סתמא דגמ' דחפא ה"ל ורק שאני בשני ת"ח שהיו באים בפסינה שגשגרה דבזה שפיר בטביעה לחוד שניף בדדמי אבל בנפל למים לכ"ע לא שניף בדדמי וכן כ' האחרונים אבל אין לחלק בין היכי שהעד ירא לנפשו ובין היכי שאין לו יראה לעמוד ולראות הטביעה פי מבואר למענין ברמב"ן ובהרא"ש דחילוק זה ליתא כלל ולא ראיתי לשום אחד מהאחרונים שיאמר פן בטביעה עכ"פ בו"ד לכ"ע מחמת דע"א בטביעה לא תצא וכן מורין דברי הש"ע [שם] וכן האשה שהעיד ע"א שטבע בעלה במים שאל"ס וכו' אם נשאת לא תצא ולא השיגו רמ"א פלום [א"ה לענין ע"א רק לענין מים שאין להם סוף וענין בב"ש] אלמא דבטביעה בכל ענין לא תצא.

החפש השני מחמת ע"א ביבמה הנה פבר מבואר [בסי' קנ"ח] שדעת הרי"ף והרמב"ם להתיר רק שהרא"ש ז"ל כתב דלא אפשריא האבעי' אולם לפי דברי הב"ש [סי' י"ז] ס"ק קמ"ד שכ' נראה דס"ל להרא"ש דע"א במלקמה עכ"פ איכא ע"א ע"כ נראה דה"ה בע"א ביבמה פיון דאיכא עכ"פ עד אם נשאת לא תצא וכבר הורו רבים להתיר בע"א ביבמה אפי' לכתחלה במקום עיגון ונעשה מעשה על פיהם פמבואר בתשו' ב"א [סי' קל"ח] אבל א"ל היתר מטעם שלא נתחזקה לאיסור פיון דהספק נולד קודם דבזה נפלנו לפלוגתא דרבנן דהרב המחבר ספר קצה"ח בספרו ש"ש [ש"ה] ובתשו' ב"א [סי' נ"ט] מדחה דבריו ומהרי"ט [ח"א סי' פ"ב] האריף הרבה מזה ומי יכריע הגם שבעז"ה יש לחדש כמה סברות בזה אף לא בזה נעביד עובדא ובאמת טוב לן לילך בתר מה דפשיטא לקמאי טובא דע"א ביבמה במקום עיגון נאמן.

ג' מה דמספקא לן על העד דלמא לא הי' אז בשעת ראיי' גדול בסימנים גם שהי' לו ט"ו שנים פמבואר בגביית העדות הנה באמת אין לנו לזוז מפסק הש"ע ח"מ סי' ל"ה דאוקמיני' אחזקה דבשעתו הביא סימנים והגם שהנ"ב [מה"ק] בחלק ח"מ [סי' ד'] שדא בי' נרצא המענין בא"ע סי' ס"א מסיק שם הנו"ב איכא והסכים לדברי הש"ע הגם פי

הש"ש משיג על הש"ע וכן הבא"פ באיזה מקומות באמת נ"ל שהמענין בדבריהם יראה שאין זה רק לפלפולי בעלמא זה מותיב וזה מפרק אבל לדינא בנודאי אין לנו אלא דברי הש"ע ובפרט פי דבריהם בכאן תמוהים למאוד כי המענין בסוגיא דב"ב [נ"ד קנ"ד] דקאמר שם מעשה בבני ברק שמכר אחד ומת ובאים בני משפחה לערער ואמר להם ר"ע אי אתם רשאים לנולדו ועוד סימנין עשויין להשתנות לאחר מיתה וכ' התוס' [שם בד"ה ועוד] דמה שינוי יש לאחר מיתה ותיקצו דתיישינו דבתיים לא היו גומות והקשו דלמה לן לומר שהי' קטן הלא ס"ל לרבא חזקת שהביא סימנין ותיקצו כינון שפתייו לא נראה בו סימני גדלות אית לן למיחש אלו תורף דבריו והקשה הנ"ב [שם בח' ח"מ סי' ד' הנ"ל] תדא דהאיך מוציאין ממון בחזקה דרבא דאינו אפי' לחליצה מכ"ש להוציא ממון גם מפרש שם בדברי התוס' במה שתי' שפתייו לא נראה בו סימני גדלות היינו שנבדק פעם אחת ולא נראה בו סימנין ועפ"ז הקשה מסוף הסוגיא דקאמר ר"נ חזקה על העדים שאין חותמין עד שנעשה בגדול דלמא לא ידעו העדים מהבדיקה ושפיר הי' להם לסמוך על החזקה ועפ"י הדברי' האלה המציא בתריפתו חדשות כמבואר בדבריו.

לפע"ד נראה פשוט דנודאי חזקת דרבא כמו רוב שרוב בני אדם כשבאים לשנים מביאים סימני גדלות ורק לנגד זה יש חזקת קטנות אף רובא עדיף מחזקה עכ"פ כשיש איזה חזקה מנגדת לזה כמו חזקת פנויי' או חזקת מרא קמא בנודאי אמרי' סמוך מיעוטא לחזקה.

והנה לפי"ז הקא בב"ב [קנ"ו] ובגדה [מ"ו] היכא שפאין לחלוץ שיש עלה חזקת איסור לא מפקע מזיקה מחמת חזקה דרבא פי יש כנגדו חזקה וסמוך מיעוטא דקטנות לחזקה זו ואיתרע לה רובא דהוי ספיקא דאורייתא כשבעל אבל כשלא בעל דהוי לי' ס' דרבנן סמכינו אחזקה דרבא וא"כ הקא גבי בני משפחה דלפי מה דמבואר בחידושי הרמב"ן לא הוי הקא חזקת ממון כלל דאם הי' גדול בנודאי נכסים בחזקת לוקח ואם הי' קטן נכסים בחזקת יורשים כמבואר שם למענין וליכא רק חזקת מרא קמא וא"כ שפיר הקשו התוס' הא חזקה דרבא דהוא מחמת רוב עדיף מחזקת מ"ק ואי דמצרף חזקת קטנות זה איתרע דהא באמת יש לו שערות רוב [ורק דאנו] מסתפקינו בהגומות אם נשתנו לאח"מ ע"ז לא שייך לחוש כינון דעכ"פ איתרע חזקת קטנות ונגד מ"ק שפיר לן למיזל בתר רובא וע"ז מתרצים דגם חזקה דרבא איתרע היינו שלא נראו בו סימני גדלות כאשר נראה אצל שאר אנשים היינו גדולי הקומה וכיוצא א"כ ממילא נדחה שוב החזקה דרבא דאיתרע וגם הרמב"ן ז"ל במ"ש שאירי שמת תיקף דאל"כ הוי לן למיחש דבתר הכי נמצאו בו הסימנים נ"ל דלא פליג על דברי הרא"ש שמביאו הש"ע סי' ל"ה הנ"ל כאשר עלה על דעת הנ"ב רק גם הוא ס"ל דאם עתה הוא בגדלות הסימנים סמכינו אחזקה דרבא דסברא גדולה הוא לפי דברי הנ"ל דהוא מחמת רוב ולא שייך לומר חזקת קטנות כינון דאיתרע חזקת קטנות דהרי גדול לפניה אף כ"ז כשהוא בתיים אבל אם מת ואח"כ נמצאו בו הסימנים דלא איתרע החזקת קטנות די"ל דסמוך למיתה נמצאו בו וכמ"ש הרשב"א [מובא בסי' פ"א ב"ד] לענין גבינות דבנה לא איתרע החזקה א"כ שוב איכא ח"ק לצרף לחזקה קמיתא אבל כשהוא בתיים ולפינו הוא גדול דאיתרע ח"ק בנודאי אזלינו בתר החזקה דרבא וגם הוא מודה לדברי הרא"ש.

והנה לכאורה עדיין מקום לומר הָא בְּמִמּוֹן לֹא אֶזְלִינָן בְּתַר רַבָּא אֲדָּ בְּאַמְתָּ לֹא הִבְנִיתִי דְבָרֵי הַנּוּ"ב וְכִי אָנוּ רוֹצִין בְּחִזְקָה לְהוֹצִיא מִמּוֹן אָנוּ מְעַמִּידִין לְהַאֲשִׁיךְ שֶׁהוּא גְדוֹל לְמַפְרַע לְכָל עֲגִיבֵי גְדֻלוֹת וּמְמִילָא מוֹצִיאִין מִמּוֹן בְּעֵדוּתָן וּבְנוֹדָאֵי זֶה נִקְרָא רֹבֵב נֶגֶד חִזְקַת מִמּוֹן כְּמוֹ דְאֶמְרִינָן בְּתַרֵּי וְתַרֵּי דְזוּ בְּאֵה בַּפ"ע וּמְעִידָה וְכו' הַיּוֹצֵא לָנוּ מִזֶּה דְהִרְבָּה יֵשׁ לְפַלְפֵּל בְּזֶה אֲדָּ אֵין פְּדָאֵי בְּזֶה לְהוֹצִיא דְבָרֵי הַש"ע בְּלֹא חוֹלֵק כִּי לְכָל קוֹשְׁיָא יֵשׁ תִּירוּץ וְדְבָרֵי הַש"ע לְעוֹלָם עוֹמְדָת וּבִפְרָט שְׂדַעַת הִרְבָּה גְדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים שֶׁא"צ הָעֵד בְּעֵדוֹת אִשָּׁה לְהִבִּיא סִימְנֵי גְדֻלוֹת דְּוּקָא רַק שֶׁהוּא בַר דַּעַת סְגִי וְגַם מְבֹאֵר סְפִיקָא דְרַבְּנָנְוּתָא דְקָטָן נְאֻמָּן גַּם לְאַחַר פְּנֵי וְדו"ק: מַכ"ז נ"ל דְּוֹדָאֵי נְאֻמָּן עַד כְּזֶה.

וְעַל הָאֲרַבְעָה לֹו אֲשִׁיבְנוּ מִחֲמַת שְׁנֵשֵׁאת לְאַחַר שְׂדֵדוּע לֶה הִנֵּה בְּאַמְתָּ דְבָרֵי הַרְמ"א מַסִּי ז' נוֹבְעִים מִהַגְמָרָא דְסוֹף יְבָמוֹת וְשֵׁם מְבֹאֵר בְּהִדְיָא דִּישׁ לְהַקֵּל אִם הִבְעֵל לֹא יָדַע וְגַם מִהַרְח"ש פְּלִיג עַל דְבָרֵי רַמ"א וְהִנֵּה לֹוֹמֵר דְּבִיבְמָה קִיל מֵא"א ע"ז לֹא רְצִיתִי לְסַמְּוֵה כִּי בְּנִמּוּקֵי יוֹסֵף פ' הָאִשָּׁה רַבָּה מְבֹאֵר דְּשׁוֹנִינָהוּ רַבְּנָן פְּחָדָא מִשׁוּם דְּמִיחְלַף יַע"ש בְּסוּגְיָא הַנ"ל אוֹלָם בְּתִשׁוּי מְהַר"י מִינִיץ כ' בְּהִדְיָא דְּבִיבְמָה קִיל מֵא"א יַע"ש בְּדְבָרָיו וְלָכוּ בִּיבְמָה בְּוֹדָאֵי לַכ"ע לֹא תַצָּא: עוֹד נ"ל דְּלִפִּי דַּעַת הַגְּאֹוֹנִים דְּבִיבְמָה מוֹמֵר מוֹתֵרֵת בְּלֹא חִלְיָה מִחֲמַת אֲוִמְדָן הַדַּעַת דְּלֹא רָצָה לְהַתְקַדֵּשׁ שְׂתַזְקֵק לֹו וְתִשְׁאַר עֲגוּנָה כְּמִבְּוֹרָא בְּדְבָרֵיהֶם בְּאַרְיִכוֹת [ע' בְּטוֹב"י ס' קנ"ז] א"כ גַּם כָּאֵן אִיכָּא אֲוִמְדָן הַדַּעַת דְּאֲדַעְתָּא דְּהִכִּי לֹא נִתְקַדְּשָׁה וְאַף שְׁאֲנָן לֹא פְּסִקִּין כְּהַגְּאֹוֹנִים בְּזֶה מ"מ בְּוֹדָאֵי יֵשׁ לְצַרְף דְּבָרֵיהֶם לְהִתֵּר כְּמִבְּוֹרָא בְּכַמָּה תִּשׁוּי כִּי כַּמָּה רֵאשׁוּנִים אֲשֶׁר אִתָּם בְּזֶה.

וּא"ל הָא כ' הַתו' [בב"ק דף ק"י ע"ב ד"ה דְּאֲדַעְתָּיָה] דְּכְשֵׁנִשְׁאֵת לֹא שְׂיִיף אֲדַעְתָּא דְּהִכִּי לֹא קִדְּשָׁה בְּפִשָּׁה מ"מ לְפִי מַה דְּמִחְלָקֵי הָאֲחֵרוּנִים בֵּין אֲוִנָּס גְדוֹל דְּגַבִּי אֲוִנָּס גְדוֹל אִפִּי אַחַר נִישׁוּאִין אֶמְרִינָן אֲוִמְדָּנָא בְּוֹדָאֵי אֵין לָהּ אֲוִנָּס גְדוֹל מִזֶּה וְהִנֵּה רְאִיתִי לְהִרְבֵּי נו"ב [מַה"ק ח' יו"ד ס' ט"ט] הַשִּׁיג בְּזֶה עַל הַח"צ ז"ל [ס' מ"א] בַּמַּש"כ לְתַרְץ הָא דְאֲוִנָּס דְּבְדָבָר שְׂעֵדִינָן לֹא נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה סְמִכִּין אֲוִמְדָּנָא אִפִּי מַדַּעַת אֲחָד וְהַקְּשָׁה מְנַדָּר דְּאֵין פּוֹתְחִין מְנוֹלַד וְתִירָץ הַח"צ דְּהִתָּם עַכ"פ נְאָסֵר קוֹדֵם שְׁנוֹלַד הַדְּבָר אֲבָל בְּנִשְׁבַּע שְׂיִכְנָסָה לְזִמְן פְּלוּנֵי וְנוֹלַד אֲוִנָּס קוֹדֵם הַזִּמְן שְׁפִיר י"ל אֲוִמְדָּנָא וְכֵן גַּבִּי יְבָמָה שְׂעֵדִינָן לֹא הִתֵּתָה זְקוּקָה וְתִיכְרַף נוֹלַד הָאֲוִנָּס קוֹדֵם הַזִּיקָה אֶמְרִינָן אֲוִמְדָּנָא אֵלֹו תוֹרַף דְּבָרֵי הַח"צ ז"ל וְהַקְּשָׁה עָלָיו הַנּו"ב הַפְּלֵא וְפְלֵא הָא אֵין דַּעְתֵּינָנוּ לְבַטֵּל הַזִּיקָה רַק הַקִּידוּשִׁין דָּאֵם הִי הַקִּידוּשִׁין מְמִילָא חַל הַזִּיקָה וְכִינּוּ דְּדַעְתֵּינָנוּ לְבַטֵּל הַקִּידוּשִׁין וְכַבֵּר חָלוּ עַכ"ל וּבְאַמְתָּ גַּם שְׁאֵין רְצוּנֵי כְּפַעַת בְּפִלְפוּלִים לֹא נִמְנַעְתִּי מִלְּהִלִּיץ בְּעַד זְקִינֵי ז"ל כִּי נ"ל דְּדְבָרָיו נְכוּנִים מְאוֹד דְּהִנֵּה נְסַבִּיר הַחִילּוּק בֵּין מַה שְׂפָכָר חַל כְּגוֹן בְּנָדָר שְׂנַדָּר לְבֵית זֶה וְנַעֲשֶׂה בַּהַכ"נ דְּבְאַמְתָּ דַּעְתוֹ הִי וְרְצוּנֵי לְהִיֹּת אֲסוּר בּוּ רַק לְאַחַר שְׁנַעֲשֶׂה בַּהַכ"נ אֵין רְצוּנֵי לְהִיֹּת אֲסוּר בּוּ וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ לֹא נִדַּע אֲוִמְדָּן דַּעְתוֹ כִּינּוּ שְׁהִי כָּאֵן בְּזֶה הַנְּדָר [שְׁנֵי עֲנִינִים סוֹתֵרִים] דְּעַל חֲצִינֵי הַיָּינוּ הַזִּמְן שְׁלֹא הִי בַּהַכ"נ רְצוּנֵי בְּהַנְּדָר וְלֹאחַר שְׁנַעֲשֶׂה בַּהַכ"נ אֵין רְצוּנֵי וְלֹא יָדַעִין בְּתַחֲלָה הָאֵיף נְאֻמְדָּן דַּעְתוֹ וְלִזְנָה כְּתַב הַח"צ ז"ל דִּי"ל אִם אֲסִיק אֲדַעְתוֹ בְּתַחֲלָה זֶה כִּינּוּ דְּזֶה מִקְלָתָא דְּלֹא שְׂכִיחָא שְׂיִהֵי בַּהַכ"נ כְּמִבְּוֹרָא בְּגַמ' בְּוֹדָאֵי כִינּוּ שְׂחַפֵּץ בְּהַנְּדָר לְאַסְוֹר עָלָיו בְּסִתְמָא אִם לֹא יִהִי בַּהַכ"נ וְוֹדָאֵי מִכְּחַ מִקְלָתָא דְּל"ש הִי נוֹדָר אֲבָל בְּנִשְׁבַּע שְׂיִכְנָסָה לְהַאֲשִׁיךְ הַזֹּאת וְאַח"כ אִתְּרַע אֲוִנָּס קוֹדֵם הַזִּמְן וְוֹדָאֵי אֶמְרִינָן אֲוִמְדָּנָא אֵילּוּ הִי יוֹדַע שְׂכּוֹן אִתְּרַע לֹא הִי נָדָר כְּלָל כִּינּוּ דְּאֵין לֹו הַנְּאָה כְּלָל מִהַנְּדָר אֲדָּ לְכַאֲוֵרָה י"ל דְּאֶמְרִינָן אֵילּוּ

הי' יודע הי' מתנה על תנאי נדר שאם יהי' בהכ"נ יהי' מותר בו אף באמת מבואר [בנדריים
דכ"ה ע"ב] בפלוגתא דרבה ור"ה גבי הי' אומר חוץ מאבא וכו' דבענין פנה הנדר בטל
לגמרי וזה פבר אמרנו דע"ז ליכא אומדן דעת דטפי ניחא לי' בהזמן שאסור בו כשלא
הי' בהכ"נ פנ"ל וא"כ ביבמה שפיר י"ל אם הי' יודע הי' מתנה שהקידושין יהיו על תנאי
שלא תזקוק ליהם וע"ז יש שפיר אומדנא דעדיין לא התחיל הזיקה ודברי זקוני ו"ל
ברורים [וע"ל סי' ג'] : היצא לנו מזה דיש לצרף דעת הגאונים דאינה זקוקה כלל ובפרט
יש מקום לומר פנין דהי' ביבום בחור ואם לא נצמח זקנו י"ל דדילמא הי' סריס ואינה
זקוקה כלל לו ואף דהוא מיעוטא מ"מ עפ"י רוב היא מותרת מחמת הטביעה ואם באת
לחוש למיעוט פן נמי יש מיעוט נגדו להיתר וכעין סברא זו פתב בס' בית אפרים: סימן
ק בנידון השאלה ביבמה שפלה לפני יבם חיצר אשר א"א לחלוץ אם מותר ליהם היבמה
הזאת: תשובה דבר זה נפתח בגדולים ונסתים בקטנים פמוני היום פי פבר האריכו
בדבר זה גדולי הדור שלפנינו ה"ה השבו"י והש"י וכנ"י ו"ל ודבריהם א"צ חזוק אשר
נזרקו מפי החבורה שמצנה ביבום אף עכ"ז אין בהמ"ד בלא חידוש אמרתי לברר כפי
אשר יורני מן השמים דבר זה מבואר בש"ס [יבמות דף ל"ט ע"ב] פלוגתא א"ש ורפנן
אם מצנות יבום קודם או מצנות חליצה הרי"ף והרמב"ם ו"ל [פ"א מה' יבום וחליצה]
פסקו שמצנות יבום קודם ובתשו' ב"י בסופו תשובה להרב דודו בעה"מ ת"י מאריף
הרבה להכריע שמצנות יבום קודם יעו"ש אולם במדינתנו המנהג עפ"י התוס' ורפננו
אשר ו"ל שמצנות חליצה קודם ס"ל כא"ש דסבר דהבע"י לשם נוי פאלו פוגע (בא"א)
[בערוה] אף עדיין יש לספק בהא אם הוא מה"ת פאלו בא על(א"א) [ערוה] או מדרפנן
והא נדאי ליכא לאסתפוקי דמה"ת מצנות יבום קודם כמאמר הקרא ואם לא יחפון אבל
עיקר המצנה הוא יבום אף האמת דתורתנו הקדושה צוה עלינו ליהם בלא שום פני'
ומחשבה אחרת רק להקים שם לא' בישראל ובאם לא יחפון בזה יחלוץ לה ואנו בענינו
שידענו שאין בנו לכונן לשם מצנה ס"ל לא"ש דטעות חליצה קודם דדילמא יהי' לו
איזה מחשבה והוי פאלו פוגע בערוה ומש"ה ל"ק מהו דאמרינן ביבמות דעשה דוחה
ל"ת וכו' מה שמקשה הב"ש [בסי' קע"ד ס"ק ג'] פאשר אביא לקמן דהגמרא איירי
במכונן בנודאי לשם מצנה כמבואר פל זה בתשו' ש"י אף בזה יש להסתפק אם באמת
אינו מכונן לשם מצנה אם מה"ת הוא פאלו נוגע בערוה או שאינו רק מדרפנן ובנ"י
[ברי'ש] פ' הבע"י מבואר דמה"ת מותר אפי' שלא לשם מצנה והוכיח זה מסתמא
דמתניתין דהבע"י בין בשוגג בין במזיד קנה ומזיד היינו שמתפונן לזנות כפי' רש"י ו"ל
א"כ ש"מ דאפי' ביאה זנות מותר ביבמה מה"ת דאל"כ אמאי קנה שוב הביא הב"ש
[הנ"ל בסי' קע"ד ס"ק ב'] ראי' דהוא מדרפנן דאי תימא מדאורייתא מצנות חליצה קודם
אמאי אמר בגמ' יבמות דף ד' גבי פ"ד וכו' חולצין ואם בועלה קנה כו' עד אמר רבא כו'
כ"מ שחתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה
וידחה את ל"ת ה"נ אפשר בחליצה ומסיק הגמ' מיתבי ואם בועלה קנה וכו' ולבסוף
מסיק הגמ' פי אמרינן היכא דאפשר לקיים שניהם מוטב היכי דמקיימי מצנה אבל הכא
חליצה במקום יבום לאו מצנה הוא א"כ להני פוסקי' דפוסקי' דמצנות חליצה קודם אינה
עשה דוחה ל"ת כמימרא דרבא דהא חליצה מצנה יותר וכו' עד צ"ל מצנות חליצה קודם
דרפנן אבל דאורייתא מצנות יבום קודם לכ"ע את"ד הב"ש וכוננתו דגם במכונן לשם

זנות הוא מדרבגן דבתר הכי רוצה לחלק בין מכונן בפירושו לשם זנות ובין סתמא יעו"ש בדבריו והנה לפע"ד דאין מכ"ז ראי' די"ל לעולם מצות חליצה קודם וגם מה"ת הוי כאלו פוגע בערונה אם מכונן לשם נוי ואעפ"כ קנה דהנה לכאורה צריף להבין לפי מה דמבואר בר"ן [פ"ק דמסכת'] קידושין [בסוג' דתחילת ביאה קונה] וברשב"א בחידושו יבמות [נ"ד כ'] דעיקר מצנת יבום הוא גמר ביאה ולא הערעה וז"ל וא"ת א"כ למה לי משום ביאה שני' תי"ל תחילת ביאה אטו גמר ביאה הא לימא דאע"פ שקנה משעת הערעה מ"מ מצנה עד גמר ביאה [איתא] וכו' א"נ משום דכתיב להקים לאחיו שם בגמר ביאה הוא דאיכא הקמת זרע אלא שריבה הכתוב אף הערעה עכ"ל: הנה דעיקר מצנה רק הגמר ביאה והערעה מתרבה רק לקנן א"כ איך דוחה העשה הל"ת הא אינו בעידנא דעל הלוא עובר תיכף בהערעה ועשה אינו מקיים רק בגמר ביאה אף באמת פיון דלא אפשר גמר בלתי הערעה בנודאי דוחה אותה פאשר האריכו בזה הראשונים רשב"א ריש יבמות והנמ"י ז"ל בשם הרנב"ר והריטב"א ז"ל ויעניין בנו"ב מ"ת [סי' קמ"א] האריף בזה יעו"ש בענין דחית ל"ת כה"ג אף עכ"פ נ"ל פיון דזה באמת אין הערעה מצנה רק דדוחה הל"ת דא"א בלעדו א"כ אם מכונן בהערעה לשם נוי והגמר יהי' לשם מצנה דשפיר דמי פיון דבלא"ה הערעה אינה מצנה ועיקר המצנה להקים שם בגמר ביאה ואז באמת מכונן לשם מצנה מאי איכפת לן פוננתו בהערעה פיון דבלא"ה אינה מצנה.

והנה לפי"ז פיון דקיי"ל דקונה אותה בהערעה לחוד משום ריבוי דקרא בדברי הרשב"א ז"ל ה"ל ממילא ל"ק קוש' הנמ"י דאמאי קנה במזיד הא לא מתפונן לשם מצנה דלפמ"ש זה לימא דהא קנה אותה בהערעה לחוד והערעה מותר גם שלא לשם מצנה כנ"ל הו אמת שאם עשה הגמר ג"כ שלא לשם מצנה ממילא גם הערעה הוי בעילת זנות לא"ש אבל מ"מ הקנן שנתנה קודם הגמר לענין אם בא אחר וקדשה או מאמר שאר האחין לא מהני בה פיון שאז עדיין אינו איסור קודם הגמר שיוכל לגמור עדיין לשם מצנה ואז אין איסור בהערעה כנ"ל וכי בשביל שהיא עשה שלא פהוגן וגמר ג"כ לשם זנות וכו' יפקע קנינו שהי' לו בה זה נדאי אינו ומש"ה שפיר קאמר א"ש דהבע"י לשם נוי וכו' כאלו פוגע בערונה פיון דלא מכונן לשם מצנה הוי פולו ביאת איסור אבל מ"מ קנה אותה בהערעה קודם שעשה הגמר שלא לשם מצנה דאז עדיין שם היתר על הערעה כנ"ל ודו"ק.

רק דלכאורה קשה לפמ"ש דהערעה מותר שלא לשם מצנה א"כ הגמר בנודאי מותר שלא לשם מצנה פיון דקיי"ל דקנה אותה בהערעה א"כ נעשית פאשתו לכל דבר כמבואר בש"ס בנודאי שמותר לעשות בה כל רצונו אף באמת אם יגמור שלא לשם מצנה למפרע עשה איסור בהערעה דלא הותרה לו רק להכשיר מצנת גמר ביאת מצנה אבל לא לזנות לכן ניהו דקנה אותה בהערעה מ"מ עשה איסור בהערעה בא"א שלא על דעת גמר ביאת מצנה וזה ברור למבין.

עפי"ז א"ש מה דנתקשה לי הרבה מה דקאמר א"ש הבא על א"א לשם נוי וכו' כאלו פוגע בערונה דהא ונדאי לאו ברשיעי עסקינו שיכונן שלא לשם מצנה רק לזנות פי אם שפוננתו לא לשם מצנה לחוד רק גם לשם נוי וכו' ומש"ה אמר דמצנת חליצה קודם דהגם שמכונן למצנה מ"מ דלמא יהי' פוננתו גם לנוי וכו' וא"כ קשה לי ע"ז דמ"ש מצנה

זו מכל מצות שבתורה דקיי"ל הנותן סלע לצדקה בשביל שיחזיקו בני וכן הבדוק חמץ ומחפש אחר מחט דקנים המצנה נהרי זה צדיק גמור כמבואר בש"ס ומ"ש מצנה זו דיבום שצריך שלא יהי פנונתו רק לשם מצנה וא"ל שאני הכא דגלי קרא יבמה יבא עלי למצנה זה ליתא תדא דהא לרבא ביבמות דף ל"ט ע"ב משמע דלא"ש לא מיתורא דקרא קדריש יעו"ש ותו דהא גם גבי מצה תאכל יש ג"כ ריבוי ואעפ"כ לא דרשינו פן יעו"ש בש"ס ד' ה"ל ומה שמחלק רש"י ז"ל [שם דף מ' ע"א] דביבמה אם אינו מכוון לשם מצנה הוי פאלו פא על (א"א) [ערוה] לא הבינותי דהא (לפמ"ש) [י"ל] גם הכא יוצא ידי המצנה ונהי צדיק גמור גם אם פנונתו להנאת עצמו ולמה יהי פאלו פוגע בערוה ויעניין בנו"ב מ"ק סי' נ"ד נתקשה ג"כ פינצא בזה: או למ"ש לעיל א"ש דבשלמא בכל המצות המצנה עומד לכך א"כ גם אי מכוון לטובת עצמו ג"כ לא איכפת לן בזה בכוננתו דהמצנה ממילא הוי ואדרבא לשיטת פמה פוסקים אמרינו אפי' בהנאת הגוף [בהדי מצנה] מצות לאו להנות ניתנו ואף שמכוון להנאת עצמו לאו פלוס דמצנה ניתנה לעול כמפרש ברש"י [ר"ה דף כ"ח ע"א] אף כ"ז בכל המצות אבל הכא במצות יבום דבשעת העראה אין איסור בכוננתו לזנות פנ"ל דיוכל לעשות בכל אופן שירצה רק שיוגמר לשם מצנה וגם לאח"כ שקנה אותה ונעשית פאשתו מותר לעשות בה כחפצו ורק האיסור ממילא על העראה דלמפרע מש"ה צריך שיכוון דוקא וזאת פנונת הקרא יבמה יבא לשם מצנה דאל"כ שמכוון לשם זנות לא נעשה המצנה פלל דמתחילת הביאה אינו עומד לשם מצנה דוקא דדי שהגמר ביאה יהי לשם מצנה וגם הגמר אינו עומד לשם מצנה דוקא פינון שיוכל לגרשה ולהחזיר דנעשית פאשתו מש"ה שפיר הוי ביאת זנות אם אינו מכוון לשם מצנה פאלו פוגע בערוה ורק רבנו ס"ל דיבמה יבא עלי ריבה ביאה מ"מ כמבואר ביבמות דף ה"ל וא"כ לפי"ז לפי דברינו אלה י"ל דבתייבי לאווין גם א"ש מודה דמותר גם במכוון לשם נוי דהנה מבואר בר"ן קידושין [בפ"ק ה"ל] הא דיבמה נקנית בהעראה משא"כ אשה לאיש משום [דדעתה] [דדעתו] אגמר ביאה אבל התיבמה א"צ [דעתה] [דעת] נקנית בהעראה לחוד ע"כ וא"כ בתייבי לאוין דרק משום דחזית עשה מותרת היא לו בנודאי בעינו דעתו דאלת"ה לא מקיים העשה פלל אפי' למ"ד מצות א"צ פנונה אם לא ידע שהיא יבמתו ופא עלי לא קיים המצנה העשה כמבואר ברמב"ם ז"ל בהל' חמץ ומצה [פרק ששי הל' ג' וע"ש במגיד משנה] ואם ידע שהיא חייבי לאווין והתרה בו ולא ידע שהיא יבמתו בנודאי לוקה [א"ה עיין בשעה"מ פ"ו מה' יבום וחליצה] וכיון דבעינו דעתו אינו קונה בהעראה וכיון שאינה נקנית בהעראה הרי עומדת כל שעה למצנה עד גמר ביאה ממילא לא איכפת לן בכוננתו דמ"מ קיים העשה מש"ה גם לא"ש דוחה העשה לל"ת דמצנות יבום קודם דגם במכוון להנאת עצמו לית לן בה [ומתורץ קו' הב"ש ה"ל] [ודו"ק: וא"כ הינצא לנו מזה די"ל דמה"ת הוי פאלו פוגע בערוה אם מכוון לשם נוי וכו' אף באמת בלא"ה ראי' ברורה ממתניתין דהחולץ [דף ל"ה ע"ב] דתנו אם הולד אינו של קיימא [יקיים] ומדלא הוזכר קרבן משמע דבאמת] פטורים מקרבן ואמאי הא קיי"ל כר"ל [שם בגמ'] דביאת מעוברת לא שמה ביאה וא"כ הוי פא עלי שלא לשם מצנה ואמאי פטור מקרבן א"ו דגם לא"ש מה"ת אין איסור א"א עלי גם אם פא עלי שלא לשם מצנה וזה ראי' ברורה שאין עלי תשובה וכיון דאינו אלא מדרבנו מקום שאין ראוי לחליצה פנידון דידן מותרת להתיבם ובפרט

פינון דראינו שאין רצונו ליבם בנודאי לכ"ע מצות יבום קודם פמבואר בתוס' דף ל"ט [ע"ב ד"ה אמר] ולפמ"ש לעיל נ"ל ראי' ברורה מדברי התוס' דהיכא דא"א בחליצה מצוה ביבום גם לדידן דס"ל כא"ש דהנה התוס' [דף כ' ע"ב ד"ה אטו] פתבו דעיקר מצוה הוא הערצה דלא פהרשב"א הנ"ל א"כ לדבריהם יוקשה מה שהקשיתי לעיל דמה לנו בכוננתו פינון שעכ"פ מקיים המצוה א"ו צ"ל פינון שאפשר בחליצה אסור ליבם שלא לשם מצוה וא"כ במקום שא"א בחליצה ודאי מצוה ביבום וכן העלה גם הב"מ [בסי' קס"ט סעי' ל"ד] להלכה וכל דבריו נכונים שם זולת מש"כ (דהראוי) [דכל שאינו עולה] לחליצה וכו' הוא דוקא באם אפשר להמתין [ומביא ראי' מרש"י דף מ"א ע"ב] וזה לכאורה שגגה דרש"י מיירי התם במילי דרבנן דמדרבנן לא חזי ליבום יעונין בדבריו ותבין.

והנה באמת לא מצאנו חולק ע"ז דבכה"ג מצוה ביבום זולת הש"י ז"ל [מוכא בב"מ הנ"ל] רוצה לחדש משום שא"א חליצה אינה עולה ליבום וזה דבר שא"א לומר פלל דא"כ הלא קיי"ל קטן (הראוי) [ראוי] ליבום פמבואר יבמות דף קי"א [ע"ב] ואמאי הא אינו ראוי לחליצה א"ו דכל שאינו ראוי היינו מחמת אסור אבל מחמת מה שאינו יכול בגופי לעשות חליצה בשביל זה לא מקרי אינו ראוי.

והנה לכאורה מדברי התוס' קידושין דף י"ט משמע דביאת קטן אינו רק מדרבנן אבל באמת א"א לומר פן מפח דברי הש"ס דביבמות דף קי"א שהבאתי. לכן נ"ל פוננת התוס' בדרבן אחר וז"ל התו' ד"ה ומדאורייתא פלי בקו' דזקוקה לו וביאתו ביאה לכל דבר וקנה ליורשה ולטמא לה וקשה דז"א אלא מדרבנן ולפסלה מן האחין וכו' אבל ליורשה ושאר דברי' לא הוי פאשתו וכו' ע"כ ונ"ל דכוננתם להקשות על רש"י שפראה מפירושו שקנה מה"ת וע"ז פתבו דלא הוי אלא מדרבנן אבל לא ליורשה וכו' אף כ"ז לענין קנין אבל בנודאי שביאתו מותרת לשוק דביאתו הוי ביאה גמורה מריבוי דקרא לאפיי או מסכרא לרבא פמבואר בדר' קי"א הנ"ל אבל לקנין נתמעט מקרא דא"א [שם בקידושין] וא"ל ע"ז דא"כ אמאי פתבו דז"א אלא מדרבנן ולפסלה על האחין הא פינון דביאתו מה"ת פסולה ממילא על האחין דזה ליתא דכינון דאין לקטן ביה קנין ניהו שמותרת לשוק דנפטרה בביאתו מותרת נמי לאחין פמבואר בחידושי הרשב"א ביבמות [א"ה אולי פוננתו הק' לדברי הרשב"א בדר' מ"א וע"ש] ומביאו האחרונים ומש"ה פתבו דרק מדרבנן פסלו דעשאווהו פמאמר ולא כנב"י [א"ה עיין בנ"ב מה"ק חלק אה"ע סי' נ"ד וסי' ס"ד ובמה"ת סי' ק"מ וסי' קמ"ט] שדחה דבריהם דאדרבא דבריהם נכונים בזה דנדאי שאינה קונה אותה מה"ת דאי נימא שקונה אותה מה"ת א"כ אמאי אמרינן בסוף האשה רבה פן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אחרת אם לא ידע את הראשונה משהגדיל הראשונה חולצת ולא מתניבמת וזה שני' או חולצת או מתניבמת ואמאי הא פינון שחלץ לראשונה קם על השני' מה"ת בלאו פינון שלא בנה וכו' א"ו דמה"ת אינו קונה אותה מדברי התוס' ואין להפליא האיה משפחת לה שיפטרנה בביאתו ותהי' מותרת לשוק בלא כלום דזה שמעינן מקרא לאפיי פדאית לי' ולרבא פדאית לי' שביאתו ביאה ועולה ליבום לפניו גם זאת ריבוי דקרא [בקדושין הנ"ל] מוכי ינאף א"א פרט לאשת קטן.

ועפ"י מש"כ יש ליישב דברי הש"ס בפ' הערל דף ע"ט ע"ב דאי' שם מפדי שמעיון
לרע"ק דאמר חייבי לאווין פחייבי פרותות דמי וחייבי פרותות לאו בני חליצה ויבום
נינהו עד מיתבי פ"ד וכו' ואם בועלה קנה ע"כ והקשו פל הראשונים והתוס' ביבמות
דף (יו"ד) [ט' ע"א ד"ה נהרי] הא עשה דחה ל"ת וליכא פאן חייבי לאווין ונ"ל דכיון
דלרע"ק אין קידושין תופסין בחייבי לאווין ניהו דעשה דחי ל"ת מ"מ לענן קנן לא קנה
אותה כמו קטן דגלי קרא דביאתו ביאה הוי מ"מ אין קונה אותה דנתמעט מאיש פי ינאף
הכי נמי חייבי לאווין לרע"ק דס"ל אין קידושין תופסין ולא בני קני' ניהו ניהו דעשה
דוחה הל"ת מ"מ אינו בר קנן ושפיר פריה הגמ' מאם בועלה קנה ול"ק מפ' הערל
[הג"ל] אולם מה שהקשו מיבמות דף ט' דאמרין נהרי איסור מצוה ואיסור קדושה
דפליגו רע"ק ורבנן דמשמע דלרע"ק לאו בני חליצה ויבום ניהו פלל ג"כ ל"ק דכיון
דאינו בר קנן לרע"ק לא קרינו בי' לקחת ממילא פטורין ודו"ק היטב בכל זה: שוב נ"ל
ראי' לדברי הג"ל דכל שאינו ראוי לחליצה מחמת גופא ראוי ליבום מדברי הרשב"א
ריש יבמות [נו"ל] ומסתברא לי דאפי' היא עצמה חולצת ואין אני קורא בזו כל שאינה
עולה ליבום אינה עולה לחליצה דבתנאי' לא קא מיירי קרא ולא אמרינו אלא באיסור
ערוה אבל בזו שאיסור דבר [אחר] גרם לה להאסר דהיינו תנאי חולצת אעפ"י שאינה
מתניבמת ואעפ"י שאף זו אם עמדה ונשאה לזה שנסארה עליו נמצא גט בטל ותאסר לו
איסור ערוה מ"מ אין אסורה עכשיו אלא מחמת תנאי ולא מחמת ערוה שהרי גיטה גמור
ואין פאן שיור בגט [מיד'] דהוי אתנאין דעלמא נהרי זו פנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה
דתנן בפ' ב"ש פופין אותו שפחלן לה נהרי זו אינה עולה ליבום דבר תורה דקיימי עלי'
בלאו ועשה ואעפ"כ עולה לחליצה משום שדבר אחר גרם לה ליאסר עכ"ל הרי דלא
אמרינו דכל שאינו עולה רק במקום איסור אבל לא מחמת ד"א הן אמת שגוף דברי
הרשב"א תמוהים במה שהביא ראי' מפנודרת הנאה הלא שם הטעם משום [דבחיבי לאווין
יש] ריבוי דיבמתו דיש לה יבמה שעולה לחליצה ולא ליבום פדמפרש בש"ס דף ד'
ביבמות אבל לעולם י"ל דגם מחמת ד"א אם אין עולה ליבום אינו עולה לחליצה וכן
להיפוך וכבר הניחו בצ"ע השעה"מ ו"ל [בהל' יבום וחליצה פ"ו] אולם נלפענ"ד דלפי
מה דמבואר [שם] בגמ' יבמות אמר רב גידל אמר רב א"ק ועתה יבמתו השערה שאין
תלמוד לומר יבמתו מה ת"ל יבמתו יש לה יבמה אחת שעולה לחליצה ואינה עולה ליבום
ואיזו זו חייבי לאווין ואימא חייבי פרותות א"ק אם לא יחפון האישי לקחת הא חפץ
מייבם פל העולה ליבום עולה לחליצה וכל שאין עולה ליבום אינו עולה לחליצה א"ה
חייבי לאווין נמי הא רבי רחמנא יבמתו ומה ראית מסתברא חייבי לאווין תפסי בה קידושין
חייבי פרותות לא תפסי בה קידושין ע"כ הרי מבואר הא דמרבינו מחייבי לאווין משום
דתפסו בה קידושין והנה מבואר בש"ע [באה"ע סי' כ"ח סעי' כ"א בהג"ה] באשה שנדרה
הנאה מאחד וקיבלה קידושין ממנו אינה מקודשת וגם בקידושי שטר הרבה שיטות
דאינה מקודשת וכן בביאה לפי מה דמבואר שם בס' המקנה [בק"א] יעו"ש א"כ כיון
דלא תפסי בה קידושין לא נתרבה מיבמתו הג"ל וצ"ל כסברת הרשב"א כיון שאינו עולה
ליבום מחמת ד"א לא מקרי פל שאינו עולה ליבום וכו' רק דקשה קצת מדברי רשב"א
גופא שם בחידושי מבוואר כיון דעכ"פ תפסי קידושי לעלמא מקרי לקחת ומרבינו
מיבמתו דא"כ הכי נמי פנודרת עכ"פ תפסי קידושין מעלמא ושפיר נתרבה מיבמתו אולם

יש לחלק ודו"ק: עפ"י דברי אלה יש ליישב דברי רבינו חננאל מובא בחדושי רשב"א שכן לפרש דברי אביי ורבא בדרב קי"א שהבאתי לעיל שפוננתם להקשות על ר' מאיר דס"ל קטן אינו מניבם שמה ומצא סריס א"כ אין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עלי והקשה רשב"א עליו דזה מקרי ראוי לניבם דלא גרע ממענכת יעו"ש ולפמ"ש י"ל דכוננת הר"ח הוא פנין דלר"מ אינו מניבם ממילא א"ל ראוי לניבם פנין דאינו ראוי לחליצה בשלמא לרבנן דמותר לניבם א"ל כל העולה לחליצה וכו' פנין שהוא מחמת ד"א ולא מחמת איסור לא אמרינן בו כל העולה וכו' פנ"ל משא"כ לר"מ דאינו מניבם רק שרצונו לומר דהי' ראוי לניבם אם הי' נתנדדע שאינו סריס ע"ז י"ל שפיר דאין לקרותו ראוי לניבם פנין שאין ראוי לחליצה ודו"ק: והנה ראיתי תשובה בזה להרב הגאון מופת הדור בעה"מ ישועת יעקב שגם הוא מתיר להתניבם וברוחב פלפולו שהרבה לדבר יש דברים אשר לא הבנתי לפי קוצר שפלי אמרתי להעלותם בריש מה שמשיג על הב"ש ש"כ דגם אם מה"ת הוי פאלו פוגע בערוה מ"מ קנה בדיעבד והקשה הרב הג"ל ז"ל עליו מחייבי לאוין דאם אינו עולה לניבם לא קנה פמבואר בש"ס [הג"ל] ולפענ"ד לא דמי דהתם לא רמי' פלל לניבם ואיסור א"א עלי' פמבואר ברשב"א אכל הקא באמת רמיא לניבם שייכונן למצוה א"כ י"ל דבדיעבד ניהו דלא קניי' המצוה מ"מ קנה אותה ובלא"ה הראיתי פנים דקונה מחמת הערצה פנ"ל: שוב רצה לחדש הרב ז"ל דהעשה לא חל עלי' פלל הגם שאין משיבין כו' מ"מ תורה היא לא ידעתי היאך נוכל לומר פן פנין דפשטא דקרא דואם לא יחפון ועלתה יבמתו משמע דכל המצוה עלי' וכן פטורה מן הקרבן אם בא עלי' בנדחה משום דעשה מצוה פמבואר בש"ס (יבמות) [פסחים דף ע"ב ע"ב] ובכמה דוכתי' משמע דהמצוה גם עלי' גם סוף דבריו אינם מובנים לי גם מה שהשיג על הש"י במה ש"כ דעשה דוחה הא דמצות חליצה קודם פנין שאינו אלא מדרבנן והשיג עליו הרב ז"ל מאחות זקוקתו ולפענ"ד המעיין בש"י יראה להדני' דכתב דהגזירה גמורה נדאי גזרינן ולא נדחה מחמת המצוה רק דהא מצות חליצה קודם הוא רק חומרא בעלמא נדחה מחמת מצות יבום באם א"א בחליצה יעו"ש בדבריו ובשאר דברי הרב ז"ל נכונים וברורים ראויים למי שאומרם ורק ברוב ענוותנותו רצה לצרף עמו עוד שני ת"ח לכן הנני למצותיו גם אנכי לא אפגע מלהיות נמנה לדבר מצוה זו להתיר אשה זו לניבמה: סימן קא שוי"ר לידידי הרב המאה"ג החסיד המפורסם מו"ה ישראל בער נ"י: מכתב קדשו הגיעני ומחמת גנדל טרדוטי אבא בקצרה הנה גוף הדין מבואר בבית מאיר סי' קס"ט וז"ל ובנה נלע"ד שאף האידנא ואפ"י נקטעו שני רגליו ואפ"י יש לו אשה מחויב לניבם כו' והבירה אח"כ ביזו לגרשה ולע"ד אף בע"כ וכל מיבעי' דפשיטא לע"ד דבכי הא לא גזר רגמ"ה שלא ליקח על אשתו אלא אף הגזירה שלא לגרש בע"כ לא גזר עלה דיבמה שמתחלה לא נשאה לקיום אלא רק לקיים מצות ייבום עכ"ל אף מחמת שפתי בלא שום ראי' הגם שראוי לסמוך עליו מ"מ נתתי אל לבי לחקור מקום מוצאו מפוסקים ראשונים וראיתי שהוא נכון מאד ודבריו פראי מוצקים דהנה ידוע דברי הרמ"א ז"ל [סי' א'] שהכריע כהב"י ורוב הפוסקים שהחרם אינו לאחר אלה התמישי ורק תקנה בעלמא פמבואר בד"מ וא"כ בדבר מצוה שמחלוקת בין הפוסקים אי גזר במקום מצוה או לא מהראוי להקל דספיקא לקולא ורק לחומרא בעלמא נוהגים להחמיר במקום מצוה אף עכ"פ לענין ביטול מצות ייבום בנדאי אין מחמיר ואין פדאי בתקנה

בְּעֵלְמָא לְדַחֲוֹת מְצֻנָת יִיבּוּם וְגַם לְגֵרֵשׁ הֶרְאִישׁוּנָה אֵין רְאוּי דְקָשִׁים הַגִּירוּשִׁין וְשִׁנוּא
הַמְגֵרֵשׁ וּבְדָבָר קַל מְדַחֲיֵנן הַתְּקֵנָה אַחַר אֲלָף הַתְּמִישִׁי וְאַף לְאַחַר הַיִּבּוּם בְּנֹדָא אֲסוּר
לְהִיּוֹת לוֹ שְׁנֵי נָשִׁים אִם מִפְּנֵי הַתְּקֵנָה עַכ"פּ וְגַם מִדִּינָא דְש"ס אֲסוּר לִיקַח אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ
בְּמָקוֹם שְׁנוּהֶגִים שְׁלֵא לִיקַח כִּי אֲדַעְתָּא דְהִכִּי נִישְׂאָת לוֹ וְהוּי כְּתֻנְאִי כְּמִבּוֹאָר זֶה בְּפּוֹסְקִים
וּא"כ צָרִיף לְגֵרֵשׁ לְאַחַת מֵהֶם וְהִנֵּה הֶרְאִישׁוּנָה לֹא נֶאֱסָרָה עָלָיו וְנִישְׂאָת בְּהִיתָר גַּם בְּשַׁעַת
נְפִילַת הַשְּׁנֵי לִיבּוּם לֹא נֶאֱסָרָה מִלְּהִיּוֹת יַחַד עִם הַיִּבְמָה מִשּׁוּם דְּמְצֻנָת יִבּוּם דּוּחָה הַתְּקֵנָה
ע"כ הֶרְאִישׁוּנָה לֹא נֶאֱסָרָה כָּלֵל וּא"כ פִּינּוֹן שְׂבִהִיתָר נִישְׂאָת לוֹ בְּרִאשׁוּנָה וְגַם בְּשַׁעַת הַיִּבּוּם
לֹא הִיָּתָה הֶרְאִישׁוּנָה בְּאִסּוּר אֲצִלוֹ מִמִּילָא גַּם לְאַחַר הַיִּבּוּם פִּינּוֹן שְׂבִהִיתָר הַתְּרָה אֲבָל
הַשְּׁנֵי שְׂנֵאֲסָרָה עָלָיו עַכ"פּ מִטַּעַם הַמְּנַהֵג וְכַנ"ל וְנִהִי שְׂנִידְחָה הַתְּקֵנָה מִשּׁוּם מְצֻנָת יִבּוּם
מ"מ לְאַחַר הַמְּצֻנָה בְּאִסּוּרוֹ עוֹמֵד וְלִכְּן אֲסוּרָה הַיִּבְמָה עָלָיו לְאַחַר שְׂקִיָּים הַמְּצֻנָה וּלְפַע"ד
שְׂיִכּוֹל לְגֵרֵשׁ בַּע"כ כִּי עַל כֵּן לֹא גִזַּר הַגָּאוֹן וְאַף עַכ"פּ מוֹתָר לְמִנּוּעַ מְמַנָּה שְׂאָר כְּסוּת
וְעוֹנָה וּפְטוּר מִכָּל חַיּוּבֵי אִישׁוּת עַדִּי תִקְבַּל מִמְּנֹו הַגֵּט בְּרִצּוֹן וְהֶרְאִישׁוּנָה הַתְּרָה לוֹ פְּנ"ל
וּכ"כ הַתּוֹס' יְבָמוֹת (דף כ' ע"ב) ד"ה אֲטוּ וְנ"ל הֵתָם נְמִי מִשּׁוּם דְּבִהִיתָר בְּלֹא שׁוּם דְּחִינָת
אִסּוּר נְשִׂאָה אֲבָל הֵכָא בִּיאָה רִאשׁוּנָה לֹא שְׂרִיא אֲלָא דְאִתִּי עֲשֵׂה וְדַחֲי ל"ת בִּיאָה דְּמְצֻנָה
דְּחִינָת דְּלֹא מְצֻנָה לֹא דְחִינָת עַכ"ל וְאֵין לְהַקְשׁוֹת לַפ"ז דְּאֲסוּרָה הַיִּבְמָה לְאַחַר פְּעַם רִאשׁוֹן
נִגְזוֹר בִּיאָה רִאשׁוּנָה אֲטוּ שְׁנֵי ז"א דְּוִנְדָאִי מִשּׁוּם תְּקֵנָה בְּעֵלְמָא לֹא מְבַטְלִינן מְצֻנָת יִבּוּם
וּק"ל: וּמָה שְׂנִסְתַּפֵּק מֵעַכ"ת אִם מוֹתָר לִיקַח אִשָּׁה שְׂשֻׁמָּה כְּשֵׁם אִמּוֹ אֲתַפְּלָא מִדּוּעַ אֲחַז
כ"ת לְחַפְּשׁ בְּפּוֹסְקִים שְׂאֵין רְאוּי לְסַמְּנָה עֲלֵיהֶם כֵּן גַּם מָה שְׂהַעִידוּ מִפִּי צְדִיקֵי הַדּוֹר אֵין
רְאוּי לְסַמְּנָה כִּי מֵעַכ"ת לֹא שָׁמַע זֹאת רַק מִמְּהַדְרֵי מִילֵי אֲשֶׁר שְׁקַר בֵּימֵינָם וְכֹאֲשֶׁר אָמְרוּ
שְׁקַר מִשְׁמִי כִּי אֲנִי מַעוֹלָם מַחְמִיר בְּזֶה כְּאֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי לַפ"ד בְּבִירוֹר מִפִּי מְרַן אֲדַמּוּ"ר
הַחֲכָם זֶלֶה"ה לְהַחְמִיר בְּזֶה וְגַם כִּי כֵּן מְבּוֹאָר בְּמִשְׁנַת חֲסִידִים אֲשֶׁר יָדוּעַ שְׂפָל דְּבָרֵי הַמָּה
סוֹלֶת בְּרוּרָה וּמִמְּנֹו אֵין לְהַסִּיר וְאֵל יִשְׁמַע לְקוֹל הַמּוֹלָה וְלְמַחְבְּרִים שְׁלֵא יָדַע מִמִּי שְׁמַעוּ
וְאִם הוּא מִן הַרְאוּי לְסַמְּנָה עָלָיו וְרִאשׁוֹן מ"ח לְסַמְּנָה עָלָיו בְּלִבְד אֲפִילוּ בְּלֹא סִפְר חֲסִידִים
וּבִפְרָט שְׂיָדוּעַ שְׂדַבְרֵי הַמ"ח הוּא מְהָרָר"י וְתַלְמִידָיו אוּ מְדַבְרֵי גְדוּלֵי הַמְּקוֹנְבְּלִים
הֶרְאִישׁוּנָה בְּבִירוֹר בְּלֹא טְעוּת וְלִכְּן אֵל יָזוּז מְדַבְרֵי וְהִי שְׁלוֹם: סִימָן קַב שְׂאֵלָה יְבָם
שְׂרַגְלוֹ יְמִינֵי עֲקוּם וְאֵין זוּלְתוֹ אֲחַ וְהוּא זָקֵן וְיִבְמָה יָלְדָה אִם יֵשׁ לְסַמְּנָה עַל הַרְשָׁד"ם ו"ל
וּלְהִתִּיר בְּחִלְצָה כְּזוֹ אוּ שְׂמַתִּירִין לְיָבָם: תְּשׁוּבָה מִתְּחִלָּה נִקְדִּים הַדִּין דְּרַגְלֵי עַקְוִמָּה
דְּלַהֲרִי"ף [בַּפ' מְצֻנָת חִלְצָה] וְהַרְמְב"ם [בַּפ"ד מָה יִבּוּם וְחִלְצָה הַל' י"ז] ו"ל חִלְצָתוֹ
פְּסוּלָה וְכֵן פֶּסֶק מְרַן בְּשׁוֹלְחָנוֹ הַטְּהוֹר בְּסֵתָם בְּסִי"ט סַע"י ל"ד] בְּלֹא חוֹלֵק וְאַף דַּעַת
הֶרְאִישׁ [בִּיבְמוֹת דָּף ק"ג ע"א] וְהַרְאָב"ד וְהוֹבָא שְׁם בְּהֶרְא"שׁ] וְסִייעָתָם דְּהֵא דְצָרִיף
לְמַדְחִסְי' [לְכַרְעִי] אֲאֲרַעָא [שְׁם בַּגְמ'] אֵינוֹ מַעֲכָב בְּדִיעֵבַד אֲבָל בְּמַסְגֵי אֲלֻחָתָא אֵינוֹ
חוֹלֵץ מִשּׁוּם דְּהוּי כְּחוֹלֵץ מַעַל הַכֶּף לֹא מַעַל הַרְגֵל יַעו"ש וְהִנֵּה מִהַרְח"ש ו"ל פֶּסֶק בְּאִם
יֵשׁ עוֹד הַצְּטֻרְפוּת הֵינּוּ שְׂיִכּוֹל לְפַעְמִים לְמַדְחִסְי עֲקָבוֹ אֲאֲרַעָא הַתִּיר בְּשַׁעַת הַדְּחָק יַעו"ש
וְנ"ל מִהַרְשָׁד"ם בְּחֻלְק אַה"ע סִי צ"ו כ"ש שְׁבַנ"ד נִרְאָה בְּעֵינֵי כְּפִי מָה שְׂרִיאִיתִי הַיָּבָם
שְׂהוּא יְכוֹל לְדַחֲוֹק עֲקָבוֹ בְּצַעַר וְכֵן אֹמֵר הַיָּבָם בְּעֲצָמוֹ וּא"כ גַּם לְדַעַת הַרְמְב"ם ו"ל
הַחִלְצָה כְּשֶׁרָה שְׂהַרִי נִתְּן טַעַם מִפְּנֵי שְׂצָרִיף לְנַעֲוֵץ עֲקָבוֹ בְּקַרְקַע וְזֶה אֵינוֹ יְכוֹל מִשְׁמַע
שְׂאֵם יְכוֹל מִיָּהָ אַעֲפ"י שְׂאֵין דְּרַכּוֹ בְּכָף פֶּשֶׁר כּו' עַד וּבְהַצְּטָרְף הַטְּעָמִים הָאַחֲרִים הֵייתִי
מִמְּשָׁן עֲצָמִי לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה בְּנַעַר זֶה שְׂיִחְלֵץ מִיבְמָתוֹ עַכ"ל.

והנה זאת מבואר דמצות יבום קודם למצות חליצה לשיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל [פ"א מה' יבום ונחליצה] דפוסקים פתקמים דלא פאפא שאול [ביבמות דף ל"ט פ"ב] ור"ת ז"ל [שם בתו' ד"ה אמר] פסק כא"ש אף באם רואים אנו שפוננתם למצנה שפאו שניהם לחלוץ הרי ראינו שפוננתם למצנה שרי ליבומי פמבואר כ"ז בתוס' ומביאו הב"י ז"ל והב"ש [בסי' קס"ה] עוד זאת מבואר בני"מ מביאו הב"ש [סי' קס"ו ס"ק ה'] דדברי א"ש רק מדרבנן והנה בס' בית מאיר [סי' קס"ה] ראיתי ראי' נכונה לנה דהנה קיי"ל באם קידש אחות זקוקתו או נשאה שאשת אחיו אסורה עליו משום אחות אשה ואם מתה אשתו מותרת לו היבמה [כרב ביבמות דף מ"א ע"א] דקיי"ל פונת' ומבואר בש"ע סי' (קנ"ב) [קנ"ט סעי' ז'] וכתב הרשב"א [ז"ל בחי' יבמות דף מ"א] הטעם דמיד פשנפלה לפניו בזיקה הותרה לו משום אשת אחיו וכשקידש אחותה נאסרה עליו משום אחות אשה וכשמתה אשתו הדרא להיתרה הראשון לא דהזיקה עליו שהרי מותרת כבר לשוק קודם שמתה אשתו אלמא דהזיקה כבר נפטררה ורק שאין עלה איסור אא"ח כיון שפבר הותרה את"ד הרשב"א ביבמות [הנ"ל] וא"כ לפ"ז לא"ש דס"ל שהפונס שלא לשם אישות הרי פכונס אשת אחיו א"כ פשפונסה לאחר מיתת אשתו הרי פונסה שלא לשם מצנה ותהוי עלה איסור אשת אח א"ו דאפא שאול מדרבנן הוא פן תנרף הוכחתו ואני אומר דמכאן אין ראי' די"ל דלעולם דא"ש ס"ל דהפונס יבמתו לשם ד"א הרי פוגע בערונה והנה הוא מטעם המבואר ביבמות דף (מ"ד) [ל"ט ע"ב] דיבמה יבא עלי' למצנה ופירש"י ז"ל דכתי' ויבמה דמשמע דוקא למצנה ואם לאו הוי פפוגע בערונה אף בנדאי לאחר ביאה הראשונה שאין שום מצנה בנדאי כל מה שדר עמה אס"פ הגם שהוא רק לשם ד"א מ"מ אינו פוגע בערונה דגזה"כ היא רק ויבמה דביאה המתרת לו איסור אא"ח יהי' לשם מצנה ואם לאו באיסורה עומד ולא עשה שום מצנה ורק פשעשה מצות יבום שוב ה"ה פאשתו לכל דבר וא"כ ה"ה פשקידש אחותה דנפטררה מהזיקה ע"י איסור אחות אשה ונמצא שפקע ממנה המצות יבום וא"כ ממילא לאחר שמתה אשתו שמוותר בה כיון שפבר הותרה לו פ"א כמ"ש הרשב"א ז"ל [וכמו] שהותרה לו לאחר שיעשה המצנה ויפטרנה מהזיקה ביבמה לשם מצנה מותר לו לאח"כ לכל דבר (וא"כ) [כמו כן] פשקידש ונשא אחותה דפקעה ממנה הזיקה ונהרי פכא עלי' דאז שוב אין עלה רק איסור אחות אשה וכשמתה האשה חזרה להתירה כמו שהיתה אלו יבמה פבר דא"ל דהוי פפוגע בערונה כיון שהוא שלא למצנה ז"א דאיסור ערונה לאפא שאול הוא רק בביאה ראשונה שפותרת אותה מזיקתה דזה גזה"כ שהיתרה (להתירה) איסור אא"ח ביבמה לשם מצנה אבל שלא לשם מצנה עדיין אינה נפטררה מזיקתו ונהרי זו אשת אח ממש אף באם נפטררה מזיקתה ע"י שקידש אחותה דאז פבר נפטררה מהד' ביתא ואין עלי' איסור אא"ח שוב ממילא פשמתה אשתו מותר בה ונהוי כמו שפא לאחר חליצה על יבמתו דאינו חייב פרת משום שפבר נפקע איסור אא"ח בחליצה [וכמבואר ביבמות ד"י ע"ב ובש"ע סי' קס"ב ס"ב ע"ש] וכמ"כ נמי פשנפקע הזיקה ע"י איסור אחות אשה לאחר שהותרה בנפילה הראשונה שוב אין עלי' איסור אא"ח רק אחות אשה וכשמתה אשתו מותר בה ונה נכון לפע"ד.

אד האמת יורה דרכו דא"ש מדרבנן קאמר וכ"כ הט"ז ז"ל ומביאו הב"ש והנה הש"י ז"ל [מובא בבית מאיר סי' קס"ט סעי' ל"ד] פתב להחמיר ביבום משום כל שאינו עולה

[ליבוים] [לחליצה] אינו עולה [לחליצה] [ליבוים] וכבר קהו כל האחרונים עליו וכבר עשינו מעשה פזה ע"י גדולי דור שלפנינו וגם אותי הצעיר חברו להספיק עמם והיא יושבת עד הנה עם יבמה וגם הש"י גופא כתב באם אינו רק חליצה פסולה שעולה ליבוים והנה בנ"ד הוי ח"פ פמבואר ברמב"ם ונהרי"ף ז"ל א"כ גם הש"י מודה שמוסרת להתייבם והנה אחרי הנצעת כל הדיעות נחזי אנו אם יותר טוב להתייבם אשר זה בלא חולק כיון שרוצה בחליצה הרי מכנין לשם מצוה כמ"ש ר"ת ז"ל ראש המדברים דהלכה כא"ש [בתו' דל"ט ד"ה אמר] והוא מוכרח מש"ם וגם אם הי' מתכנין לשם ד"א הוי רק איסור דרבנן ואם להתיר לחלוץ שהוא נגד הרי"ף ונהרמב"ם וסתימת הש"ע והרשד"ם ז"ל גופא לא התיר רק בצירוף שהי' יכול לדחוס כרע"י וכל האחרונים חולקין עליו בודאי מי שיש לו מוח בקדקדו לא יאמר לסמוך על היתר שאינו נגד שיש בדינו לעשות מצוה אליבא דכ"ע והאיך נתיר איסור יבמה לשוק לדעת הרי"ף ונהרמב"ם ז"ל איסור' בכל יום וגם יש חשש ממזרות לכמה שיטות רח"ל מהך דעתא שבשפתא וידעתי לא יאמר זה מי שיש לו ידיעה בש"ס ונרא השם ולכן אין תקנה ליבמה זו רק להתייבם וכן הספיק הב"ח ז"ל בספרו והנה מחמת טרדותי לא עינית עד הנה וגם עתה רבו טרדותי אך בהעברה בעלמא ראיתי כי יש מקום אצליכם להקל אמרתי למהר התשובה טרם עשות מעשה ואני מודיע לכם דעתי כי אסורה לחלוץ ואם פי ידעתי בעוה"ר המורים מרובים המכונים בשם גדולים ואולי יתירו לכן פתבתי לו זאת שיידע כי הוא איסור גמור וד' הטוב יצילני משגיאות וממכשול ח"ו ויורני מתורתו נפלאות.

[א"ה עיין לעיל סי' ק']: סימן קג בענין חלוץ איטר לא ידעתי שום ספק בי' הלא משפטו חרוץ בש"ע [סי' קס"ט סעי' כ"ה] שמנהגינו לחלוץ בשתי. רגליו ומבואר בב"ש [שם] בשם הב"ח ז"ל דבזא"ז יותר טוב וכן המנהג לפע"ד.

ואולם לפי מה שצייר מעכ"ת לפני שאינו יכול לעמוד על רגל אחד בלתי אם השני? סייעהו קצת נלע"ד דאין שום קפידא בזה דהוי עמידה ממש ודחסי לכרע"י כי ארח"י ואם שאינו יכול לדחוס בחונק זה אינו מעכב פמבואר לכל הפירושים.

ואף מחמת שעיינתי בזה לא אמנע מלהודיע מה שנתחדש לי בזה פי' חדש בזו הסוגי'. דהנה כל הראשונים ואחרונים נלאו למצוא טעם למה שצריך לדחוס לכרע"י פי' הרא"ש ז"ל [ביבמות ק"ג א'] כתב הטעם פדי שיראו שטורחת בחליצתה וזה לכאורה אינו מוכן פלל והגאון בנ"ב [מה"ק ח' אה"ע סי' צ"ד] העמיס בכוננתו פדי שידע שטורחת לשם מצות חליצה ולא מחמת שנופל ממנו מגבהת אותו וגם פי' זה אינו מוכן פלל (ובסדר הגט שלו) [ובסדר חליצה מהרב מהר"מ בעל ס"ג אות ס"ו] כתב פדי שידיבוק המנעל לרגל ולא ידעתי אנה מצא זה באיזה מהפוסקים טעם זה וגם לא ידעתי מה צורך שידיבוק המנעל ברגל וגם ביותר קשה לשיטת הה"מ [פ"ד מה' חליצה ויבוים הל' י"ז] שכתב דפסול משים שאינו ראוי לביקלה וזה קשה ביותר וכי מצוה היא זאת הדחיסה דנימא שאינו ראוי לביקלה מעכב וביותר קשה דברי הב"ש ז"ל [שם ס"ק ל'] שמבי' בשם מהרי"ו (וש"ב) [וש"ג] דהוי פלא חלץ פלל וגם במלקמות [ביבמות דף ה"ג] כתב ז"ל ואיני יודע במה נתקשה בעה"מ בזה תדע דהא מקשינו א"ה למעלה מן הארפוכה נמי

ואי בְּנִחְתֻכָּה שׁוֹקוֹ מִי מְצִי לְתִרוּצֵי וּלְמִיּוֹל בְּזוֹ כָּלֵל דְּתִסּוּק אֲדַעְתִּין דְּהָאֵי חֲלִיץ וְהָא אִפִּי שְׂמָא דְחֲלִיצָה לִית לִי כּו' עכ"ל.

וְהִנֵּה לֹא יִדְעָתִי מַה טִּיבָּה נָשְׁל חֲלִיצָה בְּדַחֲסָהּ לְאַרְצֵי עַד שֶׁהִי אֲצֵל הֶרֶמְבֵּ"ן ו"ל לְפָלֵא וְתַמְנִי הָאִיף ס"ד לֹמֵר כָּלֵל בְּקִיטָע לְמַעְלָה מֵאַרְכּוּבָה שְׁפָשֵׁר הָא לֹא מְצִי לְמַדְחֲסִי לְכַרְעֵי וְהָיִי לֹא חֲלִץ כָּלֵל וְלָכֵן נ"ל לֹמֵר דְּהִנֵּה מְצִינוּ בְּהִי לְבוּשׁ דְּרָף לְבוּשׁ דְּהָיִי לְבוּשׁ וְאִם לְבוּשׁוֹ שְׁלֵא כְּדָרָף ב"א נְהוּגִים הָיִי מִשָּׂא לְעֵנָן שְׁבַת וּלְעֵנָן הַנִּכְנָס בְּבֵית הַמְּגֻנָּע וְרַק בְּסַנְדְּלֵיו בְּרַגְלָיו הָיִי דְרָף לְבוּשׁ.

וְהִנֵּה י"ל דָּאִם אָדָם מַגְבִּי רַגְלוֹ לְמַעְלָה אוּ מִן הַצַּד אָזִי אֵין הַמְּנַעֵל לְבוּשׁוֹ דְּרָף לְבוּשׁ הַמְּנַעֵל הוּא רַק כְּשֶׁרַגְלָיו עַל הָאָרֶץ וְא"כ אִם אֵינוֹ נִקְרָא לְבוּשׁ מִמִּילָא הָיִי כְּנִשְׁמַט מְרַגְלוֹ וְלֹא הָיִי חֲלִיצָה מְעַלְיָ.

וְלִזְנָה פְּשׁוּט לְהֶרֶמְבֵּ"ן ו"ל דְּבְקִיטָע שְׂאִינוּ יָכוֹל לְתִרוּצֵי רַגְלָיו וְלִהְלֵף בּוֹ דְּפְשִׁיטָא דְלֹא הָיִי חֲלִיצָה כָּלֵל דְּמַה שְׂמוֹנָח עַל רַגְלוֹ הִיא רַק כְּמוֹ הַנְּחָה עַל אֲבָרוֹ אֲבָל לֹא מְקַרִי לְבוּשׁ בּוֹ וְא"כ לֹא חֲלִיצָה מְיָדֵי וְלֹא מְקַרִי רַק נוֹטְלָתוֹ מִמֶּנּוּ אֲבָל לֹא מְקַרִי כָּלֵל חֲלִיצָה דְבָלְאוּ דִידָה נִשְׁמַט מְרַגְלוֹ וְרַק מְוַנַּח עָלָיו.

וּלפ"ז מְיֻנָּשֵׁב הֵיטֵב הַסּוּגֵי הָתָם דְּזו"ל הַש"ס יְבָמוֹת דָּף ק"ג ע"א אָמַר אֲמִימָר הָאֵי מֵאֵן דְּחֲלִיץ צָרִיף לְמַדְחֲסִי לְכַרְעֵי א"ל ר' אֲשִׁי לְאֲמִימָר וְהַתְנַן בֵּין עוֹמֵד בֵּין יוֹשֵׁב בֵּין מְוֹטָה אִימָא וְלַעוֹלָם דְּדַחֲסִי לְכַרְעֵי וְאָמַר אֲמִימָר הָאֵי מֵאֵן דְּמַסְגִּי עַל לְוַחְתָּא דְכַרְעֵי לֹא חֲלִיץ א"ל רב אֲשִׁי לְאֲמִימָר וְהַתְנַן סְמִיכוֹת הֶרְגְלִים לֹא דְחֲלִיץ בַּה אִיהוּ לֹא דִיְהִיב לִי לְאַחַר וְחֲלִיץ א"ר אֲשִׁי לְמֵאֵי דְאָמַר אֲמִימָר לֹא בַר אוֹבָא חֲלִיץ וְלֹא בַר קִיפוֹף חֲלִיץ עכ"ל הַגַּמ'.

וְהִקְשׁוּ הֶרְאִשׁוּנִים דְּמֵאֵי מְקַשָּׁה ר"א דְלֵמָא הָתָם בְּדִיעֵבַד כְּשֶׁר מְוֹטָה אֲבָל לְכַתְחֵלָה צָרִיף לְמַדְחֲסִי וְגַם הִקְשָׁה דְלָמָּה לֹא פְרִיף ר"א תִּיכָף מֵהָא דְסְמוּכִי וְרַק עַל מִימְרָא הַשְּׁנִי הַק' מֵהָא דְסְמִיכוֹת אָף לְפַמ"ש א"ש דְּבִאָמַת מַעֲיָקְרָא הָיִי ס"ד דַּר"א דְלֵאֲמִימָר דַּס"ל דְּצָרִיף לְמַדְחֲסִי הוּא דַּא"ה לֹא מְקַרִי לְבוּשׁ בּוֹ רַק מְוַנַּח ע"ג רַגְלוֹ וְכַנ"ל וְא"כ גַּם בְּדִיעֵבַד רְאוּי לְפַסְוֹל וּמַש"ה הִקְשָׁה לוֹ מְיֻנָּשֵׁב וּמְוֹטָה דַּעכ"פ רְאוּינּוּ בְּדִיעֵבַד כְּשֶׁר וּמְסְמִיכוֹת לֹא קָשָׁה לוֹ עַל מִימְרָא הֶרְאִשׁוּנָה דְאֲמִימָר דִּי"ל דְּבְקִיטָע כִּינּוֹן דְּזָה דְרָף לְבוּשׁוֹ מְקַרִי שְׁפִיר חֲלִיצָה דְגַבִּי קִיטָע זָה דְרָף לְבוּשׁוֹ וְאֲמִימָר לֹא אָמַר דְּצָרִיף לְמַדְחֲסִי רַק בְּאָדָם יִשְׁר דְּרָף לְבוּשׁוֹ הוּא בְּהוֹלָף כְּדַרְכּוֹ יַעֲזִיב בְּסַפֵּר הַזְכוֹת שֶׁכ' הֶרֶמְבֵּ"ן ו"ל דְּבִיּוֹשֵׁב אוּ מְוֹטָה אֵינוֹ לְבוּשׁ בּוֹ כְּדָרָף ב"א וְאִם מַגְבִּיהוּ לְמַעְלָה אֵין זָה דְרָף לְבוּשׁוֹ אָף לְאַחַר הַמִּימְרָא בְּתֵרָא שְׂאָמַר אֲמִימָר דְּמִי שְׁרַגְלָיו הַפּוּכוֹת אֵינוֹ חוֹלֵץ א"כ הָרִי דְלֹא אֲזַלִּי בְּתֵר דִּידִי רַק בְּתֵר דְרָף הָעוֹלָם וְא"כ שׁוֹב בְּלוּבֵשׁ כְּדָרָף ב"א גַּם שְׂמַגְבִּי רַגְלוֹ כְּשֶׁר עכ"פ בְּדִיעֵבַד דְּהוּא דְרָף לְבוּשׁ עכ"פ וְרַק לְכַתְחֵלָה צָרִיף לְמַדְחֲסִי לְכַרְעֵי כְּדִי שְׂיִהֵי דְרָף לְבוּשׁוֹ מְמַשׁ אֲבָל בְּדִיעֵבַד אֵין קַפִּידָא בְּזָה כִּינּוֹן שַׁעכ"פ לְבוּשׁ כְּדָרָף ב"א אֲבָל בְּרַגְלָיו הַפּוּכוֹת שְׂאִינוֹ כְּדָרָף ב"א לֹא הָיִי חֲלִיצָה כָּלֵל וּמַש"ה הִקְשָׁה לוֹ עַכְשָׁיו ר"א מְסְמוּכוֹת וְדו"ק בַּכ"ז כִּי הוּא נִכּוֹן מְאֹד.

ונדברי הנ"ב [הנ"ל] בשמעתא זו לא זכיתי להבין בטעם הראשון דקאמר דצריך למדחסי' כדי שתגביה אותו פדרך שב"א נוהגים בשעה שחולצים מגביהי רגליהם והוי זה פעין חליצה ולפע"ד א"א לומר פן קלל דיהי' הגבחה חליצה ואם פדבריו הוא רק צורך וסיוע לחליצה אבל לא שצאמר דההגבחה יהי' מקרי חליצה וקא ראי' דבתלמוד שלנו לא מוזכר קלל שתתפוש רגלו ומגביהנו ואם פדברי הנ"ב ו"ל הנ"ל ה"ל לגמ' למימר העיקר דצריך שתגבי רגלו ותחלוץ וממילא יהי' נשמע שהוא צריך לדחוסי ולא לומר ההיפוך דהוא צריך למדחסיא ומההגבחה לא נזכר קלל.

והפ' השני שכ' ו"ל משום שצריך שיהי' פ"א מגין ברגלו ואי לאו ל"ד למנעל זה אין לו הבנה קלל. דא"כ עיקר הפסול הוא משום שאינו מנעלו ולא משום חליצה ובכל הראשונים מבואר שעיקר הטעם משום שיהי' החליצה יפה לכל מר פדאי' לי' וגם הגמ' ה"ל לומר מנעל של חליצה צריך לילה בו או לעמוד בו על הארץ ולא למתני המעשה בי' דצריך לדחוסי לכרעי'.

וגם במה"ב ראיתי שכ' טעם הרמב"ם שפסול בנקטע רגלו הימני משום שאינו ראוה לעמוד והיא תמוה דא"כ גם בנקטע שמאלו שאינו יכול לעמוד על רגל א' ג"כ פסול ולמה כתב דוקא בנקטע ימינו.

גם המעיין ברמב"ם ו"ל יראה שאינו ולכן דבריו צ"ע אבל עכ"פ נלע"ד דחליצת האיטר הנ"ל פשר גמור: סימן קד רשו"ב לידדי הרב המאה"ג דהצריך ובקי דהסיד המפורסם פ"ה ע"ה נ"י כקש"ת מ"ו ישראל הלל נ"י: דידי בענין שאלתו אשר שאל אשר אין מפירים להיבם ויבמה רק אבותיהם ונסתפק מעלתו מחמת דברי הריב"ל ו"ל ח"ב סי'.

שמביאו בבאה"ט הנה באמת מה שמהריב"ל ו"ל רצה לדייק פן מתשובת הריב"ש ו"ל סי' קפ"ב דכתב שם הריב"ש וז"ל ואני אומר שאין האשה וכו' נאמנין [לומר] זה אחיו של פלוני כשמעידין בין במזון ובין באיסור ומשנה שלמה האומר זה אחי אינו נאמן ונוטל עמו בחלקו אלא שאם (אסרו) [אמרו] קודם מעשה שאין מעידין לא על מזון ולא על איסור הוחזק ע"פ ויכולין הדיינין לכתוב ואשתמודעיהו פיון שהחזיק קודם מעשה וכו' עד אבל עדות נשים בסימני הבת היא עדות שפומכין עליו אפי' בשעת מעשה בין במזון ובין באיסורא ואפי' למכות ולעונשין ולזה כ' הרי"ף ו"ל שטעם נאמנות הנשים הוא משום דסמכין אחזקה דרבא וכו' עכ"ל הבין הריב"ל מדבריו דבעינן דוקא שיעידו מקודם שצריך הדבר לחליצה אבל באם צריך הדבר פגון שמעיד שזה אחוהי דמיתנא כדי לחלוץ אינו נאמן אבל לפע"ד (לא) בנודאי לא יחלוץ הריב"ש ע"כ הפוסקים שפסקו איפקא וכמו שיובא לפנינו בעזה"ת ורק פוננתי בדבר שעתה אינו בגדר עדות רק הודעת דבר שזה פ' נאמנין וממילא הוחזק עפ"י ויכולין ממילא תיכף לחלוץ לזה ולכתוב אשתמודעיהו כי מה שהעידו שזה אחוהי דמיתנא לא הוי עדות ומש"ה נאמנין במילתא דעל"ג אבל בדבר שהוא עדות ממש פגון שמעידים שזה הוא גדול ובעדות זה יעשה עפ"י גדול לחייבו מזון ולעונשו זה גופא הוי עדות ואין נאמן ע"א אפי' במלדעל"ג כי

כָּל פְּנוּנַת הָרִיב"ש ו"ל שֵׁם לְחֻלּוֹק עַל הַתְּשֵׁב"ץ שֶׁפָּתַח לְהוֹכִיחַ מִדְּבָרֵי הָרִי"ף דְּבָכָל עֲנִין אֲפִי בְּמִמּוֹן נֶאֱמָן ע"א בַּמַּדְעַל"ג וּע"ז הַשִּׁיב הָרִיב"ש ו"ל דָּאִין רֵאִי מְרִי"ף ו"ל דְּכָאן גַּבֵּי אַחוּהֵי דְּמִיתְנָא לַע"ע אֵינוֹ מְעִיד עֵדוּת שְׁיִנְצֶרְךָ מֵה"ת דְּוָקָא שְׁנַיִם וּמִש"ה נֶאֱמָן וַיְכֻלִּין מִמֵּילָא הַב"ד לְחֻלּוֹץ ע"י לֹאח"כ אַבְל בְּסִימְנֵי גְדֻלוֹת דְּהִיא עֵתָה עֵדוּת גְּמוּר דְּבִנְהָ נַעֲשֶׂה גְדוֹל לְזֵה צְרִיךְ עֵדוּת מֵה"ת וְאִין נֶאֱמָן ע"א גַּם שְׁהִיא עַל"ג וְא"כ אֵין רֵאִי מִדְּבָרֵי הָרִיב"ש הִלְזוּ לְסִתּוֹר סְבָרַת כָּל הַפּוֹסְקִים גַּם בְּלֹא"ה הָא תְּבָרְנִי לְגִזְיָא הָרִיב"ש ו"ל גּוֹפָא בְּסִי קִנ"ה וְכַתְּב דַּמְדַּעַל"ג כִּי הָאִי מְהֵנִי לַכ"ע יַעו"ש הַגַּם שְׁמַבְנֹאָר שֵׁם שְׁיֻכּוֹל לְהַתְּבָרַר בְּעִיר מ"מ וְדָאִי ל"ד קַתְּנֵי דְּהָאִי מְדַמֵּי לִי לְקַדְשׁוֹ ב"ד אֶת הַחֻדְשׁ וְהָא לִיכָא לְאַתְּגַלִּי בְּמִקּוּמוֹ רַק בְּמִקּוּם ב"ד וְא"כ הָרִי בְּרוּר דְּלְרִיב"ש גּוֹפָא נֶאֱמָן הֵן אֶמֶת בְּנ"י פ' מִצְוֹת חֲלִיצָה וְהַרְשָׁב"א ו"ל מִשְׁמַע דְּזֵה לֹא הֵנִי מְיָלְתָא [דְּעֵבִידִי] לְאַגְלוּנֵי מִמֶּשׁ אַבְל מ"מ הֵם גּוֹפָא ס"ל דְּנֶאֱמָן אֲפִי בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה וְכֵן מִשְׁמַע לְהַדְיָא מֵהַטּוֹר שַׁכ"כ בְּהַדְיָא וְהַש"ע [סִי קִס"ט] וּמְהָר"י מִינֵץ בְּסִדְר חֲלִיצָה וְכָל הָאֲחֵרוּנִים אֵין חוֹלֵק וְאֲפִי בְּמִמּוֹן דְּחִמּוּר סוּמְכִין אֲפִי בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה וְכ"כ בְּהַדְיָא בַּת"ה סִי רַל"ח וְכֵן הוּא בַּט"ז סִי קִמ"ב וְכ"כ הַב"ש ו"ל בְּסִי קִנ"ז וּבְסִי קִס"ט וּבְב"י (קִנ"ג) [קִנ"ז] מְבִיא דְּבָרֵי הָרִיב"ש וּמְדַחֵה אוֹתָם אֲף לַע"ד נִרְאֶה דְּגַם הָרִיב"ש ו"ל מְכַשֵּׁיר וְהַב"ח ג"כ פָּתַח לְהַכְשִׁיר בְּלֹא פְּקוּק וְהַג"פ סִי ק"ב הִבִּיא דְּבָרֵי מְהָרִיב"ל וּמְדַחֵהוּ מְהֻלְכָה נֶגְדַּ כָּל הַפּוֹסְקִים וְהַט"ז ו"ל סִי קִמ"ב מְקִיל בְּיוֹתֵר בְּזֵה וְהַתּוֹרַת גִּיטִין סִי ק"ד מְקִיל ג"כ בְּחֲלִיצָה כָּלְלוּ שֶׁל דְּבָר דְּדְּבָרֵי מְהָרִיב"ל הוּא רַק לְחַוּיָא פְּמַבְנֹאָר בְּתַשׁוּבָתוֹ שֵׁם דְּרַק רְצָה לְהַחְמִיר וְלֹא רְצָה לְהַקְלֵל נֶגְדַּ הָרִיב"ש וּבְאַמֶּת כָּל הַפּוֹסְקִים נֶגְדוּ וּבְכַרְט בְּמִקּוּם עֵיגוּן דְּחוּלְצִין אַעפ"י שְׁאִין מְכִירִין כְּמַבְנֹאָר בַּד"מ וְגַם כִּי הוּא רַק דְּרַבְּנָן בְּוֹדָאֵי נֶאֱמָן ע"א אֲפִי בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה וְעֵינֵן בַּקְצָה ח סִי מ"ט וּבְתוֹמִים וְלִכְּן לַפַּע"ד אֵין מְקוּם לְהַחְמִיר כָּלְל רַק מִחֲמַת גְּוֹדֵל טְרַדְתִּי לֹא יְכֻלְתִּי לַעֲיִין הַרְבֵּה לְזֵה יוֹכֵל כ"ת לַעֲיִין בְּמִקּוּמוֹת שְׁרַמְזִתִּי וַיּוֹכֵל לְהַתִּירָה בְּחֲלִיצָה בְּלֹא פְּקוּק כָּלְל דְּבָרֵי יְדִידוֹ דַּש"ת בְּלוֹנ"ח הַק' חִיִּים הָאֲלַבְרָשְׁטָאִים: סִימָן קַה שְׁאַלְהָ שְׁדִינֵן א' מֵהַג' דְּיִינֵינִים שְׁבַחֲחִיצָה לֹא רָאָה גּוֹף הַחֲלִיצָתָּ הַמְּנַעֵל מִחֲמַת דְּחִיקַת הָעַם וְהַחֲלִיצָה הִי בְּמַהִירוֹתָ גְּדוֹל לְזֵה לֹא רָאָה רַק שְׁהַמְּנַעֵל בְּיַד הָאִשָּׁה וְזַרְקָתוֹ לְחוּץ: הִנֵּה יָפָה דְּקַדְקַמְעַכ"ת לּוֹמֵר דַּעֲכ"פ הֵנִי פִּידִיעָה בְּלֹא רֵאִי דְּסָגִי אֲף זֵה דְּוָקָא בַּד"מ וַיַּעֲוִין בְּב"ש סִי מ"ב ס"ק י"ב שַׁכ' וְז"ל א"כ אִם עֵינֵי קִדּוּשִׁין א"צ דּו"ח ש"מ דְּדַמְיָא לְגַמְרִי לַד"מ עַכ"ל יַעו"ש אֶלְמָא דָּאִם דְּמִיָּא לַד"נ לֹא מְהֵנִי יְדִיעָה בְּלֹא רֵאִי [מִשְׁמַע דְּמִסּוֹפֵק בְּזֵה] וּבְאַמֶּת הַב"ש בְּעֲצָמוֹ הַחֲלִיט בְּסִי (א) [י"א סִקִּי"ג] דַּכְד"מ דְּמִיָּא גַם הַכַּה"ג בַּח"מ פְּסֵק דַּכְד"מ דְּמִיָּא יַעו"ש סִי וַי"ו אֲף לְמַעַן נִבְּא עַל בְּרוּר דְּבָרֵי הַב"ש בְּסִי מ"ב שְׁתַּמְהוּ עָלָיו הָאֲחֵרוּנִים וְלַמַּעַן גִּדַּע מָה הוּא יְדִיעָה אֶעֱתִיק לָךְ בְּכָאן מַה שְׁהַעֲלִיתִי בְּתַשׁוּבָה [לְעִיל] סִי [פ"ז] וְזֵה לְשׁוֹנֵי שֵׁם אַחַר כּוֹתְבֵי זֹאת מְצִאתִי בְּמַרְדְּכֵי פ' הָאוֹמֵר וְז"ל נְעוּד אִם עַד רוּאָה וְכו' [א"ה בַּהַכְת"י נִמְצְאוּ פַּה כָּל הַדְּבָרִים שְׁנֹדְפָסוֹ לְעִיל בְּסִימָן פ"ז הִינְנוּ מִדְּרַף צ"ד ע"ד עַד דְּרַף צ"ה ע"א עַד וְתַלְנִי בְּפִלּוּגְתָא אֵי דְּמִי קִידּוּשִׁין לַד"מ אוֹ לֹא וְז"ב וּמִחֲמַת הַכָּפָל נִשְׁמְטוּ מִפָּה וַיַּעֲוִין שְׁמָה] הָרִי דְּמַהֲנֵי יְדִיעָה כְּהָאִי בְּקִדּוּשִׁין לְרוּב הַפּוֹס' וְה"נ פִּינוּן שְׁהַדְיָין רָאָה שְׁהַסְנַדֵּל הִי בְּרַגְלָהּ הַבַּעַל קָשׁוּר כְּדִין וְהָאִשָּׁה הַתִּירָה הַרְצוּעוֹת וְהַקְרָסִים וְעַסְקָה בְּחֲלִיצָה כְּאֲשֶׁר צִוְּהָ עָלֶיהָ הַמְּסַדֵּר כְּדִין וְאַח"פּ בְּפִתְעַ פְּתִאוּם רָאָה הַדְיָין שְׁהַמְּנַעֵל בְּיַדָּהּ וְהַשְׁלִיכְתוּ כְּדִין מִסְתַּמָּא הִיא חֲלִיצָתוֹ וְהֵנִי יְדִיעָה יוֹתֵר מִמָּה שְׁהֵנִי יְדִיעָה גַּבֵּי סְבֻלוֹנוֹת דַּתְה"ד [סִי ר"ו] אוֹ גַּבֵּי קִידּוּשִׁין

שְׁבַמְרָדְכִי שָׁם [פ' האומר] וא"כ בְּנֹדָאֵי לְמַ"ד דְּכַד"מ דְּמֵיָא שְׁהוּי חֲלִיצָה מְעֵלְיָא אֶלְא אפִי לְמַ"ד דְּכַד"נ דְּמֵי וּבְעֵי יְדִיעָה מְמַשׁ מ"מ נ"ל דְּבַדְיִינִים לַכ"ע סְגִי בִידִיעָה לְחוּד וְהַרְבֵּה יֵשׁ לְפִלְפֵל בְּזָה בְּמַעֲשֵׂה דְשִׁמְעוֹן בְּן שִׁטַּח [בְּסִנְהֶדְרִין ל"ד ב'] שְׁרָאָה לְאוּתוֹ הָרוּג עַכ"פ לְדַעְתִּי נִרְאָה שְׁבַדְיִינִי שְׁהֵם הוֹלְכִים לְדוֹן אַחַר רֹב וְחֻזְקָה שֶׁג"כ דְּנִים בִּידִיעָה לְחוּד וְהֵגַם שְׁהַרְמַב"ם ז"ל [בס' הַמְצוֹת בַּמַּל"ת מְצָנָה ר"צ] כ' נָקִי וְצַדִּיק א"ת הוּא עֲשֵׂה שְׁלֵא לְחַתוּךְ הַדִּין עַפ"י אֲנִימְדָּא.

יְדִיעָה בְּרוּרָה הָיִי פְרָאֵי מְמַשׁ לְדוֹן עַפ"י עַכ"פ לֹא לְעַנְנֵן מִיְתָה וַיַּעֲזוּן בַּנ"ב וַרְאֵי לְדַבְרֵינוּ מֵהָא דְאִיתָא בְּש"ס יְבָמוֹת ס"פ מְצוֹת חֲלִיצָה דָּף ק"ו ע"ב וּא"ר צָרִיכִים דְיִינִי לְמַחְזִי וְנוֹקָא כִּי נִפְיָק מִפִּימָא דִּיבְמָה דְכְתִיב לְעֵינֵי הַזְקָנִים וַיִּרְקָה וְקָשָׁה מֵאֵי צָרִיף קָרָא בְּנֹדָאֵי צָרִיף לְרֵאוֹת הַרְקִיקָה כִּינּוֹן שֶׁהוּא מְמַצּוֹת חֲלִיצָה וְלִר"א מְעַכְבֵּת וְעַכ"פ לְדִידוֹן מְצָנָה מִיְהָא אִיפָא וּבְנֹדָאֵי צָרִיף הַדְיָיִן לְרֵאוֹת וְלִמ"ל פְּסוּק מְנוֹתָר ע"ז א"ו דְּה"א דְּסְגִי בִידִיעָה לְחוּד וְלֹא צָרִיף רֵאִי מְמַשׁ לְזָה גִילָה הַתּוֹרָה גַּבִּי רְקִיקָה דְבְעֵי רֵאִי מְמַשׁ שְׁיַצָּא מִפִּי הַיְבָמָה אִף בְּאֲמַת אֵין זָה רֵאִי דִי"ל דְּגַבִּי עֵינֵי אִישׁוֹת דְלָא דְמֵי לְד"מ לֹא סְגִי בִידִיעָה רַק בְּרָאֵי וְרַק בְּרְקִיקָה ה"א דֵא"צ כָּלֵל לְפָנֵי הַב"ד לְזָה גְלִי הַקָּרָא לְעֵינֵי דְצָרִיף לְפָנֵי הַב"ד אֶבְל גּוּף הַחֲלִיצָה בְּנֹדָאֵי צָרִיף ב"ד וְהַב"ש ז"ל בְּסִי' קַס"ט ס"ק ל"ט כ' וְז"ל וְתו' כְּתָבוּ שָׁם בְּבַרְיֵיתָא הַחֻלְצָת מִן הַסּוּמָא פְּשִׁינָה וְהַקְּשׁוּ מֵהִיכָא ס"ד לְמַעוּטֵי סוּמָא וְתִירְצוּ מִדְּכְתִיב לְעֵינֵי הַזְקָנִים וְה"א ה"ה לְעֵינֵי הַיְבָם א"נ דְכְתִיב וַיִּרְקָה בְּפָנָיו הָיִי כְמוֹ לְעֵינֵי קַמ"ל וּב"ח דְיִיָּק מִדְּבַרֵי תו' דַּס"ל אִם הַדְיָיִנִים לֹא רָאוּ הָרוּק פְּסוּל דְהָא כְתִיב לְעֵינֵי הַזְקָנִים וְל"ד כִּי בְּנֹדָאֵי לַכ"ע דְרֵשׁוֹת דְרָבָא דְדְיָיִנִים צָרִיכִים לְרֵאוֹת הָרוּק אֵינוֹ אֶלְא אֶסְמַכְתָּ דְהָא וַיִּרְקָה קָאֵי עַל בְּפָנָיו וְלֹא קָאֵי אֶלְעִיל אֶלְעֵינֵי הַזְקָנִים וְכַוּוֹנַת הַתּוֹס' בְּתִירוּץ הָרֵאוֹת דְה"א מִדְּכְתִיב לְעֵינֵי הַזְקָנִים חֲלִיצַת הַמְנַעֵל ה"א ה"ה לְעֵינֵי הַיְבָם וּפְסוּל מַחְמַת דְלֹא רָאָה חֲלִיצַת הַמְנַעֵל קַמ"ל וְלִתְנִי הַב' ה"א מִדְּכְתִיב בְּפָנָיו הָיִי כְתִיב וַיִּרְקָה לְעֵינָיו וְאֵי הָיִי כְתִיב וַיִּרְקָה לְעֵינָיו פְּשִׁיטָא מְעַכְבֵּת אֶבְל בְּהַדְיָיִנִים דְלֹא כְתִיב בְּהוּ שְׁיִרְקָה לְעֵינֵיהֶם פְּשִׁיטָא דְאֵין עֵיפּוּב כו' יַעוּי"ש וְכַוּוֹנַתוֹ פְּשׁוּט דְהַדְרֵשׁ דְלְעֵינֵי הוּא עַל גּוּף הַחֲלִיצָה וּמַה שְׁדַרְשׁ רָבָא עַל הַרְקִיקָה הוּא אֶסְמַכְתָּא דְאֶפִי הַרְקִיקָה צָרִיכָה לְהִיּוֹת לְפָנֵי הַדְיָיִנִי אֶבְל גּוּף הַחֲלִיצָה וְדָאֵי צָרִיף לְהִיּוֹת לְעֵינֵי הַזְקָנִים וְהַגְמ' לְעִיל תּוֹפְסֵי בְּהַצָּרִיכוּתָא לִישְׁנָא דְרָבָא הֵגַם שֶׁהוּא אֶסְמַכְתָּא מְשׁוּם דַּע"פ בְּקָרָא לֹא מְנוֹתָר דְצָרִיכָה עַל הָא דְצָרִיכִים הַדְיָיִנִים לְרֵאוֹת גּוּף הַחֲלִיצָה וְכַזָּה שְׁכִיחַ בְּש"ס דְהַגְמ' מְנַקֵּיט רַק הָאֶסְמַכְתָּא וּבְזָה סָרָה מְעַלְיוּ הַשְּׂגָת הַב"מ ז"ל וּמ"ש הַב"מ דְלֹא רָאָה בְּשׁוּם פּוֹסֵק שְׁצָרִיף לְרֵאוֹת גּוּף הַחֲלִיצָה לְעֵיפּוּבָא בַּמַּחְכ"ת אֲשֶׁתְּמִיט מִיְנֵי דְבַרֵי מְהַרְש"ל ז"ל בִּיש"ש יְבָמוֹת פִּי"ב סִי' ל"ח שֶׁכ' וְז"ל אֶבְל אֲנָא ס"ל דְצָרִיכָה לְרוּק פְּעַם אַחֲרַת כָּל הַיְכִי שְׁהֵם לְפָנֵינוּ מְדַקְאֶמְרִי לְעִיל רִישׁ פְּרָקִין לְעֵינֵי מֵאֵי עֵבִיד לִי מְבַעֵי לְכַדְרַב' כו' דְמִשְׁמַע דְמִילָף גְמוּר דְמִיתוּרָא בָּא לְמַעוּטֵי רוּק שְׁלֵא בְּפָנֵי הַדְיָיִנִי וְא"ל מֵאַחַר דְעֵינֵי יְתוּרָא הוּא מְנִין לְנוֹ לְאוּקֵי שְׁרְקִיקָה תַּהִי לְפָנֵי ב"ד דְלִמָּא דְאֶגּוּף חֲלִיצָה קָאֵי וִי"ל דְאֶגּוּף הַחֲלִיצָה אֶפִי לֹא כְתִיב לְעֵינֵי אֶלְא וְנִגְשָׁה יְבָמַתּוֹ הַזְקָנִים הָיִי שְׁמַעֲנוֹן דְבְעֵי לְפָנֵי רֵאִי הַשְּׁלֵשָׁה דְהָא קִפִּיד קָרָא עֲלֵיהֶן וְכ"ד שֶׁהוּא גַבִּי חֲלִיצָה מְעַכְבֵּת כְּדָפִי לְעִיל בְּסִי' ב' מְשׁוּם דְכְתִיב כְּכָה וְאֵין הִלְכָה כַר"ע שְׁמַכְשִׁיר בֵּינוּ לְבִינָה אֶלְא כ"ז שְׁלֵא רָאוּ הַחֲלִיצָה פְּסוּלָה כו' וְסִיִּים לְבַסּוּף וְכ"ז שְׁלֵא רָאוּ הַג' גּוּף חֲלִיצַת הַמְנַעֵל הַחֲלִיצָה פְּסוּלָה עַכ"ל.

הנה ס"ל לסברא פשוטה שצריך הדין לראות גוף החליצה לעיכובא אפ"ל בלא שום תור דלעיני. אף באמת לפי מה דכ"ה הנ"י בסנהדרין פ' אד"מ וז"ל ויהי משמע נמי פ' מ"ח (דף ק"א) גבי פלוגתא דר' יהודא ורבנן דמר סבר מצות חליצה בג' ומ"ס בה' דאקשי ור"י הדיוטות מנ"ל נפקא לי' מלעיני מדאצטריף לעיני למעוטי סומין ש"מ דאפ"ל הדיוטות פשרים דאם"ן סנהדרין בעי למ"ל לעיני מדרב יוסף נפקא סנהדרין מגווקים הם מפל מום פדכתיב פולקף יפה רעיתי ומום אין בך והשתא אי ס"ד סומים פשרים הם לד"מ קא אצטריף שפיר לעיני למפסל סומים בחליצה ואפתי הדיוטות מנ"ל נהי דלא בעי סנהדרין דלמא מומחים בעי אבל אי בד"מ פסולי סומין לא אצטריף לעיני אלא למכשר הדיוטות עכ"ל אלמא דלחליצה פיון דסגי בהדיוטות הוי פשר אפ"ל סומים וגלי הקרא שלא יהיו סומים פמו גבי שארי דינים אבל לא שיהי' דין חליצה בעי ראי' טפי משאר ד"מ פאשר כ' המהרש"א משום דככה עיכובא הו באמת דבדברי הנ"י הללו הרעישו העולם שהיא נגד הגמ' דריש פ' מ"ח דז"ל הגמ' שם ור"י הדיוטות מנ"ל נפקא לי' מלעיני דאמר מר לעיני פרט לסומי' ומדאצטריף לעיני למעוטי סומי' ש"מ דאפ"ל הדיוטות דאם"ד סנהדרין בעי למ"ל למעוטי סומין מדתני ר"י נפקא דתני ר"י פשם שב"ד מגווקי בצדק כף ב"ד מגווקי ממום שנא' פולקף יפה כו' ומום אין בך ואיך היה לעיני מאי עביד לי' ההוא לכדרכא הוא דאתא דא"ר צריכא דיני למחזי רוקא דקא נפיק מפומא דיבמה דכתיב לעיני הזקנים וירקה כו' עכ"ל אלמא דדריש דלא בעי סנהדרין משום דכתיב פולקף יפה ולא משום דגם בלא"ה דבד"מ פסול ושאר הדברים שהקשה היש"ש ז"ל שם עליו דדלמא קרא ממעט סומא באחת מעיניו וכמ"ש התו' יעו"ש.

והנ"ל דשפיר דברי הנ"י דבאמת תמיהת הנ"י שתמה אהש"ס לכאורה תמי' קנימת דמהיכן מוכח דסגי בהדיוטות דלמא לא בעי סנהדרין אבל עכ"פ סמוכי' בעי ומהרש"א דחק לתרץ זה ולזה מתרץ הנ"י שפיר דהנה חליצה פשרה בלילה לת"ק דמתני' [שם דף ק"ד] ומסתמא גם ר"י לא פליג עלי' בזה דהא לא פליגי רק אי בעי ג' או ה' אבל בחליצת לילה מסתמא לא פליג על הת"ק והנה אם פשר בלילה בנדאי סומא באחת מעיניו פשר פמבואר ברי"ף והנ"י בסנהדרין וא"כ ה"פ בש"ס דכיון דמיעט תורה לעיני פרט לסומא ש"מ דלא בעי סנהדרין דסנהדרין בלא"ו צריכי להיות מגווקי ואי דלא בעי סנהדרין שוב ע"כ בסומא מאחת מעיניו פשר פיון דכשר בלילה.

וע"כ המיעוט אתי לשתי עיניו ובשתי עינים הלא פסול לד"מ נמי א"ו ש"מ דחליצה קיל דסגי בג' הדיוטות וה"א דכשר אפ"ל בסומא משתי עיניו ולהכי גילה התורה לעיני ושפיר שטחיות דברי הש"ס דש"מ הדיוטות דאם לרבות של יהי' סומא בא' מעיניו אמאי יהא פשר בלילה ואי משום שלא יהא בו מום דבעי סנהדרין א"כ לא צריף קרא לזה דסנהדרין בלא"ו מגווקים ממום וע"כ דלא בעי סנהדרין ועלתה השערה לאו אסנהדרין וכיון דלא בעי סנהדרין א"כ ע"כ המיעוט רק לסומא בשתי עיניו דהא פשר בלילה בנדאי דכשר באחת מעיניו כמ"ש הנ"י ובשתי עיניו הרי פסול לכל דינים ש"מ שחליצה גרוע בזה שפגי בג' הדיוטות וא"ש דברי הנ"י: ועכ"פ למדנו מדברי הנ"י דכיון דהתורה גילתה שחליצה סגי בהדיוטות וגרוע משארי דינים בתורה בנדאי דלא עדיף בזה שלא תסגי בידיעה לחוד זולת אי איכא קרא יתירה לזה ודלא פמהרש"ל שכ' דלא צריף קרא לזה.

והנה באמת לפע"ד י"ל דהקרא דוקא ברקיקה גילה שצריך לעיני הדיינים משום שהיא דרף בי פכה יעשה לאיש והקפידה התורה שהדיינים יראו הרוק שיוצא מפיה לבזותו דאינו דומה ביוש הנעשה בראי' לידיעה אבל בתליצת המנעל באמת סגי בידיעה לחוד וכ"נ מדברי הב"י סי' קס"ט ש וז"ל ותרוק בארץ פנגד פניו כו' בס"פ מצות תליצה תנן וירקה בפניו רוק הנראה לדייני' ובגמ' שם א"ר צריכי דייני למיחזי רוקא היכא דנפיק מן פומה דיבמה דכתיב לעיני וירקה ומשמע דיליף רב הכי מדלא פתיב וירקה לעיני דאז הוי משמע שאחר שיצא הרוק מפיה יראהו דמה"ט לא בעי דלחזי היבם פי נפיק רוק מפומא דכתיב וירקה בפניו אבל גבי דיינים דכתיב לעיני וירקה בעי דלחזי פי נפיק רוק מפומה עכ"ל ש"מ דדוקא גבי רקיקה שכ' לעיני קודם וירקה דרשי' שהדיינים יראו הרקיקה אבל גבי נעל דכתיב וחקלצה וגו' לעיני שפיר י"ל כיון דרואין המנעל אצל האשה הוי פחלצה לעיניהם ודו"ק פן נ"ל.

[א"ה נ"ל דט"ס יש פאן וכצ"ל אבל גבי נעל דכתי' ונגשה יבמתו וגו' לעיני שפיר י"ל וכו'. וכוננתו דהיש"ש בעצמו הק' מנ"ל דלעיני קאי על הרקיקה דילמא קאי על גוף חליצת המנעל ותי' דעל גוף החליצה ל"צ ריבוי דמגופא דקו דכ' ונגשה יבמתו אל הזקנים נשמע דמעכב פנ"ל בדבריו ו שפיר הביא ראי' מב"י דכיון דמגופא דקרא ונגשה יבמתו לעיני הזקנים נשמע א"כ שפיר א"צ לראות תחילת חליצת המנעל דוכ' ונגשה קודם לעיני ושפיר סגי בידיעה בלא ראי' כמו ברקיקה לגבי היבם ואי דא"כ הד"ק המהרש"ל לדוקתא מנ"ל לרבא לאוקמי הקרא על הרקיקה דילמא הקרא דלעיני מרבה גוף החליצה דלא תסגי בידיעה בלא ראי' ע"ז הסביר לן מעיקרא דמסתבר לי' לרבא לדרוש הפ' על הרקיקה מטעם בזיון פנ"ל ודו"ק עכ"ה].

אולם באמת קשה לעשות מעשה נגד היש"ש וב"ש וז"ל לזה נ"ל דנכון לצרף את הנוספי' כמש"כ ג"כ מעכ"ת ורק דלקאורה פיון דהוזמנו בפירוש לא לדייני' וכן מבואר בסדר חליצה שיזהיר את הנוספי' שלא יפללו בדין חליצה והמה רק לעדים להעיד על החליצה שפותרת לשוק ופסולה לכהן כמבואר בתה"ד סי' רכ"ו וז"ל ואדרבא כ"ש הוא דהא דמוסיפין שנים לפרסומי מילתא היינו משום שיעידו שהיא חלוצה ופסולה לכהן ושרי' לשוק עכ"ל א"כ לפי מה דאנן קיי"ל בחוה"מ סי' ז' דעד שהוזמן אינו ראוי להיות דין א"כ נפסלו מלהיות דיינים כיון שהוזמנו לעדים ניותר נ"ל דאפי' החולקים שם ופסקו דאפי' הוזמן מותר להיות דין מ"מ היינו שראוי אח"כ להיות דין אבל בשעת מעשה בודאי אינו ראוי להיות דין וכן מבואר ברשב"ם ב"ב [דקי"ד ע"א] לפי שיטתו דבקבלו עדות בלילה יכול להיות דין ולא עד שראה בלילה [יכול לדון ע"פ ראיית עצמו כיון שבלילה נעשה בפירוש עד] יעו"ש וא"כ לכאורה שוב אין מצטרף הנוספים אולם באמת נ"ל דתה"ד לא דייק דוקא להיות סהדי ממש רק הוזמנו רק שיוכל ע"י לבא לידי עדות אבל באמת גם שם דיינים עליהם וכן נ"ל מפשטא דגמ' הגם שתירצו הראשונים שבזמן הש"ס נתחברו יחדיו משא"כ השתא שמחלקין ביניהם מ"מ המעיין יראה שלענן זה לא נשתנה מבימי הש"ס וגם לא הוזמנו לעדים דוקא ויוכלו להיות דיינים וגם יוכל לצרף שאר העם כיון דסגי בהדיוטות וא"ל דלא סגי בלא פנונה דדיינים יוכלו להיות בלא פנונה ויעניין ביש"ש במעשה דר"ג שהודה לפני ר"י [בב"ק דע"ד ע"ב] ה"מ י"ל דלא קיבל את ר"י עליו מחמת ששמח בהוציאם לחירות ולהכי פירש"י דבעי מקום ישיבת

דיינים אַבל בתליצה וכיוצא בו סגי בלא פנונה לצרף את הרואים ודאי בנמצא א' מהם קו"פ (תסר ותכל על דאבדין): סליק בעזה"י חלק אבן העזר.

דברי חיים חו"מ שאלות ותשובות סימן א שאלה גדול הדור א' שיצה את נכדו הבתולה עם ב"ג והבטיח בקשרי התנאים לתת מזונות להזוג היינו לשלם בעד כל שבוע שמונה ריינש פסוף במשך שלשה שנים רצופים תיכף אחר התחונה ובעת הנשואין לא הי' אותו גדול שמה לקבל קנין על תנאים אחרונים פנהוג אעפ"כ שלח להזוג הג"ל כפי אשר הבטיח להם ושילם בעד שנה שלימה לאחדים.

והנה סוף תמוז העבר נפטר הגאון המנוח ז"ל ונתעלה למעלה ושבק לו חיי ונהנה פעת בא האברה חסן הגאון המנוח ז"ל הג"ל להוציא מיורשי המנוח ז"ל ההתחייבות ומראה מכתב מהגאון הג"ל בח"י וזה טופס האגרת אחר שכתב לו איזה ענינים שונים כתב לו בזה הלשון ואודות מעותיו המגיע לו ממני דיינו מר"ה דהאי שתא תר"א לפ"ק ח' זהובים מ"כ לשפוע דיינו עד חמשה עשר בשבט העבר כי אז עברה שנה הראשונה מזמן חתונתו עד מאה שנים עולה תשעה עשר שבועות והי' מגיע לו מאה וחמשים ושנים זהובים מ"כ וע"ז שלחתי לו ע"י הנגיד ר' אבא אליעזר חמשים זהובים מ"כ נמצא מגיע לו עוד מאה ושנים זהובים מ"כ מסרתי הסוף הלז ליד הציר המוכ"ז עבדו.

והמגיע לו מט"ו שבט והלאה עוד ב' שנים אי"ה הנני מוכן אי"ה לשלוח במשך הזמן כי ירחיב הש"י את גבולי ע"י איזה הנדמנות בעד חצי שנה או בעד שנה שלימה מזמן הלז כפי חסד השי"ת עלי וכפי השגת ידי.

ובזה אצא ואומר שלום מא"ה כנפשו וכנפש ח"ז ידידו לנצח (ב"ה) וחתם עצמו גם העיד ע"א לפני בד"צ בזה הלשון איך בין גיוועזין במקום פ' האט דאך מיר גישיקט הרב הגאון דק' הג"ל מעות לחתנו אונ ער האט מיר גיזאגט אז פעת האט ער נישט מעהר געלד אז עם וועט איהם צו גיפאהלין געלד וועט ער איהם נאך שיקען דען וואס ער האט זיך איהם מחייב גיוועזין איז אויף איהם איין חייב אין ער האט גיהייסען אז איך זאל זאגן לחתנו אז ער זאל זיך גאר ניט מצער זיין דען ער וועט איהם בצאהלין וואס ער האט איהם צו גיזאגט בחיוב עכ"ל העד שהגיד לפני בד"צ וטען היורש הרב הגאון בהרב הגאון המנוח ז"ל שאינו מתחייב מכח קשרי התנאים דהוי קנין אתם והמכתב שכתב אביו לחתנו הג"ל אין בו כדי להתחייב חדא שאיני רק דרך הבטחה שנית שהיא אומדנא שאביו ז"ל מעולם לא חייב עצמו רק קיבל ע"ע ליחם מהנדבות חלק חמישי ממה שנותנין בעד קמיעות וכדומה ולא עלה על דעתו מעולם להתחייב גופו והאיך יעלה על הדעת למפור התפיצים הנשאר אחריו לשלם לנכדו ואומדנא גדולה הוא לי לכל יודעיו ומכיריו.

גם טען באשר שאביו לא כתב בעצמו המכתב רק חתם ידו ולא השגיח במה שכתב הסופר והסופר העיד לפני הבד"צ שאמר המנוח הגאון ז"ל לכתוב ביני שיטי איזה תיבות אשר השמיט הסופר הרי שדקדק היטב.

גם העיד השליח שהביא המעות והמכתב הג"ל שתיכף אחר שהגאון הג"ל חתם עצמו על המכתב מסרו לידו להוליכו לחתנו: תשובה דבר זה מבואר בהרשב"א ומביאו הסמ"ע סי' ס"ט [ס"ק י"ב] דכתב ידו באגרת מהני ואינו נאמן לומר לטופס פתבתי וכן הספיקו

כל האחרונים נרק בזה יש מחלוקת אי נאמן במגו דפרעתי מבואר בכנסת הגדולה ובנ"ב
במהדורה תנינא [סי' ט"ו] וא"כ בנ"ד דאין נאמן לומר פרעתי פאָשר יתבאר בנודאי
דאין נאמן לומר לטופס פתבתי.

גם בלא"ה באגרת שכתב לחבירו לא שייך כלל לטופס רק השטאה או טעיתי ובנ"ד
בנודאי לא שייך השטאה פמבואר לכל מבין בדיני הודאות פיון דשלח מקצת המעות
ודבריו דרף הודאה גמורה.

וגם טעיתי לא שייך כלל פאן דאין פאן מקום לטעות דאינו דרף מו"מ רק שהודה
שנתחייב ואין לומר דטעה בדין דסבר דקנין אתו מהני זה אינו דגבירא רבא פנותי' בנודאי
לא טעה בדבר פשוט שהמין עם יודעים פדאמרינו בבבא מציעא [דף ס"ח ע"ב] גבי
שטרא דרה עיליש וזה פשוט למאוד.

אף בזה אני מסופק פינו דבאמת ידעינו שלא הי' חייב מעולם אם יכול לחייב עצמו
באגרת כזה. הנה באמת מדברי הב"ח מביאו הש"ך בריש [סי'] ס"ט מבואר שיכול לחייב
עצמו בכתב כזה.

אף לברר הדבר היטב שבנ"ד אין חילק בדבר נבאר ענין חיוב אשר [יש] בזה ג' [שיטות]
שיטת רש"י י"ל לפי מה דמשמע מפשט דבריו בריש הנושא דאינו יכול לחייב עצמו
בדבר שאינו חייב בשום אופן וכן הבינו מדבריו הדרישה בסי' מ'.

והנה כל האחרונים השיגו בזה על הדרישה ונמנו וגמרו דבדרף הודאה לכ"ע יכול לחייב
עצמו בדבר שאינו חייב ועיקר ראיתו מדברי הש"ס ב"ב [דף קמ"ט ע"א] גבי הודאה
דאיסר גיורא ולפענ"ד אין ראי' מזה דהנה לפי מה שנראה לכאורה דהודאה הוא פקנין
או קנין ממש פפי מה שהאריף הקצות ז"ל [בסי' מ' ובסי' קצ"ד] ואי"ה לקמן נדבר מזה
א"כ יש מקום לחלק בין היכי שמודה שדבר זה של חבירו פמו שאיסר גיורא הודה
שהמעות פקדון הוא של רב מרי בנודאי נקנה בקנין.

אבל באינו מודה על חפץ מסוים רק מחייב עצמו בהודאה שהוא חייב י"ל שאינו יכול
לחייב עצמו לא מבעיא למ"ד שיעבדו למ"ד וכתבו התוס' בב"ב [קע"ה ב' ד"ה דבר
תורה] דאפי' אם שיעבדו בפירוש אינו מדאורייתא דאין אדם יכול רק למכור נכסיו אבל
לא לשעבדם פשוט דלא מהני הודאה במקום שאינו חייב דאין אדם יכול לשעבד עצמו
נרק אם הוא באמת מחויב הוא משועבד מפח תיקון חז"ל.

אף גם למ"ד שיעבדו דאורייתא היינו דוקא דמן התורה משועבד אם הוא חייב לאחד
חייבה התורה הנכסים ושיעבדם אבל אם הוא אינו חייב כלל כ"ע מודים דאינו יכול
לשעבד עצמו חנם דמה"ת נעשה מחלוקת אשר לא נשמע בפירוש.

וכן מבואר באס"ז [בכתובות דף ק"א] לפי שיטתו שם פי זה טעמא דר"ל דאינו יכול
לשעבד עצמו בשעבוד במה שאינו חייב הגם שיכול למכור אבל לשעבד אינו יכול עיי"ש
וא"כ י"ל דלרש"י ז"ל גם ר' יוחנן ס"ל פן ומש"ה מפרש רש"י ז"ל פלוגתתו דוקא
בהודה [שחייב לו] מכבר ולא קשה על רש"י דא"כ מאי פריף הגמ' ממשנתנו דהנושא
את האשה ופסק לזון את בתה הא בכאן איירי דמחייב עצמו זה ליתא די"ל דגם במשנתנו
איירי בהודה שקיבל ע"ע לזון בת אשתו משום שנשא אמו בתורת חיוב גמור ושכירות

והגוי הודאה גמורה פמבואר באס"ז וגם מפתב לפהן חייב אני לה (מנה) [ה' סלעים] פריה הגמ' שפיר דהנה לפמ"ש הטעם דאינו יכול לחייב עצמו מחדש הוא משום שאינו יכול לעשות שעבוד ע"ע אבל גבי פהן דכבר משועבד מהתורה בנודאי יוכל לחייב עצמו ליתן השעבוד אשר עליו מה"ת להכנה אשר נראה בעינו ושפיר הוא משועבד לו והגוי כמו שמוכר או נותן לו וקרי קנין גמור ולא שעבוד משועבד הוא בלאו האי שטרא מה"ת ומש"ה פריה הגמ' שפיר לר"ל דוקא דלר"י יכול לחייב עצמו פיון דבלא"ה יש עליו חיוב ושעבוד לתת לאיזה פהן ושפיר יכול לחייב עצמו לתת לזה דוקא אבל לר"ל דזה אינו שטר פלל במאי מחייב עצמו הא איני שטר פלל ומתריץ הגמ' דבאמת אינו מחויב מפת השטר רק מפת משועבד לו מה"ת זולת השטר [והשטר אינו רק שמכרר לו פהן] ופריה הגמ' א"כ אמאי אין בנו פדוי דבשלקא לר"י דהחיוב עליו השתא מפת השטר א"כ שפיר דאין בנו פדוי דהא מה שנותן עתה הוא עבור השטר שנתן עליו ואין פודין בשטרות ומש"ה אין בנו פדוי ואפ"ה חייב ליתן לו משום שהתחייב לו בשטר ואלימא מלתא דשטרא אבל לר"ל שטר פזה אינו פלוס ואין מחויב ליתן לו רק מפת השעבוד ואמאי אין בנו פדוי ומתריץ פדעולא ומתריץ בזה קו' התוס' ד"ה פדעולא שהקשו וכי לא ס"ל לעולא כר' יוחנן ולר' יוחנן בלא"ה א"ש מה שאין בנו פדוי ולמה לי לעולא לחדש גזרה ולפמ"ש א"ש דבאמת אין אדם יכול לחייב עצמו בחיוב דבר שאינו חייב ורק בכאן הגוי פמקנה לי הטובת הנאה וממילא מחויב ליתן לו.

אף כ"ז למ"ד טובת הנאה ממון. אבל עולא גופא דס"ל בקדושין דטה"נ אינו ממון ולא נקנה פלל בשטר וחיוב חדש במה שאינו חייב לא מהני א"כ לדידנ' השטר לא מעלה ולא מוריד מידי דבשלקא לר' יוחנן דס"ל טה"נ ממון א"כ הגוי פהקנה לו בשטר זה הטה"נ [דהוא דבר מסוים] ושוב ממילא חייב ליתן לו מפת השטר דאלימא לדידנ' שטרא פהאי מש"ה אין בנו פדוי.

אבל לעולא דטה"נ אינו ממון וחיוב חדש לא יוכל לעשות ע"ע ולא נשאר רק שעבוד דמה"ת המשועבד מבלעדי השטר והשטר אינו רק לברר לו פהן כמו לר"ל. אבל אין שום חיוב בזה השטר כמו לר"ל מש"ה הנצרך לחדש גזירה שפא יאמרו ודו"ק.

והמענין באסיפת זקנים במהדורא קמא של רש"י יראה שדברי נכונים בזה. (והנה באמת יש מקום לומר לפי מה דמבואר בתוס' הנושא דהחיוב נקנה בשטר פמבואר בדבריהם ד"ה): הינצא מדברינו שיש לתרץ דברי הדרישה אשר הבין דברי רש"י ז"ל בפשוטן [דהיקא] דאינו יכול לחייב א"ע חיוב חדש אשר אינו חייב גם הודאה לא מהני פנ"ל.

אולם פבר הקשה ע"ז התנאים מהא דעבחו"ל אלמא דיכול לעשות ע"ע חיוב חנם. ובאמת יותר יש להוכיח זה מדברי רש"י בכתובות י"ט ע"ב ד"ה עדים שכ' וז"ל יזה שעבד לו נכסיו מעכשיו אם ילנה אפי' לאחר זמן וכו'.

אף באמת י"ל דשם איירי בדרך הודאה שכ' ע"ע שלנה מפלוני מנה אף באמת זה אינו הודאה פלל דא"כ ל"ל מטי לידו דוקא [וכדאמרי' בב"מ די"ג] א"ו דזה אינו הודאה רק שכ' ע"ע שטר ללות לכשיצטרף אף זה י"ל פיון דלאחר פן באמת לנה ההודאה דלמפרע שפיר הגוי הודאה להתחייב בו מאז כמו שמבואר גבי הלואה אחר הודאה שמצטרפי ומפרש בסמ"ע סי' כ"ט דא"צ לתבוע שני המנות משום דאמרינן דהודה פדי שילנהו

לאחר פן הרי דלפי דברי המלנה עצמו היתה ההודאה על תנאי שילנהו ואם לא הי' מלנהו לא הי' מתחייב בהודאה זו.

וא"כ ליכא רק עד אהד שילנהו אעפי"כ אמרינו פיון שעכ"פ הלנהו ממילא ההודאה למפרע טובה ונהי הודאה פן נמי הכא ניהו דהודאתו הי' על סמך שילנהו מ"מ אם לנה שפיר הוי הודאה דלמפרע להתחייב בו מאז עיין בנתיבות המשפט [סי'] פ"א מה שמתרין דברי הש"ף בשיטת בעה"מ מש"ה פתב רש"י שם דיכול להתחייב משום הודאה דהוי דרף הודאה אבל לחייב עצמו י"ל דגם לרש"י בשטר אינו יכול להתחייב דלא פתומים.

ועפ"י הדברים הללו מן שבים היטב דברי הרא"ש בב"מ דף י"ג וז"ל ומ"ש רב אלפס וגם מה שכתוב בשטר הקנאה שטר שיש בו קנן לא ברירא לי מה חילוק יש בין יש בו קנן לאין בו קנן פיון שכתוב בשטר פ' ליה מפלוני מנה נשתעבדו נכסי לנה למלנה אף בלא קנן דשד"א שכל מה שאדם חייב נכסיו משועבדים לפרוע כו' א"נ אין דעתו שיחול השעבוד עד שיבואו המעות לידו כו' עכ"ל ולכאורה דבריו מחוסרים הבנה מ"ש דגם באין בו קנן נשתעבדו הנכסים פיון שכתוב בשטר שלנה מאי מהני מה שכתוב בשטר ומה חייב יש בזה פיון שעדיין לא לנה ואפתי ליחוש שמה פתב כו' ואתי למטרף שלא כדיו פאשר פבר האריף התומים להקשות בזה אבל לפי מה שהוכחתי מדברי הסמ"ע דבהודאה שהיתה על סמך שילנהו אח"כ אם הלנהו באמת אח"כ מתחייב ע"י ההודאה דלמפרע מאז שפיר הקשה הרא"ש דגם באין בו קנן מ"מ אם ילנהו אח"כ ובפרט לפי דברי הר"ן בכתובות [פ"ב הנ"ל] דלא חיישינו כלל לשמא לא ילנה כלל רק לכתוב ללות בניסן ולא ילנה עד תשרי וא"כ שפיר משועבד בשטרא מאז ואתי שפיר דבריו דע"כ צ"ל דאין הקול יוצא פנ"ל וממילא אם משעבד מעכשיו דהקול יוצא הוי שטרא הקנאה.

וגם בזה הדרף יש לישב דברי הר"ן פתובות פ"ש שכתוב בזה"ל לעולם דקא אמרי עדים אעולה לא חתומי כו' ופרש"י כו' שאומרים לא הלנהו כו' וזה שעבד נכסיו מעכשיו אם ילנה אחר זמן כו' ונ"ל שהזקיקו לומר פן דאל"ה תיפוק לי דמשוי נפשיהו רשעים דהוי מוקדם כו' ותמה אני אפתי היכי סגי בהכי דהא מסקינן בב"מ שאין רשאים לכתוב רק או באקנייתא שמשעבד בין ילנה בין לא ילנה ואין פאן אמנה או פשמלנה עמו וראו [הלואת] המעות לרש"י ז"ל וכיון שפן בכה"ג נמי אית לסהדי למיחש דילמא פתב ללות ולא ילנה כלל ואי פתבו רשיעי ננהו ונלא צריכי לדר"כ ונ"ל דהתם בשנים או חזין למאי דשכיח חיישינו דהיינו שלא ילנה עד תשרי שהדבר מצוי פך בכל יום אבל לשלא ילנה כלל לא חיישינו הלכך כל שפרש לנה לכשילנה ישמעבד מעכשיו כותבין אפי' בלא אקנייתא נאפי' אין מלנה עמו ומכאן למדנו דין זה עכ"ל הר"ן שם והש"ף בסי' ל"ט ס"ק (מ"ב) [מ'] הניח דבריו בצ"ע דכיון דלרב אשי לא אמרינו עידיו בפתומיו זכין לו מה פכך שמשעבד לו מעכשיו ס"ס שטרא לא מטי לידן' עד לבסוף כו' עכ"ל ולפמ"ש א"ש דבאמת פיון דאין חוששין כלל לשמא לא ילנה כלל רק שיאחר מללוות עד תשרי עכ"פ הודאה הוא לחייב מעתה.

והא דלר"א אין כותבין בשטר דלאו אקנייתא הוא משום דאין דעתו לשעבד מעתה כמ"ש הרא"ש ז"ל אבל אם משעבד בפירוש מעכשיו מהני מטעם הודאה וזה ברור לפענ"ד. ומה מאוד מתקו לפ"ז דברי הרי"ף [בפ"ק] דב"מ וכמבואר [ברא"ש כ' א'] שמתקל בין

מְכַר לְהַלְוֹתָהּ דְּבִמְכָרָהּ לֹא אֶמְרִינָן דְּעַבְחָז"ל דְּהֵנָּה הִטְעַם דְּעַבְחָז"ל לְפִי הַגְּ"ל הוּא אֵינוֹ מְשׁוּם שְׁמַחְיָיב עֲצָמוֹ אִף שְׁאֵינוֹ חַיִּיב דְּהָא אֵינוֹ יְכוּל לְחַיִּיב עֲצָמוֹ גַּם לְשִׁיטַת הָרִי"ף וְ"ל דַּס"ל דְּיְכוּל לְחַיִּיב א"ע אִפִּי בְּאַתָּם עֵינְדֵי מ"מ בְּמַחְיָיב עֲצָמוֹ עַל תְּנַאי לֹא מְהֵנִי כְּמִבְנוֹרָה בְּהַשְׁ"ף ס' מ"ם וּ"כ הֵכָא דְּאֵין מְחַיִּיב עֲצָמוֹ רַק אִם יִמְטָא הַשְׁטֵר לִידְנָי וְדַאי אֵינוֹ חַיִּיב וְרַק כָּל הַחַיִּיב הוּא מְשׁוּם הוֹדָאָה כְּנ"ל וּ"כ כ"ז שְׁפִיר בְּהַלְוֹתָהּ דְּתִיכְף בְּשַׁעַת כְּתִיבַת הַשְׁטֵר בְּנִיטָן הוֹדָה ע"ע שְׁמַחְיָיב לְחַבְרֵירוֹ רַק שְׁהַהוֹדָאָה הֵיטָה עַל סְמָךְ אִם יִלְוֵהוּ וְאִם בְּאַמַּת הַלְוֵהוּ לְבִסוּף מְשׁוֹנְעָבֵד מִמִּילָא מַעַת הַהוֹדָאָה לְמַפְרַע אֲבָל בְּמַכִּירָה שְׁכ' שְׁטֵר לְלוֹקַח בְּנִיטָן דְּאֵינוֹ כְּלוּם פִּי בְּאַמַּת לֹא מְכַר לוֹ כְּלָל וְאֵי דְּהוֹדָה לוֹ שְׁמַכְרָה הָא הַהוֹדָאָה הֵנִי עַל סְמָךְ שְׁיִקְחָהוּ מִמֶּנּוּ וְעַתָּה פִּינּוֹן שְׁמַכְרוֹ לְאַחַר אֵין מְכִירְתּוֹ כְּעַת כְּלוּם מִמִּילָא בְּטָלָה הַהוֹדָאָה אִף בְּשׁוֹבֵר דְּבְּאַמַּת יְכוּל לְמַחֵל חוּבוֹ בְּחִנּוּם שְׁפִיר אֵין צְרִיכִין לְטַעַם הוֹדָאָה רַק שְׁמַחַל לוֹ לְמַפְרַע עַל תְּנַאי שְׁיִבֵּא לִידּוֹ מִש"ה גַּם אִם מְכַר הַשְׁטֵר בֵּינִתִּים [בְּטָל הַחוּב] לְמַפְרַע שְׁהָרִי אָדָם יְכוּל לְמַחֵל חוּבוֹ בְּדִיבּוּר בְּעֵלְמָא מִשְׁא"כ מְכַר דַּא"א לְהִיּוֹת בְּלִתֵי שְׁטֵר ע"כ הָא דְּעֵדִיו זְכִין לוֹ בְּחַתִּימָתוֹ מִטַּעַם הוֹדָאָה כְּנ"ל וּבְמַכְרָהּ לֹא שְׁיִיף זָה.

וְיִתְיַשֵּׁב בְּזָה מַה שְׁהַקְשָׁה הַשְׁ"ף בְּסִי' ל"ט [ס"ק ל"ט בְּד"ה וְעוֹד תְּמִי'] דְּהָא גַּם בְּשׁוֹבֵר בְּעֵינָן מְטָא לִידּוֹ [לְדַעַת הָרִי"ף] וְלִפִּי דְּבְּרִינּוֹ א"ש דְּבְּאַמַּת אֵין כְּנֻנַת הָרִי"ף דְּשׁוֹבֵר כְּשֵׁר בְּלֹא מְטָי לִידְנָי רַק מְחַלֵּק בֵּין מְכַר קַרְקַע דְּלֹא נִגְמַר הַקְנָנָן רַק אִם מְטָי לִידְנָי וְאִם מְכַר בֵּינִתִּים מַה מְהֵנִי דְּמְטָי לִידְנָי לְבִסוּף הָא שְׁטֵרָא הֵנִי כְּפַחְסָפָא בְּעֵלְמָא פִּינּוֹן שְׁאֵינוֹ שְׁלוֹ לְאַחַר שְׁמַכְרוֹ לְאַחֲרִים אֲבָל בְּדַבָּר דְּאִיתָא תַּחַת יָדוֹ כְּגוֹן מְחִילָה אֵין צְרִיכִין לְבֹא מִטַּעַם הוֹדָאָה רַק שְׁמַחַל לוֹ לְמַפְרַע עַל סְמָךְ שְׁיִמְטָא לִידְנָי וְכִשְׁיִמְטָא לִידְנָי חַל הַשׁוֹבֵר לְמַפְרַע וְדו"ק וְגַם דְּבְּרֵי הַטּוֹר [שָׁם] שְׁכ' דְּאֵין לְחַלֵּק בֵּין מְכַר לְהַלְוֹתָהּ וְאֵעִפִּי"כ מְחַלֵּק דְּבְּשׁוֹבֵר לֹא בְּעֵינָן מְטָא לִידְנָי וְהַקְשָׁה הַשְׁ"ף [שָׁם ד"ה וְמִיּהוּ ק"ל] דַּע"כ לֹא מְחַלֵּק הָרִי"ף בְּמַחִילָה רַק מְשׁוּם דְּמְחַלֵּק בֵּין מְכַר לְהַלְוֹתָהּ אֲבָל לְהַטּוֹר שְׁלֵא חַלֵּק בֵּין מְכַר לְהַלְוֹתָהּ לְמַה מְחַלֵּק בְּמַחִילָה דְּלֹא בְּעֵינָן מְטָא לִידְנָי [דְּהָא בְּהָא תְּלִי].

וְלִפִּי הַגְּ"ל א"ש דְּהֵנָּה בְּאַמַּת לְפִי מַה דְּקִי"ל כְּשִׁמּוּאֵל דְּהַמּוֹכֵר שְׁט"ח לְחַבְרֵירוֹ וְחִזּוֹר וּמְחַלּוֹ מְחוּל א"כ אֵין צְרִיכִין כְּלָל לְהָא דְּעַבְחָז"ל אִף דַּב"מ אִם הַמְּחִילָה הוּא מַעַתָּה אוֹ שְׁמַחְתַּחֲלַת מֵאֵז כְּגוֹן לְעַנְנֵן קְדוּשִׁין וְכְדוּמָהָא"כ לְפִי מַה שְׁכַתְּבָנוּ דְּבְּאַמַּת הֵנִי הוֹדָאָה אִם מְטָא לִידּוֹ לְבִסוּף כְּגוֹן אִם יִלְוֵהוּ אוֹ מְחוּל הֵנִי הוֹדָאָה לְמַפְרַע א"כ בְּמַחִילָה פִּינּוֹן שְׁמוּחַל לְבִסוּף מִמִּילָא מְהֵנִי הוֹדָאָתוֹ לְמַפְרַע וְע"כ לֹא הוֹצֵרְכוּ לְסַבְרַת הָרִא"ש אֲלִיבָא דְּהָרִי"ף דְּמְשׁוּם שְׁמַחְלֵק בֵּין מְכַר לְהַלְוֹתָהּ הוֹכֵרַח לְחַלֵּק בֵּין מְחִילָה לְהַלְוֹתָהּ הוּא אֲלִיבָא דְּאַבְיִי (דַּס"ד) [דַּס"ל] דְּלֹא כְּשִׁמּוּאֵל אֲבָל לְפִי מַאי דְּקִי"ל כְּשִׁמּוּאֵל בְּלֹא"ה לֹא צְרִיף בְּשׁוֹבֵר מְטָא לִידְנָי מְשׁוּם דְּהֵנִי הוֹדָאָה לְמַפְרַע וְדו"ק ב"ה אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּדַרְךְ אֲמַת בְּסוּגְנָי זֹו פִּי הָאִיר ד' עֵינֵי וּמְצָאֵתִי בַּפ"י [א"ה אוֹלִי הוּא בְּפִנֵי הוֹשִׁיעַ חַלֵּק ה' ס"ס ל"ט] בְּחִידוּשִׁיו עַל הַטּוֹר ח"מ ג"כ סְבָרָא זֹו דְּנַחֲשֵׁב הוֹדָאָה לְמַפְרַע וְכַמְעַט כָּל הַעֲנָנִין מְבֹנָר שָׁם רַק בְּאִיזָה דְּבְּרִים אֲשֶׁר בְּאַרְתִּי בְּסְבָרָא בְּהַרְחַבַת הַעֲנָנִין יוֹמֵר.

הִינְצָא לְנוּ מַכ"ז דְּאֵין לְהִזְכִּיחַ מְשָׁם דְּרַש"י ס"ל שְׁיְכוּל לְחַיִּיב עֲצָמוֹ בְּשְׁטֵר בְּעֵדִים דְּהֵתָם הוּא מִטַּעַם הוֹדָאָה הֵגַם דְּלְכָאוּרָה רַש"י לֹא ס"ל כְּהָרִי"ף לְחַלֵּק בֵּין מְכַר לְהַלְוֹתָהּ א"כ ע"כ טַעַמּוֹ לֹא מְשׁוּם הוֹדָאָה אִף בְּאַמַּת בַּפ"י שָׁם הָאֲרִיף לְבָאָר דְּגַם דַּעַת רַש"י כְּהָרִי"ף

גם כי בלא"ה יש ליישב ולומר דגם במקור עבחו"ל גם אי נימא הטעם משום הודאה וקל להבין וא"כ בנ"ד עכ"פ הוי הודאה לכ"ע יכול לחייב עצמו גם לרש"י.

אף זה נשאר לנו לבאר לשיטת התוס' [שם בפ' הנושא] דס"ל דסוג' איירי במחייב א"ע והטעם משום מקנה לו בהאי שטרא פמבואר בדבריהם שהקשו לשיטת רש"י דאיירי בהודאה מאי ראי' מיימי [בגיטין דף כ"א] מהא דערב לאחר חיתום שטרות [דאקנויא אקניתא נהל' דאל"כ] והא בעי ספר מקנה ומאי קוש' הא איירי בהודאה ומשמע דלשיטת ר"ת ז"ל דלעגן חייב איירי אתי שפיר קו' הגמ' והא בעי ספר מקנה ש"מ דבמחייב עצמו בעי ספר מקנה וא"כ באגרת פנידן דידן דכתוב בתוכו שאר ענינים ולא נכתב לשם הקנאה ולא נתפונן המקנה להקנות ולא הקונה לקנות א"כ יש להתיישב ולומר פנין דינעין שלא הי' חייב מעולם א"כ בזה השטר לא קנאוהו (אף) [אף] לפי מה שהוכחנו דהוי משום הודאה כ"ע מודים דלא בעי ספר מקנה אולם בגוף הדבר שפמבואר בתוס' ה"ל דבעי ספר מקנה א"כ קשה בחייב אני לה מנה הוי רק שטר ראי' א"כ במאי יתחייב ויענין בש"ף סי' ס"ו [ס"ק מ"ו] דשטרי דידן שטר ראי' הם ורק משום דטורף ממשעבדי הוי שטר קנין א"כ בחייב אני לה מנה דאינו טורף ממשעבדי במה מחייב א"ע וכן מבואר באסיפת זקנים דחייב אני לה מנה הוי רק שטר ראי' יענין בסי' קצ"א במכרתי ונתתי דהוי שטר קנין הוא משום דמנוכר שם קנין וגם בזה פליג הטור יעו"ש ואפשר שמשמעם זה נזהר רש"י מלפרש דאיירי במחייב עצמו עכשיו דא"כ במה יקנה הא השטר הוא שטר ראי' ומיישב בזה מה שהקשה עליו דמאי פריה הגמ' מהנושא את האשה הא במתניתין לא איירי בדרף הודאה ולפי מה שפכתנו לק"מ דהא במתניתין איירי שכותב לה שפחייב עצמו עכשיו הוי שטר קנין פמבואר בש"ף סי' ס"ו [שם] ולא קשה נמי מה שהקשה על רש"י דילמא מתניתין איירי דאמר אתם עידי דז"א דהא לר"ל דהאי שטר לא מידי היא פנין דלא חתם שמו אתם עידי לחודא לא מהני דהוי חייב חדש ובמאי משעבד נפש' אכל לר"י באם כותב הריני מחייב עצמי הוי שטר שפיר הוי שטר מקנה אכל בחייב אני לה מנה דהוי שטר ראי' לא מהני לחייב עצמו לכך מפרש רש"י דאיירי לענין הודאה.

וליישב שיטת ר"ת צ"ל דס"ל דגם שטר שאינו גובה בו ממשעבדי מקרי שטר קנין כמ"ש הקצות בסי' ס"ו ועפ"ז יתישב דברי רמ"א ז"ל סוף סי' נ"ה דפסק בהמשליש שטרו דגובה הב"ח ולא ממשעבדי גבי מי שפרע מקצת חובו והשליש שטרו אם לא יבוא ליום פ' יחזיר לו שטרו והקשה הש"ף ז"ל דאמאי יקנסו שלא יגבה ממשעבדי הא הלנה לא יניח לגבות ממשעבדי [כל החוב] ועד פאן לא קאמר הרא"ש ז"ל דאינו גובה ממשעבדי רק לתירוץ קמא ס"ל דגובה פולו מב"ח דנקנה במסירה לחוד אכל לתירוץא בתרא דכונת' קי"ל דאותיות בעי פתיבה ומסירה א"כ אינו גובה מב"ח רק מחצה לא שייך קנס יעו"ש שהניח בצ"ע ועפ"י דברינו א"ש דהנה קשה על דברי הרא"ש בנדרים [דף כ"ז ע"ב] שהקשה דאמאי יגבה מב"ח [בלא כומ"ס] וקשה עליו דאמאי לא יגבה הלא פשמוסר לו השטר גובה בו פמו כל פתב יד ונהי דנמחל שעבודו אכל מב"ח שפיר גובה ומאי שיטי' דכתיבה ומסירה בשטר שלו ע"ע וכבר העיר בזה התומים.

אף באמת אתי שפיר פיון דבאמת הוא מחייב עצמו במה שאינו חייב א"כ במאי יתחייב ואי משום דקני' מני' הא הקנין לא הנה רק לסלק האסמכתא פמבואר בהכ"מ דלא פהתומים שהקשה דיתחייב מפת הקנין וזה ליתא פמבואר בכ"מ פי"א מהל' מכירה גם בלא"ה הקנין אינו רק להחזיר לו שטרם וא"כ במה יתחייב וצ"ל מפת השטר וקשה הא בעינו שטר מקנה שיהא של הנותן והכא השטר לא נפרע רק מקצתו ועדיין כ"ז שלא נפרע כל חובו הוא נקנה להמלנה פמבואר בסי' נ"ז דאין צריף להחזיר השטר כ"ז שלא נפרע פולו והואיל והוא שטר מקנה ונקנה להמלנה בתחלת הלואה עד שפרעו לו כל חובו א"כ במאי שוב עתה מקנהו לו הלנה מחדש חיובו של עכשיו שמחייב עצמו באם לא יבא (דא"ל דהמלנה מקנהו לו דא"כ יחא נמחל שעבודו על חצי השני שלא נפרע ולא יגבה ממשעבדי ולמה לו זה) וא"כ פיון דליכא במה להקנות שפיר הקשה הרא"ש ז"ל במאי קנה לגבות מב"ח החצי שנפרע וע"ז הוצרף לתרץ דקנהו במסירה [ולמאי דקי"ל דבעי כתיבה ומסירה הוצרף לתרץ שפן הותנה מתחלה שיהי' המעות מתנה והשטר יהי' פמקדש] אף לשיטת הרמב"ם דבאומר חייב אני לה מנה בשטר חייב גם באינו מוסר לו השטר פכל א"כ מכ"ש פשמוסר לו השטר רק שאינו שלו דהוי פחייב אני לה מנה בשטר א"כ שפיר חייב לשיטת הרמב"ם אף הרא"ש ז"ל לשיטתו דס"ל דבאומר חייב אני לה מנה בשטר פטור רק שמוסר לו שטר וכשיטת התוס' ז"ל א"כ שפיר הקשה במאי משעבד א"ע הא ליכא ספר מקנה ומש"ה הוצרף לתרץ (דנקנה בכתיבה ומסירה) [פנ"ל] אף לדין שקי"ל בזה פהרמב"ם ז"ל דחייב אני לה מנה בשטר דחייב ולא בעי ספר פכל א"כ שפיר חייב בחצי השני וגובה מב"ח פולו ושייף חששא לענין משעבדי מש"ה שפיר פסק רמ"א דאינו גובה פכל ממשעבדי ודו"ק.

הינצא לנו מכ"ז דלכל השיטות בהודה דרף הודאה דגובה מב"ח דיכול לחייב א"ע דבר שאינו חייב דרף הודאה הן אמת שמדברי התו' פתובות [ק"ב ד"ה אליכא] משמע דמש"ה נקנה בשטר חיוב חדש הואיל וטרח למכתב שטרא גמר ומקני א"כ י"ל במקום דליכא הך סברא פגוונא דנ"ד לא נקנה חיוב חדש אף פבר אמרתי דבדרף הודאה שפיר קונה ובפרט לפי מאי דקי"ל בסי' מ' לשיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל דבאתם עידי לחוד יכול לחייב עצמו בדבר שאינו חייב אף לכאורה לפי מאי דמבואר בתוס' [שם] דלא מקרי הודאה רק פגוונא שיקול לחייב עצמו מחדש.

דהקשו שם פסוגיא לרש"י דאיירי בהודאה מפבר מאי הקשה הגמ' פגיטין מערב הא בעי ספר מקנה הלא איירי בהודאה מפבר ותירצו בשם מור"ם דלא הוי הודאה רק בשטר שיקול לחייב עצמו א"כ בנ"ד די"ל דלא הוי ספר מקנה גם מטעם הודאה לא מהני אף באמת זה ליתא דשאני התם דהנזיר אינו שלו ולא יוכל להקנות בהקנאה לא הוי נמי הודאה אבל פגוונא דנ"ד שהנזיר של המודה ורק שאינו מקנהו שפיר מהני אם הוא דרף הודאה פיון שהוא בדרף שיקול להקנותו דרף חיוב אם יקנה לו הנזיר וראי' ברורה לחילוק זה מדברי התוס' עצמם שפכתבו אח"ז (בד"ה) דבתרתי איירי שמחייב עצמו לאחר מתן מעות וא"ת דאינו יכול לחייב עצמו לאחר מ"מ יתחייב מטעם הודאה [ע"ש] וקשה אם אינו יכול לחייב א"ע גם הודאה לא הוי א"ו פיון דשאני הכא דאינו יכול לחייב עצמו משום דלאחר מ"מ הוי אסמכתא אבל בעלמא יכול לחייב א"ע א"כ שפיר הוי

הודעה דהי' קודם מ"מ א"כ בנ"ד נמי פינו דיוכל לחייב עצמו בזה השטר נהי דלא הקנהו לו מהני מטעם הודעה.

ואף בגוף דיני הודעה היכא דנדעין שאינו חייב צריף להתחייב בדבר כי הנה לכאורה אם נימא טעמא דהודעה בע"ד כמאן עדים דמי א"כ בדבר הגלוי לכל דאפי' עדים אינם נאמנים [כמבואר בתו' יבמות פ"ח ע"א ד"ה אתא גבר'] גם הודעת בע"ד לא מהני.

ובאמת גבי הודעה דאיסר [גירא בב"ב דף קמ"ט ע"א] מבואר שם בתוס' ד"ה ואי ועיין שם בדף מ"ד ע"ב ד"ה דלא] דאפי' בידוע שאינו פן מהני ההודעה והנה הקצות [הנ"ל] רצה להוכיח דהוא מטעם קנן ולכאורה משמע פן ברש"ב"ם ב"ב ד' קכ"ח [ע"א] ד"ה אינו יכול ונ"ל וכמאן דאודי לי' (שעבודו) [שהוא עבדו] של זה שנסבע אלמא דס"ל דטעמא דקיבל עליו קרוב או פסול דאודי לי' וכו' הוא מטעם הודעה ובגמ' סנהדרין ד' כ"ד [ע"ב] איתא וצריכא דאי תנא תולה בדעת אחרים בהא קאמר ר"מ משום דלא גמר ומקנה וכו' אלמא דהודעה כהקנאה הוא וכן משמע מדברי התוס' ב"ק ד' ק"ד ד"ה אגב וכבר העיר ע"ז הקצות [בסי' קצ"ד] אף מאי דתיירצו שם על ההוא דפרק הנהב [דף מ"ו ע"א] דהי' עומד בגנן דמשני הגמ' דלית לי' ארעא וקשה דלקני לי' באודיתא ותיירצו דאי לית לי' ארעא לא הי' קרוין מעותיו מדאורייתא אבל לענין לגבות למה לא יגבה ע"כ ודבריהם אינם מובנים דבקיצור הו"ל לפרש דנה הני רק קנן דרבנן ואולם באמת דכיון דהני קנן דרבנן מחוייב מן התורה לתת לו משום הן שלח [יהי'] צדק דבמתנה מועטת מחוייב ליתן רק במתנה מרובה מותר לחזור משום דלא סמכה דעתה [כמבואר בח"מ סי' ר"ד] וכיון דהני קנן דרבנן ממילא סמכה דעתה ותייב ליתן מדאורייתא רק דמ"מ אינו יכול לפדות בהן המעשר פינו שאינו רק חייב אבל המעות אינו שולו וכן מורין כמה מקומות בש"ס דהודעה מטעם קנן אולם ברש"ב"א בתשו' מביאו הב"י [בח"מ] סי' רנ"ב דכתב בהדיא דהודעה אינו קנן פלל הגם דמחידושי קידושין [דף כ"ו] אשרהעיר במקור חיים [סי' תמ"ח ס"ק ה'] אין ראי' כ"כ אבל בתשו' מבואר להדיא פן ומדברי רש"י גיטין ריש השולח גבי מתנה בטיילה הוא דבריו קיימין ואין ב"ח גובה ממנו משמע דהודעה הוא מטעם חייב דאל"כ אמאי לא יגבה הב"ח ממנו אף דלזה נ"ל דנדאי כ"ע מודים דהודעה מטעם חייב רק (גם) במקום שידעין שפודאי אינו חייב [אז] הוא מטעם קנן ומש"ה בגיטין די"ל דהוא מטעם הודעה מפבר דמהני גם שהוא חב לאחרוני פמבואר בחידושי הרשב"א שם ומש"ה אין ב"ח גובה אבל לעולם י"ל דגם במקום דאינו יכול להיות מטעם הודעה מפבר שנתחייב לו מהני עכ"פ מטעם קנן אף באמת בספר בני יעקב מוכיח בראיות ברורות דדעת כל הפוסקים דהודעה הוא רק שאנו מחזיקים שפן היא ובגונא דלא שייך זה באמת לא מהני הודעה ועפי"ז נראה דנכונים דברי הב"ש [בסי' ל"ח ס"ק ל'] כתב גבי הרי את מקודשת לי אם יש לי ביד פ' מנה דלא מהני הודעת פ' פינו דאילו באמת אין לו אין בהודעתו ממש רק דאנו אמרינן לחובתו דנאמן ע"ע לחייב ליתנו לו אבל לענין קיום התנאי עדיין הספק במקומו דילמא אין לו בידו ונמצא בעת הקידושין לא הי' לו ודלא כספר הפלגה שהשיג עליו [בק"א]: היוצא לנו מכ"ז פינו דבתשו' רשב"א מבואר להדיא דהודעה אינו קנן וכן הרבה הראשונים כתבו פן בפירוש מביאם בספר בני יעקב הנ"ל ולא מצאנו לאחד מגדולי הראשונים שיאמר דהודעה היא קנן וזולת התוס' ב"ק [הנ"ל] בנודאי אין לנטות מהדבר דהודעה הוא רק

בגונןא שיכול להיות פן אכל בְּדָבָר שְׁגָלוֹי' לְכָל שְׂאִינוּ פִּן אֵין בְּהוֹדָאתוּ מִמֶּשׁ וּא"כ לפי"ז
בנ"ד לְכַאוּרָה אַחֲרֵי שְׁגָלוֹי לְכָל שְׂלֵא הִי מַגִּיעַ מְעוֹלָם מִהַגָּאוֹן הַחֲסִיד ו"ל לַחֲתָנוּ א"כ
אֵין בְּהוֹדָאָה מִמֶּשׁ.

אָדָּה בְּאַמַּת לְפִי דְּמִבְּנֹאֵר בַּתּוֹס' ב"ב גְּבִי אַבְעָי' דש"מ שְׁהוֹדָה [שֵׁם דָּף קמ"ט הַנְּ"ל] מְבֹנְאֵר
גַּם שְׁגָלוֹי לְכָל שְׂאִינוּ פִּן מְהַנִּי הוֹדָאָה פִּמוּ גְּבִי אִיֶסֶר גִּיּוּרָא שְׁהִי גְלוֹי לְכָל שְׁהַמְעוֹת אֵינוּ
שְׁל רַב מְרִי וְרַב מְרִי בְּעַצְמוֹ יָדַע פִּן אַעפ"כ אֶהְנִי הַהוֹדָאָה וצ"ל פִּינֹן דַּעכ"פ יְכוּל לְהִיּוֹת
הַדְּבָר בְּאִיזָה אֲנִפֹן רַחוּק שְׁיִהְיִי מְהַנִּי הוֹדָאתוּ פִּמְבֹנְאֵר בְּסַפֵּר בְּנִי יַעֲקֹב דְּאַפְי' בְּדָרָךְ רַחוּק
אַמְרִינוּ דְּהוּי הוֹדָאָה דְּכֵן הִי פְּדָבְרִיו יַעו"ש וְכֵן ה"נ יוֹכַל לְהִיּוֹת שְׁהַקְנָה לוֹ מְעוֹת ע"י
אַחַר כמ"ש פִּן גְּבִי הוֹדָאָה דְּאִיֶסֶר יַעוֹנֵן בְּדָבְרֵיהֶם וּבִלֵּא"ה פִּי אֵין לָנוּ לְזוּז מִפְּסַק הַש"ע
[ס'י מ'] הַמְחַיֵּב עַצְמוֹ בְּדָבָר שְׂאִינוּ חַיֵּיב הַגַּם שְׁיָדוּעַ לְכָל מ"מ מְחַיֵּיב מִטַּעַם הוֹדָאָה וְהָא
כְּבָר הוֹכְחָנוּ דְּאַגְרַת פְּנָה הוּי הוֹדָאָה וּא"כ שְׁפִיר הַתְּחַיֵּיבּוּ יוֹרְשֵׁי הַגָּאוֹן הַמְּנוּחַ ו"ל וּא"ל
דְּמָה שְׁפַתְבּוּ בְּאַגְרַת מָה שְׁמַגִּיעַ לָךְ אֵין פִּנּוֹנְתוֹ עַל הוֹדָאָה רַק עַל הַתְּנָאִים הַרְאִישׁוֹנִים
כְּדָרָךְ לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָּם שְׁקוֹרִין לְזָה ג"כ לְשׁוֹן מַגִּיעַ ז"א פְּלָל דְּאַנְוּ בְּתַר לְשׁוֹן הוֹדָאָה אֲזִלִּינוּ
וְכִינֹן דְּלְשׁוֹנוֹ הוּי לְשׁוֹן הוֹדָאָה נְתַחֲיֵיבּוּ בּוּ זוּלַת אִם נוֹכַל לְתַלוּת בְּטַעוֹת וְכְבָר הוֹכְחָנוּ
דְּבָאָדָּם גְּדוּל פְּנָה לֹא תְלִינוּ בְּטַעוֹת לְכֵן הוּי שְׁפִיר הוֹדָאָה וּא"ל דְּלִמָּא פִּרְעַ חֲדָא דְּהוּי תוּךְ
זְמַנּוּ וְאַפְי' לְדָבְרֵי הַש"ף בְּסִי ע"ח [ס"ק י"ב] גְּבִי קוֹנְטְרִיסִים מ"מ נ"ד לֹא דְּמִי פְּלָל
[לְזָה] דְּהָא שְׁלַח לַחֲתָנוּ תְּמִיד לְאַחַר זְמַן סָף מְסוּנִים וְלֹא שְׁיִיךְ סְבָרָא דְּטְרוּד פִּמְבֹנְאֵר לְכָל
יִנְשֵׁר מְבִין גַּם בִּלֵּא"ה הִלֵּא גְלוֹי וְיָדוּעַ לְכָל שְׂלֵא פִּרְעוּ וְכֵן הַיּוֹרֵשׁ בְּעַצְמוֹ יוֹדַע זֹאת וְלְכֵן
גַּם עַל מָה שְׁעֵבֵר הַזְּמַן אֵינוּ יְכוּל לֹמַר פִּרְעַתִּי וַעכ"פ יִקְבַּל בַּח' שְׁחֹוֹשֵׁד לְהַמְקַבֵּל מִתְּנָה
הַנְּ"ל שְׁנַפְרַע אָבֵל עַל מָה שְׂלֵא הַגִּיעַ זְמַנּוּ בְּנוֹדָאֵי חַיֵּיב לְשַׁלֵּם וְלֹא מְהַנִּי שׁוּם דְּבָר.

וּמָה שְׁטוּעֵן שְׁדָרָךְ הַגָּאוֹן הַמְּנוּחַ ו"ל שְׂלֵא לְחַיֵּיב א"ע רַק שְׁקִיבֵל ע"ע שְׂלֵא בְּדָרָךְ חַיֵּיב
אִם יַעֲלוּ סְכוּם הַנְּדָבוֹת לְחַלֵּק חֲמִישִׁי מִמְעוֹת הַנִּיחָן לוֹ בְּעַד קְמִיעוֹת וּש"ד בְּנוֹדָאֵי אֵין
בְּדָבְרִיו אֵלוּ מִמֶּשׁ פִּמְבֹנְאֵר לְכָל מְבִין דְּלֹא אֲזִלִּינוּ בְּהוֹדָאָה וְחַיֵּיב בְּתַר אֲנוּמְדָנָא פִּמְבֹנְאֵר
בְּתַשׁוּי מַהֲרִי"ו וּמְבִיאֵוּ בַח"מ בַּא"ע [ס'י צ' סק"א וּבב"ש] הַל' קִידוּשִׁין [ס'י נ"ב סק"י
וּבְסִי צ' סק"ד וּבְסִי קי"ד ס"ק י"א] וְכֵן פִּסְקוּ פֶּל הַאֲחֻרוֹנִים דְּבְדָרָךְ הוֹדָאָה לֹא מְהַנִּי
הַאֲנוּמְדָנָא דְּפּוֹסַק לְבַתּוֹ אֲשֶׁר הִיא אֲנוּמְדָנָא גְּדוּלָּה פִּמְבֹנְאֵר בַּש"ס [פְּתוּבוֹת מ"ז] יַעוֹנֵן
בְּסַפֵּר בֵּית יַעֲקֹב הַל' פְּתוּבוֹת לְהַגָּאוֹן מְהַר"י ו"ל [בְּעַל חֲנוּת דַּעַת בְּסִי צ' בַּאֲהַע"ז] לְכֵן
נִרְאָה בְּרוּר דְּחַיֵּיב לְשַׁלֵּם.

וּמָה שְׁטוּעֵן שְׂלֵא דְּקָדָק הֵיטֵב בְּכַתֵּב יְדֵי הַסּוֹפֵר ז"א פְּלָל פִּינֹן שְׁהַדְּבָרִים הַנְּ"ל הַמְּבֹנְאֵרִים
בְּשַׁאֲלָה הַמָּה סְמוּכִין תִּיִכְף לְהַחֲתִימָה בְּנוֹדָאֵי קָרָא הֵיטֵב וּבְפִרְט שְׁגָלוֹי' לְכָל שְׁהַגָּאוֹן
הַמְּנוּחַ הַנְּ"ל אָף שְׁהִי זְמַן לֹא כְּהוּ עֵינָיו וְהִי רוּאָה לְמַרְחוּק וְקָרָא כְּתָבִים בְּלֵא בְּתֵי עֵינָיִם
שְׁקוֹרִין בְּרִיל מְמַרְחָק וְגַם שְׁפִיר הָעַד שְׁדָקָדָק הֵיטֵב וְגַם עֲדוֹת שְׁבַע"פ הַנְּ"ל רֵאִי לְזָה
הוּי כְּהוֹדָאָה בְּתַר הוֹדָאָה.

הַיּוֹצֵא מַכ"ז דְּלַפַּע"ד בְּרוּר שְׁחַיֵּיב הַיּוֹרֵשׁ לְשַׁלֵּם מִמָּה שְׁהַנִּיחַ אָבִיו הַמְּנוּחַ לְנִכְדוֹ הַנְּ"ל:
סִימֵן בְּנִידוֹן אֲשֶׁר נְשַׁאֲלַתִּי בַּא' שְׁנַתְּפִשֵׁר עִם חֲבִירוֹ בְּעַד טו"ת שְׁפִינֵיהֶם לִיתָן סָף חֲמִשָּׁה
מֵאוֹת ר"כ אוֹ חֲלָק שְׁמִינִית רִינּוּחַ מְעַסַּק הַיְדוּעַ עפ"י שְׁיְבוֹרֵר הַרִינּוּחַ וְהַחֲשָׁבוֹן ע"י
הַנְּבָרְרִים פ' ופ' וְכַתְּבוּ בּוּזָה"ל הַבְּרִירָה בְּיַד פ' לִיתָן חֲמִשָּׁה מֵאוֹת ר"כ אוֹ חֲלָק רִינּוּחַ פְּנ"ל

בַּעַד הַטוֹ"ת וּכְשִׁיתֵן הַחֲשׁוֹבֹן מַחְלָק הַנָּ"ל אִיזִי לֹא יִצְטָרֵף לִיתֵן הַחֲמִשָּׁה מֵאוֹת ר"כ וּבְפִירוֹשׁ הַחֲתוּמָה בָּאֵם לֹא יִצִיעַ פ' הַנּוֹתֵן הַחֲשׁוֹבֹן בְּזִמְנָן פ' אִיזִי יִתֵּן דַּעֲקָרַעַט עַל חֲמִשָּׁה מֵאוֹת ר"כ לְהַצִּיד שְׁפָנְגָדוֹ וְהֵנָּה א' מֵהַנְּבָרְרִים שֶׁבַק לָן חִי וְלָכֵן [טָעֵן] הַנּוֹתֵן לֹא מֵאוֹת שֶׁהוּא פְטוֹר מֵהַפֶּל כִּי דַעֲתוֹ הִי רַק לִיתֵן חֲשׁוֹבֹן מַחְלָק שְׁמִינִית וְכִינּוֹן שְׁנָאֲנִס בְּזֵה שְׁמַת [אַחַד] מֵהַנְּבָרְרִים א"כ אֲדַעֲתָא דְהָכִי לֹא נִתְחַיֵּיב וְגַם מִשְׁבוּעָה פְטוֹר כִּי כֵן הַחֲתוּמָה בְּתַחֲלָה לְהִיּוֹת פְטוֹר מִשְׁבוּעָה הַגַּם שְׁלֹא דִיבְרַר הַטוֹעֵן עִם הַנְּטָעֵן פֶּא"פ אִף דִּיבְרַר כֵּן בְּפָנֵי הַמִּתְנוּכִי הַשְּׁלוֹם שְׁעֵיקָר שְׁלֹא יְהִי בִינֵיהֶם שׁוּם שְׁבוּעָה [וְיִהְיֶה נְאֻמָּן] בְּדִיבּוּרוֹ הַקָּל [וְנִכְעַת] אוֹמֵר שֶׁהִי הַיִּזְק מִהַעֲסָק כִּי גְנִיבוֹת הַרְבֵּה הִי לוֹ זֶה תוֹכֵן טָעֵנוֹת הַנְּתַחֲיֵיב הַנָּ"ל וְהַנְּטָעֵן טוֹעֵן כִּינּוֹן שְׁפֵן קַבְלַת ע"ע לִיתֵן ה' מֵאוֹת ר"כ רַק בָּאֵם שְׁתַּבְּרַר שְׁתַּהֲלִי פְטוֹר וְכַעַת אִם אֵין רְצוֹנָה לְבָרַר בְּעֵדִים וּבְפָנֵי ב"ד יִתֵּן הַחֲמִשָּׁה מֵאוֹת ר"כ וְיִתֵּר טָעֵנוֹת שְׁבִינֵיהֶם אֲשֶׁר אֵין מֵהַצְּנִיף כ"כ לְגוֹף הָעֵנָּן: הֵנָּה מִקְוֵדִם [נִרְאָה] שְׁלֹא הִי כָּאֵן רַק כִּנּוֹן אֶתֵּן שֶׁכ"כ בְּפֶתַח הַפֶּשֶׁר שְׁתַּבְּרִירָה בִּיד פ' לִיתֵן וְאִת"פ כ' כ"ז קָבְלוֹ [כו' א"כ הֵנָּה] כִּנּוֹן אֶתֵּן וְלֹא מֵהֵנִי לְדִידוֹ לְהוֹצִיא מִמוֹן.

אֲמַנָּם בְּאֵמַת נִרְאָה מִתּוֹף לְשׁוֹן הַפֶּתַח שְׁהַמְתוּכִי הַבּוֹרְרִים עָשׂוּ זֶה הַפֶּשֶׁר וְרַק שְׁהַצְּדִידִים חֲתִמוּ ג"כ לְחִזָּק הָעֵנָּן א"כ בְּכַה"ג וְדֹאֵי מֵהֵנִי פֶּסֶק שֶׁל הַבּוֹרְרִים מֵהַ שְׁאֲמָרוּ תָן לִפ' וְכו' וְהֵם קָבְלוּ בְּקִנּוֹן לְקִיָּים הַפֶּסֶק שֶׁל הַבּוֹרְרִים וּבְכַה"ג וְדֹאֵי מֵהֵנִי הַקִּנּוֹן דְּהָרִי הִיכִי שְׁמוּכַח שְׁלֹא קִנּוֹן דְּבָרִים הוּא פְּגוֹן בְּמַעֲכָשׁוֹ וְכִינֻצָּא מֵהֵנִי קִנּוֹן אֶתֵּן כְּמִבּוֹאָר בִּש"ע ס' רמ"ה וְא"כ בְּדֹאֵי ה"נ מֵהֵנִי גַם זֶה פְּשׁוּט דְּפִשְׁרָה הָיָה כְּמוֹ מְכָר וּבְמִכְרָ פְּגוֹן שְׁמִכְרָ דְּבָר לְחַבְרִיר וְחֲיֵיב עֲצָמוֹ בְּקִנּוֹן לִיתֵן לוֹ דְּבָר פ' וְדֹאֵי קָנָה דְּלֹא הָיָה קִנּוֹן אֶתֵּן כִּי זֶה הוּא תַּשְׁלוּמֵי מִקְחוֹ וְא"כ לֹא הָיָה זֶה קִנּוֹן דְּבָרִים כָּלֵל הַגַּם דְּמִבּוֹאָר בְּמַהֲרִי"ו ס' קמ"ג דְּשִׁדּוּכִין דְּמִי לְמִקְחָ וְאִפ"ה פֶּתַח קִנּוֹן אֶתֵּן לֹא מֵהֵנִי [וְעֵינֵן בְּב"ש ס' נ"א ס"ק יו"ד] הַמְעַיֵּין שֶׁם יִרְאָה דִּל"כ דְּהָיָה כְּמִקְחָ רַק לְעֵנָּן שֶׁהִי לוֹ לְפָרֵשׁ וְכו' אֲבָל בְּדֹאֵי אֵין הַדְּבָר הַסְּכּוּם הַמְּחֲיֵיב עֲצָמוֹ תְּמוּרַת הַשִּׁדּוּךְ אֲבָל בְּכָאֵן בְּפִשְׁרָה דְּזֵה הוּא חִילּוּף מֵהַ שְׁמוּחַל לוֹ טָעֵנָתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו וְדֹאֵי לֹא שְׁיִיף קִנּוֹן אֶתֵּן.

שְׁנִית יֵשׁ לְעוֹיֵן הָאִיף יָכוֹל לְחַיֵּיב עֲצָמוֹ בְּדְבָר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם בְּשִׁלְמָא שְׁאָר שְׁוֹתְפִין פֶּתַח הַרְאָב"ד הַטָּעַם אֲגַב דְּצִיָּיתִי אֶהְדְּדִי גְמָרִי וּמִקְנִי [עֵינֵן בַּחו"מ ס' קע"ו ס"ג וְס' ר"ט ס"ח] אֲבָל בְּכָאֵן שְׁאֵינִו רַק כְּמִחְיֵיב עֲצָמוֹ בְּמַתָּנָה אוֹ תַּשְׁלוּמֵי דְּמִי הַפִּשְׁרָה בְּדְבָר שֶׁלֵּב"ל דְּנֹדֵאֵי דְּלֹא מֵהֵנִי.

וְהֵנָּה רֵאִיתִי בְּרַמ"א [בַּחו"מ ס' קע"ו ס"ג] שֶׁכ' דָּאֵם קִיבֵל לְמַחְצִית שְׁכָר עֵיִסְקָא וְחֲיֵיב עֲצָמוֹ בְּכָל הַרְיֻחַ שְׁבָא לִידוֹ דְּהָיָה דְּשֶׁלֵּב"ל אִף שֶׁכ' שֶׁם דְּמֵהֵנִי הַקִּנּוֹן וְלְכַאוּרָה תְּמוּהָ מְאֹד הָא בְּדְשֶׁלֵּב"ל לֹא מֵהֵנִי קִנּוֹן וְשֶׁם בְּמִרְדְּכִי בְּמִקּוֹר הַדִּין נִרְאָה דְּלֹא מִטָּעַם דְּשֶׁלֵּב"ל בָּא עָלָיו דְּאוּלֵי הוּא ס"ל דִּיכּוֹל לְחַיֵּיב עֲצָמוֹ בְּכַה"ג וְרַק מִשׁוּם שֶׁהוּא אֶסְמַכְתָּא וְכַתְּבַת דִּל"מ רַק אִם קָבַל בְּקִנּוֹן.

הֵן אֵמַת שְׁדְּבָרֵי תְּמוּהִים דְּהָא לֹאֶסְמַכְתָּא ל"מ קִנּוֹן לְדִידוֹן וְגַם מֵאֵי אֶסְמַכְתָּא הוּא זֶה הָא אֵינִו סוּמָה עַל שׁוּם דְּבָר וּלְפַע"ד דְּכּוֹנוֹת הַמְּרְדְּכִי דְּהָיָה פְּטוּמֵי מִיְלֵי לֹאֶסְמוּכֵי בְּעִלְמָא אֲמַר לִי שְׁיִתֵּן לוֹ כֹּל מֵהַ שִׁירוּיָם וְלָכֵן אִם קִיבֵל בְּקִנּוֹן מֵהֵנִי דְּנִרְאָה דְּלֹא פְּטוּמֵי מִיְלֵי הוּא רַק לְאֵמַת מְקִיָּים קִנּוֹנֵוֹ אֲבָל הַרַמ"א דְּאֵיִרִי לְעֵנָּן דְּשֶׁלֵּב"ל שְׁהִבִּיא מִקְוֵדִם דִּיעוֹת חִלּוּקוֹת

אם מהני בשותפי' וכ' עליו לבסוף אכל (בא' עוסק דהוי) [מי שנותן לחבירו מחצית שְׂכָר עֵסְקָא ומתנה שיתן לו כל הרנוחים שיגיעו לו כו' אינו אלא] כמתנה בעלמא ול"מ לכ"ע בדשלב"ל א"כ למה יהני קנני ואפשר לומר פוננתו קנני המועיל פגון קנני הגורף שמשעבד גופו לזה וא"כ בנ"ד שחייב עצמו ליתן רינח בדשלב"ל בנדאי ל"מ קנני.

אף באמת פבר פתבתי שהוא פשר מהבוררים שפסקו פן ליתן בעד הטו"ת שביניהם יתן פ' סף ה' מאות ר"כ או שיוכל לפטור עצמו בחלק הרינח דנדאי לא הוי פנותן דשלב"ל דאדרבה בזה התנאי פטור מהחייב ה' מאות ר"כ דזה נדאי מהני ופשוט.

וגם אם נאמר שאין זה דברי הבוררים רק שהם חייבו עצמם בעד הטו"ת שהי' לו לפ' עליו שיתן חמשה מאות ר"כ או הדשלב"ל בנדאי נתחייב וכמבואר בקצות ובנתיבות [סי' קע"ו] ובמתנה אפרים דמחייב בעד איזה מקרה בדשלב"ל פגון שפוסק לו פירות דקל בעד מקחו שמתחייב ליתן לו דמי שונו' וה"נ דו"ק: עתה נבא לבאר טענות פ' שטוען שהוא פטור מחמת שמת א' מהנבררים שסמכו עליו בחשבון.

הנה לפי מה שהצענו לעיל שהי' זה פשר דהוא כמכר שנתחייב בעד תביעות פ' ליתן סף ה' מאות ר"כ או שיברר בחשבון עפ"י הנבררים רינח חלק שמינית הנה גם שעתה אנוס בזה מ"מ לא נפטר מה' מאות ר"ל כי מה לו לזה לאונסו כ"ז שאינו מברר החשבון החייב של ה' מאורר"כ בתוקפו וכן מפרש בהדני' בפתב שאם יברר לא יצרך משמע שכ"ז שלא יברר יהי' מאיזה טעם שיהי' החייב במקומו ומה שרוצה ר' פ' לבטל הפשר הראשון בנדאי א"א לבטלו במה שכתב נתחייב בקנני וטענות אונס לא מהני לאפקועי זכות חבירו שפקדם עליו בעד שפכר לו תביעתו.

ולפע"ד זה פשוט מאד גם כי לא מצינו לו פטור על ה' מאות ר"כ כי מה שאומר שרצונו לברר רק שאנוס שמת הנברר שסמכו עליו ובפני ב"ד אינו יכול לברר זה דבר שאינו כי מאן יימר לן שפן הוא דלמא גם אם הי' חי הנברר הי' נותן הה' מאות ר"כ כי לא הי' יכול לברר שלא הי' כ"כ רינח וכל היכי שלא ברי אונסו בנדאי לא יוכל לבטל הפשר וגם פי לפי הנראה שזאת הי' עפ"י בוררים בנדאי ל"מ שום טענה רק שיתן ה' מאות ר"כ או שיברר בעדים שלא הי' רינח על חלקו פנ"ל ברור.

ולענן השבועה נלפע"ד אם נוכל לומר שפטור מה' מאות ר"כ הגם שז"א אף גם אם נימא שהי' הדין פן מ"מ דמי עכ"פ למי שאמר לא אל תפרעני אלא בפני פ' ופ' ומתו שבודאי צריך עכ"פ לפורעו בעדים [כמבואר בחו"מ סי' ע' ס"ד] הגם שהט"ז ז"ל פתב דנאמן לומר פרעתי בינו לביני הן אמת שדבריו סתומים מאד והנתיבות שם [סי' ע' סק"ג] משיג עליו שם אף גם לפ"ד התם פיון שא"א לקיים התנאי חזר הדבר לד"ת שנאמן לומר פרעתי ובשבועה פן ה"נ חזר הדבר לכמו שהי' פיון שמת הנברר שעליו האמינו חזר הדבר לדינו שנאמן ע"י חלק השמינית כמו שאר השותפים ובשבועה.

ומה שאמר שמחל לו השבועה הנה הרואה יראה שהוא בעצמו אומר שלא פטרו חבירו פלל רק הבוררים המתנוכי' אמר הוא בפניהם שאין רצונו רק שלא יהי' שבועה ואולי לא הגידו המה דברים האלו לצד שפנגדו ובכתב אינו מבורר פלל א"כ הסומך על נאמנות של אחרים בנדאי פיון שכ' סתם והוא לא יוכל להכחיש בבירור שהי' לו מדובר עם

שנתפפו לפוטרו משבועה א"כ בנדאי חייב שבועה וגם אפ"א אם פטרו מ"מ פיון שנתחדש ענין חדש שמת הנברר ע"ז לא האמינו ומה שאומר פ' שאומדנא דמוכח שלא נכנס בעסק זה רק פדי שלא יהי' שום שבועה אינני רואה אומדנא שיהי' נראה לכל העולם די"ל דגם אם הי' יודע שיגיע לאיזה שבועה הי' נכנס בפשר מפמה טעמים וכיון שבנדאי אינו אומדנא דמוכח לכל העולם לא מהני אם אינו מתנה עם הצד שכנגדו פא"פ מה שלא הי' זה בנ"ד ולכן חייב לישבע שלא עלה רינח חלק שמניית גם אם ישבע ידוע לב"ד שהגניבות שנגנב אינו חייב בהן פ' מחמת שהדבר אינו שלו כלל ירק שפ' נתחייב ליתן לו ה' מאות ר"כ או חלק רינח אבל אין לר"פ שום זכי' בגוף החפצים א"כ מה שנגנב נגנב רק להעוסק בהעסק שהחפצים שלו אבל פ' המקבל הרינח קבל הרינח מה שהי' מהעסק וזאת הגניבה פי מה לו במה שלא שמר חפציו וז"ב לפע"ד.

ומה שכ' ידידנו הרב מ' וואלף פי בכה"ג כ"ע מודו שנגאמן לומר שמחל לו הנה הרוצה יראה שאינו טוען כלל שמחל לו רק שהוא דיבר בפני המתנוכי' שאינו רוצה רק שלא יהי' שבועה ביניהם ובנדאי לא מהני פאשר הארכתי.

וגם מ"ש ידידי הרב מהר"ר פנחס ג"כ נכלל בתשובתי על דבריו ורק מה שנופלאה בעיניו דברי הקצות שמביא ראיה שצריך שבועה בשומר שאמר הנח [כמבואר בחו"מ סי' רצ"ו ס"ז] ולמה לא הביא דברי הש"ע בשומר שכופר שצריך שבועה לפע"ד דאי מהתם הו"א פיון שהפכירה בעיקר הדבר שאמר לא קבלתי א"כ אין הטענה בעסק השומרים רק טוען ונטען ומש"ה חייב כשאר כופר הכל אבל במודה לו על עיקר הדבר ורק שאומר שלא נתחייב להיות שומר ה"א דהוי כמו שבועה על שבועה לזה הביא ראיה שגם בכה"ג חייב: סימן ג עוד בענין הנ"ל מכתבו הגיעני והנה מ"ש שהי' תנאי מראובן הנתבע שרק על אופן זה [התפשר] שלא יהי' עוד שבועה וא"כ פיון שנתגלגל הדבר לידי שבועה בטל הפשר הראשון.

אתפלא על כבודו מדוע נטה מדרך הישר הלא כבר אמרתי במכתבי הראשון פי זה לא הי' תנאי עם התובע ולא יאמר הוא כלל שכן הי' התנאי ורק שאמר שמחמת שהציעו בפניו שלא יהי' טענות שבועה נתרצה לפשר.

הנה זה רק פטומי מילי בעלמא ואין פח בזה לבטל המעשה מחמת דין תנאי ורק מחמת אומדנא אלו הי' אומדנא גדולה אבל כבר גליתי במכתבי שאפ"א אומדנא קלה ליכא בזה דאפשר אלו הי' יודע שיתגלגל איזה שבועה הי' מרוצה ולא אמר זה רק להחזיק דיבורו שלא יטילו עליו שבועה בעלילה וכינצא גם אם היבנא למעלת כ"ת סברתו דהוי אומדנא דלא עשה הפשר רק שלא יהא שום שבועה מ"מ הלא מבואר בדברי מעכ"ת שהסרסור אמר לראובן שכן עשו שלא יהא בו שום שבועה דהפריה בידו או לתת חמשה מאות ר"כ או חשבון עפ"י הבוררים אבל שבועה לא יהי' ובאמת פן הוא הפשר וראובן הסכים לזה וכי בשביל שאח"כ אינרע אונס שהוכרח לשבועה יתבטל הפשר הא מאונס פזו לא דיברו כלל והדר למילתא דמיתה אונסא דשכיח ואם נימא דהוי אונס דלא שכיח אונסא פמאן דלא עביד [כמבואר בש"ך חו"מ סי' כ"א סק"ג] וא"ל בזה דאלו הוי ידע לא הוי מקנה נפשו בזה הפשר דז"א דהא גבי מו"מ שאינרע אונסא לא אמרינן אומד דעת כמבואר בתוס' ב"ק ק"י [ע"ב ד"ה אדעתא ובתוס' כתובות דף מ"ז ע"ב ד"ה שלא]

בארנפה סוף דבר ליפא למיפטר לראובן התובע מטעם אומדנא הנ"ל ומלבד זה הלא הודעתיו כי דעתי נוטה שישלם חמשה מאות ר"כ דוקא ולא שבועה כי מה שפכתתי לענין שבועה הוא רק לפלפל בדברייכם שחקרתם אם חייב בגניבה ואבידה אבל לדעתי שחייב חמשה מאות ר"כ פנין שלא קיים התנאי לפני הנבררים ונהי שהי' אונס אונסי' כמאן דלא עביד פאשר בארתי שם וא"כ אי' איפוא השתא בעי מר למפטרין' מחמת תנאי ואומדנא שלא נחית לפשר רק שלא יהי' שבועה הא באמת אין פאן שבועה רק ממון ממש ותו גם אם הי' מקום לומר שישבע פמה הי' רינח והי' האמת פדברי כ"ת שהיא אומדנא מה שלא כן האמת פנ"ל רק אפי' יהיבנא למעכ"ת כל סברתו מ"מ הלא לפי דברי שמעון התובע אם יודה הנתבע לדבריו לא יהי' שבועה וע"ז גופא טוען לי' בברי אם הי' מברר דבריה בפני הנברר שפטר הי' מזכים אותו ורק עתה מכחש וא"כ מגיע לו ע"ז שבועה (ודמי האי מילתא להרי את' מגורשת ע"מ [שלא] תנשא לפ' יעו"ש [א"ה עינין לקמן סי' ה']) הינצא לנו מכ"ז שראובן הנתבע מחויב לשלם ה' מאות ר"כ בבירור גם מ"ש מעכ"ת שהי' קנין שלא בפני הבע"ד אתמה איה' אשתמיט מינני' דמר בפשר שבין בע"ד אהדדי א"צ קנין [פמבואר בפ"ד חו"מ סי' י"ב] ומבואר בתשו' מהרמ"מ משום דמחילה א"צ קנין וא"כ שוב נתחייב שפנגדו בהחייב נגד המחילה שעשה חבירו וגם נראה דלא בעי קנין רק בפטר סגי בחייב אני לה' וזה שנקתב ביניהם לא גרע מואני ערב דס"ל לר"י דמחייב עצמו והכי קי"ל [בחו"מ סי' מ' ועינין חו"מ סי' קכ"ט] ומלבד זה הלא קבלת קנין שלא בפני הלוקח ל"מ משום דהדרא סודר למרין' וכ"ז בשלא נכתב הקנין בפטר אבל פשנכתב שקיבל בקנין עדיין שם קנין עליו דהא אפי' באמת לא קבל קנין פלל הוא פקבל משום הודאת בע"ד וא"כ פנין שהפטר נשאר ביז שלישי הוי פאלו קבל אז קנין מחדש וע"כ צריף אני לומר פן דאל"כ יקשה עליו מר"א [דס"ל בב"מ דף י"ג וכן קי"ל בחו"מ סי' ל"ט סי"ג] דאין פותבין שטר בלא מלנה רק בפטר קנין הא דלמא לא ילנה לו והדרא סודר למרין' ואי דרש"י מפרש [בב"מ שם] דהקנין הוא בין ילנה או לא המעיין בפ"י [בחלק ה' בחידושי] על הטור יראה בהדדי דלאו חייב ברור הוא רק לאחר שמיטי לידו והנה א"כ הדרא סודר למרין' וביותר דקשה לשיטת הפוסקים דגם במתנה הוי חוב דשונא מתנות פמבואר בח"מ [סי' רס"ט ס"ה ועינין בסמ"ע סי' רמ"ג סק"ב] האיה' פפרנסו דברי הר"א [בב"מ שם] הא הוי קנין שלא בפניו וחוב הוא דדלמא לא ירצה ללות ושונא מתנות יחי' וא"כ בשעת שמלנה לו או שמקבל המתנה אז הדרא סודר למרין' וא"כ הוי מוקדם א"ו פנין שפכתב הקנין בפטר לא אמרין' דהדרא למרין' וז"ב.

אף בנ"ד א"צ קנין פלל ומ"ש מעכ"ת על הגניבות אתפלא על דיינין מצויין פמותו יאמר זה וכי אם נגנב מראובן הנתבע פמה אלפים ר"כ שהנמין לנה העסק יאמר שחייב שותפו היעלה זאת על לב אדם וא"כ [איה'] אתה נותן דבריה לשיעורי' ומאימת הוי הזמנה לשותפות שיתחייב בגו"א ובדאי אין הפנונה רק על חלק רינח ממה שנתן על מטרין'אלין וקנה בהם ונתנם לשפיטאהל אף מה שדרף [הנהיג] לפחות נותן פנהוג המדינה אבל יתר מהנהוג פטור: סימן ד עוד בענין הנ"ל מכתבו הגיעני והנה ידידי לא ידעתי מה הגיע אליו לעקש פכה בראשון מ"ש דהוי פפשר בלא קנין מחמת שנעשה שלא בפני בע"ד ולכן יוכל לומר קים לי הנה את הנתיבות ושערי משפט לא ראיתי ועתה פאשר עיניתי בהם ראיתי שדברי הנתיבו' [בסי' י"ב סק"ד] המה פספר החתום לא ידענו מה פנונתו

וְדַבְרֵי שְׁעָרֵי מִשְׁפֹּט [בסי' י"ב] מְכוּוֹן לְדַבְרֵי וְלֹא הַיָּיִח מְעוֹלָם זֶה בַּצ"ע וּבַאֲמַת אֵינוֹ צ"ע
כָּלֵל כִּי פְּשׁוּט כְּאֲשֶׁר כְּתוּבֵי בְּמִכְתָּבֵי הָרֵאשׁוֹן כִּינֹן שֶׁהַמְּחִילָה כְּבָר נִתְחַיֵּיב בְּתַחֲלִימֵי
שְׁפָנְגֵדוֹ וְזֶה בְּרוּר מְאֹד.

גַּם מֵה שֶׁפְּתַבְתִּי כִּינֹן שֶׁהוּא בְּפֶתַח בְּנֹדָי הַדְּבָר פְּשׁוּט מְאֹד דְּבִשְׁלֵמָא בְּשָׂאָר קִנְיֵן אֲמַרִי
דְּהַדְר סוּדָר לְמַרְי' אֲבָל פֶּאֶן בְּאֲמַת לֹא הִי קִנְיֵן פְּכִי מְנַהֵג הַעוֹלָם וְרַק הַפְּתִיבָה הָיִי כְּקַבְּלַת
קִנְיֵן וְזֶה הַפְּתַח בְּיַד הַבּוֹרְרִים הָיִי כְּקוֹבֵל עֲתָה מְחַדֵּשׁ בְּקִנְיֵן דְּזֶה לֹא הַדְר לְמַרְי'
וְלֹא הַדְרֵי וְזֶה בְּרוּר לְמַבִּין: גַּם רְאֵיתִי מִשְׁטַר אֲקִנְיֵיתָא הִיא נְכוּנָה מְאֹד וּכְבָר הָאֲרַכְתִּי
מְזֶה בַחֲי' בְּבָא מְצִיעָא וְכָל דְּחִיּוֹת שִׁכ' מַעֲכ"ת אֵינָם כְּוָלָם לְפִי אֲמַתַּת הַסְּנִיג' וְאֵין עַת
לְהֶאֱרִיף כִּי פֶאֶן בַּחֲת"י וְדָאִי לֹא אֲמַרִי דְּהַדְר לְמַרְי' וְגַם בְּלֹא"ה הָיִי כְּסַיִיב אֲנִי לְהַ מְנָה
בְּשִׁטְר וּמַעֲלָתוֹ דְּחָה זֶה בְּדַחֲי' בְּעֵלְמָא דְּלֹא הָיִי חַיִּיב הֵלֵא הוּדְאָה בְּעֵלְמָא סְגִי וּבְכַרְט
שֶׁכְּתוּב בְּעַד זֶה שֶׁפְּטַרְנוּ מִשְׁבוּעָה אֲתוֹן לֹו כְּוָר וְכָוָר בְּנֹדָאִי דְּמַהֲנִי בְּשִׁטְר יְעוּיֵן בְּתוֹס' פֶּרַק
בְּתָרָא דַּב"ב [דף קע"ו ע"א ד"ה וְהִלְכָה] וְגַם לֹא יְדַעְתִּי יְדִידֵי הֵלֵא שִׁטְר חֲתִימַת יְדוֹ
בְּפִשְׁר לְפָנֵינוּ וְכִי בְּפִטוּמֵי וְדַבְרִים בְּעֵלְמָא נִימָא שְׁלֵא [הִי] הַקִּנְיֵן בְּפָנֵי בַע"ד דְּלֵמָא לְאַחַר
שֶׁהָשׁוּה עֲצָמָם עִם הַנְּתַבְעָ שִׁמְחוֹל שְׁבוּעָתוֹ וְהִגִּידוֹ לֹו אֲנֹפֵן הַפְּשֶׁר הִלְכוּ וְהִגִּידוֹ לְתוֹבַע
שְׁנִית מֵה שֶׁמְּחַל חֲבִירוֹ הַתְּבִיעָה וְא"כ נִתְרַצָּה וְנִמְחַל כְּבָר דְּזֶה מְהַנִּי שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד
וְעֵדִים כְּשִׁיעִידוֹ הֵיכֵן הִי הַמְּעַשָּׂה אֵינָם בְּפָנֵינוּ וְלִכֵּן בְּנֹדָאִי שֶׁהַפְּשֶׁר בְּתוֹקְפוֹ
וּבְדַבְרִים בְּעֵלְמָא לֹא פְּסִלִינוּ שִׁטְר מְעַלְי' וְמֵה שֶׁמְּתַעַקֵּשׁ שׁוּב בְּהַגְלוֹי מִקְּלָתָא לְפַע"ד אֵינוֹ
גִּילוֹי מְלִתָּא כִּינֹן שְׁלֵא הִי בְּפָנֵים אֵל פָּנִים וְרָאָה הַפְּתַח בְּסִתָּם וְחִתָּם עָלָיו אֵינוֹ אֵלָא פְּטוּמֵי
מִקְּלִי.

וְגַם אִפִּי יְהִיבְנָא לְמַר סְבָרְתוֹ דְּהָיִי גִילוֹי דַּעַת הֵלֵא כְּבָר נַעֲשֶׂתָה עֲצָתוֹ וְלֹא פְּסָקוֹ עָלָיו
שְׁבוּעָה כְּאֲשֶׁר בְּאֲרַתִּי בְּאַרְנוֹכָה בְּמִכְתָּבֵי הָרֵאשׁוֹן. וּמ"ש דְּהָיִי מְטַבַּע אֲתַפְּלֵא מְאֹד אֵיף
הַשִּׂיא לְבוֹ לְזֶה וְכִי אִם יִמְכֹּר א' לְחֲבִירוֹ דְּבָר נִתְחַיֵּיב בְּקִנְיֵן לִיתָן עֲבוּר זֶה סָפ' פ'
וְכִי לֹא יִתְחַיֵּיב מִשׁוּם דְּמְטַבַּע אֵינוֹ נִקְנָה בְּחִלְפִין וְכִי מְעוֹת הַקְּנוֹ לֹו הוּא הַתְּחַיֵּיב עֲצָמוֹ
לְסָפ' מְעוֹת כְּזֶה וְיַעֲוִיֵן בְּנ"י ב"מ [בְּפֶרֶק הַזֶּהָב דָּף מ"ז] (וּבַפ' הַשׁוֹכֵר) וּבַקְּצָה"ח [סי'
ר"ג סַק"ג וְסַק"ד] וּבַמַּח"א וְגַם פּוּק חֲזִי בְּשׁוּקָא וְהַנָּה לְפִי דַּעְתִּי [נְטָה] אַחַר אֵינָה עֲנִין
לֹא יְדַעְתִּי מֵה כִּי לֹא נִחְשַׁד אֲצִלִּי ח"ו לְשׁוּם דְּבָר רַק אוֹלֵי הַנְּצַחֲוֹן גְּבָרָה אֵלָיו לֹוּמַר דְּבָרִים
אֲשֶׁר נִגְדַּת הַמּוֹחֵשׁ וְהַשְׁכָּל וְלִכֵּן הַדְּבָר בְּרוּר שֶׁהַנְּתַבְעָ נִתְחַיֵּיב לְתַת חֲמִשָּׁה מֵאוֹת ר"כ בְּלֹא
שׁוּם דַּחֲי': סִימָן הַ עוֹד בְּעִנְיֵן הַנ"ל מְכַתְּבוֹ הַגִּיעֵנִי בְּרִישׁ מֵה שֶׁהוֹדִיעַ לִי מֵהַדְּרִינֵן הַמְּצַוִּינֵן
מֵהַר"ז נ"י שֶׁהַשִּׁיג עַל דְּבָרֵי מְדַבְרֵי הַרְמ"א וּבַאֲמַת בְּמִכְתָּבוֹ אֵלֵי לֹא רְאִיתִי זֶה וְתַמְהַנִּי
מְאֹד ע"ז הֵלֵא כֹה דְּבָרֵי לְאֲשֶׁר שְׁלֵא הַתְּנָה עִם הַתּוֹבַע פֶּא"פ לֹא הָיִי רַק פְּטוּמֵי מִקְּלִי כִּינֹן
שֶׁחֲתָם עֲצָמוֹ עַל שִׁטְר הַנְּכַתְּבָ סִתָּם מְזֶה נִרְאָה דְּלֹא הִי דַּעְתוֹ ג"ד בְּבִירוֹר רַק פְּטוּמֵי מִקְּלִי
דַּל"ה הָאֵיף סְמִיךְ נִפְשִׁי אֲמַתְּנוּכִי בְּדַבְרֵי שֶׁכְּתוּב בְּשִׁטְר סִתָּם א"ו דְּגַם דַּעְתוֹ לֹא הָיִי רַק
כְּפְּטוּמֵי מִקְּלִי וְא"כ מֵה זֶה רְאִיתִי רְמ"א לְכָאֵן.

ב' רְאִיתוֹ מֵהָא דְּאִיתָא בַּאֲה"ע [סי' קמ"ג סט"ז] גְּבִי ע"מ שְׁלֵא תַנְשָׂא לְפ' וְנִשְׂאָת לֹו
דְּהַגְט בְּטַל וְהַקְּשָׁה ב"ש ז"ל [בַּס"ק ל"א] דְּהָא אִם הִיא א"א דְּהַגְט בְּטַל א"כ לֹא נִשְׂוֹאִין
הִיא וְלֹא עֲבָרָה ע"ת וּמִמִּילָא הַגְט גַּט וּמְתַרְזַח הַב"ש דְּכִינֹן דְּלֹא בְּטַלוּ הַנְּשׂוֹאִין רַק מְחַמַּת
שֶׁהַגְט נִתְבַּטַּל א"כ צָרִיף ע"כ לְהַתְּבַטַּל הַגְט יַעו"ש.

והנה באמת בנ"ד דלא הי' תנאי רק מהר"ז נ"י בא בתורת ג"ד שלא קבלו לשנותה על חלק נשית רק אם לא יהי' שבועה אבל באם נתחייב שבועה בטל השנותפות למפרע. והנה לפ"ז נחזי אנו הא התובע פעת תובע טענת ברי שהי' רינח לחלקו והנתבע מכחישו ואומר שאינו חייב שבועה דאם ישבע ממילא בטל השנותפות.

וא"כ קשה גם לדבריו נימא איפכא כיון דאינו מחויב שבועה א"כ השנותפות קיימת א"כ מחויב לחבירו לשלם אם הי' רינח ונחבירו טוען בבירור שהי' רינח למה נפטר בלא שבועה וצריך לומר דאם ישבע ממילא נתבטל השנותפות א"כ דמי ממש לדברי הב"ש כיון דלע"ע הוא שותף והתובע תובע בבירור שהי' רינח והוא מכחישו חייב עפ"י דין ש"ש ורק שהוא אמר אם ישבע יתבטל השנותפות מעיקרא א"כ צריך עכ"פ לישבע וכ"ז שלא נשבע לא בטל השנותפות ודו"ק בזה היטב כי כן אמת דמי ממש לנדון דהב"ש: ג' מ"ש מע"כ להצדיק דברי נגד דברי מהר"ז שהי' קננו שלא בפני בע"ד אמתה מאד על ר' וואלף איך עלה זאת על לבו הלא באמת אין כאן עדים פשרים על המעשה והאיך יודע זאת מהר"ז איך הי' המעשה וגם הודאת בע"ד ליפא דבע"ד גופא א"י אימת קבלו קננו מזה או מזה וגם כפר פתתי לו למהר"ז דהלא כיון שכתב בהשטר שקבל קננו הוי כהודאה ואם זה השטר נשאר ביד השליש הרי זה פקבלת קננו מחדש ומה שהביא מהר"ז ראי' מהודאה בטעות לא ידע מה הוא שח דהא כיון שמוסר לחבירו שטר שקבל בקננו נהי' שהקנהו לו שלא בפניו פ"א הא מקנה לו עתה בהודאה זו ואטו משום דהקנה לו פ"א לא יחייב שוב הקנאה חדשה ומסירת השטר עתה בהודאה שקבל בקננו הוי פקבל עתה מחדש בקננו ומסירה זו ודאי הוי פקננו כללו של דבר לא ידענא מה אדון ב"ר הנ"ל אטו אם בא לפנינו בחת"י שקבל בקננו נהי' מוכרחים לחקור דלמא הי' הקננו שלא בפניו וגם הלא בנ"ד אין כאן שום עד פשר ולא עדים שהעידו ע"ז ויבדה דברים מלבד שהי' פשר שלא בפני בע"ד וגם מסירת השטר מחדש ליד השליש או לצד שפגדו הוי פקננו חדש דלא הדרא סודר למרא כלל וכאשר פתבתי כמה פעמים וגם מעכ"ת ראיתי שהבין יפה דברי ובהא דיד בעהש"ט עה"ת אין ענינו לכאן ומי שיש לו מוח בקדקדו יבין דבריו אינם.

גם ראיתי מב"מ דמועיל בשטר קננו שלא בפניו כפר הארכתי בחי' ב"מ בעזהי"ת אף אין מהצורך להעתיקו כי בלא"ה סגי וגם כי באמת בפשרה בלא קננו מהני בין הצדדים. ומה שרצה ר' וואלף לומר קים לי תמהני אדנין מצונין דלימא פן הלא לפי דבריו מוכרחין אנו תמיד לפסוק כהנתיבות להוציא ממון וכי אנחנו אין אתנו להכריע והלא בעזהי"ת כמה פעמים פסקנו היפך דבריו בהסכמת בד"צ אשר הי' אתי וכי בער אנכי להכריע הלא הגאון זצ"ל בעצמו כתב עלי דברי שבח ותארי בתואר גאון זה לערך ח"י שנה כאשר הוא עדיין בכתובים בהעתק אצל יח"ס דפה קהלתינו ואיזה איפוא דברי פאין נחשבו בעיני מהר"ז ולהדר דינא דפסקתי מחמת שעינו הטעתו שראה בנה"מ פותב דברים אגב רהיטא ובאמת גם הנה"מ מודה לדברי לדינא והוא מייירי בגונו דאין המחילה נגד המתחייב ומחמת שאין דרכי לעיין בדברי האחרונים לא רציתי לדקדק בדבריו אולם לפ"ד ודאי פוננתו פן הוא ולא טעה הגאון הנ"ל זצ"ל בדבר פשוט ודרכי מעולם שלא לעיין באחרונים לענין דינא רק פשיש לי איזה ספק אבל אם הדבר פשוט בעיני את אחרונים אני הוא.

ואם נימא פדברי מהר"ז לומר קים לי א"כ צריף הדין לחפש בדברי הש"ע קטנים ושאר הקיצורים אולי ימצא איזה שגיאה שיצא לפעמים מאיזה גדול ולומר קים לי וחס ל"ל לומר פן. ומה שמסיים מעכ"ת כי רצה להסכים עם ר"ז על שבועה אנכי לא כן עמדי ובאמת אם יבאו כל חכמי הדור לא יכריעו אותי מדעתי להלכה אבל לא למעשה ח"ו כי אקבל עלי באימה ויראה דברי אחד מגדולי דורנו ואומר פאשר יפסוק פן יקום למעשה ולא להלכה וכן פתבתי לכם ידידי שאשלח את דברי ודברי המשיג לא מגדולי דורנו ומה ישיב אי"ה אודיע לכם: סימן ו בדין תפיסה ויתפרד לענפים.

ענף א' בדין ספק ממון קי"ל קולא לנתבע. מספקא לי טעמא אי מחמת פמו דקי"ל בכל איסורין שבתורה דבספיקא אוקי מילתא אחזקה דילפינו מנגע [בחולין דף י' ע"ב] וכן משמע לכאורה מדברי הנ"י בפ"ק דב"מ שמתרץ דגבי תרי ותרי דמהני תפיסה דבכה"ג גם גבי איסור לא אמרינו אוקי אחזקה מש"ה גם גבי ממון לא מפקינן מהתופס וכה"ג פתב (בשמא"ז) [בספר א"ז] בשם הרמב"ן ז"ל ומביאו בקונטרס (התפיסה) [הספיקות] שבקצה"ח [אות ה'] ועל פי זה מיושב היטב דברי הרשב"א ז"ל בתשובה [סי' שי"א] שפתב לתרץ דברי הרמב"ם ז"ל [בפ' ב' מהלכות בכורות שפסק] תקפו פהו אין מוציאין ותירץ משום דלא הי' חזקה מעליא לישאל משום דחזקת בעודה מעוברת לא הוי חזקה כמבואר בהמחליף [דף ק'] והנה זה תמוה מאוד דאדרבה אמרינו בהמחליף [שם] ונוקמא אחזקת מרא קמא והיינו שהיתה בחזקת המוכר בעודה מעוברת אלמא דבכה"ג שפיר הוי חזקה א"כ ה"נ גהי דבשעה שנולד נולד ספיקה עמו אם הוא בכור אם לא מ"מ בעודה מעוברת היתה בחזקת הישראל והוי לה לאוקמי אחזקת מרא קמא אמנם לפי הנ"ל יבואר דברי הרשב"א ז"ל על נכון דהנה לכאורה קשי' שם בגמרא גופא דפריף שם ונחזי ברשות דמאן קיימא ומשני דקיימא באגם ונוקמא בחזקת דמרא קמא ומשני הא מני סומכוס הוא עכד"ה וקשיא דמאי פריף ונחזי ברשות דמאן קיימא הא אפי' אם תפסו הלוקח נמי לא מהני לשיטות הרבה פוסקים דס"ל דלא מהני תפיסה לאחר שנולד הספק ויש פוסקים דלא מהני תפיסה אף קודם שנולד הספק וטוען פרי כמבואר בת"כ וא"כ היאך יפרנסו קוש' הגמרא וכבר עמד בזה בקוה"ס בקצה"ח לכן נ"ל דיש לחלק בזה אם נימא דילפינו חזקה מטעם חזקת איסור וא"כ לפי מה דמבואר בש"ש להקצה"ח [שמעתא ו'] בדין ניקב הנושט ספק אם ניקב קודם השחיטה אף דאם ניקב קודם השחיטה לא מהני השחיטה וא"כ יש לה חזקת אאמ"ה מ"מ פיון דעכ"פ שחט שפיר לפנינו ורק הספק הוא אם מהני הך שחיטה מחמת שניקב מקודם הנושט במקום אחר לא הוי לעולם חזקת איסור דהא פל אמ"ה ניתר בשחיטה וגם זה נשחט א"כ פבר יצא מחזקתו פיון דהספק בא במקום אחר דבשלקמא אם מספקינו בשחיטה גופא אם נשחט במקום שחיטה פהוגן שפיר י"ל דמוקמינו ליה אחזקתו דלא נשחט אבל אם ידעינו דנשחט כמו פל שחיטות דעלקמא וא"כ שוב יצא מחזקת אמ"ה דבזה פל ב"ח יצאו מחזקתם בשחיטה ורק דהספק הוא דלקמא ניקב הנושט ובזה לא הי' לה חזקה דאף אם הי' נשחט יהי' אסור יעו"ש בספר הנ"ל וא"כ לפי"ז ה"נ דלפי מה דמבואר בט"ז בח"מ [סי' רכ"ג] דאיירי דמכר לו פרה מעוברת דמסתמא גם הנוול בכלל המכירה זילת אם ילדה מקודם [המשיכה] וא"כ לא שייף פאן חזקת מרא קמא דהא נמכר בבירור פדינו בחלופין ורק הספק דלקמא ילדה אותו מקודם (ואם) [ואז] אף שמכרו אותה לא מהני ולזה לא הוי חזקה כלל פיון דבנודאי

נמכר ומעולם לא הי' לו פלל חזקה דיהי' שלו אף לאחר מכירה וכאן נמי המכירה הייתה
בברור בעודה מעופרת רק דהספק דלמא ילדה מקודם [המשיכה] ולזה לא הי' לו מעולם
חזקה וא"כ לכאורה מה מרי' קמא שנייה ומה פריה הגמ' ולוקמי אחזקת מרי' קמא דהא
דלפי מה שפיתבנו לא יהי' לו מעולם חזקת מרי' קמא לזה.

אך לפי מה שפיתב הרא"ש ז"ל ברפ"ק דב"מ [דף י"ב ע"א] גבי ארנקי שזרק בפתח זה
וניצא בפתח אחר שאם זכה בי' אחר מפקינו ממנו משום דלב"ה הי' לו חזקת מרי' קמא
מספק א"כ ה"נ עכ"פ י"ל אם עומדת באגם מוקמינו לי' בחזקת ב"ה פינון דהוא מרי'
קמא מספק וזה הלוקח עדיין לא הוחזק בו פלל ומוקמינו לי' בחזקת מרי' קמא אבל היכא
דאי תפס בי' הלוקח קודם שנולד הספק בכה"ג כ"ע מודים דלא מפקינו מיני' פינון דלא
הי' חזקה ברורה [ומש"ה איש דבתחילה מקשה ולחזי ברשות דמאן קנימא פינון דאין
חזקת דמ"ק ברורה אם הוא ברשות הלוקח שפיר מהני תפיסה פנ"ל ולבתר דמשני לי'
בעומדת באגם ולא תפס בי' הלוקח מקשי שפיר ונוקמא בחזקת דמר' קמא דכינון דלא
תפיס בי' שפיר אזלינו בתר חזקת מ"ק אפי' מספק פנ"ל וא"ש דברי הרשב"א דנשמע
משם דחזקת מעופרת לא הוי חזקת מ"ק ברורה ודו"ק עכ"ה] פנ"ל לנישב דברי
הרשב"א.

ועפי"ז מיושב היטב דברי הרמב"ם ז"ל שפסק תקפו פהו אין מוציאין הא בגמ' [ב"מ דף
ו' ע"ב] אמרינו לסייעה לרבה מהא דהספיקות נכנסין לדיר להתעשר ולפמ"ש א"ש
דהנה לכאורה למ"ש הרשב"א דחזקה דישאל [בעודה מעופרת] לא הוי חזקה א"כ אין
ראי' מהא דהתם שפיר יש לישאל חזקה מעלייא בהטלה שפדה בו [י"ל] דאפי' תקפו
פהו (א"מ) [מוציאין] אבל בכור בט"ה דלא הי' לישאל חזקה מעלייא שי"ל
(דמוציאין) [דאין מוציאין] אף דלק"מ דהנה בלא"ה קשי' דמס"ד דר"ה [שם בב"מ ו'
ע"ב] דמש"ה אסור בגיזה ועבודה משום דת"כ א"מ הא בלא"ה אסור בגיזה ועבודה כמו
פל ספק דאורייתא לחומרא וכבר עמדו בזה גדולי אחרונים ז"ל אף די"ל דלפי מה
שפירש"י [שם] ספק אם רוח הפילה וכו' ובזה איפא רוב דיוקנות ונד מעלייא יענין
בתו' בכורות מה שתרצו דלא אזלינו בזה בתר רובא דליכא רוב מעלייתא [א"ה ענין
בגדה דף כ"ט ע"א ובכורות דף כ' ודו"ק] והנה ר"ה הוי סבר דלעולם איפא רוב מעלייא
וא"כ הוי [מהראוי] להיות מותר בגו"ע ורק משום הכי אסור דאילו ת"כ אין מוציאין
דבמזון לא אזלינו בתר רובא ונקדש הוי בתקפו א"כ לפי"ז שפיר הוי לי' לישאל חזקה
מעלייא עם רוב דבעודו בידו אזלינו בתר רובא וא"ה א"מ א"כ גבי ספיקות נמי קשי'
דאמאי (אין מוציאין אבל רבה) [נכנסין להתעשר הא פוטר ממונו בממונו של פהו
דלדידי' אף דהוי חזקה לישאל מ"מ אין מוציאין ושפיר מייתי הגמ' סייעתא לרבה
דקדושה הבאה מאלי' שאני ודלא כר"ה משום דתקפו פהו אין מוציאין אבל אליכא
דאמת לרבה עכ"ה] לפי מה דהנה מתרץ דקדוש' הבאה מאלי' שאני היינו דמשום ספק
אסור בגו"ע דליכא פאן רוב מעלייא כמ"ש התו' בכורות וא"כ שוב אין ראי' [לספק
בכור דתקפו פהו מוציאין] מספיקות די"ל לעולם מוציאין שם בספיקות דהוי לי'
לישראל חזקה מעלייא אבל פאן דלא הי' לו חזקה שפיר א"מ, אולם נ"ל להביא ראי'
דלא מטעם חזקה כמו באיסור היא חזקת מרי' קמא רק מסברא בעלמא היא ואף בגוונא
דבאיסור לא הי' מעמידין על חזקה מ"מ במזון אזלינו בתר חזקת מ"ק ומנא אמינא לה

דהנה קי"ל בח"מ סי' שי"ב גבי השפירו בי"ב דנרין לשנה דינר לחודש דקרקע בְּחֻזקת בעלים קיימא וצריף לשלם לו בעד חודש העיבור אף שפא בסוף החודש והנה הקא הקרקע פבר מושפר לו ועיקר מחלוקת רק על המעות וא"כ השוכר מוחזק במעותיו ואי אמרת דאזלינן בְּתַר חֻזְקָה [כְּמוֹ] בְּאִיסוּר א"כ בכה"ג הוי לן לומר דמוקמי המון בְּחֻזְקת השוכר א"ו ש"מ דחמ"ק היא מסברא בעלמא דהיכא דמספקינן לי' מילתא אמרינן דהוא של מ"מ כְּמוֹ שְׁהֶסְפִּים לְזַה בְּקוּה"ס שבקצה"ח הני"ל וא"כ שפיר בקרקע דבְּחֻזְקת בעלים קיימא אית לן למיזל בְּתַר מ"מ דהקרקע מלמיזל בְּתַר המחזיק במעות וכמ"ש רש"י [ב"מ דף ק"ב ע"ב הובא בסמ"ע שם ס"ק כ"ה] פינון דהספק נולד בתחילת חודש הרי הוא פאילו דר בפל חבירו אמנם אם נימא דהוא כְּמוֹ חֻזְקָה בְּאִיסוּר הָא בְּאִיסוּר קי"ל דהיכא דאיכא ח"ק וחֻזְקָה דהשתא מתנגדים זֶה לְזֶה ואיתרע ח"ק אזלינן בְּתַר השתא כְּדִאמְרֵינוּ בְּרִי' נְדָה הרי חסר לפניף פן ה"נ הוי לן למיזל בְּתַר חֻזְקָה דהשתא היינו חֻזְקת מעות השוכר דלא איתרע מחז"ק דאיתרע פינון דאמר ב' לשונות א"ו הוא רק מסברא ואף בגוונא דבאיסור לא (מחזור) (אזלינן בְּתַר) חֻזְקָה מ"מ כְּמוֹ אֶזְלִינוּ בְּתַר ח"ק: אמנם אפ"ל דלעולם הטעם הוא משום דאזלינן בְּתַר חֻזְקָה כְּמוֹ בְּאִיסוּר וּבְגוּוֹנָא דבְּאִיסוּר לא אזלינן בְּתַר חֻזְקָה גַם כְּמוֹ אֶזְלִינוּ בְּתַר חֻזְקָה קמא ולא תקשה מהא דשכירות בית הני"ל דהנה י"ל דהתם הספק הוא בגוף הקרקע דהנה אם השפירו לשנה אינו יכול להוציא קודם זמנו ואם השפירו לחדשים יכול להוציא ככל חודש כמבואר ברש"י"ם בב"ב (דף ק"ה ע"א) א"כ פינון דהספק נולד בתחילת חודש אם שכרו לו הקרקע או לא אזלינן בְּתַר ח"ק ואמרינן דלא השפיר לו ותפס לשון בתרא ואז לא הי' לו חֻזְקָה דהשתא לשוכר פינון דמספקינן על גוף הקרקע אם נשפר לו ואף שאחר שדר בו הוא מוחזק יש לו חֻזְקָה דהשתא מ"מ אזלינן בְּתַר תחלת הספק ובאיסור נמי אמרינן כה"ג כמבואר בתוס' יבמות בסוגיא דתרי ותרי בפרק ד"א [א"ה אולי פוונתו לדרף ל' ע"ב ד"ה אשה].

ועפי"ז מיושבים דברי התוס' בב"ב דף ק"ה בד"ה אבל שכתבו ז"ל אבל בכא באמצע החודש לא שניף אודויי אודי כ"כ על חצי חודש ומש"ה יחלקו יעו"ש גרסת מהרש"ל ומהרש"א ז"ל גם הקשה המע"מ דבגמ' אמרינן דטעמא דשמואל משום דתפס ונתוס' כתבו משום דאודי שלא כדברי הגמ' ולפי הני"ל א"ש דהנה כל מה דמוקמינן על חֻזְקָה בְּהַקְרָע הוא משום פינון דמספקא לן אם שכרו לשנה או לחדשים ויכול להוציא מהבית הוי הוא מוחזק וא"כ אם התחיל לדור בו דהדין הוא דאינו יכול להוציא כמבואר בח"מ סי' הני"ל וא"כ שוב אין הספק רק על המעות וא"כ לא מיקרי בעל הקרקע מוחזק אף מ"מ פינון דהספק נולד בתחילת החודש ואז מוקמינן לי' בְּחֻזְקת בעל הקרקע פן גם עתה אחר שדר בו מוקמינן אֶחְזָקָה קמיינתא וכן ס"ל לר"נ שם בב"מ [דף ק"ב ע"ב] וא"כ דברי התוס' א"ש דהנה קשי' לי' לשמואל דאמרינן טעמא בכא בסוף החודש פנלו לשוכר משום דתפס וקש' לי' הָא אף דתפס הָא הוי תפיסה לאחר שנוה"ס וגם לא הוי תפיסה ברשות כמבואר בת"ה סי' שכ"א ולְזַה תרצו פינון דעכ"פ אודי לי' היינו פינון שהניחו לדור בו דאינו יכול להוציא פנ"ל שיהב א"ל אוקמי אֶחְזָקָה פינון דבעל הקרקע גופי' אודי לי' ונתרצה שידור בו ולא יכול להוציא מעתה אין לו חמ"ק ורק הטעם משום דבשעה שנולד הספק הי' ברשותו פנ"ל ולְזַה מהני התפיסה והוי תפיסה ברשות אף אם נימא דלא הניחו לדור בו רק על דעת שישלם לי' כמ"ש בת"ה מ"מ הוא מיקרי תפוס ועומד

בממונו בהיתר פיון דלפי מש"כ לענין השכירות מיקרי השוכר מוחזק ורק משום דהספק בגוף הקרקע הוי המשפיר מוחזק וא"כ אם הניחו לדור בו דאז אולה לי' חזקתו מהקרקע שוב מיקרי השוכר הוא תפס בהיתר וא"כ אף אם בא באמצע החודש נמי פולו לשוכר ומה יחלקו וא"ש גרסת מהרש"א ז"ל.

אף מדברי פשט הרא"ש ז"ל בש"ע בח"מ סי' שי"ב משמע דאף דהשפירו לו לזה בנודאי שאין יכול להוציא בפחות מי"ג חודש וספק רק על השכירות לחוד נמי מיקרי בעל הקרקע מוחזק וכ"מ שם פשט הסוגיא ומינשבים היטב דברי הרא"ש ז"ל ממה שהקשה עליהם בת"כ דמיייתי הרא"ש ז"ל [פ"ק דב"מ] ראי' דלא מהני תפיסה מר"נ דבפ' השואל ה"ג' ל' והקשה בת"כ [סי' מ"ד] דמאי ראי' דהתם הטעם משום דקרקע בחזקת בעלי קנימת ובקרקע לא מהני תפיסה ומתוך זה יצא לדון בדבר חדש כמבואר שם ובאמת א"ש דהנה פבר ברנו דלענין השכירות הוי השוכר מוחזק אף דהקרקע בחזקת בעלים קנימת ויותר מזה מבואר בתש' רשפ"א [הנקרא תולדות אדם בסי' רכ"ט] בא' שמכר קרקע על תנאי ופסק שם פנין דהא נודאי שמכרו לו רק הספק הוא בתנאי בזה לא שייך קרקע בחזקת בעלים קנימת דסוף סוף מכר לו הקרקע מכ"ש בנידון דידן דנודאי השפירו לו ושכירות ליומא ממכר הוא ורק הספק הוא על המעות בזה נודאי לא שייך קרקע בחזקת בעלים קנימת פיון דבגוף הקרקע אין שום ספק כלל וא"כ אמאי אמר ר"נ קרקע בחזקת בעלים קנימת וצ"ל דסבירא לי' לר"נ דלענין השכירות קרקע נמי הוי בחזקת מרא קמא מחמת שהקרקע שלו והוא השפירו והשוכר הוי תפס א"כ שפיר הוכיח הרא"ש ז"ל דלא מהני תפיסה דליכא למימר דמשום הכי לא מהני פאן תפיסה משום דבקרקע לא מהני תפיסה זה ליתא דבגוף הקרקע ליכא פאן שום ספק ועיקר הספק הוא על המטלטלים היינו השכירות וא"כ ממילא מוכח דלא מהני תפיסה נאמת שראיתי בתנאים פתב קצת מענין זה אף האריף עלינו מאוד את הדרך כי לפענ"ד דהדבר פשוט פמו שפתבתי ועל פ"ז א"ש דברי הת"ה בסי' ה"ג' ל' שהביא ראי' מהרא"ש ז"ל דלא מהני תפיסה אף קודם שנולד הספק ותפס ברשות מדלא מהני תפיסה במרחץ והקשו פולם עליו דהתם הטעם משום דקרקע בחזקת בעלי קנימת אבל במטלטלים מהני תפיסה ויעו"ש באו"ת שמגדל פלפולו יצא מן המכונן שרצה להעמיס בת"ה דראיתו משמואל יעו"ש בארובה וזה אא"ל כלל דבהד"ל פתב בת"ה וז"ל מדמיייתי ראי' דלמשפיר הוא אליכא דר"נ עכ"ד הרי להד"ל דאליכא דר"נ קיימינן אף לפי דברינו ה"ג' ל' א"ש דהוא מביא ראי' מדחזינו דהרא"ש ז"ל מביא ראי' למטלטלין דלמ"ת מהא דמרחץ ש"מ דס"ל להרא"ש ז"ל דהתם הוי כמטלטלין פיון דבגוף הקרקע ליכא שום ספק פנ"ל וא"כ שפיר ש"מ ג"כ דאף ברשות ותפס קוש"ה ל"מ דליכא למימר דש"ה משום דהוי קרקע ולמ"ת בקרקע דזה ליתא דמכרח הוא להניח לו לדור בתוכו פנ"ל והספק הוא רק על השכירות ולזה הוי אמינא שמהני תפיסתו א"א דבעלמא מהני תפיסה א"ו דל"מ תפיסה להרא"ש ז"ל רק בברי.

שוב נ"ל להביא ראי' דאמרינן חמ"ק אף דבאיסור כה"ג לא הוי מוקמי אחזקה מהא דאיתא [בב"ק] [ספ"ה] [סוף פ"ק המניח] בשור שהי' רודף וכו' דאף בתפס לא מהני תפיסתו רק לגבות דמי הקטן פן משמע בתוס' שם [ד"ה הא] והטעם משום מ"ק והא התם דאית' כר"ע דס"ל שותפי נהו וא"כ מה לי אם מוציא הגדול מחזקת בעה"ב או

הקטן ס"ס אַחַד מוֹצִיא מִחֻזְקָה וּמָה לִי אִם מוֹצִיא מִחֻזְקָה אֶת הַגְּדוֹל אוֹ אֶת הַקָּטָן וּבְאִיסוּר כַּהֲגִיגָה לֹא אֶמְרִינָן אוֹרְי אֶחָזְקָה כַּמְבֻרָר בְּכָל הַפּוֹסְקִים א"ו דְּלֹא מִטַּעַם חֻזְקָה כְּמוֹ בְּאִיסוּר אֶתִינָא עֲלֵהּ רַק מְסַבְרָא בְּעֵלְמָא כָּל סַפֵּק מְמוֹן אֵין לְהוֹצִיא מִן הַמְּוִחָזֵק בְּהַ מְקוֹדֵם וְדו"ק: שׁוּב נ"ל לְתַרְזֵן דְּבְרֵי הַרְמְב"ם ז"ל בְּאַנְפֵן אַחַר מָמָה שְׁפִירִישְׁתִּי דְּהִנֵּה כָּל הַפּוֹסְקִים הִקְשׁוּ עַל דְּבְרֵי הַגַּמ' שְׁפִירִיף וְכִי זֶה פּוֹטֵר מְמוֹנוֹ בְּמְמוֹנוֹ שֶׁל פֶּהַן וְהִקְשׁוּ הַמְּפֹרְשִׁים ז"ל ס"ס מֵאִי מְמוֹנוֹ הָא אַפְתִּי לֹא חֲטַף הַפֶּהַן מִיַּדִּי וְהוּי מְמוֹנוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִמָּשׁ אִף י"ל דְּהִנֵּה כְּוֹנֵת הַגַּמ' עַל אֲנָפֵן אַחַר כִּינּוֹן דַּס"ל לַר"ה דְּהַקְדִּישׁ הָיִי כְּתַקְפָּה.

א"כ אִם יֵצֵא זֶה הַסַּפֵּק פֶּטֵר חֲמוּר בְּעֵשִׂירֵי א"כ לֹא הָיִי קְדוֹשׁ א"א דְּהוּא שֶׁל פֶּהַן וְהוּי הָאֶחָד עֶשְׂרֵי קְדוֹשׁ וְאִף שְׁלֹא קָרָא שֵׁם קו"ל דְּקְדוֹשׁ אִף בְּלִי קְרִיאַת שֵׁם וְא"כ לַר"ה דְּהַקְדִּישׁ הָיִי כְּתַקְפָּה הָא זֶה הָיִי כְּתַקְפָּה אֶת הַעֲשִׂירֵי וְאֶחָד עֶשְׂרֵי מִמִּילָא קְדוֹשׁ דְּלַעֲנִין זֶה הָיִי לִי כְּתַקְפּוֹ אִף שְׁעֵדִינּוּן לֹא תַקְפָּה דְּהָא הַקְדִּישָׁה הָיִי כְּתַקְפָּה וְע"ז לֹא חָל שֵׁם עֲשִׂירֵי וְע"ז חָל שֵׁם עֲשִׂירֵי וְהוֹאִיל הַסַּפֵּק אֵי הַעֲשִׂירֵי קְדוֹשׁ אוֹ הָא' עֶשְׂרֵי וּמְסַפִּיקָא הָיִי לְהִיּוֹת שְׁנֵיהֶם קְדוֹשִׁים דְּהָא הַקְדִּישׁ הָיִי כְּתַקְפָּה [וְא"כ אִף נִכְנָסִין לְדִיר לְהַתְעַשֵּׂר] אֶמְנָם כ"ז לַר"ה דַּס"ל הֵכִי אֶבֶל לְדִינּוֹן דְּקו"ל קְוֹנָשָׁה הַבָּא מֵאַלִּי' שְׁאֵנִי אֶבֶל הַקְדִּישׁ לֹא הָיִי כְּתַקְפָּה א"כ מִמִּילָא כָּל שְׁלֹא חֲטַף עֲדִינּוֹן הָיִי מְמוֹנוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאֵין הָאֶחָד עֶשְׂרֵי קְדוֹשׁ [וְא"כ שְׁפִיר י"ל תַּקְפּוֹ פֶּהַן א"מ וְאֵעֵפ"כ שְׁפִיר נִכְנָסִין לְדִיר לְהַתְעַשֵּׂר דַּכ"ז שְׁלֹא תַפְסוּ מְמוֹנוֹ הוּא וְדו"ק עַכ"ה]: עֲנָף ב' הִנֵּה בְּדִין תַּפְסָה בְּבְרִי אִם טוֹעֵן הַתּוֹפֵס בְּרִי לִי דַעַת הָרָא ש"ז ז"ל וְתוֹס' [בְּמַס' כְּתוּבוֹת ד"כ] דְּמַהֲנֵי תַפְסָה וְכֵן מִשְׁמַע שְׁפּוֹסֵק כֵּן בַּתְּשׁ' מַהֲרִי"ק [סִי קַס"א] וְבַת"ה [סִי שַׁכ"א] וְכַמְעַט כָּל הַפּוֹסְקִים הִסְפִּימוּ לְזֶה כַּמְבֻרָר בַּת"כ וְסִי נ"ג וְנ"ד] זוּלַת הַנ"י בַּפ"ק דַּב"מ כְּתַב דְּלֹא מַהֲנֵי תַפְסָה אִף אִם טוֹעֵן בְּרִי יַעו"ש בְּמָה שְׁהִקְשׁוּ מִפ' הָא"ש דָּאָם תַּפְסָה מְאֵתִים וְאַמְרָה דְּאִתְּנוּסִי אִתְּנוּס דְּמַהֲנֵי תַפְסָה וְתִרְזֵן דְּהִנֵּה מִקְלָתָא דְּעַבְיָדָא לְגִלוּי' מִשְׁמַע דַּבְלָא"ה לֹא הָיִי מַהֲנֵי תַפְסָה אִף דְּטוֹעֵנַת בְּרִי וְכֵן מִשְׁמַע בְּר"ן בְּכַתּוּבוֹת [פ"ב] דְּמַתְרַץ דְּמַהֲנֵי תַפְסָה בְּשִׁטְר מְשׁוּם דְּהָיִי תַרִּי וְתַרִּי מִשְׁמַע דַּבְלָא"ה לֹא הָיִי מַהֲנֵי תַפְסָה אִף דְּטוֹעֵן בְּרִי.

וְהִנֵּה רְאִיתִי בְּאוּ"ת וּבַס' (הַת' שַׁבָּק"ה) [קוֹנָה"ס שַׁבָּקָה"ח] הִקְשׁוּ דַא"כ אֶמְאִי אֶמְרִינָן בְּסוּף הַמְּנִיחַ גְּבִי הַמְּזִיקִין שְׁנַיִם כו' רְאוּי לְטוֹל וְאֵין לוֹ [וְהָא מִשְׁתַּלֵּם קְתָנִי וּמִשְׁנִי] הִינּוּ בְּתַפְסָה וְאֶמְאִי לֹא מַהֲנֵי תַפְסָה לְהַשְׁתַּלֵּם כְּפִי תְּבִיעֵתוֹ דְּהָא טוֹעֵן בְּרִי וְאֵי דְלֹא מַהֲנֵי תַפְסָה רַק הִיכָא שְׁיֵשׁ דְּרָרָא דְּמְמוֹנָא הָא הֵתֵם מִקְרִי דְּרָרָא דְּמְמוֹנָא דְּהִיכִי דְּלִיכָא דְּרָרָא דְּמְמוֹנָא לֹא פְּלִיג סוּמְכוּס וּמְדַפְּלִיג בְּהָא ש"מ דְּזֶה מִקְרִי דַּד"מ וְא"כ אֶמְאִי לֹא מַהֲנֵי תַפְסָה וְתִרְוּצָם אֵינוֹ בְּרוּר כְּלָל לְמַעֲנִין בְּדַבְרֵיהֶם.

וְנ"ל לְיִישֵׁב דְּהִנֵּה עַל הַף בְּבָא דְּגְדוֹל וְקָטָן לֹא קָשָׁה מִיַּדִּי (דְּאִי) [דְּאִיף] יוֹעִיל תַּפְסָה דְּהָא לִיכָא עֲדִים כְּלָל דְּאִילוֹ לֹא תַפְסָה לֹא הִי מִשְׁתַּלֵּם וְא"כ אִף אִם תַּפְסָה אִם יוֹזְמוּ הַעֲדִים לֹא יִצְטָרְכוּ לְשַׁלֵּם לוֹ דִּיאֲמָרוּ אֲנִן לֹא בְּאֵנִי לְחַיִּיב לָהּ עַל הַגְּדוֹל וְא"כ הָיִי כְּאִילוֹ הַעֲדִים מְעִידִים בְּפִירוּשׁ רַק עַל הַקָּטָן דְּאֵלוֹ יוֹתֵר מִזֶּה אֵין עֲדוּתָם עֲדוּת כְּלָל וְא"כ כִּינּוֹן דְּאֵין הַעֲדִים מְעִידִים רַק עַל הַקָּטָן לְהִכִּי לֹא הָיִי דַּד"מ (דְּבַלִּיכָא) [וּבְלִיכָא] עֲדִים בְּוֹנְדִאי לֹא מַהֲנֵי תַפְסָה אִף בְּטַעֲנַת בְּרִי אֶבֶל לְסוּמְכוּס דַּס"ל דְּחוֹלְקִין א"כ שְׁפִיר כִּינּוֹן דְּהִדִּין הוּא דְּחוֹלְקִין בְּסַפֵּק מְמוֹן שְׁפִיר הָיִי דַּד"מ דְּהָרִי אִם יוֹזְמוּ יִצְטָרְכוּ לְשַׁלֵּם הַחֲצִי כְּפִי מַה שְׁרָצוּ

לחייבו א"כ הוי עדים על הספק וכמו שכתב הפ"י בריש פ"ק ששא"ה וא"כ שפיר הוי דד"מ אבל לרבנו לא הוי דד"מ כלל לענין תפיסה דהיכי דליפא [דד"מ] כ"ע מודים דלמ"ת.

ואולם יותר נראה לומר דלק"מ דמבואר קושל' המהרש"א ז"ל בר"פ ששא"ה שהקשה דהא ליפא עדים פינו דהעדים מספקא להו וא"כ למה לן טעמא דהמע"ה [אפי' לסומכוס] ת"ל דלא הוי עידים [ונאפי' הוי מודה המזיק הו"ל מודה בקנס] ונ"ל לתרץ זה דהנה בתשו' מיימוני בריש ה"א גבי זרק לה קידושין בפני עידים ספק קרוב לו דבכת א' אינה מקודשת משום דמוקמינן לה אחזקת פנוי' ואף דהיא מודה שפא ליגדה מ"מ פינו דבלא"ה היינו בלא אמירתה ל"מ הוי קדושין בלא עידים ומביאו בח"מ בסי' [א"ה אולי הוא בסי' ל' ס"ק ח'] ומפרש פנונתו דהינו דכינון דאיפא חזקת פנוי' ליפא עידים דהא בלא הודאתה הוי דינה דלא תהי' מקודשת א"כ לא ראו הקידושין דלפי מה שראו לא הי' קידושין כלל ויעונו בבית מאיר שפרש פ"ו וא"כ לפי"ז כוף אגוניה ושמע דמעשה מתורץ קושית המהרש"א ז"ל וקושל' האחרונים הנ"ל בחדא מחתא דלסומכוס דס"ל דדינא דחולקין היכא דאיפא דד"מ וא"כ ה"נ איפא דד"מ דאיפא עידים ואי דהעידים מספקים הא בספיקא דדינא לסומכוס דחולקין ולא מוקמינן אחזקה הרי הספק גם להעידים והוי פאלו מעידים ספק לפנינו היאך נעשה דבר זה אבל לרבנו דס"ל דמוקמינן אח"ק א"כ פינו דהי' הספק להעידים ואוקמי' לי' אחזקה פדינו לרבנו א"כ הרי פאלו לא ראו רק היזק הפחות ואף שתפס אח"כ מ"מ פינו דבלא תפיסתו ל"מ א"כ ליפא עידים והיכא דליפא עידים ליפא דד"מ ולא מהני תפיסה לכ"ע ומש"ה הוצרכו רבנו לומר המע"ה דאלו הוי ס"ל פסומכוס דלא מוקמינן אח"מ"ק א"כ שוב הוי עידים והוי חולקים כמו לסומכוס ודו"ק בזה: אמנם לכאורה מהא דהמחליף מוכח דבט"ב מהני תפיסה דהקשו שם הגמ' [דף ק' ע"א] ונחזי ברשותא דמאן קיימא ומה קשי' הא הוי לאחר שנולד הספק דלא מהני תפיסה והנה זה לק"מ לפמ"ש לעיל [בענין א'] בשם תשו' הרשב"א סי' שי"א דהתם לא הוי לבועלים חזקה מעליא דחזקת מעוברת לא הוי חזקה אמנם כ"ז אי טוען ברי ממש ואיפא דד"מ פגון תרי ותרי אבל בלא"ה לא מהני תפיסה דא"כ לא שבק חיי לכל ברי' דכל א' יתפוס ויטעון ברי וכן מוכח להדי' בריש פ"ק דמציעא דבתקפו א' לפנינו מוציאין אותו אי צנוח מתחילה ועד סוף ולחנם פלפלו האחרונים דזה דבר פשוט בגמרא: והנה בתרי ותרי כתב הת"כ [בסי' נ"ב וסי' ק"ל] דאין מוציאין ואף דטוען ספק על פיהם ולעד"נ דלפי מה דס"ל לרוב הפוסקים גבי תרי ותרי הוי ספיקא דרבנו א"כ מוציאין מיד המוחזק וכן כתב באו"ת [בקיצור ת"כ סי' ע"ט פ' פ"א ע"ש] והנה בקוה"ס שבקצה"ח [כלל ב' ס"א] כתב להקשות על נ"י שכתב בפר"ק דב"מ דמש"ה מהני תפיסה דמטלטלים בתרי ותרי דאוקמי' אחזקה והקשו א"כ במקרקעי נמי נימא הכי דמהני תפיסה דהכי אמרינן ביבמות דלמ"ד תרי ותרי הוי ספיקא דאורייתא לא אמרינן אוקי נכסי בחזקת בר שטי' וא"כ הנ"י דס"ל דתו"ת הוי ספיקא דאורייתא א"כ אפי' במקרקעי נמי מהני תפיסה יעו"ש מה שהאריך שם בקושיותו ובמחילה מכ"ת אשתמיטתא דברי הר"ן בכתובות [בסוגי' דג' שישבו לקיים את השטר ע"ש] שכתב דהא נודאי דפסקינן דתו"ת הוי סד"ר פדמסקינן ביבמות ורק היכא שפא להוציא אינה דבר אמרינן דתרי ותרי הוי סדא"ו וא"כ במטלטלין דהוי מוציא מהמחזיק בהם עתה אמרינן דתו"ת הוי סדא"ו אבל

בְּקִרְקַע דְּחֻזְקַת בְּעָלִים קְיָיְמַת וְלֹא נִקְרָא מוֹצִיא כְּמִבּוֹאֵר בְּכַמָּה דְּנֻכְתָּא וְעֵינֵין בַּח"מ בְּסִי' ק" [לְעֵגְנֵן יְתוּמִים] א"כ שְׁפִיר אֲמַרְיֵנן דְּתו"ת הָוֵי סד"ר וְזֵה פְּרוּר.

וְאַפִּי הֵיכָא דְתַפְס בְּלֹא עֵינִים נְמִי נִרְאָה דְל"מ דְּהָא הָוֵי מִיגוּ בְּמִקּוּם עֵינִים דְּהֵנָּה בְּאַמַּת הָרִיטְבִּ"א [בפ"ב דְּכֶתְנֻבוֹת] מְפָרֵשׁ גַּבֵּי תו"ת דְּתַפְס בְּלֹא עֵינִים אֲלֵמָּא דְבָלֹא עֵינִים מְהֵנִי תַפְיֶסָה וְאַמַּת שְׁרָאִיתִיבְס' הַפְּלָאָה דְּמִקְשָׁה שָׁם בְּאַמַּת עָלְיוּ דְּאַמַּאי מְהֵנִי הָא הָוֵי מִיגוּ ב"ע.

וְהֵנָּה הֶרְ"ן ז"ל [בפ"ב דְּכֶתְנֵן בְּסוּגֵי דְכַת"י הוּא אָבֵל אֲנוּסִים הִי'] פְּתַב ג"כ בְּשֵׁם י"א דְּאַיִרִי דְתַפְס בְּלֹא עֵינִים וְהוּא מְפָרֵשׁ דְּאַיִרִי דְטוּעֵנּוּ מְסַפֵּק עפ"י הַשְּׁטֵר א"כ וְנֻדְאֵי לֹא מְטַעַם מִיגוּ אֲתִי עָלָה דְּהָא הֵיכָא דְמְסוּפֵק לֹא שְׁיָיְדוּ מִיגוּ א"ו ס"ל לֵהי"א דְּהֵיכָא דְתַפְס ב"ע אֲזֵלֹא לִי חֻזְקַתוֹ [שְׁלֵ הָרִאשׁוֹן] וְהֵנָּה זֵה דְבָר חֲדָשׁ אֲשֶׁר לֹא שְׁמוּ אֲחֵרוֹנִים עַל לַבָּם וּבְאַמַּת בְּנ"י מְבִנְיָא בְּהֶדְיָא דְל"מ תַּפְיֶסָה בְּלֹא עֵינִים הֵיכָא דְטוּעֵן סְפֵק וְלוֹלֵי דְבָרֵי הֶרְ"ן ז"ל ה"א דְכֻוֹנֶנֶת הִיא נְמִי דְאַיִרִי בְטוּעֵן בְּרִי וּמִש"ה מְהֵנִי תַפְיֶסָה בְּלֹא עֵינִים מְשׁוּם מִיגוּ וְאִי דֹא"כ בְּרִישָׁא הֵיכָא דְאִין פְּתַב יָדָם יוֹצֵא מְמָקוּם אַחַר אֲמַאי לֹא מְהֵנִי תַפְיֶסָה אִינוּ קוֹשְׁיָ דִי"ל דְּהָוֵי מִיגוּ בְּמִקּוּם עֵינִים וְאִי דֹא"כ בְּסִיפָא נְמִי אֲמַאי לֹא הָוֵי מִיגוּ בְּמִקּוּם עֵינִים י"ל דְס"ל כְּמוֹ שְׁפָתְבוּ הַתו" [שֵׁם ד"ה אֲלֵא] בְּשֵׁם רִיב"א לְתַרְזֵן קוֹשְׁיֵינְתֶם שְׁהִקְשׁוּ הָא זֹו בְּאָה בְּפִנֵי עֲצָמָה וּמַעֲיָדָה וְתִירְזֵן (הֶרִיב"א) [הֶרֶשֶׁב"א] דִּילְמָא אִילּוּ הָוֵי עֵדִים קָמֵן הָוֵי מוֹדִים דְנֶאָנְסוּ וְא"כ אִי תַפְס בְּלֹא עֵינִים נֶאָמֵן בְּמִיגוּ לֹא מְרִירֵי הָוֵי הָעֵינִים קָמֵן [לֹא] הָוֵי מִידי וְזֵה לֹא הָוֵי בְּמִקּוּם עֵינִים דְּהָעֵדִים הִלְלוּ לֹא מַעֲיָדִים ע"ז כְּלָל [שְׁלֵא לְנֵה] וְא"כ מִש"ה מְהֵימֵן הֵינּוּ מְטַעַם דְּאֵלוּ בָּאוּ בְּפִנֵי עֲצָמָם וּמַעֲיָדִין וְאִינוּ אוֹמְרֵי כְּלָל נֶגְדַּ עֵינִים שְׁבַפְנִינוּ (כְּלָל) [וּכְמ"ש בְּתוּס' שָׁם] אָבֵל בָּאִין כ"י יוֹצֵא מִמ"א דְּאָז נֶאָמְנִים הָעֵינִים לֹא מְרִירֵי (הֵינּוּ) [הִי'] שׁוּב הָוֵי מִיגוּ בְּמִקּוּם עֵדִים כֵּן הִי נִרְאָה לִי לֹא מְרִירֵי לֹא מְרִירֵי הֶרְ"ן ז"ל שְׁפָתְבוּ בְּהֶדְיָא דְאַיִרִי בְטוּעֵן סְפֵק וְאַפ"ה מְהֵנִי תַפְיֶסָה שְׁלֵא בְּעֵינִים לְהִנְדֹּף י"א אֲלֵמָּא דְס"ל שְׁלֵא בְּעֵינִים אֲזֵלֵי לִי חֲמ"ק וְצ"ע בְּזֵה בְּכַמָּה מְקוּמוֹת: עֲנָף ג' הֵנָּה בְּדִין אֲבַעְיָ דְלֹא אֲפִשְׁטָא וְכֵן בְּתִיקוּ אִם מְהֵנִי תַפְיֶסָה הֵנָּה הֶרֶב הַשְּׁ"ף ז"ל הֶאָרִיף בְּסַפְרוֹ [ת"כ] דְּמְהֵנִי תַפְיֶסָה וְעִיקֵר רֵאשִׁיתוֹ [בְּסִי' כ"ג] הוּא מְהֵא דְפִסְק הֶרֶא"ש ז"ל גּוֹפִי' אֲשֶׁר הוּא רֵאשִׁי הָאוּמְרִים דְלֹא מְהֵנִי תַפְיֶסָה וְאַפ"ה פִּסְק בְּפוּעֵל שְׁעֵשָׁה בְּגִפְנֵן וְאָכַל בְּגִפְנֵן אַחַר דְלֹא מְפָקִינֵן מִינֵי אִף דְּהִיא אֲבַעְיָ דְלֹא אֲפִשְׁטָא בְּגַמ' וּמִש"ה חוֹלֵק שָׁם בְּגוֹדֵל חֲרִיפְתוֹ בְּחִלּוּקִים שׁוֹנִים וּבִאוּ"ת הַשִּׁיג עָלְיוּ.

וְהֵנָּה אִף כִּי בְעַר אֲנָכִי מֵאִישׁ אִף מ"מ לְפִי הִנְרָאָה מְפִשְׁט דְבָרֵי רַבִּינוּ אֲשֶׁר ז"ל יִרְאָה דְלֹא מְהֵנִי תַפְיֶסָה בְּכָל מְקוּם וְכֵן דְבָרֵי הַש"ג ז"ל נִרְאִין כֵּן שְׁבַכְמָה מְקוּמוֹת מְבִיא דְבָרֵי הֶרֶא"ש ז"ל וְלֹא חֵלֵק עֲלֵי וּמָה שְׁהִבִּיא הַשְּׁ"ף בְּדְבָרֵי הַש"ג בְּכֶתְנֻבוֹת דְכָתַב שָׁם דְּמְהֵנִי תַפְיֶסָה הַמְעֵינֵין יִרְאָה דְאִין מְשָׁם רֵאשִׁי כְּלָל דְּהֵתֵם גַּם לְהִיּוֹרֵשׁ לֹא הִי כְּלָל חֲמ"ק וּמָה שְׁהִבִּיא רֵאשִׁי מְהֵא דְפוּעֵל הַנְּ"ל נְמִי לֹא רֵאשִׁי כְּלָל דְּהֵנָּה סְבֵרַת הֶרֶא"ש ז"ל דְלֹא מְהֵנִי תַפְיֶסָה הִיא מְשׁוּם חֲמ"ק וְא"כ בְּגוֹנוּנָא דְאִין מוֹצִיאִין בְּהַתְּפִסָּה מְהַחֲזִיקָה כְּלָל שְׁפִיר א"מ מְהַתּוֹפְסֵי א"כ בְּפוּעֵל דְאִינוּ בָּא לְהוֹצִיא מִחֲמ"ק דְּהָא הַפוּעֵל אִין לֹא שׁוּם זְכִי' בְּפִירוֹת כְּלָל וְתַמִּיד הֵם בְּחֻזְקַת הַבְּעָה"ב רַק שְׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה רְשׁוּת לְפוּעֵל [לְאַכּוֹל] וְא"כ הֵיכָא דְמְסַפְקִינֵן אִם נִתְּנָה הַתּוֹרָה רְשׁוּת לְאַכּוֹל אוֹ לֹא שְׁפִיר אִם אָכַל א"מ מְמַנּוּ דְּהָא אִינוּ נֶגְדַּ

החזקה פלל דסוף סוף נשאר החזקה פמקודם ועשיתי סמוכים לזה מדברי התוס' ב"ק [דף כ"ז ד"ה קמ"ל] שהקשו דלפי מה דקי"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב א"כ אמאי בב' אומרים חייב וא' אומר זכאי דחייב וקא אין הולכין בממון אחר הרוב ותירצו דב"ד הם המוציאים ורוב נקראין ב"ד והנה בזה הדיבור פבר נתקשו גדולי חקרי לב פמבואר באו"ת [בקיצור ת"כ ס"ק קכ"ד] ולי נראה לפי קט שפלי דכוננתם פשוט דהנה קא דאין הולכין בממון אחר הרוב הוא משום דחזקת ממון אלים מרוב אמנם כל זה בעלמא שי"ל דח"מ אלים מרוב אבל בסנהדרין דהתורה נתנה רשות לב"ד להוציא אפי' ע"פ אמוד ויכולים להוציא ממון וחזקת ממון נגדם פאין וקא ראי' דפסק דין הרי הוא פגבוי א"כ פינון שאין ח"מ נגדם שפיר אזלינן בתר רוב ולא שינוי פאן לומר אין הולכין בממון אחר הרוב המצינו דאיפא חזקת ממון נגדו דזה ליתא דאם הם ב"ד א"כ ח"מ ליתא פלל וכמאן דגבוי דמי בעלמא אף אם גיזל בתר רובא מ"מ הממון ברשותו אבל בב"ד דכגבוי דמי ואם הם ב"ד חזקת ממון פמאן דליתא שפיר אזלינן בתר רובא.

הארבתי בזה אף שהוא דבר פשוט מחמת שראיתי שהגדולים הנ"ל לא עמדו על פוננת דברי התוס' הנ"ל. היצא לנו מזה היכא דאין פאין להוציא מחזקה אזלינן בתר רובא וה"ה דמהני תפיסה ומש"ה מהני תפיסה לפועל וכן ראיתי אח"ז (בספ"ה) [בס' קו' הספיקות פלל ז סי' י"ג] שבקה"ח פתב ג"כ תירוץ זה על הרא"ש ז"ל וגם שאר ראיות שהביא הש"ך ז"ל ליתא ות"ל בלמדי הסוגי' נתתי את לפי ליישב פמעט פל אחד מהראיות ואביא קצת מהם וממנם יקיש המעיין על השאר ישמע חכם ויוסיף לקח ויראה שאין לבנות יסוד ודין ולדחות פשט דברי הרא"ש וטור ז"ל ושאר פוסקים העומדים בשיטתם דבתפס מפקינן משום איזה קושני' פי לכל קושני' יש תירוץ והנה מה שהקשה ת"כ [שם סי' י"ט אות יו"ד] שקמה גבי השאלה לרבעה וכו' לק"מ דהנה מבואר בש"ך ז"ל בסי' רצ"א דס"ל להרא"ש וטור ז"ל דשומר הוי א"י אם פרעתיך א"כ הכא נהי דלא אפשטא אם חייב באונסין הוי עכ"פ חייב בגוא"ב פמבואר שם בטור וא"כ משתעבדי נכסי השומר והוי שוב א"י אם פרעתיך דאית לי חזקת חיוב מש"ה אין מוציאין מהתופס וכן פתב או"ת דהיכא דהוי א"י אם פרעתיך א"מ ומה שהביא [באות י"א שם] ראי' מהא דמכר נכרי לישראל גבי שבח דאין מוציאין לק"מ דהא הישראל לא הי' לו פלל חמ"ק משום דעדיין לא נתאש: שוב הקשה שם הש"ך על דברי המחבר שפסק בכ"מ פנדברי הרמב"ם ז"ל דאי תפס לא מפקינן ואמאי פסק בסי' רמ"ג גבי זרק ארנקי דמוציאין מהתופס ונ"ל ליישב זה דהנה לכאורה קשי' לפי מה דס"ל לרבא גופא [בב"מ דף קי"ח ע"א] פחד ליטנא גבי הבטה בהפקר קונה מטעם הבטה א"כ מה אבעי' לי פאן [בב"מ י"א א'] באויר שאין סופו להניח קא בלא"ה קונה מטעם הבטה א"ו די"ל דאיירי דלא הביט בו בה"ב ואף דהתוס' פתבו דהבטה היינו מעשה מ"מ הבטה נמי בעינן עכ"פ.

אף לכאורה קשה דאפתי יקנה מטעם הבטת החצר. אף זה בע"כ דחצר שאינה משתמרת מטעם יד הוא ומה הבטה שינוי פינד אי הוי בחצר המשתמרת דקונה מטעם שליחות שי"ל דקונה החצר אף באויר שאין סופו להניח מטעם הבטה אף באמת קא החצר אינה משתמרת פינון דיצא פפתח אחר.

אָמַנְם כ"ז שפיר לתרץ דברי רבא דאף דס"ל הבטה בהפקר קונה מ"מ פאן לא הוי הבטה
כלל פנ"ל משא"כ לעגנן דינא דכינן דלא אפשטא האבעי' וזכה בו עכ"פ מספק ולכתחילה
אין רשאי אחר להוציא ממנו ומבואר בפרק השואל [דף ק"ב ע"א] דאף דתצור אינ'
משתמרת מ"מ אם יצא לו שם מציאה בעיר הוי פתצור המשתמרת (ופרש"י) [ופירשו
בגמ'] שם דכינן דבדילי אנשי מינ' הוי פתצור המשתמרת א"כ ה"נ כינן דעכ"פ בדילי
אנשי מינ' דזכה בי' מספק וא"כ שוב הוי פתצור המשתמרת ממילא קונה מטעם הבטה
אף שאין סופו להניח ודו"ק.

אף באמת דאנן פסקינן דהבטה לא קנה א"כ ליכא למימר תירוץ זה בדברי המחבר. אף
אעפ"כ לא מנעתי לכותבו מפני שראיתי שהגאון מהרמ"ב והש"ך ז"ל בת"כ ס"ל
דהבטה בהפקר קונה ואולי יש לחלק וצ"ע ואין רצוני פעת לדחוק ביישובם רק להראות
שיש לישוב פועל זה כל המקומות שהקשה ממנם הרב ז"ל ובשביל זה לא יבנה יסוד על
פלפול בעלמא וכינן שהעידו לנו גדולי האחרונים הת"ה ומהרי"ק שדעת הרא"ש ז"ל
דבספיקא מוציאין וכן משמע פשט דברי הרא"ש ז"ל לכן נראה עיקר פהכרעת מהרש"ל
ז"ל דבתיקו לא מהני תפיסה.

אבל היכא דלא אפשטא האבעי' יש מקום לומר דמהני תפיסה וכן העלה באו"ת ז"ל:
ענף ד בפלוגתא דרבנותא אם מהני תפיסה כתב בת"כ [מסימן ע"ט ולהלאה] דמהני מפני
שלשה טעמים טעם האחד דעל פי דעת הרבנותא הוי פרי וסברא זו כתב מהרי"ק ז"ל
[הובא שם בת"כ] וראייתו היא מדברי התוס' בכתובות דף (ע"ה) [דף ע"ו בד"ה על
בעל החמור] דסתמו וכתבו בשם הריב"א דגבי פור בשלשים כו' דמהני תפיסה הוא
משום דהוי טענת פרי ואף דלא הוי פרי ממש רק משום דיש לו קצת טענה מהני תפיסה
[ה"ה] היכא די"ל קים לי יש לו קצת טענת פרי יענין סברא זו במהרי"ק [קס"א] והנה
האו"ת ז"ל [באות פ"א] הוכיח דלא כסברא זו דהקש' [ממה] דפרי' [שם בכתובות דף
ע"ו] אשמואל (ממתני') [ממחט שגמץא בביה"כ] וכו' ומה קוש' הא שמואל לא קאמר
רק הספק נולד ברשותו מהני להחזיק אבל לא להוציא וע"כ צ"ל דס"ל להגמ' דשמואל
ס"ל בכל גוונא מהני נולד ס"ב אפי' להוציא דאל"ה מה אתי לאשמועין הלא סבירא לי'
לשמואל דאי תפס מהני גבי פור בל' א"ו דשמואל ס"ל בכל גוונא אפי' להוציא אמרינן
נולד ס"ב ושפיר פרי' ממחט וא"א כסברת הריב"א (יל"ד) [הקל"ד] מה מקשה הגמ'
הא י"ל דלהוציא לא אמרינן נס"ב ע"ה רק התם הוא להחזיק ואי דא"כ בלא"ה מהני
תפיסה פמו פור בל' זה ליתא דהתם איכא טענת פרי [ע"ש] ואני אומר דאין מזה ראי'
דלפי מה דמבואר בב"י [בסי' ר"ב] גבי משוה בהמה זו וקנה פלים דלא מהני תפיסה
דלא הוי תפס ברשות [דהספק הוא בגוף הקנין] וא"כ ה"נ הוצרף שמואל לאשמועין
הטעם דנס"ב דאי מטעם תפיסה לא מהני כינן דנולד הספק בגוף קנין החליפין וא"כ אתי
שפיר נמי קוש' הגמ' ממחט דל"ל דתפס דהא ל"מ תפיסה כלל בכה"ג וכן י"ל לסברת
הריב"א גופי' דס"ל דמספיקא ל"מ תפיסה רק משום דטוען פרי א"כ א"ש נמי קוש'
הגמ' דהא הכא דליכא רק ספק דל"מ תפיסה ומוציאין ממנו ומוקמינן בחמ"ק ורק משום
דאלים סברת נולד ברשותו להוציא מח"ק א"כ קשה ממחט דמ"ש דתפיסתוכמאן דליתא
דמי ודו"ק.

עוד כתב שם טעם משום דעבד אינש דינא לנפשין ונה תמי דאטו עדיר מדנין היכי דאין
הדין ברור לא יכול לעשות דין וצריה לסלק עצמו מן הדין ולא עדיר הוא מהדין גם מה
שכתב שם דאפילו לנגד רוב יכול לעשות דין לנפשו ולומר קים לי ונה ליתא לפענ"ד
כי פלל גדול בתורה אחר רבים להטות אפי' הדין גופי' יודע שהדין עמו לא יכול לעשות
פדינו (ואם) [ועיין] במשנה למלה.

אשר הקשה שם גבי זקן ממרא באם פסק שהקנין הוא טוב ואחד קודש בו אשה נעשה
ז"מ הרי להדי' דלא יכול לומר קים לי ומה שרצה שם הש"ך לחלק בין חד לתרי לפ"ז
לא נהירא מה לי חד ומה לי תרי.

שוב אמר שם טעם ד יכול לומר קים לי דהוי כתפס קודם שנולד הספק ונה תמי גדולה
הלא בשעת מחלוקת הפוסקים תיקף נולד הספק ומה שכתב שם דזה לא מיקרי נולד
הספק דעדין יכול אחד להכריע זה אינו פלל אפתי הספק היכי יכריע וכן מוכח להדיא
במהרי"ק [סי' קס"א] גבי שטר צנואה שכתב בלשון מניח דהוא מחלוקת הפוסקים אפ"ה
[לא] כתב שם דהוי תפיסה קודם שנולד הספק: ענה ה' בס"ס אם מוציאין ממון הנה
מהריב"ל ז"ל הביא ראי' מדברי התוס' בכתובות בסוגי' דפ"פ [דף ט' ע"ב] ד"ה אי
למיתב לה שכתבו וא"ת הוי ס"ס ספק אם הוא בקי בפ"פ ואת"ל פ"פ ספק באונס ספק
ברצון וכו' הרי בס"ס מוציאין ממון.

כתב הש"ך [בת"כ סי' ק"כ] דאין מכאן ראי' דכינון דהיא מותרת יש לה כתובה והקשו
פולם עליו דהא בתוס' משמע בהדיא דאע"פ שמוותרת מ"מ הפסידה הכתובה וגם מה
תלי' זה בזה דהלא הספק שמא קודם שנתארסה נאנסה מפסדת הכתובה ומותרת לבעלה
וא"כ פיון דלא תלי' זה בזה דינא היא שתהא מותרת לבעלה ותפסיד הכתובה אם דינא
שאין מוציאין ממון בס"ס ותו הקשו עליו מהתוס' ד"ה וניחוש דף י"ב שכתבו שם וז"ל
דהא מצי לשנויי דהא דאין יכול לטעון היינו להפסידה מכתובה דאיכא ס"ס דאפי'
תחתיו אימר באונס הוי אבל לאונסרה עליו נאמן אלמא אע"ג דאינה מותרת מ"מ מוציאין
ממון בס"ס הנה נ"ל ליישב דבריו דלא נשנוי מאור עינינו פטועה חלילה בדבר פשוט
ואומר אני שדבריו נכונים מאוד.

והנה אדרבה מכאן אביא ראיה לדבריו דהנה מדחזינן למהריב"ל ז"ל שלא הביא פלל
דברי התוס' דף י"ב משמע לי' דאין משם ראי' פלל דהנה מבואר בפרדכי [בהגהות מ'
פ' אלמנה נזונית] דכתובה הוי פגבוי וכמו שפשטר אמרינן מיגו להוציא מחמת דמפח
השטר מיקרי מוחזק פו גמי מיקרי מוחזק לכל הדברים אמנם כ"ז אם אין הספק בגוף
השטר שנכתב פדינו אבל אם הספק בגוף השטר אם התחיל חיובו פלל ונדאי לא מקרי
מוחזק וכן מחלק הש"ך להדיא [בסי' פ"ב] בדיני מיגו וא"כ מדברי התוס' דף י"ב אינו
ראיה די"ל לעולם בס"ס אין מוציאין ממון ורק הקא הוי מחזיק מפח השטר ואי דבשטר
גופא הוא ספק פיון דמצא פ"פ כמו שכתב הש"ך בדיני מיגו [הנ"ל אות ט"ו] י"ל דזה
ליתא דהא השטר נכתב ע"ד בעולה וכןסה בחזקת בעולה ורק הספק שמא תחתיו זינתה

וא"כ פִּינּוֹן דַּעכ"פּ הַשְּׁטֵר נִכְתָּב פְּדִינּוֹ שְׁפִיר הָיִי ס"ס וא"כ מַש"ה מוֹצִיאִין מְמוֹן מְשׁוּם דְּהִיא נִקְרָאת מַחְזָקָת מִפְּחַ שְׁטֵר שְׁפִינְדָה.

אַמְנָם מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' דָּף ט' ע"ב ד"ה אִי לְמִיתָב לָהּ דְּשָׁם פִּינּוֹן דְּנִמְצָא פ"פ א"כ אִיִּתְרַע שְׁטֵרָא דְּאִדְעָתָא דְּהָכִי לֹא פְתַב לָהּ שְׁטֵר כְּמוֹ שְׁפְתַב הַשְּׁ"ף ז"ל וא"כ לֹא נִקְרָאת מַחְזָקָת וְאִפ"ה כְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּמוֹצִיאִין מְמוֹן ש"מ דְּמוֹצִיאִין מְמוֹן בַּס"ס מַש"ה לֹא הִבִּיא מְהֵרֵיב"ל ז"ל רַק דְּבַרֵי הַתּוֹס' דָּף ט' וְלִנְהָ קָאָמַר הַשְּׁ"ף ז"ל דְּגַם מְשָׁם אִין רְאָיָה דְּנִיְהוּ דְּאִין מוֹצִיאִין מְמוֹן בַּס"ס מ"מ הָכָא פִּינּוֹן דְּמוֹתְרַת לְבַעֲלָהּ וְא"כ נִיְהוּ דְּהַשְּׁטֵר בְּטַל מ"מ יֵשׁ לָהּ פְתוּבָה בְּתוֹרַת תְּנַאי ב"ד וְנִקְרָאת מַחְזָקָת וְנִיְהוּ דְּהַשְּׁ"ף ז"ל פְתַב [שָׁם] בְּדִינֵי מִיגוּ הַנְּ"ל דְּאָם אִתְרַע הַשְּׁטֵר לֹא נִקְרָאת מַחְזָקָת לֹא פְתַב שָׁם כֵּן רַק לְדַעַת הַמְרָדְכִי אֲבָל לְדַעַת הַתּוֹס' יְכוּל לְהִיּוֹת דְּגַם בְּזָה נִקְרָאת [מְחֻזָּקָת] וְכְמוֹ שְׁפְתַב בְּאַמְתַּת בְּסִפְרָא ש"ש לְהַקְצוֹת ז"ל [שְׁמַע"א פכ"ד] דְּבָזָה נִקְרָאת מְחֻזָּקָת: שׁוּב נ"ל קָצַת רַאִי דְּבַס"ס אִין מוֹצִיאִין מְמוֹן מְהָא דְּאִמְרִינּוּ בְּכַתּוּבּוֹת [דָּף י"ט ע"ב] גְּבִי [עֲדִים] שְׁאֲמְרוּ אֲנוּסִים (הִינּוּ) (הִינּוּ) וְכַתְּבֵי יָדָם יוֹצֵא מְמָקוֹם אַחַר דְּאִין נְאֻמְנִים וּפְרִיָּהּ וּמִגְּבִי בִי כְּבַשְׁטְרִי מְעַלְיָא הָא תְּרִי וְתְרִי נִיְנְהוּ וּמְשַׁנֵּי מַאי אִין נְאֻמְנִים דְּלֹא קִרְעִינּוּ לִי וְכוּ' וּפִירִשׁ"י [שָׁם דָּף כ' ע"א] הִיכָא דְּתַפְסֵי הַמְלִיָּה דְּלֹא מְפָקִינּוּ מִינֵי' וְהִנֵּה הַתּוֹס' [שָׁם בַּד"ה אֲלֵא] הַקְּשׁוּ הָא קִי"ל דְּזוּ בְּאָה בְּפִנֵּי עֲצָמָה וּמְעִידָה וְכוּ' וְתִרְיָן רִשְׁבִּ"א ז"ל דְּאִילוּ הָווּ קָמֵן דְּלִמָּא הָיִי מוֹדָה וְא"כ לְכַאוּרָה קִשָּׁה הָא הָיִי ס"ס חֲדָא דְּלִמָּא אִילוּ הָיִי קָמֵן [לֹא] הָיִי מוֹדָה וְעוֹד דְּאֲפִי' (לֹא) הָיִי מוֹדָה מ"מ אִם פְתַב יָדוֹן יוֹצֵא מְמָקוֹם אַחַר הָעֵינִידִים גּוּפָא אִין נְאֻמְנִים וְעֲדִינּוּ הָיִי תְרִי וְתְרִי וְא"כ שְׁפִיר הָיִי ס"ס אֲלֵא וְנִדְּאִי בַּס"ס אִין מוֹצִיאִין מְמוֹן וְעַפִּי"ז לֹא קִשָּׁה שָׁם קִוְשִׁית הַתּוֹס' שְׁהַקְּשׁוּ דְּאִמְאִי מְהִנֵּי תְפִיסָה הָא תְּקִפּוּ כִּהֵן אִין מוֹצִיאִין דְּזָה לִיתָא דְּהָא אִם תְּקִפּוּ שׁוּב מְהִנֵּי בִי ס"ס דְּנִיְהוּ דְּאִין מוֹצִיאִין אֲבָל אִם תְּפַס ג"כ אִין מוֹצִיאִין מְמַנּוּ וְכֵן כְּתַב לְחַלְק הַשְּׁ"ף ז"ל בַּסִּי צ"א.

וְעַפִּי"ז לֹא קִשָּׁה נְמִי קִוְשִׁית הַפְּלֵאָה דְּמָה מוֹסִיף ר"נ בְּתִירוּצוֹ בְּמַאי דְּאָמַר אוֹקִי תְרִי לְבַהֲדִי תְרִי וְאוֹקִמִי מְמוֹנָא בְּחֻזָּקָת מְרִי' הָא הַמְקָשֵׁן נְמִי יַדַּע מְזָה דְּכֵן הַקְּשָׁה הָא תְרִי וְתְרִי נִיְנְהוּ וּמַאי מוֹסִיף הַר"נ בְּתִירוּצוֹ וְעִיקָר תִּירוּץ דְּתַפְס חֲסֵר מִן הַסִּפְרָא וּלְפִי מַה שְׁפְתַבְתִּי א"ש דְּהַמְקָשֵׁן שְׁפִיר הַקְּשָׁה וְאִמְאִי הָא תְרִי וְתְרִי נִיְנְהוּ וְגַם תְּפִיסָה לֹא מְהִנֵּי דְּתַקְפּוּ כִּהֵן מוֹצִיאִין אֲלֵא ר"נ לְשִׁיטְתוֹ דַּס"ל דְּזוּ בְּאָה בְּפִנֵּי עֲצָמָה וּמְעִידָה שְׁפִיר אָמַר אוֹקִי מְמוֹנָא בְּחֻזָּקָת מְרִי' הִינּוּ אִם תְּפַס אִין מוֹצִיאִין מְהַמְחֻזָּק מְשׁוּם ס"ס פְּנ"ל אָמְנָם בְּאַמְתַּת נ"ל דְּסִבְרַת הַרְשֵׁב"א כָּף הוּא דְּעַד פָּאן אָמַר ר"נ דְּזוּ בְּאָה בַּפ"ע וּמְעִידָה רַק הִיכִי שְׁמַעִידִין בְּפִנֵּינּוּ אֲבָל כ"ז שְׁאִין מְעִידִים שׁוּב הָיִי תְרִי וְתְרִי מְשָׁם וְלֹא נְחֻשְׁבַּת זֵה לְסַפֵּק כְּלָל דְּזוּ בְּאָה ב"ע וּמְעִידָה דְּהָא עֲדִינּוּ לֹא הַעִידָה כְּלָל אִף גַּם מַה שְׁהִבִּיא הַשְּׁ"ף ז"ל רְאָיָה מִדְּבַרֵי הַרְא"ש ז"ל ב"ק בַּס"ס אִין מוֹצִיאִין מְמוֹן אִין רְאָיָה כְּלָל (חֲדָא) דִּי"ל כְּמוֹ שְׁפְתַב שָׁם הַשְּׁ"ף ז"ל בְּעֲצָמוֹ לְעִיל מִינֵי' לְחַלְק בֵּין מְמוֹן גָּמוּר וּבֵין קָנָס: סִימָן ז שׁוּי"ר לְכַבּוּד יְדִידִי ש"ב הֵרַב הַגָּאוֹן הַחֲרִיף וּבְקִי הַמְּוַשְׁלֵם כַּש"ת מ' נָתַן לִיב נ"י הַאֲבַד"ק דְּוִקְלָא: גִּי"ק הַגִּיעֵנִי וְהִנֵּה לְרֹב טְרַדוֹתִי בְּנִשְׁוִאי נְכַדִי הִיָּקַר שְׁיַחֲלִי לֹא הִי אִתִּי פְּנַאי לְעִינֵי פְּרַאוּי אִף לְאֵהֲבָתוֹ וְלִמְעַן לֹא יֵאמַר כִּי הַשְּׁלֵכְתִי דְּבָרֵי אַחֲרֵי גְּוִי וְגַם כִּי זֵה כְּבָר מְנַעַתִּי לְהַשְׁבִּיבוֹ עַל שְׂאֵלָה אַחַת מִחֻמַּת גְּוִדֵל טְרַדוֹתִי אֲזִי וְלִנְהָ בְּאִתִּי עֵתָה לְהוֹדִיעוֹ דְּעַתִּי אֲשֶׁר בְּאַמְתַּת נְפִלְאוֹ דְּבַרֵי הַנְּתִיבוֹת הַמְשֻׁפֵּט [בַּסִּי פ"ה בְּפִיאורִים ס"ק א'] שְׁרוּצָה לֹאמַר שְׁבִאוֹמַר לְמָה

התזרת לי חובֶה הי' לך להפֶרע משְלֵי שְפֶטוֹר הַנְתַבֵּע אפִי מִשְבּוּעַת הַיִסֵּת וְזֶה דְבַר פְּלֵא מְאֹד דִּהְלֵא נִגְד כְּמָה תְזָקוֹת מְצִינּוּ דְנִשְׁבַּעִים הַיִסֵּת פִּידוּעַ וְאִין לֹוֹמֵר דְזֶה הָנִי כְּאֲנִי סְהַדִי שְׂאִין חֲזִיב לֹו הַנְתַבֵּע דֵאל"כ לְמָה פֶרַע לֹו חוּבוֹ זֶה וְנֵדָאֵי אִינוּ דִהֲנָה מְבֹנָאֵר בַח"מ סִי פ"ה ס"ג וְז"ל הֶרַמ"א שֶם רְאוּבֵן שְׁתוּבַע מִשְׁמַעוֹן לְשֶלֶם לֹו וְהַשִּׁיב לֹו שְׁמַעוֹן הֵלֵא אַתָּה פֶרַעַת לִי זֶה הַשְּׁבוּעַ וְלְמָה לֹא עֲכַבְתָּ בְחוּבָה וְרְאוּבֵן אֹמֵר הַאֲמַנְתִּיךָ נְאֻמֵן בְּמִיגֹו דִיּוּכַל לֹוֹמֵר לֹא פֶרַעַתִּיךָ אוֹ עֲדִינִין לֹא הִגִיעַ זְמַנִי אֲזַ שְׁתַפְרַעֲנִי עַכ"ל וְקָשָׁה לְכַאוּרָה הָא הָנִי מִיגֹו בְּמִקוּם תְזָקָה דִהוּא בַעִי דִלָא אִיפְשָׁטָא בַב"ב [דָּרָה ה' ע"ב] וְלְמָה מְהִימֵן הַתוּבַע בְּמִיגֹו.

אִךְ בְּאַמַּת י"ל דְזֶה הַסְפֵק הוּא בְּפֶרַעוֹן וְהַשְּׁטֵר בְּרִי וְהָנִי כֵא"י אִם פֶרַעַתִּיךָ וְכ"כ הַתְנַמִּים בְּדִינֵי תְפִיסָה אִךְ אִם נִימָא דִהָנִי כְּאֲנִי סְהַדִי הָנִי מִיגֹו בְּמִקוּם עֵדִים וְלְמָה פֶסֶק רַמ"א וְז"ל דְמְהִימֵן בְּמִיגֹו א"ו דִלָא אֲמַרִינֵן בְּזֶה אֲנִי סְהַדִי וְא"כ בְּנֵדָאֵי חֲזִיב הַנְתַבֵּע הַיִסֵּת וּבְפֶרַט דִהָנִי לְאַחַר הַפֶרַעוֹן דָּאֲז אִפִי בְתִיךָ זְמַנֹו חֲזִיב שְׁבוּעָה יַעֲוִינִין בְּסִי' ע"ח [בְּשָׁ"ךְ סִקֵּט"ו] אַח"ז עֵינִינְתִי בְּסֶפֶר שְׁעַר הַמְשָׁפֵט [סִי' פ"ה ס"ק ב'] פְּתַב בְּדְבָרֵי אִךְ הִבִיא תְשׁוּ' מִהֶרַמ"ם שְׁמִשְׁמַע שְפֶטוֹר מִשְׁבוּעָה וּלְפַע"ד שְׂאִיזָה ט"ס נִזְדַמְנָה שְׁם וְעִיקָר הַמַּעֲשֵׂה הִי שְׁם לְחֲזִיב מְמוֹן לְהַנְתַבֵּע דִהֲנָה לֹא מְצִינּוּ מִיגֹו לְחֲזִיב שְׁבוּעָה הַגַּם שְׁבֵאוֹת בְּדִינֵי מִיגֹו בְּשֶם גִּידוּלִי תְרוּמָה מְפֻלְפֵל קֶצֶת בְּזֶה אוּלָם לְדַעַתִי כִי לֹא יִמְצָא מִיגֹו לְחֲזִיב שְׁבוּעָה דִלָא גֶרַע מְמִיגֹו לְהוֹצִיא וְלָכֵן לְפַע"ד שְׂאִיזָה ט"ס שְׁם בְתִשׁוּ' מִהֶרַמ"ם הַנְּ"ל וְלֹכ"ע חֲזִיב הַנְתַבֵּע שְׁבוּעָה: וּמ"ש כ"ת לְפֻלְפֵל בְּדְבָרֵי הֶרַא"ש וְז"ל וְדַעַת כ"ת דִלָא מְהִינֵי סְהַדִי שְׁמִבִיא רַק דְאוּגֵר מִינֵי אֲבָל אִם מְבִיא רֵאִי שְׁהֵן שְׁלוֹ' לֹא מְהִינֵי דְז"ל הֶרַא"ש ב"מ דָּרָה ו' וְאֲמַרִינֵן לִי לִהֵאִי זִיל אֵינִיתִי רֵאִי דְבְדַמִי אַגְרַתִי נִיגְהִלִי עַכ"ל וְדַקְדַק מַעַכ"ת מִינֵי דְוְנִקָא צָרִיךְ לְהִבִיא רֵאִי שְׁשֹׁכֵר מְמַנּוּ אֲבָל לֹא סְגִי בְעֵדִים שְׁהִי שְׁלוֹ' דִהוּדָאֵת בַע"ד כְּמֵאָה עֵדִים דְמִי.

וּלְפַעַנְד"נ דִלָא אֲמַרִינֵן בַכּה"ג הוּדָאֵת בַע"ד עֲדִיף מְעִידִים דְכֵן מְבֹנָאֵר בְּסִי' ע"ו [א"ה אוּלִי צ"ל בְּסִי' ע"ה סַעִי ה' בַהֲג"ה] דְמָה שְׁמַחֲזִיב מַחֲמַת מַה שְׂאִין מְאֲמִינִים לֹו לֹא מִיְקָרִי הוּדָאֵה לְחֲזִיב שְׁבוּעָה מ"מ וְיָדוּעַ דְעִיקָר טַעַם הוּדָאֵת בַע"ד הוּא מְשׁוּם כִי הוּא זֶה וְהִכָּא בְאוּמֵר שְׁשֹׁכְרָה לֹו א"כ הוּא לֹא הוּדָה פְלֵל וְרַק אֲנִי לֹא מְהַמְנִינֵן לִי אֲבָל עַכ"פ לֹא מְקָרִי כִי הוּא זֶה לְהַחֲזִיב הוּדָאֵתוֹ יוֹתֵר מְמֵאָה עֵדִים.

וְאוּלִי הֶרַא"ש אֲזִיל בְּשִׁיטַת הַסּוּבְרִים דִהוּדָאֵה מְטַעַם חִיּוּב וּמַתְנָה דִהָנִי כְּמוֹ שְׁנוֹתֵן לֹו אִךְ בְּאַמַּת גַּם לְהַטַעַם הַנְּ"ל אִין שְׁיִיךְ בְּכֵאֵן דְכְמוֹ דְאֲמַרִינֵן דְאִין דְרָף לְהַשְׁפִיר בְּלֵא עֵדִים פִּינֵן שְׁהִי תְפוּס בָּה כַמ"כ אִין דְרָף לְתַת בְּמַתְנָה.

וּעַפ"י חִילוּק שְׁנֵי הַסְבָּרוֹת בְּטַעַם הוּדָאֵה הַנְּ"ל יִשְׁבַּתִי דְבָרֵי הַטוֹר חו"מ שְׁכ' בְּסִי' קַל"ח מַחוּ ז' וְז"ל הִיּוּשְׁנִיָּהֶם אֲדוּקִים בָּה וּתְקַפָּה הָא מַחְבִּירוֹ בְּפִנֵינוּ וְצוּנַח לֹא אֲבַד זְכוּתוֹ שְׁתַק הָרִי הוּדָה לֹו שְׁהִי שְׁלוֹ' וְאֲבַד זְכוּתוֹ וְנֵאֲפִי שְׁתַק תְּחַלָּה וְאַח"כ צוּנַח הָנִי כִהוּדָאֵה פִינֵן שְׁשְׁתַק תְּחַלָּה וְהִי אֹמֵר א"א הֶרַא"ש וְז"ל שְׁאֲפִי אִם יָבִיא עֵדִים אַח"כ שְׁהוּא שְׁלוֹ' לֹא מְהִינֵי לִי דִהוּדָאֵת בַע"ד כַּק' עֵדִים דְמִי פְתַב הֶרַמְב"ם וְז"ל שְׂאֵם חֲזוֹר הָא וּתְקַפָּה מִיָּד זֶה הַתוּקָף אַעפ"י שְׁצוּנַח מַתְחַלָּה וְעַד סוּף יִחַלְקוּן כְּבַתְחַלָּה ע"כ וְנִרְאָה פִינֵן שְׁזָקָה הַתוּקָף מַתְחַלָּה מְשׁוּם הוּדָאֵתוֹ שְׁל זֶה אִין הָאֲחַר יְכוּל לְתוּקָפָה מְמַנּוּ בְּלֵא רֵאִי וְכֵן הַשִּׁיג עָלָיו הֶרַאב"ד וְז"ל עַכ"ל וְדְבָרֵינוּ [קָשָׁה לְכַאוּרָה] דַמ"ש דְבְדַלִיכָא עֵדִים שְׁהוּא שְׁלוֹ' פֶסֶק דִלָא כְּהֶרַמְב"ם וְרַק דִלָא מְהִינֵי שׁוּב הַתְפַּסַּת הַשְּׁנֵי וּמ"ש דְבֵאִיכָא עֵדִים דַג"כ ס"ל לְהַטוֹר בְּשֶם

הרא"ש דל"מ עדים וְלֹא מִפְּקִינָן מֵהַתּוֹפְס הֵרָאשׁוֹן וּא"כ לְמָה כָּתַב שְׁלֵא יוּכַל לְתַפְּסָא בְּלֵא רֵאזִי הֵלֵא אִפִּי רֵאזִי לֹא מְהִי לִי [עֵינֵין בַּט"ז ס' קל"ח סע' ז'] אָמְנָם נִלְע"ד לְתַרְץ דִּידוּעַ קו' הַט"ז [שָׁם ס' קל"ח סע' ז'] וְהָאו"ת עַל הֵרָאשׁוֹן וְל"ל שְׁכ' דְּלֵא מְהִי עֵדִים שְׁהוּא שְׁלוֹ וְהִקְשׁוּ הֵלֵא מְבִנְיָא בְּגַמ' ב"מ דָּף ו' ע"א וְזל"ה בְּעֵי ר' זִירָא תְּקַפָּה א' בְּפִינָנו מְהוּ ה"ד אִי דְשִׁתַּק אֲוִדוּיֵי אֲוִדֵי לִי כו' לֹא צְרִיכָא דְשִׁתִּיק מְעִיקְרָא וְהִדְר צְנוּחַ מֵאִי כו' אר"נ ת"ש בַּד"א שְׁשִׁנְיָהֶם אֲדוּקִים בְּהָ אָבֵל הֵיטָה טְלִית יוֹצֵאָה מֵת"י שְׁל א' מְהֵן הַמַּע"ה ה"ד אִי נִימָא כְּדִקְתָּנִי פְּשִׁיטָא אֲלֵא שְׁתַּקְפָּה א' בְּפִינָנו לֹא הַב"ע דְּאָתוּ כְּדִתְפִיסי לֵה תַרְנוּנְיָהוּ וְאֲמָרִי לְהוּ זִילו פְּלִיגִי וְנִפּוּק וְהִדְר אָתוּ פִי תְּפִיס לֵה חַד מִינְיָהוּ כו' עַכְל"ה יַעו"ש וְהָרִי דִלְר"נ דְּרָצָה לְפִשְׁט דְּשִׁתִּיקָה כְּהוֹדָאָה וְאִפ"ה מְהִי רֵאזִי [כְּדִקְתָּנֵא] הַמַּע"ה א"כ מַכ"ש לְבַתֵּר דְּדַחֵי הַפְּשִׁטוֹת דִּר"נ וְנִשְׁאָר בְּתִיקוּן אִי הָיִי הוֹדָאָה אוֹ לֹא מַכ"ש שְׁמְהִי רֵאזִי יַעו"ש.

וְכַתְּבִיתִי לְתַרְץ דְּהִנֵּה פֶּאן בְּשִׁתַּק וְלִבְסוּף צְנוּחַ לֹא שְׁיָיִךְ הַטַּעַם שְׁתִּיקָה כְּהוֹדָאָה מִטַּעַם שְׁהִי כְּנוּחַ לֹו דְּהִנֵּה מְבִנְיָא בַּח"מ [ס' קצ"ה סְעִיף נָא"ו וְזִי"ן וְעֵינֵין שָׁם בְּמִפְּוֹרְשִׁים וְכִסִּי קכ"ו] דְּעַסוּקִין בְּאוֹתוֹ עֵנֵין בְּקִנְיָן מְהִי חֲזָרָה וְרַק בְּמִשְׁיכָה לֹא מְהִי חֲזָרָה מִטַּעַם שְׁהִקְנֵן הוּא בְּגוּף הַחֲפֵץ אָבֵל בְּדָבָר שְׁאִין הִקְנֵן רַק מִחוּץ מְהִי חֲזָרָה בְּעַסוּקִים בְּאוֹתוֹ עֵנֵין א"כ בְּכָאן שְׁלֵא הָיִי מְשִׁיכָה פִינָן שְׁחַטְפָּה וְלֹא מִשְׁכָּנְהוּ לֹו וְעִיקָר הִקְנֵן הוּא רַק הוּאִיל וְחִבְרִי שְׁתַּק הָיִי הוֹדָאָה א"כ עִיקָר הִקְנֵן הוּא הַהוֹדָאָה לֹא הַמְּשִׁיכָה דְּאִטוּ אִם נִרְאָה אֲחַד חוּטָף חֲפֵץ מִחִבְרִי וְהוּא שׁוֹתֵק נִימָא דְשִׁתִּיקָה כְּהוֹדָאָה דְּמִי דְּהָיִי שְׁלוֹ זֶה וְדֹאִי דְּבָר שְׁאִינוּ וְרַק בְּכָאן הוּאִיל שְׁמַכְחִישִׁים אֲהִדְדִי וְחִבְרִי חֲטָפוּ וְהוּא שׁוֹתֵק מוֹדָה לְדַבְּרִי שְׁאֲמַת עִם הַשְּׁנִי וְהוֹדָאָה הָיִי קִנְיָן גַּם בְּלֵא שׁוּם מְשִׁיכָה וְכַמְבִּאָר בַּקְצָה"ח [ס' קצ"ד] בְּאֲרוֹפָה דְּהוֹדָאָה גּוּפָא הָיִי קִנְיָן וְא"כ הָיִי קִנְיָן שְׁמַחוּץ לְחֲפֵץ וְכַמְבִּאָר גְּמִינֵי חֲזָרָה בְּעַסוּקִים בְּאוֹתוֹ עֵנֵין וְא"כ בְּצוּחוֹת לְבִסוּף מְהִי לִי הַחֲזָרָה מִקְנֵן הַהוֹדָאָה וְלִכּוֹן צ"ל רַק דְּהוֹדָאָה הָיִי מִטַּעַם פִּי הוּא זֶה דְּהַתּוֹרָה הִימְנִי שְׁאֲמַת כְּדַבְּרִי אִפִּי נֶגֶד עֵדִים וְהַעֲדִים מְשַׁקְרִים אִף קָשָׁה ע"ז הָא פִינָן דְּלִכְמָה שְׁיִטוֹת הַפּוֹסְקִי בְּתַרִי וְתַרִי לֹא מְהִי תְּפִיסָה הֵכָא בְּכַה"ג הִיכִי שְׁהוּא בְּעִי דְּלֵא אִיפְּשִׁיטָא דְּמִסְפָּקִינוּן אִי הָיִי הוֹדָאָה אוֹ לֹא אֲמֵאִי פְּסָקוּ הַפּוֹסְקִים דְּאִין מוֹצִיאִין מֵהַתּוֹפְס הֵלֵא אִית לָן לְאוּקְמֵי עֵדִים אֲחֻזְקַתִּיהוּ דְּלֵא מְשַׁקְרִי [וְכַמוּ שְׁהִקְשָׁה הַטו"ז] וְצ"ל דְּתִיקוּ הָיִי סְפִיקָא דְּדִינָא וְכַסְפ"ד לֹא אֲמָרִינוּן אוּקִי אֲחֻזְקָה דְּבִשְׁבִיל הַחֲזָקָה לֹא יִשְׁתַּנֵּה הַדִּין וְכ"כ בְּהִדְדִי בַּקּוּנְטֵרס (הַתְּפִיסָה) [הַס'] שְׁבַקְצָה"ח [בְּכָלֵל ד' ס' ד' וְה'] וְא"כ א"ש דְּלִפִּי מַה דְּפִשִׁיט ר"נ וְס"ד דְּהָדֵי דִינָא מְסַפְקָא לְהוּ לְרַבְּנָן הִיכִי הָיִי דַעַת הַנְּתַפְּס אִם שְׁתַּק מִחֲמַת הוֹדָאָה וְאִם הִי שְׁתִּיקָתוּ מִחֲמַת דְּסוּמָף אַרְבָּנָן דְּחֲזִי וּמִשׁוּם הֵכִי פְּסַק הַבְּרִייתָא דְּהַמַּע"ה דָּאִם יָבִיא רֵאזִי שְׁהוּא [שְׁלוֹ] וְע"כ צְרִיף אֲתָה לֹוּמַר דְּהוֹדָאָתוּ הָיִי יוֹתֵר מְעֵדִים וְעֵדִים הֵמָּה פְּסוּלִים א"כ יוֹתֵר לָנוּ לֹוּמַר אוּקִי גְּבִרָא אֲחֻזְקָתוּ וְכַמ"ש הַט"ז וְל' שָׁם וּמַש"ה מְהִי רֵאזִי דְּבַכָּה"ג לֹא מְהִי תְּפִיסָה לְאוּרְעֵי סְהִדֵי אָבֵל לְבַתֵּר דְּדַחֵי הַגַּמ' הַפְּשִׁטוֹת הַנְּ"ל וְנִשְׁאָר הַדְּבָר בַּס"ד אִם הַדִּין הוּא דְּהָיִי הוֹדָאָה אִם לֹא בְּכַה"ג אִין לֹוּמַר אוּקִי אֲחֻזְקָה [דְּבִשְׁבִיל הַחֲזָקָה לֹא יִשְׁתַּנֵּה הַדִּין] וּמַש"ה מְהִי תְּפִיסָה וְדו"ק.

[ר"ל דִּר"ז בְּעַל הַאֲבַעֲנִי מְסַפְקָא לִי אִיף הַחֲלִיטוּ חֲכָמִים בְּכַה"ג אֲת שְׁתִּיקָתוּ אִם לְהוֹדָאָה אוֹ סוּמָף עַל הַב"ד וְרָצָה לְפִשְׁט דַּעַת חֲכָמִים מְאִיזָה מְתִנִי אוֹ בְּרִייתָא וּפְשִׁיט לִי ר"נ מְבִרִיתָא דְּהַחֲלִיטוּ חֲכָמִים לְסַפֵּק הוֹדָאָה הִינְנוּ דִּיכּוֹל לְהִיּוֹת כְּנוֹנַת הַשׁוֹתֵק לְהוֹדָאָה וְיוּכַל

להיות שסומך על הב"ד ורבונו מספקא להו בכוננת השותק ונמצא א"כ דאין פאן ספיקא דדינא רק דינא פך הוא בהקלט דמסתפקי לעולם בדעת הנתפס ונמצא א"כ ביש עדים להנתפס שפיר אמרינו דמוקמינו העדים על חזקתו ומסתמא פוננת השותק לא הי' להודאה להכחיש העדים משא"כ לאחר דנדחה הפשטותא דר"נ ונשאר בתיקו היינו כס"ד דר"ז דספיקא דדינא הוא איך הקליטו חכמים הדין בכה"ג אם דינו פהודאה או לא א"כ פיון דהוי ס"ד לא אמרינו אוקמי אחזקה דבשביל חזקה לא ישתנה הדין ושמא באמת הדין דהוי הודאה ואז לא מהני עדים ושפיר מהני תפיסת הראשון ודו"ק עכ"ה] ועפ"ז א"ש דברי הטור ו"ל דאם מביא עדים מהני התפיסה השני' מהתופס הראשון דנהי דמפח התפיסה לא מהני התפיסה השני' כמ"ש הטור ו"ל לעיל מיני' מ"מ במביא עדים התופס השני מהני העדים מחמת הספק האבעי' אם הוי ההודאה והעדים שקרים דמספק לא פסלינו לעדים ואדרבה [אוקי] העדים אחזקתו ופטור מלתת דבר התפוס בידו לחבירו לא מטעם התפיסה רק שיש לו עדים פשרים שהוא שלו דמספיקא לא נפסלו העדים כשאין צריכים להוציא ממון חזק ודו"ק: סימן ח מעשה בראובן שתבע את שמעון לדין שחייב לו מנה והוציא כ"י בנאמנות והשיב שמעון אמת שאני חייב לה אמנם יש לי בידך פנגדו ע"י שפעם אחת קבלתי אותך לדין עם עוד א' לדון ביני ובין לוי בעסק פנותל שבניתי על יסוד מרתך של לוי ולא רצה לוי להניח לי לבנות אם אתן לו חלקו וטענתי הי' אולי המרתך של אבותי ולוי החזיק בו שלא כדין ורציתי שיפסקו לי ד"ת וכן אמרתי בפירוש אף מפני מנהג מדינה הנהוג פה השלשתי ביד הדיינים הנ"ל חתימה חלקה לכתוב אח"כ בתורת קאמפרמיס שיהי' הצדדים שניהם מוכרחין לקיים הפס"ד ואולם אתם לא כן עשיתם ולא פסקתם דין תורה ועשיתם פשר שלא בפני ליתן מנה ללוי הנ"ל ומסרתם לידו קאמפרמיס ותבע אותי בערפאות וכפו אותי למסור המזון ליד הערפאות ועדיין הוא בידם ולא נגמר הדין בערפאות עדיין והנה לוי זה שבק חיים לנו ולכל ישראל ואשתו תובעת אותי בערפאות ולפי הנראה לי אילו עיינו ע"פ ד"ת הייתי זוכה בדין ובגרמתכם התחייבתי ליתן מעות בחנם ואתם חייבים לשלם לי מדינא דגרמי ואחרי שהדיין האחר אינו במדינה זו לכן חייב ראובן בכל המנה ועי"ז אני פטור מחובי וראובן השיב להד"מ רק קבלתם אותי לפשר אתכם כפי ראות עיינו וכן עשינו והאיך הייתי ראוי לדון ד"ת ביניכם והלא אני פסול מפני קורבה של ראשון בשני בחד בע"ד ורק בפ"י הסקמתם לפשר ביניכם וכן עשינו: תשובה הנה מקודם נחקור הדין באם הייתה אלמנת לוי מרוצה לעמוד לד"ת לפני דייני ישראל גם עתה אם שמעון נאמן לומר ששלא כדיון עשו הדיינים ונראה לכאורה שלא הי' נאמן פיון שסמך על נאמנותו של הדיינים ומסר להם חתימה חלקה כנ"ל האמינם עליו כמבואר גבי שלישי בסי' נ"ו ודווקא טובא שהסומך על נאמנותם של אחרים האמינם עליו לכל מה שיאמרו והגם שהם פסולין להעיד בת"ע מפני פסול קורבה כנ"ל מ"מ האמינם מטעם המני' כמו שלישי הנאמן אף שהוא קרוב או פסול אף נראה שמ"מ נאמן שמעון לומר עשיתם שלא פדת במיגו דהי' אומר לא פך פסקתם דלפי מה שמבואר בסי' כ"ג [ס"א] דנאמן הדיין לומר לזה זכיתי וכו' בד"א כשבע"ד עומדים לפניכם אבל אין בע"ד עומדים לפניכם אינו נאמן וכו' ושם הש"ך ו"ל [בס"ק א'] הביא בשם הר"טב"א ו"ל דאפ"י יש פס"ד בידו אם אינו מודה שנקתב הפס"ד בשעה שעמדו לפניו אינו נאמן הדיין א"כ הכ"נ הי' נאמן לומר אותי

זכיתם והפס"ד נכתב לאחר מכן וא"כ נאמן נמי במיגו לומר שלא קבלתי אתכם לפשר
אותנו והנה בס' המקנה [בקדושים דף ע"ד ע"א] תירץ קוש' הריטב"א ז"ל על רש"י
ז"ל שפי' [מה שאמרו שם בגמ'] ונחזי זכותא דמאן נקיט קאי על הסיפא שאין הבעה"ד
עומדים לפניהם והקשה הריטב"א ז"ל דאמאי נאמן יותר בפס"ד מאמירתו בפה וכיון
דאמירתו לא מהני באין עומדים לפניו גם הפס"ד לא מהני דדלמא אח"כ נכתב ומכח זה
פסק הריטב"א דארף פס"ד לא מהני וכנ"ל וקוש' הגמרא ונחזי זכותא כו' קאי ארישא
וכ' ע"ז המקנה ז"ל דלק"מ דהא יש להדיין מיגו שעדיין לא פסקתי הדין יעו"ש דבשלמא
באמירה בפה באין עומדים לפניו הוי כמיגו בדרך דלא רמי' אנפשי' לזכור אבל בנתן
פס"ד ונה בנודאי זוכר אימת נתן הפס"ד רק שהבע"ד טוען עתה נכתב ע"ז שפיר יש לו
מיגו שנכתב הפס"ד בעוד שעמדו לפניו במיגו דהי' אומר עדיין לא פסקתי הדין והנה
עלה בדעתי ליישב דברי הריטב"א ז"ל דהא הברייתא סתמא איירי אפילו באין ע"ז עדים
שקבלו אותו לדיין וא"כ לכאורה קשה אמאי בעומדין לפניו נאמן הדיין הא יש להבע"ד
מיגו דלא קבלתי אותה לדיין וכו' הקשה המקנה ז"ל בעצמו אכן באמת לק"מ דמה מיגו
הוא זה דאם יטמון לא קבלתי אותה וילף לפני ב"ד אחר דלמא גם הם יסייבו אותו
בשודא ע"כ אומר אותי זכית פדי שיזכה בנודאי אף כ"ז דלא להמני' להבע"ד במיגו
די"ל דניחא לי טפי בהא טענה מלטעון לא קבלתי אותה וכו' אבל באין עומדים לפניו
דמן הדין אין הדיין נאמן רק דהקוש' הוא דלהמני' במיגו דאי בעי אמרעדיין לא פסקתי
הדין הרי לנגד זה [אם הי' הדיין אמר פן אז] יוכל הבעה"ד לומר לא קבלתי פלל וגם
בנודאי מסתמא יאמר פן אחרי שרואה שהדיין חוזר בו ממה שיזכה אותו בתחלה ורצה
לדונו מחדש הלא טוב לו לילף לפני ב"ד אחר שמחזק ונאמן לדונו מחדש.

ועפי"ז מיושב קוש' הריטב"א [שהקשה שם] אהא דפרכינו [שם] וניהדר ונדיינו
דדילמא מיירי שפותר טענותיו הראשונות ומכחיש בזה את הדיין ולפמ"ש א"ש דאי
נימא דלא איירי בשודא וא"כ אין נפקותא פלל בדין דתורה אחת לכולנו רק שרוצה
לחזור ולטעון ע"ז שפיר יש לו מיגו דאי בעי אמר לא קבלתי אותה וילף לפני ב"ד אחר
וג"כ יזכה בטענותיו החדשות שרוצה לטעון ודו"ק.

וא"כ לפי דברינו הנ"ל י"ל דלא פהש"ף ז"ל רק דלעולם ביש בידם הפס"ד נאמן הדיין
שכ' הפס"ד בשעשה שעמדו לפניו במיגו דלא פסקתי עדיין וכדברי המקנה. והריטב"א
ז"ל לא מיירי אלא באין עדים על הקבלה דאז לא הי' נאמן הדיין וכנ"ל וא"כ בנ"ד דאינו
נאמן לומר לא קבלתי אתכם שהרי האמינם בחתימה החלקה שמסר לידם וא"כ נאמינם
הדיינים במיגו דלא פסקנו עדיין.

אף באמת דברי המקנה ז"ל נפלאו ממני להבינם דהאיף יאמר לא פסקתי עדיין הרי
הפס"ד לפנינו ואי משום שהי' לו אז מיגו הא הוי מיגו למפרע וא"ל כמש"כ הש"ף ז"ל
בסי' מ"ז [סק"ה] דאי אמר בשעת הרא' כף וכף יש לי עליו נאמן אז במיגו הכ"נ נאמן
הדיין לומר שכ' הפס"ד מי' בשעשה שעמדו לפניו דאי כתבו אח"כ מה לו לשקר ולכתוב
פלל הלא תמיד יהי' נאמן לומר כף פסקתי אף זה ליתא דהא י"ל דאז הי' נראה לו כף
וכמש"כ המקנה ז"ל בעצמו ועכשיו אומר שקר וא"כ לא שייך להאמינו מאז בשעשה

שפכת דהוי מ'גו ב'ד'מי וגם עתה אין להאמינו ב'מ'גו ש'האמת אתו ש'נכתב ב'עוד ש'עמדו ל'פניו ד'עכשיו הו"ל מ'גו ל'מ'פ'ר'ע.

א'פ'ד'י ל'ת'ר'ץ ד'ב'ר'יו ש'לא י'ה'יו ת'מו'ה'ים כ"כ י"ל ד'א'י'ר'י ש'ה'פ'ס"ד ב'י'ד ז'ה ש'מ'ו'פ'ה'ו ע'ת'ה ד'י'ש ל'ה'א'מ'י'נ'ו ב'מ'י'ג'ו ש'ה'י מ'ח'ז'ירו ל'י'ד ה'ד'י'ן ו'כ'ע'י'ן ז'ה כ' ה'ר'א'ב"ד ו"ל ג'ב'י ש'ל'י'ש [ה'ו'ב'א ב'ש"ף ס'י נ"ו ס"ק כ'] ו'א"כ ע'כ"פ ב'נ"ד א'י'ן מ'ק'ו'ם ל'מ'י'ג'ו ז'ו ל'ו'מ'ר ל'א פ'ס'ק'ת'י ע'ד'י'ן ש'פ'כ'ר ה'ח'ז'ק ה'פ'ס"ד ל'פ'נ'י כ'ל ג'ם ד'ה'ו"ל מ'י'נ'ו ב'ש'נ'ים ו'א"ל ד'נ'א'מ'נ'ים ב'מ'י'ג'ו ד'א'י ב'ע'י ש'ת'ק'ו ו'ל'א נ'ת'נ'ו ה'פ'ס"ד ד'ז'ה ל'י'ת'א ד'ל'ס'ב'ר'ת ה'ש"ף ו"ל [ב'ס'י מ"ו ס"ק צ"ז ו'ב'ס'י פ"ב ב'ד'י'נ'י מ'י'ג'ו א'ו'ת י"ט] ה'ט'ע'ם ד'א'ם ר'ק א'ח'ד ש'ת'ק נ'מ'י ס'ג'י א"כ ב'נ"ד א'ם א'ח'ד י'ש'ת'ו'ק ל'ב'ד'ו ו'ה'ש'נ'י י'א'מ'ר ה'פ'ס"ד ש'ו'ב ל'א י'ה'י ה'ש'נ'י נ'א'מ'ן ל'ו'מ'ר ע'ד'י'ן ל'א פ'ס'ק'נו ו'י'ר'צ'ה ל'פ'ס'ו'ק ע'ת'ה ד'ה'א'י'ף י'ו'כ'ל ע'ת'ה ל'ה'צ'ט'ר'ף ע'ם א'ו'ת'ו ש'א'מ'ר ש'פ'כ'ר פ'ס'ק'ו ו'א'פ'י'לו ל'ס'ב'ר'ת ה"ה ד'ה'ט'ע'ם ד'א'י ב'ע'י ש'ת'ק'ו ד'ב'ש'ת'י'ק'ה ב'ק'ל מ'ס'פ'י'מ'ים ל'ד'ע'ה א'ח'ת ג"כ ל'א ש'י'נ'ף ב'נ"ד ד'ב'ש'ת'י'ק'ת'ם ל'ח'ו'ד ל'א ה'י ז'ו'כ'ה ל'ו'י ו'ע'י'ק'ר ה'מ'י'ג'ו ה'ו'א ר'ק ד'ע'ת'ה ה'י'ו ש'ו'ת'ק'ים ו'ל'א ה'י'ו נ'ו'ת'נ'ים ה'פ'ס"ד ו'א'ח"פ ה'י'ו א'ו'מ'ר'ים כ'ף ד'ע'ת'י'נ'ו ל'פ'ס'ו'ק ו'ה'ר'י ש'מ'א ח'ב'ירו ל'א י'ת'ר'צ'ה ל'ה'ח'ז'יק ב'ש'ק'רו ו'מ'ה'ד'ר ל'א'מ'ו'נ'ת'ו ל'ו'מ'ר כ'מו ש'פ'ס'ק ב'ר'א'ש'ו'נ'ה ל'כ'ן מ'ס'פ'י'מ'ים י'ו'ת'ר ל'כ'ת'ו'ב ה'פ'ס"ד ב'ש'ק'ר כ'ד'י ש'ל'א י'ו'כ'לו ל'ח'ז'ו'ר ב'ו' ש'ו'ם א'ח'ד ו'א"כ כ'י'ו'ן ש'א'י'ן ל'ה'ם ש'ו'ם מ'י'ג'ו ד'ל'א פ'ס'ק'נו ש'ו'ב מ'מ'י'ל'א נ'א'מ'ן ה'ב'ע"ד ל'ו'מ'ר ל'י ז'כ'י'ת ו'ה'פ'ס"ד נ'כ'ת'ב ב'ש'ק'ר ל'א'ח'ר מ'י'כ'ן ו'כ'מ'ש"כ ה'ש"ף ב'ש'ם ה'ר'י'ט'ב"א ו"ל ו'א"כ כ'י'ו'ן ש'נ'א'מ'ן ל'ו'מ'ר ל'א כ'ף ה'י' ה'פ'ס"ד נ'א'מ'ן ש'ו'ב ב'מ'י'ג'ו ג"כ ל'ו'מ'ר ל'א ק'ב'ל'ת'י א'ת'כ'ם ל'פ'ש'ר ר'ק ל'ד"ת.

א'פ'ד'י ל'ז'ה י'ש ל'כ'א'ו'ר'ה ל'ו'מ'ר ד'ה'וי מ'י'ג'ו ל'נ'ג'ד נ'א'מ'נ'ו'ת א'ף ל'פ'י מ'ה ד'נ'ר'א'ה ב'ס'י (מ"ו) [נ"ו ס"ק כ'] ב'ש"ף ו"ל ג'ב'י ש'ל'י'ש ד'א'ם א'ו'מ'ר לו ש'ל'א כ'ד'ת ע'ש'י'ת ב'א'י'ן ה'ש'ל'י'ש'ו'ת י'ו'צ'א מ'ת"י א'י'נ'ו נ'א'מ'ן ה'כ"נ ל'א ה'א'מ'י'נ'ם ר'ק ע'ל מ'ה ש'י'א'מ'רו ב'ש'ע'ה ש'ע'מ'ד'ו ל'פ'נ'י'ה'ם א'כ'ל ע'ל ל'א'ח'ר מ'י'כ'ן ל'א ה'א'מ'י'נ'ם כ'ל'ל ו'א'ף ש'מ'כ'ח'י'ש'ים ע'ל מ'ה ש'ע'ש'ו ב'ש'ע'ה ש'ע'ד'י'ן ה'י' ל'ה'ם נ'א'מ'נ'ו'ת נ'מ'י נ'א'מ'ן ב'מ'י'ג'ו כ'מו ג'ב'י ש'ל'י'ש ה'נ"ל א'ף ש'ר'א'י'ת'י ב'ס'י ש'ב י'ע'ק'ב [ס'י ה'] ש'ה'ש'י'ג ע'ל ה'ש"ף ו"ל ו'פ'ס'ק ד'א"נ ב'מ'י'ג'ו ל'י'מ'ר ש'ל'א כ'ד'י'ן ע'ש'י'ת כ'י'ו'ן ש'פ'כ'ר נ'ת'ן לו נ'א'מ'נ'ו'ת א'ז ו'מ'ה ש'ע'ש'ה ב'ע'ו'דו ב'נ'א'מ'נ'ו'תו מ'ס'ת'מ'א כ'ד'י'ן ע'ש'ה ו'א'י'נ'ו נ'א'מ'ן ל'ה'כ'ח'י'ש'ו א'ף ב'מ'י'ג'ו י'ע'ו"ש מ"מ נ'ל'ע"ד ד'ס'ב'ר'ת ה'ש"ף ו"ל ע'ו'ל'ה י'פ'ה ו'כ'ן מ'ש'מ'ע ל'ה'ד'י'א מ'ה'ר'א'ב"ד ו'ה'ר'ש'ב"א ו"ל [ב'ח'י' ר'ש'ב"א ב'ג'י'ט'י'ן ד'ף ס"ד] ג'ב'י ג'ט י'ו'צ'א מ'ת'ח'ת י'ד'ה ד'ל'א ה'א'מ'י'נ'ו'ת ר'ק מ'ט'ע'ם מ'י'ג'ו א'כ'ל ל'א מ'ט'ע'ם נ'א'מ'נ'ו'ת ג'ם מ'ד'ב'ר'י ה'ר'י'ט'ב"א ו"ל ג'ב'י פ'ס"ד מ'ו'כ'ח ד'ל'א כ'ש'ב י'ע'ק'ב ש'פ'כ'ת ד'א'ף ש'ה'פ'ס"ד ב'י'ד'ו א"נ ה'ד'י'ן ל'ו'מ'ר ש'נ'כ'ת'ב ב'ע'ו'ד ש'ע'מ'ד'ו ל'פ'נ'י'ו א'ל'מ'א ד'כ'ל ש'א'י'נ'ו א'ו'מ'ר ב'ש'ע'ת נ'א'מ'נ'ו'תו א'ף ש'א'ו'מ'ר ש'ע'ש'ה כ'ד'י'ן ב'ע'ו'דו ב'נ'א'מ'נ'ו'תו א"נ א'ם ל'א ה'י'כ'א ד'א'י'ת ל'י' מ'י'ג'ו ו'כ'ד'ב'ר'י ה'ר'א'ב"ד ו"ל א'ו ש'ת'פ'י'ס'ת'ו מ'ו'כ'ח ע'ל'יו ו'כ'ד'ב'ר'י ה'ר'ש'ב"א ו"ל ב'ס'ו'נ'ג'י'א ד'ש'ל'י'ש ו'ז'ו'ל'ת ז'ה א'י'נ'ו נ'א'מ'ן ו'א"כ כ'י'ו'ן ש'ב'נ"ד נ'א'מ'ן ה'ב'ע"ד ל'ו'מ'ר ל'א ק'ב'ל'ת'י א'ת'כ'ם ו'לכ"ע נ'א'מ'ן ע'כ"פ ל'ו'מ'ר ל'א כ'ף פ'ס'ק'ת'ם (ו'א"כ) [ו'א'ף א'ע'פ'י"כ] פ'ט'ו'ר ר'א'ו'ב'ן ה'ד'י'ן ו'א'י'ן ב'ט'ע'נ'ו'ת ש'מ'ע'ו'ן מ'מ'ש ש'ת'ו'ב'ע מ'ד'י'נ'א ד'ג'ר'מ'י ד'מ'א'י'ז'ה ט'ע'ם י'ה'י ח'י'י'ב א'ם ל'ו'מ'ר ש'ח'ת'מ'ו ש'ק'ר ע'ל ה'פ'ס"ד ו'כ'ד'י'ן ע'ד'ים ש'ח'ת'מ'ו ש'ק'ר ש'ח'י'י'ב'ים ה'א ל'י'ת'א ש'פ'כ'ר כ'ת'בו ה'א'ח'ר'ו'נ'ים ל'ח'ל'ק ב'י'ן ש'ל'י'ש ש'ה'ח'ז'יר ה'ש'ט'ר ל'מ'ל'ו'ה ד'פ'ט'ו'ר [ב'ס'י נ"ה ו'ע'י'ן ש'ם ב'ס"מ"ע ס"ק ה'] ל'ב'י'ן ע'ד'ים ש'ח'ת'מ'ו ש'ק'ר מ'ש'ו'ם ד'ע'ד'ים ב'ש'ע'ת מ'ע'ש'ה ה'ם ע'ו'ש'ים ה'ה'י'ז'ק א'כ'ל ב'ש'ל'י'ש ש'ה'ח'ז'יר ה'ש'ט'ר ש'פ'כ'ר נ'כ'ת'ב ו'ע'ו'מ'ד ל'א מ'ק'ר'י ג'ר'ם ה'ה'י'ז'ק ר'ק מ'ח'מ'ת ש'י'ג'ב'ה ב'ו ה'מ'ל'ו'ה ו'ה'י'ז'ק ז'ה ע'ד'י'ן ל'א נ'ע'ש'ה ו'א"כ ב'נ"ד

נָמִי פִּינּוֹן דְּבִאָמֶת הַפֶּס"ד רַק חֲסָפָא בְּעֵלְמָא הוּא בְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל רַק עֵיקָר הַגֵּרָם הִיא מַה שְׂיִלְהָ עִמּוֹ בְּעֵרְפָאוֹת וְזֶה הַהִיזְק אֵינּוּ נֶעֱשֶׂה מִיָּד גַּם הוּא מְבֹנָאָר בְּסִי' שִׁפ"ח דָּאָם אוֹמֵר לְאַחַד לְהָ מְסוּר פְּטוּר וּלְדַעַת הַשִּׁ"ף וְ"ל שֵׁם דְּגַם בְּמִוְחָזֵק לְמְסוּר נָמִי פְטוּר וּא"כ הַכ"נ בְּנ"ד פִּינּוֹן דַּע"פ דִּינֵי יִשְׂרָאֵל הוּא פְטוּר מִתְּבִיעוֹת הַפֶּס"ד זֶה שְׁהָרֵי יָכוֹל לְטַעוֹן לֹא כִּף פְּסֻקָתָם וְהוּא חֲסָפָא בְּעֵלְמָא וּא"כ אָף אִם אָמְרוּ לוֹ הַדִּינִים כִּפִּי לְהָ וְתִבַּע אוֹתוֹ בְּעֵרְפָאוֹת פְּטוּרִים דְּאוּלֵי [לֹא] יִלְהָ דְדַבְרֵי רַב וְכו' וְהוּי מִמָּשׁ פְּדִין הַנְּ"ל בְּלֵה וּמְסוּר דְּפְטוּר וּא"כ שׁוֹב חֲזִיב שְׁמַעוֹן לְשִׁלְמָה לְרֵאוּבֵן הַמְּנָה וְגַם הָא בְּעֵרְפָאוֹת ג"כ עֲדִינֵן אֵין לְהִזְיָקוּ בְּרוּר דַּעַד עֵתָה עֲדִינֵן לֹא פְסֻקוֹ הָעֵרְפָאוֹת הַדִּין עִם מִי וְאִם הִי אִישׁ מְשַׁפֵּט בְּדִינֵיהֶם לֹא הִי יָכוֹלִין הָעֵרְפָאוֹת לְנַגְשׁוֹ כְּלָל וְלָכֵן לֹא בְרִי הִזְיָקָא בְּזֶה שְׁהִלְהָ בְּעֵרְפָאוֹת וּל"ד לְמְסוּר דְּמַקְלֵי קִלִּי'.

וְעוֹד נִרְאָה בְּעֵינֵי דָאָף אִי נִימָא דַּא"נ שְׁמַעוֹן לְבִטְלָה הַפֶּס"ד וְנִמְצָא שְׁהַדִּינִים גְּרָמוּ לוֹ הִיזְק בְּפְסֻקָתָם זֶה וְחִיבִים מִדְּ"ג מ"מ י"ל דִּישׁ לְפִנּוֹטָרָם פְּאָן וּל"ד לְעֵדִים שְׁחַתְמוּ שְׁטֵר [בְּשִׁקָר] כִּי הִנֵּה לְכַאוּרָה קִשָּׁה לִי גְבִי שְׁלִישׁ שְׁעֵשָׂה שְׁלֹא פְדִין מְבֹנָאָר בְּשִׁ"ף סִי' נ"ו שְׁחִיבִים לְשִׁלְמָה לְכַאוּרָה לְפִי מַה דְּמְבֹנָאָר בְּגִיטִין [דָּף ס"ד] הַטַּעַם דְּשְׁלִישׁ נֶאֱמָן מְשׁוּם דְּהַמְנִי' וְכֵן הִסְכִּימוּ כָּל הַפּוֹסְקִים דְּהַטַּעַם הוּא דָאָף אִם אָמֶת שְׁלֹא פְדִיבְרֵי הַשְּׁלִישׁ מ"מ הָא הַמְנִי' מִתְּחִלָּה דָּאָם יַעֲשֶׂה כֵּן וְיַחְזוֹר לְחַבְרֵי מוֹחֵל הוּא לְחַבְרֵי אוֹ נוֹתֵן לוֹ בְּמִתְנָה בְּאִנְפֵן הַמוֹעִיל וּא"כ מַה גְּרָם לוֹ זֶה הַשְּׁלִישׁ הָא הוּא בְּעֵצְמוֹ נוֹתֵנוּ לְחַבְרֵי אִף בְּאָמֶת י"ל דְּהַהִיזְק הוּא פִּינּוֹן שְׁלֹא נָתַן הוּא לְחַבְרֵי רַק עַפ"י אֲמִירָתוֹ וְאִם אִי' אוֹמֵר הָאָמֶת לֹא נָתַנוּ כְּלָל וּא"כ גְּרָם לוֹ הַהִיזְק בְּשִׁקָרוֹ שְׁעִי"ז מְוַכְרַח הוּא לְתַתּוֹ לְחַבְרֵי וְשִׁפִּיר מִיְקָרֵי גְרָמֵי דְגוֹרָם לוֹ בְּדִיבּוּרוֹ וּבְמַעֲשֵׂיו לִיָּסֵן לְחַבְרֵי בְּחַנּוּם.

וּלפ"ז שִׁפִּיר מִיְנִישְׁבִים הֵיטֵב דְּבְרֵי הַרְמָ"א וְ"ל בַּח"מ שְׁבִסִי' (נ"ו) [נ"ה] מְבִיא תְּשׁוּבַת הַרְשָׁפָ"א שְׁשִׁלִישׁ שְׁהַחְזִיר שְׁטֵר פְּרוּעַ לְמַלְוָה שְׁלֹא פְדִין פְטוּר וּבְסִי' שִׁפ"ח הִבִּיא תְּשׁוּבַת הַרְשָׁפָ"א דָּאָם מְסֵר שְׁטֵר פְּרוּעַ לְעַכּו"ם חֲזִיב לְשִׁלְמָה וְהַקְשׁוֹ כָּל הָאֲחֵרוֹנִים דְּכִינּוֹן דְּשְׁלִישׁ שְׁהַחְזִיר שְׁטֵר פְּרוּעַ מְטַעַם דָּאֵין הַהִיזְק נֶעֱשֶׂה מִיָּד רַק בְּשַׁעַת גְּבִיטָה הַמְלִוָה א"כ ה"נ בְּמְסֵר שְׁטֵר פְּרוּעַ לְעַכּו"ם אֵין הַהִיזְק נֶעֱשֶׂה מִיָּד רַק בְּשַׁעַת שְׁיַגְבָּה אוֹתוֹ וּלפ"ד א"ש דְּבִשְׁלָמָא בְּשִׁלִישׁ י"ל אִם יַחְזוֹר שְׁטֵר פְּרוּעַ לְמַלְוָה הוּי הִיזְק מִיָּד כְּמוֹ בְּעֵדִים שְׁחַתְמוּ שְׁקָר וּכמ"ש בַּאו"ת רַק דַּע"כ"פ פְּטוּר הַשְּׁלִישׁ דְּהָא בְּשַׁעַת שְׁהַשְּׁלִישׁ בְּיָדוֹ הַמְנִי' דָּאָם יַחְזוֹר לְמַלְוָה הָא בְּתוֹקְפוֹ וְהַאִיף יָכוֹל לַעֲשׂוֹת זֶה הִלָּא יְהִי שְׁטֵר שְׁנִמְחַל שְׁיַעֲבּוּדוֹ וְכַנ"ל ע"כ דְּכּוֹנְנָתוֹ דָּאָם יַחְזִירָנָה הַשְּׁלִישׁ לְהַמְלִוָה יְהִי הַמַּעוֹת רֵאוּשׁוּנָה מִתְנָה וְהַשְּׁטֵר יִשְׁאָר בְּתוֹקְפוֹ דְּכֵן אֲמִירָנוּ בְּשִׁלִישׁ דְּכִינּוֹן דְּהָאָמִינוּ פְּוֹנְנָתוֹ שְׁמָה שְׁיֵאמֵר יְהִי בְּאִנְפֵן הַמוֹעִיל כְּמְבֹנָאָר בְּסוּג' וּא"כ מַש"ה שִׁפִּיר פְטוּר הַשְּׁלִישׁ דַּעַל מַה שְׁהַחְזִיר הַשְּׁטֵר פְטוּר דְּהָא בְּאָמֶת הַשְּׁטֵר הוּא בְּתוֹקְפוֹ עֵתָה וְאֵינּוּ פְרוּעַ כְּלָל וְאֵין לְחִיבּוֹ כַּנ"ל פִּינּוֹן דָּאָם הִי' אוֹמֵר הַשְּׁלִישׁ אָמֶת אִז יְהִי הַשְּׁטֵר בְּאָמֶת בְּטַל מ"מ לֹא מְקָרֵי זֶה גְרָמֵי רַק מְנִיעַת רִינוּחַ דְּבִאָמֶת עֵתָה הוּא הַשְּׁטֵר טוֹב רַק שְׁהַשְּׁלִישׁ גְּרָם לוֹ שְׁלֹא יְהִי נִמְחַל זֶה גְרָמָא בְּעֵלְמָא הִיא שְׁאִינּוּ רַק מְנִיעַת רִינוּחַ וְאִף שְׁזֵה הוּא גְרָמֵי שְׁגָרָם לוֹ שְׁיַתְהוּוּ הַמַּעוֹת הָרֵאוּשׁוּנוֹת מִתְנָה וְלוּלֵי דִיבּוּרוֹ הִי הַמַּעוֹת שְׁלוֹ וְזֶה הַהִיזְק מִמָּשׁ הוּא דַּז"א דַּמ"מ פְטוּר דְּמְבֹנָאָר בְּסִי' שִׁפ"ו שְׁצָרִיף שְׁיִהִי' נֶעֱשֶׂה הַהִיזְק בְּאוֹתוֹ דְּכָר וְאִם אֵינּוּ נֶעֱשֶׂה מִמָּשׁ בְּאוֹתוֹ הַדְּבָר לֹא מְקָרֵי גְרָמֵי כְּלָל אָף שְׁנַפְסָד ע"י מְמוֹן חַבְרֵי וּא"כ ה"נ פִּינּוֹן שְׁלַעֲנֵן מַה שְׁהַחְזִיר הַשְּׁטֵר הוּא פְטוּר דְּהָא

בְּאֵמַת הַשְּׁטֵר בְּתוֹקְפוֹ לַעֲנִין מֵה שְׁגָרָם לֹא שִׁיעֲשֶׂה הַמַּעֲוֹת מִתְּנֶה הָרִי בְּגוֹף הַמַּעֲוֹת לֹא
נַעֲשֶׂה כָּלֵל מַעֲשֶׂה מִשׁ"ה פְּטוֹר אֲבָל בְּסִי שִׁפ"ח דְּמִיָּרִי בְּאֶדָם שְׁאִינוֹ שְׁלִישׁ שְׁפִיר דּוּמָה
לְעֵדִים שְׁחֲתָמוּ שְׁקָר שְׁהִיזָק נַעֲשֶׂה ע"י מְסִירַת הַשְּׁטֵר כְּמוֹ ע"י חֲתִימַת הָעֵדִים וְכִסְכֶּרֶת
הָאוֹ"ת וּלפ"ז בנ"ד פְּטוֹרִים הַדִּינָיִם דְּהָא לֹא יְהִי כְּדָבָרֵינוּ שְׁהִתְנֶה בְּפִירוּשׁ לְדִין תּוֹרָה
מ"מ כִּינּוֹן שְׁהֶאֱמִינָם וּמְסָר לִיָּדָם הַחֲתִימָה חֲלָקָה לְכַתּוֹב עָלָיו מֵה שְׁיִרְצוּ ג"כ גָּמַר בְּדַעְתּוֹ
שְׁמָה שִׁיעֲשׂוּ יְהִי בְּאִנְפֹן הַמוֹעִיל.

אִיבְרָא דְלֵאחֵר הָעֵינִין הָא לִיתָא דְבִשְׁלָמָא בְּשִׁלִישׁ שְׁהִחְזִיר שְׁטֵר פְּרוּעַ בְּשַׁעַת חֲזָרָה לֹא
עֵבִיד מִיָּדִי וְכנ"ל דְּאִין לְחִיבּוֹ מְטַעַם שְׁאֵם הִי אֹמְרָא אֵמַת הִי הַשְּׁטֵר בְּטַל בְּאֵמַת דְּהָא
מ"מ זֶה שְׁמָסֵר לִיָּדוֹ הַשְּׁטֵר בַּע"כ שְׁפֹן קִיבֵל עָלָיו תִּיכְף בַּעַת מְסִירַת הַשְּׁטֵר לִיָּדוֹ שְׁאֵם
יַעֲבֹר וְיִחְזֹר הַשְּׁטֵר הוּא נוֹתֵן מַעֲתָה בְּמִתְנֶה מַעֲוֹת רֵאשׁוֹנוֹת תִּיכְף בַּעַת מְסִירַת הַשְּׁטֵר
לִיָּד הַשְּׁלִישׁ שְׁאֵלּוּלִי זֶה א"א שְׁיִשְׁאֵר הַשְּׁטֵר בְּתוֹקְפוֹ דְּאִין בְּאֶפְשָׁרִי שְׁהַשְּׁטֵר פְּרוּעַ יְהִי
כְּשֵׁר אַח"כ בְּאֵם הִי חֲלַעְלָיו שֵׁם פְּרוּעַ אֶפְיָלוֹ שְׁעָה א' וּבַע"כ שְׁאֵם מְקַבֵּל עָלָיו שְׁיִשְׁאֵר
הַשְּׁטֵר בְּתוֹקְפוֹ הִינּוֹ שְׁיִהִי הַמַּעֲוֹת מִתְנֶה תִּיכְף מַעַת (מִתְנַתָּם) [נְתִיבָתָם] וְכִינּוֹן שְׁכֹן לֹא
עֵבִיד מִיָּדִי בַּעַת שְׁמוֹסֵר הַשְּׁטֵר לִיָּד הַמְלָנָה וְאִי מְשׁוּם שְׁבָאֵם לֹא הִי נוֹתֵן הַשְּׁטֵר לִיָּדוֹ הִי
הַמַּעֲוֹת נִחְשָׁבִין לְפְרַעוֹן זֶה לֹא מְחָשָׁב בְּגוֹף הַדְּבָר שֶׁל הַשְּׁלִישִׁית שְׁהָרִי בְּמַעֲוֹת רֵאשׁוֹנוֹת
לֹא עָשָׂה שׁוּם מַעֲשֶׂה מִשְׁא"כ בנ"ד הַגַּם שְׁקִיבֵל ע"ע שְׁבָאֵם יְמָסְרוּ הַקְּאָמְפְּרָמִיס לִיָּד
שְׁכַנְגָדוֹ הוּא מִתְחַיֵּיב א"ע בְּמָה שְׁיִתְבַּעְנוּ מ"מ מִיָּקָרִי שְׁפִיר גוֹרָם שְׁהָרִי אֵלּוּלִי שְׁמָסְרוּ
הַקְּאָמְפְּרָמִיס לֹא הִי מְחֻיָּב וְהֵם גְּרָמוּ לֹא שְׁיִשְׁתַּעֲבְדוּ נְכִסְיוֹ וְשְׁמַחְיֵיב מְשַׁעָה שְׁמָסְרוּ
הַשְּׁטֵר עָלָיו וְא"כ בְּאוֹתוֹ שְׁעָה שְׁמָסְרוּ הַקְּאָמְפְּרָמִיס גוֹרָם הַהִיזָק: עוֹד יֵשׁ לָנוּ לְחַקּוֹר
בְּאֵם הִי הַדִּין נוֹתֵן שְׁחִיבִים לְשֵׁלֵם אִם הַדִּין אֶשְׁר יִשְׁנֹו פֹּה חִיב לְשֵׁלֵם גַּם בְּעַד חֲבִירוֹ
אוֹ לֹא.

כִּי הִנֵּה בַחֲה"מ סִי ת"י סל"ז מְבוֹנָר דְּשְׁנִיִּים שְׁהִזִּיקוּ בִּיחַד וּבְרַח הָאֶחָד אִינוֹ גּוֹבָה חֲלָקוֹ
מִהָאֶחָר וִי"א דְּגוֹבָה וְא"כ לְכַאוֹרָה גְּבִי נ"ד תְּלִי בְּפִלּוּגְתָא זֹו. אֶמְנָם נ"ל דְּבנ"ד לְכ"ע
פְּטוֹר דְּהָא בְּסִי כ"ה מְבוֹנָר גְּבִי טְעָה הַדִּין בְּאִנְפֹן שְׁצָרִיף לְשֵׁלֵם דָּאֵם הִי ג' וְשְׁנִיִּים
מְחִיבִים וְא' מִזְכָּה דְּפְטוֹרִים הֵם מְחָלְקוּ שֶׁל הַג' וְלְכַאוֹרָה קָשָׁה דְּאֵמַאי לֹא יִשְׁלְמוּ חֲלָק
הַג' וּמ"ש מְאִין לֹא לְשֵׁלֵם וְאֶדְרָבָה לְפִי מֵה דְּמְבוֹנָר בִּיש"ש ב"ק [דִּיּוֹתֵר חִיב] הִיכָא
דְּפְטוֹר חֲבִירוֹ מְדִינָא מְהִיכָא דְּחִיבִיב רַק שְׁבָרַח אוֹ שְׁאִין לֹא דְּאָף לר"נ דס"ל [בב"ק נ"ג
א'] דְּהִיכָא דְּלִיכָא לְאֶשְׁתַּלּוּמִי מְהִאי מְשַׁתְּלִים מְהִאי מ"מ הִיכָא דְּחִיבִיב אֶלָּא שְׁבָרַח פְּטוֹר
חֲבִירוֹ וְא"כ לִישׁ מְחִיבִיב בְּבָרַח מְכַש"כ הִיכָא דְּפְטוֹר מְדִינָא חִיבִיב חֲבִירוֹ לְשֵׁלֵם עֲבוּרוֹ
וְרֵאִיתִי בְּקַצָּה ח"ז ל' שְׁהִקְשָׁה פֶּן בְּסִי (פ"ה) [כ"ה] וְהִנֵּיחַ בַּצ"ע.

אִף לֵאחֵר הָעֵינִין הֵיטֵב י"ל דְּהָא אֶמְרִינוּ בְּגַמ' [ב"ק נ"ג א'] אֵלּוּבִי דר"נ תְּרִי לִישְׁנִי אוֹ
דְּהִאי פְּלוּלֵי הִזִּיקוּ קַעֲבִיד וְהִאי כו' אוֹ דְּהִאי פְּלָגָא כו' וְהִאי כו' רַק דְּבַעַל הַבוֹר מְשֵׁלֵם
מְשׁוּם דְּתוֹנְרֵאי בְּבוֹר אֶשְׁתַּכַּח וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' דְּהִלְכָה פְּלִישְׁנָא דְּהִאי פְּלוּלֵי הִזִּיקָא כו'
וּמְהִרְש"ל ז"ל בִּיש"ש הָאֶרִיף לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבָרֵיהֶם מְהֵא דְּאָמַר ר"א [לְעֵיל דָּף י"ג ע"א]
שְׁלָמִים שְׁהִזִּיקוּ אִינוֹ גּוֹבָה מְבָשְׂרֵן כְּנָגַד אִימּוֹרִין וְאוֹקִימְנ' כר"נ וְלֵהִאי לִישְׁנָא דְּהִאי פְּלוּלֵי
הִזִּיקָא כו' הו"ל לְגַבִּית מְבָשְׂרֵן נָגַד אִימּוֹרִין דְּהָא פְּלוּלֵי הִזִּיקָא קַעֲבִיד וְגַם לְמָה חִיבִיב בַּעַל
הַבוֹר אִם נָפַל מְקוּל הַכְּרִי' [שֵׁם דָּף נ"ג] דְּבִשְׁלָמָא בְּשׁוֹר שְׁדַחָף חֲבִירוֹ לְבוֹר מְחִיבִיב ר"נ

לבעל הבור לשלם ג' חלקים משום דבאמת בעל (הבור) [השור] הי' חייב חצי נזק רק דאמר שותפתאי מה אהני מש"ה משלם בעל הבור אבל גבי פורה דפטור מדינא משום דגרמא בעלמא הוא למה ישלם בעל הבור עבורו ומנ"ל להש"ס לומר דלר"נ חייב אלא ונדאי סתמא דסוגי' אזלי פהאי לישנא דהאי פלגא הזיקא כו'.

וא"כ שפיר הני לבעל הבור להפטר מחלק הד' של בעל השור התם ואפ"ה משלם משום דתורא בבירא אשתכח מש"ה דייקו שפיר בש"ס דה"ה בנפל לפניו מקול הפרני' נמי מחויב מהאי טעמא לר"נ וכיון דסתמא דסוגיא אזלי פהאי לישנא פן הלכה ודלא כהת' אלו תנרף דברי מהרש"ל ז"ל.

ולי נראה ליישב כ"ז דהצעת סברות הנך לישנא פה הם די"ל דכל א' עשה כל ההיזק דאף בלא חבירו הי' מזיק רק כיון שחבירו חייב שוב ממילא לא הזיקו בכולו דהא השני ג"כ יצטרף לשלם להניזק [ואטו] ישמכר להניזק ומש"ה שפיר משלם בעל התם רק רביע דכיון דעביד פולו הזיקא דינו כח"נ אף הרי כל ההיזק אינו מצידו רק החצי שהרי בעל הבור ג"כ משלם להניזק א"כ לא הזיקו רק חציו וכיון דתם ח"נ הוא דמשלם אין דינו לשלם רק חצי חציו דהיינו רביע שהוא חצי הזיקו.

או שיש לפני לומר דכ"א לא עביד מידי בלתי חבירו המסייע וא"כ רק פלגא הזיקא קעביד אף רק בשור אפשר לומר פן שלא עשה כל ההיזק דאם לא הי' פאן בור לא הי' עושה לו פלום שלא הי' מזיקו פלל בדחפיפה בלתי הבור אבל הרי מוכן להזיק פי פול הנופל בו וניהו דהנפילה הי' מאונס הדחפיפה (מ"ה) [מ"מ] הרי בשור שוטה ג"כ אלולי שהי' שוטה לא הי' נופל בבור ואפ"ה חייב מפני שאם לא הבור לא הי' ניזוק הכ"נ אלולי הבור לא הי' מזיקו בדחפיפה וא"כ גרם הבור כל ההיזק רק צריכים אנו לומר שמשמעם אחר לא עביד רק פלגא הזיקא דהיינו שהחלק שמשלם בעל השור באותו החלק לא הוזק מבעל הבור שהרי יגבנו מבעל השור אבל מה שפטור בעל השור שפיר בעל הבור עביד כולו'.

ונה יש להעמיס בדברי תוס' שם בסוגי' א"כ לק"מ קושני' המהרש"ל דכ"א פולו הזיקא קעביד להאי לישנא דס"ל הכי רק דמש"ה אינו משלם רק החצי שלא ישמכר הנניזק שהרי משתלם חלק הב' מבעל השור.

וא"כ אף היכא (דלא) [דהא] פטור מדינא דין הוא שישלם הב' עבור חלקו ג"כ כיון דכולו הזיקא קעביד איהו ושפיר הוכחו בש"ס מר"נ דר"נ מחייב בנפל לפניו מקול הפרני' ומשלמים נמי לק"מ דבשלקמא גבי שור שדחף חבירו יש פנים לומר דכ"א פולו הזיקא קעביד גם לגבי שור י"ל שהוא עשה כל ההיזק במה שדחפו לבור.

אבל בשלמים דאימורין ובשר חד גופא ניהו אין מציאות פלל לומר דכ"א פולו הזיקא קעביד ומש"ה אינו גובה מבשרו פנגד אימורין ומינשכין כל קושני' מהרש"ל וא"כ למש"כ דאין משלם בעד חבירו רק היכא דבאמת איהו עביד פולו הזיקא ורק במקום שחבירו משלם פטור היא שפכר נשתלם הנניזק ובמקום שאין חבירו משלם חייב איהו לשלם דקעביד פולי הזיקא אבל היכא דלא עביד פולי הזיקא הגם שחבירו אינו משלם פטור איהו פמו דלא גבי' מבשר פנגד אימורין פנ"ל ומש"ה בדיינים דלא עביד א' פולו

ההיזק שהרי ע"י לבדו לא הי' נפסק הדין וא"כ היכא דאָחזד פטור מדינא או שאין לו אין חבירו משלם בעדו ומתורץ קושני' הקצה"ח וא"כ לפ"ז בנ"ד נמי פטור בעד חלק חבירו דלא עביד רק פלגא ואין מציאות כלל לומר דעביד פולו.

ועפי"ז ישבתי דברי הטור בח"מ סי' ל"ח [שפתב] בשם ר"ח עדים שאמרו שקר העדנו ל"מ דאין משלמים וכו' אלא אפי' העדות וכו' מתקיימת דכיון שהגיד כו' וכבר תמהו ע"ז דגמרא ערוכה הוא במכופות באומר שקר העדתי דכיון שהגיד כו' ולמה כ' בשם ר"ח ועוד למה לא ישלמו [עיין שם בב"י וד"מ] ולדברינו א"ש עפ"י מה שכ' הב"ח סי' הנ"ל דאם אמרו הוזהרנו בב"ד פלוני נאמת העדנו שנאמן לבטל עדותו דהנזמה מילתא אחריתא הוא יעו"ש ורשעים נמי אינם שהרי אומרים אמת העדנו אבל אינם נאמנים לומר שקר העדנו והוזהרנו דמשונוי נפשיהו רשיעי [ולא נתבטל כלל עדות הראשונה] ולכאורה קשה דנימא פלגינן דיבורא ונאמנים שהוזהרו אבל לא ששקר העידו אז [וממילא יתבטל עכ"פ העדות כמש"כ הב"ח] אף הנה ידוע דעת הרמב"ד [הובא ברא"ש מכות דף ז' ע"א ד"ה אילעי וטוביא] דלא אמרינן פלגינן דיבורא רק גבי בעל דבר שאינו בגדר עד פס ול שנאמר עדות שבתלה בטלה כולה אבל היכא שהוא בגדר עד פסול לא פלגינן דיבורא אלא אמרינן עדות שבתלה מקצתה כו' והנה באומרים עדות שקר העדנו והוזהרו יש בזה שני פנים שמה שמעיד ע"ע ששקר העיד (והוזהר) [דע"ז] י"ל פלגינן דיבורא (וא"כ) הוא בע"ד שהרי בזה הוא בא לחייב א"ע שבאם הוציאו ממון עפ"י עדותו וא"א למיהדר הרי הוא חייב לשלם מדד"ג וא"כ הוא בע"ד ושייך שוב לומר פלגינן דיבורא דהיינו שנאמן לומר שהוזהר אבל לא ששקר העיד דכיון שהגיד שוב אינו כו' אבל במה שאומר שגם חבירו שקר העיד ונהרי כיון שנצטרף עמו בע"כ שאמר מתחלה שגם חבירו מעיד אמת שאל"כ אסור לו להצטרף עמו ומשנה נפשו רשע אם נצטרף עמו ונהי חוזר ומגיד.

גם באם הי' הוא מעיד אמת וא"כ מה שאומר עתה שגם חבירו שקר העיד והוזהר זה מיקרי עדות פסולה שהרי לענין עדות חבירו לא מיקרי הוא בע"ד לפי מה שכתבנו למעלה שגם באי אפשר למיהדר פטור הוא מחלק חבירו כשאי אפשר להשתלם מחבירו ולכן אי אפשר לומר בזה פלגינן דיבורא באומר עדות שקר העדנו והוזהרו [ונתבטל ממילא גם על מה שאומרים והוזהרו] ואינם נאמנים כלל לבטל עדותו הראשונה אף באם היינו אומרים שכל אחד צריך לשלם גם בעד חבירו היכא דהוציאו ממון ע"י ואין לחבירו לשלם אז הי' עליו תורת בע"ד גם במה שאומר שחבירו שקר העיד והוזהר הוא צריך לשלם גם חלק חבירו באם כבר הי' מוציאין ממון עפ"י ואי אפשר למיהדר ואין לחבירו לשלם וא"כ כשאומרים שקר העדנו והוזהרנו הוי פלגינן דיבורא היכא דלא הוציאו עדיין ממון או דאפשר למיהדר והיו נאמנים לומר שהוזהרו כדי שתתבטל עדותו דהנזמה מילתא אחריתא הוא ואין בזה חוזר ומגיד (ועדותו מתבטלת מ"מ אף שאמת העידו מחמת הנזמה כפי דברי הב"ח) ולא הי' נאמנים ששקר העידו [דעל זה הוי כמו בע"ד] וכשמחשב בע"ד שוב פלגינן דיבורא שאין אדם משים עצמו רשע וזה יש להעמיס בדברי הטור ז"ל שמתחלה כתב לחלק בין אומרים העדנו והוזהרנו שאין משלמין עפ"י עצמן ובין אומרים הוזהרנו וחיבנו ממון שמשלמין עפ"י עצמן וכ' אח"כ אבל [אם] אומרים עדות שקר העדנו כו' ר"ל שעד הנה דברנו באומרים הוזהרנו נאמת העדנו ואפ"ה באומרים וחיבנו ממון משלמין עפ"י עצמן מטעם גזה"כ (וכמש"כ הב"ח וכן מוכח בחי' הרמב"ן

למפות) אבל באם אומרים שקר העדנו והוזמנו לא מבעי' שאין משלמין עפ"י עצמן פי' דאם היינו אומרי' שמשלמין עפ"י עצמן הי' מקום לומר דמיחשבו בע"ד וכמש"כ למעלה דאם אחד משלם גם בעד חבירו כשאין לו שייך לומר פלגינן דיבורא להאמין להם שהוזמו לבטל עדותן ושללא נאמינו ושקר העידו אף פינו דבאמת אין משלמין עפ"י עצמן וע"כ אינו בגדר בע"ד במה שאומר שחבירו העיד שקר וחוזר ומגיד הוי שפיון שנצטרף עמו הוי כאמר שאמת העיד שאל"כ לא הי' מצטרף עמו וא"כ פינו שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ועדותן נכונה חשבינן לי' ומתקיימת ואין נאמנים כלל לבטל עדותן דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ודו"ק [ר"ל דר"ח אשמעינן בזה המצאות המספר הנ"ל דהרי בכה"ג באומרים שקר העדנו והוזמנו הי' מקום וה"א לומר דעדות הראשונה בטילה משום דנהי דזה שאומרים שקר העדנו אינם נאמנים מ"מ זה שאומרים הוזמנו בב"ד פ'הי' הדין דעדות הראשונה בטילה ומחויבים לשלם להתובע מה שרצו להפסידו מחמת ההזמה שמודו שניזמו ולזה כתב הר"ח דהדין אינו פו' דלא מבעי' דבכה"ג אינם משלמים עפ"י עצמן אפי' אם הי' עדותן בטלה ע"י פ"ד כמבואר דבהזמה אינם משלמים עפ"י עצמן פנ"ל אף גם גוף הדין אינו דלא אמרינן בכה"ג פ"ד פנ"ל דעכ"פ במה שאומר שחבירו ע"כ העיד שקר ונצטרף עמו ע"ז לא יחשב בע"ד פנ"ל דאינו צריף לשלם עבורו וא"כ דאינו בגדר בע"ד שוב אמרינן עדות שפוטלה מקצתו בטלה פולו ולא נאמנין כלל ועדות הראשונה קיימת וצריף הנתבע לשלם להנתבע מזה לא מייירי פאן הר"ח וזה מבואר בסי' מ"ו ודו"ק היטב עכ"ה]: והיוצא לנו לנ"ד פינו שאין אחד חייב לשלם כשאין לחבירו או שפרח א"כ אין דיין זה חייב עכ"פ לשלם החמשים של חלק חבירו שאינו במדינה וא"כ גם לפי דברי שמעון חייב הוא לראובן הדיין עכ"פ נ' זהו ומתחייב בהם עפ"י ב"ד ובג' האחרים הרי אינו יודע בבירור עכ"פ (שאינו חייבין) [שאינו חייב] והוי כחמשים ידענא כו' דמחויב שבועה ואי"ל משלם ואף לדעת הפוסקים דהיכא דלא הוי לי' למידע אינו מחויב שבועה ואי"ל מ"מ הרי פאן עכ"פ זה טענו בבירור שפני' הי' המדובר לפשר אתכם ואתה ידעת מזה ויש בזה הכחשה ביניהם בבירור ונהרי שמעון אינו יכול ליטבע שפונדאי אין מגיע לראובן לשלם הנ' זהו שהרי אינו יודע אם הי' זוכה בדין ושזה הזיקו.

עוד נראה דגם בלא השבועה הוי טענות שמעון א"י אם פרעתיך שהרי חייב הוא בנודאי לראובן וספק לו אם יש לו ביד ראובן פנגדו וראובן זה הרי טענתו ברורה שלא הי' המדובר רק לפשר ושמעון כפי טענתו עכ"פ מדי ספיקא לא נפיק שפא לא הי' זוכה.

גם בספק פרעון קודם הלואה כפי דעת הקצה"ח [בסי' ע"ה ס"ק ה'] גם באם הוי שניהם מסופקים על הספק שמקודם הלואה מ"מ חייב הלואה לשלם מפני שספק ההוא לא חל עדיין שום חיוב על פנגדו לשלם לו וגרע מאינו יודע אם פרעתיך.

אמנם כל זה לפלפולא בעלמא להתלמד ואולם בנ"ד אין אנו צריכים לכל זה שהרי יש לראובן כ"י בנאמנות ואין שמעון נאמן בשום טענה שיש לו בידו פנגד זה ואפילו שבועה לאחר הפרעון אין לו עליו שהרי אין לו טענת ברי כלל ע"כ נראה פשוט ששמעון זה חייב לשלם לראובן חובו: סימן ט עוד בענין הנ"ל לגאון אחר הנה שמת עין עיוני בדברי ר"מ ויען אשר ערבים עלי דברי דודים פניתי לשום לפי להם ואף פי בקצת

דברים לא באתי על ענמק המכונן והקשיתי בהם מדעתי כי הוא מקוצר הבנתי ונא מאוד להטעימני ולהשיבני מלא דבר פראוי לאיש המוני כמוני ונה החלי בעזר צורי וגואלי: הנה רכ"ת הביא שיטת הפוסקים וסייעתם וגם מענצם בינתו הרחיב ופליג על דברי הש"ך ז"ל בסי' נ"ו [ס"ק כ'] וכיוון בזה ממילא לדחות דברי על דברי הש"י ז"ל ובאמת לא זה פוננתי ורק אפי' אם נניח דברי הש"ך ז"ל בתימה דברי עולים פהגן כי הנה מעשה בנ"ד פך הוא שהי' מונח חתימה חלקה ומנהג הוא שפשיצד אחד אינו רוצה לקיים הפס"ד פותבין ע"ז כתב ריצוי ונקרא קאמפרמיס ואח"כ פותבין הדיינים הפס"ד ואז יש תוקף להפסקים והנה הדיינים נתנו פס"ד לכשנגדו והחתימה נשארת אצלם וכעת לא נמצא החתימה החלקה בעולם וע"ז סובב והולך פלפולי שם דהנה באמת בשליש שיצא שלישות מת"י דנאמן לזכות הבע"ד מבואר שני טעמים א' טעם הרשב"א ז"ל [בפ' התקבל הובא בש"ך סי' נ"ו ס"ק כ'] משום דתפיסתו מוכיח עליו וטעם הב' הוא טעם הגמ"י [בתשו' מהר"ם הובא שם בש"ך סי' קנ"ל] משום שנאמן שבשעה שיצא מת"י כדין עשה (וה"נ) [והנ"מ] משני הטעמים אם אינו מוכח מפח תפיסתו פגוונא דנ"ד דלהרשב"א אינו נאמן ולהגמ"י נאמן לומר שבשעה שיצא מת"י עשה כד"ל הגמ"י בתשו' מהר"ם דשייכי לס' משפטים סי' מ"ד] עוד נראה לי דשליש נאמן למפרע לומר מה שעשיתי בעוד שלישות בידו מטעם נאמנות של שלישית פיון דבהאי שעתא רמי אנפשי' ומדכר והא דפריה בפ' התקבל למה לי קיבל וליהמני' לשליש ומשני מי קנפקי גיטו מתותי ידי' התם ה"פ מאן לימא לן שהוא שלישי שפא מצא הקרעים באשפה ולא נעשה שלוחו של בעל מעולם ובתר הכי גבי בעל ושליש אומרין לגירושין וכו' דפריה וכו' הלא אפילו בעל שאמר גרשתי בפני עדי מסירה אינו נאמן אלא משום הואיל דבידו לגרשה לחזור ולומר לסופר לכתוב ולעדום שיחתמו וה"ה נמי שלישי אי הנה נפיק גיטא מתותי ידי' ואמר גרשתי בגט זה ונפל מידה ומצאתיו נאמן הואיל ובידו לחזור ולגרשה בגט זה אבל פאן דלא נפיק גיטא מתותי ידי' בשעה שאמר גרשתי לא מהימן דאין בידו לומר לסופר לכתוב בלא צוואת הבעל דין אבל גבי ממונא דהודאת בע"ד פמאה עדים דמי ה"ה שלישי נאמן אפי' במאי דעביד למפרע פיון דהאי שעתא הוי שלישותו בידו רמי אנפשי' ומדכר עכ"ל הרי דמשמע מזה דאר ה"כא שאין תפיסתו מוכחת ג"כ נאמן שמה שעשה בעוד השלישות בידו פדין עבד והנה הש"י ז"ל תפס טעם הגמ"י וע"ז כתבתי דכל שיטות הפוס' אינו פן והא ראי' דהרשב"א כתב דוקא היכא דתפיסת' מוכחת ואם איתא דס"ל כהגמ"י לא הנה צריה לזה אלא ונדאי דהיכא דאין תפיסתו מוכחת להרשב"א וסייעתו א"נ דלא פנראה משב יעקב והן אמת שפכי הנראה מב"י ושאר אחרונים נראה קצת דהרשב"א והגמ"י חד טעמא אית להו אבל לפי האמת אינו פן ולכן אין מפל דברי מעכ"ת להשיב דברי הש"י דניהו דבמקום דתפיסתו מוכחת שפיר כ' מעכ"ת אבל במה שהשגתי על סברת הש"י שכ' פשיטת הגמ"י דנאמן שעשה פדין בשעה שהי' בידו בזה פנים דברי מאוד במה שהשגתי עליו מדברי הרשב"א והרשב"א והריטב"א ז"ל: ואולם בעברי בדברי רומכ"ת להשתעשע בהם נראה לי דדברי הש"ך ז"ל נכונים בלי פקפוק ומוכרחים המה דמה שהשיג הש"י עליו מדברי הגמ' דאם איתא דשליש בעי שבועה אמאי נאמנת במיגו דאי בעי קלתה הא אי קלתה בעי' לאשתבועי לא הבנתי דדלמא באמת (נאמן) [גם עתה נאמנת רק] בשבועה וע"כ לא הקשו בהגמ"י

רק אקנונית הגמ' אלישנא קמא דלא הימנה ר"נ והא אי בעי קלתה דמאי קנשיא דילמא לא הייתה רוצה לישיבע אבל אלישנא דהימנא שפיר איפא למימר דבשבועה קאמר וגם דברי הגמ"י בעצמם אינם מוכרחים בקנשיא זו דאף אם הדין נותן דצריכא שבועה מ"מ בשלישותו יוצא מת"י דנאמן מטעם שלישי דהמני' מה לנו לשבועתו וכי בשביל שאינו רוצה לישיבע נגרע נאמנותו וע"כ לא פתב הש"ך ו"ל רק דבאם אין שלישייתו יוצא מת"י אינו פעד אהד דהוי עד הצריף שבועה אבל בשלישותו יוצא מת"י דאפילו קרוב נאמן מה לנו לשבועתו וכן ראיתי שכ' פן הגאון בבית אפרים סי' ט"ו והן אמת שגראה דאשתמיט לי' אז דברי הגמ"י והש"י מדלא הביאם והמעיין שם בתשובה יראה להקד' דכל ראיותיו [של] הש"י מהא דקלתה [יש] בקל לדחותם כמו שעלה בפשוט ע"ד הבית אפרים ו"ל.

גם מה שהביא ראיה מתשובת הרא"ש סי' ס"ח דאם המלנה מודה שעשאו שלישי אף שפבר נתן השטר ללנה נאמן לפע"ד אין ראי' משם דהא זה מבואר דגם הש"ך ו"ל מודה דנאמן להחזיק זה שנתן לידו רק שאינו יכול להיות עד המכחיש ולא עד דמסייע גם באם התובע חייב שבועה מטעם דעד הצריף שבועה לא חשיב עד והא ה"ל צריף לישיבע פ"נ שמעצמו הודה שאינו יודע וגם עיקר ראיות הש"ך שם מתשובת הרא"ש פלל ק"ה [דיו ג'] מוכרח מאוד ונ"ל הרא"ש מןרשה יצחק טען שזקנתו דוניה לידיסא נתנה לו נכסים במתנה וכתבה לו עליהם שטר מתנה ושנאבד ממנו שטר המתנה וא"י באיזה ענין נאבד ושאותו השטר בא ליד דוניה וליידא והיא נתנתו לדוניה לידיסא ודוניה וליידא השיבה שאותו השטר שתובע ממנה מןרשה יצחק נתנתו לה דוניה להיות בידה בנאמנות ושהשלימה נאמנותה על פי התנאים שמסרת דוניה לידיסא [לידה וכו'] נאמנת דוניה וליידא בשבועה וכו' ומה שטען מןרשה יצחק וכו' שדוניה לידיסא לא הייתה יכולה לעשות נאמן ליצחק אלא לדעת זו אינה טענה וכו' ואע"פ ששלישי נאמן בלא שבועה היינו כ"ז ששלישותו בידו והבע"ד חלוקין והוא מכריע אז הוא נאמן אבל אם יצא שלישותו מת"י הרי הוא כפאר כל אדם וצריף שבועה עכ"ל הרי שכל עיקר טעם השבועה אינו אלא משום שאין שלישותו בידו ומה שכ' הש"י דהתם הטעם משום שהכחיש השלישית הרי בדברי הרא"ש לא הוזכר מזה ואי משום שטען שנאבד מידו מ"מ הרי לא ידע שלא בא השטר לזקנתו ושלא מסרה היא השטר לדוניה וליידא גם מה שתיירץ באו"ת [ס"ק י"ב] דס"ל להרא"ש ו"ל כהראב"ד ו"ל [דנאמן במיגו שהי' מחזירו להשליש] והכא לא הי' השטרות בעולם הא ליתא שמשמעות פתיחת לשון תשובת הרא"ש שהמורשה תבע שתחזיר לו דוניה וליידא השטר באם ישנו בידה ממשמע שהי' עדיין בעולם ומה שתיירץ עוד בתנאים [שם] בתי' בתרא משום דשם בתשובת הרא"ש הייתה מחויבת לישיבע שד"א תמה אני הלא כל עיקר קנשייתו אינה אלא דהרי אם הי' השליש בא לפנינו אז נדרש מאתנו מה לעשות בשלישיתו והי' מציע לפנינו שהושלש בידו בתנאי שיתנו לזה ביום פלוני היינו מצווין ליתן לזה בלא שבועה פלל ולמה נשביענו פשנתן לו מעצמו וא"כ קנשי' זו תקשה ג"כ על (הרשב"א ו"ל) [שדא"ו] פ"נ דהשליש פשהשלישיתו יוצא מת"י נאמן גם נגד עד בלא שבועה ולמה ישיבע שדא"ו אחר שהוציא השלישות להכחיש את העד הלא באם הי' שואל מאתנו אז

אם יתן לזה כפי תנאי השלישות לא היינו משגיחין אז על העד כולל והיינו מצווין ליתנו כפי דבריו ולמה ישבע עתה אחר שנתנו לידו אלא ודאי דהעיקר בדברי הש"ך.

ולפע"ד שהמענין בבעה"ת יראה לעינים שא"א לפרש פירוש אחר זולת פירוש הש"ך ונ"ל בעה"ת בשער נ"ב ריש ח"ג והיכא ששט"ח לא נמצא בשוק וכו' אלא שמוציאו השליש וטען המלנה שפולו חייב לו והלנה טען וכו' אז נאמן השליש וכו' ע"ז גרסי בקידושין הודאת בע"ד כמאה עדים דמי ושלש נאמן משניהם וכו' אבל אין שלישותו יוצא מת"י הרי הוא ככל אדם וקא מפרשי רבנותא שלישותו יוצא מת"י נאמן פשני עדים אין שלישות יוצא מת"י הרי זה כע"א וכל המכחישו חייב שבועה מה"ת וכו' בעל העיטור בשם ר"י אלברצלוני שלישי שאין יוצא מת"י דקאמרינן דמ"מ הרי הוא כעד אחד דוקא ששניהם נסתלקו מעליו ואין להם תרעומות עליו בענין אבל יש להם שום תרעומות לא הוי אפי' כע"א כי השליש הו"ל פנוגע הרי דמייירי עיקר דברי בעל התרומות בשטר שת"י השליש ומה הי' יכול ליקח לעצמו ממנו שנגאמר שפי' תרעומות שעיקב לעצמו איזה דבר (ודחק גדול לומר שסיום דברי בעה"ת לא מייירי כולל בשטר שזה אינו במשמעות הלשון) ולפענ"ד תוכן פנונת דבריו כף הם והוא שיש לדקדק בדבריו שכ' אין שלישותו יוצא מת"י הרי הוא כע"א וכל המכחישו חייב שבועת התורה ואם כפי הבנת פשוטו שאמר כדברי אחד מהם א"כ הא תינח באם השליש מכחיש את הנתבע ונשבע הנתבע שבועת התורה להכחיש העד אבל באם מסייע להנתבע ומכחיש התובע מאי שבועת התורה שייך גבי' אשר ע"כ נראה דאין שלישותו יוצא מת"י דקאמר הבעל התרומות היינו שמסר השטר לשניהם שפן הדין בשליש שאין לו להוציא שלישותו אלא ליד שניהם וכמ"ש בעל התרומות בשם בע"ה לקמן אות ו' ונ"ל מסתברא שאם נעשה שלישי לזמן ידוע ועבר אותו הזמן אין לו ליתן אלא בידי שניהם ויבוא בפני ב"ד וכו' שמה שפול ביניהם מחלוקות ואם יוצא השלישות מת"י לא יהי' נאמן אלא כע"א עכ"ל וא"כ פשמסרו לשניהם והם אדוקים בו והלנה אומר שפרע פולו והמלנה אומר שלא נפרע פלום שניהם (חלוקים) [חולקים] פדין שנים אדוקים בשטר וא"כ באם השליש אומר כדברי אחד באם אומר כדבר המלנה שלא נפרע פלום חייב הלנה שבועה דאורייתא ואם אומר כדברי הלנה שפרע פולו חל על המלנה שבועה דאורייתא לאחר הפרעון וע"ז כתב דכ"ז באם אין להם תרעומות אבל אם יש להם תרעומות שהם מתרעמים במה שמסרו (בח"ז) [בחקות] שניהם שפיר הווי נוגע ול"ק מה שהקשו מ"ש באם הי' בא לפנינו לא הי' צריך לישבע והיינו מצווין לו לעשות כמו שאומר ועכשיו נבעי שבועה עפ"י שכ' בבעל התרומות בשם הרמב"ן שער ט"ל ח"ב אות ב' בענין שנים שהפקידו או שהלוו לאחד זה מנה וזה מאתיים וכ"א תבעו מאתיים אמאי לא הוי מחויב שבועה ואיל"מ ונ"ל בין במלנה בין בפקדון ליכא מחויב שבועה דכיון שהוא אומר איני יודע אלא מה שהפקדתם אתם נוטלין ולא מעפב לנפשו פלום ליכא הכא דין שבועה כולל דמודה בחיובו הוא וממ"נ אי דינא הוא דמניח ביניהם ומסתלק דהיינו חזרה דרמ"י עלי' בפקדון זה הא קמודי בכולי חיובו ולא כפר בי' פלום ואם דינא הוא דמשלם לכל אחד הוא קמודי בכולי חיובו ונימא לי' מר שלם נאפילו למ"ד מנה וכו' והלנה אומר א"י חייב הכא פטור דהא ברי הוא אצל עצמו וכו' ולדידהו נמי מודה בחיובו ועושה עפ"י מה שב"ד מחייבין אותו וזה הדין תפוס בידינו מדין שלישי שהאומר לחבירו כלי זה שבידך שלי

שְׁהַפְקֵדְתִּי בְיָדָךְ וְהִלָּה אֹמֵר שֶׁל אִישׁ פְּלוֹנִי הוּא יִטּוֹל אֶחָ שְׁלוֹ שְׁכַתְּבוּ הַגְּאוּנִים נְאֻמָּן בְּלֹא שְׁבוּעָה עַכ"ל הָרִי לְפָנֵינוּ דְסִבְרַת הַרְמַב"ן דְּהָא בְּשִׁלְיֵשׁ נְאֻמָּן בְּלֹא שְׁבוּעָה הֵינּוּ מִטַּעַם דְּהָא אֵינּוּ מְכַחֵשׁ כָּלֵל וּמוֹסֵר הַדְּבָר לְהַב"ד שְׁיַעֲשׂוּ בּוֹ מַה שְׁנִרְאֶה בְּעֵינֵיהֶם דְּבִשְׁלֵמָא בְּאֵם אֶחָד תּוֹבֵעַ לְחַבְרֵוֹ חֲפִץ יֵשׁ לִי בְיָדָךְ וְזֶה מְכַחֵשׁוּ צָרִיךְ לִישָׁבַע וּבְאֵם לֹא יִשָּׁבַע [מְחוּבָּב] לִיטַן לְחַבְרֵוֹ גּוּף הַחֲפִץ אָבֵל בְּשִׁלְיֵשׁ שְׁשִׁלְיֵשׁוֹתוֹ בְּיָדוֹ הָרִי הוּא אֹמֵר אֲנִי אֹמֵר שְׁעַל תִּנְאִי כִּף הַנִּשְׁלֵשׁ לִיטַנוּ לְזֶה וְאֵם אֵין הַב"ד מְאָמִינִים לוֹ יִצְווּ לִיטַנוּ לְטוֹב בְּעֵינֵיהֶם וְאֲנִי אֲמַלֵּא דְבַרְיֵיהֶם וּמַה לִּי בְּזֶה וְעַל מַה יִשָּׁבַע אָבֵל בְּאֵם כִּכָּר נִתַּן הַשְּׁלִישִׁית לֹא וְאֵת פִּי הַב"ד לֹא שְׂאֵל וְיֵשׁ לְזֶה תְּבִיעָה עָלָיו שְׁהִזִּיקוּ אוֹ גָרַם לוֹ הַזִּיק וְהוּא כּוֹפֵר שְׁפִיר חֲזִיב שְׁבוּעָה וְזֶה סִבְרָא אֲמִיתִית וּלְהַרְמַב"ן ו"ל רָאוּי לְאוֹמְרָה וּלְפ"ז דְּבַרֵי הַש"ךְ מִתְּפָרְשִׁין מְאֻלְיָהֶם: וְעַתָּה נִחְזִי אֲנִי רְאוּיֹת רּוּמַכ"ת מַה שֶׁכ' לְהַשִּׁיג עַל הַש"ךְ ו"ל מַה שְׁהִבִּיא רְאָיָה מִתּוֹס' דְּגִיטִין הִנֵּה לְפִי מַה שְׁכַתְּבֵנוּ דְּגַם הַש"ךְ ו"ל מוֹדָה לְהַרְשָׁב"א ו"ל נִרְקַ דְּשְׁבוּעָה בְּעֵי וּכ"כ הַש"ךְ בְּהַדְיָא וּא"כ אֵין רְאוּי מְגִיטִין דְּלֹא שְׁיִיךְ בְּהוּ שְׁבוּעָה וּמַה שְׁהִבִּיא מִעַכ"ת דְּהַבַּע"ת ס"ל כְּהַרְשָׁב"ם ו"ל אֲנִי אֹמֵר שְׁגַם הַש"ךְ הָכִי ס"ל לְעַנְיָן גּוּף הַנְּאֻמָּנוֹת אָבֵל לֹא לְפוֹטְרוֹ מִשְׁבוּעָה וְהַשְׁעַר מִשְׁפֵּט ג"כ כְּתַב בְּהַדְיָא מְרָא' זֹו עֲצָמָה שְׁכַתְּבוּ רּו"מ דְּהַש"ךְ ו"ל מוֹדָה לְדִינָא דְּלְעַנְיָן לְהַחְזִיק נְאֻמָּן הַשְּׁלִישׁ נִרְקַ לְעַנְיָן שְׁבוּעָה כָּל כְּפוֹנְתּוֹ וּמַה שְׁהִקְשָׁה רּוּמַכ"ת עַל מַה שְׁיֵשׁ שְׁיִנּוּי לְשׁוֹן דְּטוֹר ש"ע מִמַּש"כ בְּבַע"ת בְּשֵׁם הַרְמַב"ן בְּדִין שְׁלִישׁ שְׁנַעֲשָׂה ע"י שְׁלִיחַ שְׁהַטּוֹר כְּתַב בְּטַעַם נְאֻמָּנוֹתוֹ הַשְּׁלִיחַ מִטַּעַם מִיגוּ שְׁהִי אֹמֵר שְׁהַנִּשְׁלֵשׁ בְּיָדוֹ וְזֶה לֹא נִזְכָּר בְּדְבַרֵי הַרְמַב"ן ו"ל וּלְפַעַנ"ד דְּבַרֵי הַטּוֹר נְכוּנִים דְּהָא טַעַם הַרְשָׁב"א הוּא דְּבַגֵּט יוֹצֵא מִיַּד אִשָּׁה אֲפִילוֹ בְּלֹא מִיגוּ מְהִימָן מְשׁוּם דְּכִינּוֹן שְׁמִסְרוֹ לִינְדָה נְאֻמָּן הִי בְּשַׁעַת מְסִירָתוֹ וְאֵעִפ"י שְׁמִסְרוֹ לָהּ שְׁלֹא בְּעַדִּים (תְּפִיסָתוֹ) [תְּפִיסָתָהּ] מוֹכַחַת עָלָיו דְּאִיהוּ יְהִיבִי נְהַלְיָ וּלְגִירוּשִׁין עַכ"ד וּמוֹכַח מְלִשׁוֹנוֹ הַזֶּה דְּרַק מִחֲמַת דְּאֲנִי סִהַדִי כְּשִׁאֲנוּ רּוֹאִין גֵּט בְּיַד אִשָּׁה דְּמִסְתַּמָּא נִיטַן לָהּ לְגִירוּשִׁין מִיַּד הַשְּׁלִישׁ כְּמוֹ כָּל אִשָּׁה שְׁגַט בְּיָדָהּ שְׁנְאָמְנַת לְאַנְסוּבֵי בִי מְפִנִי שְׁוֹנְדָאִי לְשֵׁם גִּירוּשִׁין בָּא לִינְדָה מִשְׁא"כ בְּנ"ד אֵין תְּפִיסַת הַשְּׁלִישׁ מוֹכִיחַ כָּלֵל עַל מַה נִּתַּן לוֹ הַשְּׁלִיחַ אֵם לְמִסּוֹר לְזֶה אוֹ לְזֶה וּא"כ הָרִי אֵין הַשְּׁלִישִׁית יוֹצֵא מִת"י הָרִאשׁוֹן שְׁהָרִי מְסָרוֹ לְהַשְּׁלִישׁ שְׁלֹא בְּעַדִּים וְתְּפִיסַת הַשְּׁלִישׁ אֵינּוּ מוֹכִיחַ כָּלֵל עַל אִיזָה אֲנוֹפֵן נִיטַן לִידוֹ וּכְבָר כְּתַב רּוּמַכ"ת בְּעֲצָמוֹ דְּכָל שְׁמוֹסֵר הַשְּׁלִישׁ הַשְּׁלִישׁוֹת שְׁלֹא בְּעַדִּים אֵין לְהֵאֲמִינוֹ בְּשַׁעַת הַמְּסִירָה עַל מַה שְׁנְצַטְרַךְ לְהֵאֲמִינוֹ אַחַר שְׁיִצָּא הַשְּׁלִישׁוֹת מִת"י וּדְלֹא מְהַנִּי לִי מַה שְׁעַתָּה שְׁלִישׁוֹתוֹ יוֹצֵא מִת"י פִּינּוֹן שְׁאֵין מִתְּבַרֵר עֲדוֹת שֶׁל חֲזַרְתַּ הַשְּׁלִישׁ כ"א בְּשַׁעַת עֲדוֹת וְאֵז לֹא יִהִי לוֹ דִּין שְׁלִישׁ.

וּא"כ גַּם בְּנ"ד אֵין לְהַשְּׁלִיחַ דִּין נְאֻמָּנוֹת שֶׁל שְׁלִישׁ בְּשַׁעַת מְסִירָתוֹ לִיַּד הַשְּׁלִישׁ שְׁלֹא בְּעַדִּים פִּינּוֹן שְׁאֵין מִתְּבַרֵר מִתּוֹךְ מְסִירָתוֹ עַל אִיזָה אֲנוֹפֵן מְסָרוֹ וּמַה שְׁיִאֲמַר הַשְּׁלִישׁ אַח"כ מְשִׁמוֹ שׁוֹב לֹא יִהִי אֵז שְׁלִישׁוֹתוֹ בְּיָדוֹ וְלָכֵן הַנְּצַרְךְ הַטּוֹר לְטַעַם הַמִּיגוּ דְּבְמִיגוֹ נְאֻמָּן בְּשַׁעַת מְסִירָתוֹ גַּם בְּלֹא ב"ד וּכְמ"ש הַש"ךְ בְּסִי' ע"ב וְדוֹכְתִי טוֹבִי וְעוֹד נִרְאֶה עַפ"י מַה שְׁיֵשׁ לְעַמּוּד לְכְאוּרָה בְּכָל [שְׁלִישׁ] אֲמִאֵי יִהִי נְאֻמָּן יוֹתֵר מִבְּע"ד הָא קו"ל בְּכָל דְּוִקְתָּ דְּכָל שְׁאוּמֵר מְשֵׁם אֶחָד וְהָרִאשׁוֹן מְכַחֵשׁוֹ הָרִאשׁוֹן נְאֻמָּן יוֹתֵר וּא"כ כְּשֶׁהַשְּׁלִישׁ אֹמֵר מְפִי הַבַּע"ד וְהַבַּע"ד מְכַחֵשׁוֹ יִהִי הַבַּע"ד נְאֻמָּן יוֹתֵר אֵךְ זֶה אֵינּוּ דְּהָא הַמְּנִי' הַבַּע"ד לְשְׁלִישׁ לְעֲשׂוֹת מַה שְׁיִאֲמַר וּא"כ בְּשְׁלִישׁ שְׁנַעֲשָׂה ע"י שְׁלִיחַ הָרִי לֹא הַמְּנִי' לְהַשְּׁלִיחַ לְעֲשׂוֹת גּוּף הַעַנְיָן רַק שְׁאֵם אֵין הַשְּׁלִישׁ רוֹצֵה לְקַבֵּל צָרִיךְ הַשְּׁלִיחַ לְחַזֵּר לְהַנּוֹתוֹ וּכ' בְּתוֹמִי' [ס"ק

ט"ז] דָּהָא דָּלָא אָמְרִינָן פִּינָן שְׂכָבָר מְחַל הַשְּׁיָעָבוּד פְּשָׁעוֹנָה לְמָסְרוֹ לְהַשְּׁלִישׁ וְהַשְּׁלִישׁ יַחְזִירָנוּ לְכַשְׁנָגְדוֹ בְּאֵם יִתְקַיְיִם הַתְּנָאִי שְׂבִינְיָהֶם וְאִמְאִי יַחְזִירָנוּ לְהַנּוֹתָן לְגַבּוֹת בְּהַשְּׁטָר פְּבָרָא שׁוֹנָה וְצ"ל ע"כ שְׂאִין זֶה גּוֹמֵר לְמַחּוּל כָּלְל עַד שְׂיָבֵא הַשְּׁטָר לִיד הַשְּׁלִישׁ לֹא קוֹדֵם וְא"כ לֹא שְׂיָיָה בְּזָה דְהַמְנִי' לְהַשְּׁלִישׁ דָּהָא בְּכָל מְקוֹם דְּאָמְרִינָן הַמְנִי' הֵינְנוּ שְׂמַתְרָצָה תִּיְקָף לְמַחּוּל בְּאֵם שְׂיִתְנָנוּ הַשְּׁלִישׁ לְכַשְׁנָגְדוֹ הוּא מְחַל לוֹ וְכֵאֵן שְׂעֲדִינָן לֹא נִתְרָצָה לְמַחּוּל כָּלְל עַד שְׂיָבֵא לִיד הַשְּׁלִישׁ דָּאֵם הִי מִתְרָצָה לְמַחּוּל בְּאִמְרֵת הַשְּׁלִישׁ שׁוֹב לֹא הִי הַשְּׁלִישׁ רִשְׁאִי לְהַחְזִירוֹ לְהַנּוֹתָן בְּאֵם אִין הַשְּׁלִישׁ רוּצָה לְקַבְּלוֹ [אֶלָּא וְנִדְאִי דָּלָא הַמְנִי'] רַק לְעֲנִין הָאִמְרָה שְׂיִאֲמַר הַדְּבָר לְהַשְּׁלִישׁ פְּאָשָׁר נְאָמְרוּ לוֹ אֲבָל לֹא שְׂיַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה וְכִינָן שְׂאִין מְאָמִינוּ עַל שׁוֹם מַעֲשֶׂה רַק עַל אִמְרָה מִמִּילָא הִרְאִישׁוֹן נְאָמְן יוֹתֵר מִהַשְּׁנִי דְהֵינְנוּ הַשְּׁלִישׁ אִינוּ אוֹמֵר רַק אִמְרֵת הִרְאִישׁוֹן שֶׁהוּא הַבַּע"ד וְעַל אִמְרָה גְרִידָא נְאָמְן הִרְאִישׁוֹן יוֹתֵר בְּכָל מְקוֹם מִהַשְּׁנִי שְׂאוֹמֵר מִפִּיו וּבָא מִפְּחוֹ שְׂבִאֲמִרָה הִרְאִישׁוֹן יוֹדַע יוֹתֵר אִמְרָתוֹ מִהַשְּׁנִי שְׂשִׁמַּע רַק מִפִּיו [וּלְקָף צְרִיף לְטַעַם מִיָּגוֹן] אֲבָל כָּל שֶׁהוּא מְאָמִינוּ לְעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה וְלְמַחּוּל כְּמוֹ שְׂיַעֲשֶׂה הַשְּׁלִישׁ הָרִי יוֹדַע שְׂמַחַל וְדָמִי לְבַפְנֵי תִּיקוֹן הַפְּרִי הַזֶּה וּמָה שְׂהִבִּיא רומכ"ת רִאִי מְשֻׁלֵּיחַ שְׂע"י שְׁלִישׁ כְּבָר הִרְגִישׁ בְּזָה מְהִרְיָב"ל וְהוּבָא בַּמַּש"ל וְכ' בְּזָה טַעַם אַחַר עַפ"י דְּבָרֵי הָרִא"ש בְּרִישׁ גִּיטִין וּבִתְשׁוּבָתוֹ דְּהַמְנוּהוּ לְהַשְּׁלִישׁ וּמַש"כ מַעַכ"ת וְנ"ל הַנָּה הָאִרְכָּתִי בְּזָה וְכ' שְׂגַם אֵם הָרִאָב"ד לְמוֹלוֹ הַרְשָׁב"א וְנ"ל עוֹמֵד בְּשִׁיטָתוֹ עַכ"ל וְכָבָר מִלְתִּי אֲמוּרָה שְׂכָל כְּוֹנְתִי אִינָה אֶלָּא דְהַרְשָׁב"א לֹא ס"ל טַעַם הַגַּמִּי"י.

ומש"כ ר"מ להשיג על הקצות [בסי' רכ"ב סק"ג] ונה"מ [סק"ב] לענ"ד להליץ בעדמ שקשה לומר שביבאו דברי הרשב"א מבלי משים לב על דבריו במקומם ורק דהם מיירי ג"כ באין תפיסתו מוכחת כגון ששניהם אדוקים בו והוא אומר שנתנו לאחד והשני תפס בו אלא שהקצות ז"ל דעתו שפנין שלפי דברי השני שתובע להמוכר שיתן לו מקחו הרי מודה שהוא נתנו להשני א"כ נאמן הי בשעת מסירתו גם לפי דבריו שהוא מסר לו ע"ד שישאר בידי זה לבדו ויהי תפיסתו מוכחת וע"ז השיג הנתיבות דמ"מ עתה אין תפיסתו מוכחת והרשב"א דקאמר דמיירי שתפסוהו שלא מדעת היינו דאי מדעת אפי' כע"א לא הי' דהאנוגע בעדות הוא פנין שאין תפיסתו מוכחת.

אף דלכאורה נעלם מינ' דברי בעה"ת שער ט"ל דלעיל שפראה מדברי הנתיבות דאם אדם תובע לחבירו חפץ זה שלי והוא אומר של פלוני הוא יבוא ויטול את שלו שצריף שבועה והא ליאת מדברי הרמב"ן שם אף כ"ז פששלישותו בידו אכל באינו יוצא מת"י אינו נאמן (ואין להקשות דא"כ למה פתב הרשב"א שלקחו שלא מדעת המוכר די"ל לאידף גיסא לקחיהו שניהם מדעתו לא הוי עד כלל דהוי עד הצריף שבועה).

וראיתי לכתוב ג"כ מה שנתחדש לי על קוש' המהרש"א בגיטין דף ס"ג ע"ב] בתוס' ד"ה ושליש שהקשה אמאי לא פירשו שאומר שהי' שליח הולכה וכבר נתן הגט ליד האשה ולתרוץ דעת רש"י שם הואיל ונאמא לידי פדברי רומכ"ת והוא דלכאורה יש לעמוד בהא דבעל אומר לפיקדון ושליש אומר לגירושין דאמרינן דשליש נאמן מטעם המנ' וגמר בדעתו שיהי' לגירושין אם יאמר לגירושין דאמאי לא חיישינן שמא פייס וביטל הגט קודם שששתנה דעת השליש לאמר לגירושין ובכל גיטין הבאים מדינת הים דלא חיישינן שמא פייס היינו דכיון שנתן לגירושין לחלוטין מדעתו ומרצונו לא חיישינן

שנשפטיה דעתו (ויענין ברשב"א גיטין דף ח"י שהאריה בזה) אבל גבי שלישי אם נתנו לפקדון הרי לא הי' באמת דעתו לגרשה רק שהי' כמוכרח לגמור דעתו לגירושין אם יאמר השלישי פן ורצונו באמת שלא יאמר השלישי לגירושין ושללא יגרשנה ואמאי לא נחוש שמא ביטל הגט קודם שנשפטה דעת השלישי לאמר לגירושין אף יש לומר בזה דכיון שתולה דעתו במה שיאמר השלישי הוי פאומר שמגרשה מעכשיו ע"מ שיאמר השלישי לגירושין דכאן לכ"ע אם יאמר לגירושין מתגרשת מעכשיו בשעת קבלתו דאח"כ אינה יכולה להתגרש בתורת שליח קבלה אם לא נתגרשה בו בעת הקבלה וכיון דהוי פתנאי בעינן דעת שניהם לבטל התנאי.

וארנוח לן. בזה לתרץ קושני' התוס' שהקשו לפרש"י [דף ס"ד ע"א ד"ה שלישי] שפי' הטעם משום מיגו דאי הוי מיגו לא הוי פליג ר"ה ובע"כ דלא חשיב מיגו שלא תרצה לקבלו כיון דבעל אומר לפיקדון.

והוא שפכר עמדו כל המפורשים על טעמו של ר"ה דמחלק בין איסורא לממונא [דאתייב למחילה] דמה חילוק יש בעיקר הסברא דכמו שבמזון גומר דעתו למחול פן באיסור י"ל שגומר דעתו לגרש.

אמנם לפי הערותינו יש לתרץ דס"ל לר"ה דגם בתנאי מעכשיו יכול לבטל הגט בלא דעת האשה (וכדעת העיטור באמת) [הובא ברמ"א סי' קמ"ג ס"ב] וא"כ היא לא תרצה לקבלו שמא ביטל את הגט קודם שנשפטה דעת השלישי ור"ח סבר שאינו יכול לבטל בלא דעתה וא"כ שפיר תקבלו שהרי היא יודעת שלא נתרצית בביתולו ולזה לר"ה לא חשיב מיגו ולר"ח חשיב מיגו ומתורץ בזה ג"כ קושני' התוס' [דף ס"ג ע"ב ד"ה בעל] דלא נקיט בעל אומר להולכה ושלישי אומר לקבלה דלמש"כ בזה גם ר"ה מודה דשלישי נאמן מטעם המני' כמו במזון וכמו שכתבו הפוסקים דמסברא אין לחלק אלא שטעמו של ר"ה למש"כ הוא שחושש לביטול הגט וכאן שהבעל בעצמו אומר שנתן לגירושין אין לחוש שביטל וכמש"כ הרשב"א דכל גיטין הבאים ממדינת הים [לא חיישינן לזה] מטעם מפנין שהחליט בדעתו לגרשה לא חיישינן שנשפטיה דעתו ובזה מתורץ קושני' המהרש"א והוא דלכאורה יש להבין מה קא קשי' לי' למהרש"א ומאי נ"מ אם פירשו התוס' השליח קבלה או בשליח הולכה וצ"ל דקשני' לי' מנ"ל באמת לומר שנאמן ע"ז שהי' שליח קבלה ונשנתגרשה בקבלתו הא ע"ז לא (מהני) [המני'] כלל וכמו שהקשה הר"ן באמת ולמה שפכתתי א"ש דהא בבעל אומר לפיקדון ושליח אומר שהוא שליח הולכה והנה לכאורה הגם דהמני' לשליח וגמר בדעתו שאם יאמר השליח שנתן לגירושין שיהי' באמת לגירושין מ"מ הרי עכ"פ סומך עצמו שאפשר שלא יאמר השליח פן וא"כ עדיין לא גמר בדעתו לחלוטין לגרשה ואפתי עדיין יש לחוש שמא ביטל הגט קודם שנתנו השליח לאשה ומה הועילו חכמים בתקנתן שתקנו בפ"נ לשליח הולכה הא שמא יאמר הבעל שנתנו לפקדון וגם ביטלו שלא יחול הגם שיאמר השליח לגירושין שהרי אנו חוששין בכה"ג לשמא ביטל כל שלא גמר בדעתו לגרשה לחלוטין.

אמנם לפי האמת זה לק"מ לפי שיטת הפוסקים דשליח שאומר שהוא שליח קבלה ונתגרשה בקבלתו שהוא נאמן גם על גוף השליחות וא"צ עדים ע"ז שצשאתו שליח קבלה א"כ הא המני' לומר לקבלה ובאם יאמר השליח שנתגרשה בקבלתו לא יועיל שום

ביטול וא"כ יש נאמנות להשליח על גוף הביטול והוי כאומר לאשה נאמנת עלי שלא פייסתי [בג"טין דף ע"ו ע"ב] דהא האמין להשליח גם לעשות דבר שלא יועיל שום ביטול וממילא נאמן השליח ע"ז שנתן לגירושין גרידא ואנו אומרים בזה שמסתמא לא ביטל משא"כ באם הי' באפשרות לומר שאין השליח נאמן לומר שהוא שליח קבלה וא"כ ממילא אין לו נאמנות על גוף הביטול וא"כ הגם שהי' נאמן לומר שהוא שליח הולכה מ"מ הי' עדיין מקום חשש שאם ביטל וא"כ גם בשליח הולכה לא הי' נאמן לומר שנתן לגירושין גרידא שלא נחוש לביטול ובזה מתורצת היטב קוש'י' המהרש"א דלא פירשו התוס' דשליש נאמן היינו לומר שהי' שליח הולכה וכבר נתן ליד האשה דכל עוד שאין אנו יודעין ששליח קבלה נאמן שהוא שליח קבלה ונתגרשה בקבלתו אין להאמינו ג"כ על שליחתו הולכה מחשש ביטול וא"כ ממילא באם נפרש פו דמייירי בשליח הולכה צריכין אנו לדין השני ג"כ דשליח קבלה נאמן שהוא שליח קבלה ולכו עדיפא מילתא לפרש כפשוטו דמייירי בשליח קבלה משום דגם אם נפרש בשליח הולכה צריכים אנו לנאמנות שליח קבלה.

ועתה אבוא לדין לפני רומכ"ת בענין הגרמות אשר מעכ"ת העמיק בזה ותנרף דברי ר"מ להכריח דכל גורם אין התחלות החוב חל עליו כל עוד שיש מקום להוציא ממי שפא המזון לידו ואפ"ה כל שהשני אינו משלם ע"י אלמותו חייב הראשון וה"נ בנ"ד.

ואענה גם אני חלקי להציע לפני ר"מ. והנה ז"ל הרמב"ן בדיני דגרמי שלו פלל גדול יהי' בידיה כל הגורם ומחמת גרמתו בא הניק שא"א אלא באותו הניק ואינה תלויה בדעת אחרים אלא בשעה שגורם בא הניק או שהוא עתיד לבוא כגון זה חייב כו' לפיכך דן את הדין לדברי האומר אין מחזירין חייב דמעידנא דאמר איש פלוני אפה חייב ונתחייב לשלם מזון ועפ"י שיקלם מההוא שעתא הוא דגורם נזק ואעפ"י שאח"כ הוא משלם פיון שהדין חייבו לשלם ועל כרחו משלם הדין הוא הגורם משעה שחייבו עכ"ל רבינו הרמב"ן.

הרי לפנינו שהחייב מתחיל משעה שחייבו הדין. גם הרמב"ם כתב בטעם פטור טעות בדבר משנה [פ"ו מה' סנהדרין הל' א'] וז"ל אעפ"י שגורם להזיק לא נתפנון להזיק ע"כ ולפי דברי ר"מ טועה בדבר משנה אינו גורם פלל אלא גרמא בעלמא ולא בכוננה תלי' מילתא גם ביש"ש פסק גבי דוחף מטבע של חבירו לים דאם בשעת הדחיפה לים ה כאן בר אמורא ונהלף לו אח"כ פטור הזורק של טעמו של מעכ"ת לא הי' ראוי לפטור שהרי המטבע אינה נפסדת בסביבה אחרת אלא מחמת הזרקה לים גם במי שאינו מןמחה וראה את הבכור שכ' ר"מ דעיקר הגורם הוא מה שראוהו אינו מןמחה בחזקת מןמחה.

גם זה אינו מוכן דהא הראי' לא עשתה שום נזק רק מעשה השחיטה דאם הי' עומד חי לא הי' כאן שום נזק ומעשה השחיטה לא עביד איהו. גם הרי עיקר החסרון איני מפיני שראה הוא אלא מה שלא ראהו מןמחה.

אשר ע"כ הנראה לפע"ד בכל זה הוא עפ"י פלל דכניל לן רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל הוא כף בכל מזון שהי' במקום המשתמר ולא הי' ראוי להיות נאבד והוא הוציאו ע"י גרמתו למקום שאפשר עתה שיאבד ונאבד אח"כ בענין ההוא עצמו מיקרי גרמא ז"ל הרמב"ן שיקפה בו נחש משום דאיהו לאו גורם גוף הנזק אלא מעצמו הוא ול"ד למסור

דהתם פנין שאין המסיקין רואין ממונו והוא הראה להם הוא גרם כל הנזק שהרי ממון
שמוור הי' ובגרמתו הוציאו מרשות בעלים דכיון דאוקמינה עליהו מקלי קלי' שהרי יוצא
מרשות בעליו כמו שנטל כיסו של חבירו והשליכו ברשות הרבים.

אבל הכא הא קאי גברא וקאי נחש משל לממון המונח לפני מסיקין ובא אחד ואמר טלו
לכם ונטלו שהוא פטור אעפ"י שלא הי' דעתם לנטלו אלא עצה זו שהשיאם לנטלו עכ"ל.
אמנם יש עוד תנאי אחד בדיני גרמות כפי מה שנתראה מדברי הרמב"ם דהיינו שינופסד
הענין ע"י הפוננה ההיא עצמה שנתפונן הוא אלי' שתעשה וזה שכתב הרמב"ם גבי טועה
בדיני ממונות שלא נתפונן להזיק וביאור הענין שהרי גם אם נתן זה הממון לחבירו ע"י
פסקו של זה הי' אפשר שיחזיר לו מעותיו רק שזה הלך למדה"י ונהרי הוא לא נתפונן
בעת פסקו שילך זה למדה"י אבל בטועה בשיקול הדעת אעפ"י דאילו לא נתן לא הי'
צריך ליתן מ"מ הרי בפסקו עכ"פ נתפונן זה שיתן הוא הפעות לחבירו וכיון דקם דינא
הרי נתקימה מחשבתו וגם הביא הממון תיכף בפסקו לספק ההוא שאפשר שיאבד מפיו
שפסק שיתנו לבע"ד ויודע שזה יוכרח לצייט אותו עפ"י ד"ת ומינשכב בזה קוש' או"ת
על הש"ך ז"ל שהביא רומכ"ת וזה מדנקדק ג"כ בדברי הרמב"ם בפ"ה המשניות על
מתניתין דבכורות [דף כ"ח] וז"ל אבל נו"נ ביד או דן בשום דבר שאפשר שיאבד ואבד
עכ"ל ולכן מי שאינו מןמחה שראה את הבכור הרי פוננתו הי' בראיתו כדי שישחטוהו
ונשחט באמת ובטועה בשיקול הדעת ג"כ הרי נתפונן שיתנו גם תיכף בפסקו הביאו
לספק ההוא שאפשר שיאבד וכיון דקם דינא הרי נאבד לחלוטין משא"כ בטועה בדבר
משנה הגם שפיון שיתן זה לחבירו ונתן באמת עדיין לא נגמר ההיזק מפני שאפשר
בחזרה ומה שזה אלם או הלך למדה"י לזה לא נתפונן הוא כלל ולדעת הרא"ש דלא
ס"ל האי סברא דנתפונן להזיק לכן חייבו הוא שהרי עכ"פ הביאו לספק שאפשר שיאבד
מעשה אבל בנ"ד כ"ז שלא הלה זה בערפאות לא התחיל עדיין שום מעשה וספק כלל
ולא הביאו לממונו של זה לספק בו עדיין ודומה לאומר לחבירו לה מסור שהוא פטור
וי"ל בזה קוש' התוס' בב"ק ממי שאינו מןמחה ודו"ק: סימן י לכבוד ידידי הרב הקריף
המפורסם מו"ה ישראל הקלל נ"י ויופיע: מכתבו הגיעני והנה לקחתי מועד לעיני
בדיבורו וראיתי שהדין עם עמיתינו הרב המאוה"ג מו"ה יעקל נ"י.

בנידון הגב"ע ולא פאשר דיקמה מורה אחד לפסול הג"ע מחמת שקיבל אותו הרב מ'
יעקל הנ"ל עם שני תלמידיו ותלה המורה עצמו בקמה שמבואר בח"מ סי' כ"ח שצריך
שלשה מןמחים וכו' וכל המקבל עדות ואינו ראוי לדין כאילו קיבל עדות שקר וכו' והבין
המורה הנ"ל הדברים כפשוטן דצריך שלשה מןמחים ממש.

ונה ליתא כלל דהא מבואר בהדיא בסוף דברי המחבר הנ"ל וכל המקבל עדות ואינו ראוי
לדין משמע הא אותו ב"ד שראויים לדין ראויים לקבל עדות וכבר מבואר בסי' ג' דאם
איכא ביניהם חד דגמיר פשרי' לדין א"כ פשרי' נמי לקבל עדות ונדעתי שיש לדחוק
ולתרוץ הלשון.

אף האמת עד לעצמו דכוננת המחבר דכל ב"ד הראויים לדין ראויים לקבל עדות ולקמן
א"ה אביא ראי' מן הש"ס וכן משמע להדיא מתשו' הרי"ף ז"ל שממנו מקור דין זה
שכתב וז"ל והלקחא קבלת עדות צריך שלשה מןמחים ומחדש התחילו הדיוטות לקבל

וכו' עד וְכַל הַמְקַבֵּל עֲדוּת וְאֵינוֹ רָאוּי לְדִין פְּאִילוֹ קִיבַל עֲדוּת שְׁקָר עַכ"ל הָרִי דְדוֹקָא אִם פּוֹלֵם הַדְּיוֹטוֹת וְאֵינָם רְאוּיִם לְדִין מְשׁוּם דְּיוֹשְׁבֵי קַרְנוֹת פְּסוּלִים לְדִין פְּסוּלִים נְמִי לִק"ע אֲבָל אִם אֵיפָא בְּיַנְיָהֶם חַד דְּגַמִּיר דְּכַשְׁיָרִים לְדִין כְּשִׁירִים נְמִי לִק"ע.

אָף בְּאִוּרִים וְתוֹמִים סִי ג' פְּתַב דְּצָרִיף דְּוֹקָא ג' דְּגַמִּירִי וְרָצָה לְחַדֵּשׁ סְבָרָא חֲדָשָׁה דְּכָף הַדְּבָר דְּבָדִין י"ל כר"א דס"ל דסגי בחד מן התורה ואפי' אינו מןמחה ומש"ה אף עתה מדרבנן סגי בשלשה ואית בהו חד דגמיר אבל בקבלת עדות דמה"ת בעינו שלשה דאל"ה הוי עד מפי עד בעינו דווקא שלשה דגמירי וכסברת הרמ"ה ז"ל [בטור סי"ג] יעו"ש ואני אומר חדא מאן לימא לן דלר"א בעינו ק"ע בשלשה מה"ת דילמא כמו דסגי בדין בחדא ה"נ בקבלת עדות סגי בחדא מה"ת ואי נימא דהוי עד מפי עד קשה הלא שלשה נמי אם מעידים ששמעו מפי עדים הניין עמפ"ע רק היכא דקביעו ומקבלין בתורת ב"ד הניין ב"ד כמ"ש התוס' בב"ב [א"ה אולי פוננתו לדף מ' ע"א ד"ה קיום] א"כ בחד נמי י"ל פן אם מקבל בתורת ב"ד סגי בחד לענון שלא יוכלו העדים לחזור מדבריהם אם מודים שהעידו פן רק שרוצים לחזור עתה מחמת שלא הי' בפני ב"ד אינם יכולים לחזור דחד נמי סגי מה"ת לר"א הן לדין והן לקבלת עדות וכן פתב להדיא הגאון מו"ה העשיל ז"ל בתשובה דלר"א סגי בחד בקבלת עדות ומביאו הש"ך בח"מ סי' י"ז וכן משמע בש"ס ריש סנהדרין דאמרינן שם במשנה הודאות והלואות בשלשה ופירש"י ז"ל דהודאות היינו עידי הודאות וכו' ובת"ר הכי מוקי ר"א [בדף ג' ע"א] דמן התורה סגי בחד מקרא דבצדק תשפוט עמיתך רק מדרבנן גזרינן אטו יושבי קרנות מש"ה צריכין תלתא דמה"ת פשר בחד בקבלת עדות הודאות והלואות.

ולפי"ז מיושבים היטב דברי הרמב"ם ז"ל [פ"ב מה' סנהדרין הל' יו"ד] שכתב ואעפ"י שאין ב"ד פחות משלשה מותר לאחד לדון מה"ת שנאמר בצדק תשפוט עמיתך ורבנן הוצרכו תלתא ושנים שדנו אין דיניהם דין והקשו פולם דמשמע מזה שפוסק כר"א דסגי בחד מה"ת ור"א ס"ל שנים שדנו דיניהם דין.

וא"כ הרמב"ם שפוסק כר"א אמאי אין דיניהם דין. ועוד הקשו למה פתב הרמב"ם [בפ"ה ה"ח] דאנו שליחות דקמאי עבדינו הלא לר"א אין צריף מה"ת מןמחים ולמה לן לשלוחותיהו דקמאי.

[ע"י כ"ז בש"ך ס"ג סק"א] ולי נראה עפ"י מה שכתבנו א"ש דהנה קשה עוד מה שכתב הרמב"ם [שם] דבהודאות צריף דוקא ב"ד ולא מהני אפי' יחיד מןמחה מנ"ל הא סברא ותו קשה אמאי פתב אעפ"י שאין ב"ד פחות משלשה א"א דפסק כר"א אמאי אין ב"ד פחות משלשה מה"ת הלא לר"א חד נמי הוי ב"ד כדאמר שם שמואל בהד"ל אלא שנקראו ב"ד חצופי וכתבו התוס' [בסנהדרין דף ה' ע"ב ד"ה שנים] דלאו דוקא תרי אלא אפי' חד נמי מקרי ב"ד לשמואל.

וגם מנ"ל לרמב"ם פל זה. ולכן נ"ל לומר דהרמב"ם פסק כרבא [בסנהדרין ה"ל דקא' תרתי קתני וע"ש ברש"י] דעירוב פרושיות פתב פאן וכ"כ בהד"ל בהלכות שקירות [פ"ב ה"ח דעירוב פרושיות פתב פאן ומש"ה צריף ג' מןמחים מה"ת והא דכתב מ"מ מותר מה"ת לאחד לדון נפקא לי' מהא דאמרינן [בסנהדרין ה' א'] מןמחה לרבים דן אפי' יחידי והקשו התו' (דקא) [שם בד"ה ואם הי' על פי הקונ' שפירש דקסבר אין פאן עירוב

פְּרָשִׁיּוֹת דַּא"כ] לְמַאֵן דְּאִית לִי עִירוּב פְּרָשִׁיּוֹת צָרִיף תְּלַתָּא וְתוּ הִקְשׁוּ הַתּו' מַר"ה דְּמִשְׁמַע שֵׁם דְּמַה"ת סְגִי בְּחַד וְלִכְּוֹן י"ל לְהַרְמַב"ם דְּמַה"ת סְגִי בְּחַד לַכ"ע מְקַרְא דְּבַצְדָּק תְּשַׁפְּטוּ וְא"כ הָוֵי שְׁנֵי פְּתוּבִים הַמְּכַחֲשִׁין זַא"ז דְּמְקַרְא דְּאַלְקִים בְּעֵינֵן דְּוִקְא תְּלַתָּא וְכַאֵן פְּתִיב בְּצַדְק תְּשַׁפְּטוּ דְּסְגִי בְּחַד וְלֹא פְּתִיב נְמִי אֲלַקִּים וְלְמַאֵן דְּלִית לִי עִירוּב פְּרָשִׁיּוֹת מְתוּרְץ שְׁפִיר דְּבַגְזוּלוֹת וְחַבְלוֹת בְּעֵינֵן תְּלַתָּא וּמְמַחֲזִין וּבַהוֹדָאוֹת וְהַלְנָאוֹת בְּצַדְק תְּשַׁפְּטוּ סְגִי אִפִּי בְּחַד אֲבָל לְמַאֵן (דְּלִית) [דְּאִית] לִי עִירוּב פְּרָשִׁיּוֹת א"כ בְּהוֹדָאוֹת נְמִי פְּתִיב מְמַחֲזִין א"כ קְרָא דְּבַצְדָּק בְּמַאי מוֹקִי לִי וְלִהְכִי פִּירֵשׁ הַרְמַב"ם ו"ל דְּלַעוּלָם לַעֲנֵן הוֹדָאָה וְקַבְּלַת עֲדוּת בְּעֵינֵן דְּוִקְא מְמַחֲזִין וְתְּלַתָּא דְּבַהוֹדָאוֹת פְּתִיב אֲלַקִּים דְּכְתִיב כִּי הוּא זֶה דְּהִיא הוֹדָאוֹת.

אֲבָל קְרָא דְּבַצְדָּק תְּשַׁפְּטוּ אֲתִי לְאוּרוּנֵי דַּאֲעַפ"י שְׁאִין ב"ד פְּחוּת מְשַׁלְשָׁה וּמַש"ה בְּהוֹדָאוֹת וְהַלְנָאוֹת בְּעֵינֵן דְּוִקְא שְׁלֵשָׁה מ"מ מְוַתֵּר לְאַחַד לְדוֹן הֵינְנוּ שְׁיִהְיִי דִּינוּ דִּין אִם לֹא חֲזַר מְהוֹדָאָתוֹ דְּאִי לֹא קְרָא ה"א דְּאָסוּר לְדוֹן לְפָנָיו דְּלִפְנֵיהֶם פְּתִיב וְלֹא לְפָנֵי הַדְּיוּטוֹת וְאִין דִּינוּ דִּין פְּלִל וְכֹן פְּתִיב לְהַדְּיָא הַרְמַב"ן בְּחִדּוּשָׁיו [בְּחַמְשׁ שִׁטוֹת לְהַרְ'ן ע"ש] דְּמַה"ת אָסוּר לְדוֹן שְׁלֹא לְפָנֵי אֲלַקִּים לְהַכִּי פְּתִיב קְרָא דְּבַצְדָּק לְהוֹרוֹת נְהִי שְׁאִין ב"ד מ"מ דִּינוּ דִּין וְלִזְהָ א"ש מַה שְׁפִרְש"י (דְּלֹא) [דְּלֹר"א] לִית לִי עִירוּב פְּרָשִׁיּוֹת וְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' [שֵׁם דְּרַף ג' ד"ה וּמְדַאוּרֵינָא] דְּלִמָּה לִי לְפָרוּשֵׁי כֹן הֲלֵא אֲפִילוּ אִית לִיהָ עִירוּב פְּרָשִׁיּוֹת נְמִי כְּשֵׁר בְּחַד מְקַרְא דְּבַצְדָּק וְכו'.

אֲבָל לְפִימ"ש א"ש דְּגַם דְּלִרְבָּא ס"ל הִקְרָא דְּבַצְדָּק רַק פִּינּוּ דַּס"ל עִירוּב פְּרָשִׁיּוֹת מוֹקְמִינּוּ לְקַרְא דְּבַצְדָּק לַעֲנֵן שְׁאָר דְּבָרִים [הֵינְנוּ כְּנ"ל שְׁיִהְיִי מְוַתֵּר לְדוֹן לְפָנֵי] וְלֹא לַעֲנֵן הוֹדָאוֹת וְר"א דַּס"ל דְּאִפִּי בְּהוֹדָאוֹת כְּשֵׁר בְּחַד מְקַרְא דְּבַצְדָּק ע"כ דְּלִית לִי ע"פ וְדו"ק.

וּמַש"ה אֲתִי נְמִי שְׁפִיר מַה דְּקַאֲמַר הַש"ס שֵׁם] אִיכָא בֵּינֵיהוּ דְּשְׂמוּאֵל דְּשְׁנִים שְׁדַנּוּ דְּלֹר"א דֵּינֵיהֶם דִּין וְלִרְבָּא אִין ד"ד וְהִקְשׁוּ הַמְּפִרְשִׁים דְּמַנ"ל הָא דַּס"ל דְּלֹר"א ד"ד דִּילְמָא גַּם הוּא מוֹדָה פִּינּוּ דְּאֲצָרְכוּהוּ רַבְּנָן תְּלַתָּא אַף בְּדִיעֵבַד אִין ד"ד אַף לְפִי מ"ש א"ש דְּכִינּוּ דְּלֹא אֲשַׁכְּחִינּוּ דְּפִסְלֵי רַבְּנָן בְּדִיעֵבַד רַק דְּאֲצָרְכוּהוּ תְּלַתָּא.

וְא"כ לְרַבָּא דְּמַה"ת אִין ב"ד פְּחוּת מְשַׁלְשָׁה פְּלִל לַעֲנֵן הוֹדָאוֹת וְשְׁאָר דְּבָרִים שְׁצָרִיף ב"ד רַק שְׁמוּתֵר לְאַחַד לְדוֹן מַחְמַת קְרָא דְּבַצְדָּק כְּנ"ל א"כ פִּינּוּ דְּרַבְּנָן אֲצָרְכוּהוּ תְּלַתָּא מְמִילָא אִין ד"ד פִּינּוּ דְּאִינּוּ ב"ד פְּלִל אַף מַה"ת וְגַם רַבְּנָן פְּסְלוּ אוֹתוֹ.

אֲבָל לְר"א ס"ל דְּמַה"ת נִקְרְאִין ב"ד וְהוֹדָאוֹת שְׁלִפְנֵיהֶם הָוֵי הוֹדָאָה נְהִי דְּרַבְּנָן אֲצָרְכוּהוּ תְּלַתָּא הֵינְנוּ לְכַתְּחִילָה לְדוֹן אֲבָל לֹא הִי פְּוֹנְתָם לְפִסְלוּ אַף בְּדִיעֵבַד אִם הוֹדָה לְפָנֵיהֶם וְתַדַּע דְּהָא ס"ל לְהַרְמַב"ם ו"ל בְּאִם הוֹדָה בְּהוֹדָאָה גְּמוּרָה הָוֵי הוֹדָאָה וְע"כ ל"ל הָא דְּכַתְּבַת הַרְמַב"ם ו"ל דְּלֹא הָוֵי הוֹדָאָה בְּפָנֵי שְׁנַיִם אֲלֵא דְּוִקְא בְּפָנֵי שְׁלֵשָׁה הֵינְנוּ הִיכָא דְּלֹא יִדְעִינּוּ אִם הִי בְּדִרְף הוֹדָאָה גְּמוּרָה רַק דְּאִם הֵם ב"ד ע"כ הֵינְתָּה הוֹדָאָה גְּמוּרָה דְּאִין דְּרַף לְהַשְׁטוֹת בְּב"ד וְכו' כְּמַבְּנָאָר בְּסִי' פ"א וְא"כ לְר"א בְּשְׁנַיִם הָוֵי ב"ד נְהִי דְּרַבְּנָן אֲצָרְכוּ תְּלַתָּא גְּבִי דִּין אִטּוּ יוֹשְׁבֵי קְרַנּוֹת דְּפִסְלוּ לְדִין דְּלֹא גְּמִירֵי אֲבָל הוֹדָאָתוֹ שְׁהוֹדָה בְּפָנֵיהֶם פִּינּוּ דְּהוּא סְבוּר שְׁהֵם ב"ד א"כ הוֹדָאָתוֹ הוֹדָאָה גְּמוּרָה וְלֹא לְהַשְׁטוֹת וְכו' וּמְהֵנִי אִפוּ' בְּאַמַּת אִינּוּ ב"ד וְא"כ ע"כ ס"ל לְר"א דְּבְדִיעֵבַד הוֹדָאָתוֹ הוֹדָאָה וְרַק לְכַתְּחִילָה אֲצָרְטִיף תְּלַתָּא אֲבָל לְרַבָּא דַּס"ל דְּלַעֲנֵן הוֹדָאָה בְּלֹא מַה"ת אִינּוּ ב"ד פְּלִל וְרַק דְּמְוַתֵּרִים מַה"ת לְדוֹן לְפָנָיו

וכיון דרבנן אצרכוהו תלתא אף בדיעבד אין ד"ד וא"כ הרמב"ם דפסק פרכא שפיר פסק דנהי דמותר מה"ת לאחד לדון מ"מ פנין דאינו ב"ד ורבנן אצרכוהו תלתא שוב אין ד"ד פלל: נחזור לענינינו דהראנו פנים די"ל לר"א דס"ל אין ע"פ דסגי בחד מה"ת ה"ה לענין הודאות וא"כ ממילא נסתר סברת האו"ת שפכת דלענין ק"ע גם לר"א בעי תלתא ומש"ה בעי דווקא פלם גמורים ולפי מ"ש זה ליתא ואדרבה מה"ת לר"א נמי סגי בחד וא"כ ממילא נהי דרבנן אצרכו תלתא אבל לא בעינן פולם גמירים פסברת הרמ"ה ז"ל אף ראיתי בתשו' מהרי"ט [ח"ב סי' מ"ג ח' א"ה] דגם לר"א בעינן בק"ע דווקא ג' ואמת שראייתו יש לדחות דראייתו מדברי התוס' בב"ב [דף מ' ע"א ד"ה קיום הג'ל] שפכתו דגבי קיום גם ר"א מודה דבעינן תלתא והבין היינו משום דהוא ק"ע דבעי דווקא תלתא וכבר פתתי דלא ידעתי שום חילוק בין שנים לשלשה לענין עמפ"ע דהרי הוקשו שלשה לשנים ואם יבואו שלשה עדים ויאמרו פה שמענו מפ' ופ' נודאי לא מהני מחמת דהוי עמפ"ע והא דמהני ב"ד בק"ע משום דב"ד עושין דין ולא בתורת עדות רק בתורת מעשה ב"ד וא"ע ה"נ לר"א דשנים הוי ב"ד גם שנים יכולין לעשות מעשה ב"ד עפ"י שמיעת העדים רק התו' שם פתבו דשנים לא מנפר דהוי ב"ד והיינו פנין דלכתחלה צריכי תלתא אף לר"א א"כ אם שנים חתמו על הקיום לא מינכר דעשו זאת בתורת ב"ד אבל היכא דיתבו שנים וקבעו ושלחו ועשו מעשה הנפרשהם ב"ד בנודאי מהני וכן משמע להדני' מדברי התוס' שם פדברי דלא פסלו רק משום דלא מינכר שהם ב"ד אבל היכא שנעשו ב"ד בפירוש סגי אף בשנים יעו"ש להדני' אבל מי יכול לדון עם שהתקיר ממנו ובטלה דעתי נגדם אבל בחידושי הרמב"ן משיג על דברי התו' הג'ל וכתב בהדני' דלר"א סגי בקיום בשנים וגם לפי דברי הרא"ש ריש סנהדרין [סי' ג'] שפירש דברי שמואל דאיירי בקיבל עליו [לדון אותו כמו שנקרא דיינים מה"ת ע"ש] לא קשה פלל קושית התוס' דב"ב ולא צריף לתרוצם אולם אף אם נימא פדברי הגאונים הג'ל דגם לר"א צריף תלתא בקיום עדות מ"מ ונודאי סגי בחד דגמיר כמו בדין דאלת"ה קשה טובא דהלא מבואר פסנהדרין דף ח' דחוששין ללעז דאימא שם מוש"ר בכ"ג ור"מ סבר סגי בשלשה ופירש"י שם (אמוראי בתראי) [לאב"י] דלכ"ע חוששין ללעז היינו שאם לא יהי במוש"ר רק שלשה חיישינן שמה אח"כ יבואו עדים שזיננה ויצטרכו כ"ג ויוציאו לעז על ב"ד הראשונים לומר משום דלא ידעו לדון הוסיפו עליהם יעו"ש פרש"י ותוס' [בשם ר"ת] וא"כ אם אימא דלקבלת עדות בעינן דווקא תלתא דגמירי הי' צריף בכל דין אף בלי עדים שלשה דגמירי דלמא יבואו עדים ויצטרכו ג' גמירי ויהי' לעז על הראשונים (ובלא זה אין להקשות לפי דברי הגמ' דסנהדרין דחוששין ללעז א"כ אמאי יחיד מןמחה פשר לדון ולא לק"ע פמבואר בח"מ לענין הודאה והודאה ועדות חדא מילתא הוא יעיין בק"ה דלפי דברינו דסגי בקבלת עדות ביחיד דגמיר ועוד שני הדיוטות עמו כמו גבי דין א"כ ליכא לעז על המןמחה דמשום דלא ידע לדון הוסיפו עליו דהרי הוסיפו הדיוטות) אלא נודאי אותו ב"ד שראויים לדון ראויים נמי לק"ע אף אם נימא פדברי האו"ת דצריף דווקא ג' דגמירי מ"מ זה מיקריא גמירי ויענין בת' בן לב בס"א מה שפכת בענין תלמיד עם רבו וגם במהרש"ל ביש"ש פכת בהדני' וז"ל לענין קיום שטרות דמנהג דמקיים הרב ביחידי וז"ל והמנהג נתפשט נראה שבא ממנהגינו שרגילין שהרב שרוצה לסדר ב"ד מושיב ג' בחורים והן מקבלין עדות והוא אצלם ומקיימין להודיע חתימתן

שהוא אמת וגם משום שכתב הרי"ף בתשובה דב"ע ג' מן מחיים פלומר שהם מן מחין לזה שיודעים לחקור לקבל עדות פתיקון ע"כ הרב המסדר הב"ד מודיען חקירות ודרישות ומ"ה חותמים שמו על הב"ד וכו' הרי להדני' דכן המנהג מקדם ביישראל לקבל עדות ע"י תלמידים ואף שכתב שם מהרש"ל אח"ז וז"ל גם במה שכתבתי שהרב המסדר וכו' יש לפקפק וכמה תקלות בא מזה שלפעמים הוא מסדר ב"ד בג' נערים רקים שבודחם באו לבן י"ג ע"כ ראוי להושיב ג' יודעים באים בימים שאינם נחפזים אלא מתונים בדין ובהלכה והשומע ישמע והחדל יחדל עכ"ל נראה מדעתו דלכתחילה אין להושיב תלמידים נערים אצל מ"מ בדיעבד אף הוא מודה דכשר ואף אלכתחילה נמי אמר החדל יחדל ולא רצה לבטל המנהג אשר מקדם.

היוצא לנו מכל הנה"ל דלמאן דפסק כר"א ונדאי סגי בג' ואיכא ביניהו חד דגמיר והב"מ ז"ל פתב דהוי ספיקא דדינא אם הלכה כר"א וגם אף לפי מאי דפסקינון פרכא דעת הרא"ש ז"ל דכשר בחד דגמיר וגם הרמ"ה ז"ל לא פליג עליו בהדני' כמבואר בתשו' מהרי"ט ובש"ך [ס"ג סק"ב] ואף אחר פל התומרות ולומר דסבירי לן כהרמ"ה סגי בנידון דידן דישוב הרב עם תלמידיו לומדי תורה ובנדאי בקי בהו הרב שהמה יודעים דיני חקירות אין לפקפק בגביות עדות הנה לפסלו בדיעבד ולפי דעתי פנ"ל אף לכתחילה פשר לגבות עדות הרב עם תלמידיו וכן המנהג בכל תפוצות ישראל דלא לבעי דנוקא ג' דגמירי בקבלת עדות ועיין בתשו' מהרש"ל משמע בהדני' כמו שכתבתי הכ"ד הק' חיים הלב ששטאם: סימן יא לכבוד אהו' גיסי ידידי הרבני החריף ובקי המושלם במערות פשו"ת מו"ה יחיאל מאיר נ"י: מכתבו הגיעני לנכון זה לא כפיר נראיתי שמעכ"ת מתלונן עלי על שלא הודעתיו משלומינו עד הנה.

אמין לי ידידי שמיים פרידתו מאתי לא נחתי מעט קט פי לאחר שבועות באתי לביתי ונחלתי בחולי הקדחת הש"י ואחר ששבתי מעט לאיתני נסעתי לק' רישא לצורה אנשי ק' ונתעכבתי שמה הרבה ואחר ביאתי משם לביתי תיכף בא אלי מכתב מכבוד גיסי הרב החריף מ' יהושיע העשיל נ"י ליסע אתו לק' לייפניק ונתעכבתי ימים רבים בנסיעה זו ואחר ביאתי לביתי רבו עלי טרדות אנשי ק' עד מאד גלל פן לא יוכלתי לקיים הבטחתי אשר הבטחתי למעכ"ת והנה עתה אשר עוררני מעכ"ת נתתי אל לבי לעיין בדבריו ולקחתי מיעד לזה ולטייל אתו ארנפות וקצרות.

א.ד.

גם לזה אין הזמן מספיק לפלפל הרבה לכן אבוא פעת בקצרה ואי"ה אם יכתוב לי עוד מתשו' חידושיו אראה לדבר אתו הרבה כפי אשר יחנני ד' והנה מעכ"ת הקשה על הרמב"ם בפירוש משניות ריש בבא מציעא שכתב ולא יכול להוציא בעדותו אם לא שיצטרף עמו אחר והקשה מעכ"ת הלא הוי עדות שאאי"ל דהא יהי הכחשה דאם המוכר הי' עמו אז לא הי' פלל מכירה והנה באמת י"ל בדרכים רבים שי"ל פגון שמכרו לו באם שיתן מעות לפלוני והמוכר אמר שנתן מעות לפלוני וא"כ נהי שהזימום מ"מ המעשה יוכל להיות אמת שנתן מעות לפלוני וקנה החפץ וגם י"ל במכר לו ועל תנאי זה קיבל ממנו המעות ומשני קיבל לאח"כ בלא תנאי והוא אמר שלא קיים התנאי והעדים מזימים אותו על זה שאמר שהוא לא קיים התנאי (וכגון שהתנאי הי' בשוא"ת) וכיוצא בזה

משפחת הרבה אופנים אף מתמת שפני קושל' זו נבוכו האחרונים הרבה פי קשה על דברי הרמב"ם דהל"ע מכמה מקומות כמבואר בתנאים סי' ל"ח לכן יש לומר טעם אחר בדברי הרמב"ם ו"ל אשר עי"ז יפלו פל הקושיות דהנה דברי הרמב"ם ו"ל מיני' ובי' תמוהים הם דין"ל שם כפי"ח מה"ע הכחשה בעדות עצמה וכו' עד פיצד עדים שפאו ואמרו ראינו שזה הרג וכו' ואחר שנבדקו באו שנים אחרים ואומרים ביום זה היינו עמכם ועם אלו וראינו שזה לא הרג ה"ז הכחשה וכן אם אמר להם האיד אתם מעידים כן [וכו'] ה"ז עדות מוכחשת שזה היא כמו שאמר לא הרג זה את זה ולכאורה דברים אלו תמוהים דהא עיקר דין הכחשה הוא זה שאין אומר על גוף העדים דבר רק על הלנה וזה ילפינו מקרא עד שתסרה גופן של עדים שיאמרו על גופן של עדים וא"כ מה דאומרים שהיינו עמכם ועמו לא הוי הזמה מכ"ש באומרים זה לבדו שהי' עם הלנה שהוי הכחשה פינון שאין מעידים על גופן של עדים כלל ותו יש לדקדק מה זה שכתב האיד אתם מעידים ליתני סתמא וכן אם אמרו הלנה או המלנה הי' עמנו ה"ז עדות מוכחשת לכן נ"ל דסברת הרמב"ם ו"ל פן הוא דהנה הטור בח"מ [כתב בסי' ל"ח] מה בין הכחשה להזמה הזמה הוי בגופן של עדים ונהי כמו שהעיד על שנים שחללו שבת אבל בהכחשה שאין מעידין על גופן מאי חזית דציית להני ציית להני וכתבו התויו"ט ולח"מ ו"ל [בפ' הנ"ל] דהטור ו"ל ס"ל דהזמה לא חידוש הוא וזה תימה דהוא נגד הש"ס ב"ק [דף ע"ב ע"ב] ויעוין בתנאים ובמהרי"ט חלק א"ה [סי' ל"ז] והנה דבאמת אין דמיון עדי הזמה למעידים שחילל שבת דהתם שפיר העדים נאמנים ואי דהם אומרים שהעדים שקר העידו הם אינם נאמנים על גופם דהמה בעלי דבר אבל הכא בעדות שהעידו דנה לפלוגי מנה דהאמינם התורה דלאו בעלי דברים הם בזה ואין אדם חוטא ולא לו וא"כ כשפאו שנים אחרים ומעידים שהעדים היו עמהם ולא ראו ההלואה מה חזית דציית להני ציית להני דהא לדברי העדים שאמרו שזה הלנה לנה ביום פלוני העדים האחרונים שקרנים המה ואי דהמה בע"ד הא בשעת עדותן שהעידו על פלוני שלנה לאו בע"ד המה ומה להם בזה [והיו] נאמנים אז בעדותן וא"כ פינון שהראשונים נאמנים ממילא מי שיעיד שלא כן הי' הוא עדות שקר ומה חזית דציית להני ציית להני אבל בעדות שהעידו שזה חילל שבת הבועלים אינם נאמנים דהמה בע"ד וא"כ שפיר העדים נאמנים וא"כ מה זה שכתב הטור ו"ל דדמי להעידו עליהם שחילל שבת לכן י"ל דכוננת הטור ו"ל הוא פן דאמת הזמה חידוש הוא וחינון נמי דהתורה גילתה דדין הזמה הוא ונקא אם יוסר גופן של עדות כמבואר במכות [דף ה' ע"א] וא"כ ש"מ דהתורה חידשה לנו בהזמה שנאמין לאחרונים ויהיו הראשונים כמו שהעידו עליהם שחיללו שבת פינון שפעידים עכ"פ על גופן ולא דקדקו על עיקר העדות אם לנה אם לאו אף שמהסברא הי' שלא להאמינם דלפי הראשונים האחרונים פסולים המה ובע"ד לא מקרי כנ"ל מ"מ חידשה תורה בזה שיהי' כאילו מעידים על גופם שחיללו שבת ולא יהי' הראשונים נאמנים אבל בהעידו על הלואה שזה לא לנה שפיר נשאר הסברא במקומה מה חזית דציית להני ציית להני דהני עדים כמו הני וכווננת הטור מבוארת בלא פקפוק כלל.

ועתה עפ"ז מינושבין ממילא דברי הרמב"ם ו"ל ביש הכחשה עם הזמה א"כ אין נאמנים האחרונים פינון דלדברי הראשונים פסולים האחרונים מה חזי דציית וכו' ואי דהמה בע"ד דהתורה שנוני' כבע"ד זה ליתא נהי דהתורה שנוני' כבע"ד היינו במה שהעידו עליהם

שהי' במקום פלוני ועדותם שקר וקראשונים אומרים שהאחרונים אומרים שקר שהי' באותו פעם וראו הלנואה ע"ז האמינו התורה לאחרונים ולא לראשונים ועשאה את הראשונים כבע"ד אבל מה שהעידו בתראי שראו שלא לנה ע"ז מכחישים אותם הראשונים ואומרים שלא ראו זה כלל דהא הם מעידים שלנה וע"ז לא עשאה התורה את הראשונים כבע"ד וא"כ פיון שהם משקרים ממילא אינם נאמנים במה שהעידו עליהם עמנו הייתם ואין לומר שנוגעין בעדותם ואין פוננתי שעתה מעידין הראשונים פן רק לפי דבריהם שהעידו מכבר מוכחשים האחרונים שאמרו לא לנה ומה חזי דצינית להני צייתי להני וא"כ האחרונים משקרים ושוב ממילא אין נאמנים על הזמה ואי פיון דקראשונים נקראו בע"ד על המקום שהעידו שהי' שם הלנואה ואינם נאמנים לא נאמנים גם ע"ז שהעידו שלא ראו את הלנה עדים אחרונים כלל זה ליתא דהא פ"ד ונהי שאין נאמנים במה שהעידו שהי' הלנואה במקום פלוני פיון שהאחרונים אומרים ששקר מעידין הוויין בע"ד מ"מ במה שמעידין שאותן עדים האחרונים לא ראו שלא לנה ע"ז לאו בע"ד הנה ונאמנים ומה חזית דצינית לאלו צינית לאלו וכיון שאין האחרונים נאמנים ע"ז שלא לנה והוויין בזה עדות מוכחשת גם על עמנו הייתם פסולים ומש"ה שפיר כתב הרמב"ם ז"ל דזה הוי הכחשה וכתב אח"ז וכן אם אמרו להם האיה אתם מעידים הלא הלנה הי' עמנו היינו שפיון שמעידים רק על גופן של עדים ואומרים ששקרנים הנה שהלנה הי' עמם באותו הזמן אבל על גוף הלנואה אינם מעידים כלל ה"א שגם בזה נאמין לאחרונים וע"ז אמר דהוי כמו שאומר שהלנה וזה אומר שלא הלנה דמאי חזי דצינית להני צייתי להני פיון שמכחישים בהלנואה ודו"ק.

ועפ"ז לא קשה קוש' המפורשים כלל דהנה באם העידו על המוכר שהי' עמם [בהי' דפי' המשניות] או על הנרבע [דפלוני רבעי לרצונו דהקשה מזה על הרמב"ם דה"ל עשאא"ל] שהי' עמם וע"ז מהימני האחרונים שהי' עמם דהוי הראשונים לעגן זה בע"ד פנ"ל וא"כ אף שממילא מוכחש גוף העדות מ"מ האחרונים אומרים אמת דע"ז האמינו התורה ובשלקא ביש הכחשה חוץ להזמה ע"ז שפיר כתב הרמב"ם ז"ל פיון דעל הכחשה שלא לנה נאמנים הראשונים להכחיש בתראי שאמרין שראו שלא הלנה ולא הוי בע"ד לעגן זה דפ"ד דהוא תרי דיבורי אבל הכא פיון שנאמנים האחרונים שאומרים שהי' עמם ממילא לא נרבע ולא מכר ואין בזה פ"ד דהוא חד גוף ממש דלא פלגינן לכ"ע ושפיר הני זוממין ודו"ק.

ולא באתי להאריך לפרש לתרץ בכל מקום ומקום בפרטות כי המשפיל ידין מהפלל על הפרט בכל מקום בפ"ע: עוד נסתפקת אם צריכים העדים [לשלם על מה] שהעידו שזה מכר חפץ זה מחמת שהעדים לא הפסידו פלום בעדותם באמת אם לא הפסידו פטורים ואין יכולין לומר לדידי שווי' לי לחייבה אחרוני פמבנאר דבר זה בגזלן ממש שאינו משלם רק כפי שווי' הדבר לא כפי ששוה לדידי' וכ"ש פאן וזה ברור: ומה שהבאת להקשות על דברי (ה"מ) [המפורשים] דמאי הענה הוא הא פיון שהוא נשבע שיש בו חצי' א"כ הרי חבירו מכחישו וא"כ יכול הוא ג"כ להעזי [א"ה פנונת השואל להקשות על הנ"י שתי' בריש ב"מ קו' התו' ד"ב ד"ה וזה נוטל דלהכי א"נ חצי' שלי במגו דכולה שלי משום דלא הי' יכול להעזי לכפוך הפל וע"ז הק' השואל מדברי הנ"י גופא בסוגי' דר"ח קמיינתא שכ' דלהכי ה"א דהודאת פיו גדולה מהעדאת עדים משום דבמודה במקצת

אינו משיב אבידה דלא יוכל לכפור הפל ולכך נשבע משא"כ העדאת עדים שהוא באמת כפר בכל אימור דהאמת אתו דאל"ה לא הוי מצי לכפור ונהגם דהחזוק פפרן על המקצת י"ל משום דהוא תובעו יותר מהמגיע לו לכך השטה בו קמ"ל הק"ו פנין דעכ"פ החזוק פפרן ובחזקת מעיז הוא ע"ש והנה לפ"ז עדיין אינו מיושב קו' התו' הג"ל דעדיין ליהמנו חצי שלי במגו דהי' אומר פולה שלי ואי דלא יוכל להעיז ז"א פנין דכאן לא החזוק פפרן על המקצת אדרבא נאמן עלי' בשבועה א"כ שפיר פנין דחבירו מכחישו ומעיז פניו נגדו לומר דכולה שלו אף הוא הי' יכול להעיז ולומר כ"ש ודו"ק עכ"ה] תמהני עלך דמאי דמיון הוא זה דכאן לדברי (ה"מ) [המפורשים] (דרח"ק) [לדרח"ק] דהתם לענין שלא נחזיק לי' ככפרן אמרינו סברא זו אבל הכא להאמינו במינו מאי מגו הוא זה דלמא אין לו בזה הטלית אינו יכול להעיז לגמרי ואף שמאמינין לו בשבועה על החצי אבל מ"מ אין זה בירור גמור דהא ונדאי אינו נאמן בשבועה לחוד ליטול דא"כ בלא"ה תקשי ישבע שחצי' שלו א"ו דאינו נאמן בשבועה ליטול והשבועה רק מתק"ח אבל ליטול אינו נאמן בשבועה פלל ורק דינם כממון הפוטל בספק ושיניהם מוחזקין וא"כ מאי מגו איכא דלמא לית לי' בי' פלל ומש"ה ירא להעיז וזה ברור.

גם מה שהבאת בשם מו"ח זל"ה לא ידעתי הלא קו' זו ותירוץ זה מבואר שם. והנה בעיקר קו' התוס' [ד"ב ד"ה וזה נוטל הג"ל] ישבתי לשיטת הרי"ף ו"ל דס"ל דאיירי דהמקח ביד המוכר ועיקר חילוקם הוא רק לענין מי שפרע כמבואר במלחמות ובתווי"ט והנה לכאורה קשה לפי דבריו למה חולקים ה' אין החלוקה יכולה להיות אמת דהא המוכר יודע שלא לקחו אלא אחד ואי דשמא מכר אחד לחבירו ה' עדיין אין מקחו מקח פלל דהוא עצמו לא קנהו רק לענין מי שפרע ומקחו של השני בטל מכל וכל וא"כ דמאי ממש להאי דשנים שהפקידו דדין הוא להיות מונח אף בכאן א"א להיות מונח דהיכא דהמקח נפסד לגמרי אינו במי שפרע והלכך אם יניחוהו ביד ב"ד עד שיבא אלי' חזרו מדבריהם והמקח בטל לגמרי ורק דעכ"פ קשה שיניחו המעות עד שיבא אלי' אף דזה ליתא דהא בהמעות ליכא הכחשה פלל וא"כ בזה אומר פולה שלי וזה אומר חצי שלי א"כ אם יאמר פולה שלי והוא נתן פל המעות א"כ יהי' הכחשה במעות ויהי' מונח ודו"ק פי זה ברור: סימן יב הנה נידון אשר נשאלתי בדבר המעשה שנשארתי ותומים והבד"צ מינו אפטרופסים שנים והשלישי נצטרף עמהם ואין רשות ביד שום אפטרופוס לעשות דבר גדול וקטן בלתי ידיעת השלישי והוועקסל והמעות יהא מונח ביד השלישי רק שא' מאותן השנים יהי' עוסק לטובת היתומים בידיעת השלישי המצטרף עמהם.

והנה לוו האפטרופסים בידיעת הב"ד לאיש א' סך מסוים על עסקא פנהוג והניח הלנה ע"ז וועקסל וכתב בתורת קאמפערמיס והוועקסל מונח ת"י האפטרופוס השלישי המצטרף. והנה עתה נפטר האפטרופוס האחד אשר הי' העוסק בנכסי היתומים וגם הלנה מת ושקו' חיים לנו ולכל ישראל והוועקסל מונח ת"י האפטרופוס הג' המצטרף וא"י אם נפרע הוועקסל או לא פי מת פתאום האפטרופוס ורק שנה כמו שנה אמר הנפטר להאפטרופוס הג' הג"ל שקיבל מעות מהלנה ולא נשאר חייב לו רק סך מועט והבטיח לשלם פלו ורק נספם ביניהם שיחזור וילוננו מחדש והי' רוצה לכתוב וועקסל מחדש ואמר לו האפטרופוס הג' שסגי בהוועקסל הישן פה דברו ביניהם האפטרופוס הנפטר והג' הג"ל וגם הלנה אמר באיזה פעם לאפטרופוס הג' הג"ל שחזור ולנה המעות מהאפטרופוס

השני אבל מעולם לא דברו מזה פא"פ הלנה ואפטרופוס שלשתם יחד ומה שהיא אחר המעשה הנ"ל לפי דבריהם לא נודע לשום אדם וגם לא לאפטרופוס הג' ורק אלמנת הלנה טוענת שאולי פרע בעלה להאפטרופוס הנ"ל והיורשי' אינם יודעים והמה קטנים וגדולים יחד זה תנרף השאלה כי דברי האשה והעד אינו מעלה ומוריד לדינא וליפא רק פטומי מקלי.

והנה לפע"ד דזה פשוט דאין נאמן לומר פרעתי נגד שטר ואפ"ל אם נימא דהקאמפערמיס לא הוי שטר מעל"ל מ"מ לא גרע (מח"י) [מוועקסיל] שהספימו האחרונים ומוכא בתנאים [סי' ס"ט ס"ק ה'] דאינו נאמן לומר פרעתי משום דשטר כזה שיכול לגבות בדיניהם אין מניחין אם פרע יעו"ש ולכן הדבר ברור דא"צ לומר פרעתי וכן המנהג וא"ל הרי הודה האפטר' בפני מי שהשטר מונח בידו שנפרע מ"מ גם אם נימא הודאה בפע"א מהני מ"מ לא מגרע הודאה זה פח השטר פי מבואר בח"מ סי' צ"ג וס"ס ע"א דאין הודאת השותף מהני לחוב להשני ולכן היכי שהמעות פולו של א' מהם א"נ לחוב פלל כמבואר שם (ר"צ) בש"ף ואחרונים ובנתיבות סי' ע"א והנה הכא דידוע לכל שהמעות של היתומים ורק לפנים נכתב השטר בשמו בודאי אינו נאמן לחוב בהודאתו כמו שא"י למחול כמבואר בתשו' רמ"א ז"ל ואינו בע"ד פלל רק כמו סרסור ואינו דבריו בזה רק כמו עד וכמבואר בסי' [ל"ז סעי' ח'] דאפטרופוס הוא כעד וא"כ אם אמר חוץ לב"ד בפני א' אין בדבריו ממש והשטר בתוקפו וא"ל דהוי כשליש בשעה ששלישותו יוצא מת"י דנאמן דז"א דהתם הטעם דהימניה כמבואר בש"ס [גיטין דף ס"ד ע"א] וכל הפוסקים או משום מיגו אבל הכא ל"ל מיגו עכשיו דאין השטר ת"י והפל יודעין ששטר המונח ת"י אפטר' הג' המצטרף שייך להיתומים ומאי מיגו אית לי מה הי' יכול לעשות וגם מעולם לא הימנוהו פניו שלא נתן לו מעות ולא וועקסל והב"ד הי' בעת שהלנה להלנה ולא הרשהו לעשות דבר בלתי ידיעת השלישי וגם הוועקסל לא מסרהו לו ומאי הימנוהו וא"כ אינו רק בתורת עדות ושלא בפני ב"ד אין דבריו פלים וא"כ השטר בתוקפו וא"נ לומר פרעתי וא"ל פניו דהוי עיסקא יהא נאמן לומר פרעתי במיגו דנאנסו דז"א דהא לפי מנהגינו אינו נאמן לטעון על הקרן נאנסו בלא עדים ואם נימא דהוא עצמו א"נ מ"מ ליתמי נטעון פן ז"א דכיון דהוא א"נ שוב גם ליתמי אין טענינו וכן מבואר בהד"א בש"ע סי' ק"ח וז"ל או שהאמין לבעל העיסקא אם יאמר שלא החזיר אין טוענים להם וכו'.

וכ' התנאים וז"ל כפר כתבתי לעיל סי' ע"א דמזה מבואר דדעת המחבר אפ"ל בסתם נאמנות לא מהני מיגו יעו"ש ויל"ד מה בכך דנתן נאמנות היינו נגד לנה גופי' אבל לא לירשיו וכן מבואר לעיל סי' ע"א ס' טו"ב דאף עפ"י דנתן לו נאמנות סתם מ"מ במת הלנה חייב המלוה ליטבע לירשיו וטענינו דלמא פרע (המלוה) [הלנה] וצ"ל לענין שבועה טעני' אף דהימני' מ"מ דלמא פרע ולכך צריף שבועה אבל להפסיד הממין פניו דאלו הי' חי לא מצוי לטעון אף ליתמי לא טעני' פן פניו דהוא גופי' לא מצוי טעין ונהרי בשבועה איכאמ"ד דאפ"ל נתן לו נאמנות בפ"ל מ"מ מחויב ליטבע נגד יתומי' אבל הממון לא הפקיע ולכך באמת שבועה צריף אבל לא מפסיד הממון וגם אפ"ל לסבר' המוכא בט"ז סי' ס"ט בכה"ג אין טוענין יעי"ש בהד"א וא"ל דטעני' ליתמי נאנסו וכסברת הש"ף ז"ל סי' ק"ח ז"א חזא דבמלתא דידעי בבירור שאינו לא טעני' ליתמי לכ"ע והכא בעל

הַעֲסָקָא הִיאַ עֲמָנוּ בְּעִיר וַיִּדְעָנוּ שְׁלֵא הִיאַ לֹו שׁוּם אֲנוֹס לְמָה נְזִיל בְּתֵר אֵיפְכָא לְטַעוֹן דְּבַר שְׂאִינוּ.

וְתוּ פִינֵן דְּתִיקוֹן דְּעֵיִסְקָא פְּהָ הוּא שְׁכ"ז שְׁלֵא יִבְרַר בְּעֵדִים לֹא יִהֵא מְהִימֵן הָוִי כְּמוֹ שְׁמִתְחַיִּיב עֲצָמוּ בְּדְבַר זֶה שְׁכ"ז שְׁלֵא יִהֵא אֲנוֹס בְּעֵדִים שְׁיִהְיֵי חַיִּיב וְכָל תְּנָאֵי שְׁבִמְמוֹן קֵינִים וּמִתְנָה ש"ח לְהִיּוֹת [חַיִּיב] בְּגו"א וּא"כ גַּם [אִם] אֲמַת שְׁנֶאֱנוֹסוּ כ"ז דְּלִיפָא עֵדִים חַיִּיב מִטַּעַם שְׁנִתְחַיִּיב עֲצָמוּ וּא"כ מְמִילָא גַם הַיּוֹרְשִׁים חַיִּיבִים וְכֵן מְבֹאָר בְּהַדְּלָ בְּנִתְיִבוֹת ס' ס"ט וּא"כ בְּנִדְאֵי חַיִּיבִים הַיּוֹרְשִׁי לְשִׁלָּם.

עוֹד נ"ל דְּכָאֵן אִפִּי הִיאַ בְּרוּר שְׁשִׁילָם לְהַאֲפֵטְרוּ הַב' חַיִּיב הַלְוָה לְשִׁלָּם דְּלִפִּי מְכַתֵּב הַב"ד אֲשֶׁר לֹא הִיאַ אֲפֵטְרוּ רַק לְשִׁקּוּד לְטוֹבַת הַיְתוּמָי אֲבָל לֹא הִיאַ בְּיָדוֹ לְעֲשׂוֹת דְּבַר בְּלֹא אֲפֵטְרוּ הַג' הַמְצַטְרֵף וְגַם שׁוּם דְּבַר לֹא הִיאַ ת"י וּא"כ גַּם שְׁהַשְׁטֵר נִכְתָּב ע"ש וּע"ש הַאֲפֵטְרוּ הַשְּׁנִי מ"מ יָדוּעַ לְכָל שְׂאֵין הַמְעוֹת שְׁלוֹ וְאִינוּ נִפְטֵר הַלְוָה מְהִיְתוּמִים בְּמָה שְׁשִׁילָם לֹו לְזֶה שְׁלֵא הִיאַ מְמוֹנָה אֲפֵטְרוּ לְקַבֵּל הַמְעוֹת וְלִיתָן וְיִוָּעֲקָסֵל וְכַמְבֹּאָר דְּבַר זֶה בְּש"ף ס"ס ע"א וּבְנִתְיִבוֹת הַגַּם שְׁשִׁים מִיָּרֵי דְהַשְׁטֵר נִכְתָּב עַל מִי שְׁמוּצִיאֵו מ"מ בַּנ"ד דְּיָדוּעַ דְּהַמְעוֹת אִינוּ שְׁלוֹ מַה שְׁנִכְתָּב הַשְׁטֵר ע"ז אִינוּ פְּלוּם פְּמִבְּוֹאָר בַּגַּמ' ב"ק [דַּק"ב וּבַח"מ ס' מ'] וְכָל הַפּוֹסְקִים וּא"ל דְּהַלְוָה לֹא יָדַע מְזָה וְסָבוּר דְּרִשׁוֹת לֹו לְקַחַת הַמְעוֹת דּו"א דְּנָהִי דְאִינוּ נִקְרָא בְּזָה פּוֹשַׁע מ"מ לֹא נִפְטֵר מִחַיּוּבוֹ בְּפִרְעוֹן לְאִישׁ בְּזָה אֲשֶׁר לֹא נִמְנָה מִפִּי ב"ד אֲפֵטְרוּ עַל נְאֻמָּנוֹת וּכ"כ בְּהַדְּלָ הַאֲחֵרוֹנִי בְּסִי ע"ב דְּלֹא נִפְטֵר רַק בְּמָסַר לְאִשְׁתּוֹ הַנּו"נ דְּנִקָּא וְהַאֲפֵטְרוּ הַנְּ"ל לֹא נִמְנָה לְהִיּוֹת נו"נ בְּתוֹרַת נְאֻמָּנוֹת רַק לְהִיּוֹת שׁוֹקֵד לְטוֹבַת הַיְתוּמִים וּא"ל נָהִי דְלֹא הִימְנֵן הַב"ד עַל הוּוּעַקְסֵל מ"מ בְּנִדְאֵי לֹא יִמְלִט אִם יִהֵא עוֹסֵק בְּמו"מ שְׁלֵא יִקַּבֵּל מְעוֹת לְשַׁעָה אוֹ לְיוֹם וּא"כ פְּטוּר הַלְוָה דּו"א דְּמְבֹאָר בְּסִי ע"ב דְּגַם בְּהַחֲזִיר לְאִשְׁתּוֹ דְּהָוִי כְּמוֹ שְׁרַגִּיל לְהַפְקִיד אֲצֵלוֹ מ"מ לֹא נִפְטֵר מִחַיּוּבוֹ רַק בְּחֻזְרָה לִיד הַלְוָה מִמֶּשׁ אוֹ לְמִי שְׁשִׁלְחוֹ וּמֵאֲמִינוּ כְּמוֹ אִשָּׁה נו"נ וְלֹא כֵן פֶּאֵן שְׁלִפִי הַמְבֹּאָר בְּמִכְתָּב הַב"ד שְׁלֵא נִתְמַנָּה רַק לְשִׁקּוּד לְטוֹבַת הַיְתוּמִים כְּמוֹ סְרִסוּר אֲבָל לֹא לְנו"נ וְלָכֵן לַפ"ד בְּרוּר שְׁלֵא נִפְטֵר הַלְוָה מִחַיּוּבוֹ בְּפִרְעוֹן שְׁפִרְעַת לֹו וְלֹא לְקַח הוּוּעַקְסִיל מְהַשְּׁנִי אִף לְפִי דְבָרֵי הַרַב מוהר"פ נִרְאָה שֶׁהִיאַ אֲפֵטְרוּ מִמֶּשׁ א"כ יֵשׁ מְקוֹם צ"ע בְּזָה אֲבָל עַכ"פ [זֶה בְּרוּר] מַה שְׁכַתְּבִתִּי רֵאשׁוֹנָה פִּינֵן שְׁלֵא הִיאַ לֹו מִיָּגוּ עַל הוּוּעַקְסֵל מְעוֹלָם אִינוּ נְאָמֵן רַק מִתּוֹרַת עֲדוּת וּדְבָרֵיו שְׁלֵא בְּפִנֵי ב"ד אֵינָם פְּלוּם וְלָכֵן חַיִּיבִים הַיּוֹרְשִׁים מְהַלְוָה לְשִׁלָּם הֵינֵנוּ הַגְּדוֹלִים חֲלַקְמֵנוּ וּבְמִינוּ אֲפֵטְרוּפּוֹס פְּמִבְּוֹאָר בַּש"ע וְאוּלָם מִיְתוּמִי קִטְנִי נִדְאֵי שֶׁא"ג זוֹלַת אִם בְּהַקְאָמְפְּעָרְמִים מְבֹאָר אֵינָה תְּנָאֵי בְּזָה אִזִּי צָרִיף לְהַחֲמִיץ הַדְּבַר.

וּמַה שְׁכ' הַרַב מוהר"פ שְׁיֵשׁ חֲשִׁשׁ שְׁטֵר מְקַדָּם מַחֲמַת שְׁלֵא נִתְבָּאָר בְּפִנֵי טַעְנוֹת צַד הַשְּׁנִי נִגְדַת הַשְׁטֵר וְגַם לֹא יָדַעְתִּי שְׁיַעוּר וְקִצַּב חַיּוּב לְזֶה סְמִכְתִּי בְּזָה עַל הַבַּד"צ שְׁיַעֲשׂוּ בְּזוֹ פְּתוּרָה. הַנָּה זֹאת הִיאַ דְּעַתִּי הַקְּלוּשָׁה אוּלָם לְאֲשֶׁר שְׁהַדְּבָרִים תְּלוּנִי בְּדַקְדוּקֵי כְּמָה סְוִגִיּוֹת חֲמוּרוֹת וַיֵּשׁ לְפַלְפֵּל אַרְנוֹכוֹת אֵין לְשַׁעַר וְהַפְּנָאֵי אֵין עֲמָדֵי לְזֶה יְדִידִי אַל תַּעֲשׂוּ דְּבַר בְּלִיתִי תַּחֲבָנוּ הַדְּבַר הַיֵּטִב וְלַעֲיִין בְּמִקוּמוֹת שְׁצִינְתִּי וְאִם תִּסְכִּימוּ עִמִּי תַּעֲשׂוּ מַעֲשֵׂה כְּדְבָרֵי הַגַּם שְׁלַע"ד הַדְּבָרִים פְּשׁוּטִי מ"מ ד"מ מְקַצְוֵעַ גְּדוֹל בְּתוּרָה וְלִית מֵאֵן דִּיכּוֹל לְמִיָּדוֹן פְּמִבְּוֹאָר בְּיְרוּשְׁלַמִי לְזֶה לֹא אַחֲלִיט דְּעַתִּי רַק אַחַר הַסְּפָמוֹת לְוָמָדֵי תוּרָה בַּד"צ: מַחֲמַת שֶׁהִיאַ קֶצֶת שְׁיִנוּי בְּהַמְעַשֶׂה לְפִי דְבָרֵי לְזֶה הַעֲמַתְתִּי דְבָרֵי אֱלֹהִים וּמִתּוֹכוֹ יוֹכַל לְרֵאוֹת תּוֹכֵן הַמְעַשֶׂה

לפי דבריהם אמנם גם לפי אשר העריף מעכ"ת הדין פשוט פאָשר פּתבתי רק אם נודע
בבירור שפּכר נפרע פעם אחת עפ"י עדים פּשרים לפי דתה"ק אזי יצטרף לשלוח לי
העסק מהקאמפערמיס ואז נוכל להשפיל אם מקרי שטר שנמחל שעבודו ואם יש בו
חשש מוקדם אף לע"ע לפי שהעתקתי תנרף המעשה לפי דברי בד"צ שפּקהלתכם א"צ
לכל זה והדין דין אמת פאָשר פּתבתי והי' שלום כו': סימן יג א' התו' בב"מ [דף פ"ב
ע"א] ד"ה גימא הקשו על רש"י דגריס לימא בדלא שנוין שיעור זוי קמפּלגי אָבל
בדשנוין שיעור זוי כ"ע ל"פ דהוי ש"ש והקשו בתו' דאמאי לכולי עלמא הוי שומר
שכר בשנוה שיעור זוי בנודאי או מטעמא דרב יוסף או מדרי"צ וא"כ עכ"פ פנגד מעותיו
הוי להיות ש"ש גם לר"א [אפי' בדלא שני] ויש לתרץ בהקדים לתרץ דברי רש"י ז"ל
שפירש בס"ד [דף פ"א ע"ב] דאמרינו לימא מתניתין דלא כר"א דתנו וכו' ופירש"י ז"ל
דס"ל לר"א דלזכר דברים לחוד נקטי' ורע"ק ש"ל דשקלי' לגוביינא וקשה היכי דשקלי'
לגוביינא הוי ש"ש ס"ס לע"ע אינו שלו ורק שקלהו לגבות ממנו ומאי הנאה מטי לי
דנהוי בהו ש"ש ואי משום דתפיס אזוי זה אינו דהא פתבו התוס' [בדף פ' ע"ב ד"ה דקא
תפיס] דמשום זה לא הוי הנאה דהא הלנה לו מעות בעין טוב הי' לו שלא להלוות ולא
לתפוס אחובי' ולא הנאה מחשב זה פלל וגם הא רש"י ז"ל לא פתב בההוא הנאה דתפס
אחובי' ורק פתב סתמא דשקלי' לגוביינא וזה נודאי קשה דלמה יחשב בשביל זה ש"ש
והאחרונים העירו בזה ונלע"ד דהנה קי"ל [בא"ה סי' כ"ט] באם אומר התקדשי לי במנה
ונתן לה משכון דמנה אין פאן משכון אין פאן וכתב הרא"ש ז"ל [בפ"ק דקדושין] דאם
אומר זכה בגוף המשכון ולא תחזירו לי עד שאאתן לה מעותיה שמקודשת משום דהוי
כמו שנותן לה גוף המשכון ורק אם יתן לה המנה תחזיר לו ותקנה לו המשכון אָבל לע"ע
קנוי לה משכון ומש"ה מקודשת פו העלו האחרונים בדבריו יעניין באבני מילואים [סי'
כ"ט סעי' ו' ס"ק י"א] וא"כ י"ל ה"נ דרע"ק ס"ל באם נותן לו משכון בשעת הלנואה
דמקנה לו המשכון עד שיחזיר לו המעות יחזור ויקנה אותו לו להלנה הגם שרשות ביד
המלנה לכופו להחזיר לו מעותיו מ"מ הוי פתנאי באם שירצה יחזיר לו משכונו אָבל כל
זמן שלא יחזיר לו המשכון הוא פקנוי בעד מעותיו שמלנה לו ורק שרשות ביד המלנה
להחזיר לו משכונו ולתבוע מעותיו וגם ביד הלנה רשות שיחזיר המעות ויחזור ויקנה
משכונו ויעניין במחנה אפרים דלשיטת רש"י ז"ל בכה"ג מיקרי קנין וא"כ לפי"ז פיון
דמקרי קנין מש"ה אם נאבד אבדו מעותיו משום דכל פמה דלא מחזיר לו משכונו קנין
הוא לו בעד הלנואתו ושלו נאבד וזה פוננת רש"י דשקלי' לגוביינא היינו בעד מעותיו
לקחו לקנין עד שיחזירו אף לכאורה קשה דא"כ אפילו נאבד באונס הוי להיות נאבד
מעותיו אף די"ל דז"א דהנה התו' מקשים בב"ק [דף ק"י ע"ב ד"ה דאדעתיה] דבכל מקח
שנאבד מיד הלוקח גימא אנו סהדי דאדעתא דהכי לא לקח ותירצו דתלוי בדעת שניהם
יעו"ש והעלו האחרונים דבדבר שלא נגמר עדיין ורשות בידו להחזיר אם ירצה באיזה
תנאי אם איתרע אונס אמרינו אדעתא דהכי לא קני אפילו בתלוי בדעת שניהם [א"ה
וענין במשנה למלך פ"ו מה' זכיה ומתנה שהאריך בזה] יעניין בנ"ב בח' יו"ד [סי' ס"ט]
וא"כ ה"נ דהא לא נגמר הקנין ורשות בידו להחזיר מקנינו ורק בתורת המשכון אם
איתרע בי' אונס שפיר אמרינו אנו סהדי דאדעתא דהכי לא לקח גם שתלוי בדעת שניהם
ומש"ה אם נאבד באונס חוזר המקח ולא הוי רק ש"ח וגובה מעותיו אף דעדיין תקשה

א"כ גם אם נגנב נימא אדעתא דהכי לא קני' ויהא פטור המלנה ויגבה חובו אף די"ל דמ"מ גם אם נתבטל המקח חייב בגניבה ואבידה כש"ש לפי מאי דמבואר בש"ע [ח"מ סי' קפ"ו ס"א וע"ש בסמ"ע] גפי אם לקח פלי לקנות בדבר שקצבתו ידוע אם התזירו דמקרי ש"ש בהוא הנאה שרצה לקנותו וכן מבואר גפי מתנה ע"מ להתזיר וכו' וא"כ מש"ה בגו"א חייב משום ההוא הנאה שרצה לקנותו עד שיחזירנו לידו אבל באונס פטור הגם שלקחו עד שיחזירנו לו מ"מ אנו סהדי אלו הי' יודע שיאבד לא לקחו ועפ"י"ז א"ש מה שס"ל לר"א שפטור משום דס"ל דלא לקחו רק לזכרון דברים ולא מקרי לוקח פלל ויתורץ לפי"ז קו' התוס' [דפ"א ע"ב ד"ה ד"ה] שהקשו דלרש"י ו"ל שכתב דנקטי' לזכרון דברים א"כ אמאי אינו משמט דהא אמרינו בב"מ דהיכי דנקטי' לזכרון דברים משמט וא"כ אמאי אינו משמט לר"א אפילו בשנה שיעור זוזו הא רש"י ו"ל כתב דנקטי' לזכרון דברים ובב"מ אמרינו דלכ"ע אינו משמט בשנה ש"ז ולפמ"ש א"ש דהנה המהרי"ו ו"ל כתב דאפילו אם לקחו שלא לשם משכון מ"מ דינו כמשכון יענין באה"ע סי' כ"ח [סעי' ט"ו בהג"ה וע"ש בב"ש ס"ק מ'] ולכאורה קשה על דבריו מהא דאמרינו בב"מ דאם אינו שנה ש"ז משמע דנקטי' לזכרון דברים וקש' לפי דברי מהרי"ו ו"ל אפי' אם לא לקחו למשכון מ"מ דינו כמשכון וי"ל דדברי מהרי"ו אינם אמורים רק באם שנה ש"ז אבל באם אינו שנה ש"ז לא הוי למשכון רק לזכרון דברים וא"כ לפי"ז י"ל כמו כן לדין לענינינו דנהי דפליג ר"א ארע"ק וס"ל דנקטי' לזכרון דברים מ"מ הא הוי ממילא משכון כדברי מהרי"ו ואף דנהי דהוי משכון מ"מ פטור אם נאבד דהא אנו סהדי אילו הי' יודע שצאבד לא הי' לקחו והיינו שהי' מפרש שיפטר ורק לרע"ק נהי שבטל המקח מעיקרו מטעם דאנו סהדי מ"מ הוי ש"ש בהוא הנאה שרצה ללקחו אף לר"א דבאמת לא נקטי' רק לזכרון דברים ורק דאנו אמרינו ממילא דהוי למשכון וכלוקח דמי עד שיחזיר לו מעותיו מ"מ כיון שצאבד אנו סהדי שלא אדעתא דהכי לקחו והנאה שהי' עד הנה שלו ג"כ אינו דאיני' נחשבת אצלו פלל כיון דלא לקחו רק לזכרון דברים ורק לרע"ק דס"ל דשקלי' לגוביינא היינו שיהי' שלו מקרי הנאה אבל לא לר"א ודו"ק: ועפ"י"ז מתורץ קו' תו' הנ"ל והוא די"ל דמטעמא דהוי פקנן הוי להיות נאבד פל החוב אפילו אינו שנה המשכון משום דהוי פקנן ע"ת אף די"ל אנו סהדי והנה י"ל דגם ר"א ס"ל כר"י מש"ה הוי ש"ש אם שנה כנגד מעותיו משום פרוטה דר"י אף לכאורה לפי מה דכתבנו בזה הוי כמו שמוכר לו ע"ת עד שיחזירנה וכי משום שלוקח דבר ע"ת יפטר מליפתו לענין ולכן באמת אין בזה משום פרוטה דר"י אף די"ל לפ"ז דלא שייך שוב לומר אדעתא דהכי לא קני דהא גם אם לא קנהו הוי ש"ש משום פרוטה דר"י וא"כ מש"ה חייב בגו"א לעולם משום קנן דהוי פשוטו עד שיחזירנו דהי' פקנן ע"ת כמו בתוס' בגוף המשכון ורק לכאורה שייך לומר אנו סהדי דאדעתא דהכי לא קנהו וכו'.

אף באמת לא שייך זה משום דגם אם לא קנהו הוי ש"ש משום פרוטה דר"י וא"כ מאי אנו סהדי איפא [כיון דאפי' תאמר דלא קנהו יתחייב לשלם מטעם ש"ש א"כ שוב אין פאן אומדנא ושפיר י"ל דקנהו] אף באם אינו שנה שיעור זוזי י"ל דבאמת גם לר"א ס"ל דהוי כמו שקנהו ורק דאנו סהדי שלא לקחו אם הי' יודע שיאבד ואי דהי' בלא"ה ש"ש משום פרוטה דר"י הא אילו לא קנהו לא הי' חייב עכ"פ רק בדמי שווי' אבל אם נימא שקנהו היינו שקנהו כנגד גוף החוב והיינו נגד פולו ומש"ה בטל המקח וממילא פטור

ולא הוי רק ש"ח דהא באמת לא נפטר כלל מפרוטה דר"י דהא הי' עד הנה מקח אכל
לרע"ק ס"ל פשמואל דהוי כמפרש שאם יאבד יפסד חובו ודו"ק בזה: עוד בסוג' זו ב'
הגהת אשר"י פתב [שם בב"מ דף פ"א ע"ב] הא דשמואל לא שניף שלא בשעת הלואתו
ותמהו עליו כל האחרונים למה לא אמרינן גם שלא בשעת הלואתו הא דשמואל ונ"ל
לתרץ בהקדים לפרש דברי התו' שכ' [שם דף פ"א ע"ב ד"ה וקא] דמש"ה אינו משמט
ועבר בפסח על חמצו של נכרי שנתמשפן אצלו בשעת הלואה משום פניו דבשלא בשעת
הלואתו קנהו לגמרי מקרי עכ"פ של אחיה בידה לענין שמיטה גם בשעת הלוחה וכן נמי
הוי מצוי אצלו לענין חמץ דכתיב לא ימצא והדברים מרפסי אגרי ואין להם פתרון כלל
דאטו משום דשלא בשעת הלואתו קנהו יהי' שלו גם בשעת הלואה לענין איזה מהדברים
וכי ימנע הדבר להיות שלו הא בלא דר"צ משפחת גונני שיהי' שלו ויענין במלחמות
שמדחה הסברא הזו בטוב טעם וגם הש"ך ז"ל [בסי' ע"ב סק"ט] הקזיק בזה, וכדי דלא
נשנוי' רבותינו בעלי התוס' ח"ו פטועים נ"ל לומר דנכונים דבריהם דהנה באמת מן
הסברא הי' לומר דמשכון יקנה להמלנה לשעבודו ובפרט למ"ד [דהיכא] דשעבודו
בפירוש כ"ע ס"ל דשד"א [וכ"ש] למ"ד דכל שעבודין דאורייתא אף יש מקום לומר
דמש"ה לא נקנה לפי מאי דמבואר בריטב"א קדושין [דף מ"ז ע"ב] גבי [השואל קנודם
מחבירו] הא דתקני משיכה בשומרים דמדאורייתא לא מהני משיכה פניו דאינו נקנה לו
גוף הדבר רק לתשמישו מקרי דבר שאין בו ממש וא"כ ה"נ דאינו מקנה לו גוף המשכון
רק לשעבודו מקרי דבר שאין בו ממש ואין בו חלות קנין כלל אף לפי מאי דראינו
דגילתה התורה שקונה משכון שלא בשעת הלואה א"כ הרי חזינו דיש קנין בכה"ג
לכאורה יש למילף מינה גם לשעת הלואה ואין לומר דהוא גזה"כ דדווקא שלא בשעת
הלואה דהא מילתא טעמא בעי מדוע לא גילף מינה גם לשעת הלואה וכאשר טען הש"ך
ז"ל ובאמת ברש"ב"ם ב"ב [דף קע"ה ע"ב] פתב למאן דס"ל שעבודא לד"א ס"ל דנהשיב
את העבוט איירי שלא בשעת הלואה ובתוס' שם [ד"ה דברי תורה] הקשו דמאי זה לענין
שעבודא.

אף לפענ"ד נראה דכוננתו על זה הדרך דהנה באמת יש מקום למילף מן שלא בשעת
הלואה רק ואם נימא דשעבוד הוי דבר שאין בו ממש וא"כ יש בו ריעותא לענין קנין
בשני צדדים חדא דאין יכול המקנה להקנות דבר שאין בו ממש ב' שאין נקנה במשיכה
שארין דבר הנתפס וכמבואר ברמב"ן ז"ל מביאו הש"ך ז"ל סי' ס"ו לענין קנית השטר
שהוא דבר שאין תפיסתו מוכחת עליו ואין משיכה או מסירה קונה רק באם שמקנה גוף
דבר הנמשך והנמסר אכל בדבר שחוזן ממנו לא שניף מסירה או משיכה דשעבוד לא
נמסר ולא נתפס ביד.

והנה לפי"ז נהי דגלי לן קרא שקונה משכון שלא בשעת הלואה א"כ נראה דבכה"ג שניף
בו קנין אף נהי דגילתה התורה שהוא דבר הנתפס ויוכל התופסן לזכות בו בקנין אכל
עדיין יש לומר דאין פח ביד המקנה להקנות דבר שאין בו ממש וגבי השבת עבוט דאיירי
שלא בשעת הלואה והב"ד המה שמקנים השעבוד להמלנה והוא שפיר זוכה בו אכל
לעולם י"ל דאין פח ביד (המלנה) [הלנה] להקנות לחצאין דבר שעבודו דהוא דבר שאין
בו ממש ומשיכה לא ילפינן מינה לשעת הלואה אף כ"ז לענין שנימא דהוי כשלו זה לא
לפי בשעת הלואה משלא בשעת הלואה וכנ"ל אף לענין שמיטה וחמץ דא"צ רק להיות

תופס השעבוד שפיר ילפינו פינון דשלא בשעת הלואה הוי שלו וקונה אותו ש"מ שהווא דבר הנתפס עכ"פ דאל"ה ע"י מה יזכה פינון שגילתה התורה דמהני תפיסה לדבר שאין בו ממש כה"ג שוב ממילא ידעינו שאינו משמט ועובר עליו בפסח דהוי מצוי בידו ונה סברת התו' ובאמת ראויין הדברים ונכונים המה.

ולפי"ז יש להסביר דברי שמואל שאמר אבד קתא דמגלא אבד אלפא זויי שהיא פהלקתא בלא טעם לכאורה ויענין בפ"י ז"ל ולפי הג"ל י"ל דסברת שמואל פה הוא דהנה פתב שם הריטב"א לימא דיהנה משיכה בשומרים מה"ת ואי דהוי דבר שאין בו ממש נימא שמקנה לו דבר לתשמישו כמו שאמרין בית לדירתו ותיגרז דא"כ פטר מאונסין דהא שלו נאבד והוי פלוקח לזמן אף הכא בנ"ד במשכון דיש לו פנגדו להלנה שפיר י"ל דמקנה לו גוף הדבר לשעבדו בעד מעותיו ומש"ה אבדו מעותיו בנאבד המשכון וא"כ י"ל דזה טעמא דשמואל דס"ל דמלנה לוקח המשכון שיהי' לו החוב בעין ויוכל להקנותו ולכן קונה מהלנה גוף המשכון לשעבדו וא"כ מוטל השעבוד על גוף המשכון והוי פאלו הוא בעין ויוכל למכרו ולעשות בו כל מה שירצה וא"כ צריף להקנות לו המשכון לגוף החוב ע"כ המעות המגיע להמלנה כדי שיהא פאלו הוא בעיני' ומש"ה ס"ל לשמואל דאם נאבד המשכון נאבד כל החוב גם בדלא שויי המשכון.

אף באמת שם בריטב"א מסופק בסברא זו אם דמי הקנאת הגוף לתשמישו לקרקע לדירה דהתם התשמיש יוצא מגוף הקרקע וקונה גופו לתשמיש שיוצא מהגוף דגוף הקרקע ראוי לצמח ממונו פירות מגופו וא"כ פשמקנה לו הגוף לפירותיו הוא דבר שיש התלות זה בזה אבל פלי לתשמישו שהתשמיש אינו נצמח מעצם הפלי אין התלות גוף הפלי לתשמישו והעלה לבסוף דיש מקום לומר דהוי פגוף לפירותיו יעו"ש ונ"ל דטעמ' פינון דאי אפטר לשעבוד להיות אם לא יקנה לו הגוף הוי שעבוד עם הגוף דבר אחד והוי פמקנה לו שהגוף יהי' שלו אם לא ישלם לו אף כ"ז בשעת הלואה דלא יוכל להקנות השעבוד לחוד א"כ הוי פמקנה לו הגוף לשעבודו אבל שלא בשעת הלואה דיוכל להקנות לו השעבוד דגלי קרא פדר"ז צ"צ ורק פדר"ז צ"צ לא הוי רק פפי שנוני' מאי יהני במאי שמקנה לו לשעבודו נגד פולו הא שעבוד הוי דבר שאין בו ממש ואי שמקנה לו גוף המשכון לשעבודו אפתי מאי התלות הגוף לענין השעבוד ואי שאינו יכול להקנותו הא שלא בשעת הלואתו השעבוד לחוד' נקנה להמלנה א"כ אין שום התלות לגוף הדבר עם השעבוד ומש"ה לא מהני הא דשמואל אפילו אם פירש וא"ש דברי הג"א ז"ל: ועפ"ז יש לתרץ קושית הקצות ז"ל [בסי' ע"ב ס"ק ב'] על הר"י בן מג"ש ז"ל שהר"י ז"ל פתב דשלא בשעת הלואה לא שייף קנין [אלא ע"י ב"ד] דבמה יקנה הא משיכה לא מהני לחצי דבר והקשה הקצות ז"ל דא"כ אמאי מקודשת האשה אפילו במשכון שלא בשע"ה דס"ס במאי קנתה האשה להמשכון.

ולפי דברינו א"ש דהנה הר"י ז"ל למד סברתו מדברי הגמ' דמנה אין פאן משכון אין פאן ואין מבואר האיף גלמד דין זה משם אף די"ל דגם הוא ז"ל ירד לסברתינו דהמשכון הוי לשעבודו פאלו דבר שאין בו ממש ורק שמקנה משום דהוי פמקנה גוף לתשמישו וכנ"ל אף ע"ז עדיין לא מהני דהא הגוף עדיין באמת גבי הלנה דהא אינו מקנה לו לחלוטין רק לשעבוד ובמה יקנה ולזה מתרץ דבאמת אינו קונה רק עפ"י ב"ד או בשעת

הלואותו שקונוהו בְּדָמִים אֲבָל מְשִׁיכָה לֹא מְהִינִי דְאִפְתִּי אֲגִיד גְּבִי הַמְּשַׁכֵּן וְאֵ"כ לְפִי"ז כ"ז
לְעֵנֵנו מְלִנָּה שְׁפִיר אֲמַרִּינוּ שְׁאִין קוֹנָה מְהִלְנָה פִּינוּן שְׁצָרִיךְ לְהַקְנוֹת לוֹ גּוֹף הַדְּבָר וְהוּא
אֲגִיד גְּבִי הַלְנָה אֲבָל אִם הַמְּלִנָּה קָנָהוּ שְׁלֵא בְּשַׁעַת הַלְנָאָה מְהִלְנָה עַפ"י ב"ד פְּדִינוּ וְאִת"כ
מְקַדֵּשׁ בּוֹ הָאִשָּׁה הִיא שְׁפִיר קָנָהוּ דְגְבִי הַמְּקַדֵּשׁ לֹא אֲגִיד כָּלֵל וְדו"ק.

וְכִינוּן שְׁלִפִי דְבָרֵינוּ כָּל הַקְנָנוּ הוּא רַק ע"י הַמְּעוֹת בְּשַׁעַת הַלְנָאָה אוֹ ע"פ ב"ד א"כ לֹא
קָשָׁה מַה שְׁמַקְשִׁים הַתּוֹס' [דָּף פ"ב ע"א ד"ה גִּימָא] לּוֹקְמִי כַכ"ע הַמְּתַנִּיתִין וּבְדִשׁוּוֹי'
דַּכ"ע אֵית לְהוּ דְשִׁמוּאֵל דְּזָה לִיתָא דְהָא בְּמַתְנִיתִין תְּנָא פִּירוֹת וּפִירוֹת אִין עוֹשִׁין חֲלִיפִין
וּבְגוֹף קו' הַקְצוֹת הַמְּעִינִין בְּרִשְׁבָּ"א וְרִיטְבָּ"א יִרְאָה שְׁעִיקָר הַטַּעַם דְּהוּאִיל וְהִגִּיעַ לָהּ הַנָּאָה
מְקוֹדֶשֶׁת יַעו"ש בְּדַבְרֵיהֶם: עוֹד בְּאוֹתָהּ סוֹגְלִי ג' הַתּוֹס' [דָּף פ"ב ע"ב ד"ה אִימּוֹר] מְקַשִּׁים
דִּיהִי שֵׁם בְּחַמֵּץ ש"ש מְטַעֵמָא דְשִׁמוּאֵל וְתִירְצוּ דְאִינוּ חֲזִיב לְבַעַר רַק כְּשִׁחֲזִיב בְּאֲוֹנְסִין
וְהִנֵּה לְדִידִין דַּק"ל דְחֲזִיב לְבַעַר בְּאַחֲרֵי הַתּוֹס' וְנ"ל דַּלְק"מ דְּהִנֵּה הַר"ב
כְּתַב [בְּסוֹף הַגְּהוֹת מְרָדְכִי דַב"מ] דְּאִם הַחֲזִיר הַמְּשַׁכֵּן דְּפִטוֹר מְשׁוּם דְּלֹא תְּפִיס לִי אֲזוּזִי
יַעו"ש בְּמְרָדְכִי וְהִנֵּה בְּאַמַּת בְּפִסְחָא דְאִסוֹר בְּהַנָּאָה וְשׁוּב לֹא תְּפִיס לִי אֲחֻבּוֹ לֹא שְׁיִיךְ
דְּשִׁמוּאֵל הֵגַם דְּאֲמַרִּינוּ אֲוִקְמִי רַחֲמָנָא בְּרִשׁוּתִי לְעֵנֵנוּ בַּל יִרְאָה הַנ"מ בְּדַבְרֵי שְׁהוּא בְּאַמַּת
שְׁלוֹ וְרַק מִפְּחֵ אִיסוֹרוֹ בְּאִינוּ לּוֹמַר שְׁלֵא יַעֲבֹר ע"ז אֲמַרִּינוּ בְּאִתְּרָא הַפְּתוּב וְעַשְׂאָה כְּאִלוּ הוּא
בְּרִשׁוּתוֹ אֲבָל אִם בְּאַמַּת אִינוּ שְׁלוֹ וְרַק דְּאֲמַרִּינוּ הוּאִיל וְתְּפִסִּי אֲחֻבְכִי הוּוּ כְּאִלוּ הוּא שְׁלוֹ
אִם שׁוּב אִינוּ תּוֹפְסוֹ לֹא אֲוִקְמִי רַחֲמָנָא בְּרִשׁוּתוֹ בַּע"כ לְעַבְרָא עֲלֵיו וְכִינְצָא בְּסִבְרָא זֹ
כְּתַב הַנ"ב ז"ל כְּמָה פְּעֵמִים וְא"כ לְפִי"ז לֹא קָשָׁה קוֹשְׁנִי הַתּוֹ וְז"ל וְרַק בְּאַמַּת הַר"י ז"ל
לְשִׁיטְתוֹ שְׁחוֹלַק שֵׁם עַם ר"ב בְּמְרָדְכִי [וְעִינִין בְּמְרָדְכִי סוֹף הָאֲוֹמְנִין וּבְהַגְהוֹת הַנ"ל] וְסוֹבֵר
שְׁגַם אֲפִילוּ אִם הַחֲזִיר הַדְּבָר הוּוּי ש"ש מְטַעַם דְּשִׁמוּאֵל אֲבָל לְדִידִין דַּק"ל בְּזָה כַר"ב הֵגַם
שְׁבַש"ע ח"מ [ס' ע"ב סַעִי ג'] פְּסִקִּינוּ בְּהַחֲזִיר הַמְּשַׁכֵּן פְּדַבְרֵי הַר"י ז"ל הָא הַעֲלָה
הַשְׁפִּיר דְּפִיִּסְקָא דִידִין הוּא מְשׁוּם דְּפִסְקִינוּ כְּדַר"י בְּלֹא טַעֵמָא דְּשִׁמוּאֵל אֲבָל בְּדְשִׁמוּאֵל
שְׁפִיר י"ל כְּסִבְרַת ר"ב ז"ל וְדו"ק: סִימָן יד [שְׁבוּעוֹת דָּף מ"ה] הַתּוֹס' בַּד"ה וְנִיחַת לִי
[וְכוּ] וִי"ל דְּהוּי לִי כַא"י אִם פְּרַעְתִּיךְ עַד סוֹף הַדְּקִיבּוֹר נִרְאָה לְכַאוֹרָה מְדַבְרֵיהֶם דַּס"ל
דְּמַחֲמַת טִירְדָא הוּוּי א"י מְמַשׁ וְלְכַאוֹרָה זָה תְּמוּזָה דַּא"כ מְדִינָא הוּוּי לְהִיּוֹת הַשְּׁכִיר נוֹטֵל
בְּלֹא שְׁבוּעָה וְאִי דְנִימָא דְהַתְּקַנָּה הִי מְשׁוּם לְהַפִּיס דְעֵתוֹ שְׁל בַּע"ה בְּשְׁצָרִיךְ דְּוּוֹקָא לְיִשְׁבַע
וְכַמוֹ שְׁפַתְבוּ בְּדִיבּוֹר שְׁאִח"ז וְז"ל (דַּל"ד לַא"י) (הֵכָא וְנִדְאִי שְׁהוּא עוֹמֵד וְצוֹחַ) וְכוּ דְזָה
וְנִדְאִי הַיְפוּדָּה מְמַה שְׁמִבְּנֹאֵר בְּהַסְוִיגְיָא דְעִיקָר הַתְּקַנָּה הִי לְטוֹבַת הַשְּׁכִיר וְלֹא לְגִרְוֵעַ זְכוּתוֹ
וְהִיּוֹתֵר נִרְאָה דְלִפִּי מַה שְׁמִבְּנֹאֵר בְּר"ן שְׁפַתְבוּ דַּא"ל כָּלֵל דְּהוּי א"י א"פ דְּבִשְׁלָמָא דְהַתְּמָה
מוֹדָה בְּעַצְמוֹ שְׁנַתְּחִיב וְסַפֵּק לוֹ אִם פְּרַעַו לֹא נְפִטֵר מְחֻזְקַת חֲזִיב אֲבָל הֵכָא הוּא טוֹעֵן
שְׁבִנְוִדְאִי פְּרַע וְרַק אֲנִן אֲמַרִּינוּ שְׁשַׁכַּח מְחֻזְקַת טִירְדָא בְּוִדְאִי אִין לְהַפְקִיעַ בְּזָה מְמוֹן וַע"ש
בְּדַבְרֵי וְלְהַסְבִּיר הַדְּבָר יוֹתֵר דְּהִנֵּה לְפִי מַאי דַּקִּי"ל בְּרִי וְשְׁמָא לֹא בְּרִי עֲדִיף מְחֻזְקַת
מְמוֹן וְהָא דַּא"י אִם פְּרַעְתִּיךְ חֲזִיב הִיא מְשׁוּם שְׁהִי עֲלֵיו חֻזְקַת חֲזִיב לֹא נְפַקַע מְחֻזְקַתוֹ
אֲבָל בְּאִם הוּא טוֹעֵן בְּבְרִי שְׁפַכְרָא נְפַקַע מְחֻזְקַתוֹ וְרַק אֲנִן חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא שְׁכַח בְּוִדְאִי אִין
לְהוֹצִיא בְּזָה מְמוֹן מְחֻזְקַתוֹ דְּהָא בְּרִי וְשְׁמָא לֹא בְּרִי עֲדִיף וְאִין לּוֹמַר שְׁהִי עֲלֵיו חֻזְקַת
חֲזִיב הָא לְפִי דְבְּרִי נְפַקַע חֲזִיבוֹ וְנִדְאִי אִין סְבָרָא לּוֹמַר שְׁבִשְׁכִיר יְהִי לְעוֹלָם עוֹמֵד בְּחֻזְקַת
חֲזִיב וּבְשְׁלָמָא הַתְּמָה דְהַלְנָה מְסוּפֵק אִם פְּרַעַע גַּם בְּלֹא טַעֵנַת הַמְּלִנָּה לֹא יִצָּא מְחֻזְקַת חֲזִיב
אֲשֶׁר הִי עֲלֵיו וְאִפְּי' אִם גַּם הַמְּלִנָּה טוֹעֵן שְׁמָא חֲזִיב עַכ"פ לְצַאת י"ש (וְהָא דְּפִטוֹר מְדִינִי

אדם דאיתרע החזקה הואיל וגם המלנה מסופק) אבל בשכיר ונדאי אם לא טען הפועל לא נפרעתי לא הי' שום חשש על הבעלים גם שהוא טרוד וא"כ בונדאי אין פאן שיניף לומר קלל חזקת חיוב ורק מחמת שהשכיר טוען שלא נפרע חיישי' שפא הבעה"ב שכתח מחמת טירדא ונהוי פשפא ונדאי הי' מהדין לומר פרי ושפא לאו פרי עדיף להוציא ממון מחזקתו וזה ברור למאוד.

ונ"ל דגם התוס' ו"ל מודים לזה ורק פיון שפתבו בסמוך [שם ע"ב ד"ה מתוך שי"ל לא שכתתי] גבי מה דנאמן במגו דלא שכתתי דמאי מגו הוא הא אנו אמרינו ששכת וכתבו דבעה"ב מסופק מחמת טירדא ומה שטוען שפרע משקר מש"ה נאמן במגו ובאמת דבר זה קשה למאוד א"כ אמאי לא נאמן בשבוע' דונדאי לא ישבע מספק וכאשר בעצמם הקשו פן [שם בד"ה פי מטא] ותירוץ שם קשה למאוד במה שתירצו שלא יתן לב להזכיר אפתי קשה וכי ישבע מספק וכי צריף לזפור דבר הלא גם עתה אין אצלו רק ספק ולכן נ"ל לומר דכוננתם דבאמת יש פאן שני חששות אחד דמחמת טירדא נשפח ממנו ונדמה בלבו שפרע זה חשש אחד שוב יש לחוש דילמא מחמת טירדא הוא מסופק ורק שמשקר וטוען פרי גם שבלבו יודע שאין ברור הדבר שפרע מ"מ טוען פן במזיד וא"כ א"ש מה שפתבו דבאמת אנו חיישינו מחמת טירדא מסופק דכו דרף העולם ורק דא"כ הוא שהוא מסופק בלבו א"כ חייב משום א"י א"פ דיש חזקת חיוב ורק דע"ז לכאורה הי' ליתן השבועה לבעה"ב דבונדאי מספק לא ישבע ויודה שהוא מסופק אף דזה ליתא דעדיין לא יצאנו מהחשש השני דילמא נדמה בלבו באמת שפרע וא"כ ח"ו ישבע לשוא ומטעם זה לחוד לא הי' יכולין לחייב הבעה"ב דא"כ הוא שנדמה לו באמת פטור הגם דחיישינו שפחמת טירדא הוא מ"מ הוי רק שפא ובכרי ושפא אין מוציאין ממון מחזקה וכנ"ל ורק שאנו חיישינו שפא הוא בעצמו מסופק א"כ איכא חזקת חיוב וחייב לשלם ורק דע"ז הי' מקום לתקן בשבועה דמספק לא ישבע ורק דאנו חיישינו פן באמת נדמה בלבו פן ויבוא ח"ו לידי ש"ש ולכן עקרהו ונתנו השבועה לפועל (וא"ל דיתקנו פן שישבע שפא לא פן ז"א דבונדאי לא מצינו שבועה פזה דחיישינו להערמה וק"ל) ומש"ה כשיש לו מגו דאזלא הך חששא דמשקר וא"כ ליכא למיחוש רק דלמא באמת נדמה לו שפרע א"כ פטור דברי ושפא לאו פרי עדיף מש"ה מהימן במגו ועפי"ז הרנוחנו לתרץ מה שהקשו התוס' [א"ה אולי פנונתו לרף מ"ו שם ע"א ד"ה לא] דכב"ב אמרינו במחולקים בקציצה דנאמן בעה"ב אח"ז ולר"י צריף דנקא (מ"מ) [הודאה במקצת] וא"כ בונדאי שמודה שאותו הדינר לא פרע וא"כ לא שיניף פאן חזקה דאין בעה"ב עובר בב"ת ואין שמ"ש ואמאי נאמן ולפמש"כ א"ש דהנה בונדאי י"ל הא דבעה"ב רמי אנפשי' לאח"ז פדי שלא יעבור על ב"ת הוא לאותו החשש דהוא מסופק וטוען במזיד שקר לאח"ז רמי אנפשי' ולהוציא נפשי' מחשש איסור ב"ת וכמו שאמרינו ספק מלנה יש לו עליו ומשום השבועה יפרוש ה"נ תוף זמנו משקר מחמת שהוא מסופק מתוך הטיירדא טוען פרי עד שייזפור אבל לאח"ז פדי שלא יעבור מספק בונדאי אינו משקר מספק אבל באמת עדיין החששא במקומה עומדת דילמא נדמה לו באמת שפרע ורק שפתבנו דמשום זה לחוד פטור באמת פיון דאין פאן חזקת חיוב פרי ושפא לאו פרי עדיף להוציא ממון מחזקה פנ"ל בשם הר"ן ו"ל.

אף באמת לפי מה דמבואר בריטב"א דלאח"ז לא שינה חזקת ממון משום שפבר תקנו תוה זמנו שיטול השכיר אין לבעה"ב פלל חזקת ממון יע"ש וא"כ פינו דליפא חזקת ממון בנודאי ברי ושמה ברי עדיף והוי להשפיר להיות נאמן דגם לאח"ז חוששין שמה נדמה לו שפרע בבירור מחמת טירדא וחזקת ממון ליפא וא"כ ברי עדיף ומש"ה הוצרה הגמ' להטעם שחזקה אין שכיר משהא שכתו וא"כ לפי"ז בקציצה א"ש בלא"ה דשם שפיר אית לי לבעה"ב חזקת ממון דהא מחולקים אם נתחייב לו מש"ה לאח"ז נאמן הבעה"ב דבשלמא בזמנו י"ל כמ"ש התוס' [שם דף מ"ד ד"ה אפי' קצץ] הטעם דהוי משואיל"מ ובאמת שתרמב"ן ז"ל פתב דלא שינה לומר פן פינו דהוא רוצה ליטבע ורק שאנו מספקין עליו לומר ששכח בשביל זה יהא משלם והר"ן ז"ל דחה דבריו משום דס"ס אינו נשבע משלם ונלענ"ד פשר הדבר כף דבזמנו שאנו מספקים דדילמא באמת יודע בלבד שהוא מסופק ורק שמשקר במזיד לומר כף קצצנו מחמת השבועה בנודאי יודה אם מסופק אם לאו ורק שאין לנו להשביעו דדילמא באמת נדמה לו שפך קצץ ויבא לידי ש"ש ח"ו וי"ל בזה שפיר סברת הר"ן ז"ל נהי דהוא רוצה ליטבע מ"מ כל כמה דאינו נשבע אמרינן שלא רמי אנפשי' עדיין ומשקרי וא"כ כל כמה שלא נשבע מחויב לשלם אבל לאח"ז דנותן לנפשו כדי שלא יעבור בב"ת ורק כל החשש הוא דילמא באמת נדמה לו כף שפרע ואין מוסרים לו שבועה ע"ז שפיר סברת הרמב"ן ז"ל דבשביל זה לא מקרי אינו יכול ליטבע פינו דהוא רוצה ליטבע ורק (שאין) [שאנו] מונעים אותו משבועה בנודאי אין ליטן עליו דין משואיל"מ וקל הדבר להבין דבשלמא בתוה זמנו דאנו אומרים מחמת הטירדא מסופק ורק כשימסרו לו השבועה יפרוש מספיקא בנודאי אם מונעין ממנו השבועה מחמת דילמא נדמה לו שפרע וכנ"ל שפיר מקרי משואיל"מ פינו דאנו אמרינן דאינו יכול ליטבע מחמת טירדא מסופק ואם היינו מניחין אותו ליטבע מעצמו הי' פורש דלא הי' נשבע מספק אבל בלאחר זמנו דאז אין ספק בלבד ורק שיוכל להיות שנדמה בעינו שפך קצץ וא"כ לפי דבריו מוכן הוא ליטבע ורק שאנו אין מניחין אותו בנודאי לא מקרי משום הא משואיל"מ ומש"ה פטור בלאח"ז משא"כ תוה זמנו דאמרינן מסתמא בעה"ב טרוד והדבר מסופק אצלו ואם יבוא להשבע לא ישבע א"כ כל כמה דלא נשבע מקרי משואיל"מ דהמניעה מהשבועה אינו מצידנו רק מחמת דבאמת מסופק דכל בעה"ב מסופק בזה דטרוד בפועליו ואיל"מ ומש"ה [במחולקים בקציצה לאח"ז] לא צריף שם להטעם דאין שכיר משהא שכתו מש"ה בעה"ב נאמן וזה שהקשה דהא עבר עב"ת באותו הדינר ז"א קשה כמבואר בראשונים דהי' רוצה ליטן לו והשכיר לא רצה לקבלו עד שיטן לו כפי תביעתו ועיקר קו' היא משום דלא שינה א"ש משהא שכתו וע"ז שפיר י"ל כנ"ל ודוק.

הינצא לנו מכל זה דעיקר טעמא הוא משום דחיישינן שמה מחמת טרדתו והוא מסופק משקר וע"ז הי' יכולין ליטן לו שבועה דבנודאי לא ישבע מספק ורק דחיישינן שמה באמת נדמה לו שפרע ולא יוכל ליטבע והנה לכאורה קשה ע"ז דא"כ יפטר בלא כלום דהא בדרבנן אין אומרים משואיל"מ ונה א"ל משום כדי חיינו תקנו דלפי הנראה מדברי התוס' [דמ"ט ד"ה לכל מגלגלין] דס"ל דלבסוף הדרי' בי' מהא טעמא לגמרי וצ"ל דבאמת מציינו גם בדרבנן משואיל"מ כמו גבי מת לנה בחיי מלנה [בשבועות דף מ"ז]

דְּכַתְּבוּ הַרְאִשׁוֹנִים דְּהַשְׁבוּעָה תְּמוּרָה אֲמַרִּינּוּ בִּי מִתּוֹךְ [ע' תו' ב"מ דצ"ז ע"ב דְּאֲמַרִּי בִּיתוּמִים כה"ג בְּשׁוּבָעָה דְּרַבְּנָן מִשׁוּאֵיל"מ] יַעֲוִינּוּ בַּהֲר"ג.

דְּשְׁבִיעוֹת הַבְּעָה"ב תְּמַרָּא לְהוּ נֶגֶד הַשְּׁכִיר וְתַקְּנוּ מִתּוֹךְ שׂאִיל"מ אֶף דְּלָרְב וְשִׁמוּאֵל [שָׁם בְּשׁוּבָעוֹת] דְּלֹא ס"ל מִשׁוּאֵיל"מ קָשָׁה לְמָה תַּקְּנוּ הַשְׁבוּעָה עַל (בְּעָה"ב) [שְׁכִיר] וְצ"ל דְּלִדְיָהּ וְהוֹסְבֵרְתַּ תְּרָדָא אֵלִים כ"כ עַד שׂא"י לִישְׁבַע דְּהוּי פְּאָנָן סְהָדֵי שׂא"י וְלֹא מִשׁוּם שְׂאָנָן מִחֲמִירִים עָלָיו פְּדֻבְרֵי הַר"ג וְצ"ל דְּבִאָמַת יֵשׁ לְסַפֵּק בְּיָהּ אִי הָיָה סְבָרָא דְּטִירְדָּא סְבָרָא גְדוּלָה מְדֻאֹרָ' אוּ שְׂאִינּוּ חֲשֵׁשׁ כָּלֵל מְדֻאֹרָ' לְטִירְדָּא וְרַק דְּרַבְּנָן הִתְקִינוּ פְּנֵי וּלְפִי דְּבְרֵי ר"ש ע"כ לֹא מְדֻאֹרָ' הוּא סְבָרָא שְׁטָרוּד וְהוּי א"י א"פ מִמֶּשׁ וּא"כ לִפ"ז לֹא קָשָׁה קוּ' הַרְאִשׁוֹנִים עַל הָא דְּפִסְקִינָן כְּרו"ש דְּנִצְאָמָן בְּמִיגוּ דְּל"ש וְהָא בְּגַמ' אִתּוּמְבוּ ר"ש דֹּא"כ ש"ש הִיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה וּלְפַמ"ש א"ש דְּהִנֵּה הַרְמַב"ן [א"ה אוּלֵי הוּא בְּדֻבְרֵי הַר"ן בְּסוּגְיָ' זֹו בְּשָׁם רַב שְׁרִירָא גְאֹוֹן] מְבִיא בְּשָׁם הַגְּאֹוֹן דְּבִאָמַת אִין זֶה מִיגוּ מְעַלְיָא כְּמ"ש הַתּוֹס' וְרַק הָא דְּטָרוּד אִינּוּ רַק מִפַּח הַתַּקְּנָה וְכִינּוּ שְׂיֵשׁ לוֹ מִיגוּ דְּלֹא שְׂיֵיךְ הַתַּקְּנָה שׁוּב בִּאָמַת אִינּוּ טָרוּד כָּלֵל דְּזוּלַת הַתַּקְּנָה לֹא אֲמַרִּינּוּ כָּלֵל שְׁטָרוּד וְכַה"ג פְּתַב הַתּוּמִים וְצ"ל וּא"כ א"ש דְּלָרְב וְשִׁמוּאֵל צ"ל דְּמַה"ת הִי' אֲמַרִּינּוּ שְׁטָרוּד וּא"כ לֹא שְׂיֵיךְ סְבָרָא הַנָּ"ל וְצ"ל דְּאֲמַרִּינּוּ מִיגוּ כַה"ג וְקָשָׁה א"כ ש"ש הִיכִי מִשְׁפַּחַת אֲבָל לְדִידָן דְּאֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ שְׁפִיר י"ל כְּנ"ל דְּהוּי רַק סְבָרָא דְּרַבְּנָן מִשׁוּם תַּקְּנָה וְשְׁפִיר אֲמַרִּינּוּ מִיגוּ כַה"ג וְדוּק נְגַם י"ל לְרַב וְשִׁמוּאֵל נְמִי לְמַסְקָנָא דְּלֹא הוּי תַּקְּנָתָא לְתַקְּנָתָא כְּנ"ל דְּאִין הַסְבָּרָא דְּטָרִיד רַק מִשׁוּם הַתַּקְּנָה וּא"ל דֹּא"כ לְמָה מְשַׁלֵּם דְּהָא הוּא טוֹעֵן שְׁפָרַע כְּקוּ' הַתּוֹס' וְצ"ל לִיתָא דְּעַדִּינּוּ מְחֻיָּב שְׁבוּעָה וְתַקְּנוּ תִּיכְף לְעַקוֹר הַשְׁבוּעָה מִמֶּנּוּ עַל בְּעָה"ב אֲבָל בְּס"ד דְּהוּי זֶה תַּקְּנָה לְתַקְּנָה א"כ דִּי אִם תַּקְּנוּ שְׁבִיעָה"ב טָרוּד וְהָאִיךְ יָכֻלוּ שׁוּב לַעֲשׂוֹת תַּקְּנָה לְתַקְּנָה לֹא מְרַשְׁמֵל וּלְהִכִי הוּי ס"ד דְּטַעַם טָרוּד הִיא מַה"ת וְשְׁפִיר הַקְּשׁוּ ש"ש ה"מ.

וְעַפ"ז א"ש דְּבְרֵי הַרְמַב"ם וְצ"ל שְׁפָסַק דָּאִם הַשְּׁכִיר חָשׂוּד פְּטוּר בְּעָה"ב מִשְׁבוּעַת הַתַּקְּנָה וְהַקְּשׁוּ עָלָיו דְּהָא עֵינְקָר הַשְׁבוּעָה רַמִּי עַל בְּעָה"ב וְרַק דְּעַקָר מְנִיָּה לְטוֹבַת הַשְּׁכִיר אֲבָל הִיכִי דְּהַשְּׁפִיר א"י לִישְׁבַע מְחֻיָּב הַבְּעַל בֵּית בְּשׁוּבָעָה וְכֵן מְבֹאָר בִּירוּשְׁלַמִי הִי' שְׁנִיָּהֶם חָשׂוּדִים תְּלִי' בְּפִלְגוּגְתָא [דְּר"מ וְר"י] אֲלָמָא דְּעַקָר שְׁבוּעָה מְקוּמָה אֲצֵל בְּעָה"ב יַעֲוִינּוּ בְּשִׁי"ף וְצ"ל [סִי' פ"ט ס"ק ג'] וּלְפַמ"ש א"ש דְּהִנֵּה הַרְמַב"ם וְצ"ל פְּסַק גְּבִי שְׁבוּעָה דְּרַבְּנָן פְּגוּן פּוֹגֵם שְׁטָרוּ וְכַדוּמָה דָּאִם הוּא חָשׂוּד אִינּוּ נוֹטֵל וּמְבִיאֵו הַמְּחַבֵּר [בְּסִי' צ"ב ס"ט] וְהִנֵּה לִפ"ז בְּנֻדָּאֵי הַדְּבָר מְסַתְּבָר מָה הֵתֵם שְׁמַדִּינָא הוּי לִי לִיטוּל בְּלֹא שְׁבוּעָה וְכִינּוּ שְׁהַטִּילוּ עָלָיו שְׁבוּעָה שׁוּב אִם אִינּוּ יִשְׁבַע אִינּוּ נוֹטֵל וּפְטוּר הַלְוָה (מִשְׁבוּעָה) [בְּשׁוּבָעָה] מְכ"ש גְּבִי שְׁכִיר דְּמַדִּינָא גַם בְּשׁוּבָעָה לֹא הוּי לִי לִיטוּל אִם אִינּוּ נִשְׁבַּע דְּאִינּוּ נוֹטֵל וְטַעַם הַרְמַב"ם וְצ"ל פְּשׁוּט מִשׁוּם דְּהוּי מִשׁוּאֵיל"מ דְּגַם בְּדְרַבְּנָן אֲמַרִּינּוּ פְּנֵי לְעַנְיָן לִיטוּל דָּאִם אִינּוּ נִשְׁבַּע כְּדָרְךָ שְׁתַּקְּנוּ אִינּוּ נוֹטֵל וְרַק דֹּא"כ קָשָׁה גְּבִי שְׁנִיָּהֶם חָשׂוּדִים אֲמַאי יִשְׁלַם הָא הוּי הַחָשׂוּד שְׁעָלָיו הִי' מוֹטֵל לִישְׁבַע שְׁפָנְגָדוּ לוֹ כְּמוֹ מְחֻיָּב שְׁבוּעָה לִיטוּל וְאַנְי"ל וְהוּי לְהִיּוֹת דִּינָא שְׁלֵא לִיטוּל כְּלוּם אֶף דְּזֶה מְתוּרָץ בְּדֻבְרֵי הַתּוֹס' וְצ"ל [ע"ש בְּתו' שְׁבוּעוֹת דְּמ"ז ד"ה מִתּוֹךְ הַבְּנֵן] שְׁכַתְּבוּ דְּמ"מ ל"ד שְׁבוּעַת הַתּוּרָה שְׁהוּא מְנוּטֵל עַל הַמ"מ לְשְׁבוּעַת

התקנה שמוטל על התובע ומש"ה הוי זה שמחוייב לישבע מה"ת משואיל"מ ולא השגי שאינו מוטל עליו רק שבועת התקנה יע"ש וא"כ לפ"ז פאן בשכיר דגם שבועת בעה"ב נמי לא הי' רק מתקנה ממילא שוב אמרינן בשבועת השכיר כי עקרהו מבעה"ב ותקנו עליו דאם הוא חשוד ואי"ל מפסיד פדין משואיל"מ וכמו שאמרינן בפוגם אף כל זה למאן דאית לי סברא זו דמתוך אכל מאן דלית להו פלל מתוך לא ליטול ולא להפסיד היינו ת"ק דמתני' לדידי' שפיר גבי שכיר [חשוד נשאר] (בשבוע') (השבועה) אצל בעה"ב ומש"ה שפיר קאמר הירושלמי [דבשניהם חשודי'] דתלמי' בפלוגתא אי חזרה שבועה למקומה היינו למאן דס"ל מתוך פטור לגמרי מתוך שאי"ל יפסיד אכל למאן דלית לי' פלל מתוך רק יחלקו בנדאי גם גבי שכיר כן הוא ודו"ק פי זה ברור: שם בתוס' ד"ה לא קצצתי וכו' וקשה דהקא הרי שקה ועבר וכו' ונלע"ד ליישב עפמ"ש ליישב קו' התוס' בב"ב [דף מ"ו ע"א ד"ה אלא] שמקשים פיון דליפא עדים א"כ נאמן במיגו לרו"ש וישבתי דהנה הטור בח"מ [בסי' קל"ג] פתב דאם ראהו בידי ואומר משפון הוא בידי על פה וכו' אינו נאמן פיון דבשעה שפא לפני הב"ד שוב אין לו מיגו אין להאמינו פיון שעתה ראהו בידי וכתב הש"ך [בסי' ע"ב ס"ק צ"א] (דלוקח) (דלקוח) נאמן פיון דלא הודה לו תיקף וא"כ יש לו מיגו אכל באומר פה וכו' מגיע לו עליו הרי שהוא (פלל) [של] חבירו והוי לי' תיקף עדים וראה ומה שאומר שמגיע לו הוא תלי' בשעת פסק דין ואז שוב אין לו מיגו יע"ש וא"כ לפ"ז לק"מ די"ל דאירי דתיקף בשעת ראי' [נפל ביניהם המחלוקת דנה] אמר פה וכו' קצצתי לו [והשכיר אומר כו"כ] וא"כ במיגו דלהד"ם [או לקוח] אינו נאמן [השכיר] פדברי הטור אכל מ"מ נאמן משום דבעה"ב טרוד בפועל' פדין כל שכיר ואי דיש לבעה"ב מיגו וא"כ ונדאי זוכר זה ליתא דהא איפא נמי ראי' להשפיר דבעה"ב עדיין טרוד והוא אומר אמת דיש לו ג"כ מיגו ואי דהוי מיגו למפרע הא לפי דברי הש"ך ז"ל הוא דווקא היכי דצריף להאמינו במיגו א"כ ליפא מיגו בשעת פסק בית דין אכל פאן נאמן כמו כל שכיר בזמנו ורק דהי' ה"א דבעה"ב ונדאי אומר אמת דאי רצה הי' אומר לא שכרתיך נגד זה יש ראי' להשפיר דלא כן הוא דהא יש לו ג"כ מיגו [בשעת ראי'] וסליק מיגו נגד מיגו והעמידו על הדין דנאמן השכיר דבעה"ב טרוד ומינשב קו' התוס' בב"ב [ר"ל דמיגו למפרע שייך רק אם עיקר הנאמנות הוא משום המיגו אכל הקא עיקר הנאמנות הוא משום דבעה"ב טרוד רק ביש לו מיגו אין לנו להחזיקו לטועה ומשקר עיין תוס' מ"ה ד"ה מתוך א"כ פאן דעכ"פ אין להחזיק גם השכיר למשקר דהרי בשעת שנפל המחלוקת הי' לו מיגו וא"כ סליק מיגו פנגד מיגו] וא"כ ממילא ל"ק קו' התוס' הקא דהא שקה ועבר דהנה לכאורה עדיין קשה על דברי הנ"ל דהא מיגו דהשפיר ה"ל מיגו להוציא דלא אמרינן אף הלא בברי ושמא אמרינן מיגו להוציא והקא הרי הבעה"ב טרוד ושפיר יש להשפיר מיגו פנ"ל אף כל זה תוך זמנו אכל לאחר זמנו דשוב זוכר בעה"ב ורק דצריף הטעם דאין שכיר משהא שכרו משום דלא ברור כל פה הסברא כמש"כ התוס' [דף מ"ה שם בד"ה פי ובד"ה וכי] מ"מ שוב לא הוי לי' מיגו דל"ש ואמרינן שפיר דזוכר וא"כ הוי לי' ממילא מיגו דהשפיר מיגו להוציא נגד ברי וברי ולי' ומש"ה בעה"ב נאמן מטעם מיגו דמהני לי' המיגו עם הסברא דאין עובר על ב"ת (דעיקר הקו' הוא מהא דאין משהא שכרו פמבואר בתוס' בב"ב [ד"ה נתנה לו]) להחזיקו בטענות ונדאי ושוב ליפא מיגו להשפיר דהוי ברי (ושמא)

[ויבְּרִי וְהוּי מִיגוֹ לְהוֹצִיאֵן וּעַפ"ז מִינֹשֵׁב מִמִּילָא מַה שְׁהִקְשׁוּ עוֹד בַּב"ב [שֵׁם בַּד"ה אִי דְאִיכָא עֲדִים] דְּלָמָּה לִי לְהַתְּנָא לֹוּמֵר נְתִנָּה לֹוּ לִימָא דְרָאָהוּ בְּיָדוֹ וּלְפַמ"ש א"ש דְּבָרָאָהוּ בְּיָדוֹ דְּהוּי לִי מִיגוֹ לְהַחְזִיק א"כ יֵשׁ לְהַשְׁפִּיר מִיגוֹ [בְּשַׁעַת שְׁנַפְל הַמַּחְלוּקָת] דְּלֹא יֵרָאָהוּ וְא"כ גַּם לֹאח"ז אֵינּוּ נֶאֱמָן דְּחֻזְקָה דְּאִין שְׂכִיר מִשְׁהָא לֹא שְׂיִינָּה פֶּאן שְׂפָבֵר הַשְׁהָא וְדו"ק: סִימָן טו לְכַבּוֹד יְדִידֵי הָרַב הַגָּדוֹל הַמְּפֹרָסִם מו"ה יִשְׂרָאֵל הִילֵל נ"י.

מְכַתְּבוֹ הַגִּיעֵנִי וְאֲשֶׁר בִּיקָשׁ מִמֶּנִּי לְחֻזוֹת דְּעַתִּי בְּעִנְיָן שְׂפַתְב לִי הִנֵּה בְּעַת הַיּוֹתִי אֲצֵל אַדְמ"ו הַקְּדוּשׁ נ"י לֹא הִי הַפְּנָאִי מְסַפִּיק עֲמָדִי לְעִינְיָן בְּדְבָרָיו. אוּלַם בְּבוֹאִי לְבֵיתִי עֵינְיָתִי בְּדְבָרָיו וְאֲשֶׁר נִסְתַּפַּק מֵע"כ בְּטַעֲנוֹת לֹוּי שְׁטַעֲן שְׂפָבֵר יֵצֵא י"ח בְּמִקְצַת חֲפִיצִים שְׁהַחְזִיר שְׁמַעוֹן שְׁשׁוּיִן הָאֲרַבְעִים רִינְשׁ שְׁנָתָן רְאוּבֵן בְּאִמַּת דְּבָר זֶה מְבֹאֵר בְּתַשׁוּ' הָרֵא"ש פְּלָל ס"ט מְבִיאֵו (הַב"ש) [הַב"י בַּחו"מ] סוּף ס' קכ"ו וְנ"ל רְאוּבֵן קָנָה מִשְׁמַעוֹן תְּבוּאָה בְּסוּף יָדוּע וְעֵשָׂה שְׁמַעוֹן שֵׁט"ח עַל רְאוּבֵן וְקוֹדֵם שְׁקִנּוּ מִיָּדוֹ אָמַר לְשְׁמַעוֹן מִי יִתֵּן לֹוּ תְּבוּאָה זֹו אָמַר לִי שְׁמַעוֹן יְהוּדָא יִתְּנָנָה לָּהּ וּבְאוֹתוֹ מַעְמָד קִיבֵל יְהוּדָא ע"ע לְתַת לְרְאוּבֵן הַתְּבוּאָה וְכו' עַד וְעוֹד טַעֲנָן אִפִּי' יִתְחַיֵּיב לְתַת לְרְאוּבֵן שׁוּם דְּבָר אֵינּוּ חַיֵּיב לְתַת לֹוּ אֲלֵא מַעוֹת כְּפִי מַה שְׁהִי שְׁנֵה הַתְּבוּאָה בְּשַׁעַת שְׁקִיבֵל עָלָיו וְלֹא כְּשַׁעַר שֶׁל עֲכָשָׁיו וְהַשִּׁיב פִּינּוֹן שְׂרְאוּבֵן לֹא רָצָה לְשַׁעֲבַד עַצְמוֹ לְהַתְחַיֵּיב בְּאֵלוֹ הַמַּעוֹת עַד שְׁיְהוּדָא אָמַר לִיתֵּן לֹוּ דְמִיָּהֶם דְּהִינּוּ הַתְּבוּאָה הָוִי לִי תֵּן לֹוּ וְאֲנִי נוֹתֵן לָּהּ דְּהוּי קַבְּלָן וְכו'.

עַד וְכֵן נִמְי אִם הִי לְשְׁמַעוֹן בְּאוֹתָהּ שַׁעַת תְּבוּאָה בְּרִשׁוֹתוֹ הַסְּכוּם אוֹתוֹ תְּבוּאָה שְׁנַתְחַיֵּיב לְרְאוּבֵן אִפִּי' לֹא יֵצֵא הַשַּׁעַר אוֹ אִפִּי' קָנָה מִמֶּנּוּ הַתְּבוּאָה בְּפַחוֹת מִשַּׁעַר שְׂבִשׁוּק חַיֵּיב לִיתֵּן לֹוּ תְּבוּאָה אֲבָל אִם לֹא יֵצֵא שַׁעַר מְפֹרָסִם וְגַם לֹא הִי תְּבוּאָה לְשְׁמַעוֹן אֵינּוּ חַיֵּיבִים לֹא שְׁמַעוֹן וְלֹא (רְאוּבֵן) [יְהוּדָא] רַק הַמַּעוֹת שְׁנַתְחַיֵּיב רְאוּבֵן לְשְׁמַעוֹן עַכ"ל הָרֵי לְהַדְּנִ' דְּמַתְחַיֵּיב עָרַב בְּכָל הַמִּקְח אֲפִי בְּמַה שְׁשׁוּהָ יוֹתֵר מִכְּפִי שְׁנָתָן הִלָּה עַל פִּיו וּמְבֹאֵר בַּחו"מ ס' ר"ה סְעִיף ג' פְּשָׁרָה דִּינּוּ כְּמִכָּר ע"כ בְּנִידוֹן דִּינּוֹ הָוִי כְּאֵלוֹ לְקַח רְאוּבֵן בְּאֵלוֹ הַמַּעוֹת אֲרַבְעִים רִינְשׁ אֵת הַחֲפִיצִים וְאֲפִי שְׁשׁוּיִים יוֹתֵר מ"מ מַתְחַיֵּיב לֹוּי הָעָרַב לְהַעֲמִיד לֹוּ מִקְחוֹ אוֹ דְמִיו כְּמוֹ שְׂמְבֹאֵר בְּתַשׁוּ' הַנ"ל וְזֶה נ"ל בְּרוּר.

אֲמַנָּם מִטַּעַם אַחַר אֲנִי מְסוּפָק בְּדִין זֶה דְּהִנֵּה כְּתַב הַטּוֹר בְּסִי' קל"א וְנ"ל כְּתַב הָרַמְבַּ"ם רְאוּבֵן שְׂמִכְר שְׁדָה לְשְׁמַעוֹן וּבָא לֹוּי וְקִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵי הַמְּכִירָה אִפִּי' בְּשַׁעַת הַמְּכִירָה לֹא נִשְׁתַּעֲבַד וּמְבִיא הַב"י טַעֲמוֹ שֶׁל הַרַה"מ וְנ"ל הַנְּרָאָה בְּדַעַת רַבֵּינוּ שְׁעָרְבוֹת פִּינְצָא בְּזֶה אֵינּוּ כְּשָׂאֵר עָרְבוֹת שְׁהוּא ע"ד שְׁהַמַּעוֹת יִגְבֶּה מִהַלְוָה אוֹ מִהָעָרַב אֲבָל עָרְבוֹת דְּמִכָּר שְׁנוֹתְנִין הַמַּעוֹת ע"ד לְהַשְׁתַּקַּע נוֹתְנִין וְאֵינּוּ אַחֲרֵי הַמַּעוֹת עַל הַדְּמִים רַק עַל הַקְּרָקַע אִם יִטְרַפּוּהָ מִמֶּנּוּ תַדַּע לָּהּ דְּנוֹדָאִי אִם הוּקְרָה אוֹ הוּזְלָה וְטוֹרְפָה ב"ח דְּמוֹכַר מְגָבָה לְלוֹקַח כְּפִי מַה שְׁהוּא שְׁנֵה בְּשַׁעַת שְׁטַרְף לֹא כְּפִי הַדְּמִים שְׁקָנָה וּלְפִיכָּה אֵינּוּ הָעָרְבוֹת עַל הַמַּעוֹת אֲלֵא עַל הַקְּרָקַע וְהִיא עַל תְּנָאִי אִם יוֹצִיאָנָהוּ מִיָּדוֹ וְאֵינּוּ כְּעָרַב דְּהַלְלוּנָאָה שְׁהָעָרַב מוֹצִיא הַמַּעוֹת מִת"י וְכָאן הַלּוֹקַח מַחְזִיק בְּקְרָקַע וְאֵינּוּ לֹוּמֵר כְּאֵנְעַל אֲמוֹנָתוֹ הַלְלוּהוּ וְיֵשׁ בְּעָרְבוֹת אֲסַמְכָתָא וְכָבֵר כְּתַבְתִּי שְׂאֲף בְּקִנְיָן יֵשׁ דִּין אֲסַמְכָתָא עַכ"ל הַרַה"מ וּבב"י כְּתַב וְנ"ל וְלִי נִרְאָה דְּכְשָׂאֲדָם מְלוּנָה לְחַבְּירוֹ וְהִלָּה נִכְנָס לֹוּ עָרַב בְּשִׁבְלֹו פִּינּוֹן דְּמְלוּנָה לְהוֹצֵאָה נִתְּנָה מַעַת שְׁנִכְנָס עָרַב אַדְעַתִּי' שְׁיּוֹצִיא זֶה הַלְלוּנָאָה וְיִפְרַע הוּא בְּעַדוֹ הַלְכָּה לֹא הָוִי אֲסַמְכָתָא אֲבָל בְּעָרַב דְּשְׁדָה פִּינּוֹן שְׁנֵה רוּאָהוּ שְׂמוֹכַר שְׁדָה וְאֵינּוּ עָלִי' מְעָרְעֵר וְנוֹדָאִי כְּמַתְעָרַב אַדְעַתִּי'

דקים לי שלא יוציאוהו מת"י זה נחית ואלו הי' יודע שיוציאוהו מת"י לא הי' מתערב הלפך הוי אסמכתא עכ"ל הב"י.

והנה לפי סברת הרה"מ שפתיב דהיכא דלא ערב על המעות הוי אסמכתא א"כ ה"נ דלא נעשה לו ערב שיוחזר לו המעות רק על התפיצים והתפיצים כבר הושאל לשמעון א"כ שלא בשעת מתן מעות הוי אסמכתא וגם לטעם הב"י דשאר ערב לא הוי אסמכתא פיון דנחית אדעת זה שיוציא הוא המעות והוא יפרע בעדו א"כ ה"נ פיון דלא ערב לו בעד המעות הוי אסמכתא ממש דהוא סמך דעתו' שמסתמא יחזיר לו התפיצים ותל' זה בפלוגת' הפוסקים בתולה בדעת אחרים אי הוי אסמכתא או לא ומבואר דברייהם בסי' ר"ז ורמ"א שם [בסעי' י"ג] פסק דהוי אסמכתא א"כ לא יכול להוציא מלוי אמנם באמת דברי הב"י תמוהים במה שפתיב דבשאר ערב ליכא אסמכתא הא מבואר בהד"ל בגמרא [ב"ב דף קע"ג ע"ב] דבכל ערב הוי אסמכתא רק בהאי הנאה שעל אמונתו הללוהו גמר ומקני א"כ הכי נמי אף דהוי אסמכתא גמר ומקני בהאי הנאה דנתן מעות ע"י.

אף יש ליישב דעת הב"י דהנה הרשב"ם שם פירש בהאי [הנאה דוקא מהימן] דגמיר ומקני הוי פאלו הלנה לו בשליחותו ופי' דבריו כף הוא דהנה באמת באשה שאמרה תן מנה לפלוני ואקדש לה שמקדשת מדין ערב [בקדושין דף ז'] והיינו בהאי הנאה שנתן עבורה הוי פאלו היא קבלה המעות אף מבואר שם [דף ח' ע"ב] דאם אמרה תני על גבי סלע פיון דלית לה הנאה אף שנתן על פי' אינה מקודשת פיון דלית לה הנאה לא הוי פאלו נתן לה [א"ה עיין בש"ף שם בשם הרמב"ן ודו"ק] וזה ג"כ פנונת הרשב"ם דמה שנתן ללוה הוי פאלו נתן לערב וערב נתנם ללוה ע"י שלוחו רק דזה דנוקא ביש לו הנאה מיני' וזה פנונת הגמ' פיון דאית לי' הנאה משעבד נפש' ואין פנונת הגמ' דמשעבד נפש' על תנאי רק תיקף בשעת הלנואה הוי פאלו הלנה לערב ומשעבד מעתה בלי שום אסמכתא ומכ"מ גובה מהלנה תחילה כמו בשיעבוד נכסים דאין גובים במקום שיש בני חורין ויש להאריך בזה בפלוגת' רבן גמליאל ורבנן ואין כאן מקומו וד"ל.

אבל היכא שתולה הערבות באסמכתא אינו משעבד פלל ודברי הב"י א"ש. ועפי"ז מיושב דברי הרמ"א סי' ככ"ט ס"ח במה שהקשו עליו האחרונים מסי' קל"א סי"ב פמבואר בתנאים וגם קוש' התנאים והג"ת שהקשו על הב"י לא קשה ודו"ק.

היוצא לנו מכל הנה"ל דזה הוי ספיקא דדינא אוילם אחר דבש"ע ואחרונים לא הונכרו טעמים של הרה"מ והב"י הנה"ל אף הסמ"ע [בסי' קל"א ס"ק י"ח] מרמזם בקצרה. וגם בתשו' רא"ש מבואר דערב פהאי גוונא מחייב כמו שהביאותיו לעיל וגם הראב"ד וסייעתו ס"ל דאף באסמכתא ממש מחויב הערב [פמבואר בסי' קל"א] אין ספיקו דהרה"מ והב"י מוציא מידי ונדאי של הטור ורא"ש ושאר פוסקים לכן הנה"ל דחייב לשלם בעד פל התפיצים פיון דלהלכה גופי' לא ברור להב"י דינו מדהשמיטו בש"ע: סימן טז שאלה ראובן לזה משמעון ארבע מאות זה פסך ובעבור שיהי' שמעון בטוח על סך הנה"ל הי' מוכרח ראובן ליתן לו משפנות ע"ז אף בשביל איסור רבית נתן לו ראובן הנה"ל פתיב שמכר לו את המשפנות הנה"ל במקרה גמורה בעד סך הנה"ל ועתה כאשר רצה ראובן הנה"ל ליתן לו את הסך הנה"ל עם רנוחים כאשר התנו בשעת נתינת המעות הנה"ל

לא רצה שמעון לקבל ממנו בהחזרה וטען באשר שמכר לו ראוּבן את המשפנות הנ"ל והראה לפני גם את הפתב הנ"ל שנכתב פדין וכד"ת.

וראוּבן טען באמת שמכר לו את המשפנות הנ"ל אף שעשה פן רק להפקיע איסור רבית ולא הי' דעתו כלל לשם מכירה גמורה וגם שמעון הבטיח לו אחר שנתן לו את פתב המכירה הנ"ל בעת שיתן לו בהחזרה ד' מאות זה' פסוף יחזיר לו בהחזרה את המשפנות הנ"ל: תשובה הנה דברי הצ"צ [סי' כ'] בכאן תמוהים מאד שכ' ונ"ל יראה דצריף ליתן לו לפדות המשפנות דלא מכר לו התכשיטין אלא לענין היתר רנוחים אבל לא לקנות ממש עכ"ל ונה דבר שא"א שיהא המכר בטל ויהא מותר ליקח הרבית וכבר מבואר דבר זה בטוח"מ [סי' ר"ז] שהקשה על דברי הרמב"ם ז"ל שגראה מדבריו שהתנאי קנינים ואפ"ה מותר ליקח הרבית והרבה תירוצים נאמרו בזה ויענין בס' מ"ע ר"ב [א"ה אולי צ"ל בסמ"ע סי' ר"ז סעי' ז'] ובאחרונים ועט"ז עכ"פ לדברי פולם להלכה היכא שהמכר בטל בעצמו שהני רבית גמורה ומה שרצה הצ"צ לומר דהמכירה לא הי' רק בעבור היתר רבית ומביא ראי' מדברי תוס' [ב"מ דף] ס"ג [ע"א ד"ה בשמש] שכתבו דהמשיכה רק להתיר הפסיקה קשה טובא דהרי סימיו התוס' בדבריהם והכא הני זביגי והיינו התם שפאמת לקח ממנו תבואה רק שמדרבנן אסור קודם שיצא השער רק ביש לו לזה שפיר שייף סברת התוס' פנין דעצם הדבר הוא מקח ממש ורק להתיר האיסור דרבנן עשה משיכה אבל באמת הרשות ביד הלוקח [לאכול] אותם הפירות דהא לא לקח ממנו פירות ידועים בדוקא אלו ומה שמשוף אלו הי' שלא יתא מחזי כרבית אבל בגידון דהצ"צ דקיצץ ממש והני רבית דאורייתא לא מהני המקח להתיר איסור דאו' פנין דהמקח מה"ת אינו פלום ודברי הצ"צ צ"ע מאד.

ובאמת בעיקר הדין אם המנהג מקומכם לעשות היתר באופן מכירה זו א"כ בנדאי בטלה המכירה צריף להחזיר בלא רבית כמבואר ברמ"א סי' קע"ד [סעי' א'] אף אפי' אם אין מנהג זה במקומכם מ"מ כפי לשון השאלה שפא ללות ממנו ולא רצה ללות לו בלא משפנות נתן לו משפנות ולהיתר הרבית נתן לו שטר מכירה הנה ונדאי גראה בבירור ואומדנא דמוכח שלא הי' פנונת המוכר למפור ורק להתיר הרבית ולכן בטילה המכירה כמבואר בשו"ת מהרי"ט סי' ק"ג מח"א ונ"ל ומינה לאלו המכירות הנהגות בזמנינו זה בין בבתים בין במשפנות זהב וכסף שהדבר ידוע שאימתי שירצה הלנה יחזיר את מעותיו לוקח את שלו שזו היא רבית של תורה כו' עוד אני אומר בענין הבתים פל שהיתה בתחלה בדרך הלואה שהעדים מעידים שלא הוצרך אלא ללות אעפ"י שאם היתה המכירה מראש ועד סוף ולא הוזכר פלל חזרה פנין שפל המכירות הנהגות הני בענין זה אף מה שבסתם סתמן כפירושו ונאנו סהדי שע"ד פו היתה המכירה דאומדנא דמוכח הוא שאין אדם מוכר בית שנה מאתים במנה ובכרט ביתו שהוא דר בה וחוזר ומשכירו ממנו עכ"ל ובתשו' מהריק"ש דף ק"פ ע"ב וכן פסק [הנ"י בח"מ ר"ז] [הב"י ביו"ד מובא ברמ"א קע"ד סעי' א] ואפ' לדברי הרשד"ם ז"ל שמתיר וכן מהריב"ל ז"ל מ"מ בגידון פנה שלא דיברו פלל ממכירה רק מהלואה ומה שנתן לו השטר היא רק לתורת משפנות אבל לא לקנין כ"ע מודים דמפקינן והלנה יתן לו הקרן בלא רבית: סימן יז שאלה בגידון תרי הצדדים ה"ה מו"ה יעקב ברעט ומ' שלמה בר' משה שו"ב איף שר' יעקב רוצה לפתוח פתח למקום פנוי שפין ביתו ובין בית של ר"ש ורוצה לשנות מקמות

שהי' שְׁמַעוּלָם לֹא הִיא פְּתַח פְּתוּחַ מִבֵּית וּמִרְשׁוֹת הַלְזוּ לְשֵׁם הַיְיָנוּ לְאוֹתוֹ מְקוֹם הַפְּנוּי שְׁבִינּוֹ וּבֵין ר"ש וְגַם אוֹמֵר ר"ש אֲשֶׁר כָּבַר הִיא דִּין בֵּינֵיהֶם גַּם עַל הַחֲלוּנוֹת שֶׁעָשָׂה ר"י מִבֵּיתוֹ לְשֵׁם בְּאֲשֶׁר שְׂאוֹתוֹ מְקוֹם פְּנוּי הִיא שְׁנֵי הַר' מִשָּׁה שׁו"ב מוֹרִישׁוֹ וְהִיא אֵז טְעֻנוֹת גַּם מֵעֶסֶק הַחֲלוּנוֹת וְלֹא יִזְכְּרוּ שְׁנֵיהֶם הַטְעֻנוֹת מֵאֵז אֶדְ נִימְנָן אֵז רְשׁוֹת מִב"ד לר"י לְעֵשׂוֹת שְׁנֵי חֲלוּנוֹת לְשֵׁם וְתוֹ לֹא וּא"י אִם בְּרִיצוּי פֶסֶף אוֹ אֵיזָה סִיבָה וְאוֹמֵר ר"ש הַנֶּ"ל שֶׁהִיא לוֹ כְּתָבִים וְזָכוּיֹת עַל אוֹתוֹ מְקוֹם פְּנוּי וּבְאֲשֶׁר זֶה יִמִּי כְּבִירִים עָבְרוּ וְחִלְפוּ יוֹתֵר מִל' שְׁנָה וְאַבְדּוֹ הַזָּכִי וְהַפְּתָבִים בְּרָבוֹת הַיָּמִים שׁוֹב עֲמָדוֹ בְּדִינָא מְקָרוֹב לְפָנֵי אֵיזָה ב"ד עַל אוֹתוֹ מְקוֹם פְּנוּי לְמִי הוּא שְׁנֵי וְנִפְסַק הַדִּין לָהֶם מִפִּי ב"ד שֶׁשְׁוֹתָפִים הֵם בּוֹ וְלַעֲנֹנְךָ שְׁנֵי אֵין לְשֻׁנוֹת מֵאֲשֶׁר הִיא מְקוֹדֵם בְּאֲשֶׁר לֹא נִמְצָא זָכוּיֹת לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה וְאַחַר יָמִים חִיפֵשׁ ר' יַעֲקֹב בְּאֶמְתַּחְתּוֹ וּמִצָּא פֶתַח יָשָׁן עֲרָף ל"ג שְׁנִים אֵיף כְּשֶׁאָבִיו וְשָׁל ר' יַצְחָק קָרוֹבוֹ וְשִׁכְנּוֹ חֲלָקוֹ בִּירְוֶשֶׁת אַבִּיהֶם הַתְּפָשְׁרוּ בְּחֻלּוֹק' הַעֲזָבוֹן וּמִטְלָטְלִין וְהַקְרָקַע כְּתָבוֹ וְסִימּוֹ הַפְּשָׁרָנִים בְּזוֹה"ל גַּם יִנִּיחַ ר' בְּצֻלָּאֵל (וְהוּא מוֹרִישׁוֹ שָׁל ר' יַעֲקֹב הַנֶּ"ל) בְּהַשָּׁשָׁה אֲמוֹת קָרָקַע הַפְּנוּיִם תַּחַת בֵּיתוֹ מְקִיר הַבַּיִת שָׁל ר"מ שׁו"ב לר' יַצְחָק לְבֵא דְרָף שֵׁם בְּקָרוֹנוֹת וּמִזָּה מְבִיא ר' יַעֲקֹב רֵאִי שֶׁהַקְרָקַע הַפְּנוּי שְׁבִינּוֹ בֵּיתוֹ וּבֵין בֵּית ר"ש בְּר"מ שׁו"ב כְּלוֹ שָׁלוֹ וְעַל הַחֲלוּנוֹת וְהַפְּתַח שֵׁישׁ לר"ש לְאוֹתוֹ מְקוֹם הַפְּנוּי יֹאמֵר ר' יַעֲקֹב הַנֶּ"ל אֲשֶׁר ר"מ שׁו"ב קָנָה מִמוֹרִישׁוֹ ר' בְּצֻלָּאֵל הַנֶּ"ל אֹר הַחֲלוּנוֹת וְדָרִיסַת הַרְגֵל אָבֵל גּוֹף הַקְרָקַע מוֹכַח שֶׁהִיא שָׁלוֹ וְהִיא שְׁנֵי לר"ב מוֹרִישׁוֹ וּא"כ מְוֹתֵר לוֹ לְשֻׁנוֹת וְלַפְתָּח פְּתַח בְּשָׁל עֲצָמוֹ ע"כ טְעֻנוֹתֵיהֶם: תְּשׁוּבָה הַנָּה דָּבָר בְּרוּר דְּאֶפְיִלוֹ אִם יֵשׁ לְרֵאוּבֵן שֶׁטֵּר שְׁמָכְרוּ לוֹ שְׁמַעוֹן מ"מ יוֹכֵל לוי לְעָרְעֵר וְלֹא מְהַנִּי מִיָּדֵי הַשְּׁטָרְשָׁל הָעֵדִים אֲשֶׁר כְּתָבוֹ שֶׁשְׁמַעוֹן מְכַר שְׁדָה זוֹ לְרֵאוּבֵן [לְהִיֹּת מוֹכַח מִזָּה דְשָׁל] שְׁמַעוֹן הוּא דְזֶה לִיתָא כָּלֵל דְכֹן מְבֹאָר בְּהַדְנָ' ב"ב (מ"א ב') וְנ"ל הֵהוּא גְבָרָא דְדָר בְּקִשְׁתָּא בְּעִילִיתָא אַרְבַּע שְׁנֵי אֲתָא מְרָא דְבִיתָא אֲשַׁכְחִי א"ל מֵאִי בְּעִית בְּהֵוּא בֵּיתָא א"ל מְפֻלְגָּיָא זְבִינְתָּא דְזַבְנָה מִיָּדָה אֲתָא לְמִנִּי דר"ח א"ל אֵי אֵית לָךְ סְהַדֵּי דְדָר בְּהוֹ אֵיהוּ דְזַבְנָתָ מִיָּדָה וְאַפִּי חַד יוֹמָא אוֹקִימְנָא לָהּ בִּידָךְ וְאֵי לֹא עַכְל"ה אֲלָמָא צָרִיף דְּוָקָא לְהַבִּיא רֵאִי שְׁדָר בּוֹ הַמוֹכֵר וְשֶׁטֵּר לֹא מְהַנִּי מִיָּדֵי וְכֹן מְבֹאָר בְּהַדְנָ' ב"ח מ"מ ס' קמ"ד ס"א וְנ"ל וְכֹן אִם טוֹעֲנִים שֶׁלְקַחוּ שְׁדָה זוֹ מִפִּי וְעָשָׂה לָהֶם הַמוֹכֵר שֶׁטֵּר מְכַר פִּינּוֹן שֶׁעָבְרוּ ג' שְׁנִים עָלְתָה לָהֶם חֲזָקָה עַכ"ל וּבַסּוֹמ"ע שָׁם ס"ק ב' וְנ"ל מִיָּהוּ צָרִיף לְהִיֹּת יָדוּעַ שְׁדָר בְּהוֹ אוֹתוֹ פ' יוֹם אֶחָד עַכ"ל הִרִי בְּהַדְנָיָא דְלֹא מְהַנִּי הַשְּׁטָר שָׁל מָאן דְּהוּא בְּלֹא שְׁדָר בּוֹ עַכ"פ יוֹם אֶחָד וְהַלּוֹקֵחַ הַחֲזִיק ג' שְׁנִים וּא"ל לְמָאן דַּס"ל אֶפּוֹלֵי מִקְלֵתָא מְסַהֲדֵי [כְּמְבֹאָר בַּאֲהַע"ז ס' ג' סַעִי ב' וּבַח"מ ס' מ"ט וּבְמִפְנֵי רִשִׁים שָׁם בְּאַרְוֶפָה] לְמָה לֹא אֲמָרִינוּ דְהָעֵדִים דְקָדְמוּ הֵיטֵב שֶׁהַשְּׁדָה שָׁל זֶה הַמוֹכֵר שֶׁהַעֲדוֹ עָלְיוֹ דְזֶה אֵין קוֹ כָּלֵל בְּשָׁלְמָא גְבִי יב"ש הַפְּהוֹ דְצָרִיכִין הָעֵדִים לְהַפִּיר הַלְוָה [כְּמְבֹאָר שָׁם בַּח"מ ס' מ"ט] אֵז שֶׁפִּיר מְפֻלְגֵי אֵי אֶפּוֹלָה מִקְלֵתָא מְסַהֲדֵי אוֹ לֹא פִינּוֹן שְׁמַפִּירִין וְכוּתְבִין מַה שִׁיּוֹדְעִין י"ל דְּאֶפּוֹלָה מִקְלֵתָא מְסַהֲדֵי אָבֵל בְּמוֹכֵר לְלוֹקֵחַ.

וְכִי צָרִיכִים הָעֵדִים לִידְעַ שְׁזָה הַשְּׁדָה שָׁלוֹ זֶה אֵינוֹ מְבֹנָר כָּלֵל בְּשׁוֹם מְקוֹם בְּתַלְמוּד וּפּוֹסְקֵי אֲדַרְבָּה אֵיפְכָא אֲמָרִינוּ בַּא"נ [דָּר ע"ב ע"ב] גְּבִי גִזְלוֹן דְנִימְנָן לְכַתְּבָה מִטְעַם דְנִיחָא לִי דְלִיקוֹ בְּהַקְמָנוֹתִי וְיִהְיֶה הַמְקַח מְקַח לְאַחַר שֶׁיִּקְחָנוּ א"כ הִרִי דְעֵדִים יְכוֹלִים לְכַתְּבָה שֶׁטֵּר מְכִירָה אֵפִי אִם יָדוּעַ לָהֶם שֶׁאֵינוֹ שָׁלוֹ וּבְפֶרֶט בְּמְקוֹם שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים בְּוֹדָאֵי רְשָׁאִים לְכַתְּבָה שְׁזָה מוֹכֵר שְׁדָה שָׁלוֹ א"כ בְּוֹדָאֵי בַכּה"ג לֹא אֲמָרִי אֶפּוֹלָה מִקְלֵתָא מְסַהֲדֵי וּבְפֶרֶט

שהוא פמעט רחוק במציאות שידעו שלא מכר השדה לאחר או שיש איזה ערעור עליו ולכן לא שיהיה לומר בכה"ג אפולא מילתא מסהדי ובזה לא יקשה על הר"נ ז"ל [בפ"ב דכתובות בסוג' דמעלין משטרות ליוחסין] שמביא דהרשב"א ס"ל דבלישני דסהדותא מהני פלוני פהן לנה מפ' מנה ובתשו' אלף קנ"ו פתב הרשב"א ז"ל וז"ל ואם מפני שחתמו עליו עדים אין בכך פלוג' דעדים לא אפולא מילתא קמסהדי וכדתנן העורר על השדה והוא חתום עליו בעד איבד את זכותו אלמא משום דהוא עצמו חתום עליו איבד את זכותו הא משום חתימת עדים דעלמא לא איבד את זכותו משום דקיי"ל דעדים לאו אפולא מילתא קמסהדי עכ"ל אלמא דאפי' בלישנא דסהדי לאו אפולא מילתא מסהדי וכאשר הקשה מעכ"ת ובזה מחכ"ת נקטא לי' לדבר ולהטיח נגד רבינו הב"י ז"ל ואשתמיטת' מינ' דמר דהוה דברי הר"ן ז"ל בכתובות [בפ"ב ה"ל] ומי לנו בקי בדברי הרשב"א יותר מהר"ן ז"ל פידוע לבקי בספריהם ולכן בנדאי האמת שהרשב"א ז"ל פסק דבלישנא דסהדותא מעלין לכ"ע ליוחסין ורק במקום פהאי דאין על העדים לדקדק כ"ע מודים דלאו אכ"מ מסהדי ולשון דקיי"ל דכ' הרשב"א לאו דוקא דבזה כ"ע מודים דלאו אכ"מ מסהדי ולכן בנ"ד פיון דאין עדים בדבר ודברי הפשרנים שפתבו שיתן ר' בצלאל הפלאטץ מזה אין ראי' פלל שהם לא פתבו רק פפי מה שאמר להם ר' בצלאל והוי ממש כמו עדים שהעידו שראובן מכר לשמעון יוכל לוי לערער שהסקרע הוא שלו וצריך דוקא שני חזקה או עדים ברורים ולא מהני עדות של שטר המכירה מראובן דבכה"ג אין לספק פלל דכ"ע ס"ל לאו אכ"מ מסהדי ומה שמבואר בתשו' הרשב"א ז"ל [שם] מהא דעשאו סי' לאחר לאו לדיוקא הביא ראי' זו דא"כ איך יפרנס ר"ח את המתני' אפולא מילתא א"ו לאו לדייק מזה אתי הרשב"א פאשר הבין מעכ"ת רק לאמת הדין בנ"ד פתב פן דבעדים בנדאי לא מהני וזה ברור ולא יחלוק ע"ז רק החולק על האמת וא"כ פיון דליפא פאן עדים והשתמשות שהשתמשו בו אין ראי' פלל דהרי גם זולתם השתמשו רק דלפי הנראה מפרוצת לשון השאלה דלא השתמשו רק מה שדרך שעושין במקום פנוי רחבה שאחורי בתים והוא פעין רה"ר והפקר ובזה לא הוי חזקה פמבואר בת' אלשיך סי'.

וא"כ לא הוי חזקה לשום אחד מהן והוי לכאורה להיות דינ' פל דאלים גבר פמבואר בש"ס [ובש"ע סי' קל"ט] וכן מבואר בת' הריב"ש מביאו הרמ"א סי' קל"ח [סעי' א'] דרק משום שהי' נשען הגג על שני פותלי ביתם לזה פוסק הריב"ש והרמ"א ז"ל דהוי שניהם מוחזקי' ויחלוקו אכל משום תשמיש לחוד לא הוי.

מוחזקים ודינו כדא"ג אף בריב"ש סי' תל"ד פתב וז"ל אם שניהם משתמשין בגג יחד ומוחזקין פגון שכ"א מהם יש פתח מביתו לכנוס לגג או בדרך אחרת נכנסין ויוצאין בו ומשתמשין בו התשמיש שאדם רגיל להשתמש בגגו הדבר ידוע שהוא לשניהם אחר שאין לאחד ראי' לא בעדים ולא בשטר יותר מן האחר עכ"ל אלמא משמע דמשום שימוש לחוד נמי הוי פאלו שניהם מוחזקים בו לומר יחלוקו והגם שפתבנו דאותו השימוש ששימשו בהפלאטץ לא מהני למיקרי חזקה היינו לענין שיהי' ראי' שהוא שלהם אכל מ"מ אין לומר כדא"ג ולהוציא מא' מהם מחזקה שעכ"פ השתמש בו אין בידינו

בלא ראי' להוציא מתקנה זו ולהפקירו ולומר כדא"ג ומה גם בנ"ד שפבר נפסק הדין שיחלוקו והתזיקו בתורת חלוטין לשותפות ודאי אין לחדש ולומר כדא"ג דהוי כמו התפיסו ב"ד שלא כדין שוב לא אמרינן כדא"ג [כמבואר שם סי' קל"ט] ויחלוקו אולם לפ"ז פ"ן דדינא פאלו שניהם התזיקו בו וכ"א אומר פולה שלי דדינו דייחלוקו י"ל דמ"מ יוכל לפתוח פתח לתוך חלק שותפות בלבד שלא יזיקנו בראי' לחלונו דהנה מבואר הדין [בסי' קל"ח סעי' ג'] דזה נוטל ע"מ שיזו מגעת והשאר חולקין והנה נחזי אנו הנה כ"א מהם צועק המקום פנוי שלי ובדאי מותר לעשות פתח בביתו פרצונו כמו שיתבאר לפנינו וגם אין לחבירו להשתמש בהפלאטץ רק לו לבדו ניתנה הארץ וא"כ בזה שמתזיק בידו היינו לעשות בביתו הפתח זאת הוא מותר בידו זה הוא ודאי שלו והשאר היינו הפלאטץ לשימוש יחלוקו ולפי מה דמבואר בסמ"ע (סי' קנ"ד וז"ל בס"ק ל"א) [סי' קנ"ג ס"ק ל"ב וז"ל] מיהו בסי' קנ"ד ס"ס ז גבי פתיחת חלון אחר שכ' הפלוגתא כתב וז"ל ועיין לעיל סי' קנ"ה סעיף ל"ה עכ"ל נראה קצת דגם שם דעתו נוטה להכריע דא"צ ג"ש והיינו טעמא פ"ן דפתח בשלו אלא שנתנה מאויר חצרו הבא ממילא מש"ה מקרי חבירו הבא לבנות נגדו ולסתמו קצת מוציא ממנו עכ"ל אלמא דזה הוי פמוחזק בו לעשות חלון מביתו ומספק אין מוציאין ממנו א"כ בודאי בכה"ג לא מוציאין ממנו פח זה לעשות פתח או חלון משום ספק ורק הפלאטץ יחלוקו וז"ב לפע"ד.

וא"כ לפע"ד בודאי שמוותר לעשות [פתח] מביתו נגד הפלאטץ לילך בצד החלק שלו ולא יוכל חבירו מספק למחות בו ואף באופן שמבואר בש"ע שלא יזיק בהיזק ראוי לחלון של חבירו כמבואר בסעיף ג' סי' קנ"ד ומ"ש מעכ"ת בשביל הקול יוכל למחות זה לא נסתפק אדם מעולם בכה"ג שישכן א' יוכל למחות בחבירו שאינו בחצר אחד ולא במבוי רק ישכן שיוכל לומר איני יכול לישן וכן נוהגין בכל ישראל שבונה בית בצד בית חבירו ועושה פמה פתחים ברשותו ושכנו אינו כופהו לומר שמרבה עליו דיורים ועי"ז אינו יכול לישן וזה השכן אשר החלונות המה לפלאטץ הפנוי לפ"ד ר"י המה נתונים לו במתנה או במקרה הראות האור אף אין לו חלק בגוף הקרקע ולכן בודאי אינו יכול לומר איני יכול לישן וז"ב כנלע"ד אם יסכים עמי מעכ"ת.

ומה שביקש מעכ"ת להוודע אם יש באחרונים שמדברי' מזה הנה הנם כתובי' בס' הפלאה פתובות ובס' עצי ארזים אף שבאמת אני תמה לומר זה בכוננת הש"ס ולא אכ"מ מסדדי והוי מפ"כ לפע"ד זה דוחק מאד ומה גם דלא ברור אהו מילתא לפסול ליוחסין עדות מפ"כ ולפי הנראה מדברי קרית ספר מהמבי"ט ז"ל דא"צ עדות כמו בד"מ יעו"ש בב"ב וצ"ע וגם מ"ש לחלק דסגי במה שידוע שחבירו אינו פהו אפלא דלמה ידקדק אזה ולא ידקדק אגוף הדבר אם הוא פהו ואם נימא דדי בזה לחוד ולא הוי עדות מעל' א"כ זה כעין דברי הש"ך וז"ל [שם בא"ה סי' ג' ה"ל] ובאמת הרבה פלפולי בזה בתשו' אף לדעתי הוא לומר פי אין בדינו חסרי השכל בעוה"ר להכריע בדבר שחלוקו הראשונים ואחרונים ודבר שהם לא הכריעו בהכרעה מוחלטת עלינו לפסוק פדיו ספיקא דדינא ואם פי חכמי' שלפנינו המציאו להכריע אני בעניי לא כן אנכי עמדי פי לכל קו' יש תירוץ ודרכי רק לראות בטר רוב דיעות ולהקל בדברנו אף הפלפול להכריע לדינא הוא לומר ובפרט שאינו נוגע כלל לנ"ד פאשר כתבתי ולכן קצרתי.

ובגידון המינקת אין הפנאי עמדי פעת אף לפע"ד שפתי ברור מללו בעזה"ת ובפרט פי אין נ"מ לדינא: סימן יח שוי"ר לכבוד הרב המאה"ג וכו' מ' דוב בעריש פרענקיל נ"י האבד"ק קנעהניטש: שאלה אם מותר לאחד היושב בפפר תחת שר אוראנדי ורוצה לפחות השער מי"ש נגד שכניו היושבים בסביבותיו והמה משלמים הרבה בעד האוראנדי שלהם וזה היושב בכפר קטן משלם דמי אורנדי בזול ולכן השכנים המשלמים סך רב דמי אוראנדי מוחים בהיושב בפפר הקטן מלמפור בזול פי פוסק חיותם לגמרי והוא משיב כל אחד עושה בשלו מה שירצה: תשובה ראיתי מה שהחלטת לאסור למפור בזול ודייקת מדברי הגמ' שלהי הזהב דאי' במשנה ר' יודא אומר לא יפחות השער וחכ"א זכור לטוב ופריה בגמ' מ"ט דרבנן ומתריץ פיון דרנוח תרעי ע"כ בגמ' ונדקדקת מדפריה בגמ' בפשיטות מ"ט דרבנן משמע דמן הסברא הי' לאסור מפני שמקפח פרנסת החנוונים בהוזיל השער ולכן מתמה הגמ' מ"ט שרו רבנן ומתריץ פיון דרנוח תרעי וא"כ לפ"ז בכה"ג דנ"ד דלא שייך רנוח תרעי דאין שם ישאל כלל וא"כ בודאי לכ"ע אסור לפחות השער ע"כ דברייה.

והנה באמת בפנים מאירות חלק א' רצה לדקדק פן אף מטעמא אחרניא אתי עלה דהוא מפרש דבזמנא הי' השער מחק המלכים ולכן מסברא אסור לשנות יעו"ש בדברייה אף באמת המעיין בדברי רש"י ז"ל יראה להדני' להיפוך דרש"י ז"ל פירש מ"ט דרבנן דנקט לישנא דזכור לטוב עכ"ל והנה מפורש להדיא דאגוף הדין דמתירין חכמים לפחות השער לק"מ ורק הקושני' מאי זל"ט איכא ומאי טוב עשה בעמיו ולזה מתריץ דמגיע תועלת שפפחתו אוצרי פירות את השער אבל באמת אפילו באינו רנוח תרעי ליכא אסור רק שאינו שייך בו זכור לטוב דמאי טוב יגיע לנו מזה אבל בודאי שרשאי לפחות דא"א דאינו רשאי לפחות בלא רנוח תרעי למה לא מפרש רש"י ז"ל בפשוטו דמתמה הגמ' מ"ט דרבנן דמתירין א"ו דזה לק"מ דמן הסברא מותר לכ"ע ורק הקו' על לשון זל"ט וק"ל.

והנה באמת גם מדברי התוס' ב"ב מוכח דמותר לפחות השער דז"ל התוס' ד"ה תנאי הוא (ב"ב כ"א ע"ב) תימא לרשב"א דאמאי לא מיייתי הברייתא דלעיל דממ"נ ר"י דאמר לא יחלק חנווני קליות נאגוזים לתינוקות פליג אהך ברייתא עכ"ל אלמא דנה דמחלקין לתינוקות ולא יפחת שער דומה למהו בר מבואה דאוקי רחיא דא"א דחולקין לתינוקות ופיחתין השער הני פיסוק חיותא טפי לק"מ קו' התוס' דהא לא מוכח מר"י דינא דר"ה וי"ל דגם ר"י מודה בבר מבואה דמותר ורק דהתם פוסק לחיותא טפי א"ו שס"ל להתוס' ז"ל שפחת השער ולחלק אגוזים ולוקים ריחי' פולו חד גוונא הוא ומאן דפליג בזה פליג בזה וא"כ לדינא דקיי"ל דלא כר"ה ומותר לאוקים ריחי' אצל שכניו א"כ גם שם לא קיי"ל כר"י דאסור ואפ"י היכא דלא שייך רנוח תרעי ונה פשוט אף לפי מה דמבואר בש"מ ב"ב דמתריץ קו' התוס' ה"ל וס"ל דבאמת חילוק קליות ה"ל גרע מבר מבואה ופסוק חיותא טפי וא"כ י"ל דהיכא דליכא רנוחא באמת אסור אפ"י לרבנן להוזיל השער אף באמת לפי דמבואר בסי' רכ"ח [סעי' כ"ח] סתם דמותר לחנווני להוזיל השער ואין בני השוק יכולין למחות משמע אפילו שלא יגיע מזה הפחת טובה לישאל נמי שרי מדסתם דבריו וגם בהדיא כתב ועיין לעיל סי' קנ"ו ורומז למ"ש בסי' קנ"ו [סס"ה] בהג"ה שם דמותר להוזיל הרבית ולכן גם בסי' קנ"ו מרמז עיין בסי' רכ"ח הרי דשניהם

שנים דבכל ענין מותר לפחות השער אפילו שאינו מגיע מזה טובה לישראל וכללו של דבר פינו שבתוס' מבואר בהקד' דדמי להדדי פחת השער וחילוק קליות ובר מבואה ולהלכתא דקיי"ל כר"ה בדר"י דמותר לאוקים רחיים אצל רחיים כמ"כ מותר לפחות השער וגם ברש"י משמע פן כמ"ש וגם מש"מ ב"ב אין ראי' להקפוד דגם הוא י"ל דמודה לדינא דלדין דקיי"ל כר"ה בדר"י הפל מותר רק שמתרץ קו' התוס' שלא הי' יכול לתרץ הגמ' תנאי היא [ור"ה ס"ל פמו] ר"י דהני יכול לדחות דגם ר"י מודה שמתרץ בבר מבואה ורק דהתם גרע טפי מש"ה הביא המתרץ הברייתא דפליגי רשפ"ג ורפנו [בהקד' בהקד'] וא"כ השתא פינו שמצינו פלוגתא בזה לית לן לעייל בדוחקי ולומר דפחת השער הוי פיסוק חיותא טפי דמה"ת נדחק לומר פן פינו שפכר מצינו בלא"ה פלוגתא גבי רחיים א"כ י"ל דר"י ס"ל פרשפ"ג שם אכל לדינא גם הש"מ ו"ל מודה לדברי התוס' ורש"י ו"ל שמתרץ לפחות שער ולכן אין בידינו לאסור דבר שמבואר ברש"י ותוס' ו"ל להיתר וגם הרמ"א ו"ל פסקו מי יבא להרהר אחריהם וכן בפמ"א אינו אוסר רק אם הוא מחק המלכות השער קבוע אבל אם אינו קבוע השער כמו במדינתנו עתה גם הוא ו"ל מודה שאין מוחין בהבא לפחת השער ובפרט שמהרשד"מ ו"ל [בח' חו"מ סי' ת"ז] כתב אפילו לענין בני מתא אחריתי דבזה"ז שיש עפ"ם ומוכרין פרצונם גם לישראל מותר וכי בשביל שהוא ישראל יגרע יעו"ש ונהביאו הב"א ו"ל [בחח"מ סי' כ"ז] א"כ בנ"ד נמי פינו שהוא בא מכח עפ"ם וקעכ"ם יכול למזוג לעצמו פפי שירצה וכי בשביל שהוא ישראל יגרע ח"ו ולכן המנהג פן שאין מוחין בהבא לפחות השער וכ"כ הב"א ו"ל להקד' וכן הוא הלכה וקבע בה מסמרות ומינה לא תזוע [א"ה עיין בסי' שאח"ז]: סימן יט שאלה בעיר א' שהאוראנדי שייך להשר וקמו אינה אנשים ופרקו מעליהם עול האוראנדי ומוזגים משקה בהעלמה בזול הרבה ועי"ז יקצף השר מאוד ורוצה לגרש כל היהודים היושבים בהפקרים תחת ממשלתו אם יש למחות ביז השענקרס מהעיר המעלימים: תשובה מכתבו הגיעני ואם פי למשא פכד יכבד עלי לעיין בשו"ת בד"מ הצריף עיון רב בימים האלה הקדושים ורעיוני נבוכו בהרבה ענינים בעסק הטחינה לפסח ובדרשה דריש פרקא ובשאלות הנצרכים לימי חג הקדוש הבע"ל ועוד פהנה טרדות רבות עכ"ז שמתתי אל לבי להשיב מפני הכבוד ולשוועת העשוקים והנה באתי בקצרה.

מעכ"ת הוכיח זה מדברי הרי"ף והרא"ש ו"ל [שלהי הזהב] שהביאו הך דאת פלגת אגוזים כו' וקשה הא אליבא דר"ה בדר"י [בב"ב דף כ"א ע"ב] דקיי"ל פנותי' ל"צ להך תירוץא ולזה הוכיח מעכ"ת לחלק דשם גבי חילוק קליות מיקרי פסקי חיותא טפי ולכן לכ"ע הי' אסור לולא התירוץ דאנא פליגא אגוזים פליג את שיקסי ומש"ה הביא הגמ' תירוץא אליבא דכ"ע והנה לפלא בעיני דא"כ איך יפרנס סוגי' דב"ב [הנ"ל] דקאמר לימא ר"ה כר' יודא וקלא אדרבה ה"ל להקשות דר"ה דלא פמאן דגבי חילוק קליות הוי פסקי חיותא ממש ומש"ה אסר ר"י אבל גבי בר מבואה גם ר"י מודה שמתרץ פינו שאפתי לא ידענו הך תירוץא דאת פליג והנה אפשר לומר פנונת מעכ"ת דהגמ' דאמר לימא ר"ה כר"י היינו דכרפנו ודאי לא אתי דכיון דאפילו בחילוק קליות מתירין מכ"ש גבי בר מבואה אף ר"י יוכל לסבור דגם במבוי אסור כר"ה אף באמת פשטא ליטנא דש"ס משמע דדמי לדר"ה ממש אף באמת פכר נאמרו בזה תירוץים הרבה ויעוין בב"א בתשו' דחניות [סי' כ"ז] וגם אני בעניי פכר אמרתי להאריף בזה כאשר אתי בפתובי

בתשובה אחת ואין הפנאי להעתיק וכעת נ"ל פשוט דהנה ידוע דר"ה ס"ל [שם] בר מבואה אבר מבואה מעכב ואותבי' דעושה אדם חנות בצד חנותו של חבירו ואינו יכול למחות מפני שיכול לומר אתה עושה בתוך שלי ואני עושה בתוך שלי עד (בפלוגתא) [תנאי היא] דרבנן ס"ל דלשכיננו אינו פופהו בר מבוי שכיננו אינו יכול לעכב ורשב"ג ס"ל דגם לשכיננו מעכב ור"ה בדר"י ס"ל דאחברי' לא מצי לעכב יעו"ש והנה לכאורה זה דאמה עושה בתוך שלי ואני בתוך שלי זה סברת ר' יוסי גבי הרחקת גזקי שכנים [בב"ב דף כ"ה ע"ב] אבל חכמים ס"ל דצריף להרחיק אפי' עושה בתוך שלו וא"כ לכאורה תלוי הדבר בפלוגתא דחכמים ור' יוסי ואנן קיי"ל כר' יוסי דכן פסק שמואל [שם] ולמה לא קאמר הש"ס דהתנאים המה ר' יוסי ורבנן וגם וכי יחלוק ר"ה אשמואל דס"ל דהלכתא כר"י וכבר האריף זה בב"א [בסי' כ"ו] אולם לדעתי מבואר הדבר בנ"י בריש לא יחפור ובב"י [סי' קנ"ה] בשם ת' הרשב"א דאין יכול לשעבד קרקעות חבירו ורק היכי שהתחיל בהיתר חבירו הבא להזיקו צריף להרחיק לרבנן אם ההיזק הוא ממילא ולר"י היכי דהיזק הוא מגירי דילי' אף דבר שיש לזה רשות לעשות ולזה רשות לעשות ונהגין לעשות הדבר הזה במבוי לא זכה חבירו העושה בתחלה הדבר ההוא שחבירו יצטרף להרחיק דהוי פתצר השותפים יעו"ש היטב בסמ"ע סי' קנ"ד [ס"ק ל"ח] א"כ אהד שעושה לו חנות במבוי אין בכחו לשעבד קרקע חבירו שלא להיות בו חנות וכ"א עושה בשלו ואי שגייע היזק שהקונים לא יבואו לחבירו כמו עד עתה זה לא מקרי מזיק ממש ולא יוכל לשעבד קרקע חבירו שלא לעשות בו חנות אפי' אליבא דרבנן דאינו מזיקו ע"י עשייתו הגה שלא יוכל למכרו כמו בראשונה זה בא ממילא ובכה"ג גם רבנן מודו (כמבואר בנ"י) דאינו יכול למחות בו מלעשות בקרקעו מה שירצה וכי מי נתן לו רשות בזה שעשה חנות מקודם לשעבד קרקע של חבירו שגם בו מקום לעשות חנות ולכן לכ"ע מותר ורק ר"ה ס"ל דאסור דפסקי לי' לחיותי' כפירש"י ז"ל כיון שעשה בתחלה והרגיל קונים הוי כמו שזכה בהמסחר הלז וחצרו זכה לו ואפי' לר"י אסור דהוי גירי דילי' ממש שהוא החזיק במסחר או באומנות שהוא והוי חבירו מזיקו ממש והוי כמו דזכה בחלון בר"ה ההפקר דהוא הרגיל האומנות הזה למבוי ואין לחבירו חלק באומנות הזה ולכן הוי מזיקו ממש ואסור לכ"ע ולכן שפיר [דתני הכא בהך ברייתא] דזה עושה בתוך שלו אליבא דכ"ע אפי' לת"ק דר"י בכה"ג דלהך ברייתא לא ס"ל הך סברא דפסקא לחיותי' היינו אומנתו וא"כ אדרבה אין בידו לשעבד קרקעות חבירו שלא יעשה בה מה שירצה והנה בתחלה רצה הגמ' לומר דר"ה דלא פתחמי דחילוק קליות דמה בחילוק קליות שעושה מעשה וגירי דילי' שנותן להתינוקות קליות ואפ"ה מתירין חכמים מכ"ש באינו עושה רק בקרקעו לא להקונים ורק הקונים ממילא יבואו אצלו בכה"ג ודאי מותר לרבנן ומתירן שאני התם דלא הוי היזק פלל דיוכל לומר פלג אתה שיקסי.

והנה זה התירוץ צ"ל גם לדין דפסקינן דבר מבואה מותר משום דהתם הטעם דעושה בשלו וההיזק מגיעו ממילא אבל ליטול הקונים מחבירו בעד שמרגילן לבא אליו הוי מעשה ולכ"ע אסור ולזה מתירן דזה אינו היזק פלל דמצי א"ל אנת פליג כו' וא"כ אין מזה ראי' פלל לומר היכי דאינו עושה מעשה רק שממילא נמשך היזק שגם חבירו יצטרף למפור בזול זה הוי רק גרמא בעלמא דלכ"ע מותר ולכן הי' נראה דלמפור בזול מותר אף מי יבוא אחרי המלך מהרמ"א ז"ל אשר כתב בתשובה סי' יו"ד בפירושו דלמפור בזול

הרבה כ"ע מודי דאסור הן אמת דדבריו ז"ל נפלאו מאד והב"א ז"ל מאריה בהבנת דבריו אף גם ברי"ו מביאו בס' ב"י ז"ל [סי' קנ"ו] כתב בהדיא דמותר להלוות ברבית בזול מעט ואין חבירו יכול לעכב משמע הא בהרבה בזול אסור הן אמת דשם ברמ"א ז"ל [בסי' קנ"ו סס"ה] שמעתיק דברי הרי"ו ז"ל בהג"ה חסר שם תיבות מעט בזול ולא כתב שם רק מותר להלוות בזול ואין חבירו יכול לעכב ואולי הוא ט"ס אף דבריו שבתשובה יעידו דט"ס ודילוג יש בהרמ"א ז"ל וצ"ל בזול מעט א"י לעכב אבל בזול הרבה אסור לכן גם בנ"ד אסור למכור כ"כ בזול: שנית נראה דאסור מטעם גזילה דהנה הא ודאי דהמנהג בין חוכרי האוראנדים דהפריץ המשפיר אין רשאי למכור בזול מכפי אשר ימכור האוראנדאר שלו דעל תנאי זה שפרו ממנו וכמה פעמים הי' טו"ת בין הפאסעסערס ובין האוראנדארס בהיותם שניהם ישראלים ודין פשוט שצריף הפאסעסער להשלים היזקו כי זה שכר ממנו שלא ימכור בפחות והנה לפ"ז אותם שזכרי האוראנדס בפפרים קנו זה מהאדון גם זכות הנה שלא ימכור בעיר בפחות ממה שהמה ימכרו בהפפרים וא"כ הגונב בעיר ומוכר בפחות גזול ליהודים ושפיר הני גזילה ממש דאשור ויותר מזה מבואר בש"ע בהג"ה [סי' קנ"ה סעי' כ"ב] שאם השך גזר על יהודים שבמקומו שיעשו עם היהודים שאינם תחת רשותו שיעקרו ממקומם ואם לא יגרשו כל היהודים שבעירו מחוייבים היחידים לעקור דירתם ואח"כ ידונו עם הקהל וא"כ בנ"ד שהשך רוצה לגרש מאות נפשות וגם יש תקלה פן ח"ו יהא לפוקה לאנשי העיר פולם לכן בנדאי מחוייבים היחידים היינו קצת השענקרס שעושין בהעלמה מחוייבים להניח ולסור מדרך הנה ואם לא ישמעו פן יכוו בגזל ועושיק וגדולה צעקת לגימה והעושה שלום במרומי יעשה שלום ויט לבכיניו ליראתו ואהבתו באמת: וראיתי בפנים מאירות שמיחה מלמכור בפחות מהעיר והספר אינו לפני פעת.

[א"ה עיין בסי' הקדום]: סימן כ אודות אשר נשאלתי לאשר שבקהלה אחת עד היום הי' האומנים לא מבני ישראל עושים מלאכתם בגד מצמר והמה קנו הצמר מבני ישראל שבתוף העיר ונותנים להם הבגד במחיר הצמר ומזה הי' פרנסת פמה ב"ב בעיר.

ועתה קמו שני נגידים מתוף אחיהם ועשו קנוניא וערמה ועשו כתב עם כל האומני שלא יקחו צמר משום אדם זולתם ובקנס גדול על העובר ועי"ז מטה ידי יתר הסוחרים כי אין קונה מהם דבר וגם חובות שיש להם מכבר המה פמעט נאבדים.

והנה לאח"כ באו לערף ט"ו אומנים ועשו דין עם הנגידים הנ"ל ופטרם עצמם מחיוב שטר הנ"ל עפ"י ערפאות ורשות בי"ד ט"ו אומנים הנ"ל ליקח מפל מי שירצו באין מוחה אולם יתר האומנים מחזיקים כפי הכתב שלא ליקח צמר זולת מהנגידים הנ"ל ולזה צעקו שארי הבע"ב שבעיר כי למה יקפחו הנגידים חיותן אשר להם עד הנה ממו"מ הלזה.

ועתה פי יחזיקו הנגידים בשטר הנ"ל וימנעו מחייתם וחובם מכבר נאבד ומהט"ו אומנים הקונים מפל אדם אינו מספיק לכל יושבי העיר לפרנסתם ולכן רוצים הבעה"ב שהשני נגידים הנ"ל יחזרו הדבר ליושנה שיהא מותר להאמן ליקח ממי שירצה והנגידים השיבו שהם עשו בשלחם ויעשו גם המה פרצונם ורשות בי"ד כל אדם לעשות ולסחור כאשר ימצא ידו ושאלו שני הצדדים עפ"י הדין אם מחוייבים הנגידים הנ"ל להחזיר הדבר ליושנה ושיפטרם העכו"ם מהחיוב ויאמרו להם בפה מלא קחו באשר תמצאו

והנגידים אומרים שאדרבה רשות להחזיק הפתב שיהי' פל האומנים תחת ידם פפי הפתב שעשו האומנים עמם פנ"ל: תשובה הנה כ"ת רצה לסייע ליושבי העיר נגד הנגידים דבזה קפחו פרנסתם וחזק נפשו בדברי אבי אסף בפ' לא יחפור הובא בב"י סי' קנ"ו] ואמר שדבריו נראים יותר בש"ס ונפלאתי מאד איך ימלא לבב אנוש בדורינו לפתוח פה נגד גדולי רבותינו הראשונים הרי"ף ורש"י ותוס' ו"ל ואיך נערוב לבבנו להכריע כא' מהם הלא פמונו פאין נגדם והאיך נוכל לומר ששיטת א' מהם נראית יותר בש"ס וכי לא ראו עיניהם הפל אין בדינו רק לפלפל מדבריהם אדבריהם ולילה בחר המרובים אף לא להכריע מסברתנו סברת אחד מהם.

והנה בזה הדין נדחת דעת אבי אסף כמעט מכל הראשוני ומכל האחרונים וגם הב"י ז"ל פתב [שם] דלא קיי"ל פן ועיין בתשו' מ"ב [סי' כ"ז] והרמ"א ז"ל אינו מביא פלל דעתו בש"ע ואדרבה פתב להיפוך מדבריו וז"ל בסי' קנ"ו ס"ה ואפ"י ישראל שעושה מלאכה אצל עכו"ם ורגיל בכך אסור לישראל אחר ליפנס שם ולהוזיל המלאכה ואם רוצה לעשותו גוערין בו מיהו אם עבר ועשה אין מוציאין מידו אלמא שרק לדין מערופיא פסק למחות בהחייט שהוזיל מלאכתו אצל מכירו של חבירו משמע בהדי' דלדין שאין דנין מערופיא פמבואר בתשו' רש"ל ומ"ב בנדאי מותר אפי' בכה"ג שפקפח פרנסתו לגמרי ומוזיל גבי דזה הוי לשיטת הרמ"א ז"ל בתשו' [סי' י'] פברי היזיקא ואפ"ה פסק דלמאן דלא דנין מערופיא אין מוחין ולפ"ד אבי אסף בכה"ג מוחין בהחייט שבא להוזיל א"ו שגם הרמ"א מסכים להב"י בזה דאין הלכה בזה כאבא"ס אף פדי שלא יסתור דבריו שבד"מ [שם] ובתשובותיו שכ' שם בסי' יו"ד וז"ל היסוד הפשוט הראשון הוא בפ' לא יחפור אמר רב הונא האי בר מבואה דאוקים ריחיקא ואתא בר מבואה חברי' וקא אוקים בהדי' דינא הוא דמעפב עליו דמשמע מדקאמר ואוקי בהדי' שעשה דבר זה בידיעתו ואפ"י הכי יכול לעכב עליו א"כ הרי לפנינו כו' ואע"ג שהרי"ף והרא"ש פסקו דלא כר"ה דקם לי' פייחידאי מ"מ אומר אני שיש להתנישב בדבר שהרי במקדכי מיימי בשם אבי אסף וז"ל מבוי הסתום מפל צדדיו רק מצד אחד הוא פתוח לבנות בו ודר ראובן אצל סופו הסתום וקא שמעון לדור פנגד הצד הפתוח שאין עכו"ם יכול לכנוס למפור אם לא שיעבור על פתח שמעון דינא הוא דמעפב עליו כדר"ה עכ"ל א"כ משמע שהלק' פנותי' דרב הונא מדמיימי ראי' מינ' אלא ע"כ צריכין אנו לחלק דבדבר דברי היזיקא פגון הקא גבי מבוי שבנדאי יזיק לו כ"ע מודי דהלק' כר"ה וא"כ בנ"ד נמי פרי היזיקא הוא עכ"ל נלע"ד ליישב והוא עפ"י מה שנבאר הסוגיא אשר יש בי' פמה קו' וז"ל הש"ס ב"ב (כ"א ב') אמר ר' הונא האי בר מבואה דאוקי ריחיקא ואתא בר מבואה חברי' וקמוקי גבי דינא הוא דמעפב עלוני' דא"ל קא פסקת לחייתי כו' א"ל רבינא לרבא לימא ר"ה דאמר כר"י דתנן ר"י אומר לא יחלק חננני קליות נאגוזין לתנוקות מפני שמרגילן אצלו וחקמים מתירין.

אפילו תימא רבנן ע"כ ל"פ רבנן עלי' דר"י התם אלא דא"ל אגא פלגינא אגוזי' את פליג שיסקי אבל הקא אפי' רבנן מודו דא"ל קא פסקת לחייתי ופירש"י וז"ל אבל הקא שזה העמיד תחלה והרגיל להשתפר בכך וזה בא לירד אצלו לאומנותו אומר לו פסקת לחייתאי עכ"ל מיתבי עושה אדם חנות בצד חנותו של חבירו ומרחץ בצד מרחצו של חבירו ואינו יכול למחות בידו מפני שיכול לומר לו אתה עושה בתוך שילך ואני עושה

בתוך שלי תנאי היא דתנל' כופין בני מבואות זא"ז שלא להושיב ביניהן לא חייט ולא בורסקי ולא מלמדי תינוקות ולא אחד מבני בעלי אומניות ולשכנו אינו כופהו.

רשב"ג אומר אף לשכנו כופהו אומר ר' הונא ברי' דר' יהושע פשיטא לי בר מתא אבר מתא אחריתי מצוי מעכב ואי שנייה בכרגא דהכא לא מצוי מעכב בר מבואה אבר מבואה דנפשי' לא מצוי מעכב בעי ר"ה בדר"י בר מבואה אב"מ אחריןא מאי תיקו עכ"ל הגמ'.

והנה קשה חדא אם לר"ה בדר"י קפות חיותא לאו מילתא ולא עושה לו דבר בזה כמבואר בפשיטה מקובצת ב"ב שם ונ"ל י"ל שאין מעכב עליו ואע"ג דהא מפחית לי לחיותי מצוי א"ל את מטי לה מה דפסקי לה מן שמיא נאנא מטי לי מה דפסקו לי מן שמיא א"כ בר מתא אחרוני נמי לא יעכבי עלה דהא לא עביד לי מידי ותו קשה דאם יהיב בכרגא דמלפא מותר במתא אבל בני אותו מבוי שהאמן בתוכו יכול למחות בו דמ"ש דאין בני העיר יכולין למחות בו ומ"ש בני מבוי דהאמן שרי בי' הא לדברי ר"ה בדר"י לא עביד לי מידי תו קשה קו' הבית אפרים [סי' כ"ו] שמקשה פיון דטעם דברייתא שאמרו שנה אומר בשלי אני עושה משמע דבלא"ה הי' יכול למנועו דקיפות מחיותו מילתא א"כ ממילא כ"ז הוא אליבא דר' יוסי [ב"ב דכ"ה ע"ב שם] דס"ל סברא זו אבל רבנו דלא ס"ל בשלי אני עושה ממילא לדידהו אסור ומה שתיירץ הבית אפרים ו"ל שקפות פרנסה אפי' לר"י אסור אליבא דר"ה א"כ קשה למה אמר התנא בברייתא הטעם להתיר חנות בצד חנות משום שאומר בשלי אני עושה הא אם קיפות פרנסה לאו מילתא וכדר"ה בדר"י א"כ בלא"ה מותר בלאו האי טעמא דבשלו הוא עושה ואי ס"ל להתנא דברייתא כר"ה דקיפות פרנסה מילתא א"כ גם אם בשלו עושה אסור.

ולכן נלע"ד דהענין הוא כף דהנה מבואר בח"מ בש"ע [סי' קנ"ד סל"א ול"ב] ובכ"י [בר"ס קנ"ה בשם תשובת הרשב"א] בארובה דעת הר"ש שמוותר להוציא ולפתוח חלון למקום הפקר וחבירו הבא להזיקו ברא' אסור פיון שזכה כדיון מותר שזכה מההפקר.

אבל יוכל חבירו לבנות בשלו כנגדו משום דכזכה מהפקר לא זכה בחצרו של חבירו שיהי' משועבד שלא לבנות בו ורק שזכה ברא' ואסור שוב שכינו להזיקו ברא' אבל לבנות לחבירו בשלו רשאי [א"ה עיין בסמ"ע סי' קנ"ד ס"ק ל"ח בארובה] והנה לפ"ז באחד העומד לו חנות בנדאי שזכה בהסותרים וסחורות הבאים שמה כמבואר בח"מ [א"ה אולי פונותו להרמ"א ס"י קנ"ה] דסחורה הבא לבית הני כזכה מהפקר ורק באמת עדיין לא זכה בדבר שעמיד להיות אבל עכ"פ לא גרע מעני המנקה בראש הזית בטירחא אעפ"י שלא זכה בו עדיין אסור ליקח ממנו ולכן בנדאי בהטריס ועשה חנות והרגיל קונים בדברי רש"י ו"ל לעול ודאי שאסור לאחד להחזיק בה אף לעומת זה י"ל פיון שכן רשות לכל אדם לעשות חנות לא החזיק בקרקע של חבירו שימחה בידו מלעשות גם לו חנות ולכן גם לחבירו מותר לעשות בתוך שלו חנות.

והנה בענין חנות או ריחיים נגד ריחיים יש שני עניני הזיקות להראשון א' שלוקח ממנו הרגילים אצלו והב' שגם אם לא יסירו הרגילים מלבוא אליו לא ימנע מהזיק שחבירו אורב עליו בצדו ומסתמא לא יוכל להעלות השער עתה פאשר היותו יחידי.

והנה בהיזק הראשון שלוקח ממנו הרגילים אצלו שפיר יוכל למחות בו פיון שפבר זכה בו הראשון מהפקר אסור להשני להזיקו ולהסיר ממנו הרגילים אצלו כמו שאסור לו לראות בתצרו שמזיקו בראייתו.

אף ההיזק השני באם לא יסורו ממנו הרגילים אצלו ורק שלא יוכל להעלות שער מסחרו כרצונו זה הוי היזק ממילא ודומה למאפיל עליו דרשאי פיון שלא זכה בשלו מידי ככה נמי רשאי הוא לעשות חנות פיון שאין מזיקו ומסיר ממנו דבר רק שנופתת החנות ממילא מחמת השני זה לא זכה פלל מהפקר להחזיק בקרקע חבירו וכמו שיוכל להאפיל נגד חלונו ונה ברור.

וא"כ זה פנונת ר"ה דאסר להעמיד ריחיים נגד ריחיים משום שמקפח חיותו ופירש"י ז"ל שלוקח ממנו הרגילים וזה ודאי אסור להזיקו ואף התנא דברייתא סבר דזה אינו מקרי קפוח חיותו וכדפ"י בש"מ דמה דיהיב' לי' משמאי לא יוכלו להשיג גבולו ואינו מסיר פלל ממנו הרגילים ואף עכ"פ ההיזק הוא ממילא מה שלא יוכל להעלות שער מסחרו פראוי וגוף החנות נפסד מפאשר הי' שנה כמפנרש בתשו' הרא"ש אף זה אינו יכול לעכב ע"י דכ"א עושה בשלו וקרקע חבירו לא נשתעבד לו בזכותו מההפקר פלל ולזה מפנרש בבבביתא הטעם דכ"א עושה בשלו להסיר טעם המניעות מצד היזק הברור אבל לקיפוח חיותו לא הוצרך לבאר כי פשוט בעיני התנא דברייתא דזה לא מקרי קפוח חיות ולזה נמי א"ש דבר מתא אב"מ מצי לעכב דנהי דלא מקפח פרנסתו לר"ה בדר"י עכ"פ.

לא יוכל להזיק לבני העיר אחרת בחנותם ומו"מ אשר להם שאם יבא עוד אחד ויגרע מחייתם ממילא וכנ"ל ולא שייך לומר כ"א עושה בתוך שלו שהרי אינו שלו פלל כי הוא מעיר אחרת וכן מפנרש בהד"א במרדכי שאפילו לאדם בטל יוכל למחות לבר מתא אחריתי שיאמר אולי יבא מציאות לידו הגם שאינו מזיקו פלל ואינו מקפח פרנסתו יוכל למחות שלא יחסר לו מידי פיון שאינו יכול לומר בשלי אני עושה ומש"ה באם יהיב כרגא דמלפא לא יוכלו בני מתא לעכב עליו דגם הוא כמותם בכל דבר שבא ממילא אבל למבוי שבו בן אומנתו יוכל לעכב עליו משום שחבירו זכה כבר ולא יוכל להזיקו ולפחות חנותו ואי דיאמר אני עושה בשלי ולא הי' יכול הראשון לשעבד חלקו הא לא הוי לזה הבא שום חלק בעיר הזאת ובנדאי דהשני לא יכול לירד למבואו ולהפחית דמי חיותו ואומנותו אף לאחר שיהי' כבני העיר תורת בני העיר פלל יתר בני עיר הגם שבא לאח"כ דבשלמא פשתחלת ביאתו לאותו מבוי יוכל למחות בו משום שפבר זכה בהחנות שהעמידו וזכה מן ההפקר והאיך יוכל הבא מחדש להשיג גבולו אבל לאחר שפבר הוא מבני העיר שוב מותר לעשות לו חנות במבוי דבני אומנתו ולא יוכל לעכב עליו ולומר שפבר זכה מההפקר דז"א דלא זכה בחלקו שהוא מבני העיר ובני העיר כולם [יש להם] חזקה שיוכלו לעשות חנות בכל מקום כרצונם וכ"א עושה בשלו וזה ברור: ועפ"י ז"א ש דגם ר"י יוכל לספור דלא כר"ה וקפוח פרנסה גם לר"י י"ל דלאו מילתא הוא וכסברת הש"מ דלכ"א יהיב' לי' מן שמאי ורק במרגיל בהד"א התינוקות אצלו ע"י חילוק קליות זה הוי כמזיק ממש ומש"ה לק"מ קו' התוס' [שם ד"ה תנאי] שהקשו למה לא אמר דס"ל כר' יודא דזה ליתא דר"י אוסר רק להרגיל התינוקות המורגלים אצל שארי החנונים

אָבֵל בְּהַעֲמֶדֶת חֲנוּת אוֹ רַחֲמִים נֶגֶד חֲנוּת וְרַחֲמִים אֵינּוּ מְקַפֵּחַ פֶּלֶל פְּרַנְסָתוֹ וְכַנ"ל וּמִש"ה הַצְּרִיכּוֹ בַּגִּמ' ב"מ [ד"ס] לֹאמַר טַעַם זֶה דְּנֶאֱמָר פְּלִגְיָנָא דְּאִי לֹא"ה הֵוִי אֲסוּר גַּם לְרַבְּנָן מִשּׁוּם שְׁלֹחַת בְּזָה הֶרְגִילִים אֲצֵלָם [אַף דְּלֹא קִי"ל כַּר"ה רַק כַּר"ה בְּרִי דַר"י דְּקִפּוּחַ פְּרַנְסָה לְאוּ מִקְלָתָא הוּא דְּשִׁאֲנֵי הֵכָא דְּמַרְגִּיל בְּהִדְיָא הַתִּינוּקוֹת פְּנ"ל עַכ"ה] וְדו"ק בְּזָה.

וְכֵן רְאִיתִי לְהַבִּית אֲפָרִים שְׁפָתַב לְתַרְזֵי קוֹ הַתּוֹס' פְּזָה. וְכַתְּה נְבוֹא לְדַבְּרֵי הֶרְמ"א דְּהַגְּהָה לְפַמ"ש בְּמִי שְׁהַחֲזִיק בְּחֲנוּת וְכַדוּמָה זָכָה בְּמִו"מ זֶה וְלֹא יוּכַל אָדָם לְיַקַּח מִמֶּנּוּ דְּבָר וּלְהַסִּיר הֶרְגִילִים אֲצֵלוֹ זֶה אֲלִיבָא דְּכ"ע וְרַק ר"ה ס"ל דְּבַחֲנוּת נֶגֶד חֲנוּת מְקַפֵּחַ חַיּוּתוֹ שְׁמִסִּיר מִמֶּנּוּ הֶרְגִילִים כַּפִּירִש"י ז"ל (וּר"י) [לַר"ה] בְּדַר"י ס"ל דְּלִיבָא בְּזָה קִיפּוּחַ חַיּוּת דְּכ"א מַה דְּיַהֲבָא לִי מִשְׁמִי'.

וְהַגְּהָה לְפ"ז בְּמַעֲשֵׂה דְּאָבִי אָסַף שְׁרָאוּבָן הִי לּוֹ חֲנוּת בְּמַבּוּי סְתוּם אֲצֵל סְתִימָתוֹ וְשִׁמְעוֹן רָצָה לְדוֹר אֲצֵל הַפְּתוּחַ דְּאָז בְּנֻדָּאֵי מְסִיר מִמֶּנּוּ אִפִּי הֶרְגִילִים שְׁבָאִים הֵמָּה אֲלִיו טָרַם בּוֹא לְהַשְׁנִי וְהֵוִי מְזִיק מִמֶּשׁ בְּנֻדָּאֵי אֲפִילוֹ אֲלִיבָא דְּכ"ע אֲסוּר וְאָף שְׂיֵשׁ מְקוּם לֹאמַר פִּינּוֹן דַּר"ה בְּדַר"י סְתִימָא אָמַר לְמִקְלָתִי מִשְׁמַע דְּבָכָל גְּנוּנֵי מְוֹתֵר לְהַעֲמִיד דְּכָלְלָא נָתַן דְּבַר מְבּוּי דִּידִין אֵינּוּ יְכוּל לְעַכְבַּב וְה"ה בְּרַ מְבּוּי אַחֲרִינָא לְפִי דְּלֹא נִפְשַׁט הַאֲבַעֲנִי מ"מ בְּזָה הֶלְכָה כַּר"ה וּמִש"ה הִבִּיא הֶרְמ"א ז"ל בְּתַשׁוּ' [הַנְּ"ל] רֹאֵי לְזַכּוֹת הַגָּאוֹן זְקַנֵי מַהֲר"מ ז"ל שְׁלֹא יוּכַל הַא"י לְהַזִּיקוֹ דְּהֵוִי מְזִיק מִמֶּשׁ וּבְזָה הֶלְכָה כַּר"ה.

אַף בְּאַמְתַּת לְפִי אוֹתָן שְׁאִין דְּנִין דִּין מַעְרוּפִיָּא וְכַתְּבַת הֶרְמ"א ז"ל [בַּס"ס קַנ"ו הַנְּ"ל] הַטַּעַם דְּנַכְסֵי עַכּו"ם פְּהַפְקַר לְעַנְנֵן לְאַרוּחֵי בְּהוּ בְּמַסְחָר וְא"כ שְׁרֵי לְשַׁחֲדֵי וּלְאַפּוֹקֵי מִהֶרְגִיל אֲצֵל חֲבִירוֹ בְּנֻדָּאֵי גַּם בְּמַבּוּי סְתוּם פְּעוֹנְבָדָא דַּאֲבַא"ס ז"ל נְמִי מְוֹתֵר שְׁהַרִי מְוֹתֵר לְהוֹצִיא בְּיָדִים וּמִש"ה לֹא הִבִּיא רַמ"א ז"ל בַּש"ע אֶת דְּבָרֵי אַבַּא"ס פִּינּוֹן שְׁלֹא נִפְסַק הַדִּין בַּגּוּף דְּמַעְרוּפִיא וְהַפֶּל לְפִי מְנַהֲגוֹ לְפִיכָף הַשְׁמִיט דְּבָרֵי הַאֲבַא"ס דְּלֹא תִּלִּי רַק בְּמַנְהֵג אוּלָם בְּתַשׁוּבָתוֹ שְׁרָצָה לְהַצִּיל אֶת הַגָּאוֹן מִהֶר"ם זצ"ל מִהִזְקַ בְּרֵי שְׁפִיר הִבִּיא דְּבָרֵי הַאֲבַא"ס דְּזָה הֵוִי הִזְקַ בְּרוּר וּלְפַע"ד שְׁזָה נְכוּן מְאֹד: וְעַפ"י מַה שְׁפָתַבְתִּי סְרַה תְּלוּנַת הֶרַב הַגָּאוֹן בְּבֵית אֲפָרִים שְׁכ' בְּתַשׁוּ' סִי כ"ו וְהִבִּיא שְׁמַ דְּבָרֵי הֶרְאָב"ן שְׁכ' וְז"ל הַגְּהָה נָא הוּאֵלְתִּי לְדַבֵּר אֲלֵיכֶם לְתַת שְׁאֵלְתִּי שְׁתַּשִּׁיבוּנִי בְּאֵר הַיֵּטֵב עַל דְּבָרֵי עַל עֶסַק רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן הַדָּרִים בְּעִיר אַחַת זֶה בְּמַבּוּי אַחַד וְזֶה בְּמַבּוּי אַחַר בֵּין הַעַכּו"ם וְשְׁנֵיהֶם אֲנֻמְנֹתָם שְׁוֵה לְהַתְּפַרְנֵס מִמֶּנָּה וְיֵצֵא שְׁמַעוֹן מִמְּבּוּי זֶה שְׁהִי דָר בָּהּ וְשִׁכַר בֵּית בְּמַבּוּי שְׁלֵ רְאוּבֵן בְּרַחוּק מִשְׁעָר שְׁל בֵּית אַחַד וְאֵין אָדָם יְכוּל לְכַנּוֹס לְבֵיתוֹ שְׁל רְאוּבֵן אִם לֹא יַעֲבֹר לְפָנָי בֵּית שְׁמַעוֹן וְטוֹעֵנּוּ רְאוּבֵן קָא פְּסִקְתָּ לְחַיּוּתִי כִּי פֶל אוֹתָן שְׁהִיו רְגִילִים לְבֹא אֲצֵלִי ע"ע בָּאִים אֲצֵלְהּ וְשִׁמְעוֹן מְשִׁיב בְּכָל יְשׁוּבֵי יִשְׂרָאֵל דָּרִים זֶה אֲצֵל זֶה וּמִתְּפַרְנְסִין מְאֻמְנֹת אַחַת מְסַחֲוֹרָה וְרִיבֵית וְאֵנּוּ מַה נִּשְׁתַּנּוּ וְרְאוּבֵן מְשִׁיב בְּכָל יְשׁוּבֵי יִשְׂרָאֵל הַמְּבֹאוֹת פְּתוּחוֹת וּבָאִים ב"א מְשִׁנֵי צְדָדִים פְּעָמִים עוֹבְרִים לְפָנָי פְּתַח הַבַּיִת שְׁל זֶה וּפְעָמִים לְפָנָי פְּתַח זֶה כּו' מִהַחִיצוֹנִים הוּא שְׁאִין לוֹ יְצִיאָה וּבִיאָה אֲלֵא לְפָנָי פְּתַח בֵּיתָהּ וְעַתָּה רַבּוּתִי הִיכִי נְדִינֵי לְהֵאִי דִּינָא אִי כַּר"ה דְּאָמַר בְּרַ מְבֹאָה אַב"מ מְעַכְבַּב כּו' וְכ"ש אֲבָר מְבֹאָה אַחֲרִיתִי וְסוּגֵי' דְּשְׁמַעְתָּא פְּנוּתִי' אֲזֵלָא מְדַאֲמֵרִי א"ל ר"ש לְרַבָּא לִימָא ר"ה דְּאָמַר כַּר' יוֹדָא וְא"ל רַבָּא אַפ"ת פְּרַבְּנָן כּו' וּמְדַמְדָּר רַבָּא לְאוּקְמֵי לַר"ה פְּרַבְּנָן ש"מ דְּעִיקַר הוּא וּבְרִייתָא נְמִי כַּר"ה דְּיִיקָא דְּקַתְּנֵי א' מְב"מ שְׁבִיקְשׁ לְעִשׂוֹת רוּפָא כּו' עַד חֲבִירוֹ מְעַכְבַּב עָלָיו וְהַשְׁתָּא הִזְקַ דְּרִיסַת הֶרְגֵל מְצִי

מעפב היזק חיות לא כ"ש ואע"ג דתניא תיובתא עושה אדם חנות כו' הא מוקמינו לה כרבנן ור"ה פרש"ג ועיקר הוא דאמר ר"י כ"מ ששנה רש"ג במשנתנו כו' וברייקא נמי קרי משנה חיצונה ואמרי' נמי שנו חכמים בלשון משנה נדון אחר ר"ה או דילמא פיון דר"ה בדר"י פליג עליו ואומר דבר מתא כו' מעפב מלעשותו אומנות בעירו הואיל ואינו שכן בעירו ואי שייך בכרנא דהכא הוי פשכינו בעירו ולא מצי מעפב מלעשות אומנותו בעירו אבל לא אצלו במבוי וב"מ אב"מ דנפשי' לא מצי מעפב וכל מילתא כת"ק דר"ש אצלא ובעי ר"ה בדר"י אב"מ דעלמא מאי פלומר הא דאמר ת"ק וילשכינו אינו כופהו דוקא שכינו במבוי או אפילו שכינו בעיר ועלתה בתיקו ותיקו דממונא לקולא ועבדינו פנותי' דהוא בתרא ולא מצי ראובן לעכב על שמעון או דילמא פיון דפסיק לחיותא פאלו נוטל נשמתו ממנו ותיקו דאיסורא הוא ולחומרא ואת"ל דממונא הוא ולקולא מי אמרי' פיון דר"ה סבר דפלוגתא דרבנן ורש"ג על ב' שכינים במבוי וקאמר איהו פרש"ג ודדברי ר"ה בדר"י מספקא לי' או אפילו שכינו שבעיר קאמרי רבנן כר"ה דיינינו דפשיטא לי' דבשכינו שבעיר ל"פ דנדאי מעפב ואמרי' הקורא לחבירו רשע יורד עמו לחייו ופירשו הגאונים אם יש לקורא חנות יסמוך לי' חנות וימעט חיותו מפלל דאם לא קוראהו לא יסמוך והיינו כר"ה ודיינינו פנותי' עכ"ל הרמב"ן וכתב עליו הבית אפרים שם וז"ל ועין רואה תשור פי לא ירד הרמב"ן לחילוקם אלו שכ' הרמ"א ואגודת אזור משום שהמבוי סתום אלא כל עיקר ספק שלו שהי' מסופק אם יש לדון בזה כר"ה עכ"ל.

ולפמ"ש דברי אבא"ס והרמב"ן אינם בבחי' אחת פי דברי האבא"ס הטעם שכ' שייכול לעפב מחמת שחבירו מקפח פרוסתו בדבר שפבר זכה בו ואסור להבא מחדש ליקח ממנו מחייתו שזכה מההפקר וכמו מי שזכה באויר חלונו שאסור להזיקו אף במעשה דהרמב"ן ז"ל לא שייך פלל לומר שזכה בו פבר זה היושב בצד המבוי דז"א פיון שיש לנכרי שם בית ונחנותהרי לא זכה בו מעולם פיון שפכרי השני נמי יוכל לעשות מסחרו בביתו אשר לו שם ובשילמא אם לא פתח שום אדם שם חנות ואחר ב'א מחדש לפתוח אמרי' שפבר זכה ואסור לקפח מחייתו אבל בגונוי ששני בתים בגווינו ועומדין אין לזה זכות יותר מזה ורק דהרמב"ן ז"ל ס"ל דגם ר"ה מודה דלא יסור ממנו הרגיל לבא אליו וכסברת הש"מ הנ"ל דמאי דיהיבא ליה משמיא יהיבא לי' ורק דאעפי"כ מפחית לי' חיותו דעד הנזה הי' יחיד בדבר מסחרו [והי' מעלה השער] פנ"ל ואף [לפי מה] שפכתנו [יש חילוק] דבזה לא זכה פלל שלא נשתעבד לו נכסי חבירו דאדם עושה בתוך שלו ורק ר"ה ס"ל דבדבר אומנות אסור אפילו כה"ג ולזה דן הרמב"ן בנ"ד נהי דלא זכה הראשון פבר מ"מ בפיוסוק חיות באומנות מצי לעפב כר"ה וע"ז באמת השיבו לו גאוני דורו שאין הדין עמו אף בדינא דאבא"ס דמייירי בגונוי דמתני' דעושה חנות בצד חנות ולזה השמיענו אבא"ס דבמבוי סתום כה"ג אסור שפבר זכה הראשון והשני הבא להוציא ממנו המורגלים מוחין בידו ודו"ק: הינצא לנו מפל מה שפכתנו דדברי האבא"ס אינו רק לדנים דיני מערופיא א"כ אסור להזיק בכה"ג שעושה חנות במבוי סתום ומקפח במסחר מחבירו גם המפירים ורגילים אצלו אבל לדין שאין דנין דין מערופיא מחמת שפכרי העפוי"ם פהפקר ושרי להוציא ממנו בידים גם שרגיל אצלו בנדאי אפילו חנות במבוי סתום מותר ולכן לכ"ע בנ"ד לדין דלא דנין דין מערופיא בנדאי מותר: והנה המ"ב סי' כ"ז והש"י פתבו דלבטל לגמרי אפילו ר"ה בדר"י מודה דאסור והבית אפרים ז"ל חלק עליהם יעו"ש והוי עכ"פ

ספיקא ואינו יכול למחות בידי הגגידים אף באמת דבנ"ד גם המ"ב והש"י ז"ל מודים דמותר דהנה כל פלפולם שם הוא באחד ששכר האוראנדי והשני משיג גבולו ע"ז דנו המ"ב והש"י ז"ל דמוחין בהשני שפא לבטל פח הראשון לגמרי אבל בנ"ד שהי שני הגגידים עם יתר בני העיר שוין להסתחר עם האנמנין והי יכול כ"א למפור מה שימצא ובנדאי מוכן לכל ישר הולך שיוכל למפור עד שגם לא ישאיר מי שיקנה אצל יתר הסוחרים וא"כ למה יוכלו למחות במה שעשה עמהם פתבים שלא יקנו רק אצלם הלא הי' רשות גם להם לעשות פן ואי דהמה השחידו בדברים והוולו המקח הא לרבנן דר"י מותר לעשות פן וכמו שאמרו בטעמא דמילתא אנא פלגינא אגוזי פליג את שוסקי פן ה"נ יש מקום לגגידים לומר אנחנו פולנו באחד בזכות מסחר עם האנמנים וכל א' עושה תחבולות למפור ואם אנו עשינו תחבולה זו גם לכם הי' לעשות איזה תחבולה וכ"א עושה בשלו וז"ב לפע"ד: אף כ"ז הוא לדינא אף בנדאי ע"ז נאמר אין לדיין אלא מה שעניו רואות ומנטל על הדיין להוציא האמת לאמתו ולתקן תקנות פראוי ולמגדר מילתא וה' עמכם ואשר תעשו גם אני עמכם ואסור לשום אדם להתריס נגדכם.

ואין לומר דכאן מטעם זה יכולים הרבים לאסור משום שהם רבים דזה נדאי אינו דזה לא הוי פרנסת בני עיר ונדמי לרחים דמבואר בתשו' ב"ח [סי' ס'] דייחיד ורבים שונים ביה. וגם לפי מה שאני זוכר את העסק מו"מ הנ"ל בהיותי שכן לאותו העיר ונדעתי שאין זה בגדר רוב העיר רק איזה אנשים מעיר עוסקים במו"מ זה ולכן הרבים והיחידים שונים לדינא פי גם הרוב אינם רוב בני העיר: סימן כא שלום רב לדידין הרבנים דיני צדק ב"ד רבא י"ש חריפים ובקיאים בד"צ הקבועים בק' ווישניצא: מכתבם הגיעני והנה בעניני האוראנדעס מבואר בשו"ת רש"ל ומ"ב ז"ל שעפ"י הדין אין שום איסור בזה ובפרט להוציא משוכר השני אולם ברור הדבר שחסור להשיג גבול מהאוראנדי ומוציאין מהשוכר השני מחמת התקנה כמו שמבואר בתשו' מהר"ם לופלין סי' ס"ב ז"ל מ"מ מאחר שפבר נתפשט מנהג זה במדינות אלו שכל מי שהוא מוחזק באיזו אוראנדא אסור לשום בר ישראל לשוכרה להשיג בזה גבול המחזיק בזה א"כ ש"מ דכל חזקת אוראנדי חשבינן להו כממונו גמור של המחזיק ולכך אין אנו צריכין להאריך בזה כו' עד ומצד התקנה דמדינתנו דברתי כו' והשיב דכמדונמה לו דלפי התקנה כל מי שישכור אותה יצטרף לתן במחירי איזה סף להמחזיק הראשון כו' ובפרט שלפי הנשמע המחזיק הראשון עודנו מהדר לחזור לחזקתו הראשונה והלך בהשתדלות זה ומי יודע איך יפול דבר עכ"ל.

אף לפי הנראה שאין כאן תקנה פוללת בשנה לכל ישראל בזה ומנהגים חלוקים כמו שמבואר בכנסת הגדולה הרבה חלוקים בעיירות שונות ממדינת ספרד שחלוקים במנהגם וגם בב"ח ז"ל מבואר התקנה דמדינת ליטא ואולם אנשי מדינתו הי' להם תקנות אחרות עפ"י מנהגי דארבעה ארצות פיודע לכל ואין אנו גרורים בחר מדינת ליטא בתקנותיהם ובאמת התקנה שתקנו הד' ארצות במדינת פולין לא נודע לנו ולא שמענום וכפי הנראה מהרש"ל ומ"ב ז"ל גדולי מדינת פולין שלא הי' שום תיקון ע"ז במדינת פולין אף נראה מדברי המהר"ם לופלין שנתפשט איזה מנהג אף לא כתב שנעשה מפי הרבנים ואיפכא נראה מלשונו שלא ניתקן בקביעות על כל המדינה גזירה פוללת ולכן כל מקום וגליל לפי מנהגו ולזה מחמת שראיתי שאין כל המקומות שונים בעניני חזקה

לכן מעודי אני נוהג תמיד לחקור בגליל שהוא איך נהגו מקודם ולא ללמוד ממקום למקום ובפרט מפעל פנסת הגדולה או מאיזה תשו' אחרונים פי כ"א ד"ב לפי מקומו ובאמת פן ראוי ונכון פי אפי' בספק תקנה אין מוציאין מיד המוחזק כמבואר בכמה מקומות ולכן לא דנתי מעולם רק מה שברור לי שנהגו במקום שהוא מאז ומקדם פי מסתמא פן נתייחס המנהג עפ"י חכמי הגליל שהוא שהי' אז ובבואי להגליל הנה שאלתי להבד"צ ז"ל שהי' אז האיך מנהגם ואמרו לי שמנהגם מאז אם יהי' לאיש שום חזקה על איזה זמן שיהי' אסור להשיג גבולו ומוציאין מהשוכר השני ורק אם הפסיק י"ב חודש שוב אין איסור לשוכרו זולת אם הי' עדיין מרצה אחריו ומצפה לחזור למקומו לפי ראות הבד"צ וכן נהגתי גם אני בגליל שלנו אבל אם נשאלתי בכיוצא בזה מגליל אחר השבתי לעשות כמנהגם מאז: ובגידון שהי' שענקר אצל הפריץ נלע"ד כיון שלא יצא מהמקום לא אבד חזקתו דמצפה עדיין שיחזור למקומו וכן נראה מדברי מהר"ם ז"ל הג"ל והנה בגלילותיכם לפי דבריכם נראה דמנהג החזקה הוא בג' שנים ונסתפקתם מחמת שלא הי' שלמים הנה בעיני בודאי בעיניו שלמים ממש דלא פליג וכל ספק תקנה להקל פנ"ל.

אף באמת לפי מה דמבואר בתשו' ב"ח סי' ס"ב דעיקר הוא השכירות האיך הי' אם הי' לו שטר על ג' שנים או ששכרו בע"פ על ג' שנים גם שלא החזיק בו עדיין הוי חזקה שלו א"כ ה"נ כיון שמסתמא שכרו על ג' שנים שלמים בשביל שיצא בתוך הזמן לא אבד חזקתו פל זמן שלא הפסיק ג' שנים שלמים לפי מנהג מקומכם אשר כתבתם.

אף בגידון הפסק דבד"צ שלנו נראה שלא לבטלו בשום ענין פי בדבר שאינו מצד הדין ורק מצד החזקה פנ"ל ולפי ראות הבד"צ מסתמא נעשה הפסק כפי הראוי וכפי הנראה אז לדעתנו מה שאין פעת עתה לחקור פי נשפח הדבר כמעט ממני ובכיוצא בזה אם בא לפני פסק כזה בדבר התלוי בראות [עיני] הדיינים ובהוכחות ובאומדנת הדעת אינני חוקר ומדייק אחריו רק הוא בתוקפו פי מסתמא נעשה פדין ואם פעת נראה שלא כן הוא מ"מ אוילי הי' איזה אומדנא או ראיה או איזה צורה לפסוק פן וב"ד בתר ב"ד לא דייקי בדבר שתלוי רק בתקנה ובראית עיני הדיין והי' זה שלום כנפש חפץ שלומם וטובתם יום ב' מ"ו למב"י תרי"א לפ"ק צאנז הק' חיים הלברשטאם: סימן כב להדיינים יראי ה' הרבנים מובהקים חרופים ובקיאים ה' עריהם יגן בד"צ דק' גארליץ יע"א: בגידון אשר נשאלתי ממעלתכם נלפע"ד שהדין עם ר' נחום וטענות ר' נתן הירש אין בו ממש כאשר פסקתם ומחמת טרדותי לא אאריך ובפרט פי הדבר פשוט למאד ראשונה מה שטען ר' נתן הירש ומוכא בדבריכם שהפסיד ר' נחום חזקתו מחמת שיצא מהעיר זה אינו כמבואר ברמ"א ז"ל בח"מ סי' קנ"ו דכל שלא גילה דעתו שאין בדעתו לחזור לא איבד חזקתו אפי' בשהי' י"ב חודש ומה שטוען ר' נתן הירש שאמר לו ר' נחום שאין לו מעות במה לשוכרו גם בזה לא איבד זכותו חזקתו פמו שאמרתם דדילמא לא רצה לגלות לו מצפוני לבבו ואדרבה דילמא כיוון העלים ממנו וכמו דקיי"ל סי' קע"ה [סכ"ט] גבי מצרן אפי' אמר לי זבין צריך ליקני' ופירש"י ז"ל [בב"מ דף ק"ח ע"א] הטעם משום די"ל דמשטה הייתי בי דאמרת אם ארצה לקנותו ממנו הי' מעלה עלי בדמים ע"כ ת"ד ה"נ י"ל שמשטה הי' בו שלא ידע מה שבלבו כדי שישאה הדבר וביני ביני ישפרנו הוא ותו דאפי' אם האמת פן שלא הי' לו מעות אז בשביל זה לא איבד הגררי כפי התקנה שלא ישפרנו שום אדם מישאל עד ג' שנים דדילמא בתוך פה יהי' לו מעות וכן מבואר במהרי"ק ז"ל

סי' (קצ"ו) [קל"ב] וז"ל נלפע"ד שאף אם איחר ראובן ללכת אל המקום אשר הכין לו משום דדחיק לעלמא ונהי עייל ונפיק אזוי שמשום פן לא איבד זכותו דמאחר שהחזיק בחזקת הישוב להיות שלו פשיטא שאין לנו להוציאו ולומר שמחל או שנתניאש ממנו כ"א אברא' ברורה וכו' וגם פי יוכל למנכרה למי שירצה כמבואר באותה תשובה ולזה נהי דאמר דאין לו מעות מ"מ לא מחל ולא נתניאש מחזקתו רק קונה אל ה' שיושיע לו או שיזמין לו קונה טוב על החזקה וכמבואר להד' בתשו' מהרי"ק הנ"ל קרוב לסופו ומה שטען שוב שאמר לו הלונאי שעקר דירתו מפמה שנים שפה אין אדם יודע מעמדו אם טוב ואם הפכי גם זה איני גילוי דעת כלל פי רק פנונתו שעתה אינו רוצה לשוחר' פי אינו במעמד הטוב אבל אולי ירחם ה' עליו וגם פן יזדמן לו קונה על החזקה ומה שטען עוד שמחל לו בשתיקתו גם זה אינו טענה חדא פי אולי באמת לא מחל לו כלל רק לא ה' יכיל לתובעו ול"ד לבר מצרא דהוי (ממילא פשתק) [מחילה פשתק] דהתם לא נתקן רק משום הטוב והישר ולא פשיש הפסד למזכר ומש"ה צריף להביא תיקוף המעות משא"כ ה"א אמר לו להחזיר לו ממונו שנתן להערל ואז עדיין לא ה' אתו אבל לא מחל לו כלל ורק בצפיתו אל ה' פי יהי לו מעות או שיזדמן לו קונה על החזקה וכל שיכולין לתלות איזה טעם בהשתיקה לא הוי מחילה כמבואר בח"מ כפה פעמים ומבואר בשו"ת מהרי"ק הנ"ל דבלא ראי' ברורה אין מוציאים מחזקתו הראשונה.

וגם בזה שהשיב לו ר' נחום שלא ה' יכול לתובעו בדין פי לא ה' בביתו גם זה אמת כאשר ידוע לנו בעוה"ר בזמן הזה ששומטים עצמן מלילה לדתה"ק ובנדאי אין זה מחילה ומה שטען ר' נתן הירש שלא שילם להערל בעד חצי שנה מה לו לזה ולכן הדין עם ר' נחום.

אף לכאורה י"ל דאין מחזקת ישוב ראי' לכאן די"ל דהתקנה לא ה' רק אם ירצה הנכרי להוקיר השער אזי אין יכול ישראל אחר לשפוך מיני' אבל אם אין ביכולת של ישראל לשוחרו מותר לאחר לשוחרו אולם באמת זה לימא דא"כ נמת דבריה לשיעורין וכמעט בטל כל התקנה ובנדאי דעת המתקנים ה' בסתמא אם לא ימחול או יתניאש ישראל המוחזק אסור לישראל אחר לשוחרו ויהי' מאיזה טעם שיהי' והחזקה הוא ברשותו למזכר' למי שירצה כמו בחזקת הישוב וכאשר נהגו פן בכל מקומות ישראל שמוכרין החזקות אם אין ביכולת המחזיק לדור בו ולכן הדר בו דינא דבונדאי אין זה מחילה ויאוש במה שעקר ר' נחום דירתו וגם בדברים שאמר לר' נתן הירש אין בהם שום מחילה ויאוש וכנ"ל ולכן החזקה בחזקת ר' נחום ואם ר' נתן הירש לא יציית בונדאי יתחרט פי מעל בה' ובתוה"ק.

אף דעו לכם ידידיי שכ"ז שפכתתי הוא לפי אשר שאלתם להודיע לכם חוקי תוה"ק אבל הלא ידוע שאין לעבור פי המלה ואין בידינו לכוף נגד נימוסי המדינה וכאשר הזהיר ע"ז כפה פעמים הגאון מהר"י לנדא ז"ל בתשובותיו ולכן אם הדבר נגד נימוסי המדינה אין לכם לעבור פי המלה: אחר כ"ז עינתי בספר כנה"ג בדיני חזקות וכתב שם בסי' קנ"ז וז"ל דחכמים לא נתנו כח למחזיק רק בעודו בעיר ועוד מבואר שם סי' קי"א שאם אין בידו פינתקא וכו' אבד החזקה ובסי' פ"א כתב שאין חזקה אם אין לו ראי' שפרע להערל וכו' ומכח זה נראה ברור דאבד החזקה ר"נ ול"ד לחזקת ישוב דתשו' מהרי"ק ז"ל הנ"ל

אף באמת זה ליתא דבהדני מבואר בב"י סי' קנ"ו שהביא השו"ת מהרי"ק ז"ל וכתב נ"מ לדידן לענין שכירות בתים אלמא דחד דינא הוא גם מהר"מ ז"ל בתשו' סי' ס"ד פתב בהדני לענין חזקת אוראנדא להביא ראי' מתשובת מהרי"ק ז"ל ומסיק דכ"ז שפכחו באפשרי לחזור לא איבד חזקתו גם שיצא מהעיר פמבואר למענין שם ולכן לבי אומר לי דאין מכנה"ג ראי' פלל דהם לא דיברו רק לפי תיקון מדינתם הגם שפתב פן נוהגין בכל תפוצות ישראל פנונתו רק על אנשי ספרדים לא כן אנחנו דלדידן בכל ענין הוי חזקה וכמבואר בתשו' מהר"מ ז"ל ומסיק מהר"מ ז"ל שם בשם גדול הדור שאמר לו דלפי התקנה גם אם אי אפשר לו פלל לחזור מצד השר שמגרשו מחזקת המחזיק בו לתת דמי מחירה איזה סף וע"ש וגם דנראה לי דבנ"ד גם לפי מנהג הספרדים לא איבד חזקתו דבהדני הביא הכנה"ג ז"ל שם בסי' קי"ב דאם הלך מן העיר יש לו רשות ג' שנים וגם בשארי סימנים מבואר שם דגם שהלך מן העיר לא אבד חזקתו אלא נודאי היכא שירד אדעת' דלדור בעיר אחרת אבד חזקתו אבל היכא שלא יצא מן העיר רק לפי שעה אשר כל בני העיר וגם ר' נתן הירש גופי' ראה שפדעתו לחזור ולכך חקר ממנו אם ישכרנו בנודאי לא אבד חזקתו ובפרט מה שיצא מן העיר הי' מחמת אונס הגם שמבואר בכנה"ג [שם סי' קע"ה] בשם מהרשד"ם ז"ל שב"ח לא מקרי אונס מ"מ נ"ל דכוננתו דבאונס ז"ל למהרשד"ם דלא אבד חזקתו אפי' באין דעתו לחזור פמבואר לעיל בכנה"ג ז"ל [שם סי' קס"ב] בשם מהרשד"ם ז"ל ומש"ה פתב דמחמת ב"ח הבריחה לא חשוב אונס אבל באם דעתו לחזור ויצא רק חוץ לעיר עד יעבור זעם בנודאי לא אבד החזקה ומה שפתב שם הכנה"ג שצריף לברר שפרע שכירות זה נודאי ליתא לדידן דא"כ בטלו ח"ו כל החזקות שבמדינתנו והמענין יראה להדני דאין שוות החזקות שלנו לחזקת הספרדים דלפי תקנתו אין שום חזקה במדינתנו פמבואר למענין בתקנתו המובא בכנה"ג ז"ל ולכן אין לזוז מדברי הנ"ל פי כן האמת והצדק שהחזקה הוא של ר' נחום וק"ל: סימן כג שוי"ר לה"ה ידידי המאה"ג החרוף ובקי מ' יוסקי נ"י ולא לפי הקהל נגידים יראי השם אשר בקהלתו שלום: מכתבם הגיעני והנה דבר זה אין צריף לחכם גדול רק פל איש אשר בו ריח תורה יבין הדבר דהנה איתא בגמ' ב"ב דף ט' ע"א וליהסיע על קיצתו ושם הנהו בי תרי טפחי דעבדי ענינא בהדי הדדי ופרש"י ענינא תנאי דכל מאן דעביד ביומא דחבר' נקרעוה למשפ'י אזל חז מינייהו עבד ביומא דחבר' וקרעו למשפ'י אתא לקמ' דרבא חייבינהו רבא לשלומי כו' עכ"ל"ה ופירש"י והרמב"ן וראבי"ן רוב גדולי הראשונים דקיצתו היינו שהרוב יוכלו לתקן קיצות ושאר ענינים הנראה להם אפילו שיהי' בזה הפסד לאחרים ומחזיקים המועטים לקבל גזירתם ואפי' בדבר הרשות והר"י ט"ע ור"ת והרמב"ם וקצת מהראשונים אשר פירשו קיצתו היינו בדבר שהספימו פולם ואח"כ עבר זה שהספים עמהם זה יכולין לעשות אבל אם לא הספים בתחילה עמהם אין יכולין לכוף להיחיד בדבר הרשות בדבר שאיכא פסידא להאי ורווחא להאי.

והנה המנהג בישראל פדברי הראבי"ן ורש"י והרמב"ן ז"ל שיכולין לכוף ליחיד אפי' במידי דאיכא רווחא להאי וכן העיד מהרי"ן ז"ל לב ז"ל בס' ב' סי' ע"ב והב"ח ז"ל בח"מ סי' ב' ז"ל וילענין הלכה נהגו ברוב מקומות שטובי העיר בעירן כב"ד הגדול ומה שעשו עשו בתקנת הקהל דוקא וכראבי" עכ"ל.

והרמ"א ז"ל קבע מנהג זה בשולחן ערוך בח"מ סי' ב' וז"ל וכן נוהגין בכ"מ שטובי העיר בעירן כב"ד הגדול ומפני ועונשין והפקרן הפקר כפי המנהג עכ"ל. אף כ"ז באם לא הסכימו פולם אבל אם פולם הסכימו בנדאי שיכולין לתקן אפילו בדבר (שאינו) [שלא] בא לעולם כמבואר בהד"ל בגמ' גבי הגי תרי טבחי שהוא דשלב"ל כלל וקנס דלא מהני שום קנס ואלא מהני רק משום שהם בני אומניות אחת וכמו בני העיר דמי וא"כ מזה מבואר שאלתכם יפה באר היטב דלכל הדעות באם הסכימו פולם לתקנה זו לתת המסחר לרב עפ"י תנאים המבוארים שמה דאין יכולים לחזור והעובר ע"ז עובר על התקנה ועל החרם ותשובת הרב שפנתבתם לי לא ידעתי מה הוא שח תורה חדשה או ישנה ח"ו וכי יש תורה חדשה הלא פולנו מאמינים במסירת נפש על דברי התלמוד וראשונים ובעלי הש"ע ורק במח"כ הרב הג"ל שלא ידע כלל והביא רק דברי קצת הראשונים הוא ר"ת וסייעתו ומהרי"ק ז"ל שס"ל שאין רשות לרבים להפקיע מיחיד בדבר שלא מגדר מילתא.

והנה אם תעינו היטב תראו שאין המנהג כמותם רק המנהג כדעת רש"י וראבי"ו שיכולין הרבים לכופר היחיד וגם זאת נעלם מהרב הג"ל היכי שפולם הסכימו כ"ע מודים שיכולין לתקן אפילו בדשלב"ל כמו שפירש בגמ' שהבאתי והמעניין במרדכי ב"ב יראה בהד"ל פן ולהעתיק דבריהם הוא לטורח ידעתי שיש בקהלתכם פמה לומדים שיוכלו לראות דבר זה במרדכי ב"ב ולכן העובר על התקנה הג"ל הוא מותר ומובדל מעדת ישראל ושלום לכל ישראל: ומ"ש הרב הג"ל דאין חילוק בין יחיד לצבור מחמת שפא לכלל פעם בא לטעות גדול שתינוקות של בי רב לא יטעו בזה דהיכא דהסכימו פולם ומדעת חכמי עיר אם הוא בכתא או בלא חכמי עיר היכי דאינו בכתא דתנאן קיימין ואפילו בני אומנות אחת ומטעם דצייתי אהדדי משא"כ יחיד ולית מאן דפליג על דבר מפורש בש"ס בלא חילוק והרב הג"ל רצונו לתת תורה חדשה מה שלא ידעם אדם וחילוק על האמת התורה שניתנה מפי הגבורה פאשר קבלנו איש מפי איש עד מרע"ה וכן אני אם כי אני זעירא דחבריי קבלתי ממו"ח זלה"ה שהי גאון עולם ומהגאון בעמ"ח ים התלמוד והם סמכוני להורות ולדון פאשר הי' אתי בכתובים אפר ידוע שהם קבלו איש מפי איש עד רש"י ז"ל כידוע לכל ורש"י ידוע שקיבל איש מפ"א עד מרע"ה כמבואר ביוחסין ושאר ספרי היחוס משא"כ הרב הג"ל שלא למד ולא שימש לשום גאון או גדול מפורסם ולזה נפל בשיבושא ודמיונות כוזבות ר"ל ולכן אל תשמעו ולא תאבו לו ועלינו השלום: סימן כד להרב המאה"ג האבד"ק קלאסני יע"א: מכתב הגיעני ומחמת גודל טרדוטי לא יכולתי להשיב להעד כי פניתי מעט ראיתי להשיב ראשון מ"ש כ"ת בענין אם יוכלו הרוב לתקן תקנות אפי' אם היחידים מוחים הנה ידוע שזה תלוי בפירוש ראשון בני העיר להסיע על קיצותן [בב"ב דף ט'] שר"ת פי' דוקא על מה שקבלו עליהם פולם יכולי' אח"כ לקנוס העובר אבל בתחלה אין להם פח על היחיד לכופו במידי דלא למגדר מילתא והראבי"ו וסייעתו פירשו דאפי' לכתחלה אין פח על היחידים אפי' בדבר דאיכא רוחא להאי ופסידא להאי בלאו מגדר מילתא [א"ה יענין במרדכי פ"ק דב"ב] ושני הדעות הובאו בש"ע סי' ב' ומנהגנו דיוכלו הרבים לכופר היחיד לקבל תקנתו אפי' במידי דאיכא רוחא להאי ופסידא להאי וכן העיד הב"ח ז"ל [בתשו' סי' ס'] על מנהג זה וכ"מ במהר"י ו' לב ז"ל בכמה תשובות אף באמת נמצא שם נגד זה.

אף במדינתנו המנהג פן וכ"כ לי מו"ח זלה"ה שפן המנהג דיכולין הרוב לכוף היחידים. אף כ"ז בבני עיר אכל בבני אומנות אחת הגם שהם נקראי' בני עיר לענין שיכולין לתקן אכל ודאי שאין רוב בני אומנות יכולין לכוף להיחידים וכ"מ בהקד' בהנמ"י ז"ל ובשיטה מקובצת ב"ב בשם ראשונים וכן הסבא מחייבת דאין מיעוט בני אומנות נגררו אחר הרבים מהם שאינם רוב העיר וא"כ בודאי רוב ב"א אינם יכולין לכוף למועטים לקבל גזירתו ומקנתו.

אף באמת בגוף הדבר דנ"ד לא ידענא משום תקנה חדשה דאיזה תקנה רוצים לעשות היא אינם רוצים רק שישפירו מהשר את האוראנדי אכל לא שום תקנה חדשה ואולי פוננתה שהם מתירים ליחיד לשפון ועד הנה היא אסור לשפון ליחיד רק שיהיו פולם שונים לטובה ועתה רוצים רוב השענקרס להתיר ליחיד לשפון שעי"ז יבא להם טובה הנה אם זה פוננתה לא נכנס בגדר והכלל דרשאין בני עיר ורק איפכא היא התקירה בזה אם יש יכולת בידי הרוב לבטל תקנה קדומה אשר היתה מקדם.

והנה דבר זה מבואר ביו"ד [סי' רכ"ח סל"א] שיכולין רוב הצבור לבטל התקנה שלא ברצון המועטים המוחזים ואם באנו לומר שב"א שאני ואין יכולים הרוב לבטל התקנה שלא ברצון היחידים זה אינו כלל דלענין זה ודאי יכולין הרוב לבטל התקנה שכל התקנות נעשו על אופן זה שבאם יראו הרוב יכולין לבטלו וז"ב ולכן בנ"ד יכולין רוב השענקרס לצוות ליחיד שישפיר עבורם: וע"ד השאלה השני' אם יכולין לתקן תקנות למייקרי השער כמבואר במ"א [בסי' רמ"ב ס"א] בשם הצ"צ הנה ידידי הגם שדברי הצ"צ יש לו פירכא וכבר העיר הפ"מ שם עליו אף מ"מ בדרבנן פשיטא שכ"ע מודים שיכולים לתקן וכן פסק א"ר והפ"מ ומי יבוא אחריהם: ומה שהבאת ראי' מבפורים מדבר ממוזן אין ראי' כלל שיכולין חז"ל לפקוע פרצונם עפ"י התורה.

ובגוף הענין הרבה יש לפלפל ואין הפנאי מספיק ולדינא אין לזוז מדברי הצ"צ והא"ר ופ"מ הנ"ל. ד' חיי תרי"ח לפ"ק צאנז: סימן כה שו"ר רבני ידידי הרב המאה"ג הקריף ובקי פקשית מו"ה יחזקאל נ"י האבד"ק שינאווא יצ"ו.

אודות הפראפינאציע שמחזיקין שני יחידים ועתה רוצים בני הקהל לשוכרה לצורך הרבים פל בני העיר ידע ידידי בני שדבר זה מנהג בכל מדינתנו ושגור בפ"כ גדול וקטן ת"ח וע"ה שרבים יכולים למחות בהיחיד שאל ישפון עסק פרנסתם ואפילו פבר שפירו נוהגין להוציא מידו להבא וזה ידוע מתשובת הרשב"א ז"ל והרא"ש גבי שטר הנוהג בארץ הזאת דמנהג קבוע הולכין אחרי וילפי הרבה פוסקים אפילו אם המנהג נגד הד"ת כמבואר בתשו' מהרי"ק ובמרדכי באריכות הדברים אכל באם אינו נגד הד"ת כ"ע מודים שאין לבטל המנהג וכופין לקיים המנהג פיזוע לכל מעיין בתשו' הנ"ל ובמרדכי וכן נוהגין בכל תפוצות ישראל ובפרט בעניני מסים לכ"ע הולכין בתר המנהג.

והנה בנ"ד אין לה מנהג יפה וכשר כזה שרבים עדיפי מיחיד שבא ליקח חלקם מפייהם הגם שלא היא להקהל העסק הזה עד עתה הוא מטעם קדירא דבי שותפי פיזוע אצל רבים ואם מעתה רוב הקהל רוצים בהעסק מוציאין אותו מהיחיד ובלבד שישלמו לו פל אשר הוציא על העסק עפ"י ב"ד שבעיר וכן באמת מבואר דבר זה בב"ח ז"ל שפן המנהג וכן ראוי לנהוג וז"ל הב"ח ז"ל בתשו' סי' ס' פבר נהגו בכל מקום שיש פח להראשים

שְׁהַמְחִים רַבִּים עֲלֵיהֶם מַדְעַת כְּנֻלָּה לְתַקֵּן תַּקֻּנוֹת בְּכָל דְּבַר אֲף בְּמִינֵי דְאִיפָּא רַוּוּחָא לְהַאי וּפְסִידָא לְהַאי אוּ לְהַפְקִיעַ מְמוֹן שְׂיֵשׁ לוֹ בְּעֵלִים וּדְלָא כַר"ת שְׁבַמְרָדְכִי פ"ק בְּבִתְרָא מִיהוּ נִרְאָה דְלָא נִהְגוּ אֱלָא בְּמָה שְׁהוּא לְתַקֵּן הַקְּהָל דְּוָקָא פְּסָבֶרֶת רַאבִּי שְׁבַמְרָדְכִי וּכ"כ מִהַר"ק בְּשׁוּרְשׁ י"ד וּמַעֲתָה נִמְשָׁף דְּהַתְקַנָּה שְׁתִּיקוּן שְׁלֵא יִשְׁיג אָדָם גְּבוּל חֲבִירוֹ וְכוּ' אֵין לָהּ מְקוֹם אֱלָא לִיחִיד כְּנֻלָּה יחִיד פְּמַבְנָאָר בְּטַעַם שְׁנַתְנוּ לְהַסְכְּמָתוֹ לְפִי שְׁרָאוּ הִיזְיֻקוֹת שְׁגָרָם א' לְחֲבִירוֹ וְכוּ' אֲבָל עַל רַבִּים כְּנֻלָּה יחִיד דְּלִיפָּא לְמִימַר שְׁרַבִּים יִגְרְמוּ הִיזְיֻק וְכוּ' וְדַאי דְלָא תַקְנוּ כְּלוּם בְּמָה שְׁנוֹגַע לְרַבִּים וְתוּ דְהֵלֵא הַדְּבַר פְּשׁוּט דְאֵין לָהֶם כּוֹחַ אֱלָא בְּמָה שְׁהוּא לְתַקֵּן הַקְּהָל דְּוָקָא פְּדַפְיִרְשִׁתִּי וְא"כ הָאִיף יַעֲלֶה עַל הַדְּעַת שְׁיִסְפִּימוּ עַל מָה שְׁהוּא תַקְלַת הַקְּהָל לְקַפְחַת מַחֲנִית כֹּל הַקְּהָל וְלַתַּת מַחֲנִית לְג' אֲנָשִׁים בְּלַבַּד כּוּ' עַד הִנֵּה אֵין סָפֵק דְכִינּוּן שְׁצָרִיכִין לְשַׁכְּוֹר אֲוֹרְאָנְדִי מַחְדָּשׁ דְּרָאוּי וְכֻכּוֹן הוּא עַפ"י הַדִּין וְהַסְבָּרָא לְפִסְוֹק שְׁיִחְזִיקוּ בָּהּ רַבִּים דְּזַכוּת רַבִּים עֲדִיף וְהֵם קוֹדְמִין לְשׁוֹכְרָה מְטַעַם דְּוַעֲשִׁית הִיִּשְׁר וְהַטּוֹב דְלָא גִרַע מְדִינָא דְבַר מְצָרָא דְקָאָמַר בַּפ' הַמְקַבֵּל אֲרַעָא לְבַתִּי וְאֲרַעָא לְזַרְעָא יִשׁוּב עֲדִיף וְלִית בָּהּ מְשׁוּם דִּינָא דְבַר מְצָרָא וְהַסְפִּימוּ רַוּב הַפּוֹסְקִים דְּהִכִּי קָאָמַר אַעפ"י דְּהַרְוֹצָה אוֹתָהּ לְזַרְעָה הוּא כֻּן הַמִּצַּר אַפ"ה הַלּוֹקֵם הוּא קוֹדֵם כ"ש בַּנ"ד דְּהַקְּהָל קוֹדְמִין לְשׁוֹכְרָה לְכַתְחֻלָּה דְּכַפְרָנְסָה דְּרַבִּים קוֹדְמִין לִיחִיד.

וְעוֹד הָאֵלוּ הַג' אֲנָשִׁים הֵם עֲשִׂירִים וְרַוּב הַקְּהָל הֵם עֲנִיִּים א"כ פְּרָנְסַת עֲנִיִּים קוֹדְמִין וְגְדוּלָּה מְזָה כְּתַב הָרַא"ש בְּתִשׁוֹ' הִבִּיאוּ בִּי"ד ס"ו רַנ"א דְּלְשַׁכְּוֹר ש"ץ לְהוֹצִיא רַבִּים י"ח קוֹדֵם לְשַׁכְּוֹר רַב וִיכוּלִים לְשַׁנּוֹת מַת"ת לְצוּרָה שְׁלֵשִׁים פְּשׁוּטִים לְהַגְמוֹן לְהַצִּיל נַפְשׁוֹת עֲנִיִּים יַעֲיִי"ש מִיהוּ כ"ז אֵינְנוּ שְׂיִיף אֱלָא בְּעוֹנֵן דְּאוֹרְנָדִי דִּי"ש שְׂיֵשׁ בָּהּ פְּרָנְסַת רַבִּים שְׁכַאֲשֶׁר יִשְׁכְּרוּ הַקְּהָל הִי"ש מְהַשֵּׁר אֲזִי תַהִי מַחֲנִית לְהַרְבֵּה בַע"ב לְמַכְּוֹר י"ש כֹּל אֶחָד בְּבִיתוֹ מִשְׁא"כ בְּחִקְרוֹת הַרְחִיקִים דְּפִשְׁטָא דְאֵין לְהַקְּהָל בְּזָה שׁוּם זְכוּת וְיִתְנַהֲגוּ בְּזָה עַפ"י תַקְנוֹתָם בְּכָל תְּוֹקָף וְעוֹז הַמְבַּנְאָר בְּתַקְנָה שְׁלֵא יַחְפִּירוּ אוֹתָהּ מְהַשֵּׁר לֹא יחִיד וְלֹא רַבִּים כִּי אֵין בְּחִקְרוֹת זוּ פְּרָנְסַת רַבִּים הַנְּלַע"ד דִּין אֲמַת וְצַדִּיק עַכ"ל וְלָכֵן גַּם אִם הַשְּׁעִנְקָרַס הִי ע"ט ג"כ מוֹכְרִים י"ש מ"מ אִם נִרְאָה טוֹבַת הָעִיר שְׁיִצְמִיחַ טוֹבַתָּם בְּעַסְק פְּרָנְסַתָּם אִם יִקְחוּ הִי"ש בְּמְקוֹם שְׁיִרְצוּ לֹא אֲצַל הַפְּרָאפִּינְצִיעַ בְּוֹדַאי כּוֹפִין הִיחִיד לְהַחְזִיר הַפְּרָאפִּינְצִיעַ לְהַקְּהָל וְאֵין לְסַפֵּק מִיָּד.

אוּלָּם אֶהוּבִי בְּנִי כָּלֵל אֶחָד אוֹמַר לָהּ בְּזָה וּמִינֵי לֹא תַזוּעַ כִּי אִם חֻכְמָה אֵין כָּאֵן זַקְנָה יֵשׁ כָּאֵן וְיָמִים יְדַבְּרוּ וְגַם אֲנִי מַעוֹל הִיִּיתִי מוֹסֵר נַפְשִׁי לְיִקְחַת לְטוֹבַת בְּנֵי הָעִיר כִּיִּדוּעַ לָהּ אִיף בְּאִתִּי עַל הַנְּסִיּוֹן כִּי רַוּב פְּעַמִּים בָּא הַדְּבַר מִרְמָאוֹת שְׁכַאֲשֶׁר יֵשׁ אֵיזָה יחִידִים מַחְזִיקִים הָאוֹרְאָנְדִי כְּפָה שְׁנִים וְנִתְעַשְׂרוּ וְהֵמָּה מִתְנַהֲגִים עִם הַשְּׁעִנְקָרַס בְּרַחֲמִים וְלֹא מְטִילִים עוֹל עֲלֵיהֶם וְלַפְעָמִים מְתַקְנָאִים בָּהֶם בַּע"ב אַחֲרִים וְהֵמָּה בּוֹשׁ יְבוֹשׁוּ לְיִקְחַת הָאוֹרְאָנְדִי מִהֶם בְּחֻזְקָה וְלָכֵן מַעֲרִימִים לוֹמַר שְׁכַוְנָתָם לְטוֹבַת הַכָּלֵל וְאִם כִּי הַשְּׁעִנְקָרַס רַוּבָם עֲנִיִּים הֵמָּה מְלוּיִם לָהֶם מַעוֹת וְאִח"כ כְּשִׁשׁוֹכְרִים לְטוֹבַת הַכָּלֵל מִי הוּא הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּעַסְק הַזֶּה מְסַתְמָא הַנְּגִידִים הַנְּכַנְסִים בְּעוֹבֵי הַקְּוֹרָה לְטוֹבַת הַכָּלֵל וְאִח"כ מְרַבִּים בְּהוֹצָאוֹת אֵין מְסַפֵּר וְעוֹשִׂים חֲשִׁבוֹן צַדִּיק גַּם אוֹסְפִי אַסְיִפוֹת הָאִיף יִתְנַהֲגוּ הָאוֹרְאָנְדִי לְטוֹבַת הַרַבִּים וְעוֹשִׂים תַקְנוֹת הַכָּל לַש"ש עַד אֲשֶׁר יַעֲשֻׁקוּ וְיִגְזְלוּ אֶת הָעֲנִיִּים וּפּוֹשְׁטִים עוֹרָם מִבְּשָׂרָם וְאֵין מַכְלִים כִּי אוֹמְרִים הַכָּל לַש"ש וְלְטוֹבַת הַכָּלֵל וּבְעֵינֵי רְאִיתִי גְּוֹדֵל הָעוֹשֵׁק הַנְּעַשֶׂה בְּעִיר וְהַכָּל לַש"ש וְגַם אִם נִמְנָה אֵיזָה נֶאֱמַן מְסַתְמָא נוֹטָה אַחַר הַנְּגִידִים כִּיִּדוּעַ וְגַם אִם לַפְעָמִים

נושאים ונותנים שני אנשים או ג' משני הצדדים דרך שפמה יבואו לרצח אביונים ומי שיתמנה לעסק זה מקונים בו דברי בעל הטורים ז"ל אין אדם נעשה שוטר מלמטה אא"כ נעשה רשע מלמעלה ולכן אהובי בני צריה להתישב היטב אם הוא לטובת השענקרם שרובם עניים פדוע ולא לטובת הנגידים המכוננים לש"ש.

ואין בזה לבא על המחקר ע"י אסיפה ברבים כי ידוע פחד העשיר על העני ולכן נכון שב"ד של שלשה יעמדו היטב על המחקר ואם באמת יהי לטובת השענקרם בודאי כופין להיחיד לקנים המנהג אבל אם יש מקום לספק מעושק ורמאות וקנאות איש מרעהו לא יוציאו האוראנדי מהמחזיקים עד הנה ונה אמת לאמתו ואל תשגיח ברבני העירות המצפצפים והמהגים רק לגלות גדלם שיודעים מסכרת הב"ח ז"ל ויתר החיבורים אבל אין מבין תוך הדבר ואפילו גדולי דורנו ראיתי מכשול תח"י שכותבין בחפזון ואת אשר כתבתי פן הוא האמת לאמתו ואם כי אינו בפלפול של הכל ה' הטוב יצילנו מגבהות בתוה"ק ויעמידנו על האמת ואין להביא ראיה מדורות הראשונים שרוב נגידי הקהל היו צדיקים כפאשר אבותינו ספרו לנו וגם ה' הבושה גדולה לפני ת"ח מנהיגי העיר אבל עתה בעוה"ר המנהיגים המה לא בגדר צדיקים וחוץפא יסגא בעקבות משיחא ובפרט בעוסקי באמונה לטובת הכלל הוא גדול בצדקתו מחבר העיר וגם כי חבר העיר אינו בקי בטוב מו"מ אבל הנגיד יודע בטוב טובת בני העיר ועושים תקנות סדום הכל לש"ש ולכן ראוי לחקור הרבה בזה וה' הטוב ישים שלום וינהלנו לארצנו במהרה דברי אביה דו"ש: שאלה בשני אחין שהי' ביניהם דו"ד וסמכו על הבוררים בק"ג א"ס ובחיוב לקנים דברי הבוררים ונעשה פשר שכל מה שיקנו או ישפירו או יעשו איזה עסק במקום הידוע הוא לשניהם אפי' שיעשה אחד מהם לבדו רק אם יהי' לו בירור בעדים שחבירו לא רצה להיות שותף בזה העסק.

ועל שארי עסקים במקומות אחרים יהי' ג"כ שותפות בכל מה שיבא לידם רק בזה יהי' להם נאמנות שחבירו לא רצה להשתתף עמו וגם מחויב זה שיעשה העסק על שמו לבד אצל השרים שכתוב גם לחבירו כפי הנימוסים וימסור לו כ"ז כתב חתום המועיל לפי מנהג המדינה והנה א' מהאחים עשה עסקים על שמו לבד במקום הידוע ולא נתן עדיין כתב לחבירו שהוא שותף בו ולאחר זמן תבע זה האח בעל העסק את אחיו איזה תביעה ולא רצה להשיב לו עדי ישליש שטר על חלקו בעסקים כפאשר נעשה ביניהם בפשר והשלישו השטרות שלאחר שיתבע את אחיו וישיבנו ויפסק הדין פן יקיים השליש ועתה רוצה זה התובע לחזור ואינו תובע שוב את אחיו ורוצה שהשליש יחזור לו שטרו כי לא הושלש רק כדי שאחיו ירד עמו לדין ועכשיו אינו חפץ בטובה זו שיעמוד עמו לדין ואינו תובע אותו כלל לזה יחזור לו שטרו ואחיו טוען פיון שפבר נפסק בהפשר שמחויב ליתן לו כתבים ועתה שהכתבים מזומנים מחויב השליש למסור לו שיקונים כפי הדת והפשר שנעשה מאז ביניהם את"ד: תשובה הנה אען ואומר בראשונה אם יש להשתנות הנה ממש מאחר שהוי בדשלב"ל והנה באמת מבואר בש"ע סי' קע"ו דלרוב הפוסקים אינם יכולים לחזור על למפרע ואינו נאמן לומר שחזר רק בעדים כמבואר בב"י בטור ובראשונים בב"ב ורק הרמב"ם והרמב"ן ז"ל דס"ל דיכולים לחזור מחמת דהוי דשלב"ל.

והנה הנ"מ [שם סי' קע"ו ס"ק א'] רוצה לומר דגם להרמב"ם ז"ל במה שקנה כפר נעשה שלוחו ונתלבט שם בדברי הדרישה ובאמת במחכ"ת דאישתמיט מני' דברי הרמב"ן מובא בשיטה מקוננת ב"ב דף ח' ע"ב ד"ה ולשנותן [שהביא דברי דברי הרשב"א] שכ' וז"ל וכתב הרמב"ן ז"ל דטעמא דמלתא משום דאיפא פסידא בלקוחות דמיקרי תרעא עוד כתב דמשמע דהיכא דליכא אדם חשוב וא"נ במלתא דליכא פסידא דהוי תנאיהו תנאה דוקא כדאיתנו כל טפחי מתא א"נ כל בני אותה אומנות שבעיר דהוי להו באומנות דבני העיר לגמרי הוא הא תרי ותלת דמתני במאי קנו ושותפים שאמרו כל מקח שיבא לידינו יהי רינח בינינו במאי קנו שאלו במתנין באומנותן לאמצע י"ל נעשו שפורין זל"ז כדאמרי בפועל ששכרו ללקט מציאות והוא שנתקבלו שכר זה מזה או התחילו במלאכה ויכולין לחזור בהם אלא מקח שלקח במעותיו במאי קנאו הלה וא"ת נעשה כמגביה מציאה לחבירו במה קנה שלא יחזור בו ויקח לעצמו ומה ששנינו בתוספתא רשאים הצמרים והצבעים לומר כל מקח שיבא בעיר נהי' פולנו ושותפים בו וכן הנחתומים כ"ז בתנאי כל האומנים הוא כו' ואני אומר דדין פועל ודין השותפים אחד הוא בכל דבר שיש בו מעשה כגון שנשתתפו בין מה שיקנו או מה שיריחו או במציאותיהן דהיינו ודאי מגבי' מציאה לחבירו ונעשו שלוחים זל"ז או שפורין דבשכר שזה מקבל עליו לקנות ולהגביה בשבילו והליוכן ודיבורן היינו שכן [וכו' הרשב"א ז"ל] עכ"ל (וגם הט"ז נעלם ממנו שכ' בסי' קע"ו בח"מ סעיף א' וז"ל אין השיתוף נגמר כו' דס"ד דהוי כשלוחים זה לזה דנגמר באמירה כמ"ש סי' קפ"ה עכ"ל) אלא דלהרמב"ן שותפים לא נעשו שלוחים דרק דעת החולקים הוא דשותף הוא פשליח אבל הרמב"ן ס"ל דשותף אין דינו פשליח וסברתו נ"ל דהנה פשליח אמר צא והבא לי או הגבה המציאה עבורי אבל כן לא נשתתפו שיוכרח ליקח בשותפות ורק שנשתתפו בכל מה שיהי' רינח מה שילקחו יהי' שותפים והאחד קנה במעותיו במה קנהו חבירו הא לא נעשה שלוחו לקנות וגם לא על גוף הדבר נעשו שותפים רק על הרינח שיעלה מהמקח וזה ודאי יוכל לחזור ליקחנו לעצמו פינן שלא נשתלח (ממון) [ממנו על זה] ורק בעצמו זכה בשבילו בודאי יוכל לחזור והמענין שם בהרמב"ן ז"ל יראה להדי' דס"ל דשותף אינו שליח דאומנים הו' כשפורין זל"ז אם נתקבלו שכר זה מזה או התחילו במלאכה אבל זה שנעשה שותף להרויח במה שיקחו לא נעשה שלוחו במה שקנאה במעותיו ולא נעשה שכיר שלו כי לא הי' כלל שותפות ביניהם רק שאם יהי' רינח יתן לו בזה ודאי יוכל לחזור וזה ברור דעת הרמב"ן ז"ל וא"כ מאן נימא לן טעם הרמב"ן ז"ל דלא ס"ל כן בשותפים וגם באומנים דעת הרמב"ם ז"ל עדיפא מדהרמב"ן ז"ל דלאו כשפורין הם אבל באמת רוב הפוסקי' חלקו ע"ז וכמ"ש הש"ך ז"ל [שם בסי' קע"ו] דכל הפוסקים חלקו על הרמב"ן ז"ל בזה וגם על א שכתב בשבועה ובאופן היו"מ וגם שהי' דרו' חיוב ובפרט שראי' שהי' בשביל פשר שהי' סכסוכים אז בין האחים ונעשה פשר בזה שיהי' הפל בשותפות ופשר הוי כמכירה כמבואר שזה נותן לו דבר זה בעד טענתו ונמצא פינן שנתחייב לתת לו בעד תביעתו דשלב"ל מחוייב למיני' עכ"פ חיובו וליתן לו הרינח ובהדי' מבואר בט"ז סי' קע"ו דחיוב מהני גם לדעת הרמב"ם ז"ל וא"כ פינן שהע"ש והסמ"ע והט"ז ז"ל הסכימו שחיוב ובקבלת שבועה כנ"ד לא מהני לכ"ע חזרה בודאי לא יוכל לחזור מלשעבר אף גם בלהבא אינו יכול לחזור דלרוב הפוסקים בקנין אלהבא ג"כ לא

יכול לחזור בדשלב"ל ואף גם זאת לפי שהעלינו דבנ"ד גם הרמב"ם והרמב"ן מודו דמהני אפ"ל בדשלב"ל משום השבועה והחיוב וא"כ בנדאי דלא יוכל לחזור לפי מאי דקיי"ל דשופין אינם יכולים לחזור בתוך הזמן ול"ד לפועל דכ"א נשתעבד לחבירו והוא הלכה פסוקה לדינא ובש"ע לא נמצא ע"ז חולק בנדאי לא יוכלו לחזור אפ"ל להבא ולפע"ד בזה אפ"ל הרשב"א ז"ל שס"ל דהשופים יכולי לחזור בלהבא בכה"ג לא שייך חזרה ודמי למשך פלי אומנות והרבה יש לפלפל בזה אף בלא"ה דעת הרשב"א יחידאה ולא קיי"ל פנותי בשופים וכן נהוג עלמא וכל בתי דינין בישראל שלא לחזור אפ"ל בלהבא וא"כ בנדאי שמחויב בעל העסק לקיים פשר הראשון ולא יוכל לחזור בו ויש לאחיו חלק בכל מה שקנה ולא מהני חזרתו על משך זמן שעשו השותפות שמבואר בהפ"ש.

ואמנם לענין חזרת השטר מהשליש הדין עם המשליש שטרו לפי מאי דמבואר בסי' רמ"ג ס"ז וז"ל המסבר אמר להם זכו לו בשדה זו ע"מ שתכתבו לו את השטר או ע"מ שתתנו לו ק"ק וזו אעפ"י שהחזיקו בשדה יכול לחזור בו שלא יכתבו לו שטר או שלא יתנו לו ק"ק וזו ותבטל גם המתנה ואפ"ל פתבו לו השטר כ"ז שלא מסרוהו בידו אם מיחה בהם מלמסרו לו בטלה המתנה עכ"ל ונמצא כמו כן בנ"ד שהשליש ע"ת שיתבע לאחיו ויקוב הדין ביניהם הרשות בידו לחזור ולא לתבוע כלל וליקח שטרותיו בחזרה הן מטעם שמבואר [שם] בסמ"ע וגם טעם הט"ז דכולהו מודו בתנאי שתלוי בדעתו שאין מי שיכול להכריחו שיקיים התנאי ולית מאן דפליג בזה וא"כ מחויב השליש להחזיר השטר למי שהשלישו אף באמת פיון שעפ"י הדין מחויב האח בעל העסק ליתן שטר כמו שנתחייב בפ"ש הראשון הגם שדעת י"א [בסי' ל"ט סעי' ד'] דאפ"ל בקנין יוכל למחות מלת שטר וכן בהלואה ואפ"ל קנין ל"מ מ"מ הא מבואר שם בסי' ל"ט בח"מ דעכ"פ צריך לחזור לו דמי הלואה או מקחו ואם אינו רוצה להחזיר פותבים העדים בע"כ ויעו"ש בתומ"ש שכ"כ בפ"י וכבר ידוע דפ"ש הוי דין מקח וא"כ אם אינו רוצה לקיים וליתן שטר חזר הדין למקומו ולפ"ד שזה הוא (א') [אי אפ"ש] לחזור עתה לאחר ששה שנים וא"כ בנדאי פותבין השטר ע"כ וא"כ נהי דהשליש מחויב להחזירו למי שנתנו לו וכנ"ל מ"מ הב"ד יכריחו שיקיים פפי פ"ש הראשון ואין לנו דבר [כפי'] יותר מזה שיומסר השטרות ליד ב"ד והמה יראו עפ"י הדין מה לעשות לאחר שיציעו טענותיהם ואם פי באמת אין מכריחין להשליש כמבואר בש"ך ז"ל מ"מ עתה בעוה"ר אשר נתקלקל העולם בנדאי פן ראוי ונכון שהשטרות ישלשו ביד ב"ד או ביד השליש אם שניהם מרוצים עד אחר שיקוב הדין ביניהם וזה אמת ברור לכל מי שרוצה האמת: סימן כז בנדון השאלה שראובן ושמעון עשו שותפות לסחור בדברים שיש עליהם ערעור שהוא גנוב ושפל אשר יקנה יהי בשותפות ומנח בבית שמעון עד אשר ימכרו ויהי ריב ויחלקו ביניהם ולקח ראובן לערף ששה מדות ונתנו לבית שמעון וקיבל ממנו מעות משמעון ושמעון קנה לערף י"ט מדות והנה נשמע קול אומר שש"א נתנדע לו מזה השותפות והדבר נגנב ממנו ולכן בא ראובן ואמר לאשת שמעון פי שמעון לא הי' בביתו ואמר לאשה הנ"ל שאינו חפץ בשותפות עוד במקח בזה.

והנה בזמן קרוב בא השר וחסד בבית שמעון ומצא את אשר נגנב ממנו בזמן קרוב ועלה לערף חמשה מאות ר"כ והנה ראובן אינו רוצה ליתן לזה כלל פי אמר שהוא פטור ע"כ

תּוֹרַף דְּבָרֵי הַשְּׁאֵלָה: תְּשׁוּבָה הִנֵּה לֹא נִתְּבָאָר בְּדִבְרֵי הַשּׁוֹאֵל אִם מְצָא הַשֵּׁר אוֹתָהּ הַסְּחוּרָה שְׁלֵקְחוּ בְּשׁוֹתְפוֹת אוֹ שְׁאוֹתָהּ הַסְּחוּרָה כְּבָר נִמְכַר וְרַק לֹא ח"כ לְקַחָה אִשֶׁת שְׁמַעוֹן לְעֲצָמָה לְאַחַר שְׁנֵתְפָרֵד רְאוּבֵן מִהַשְּׁתוֹתְפוֹת בְּדִבְבוּרוֹ לְהֵאשִׁיחַ וְאוֹתָהּ שְׁנֵלְקַח מִחֻדָּשׁ הוּא שְׁמַצָּא הַשֵּׁר אוֹ שֶׁהִכְחִשָׁה בִּינֵיהֶם בְּזֶה בְּבָרֵי אוֹ בְּשֵׁמָא כ"ז לֹא נִתְּבָאָר בְּדִבְרֵי הַשְּׁאֵלָה וְזֶה הוּא עֵינָר גְּדוֹל בְּזֶה פְּאֵשֶׁר יִבְנֹאָר בַּעֲזַהִי"ת אִף לְמַעַן הַשִּׁיב דְּבָר בְּרוּר אֲמַרְתִּי לְהַצִּיעַ מְקוֹר הַדִּין וּמְמִילָא יִתְּבָאָרוּ כָּל הַחִילּוּקִים.

הִנֵּה הָרַמְ"א ז"ל בְּסִי' קַע"ו סְעִיף י"ב כְּתִב וְז"ל וְכֵן אִם גָּנַב אוֹ גָּזַל הַשְּׁתוֹתְפֵי צָרִיף לְחַלּוֹק עִם חֲבִירוֹ וְאִם הִפְסִיד הִתְּפָסֵד לְעֲצָמוֹ וְדוֹקָא אִם הִפְסִיד קוֹדֵם שְׁנֹדַע לְחֲבִירוֹ אֲבָל אִם חִלַּק הַגְּנִיבָה עִם הַשְּׁתוֹתְפֵי וְאִם ח"פ בָּא עַלִּילָה עָלָיו וְכֵן אִם קָנָה גְּנִיבָה וְחִלַּק עִם חֲבִירוֹ וְכֵן אִם ח"פ עַלִּילָה הִתְּפָסֵד ג"כ לְאַמְצַע מֵאַחַר שְׁנֵתְרַצָּה לְמַעֲשָׂיו וְאִין הַדְּבָרִים צָרִיכִים קִנְיֵן כְּמוֹ שְׁנֵתְבָאָר אֲבָל אִם חִלְקוּ שְׁאָר רְוּוּחִים וְכֵן אִם עַלִּילָה עַל א' מִן הַשְּׁתוֹתְפִין שְׁלֹא פָּדִין אִין חֲבִירוֹ חֲזִיב לְסִייעוֹ בְּהִפְסֵד עַכ"ל וְדָבָר זֶה הוּא מִירוּשְׁלָמִי לְפִי מַה שְּׁפִירְשׁוּ הַר"ש ז"ל מְבִיאֵוּ הַגָּה' מִיִּמּוֹנֵי וְהַגָּה' מְרַדְכֵי דְאִם אָמַר לְשְׁתוֹתְפֵי גָנוּב יֵשׁ לוֹ חִלַּק בְּרִינּוֹחַ וְכֵן לְהִפְסֵד [ע"ש בְּש"ף סַק"ז] וְהַרְשֵׁב"א ז"ל פְּלִיג אֲזַי וְפִי' דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי בְּאִפְסוֹן אַחַר כְּמִבְּנֹאָר בְּב"י וּמְבִיאֵוּ בְּש"ע דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"א ז"ל לְלִפְסֵק הַלְכָה בְּס"ס קַע"ז וְכְתִב שָׁם בְּסַמ"ע דְּאִם לְקַח חִלַּק בְּרִינּוֹחַ גַּם לְהַרְשֵׁב"א ז"ל צָרִיף לְשֵׁלֵם בְּהִפְסֵד שְׁנֵצְמַח אִם ח"פ וְכֵן מְבִיאֵוּ הַנֵּה"מ וְנִמְצָא דְדִין שֶׁל רַמְ"א בְּסִי' קַע"ו כ"ע מוֹדוֹ דְּאִם לְקַח חִלַּק בְּרִינּוֹחַ צָרִיף לְשֵׁלֵם חִלַּק בְּהִפְסֵד אִף בְּשׁו"ת מֵהַרְשֵׁד"ם סִי' ק"ס כְּתִב לְחַלּוֹק וְלוֹמַר דְּכִינּוֹן דְּכָבָר חִלְקוּ הַשְּׁתוֹתְפוֹת ע"כ אַחֲרֵיכֵן כ"א לְעֲצָמוֹ כְּמוֹ בְּאִם הִי' גִּשְׁרָף הַסְּחוּרָה חִלַּק שֶׁל אֶחָד אִין חֲבִירוֹ חֲזִיב בְּאַחֲרֵיכֵן לְאַחַר שְׁחִלְקוּ וּפְטָרוּ זא"ז כְּמוֹ כֵּן אִינוּ מְחֻיָּיב לְשֵׁלֵם מַה שְּׁנֵצְמַח הִתְּפָסֵד עַלִּילָה לְאַחַר שְׁחִלְקוּ דְּכָבָר פְּטָרוּ זא"ז וְהִנֵּי כְּמוֹ אַחֲרֵיכֵן דְּעֵלְמָא א"כ לְכֹאֲרָה פְּלִיג אֲדִבְרֵי רַמְ"א ז"ל בְּסִי' קַע"ו הַנֵּ"ל אִף בְּאַמְתַּת הַמַּעֲשִׂיִן יִרְאֶה דְּגַם הוּא מוֹדָה לְדִין דְּהַרְמ"א הַנֵּ"ל דְּשְׁתוֹתְפֵי חֲזִיב לְשֵׁלֵם לְחֲבִירוֹ הִתְּפָסֵד הַמְּגִיעַ לוֹ מִחֻמַּת הַשְּׁתוֹתְפוֹת אֲפִילוֹ לְאַחַר חִלּוּקָה דְּהִנֵּה בְּעֲצָמוֹ כְּתִב בְּתְּשׁוּבוֹת מֵהַרְשֵׁד"ם ז"ל סִי' קנ"א וְז"ל רְאוּבֵן וְשְׁמַעוֹן וְלוֹי הָיוּ חֲבֵרִים וְלִקְחוּ וְנָתְנוּ מו"מ וְזֶה יָמִים שְׁנֵתְפָרְדָּה הַחֲבִילָה אִישׁ וְאִישׁ לְאַהֲלוֹ וּמַעֲלִילִים עָלֵיהֶם כּו' וְשָׁם מ"מ נִרְאֶה לּוֹמַר דְּבָהָא ל"פ וּכ"ע מוֹדוֹ שְׁהֵם חֲזִיבִים בְּהִפְסֵד וְטַעֲמָא דְּמִלְתָּא דְּשִׂאנֵי הָכָא דְּכִינּוֹן שְׁרֵאוּבֵן נִהְנֶה מֵאוֹתָם הַמְּשֻׁכּוֹנוֹת שְׁמֵכֵר שְׁתוֹתְפוֹ אִין מִן הַדִּין שְׁיֵאכֵל הוּא וְחֻדֵי וְהִלָּה שְׁמַעוֹן שְׁתוֹתְפוֹ יִלְקָה אֲלָא שְׁכָבוּלְעוֹ כְּפֵי פוֹלְטוֹ עַכ"ל הָרִי שְׁחֲזִיב לְשֵׁלֵם אִפִּי' הִתְּפָסֵד הַמְּגִיעַ לְאַחַר הַחִלּוּקָה מְכַמָּה שְׁנִים אִף בְּאַמְתַּת לַק"מ דְּאִם שְׁהִתְּפָסֵד הוּא עַל עֶסֶק הַשְּׁתוֹתְפוֹת שְׁהַעֲלִילוֹ עָלֵיהֶם ע"י הַסְּחוּרָה וְהַעֲסֵק שְׁעֲשׂוּ בִּינֵיהֶם אִפִּי' לְאַחַר הַחִלּוּקָה חֵל עַל שְׁנֵיהֶם כִּי לֹא פְּטָרוּ זא"ז כָּלֵל וּמַש"ה מְחֲזִיב בְּסִי' קנ"א לְשֵׁלֵם הִתְּפָסֵד אֲפִילוֹ מַה שְּׁהַעֲלִילוֹ עָלֵיהֶם מְכַמָּה שְׁנִים לְאַחַר הַחִלּוּקָה אִף בְּסִי' ק"ס לֹא הִי' הַעֲלִילָה רַק עַל שְׁמֹן זֶה שֶׁהוּא גָנוּב שְׁפִיר כְּתִב דְּלְאַחַר הַחִלּוּקָה הָאַחֲרֵיכֵן הוּא לַכ"ע עַל עֲצָמוֹ כִּי פְּטָרוּ זא"ז מֵאַחֲרֵיכֵן דְּלְהַבָּא וּמַש"ה פְּטָר שָׁם אֵת הַשְּׁתוֹתְפֵי מְלִשְׁלֵם הִתְּפָסֵד שְׁהַעֲלִילוֹ רַק עַל הַשְּׁמֹן שֶׁל הַשְּׁתוֹתְפֵי לְחֻד וְא"כ בְּגוֹנוֹי דַּב"ד שְׁהַעֲלִילָה הִי' עַל מַה שְּׁקִנּוּ סְחוּרָה כָּל מַה שְּׁגָנַב מִהַשֵּׁר וְהַעֲלִילָה עַל כָּל הַעֶסֶק בְּנֻדָּי חֲזִיב הַשְּׁתוֹתְפֵי הַב' לְשֵׁלֵם חֲצֵי הִתְּפָסֵד בְּלֹא שׁוּם חוּלְק כָּלֵל וְדָבָר פְּשוּט דְּהֵאִיף יֵאכֵל הִלָּה וְחֻדֵי וְחֻדֵי בְּמַה שְּׁהָרוּיַח וְחֲבִירוֹ יִפְסִיד כַּמ"ש בְּתִשׁוֹ מֵהַרְשֵׁד"ם סִי' קנ"א לְדָבָר פְּשוּט וְגַם בְּתִשׁוֹ בְּנִימִין זָאב שְׁמִמְנוֹ מְקוֹר דִּינוֹ שֶׁל רַמְ"א

ז"ל כמו שגורשם בהג"ה ובד"מ ושם בב"ז מבואר שחייב מטעם פיון שלקח חלקו בריוח ועוד האריה בב"ז למצוא טעם לחייב השותף בהפסד מטעם שמציל גם חבירו שאלמלא נתפשר עם המעליל יהי חבירו ג"כ נתפס ומש"ה דמי לשיירא שעמד עליהם נחשול ביים לטבעם והשליף אחד מהם סחורתו להקל משאו חייבים כל אנשי הספינה לתת חלקם ואפי' השליף בלא שאלת פיהם והאריה הרבה בזה ומחמת שאינו מצוי הספר אעתיק בקצרה מה שהספיק עמו עמיתו הגאון וז"ל ב"ז סי' ש"צ ע"ד שנותפין שהיו בעלי אוננות אחת ולימים קנה א' מהם סחורה ונתחלקה ביניהם ולימים קרה מקרה וערערו על אותה סחורה שגנובה היא מבית שר אחד ובשביל שלא להסתכן ההוא שותף אמר לחבירו שיתנו לידו חלק הראוי להם לפיכך אותו השר שלא יוליכנו בערפאות ויבא לידי סכנות נפש ח"ו והם אמרו לו שפיניס השר ממנו וז"ל פ' יושיבו דינינים ומי שיזפה יזפה ומי שיחייב יחייב וכן עשה ושאלת אם שאר השותפין חייבים לפרוע חלקם ממה שהוציא בפשר לשר ההוא שותף או לא כו' ושם בסי' שצ"א וז"ל הנה על מה שנסאף להעיל לפני האלוף עמיתי מ' בנימין ע"ד השותפין ופסק דמחייבי פולהו לפרוע כנ"ל פן נ"ל נמי דכולהו חייבים לפרוע פיון שהי' פולן שותפין וכולן הם פיון לריוח ובין להפסד וכ"ש שלא בא להם תקלת נפשות ח"ו ראוי ומחויב להם לפרוע וזה א"צ פנים רבות ונספיקו הראיות שהביא האלוף דלעיל עכ"ל אלמא דדבר פשוט שגם חבירו חייב לסייעו וא"כ בנ"ד ממש האי דינא דב"ז דאם לא נתפשו והי' בא בערפאות בלי ספק שגם ראובן הי' נתפס שמחמת אימה נפחד ורוב תחבולות הערפאות הי' נתפס גם ראובן ושמעון הצילו ודאי חייב לשלם וא"כ אם ידוע בבירור שהי' אז עדיין בבית שמעון מעסק השותפות בעת שמצאו השר ודאי ראובן חייב בהחציו ורק אם אפילו הי' ודאי שלא הי' כלל ממה שקנו בשותפות וא"כ הרי ראובן זה פאיש אחר מהשוק ומה לו לזה שקנה שמעון גניבה ופטור מלתת החצי הפסד אף עכ"פ ידוע שהגיע טובה גם לראובן מהפשר דאם הי' מגיע הדבר לערפאות גם ראובן לא יצא נקי ובדאי מחויב (למנוע) [לסייע] בהפסד זה כפי מה שישומו הבד"צ וכן מבואר פ"עין זה בש"ע ח"מ סי' רס"ד: סימן כח שאלה ראובן אמר לשמעון ליסע אתו על הליציטאציע להעמיד מספוא לחיל קיר"ה ואמר שמעון שנוסע עם איש אחר על הליציטאציע ובבואם למקום הליציטאציע עשה ראובן עם שמעון שותפות שיהי' לשמעון עשרה פראצענט ועשו קיום האנדשלאק וביקש ראובן משמעון שפיניס להאנשים שנתנו עדו על הליציטאציע שלא יקלקלו המקח ונתן לו ע"ז איזה מאות ר"כ לפזר ושמעון פייס לאנשים בחנם והחזיר המעות לראובן והנה טרם נתקנים הליציטאציע כפי נימוסי שרי החיל במקום הקרייז אמט נסע שמעון ממקום הליציטא' לזרכו פי אמר לו ראובן בקיום שיהי' עמו שותף על עשרה פראצענט ולכן הלה לזרכו וראובן נסע להקרייז אמט לקיים הליציטאציע ובבואם לביתם כ"א מזרכו אמר ראובן לשמעון שלא יהא שמעון שותף עמו ולכן תובע עתה שמעון העשרה פראצענט ריוח כפי ההאנד שלאק שביניהם זה טוען שמעון.

וראובן טוען כי לא הבטיח לו כלל עשרה פראצענט ולא עשה עמו שום שותפות ורק אמר לו בעד טרחתו שפיניס לאנשים הנ"ל יתן לו איזה דבר מועט אבל לא שיתף עמו מעולם והא ראי' ששמעון עשה אנבאט על שמו.

ושמעון השיב וזאת היא לטובת השותפות בכיוון ועשה ביוקר כדי שיתקיים האנבאט של ראובן שהי' בזול פנהוג. גם טוען ראובן כי לא נתקנים הליציטאציע ורק מחדש היא המקח מחמת השתדלותו וגם העמדת שפולת לא היא על הליציטאציע אף.

ושמעון השיב שלהד"מ ולא היא מקח חדש ורק נתקנים הליציטאציע ולא יכלו לבטלו בשום אופן והיא שותף על עשרה פראצענט ולכן מבקש מראובן חלקו זה טענת שני הצדדים. והנה ידידיי המאה"ג האבד"ק באלחוב ודק' דאלינע נבחרו לבצע עפ"י דת תורה"ק ביניהם ולא יכלו להשוות דעתם מר פוטר ומר מחייב ובקשו ממני שניהם לחוות דעתי ואם כי ידעתי מיעוט ערכי וגודל טרדומי בעסקי צבור שיהיו בכ"ז למען אהבת התורה לא אפגע להודיע מה שנ"ל בזה והנה יש להסתפק בגוף הענין מה פוננתם בעשרה פראצענט אם פוננתם שראובן יקנה מספוא תשעים פראצענט כפי הליציטאציע ושמעון יקנה עשרה פ' וכ"א ימסור לחיל קיר"ה על שם ראובן כי כן נוהגים במקומינו שותפים בעסקים פאלה ואם היא הדבר כן בודאי אין להוציא מעות מיד ראובן (יעוין בפ"ה שפ"ו) דזה פשוט אם היא שמעון על הליציטאציע על שמו וראובן באלמות מנעו מלהעמיד מקחו והוא העמיד מקחו להחיל בודאי פטור ראובן שיהי' [הוא] רק מבטל פיסו של חבירו והדקו באדרונא שפטור הואיל ולא הזיקו ממש וזה פשוט למאד אף אם היא השותפות ביניהם ע"ז הדף שראובן יקנה וימכור להחיל ויתן מהרינח עשרה פ' א"כ זה לא הני שותפות כלל והני רק דין זה שמבואר בסי' קע"ו [סעי' ג' בהג"ה] שהבטיחו ליתן לו מכל מה שירויח החצי שזה צריך לכ"ע קנני גמור ובאמת תמי' לי' דברי הרמ"א ו"ל בהג"ה זו דהנה זה הלשון שמביא הוא במרדכי פ' השואל וז"ל ראובן שמסר לשמעון מנה בשותפות ע"מ שיהא ביניהם למחצית שכל כל רינח שייבא ליד שמעון אף מציאה וכן קבל עליו שמעון בפני עדים לא קני ראובן פיון דלא קנו מיני' דאסמכתא בעלמא הוא ואין לו לראובן אלא חלק מנה שלו דאע"ג דאמרי' מתנה ש"ח להיות כש"ש אע"ג דלא קנו מיני' בדאמר ר' יוחנן עלה שאני התם דבההוא הנאה דמהימן לי' גמר ומשעבד בפשי' אבל הכא דומיא דמתנה הוא אי קנה משעבד ואי לא לא עכ"ל הרי דכתב דהני מתנה ורק דהני אסמכתא ובאסמכתא מבואר לקמן [סי' ר"ז סעי' י"ד] דלדעת רמ"א ו"ל צריך דוקא בד"ח ובאמת לכאורה קשה על המרדכי דמאי מהני קנני נהי דס"ל לאותו מ"ד דמהני קנני באסמכתא מ"מ הרי הוא דשלב"ל ואולי ס"ל פשיטת הרמב"ד ו"ל [הובא שם בריש ההג"ה הנ"ל] דהני פמקנה ידיו ורק דהני מגזים דהני אסמכתא ומש"ה בעי קנני כן יש לתרץ דברי המרדכי ו"ל אבל לדין דפסקינו דקנני לא מהני לסלק אסמכתא מאי מהני קנני וצ"ע דברי הרמ"א ו"ל אף בנ"ד לא הני אסמכתא א"כ י"ל דסטימותא דמי לקנני ומהני.

והנה ראיתי להרבנים הנ"ל מפלפלי' אם (אסמכתא) [סטימתא] קנה בדשלב"ל ורצו לתלות בפלוגתת הרא"ש שכ' דמהני שטר בדשלב"ל במקום שנהגו פמו סטימותא והמרדכי בשבת [פ' הבונה הובא בקצה"ח סי' ר"א] כתב דלא יפה סטימותא מקנני חשוב דבדשלב"ל לא מהני כן רצו לפלפל בזה ולפע"ד אין פאן מחלוקת כלל דידיע דקנני סטימותא במקום שנהגין דקנה משום דרשאין בני עיר להתנות וכיון שמנהג בעיר שקונין בסטימותא הולכין אחר המנהג וא"כ הרא"ש וכן הרש"ל ו"ל בתשו' [סי' ל"ו] דכתבו להדי' שנהגין שקונין דשלב"ל כגון חכירות בשטר וא"כ בודאי מהני מטעם

מנהג העיר וכן"ל וגם המרדכי ו"ל מודה בזה ורק המרדכי כתב דאפי' במקום שנוהגין דסטימותא קונה בסתמא ובא אהד ועשה סטימותא בדשלב"ל לא מהני דנהי דנוהגין בעיר הזאת דסטימותא קנן היינו דוקא במקום שקנן חשוב מועיל נוהגין שמה דסטימותא היא בעיניהם כק"ג אבל בזה אין מנהג כלל שסטימותא יעדיף מק"ג ומש"ה לא מהני אבל היכי שבהדי' נוהגין שסטימותא מועיל בדשלב"ל בודאי גם המרדכי ס"ל פרא"ש ו"ל דקונה ובמקום דלא נהגין בהדי' בסטימותא בדשלב"ל רק נהגין דסטימותא קני' במקומם מ"מ בדשלב"ל לא עדיף מק"ג ולא מהני רק במקום שנהגו בהדיא שקונין בסטימותא אפי' דשלב"ל וז"ב שאין פאן מחלוקת ומהנ"מ [בסי' ר"א] לא משמע פן ודבריו צ"ע ולזה בנ"ד אם אין מנהג רק שהאנדשלאק קונה א"כ לא עדיף מק"ג דלא מהני בדשלב"ל ואם אולי נהגין במקומכם בפירוש דגם על עסק שלב"ל קונים בהאנדשלאק בודאי כ"ע מודים דמהני וכן"ל אף זה צ"ע שיוכל להתברר הדבר בהחלט ואולם באמת לפי משמעות הרמב"ן [בב"ב דף ח' הובא בטור חו"מ ר"ס קע"ו] שכ' סתמא שאינו מוצא בשותפות [דדף לקנות] רק כפי דברי הרמב"ם ו"ל משמע דלא מהני רק משיכת המעות או הפירות או שהתחילו לישא וליתן ולכן לשיטת הרמב"ם וסייעתו בין אם היא השותפות שראובן לבד יעסק ויתן חלק רינח עשרה פראצענט או שהשותפות היא ששניהם יעסקו בשותפות לא נקנה בלתי קנן [המועיל] ואי שהדבר מצוי לקנות מ"מ לא מהני כ"ז שלא קנו ואפי' קנו כמו בבגדים [בסי' קע"ו סעי' ג'] מבואר הטעם שאין יכולים לחזור משום שקנו המעות במשיכה יענין בסמ"ע שם ס"ק י"א] אבל זולת זה אפי' קנה כ"א במעותיו לא מהני וכמ"ש בדרישה [שם] פללו של דבר להרמב"ם ו"ל וסייעתו לא מהני אפילו קנן ואפי' בדבר שהוא בעין רק אם הביא מעות והגביהם פדדו קנן או שהקנה לו הפירות שיש לו אבל מה שהקנו להיות שותפים לקנות במעותיו דבר בשותפות לא מהני כמבואר בפירוש בהרמב"ם פ"ד מהל' שלוחין ושותפין וז"ל פללו של דבר בכל הדרכים שקונה הלוקח באותן הדרכים עצמן קונין השותפין זה מזה הפמון המוטל ביניהם להשתתף בו עכ"ל והספימו עמו הרמב"ן ו"ל וכ"ד הא"ז והעיסור והרי"ף ועוד רבים כמבואר בשו"ת מהרשד"ם ו"ל בחלק ח"מ וז"ל בסי' קנ"ד מ"מ דעתי הוא דבהא ודאי הייתי ממשפך נפשי לומר שהי' יכול הנתבע לטעון בענין כזה קים לי פהרמב"ן והרמב"ם גם אחרים הנמשכים לדעתם עכ"ל וא"כ בודאי לא יכול להוציא מהמוחזק ונעלם מהנ"מ דברי מהרשד"ם אלו ולכן עלה ע"ד הרמ"א ו"ל שמוציאין מהמוחזק דרמב"ן ורמב"ם יחידאי נהו ונהפוך הוא דרבים עמהם פנ"ל ולכן בודאי אין מוציאין מהמוחזק ורק דינש לחייב לראובן מטעם אחר דכיון דמבואר במרדכי פ' הגוזל דאפי' דאינו רק גרמא לבטל ממון חבירו מ"מ פיון דחבירו נפסד ע"י מועיל להתחייב אפי' בדבור וז"ל שם ומפאן אתה למד לכל הגרמות אם יקבל עליו כפי' לשלם או אם יגרום לו הפסד שהוא חייב יעו"ש עכ"ל וא"כ י"ל בנ"ד נמי אלו לא היא ראובן מטעה לשמעון בשותפות היא שמעון בעצמו עושה זה העסק וא"כ נפסד ע"י ממילא נתחייב ראובן בדבור לחוד לשלם עכ"פ כל הפסדו אף עדיין אין זה הפסד ברור לשמעון דמי יודע אם היא האפפערט שלו מתקבל דלמא היא אחרים בפחות מכפי' שפסק הוא וגם אם עשה בזול הפיסוק דלמא לא היא רינח וכיון שאין הדבר בבירור אין יכולים מספק להוציא מראובן המוחזק ויענין במחנה אפרים שכ' בסי' י"ח מהל' שכירות וז"ל דהיינו דוקא

היכא דהנאהו אבל היכי דלא הנאהו פלום אינו משלם לו אלא מה שגמר לו להפסיד ולא יותר עכ"ל הרי דבלא הי' ההפסד ברור אין מוציאים ממונ ולכן להלכה י"ל דראובן פטור ורק במה שהנאהו מה שהברית הליציטאנטין זה מחייב לשלם לו כפי אומדן הבד"צ או כפי שהבטיח לו בעד זה אם אינו יוצא מגדר דרך העולם דנימא משטה אני בך: סימן כט לדידי הרבני הקריף ובקי מו"ה דוד נ"י גענגער: שאלה בנידון דו"ד שבין ר' אשר ושותפו ר' ישראל ששכר ר' אשר רפת אצל אדון ולקח לעצמו שותף ר' ישראל לזה העסק וטען ר' ישראל שהתנה עם ר' אשר שילנה המעות אצל עכו"ם והרבית ותנו המה מהשותפות ור' אשר הכחיש אותו ועסקו שניהם בכל השותפות וכל עצמות השותפות והעסק נעשה ממעות הלואה כאשר טענו לפנינו האם יצטרף ר' אשר ליתן חלק רבית וגם העד ע"א בתורת עדות שתקף כאשר עשו שותפות הי' מדובר ביניהם שיתנו רבית מהשותפות ור' אשר הסכים לזה כי ר' ישראל רצה שיקחו שותף שלישי להעסק באשר שאין לו מעות על העסק פלום ור"א השיב לו שלא יקח שום שותף ומה שיצטרכו ליתן ותנו שניהם מהעסק ולפ"ד הח"ד אם הי' הדבר בידיעת השותף הוא פטור מליתן ואף אסור ואחלה פני כבוד אדמו"ו ילמדנו מה לעשות: תשובה אודות שאלתו הנה מחמת גודל טרדומי לא יכולתי לעיין בגופא דעובדא רק מה שנסתפק מעלתו באם שותף שעוסק בשותפות ומקבל העיסקה לנה מהעכו"ם ברבית שמבואר בט"ז ו"ל [סי' ק"ע ס"ק ג'] שמתר ליקח הרבית מהעסק ורק הח"ד ו"ל הקשה על הט"ז דמ"ש מקבל מנותן הלא בשניהם הוי שותף הב' ג"כ לנה וא"כ נוטל ממנו רבית ומש"ה מפרש הח"ד ו"ל דברי הט"ז דאירי שלנה שלא מדעתו של הנותן דלא נעשה לנה ורק ברינח נוטל שכר יעו"ש ונסתפק מעכ"ת אם נפסוק פן לדינא והנה לפע"ד דברי הט"ז ו"ל אינו סובל פירוש זה כאשר יראה פל מעיין ורק דברי הט"ז ו"ל ברורים למאוד דבשלמא פשהנותן לנה המעות ונתנה להמקבל העסק בשותפות והוי שם לנה על שניהם וא"כ נוטל רבית מישאל לנה אסור אבל כשמקבל לנה מעות לצורך מו"מ ועוסק אינו פלל הלואה רק מו"מ לשותפות והוי כמו שלוקח סחורה בהקפה ונותן שכר עגלה שודאי מנכה שכר עגלה קודם שיחלוקו ברינח וכן נמי הכא אינו בגדר הלואה פלל ולא נתחייב הלה שלא נתעסק מעולם רק הוא שותף לרינח אם יהי' לבד הרבית וגם להפסד הוא שותף להתפרע ממה שיש בתוך השותפות אבל פשוט לפע"ד שאם ח"ו הי' נפסד וכלה מעות השותפות שאין עליו לשלם מביתו כי לא נעשה פלל לנה רק שותף למו"מ וכמו אם שותף אחד לקח בהקפה סחורה על שמו ואם פלה מעות השותפות לא יצטרף זה לשלם מביתו שלא קנה בהקפה ורק מי שקנה בהקפה על שמו ישלם ובנ"ד נמי פן מי שלנה הוא ישלם והשני שלא הגיע המעות לידו בתורת הלואה במאי ישמעבד ולא הוי פלל רק שותף ולא לנה שהוא לא לנה מעולם ואין דעתו פלל לשלם מביתו כמו שמבואר [בח"מ] בסי' קע"ו וא"כ פיון שלא הוי פלל שם לנה עליו בנדאי יקח מקודם חלק הרנוחים שנותן לעכו"ם ואח"כ יחלקו ביניהם זה נלע"ד ברור ודברי ח"ד לא זכיתי להבינם וצ"ע ורק כי ידעתי מיעוט ערפי לפני גדול הדור שלפנינו לכן לא אחליט דעתי רק עדי תפלסו אתם וה' עמכם בדבר המשפט והי' שלום כנפש דב"ש ד' בהר ל"ו למב"י תרי"ח לפ"ק הק' חיים הלבפשטאם: סימן ל שאלה אם ליתן שכר שדכנות מקרקעות וספרים פדרך שנותנין ממזומן מחמת שהתנה עם האפטרופסים למפור הפל קודם הנשואין כדי שיהי' מזומן

להזוג ע"כ: תשובה הנה בתשובה חינוך בית יהודא סי' קי"ג פתב ונ"ל וראיתי שרוצה לידע דעתי הקלושה מה היא אם ישנה ליתן חצי חלק זכר מקרקעות אשר הניח אחריו המוריש ונשא ונתן בהם דרך פרקמטין או לא האמת אתו מעולם לא ראיתי ולא שמעתי שיהי' קרקעות פאלו בכלל השיור ששייר לבניו הזכרים כו' ושם בהג"ה כ' ונ"ל ועוד בגוף הדין צ"ע ממ"ש בח"מ רפ"א ס"ז התנה שלא יהי' לבת חלק בספרים והלנה על ספרים כו' אבל אם הוחלטו הספרים בידו אין לבת חלק בהם וכ"ד הסמ"ע והש"ך ועוד בתשוב' רמ"א סי' ע"ז דף קנ"א גם בש"ך משמע דאפי' יש פבר לאב ספרים והלנה על ספרים אלו אין לבת חלק בהם דאל"כ ה"ל לומר אבל אם הוחלטו הספרים בידו וצריף להם ללמוד אז אין לבת חלק אבל אם א"צ להם רק לנה עליהם דרך מו"מ יש לבת חלק כו' וטוב לעשות פשרה במילתא דספיקא דדינא פנ"ל עכ"ל ועיין בתשוב' שב יעקב בחלק ח"מ סי' י"ד ונ"ל בסוף התשובה וכי איש המוכר ספרים וכל אשר לו הוא במ"מ בספרים וכי לא תטול הבת שטח"ז פלל ותצא נקי מנכסי אבי' אע"כ צריף לחלק ומה שיש להשיב ע"ז מהגהת רמ"א סי' רפ"א שהבאתי לעיל יש ליישב כו' יעיי"ש ובשו"ת שבות יעקב ח"ש סי' כ"א מבואר החילוק במאי דעומד למכור הני כמו מזונן יעיי"ש ונלע"ד דלק"מ מהרמ"א ז"ל דבאם פל מו"מ שלו בספרים וכינצא ודאי דהוי כמו מעות מזונות דאטו מי שמשחר שלו בספרים אינו בכלל תיקון המדינה שנוהגין לתת שטח"ז ומסתמא פנונתו בשטר ח"ז מה שכ' חוץ מספרים היינו מה שלומד בהם ולא מאותם העומדים להרויח דלא יוגרע הוא מזולתו בזה אבל במלנה על ספרים נהי דלא קנאן ללמוד בהם ורק שהוחלטו בעד מה שהלנה לחבירו מ"מ נ"ל פיון שפבר הם בידו יחזיקם ולא ימכרם ומספיקא אין מפקיעין ירושה דאורייתא מן הבנים והחילוק מצד עצמו נכון דבדבר שמתחלתו נלקח למו"מ הוי כמו מעות מזונן אבל דבר שאינו עומד למו"מ רק שפא לידו מאיזה צד שיהי' יוכל להיות שיחזיקם לעצמו אינו בגדר מזונן והנה לפ"ז נפשוט שאלתינו אם בתחלת פתיבת התנאי הי' התנאי דוקא סף אלה אדנמי' רק שסיימו בכתבי התנאים שהמעות יהי' מקרקעות וספרים וכו' ודאי אם א' מהצדדים הבטיח במזונן אבל העולם יודעים שאין לו רק קרקעות וכדומה וימכרם לצורך הנדן מ"מ שש"ד משלם ממזונן דמה לנו ממה שפא המעות מ"מ עיקר הפיסוק הי' מעות מזונן וכמו כן בנ"ד אם הבטיחה היתומה והאפטרופס מעות מזונן אלה אדנמי' הגם שכתבו בהתנאים שזאת יוציאו מהספרים וכו' מ"מ הוי מזונן ממש ויחזיקים לשלם שש"ד ממזונן ואם לא נתחייב מעולם בכתבי התנאים צד הפלה רק מה שיש לה בעין הן ספרים וכו' ורק שהאפטרופס הבטיח וחיוב עצמו למכרם קודם הנשואין נראה פיון שלא פרט סכום שיתן לו מזונן ורק שימכרם א"כ בודאי שאינו מחויב לשלם שש"ד רק כפי אשר ימכרו ולא כפי מה שנקתב בהתנאים עולים לערף אלה אדנמי' אף נראה דיותר מסתבר דכיון דלא חייב עצמו צד הפלה במזונן סף ידוע רק למכור הספרים וכו' דמזה לא יתנו שש"ד רק החצי מכפי שנישואו בעת פתיבת התנאים היינו החצי מאלה אדנמי' חזא דלפי החילוק שפכתנו לתרץ דברי החב"י עם דברי הרמ"א ז"ל דלא מקרי עומד למכור רק דבר שמתחילה לקחו בעלי' לסחורה אבל מה שנחלט המשפון הגם פי מסתמא לא יחזיקנו המלנה לעצמו מ"מ אינו עומד לסחורה שיוכל להיות שיחזיקנה לצורכו פיון שפבר המה תחת ידו וא"כ כמו כן בנ"ד פיון שהפסיקה אינו דוקא במזוננים ויוכל להיות שהתתן

יחזיק לעצמו איזה ספרים והתכשיטים א"כ לא מקרי עומד למפור וללא הוי כמזון ודינו כמו בספרים שהוקלוטו במשפון הגם שסתם משפון הוי כאלו התנה עם הלנה באם לא ישלם ימכר מ"מ פסק הרמ"א ו"ל דדינו בספרים ממש ולא כמזון כיון שאינו עומד לסחורה וכן חילוק הנ"ל כמו' פן בנ"ד נמי כיון שאינו עומד לסחורה לא הוי כמזון ומה שחייב עצמו האפטרופוס למפור אין חיובו מכריע להשוותו למזון כיון שאינו עומד בעצמותו הדבר לסחורה וכן"ל.

וביותר נראה להסביר חילוקי זה דהנה מבואר בחב"י שם דהולכין בטר טעם התקנה ובשער אפרים מבאר בארובה דהולכין אחר פוננת מתקני התקנה והנה הטעם לפע"ד מה שנותנין רק חצי מקרקעות וספרים ומרגליות לדעתי אין הטעם משום שהוא דבר שאינו עומד להשתפר דאטו בכיפי תלי להו כמה פעמים בבית יש לו הכנסה יותר ממעות ובפרט דידוע דבזמן קדמונים מתקני התקנה הי' מעות הנדון מנח ביז שליש כמה שנים והזוג הי' ניוזנים בבית אביהם והרינוח הי' מועט וההכנסה ממקרקעות עולה יותר מרינוח המעות לכן לדעתי אין הטעם משום זה רק הטעם הוא דמבואר [בב"מ דף נ"ו] דאין אונאה לקרקעות ור"י ס"ל במשנה דגם לספרים ומרגליות אין אונאה הגם דלא קיי"ל כר"י מ"מ אבותינו סמכו להא דר"י דהוא דבר שאין שומתו ידוע ודבר לשומם יותר מפדי דמיהן עכ"פ עד החצי דהא ביטול מקח יש להן דאין אדם טועה בכפל ולהכי סמכו אבותינו הקדמוני, ו"ל בתקנותיהם דוקא ספרים וקרקעות ומרגליות טובות אבל מכסף וזהב ותכשיטים השוהו למזון וזה ברור בעיני.

ונ"ל החקי דבר דבחוקי משפט לא מצאתי זה רק בעט"צ העתיק מתקנת דד' ארצות בסוף הספר נמצא לשון זה] סי' נ' מבואר בפניקס ארצות שכתב שדכנות מקל מאה זהו מזוננים או תכשיטים וכסף וזהב יתנו מהסוף מאיזה צד יותר גדול שני זהו טו"ג מקל מאה ומספרים ומרגליות חובות כתבים קרקעות יתנו החצי כו' וא"כ לפ"ז באם שאין צד הפלה התחייב עצמו ליתן רק שום אלף אדומים בקרקעות וספרים וכו' ודאי דאין ליתן שש"ד רק החצי ואם התחייבו צד הפלה להכניס הדברים בעינם וימכרם קודם הנשואין יעלו הסוף מה שיעלו בכה"ג יגבה השש"ד כפי אשר ימכר החפצים ומה שהקרקעות נמכרו כבר לאחות הפלה הנה א"כ הוי כמו חוב וס"ש א"צ ליתן מהם רק החצי ועכ"פ לא יותר מפאשר ימכר הקרקע בליציטאציע פן נ"ל אף מ"מ טוב לפשר בזה כמבואר בחב"י פי לא מפני שאינו מדמים נעשה מעשה פנ"ל: סימן לא שאלה אהד מכר פלאטין אחורי ביתו לבנותו והתנה בפונקטין שעשה בכתב דייטש דער שאנק איז דעם קייפער שארפסטין פאר באטין ואם"כ מתו המוכר והקונה ובאו אחרים תחתיהם אנשים שקנו מן הקונה ויורשי המוכר והי' הקונה מן הקונה מחפש טענות לעצמו ורצה לומר שהשיור הזה למוכר לא הי' רק לעצמו ולא ליורשיו: תשובה הנה באמת לא מצוינו שיוכל לשייר איזה פח במקח אשר מקרו המוכר זולת איזה דבר שיש בו ממש ובא לעולם ובעל מנת שהמעשה שלו [בב"ב דס"ג] אמרינו דשייר קרקע משום דבעין יפה שייר לעצמו אבל בגוני דנ"ד דפסק המוכר עם הלוקח שלא יהי' לו שענק בביתו לא ידעתי כמה יחול דבר זה הלא לא שייר המוכר שום דבר לעצמו ואם נימא שיהי' מטעם חיוב שחייב עצמו הקונה שלא יהי' שענק בביתו לא מצוינו חיוב על דבר שלא לעשות וע"כ לומר שהוא מטעם תנאי שהי' כהתנה המוכר שע"מ זה מכר לו הפלאטין שלא ימזוג ואם ימזוג יתבטל

המכר אף לפי מה דמשמע בב"ב דלא מהני בכה"ג וְלֹא אֶמְרִינן דְתַנָּא הָוֵי דַּן"ל הַש"ס
(ב"ב ס"ג א') ת"ר בְּן לֹוֹי שֶׁמָכַר שְׂדֵה לְיִשְׂרָאֵל וְא"ל ע"מ שֶׁמַּעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן שְׁלוֹ מ"ר
שְׁלוֹ וְאִם אָמַר לִי וּלְבָנֵי מֵת יִתֵּן לְבָנָיו וְאִם א"ל כָּל זְמַן שֶׁהַשְּׂדֵה זֶה בְּיָדָהּ מְכָרָה וְחֹזֵר
וּלְקַחָהּ אֵין לוֹ עָלָיו כְּלוּם אִמְאֵי אֵין אָדָם מְקַנָּה דְשִׁלְב"ל בֵּינָן דַּא"ל ע"מ שֶׁמַּעֲשֶׂר שְׁלוֹ
שִׁיּוּרֵי שִׁיּוּרֵי לְמָקוֹם מַעֲשֶׂר עַכ"ל וּמְפָרֵשׁ שֵׁם הָרֵא"ש וְנ"ל וְא"ת נְהִי דַּאֵין אָדָם מְקַנָּה
דְשִׁלְב"ל מ"מ אָדָם מִתְּנָה עַל דְשִׁלְב"ל שְׂאֵם אֹמֵר אָדָם לְחַבְרֹו שְׂדֵי מְכוּרָה לָהּ ע"מ
שִׁתְּתֵן לִי סָאָה חֲטִיִן מִהִיּוּצָא מִן הַשְּׂדֵה שְׁנָה שְׁנָה וְדַאֵי תַנָּאֹו קֵיִים וְאִם קֵיִים תַנָּאֹו כָּל
שְׁנָה מְכָרוּ קֵיִים וְאִם לֹא קֵיִים מְכָרוּ בְטֵל וִי"ל דְהַאֵי תַנָּא סָבַר דַּע"מ שִׁיּוּר הָוֵי וְלֹא תַנָּאָה
דַּאֵי סָבַר דְתַנָּאָה הוּא ה"ל לְמִיתְּנֵי אִם נִתֵּן לוֹ מַעֲשֶׂר בְּכָל שְׁנָה קֵנָה וְאִם לֹא לֹא קֵנָה אֲלֵא
מְדַקְתְּנֵי מַעֲשֶׂר שְׁלוֹ ש"מ דס"ל דְשִׁיּוּרָה הָוֵי וְלִהְכִי פְרִיָהּ שְׁפִיר הַאֵיָה מְשִׁיּוּר דְשִׁלְב"ל
וְטַעַם דְהָוֵי שִׁיּוּר וְלֹא תַנָּאָה דְבַתְּנָאֵי לֹא מְצִי לְאַתְּנֵי דְלֹא שְׁקִיל לֹוֹ חֲלָף עֲבוּדְתוֹ אֲלֵא
בְשִׁבִיל תַנָּאֵי עַכ"ל אֲלֵמָא לְהָרֵא"ש ו"ל הוּא מְשׁוּם דַּא"א לֹוֹמֵר תַנָּאֵי דְהָוֵי מִתְּנָה עַמְש"ב
וְכַמ"ש הָרֵא"ש ו"ל בְּחֻלְיִין קַל"ד דְלֹא כְּהַמְחַנָּה אֲפָרִים ו"ל [ה' מוֹכֵר דְשִׁלְב"ל ס' ה']
שְׁנִדְחַק בְּזָה וְעַכ"פ לְמ"ד דס"ל ע"מ תַנָּאֵי וְהִכִי קִיִ"ל בְּחֻלְיִין קַל"ד לְדִידְנָי ס"ל דְלֹא
מְשַׁנְיִין מִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן אִם הוּא בְלִשׁוֹן תַנָּאֵי לֹא אֶמְרִינן דְהָוֵי שִׁיּוּר אִפִּי אִם נִימָא דְתַנָּאֵי
הוּא וּבְטֵל הַתַנָּאֵי מ"מ לֹא מְשַׁנְיִין הַלְשׁוֹן מִפְּוֹנְתוֹ כְּמוֹ כֵּן לִפ"ז הִיכָא דְאָמַר בְלִשׁוֹן שִׁיּוּר
שְׁלֹא יְהֵא שְׁעָנֵק בְּבֵית הַנְּמָכֵר לָהּ אֵין פְּוֹנְתוֹ רַק עַל שִׁיּוּר וְלֹא עַל תַנָּאֵי בֵּינָן שְׁלֹא נֶאֱמַר
כָּלֵל בְלִשׁוֹן תַנָּאֵי רַק בל"א דִּיאָ שְׁעָנֵק אִיז פֶּאָר בְּאֵטִין צוּם קִיִּיפֵר הַלְשׁוֹן זֶה אֵין פְּוֹנְתוֹ
שְׁיִבְוֹטֵל הַמְקַח אִם יַעֲבֹר רַק בְלִשׁוֹן שְׁלֹא מְכַר לוֹ הַשְּׁעָנֵק וְשִׁיּוּר הַזְכוּת זֶה לַעֲצָמוֹ שְׁלֹא
יְהֵא שְׁעָנֵק וְזֶה הוּא דְבָר שְׂאֵין בּוֹ מַמְשׁ וְלֹא שִׁיּוּר וְלֹא אֶמְרִינן דְהָוֵי תַנָּאֵי
וּבִיּוֹתֵר לִפ"ד הֶרְמֵב"ן ו"ל ב"ב בְּחִי' שֵׁם שְׁכ' וְנ"ל וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ דְמַעֲיָקְרָא נְמִי קִים לָן
דְהָא לֹאֹו תַנָּאָה הוּא אֲלֵא שִׁיּוּרָה הִיא שְׁפִינָן שְׁבִמָה שְׁמָכַר שִׁיּוּר אֵינּוּ דוֹמָה לֹאוֹמֵר ע"מ
שִׁתְּתֵן לִי כָּהּ וְכָּהּ מַעֲשֶׂר בְּכָל שְׁנָה דְהֵתָם וְדַאֵי הַמְכָר מִתְּבַטֵּל אִם לֹא נִתֵּן אֲבָל כָּאֵן שְׂאוֹמֵר
לוֹ ע"מ שֶׁמַּעֲשֶׂר שְׁלֵי ר"ל שֶׁהוּא מְשִׁיּוּר לַעֲצָמוֹ וְלֹא מוֹכְרוֹ וְאֵינּוּ כְּתוּלָה מְמָכְרוֹ בְּמַעֲשֶׂר
הַקְּלָף אַעפ"י שְׁלֹא נִתֵּן אֵין הַמְכָר מִתְּבַטֵּל לְכָּהּ כו' וְרַבִּינוּ הַגָּאֹוֹן ו"ל כְּתַב בְּס' הַמְקַח לֹא
שְׂנָא שְׁיִתְּנָה עַל הַלּוֹקַח בְלִשׁוֹן חוּץ אוֹ שְׁשִׁיּוּר בְלִשׁוֹן עַל מְנַת הַכָּל שִׁיּוּרָה כְּדַאֲמַרִי מְקוֹם
מַעֲשֶׂר שִׁיּוּרֵי שִׁיּוּר וּמִדְּמִי לֵה נְמִי כְּהֵיא דְגֶרְסִי בְּחֻלְיִין קַל"ד גְּבִי ע"מ שֶׁהַמְתְּנוֹת שְׁלֵי
דְמַר סָבַר ע"מ כְּחוּץ דְמִי וּמ"ס ע"מ לֹאֹו כְּחוּץ דְמִי חוּץ שִׁיּוּרָה ע"מ לֹאֹו שִׁיּוּרָה וְזוֹ רֵאִי
לְפִירוּשֵׁי דְהֵתָם אִפִּי לְמ"ד לֹאֹו שִׁיּוּרָה הִיא אֵין מְמָכְרוֹ בְטֵל דְהָא תַנִּי ע"מ שֶׁהַמְתְּנוֹת
שְׁלֵי נוֹתְנָן לְכָל כְּהֵן שְׁיִרְצָה וּבְדְדְמִי לְהָא אֵיִתְּמַר דַּע"מ חוּץ הָוֵי בְּנִזְרוֹת פ"ב עַכ"ל
וּדְבָרֵי צְרִיכִין בְּיָאוֹר וּכְבָר נִתְקַשָּׁה בְּהֵם בַּמַּח"א [הַנְּ"ל] וּלְפַע"ד פְּוֹנְתוֹ פְּשוּט דס"ל
לְהֶרְמֵב"ן ו"ל לְכ"ע שִׁיּוּר הָוֵי (כַּע"מ) [בַּע"מ] כְּמוֹ שְׁבַחְוֹלִין גַּם לְמ"ד דס"ל נוֹתְנָה לְכָל
כְּהֵן שְׁיִרְצָה דְנְהִי דְלִהָּ מ"ד לֹא הָוֵי כְּאֵלוֹ לֹא מְכַר לוֹ הַמְתְּנוֹת וּמַש"ה אֵין הַמְתְּנוֹת שְׁל
הַמוֹכֵר אֲף גַם תַנָּאֵי לֹא הָוֵי שְׁנִימָא דָּאִם לֹא קֵיִים הַתַנָּאֵי בְטֵל הַמְכָר דְהָא גַם לְהָּ מ"ד
א"צ לְקֵיִים הַתַנָּאֵי וּמַשׁוּם מִתְּנָה עַמְש"ב לֹא ס"ל לְהֶרְמֵב"ן ו"ל [דס"ל] דְהָוֵי כַּע"מ שְׁלֹא
תַשְׁמָטְנוּ [ב] שְׁבִיעִית בְּמַכּוֹת דָּף ג' ב'] וְרַק מַש"ה ס"ל לְהֶרְמֵב"ן ו"ל דַּא"צ לְקֵיִים הַתַנָּאֵי
מַשׁוּם דְכֵיּוֹן דְהַתַנָּאֵי הִי' בְּעֵיקָר הַדְּבָרָאֵינוֹ כְּמוֹ תַנָּאֵי וְאֵין עָלָיו לְקֵיִימוֹ וְאֵין אוֹמְרִים בְּזֶה
בֵּינָן דְלֹא קֵיִים הַתַנָּאֵי כָּל הַמְקַח בְטֵל דְלֹא תִלִּי כָּלֵל גּוּף הַמְקַח בְּזֶה רַק דְגּוּף הַמְתְּנוֹת

מְחַנֵּב לְהַחְזִיר לוֹ וּבְזֶה פְּלִיגֵי הַנֶּגֶד בְּרִייתוֹת דְּחֻלְיִין לְהַדָּה מִתְנִיתִין דְּס"ל הַמְתַּנּוֹת שְׁלוֹ ס"ל
ע"מ הָּוֵי שְׂיֹר וְלֹא נִמְכְּרוּ כְּלָל וּמִש"ה הָּוֵי שֶׁל הַמּוֹכֵר וְהָּה מִתְנִית' דְּס"ל דְּנֻתְנוּ לְכָל כְּהֵן
שְׂיִרְצָה ס"ל דְּנִמְכְּרוּ וְהָּוֵי בְּכָלֵל הַמְּכָר וְהָּוֵי רַק תְּנַאי רַק מִחֻמַּת דְּהַתְנַאי הִי' עַל גּוּף הַדְּבָר
שְׂמַחְזִיר לוֹ מִמְקַחוֹ אֵין דִּינוֹ כְּתַנַּאי שְׂיִבְטַל הַמְּקַח וְהָּוֵי ע"מ כְּחוּץ וְכֹאשֶׁר הִבִּיא רַאִי'
מְזִיר שֶׁס"ל שֶׁם לְרִיב"ל [דִּי"א] דַּע"מ כְּחוּץ דְּמִי וְהִינּוּ שְׂאִין גּוּף הַמְּקַח תְּלוּי בְּזֶה כִּמ"כ
ה"נ גְּהִי שְׂלֹא הָּוֵי כְּתַנַּאי שְׂיִבְטַל הַמְּקַח אֲבָל עכ"פ הָּוֵי בְּכָלֵל הַמְּכָר לַעֲנִין זֶה שְׂאִין
הַמְתַּנּוֹת שְׁלוֹ וְזֶה לַפַּע"ד ג"כ פְּנוּנַת הַרְמַב"ם ו"ל וְלִק"מ מֵה שְׂהַקְשָׁה בְּסִפְרָא מַח"א: עכ"פ
יִצְא לְנוּ מְזֶה דְּלֵהֲרַמְב"ן ו"ל נְמִי ס"ל הָּה סְבָרָא דְּלֹא אֲמַרִּינוּ מְדָלָא מְהִי בְּלִשׁוֹן שְׂיֹר
יְהֵה מְדִין תְּנַאי דֹּאל"כ מֵאֵי פְּרִיָּה הַגְּמָרָא וְהָּא אֵין אָדָם מְקַנָּה דְּשִׁלְב"ל נִימָא דְּכִינוּ דְּלֹא
מְהִי מְטַעַם שְׂיֹר מְהִי מִשׁוּם תְּנַאי א"ו דָּאָם לֹא מְהִי מִשׁוּם שְׂיֹר גַּם תְּנַאי לֹא הָּוֵי
דְּסִבְרַת הָּרֵא"ש ו"ל דְּדִיִּיק הַמְּקַשֵּׁן מְדָלָא תְּנִי בְּלִשׁוֹן קִיוֹם הַתְּנַאי זֶה לֹא ס"ל לְרַמְב"ן
כְּמִבְּנֹאֵר לְהַמְעִיִּין בְּדְבָרֵי בְּהִדְנָי אֲלֵמָא דָּאָם לֹא מְהִי בְּלִשׁוֹן שְׂיֹר לֹא אֲמַרִּינוּ דְּהָּוֵי תְּנַאי
א"כ לַפ"ז בַּנ"ד דְּהָּוֵי דְּבָר שְׂאִין בּוּ מִמֶּשׁ שְׂלֹא יְהָּא שְׂעָנָק בְּהַפְּלֵאטִץ שְׂמִכְר וְלֹא שְׂיֹר
לְנִפְשׁוֹ כְּלוּם בְּנֻדָּי שְׂלֹא מְהִי כְּלָל לֹא מִשׁוּם שְׂיֹר וְלֹא מִשׁוּם תְּנַאי אֲף לְכֹאֹרָה מְצִינוּ
בְּמַגִּילָה (כ"ז ב') וְנ"ל הַמְשַׁנָּה אֵין מוֹכְרִין בִּיהַכ"נ אֲלֵא עַל תְּנַאי שְׂאָם יִרְצוּ יַחְזִירוּהוּ
ד"ר מֵאִיר וַחכ"א מוֹכְרִין אוֹתוֹ מִמְכָּר עוֹלָם חוּץ מִד' דְּבָרִים כּו' עכ"ל אֲלֵמָא דְּמְהִי מֵה
שְׂמִכְר חוּץ לַד' דְּבָרֵי וְלֹא אֲמַרִּינוּ דְּהַתְנַאי לֹא מְהִי אוֹלָם בְּאַמַּת לְרִש"י ו"ל לִק"מ
דְּהַתְנַאי בְּלֵא"ה אֵינוּ רַק מִשׁוּם כְּבוֹד מְכִירַת בִּיהַכ"נ כְּמִבְּנֹאֵר שֶׁם וּבְרַשְׁב"א בַּח"י אֲף
הַרז"א ו"ל וּר"מ שְׂמִפְרָשִׁים דְּהַתְנַאי דְּנֻקָּא מ"מ י"ל דְּבְּאַמַּת צְרִיָּה לְהַתְנּוֹת בְּפִירוּשׁ ע"מ
שְׂאָם תַּעֲשֶׂה בּוּ אֲחַד מֵהַד' דְּבָרִים שְׂיִהָּא הַמְּכָר בְּטַל בְּאֻפְן שְׁלַע"ד הַשְׂיֹר הַזֶּה הוּא דְּבָר
שְׂאִין בּוּ מִמֶּשׁ וְאֵינוּ חָל כְּלָל וְהַזֶּה הִי' מְקוּם לוֹמַר שְׂפָגוּן הָּא דְּעוֹשֶׂה אָדָם חֲנוּת בְּצַד
חֲנוּתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ וְלֹא יְכוּל לְמַחֲוֹת בּוּ דְּאַפְסִקְנִי לְחִיּוּתִי הוּא מִשׁוּם דְּקִי"ל כַּר"ה בַּדְר"י
[בב"ב דכ"א ע"ב] דכ"א [עוֹשֶׂה] בְּשֶׁלּוֹ וְהַזֶּה יֵשׁ מְקוּם לוֹמַר כִּיּוֹן דְּלַר"ה [שֶׁם] בְּאַמַּת
אָסוּר לַעֲשׂוֹת חֲנוּת בְּצַד חֲנוּתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ וְהִי דְּאַנְן קִי"ל דֹּא"י לְמַחֲוֹת בּוּ עכ"פ בְּאָם
נִתְחַיֵּיב שְׂלֹא לַעֲשׂוֹת אָסוּר לוֹ לַעֲשׂוֹת וְכַעֲיִן שְׂמִבְּנֹאֵר בְּמִרְדְּכִי פ' הַגּוֹזֵל דְּנֵהִי דְּלֹא פְּסִקִּינוּ
דְּד"ג מ"מ אִם מְחַיֵּיב עֲצָמוֹ חַיֵּיב כֵּן ה"נ י"ל [כִּיּוֹן] דְּלַר"ה אָסוּר לַעֲשׂוֹת חֲנוּתוֹ בְּצַד
חֲנוּתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ א"כ בְּנִתְחַיֵּיב עֲצָמוֹ בְּפִירוּשׁ שְׂלֹא לַעֲשׂוֹת לַכ"ע אָסוּר לַעֲשׂוֹת אֲף כ"ז
הוּא לַעֲנִין הַלּוֹקֵחַ בְּעֲצָמוֹ אֲף לֹא לְהַקּוּנָה מְמַנּוּ אוּ מִיּוֹרְשֵׁי דְּהַחִיּוּב אֵינוּ עַל הַקְּרַקַּע רַק
אַקְרַקְפָּתָא דְּגַבְרֵי מְוַנַּח וְלִכְּן בַּנ"ד לַפַּע"ד בְּנֻדָּי אֵין שׁוּם אָדָם יְכוּל לְמַחֲוֹת מְלַעֲשׂוֹת
הַשְׂעָנָק בְּהַפְּלֵאטִץ וְעוֹד הִי' לְכֹאֹרָה מְקוּם לוֹמַר כִּמ"ש הַר"ן ו"ל [בְּכַתּוּבּוֹת בְּרִישׁ
הַפּוֹתֵב] גְּבִי סִילּוּק דְּלֹא מְהִי בְּדִשְׁלֵב"ל מ"מ בְּעוֹדָה אַרוּסָה מְהִי: וְהַזֶּה מַכ"ז נ"ל שְׂאִין
בְּתַנַּאי זֶה מִמֶּשׁ אֲף מִחֻמַּת הַמְּנַהֵּג שְׂנַהֲגוּ כָּל אֲנָשִׁי מְדִינַתְנוּ כֵּן בְּתַנַּאי חִילּוּקֵי הַמְּחִיּוֹת
הָּוֵי כְּמוֹ יְכוּלִין הַחֲמַרִּין לְהַתְנּוֹת נֶגֶד הַדִּין הוֹאִיל וְהַמְּנַהֵּג פְּשׁוּט בְּכָל מְדִינַתוֹ מֵאֵז וְכֵן
שְׂמַעְתִּי מִמוֹ"ח הַגָּאוֹן ו"ל אֲשֶׁר אָמַר לִי שַׁעפ"י הַדִּין אֵינוּ רוֹאֶה טַעַם לְחַלְקַת הַמְּחִיּוֹת
שְׂנוּהֲגִים בַּע"ב אֲף עכ"פ לֹא עָרַעַר בְּדְבָר וְהַזֶּה יֵשׁ שְׂאֵלָה בְּאַרְיִכוֹת מִמוֹ"ח הַגָּאוֹן ו"ל
בְּזֶה הַזֶּה הוּא בְּפִתּוּב אֲצֵל הַרְב מ' בַּעֲרִישׁ כֵּן גִּיסֵי הַרְב הַחֲסִיד מו"ה יִנְשַׁע הַעֲשָׁל ו"ל
מְקַאמְאָרְנָא יוֹכַל מַעַכ"ת לְדַרְשָׁה מְמַנּוּ וַיִּמְלֵא מִשְׂאֵלְתוֹ לְהַעֲתִיקָה לְכֵן נ"ל דְּשַׁפִּיר מִפְּחַ
הַמְּנַהֵּג שְׂיְכוּל לְמַחֲוֹת מְלַעֲשׂוֹת שֶׁם שְׂעָנָק שְׂכֵן נוֹהֲגִין בְּכָל גְּלִילוּתֵינוּ: סִימָן לַב לְכְבוֹד

ידידי הרב הגאון המפורסם החסיד ועניו כקש"ת מו"ה צבי יוסף ג"י האבד"ק רוזניק:
מכתבו היקר לנכון הגיעני ואודות אשר דרש ממני בענין מכירת היער שכתוב בפונקט
י"א אין רשות לעשות אינטבלאציע ולא להרשים באינטאבלאציע תחת ביטול שטר
השנואה וכל זכות שנצמח ממנו וכו' ומעכ"ת פלפל בחכמה בדבריו שאין זה מבטל גוף
המכר פי התנאי לא הי' רק שהשטר יבוטל אבל לא גוף המכירה ודבר זה נכון מאד ואין
לחלוק ע"ז ורק שאני חוכה פיון דקיי"ל דבמקום.

דנהוגין לכתוב שטר אין קונה בכסף רק בשטר וכיון שהשטר בטל במה קנהו. הן אמת
דמבואר בראשונים בגיטין לענין ביטול גט דלא שיהי' ענין ביטול בשטר שכתב נפשה
א"ה עיני בחי' רשפ"א גיטין דף ל"ב ע"ב] אף י"ל כ"ז בביתול בע"פ אבל בכותב בשטר
[גופא] שאינו רק אם לא יעשה כף ואם לא יהי' לו דין שטר ממילא מבוטל דתחלתו
לא נעשה רק באופן זה ולא צריך לזה דיני תנאי דהוי שיעור בגוף הקנין וכמבואר
בריש"א קידושין דף כ"ג ע"ב בד"ה ור' אליעזר ונ"ל ואפשר דהא נמי שיעור הוא פיון
דלא אמר שתוציא בו עצמה לחירות אלא שתצא בו לחירות וכיון דאמר בהאי לישא
והוא בגופה של מתנה שיעור הוא וכיון דקני העבד לגמרי לא סגי דלא קני רבי' וע"מ
לא מהני מידי ואעפ"י שנתבטל ע"מ המעשה מתקיים מטעמא דאמרן ונהי' זה פנומן
מתנה לחצי עבדו דזכה פלוטר דפשיטה מתנה בכולו ולא סגי שלא יזכה פלו' ה"נ א"א
שיזכה הוא בלא רבו ורבו סברי דאלו הוי מקנה לעבד לגמרי לעשות בו חפצו ה"נ דקני
רבי' פמוהו דגוף א' הם אבל השתא דא"ל ע"מ שתצא בו לחירות לא יזכה לו אלא לכה
וכיון דכן א"א לו לרב שיזכה בה יותר מן העבד ונהי' הוא זוכה בה ע"מ שיצא בו לחירות
עכ"ל הרי דגם שתלה המתנה באם יצא לחירות מ"מ פיון שאמר בלשון שהמתנה לא
יהא רק ע"ז אם לא נתקיים התנאי בטלה המתנה ה"נ פיון שאמר אם יהי' נרשם
באינטבלאציע יבוטל השטר וזכותו א"כ ממילא שיעור מגוף קנין השטר שלא יהי' לו דין
שטר רק באם שלא יקח לאינטבלא' דכן הוא משמעות הלשון שאין לו רשות להאינטבל'
פי יבוטל פחו' ולא נעשה לזה מתחלתו וא"כ לא צריך בזה דיני תנאי וגם אפי' אם נעשה
הדבר ממילא ג"כ יתבטל כי כן משמעות הלשון שפבוא לאינטבלאציע יבוטל השטר יהי'
על ידי מי שיהי' פי אין לשון התנאי על המוכר שלא יעשה ורק משמעות הלשון שהשטר
יבוטל ויפסל בבואו לפני האינטבלאציע וא"כ פיון שהשטר בטל במה קנהו הן אמת דלפי
מ"ש הקצות ז"ל בסי' קצ"א] דכיון דמנהגינו שהלוקח נותן שכר הסופר א"כ הי' צריך
להקנותו למוכר ואין מקנים לו לזה אינו רק שטר ראיה ובשטר ראיה מבואר בר"נ
[בפ"ק] דקידושין דאם יש לו שטר ראיה שפמה עליו דעתו קונה למפרע בכסף א"כ ה"נ
זה שפמה דעתו על שטר זה וקנהו ממילא בכסף נהי' דעתה נתבטל השטר מ"מ הקנין
שנעשה ע"י הכסף לא נתבטל וזה דבר פשוט אולם גם אם נימא דהוי שטר קנין ולא קנה
בכסף במבואר בר"ן [הנ"ל] וא"כ עכשיו שנתבטל השטר בטל הקנין מ"מ הלא קנהו
בחזקה דמבואר במחנה אפרים [הל' מכירה סי' ט"ו] בשם מהרשד"ם ז"ל דקנין ע"י
פועלים נכרים הוי קנין ומסתמא עשה הלוקח חזקה כמו נעל וגדר וכו' א"כ קנהו בחזקה
לחוד אף דעדיין יש לפקפק ע"ז הא לא נתפנוין לקנות בחזקה שהוא סבור בדעתו שקנהו
בהשטר ובלא פנונה לא הוי קנין הגם שהוא דעת אחרת מקנה לו דלפי שיטת (הרמב"ן)
[א"ה אולי צ"ל הרשפ"א בגיטין דף כ' ע"ב והראב"ד בני"ב בפ' חזקת גבי רב ענין ועיין

בקצות סי' ער"ה] ז"ל מהני בלא פנונה מ"מ הלא גם המוכר לא הי' יודע ולא הי' דעתו להקנותו לו בתזקה כי הי' סבור שיקנה לו ע"י השטר וכן מבואר בנה"מ [סי' ר' סעי' ח'] דאם גם המקנה לא נתפנין לא מהני דעת אחרת.

אולם נלע"ד דכ"ז הוא באם שניהם לא נתפנונו לקנין כמו מדידה שאינו קונה ששניהם אינם מתפנונים לקנין כמבואר בנתיבות שם אבל בנ"ד שבאמת מכוננים זה להקנותו וזה לקנות רק שהם סוברים שהקנין יהא בשטר נהי דהשטר בטל מ"מ מהני הקנין של תזקה בלא פנונה פנין שהמקנה נתפנין להקנותו ודאי דאמר לו לך תזק ועשה פרצונה וגם הי' בפניו ורק שלא אמר בפירוש שיקנה בזה כי לא עלה על דעתו שיקנה דוקא בזה אבל ודאי שדעת המוכר הי' שיקנה בזה שירצה וא"כ שוב מהני התזקה גם בלא פנונת הלוקח פנין שהי' דעת המקנה להקנותו לו ולפע"ד זה ברור וגם בלא"ה אם יש לפנינו שני קנינים אחד המועיל ואחד שאינו מועיל ע"פ הדין והוא עושה שניהם וכוננתו לקנות באותו שאינו מועיל עפ"י הדין מ"מ קונה בהשגה בלא פיונה פנין שעכ"פ מתפנין לקנות כמו שבבואר בש"ס ב"מ לרוב הראשונים [א"ה אולי פנונתו לדרך יו"ד בסוגי' דראה את המציאה ושם משני הגמ' דגלג' דעתו דבנפילה ניחא לי' דלקני ויהמסקנא לא קאי האי תירוץ ש"מ דאם פנון עכ"פ לקנות יהי' בקנין שאינו מועיל קונה ועיין בטור וב"י סי' רס"ח באריכות ודו"ק] ואין לחלק דדוקא התם שנעשו בפעם א' משא"כ כאן באם שעשה התזקה לאחר קבלת השטר א"כ לא נתפנין אז לקנות כלל זה ליחא דמ"ש פנין שעכ"פ מתפנין לקנות ול"ד לקידוש בפחות מש"פ ובעל ל"מ דוכו' [דלא הוי קידושין ודאי עיין א"ה סי' ל"א] דבקידושין צריך דוקא פנונה לקידושין אבל בקנין אם נגמר ביניהם סגי בתזקה בלא פנונה.

ועוד פנין שלאחר שנתנדע שגרשם באינטאבל' עשה התזקה בפני המוכר א"כ ידע אז שנבטל השטר ממילא עשה קנין בהתזקה כמו שאמרין בקידוש ע"ת ובעל דלאחר שידע שנבטל התנאי בודאי בועל לשם קידושין [עיין בא"ה סי' ל"ח סעי' ל"ה ובב"ש שם ס"ק נ"ט] ואין לומר דלא גמר הדין זה מה"ת לן לומר פן הלא פנין שראה שנתזקה השטר מהאינטאבל' ואינו כלום מסתמא נתפנין שבתזקה יקנהו.

והנה לכאורה הי' מקום לומר דלא הי' צריך אח"כ לקנותו בתזקה לפי מאי דמבואר בר"ן פתובות [פ' המדיר] ומביאו בב"ש ז"ל [שם סי' נ"ז] דכל ענין התנאי הוא רק אם מקפיד אבל אם אינו מקפיד נשאר הקנין הראשון וא"כ פנין שראה המוכר לאחר שעבר על התנאי ושתק מחל התנאי ונתקיים המכר ממילא אף זה ליחא דלכ"מ שנתבטל השטר מעיקרו וכנ"ל א"כ כמה יקנהו לו וכי ברצונו בלבד יקנהו פנין שפבר נתבטל השטר אין בידו לתקנו ולא מהני מחילתו.

וכעין זה חזשתי בפלפול במס' יומא [דף י"ג] בסוגי' דאשה אחרת מתקנין לו דמסיק לבסוף לתדא אמר ע"מ שאפנס לבהכ"נ ולתדא ע"מ שתמות חבתה דהקשה (שם) השאג"א [בסי' צ"ג] דלמה לגרש שתייהן ולפסול מפהונה בכדי יקדש אחת על תנאי יעו"ש מה שתיגרז דהסוגי' אליבא דמ"ד דאין ברירה לר"י רק כשתולך בד"ע יעו"ש.

ובאמת מלבד שזה נגד התוס' בעירובין יעו"ש קשה ביותר דיקדש ע"ת שיפנס לבהכ"נ כמו שתולך הגירושין של זה ובכניסה לבהכ"נ תהי' זאת מקודשת וזו מגורשת. ואמרת

בְּאֵמֶת דְּהִסּוּגִיָּא אֲזֵלָא אֲלִיבָא דְכ"ע בֵּין אַם אֲמַרִּינּוּ בְּרִירָה אוּ לֹא וְרַק לְכַאוּרָה קָשָׁה לְמ"ל כְּלָל לִילָף לְבִיהִכ"נ לְמַחֲוֹל הַתְּנַאי שְׁתַּהֲא מְגוּרְשָׁת בְּלֹא זֶה לְפִי דַעַת הַב"ש [בְּרִישׁ] סִי קמ"ג שְׁמַהֲנִי מְחִילַת הַתְּנַאי וְהַעֲלִיתָ דְלָמ"ד יֵשׁ בְּרִירָה א"כ אַם לֹא יִפְנֹס לְבַהִכ"נ הַוּבָרָר לְמַפְרַע שְׁלֹא הִיָּתָה מְקוּדְשָׁת לֹא מְהַנִּי מְחִילָתוֹ וְע"כ לֹא אֲמַרִּינּוּ דְמַהֲנִי מְחִילַת הַתְּנַאי [אַלְא] לְדִידוֹן דְּפִסְקִינּוּ א"ב וְעַדִּינּוּן הַדְּבָר בְּסַפֵּק א"כ מְהַנִּי מְחִילָה פִּינּוּ דְלֹא נִגְמַר הָעֲנָנּוּ פְּמִבְּנֹאָר טַעַם זֶה בְּפּוֹסְקִים אֲבָל לָמ"ד יֵשׁ בְּרִירָה א"כ פְּכָר נְתַבְטַל הָעֲנָנּוּ לֹא מְהַנִּי מְחִילָתוֹ וּמַש"ה מוֹקִי הַגַּמ' שְׁיִפְנֹס לְבַהִכ"נ וְאִז לְכ"ע מְהַנִּי וְלָמ"ד דַּא"ב ל"ק מֵאִי מְהַנִּי הַפְּנִיסָה הָא א"ב לְדִידִי' מִשְׁפַּחַת לִי' שְׁיִמְחֹל הַתְּנַאי דְלִדִּידִי' עַדִּינּוּן לֹא נִגְמַר הָעֲנָנּוּ וּמְהַנִּי מְחִילָה אִף כ"ז בְּגִירוּשֵׁין דְתַלְי' בְּדַעַתוֹ לְחוּד אֲבָל בְּהַקְוִדוּשֵׁין צְרִיף בְּהַמְחִילָה דַעַת שְׁנֵיהֶם פְּמִבְּנֹאָר בַּב"ש א"כ דְלָמָּא לֹא תַתְרַצָּה הָאֲשָׁה עַל הַמְחִילָה וְהַכְּנִיסָה לֹא מְהַנִּי לְמֵאֵן דַּס"ל א"ב וְאֵנּוּן צְרִירִין לְהַתְקִין לוֹ קוּדָם יַה"כ שְׁיִהְי' לוֹ אֲשָׁה מַעֲיוּה"כ וְלֹא שְׁיִהֲא תַלּוּי בְּדַעַת הָאֲשָׁה וְכַמוֹ שְׁאֲמָרוּ בְּש"ס דְלָמָּא לֹא תַכְנֹס וְכַנ"ל וְזֶה נִכּוֹן [א"ה עֵינּוּן בְּחֻלְק ב' בְּהַשְׁמָטוֹת סִי ט']: וְעַכ"פ הָעֲלִיתִי דְבְדָבָר שְׁפָכָר נְתַבְטַל לֹא שְׁיִיף מְחִילָה א"כ ה"נ לֹא שְׁיִיף מְחִילָה פִּינּוּ דְכָבָר נְתַבְטַל הַשְּׁטָר מְעִיקָרוֹ וּבְנֹדָאֵי לֹא קָנָה רַק מְשׁוּם שְׁאֲחַר הַבִּיטוּל קָנָהוּ בְּחֻזְקָה וְכַנ"ל א"כ תַּבְנָא לְדִינָא דְהַמְקַח קִיָּים וּמַה שְׁרַצָּה כ"ת לֹא מְרַדְּהַתְנַאי לֹא הִי' בְּשַׁעַת גְּמַר הַמְקַח וְרַק בְּעַת פְּתִיבַת הַשְּׁטָר לֹא הִי' תְּנַאי לְפַע"ד לְפִי מֵאִי דְמִבְּנֹאָר בַּח"מ סִי [ר"ז סַעֲי' א'] דְתְנַאי שְׁמַתְנָה הַמוֹכֵר לְטוֹבַת הַלּוֹקַח לְאַחַר גְּמַר הַמְקַח קוּדָם הַשְּׁטָר הִנֵּי פְטוּמִי מִיָּלִי מִבְּנֹאָר בְּהַדְיָא דְאֵלוֹ טוֹבַת הַמוֹכֵר הִנֵּי תְנַאי גְּמוּר וְכֵן מוֹכַחַת כָּל הַסְּנִיגִ' בַּב"מ וּבְפִרְט שְׁפַתְכֵּנוּ דְזֶה אֵינוֹ תְנַאי רַק שְׁיִוֵר בְּקִנְיָן גַּם מַה שְׁרַצָּה לְבַטֵּל הַתְּנַאי מְחַמַּת שְׁלֹא הִי' כְּפוּל בְּנֹדָאֵי יֵשׁ מְקוּם לֹא מְרַדְּהַתְנַאי וְהַתְנַאי הִנֵּי.

וּא"צ לְזַמְנּוֹ שֶׁל שְׁטָר וְרַק כְּתִב מְעַכְשָׁיו בְּפִי בְּשְׁטָר מְפוֹרָשׁ וּמַה שְׁרַצָּה כ"ת לְדַמּוּתוֹ לְדַבְרֵי הַתּוֹס' [גִּיטִין דָּף פ"ג ע"א ד"ה וְעַמְדָּה] גְּבִי ע"מ שְׁלֹא תַנְשָׂאֵי לְפָלוּגִי וְכו' לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דְבָרָיו בְּזֶה בְּשִׁלְמָא הָתָם אַם הִגַּט בְּטַל מְמִילָא לִיכָּא נִשְׁוֹאִין אֲבָל בַּנ"ד גַּם אַם הַשְּׁטָר בְּטַל מ"מ עֵבֵר עַל הַתְּנַאי בְּמַה שְׁהֲרָאֵהוּ לְפָנֵי הָאֵינְטַבֵּל' דְזֶה פְּנוּנְתוֹ לְהַרְשִׁים לְהָאֵינְטַבֵּל' שְׁלֹא יוֹחַלֵט עַדִּינּוּן הָאֵינְטַבֵּלֵאֲצִיעַ רַק רְשִׁימָה בְּעֵלְמָא וּמִי יוֹדַע מַה פְּנוּנַת הַמוֹכֵר בְּזֶה אוּלַי רְצָה שְׁלֹא יִפְרָסֵם הַדְּבָר שְׁמֵכֵר הַיַּעַר יַה' מֵאִיזָה טַעַם שְׁיִהְי' אֵין לָנוּ רַק לְשׁוֹן הַשְּׁטָר וּלְשׁוֹן הַתְּנַאי מוֹכַח בְּאֵם שְׁרַק יִרְשׁוּם בְּהָאֵינְטַבֵּלֵאֲצִיעַ וְזֶה הִנֵּי פְּנִרְשָׁם בְּמַה שֶׁהִי' לְפָנֵי הָעֵרְפָאוֹת בְּפִנְקֵס שְׁשְׁטָר זֶה בָּא לְהָאֵינְטַבֵּלֵאֲצִיעַ וּא"כ ל"ד לְהָתָם כְּלָל.

אִף מַה שְׁכ' כ"ת מְפַח מַה שְׁשִׁתַּק זֶה אֵמֶת וְכַמֵּש"כ. וּמַש"כ רִשְׁם הַנ"מ דְבְקָרְקַע צְרִיף ת"כ בְּאֵמֶת שְׁמַבִּיא כֵּן [בַּסִּי ר"ז סַק"א] בְּשֵׁם ע"צ שְׁמַנְהַג לְכַתּוּב כֵּן בְּקָרְקַע אֲבָל בְּאֵמֶת הַמְעֵינּוּן בְּפּוֹסְקִים יִרְאֶה דְנִהְפּוֹף הוּא וַיַּעֲוִינּוּן בְּשַׁעַת הַמ' קְדוּשֵׁין: הַיּוֹצֵא לְדִינָא דְאֵם הַלּוֹקַח נוֹתֵן שְׂכָר הַסּוֹפֵר וְדַאי קָנָהוּ לְמַפְרַע בְּכֶסֶף וְרַק אַם אִפִּי הַמוֹכֵר נָתַן שְׂכָר הַסּוֹפֵר מ"מ קָנָהוּ בְּחֻזְקָה גַּם כְּשִׁלְא נִתְפַּנּוֹן הֵן אֵמֶת דְבְזֶה יֵשׁ לְשִׁדּוֹת בּוֹ נִרְגָּא מְדַבְרֵי הַתּוֹם ב"מ דָּף צ"ו ע"ב ד"ה אֲמַר רַבָּא יַעו"ש הֵיטֵב אִף בְּאֵמֶת דְבְרֵי הַתּוֹס' הִלְלוּ מְרַפְסִי אִיגְרִי וְהַרְבֵּה הָאֲרַכְתִּי בַחֲזִי ב"מ בְּזֶה וַיַּעֲוִינּוּן בְּמַתְנֵה אֲפָרִים בַּה' גְּזִילָה וְאֵין עַת לְהַאֲרִיף

דלפע"ד דלאחר הבטול של השטר בנדאי קנהו בחזקה שעשה אז כיון שידע שהשטר בטל פונתו הי' שיקנהו במה שיחזיק בו אף עדיין צ"ע ומעכ"ת בדעתו הרחבה יכריע אף באם לא הי' שטר מקנה בנדאי המקח קיים: סימן לג [יען יש בו מדיני קנן מטלטלים לכן קנה מקומו פאן בחלק חו"מ]: הנה במה שפכתב שדי במה שנותן העירוב ביד הזוכה שגבוה טפח ולא בעיניו שיגביהו דוקא ורק במוגבהת לחוד סגי והוכחת זה ממקומות רבות הנה באמת הדבר מבואר ברמ"א בהג"ה בהל' גיטין סי' קל"ט סט"ו וז"ל וע"כ תגבה האשה ידי' בשעה שמקבלת גיטה שלא יפול מידה גם יהי' ידי' גבוהות מן הארץ ג"ט עכ"ל אלמא דא"צ להגביה דוקא רק שבשעת מסירת הבעל לידה יהי' מוגבהות ג"ט ובאמת בסדר הגט כ' שהמנהג שאומרים לה קפויץ ידך ואח"כ אומרים לה הגבה ג' וכן המנהג באמת שמגבהת הגט לאח"כ ג"ט אף זה רק לזריזות וחומרא אף לדינא א"צ רק שבשעת נתינה תהי' מוגבהת ג' אף באמת י"ל דזה הדבר הוא מחלוקת בין התוס' והאס"ז אליבא דרש"י ז"ל [בכתובות דל"א ע"א] דהתוס' [ד"ה דאי בעי] סברי להו דדעת רש"י דבעיניו דוקא הגבהה שיהי' הקונה מגבי' אותו ולפי' מקשי' על רש"י ז"ל מהפכתוב ונתן בידה היינו דבנדאי ע"כ סגי בנתינת הבעל לחוד ולא שהיא תעשה הקנן והאס"ז ס"ל דבאמת א"צ שהיא תעשה דבר רק שתהי' ביד' שהיא גבוהה ג' ושפיר מקרי ינתן והטעם י"ל דס"ל לרש"י ז"ל דבעי' גבוהה ג' הוא משום דאל"ה בטלה לגבי ארעא וכמונח בארעא דמי אכל כשהוא גבוהה ג' אפי' ממילא נמי סגי ול"צ למעשה הקונה כלל אולם התוס' ס"ל דתפיסת היד בהחפץ אם נגבה מעט מהקרקע סגי דזה הוי קנן במה שתופס החפץ הנקנה ולא מטעם חצר כאשר עלה ע"ד הגאונים הקצה"ח [סי' רס"ח] ונ"מ [סי' קצ"ו וקצ"ח] וב"א וגם אתה אחי השגת על הנה"מ ואמר' דנדאי אינו קונה מטעם חצר דא"כ בפיו נמי יקנה ולכן עלה על דעתך דאינו שייך לכלל חצר גבי יד ופיו ובאמת בתוס' ד"ה נאי (כתובות ל"ד ע"ב) כ' וז"ל וריצב"א מפרש כשיטת רש"י ופשיטא לי' לש"ס דאיירי כשתוחב לו בע"כ דכשתוחב לו מרצונו מיד כשמשים בפיו ולא אהדר' קנאה מיד עכ"ל א"כ הרי דמשנכנס לפיו קנאו לשיטת רש"י וע"כ הך קני' מדין חצר דא"ל מטעם הגבהה דהא בתוחב לתוכו בכוש הרי הוא מוגבה מפח התוחב ולא מן הנתחב ועכ"פ יכול לאוקמי בתוחב לתוך פיו באויר הפה עד בית הבליעה דלא קנאו כלל א"ו סברת התוס' אליבא דרש"י דהפה עכ"פ מקרי חצרו וקנאו תיקף בשנכנס לתוך אוירו ומ"ש רש"י בכתובות בדף ל"א ע"א גבי אי בעי גחין לתוך ג' ולא קנה מטעם חצר הוא משום דס"ל לרש"י דפחות מג' הוי כמונח על הארץ ונחצר כה"ג דהיינו פלי שאין לו שוליים לא קנה דזה הוי כמונח אארעא אבל באם פיו או ידו גבוהים ג' לכ"ע קונים מטעם חצר רק באמת הקא התוס' אזלי דתופס דידו קונה בלי שום טעם חצר רק משום דבידו הוי קנן ולא אמרי' בכה"ג דהוי פארעא סמיכתא ובזה פליגי תוס' ורש"י דלרש"י סמוך לג' לארץ ל"מ שום קנן ולתוס' בידו הוי קנן וא"צ שום הגבהה רק אפי' מוגבה קצת וכ"מ בהד"ל בתו' ב"ק [דצ"ח ד"ה וה"מ] יעו"ש ומ"ש האחרונים הקצה"ח והנתה"מ מטעם חצר הוא להפליא דהא חצר דאשה נמי מטעם יד אתרבי ותוס' פסקו לדינא כמ"ד דאפי' חצר דגברי מטעם יד אתרבי וא"כ אין שום קנן רק מטעם יד ואפי' בחצר גופא ומ"ש האחרונים הנ"ל דיד ל"מ מטעם יד רק מט"ח הא חצר גופא הוי מט"י ובאמת מהרי"ט [בחח"מ סי' קס"א] שחינדש לענין קנן שלא מדעתו (מיד) [דמהני בחצר וא"כ ה"ה ביד] דהוא מטעם חצר

י"ל דְּכֻוֹנָתוֹ כְּפִי שְׂכִי (הָר"ן) [הנ"י בב"מ בְּסוּגְיֵי דְרָאָה אוֹתָן רְצִין] ז"ל דְּחָצַר הָנִי כְּיָדוֹ
אֲרֻנְפָּה וְלָכֵן קוֹנָה אִפִּי שְׂלֵא מְדַעְתּוֹ וְכַמ"כ י"ל בְּיַד אָף לְעֻנְיָן קִנְיָן בְּהִגְבַּהַת ג' אוֹ פְּחוֹת
אִינוּ מִיִּשְׁףָּה שִׁיָּיָף אוֹ מְטַעַם חָצַר אוֹ מְטַעַם יָד דְּחָדָא הוּא יָד וְחָצַר לְרִשְׁ"י אִינוּ קוֹנָה אִפִּי
חָצַר רַק בְּלַמְעָלָה מִג' וּלְתוֹס' מָה שְׂכִיָּדוֹ נִתְפָּס קוֹנָה אִפִּי בְּנִמְוָף ג' וז"ב לִפְעֻד וּמָה
שְׂרָצִיתָ לְחִלְקָה בְּקִנְיָן כְּסָף לֹא יִדְעִיתִי הֲלֵא בְּכֶסֶף עֵיקַר הַקִּנְיָן הוּא בְּמָה שְׂזָה מְקַבֵּל הַכְּסָף
יִקְנֶה מְחִירוֹ הַכְּסָף כֵּן הוּא בְּהַקְדָּשׁ וְכֵן הוּא בְּהַקְדָּוֹת לְמ"ד מְעוֹת קוֹנוֹת וּא"כ עֵיקַר הַנְּתִיבָה
הִיא הַכְּסָף וּל"ד לִגֹּט וּמָה שְׂהַשְׁגַּת עַל הַמְקַנָּה בְּק"א הִנֵּה בְּאַמַּת לֹא נִתְבָּאָר בִּש"ע הַדִּין
בְּמִסְרָה אִם יָכוֹל לְחַזֵּר תְּכ"ד אָף בְּאַמַּת גַּם לְדַעַת הַמְקַנָּה שְׂיִכּוֹל לְחַזֵּר רַק הַפְּנוּנָה אִם
הוּא בְּתוֹרַת חֲזָרָה אוֹ פִּירוּשׁ לְדְבָרָיו הָרִאשׁוֹנִים וְנ"מ יֵצֵא לְדְבָרָיו שְׂכִי לְעִיל מִיָּנָה אִם
צָרִיף לְחַזֵּר וְלִיקַח מִמֶּנָּה וְהִבּוֹ: סִימָן לְד הָרַמְב"א ז"ל פֶּסֶק בְּסִי' [ר' ס"א בַּהַג"ה] דָּאִם
הַחָצַר הַמְּוִשְׁפָּר אִינוּ מְשַׁתְּמֵר רַק ע"י הַמְּשַׁפֵּיר אִינוּ קוֹנָה דְּז"ל שֵׁם [מִיָּהוּ אִם הַמּוֹכֵר
הַשְּׂפִיר לוֹ חָצַר עֲצָמוֹ וְהַמְּטַלְטְלִים שְׂמוֹכֵר לוֹ] וְכוּ' וְהַקְּשׁוּ עָלָיו כְּוָלָם דְּהָא הוּא פֶּסֶק
כְּרֵא"ש ז"ל וְסִינְיַעְתּוֹ דְּשְׂמִירַת הַנּוֹתָן אוֹ הַמּוֹכֵר סְגִי [עֵינָן שֵׁם בְּש"ף ס"ק א' וְס"ק ב']
וְנ"ל לִיִּישָׁב דְּהִנֵּה הָרַמְב"ם ז"ל שְׂפֶסֶק [בִּפ"ד מָה זְכִי וּמִתְנָה וְהוּא דַּעַת הַמְּחַבֵּר שֵׁם]
דְּלֹא מְהַיִּי שְׂמִירַת הַנּוֹתָן הוּא לְכַאוּרָה נִגְדַּד הַש"ס דְּב"מ דְּמִתְרַץ ר"פ דְּדַעַת אַחֲרַת מְקַנָּה
שְׂאֵנִי [עֵינָן שֵׁם דָּף י"א ע"ב] וּמִש"ה קָנָה ר"י אֶת הַמְּעַשֵּׂר מִר"ג אַע"ג שְׂלֵא הִי מְשַׁתְּמֵר
חָצָרוֹ שֶׁל ר"ג לְגַבֵּי ר"י וִי"ל דְּהִנֵּה הָרַמְב"ם ז"ל בִּפ"ו מָה שְׂכִירוֹת ה"ה פֶּסֶק דְּחָצַר
הַמְּוִשְׁפָּר קוֹנָה לְהַמְּשַׁפֵּיר וְהַקְּשׁוּ עָלָיו מָה דְּר"י וְר"ג הַנְּ"ל שְׂלֵא הִי רַק מְוִשְׁפָּר לְר"י
וְאִפ"ה נִקְנָה לוֹ גַּם הַקְּשׁוּ הֵא שְׂכִירוֹת לְיוֹמָא מְמָכֵר וַיֵּשׁ לְתַרְץ דְּהִנֵּה חָצַר הוּא קוֹנָה
מְטַעַם יָד וּמְטַעַם שְׂלִיחוֹת כְּמִבְּוֹאָר בְּרִישׁ מְכִילְתִּין [דָּף יו"ד] וְהִנֵּה מְטַעַם יָד שְׂפִיר י"ל
דְּנִקְנָה רַק לְהַשׁוֹכֵר דְּהָא הוּא מְשַׁתְּמֵשׁ בּוֹ כְּפַעַת וְכַסְבֵּרַת הָרַמְב"ם ז"ל [א"ה אוֹלֵי צ"ל
הַרְנַב"ר הוֹבָא בְּנ"י פ"ק דְּב"מ בְּסוּגְיֵי דְרָאָה אוֹתָם רְצִין] דְּמָה שְׂיֵשׁ לוֹ נוֹתָן בְּזָה הַחָצַר
וְהָנִי כְּיָדוֹ אֲבָל הַמְּשַׁפֵּיר הֵא אִינוּ מְשַׁתְּמֵשׁ בּוֹ וְאִינוּ דוֹמָה לְיָדוֹ אָף מְטַעַם שְׂלִיחוֹת דְּהוּא
גִּזְה"כ דְּחָצַר קוֹנָה בְּשִׁבְלִי בַּעַ"ב כְּמוֹ שְׁלוּחוֹ וְהִנֵּה לְזָה נְהִי דְּשְׂכִירוֹת לְיוֹמָא מְמָכֵר אָף
הוּא רַק לְזָמַן שְׂהַשְׂפִירָהוּ אֲבָל גּוֹף הַדְּבָר וְדָאִי הוּא שֶׁל הַמְּשַׁפֵּיר לְעֻנְיָן שְׂיַעֲבוּד וְלְעֻנְיָן
דְּמַצִּי לְאוֹסְרוֹ וְכַמְּבֹאָר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּש"ס דְּאֵעִפ"י שְׂהַשְׂפִירָהוּ מ"מ גּוֹף הַחָצַר הוּא
שְׂלוֹ וְא"כ לְעֻנְיָן שְׂלִיחוֹת שְׂלֵא זֶה הַחָצַר לְמִי יַעֲשֶׂה שְׂלִיחַ מְסַתְּבֵר דְּנַעֲשֶׂה שְׁלוּחוֹ שְׂל
בַּעַ"ב שְׂגוּפּוֹ שְׁלוֹ וַיַּעֲוִן בְּתוֹס' פֶּרֶק הַזּוֹרֵק בְּגִיטִין [א"ה אוֹלֵי כְּוֹנָתוֹ לְדָף ע"ז ע"ב ד"ה
יָדָה] וְלֹא שְׂלֵא הַשׁוֹכֵר דָּאִין גּוֹף שְׁלוֹ וּמִש"ה שְׂפִיר פֶּסֶק הָרַמְב"ם ז"ל דְּחָצַר הַמְּוִשְׁפָּר
קוֹנָה לְמְשַׁפֵּיר וְהִינּוּ מְטַעַם שְׂלִיחוֹת אָף אִם בַּעַ"ב גּוֹפָא נִיחָא שְׂלֵא יְהֵא שְׁלוּחוֹ מְמִילָא
נַעֲשֶׂה שְׁלוּחוֹ שְׂלֵא הַשׁוֹכֵר כִּינּוּן שַׁעֲכ"פ יֵשׁ לוֹ בּוֹ קִנְיָן פִּירוֹת עֲתָה בּוֹ וְלְזָמַן הָנִי שְׂכִירוֹת
כְּמִמְכָּר נַעֲשֶׂה שְׁלוּחוֹ כִּינּוּן דְּהַמְּשַׁפֵּיר שְׂהַגּוֹף שְׁלוֹ אִינוּ חֲפֵץ בְּשְׂלִיחוֹתוֹ בְּשִׁבְלִי מְמִילָא
נַעֲשֶׂה שְׁלוּחוֹ שְׂלֵא הַשׁוֹכֵר וּמִש"ה הֵתָם שֶׁר"ג גּוֹפָא הַקְּנָהוּ לְר"י הַשׁוֹכֵר בְּנִדְאִי שְׂפִיר קָנָהוּ
ר"י וְזָה גּוֹפָא תִּירָץ ר"פ דַּעַת אַחֲרַת מְקַנָּה אוֹתוֹ וְעִפִּי"ז לֹא קָשָׁה קוֹ הַתּוֹס' שֵׁם [בְּב"מ
דָּף י"א ע"ב ד"ה וְכִי בָּצַד] שְׂהַקְּשׁוּ בְּמֵאִי דְּפָרִיף הַגַּמ' עַל ר"י [א"ש] דְּבַעֲי עוֹמֵד בָּצַד
שְׂדָהוּ וְכִי ר"י בָּצַד שְׂדָהוּ שְׂלֵא ר"ג הִי עוֹמֵד וְהַקְּשׁוּ הַתּוֹס' ז"ל הֵא הָנִי חָצַר הַמְּשַׁתְּמֵר
וּבְחָצַר הַמְּשַׁתְּמֵר לֹא בַּעֲי עוֹמֵד ע"ג וְלִפִּי דְּבָרֵינוּ הַנְּ"ל א"ש דְּהִנֵּה בְּאַמַּת הָכָא הָנִי חָצַר
הַמְּוִשְׁפָּר לֹא הָנִי לִי לְקַנּוֹת לְר"י מְשׁוּם שְׂלִיחוֹת קוֹנָם שְׂיַדַּע הַגַּמ' מְתִירוֹץ ר"פ דַּעַת

אחרת מקנה וכו' והוי סד"א דקנהו ר"י מטעם יד ונד הוי שפיר להשוכר כנ"ל ולזה הקשה הגמ' אי ס"ד דבעי ידו דסמוכה וכמו שאומר ר"י [א"ש] והוא שעומד בצד שדהו א"כ לא קנהו מטעם יד ומטעם שליחות הא הוי חצר המושכר שאינו קונה להשוכר ולזה מתרץ ר"פ דעת אחרת מקנה אותו היינו פיון שר"ג גופי' הקנהו לו וניחא לי' שיקנה לר"י ולא חפץ ר"ג בשליחות החצר ממילא נקנה לר"י מטעם שליחות ומש"ה לא בעי עומד בצדה ודו"ק [וא"ש נמי פסק הרמב"ם דהקא די"ל דסובר הרמב"ם פה"א של התו' דביתו של ר"ג הי' משומר אף לדעת ר"י שלא הי' הפירות מעורבין ורק קודם שידע מתי ר"פ ע"כ רק מטעם יד קנה ולא מהני משתמר רק עומד בצדו ולבתר דמשני לי' ר"פ דעת אחרת מקנה אותו שאני היינו דשוב י"ל דקונה מטעם שליחות שפיר קנה מטעם דהוי משתמר לדעת הקונה אבל פשאינו משומר רק לדעת המוכר כשהפירות מעורבין שפיר ל"ק ודו"ק עכ"ה]: ועפי"ז א"ש דברי הרמ"א ו"ל דהנה נחזי אנן לפי שיטת הרא"ש ז"ל דס"ל דשמירת המוכר סגי וקשה לכאורה הא קנין צריך להיות יוצא מרשות המוכר לרשות הקונה ולא ברצון ומחשבת המוכר תליא מלתא רק במעשה ממש והקא במאי קנהו הלוקח במה שהמוכר רוצה שיקנהו.

אף באמת הוא כפ' פיון דעכ"פ נתנו המוכר המטלטלין מרשותו ורק שהלוקח לא קנהו מחמת שמונחים בחצרו שאינו משתמר מהני שמירת המוכר שיקנהו לו חצרו שלא מדעתו דהוי כחצר המשתמר והנה לפי שיטת הרמב"ם ז"ל גבי חצר המושכר דאינו קונה להשוכר ורק אם המשכיר מקנהו לו מטלטלין קונה להשוכר החצר פיון דהמשכיר אינו חפץ בשליחותו והנה בנודאי אם הי' החצר אינו משתמר ורק שנשמר בשמירת המוכר המשכיר בנודאי לא מהני דמאי קנין הוא פאן הפירות עדיין ברשות המוכר שהוא המשכיר ואי דלא ניחא לי' שיהי' חצירו שלוחו מ"מ במאי קנהו השוכר הא החצר לדידי' אינו משתמר ואי דשמירת המוכר סגי א"כ המוכר עושה כל הקנין במחשבתו לחנודא בלא שום מעשה דהפירות שמונחים ברשותו אינו רוצה בשליחותו והחצר שאינו קונה להשוכר מחמת שלא משתמרת לדעתו הוא משמרו וקונה בשבילו ובנודאי בכה"ג אינו בגדר קנין כלל.

והנה ע"כ הא דפסק הרא"ש ז"ל והתו' דקנהו ר"י בחצרו של ר"ג אעפ"י שלא הי' משתמר רק לדעת ר"ג [היינו לסברת התו' בד"ה וכי בצד דהפירות הי' מעורבים וממילא דלא הוי משומר רק לדעת הנותן] היינו משום שהרא"ש והתוס' ז"ל ס"ל דחצר המושכר קונה להשוכר דלא פהרמב"ם ז"ל [כמבואר בסמ"ע ובש"ך שם בסי' שי"ג וא"כ שפיר לעיקר הקנין א"צ להמוכר כלל ורק משום שאינו משתמר שפיר ס"ל דשמירת המוכר מהני לחשבו חצר המשתמר ולדידי' ע"כ תי' ר"פ דד"א מקנה אותו שאני היינו דאז סגי שמירת המוכר לחשבו חצר המשתמרת שלא הי' צריך עע"ג עכ"ה] א"כ הרמ"א ז"ל שפסק בזה [בסי' שי"ג שסתם פדעת המחבר שם] פהרמב"ם דחצר המושכר אינו קונה להשוכר רק במקום שהמשכיר מקנה לו ומטעם דאינו חפץ המשכיר בשליחותו וכנ"ל הנה כל זה היכי דחצר משומר לדעת השוכר אבל אם החצר נ"כ אינו משומר לדעתו רק לדעת המשכיר בכה"ג ודאי לא קני ודו"ק [וא"כ א"ש פסקי הרמ"א דנהי דבזה פ' כתו' ורא"ש דשמירת הנותן סגי היינו במקום שהוא חצירו של הקונה וא"צ לעיקר קנינו כפונת המוכר משא"כ בחצר המושכר לו מהמוכר דצריך לגוף הקנין רצון המשכיר

שִׁסְלַק עֲצָמוּ מִשְׁלִיחוֹתוֹ כִּינּוֹן דְּבִזָּה פֶּסֶק הֶרֶם"א פְּהֶרֶם"ב דְּחֻצָּר הַמְּוֹשְׁפָּר אֵינוֹ קוֹנֵה לְהַשׁוֹכֵר א"כ מִמִּילָא בְּכַה"ג שׁוֹב ל"מ ל"י שְׁמִירַת הַמוֹכֵר עכ"ה]: וְעַפ"י ז' עֵלָה בְּיָדֵי לְתַרְזֵן דְּבָרֵי הַצ"ק בְּמָה שְׁמִתְרִץ שֵׁם עַל הַקוֹי דְּשֵׁם בְּזִבְחִים בַּפ"ב [דָּף כ"ה ע"ב] פְּשׁוּט ל"י בֵּאת"ל אֲוִיר שְׁאִין סוֹפוֹ לְנוֹחַ לָאוּ פְּמוֹנָח דְּמִי וְהָא אֵיבְעֵי ל"י לְרָבָא [בב"מ דָּף ק"ב ע"א] וְלֹא אֵיפְשָׁטָא וּמִתְרִץ דְּשֵׁם בְּזִבְחִים אֵין הַפְּלִי רְאוּנָי לְנוֹחַ בּוּ מְעוּלָם כִּינּוֹן שְׁנַפְתָּחוּ שׁוּלֵי הַפְּלִי בְּשַׁעַת קַבְלָה אֲבָל הֵכָא בְּזִבְחֵי אֲרָנְקֵי בְּחֻצָּר וְנִפְלַח חוּץ ע"י פְּתַח אַחֵר הִחְצָר עכ"פ רְאוּי לְקַבֵּל א"כ מִש"ה מְסַפְקָא ל"י לְרָבָא ע"כ וְהִנֵּה לְכַאוּרָה קָשָׁה עָלָיו [דא"כ] מֵאֵי פְּרִיָּה [שָׁם] הַגַּמ' עַל רָבָא הֵכִי וְהָא אֵיבְעֵי ל"י לְרָבָא אֲוִיר שְׁאִין סוֹפוֹ לְנוֹחַ וּמֵאֵי רְאוּי הֵתָם הִי רְאוּי הִחְצָר לְקַבְלָה אֲבָל כָּאֵן אֵין רְאוּי לְקַבְלָה כְּלָל דְּהַפְּלִי תַחְתּוֹ וְאֵין רְאוּי כְּלָל לְנוֹחַ בְּחֻצָּר וְא"ל דְּזָה גּוּפָא תִּירוּץ הַגַּמ' שְׁאֵנִי הֵכָא דְּמַפְסִיק פְּלִי דְּבִאָמַת מִשְׁמַעוֹת הַגְּמָרָא מִשׁוּם דְּהַפְּלִי מַפְסִיק וְלֹא מִחֻמַּת שְׁאִין הִחְצָר רְאוּי לְקַבְלָה אֲדָּה בְּאָמַת לְכַמ"ש א"ש דְּהִנֵּה הַנְּתִיבוֹת [בְּסִי' ר' סק"ח] הַקָּשָׁה דְּמֵאֵי קְאָמֵר הַגַּמ' דְּמַפְסִיק פְּלִי הָא הַפְּלִי בְּטַל לְגַבֵּי הִחְצָר כְּדִקְיִי"ל בַּב"ב [דָּף פ"ה] גַּבֵּי [פְּלִי] שֶׁל מוֹכֵר בְּרִשׁוֹת לּוֹקַח יַעוּ"ש וְלַפְע"ד דִּלְק"מ דְּבִשְׁלָמָא הֵתָם בְּטַל שְׁפִיר הַפְּלִי לְגַבֵּי הַרְשׁוֹת שְׁאִינוֹ שֶׁל בַּעַל הַפְּלִי כִּינּוֹן שְׁמִחוּלְקִים הַרְשׁוֹת שֶׁל הַפְּלִי וְהִחְצָר אֲבָל הֵכָא דְּהִחְצָר הוּא מְוֹשְׁפָּר לְהַשׁוֹכֵר וְרַק דְּכַתְּבֵנוּ לְעֵיל דְּהוֹאִיל וְהוּא קִנְיָן הַגּוֹף שֶׁל הַמְּשַׁפֵּיר נִקְרָא שְׁלוּחוֹ לְעִנְיָן קִנְיָן וְכַנ"ל וְהַעֲלִיתִי דְּבִמְקוֹם שְׁאִין קוֹנֵה לְהַמְּשַׁפֵּיר בְּנֻדָּאֵי שׁוֹב קוֹנֵה בְּשִׁבִיל הַשׁוֹכֵר שַׁע"פ מְוֹשְׁפָּר לוֹ וְכַנ"ל וְא"כ לְק"מ דִּיבְטַל הַפְּלִי לְגַבֵּי הַרְשׁוֹת דּו"א דָּאֵם אֲוִיר שְׁאִין סוֹפוֹ לְנוֹחַ הִינּוֹ דְּמַפְסִיק פְּלִי [אֵינוֹ] קוֹנֵה לְהַמְּשַׁפֵּיר שׁוֹב מִמִּילָא גַּם הִחְצָר שֶׁל הַשׁוֹכֵר כִּינּוֹן שְׁנַפְתָּחוּ לוֹ וּבִשְׁלָמָא אֵם הִי מְקַנְיָ ל"י הִי הִחְצָר קוֹנֵה לוֹ אֲבָל כִּינּוֹן שְׁמַפְסִיק פְּלִי דָּאֵינוֹ קוֹנֵה לְהַמְּשַׁפֵּיר שׁוֹב גַּם הִחְצָר נִשְׁאָר לְהַשׁוֹכֵר שְׁשִׁכִירוֹת לְיוֹמָא מְפָר וְכַנ"ל וְהָאֵיָּה גִּימָא שְׁיִבְטַל הַפְּלִי לְגַבֵּי הַרְשׁוֹת כִּינּוֹן שְׁנוּכַל לֹמַר שְׁגַם הַרְשׁוֹת אֵינוֹ שֶׁל הַמְּשַׁפֵּיר וּבִשְׁלָמָא הֵתָם גַּבֵּי פְּלִי שֶׁל לּוֹקַח בְּרִשׁוֹת מוֹכֵר דְּהַרְשׁוֹת בְּבֵיתוֹ שֶׁל מוֹכֵר שְׁיִיָּה לֹמַר דְּהַפְּלִי בְּטַל לְגַבֵּי הַרְשׁוֹת אֲבָל הֵכָא זָה בְּזָה תִּלְיָא דָּאֵם אֲמַרִּינוּ דְּמַפְסִיק פְּלִי לֹא קִנְיָ לְהַמְּשַׁפֵּיר מִמִּילָא שׁוֹב גַּם הַרְשׁוֹת שֶׁל הַשׁוֹכֵר וּמִמִּילָא דְּלֹא בְּטַל וְזָה בְּרוּר וְהִנֵּה כָּל זָה לְמֵאֵי דְּמַסְקִינוּ דְּבַכָּה"ג דְּמַפְסִיק פְּלִי לֹא קִנְיָ אֲבָל בְּהַ"א דְּלֹא יָדַע מְזָה שְׁפִיר פְּרִיָּה הַגַּמ' וְהָא אֵיבְעֵי ל"י לְרָבָא אֵי אֲוִיר שְׁסוּפוֹ לְנוֹחַ פְּמוֹנָח וְכו' וְלֹא קָשָׁה הָא אֵינוֹ רְאוּי לְנוֹחַ כְּלָל כְּסִבְרַת הַצ"ק דְּזָה לִיתָא כִּינּוֹן שְׁמַסְנוּפְקִין אֵם אֲוִיר שְׁאִין סוֹפוֹ לְנוֹחַ קִנְיָ וְאֵם הוּא קוֹנֵה מִמִּילָא בְּטַל הַפְּלִי אֲגַב הַרְשׁוֹת וְא"כ רְאוּי בְּעֵצָם לְהַנִּיחַ בְּתוֹךְ הִחְצָר דִּיבְטַל הַפְּלִי אֲגַבּוּ וְשְׁפִיר אֲבַעֵי ל"י לְרָבָא דְּזָה הֵנִי מִמֶּשׁ אֲוִיר שְׁאִין סוֹפוֹ לְנוֹחַ בְּחֻצָּר רַק בְּכִלֵּי וְרַק אֵי אֲמַרִּינוּ בְּכַה"ג קוֹנֵה חֻצָּר שׁוֹב מִמִּילָא בְּטַל הַפְּלִי אֲגַבֵּי הִחְצָר וְהֵנִי הִחְצָר רְאוּי לְהַנִּיחַ בּוּ וְדו"ק: סִימָן לֵה שְׁאֵלָה בְּאֲחָד שְׁצוּנָה לְבָנוּ לְבָנוֹת לוֹ בֵּית בְּחֻצְרוֹ לְדוּר וְהִלָּף וּבָנָה וְאֵח"פ רָצָה הָאָב לְבֹא וְלִישֵׁב בְּבֵית זָה שְׁבָנָה הַבֵּן וְהַחֲזִיר לְהַבֵּן הוֹצֵאוֹתָיו וּבַעֲבוּר שְׁכַר טְרַחוּ אוֹמֵר שְׁיִשֵׁב לוֹ בְּבֵית קֶטָן הַעוֹמֵד בְּחֻצְרוֹ וְלֹא קָצַב זְמַן וְאֵחֵר שְׁנָה אָמַר הָאָב לְבֵן שְׁדִי לוֹ שְׁנָהזוֹ וַיֵּצֵא מִהַבֵּית וְהַבֵּן אָמַר שְׁמַסְתָּמָא נָתַן לוֹ עַד עוֹלָם אוֹ כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם וְהַפְּשֵׁר הַזֶּה נַעֲשֶׂה עַפ"י שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְנִסְתַּפֵּק הַשְׁאוּל הַדִּין עִם מִי: תְּשׁוּבָה הִנֵּה בְּרַמ"א ז"ל [סִי' רִי"ב ס"א] מְבֹאָר הַדִּין בְּאֵמֵר דּוּר בְּחֻצְרֵי אֲפִי שְׁעָה א' מִשְׁמַע וְהִנֵּה זְקִנֵי חַצ"צ ז"ל בְּהַגָּתַת הַט"ז ז"ל [בַּח"מ סִי' ס"ג] רְצוּנוֹ לְחַדֵּשׁ דְּהִיכִי דְּתִלּוּי בְּדַעַת אַחֲרַת אֲפִי בְּסִתְמָא לְעוֹלָם

משמע יעו"ש שכ"כ לתרץ דיעה הראשונה דסי' סמ"ף ממה שהקשה הט"ז מפ' הנושא
אף אינו מחליט הדבר וגם פי אולי אין זה רק לדיעה הראשונה אבל לדעת הרא"ש ז"ל
שם דס"ל דרק שעה משמע אפי' בתלה בדעת אחרת נמי כן הוא וכן משמע מתוך הרא"י
שהביא הרא"ש ז"ל [שם בתשו'] מיד בעל השטר על התחתונה ושם.

אפי' בדעת אחרת נמי יד בעהש"ט עה"ת וגם פי בכאן לא מקרי תלוי' בדעת אחרת והוי
רק מתנה גמורה דהא רצה האב לשלם לו שכר טרחתו וא"כ הוי רק מתנה ולכן ברור
דבכה"ג אין חילוק להאומר דור בתצרי בחנם וכמו דשם משמע שעה אחת כמו כן נמי
הכא אין פנונתו רק על שעה אחת או בעד שכירתו לפי המגיע לו להבונה מדעת חבירו
כמבואר בש"ע סי' (ש"ע) [שע"ה] אף באמת רבים תמהו על דברי הרמ"א ז"ל הט"ז
והש"ף ז"ל ושאר אחרונים דהלא מקור דין של הרמ"א ז"ל מר' נחשון גאון המובא
בהגהת מרדכי בב"ב ר"פ מ"ש וז"ל כתב בעל העיטור ז"ל כתב רב האי גאון דדבר שאין
בו ממש פגון אויר ודירה ואכילת פירות בלא גוף כולו לא מהני בהו קנין ואפ"ל אגב
קרקע ורא"י מדאמר ידור פלוני בבית זה כו' ור' נחשון השיב דידור בו שעה אחת משום
דלא אמר ידור פה וכף זמן וידור בו שעה א' משמע עכ"ל אלמא דאם אמר בית נתון לה
לדירה לעולם משמע אף הבני יעקב כתב דעת הרמ"א ז"ל לסמוך ע"ד החולקים על
הגאון ר"נ והמה ס"ל דטעמא דידור דהוי דבר שאין בו ממש ומש"ה בטל אבל בנותן לו
הבית מקנה לו הבית ולא הוי דבר שאין בו ממש אבל הש"ס לעולם איירי בקצב לזמן
ודוקא ר"נ גאון ז"ל דס"ל דאזכיר הוי דבר שיש בו ממש והחילוק בין ידור דשעה אחת
משמע אבל בנותן הבית לדירה לעולם משמע אבל החולקים ס"ל דהחילוק דידור בביתו
ובין ביתי נתון לה הוא משום דדור בביתי הוא דבר שאין בו ממש אבל ביתי נתון לה
מקנה לו הבית לדירה אבל לעולם הש"ס איירי בקצב לזמן דוקא וכן מדויק מדברי
הרמב"ם ז"ל [פכ"ג מה' מכירה ה"ב] ותוס' [שם בב"ב דקמ"ח ד"ה ש"מ] דבעינן דוקא
קצב ואם לאו אמרי' רק לשעה נתפסין וכן בנותן דבר לפירות הדין כן וכן הרא"ש סבר
כן ומביאו רמ"א ז"ל בסי' ס' ולכן סמך הרמ"א ז"ל על דעתם דשעה אחת משמע עת"ד
הבני יעקב ז"ל והט"ז ז"ל [שם ובס"ד] דעתו דבנותן בית לדירה וכן בנותן שדה לפירות
לעולם משמע ולפי דבריו לא ידעתי למה לא יוכל המקבל (לקנות) [לשנות] כמבואר זה
ברמב"ם ובש"ע [סי' רי"ב ס"ד] דהנותן לפירות אין למקבל לשנות כלום בשדה ולפ"ד
הט"ז ז"ל למה לא יוכל לשנות הלא לעולם יהי ברשות הלוקח וא"כ נהי דגוף הקרקע
מקרי של הנותן פינון דלא נתן רק לפירות מ"מ בכה"ג כופין על מדת סדום דמאי איכפת
לי להנותן בלא"ה הוא של הלוקח לעולם ואולי גם לדעת הט"ז אין פנונתו לעולם רק
פל ימי חיי הנותן או המקבל כמבואר בתשו' אחרונים אף באמת מראיית הט"ז ז"ל
מפנונת משמע דלעולם ממש קאמר [כמבואר שם בט"ז] וזה א"א פלל והנ"מ ז"ל מחלק
בין נתן לו לדירה וקנה מידו דאז אעפ"י שקיי"ל שפיפה פחו והקנה הבית לפירות מ"מ
שעה אחת משמע אבל היכי שנותן לו גוף הבית לדירה לעולם משמע ובאמת אשתמיט
מינ' דברי מהראנ"ח סי' ק"כ ומהרי"ט ז"ל וישער אפרים ז"ל קס"ג דלא חילקו בזה פלל
לדעת הרא"ש ז"ל דלעיל סי' סמ"ף דלדעת הרא"ש ז"ל יד בעהש"ט עה"ת ולא נתן לו
רק לשעה אחת אף פולם תמהו אהרא"ש ז"ל מכח הרא"י שהביא הרשב"א ז"ל דמש"ס
משמע דסתמא לעולם משמע וכדי לבא על המכונן אציע סוגית הפוסקים והפירושים

שנאמרו בזה הנה דעת הרשב"א ז"ל מביאו ב"י באה"ע סי' קי"ד שכ' וז"ל כל שמקבל עליו לזון או שמזכה לאיש בנכסיו מזונות סתם כל זמן שצריך מזונות משמע וכמו שאסר ע"ע סתם שלא יאכל מן המינים שאסור בה לעולם וכדאמרי' פ"ד דנדרים אמתניתין דנודרין להרגין פינן דאמר יאסרו כל פירות שבועולם עלי איתסור כל פירי דעלמא עילונ' ופרקי' דאמר היום אלמא כל סתם פלעולם דמי עכ"ל וקרא"ש ז"ל בתשו' פלל ששי כתב וז"ל וכבר כתבתי שפינן שהוא מחויב ליתן עמהם והוא בא ליפטר בטענת שפטר והו' ידו על התחונה דמנה נתנו לו משלקה ומאחר שבסתם פטר והו' יש לדון לשון הפטור לכל הפחות שאנו יכולין לדנו דכל הבא להוציא ידו על התחונה פדתנן בפ' ג"פ [דקס"ה] כתוב בו זוזי מאה דאינון סלעים עשרים אין לו אלא עשרים זוזי מאה דאינון סלעים תלתין אין לו אלא מנה פסך זוזי דאינון ונמחק אין פחות משנים וכו' כל הני משום דיד בעהש"ט על התחונה כדפירש"י בגמ' ואף פלפי גבוה אמרי' הכי פדתנן בפ' בתרא דמנחות [בר"פ] דכל שאדם נודר להביא נדבה משלו שאנו הולכים אחר הנדבה הקטנה שאדם מביא מאותו המין כו' עד והמקבל עליו לזון חבירו או בסתם או יתן לו מאה זהו לשנה דין זה פדין הראשון ובשנה אחת יפטרו מנדרו עכ"ל והגהת מרדכי בשבועות פ"ד כתב וז"ל פ"ק דנדרים קאמר תלמודא ואי אשמעי' נדר דלית בי' קיצותא מפאן משמע דהנודר סתם דלא קאמר זמן אסור לעולם וא"ת מ"ש מנזירות דאמרינון סתם נזירות שלשים יום וי"ל דגבי נזיר איתסר מן חפצא הילכף סברא הוא שלא שיעבד עצמו אלא הפחות שיוכל אבל נדרים אסר חפצא עלי' הילכף לא גמרינון מנזירות עכ"ל והנה בדברי הגמ"ר הללו ישנן פירושים שונים כמבואר בתשו' מהראנ"ח ומהרי"ט ז"ל וכולם הניחו בצ"ע מ"ש נזירות מנדרים ונלע"ד פשוט דהנה ה"ן בחידושי' לנדרים דף ד' ע"ב כתב וז"ל משום דל"ל קיצותא הילכף דין הוא שפיר שלא תצטער בביתו עולמית וכ"ת פינן דנזירות אית לי' קיצותא נקיש נמי נדרים לנזירות ונימא סתם נדרים שלשים יום ליתא דלשון נדר כולל נדרי הקדש ונדרי איסור וכיון דנדרי הקדש ל"ל קיצותא דהמקדיש בהמה למזבח קדשה עילמית נדרי איסור נמי דכונתייהו דשפיר דמי לאקושי נדרים להדדי עכ"ל וא"כ זה נמי פוננת הגמ"ר דק"ל מ"ש בנזירות שהוא בפחות שבנזירות בסתמא ומ"ש בנדרים דלית לי' קייצא ולזה מתרץ דכיון דנזירות הוא אוסר על נפשו ומחייב נפשו באיסור ע"ז אמרי' דמסתמא אין לחייבו רק בפחות שבפלוניות וכמו במנחה שמביא הרא"ש ז"ל בתשובה הנ"ל אבל בנדרים דהוי איסור חפצא א"כ פינן שנאסר הוי פקרבן ואיסור חפצא וכיון שנאסר במה נפקע האיסור ורק אם מתחלה בפירוש לא נדר רק לזמן מהני התנאי אבל אם בתחלה לא פירש דבר ונאסר החפץ לא נפקע האיסור עד שיתנה בתחלה בכירור ולא שייך פאן הסברא יד בעהש"ט עה"ת ואינו מחויב רק בפחות דז"א דהא החיוב אינו פלל עלי' ורק החפץ שנאסר ומה"ת ינפקע איסורו ומש"ה גבי נדרים סתמא אסור לעולם ולפע"ד ז"ב בכוננת הגמ"ר ז"ל ומעתה נבוא לדברי הרא"ש ז"ל הנה הוא הביא ראי' דבדבר שאין אדם מחויב ממילא ורק מעצמו מחייב עצמו אינו מחויב רק בפחות שבפלוניות ולא מטעם ספק שבנדאי אינו חייב רק בפחות שבפלוניות דהרי אפי' בהקדש הדין פן ואינו מוכן לי דברי האי"ת ז"ל בסי' ס' דרצה לחלק בין הקדש להדיוט ומש"ה פתב דלא פליגי הרשב"א וקרא"ש ז"ל יע"ש וזה ליתא משני צדדים דקרא"ש ז"ל כתב בפירוש דאפי' בהקדש מסתמא אינו

מְחַנֵּב רַק בְּפָחוֹת שְׂיֻכְל לְהִיּוֹת וְהַרְשָׁב"א ו"ל נְמִי סָבַר אֶפְיֵלוּ בְּשִׁבּוּעָה לְקוֹלָא אֶמְרִי
סְתָמָא לְעוֹלָם מִשְׁמַע וְהִבִּיא רֵאִי לְדַבְרֵי מְהָא דִּיאָסוֹר פִּל פִּירוֹת וּבְאִיסוֹר פִּירוֹת
שְׁבַע עוֹלָם אֶמְרִי בְּש"ס דְּלוֹקָה מְשׁוּם ש"ש וְאוֹכֵל לְאַלְתֵּר וְכֵן בְּקוֹנָם שִׁנְהָ [בְּנִדְרִים דְּט"ו
וּבְרַמְב"ם ה"ש פ"ה] וְא"א לְחוּמְרָא אֶמְרִי דְלִזְמַן מִשְׁמַע א"כ הָאִידָּה מִתִּירִין לוֹ לִישָׁן
לְאַלְתֵּר דְּלִמָּא לִזְמַן מִשְׁמַע וְא"כ אִינוּ ש"ש א"ו לְהַרְשָׁב"א ו"ל אִין חִילוּק פִּלְל וְכֵן דְּקִדְקוּ
בְּתֻשְׁבָּה מֵהֵרָאנ"ח ס' ק"כ הַנְּ"ל בְּהַדְּיָא דְלֵהֲרַשְׁב"א ו"ל אֶפְיֵלוּ לְקוֹלָא לְעוֹלָם מִשְׁמַע
וְנִעְלָמוּ אִזְ הַתְּשׁוּ' הָהֵם מֵאו"ת ו"ל וְגַם הַנְּ"מ ו"ל בְּמַחְכ"ת פְּתַב פְּעִין חִילוּק שְׁל הָאו"ת
וְזָה לִיתָא פְּנ"ל וְגַם הַסְּוֹגְנִי דְעֵינִיל אִינְשׁ בְּסַפִּיקָא אִין שְׂיֻכּוֹת פִּלְל לְנ"ד פְּאַשֵׁר יִרְאָה
הַמְעֵינִי: הִינְצָא לְנוּ מְזָה דְלֵהֲרַשְׁב"א ו"ל בְּכָל עֲנָן סְתָמָא לְעוֹלָם מִשְׁמַע לְהֵרָא"ש ו"ל
בְּסְתָמָא לֹא מְחַנֵּב רַק בְּפָחוֹת שְׁבַלְשׁוֹנוֹת וְכַדִּי לִישָׁב הַרְאֵינִי הַרְשָׁב"א ו"ל מְהָא דִּיאָסוֹר
פִּירוֹת שְׁבַע עוֹלָם אֶסוֹר לְעוֹלָם וְכֵן בְּשִׁנְהָ סְתָם דְּהוּי ש"ש דְּלְעוֹלָם מִשְׁמַע וְהוּא שְׁלֹא
פְּדַבְרֵי הֵרָא"ש ו"ל וְהַנְּלַע"ד הוּא פֶּה דְּהֵרָא"ש ו"ל הוֹכִיחַ מִמְשַׁנְהָ דְּמִנְחוֹת דְּכִינּוּ דְּחִזְיָנוּ
(דְּאִינוּ) [דְּאֵם] נוֹדֵר סְתָם מְנַחָה אֶמְרִינוּ שְׁלֹא לְחַיִּיבוּ רַק בְּפָחוֹת שְׁבַמְנַחָתוֹ וּבְפִירְשׁ וְא"י
(אֵם) [מָה] פִּירְשׁ חַיִּיב לְהִבִּיא מִן הַחֲזִיטִים וְכַנְּ"ל וְכַמְבֹּאֵר בְּמִשְׁנָה שְׁם מְזָה הוֹכִיחַ
הֵרָא"ש ו"ל דְּלֵהֲתַחַיִּיב אָדָם בְּדַבָּר שְׁלֹא הִי חַיִּיב מִמִּילָא רַק מִחֲמַת גְּדוּרָא אֶמְרִי שְׁאִין
לְחַיִּיבוּ רַק בְּפָחוֹת שְׂיֻכְל לְהִיּוֹת וְלֹא מִטַּעַם סְפַק רַק שְׁפֵן מִסְתָּמָא הַלְשׁוֹן וְכַוְנָתוֹ עַל
הַפָּחוֹת וְכ"ז שְׁלֹא נוֹדַע בְּבִירוֹר אִין כָּאן סְפַק פִּלְל לֹמֵר מְסַפִּיקָא לְחוּמְרָא אֶבֶל הִיכִי
שְׁפִירְשׁ וְשִׁכַח אֶמְרִינוּ שׁוּב דִּילְמָא נְתַחַיִּיב בְּמִנְחָה הַגְּדוּלָה מִחֲמַת שְׁנִדֵּר בְּפִירוּשׁ הַגְּדוּלָה
וְלָזָה מְסַפֵּק חַיִּיב בְּגִדּוּלָה אֶהּ כ"ז מִטַּעַם שֵׁא"א לְחַיִּיבוּ בְּדַבָּר שְׁלֹא הִי מְחַנֵּב רַק בְּפָחוֹת
אֶבֶל בִּיאָסוֹר פִּל פִּירוֹת שְׁבַע עוֹלָם שְׁכ' הֵרָא"ש בְּשִׁבּוּעוֹת בַּפ"ג וְז"ל וְאֵעִפ"י שְׁאֶסֶר עָלִיו
פִּל פִּירוֹת בְּסְתָם וְלֹא הַזְּפִיר לְעוֹלָם פִּינּוּן שְׁלֹא קָבַע זְמַן מִמִּילָא נְאָסְרוּ עָלִיו לְעוֹלָם דְּאִיזָה
זְמַן תַּתְּלוּ לֹא מְסַתְּבֵר שְׁלֹא יֶאָסוֹר אֶלָּא רַגַע אַחַר עַכ"ל אֶלְמָא דְּטַעְמָא דְּכִינּוּ דְּאִינוּ יְכוּל
לֹמֵר הַפָּחוֹת וְע"כ פְּוֹנְתוֹ עַל אִיזָה זְמַן א"כ הוּי מְסַפֵּק לְחוּמְרָא פְּמוּ גְבִי פִּירְשׁ אִיזָה
מְנַחָה וְשִׁכַח דְּהָא ע"כ הֵכָא פְּוֹנְתוֹ לְזְמַן וְאִיזָה זְמַן תַּתְּנוּ לוֹ וְלָכֵן אֶסוֹר לְעוֹלָם וְהוּי ש"ש
וְכַעֲיִן זָה כ' מֵהֵרָא"ק ו"ל וְקִי"ל פְּוֹנְתִי בְּש"ע [ח"מ ס' מ"ב ס"ט] דְּהִיכָא דְּהַדְּבָר בְּטַל
לְגַמְרִי לֹא אֶמְרִי יָד בַּעֲהַש"ט עַה"ת דָּא"כ יְבַטַּל הָעֲנָן לְגַמְרִי כַּמ"כ נְמִי הֵכָא אֵם יֵאֵמֵר
שְׁלֹא נְאָסֵר רַק לְזְמַן מוּעֵט א"כ לְעוֹלָם יְהִי מְוֹתֵר דְּהָא תִּיכְרַף לְאַחַר שְׁפִלְתָּה דִּיבּוּר הַנְּדָר
י"ל שְׁמוֹתֵר וְכַבֵּר פִּלְהָ הָאִיסוֹר וְזָה דְּבָר שֵׁא"א וְמַש"ה אֶסוֹר לְעוֹלָם אֶבֶל בְּמַקּוּם שִׁי"ל
הַפָּחִית שְׁבַזְמַן דְּמִיָּא לְנִזְרִית וְאֶמְרִי שְׁלֹא פְּוֹנּוּן אֶלָּא עַל הַפָּחוֹת שְׁבַלְשׁוֹנוֹת לְכֵן בְּקִיבֵל
לְזוֹן דִּי לְשִׁנְהָ אַחַת אוֹ לְזוֹן פְּעַם א' וְכֵן בְּדִירָה לְשַׁעָה דְּלְשַׁעָה נְמִי מִיקְרִי דִּירָה וְלָכֵן אִין
מְחַיִּיבִין רַק בְּפָחוֹת שְׁבַלְשׁוֹנוֹת וְלְדַעְתִּי י"ל דְּגַם הַרְשָׁב"א ו"ל ס"ל פִּן בְּדַבָּר שְׂיֻכְל
לְהִיּוֹת לְאִמּוּד דַּעְתוֹ שְׁנַתְּפֹנֵן לְפָחוֹת אֶמְרִי שְׁלִפְחוֹת נְתַכְּוִין וְלֹא יְכוּלִין לְחַיִּיבוּ יוֹתֵר
מֵהַפָּחוֹת שְׁבָאוֹתוֹ הַדְּבָר וְרַק דַּס"ל לְהַרְשָׁב"א ו"ל דְּמִזְוֹנוֹת הוּי כְּאוֹמֵר פִּל פִּירוֹת
שְׁבַע עוֹלָם דְּהָא נְמִי אִין לוֹ שְׁיַעוֹר וְאֵם גִּימָא דְּמִשְׁמַע רַק פָּחוֹת יְבַטַּל הַחַיִּיב לְגַמְרִי
דְּמִשְׁמַע גַּם פָּחוֹת שְׁבַמְזוֹנוֹת וְלֵהֲכִי א"א לֹמֵר שְׁלִפְחוֹת נְתַכְּוִין וְמַש"ה מְחַנֵּב כ"ז שְׁצָרִיד
אוּלָם בְּתוֹס' [א"ה אוּלִי צ"ל בְּחִידוּשִׁי] גִּיטִין וְהֵרָ"נ [דַּע"ו ד"ה וְלַעֲנֵן תְּנַאי] שְׁהִבִּיא
[דְּבַרִי הַרְשָׁב"א ו"ל שְׁם] מִשְׁמַע שְׁמִסּוּפֵק בְּנַתְּחַיִּיב סְתָמָא אֵם לְעוֹלָם מִשְׁמַע (זְכִי לוֹ).

והנה ראיתי זקני בשער אפרים ו"ל מתרץ דברי הרא"ש ו"ל מהא דיאסרו כ"פ שפעולם ונ"ל בסי"ט וראיתי ב"ר"ן שם בנדרים שכ"ו ונ"ל [בדף כ"ח ע"א] היכי נדר כו' באומר יאסרו פירות עולם עלי ונהי דסתמא לעולם משמע כו' עד ומיהו נהי דהקא מסקינן דבלאו אונסא לעולם משמע פינן דסתמא קאמר אפילו אומר בלבו היום לא מהני ואפ"ה מי שגמר בלבו לידור מפת חטים והוציא פת סתם כו' עד הקא ה"ט מפני שמתפונן לומר לשון שיהי' לעולם ומש"ה כל היכי דליכא אונסא לעולם משמע כו' ע"ש וא"כ מוכח מהא דר"נ דדוקא ה"תם לעולם משמע ולכן י"ל דעת הרא"ש בזה שסובר פסברת הר"נ עכ"ל השע"א וזה ליתא לפע"ד דהא אין הכוונה דוקא שם דמוכסין רוצה להוציא דבר שמשמע לעולם דהא גבי שניה וגבי יאסרו כ"פ שלוקה משום ש"ש נמי אמרי' כן ורק פוננת התוס' [והר"ן בנדרים שם] כדברי הר"נ ו"ל על הרי"ף שכ' בשבועות ונ"ל בפ"ג לפיכך עיקרו של דברים דהתם בנדרים באומר יאסרו כ"פ שפעולם עלי דינא הוא דאע"ג דאמר בלבו היום שיהי' אסורים עליו לעולם אי לאו משום טעמא דאונסא דהתם גמר בלבו לומר לשון שיהי' משמעוהו שיהי' הפירות אסורין עליו לעולם הלכך אע"ג דבלבו לא ניחא לי אלא בהיום ה"ל דברים שבלב ואינם דברים אי לאו משום טעמא דאונסא אבל הקא שגמר בלבו להוציא פת חטים והוציא פת סתם לא גמר בלבו להוציא בשפתיו דבר שיהי' משמעוהו להיות אסור בשאר מיני פירות הלכך פי אמר פת סתם לישנא הוא דאתקיל לי דבלבו לא ניחא לי למימר הכי ובנדרים הא בעי' שיהי' פיו ולבו שוין כמ"ש למעלה עכ"ל דהיינו ה"תם פת חטים אין רצונו להוציא שתם אבל בפירות שפעולם רצונו להוציא סתם דמשמע לעולם וכן התוס' ו"ל נמי פונונו לזה.

הינצא לנו מזה דלהרא"ש ו"ל נדאי בבית לדירה נתון לה רק על שעה משמע והרשב"א יוכל להיות שג"כ ס"ל כה"ג רק לספק כמ"ש בחי' לגיטין [הנ"ל] ועכ"פ מספיקא קרקע בחזקת בעלי' קנימא ואין להוציא ממנו דירה יותר משנה הגם שהבן דר בה מ"מ האב שהקרקע שלו הוא הפונחזק כמ"ש מהראנ"ח ו"ל וגם פי זה פשוט מסוגיא דהשוכר בי"ב זהובים לשנה [ב"מ דקי"ב] ועיין בפ"ה שם [סי' שי"ב] דלא כמו שעלה ע"ד מעכ"ת וא"כ בנדאי אין להבן הבונה בדירה שפטר בו רק כפי המגיע לו עפ"י שומא באותה העיר כמבואר בש"ע גבי יורד ברשות ובנה כנלע"ד.

יום ה' בשלח י"ב שכת תרח"י לפ"ק: סימן לו שוי"ר לכבוד ידידי מחו' ש"ב הרב הגדול החרוף ובקי שרשרת היוחסין כש"ת מ' יחזקאל פרענקיל נ"י אבד"ק קלאסני יצ"ו. ראיתי השאלה והנה מה שלא השבתי לו עד עתה הוא מחמת פי הייתי טרוד בנמים הקדושים אשר אז הובא לפני שאלתו שאלת חכם.

ובאמת לאשר מעכ"ת הי' אתנו פה וסיפר לי שכבר נתפטר בין הצדדים ולזה אמרתי למה לי להטריח בחנם פי מןטרד אני מכל צד אולם פעת שמעתי שיש מערערים בד"ז אמרתי להודיעו אשר בעזיה"ת זכות אבותיו מסייעתו ויפה פסק ובהד"ל מבואר כן בדברי הש"ע ח"מ סי' רל"ב ס"ג גבי מום במקח ונ"ל המוכר לחבירו קרקע או עבד או בהמה או שאר מטלטלין ונמצא במקח מום שלא ידע בו הלוקח מחזירו אפי' לאחר כמה שנים שזה מקח טעות הוא והוא שלא ישתמש במקח אחר שידע במום אבל אם נשתמש בו אחר שראה המום ה"ז מחל ואינו יכול להחזיר עכ"ל וא"כ בנ"ד דלא השתמש בו עדיין

יכול לחזור והנה הסמ"ע כ' שם ס"ק יו"ד וז"ל אבל אם נשתמש כו' וה"ה אם הי' דבר שהלוקח יכול להבחין ולא לתר כגון שיכולי' לנסות ולטעמו ולא הקפיד לעשות פן והמוכר מכר לו סתם אינו חוזר כ"כ המ"מ שם עכ"ל וא"כ לפי"ז י"ל בנ"ד פיון שפכר אמרו לו פן שהפרזל הזה אינו שנה שוב הו"ל לשאול לסוחרים אחרים אף באמת זו היא סכרא יחידית כמבואר ברשד"מ [חלק ח"מ סי' שפ"ה] וחקו עליו מהרשד"מ והפני משה יעו"ש בתשו' פני משה סי' נ"ה וגם המל"מ ז"ל [בפט"ו מה' מכירה ה' ג'] מסכים עמהם דלא מהני אפי' ראה המום וא"כ לא הוי דעה זו רק סכרא יחידית ומש"ה כתב בנתיבות המשפט דהסמ"ע איירי בנשתמש בו דוקא כדי שלא יחלקו דעה זו מפל הפוסקים יעוין בדבריו בסי' רל"ב ובפרט בנ"ד שהטעו לשלישית דמיו דהוי כמוכר לו יפה בפירוש דלא מהני ראה ומחל לכ"ע וז"ל הפ"מ בתשו' סי' נ"ה שאלה ראובן שהודה בשטר אף נתחייב לשמרון לפרוע לו לזמן פ' סכום דמי סחורה אחת ממין פ' שקנה ממנו וכתוב בשטר ממין פ' נקי מפל דמי אונאה אחר עבור זמן מה שלחה למדינת הים בדיעת שמרון פי ע"מ פן לקחה ממנו לשלחה למדה"י ובמקום אשר נשתלחה שם הסחורה הנז' נמצא שהסחורה הנז' לא היתה ממין הנז' בשטר כ"א ממין אחר גרוע הרבה שהי' דומה למין שהוזכר בשטר לכל מראה עיני האנשים אף על האמת נמצאת ממין אחר גרוע הרבה מהמין המוזכר בשטר ויש לה שם אחר בפ"ע ואינו שנה לשליש ולרביע ממין הסחורה המוזכרת ביניהם יורנו המורה אם מקח זה בטל ויכול ראובן לומר לו הרי שלח לפניה או לא תשובה כו' ולא עוד אלא אפי' סכרא א' שהביא הה"מ עלה דההוא דכ' הרמב"ם בפט"ו מהל' מכירה בנמצא מום במקח דחוזר לעולם שכתב עלה הה"מ שיש מי שכ' שאם הי' הדבר שהלוקח יכול להבחין ולא הקפיד לעשות פן והמוכר מכר לו סתם אינו חוזר עכ"ל.

אמינא דאף לפי סכרא זאת אפשר דע"כ לא אמרה אלא לגבי מום דכיון שהוא מהמין שפכר לו אף שנמצא בו מום אפשר שמחל פיון דלא הקפיד לנסותו אבל בשחמתית ונמצא לבינה שהם שני מינים חלוקים לגמרי בכי הא לא אמרי' דמדלא הקפיד לנסותו דמחל ובכי הא אית לן למימר דליכא מאן דפליג אסברת ה"ן שהובא במרדכי הנז' ומה גם דעוד איכא טעמא אחרניא כו' עד ונגזש מדברי הה"מ הנז' והוצרף לומר שהוא סכרא יחידית כו' עד ולא מיבעי' בנ"ד שהוא ב' מינים מחולקים לגמרי אלא אפי' שהי' במונח שהפל מין א' הוא מ"מ פיון שמה שמכר לו אינו שנה לשליש ולרביע מהערף שמכר לו א"כ מסתמא פי קנה ממנו יפה קנה שהדמים מודיעים וכדאמרי' בגמ' בר"פ שור שנגח את הפרה ונחזי אי דמי רדא לרדא אי דמי נכסתא לנכסתא והוכיחו מפאן המכרשי דהדמים מודיעים היכי שאין מכחישים את עיקר הלשון וא"כ בנ"ד שפא בשאלה שקנאו יותר הרבה על חד תלת מדמי שווי' ודאי שהוא בחשבו שהוא יפה ונהרי הוא כאלו הזכירו לו בפ' יפה ונמצא גרוע שגם בזה חוזר לעולם אפי' בדליכא אונאה בדמי' וכדאי' ג"כ במתני' בפ' הספינה והוא דאבי אסף דכסף סיגים שהביא מרן בס"ס רל"ד דמשמע מינה דמוכר יפות ונמצא רע דאינו חוזר כפר תרגמה מרן בב"י דבלא אונאה איירי ופי' דברי מרן שבב"י אלו נתבארו היטב בדברי הרשד"מ ס"ס שפ"ה יעו"ש עכ"ל ולכן הדין אמת (שהדין) [שהמקח] חוזר ומה גם שהוי פשתי מינין דזה יש לו שם לנוי שוועביל אייזין ודמי ממש להך דשו"ת פ"מ הנ"ל ולכן כ"ז שלא נשתמש בו הגם דהובלו למרחוק

זו לא הוי שימוש במבואר בתשו' פ"מ דהתם נמי הובלו למדה"י והאי עובדא דמי לתשו' פ"מ לעובדא דשם ועכ"פ כ"ע מודים בכה"ג דהמקח חוזר ה"ה הרב מהרשד"ם ופ"מ והמל"מ והנתיבות לכן החולק ע"ז פחולק על תורת מרע"ה וה' יתן שלום: והנה לכאורה י"ל בנ"ד פ"ן דהקונה ידע שהוא מסוואסאויץ וא"כ לא הוי רק מקח טעות [מחמת אונאה] ולא מום וא"כ הדרנא לדינא דאם שקה בכדי שיראה לתגר דהוי מחילה ולכן גם כאן פ"ן שנודע לו עכ"פ שיש סברא דברזל שוועביל אינו שנה הו"ל לשאול במקומות אחרים הגם שלא הי' בידו מ"מ זה דומה ממש כמו הגיע מקחו לידו דיכול לשאול עליו לסוחרים ובפרט שפבר הי' לו ידיעה שיש מקום לספק כמו שאמרו לו קצת סוחרים אף באמת דזה דמי ממש למום במקח פ"ן דהוא לא ידע שיש חילוק בין ברזל לברזל וסתמא לקח ונתן דמי ברזל יפה הוי כפירש לו יפה וכמ"ש בתשו' פ"מ ומה נ"מ שידע שהוא ברזל שוועביל הלא לא ידע שיש חילוק ולדידן' הכל שנה ועתה שנתנודע לו שהוא אינויצלח לכלום בנדאי הוי מום במקח גם שראה וידע מהמום כ"ז שלא נשתמש בו וכנ"ל ודמי לפספ ונמצא סיגים דסי' רל"ג שהספים הש"ך והנ"מ והפ"מ דהמקח בטל (בנתאנה) יעיי"ש ועיי"ן בנ"י [ב"ב פ"ג] ובב"י סי' רל"ג דמפרש רעות ונמצאו יפות היינו שהלוקח הגיד לו שבמקום הנה חטים הללו נקראו רעות ונמצא שקורין להם יפות הרי בהדיא שהלוקח והמוכר ידעו מה שמוכרים מ"מ פ"ן שהוא הטעה אותו הוי כשינוי חפץ וא"ל דהוי כמוכר לו סתמא דהמקח קיים גבי חטים שאני התם שלא נתאנה אכל אם נתאנה שהדבר אינו שנה אפי' שליש הוי כפי' לו בהדיא והוי מום במקח וז"ב ובפרט שלא יצח למלאכה אשר סתם גום אייזין בנדאי הוי מום במקח ומה שטען שמחל לו לאו טענה היא דאינו חוזר וטוען פאשר כתב מעכ"ת וגם פי מחילה טענה גרוע ואינו נאמן רק במיגו ובנ"ד אין שום מיגו וגם להשפיעו אינו יכול כי נראין הדברים שלא כן הוא ובפרט שחוזר וטוען ולכן יפה פסק מר וכו' וכן הדין דין אמת.

ד' וירא תרי"א לפ"ק צאנז. דברי ידידו ש"ב מחו' הק' חיים הלברשטאם: סימן לז החיים והשלום לכבוד ידידי ב"ג דרב המאה"ג הקריף ובקי ונשנון שרשרת דיוחסין כש"ת מ' יחזקאל פרענקיל נ"י אבד"ק קלאסני יצ"ו.

מכתבך הגיעני והנני להשיבך מה שכתבת אם יכול לחזור בו הלוקח פ"ן דכל פוננתו הי' לקנות לאנות לפי דברי המוכר וא"כ אם לא מצא אדם שיוכל לאנותו בטל המקח הנה לפ"ד דבר פשוט אם לקח רק שרצה לאנות את הקונה שקנהו ממנו ועשה עמו שלום צעטיל ואח"כ לא רצה הקונה לקנותו בנדאי יכול לחזיר ודבר זה מבואר באריכות בב"א [סי' ל'] ובנה"מ [סי' ר"ל].

ומה שנסתפקת אם יכול לחזור בעל העיסקא שנתן לו המעות רק על מקח זה והוא לא ידע שיש מום במקח והמוכר ידע מזה שהמעות הוא של בעל העיסקא ונתנו רק לעיסקא זו שדעתו שירוניח ולא ידע ממום ולוקח הראשון אין לו מעות אם כן הוא כדבריך לא ידעתי מאי מקום ספק ואין כאן מקום לפלפל דנדאי טעות גמור הוא וחוזר פי אין אנומנדא דמוכח גדול מזה דאם הי' ידע בעל העיסקא נותן המעות שהמקח אינו שנה חציו בנדאי לא הי' נותן המעות ועדיף מהא דמבואר בש"ע [קפ"ב ס"ב ג'] בנתאנה השליח וידע הקונה [שהוא שליח] ויעיין באה"ע [סי' צ"א ס"ד ובח"מ סק"ו ועיי"ן בב"ש סי' צ']

סקל"ח] ובב"מ גבי אשה שהכניסה לבעל נאותו המעות או שפא מפחו בעין ושם מבואר היטב בשם ראשונים ובעה"ת דבכה"ג אןמ'דנא דמוכח שהמקח בטל ובת'שו' מבי"ט בצמ'ר שמוכא בש"ף [סי'] ל"ט [ס"ק מ"ט] לא הי' עדיין נחלט המעות ביד הלוקח כמבואר שם: ובענין המקנה שפכתת פלוגתת ב"י ורמב"ם אתפלא הלא זו משנה ברורה [פ"ז דמקנאות מ"ב] נתן סאה ונטל סאה [וביבמות דף פ"ב מפרש דמיררי] ברובו ומפ' תוס' וכל רבני צרפת דאירי לענין משקין אבל שאובין פשר אפי' ביותר מרוב והרמב"ם והראב"ד ז"ל מפרשי' לי' לענין שאובין וז"ל הראב"ד בס' בעל הנפש בשער המים ומיהו אתחזיא לן דאפתי איפא למימר דשאני הכשירא דמעין מהכשירא דמקנה ומסתברא לחומרא דשאני הכשירא דמקנה כדבעי' למימר קמן דכיון דמיא קא חסרי ואזלי כי חסרי ארבעים סאה משהו קא מהני בהו מחצה דשאובין למיפסלינהו והווי פנטל סאה ונתן סאה דבעי' דנשפיר רובא דכשרים אבל גבי מענין שרבה עליו מים שאובין שאובין קא חסרי מענין לא קא חסר הלכך מקנה שיש בו מ"ס מכוננות ונפלו בו מ"ם מים שאובין כי חסרי מידי מיד נפסל דהא אימעיט לי' מקנה טהרה אבל אי איהו מ"א סאה ונפלו בו מ"א שאובין פשר עד דחסרי ב' סאין עכ"ל אלמא דלדידן' פסול משום שהשאובים משלימים דהמים יוצאים בשנה ולא כמו שדמית דלהראב"ד יוצא המים הראשונים ומש"ה רציית לומר במשנה דהמקנה שני פשירה ולא הראשונה והלא תראה הראב"ד ז"ל גופא ס"ל דלא כן הוא ורק דהמים יוצאים בשנה ורק לענין ג' לוגין שנפלו תלינו להקל וכ"כ בהדנ' לקמן וגם הש"ע [יו"ד סי' ר"א סכ"ד] מביא חילוק זה והרמב"ן ז"ל כתב בהדנ' בב"ב דף ס"ה בד"ה צנור וז"ל ואי קשי' הא דאמרו דמקנה שיש בו מ"ס שלמות תו לא מפסל לעולם בשאיבה והא תנו במס' מקנאות פ"ז מקנה שיש בו מ"ם נתן סאה ונטל סאה פשר וא"ר יוחנן עלה במס' יבמות עד רובו פשר מפאן ואילך פסול ואמאי פיון דהווי בי' ארבעים סאה שלמות כשרים היכי מפסיל תו משום שאובה לא תקשי ודהתם פיון שנטל ממנו רובו פסול מפני מראית העין דכיון דנטל ממים כשרים נטל ושאובין נתן ומיהו עד רובו תלינו לקולא ולא חיישי' ורש"י ז"ל מפרש לה ביין פלומר שנפל שם יין ולא שינו את מראיו דמפסל ברוב ושאני פסול יין מפסול מים שאובין וכן הוא ודאי לפי סדר המשנה עכ"ל וממילא נפל כל קו' דדוקא בנטל רובו גזרו משום שיראו שיש רוב שאובין אבל בפחות לא גזרו וכן במעין לא גזרו דמעין מטהר בכ"ש ולא שייך גזירה ולא ידעתי מי הגיד לה טעם הגזירה שעי"ז רציית לחלק פיון דרואין מרנבות וזה דבר שאינו ורק הטעם שרוב שאובים יאמרו שאובי' פשרי' ומה שהבאת מד"מ לא ידעתי הלא דברי הד"מ הוא משנה שלימה במקנאות פ"א מ"ז דמעין פשר אפי' רוב שאובים ומה שרציית לומר במשנה דהפני' הוא דאחרונה כשרה וראשונה פסולה מלבד דכבר הודעתיה דדעת הראב"ד גופא אינו כדבריה.

אף במשנה גופא א"א לומר כן דהתנא נותן עצה לתקן מקנה ויאמר דנפסול מקנה שהי' פשר באמת בלא שום תיקון ויפסלנה ועי"ז יכשיר אחרת ע"י בישול או הדחת המים דזה דבר שאינו מתקבל.

ומה שרציית לומר דהרמב"ם רק לכתחלה פוסל יענין ביבמות בפלוגתא דר"י ור"ל שם בפ' הערל [דף פ"ב] דלפי פי' הרמב"ם דמשנה אירי בשאובין וא"כ הרי דביותר מרוב פסול ולכן הדבר ברור דהרמב"ם והראב"ד והרמב"ן ז"ל מקנה זו פסולה ולהרמב"ם

יוכל להיות דהטעם משום מראית עין פדברי הרמב"ן ז"ל אבל להראב"ד לפי הנראה מפשט דבריו משמע שהוא מדאורייתא אף מש"ס יבמות הנ"ל נראה להדל' שהוא דרבנן ואף עכ"פ שאינו מפני מראית עין רק פסול ממש כמו שיראה המעיין בדבריו.

והנה לדינא רובא דרובא מכשירים וכן פסקו הב"י ורמ"א ז"ל בש"ע אף הש"ף הביא בשם הרשב"ץ ז"ל להחמיר ובאמת נכון להחמיר דהאיך שיניף לטבול נשים במקנה שפסולה בנדאי לדעת הרמב"ם והראב"ד והרמב"ן ז"ל ובודאי מקנה זו פסולה ורק שייעשו נקב בהמקנה ולחברו ע"י קנה להבאר שבו נאספים המים שלדעתו יש עכ"פ ארבעים סאה מי גשמים בבור ובהכי סגי כמבואר במשנה [פ"ו] מטהרין התחתון מהעליון והגם שיש פוסקים דצריף להיות החיבור תמיד כמבואר בש"ע [עיין ש"ף יו"ד סי' ר"א ס"ק קי"ב] ע"ז יש לסמוך בכה"ג להקל עכ"פ בכל פעם שיראו שגיטל הרוב יכשירו פנ"ל.

א' וישב תרי"א לפ"ק צאנז: סימן לח שאלה שכיב מרע אחד בזמן המגפה ר"ל שהי' החולערי' בקיץ העבר אשר הבין שלא יחי' עוד אחרי נפלו למשכב ותקירף לי' עלמא ושאלו אותו אנשים העומדים אצלו לבקרו מה יצנה לביתו ואמר בלשון קצרה בלשון לעז אללע קינדר זאלין גלייף זיין ופלוגי אחי יהי' לאפטרופוס והאיש הנ"ל הניח אחריו בנים ובנות מה משפט הבנות בעזבון אביהן פי הניח אחריו שלשה בנים ושלשה בנות: הנה מ"ש כ"ת דמחמת שאמר בלשון לעז קינדר משמעות גם הבנות שיקחו ביחד והוי לשון מתנה באמת פן הוא לפי פשוטי משמעות דברי הש"ס ב"ב (קמ"ג ב') שהוא דאמר להו נכסי לבניי הנה לי' ברא וברתא מי קרו אינשי לברא בניי א"ד לא קרו אינשי לברא בניי ולמושקה לברתא במתנה קאתי אמ' אבני ת"ש ובני דן חשים א"ל רבא דלמא פדתני דבי חזקי' שהיו מרובים פחוישים של קנה אא"ר ובני פלוא אליאב עכ"ל והרי"ף ז"ל הביא הירושלמי ז"ל רישלמי פ' שני דיני גזירות מי ששלח ממדינת הים ואמר ינתנו אלו לבני בנותיו בכלל ואם אמר בשעת מיתה אלו לבני אין בנותיו בכלל עכ"ל והנה החילוק בין בריא ששלח לבין שכ"מ הוא דבאמת בני משמע לפי פשוטו בנים רק בדבר שאינו ראוי רק לבנות ע"כ דכלל בלשוננו גם הבנות אבל בשכ"מ שא"צ להבנות משום שהם יקחו עישור נכסי הדרינו לפשט הלשון דבני משמע בנים וכ"כ הרא"ש ז"ל בתשו' [כלל פ"ה סי' ג' ע"ש ולדבריהם י"ל דכשאמר בלשון לע"ז קינדיר המשמעות הל' הוא בין זכרים בין נקיבות שפיר גם נקיבות בכלל עכ"ל] אף בני ז"ל [שם] פתב וז"ל שם טעמא דמלתא משום דבחייו רוצה לכבד בנותיו פדי שיהיו חביבות על בעליהן אבל בשעת מיתה אינו רוצה לעקור נחלה דאורייתא עכ"ל א"כ משמע מיני' דלעולם בני משמע בין בנים בין בנות ורק בשכ"מ בתורת ירושה מסתמא אינו מעביר נחלה דהוא דבר שאין רוח חכמים נוטה הימנו ומש"ה אמרינו לבנים דוקא וכ"כ הרא"ש ז"ל בתשו' בפ"י האחרון ולדברי הנ"י והפירוש אחרון שבתשו' הרא"ש אפילו באם אמר יתמי נמי פוננתו על הבנים פדי שלא יהא מעבורי אחסנתא וא"כ לדידהו בנ"ד [אף שאמר בל' לעז קינדיר] נמי אמרינו שפוננתו על הבנים פדי שלא יהא מעבורי אחסנתא ולא קשה דאם פוננתו על הבנים למ"ל למימר פלל בלא"ה שונים ז"א די"ל שיש לו דיניתיקי אחרניא מכפר ורצה בזה הדיבור לבטל הדיניתיקי הראשונה כמבואר במפרשים ומע"כ לא דק היטבבזה שפתב שאין לא שיניף תירוץ התוס' [שם ד"ה ת"ש] אף בטור ז"ל [סי' רמ"ז]

לא העתיק הפי' בתרא שבתשו' הרא"ש ו"ל רק הפי' קמא דיתמי הפל בכלל וכן הרמ"א ו"ל פסק פנותי' [בסי' רמ"ז ס"ג] ולכן אין לזוז מזה הגם שבמתנה אפרים סוף זכי ומתנה כ' דהרא"ש ו"ל מודה לדינא להרשב"א שפכת דאפי' ביתמי לבנים והבתון והוא פסברת הנ"י ו"ל וכן פסק המתנה אפרים ו"ל מ"מ לדינא אין לנו אלא דברי רבינו הרמ"א ו"ל ולכן נראה ברור דבלשון קינדר נכללו הבנים והבנות אף הא תברא דהא קיי"ל דהוי מתנה עמ"ש בתורה באם מוריש לאחר ועיקר הטעם דמהני בחולק נכסיו דהוי לשון מתנה או דכוננתו למתנה אף בנ"ד שאמר הקינדר יהי שוים הוי פאומר ע"מ שלא ישמיטנו שביעית (שאין בו דין אונאה) [ששביעית משמטו פמבואר בסי' ס"ז בחו"מ וכן אם אמר ע"מ שאין בו אונאה שיש בו דין אונאה פמבואר בסי' רכ"ז] דהוי מתנה עמ"ש"ב וה"נ פיון שמד"ת אינם שוים הוי פמתנה עמ"ש"ב ולא מהני פאן אןמנדא כמ"ש הסמ"ע סי' רמ"ז ס"ק ד' ונ"ל אין לבת במקום הבנים פלום ואע"ג דנדאי דעתו הי' שגם בנותיו יטלו חלק דאל"כ למ"ל להתנות פשיטא דבניו האחרונים יטלו חלק פראשונים מ"מ פיון דמן הדין אין לבנות במקום בנים פלום אין לעקור נחלה דאורייתא אם לא שיתנו בפ' לאחרים בלשון מתנה עכ"ל ולפענ"ד לולא הראשונים ו"ל זה טעם הירושלמי שמחלק דבמשלח לבנים אמדינו דעתו דדבר הראוי לבנות דעתו לבנות אבל בירושא לא שייך אןמנדא דכ"ז שלא נתן במתנה הוי מתנה עמ"ש"ב וא"כ בנ"ד נדאי לא מהני מה שאמר הקינדר יהיו שוים וכן מבואר בהדיא בכל הראשונים ומבואר בש"ע סי' רפ"א דאם אמר לא ירש פ' בני ואחיו יטול חלקו לא מהני פכל אפילו למאי דקיי"ל דבהראוי לירשו לא הוי מתנה עמ"ש"ב דהתורה נתנה רשות להוריש למי שיירצה מ"מ פיון שאמר ותלה ברושתו במה שאחיו לא ירש הוי מתנה עמ"ש"ב וא"כ ה"נ דאמר אללע קינדר זאלין גלייך זיין הוי פאומר שלא ירשו הזכרים פלו רק הבנות ירשו מחלק הראוי לבנים והוי מתנה עמ"ש"ב ודבר ברור לפע"ד דהצנואה בטלה ורק הבנים ירשו כנלע"ד: והנה ראי' לדברי מדברי הש"ס ב"ב (קל"ג א') וזל"ה א"ר הונא שכ"מ שפכת פל נכסיו לאחר רואין אם ראי לירשו נוטלן משום ברושה ואם לאו נוטלן משום מתנה ופי' הרשב"ם שם ונ"ל רואין אם אותו מקבל מתנה ראי לירשו פגון בן בין הבנים נוטלן בתורת ברושה כר' יוחנן בן ברוקא דכינון דראוי לירשו מסתמא להוריש לו נתפנין הואיל ולא פי' לשון מתנה אבל גבי ברושה א"צ לפרש דממילא קא ברית הלכך פל היכי דאיכא לאוקמא בירושא דתפסה מן התורה לא מקני לי' מסתמא במתנה למיעקר נחלה דאורייתא ואם לאו דאינו ראי לירש בע"כ נכסי נתונין לפ' קאמר דאין אדם מוציא דבריו בטלין מפיו ולמתנה איפנין ולא לירושא ולכך נוטלן משום מתנה ולקמן מפורש למאי נפקא לן מיני' אם נוטלן משום ברושה או משום מתנה עכ"ל ושם בגמ' למאי הלכתא כו' אלא אמר רבא פדשלח ר' אחא בר' עניא לדברי ריב"ב נכסי לה ואחריה לפלוני אם הי' הראשון ראי לירשו אין להשני במקום הראשון פלום שאין לשון מתנה אלא לשון ברושה וירושא אין לה הפסק ופי' הרשב"ם שם ונ"ל פדשלח ר"א כו' שאם אמר האי שכ"מ ואלא למאן ואחריו לפ' רואין אם הי' הראשון ראי לירשו נוטלן משום ברושה ואין לשני אחריו פלום דכינון דעשאו יורש וזכה בדין תורה פי קאמר תו ואחריו לפ' הוי מתנה על מ"ש בתורה דאינו יכול לעקור תורת ברושה מאותו שירש פבר וגם אפי' אם פירש אני מורישך ע"מ שיטול השני אחריך הוי נמי מתנה עמ"ש"ב והוי המעשה

מעשה והתנאי בטל עכ"ל ולכאורה קשה למה באומר לאינו ראוי ליורשו ואחריו לפלוני אמרינו דכוננתו לשם מתנה משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ומ"ש באם אמר לראוי ליורשו ואחריו לפ' דלא מהני הדיבור ואחריו לפ' משום דירושא לא הוי הפסק וקשה נימא נמי דאין אדם מד"ל וע"כ פגון לבנו במתנה לא בירושא דאז שפיר מהני הדיבור של ואח"כ דכן קימ"ל לכ"ע דבאומר בפ"י שאינו מכונן לשם ירושה רק לשם מתנה דמועיל האחריו לפ' וא"כ מפת הג"ד דא"א מד"ל נימא דכוננתו בפירוש שלא לשם ירושה רק לשם מתנה כדי שלא יהי' לבטלה הדיבור של ואחריו לפ' ולכאורה הנה מצינא לומר דבאומר [נכסי לה] ואחריו לפ' באינו ראוי ליורשו דזה (גרע) [ידוע] לכל אדם שאין אחר יורשו וע"כ פגונתו לשם מתנה משום שא"א מד"ל אבל בראוי ליורשו הוי סבר המצונה אם אמר.

ואחריו לפ' אפילו בלשון ירושה מהני וכמו שהס"ד בגמ' לומר פן ומש"ה רגילי אינשי למטעי וליכא אומד הדעת לומר מחמת שא"א מד"ל נתן בפירוש לשם מתנה משום שי"ל שטעה המצונה בזה וסבר שמהני ואל"פ אפי' בירושא וכעין זה מחלק בראש יוסף בתשובה אולם עיקר זה חסר מן הספר ורק בפשוט החילוק כשמצונה לחלוק בנכסיו למי שאינו ראוי ליורש א"א מד"ל וע"כ פגונתו למתנה אבל בתלה הדבר בהראוי ליורשו שאמר ואל"פ והראשון ראוי ליורשו הוי מתנה עמש"ב לא מהני בזה גילוי דעת וכנ"ל בשם הסמ"ע וזה לפע"ד ברור וא"כ בנדאי לא מהני בנ"ד מה שאמר בל"א אללע קינדר זאלין גלייך זיין דהוי מתנה עמש"ב ולא מהני בשום ג"ד כמו ששפתי פהן ברור מללו בסמ"ע ה"נ"ל דז"ל אין לבת במקום הבנים פלום ואע"ג דנדאי דעתו הי' שגם בנותיו יטלו חלק דאל"כ למ"ל להתנות פשיטא דבניו האחרונים יטלו חלק פראשונים מ"מ כיון דמן הדין אין לבנות במקום הבנים פלום אין לעקור נחלה דאורייתא אם לא שיתנו בפ"י לאחרים בלשון מתנה עכ"ל.

והנה באמת דין זה שכ' הסמ"ע הוא על דברי הרמ"א ז"ל בש"ע [שם] והוא נובע מדברי מהר"מ ז"ל במרדכי ב"ב פ' (יש נוחלין) [מי שמת סי' תר"ג] וז"ל ונשאל לרבינו מאיר על עסק אדם שיש עדים שהתנה עם בניו הראשונים קודם שנשא אשתו השני' שכל בנים שיולדו לו ממנה ירשו חלקם בשונה עם הראשונים ולא נולד כ"א בת אחת אם זה יקרא אומד הדעת שתקח הבת בשונה להם והשיב דזו אינה צריכה לפנים חדא דבת אינה בכלל בנים דתנן בנזיר הריני נזיר פשיטא לי בן ילדה בת טומטום ואנדרוגינס אינו נזיר ופריה בגמ' פשיטא ועוד אפי' את"ל דכה"ג ל"ש למימר אין אדם מקנה דשלב"ל כמו שהבאתי ראי' מפ' י"ג דדחי דש"ה דקא מפיק לי' תנא בלשון יירתון ופירש"י כיון דלא מקנה להו מהשתא מידי אלא לכשימות ואז יורשין כבר בעולם ולא איקרי דשלב"ל הני מילי בן בין הבנים אבל בת בין הבנים ואמר בלשון ירושה לא"כ אפי' כשהבת בעולם בשעת אמירה דתנן בפ' י"ג האומר בתי תירשני במקום שיש בן לא אמר פלום ור"י בן ברוקה לא פליג אלא בבן בין הבנים אבל בבת בין הבנים לא פליג עכ"ל ובאמת דברים הללו תמוהים מאד דהשואל שאל אם מהני ג"ד והשיב לו מהר"מ ז"ל מהגמ' דאין בנות בכלל בנים ולכאורה יפלא זה למאד דהלא אמרינן בש"ס ב"ב [הנ"ל] איפכא גבי הראוי לבנות יטלו הבנות משום מפת אומדנא גם הבנות בכלל ורק בשעת מיתה ליכא אומדנא כמבואר פ"י זה בתשו' הרא"ש ז"ל [הנ"ל] ובמל"מ [פ"ו מה"ז] ופשיט דברי הגמ' מורה

כּוּן דְּבִאֲמֻדָּנָא גַם הַבְּנוֹת בְּכָלֵל בְּנִי וְאִ"כ מֵהַשִּׁיב לְשׂוֹאֵל דְּלֹא אֶמְרִינוּ אֲמֻדָּנָא וְאִם אוֹלֵי ס"ל לַהֲרַ"מ ז"ל דְּלֹא מְהִי אֲמֻדָּנָא נֶגֶד יְרוּשָׁה דְּאֲרִיזְתָּא אֲדָּה זֶה יוּכַל לְהִיּוֹת מִסְבָּרָא אֲדָּה מִזֶּה דְּבִנְזִיר אֵין בְּנוֹת בְּכָלֵל בְּנִים שְׁהִבִּיא מִיָּנָה הַר"מ ז"ל רֹאֵי זֶה אֵין רֹאֵה כְּלָל דַּש"ה דְּאִיפֹא אֲמֻדָּנָא.

וְלִכּוּן נ"ל דְּהִנֵּה בְּאֵמֶת אִם מִתְּנָה שְׁפָנִיו וּבְנוּתֵיו מֵאֲשֶׁתּוֹ הַשְּׁנִי יְרֻשְׁנוּ י"ל לְכַאוּרָה שְׁמֵהֲנִי וְלֹא הָיָה מִתְּנָה עִמָּש"ב דְּהִנֵּה יְדוּעַ דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל שְׁאֲמַר בַּב"מ [דָּרָךְ נ"א ע"ב] הַטַּעַם דְּהִיכָא דְּלֹא יָדַע דְּעָקֵר מְהִי הַתְּנָאֵי לַכ"ע וְאִ"כ ה"נ בְּמִתְּנָה מֵהַ שְׁתַּלְדֵּי אֲשֶׁתּוֹ יֵהֵא בְּשׂוּנָה עִם בְּנֵי הַרְאִשׁוֹנָה לֹא יָדַע דְּעָקֵר דְּדִילְמָא יֵהִיו בְּנֵי עָקֵר וּמִש"ה הָיָה רֹאֵי לְהִיּוֹת הַתְּנָאֵי קִיָּים דְּלֹא וְדָאֵי קָא עָקֵר וְלִזְנָה הַשִּׁיב דְּבָנִים מְשַׁמַּע דְּנֹקָא בְּנִים וְאִ"כ אֵין בְּלִשׁוֹן הַתְּנָאֵי כְּלָל בְּנוֹת וְנֵרַק מִשׁוּם ג"ד הֵיִינוּ דְּדַעְתּוֹ בְּפִירוּשׁ שְׁגַם הַבְּנוֹת יְרֻשׁוּ אִ"כ זֶה הִיא מִתְּנָה עִמָּש"ב בְּשִׁלְמָא בְּדִיבּוּר לְחוּד י"ל דְּדִיבּוּר זֶה אֵינוּ נֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שְׁיִוְכַל לְהִיּוֹת שְׁלֹא יֵהִי נִקְבוֹת אֲכָל אִם נִימָא נִהִי דְּהִיבּוּר לֹא מְשַׁמַּע רַק בְּנִים אֲנִן יְדַעִינוּ דְּכּוֹנְנָתוֹ גַּם עַל הַבְּנוֹת זֶה הַגִּילּוּי דַּעַת שְׁרוּצָה שְׁהַבְּנוֹת יְרֻשׁוּ הוּא נֶגֶד תּוֹה"ק וְהָיָה מִתְּנָה עִמָּש"ב וְגַם כִּינּוּן דְּהָיָה דְּשַׁלְב"ל וְצ"ל דְּחַל הַמִּתְּנָה מַעַת שְׁיֵהִי בְּעוֹלָם וְאִזּוּ עָקִירוֹ מוּכַח וְהוּא בְּנִדָּאֵי קָא עָקֵר וְלִכּוּן לֹא יוּכַל לְהַתְּנוֹת נֶגֶד דַּת תּוֹה"ק וְשִׁפִּיר הַשִּׁיב הַר"מ ז"ל דְּלֹא מְהִי ג"ד כִּינּוּן דְּאֲמַר בְּלִשׁוֹן יְרוּשָׁה וּמִתְּנָה בְּכִי הֵיִינוּ מִחֲמַת הַג"ד אִ"כ הָיָה מִתְּנָה עִמָּש"ב וְזֶה הוּא דְּבָרֵי הַסַּמ"ע ז"ל דַּל"מ ג"ד כְּאֲשֶׁר הַשִּׁיב הַר"מ ז"ל לְהַשׂוֹאֵל וְאִ"כ בְּנִדָּא שְׁאֲמַר הַכָּל יֵהִיו שְׁוִים שְׁהוּא נֶגֶד דַּת תּוֹת"ק לֹא מְהִי שׁוּם ג"ד וְז"ב: וְהִנֵּה בְּאֵמֶת אִם מְהִי ג"ד בִּירוּשָׁה הוּא מִחְלֻקָּת הַמַּהֲרִי"ק ז"ל ס"ל דְּלֹא מְהִי וְהַחֲלֻקִים עָלָיו ס"ל דְּמִהִי וַיַּעֲנִין בְּתִשׁוּ' מַהֲרַר"ךְ ז"ל וְתִשׁוּ' רֹאֵשׁ יוֹסֵף לְמַהֲרִי"י ז"ל וְהִנֵּה בְּרַמ"א ז"ל סִי' רַנ"ג מְבִיא הַמ"כ בַּהֲג"ה סַתָּם כְּדְּבָרֵי מַהֲרִי"ק ז"ל הָרִי בְּהִדָּא דְּלֹא מְהִי הַגִּילּוּי דַּעַת בִּירוּשָׁה סִימָן רַט שׁוֹי"ר לִידִידֵי הָרַב הַמַּהֲרִי"ג הַחֲרִיף וּבְקִי הַמְּפֹרָס כַּש"ת מ' יִשְׂרָאֵל ג"י: מְכַתְּבוֹ הַגִּיעֵנִי שְׁבֻעַ זֶה וּמִקְדָּם לֹא בָּא אֵלַי שׁוּם מְכַתְּבֵי מַכ"ת וְתִקְרָף נִתְתִי אֶל לְבִי לְהַשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד וְאַחַר הָעִיּוֹן נִלְע"ד שְׁיָפָה פֶּסֶק מְעַלְתִּי בְּזֶה שְׁמַחְזִיב הַמוֹכֵר לְהַחֲזִיר הַשְּׁלֵשָׁה מֵאוֹת ר"כ שְׁלֹנָה מִן הַקּוֹנָה וְלֹא יוּכַל לְתוֹפְסוֹ בְּעַד הַעֵיִסְקָא שְׁמַגִּיעַ לוֹ מִן הַקּוֹנָה כִּי הִלָּא הַעֵיִסְקָא עַד זְמַן שְׁיֵהִי נְקִי הַבֵּית מֵאִינְטַאבְּלֵאצִּיעוֹאֲפִילוֹ שְׁמַבְּנֹאֵר בְּשִׁטְר הַפֶּשֶׁר שְׁלֹאֲחַר שְׁלֵשָׁה שָׁנִים וְלֹא יֵהִי נְקִי לֹא יִתֵּן לוֹ שְׁכָר רִינוּחַ עַכ"ז לֹא בְּטָלָה הַעֵיִסְקָא לַפַּע"ד וְאִם ח"ו הִי אִיזָה הַפֶּסֶד בְּרוּר בְּעַדִּים עַל כָּל נְכָסֵי הַקּוֹנָה חָל עַל שְׁנֵיהֶם הַהִיזָק כְּמוֹ שְׁדִינָא בְּעֵיִסְקָא וְמָה שְׁאִינוּ נֹתֵן לוֹ רִינוּחַ כ"ז שְׁלֹא יֵהִי נְקִי מֵאִינְטַבְּלֵצִיעַ זֶה הוּא עֲבוּר שְׁכָרוֹ שְׁבִיתוֹ הוּא אִינְטַבְּלִירַט עֲבוּרוֹ אוֹ בְּשִׁבִיל קָנֵס שְׁיִמְהַר וַיַּחֲזִישׁ לְהַשְׁתַּדֵּל לְקַנּוֹת הַבֵּית מֵאִינְטַבְּלֵצִיא אֲבָל הַעֵיִסְקָא לֹא יְבַטֵּל כַּנְרָאָה מְכַתְּבֵי פֶשֶׁר הַנְּ"ל שְׁאִינוּ מְבֹנְאֵר כְּלָל שְׁיִבְטֵל הַעֵיִסְקָא וְאִ"כ מִמִּילָא הַעֵיִסְקָא נִשְׂאָר בְּמִקּוּמָהּ כְּמוֹ שְׁהִיְתָה וְחֵלֶק רִינוּחַ שֶׁל הַמוֹכֵר נֹתֵן הַעֵיִסְקָא יִקַּח הַקּוֹנָה הַמְּקַבֵּל הַעֵיִסְקָא וְאִ"כ כִּינּוּן שְׁהַעֵיִסְקָא עַדִּינוּ קִיָּיֶמֶת וְהוּא תּוֹךְ זְמַן שְׁהַגְבִּילוֹ מִמִּילָא אִם חֲזִיב לוֹ לְהַמְּקַבֵּל עֵיִסְקָא הוּא הַקּוֹנָה בְּנִדָּאֵי שְׁמַחְזִיב לְשַׁלֵּם לוֹ וְהַמוֹכֵר פֶּטוּר לְתַת שׁוּם שְׁכָר עֲבוּר זֶה מֵהַ שְׁבִית הַקּוֹנָה אִינְטַבְּלִירַט עֲבוּרוֹ כִּי הִלָּא שְׁכָרוֹ אֲתוֹ אֲצֵל הַקּוֹנָה מְקַבֵּל הַעֵיִסְקָא שְׁהוּא תַח"י וְלוֹקָם חֵלֶק רִינוּחַ שֶׁל הַמוֹכֵר נֹתֵן הַעֵיִסְקָא וְזֶה בְּרוּר לַפַּע"ד.

ועוד נראה לפע"ד דאפילו אם אחד עשה בית חבירו לאינטבלציע עבורו שלא מדעתו פטור דהוי זה נהנה וזה לא חסר ולא מיבעי' אם הוא גברא דלא עביד למיגר ביתו לאינטבלציעם כאשר רוב בע"ב אינם נותנים בתיקם לעסקים אחרים בנדאי מקרי זה לא חסר ורק דאפילו אם דרך הקונה להשפיר לזו העסקים מ"מ לא מקרי חסר דבר הנזכר דבעינו חסרון הנראה כמו שיקרוני דאשיתא או שהי' רגיל להשפיר לשארי דיורים ועתה שזה דר בו לא ישפירו אדם ונזכר ההיזק לכל שעושה בדירותיו אבל מה שהיזק בא ע"י גרמתו שמבטל ביתו שהי' משפירו לאחר לאינטבלציע זה לא מקרי חסר דאלת"ה בכל מבטל פיסו של חבירו שפטור אפ"י זה נהנה במעותיו [נמי ה"ל חסר דהי' יכול להרויח במעותיו] אפ"ה פטור דהוי זה לא חסר חסרון הנזכר ועיין בשיטה מקובצת [ב"ק דכ"ו ע"ב] שכ' להדיא בשם הרא"ש והרשב"א ז"ל פן ועוד נ"ל פיון דבנ"ד כבר עבר זמן העסקים של המוכר כנראה ממה שמבואר בפטר הפשר שאינו חייב המוכר פלום ואינו רק שחסר לנקות הבית ע"י השתדלות פידוע ואינו נהנה עתה מעת שמכרו לא נהנה מהאינטבלציע פלום ובאינו נהנה מבואר בתוס' [ב"ק ד"כ ע"א ד"ה זה אינו נהנה] להדיא שפטור אפילו אם חסרו לחבירו כגון בחצר שקיימא לאגרא דחסרו מ"מ פיון שהדר לא נהנה פטור ובש"מ הביא כמה ראיות לזה הגם שבש"ע ח"מ שס"ג [סס"ו] לא פסקינו כדבריהם רק כדברי הרי"ף והרא"ש ז"ל דאפילו בלא נהנה חייב בחצר דקיימא לאגרא מ"מ בנ"ד לכ"ע פטור (וא"ל בנ"ד הוי כמו שמיקח בו שלא ידור בביתו שחייב דזה ליתא שיקרי אדברא ידע מזה ורק שרצה שיפצה אותו שפיר הוי זה נהנה וזה לא חסר) דז"ל הרא"ש פ"ב דב"ק [ד"כ] ומיהו כבר הוכחתי שעל החסרון אינו חייב דלא הוי אלא גרמא בעלמא עכ"ל הרי דמטעם חסרי פוטר דהוי רק גרמא וכל עיקר חיובו משום שנהנה ע"י חיסרו לחבירו הגם שלא הי' צריך להנות שהי' לו בית אחר מ"מ נהנה עתה ע"י חסרון חבירו אבל בנ"ד שלא נהנה כלל בנדאי פטור אפ"י אם חסרו ולכן בנדאי פטור בכה"ג מלשלם שזכר אף זה נדאי שחייב על המוכר לפצות כאשר חייב עצמו ולא די בזה שיניח אצלו הג' מאות ר"כ פי ידוע פי בכה"ג הקנס אינו פוטר החיוב כמבואר בח"מ ב"ה"ד [סי' י"ב ס"ט] ובאה"ע ה"ק [סי' נ"ו ס"ו] ולכן החיוב לפצות ולנקות ביתו במה שיכול פן נראה לפע"ד וכל מה שכתבתי לא כתבתי רק להתלמד אם אחד עשה בית חבירו אינטבלציע שלא מדעתו באופן שנהנה או שלא נהנה וכתבתי מה שנלע"ד בזה אף בנ"ד שהוא לא עשה דבר וכבר הי' אינטבלציע אפילו אם במזיד אינו מנקהו אין לחייבו בשכירות דהא לא עביד מידי ובנהנה ממילא לכמה שיטות פטור ואפ"י למ"ד חייב אפ"י בנהנה ממילא ע"י חבירו מ"מ באם נהנה בלי שום דבר מעשה מאדם פטור יענין בהל' אבידה בש"ע [אולי פונונתו לסי' רס"ד ס"ד] ובזה אצא ואומר שלום כו': סימן מ' שאלה ראובן עשה חפצים עבור אנשי הצבא בק' קרשאנוב בעד אלף וארבעים זהובים לקבלם בהקאסי בקראקא אחרי יהי' לו כתב עדות מהקומיסאר שפסרם ובעת אשר ראובן לא הי' בביתו ביקש הקומיסאר משמעון אוהבו, של ראובן שיחתום את שם ראובן על כתב וכן עשה אחר איזה שבועות לזה ראובן משמעון עפ"י הי"ע תשעה מאות זהובים ובערך שנה נודע שלקח הקומיסאר את כל המעות שהי' בקאסי העיר תחת רשותו וברח אז הדליקו אחריו ראובן ושמעון יחד וקיבל ראובן ממנו שט"ח ע"ס הנ"ל ושמעון קיבל ג"כ שט"ח על תביעותיו שהי' לו ז"ז.

ועתה בעת שתובע שמעון אח ראובן חובו עם הרנוחים טוען ראובן אדרבה שימלא לו שמעון את הסף מאה וארבעים זהובים המגיעים לו בעד התפצים עודף על חובו אשר גרם לו היזק בעת אשר חתם את שמו לטובת עצמו על כתב קבלה נקרא קוויטונג ע"ס אסף ומ' זהובים ובמכוון לזה ממנו את הסף ט' מאות זהובים רק לתפסו ולמען לא ירגיש כי רצונו לתפסו וישמור א"ע ע"כ לא גילה לו קודם ההלואה מאומה ואחר ההלואה גלה לו תיקף כי תפסו כי הקומיסאר ביקש זאת מידו כמה פעמים שיחתום קוויט ויהא יביא לו את המעות חיש מהר מקראקא והוא ביצעו לרמאי באשר הי' מפורסם ע"כ בטוב טעם ודעת נמן לו כתף סורת לבל ירגיש כי חושדו יען הי' מחזיק אז את האוראנדי אשר בינד הקומיסאר להטותה לכל אשר יחפץ לבנותה או לסתרה ע"כ חשב אם ירצה המעות להוציא או הקוויט בהחזרה הן בעצמו והן ע"י שמעון יחרה אף הקומיסאר ויזיק לו בכפליים ע"כ הי' פאלם לא יפתח פיו ואחרי הבריחה למען לא יטעון שמעון נגדו כי בא כל הסף אסף וארבעים זהובים לידו ע"י הקומיסאר ע"כ קיבל ממנו את השט"ח ושמעון טוען כי תיקף למחרת החתימה כשפא ראובן לביתו סיפר לו כי ביקש הקומיסאר אשר הוא מוחזק לנאמן שיחתום את שמו על כתב בלתי נודע לו קוטבו ועשה זאת לטובת ראובן וא"ל ראובן טוב עשית כי הוא קוויט על מחיר התפצים ואחר שני ימים היו שניהם יחד אצל הקומיסאר והגיד הקומיסאר לראובן כי שמעון חתמו והשיב ראובן טוב עשה וכן סיפר לי.

גם אחרי ההלואה במשף כל השנה אשר הקומיסאר הי' על מעמדו לא הגיד לי עד אחרי הבריחה ובאם ידעתי מראובן כי בלתי מסכים על חתימתו תיקף למחרת המעשה הי' לאל ידי להוציא חתימתו בהחזרה או אפילו אח"כ במשף כל השנה אם הי' לי רק גילוי דעת מראובן כי יתבעני על פכה או יתפוס ממני הי' עוד בידי לתקן המענות: תשובה דע כי ההיזק אשר נעשה שלא בינד המזיק ממש במקוון חבירו רק ע"י גרמי נקרא בלשון חז"ל גרמי וגרמא ובשורש הדבר נחלקו ר"מ ורבנן אי דנין דיני דגרמי כמבואר בב"ק [דף ק'] מאן תנא דגרמי ר"מ והלקתא בזה כר"מ כמבואר מפמה אמוראי דחייבי למוסר ואמיר גבה בשורף שטר [שם דף צ"ח ע"ב] וכן פסקו כל הראשונים להלכה כר"מ ומהו זה הגרמי נחלקו בהם אבות העולם הרמב"ן וסייעתו ס"ל דגרמי וגרמא חדא הוא וכלל הדבר כל היכי שעשה מעשה חייב גם בגורם לחוד חייב וז"ל הרמב"ן סוף ב"ב בדינא דגרמי כלל גדול יהי' בידיה כל הגורם ומחמת גרמתו בא היזק שאי אפשר אלא באותו היזק ואינו תלוי' בדעת אחרים אלא בשעשה שגורם בא ההיזק או שהוא עתיד לבא פגון זה מחייב ר"מ ונקרא בגמ' בריא היזקא לפיכך דן את הדין לדברי האומר אין מחזירין חייב דמעידנא דאמר איש פלוני אתה חייב ונתחייב לשלם ממון ועל פיו שילם מההוא שעמא הוא דגרם נזק כו' ושם לעיל כתב הרמב"ן וז"ל שיקה בו את הנחש פטור משום דאיהו לאו גורם גוף ההיזק אלא מעצמו הוא ולא דמי למסור דהתם כיון שאין המסיקין רואין ממונו והוא הראה להם הוא גרם כל הנזק שהרי הממון שמור הוא ובגרמתו הוציאו מרשות הבעלים דכיון דאוקמינהו עלייהו ברשותיהו קאי כדאמרי' עלה כיון דאוקמינהו עילוני' מיקלא קלייא שהרי יצא מרשות הבעלים כמי שנטל פיסו של חבירו והניחו בר"ה הלכך חייב לשלם אבל הקא הא קאי גברא והא קאי נחש עכ"ל.

וכן באמת פתב הרא"ש בב"ק פ' הגוזל קמא נ"ח ונ"ל ועתה באמת יש ג' חלוקים במאבד
מזון חבירו בגרמא. הא' בדבר הגורם למזון שנתלקו בו ר"ש ורפנן והוא דבר שעקרו
מזון ואינו שנה מזון לאדם אחר אלא לזה והלכה כרפנן דאמרי דבר הגורם למזון לאו
כמזון דמי והשני הוא גרמא בנזקין ופטור לכ"ע דבפרק לא יחפור גבי מרחיקין את
הסולם מן השוכה פריה והא גרמא בנזקין הוא וכן לעיל בפ' פיצד זרק פלי מראש הגג
והי' תחתיו פרים וכסתות וקדם וסילקו פטור דבעידנא דשדא פסקי גירי' כו' ובפ' פיצד
קאמר שסה בו פלב שסה בו נחש דפטור משום דהוי גרמא פל הני מקרי גרמא בנזקין
ופטור לכ"ע והשלישי דינא דגרמי דפליגי בהו ר"מ ורפנן וההוא דתנן לעיל בפ' המניח
ומוכח לעיל דכ"ש שורף שטרותיו של חבירו דפטור היינו כרפנן והלכה כר"מ דמחייב
בדינא דגרמי כו' והיא דהוא בעצמו עושה היזק למזון חבירו וברי היזיקא הוא הנקרא
דינא דגרמי שורף שטר או מוחל הוא בעצמי מזיק למזון חבירו כו' עכ"ל יעו"ש והוא
מדברי ר"י בעל התוס' אולם בזה נחלקו הרמב"ן והתוס' והאשר"י וז"ל פי הרמב"ן דס"ל
דאפילו אינו עושה מעשה בגוף הדבר הוי היזק הנזכר כמבואר וז"ל שם ובגרמא נמי
חייב לדברי ר"מ שהגורם פעושה מעשה דמי וכן נמי השורף שטרות של חבירו כמי
שגזל פיסו של חבירו וחיוב אעפ"י שהיא גרמא לענין המזון הכתוב בשטר וכל
המפסיד ממזנו של חבירו ממנו היזק ניכר הוא מאחר שאינו יכול לומר לו הרי שלף
לפניה שהרי שבת חייבה עליו תורה בדהדקי באנדרונא ובטלי' אלקא היזק ניכר הוא
עכ"ל ומש"ה ס"ל להרמב"ן בסילק פרים וכסתות בפלים שגפלו מהגג שחייב וכן בדוחף
מטבע לים דזה הוי היזק הנזכר שגורם לו להפסיד ממזנו הידוע ולא יכול לומר לו הרי
שלף לפניה ומש"ה חייב בזה לר"מ ורבה [בדף כ"ו ע"ב ובדף צ"ח ע"א] דפטור בהני
הוא משום דלא דאין דד"ג אבל לדידן דקיי"ל דד"ג חייב גם בזה וכן פסק הרי"ף
ולקרא"ש ז"ל באם אינו עושה היזק בגוף הדבר מקרי גרמא ופטור אפ"ל לר"מ דדאין
דד"ג ומש"ה הלכת' כרבה לפטור בסילק כו"כ ואינך דכונותי' דאפ"ל ר"מ פטר בהו דלא
אתעביד מעשה בגוף בדבר המזיק והמחבר [בסי' שפ"ו ס"ג] פסק כהרמב"ן והרמ"א
הביא דעת הרא"ש ז"ל: והיוצא לנו באם שההיזק לא נעשה תיכף פטור להרמב"ן וגם
לקרא"ש ז"ל כמבואר בדבריהם הנ"ל והא שחייב במסור משום דהוי כמפסידו בעת
שפסרו שמראה מזון חבירו המשומר לפני אלמים והוי כמו שנטל מזון חבירו והוציא
לר"ה דהנזק נעשה מייד ולפ"ז נראה באם נתן שטר פרוע למלנה לגבות שלא פדין פטור
דההיזק נעשה לאח"כ וכמבואר ברשב"א ז"ל מביאו ב"י סי' שפ"ו מחו' א' וז"ל כ'
הרשב"א בתשו' רואה אני לפטור את שמעון אם עבר והחזיר השטר לעפ"ם לפי שאין
פאן דד"ג שאין ראונו זה מתחייב מייד בחזרת השטר לעפ"ם וכל שאינו נזוק מייד אינו
קרוי דד"ג אלא גרמא בנזקין ולא עוד אלא אפ"ל הי' בידי שמעון שטר פרוע ממש של
ראובן ונתנו שמעון למלנה נ"ל שהוא פטור מדיני אדם מטעם זה שאמרתי עכ"ל.

אף כ"ז בלא מסרו לפני אלמים ומצייקים אשר תיכף הוי כהוציא מעותיו לר"ה [בזה]
ונדאי חייב דהוי פנוטל מעות חבירו המשומר שלא הי' יודעים האנשים ממנו וזה נטל
שט"ח פרוע ונתן להם מקום לאגסו והוי ממש כהראהו מזון למוסר דבלא זה לא היו
יודעים לגזול והוא מראה להם מקום מזונו לגזולו ולכן כתב הרשב"ץ במסר שטר פרוע
למסור ולשר אנס דנדאי חייב דהוי ממש פנוטל ממזנו וזרקו לר"ה ולא קשה מה שהקשה

הש"ך על הרשפ"ץ [בסי' שפ"ח סקס"ח] שכתב גבי מסר שטר פרוע לשר ומביאו הרמ"א בח"מ סי' שפ"ח סט"ו וז"ל וכן אם מסר שטר פרוע לעפ"ם ויודע שיתנו לשר ויכוף הישראל לפרוע שנית חייב לשלם וכתב עליו הש"ך שם וז"ל ולא נהירא לי פלל ואפ"י מסרו לשר גופי' פטור דליכא פאן גרמי גם מ"ש הרשפ"ץ בסוף דבריו וגדולה מזאת שאפ"י הי' ראובן המלנה ושמעון מסר שטרו ביד מוסר והפסיד חובו מחויב שמעון מדין מוסר כו' עכ"ל לא נהירא לי דאדרבה איפכא מסתברא פהך דראובן הוא המלנה דוקא חייב ולא מטעם מוסר אלא מטעם דכיון שהוא הפקידו אצלו והוא מסרו למוסר קליני' לשטרני' והוי פשוטו שטרותיו של חבירו דחייב מדד"ג אבל פשמסר שטרות פרועים שלו לעפ"ם ליכא פאן גרמי וכמ"ש הרשפ"א ונהרב בד"מ שם וז"ל רואה אני לפטור את שמעון אם עבר והחזיר השטר לעפ"ם וכל שאינו זוכה מיד אינו קרוי דינא דגרמי אלא גרמא בנזקין ופטור עכ"ל.

ולפמ"ש לק"מ דהרשפ"א בפ"י מבואר מדבריו שמשר שטר פרוע לנכרי אבל לא למציק ואנס שמדמהו למסרו לישראל שכ"כ בתשובה וז"ל רואה אני לפטור את שמעון אם עבר והחזיר השטר לעפ"ם לפי שאין פאן דד"ג שאין ראובן זה מתחייב מיד בחזרת השטר לעפ"ם וכל שאינו נזוק מיד אינו קרוי דד"ג אלא גרמא בנזקין ולא עוד אלא אפ"י הי' ביד שמעון שטר פרוע ממש של ראובן ונתנו שמעון למלנה נ"ל שהוא פטור מדיני אדם מטעם זה שאמרת עכ"ל ומש"ה לא הוי גרמי דאין ההיזק נעשה מיד אבל הרשפ"ץ דאיירי בשר אלם ומסור שבא בעקיפין בזה נדאי ההיזק בא מיד דהוי כנטל מעות המשומר וזרקו לר"ה לזה שפיר כתב הרשפ"ץ ז"ל ואפילו היכי דמסר שטר להלנה חייב דהנה הרמב"ן ז"ל מסתפק בתרי גרמי גרמא דגרמא מה דינו והעלה להחמיר שחייב לשלם ויש באמת פוטרין ויעויין בש"ך (שפ"ז) [שפ"ו סק"ג].

והנה באמת מוחל או פוטר חוב חבירו הוי רק גורם שאינו עושה מעשה בגוף הפמון רק שמונע מלגבותו והנה מוסר ממון גופא הוי רק גורם וא"כ זה הוי גורם דגורם וה"א לפטור ולזה כ' הרשפ"ץ ז"ל דל"מ במסר שט"ח לאלם דגורם חד הוא והוי פעושה מעשה ונוטל ממון חבירו וזרקו לר"ה ורק אפילו בגורם ע"י גרמתו שלא יגבה חובו ג"כ חייב דגרמי דגרמי נמי חייב.

דוק היטב ותראה פי פנים דברי ומש"ה בפטר חובו של חבירו חייב פרשפ"ץ וכן פסק רמ"א בסי' קע"ו [סעי' י"א] וגבי שליח שהחזיר השטר שלא פדין פטור [בסי' נ"ה ובסי' שפ"ו ס"ג] והש"ך ז"ל (סי' נ"ו) [סי' שפ"ח סקס"ח הנ"ל] הקשה דסתרי הפסקים אהדדי.

ובאמת לפמ"ש בבבאוריים הפללים הנ"ל א"ש מאד דהנה ידוע דשליח נאמן מטעם הימני' וכ' התוס' בגיטין [דף ס"ד ע"א ד"ה שליח] דהפירוש דהימני' דאם יאמר השליח [זכות לחבירו] מסכים לדבריו באמת ומש"ה אפילו בגיטין נאמן יעו"ש וא"כ לכאורה למה ישלם השליח הא גם הוא הסכים מתחלה אפילו אם החזיר מעות בעין פאשר יאמר השליח יזהא המעות מתנה ולמה ישלם ומה גרם לו הפסד אף באמת השליח נידון על שם מחשבתו דהו אמת דהמשליח הסכים ככל אשר יעשה פן יקום רק שפוננתו הי' שיעשה כפי האמת ולא ישקר באמונתו וא"כ גרם לו היזק כמה ששינה מחשבתו.

והנה לפ"ז באמת אין גורם לו הניזק במעשה כי עתה פאשר אומר השליש הוא מתנה ממש רק שחייב [פי] למה אומר פן והנה דבר שתלוי במחשבה הוי רק הניזק שאינו ניפר כמבואר גבי נתיאש ולא גדרה [בב"ב דף ב' ע"ב ועיין שם בתו' ד"ה ותייב] פיון שאין המעשה (אומר) [גומר] רק המחשבה נקרא הניזק שאינו ניפר וא"כ ה"נ בשליש שהמעשה הוא אמת שהרי אפילו בגט ואפ"י השלישו לפני עדים השליש נאמן משניהם ומשליש שיהי' כפי רצונו ואינו חייב לשלם רק למה הי' רצונו פן וזה הניזק שאינו ניפר ובהניזק שאינו ניפר פטור רק במטמא דמקנסא לא ילפינו כמבואר בדברי הרמב"ן ז"ל בדד"ג ומש"ה פטור השליש שהחזיר השטר ובשלמא אם החזיר השליש ממון בעין שלא כדין הוי כעושה מעשה בזה הממון שמוציא מרשות חבירו ונותנו לזה הגם שנתן לו רשות לעשות כרצונו מ"מ דעתו הי' שיעמוד באמונתו ולא גרע מקרע פסותו בבא לידו דרף שמירה שחייב [בב"ק דף צ"ג ע"א] אבל בשטר שלא גרם לו כלל פי זה השטר הוא באמת בתקפו הנינו לגבי מסר השטר פרוע למלנה וכן נמי במסר שט"ח ללנה הוא ג"כ פנה שהמעוה באמת נמחל לו ללנה כי כן רצה המלנה מתחלה בשעת השלישו בידי שלישי שיהי' מחילה לפי דעת השליש והחויב הוא רק למה רצה לשקר וזה אינו רק מחשבה והניזק שאינו ניפר פאשר נתן לו רשות לעשות כרצונו ומש"ה לא הוי נמחל שעבודו ורק המעות שפרע לו מקודם נעשה מתנה כמבואר בתוס' [הנ"ל] והנה בהמעוה דמקודם לא עשה השליש שום מעשה ולא ניפר הניזקו ומש"ה פטור משא"כ בשאר אדם שפוטור חוב חבירו חייב כמו שורף שטר משום דד"ג ודו"ק בכל זה פי הוא נכון: ועכ"פ יוצא לנו דלדעת הרמב"ן וסייעתו וגם להרא"ש וסייעתו אינו חייב רק בהניזק שעשה מיד.

והנה בנ"ד שידוע שגם שכתב קנויט על הקבלה עדיין אינו פלום וזה בעל העסק אם יקדים עצמו להקאסי לא יתנו מאומה להמביא הקנויט פידוע זה עפ"י דינא דמלכות' וכן באמת מבואר פן במכתב שהי' פנאי להודיע להקאסי וא"כ לא עשה ההניזק מיד ודאי לא הוי גרמי ופטור לכ"ע ואי משום דהניזק הי' מתירא לפני הקומיסאר ומש"ה לא הי' יכול לילף לקבול עליו בהקאסי זה ליתא דנהי דכן הוא מ"מ לא נעשה ההניזק ממילא ע"י המזיק ולא נקרא מזיק ודו"ק כי כן האמת: ולכן פטור לכל הני תרי שיטות ואף לשיטת הריצב"א מובא ברמ"א ז"ל [סי' שפ"ו] דבכל מידי דשכיח קנסו וא"כ י"ל דכה"ג נמי קנסו.

אף זה ליתא דל"מ להש"ף ז"ל [שם סכ"ד] לא דיבר הריצב"א לקנוס רק בדברי המבוארים בש"ס בהדני' שקנסו ולא שאנחנו נקנוס לפי אומד דעתנו וא"כ לדבריו ודאי פטור הקא ורק אפי' לדברי הסמ"ע שכ' דבכל מידי דשכיח קנסו מ"מ מבואר בכל הפוסקים דלשיטה זו בשוגג וכל היכי שלא נתפנון להזיק פטור וא"כ הקא ודאי דלא נתפנון להזיק ושגג בדבר שאין לקנוסו כלל ולכן לכ"ע פטור וכן באמת מבואר בנוב"י דרם מטעם מסור קנסו ומשמע שם דאל"ה פטור שלא נעשה הניזק מיד.

אף מה לנו לפלפל בדברי האחרונים הלא הדבר פשוט למעיין בש"ס וראשונים ומהזו אל תזוז אף מחמת שקשה להוציא מעוה מהמוחזק לכן תעיין היטב עם עוד משפילים אם פנים דברי אזי טוב ואם לא תודיעני ואודה על האמת: סימן מא עוד בענין הנ"ל

תשובה על אודות הקוויט שחתם שמעון את שם ראובן איה שקיבל ראובן מהקאסי סף פ' ועי"ז פא ראובן לידי הפסד כי הקומיסערה לא שילם לו וברח משם וכתבתי לה זה כמה אשר עפ"י הדין פטור שמעון כי לא נעשה ההפסד מיד כי בהקוויט עדיין אינו נפטר הקאסי ואם המגיע לו מעות הולך להאמט שלא יתנו להמוביל הקוויט רק אליו לידו ממש שומעין דבריו ונותני המעות לידו ולא להמביא הקוויט וא"כ תיכף פשנתונדע הדבר לראובן ששמעון חתמו הי' בידו לתקן לילה להקאסי שיתנו המעות ונקא לידו פן כתבתי לה אז.

והנה עתה נתונדע לי שבמדינתכם אין המנהג פן ורק הקאסי נותנין סף המעות להקומיסער שהוא ישלם לכ"א מהליפער אנטין והוא מקבל הקוויטעס ומשלם לכ"א וא"כ תיכף פשנתן שמעון הקוויט להקומיסערה נאבד חובו ולא הי' אפשר לתקן וא"כ הוא פשיטא שחייב שמעון לשלם וכמבואר בשו"ת מ"ב מביאו הש"ך ז"ל סי' נ"ה דאם מסר השטר ללנה שחייב השליש יעו"ש אולם עכ"ז עדיין צ"ע בזה דהנה בנ"ד נדאי שלא זינף שמעון חת"י של ראובן שינדמה לכת"י רק חתמו בפשוטו והאמט אין מפירין חת"י של ראובן וסברו שראובן חתם בעצמו וא"כ לכאורה לזה לא הי' צריך הקומיסערה לצוות את שמעון שיחתום שם ראובן כי בקל הי' יכול לשנות כת"י ולחתום שם ראובן ואין שום סוף גדר הפסד בזה כי אם לא חתם שמעון את שם ראובן הי' הקומיסר בעצמו חותם שמו אף י"ל דזאת לא הי' עושה הקומיסר פן ינודע הדבר ויהי' קרימינאליש לזאת בחר ששמעון יעשה זאת ויאמר אח"כ לראובן ששמעון חתמו כמו שפן הגיד הקומיסער לראובן ואז אין אחריות על הקומיסער ונדע הקומיסער שראובן יבוש מלמחות ובע"כ יודה למעשה שמעון ואז הוא נקי מאחריות קרימינאליש משא"כ אם הקומיסר הי' חותם שמו לא הי' מקום להתנצל פידוע וא"כ עכ"פ גרם שמעון הניזק שמבלתי חתימתו לא הי' הקומיסער חותם שמו ואין להתנצל לשמעון שבאמת הניזק לי' לראובן למחות בהקומיסער דז"א שהרי הי' אנוס מלומר דבר נגד הקומיסער כי הוא תחת רשותו ועכ"פ הוא גיהו שמעון הביא עליו ארי רובץ עליו דאי לאו שחתמו לא הי' להקומיסערה פתחון פה עליו ודמ' הא מילתא לבר ישראל דזבין לעכו"ם אמצרי דחברין דמשמתין לי' עד] דמקבל עליו כל אונסא [בב"מ דף ק"ח ע"ב] והנה באמת בהד' דזבין אמצרי לעכו"ם מבואר בהראשונים דאינו חייב דלא הני רק גרמא ורק משום קנס הוא והי' מקום לומר דבנ"ד דלא נתפונן כלל להזיק דלא ידע שיש חשש.

בזה י"ל דלא קנסהו אולם שיש מקום לומר איפכא דהנה הר"מ ז"ל כתב ומביאו המרדכי פ' הגוזל [בתרא מחו' ק"ס] וז"ל נשאל רבינו מאיר מי שמעמיד חברו ערב לנכרי מה הדין והשיב נ"ל דנדאי עלי' דידי' רמי' לסלוקי נאפין' אם הנכרי מעליל עליו שלא פדין אחריו שמחתמו שהעמיד לו ערב בא עליו הצרה הזאת וכן דנין בכל מלכותינו ושמעתי תולין טעם בתקנות הקהלות לומר שעל כף תקנונו כו' שאל"כ אין אדם מציל את חברו ומתערב לו מן הנכרי ואני אומר שדין גמור הוא מדינא דגמ' פ' הגוזל בתרא ההוא בר ישראל דזבין ארעא לע"א אמצרי דישאל דחברו משמתין לי' עד דמקבל עלי' כל אונסא דמתיליד מתמתין' משום.

דא"ל ארי ארבעת עלי על מצרא ה"נ פיון שהעמידו ערב נגד הנכרי ארי ארב לי עלי ועלן רמי לסלוקי ואין לחלק בין הכא להתם דלא נתרצה שפנגדו שהרביץ לו הארי אמצרא להיכא שמתרצה לו מרצונו דאטו משום דמצוה עשה ונתפונין להציל מיגרע גרע דנהי דנתרצה לו להרביץ עליו הארי לא נתרצה הערב לסלק הארי משלו פיון שיש לשפנגדו ממון שיוכל לסלקו עכ"ל והרא"ש ז"ל בתשו' פלל י"ח סי' נא"ו כ' וז"ל כ' רבינו מאיר בר' ברוך ז"ל נהגו לדין בכל ארץ אשכנז אם ישראל שם את חבירו ערב לעפוי"ם שחייב לפצותו ולסלקו מפל הפסד שיבא לו מן העפוי"ם בין שיוצא ממנו בדיני א"ה בין באלמות ואנסות ומפל מיני הפסד שיבא לו מאותו ערבות ותולין הדבר בתקנות הקהלות ואני אומר דדינא דגמ' הוא פההוא דהמקבל זבין לעפוי"ם לאו בר ועשית הישר והטוב הוא אלא שמותי משמתינו לי עד דמקבל עלי' כל אונסא דאתא לי מחמתן' משום דא"ל אריא ארבעת אמצראי וכן נמי בישראל ששם את חבירו ערב לעפוי"ם הרביע עליו אריא וצריף לסלקו מפל אונסא דאתי לי מחמתן' כו' ושם בסי' ז' כ' וז"ל תשובה פיון שמודה ראובן שהכניסו ערב לעפוי"ם חייב לפרוע לשמעון כל מה שיתברר שמעון שהוצרך ליתן לע"א ואפ"י אם העפוי"ם תבע ממנו הממון שצא פדיון ואנסו ליתן לו כי הדבר ידוע שידם תקפה עלינו וצריף ליתן לו כל מה שיתבע ממנו וזה ידע ראובן כששם אותו ערב לעפוי"ם וקיבל עליו שעבוד זה לפצותו ולסלקו מפל מיני היזק שיבא לשמעון מחמת ערבות זה אעפ"י שלא פירש זה בפירוש דנדאי אפדינו דעת שמעון שלא הי' מכניס עצמו לידי סכנה להתערב נגד העפוי"ם אם לא לדעת פן וגם ראובן ידע זה והוי כאלו פירשו והתנו בו נדמי האי מילתא להאי דאמרי' בפ' המקבל זבין ארעא לעפוי"ם אמצרא דחברין' משמתינו לי' עד דמקבל עליו כל אונסא דמתיליד לי' מחמתן' דא"ל אריא ארבעת אמצראי וכן נמי בגדון זה צריף לסלקו מפל אונס שיבא לו מערבות זה וכן הי' דן רבינו מאיר ז"ל כי באשכנז נהגו לדון פן ומקובלין שתקנת הקהל הוא והי' מורי אומר אין אנו צריכין לתקנת הקהל כי דין תורה הוא והביא ראי' כמ"ש עכ"ל.

והנה בתשו' הרא"ש הזו נבוכו גדולי האחרונים מהריב"ל ז"ל ח"ג ס"ו פתב להקשות חדא דהתם במצריין בעי קיבל אבל אם לא קיבל עליו המוכר פל אונס לא מחייבי לי ותו פיון דהוי פאלו התנה א"כ למ"ל פלל הטעם דהוי גרמי ותירץ דשם במוכר על המצור לעפוי"ם עושה בשלו ומש"ה לא מחייבי ממון רק משמתי לי' עד דמקבל אבל במכניס חבירו ערב לעפוי"ם הוי גורם ממש וחיוב מדינא ומ"ש הרא"ש ז"ל דהוי פהתנו הוא עוד טעם אחר לחייבו זולת הגרמי רק משום דהוי פהתנו את"ד שם נמצא לדידן' המכניס עפוי"ם על ישראל באיזה עסק הוי גרמי ממש וה"נ בנ"ד הוי גורם ממש שרביץ עפוי"ם עליו בחנם ורק במצור שאני שמוכר ועושה בשלו ולפ"ד מהריב"ל ז"ל הוי בנ"ד גרמי ממש וחיוב לשלם אולם הריק"ש ז"ל בתשו' כ' וז"ל ובנדאי שפל רואה תשובה זו יקשה היכי קאמר הרא"ש ז"ל דדמי מעמיד חבירו ערב לעפוי"ם להך דזבין ארעא והתם בעי קבלה והכא לא וא"כ ע"כ ה"ק דדמי דין מעמיד חבירו בלא קבלה באומד הדעת דאדעתא דהכי אתנו תרנונייהו להך דזבין לעפוי"ם אחר קבלה כמו שפסקנו דינו בתלמוד דמהני קבלה ולא אמרינו דגזים ואף ה"נ מהני אומד זה כמו קבלה והטעם דלא מצרכי הכא קבלה בפועל משום דהכא מסור הוא בידי העפוי"ם לנוגשו על מעותיו ובר' היזיקא ובבן המיצר לא ברי' היזיקא כי שפא לא יזיקנו העפוי"ם וכמ"ש למעלה דברי הנ"י בשם

הרא"ש ולהכי בעי קבלה עכ"ל משמע דבאמת אינו חייב רק משום קבלה ורק דשם
במכר על המצר לא ברי' הניקא ולכך צריך דוקא קבלה בפירוש אבל היכי דברי הניקא
הוי מסתמא כמו שקיבל את"ד אף לכאורה קשה מאד דבריו דאם הניא ברי' הניקא למ"ל
כלל הטעם אומדנא לחייב מטעם מזיק ואשר נלע"ד פשוט דכוננת הרא"ש והר"מ ו"ל
הוא פך דבאמת הרובץ עכו"ם על של ישראל לא הוי רק גרמא ורק בקיבל עלי' חייב
בקבלה לחוד בלא שום קנין דמשום דכן הוא בכל הגרמות נהי שגרמא בנזקין פטור אם
קבל ע"ע לחייב חייב בהם מן הדין וכן מבואר במרדכי פ' הגוזל קמא [מחו' קט"ו] ו"ל
ומכאן אתה למד לכל הגרמות אם מקבל עליו בפ' לשלם אם יגרם לו הפסד שהוא חייב
כו' והיינו טעמא דאמר האי מאן דזבין ארעא לעכו"ם אמצרי דישאל משמתי לי' עד
דקבל עליו כל אונס דאתיליד משמע שאם לא הי' מקבל לא הי' חייב משום דגרמא
בנזקין הנה ולא בר הניקא ממש אלא קנסא קנסו לי' עכ"ל וא"כ שפיר כ' הר"מ ו"ל
דבאמת הא דמחייבין לשלם ותלו הדבר בתקון הקהלות ואמר הר"מ ו"ל דכן הוא מהדין
וחייב לסלק ההפסד כמו במצרון ולא צריך זה לתקון הקהלות והרא"ש תלמידו ו"ל
ביאר הדבר ביותר דנהי דמדינא משמתי לי' עד דמסלק מ"מ לא מחייבין ממון וזה הוסיף
נוסף משלו דהוי קיבל מטעם אומדנא אבל לעולם דהמרביץ עכו"ם על של ישראל הוי
רק גרמא וזה לפענ"ד ברור ואמת בפ' דברי תשו' הרא"ש ו"ל וא"כ לפ"ז בנ"ד י"ל
דנמי לא ברי' הניקא דהי' יכול למחות ביד הקומיסער ולומר לו מה הי' לו לחתום שמי
דאז הי' הקומיסער ירא לנפשו לגבות בהקנויט ואי דראובן הי' ירא מהקומיסער פן יפגע
בו בממון ובגוף זה לא הוי רק גרמא אבל לא גרמי ובגרמא כ"ז שלא קיבל עליו פטור
ורק משמתי ובנ"ד שהוא שוגג פידוע פטור פן הי' נראה אף הואיל מדברי מהריב"ל ו"ל
מוכח דס"ל דזה הוי (גרמא) [גרמי] ממש פנ"ל וראובן מוחזק במעות שמעון קשה
להוציא ולענ"ד נכון הדבר שיתפשו פן לא נפק הדבר מידי פלוגתא דרבנותא והא"ת
בהל' ערב [סי' קל"א סק"ו] ר"ל שתלוי הדבר בפלוגתת הרא"ש והרמב"ן ו"ל ואשתמיט
לי' ו"ל דברי הנ"י פ' הגוזל שכ' בשם הרא"ש ו"ל כסברת הרמב"ן ו"ל דפטור במיצר
אם לא קבל עליו ורק בערב שאני עפ"י החילוקים שנתבאר: סימן מב' א' מסוגיא דר"פ
האומנין גבי אין להם זע"ז אלא תרעומת וכו' פתבו התוס' [דף ע"ו ע"ב] הטעם [דחייב
בהלכו או בשלא מצאו עוד להשתפר] משום גרמי והקצה"ח [בסי' של"ג ס"ב סק"ב]
כתב דלא שייך גרמי גבי שבת והוכיח פן מדברי הרמ"ה בטור ו"ל [סי' ש"ח ועיין בקצות
סי' ש"ח] וכתב [שם בס"ק ג'] דגבי בעה"ב בדבר האבד שייך גרמי אבל לא גבי פועלים
דהוי רק שבת והנה במחכ"ת נעלם ממנו דברי הרמב"ן ו"ל בדיני דגרמי שכ' להדיא
איפקא דכל דיני דגרמי יליף משבת דחייבה תורה ואדרבה כתב שם דלענין הפסד של
בעה"ב לא הוי גרמי כלל והוי כמו ההולך להציל שלו ובא חבירו ומנעו מלילך דפטור
דלא עשה מעשה ורק שממילא הפסיד ע"י משא"כ גבי פועלים שמנעם מלהשתפר אצל
אחרים הוי הניזק בגופן דגופן ראוי להשתפר בכך יעו"ש וגם מדברי רש"י ו"ל בשמעתין
י"ל דס"ל כסברת התו' הנ"ל משום דד"ג ורק שס"ל נמי כסברת הנימוק"י משום שהלך
הוי כמו קנין לענין שכירות וזה שכ' בד"ה הא דסיירי וכו' וז"ל והוליה פועלים שם
וראו ולא הבינו שהיא לחה או שירדו גשמים בלילה לית להו כלל דהא חזי אינהו גופייהו
וע"מ פן נשתפרו לו ולא הי' להן לילך בבוקר ואח"כ בד"ה לא סיירי וכו' עליו הי' לתת

לב לְדַבֵּר וּלְהוֹדִיעֵם אִם תִּמְצְאוּ לַחַה לֹא אֶתֶן לָכֶם וַיִּהְיֶה לְהוּ כְּפֹעֵל בְּטֵל ע"כ וְאַחֲכַי
בְּמָה דְאָמַר רַבָּא הָאֵי מֵאֵן דְאָגַר אַגְוֵרִי לְדַפְיָקָא וְאַתִּי מִיְטָרָא וְכוּ' אֵי סִינְרִי לְאַרְעָא פְּסִידָא
דְּפוּעֵלִים פִּירֶשׂ"י ו"ל וְנ"ל גְּשָׁמִים שִׁיְרָדוּ הֶפְסֵד פּוּעֵלִים הוּא דְלֹא יִהְיֶה לְהוּ מִיְדֵי דְאָמַר
לְהוּ מְזַלְיִכוּ גְרָם וְאַחֲכַי בְּד"ה לֹא סִינְרִי פְּסִידָא דְבַעַה"ב וְנ"ל דְאָמְרִי לִי מִי יִימַר
דְּאֲדַעְתָּא דְהָאֵי אַרְעָא אַגְרָתָן.

וְנָה סְתִירָה תוֹף כ"ד כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ לְמַעֲיָיִן אוֹלָם לִפ"ד א"ש דְּבַבְרֵינִתָּא דְאִינְרִי בְּהִלְכוּ וְעָלָה
אָמַר רַב בְּשֵׁם דּוּדוּ דְלֹא הָוִי יִהְיֶה לְהוּ כְּלָל הַנְּצָרָה רִש"י לְשָׁנֵי טְעָמִים בְּסִינְרִי דְהִנְהָה
בְּהִלְכוּ יֵשׁ שְׁנֵי טְעָמִים לְחִיבֵי בַעַה"ב מִשּׁוּם גְרָמֵי שְׁהִי לְהֶם לְהַשְׁפִּיר אֶצֶל אַחַר אֶמְשׁ
וּמִשּׁוּם הִהְלִיכָה דְהָוִי כְּתַחֲלַת מְלָאכָה דְהָוִי קִנְיָן לְעִנְיָן הַשְׁכִּירוֹת כְּדַבְרֵי הַנִּימוּק"י ו"ל
וְעַל שְׁנֵי טְעָמִים הָאֵלוּ יֵשׁ מְקוֹם בְּסִינְרִי לְפָטוֹר הַבַּעַה"ב מִשּׁוּם גְרָמֵי לֹא שִׁינְיָה דְהָא
מְזַלְיִהוּ גְרָם וְאֵי דְהָוִי לִי לְבַעַה"ב לְהוֹדִיעֵם בְּשָׁבִיל זֶה אֵינּוּ חִיבֵי מְדִינָא דְגְרָמֵי דְהָא
אֵינּוּ בְרִי הִיזְיָקָא דְלֹא יִדַע שְׁתַּהֲלִי לַחַה וּמִשּׁוּם הַתְּחִלָּה בְּמְלָאכָה פְּטוֹר דְזֶה לֹא הָוִי הַתְּחִלָּה
כְּלָל דְהֶם נְמִי סִינְרוּהוּ וְלָמָּה לְהֶם לִילְיָהּ וְהָוִי כְּלָל וּמִש"ה פִּירֶשׂ"י ו"ל שֵׁם
בְּסִינְרִי הוּא דְפָטוֹר מִשּׁוּם שְׁלֹא הִי לְהֶם לִילְיָהּ וּבִלְאִי סִינְרִי הוּא חִיבֵי מִשּׁוּם שְׁהִי לְהֶם לְהוֹדִיעֵם
אֶבֶל גְרָמֵי לֹא שִׁינְיָה דְאֵינּוּ בְרִי הִיזְיָקָא דְהִי סִבַּר שְׁלֹא תַהִי לַחַה וְרַק מִשּׁוּם הִהְלִיכָה דְהָוִי
כְּהַתְּחִלָּת מְלָאכָה אֶבֶל בְּהָאֵי דְאָגַר אַגְוֵרִי וְאַתִּי מִיְטָרָא וְלֹא הַנְּזַכְרָא כְּלָל שְׁהִלְכוּ הַפוּעֵלִים
וּמִש"ה בְּסִינְרִי הוּא פְּטוֹר מִשּׁוּם שְׁמִזְלָם גְרָם וְלֹא חִיבֵי הִיא כְּלָל מִדְּד"ג וּל"צ לְשׁוּם טַעַם
אַחַר דְאִינְרִי בְּלֹא הִלְכוּ וְגַם אִם לֹא סִינְרוּהוּ צָרִיף לְפָרֵשׁ הַטַּעַם דְלֹא אֲדַעְתָּא דְהָוִי שְׁדָה
אַגְרָתָן דְאֵל"כ פְּטוֹר בַּעַה"ב דְּמִשּׁוּם דְּד"ג לֹא שִׁינְיָה דְמִזְלָם גְרָם וְלֹא בְרִי הִיזְיָקָא דְהָא
דְהִי לְהֶם לְהוֹדִיעֵם עַכ"פ אֵינּוּ בְרִי הִיזְיָקָא לְהַתְּחִיב מִדְּד"ג רַק מִשּׁוּם הַתְּחִלָּה בְּמְלָאכָה
וְכֵאֵן אִינְרִי בְּלֹא הִלְכוּ וּמִש"ה הַנְּצָרָה לְפָרֵשׁ דְלֹא אֲדַעְתָּא דְהָאֵי אַרְעָא אַגְרָתָן אֶבֶל לְעִיל
בְּהִלְכוּ דְהָוִי הַתְּחִלָּה חִיבֵי מִטַּעַם דְהָוִי לִי לְהוֹדִיעֵם וּכ"ז שְׁלֹא הוֹדִיעֵם הָוִי הִהְלִיכָה
הַתְּחִלָּה וְקִנְיָן הַשְׁכִּירוֹת כְּדַבְרֵי הַנִּימוּק"י ו"ל וְדו"ק: וְהִנְהָ הַרִיטְב"א ו"ל פִּירֶשׁ טַעַם אַחַר
לְחִיבֵי הַבַּעַה"ב מִשּׁוּם עָרַב דְהָוִי כְּמוֹ שְׁעָרַב לְהוּ וְהֶם הוֹצִיאוּ עַל יְדֵם שְׁהַתְּחִילוּ בְּמְלָאכָה
אַף לִפִּי"ז קִשָּׁה אֲמַאי אֵינּוּ מְחִיבֵי [הַפוּעֵל] לְהַשְׁלִים לְהֶם [הַמְּלָאכָה] פִּינּוֹן שְׁכַבְרָא נְתַחֲמִיבּוּ
גַם הֶם בְּמְלָאכָה וְכֵמוֹ שְׁנִתְחִיבֵי הוּא לְהֶם כֵּן הֶם נְמִי לְבַעַה"ב וְאַמַאי יְכוּלִין לְחַזֵּר בְּהֶם
בְּקַבְלָן וְכֵן כְּתַב הַרִיטְב"א גּוּפָא לְקַמָן גְּבִי הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר סְבָרָא זֹו דְהוּאִיל וְנִתְחִיבֵי
לוֹ בַּעַה"ב שְׁכָרוּ נְתַחֲמִיבֵי הוּא לוֹ חֲמוֹר יַעו"ש.

אַף בְּאֵמַת יֵשׁ לְחַלְקָא לִפִּי דְמִבְּנֵי אֶרֶץ בְּרִיטְב"א בְּקִיְדוּשִׁין [דָּף ח' ע"ב] גְּבִי אָמַר לְאַשָּׁה
[הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּמִנְהָ] תְּנִהוּ ע"ג הַסְּלַע [דָּאֵם הָאֲשָׁה הַתְּחִילָה תֵּן מְנָה ע"ג סְלַע שְׂאֵינּוּ
מִשְׁתַּמֵּר וְאֶקְדַּשׁ אֲנִי לָךְ לְהַסְּבָרִים] דְּמִקְדָּשָׁת מִטַּעַם עָרַב דָּאֵם בְּעַצְמוֹ לְקַחוּ דְאֵינְהָ
מִקְדָּשָׁת דְּנִסְתַּלַּק הָעָרְבוֹת דְלֹא עָרַב לוֹ רַק אִם יִתְּנֶם ע"ג סְלַע שְׂאֵינּוּ מִשְׁנִימָר וְהוֹצִיָא
ע"י אֶבֶל אִם חֲזוֹר וּלְקַחְהָ נִסְתַּלַּק הָעָרְבוֹת א"כ כֵּן ה"נ אֵינּוּ לֹא נִשְׁתַּעֲבַד רַק מִטַּעַם עָרְבוֹת
פִּינּוֹן שְׁהֶם אֵינְם רוֹצִים לְעַבְדוֹ דְבְּטֵל הָעָרְבוֹת וּמִמִּילָא נִסְתַּלַּק [הַחִיּוֹב שְׁלוֹן] אֵינּוּ מְחִיבֵי
גַם הוּא לְבַעַה"ב אַף לִפִּי"ז בְּאֵם בַּעַה"ב תְּפַס מְשָׁלוּ בְּשַׁעַת הַשְׁכִּירוֹת וּמִתְחִיבֵי לוֹ אֲז
לְשַׁלְמוּ לְאַחַר הַמְּלָאכָה נְתַחֲמִיבֵי גַם הַשְׁכִּיר לְהַשְׁלִים הַמְּלָאכָה פִּינּוֹן שְׁזָכָה הוּא בְּשַׁעֲבוֹד
הַבַּעַה"ב דְאֵינּוּ מִטַּעַם עָרְבוֹת גַם בַּעַה"ב זֹוּכָה בְּשַׁעֲבוֹדוֹ לְמְלָאכָה כְּמוֹ בְּשׁוֹכֵר חֲמוֹר לְקַמָן
וּמִש"ה א"ש מַה שְׁכַתְּבָה הַסְּמ"ע ו"ל [בְּסִי' שְׁל"ג ס"ק ט"ז] דָּאֵם תְּפַס בַּעַה"ב שְׁלָהֶם

מְחַנְיִיבִים לְהַשְׁלִים הַמְּלָאכָה וְדֹלָא כַּשֵּׁי ז' ו"ל [שם ס"ק כ"א] שְׁהַשְׁיֵג עָלָיו יַעוֹ"ש: עוֹד יֵשׁ טַעַם ב' לְחַיִּיב פּוֹעֵל בְּדָבָר הָאֵבֶד מִשּׁוּם דְּהִתְחַיֵּיב עֲצָמוֹ וְכַמְבּוֹאֵר בְּמִרְדְּכִי בְּהַגּוֹזֵל [קָמָא מַחוּ' קט"ו] וּמְבִיאֵוּ בְּמַחְנָה אֲפָרִים וְגַם בְּחִידוּשֵׁי מַהֲרִי"ט בְּקִידוּשֵׁין דְּזֵה טַעַם שְׁחִיב פּוֹעֵל בְּדָבָר הָאֵבֶד מִשּׁוּם שְׁחִיב עֲצָמוֹ וְהִתְחַיֵּיב עֲצָמוֹ בְּדָבָר שֶׁהוּא גְרָמָא חַיִּיב וְעַפִּי"ז יֵשׁ לְתַרְזַן דְּבָרֵי [רַמְבַּ"ם ז'ל] הַתְּמוּהִים בְּפ"ה מַה"שׁ שְׁפָסַק גְּבִי הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר וּמַתָּה דְּבַחְמוֹר סָתָם חַיִּיב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר אַחַר וּמוֹכֵר אֶת הַנְּבִילָה עַד כְּדֵי לְהַשְׁפִּיר חֲמוֹר לְמָקוֹם שְׁשׂוֹכֵר וּבַחֲמוֹר זֶה חִזְקָא בֵּין אִם שְׂכָרָה לְרַכִּיבָה דְּאִזּוּ מוֹכֵר הַנְּבִילָה וְאִם אֵין בְּדַמִּי נֹתֵן לוֹ שְׂכָר חֲצֵי הַדְּרָף וְאִם שְׂכָרָה לְמִשָּׂא נֹתֵן לוֹ שְׂכָר חֲצֵי הַדְּרָף ע"כ וְזֵה תְּמוּהָ דְּחִזְלוּק זֶה לֹא נִזְכָּר בְּגִמְרָא בֵּין רַכִּיבָה לְמִשָּׂא וּמֵאִי טַעַם לְחִזְלוּק זֶה ב' קָשָׁה קוּ' הַלַּח"מ ז'ל [שם] דְּלָמָּה צְרִיכָא הַגְּמָרָא [בב"מ ז' ע"ט] לְתַרְזַן דְּאִיגְרִי בַחֲמוֹר זֹו לִימָא בַחֲמוֹר סָתָמָא וּמַתָּה וְאֵין בְּדַמִּי הַנְּבִילָה כְּדֵי לְשַׁכּוֹר וְעַפִּי"ז הַנְּ"ל א"ש דְּהֵנָּה כְּבָר הִקְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים בְּמֵאִי נִתְחַיֵּיב זֶה לְמַכּוֹר הַנְּבִילָה וְלְשַׁכּוֹר לוֹ חֲמוֹר אַחַר דְּמַשְׁיַכְתּוּ הַחֲמוֹר בְּנוֹדָאֵי לֹא קָנָה חֲמוֹר אַחַר וְגַם כִּי הָוֵי דְּשִׁלְב"ל יַעֲוִינָן בְּרַשְׁבִּי"א ז'ל אָף בְּאַמַּת י"ל לְפִי מֵאִי דְּמְבּוֹאֵר בְּקִידוּשֵׁין [ז' ח'] הָאוּמֵר הָא לָף מִשְׁכּוֹן עַל מְנָה פְטוֹר דְּמְנָה אֵין כְּאֵן מִשְׁכּוֹן אֵין כְּאֵן וּפְיִרְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים לְחַד פְּיִרְוִשָׁא דְּכִינּוֹן דְּלֹא נִתְחַיֵּיב מְעוֹלָם בְּמְנָה הַמִּשְׁכּוֹן אֵינוֹ כְּלוּם אֲבָל אִם חַיִּיב עֲצָמוֹ זוּלַּת הַמִּשְׁכּוֹן וְשׁוּב נִתֵּן הַמִּשְׁכּוֹן שְׁפִיר נִתְחַיֵּיב יַעֲוִינָן בְּמַהֲרִי"ט וּר"מ ז'ל [בַּא"ה ע"ס כ"ט] וַא"כ י"ל דְּזֵה הַטַּעַם שְׁנִתְחַיֵּיב עֲצָמוֹ לְתַת לוֹ חֲמוֹר לְהַשׁוֹכֵר עַד אוֹתוֹ הַמְּקוֹם וְעַפִּי"ז נִתֵּן לוֹ מִשְׁכּוֹן גּוּף הַחֲמוֹר שְׁיִהְיִי הַמִּשְׁכּוֹן בְּיָדוֹ עַד שְׁיִתֵּן לוֹ הַחֲמוֹר שְׁנִתְחַיֵּיב וּמַש"ה זְכָה בְּזֵה לְמַכּוֹר גּוּף הַנְּבִילָה עַד שְׁיִשְׁפִּיר לוֹ חֲמוֹר לְאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁשׂוֹכֵר אָף כ"ז שְׁיִיף בְּהַשְׁפִּיר לוֹ חֲמוֹר סָתָם דְּאִזּוּ נִתְחַיֵּיב לוֹ בְּשִׁכְרִית לְתַת לוֹ חֲמוֹר לְאוֹתוֹ מְקוֹם וְאַח"כּ נִתֵּן לוֹ חֲמוֹר אֶחָד לְחִיּוּבוֹ שְׁיִהְיִי לְמִשְׁכּוֹן בְּיָדוֹ הַגּוּף עַדִּי יִתֵּן לוֹ מַה שְׁנִתְחַיֵּיב אֲבָל בְּאַמֵּר לוֹ חֲמוֹר זֶה דְּלֹא נִתְחַיֵּיב לוֹ מְעוֹלָם וְכַמְבּוֹאֵר בַּקְצָה ח"ס' (ל"ט בְּסוֹפּוֹ) [ר"ג] דְּבַדְּבָר מִיְנוּחַד לֹא שְׁיִיף חַיִּיב וַא"כ נְהִי דְּהָוֵי כְּנִתֵּן לוֹ גּוּף הַחֲמוֹר לְמִשְׁכּוֹן מְנָה אֵין כְּאֵן מִשְׁכּוֹן אֵין כְּאֵן וּמַש"ה פְטוֹר הַמִּשְׁפִּיר מִלְּמַכּוֹר הַנְּבִילָה אָף כ"ז בְּשַׁכְרוֹ לְמִשָּׂא אֲבָל אִם שְׂכָרוֹ לְרַכִּיבָה דְּהָוֵי כְּמוֹ דְּבָר הָאֵבֶד כְּמַבּוֹאֵר בְּדָבָר שְׁצָרִיף לוֹ כְּמוֹ מְשַׁרְתָּ דְּהָוֵי דְּבָר אֵבֶד וַא"כ נְהִי שְׁלֹא קָנָהוּ לְמִשְׁכּוֹן מִמִּילָא נִתְחַיֵּיב דְּבַדְּבָר דְּהָוֵי מִטַּעַם גְּרָמָא חַיִּיב בְּדִיּוֹר בְּעִלְמָא וְכַדְלַעִיל בְּשֵׁם הַמְּרַדְכִי וּמַש"ה בְּשַׁכְרוֹ לְרַכִּיבָה חַיִּיב וַא"ש חִזְלוּק הַרַמְבַּ"ם ז'ל אֲמַנָּם אִם אֵין בַחֲמוֹר כְּדֵי לְשַׁכּוֹר בְּדַמִּי נִבְלָתוֹ חֲמוֹר אַחַר גַּם כְּשִׁשְׁכְרוֹ לְרַכִּיבָה צְרִיף לִיתֵּן לוֹ הַשׁוֹכֵר דְּמִי חֲצֵי הַדְּרָף שְׁהֵלָף דְּאֵין לוֹמֵר שְׁשִׁיעֵבַד עֲצָמוֹ הַמִּשְׁפִּיר לְתַת לוֹ חֲמוֹר זֶה הִינְנוּ לְעַנְיָן דְּאִם לֹא קִיָּים תְּנָאוֹ לֹא יִשְׁלַם לוֹ שְׂכָרוֹ כְּלָל דְּחַיִּיב גְּבִי דְּבָר הָאֵבֶד לְקִיָּים שְׁעַבּוּדוֹ בְּלֹא שׁוּם קִנְיָן וְכַנ"ל ז"א דְּהָא אִם נְאַנְס קו"ל דִּיכּוֹל לְחַזּוֹר וְאֵין לָף אֲוֹנָס גְּדוּל מְזָה שְׁמַת חֲמוֹרוֹ וְאֵין בְּדַמִּי כְּדֵי לְשַׁכּוֹר אַחַר (בְּשַׁלְמָא בִּישׁ בְּדַמִּי כְּדֵי לְשׁוֹכְרוֹ לֹא מְקַרִי הַמִּיתָה אֲוֹנָס דְּזֵה גּוּפוֹ הָוֵי בְּתוּף הַשְׁכִּירוֹת שְׁאִם יָמוּת יִמְכּוֹר הַנְּבִילָה וְכְמוֹ שְׁפַתְבוּ הַמְּפָרְשִׁים וְרַק דְּהַקְשׁוּ בְּמַה קָנָה לְחַיִּיב זֶה וְעַפִּי"ז תִּירְצוּ דְּהָוֵי דְּבָר הָאֵבֶד וְאַנּוּס לֹא שְׁיִיף דְּזֵה גּוּפָא הוּא הַחַיִּיב שְׁנִתְחַיֵּיב מִשָּׂא"כ בְּאֵין בְּדַמִּי לְשַׁכּוֹר חַיִּיב לְתַת לוֹ שְׂכָר שֶׁל מַה שְׁהֵלָף דְּהַפּוֹעֵל יְכוֹל לְחַזּוֹר גַּם שְׁהָוֵי דְּבָר הָאֵבֶד הָא נְאַנְס) אָף בַחֲמוֹר סָתָם נְהִי שְׁאֵין בְּדַמִּי כְּדֵי לְמַכּוֹר מ"מ כִּינּוֹן שְׁנִתְחַיֵּיב לְתַת לוֹ חֲמוֹר וְעַפִּי"ז לֹא נְאַנְס דְּנְהִי דַחֲמוֹר זֶה מַת הָא לֹא שְׂכָר לוֹ דְּוּוּקָא זֶה וְיֻכַל לְתַת לוֹ אַחַר וְלִכְּן נְהִי שְׁיֻכַל לְחַזּוֹר אֲבָל יָדוֹ עַה"ת וַא"צ

ליהנות לו רק לנפשות מה שיצטרף ליהנות מפאן עד אותו מקום ששכר ומש"ה לא מחלק הגמ' רק בתמור זה דאז הוי אנוס ודו"ק: ב' התוס' [ב"מ דף פ' ע"א ד"ה היכא] הקשו דלמה לא (מקשי) [בפעי] הגמ' גם אם (לא) שינה מי משלם וכו' וי"ל לתרץ בהקדים דברי רש"י וי"ל [שם] דהנה פירש על מה ששיניהם חייבים [גבי דוכתא דמחזקו גונדרי] דלא ידעינן מי הוא הגורם [נהוי ממון המוטל בספק] וכו' והקשו בתוס' [שם ד"ה ואי] דהוי לפטור שניהם דהוי ממון המוטל בספק דהמע"ה דלא פסומכוס והנה באמת לק"מ לפי מאי דקיי"ל דשומר נתחייב משעת שמירה דהוי א"י אם פרעתיך ומש"ה שניהם חייבים כ"א החצי וכדברי רש"י וי"ל וא"כ ל"ק קושית התוס' (דלקשי) (דליבפי) אם שינה מי משלם דאם שינה דאז חייב בעה"ב רק שהשוכרים הפועלים חייבי לבעה"ב ואז שוב לגבי הוי א"י אם נתחייבתי לה [ושניהם פטורים ולכה לא נקיט האבפי] בשינה מי משלם דבמחזק גונדרא שניהם אינם משלמים ולכה נקט האבפי בלא שינה דאז לעולם חייבים עכ"ה] ויעיין בב"ק [דף י' ע"א] גבי הכשרתי במקצת נזקו ודו"ק: ג' הנ"י [בס"פ האומניו מפרש דנתקל לאו פושע ולא הוי נזקי אדם דאיירי דהזיק אחר הנפילה וכו' והנה נראה דלא מחלק בחילוק של התוס' [דף פ"ב ע"ב ד"ה וסבר] דנזקי אדם פטור בגוונני דהוי כמו גניבה וגם בחילוק של המלחמות [בפ' המניח] שכ' דזה הוי כמו שרקע הזיקתו ולא אדם המזיק ג"כ בנודאי לא ס"ל דא"כ פטור גם שהזיק בפשעת נפילה וא"כ קשה קו' התוס' [שם] דלמה פטור פאן הא הוי אדם המזיק ולמה פטור ודו"ק: סימן מג בנידון השאלה אשר אחד לקח מחבירו קוויט על סחורה ונתן לו קוויט אחר חדש שטוב החדש יותר לפני הסוחרים ורק הישן הוצרך להלוךחו לכסות העלמות שעשה על המכס ואח"כ לפני הערפי אמר הנותן שהוא לא נתן הקוויט רק נגנב או שפאבד ממנו ונתגלגל הדבר שיצא הפס"ד שפחויב הלוךח לשלם קנס וגם להנותן קנסו משום שרצה לסייע להעובר על המכס ועתה תובע הנותן מהלוךח לשלם לו מה שחייבהו פי ע"ז נידוק והלוךח משיב פי אין לו שום דבר חדש עליו פי לא הזיקו בידים וגם פי לטובת עצמו נתפונן הנותן שקוויט החדש שנה יותר זה תורף טענתם: והנה לכאורה לא ידעתי במאי יתחייב לא הוי גרמי ולא גרמא ולפי הנראה אשר קצת מהדיינים רצו לדמותו למה דמבואר בש"ע [סי' קל"א סעי' ז'] דהנעשה ערב בעד ישראל לעכו"ם חייב בכל הפסדו המגיע ע"י פן ה"נ אולם באמת זה ליתא פלל דהנה מקור מזה הדין הוא מפרה"ם במרדכי [פ' הגוזל בתרא סי' ק"ס] וי"ל ונשאל רבינו מאיר מי שמעמיד חבירו ערב לנכרי מה הדין והשיב נ"ל דנדאי עלה דידי' רמי לסלוקי ואפי' אם הנכרי מעליל עליו שלא פדין אחרי שמחמתו שהעמיד לו ערב בא עליו הצרה הזאת וכן דנין בכל מלכותינו ושמעתי תולין טעם בתקנות הקהלות לומר שעל כף תקנו כו' שאל"כ אין אדם מציל את חבירו ומתערב לו מן הנכרי ואני אומר שדין גמור הוא מדינא דגמ' בפ' הגוזל בתרא האי בר ישראל דזבין ארעא לעובד ע"ז אמצרא דישראל חבירו משמתין לי עד דמקבל עלי' כל אונסא דמתזיליד מחמת' משום דאמר לי אריא ארבעת לי אמצרא ה"נ פיון שהעמידו ערב נגד הנכרי ארי ארבע' לי עלי' ועלי' רמי לסלוקי ואין לחלק בין הכא להתם דלא נתרצה שפנגדו שהרביץ לו הארי אמצרא להיכא שנתרצה לו מרצונו דאטו משום דמצוה עשה ונתפונן להציל מגרע גרע דנהי דנתרצה לו להרביץ עליו הארי לא נתרצה הערב לסלק הארי משלו פיון שיש לשפנגדו ממון שיוכל לסלקו סוף דבר על שמעון מוטל

לסלק העובד ע"ז מראובן עכ"ל ובתשו' רבינו אשר ו"ל [כ"ל י"ח מובא בטור סי' קל"א] כתב וז"ל תשו' פיון שמודה ראובן שהכניסו ערב לעכו"ם חייב לפרוע לשמעון כל מה שיברר שמעון שהוצרך ליתן לע"א ואפ"י הע"א תבע ממנו המזון שלא פדיו ואנסו ליתן לו כי הדבר ידוע שיצדק תקפה עלינו וצריך ליתן לו כל מה שיתבע ממנו וזה ידע ראובן כששם אותו ערב לע"א וקבל עליו שעבוד זה לפצותו ולסלקו מכל מיני היזק שיבא לשמעון מחמת ערבות זה אעפ"י שלא פירש זה בפירוש דודאי אמדינו דעת שמעון שלא הי' מכניס עצמו לידי ספנה להתערב נגד העכו"ם אם לא לדעת פן וגם ראובן ידע זה והי' כאלו פירשו והתנו בו נדמי האי מילתא להאי דאמרינו בפ' המקבל דף ק"ח ע"ב ובין ארעא לעכו"ם אמצרא דחברי' משמתינו לי' עד דמקבל עלי' כל אונסא דמתיליד לי' מחמת' דאמר לי' אריא ארבעת אמצראי וכן נמי בגדון זה צריך לסלקו מכל אונם שיבא לו מערבות זה וכן הי' דן רבינו מאיר ו"ל כי באשכנז נהגו לדון פן ומקובליו שמתקנות הקהלות הוא והי' מורי אומר אין אנו צריכין לתקנות הקהל כי דין תורה היא והביא ראי' כמו שכתבנו עכ"ל ובאמת פשט דברי הרא"ש ו"ל מורין דבאמת גרמא לחוד לא הי' [מהני] דהוא בעצמו הכניסו לזה מדעתו ולכן כל החיוב רק מטעם דהי' כאילו התנה עמו וטעם התנה לחוד לא הי' מהני דמאן לימא לן אומד הנה ולהכי הביא הרא"ש ו"ל ראי' מהא דמצרין דהי' כמרבין ארי בזה דמכניס את ישראל ליד עכו"ם וא"כ שוב ממילא הי' אומדנא דאדעתא דהכי נכנס ערב וא"כ במילתא דל"ש דלא שייך אומדנא פטור ודברי מהרי"ק ז"נ [מובא ברמ"א שם סי' קל"א] אמנם מדברי מהרש"ל ו"ל ביש"ש מבואר דמחייב אפי' במילתא דלא שכיחא ונראה מדבריו שם דמחייב מדין מזיק ממש ולכן נ"ל די"ל דבאמת הוא מזיק ממש שלנה מעותיו מעכו"ם ע"י ישראל זה דברי היזקא להישראל הערב כמבואר בר"מ בפרדכי ו"ל [הנ"ל] ובתשו' הרא"ש ו"ל ורק עיקר הפטור הי' במה שהוא ברשותו ודומה לאומר לו קרע כסותו אף הכא דאומדין דעתו של הערב לא הי' ע"י שהוא יפסיד מפיו כי רק לטובתו של הלנה נתפונן הערב אבל לא לגרוע זכותו שיפטר הלנה הנקרא מזיק מלשלם לו אם יפסיד ע"ז וכן מוכח לשון הר"מ ו"ל שהבאתי לעיל שכתב וז"ל דאטו משום דמצוה עשה ונתפונן להציל מגרע גרע דנהי דנתרצה לו להרביץ עליו הארי לא נתרצה הערב לסלק הארי משלו עכ"ל ומש"ה אם באמת מדעתו נכנס הערב בלא ידיעת הלנה פטור הלנה דמזיק לא מקרי דהוא עצמו גרם היזקו ואי דעשה אדעתו להשתלם מן הלנה מי נימא דמרוצה הלנה לזה ויזה יתורץ מה שהקשה הסמ"ע [שם בסי' קל"א] אהדדי דברי הש"ע דסי' קל"א הנ"ל לסי' צ"ג [סט"ו] ומה שמחלק בתנאים [שם בסי' קל"א] דבסי' צ"ג השותף נתפונן גם לטובתו זה ליתא כ"ל פיון דמקרי הלנה מזיק במה שנוטל המעות מעכו"ם ע"י ערבותו של זה בודאי חייב לשלם מטעם דד"ג ממש ואין לפוטרו רק משום שהערב מדעתו נכנס ולזה שוב שייך האומדנא דלא עשה בשביל השותפות שיהי' ההפסד לו לבדו הן אמת דזה האומדנא אינה ברורה כ"כ די"ל דשותף רצה לקבל זה הפסד פ"מ פיון שמגיע עכ"פ גם לעצמו טובה ובאמת פן מבואר בנ"מ סי' קע"ו אבל חילוקו של האו"ת ו"ל אינו ברור לפענ"ד עכ"פ בודאי שאינו מתחייב רק משום דהי' גורם ממש א"כ בנ"ד שאינו גרמי דאינו ברי היזקו דהא אדרבה לקח הקוויט להציל עצמו בודאי פטור משום מזיק וא"כ שוב לא אמרינו אומדנא דהי' כאלו התנה דאומדנא לא אמרינו

רק אם חייב מטעם מזיק ורק שרוצין אגו לפוטרו מחמת שמעצמו הכניס לזה ע"ז שפיר שיניף לומר דלא עשאה ע"מ להפסיד ממונו והני פאילו הותנה להשתלם ממנו נזקו אכל במקום שפטור מצד גרמי מחמת שלא פרי היזקא כנ"ד בנדאי לא אמרינו אומדנא ובהדיא מבואר פדברי בתשו' מהריב"ל ז"ל ח"ג סי' קי"ח וז"ל וכוננת מהר"מ והרא"ש במה שפיתבו הוי הכי דבישראל הנכנס לעפוי"ם ערב בעד חבירו דזה הלנה גרם לו הנזק דינא דגרמי הוא וכי היכי דהתם משמתינו לי' הקא מחייבינו לי' דהאי פדיננ' והאי פדיננ' דהתם הוא מוכר בשלו ואינו אלא קנסא בעלמא ומש"ה משמתינו לי' ולא מחייבינו לי' משא"כ הקא שהכניס לחבירו ערב לעפוי"ם דדינא דגרמי הוא עכ"ל הרי דצריף שיהא פרי היזקי דגרמי וכן פיוצא בזה מחלק בתשו' הריק"ש ז"ל וא"כ ע"כ הכי קאמר דדמי דין מעמיד חבירו בלא קבלה באומד הדעת דאדעתא דהכי אתני תרנונייהו להי' דובין לעפוי"ם אחר קבלה כמו שפסקו דינו בתלמוד דמהני קבלה ולא אמרינו דגזים ואף ה"נ מהני אומד זה כמו קבלה והטעם דלא מצרכי הקא קבלה בפועל משום דהקא מסור הוא בידי העפוי"ם לנוגשו על מעותיו וברי היזקא ובכך המצר לא פרי היזקא פי שמא לא יזיקנו העפוי"ם עכ"ל הרי דהיכי דלא פרי היזקא פטור בלא קיבל עליו בפירוש לשלם כל היזקו ותשובות אלו (אשמעין) [אשמעיט] מיננ' דהאו"ת ז"ל וגם בשער המשפט מחלק חילוקים אשר (כ"ע) [צ"ע] עדיין לפי דברי מהריב"ל והריק"ש הנ"ל היוצא לנו מזה בנ"ד שלא קיבל עליו בפירוש פטור ובפרט שלפי הנראה הוא עצמו הגורם על חיוב הקנס במה שאמר לפני הערפי שנגנב או שנגאבד ממנו הקוניט ולכן בנדאי פטור ודו"ק: סימן מד בפ' השוכר את הפועל א [דף פ"ח ע"א] תוס' ד"ה מאי לאו בשדה וקשה דא"כ וכו'] מאי פריף הגמ' א"ה בעה"ב נמי הא בעה"ב מותר לאכול אפי' בבית שלא נגמרה מלאכתו וכו' ונ"ל לתרץ דהנה מבואר שם במעשרות [פ"ב משנה ה'] דלוקח אוכל אחת אחת ושתיים חייב דהוי בזה גמר מלאכה וא"כ שפיר כתב רש"י ולא קשה ממסכת ביצה [דל"ה] דהקא התלישה הוי הגמר מלאכה ממש אף דע"ז פריף הגמ' א"כ דאיירי בבוטה לחצר הוי לבעה"ב נמי גמר מלאכה כמו שמבואר שם במשנה פ"ג דמעשרות אילן העומד לחצר שמביאו התוס' ז"ל גופא בדבור שאח"ז ודברי רש"י ז"ל מדוקדקין היטב: ב [בב"מ דף צ'] אבעיא להו מהו שיאמר אדם [לנכרי] חסום פרתו ודש בה וכו' והנה לכאורה קשה לשיטת הפוסקים דס"ל דלחומרא יש שליחות לעפוי"ם א"כ מאי קמבעי' להו הא לחומרא יש שליחות לעפוי"ם בכל מיילי וכבר האריף בזה זקני בעל מג"ש ז"ל בספרו פ"י [בתשו' ח"א חי"ד סי' ג'] ונ"ל לתרץ דהנה הר"ן ז"ל [פ' מי שהחשיף] מקשה מ"ש דבדליקה לא התירו [לכבות ע"י נכרי] ובנותן פיסו לנכרי התירו משום הפסד מטון לתתו לנכרי ונ"ל לתרץ כ"ז דהנה קשה על גוף הסברא דנימא גבי שבת יש שליחות לנכרי ויהא הישראל חייב כמו שמעצמו עשה המלאכה האיה נוכל לומר פן פלל הלא ידוע דנכרי ששבת חייב מיתה והתורה ציוותה עליו לעשות מלאכה ולמה יגרע הישראל לומר לו לעשות המלאכה ואי משום שיאמר לו לעשות בשלו הא לא נאסר חפציו של ישראל להעשות בהם מלאכה דשביתת פלים לאו דאורייתא ושאר חפצים ונדאי מותרים להעשות בהם מלאכה כמבואר במס' שבת ולמה יתחייב הישראל באמירה זו אף באמת גם בספר בית מאיר [א"ע סי' ד' ס"ה] ראיתי שכתב בזה דלא שיניף בשבת שליחות יעו"ש אמנם מצינו פיוצא בזה גבי איש דאמר לאשה אקפי לי קטן דאשה לאו בת תינבא

וקטן ג"כ אינו ב"ח ולמה יתחייב המשלם לחוד מ"ד [בב"מ דף י' ע"ב] ומאי איסורא
עביד בשליחות זה ולמה יאסור לו אמירה דבר שהתורה התיירתו.

אף באמת יש לחלק ולומר דהא נודאי כל דבר שאסרה התורה במעשה גרמא נמי אסור
לגרום אותו המעשה הגם דאינו חייב אם גרם להאיסור כל שלא עשה מעשה אכל
איסורא ונדאי איכא וא"כ גבי מקיף דאסרה תורה לגדול להקיף את הקטן ונדאי שאסור
לגרום לו הקפה ע"י וכיון שיש איסור שוב ממילא הוי כעשה מעשה אם נעשה ע"י
שליחתו דגם זולת טעם ששלוחו פמותו אסור לו לומר להקיף משום גרמא עכ"פ וכיון
שהוא דבר האוסר שוב אם אמר חייב משום שש"א פמותו אף כל זה שייך במקיף אכל
בשבת דקי"ל גרם מלאכה כל שאינה מלאכת מחשבת מותר וא"כ היא שייך פלל ענין
שליחות בדבר שמוותר גמור (דהגם דמלאכה לאסור דאסור מדרבנן מ"מ בכה"ג גרע
מלאסור דדלית בי מעשה ופטור ומותר) ומש"ה באמת הנצרכו לאסור משום שבות
וכיון שאסרוהו עכ"פ שוב הוי כמו שלוחו והוי כמו שעשהו בעצמו וזה חמור משבות
בעלמא דהוי לחומרא שלוחו פמותו והוי כאילו עשה בידיים והנה לפ"ז במקום הפסד
דלא גזרו על שבות ממילא לא שייך טעמא דשליחות מש"ה מותר לתת פיסו לנכרי
דבמקום הפסד לא שייך שבות א"כ ממילא לא שייך שליחות אף בכיבוי דגרם כיבוי
אסור בלא שום שבות [א"ה ע' בא"ח סי' רס"ה במ"א שם סק"ח] א"כ ממילא איכא שוב
[איסור] באמירה לנכרי א"כ איכא שוב שליחות לחומרא ומש"ה לא התירו בדליקה
דלא התירו רק שבות דהוי ממילא אכל שליחות דהוי כעושה בעצמו המלאכה לא התירו
משום פסידא ורק גבי העברה ד"א כמו גבי פיסו פיון דהתירו שבות שוב לא שייך
שליחות וכו' משא"כ בדליקה דגרם כיבוי אסור אפילו במקום פסידא א"כ ממילא הגם
דזה הגרם הוא שלא ע"י מעשה מ"מ שליחו פמותו והוי כעושה מעשה שלא התירו ודו"ק
[א"ה צ"ל וא"כ גבי חסימה נמי אם אין איסור פלל במה שהנכרי דש בה א"כ ממילא
לא שייך שליחות לחומרא ודו"ק]: ג בסוף השו"כ [דף צ"ד ע"א] בתוס' ד"ה אימא סיפא
(יקשה) [הקשו] לרש"י דפירש בגיטין [דף ע"ה] דבזה דתנאי קודם למעשה כ"ע מודו
וכו' [ונראה] דלק"מ דהנה לפי מה דאוקימנ' פאן כר"י דס"ל בדבר שבמזון תנאו קיים
וקשה לפי שיטת הרשב"א ז"ל [הובא בשטה מקובצת פתובות דף נ"ו] שפירש הטעם
דר"י דהוי כמו שפירש ע"מ שתמחול אכל לעולם גם ר"י ס"ל דתנאו בטל יענין
בדבריהם ולכאורה לדבריו קשה דמאי מהני הכא זה גבי שומרין בשלמא גבי שאר פסות
דהוי כמתנה ע"מ שתמחל ל ואם לא תרצה למחול לו אינה מקודשת וממילא פטור
מפסות וכו' אכל הכא בשומרים דגם אם אינו מחייב עצמו נתחייב ממילא אם נהנה משל
חבירו דכל הנאה שלו וכמבואר בסנהדרין [דף ע"ב ע"א] דגמרינו גזלן דחייב באונסין
מה"ט דכל הנאה שלו גם שלא חייב עצמו פלום ובספר מחנה אפרים נסתפק בזה אם
שואל נתחייב בלא נתחייב עצמו ולפע"ד נראה כמ"ש וא"כ אם אינו רוצה אח"כ למחול
לו למה לא יתחייב ונהי דבטל השאלה מ"מ ממילא נתחייב דכל הנאה שלו ואף י"ל
דלק"מ דהנה כבר נתבאר דמשיכה בשומרין קונה לענין שלא יכול לחזור וא"כ פיון
דשאל לו ע"מ שתמחל לו קנהו לענין זה שמתחייב למחול לו אף ע"ז קשה פיון דהתנאי
באמת לא חל דגם אם לא ירצה למחול לו מתחייב מ"מ מטעם שואל ונתנאי הוא רק
שמתחייב לקנימו מפח המעשה דמשיכה לשאלה וא"כ הוי המעשה קודם לתנאי א"ו

שלס"ד דהשתא פליג ר"י ע"ז ג"כ ולא בעי תנאי קודם למעשה וא"כ שפיר פריה מני וכו' אבל למאי דאסיקנא דשאני הקא וכו' אזי נוכל לומר דגם כ"ע מודו בתנאי דבעי קודם למעשה וק"ל: ד המפרשים הקשו לשיטת הר"נ [הובא בשטה מקובצת ב"מ דף צ"ח ע"ב] דמש"ה חייב (בהפישה במקל) משום דהוי פאומר השלף לאיבוד והשלף ע"י דמש"ה חייב והקשה בנתיבות [סי' ש"מ סעי' ה' ס"ק י"א] דהא לא נאבדה וי"ל דהנה באמת חייב מתורת שומר דהנח לפני [כמבואר בסי' רצ"א] רק דקיי"ל לשמור ולא לאבד [בסי' ש"פ] והתו' כתבו בב"ק ו"ל א"ה אולי פנון לדברי התו' ב"דף צ"ג ע"א ד"ה ורמיהו במה שמפרשי שם בשם ר"י ודו"ק] וא"כ אם חייב מטעם ערבות ממילא חייב מטעם שומר ודו"ק.

ועפ"ז יש לתרץ קו' הש"ף ו"ל [בסי' ש"מ סק"י] על הרמ"א ו"ל דמחייב בהנח לפני ופטר בהפישה במקל דהא הפישה במקל עדיף טפי ולפמ"ש א"ש דהנה בהפישה מיירי בהילוף למקום איבוד וכתבנו בשם הר"נ ו"ל דחייב הוא מטעם ערב וקשה הא הרא"ש ו"ל פסק בקידושין [דף ח' ע"ב סי' י"ג] דלא חייב בערב פנה דהולף לאיבוד וצ"ל דסברת הרא"ש ו"ל הוא דהוי פאומר לו הנח לפני דיתחייב מטעם שומר וס"ל ו"ל דבכה"ג לא הוי לשמור ולא לאבד כיון דכוננתו שיהנה ממנו ומתחיל השמירה תיכף ומיד וכמו שפחב פן במל"מ דשומר חייב בכזה גם שערב אחר הי' פטור בהולף לאיבוד יעו"ש אף להרמ"א ו"ל שהביא דיעה זו בסי' (ע"א) [ש"פ] דחייב ערב בהולף לאיבוד א"כ לא אמר לו זה הפישה במקל שיתחייב מטעם שומר רק מטעם ערב וכדברי הר"נ ו"ל [נכיון] שבאמת לא נאבדה דפטור מטעם ערב פטור גם מטעם הנח לפני דחייב לא [בא] כלל מטעם שומר רק מטעם ערב ודו"ק: ה הרמב"ם ו"ל פסק [בפ"ב מה' שאלה ופקדון הל' י"א] דאם יודע הבעל שהוא שאול נכנס במקומה של האשה והקשו עליו דאמאי ביורשים שהניח להם אביהם פרה שאולה משתמשים בה כל ימי שאילתה ופטורים מאונסין [כמבואר בב"ק דף קי"ב ע"א וכן פסק הרמב"ם בפ"א מה' שאלה ופקדון] ונ"ל לתרץ דהנה מבואר בכתובות [ב"ד ע"ט ע"ב] פלוגתא (אם זה מקרי פירות נכסי מלוג כיון דגוף הפרה אין שלה ופסקינן הלכתא כיון דיש לגוף הפרה מקרי השימוש פירות אף לכאורה קשה הא הגוף אין שלה) דאוכל והולף ומשתמש בנכסי מלוג עד שכלו ומפרשים שם הר"נ והתוס' פירושים שונים דלמה עז לחלבה מקרי פירות וכן בגדים דמשתמש בהם והיוצא מדברי פולם דאם (נמכרה) [נכלה] פולו ולא נשתייר לה בגופו קנני לא מקרי פרי ויעוין בהפלאה דכתב שם באמת דצריך לבסוף לשתייר לה מהפירות ובב"י להגאון בעל הנתיבות כתב דטעמא משום דיש לה קנני בגוף הפהמה ועכ"פ לכולם קשה מדוע בשאלה פרה דלית לה קנני גוף כלל (והם לא ניפר) דלמה ישמש בה כל ימי שאילתה הלא אין זה פירות אף באמת לפי הה"א דבעל בנכסי אשתו אינו רק כשוכר או כשואל א"כ מש"ה משתמש בהו כמו שואל או שוכר והא דאמרינן דבמקום דכלי קרנא אינו משתמש בהו הוא רק למאי דקיי"ל באמת דבעל בנכסי אשתו הוי לוקח ולא הוי רק לוקח לפירות ולא לגוף אף דעדיין קשה למה נפסק פן הדין לפי מאי דקיי"ל בעל בנ"א לוקח הוא ולמה פסקו כל המחברים דמשתמש בהו כל ימי שאילתה ולכן צ"ל דהסברא היא כיון דבאמת לאחר (אין רשאי לשכרו) [אינה רשאי להשאילה] ולהשפירו דאין השואל רשאי להשאיל [וא"כ לא תוכל להשפירה לאחר ולעשות מהשכר קרן] מש"ה

זכה הבעל בגוף השאיִלה ומש"ה שפיר פסק הרמב"ם ז"ל דחייב באחריותו ול"ד ליוֹרשים שְהָתָם זכו מפח אביהם ואחריות לא קיבלו עליהם אַבְל הָכָא מִפְּחֵי הָאִשָּׁה לֹא זכו דְהָא הוּי כְלִי קַרְנָא וְלֹא זָכָה רַק דְהוּי כְמוֹ שִׁשְׁאָלוּ הוּא גַם שֶׁל שְׁאֵלָה בְּפִירוּשׁ מ"מ הוּי כֹּל הַנָּאָה שְׁלוֹ וְחַיִּיב בְּאֲוָנָסִים וְא"כ שֶׁפִיר חַיִּיב בְּאַחֲרִיּוֹת וְעַפ"ז א"ש מֵאֵי שְׁהִקְשָׁה הִלַּח"מ וְהָאֲחֻרוֹנִים עַל הַרְמַב"ם ז"ל דְלִדְבָרָיו דְמִיָּרִי בְּלֹא יָדַע א"כ מֵאֵי מִבְעַיְלִי לִי לִרְמַב"ח [בב"מ דף צ"ו] הָא הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהוּא שֶׁל (הַבְּעַל) [הָאִשָּׁה] (וּפְטוּרָה) [וּפְטוּר] מִשׁוּם שְׁאֵלָה בְּבַעֲלִים וְנָהִי שֶׁבְּאַמַּת הוּא שֶׁל (הַשׁוֹאֵל) [הַמְשַׁאֵל] מ"מ הוּא לֹא קִיבֵל שְׁמִירָה וְדַמְיָא לְנִתְן לוֹ דְבָר שֶׁל זָהָב וְסוֹבֵר שֶׁהוּא שֶׁל כֶּסֶף דְאָמַר לִי נְטוּרְתָא דְדַהֲבָא לֹא קִבְלִיתִי עָלַי ע"ש [בפ"ג הי"א ובפ"ד ה"ו] וּלְפַמֶּשׁ"כ א"ש דְהֵנָּה בְּאַמַּת מְבֻנָּאָר (דְהַמְקַנָּה) [דְהַמְתַּפְּנִין לִיקְנוֹת וְלִקְנוֹת] שֶׁל אַחֲרִים חַיִּיב בְּאַחֲרִיּוֹת גַם אִם לֹא הִתְחַיִּיב עֲצָמוֹ רַק מִשׁוּם דְכָל הַנָּאָה שְׁלוֹ וְכַמְבֻנָּאָר בְּסִנְהֶדְרִין פ' ב"ס גְּבִי (ס"ד אֲשׁוֹאֵל) [א"ה אוֹלֵי צ"ל מִיָּדִי דְהוּי אֲשׁוֹאֵל וְהוּא בְּדָף ע"ב ע"א] וְע"ש וְא"כ נָהִי דְלֹא יָדַע כִּינּוּן דְנִהְגָה מִשְׁל חֲבִירוֹ וְכָל הַנָּאָה שְׁלוֹ חַיִּיב וְלֹא מְהַנִּי זֶה [מֵה] שֶׁסֹּבֵר שֶׁהוּא שְׁמִירָה בְּבַעֲלִים אִךְ כֹּל זֶה לֵהס"ד אַבְל לְפִי מֵאֵי דְמַסְקִינּוּ [דְבַעַל] בְּנ"א לֹקַח הוּי א"כ לֹא נִתְפָּנּוּן מְעוֹלָם לְקַנּוֹת דְהוּי סֹבֵר שֶׁהוּא שְׁלוֹ לֹא נִתְחַיִּיב כָּלֵל וְכַמְבֻנָּאָר לְקַמְן בְּתוֹס' [שֶׁם בְּב"מ צ"ו ע"ב ד"ה אָמַר רַבָּא] וְכֹן פֶּתַח בְּהֶדְיָ בְּמַחְנֵה אֶפְרַיִם וְדו"ק: ו [בב"מ צ"ו ע"ב] בְּתוֹס' ד"ה [אָמַר רַבָּא] וְכֹן וְהֵנָּה לְפִי הַמּוֹבֵן לְכַאוּרָה מְדַבְּרִיהֶם דְבִהֶקְדָּשׁ אִם הוּא סֹבֵר שֶׁהוּא שְׁלוֹ אֵינּוּ קוֹנֵה א"כ הָאִיךְ יִפְרָנְסוּ הַמְשַׁנָּה [בְּמַס' מְעִילָה דָף כ"א] בְּהֶבֶא לִי מִן הַחֲלוּן וְהִבִּיא לוֹ מִן הַדְּלוֹסְקָמָא אִם עָשָׂה שְׁלִיחוֹתוֹ מְעַל בְּעַה"ב הָרִי סֹבֵר שֶׁהוּא שְׁלוֹ וְאֵי דְאִיָּרִי דְהִי יוֹדַע שְׁאֵינּוּ שְׁלוֹ א"כ הָרִי גוֹנֵב מִשְׁל אַחֲרִים וְאֵין שְׁלִיחַ לְד"ע גַם בְּמְעִילָה בְּכַה"ג אֲשֶׁלְד"ע דְמַעֲרֹב בּוֹ אִיסוּר אַחַר וְאוֹלֵי יֵשׁ לְוֹמַר דְאִיָּרִי דְהוּא יוֹדַע שְׁאֵינּוּ שְׁלוֹ וְהַשְׁלִיחַ לֹא יוֹדַע וְלִשְׁיטַת הַחוּ' [בב"מ דף יו"ד ע"ב ד"ה אֵי] דְבַכַּה"ג יֵשׁ שְׁלִיחַ לְד"ע אִךְ מְלַבֵּד זֶה קֶשֶׁה מְדַבְּרֵי הַש"ס בְּחֻגִיגָה [דף יו"ד] גְּבִי נְטִל אָבֵן אוֹ קוֹרָה שֶׁל הֶקְדָּשׁ לֹא מְעַל נִתְּנוּ לְחֲבִירוֹ הוּא מְעַל וְחֲבִירוֹ לֹא מְעַל מִפְּדֵי מִשְׁקֵל שֶׁקֶלָה מֵה לִי הוּא מֵה לִי חֲבִירוֹ וּמְתַרְץ הַגַּמ' הָכָא בְּגִזְבָּר הַמְּסוּרוֹת לוֹ אֲבָנֵי בְּנִין דְכָל הַיָּכִי דְמִנְחֵי בְּרִשׁוּתָא דִּידִי מִנְחֵי וּמִשְׁמַע הָא אָדָם אַחַר שְׁאֵינּוּ גִזְבָּר מְעַל גַּם שֶׁסֹּבֵר שֶׁהוּא שְׁלוֹ גַם דְבָרֵי הַחוּ' ב"ק וּבְחֻגִיגָה תְּמוּהִים לְמֵאֵד כְּאֲשֶׁר הָעִיר עָלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ מ"ז"ל אוֹלָם לְאֲשֶׁר נִלְע"ד דְהֵנָּה צָרִיךְ לִידַע סְבֵרַת הַתוֹס' דָּאִם סוֹבֵר שֶׁהוּא שְׁלוֹ אֵינּוּ מוֹעֵל וְאֵמָאֵי הָא מִצַּד הַסְּבָרָא הוּי לְהִיּוֹת הֶקְדָּשׁ בְּשׁוּגָג אֵינּוּ מִתְחַלֵּל כְּמוֹ דַּס"ל לר"י וְרַק מִצַּד גִּזְה"כ כַּמ"ש הַתוֹס' בְּקִידוּשֵׁין (דָף ד"ה י"ז) [א"ה אוֹלֵי צ"ל בְּדָף נ"ג ע"ב ד"ה אַרְבַּמְכָר] וְא"כ קֶשֶׁה מ"ש שׁוּגָג דְלֹא יוֹדַע שֶׁהוּא הֶקְדָּשׁ דְמַסְבָּרָא הוּי לָן לְוֹמַר דְאֵלוֹ הוּי יוֹדַע שֶׁהוּא הֶקְדָּשׁ לֹא לְקַחוּ וְאֵפ"ה מִתְחַלֵּל בְּשׁוּגָג עַפ"י גִּזְה"כ כְּמוֹ כֹן נִמִּי בְּסֹבֵר שֶׁהוּא שְׁלוֹ דַּעַפ"כ מְעַל וְיֵשׁ לְחַלֵּק עַפ"י מֵה שֶׁמְבֻנָּאָר בְּרִאשׁוֹנִים הַחֲזִילוּק דְהַקוֹנָה בְּלֹא כְּוֹנָה אֵינּוּ קִנְיָן כְּוֹנֵן הָעוֹדֵר בְּנִכְסֵי הַגֵּר וְסֹבֵר שֶׁהוּא שְׁלוֹ לֹא קָנָה מ"מ דַּעַת אַחֲרֵת מְקַנָּה קוֹנָה כְּמוֹ שֶׁמְבֻנָּאָר גְּבִי רַב עֲנֵן בְּב"ב [דָף מ"א ע"א ע"ש בְּנ"י] וְהֵנָּה הֶקְדָּשׁ הוּי כְּמוֹ דַּעַת אַחֲרֵת מְקַנָּה כְּמֻבָּאָר בְּרִש"י ב"ק דָף י"ז וְא"כ מִש"ה שֶׁפִיר כְּתָבוּ הַחוּ' ז"ל לְחַלֵּק דְהֵנָּה נָהִי דְגִזְה"כ הוּא דְהֶקְדָּשׁ בְּשׁוּגָג מִתְחַלֵּל מ"מ הֵינּוּ דוֹקָא בְּיָדוֹעַ עַכ"פ שֶׁהוּא בְּכּוֹנֵנַת קִנְיָן כְּוֹנֵן שֶׁסֹּבֵר שֶׁהוּא מְשַׁל אַחַר וְהוּא קוֹנֵה אוֹתוֹ בְּלִקְיָה זֶה וְנָהִי שְׁאֵלוֹ יוֹדַע שֶׁהוּא הֶקְדָּשׁ

לא הוי לקחו מ"מ בזה גזה"כ דמתחלל הקדש אבל אם לא נתפנוין פלל לא שייך פלל קנן מש"ה אינו יוצא לחולין ואינו מתחלל.

אף לכאורה קשה הא הקדש הוי פדעת אחרת מקנה לו א"כ שפיר הוי להיות מתחלל גם בלא שום פנונת קנן אולם בגזבר דהוא עצמו [השליח] של הקדש אין שייך דעת אחרת מקנה לו פמבואר גבי שלים שאינו יכול ליקח לעצמו המקח דידו פיד המשלחו ומי מקנהו לו ועפ"י דמבואר בסמ"ע [בסי' קפ"ה סק"ג וכמו בי"ד סי' רנ"ז ס"ב עכ"ה] דגבי אינו רשאי לחלל לעצמו הפרוטות וא"כ מש"ה בגזבר אינו יוצא לחולין אם הוא סובר שהוא שלו פינון שאין לו פנונת קנן ודעת אחרת לא מהני לדידן' דידו פיד הקדש דמי (ורק בשו"ע לגזול אזי יצא מתורת שומר פמבואר בב"ק סופו) ומש"ה דוקא בגזבר שייך סברת התוס' אבל לא באיש אחר ויענין במל"מ וז"ל.

אף לכאורה קשה דא"כ אמאי לא תמעול בכאן אם לקחו האיש או האשה נתנה לו הלא המה אינם גזברים (וכן) [ולכן] יש לומר דכוננת התוס' פה הם דהנה לכאורה בלא"ה קשה אמאי מעל הכא הא אינה קונה רק מתקנת אושא ומדרבנן ואמאי ימעול מה"ת ויעניין.

ז"ל.

ורק לפי מה שמצאתי בבני יעקב שכתב לתרץ דברי הרמב"ם ז"ל וז"ל .

וא"כ ה"נ מעל פינון דאפשר עכ"פ קנן הוי הנאה ומעל מדאורייתא ולזה כתבו התו' להביא ראי' דהיכי דסבור שהוא שלו אינו מועל דזה לא נחשב להנאה דהאי סבר בלא"ה שהוא שלו א"כ מש"ה גם הכא אינו מועל בזה ההנאה ואי דקנהו מ"מ מדעת אחרת מקנה אותו הא כל הקנן הוא רק דרבנן ומדאורייתא אינו קונה אותו פלל ודו"ק: בעיוני בזה עלה לי לתרץ דברי רש"י פיומא שפי' בדר' [ס' ע"א] וז"ל [בגדי פהונה אין בהם מעילה וכו'] והקשה הפ"י בקידושין [דר' נ"ד] דזה סותר דברי הש"ס דקדושין [הג"ל] דאמרינן שם בבבלי שייך מעילה בכתנות פהונה ולכמ"ש א"ש דהנה בתו' פיומא [בתו"י דע"ט ד"ה ות"ל משום פלאים] מבואר דב"כ לא הי' בהם דין מעילה מחמת דמעיקרא לא נקדשו לקדושה חמורה רק לקדושה קלה כמו שלמים פדי שלא יבואו לידי מעילה וז"ל י"ל דלא קדשי ד' נקראו לענין מעילה וכו' עד וה"ל בלא מעילה דומיא דקדושים קלים וכו' ע"ש עכ"ה].

והנה לכאורה קשה א"כ אמאי ימעלו פשבלו הא מעולם לא נקדשו לקדושה בזה שימעלו בהם אף לפי דברי הריטב"א בקידושין שכתב ונ"ל [א"ה אולי פנון לדברי הריטב"א שם דף נ"ד ד"ה והא חומת העיר ע"ש ודו"ק] א"כ הרי דכה הקדושו ב"אם שלא יהי ראוין לקדושה הקלה דב"כ י"הא על הבלוין קדושה חמורה ומש"ה מועלין בהם אף עכ"פ בזה לא נעשו מצוותן דזה הוא קדושה בפ"ע שהקדושו מתחלה דלכשיבלו יחול בהם מאז קדושה וא"כ לא נעשה בזה מצוותן וא"כ מש"ה לא הוי שני כתובים הב"כ בדבר שנעשה מצוותן ומועל ונפיר פי' רש"י ז"ל ודו"ק: סימן מה שאלה באחד שבנה בית סמוך לשכנו ואמר חבירו שמשגיג גבולו ולא שמע לו והלה חבירו ומסרו לפני הערפאות שהוא בונה ביתו בעצים שהוא פנגד חק המדינה לפי דעתו וע"י הוצאה מרובה הותר הדבר מפי שרי המדינה לכל אדם לבנות פרצונו והלה הבונה הנ"ל ונשכר התזקה שהי' להמסור הנ"ל באומרו שרצונו שהמסור יחזיר לו הוצאותיו שהוציא ובשבועה כמה הוציא והלה טוען שלא נתפנין רק להוציא שלו ואין דין מסור עליו עכ"ל השאלה: תשובה לא נתברר מתוך השאלה איך האמת הוא אם באמת השיג הבונה גבולו או תואנה יבקש המוסר או שהדבר ספק לב"ד כ"ז לא ביארו בהשאלה היטב וע"ז תלי' יסוד הדין לכן אציע מקודם את אשר נלע"ד בשורש הענין ואח"כ נבאר הספיקות הנה זה פשוט שהדין עם הש"ך ז"ל [סי' שפ"ח ס"ק כ"ו] שכתב דבאומר את שלי נתפוננתי להציל חייב לשלם הזיקו וכמו שפן פסק הרמ"א ז"ל בתשובותיו [סי' י"ז וסי' פ"ו] למעשה וכמה גדולי האחרונים והדין עמהם דאל"כ לא שבתת חיי פידוע ודין דלא דאין פן עתיד ליתן את הדין ובפרט בזמנים הללו אף כ"ז לענין מה שפרור שהזיקו בהילוכו בערפאות היינו מה שידוע לכל שהערפאות אין מניחין לבנות בעצים וזה פל פוננת המסור וא"כ הוי מאבד מעות ישראל ממש מה שהוציא היינו ע"י אומדנא דמוכח שבנדאי פן הוציא או עפ"י עדות ברורה אבל תקנת מסור לא שייך בזה פינו דלהר"א מטולא [המוכא בש"ך הנ"ל] נהי שחייב לשלם לפי דברי הרמ"א בתשובה שם מ"מ להר"א אינו מסור ולא שייך גבי' תקנת מסור ובלא"ה הוי בעי' דלא איפשיטא [בב"ק דף ס"ב ע"א] א"כ בנדאי דלא מחייבי' לי' להמסור שישלם עפ"י שבועת התובע ותפיסה לא מהני דהוי ס"ס ובבעי' דלרוב הפוסקים בכה"ג לא מהני תפיסה ורק אפי' לאותן הסוברים דבכ"ז מהני תפיסה מ"מ בכה"ג שלא תפס גוף הדבר רק דבר אחר ובזה הדבר יש איסור בנדאי (לא) כפינו לי' שיוציא איסור מתח"י דבלא"ה נוכל לומר מאן שם לה ובפרט דגדולי האחרונים סברי שתפיסה באיסור לא מהני ולכן בכה"ג דהוי תרי ספיקי לחומרא בנדאי כפינו לי' כמו שראינו עובר איסור בפירוש דס"ס פרוב דמי ובנדאי לא יוכל לנקות עצמו דשמא מגיע לו מצד אחר ע"י מיעוט דכליתא דמי ולכן בנדאי סגי במה שישלם המסור כפי שיתברר שהוציא הנמסר ומה ששכר תוף הזמן פבר מבואר בנ"ב ובבגדי פהונה שיוכל לשפור בתוף הזמן יענין בדבריהם פן נלע"ד הדין פשוט: ומעתה נבא לברר הספיקות א' אם נתברר לפני הב"ד שהקרקע שייך להבונה ועלילה רצה המערער בנדאי שחייב לשלם כנ"ל ושם מוסר עליו ואם הדבר בספק א"כ פבר זכה בה ע"י פל דאלים גבר בנדאי שלא כדיו הלה עמו בערפאות וגם אם הדין עם המערער עכ"פ הי' לילה עמו לפני ב"ד שבישראל ואם לא ירצה לציית דין יקח רשות מהב"ד ולא לעשות דין לעצמו ע"י עכ"פ"ם בהפסד ממון ישראל וזה נדאי חייב עכ"פ לשלם כפי אשר יברר הבונה וכן"ל ואמנם

אם הי' באופן שלא הי' יכול לבנות פלל בלתי השג גבולו וגם יברר המערער שהשיג גבולו וזולת השגת גבולו לא הי' בונה א"כ בנדאי פטור המערער דבנדאי אינו צריך לשלם מה שגזלן הוציא ליטול רשות לגזול אבל אם הי' בונה בלא זה רק רצה לגזולו נמי ע"ז שפיר מה שמסר ומתקח מלבנות על רשות הבונה חייב לשלם דהגם דרצה לגזולו הי' לו מקודם ליטול רשות מישראל טרם שיימסרנו וכל זה אמת וברור: סימן מו עוד להנ"ל בענין הנ"ל גי"ק הגיעני ומ"ש רומכ"ת דבנ"ד גם מהר"א מטולא מודה דהוי מסור פנין שמסר שלא יבנה ממילא נכלל המסירה על פל הבננו בין על מה שיש לו טענה שהוא שלו ובין על מה שאין לו טענה פלל וא"כ בכה"ג לכ"ע הוי מסור והביא מעכ"ת ראי' מתשו' מהרי"ט [ח"א] סי' מ"ה ולאשר אנכי לא כן עמדי ואדרבה משם ראי' להפוך לזה מוכרח אני להעתיק דברי מהרי"ט ונ"ל שם ומה שכתב בהגהת מיימון סי' ר"א והיכא דתקפו לעצמו ביד עכו"ם לא דיינינו לי' דין מסור אעפ"י שהפסיד אותו שתקפו הרבה כגון שהעליל עליו ולקחו יותר או הענישוהו אין על התוקף דין מסור דלא מצינו בתלמוד דין מסור אלא במתפנין להזיק את חברו אבל זה נתפנין להציל את שלו ודמי הא מלתא לנספא דר' אבא דאמר אין חספי ודידי חספי אין זה סותר מה שכתב דהכא מייירי שהדבר עצמו שמסר מצי למימר דידי הוא כמו שהוא דנספא דר"א ואין לחייבו עליו פלל ואם נתגלגל שהפסיד יותר מזה שהעלילו עליו זה נדאי הוא גרמא בנזקין ולא דינא דגרמי דלא מצינו בתלמוד דין מסור בכה"ג אלא במתפנין או שהראה הדבר עצמו ולקחוהו שאעפ"י שלא הי' ברור לו שיקחהו חייב ופושע הוא דהא מדמיל' בגמ' הראה מעצמו כנפשא ונתן ביד ובנפשא ונתן ביד פשיטא שאפילו אם לא הי' ברור לו הנזק הי' חייב לשלם דפושע אף כאן חייב וכן מוכח בדברי התוס' לא צריכא דאחויי אחווי דאפילו בענין זה מחייבין לי' אעפ"י שאינו ברור שיתלוה אלא כדפי' רש"י ששמע מבית המלך שמבקשים לגזול שדותיו והראה להם ואמר זה קרקע של פלוני ולא הי' ברור שיקחוהו דשמא אינם רוצים ליקח אלא את שלו וכאן הדבר ידוע בבירור דבשעה שהזכירה את הנכסים לפני המלכות והוא הי' בורח מפני המלכות מחמת מה שהי' חייב הו"ל כמאן דאוקמינהו עליהו דכמאן דקלינהו דמאי כדדרשינו [ב"ק קי"ז א'] פתא מכמר מה תא זה פנין שנפל אין מרחמין אף ממונם של ישראל פנין שנפל [בגדן] אין מרחמין עליו כ' הרא"ש נוטלין היום מקצתו ולמחר את כולו ולבסוף מייסרים את נפשו והורגין אותו שיודה אם יש לו יותר ואין לה התנצלות לומר שחשבה שלא יקחום לפי שבדין המלכות אינם נפרעים מנדוניית האשה דכתא מכמר פתיב וחזקה מבקשים עלילות להתנפל בם כ"ש במקום שיש להם אחיזה עכ"ל.

והנה במרדכי כ' ונ"ל (ב"ק [סוף] פ' הגזול [בתרא]) פסק הר' אליעזר מטולא דתקנת חכמים היא שלא יהא אדם רגיל בכך אבל אינו נקרא בכך מסור ולהכי קאמר משמתינא לי' ולא קאמר מחייבי לי' והיכא דתקפה לעצמה בידי עכו"ם אף שאין לו לעשות כן דהא דקיי"ל בהמניח עביד אינש דינא לנפשי' ה"מ בחפץ המבורר לו וידוע שהוא שלו אבל לא בדבר אחר מ"מ אי תקף בידי אדם לא דיינינו לי' דין מסור ואעפ"י שהפסיד אותו שתקפו הרבה מידו כגון שהעלילו בעליו ולקחו ממנו יותר או הענישוהו אפ"ה אין על התוקף דין מסור דלא מצינו בתלמוד דין מסור אלא במתפנין להזיק את חברו אבל

זו נתפנין להוציא את שלו ודומה להווא דנסכא דר"א אין חטפי ודידי חטפי ואם יש עדים שתקף ע"י עפ"ם לאו כל פמיוני אכל אם אין עדים נאמן במיגו עכ"ל.

והנה כפי הבנת מעכ"ת במהרי"ט דעיקר החילוק דאם אינו מוסר רק מה שהוא שלו יכול לומר אין שקלי ודידי הוא אבל באם מוסר בכלל הפל הוי מוסר ממש ולא יוכל לומר להציל את שלי נתפנונתי פן תנרף פנונת מעכ"ת וקשה דא"כ למה האריף מהרי"ט ז"ל ולומר דהוי פושע וכיוצא ולמ"ל כל האריכות לחלק כפשוטו דכיון דמסר גם מה שאינו שלו שם מסור עליו וטעמא דמסור חייב ידוע לכל משום דהוי פקלי בדבורי או משום קנסא פמבואר במרדכי ובש"ך [סי' שפ"ח] ובכל הפוסקי ואם טעמא דמסור בעי מהרי"ט ז"ל להשמיענו הקא הו"ל לחלק דהקא בנ"ד מסרה הפל ומש"ה דין מסור לה אבל בנידון דמהר"א מטולא לא מסר הפל וגם קשה על גוף דברי מהר"א מטולא שכ' הטעם דלא נתפנין להזיק וקשה דאם הוא מסור חייב מדינא דגרמי להרמב"ן מה"ת ולהחולקים משום קנסא וחיוב אפי' בשוגג ומה לי בנתפנין להזיק או לא אף דבאמת הנה דבדד"ג הוא בעושה מעשה בגוף הדבר אבל במה שנמשך ממנו הוי רק גרמא בעלמא להרא"ש ז"ל ורוב ראשונים שקמו בשיטתו והנה מסור חייב בכל מה שנגרר מפת הדיקו גם שלא מסר זה בפירוש וקשה הלא לא הוי דד"ג.

אף בזה הוא לכ"ע משום קנס וכמבואר במרדכי אבל במה שמסר בפירוש הוי גרמי ממש וכמ"ש מהרי"ט דהוי כמו מזיק ממש וא"כ זה פנונת המרדכי ומהרי"ט ז"ל דהיכי דלא מסר דבר זה רק שנמשך מפת מסירותי הדיק בזה אין לחייב דיוכל לומר דנתפנין להציל שלו אבל במה שמסר גוף הדבר הוי מזיק ממש וכמו שהוכיח מהרי"ט ז"ל שפיר חייב אפי' באין פנונתו להזיק וזה ברור למענין בלשון מהרי"ט ז"ל ולהיכי הנכרח מהרי"ט ז"ל לפרש טעם הדבר שחייבת האשה הגם פי פנונתה להציל שלה מ"מ היא הזיקה ממש דחייב אפי' בלא פנונה ומש"ה אם הי' לה אמתלא שלא הי' ההדיק בבירור פטורה ומש"ה צידד מהרי"ט ז"ל לומר שלא תוכל לומר שלא הי' ההדיק בבירור פי הי' ההדיק ידוע ונשמע עכ"פ מדבריו בנידון שאין מזיקו כלל כנ"ד ורק שגורם שאין מניחין אותו לבנות והעצים והאבנים לא נתקלקלו רק שלא יצטרכו אליו אכל לא הוי ודאי רק גרמא בעלמא פידוע הדבר בחוש ובהדי' כתב מהרי"ט דאם לא הי' ההדיק בבירור שפטורה הגם שנגרם הדיק על ידה וכאן בנ"ד בודאי לא הי' בבירור שיגנבו העצים ואלא יוכל למקורם וגם אפילו אם הי' זה ברור מ"מ לא הוי רק כמסלק פרים וכסותות וכדומה שלא מקרי הדיק ממש וא"כ אם הי' מסור ממש מחייב מחמת שפנון להזיק קנסין לי' אפילו במה דבעלמא פטור וכמבואר במרדכי בהגוזל קמא אבל כיון שפנונתו להציל שלו ודאי פטור אגרמא בעלמא וז"ב: ולפענ"ד דבנ"ד לכ"ע פטור לפי מה דמבואר בש"ך ובסמ"ע גבי מקח ביי"ש [א"ה אולי הוא בסי' שפ"ו בסמ"ע ס"ק יו"ד ובש"ך ס"ק כ"ה] וגבי חגורה דהיכי דלא חסר לי' אין לו דין מסור א"כ הקא לא חסרו לו מידי במסירתו ומה שנגנב ממנו אח"כ מה לנו בזה ולכ"ע בזה פטור אף ממה דחייב מהר"ם ז"ל בהגוזל קמא לראובן לשלם החובות שקלקלו ע"י משמע לכאורה שגם בכה"ג חייב אבל ודאי אין לומר שוב דמהני תפיסה דהוי ס"ס ובמקום איסור ונדאי זה הספק הוא לתופס גופא אם עשאו תקנת נגזל במסור בכה"ג ולא מהני בזה טענתו בברי שהפסיד פי אם אינו נאמן ודאי לא מהני התפיסה בעדים ורק טענתו קים לי' כהנה דעשו תקנת נגזל וא"כ בכה"ג

דאיפא ס"ס לחומרא ודאי הוי עבריין אם עובר על התקנה משום ס"ס ויענין בתנאים ס"ק ט"ז בדיני תפיסה שכ' פעין זה לתרץ קושית התקפו פהו על הרמ"א ויותר נ"ל דכה"ג גם מהר"ם מודה דאין עליו שם מסור פניו שלא חיסר לו פלום ובשלמא התם בגידון דמהר"ם ז"ל נתקלקלו החובות אבל הכא ה"ל להשגיח שלא יגנובו וגם מה שלא נצרכו לו הונלו מדמיהו זה אינו היזק כלל פניו שלא נתקלקל גוף הדבר.

סוף דבר שלפע"ד התופס הנה הוא עובר על חרם הקדמונים אם לא יחזיר התקנה. ומ"ש כ"ת שנית שלאיש פנה אנו נהגינן עמו פדין בתקנה האמת אגיד פי מעודי אני מצטער אשר בעוה"ר אנשי בליעל פורקי עול ועושים עוולות ולא רצו לקבל עליהם עול תורה וכשיש להם דבר אשר להם זכות בדתה"ק ואין בידם להוציא באלמות בוא יבואו ברינה לדתה"ק ומעולם נצטערתי ע"ז אף אין בידינו לעשות להם כגמול ידם דא"כ נמת תורת כ"א בידו וכ"א יבנה במה לעצמו ויאמר שחבירו הוא פושע וח"ו יפלו התקנות בכללם ולזה אין בידינו רק לפסוק הדין שנה בשנה פטוב פחוטא לכן יראה כ"ת שישבי התופס את התקנה פי ח"ו ע"ז יוכלו לבוא להרוס בתקנת העיר בכמה דברים ולא יהי זאת למעכ"ת לפוקה פן יתמוטטו ע"ז תקנות העיר.

ומ"ש כ"ת בספק אם נמכר הבית שבו התקנה ליהודי מה דינו הנה לפום פשיטא דמילתא פניו דמה מכר זה לישראל כל מה שבידו וביד הנכרי הי' להשפירו לאיזה שירצה או להחזיק לעצמו וא"כ גם היהודי יש לו זכות זה פי אין התקנה רק על השוכר שלא ישכרו אבל ודאי אין התקנה על גוף הבית וא"כ ממילא נגד הישראל אין תקנה שלא לשכור ממנו ובשלמא אם התקנה הי' על הבית שלא ישמנה מכמות שהי' יכול לומר דתקנה פוללת גם למוכר אבל פניו שאין התקנה רק שישראל לא יבא לשוכרו אם פן אם אחד קנה שוב זכה בהבית ממילא והשעבוד של הישראל נפקע ממילא ול"ד למשכנוו של גר בידי ישראל דהתם השעבוד על גוף המשכון מה שאין פן פאן שהתקנה רק שלא לשוכרו ודו"ק: ובאמת בכנסת הגדולה סי' ק"מ מבואר דנפקע התקנה במקירת הבית ורק שפתב שם דצריך לפרוע דמי שווי' להמתזיק ולפי ע"ד דגם זה רק מטעם תקנה או אפשר דדמי למשכנוו של גר בידי ישראל ונקל לברר הדבר מתשובת הרשד"ם המובא בכה"ג אף אין פעת עסקינו בזה: כ"ז פתבתי לאשר נלפע"ד נכון לדינא ואם פי מעכ"ת אהוב לי האמת אהוב מהכל והי' שלום אף במה שידוע שהפסיד יש לקנסו שישלם וכמו שפתבתי אז וז"ב והי' שלום: סימן מז שאלה בענין הפארלאג אשר ניתן רשות מהשרים לשלשה אנשים ולהשארי השואלים פארלאג לא עשו מבוקשם והשיבו שדי בג' טריפעס והלף אחד מהם בפיוס לשרי המדינה עדי השיג גם הוא טריפע והלף שכינו אשר לו בפכוי זו לקבול לפני השר שהוא סמוך לגבולו וע"י פן בא שר א' לעיין בדבר ובקיש זה הרביעי הבא מחדש מהשר שימתין עד בא דבר המשפט והנה עתה פשבאו לדין תוה"ק טוען זה הבא מחדש שאינו מהוק הקיר"ה להשבית טריפע אפי' היא סמוכה פמו שענינו רואים בכמה מקומות וגם רצונו לדין להקובל עליו פדין מסור מחמת שלא רצה לירד עמו לדין וזה תנרף דבריהם: והנה מעכ"ת פלפל בחכמה והביא שיטת הפוסקים בזה אמנם אין אומן בלא פלים ואין אתו הספרים המפלפלים בזה הרבה ולזה רצה מעכ"ת [להעמיס] בדברי הראשונים שלא פדעת האחרונים אשר מימהם אנו שותים ונהוג עלמא פנותייהו: הנה במה שהקשה למה ישמנה דין אוראנדי מרחיים מבואר בס' משאת בגימין [סי' כ"ז]

תשובה ארוכה בזה ורמזה הש"ך ו"ל ברל"ז ושם הוכיח בראיות דהעיקר פתרוץ דאומנתו בכה וגם מה שסמך עליו משא"כ רחיים דכה כ"א יכול לזכות בנכסי הפקר וכי בשביל שהראשון קדם קנה את הר"ה ואת הבאים לקנות וגם ר"ה בגמ' [ב"ב דף כ"א ע"ב] לא אסר להעמיד רחיים רק מטעם דפסק לחיותו אבל לא מטעם זכי' אף בהאוראנדי שזכה בה מפח שסמך הרבה עלי' וגם אומנתו בכה לכו' יוצא בדיינים משא"כ רחיים זה תורף דבריהם וחולק על רבו מהרש"ל שהמהרש"ל.

ז"ל פוסק דבאוראנדי ג"מ א"מ וסוגי' דעלמא בהאוראנדיס וכיוצא בזה פדברי המ"ב ז"ל והנראה דהש"ך ו"ל ג"כ מסכים עמו דרמז עליו ולא השיג עליו פדרכו ביתר מקומות לכתוב ואינו נראה וא"כ משמע דגם הש"ך ו"ל פסק פונתי' וכו' באמת נוהגין כל פתי דינין בישראל כהמ"ב ואם הי' לפניך תשובת מ"ב הי' מסולק פמה קו' והוכחות שכתבת פאשר תראה עתה אחרי הוכחתי הנ"ל אולם באמת בנ"ד אין אומנתו בכה פאשר כתבת בודאי לדברי המ"ב הי' רשאי לעשות מחי' מטריפע אולם ידידי בזה יצאת חוץ מעיון האמתי פמה שדמית לחנות דאם נימא דדומה לחנות ורחיים אין פוצה פה שמוטרלהחדש לעשות בביתו פרצונו והבית אפרים [בתשו' בסי' כ"ו וכו"ז] מארי' הרבה בזה אף הוא למותר פי כן נהוגים בכל תפוצות ישראל לעשות חנות פנגד חנות אולם כ"ז אינם פלל פגדר חנות ורחיים פי הנה הטראפיקאנטען רק משרתים ופקידים מן המלך למפוך סחורתו והוא משלם להם שכרם פפי רצונו וא"כ זה דמי למלך שהעמיד איש א' להיות פקידו וכו' השני גם הוא להיות פקידו בודאי עי"ז נגרע ערך תשלומי שקרו ודאי דמי ממש (לחנו') [לחייט] שהביא הרשב"א [בתשו' מביאו הב"י בח"מ סי' קנ"ו מחו' א'] ועוד חמור יותר מזה דהתם יכול העירוני לסלק החייט פרצונו ובנ"ד ידוע הדבר שאינו מסלקו רק אם מצא בו איזה פשיעה ובודאי לא יצא הרוצה לחדש דבר מעני המהפך בחררה וכו' ורק שזה תלוי בשיתת רש"י ור"ת ז"ל דגבי הפקר מותר ועוד פמה חילוקים בזה פמבואר בתשו' מהרש"ל ומ"ב ואחרונים טובא ועכ"פ לכ"ע לא מסלקינו להחדש שכר השתדל בזה אמנם אם פקודי המלך אומרים שפן מחוקי המלך בודאי בכה"ג לכ"ע דד"מ דינא באין חולק פמבואר פמעט בכל הראשונים ואחרונים וזה תורף דברי רדב"ז ז"ל בתשו' סי' תקמ"ז דבקרקות הנוגעים למס דדמ"ד ומבואר בס' בנימין זאב סי' רצ"ד דלכל מושל ושר רשות לעשות בענייני מסים דל"ד מלך אפי' הדיוט נכרי יוכל לעשות בקרקעותיו מה שרוצה וע"מ פן שוכנים בארצותם שעם הקרקע שלהם ינהג פמנהגם יעו"ש וא"כ פמסחר הטאבאק אשר מחוקי המלכות להיות שלו המסחר הזה אין לזר אתו וזה הוא המס שלו ונהי' חוקי המלכות פמבואר בפסחים דכל דבר שדרך המלכים העושים למס אפילו דבר חדש הני פמס ולכ"ע דדמ"ד ונהי' ידוע שמם זה נוהג פכמה מדינות ולכן נדאי הני דד"מ ובחנם הארי' מעכ"ת בראיות ופלוגמת הפוסקים פי בענייני מסים הנוגע לו למלך עצמו ובפרט סחורתו אין זה נוגע אפי' לדד"מ רק כל נכרי סוחר יוכל לעשות בסחורתו מה שירצה ולכן בודאי פמלך ק"ו שדדמ"ד באין חולק וזאת ג"כ ידוע מדברי בנימין זאב שכ' שם בתשובה וז"ל ואע"ג דהפקיד הוא הגובה ולא המלך מה בכה הא מסקינו שלוחא דמלכא פמלכא דפרי' התם והא לא עבדי מאי דאומר המלך כו' ומשני שלוחא דמלכא פמלכא ול"מ מלך דינו דין כדקיי"ל פשמואל דאמר דדמ"ד אלא אפי' הדיוט בארצו יכול לקצוב קצבה על פל' א' וא' עכ"ל הרי דלכל שר ומושל לו

פח המלך ולכן בנדאי רשאים הטראפיקאנטין לקבול לפני השר שינהג פתקו פי ל"מ לפ"ד מהרי"ק ז"ל שפתב שמותר לילך לפני השר ולסגור הדלת אפילו ברחינים ומביאו בב"י סי' קנ"ו בנדאי שמותר להקודמין לסגור הדלת בפני החדש ע"י פיוסין וכו' שלא להרשות לו אף לפ"ד הב"י ז"ל שחלק עליו והכה"ג ז"ל פתב דאבר מתא גם מהרי"ק מודה שאינו רשאי לקבול לפני השר אף זה הוא ברחינים דעדין לא זכה מידי וגם הוא רשאי לעשות בשלו מה שימצא אבל היכי שהוא זכה בדבר מאת השר להיות פקידו ומשרתו בעד שכירות בנדאי רשאי להשתדל שלא ליקח אחר עמו לכ"ע בלא חולק ומ"ש מעכ"ת שהרי רואין שאין מקפידין זע"ז בכמה מקומות באמת הדבר הוא לפי ראות עיני המושל וכבר כתבתי דבכה"ג דינו של פקיד המלך כמלך וכ"כ מהריב"ל ז"ל בס"ס וכו' שם עוד דאפ"י אם מספקא לן אמרינן מסתמא אינו יוצא מחק המלך ואוקמי על התקנה יעו"ש ובפרט בדבר זה שתלוי הדבר בראות עיני הממונים ע"ז בנדאי בכה"ג מותר להקודמין לקבול לפני השר שעושה להם שלא פחק היינו שידוע שחוקי קיר"ה הוא על סדר זה שנותן חק פללי וזה ידוע לכל איש הרוצה לידע פי חקוק הדבר בספר ורק פרטות הענין ניתן רשות להממונים פרצונם פי דבר זה מה שנתנו חק כמה יהא הפרחק דבר זה יוכל להנודע החק בקל ורק באמת שחק זה ניתן להממונים לפי חוות דעתם בנדאי שרשאי הקודמים להשתדל אצל הממונים שיעשו פרצונם וכדריה שאמרו בירושלמי גבי שודא שונחדא לדייני הגם ששם יש מחלוקת בזה כמבואר בראשונים אף הקא בנ"ד בנדאי רשאי להשתדל לבטל מהבא להשיג גבולם וכבר בארתי פ"א תשובה ארנפה ע"ז דבכה"ג רשאי כ"א מה שרוצה וכמו שאמרו פינצא בזה בגמ' [ב"מ דף ס' ע"א] אנא פליג אמגוזי כו' כמו כן ה"ל כיון שהדבר תלוי בהממונים יוכל לומר השתדל שיעשו רצונה אף בנ"ד כיון שהראשונים כבר זכו בהיתר והשני אינו ברור אולי באמת הוא נגד חק בעיר קטנה שיהי' סמוכים ואם ישתדל השני בשונחדא וכינצא יפסיד ממון חבירו הקודם לו שגם הוא יהי' צריף לשחז ונחאיף ימסור מספק ממון של ישראל דמידי ספיקא לא נפקא דילמא בעיר כזה ובאופן אשר במקומכם לא יוכלו הממונים לשנות הדבר כאשר ידוע חוקי המלך משתנים במקומות מקום למקום ולכן בנדאי אסור להבא לעשות טריפע חדשה במקום אשר לפי חק המלך בפשוט שאסור להיות שם טריפע הגם שיוכל להיות שעפ"י חוות דעת הממונים יורשה מ"מ דלמא לא יורשה פי לא יוכלו במקומכם לשנות מחק הקצוב וא"כ נדאי השני אסור לי' מספק למסור ממון של ישראל כנלע"ד: סימן מח הנה הרמב"ם ז"ל [בפ"ב מה' טומאת צרעת הל' ט'] פסק ספק בהרת קודם טמא ויראה שטמא מספק ע"כ והקשו עליו דלמה פסק דלא כרבה [בפ' השוכר דף פ"ו ע"א] אשר הוא בתרא ולא אשכחן מאן דפליג ובמתבתא דרקיע הכריע הקב"ה פנותי: ונ"ל דא"ש דהנה לכאורה קשה טובא לפי מה שנתבאר בפגעים [א"ה עיין בפ"ה ממס' נגעים הל' ד' ובר"מ ובר"ש שם ושם בר"ש סוד פ"ד] דאם נולד לו ספק בבהרת שנולדה בו שתי שערות קודם הבהרת וגם נולדו שתי שערות לאחר הבהרת ומספקא לי' לכהן הי ניהו אותן שנולדו לאחר הבהרת שפטור מכלום ואינו אפילו מוסגר דגזירת הפתוב שצריף שיתאמת להפקחן שמה שמחליט הוא טמא ונדאי ומה שמסגיר הוא מוסגר בנדאי דכתיב וטימא אותו והוא שוב על הגגע שצריף שיתאמת חלוטו או הסגירו בבירור כן פתב הר"מ והר"ש ז"ל וא"כ לכאורה קשה מה אם הי' שני שערות בנדאי טמאים

רק שלא ידענו מי המה הטמאים הוא טהור וכאשר אין פאן רק שנים מספק יטמא ובשקלא לשיטת ר"ת ז"ל [בכתובות דף ע"ה ע"ב ד"ה ספק וע"ש ובר"ש ספ"ד הנ"ל] דסובר דכאן איירי בנזקק לטומאה א"ש דבנזקק לטומאה גם שם טמא אכן לשיטת התוס' נדה [דף י"ט ע"א] ושיטת הר"מ והר"ש ז"ל [שם ספ"ד הנ"ל] דלא ס"ל פן קשה דמ"ש ואם הוא גזה"כ קשה מהיכא ילפי' לזה ולכן י"ל דבאמת פאן הטעם דנראים הדברים שפא השער לבן לאח"כ וכמ"ש תוס' ז"ל בנדה [דף י"ט ד"ה ר' יהושוע] וכן הר"ש ז"ל כ"א לפי סברתו סברת התוס' ז"ל משום דדרף הבהרת להפוך השער ללבן וסברת הר"ש ז"ל משום דכן ראינו שפבר קדם חצי הגרים להשער כמו כן קדם חצי השגנ' אולם זה קשה לי על הר"ש ז"ל דהנה לפי"ז (לר"ש) [לר"י] דס"ל מגזה"כ דלטקרו [כמבואר בנזיר דס"ה] דלא אזלינן בתר הך סברא וא"כ הוי ספק השקול והוי להיות טהור גמור דמספקינן אם להסגיר או להחליט דהוא טהור גמור כנ"ל ואמאי פתב הר"ש ז"ל [שם בספ"ד] דאפי' לר"י דהוי מוסגר עכ"פ כמו בלא נולד לו השער וזה תימא דהא.

גרע משום דלא ידעינן אי מוסגר או מוחלט טהור לגמרי כנ"ל ונ"ל דס"ל לר"ש ז"ל פתיח' הב' בתוס' נדה [הנ"ל] דמכאן ילפינן דאזלינן בתר חזקה קמיימא גם דאיתרע וא"כ פאן דאיכא חזקה הוי כמו ונדאי שנולד השער קודם ומש"ה הוי מוסגר לר"י אף עדיין קשה דהנה לפי מה דקשה לכאורה מאי חזקה איכא הכא (לאחר) [לומר] שנולד הבהרת לאחר השערות הא שניים לא הי' בו מבטן ומאי חזקה (לאחר) [לאחד] שייבא מאןחר מחבירו וחזקת טהרה אין פאן דמ"ש שיהי' מוסגר או מוחלט והנה בראש אפרים (בתשובה) [על טריפות הריאה] כ' [בכללי חזקה אות יו"ד ע"ש] דלהבהרת הוי חזקת הגוף שנולד לאח"כ דהוי כמו מומים שאומרים חזקת הגוף שנולד לאח"כ אבל שערות דרף לגדל באנשים יעו"ש אף לכאורה זה קשה דהא אמרינן בנדה [דף ב' ע"ב] היכי דאיתרע החזקה הרי חסר לפניה וכן מבואר ברשב"א [בתה"א] [מובא ביו"ד סי' פ"א] לענין גבינות דלא שייך לאוקמי אחזקת היתר דהרי יצאמה מחזקתה מחיים [וכיון דע"כ הסירכא] ודאי לא עתה נולד והנה לפי"ז בבהרת דנדאי גם הוא לא נולד עתה [איתרע החזקה] והתוס' לא פתב בנדה [דף הנ"ל ד"ה התם] רק שדרף לחסור בב"א וגם ע"ז פירש הח"ץ ז"ל [בסי' ב'] פוננתם דעל שיעור מעיוט דרכו להתחסר ויענין בחידושי מה שפירשתי בדבריהם אולם ונדאי אם נמצא הנגע אשר דימוהו הראש אפרים ז"ל למפה בנדאי איתרע החזקה וכמ"ש כ הרשב"א ז"ל הנ"ל במומין דשוב אין להם חזקת הגוף בע"כ שנמצא בה המומין ורק בנמצא בבית הבעל הטעם משום דהרשויות גרמו כמבואר בתה"א [הנ"ל] וא"כ למה מוקמי פאן אחזקה הא ליכא פאן שום חילוק רשויות אולם לפי מה שמבואר בתוס' ריש נדה לענין סוטה דאיתרע חזקת טהרה פיון שנסתרה ואפילו הכי ילפינן דברה"י טמאה אפי' במקום חזקת טהרה דילפי מסוטה ואי דהתם איתרע חזקתה שנסתרה [מ"מ] מדחזינו שהתורה אסרתה לבעלה בנדאי ונהי דאיתרע חזקת ונדאי כשירותה אבל החזקה דספק טהרה לא איתרע בסתירה ומ"מ התורה עשאה פונדאי ש"מ דס"ט ברה"י טמא אפילו נגד חזקה יעו"ש ומזה למדו האחרונים דבכל דבר איכא שתי חזקות יענין בראש יוסף.

והנה לפי"ז גם בכאן יש להאיש חזקה שלא הי' לו מעולם בהרת וא"כ י"ל דעתה נולד אחר השערות אשר המה דרכם לגדל באיש ואי דהרי חזינו דיצאה מחזקתה דהא לפנינו

בו בְּהֶרֶת וּכְדָבְרֵי הַרְשָׁבָ"א ו"ל בְּמוֹמִין זֶה אֵינוֹ נָהִי דְעַתָּה בּוֹ הֵיִינוּ עִם שְׁעָרוֹת אַבְל בְּלֹא שְׁעָרוֹת לֹא יֵצֵא מִחֻזְקָה הֵיִינוּ דִינָא מִחֻזְקָה לְעַנְיָנוּ מְוַסְגָּר אַבְל לֹא לְעַנְיָנוּ מְוַחֲלָט דַּע"ז לֹא יֵצֵא מִחֻזְקָה דְגַם כּוֹן יֵשׁ מִמֶּשׁ לְאִישׁ ב' חֻזְקוֹת שְׂאִינוּ מְוַחֲלָט וְלֹא מְוַסְגָּר וְאִי שְׂיֵצֵא מִחֻזְקָה הֵיִינוּ לְהַסְגָּר וְלֹא לְחֻלוֹט אִף דְזֶה קִשְׁיָה דְהָא לְפַמ"ש א"כ אִם יֵהִי הַדְּבָר בְּסַפֵּק יֵהִי טְהוֹר גְּמוֹר וְא"כ מֵאִי חֻזְקָה שְׂיֵיךְ לֹמַר שְׂלֵא הִי בְּהֶרֶת הָא בְּהֶרֶת לְפָנֵינוּ וּכְדָבְרֵי הַרְשָׁבָ"א וְדָאֵי שְׂלֵא עַתָּה נוֹלַד וְיֵצֵא מִחֻזְקָה וְאִי שְׂלֵא הִי בְּהֶרֶת לְהַחֲלוֹט הָא אֲדָרְבָּה זִוּלַת הַחֻזְקָה יֵהִי טְהוֹר גְּמוֹר וְא"כ מֵאִי חֻזְקָה אֵיפָא פֶּאן וְלָמָּה ס"ל (לר"מ) [להר"ש] דְהוּא מְוַסְגָּר הֵנִי לְהִיֹּת טְהוֹר גְּמוֹר וְלִכְוֹן י"ל דְהַר"ש ו"ל לְשִׁיטָתוֹ גְּבִי גְבִינּוֹת דְלֹא ס"ל כְּסֻבְרַת הַרְשָׁבָ"א בְּתַה"א וְדָאֲזֵלִינוּ בְּתַר חֻזְקָה גַם שְׂיֵצֵאָתָּה מִחֻזְקָתוֹ [כְּמַבְּנָאָר שֵׁם בְּתַה"א בְּשֵׁמוֹ וְעַ"ב ט"ז ס' פ"א סק"ב] וּמַש"ה שְׂפִיר כְּתַב דְהוּי מְוַסְגָּר עַכ"פ גַּם לר"י דְאֲזֵיל בְּתַר חֻזְקָה אִף לְפִי שְׂיֵטַת הַרְשָׁבָ"א ו"ל י"ל דְלַר"י טְהוֹר לְגַמְרֵי דְחֻזְקָה זֹו אֵיִתְרַע.

אוּלָּם י"ל דְמְדָרְבָּנוּ אֲזֵלִינוּ גַם בְּתַר חֻזְקָה פִי הָאֵי לְחַוְמָרָא כְּמוֹ דְאֲמַרִינוּ בְּנִדְהָ הַגַּם דְהֶתֵּם רַק לְקַדְשִׁים: וְא"כ לְפִי"ז הֵנִי מְדָרְבָּנוּ עַכ"פ טְמָא מְוַסְגָּר וְעַפִּי"ז א"ש מַה שְׂהַקְשָׁה הַר"ש ו"ל דְסֻתָּם הַתְּנָא דְלֹא כַר"י אֲשֶׁר הַקַּב"ה וְרַבָּה כְּוַנְתִּי וְלְפַמ"ש א"ש דְמַחֲלֻקְתָּ ר"י וְרַבְּנָנוּ הֵנִי לְעַנְיָנוּ דְאוֹרֵיִתָּא וְלְעַנְיָנוּ אִי הֵנִי מְוַחֲלָט אוֹ טְהוֹר דְרַבְּנָנוּ ס"ל דְאֲמַרִינוּ דְדָרְךָ הַבְּהֶרֶת לְבוֹא מִקְדָּם כְּסֻבְרַת הַר"ש וְהַר"מ ו"ל וּמַש"ה הֵנִי נוֹדָאֵי מְוַחֲלָט וְלַר"י גְּלִי קָרָא דְלֹא גִיזַל בְּתַר סְבָרָא זֹו וּמִמֵּילָא מְסַפֵּק טְהוֹר לְגַמְרֵי אִף מְדָרְבָּנוּ טְמָא כְּנ"ל וְזֶה כְּוַנְתָּ הַמְשָׁנָה [שֵׁם פ"ה מ"א] לְאַח"כ כָּל סַפֵּק נִגְעִים לְהַקֵּל חוּץ מִזֶּה הֵיִינוּ מְדָרְבָּנוּ וְעַפִּי"ז שְׂפִיר פְּסֵק הַרְמַב"ם דְטְמָא וְכֻסְתָּם מְשָׁנָה דְסַפֵּק כְּזֹו לְהַחְמִיר אִף הֵיִינוּ מְדָרְבָּנוּ וְלִפְיֵכְךָ כְּתַב וְיִרְאֶה לִי דְטוֹמְאָתוֹ מְסַפֵּק הֵיִינוּ דְמַה"ת טְהוֹר גְּמוֹר וְכָל טוֹמְאָתוֹ אֵינוֹ רַק מְדָרְבָּנוּ מְסַפֵּק וְיֵצֵא לוֹ לְהַרְמַב"ם כֵּן מַמַּה דְפְּסֵק רַבָּה דְטְהוֹר וְהֵיִינוּ דְפְּלֹגְתָּא בְּמַתִּיבְתָּא דְרַקִיעַ הֵנִי לְעַנְיָנוּ מַה שְׂכַתוּב בְּתוֹרָה כְּמוֹ שְׂפִירש"י ו"ל [שֵׁם בְּהַשׁוּכֵר ד"ה טְהוֹר וְנ"ל טְהוֹר לְפִי מַה שְׂכַתוּב בְּתוֹרָה] וּמַש"ה פְּסֵק רַבָּה כַר"י וְכֵן הַרְמַב"ם ו"ל נְמִי סוּבְרָ כֵּן אַבְל מ"מ טְמָא מְסַפֵּק מְדָרְבָּנוּ פְּאֲשֶׁר סֻתָּם הַמְשָׁנָה וְדו"ק וְע"כ [צָרִיךְ לֹמַר] כֵּן דְכּוֹנְנַת הַרְמַב"ם ו"ל מְדָרְבָּנוּ דְמַה"ת לֹא מְצִינוּ סַפֵּק טוֹמְאָה בְּנִגְעִים קוֹדָם שְׂנֻזְקָה לְטוֹמְאָה כְּמַבְּנָאָר וְדו"ק: סִימָן מַט [נִשְׁמַט מִחֻזְקָה אֲבוֹן הָעֶזְרָה] לְהַרְבֵּה הַמַּאֲהָל ג' כו' מו"ה מַתְּנִי נ"י הַאֲבָד"ק פְּאַנְזַעֲשֵׁט כְּוַנְאֲלָאֲכִינְיָ יצ"ו.

אוֹדוֹת הַשְּׂאֵלָה בְּעִיר שְׂרוּצִין לְחַדָּשׁ וְלְכַתְּוֹב בְּהָ גִיטִין וְשֵׁם הָעִיר פְּאַנְזַעֲשֵׁט וְהַנְּהָר שֵׁם רַאקוּוּא וְהַרְבֵּה דְשֵׁם מְאַרִיךְ בְּדָבְרֵי הָאַחְרוּנִים אִף מַה שְׂנַלְע"ד בְּקַצְרָה הוּא כְּךָ מְחַמַּת שְׂאִינְיָ בְּקִי בְּשִׁפְתַּי מְדָבְרַת שְׂל מְדִינַת וּוְאַלְכִינְיָ לֹא אוֹכַל לְהוֹרוֹת וְכְמַבְּנָאָר בְּשַׁעַר אֲפְרַיִם וּבְשׁו"ת עֵדוֹת בִּיהוֹסֵף דְמִי שְׂאִינוּ בְּקִי בְּשִׁפְתַּי לְשׁוֹן הַמְּדִינָה לֹא יוֹכַל לְהַבִּין הָאִיף יְכַתְּוֹב וְלִכְוֹן לֹא אֲחַקוֹר בְּהַנְּעָלָם מְמַנִּי אִף בְּגִידוֹן הַזֵּי"ן כִּינּוּן שְׂיִשְׂרָאֵל וְהַעֲכוּ"ם קוֹרִין בְּשִׁנְיָה בּוֹדָאֵי א"צ לְכַתְּוֹב דְמַתְקָרִי כָּלֵל וְכ"מ בְּנ"ש גְּבִי בְּאֲמַבְרַק יַעו"ש וּמוֹבָא בַּס' דְבְּרֵי חֲזִים בְּשַׁעַר הַנְּקָדוֹת בְּגִיְקוּד פַּת"ח.

גַּם אִם לְכַתְּוֹב אֶל"ף אַחַר הָרִי"ש רֹאשׁ הַמְּדָבְרִים בְּזֶה בְּשׁו"ת מְהַרִּיב"ל שְׂדַעְתוֹ שְׂיֵשׁ לְכַתְּוֹב דְבָר שְׂבֻפְת"ח בְּאֶל"ף וְרֹאֲלִי מְרַש"י גְּבִי נִנְחַם כְּתִיב וְאוּלָּם אַעֲפ"כ הַעֲלָה דְתַלּוּי כְּמַנְהַג מְדִינּוֹת וּבְמְדִינַתֵינוּ כּוֹתְבִין בְּלֹא אֶל"ף עֵינּוּן בַּס' דְבְּרֵי חֲזִים וְכ"מ בַּט"ג אִף

להרחבת הלשון פותבין אל"ף היכי דליכא למטעי בקמ"ץ וכן הסכימו פמעט פל
האחרונים ועיין גבי ולק ופראדל וגבי זלטא ולכן אם אין מקום לטעות ולקרא בקמ"ץ
היינו שאינו נשכח שם פנה בקמ"ץ יכתוב האל"ף לאחר הרי"ש.

ובנהר אם לקותבו מחמת שבאיזה מקומות נכתבו מימיו לפעמים בעת החום בודאי זה
ליטא פלל שפרת נכתבו מימיו באיזה מקומות פמבואר בבעה"נ להראב"ד ואעפי"כ
פותבין דיתבא על פרת.

ומה שנקרא בחטף סגול שפיר דמי לכתוב ביו"ד דכ"כ בב"ש דלא מטעם שהתחילו
לכתוב ביו"ד ולקרות בחיריק שניתנה והאריה בזה גם בס' ד"ח מאריה בזה אבל ממה
שהביא בשם מורו הגאון מהר"ש שהורה לכתוב ביו"ד אפי' קורין אותו גם עתה מתחלה
ועד סופו געטשליק מ"מ פותבין ביו"ד: כ"ז פתבתי לעורר כ"ת על ההקדמות שהבאתי
אבל לדינא אני מונע עצמי מלפסוק בדבר שלא נודע לי מבטאם ומכ"ת יבין לאשורו
והי' שלום: סליקא בעזה"י חלק חושן משפט